BIBLIOTECA UNIVERSITARIA ALESSANDRINA
R
K
7
ROMA

NASH
LEGAT

RK7

COLLECTANEA DOCTORVM TAM VETERVM, QVAM RECENTIORVM, *IN IVS PONTIFICIVM VNIVERSVM.*

TOMVS SECVNDVS,

IN QVO

Tertius, & quartus Decretalium libri continentur.

AVCTORE

AVGVSTINO BARBOSA

I. V. D. LVSITANO; PROTONOTARIO
Apoſtolico, & S. Congregationis Indicis Conſultore.

Hac poſtrema editione ab ipſo Auctore recognitus, à mendis, quibus anteà ſcatebat, expurgatus, & plus tertiâ parte auctior factus.

LVGDVNI,
Sumptibus PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.
M. DC. LVI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

COLLECTANEA DOCTORVM,

IN LIBRVM TERTIVM DECRETALIVM.

De vita, & honeſtate Clericorum.

Tit. I.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Guillelm. Durand. *in Speculo iuris lib. 4. ſub hoc tit.* Io. de Lōdris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 173. Petr. de Rauen. *in compēd. iur. Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 93. Bernard. Compoſt. *in breuiario iuris Canon.* Dao. Venator. *in analyſi methodica iur. Pontif. à pag* 358. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bathol. Carthagena *in expoſition. tit. iuris Canon.* Zipæ *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſt. enarrat. pag.* 141. Canil. *in ſum. iuris Canonici*, Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia huius tit. latè Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 4. Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 11. Carol. de Graſſis *de effect. clericat. in pra ud. à num.* 25.

SVMMARIVM.

1 *Populus à clero diuiſus eſſe debet quando celebratur.*
2 *Laicis non eſt permiſſum Sacerdotum & Cleri locum ingredi.*
3 *Laicis permiſſum non eſt in choris, & capellis Eccleſiarum exiſtere, quia confabulantur & deuotionem impediunt.*
4 *Diſpoſitio puniens præſumentem aliquid, non cōprehendit eum, qui id bona fide ignoranter, & imprudenter facit.*

Cap. Vt laici. I. *Ex Conc. Magunt.*

1 QVando ſacra, ſeu diuina Officia celebrantur, clerici in choro per cancellos diuiſo debent ſtare ſeparati, vt aut laici non præſumant ſtare, vel ſedere ſecus Altare inter clericos, ſed eis ad orandum tantùm, vel communicandum liceat in locum, qui dicitur Sancta Sanctorum, intrare. Colligitur ex Ordin. Abb. *Barboſ. Collect. Tom. II.*

antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Anchar. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Panor. Bald. Ioan. a Capiſtrano, Cened. *collect.* 45. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 1 Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 153. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Conc. Maguntino *c.* 13. vt referunt Burchard. *lib. 3. Decret.* 102. Iuo *part. 2. c.* 157. Verum huius tex. verba fuiſſe male conſcripta, & peiùs attributa Conc. Maguntino, aduertit Colluſitanus noſter Ferdin. Paez *in repet. c. Miſſas, de conſecrat. diſt. 1. n.* 49. ſunt enim, vt ipſe ait, Concilij Turonenſis II. *c. 4. vol. 2. Conciliorum*, cuius verba referuntur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 1. tit. 1. c. 1.*

Vel ſedere inter Clericos, &c. Notatur ad hoc quòd 2 non eſt permiſſum laicis Sacerdotum, & Cleri locum ingredi, vt per Henriq. *in ſumm. lib. 9. c. 15. § 9. in fine lit. l.* & Bonifacium II. idipſum conſtituiſſe refert Illeſcas *en la hiſtoria Pontifical. p. 2. lib. 3. in eius vita, fol.* 98. quòd adeò olim obſeruabatur, vt nec Theodoſ. Imperatori Ambroſius voluiſſet permittere ingredi intra cancellos vbi Clerici pſalmodiant, prout referunt hiſtor. Tripart. *lib 9. c.* 30. Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verb. Chorus.* Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana lib. 4. c. 2. prope fin.* Pined. *in vita D. Ioannis Baptiſta, lib. 2. art 1. c. 8. pag. mihi* 150. Nulli igitur laicorum ibi cum miniſtris Altaris locum eſſe, dicit tex. *in præſenti*, Guillelm. Durand. *de modo gener. Concil. celebr. rubr. 55. num. 3.* ita vt nec quidem admitteretur patronus, vt ex mentē S. Congr. reſpondit Rot. *in vna Valentina Capella 5. Martij* 1599. coram Iuſto; quinimò nec ſubdiaconi olim admittebantur, *c. non oportet 23. diſt.* hoc verò intelligitur de loco ad effectum ſedendi, vel ſtandi cū ipſis miniſtris; ſecùs verò ad effectū recipiendi ſanctiſſ. Euchariſtiæ Sacramentum, vel orandi, vt declarat Abbas *in præſenti ſub n. 3. ad fin. verſ. nota*, Pauin. *de viſit. p. 2. q 8. n. 36. verſ. ad orandum tamen.*

Vnde Nauarr. *de Oratione cap. 18 num. 72. cum ſeqq.* 3
infert eodem modo laicis permiſſum non eſſe in choris, & capellis Eccleſiarum exiſtere, quia confabulantur, & deuotionem impediunt, quod & cautum eſt in Concil. Brachaten. IV. *act. 5 cap.* 25 Grauiter in tales grauis, ſanctus & doctus inuehitur Epiſcopus Ambroſ. *lib. 3. de Virg.* Maxima, inquit, eſt virtus tacendi, præſertim in Eccleſia; an quicquam eſt indignius, quam oracula diuina circumſtrepi ne audiantur, ne credantur, ne reuelentur, circumſonare Sacramenta confuſis vocibus, vt impediatur Oratio pro ſalute deprompta omnium? vnde illud exemplum proditur Alexandro ſacrificante Macedonum Rege paruulum barbarum qui ei lumen accenderet, excepiſſe ignem brachio, atque aduſto corpore manſiſſe immobilem,

nec dolorem prodidiſſe gemitu, nec tacito pœnàm iudicaſſe affectu: tanta in puero barbaro fuit diſciplina reuerentiæ,vt naturam vinceret, atque ille non Deos, qui nulli erant, ſed Regem timebat.Et tu in miniſterio Dei gemitus,excreatus,tuſſes, riſus abſtine.Frequens ſermo eſt, cùm plurima ranarum murmura religioſæ auribus plebis obſtreperent,Sacerdotem Dei præcepiſſe vt conticerent, ac reuerentiam ſacræ deferrent orationi;tunc ſubitò circumfuſos ſtrepitus quieuiſſe. Silent igitur paludes, homines non ſilebunt?& irrationale animal per reuerentiam recognoſcit quod per naturam ignorat;hominum tantam eſſe immodeſtiam,vt plerique deferre neſciant mentium religioni,quod deferunt aurium voluptati. Hæc Ambroſ. Magna etiam vituperatione illos eoſdem in templo immodeſtos reprehendit S. Baſil. *hom*. 1. in *Pſalm*. 28.exponens verſum 9. *Et in templo eius omnes dicent gloriam* Et Beatus Auguſtinus *ſerm*.251.*de tempore*,B.Ceſar. Arelaten.*ſerm*.12. S.Ioan.Chryſoſ. *homil*. 38.*ad populum Antiochen*. ab hoc in Eccleſia ſilentio matrem ſuam Nonnam *orat*.19.laudat S.Gregor.Nazianz.Quare antiquitus,ait S.Clemens *lib*. 2. *cap*.61. *& 8.conſtit.Apoſt.c*.11. *& epiſt*. 1. *ad Iacobum fratrem Domini*,quidam ex Diaconis in templo inambulabāt, contemplantes viros,& mulieres, ne quis fieret ſtrepitus,ne quis nutus faceret,aut muſſitaret,aut dormitaret.Oportet enim,ait, in Eccleſia accuratè, ſobriè, vigilanter manere,attentas aures habentem ad Domini ſermonem.

4 *Præſumant*.]Ex propria huius verbi ſignificatione colligitur diſpoſitionem punientem aliquid præſumentem non comprehendere eum, qui in bona fide ignoranter,aut imprudenter,ſiue inaduertenter facit, ſecundùm Nauar.*in c. accepta, de reſtit. ſpoliat. oppoſ*. 8.*n*.33.*& de datis,& promiſſis,n*.35. *verſ. audeat, ſiue præſumat*, Auendan.*de exequendis mandatis, lib*.1.*c*.4. *num*.38.*verſ verum ſicut pœna*.Cened.*d.collect*.16.*n*.3. vbi etiam tenet quod hac ratione laicus inaduertenter, aut animi ſimplicitate, & ſine dolo, & malitia ingrediens chorum, dum diuina Officia celebrantur, non dicitur contrauenire deciſioni huius text.

SVMMARIVM.

1 *Clerici arma portantes & vſurarij excommunicari debent.*
2 *Arma clericorum ſunt orationes,& lacrymæ.*
3 *Clerici deferre arma non poſſunt.*
4 *Armorum appellatione quæ veniant, remiſſiuè.*
5 *Arma ex iuſta cauſa poterunt clerici portare, veluti ſi per loca periculoſa iter faciant.*
6 *Clerici arma portantes non poſſunt illis ſpoliari per iudices ſæculares.*
7 *Laicalis poteſtas,ſeu familia an poſſit capere clericū repertum cū armis,aut delinquere paratum,oſtēditur.*
8 *Clericus itinerās poteſt arma portare pro ſua defenſione.*

CAP. Clerici. II. *Ex Concil. Pictauien.*

1 CLerici arma portantes,& vſurarij excommunicari debent.Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr.Imola,Anania, Anchar.Hoſtienſ.Butr. Henric. Panorm. Bald.Ioan. à Capiſtrano,Cened.*collect*.7. Viuiā.*in ration.lib*. 3. *iuris Pontif.pag*.9:Alagona *in compend.iur.Canon. pag*. 353. remittit.Caſal.*in annot*.& Ximen.*in concord.p*.1.*&* 2. refertur ab Anton. Aug.*collect*. 1. *Decretal.lib*. 3.*tit*.1. *cap*.2.

Clerici arma portantes,&c.] Cùm clericorum arma 2
ſint orationes,& lacrymæ,*c.fin*. 36.*diſt. cap. porrò* 16. *quæſt*. 3.*c.conuenior*, *cap.non pila*,cum aliis 23.*quæſt*.8. Lup.*in tract.de bello,& bellator*.§. *habeas, ſub num*.1. Aloyſ.Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt.deciſ*.371.*n*.4. *in* 1. *edit. & reſolut*. 314. *in* 2.*edit*. Molina *de brachio Regio c*.18.*n*.42.Carolus de Graſſis *de effectib. clericał. effectu* 20.*num*.4. Giſbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſticorum vita lib*.3. *c*. 55. *in fine*.Bellet.*diſquiſit. clericał. part*.1.*tit.de diſciplina clericali*,§.18.*num*.9. Vnde alia 3
deferre arma non poſſunt, vt per Abb. *hic num*. 1. Cort.*in memorabil. verbo armorum*, *verſ.notabis*, Decian *tract.criminal.lib*.7.*c*. 3. *num*. 23. *&* 24. Couarr. *practic. c*.33.*num*.7.*& lib*.2.*variar.cap*.20.*verſ.venule*. Palat.*in repet.c.per veſtras,de donat inter virum,& vxorem,notab*.2.§.1. *num*. 13. Tiraquel. *de iudicio in rebus exiguis,verſ*.21.*fol*.35. Farinac.*in praxi crimin. part*.3. *quæſt*.108.*num*.21.*cum ſeqq*.in beneficus idipſum tradit Azòr.*inſtitut.moral.part*.3.*lib*.8. *c*.15.*verſ. prohibetur*,quòd ſi contempſerint, erunt excommunicandi, vt habetur *in hoc text*.& tenent *hic* Abb. *num*. 9. & Bald.*num*.9,quos refert, & ſequitur Bellet.*d*.§.18.*n*.8. *verſ.quòd ſi*.Aloyſ Ricc *de reſol*.314.*num*.3. Carol. de Graſſis d. *effectu* 20. *num*. 8. præcedente ſcilicet ſententia, vt per citatos à Cened.*ad Decretal. collect*. 7. *num*.14.

Armorum autem appellatione quæ veniant tradūt 4
Rebuff.*l.armorum* 41.*ff.de verbor.ſignif*.Montalu.*in repet.verbo arma fol*.11.*col*.1.*ad finem*, Boniſ. *in peregrin. verbo,armatura, fol*. 56. Auendan. *in diction. verbo armaduras,fol*.175.Placa *de delictis lib*.1.*c*.8.*à n*.3.Cened. *ad Decretal. collect*.7.*n*.7 latè Decian. *in tract. crimin. lib*.8. *c*.2. *per totum*. Bellet.*d*.§.18.*à n* 11. Campauil.*in diuerſorio iuris Canon.rub*.4.*n*.22.Carol.de Graſſis *d.effectu* 20.*à n*.46.

Verùm ſi ſubſit iuſta cauſa,poterunt Clerici arma 5
portare, veluti ſi per loca periculoſa iter faciant ad terrorem latronum,vt per gloſſ.*hic verbo Clerici*, & Bald.*num*.2.ac Abb.*n*.8.Socin.*reg*.30. *limitat*. 6. Menoch.*de arbitrar.caſu* 394.*numero* 58.Decian.*d.cap*.3. *num*.14.Farin.*d.quæſt*.108.*num*.110.Bellet.*d*.§.19.*n*.15. Vel ſi eſſent in obſidione, aut haberent inimicitias, aut ex aliqua iuſta alia de cauſa, Bald.*hic numero* 7. Iacob.de Graſſis *in aureis deciſ part*. 2. *lib*. 3. *cap*. 7. *num*.3.

Vtrùm autem Clericus portans arma,præcipuè ſi 6
ſint proditoria,offenſiua, vel aliter iure, aut ſtatuto Principis ſecularis prohibita, poſſit illis per ſeculares iudices ſpoliari?quæſtio à noſtris ſæpè agitata, in qua pars negatiua verior eſt, ex dictis ad *cap. quæ in Eccleſiarum n*.2.*& ad cap.Eccleſia ſancta Maria*, *n*.6. *ſup.de conſtitut*.Nam vbi nulla delicti forma,vel præſumptio in flagranti deprehenditur,ſpoliare clericum armis cognitionis eſt, cùm in multis caſibus portare arma ſibi liceat, & dato, non verò conceſſo quòd agentur de ſtatuto publicam concernente vtilitatem, & de lege ciuili generali, & fauorabili Reipublicæ, nec contraria ſacris Canonibus, etiam hoc caſu ad obſeruantiam talium ſtatutorum (quæ re vera Clericos ſaltem quoad vim coactiuam ligare non poſſunt,vt dixi *d.cap.Eccleſia ſancta Maria, à num*. 3.) per iudicem Eccleſiaſticum ſunt cogendi,gloſſ. *verba neceſſitatis,in c.generaliter* 16.*quæſt*.1.Rip. *de peſte tit. de remed.ad conſeruandam vbert.n*.236.itaque coactio pertinebit ad iudicem Eccleſiaſticum,ac proinde clerci non poterunt per laicum armis ſpoliari, vt optimè probant Alderan.Maſcard.*de generali ſtatutorum interpretat. concluſ*. 1. *num*. 241. Marta *de iuriſdict. part*.4.*caſu* 7.*num*.20.Campanil *in diuerſorio iuris Canonici, rubric*.4.*num*.19. Vgolin.*de poteſtate Epiſcopi cap*.23.

c.13.§.11 n.3 Marc.Anton.Genuen.*in pract.Archiepiſc. Neapolit.c.74.n.6.*Madius *in tract.de ſacris Ordinibus c.:4.n.21.*Duar.*in Bulla Cœna lib.2.can.12.q.11.a.91.* Bonacin.*de legibus diſp.1.q.2.punct.1.§.1.n.2.* & me citato in hoc loco Diana *reſol.moral p.1.tract.2. reſol. 9.* Quicquid dicant Greg.*l.46.tit.6.p* 1.Couar.*pract.c.33. & lib.1.va .. fin.n.vlt.*Palat.*in repet.c.per veſtras,de donation.inter virum,not.ab.2.§.1.n.13.*& alij citati per me *ad c.in audientia 25.de ſentent.excom.*& per Carol. de Graſſis *de effectibus cleric.effectn 1.n.862.*

7 An poteſtas laicalis, ſeu eius familia poſſit capere clericum repertum cum armis, aut delinquere paratũ, vide Doctores citatos per me ad *c.vt fama 35.n.5. de ſentent.excomm.*& per Dianam.*reſol.moral.p. 1. tract. 2.reſol.10* & per parentem meum *in Remiſſion.ad Ordin.Regiã Luſit.lib.2.tit.1.§.19.n.1.*vbi *n.2.*poſt Nau. & Cened.agit de monacho reperto in flagranti delicto.Reſolutio autẽ illa ab aliquibus tradita, vt valeat laicalis poteſtas detinere illos ſpatio viginti horarum, vnde prodierit non reperitur, non enim à iure,quippe quòd illo attento apparet contrarium verius,*in d.c.vt fama;*neque præterea à gloſſa aliqua, quamuis Steph. Aufrer.*in tract.de poteſtate ſecalari in Eccleſiaſt. fallẽt. 12.verſ.quartò in clerico,ſub n.14.*& Oliban.*de iure fiſci.c.14.n.140.*adducant gloſſam ad eã comprobandam ſententiam *in c.cùm non ab homine,de indic.*ipſe re vera nullum ſcribit verbum de detentione iſta per viginti horas:non effugiet ergo cenſuram laicalis poteſtas, ſi cùm potuiſſet incontinenti ducere, vel dare vinculis, etiam breuis temporis interſtitio mancipaſſet, refert me citato in hoc loco Diana *d.tract.2.reſol.11.*

8 *Et vſurarij.*] De Clerico vſurariò,vide quæ dixi *ad c.preterea 7.infrà de vſuris pag.277.*

9 In gloſ.*Clerici arma.*ibi,*intellige ſi per loca periculoſa tranſitum faciant,*&c.]Notatur ad hoc,quòd Clericus itinerans poteſt arma portare pro ſua defenſione,& vt reſiſteret latronibus,plures per Carol.de Graſſis *d.effectn 20.à n.33.*vbi *n.ſeqq.*alios recenſet caſus.

SVMMARIVM.

1 *Presbyter habens populum,debet habere clericum,qui ſecum cantet,& in aliis hîc expreſſis erudiat.*
2 *Parochus debet habere clericum, qui ſibi in Miſſa deſeruiat.*
3 *Celebrare ſine miniſtro eſt peccatum mortale.*
4 *Fœmina non poteſt ſeruire Clerico celebranti.*
5 *Fidei rudimenta,ac Chriſtiana doctrina patris, Dominicis,& aliis feſtiuis diebus edocenda.*

Cap. Vt quiſque. III.

Ex Concil. Matic.

1 PReſbyter habens parochiam, debet habere clericum,qui ſecum cantet epiſtolam, & lectionem legat,qui poſſit ſcholas tenere,& admonere patres, vt mittant filios ad diſcendam doctrinam Chriſtianam in Eccleſia,quos ipſe cum omni caſtitate erudiat.Colligunt ex Ordinar.Abb.antiq. Innoc. Collect.Zabar. Bellam.Ioan Andr Imola, Anan. Hoſt.Anchar. Henric. Butr.Panor.Bald.Ioan.à Capiſtrano,Cened.*collect. 63.*Viui.*in rationali lib.3. iuris Pontif.pag.*2. Alagona *in compend.iur.Canon.pag.353.*remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.*refertur à Burchar.*lib.2.Decret.c.56.*Iuo.*p.6. c.152.*& refertur ab Anton.Auguſt. *collect.1. Decret. lib.3.tit.1.c.7.*

1 *Clericum habeat,qui ſecum cantet.*] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos parochus Clericum habere debet qui ſibi deſeruiat,cùm non poſſit ſolus Miſſarum ſolẽnia, vel alia diuina officia ſine miniſtri ſuffragio celebrare, vt per Rehuff.*in tract.congrua portionis,n.65.*Cened.*d. collect.63.n.1.*Cãualer.*deciſ.498.n.1.*Vnde Eccleſiá nõ debere dedicari niſi tantùm aſſignetur quod duobus ſufficiat,tradunt Caſſad.*deciſ.19.de preben.* Rot. *deciſ. 56.n.10.p.1.diuerſ.*& ideo excuſari non poſſunt à mor- 3
tali peccato,qui Miſſam ſine miniſtro celebrant, quia faciunt contra præſcriptũ Eccleſiæ in re graui,vt per Barthol.ab Angel.*dialog.5.de Miſſa §.* 408. quem re- 4
fert,& ſequitur Bonacin.*de Sacramen.diſp.4.q.vlt.puncto 9.n.33.*qui quidem miniſter maſculus eſſe debet,vt patet ex communi Eccleſiæ vſu,fœminã namque Sacerdos adhibere non poteſt,Barthol.ad Angel.*d.dialog. 5.§ 407.*& *409.*Soar.*de Sacramen.diſp.87.ſect* 1.Valer. Reginal.*in praxi fori pœnit.lib.29.n.163.* Poſſeuin. *de officio Curati de ſacrific.c.2.n.9.*quos refert,& ſequitur Bonacin.*d.punct.9.n.32.*aduertens magis indecens, & periculoſum eſſe fœminam adhibere, quam ſine miniſtro celebrare.Azor.*inſtit.moral.p.1.lib.10.c.19* Hẽriq.*in ſum.lib.9.de Miſſa c.30.§.1.*Ægid.de Coninch. *q.83.art.4.n.264.*Steph.Fagundez *in quinque Eccleſia precepta,prac.1.lib.3.c.21.n.2. & 3.* vbi refert ex Syluest.& Tabien.aliquando ſummum Pont. concedere priuilegium vt moniales in caſu neceſſitatis per feneſtellam,Altari propinquam,Sacerdoti adminiſtrẽt, refert Illuſtriſſimus D. Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus,*in c.non liceat.32. n.3.diſt.23.*

Vt filios ſuos ad Fidem diſcendam mittant ad Eccleſiam.] 5
Nouè Concil.Trid.*ſeſſ.24.de reform.c.4.in fine,* aduertit Epiſcopos vt ſaltem Dominicis,& aliis feſtiuis diebus pueros in ſingulis parochiis Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum,& parentes,diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, doceri curent :ad cuius maiorem obſeruationem emanauit conſtitutio Pij V. incipien. *Ex debito Paſtoralis officij,die 6.Octob.1572.*& de materia,ac intellectu illius decreti Conc. Trid. & prædictæ Pij V.conſtitutionis,vide Prax.Epiſc.*p.1.verbo doctrina Chriſtiana §.2.& 3.*Cened *d.collect.63.n.4.& 5.* Aloyſ.Ric.*in deciſionibus Curia Archiepiſc.Neapol.deciſ.21.p.1.*Campanil.*in diuerſorio iuris Canonici rub.11. c.14.n.8.*Piaſec.*in praxi Epiſcop.p.2.c.3.a.19.*quorum aliquos refero,& explico ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi p.3.alleg.76.n.37.*

Quas autem orationes,& an illas explicitè credere, & de memoria ſcire teneantur Chriſti fideles,vide Simãch.*de cathol.inſtit.c.28.ex n.8.*Sebaſt.Medic.*in ſum. virt.tit.de fide q.18.*Penia *in direct.Inquiſit.p.1.ſchol.18. in q.3.de fide explicitè habenda,*Petr à Nauar.*lib. 2. de reſtit.c.4.n.210. tom. 1.* & alios citatos per Cened. *ad Decretum collect.6.n.1.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus,qui comam nutrit,excommunicandus eſt.*
2 *Clericis prohibuit comam nutrire ſub anathematis pœna Anacletus Papa omnium primus.*
3 *Clerici comã nutrientes peccant mortaliter,& abſolutio ſacramentalis illis denegari poteſt,intellige,vt ibi.*
4 *Clerici peregrini vti poſſunt veſtibus breuioribus, & comam amplius ſolito laxare.*

Cap. Si quis. IV. *Greg.* VIII.

CLericus qui comam nutrit, excommunicandus 1
eſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect.Zabarel.Bellam.Ioan.Andr.Imol.Anan.Hoſt. Anch.Henric.Butr.Panor.Bald.Io.à Capiſtrano,Viu.*in*

ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 2. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 354.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 3.*

2 Anacletus Papa omnium primus ſub anathematis pœna prohibuit Clericis comam nutrire, vt teſtatur Illeſc. *in hiſtoria Pontificali part. 1. lib. 1. cap. 7. & 14.* Menoch. *de arbitr. caſu 37. num. 26.* Ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi p. 1. alleg. 9. n. 10.* Carol. de Graſſis *de effect. cleric. effectu 37.* nam eam nutrientes peccant mortaliter, Syloeſt. *in ſumma, verb. Clericus 2. num. 2.* Bernard. *in pract. c. 70. alias 79. in fine, in nouiſſim. edit.* Albet. Trot. *de vero, & perfecto clerico, lib. 2. cap. 39. num. 6.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de forma litt. conf. n. 32.* Cam. B nell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 11. num. 44.* & ideo abſolutionem ſacramentalem illis negari, vel differri poſſe, tenuerunt Franciſc. Blanc. *in p. 1. del memorial. verſ. el nono caſo, ibi, nem los Eccleſiaſticos barbados, fol. 13. col. 1.* Nauarr. *in tract. de oratione c. 18. num. 77.* quod intellige ſi monitus generaliter, vel ſpecialiter perſeueret, tunc enim propter inobedientiam, & contumaciam dignus eſt excommunicari, & peccat mortaliter, vt aduertit Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 7. num. 25.*

3 In gloſſ. *Relaxauerit.* ibi, *niſi ex iuſta cauſa.* Quæ autem ſint iuſtæ cauſæ, ob quas clericus excuſari poſſit ſi habitum clericalem non geſtauerit, oſtendi *d. allegat. 9. num. 16. cum ſeqq.* Et quoad religioſos aduertit Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 76. art. 6. verſ. ſecundò notandum*, illos nullam incurrere cenſuram ob honeſtam demiſſionem habitus, qualis eſt quæ fit iuſta de cauſa. Et clericos peregrinos poſſe vti veſtibus breuioribus, immo & habitum clericalem mutare, ac etiam deponere ſi ex delatione illius iuſta eſſet cauſa timoris, tenet Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu 1. num. 1174.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali §. 16. num. 15.* & plures alij, quos refero *d. allegat. 9. num. 21.* ac etiam comam amplius ſolito laxare, vt dicit hæc gloſſa, referens quòd cùm quidam reprehenderetur à Papa, quia non deferebat Tonſuram, & comam laxaueraт, reſpondit his verſibus,

Tutiùs vt peterem laici ſub imagine Romam,
Fas fuit ve ſinerem luxuriare comam.

refert Marc. Anton. Genuen. *in praxi Archiep. Neapol. c. 38. in annot. n. 4.*

5 In gloſſ. *Anathema ſit.* ibi, *id eſt, fiat,* ſequuntur Bernard. *d. c. 79.* Hippolyt. *in rubr. ff. de falſis n. 32.* Soar. *de de cenſur. diſp. 18. ſect. 3. n. 19.* Illuſtriſſimus D. meus Rodericus à Cunha *in comment. ad cap. ſi quis 23. n. 4. diſt. 23. pag. 175.* Verùm verba illa, *anathema ſit,* inducere canonem latæ ſententiæ, defendunt Tiraq. *in l. ſi vnquã, verbo reuertatur, n. 149. aliàs n. 180.* Ludou. Carbon. *in tract. de legibus, lib. 8. diſp. 6. verſ. ſeptima regula,* Soar. *de relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 10. a. 4.* Monet. *de diſtribut. quotid. p. 3. q. 7. n. 31.* Coriolan. Capuccin. *de caſibus reſeruat. p. 2. caſu 3. n. 48. p. 499.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus neque comam nutriat, nec barbam.*
2 *Concinnatuli, & calamiſtrati à SS. Hieronymo, & Ambroſio ſæpè damnantur.*
3 *Barbam clericis nutrire prohibitum eſt.*
4 *Barbam & coronam tondendi mos quando inceperit, remiſſiuè, & n. 5.*

Cap. Clericus. j. V.

Ex Concil. Carthag.

Clericus neque comam nutriat, neque barbam. 1
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 3.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 354.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Carthag. 4. *c. 44.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 4.*

Neque comam nutriat.] De hoc dixi *ad cap. ſi quis 4. nu. 2. & ſeq. ſup. hoc tit.* Sæpe D. Hieronym. & Ambroſ. cincinnatulos, & calamiſtratos acriter damnat, vt refert Ioan. Baptiſt. Fin. *de regulis iuris hom. 22. verſ. hac eorum,* & plura contra illos ſatis eleganter, de more ſuo adducit Illuſtriſſimus Dominus meus Rodericus à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap. prohibete 21. ex num. 4. diſt. 23. pag. 173.* 2

Neque barbam.] Notatur ad hoc quod Clericis barbam nutrire prohibitum eſt, vt per Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 79 verſ. & non ſolum, in nouiſſ. edit.* Mos autem tondendi Clericis barbam, & coronam quando incœperit, & vnde habuerit originem, referunt Ioan. Bernarti ad Statium *lib. 4. Thebaidos pag. 106.* Cardin. Cæſar. Baron. *tom. 5. annaliũ Eccleſiæ anno Chriſti 358. pag. 48.* Io. Pined. *in Iob. c. 1. verſ. 2. pag. mihi 86.* Fr. Bernard. de Britto *in monarchia Luſitana p. 2. lib. 5. tit. 2 fol. 39. verſo,* Bellet. *diſquiſ. cleric. p. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 17. à n. 12* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 1. alleg 9. n. 10.* 3 4

Verùm circa hunc text. Salzed. *loco proximè citato* ita ait. *Secundum vero ius Concilij Carthaginenſis, vnde profectum fuit d. cap. Clericus, barbas radere prohibitum eſt, nam, vt ſcribit Andr. ab Exea* in rub. de conſtitut. num. 62. *in cod. de Conciliorum ſic legitur: Clericus neque comam nutriat, neque barbam radat, & rectè, nam lege antiqua ſic præcepit Dominus populo ſuo Leuitici,* cap. 19. *ibi, nec radetis barbam; idem etiam præcepit c. 21. ad Sacerdotes Aaron verba faciens* (vide circa hoc quæ adducunt Marc. Anton. Marcil. *de Eccleſiaſticis redditib. p. 2. c. 19. n. 18.* & Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. effectu 37. n. 3.*) Romæ verò, & in multis Orbis partibus conſuetudine receptum eſt vt barba Clericis ſit permiſſa, modò labrum ſuperius radatur, ſicut teſtatur Martin. Nauar. *in manual. confeſſ. c. 25. n. 210.* Menoch. *de arbitr. caſu 392.* Ioan. Pier. *in tract. de barbis à Sacerdotibus portandis.* 5

Cap. Clericus. ij. VI.

Ex Concil. Triburien.

Clericus, qui non eſt in ſacris, nec eſt profeſſus religionis, ſi accipiat vxorem, illam non dimittat, ſed coronam ferat. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellamer. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan à Capiſtrano, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontific., pag. 3.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 354.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 2.* referunt Burchard *lib. 8. Decretal. c. 79.* Iuo *p. 7. c. 115.* & Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. c. 6.* 1

Probat hic text. Clericum in ſacris Ordinibus non exiſtentem poſſe matrimonium contrahere, de quo latè 2

Sanch.

Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 31.* Gutier. *eod. tract. c. 94. n. 19.* Bonacin. *eod. tract. q. 3. punct. 9. n. 1.* & dixi *ad c. 2. qui clerici, vel vouentes, &c.*

3 *Sine gradu.* Intellige *ſacro*, cum gloſ. *in præſenti*, vt per Corſet. *in ſing. verbo accuſatio, incip. An laicus n. 2.* Roder. Corſet. *in quæſtionibus maioratus, n. 34.* Couar. *in c. quia nos, n. 4. de teſtam.* vbi gloſſ. communiter receptam dicit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus debet tonſuram deferre, & ſi non vult, poteſt inuitus à ſuo ſuperiore tonderi.*
2 *Clerici comam & barbam nutrientes etiam inuiti tondendi ſunt.*
3 *Beneficium non confertur in inuitum.*

Cap. Clericus. VII. *Alex. III.*

1 CLerici, qui comam nutriunt, & barbam, etiam inuiti à ſuis Archidiaconis ſunt tondendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabar. Bellam Ioan. Andr. Anan. Imola, Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 4.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 154.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 2. ſub tit. ne Clerici, vel Monachi, c. 6.*

2 Dicit hic text. Clericos comam, & barbã nutrientes etiam inuitos tondendos eſſe, vt per Bellet. *diſquiſ. clerical. p. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 17. n. 11.* contra comam nutrientes plura ſatis eleganter de more adducit Illuſtr. D. meus Rodericus à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad c. prohibete. 21. ex n. 4. diſt. 23. pag. 173.*

3 In gloſ. *Inuiti.* ibi, *item argum. quod beneficia conferũtur in inuitos.* Nam regulariter eſt beneficium non cõferri in inuitum, vt per Tiraq. *de nobilit. c. 6. n. 40.* Surd. *conſ. 167. n. 15.* Cardoſ. *in praxi iudicum. verbo beneficiũ. num. 65.* Cardin. Tuſch. *tom. 1. lit. B. concl. 52.* Thom. de Thomaſſetis *in floribus legum reg. 60.* vbi limitat quãdo tractatur de publica ſalute, & vtilitate, de quo etiam *reg. 151.*

SVMMARIVM.

1 *Monialium monaſteria frequentans, & monitus non deſiſtens, ſi Clericus eſt, deponitur, ſi laicus excommunicatur.*
2 *Monialium ad monaſteria acceſſus omnibus in vniuerſum iuris prohibitus eſt.*
3 *Regulares ad monaſteria monialium cuiuſcumque Ordinis accedere prohibentur.*
4 *Cenſura per ſtatutũ, aut edictum Epiſcopale aduersùs adeuntes monaſteria monialium, & cum illis alloquẽtes, comprehendit tam ſubditos, quàm non ſubditos.*
5 *Alloquutio cũ monialibus, & acceſſus ad earum monaſteria, vt permittatur debet adeſſe legitima cauſa.*
6 *Laici poſſunt à iudice Eccleſiaſtico puniri, ſi dum moniti fuerint, à monaſteriis monialium nõ ſe abſtinuerint.*
7 *Frequentia inducitur ex duabus vicibus.*
8 *Frequentia alloquendi cum monialibus ex quibus vicibus inducatur arbitrio iudicis relinquitur.*

Cap. Monaſteria. VIII.

1 CLericus qui præſumit frequentare monaſteria monialium ſine rationabili cauſa, arceri debet ab Epiſcopo, & ſi non deſiſtit ſuſpendatur ab officio eccleſiaſtico, laicus verò excommunicetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſt. Anch. Butr. Henric. Panor. Bald. Ioan. Capiſtrano Viuiã *in ration. lib. 3. iuris Pont. pag. 4.* Alagona *in cõpend. iuris Canõ. pag. 354.* remiſſiuè Ximen *in concord. p. 1.* deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *c. 11.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 8.*

Si quiſquã Clericus. Notatur ad hoc, quòd omnibus in vniuerſum iuris prohibitus eſt acceſſus ad monialium monaſteria, niſi ex iuſta, & rationabili cauſa, vt declarat Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 2. tit. de ſacris monialib. q. 4. art. 1. concl. 1.* Regulares 2
etiam ad monaſteria monialium cuiuſcunque Ordinis accedere prohibentur, per Decretum Sacrę Congregationis ſupra Epiſcopos, & Regulares, ſub datũ Romæ Nonis Maij 1590. cuius decreti tenorem referunt Sorbo *in compendio Mendica. tit. verbo ingredi monaſteria*, Quarant. *in ſũma bullarij, verb. Monaſteria monialiũ, pag. 451. in nouiſſ. impreſſ.* Cãpanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 12. cap. 16. n. 43. ver. Illuſtriſſimi*, vbi refert decretum hoc fuiſſe extenſum ad Regulares Sancti Ioannis Hieroſolymitani per Sacram Congregationem Vicario Neapolitano reſcribentem, & *num. 44.* reſoluit Regulares adeuntes monaſteria monialium abſque Epiſcopi licentia non incidere in pœnam excommunicationis, quam Epiſcopus ſuo edicto propoſuit, ſi habeant ex priuilegio non poſſe ab Epiſcopo excommunicari, prout refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi part. 3. alleg. 101. num. 71. & 72.* Illud 4
tamen aduertere oportet, prædictam cenſuram per ſtatutum, & edictum Epiſcopale aduersùs adeuntes monaſteria monialium, & cum illis alloquentes, comprehendere etiam tam ſubditos, quàm non ſubditos accedentes ad monaſteria exempta monialium ſubdita Regularibus, qui non ſubſunt iuriſdictioni Epiſcoporum, exiſtentia intra ſuam diœceſim, prout optimè reſoluit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 393. n. 23. cum ſeqq.* quod intellige dummodo vetitus fuerit. acceſſus ad monaſteria etiam exempta, alioquin generica prohibitio non afficiet euntes ad exempta, cum Syluest. Roſel. & Roland. quos refert & ſequitur, reſoluit Campanil. *d. cap. 16. num. 45.*

Sine manifeſta, &c.] Ergo adeſſe debet legitima cau- 5
ſa, ob quam permittatur alloquutio cum monialibus, & acceſſus ad earũ monaſteria, Fr. Ludouic. Miranda *d. art. 1. concl. 1.* & non ſufficit occaſio cõſanguinitatis, praxis Epiſcop. *par. 1. verb. Monialis, § verſ. circa ſecundum*, Stephan. Gratian. *d. cap. 393. num. 16.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 102. n. 71.*

Per Epiſcopũ arceatur, &c.] Ergo laici poſſunt à Iu- 6
dice Eccleſiaſtico puniri ſi dum moniti fuerint, à monaſteriis monialium non ſe abſtinuerint, vt per Bobadil *in ſua politica lib. 2. c. 17. num. 30.* quem refero ego ipſe *d. alleg. 102. num. 72.*

In gloſ. *Frequẽtare.* ibi, *ſed frequẽtia videtur ex dua-* 7
bus vicibus. Notatur ad hoc, quòd frequentia inducitur ex duabus vicibus, vt per Maſcard. *de probat. cõcl. 424. n. 1. 6* Et in terminis quòd frequentia alloquendi cum 8
monialibus inducatur ex duabus vicibus, tenẽt Coſm. *in pragm. ſanct. ad c. frequẽs, §. quapropter fol. 54.* Steph. Grat. *diſcept. forenſ. 293. num. 17.* Ego tamen credo meliùs dicendum iſtius frequentiæ declarationem, ſi ea intercedat in hoc caſu, remittendam eſſe iudicis arbitrio, cum Nauar. *in c. cùm conſideret, verſ. multiplices, n. 23. de pœnit. diſt. 5.* Cãpanil. *in d. cap. 16. n. 40.* Sãch. *in præcepta Decalogi, lib. 6. cap. 16. à n. 109.* quos refero *d. alleg. 102. n. 70.* adde Ludou. Miranda *d. tract. de ſacris monialib. q. 4. art. 1. concl. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt ſtatue e in Eccleſia certum numerum clericorum ſecundùm ipſius facultates,qui viuant in communi,& contradictores ad hoc compedere,& iſtos in communi viuentes poteſt abſoluere ab communicatione inꝗcurſa propter iniectionem manuum in ſocium.*

2 *Religioſorum & mulierum certus numerus is conſtitui debet,qui ex proprius monaſteriorum redditibus,vel conſuetis eleemoſynis ſuſtentari poſſit.*

3 *Canonici extranumerary an habeant vocem in electionibus Epiſcoporum,remiſſiuè.*

4 *Expenſarum ratio habenda eſt in facultatibus aſtimandis.*

Cap. Quoniam. IX.

1 EPiſcopus,ſi facultates Eccleſiæ ſufficiunt, poteſt ſtatuere certum numerum clericorum,qui viuant in communi,& poteſt compellere contradictores ad hanc obſeruantiam per ſuſpenſionem officij,& beneficij, vel grauiori pœna, non obſtante appellatione. Item ſi quis horum viuentium in communi ſit excommunicatus ob percuſſionem ſocij, poteſt Epiſcopus eum abſoluere, & pœnitentiam illi imponere, dummodo atrocitas facti grauiorem pœnam non expetat.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar.Zabar Bellam.Ioan.Andr.Imola, Anan.Butr.Hoſtienſ.Anch.Butt.Henric.Panorm. Bald.Ioan.à Capiſtrano,Viuian.*in ration.lib.3 iur.Canon. pag.* 5.Alagona *in compendio iuris Canon.pag.* 394.remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.refertur ab Anton.Aug.*collect.*1.*Decretal.lib.*3.*tit.*1.*c.*10.

2 *Certum in eis valeatis*,&c.]Certus enim Religioſorum & mulierum numerus in quolibet monaſterio is tantùm conſtitui debet, qui ex proprijs monaſteriorum redditibus, vel conſuetis eleemoſynis ſuſtentari poſſit,vt ex Concil.Trident.pluribuſque Doctoribus annotaui *de officio & poteſtat Epiſcopi p.*3.*alleg.*98.*n.*1. & nouiſſimè in Sacra Concilij Congregatione hoc ipſum nouè deciſum & ſtabilitum eſt.

3 De Canonicis extranumerariis, & an habeant vocem in electionibus Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum,dixi *ad c. cùm M.*9.*n.*16.*&* 17.*ſup.de conſtitut.* Et quòd ille,qui eſt ſupra numerum, ſi admittatur in collegio,non gaudeat beneficio collegij,per hunc tex. tenet Corſet.*in ſing.ve b.ſupranumerarius*,& an diſtributiones quotidianas lucretur, habeátque iura canoniæ, vide Monet.*de diſtributionib.quotidianis p.*2.*q.*1. *n.* 9. *cum ſeqq.*

4 In gloſ. *Et expenſis*.ibi,*in facultatibus aſtimandis habenda eſt ratio expenſarum.* Vide Palat.*in repet.c.per veſtras.de donation.inter virum,& uxorem*,§.18.*n.*30. Tiraq.*de retract.lign.*§.15.*gl.*1.*n.*5.Mexi *in tract.taſſa panis concl.*2.*r.*94.

SVMMARIVM.

1 *Iudices eccleſiaſtici,& delegati gratis iudicare debent.*

2 *Iudex pro munere temporali ſententiam ferens quas pœnas incurrat,remiſſiuè.*

3 *Delegatus Papæ habet expenſas victus vbi exit domum.*

4 *Ordinarius iudex cùm accedit ad aliquem locum ſuæ iuriſdictionis,ſeipſum alit.*

5 *Iudici data non quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter,& indeterminatè,vt eum expediat, prout iuſtitia poſtulauerit,an ſint obnoxia reſtitutioni,oſtenditur,& n.*6.

7 *Eſculenta & pocuſenta ac alia modica munera,an & quando iudici dari poſſint,& quid attento iure Digeſtorum,Authenticorum,& Pontificio oſtenditur, & n.*8.*&* 9.

10 *Sportula recipi an poſſint.*

11 *Sententia venales ſunt nulla.*

12 *Iudici dans pecuniam pro conſeruatione iuris ſui, vel etiam pro redemptione indebita vexationis,non tenetur in aliquo,nec punitur.*

13 *Litiganti licitum eſt in foro conſcientia ad redimendã vexationem iudici etiam publicum ſtipendium habenti dare aliquid tẽporale vt pro ſe iuſtam ſententiam ferat,quando,&c.& n.*14.

15 *Iudici datum in dubio,præſumitur datum in malum.*

16 *Sententia venalis arbitri eſt valida.*

Cap. Cùm ab omni. X.

Innoc. III.

IVdices eccleſiaſtici & delegati non debẽt accipere 1
decimam, vel quotam litis, etiamſi eſſet conſuetudo,vel quamuis laici id accipiant nomine Aſſeſſorum, quia gratis eſt iudicandum,& venales ſententiæ à iure etiam ciuili reprobantur. Colligunt ex Ordinar. Abb.antiq.Innocent.Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr.Imola,Anania,Hoſtienſ. Anchar.Butr. Henric. Panorm. Bald.Ioan.à Capiſtrano,Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontific.pag.*6.Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 355. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.p.*1.*&* 2. refertur ab Anton.Aug.*collect.*3.*Decretal.lib.*3.*tit.*1.*c.*1.

De iudice pro munere temporali ſententiam feren- 2
te & quas pœnas incurrat,vide *in tit.ff.& C. ad l.Iuliã repet.c.quis rectè* 11.*q.*3.*c.non ſane,verſ.ſed non ideo* 14.*q.*5.*c.militare,ad fin.*23.*q.*1.Couar.qui hãc iudicis turpitudinem,& peccatum multis proſequitur,*in reg.peccatũ p.*2.§.3.*n.*1.*col.*3.Menoch.*de arbitr.caſu* 341. Decian.*in pract.crimin.lib.*8.*c.*33.*&* *c.*55.*ex n.* 6 Nauar. *in man.c.*17.*ex n.*23.Cened.qui multa in hoc propoſitum tum ex ſacris, tum etiam ex humanioribus litteris congerit *ad Decretal.collect.*134.Sot. *de iuſtitia lib.*4.*q.*7.*art.*2.Molin.*eod.tract.*2.*diſp.*83.*a princip.*Leſſ.*in ſimili tract.lib.*2.*c.*14.*ex n.*62.Rebell. *de obligat. iuſtit. p.*2.*lib.*18.*q.*20.*&* 22.Farin.*in praxi crimin.p.*3. *q.*111. *à princip.*& præcipuè *ex n.*15.

Præter expenſas victualiũ,&c.Notatur ad hoc quòd 3
delegatus Papæ habet expenſas victus vbi exit domum,vt per Surd.*de alimentis,tit.*1.*q.*79.*n.*1.Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.c.*57.*num.*8.vbi *n.*9.idem reſoluit in Legato, Nuncis, & Viſitatoribus Apoſtoli-
cis.Ordinarius verò iudex cùm accedit ad locum ali- 4
quem ſuæ iuriſdictionis,alit ſe ipſum,nec pro impenſis victus, & equi, & vecturæ quidquam exigere poteſt à partibus,vt Surd.*d.q.*79.*n.*7. & Stephan. Gratian. *d.c.*57.*num.*11. vbi *n.* 12.idem reſoluit in conſeruatore.

Nos attendentes,&c.]An & quando data iudici non 5
quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter,& indeterminatè, vt eum expediat prout iuſtitia poſtulauerit,reſtitutioni ſint obnoxia, poterit ab aliquibus in dubiũ reuocari, in quo diſtinguere oportet inter ius antiquum Digeſtorum,de quo *in l.*1.*verſ.ſed ſi dedit.ff.de condict.ob turpem cauſ.*& inter ius nouum Authenticorũ,de quo *in authent.vt litigantes iurent in exordio litis*, &c.*circa princ. collat.* Nam de iure antiquo Digeſtorum ſpectata rei natura danti concedebatur

batur actio ad repetendum, quia turpitudo huius dationis verſabatur ſolùm ex parte accipiétis, non verò ex parte dantis, quippe quòd eo tempore non cenſebatur in ea datione iudicẽ corrupiſſe, & ita nec deliquiſſe videbatur, vnde ſuccedebat reg. tex. *in l. 1. in fine, & in l. 4. verſ. quotiens. ff. de cõd. ob turp. cauſ.* At verò ex dicto iure nouo Digeſtorũ numquam repetitio danti coucedi poteſt, ſed munus datum iudici publicum ſtipendium habenti adiudicetur fiſco in foro exteriori, quippe quòd ſuppoſita hac noua iuris prohibitione condemnante, & excludente omnem in vniuerſum dationem ex quacunque cauſa iure non permiſſa iudici factam, iam non eſt licita, ſed turpis hæc ratio ex parte etiam dantis, quantumuis ipſe à parte rei non intenderit iudicem corrumpere, ac ita in particulari ceſſauerit negatiue finis huius nouę prohibitionis, neque enim ob id ceſſare debet eadem prohibitio, iuxta text. ſic intelligendum *in l. proſſexit, verſ. quod quidem ff. qui & à quibus* Ex quibus ita poſt gloſſ. *verbo dedi, ad fin. in d. l. 2.* reſoluunt ſub hac diſtinctione Bart. *in auth. nouo iure n. 3. C. de pœna iudic. qui malè iudic.* Salicet. *in l. vlt. n. 2. in fine verſ. hodie verò. C. eod. tit.* Bald. *in d. l. 2. diſp. 90. num. 2.* & citati per Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 112. n. 111.*

6 Limita tamen ſuptadicta ne procedant in muneribus, quæ iudici data fuerint gratis, & per modum donationis liberalis, ſeu gratitudinis abſque vlla ratione pretij, vt quia data ſunt ex amcitia, orta etiam contemplatione officij publici iudicandi, aut ex gratitudine, & gaudio rei iuſtè obtentæ, vel etiam vt animus iudicis in poſterum beneuolus reddatur ad negotia dantis eapedienda ſimiliter ſecundùm iuſtitiam, immo & ad ipſummet negotium eceptũ, & adhuc infectum diligenter expediendum intra iuſtitiæ limites in fauorem ipſius dantis; hæc etenim non in vim pretij, ſed liberaliter & gratis iudici data, non teoetur ipſe danti reſtituere ante condemnationem, nec cuilibet alteri ante illam, vel antequam ad aequitendum hæc dona inhabilis ab aliqua lege reddatur. nam licèt in his etiam terminis cenſeri debeat hodie prohibitus iudex ſic accipere, & litigans ſic dare, ſuppoſita noua & vniuerſali prohibitione Authenticorum, de *qua ſuprà*, & proinde concludi videatur poſſe & debere iudicem accipientem puniri in foro exteriori, & per ſententiam priuari rebus ſic donatis; tamen ante illam nõ incurret huiuſmodi priuationem, nec proinde tenebitur interim in foro conſcientiæ illa reſtituere. nam in hac acceptione non offendit iuſtitiam ipſius dantis, quia dum liberaliter & gratis dedit, vt ſupponimus, conſequenter fuit in ea datione, & dominij tranſlatione omnino & perfectè voluntarius, & nullius iniuſtæ ſententiæ, aut dilationis metu coactus. Vnde meritò hanc limitationem colliges ex traditis per Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 88. ſub num 6. cum ſeqq. & ex num. 15. & diſp. 95. ſub n. 22.* & ex his, quæ poſt Petr. Nauarr. & Tolet. tradit Rebell. *de obligat. iuſtit d. 2. lib. 18. q. 10. n. 2.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. lib. 2. c. 123. num. 15.* Leſſ. *de iuſt. lib. 2. c. 14. n. 72.* poſt alios Sayr. *in claui Regia lib. 10. tract. 5. c. 1. n. 24.* vbi multis confirmat exemplis de actibus virtutum, quos gratis facere tenemus, vel vitiorum, quæ gratis fugienda ſunt; & tamen licitè in foro conſcientiæ ante legitimam iudicis prohibitionem poſſumus abſque onere reſtituendi accipere aliquid ab eo, qui nobis id dederit euidenter ex liberalitate per modum gratificantis, vel etiam inuitantis, allicientis, & rectè diſponentis animũ noſtrum, etiam ſub expreſſa conditione fauendi, vel omittendi ea, quæ gratis facere, vel omittere teuemur.

Circa eſculenta & poculenta, ac alia modica munera, ſciendum eſt, quòd de iure communi antiquo Digeſtorum cuilibet iudici ſeculari etiam Ordinario dari poterant eſculenta, & poculenta, non quidem ab 7
eo expreſsè, vel tacitè petita, ſed ſibi oblata ex mera liberalitate, & iam exigua vt conſumantur intra paucos dies arbitrio prudentis definiendos, iuxta circumſtantias tum iudicis recipientis, tum perſonæ largientis, tum denique rei oblatæ, & ſimilium, dummodo non ab vno, & eodem frequenter offerantur progreſſu tẽporis iuxta text. *in l. ſolent, verſ. non verò. ff. de offic. Proconſ. & in l. plebiſcito, ff. de offic. præſid.* cũ traditis per Azeued. *l. 1. ex num. 17. tit. 6. lib. 3. noua recop.* Auiles *ad cap. 1. Prætor. ex nu. 10.* Auendan. *de exequendis mand. lib. 1. c. 2. ex num. 4.* Menoch. *de arbitr. caſu 517. num. 13. cum ſeqq. iuncto n. 22.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de ſalar. ex nu. 4.* Iacob. de Graff *d. lib. 2. c. 123. n. 21.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 84. num. 1.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 28. ad fin.* Rebell. *d. q. 22. num. 3.* Quæ quidem iura procedunt ex ea ratione, quia non erat veriſimile quòd propter hæc modica munera moueretur animus iudicantis, vt bene obſeruat gloſſ. *verbo conſum. in cap. ſtatutum, §. inſuper, de reſcript. in 6.* Graff. Azor. & Rebell. *proximè citatis locis.*

8 Poſtea verò iure nouo Authenticorum *in auth. vt iudices ſine quoquo ſuffragio, §. ſcriptũ eſt exemplar in 2. verſ. quapropter, collat. 3.* fuerunt prohibita huiuſmodi etiam munera, ita vt iudici nihil ſub ratione muneris dari, nec ab eo accipi poſſit, niſi publicum ſtipendium non haberet, ſic emendato antiquo iure Digeſtorum *in d. l. non ſolent, verſ. non verò. & in d. l. plebiſcito,* vt bene obſeruat gloſſ. pen. *ibi,* Molin. *d. diſp. 84. n. 1. verſ. obſerua,* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. c. 35. tit. qui committant, & quibus modis committatur crimen repetundarum, num. 14. in fine,* & alij plures citati per Menoch. *d. caſu 517. num. 13.* vbi *num.* 18. refert aliquos contrarium tenentes.

9 Quod attinet ad ius Canonicum diſtinguere oportet inter iudices delegatos Summi Pont. & inter iudices ordinarios, etenim quoad dictos delegatos diſpoſitum eſt *in c. ſtatutum, §. inſuper, de reſcript. lib. 6.* vt ipſi dicta ſolùm munera in cibo & potu à partibus ſpontaneis accipiant, quia ſcilicet ſtipendium habere non ſolent, non quidem quòd eorum munera illo dignum non ſit ea natura rei, ſed potiùs, quia ius Canonicum *in d. §. inſuper, & in hoc text.* voluit eos in locum ſtipendij contentos eſſe ſufficienti ſuſtentatione, quam ſupponuntur habere ex redditibus horum beneficiorum, vt habetur *in hoc text.* & in hoc etiam themate loquitur *d. §. inſuper, iuncto princ. eiuſdem c.* dum *ibidẽ* agit de Legatis Sedis Apoſt. qui quidem de iure nouo illius text. vt tales eſſe poſſint debeat habere dignitates, aut perſonatus, vel Canonicatus Eccleſiarum Cathedralium, obſeruant Doct. *in hoc text.* vbi Panorm. *n. 11.* Adrian. *quod lib. 10. art. 1. ante lit. H.* & alij, quos ſequitur Molin. *d. diſp. 84. ſub num. 11. & 12.* conſequenter inferentes quòd huiuſmodi delegati congruam ſuſtentationem non haberent aliunde ex beneficio, aut redditibus eccleſiaſticis, poterunt aliquid à partibus accipere pro ſuo munere exequendo. At verò quoad iudices ordinarios eccleſiaſticos, nempe Epiſcopos, & alios Prælatos, idem eſt dicendum quod *ſuprà* dixi quoad iudices ordinarios ſeculares de iure Authenticorum, ita vt nec ipſa etiam eſculenta, & poculenta poſſint accipere à partibus, niſi in duobus caſibus ſtatim dicendis, quippe quòd habent pingue beneficium, quod ſibi ipſis cedit in ſtipendium ad ſuſtinenda omnia onera ſuo beneficio annexa, vnde ſuccedit dicta prohibitio Authentico-

rum,vt bene cōtra Sylu.*verbo index* 2. q. 8. & 9. proſequitur Molin.*d.diſp.*84.*ſub n.*8. Sayr.*in claui Regia*, *lib* 11.c.13.*ſub n.*18. poſt gloſſ.& Panot.*n.*13.*in hoc text.* & poſt alios ab eodem Sayr.citatos idem reſoluentes, etiamſi Epiſcopus cauſa litigantium egrederetur domicilium, prout etiam idem reſoluit Molin. *ibid.* in iudice delegato eiuſdem Ordinarij non ſolùm ad vniuerſitatē cauſarum, ſed etiam ad cauſam particularem,ſequutus ſententiam gloſſ.*verbo expenſas in hoc text.*& Sylueſt.*vbi proximè*,contra aliam gloſſ. aliter diſtinguentem *verbo moderatas,ante fin.in d.§. inſuper*, & contra Panormit. eam amplectentem *d. num.* 13. Quod autem attinet ad duos caſus exceptos, in quibus Ordinarijs eccleſiaſticis conceditur de iure Canonico,vt non obſtante dicta generali prohibitione accipiant à patribus eſculenta & poculenta,reperies primum caſum *in cap.cùm ſit Romana,de ſimon.*videlicet quando conſecrant Eccleſiam , & ſecundum caſum habes quando viſitant diœceſim , vt habetur *in cap.cùm Apoſtolus,& in c.ſopita,& in cap.cùm nuper, de cenſib.*Concil. Trident.*ſeſſ.*24.*de reform. cap.* 3. & obſeruant Molin *d.tract.*2. *diſp.*85. Azor.*inſt. moral.p.*3.*l b.* 13 *c.* 30. Sayr.*in claui Regia,lib.*3.*cap.*9.*num.*31.*& ſub d. n.*18. Quamuis contrarium,immo quòd indiſtinctè attento omni iure Canonico,& ciuili poſſit quilibet iudex eccleſiaſticus,vel ſecularis,tam Ordinarius,quàm ſecularis accipere licitè eſculenta , & poculenta , quæ in dictis iuribus *xenia* vocātur, intra paucos dies conſumenda,crediderit inaduertenter Sayr.alios referens *d cap.*12.*num.*19.

10 *Gratis ſtudeatis litigantib s,*&c.]Ergo ſportulæ recipi non poſſunt,de quo vide Roman.*ſing.*283.Corſet. *in ſing.*297.*verbo ſportula*,Bouer.*ſing.*3.*num.* 8.Soar.*de relig.lib.*4 *de ſimonia,cap.*20.*num.*16.

11 *Et venales ſententiæ*,&c]Notatur ad hoc , quòd venales ſententiæ ſunt nullæ,de quo vide apud Luſitanos *Ordin.Reg.lib.*3.*tit.*75.*in princ.num.*7.& apud Caſtellanos*l.*13.& 14.*in fine tit.*22.*p art.*3. Menoch. *de arb tr.caſu* 343.*num.*6 Mench.*vſufreq.cap.*17.Auilez *ad cap.*1.*Prætorum,verbo donation.num.*6. Rebuff. *de reprobat.teſtium,num.*405. Peteg.*de iure fiſci, lib.*7. *tit.*4.*n.*5.*cum ſeqq.*Aloyſ.Riccius *collect. deciſ. part.* 5. *collect.* 1499.Farin.*in praxi crimin.part.*3.*q.*111.*n.*157.

12 In gloſſ.*Abſtinere.ibi,niſi vbi quis redimit ſuo ſumptu*, &c.Collige ex gloſſ.quòd dans iudici pecuniam pro conſeruatione iuris ſui , vel etiam pro redemptione indebitæ vexationis, non tenetur in aliquo,nec puniatur,quia hoc non eſt malum , nec ſpecies mali , vt

13 per Farin *d.q.*111.*num* 116.Licitum eſt enim in foro conſcientiæ litiganti ad redimendam vexationem iudici dare publicum ſtipendium habenti dare aliquid temporale,vt pro le iuſtam ſententiam ferat , quando imminet periculum certum , aut omnino veriſimilius futurum quòd euidens litigantis iuſtitia ab eo iudice inique alioquin iudicaturo præuertatur , vel iniuſtè differatur , cum maiori eiuſdem detrimento , quod quidem ipſe alia via euadere non poterat, ita gloſſ. *verbo illa* 3*.ad.cap.non ſanè* 14.*q.* 5. Abb. *in præſenti*, *num.*8.Syluest.*verbo reſtitutio* 1.6.1. Couat.*in reg.peccatum,p.*2.§.1.*num* 1. *col* 2. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.lib.*2.*cap.*123.*ex n.*1.Menoch.*de arbitr.caſu* 343. *num.*8 & 9.Fr Emman.*in ſum.tom.*2.*cap.* 41.*num.* 7. Molin.*d.tract.*2.*diſp.*88 *num.*2. *cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regi ,lib.*10.*tract.*5.*cap.*3.*num.*6.Leſſ.*d.lib.* 2.*cap.*14. *num* 64.Rebell.*d.q.*22.*num.*4. Farin. *d q.* 111.*n.* 109. quicquid oppoſitum tenuerit *gloſſ.*1.*in d. cap.qui rectè* 11.*q.*3.Sot.*de iuſtit.lib.*4.*q.* *art.* 1. *ad* 2. exiſtimantes quòd licèt iuſtè poſſimus petere indeterminatè à iudice,& ei dare aliquid temporale , vt iuſtè iudicet, tamen turpiter faciemus ſi ei demus exprimendo determinatè , vt pro nobis ferat ſententiam etiam iuſtam. Quæ quidem ſententia non ſolùm vera eſt in foro interiori , ſed etiam in foro exteriori , ita vt in eo dans iudici *vt ſuprà*,repetere poſſit , vt colligitur ex Abb *d.num.*8.Syluest.*verbo index* 1.*quæſt.* 12. *pronunt.*6.Graff.*d.cap.*123.*num.*2. Molin. *d. diſp.* 88. *ex n.*2.& *diſp.*90.*ſub num.*11.Couar. Menoch. Leſſ. Rebell.& Farin *citatis locis.*

Contra quas reſolutiones non obſtat quòd alia 14 remedia præter dictam pecuniæ , vel alterius temporalis muneris dationem ſuperſint ad redimendam hanc iudicis vexationem,nempe recuſatio, vel appellatio,ac proinde dicta datio neceſſaria non ſit,& conſequenter improbari debeat , quia reſpondetur hæc iuris remedia non eſſe adeò certa in ſui executione, immo vt plurimum eſſe in hoc reſpectu dubia , cùm pendeant ex arbitraria probationū admiſſione, & ex aliis quæ ſolent cuiuſlibet litis dubium euentum reddere,iuxta text.*in l.quod debetur* 51.ibi,*& eventum executionis poſſit eſſe incertus.ff. de pecul.* quod cùm ita ſe habeat,rationi conſonat vt aliud remedium quæratur , quod non ita dubium ſit,ſed adeò certum ac ipſummet damnum ea iniquitate iudicis indubitanter imminens,vt in effectu bene conſiderans reſpondet Fr.Emman.*d.num.*7.Nec etiam obſtat text.*in l.*2. *verſ.ſed ſi dedit,ad fin ff.de condict. ob turpem cauſam*, dum probat quòd ſi litigans dederit iudici , vt pro ſe in bona cauſa pronunciet , cenſetur iudicem corrupiſſe,& ita crimen contraxit,quia reſpondetur illum text.& eius rationem non procedere in foro interiori,quippe quòd in eo non poteſt cenſeri iudex corruptus ſaltem ex parte dantis,quando is, qui aliàs eſſet iniuſtè iudicaturus , modò accepta pecunia iudicat pro eo,qui iuſtam cauſam habet,& ita ab iniquitate reducitur ad rectitudinem , videlicet ab iniqua ſententia ad iuſtam,& conſequenter deuiat à formali ratione corruptionis , quæ conſiſtit in eo quòd à rectitudine corruptionis deflectat,vt bene eundem text. intelligens reſpondet Iacob.de Graff.*d.c.*123. *num.*4. quinimo nec quoad forum exterius idem text. locum habet,ſuppoſito quòd ex circunſtantiis externis veroſimiliter apparet in his terminis non interuenire corruptionem iudicis,maximè ex parte ſic dantis , iuxta tradita per Molin.*d.diſp.*85. *in fine* , vbi optime hanc extentionem deducit per epikeiam , ea mente eiuſdem text. & cuiuſlibet alterius legis , quantumuis vniuerſaliter prohibentis quamlibet munerationem factam iudici,vel cuilibet alteri publico officiali , & quidem meritò,nulla enim lex humana in dubio intendit,immo nec poteſt tollere defenſionem neceſſariam iure naturali omnium conceſſam , iuxta notata *in cap* 1.per text.*ibi,de cauſa poſſeſſ.*qua ſanè defenſione vtitur ille , qui ad redimendam vexationem in ſupradictis terminis iudicem muneratur,vt bene aduertit Sayr.*in claui Regia,lib.*10.*tract.*3.*cap.*3.*ſub n.*10. *vel.a.ſub verſ.vano eſt.*

In ead.gloſſ.ibi,*ſemper tamen præſumitur eſſe malum.* 15 Notatur ad hoc quòd quando pecunia,vel aliud munus datur iudici ſimpliciter , non expreſſa cauſa dationis,in dubio , dum aliud legitimè aliunde non apparuerit,præſumitur datum iudici in malum , id eſt, non eſſe datum pro redimenda vexatione , ſed potiùs pro iudice corrumpendo , & ſolicitando ad ſententiam ferendam pro ipſo dante, vt per Farin. *in praxi crimin.p.*3.*q.*111.*num.*107.*iuncto n.* 105. & 108. inde concludens ſic dantem non poſſe repetere.

In gloſſ *Reprobatur* , vltim. ibi , *ſi autem fuerit* 16 *ſententia arbitri , tenet.* Notatur ad hoc quòd venalis ſententia

ſeutentia arbitri eſt valida , vt per Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 63. num. 384.* quem refert patens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib. 3. tit. 75. in princ. num. 7. in fine.*

Cap. Deus, qui. XI.

RElgioſi diuerſi habitus miſſi ad prædicandum de nouo conuerſis, ne populi ſcandalizentur, debent accipere communem, & honeſtum habitum, vt ſint conformes. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtien. Henric. Anch. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 8.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 355.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Ludi theatrales etiam prætextu conſuetudinis in Eccleſiis, vel per clericos fieri non debent.*

2 *Ludi theatrales, ſeu repræſentationes in Eccleſiis fieri non debent.*

3 *Clerici non poſſunt perſonatorum habitum ſuſcipere, vel laruis ſe tegere.*

4 *Laicus vtens cauſa ludibrij veſte religioſa virorum, aut mulierum, peccat mortaliter, & grauiter punitur.*

5 *Iudex eccleſiaſticus punire poteſt ſæculares induentes habitum regularium in ludibrium.*

6 *Repræſentationes facere poſſunt clerici rerum piarum, & ſolemnitatum Fidei noſtræ.*

Cap. Cùm decorem. XII.

1 LVdi theatrales non debent fieri in Eccleſia, nec per clericos ſacros, nec obſtat conſuetudo, quia eſt corruptela inquinans honeſtatem Eccleſiæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anch. Butr. Panor. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 8.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 355.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 4.*

2 *Ludi fiunt in Eccleſiis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd ludi theatrales, ſiue repræſentationes in Eccleſiis fieri non debent, vt per Nau. *in tract. de oratione, cap. 5. num. 25.* Zerol. *in prax. Epiſcop. part. 1. verbo repræſentationes,* Fructuoſ. Biſbe *en el trattado de las commedias, cap. 3. fol. 13.*

Theatrales.] De ludis amphitheatralibus & ſcenicis agit Illuſtriſſimus D. meus Rodericus à Cunha *in comment. ad cap. præterea 3. num. 1. diſt. 51.*

Monſtra laruarum.] Vide Peres in libello quem ſcripſit contra *las maſcaras*, id eſt, aduersùs eos, qui cauatos cortices, (vt vocat Virgilius) ori admouent, ac laruati in publicum exeunt, Greg. Lop. *l. 3. verbo veſtiduras tit. 12. part. 5.*

3 *Verùm etiam in aliquibus,* &c.] Notatur ad hoc, quod clerici non poſſunt perſonatorum habitum ſuſcipere, vel laruis ſe tegere, vt per Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 39. c. 11.* Lambertin. *de iurepatron. lib. 2. par. 2. q. 9. art. 26. num. 5.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6. quæſt. 8.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 23. num. 7.* Ioculatores enim, & repræſentantes in ſcenis pretio recepto ſeu cauſa quæſtus, dum ſe in arte aſſueſecerint, ſunt infames, & non poſſunt promoueri ad Ordines, vt per Greg. *l. 5. verbo inglar. tit. 7. part. 6.* Fructuoſ. Biſbe *d. tract. de las comedias, c. 12.* vbi ad longum quòd officium repræſentandi vtroque iure ab antiquis pro vili, & infami habitum eſt. Nec etiam licet clericis intereſſe comœdiis cùm ſpectatores ſuo acceſſu & præſentia cauſam affetant ſcenicis turpia agendi, inſuper quia elargiri pecunias hiſtrionibus immane flagitium eſt, Petr. Guſman. *in lib. bienes del honeſto trabajo, diſcurſo 6. §. 7.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 5. quæſt. 11. num. 8. cum ſeqq.* vbi ex *num. 1.* probat comœdiarum impudicarum auctores mortiferi criminis eſſe reos. Verùm ſi comœdiæ audiantur ob ſolam vanam curioſitatem abſque periculo probabili lapſus, etiamſi res turpes repræſententur, & modus repræſentandi ſit turpis, ego puto non eſſe peccatum mortale, ceſſante ſcandalo, quod exiſtimo modò non eſſe, quia frequentiſſimum eſt clericis comœdiis intereſſe, ita Fr. Emman. *in ſum. tom. 3. cap. 71. num. 1.* Ioan. Salas *in 1. 2. tom. 1. tract. 13. diſp. 6. ſect. 24. num. 165.* Lorca *in p. 2. tom. 2. diſp. 28. de peccatis. memb. 3. verſ. ex dictis, in fine,* Paul. Squill. *de oblig. ſacerd. p. 1. num. 45.* Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 46. num. 41.* Bonacin. *in ſimili tract. q. 4. punct. 9. num. 22.*

In gloſſ. *Monſtra laruarum.* ibi, *prohibitum eſt etiam cauſa ludibrij vti habitu monachali, vel alio religioſo,* &c. Notatur ad hoc, quòd ſecularis vtens veſte religioſa virorum, aut mulierum cauſa ludibrij, vel vituperij, peccat mortaliter, & grauiter punitur, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 76. art. 7.* Fructuoſ. Biſbe *d. cap. 3. fol. 18.* Bellet *d. §. 23. num. 10.* Vnde poteſt Iudex Eccleſiaſticus punire ſeculares induentes habitum Regularium in ludibrium, ſeu per iocum, vt in comœdiis, theatris, & huiuſmodi, idem Bellet. *d. part. 1. tit. de fauore clericorum reali. §. 5. num. 98.* 4 5

In ead. gloſſ. ibi, *non tamen hic prohibetur repræſentare,* &c. Notatur ad hoc, quòd Clerici facere poſſunt repræſentationes rerum piarum, & ſolemnitatum Fidei noſtræ, vt Paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vitæ alicuius Sancti, & illis intereſſe, vt per Abb. *hic n. 1.* Lambert. *d. art. 26. n. 6. in fine.* Bellet. *d. §. 23. num. 9.* 6

SVMMARIVM.

1 *Clerici debent continere, & caſtè viuere.*

2 *Clerici templum, & vas Domini, ac Sacrarium Spiritus Sancti eſſe debent.*

3 *Sodomitarum Clericorum pœna quæ, remiſſiuè.*

4 *Concubinarij pœna quæ, remiſſiuè.*

5 *Suſpenſionem violans celebrando Diuina, deponendus eſt à beneficio, & officio.*

6 *Suſpenſus ex delicto violando ſuſpenſionem per exercitium ſolemne maioris Ordinis, à quo eſt ſuſpenſus, fit irregularis.*

7 *Græci Sacerdotes vtentes matrimonio ante Ordines inito minimè peccant.*

8 *Pœnam pecuniariam Eccleſiaſticus iudex imponere nequit.*

Cap. Vt Clericorum. XIII.

CLerici, præſertim in ſacris, caſtè viuere debent, abſtinendo ſe à libidinis vitio, præſertim illo, propter quod venit ira Dei, & peccantes puniri debent canonicè pro qualitate delicti, & ſi ob hoc peccatum ſuſpenſos præſumpſerit celebrare diuina, ſpolietur eccleſiaſticis beneficiis, ac perpetuò deponatur: & Prælati qui præſumpſerint tales peccantes ſuſtinere, maximè intuitu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, puniri debent pari pœna, & clerici qui habent coniugem, ſi peccant, grauiùs puniuntur. Colligunt 1

ligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Hentic. Ancharan. Butr. Panormit. ;Bald. Ioan. à Capiſtrano. Viuiao. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 9. Alagona *in compendio iuris Canoniti, pag.* 356. remiſſiuè Ximen. *in concord part.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. generali Lateranen. ſub Innocent. III. *cap.* 14. & refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 2.

2 *Castè viuere ſtudeant*, &c.] Cùm enim Clerici templum, & vas Domini, & Sacrarium Spiritus ſancti eſſe debeant, dici indignum eſt eos cubilibus, & immunditiis deſeruire, Paul *ad Roman.* 13. Noo enim vocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem, idem Apoſt. 1. *ad Theſſalon.* 4. nam qui ambulat in via immaculata, inquit Deus per Dauid, hic mihi miniſtrabit, *Pſal.* 100. cum aliis quamplurimis vtriuſque Teſtamenti, ac SS. Patrum auctoritatibus, quas adduco *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 8. & latè Carol. de Graſſis *de affect. lib. cleric. in prælud. à n.* 25. Petr. Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei, verbo cælibatus col.* 4. vbi per *cap. Epiſcopos diſt.* 31. obſeruat quòd qui diuinis interueniunt, continentes eſſe oportet. De virtute caſtitatis latè D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 151. *art.* 1. *cum ſeqq.* latè Leſſios *de iuſtit. lib.* 4 *cap.* 2. *dub.* 13. Vnde deducitur malè Panorm. *in cap. cùm olim n.* 4. *de cleric. coniug.* docuiſſe couſultum iri Eccleſiæ ſi generali ſtatuto caueretur vt clerico nolenti continere liceret ad nuptias conuolare, cuius dictum meritò reprehendunt Sot. *lib.* 7. *de iuſtit. quæſt.* 6. *art.* 1. *in fine*, Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 13. *quæſ.* 5. Sanchex *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 8. *num.* 3.

3 *Propter quod venit ira Dei*, &c.] De pœnis Clericorùm Sodomiæ crimen committentium, egi latè *ad cap. Clerici, de exceſſ. prælat. pag.* 323.

4 *Incontinentia vitiò*, &c.] De pœnis Clerici concubinatij dixi commodiùs *ad cap. ſicut* 4. *& ad c. veſtra* 8. *de cohabitat. clericorum, & mulierum.*

5 *Si quis igitur*, &c.] Notatur ad hoc, quòd violans ſuſpenſionem celebrando Diuina, deponendus eſt non ſolùm à beneficio, verùm etiam ab officio, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 32 *pract.* 2. *n.*
6 32. Nam ſuſpenſus ex delicto violando ſuſpenſionem per exercitium ſolemne maioris Ordinis, à quo eſt ſuſpenſus, fit irregularis, Nau. *in man. cap.* 27. *num.* 103. Valent. *tom.* 4 *diſp.* 7. *quæſt.* 18. *puncto* 5 Say*ꝫ*. *de cenſur. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 3. & alij, quos refert Bonacina *eod. tract. de cenſuris diſp.* 2. *q.* 6. *punct.* 5. *num.* 5.

7 *Qui autem ſecundùm regionis*, &c.] Et ideo Sacerdotes Græci vtentes matrimonio ante Ordines inito, minimè peccant, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 28. *num.* 6.

8 *Obtentu pecunia.*] Ergo Eccleſiaſticos iudex pecuniariam pœnam Imponere nequit, de qoo vide Cou. *lib.* 2. *var. cap.* 9. *num.* 9. Clar. *lib.* 5. §. *fin. p.* 80. *n.* 4. Illud tamen verum eſt attenta noua diſpoſitione Concilij Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 14. *verſ. quæ fabrica*, Epiſcopum debere mulctas pecuniarias, eo ipſo quòd exactæ fuerint, piis locis aſſignare, ac proinde non poſſe portionem aliquam, etiam in minima parte, Vicario pro ſoa mercede limitare, & minos Cameræ ſuæ Epiſcopali applicare, non obſtante contraria cooſuetudine, prout reſoluunt Sbroz. *de officio Vicarij in addit. lib.* 2. *q.* 141. Quarant. *in ſum. Bullarij verbo pecuniaria*, Piaſec. *in praxi Epiſcop. p.* 2. *c.* 4. *n.* 97. *in princ.* Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo pœna* 1. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.* 349. *in* 1. *edit.* aliàs *reſol.* 300. *n.* 3. *in* 2. *edit.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.* 3. *alleg.* 107. *num.* 19. Vbi tamen Epiſcopus admodú pauper eſſet, eas ſibi aſſumere poterit, ſecūdùm Molfeſ. *in comment. ad conſuet. Neapolit. part.* 4. *quæſt.* 64. *ſub num.* 14. Aloyſ. Ricc. *d. reſol.* 307. *num.* 3. *verſic. limita.*

● *SVMMARIVM.*

5 Clericum à crapula, & ebreitate non ſe abſtinens, ab officio, & beneficio eſt ſuſpendendus, & num. 2.

3 Ebrietas quanta mala gignat, oſtenditur.

4 Suſpendendus ab officio, vel beneficio eſt, qui ad potus æquales potatores obligat.

5 Sponſio facta inter duos, vt qui plus potauerit præſtet centum, non valet.

6 Iudicis electio eſt in pœnis alternatiuis, quando ad illum, vel etiam ad neminem verba diriguntur.

Cap. A crapula. XIV.

Clerici, à crapula, & ebreitate abſtineant, nec iocitetur quiſquam ad bibendum, nec teneatur obligationem exequi de ſumendo potus æquales, & qui eſt culpabilis in prædictis, & a ſuperiore monitus non ſatisfacit, ab officio, & beneficio ſuſpenditur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtien. Hentic. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij pag.* 10. Alagona *in cōpendio iuris Canonici pag.* 356. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Innocent III. *c.* 15. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3 *tit.* 1. *cap.* 3. 1

Hanc eand concluſ ex hoc text. deſumunt Trot. *de vero & perfecto clerico lib.* 2. *cap.* 59. Menoch. *de arbitr. caſu* 404. *num.* 4. Camil Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 11. *à num.* 17. Farinac. *ſ agmen. crimin. par.* 1. *lit. C. num.* 246. Et hinc conſuetum inebriari minimè poſſe ſacris Ordinibus inſigniri, probant *cap. Epiſcopus, aut presbyter* 35. *diſt.* Rebuff. *in praxi benefi. p* 2. *tit. de clericis ad ſacros Ordines malè promotis, gloſſ* 4. *num.* 8 Salxed. ad Bernard. *c.* 80 *lit. A verſ. vnde*, Cened. *ad Decretum collect.* 33. *num.* 4. Farinac. *d lit. C. n.* 252. nam vinolentum Sacerdotem & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet, *cap. vinolentum* 35. *diſt.* quia multa ex ebrietate mala gignuntur, aufert enim memoriam, diſſipat ſenſum, corrumpit ſanguinem, obtundit viſum, infirmat neruos, obturbat auditum onerat cerebrum, reſoluit viſcera, balbotir linguam, confundit intellectum, eneruat, & fœdat corpus, omnia membra debilitat, exhaurit ſubſtantiam, ſecreta pandit, libidinem prouocat, rixas excitat, prout hæc, & multa alia referunt Menoch. *d. caſu* 404. *à princip.* Farinac. *d. lit. C. num.* 153. Salxed. *ad Bernard. d. cap.* 80. Leſſius *de iuſtitia lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 3. *num.* 13. *cum ſeqq* Fr. Emman, *quæſt. Regular tom.* 2 *quæſt.* 36. *a.* 1. Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda lib.* 2. *cap.* 15. *à num.* 39. Beller. *diſquiſit. Clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 22. *à n.* 53. Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rub.* 4. *num.* 3. *cum ſeqq.* & alij, quos retuli *in tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 11. *num.* 6. 2 3

Vnde illum abuſum, &c.] In Concilio Lateranenſ. de quo *in hoc text.* Innoc. III. abolendum decreuit illum abuſum, quo in qoibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur. qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit, præcipiens eum, qui ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi à ſuo ſuperiore commonitus ſatisfecerit, ab officio, vel beneficio eſſe ſuſpendendum, refert Belllet. *d.* §. 22. *num.* 33. 4

de

de quo vide quid dicant Rebuff. *ad l. 43. de verborum*
5 *ſignif. pag. mihi 234.* Leſſ. *d. c. 3. dub. 4. n. 31. cum ſeq.* Camil. Borrel. *d. tit. 11. n. 31.* Vnde non valet ſponſiu facta inter duos, vt qui plus potauerit, centum præſtet, de quo vide Strach. *de mercat. tit. de ſponſion. p. 4. in c. finge, verſ. item quæro n. 1.*

6 In gloſ. *Vel beneficio* ibi, *hoc relinquitur arbitrio ſuperioris*, &c. Collige ex gloſſ. ſuperioris arbitrio relinqui quando clericus à crapula, & ebrietate non abſtinens ab officio, vel beneficio ſit ſuſpendendus, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 404. num. 4.* Gutier. *canon. lib. 2. c. 4. num. 63.* Soar. *de cenſur. diſp. 2. ſect. 2. num. 22.* Notatur ad hoc, quòd in pœnis alternatiuis electio eſt iudicis, quando ad illum, vel etiam ad neminem verba diriguntur, vt per Nauar. *in c. conſideres, §. ponat, de pœnit. diſt. 5. n. 12.* Anton. Gomez *tom. 3. var. c. 1. num. 39.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 94.* Cened. *ad Decretal. collect. 59. n. 4.* Felin. *in c. inter cæteras ex nu. 6.* & *ibi* Dec. *à num. 9. de reſcript.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici debent abſtinere à negotiis, perſonis, locis, ludis, veſtibus inhoneſtis, & ornatu minus honeſto, & habitu honeſto vti.*
2 *Clerici mimis, ioculatoribus, & hiſtrionibus intendere non debent.*
3 *Clerici in ſacris conſtituti an peccent mort. ſi comœdiis interſint, oſtenditur.*
4 *Tabernas intrare non licet clericis, niſi ſint in itinere, ſeu in peregrinatione.*
5 *Ludere ad aleas, & taxillos non licet clericis.*
6 *Mala ex ludo prouenientia referuntur.*
7 *Ludus, qui conſiſtit in ingenio, aut virtute corporis, clericis eſt permiſſus.*
8 *Scacchorum, ſiue latrunculorum ludus clericis non eſt prohibitus.*
9 *Scacchorum ludus quare litteratis non conueniat, oſtenditur.*
10 *Pœna appoſita ludentibus, an comprehendat etiam ludum ſpectantes, remiſſiuè.*
11 *Corona in clericis quid ſignificet, oſtenditur.*
12 *Habitus clericorum quis propriè dicatur, oſtenditur.*
13 *Color rubeus permittitur tantùm Cardinalibus, & viridis Epiſcopis.*
14 *Annulos deferre clericis non licet, niſi quibus conuenit ratione dignitatis.*
15 *Clericis quoad pœnam inhabilitatis pro obtinendo beneficio nulla requiritur monitio, bene tamen quoad priuationem beneficiorum obtentorum.*
16 *Perditum in alea an poſſit repeti, remiſſiuè.*
17 *Vendens rem ſuam in ludo non tenetur de euictione.*

Cap. Clerici. ij. XV.

1 Clerici non debent exercere officia, vel commercia ſecularia, maximè inhoneſta, nec debent intendere mimis, ioculatoribus, & hiſtrionibus, aut ad aleas, & taxillos ludere, vel talibus ludibus intereſſe; tenentur habere coronam, & tonſuram congruentem, & diligenter ſe exercere in exercitiis eccleſiaſticis, & aliis bonis ſtudiis, necnon deferre clauſa indumenta deſuper, quæ non ſint nimis longa, vel breuia. Item non debent vti pannis rubeis, vel viridibus, nec manicis, aut ſotularibus conſutitiis, frænis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus; nec gerere debent cappas manicatas in Eccleſia ſua ad Officium diuinum, etiam, qui ſunt in ſacerdotio, vel dignitate, nec alibi, niſi ob timorem liceat habitum transformare, non ferant fibulas, nec corrigias cum auro, vel argento, nec anulos niſi ſint in dignitate. Pontifices in publico, & in Eccleſia non deferant indumēta linea, niſi ſint Monachi, qui debēt ferre habitum monachalem. Palliis diſfibulatis non vtantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hinc inde connexis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſt. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 10.* Alagona *in compend. iuris Canonici pag. 356.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Innocent. III. *c. 16.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 4.*

Mimis ioculatoribus.]Notatur ad hoc quòd Clerici mimis, ioculatoribus, & hiſtrionibus intendere non debent, vt per Bellet. *de quiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 23. num. 3.* tales enim vti infames ad clericatum promoueri non poſſunt, *cap. maritum 33. diſt. cap. 1. 51. diſt. cap. pro dilectione, de conſec. diſt. 2. l. 1. verſ. qui artis. ff. de his qui not. inf.* Alphonſ. de Mendoz. *in quodlibet. q. 7. n. 11.* latè Petr. de Guſman *in lib. bienes del honeſto trabajo, diſcurſ. 6. §. 6.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. cap. 10. num. 8.* Bellet. *d. tit. 1. de diſciplina clericali, §. 10. num. 17. & 18.* 2

Vtrùm autem Clerici in Sacris conſtituti peccent mortaliter ſi comœdiis interſint ob ſolam vanam curioſitatem abſque periculo probabili lapſus in aliquod peccatum mortale? quæſtio eſt non contemnenda, in qua Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 46. n. 41.* reſpondet non peccare lethaliter ceſſante ſcandalo, quod hodie ceſſare credit, cùm frequentiſſimum ſit Clericos illis intereſſe: non obſtant prohibitiones ſacrorum Conciliorum, & vtriuſque iuris Canonici, & Ciuilis nē clerici in Sacris conſtituti comœdiis, & ſcenis interſint, de quibus latè Fructuoſ. Biſbe *en el tratt. do de las comedias, cap. 14. & 15.* quia ſi credamus Innocent. *in præſenti, num. vnico*, ſunt tantùm de honeſtate: vel (quod verius videtur) dicendum eſt cum Caiet. *in ſum. verbo clericorum peccata, ad fin.* non obligare ſub mortali ceſſantibus ſcandalis, & contemptu. 3

Et tabernas prorſus euitēt, &c.]Notatur ad hoc quòd clericis tabernas intrare non licet, niſi ſint in itinere, ſeu in peregrinatione, vt per Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 3. c. 8. num. 9. & 10.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarū extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 8. c. 7. n. 15.* Vgolin. *de poteſt. Epiſcopi, cap. 13. §. 29.* latè Bellet. *d. tit. de diſciplina clericali, §. 20. à princ.* vbi *n. 15.* dicit quòd ſicut vitium frequentandi tabernas reprehenditur in clericis, ita nec eſt laudabile in ſecularibus; cauponatum enim inſtitutio non fuit voluptatis cauſa, ſed neceſſitatis. *l. licet gratis, §. in factū, ff. naut. caup. ſtabul.* ſed iam hodie tabernæ ſunt loca, & fomenta intemperantiæ, & incontinentiæ, *l. quæ in adulterium, in princip. & ibi gloſſ. C. ad legem Iul. de adult. l. Athletas, §. ait prætor. ff. de his, qui notantur infamia, l. palàm, §. ſi qua cauponam. ff. de ritu nupt.* 4

Ad aleas, & taxillos non ludant.]Notatur ad hoc quòd Clericis ad aleas, & taxillos ludere non licet, vt per Paul. Comitol. *reſponſorum moral. lib. 1. q. 90.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſionum. tit. 11. de vita & honeſtate clericorum. n. 33.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib. 2. c. 16. §. 3. num. 17.* Fr. Emman. *quæſt. Regularium tom. 2. quæſt. 37. art. 1.* latè Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 22.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 24.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 109. n. 92. cū ſeq.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 512. verſ. quod vero,* Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment.* 5

comment. ad cap. 5. diſt. 35. num. 1. cum ſeqq. & habetur in Concil. Trident. *ſeſſ. 22. de refor. cap. 1. & ſeſſ. 24. etiam de reform. cap. 12.* & apud Caſtellanos *l. 57. tit. 5.*
6 *par. 5.* Ex ludo etenim plura inconuenientia naſcuntur, quæ recenſet Archid. *in cap. Epiſcopus, num. 1. 35. diſt.* Primum, deſiderium lucrandi, & ſic eſt cupiditas, quæ eſt radix omnium malorum. Secundum eſt voluntas ſpoliandi proximum, & ſic rapina. Tertium vſura quoque conſideratur. Quartum multiplicata mendacia, & verba obſcœna, otioſa, & vana. Quintum blaſphemiæ, & ita hæreſis. Sextum corruptio manima plurimorum, qui ad ludum videndum, & concupiſcendum conueniunt. Septimum ſcandalum bonorum. Octauum contemptus prohibitionis ſanctæ Matris Eccleſiæ. Nonum amiſſio temporis, & facultatis. Vide P. Ribaden. *in vita B. P. Franciſci de Borja, c. p. 5.* dicit in ludo tria pretioſa amitti, tempus ſcilicet, pecuniam, & deuotionem, ac ſæpe conſcientiam.

7 Ludus tamen, qui conſiſtit in ingenio, aut virtute corporis clericis eſt permiſſus, vt per Parid. de Puteo *in tract. de ludo, num. 12.* Coſt. *eod. tract. num. 15. ar. 2.* Farin. *d. quæſt. 109. num. 103. & 106.* Bellet. *d. §. 4. num. 8. & 9.* vbi *num. 15.* intelligit, modò non ludat in publico.

8 Scacchorum etiam, ſiue latrunculorum ludus non eſt clericis prohibitus, vt per Abb. *hic num. 4. verſ. & ex hoc intellectu, & num. 11.* vbi etiam Ioan. And. *n. 23.* & Butr. *verſ. ludus enim,* Coſt. *d. tract. num. 55. in fine, verſ. quòd autem ludi, & n. 26. ante finem, art. 2.* Viu. *com. 1. communium opinion. lib. 3. tit. 29. num. 3. in princ. pag. 430.* Farin. *d. quæſt. 109. num. 114.* Comitol. *d. lib. 1. quæſt. 91.* Bellet. *d. §. 24. num. 7.* vbi *num. 10.* intelligit modò ludatur cauſa recreationis, & non cauſa voluptatis, aut auaritiæ, vel cupiditatis, & *num. 15.* etiam dummodo non diſtrahatur à Diuinis propter longum tempus, quod tali ludo conteritur. Qui
9 quidem latrunculorum ludus licet ingenio conſtet non multum tamen litteratis hominibus conuenire arbitramur, quòd mentem iam litterarum ſtudiis fatigatam recreare magis ceſſatione, & quiete, quam nouo meditationis labore grauare oporteat, vt etiam aduertit Ioan. Baptiſta Fin. *de regulis iuris homil. 22. in fine.*

10 *Nec huiuſmodi ludis interſint.*] Ergo pœna appoſita ludentibus comprehendit etiam ludum ſpectantes, de quo vide Thom. Boninſig. *de iuſtis neg. d. tract. de ludo cap. 3.* Auil. *ad cap. prætorum, verbo ni tableros num. 2.* Azeued *l. 5. num. 32. cum ſeqq. tit. 7. lib. 8. nouæ recopil.* Rebell. *de obligatio. iuſtitia, part. 2. lib. 12. quæſt. fin. n. 6.* Andrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib. 1. cap. 16. §. 3. num. 24.* Farinac. *d. quæſt. 109. num. 34. & 35. de participante.* Plures Doctores de ludis agentes, citaui, aliaque circa hanc materiam non contemnenda dixi *ad cap. inter dilectos, de exceſſib. Prælat.*

11 *Coronam, & tonſuram habeant congruentem.*] Vide Bellet. *d. tit. de diſciplina clericali, §. 16. num. 1.* Competit namque clericis raſura, & tonſura in modum coronæ, quia corona eſt ſignum regni, & perfectionis, cùm ſit circularis carens angulo in ſignum carentiæ ſordium, quia vbi angulus eſt, ibi ſordes inueniuntur. nam ſemetipſos, & alios virtutibus regere & ſordibus mundare debent, & ſic in Deo regnabunt, *cap. duo ſunt 12. quæſt. 1.* gloſſ. *verbo tonſuram, in Clem. hoc tit.*

12 *Deferant deſuper indumenta, &c.*] Quis proprius ſit Clericorum habitus nullibi determinatur, vt dicit *gloſſ. pen. in Clem. 1. de elect.* niſi quòd nimia breuitas, & longitudo reprobatur in præſenti; quare honeſtas veſtium clericalium ponderabitur ex conſuetudine, & vſu vniuſcuiuſque regionis, vt aduertit gloſſ. *hic verbo deauratis,* quam referunt, & ſequuntur plures Doctores, quo citato *in meo tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi. p. 1. alleg. 9. n. 2.* vbi *num. ſeqq.* latè de hac materia, & Motu proprio Sixti V. contra clericos non incedentes in habitu, & tonſura: & ea Doctoribus per me citatis commendo Fr. Hieron. Roman. *de Republic. Chriſtiana, lib. 5. c. 15.* Menoch. *de arbitr. caſu 192.* Quarant. *in ſumma bullarij, verbo habitus clericalis,* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 14.* Carol. de Graſſis *de effectibus clericat. in præfat. num. 271.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris tom. 1. alleg. 1. n.* Guid. Pancirola *in theſauro var. lect. lib. 5. c. 21.* Camill. Borrel. *d. tit. 11. num. 19. & 40.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 44. num. 6.* addo Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 7. c. 6. a n. 1.*

Pannis rubeis, aut viridibus, &c. Rubeus enim color 13
permittitur ſolum Cardinalibus, & viridis Epiſcopis tantum, Menoch. *d. caſu 391. n. 12.* Scac. *de iud. lib. 1. c. 11. n. 8. & 86.* Carol. de Graſſis *in d. præiud. n. 272.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 9. n. 6.*

Sed nec annulos, &c. Notatur ad hoc, quod Clericis 14
annulos deferre non licet, niſi quibus competit ea officio dignitatis, vt per Abb. *hic n. 4. verſ. nota, & n. 7.* Bellet. *d. tit. de diſciplina clerical. §. 16. n. 2.* Iſidor. Moſcon. *in tract. de maieſtate militantis Eccleſiæ, lib. 2. p. 1. c. 2. verſ. annulos etiam,* Carol. de Graſſis *de effectibus clericat. effectu 41. n. 1.* vbi *n. 2.* dicit Doctores, vel in aliqua Eccleſiaſtica dignitate conſtitutum poſſe in eius manibus deferre annulos.

In gloſ. *Ad aleas, ibi, ſed videtur quòd primò ſit ad-* 15
monendus, &c. Notatur ad hoc, quòd clericis, quoad pœnam inhabilitatis pro obtinendo beneficio nulla requiritur monitio, quoad verò priuationem beneficiorum obtentorũ monitio requiritur, vt per Menoch. *de arbitr. c. ſ. 399. n. 3.* Farin. *d. q. 109. n. 95.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 515. quod verò, ad fin.* Illuſtriſ. D. meus *in comment. ad d. c. 1. n. 5.*

In ead. gloſſ. ibi, *ſed nunquid poteſt repeti quod perdi-* 16
tur in alea, &c. Vide Azeued. *l. 2. n. 76. cum ſeq. & n. 93. tit. 7. lib. 8. nouæ recop.* Thom. Boninſig. *d. tract. de ludo c. 7. n. 11. & 55.* Sayr *in claui Reg. a, lib. 11. c. 13. à n. 14.* Rebello *d. lib. 11. q. 1. n. 2.* Bertachin. *verb. ludus n. 18. & 19.* Molin. *tract. 3. diſp. 514.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 53. n. 1. & 2. cum ſeqq.* Zerol. *verbo ludus,* Valér. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 10. n. 185. cum ſeqq.*

In ead. gloſ. ibi, *& ſi quis exiſtens in alea, &c.* Notatur 17
ad hoc, quòd vendens rem ſuam in ludo non tenetur de euictione, ſiue venditio facta ſit colluſori, ſiue alteri extraneo, *l. 5. §. 1. ff. quarum rerum actio non datur,* Farin. *d. q. 109. n. 105.* Parens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Luſit. lib. 5. tit. 82. in princ. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus, qui tertiò monitus à negotiationibus ſecularibus non abſtinet, interim perdit quoad bona priuilegium clericale.*

2 *Clericus negotiator & artifex, qui poſt trinam monitionem ſui Epiſcopi deliquerit in negotiatione, & artificio, quod exercet, poteſt conueniri coram iudice laico, & ab eo puniri in rebus negotiationis, ſed non ad pœnam corporalem.*

3 *Clerici debent ſe abſtinere à negotiationibus ſecularibus.*

4 *Clericus negotiator, vt amittat priuilegia, trina monitio præcedere debet.*

Cap.

Cap. Ex litteris. XVI. & fin. *Innocent.* III.

1 CLerici exercentes ſecularia negotia, ſi ter moniti non reſipiſcant, non gaudent priuilegio clericali, ſed ſubiacent ſtatutis, & conſuetudini patriæ, & hoc in facultatibus tantùm, nam in illis ipſo facto renunciant priuilegio clericali. Colligunt ex Ordiñ. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioañ. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anch. Burr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 5. iuris Pontificij pag.* 11. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 357. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1 *&* 24.

2 Collige ex text. clericum negotiatorem, & artificem, qui poſt trinam monitionem ſui Epiſcopi delinquerit in negotiatione, & artificio, quod exercet, poſſe conueniri coram iudice laico, & ab eo puniri in rebus negotiationis, ſed non ad pœnam corporalem, Vt per Bertachin. *de Epiſcopo, part. 1. lib. 4. n.* 98. *de gabell. part. 3. n.* 3. Aufrer. *in tract. de poteſtate iud. laici ſ. per perſonas eccleſ. regul. 1. fallent. 16. nu.* 24. Carol. de Graſſis *de effectib. cleric. effectu* 1. *num.* 844. vbi *nu.* 845. intelligit in concernentibus negotiationem; non in reliquis, Imbrian. *in tract. de iudic. Regni, in præſ. num.* 41. Cened. *ad Decretum collect. 37. num.* 2.

3 *Secularibus negotiationibus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clerici debent ſe abſtinere à negotiationibus ſecularibus, vt per Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 11. num.* 2. Filliuc. *tom. 3. tract. 41. cap. 6. num.* 138. Vtrùm autem clerici, ſiue Religioſi, qui ſunt in Braſilica regione & in India Orientali, dilationi, & conſeruationi Eccleſiæ nauantes, quique ad ſuam congruam ſuſtentationem multis rebus indigent ex Hiſpanis ad eos mittendis, poſſint mittere ſuas merces in Luſitaniam vbi plus valent, vt ex pretio neceſſariæ illis mittantur? Affirmat Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 342. ſubditque nihil in huiuſmodi negotiatione ſacris Canonibus contrarium contineri, dummodo nihil mercium, quàm ad emenda in Luſitania neceſſaria mittatur; quare cùm ex negotiatione Eccleſiaſticis non illicita, tributum non debeatur, vtique inquit Molin. neque ex mercibus ita miſſis, neque ex illarum pretio tributum vllum debetur. De clericis negotiatoribus, & quæ negotiationes illis permiſſæ ſint, vide Lel. Zecb. *de Republ. eccleſiaſt. tit. de clericis, verſ.* 47. Thom. Valaſc. *allegationum iuris tom. 1. allegat. 44. num.* 13. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. quæſt.* 53. Lazarte *de decima vendit. cap. 19. n.* 18. Flores de Mena *variar. lib. 1. quæſt. 21. n. 174. cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancellariæ gloſſ. 56. n.* 10. Marc. Anton. Genueñſ. *in praxi Curiæ Archiepiſcop. Neapolitan. cap.* 62. Cur. Philipp. *part. 2. lib. 1. cap. 1. num.* 20. Beller. *dicto* §. 21. Carol. de Graſſis *effectu* 6.

4 *Si tales tertiò à te moniti*, &c.] Notatur ad hoc, quòd trina monitio debet præcedere, vt Clericus negotiator amittat priuilegia, ita Strach. *de mercat. p. 3. num. 8. & 9.* Camil. Borel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 7. de Clericis, & Sacerd. num.* 70. Cened. *d. collect. 37. num. 2. verſ. quod planè.* Carol. de Graſſis *d. effectu 1. num.* 847. & non ſufficere vnam monitionem peremptoriam pro omnibus, tenet Perez ad *l. 13. verbo por tres vezes, tit. 2. lib. 1. Ordin. pag.* 80. Sed exigi tres admonitiones diſtinctas contendunt Tabien. *verbo excommunicatio 5. num.* 24. Syluest. *verbo clericus 3. n.* 3. Nauarr. *in man. cap. 27. num.* 81. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. quæſt.* 53.

In gloſſ. *ſuis facultatibus*. ibi, *quia propter hoc facultatibus Eccleſiæ non ſit præiudiciū.* Notatur ad hoc, quòd poſt trinam monitionem immunitatis priuilegium perit clerico in ſuis dumtaxat bonis, non autem in bonis Eccleſiæ, vt per Comitol. *d. lib. 1. quæſt.* 53.

In ead. gloſſ. ibi, *tunc ceſſat priuilegium*, &c. Notatur ad hoc quòd clerici, qui negotiationi inſeruiunt, poſſunt amiſſum priuilegium recuperare, tandiu enim in hoc caſu priuilegium immunitatis extinguitur, quandiu negotiatoris clerici delictum perſeuerat, vt per Comitol. *citato loco*, Molin. *d. tract. 2. diſp.* 342.

De cohabitatione Clericorum, & mulierum.

Tit. II.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Bellam. Ioan Andr. Imola, Anania, Anchar. Burr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Guillelm. Durand. *in ſpeculo iuris lib. 4. ſub hoc tit.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol. 173. verſo,* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 95. Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag.* 363. Goffred. & Hoſtien. *in ſumma huius tit.* Alex. Ceſſan. & Anaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum iuris Canonici,* Zypæ. *in analytica poſtremi eccleſ. enarrat. pag.* 145. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rub.*

De materia huius tituli vide Gutier. *canon. lib. 2. c.* 7. Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de diſciplina clerical* §. 25. Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 26. & fœminarum conſortium quatenus à viris ſpiritualibus fugiendum, ex SS. Patribus oſtendit Ioan. Baptiſt. Fin. *de regulis iuris hom. 22. verſ. adde,* & exemplis confirmat Emmau. do Valle *de incantat. & enſalmis, ſect. 2. c. 3. n. 19. & c. 16. à n.* 25. tractat quàm periculoſus, & perniciosus ſit fœminarum aſpectus, non decet enim videre quod concupiſcere non licet, vt ait D. Hieron. ad Euſtoch.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos non debet retinere in domo mulierem ſuſpectam de incontinentia, etiamſi ſit mater, vel alia conſanguinea.*

3 *Declaratur text. in præſenti, & concordatur cum c. à nobis pen. hoc tit.*

4 *Clerici, qui habent qualem qualem ſuſpicionem, à mulierum conuerſatione omnino abſtinere debent.*

5 *Clericus frater tenetur ex redditibus beneficij ſororem inopem alere, & dotare.*

6 *Mulieri non licet Presbytero celebranti miniſtrare.*

Cap. Inhibendum I.

Ex Conc. Maguntin.

SAcerdos nullas retinere poteſt, de quibus ſuſpi- 1
cio poſſit eſſe, ſed eas ſolùm, quas iura permittunt, puta mater, amita, ſoror, & has, ſi illis indigeat, habeat in domo longè à conuerſatione ſua. Item fœminæ non præſumant accedere ad Altare, nec Presbytero miniſtrare, nec intra cancellos ſtare, vel ſedere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent.

Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henr. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuiā.*in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 13.* Alagona *in compend. iur. Canon. p. 1. 339.* remiſſiue Ximenes *in concord. p. 1.* deſumitur ex Concil. Nannatenſi *cap. 5.* & refertur à Burchard. *lib. 2. Decret. c. 116.* Iuo *part. 6. cap. 192.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 1.*

1 In ſuperſcriptione, *Maguntia*. Vide Card. Cæſar Baron. *annalium Eccleſiæ anno Chriſti 325. p. g. 239.*

3 *Sed nec illas, quas Canones concedunt*, &c]In his verbis text. iſte dum clericus interdicit mulierum conuerſationem & cohabitationem earum, etiam quas Canones concedunt, matrem ſcilicet, ſororem, amitam, & alias, quæ omnem effugiunt ſuſpicionem, videtur ex diametro contrariari textui *in cap. à nobis, pen. inf. hoc tit.* cuius auctor eſt Innoc. III. quatenus clericis concedit habitare poſſe cum iis, in quas naturale fœdus non ſinit vllam cadere poſſe ſuſpicionem, cuius tex. deciſio videtur ab antiquioribus conſtitutionibus emanaſſe, vt colligitur ex *l. eum, qui, C. de Epiſcopis, & cler. & ex cap. interdixit 32. diſt.* In quibus iuribus componendis elaborat Anaſtaſ. Germon. *animaduerſion. in ar. lib. 2. cap. 8.* vbi reiecta reſponſione gloſ. *verbo Canones, in præſenti*, in hæc verba prorupit. Contingit forſan paulo ante quàm ipſa Nannatenſis Synodus celebraretur, vt aliquis cum matre, vel conſanguinea aliqua ſit deprehenſus, quâ cauſam recedendi ab antiquis Canonibus, & nouam condendi legem præbuit. Verùm quoniam bono legiſlatori ſemper curæ eſt occurrere illis, quæ plerumque eueniunt, non iis, quæ rarò, *l. neque leges, ff. de legib.* ideo Innoc. III. *in d. cap. à nobis* antiquioribus inhærens Canonibus Clericis conſulere maluit, vt cum iis habitare poſſint, à quibus natura quodammodo nefarias libidinum contumelias turpitudineſque, repellit, item matribus, & conſanguineis: nam cùm mortui mundo Clerici dicantur, ſolatij loco eſt illa cum filiis, & fratribus cohabitatio, argument. *l. iure, ff. de iure dotium.* Conſtitutio tamen *cap.* : (quod eſt text. *in præſenti*) pro conſilio adhuc ſatis commodè teneri poſſet, cùm ipſe B. Auguſtinus fœminarum omnium, ac cum eius ſororis, ac fratris filiæ conturbernium, familiaritatemq; euitaſſe dicatur, quippe qui dicere ſolebat, Quamuis propinquæ mulieres ſuſpectæ non eſſent, tamen quæ ad eas ventitarent, poſſe ſuſpicionē afficere. Hactenus Anaſtaſ. Germon, *citato loco*, de quorum iurium conciliatione agit etiam Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. c. 13. §. 17.*

4 *De quibus ſuſpicio*, &c]Probat hic text. quòd clerici qui habent qualem qualem ſuſpicionem, à mulierū conuerſatione omnino abſtinere debent, quamuis ſint matres, & ſorores, cùm inuenti aliquando fuerint, qui diabolica ſuggeſtione inceſtus & ſtopra commiſerunt, vt per Menoch *de præſumpt. lib. 5. præſ. 17. n. 9.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 18.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 15. num. 16. & 17.* poſt Capell. Tholoſ. Nauarr. *commento 4. de Regularib. num. 65.*

5 *Et quæ ſunt neceſſaria, ſubminiſtrent.*]Etiam ex redditibus beneficiorum, fratrem enim clericum ex eiſdem teneri ſororem inopem alere, & dotare, reſoluunt D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrimon. part. 4. n. 132.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 25. num. 13.* Flamin. *de reſignat. benef. lib. 4. quæſt. 7. num. 68.* Molina *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 228. verſic. vtrùm frater*, Cened. *ad Decretal. collect. 102. & practicarum, ac canon. quæſt. lib. 1. quæſt. 17. num. 12. & 15.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuen. lib. 12. tit. 16. num. 11.* Marta *de iuriſdict. part. 4. cent. 1. caſu 163. à num. 4* Rebell. *de obligat. iuſtitia, part. 1. lib. 5. quæſt. 4. nu. 21.* quos refert parens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Luſitan. lib. 4. tit. 99 §. 1. num. 24.*

Aut presbytero miniſtrare.]Notatur ad hoc, quòd mulieri non licet Presbytero celebranti miniſtrare, vt per Rebuff. *in tract. congrua portionis n. 66.* poſt Soar. Valer. Regin. Vaſquez, & alios, ita tenent Bonac. *de Sacram. diſp. 4. q. vlt. puncto 9. num. 32.* Bellet. *diſquiſ. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 8. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus in ſacris, qui à ſuſpectarum mulierum colloquio, vel earum conſortio monitus non deſiſtit, excommunicatur.*

2 *Excommunicationis pœna vt incurratur in crimine concubinatus trina monitio requiritur.*

4 *Mulier Clerici concubina à iudice ſeculari punitur.*

5 *Clericorum appellatione ſuperiores, & maiores intelliguntur.*

CAP. Si quiſquam. II.

Ex Decreto Eugen. Pap.

PResbyter, Diaconus, Subdiaconus ſi ter monitus inueniatur loqui, vel conuerſari cum fœmina ſuſpecta de crimine fornicationis cum eo, eſt excommunicandus, & fœmina canonice punienda. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Io. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald Io. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 16.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 360.* remiſſiuè Ximenes *in concord. p. 1.* refertur ab Anton Auguſtin. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 3.* 1

Poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionē, &c.] Ergo ad pœnam excommunicationis incurrendam in crimine concubinatus à Clerico commiſſi, requiritur trina monitio, de quo Sayr. *in Claui Regia, lib. 8. cap. 2. num. 12.* Cætera circa hanc admonitionem, & pœnas Clericis concubinariis imponendas, etiam attento nouiori iure Concilij Trident. *ſeſſ. 25. de reformat. cap. 14.* dicam commodius *ad cap. ſicut 4. ſuſtr. hoc tit.* 2

Et aliquo modo conuerſari.] Per nuncius ſcilicet, vel epiſtolas ſecretas, de quo vide Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. num. 41. num. 20.* Carol. de Graſſis *effectibus clerical. effectu 26. num. 5.* 3

Fœmina verò canonicè puniatur.] Per iudicem ſcilicet Eccleſiaſticum, à quo pro modo culpæ puniri poteſt, vt tenent Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo concubinary*, Sayr. *d. cap. 2. num. 14.* Mattienſ. *d. 6. gloſ. 2. tit. 8. lib. 5. noua. recop.* Marta *de iuriſdict. pari. 4. caſu 44.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali §. 15. n. 64.* Ratio eſt, quia correlatiuorum idem ius, & ratio eſt, & depoſitio loquens in vno, in alio ſimiliter procedit, ex adductis per me *in tract. de axiom. iuris & ufreq. axiom. 61. num. 1.* Vnde cùm concubina clerici communem cum illo habeat cauſam, & ſint correlatiua, nil mirum ſi illa ſicut ille per iudicem eccleſiaſticum iudicetur, & grauiſſimis pœnis, quibus illa capax ſit, puniatur. Facit *cap. ſi concubinæ 55. de ſentent. excommunic.* qui text. duplicem probat concluſionem, vtramque noſtro propoſito accommodatiſſimam, prior eſt quòd concubina clerici excommunicetur excommunicatione maiori, ſicut etiam *in c. eos 32. diſt.* in ſeruitutē redigitur, & *in cap. fraternitatis prope fin. 34. diſt.* in monaſterium detruditur: 4

poſterior

poſterior eſt quòd accedens ad concubinam excommunicatam manet ligatus eadem excommunicatione, quia communicauit cum illa in crimine propter quod excommunicatio fuit incurſa. Vnde ſimiliter ipſa concubina in eodem foro in quo clericus poterit iudicari cùm in crimine damnato cum illo communicauerit,& ita hanc ſententiam obſeruat in ſpecie *gloſ.1. verſ.ad hoc, in d.cap.eos,* commendata à Roman. *ſing.* 658.Aufrer.*de poteſt. ſingulari reg.2. num.*34. Quod quidem adeò verum eſt, vt exiſtimarent Abb. *nu.*25. *in cap.cùm ſit generale,de fore comp.* Iaſ.*in l.pen.nu.*17. *ff.de iuriſdict.omn.iudic.* Palat.*in repet.rub.de donat.inter virum & vxorem,* §.39.*n.*7. ſolum iudicem eccleſiaſticum eſſe competentem in hoc caſu,vnde non eſt probanda illorum diſtinctio qui dicunt publicas clericorum concubinas à ſecularibus poſſe iudicari, occultas autem non poſſe,ne hac occaſione clerici in foro ſeculari infamentur,neque enim poſſunt concubinæ iudicari quin eorundem nomina deferantur,ac per conſequens ſi aliqua lex, ſeu ſtatutum id permittat, tanquam Clericos puniens non valebit,quo pacto diſtinguunt Clar.*in* §.*fin. quæſt.* 57. *num.*4. Gom. *verba mancebas,l.*80. *Tauri num.*21. Auendan. *de exequend. mand.part.*2. *cap.*16.*n.*7. Perez *l.*21.*tit.*3. *lib.*1.*Ordinam.*Salzed.*in pract.cap.*79.*verſ.concubina clerici.* Marienſ.*l.*6.*gloſſ.*2.*tit.*8.*lib.*5 *noua recop.* Decian.*in tract. crimin.lib.*4.*cap.*9.*num.*56.*& lib.*6. *cap.*21.*n.*37. Bobadil.*in politica lib.*2.*cap.*17.*n.*54.Illuſtr.D.meus Roderic.à Cunha *in d.cap.eos,n.*7.

3 In gloſſ.*Sacerdotum.*ibi,*appellatione clericorum ſuperiores,vel maiores intelliguntur.* Vide Marant.*de ordine iudic.part.*4.*diſt.*11.*n.*3. Turrecr. *in cap.*1.*n.*1.31. *diſt.*Sebaſt.Medices *in ſumma Decret.art.*4. Io.Lup.*in tract.de libert.Eccleſiaſt.part.*2. *quæſt.*2.*n.*1. metipſum *in tract.de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignif appell.*51.*ex n.*1.plures per Carol.de Graſſis *de effect.clericalibus,in prælud.n.*246.*cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non debet clericum cogere ad concubinam abiurandam,ſed eum nolentem dimittere poteſt excommunicare.*
2 *Clerici non ſunt cogendi abiurare concubinas.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Multitudine delinquente principales puniuntur.*

Cap. Clericos III. *Alex. III.*

ORdinarij non debent cogere clericos In Sacris conſtitutos, & publicè concubinarios vt eas abiurent, ne redeuntes ſint periuri, ſed cogant per ſuſpenſionem, & interdictum, & ſi deinde reincidunt, excommunicent aliquos illorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collectar.Zabarel.Bellam. Ioan.Andr.Imola, Anania.Hoſtienſ. Anchar.Henric. Butr. Panorm.Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian.*in rationali lib.*3.*iuris Pontificij,pag.*17.Alagona *in compēd. iuris Canonici, pag.*360. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.* 1.refertur ad Anton.Aug.*collect.*1.*Decretal.lib.* 3.*tit.* 2 .*cap.* 4. & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *part.*18.*cap.*1.

1 *Ad eas abiurandas nolumus,* &c.] Probat hic text. non eſſe cogendos clericos abiurare concubinas, cuius concluſionis ea ſolet ratio aſſignari, ob probabile periculum periurij, non eſt enim deferendum iuramentum alicui cum probabili periculo, vel timore periurij,vt tradunt Hippolyt.*in pract.*§.*poſtquam n.* 5. *& in cap.penult. num.*89.*ff.de quæſtion.* Nauar. *in manual.cap.*12.*num.*10. *& in cap.inter verba corollar.*64. *num.*738.Alciat.*de præſumpt.regul.*2.*præſumpt.*10.Menoch.*de arbitr.caſu* 192.*num.*2 *&* 3.Tiraquell.*l.*9.*connub.gloſ.*1.*part.*6.*num.*55.Soar.*de relig.tom.* 2. *tract.*5. *lib.*3.*cap.*14. *num.* 18. Vnde bene Sayr.*in claui Regia lib.*5.*cap.* 5. *num.* 3. infert male facere Confeſſores, qui inducunt pœnitentes ad iurandum ſe non commiſſurum tale peccatum carnale,vel aliud ſimile, in quod humana fragilitas facile labitur, addens eo modo peccare patres, & dominos,qui filiis, & famulis ſuis deferunt iuramentum, vt auctorem furti,& criminis reuelent,ſi moraliter credant eos exponi periculo peierandi in eo. Verùm hæc ratio decidendi non exhaurit difficultates, quia id etiam periculum periurij imminet in ſpecie *cap.*2.*qui clerici, vel vouentes,* circa abiurandas vxores, cum quibus clerici de facto contraxerunt, & tamen coguntur illas abiurare; idem etiam periurij periculum imminet in abiuratione hæreſis,quo tamen non obſtante illam cogitur hæreticus abiurare, iuxta *cap.ad abolendam, de hæreticis.*Nec ſatisfacit gloſ. *verbo redeuntes. ad fin. in præſenti,*& Card.Imola,ac alij, exiſtimantes hunc text.procedere quando clerici vehementer ſunt ſuſpecti de incontinentia: at verò *d.cap.* 2 intelligendum de clericis, qui non ita vehementer ſunt ſuſpecti, quia maior datur incontinentiæ ſuſpicio in illo, qui vltra concubinatum matrimonium de facto turpiter contraxit, quàm in ſimplici concubinario.

Reiectis igitur his,& aliis ad hunc text.intellectibus, vera illius ratio ex eo colligi poteſt, quia iuramentum eſt remedium ſubſidiarium,& periculoſum, & ideo ad illud non eſt recurrendum quando adſunt alia remedia æquè accommoda ad finem prætenſum aſſequendum,*cap.etſi Chriſtus, prope fin. verſ. ſic iuramentum,de iureiurand.* conſtat autem in ſpecie huius text æquiualentia dari remedia magis accommodata vt clerici à concubinis abſtineant, nempè per ſuſpenſionis, ſeu depoſitionis ſententiam, ac proinde per excommunicationem, vt text. ipſe docet; igitur decidit rectè Pontifex non eſſe clericos cogendos concubinas abiurare; intendit Soar.*d. cap.* 14. *num.*17.*&* 18.ſecus verò dicendum eſt, quando prædicta remedia æquiualentia non adſunt; quia tunc non tanti eſſe debet periculum, ſeu timor ille periurij, vt propter illud deferendum non ſit iuramentum à iudice, vel publica perſona, quando fuerit neceſſarium,vt reſoluunt Nauarr.*in manual.cap.* 12. *num.* 20.Couarr.*in cap.quamuis pactum*, §.6. *num.* 2. *in fine,*& multi alij, quos refert, & ſequitur Soar.*d. cap.* 14. *num.*10. Quo intellectu retento non obſtat *d.cap.* 2. *qui clerici, vel vouentes*; reſpondetur enim ideò ibi clericos in Sacris conſtitutos matrimonium de facto temere contrahentes cogendos eſſe abiurare concubinas, quia agitur de matrimonio, & de nuptiis, quas clerici contraxerunt contra *Clement. vnic.de conſanguinit.* ac proinde quemadmodum matrimonium conſenſu contrahitur, iuxta *cap. ſufficiat* 27.*quæſt.* 2. ita diſſenſu debet diſtrahi, *d.cap. ſufficiat.& regul.omnis res.de regul. iuris*, & nullum aliud remedium æquè accommodatum dari poteſt, ex quo conſtaret de ipſorum diſſenſu, quàm iuramentum, eorum enim diſſenſu, internus à nemine cognoſci poterat,argument.*cap.erubeſcant* 32.*diſt.* facit, quòd ea, quæ pendent ab animo alicuius, non poſſunt probari, niſi per ipſius iuramentum, ex Hippolyt. *in rub.C.de probat.à num.* 122.Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.*7.*num.*16.ideò meritò coguntur abiurare vxores in quibus per matrimonium conſenſerant, quamuis in rei veritate exiſterent concubinæ,quod quidem

matrimonium non interuenit in ſpecie huius text. ſed tantùm concubinatus abſque matrimonio, vnde cùm non daretur conſenſus in matrimonium, non fuit neceſſarium iuramentũ ad explicandum diſſenſum, ſed ſufficiebant alia remedia ad deterrẽdos clericos à tali crimine. Ad text. etiam *in d. cap. ad abolendam, de hæreticis*, ſimiliter reſpondetur quòd quamuis ad coercendum crimen hæreſis, quia tale eſt, non deficerent alia remedia æque, vel magis opportuna, tamen ad excludendum errorem intellectus, quem hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus habuit, vel habuiſſe præſumitur, nullum aliud apparet remedium æque opportunum præter abiurationem illam, qua ſuam hæreſim, quam de præterito commiſerunt, ſolemniter, & publicè deteſtantur, & in futurum fidelitatem promittunt, iuxta *cap. accuſatis, in princ. de hæret. in* 6. Illud autem aduertere oportet quòd quamuis text. *in præſenti* faciat mentionem de clericis in Sacris, & publicè concubinas habentibus, non propterea excludere videtur clericos in minoribus, & alios, qui non publicè tenent concubinas, ex eo enim prædictos clericos expreſſit, quia in illis dabatur maior ratio dubitandi, & videbatur quòd illis poterat iuramentum deferri, quia grauiùs peccabant, & ita vt faciliùs reſipiſcerent, quibus tamen dum text. iuramentum non detulit, à fortiori aliis non eſſe deferendum ſequitur: illud etiam adde hos clericos non ſolùm cogendos non eſſe ad prædictum iuramentum ſubeundum, vt text. habet, ſed nec etiam ſponte ad illud eſſe admittendos, ex ſupradicta ratione.

4 *In aliquos eorum*, &c.] Ergo delinquente multitudine principales puniuntur, de quo Tiraquel. *de pœnis temper. cap.* 47. *n.* 8. Quandoque etiam propter multitudinem reorum maleficium non eſt ſecurè puniendum, Coriolan. Capuccin. *de caſibus reſeruatis part.* 2. *cap.* 5. §. 9. *n.* 19. *pag. mihi* 720.

SVMMARIVM.

1 *Clerici moniti ſi concubinas non dimittunt, ſuſpenduntur à beneficiis, & ſi ſe non corrigunt deponuntur.*

2 *Concubinarij clerici ſi moniti concubinas nõ dimittãt ſuſpendẽdi ſunt a beneficiis, & ſi eas ſuſpẽſi detinere præſumpſerint, ab eiſdem perpetuò ſunt remouendi.*

3 *Concubinarius quis dicatur, oſtenditur.*

4 *Concil. Trid. ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 14. *procedit in ſimplici incontinentia abſque qualitate concubinatus.*

5 *Diſtributiones quotidianas concubinarij ipſo iure amittunt ſi à ſuperioribus moniti ab ipſis concubinis non abſtinuerint.*

6 *Monitiones quæ, & quales contra clericos concubinarios ſint faciendæ, oſtenditur.*

Cap. Sicut. IV.

1 Clerici in Sacris ſi moniti contẽnunt relinquere concubinas, ſuſpendi debent à beneficiis, donec plenè ſatisfecerint, & ſi ſuſpenſi præſumpſerint concubinas retinere, à beneficiis perpetuò remoueri debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij pag.* 17. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 360. remiſſiuè Caſal. *in annot.* Ximen. *in concord. part.* 8. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 2. *cap.* 5. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.* 18. *cap.* 1.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Corrad. *de beneſic. part.* 3. *cap vlt. num.* 28. Duen. *reg.* 101. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 54. Kitchon. *tom.* 1. *communi. opin. lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 16. *pag.* 175. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 137. *n.* 24. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 315. Porrò Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 14. formam dat procedendi contra concubinarios clericos, perſonáſque eccleſiaſticas; primò quòd ſi à ſuperioribus moniti ab ipſis concubinis non abſtinerent, tertia parte fructuum, quarumcunque perſonarum, & beneficiorum ſint ipſo facto priuati: ſecundò ſi in eodem delicto cum eadem, vel alia fœmina perſeuerantes ſecundæ monitioni adhuc non paruerint, non tantùm fructus omnes beneficiorum amittant, prout *ſuprà*, ſed, quoad Ordinarius tanquam Sedis Apoſt. delegatus arbitrabitur, ab adminiſtratione beneficiorum ſuſpendantur: tertiò ſi ita ſuſpenſi cum eiſdem verſentur, vel eas non expellant, priuabuntur perpetuò omnibus beneficiis, & penſionibus: quartò ſi poſtquam eas ſemel dimiſerint, earum conſortium intermiſſum repetere, vel alias huiuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adiungere auſi fuerint, præter dictas pœnas excommunicationis gladio plectantur: quintò ſint inhabiles, ac indigni quibuſcumque honoribus, dignitatibus, beneficiis, & officiis, donec, &c. ſextò clerici non beneficiati iuxta delicti qualitatem pœnæ carceris, ſuſpenſionis ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, ac aliis modis iuxta ſacros Canones ab ipſo Epiſcopo puniantur, de quo Concil. Trident. decreto multa tradunt Rebuff. *in concord. tit. de publicis concubin. verſic. prima ergo pœna*, Perez *l.* 23. *verſ. quæris tamen poteſt, tit.* 5. *lib* 1. *Ordin.* Menoch. *de arbitr. caſu* 418. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo concubinarij*, Petr. de Ledeſma *in ſumma, part.* 2. *tract.* 7. *cap* 18. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 1. *quæſt.* 57. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 4. *collect.* 857. *& in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ.* 359. *in* 1. *edit. & reſol.* 307. *in* 2. *edit.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *tract.* 1. *n.* 154. Soar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 4. *nu.* 10. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 24 Hieronym. Venero y Leyua *de examine Epiſcop. lib.* 4. *cap.* 27. *ex num.* 64. Illuſtriſſimus D. meus Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap. præter* 6. *num.* 5. *diſt.* 32.

Ex quo oriuntur multa dubia. Primum quis in præ- 3
ſenti dicatur concubinarius? & communiter habetur illum etiam dici non ſolùm, qui concubinam domi retinet, ſed etiam, qui ſub aliquo colore in domo ſuæ matris, vel aliquarum conſanguinearum, vel alibi, habet, & cum ea tenet aſſiduam conſuetudinem, ita Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. part.* 3. *cap.* 4. *ſub n.* 27 Aloyſ. Ricc. *d. reſolut.* 307. *in fine.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiepiſcop. Neapolitan. cap.* 30. *num.* 4.

Secundum, an procedat in ſimplici incontinentia 4
abſque qualitate concubinatus? in quo Nauarr. *conſ.* 4. *de adulter. in antiq. aliàs* 1. *hoc tit. in nouis*, & Sayr. *in floribus deciſ. ſub illo tit. de adulter. deciſ.* 4. tenent Concil. Trident. *d. cap.* 14. etiam ad ſimplicem incontinentiam eſſe extendendum. Verùm Sacram Congregat. cenſuiſſe Concilium d. loco non procedere in ſimplici incontinentia abſque qualitate concubinatus, aſſerunt Aloyſ. Ricc. *in praxi fori eccleſiaſt. deciſ.* 361. *in fine, in* 1. *edit. & reſol.* 307. *n.* 5. *in* 2. *edit.* Nicol. Garc. *de beneſic. part.* 1. *cap.* 10. *num.* 186. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib.* 4. *tit.* 5. *de ſtupro, l. vnic. n.* 4. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 138. *num.* 12. & *num.* 74.

Tertium, an ſub tertia parte fructuum beneficiorũ quorumcumque, à qua concubinarij ipſo iure ſunt priuati, ſi à ſuperioribus moniti ab ipſis concubinis non

non abſtinerent, comprehendantùr diſtributiones quotidianæ; in quo affirmatiuam partem ſequuti ſunt Sayr. *in floribus decif. ſub tit. de verborum ſignificat decif.* 7. Nauarr. *ſub eod. tit. conſ.* 6. *in antiq.* quod deeſt in nouis, Aloyſ. Ricc. *in collect. decif. part.* 4. *collect.* 821. *verſ. ampliа* 2. *& d. reſol.* 307. *n.* 5. *in* 2. *edition.* Petr. de Ledeſma *d. cap.* 18. *diffic.* 2. & ex Concil. VI. Mediolan. colligit Monet. *de diſtribut. quotid. part.* 3. *q.* 10. *nu.* 56.

6 Quartum, an ad incurrendum in pœnas contra clericos concubinarios latas monitio ſpecialis in ipſam perſonam factam pro forma exigatur; in quo affirmatiua opinio vera eſt, itaut monitio generalis facta in Synodo non ſuffragetur; etſi trinæ monitionis vim obtineant; ita Marc. Anton. Genuen. *d. cap.* 30. Aloyſ. Ricc. *in praxi. fori eccleſ. decif.* 359. *in* 2. *edit. & reſol.* 307. *num.* 3. *in* 2. *edit.* vbi etiam aſſerit huiuſmodi trinam monitionem requiri ſecundùm diſpoſitionem tam iuris communis huius text. quàm nouioris Concil. Trident. *d. cap.* 14. & *num.* 4. refert procedere etiam in Clerico concubinario notorio, qui abſque prædicta trina monitione beneficiis priuari non poteſt. Vnde Rota *in vna Tullen. Monaſterij Sancti Manſueti* 27. *Ianuar.* 1597. coram D. Penia, quæ eſt impreſſa inter conſilia Farin. *lib.* 1. *conſil.* 80. cenſuit clericum concubinarium etiam publicum non eſſe ipſo iure benficiis priuatum, nec venire priuandum, niſi quando poſt legitimas monitiones indurato animo in concubinatu perſiſtit. Quæ quidem monitiones non tantùm in viſitatione, ſed & aliis quoque temporibus fieri poſſunt, Armend. *d. tit.* 5. *de ſtupro, l. vnica, n.* 5. vbi *n.* 6. quòd tempus, quod inter vnam, & alteram monitionem interuenire debet, arbitrio iudicis relinquitur, & *n.* 7. quòd poteſt Epiſcopus contra hos procedere etiam incarcerando, quando timetur de fuga, & *num.* 8. quòd Ordinarius ipſe ſolus poteſt ex Conc. *d. c.* 14. in crimine concubinatus ad informationem ſummariè, & incarcerationem procedere, vbi de fuga timetur, idque ſine monitione illa præſcripta in *d. cap.* 14. Nicol. Garc. *d. cap.* 10. *num.* 186.

Cap. Super eo. V.

1 Litteræ obtentæ à Papa per Presbyterũ concubinarium ſuſpenſum ab officio, vt abſoluatur, ſi nõ contineant ſeriem facti, non ei proſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Cened. *collect.* 14. Viuian. *in rationali l.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 18. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 360. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 2. *cap.* 8. & eſt poſt Concil. Lateranen. *part.* 28. *cap.* 9.

2 *Quæ facti ſeriem non contineat.* &c. [Ergo venia Principis impetrata non facta mentione de iterato crimine ſubreptitia dici poteſt, de quo vide Hippolyt. *reg.* 378. *num.* 4. Couarr. *variar. lib.* 1. *c.* 20. *num.* 8. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & uxorem notab.* 4. *num.* 11. Guilielm. *in c. Rainutius, verbo mortuo itaque teſtatore lib.* 1. *num.* 112. Anton. Gom. *tom.* 3. *vari. cap.* 13. *n.* 38. *verſ. item adde.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 10. *nu.* 4. Sarmient. *ſelectar. li.* 1. *cap.* 9. *ex nu.* 2. *anteſio.* Perez *l.* 2. *in gloſ. que alguno que nos ayamos perdonado, tit.* 11. *lib.* 8. *Ordinam.* Menoch. *de arbitr. caſu* 203. *ex num.* 32. Maſcard. *de probat. concl.* 838. *n.* 8. Flamin. Carthar. *de execut. ſen. capto bannito cap. fin. num.* 315. *iuxta fin.* Henriq. *in ſumma, l.* 13. *c.* 30. *in princip.* Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 49. Nicol. Garc. *de benefic. part* 8. *cap.* 3. *num.* 28. plures per Cened. *ad Decretal. collect.* 34. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſi moniti non dimittunt concubinas, ſuſpenduntur à beneficijs, & ſi ſe non corrigunt, deponuntur.*
2 *Clericus an poſſit beneficiis priuari pro fornicatione data incorrigibilitate.*
3 *Monitio trina requiritur ad hoc vt poſſit procedi ad priuationem contra clericum de mala familiaritate mulierum ſuſpectum.*
4 *Declaratur Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 14.

Cap. Si autem. VI.

1 Clerici cõcubinarij in maioribus, vel minoribus, ſi ſecundò, vel tertiò moniti concubinas non dimittunt, poteſt Epiſcopus vltra officij interdictionem eos ſpoliare Eccleſiis, vel earum portionibus appellatione poſtpoſita. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Bald. Ioã. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali li.* 3. *iuris Pontif. pag.* 18. Alagona *in comp. iur. Canon. pag.* 361. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decretal. li.* 3. *tit.* 2. *c.* 7. & eſt poſt Conc. Later. *p.* 12. *c.* 8.

2 *Fornicarias detinent,* &c.] Ergo pro ſimplici fornicatione data incorrigibilitate poteſt clericus beneficiis priuari; de quo vide Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 137. *n.* 25. & quid attento iure nouiori Concil. *Trid. ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 14. dixi *ad cap. ſicut dub.* 2. *ſup. hoc tit.*.

3 *Niſi eas ad ſecundam, vel tertiam commonitionẽ,* &c.] Aduerte quòd vbi agitur de priuatione bonorum ex quo aliquis erat ſuſpectus de mala familiaritate mulierum, & de incontinentia, vt ex ſuſpicione ſcandalum generaretur in populo, licèt non fuerit contra ipſum accuſator, non eſt ſufficiens vnica monitio, ſed tertia requiritur, qua præmiſſa ſi poſtea fuiſſet inuentus cum illis conuerſari, aut illas in domo retinere, tunc demum poterit procedi ad priuationem, vt per Imol. *hîc n.* 1. *in* 1. *notab.* Bernard. Diaz. *in pract. canon. c.* 79. *n.* 3. *verſ. inde tamen,* & ibi Salzed. *lit. F. in verſ. monent omnes,* Petr. Bollo *in œconom. Canon. claſſi* 1. §. 5. *col.* 3. *verſ. tranſgreſſores,* qui licèt loquantur de monitione ſimpliciter, tamẽ ſunt intelligendi de trina, vt per tex. *in præſenti* dicit Præpoſ. *in c. nullus n.* 3. *verſ. & iſta monitio, diſt.* 32. & quòd requiratur trina monitio implicitè, dicit Salzed. *citato loco,* dum firmat, quòd monitio quæ fit in Synodo habet vim trinæ monitionis, per gloſ. *in c. ſi Epiſcopus verbo perceptione* 18. *diſt.*

4 Non obſtat Conc. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 14. dum loquitur ſimpliciter de monitione, videtur requirere vnicam monitionem, vt per Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo concubinarij, in fine; verſ. ad quartũ,* quia quicquid ſit de dicto Zerolæ, ſi conſideremus dictum Præpoſiti, non verſamur in terminis Concilij, quia loquitur quando agitur de ſubtrahenda parte fructuũ, non autem quando agitur de priuatione bonorum.

SVMMARIVM

1 *Diuina licitè audiuntur, & percipiuntur eccleſiaſtica Sacramenta à clerico fornicario, quãdiu toleratur, nec habet operis euidentiam; à notorio verò abſtinendum eſt, non quia in Sacramento ſit defectus, ſed ad ipſorum fornicatorum emendationem.*
2 *Sacrificium oblatum à Sacerdote in peccato mortali exiſtente prodeſt, & habet ſuum fructum quatenus nomine Chriſti & Eccleſia offertur*
3 *Confeſſio, vel ſententia facit rem notoriam.*

4 *Crimen in iudicio commiſſum, vel confeſſum dicitur notorium.*

5 *Confeſſio ſpontanea facta in iudicio ſufficit ad condemnandum.*

Cap. Veſtra. VII. *Luc.* III.

1 A Concubinariis publicis, id eſt, ab Eccleſia condemnatis, vel ſi habent operis euidentiam, populus non debet diuina myſteria audire, nec alia ſuſcipere Sacramenta, non quia in Sacramento ſit defectus, ſed ad ipſorum fornicatorum emendationem. Ab occultis, & toleratis eſt licitum recipere Sacramenta; notorium autem crimen eſt, de quo Preſbyter canonicè condemnatur, occultum quod ab Eccleſia toleratur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioann. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Acharan. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 19.* Alagona *in cōpend. iur. Canon. pag.* 361. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 1. c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *part. 50. cap. 38.*

2 *Qualiſcumque enim Sacerdos*, &c.] Sacrificium enim oblatum à Sacerdote, in peccato mortali exiſtente, prodeſt, & habet ſuum fructum, quatenus nomine Chriſti & Eccleſiæ offertur, quia *in preſenti*, & Concil. Trident. *ſeſſ. 22. cap. 1.* dicitur ſacrificium eſſe mundam oblationem, quæ nulla indignitate, & malitia offerentium inquinari poteſt, vt per Victor. *in ſumm. de Euchariſtia, n. 91.* S. Thom. *part. 3. quæſt. 82. art. 6.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 79.* Clamer. *de ſacrificio Miſſæ, dub. 10.* Barthol. ab Angelo *dialogo. 5. §. 735.* Mirand. *in manuali Prælat. tō. 1. q. 41. art. 42.* Fraxin. *de obligat. Sacerd. ſect. 3. prænot. 4. §. 3. nu. 3.* Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. q. vlt. puncto 6. num. 3.*

Notorium diffinitur, &c.] Notatur ad hoc quòd ex confeſſione inducitur notorium, vt poſt Afflict. Menoch. Maſcard. & alios, tenet Farinac. *in praxi crimin. part. 1. quæſt. 21. num. 31.* Item & ſententia facit rē notoriam, Maſcard. *de probationib. concluſ. 1296. num. 15.* Farinac. *d. quæſt. 21. num. 35.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 142. num. 9. & 10.* Sicut & illud quod ex actis reſultat, Menoch. *remed. 1. recup. num. 231. & de arbitr. caſu 166. num. 6.* Maſcard. *concluſ. 1101. n. 13. & 14.* Tiraquell. *de retractu lign. §. 36. gloſ. 1. nu. 44.* Farinac. *d. quæſt. 21. num. 14.* Et denique notorium in genere ſumptum eſt rei, cui adiungitur, valde plena notitia, inducens indubitatam & finitam probationem diſcuſſione non egentem, Clar. *lib. 5. §. fin. quæſt. 9.* Maſcard *d. concl.* 1101. Farin. *d. q. 21. à princip.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. q. 57.*

4 *Non differetur Preſbyter*, &c.] Notatur ad hoc, quòd crimen in iudicio commiſſum, vel confeſſum dicitur notorium, Farinac *d. quæſt. 21. num. 31.* Aldrete *de reli-*
5 *gioſa diſciplina tuenda lib. 1. cap. 5. §. 1. num. 11.* Nā confeſſio ſpontanea facta in iudicio ſufficit ad condemnandum, vt per Donat. à Fina *tom. 2. communium opinion. lib. 7. tit. 19. n. 149. pag. 194.* meretur tamen vt mitius cum reo procedatur, quàm contra eum, qui probationibus eſt conuictus, argument. *l. vnic. C. de his qui ſe defend.* Simanch. *de hæret. cap. 55. num. 6.* Coriolan. Capuccin. *de caſibus reſeruat. part. 2. caſu. 5. §. 9. num. 20.*

6 *Aliud eſt penè occultum*, &c.] Quod dicatur occultum, & quibus modis, dixi *de officio & poteſtate Epiſcopi, part. 2 alleg. 39.*

7 *Licitè diuina myſteria audiantur*] An, & quando Miſſa Preſbyteri concubinarij ſit audienda, dicam commodiùs ad *cap. fin. infr. hoc tit.*

SVMMARIVM

1. *Fornicatio clerici ſi eſt ita publica, quòd tranſit in notorium, nec accuſator, nec teſtis neceſſarius eſt, ſed ſi eſt publica per ſolam famam, non ſufficiunt ad condemnationem ſola teſtimonia, id eſt, teſtium dicta non iuratorum, ſed ſi ex hoc oriatur ſcandalum, indicitur purgatio, in qua deficiens canonicè punitur.*
2 *Iudex procedit ex officio in notoriis, etiam nemine accuſante.*
3 *Notorium dicitur quod nulla tergiuerſatione celari poteſt*
5 *Teſtes ſuper notorio & conſuetudine populi recipiuntur ſine iuramento.*
6 *Notorium probatione non indiget.*
7 *Fornicatio clerici dicitur notoria ſine alia probatione ſi publicè tenet concubinam.*

Cap. Tua nos. VIII.

Innocent. III.

COncubinatus clerici ſi ita eſt publicus vt appelletur notorius, id eſt, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, non requiritur teſtis, nec accuſator ad hoc vt puniatur: ſi eſt publicus, non ex euidentia, ſed ex fama, non ſufficiunt teſtimonia ſola ad cōdemnandum, quia non teſtimoniis, ſed teſtibus (id eſt, iuratis) eſt iudicandum. Quòd ſi haberetur talis ſuſpicio de clericis vt ſcandalum generetur in populo, tunc eſt indicenda canonica purgatio, quam ſi noluerint, vel nō valuerint præſtare, ſunt puniendi ſecundum Canones. Colligūt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocēt Collect. Zabar. Bellā. Io. Andr Imola, Anen. Hoſt. Henr. Butr. Anch. Panor. Bald. Io. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 5. iuris Pontif. pag.* 20. Alagona *in cōpend. iuris Canon. pag.* 362. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Antō Auguſt. *collect. 3. Decretal. li. 3. tit. 2. c. 1.* 1

Nec accuſator eſt neceſſarius.] Notatur ad hoc, quòd in notoriis iudex procedit ex officio, etiam nemine accuſante, vt per Farin. *in praxi crimin. part. 1. q. 21. n. 61.* in notoriis enim ordo iuris nō ſeruatur, Clar. *§. fin. q. 9. in princip* Anton. Gom. *tom. 3. variar. c. 1. ſub n. 42. prope fin.* Menoch. *remed. 14. recup. num. 260.* Farinac. *d. quæſt. 21. num. 60.* 2

Nulla poſſit tergiuerſatione celari.] Dicitur ergo notorium, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt, Menoch. *de arbitr. caſu 166. num. 4.* Mench. *illuſt. c. 1. n. 11. & cap. 10. num. 23.* veluti ſi ſciatur à decem perſonis, Fr. Eman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 6. art. 4.* Farinac. *d. quæſt. 21. num. 47.* Leon. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 12. dub. 15.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib. 1. cap. 5. §. 2. à num. 7.* 3

Teſtimoniis.] Id eſt, per ſcripturam, vt intelligit Hippolyt. *in l. de minore. §. plurium, num. 2. ff. de quæſt.* 4

In gloſ. *Teſtimonio. ibi, ſimpliciter lato ſine iuramēto.* Notatur ad hoc, quòd teſtes ſuper notorio, & conſuetudine populi recipiuntur ſine iuramento, vt per Maſcard. *de probationib. conclus. 1362. num. 17.* Notorium enim probatione non indiget, Bellacomb. *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. num. 265. pag. 505.* Surd. *deciſ. 259. num. 14. & deciſ. 326. num. 82.* Farinac. *d. quæſt. 21. à num. 80.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana, lib. 3. c. 3. num. 13.* 5 6

In gloſſ. *Ex euidentia.* ibi, *& ſi publicè eam detineat.* &c. Notatur ad hoc, quòd fornicatio clerici dicitur notoria ſine alia probatione, ſi publicè tenet concubinam, vt per Palat. *in repet. c. per veſtras, notab. 3. §. 28. à num. 15.* vbi *num* 20. quòd tunc fornicatio, vel concubinatus 7

cubinatus dicitur notorius, vel publicus, quando quis habet concubinam ſicut vxorem, publicè nutriendo filios ex ea procreatos, ita quòd non auderet diffiteri, aut negatio nulla eſſet.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres non debent permitti cum clericis habitare, niſi tales ſint cū quibus naturale fœdus nihil mali ſuſpicari permittat.*
2 *Clericus peccat mortaliter ſi cohabitet mulieri de qua eſſe poſſit rationabilis ſuſpicio.*
3 *Fœminarum conſortium fugiendum.*

Cap. A nobis. IX.

1 Mvlieres permitti non debent cum clericis habitare, niſi tales ſint cum quibus naturale fœdus nihil mali ſuſpicari permittat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 21.* Alagona. *in compendio iuris Canonici, pag. 562.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton Auguſt. *collect. 3 Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 1.*

3 *Cum Clericus quoque non permittas,* &c.] Notatur ad hoc quòd clericus peccat mortaliter ſi cohabitet mulieri, de qua eſſe poſſit rationabilis ſuſpicio, etiamſi ſit conſanguinea, vel affinis, vt per Nauar. *in man. cap. 25. num. 109.* Paul. Comitol. *reſponſor. moralium. lib. 1. q. 97. à princ.* fœminarum enim conſortium quatenus à viris ſpiritualibus fugiendum, exemplis confirmat Emman. de Valle *de incantat. & caſalmis ſect. 2. cap. 3. num. 19.* Verè & diſertè pro ſuo ingenio S. Hieronym *epiſt. 11. ad Ageruchiam cap. 5.* Si Timotheo, inquit, dicitur 1. *epiſt. cap. 5. Adoleſcentiores viduas deuita,* & iterum 1. *epiſt. cap. 5. verſ. 2. Anus vt matres; adoleſcentulas vt ſorores cum omni caſtitate.* quare tu me commonentem non audias? Fuge perſonas in quibus poteſt malæ conuerſationis eſſe ſuſpicio: nec paratum habeas illud è triuio. Sufficit mihi conſcientia mea; non curo quid de me loquantur homines, & certè Apoſtolus prouidebat bona non tantùm coram Deo: ſed etiam coram hominibus 2. *Corinth. 8. verſ. 21.* ne per illum nomen Dei blaſphemaretur in gentibus. Et iam idem S. Hieron. mulieicularum familiaritatem ſuſpectam in ſui temporis clericis deteſtans *epiſt. 4. ad Ruſticum Monachum cap. 2.* Videas, inquit, nonullos accinctos renibus, pulla tunica, barba prolixa à mulieribus non poſſe diſcedere, ſub eodem manere tecto, ſimul inire conuiuia, ancillas iuuenes habere in miniſterio, & præter vocabulum nuptiarū omnia eſſe matrimonij. Et *epiſt. 21. ad. Euſtoch. cap. 12.* Sunt alij (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideò Preſbyteratum, & Diaconatum ambiunt vt mulieres licentiùs videant. Omnis his cura de veſtibus, ſi bene oleant, ſi pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtrati veſtigio notantur, digiti de annulis radiant; & ne plantas homicidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia, tales cùm videris, ſponſos magis exiſtimato quàm clericos, S. Greg. *lib. 3. dialog. cap. 7. & cap. 32.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus concubinarius in officiis vitandus non eſt niſi ſit notorius, & num. 2.*
3 *Concubinarios clericos an & quando vitare teneamur, oſtenditur.*
4 *Concubinarij an ſint ſuſpenſi ab officio, & beneficio, oſtenditur.*
5 *Suſpenſus quoad ſe tantùm, & non quoad alios dicitur omnis Eccleſiaſticus exiſtens in peccato mortali.*

Cap. Quæſitum. X. & fin.

Gregor. IX.

Clericus fornicarius licèt pro peccato mort. quoad ſe ipſum ſit ſuſpenſus, tamen non eſt ſuſpenſus quoad alios, & non eſt vitandus in diuinis Officiis, niſi peccatum ſit notorium per ſententiam, vel confeſſionem, vel euidentiam rei. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ Anchar. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 22.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 362,* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

De Clericis.] Etiam conſtitutis in minoribus Ordinibus, vt intelligit poſt multos à ſe relatos, Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. cap. 14. num. 10.* 2

Non debes tamen in officiis euitari, &c.] Licet attento iure huius text. teneremur vitare clericos concubinarios, ſeu fornicarios notorios per ſententiam, aut confeſſionem in iudicio factam, aut per operis euidentiam, aut notorietatem facti, hodie etiam ſecluſa conſuetudine non tenemur eos etiam in Sacris vitare, niſi per iudicem fuerint publicati, & denunciati, ſecundùm Extrauag. *Ad euitanda ſcandala;* quàm etiā hoc caſu procedere tenent Nauar. *in cap. 1. § laboret, num. 10. de pœnit. diſt. 6.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 82. ſub num. 6.* Henriq. *in ſumm. lib. 13. cap. 5. § 3.* Petr. de Ledeſma *in ſumma part. 1. tit. de Euchariſtia ſacramento cap. 27. circa fin.* Spin. *in ſpeculo teſtā. gloſ. 3. princ. num. 43.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 7. n. 85.* Azened. *l. 1. num. 65. tit. 15. lib. 8. noua recop.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 7. q. 16.* Sayr. *de cenſur. lib. 2. cap. 12. num. 20.* Soar. *eod. tract. tom. 5. diſp. 31. ſect. 4. num. 16. & tom. 3. diſp. 18. ſect. 1. & diſp. 88. ſect. vlt. circa fin.* Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. quæſt. vlt. puncto 12. num. 1. verſ. verum.* Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap. nullus 5. n. 3. & ad cap. præter 6. num. 2. diſt. 32.* Fagundez *in quinque Eccleſ. præcepta, præc. 1. lib. 2. c. 5. ex num. 42.* plures quos referunt Cened. *ad Decretum collect. 19.* & Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. cap. 14. n. 36:* vbi cum Nauar. Valent. Henriq. Vega Tolet. Auilà & aliis, reſoluit dictam Extrauag. *Ad euitanda,* non eſſe vſu receptam cum dicta exceptione de notorio excommunicato, iuxta litteram Concilij Baſilienſ. ſed cum ſola exceptione de notorio clerici percuſſore. An, & quando peccet mortaliter, qui à concubinariis Diuina audiunt, vide Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6. quæſt. 42. a num. 8.* Et quid de inducente concubinarios ad Miſſam celebradam, vide eundem Comitol. *lib. 1. quæſt. 57. num. 14.* vbi reſoluit quòd etiam poſt *d. Extrauag. Ad euitanda,* nulla ſuadente neceſſitate publicos inducere concubinarios ad Sacramenta miniſtranda, aut Miſſam celebrandam nemo ſine mortifera culpa poteſt, cùm ſit contra ius naturale quempiam inducere ad peccandum. 3

Quia quantum ad alios, &c.] Ergo clerici concubinarij, ſeu fornicarij notorij ſunt ſuſpenſi ab officio & beneficio, ita vt collatio beneficij illis facta ſit nulla; & ſi celebrent, fiant irregulares, vt per Clar. § *fornicatio num. 4. & § fin. quæſt. 75. num. 3.* Azeued. 4

l.1. à num. 61. & 106. tit. 19. lib. 8. noua recopil. Vinal. in candelabro aureo tit. de ſuſpenſ. à n. 19. Azor. diſt. p. 1. lib. 6. cap. 7. quaſt. 5. Paul. Comitol. d. q. 41. à nu. 2. Contrarium tamen, immò clericos concubinarios, ſeu fornicatorios notorios non eſſe ſuſpenſos vera ſuſpẽſionis cenſura, nec celebrantes effici irregulares, quia id iure non cauetur, tenet Couar. in Clem. ſi furioſus, part. 1. §. 1. num. 5. Henriq. Veg. Medin. Fr. Emman. quos refert, & ſequitur Fagundez d. cap. 5. n. 48. poſt Vgolin. Gutier. & alios ſequitur Nicol. Garc. d. cap. 13. n. 19. vbi num. 50. reſpondet in hoc tex. clericum concubinarium notorium dici ſuſpenſum quoad alios, non quia ſit ſuſpenſus ſuſpenſione cenſura, ſed quia alij prohibentur ab eo audire Diuina, & n. 32. dicit quòd dato quòd iſta ſuſpenſio eſſet vera cenſura de iure, reſponderi etiam tunc poſſet iam non eſſe in vſu, prout reſpondent Fr. Emman. in ſumma tom. 2. c. 67. n. 1. Soar. d. diſp. 31. ſect. 4. n. 10. Auila de cenſur. p. 2. cap. 6. diſp. 2. dub. 5. & p. 3. diſp. 3. dub. 2. Bonac. eod. tract. diſp. 3. q. 6. puncto 5. n. 1.

5 *Quoad ſeipſum*, &c.] Notatur adhoc quòd ſuſpenſus quoad ſe tantum, & non quoad alios, dicitur omnis Eccleſiaſticus exiſtens in peccato mortali, quia quandiu ipſum non pœnitet peccati, nullo modo celebrare poteſt, quia peccet mortaliter, ſed alij non prohibentur celebrantem audire, vt per Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 32. tract. 1. n. 1. & 7. Bonac. d. tract. de cenſuris diſp. 3. q. 6. punct. 5. n. 1.

De Clericis coniugatis.

TIT. III.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anchar. Butr. Panormit. Ioan. à Capiſtrano, Ioan. de Londris in breuiario ſanctorum Canonum fol. 173. verſo, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Meſnart. in epicome Decret. fol. 97. Dan. Venator. in analyſi methodica iuris Pontific. à pag. 366. Goffred. & Hoſtien. in ſumma huius tituli. Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. in paratitlis ad quinque libros Decretal. Bartol. Carthag. in expoſit. tit. iur. Canon. nouiſſimè Ioan. Honor. lib. 3. ſumm. in Decretales, omnes ſub hac rubr.

2 De materia tituli vide Beller. diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 9. Anton. Ricciul. de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 7. Sanch. de matrim. l. 7. diſ. 42. Farin. fragm. crimin. p. 1. litt. C. à num. 325. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 5. Vincent. Filliuc. tom. 3. tract. 41. c. 5. n. 18.

SVMMARIVM.

1 *Clericus coniugatus in minoribus Ordinibus cõſtitutus debet vxorem retinere, & beneficium eccleſiaſticum amittere; ſi verò erat in ſacris, cogitur per ſuſpenſionem & excommunicationem dimittere vxorem, & agere pœnitentiam de commiſſo.*

2 *Beneficia clerici in minoribus Ordinibus conſtituti vacant per matrimonium ab eo contractum per verba de præſenti.*

3 *Regreſſus & acceſſus, ac alia quacunque iura ad beneficia eccleſiaſtica competentia clerico in minoribus conſtituto, vacant per matrimonium de præſenti ab eo contractum.*

4 *Clericus in minoribus per matrimonium de præſenti ſiue conſummatum, ſiue non, amittit beneficia, etiãſi vxor non ſecuta adhuc copula carnali ingreſſa fuerit religionem, vt n. 5.*

6 *Penſionibus Eccleſiaſticis priuatur clericus in minoribus contrahens matrimonium de præſenti.*

7 *Clericus in Sacris conſtitutus, aut religionem profeſſus approbatam per ſententiam priuatur beneficiis.*

8 *Beneficiatus minorum Ordinum matrimonium in gradu conſanguinitatis, vel affinitatis prohibito contrahens amittit beneficia ipſo iure, quamuis ignarus impedimenti contraxiſſet.*

9 *Clericus ipſo iure beneficiis priuatur contrahendo matrimonium nullum ex defectu ſolemnitatis.*

10 *Matrimonium quando eſt nulliter contractum ex defectu conſenſus clerici contrahentes non amittunt beneficia.*

11 *Sponſalia per verba de futuro non inducunt vacationem beneficiorum.*

12 *Clerici in minoribus bene poſſunt ducere vxores.*

CAP. Si qui. I. *Alex. III.*

CLericus in minoribus contrahens matrimonium cogitur per cenſuras eccleſiaſticas dimittere beneficia, & retinere vxorem; ſi verò erat in ſacris, cogi debet per ſuſpenſionem, & excommunicationem dimittere vxorem, & agere pœnitentiam de commiſſo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ballam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 22. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 363. remiſſiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 3. c. 1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. c. 2. 1

Collige ex text. per matrimonium per verba de præſenti contractum à Clerico in minoribus Ordinibus conſtituto vacare eius beneficia, ita Capell. Tholoſ. decis. 239. Clar. §. fin. quaſt. 73. num. 5. verſ. clericus beneficiatus, Tiraquell. de retract. lig. §. 26. gloſſ. 2. nu. 9. Bonacoſ. commun. crimin. p. 1. verbo clericus, fol. 27. verſo Couar. de ſponſal. p. 2. c. 6. §. 3. num. 4. Valq. de ſucceſſ. progr. lib. 3. §. 22. num. 36. Petr. Gregor. de re benef. c. 25. num. 4. Maſcard. de probat. concl. 182. Perez l. 1. verſ. itẽ quia, tit. 1. lib. 5. Ordinam. Matienſ. in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. num. 158. & l. 7. gloſſ. 12. num. 2. tit. 8. lib. 5. noua recop. Flamin. de reſignat. lib. 1. quaſt. 1. n. 12. Veral. deciſ. 215. num. 2. part. 1. Ceuall. communium contra communes, quaſt. 147. Sayr. de cenſuris, lib. 6. cap. 5. num. 10. & ſeq. Pechi in reg. beneficium, num. 26. de regulis iuris in 6. Mandoſ. de ſignatura gratia tit. de priuatione, verſ. impetratur beneficium, Azor. inſtit. moral. part. 2. lib. 7. c. 16. quaſt. 4. & 5. Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 42. à num. 4. Spin. in ſpeculo teſtam. gloſſ. 16. num. 43. Ioan. à Cochiet. in reg. 8. Cancel. gloſſ. 7. poſt num. 18. verſ. 2. Cened. Canon. quaſt. lib. 1. quaſt. 30. num. 27. Card. Tuſch. litt. Cod. concl. 392. & litt. M. concl. 148. Giurba ad conſuetud. Meſſanenſes cap. 1. gloſſ. 1. p. 1 num. 39. Squillante de priuileg. cleric. cap. 4. num. 83. Viuian. in praxi iuriſp. lib. 5. cap. 5. num. 48. in vltim. edit. Gutier. pract. lib. 2. q. 104. num. 3. Leſſ. de iuſtit. lib. 2. cap. 34. dubit. 21. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 30. tract. 3. n. 312. cum ſeqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 15. n. 43. Farin. fragment. crimin. p. 1. litt. C. verbo Clericus, n. 325. Aloyſ. Riccius in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 240. num. 3. in 1. edit. aliàs reſolut. 212. in 2. edit. Cald. Pereira de poteſtate elig. cap. 5. num. 14. Nicol. Garc. de benef. p. 11. cap. 8. num. 1. cum ſeqq. Anton. Ricciul. de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 7. c. 2. à num. 3. Carol. de Graſſis de effectibus clericat. effectu 5. à n. 11. 2

dicit

dicit probabilem Filiuc. *tom. 3. tract. 41. cap. 8. num. 5.* & fuit dictum *in Lucana capellania 23. Februarij* 1609. coram bonæ mem. Penia, & *in Burgi ſancti Sepulchri beneficij 25. May* 1626. coram R. P. D. Merlino, qui omnes cum *gloſſ. 1. hic*, reſoluunt huiuſmodi vacationem induci ipſo iure, adeò vt non requiratur ſententia priuatoria, quicquid teneat Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 123. num. 1. in 2. edit.* niſi eius opinionem intelligas procedere reſpectu poſſeſſionis, quam niſi ſponte clericus dimittat ad eam relinquendam, eſt cogendos manu militari. Vnde ſequi inferunt Sanch. *d. diſp. 42. à nu. 10.* & Anton. Ricciul. *d. c. 1. à n. 10.* poſt contractum matrimonium clericum nullatenus poſſe beneficia retinere, ſed teneri ſtatim illa dimittere, aliàs peccare mortaliter, & teneretur reſtituere omnes fructus perceptos; ſimiliter inferunt renunciationem per eum factam ad fauorem nullius eſſe momẽti, & poſſe ſtatim poſt contractum matrimonium beneficia tanquam vacantia impetrari. Illud tamen aduertere oportet matrimoniũ indubitanter debere probari, vt ex eo inducatur vacatio beneficij, & non ſufficit quòd lata eſſet ſententia pro validitate matrimonij, ſi pendet cauſa reſtitutionis in integrum, Cardin. Caualer. *deciſ. 180. n. 1. & 2.*

3 Amplia primò, vt ſicut per contractum matrimonium per verba de præſenti in clerico in minoribus conſtituto inducitur vacatio beneficiorum, ita etiam expirent regreſſus, & acceſſus, & alia quæcunque iura ad beneficia eccleſiaſtica competentia, gloſſ. *verbo clericalis in c. 1. hoc tit. lib. 6.* vbi Ioan. Andr. *n. 5.* Gemin. *n. 6.* & prob. *num. 5.* Clar. *d. q. 73. num. 5.* Flamin. *d. q. 1. n. 14.* Ceuall. *d. q. 147. n. 2.* Sanch. *d. diſp. 43. n. 7.* Farin. *d. verbo clericus n. 330.* Nicol. Garc. *d. c. 8. n. 2.* Gutier. *de matrim. c. 97. n. 4.* Anton. Ricciul. *d. c. 1. n. 14.* Carol. de Graſſis *d. effectu 5. n. 14.* Ioan. Bapt. Coſta *de re integ. diſt. 84. n. 6.* Giutba *d. n. 44.*

4 Secundò amplia, vt procedat ſiue matrimonium fuerit conſummatum, ſiue non, quia remanet nihilominus clericus beneficio priuatus, Panin. *de poteſtate Capituli Sede vac. prælud. 7. col. 3.* Capel. Tholoſ. *deciſ. 239.* Maſcard. *concluſ. 181. n. 3.* Rota *in Lucana de inſula 6. & 13. Iunij* 1575. coram Illuſtriſſimo Cardin. Lancel. Anton. Ricciul. *d. cap. 1. num. 27.* Ceuall. *communium contra commun. q. 147. num. 1.* Carol. de Graſſis *d. effectu 5. n. 13.* Caualer. *deciſ. 166. n. 2.* Squillante *d. cap. 4. n. 85.*

5 Tertiò amplia, vt procedat etiamſi poſt matrimonium contractum vxor ingreſſa fuerit religionem, non ſequuta adhuc copula carnali, quia non ideo clericus recuperabit beneficia, quæ iam per matrimonium contractum vacarunt, vt per Butr. *hic num. 7.* & Abb. *n. 6.* Couar. *§. 3. n. 4. & 6.* Sayr. *d. c. 5. n. 14.* Sanch. *d. diſp. 42. n. 6.* Farin. *d. verbo clericus, n. 329.* Nicol. Garc. *d. cap. 8. num. 3.* Anton. Ricciul. *d. c. 1. n. 20.* Squillante *d. c. 4. n. 86.*

6 Quartò amplia, vt per contractum matrimonium per verba de præſenti clericus non ſolùm priuetur beneficiis, ſed etiam penſionibus eccleſiaſticis, vt per Cou. *d. §. 3. ſub n. 6.* Clar. *§. fin. q. 74. verſ. clericus, in fine*, Nauar. *de orat. c. 21. num. 53.* Ceual. *d. q. 147. num. 7.* Salzed. *ad Bernard. in pract. cap. 80. lit. E. verſ. amittit*, Flamin. *de reſign. lib. 1. q. 1. n. 15. & lib. 6. q. 2. n. 115.* Gig. *de penſionib. q. 54.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 10. cap. 10.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 43. n. 5.* Card. Tuſc. *litt. P. concl. 717. à num. 8.* Farin. *de verbo Clericus num. 331.* Carol. de Graſſis *d. effectu 5. num. 12.* Anton. Ricciul. *d. lib. 7. cap. 3. à princ.* Rota *in vna Roman. penſionis 10. May* 1610. coram Reuerendiſſ. D. Coccino, *& in Tullen. fructuum Prioratus 21. Iunij* 1619. coram eod. vbi etiam dictum fuit poſt contractum matrimonium per verba de præſenti non valere tranſactionem, ſeu nouam conuentionem inter titularem, & penſionarium ſuper eius ſolutione abſque Sedis Apoſt. beneplacito; ſimiliter & *ibi* dictum fuit ad iſtum effectum ſufficere probari matrimonium præſumptiuè, & procedere hanc quartam ampl. ſiue matrimonium fuerit validum, ſiue nullum, & de facto contractum, dummodo non fuerit nullum ex defectu conſenſus, quod etiam cenſuit eadem Rot. *in Barcinonen. penſionis 27. Iunij* 1611. coram Card. Caualerio, inter eius deciſiones impreſſas *deciſ. 166. per tot.* Limitatur tamen hæc ampliatio ne procedat in penſione, quæ datur laico pro miniſterio, vel pro re vtiliter geſta, aut gerenda in defenſione Eccleſiæ; nam hæc per matrimonium contractum non extinguitur, vt ex aliis reſoluit Anton. Ricciul. *d. cap. 3. num. 4. & 5.* Limitatur etiam quando is, ad cuius fauorem fuit penſio reſeruata ante contractum matrimonium, emit officium Militum Lauretanorum, ij enim ex peculiari priuilegio poſſunt retinere penſionem Eccleſiaſticam vſque ad ſummam 200. ducatorum auri de Camera, non obſtante matrimonio contrahendo, & bigamia, ex conſtitut. Sixti V. 15. in ordine Bullarij noui, cuius diſpoſitio vendicat ſibi locum non ſolum ſuper beneficiis liberæ collationis, ſed etiam iuriſpatronatus, etiam Principum, & Regum, Rota *in Terulen. penſionis 15. Septembris* 1600. coram Illuſtriſſ. Card. Sacrato. Similiter Milites SS. Mauritij, & Lazari etiamſi contrahant matrimonium cum vnica & virgine, remanent capaces retinendi penſiones vſque ad ſummam ducatorum 400. auri de Camera, ex peculiari priuilegio ad fauorem dictæ Religionis indulto per fel. record. Clement. VIII. in ſua *conſtit. 102. §. 13. in Bullario nouo.* Idem erit ſi ſuſcipiat habitum Militiæ ſancti Stephani, quo etiam coniugatus, & bigamus remanet capax eccleſiaſticæ penſionis vſque ad ſummam 400. ducatorum de Camera, ex *conſtit. fel. record. Pauli V.* 46. Illud tamen aduertere oportet quòd ſi obtinens penſionem tanquam clericus incedat in habitu ſæculari, penſio ipſo iure remanet extincta abſque alia citatione, & iudicis decreto, vt ſunt verba clara conſtitutionis Sixti V. & tradunt Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 15. in princ. num. 56.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. cap. 2. num. 18.* Rot. *deciſ. 158. n. 16. p. 1. recent.* & latè fuit dictum *in Cæſarauguſtana penſionis 3. Iunij* 1622. coram R. D. meo Coccino Decano, & *in Elboren. penſionis 7. Iunij* 1627. coram R. P. D. Vbaldo, & *in eadem 20. Decembr.* 1628. coram R. P. D. Merlino.

7 Quintò amplia in clerico contrahente matrimonium in Sacris conſtituto, vel profeſſo religionem approbatam, hunc etiam amittere beneficia tenent omnes *infrà* citandi, inter quos tamen grauis concertatio eſt, an hæc priuatio inducatur ipſo iure, an verò per ſententiam? & in tali ſpecie eſſe priuatum ipſo iure cenſuerunt Abb. *hic num. 7.* & Zabar. *num. 2.* Cou. *d. §. 3. num. 4.* Aufrer. *ad Capell. deciſ. 240. num. 4.* Azor. *d. lib. 7. cap. 16. q. 3.* Verùm communiter cæteri Doctores exiſtimant eſſe priuatum per ſententiam, ita gloſſ. *hic verbo dimittere.* Ioan. andr. *in cap. Ioannes. infr. hoc tit. num. 23. verſ. ſi vere tenet*, Butr. *num. 19. ad finem*, Anchar. *num. 14.* Imol. *num. 24.* Clar. *d. q. 73. num. 5.* Maſcard. *concl. 182. num. 5.* Nauar. *in man. c. 25. nu. 120.* Henriq. *in ſum. lib. 7. cap. 36. n. 1.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 42. ſub n. 4.* Leſſ. *de inſtit. lib. 2. cap. 34. num. 115.* Nicol. Garc. *d. cap. 8. num. 17.* Filiuc. *d. cap. 8. num. 6.* Anton. Ricciul. *d. lib. 7. cap. 2. num. 12.* vbi à *num. 14.* rationem reddit quare clericus in minoribus conſtitutus priuetur ipſo iure, non ita qui in Sacris eſt conſtitutus.

8 Sextò amplia, vt etiam per matrimonium in gradu

con

conſanguinitatis, vel affinitatis prohibitio, aut alias de facto contractum a beneficiato minorum Ordinum amittatur beneficium ipſo iure, quamuis ignarus impedimenti contraxiſſet, ita Cou. *d. §. 5. ſub num. 4. verſ. quod ſi is, qui habet.* Tiraquell. *de retract. lig. §. 26. gloſſ. 2. num. 9.* Corraſ. *de benefic. p. 1. c. p. 10. num. 10.* Bonacoſ. *ſemia communium opinion. lib. 1. tit. 7. num. 11. & 13. pag. 175. & tom. 2. lib. 9. tit. 7. n. 3. verſ. & ita eſt communis, pag. 167* Hippol. *conſ. 70. n. 16.* Flamin. *d. q. 1. n. 11.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 43. & lib. 3. diſp. 2. num. 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 15. n. 44. & gloſſ. 57 n. 44.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. com. 19. n. 147.* vbi tranſcripſit ad hoc deciſionem Rotæ *in Lutana de Inſula ſancta 6. Iunij* 1375. coram olim illuſtriſſ. Lancel. cuius etiam meminit Anton. Riciul. *d. c. 2. n. 20.* quicquid contrarium tenuerit Nicol. Garc. *d. c. 8. n. 8. & ſeqq.* An autem quando Clericus contraxit ſciens impedimentum, cenſeatur ipſo iure priuatus, diſputat Anton. Ricciul. *cap. 2. num. 13.* vbi *num. 24.* arbitratur concluſionem eſſe firmandam generaliter, vt ſiue ſciat, ſiue neſciat clericus impedimentum, ſemper cenſeatur ipſo iure priuatus.

9 Septimò amplia, vt etiam per matrimonium nullum ex defectu ſolemnitatis, veluti quia non eſt contractum coram parocho, & teſtibus, vel alias fuit contractum contra formam præſcriptam à Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 1.* clericus ipſo iure beneficiis priuetur, vt in facti contingentia reſpondit Rota, cuius auctoritate hanc ſententiam ſequuntur Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 5. ſub n. 19.* & Anton. Ricciul. *d. cap. 2. num. 31.* quicquid contrarium poſt Fr. Emman. & Veg. tenuerit Nicol. Garc. *d. cap. 8. num. 11.*

10 Limita primò principalem textus concluſionem non procedere quando matrimonium eſt nulliter cótractum ex defectu in conſenſu clerici, tunc enim nó dicitur inducta beneficiorum vacatio, vt per Abb. *hic ſub n. 7. verſ. quandoque enim,* Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. cap. 9. n. 10. & 11.* Maſſobr. *in praxi habend. concurſum requiſ. 7. dub. 33.* ſecundum Romanam impreſſ. & *dub. 34.* reſoluit quod matrimonium nullum ex defectu formæ non inducit priuationem beneficij. Squillante *d. cap. 4. num. 89.* & latè Anton. Ricciul. *d. cap. 2. num. 1.* vbi *numeris ſeqq.* exemplificat in clerico amente, & impubere, in quo malitia non ſupplet ætatem, ac in contrahente per metum cadentem in conſtantem virum, & *a num. 7.* diſputat an prædicta procedant vbi nullitas procedit ex defectu conſenſus mulieris, nempe quia erat amens, vel impubes, aut conſenſum præſtitit metu compulſa; clericus verò præſtitit conſenſum omni ex parte legitimum? vide apud eum.

11 Limita ſecundò non procedere quando contrahũtur ſponſalia per verba de futuro, per illa enim non induci vacationem beneficiorum tenent Butr. *hic n. 1.* Abb. *n. 1.* Couar. *d. §. 3. n. 4* Clar *d. q. 73. n. 3.* Tiraq. *de iure ma[...] gloſſ. 2. n. [...] ſine* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis n. 127. col. 6.* Perez *tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 4.* Rot. *deciſ. 7 2 ſub n. 2. verſ. [...] quumuis, p. 2 in recent.* Gonzal. *d. gloſſ. [...] n. 43.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 42. n. 1. & 3. & diſp. 43. n. 6.* Farin. *d. verbo Clericus, n. 332.* Nicol. Garc. *d. p. 11. c. 8. n. 19. cum ſeqq.* Gutier. *de matrim. cap. 97. num. 1.* Anton. Ricciul. *d. lib. 7. cap. 4.* Squillante *d. c. 4. n. 90.*

Limita tertiò, ſi penſio ſit reſeruata pro officio aliquo compatibili cum matrimonio, velut pro pulſandis campanis, vel cuſtodienda Eccleſia, ſimili ve alio in quo conſeruatur intentio Papæ, gig. *de penſion. q. 54. nu. 3.* Rot. *deciſ. 1079. n. 1. p. 3. lib. 3. diuerſ.*

Limita quartò ſi cum tali clerico fuerit ſufficienter diſpenſatum per papam, vt non obſtante matrimonio poſſit retinere penſionem, Gig. *d. quæſt. 54. ſub num. 4. verſ. quando autem apparet,* conceſſa enim hac habilitatione nihil eſt qum retineri poſſit penſio, non obſtante matrimonio, ſiue agatur de penſione reſeruata, ſiue translatione, cúm in hoc nullum ſit diſcrimen, Rot. apud Greg. XV. *deciſ. 18. n. 2. & 3.* idem quoque de beneficio reſoluunt Sanch *d. lib. 7. diſp. 41. num. 18.* Carol. de Graſſis *effectu 15. num. 19.* Squillante *d. cap. 4. n. 92.*

Et retinere vxores, &c.] Ergo Clerici in minoribus bene poſſunt ducere vxores, vt per Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 41.* Thom. Valaſc. *allegat. iuris, tom. 1. alleg. 40. n. 3.* etſi habeant beneficia, ita vt filij ab illis ſic in minoribus beneficiatis naturales reputentur, & ſubſequenti matrimonio legitimentur, vt reſoluunt citati ad *cap. tanta, n. 33. infr. qui filij ſint legitimi;* quibus adde Azeued. *l. 6. n. 3. tit. 8. lib. 5. noua recop.* Perez *l. 12. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 103.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 20. n. 33.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imp. lib. 2. concl. 141. conſid. 1. à n. 13.* Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c. 35. n. 48. & c. 159. n. 10.* 12

SVMMARIVM.

1 *Coniugatus ad adminiſtrationem, & ad ordinem eccleſiaſticum, vel beneficium non promouetur, niſi caſtitatem promittat, & non ſit bigamus.*

2 *Clericus in minoribus coniugatus non poteſt habere beneficia.*

4 *Virginem habuiſſe vxorem dicitur ille, qui prius eam defloraũt, ſi ab ipſomet, & non ab alio cognita fuiſſet.*

Cap. Sanè II.

Clericus coniugatus non eſt capax beneficij, niſi voueat perpetuam caſtitatem, & coniux fuerit vnica, & virgo, nec poteſt admitti ad ſacros Ordines, & adminiſtrationes eccleſiaſticas. Colligunt ex Ordinar. Abb. Antiq. Zabarel. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Penſiſu pag. 23.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 363.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* ad refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 3. cap. 3.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *p. 18. c. 5.* 1

Ne deinceps clericus coniugatus ad Eccleſiaſtica beneficia, &c.] Notatur ad hoc quòd clericus in minoribus coniugatus non poteſt habere beneficia, vt per Hojed. *de incompatib. benef. p. 1. c. vlt. num. 76.* Flamin. *de reſignat. lib. 4. q. 2. n. 27.* Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 8. n. 29* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. num. 149.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 44.* vbi reſoluit, quòd licèt non poſſit habere beneficium Eccleſiaſticum, in titulum beneficij, poteſt tamen habere ratione ſtipendij, aut alterius miniſterij temporalis, & *num. vlt.* aſſerit clericum coniugatum incapacem eſſe penſionis, quæ titulo clericali conferri ſolet, niſi ex Summi Pontificis diſpenſatione; vnde à fortiori ſequitur Epiſcopum minimè poſſe cum eo diſpenſare, vt habeat beneficium Eccleſiaſticum, etiam ſimplex, vt tenent Selua *de benef. p. 1. q. 7. num. 17. & 18.* Flamin. *d. q. 2. num. 19.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 41. num. 18.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 5. num. 4.* 2

Niſi fortè caſtitatem, &c.] Verba hæc cum Zabarell. & Anchar. intelligenda eſſe dicit Sanch. *dict. lib. 7. diſp. 42.*

diſp. 42.*n.*16.ſi vxor profiteatur continentiam, vel melius, niſi vir legitimè ad Ordines promotus fuerit, aut forſan ex Rebuff. *in praxi benef. tit. de publicandis reſign. gloſſ.*18.*n.*45.ſi vterque vuuerit caſtitatem perpetuam, & ingreſſus fuerit religionem.

4 In gloſſ. *Virginem*, vlt, ibi, *ſed verius eſt, quòd poteſt promoueri.* Notatur ad hoc quòd ille dicitur virginem habuiſſe vxorem, etiamſi priùs illam deflorauerit, ſi ab ipſomet, & non ab alio cognita fuiſſet, per ea, quæ Card. Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 1.*c.*60.*verſ. tertiā eſt valde*, Viuald. *in candelabro aureo tit. de irregul. in* 1.*ſpecie bigamia, n.*5. Farin. *in praxi crimin. p.*1.*q.*6.*n.*8. Sãch. *d. lib.*7.*diſp.*46.*n.*3.*& diſp.*84.*n.*12. & habetur apud Caſtellanus *l.*35.*tit.*5.*ſ.*1.

rium diuerſi Ordinis, ſiue ad Epiſcopatum tranſeat, quam tuentur Abb. *hic n.*2. Anan. *n.* 8. Syluest. *verbo religio* 4.*q.*10. Tabien. *eodem verbo q.*17.*n.*18. Couar. *in c.*1.*à n.*20. *de teſtam.* Nauar. *comm.* 1.4. *de Regular. n.*34. *verſ.*11. *& com.*55.*n.*9. *ſub eod. tit. de Regular.* Aluarad. *de coniecturata mente teſtatoris, lib.*2.*c.*3. *in princ. n.* 7. Carol. Tapia *in auth. ingreſſi. verbo ſua, c.*6.*n.*7. *C. de ſacroſ. Eccleſ.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.*12. *princ. n.*23. *&* 24 *& in rubr. gloſſ.*6.*n.*3. Anaſt. Germon. *de ſacrorum immun. lib.*3 *c.*4.*n.*37. Surd. *de alimentis tit.*9.*q.*27.*n.*8. Molin. *de iuſtit. tract.*2.*diſp.*140. *verſ. quando religioſus*, *con* 3. Azor. *inſtit. moral. p.*1.*lib.*12.*c.*15.*q.*3.*& c.*16.*q.*8. F. Emman *quæſt. Regal. tom.* 2 *q.*79.*art.*1.*&* 2.*& tom.*3. *q.*5.*art.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2.*lib.*7.*c.*32. *n.*8. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.*1. *q.*31. *art.*24.

SVMMARIVM.

1 *Clericus in minoribus beneficiatus ſi contrahat matrimonium, priuatur beneficio, & quod dedit Eccleſia ibi reſtituitur.*

2 *Beneficio tacitè videtur renunciare clericus in minoribus matrimonium contrahens.*

3 *Monachus vbi tranſit de vno monaſterio ad aliud, non debet eſſe onerosus ſecundo.*

3 *Religioſi bona licitè ex vna religione in alterā diuerſi ordinis tranſeuntis, quæ prius monaſterium ratione eius acquiſierat, recuperat poſterius.*

Cap. Quodàte III.

1 CLerici in minoribus ſunt ſpoliandi beneficiis ſi matrimonium contrahant, & ſi quid de propriis bonis Eccleſię titulari contulerunt eis, reſtituitur. Colligunt ex Ordin Abb antiq. Innoc. Collect. Zaberel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Bald. Butr. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib.*3 *iuris Pontif. pag.*14 Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*31. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decretal. lib.*3 *tit.*3.*c.*5. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.*50.*c.*7.

2 *Eccleſiaſtico beneficio*, &c.] Illi enim per matrimonium à ſe contractum tacitè videtur renunciare, vt per Nauar. *conſ.*3. *in* 2. *ſub tit. de renunciat. in antiq.* Maſcard. *de probat. concl.*182.*n.*3. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*14.*n.*63. Et quòd clericus ingreſſus monaſterium per annum quo durat tempus eius tacitæ profeſſionis licitè retinet beneficium, ex hoc text. colligunt Tiraquellus *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.*8. *n.*28. Fuſc. *litt.* C. *conc.*99.

3 *Sanè Eccleſiis*, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi Monachus tranſit de vno monaſterio ad aliud, non debet eſſe onerosus ſecundo monaſterio, vt per Surd. *de alimentis, tit* 9.*q.*27.*n.*6. vbi allegat Menoch. *conſ.*193.*num.* 1.*&* 12. tenentem ſecundum monaſterium debere alere ingreſſum, poſito quod ſit opulentum, vel habet redditus ſufficientes.

4 In gloſ. *Redire*, ibi, *& idem in Monacho, vt illa trāſferat ſecundo monaſterio.* Notatur ad hoc quòd bona religioſi licitè ex vna religione in alteram diuerſi ordinis tranſeuntis, quæ prius monaſterium ratione eius acquiſierat, recuperat poſterius, vt per Hoſtienſ. *n.* 4. Butr. *n.*9. Ioan. Andr. *n* 7 Anch. *n.*9. Abb. *n. vlt.* Zabar. *num. vnic. oppoſit.*4. & Henr. *n.*2. *&* 3. *in præſenti*, Angel. *verbo monaſterium, n.*6. Armil. *verbo Religio num.* 17. Mandel. *conſ* 712.*n.*2. *vol.*4 Menoch. *de arbitr. caſu* 416. *à n.* 13. Verùm probabilior eſt opinio vniuerſa bona priori monaſterio acquiſita ratione religioſi remanſura omnino apud illud, ſiue, ad aliud monaſte-

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi cum Sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt, peractā pœnitentia diſpenſare poſſunt, & declaratur n.*2.

3 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum clerico in ſacris conſtituto, aut Religionem profeſſo, ſi viduam occultè duxerat.*

4 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum Sacerdotibus nuptias de facto contrahentibus quando pœnitentiæ ſigna minimè exhibent.*

Cap. Sanè ÿ. IV.

EPiſcopi poſſunt diſpenſare cum Sacerdotibus, qui de factò contraxerunt matrimonium poſt longam pœnitentiam, & vitam laudabilem, vt exerceant Ordines in officio ſuo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 25. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.*364. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 2. *cap* 1. 1

Intellige ſupradictam concluſionem vt procedat ſi cum vnica, & virgine contraxerint, quo etiam caſu procedit tex. *in cap.* 1. *qui clerici, vel vouentes*, ſecus enim eſt ſi cum vidua, aut corrupta, vel duplex inierunt matrimonium, in quibus terminis neceſſariò intelligendi ſunt tex. *in cap nuper, & in cap. fin. de bigamis*: colliges hæc ex Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 1, §. 2. *num.* 2. *verſ. ſecundo.* Valent. *part.*3. *diſp.*7. *q.*19. *punct.* 3. *in* 1. *ſpecie irregul. in fine*, Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.*86. *à n.*20. Aloyſ. Riccius *in praxi aurea reſol.* 220. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 2.*q.*8. *art.* 2. *concluſ.*3. & aliis, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt Epiſcopi, p.*2. *alleg.*49. *num.*26. vbi *n.*27. cum Sanch. & Ludou. Miranda *citatis locis* reſoluto poſſe Epiſcopum diſpenſare cum clerico in Sacris conſtituto, aut religionem profeſſo, ſi viduam occultè duxerat in priuilegiu Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.*6. 2 3

Poſt longam pœnitentiam.] Intellige de conſilio, vel quòd Epiſcopus diſpenſare non debet quando Sacerdos iſte pœnitentiæ ſigna maximè exhibet, ex Sanch. *d. diſp.*86.*n.*20. 4

SVMMA

SVMMARIVM

1 *Beneficia obtenta à clerico tempore contractus matrimonij, illi auferenda ſunt; collata verò poſtmodum ſcienter per Epiſcopum, per eundem auferri non poſſunt, ſed per ſuperiorem.*
2 *Officia duo non poteſt vnus exercere.*
3 *Papa ſolus poteſt diſpenſare, vt coniugatus qualecumque beneficium obtineat.*
4 *Nemo poteſt venire contra factum ſuum.*

Cap. diuerſis. V. *Innoc.* III.

1 EPiſcopus debet priuare clericum beneficiis quæ ille tempore contractus matrimonij habebat; ſi verò poſt contractum Epiſcopus ſcienter contulit beneficia eccleſiaſtica tali clerico; illis non Epiſcopus, ſed ſuperior eius priuet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald Ioan. à Capiſtrano. Viuian. *in rationali, lib. 3. iuris Pontific. pag. 25.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 164.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 1.*

2 *Cùm quaſi diuiſim in duo* &c.] Notatur ad hoc quòd duo officia non poteſt vnus exercere ſi ad diuerſa tendant, *l. hac parte, C. de prox. ſacror. ſcrin. lib. 12. l. ſi plures, vbi gloſſ. ff. de pactis*, Tiraquell. *de conſtitut. p. 3. limit. 30. n. 8.* Quando verò munera, & officia non ſunt ſibi contraria, & tendunt ad eundem finem, ea ſimul habere quis poteſt, ita vt vnus & idem duorum iure, & munere fungatur, ex Bart. *in l. ſi conſul. ff. de adoption.* & tunc vtriuſque debet habere ſalarium. Auiles *ad c. 1. Pretorum fol. 39* Azeued. *ad Curiam Piſanam lib. 2. cap. 22. num. 9.* & latè an, & quando poſſit quis ſuſtinere vicem duarum perſonarum, agit Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol. 474. per totam.* Vnde quando ex priuilegio, vel conſuetudine quis duplici officio fungitur, ſcilicet Theſaurarij, & Canonici, duplices lucratur diſtributiones, cùm inter dignitates ſuppleat numerum dignitatum, & inter Canonicos ſuppleat numerum Canonicorum, nec egeat ſubſtituto, vt Sacra cenſuit Congreg. apud Nicol. Garc. *de benef. p. 11. cap. 5. n. 245.* Armendar. *in addit. ad recop. leg. Nauarræ, lib. 4. tit. 7. de benefic. incomp. num. 25* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 82. n. 12.* & reſoluunt Gig. Roch. Gom. Azor. & alij. quos refert Moneta *de diſtrib. quotid. part. 1. q. 4. n. 6.* & meliùs *nu. 16.* Sic etiam iuxta receptiſſimam Doctorum ſententiam *in cap. cùm olim, de re iud.* vbi Panorm. *in m. 2.* & Felin. *num. 1.* quando duo iura concurrunt in eadem perſona, quorum quodlibet producit ius dandæ vocis, debet talis perſona habere duas voces, quia cenſetur iure diuerſorum, & quòd hæc ſit communis. & veriſſima opinio, tenent Couarr. *var. lib. 3. cap. 13. n. 6.* Azor *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. cap 7. q. 13.* veluti in dignitate, & Canonico ſimul, ex priuilegio, vel conſuetudine, qui duplicem habet vocem in Capitulo, vnam ratione dignitatis, alteram ratione præbendæ, vt cenſuit Rota apud Seraphin. *deciſ. 410. & in vna Oriolen. Canonicatus 11. Ianuarij 1619.* coram R. P. D. Remboldo, quam refero *d. alleg. 82. num. 22.*

3 *Prius appellatione remota.*] Solus enim Summus Pont. poteſt diſpenſare, vt coniugatus qualecumque beneficium obtineat, vt per Flamin. *de reſignat. lib. 4. q. 2. n. 28.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 42. n. 28.*

4 In gloſſ. *Non per ſe.* ibi, *argum. quòd nemo poteſt venire contra factū ſuum.* Vide apud hoc plures Doctores *in libello de principiis vtriuſque iuris litt. F. n. 17.* & per me *Axiom. 93. n. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Filius Sacerdotis Græci ex vxore genitus licitè inter Latinos promouetur, ſi ſcandalum non obſiſtat.*
2 *Græci in minoribus Ordinibus contrahentes poſſunt poſt coniugium ad ſacros Ordines aſcendere, & matrimonio antea contracto vti.*
3 *Continentiæ votum ſacris Ordinibus in Eccleſia Orientali eſt annexum.*
4 *Papa poteſt diſpenſare, vt promoti ad ſacros Ordines matrimonium contrahant.*
5 *Continentia ſolo præcepto eccleſiaſtico ſacris Ordinibus eſt annexa.*

Cap. Cùm olim. VI.

FIlius Sacerdotis Græci, ex legitimo tamē matrimonio natus, poteſt ordinari ritu Latino, licèt pater ſit in ritu Græco, niſi conſuetudo regionis repugnet, tunc enim eſſet inhabilis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian *in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 26.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 164.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 2.* 1

Quoniam Orientales, &c.] Notatur ad hoc quòd Græcis minoribus Ordinibus contrahentibus licèt poſt coniugium ad ſacros Ordines aſcendere, & matrimonio antea contracto vti, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 13. c. 13. q. 1.* Carol. de Graſſis *de effect. lib. cleric. effectu 5. n. 41.* Sanch *de matrim. lib. 7. diſp. 8. n. 5.* aduertentes, ille *q. 3. & 5.* hic verò *n. 3.* in Eccleſia Græca nunquam licuiſſe ſacro Ordine præditis matrimonium inire, immo apud ipſos Græcos matrimonium poſt Ordinem ſacrum contractum fuiſſe irritum. 2

Orientalis Eccleſia votum continentiæ non admiſit.] 3
Occidentalis verò maximè. nam eius clerici cùm ad ſacros Ordines promouentur, hodie tacitè caſtitatem promittunt, & ita huiuſmodi continentiæ votum eſſe ſacris Ordinibus annexum, tenent Henriq. *in ſum. lib. 12. de ſacram. Ordinis, cap. 14. n. 7. in fine, & lib. 11. de matrim. c. 5. n. 9.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 12. in princ. n. 2. verſ. vtrum autem ſolemne,* Gutier. *Canon. lib. 1. c. 7. n. 2.* Azor. *d. lib. 13. c. 12. q. 6. & c. 14. q. 10.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimon. p. 2. à n. 100.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 7. diſp. 27 nu. 10.* quibus adde Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. in prælud. n. 41.* & alios, quos cito *de officio, & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 13. num. 2. in fine.*

In gloſ. *Votum continentiæ.* ibi, *quòd Papa poteſt diſpenſare*, &c. Notatur ad hoc quòd Papa poteſt diſpenſare, vt promoti ad ſacros Ordines matrimonium contrahant, vt per Abb. *hic num. 5.* Tiraquell. *de pœnis temper. in præfat. num. 46.* Sot. *lib. 7. de iuſtit. q. 4. art. 2. verſ. hoc patet, & in 4. ſentent. diſt. 38. q. 1. art. 1. verſ. dubium.* Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 14. § 5. & § 8.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplina clericali, § 8. n. 11.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 13. n. 20.* 4

In ead gloſſ. ibi, *illud verum eſt quod ex conſtitutione Eccleſiæ introductum eſt*, &c. Notatur ad hoc quòd continentia ſolo præcepto Eccleſiaſtico ſacris Ordinibus eſt annexa, vt per Anto Capet. *de perpetua caſtitate Sacerd. c. 25* Cardin. Bellarm. *lib. 1. de Clericis cap. 18.* 5

Henriq.

Henriq.*lib.10.c.14.§.6.*Azor.*d.cap.12.q.1.* quos refero ego ipſe *d.alleg.15.n.3.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus coniugatus non beneficiatus non cogitur deferre Tonſuram.*
2 *Conſuetudine poteſt clericus coniugatus habitum clericalem minimè portans, clericali priuilegio gaudere.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Beneficiarius etiam ſolis minoribus Ordinibus initiatus deferre debet primam clericorum tonſuram.*
5 *Clericis coniugatis licita eſt negotiatio honeſta victus cauſa.*

Cap. Ioannes VII.

1 Clericus in minoribus coniugatus non poteſt gaudere priuilegio clericali, ac perinde non tenetur deferre tonſuram, dummodo nullum percipiat beneficium eccleſiaſticum, cuius ratione teneatur clericalem deferre tonſuram. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panormit. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 26.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 365.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 2.*

2 *Cum de cõſuetudine terra, &c.*] Notatur ad hoc, quod de conſuetudine poteſt clericus coniugatus habitum clericalem minimè portans clericali priuilegio gaudere, vt per Burg à Pace *conſ. 25. n. 6.*

3 *Dummodo nullum percipiat beneficium, &c.*] Ergo videtur probare vxoratum in coniugio poſſe tenere beneficium, ſed *gloſſ. vlt.* hîc occurrit quod tenere poſſit per diſpenſationem Papæ, aut beneficij nomine hîc intelligi poteſt penſio, ſeu ſtipendium, quod laico nonnunquam datur ab Eccleſia, ratione cuius etiamſi datum non ſit in titulum beneficij, debeat tamen portare tonſuram, ſi conſuetudo ita ferat; ſic Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 30. tract. 3. n. 311. verſ. ſi curſus.*

4 *Cuius ratione teneatur, &c.*] Notatur ad hoc, quod beneficiarius etiam ſolis minoribus Ordinibus initiatus deferre debet primam clericalem tonſuram, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 14. q. 3.*

5 *Quia cum eum oporteat, &c.*] Notatur ad hoc, quòd clericis coniugatis licita eſt negotiatio honeſta victus cauſa, nec ob eam priuari poſſunt priuilegiis clericalibus, vt per Couar. *pract. cap. 31. num. 8. verſ. ſextò;* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 13. cap. vlt. q. vlt.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 46. n. 56.* Carol. de Graſſis *de effect. clerical. effectu 1. n. 87.* quicquid contrarium teneant Camill. de Curte, Scacc. Camill. Borrel. Thom. Valaſc. & alij, quos refero *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 15. n. 30.*

In gloſſ. *Non poteſt.* Circa materiam huius gloſſæ vide quæ dixi *d. alleg. 15. à n. 25.*

SVMMARIVM.

1 *Vxorati non admittuntur ad eccleſiaſticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent:*
2 *Beneficiõ ſuo iam obtento cogitur quis cedere propter ſcandalum imminens.*
3 *Scandalum quando non prouenit ex culpa habentis beneficium, ſed ex improborum malitia, tunc nemo cogitur propria dimittere propter eos.*

Cap. Cùm decorem. VIII.

Clerici vxorati non admittuntur ad dignitates Eccleſiaſticas, & quas habent dimittere debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capiſtran. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 27.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 365.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. ſub tit. 1. de vita, & honeſtat. cleric. c. 4.* 1

Et graui ſcandalo retinere.] Notatur ad hoc, quòd propter ſcandalum imminens poteſt quis compelli cedere beneficio ſuo iam obtento, vt per Azeued. *lib. 14. n. 19. tit. 3. lib. 1. noua recop.* & alios citatos per me [illegible] vero ſcandalum non prouenit ex culpa habentis beneficium, ſed ex improborum malitia, tunc nemo cogitur propria dimittere propter eos, qui ſic ſcandala concitant, quia tunc eſt propriè ſcandalum Phariſæorum, D. Tho. *2. 2. q. 44. art. 8. in reſp. ad 1. verſ. aliquando verò,* Cou. *in reg. peccatum, in princ. ſub n. 6. de regulis iuris in 6.* Anton. Ricciul. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 9. c. 5. n. 13.* 2 3

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniugati in rebus ſuis non gaudent priuilegiò clericali.*
2 *Clerici coniugati quando hodie fori priuilegio gaudeant oſtenditur.*
3 *Clerici coniugati non gaudent immunitate à tributis.*
4 *Milites Ordinum militarium an & quando teneantur ad tributa, & gabellas, remiſſiuè.*

Cap. Ex parte. IX. *Honor. III.*

Clerici coniugati in rebus ſuis amittunt priuilegiũ clericale, & poſſunt laici ab illis ſicut ab aliis vxoratis debitas iuſtitias, & conſueta ſeruitia exigere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panormit. Bald. Io. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 57.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 365.* remiſſiuè Ximen. *in concord.* 1

Vt tamen conſuetis iuſtitiis, & debitis obſequiis, &c.] Nouè Conc. Trid. *ſeſſ. 23. de reformat. c. 6.* quoad clericos coniugatos iubet obſeruari conſtitutionem Bonifacij VIII. *in c. 2. hoc tit. lib. 6.* illo ſuperaddito quod huiuſmodi clerici alicuius Eccleſiæ ſeruitio, vel miniſterio ab Epiſcopo deputati, eidem Eccleſiæ ſeruiant, vel miniſtrent, & clericali habitu, & tonſura vtantur. Quæ quidem conſtitut. Bonifacij VIII. *in d. cap. 1.* priuilegium hoc multis modis reſtrinxit, quos refero *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 15. à num. 25.* 2

Vide clericos coniugatos non gaudere immunitate à [illegible] *part. 4.* Aloyſ. Ricciul. *in praxi aurea reſolut. 391. nu. 3.* Duen. *reg. 100. limit. 10.* Couarr. *pract. cap. 31. nu. 9.* Pe- [illegible] *bellis, part. 2. num. 27. & 58.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 46. num. 16.* De militibus verò Ordinum militarium an & quando teneantur ad tributa, & gabellas, vide Ordinat. Regiam Luſitan. *lib. 2. titulo 11. §. vltimò,* vbi notat parens meus, & apud Caſtellanos; *l. 9. tit. 18. lib. 9. noua recopil.* vbi Azeued. Laſſarte *de gabell. cap. 19. n. 92.* Mench. *illuſtr. cap. 105. n. 45.* 3 4

n.45. Valaſc. *conſ.131.n.3*. Nauar. *conſil.22. de Regular.* Parlad. *lib.1. rerum quotid. c.3.§.1.n.19*. Bobadil. *in ſua politica lib.2.c.18.n.164*. Gutier. *de gabellis quaſt. 95. à num.13.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus in minoribus militans non eſt cogendus deferre Tonſuram, vel habitum clericalem.*

2 *Clericus dicitur recedere à ſtatu Ordinis, & ad ſeculũ reuerti, ſi in minoribus conſtitutus efficiatur miles.*

3 *Clericus in minoribus ſtatim ac declaratur miles, videtur ipſo facto beneficio renunciare, quamuis depoſito cingulo militari iterum veſtes clericales reaſſumat.*

4 *Penſiones in titulum vti clerico aſſignata per militiam remanent extincta.*

Cap. Vt conſolationi. X. & vlt.

1 CLericus in minoribus ſi militauerit, non eſt co-
gendus deferre Tonſuram, vel habitum clerica-
lem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Col-
lect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Ho-
ſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Ca-
piſtrano, Viuian. *in rationali lib.4. iuris Pontif. pag. 28.*
Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.365*. remiſſi-
uè Ximen. *in concord. p.1.*

2 Ex hoc text. colligunt Doctores clericum dici rece-
dere à ſtatu Ordini, & ad ſeculum reuerti, ſi in mi-
noribus conſtitoturus efficiatur miles, vt per Bar-
bat *conſ.11. colum. vlt. verſ. præterea, lib.1*. Gig. *de
penſion. quaſt.55.n.2*. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi
Arch epiſc. Neapol. c.7. num.4*. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Cu-
ria Archiepiſc. Neapol. p.4. deciſ.154* Carol. de Graſſis
de effectib. cleric. effectu 1.n.664. Squillante *de priuileg.
cleric. c.7.n.32. in fine*, Anton. Ricciul. *de iure perſonarũ
extra gremium Eccleſia exiſtentium lib.7.c.5.n.9*. vbi *n.*
3 12. ampliat vt clericus miles effectus adeò dicatur à
ſtatu Ordinis alienus, vt proinde ſtatim atque declara-
tur miles, videatur ipſo facto beneficio renunciare, &
citat Rebuff. *de nominat. q. vlt*. Clar *§. fin. q.73. ſub n.6.
verſ. item clericus* Pariſ. *de reſignat. lib.2.q.1.n.* 22. quibus
addo Farin. *fragment. crimin. part. 1. litt. C. num* 183.
Gonzal. *ad reg.8. Concell. gloſſ.14.n.63*. quamuis poſt-
quam fuerit in matricula militum deſcriptus pœni-
teat, & paucis pòſt diebus, antequam ſæua exerceat,
depoſito cingulo militari, iterum veſtes clericales
reaſſumat, nam nihilominus dicetur à ſtatu Ordinis
receſſiſſe, ita quòd noua clericalis habitus reaſſum-
ptio ad recuperanda beneficia, quæ ante militiam
obtineat, illi non ſufficiat, vt tenet Ricciul. *d. cap.5.
n.19*. quicquid dicat Iacob. de Graſſis *conſ.1. ſub hoc tit.*
4 prout nec ſufficit ad penſiones recuperandas, nam &
illæ per militiam remanent extinctæ, ſi quæ ſibi in ti-
tulum vti clerico erant aſſignatæ, Gig. *q.65*. Caccia-
lup. *de penſion. q.15*. Ricciul. *d.c.5.n.26.*

De Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel præbenda.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubric. ſcribentes, & n. 2. de materia tractantes.*

3 *Clerici dicuntur à κλῆρος, quod eſt ſors Græcè, Latinè verò hæreditas.*

4 *Clericorum appellatione veniunt monachi in materia fauorabili, & indifferenti, ſecus in ſtricta, & odioſa.*

5 *Religioſorum appellatione in ſtricta diſputandi ratione non comprehunduntur clerici ſeculares.*

6 *Clericorum appellatione veniunt prælati, & in dignitate conſtituti in fauorabilibus, ſecus in odioſis.*

7 *Clericorum appellatione veniunt quicumque etiam in minoribus conſtituti, niſi ex ſubiecta materia Sacerdos comprehendatur.*

8 *Reſidentia generaliter ſumpta dupliciter conſideratur, primò materialiter, ſecundo formaliter.*

9 *Reſidentia definitur vt ſit aſſiſtentia perſonalis vera, vel ficta, cum exercitio eccleſiaſtici miniſterij in proprio beneficio.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. 1
Bellam. Ioan Andr. Imola, Anania, An-
chat. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano,
Ioan. de Londris *in breuiario ſancto-
rum Canonum, fol. 173. verſo*, Petr. de
Rauenna *in compendio iuris Canonici* Martin. Meſa-
nart. *in epitome Decretal. fol. 95*. Dan: Venator. *in
analyſi methodica iuris Pontif. pag.373*. Goffred. & Ho-
ſtien. *in ſumma huius tit*. Alex. Caſſan. & Anaſt. Ger-
mon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal*. Lan-
cello. *in inſtitut. Canonic*. Barthol. Carthag. *in expoſit.
titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iu-
ris Eccleſ. enarrat. pag. 155*. Caniſ. *in ſumma iuris
Canonici*. Caſarel. *in erotem eiuſdem iuris* nouiſſimè
Ioan. Honor. *lib. 3. ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac
rub.*

De materia tituli vide Capt. Vezin. & alios *to-* 2
*mo primo communium opinionum libro primo titulo
octauo*, Camillus Borellus *in ſumma omnium deciſionum
titulo decimo*, Valerius Reginaldus *in praxi fori pœ-
nitentialis libro trigeſimo tractatu nono, à numero 49*.
Nicolaus Garcias *de beneficiis parte 3. cap. ſecundo de
reſidentia*, nouiſſimè Sanctarellus *variarum reſolutio-
num lib.1.q.1. cum multis ſequentibus*, quem ſub præ-
lo vidi.

Clericis] Dicuntur Clerici à κλῆρος, quod eſt 3
ſors Græcè, Latinè verò hæreditas, quaſi clerici in
ſortem, ſeu hæreditatem Domini ſint vocati, vt per
Iſidorum *in capite cleros vigeſimo primo, diſtinction.* vbi
citani Doctores. Iuxta quod maximè conueniunt
cum Monachis, qui ſimiliter à laicis ſegregati, &
quaſi mundo mortui dicuntur, vt ex ipſa verbi ety-
mologia deducit Eugen. Pont. *in cap. placuit decimoſex-
to quaſt. prima*, iuuat *capite ſi Religioſus, in principio, de
election. libro ſexto, cap. Religioſus, de teſtament. eodem
libro, cap. non dicatis 12. quaſt. prima* text. opt. *in cap.
duo ſunt genera, eadem cauſa, & quaſt.* vbi ex eadem
ratione tam vni, quam alij diuerſam à laicis Chri-
ſtianorum ſpeciem conſtituunt, licèt omnes ſimul
etiam laici, dummodo Chriſtiani, ſint etiam in ſor-
tem Domini vocati & generali vocabulo ſacerdotij
prærogatiua potiantur, iuxta illud Exodi cap. 14. *Si
ſeruaueritis pactum meum, eritis mihi in gentem ſacer-
dotalem*. Vnde etiam Petrus *epiſtola prima*, omnes al-
loquens inquit, *Vos eſtis genus electum, & Regale ſa-
cerdotium.* Ex qua conuenientia inter clericos, &
monachos ortum habuit, *titul. ne clerici vel mona-
chi*; æquiparatio inſuper, de qua *in capite ſi quis ſua-
dente decimoſeptimo, quaſtione quarta, & in cap. non du-
bium, & in c. ex tenore, de ſententia excommunicationis.* 4

Ex

Ex quo etiam multi exiſtimant appellatione clericorum ſaltem in materia fauorabili etiam monachos comprehendi, de quo ſatis Felin. *in cap. licèt verſ. dum tangitur, de offic. ordin.* Sylu. *in ſum. verb. clericus, in prin.* Duen. *reg. 99. ampl. 3. & reg. 100. ampl. 3.* & in materia indifferenti & lata ſignificatione Cardin. Tuſc. *tom. 1. litt. C. concluſ. 377. n. 2. &* 3. Marc. Anton. *variar. reſol. lib. 1. reſol. fin. caſu 50. verſ. ſecundo,* ego ipſe *de appellat. verb. vtriuſque iuris ſignificat. appellat.* 51. *num. 1.* quòd tamen minimè dicendum eſt, ſi materia ſit ſtricta, & odioſa, Roman. *ſing.* 259. & 418. Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali*, §. 2. *num.* 26. Ego ipſe *d. appellat.* 51. *num.* 7. ſic nec etiam ſecundùm aliquos è conuerſo appellatione monachorum clerici comprehenduntur, cùm ſemper in quacumque materia verbi proprietas attendenda ſit, ex *l. non aliter, ff. de legat. 3. cap. intelligenda, de verbor. ſignificat.* Conſtat autem quòd clerici, & monachi in eo conueniunt, quòd oinnex ſimul, diuerſo tamen modo, ſint diuino cultui dedicati, ex *d. cap. duo ſunt genera*, conſtituunt tamen inter ſe diuerſam ſpeciem, vt patet tam ex diuerſis titulis, *de ſtatu monachor. de vita, & honeſtat. clericor. de ſtatu Regular. lib. 6.* quàm etiam ex variis iuribus vbi clerici, & monachi ponuntur tanquam diuerſa, & de vtriſque tanquam diuerſis ſit mentio, quæ neceſſaria non eſſet, ſi vnius appellatione alius comprehenderetur, de quibus *in cap. ſi quis ſuadente, d. cap. non dubium, cap. 5. de iurament. calumn. cap. ad Apoſtolica, verſ. perpetrauit, de re iudic. lib. 6. Clement. 2. ad fin de vita, & honeſtate clericorum, c. 1. ad fin. de præbend. lib. 6. gloſ. 2. in cap. Religioſus, de teſtament. in 6.* & gloſſ. *verbo Religioſus, in Clement. 1. de decim.* alia gloſſ. *verbo Religioſus, in Clement. 1. de rebus Eccleſ. non alienand.* iuuant tradita per Doctores *in cap. cùm de beneficio, & in cap. ſingula, de præbend. lib. 6.* Concil. Trident. *ſeſſ. 15. cap. 10. & ſeſſ. 25. de Regularib. cap.* 21. vbi ex hac ratione regularia beneficia Regularibus, ſecularia verò ſecularibus clericis iubentur conferri. Sic etiam licet in ſpecie huius tit. appellatione clericorum contineantur clerici ſeculares tam Canonici, quàm cæteri Cathedralium, ſeu Collegiatarum Eccleſiarum, non tamen comprehenduntur Canonici Regulares, de quibus *in cap. ſanè, cap. licèt, de Regularib. cap. ſtatuimus cap. mandamus 19. quæſt. 3.* idque non ſolùm attenta proprietate ſermonis, & quia diuerſam perſonarum ſpeciem conſtituunt à clericis ſecularibus; ſed quia text. de iis agit Canonicis, qui inſeruientes quotidianas diſtributiones ſibi appropriant, quod in Canonicis Regularibus verificari nequit, ex *d. cap. non dicatis 22. q. 1.* vbi Nauarr. latiſſimè, iuncta reg. *d. cap. cùm ad monaſterium. in fine.*

5 His adde nec etiam in ſtricta diſputandi ratione appellatione Religioſorum clericos ſeculares comprehendi, cùm verbum *Religio*, ſicut & *Religioſus* propriè, & ſtrictè profeſſionem importet per tria vota in manibus legitimi ſuperioris, & in Religione approbata, vt per Doctores *in d. cap. cùm ad monaſterium, & in cap. ex multa, de voto*, tenent gloſſ. *verbo Religioſi, & verbo Religioſus, in d. Clement. 1. de decim. & de reb. Eccleſ. non alienand.* quicquid gloſſ. *verbo Religioſos, in cap. præſens 20. quæſt. 3.* cum multis, de quibus Felin. *d. loco* in contraria ſint opinione, quæ legitimè procedet, ſumus in fauorabilibus ſecundùm Lambertin. *de iurepatronat. lib. 2. part. 1. quæſt. 11.* & alios, quos refero ego ipſe *de appellatiua verbor. vtriuſque iuris ſignificat. appella. 233. num. 2.* Vel quando diſpoſitio per verba *eccleſiaſticas perſonas*, concipiatur, ſub quo tam clerici quàm monachi legitimè continentur, cùm vtrique ſpecali dedicatione reſpectu diuini cultus ſint ad ſeruiendum Deo deputati.

6 Licèt autem maximè ſit controuerſum, an appellatione clericorum veniant etiam Prælati, & in dignitate conſtituti? in quo inter materiam fauorabilem & odioſam diſtingui ſolet, vt per Abb. *in cap. bonæ il 1. notab. 1. de poſtulat. Prælator.* ſequitur Syluest. *in ſumma verbo clericus num. 2.* Sanctarel. *var. reſol. lib. 1. quæſt. 38. num.* 10. Ego ipſe *de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat. 51. n. 3. in fine,* notant ſcribentes per text. *ibi, in cap. quia periculoſum, de ſentent. excommunicat lib. 6. & in cap. Inquiſitores, de hæreſic. eodem lib. iuncta regul. text. in cap. ſtatuim. de elect. eod. lib.* vbi in ſpecie Ioan. Andr. in propoſito tamen omnes indiſtinctè comprehenduntur, dummodo ſint Canonici, prout Epiſcopus, & quiuis alius in dignitate conſtitutus eſſe poteſt, argument. text. *in cap. à collatione, de appellat. lib. 6.* Ego ipſe *d. appell. 51. num. 4.*

7 Sic etiam licèt multoties ex materia ſubiecta appellatione clericorum ſolùm veniat Sacerdos, vt patet ex *cap. eius, de non ſacerdotali, de præbend. lib. 6.* & etiam quoties agitur de ſacramentali abſolutione impendenda, vel corpus Chriſti conficiendo, quæ miniſteria ſolis competunt Preſbyteris; licèt etiam alibi appellatione clerici non veniant in minoribus Ordinibus conſtituti, niſi habitum clericalem deferentes, vel beneficium habeant, vel ſeruitio alicuius Eccleſiæ de licentia Epiſcopi fuerint deputati; Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap.* 6. Nauar. *conſil. 27. num. 2. de priuileg.* attamen in noſtra ſpecie veniunt appellatione clericorum quicumque etiam minoribus conſtituti, quinimo etiam prima tonſura tantummodo initiati. Primò, quia hi omnes in dubio niſi materia ſubiecta, vel diſpoſitio aliud declarat, appellatione clericorum continentur, vt ex Abb. Decian. Roland. & multis aliis veram, & communem dicit Gabr. *commun. opin. lib. 9. ſub tit. de verborum ſignificat, num.* 40. Ego ipſe *d. appellat.* 51. *num.* 1. Secundò conſtat hoc, quia hi omnes clerici ſub nomine clericalis. Ordinis continentur, vt per Iſidor. *in d. cap. cleros, & in cap. perlectis 25. diſt.* qui omnes verè & propriè Ordinis gradus ſunt dicendi, quia licèt prima Tonſura ſicut & minores Ordines characterem non imprimant, nec in verum Chriſti corpus tribuant poteſtatem, omnes tamen ex ordinatione Eccleſiæ miniſterium Eccleſiaſticum important, & prima Tonſura, ſicut & minores Ordines habent ſe pro fundamenro cæterorum in eum ſenſum vt ex prædicta ordinatione Eccleſiæ nullus ad maiores promoueatur abſque præuia prima Tonſura, argument. text. *in cap. 1. & per tot. de cleric. per ſaltum prom.* tenet gloſſ. *magiſtra, verbo Pſalmiſta in d. cap. cleros*, per tex. *ibi, & verbo Epiſcopus in proœm. Sixti Decretal.* vbi plures citaui Doctores *num. 12. & de officio & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 5. num. 17.* Vltima tandem ratio deſumitur ex materia ſubiecta huius tit. vbi agitur de clericis in Eccleſia Cathedrali, ſeu Collegiata beneficium obtinentibus, ratione cuius diſtributiones quotidianas percipiunt. planè tam clerici in minoribus quàm etiam prima Tonſura initiati habiles ſunt ad prædicta beneficia, *cap. 1. cum ſeqq.* vbi notant Doctores, 60. *diſt.* Rebuff. *in praxi tit. de miſſ. in poſſeſſ. col. 59. num.* 15. Panormit. *in cap. dudum 1. in fine, & in §. inferiora. cap. cùm in cunctis, de elect.* cõprobant Conc. Trid. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 6.* id quod procedit etiam quoad beneficia curata, dummodo tempore collationis beneficiarius attingat 25. ætatis annum, & intra annum à die pacificæ poſſeſſionis in Preſbyteratus Ordinem promoueatur,

iuxta text. *in cap. licèt canon. de elect. lib. 6. cap. ſi eo tempore, de reſcript. eod. lib. cap. ſi pro clericis, de prabend. eod. lib.*

8 *Non reſidentibus.*] Reſidentia generaliter ſumpta dupliciter conſideratur. Primò materialiter, provt videlicet importat tantummodo manſionem in loco abſtrahendo a quocumque munere, ſeu exercitio, in quod eadem reſidentia ordinaratur, ſicut videre eſt in eo, qui ratione domicilij tantùm reſidet, de qua *in cap. quia nonnulli*, ibi, *reſidere in loco, hoc tit. cap. is qui 3. de ſepultur. lib. 6.* Secundo modo dicitur reſidentia formaliter provt importat manſionem in loco cum effectu, hoc eſt, cum exercitio muneris perſonalis, in quod ipſa reſidentia ordinatur, de qua *in d. cap. quia nonnulli. cap. conquerente, cap. relatum, & per tot. hoc tit. c. quia non dubium, de prabend.* Concil. Trident. *ſeſſ. 6. de reform. cap. 1. & ſeſſ. 23. de reformat. c. 1.* de qua reſidentia formaliter agit hic tit. ea verò rectè definitur, vt ſit *aſſiſtentia perſonalis vera, vel ficta cum exercitio eccleſiaſtici*
9 *miniſterij in prop. io beneficio.* Dixi, *aſſiſtentia perſonalis*, loco generis. Dixi, *vera vel ficta*, ad comprehendendam vtramque reſidentiæ ſpeciem, nempe illam, quæ realem præſentiam beneficiarij, & illam, quæ fictam tantùm, & iuris cenſura inductam importat, provt contingit quando abſens à beneficio pro præſente reputatur ſiue abſolutè etiamſi per alium non deſeruiat, provt in tribus caſibus exceptis, *in cap. 1. hoc tit. lib 6.* & in multis aliis, in quibus Canonici abſentes pro præſentibus reputantur etiam quoad lucrandas diſtributiones quotidianas, quos refero *de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 3. alleg. 53. ex n. 155. vſque ad n. 178. & in collect. ad d. c. 1. hoc tit. lib. 6. ex num.* 8. & in aliis, ſi non quoad diſtributiones quotidianas, ſaltem quoad fructus groſſos, de quibus *in cap. ad audientiam, cap. de catero, hoc tit. cap. licet, de prabend. cap. cùm non deceat, de elect. in 6.* Vel etiam quando per Vicarium deſeruit, provt in beneficiis Curatis concurrente legitima cauſa, de quo *in cap. extirpanda, §. qui vero de prabend. lib. 6.* text. ſic intelligendus *in cap. de multa, in fine, eod. tit. in Decretalib.* text. opt. *in cap. cùm ex eo, de elect. lib. 6.* patet etiam exemplum in beneficiis ſimplicibus, in quibus ex generali conſuetudine non vera, & realis ſed ficta reſidentia requiritur, ſi poteſt per œconomum, & ita per mercenarium miniſtrum deſeruire.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo non licet ſine licentia Papa tranſire ad alium Epiſcopatum ipſum acceptando.*
2 *Epiſcopus religionem intrare non poteſt ſine Papa licentia.*
3 *Inuitus poteſt quis de vna Eccleſia ad aliam transferri.*
4 *Epiſcopatus quando abſque peccato appeti poteſt, oſtenditur.*
5 *Argumentum à communiter accidentibus validum eſt.*

Cap. Non liceat. I.

Ex Concil. Sardicen.

1 EPiſcopo nulli ſi licentia Papæ licet tranſire ex ſuo Epiſcopatu ad alium acceptando, quia cùm nemo ſoleat tranſire ad minorem, præſumitur ambire maiorem Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Ancharan. Butr. Henric. Panormitan. Bald. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 29.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 166.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concilio Sardicen. *c. 1.* refertur à Burchard. *lib. 1. Decret. cap. 79.* & Iuo *part. 5. c. 185.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 1.*

Non liceat Epiſcopo, &c.] Vnde ſine Papæ licentia Epiſcopus religionem intrare non poteſt, Menoch. *de arbitr. caſu 423.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 18. n. 377. verſ. poſtremo*, non eſt enim iuſta cauſa reſignandi Epiſcopatum, ſi Epiſcopus velit ingredi religionem approbatam cauſa mutandi ſtatum, & vitam, Maiol. *de irregular. lib. 3. cap. 3. num. 31. in fine*, Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. quæ. 3. num. 253.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 53. n. 21. & 24.* Inuitos tamen poteſt quis ex cauſa transferri de vna Eccleſia ad aliam, vt per Rebuff. *in praxi rubr. de reſcriptis, verſ. item data eſt poteſtas.* Flamin. *de reſign. lib. 3. q. 18. n. 14.* 3

Manifeſta eſt enim cauſa, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus, qui mutando Sedem cupit ad meliorem, & opulentiorem Eccleſiam tranſire, præſumitur id ex ambitione, & improbitate facere, & debet vtraque Eccleſia priuari, vt poſt Alciat. reſoluit Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 35. à princip.* Peccat igitur grauiter ambiens alium Epiſcopatū, ad quem libera multorum beneficiorum collatio pertinebat, vt per ea poſſet cognatis, & familiaribus prouidere. Nauar. *de oratione miſcell. 42. num. 2.* Abſque tamen peccato etiam veniali poteſt appeti Epiſcopatus ab illo, qui eſt eo dignus, dummodo principaliter appetatur vt proſit, licet minus principaliter appeteretur ob honorem, & fructus eius, vt conſulit idem Nauarr. *ſub tit. de ſentent. excommun. conſil. 17. num. 7. in nouis*, qui enim Epiſcopatum optat non propter officij dignitatem, ſed propter annexum laborem, qui eſt ordinatus ad honorem Dei, & proximi ſalutem, bonum opus deſiderat, in quo ſenſu intelligendum eſſe Apoſt. *1. ad Timoth. 3.* aſſerunt D. Thom. *2. 2. quæſt. 185. art. 1.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontif. cap. 4. poſt princip.* Azor. *inſtit. moralium p. 2. lib. 3. c. 28. quæſt. 2.* vide quoad hoc propoſitum quæ ex ſacra Scriptura, ſanctiſque Patribus adduco *in meo tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 1. tit. 2. gloſſ. 1.* 4

Notatur etiam ad hoc, quòd validum eſt argumentum à communiter accidentibus, Euerard. *in topicis legal. loco 56.* Petr. Andr. Gammar. *in Dialectica legali lib. 1. loco 20.* Brunor. à Sole *in locis communibus verbo argumentum 1.* Card. Tuſc. *lit. A, concluſ. 493.* & plures relati *in libello de principiis vtriuſque iuris lit. A, num. 185.* 5

SVMMARIVM

1 *Cardinalis qui in ſuo titulo non reſidet, deponitur.*
2 *Cardinalium officium eſt aſſiſtere Papæ, & apud illum in Curia reſidere, nec illinc diſcedere ſine eius licentia.*
3 *Cardinalatus eſt incompatibilis cum Epiſcopatu, niſi ſit ex illis ſeptem Epiſcopatibus vrbi proximis.*
4 *Cardinalatus eſt beneficium.*
5 *Cardinalis non reſidens in Curia Cardinalatu priuatur præcedente admonitione.*

Cap. Ex geſtis II. *Leo III.*

CArdinalis, qui per quinquenniū non reſidebat, & canonicè admonitus nō ſe correxit, ſed adhuc in alienis

alienis morabatur, fuit canonicè depoſitus à ſuo titulo parochiali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panormit. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 30. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 367. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap.* 2.

2 *Eo quòd parochiam ſuam*, &c.] Cùm Cardinalium officium ſit aſſiſtere Papæ, Flamin. *de reſignat. benef. lib. 2. quæſt. 1 num.* 34. & *lib. 7. quæſt. 12. num.* 14. & ob id pars corporis Papæ dicantur, Belincin. *de charit. ſubſid. quæſt. 66. num.* 5. Monet. *in tra. de decimis q. 3. n.* 114. ideo tenentur apud eum in Curia reſidere. Flamin. *de reſignat. lib. 1. quæſt. 10. n.* 9. Camil Borel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 10 num* 8. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 24. num.* 123. & illinc diſcedere ſine eius licentia non poſſunt, Flamin. *d. quæſt. 10. num.* 17. Sanctarel. *var. reſol. lib. 1. quæſt. 2. num.* 8. Gonzal *d. gloſſ* 24. *num.* 124. vbi *num.* 128. id ampliat, etiamſi habeant Epiſcopatum quod poſt Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 1. defendi non poſſe aſſerit Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 5. q.* 3.

3 Cardinalatus enim incompatibilis eſt cum Epiſcopatu, nam cùm Cardinales teneantur in Curia apud Summum Pont. reſidere, iuxta ſupradicta, cúmque Epiſcopus teneatur in ſua diœceſi reſidere, ſequitur Cardinalatum incompatibilem eſſe cum Epiſcopatu, quia vna, eadémque perſona non poteſt in pluribus locis naturaliter exiſtere, ita Abb. *in cap. bonæ memoriæ il* 1. *n.* 6. *ſup. de poſtul. Prælat.* Sot. *de iuſtit. lib. 10. q. 3. art.* 4. Gom. *in proœm. regul. Cancel verſ. ex quo infertur*, & *in reg. de impetr. benef. vac. per obitum Card. q.* 12. Caiet. 2. 2. *quæſt.* 189. *art.* 5. Valent. *tom. 3. diſp. 10. q. 5. punct. 5. verſ. ſed quæres.* Gonzal *d. gloſſ.* 21. *n.* 138 Tutrian. *in tract. de reſident. pag.* 45. Molfeſ. *tract. 6. cap. 11. n.* 56. Vaſq. *in opuſcul. de benef. cap. 4. §. 2. art. 1. dub. 2. n.* 191. *verſ. vnde*, Sanctarel. *d. q. 2. num.* 1. Bonacin. *variar. tract. diſp. 5. de onere & obligatione beneficiat. puncto 5 num* 8. reſoluentes etiam Cardinales ſi habeant Epiſcopatum non excuſari à reſidentia, ex eo, quia ſunt Papæ ſecretarij, aut aliud officium in Romana Curia habent. Vnde munus Camerarij, aut Vicecancellarij non eſſe iuſtam cauſam abſentiæ ab Epiſcopatu, tradunt Filliuc. *tract. 41. cap. 6. quæſ. 6. n.* 29. Bonacin. *vbi ſuprà ſub num. 10. verſ. an verò.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 45. n.* 11. niſi promoueatur ad illos ſex Epiſcopatus Vrbi proximos, qui ſolent optari per antiquiores Cardinales. Cùm enim ab illis parum diſtent Romæ reſidentes, & non ſolùm per Vicarios, verùm etiam aliquando per ſe ipſos negotiis propriæ diœceſis operam nauent, illámque aliquando viſitent, ipſorum abſentia non reputatur abſentia ſaltem adeò perniciosa, vt Cardinalibus habentibus huiuſmodi Epiſcopatus non liceat in Romana Curia commorari, ita Bonacin. *vbi ſuprà n. 10. in princ.* Sanctarel. *d. q. 2. num. 5. in fine.*

4 *Canonicè eſt depoſitus.*] Ergo Cardinalatus eſt beneficium, vt per D. Barbof. *in l. diuortio, in princip. p. 2. n. 67. ff. ſoluto matrimon.* Vnde poſſe Cardinalem non reſidentem in Curia Cardinalatu priuari præcedente admonitione, per hunc text. docent Abb. *hîc n.* 12. & Sanctarel. *d. quæſt. 2. n.* 9. & Leo X. *in conſtit. edita in Concil. Lateranen. anno Domini* 1515. *incip. Supernæ*, præcipit, vt Cardinales omnes Romæ commorentur, & non obedientibus imponit pœnas, & Paul. IV. *conſtit. 8. incip. Cùm venerabiles*, ſcribit Cardinales cùm in parte ſolicitudinis vocentur, debere aſſiſtere Rom. Pont.

S V M M A R I V M.

1 *Dignitates plures, vel Eccleſia vni conferri non debent, & Eccleſia eſt conferenda illi, qui reſidere, & regere valeat per ſe ipſum, aliàs perdit Eccleſiam, & donans conferendi poteſtate priuatur.*

2 *Suſpenſi ſunt à collatione beneficiorum, qui dant beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curata perſonis indignis.*

3 *Beneficia omnia etiam ſimplicia de iure reſidentiam requirunt.*

4 *Epiſcopi, & alij Parochi curam animarum habentes etiam de iure diuino tenentur ad reſidentiam.*

5 *Dignitates duæ ſunt inter ſe incompatibiles.*

Cap. Quia nonnulli. III.

Ex Conc. Lateranen.

VNus non poteſt habere plures dignitates eccleſiaſticas, vel plures Eccleſias Parochiales, & quando de Eccleſia, vel miniſterio eccleſiaſtico eſt prouidendum, eligi debet perſona, quæ poſſit eligi in loco, & exercere curam per ſe ipſum, & ſi ſecus fiat, accipiens amittit beneficium, & qui dedit, priuatur poteſtate conferendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Butr. Anchar. Panormit. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali, lib. 4. iuris Pontif. pag.* 30. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 567. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Conc. Later. ſub Alex. III. *cap.* 13. refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 1. tit. 4. cap.* 5. 1

Collige ex text. ſuſpenſos eſſe à collatione beneficiorum, qui dant beneficia eccleſiaſtica, præſertim curata perſonis indignis, quæ in loco reſidere, & per ſe ipſas curam exercere non poſſunt, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 32. tract. 2. n.* 62. 2

Quæ reſidere in loco, &c.] Ergo beneficia omnia, etiam ſimplicia, de iure reſidentiam requirunt, *cap. vlt. de reſcript. lib.* 6. gloſſ. *in extrauagant. execrabilis, de præbend. Ioan. XXII.* Gig. *de penſion. q.* 3. Nauar. *in man. cap. 25. num.* 21. Valent. *tom. 3. diſp. 10. quæſt. 5. puncto 5. verſ. ſecundò quæritur*, Sanctarel. *var. reſolut. lib. 1. quæſt. 1. num.* 23. Hoied. *de incompat. benef. cap. 17. n.* 24. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. de non reſidend. num.* 7. Bened. Capra *tom. 1. commun. opinion. lib. 1 tit. 8. num. 1. pag.* 179. Petr. Greg. *de benefic. cap.* 7. Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 3. quæſ.* 1. Flamin. *de reſignat. lib. 1. quæſt. 10. à num.* 66. & *lib. 5. quæſt. 5. num.* 2. Zerol *in praxi Epiſcop.* 1. *verbo priuatio*, §. 4. *verſ. tertiò*, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 2. quæſt. 61. n.* 3. Gonzales *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. num.* 80. & *gloſſ. 15. num.* 16. Farin. *Rota deciſ. 12. in 1. collect.* Aloyſ. Ricc *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ. 364. n. 2. in 1. edit.* Nicol Garc. *de benefic. part. 3. cap. 2. à princip.* Camill. Borell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 10. n.* 258. Ex generali tamen cõſuetudine beneficia ſimplicia reſidentiam non requirunt, vt teſtantur Flamin. Gonzal. & Nicol. Garc. pluréſque ab illis citati dictis locis, Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 2. tit. 23. de reſidentia, ſub rub. an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur reſidere in ſuis Eccleſiis, num.* 102. & 103. Sanctarel. *d. quæſt. 1. num.* 15. Rota *in Calagurritana beneficij de Arnedo* 21. *Ianuarij* 1622. coram Reuerendiſſimo P. Domino Merlino, & *in Alexandrina beneficij* 28. *Aprilis* 1625. coram eod. & in dubio beneficium non cenſetur curatum, ſed ſimplex, Gonzal. *gloſſ. 6. n.* 92. 3

Nicol.Garc.*p.1.c.6.n.*8.Cardin.Tuſc.*litt. B. concl.n.4.* Aloyſ.Ricc.*in collect.deciſ.p.5.collect.*1696. quos refero ego ipſe *de officio,& poteſt.Epiſcopi,p.3.alleg.53.n.*69 quibus addo Gregor.*deciſ.*89.*n.*1.*& deciſ.*108.*n.*1. Caualer. *deciſ.*33.*n.*4. *deciſ.*315.*n.*3.*& deciſ.*517.*n.*8. Rot.*deciſ.*233.*n.*4.*p.*1.& *deciſ.*699.*ſub n.*3 *p.*2. *recent.* & *in Ripana beneficij* 27. *Iunij* 1622. coram R. P. D. Merlino,& *in Alexandrina beneficij* 18. *Aprilis* 1625. coram eodem, & *in Benauentana beneficiorum* 9. *Maij* 1625. coram R. P. D. meo Pirouano, obſeruantes huiuſmodi qualitatem (quòd ſcilicet ſit beneficium ſimplex) narratam in gratia non eſſe iuſtificanda,& contrarium aſſerenti incumbere onus probandi.

4 *Quod contra Canones accepit.*] Epiſcopi, & alij Paſtores etiam Parochi curam animarum habentes non ſolùm de iure Canonico, ſed etiam de iure diuino, ac naturali tenentur ad reſidentiam, quia præcepto diuino mandatum eſt omnibus,quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas cognoſcere, vt ait Concil.Trident.*ſeſſ.*23.*de reformat.cap.*1.& ideo ita tenent Caiet.1.2.*quæſt.*185.*art.*5.Carranza *de reſidentia Epiſcoporum,cap.*2.Couarr.*var.lib.*3.*cap.*13.*num.*9.Nauar. *in man.cap.*25.*num.*121 Bottæ *de Synodo,part.*3.*art.*1. *num.*150.Læl Zech.*de munere Epiſcop.cap.*5.*nu.*3.Alphonſ.Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontif.cap.*9. *verſ.de reſidentia*, Azor.*d.lib* 7.*cap.*4.*q.*1. Poſſeuin. *de officio Curati*, *cap.*1.*num.*1.Melch.Gallego *in tract.de parochorum obligatione tempore peſtis,p.*1.*diſp.*1.*à n.*46. Salzed.*ad Bernard.in pract c.*54.*litt.A. in nouiſſ. edit.* Paul.Comitol.*reſponſ.moral.lib.*1.*q.*19. Sanch. *de matrim.lib.*8.*diſp.*6.*num.*5.*& in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.*4.*c.*37. *n.* 15. Molfeſ. *in ſumma Theologiæ moralis tract.*6.*cap.*11.*num.*13.Leſſ.*de iuſt.& iur.lib.*2.*c.*34. *dub.*29. *num.*153.Nicol.Garc.*d.cap.*2.*n.* 16. Sanctarel. *variar. lib.*1.*quæſt* 1.*à princip.*Bonacin.*var. tractat. diſp.* 4. *de onere,& oblig.beneficiar.puncto* 3.*nu.*2. Monet.*de commut.vltim.volunt cap.*4.*n.*95.*&* 113.Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*30.*tract.*3.*n.* 52. Ego ipſe *d.alleg.*53.*n.*2.

5 *Dignitates diuerſas*,&c.]Ergo duæ dignitates ſunt inter ſe incompatibiles,vt per Flamin.*de reſignat.benefic.lib.*4.*q.*1.*n.*105.

6 *Priuetur.*]Per ſententiam,prout intelligit Azor.*d. lib.*7.*c.*6.*q.*4.

SVMMARIVM.

1 *Præſentatus ad Eccleſiam non confirmatus ſi apparet quòd nolit reſidere, non debet reſtitui per ſuperiorē: confirmatus autem, & ex non iuſta cauſa non reſidens,priuatur appellatione remota.*

2 *Verba accipienda ſunt cum effectu.*

4 *Licentia,quam Concil. Trident. exigit in beneficiatis ad ſe abſentandum,peti & obtineri debet,& mortuo Epiſcopo concedente non expirat.*

5 *Licentia Epiſcopi in duobus menſibus à Concil. Trid. conceſſis ad ſe abſentandum, an requiratur oſtenditur.*

6 *Prælati inferiores habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem,& Capitulum Sede vacante poſſunt licentiam beneficiatè concedere ad ſe abſentandum.*

7 *Licentia prælati requiritur,vt beneficiati ratione ſtudij ſe abſentare poſſint.*

8 *Peſtis ſi in loco beneficij vigeat,beneficiatus à reſidentia excuſatur.*

9 *Inimicitiis durantibus poteſt Epiſcopus licentiam concedere beneficiato,vt in alio viciniori,& tutiori loco manere poſſit.*

CAP. Relatum. IV. *Alex. III.*

1 PRæſentatus ad Eccleſias,vel ad beneficia,ſi poſſit reſidere,& nolit,non eſt admittendus,& admiſſus eſt remouendus, non obſtante appellatione, niſi abſit de licentia ſuperioris ob ſtudium,vel ob honeſtas cauſas.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innocent.Collect. Zabarel.Bellam.Io.Andr.Imola,Anan. Hoſtienſ.Henric.Anchar.Butr.Panormit.Bald. Io.à Capiſtrano,Viuiau.*in ration. lib.*3. *iuris Pontif. pag.*31. Alagona *in compend.iuris Canon pag.* 367.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 1. *Decretal.lib.*3.*tit.*4. *cap.*4. & eſt poſt Concil.Lateranen.ſub Alex. III. *part.*15.*cap.*1.

2 *Verba accipienda ſint cum effectu.*] De hoc principio vide Galetum *in margarita caſuum conſcientiæ,verbo verba*, Cardoſ. *in praxi iudicum*, *eodem verbo, n.* 51 Cardinal. Tuſc. *tom.*8. *litter. V. concl.* 90. Thom. de Thomaſſetis *in floribus legum regul.* 304. & alios plures relatos *in libello de principiis vtriuſque iuris*, *lit.V. num.*10.

3 *N.ſi fortè de licentia ſuorum Prælatorum*,&c.]Nouè Concil.Trid.*ſeſſ* 23.*de reformat.cap.*1. *prope fin.* prohibet ne curati inferiores, & alij quicumque,qui beneficium aliquod eccleſiaſticum curam animarum habens,obtineant, diſcedendi licentiam in ſcriptis,gratiſque concedendam vltra bimeſtre tempus, niſi ex graui cauſa obtineant.

4 Licentia, quam text. *in præſenti.* & Concil. Trid. exigit, debet peti,& obtineri per ea quæ Caſſan. *in conſuet.Burgund.fol.*85. *num.*11. *cum ſeqq.* Cald.Pereira *de reſol. emphyt. cap.*11. *num.*14. & in terminis reſoluunt Molfeſ.*in ſumm.tract.*6.*cap.*11.*num.*26.Bonac. *variar.tract.diſp.*5.*puncto* 4.*num.*13. Rot. *in Calagurritana fructuum* 26. *Maij* 1614. coram bonæ memoriæ Vbaldo. Et debet præcedere, & in ſcriptis accipi, Menoch. *conſil.*288. *num.*7. *&* 9. Nauarr. *in hoc tit. conſil.*13. *num.*6. Cald. Pereira *d.cap.*11. *num.*14. Bonacin. *d. punct.* 4. *num.* 12. expreſſa, ſcilicet Nicol. Garc.*de benefic.part.*3.*cap.*2. *num.*5. Armendar.*in addit.ad recopil.legum Nauarræ, lib.*2.*tit.*23. *l.*2. §. 2.*de reſidentia,vel abſentia parochorum, num.*164 quæ quidem mortuo Epiſcopo, ſeu concedente non expirat, Nauar. *in cap. placuit*, *num.* 162.*&* 163. *de pœnitent. diſt.*6.*& in tract.de redditib.eccleſiaſt.quæſt.* 3.*monitu* 8. *num.*4.Gutier.*pract.lib.*2. *quæſt.*75. Cened.*ad Sextum collect.*1.*num.* 2.Perez *l* 2.*verbo ſean firmes*, *tit.* 2. *lib.*2. *Ordinam.pag.*119.Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.* 2.*quæſt.*46.*art.*7.Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloſ.*12.*in princ.n.*3 & Henriq.*in ſumm.lib.*7.*cap.*21.§.6.D.Barboſ.*in l.diuortio,§.in anno,n.*20.*ff.ſoluto matrim.* Cald Pereira *de reſolut.emphyt.cap.*15.*num.*33.*&* 36. Sanch. *de matrim. lib.*8.*diſp.*28.*à num.*71.Paul.Comit.*reſponſ.moral.lib.*1. *quæſt.*108.

5 Quæſtio eſt controuerſa an in duobus menſibus à Concil. Trident. conceſſis licentia Epiſcopi requiratur? in qua illa verior eſt opinio, quæ tenet etiam pro his duobus menſibus licentiam Epiſcopi eſſe requirendam. nam parochus diſcedere non debet niſi cauſa cognita, & probata ab Epiſcopo, ac licentia in ſcriptis, & gratis concedenda, vt ait Concil.Trident. *d.cap.*1.& cenſuit Sacra Congreg. apud Nicol. Garc. *d. cap.*2. *num.*23. *in* 1. *declar. & part.*9. *cap.*2. *n.*259.*in* 2.*dub.* Armend. *d. loco num.*155 qui tenent valere conſtitutionem Epiſcopi ne parochi poſſint abeſſe vltra duos dies ſine licentia, quare ita tenent Vgolin *de officio Epiſcopi, cap.*15. §.9. *num.*5. Leſſ.*de iuſt.lib.*2.*c.*34.*dub.*29.*n.*159. Poſſeu.*de offic.Curati,c.*1. *n.*21.Sanch.*de matr.lib.* 3. *diſt.*11.*n.*11. *verſ.hoc autē*, Filliuc *p.*3. *tract.*41.*cap.*6. *num.*26. Vaſq. *in opuſc. de benef.*

benef. cap. 4. §. 2. art. 1. dub. 3. num. 149. & art. 2. dub. 3. num. 18. Quicquid contrarium, immò in his duobus menſibus licentiam Epiſcopi non requiri, teneant Nauarr. *in man. cap. 25. num. 121.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 4. q. 9. & 19.* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. p. 2. c. 1. n. 19. & 21.* Bonac. *var. tract. diſp. 5. puncto 4. num. 9.*

6 *Suorum Prælatorum.*] Etiam inferiorum habentium iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, Azor. *d. lib. 7. c. 5. q. 4.* Flores de Mena *var. lib. 3. q. 24. num. 19.* Vel Capituli Sede vacante, Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo Capitulum § 2.* Azor. *d. cap. 3. q. 1.* Filliuc. *d. cap. 6. quaſ. 6. num. 30.*

7 *Vel ſtudio literarum.*] Notatur ad hoc quòd ad abſentiam ratione ſtudij requiritur licentia Prælati, ne indociles, & inepti ſe conferant ad ſtudia, & multitudo nimia id faceret, vt per gloſſ. hic *verbo Prælatorum*, Flores de Mena *d. q. 23. num. 19.* Boër. *deciſ. 17. num. 13.* Selu. *de benef. p. 4. q. 6. caſu 11. & q. 7. num. 29. verſ. 171.* Horat. Luc. *de promiſ. ſchol. triuil. 99.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 36. n. 28.* & alij plures, quos refert, licèt non ſequatur, Nicol. Garc. *d. c. 2. num. 88.* vbi *num. 89.* pariter aduertit alternatiuam ſupradictam, vel ſtudio litterarum, non poni reſpectu licentiæ, ſed reſpectu aliarum honeſtarum cauſarum, & *num. 92.* aſſerit non obſtare text. *in c. vlt. de magiſtr.* ibi, *de licentia Sedis Apoſt.* quatenus videtur eam licentiam dare, ita vt habeatur, & non ampliùs requirenda ſit à Prælatis, cùm loquatur de licentia quoad perceptionem fructuum, & abſentia ratione ſtudij, ex verbis text. ibi, *percipiant de licentia Sedis Apoſt. prouentus prebendarum*, &c. nam ad abſentiam ipſam debet præcedere licentia Prælati, vt probat text. *in præſenti.* Quæ quidem ſententia, ac ad hoſce textus conciliatio valde probabilis eſt, quãuis ipſe Nicol. Garc. *eod. cap. 2. num. 94.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 4. q. 3. verſ. 2. & c. 5. q. 1.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 34. dub. 19. num. 163. verſ. ſecunda.* Nauarr. *in man. c. 25. à n. 122.* nouiſſimè Sanctarel. *var. reſol. lib. 1. q. 3. n. 21.* verius putent ad abſentiam ratione ſtudij requiri licentiam non ſolùm in docentibus, ſed etiam in ſtudentibus, per text. *in d. cap. vlt.* quod cùm ſit Honorij III aſſerunt corrigere poſterius Alex. III. *in præſenti.* Verùm quicquid ſit in hac controuerſia, de qua latè Monet. *de diſtrib. quotid. part. 2. q. 10. à num. 7.* Sacra Congreg. cenſuit obtinentibus parochiales Eccleſias poſt Concilium Trident. ſtudendi licentiam, atque in abſentia ſtudiorum cauſa fructus percipiendi non dari, vt referunt Proſp. de Auguſt. *in addit. ad Quarant. in ſumma bullarij, verbo reſidentia, verſ. limita.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 3. collect. 363. in med. & praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ. 501. in fine. & deciſ. 364. in 1. edit. aliàs reſol. 593. in fin. in 2. edit.* Henriq. *conſ. 23. num. 4.* Ego ipſe *d. p. 3. alleg. 53. n. 77. & alleg. 56. num. 5.* me citato Sanctarel *d. q. 3. num. 25.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. num. 81. decl. 4.* Quoad alia verò beneficia non curata, ſed reſidentiam requirentia obtinentes; certum eſt teneri Ordinarium dare licentiam abſentibus ratione ſtudij; dummodo id ſtatus Eccleſiæ patiatur, & in publico, celebrique gymnaſio Theologiæ; vel ſacris Canonibus ſtudeant, & minores ſint triginta annis, prout deciſum referunt Nicol. Garc. *d. c. 2. num. 92. & 86.* Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 2. tit. 23. l. 2. §. 2. de abſentia. n. 121.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 56. n. 29.* me citato Sanctarell. *d. q. 3. n. 23.* quæ quidem licentia non ſuffragatur vltra quinquennium à die; quo cœpit ſtudere, vt probat *d. cap. vlt.* Garc. *d. cap. 2. num. 103.* Monet. *de diſtribut. quotid. quaſt. 10. num. 14.* Armendar. *d. loco, n. 99. & 102.* Ego ipſe *d. alleg. 53. n. 31.* me citato Sanctarel. *d. q. 3. num. 27.* Cætera, quæ ad hanc materiam deſiderari poſſunt, vide *d. alleg. 56.* & aliqua ad *d. cap. vltim.* & apud Sanctarel. *d. quæſt. 3. num. 21.*

Vel pro aliis honeſtis cauſis.] Qualis erit ſi in eo locò beneficij vigeat peſtis. Afflict. *deciſ. 289. n. 26. & 27.* Zerol. *in prax. Epiſc. p. 1. verbo priuatio, §. 1.* Fr. Emman. *quaſt. Regular. tom. q. 31. art. 3. & 4.* Camil. Bortel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 10. à n. 36.* Monet. *de diſtrib. quotid. p. 2. c. 5. à n. 75.* me citato Bonac. *var. tractat. diſp. 5. puncto 5. num. 3.* Vel ſi in Eccleſia habeat inimicos, nam inimicitiis durantibus poteſt Epiſcopus, cognito priùs an ſint veræ, & graues, & abſque parochi culpa, ei licentiam concedere, vt in alio viciniori, & tutiori loco manere poſſit, ac à ſuo beneficiò per annum abeſſe, poſito tamen in illo per Epiſcopum idoneo Vicario, ſeu œconomo cum congruenti mercede ex eius fructibus illi aſſignata, ita deciſum à ſacra Congreg. fuiſſe referunt Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 53. litt. C.* Galet. *in margarita caſuum conſcien. verbo reſidentia.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori eccleſiaſt. reſol. 645. in 2. edi.* Bonacin. *var. tract. diſp. 3. puncto 5. nu. 2.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib 1. tit. 18. l. 7. de Epiſcopis à n. 182.* Zerol. *in prax. Epiſc p. 1. verbo priuatio. §. 4. dub. 1.* vbi aduertit quòd ſi intra annum inimicitiæ non extinguantur, & curatus, ſeu beneficiatus fuerit in culpa tam cauſandarum inimicitiarum, quàm non extinctionis earum, priuari poteſt; ſi verò inimicitiæ creſcant ſine parochi culpa, alius annus dari poteſt, Armendar. *d. loco num. 134.* quem refero ego ipſe *d. part. 3. alleg. 53. num. 89.* Ratione verò infirmitatis, non poteſt parochus à loco vbi ſita eſt Eccleſia parochialis, ſe abſtinere, quamuis eſſet ei datus coadiutor, Garc. *d. cap. 2. n. 179.* Armendar. *d. loco num. 129.* niſi ibi defectu medicorũ, & medicinarum curari non valet; quia tunc poteſt ab Ordinario ei dari dilatio trium, aut quatuor menſium, vt in locis vicinioribus maneat ſanitatis cauſa, interea ab ipſo Ordinario in parochiali idoneo Vicario cum congrua portione ex redditibus parochialis conſtituto, Garc. *d. c. 2. n. 179. in 4. declar.* Armend. *d. loco. num. 132.* Honeſtæ etiam quoad hunc effectum cauſæ ſunt enumeratæ in Conc. Trident *ſeſſ. 23. de reform. cap 1.* quod de Epiſcopis loquitur, videlicet Chriſtiana charitas vrgens neceſſitas, euidens Reip. vtilitas, euidens Eccleſiæ vtilitas, & debita obedientia, quas ſigillatim explicaui *d. alleg. 33. num. 6. cum ſeqq.* & tractant Molfeſ. *in ſum. moralis Theologia tract. 6. c. 11. n. 29. cum. ſeqq.* Sanctarel. *var. reſol. lib. 1. q. 3. n. 1. cum ſeqq.* 8

Nec patrocinari debet eis appellationis diffugium.] Vide Salgado *de protect. Regia, tom 1. p. 2. c. 15. ex n. 8.* 9

Si contra huiuſmodi intentionem decreti fuerit interiectum.] Notatur ad hoc quòd appellatio emiſſa ab 10 eo quod fit ſecundùm iuris decreta, & determinationem non ſuſpendit, vt per Marant. *de ordine iudic. part. 6. tit. de appellat. num. 345.* Gutier. *conſ. 10. n. 21.* Salgado *d. tom. 1. p. 3. c. 6. ex num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus alterius diœceſis non debet recipi ſine litteris commendatitiis proprij Epiſcopi, & num. 2.*

3 *Commendatitiæ litteræ dantur presbytero peregrinari volenti, vt liceat in aliena diœceſi celebrare.*

4 *Commendatitiæ ei litteræ obtinendæ ſunt ab eo; qui petentis clerici Ordinarius fuerit.*

Cap. Fraternitati. V.

1 Clericus alterius diœceſis non debet recipi ſine litteris commendatitiis proprij Epiſcopi. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Ioan. a Capiſtrano, Viuiá. *in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 32.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 367. remiſſiue Ximé. *in concord. p. 1.* refertur ab Antô. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 3. c. 1.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiepiſc. Neapol. cap. 40. num. 1* & alijs, quos ego ipſe refero ad *cap. 3. num. 2. de clericis peregrinis, pag.* 281. & faciunt quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 1. allegat. 22. per totam.* Et nouè Concil. Tridenti. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 16. verſ. nullus,* iubet nullum clericum peregrinum ſine commendatitiis ſui Ordinarij litteris ab vllo Epiſcopo ad Diuina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda eſſe admittendum, & *ſeſſ. 22. in decreto de obſeru. & vit. in celebrat. Miſſæ,* ſtatuit vt Epiſcopi in ſuis diœceſibus interdicant ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat, refert Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 18. q. 9.*

3 *Abſque commendatitiis litteris.*] Quæ dantur Presbitero peregrinari volenti, vt ei liceat in aliena diœceſi celebrare, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. dimiſſoriarum litterarum, num. 45.* Azor. *inſtit. moralium, part. 1.*
4 *lib. 3. cap. 49. quæſ. 1.* & obtinendæ ſunt ab eo, qui petentis clerici Ordinarius fuerit, prout deciſum refert Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib. 1. tit. 18. l. de Epiſcopis, num. 56. & num. 63.* pariter deciſum à ſacra Congregat. atteſtatur illas denegandas non eſſe ab Epiſcopo Sacerdotibus, & Clericis, qui non habent beneficia in titulum reſidentiam requirentia, quod quidem ita in cauſa propria obtinuiſſe dicit Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 9. cap. 6. n. 4.* & in facti contingentia ſic reſpondiſſe aſſerit Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſt. deciſ. 528. in 1. edit. & reſol. 524. in 2. edit.* quos refero ego ipſe *d. allegat. 21. n. 4. & 5* vbi *n. 8.* cû multis *ibi* citatis reſoluo poſſe Epiſcopum prohiberi ne exteri Sacerdotes celebrent in Eccleſiis Regularium, niſi priùs ab ipſo Epiſcopo, viſis litteris commendatitiis, ipſi Sacerdotes admiſſi fuerint.

SVMMARIVM.

1 *Non reſidens in beneficio, etiam modicæ æſtimationis, illo priuatur.*

2 *Beneficium etiam modicæ æſtimationis requirit reſidentiam.*

3 *Penſio quando conceditur ad particulare commodum alicuius ſuper fructibus alicuius Eccleſiæ dicitur beneficium.*

4 *Beneficium ſimplicia habens ſufficientia, ſi alia poſtea obtineat, an vacet primum, an verò ſecundum ipſo iure remiſſiuè.*

Cap. Conquerente. VI.

1 Qui non reſidet in beneficio, etiam modicæ æſtimationis, illo priuatur. Colligunt ex Odin. Abb. antiq. Innoc. collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali libro 3. iuris Pontific. pag.* 33. Alagona *in compendio iuris Canô. pag.* 368. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 2.*

Collige ex text. Beneficium, etiam modicæ æſtimationis requirere reſidentiam, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q. 9. num. 27.* Valer. Reginald. *in prax. fori pœnit. lib. 3. tract. 3. n. 94. verſ. ſi obiicias,* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 53. n. 70.* 2

Pro quo Eccleſia ſua, &c.] Notatu ad hoc quod quando penſio conceditur ad particulare commodum alicuius ſuper fructibus alicuius Eccleſiæ, dicitur beneficium Eccleſiaſticum, vt per Couar. *pract. cap. 20. num 10. verſ. quarto.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 5. num. 41.* 3

Quod dictus G. habeat Eccleſiaſtica beneficia, &c.] 4
Vtrùm autem habens beneficia ſimplicia ſufficientia ſi alia poſtea obtineat, vacet primum, aut ſecundum ipſo iure, vide Gonzal. *ad reg. 8 Cancel. gloſſ. 15. n. 26.* Monet. *de optione canon. cap. 6. n. 73.* vbi reſoluit non ideo vacare ipſo iure, aut primum, aut ſecundum, & reſpondet ad text. *in præſenti,* in quo mandat Papa Epiſcopo, vt ſi ei conſtiterit illum G. clericum habere eccleſiaſtica beneficia ſibi ſufficientia eidem ſuper alio beneficio, quod ſibi collatum aſſerebat, ſilentium ſublato impedimento appellationis imponeret, atque ideo ſaltem illum priuet, vt ſcilicet ſic decidat, quia haberet non vnum beneficium ſufficiens, ſed plura ſufficientia, vt loquitur text. vel ideo, quia eius aduerſarius habebat titulum, & poſſeſſionem, ipſe verò non poſſeſſionem habebat, nec de titulo docuerat, ſed ſolùm eum aſſerebat; vel denique admittimus poſſe habentem plura beneficia ſufficientia, eorum altero, vel ſi iam vnum ſufficiens habebat altero poſtea obtento etiam non ſufficiente priuari, vt ſentit Gonzal. *d. num. 26.* Sacra Congreg. Concil. *ſuper cap. 17. ſeſſ. 24 de reform.* cenſuit, ſi Ordinarius conferat tertium beneficium habenti duo beneficia ſimplicia aliàs ad ſuſtentationem inſufficientia, collationem tertij eſſe validam; ſed ſi tertium ſit ſufficiens, vacare illa duo priora beneficia, ſin minus, teneri prouiſum dimittere alterum ex illis, & ſi continuauerit poſſeſſionem amborum, recipiendo ex eis fructus, vtrumque beneficium vacare, provt referunt Nicol. Garc. *de benef. part. 5. cap. 5. num. 310. in 1. & 2. dub.* Armendat. *in addit. ad. recop. legum. Nauarra, lib. 4. tit. 7. num. 37. dub. 1. & 2.* Et cùm diſputaret in eadem S. Congreg. ſi Epiſcopus conferat tertium beneficium ſimplex & inſufficiens habenti iam pariter duo ſimplicia ſimpliciter inſufficientia, an vacet primum, vel eorum vltimum? cenſuit vacare primum *die 13. Nouembr.* 1627.

SVMMARIVM.

1 *Abſentes in ſeruitio Epiſcopi fructus præbendarum ſuarum, non verò diſtributiones quotidianas percipere poſſunt, & num. 2.*

3 *Rectorem Eccleſiæ parochialis non poteſt Epiſcopus ab illius ſeruitio extrahere, & illũ occupare in ſuo.*

4 *Canonici ſoli tam Eccleſiarum Cathedralium, quàm collegiatarum, etiam habentes præbendam doctoralem, nõ autem alij clerici, gaudent priuilegio vt abſentes pro ſeruitio Epiſcopi poſſunt percipere fructus ſuorum beneficiorum.*

5 *Prælati etiam inferiores ſi ſubditos ſuos ad ſeruitium ſuum aduocauerint, non amittunt ipſi ſubditi fructus ſuorum beneficiorum, idem in Legato quoad prouinciam ſuam.*

7 *Diſtributiones quotidianæ quare, & quibus locis victualia nuncupentur, remiſſiuè.*

8 Cano

8 *Canonicatus quando conſiſtunt in ſolis diſtributionibus quotidianis Canonici in ſeruitio Epiſcopi abſentes, tunc eas lucrantur deducta tertia parte, quæ ſeruientibus accreſcit.*

Cap. De cætero. VII.

1 ABſentes in ſeruitio Epiſcopi fructus præbendarum ſuarum, non tamen diſtributiones quotidianas, quæ victualia nuncupantur, percipere poſſunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Inoocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag.* 34. Alagona *in cōpendio iuris Canonici, pag.* 668. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *ſub tit. de præb. n.* 1. *cap.* 4.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Nauar. *conſ.* 11. *ſub hoc tit.* Gonzal. Mendez de Cabedo *diuerſorum iuris argum. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 19. *&* 21. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *proœm. n.* 183. Cabed. *Luſit. deciſ.* 94. *p.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 166. *n.* 20. Nicol. Garc. *de benef. p.* 3. *cap.* 2. *à num.* 345. vbi probat per Concil. Trident. non eſſe derogatum diſpoſitioni huius text. latè Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 2. *quæſt.* 8. Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *verbo Capitulum.* § 9. Stephan. Quarāt. *in ſumma bullarij verbo reſidentia,* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 4. *q.* 3. *verſ. ſexta cauſa*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 54. *verſ. quinta*, quorum aliqui referunt Epiſcopum potuiſſe duos Canonicos eligere, qui dum in eius ſeruitio commorarentur pro præſentibus quoad fructus præbendarum acquirendos haberentur, hodie tamen, vt piè aduertit Stephan. Gratian. *d. n.* 20. iam non poterit Epiſcopus Canonicos ab Eccleſia extrahere pro ſuo ſeruitio inſpecta vbertate redditiuum Epiſcopatus, & multitudine peritorum, quibus commodè in ſuo ſeruitio vti poſſunt.

3 *Ne canonis.*] Ergo de Canonicis tantùm loquitur, vt aduertit Cened. *practic. & canonicarum quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 35. Rectorem igitur Eccleſiæ parochialis non poreſt Epiſcopus ab illius ſeruitio extrahere, & illum occupare in ſuo, vel Eccleſiæ Cathedralis ſeruitio, vt ſcilicet exerceat officium Vicarij, viſitatoris, vel ſecretarij, ſeu in alio miniſterio occupetur, prout à ſacra Congregatione deciſum fuiſſe referunt Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 6. *num.* 258. & Stephan. Quaranta. *d. verbo reſidentia*, vbi tamen reſoluit Epiſcopum poſſe diſpenſare ſi alterum duorum concurrat, vel vtilitas in ſpecie illius Eccleſiæ, de cuius fructibus lucrandis quæritur, vel vrgens neceſſitas ipſius Epiſcopi.

4 Cùm text. hic in præcitatis verbis abſolutè de Canonicis loquatur, intelligendus neceſſariò; eſt non ſolùm de Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, ſed Eccleſiarum collegiatarum ciuitatis, vel diœceſis, vt per Monet. *d. q.* 8. *n.* 6. vbi aduertit *in c. ad audientiam, inf. hoc tit.* ſermonem duntaxat habitum fuiſſe de Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, quia caſus de illis Pontifici propoſitus fuit, & nullum quidem verbum ibi adeſt, ex quo colligi poſſit cæterarum collegiatarum Canonicos excludi: vnde etiam colligitur ſolos Canonicos, non autem alios clericos gaudere hoc priuilegio; vt abſentes pro ſeruitio Epiſcopi poſſint percipere fructus ſuorum beneficiorum, Monet. *d. q.* 8. *n.* 8. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 6. *à n.* 261. nouiſſimè Sanctarel. *var. reſol. lib.* 1. *q.* 3. *n.* 38. & ideò non comprehenduntur manſionarij, quos aſſiſios vocant, quia hi Canonicorum nomine non veniunt, Gonzal. *d. gloſſ.* 6. *num.* 261. *&* 263. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 370. *cum ſeqq.* niſi concurrat Epiſcopi diſpenſatio, & neceſſitas, vel ſpecialis, & euidens Eccleſiæ vtilitas, vt declarat idem Garc. *eod. cap.* 2. *num.* 369. *&* 371. vbi *num.* 277. *& ſeq.* reſoluit quòd vbi portionarij eſſent de Capitulo (prout ſunt in aliquibus Hiſpaniæ Eccleſiis) in eis procederet text. *in præſenti, & in d. cap. ad audientiam*, ſicut in Canonicis. Pariter id procedit etiam in Canonicis habentibus præbendam doctoralem, & magiſtralem, Gonzal. *d. gloſſ.* 6. *n.* 257. Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 363. Monet. *d. q.* 8. *num.* 5. limitantes niſi ſequatur magnum damnum Eccleſiæ.

Donec in ſeruitio tuo fuerint.] Cùm in his verbis text. generaliter loquatur, nec appareat cui loquatur, dicendū mihi videtur eius diſpoſitionem habere locum in Prælatis inferioribus reſpectu ſuorum ſubditorum, vt per Abb. *hîc num.* 3. Nauar. *conſ.* 1. *ſub hoc tit.* Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *n.* 381. Idem in Legato quantum ad prouinciam ſuam, & in Archiepiſcopis quoad clericos ſuæ diœceſis, non autem ſuffraganeorum, ita tenent Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *n.* 382. & Monet. *d. cap.* 8. *à n.* 9. qui plures alios referunt. 5

Quod de communitate, &c.] Comprehunduntur præbendæ illæ, quæ non ſunt diſtinctæ, ſeu etiam groſſi illis fructus, qui loco præbendarum, vel etiam vltra præbendas, diſtincti tamen à quotidianis diſtributionibus, tribuuntur præſentibus, ſeu reſidentibus, non autem diuinis Officiis intereſſentibus, ac quotidianum miniſterium exhibentibus, vt aduertit Monet. *d. q.* 8. *num.* 8. 6

Niſi fortè ſint victualia] Quare, & quibus in locis diſtributiones, quotidianæ victualia nuncupentur, oſtendit Monet. *d. q.* 8. *num.* 12. 7

Qua non conſueuerunt abſentibus exhiberi.] Limita quando canonicatus conſiſteret in ſolis diſtributionibus quotidianis, tunc enim Canonici in ſeruitio Epiſcopi abſentes eas lucrarentur deducta tertia parte, quæ ſeruientibus accreſcit, ne priuilegium iuris eſſet inutile, Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 113. *& num.* 115. 352. *&* 353 Monet. *d. q.* 8. *n.* 15. 8

Cætera, quæ hîc deſiderari poſſunt inuenies *ad cap. ad audientiam, inf. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Priuandus eſt dignitate non reſidens, qui citatus non reuertitur in termino ſibi præfixo, & n.* 2.

3 *Clericus abſens quando ſcitur vbi eſt, ſi poteſt commodè acquiri, perſonaliter citari debet, quamuis ſit extra prouinciam.*

4 *Beneficium vacat ſi habeatur pro derelicto.*

Cap. Ex parte. VIII.

Cæleſt. III.

QVi abeſt ab Eccleſia, putà per decennium, eſt citandus vt veniat, & ſi vocatus non vult venire, deponendus eſt, & alius pro illa dignitate eligendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anch. Butr. Panorm. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 34. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 368. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 3. 1

Verùm in Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 12. *verſ. præterea,* de Canonicis, & dignitatibus diſponitur, vt eis non liceat vltra ſex menſes ab eiſdem Eccleſiis quolibet anno abeſſe, alioquin primo anno priuetur. 2

priuetur vnuſqoiſque dimidia parte fructuum;ſecundo verò anno priuetur omnibus ſructibus; creſcente verò contumacia, priuetur canonicatu, ceſerunt Flamin.*de reſignat. lib.1.q.10. à num.62.* Nicol. Garc. *de beneſ.p.3.cap.2.à num.140.* Armend *in addit.ad recop. legum Nauarra,lib.1.tit.23.rubr.*an Canonici teneantur reſidere in ſois Eccleſiis,*num.98.* Ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi. p.3.alleg.53.n.146.*qui quidem gradus à Concilio Tridentioo *citato loco* præſcripti ſeruandi ſunt antequam deueniant ad priuatiooem, aliàs eſſet nulla, vt cenſuit Rota *in vna Salamantina del Petroſo die 15. Decembr.1567.* coram Illuſtriſſimo Seraphino, & reſero deciſum ego ipſe *d. allegat.53. num.148.* ac Piaſec.*in praxi Epiſcopali, part.2.cap.3. num.9.verſ.neceſſariò,*vbi etiam aſſerit quòd citari debet huiuſmodi non reſidens io perſona ante priuationem ſi ſciatur vnde moretur, & ſi non ſciatur, citandus eſt per edictum publicom trina citatione, nec ſufficere vnam pro tribus, & alitec factam priuationem eſſe omnioo nullam. Si verò citatio perſonaliter fuerit executa, vnicam ſufficere cenſuit Rot.apud Mantic. *deciſ.67.num.5.* vbi *n.6.* ſubdit Concilium *citato loco* non afficere Epiſcopos, qui poſſunt procedere ad priuationem ob non reſidentiam, tametſi illa temporis interualla non fuerint obſeruata.

3 *Quatenus ſcribatis eidem*, &c.] Cùm priuari quis non debeat niſi priùs monitus ad reſidentiam, Card. Tuſch.*lit.R.concl.254 num.6.*clericus abſens, quando ſcitur vbi eſt, ſi poteſt commodè requiri, perſonaliter citari debet, quamuis ſit extra prouinciam, vt per Bened.Capt.*tom.1.communium opinion. lib.1. tit.8.n.7. pag.180.*Mantic.*deciſ.12.* Nicol.Garc. *d.cap.2.n.156.* & alios citatos *ad cap.ult.n.2. infr.hoc tit.* Circa citationes pec edictum faciendas quando neſcitur, vbi ſit clericus, dicam *ad cap.ex tua 11. inf. hoc tit.*

4 In gloſſ. *Per decem annos*, ibi, *& ita videtur Eccleſiam habere pro derelicto.* Notatur ad hoc quòd vacat beneficium ſi babeatur pro derelicto, vt per Gonzal. *ad reg.8.Cancel. gloſ.15. n.64.* Pauin.*de offic. & poteſt. Capituli S. de vacante pral.7. n.22. verſ. ſeptima ſi habetur pro derelicto*, Flamin.Pariſ.*de reſignat.beneſ.lib. 1.q.19.n.21.*quos ceſero ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcopi,p.3.alleg.57.n.227.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus, qui temeritate propria receſſit ab Archiepiſcopatu, nec iam vltra quadriennium exſpectatus, redierit per litteras etiam reuocatus, illo eſt priuatus.*

2 *Epiſcopus non reſidens, an & quando priuetur attento nouiori iure Concilij Trident. oſtenditur.*

Cap. Qualiter. IX.

Innocent. III.

1 ARchiepiſcopus, qui temeritate propria receſſit ab Archiepiſcopatu, nec iam vltra quadriennium exſpectatus redierit, per litteras etiam reuocatus, illo eſt priuandus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andc. Imola, Anania, Henric. Butr. Anchar. Paoormit. Ioan. à Capiſtrano, Viuian.*in rationali, lib.3.iuris Pontif.pag. 35.*Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.369.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1. & 2.* refertur ab Anton. Aug *collect.3. Decretal.lib.3.tit.4.cap 1.*

2 Hodie verò nouiori iure Coocilij Trident. præſcriptus eſt modus procedendi contra Epiſcopum non reſidentem, bic enim abſque iuſta cauſa à ſua Eccleſia abſens, qui propriæ ſalutis immemor, terreoa cœleſtibus, ac Diuinis humana præferens in diuerſis Curiis vagatur, aut io oegotiorum temporalium ſolicitudine ouili derelicto, atque ouium ſibi commiſſarum cura neglecta ſe detinet occupatus, vltra mortalis peccati reatum, quem incurrit, pro rata temporis, quo abeſt, fructus ſuos oon facit, oec tuta conſcientia illos retinere poteſt, ſed tenetur eos fabricæ Eccleſiæ, vel pauperibus errogare, vt habetur in eod. Concil. Trident. *ſeſſ.23.de reform.cap.1.verſ.ſi quis autem.* Si tamen per ſex menſes continuos nullo legitimo impedimento, ſeu iuſtis, & rationalibus cauſis ceſſantibus, extra ſuam diœceſim morando abſuerit, ipſo facto quarta parte fructuum illius anni priuatur, quæ paes per ſuperiorem Eccleſiæ applicanda eſt fabricæ, & pauperibus loci. Quod ſi per alios ſex menſes in abſentia perſeuerauerit, aliam quartam eadem ratione amittit, applicandum pec eundem eiſdem. Poſtremò creſcente contumacia inter tres menſes Metropolitanus de abſentia ſuffraganei Romaoom Pontificem per litteras, nunciúmve certiorem facere debet, alioquin elapſis prædictis tribus menſibus ipſo facto ingreſſu Eccleſiæ priuatus eſt ipſe Metropolitanus, vt habetur eodem Conc.Trid.*ſeſſ 6.de reform c.1. verſ.ſi quis autem*, quæ quidem decreta refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop.p.3.alleg.53.n.21.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici Eccleſias, vel præbendas ſibi commiſſas ſine iuſta cauſa deſerentes, poſtquam congruo tempore fuerint expectati, niſi redierint ad illas, poſſunt eis iuſtè priuari, dummodo non ſint iuſto impedimento detenti.*

2 *Redire tenentur omnes obtinentes Canonicatum, & præbendam in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata.*

3 *Sententia priuatoria poſt contumaciam ſequi debet, vt clerici abſentis, ac contumacis beneficium alteri conferri, ſiue ad ipſum eligi poſſit.*

Cap. Inter quatuor. X.

CLerici habentes Eccleſias, vel præbendas, ſi ſine iuſta & neceſſaria cauſa ſunt abſentes, & citati intra certum tempus præfixum non veniunt, eis iuſtè priuari poſſunt, dummodo non ſint iuſto impedimento detenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar Butr. Panormit. Ioan. à Capiſtrano, Caſal.*in annot.* Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.36.* Alagona *in compend. iuris Canon pag. 369.* remiſſiuè Ximen.*in concord part.1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſtin.*collect.3. Decretal. lib.3.tit.4.c.2.* pars huius Decretalis eſt *ſup.de maioritate, & obedient. cap.inter quatuor, & de clericis peregr. cap. inter quatuor, & infr.de religioſis dom.cap.inter quatuor.* 1

Vel præbendas ſibi conceſſas, &c.] Ergo omnes obtinentes canonicatum, & præbendam in Eccleſia Cathedrali, ſeu Collegiata teneotur ceſidere, vt per Camill. Borrell.*in ſumma omnium deciſionum, tit.10.n.13.* de quo latè Armendar.*in addit.ad recop.legum Nauarra, lib.2.tit.23.rubr.an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur reſidere in ſuis Eccleſiis*, Sanctarel. *var.reſol.quæſt.4.à n.19.* Ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſc. p.3.alleg.53.n.107.cum ſeqq.* 2

Poſſunt eis iuſtè priuari.] Ergo ſententia priuatoria poſt ipſam contumaciam ſequi debet ad hoc, vt clerici 3

rici abſentis ac contumacis beneficium alteri conferri, ſiue ad ipſum eligi poſſit, vt per Benedict. Capr. *tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 8. n. 10. pag. 181.*

4 Ad materiam huius text. faciunt poſita *ad cap. ex part. 8. ſup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus ſi neſcitur vbi ſit, tribus publicis edictis citabitur in Eccleſia ſua, & ſi infra ſex menſes non reuertatur, priuabitur Eccleſia.*

2 *Clericus in Eccleſia ſua reſidentiam facere præſumendus eſt.*

3 *Canonicus abſens ſi perſonaliter citari non poteſt, debet in eius Eccleſia trinæ citationis edictum publicari.*

4 *Epiſcopus an poſſit procedere ad priuationem ob non reſidentiam, tametſi temporum interualla non fuerint obſeruata, oſtenditur.*

Cap. Ex tuæ. XI.

1 CLericus non reſidens ſi fraudulenter ſe abſentat vt non citetur, poterit per publicis edictis citari in ſua Eccleſia, & ſi non obedit, & intra ſex menſes non redit, debet priuari Eccleſia ſecundùm ius Canonicum Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Butr. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 36.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 369.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. pag. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 3.*

2 *In Eccleſiis eorum*, &c.] Notatur ad hoc quòd Clericus in Eccleſia ſua reſidentiam facere præſumendus eſt, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1271. n. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 15. § 2. n. 30.*

3 *Trina citationis edictum*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi abſens Canonicus perſonaliter citari non poſſit, quia ignoratur vbi ſit, vel longè abeſt, ita vt commodè citatio non valeat ad illum peruenire, debet in eius Eccleſia trinæ citationis edictum publicari, & poſt vltimum edictum poſt ſex menſes expectari, aliàs priuatio canonicatus ob non reſidentiam his prætermiſſis, vel illorum aliquo legitimè facta non eſt, vt cēſuit Rota apud Mantic. *deciſ. 12.* vbi cùm quidā Andreas poſt vltimum edictum propoſitum, nondum ſex menſibus elapſis, fuerit præcipiti feſtinatione priuatus, deciſum fuit huiuſmodi citationem tanquam non legitimè factam minimè valere, quod quidem in eadem Rota pariter tantum fuit in aliis deciſionibus relatis per Nicol. Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. n. 157. &* 158. Quæ quidem trina monitio cum ſpatio ſex menſium poſt vltimam requiritur quando quis perſonaliter non poteſt citari, vnica autem ſufficit ſi perſonaliter fuit exequuta, gloſſ. *verbo canonibus in cap. quoniam frequenter. § porro, vt lite non conteſtata,* Abb. *hic n. 10. & 13.* Rota apud Mantic. *deciſ. 67. num. 5.* & apud Nicol. Garc. *citato loco.*

§. Contra eos.

Contra Clericos non reſidentes, & fraudulenter ſe abſentantes per ſuſpenſionem, & excommunicationem procedi poteſt, vt obediant. Quòd ſi non obediant, Cardinalis Legatus eos amoueat ab adminiſtratione ſpiritualium, prouidendo Eccleſias de perſonis idoneis, non tamen in eos ferat ſententiam degradationis, vel ſi expediat, miſericorditer poſſit agi cum illis. Colligunt Doctores *in principio text. citati.*

Aduertit optimè Mantic. *d. deciſ. 67. n. 6.* hunc §. 4
dum videtur exigere quòd priuſquam deueniatur ad priuationem, procedendum ſit ad ſubtractionem fructuum, & excommunicationem, hoc in electione Epiſcopi relinquere, ita vt ſi abſque eo procedat Epiſcopus, prout ſuprà ad priuationem, illa ritè facta cenſeatur; additque hoc modo dominos de Rota dixiſſe intelligendum etiam eſſe Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de reform cap. 12. verſ. præterea*, quemadmodum per Illuſtriſſimos ſacræ Congregationis interpretes fuit declaratum, vt non afficiat Epiſcopos; qui poſſunt procedere ad priuationem ob non reſidentiam, tametſi illa temporum interualla non fuerint obſeruata.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus vt abſens in ſtudio fructus præbendæ recipiat ſi ſe transferat in villam, vel caſtellum, vbi nullum eſt, vel minus competens ſtudium, priuilegio non vtitur.*

2 *Abſens cauſa ſtudij vt fructus ſuorum beneficiorum percipiat debet ſtudere in ſtudio generali.*

3 *Licentia pro abſentia cauſa ſtudij eſt accipienda etiam à Prælato, cùm quis ea de re indultum obtinuit à ſancta Sede Apoſtolica.*

Cap. Tuæ fraternitatis. XII.

QVi cauſa ſtudij de licentia ſuperioris eſt abſens, 1
& percipit fructus ſui beneficij, ſi ſe transferat ad villas, vel caſtella, in quibus vel non eſt, vel minus competens eſt ſtudiorum exercitum, non poteſt percipere fructus, quia fraus nemini debet patrocinari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panormit. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 37.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 369.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 4.*

Vel minus competens ſtudiorum exercitum.]Notatur 2
ad hoc quòd vt abſens cauſa ſtudij fructus ſuorum beneficiorum in abſentia percipiat, non ſufficit vt illud ſtudium, ad quod accedit, qualecunque ſit, ſed debet eſſe generale, vt per Rebuff. *de priuilegiis ſchol. priuil. 31. num. 8.* Læl. Zech. *de republ. Eccleſiaſt. tit. de clericis, num. 7. verſ. 28.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo ſtudium §. 4.* Perez *l. 1. tit. 10. lib. 1. Ordin.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. num. 53* nouiſſimè, me citato, Sanctarel. *var. reſol. lib. 1. q. 3. num. 3.* Flores de Mena *var. lib. 3. q. 14. num. 19.* Monet. *de diſtribut. quotid. part. 2. q. 10. num. 17.* vbi aduertit non requiri quòd ſit vniuerſitas aliqua ſtudiorum ſecum habens Rectorem, & cætera priuilegia, quæ vniuerſitatibus ſtudiorum iure competunt, quale erit ſtudium Patauij, Piſarum, & ſimilia, ſed ſufficere generale, vt olim erat Romanum, quod etiam cum aliis notat Sanctarel. *loco citato.*

In gloſſ. *Indultum.* ibi, *vel dic indultum à Papa.* Ex 3
hac gloſſ. iuncta expoſitione Abb. & aliorum *hic* ad verbum, *accepta licentia*, colligi videtur licentiam pro abſentia cauſa ſtudiorum eſſe accipiendam etiam à Prælato, cùm quis ea de re indultum obtinuit à ſancta Sede Apoſtolica, cui conſonat declaratio illa fel. record. Pij Papæ IV. anno Domini 1564. edita, qua decreuit diſpenſationes, & indulta de percipiendis

fructibus

fructibus præbendarum, & beneficiorum in abſentia cauſa ſtudij, quæ à ſacra Pœnitentiaria, vel Sede Apoſtolica concedi, & emanare contigerit, nequaquam huiuſmodi abſentibus ſuffragari, niſi ſingulorum Ordinariorum locorum, in quibus ſingula beneficia huiuſmodi conſiſtunt, conſenſus gratis præſtandus ad id accedat, referunt Monet. *d. quaſt. 10. num. 9.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. num. 76. & 77.* Gonzal. *ad regul 8.* Cancel. *gloſſ. 6. num. 252.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 7. cap. 4. quaſ. 3. verſ. extat Pij IV.* me citato Sanctarel. *d. q. 3. num. 22.*

SVMMARIVM.

1 *Iurans in Eccleſia reſidere pro ſeruitio Eccleſia licitè ſe abſentat.*

2 *Diſtributiones quotidianas percipere debet, quia iura ſua Eccleſia tuetur.*

3 *Diſtributiones quotidianas lucrantur clerici Eccleſia Cathedralis, vel Collegiata propter euidentem Eccleſia vtilitatem non reſideates.*

Cap. Ex parte. XIII.

Honor. IV.

1 IVrans reſidere in ſua Eccleſia, & poſtea ſine fraude ſe abſentans ad defendenda, vel proſequenda illius iura, non dicitur periurus, ſed debet cenſeri reſidens. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar Butr. Panormit. Ioan. à Capiſtrano. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 18.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 370.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.*

Probat hic text. præpoſitum, qui iuramentum præſtiterat de perpetua reſidentia, periurium non incurrere ſi ex poſtfacto abſit in Eccleſiæ vtilitatem, quia ſatisfacit per fictam reſidentiam pro iuramento, coi ſimilis *in cap. ad audientiam 15. hoc tit.* quæ quidem ſolutio videtur eſſe contra text. *in cap. ad noſtram, de iureiur.*, vbi iuramentum, quo mutuatarius ſoluere promiſit mutuanti pecuniam abſque grauamine, vel moleſtia, non adimpletur per legitimam compenſationem, quæ eſt ficta ſolutio. Sunt qui dicant quòd vbi obſeruatio iuramenti in caſu ficto non tendit in læſionem aliquam illius, cui iuratum fuit, tunc in illo verificatur, & legitime adimpletur: vnde cùm ficta illa reſidentia, quæ præſtatur ab eo, qui in vtilitatem Eccleſiæ abeſt, nullam contineat læſionem, immò vtilitatem eiuſdem Eccleſiæ, cui reſidentia perpetua iurata fuit, meritò iuramentum de perpetua reſidentia in caſu illo ficto verificatur, & adimpletur, ita in effectu Abb. & Felin. *num. 12. verſ. quartò, in d. c. ad noſtram.* Sed non placet primò, quia circa obligationem non attenditur magna, vel modica læſio, cui iuratum eſt, ſed ſolùm vtrum id, quod iuramento deductum eſt, licitum, vel illicitum ſit, & ita vtrùm debitam, vel indebitam materiam contineat in ſui obſeruantia. Secundò, quia in ſpecie *d. cap. ad noſtram* modica, vel exigua læſio infertur Petro creditori ſi cogatur priùs computare fructus in ſortem, neque magna vertitur vtilitas in eo quòd iurantes cogantur priùs pecuniam mutuatam ſoluere ante huiuſmodi computationem, & tamen text. inquit iuramentum omnino adimplendum, naturalémque pecuniæ ſolutionem faciendam eſſe ante vllam compenſationem; non ergo ſtat in eo ſolutio difficultatis. Secundo loco Imol. *in d. cap. ad noſtram*, arbitratu iuramentum de perpetua reſidentia præſtitum fuiſſe in forma iuris, quo præceptum de reſidendo, hoc, vel illo modo, tempore, & loco inductum eſt, atque ideo à iure illam capit interpretationem quòd abſens dici non debet, ſed præſens, qui vt ſuæ Eccleſiæ iura fideliter tueretur ſe abſentauit. Verùm grauiter obſtat text. *in d. c. ad noſtrum*, in quo ſimiliter iuramentum fuit præſtitum in materia iuris, nempe de nullo inferendo grauamine creditori ſuper pignore ante pecuniæ ſolutionem, & tamen non ſufficit ficta ſolutio, quæ in compenſatione reperitur, ſed naturalis pecuniæ numeratio neceſſaria eſt.

Idcircò dicendum videtur text. *in præſenti, & in d. cap. ad audientiam*, concludere ex rei natura non ſat eſſe ad hoc vt beneficiarij licitè poſſint ſuorum beneficiorum fructus percipere ſi actualiter non reſideant, & abſentes ſint, quamuis ob propriam ægritudinem, vel Eccleſiæ vtilitatem, vel Epiſcopi ſeruitium, quaſi non ſequuta cauſa ob quam fructus conceduntur, vt videre licet ex reſolutis per Calderin. *in cap. 1. de celeb. Miſſ.* Angel. *in ſum. verbo Clericus 7. num. 7.* Rebuff. *in praxi tit. de diſp. de non reſid. n. 9.* & videtur de mente Concil. Trid. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 1. verſ. ſi quis.* Vnde iuramentum illud de reſidendo ex rei natura non adimplebatur per aliquam fictam reſidentiam ex illis tribus, ſed poſtea iuſtis de cauſis de nouo ſtatutum fuit in his iuribus, vt abſentes ob aliquam ex illis tribus reſidere cenſeantur, & omninò à periurio liberentur, vnde non licet in materia exorbitanti ab his iuribus ad ſpeciem *d. cap. ad noſtram* arguere, in qua nihil immutatum reperitur, arg. *l. præcipimus 32. in fin. C. de appellat.*

Præpoſitura tua iura, &c.] Notatur ad hoc quòd ille, qui ſine fraude proſequitur, ſeu tuetur iura Eccleſiæ ſuæ, cui adſcriptus eſt, percipere debet, quotidianas diſtributiones, vt per Monet. *de diſtribut. quot. d. p. 2. quaſt. 11. n. 40.* Couar. *lib. 3. var. cap. 13. num. 8. verſ. decimò*, Rot. *in Salamantina cenſurarum 28. Nouembris* 1594. coram Illuſtriſſ. Card. Seraphino, in impreſſis *deciſ. 1098. num. 5.* iterum *in Aſtoricen. fructuum 15. Maij* 1613. coram Illuſtriſſ. Manzanedo, impreſſ. poſt tract. Monetæ *de diſtribut. quotid. & in Calagaritana fructuum, & diſtributionum 26. Martij* 1614. coram D. Vbaldo, quas refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 53. num. 172.* 2

Cùm ex hoc cenſeri debeas reſidens.] Et ideo clericus Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, qui abeſt propter euidentem Eccleſiæ vtilitatem tanquam reſidens, & interceſſens diuinis Officiis habetur ad lucrandas quotidianas diſtributiones, præcipuè ſtante conſuetudine quòd canonicus miſſus à Capitulo pro aliquo ſeruitio ipſius Eccleſiæ, ſeu Capituli percipiat omnes fructus, & quotidianas diſtributiones, vt per Doen. *reg. 206. limit. 6.* Cou. *d. n. 7. verſ. octauò*, Nauarr. *conſ. 10. à n. 4. ſub hoc tit.* Seraph. *Rota deciſ. 1239.* & in ſacra Congreg. ita ſæpè deciſum referunt Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 2. tit. 23. de reſidentia, rubr. an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur reſidere in ſuis Eccleſiis, n. 73. & 95.* Nic. Garc. *de benefic. part. 3. c. 2. n. 361.* & bis fuiſſe in Rota reſolutum atteſtatur Aloyſ. Ricc. *in praxi fori eccleſiaſt. deciſ. 498. in 1. edit. & reſol. 389. num. 2. in 2. edit.* & abſolutè, ac generaliter loquendo, hoc eſſe verum aſſerit Monet. *d. quaſt. 11. num. 3.* vbi *num. 32.* declarat procedere in iis dumtaxat, qui ob propriæ Eccleſiæ, cui adſcripti ſunt, non autem alterius, aut etiam ſuæ ciuitatis, vel vniuerſalis vtilitatem adſunt, & *num. 32.* dummodo hæc vtilitas euidens ſit, & *num. 34.* modò ille, qui abeſt propter Eccleſiæ vtilitatem, ſoleret diuinis intereſſe, & *num. 35.* niſi ille qui proſequitur 3

Eccleſiæ vtilitatem ad id habeat congruum ſalarium ab ipſa Eccleſia;inde inferens à *num.41.* ad ſyndicum Capitularem, ac illum,qui iuſſu Capituli occupatur in redditibus Capitularibus cuilibet de Capitulo,ſeu Collegio aſſignandis,tum etiam ad illos,qui deputantur à Capitulo deputati pro conſenſu, aut conſilio præbendo Epiſcopo in omnibus illis caſibus, in quibus Epiſcopus de iure communi antiquo, aut nouo Concilij Trident. aut de conſuetudine legitimè præſcripta tenetur adhibere conſilium, aut conſenſum Epiſcopi, ac pluribus alijs caſibus enumeratis per me *de officio,& poteſtate Epiſcopi,part.3.allegat.53.n.126. cum ſequentibus.* Multa alia ad hanc materiam pertinentia pro conciliatione text. *in cap. cùm non deceat, de elect.in 6.& cap.vnico, §.qui verò,hac tit. eodem lib.* vide Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib.7. cap. 7. quæſt. 14.* Nicolaus Garc. *dicto cap. 2. num. 360. iuncto num.362.* latiſſimè Monet.*d.quæſt.11. a num.11.vſque ad num.31.*

SVMMARIVM.

1 *Familiares Papæ percipiunt fructus ſuæ præbendæ in abſentia, & num.2.*

3 *Papa à reſidentia in beneficijs curam animarum habentibus ſine iuſta, & debita cauſa nullum poteſt relaxare.*

4 *Diſtributiones quotidianas non percipiunt abſentes in ſeruitio Papæ ſine ſpeciali priuilegio.*

Cap. Cùm dilectus. XIV.

1 FAmiliares Papæ in abſentia percipiunt fructus ſuæ præbendæ, quia pro præſentibus habentur, non obſtante conſtitutione contraria. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Ancharan. Henric. Butr. Panormit. Ioan. à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontifi.ij,pag.38.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.370.* remiſſiue Ximenes *in concord. part.1.& 2.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Boër. *deciſ.17.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.6. conſid.35.* Bened Capra *tom.1. communium opinion.lib.1.tit.8.n.15.pag.181.* Azor. *inſtit.moral.par.2.lib.7 c.4. quæſt.3.verſ.quinta cauſa.* Selu. Rebuff. Hoied. Nauarr. Salzed. & alij, quos refert Nicol. Garc. *de benef.part.3. cap.2.à num.383.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.30.tract.3.num 54.verſ.ſexta*, Monet. *de diſtribut. quotid.part.2.quæſt.9.n.9.cum ſeqq.* vbi *num.12.* quòd dicentur eſſe in ſeruitio Papæ ad effectum lucrandi fructus beneficij, & præbendæ Capellani Papæ, & ſimiles, quique in Curia morantur de illius præcepto, licèt ſcriptores ſint, ſecus verò ſi voluntate propria. Circa tamen cantores Capellæ Pontificiæ quòd ſint veri familiares Papæ, iuxta conſtitutionem Sixti V. editam *anno* 1586.§.3. quæ habetur *in nouo Bullario tom.2.pag.540.* ac proinde illis actu in dicta Capella inſeruientibus debere fructus ſuorum Canonicatuum, & præbendarum in abſentia, fuit latè reſolutum *in Barbaſtren. Canonicatus 26. Iunij 1626.* coram R.P.D. Duran, vbi fuit reſponſum non obſtare quòd huiuſmodi cantores recipitur ſalarium, quia hoc non concludit verum ſeruitium, & obſequium Papæ, cùm etiam alij familiares Pontificis, vt ſunt cubicularij, illud recipiant, & nihilominus fructus in abſentia lucrantur; item non obſtare quòd ſic Protonotarij non participantes, & alij innumeri habentes officia in Romana Curia, in quorum erectione diſponitur vt habeantur pro veris familiaribus, poſſent prætendere exemptionem à reſidentia ad effectum lucrandi fructus vigore huius text. quia ille præter familiaritatem requirit obſequium circa præſentiam Principis, ibi, *in noſtro ſeruitio commorantes*, & ibi, *qui circa nos ſe obſequiales exhibent*, quod in illis non concurrit; item non obſtare quòd in hoc text. requiratur, vt familiares Papæ ad effectum lucrandi fructus debeant inſeruire vniuerſæ Eccleſiæ, ibi, *ſe obſequiales exhibent vniuerſis*, &c. quia exiſtẽtes in ſeruitio Papæ dicuntur vniuerſali Eccleſiæ inſeruire. Panormit. *hic num.2.not.2.* demum non obſtare quòd diſpoſitio huius text. videatur correcta per S. Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. capite 12.* quia contrarium eſt verius, vt in puncto Nauarr. *conſil. 1. & 2. de cleric. non reſident.* Nicol. Garc. *vbi ſupr. num. 346.* & ita cenſuit S. Congregatio, & fuit in ea ſæpiùs reſolutum.

3 *Præbendæ ſuæ*, &c.] Procedit igitur in Canonicis, & alijs beneficiarijs ſimplicibus, non autem in Epiſcopis, parochis, & alijs beneficiarijs curam animarum habentibus, quia iure diuino, & naturali adeſſe debent in ſuis Eccleſijs, quòd ſine iuſta, & debita cauſa Papa relaxare non poteſt, vt aduertit Azor *d.verſ.quinta cauſa*, & *quæſ. 5.* reſoluit nullum Epiſcopum lege reſidendi Summi Pontificis conſenſu ſolui, etiam ſi ſit Romæ Comeſatius, Summus Pœnitentiarius, vel Auditor Rotæ, vel à Secretis, aut Confeſſionibus Papæ aut cantor in capella Pontificia, cùm adſint alij ſatis idonei ad hæc munera, & officia obeunda: ſi autem deſint, qui his muneribus pares eſſe poſſint, licitè Papa Epiſcopum hiſce officiis præficit facultate conceſſa, vt à ſuis Eccleſiis adſint. Alia verò non contemnenda contra Epiſcopos in Curia Principum commorantes, ibique Regij Præſidis, Conſiliarij, ac Proregis officio fungentes, dixi *de officio,& poteſtate Epiſcopi,part.3.alleg.53.num.27. cum ſeqq.*

4 In gloſſ. *Fructus*. ibi, *nunquid victualia*, &c. Notatur ad hoc, quòd abſentes in ſeruitio Papæ non percipiunt ſine ſpeciali priuilegio quotidianas diſtributiones, vt per Abb. *hic n.5.* Selu. *de benefic.part.4.quæſt.6. num.16.* Nicol Garc. *d.cap.2.n.385.* Monet. *d. part. 2. quæſt.9.num.13.* & fuit reſolutum in dicta Barbaſtren. Canonicatus.

SVMMARIVM.

1 *Canonici duo abſentes cum Epiſcopo in eius ſeruitio, fructus præbendarum ſuarum percipiunt in abſentia, conſtitutione Eccleſiæ non obſtantes.*

2 *Diſtributiones quotidianas, & fructus debet clericus percipere durante infirmitate ſi ſolitus erat reſidere.*

3 *Statutum continens id, quòd ius commune recipit interpretationem à iure communi.*

4 *Epiſcopus in ſui ſeruitium poteſt habere duos Canonicos Eccleſiæ ſuæ, qui fructus præbendarum in abſentia percipiant: an autem debeant eſſe duo, aut plures, num.5.*

6 *Seruire Epiſcopo & Eccleſiæ ſunt diuerſa.*

7 *Salarium famulo ægro debeatur, remiſſiuè.*

Cap. Ad audientiam. XV.

CAnonici duo, qui ſunt in ſeruitio Epiſcopi, poſſunt accipere fructus præbendæ, nõ obſtante cõſtitutione & iuramento, quia qui ſunt pro ſeruitio Epiſcopi

Epiſcopi, vel Eccleſiæ abſentes, dicuntur eſſe præſentes. Colligũt. ea Ordin Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel Bellam. Ioan. Andr Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchat Butran. Panormit. Ioan à Capiſtrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij*, *pag.* 39. Alagona *in compendio iuris canon. pag.* 370. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2.

Vide dicta *ad cap. de caetero* 7. *ſub hoc tit.*

2 *Quot infirmitas excuſaret.*] Aduerte quòd infirmitate durante debet clericus percipere fructus, & diſtributiones quotidianas, ſi ſolitus erat reſidere, & in loco ſit reſidentiæ, quamuis ex propria culpa in morbum inciderit, de quo vide Couarr. *lib.* 3. *var. cap.* 13. *num.* 8. Coſm. *in pragmat. ſanct. part.* 2. *nu.* 137. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 138. *cum ſeqq.* Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 7. *c.* 7. *quaeſ.* 13. Chald. Pereira *de renunciat. emphyt quaeſt.* 5. *num.* 23. *ad finem, & de poteſtate nomin. cap.* 1. *n.* 39. *& quaeſt. forenſ. lib.* 1. *quaeſt.* 3. *num.* 11. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *cap.* 10. *n.* 26. Spin *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 9. *princip. num.* 30. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 363. late Monet. *de diſtribut. quotid part.* 2. *q.* 6. & Sanctarel. *var. reſol. lib.* 1. *q.* 8. *à princip.* vbi *nu.* 3. *&* 4. me citato, reſoluit clericum lucrari diſtributiones ſi abeſt à choro, quia medicinam ſumit, vel ſanguine minuitur, vel quia ſanitatis cauſa ad balnea, vel ad alium locum iret

3 *Decernimus*, &c] Notatur ad hoc, quòd ſtatutum continens idem, quod ius commune, recipit declarationem ab eodem iure, vt per Iaſ. *in l. fin. C. de iure emphyt. num.* 11. *& repet l omnes populi à num.* 60. *ff. de iuſtit.* Menoch. *conſ.* 187. *num.* 29. *cum ſeqq.* Valaſc. *conſil.* 76. *numero* 17. Et notatur etiam ad hoc quòd ſtatutum loquens in caſu vero, extenditur ad caſum fictum, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.* 1141. *num.* 8. Chald. Pereira *de nominat. emphyt. quaeſt.* 13. *num.* 10. Garc. Gironda *de priuilegiorum, ſeu exempt. explicatione num.* 823.

4 *Vt duo ex Canonicis*, &c.] Ergo poteſt Epiſcopus in ſui ſeruitium habere duos Canonicos Eccleſiæ ſuæ, qui fructus præbendarum in abſentia percipiant, vt docent Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 166. *num.* 20. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 4. *quaeſ.* 3. *verſ. ſexta cauſa*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 1. *tract.* 4. *num.* 52. *verſ.* 4. Cened. *pract. lib.* 1. *quaeſt.* 2. *num.* 35. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *allegat.* 53. *num.* 144. me citato Sanctarel. *variar. reſol. lib.* 1. *quaeſt.* 3. *num.* 34. vbi ampliat quamuis in Eccleſia eſſet conſtitutio iurata, & auctoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata, vt qui in ea non reſideret, fructibus beneficiorum, & præbendarum priuetur, & *numero.* 37. reſoluit etiam poſt Concil. Trident. poſſe Epiſcopum habere duos Canonicos in ſui obſequium, & poſt alios citat Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.*

5 *gloſſ.* 6. *num.* 55. Aduertit Moneta *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quaeſt.* 8. *numero* 7. in hoc text. expreſſè loquente de Eccleſia Cathedrali referri, duos tantùm Canonicos in ſeruitio Epiſcopi commorantes percipere poſſe fructus præbendarum ſuarum, cùm text. *in cap. de caetero, ſupr. hoc tit.* abſolutè de Canonicis loquatur, nec ad certum aliquem numerum ſe reſtringat, quia text. ille de Eccleſiis loquitur collegiatis, ex quibus plures duobus Canonicis aſſumere poterit Epiſcopus pro ſeruitio ſuo, cùm ibi miniſtrorum copia non ſit ita neceſſaria ſicut in Cathedrali, quæ ob ſui dignitatem debet habere maiorem copiam miniſtrorum; at verò text. *in praeſenti* loquens de Eccleſia Cathedrali ad duos ſe Canonicos adſtringit, & ex eo quod concedit de duobus intelligitur prohibere de pluribus propter eius prærogatiuam, quæ ob ſui dignitatem maiorem etiam habere debet copiam miniſtrorum. Vide Sanctarel. *d. quaeſt.* 1. *num* 34. *&* 35.

Qui tecum pro tuo, & ipſius Eccleſiae ſeruitio, &c.] 6
Ergo qui eſt in ſeruitio Epiſcopi, cenſetur etiam Eccleſiæ inſeruire, Epiſcopus enim in Eccleſia eſt, & Eccleſia in Epiſcopo, *cap. ſcire debes* 7. *quaeſtion.* 1. Verùm contrarium potiùs ex hoc text. deprehenditur, quòd nimirum ſeruitium Epiſcopi, & Eccleſiæ hoc in caſu diuerſa ſint, cùm inter vtrumque ponatur copula, *&*, quæ regulariter habet copulare diuerſa, iuxta per me dictu *de dictionibus & clauſ. dict.* 93. *numero* 1. Vel certè colligitur quod iuxta cauſam hîc propoſitum, vtrumque copulatiuè requiritur, nimirum quòd duo Canonici Eccleſiæ Cathedralis ſimul ſint in ſeruitio Epiſcopi, & eius Eccleſiæ abſentes, vt haberi debeant pro præſentibus, vbi in ea Eccleſia extet conſtitutio etiam iuramento vallata, & auctoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata, vt Canonici, qui in Eccleſia non reſident, priuentur fructibus ſuarum præbendarum, præterquam quod eſſe præſentes, & intereſſentes diuerſa ſunt, vt colligitur ex *cap. vnic. hoc tit. lib.* 6. & *ibi* aduertunt Gemin. Franch. & cæteri ſcribentes, & ideo ſic hunc text. interpretatur Monet. *d. q.* 8. *numero* 23. vbi *numero* 24. in contrarium adductis reſpondet. Quando verò abſenti pro alia Eccleſia debeantur diſtributiones quotidianæ, Vide Mari. Antonin. *variar. reſol. lib.* 1. *reſol.* 107.

In gloſſ. *infirmitas*, 1. ibi, *& famuli agri, quos curamus, nobis inſeruire intelliguntur.* Ergo eis ſalarium debetur de quo tamen an verum ſit, vide Couarr. *lib.* 1. *var. c.* 13. *num.* 8. Syluan. *conſ.* 28. *n.* 2. *&* 23. Anton. Gómez. *tom.* 2. *var. cap.* 3. *num.* 2. Gregor. *l.* 7. *verbo el ſeruor, tit.* 9. *part.* 5. Viuian. *tom.* 1. *communium opinionum lib.* 4. *tit.* 43. *num.* 84. *cum ſeq. pag.* 659. Auiles *ad c.* 1. *Praetorum fol.* 56. *num.* 10. Eicob. *de ratiocin. cap* 27. *num.* 19. Surd. *de alimentis, tit.* 4. *num.* 23. *&* 35. Flores de Mena *variar. lib.* 1. *quaeſt.* 7. §. 2. *num.* 17. Chald. Pereira *quaeſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 3. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *q.* 5. *&* 6. Monet. *d. part.* 2. *q.* 6. *num.* 4. 7

In gloſſ. *Integrè* ibi, *non tamen percipiunt victualia*, &c. Vide Monet *d. part.* 2. *q.* 8 *num.* 12. vbi *num.* 13. aduertit verbum hoc, *integrè* referri ſolùm ad ipſos fructus præbendarum, vt nimirum eos ſine vlla diminutione percipiant: vel, *integrè*, intelligendum erit vt includantur etiam præbendæ indiſtinctæ, vel fructus illi groſſi loco præbendarum ſuccedentes in aliquibus Eccleſiis. 8

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſi patitur miniſtrorum defectum, priuilegiati ſuper abſentia per ſubtractionem prouentuum redire coguntur.*

2 *Concil. Trident. ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 3. *concordatur cum alia ſeſſ.* 21. *de reform. cap.* 3.

4 *Licentia ad percipiendos fructus beneficiorum in abſentia non expirat morte concedente.*

5 *Aſſiſij qui dicantur oſtenditur.*

Cap. Cùm ad hoc. XVI.

Gregor. IX.

ABſentes priuilegiati à Papa, vel Epiſcopo ſi tot ſint, vt Eccleſia patiatur miniſtrorum defectum, Epiſcopus reuocare debet Canonicos & beneficiatos priuilegiis non obſtantibus, & ſi non venerint de ipſorum præbendis, faciet Eccleſiæ deſeruire, & ſi quid ſupereſt de redditibus, conuertat in vtilitatem Eccleſiæ, 4

Eccleſiæ Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Hentic. Panorm. Butr. Vioian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij*, *pag.* 59. Alagona *in compendio iuris Canon*, *pag.* 371. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

2 *Reuoces ad reſidentiam*, &c.] Quomodo autem attento iure nouiori Concilij Tridentini procedendum ſit contra dignitates, & Canonicos non reſidentes vſque ad beneficiorum priuationem, dixi *ad cap. ex parte.* 8. *ſup. hoc tit.*

3 *In vtilitatem eiuſdem*, &c.] In idem eſſe videtur Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 3. dum decidere videtur portionem diſtributionum iis contingentem, qui non interſunt, ſi intereſſent; applicari debere fabricæ Eccleſiæ quatenus indigeat, aut alteri pio loco arbitrio Ordinarij, quæ quidem deciſio repugnari videtur alteri *ſeſſ.* 21. *de reformat cap.* 3. vbi ſtatuitur quotidianas diſtributiones diuidendas eſſe inter obtinentes dignitates, & cæteris diuinis intereſſentes; pro quorum iuuium conciliatione elaborant Doctores, & præcipue N. uar. *miſcel.* 59. *de oratione n.* 9. Monet. *de diſtribut. quotid. part.* 3. *quæſt.* 6. *num.* 29. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *cap.* 13. *num* 23. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 7. *quæſt.* 18. Campanil. *in diuerſorio iuris Canonic. rubric.* 7. *cap.* 6. *n.* 15. *verſ. conſului*. Sed inter alias conciliationes illa verior eſt; quòd ſcilicet Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. loquatur in dignitatibus, à quibus Ordinarius tertiam partem fructuum in diſtributiones quotidianas conuertendos ſeparare poteſt, & dato quòd diſtributiones quotidianæ non ſint tenues, & in odioſum obtinentium dignitates, & negligentium reſidere, & quando illa tertia pars ita ſubtracta per non ſeruientes amittitur, locis piis eſt applicanda: at verò *cap.* 3. *ſeſſ.* 21. loquitur ſolùm quando diſtributiones ita ſunt tenues, vt negligantur, & hoc caſu tertia fructuum pars ita ſeparata, & in diſtributiones ab Ordinario conuerſa, ſi per non ſeruientes amittatur, proportionabiliter ſeruientibus accreſcit, quod in Sacra Congregatione deciſum fuiſſe referunt Rota *in Aſtoricen. reſidentiæ* 6. *Iunij*. 1616. coram Reuerendiſſimo Coccino Rotæ Decano, quæ eſt impreſſa *in fine tract. de diſtrib. quotid. Moneta.* Nicol. Garc. *de benef. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 465.

4 In gloſ. *Et prædeceſſorum.* ibi, *vnde ſtatim expirante*. Immo contra hanc gloſ. verius eſt licentiam mortuo concedente non expirare, vt reſoluunt per me citati *ad cap. relatum* 4. *ſup. hoc tit.*

In gloſ. *Aſſiſios.* Qui ſint, vide Selu. *de benef. p.* 1. *q.* 2.
5 *num.* 47. Petr. Greg. *ſyntagmat. iuris lib.* 25. *cap.* 23. *ex num.* 11. Anton. Fabric. *in praxi & theorica benefic. tit. de reliquis ſtipendij eccleſiaſticis ex num* 12. Sebaſt. Caſar. *in relect. de eccleſiaſtica hierarchia, p.* 3. *diſp.* 12. §. *vlt. num.* 21. Azor. *inſtit moral. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *q.* 1. vbi vltra dicta in hac gloſſa aſſerit Aſſiſios eſſe illos beneficiarios, qui in Hiſpania dicuntur portionarij, qui præter Canonicos portiones habent in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis. Vincent. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *cap.* 1. *num.* 17. & ita dici eo quòd ſemper debeant eſſe aſſidui in Eccleſia per hunc text. referti Maſſobr. *in praxi habendi concurſum prælud.* 21. *n.* 61 ſecundùm Romanam impreſſ.

In ead. gloſ. ibi, *nec vocantur ad omnes tractatus cum Canonicis* Notatur ad hoc quòd beneficiati non ſunt admittendi ad communes tractatus cum Canonicis; vt per Butr. *num.* 8. Abb. *num.* 9. Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 4. *de his, quæ fiunt à maiori parte Cap.* Caputaquen. *deciſ.* 84. *n.* 2. *p.* 1. & fuit dictum *in Valentina emolumentorum* 2. *Octobris* 1587. coram Bubalo, & *in Romana concordia* 3. *Aprilis* 1609. coram Card. Caualerio, inter eius impreſſas, *deciſ.* 57. *ab n.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non reſidens ſi monitus non redeat, nec iuſtam excuſationem alleget, priuatur beneficio.*
2 *Clericus non reſidens ante omnia monendus eſt perſonaliter ad reſidentiam vt verè conſtet de delicto, & pateat nullam ei competere excuſationem.*
3 *Clericus ſi efficiatur miles beneficio ſuo renunciare videtur.*

Cap. Clericos. XVII. & vlt.

Beneficia qui habent reſidentiam requirentia ab Epiſcopo poſſunt priuari, ſi abſque ipſius licentia tranſeunt morandi cauſa in aliam diœceſim, & moniti non redierint, nec oſtendant rationabilem excuſationem Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Anania, Imola, Hoſtienſ. Henric. Ancharan Butr. Panorm Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontific.* , *pag.* 40. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 371. remiſſiue Caſal. *in annot.* Ximen. *in concord. p.* 21

Si moniti non redierint.] Ergo non reſidens in beneficio ante omnia monendus eſt perſonaliter ad reſidentiam, vt ita verè conſtet de delicto, & pateat nullam ei competere excuſationem, vt tenent Doctores citati *ad cap. ex parte* 8. *n.* 3. *ſup. hoc tit.* quibus adde Azor. *inſtitut. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 6 *quæſt.* 4. *verſ. quare probabilius, in fine.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p* 1. *verbo priuatio* §. 3. Si autem abſens Canonicus ignoretur vbi ſit; quomodo citari debeat per edictum *ad cap. ex tua* 21. *ſuprà hoc tit. n.* 2. 2

In gloſ. *Redierint.* ibi, *vel factus eſt miles.* Notatur ad hoc, quòd ſi clericus efficiatur miles, beneficio ſuo renunciare videtur, vt per Clar. §. *fin. quæſt.* 73. *nu.* 6. Flamin. *de reſignat. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 22. *& de confident. benefic. quæſt.* 9. *num.* 25. Farin *fragment. crimin. part.* 1. *lit. C num.* 183. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 14. *nu.* 3. Azor. *inſtit moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 15. *in princip.* refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 3 *allegat.* 57. *num.* 216. 3

In gloſ. *Excuſationem*, vlt. de cauſis excuſantibus à reſidentia, & præcipuè de enumeratis in hac gloſſa; dixi *ad cap. relatum* 4. *in fine ſup. hoc tit.*

De Præbendis, & dignitatibus.

Tit. V.

SVMMARIVM

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Præbendarum materia vbi tractetur, oſtenditur.*
3 *Præbenda reperitur in genere neutro pro ſtipendiis, quæ præſtabantur militibus in prædium deſtinatis.*
4 *Præbenda in hoc tit. genere fœminino accipitur pro ſtipendiis, quæ clericis præſtantur pro diuino miniſterio.*
5 *Præbenda vnde dicatur, oſtenditur.*
6 *Præbenda prout eſt genus ſumitur pro omni beneficio.*
7 *Præbenda in ſpecie ſumpta accipitur pro præbenda Cathedralis, vel Collegiatæ Eccleſiæ.*
8 *Præbenda alia eſt eccleſiaſtica, alia temporalis.*

9 *Præbenda temporalis eſt quæ à laico conceditur pro labore temporali.*

10 *Præbenda ſpiritualis eſt ius percipiendi prouentus in Eccleſia competens percipienti tanquam vni de collegio.*

11 *Canonia, & præbenda in quo differant, oſtenditur, & num. ſeq.*

12 *Præbenda ſpiritualis eſt beneficium eccleſiaſticum, non verò Canonia.*

13 *Dignitas dupliciter accipitur in genere, & in ſpecie, & quæ ſit vtraque declaratur.*

14 *Archidiaconatus, & Presbyteratus de iure communi tantùm habent dignitatem ex ſolo nomine.*

1 SVPER hanc rubric. ſcripſerunt Zabarel. Bellamer. Ioann. Andr. Imola, Anania, Dec. Anchatan. Butr. Panormitan. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol. 173. verſo,* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol. 98. verſo.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag. 377.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlu ad quinque libros Decretal.* Lancellot. *in inſtitut. Canon.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum iuris Canonici* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſt. enarrat. pag. 152.* Caniſ. *in ſum. iuris Canonici* Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris.* nouiſſime Ioan. Honos. *lib. 3. ſum in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

2 De materia tituli vide Viuian. Soar. & alios *tom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 9. pag. 181.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. §. 1. num 20. cum ſeqq* Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. t. 10.*

3 *Præbendis.*] Apud bonos auctores nomen *Præbenda* reperitur in genere neutro pro ſtipendiis, quæ præſtabantur militibus in prælium diſtinatis, *l. inmunes 2. ff. de teſtib.* Prate. *in lexic. iuris, verbo præbenda,* Duaren. *de ſacris Eccleſiæ miniſt. lib. 2. cap. 8.* Briſon. *de verborum ſignificat. verbo præbere,* Alciat. *lib. 2. Parerg. cap. 43.* Sed in hoc tit. in genere fœminino ac-
4 cipitur pro ſtipendiis, quæ clericis præſtantur pro diuino miniſterio, & deriuatur à verbo *præbeo* in
5 lata ſignificatione, in ſtricta verò à *præſto*, quod quis recepit pro labore, ita Nicol. Mil. *in ſuo repert. verbo præbenda,* Ioan. Monach. *in rubric. huius tit. lib. 6.* & *ibi* Prob. *in addit. num. 10.* Cardinal. *in Clement. fin. hoc tit. quæſt. 11. conſil. 53. num. 1.* Rot. *noua deciſ. 33. de Epiſcopis.* Vel poſſit dici præbendas Canonicorum ita vocari, quia præbent ea quæ ſunt victui neceſſaria, & deriuati à verbo *præbenda* in neutro genere, & numero plurali, quod ſignificabat ligna, & ſalem, quæ incolæ, & habitatores Legantis publicè miſſis exhibere debebant, Horat. *ſerm. 1. Satyr. 5.* Aul. Gelli. *lib. 3. noctium Attic. cap. 4.* ibi, *qui ſortiti prouincias forent*, præbenda publice conduxiſſe, & appellatione illarum ſpecierum omnia hoſpitibus neceſſaria intelligebantur, vt docet Rambin. *de interpret. verum obſcurarum,* atque ideo meritò præbendæ appellantur, quia neceſſaria victui præbent, & in aliquibus Eccleſiis portio aſſignata eſt in pane & vino, prout in Eccleſia Aſtoricenſi, vt docet Ioan. Quintin. *in repet. cap. de multa, in fin. verbo præbenda, hoc tit.* de qua latè Sebaſt. Cæſar *in relect. de eccleſiaſt. hierarch. p. 1. diſp. 11. §. 6. ex num. 19.*

6 Dupliciter accipitur hoc verbum, in genere ſcilicet, & in ſpecie; & prout eſt genus, ſumitur pro omni beneficio, & definitur variis modis per ſcribentes, vt conſtat ex traditis per Abb. *conſ. 47. vol. 1. n. 7.* Felin. *in cap. in noſtra col. 7. de reſcript.* Dec. *in rub. eiuſdē tit. n. 3.* Selu. *de benef. p. 1. q. 1.* Corraſ. *de ſacerd. p. 1. c. 2.* Duaren. *lib. 2. de ſacris Eccleſ. miniſt. cap. 4.* Syluest. *in ſum. verbo beneficium 1. in princ.* Rebuff. *in praxi benef. tit. quid & quot modis dicatur beneficium n. 8.* Hoied. *de incompat. benef. p. 1. in præfat. n. 2.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 17. cap. 2. & in tit. de benef. cap. 6. n. 5.* Pariſ. *de reſign. benef. lib. 4. quæſt. 21. num. 4.*

Præbenda autem in ſpecie ſumpta accipitur pro 7
præbenda Cathedralis, vel Collegiatæ Eccleſiæ, text. cum *ibi* notatis *in cap. cùm M. de conſtit. & in cap. quia nonnulli, de magiſtr.* quamuis in lata ſignificatione, comprehendat omnia beneficia inferiora, vt *in cap. tua nobis, de verb. ſignif. & in cap. ſi quis dator 1. q. 3. & in c. quia tantùm, in fine, hoc tit.* & in hac ſignificatione accipitur in hoc tit. Et præbendarum plures ſpecies 8
referunt gloſſ. *verbo receperunt in d. c. cùm M.* vbi Abb. *n. 31.* Felin. 3. Dec. 52. Mant. 26. Rip. 170. qui refert. quinque, & Hoied. *de incompat. benef. p. 1. c. 12. n. 3* Sed commodiùs diuiditur in temporalem, & eccleſiaſticam: temporalis eſt illa, quæ non eſt annexa Canonicatui, ſeu beneficio eccleſiaſtico, ſed conſiſtit in mera temporalitate, de qua loquitur text. *in cap. penult. de magiſt.* & laico cōceditur pro labore temporali, qua- 9
lis eſt illa, quæ conceditur ſymphoniacis, procuratoribus, Aduocato, Syndico, & organiſtæ, *gloſ. d. verbo receperunt in d. cap. cùm M.* & *ibi* Rip. *n. 170.* Roman. *conſ. 218. n. 8.* Selu. *de benef. p. 1. q. 7. n. 4.* Duarē. *de ſacris Eccleſ. miniſt. lib. 2. c. 8.* Nauarr. *in cap. quando, de cōſecr. diſt. 1. notab. 7. n. 24.* Pechi. *in reg. beneficium n. pen.* Petr. Greg. *in tit. de benef. cap. 11. n. 25. cum ſeqq* Rebuff. *in concord. de collation. §. 10. verſ. Canonicatum, & præbendam, in fin.* Anton. de Prætis *in clypeo paſtorali c. 3 in princ. & n. 11.* Eccleſiaſtica verò, ſeu ſpiritualis illa dicitur, quæ eſt beneficium eccleſiaſticum, vt *in cap. dilecto, hoc tit.* vbi Abb. *notab. 5.* idem Abb. poſt Innoc. *in cap. maioribus. eod. tit. & in d. cùm M. num. 22.* relati ab Hoied. *vbi ſuprà num. 1.*

Spiritualis autem præbenda definiri ſolet vt ſit 10
ius percipiendi prouentus in Eccleſia competens percipienti tanquam vni de collegio, quam diffinitionem aſſignarunt Hoſtienſ. *in ſumma tit. de præbend. num. 28.* Archidiac. *in cap. alienationis 12. quæſt. 2.* Prob. *ad Monach. in rubric. huius tit. in 6.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. ſeculare beneficium quotuplex.* Sed meliùs definitur quòd ſit beneficium ſimplex inſtitutum in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata, ad exequenda diuina Officia, quod non habet ex ſe ſcamnum in choro, neque vocem in Capitulo, vt notant Doct. *in d. cap. cùm M. de conſtit. in cap. fin. iſto tit.* Petr. Greg. *de benef. cap. 18. num 28.*

Differunt igitur Canonia & præbenda, vt mul- 12
tis oſtendit Sebaſtian. Cæſar. *d. d. ſp. 12. §. 6. ex num. 43.* & Illuſtriſſimus D. meus Rodericus à Cunha *in comment. ad cap. ſanctorum 2. num. 12. diſp. 70.* quia canonicatus eſt ius habendi ſedem in choro ad cantandum, & legendum, ac vocem in Capitulo prouenien ex electione ſeu receptione in fratrem, vt *in cap. in Geneſi, & ibi* gloſ. *verbo vel quaſi, de elect.* gloſ. *in cap. relatum, & in cap. pro illorum, & in cap. dilectus il 1. in fine, iſta tit.* gloſ. *verbo receperunt, in cap. cùm M. de conſtitut.* Hoſtienſ. *in ſumma huius tit verbo Canonici,* gloſ. *in pragm. ſanction. tit. de elect. cap. ſicut. § quamuis, verbo Eccleſia, & in tit. de collation §. item cenſuit, verbo præbendarum communis*, vt per Hoied. *de incompatib. benefic. part. 1. cap. 12. n. 1.* Petr. Gregor. *de benefic. cap. 10. num. vlt.* Sed præbendatus ex ſe non habet ſedem in choro, nec vocem in Capitulo, & titulus canoniæ eſt receptio in fratrem, titulus verò præbendæ collatio, vt *in cap. cùm in Eccleſiis, hoc tit. c. 6.* Card. *conſil. 103.* Rip. *lib. 2. reſponſ. cap. 33. num. 4. & in d. cap. cùm M. num. 15.*

Differunt

12 Differunt etiam, quia præbenda ſpiritualis eſt beneficium eccleſiaſticum, *cap. tua nobis, de verbor. ſignificat. cap. ex multis. §. conſtituimus 1. quæſt. 3. cap. inter cæteras, c. dilectus il 2. in fin. hoc tit. & in cap. fin. §. in illis, verſ. præbendas, de conceſſ. præbend. in 6. & in c. 1. ne Sede vacant. eod. lib.* cum alijs adductis per Sebaſt. Cæſar. *d. diſp. 12. §. 6. num.* 57. Canonia verò non eſt beneficium, vt *in cap. fin. §. in illis,* atque ideo Canonicus ſine præbenda non poteſt dici beneficiarium, *cap. in noſtra, de reſcript.* vbi notarunt Abb. & Felin. Rip. *vbi ſupr. num.* 26. Rot. *deciſ.* 26. *iſto tit. in nouis.* Sed quamuis Canonia de per ſe beneficium non ſit, præbet ius ad præbendam, quia recepto in Canonicum debetur præbenda, *cap relatum, iſto tit. in 6.* & ſic præbenda deſcendit à Canonia tanquam ſequela. & filia à matre, vt docet Compeſtell. *in d. cap. cum M. col.* 3. Guilelm. de Monte Lauduno, & Cardinal. *in Clement. fin. de præbend. quæſt.* 10. Prob. *ad Monach. in rub. huius tit. in 6. num.* 6. Hoied. *vbi ſuprà* Rota. *deciſ.* 1. *de conceſſ. præbend. in antiq.*

13 *Dignitatibus.*] Dupliciter accipitur dignitas, in genere ſcilicet, & in ſpecie, dignitas in genere ſignificat honoris gradum, vt *in l. 1. §. penult. ff. de ventre inſp. & in l. 1. cum ſeqq. C. de dignitat. lib.* 12. gloſ. *verbo dignitas in cap. denique diſt. 4. & verbo maioras. in cap. ſedes, de reſcript. gloſ. 1. in cap. quia nonnulli, de cleric. non reſident.* & in hac ſignificatione comprehẽdit ſub ſe perſonatum, & officium, & differt ab illis tanquam genus à ſpeciebus, Ludouic. Gom. *in cap. ſtatuimus num. 9. de reſcript. in 6.* Staphil. Hoied. & alij infrà referendi. Dignitas verò in ſpecie eſt illa, cui competit iuriſdictio fori exterioris in inſtitutione, vel ex conſuetudine cum præeminentia in choro, & Capitulo, gloſ. *verbo dignitates, in Extrauagant. execrabilis, de præbend. Ioan. XXII.* Abb. *in cap. de multa n. 22. in fine, hoc tit.* Selu. *de benefic. part. 1. quæſt.* 2. Rebuff. *in praxi tit. ſeculare beneficium quotuplex num.* 7. Rot. *deciſ. 9. de præbend. in nouis.* Aretin *conſil. 23. nu.* 4. Duaren. *lib. 2. de ſacris. Eccleſ. miniſt. cap.* 6. Staphil. *de litteris gratiæ, tit. de modo & forma impetrandi,* &c. *n. 2. cum ſeqq.* Hoiet. *de incompatib. benefic. p. 1. c. 7. n. 1.* Petr. Greg. *de benefic. cap. 10. num. 18. & lib. 17. ſyntagm. iuris cap. 5. num.* 17.

14 De iure communi Archidiaconatus, & Archipreſbyteratus tantùm habent dignitatem ex ſolo nomine, Rot. *d. deciſ.* 9. Boër. *d. deciſ. 286. num.* 3. Aretin. *conſil.* 23. quem refert Cardinal. Tuſch. *practic. concluſ. tom. 2. litter. D. concluſ. 419. num. 15. & 16.* Alij autem perſonatus, ſiue officia non ſonant in nomen dignitatis de eodem iure communi, niſi conſuetudo ſit in contrarium, Aretin. *vbi ſuprà*, Cardinal. Tuſch. *d. concluſ. 419. num.* 19. vt de Præpoſitura dicit idem Aretin. *d. conſil. 13. num.* 5. & de Theſauraria firmant Rot. *deciſ.* 173. aliàs 8. *ſiue 9. de præbẽd. in nouis,* Aretin. *d. conſil. 23. in princip.* Abb. *conſil. 93. in princip. & per tot. lib.* 2. Pauin. *de poteſtate Capituli Sede vacant. prælud. 2 col. 4. verſ. quandoque antè.* & de Decanatu Rot. & Aretin. *locis proximè citatis.* & de Præceptore idem Aretin. *d. conſil. 23. num.* 6. & de Sacriſta Zabarell. *conſil. 62. in princip.* refero ego ipſe *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat. 72. ex num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinitatis iure non ſucceditur in bonis Eccleſiæ.*

2 *Succeſſio iure conſanguinitatis non datur in bonis eccleſiaſticis.*

3 *Regreſſus in beneficiis ſublati ſunt à Concil. Trident.*

4 *Populi appellatione, non venit clerus*

Cap. Vt nullus. I.

Ex Concil. Pictauien.

BOna eccleſiaſtica non acquiruntur iure conſanguinitatis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Aucharan. Henriq. Butr. Panormit. Ĉened. *collect.* 89. Flamin. Pariſ. Dec. Viuian. *in ration. lit. 3. iuris Pontif. pag.* 53. Alagona *in cõpend. iuris Canon.* 372. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap.* 3. 1

Collige ex text. in bonis Eccleſiaſticis non dari ſucceſſionem iure conſanguinitatis, vt per Læl. de Zanchis *de priuileg. Eccleſiaſt. priuileg.* 78. Flamin. Pariſ. *de confident. quæſt. 8. num.* 9. Paul. Fuſc. *lit. B. ſing.* 21. Azeued. *ad Curiam Piſan. lib. 4. cap. 1. à num.* 5. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ. 3. princip. à num.* 18. Cened. *d. collect. 88. num.* 1. Gonzal. *ad regul. 8. Cancellar. gloſ. 5. num.* 33. vbi *num.* 34. aſſerit in capellaniis, ad quas vocantur clerici conſanguinei, ſeu de familia, hoc locum non habere, cùm beneficia Eccleſiaſtica non ſint. Vnde regreſſus in beneficiis, quia habent ſpeciem ſucceſſionis hæreditariæ, & dant occaſionem captandæ mortis, meritò ſublati ſunt à Concil. Trident. *ſeſſ. 25. reformat. cap.* 7. vt aduertit Aloyſ. Ricc. *in prax. aurea reſol.* 337. Vtrùm valeat conditio poſita in fundatione beneficij quòd tale beneficium conferatur conſanguineis, vide Lambertin. *de iurepatronat. lib. 1. part. 1. quæſt. 9. princip. ex num. 109. & lib. 1. part. 2. in 2. art. 2. quæſt. princip. ex num.* 1. Calderin *conſil. 4. de iurepatronat.* Aym. *concil. 63. num.* 5. Hoied. *de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 23. num. 132. & cap. 24 num.* 107. Sebaſtian. Medic. *de acquirend. rerum domin. gloſſ. 1. part. 3. num.* 352. Azeued. *l. 14. n. 13. tit. 3. lib. 1. noua recep.* 2 3

De clero ſiue populo.] Ergo appellatione populi non venit clerus, vide tamen Caſſan. *in conſuetud. Burgund. fol. 362. nu. 1. & 2.* Tiraquel. *de retract. lign. §. 1. gloſſ. 8. num.* 33. Gregor. *l. 5. verbo in clerico, tit. 2. part.* 1. Perez *l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinament. pag.* 62. Valaſc. *conſult. 100. num.* 5. Bellet *diſquiſit. clericul. part. 2. tit. de diſciplina clericali, §. 2. num.* 12. Surd. *conſil. 301. n.* 7. plures per Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. num.* 373. & latè metipſum *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat. 205. ex num.* 1. 4

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo non licet aliquem ordinare ſine titulo.*

2 *Patrimonium ad minores Ordines de conſuetudine non requiritur.*

3 *Clericorum appellatione in maioribus, & minoribus Ordinibus conſtituti continentur.*

Cap. Non liceat. II.

In corpore Canonum.

EPiſcopo non licet ordinare clericos, niſi vel habeant titulum, vel ipſe Epiſcopus illis det vnde viuant. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq.

Innocent.Colléct.Zabarel.Bellam.Ioan.Andr.Imola, Anania,Hoſtienſ.Anch.Butr.Henric.Decian.Panorm. Viuian.*in rationali lib.3.iuris Pontif pag.43.* Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*372.remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decretal.lib.*3. *tit.*5.*cap* 2.

2 *Ordinare clericos* , &c.] Ergo etiam ad minores Ordines requiritur titulus, prout etiam colligitur ex *cap.neminem* 70.*diſt. & ex gloſ.*1.*ibi*, & fatentur Nauarr.*conſ.*14.*num.*1.*de tempor.ordin.* Soar.*tom.*5.*de cenſuris di p.*31.*ſect.*1. *num.*41. De conſuetudine tamen contrarium ſeruatur, vt atteſtatur *d.gloſſ.*1.*hic*, communiter recepta ex Dec.*num.*19.quod videtur opprobate Concil Trident.*ſeſſ.*21.*de reformat.c.*1.vbi ſolùm ad ſacros Ordines requirit titulum, & ita poſſe iam hodie primam Tonſuram, aut quatuor minores Ordines ambientem abſque titulo ordinari, referunt Salzed.*ad Bernard.in pract. cap.*18. *num.*3. Vgolio.*de irregular.cap.*61. *num.*2. Fr. Emman. *in ſumma tom.*1. *cap.*15.*num.*16.Quintanad. *Eccleſiaſt.lib.*3.*n.*17. Petr. de Ledeſma *in ſumma part.* 1. *de ſacrament. Ordinis, cap* 7.*ad fin.*Flamin.*d. reſignat. beneſic. lib.*2. *queſt.*6. *n.*4. Nicol. Garc.*de beneſic.part.*2.*cap.*5. *num.*4. *&* 5. Aloyſ.Rice.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt.reſolut.*271. *num.*3.*in* 2.*edit.* Campanil.*in d uerſorio iuris Canonic. rubr.*8.*cap.*1.*num.*3. quos refero ego ipſe *de officio*, *& poteſt.Epiſcopi,part.*1.*alleg.*19. *num.*3. D.Mar.Cutel.*de donat.inter patrem & fil.tract.prima diſcurſ.*2.*partic.*12. *num.* 3.

3 In gloſſ.*Clericos.* ibi, *appellatione clericorum in minoribus Ordinibus*, *& maioribus conſtituti continentur.* Vide Abb.*in rubr de vita & honeſtat.cleric.n.*8.Rolād. *conſ.*16.*à n.*10.*vol.*4.Bellet.*diſquiſit.clerical. part.*1.*tit. de diſciplina cleric.*§.2.*n.*2. Decian. *in tract.crimin.p.*1. *lib.*3.*c.*10.*n.*12.Ceuall.*commun. contra commun.q.*524. *n.*6.plures per Carolum de Graſſis *de effect.cler cal. in prælud.n.*232. Viuian. *tom.*1. *commun.opinion.lib.*9. *tit.*34.*n.*40.*pag.*570.vbi etiam quòd in materia fauorabili appellatione clericorum veniant etiam Canonici,& clerici in dignitate conſtituti,& alij Prælati, ſecus in odioſa,de quo etiam Por.*deciſ.*92. *num.*2. *lib.*3. Azor.*inſtit.moral.part.*2. *lib.*3. *cap.*11.*q.*15. Soar. *commun.opin.verbo clericus n.*123. Troyl. Maluef. *in tract. de canonizat. Sanctorum dub.*2. *n.* 35. Zerol. *in praxi Epiſcop.p.*1.*verb.clericus*,§.1.*in fin.*latè Carol.de Graſſis *in d.prælud.à n.*262.

SVMMARIVM.

1 *Bona Eccleſiarum communia ſunt, nec debet quiſquam tanquam propria ſibi vendicare.*

2 *Bona Eccleſiarum deputata ſunt communi Eccleſiæ vtilitati,& publico vſui ſpirituali.*

3 *Beneficiatus vanè ac malè conſumens fructus beneficij,non tenetur ad reſtitutionem, quamuis peccet mortaliter.*

Cap. Ratio. III. *Greg.*

1 BOna Eccleſiaſtica cùm ſunt data pro communi vtilitate, nemo debet applicare vſibus propriis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel.Bellam Ioan.Andr.Imola, Anania,Hoſtienſ. Henric.Anchar Butr. Panormit. Dec.Viuian.*in rationali lib.*3.*iuris Pontif. pag.* 44. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 371. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&*.2.deſumitur ex D.Greg. *lib.*1 .*epiſt.*29.*ſine* 31. *cap.*31.*and lib.*7.*regiſtri*, & refertur ab Anton.Auguſt. *collect.*1. *Decretal.lib.*3.*tit.*5.*cap.*3.

Pro communi vtilitate, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2
bona Eccleſiarum deputata ſunt communi Eccleſiæ vtilitati,&publico vſui ſpirituali, vt per Bellet.*diſquiſit.clerical. part.*1.*tit.de exemptionibus clericorum,& eorundem bonorum*,§.1.*num.*14. Vnde Archidiac.*ad cap.*1. *diſt.* 44. *num.*3. reſoluit clericos beneficiarios teneri 3
ad reſtitutionem illorum fructuum, quos voluptuosè conſumunt, non facientes ſeruitium, vel facientes non debito modo, quia iſta ſunt Eccleſiis oblata, vt pro ipſis offerentibus oretur, & inde pauperes alantur, hoc dictum cum aliis, quos citat, dicit celeberrimum Rip.*de peſte tit.de remedijs ad conſeruandam vbertatem*, *num.* 151. Verùm communis ſententia eſt in contrarium, reſoluens beneficiatum vanè,ac malè conſumentem fructus beneficij non teneri ad reſtitutionem,quamuis peccet,& quidem mortaliter, non contra iuſtitiam, ſed contra charitatem, ſeu miſericordiam, ſi in notabili quantitate id faceret,& exceſſus eſſet magnus, quam ſententiam tenent Marſil. Columna *in tract.de eccleſiaſt.redditt.ex c.*25. Couarr. *in cap.cùm officijs,de teſtament.* Molin. *de primog.lib.*2. *cap.*10.*à num.*46.alter Molin.*de iuſtit.tract.*2.*diſp.*142. Gutier.*pract. lib.* 1.*queſt.*114. Nicol.Garc. *de beneſic. part.*2.*cap* 2.*num.*5.Azor.*inſtit.moral.part.*2. *lib.*7.*c.*8. *queſ.*2.Fr.Emman.*quæſt.Regular.tom.*3 *queſt.*74.*art.* 4. Zerol.*in praxi Epiſcopal. part.* 1. *verbo clericus*, §.10. Paul.Comitol.*reſponſ.moral.lib.*1.*quæſt.*71,& alij citati à Cened.*ad Decretal.collect* 12.*num.*5.Fr.Antó Molin Carthuſ.*in inſtit.Sacerd.tract.*2.*cap.*35. *& ſeq.* Leſſ. *de iuſtitia lib.*2.*cap.*4.*dub.*6.*& cap* 19.*dub.*4.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, qui ordinauit aliquem ad ſacros Ordines ſine titulo,tenetur ei prouidere de ſuo,donec aliquē titulum fuerit aſſequutus,& num.*2.

3 *Amplia in Epiſcopi ordinantis ſucceſſore ipſo mortuo, & in Capitulo Sede vacante.*

4 *Epiſcopus Ordines conferens ei, qui iam in ſacro Ordine conſtitutus erat ſine titulo,tenetur ei prouidere de ſuo.*

5 *Dimiſſorias litteras ad ſacros Ordines dans non habenti patrimonium,tenetur ei prouidere de ſuo.*

6 *Clericus poteſt reditus beneficij conſumere in ſuos alimonias,& fructus patrimonij reſeruare.*

7 *Ordinans non tenetur ad alimenta ordinati ſine patrimonio,niſi in ſubſidium.*

8 *Epiſcopus tenetur clerico pauperi ab eo ordinato ſine patrimonio prouidere de neceſſariis ſecundùm redditus Eccleſiæ,& qualitatē,ac dignitatem ordinati.*

9 *Patrimonij bona,ad cuius titulum fuit quis ordinatus, habent priuilegia, quæ conceduntur à iure bonis Eccleſiaſticis,ſaltem interim quòd non extinguitur per adeptionem beneficij.*

Cap. Epiſcopus. IV. *Alex.* III.

In Concil. Lateranen.

EPiſcopus ſi aliquem ordinat in Diaconum, vel Preſbyterum, qui non habet ex ſua, vel paterna 1
hæreditate vnde viuat,ſubminiſtrare debet illi neceſſaria,donec aſſignet aliquem titulum in Eccleſia vnde viuat.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabarel.Bellam.Ioan.Andr.Anania, Imola, Hoſtienſ. Henric. Ancharan. Butr. Dec. Panormitan. Cened. *collect.* 33. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij*, *pag.* 44. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.*373.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.* 1. *&* 2. refertur

refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 5.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Vgol. *de offic. & poteſt. Epiſc. cap. 26. §. 25. num. 1.* Anchar. per text. *ibi in cap. cum ſecundum, notab. 5. infr. hoc. eod. tit.* Anton. Cord. de Lara *in l. ſi quis à liberis, §. etſi impubes, num. 33. ff. de liberis agnoſc.* Matienſ. *l. 1. gloſſ. 9. num. 8. tit. 6. lib. 5. nouæ recop.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 2. q. 6. n. 5.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 37.* Cened. *ad Decretal. collect. 33. numero 1.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, parte 2. alleg. 20. à numero 3.* vbi multipliciter ampliat.

3 *Epiſcopus.*] Vel eius ſucceſſor ipſo mortuo, vel Capitulum Sede vacante, ſi tali promotioni non reſiſtit, vt tenent Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 17. §. 4. in commento litt. F.* Bonac. *de Sacram. diſp. 8. q. vni. puncto 5. num. 17. verſ. reſpondeo ſecundo,* optimè Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 8. cap. 5. num. 21.* vbi aduertit quòd ſi Epiſcopus loco renunciaſſet, quia tranſlatus ad alterius Eccleſiæ regimen, vel ſi loco & dignitati ceſſit, non conſtringeretur alimenta præſtare ordinato ſine titulo, qui ordinantis locum ſubſortitus fuerit, ſed ipſemet ordinator, quamuis è tali egreſſus loco, & Eccleſia, quod etiam tenet Vgol. *d. §. 15. verſ. ſextò excipitur,* & refero ego ipſe *d. alleg. 10. num. 23.*

4 *In Diaconum, vel Preſbyterum.*] Ergo Epiſcopus Ordinem conferens ei, qui iam in ſacro Ordine conſtitutus erat ſine vllo titulo, tenetur ei prouidere de ſuo, cùm alios Ordines ſacros non habenti titulum conferre non deberet, tum etiam, quia iura ſimpliciter prohibent promotionem ad ſacros Ordines ſine vero titulo, ita deciſum referunt Fornar. *de ſacram. Ordinis, cap. 8. n. 10.* Bonac. *d. quæſt. vni puncto 5. n. 30.* Quarant. *in ſumma bullary, verbo Ordo, verſ. an verò,* Vgol. *d. n. 5. verſ. tertio.* Ego ipſe *d. alleg. 20. num. 22.*

5 *Ordinauerit.*] Vel litteras dimiſſorias dederit ad ſacros Ordines non habenti vnde viueret, nam eadem ratio eſt in ipſo ordinante ſuum ſubditum, quæ in dante huiuſmodi dimiſſorias, vt poſt Proſper. de Auguſt. *in addit. ad Quarant.* reſoluit Vgolin. *d. §. 15. num. 1.* vbi etiam *in verſ. verum,* dicit quòd ſi Epiſcopus alteri Epiſcopo committat generatim nullis perſonis expreſſis, vt ſuo nomine Ordines in ſua diœceſi celebret, & is, cui id commiſſum eſt, titulum non habenti Ordinem ſacrum contulerit, tenebitur ad neceſſaria vitæ præſtanda, non autem, qui commiſit, quia inculpa fuit non inueſtigando an haberet titulum, per *cap. ſi Epiſcopus, hoc tit. lib. 6.*

6 *Stipendia militiæ clericalis,* &c.] Ergo Clericus poteſt redditus beneficij conſumere in ſuis alimentis, & fructus patrimonij reſeruare, de quo vide Greg. *l. 12. verbo rentas, tit. 28. p. 3.* Nauarr. *conſ. 65. hoc tit. in antiq. aliàs conſ. 1. de vita & honeſtate cleric. in nouis,* Sayr. *in floribus deciſ. ſub hoc titulo de præb. deciſ. 68.* Menoch. *de arbitr. caſu 195. num. 5.* Viuian. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. titul. 2. n. 41. pag. 155.* D. Barboſ. *in l. diuortio, in princip. p. 2. n. 67. ff. ſoluto matrim.* Flamin. *de reſign. benef. lib. 5. quæſt. 6. n. 541.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 12. n. 11.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 9. q. 13. & lib. 8. cap. 3. q. 11.*

7 *Niſi talis ordinatus,* &c.] Ergo ordinans non tenetur ad alimenta ordinati niſi in ſubſidiũ, vt per Surd. *de alim. titul. 7. q. 37. numero 6.* vbi *n. 7.* quòd pauper non dicitur, qui habet à quo petere poſſit alimenta: vnde ſi ille ex arte, vel operis ſe alit, nec poterit petere ab Epiſcopo alimenta præteriti temporis, vt reſoluit idem Surd. *eod. tract. de aliment. tit. 7. quæſt. 1. numero 34.* Attento tamen nouiori iure Concil. Trident. *ſeſſ. 21. de reform. cap. 3.* quod vult patrimonium verè obtineri, & non fictè, ordinandus non eſt quis, etiamſi haberet patrem diuitem nihil aſſignantem pro victu, & portione, prout tenent Flamin. *d. q. 6. num. 28.* Vgol. *d. cap. 26. §. 9. num. 3.* Campan. *d. rubr. 8. cap. 5. n. 3.* Ego ipſe *d. alleg. 20. num. 60.*

In gloſſ. *Neceſſaria.* ibi, *conſideratis facultatibus Eccleſiæ,* &c. Notatur ad hoc quòd Epiſcopus tenetur clerico pauperi ab eo ordinato prouidere de neceſſariis ſecundùm redditus Eccleſiæ, & qualitatem, ac dignitatem ordinati, vt per Surd. *de aliment. tit. 4. q. 18. n. 32.* Menoch. *de arbitr. caſu 169. numero 14.* Flamin. *de reſignat. benef. lib. 5. q. 6. num. 135.* Stephan. Gratiã. *diſcept. forenſ. cap. 112. num. 12.* Epiſcopus autem, vt rectè arbitretur congruam ſummam pro huiuſmodi titulo concedenti, & neceſſario, quæ debeat attentè rimari, refero ego ipſe *d. p. 2. alleg. 19. num. 12.* vbi plures refero Doctores. 8

In gloſſ. *Subſidium,* vlt. ibi, *& talis cenſetur in perſona, & rebus gaudere priuilegio clericali.* Notatur ad hoc quòd bona patrimonij, ad cuius titulum fuit quis ordinatus, habent priuilegia, quæ conceduntur à iure bonis eccleſiaſticis, vt per Couar. *lib. 1. var. cap. 4. n. 4.* Lar. *in l. ſi quis à liberis, §. ſolet. n. 36. ff. de liberis agnoſc.* Viu. *tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 2. n. 52. pag. 157.* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, num. 131. & ſeq.* Spin. *d. gloſſ. 18. princ. n. 72.* Menoch. *remed. 15. recup. n. 12.* Zerol. *in prax. Epiſcop. p. 1. verbo clericus, pag. 71.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 10. num. 14.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 159. num. 17.* nouiſſimè, me citato, *in hoc loco* D. Mar. Cutel. *de donat. inter patrem, & fil. tract. prima diſcurſ. 2. partic. 12. n. 30. pag. 371.* & ſaltem interim quòd non extinguitur per adeptionem beneficij eccleſiaſtici, Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 18. princ. nu. 72.* Azeued. *l. 1. num. 9. titul. 4. lib. 2. nouæ recopil.* Ceuall. *communium contra communes, q. 527. nu. 4.* quos refert, & ſequitur Cened. *practic. & canon. quæſt. lib. 1. q. 12. num. 9.* Vnde pro collectis non eſſe obligatã reſoluit Mar. Anton. *var. reſol. lib. 1. reſol. 88.* Decimam tamen de eis teneri clericum ſoluere adſtipulatur Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſtici deciſ. 605. in 1. edit. & reſol. 529. in 2. edit.* 9

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopi non debent permittere quem plures Eccleſias obtinere.*

2 *Ambitio quid ſit remiſſiuè.*

3 *Diſpenſatio an & quando admittat extẽſionem, oſtenditur.*

4 *Clericus habens duas Eccleſias in diuerſis Epiſcopatibus, ab vnoquoque illarum Antiſtite ad Ordines promoueri poteſt.*

5 *Beneficia plura eccleſiaſtica ex diſpenſatione Apoſt. poteſt quis habere.*

Cap. Quia in tantum. V.

NVllos debet habere plures Eccleſias, quia hoc certum periculum animarum continet, ſed per eas clericis indigentibus ſubueniendum eſt aptis ad inſeruiendum Eccleſiæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioãn. Andr. Imol. Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Dec. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 45.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 373.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateran. *cap. 14.* refertur ab Anton. Augu. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 6.* 1

Ambitio.] De ambitione vide Coſm. *in proœmio pragm. ſanct. §. proh dolor, verbo ambitionis, fol. 28.* Caſſã. 2

in catalogo gloria mundi,p.1.conſid.60.fol.mihi 36.Leſſ. *de iuſtit.lib.3.c.2.dub.3.n.21*.vbi dicit ambitionem eſſe inordinatum appetitum honoris, & *in opuſculo de ſummo bono,c.9.n.*1 dicit quòd ambitioſi animus nunquam eſt quietus,ſemper enim occurrunt nouæ occaſiones vel timendi,vel indagandi, vel vindicandi, vel aceeptandi,vel ſollicitandi,vel nullum mare ſit magis inſtabile,aut maioribus agitetur motibus, refert alia plura adducens Ioan Anton.Maſſobr.*in ſua praxi habenti concur um præl.25.dub.13.n.57*.ſecundum Rom. Imp.De ambitione multa cõplectitur S Bernard.*ſerm. 6.in Pſal.90.Qui habitat*.Ambitio,inquit,ſubtile malum,ſecretum virus,peſtis occulta,doli artifex, mater hypocriſis,liuoris parens,vitiorum origo, criminum fomes,virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, excœcatrix co[illegible] ex remedijs morbos creans,generans ex medicina [illegible]guorem.Et S Ambroſ *lib.4.in Luc.cap.4*.ſic ait. Hoc ipſo pernicioſior ambitio quòd blanda quædam eſt conciliatricula dignitatum,& ſæpe,quos vitia nulla delectant,quos nulla potuit mouere luxuria,nulla auaritia ſubruere,facit ambitio criminoſos.Et propter ambitionem plerique Sacerdotes pereunt. S. Ioan. Chryſoſt.*in Apoſtolicos actus hom.*..nam ambitio moræ impatiens in ſuum, atque alienum ruit exitum. D. Greg. *lib. . d al.c.*5. plures alias auctoritates cumulat Giſbert.Schewic.*de eccleſiaſticorum vita, & moribus, lib.1.c.25.& c. 7.*

3 In gloſſ.*Plures*,1.ibi.*quia ex quo cum eo diſpenſatur in E[illegible]eſia per conſequens in omnibus acceſſorijs diſpenſatur*.Notatur ad hoc quòd diſpenſatio licèt regulariter non admittat extenſionem ,extenditur tamen ad ea, quæ ſunt connexa & annexa. & ad conſequutiua , & dependentia, vt per Surd.*de aliment.tit.9.q.31.n.58.* Hinc diſpenſatio ad plura beneficia extenditur ad licentiam non reſidendi in vtroque,ſed in ſolo altero,vt per Abb.*hic n.4*.Mandoſ.*ad reg.20.Cãcel.q.7.n.3*.Sayr. *de cenſuris,lib.7. .14.n.21*.Felin.Angel.Syiueſt.Gamb. & alios,quos refert,& ſequitur Sanch.*de matrim. lib. 8.diſp.1.n.19* Hinc etiam minor diſpenſatus ad beneficium curatum,cenſetur etiam diſpenſatus ne teneatur intra annum ad Sacerdotium promoueri, ita Borgaſ.*de irregul.p.1.tit.de interpret.diſpenſationis,*1.Gambar.*de authoritate legati,lib.10.n.232*.Surd. *d. tit. 9. q. 44 n.43*.Sanch.*d.n.19.in fine.*

4 In ead.gloſſ.ibi,*& ſi qui habet duas Eccleſias in diuerſis Epiſc.partibus,vtrobique intelligitur habere domicilium* Et ideo ab vnoquoque illorum Antiſtite ad Ordines promoueri ſine dubio poſſe reſoluunt Anchar. *in cap.cum nullus,n.1.verſ. circa ſecundum , de tempor. ordin. lib.6*. Campan.*in diuerſorio iuris Canon. rubr.9. cap.8.num.14*.Ego ipſe *de offic.& poteſt.Epiſc.p.1.alleg. 4. n.59.*

5 In gloſſ.*Animarum*,vlt.ibi,*niſi per diſpenſationẽ obtineant illas*.Notatur ad hoc quod per diſpenſationem poteſt quis habere plura beneficia Eccleſiaſtica,vt per Duen.*reg.71.verſ.ſecundò fallit*,Flamin.*de reſignat.lib. 3 q.1.n.87*.Apoſtolica ſcilicet , nam abſque illa duos ſimul Canonicatus per triennium , & vltra detinens vtroque ipſo iure eſt priuatus, vt per Nicol. Garc. *de benefic.part. 11.cap.5.num.321.in 3. declarat*. Armendar.*in addit.ad recopil.legum Nauarra,lib.4 tit.7.l.2.de benefic.incompat.n.41*.quos refero *de officio, & poteſtate Epiſcopi,par.3.alleg.62. n. 29.* vbi à principio allegationis diſputatur an Epiſcopus diſpenſare poſſit vt quis habeat plura beneficia ſimplicia reſidentiam non requirentia.

SVMMARIVM.

1 *Papa ad mandatum non tenetur quis prouidere illi,qui beneficium in litteris tacuit,vel ſine ſcandalo prouideri non poteſt.*

2 *Gratia Apoſtolica cum ſcandalo non eſt exequenda.*

3 *Iudex,vel officialis non debet exequi Principis,aut alterius ſuperioris iniuſtum præceptum,quando illud exequendo timeretur de vniuerſali ſcandalo.*

4 *Beneficium ſe nullum habere dicens cùm habuerit tenue non valent litteræ.*

Cap. Cùm teneamur. VI.

PApa quando mandat vt prouideatur alicui de beneficio, tunc ſi ille habet beneficium ſufficiens,& vel in litteris non fiat mentio,vel non poteſt ei prouideri ſine ſcandalo, non eſt exequendum tale mandatum.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent.Collect.Zabarell.Bellam Ioan.Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ Anchar.Henric.Butr.Panor.Dec. Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontif.pag. 45*. Alagona *in compẽdio iuris Canon.pag.173*.remiſſiue Ximen. *in concord. p. 2*. refertur ab Anton.Aug.*collect. 2.Decretal. lib.3.tit.5. c.8*.& eſt poſt Conc.Lateran.p.30.c.1. 1

Aut ſi non poteſt ei ſine ſcandalo prouideri.]Notatur ad hoc quòd gratia Apoſtolica cum ſcandalo non eſt exequenda,vt per Azeued.*l.14.n.19.tit.3.lib. 1. nouæ recopil.* 2

Æquanimiter ſuſtinemus,&c.]Notatur ad hoc quòd iudex,vel officialis non debet exequi Principis,aut alterius ſuperioris iniuſtũ præceptũ, quando illud exequendo timeretur de vniuerſali ſcandalo,vt per Iacob. de Graff *in aureis deciſ.p.2.lib.3.c 25.n.8*.Farin.*in praxi crimin.p.3.q.97.n.36* vbi *à n.15*.reſoluit iudicẽ,ſiue officialem non teneri obedire Principis , aut alterius ſuperioris præcepto iniuſto,de quo etiam plures, citatis Doctores *ad c.ſi quando,n.2. ſup.de reſcript.pag.55. & ad c.ſi quis 2.de maior.& obed.* 3

In gloſſ *Commodè ſuſtentari*. ibi , *ſi verè dixiſſet ſe nullum beneficium aſſequutum cùm habuerit tenue, non valent littera*.Ita Azor.*inſtit.moral.p.2.lib.6.c.10.q.3.* quem citaui *ad cap.ſi proponente 42.n.2.pag.69.ſup.de reſcript.* 4

SVMMARIVM.

1 *Eccleſias plures habens,alteram eligere,& alteram dimittere compellitur.*

2 *Metropolitanus,& Archiepiſcopus non differunt.*

3 *Appellandi omiſſo modo conſuetudine exſtante appellatio non gaudatim fieri poteſt.*

4 *Declaratur tex in præſenti.*

5 *Dictio,incunctanter,ad pœnæ executionem latam ſententiam continere debet.*

Cap. Referentes, VII.

ECcleſias duas habens, alteram quam vult retinere poteſt , alteram verò dare debet Ordinarius idoneo non habenti aliam Eccleſiam. Colligunt ex Ordin.Abb. antiq.Innocent.Collect.Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar. Panor.Viuian.*in rationali,lib. 3. iuris Pontif. pag.46.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 374.* remiſſiue Ximen.*in concord.par.1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5.cap. 9.* & eſt 1

poſt

poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. *part.* 30. *cap.* 3.

2 *Ad Metrop. videlicet Remen. Archiepiſc.*] Ergo Metropolitanus, & Archiepiſcopus non differunt, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de conſtit. verbo Metropolitanot, pag. mihi* 521. de quo vide quæ dixi *de offic. poteſt. Epiſc. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 7. *n.* 12.

3 *Appellauit.*] Iuxta conſuetudinem appellandi omiſſo medio, qua extante appellationem, non gradatim poſſe fieri, tenent Marant. *de ord. iud. c p.* 6. *actu* 2. *princ. verbo, & quandoque apellatur, lim.* 5. *n.* 374. Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ tit. de appellat. art.* 2. *gloſſ. vnic. n.* 16. Sigiſm. *in tract. de appellat. q.* 7. *n.* 93.

4 *Vna, quam volueris, retinea, &c.*] aduertit Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 309. *in fine*, textum in præſenti dum probat, habenti duo beneficia curata, dari optionem retinendi quod maluerit, intelligendum eſſe ne pugnet cum cap. *de multa, infr. hoc tit.* quando vtrunque beneficium eidem confertur eodem tempore, neque conſtare poteſt quod primum ſit, & quod ſecundum. Verum faciliùs Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 13. *q.* 1. & Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 2. reſpondent quòd attento tempore huius tex. (quod erat ante Concil. Lateran. ſub Alex. III.) dabatur optio obtinenti duo beneficia curata, vel dignitates, ſeu alias incompatibilia, vt vnum retineret, & alterum dimitteret, & non vacabat primum ipſo iure per aſſecutionem alterius, nec priuabatur ſecundo, ſi vtrunque retinere præſumpſerit, vt poſtea conſtitutum fuit in Concilio generali Lateranenſ. de quo *in cap. de multa.*

5 *Incunctanter aſſignes*] Dictio enim, *incunctanter*, ad pœnæ executionem latam ſententiam continere cenſetur, vt per Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 27.

SVMMARIVM.

1 *Præbendæ, & dignitates non debent diuidi, nec etiam permutari.*
2 *Beneficia diuidi non poſſunt.*
3 *Prohibitio generalis etiam minima comprehendit.*
4 *Argumentum de toto ad partem valet.*
5 *Præbenda vna poteſt diuidi in duas cùm vacat, ſi facultates ſufficiant.*
6 *Duo in vnam præbendam eligi non poſſunt.*
7 *Permutatio dignitatum ſine auctoritate ſuperioris fieri non poteſt.*

Cap. Maioribus. VIII.

1 BEneficiorum etiam minorum præbendæ non ſunt diuidendæ, nec eſt facienda permutatio dignitatum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Butr. Dec. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 46. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 374. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 5. *cap.* 10.

2 *Vt minorum clericorũ præbenda, &c.*] Notator ad hoc quòd beneficia diuidi non poſſunt, vt per Burſat. *conſ.* 185. *lib.* 2. Rebuff. *in repet. c. extirpada, §. qui verò, notab.* 6. *in* 3. *modo percipiendi fructus, infr. hoc tit. de pacificis poſſeſſ. num.* 104. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 247. *verſ. quartò*, Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.* 6. *q.* 1. *num.* 4. *& num.* 38. Nicol. Garc. *de beneficiis, p.* 12. *c.* 4. *à princ.* vbi ad hoc refert deciſiones Rotæ *in vna Calagurritana beneficij de Ondategui.* 28. *Martij* 1583. coram Illuſtriſſ. Cardin. Lancellotto, & *in alia Calagurritana beneficij de Ariola* 18. *Iunij* 1593. coram D. Gyptio.

Ita quoque in minimis.] Notator ad hoc quòd generalis prohibitio etiam minima comprehendit, vt per D. Barboſ. *in l. cùm prætor, §.* 1. *n.* 112. *ff. de iudic.* 3

In gloſſ. *In minimis.* ibi, *idem eſt iuris in parte, quod in toto.* Argumentum enim de toto ad partem valet, Euerard. *in topicis legal. loco* 80. Cantiunc. *loco* 5. Petr. Andr. Gammar. *in dialectica legali, lib.* 1. *loco* 4. Thom. de Thomaſſetis *in floribus legum reg.* 46. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 15. *n.* 27. Surd. *conſ.* 435. *n.* 21. Flaminio *de confident. q.* 17. *n.* 106. Cardin. Tuſch. *tom.* 1. *litt. A, concl.* 499. Intellige vbi datur eadẽ ratio, Menoch. *conſ.* 72. *num.* 5. Surd. *conſ.* 195. *num.* 6. *& d. conſ.* 435. *n.* 21. Bertazol. *tract. clauſul. inſtrument. clauſ.* 21. *gloſſ.* 19. *n.* 1. Card. Tuſch. *d. concluſ.* 499. *n.* 3. vbi aſſerit quòd quando eſt eadem ratio in parte quoad partem, valet argumentum de ratione totius ad totum, & *num.* 4. quod è contra non valet argumentum de parte ad totum, quia qui poteſt partẽ, non poteſt totum, Richard. *ad princ. Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſtato defer. cap. de repræſent. n.* 42. 4

In gloſſ. *Diuiſionem*, ibi, *ex iuſta cauſa poteſt vna præbenda diuidi in duas cùm vacat, ſi facultates ſufficiant.* Vide Nicol. Garc. *d. c.* 4. *n.* 31 5

In ead. gloſ. ibi, *ſed duo ad vnam præbendam eligi non poſſunt.* Vide Cald. Pereira *de empt. c.* 26. *n.* 22. 6

In gloſſ. *Dignitatum.* vlt. ibi, *permutatio dignitatum, aut etiam præbendarum ſine auctoritate ſuperioris fieri nõ poteſt.* Vide quæ ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 69. *n.* 9. *cum ſeqq.* 7

SVMMARIVM.

1 *Receptus in Canonicum ex promiſſione Capituli, debet quando facultas ſe obtulerit, habere præbendam.*
2 *Expectatiua ad præbendam primò vacaturam concedi poſſunt in conſequentiam prouiſionis de canonicatu.*
3 *Declaratur tex. in cap. dilecto, 19. hoc tit.*
4 *Declaratur text. in cap. tua, & in cap. dilecto, hoc eod. tit.*
5 *Gratificatio tunc demum inducitur, quando quis confert beneficium in illum ad quem debebat neceſſariò peruenire.*
6 *Liberalis nemo exiſtit in neceſſitatibus.*
7 *Beneficij collatio non eſt in ſe vera donatio, ſed potius ex neceſſitate iuris, & officij.*
8 *Beneficium conferre licèt ſit præciſum & neceſſarium; conferre tamen magis vni, quàm alteri eſt voluntarium, & gratioſum.*

Cap. Relatum. IX.

REceptus in Canonicum, & habens poteſtatem in officiis vt canonicus, ſi ei promiſſa eſt præbenda, debet Epiſcopus illi prouidere de præbenda, quæ vacat, vel primò eſt vacatura, quia non eſt congruum eũ præbenda carere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Dec. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 47. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 374. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 1. *Decret, lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 12. 1

Et à te habuit in promiſſis de conferenda, &c.] Quãuis eccleſiaſtica beneficia cuiquam danda, aut promittenda ab inferioribus Prælatis non ſint antequam vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videatur, 2

c. 3.

ob locorum diſtantiam ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda parochiani accedere non poſſunt, Epiſcopis conceditur auctoritas, etiam inuitis Rectoribus, nouas parochias conſtituendi, etiam tanquam Sedis Apoſt. delegatis, aſſignata Presbyteris præficiendis Eccleſiæ nouiter erectæ congrua portione ex fructibus Eccleſiæ Matricis, & ſi neceſſe fuerit compellendi populum eam ſubminiſtrare, quacunque reſeruatione generali, vel ſpeciali, vel affectione ſuper dictis Eccleſiis non obſtantibus, de quo vide multa pro eius vera interpretatione in noſtro tract. *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 68. per totam*, vbi *n. 6.* cum Franc. Leo. *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 2. c. 2. n. 68.* refert deciſum prædictum Concilij decretum habere locum etiamſi Eccleſiæ ſubiectæ eſſent Regularibus, vide *ad cap. ad audientiam, de Eccleſiis ædific.*

SVMMARIVM.

1 *Prælatus & Capitulum poſſunt præbendæ vacanti honeſtum onus imponere.*

2 *Declaratur text. in præſenti.*

3 *Miſſas certas, & peculiares qui tenetur dicere ex obligatione, malè agit ſi alios celebret ſine iuſta cauſa.*

4 *Induſtria perſonæ non dicitur electa per onus celebrandi Miſſas.*

5 *Sacerdoti præbenda ſi aſſignari iubeatur, præſentandus debet eſſe Sacerdos in actu præuiſionis.*

6 *Simonia non inducitur ex præſentatione, ſeu collatione beneficij cum onere celebrationis Miſſarum, & præſentationis, quando tale onus fuit appoſitum ante collationem.*

7 *Capellaniam ſacerdotalem poteſt facere fundator.*

8 *Sacerdos, qui quotidie celebrare tenetur, an excuſetur ratione morbi, oſtenditur.*

9 *Sacerdos obligatus quotidie celebrare, non tenetur quotidie celebrare, ſed quanto frequentiùs poteſt, ſalua honeſtate.*

10 *Sacerdos poteſt recipere pecuniam, vt celebret Diuina.*

11 *Sacerdos pro Miſſis celebrandis poteſt perpetuò operas ſuas locare.*

Cap. Significatum. XI.

1 PRælatus & Capitulum poſſunt præbendæ vacanti onus aliàs licitum, & honeſtum imponere ad quod præbendarius teneatur, putà vt ille, dum infirmus non fuerit, quotidie celebret Miſſam de ſancta Maria, ſalua honeſtate ſua, & debita deuotione, nec poſſit dimittere Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi, & Capituli, ſiue cauſa voluptatis, ſiue ſe ad aliam Eccleſiam transferendo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania, Caſal. *in annot.* Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Dec. Panor. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pont. pag.* 48. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 375. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib. 3. tit. 5. cap.* 13. & eſt poſt Conc. Lateran. *p. 5. cap. 9.*

a *Ita quod Miſſam de S. Maria, &c.*] Olim præceptor communis in Conimbricenſi Academia D. Ludouicus à Caſtro dicebat text. *in præſenti* bene intelligi ſi dicas præbendam fuiſſe hìc de nouo creatam ſacrum faciuro ſanctæ Mariæ, vt in multis locis fit, aſſignato ſtipendio pro illa obligatione ſacrificandi, nam apud Doctores dubitari ſolet cur conuentio de qua hic, facta inter quoſdam vt data præbenda temporali Sacerdoti quotidie ſacra faceret, valida ſit, quidam opinabantur in hac ſpecie non vendi Sacramentum, ſed operam & laborem impendendum in adminiſtratione, vt per gloſſ. *in præſenti*, cui ſimilis *in cap. vlt. 24. q. 2. & in cap. ſuam, de ſimon.* vbi Panorm. idem probat. Ioan. Maior. *in 4. diſt. 25. quæſt. 1. col. 3.* Adrian. *quolibet 9.* teſtatur hanc eſſe vulgarem opinionem Sot. *de iuſtit. lib. 9. q. 6. art. 2. col. 1.* Alij, ex quorum numero ſunt Caiet. 2. 2. q. 100. *art.* 3. & Sot. *vbi ſuprà*, intelligant dari hic præbendam pro obligatione Sacra faciendi quotidie, aliud enim eſt actio, aliud obligatio ad actionem. Sed tutius alij intelligunt dari præbendam in ſtipendium ſuſtentationis, iuxta doctrinam D. Pauli 1. *ad Cor. cap. 9.* facit *cap. clerici* 1. *q.* 2. Aduerte 3
Capellanum, qui ex promiſſione, vel fundatione tenetur celebrare certas, & peculiares Miſſas, veluti de Spiritu ſancto, de beatiſſima Virgine, vel de Requie, malè agere ſi aliàs celebret abſque iuſta cauſa; qualis erit ſi in eum diem incidat ſolemnitas alicuius Sancti, etiamſi de eo celebretur Officium ſimplex, tunc enim poterit Miſſam illius diei celebrare: colliges hæc ex Nauar. *in man. cap. 15. num.* 134. Fr. Eman. *in ſum. tom. 2. cap. 248. num.* 9. Henriq. *in ſum. lib. 9. de Miſſa, cap. 23. num.* 6. Puſſeu. *de officio Curati, c. 2. num. 44. ad finem* Fraxinel. *de obligat. Sacerd. ſect. 4. concluſ. 4. §. 4.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 16. cap. 32. quæſt.* 5. Laurent. de Peirinis *in priuileg. Minim. tom. 1. conſtit. 5. Leonis X. num.* 2. Sylu. *in 3. p. q. 7. art. 9. ad* 5. Homobon. *de examine eccleſiaſtico p. 1. tract. 4. c. 14. quæſt.* 116. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 3. c. 9. n.* 6. Gauant. *in rubr. Miſſal. tom. 1. p. 3. tit. 13 num.* 20. & 21. Diana *reſol. moral. part. 2. tract. de celebrat. Miſſar. reſol.* 31. Villalob. *in ſumm. tom. 1. tract. 8. diffic. 91. num.* 9. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, par. 2. alleg. 24. num.* 32. Sic ex eadem ratione idem Capellanus malè faciet ſi Miſſas celebret extra Eccleſiam illam in qua fuit per illos, qui eleemoſynas reliquerunt, ordinatum, non enim id licet, ita Imol. *in cap. officij 27. verſ. & hoc tenuit. de teſtament.* Nauar. *conſ. 8. n. 10. de teſtam.* in nouis Seraph. *deciſ. 1149. num. 2. &* 3. Rot. *in Toletana conſtitutionum ſynodalium 9. Iunij* 1624. coram Reuerendiſſimo D. meo Coccino Decano, peccaret quoque mortaliter ſecundùm Nauar. *in man. c. 25. num.* 134. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 24. quæſt.* 8. Homobon. de Bonis *de examine eccleſiaſtico part. 1. tract. 4. c. 23. q.* 113. Fraxinell. *de oblig. Sacerd. ſect. 4. concl. 4. §. 9. num.* 3. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 3. c. 9. num.* 7. Diana *reſol. moral. p. 2. tract. de celebr. Miſſar. reſol.* 29. Epiſcopus verò ex iuſta cauſa poteſt concedere vt miſſa in alia Eccleſia, vel in alio Altari celebretur, ſi nequeat celebrari in loco conſtituto, vt colligitur ex tex. *in cap. non mediocriter, verſ. dum agitur, de conſecr. diſt. 5.* Abb. *conſ. 99. n. 5. verſ. honeſtius enim, & in fin. verſ. ad teſtium*, Innocent. *in cap. fraternitatis, de ſepult.* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 21 §. 6.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 53. n. 1. &* 2. Rot. *in d. Toletana conſtitutionem.*

Debeat quotidie celebrare.] Quamuis per onus cele- 4
brandi Miſſas, & diuina officia non dicatur electa induſtria perſonæ, cùm ſufficiat quod per alium hoc poſſit fieri, quaſi vtroque modo ſatisfiat menti, & animæ diſponentis, ſiue teſtatoris, vt tenent Lap. *allegat.* 35. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 73. num.* 10. & *c.* 133. *num.* 1. tamen in capellaniis, ſiue præbendis exiſtentibus in Eccleſiis Cathedralibus, quarum redditus conſiſterent in diſtributionibus quotidianis; contrarium eſt verius, de illis enim prouiſus non poſſe per ſubſtitutum in celebrando, & reſidendo deſeruire, reſoluit idem Steph. Gratian. *d. c. 133. num. 13. cum ſeqq.* Vnde Canonicum, qui eſt ad Eccleſiam Cathedralem

thedralem promotus, in qua de more quiſque Canonicus per hebdomadam Sacrum facit, per ſeipſum ſ, ē diuinam acere teneri, aſſerit Azor. *inſtit moral. part.* 5. *lib.* 6. *cap.* 8. *quæſt.* 16. Hic text. quatenus probat iuſtam eſſe collationem præbendæ ſub eo modo factæ, vt recipiens Miſſam celebrare teneatur cum moderamine de quo *hic*, difficultatem patitur, quærunt enim DD. quo pacto præbenda, quæ beneficium eſt, & ius ſpirituale ex *cap. dilecto, bo. tit.* ſub modo, aut conditione conferatur: videbantur enim obſtare duo, vnum quòd in ſpiritualibus modus, & conditio, ſicut & pactio ceſſare debent, *cap. in tantum, de ſimon. cap. quam pio* 1. *quæſt.* 1. Alterum verò quòd quemadmodum electio ſub conditione fieri non poteſt, *cap.* 2. *de elect. lib.* 6. ſic & collatio, præſentatio, & quæuis alia beneficiorum promiſſio, quæ inter actus legitimus connumeratur, prout reſoluit gloſſ. recepta *in d. cap.* 2. *verbo incerta*, probat latè Selu. *de benef p.* 3. *q.* 10. Roch. *de iurepatron. verbo honorificum q.* 8 Lambert. *eod. tract. lib.* 2. *p.* 1. *q.* . *princ. art.* 9. Gom. *in reg. de veroſimili notitia q.* 1. Couarr. *lib.* 3. *var. c.* 16. *n* 2. Nauar. *in cap. ſi quando, in prel. r.* 5.

His argumentum factum eſt, vt *gloſſ. pen. in præſenti*, intelligit in hoc text. collationem præbendæ non fuiſſe factam ſub eo modo, aut conditione, ſed præbendæ vacanti tanquam onus fuiſſe impoſitum, in quo nihil illicitum committitur, eundem intellectum probant Innocent. *in cap.* 3. *in fine, ne Prelati vices ſuas.* Abb. *in cap. Iacobus n.* 3. *de ſimon.* S. Thom. *in* 4. *diſt.* 55. *quæſt.* 3. *art.* 5 *ad* 5. Syluest. *verbo ſimonia quæſt.* 9. teſtatur communem ſententiam Dec. *in præſenti num.* 10. Sed licet hæc communis DD. traditio verum habeat dum ſupponit vacanti beneficio ſpirituale onus adiici poſſe, eo quòd ad Epiſcopos pertineat in ſua diœceſi omnia facere, quæ ad ſubditorum ſalutem, & bonam in ſpiritualibus gubernationem viderint pertinere, niſi ſacris Canonibus ſint contraria, iuxta text. *in cap. regenda, cum ſe, q.* 10. *quæſt.* 1. quod tamen non conuenit huic text. conſtat enim hic præbendam fuiſſe ſub eo modo datam, vt Dec. rectè aduertit. Quare neceſſatium eſt memoria repetere veram illam DD. traditionem dicentium in ſpiritualibus conferendis modum, aut conditionem ſimiliter ſpiritualem abſque ſimoniæ vitio poſſe adiici, quia tunc nihil datur temporale, quod ſimilitudinem pretij habere poſſit, conſtat autem in hoc text. ſpirituale beneficium ſub ſpirituali modo eidem conuenienti fuiſſe datum, igitur rectè Pontif. collationem ſic datam approbat, quam rationem decidendi ex aliis expreſſit ead. gloſſ. *in præſenti*, ſequitur Butr. *hic*, Dec. *vbi ſupra num.* 6. contra Zabar. Imol. & Abb *ibid.* defendit etiam Rip. *in cap. cum M. num.* 176. *de conſt.* Mai. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 6. Nec prædicta argum. obſtant, ad primum enim ex dictis reſpondetur illud procedere dum modus, aut cõditio de ſpiritualibus ad temporalia fit. Ad ſecundum ex reg. *cap.* 1. *de elect. lib.* 6. nonnulli reſpondent regulam illius text. non procedere quando conditio ineſt ex rei natura, vel à iure, tunc enim licèt in collatione beneficij, vel electione exprimatur, non vitiat, vt in terminis docent gloſ. *in cap. ſignificaſti, de elect.* gloſ. *verbo nihil, in cap. cum M. de conſtit.* gloſ. *verbo renuntiantes in cap. ad audientiam, lib.* 2. *de reſcr.* gloſ. 2. *in Clem.* 1. *de reſt ſpol.* quas DD. omnes *ibid* ſequuntur, Iaſ. *in l.* 3. *num.* 14. *ff. de leg.* 1. & *ibi* Rip. *n.* 156. Dec. *conſ.* 128. *n.* 5 Pariſ. *conſ.* 135. *num.* 21 *lib.* 4. Nauarr. qui dicit communem *in cap. accepta, oppoſ.* 7. *n.* 41. *de reſt. ſpol.* Dec. & Cagnol. *in l. actus legit.* 19. *ff. de regul. iur.* quapropter collatio rectè fit ſub conditione ſi beneficium vacat, & eſt idoneus, prout reſoluit Felin. per text. *ibi in cap. vltim. num.* 19. *de præſumpt.* conſtat conditionem de qua *in præſenti* ſaltem in genere ineſſe præbendæ, aut cuilibet beneficio, quod propter officium ſpirituale datur, & inſtitutum eſt, *cap. vlt. de reſcript. lib.* 6. Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *de reform. cap.* 5. Vnde nil mirum ſi exprimi potuerit abſque vitio illa conditio. Vel longè verius dicendum eſt quòd licèt admittamus *in d. c.* 2. collationes, præſentationes, & alias prouiſiones beneficiorum comprehendere, ex mente DD. id intelligendum eſt in conditionibus propriis, quæ ſuſpendunt, & puritatem viſus impediunt; quæ verò tales non ſunt, quamuis quoad verba conditiones videantur, in eo text. non improbantur, nec prohibentur, vt ex eo apertè colligitur, dum ait oportere vt electio certa, & pura ſit: at verò in hoc text. nulla fuit propria conditio, quæ collationem ſuſpenderet, aut redderet incertam, ſed tantùm modus ſpiritualis poſt adeptam poſſeſſionem præbendæ præſtandus, vt eius qualitas, & verba text. indicant; modus autem in ſpiritualibus, niſi aliquid illicitum contineat propter quod improbatur, non offendit, reg. *d. cap.* 1. & *reg. actus legitimi, de regul. iuris, lib.* 6.

Vt prædictus Sacerdos.] Cùm verbum *Sacerdos* in principio tex. ibi, *eandem Sacerdoti præbendam vnam in Eccleſia veſtra communi voluntate d. dictus*, reſpiciat actum electionis, ſiue præſentationis, fit conſequens huiuſmodi præbendam ſacerdotalem remanſiſſe, & poſtea præſentandum debere eſſe actu Sacerdotem tempore prouiſionis, vt reſoluunt Gutier. *conſ.* 1. *n.* 11. & *conſ.* 2. Nicol. Garc. *de benefic.* *p.* 7. *c.* 1. *à num.* 58. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 7. *c.* 6. *num.* 10. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.* 339. Rebuff. Spin. Perez, Card. Tuſch & plures alij, quos refero *d. alleg.* 54 *num.* 3-, vbi *num.* 40. pro hac parte aliquas cito ſacræ Rotæ deciſiones, & *num.* 42. reprobo illorum ſententiam tenentium in his terminis, ſi verba concepta non ſint negatiuè, ſufficere præſentari clericum etiam primæ tonſuræ, ſi intra annum poſſit Ordinem ſacerdotalem conſequi, ex quorum numero ſunt Flamin. Ceuall. Quarant. Gonzal. Steph. Gratian. & alij, quos *ibi* refero *n.* 41. 5

Inſtitutionem eatenus confirmamus, &c] Notatur ad hoc quod ſimonia non inducitur ex præſentatione, ſeu collatione beneficij cum onere celebrationis Miſſarum, & præſentatione, quando tale onus fuit appoſitum non in actu collationis, ſed ante collationem, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *n.* 245 Rota apud Farin *p.* 4. *ſuæ praxis deciſ.* 137. *nu.* 2. Nam fundator poteſt in fundatione facere capellaniam ſacerdotalem, vt per Lambertin. *de iurepatron. tom.* 2. *lib.* 2. *q.* 7. *princ. art.* 29. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 5. *n.* 102. 6

Niſi infirmitate corporis, &c.] Notatur ad hoc quòd Sacerdos, qui quotidie celebrare tenetur, excuſatur ratione morbi, de quo, & an teneatur Miſſas per alium celebrari facere, ſi infirmitas longa ſit, vide Galet. *in margarita caſuum conſciētiæ verbo M as*, Rebuff. *ad l. moribus* 113. *verſ. duodecimus*, *ff. de verborum ſignif.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neap.* *c.* 47. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 403. *in.* 1. *edit.* & *reſol.* 340. Fraxinel. *d. ſect.* 4. *concl.* 4. §. 13. quos refero ego ipſe *d. alleg.* 24. *num.* 31. qui reſoluunt capellanum ægrotantem per aliquos dies non teneri per alium Sacerdotem Miſſas celebrare, & quamuis Petr. Nauar. *de reſtit. lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 210. & Nald *in ſumm. verbo Miſſa*, *n.* 12. non obligent illũ ad celebrare faciendum per ſpatium vnius, vel duorum menſium, tamen multo probabilius eſt ab hac obligatione excuſari capellanum infirmum per octo, vel decem dies, vt tenent Molfeſ. *in ſumm. Theolog.* 8

moralis

moralis p. 1. tract. 6. cap. 1. n. 79. Iacob. de Graff. *tom. 1. conſil. lib. 3. de prubend. conſil. 2. n. 5.* Fraxinel. *de obligat. Sacerd. ſect. 4. concl. 4. §. 13.* Homobon. de Bonis *de examine eccleſiaſtico p. 1. tract. 4. c. 15. quæſ. 122.* & ad ſummum vſque ad 15. dies extendit Diana *reſol. moral. p. 2. tract. de celebrat. Miſſar. reſol. 17.*

9 *Salua honeſtate,&c.*] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos obligatus quotidie celebrare, non tenetur quotidie celebrare, ſed quanto frequentiùs poteſt, ſalua ſua honeſtate, & debita Sacramenti veneratione, vt per Iacob. de Graffiis *in aureis deciſ. part. 1. lib. 2. c. 39. n. 8.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 10. c. 24. p. 7.* Vgolin. *de officio Epiſcopi c. 14. n. 5.* Beja *reſp. caſuum conſcientiæ part. 1. caſu 23. verſ. quare obligatio.* Fraxinel. *d. concluſ. 4 §. 1.* Henriq. *in ſumma lib. 9. c. 24. §. 4.* Diana *d. tract. de celebr. Miſſar. reſol. 28.*

10 In gloſ. *Ita quod* . ibi, *Sacerdos poteſt accipere pecuniã, vt celebret diuina, quia ſic operas ſuas videtur potius locare.* Vide Henriq. *in ſumm. lib. 6. c. 22. §. 1.* Poſſeuin. *de officio Curati cap. 2. num. 20.* Ægid. Coninck *de Sacrament. tom. 1. q. 83. n. 196. cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 35. dub. 8.* Suar. *de Relig. tom. 1. lib. 4. de ſimon. c. 46. num. 4.* Bonacin. *de ſimon. q. 6. puncto 2. n. 2.* plures, quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 44. n. 2.* multo plures citaui ego ipſe *d. alleg. 14. nu. 2.* vide poſita *ad cap. ſuam 29. n. 5. de ſimon.* Vnde ſequitur Sacerdotes ſine labe, ac nota ſimoniæ apud legitimum iudicem, & via iuris ſtipendia pro Miſſarum celebratione à ſoluere recuſantibus exigere poſſe, ſtipendia enim exquiruntur non vt pretium ſacrificij, ſed vt merces laboris, & operæ, vel vt eleemoſyna ſuperioris lege, aut conſuetudine Sacerdotum ſuſtentationi debita, ita Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 12. cap. 7. quæſ. 2.* quem refert, & ſequitur Fraxinel. *de Sacerdotum obligat. ſect. 3. prænot. 1. §. 2.*

11 In ead. gloſſ. ibi; *ſi nullum habet beneficium eccleſiaſticum, ratione cuius ad hoc teneatur, poteſt locare operas ſuas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore ſuo, nec ſimoniam committit.* Imò Sacerdotes quamuis habeant aliunde quo ali poſſint, poterunt pro obligatione actionis ſpiritualis quicquam titulo ſuſtentationis accipere, quia per accidens eſt quòd Sacerdotes aliunde habeant, nec hoc obeſſe debet Sacerdoti ne recipiat id, quod ſibi ex natura rei debetur, cùm nemo etiam diues, ſuis ſtipendiis militare teneatur, Immo perpetuò poteſt Sacerdos pro Miſſis celebrandis operas ſuas locare, & tunc non cogitur præcipuè operari, ſed poteſt vel per ſubſtitutum ſeruire, vel ſoluendo intereſſe liberari, vt reſoluit Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol. 494. aliàs vlt. per totam* Vtrùm autem Sacerdos diues ex bonis temporalibus, ſiue eccleſiaſticis etiam beneficiis ſimplicibus, poſſit legitimè ſtipendia pro Miſſis dicendis accipere, affirmatiuè reſpondent gloſſ. & Doctores *in cap. clericos 1. quæſt. 2.* Aragon. *de inſtit. quæſt. 100. de ſimon. art. 2.* Soar. *tom. 3. diſp. 86. ſect. 3. concl. 1. & 2.* Poſſeuin. *d. n. 20.* Fraxinel. *d. prænot. 1. §. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſorum ad præſentationem nullus debet in eorum Eccleſiis inſtitui per Epiſcopum, niſi prius ei congrua portio per Epiſcopum aſſignetur.*
2 *Clericus debet eſſe hoſpitalis.*
3 *Parochialis non debet ita grauari vt illius Rector non poſſit ex eius redditibus viuere.*
4 *Vicarij in parochialibus ad religioſos pertinentibus quomodo ponendi, oſtenditur.*
5 *Rectori curato debetur congrua.*
6 *Vicario dari debent alimenta ex fructibus beneficij.*
7 *Fructus incerti in congruam non computantur.*

Cap. De monachis. XII.

Monachi quando præſentant Vicarios ſuos pro Eccleſiis ſibi ſubiectis, Epiſcopus nullum admittit, niſi coram illo redditus ſufficientes aſſignentur tum ad congruam ſuſtentationem, tum ad iura Epiſcopalia ſoluenda, tum ad hoſpitalitatem tenendam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola; Anania, Anchar. Hoſtienſ. Henric. Butr. Panorm. Dec. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 48.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 375.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton Auguſtin. *collect. 1. Decretal. lib. 3 tit. 5. c. 14.* & eſt poſt Cõcil. Lateran. *part. 39. c. 1.* 1

Ex hoc text. iuncta ſubſcriptione colligitur illos, ad quos iure aliquo ſpeciali Eccleſiarum pertinet inſtitutio, non poſſe cogere præſentantes religioſos ad congruam ſuſtentationem præſentatis aſſignandam, & ita gloſ. *verbo diœceſanis, in Clement. 1. de iurepatron.* quæ dicit in ſpecie dictæ Clement. recurrẽdum eſſe ad Epiſcopum, vt per Anchar. *in cap. 1. n. 5. in fine, hoc tit. lib. 6.* Cardin. *in d. Clement. quæſt. 5. à n. 3.* pro quibus facit etiam text. *cap. 1.* ibi, *diœceſani, qui textus nouum ius inducere videtur,* vnde ſuccedere debet regul. *l. quod verò, ff. de legibus, regul. quæ à iure, de regulis iuris lib. 6.* Contraria tamen opinio verior eſt, quam tenent Imola, & alij ſcribentes *in præſenti.* Patet ſi expendas quòd ad illum debet pertinere vtrùm præſentatus ſit dignus, vel indignus; ad quem inſtitutio dicitur ſpectare, ex regul. *lege x. ff. de iuriſdictione omnium iudicum, & cap. præterea, de officio delegati,* aliàs enim inſtitutio eſſet iniuſta, & Eccleſiæ præiudicialis, contra reſoluta *in cap. graue nimis. infra hoc tit.* & quæ tradit Sot. *lib. 4. de iuſtit. quæſt. 6. art. 3.* Rebuff. *in praxi tit. requiſita ad bonam collationem à num. 23. & tit. pœna contra electores, in principio,* & conſtat ex *dicto cap. 1.* & ex hoc text. minus idoneum reputari præſentatum, cui legitima portio à præſentantibus non aſſignatur. Ergo talis iure ſpeciali inſtituens repellere poteſt ſic præſentatum à religioſis, & ſimiliter repellere poteſt ob aliud impedimentum. Facit præterea doctrina gloſ. receptæ *verbo diœceſanus, in Clement. 1. de foro competent.* quatenus diœceſanos vocat illos, qui iure ſpeciali habent ſaltem in parte diœceſis iuriſdictionem Epiſcopalem; conſtat eſſe talem inſtitutionem, iuxta text. *in cap. 1. de inſtitut. lib. 6. & in cap. decernimus,* & *in cap. nullus 16. quæſt. 7.* ampliando quamuis præſentatio fiat à quibuſcumque Religioſis etiam exemptis, iuxta reſoluta *in dicto cap. 1. de præbend. lib. 6* & etiamſi in terminis *d. Clement. 1.* Nec refragatur text. *in præſenti* iuncta ſubſcriptione, quia loquitur in Epiſcopo conſultationem faciente; vt etiam text. *in d. c. 1.* agit de diœceſanis reſpiciens id, quod attento iure communi fieri poterat, tantùm quòd ad ſolos diœceſanos ſpectat inſtitutio; iuxta *d. cap. decernimus, & d. cap. nullus,* ſentit gloſ. *in d. Clement. 1. verbo diœceſanis,* non tamen negarunt iura illa id habere locum in aliis, quibus ſimile inſtituendi ius ex ſpeciali gratia & priuilegio competeret. Nec rurſus obſtat quòd *d. cap. 1. & d. Clement.* ius nouum inducunt, reſpondetur namque talia & ſimilia iura licèt prædictum ius nouum inducant, procedere quidem in caſibus in quibus eadem omnino identitas rationis; reperitur; iuxta doctrinam *gloſ. vltim.* in *l. ſi quis ſeruo, C. de furtis,* vel ſaltem in quibus eadem datur æquiparatio ex ea-

dem ratione prouenieNs, tradit optimè Paul. *conſ.* 441. *col. pen. ad finem.*

2 *Hoſpitalitatem tenere*, &c.] Clericus enim debet eſſe hoſpitalis. Rebuff. *in tractat. congrua portionis n.* 11. vbi *n.* 11. quòd Vicarius, vel curatus omnes Chriſti pauperes recipere tenetur iuxta vires facultatum, vide quæ de hoſpitalitate dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 9.

3 *Vnde iura Epiſcopalia poſſit perſoluere*, &c.]Notatur ad hoc, quòd parochialis non debet ita grauari, vt illius Rector non poſſit ex eius redditibus viuere, & iura epiſcopalia perſoluere, vt per Flamin. *de reſignat. benef. lib.* 6. *quaſt.* 2. *num.* 21.

4 *Qui Vicarios parochialium*, &c.] Ex hoc text. valde notabilem Doctores colligunt concluſionem, in Eccleſiis ſcilicet, quæ pleno iure pertinent ad Religioſos, ſed habent Epiſcopi inſtitutionem, ponendos eſſe Vicarios perpetuos, ſecus dicentes in iis, quæ pleno iure ad Religioſos ſpectant, in illis enim poſſe ipſos ponere Vicarios ad ſuum nutum remouibiles, argument. text. *in Clement.* 1. *de exceſſ. Prælat.* notant *ibi* gloſ. *verbo ad menſam*, & gloſ. *verbo haberent, in Clem.* 1. *de reſcript.* & gloſ. *verbo de menſa in Clement.* 1. *de ſupp. negl. Prælat.* reddentes rationem, quia in huiuſmodi beneficiis pleno iure ad Religioſos ſpectantibus inſtitutioni locus non eſt, ſed principalis titulus eſt penes ipſum monaſterium, ſeu collegium, cui vnita ſunt, & propterea nunquam vacare dicuntur, quam glosſarum doctrinam ſequuntur alij communiter *ibi*, vt per Imol. *num.* 16. *in d. Clement.* 1. *de exceſſ. Prælat.* Rebuff. *in prax. benefic. tit. de Vicariis perpetuis, num.* 7. & *in cap. extirpanda*, §. *qui verò*, à *num.* 59. *inf. hoc tit.* & *de congrua portione num.* 32. & vtrumque caſum bene diſtinguens Hoied. *de incompatib. benefic. part.* 1. *cap.* 15. *num.* 3. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. §. 3. *num.* 21. & 14. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 2. à *num.* 3. optime Flores de Mena *variar. lib.* 1. *quaſt.* 10. à *num.* 13. qui varios caſus percurrens eleganter vniuerſam materiam reſoluit, & *n.* 20. concludit communem eſſe ſententiam, à qua nemo diſcrepat, quòd ſcilicet quando Eccleſia pleno iure ſubiecta eſt Religioſis, qui omnimodam habent iuriſdictionem, tam in Eccleſiam ipſam, quàm in parochianos, excluſo in totum Epiſcopo, poſſunt ponere Vicarium temporalem ad ipſorum nutum remouibilem, vt etiam expreſsè decidit Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 11. dum ab illa regula, quam ponit *in verſ. nec*, quòd in Eccleſiis curatis monaſteriorum non ponantur Vicarij etiam remouibiles ſine conſenſu Epiſcopi, excepit monaſteria, quæ Epiſcopalem habent iuriſdictionem, & temporalem in parochos, & parochianos: ſimiliter hoc ipſum reſoluit Flores de Mena *d. quaſt.* 10. *num.* 18. quando Eccleſia vnita eſt ad menſam Conuentus, ſeu Collegij, quia ſcilicet percipit fructus in ſolidum, & per ſe aut ſuos Capellanos, aut clericos, quibus ſoluerit ſtipendia, inſeruit beneficio: illum verò caſum controuerſum eſſe aduertit quando beneficium pleno iure vnitum eſt monaſterio in temporalibus, & ſpiritualibus circa ea, quæ ad curam pertinent animarum, non tamen quoad iuriſdictionem epiſcopalem, quæ eſt ſupra curam, ſcilicet in viſitando, excommunicando, & iuridicendo, ſed adhuc *n.* 21. ex Imola *in præſenti*, *n.* 6. & aliis concludit verius eſſe quòd Vicarium ad nutum remouibilem ponere poſſunt.

5 *Et congruam ſuſtentationem habere.*] Notatur ad hoc, quòd Rectori curato debetur congrua, Rebuff. *de congrua, q.* 4. *in princ.* late Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 16. Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 6. *n.* 7. *ſub hoc tit.* Rota *deciſ.* 16. *n.* 4. *part.* 1. *diuerſ.* & *in vna Pampilonen. Congrua* 27. *Octobris* 1594. coram Illuſtriſſ. D. meo Card. Mullino, & *in Pacen. Cõgrua* 8. *Iunij* 1612. coram Illuſtriſſ. Cardinal. Sacrato apud Farin. *deciſ.* 420. *num.* 5. *part.* 1. *recent.* & *Mutulen. Congrua* 26. *Aprilis* 1613. coram Reuerendiſſimo D. Coccino Decano, apud Farinac. *deciſ.* 449. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* Nam Vicario dari debent alimenta ex fructi- 6
bus beneficij eius, cuius vices ſupplet, vt per Surd. *de alimentis, tit.* 1. *quaſt.* 60. *num.* 11. & *quaſt.* 100. *n.* 1. reſoluit quòd monaſteria habentia Eccleſias curatas tenentur Vicarium eligere, qui ſpiritualia miniſtret, & *tit.* 3. *quaſt.* 3. *num.* 12. tenet quòd Vicario, cui congrua portio debetur ex bonis beneficij, competit officium iudicis pro ea conſequenda, & quamuis ea petere poſſit à parochianis, quibus Sacramenta adminiſtrat, *cap. omnis Chriſtianus, de conſecrat. diſt.* 1. Surd. *tit.* 1. *quaſt.* 60. *num.* 2. hoc tamen Domini de Rota *d. deciſ.* 420. *num.* 8 intellexerunt procedere vbi parochiani nullas (fortè ex aliquo priuilegio Apoſtol.) ſoluunt decimas, vel ita exiguas, vt non ſufficiant pro Rectore, ſecus vbi ſoluunt conſuetas decimas, quæ ſunt ſatis ſupérque ſufficientes pro ſuſtentatione Rectoris, tunc enim cum illæ ſint ſpecialiter deſtinatæ ad hunc vſum, debet Rector ad illas in primis ſe conuertere, vel ad quemcumque etiam laicum, qui eas in parochiali iurgentes ex conceſſione Apoſt. percipit, Rebuff. *de congrua, num.* 47. Couar. *var. lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 6. *in fine.* tranſeunt enim cum ſuo onere in quoſcumque, Rot. *d. deciſ.* 420 *num.* 7. quia ſunt ſpecialiter iure diuino, & poſitiuo ſacrorum Canonum deſtinatæ ad vſum Rectoris ſuſtinentis curam animarum, *cap. omnes decima* 16. *queſt.* 7. *cap. fin. de parochiis*, Rebuff. *de decimis, q.* 7. *num.* 4. Verall. *deciſ.* 356. *num.* 1. & 3. *part.* 3.

Illud in hac materia aduertendum duxi, fructus incertos, ſeu pedem altaris in congruam non computari, Rebuff. *de congrua num.* 83. & 86. Mantica *deciſ.* 22. *num.* 2. Rot. *deciſ.* 5. *n.* 3. & *ſeq. part.* 2. *diuerſ.* & apud Farinac. *d. deciſ.* 420. *n.* 2. & *d. deciſ.* 449. *n.* 6. Bellet. *d.* §. 16. *num.* 3. etenim venter non debet pendere ab incerto, cùm non patiatur dilationem, Caſſad. *deciſ. vnic. n.* 1. *de mutuo petit.* Surd. *deciſ.* 323. *n.* 9. An, & quando cõngrua Rectori augeri debeat, non erit abs re in præſentiarum inueſtigare ſub diſtinctione ſequenti, aut congrua eſt tenuis, Rector tamen poteſt viuere, & ſuſtentare onera Eccleſiæ, & tunc debet eſſe illa contentus, & imputare ſi tenue beneficium acceptauit, gloſſ. *verbo neceſſitatem in cap.* 1. 20. *quaſt.* 2. Rebuff. *de congrua, n.* 92. Mantic. *d. deciſ.* 22. *n.* 1. aut verò congrua eſt ita tenuis, vt Rector non poſſit viuere, & ſuſtinere onera Eccleſiæ, & tunc ſaltem per viam reſtitutionis in integrum ſuccurritur Rectori aduersùs aſſignationem congruæ, & iſto caſu Rector acceptando non dicitur ſibi præiudicaſſe, cùm non agatur de præiudicio ſuæ perſonæ tantùm, ſed Ordinis clericalis, Rot. *d. deciſ.* 449. *num.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Dignitates, vel perſonatus plures in vna, vel in diuerſis Eccleſiis quis habere non poteſt.*

2 *Dignitas, & Canonicatus in eadem Eccleſia licèt de iure incompatibiles non ſint, tamen hodie ſimul obtineri non poſſunt, niſi ex priuilegio, vel conſuetudine.*

3 *Canonicus obtinens dignitatem perdit Canonicatum.*

4 *Dignitatem & Canonicatum obtinens ex diſpenſatione, duplices lucratur diſtributiones, duaſque voces in Capitulo habet.*

CAP.

Cap. Ad hæc. XIII.

1 CLericus vnus in vna vel diuerſis Eccleſiis plures dignitates, vel perſonatus obtinere non poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Anania, Imol. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panor. Dec. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 49.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 375. remiſſiue Ximen. *in cōcord. p. 1. &* a refertur ab Anton Aug. *collect.* Decret. *lib. 3. ſub tit. de teſt. c. 7.* & eſt poſt Concil Lateran. *p. 29. c. 6.*

2 *Plures dignitates, vel perſonatus, &c.*] Ergo iure dignitas, & Canonicatus in eadem Eccleſia incompatibiles non ſunt, vt per Pariſ. *de reſignat. lib. 3. quæſt. 1. n. 128* Nauar. *conſ 21. de præbend.* vbi docet quòd dignitas, & Canonicatus iure communi in eadem Eccleſia ab vno poſſunt obtineri, *& conſil. 24. eod. tit. num. 4 & 6.* vbi ait, quod de iure communi duo beneficia difformia eiuſdem Eccleſiæ ſibi alioquin non repugnantia propter onera vtrique eodem tempore incumbentia, nunquam ſunt incompatibilia etiam quoad retentionem, quia non facit ea incompatibilia neceſſitas reſidendi, nam cùm conſiſtant in eadem Eccleſia, poteſt quis in vtroque reſidere regulariter, Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 34. num* 144. Perez de Lara *de anniuerſ. & capell. lib. 2. cap. 7 à num. 1.* veriorem, & communiorem dicit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 10. à num.* 4. Verùm cùm hodie attenta noua Concilij Trident. diſpoſitione *ſeſſ. 24. de reformat. cap.* 17. omnes dignitates, & canonicatus requirant præciſam reſidentiam, teneri non poteſt canonicatus ſimul cum dignitate, niſi ex priuilegio, vel conſuetudine, cui non fuit derogatum per Concil. Trid. *dicto loco*, prout deciſum referunt Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. cap. 5. num. 145. & 146.* & poſt Armend. Ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi, par. 3.*
3 *allegat. 62. n.* 18 Et ita cum ex ſententia S. Congreg. dignitas cum canonicatu abſque diſpenſatione, vel conſuetudine obtineri non poſſit, ſi Canonicus obtinet dignitatem, perderet canonicatum, vt eadem S. Congreg. cenſuit, teſte Nicol. Garc *d. cap 5. n. 241.* &
4 Seraphin. *deciſ.* 1298. Quando verò quis ex diſpenſatione, vel conſuetudine obtineret dignitatem, & canonicatum, duplices lucratur diſtributiones, duáſque voces in Capitulo habet, vt dixi *ſup. ad c. vniuerſis 5. de clericis coniug.*

SVMMARIVM.

1 *Dignitates plures habens, alteram dimittere cōpellitur.*
2 *Regulares Canonici Cathedralium Eccleſiarum eiuſdem ſunt ordinis & rationis cum reliquis Canonicis Regularibus.*
3 *Epiſcopus in Monachos Regulares ſuæ Cathedralis Eccleſiæ eſt loco Abbatis, & in eos habet omnimodā iuriſdictionem, præterquam in concernentibus Regularia inſtituta.*
4 *Dignitatem ſecundam obtinens iuxta primum tempus ante Conc. Lateran. ſub Alex. III. non ipſo facto primam amittebat, ſed optionem habebat vt vnam ex illis eligeret, quam ipſe mallet.*

Cap. Præterea. XIV.

1 HAbens plures dignitates, vna retenta alias dimittere compellitur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ Anchar. Henric. Panor. Butr. Dec. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 49.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 77. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. de exceſſibus Prælat. c. 4.* & ex poſt Concil Lateran. *p. 24. c. 5.*

Et in vtraque Eccleſia regulariter profeſſus. Notatur 2
ad hoc, quòd Regulares Canonici Cathedralium Eccleſiarum eiuſdem ſunt Ordinis, & rationis cum reliquis Canonicis Regularibus, vt per Fr. Emman. *tom. 3. qq. Regular. quæſt. 49. art. 1. verſ. dipſum probatur.* Epiſcopus in Monachos Regulares ſuæ Cathedralis Eccleſiæ eſt loco Abbatis, & in eos habet omnimodam iuriſdictionem, præterquam in concernentibus Regularia inſtituta. Rota *in Montis Regalis iuriſdictionis* 8. *Mar.* 1604. corā R. D. meo Coccino Decano, impreſſ. inter *recent. deciſ. 9 p.* & de celebratione officij faciendo per Monachos in Eccleſia Cathedrali, & de iis tota agetur *deciſ. 79. eadem p. 1. recent.* & de his omnibus egimus breuiter *de officio & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg.* ſecundùm Lud. impreſſ.
3
Quatenus vnam de altero quē maluerit, &c.] Loquitur 4
ſecundùm primum tempus ante Conc. Lateranen. ſub Alexand. III. quo attento is, qui ad ſecundam dignitatem promouebatur, non ipſo facto primam amittebat, ſed optionem habebat; vt vnam ex illis eligeret, quam ipſe mallet, ita Azor. *inſtit. moral. par. 1. lib. 6. cap. 15. quæſt. 1.* Nicol. Garc. *de benef. part. 11. cap. 5. num. 2.*

Cap. Cùm non ignotes. XV.

BEneficiatus electus ad aliam Eccleſiam ſi contendit habere vtramque, prima debet eſſe contentus 1
quia non eſt conueniens vt vnus habeat locū in duabus Eccleſiis, & non eſt admittendus electus cum ſcandalo eligentium, id eſt, quando nolūt in alia Eccleſia reſidere. Colligunt ex Ordin Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henriq Butr. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 50. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 376. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 5. c. 1.*

Vnum debeat eſſe Sacerdoti.] Notatur ad hoc quòd 5
ſi duo, vel tres Clerici fuerint conſtituti perpetuò ad curam, nullus dicitur habere Curatum, vt per Pute. *part. 1. deciſ. 290. in antiq.* aliâ *deciſ. 281. in correctis.* Caſſad. *deciſ. 11. de præbend.* Staphil. *de litteris gratiæ fol. 47 pag. 1. verſ. requiritur & tertium.* Chald. Pereira *de emp. cap. 26. numero* 21. Quia ad hoc vt beneficium dicatur Curatum, requiritur vt vnus Rector ſolus ſuo nomine, non autem cum aliis, vel pluribus regat; nam ſicut vnum corpus duo capita habere non poteſt, niſi monſtrum ſit, ita nec Eccleſia duos, aut plures curatos, Maſcardus *de probationib. concluſ. 468. num. 5. cum ſeq.* quem refero ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi, part. 3. allegat.* 57 *num.* 159.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus ad Sacros per Epiſcopum, ſine titulo nemine præſentante, ordinator, vel ſucceſſor compellitur in neceſſariis prouidere donec titulum habuerit.*
2 *Sacerdos regulariter ſumit alimenta de bonis Eccleſiæ cui ſeruit, ſi habeat.*
3 *Bona Eccleſiæ dicuntur eſſe de patrimonio Chriſti.*
4 *Argumentum ab etymologia valet.*
5 *Clerus quid ſignificet.*

6 Epiſcopus ordinans ad ſacros Ordines aliquē ſine titulo, compellitur ei in neceſſariis prouidere, ſi ordinauit ſcienter, ſecus ſi non fuit in culpa.

7 Concil. Trident. ſeſſ. 21. de reformat. c. 2. an innouet pœnas huius c. an verò c. neminem, & c. ſanctorum 70. diſt. oſtenditur.

8 Obligatio alendi eſt punitio delicti Epiſcopi promouentis ad Ordines carentem patrimonio.

Cap. Cùm ſecundùm. XVI.

Innocent. III.

1 QVando quis ordinatur Subdiaconus ſinè titulo, & nemine præſentante, Epiſcopus ordinans, vel eius ſucceſſor debet ſubminiſtrare ei neceſſaria vitæ, donec eandem prouideat de beneficio competenti, & ſi Epiſcopus non facit, cogi debet cenſuris eccleſiaſticis, quia clerici debent viuere de patrimonio Ieſu Chriſti, cuius obſequio deputantur. Vnde dicuntur clerici à κλῆρος, quod eſt ſors, vel hæreditas. Et licèt Papa Innocentius voluerit ordinationes illorum ſine titulo eſſe irritas, id eſt, quoad exequutionem, tamen iſte Papa vult quòd poſt examen, ſi idonei reperiuntur, prouideantur de beneficiis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 50. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 376. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 1.*

2 *Qui altari ſeruit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos regulariter alimenta ſumit de bonis Eccleſiæ, cui ſeruit, ſi bona habeat, vt per Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de bonis clerical.* §. 6. n. 5. Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt.* 60. *n. 1. cum ſeqq.* Operarius enim dignus eſt mercede ſua, *cap. quicunque* 12. *q.* 2. Et vnuſquiſque ſecundum laborem ſuum mercedem accipiet, Apoſt. *ad Corinth. 1. cap.* 3. cum multis aliis citatis per Surd. *d. tit. 1. quæſt. 59. num.* 2. Rebuff. *in l. Barbarius num.* 8. *ff. de officio prætor.* Mexi. *in tract. taſſa panis concluſ.* 2. *n.* 87. Perez *l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordin. pag.* 36. *& l. tit. 5. lib. 7. pag.* 427. Valaſ. *conſult.* 125. *num.* 2. Bobadil. *in ſua politica lib. 1. cap.* 13. *num.* 48. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 4. n.* 17. Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.* 439. *n. 1. &* 3. vbi *numeris ſeqq.* agit quæ congrua dicantur clericorum alimenta, vt ex fructibus bonorum Eccleſiæ ea conſequi valeant.

3 *De patrimonio Ieſu.*] Notatur ad hoc, quòd bona Eccleſiæ dicuntur eſſe de patrimonio Chriſti, vt per Azor *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 1. quæſt.* 4. Nauarr. *de redditibus Eccleſ. quæſt. 1. n.* 19. *& in apologia eiuſdem quæſt. 1. mon. 24. n.* 8 Ioan. Valer. *de different. vtriuſque fori, verbo munera, differ. 1. n.* 5. quia propter Chriſtum, & eius obſequium, & gloriam donata ſunt, ita Giſbert. Scheuicli. *de Eccleſiaſt. vita lib. 3. c. 20. prope finem pag.* 566.

4 *Cùm enim à κλῆρος*, &c] Ergo ab etymologia argui poteſt, vt per Garc Falcon. *reg.* 46. Sayr. *de Sacrament. in genere lib. 1. c. 2. in princip.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 9. §. 1. n.* 3. Monet. *de diſtrib. quotid. part. 1. quæſt. 1. num. 7.* vbi *n.* 8 intelligit modò argumentum negatiuè conſideratur, dixi latè *in tract. de locis communib. arg. iuris, loco* 44.

5 *Quod eſt ſors, vel hæreditas.*] Multa circa huius nominis κλῆρος, etymologiam adducunt Prate. *in lexico iuris, verbo clericus* Didac. Ximenes *in ſuo lexico Eccleſiaſt. verbo* κλῆρος. Alciat. *lib. 5. parergon. cap.* 12. Tiraquell. *de iure primog. quæſt. 17. opin. 1. n.* 8. Ozaſc. Pedem. *deciſ. 50. num.* 11. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 16. cap. 1. num.* 4. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo clericus, num.* 1.

Tandiu ei vita neceſſaria, &c.] Pœna hæc quòd Epiſcopus ordinans ad ſacros Ordines aliquem ſine titulo, compellatur ei in neceſſariis prouidere, donec titulum habeat, habet locum in ordinante ſcienter, vel debente ſcire eum non habere titulum, & ſic habet etiam locum quando ordinandus dixit ſe habere patrimonium ſufficiens, quia Ordinarius debebat diligenter inueſtigare an haberet patrimonium, & clericus non poteſt huic priuilegio renunciare, Nauarr. *conſ. 1. quæſt. 16. de conſtitut. & conſ. 14. & vlt. de tempor. ordin.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt.* 60. *à num.* 12. *& tit. 7. q. 37. à n.* 40. Nicol. Garc. *de benef. p. 2. cap. 5. n.* 32. Non tamen habebit locum quando non fuit in culpa Epiſcopus, qui adhibuit debitam diligentiam, & per fraudem, & falſas probationes fuit deceptus, idem Nicol. Garc. *vbi ſupra n.* 33. Quarant. *in ſumma bullarij, verbo Ordo, poſt 1. concl. 2. verſ. tertius caſus* Vgolin. *de officio, & poteſt. Epiſcop. c. 26. §. 8. n. 5. & §. 15. verſ. tertiò non tenetur.* 6

Olim in Concil. Chalcedonenſi *can.* 6. relato *in c. neminem 70. diſtinct.* & in alio Vrbani II. habito Placentiæ, pariter relato *in cap. Sanctorum, eadem diſt.* decernuntur irritæ, & inanes (ſcilicet quoad executionem) ordinationes eorum, qui ſine certò titulo promouentur. Poſtea Innocent. III. *In hoc text.* benigniùs agere cupiens, tandiu per ordinatores, & ſucceſſores eorum prouideri ordinatis conſtituit, donec ipſi Eccleſiaſtica ſint aſſequuti beneficia. Denique ſucceſſit Conciliaris in hac re diſpoſitio Tridentinæ Synodus *ſeſſ. 21. de reformat. cap.* 2. certam non exprimentis pœnam, ſed antiquorum Canonum ſimpliciter innouantis, ex cuius verbis non ineptè dubitatur à Doctoribus an d. Trident. Concil. innouet pœnas *d. cap. neminem, & cap. Sanctorum*, an verò huius textus, an demum omnium prædictorum Canonum? Prima opinio tenet omnium relatorum Canonum pœnas innouare, cuiùs ſectatores ſunt Nauar. *conſ. 14. n. 4. & conſ. 46. n. 1. & 3. de tempor. ordin.* & Soar. *de cenſuris diſ. 31. ſect. 1. poſt n.* 35. & ſub diſtinctione Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 8. c. 1. num.* 5. Secunda tenet Concil. *d. loco* innouare pœnam ſuſpenſionis, de qua *in d. cap. neminem, & in d. c. Sanctorum.* eámque tuentur Maiol. *de irregular. cap.* 15. *in princ.* F. Emman. *in ſumm. tom. 2. cap. 15. num.* 1. Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo dimiſſoria, §. 4. & part. 2. eodem verbo §. 6. & verbo irregularitas §.* 2. Spino *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 18. n.* 73. Sanchez *de matrim. lib. 6. diſp. 32. in fine*, Paul Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6. quæſt.* 38. Tertia denique ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, tenet ſolùm eſſe innouatam pœnam huius cap. & ſi ordinatum ſine titulo non eſſe ſuſpenſum, neque aliquam pœnam incurrere, ſed Epiſcopum cogendum eſſe illi prouidere, quam quidem meritò defendunt Henriq. *in ſumma lib. 13. cap.* 37. §. 1. Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 35. num. 11. verſ. nec opinio Meſina.* Cened. *ad Decretal. collect. 33. num. 1. & 6. ad finem*, Auila *de cenſuris p. 1. diſp. 3. dub. 4. concl.* & ita deciſum fuiſſe à Sacra Congregat. teſtantur Flamin. *de reſign. lib. 2. q. 6. n.* 18. Fornar. *de Ordine c. 8. n.* 8. Nicol. Garc. *de benef. p. 1. c. 1. n.* 27. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. § 10. n.* 22. Armendar. *in addit. ad recop. legũ Nauarræ lib. 2. tit. 8. l. 1. de patrimonio clericor. n.* 19. Sanctar. *var. reſol. q.* 49. *n.* 15. Illuſtr. D. Roder à Cunha *in comment. ad c. 2. n. 7. diſt.* 70. me citato *in hoc loco.* D. Mari. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium tract. 1. diſc. 2. partic. 12. n.* 46. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 10. n.* 27. 7

Quæſtio

Quæſtio eſt dubia an ordinatus cum patrimonio ficto incurrat ſuſpenſionem,& poſtea celebrando irregularitatem,in qua vna ſententia affirmat,quam tenent Spin. *in ſpecule teſtam.gl.*18.*n.*75. Nauar. *in man. c.*27.*n.*158.Sanch.*de matrim.lib.*6.*diſp.*32.*n.*8.Bonae. *de Sacram diſp.*8.*q.vnic.punct.*5.*n.*24.Paul Comit.*reſp. moral.lib.*6.*q.*38.Filiuc.*p.*1.*tract.*17.*c.*5.*n.*89.Ioan de la Cruz *in direct.conſcient.p.*2.*tract.de ſacram.Ordin.dub.* 6.*concl.* 2.Scort.*in Pont.conſtit.epit.*147.*theor.*139.Valer.Reginal.*in praxi fori pœnit.lib.*32.*tract.*2.*c.*23.*ſect.* 3.*n.*72.qui cum Soar.*in* 3.*p.tom.*5.*diſp.*31.*ſect.*1.*n.*35. putat talem clericũ incurrere duas ſuſpenſiones,altera vt ſine ſufficienti titulo,altera vt ſine proprij Epiſcopi facultate ordinatum. Altera ſententia contraria videtur probabilior,& ideo in praxi tutiſſima, eámque tuētur Henriq.*lib.*13.*c.*3 .6.2. *in gloſſ.* 11.G.Flamin. *de reſignat.lib* 2.*q.*6.*n.*18 Tolet.*lib.*1.*c.* 48.*n.*3.Gonzal. *ad regul.*8.*Cancel.gloſ.*5.§.10.*n.*25.Piatec.*in praxi Epiſcop.p.*1.*c.*1.*art.*7.*n* 5.Nicol. Garc. *de benef.p.* 2.*c.*5.*n.* 20.*& ſeq.*Sayr.*de cenſ.lib.*4.*c.*14.*n.*16. Auil. *eod. tract. p.*3.*diſp.*3.Homobon.de Bonis *de exam. Eccleſiaſtico p.*2.*tract.*11.*c.*10.*q.*12. Ægid. de Coninch. *de Sacram. diſp.*16.*dub.*5.*n.*17.Squillant.*de oblig.cleric.p.* 2.*dub.*4.

8 In gloſſ.*Succeſſores* ibi,*vel nec quod non eam ſucceſſor*, &c.Notatur ad hoc,quòd obligatio alendi eſt punitio delicti Epiſcopi promouentis ad Ordines carentem patrimonio,vt per Sanch.*de matrim.lib.*6.*diſp.*32.*n.*8: Et quòd tex.*in præſenti* non tam Epiſcopum promouētem aliquem abſque patrimonio,ſed etiam eo mortuo eius ſucceſſorem denunciat,dixi *de officio & poteſt.Epiſcopi,p.*2.*alleg.*20.*n.*23.

9 In Gloſſ *Denic.*ibi,*quòd ſi Epiſcopus ordinauit* , &c. Notatur ad hoc,quòd Præſul denuo compellitor prouidere de beneficio, atque interim de alimentis , cui beneficium contulerat,atque ad illius titulum ordinauerat,ſi tale beneficium fuerit poſtmodum illi euictũ, maximè ſi prima vice fraudulenter illud contulerat, quod dare nequibat,vt adnotaui ego ipſe *d.alleg.* 10. *n.*14.vbi quoad bona donata id non procedere probabilius duxi.

Cap. Inter cætera. XVII.

1 IGnoranti ſcienter conferens præbendam,quam cōferre non poterat,tenetur primam vacaturam eidem conferre,ne videatur fraudulenter primam contuliſſe: quam ſi illi non confert, ſed alteri , irritum eſt quicquid fecerit.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innocen. Collect.Zabarel.Bellam.Ioan.Andr.Imol.Anan.Hoſt. Panor.Henriq.Butr.Anchar.Viuian.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif. pag.*51.Alagona *in compend.iuris Canon.pag.* 377.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*2. refertur ab Anton.Aug.*collect.*3.*Decretal.lib.*3.*tit.*5.*c.*3.

2 *Aſſignari debebat.*] Ergo per renunciationem quis eſt priuatus tam ciuili,quàm naturali poſſeſſione beneficij ſui,vt *hic* notat *gloſſ.*1. *verſ. ſed certè verum eſt.* Rebuff.*in praxi benefic.tit.de ſimonia in reſignat. n.*43: Flamin.*de reſign.benefic.lib.*1.*q.*5.*à n.*15.Nicol.Garc.*de benefic.p.*11.*c.*3.*n.*1.Rota Apud Farin. *deciſ.* 156. *in* 1. *collect.nouiſſ.*aliàs *p.*4.*diuerſ.& deciſ.*92.*n.*1.*p.*2.*recent.* & *in Lauretana. Parochialis* 14. *Martij* 1625. coram Reuerendiſſ.Seleucien.Sarnen.*in reg.de publican.q.*18: *n.*2.Pute *deciſ.*175.*n.*2.*lib.*3. Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ.tit.*26.*n.*12.Etiamſi ex cauſa permutationis facta ſit renunciatio,Maſcard.*de probat.concl.*1401. Petr.Greg.*de benefic.c.*31.*n.*2.Flamin.*d. q.*5. *n.*20. Nicol.Garc.*d.cap.*3.*num.*2. Intellige in reſignatione pura & ſimplici , non autem in reſignatione ad fauorem,quæ cenſetur conditionalis , & propterea ius & poſſeſſio remanent penes ipſum reſignantem donec

conditiones purificentur.Iaſ.*conſ.*86.*num.*15.& 16.*lib.* 3.Pariſ. *conſ.*3.*n.*7.*& ſeq.lib.*4.Anchil.*deciſ.*10. *num.*1. & 4.*de reſtitut.ſpoliat.*Pute *deciſ.*158.*num.*3.*lib.*3.Mohed.*deciſ.*83.Verall.*deciſ.*82.*num.*1.*part.*3. Rot. *deciſ.* 4.*num.*1.*de rer.permutat.in antiq.& deciſ.*1.*n.*12. *de renunc.in nouis.*Flamin.*de reſignat.lib.*1.*quæſt.* 5. *num.* 8. *& ſeq.*fuit dictum *in Ianuen.Parochialis* 21.*Iunij* 1622. coram bonæ mem Patriarcha Manzanedo, & *in Ilerden.Canonicatus* 2.*Decembris* 1624.coram bonæ mem. Buratto.

In gloſſ.*aſſignauit.*ibi,*quòd donator non tenetur de euictione* .c.Decla.a vt per me *de officio,& poteſtate Epiſcopi,p.*2.*alleg.*20.*n.*14. 3

SVMMARIVM.

1 *Electio illius caſſatur,qui poſſidet plures dignitates atque præbendas,& idem ſi detinetur aliquo vitio hic ſcripto.*

2 *Intruſus in beneficium quis dicatur,oſtenditur.*

3 *Multa per patientiam tolerantur.*

Cap. Cùm iamdudum. XVIII.

DIgnitates plures habens ſine diſpenſatione ad beneficium eligi non poteſt.Item ſi electus ante confirmationem præſumat miniſtrare , caſſatur eius electio,& ſi poſt caſſatam electionem adhuc miniſtrat fit ineligibilis.Item multa per patientiam tolerantur, quæ ſi deducantur in iudicium , non debent tolerari. Colligunt ex Ordin.Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel.Bellam.Ioan.Andr.Anania, Imol.Hoſtienſ. Ancharan Henric.Butr.Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij,pag.*51. Alagona *in compendio iuris Canonici , pag.*377.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.refertur ab Anton Auguſt.*collect.*3.*Decretal.lib.* 3.*tit.*5.*c.*5. 1

Intruſionis ſuæ.] Intruſus in beneficium ille dicitur , qui ſine auctoritate eius , cuius eſt beneficium, in illud ſe intromittit , & intrudit , vel abſque iure, vel ſine canonico titulo , vel per vim. ita Azor. *inſtitut. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap. vlt. quæſt.* 10. Vnde qui litteris non confectis poſſeſſionem cœpit , dicitur intruſus,Flamin.*de reſignat.benefic. lib.*10. *q.*1.*num.*21. vel qui propria auctoritate ſine titulo , idem Flamin. *lib.*7.*quæſt.*1.*num.*114.Item & reſignans poſt reſignationem reputatur intruſus,idem Flamin.*lib.* 1.*quæſt.*6. *num.*5. 2

Cùm multa per patientiam tolerentur , &c.] Vide Nauar. *de redditibus Eccleſiaſt. quæſt.* 1. *monitu* 54. *num.* 1. Anton.à Gama *de Sacrament. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis , quæſt.* 1. *num.* 16. Azeued. *ad Curiam Piſanam lib.*1.*cap.*23.*num.*25.Vnde Sanchez *de matrimonio lib.*2.*diſp.* 38.*num.* 12. per hunc text. dicit quòd Principis diſſimulatio impunitate , ac facto non inducit diſpenſationem ; reſpondens ad textus *in capite quia circa , de conſanguinitate , & affinitate* , procedere ex eo , quòd coniuges bona fide exiſtimabant ſe legitimè coniugatos eſſe , & ex veritatis detectione timebatur graue ſcandalum , quapropter Pontifex tacendum , & diſſimulandum eſſe dicit , eoſque in matrimonio illo putatiuo , & inuincibili ignorantia excuſato permittendos eſſe , & citat Couarruuias, *de ſponſalibus parte* 2. *capite* 6. §. 10.*num.*15. 3

S V M M A R I V M.

1 *Recepto in Canonicum, quam citò facultas ſe obtulerit, debetur præbenda, & interim habebit quotidianas diſtributiones.*
2 *Collator de prouentibus tenetur nominato prouidere.*
3 *Legatus non poteſt diſpenſare contra Concilium.*
4 *Papa per clauſulas derogatorias generales ſuper Concilium diſpenſare non cenſetur.*

Cap. Dilectus filius. XIX.

Innocent. III.

1 Recepto in Canonicum cum ſtallo in choro debet præbenda aſſignari cùm primum ſe facultas obtulerit, & interim debet participare de diſtributionibus quotidianis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panormit. Butr. Viuian. *in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag.* 52. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 371. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 6.

Facientes eidē portiones quotidianas, &c.] Notatur ad hoc, quòd collator de prouentibus tenetur nominato prouidere, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 19. *n.* 5

2 *Mandamus quatenus*, &c.] Collige ex text. Papam poſſe beneficia conferre antequam vacent, & ad illa concedere expectatiuas, concordant text. *in cap. propoſuit* 4. *de conceſſ. præbend. & in cap.* 2. *de præbend. lib.* 6. reſoluunt Dec. *in cap. ex parte in* 1. *num.* 2. *de officio delegat.* Cardinal. *in Clement. vlt. num.* 2. *de reſcript.* Gom. *in reg. de impetrantibus beneficia, quæſt.* 1. & 4. & *in reg. de triennali quæſt.* 31. *verſ. ſed antequam, & in tract. de expectatiuis, à princip.* maximè *à num.* 11. Rot. *deciſ.* 1. *de conceſſ. præbend. in antiq.* Nauarr. *in cap. ſi quando, pag.* 3. *de reſcript.* Rebuff. *in praxi tit. de reprobata beneficij viuentis impetr.* Mandoſ. *in reg.* 11. *quæſt.* 10. *n.* 9. & *in reg. de infirmis, quæſt.* 17. *num.* 11. Quæ quidem concluſio procedit interueniente iuſta cauſa, tunc enim Papa licitè poterit beneficium vacaturum conferre. Patet ſi expendas Papam poſſe facere ea omnia, quæ ab bonum commune ordinantur, licet aliàs occaſio delinquendi ex hominum malitia vſurpetur. Vnde meritò Papa prædictum beneficium conferre poterit dummodo id fiat data iuſta cauſa, quæ prædictum bonum commune ſuadeat, conſtat namque in hac ſpecie non ius diuinum, ſed tantùm humanum, quod poteſt Papa, offendere, illa autem occaſio captandæ mortis beneficiati ex malitia à prouiſo vſurpata non Pontificij bonum commune prætendenti, ſed malitiæ improbi hominis imputatur, ex reg. text. *in l.* 2. *ff. de auct. tutorum.*

Amplia procedere non tantum quando promiſſio, ſeu expectatiua fit in genere, verùm etiam quando fit in ſpecie certi hominis viuentis, patet ſi expendas conferre beneficium certi hominis non eſſe legi naturali nec diuinæ poſitiuæ contrarium, non enim ſequitur neceſſariò, datum eſt, ſeu promiſſum alicui beneficium certi hominis; ergo mortem eius deſiderabit, ſed tantùm eſſe prohibitum in ſacris Pontificum conſtitutionibus quaſi pericoloſum, ex *cap.* 2. *de conceſſ. præbenda*, in quibus Papa præcedente iuſta cauſa diſpenſare poteſt, vt *ſupra* dictum eſt. Iuuat quòd verba poſita *in d. cap.* 2. ibi, *nec deſiderare*, &c. non important præſumptionem diffinitiuam, quaſi lex definiat ſic eſſe, ſed ſuppoſitiuam, iuxta eam doctrinam, quam inter vtramque præſumptionem conſtituit D. Thom. 2. *quæſt.* 60. *art.* 4. *ad* 3. Sic ceſſat fundamentum Iaſ. & Alciat. *in l.* 1. *C. de pactis*, qui contendunt expectatiuas, per quas beneficia viuentium abſque eorum conſenſu conceduntur, tanquam iuri naturali, diuino, dilectioni proximi, & præcepto Decalogi de non occidendo, contrarias omnino illicitas eſſe. Sic ſanè verba *d. c.* 2. ibi, *turpe*, &c. intelliguntur vbi promiſſio de qua *ibi*, fit abſque iuſta cauſa.

In gloſſ. *Cum ſe facultas.* ibi, *Legatus non poteſt diſpenſare contra Concilium.* Vide Doctores citatos *ad cap. cùm dilectus* 32. *num.* 12. *ſuprà de elect. pag.* 119. 3

In ead. gloſ. ibi, *Sed ſolus Papa.* Super Concilium Papa diſpenſare cenſetur, ſi de eo faciat expreſſam mentionem, non verò per clauſulas derogatorias generales, ita Cotta *in memorabili, verbo, clauſula non obſtante*, Rebuff. *in authent. habita, verbo examinationem, C. ne filius pro patre, & in praxi benefic. tit. de diſpenſat. ſuper defectu natalium, num.* 24. Henriq. *in ſumma lib.* 13. *cap.* 97. §. 1. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 2. *verbo abſolutio, verſ. dico quintò*, Verall. *deciſ.* 176. *part.* 1. Vital. de Cambanis *in tract. clauſul. pag.* 11. *colum.* 1. *num.* 1. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 4. *collect.* 1367. *prope finem.* Gutier. *practic. lib.* 3. *quæſt.* 17. *num.* 131. Fr. Emman *quæſt. Regul. tom.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 10. & *tom.* 3. *quæſt.* 16. *art.* 2. & *quæſt.* 39. *art.* 4. Flores de Mena *variar. lib.* 1. *quæſt.* 10. *num.* 50. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 397. *à num.* 35. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *c.* 14. *quæſt.* 6. Nicolaus Garcias *de benefic. part.* 4. *cap.* 5. *num.* 30. Bonacina *de cenſuris diſp.* 1. *quæſt.* 3. *puncto* 2. *num.* 4. *in fine*, Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubric.* 12. *cap. vlt. num.* 27. & *rubr.* 12. *cap.* 13. *num.* 154. *verſ. in cauſa.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 3. *num.* 2. Hieronym. Fernandez de Otterо *ad cap.* 1. *de iudiciis, num.* 10. *cum ſequentibus*; nam conſtitutio Conciliaris tacitè continet clauſulam derogatoriam, & propterea ei non derogatur per clauſulas generales, Caputaqoen. *part.* 1. *deciſ.* 268. Aloyſ. Ricc. *d. part.* 4. *collect.* 849. & *in praxi fori Eccleſiaſtic. deciſ.* 556. *in* 1. *edit.* & *reſolut.* 478. *num.* 4. *in* 2. *edit.* 4

S V M M A R I V M.

1 *Electio non tenet cùm ad vnam præbendam duo ſimpliciter eliguntur.*
2 *Electio facta ad importunum clamorem non valet.*
3 *Beneficiorum ſectio eſt prohibita.*
4 *Beneficium cum vacat poteſt ex iuſta cauſa in duo diuidi ſi facultates illius ſufficiant.*

Cap. Tutæ. XX.

Qvando duo eliguntur ad vnam præbendam, electio non tenet, quia nec præbenda poteſt diuidi, nec vnus expectare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panor. Butr. Viuian, *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 53. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 377. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 5. *c.* 7. 1

Propter importunitatem petentium, &c.] Notatur ad hoc, quòd electio facta ad importunum clamorem nō valet, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxorem* §. 81. *num.* 2. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 7. *num.* 4. Per importunitatem enim obtenta dicuntur fieri 2

fieri inuito dante, Palat. *d.* §. 81. *n.* 5. Rebuff. *tom. ad leges Galliæ, tit. vt beneficia ante vacationem, art.* 2. *gloſſ.* 25. *verſ. ratio eſt.* Matienſ. *l.* 10. *gloſſ.* 1. *n.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recopil.* ac proinde non valent, Azeued. *l.* 13. *n.* 3. *tit.* 10. *lib.* 5. *noua recop.*

3 *Quod præbendarum inhibet ſectionem.*] Notatur ad hoc quòd ſectio beneficiorum eſt prohibita, vt per Nicol. Garc. *de benef. part.* 12. *cap.* 4. *à num.* 2. & cæteros citatos per me ad *cap. maioribus*, 8. *num.* 2. *ſupr. hoc titul.*

4 In gloſſ. *Sectionem.* ibi, *& eodem modo vna præbenda*, &c. Notatur ad hoc quòd beneficium cùm vacat, poteſt ex iuſta cauſa in duo diuidi, ſi facultates illius ſufficiant, ſicque erunt duo beneficia, duóque iura, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 248. *verſ. addendum.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex compromiſſarius factus inter duos electos ad aliquam dignitatem, poterit vnum confirmare, & alteri pro bono pacis de prouentibus prouiſionem facere.*

2 *Actus, qui potuit geri ex duplici poteſtate, ſuſtinebitur ex ea, quæ meliùs valere poteſt.*

3 *Pax, & concordia vt conſeruentur multa de iure conceduntur.*

4 *Laudum arbitri, & arbitratoris ritè latum fuiſſe præſumitur.*

5 *Nobilis, & bonus cùm quis eſt, præſumuntur omnia ritè ab eo geſta.*

6 *Delicta eorum, qui aliàs moribus, & ſcientiis claruerunt, mitiùs accipienda ſunt.*

7 *Beneficium ius quæſitum habenti in beneficio licet collitiganti ſuper beneficio pro bono pacis aliquid temporale dare, vt liti cedat.*

8 *Penſiones, quæ tranſeant ad ſucceſſores in beneficio, non poteſt Ordinarius imponere, & num.* 9.

10 *Penſiones ſunt onera realia.*

11 *Penſio reſeruata de conſenſu eius, quem apparet ius non habere in beneficio, non afficit verum prouiſum non conſentientem.*

Cap. Niſi eſſent. XXI.

1 IVdex compromiſſarius à duobus electis ad aliquã dignitatem, poteſt illam vni dare, & alteri pro bono pacis de prouentibus prouiſionem facere, dũ tamen non procedat hoc ex pacto partium: ad quam prouiſionem præſtandam tenebitur tantùm prouiſus, non item eius ſucceſſor. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Butr. Viuiao. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 53. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 378. remiſſiuè Calal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 5. *cap.* 8.

2 *Ex arbitraria poteſtate*] Notatur ad hoc quòd actus, qui potuit geri ex ſimplici poteſtate, ſuſtentabitur ex eo, quã meliùs valere poteſt, vt per Gregor. Lop. *l.* 6. *verbo que la no pudieſe, col.* 3. *tit.* 11. *p.* 6. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 7. *prope fin. num.* 68. *verſ. illud.*

3 *Se pro bono pacis.*] Quia pro conſeruanda pace, & concordia multa de iure conceduntur quæ aliàs licita non eſſent, vt per Mandoſ. *in addit. ad Roman. cõſ.* 306. *in caſu, ſub litt.* D. Ludou. Gom. *in reg. de annali q.* 2. *n.* 3. *cum ſeqq.* Alphonſ. Hoied. *de incompatib. benef. c.* 26. *num.* 6. *cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.* 5. *cap.* 5. *ex num.* 165. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 25. *num.* 12.

Hoc ordinaſſe fatentur.] Notatur ad hoc quòd laudum arbitri, & arbitratoris ritè latum fuiſſe præſumitur, vt per Corſet. *in ſing. arbitr. incip. laudum*, Maſcard. *de probat. concl.* 963. *& concl.* 1003. *num.* 14. Nam contractus, qui ſolent fieri ab honeſtis perſonis, à ſuſpicione alieni præſumuntur abhorrere, Tiraquel. *de retractu conuent. ad fin. tit. num.* 132. Et cùm quis eſt nobilis, & bonus, præſumuntur omnia ritè ab eo geſta, vt per Menoch. *conſ.* 39. *num.* 16. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de emptione, & vendit. c.* 34. *n.* 42. & delicta eorum, qui aliàs moribus, & vitæ integritate ſumma claruerunt, mitiùs accipienda ſunt, cùm legalitas, & virtus perſonæ faciat recedere à regulis iuris, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 21. *n.* 25. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 51. *à princ.* 4 5 6

Non quidem ex pactione partium, &c.] Notatur ad hoc quòd licitum eſt vni ex litigantibus ſuper beneficio ius habenti quæſitum pro bono pacis, vel ex alia iuſta cauſa dare temporale aduerſario, vt liti cedat, vel adhuc à grauamine deſiſtat, non ſola ipſarũ partium auctoritate, ſed ex iuſſione iudicis; verùm quando nullum ius ei quæſitum eſt, neque ex inferiorum iudicum auctoritate huiuſmodi rei temporalis datio licere poteſt, vt euidenter probat text. *in cap.* 2. *ſup. de arbitr.* Ratio differentiæ eſt, quia quando ius quæſitum proponitur, qui temporale dat pro bono pacis, vel alia iuſta de cauſa, non dicitur ſpiritualia emere pro temporali, quippe cùm iam ſibi quæſitum ſit, ſolùm remouet grauamen poſtea illatum ſuper ſpirituali, quod ſuum eſt, ac ſubinde cùm temporale non datur pro ſpirituali, nulla ſimoniæ labes inuoluitur: longè tamen, & omnino diuerſum contingit, quando ius quæſitum non proponitur, quia cùm dans tẽporale, ſpirituale ipſum de nouo conſequatur, nullumque antea ius habuerit, iam propriè dicitur emere ius ipſum ſpirituale pro temporali, quod quidem iudicis præſentia cohoneſtari non poteſt; *cap. vlt. de rerum permut.* Probant diſtinctionem S. Thom. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 3. *art.* 2. *quæſtiunc.* 1. *in reſp. ad* 7. & communis; faciunt quæ Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *n.* 253. Pro concordia tamen text. *in præſenti*, cum illo *in d. cap. vlt. infr. de rerum permut.* vide quæ *ibi* latè dixi cum Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *de ſimonia cap.* 51. *à num.* 21. 7

Ex arbitraria poteſtate.] Ergo partes litigantes circa aliquod beneficium poſſunt arbitrum de communi conſenſu eligere, quamuis non ſit Prælatus, vel iudex cauſæ, vt per Soar. *d. lib.* 4. *de ſimon. cap.* 51. *num.* 24. Valer. Reginald. *d. lib.* 23. *n.* 25. *verſ. quod autem*, Bonacin. *d. quæſt.* 4. §. 15. *n.* 12. hoc intelligentes, modò is, in quem huiuſmodi arbitrium compromittitur, ſit clericus.

Sed perſona Prioris maneat onerata.] Ergo Ordinarius non poteſt penſiones imponere, quæ tranſeant ad ſucceſſores in beneficio, ſed tantùm, quæ durent ad vitam conſentientis. Ita Staphil. *de litteris iuſtitiæ, tit. exceptio ſola plus operatur*, &c. *n.* 14. Nauar. *conſ.* 8. *num.* 9. *de iurepatron. & conſ.* 43. *n.* 4. *de ſimon.* Flamin. *de confident. quæſt.* 18. *n.* 1. 20. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 8. *cap.* 6. *quæſ.* 1. *verſ. extra omnem.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *num.* 259. Bonacin. *de ſimonia quæſt.* 4. §. 15. *num.* 9. *verſ. quod verò*, & in iudicando hanc ſententiam eſſe dicit Gamb. *de officio legati, li.* 6. *à num.* 285. *& num.* 685. Quamuis contrarium, nempe quòd Epiſcopus ex cauſa concordiæ, & vt à lite recedatur, poſſit penſiones imponere, quæ tranſeant ad ſucceſſores in beneficio, teneant Sarnen. *in reg. de annali quæſt.* 2. Mandoſ. *in reg.* 33. *quæſt.* 14. *num.* 11. Gig. 8

*de penſionib.quaſt.*85.*num.*1.*&* 12.Redoan.*de ſimonia, part.*2 *cap.*4.*num.*14.*& cap.*21. *num.* 36. Marcheſ. *de commiſſ.part.*2.*c.*40.*de commiſſione appellat.n.*41.*&* 44. Quintanad.*lib.*2.*eccleſiaſticon*, *num.*44.Franc. Leon. *in theſauro fori eccleſiaſt.part.*1.*cap.*7.*n.*28.*&* 22.Soar. *de Relig.tom.*1. *lib.* 4. *cap.* 51. *numero* 18. loquuntur enim contra text.*in præſenti*,nam ſi in caſu illius Papa non vult tolerare, vt penſio impoſita ex cauſa pacis, & concordiæ tranſeat ad ſucceſſores , ne circa prouentus aliqua videatur facta ſectio , clarum videtur inferiores à Papa,quamuis non ſint iudices delegati, vt *hic*,ſed Ordinarij,vt Epiſcopus,vel Legatus , non poſſe ex cauſa concordiæ imponere penſionem, quæ tranſeat ad ſucceſſores,vt eleganter reſpondet Nicol. Garc.*de benef.part.* 2.*cap.*5.*num.*314.Vnde ceſſat euaſio Gamb.*d.lib.*6.*n.*402.& Soar.*d.lib.*4.*cap.*51. *n.* 18. ac Fr.Raph.de la Torre *de relig.tom.*2.*quaſt.* 100. *art.* 5 *diſp.*12.*verſ.ſed.heſitabit*,dũ aiunt penſioné de qua *hic*,non potuiſſe obligare ſucceſſorem non ſimpliciter,ea ratione quia quaſi videretur facta ſectio beneficij,ſed quia qui ſic ordinauerunt,erant delegati non habentes in præmiſſis iuriſdictionem ad obligandum ſucceſſores.

6 Intellige dummodo non interueniat aliqua conuentio inter partes de penſione reſeruanda,non enim ab eis,ſed à ſuperioris auctoritate initium habere debet , vt probat text. *in præſenti* , & ex eo colligunt Rebuff.*de pacificis poſſeſſ.n.*122. *aliàs* 105. *& in repet. cap.extirpanda,§.qui verò not.*6. Camil. Caut.*in tract. de penſione Epiſcopali,n.* 5.& alij plures,quos refert, & ſequitur Nicol.Garc.*d.cap.*5.*n.*340.vbi *num.*343. refert Rotam *in vna Calagaritana penſionis* 19. *Maij* 159 .coram bonæ mem.Penia deciſiſſe ad hoc , vt amicabilis compoſitio valeat , & partes à vitio ſimoniæ excuſentur,conuentionem de penſione reſeruanda à ſuperioris auctoritate,non ab ipſis partibus , vel à compromiſſariis initium habere debere , quamuis Vgolin.*de ſimonia tab.*1.*de ſimonia gratia,cap.* 28. §.3. *num.*2. aſſerat poſſe iudicem pro bono pacis penſionem imponere , & conuentionem probare , etiamſi partes inter ſe conueniſſent , modò is , apud quem remanet beneficium , ius habeat in eo ; & quamuis Soar *d.lib.*4 *cap.*51.*num.*20.& Fr. Raph. de la Torre *d.quaſt.*100.*art.*5.*diſp.* 12. teneant poſſe Epiſcopum ad petitionem partium , & earum conuentione præcedéte approbare concordiam,ſeu tranſlationem ſuper beneficio litigioſo cum onere penſionis ſpiritualis,id eſt,quæ datur clerico,vt clerico,&c. & denique quamuis Bonacin *de ſimon.quaſt.*4 .§.15. *n.* 10. *verſ. tertia* , reſoluat huiuſmodi penſionem imponi poſſe ex præuia petitione, & requiſitione partium,modò partes non abſolutè inter ſe conuenerint de huiuſmodi penſione , & poſtea illius confirmationem petant ab Epiſcopo.

Clarius tamen ſupradicta colligendo dicendum mihi videtur,litigantibus ſuper beneficio licitum eſſe tranſigere,ſiue recedere à lite,data certa pẽſione, vel ſolutis expenſis factis in lite & Bullis alteri parti,alia remanente cum beneficio , quatuor concurrentibus. Primò,vt fiat tranſactio pro bono pacis , & ad extinguendam litem , vt ſic videatur non fieri propter ius ibi dato,iuxta text.*in præſenti*. Secundò , vt non fiat dicta tranſactio per partes,ſed per iudicem ex officio pro bono pacis ſtatuatur,vt dicit gloſſ. *verbo non dominus,in d.c.cum pridem,de pactis*,& Innocent.*in cap. de cætero n.*3.*de tranſact.* niſi eſſet gratuita compoſitio,Hieron.Paul.*in prox. Cancel.§.ſuper beneficiis* , ſolius enim Romani Pont.eſt approbare pactiones huiuſmodi,Menoch.*conſ.*1117.*num.* 5. Tertiò,vt ſit iudex ordinarius,vel delegatus Papæ datus ad prouidendum de illo beneficio , Imol. & Doct.*in præſenti*. Quartò,vt is , qui remanet cum beneficio litigioſo, habeat ius,& proprietatem eius , & etiam poſſeſſionem,vel vt non poſſideat propter potentiam aduerſarij,aliàs enim ſi litigioſam poſſeſſionem pecunia redimeret,committeret ſimoniam ; ita probat text. ſic intelligendus *in cap.dilectus,il* 1.*de ſimonia* , & notat *gloſſ.*1.*in cap.decimas* 3.16.*q.*7.Abb.*num.*4 *&* 8.Felin. *num.*2.Anan.*n.* 4.*in d.cap.dilectus*,Lecerier *de primog. lib.* 3. *q.* 8.latè Valer.*de differentiis inter vtrumque forum,verbo penſio,differ.*5.

Quod autem Epiſcopus ex cauſa aliqua poſſit reſeruare penſionem ad vitam,cenſuerunt Gig. *de penſion.quaſt.*6.*num.*2.Rebuff.*de pacificis poſſeſſ.n.* 120. *& in praxi tit.de reſeruat. tam generali quam ſpeciali,n.* 28.Camil.Caut.*de penſion.Epiſc.in princ. à n.*1. Paul. Roman.*de penſion.cap.*4.*num.*10.Caccialup.*eod. tract. q.*13.*n.*4.Gambar.*de officio Legati,lib.*6.*à n.* 77. Hippol.Riminald.*conſ.*298.*num.* 26. quam etiam opinionem,quamuis ad alium effectum, ſimpliciter videtur approbare Rot.*in vna Meliten. Canonicatus* 9.*Martij* 1595. coram Illuſtriſſ. D. meo Card. Millino , impreſſa apud Marcheſ.*tom.*1.*num.*611.*& in recent. p.*2. *deciſ.*166.*num.* 4. & hanc opinionem latiſſimè conatus eſt defendere Garc.*de benef.p.*1.*cap.*5.*num.*225.

In gloſſ. *Prioratus*. Notatur ad hoc quòd penſiones ſunt onera realia,ſicut ſunt decimæ,cenſus,collecta,& ſimilia,vt per Flamin.*de reſignat. lib.* 1. *q.* 8.*n.* 30.*& lib.*6.*q.*2.*n.*97.Bellet. *diſquiſit. cleric. p.*1.*tit. de clerico debitore,§.*8.*à n.*5.Gig. *de penſionib.quaſt.* 39.*n.* 1.*& quaſt.*40.*n.*1.*& quaſt.*47.*n.*2.Burſat.*conſ.* 361. *nu.* 32.Iacob.Gall.*conſ.*67.*n.*1.Seraph.*deciſ.* 1351. *num.*1. Rot.*deciſ.*176.*num.*3.*p.*2.*recent.* 10

Intellige quando penſiones ſunt reſeruatæ cum conſenſu veri titularis,penſio enim reſeruata de conſenſu eius,quẽ apparet ius non habere in beneficio; ſed ipſum ſpectare ad alium,cui etiam fuit adiudicatum , non afficit verum prouiſum non conſentientem,ſed remanet extincta extinctio iure conſentientis.Gig.*conſ.*142.*n.*3.*verſ.ſecundo verò caſu* , *cum ſeqq.* Gambar. *de officio Legati li.*6.*tit.de penſionib.cum ſeqq. in fine,& ſeqq.*ſentit Rot.*deciſ.*437.*ſub num.* 1. *in fin. p.*1.*recent.* 11

Intellige etiam procedere,niſi penſiones extinctæ ſint , & inter caſus extinctionum penſionis ille eſt notabilis,quem ponit Rot.*in cauſa ciuitatis plebis penſionis* 15.*Iunij* 1616.coram bonæ mem.Card. Sacrato. Fabius reſignauit. Parochialé reſeruata ſibi penſione cum facultate regrediendi ad Parochialem caſu, quo penſio ſibi non reſolueretur ceſſante reſignatario ſoluere penſionem,Fabius obtinuit ſe immitti in poſſeſſionem Parochialis,prout realiter fuit immiſſus , appellauit reſignatarius , & cauſam appellationis obtinuit committi in Rota cum clauſ.*ſine præiudicio executionis*,poſtea fuit concordatũ, & reſignans remiſit reſignatario poſſeſſionem Parochialis,& per multum tempus exegit penſionem,mortuo demum reſignatario,& per illius obitum prouiſo Angelo , ipſe dedit de extinctione penſionis, quaſi quod per dictum reſignantis ad Parochialem reſignatam penſio ad inſtar vſusfructus fuerit conſolidata cum proprietate, ex cumulatis per Gig.*de penſionib. quaſt.* 49. *n.* 7. & hoc ſtante non potuerit per ſimplicem concordiã inter reſignantem,& reſignatarium ſine nouo beneplacito Apoſt.reuiuiſcere , Gamb.*de officio Legati lib.*6. *n.*483.*cum pluribus ſeqq.* 12

Contrariam ſententiam , quòd ſcilicet penſio non fuerit extincta,tenuerunt Domini de Rota in cauſa ſupra adducta,moti ex eo,quia lis inter reſignantem, & reſignatarium nunquam fuit finita ſtante commiſſione 13

ſione appellationis, de qua *ſuprà*; tum ex eo, quia
iudex non poterat incipere ab excuſatione,ſed debe-
bat procedere ordinariè canonizãdo regreſſum,Caſ-
ſad.*deciſ.4.de locato*,Gambar.*d.lib.6.n.472*. vnde re-
ſignatarius de facili obtinuiſſet in primis reuocari
immiſſionem,hoc ſtante quòd lis inter reſignantem,
& reſignatarium non fuerit finita,pluribus rationi-
bus *ibi* concludebatur penſionem non fuiſſe extin-
ctam;tum denique, quia ipſe reſignatarius ante fini-
tam litem poterat pœnitere, offerendo ſoluere pen-
ſionem, Sarnen.*ſuper reg.de ſubrogan. quæſt.7. verſ.ſe-
cundus caſus eſt*, Rot.*in Placentina Decanatus 10.No-
uembris* 1595.coram bonæ mem.Penia. Atque ita non
obſtat Gambar.*lib.6 n 483. ſupra in principio* allega-
tus,quia loquitur quando per ſententiam eſt canoni-
zatus regreſſus, quod debet intelligi per ſententiam,
quæ fecerit tranſitum in rem iudicatam, nam aliàs
ſententia per appellationem ſuſpenditur, & durante
lite habetur ac ſi non eſſet. & ipſemet Gambar.*ibid.
ſub n.439.cum ſeqq* admittit quòd reſignans lite pen-
dente potuit pœnitere,& renunciare regreſſui.

SVMMARIVM.

1 *Canonici priuilegiati à Papa ſuper certo numerò, ſi ſponte receperunt aliquem vltra numerum contra imperantes, exceptione numeri vti non poſſunt.*

2 *Delegatus virtute clauſulæ,* contradictores, *&c. non poteſt alia pœna punire, quàm per viam excommunicationis,& interdicti.*

3 *Clauſula*, contradictores, *&c. ſolùm habet locum contra contradicentes de facto,& non de iure.*

Cap. Pro illorum. XXII.

1 CAnonici quando obtinuerunt à Papa priuile-
gium ſuper certo numerò Canonicorum, quem
ipſi deinde non ſeruant,ſi Papa vult aliquem admitti
ſupra numerum cum ſtallo,loco,& diſtributione,non
poſſunt contra illam vti exceptione numeri, imò te-
net excommunicatio contra ipſos.Colligunt ex Or-
din. Abb.antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam.
Io.Andr.Imol.Anan.Hoſtienſ. Henric. Anchar.Butr.
Panorm Viuian.*in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.54*.
Alagona *in compend.iuris Canon pag.378*. remiſſiuè
Ximen.*in concord.part.1.& 2*.refertur ab Anton. Au-
guſt.*collect.3.Decretal.lib.3.tit.5.cap.9.*

2 *Contradictores*,&c] Delegatus enim virtute huius
clauſulæ non poteſt alia pœna punire,quàm per viam
excommunicationis,& interdicti, vt per Azeued.*l.1.
n.22.tit.5. lib. 8.noua recop.* quem refero ego ipſe *in
remiſſ.de dictionibus clauſ.15.num.4*. vbi *à princip*.ali-
qua ſuper hanc clauſulam dixi.

3 In gloſ.*Contradictores*.ibi,*qui de facto contradicunt,
& non de iure*.Notatur ad hoc quòd clauſula, *contra-
dictores appellatione poſtpoſita compeſcendo*, ſolùm ha-
bet locum contra contradicentes de facto, non con-
tra contradicentes de iure,id eſt,per viam iuris,ſeu iu-
ridicè, vt per Abb.*hic n 9*.Nauar. *in cap. cùm contin-
gat,cauſa 7.nullit.num.3.de reſcript.& conſ.19.n.2.ſub
tit.de ſentent.excom.in antiq*.Flamin.*de reſignat.lib.1.
quæſt.4.n.44*. Fr.Emman.*quæſt. Regular.tom.1.q.8.art.
12*.Zerol.*in praxi Epiſc.part.2.verbo contradictores,&
verbo litera Apoſt*.Lancellot. *de attent.tit. de attenta-
tis appellat.pend.p.2.cap.12.limit.9.n.31*. Reodina *in
princip.recept.ſentent.tom.1.tit.16.n.3*. Seraphin. *Rota
deciſ.1471.n.3*.D.Mart.*de clauſulis,p.1.clauſ.21*.Mar-
cheſ.*de commiſſionib. p.2.pag.491. n.4*. Card.Tuſch.
tom.1.litt.C.concl.320.Gonzal.*ad reg.8.Cancel.gloſſ.9.
§.1.in annot.n.242*. Nicol. Garc. *de benef. p.6.cap.2.
n.115. cum ſeqq*. Gampan, *in diuerſorio iuris Canon.
rubr.18.cap.13.à num.214*.Flores de Mena *var.lib.1.
quæſt.4.n.44*. cum aliis per me citatis *in tract.de clau-
ſul.vſufruct. clauſ.33.num.4.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinari poteſt in Sacris,qui beneficium eccleſiaſticum ſufficiens non habet, ſi habeat patrimonium idoneum accedente Epiſcopi diſpenſatione,& num.2.*

3 *Patrimonij ſub vocabulo,ad cuius titulum poteſt quis ordinari,quid veniat, oſtenditur.*

4 *Patrimonium ad cuius titulum quis eſt ordinandus, debet conſtitui ſuper re certa,& immobili.*

5 *Epiſcopus tenetur prouidere illi,cuius titulus ad quem promotus fuit,chaſmate,vel alluſione periit.*

6 *Decima ſunt ſoluenda patrimonio ad cuius titulum quis fuit ordinatus.*

7 *Epiſcopus tenetur etiam ſupplere titulum ordinato habenti illum,ſed non ſufficientem.*

8 *Bona,ad quorum titulum fuit quis ordinatus,non poſſunt alienari ſine licentia Epiſcopi.*

Cap. Tuis quæſtionibus. XXIII.

NOn beneficiatus ſi habet legitimum patrimo- 1
nium, poteſt ad Ordines ſacros promoueri, ſi
aliud canonicum impedimentum non obſtat. Col-
ligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent.Collect. Za-
barel. Bellam.Ioan.Andr Imola,Anania, Hoſt. Butr.
Anchar.Henric. Panormit. Viuian. *in rationali, lib.
3.iuris Pontificij,pag.55*. Alagona *in compendio iuris
Canon. pag.378*. remiſſiuè Ximen. *in concord.part.1*.
refertur ab Anton.Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3.
tit.6.cap.11.*

De patrimonialibus bonis habentes, &c. Probat hic 2
text.non beneficiatum habentem ſufficiens patrimo-
nium poſſe ad ſacros Ordines promoueri. Hodie ex
nouioris diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.21.de re-
form. cap.2.* qui beneficium eccleſiaſticum ſufficiens
non habet,ſi habeat patrimonium idoneum,ad illius
titulum ordinari poteſt, ſi Epiſcopi diſpenſatio præ-
cedat;nec ſemper conuenit hanc diſpẽſationem elar-
giri,ſed ex cauſa, prout eiuſdem Concil.verba clarè
demonſtrant, ibi, *niſi illi, quos Epiſcopus iudicauerit
aſſumendos pro neceſſitate,vel commoditate Eccleſiarum
ſuarum*; quare cùm Concil. permittat Epiſcopis fa-
cultatem diſpenſandi cum aliqua prædictarum cau-
ſarum,ſi illa deſit, ſublata debet eſſe prædicta pote-
ſtas,ex *reg.cap.cùm ceſſante, de appellat*. & in his ter-
minis obſeruat Nauar.*conſ.14.n.2. de tempor.ordin. in
nouis*,quem refero ego ipſe *de officio,& poteſt.Epiſco-
pi,part.2,alleg.19.num.53.*

Patrimonij ſub vocabulo in hac re intelligitur non 3
ſolùm quidquid ex patris bonis filio obuenit, verùm
etiam omne id,quod aliunde, & quauis ex cauſa illi
delatum eſt; quia ſatisfit intentioni Canonum, &
Concilij vndecunque habeat victum,ne mendicet:ita
Campan.*in diuerſorio iuris Canon.rubr.8.cap.4.num.1*.
Vgolin.*de officio Epiſcopi,cap.16.§.9.num.3*. dummo-
do ſuper re certa conſtituatur, ita vt ſciri poſſit an ad
ſuſtentandum clericum ſufficiens ſit, vt habetur *in
Concil. Trident. d.cap.2*. nam ſi res incerta ſit,id ſciri
minimè poteſt,vt per ſe patet;quare attenta illa Cõ-
ciliari diſpoſitione nullus poterit promoueri ex in-
duſtria ſua,vel honeſto labore, putà quòd ſi muſicus,
Magiſter Grammaticæ,pictor,aut alterius licitæ pro-
feſſionis

feſſionis,ex qua tantum quærit, quòd ſit ſufficiens ad ſuſtentationem vitæ, ita deciſum referunt Armend. *in addit. ad recop. leg. in Nauarra, lib. 2. tit. 8. l. 1. de patrimonio clericorum, n.* 18. Nicol. Garc. *de benefic. p. 2. cap. 5. num.* 126. Pariter etiam requiritur quòd ſuper re immobili conſtituatur, nam ſi ſuper rebus mobilibus conſtitutum ſit, non eſſet ſatisfactum menti Concilij Trident. cùm res mobiles facilè vel extinguantur, vel conſummētur, ita Nau. *conſ. 34. de tempor. ordin.* Graff. *tom. 1. ſub eod. tit. conſ. 4.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 4. quæſ. 7.* Vgolin. *d. cap. 26. §. 10. n. 1.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori eccleſiaſt. deciſ. 315. in 1. edit. & reſol. 273. in 2. edit.* Si tamen penuria Sacerdotū exiſtat, poterit quis ſine patrimonio ad ſacros Ordines promoueri, dummodo adſit, qui ei ſpondeat neceſſaria ſubminiſtraturum, quod a ſacra Congreg. fuiſſe deciſum referunt Flamin. *de reſignat. lib. 2. q. 6. num.* 11. Armend. *d. loco n. 2. &* 3. Campan. *d. cap. 4. num* 6.

5 In gloſ. *De patrimonialibus.* ibi, *ſed quid ſi patrimonium iſtorum pereat chaſmate, vel alluuione,* &c. Notatur ad hoc quòd Epiſcopus tenetur prouidere illi, cuius titulus ad quem promotus fuit, chaſmate, vel alluuione periit, vt per Hentic *n. 1.* & Imol. *n. 7.* quam doctrinam intelligo procedere ſi parens ſoluendo non ſit, *d. part. 1. alleg.* 19. *num.* 13.

6 In gloſ. *Congruam,* vlt. ibi, *ſed nunquid tenetur ſoluere decimas de tali patrimonio,* &c. Notatur ad hoc quòd de patrimonio, ad cuius titulū quis fuit ordinatus, tenetur ſoluere decimas, vt per Aloyſ. Ricc. *in praxi fori eccleſiaſt. deciſ. 605. in 1. edit. aliàs reſol. 529. in 2. edit.* quem refero ego ipſo *d. p. 1. alleg. 19. in fin.* & me citato, *ibi,* & *hic.* D. Mar. Cutel. *de donat. inter patrem, & fil. tractat. prima diſcurſ. 2. partic. 12. n.* 84.

7 In ead. gloſ. ibi, *tenetur ei ad ſupplementum.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopus tenetur etiam ſupplere titulum ordinato habenti illum, ſed non ſufficientem, vt per Imol. *hic num. 8. verſ. in gloſſ. fin.* Iacob. de Graffiis *in aureis deciſ. lib. 3. cap. 2. n.* 19. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 17. §. 3. *litt. Q. & R.*

8 In ead. gloſ. ibi, *ſed nunquid poteſt vendere patrimonium tale, videtur quòd non,* &c. Quamuis hæc gloſſ. in vltima opinione illud vendi poſſe abſolute reſponderit, tanquam rem ipſam habere videatur dum pretium habet, ex ſententia Caij *in l. quia qui pretio, ff. de vſufructu,* vt per Imol. & Abb. *hic nu.* 8. Selu. *de benef. p. 1. quæſt. 3. num.* 8. Couar *in cap. Raynaldus, de teſtam.* §. 1. *num.* 7. Redoan. *de rebus Eccleſ. non alien. rubr.* 35. *caſu* 13. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 527. *n.* 1. Garc. *reg.* 165. *num.* 7. Gutier. *canon. lib. 2. quæſt. 65. n. 10. &* 11. & alios, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *d. cap. 5. num.* 181. cum quibus tenet ante Concil. alienari poſſe ſine licentia Epiſcopi patrimonium ad cuius titulum quis fuit ordinatus. Contraria tamen opinio verior eſt, nam cùm huiuſmodi patrimonium expreſſe fuerit aſſignatum in titulum, nulla habenda eſt conſideratio illius rationis, quòd pretium ſuccedat loco rei, eo quòd facilius conſumitur pretium, quàm res immobilis, cùm pecunia ſit inter res, quæ ſeruando nequeunt conſeruari, *l. 1. §. fuit quæſitum, ff. ad Trebell.* quare ita reſoluunt Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 527. *n. 2. &* 1. Campan. *d. rubr. 8. c. 6. num.* 7. Quicquid ſit de iure, hodie per Concil. Trid. *d. cap.* 2. bona, ad quorum titulum fuit quis ordinatus, alienari non poſſunt ſine licentia Epiſcopi, ad verba ibi, *atque deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſit;* quæ verba inducunt nullitatem actus ipſo iure, iuxta tradita per me *in Rem. ff. de diction. & clauſ. diſt.* 19. *n.* 4. & ideo in propoſito talium bonorū alienationem eſſe ipſo iure inualidam reſoluunt Bellet *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de bonis cleric. §. 1. num.* 46. Nauar. *conſ.* 17. *num. 2. & 4. & conſ. 21. n. 2. de tempor. ordinat.* Flamin. *de reſignat. lib. 2. quæſt. 6. n.* 16. Nicol. Garc *d. cap. 5. num.* 176. Campan. *d. rubr. 8. cap. 6. num.* 8. Ego ipſe *d. alleg. 19. n.* 77. Illuſtriſſ. D. meus *in comment. ad cap. 1. num 19. diſt.* 70. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 527. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 750. *num. 18. in fin. tom.* 3. Fontanel. *de pactis nupt. clauſ. 5. gloſ. 1. part. 1. n.* 65. me citato D. Mar. Cutel. *de donation. inter patrem & filium, tractat. prima diſc. 2. partic. 12. num.* 74.

Quæſtio eſt in hac materia non contemnenda, an attenta eadem Conciliari diſpoſitione valeat alienatio, ſeu renunciatio patrimonij, ad cuius titulum quis Sacris fuit ordinatus, facta ſine licentia Epiſcopi, ſi tunc habeat beneficium, ſeu aliàs vnde commodè viuere poſſit? in qua affirmatiuam partem ſequuntur Flamin. *d. quæſt. 6. num.* 16. Ceuall. *q.* 527. *n.* 8. *q.* 561. *à num.* 21. Steph. Gratian *diſcept. forenſ. c.* 159. *num* 14. Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 4. quæſ.* 3. Nicol. Garc. *d. c. 5. n.* 186. Filliuc. *tom. 3. tract. 41. c. 1. num. 5. in fine, verſ. donec.* Sed contraria opinio negatiua longè verior eſt, vt adnotaui ego ipſe *d. p. 2. alleg. 19. num.* 90. quámque tuentur Vgolin. *d. tit. c. 16. §. 13. n.* 4. Cened. *pract. lib. 1. q. 11. num* 9. Campan. *d. rubr. 8. c. vlt. n. 9. verſ. & obuiam.* Mar. Cutel. *d. loco num.* 77. 9

Verùm autem ſicut quis prohibetur patrimonium ad cuius titulum fuit ordinatus, alienare, eodem modo prohibeatur permutare? Reſpondebitur affirmatiuè, vt per Steph. Gratian. *d. c. 159. num.* 3. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 10. num 35. cum ſeqq.* Rota apud Farin. *deciſ. 614. collect. 1. nouiſſ. aliàs p. 4. diuerſ.* D. Mar. Cutel. *vbi ſupra n. 81. verſ. amplio* 3. 10

SVMMARIVM.

1 *Clericus abſens per alium, vel alius magis pro ipſo poteſt inueſtiri de beneficio eccleſiaſtico.*

2 *Procurator ad capiendam poſſeſſionem beneficij poteſt laicus conſtitui; prout etiam ad renunciandum, & accipiendum beneficium eccleſiaſticum.*

3 *Mandatum ſpeciale requiritur ad capiendam beneficij poſſeſſionem.*

4 *Mandatum ſpeciale ad acceptandum beneficia eccleſiaſtica ſat dicitur, licèt ſpecialiter aliquod beneficium minimè fuerit nominatum.*

5 *Procurator quærit domino poſſeſſionem per actum fictū.*

Cap. Accedens XXIV.

Clericus abſens per alium, vel alius magis pro ipſo poteſt inueſtiri de beneficio eccleſiaſtico. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anch. Butr. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 55. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 378. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* 1

Per alium.] Etiam laicum, nam illum procuratorem poſſe conſtitui ad capiendam poſſeſſionem beneficij reſoluit Flamin. *de reſignat. benef. lib. 10. quæſt. 5. n.* 14. vbi *num.* 15. refert in Rota deciſum huiuſmodi mandatum ſtrictè eſſe interpretandum, nec ad beneficia alterius diœceſis extendendum. Sic etiam eodem modo laicus poteſt procurator conſtitui ad renunciandum, & acceptandum beneficium Eccleſiaſticum, vt per Bonacoſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 10. num. 14. pag. mihi* 184. Flamin. *d. lib. 10. quæſt. 8. n.* 35. *& quæſt. 6. num.* 14. Rebuff. *in tract. nominat. quæſt. 14. num.* 56. Illud cum Innocent. *in præſenti* menti tenendum eſt, ad poſſeſſionem capiendam beneficij, requiri 2 3

manda

mandatum ſpeciale, vt per Flamin *d.lib.* 10. *quæſt.* 6. *num.* 13. Sicut etiam requiritur ad illud acceptandum, ita vt non ſufficiat generale, Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 16. *num.* 4. *&* 5. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 486. Villalob. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 24. *num.* 15. *pag.* 611. Camil. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 66. *n.* 163. Flamin.
4 *d. lib.* 10. *quæſt.* 8. *num.* 34. vbi etiam, quòd ſat dicitur mandatum ſpeciale ad acceptandum beneficia Eccleſiaſtica, licet ſpecialiter aliquod beneficium minimè fuerit nominatum, quo caſu poterit acceptare beneficia curata, & dignitates, vt reſoluit Rebuff. *in tract. nominat. q.* 9. *num.* 6.

5 *Inueſtiri.*]Notatur ad hoc quòd per actum fictum procurator quærit domino poſſeſſionem, vt per Tiraquell. *de conſtituto p.* 2. *ampl.* 15. *a princ. & in tract. le mort, in præfat. declar.* 1. *num.* 5.

SVMMARIVM

1 *Duo vbi ad vnum canonicatum & præbendam ſunt ſimpliciter recepti, receptio non tenet, etiam interueniente Apoſt. auctoritate.*

2 *Epiſcopi poſſunt licitè, & honeſtè nepotibus ſuis, & conſanguineis pauperibus idoneis beneficium conferre.*

3 *Renunciatio beneficij facienda coram Epiſcopo debet eſſe ſine vllo pacto, modo, ſeu conditione.*

4 *Beneficia conſiſtentia in Eccleſiis non numeratis nunquam vacant.*

5 *Beneficium dicitur res ſpiritualis.*

6 *Duo ad vnam præbendam eligi non poſſunt.*

7 *Geſta contra prius iuramentum non valent in actibus ſpiritualibus, & temporalibus.*

8 *Decretum irritans ligat etiam ignorantes.*

9 *Agens auditur ſi velit probare non canonicam inſtitutionem etiam in facto.*

Cap. Dilecto. XXV.

1 PRæbendarum numerus quando eſt certus, vacante vna non poſſunt duo ad illam eligi, neque per Legatum Papæ, quia ius ſpirituale non poteſt diuidi. Et ſi electi accipiunt dimidiatos fructus, tenentur reſtituere, & electio eſt nulla. Et ſi agatur cum vno, & condemnetur, condemnatio iſta non nocet alteri electo, & alter etiam condemnari debet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Henric. Butr. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 56. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 379. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 1.

2 *Nepoti ſuo.*]Ergo Epiſcopi poſſunt licitè & honeſtè nepotibus ſuis, & conſanguineis pauperibus idoneis beneficia conferre, vnde ſe valeant ſuſtentari, vt per Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis clericorum*, §. 12. *n.* 3. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 8. *princ. art.* 11. *n.* 10. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 35. *n.* 9. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. in proœm.* §. 4. *n.* 47. Flamin. *de reſignat. lib.* 9. *quæſt.* 17. *n.* 23. quem refero Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc part.* 1. *tit.* 1. *gloſſ.* 9. *n.* 30. & iuſtam eſſe cauſam in reſeruatione penſionis expreſſam per Epiſcopum, videlicet amoris, quo E. vtpote ſuum ex fratre nepotem proſequitur, tenet Rota *deciſ.* 166. *num.* 3. *apud Farin. p.* 2. *recent.* maiorem enim charitatem, & pietatem in ſuos, quam in extraneos exercere quis debet, *cap. nō ſatis* 86. *diſt.* omni videlicet ceſſante fraude, & præſumptione, quæ pro conſanguineorum affectione ſtat, *capite quiſquis* 12. *quæſt.* 2. *cap. in canonibus* 16. *quæſt.* 1. Vnde ad hoc propoſitum elegans eſt Concil. Trident. diſpoſitio *ſeſſ.* 25. *de reformat. c.* 1. *in* hæc verba. Omnino verò eis interdicit ne ex redditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiareſve ſuos augere non ſtudeant, cùm & Apoſtolorum Canones prohibeant ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent; ſed ſi pauperes ſint, iis vt pauperibus diſtribuant: eas autē non detrahant, nec diſſipent illorum cauſa, immo quàm maximè poteſt, eos ſancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquóſque carnis affectum, vnde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium exſtat, penitus deponant.

Liberè in reſignatio.]Id eſt. ſine cōditione, pacto, vel reſpectu, vt per Nauarr. *in c. ſi quando, de reſcript. except.* 1. 4. renunciatio enim debet eſſe ſine vllo pacto, modo, ſeu conditione, aliàs ſimoniaca eſt, & nulla, vt tenent multi quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *de benef. part.* 11. *cap.* 3. *num.* 145. 3

Quod ex electorum aſſenſu de nouo creatur.]Notatur ad hoc quòd beneficia conſiſtentia in Eccleſiis non numeratis nunquam vacant, ſed confeſtim quòd titularis decidit, ſupprimuntur, expirant, & ceſſant, ac eſſe deſinunt, vt per Imol. *num.* 7. Butr. *num.* 8. Abb. *num.* 9. & omnes *in præſenti.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 9. §. 3. *num.* 9. *&* 10. Vnde Canonicus in Eccleſiis receptitiis propriè non dicitur habere ſucceſſorem, nec Canonicatus vacat, ſed extinguitur morte Canonici, & nouus conſtituitur in perſona ſequentis, vt per Ægid. *deciſ.* 13. Anchar. *in c. ſi gratioſè, n.* 5. *de reſcript. in* 6. Abb. *in cap. quoniam Abbas col.* 5. *& ibi* Felin. *col.* 3. *de offic. deleg.* Mantic. *deciſ.* 129. *num.* 1. Anton. Raguc. *de voce Canonicorum in capitulo q.* 22. *nu.* 1. Rot. *in Syracuſana Canonicatus* 1. *Februarij* 1623. coram. R. P. D. meo Pirouano. 4

Huiuſmodi ſpirituale ius.]Ergo beneficium dicitur res ſpiritualis, vt per Selu. *de benef. p.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 5. *verſ. quoad tertium*, Mandoſ. *in reg.* 22. *Cancel. quæſt.* 4. *n.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloſſ.* 2. *num.* 61. 5

Diuidi, ſeu communicari nequeat inter eos.] Notatur ad hoc quòd duo ad vnam præbendam eligi non poſſunt, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 248. *verſ. addendum*, ita vt ſi duobus ſimul beneficium conferatur, collatio ſit inualida, idem Valer. Reginald. *d. tract.* 3. *n.* 250. *verſ. tertiò*, nam diuiſio, ſeu ſectio beneficiorum prohibita eſt, Nicol. Garc. *de benef. p.* 12. *cap.* 4. *num.* 2. 6

Quod eſſet iuramento firmatum.] Notatur hic text. ad hoc quòd in actibus ſpiritualibus non valent geſta contra prius iuramentum, vt per Innocent. *hic num.* 4. Hoſtienſ. *num.* 14. *verſ. non valeat.* Imol. *num.* 29 *verſ. ſed certum eſt.* Cardin. Tuſch. *tom* 4. *verbo iuramentum, concl.* 512. *n.* 6. Sed verius eſt dicendum nullam eſſe differentiam inter actum ſpiritualem, & temporalem, ſed vtrumque eſſe validum, niſi aliunde ſit irritus, prout rectiùs tenent Butr. *num.* 11. Panorm. *num.* 17. Zabarel. *n.* 8. *oppoſ.* 5. Anchar. *num. vltim.* Henric. *n.* 10. *in præſenti*, Soar. *tom.* 2. *de relig. tract. de iuram. lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 6. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 6. *quæſ.* 2. *& lib.* 5. *cap.* 16. *quæſ.* 16. Leſſ. *de inſtit. lib.* 2. *cap.* 17. *dub.* 5. *num.* 57. Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 3. *c.* 12. *num.* 35. reſpondentes æquiparationem factam in hoc text. non eſſe in omnibus, ſed quoad hoc tantùm, vt in vtroque caſu electio ſit illicita: inſuper id fuiſſe allegatum à parte, nec illi allegationi inniti deciſionem Pontificiam. 7

Vt ſi quicquid contra id fieret non valeret.] Decretum enim irritans ligat ignorantes, vt per Couar. *practic. cap.* 9. *n.* 7. Rebuff *tom.* 1. *ad leges Galliæ tract. de reuocat. num.* 22. *pag. mihi* 264. Flamin. *de reſignat. benefic.* 8

benefic.lib.11.q.4.n.44.& 49.& alios plures,quos retuli *ad c.2.num.5.ſup.de conſtit.pag.12.& in tract.de clauſ. vſufreq.clauſ.41.n.7.cum ſeqq.*& habet oculos retro, & operatur nullitatem ab ipſo initio, & afficit omnia, quæ ſeqountur,itavt nec iuris effectum, nec iuris fomentum habeant,ex Flamin.*d.lib.11.q.7. num. 24.& 25.& lib.4.quaſt.9.num.29.& 30.*Ego ipſe *d. clauſ.40. n.4.& 5.*

9 *Propter quod inſtitutionem præfatã nullam,*&c.]Notatur ad hoc quòd auditur agens ſi velit probare non canonicam inſtitutionem,etiam in facto,vt per Maſcard *de probat conc'.13 1.n.126.* vbi *n. 127.* ex Abb. colligit quòd licèt prælatus, qui diu tolerauit ſubditũ in ſuo beneficio,non poſſit eum compellere ad oſtendendum titulum ſui beneficij, tamen poteſt in ſe aſſumere onus probandi defectum tituli.

10 In gloſſ. *Huiuſmodi clauſula.* Notatur ad hoc quòd Caoonici etiamſi in Eccleſia ſtatutus ſit certus numerus Canonicorum,& per Papam confirmatus,poſſunt, modò in confirmatione non fuerit appoſita clauſula decreti irritantis, vltra conſtitutum numerum aliquem voluntariè recipere, & tenet receptio, quia poteſt tali fauori renunciari, vt per Benedict. Capram *tom.1.communium opinion.lib.1.tit. 10. num. 30. pag.184.*

11 In gloſ. *Non obſiſtat*, vlt. ibi, *quia agendo contra vnum,non agitur de iure alterius.* Notatur ad hoc quòd ſententia lata contra vnum non nocet alteri, qui non fuit in lite, nec ei parit præiudicium, vt per Perez *l.2.prope finem in gloſſ.ſi el eſpoſo,tit.15.libro 8. pag.512.*

SVMMARIVM.

1 *Præbendæ duæ fieri poſſunt de vna vacante,ſi eius ſuperaat facultates,aliàs diuidens integrare tenetur.*
2 *Beneficiorum diuiſio prohibita eſt.*
3 *Beneficium dum vacat,poteſt ex iuſta, & rationabili cauſa in duo diuidi.*

Cap. Vacante. XXVI.

1 Epiſcopus poteſt diuidere ex cauſa rationabili vnã præbendam in duas,dum tamen quælibet portio ſit ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationẽ,alias tenetur reintegrare præbeodam diuiſam,& ſi ſint duo poſſeſſores,reintegret de primò vacaturis.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabarel. Bellam.Ioan. Andr.Imol.Anan.Hoſt.Anch.Butr.Henric.Panor. Viuian.*in ration.lib.3.iur. Pont.pag.57.*Alagoo.*in cõpend. iuris Canon.pag.379.*remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton.Aug.*collect.4.Decret.lib.3.tit.1.c.2.*

2 *Sectionem inhibeant præbendarum.*] Notatur ad hoc quòd ſectio, ſeu diuiſio beneficiorum prohibita eſt à Concil.Turonenſ.vt per Doctores citatos *ad c.maioribus 8.n.2.ſub hoc tit.*

3 *Niſi rationabili cauſa,* &c.] Notatur ad hoc quòd beneficiũ dũ vacat poteſt ex iuſta,& rationabili cauſa in duo diuidi,ſi facultates illius ſufficiant, vt per Valer.Reginale *in praxi fori pœnit.lib.30.tract.3. n. 148. verſ.addendum,*Nicol.Garc.*de benef.p.12.c.4.n.5.*Rot. *in vna Calaguritana beneficij de Ariola 18.Iunij 1593.* coram D.Gyptio.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſi mandat Capitulo vt aliquem in Canonicum recipiant,& præbendam, ſi quæ vacat, conferant, ſi mandato ſcientes alij conferunt,coguntur primũ recipere,& de redditibus Eccleſiæ loco beneficij prouidere,donec præbendam habeat.*
2 *Canonicus poteſt quis conſtitui ſine præbenda vltra numerum Canonicorum,dummodo certus non ſit auctoritate Papæ confirmatus.*
3 *Actus factus contra tacitam Principis prohibitionem valet.*

Cap. Dilectus. ij. XXVII.

Papa ſi mandat Capitulo, vt conferat alicui præbendam,quæ vacat,& Canonici alteri conferunt illam, collatio tenet, ſed tenentur acceptare præſentatum Papæ in Canonicum,& prouidere de redditibus donec præbendam aſſequatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan.Andr.Imola,Anania,Hoſt.Butr.Anchar.Henric. Panormit. Viuian. *in rationali, lib. 3.iuris Pontificij pag. 58.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 379.* remiſſiue Ximen.*in concord.par.1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal.lib. 3. ſub tit.de conceſſione præbend.cap.4* 1

Vt eum in Canonicum reciperent, &c.] Ergo poteſt quis vltra numerum Canonicorum, dummodo certus non ſit auctoritate Papæ confirmatus, in Canonicum recipi ſine præbenda, vt per Azor.*inſtit.moral. part.2.lib.3.cap.11. quaſt. 3. & quaſt. 4.* reſoluit quòd ille, qui eſt in Canonicum vltra numerum receptus, ſpe futuræ præbendæ beneficium Eccleſiaſticum non habet,nec ius in præbenda, ſed ius ad eam;& *ibi* cum Ludouico Romano dicit eum habere beneficium, quia iure percipit diſtributiones quotidianas, & habet alia iura beneficij, & *quaſt. 5.* tenet Canonicum ſine præbenda receptum ſine auctoritate, & conſenſu ipſorum Canonicorum, ſiue auctoritate Papæ,iura Canonici conſequi debere,ferendi ſcilicet ſuffragium in Capitulo,ſi ſit ſacris Ordinibus initiatus,& in choro ſedendi:vide poſita *ad c.cùm M. 9. n. 16.& 17. de conſtit.pag.21.* 2

In gloſſ.*Duxerint conferendũ.*ibi,*ſed verum eſt quòd hæc collatio tenuit,*&c.Notatur ad hoc quòd actus factus contra tacitam Principis prohibitionem valet,vt per Tiraq.*de iure mariti gloſſ.7.n.68.* 3

SVMMARIVM.

1 *Beneficium Curatum,vel perſonatum habens,ſi ſecundum ſimile receperit,vacat primum, quod ſi retinere contenderit,etiam ſecundo priuabitur. Et is ad quem ſpectat beneficij Curati collatio,licitè confert ſtatim cùm inſtitutus aliud recepit, & ſi infra ſex menſes non conferat,deuoluitur ad alium collatio,& aliter punitur.Cum ſublimibus verò, & litteratis perſonis circa pluralitatem beneficiorum incompatibilium ſolus Papa diſpenſat.*
2 *Concilium Lateran.ſub Alex.III.quando fuerit celebratum oſtenditur.*
3 *Beneficia duo curam animarum habentia iure naturali quis prohibetur obtinere.*
4 *Beneficium curatum quod dicatur,oſtenditur.*
5 *Beneficium curatum habitu tantùm eſt compatibile cũ Canonicatu requirente reſidentiam perſonalem, vel alio beneficio curato habitu,& actu ſimul.*
6 *Beneficium curatum,perſonatum, vel dignitatem habens,& recipiens ſecundum ſimile, ipſo iure vacat primum,quod & an procedat in beneficiis reſidentiam requirentibus etiam ſimplicibus, oſtenditur, num.7.*

8 *Bene.*

8 *Beneficij incompatibilis vt inducatur vacatio per aſſecutionem ſecundi, requiritur adeptio poſſeſſionis pacifica illius.*

9 *Dictio*, liberè, *importat alterius conſenſum non requiri.*

10 *Cardinales S.R.E. comprehenduntur ſub diſpoſitione huius text.*

11 *Diſpenſari poteſt per Sedem Apoſtolicam cum nobilibus circa pluralitatem beneficiorum.*

12 *Nobilitatis qualitas plurimum mouere ſolet Pontificem ad diſpenſandum.*

13 *Nobilitas in materia beneficiali conſideratur etiamſi ſolùm prouenias ex parte matris.*

14 *Nobilis vt quis dicatur ſufficit quòd vulgus, & communis hominum æſtimatio eum nobilem reputet.*

15 *Diſpenſari debet cum litteratis viris circa beneficiorum pluralitatem.*

16 *Eccleſia fauet litteratis, & amat ſapientes, quibus regitur, & ſuſtinetur.*

17 *Litterati hac tempeſtate non cognoſcuntur.*

18 *Aulicorum vita mare eſt periculoſiſſimum.*

19 *Beneficio ſecundo quis priuatur contendens retinere primum incompatibile, & tunc non eſt neceſſaria iudicialis contentio, nec monitio, ſed tantùm doloſa, ſeu malitioſa retentio.*

20 *Beneficia priora non ſtatim vacant per adeptionem Epiſcopatus, niſi poſt tempus conſecrationis.*

21 *Scientia nobilitat hominem.*

22 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt ſuper pluralitate dignitatum, perſonatuum, ſeu officiorum, & curatorum.*

23 *Beneficia plura obtinens ex diſpenſatione Papa ſine iuſta cauſa an ſit tutus in conſcientia, remiſſiuè.*

24 *Epiſcopus an diſpenſare valeat, vt quis plura beneficia ſimplicia obtinere poſſit, oſtenditur.*

25 *Epiſcopus an diſpenſare poſſit aliquem ad duo incompatibilia, quando ita ſunt ſibi vicina, vt commodè iis deſeruire poſſit, & tenues vtriuſque ſunt redditus, oſtenditur.*

Cap. De multa. XXVIII.

1 PErſonatum, vel beneficium Curatum habens, ſi aliud ſimile accipiat, ipſo iure priuatus eſt primo, & ſi contenderit illud retinere, ſpolietur etiam altero. Item is ad quem ſpectat conferre, primum beneficium, cui conuenit, conferre tenetur, & ſi differt conferre vltra ſex menſes, collatio deuoluitur ad alios, & de ſuis prouentibus cogetur ſoluere Eccleſiæ tantum, quantum conſtat fuiſſe receptum à tempore vacationis beneficij Item in eadem Eccleſia nemo præſumat habere plures dignitates, vel perſonatus, etiamſi ſint ſine cura. Item cum ſublimibus, & litteratis perſonis, quæ ſunt honorandæ maioribus beneficiis, Papa poteſt diſpenſare quando ratio poſtulat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anch. Butr. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 59.* Alagona *in compendio iuris Canonicè, pag. 372. & tom. 3. repetit. in iure Canonico ad lib. 5. Decretal.* Ioan. Quintin. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateranenſ. ſub Innoc. III. *cap. 29* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 4.*

2 *In Lateranenſi Concilio.*] Sub Alexand. III. *cap. 15.* quod celebratum fuit anno Domini 1178. aſſiſtentibus 274. Epiſcopis vt refert Anaſtaſ. Germon. *animaduerſionum iuris lib. 2. cap. 1.* Illud verò, ex quo deſumptus eſt text. *in præſenti*, aliud fuit poſtea celebratum eodem loco anno ſalutis 1215. ſub Innocent. III.

vt ſuprà dixi ad *ad cap. 1. num. 3. de Summa Trinit.*

Vt nullus diuerſas dignitates, &c.] Chriſtianæ Reipublicæ Eccleſiæ vniuerſalis ſtatui, animarúmque ſaluti perniciſiſſimū eſt, pluriúmque ſanctorum Doctorum ſententiis contrarium plura beneficia aggregare, ex quo plura incommoda & dāna naſcuntur, quæ recenſet Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 176.* quapropter multis de cauſis iura interdixerunt pluralitatem beneficiorum, & quatuor recenſet tex. *in cap. clericus 21. q. 1.* & alias colligit Azor. *inſtit. moral. q. 2. lib. 6. cap. 10. q. 11.* quia quemadmodum vna mulier non poteſt duos, vel plures ſponſos habere, *cap. 1. de ſponſa duorum*, nec vnum corpus duo capita, quia eſſet mōſtrum, *c. quia pleriſque, de offic. Ordin.* ſic nec Eccleſia duos, vel plures Curatos, *c. cùm non ignores, hoc tit.* & in Eccleſia vnus debet eſſe Sacerdos, & Rector, qui curam habeat, *cap. in apicibus 7. q. 1. c. ſicut vir 21 q. 2.* ſicè contra non debet vnus duas Eccleſias habere, colliguntur hæc ex Maſcard. *de probat. concluſ. 46. princip. curam animarū, num. 5. cum ſeqq.* Gonzal. *regul. 8. Cancel. gloſſ. 6. à n. 44.* Vnde iure naturali prohiberi, ne quis plura ſimul beneficia obtineat, quæ iure diuino aſſiduam beneficiarij præſentiam requirant, reſoluunt Cartuxan. *de vita Chriſti p. 2. cap. 68. §. 1. fol. 113.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. q. 73.* Azor. *d. lib. 6. cap. 12. q. 5.* Valer. Reginald. *d. tract. 3. n. 177.* Vide Thom. Catip. *lib. 1. apum cap. 19. pag. 6. 7. & 10.* qui non paucos plura beneficia poſſidentes infeliciſſima morte extinctos, & idcirco damnatos eſſe commemorantes allegat, refert Sigiſb. Scheuicau. *de eccleſiaſticorum vitas & moribus lib. 2. c. 32. in fine.* 3

Beneficium curam habens animarum.] Curatum beneficium dicitur illud, cui ſingulariter & principaliter præficitur clericus ad curam fori pœnitentialis neceſſariò exercendam per ſe, vel per temporalem Vicarium, vt per Rebuff. *in tract. nominat. quæſt. 16. num. 7. cum ſeqq.* Flamin. *de reſignat. lib. 2. quæſt. 1. num. 107. cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 6. à num. 34.* Vnde licèt curam habere dicatur, ac per conſequens curatum beneficium, qui curam habet iuriſdictionalem, etiam fori exterioris, vt reſoluunt citati *ad cap. dudum 54. num. 12. ſupr. de elect. pag. 139.* tamen hæc non ſufficit ad inducendā incōmparibilitatem, de qua *in præſenti*, vt tenet Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 133. num. 29. cum ſeqq.* Sic etiam non dicitur beneficium curatum, nec vti tale regulandum illud, quod non eſt actu curatum, ſed tantùm habitu, veluti quia populus ſit deſtructus, & omnes parochiani aliqua ex cauſa mortui ſunt, & eſſe deſierint, licèt Eccleſia parochialis ſemper firma maneat, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. ſuper ætate, verſ. etiamſi curàm habeat animarum, in princ. & in tract. nominat. quæſt. 6. num. 23.* Duen. *reg. 61. num. 4.* Gutier. *alleg. 8. n. 7.* Maſcard. *de probat. concl. 589. n. 5.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 6. n. 89.* & 90. Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. q. 9.* vbi etiam reſoluit quòd ſi quis ad hanc Eccleſiam promoueatur, non tenetur intra annum ad Sacerdotium aſcendere, ſi tamen parochiani, quia fortè captiui erant, redierint, parochialis Eccleſia quaſi iure poſtliminij ad ſua iura & bona reuertatur, ac proinde is, qui ipſi præeſt, debet intra annum computandum ab eo tempore, quo Eccleſia cœpit parochianos habere, ad Sacerdotium aſcendere, quod etiam aſſerit Zerol. *in praxi Epiſcopi, part. 1. verbo beneficia, §. 4. verſ. ſecundum dubium*, & nuncupatim quod beneficium curatum habitu tantùm ſit compatibile cum Canonicatu requirente reſidentiam perſonalem, vel alio beneficio curato habitu, & actu ſimul, tenēt Capt. *cōm. conc. 9. n. 74.* Burſ. *conſ. 352.* 4

*n.*23.*lib.*4.Hoied.*de incompat.benef. p.*1. *cap.*13.*n.*10. & *cap.*16.*n.*16.& *cap.*18.*n.*19.Mar Anton. *var. reſol. lib.*1.*reſol.*53.*n.*4 Vbi enim indiſtinctè de cura animarũ mentio fit,ſemper intelligitur de cura actuali, non verò de habituali,vt reſoluit Capr.*dicta concl.*90. *n.*78.& fuit dictum *in Vicen.Prioratus* 2. *Martij ann.* 1622.corã Illuſtriſſ.Patriarcha Manzanedo. Declara plures Eccleſias Curatas poſſe ſimul retineri ex diſpenſatione Epiſcopi cauſa ſaltem vtilitatis,vel neceſſitatis Eccleſiæ, ſi adeò tenues ſint,vt ſingulæ proprium non poſſint Sacerdotem alere,probat text. *in c.ex cam.*ſe,*de ætate,& qualit.& in c.vnio,in fin.*10. *q.*3. notauit gloſſ.*ibi verbo commutatur,*gloſſ.*in ſum.*11.*q.*1. & poſt.Sot.*de iuſtit.lib.*3.*q.*6.*art.* 3.*verſ. primus caſus,* communem teſtatur,& comprobat Ioan.de Lignano *de plural. benef. in princ.*Hoied.*de incompat.benef.p.*2. *c.*5.*a princ.*Alphonſ.gloſſat.antiq.*ad reg.* 52. *Cancel. de diſpenſat.ad duas parochiales, ſtatim in princ.* Rot. *deciſ.*484 *p.*1 *diuerſ.*Cùm enim clericos inſeruiẽs Eccleſiæ de ipſius redditibus debeat ſuſtentari,*c.cùm ſecundùm de præben.*& vna Eccleſia nõ ſufficiat ad huiuſmodi ſuſtentationem, meritò duæ aſſignari poſſunt. Ex quibus autem coniecturis tenoe conſ[illegible] ſit beneficium,vide Menoch.*de arbitr.caſu* 216.*n.* 12.*cum ſeqq.*Verùm iam aliud in Curia practicatur,vt *in vna Vrbeven.Canonicatus Leoden.diœceſis* 5 *Iulij* 1610.coram Reuerendiſſimo D.Coccino, vbi non obſtante exiguitate diſtantiæ,& tenuitate fructuum parochialis & canonicatus,quos quidã ex diſpenſatione Epiſcopi poſſidebat,de mente S.Congregat.Conc.Trid. tentum fuit eos cadere ſub incompatibilitate, & ſi vtrumque retinere pergeret, eſſe vtroque ipſo iure abſque alia admonitione priuatus.Ita refert Ioan.Cochier *in comment.ad reg.*52.*Cancel.à.n.*4.*pag.* 477.*cũ ſeq.* Deinde declara plura curata licitè retineri vbi vnum ex altero dependet,quia ſcilicet ei vnitum eſt, vt optimè probat *cap.dudum* 54.ibi,*niſi vna pendeat ex altera,de elect.*vbi dixi.Denique declara pluralitatem beneficiorum prohibitam eſſe quando vtrũque habeatur in titulum,nam vnum in titulum & alterum in commendam licitè retineri probat text *in d. cap. dudum,ibi,vnam intitulatam, & alteram commendatam,*vbi addidi.

6 *Eo ſit ipſo iure priuatus.*]Probat hic text.quòd ſi habens beneficiũ Curatum,aut Perſonatum,vel dignitatem receperit ſecundum ſimile,ipſo iure vacet primum,& ſi illud retinere contenderit, etiam ſecundo [illegible]etur,vt per Bernard.*in pract.cap.*49.*in nouiſſ.edit.* [illegible].Spin *in ſpeculo teſtam.gloſſ.*3.*à n.*74.Viu. [illegible] *communium opin.lib.*1.*tit.*9.*n.*6.*pag.*182.Flamin. *de* [illegible] *lib.* [illegible] *q.*1. [illegible] 5 late Flores de Mena *var.lib.*2. [illegible] Azor.*inſtit.moral.part.*2.*lib.*7.*c.* 16. *q.*9. Cardin.Tuſch.*tom.*2.*lit.C.concl.*44.*num.*8.Monet.*de optione canon.cap.*6.*q.*6.*n.*69.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*30 *tract.* 3.*n.*309.Nicol.Garc.*de benef.p.*11.*c.*5.*n.*7.quæ quidem pœna aucta, & declarata fuit per Ioan.XXII *in ſua Extrauag. Execrabilis,de præbẽ.* vnde Oldrad *conſ.*165.*Thema*, quem refert Cardin. Tuſch.*tom.*1.*lit.A.concl.*4.*n.* 8.ait text. *in præſenti* loqui ſolùm in Curatis beneficiis,quòd per aſſecutionem ſecundi vacat primum, ac proinde non habere locum ſi obtinens Curatum aſſequatur ſecundum incompatibile,quia eſt in electione obtinentis alterum ſibi benè viſum dimittere. Sed iam hodie innouatus eſt text.*in præſenti* per Concil.Tridẽt.*ſeſſ.*7.*de reform. cap.*4.vbi decretum eſt, quòd quicunque de cætero plura curata, aut alias incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica,ſiue per viam vnionis ad vitam,ſeu commendæ perpetuæ,aut alio quocunque nomine, & titulo contra formam ſacrorum Canonum, & præter-

tim conſtitutionis huius text.recipere, ac ſimul retinere præſumpſerit beneficiis ipſis iuxta huius conſtitutionis diſpoſitionem ipſo iure etiam præſentis Canonis vigore priuatus exiſtat, quod decretum adducit Nicol. Garc. *d.cap.* 5. *num.* 76. vbi *num.*77 reſpondet alteri decreto eiuſdem Concilij *ſeſſ.* 24. *de reformat.cap.*17.quod priori *in d.cap.* 4. aduerſari videbatur,vt loquatur de pluribus parochialibus, aut aliàs incompatibilibus beneficiis ante Concil. obtentis.

Amplia,principalem huius text.concluſionẽ procedere in eo,qui vi occupauit, ſeu ſcienter iniuſtè ſe introdit in beneficio curato, vel è conuerſo. Conſtat enim non eſſe conſentaneum habere meliorem conditionem illum,qui inuaſor eſt,quàm illum qui iuſtè ingreditur,& ita in ſpecie eſt text. qui reddit rationem,*in c.cum,qui* 18.*hoc tit.lib.*6.Rot.*deciſ.*3.*n.* 2. *de reſtit.ſpol.in nou.*Rebuff.*in praxi tit.de miſſione in poſſeſſionem à princ.*Hoied *cap.*5.*num.* 20.quod intellige, niſi violentus occupator incontinenti relinquat poſſeſſionem ſecundi beneficij,quia ea,quæ incontinẽti fluunt,videntur ineſſe,iuxta text.*in l.eſta,ff.ſi certum petatur,*quod aduertimus procedere,etiamſi prius beneficium tale ſit ad cuius titulũ fuerit ordinatus, vel aliter de illo diſponere,vel renuntiare non poſſit,iuxta Concil.Trident.*ſeſſ.*1.*de reform.c.* 2. id tamen non euincit quod illud non amittat per ſecundi obtentionem violentam, per quam legis beneficio alienatio neceſſaria inducitur,& fit diſpoſitio,arg.text.*in l.*1.*ff. de fundo dotali,& in l.alienationes* 13.*ff.familiæ herc.*iũctis reſolutis per Molin.*de primog.lib.*4.*cap.*8.*à princ. & cap.*9.*num.* 8.

Amplia ſecundò,etiamſi expreſſè fiat proteſtatio, quòd non intendit dimittere perſonatum, vel curatum beneficium priùs obtentum. Patet ſi expendas huiuſmodi vacationem ex ipſius poteſtantis voluntate non induci,ſed ab ipſa iuris diſpoſitione, contra quam proteſtatio nihil operatur,ex reg.text.*in l.nemo poteſt ff.de legat.* 1. & ita gloſſ. *verbo renunciare*, *in Clem gratia,de reſcript.*

Quæſtio eſt non contemnenda,an in beneficiis reſidentiam requirentibus,etiam ſimplicibus, vel aliàs quomodolibet incompatibilibus, per illud decretum Concilij *d. cap.* 4. inducatur vacatio primi ipſo iure per adeptionem ſecundi?io qua de rigore iuris negatiuè eſſe reſpondendũ aſſerunt Nauar.*conſ.*17.*de præbend.* Sayr.*in floribus deciſionũ ſub eod.tit.deciſ.*38.Flores de Mena *d.q.*13.*à n.*5.& plures alij citati à Nicol. Garc.*d.cap.*5.*n.* 80. Verùm contrariam ſententiam, & ſic partem affirmatiuam tenet Hoied.*de incompat. benef.cap.*9.*n.* 5.dicens quòd per text.*in præſenti*, qui loquitur in Curatis & dignitatibus,& Perſonatibus, extenditur ex d.decreto Concilij ad quæcunque beneficia incompatibilia;nã,vt dicitur *in deciſ.*483.*p.*1. *diuerſ.* Concilium *ibi* loquitur de quibuſcunque incompatibilibus vigore quorumcunque Canonum, nec ſe reſtrinxit ad hunc text. quia dicit *præſertim*, quæ dictio eſt ampliatiua,& implicat idem in aliis,& includit alia,iuxta ea,quæ dixit *de dictionibus vſufreq. dict.*277.& hoc eſt,quod denotant illa verba, *iuxta ipſius conſtitutionis diſpoſitionem,etiam præſentis Canonis vigore,*&c.quaſi dicat,beneficia quæcunque incõpatibilia vacant ipſo iure per aſſecutionem ſecundi, iuxta diſpoſitionẽ text.*in c.multa,*ſed quia ille nõ loquitur in quibuſcũq; incompatibilibus,etiam vigore præſentis Canonis illum extendentis ad quæcunque incompatibilia,vacẽt,refert,& ſequitur Nicol. Garc. *d.c.*5.*à n.*91.quæ quidẽ ſententia approbata fuit per ſacr. Illuſtr.Card.Congregat.Conc.Trident.interpretum,vt doceri teſtes nobis ſunt Nicol.Garc.*d. cap.*5. *num.*84. 7.

n.84. in 6. declar. Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarr., lib. 4. tit. 8. l. 2. de benefic. incompatib. n. 17. Monet. de optione canonica, cap. 6. n. 70 Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 393. in 1. edit. & reſol. 332. n. 11. in 2. edit. atteſtantes S. Congregat. cenſuiſſe in beneficiis requirentibus reſidentiam, aut aliàs quocunque modo incompatibilibus, etiamſi Canonicatus ſint, induci vacationem primi ipſo iure per adeptionem ſecundi pacificè poſſeſſi. Addentes præcipuè Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 381. in 3. & 4. declar. & Armendar. d. loco num. 43. & 44. eandem ſacr. Congreg. cenſuiſſe detinentem Canonicatus duos ſimul abſque diſpenſatione Apoſt. per triennium, & vltra, vtroque ipſo iure eſſe priuatum, in tantum quòd poſſeſſor vtriuſque Canonicatus ex regul. de triennali, poſſeſſionem tueri, & defendere non poſſit, quæ adduco ego ipſe de officio, & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 62. à num. 28. & vide adducta per Mar. Antoniu. variar. reſol. lib. 1. reſolut. 90.

8 Receperit.] Ergo ad inducendam vacationem primi beneficij incompatibilis per aſſecutionem ſecundi, non ſufficit collatio ſola, & acceptatio eius, ſed requiritur adeptio poſſeſſionis pacificæ ſecundi, vel quòd per prouiſum ſtet quominus eam adipiſcatur, ita Flamin. de reſignat. lib. 3 quæſt. 1. num. 1. 9. Nicol. Garc. d. cap. 5. à num. 100. Ferentil. in annot. ad deciſ. 16. Buratti, num. 18. Rot. in Calaguritana beneficij de Brentauilla 13. Martij 1615. coram bonæ mem. Buratto, nec hæc vacatio prioris impeditur per pacificam ſecundi poſſeſſionem, ſi illud prius ſit litigioſum, non enim requiritur quòd vtriuſque, ſed tantùm ſecundi habeatur pacifica poſſeſſio, Leſſ. de inſtit. lib. 2. cap. 34. num. 24. Nicol. Garc. d. cap. 5. n. 107. & 108. Quæ quidem poſſeſſio ſecundi pacifica debet eſſe nõ ſolùm de facto, ſed etiam de iure, id eſt, non litigioſa, ſed abſque controuerſia iuris & facti iudiciali, & extraiudiciali, Hoied. d. tract. cap. 13. num. 80. Flamin. lib. 4. q. 1. num. 130. Azor. p. 1. lib. 7. cap. 16. q. 9. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 105. Seraphin. de iſ. 1214. vbi habetur quòd ad effectum vt non teneatur quis dimittere primum beneficium, ſufficiunt moleſtiæ etiam extraiudiciales, & de facto, & idem dicit deciſ. 997. num. 2. & deciſ. 853. num. 3. addem. ad Greg. XV. deciſ. 451. n. 12. Anton. Maſſobr. in ſua praxi habendi concurſum requiſit. 1. dub. 6. ſecundum Romanam impr. & Ioan à Cochier in reg. 51. Cancel. num. 9. ac etiam intelligenda eſt non de poſſeſſione ſterili, ſed fructuum, vel maioris partis eorum, ego ipſe d. par. 3. alleg. 57. num. 201. Azor. d. cap. 16. q. 7. Seraphin. deciſ. 953. n. 1. & plures per Nicol Garc. d. cap. 5. n. 113. Ex ea ratione, quia beneficiarius non habet in totum pacificam beneficij poſſeſſionẽ, niſi quando fructus beneficij per ſe, vel per alium nomine ipſius percipiuntur, in quibus terminis loquitur text. in cap. ſi tibi conceſſo, hoc tit. lib. 6 & in ſpecie reſoluunt ibi Franc. n. 4. Caſſad. dec. 9 de cauſa poſſeſſ. Staphil. de litteris gratia tit. de ſtatu, & qualitate benef. §. huiuſmodi num. 14. Hoied. de incomp. benef. p. 1. cap. 13. num. 78.

9 Liberè.] Hoc verbum importat, alterius conſenſum non requiri, excluditque illius requiſitionem ſine impedimento, vt per Chald. Pereira de renon. emph. q. 8. num. 10.

10 Vt in eadem Eccleſia nullus, &c] Etiamſi ſit S. R. E. Cardinalis, quem quidem ſub diſpoſitione huius text. comprehendi tenent Flamin. lib. 12. quæſt. 4. n. 10. Azor. d. part. 2. lib. 4. cap. 3. quæſ. 4. vbi tamen aduertit in Cardinalibus iuſtam ſubeſſe cauſam, vt Romani Pont. indulgentiam ab huiuſmodi legibus ſoluti plura eccleſiaſtica conſequantur beneficia, & lib. 6. cap. 12. quæſ. 5. aſſerit quòd ſola Cardinalitia dignitas iuſtam cauſam præbet, vt Cardinali plura beneficia conferantur,

Circa ſublimes.] Notatur ad hoc quòd cum nobilibus circa beneficiorum pluralitatem diſpenſari poteſt 11
per Sedem Apoſtolicam; verbum illud, ſublimes, id eſt nobiles interpretantur Tiraquel. de nobilit. cap. 20. n. 13. & alij apud Aloyſ. Ricc. in praxi aurea reſol. 446. num. 7. Nobilitatis enim qualitas plurimùm mouere 12
ſolet Pontificem ad concedendum gratias, & ad diſpenſandum, Menoch. conſil. 321. num. 20. quæ quidem nobilitas in materia beneficiali conſideratur, 13
etiamſi ſolùm proueniat ex parte matris, vt per Azeued. l. 19. num. 13. tit. 1. lib. 1. nona recop. & ex Hoieda, ac Caſſan. reſoluit Cened. ad Decretal. collect. 150. num. 7. In materia verò diſpenſationis in impedimentis matrimonium dirimentibus neceſſaria eſt nobilitas ex parte patris, Sanch. de matrimon. lib. 8. diſp. 19. num. 6. ſufficit autem, vt quis dicatur nobilis quòd 14
vulgus, & communis hominum æſtimatio eum nobilem reputat, Menoch. de arbitr. caſu 670. num. 40. & de præſumpt. lib. 6. pr. 60. Maſcard. de probat. concluſ. 1094. num. 8. Gutier. practic. lib. 4. q. 17. num. 5. Nobilitas autem de qua in hoc text. an ſit illa, quæ moribus, & virtutibus acquiritur, an autem illa, quæ à ſanguine ortum habet, optimè tradit Gambar. de offic. & poteſt. Legati de latere, lib. 7. ex num. 259. cùm plus nobilitet aliquem ſcientia, & propria virtus, quàm ſanguis, & protapia maiorum, ſecundùm Dec. in cap. clerici num. 54 de iudic. Tiraquel. de nobilit. cap. 4. & 5. Camill. Borrel. in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum rubr. 6. litt. T. Sarnien. lib. 1. ſelect. cap. 15. num. 6. Perez l. 1. gloſſ. nobleza, tit. 1. lib. 4. Ordinam. Azeued. ad Curiam Piſan. lib. 1. cap. 12. num. 13. & ad lib. 1. nona recopil. tit. 7. l. 8. num. 1. & vera nobilitas ſit quæ ex virtute alicuius prouenit, Caſſan. in conſuet. Burgund. rubr. 4. §. 19. num. 19. & ego ipſe de officio, & poteſt. Epiſcop. part. 1. tit. 2. gloſſ. 17. ex num. 11. Vnde Simanch. de primog. lib. 3. cap. 23. pulchre contendit aduersùs eos, qui cùm nulla ingenij laude floreant, nulla vitæ dignitate, & nullo amplitudinis fructu, ità tamen inani nobilitatis nomine ſibi blandiuntur, ac ſi è cœlo delapſi fuiſſent, & ij cùm ab omni laude ſint alieniſſimi, maiores ſuos in ore ſemper habent. Vide Torreblanc. de magia lib. 3. de criminum punit. cap. 12. ex n. 16.

Et litteratas perſonas.] Notatur ad hoc quòd cum 15
litteratis viris diſpenſari debet circa beneficiorum pluralitatem, vt per Rebuff. de benefic. tit. de diſpenſat. ad plura beneficia à n. 43. & de priuileg. ſcholaſt. priuil. 39. Gambar. de officio legati lib. 5. an legatus poſſit plura beneficia vni conferre, n. 137. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 4. num. 26. Aloyſ. Ricc. d. reſol. 446 num. 1. Bellet. diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 4. num. 13. Mench. illuſtr. cap. 25. num. 31. vbi dicit quòd nobilis non virtuoſus, non præfertur ignobili excellenti virtutibus. Ludou. Gom. in reg. de annali quæſt. 36. num. 3. Staphil. de litteris gratia forma 32 ex ſpecial. num 3. Benius de priuileg. Iuriſconſ. part. 2. priuileg. 32. vbi n. 2. ſubdit ſcientiam ſine gradu Doctoratus ad diſpenſandum, non inducere, quia hodie moribus receptum eſt non diſpenſari cum litteratis niſi habeant gradum Doctoratus, Licentiaturæ, ſiue Bacchalaureatus in Theologia, vel Iure Canon. vt concludunt Rebuff. d. tit. de diſpenſatione ad plura beneficia, n. 44. Gambar. d. lib. 5. num. 138. Aloyſ. Ricc. d. reſol. 456. num. 5.

Eccleſia enim fauet litteratis. Flamin. de reſignat. 16
lib. 7. quæſt. 3. num. 78. & ſapientes, cap. Epiſcopus 41. diſtinct. Marc. Anton. Genuenſ. in practic. ab. eccleſ. quæſt. 621. Ego ipſe de officio, & poteſtate Epiſcopi,

part. 3. alleg. num. 2. per quos mundus illuminatur, Flamin. *lib. 4. cap. 11. num.* 17. Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. in prælud. n.* 88. & Eccleſia Dei regitur, & ſuſtinetur, ac proinde illis maximè indiget, Abb. *hic num. 5. & 7.* Felin. *in cap. ſi quando, num. 7.* vbi Nau. *ı recept. 16. n. 5. ſup. de reſcript.* Hieron. Giach. *in conſil. ſyndicatus nu. 67. & 71.* Carol. de Graſſis *in d. prælud. num. 63. cum ſeqq.* Beller. *d. §. 4. num.* 8. Ego ipſe *d. alleg. 46. num.* 1. Sed eò deuenit, eò creuit ambitio, eò animarum
7 exigua cura, vt meritò cum Poeta dicere valeamus,

Fit via vi, rumpunt aditus, dignóſque repellunt.

Quid verò eſt quòd tot ignari ſpretis Doctoribus audiuntur, niſi quòd in ſacra Pagina rectè dicitur futurum eſſe quòd homines adorabunt talpas, & veſpertiliones. Planè abſurdum, & illud incredibile quod de noctua fertur, & apud plures accidit. Illa enim cum nihilo cæteris volucribus ſit ſapientior, neque ſpecioſior, ſed talis, qualem ſcimus, quando fortè vocem emittit triſtificam, proſúſque inſuauem, circumſiſtunt aliæ aues, immo ſi eam tantùm vident, partim propè aſſident, partim in gyro circumuolant. Hoc ego cum Dione Philoſopho aues facete puto in contemptum vilitatis, & infirmitatis, ſed alij dicunt quòd aues circumſtantes noctuæ noctuam admirentur. Quomodo autem fit, vt non magis pauonem admirentur ita pulchrum, & varium, ac ſemetipſum extollentem, pennarúmque pulchritudinem oſtentantem, quando delicias erga femellam agit; infrengens caudam, & circumſtatuens ſibi vndique tanquam ſpecioſum theatrum, aut pictura quadam cœlum ſyderibus diſtinctum imitantem, quin & reliquo corpore admirandum, propemodum quaſi aurum cæruleo metallo mixtum eſſet? at neque pauonem ſeſe accuratè ornãtem his omnibus modis aues videre cupiunt; neque luſciniæ quicquam audientes vocem antelucano erga eam afficiuntur: quin neque cygnum amplectuntur propter muſicam, ne tũ quidem cùm cantat nouiſſimam cantionem in extrema ſenecta præ voluptate, & rerum in vita moleſtarum obliuione, proſpera ſibi imprecans, ſimul & deducens abſque dolore ſemet, vt par eſt, ad mortem minimè moleſtam. Sic multi quoque cùm tot amœna habeãt, vel habere poſſint ſpectacula, varióſque pauones, nempe in Theologia, & vtroque iure inſignes, qui pennas ſcientiæ ſuæ percutiendo ſicut pauones ſonum non iniucundum ſuis ſcriptis mundo præbeant: illi, inquam, his relictis, noctuam conueniunt ignorantem, & inſipidam. Apud permultos experimur illud Gregor. *moral.* exponentis illud *Iob. 12. Deridetur iuſti ſimplicitas.* vbi ait Huius mundi ſapientia eſt cor machinationibus regere, ſenſum verbis velare, quæ falſa ſunt vera oſtendere, quæ vera ſunt falſa demonſtrare, hanc qui ſciunt cæteros ſuperbiendo deſpiciunt; hanc qui neſciunt, ſubiecti & timidi in aliis ipſum mirantur: hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab aliis mala multipliciùs reddere, cùm vires ſuppetunt nullis reſiſtentibus cedere, cùm virtutis poſſibilitas deeſt, quicquam per malitiam explere non valet, hoc in pacifica bonitate ſimulare.

Omnes igitur ad ſcientias ſolidas hortor, fugere
18 verò huiuſmodi ſtultam ignorantiam. Gentiles aſſeuerunt Mineruam à Ioue genitam, quam etiam Virginem pingebant, per quod occulto Dei iudicio innuitur ſcientiam ab altiſſimo Deo prouenientem, honeſtam, caſtiſſimámque, fore à terrenis liberam; non enim ſapienti conuenit aulicorum vita, mare eſt periculoſiſſimum. Quot enim fretum, tot metus, tantámq; varias habere putatis agitationes fluctuum quantas agitationes, & quantos æſtus habet inſtitutio aulicorum? Quanta, per Deum immortalem, pericula? vbi à ſummo gradu ad infimum intereſt nihil, vt monet Tacitus. Quanti metus? vbi duo iſta nexu quodam ſociantur, honor & odium, vt ait Seneca. Quantæ fraudes? vbi malitia ipſa ſuſpecta eſt, vt canit Ennius. Quantæ cogitationes? vbi fortuna imperat, & eſt domina campi, vt Romanus loquitur. Quantà denique miſeriarum veſtigia? vbi Seianæ illæ Clytiæ, Syllanæ naues, quæ felicitatis auram ſuis quaſi velis conſtringebant, eodem ſublatæ vento, quo deiectæ inter fluctus, luctúſque ſpirante aurea, ſuſpirãte auro, mare ſorbentes, adſorptæ à mari, magnum ſcopum ſpectantes, ad magnorum ſcopulum infregerunt. Fugienda ergo ſunt à litteratis omnia, quæ eorum mẽtem perturbare poſſunt, nam, vt inquit Origen. *hom. 91. ſuper Leuit.* quamdiu quis permixtus eſt turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur, nec Deo, nec litteris vacat: inſignes igitur viri appellantur in ſacris litteris ſuis vacantes: vnde *Iud. 6.* Angelus Gedeoni apparuit in propria domo granum mundanti; & dixit, *Dominus tecum, virorum fortiſſime?* Magnumne quid eſt granum mundare? voluit Spiritus ſanctus oſtendere quòd qui ſuis ſegregatim vacat fortiſſimus, laudabilis magis eſt, quàm cæteri, & commendandus.

Aduertendum maximè eſt quod text. *in præſenti*, dum dicit diſpenſationem circa pluralitatem beneficiorum eſſe faciendam cũ perſonis nobilibus, & litteratis, nonnulli intelligunt diſiunctiuè, vt per Felin. *in cap. cum adeò, de reſcript.* Abb. *in cap. dudum, il 2. n. 26. de elect.* ita vt ſit ſẽſus, poterit diſpẽſari circa ſublimes perſonas, & iterum poterit diſpenſari circa litteratas perſonas, ex eo quòd diſpoſitio reſpiciens plura determinabilia ex æquo debet illa determinare, ex reg. text. *in l. nam hoc iure, ff. de vulgari*, iuxta quod videtur dicendum ſolùm nobilitatem ſine litteratura ſat eſſe ad diſpenſandum, ex Felin. *vbi ſuprà.* Iuuat quod dictio *&*, in medio poſita diuerſitatem continere videtur, vt per citatos *in meis remiſſ. de diction. & clauſulis dict. 93. num.* 14. Quæ tamen expoſitio ſuſtineri non poteſt, ſecundùm Cened. *d. elect.* 18. *n.* 7. & conuincitur ex eo, quia in promotione ad beneficia curatà attento iure præſcripta eſt litteratura, non verò nobilitas, ex *cap. cum nobis. 19. de elect.* adeò vt collatio facta illiterato ſit nulla, ex *dict. cap. cùm nobis, & cap. cùm in cunctis, §. inferiora. de electione*, notant omnes *in cap. graue nimis, hoc tit.* Facit præterea, quia ex hoc text. deprehenditur non ſufficere ſolam nobilitatem ad diſpenſandum, ſed cùm ratio poſtulauerit, vt text. dicit, quæ ratio ſuadet deberi interuenire ſcientiam, vnde dicendum eſt ſolam nobilitatem non includere vt ſola ſufficiat ad diſpenſandum. Nec refragatur ſi dicatur fruſtra hîc conſiderari nobilitatem, cùm adhuc litteratura exigatur: reſpondetur enim hîc expendi nobilitatem & litteraturam copulatiuè ad hoc vt nobilis ſimul cum litteratura præferatur illi, qui nobilis non fuerit, veluti ſi petat ſecum diſpẽſari in altero curato beneficio retinendo cum priori; tunc enim ſi eandem diſpenſationem petat nobilis eodem tempore ex æquo litteratus, tunc potiùs cum nobili erit diſpenſandum, & ſic conſideratur nobilitas in hoc text. vt cum mediocri ſcientia ſufficiat ad diſpenſandum, argumento text. *in d. l. nam hoc iure*, vbi alioquin extiterit ratio, quæ cadat in vtilitatem communem, vel neceſſitatem vtriuſque curati beneficij; quæ nobilitas non quælibet conſideratur, ſed magna interuenire debet, id enim importat verbum *ſublimes*, de quo *in hoc text.*

Per

Per Sedem Apoſt. poterit diſpenſari.] Ergo Epiſcopi diſpenſatio circa pluralitatem beneficiorum non ſufficit. Ratio eſſe poteſt, quia Epiſcopus diſpenſari non valet contra Concilij generalis conſtitutionem, ex gloſſ. recepta *verbo cum ſe facultas obtulerit, in c. dilectus 19. hoc tit.* tradunt Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſatione ad plura beneficia, n. 29.* Couar. *de ſponſalibus part. 2. cap. 6. §. 10. num. 11.* & conſtat pluralitatem beneficiorum obuiare conſtitutioni Conc. Lateranenſ. de quo *in c. quia nonnulli, de clericis non reſid.* facit text. *in cap. Ordinarij §. ſi verò, de officio Ordin. lib. 6.* ibi, *ſuper hoc erit ad Sedem Apoſt. recurrendum,* iuncta deciſ. tex. *in l. 1. C. de legibus.* Sed obſtat *cap. ſanctorum 70. diſt.* ibi, *licèt enim Epiſcopi,* &c. & per illud Epiſcopum poſſe diſpenſare circa pluralitatem beneficiorum, reſoluunt Abb. *in ca. exigenda, §. quia verò, à n. 39. hoc tit. & in practica, num. 19.*

Propter quod ſunt qui diſtinguant inter beneficia ſimplicia, & inter beneficia curata, vt in prioribus poſſit Epiſcopus diſpenſare, non ita in poſterioribus, prout referunt Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſ. ad plura num. 12. & 20.* Steph. *de litteris gratiæ tit. de formis expectatiuarum, § ſecunda forma, num. 4.*

Sed pro declaratione notandum eſt diſpenſationem dupliciter fieri poſſe, primo modo ob neceſſitatem, & vtilitatem vtriuſque Eccleſiæ, principaliter, & immediatè, veluti quando Eccleſiæ tenues ſunt, & neutra ſatis eſt ad alendum miniſtrum, vel ſubeſt alia cauſa æquè grauis. Secundo modo contingit diſpenſatio ob honorem, & prærogatiuam perſonæ principaliter, & ſecundariò vtilitas vel neceſſitas conſideratur in ea diſpenſatione, prout *in hoc text.* Priori modo attento iure antiquo, & nouiori poſſe Epiſcopum diſpenſare in beneficiorum pluralitatem, iuxta hunc text. qui in hac ſpecie non eſt correctus, quod ſentit text. *in cap. eam te, de ætate,* patet ſi expendas data correctione reſultare dilatationem, quæ Eccleſiis maximum præiudicium poſſet irrogare, quod eſt inconueniens, & hoc ſi ſpectas communem Doctorum reſolutionem, cùm ſecus ſit attentis S. Congreg. & Rotæ deciſionibus, de quibus *ſuprà* memini, & nõ ſic dicas poſteriori modo; licèt enim attento iure antiquo, & per text. *in d. cap. ſanctorum* Epiſcopi diſpenſatio admittatur, non tamen attento iure nouiori prædicta diſpenſatio admittitur in beneficiis de quibus agit text. *in præſenti,* qui eo caſu diſpenſationem Sedis Apoſt. requirit ſicut in aliis. Vnde iam colligitur text. *in d. cap. ſanctorum* attento nouiori iure non procedere quando diſpenſatio primò, & principaliter reſpicit honorem & prærogatiuam perſonæ diſpenſatæ, ſecus ſi principaliter, & immediatè vtilitatem Eccleſiæ contineat, ita Abb. *in d. §. quia verò, n. 40.* & in hoc text. vbi Imol. *num. 23.* Rebuff. *d. tit. de diſpenſatione ad plura beneficia, num. 30.*

Cùm in hac materia à pari procedant Legatus de latere, & Epiſcopus, iam colliges Legatum de latere poſſe ſimiliter diſpenſare circa prædictam beneficiorum pluralitatem, argum. text. *in cap. 1. de officio Legati,* & ita in effectu dicit communem ſententiam Rebuff. *d. tit. de diſpenſat. ad plura beneficia, n. 15.* dummodo non ſint vniformia ſub eodem tecto, gloſſ. *verbo vacauit, in Clem. vlt. de præbend.* Hoied. *de incomp. benef. p. 2. c. vlt. num. 13.*

Aduertendum in hac materia diſpenſationem circa beneficiorum pluralitatem intelligendam eſſe de duobus primis beneficiis, *cap. ordinarij, de offic. ordin. lib. 6. c. non poteſt, hoc tit. eod. lib.* vbi Anchar. *n. 1.* Domin. & Franch. *n. 5.* Mandoſ. *ad reg. 8. Canc. quæſt. 7. n. 4.* Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſat. ratione ætatis, verbo illáque ſimul dimittere.* Ioan. à Coch. *in reg. 51. Cancel.*

num. 16. Hoied. *d. cap. vlt. num. 73.* nam cùm diſpenſatio circa beneficiorum pluralitatem non perſonam diſpenſati, ſed aliud reſpiciat, meritò extinctis, & dimiſſis duobus beneficiis, non exiſtit diſpenſatio, ac proinde de illis primis intelligenda eſt, vt habetur *in d. cap. Ordinarij, & in d. cap. non poteſt.* iuuátque reg. *l. boues 89. §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* Dubium tamen eſt vtrùm prædicta iura procedant quando duo priora beneficia, quæ quis ex diſpenſatione obtinebat, cum aliis permutantur? Partem affirmantem tenet gloſſ. *in cap. Ordinarij, verbo ea qua,* quam Doctores *ibid.* ſequuntur, & pluſculis argumentis defendit min. *in d. cap. non poteſt, § illud autem, n. 9. de præbend. lib. 6.* Ioan. Andr. *in c. 1. de filiis Presbyter.* Verùm contrarium, immo poſſe quem virtute diſpenſationis beneficia permutata retinere, meliùs mihi probatur, arg. text. *in l. filio 28. §. 1. ff. de condition.* vbi conditio concepta in vnam rem includit aliam, quæ in illius locum ſucceſſit, facit reg. text. *in l. enim, qui. §. qui iniuriarum, ff. ſi quis caut.* iunctis reſolutis per Tiraq. *in d. §. hoc ſermone, in princ. à n. 28.* Bald. *in cap. dudum, lib. 2. n. 2. de elect.* Palat. *in rubr. de donat. inter. §. 4. n. 3.* Vame. *conſ. 16. num. 30 de elect. vol. 1.* Nec obſtat d. gloſſ. *verbo ea, qua,* procedit enim in terminis text. *ibid.* ſcilicet vbi plura beneficia incompatibilia ex diſpenſatione obtinenti nouum aliud beneficium confertur, & vt collatio valeat oportet quòd diſpenſatio ad ea retinenda oſtendatur, vel quòd priora omnino dimittantur, & in hac ſpecie ait gloſſ. quòd non ſufficit illa per viam permutationis dimittere ad effectum vt retentis, quæ per permutationem obtinentur, collatio effectum ſortiatur, & ita non loquitur gloſ. vbi quis ſolummodo intendit ea retinere, quæ in locum priorum ex titulo permutationis ſubrogantur, nec contra formam *d. cap. Ordinarij* nouum aliud beneficiũ prætenditur, in qua ſpecie gloſ. eſt intelligenda; vnde cùm in noſtro caſu priora beneficia retinere poſſit, nec dimittere teneatur, poterit etiam & illa retinere, quæ per permutationem in priorum locum ſubrogantur.

In gloſſ. *Contenderit.* ibi, *ſi enim ante litis conteſtationem deſtiterit,* &c. Quamuis ex ſententia huius gloſſæ iuxta hunc text. vt quis priuetur etiam ſecundo beneficio contendens retinere primum incompatibile, requiratur monitio, vel quòd retineat vſque ad litis conteſtationem, tamen hodie attenta diſpoſitione Conc. Trid. *d. cap. 4.* ibi, *retinere præſumpſerit,* non videtur neceſſaria iudicialis contentio, nec monitio, ſed tantùm doloſa, ſeu malitioſa retentio; vt reſoluunt Flores de Mena *d. quæſt. 13. num. 4.* Nicol. Garc. *d. c. 5. n. 95 & 96.* quicquid contrarium videatur velle Rot. *deciſ. 484. num. 4. part. 1. diuerſ.* 19

In gloſſ. *Poſt receptionem.* ibi, *fallit in epiſcopatu, quia non ſtatim vacant priora beneficia, niſi poſt tempus conſecrationis.* Vide Doctores citatos *ad cap. cùm in cunctis, n. 19. ſup. de elect.* vbi volui allegare Nic. Garc. *de benef. p. 11. c. 6. à princ.* & non *p. 1.* prout *ibi* typographi incuria poſita ſunt. 20

In gloſſ. *Sublimes.* ibi, *& ita ſcientia nobilitat hominem.* Ita Bellet. *d. § 4. num. 16.* nam litteratæ perſonæ æquiparantur nobilibus, & ſublimibus, Abb. *hic n. 5.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 4. num. 27.* Bellet. *d. § 4. num. 17.* 21

In gloſſ. *Per Sedem Apoſt.* ibi, *ex eo quòd dicit per Sedem Apoſt. patet à contrario ſenſu quòd per alios in talibus non poteſt diſpenſari.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopus diſpenſare non poteſt ſuper pluralitate dignitatum, perſonatuum, ſeu officiorum, & curatorum, ſolùm enim Papam diſpenſare tenent multi, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc *d. cap. 5. num. 337.* tetigi *de offic. & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 61. n. 18.* 22

23 Vtrùm autem obtinens plura beneficia ex diſpenſarione Papæ ſine cauſa rationabili ſit tutus in foro conſcientiæ, vide eundem Garc. *d. cap. 5. num.* 378. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 289.

24 In ead. gloſſ. ibi, *circa alia beneficia poſſunt* [*Epiſcopi diſpenſare ſicut prius.* Latè an Epiſcopus diſpenſare valeat vt quis plura beneficia ſimplicia habere poſſit, tractaui *d. alleg.* 62. *per totam*, in quo dubio [certum eſt ante Concilium Trident. licuiſſe] plura beneficia aliàs non incompatibilia etiam vltra duo tenere vſque ad congruam ſuſtentationem, Nauar. *conſ.* 10. & 19. *num.* 2. *ſub hoc tit.* Flamin. *de reſignat. lib.* 3. *quæſt.* 1. *num.* 141. Nicol. Garc. *d. cap.* 5. *num.* 306. difficultas eſt an ſtante Concil. Trident. *ſeſſ.* 24 *de reform. cap* 17. id liceat? ſed videtur non licere vltra duo beneficia vni conferre, ex illis verbis *Quod quidem, ſi ad vitam eius, cui confertur, honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſufficiens*, &c. de Epiſcopi ſcilicet indulgentia, quia quãdo Canon permittit aliquid fieri, & perſonam non præſcribit, ad Epiſcopum id pertinere oſtendit, iuxta ea, quæ dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 33. *num.* 21. Et ideò habenti vnum beneficium, quod non ſufficiat ad eius ſuſtentationem, poſſe Epiſcopum aliud conferre declarauit ſacra Congregat. vt teſtantur Nicol. Garc. *d. cap.* 5. *num.* 310. *in* 1. *declar.* Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.* 4. *tit.* 7. *de benef. incompatib. nu.* 32. *& ſeq.* Minimè tamen eiuſdem Epiſcopi indulgentia, & auctoritate poterit quis habere duo beneficia ſimplicia, ſi vnum illorum ſufficiat ad vitam clerici commodè ſuſtentandam, nec plura vltra duo, etiamſi ambo ad victum idem non ſufficiant, vt reſoluunt Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9 *quæſ.* 3. & plures, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *d. cap.* 5. *à num.* 371. quid autem ſit de ſtylo Curiæ, & conſuetudine Hiſpaniæ, dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 62. *n.* 8. *cum ſeqq.* Vtrùm verò Epiſcopus diſpenſare poſſit aliquem ad duo incompatibilia quando ita ſunt ibi vicina, vt commodè eis deſeruiri poſſit, & tenues vtriuſque ſunt redditus? quæſtio fuit dubia, in qua hodie, quidquid ſit de iure communi, negatiuè cenſuit ſacra Congreg. Concilij Trident. *in vna Viſeron. Canonicatus Leodien. diœceſ. de anno* 1610. vt refert Ioan. à Cochier *in comment. ad reg.* 51. *Cancell. à num.* 7. *pag.* 478.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſionem à beneficiorum collatione incurrit ille, qui poſt ſecundam correctionem indignis beneficia confert, & n.* 2.

3 *Electio facta de digno omiſſo digniore tenet.*

4 *Beneficia perſonis benemeritis, & idoneis ſunt conferenda.*

5 *Concilium Prouinciale non iudicat Archiepiſcopum.*

CAP. Graue nimis. XXIX.

1 QVi poſt primam, & ſecundam monitionem factam à Concilio Prouinciali adhuc culpabiliter confert beneficia indignis, ſuſpendi debet per ipſum Concilium à beneficiis conferendis, & ab eodem Concilio inſtitui perſona idonea, quæ interim conferat beneficia, Circa Capitula, quæ delinquunt, idem ſeruari iubetur, ſed circa Metropolitanum delinquentem Concilium denunciet ſuperiori, & relinquat eius arbitrio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 61. Alagona *in compendio Canon. pag.* 380. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innoc. III. *cap.* 30. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *tit.* 2. *c.* 5.

Concilium generale Lateran. de quo *in hoc text.* à beneficiorum collatione ſuſpendit eos, qui poſt ſecundam correctionem indignis beneficia conferunt, innouatum per Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de reform. cap.* 3. vbi ſtatutum eſt, vt inferiora beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curam animarum habentia, perſonis dignis, & habilibus conferantur ſub ea pœna, quòd aliter facta collatio, ſiue prouiſio omnino irritetur: & Ordinarius collator pœnas conſtitutionis Concilij generalis, de quo *in hoc text.* ſe nouerit incurſurum; cuius quidem Concilij Tridentini diſpoſitio, & collationis, ſiue prouiſionis irritatio intelligenda eſt de collatione facta indigno, non autem de illa, quæ fit digno prætermiſſo digniore, vt intelligit Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *quæſt.* 52. *art.* 5. & Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 7. *cap.* 6. *num.* 74. electio facta de digno omiſſo digniore tenet, vt per Couar. *in reg. peccatum part.* 2. §. 7. *num.* 2. *in fine, verſ. his denum, & num* 3. Perez *l.* 2. *tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 150. Mench. *illuſt. cap.* 28. *num.* 2. Bobadil. *in ſua politica lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 76. Gunzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *num.* 129. a 3

Idoneos aſſumant, &c.] Notatur ad hoc quòd perſonis benemeritis, & idoneis ſunt beneficia conferenda, vt per Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *à princ.* Epiſcopi igitur debent conferre beneficia iis, quibus & morum honeſtas, & litterarum ſcientia ſuffragatur, vt text. habet, & ex illo colligit Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali* §. 4. *n.* 47. conferens enim illiterato, & indigno vltra ſuſpenſionis pœnam, de qua *in præſenti*, non ſolùm peccat mortaliter, *cap. miramur* 61. *diſt. cap. quid eſt manus* 78. *diſt.* Cou. *in reg. peccatum* §. 2. §. 7. *num.* 8. Syueſt. *verbo reſtitutio* 3. §. 5. Cardin. Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 8. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *cap.* 106. *n.* 4. & 5. ſed etiam tenetur ad reſtitutionem intereſſe Eccleſiæ, quam læſit, ex prædicta mala collatione reſultantis. Dec. *in cap. cùm in cunctis, in princ. num.* 16. *de elect.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de pœnis contra collat. indig. conferent. num.* 8. & 9. Tolet. *d. cap.* 4. *nu* 8. Quare Epiſcopus attentè debet rimari qualitates oppoſitorum, vt dignioribus beneficia poſſit conferre, quas vt percipiat legat quæ ſcripſi *de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 3. *alleg.* 60. *num.* 101. *cum ſeqq.* idem habere locum in patronis qui debent præſentare dignos, & idoneos, ex hoc text. colligit Vincent. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *cap.* 4. *num.* 174. O vtinam in hac Curia in diſtribuendis beneficiis Illuſtriſſimi Cardin. Tonti Salubertima ſeruaretur inſtitutio, qui prout mihi nuntiatum fuit, dum Sanctiſſimi D. Pauli V. fel. mem. Datarius extitit, ad vocationes beneficiorum non omnes concurrentes admittebat, ſed illos tantùm, quos ex multis adſtantibus, à ſe aliquibus moralis Theologiæ propoſitis interrogationibus, & capta de vita, & moribus, ac Curiali reſidentia quali quali informatione, ad hoc dignos iudicabat, aliis penitus excluſis, ex quo eueniebat, vt qui ſcientia, & aliis requiſitis non pollebant, concurrere cum dignioribus non auderent. Multos video contra almam Vrbem latrare, quoniam qui domi manentes inſignes videbantur, Romæ pro nihilo habentur, ſed mirum non eſt, nec propterea iure dolent, quemadmodum enim terræ flumina, quamuis ampla & profunda nomen amittunt mare ingreſſa; ita & Doctores 4

domi

domi clari, & inter ſuos egregij Romanam adeuntes Curiam inter maiores nomen amittunt.

5 *Fideque de hoc in prouinciali Concil.*&c.]Notatur ad hoc, quòd Concilium prouinciale non iudicat Archiepiſcopum,nec cognoſcit de eius perſona, & ſtatu ad effectum iudicandi, ſed admonendi, vt ſe corrigat,& ſi obſtinatus ſe corrigere nollet, ad effectum denunciandi Summo Pontif. vt per Steph. Quarant. *in ſum.Bullarij, verbo Concilium prouinciale. verſ.quare.*Sanch.*de matrim.lib.*8.*diſp.*17.*num.* 15.

6 *Et hoc ipſum circa Capitula*, &c.] Notatur ad hoc, quòd diſpoſitio loquens de Prælatis, maximè in materia pœnali,non extenditur ad Capitula, vt per Rebuff.*in concord.tit.de collat.§.præfatique Ordinarij, in verbo,quibuſcumque,*Gonzal.*ad reg.*8.*cancel.gloſ.*37.*n.* 16.& citatos per me *de appellatiua verb. vtriuſque iuris ſignif.appell.*3.*num.*1.

SVMMARIVM.

1 *Rector Eccleſiæ, non obſtante conſuetudine Epiſcopi, vel patroni, debet de redditibus Eccleſiæ ſufficientem habere portionem.*

2 *Epiſcopus non poteſt vni conferre beneficium,& ſibi, vel nepoti reſeruare penſionem.*

4 *Parochialis non debet ita grauari vt illius Rector non poſſit ex eius redditibus viuere.*

5 *Beneficium vt dicatur curatum requiritur vt illius rector exerceat curã nomine proprio,& non alieno.*

6 *Canonicatum,ſeu dignitatem habens,cui ſit vnita acceſſoriè,& in perpetuum parochialis, debet reſidere in Canonicatu,ſeu dignitate,& non in parochiali, ac habere ætatem,quam requirit Canonicatus, & non parochialis.*

7 *Vicarij perpetui in parochialibus vnitis quando, & quomodo deputandi ſint,oſtenditur.*

8 *Iudicis monitio requiritur in factis,& diſpoſitionibus negatiuis,vt quis in pœnam incidat.*

9 *Verba,*ipſo iure, *pœnam irrogant abſque aliqua priuationis ſententia.*

Cap. Extirpandæ. XXX.

1 PArochialium Preſbyteris eſt danda portio ſufficiens vt viuant, non obſtante quacumque conſuetudine Epiſcopi,vel patroni,aut alterius. Colligũt ex Ordinar.Abb.antiq. Innoc.Collect. Zabarel. Bellam.Ioan.Andr.Imola, Anan. Hoſtienſ. Butr. Anch. Panorm.Rebuff. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontiſ. pag.*62.Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*380. deſumitur ex Concil. Lateran.ſub Innoc.III. *cap.*32 remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*2.refertur ab Anton. Auguſt.*collect.*4.*Decretal. lib.*3. *tit.*2. *cap.*6.

2 *Prouentus ipſarum, ſiue penitus vendicantes*, &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus non poteſt vni conferre beneficium,& ſibi,vel nepoti, vel famulo, vel alteri reſeruare penſionem,vt per Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.* 30. *n.*247.

3 *Qui altario ſeruit.* &c.] Vide poſita *ad cap.cum ſecundum,num.*2.*ſuprà hoc tit.*

Portio Presbyteris ipſis ſufficiens, &c.] Vide poſita ad *cap.de monachis* 12. *ſup.hoc tit.*Parochialis enim nõ debet ita grauari,vt illius Rector non poſſit ex redditibus viuere,vt per Flamin.*de reſig.lib.*6.*q.*2.*n.*22.

§. Qui verò.

Parochialem Eccleſiam habens non per Vicarium, ſed per ſe ipſum, illi deſeruire debet, niſi ſit annexa dignitati,vel præbendæ, ob quam ipſe debeat ſeruire in maiori Eccleſia, quia tunc tenetur Vicarium idoneum, & perpetuum canonicè inſtitutum in Parochiali habere,ac proinde ei aſſignare congruam,fructuum portionem, alioquin illa eſt priuatus, & alij idoneo conferenda, & Vicarius in ſuo ordine debet ſeruire.Colligunt Doctores in principio text.citati.

Sed per ſe ipſũ illi deſeruiat.[Notatur ad hoc,quòd vt beneficium dicatur Curatum, requiritur vt illius Rector exerceat curam nomine proprio, & non alieno,vt per Gonzal *ad reg.*8.*Cancell.gloſſ.*6.*n.*40.quem refero ego ipſe *de officio,& poteſt. Epiſcopi p.* 3. *alleg.* 57.*n.*159. 5

Niſi fortè dignitati,&c.]Notatur ad hoc,quòd habens Canonicatum,ſeu dignitatem, cui ſit vnita parochialis acceſſoriè, & perpetuò, debet reſidere in Canonicatu,ſeu dignitate, & non in parochiali, vt per Nicol.Garc. *de benefic.part.*12. *cap.*2. *num.*23. & cenſuit Sacra Congregat.apud eundem Garc. *part.* 5. *cap.*2.*num.*179.*declar.*12. & ſufficit, vt prouiſus ſit conſtitutus in ea ætate, quam requirit Canonicatus, ſeu dignitas, cui parochialis acceſſoriè reperitur vnita, vt per Galet.*in margarita caſuum conſcient. verbo canonicatus* 5.*verbo Parochus.* Gonzal.*ad reg.* 8. *Cancell.gloſ.*9.*num.*4.Nicol. Garc. *d. p.* 12. *cap.*2.*num.*26. Aloyſ.Ric.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt.reſol.*12.*in* 2. *edit.* 6

Idoneum, & perpetuum habeat Vicarium.] In noua diſpoſitione Concilij Trident.*ſeſſ.*7.*de reformat.cap.*7. ſancitum eſt,vt Ordinarij deputare poſſint Vicarios perpetuos in quibuſcumque beneficiis curatis, quæ vnita reperiuntur Eccleſiis Cathedralibus, Collegiis,& Monaſteriis, non obſtantibus priuilegiis, & exemptionibus quibuſcumque, quæ verba comprehendunt quæcumque monaſteria exempta,& Eccleſias quomodocumque eidem,& eorum menſę vnitas, vt comprobant Nauarr.*conſ.*11.*n.* 9. *de ſtatu monach.* Flores de Mena *variar.lib.*2.*quæſt.*10.*num.*39. Nicol. Garc.*de benefic.part.*11.*cap.* 2.*à num.*5.vbi *num.*9. elegans refert Illuſtriſſ.Cardinal.reſponſum; qui re diligenter diſcuſſa hoc ipſum formaliter declararunt,ſicut etiam poſſe eoſdem Vicarios perpetuos ab Ordinariis conſtitui, etiamſi in littera vnionis expreſſa ſit clauſula, vt poſſint deſeruire per Vicarios amouibiles; quod tamen intellige de litteris, quæ ante Concil. Trident. emanarunt, non ita ſi poſt illud ſub ea clauſula fuerunt cõceſſa cum Nicol.Garc. *loco proximè citat.* Aduertendum tamen eſt, quod propter Concil. Trident. *in d. cap.* 7. in illis verbis, ibi, *etiam perpetuos,niſi ipſis*, &c. Sacra cenſuit Congregat. relinqui arbitrio Epiſcopi an ponere perpetuum Vicarium in Parochialibus vnitis Archidiaconatui, ſeu aliis dignitatibus, vel Canonicatui,teſte Nicol.Garc. *d.part.*11.*c.* 2. *n.* 9. Vnde ego tenebam in his Parochialibus vnitis acceſſoriè, & in perpetuum alicui dignitati deputare Vicarios temporales, vel perpetuos, ſolum pendere ex Ordinariorum arbitrio, ac proinde principalem Rectorem ſiue perpetuus,ſiue temporalis ſit Vicarius,non poſſe in animarum cura ipſius Parochialis ſe intromittere defectu tituli, quem ad illam immediatum non habet; iuxta doctrinam Felin.*in cap.poſtulaſti,num.*1.*verſ. & hoc videtur,de reſcript.*quia iſta erectio de Vicaria ad nutum in perpetuum facta auctoritate Epiſcopi ex facultate ſibi conceſſa per Concil. *in d.cap.*7. non alterabat vnionem iam factam quoad exercitium curę, vel modum prouidendi, vt optimè dicit coram Caualer.*deciſ.* 595.*n.* 2. *in fine*, tum quia ſi perpetuus Vicarius abſoluit Rectorem ab exercitio curæ, ita vt ipſe Rector eam exercere nec debeat, nec poſſit, 7

Felin.*hic n.15.verſ.ex quo ſequitur*,Azor.*inſtit. moral. part.2.lib.3.c.9.quæſt.2.ad finem*,Seraphin.*deciſ.*1009.*num.*5.eodem ferè modo abſoluere debet in his terminis Vicarius temporalis,quia reſpectu principalis idem habet miniſterium & exercitium, cùm de iure communi in hoc caſu deberet eſſe perpetuus, vt hic text.habet,*& cap.ad hæc,de officio Vicarij.& cap.* 1. *de capellis monach.lib.*6.Epiſcopus hoc caſu patiens eũ eſſe temporalem,non ex hoc poteſt transferri actualis cura in principalem , qua careret ſi Vicarius fuiſſet perpetuus,vt reſoluunt Felin. Azor. &, Seraphin. *locis proximè citatis* , quia tamen de hac re conſultus omnia , quæ ad hanc materiam facere videbantur, adduxi *ad c.vlt.de officio Vicarij*,ideò ad illud Lectorem remitto,vbi multa in noua quæſtione non iniucunda inueniet.

Canonicè inſtitutum , &c.] Notatur ad hoc quòd Eccleſiæ parochiales vnitæ conferuntur ad nominationem Rectoris principalis,& nominatus approbatur ab Epiſcopo,vt per Nicol.Garc *de benefic.part.* 9. *cap.*2.*num.*289.Rot.*deciſ.*798.*n.*5.*part.*1.*diuerſ.* quod etiam procedit tam ſtante diſpoſitione Concil Trid. *ſeſſ.*24.*de reformat.cap.*18.ex Nicol.Garc.*d.c.*2.*n.*191. *& ſeq.*quàm etiam poſt diſpoſitionem Bullæ Pij V. ſuper Vicariis *in Bullario noue conſt.*47.§.*quarto* , vt latè per Rot.*deciſ.*710.*num.*2.*& deciſ.* 777. *n.* 1.*p.* 2. *recent.*Dicta autem Bulla Pij.V.quæ incipit, *Ad exequendũ,in verſ.volumus*,ſic ait *Volumus inſuper,& ita mandamus quòd dicti Vicarij perpetui non ad liberã Ordinariorum electionem,ſed ad nominationem illorum,in quorum Eccleſiis vnitis ponentur,cum ipſorum Ordinariorum,ſeu eorũ Vicariorũ prauio examine & approbatione deputentur*;& ideo iam hodie in eiuſmodi Vicariis perpetuis Parochiatum vnitarum concurſus nullatenus neceſſarius eſt in eorum prouiſionibus,ſed dumtaxat ad nominationem , ſeu præſentationem illorum,quorum dignitati,monaſterio,vel Eccleſiæ vnita ſunt,& annexa deputandos,& inſtituendos eſſe reſoluunt Gutier.*conſ.*44.Gonzal.*gloſ.*5.§.3.*ex n.*19.latè Salgado *d.cap.*9.*num.*159.

8 *Se ſciat auctoritate huius Decreti priuatum.*]Ex hoc text.colligit Innocent.*hic col.*1.quòd in factis, & diſpoſitionibus negatiuis ad hoc vt quis in pœnam incidat,requiritur iudicis monitio , de quo vide Cald. Pereira *in l.ſi curatorẽ,verbo,vel aduerſarij dolo,n.*79. *col.penult.& de empt.cap.*29.*num.*20.Surd.*de aliment. tit.*8.*priuil.*64.*n.*8.*& tit.*9 *q.*26.*n.*39.*cum ſeqq.*Farin.*in praxi crimin.p.*1.*q.*34.*num.*128.

9 In gloſ.*Priuatum.*ibi,*& ita ſine aliqua admonitione priuatus eſt.*Notatur ad hoc,quòd verba,*ipſo iure*,pœnam irrogant abſque aliqua priuationis ſententia,vt per Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gloſ.*56.*n.* 33.vbi *nu.*34. reſoluit participium præteriti temporis regulariter pœnam ipſo iure inducere,& citat Tiraq. *in l.ſi vnquam,verbo reuertatur,à n.*32.Vide *in tract.de diction. vſufreq.dict.*178.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi non debent Eccleſias , vel decimas à laicis ſine diœceſanorum conſenſu recipere, excommunicatos,vel interdictos ad diuina admittere, in Eccleſiis quoque quæ ad eos non pleno iure pertinent, inſtituere,vel diſtituere,ſed præſentabunt Diœceſanis ad eas viros idoneos.*

3 *Vnio vbi eſt facta ſimpliciter monaſterio,ſeu collegio, intelligitur ſine læſione iur. Epiſcopalis,& parochialis*

4 *Inſtitutio ad Epiſcopum pertinet in Eccleſiis,quæ ad religioſos pleno iure non pertinent.*

Cap. In Lateranenſi. XXXI

Regulares pro Eccleſiis , quæ ad ipſos pleno iure non pertinent,præſentare debent viros idoneos inſtituendos Epiſcopis.Idonei autem ſunt , quos vel conuerſatio aptos reddit,vel probabile teſtimonium Prælatorum commendat,qui Epiſcopis de cura plebis reſpondeant,Regularibus verò de rebus temporalibus reddant rationem,nec eos amouere audeant inconſultis Epiſcopis Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent.Collect.Zabarel.Bellam.Ioan. Andr. Imol.Anania,Hoſtienſ.Butr.Henric.Anchar. Panormit.Viuian.*in rationali lib.*3.*iuris Pontificij*, *pag.*63. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*381.remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.deſumitur ex Concilio generali Lateranen.ſub Innoc.III.*c.*61.&refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decretal.lib.*3.*tit.*2.*c.*7. 1

In Lateranenſi Conc.]Sub Alex.III.*cap.*9.cuius initium eſt,*Cùm & plantare*,& habetur *in cap.*3.§ *in Eccleſiis,de priuileg.*vbi latè dixi *pag.*346.*& ſeq.* 2

Quæ ad ipſos pleno iure non pertinent.] Ergo vbi vnio eſt facta ſimpliciter monaſterio,ſeu collegio,intelligitur ſine læſione iuris Epiſcopalis, & parochialis,*cap.*1.*de relig.domib.* ac proinde debet præſentari Vicarius perpetuus inſtituendus ad Epiſcopo in parochiali vnita,vt habetur *in præſenti,& in c.de monachis,ſup.hoc tit.*reſoluunt.Rip.*lib.*2.*c.*18.*n.*1.*&* 3.Prob. *ad Monach.in cap ſuper eo, n.*19.*hoc tit.lib.*6.vnde audiendus non eſt Rebuff.*in praxi benefic.tit.de Vicariis perpetuis,num.*6.vbi affirmat poſſe inſtitui Vicarium perpetuum,ſeu temporalem , prout placuerit collegio,monaſteriòve, citans falsò in eam rem gloſ. *in Clement.*1.*verbo ad menſam,de exceſſ.prælat.*quæ tamẽ loquitur vbi vnio fuerit facta pleno iure , nempè quoad ſpiritualia , & quoad temporalia , quo caſu temporalis Vicarius inſtitui poterit. 3

Epiſcopis inſtituendos Presbyteros repræſentent.] Ergo in Eccleſiis,quæ pleno iure non ſpectant ad religioſos,inſtitutio ad ipſos non pertinet , ſed presbyteri ab illis præſentati ab Epiſcopo ſunt inſtituendi, ex quo à contrario deducitur ſecus eſſe dicendum in Eccleſiis,quæ pleno iure eis ſubiiciuntur,vt formaliter probat text.*in d.Clement.*1.*verſ. quidem præterea, de exceſſ.Prælat.*vbi notant omnes , & Roch.*de iurepatron.verbo competens,quæſt.vlt.* 4

SVMMARIVM

1 *Abſens cauſa ſtudij in ſacra Pagina iuſtè percipit in abſentia fructus ſui beneficij , non autem diſtributiones quotidianas,& n.*2.

3 *Diſtributiones quotidianæ non ſunt fructus , nec veniunt appellatione fructuum.*

Cap. Licèt. XXXII. *Honor.* III.

Abſens cauſa ſtudij in ſacra Pagina iuſtè percipit in abſentia fructus beneficij ſui,non autem diſtributiones quotidianas.Colligunt ex Ordinar.Abb. antiq.Innocent.Collect.Zabarel.Bellam. Ioan.Andr. Imola,Anania , Butr. Hoſtienſ. Henric. Panormit. Viuian.*in rationali lib.*3.*iuris Pontific.pag.*64. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*381. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumũt Horat.Lut.*de priuileg.ſcholar.priuileg.*100.Couarr.*lib.*3.*variar.cap.*13.Henriq.*conſil.*13.Stephan.Gratiã. *diſcept.forenſ.cap.*166.*num.*17.Gonzal. *ad reg.*8. *Cancell.* §.7.*proœm.num.*179.Proſp.de Auguſtino *in addit. ad* 2

Quarantam

Quarantam *in ſumma bullarij, verbo reſidentia*, Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 495. *in* 1. *edit. alias reſol.* 386. *n.* 3. *in* 2. *edit.* Late Monet. *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quæſt.* 10. *concl.* 1. & 2. vbi *n.* 23. refert Sacram Congreg. decidiſſe abſentiam cauſa ſtudiorum etiam obtenta licentia à Sede Apoſt. non excuſare ab amiſſione tertiæ partis detractæ à Conc. Trident. *ſeſſ.* 21. *de reform. cap.* 3. Sed de ratione dubitandi in hoc text. non abs re erit inueſtigandum, quatenus in eius prima parte indulgere videtur Pontifex Archidiacono Eboracen. abſenti cauſa ſtudij in Theologia, vt fructus ſuæ præbendæ, ei integrè miniſtrentur, cùm hoc generaliter conceſſerit text. *in c. vlt. de magiſtris*, cui obiectioni occurrit Abb. *hic num.* 4. ideo in hoc text. impetratum fuiſſe ab Archidiacono priuilegium, vt abſens cauſa ſtudiorum percipere poſſet fructus ſuæ præbendæ, vel quia nondum emanauerat, *d. cap. vlt.* id ex iure communi concedens; quia de facto moleſtabant Canonici ei reſpondere de ſua præbenda; vel etiam ad cautelam, quia plus ſolet timeri, quod ſpecialiter iniungitur, *cap. aduerſus, de hæret.* refert Monet. *d. quæſt.* 10. *num.* 3. vbi *à num* 4. *cum ſeqq.* an ſtudens iuri Canonico, vel ciuili percipiat in abſentia fructus ſuæ præbendæ, de quo etiam Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.* 31. vbi ſoluit diſpoſitionem huius text. procedere etiamſi quis ſtudeat iuri ciuili, vel Grammaticæ, & *n.* 3. dicit abſenti cauſa ſtudiorum deberi quotidianas diſtributiones, ſi Eccleſia nihil aliud habet, quàm menſam groſſam, quæ in fine anni diſtribuitur.

3 *Nolumus tamen, vt quotidiana diſtributionis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quotidianæ diſtributiones non ſunt fructus, nec veniunt appellatione fructuum, vt per Couarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 13. *num.* 1. *circa princip.* Pute. *part.* 1. *deciſ.* 239. & *deciſ.* 289. *n.* 3. *in* 1. *edit.* Gutier. *conſ.* 8. *n.* 2. Viuian. *tom.* 2. *communium opinion. lib.* 9. *tit.* 34. *num.* 14. *pag. mihi* 566. Rebuff. *in tract. congrua portionis num.* 86. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 1. *quæſt.* 2. *n.* 30. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 74 *art.* 4. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *c.* 7. *q.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 7. *proœm. num.* 154. *cum ſeqq.* latè Nonet. *de diſtribut. quotid. p.* 1. *q.* 6. *à princip.* vbi *n.* 10. reſoluit priuilegium alicui conceſſum de percipiendis fructibus beneficiorum ſuorum in abſentia, non comprehendere diſtributiones quotidianas, & *nu.* 12. etiamſi haberet, cum ea integritate, qua perciperet ſi in Eccleſia reſideret. Plures refero egoipſe *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.* 103. *n.* 12. *cum ſeqq.* quibus addo Salgado *de protect. Regia tom.* 1. *p.* 4. *c.* 9. *n.* 73. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus propter paupertatem præbendarum Eccleſiæ Cathedralis eis annectere poteſt capellas, reſeruata ipſorum presbyteris congrua portione, & n.* 2.

3 *Capituli conſenſus in vnione præſtandus poteſt poſt ipſam interuenire.*

4 *Concil. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 15. *non concedit facultatem vniendi menſæ Capitulari, ſed tenuibus præbendis ſingulorum capitularium.*

Cap. Expoſuiſti. XXXIII.

1 Epiſcopus propter paupertatem præbendarum Eccleſiæ Cathedralis, eis annectere poteſt capellas, reſeruata ipſorum Presbyterorum congrua portione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 65. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 381. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2.

2 De qua re adeſt noua deciſio Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 15. in hæc verba. In Eccleſiis Cathedralibus, & collegiatis inſignibus, vbi frequentes, adeóque tenues ſunt præbendæ ſimul cum diſtributionibus quotidianis, vt ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui pro loci, & perſonarum qualitate non ſufficiant, liceat Epiſcopis cum conſenſu Capituli, vel aliquot ſimplicia beneficia, non tamen Regularia, iis vnire, &c. Super quo Concilij decreto aduertit Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 178 *num.* 30. Capituli conſenſum poſſe poſt vnionem interuenire, 3
& nullitatem illius ob defectum conſenſus Capituli à nullo poſſe opponi, cum hæc exceptio illi ſoli concedatur. Paritérque aduertendum eſt huiuſmodi vnionem eo modo fieri debere, vt ſingulis præbendis ſingula beneficia vniantur, non omnibus ſimul indiſtinctè vnum, aut plura, idem Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 274. *nu.* 34. *in fine*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 57. *n.* 25. vbi etiam refert Concil. loco citato non concedere facultatem vniendi menſæ Capitulari, ſed tenuibus præbendis ſingulorum Capitularium, quod etiam tenent Aloyſ. Ricc. *collect. deciſ. part.* 4. *collect.* 1067. *in fine*, & *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ.* 488. *in* 1. *edit.* & *reſol.* 379. *num.* 4. *in* 2. *edit.* & fuiſſe deciſum in Sacra Congreg. Concilij Triden. de menſe Septembri 1601. refert Nicol. Garc. *de benef. p.* 12. *c.* 2. *n.* 871.

4 *Si euidens neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ*, &c] Ergo vnio vnius Eccleſiæ ad aliam euidenti neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ fieri debet, vt per Menoch. *conſ.* 192. *n.* 4. Nam Epiſcopus ex legitimis cauſis poteſt vnire beneficia ſuæ diœceſis non exempta, Petr. Greg. *de benefic. c.* 20. *n.* 6. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 28. *quæſt.* 6. Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 62. vbi *n.* 113. aſſerit vnionem factam per Ordinarium ſine cauſa, vel ex falſa cauſa, etiam ſeruata iuris forma, eſſe nullam ipſo iure.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia beneficium conferens ex donatione laici, tenet eius collatio de hoc mentione non habita.*

2 *Beneficium ex priuilegio poteſt ſpectare ad collationem laici.*

3 *Allegatio partis non facit ius.*

4 *Iuripatronatus Regis non cenſetur Papa derogare, niſi diſpenſatiuè, & ſpecificè, ac expreſsè derogatio fieret.*

Cap. Dilectus. ij. XXXIV.

1 Beneficium impetrans, & non faciens mentionem quòd confertur ex donatione laici, adhuc impetratio eſt bona, & litteræ executioni mandandæ ſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali, lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 66. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 381. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2.

2 *Ex donatione Regis.*] Ergo ex priuilegio poteſt beneficium ſpectare ad collationem laici, de quo Couarr. *practic. cap.* 36. *num.* 5. *verſ. olim.* Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. n.* 58. *verſ. octauo.* Nec refragatur vlla conſuetudo, aut præſcriptio, Seraphin. *deciſ.* 1382. *per totam*, Surd. qui alios allegat, *conſ.* 401. *num.* 5. etiamſi eſſet immemorialis cum perpetua tolerantia Papæ, cùm

enim

enim verſentur in his, quæ non ſunt quæſibilia ſine Principis conceſſione, tolerantia de nihilo inſetuit, cùm iure non ſit tolerantia, ſed ſimplex conniuentia ad euitanda ſcandala, quæ poſſint committi in auferendo huiuſmodi abuſus, vt tradunt ſcribentes omnes *in cap. 2. hoc tit. lib. 6.* Ioan. Andr. *à n. 5. vſque ad fin.* Anchar. *ſub n. 1. verſ. quantò quæris*, Gemin. *ſub n. 12. verſ. nec obſtat ſi dicatur.* Ioan. Monach. *n. 5.* & *ibi* Prob. latiſſimè *à n. 5.* Præpoſ. *in cap. imperium. verſ. ſed an præſcriptione. cum ſeqq. 10. diſt.* vbi grauiter inuehit tam in conferentes, quàm in collatarios, Zabarell. *conſ. 57. ſub n. 2. verſ. & ſi dicatur, & n. 3.* plures alios refert, & ſequitur Selu. *de beneſ. p. 1. q. 23. ſub n. 16. verſ. & in iſto caſu habet locum.*

3 *Excipiendo propoſuit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd allegatio patris nō facit ius, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 17. n. 22.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 5. §. 7. n. 107.* & alios per me citatos *in tract. de axiom. vſufreq. axiom. 10. n. 1.*

4 In gloſ. *Ex donatione* 1. ibi, *non poſſet cōpelli per Papam*, &c. Niſi in litteris fieret expreſſa derogatio iurispatronatus ipſius Regis diſpoſitiue, ac ſpecificè, & determinate, non autem conditionaliter, vt aduertunt ad hoc regulam Cancellariæ citantes, Azeued. *l. 5. n. 3. tit. 6. lib. 1. nouæ recop.* Couar. *pract. c. 6. n. 3.* Perez *l. 2. tit. 6. l. 1. Ordin. p. 149. & ſeq.* Cabed. *de patronatib. Regiæ Coronæ c. 35. n. 7.* & plures alij, quos refert Cened. *ad Decreta. collect. 79. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Pueri, & beneficiati, qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſeruire, in ea non debent idonei reputari.*
2 *Beneficia ſimplicia in qua ætate obtineri poſſint, remiſſiuè.*
3 *Penſiones iure communi pueri capaces ſunt, ſed neceſſarium eſt infantis ætatem Summo Pontif. exprimere, cum ab illo impetratur.*
4 *Pueri dicuntur, qui ſunt impuberes, & ſic minores 14. annis.*
5 *Beneficium qui habet ſufficiens, non reputatur idoneus ad aliud.*

Cap. Inordinata. XXXV.

Gregor. IX.

1 PVeri, & beneficiati, qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſeruire, in ea non debent idonei reputari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imol. Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pont. pag. 66.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 382.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.*

2 Quot annorum ætas de iure antiquo, & nouiori Concilij Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 6.* neceſſaria ſit ad beneficia ſimplicia obtinenda, dixi *ad cap. 1. num. 4. ſupra de ætate, & qualit. pag. 174.* ad penſionem habendam titulo clericali cùm requiratur prima clericorum tonſura, quæ ante ſeptennium non confertur, vt dixi *ad cap. cùm in cunctis, num. 3. de elect.*
3 *pag. 93.* ideò ipſa penſio puero ante ſeptennium non aſſignatur, iure tamen communi pueri capaces ſunt penſionis, ſed neceſſarium eſt infantis ætatem exprimere cùm a Romano Pontifice impetratur, vt infanti penſionem reſeruat, ita Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 4. quæſt. 9. num. 12.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 8. c. 7. q. 1.*

4 In gloſ. *Pueres.* ibi, *quos dicimus pueros*, &c. Pueri dicuntur qui ſunt impuberes, ſicque minores annis 14. vt per Briſſon. *lib. 14. de verborum ſignific. in verbo puer.* Rota apud Farin. *deciſ. 194. num. 2. part. 2. recent.* vbi *nu. 1.* deciſum fuit ætatis defectum non poſſe opponi illi, qui præſentatur ad beneficium ſimplex iurispatronatus, quando fundator dixit etiam minores annis 14. poſſe admitti, quo caſu non habet locum diſpoſitio Concil. Trid. *d. c. 6.* requirentis ætatem 14. annorum.

In gloſ. *Beneficiati, vlt. ibi, qui beneficium habet ſuffi-* 5 *ciens non reputatur idoneus ad aliud beneficium.* Vide Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 6. c. 10. q. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Præbenda vna ad hoc vt integretur, non debet alia reſcindi.*
2 *Intentio concedentis ſemper attendi debet.*
3 *Beneficiorum diuiſio in Concil. Turonen. prohibita eſt.*
4 *Beneficij collatio ſine diminutione facienda eſt.*

Cap. Cùm cauſam. XXXVI.

PRo vnius præbendæ integratione alia diuidi non 1 debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 67.* Alagona *in compendio Canon. pag. 382.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.*

Noſtræ intentionis non exstitit.] Quæ ſemper attendi 2 debet, ex latè traditis per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis n. 45. & 55. C. de reuocandis donat.* faciunt quæ tradidi *in tract. de axiom. vſufreq. axiom. 128. ex n. 4.*

Præbenda de nouo aliqua ſcinderetur.] Diuiſio enim, 3 ſeu ſectio beneficiorum in Concil. Turonen. prohibita eſt, vt per Nicol. Garc. *de benefic. p. 12. cap. 4. n. 2. cum ſeqq.* vide *ad cap. de maioribus 8. & ad cap. vacante 26. ſupr. hoc tit.*

In gloſſ. *Interrogatione.* ibi, *præbenda diuidi non debet* 4 *ſed integra conferri.* Notatur ad hoc quòd collatio beneficij ſine diminutione fieri debet, *c. vnic. infr. vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur*, Rebuff. *in praxi benef. tit. requiſita ad collationem bonam n. 6.* Guillel. Benedict. *in repet. ad c. Raynutius, verbo ſi abſq; lib. 2. de fideicom. ſubſtit. à n. 32.* Maſcard. *de probationib. concl. 313. à n. 5.* Flamin. *de reſignat. benef. lib. 8. q. 9. num. 32.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici ignobiles, & non eminentis ſcientiæ, propter hoc non debent à præbendis repelli etiam in Eccleſia, quæ tales admittere non conſueuit.*
2 *Nobilitas animi ſuperat nobilitatem generis.*
3 *Filius, qui virtute ornatur parentibus ignobilibus exiſtentibus contemni non debet.*
4 *Mundi deliramentum eſt rerum iudicium ab extrinſeca accipere figura.*
5 *Statutum non valet quòd non admittantur ignobiles in Canonicos Cathedralium.*
6 *Nobilis ex vtroque parente propriè dicitur illuſtris.*

Cap. Venerabilis. XXXVII.

CLericus quamuis non ſit nobilis, nec eminentis 1 ſcientiæ, debet admitti ad præbendam, non obſtante in contrarium conſuetudine Eccleſiæ, quia non

nobilitas

nobilitas generis, ſed virtutum, & vitæ honeſtas faciunt gratum, & idoneum ſeruitorem Dei, & viri eminentis ſcientiæ vix reperiuntur, & Deus eligit ignobiles, & pauperes, quia non eſt acceptatio perſonarum apud Deum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panor. Cened. *collect.* 143. Viuian. *in rationale lib. 3. iuris Pontif. pag.* 67. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 381. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Non generis, ſed virtutum nobilitas*, &c.] Quantum autem ſuperet nobilitas animi nobilitatem generis, non eſt qui ignoret; nam, vt ille iuuenis Alexandrinus dicere ſolebat, *Vera nobilitas non ex ſanguine & carne, ſed ex virtute animi accipit formam, & claritatē.* & D. Hieron *ad Celant. Summa nobilitas eſt clarū eſſe virtute.* Et Oſor. noſter *lib. 2. de nobilitate ciuili, Omnis generis ſplendor, & familia claritas à fonte virtutis ortū habet.* Et *paulò poſt, Qui ex virtute laudem adeptus virtutis inſignia poſteritati relinquit, & nobilitatis iacit fundamenta.* Et Iuuenalis ait,

Nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus.

Obſeruatione equidem dignus eſt locus ille *Geneſ.* 6. vbi dicitur, *Hæ ſunt generationes Noe: Noe vir iuſtus, atque perfectus cum Deo ambulauit.* Quid eſt hoc? vult Moyſes Noe generationem explicare, dicens, Hæ ſunt generationes Noe, loco verò Patrum, aui, & ataui, virtutes Noe ponit? Philo *lib. de Abraham* hunc eundem obſeruat locum, & affirmat Moyſem virtutes Noe poſuiſſe, ita vt in ſtemmate eius non more aliorum auos, & proauos, Maioréſque cæteros recenſeat, ſed virtutes quaſdam, declarans nullam aliam familiam, cognationem, patriámve ſapientis eſſe, præter virtutes, & actiones eius.

3 Si filius quis virtute ornatur, nunquid parentibus ignobilibus exiſtentibus ipſe contemni debet? certè non, quia, vt ait S. Auguſt. *ſuper Matth.* non eſt omninò nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus quis, aut vituperandus, nemo inde verè aut obſcurus, aut clarus eſt. Quia, vt inquit Modernus quidam, ſicut ſplendidum lumen de fumo, lilium candens de ſentibus, rubens roſa de ſpinis exoritur, ita & nobilis vir de ignobili proſapia quandoque gignitur. Multos illuſtres viros ex ignobilibus genitoribus natos ſcimus. Agathocles Siciliæ Rex hortulani filius erat. Gordius Rex Frigiæ pauperibus erat operarius. Valentinianus Imp. filius fuit macellarij. Primiſlaus Rex Boëmiæ cuſtos boum extitit. Quinimò Seneca *epiſt.* 44 allegans. Platonem affirmat non fuiſſe in mundo Regem, qui originem ex ſeruo non traxerit, nec tamen ſeruum fore, qui ex rege originem non duxerit. Multos quoque filios viliſſimos ex illuſtribus parentibus natos legimus, & eſt mirabile quod animaduertunt Auid. Caſſius *in vita Imp. Seueri*, Pogius Florent. *in lib. de infelicitate Principum*, & Petrus Crinitus *lib.* 21. *de honeſta diſciplina*, nempè penè nullos ex magnis, & inclytis viris Romanis illuſtres reliquiſſe filios, ſed viliſſimos; ſic Scipio Africanus filium procreauit tam excellenti indignum patre, vt Valer. Maxim. *lib.* 3. eum obſcuritatem ex maximo ſplendore exortam iure appellet. De inuictiſſimo Imp. Marco Aurelio Commodus filius eſt ortus, infamis penitus, ac deperditus, vt narrat Quint. Fabius. Aliquando verò ex eiſdem parentibus alter bonus, alter peſſimus ſurgit filius: ex Adam probus Abel naſcitur, Cain quoque malus producitur. Ex Abraham oritur Iſaac pius, oritur etiam Iſmael impius. Ex Iſaac venit Iacob electus, venit quoque Eſau reprobus. Ergo non generis nobilitas, quæ ſæpe fallax eſt, ſed virtutum, vitæque honeſtas in Eccleſiæ miniſtris eligendis requirenda eſt, vt Pontifex admonet *in præſenti*.

At mundi deliramentum eſt rerum iudicium ab extrinſeca accipere figura, illóſque magnos prædicare, qui magni extra apparent. Sic Ezech. *cap.* 23. arguit infamiam Babylonicos Deos adorantium propter eorum eximias figuras, dicens. Cúmque vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus, & accinctos balteis renes, & thiaras tinctas in capitibus eorum, inſaniuit ſuper eos concupiſcentia oculorum tuorum. Et *Apocalypſ.* 13 inquit Ioannes de mari beſtiam deſcendentem habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua eius decem diademata, & admirata eſt vniuerſa terra poſt beſtiam, & adorauerunt beſtiam, dicentes, Quis ſimilis beſtiæ? decepti namque ſunt figura illa grandi, & admirabili, ſic hodieque ex nobilitate, diuitiis, & pompa adorantur multæ beſtiæ. 4

Vnde in hoc text. optimè Greg. IX. exceptionem reiecit illorum, qui contendebant excludere clericum propter generis ignobilitatem a præbenda Argentinen. Eccleſiæ ſibi à Legato Apoſtolico collata ob conſuetudinem antiquam, ſecundùm quam Capitulum eiuſdem Eccleſiæ nullum niſi nobilem, & ab vtroque parente illuſtrem in ſuum conſortium vſque ad illud tempus admiſerat, & ita probat non valere ſtatutum, ſiue conſuetudinem, quòd non admittantur ignobiles in Canonicos Cathedralium, vt per Abb. *hic n.* 4. Bellet. *disquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 15. *num.* 7. hinc colligit Benius *de priuileg. iuriſconſult. p.* 2. *priuileg.* 30. quòd etſi ſtatuto, vel conſuetudine caueatur nobilem ſolum in Canonicorum numerum in Eccleſiis Cathedralibus admitti, illud tamen non ita in genere, quàm virtute atque ſcientia nobili viro verificatur, & ideo ad hæc reducendi ſunt Perez *l.* 1. *verſ. virtùm autem, tit.* 1. *lib.* 4. *Ord.* Caſſan. *in cathalogo gloriæ mundi part.* 8. *conſid.* 8. *& p.* 10. *conſid.* 15. Cened. *ad Decretal. collect.* 143. Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.* 15. *num.* 3. Et quicquid ſit, nobilitas ſcientiæ præfertur nobilitati generis, Mench. *illuſtr. cap.* 25. *n.* 31. & ſcientia ſupple defectum nobilitatis, gloſſ. *verbo ſupplent in l. ſocietas, ff. pro ſocio*, Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 3. *princ. num.* 37. 5

Ab vtroque parente illuſtrem.]Notatur ad hoc quòd nobilis ex vtroque parente propriè dicitur illuſtris, Rebuff. *in tract. nomin. q.* 12. *n.* 5. *cum ſeqq.* 6

In gloſſ. *Non multos.* ibi, *hoc dicit propter Paulum, & propter beatum Bartholomæum, qui nobiles fuerunt. alij verò Apoſtoli ignobiles, & pauperes*, &c. Vnde inquit gloſ. *verbo inuidia, in cap. quoniam* 24. *q.* 1. Petro Piſcatori ſucceſſorem quærimus, non Auguſto, quam in id referunt Felin. *in cap. cùm ideò num.* 7. *de reſcript.* Abb. *in cap. conſtitutus il* 1. *num.* 11. *de appellat.* Lambert. *de iurepatronat.* 3. *p.* 2. *lib. quæſt.* 5. *art.* 5. *num.* 1. Selu. *de benef. part.* 3. *quæſt.* 7. *nu. iuxta med.* Tiraquel. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 16. 7

SVMMARIVM.

1 *Papa quādo mādat alicui, vt prouideat, vel prouiderè faciat in aliqua Eccleſia, intelligitur tantùm de beneficio ſimplici, non de dignitate, vel Rectoria.*

2 *Diœceſis appellatione in materia odioſa non comprehenditur ciuitas.*

3 *Beneficij nomine non intelliguntur curata, & dignitates in litteris ad petitionem conceſſis ad petitionem ſupplicantis.*

4 *Beneficij nomine in diſpoſitionibus non venit curatū, nec dignitas, nec Eccleſia Cathedralis præbenda.*

CAP.

Cap. Cùm olim. XXXVIII. & fin.

1 PApa quando mandat alicui, vt prouideat, vel prouidere faciat in aliqua Eccleſia, intelligitur tantùm de beneficio ſimplici, non de dignitate, vel Rectoria. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 63.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 382.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.*

2 *Ciuitatis, vel Diœceſis.*] Ergo diœceſis appellatione non comprehenditur ciuitas, quod intellige in materia odioſa cum Doctoribus citatis *ad cap. Rodulphus 35. n. 5. de reſcript. pag. 65.* ac in materia ſtricta diſpoſitionis hominis, veluti in litteris ad beneficia, vt per Gamb. *in cap. vnic. de rerum permut. lib. 6. n. 105. & 107.* Mandoſ. *reg. 16. quæſt. 4. n. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 48. n. 194. & 196.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 1. n. 78.* & alios plures, quos citaui *in tract. de appellatione verborum vtriuſque iuris ſignificat. appell. 74. num. 1.*

3 *Cùm igitur mandatum huiuſmodi, &c.*] Notatur ad hoc, quòd in litteris ad beneficia conceſſis ad petitionem ſupplicantis, nomine beneficij non intelliguntur curata, & dignitates, vt per Gig. *de penſionib. quæſt. 28. n. 9.* Petr. Greg. *de benefic. cap. 6. n. 4.* & plures alios, quos refert Nicol. Garc. *d. cap. 6. num. 49.* vbi *num. 50.* dicit hoc prouenire ex defectu intentionis concedentis, vt *in hoc text.* dicitur, non verò quia de proprietate ſermonis, & verbi non comprehendantur.

4 In gloſ. *Ad talia*, ibi, *quia non omnis, qui cenſetur dignus ad beneficium, dignus eſt ad dignitatem*, &c. Vnde in diſpenſationibus nomine beneficij non venit Curatum, nec dignitas, nec Eccleſiæ Cathedralis præbenda, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. quid ſit beneficium, n. 13. & tit. de diſpenſat. ſuper defectu natalium, n. 52.* Menoch. *de arbitr. caſu 201. n. 62.* Nicol. Garc. *d. c. 6. n. 70.* quia ſimpliciter diſpenſatus ad beneficium vtique ad aliud beneficium quàm ad ſimplex non dicitur habilitatus, Borgaſ. *de irregul. p. 2. rub. de interpret. diſpenſat. num. 3.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 11. cap. 13. n. 97.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 45. num. 7.*

De Clerico ægrotante, vel debilitato.

Tit. VI.

S VPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Panorm. Guid Papæ, Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol. 90. verſo.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol. 171. verſo.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol. 83.* Dan Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag. 381.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag. 184. omnes ſub hoc tit.*

De materia tit. vide Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 8.* Cened. *practic.* [illegible] *anon. quæſt. lib. 1. q. 1. à n. 7.* Monet. *de diſtribut. quotid. part. 2. q. 6.* Barthol. à Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 9. dub. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus infirmus integrè percipit fructus beneficij ſui.*

2 *Fructus beneficiorum, & diſtributiones quotidianæ debentur clericis infirmis ſolitis reſidere, dum morbo impediente diuinis intereſſe non poſſunt, quamuis propria culpa in morbum inciderint, vt num. 3.*

4 *Infirmus quis dicatur, oſtenditur.*

5 *Famulo infirmo non tenetur dominus ſoluere ſalarium pro tempore infirmitatis.*

6 *Famulus expenſas, quas dominus in ſua curatione fecit, ſoluere ei tenetur.*

Cap. Cùm percuſſio. I. *Greg.*

CLericus infirmus debet percipere omnes fructus ſui beneficij, quos ſanus recipiebat, ac ſi Eccleſiæ inſeruiret. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Anania, Imol. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 113.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 403.* remiſſiuè Ximen. *in cōcord. p. 1. 2.* deſumitur ex D. Greg. *lib. 2. epiſt. 5.* vbi extat integra, refertur ab Anto Aug. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 6. cap. 1.* 2

Probat hic text. fructus beneficiorum, & diſtributiones quotidianas deberi clericis infirmis dum morbo impediente diuinis intereſſe non poſſunt, vt per Couar. *lib. 3. variar. cap. 3. n. 8.* Duen. *reg. 106. limit. 7.* Hoied. *de incompatib. benefic. part. 1. c. 17. num. 15.* Selu. *de benefic. part. 4. quæſt. 6. n. 9.* Coſm. *in pragm. ſanction. part. 2. pag. 137.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 9. princ. n. 30.* Fuſc. *de viſit. lib. 1. cap. 20. n. 26.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 1. à num. 138* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 7. q. 10. cum ſeqq* Monet. *de diſtribut. quotid. part. 2. quæſt 5. num. 6. cum ſeqq.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt. 5. num. 23. ad fin. & de poteſt nominan. cap. 1. n. 39.* Cened. *ad Sextum collect. 15. n. 8. & practic. canonicarum quæſt. lib. 1. quæſt. 1. num. 7.* Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 9. num. 19.* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſ. part. 3. cap. 2. n. 17.* & alios per me relatos *de offic. & poteſt Epiſcopi, part. 3. alleg. 53. num. 166* Quam quidem concluſionem intellige ſi is, qui modò ægrotat, ante infirmitatem ſolitus erat reſidere, & diuinis Officiis intereſſe, Couar. *d. cap. 13. nu. 8.* Azor. *d. cap. 7. quæſ. 11. in princip.* Moneta *d. quæſt. 6, num. 11.* Cened. *d. quæſt. 1. num. 8.* Ego ipſe *d. alleg. 53. num. 167.* 2

Amplia text. concluſionem procedere, etiamſi huiuſmodi infirmus propria culpa in morbum inciderit cum Couarr. *d. num. 8. verſ. ſeptimo quotidiana diſtributiones.* Azor. & Cened. *locis proximè citatis*, Monet. *d. q. 6. n. 11.* vbi *num. 7.* ampliat etiam procedere non ſolùm in eo, qui verè morbo detinetur, & affectus eſt, ſed etiam, qui tuendæ valetudinis cauſa cum Phyſici conſilio medicinam ſumit, vel ſanguine minuitur, vel aliò ſe confert acquirendæ ſanitatis cauſa, vel à ciuitate abeſſe iubetur, vtpote morbo aliquo contagioſo affectus, veluti, lepra, peſte, & huiuſmodi. 3

Quis autem dicatur ita infirmus, vt non poſſit diuinis intereſſe, atque adeò quotidianis diſtributionibus priuandus non ſit, iudicis arbitrio relinquitur, vt per Hoied. *d. c. 17. num. 16.* & latè conſtat ex traditis à Menoch. *de arbitr. caſu 60. num. 5. cum ſeqq.* vbi pluribus relatis opinionibus tandem concludit iudi- 4

cis

cis arbitrio relinquendum eſſe quando quis dicatur infirmus, vel valetudinarius, licèt plura quoque afferat, quibus iudex ſe informare, & arbitrium ſuum dirigere, & regulare poſſit.

5 In gloſſ. *Ægrotants*. ibi, *quia famuli ægri, quos curamus, nobis ſeruire intelliguntur.* An autem famulo infirmo teneatur dominus ſoluere ſalarium pro tempore infirmitatis, diſputant Doctores, apud quos verior, & receptior eſt opinio negatiua, quam tuentur Flores de Mena *variar. lib.* 1. *quæſt* 8. §. 2. *n.* 17. Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 8. *cap.* 14. *quæſt.* 3. Chald. Pereira *quæſt. forenſ. conſil.* 20. *n.* 9. Petr. Nauar. *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 213. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 7. Mar. Antonin. *variar. reſolut. lib.* 1. *reſol.* 92. *n.* 7. me citato Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract. de contract. ib. reſol.* 86. vbi ſubdit hoc eſſe intelligendum, modò famulus non exiſtat in extrema, vel graui neceſſitate, tunc enim ait certum eſſe teneri, obligatione tamen charitatis, & modò non adſit conſuetudo

6 gentis, & prouinciæ in contrarium, qui quidem famulus etiam expenſas quas dominus in ſua curatione fecit, ſoluere non tenetur, vt reſoluunt Gutier. *practic. lib.* 4. *quæſt.* 52. *n.* 16. Flores de Mena *d. n.* 17. *concl.* 10. Reginald. *in praxi lib.* 25. *n.* 517. Parens meus *in comment. ad Ordinat. Regias Luſitan. lib.* 4. *tit.* 35. *in princ. n.* 4. quicquit dicat Azor. *d. q.* 3. Ratio horum omnium eſt, quia verè ſtat per famulum quominus operas ſuas non præſtet, & licèt in hoc culpam non habeat, tamen verè deficit in his præſtandis. Verùm in foro conſcientiæ tenetur dominus ſuis expenſis curare famulum, qui non habet vnde ipſi ſubueniat, & non ſit ibi, vel in proximo hoſpitale pro infirmis ad quod remitti poſſit, ita Panorm. *in cap.* 1. *num.* 8. *de cler. ægrot.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 14. *q.* 15. *n.* 2. vbi dicit, de honeſtate quemlibet debere famulis ſuis infirmis neceſſaria miniſtrare, refert. Ioan. Valer. *de diff. vtriuſque fori, verbo alimenta, reſol.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Presbyter cui medietas palmæ cum duobus digitis eſt abſciſſa, Miſſam non celebrat, ſed cæteris ſacerdotalibus officiis fungi poteſt.*

2 *Presbyter, qui duos digitos, partémque manus amiſit, Miſſam celebrare non poteſt.*

3 *Defectus corporis abſque culpa proueniens, impedimentum præſtans executioni alicuius actus, ſeu Officij Ordinis, licèt quoad Ordines ſuſcipiendos abſolutè irregularitatem inducat; tamen quantum ad ſuſceptos non reddit quem irregularem, ſed ſolùm quoad illum actum, ſeu officium, ad quod eſt inhabilis.*

4 *Manum poſt promotionem amittens, Ordinis executione impedita eſt quoad illos actus, in quibus opus eſt manibus.*

Cap. Presbyterum. II.

Eugen. Papa.

1 PReſbyter qui habet ſciſſos duos digitos cum medietate palmæ, non permittitur celebrare, quia timetur debilitas manus, vel ſcādalum ex deformitate; poteſt tamen facere alia officia ſacerdotalia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Io. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Panormit. Viuian. *in ration. libro* 3. *iuris Pontific. pag.* 115. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 404. reuiſſinè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 1. *tit.* 6. *cap.* 2. & eſt poſt Barboſ. Collect. Tom. II.

Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *part.* 26. *cap.* 25.

Collige ex text. preſbyterum, qui duos digitos partemque manus amiſit, Miſſam celebrare non poſſe, qui ſi Parochus fuerit, debet habere coadiutorē cum congrua portione, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 14. *c.* 8. §. 8. Maiol. *de irregular. lib.* 1. *c.* 14. *n.* 13. *verſ. præterea*, Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr.* 11 *cap.* 17. *n.* 112. *verſ. qui autem*, vbi ex ratione text. reſoluit non promotum prohiberi etiam ordinari, reſpondens ad hunc text. non loqui de promouendo, ſed de promoto, cùm hîc non eſſet dubitatio, vtrúmne alios potuiſſet exequi inferiores Ordines, quandoquidem id iam conſtitutum erat, vt poſſet illorum miniſteria exercere, in quibus non eſt opus manibus, ſed tantùm ſciſcitabatur an ei liceret Miſſam celebrare; & reſpondet Eugen. Pontifex quòd non, quapropter non mirū ſi de ſacerdotali ordine ſolummodo fatur, ob idque Nauarr. *in man. c.* 27. *n.* 200. *verſ. ſeptimò*, inquit regulam illam, vt defectus, aut exceſſus membri, qui aliquem efficit inhabilem ad exercendum aliquod officium eccleſiaſticum, efficiat irregularem ad illud, non autem ad aliud, intelligendam eſſe quoad iam ordinatos, non autem quoad ordinandos. Vtrùm verò digito ſiniſtræ manus carens, vel illo, qui medius eſt, poſſit promoueri, dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 42. *n.* 28. *cum ſeqq.*

Notatur hîc text. ad hoc quòd vitium, ſeu defectus corporis abſque culpa proueniens impedimentum præſtans executioni alicuius actus, ſeu officij Ordinis propter impotentiam, ſeu debilitatem, vel inſignem deformitatem, licèt quoad Ordines ſuſcipiendos abſolutè irregularitatem inducat, tamen quantum ad ſuſceptos non reddit quem ex toto irregularem, ſed ſolùm quoad illum actum, ſeu officium Ordinis, ad quem eſt inhabilis, de quo vide Nauarr. *conſ.* 6. *n.* 3. *ſub tit. de ætate, & qualitate, conſ.* 71. *n.* 1. *de ſentent. excom.* Vgolin. *de irregul. cap.* 52. §. 1. *num.* 2. *& cap.* 64. §. 5. *num.* 1 *& de officio Epiſcopi, cap.* 5. §. 1. *num.* 4. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 7. *num.* 27. *&* 28. Sayr. *de cenſuris lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 23. *& cap.* 7. *num.* 7. Auilan. *eod. tract. part.* 7. *diſp.* 2. *dub.* 6. *& diſp.* 3. *dub.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *num.* 46. *verſ. ſecundo*; & *num.* 48. reſoluit eum, qui mutilatus eſt poſt acceptum Ordinem, arceri quidem ab executione illius actus, in quo eſt opus vſu membri, reliquos tamen exequi poſſe, latè Nicol. Garc. *de benefic. part.* 7. *cap.* 12. vbi *num.* 18. *num.* 19. aſſerit in caſu huius text. ei, qui duos digitos, & dimidium palmæ amiſit ſine ſua culpa poſſe conferri beneficium reſidentiam non requirens, non autem requirens illam, & allegat poſt alios Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *cap.* 24. §. 2. *lit. F. & cap.* 56. §. 1. *lit. E, & lib.* 14. *c.* 2. §. 2. *lit. Z.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 121. & Soar. *de cenſur. diſp.* 51. *ſect.* 1. *n.* 18. cum quibus ita teneo d. *alleg.* 42. *num.* 55. *&* 56.

Ipſum autem cæteris officiis, &c.] Per doctrinam Abb. *in præſenti*, bene Campan. *d. cap.* 17. *n.* 105. reſoluit quòd ſi quis quoquomodo manum poſt promotionem amittat, Ordinis executio impedita cenſetur circa illos actus, in quibus opus eſt manibus, ſecus autem in aliis, vt meritò dicere omnino fas ſit ipſum poſſe prædicare, atque Confeſſiones audire, non tantùm ſi læua careat, ſed etiam ſi dextrâ; manuum namque impoſitio ſuper caput pœnitentis neceſſaria non eſt pro validitate Confeſſionis, ex Sot. *in* 4. *ſent. diſt.* 14. *q.* 1. *art.* 4. per totum, & Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 1. *c.* 32. *n.* 4. *verſ. nota*, & fortaſſe poterit etiam baptizare, ſi brachio poſſit Baptiſmi materiam, aquam ſcilicet, aſpergere.

In gloſſ. *Deformitatem*, vlt. Notatur ad hoc, quòd ſola corporis deformitas promoueri quemquam impedit,

pedit, vt per Tiraquel. *in l. 1. connub. gloſſ. 1. part. 2. numero. 50.*

SVMMARIVM.

1 *Leproſo Eccleſiæ Rectori dandus eſt coadiutor, & n. 2.*

3 *Leproſus promoueri non debet, & ſi iam eſt promotus propter ſcandalum ad celebrandum non permittitur, præcipuè ſi eſſet magna deformitas.*

4 *Coadiutori leproſi portio aſſignanda Epiſcopali auctoritate detrahenda eſt ex ipſius Eccleſiæ facultatibus, quid ſi non ſufficiant, oſtenditur.*

Cap. De Rectoribus. III.

Luc. III.

1 REctor Eccleſiæ ſi ſit adeò lepra infectus quòd Altari ſeruire nequeat, vel non ſine magno ſcãdalo eorum, qui Eccleſiam ingrediuntur, eſt illi dandus coadiutor cum ſufficienti ſtipendio eccleſiaſtico, qui gerant curam animarum. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Inocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtiẽſ. Butr. Anch. Henric. Panorm. Viuiã. *in rationali lib. 5 iuris Pontific. pag.* 114. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 404. remiſſiuè Ximen *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Anton. Auguſt *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 6. c.* 3. eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *part. 37. cap. 4.*

2 Collige ex text. leproſo dandum eſſe coadiutorem, vt per Maiol. *de irregular. lib. 1. cap.* 18. *col.* 3. Henriq. *in ſumma lib. 14. de irregular. cap. 8. num.* 8. *in princip.* Flamin. *de reſignat. benef. lib. 5. quaſt.* 3. *num.* 20. latè Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubric.* 11. *cap.* 17. *à num.* 154. vbi *num.* 160. aſſerit poſſe attenta Pij V. conſtitut. leproſum coram Ordinario liberè reſignare, non tamen ad id cogi inuitum, tametſi non dubitet, quòd habenti curam animarum etiam inuito

3 dandus ſit coadiutor. Leproſus enim promoueri non debet, & ſi iam eſt promotus, propter ſcandalum ad celebrandum non permittitur, præcipuè ſi eſſet magna deformitas, ſeu abominatio, Sayr. *de cenſuris lib. 6. cap. 9. numero* 9. Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali*, §. 7. *n.* 32. Campanil. *d. cap.* 17. *numero* 160. quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. alleg.* 91. *num.* 49. quibus adde Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *num.* 55.

Ex hoc tex. & Concil. Trident. *ſeſſ.* 45. *de reformat. cap.* 7. colligunt Doctores infrà citandi quòd Rectori beneficij, qui ſenio morbo perpetuo, & incurabili factus eſt inutilis, & impeditus miniſtrare, ſuúmque officium exercere, adhibetur coadiutor temporalis, non perpetuus, nec cum futura ſucceſſione qui pro eo miniſtret, & officium exerceat, non tamen hic clericus ſuo eſt priuandus beneficio, ſed ſolùm ei dictus coadiutor dandus eſt, dando ei ſtipendium, & congruam portionem pro victu de fructibus beneficij, ita Soar. *de cenſur. tom. 5. diſp.* 51. *ſect. 2. ad fin.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 9. n.* 31. Eſcob. *de ratiocin. c.* 28. *à num.* 16. quod etiam poteſt facere Epiſcopus in parochis etiam exemptis tradunt Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo. Parochia* §. 7. Gonzal. *vbi ſuprà n.* 29.

4 In gloſſ. *portionem*, vlt. ibi. *& ſic prouidebitur ei de bonis Eccleſiæ.* Notatur ad hoc, quòd portio coadiutori aſſignanda Epiſcopali auctoritate detrahenda eſt ex ipſis Eccleſiæ facultatibus, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. c. 2. quaſ.* Aloyſ. Riccius *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ.* 564. *in 1. edit. aliàs reſol.* 494. *n.* 11. *in 2. edit.* Quando autem redditus Eccleſiæ coadiutori, & ægrotanti beneficiario non ſufficiant, alimenta potius danda ſunt coadiutori, quàm beneficiario infirmo, vt tenet Azor. *d. q.* 9. Sed meliùs dicendum puto parocho infirmo in primis eſſe prouidendum, deinde in ſubſidium teneri parochianos ad alimenta coadiutoris, cum Aloyſ. Ricc. *d. n.* 11. quem refero *d. tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 3. alleg. 63. num. vlt.*

SVMMARIVM.

1 *Rector Eccleſiæ ſi ſit leproſus, ab adminiſtrationis officio remouetur, ſed de bonis Eccleſiæ ſuſtentatur.*

2 *Parochus leproſus ab adminiſtratione Eccleſiæ eſt remouendus*

3 *Scandali ratione quis deponitur beneficio.*

4 *Morboſo quando interdicatur beneficij adminiſtratio, oſtenditur.*

Cap. Tua nos IV. *Clement.* III.

CVratus ſi leproſus ſit pro ſcandalo, & abominatione populi, remoueri debet ab officij adminiſtratione; & iuxta facultates Eccleſiæ ei neceſſaria ſubminiſtranda ſunt, dum vixerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabatell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtiẽſ. Anchar. Panorm. Viuiã. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 114. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 404. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 2.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. quaſt. 6. num.* 17. vbi *num.* 19. ampliat ad illud ſcabiei genus, quod *driorum* phyſici dicũt, & alio vocabulo *ſcabies herculea* nominatur, cùm lepræ affinis ſit, & *num.* 28. extendit ad habentes morbum gallicum, & qui habet vlcera per corpus diffuſa, ac oſtendit extrinſecam deformitatem, de quibus & aliis morborum ſpeciebus quoad impedimentum promouendi poſt Bartholom. à Vecchis *in praxi nomi. diſp. 9. dub.* 11. egi *de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 1. allegat. 62. à n. 43. vſque ad n.* 50 2

Quod pro ſcandalo, &c.] Notatur ad hoc, quòd ratione ſcandali quis deponitur beneficio, vt per Flamin. *d. lib. 5. quaſt. 3. num.* 163. 3

Debet officio remoueri.] Intellige quoad exercitiũ, & actum, non verò à iure, & titulo beneficij, ita Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 51. ſect. 2. ad finem*, Campanil. *in diuerſorio iuris Canonic. rubr. 11. cap.* 17. *num.* 160. *ante verſ. addo*, Nicol. Garc. *de benefic. part. 4 cap. 5. num.* 61 Lancellot. *in inſtit. Canon. lib. 1. tit. de coadiut.* § 1. *& vlt.* Salgado *in poteſt. Regia tom. 1. part. 5. cap. 2. num.* 44. Et illo caſu, quo morbus talis eſt, vt ipſe nec ſpiritualia, nec temporalia adminiſtrare queat, tunc ad coadiutorem pertinet generalis adminiſtratio, qui portione commoda beneficiario data, & ſibi etiam reſeruata alia congruenti, reliquos beneficij fructus in pios vſus impendere debet, in quibus terminis videtur loqui text. *in præſenti.* Quando tamen morbus talis eſt, vt ſolùm impediat ſpiritualium adminiſtrationem, tunc ad beneficiarium ſpectat generalis reddituum adminiſtratio, qui ſibi neceſſaria ex redditibus portione retenta, iuſtam & debitam dabit coadiutori, quo ſenſu accipiendus eſt text. *in cap. de Rectoribus, ſupr. hoc tit.* Colligunt ex hoc Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 3. cap. 9. q.* 10. quem refero ego ipſo *d. tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3 alleg. 63. num.* 15. 4

In gloſſ. *Adminiſtrationis.* ibi, *quia erit prælatus in*

in totum. Notatur ad hoc, quòd coadiutor eſt prælatus, & vti talis habet curam animarum, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 9. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo qui propter morbum incurabilem paſtorale officium exercere non poteſt, dandus eſt coadiutor.*
2 *Coadiutor dandus eſt Epiſcopo, qui ex morbo non poteſt ſatisfacere oneri iniuncto.*
3 *Beneficium Eccleſiaſticum debet eſſe perpetuum.*
4 *Clericus nullus propter morbũ, quo laborat, nõ eſt priuandus beneficio, ſed ſolum ei dandus eſt coadiutor.*

Cap. Ex parte. V.

Innocent. III.

1 EPiſcopus qui ob incurabilẽ morbum non poteſt exercere officium paſtorale, non eſt cogendus renuociare, ſed ei coadiutor prudens, & honeſtus dandus eſt, vt conſulatur Epiſcopo, & populo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſt. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 115.* Alagona. *in compendio iuris Canonici, pag. 304.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 7. cap. vnico.*

2 Probat hic text. dandum eſſe coadiutorem Epiſcopo, qui ex morbo non poteſt ſatisfacere oneri iniuncto, vt per Flamin. *de reſign. benef. lib. 5. q. 6. n. 15.* Camill Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 9. num. 6.* Azot. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 2. q. 2. verſ porro, & quæſt. 8.* reſoluit quòd religioſus Epiſcopus poteſt dari coadiutor Epiſcopo.

3 *Illi coadiutorem aſſocies.*] Notatur ad hoc, quòd vt ſit aliquod beneficium Eccleſiaſticum, neceſſe eſt quòd non conferatur ad certum tempus, ſed perpetuò, & ad vitam eius, cui confertur, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. n. 11.* Caſſad. *deciſ. 4. n. 2. & deciſ. 52. num. 9. de præbend.* Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 13. n. 7. eod. tit.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 1. q. 3. verſ. quartò quando,* Rot. *in Auriacen, iuris nominandi 30. Ianuarij 1617.* coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ. 224. num. 4.*

4 Notatur etiam ad hoc, quòd nullus clericus propter morbum, quo laborat, priuandus eſt beneficio, ſed ſolùm ei dandus eſt coadiutor, ita etiam ex Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de reformat. cap. 7. verſ. quod ſi denont.* colligit poſt multos Nicol. Garc. *de benefic par. 4. cap. 5. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Paralytico debet dari coadiutor.*
2 *Paralytici non poſſunt promoueri, nec promoti miniſtrare, ſed illis dandus eſt coadiutor.*
3 *Coadiutores Rectorum parochialium auctoritate Apoſtolica inſtituti tenentur ad perſonalem reſidentiam, vt Rectores ipſi.*

Cap. Conſultationibus. VI. & vlt.

Honorius III.

1 ARchidiacono, qui amiſit vſum linguæ ob paralyſim, dandus eſt coadiutor. Colligunt ex Ordin. *Barboſ. Collect. Tom II.* Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imol. Anan. Butt. Hoſtienſ. Henric. Anchar Panorm. Guid Papæ. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 115.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 403.* remiſſiue Ximen. *in concord. part. 1.*

Probat hic text. paralyticos non poſſe promoueri, nec promotos miniſtrare, ſed illis dandum eſſe coadiutorem, vt per Henriq. *in ſumma lib. 14. de irregul. cap. 8. num. 8. litt. T.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. num. 58.* Maiol. *de irregul. lib. 2. cap. 24. poſt n. 1.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 11. cap. 17. num. 154.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. q. 6. num. 20.* vbi *num. 13.* idem reſoluit in apoplecticis, & *n. 25.* in habentibus morbum comitialem, & *n. 28.* in habentibus manus tremulas. 2

Coadiutor eſt meritò habendus.] Qui quemadmodùm principalis tenetur ad reſidentiam, nam coadiutores Rectorum parochialium auctoritate Apoſtolica inſtitutos teneri ad perſonalem reſidentiam, vt Rectores ipſos, in Sacra Congregat. decisum referunt Galett. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo reſidentia 1.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 564. in 1. edit.* aliàs *reſol. 494. num. 4. in 2. edit. & iterum deciſ. 502. in 1. edit.* aliàs *reſol. 593. ampl. 5. in 2. edit.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 7. c. 6. n. 104.* Monet. *de optione canon. c. 4. q. 8. n. 157.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 2. tit. 23. de reſident. n. 175.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 53. num. 78.* 3

De Inſtitutionibus.

Tit. VI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol. 91.* Guid. Papæ, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol. 173. verſo.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol. 103. verſo.* Dan Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag. 384.* Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Lancelot. *in inſtit. Canon.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici,* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag. 178.* Cafarel. *in erotem. iuris Canon.* Caniſ. *in ſum. eiuſdem iuris,* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſumma in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

Inſtitutio quæ dicatur, & *inſtituere* verbum quid ſignificet, vide Menoch. *conſ. 191. num. 2.* Azor *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 22. à princip.* & per me dicta *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. allegat. 72. n. 172. cum ſeqq.*

SVMMARIVM

1 *Numerus Clericorum debet inſtitui in Eccleſiis Collegiatis ſecundùm facultatem ipſarum.*
2 *Eccleſiis, ſeu monaſteriis admitti non debent plures quàm commodè ex redditibus nutriri poſſint.*
3 *Differentia oſtenditur inter commodè viuere, & abſque penuria.*

Cap. Non amplius. I.

Ex Concil. Arelaten.

1 IN monaſteriis non ſunt plures recipiendi quàm commode ali poſſint de bonis Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellā. Ioan. And. Butr. Imola, Anania, Anchar. Hoſt. Henric. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 118.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 406.* remiſſiue Ximē. *in concord. p. 1.* deſumitur ex Synodo Arelaten. IV. ſub Carolo Magno Imper. *c. 8.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. 2.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 30. tract. 3. nu. 197. in fine.* Et nouè Concil. Trident. *ſeſ. 25. de Regularib. cap. 3.* hac de re agens ita diſponit. *In prædictis autem monaſteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum, bona immobil. poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantùm numerus conſtituatur, ac impoſterum conſeruetur, qui vel ex redditibus proprijs monaſteriorū, vel ex conſuetis eleemoſynis cōmodè poſſit ſuſtentari.* Hactenus Concil. de cuius materia multa cumulaui ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p. 3. alleg. 98.* &c, me nō citato, plura ex illo loco mutuatus eſt Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curia Archiep. Neapol. p. 4. deciſ.* 219. Vide Decretū Pauli V. incip. *Sacratiſſimus, ſub dat. 4. Decembris* 1605. de certo Religioſorum numero cuicunque monaſterio, Conuentui, ac domus Regulari præfigendo, quod referunt Quirant. *in ſumma Bullarij, verbo monaſteria, & Conuentus, pag. mihi* 432. Caſtellin. *in addit. ad tract. de elect. pag.* 502. Vide aliud decretum S. Congreg. Illuſtriſſ. DD. Cardinalium negotiis Epiſcoporū & Regularium præpoſitorū *ſub die 17. Auguſti* 1621. vbi approbante Gregorio XV. ſtatuitur quòd de cætero non erigatur nouus Religioſorum Conuentus, niſi in eo ſaltem duodecim Fratres, Monachi, ſeu Religioſi commode ſuſtentari poſſint, refert Caſtellin. *de elect. cap. 15. in fine.* Nouiſſimè Sacra Congregat. Concilij *ſub die 21. Iunij* 1625. decreuit vt deinceps monaſterium, Conuentus, vel Societas Religioſorum, ſeu Regularium nullibi recipiatur, niſi præter alia ad id requiſita in ſingulis eiuſdem locis duodecim ſaltem Fratres, aut Monachi, ſeu Religioſi degere, & ex redditibus, & conſuetis eleemoſynis competenter ſuſtentari valeant ad præſcriptum decreti Gregorij XV. hac de re editi. Alioquin monaſteria & loca huiuſmodi poſthac recipienda, in quibus duodecim Religioſi, vt *ſupra*, ſuſtentari, atque inhabitare nō potuerunt, & actu non inhabitauerint, Ordinarij, loci viſitationi, correctioni, atque omnimodæ iuriſdictioni ſubiecta eſſe intelligantur.

3 *Abſque penuria,*] Aduerti maximam dari differētiā inter commodè viuere, & viuere abſque penuria, nam penuria dicitur inopia earum maximè rerum, quæ in penu recondi ſolent, & penoris nomine continentur, quæ vſui, & potui ſunt accommodata, *l. 3. in princ. ff. de penu leg.* Commodè tamē viuere intelligitur aptè, vtiliter, & ſecundùm qualitatem ſtatus, ita Rebuff. *in tract. congrua portionis, quæſt. 8. n. 77.* Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, num. 82. ff. de liberis agnoſc.* & *num. 83.* contendit text. *in præſenti, & in cap. cum M. de conſtitut.* qui videntur inter ſe pugnare, non loqui in eadem facti ſpecie, ſed in diſſimili, quia text. hic agit de Monachis, *d. cap. cum M.* de Canonicis; Monachus enim honeſtè vitam ducit ſi ſine penuria viuat, cùm voto paupertatis ſit adſtrictus, Canonici tamen cùm huiuſmodi votum non emittant, lautiùs alendi ſunt, additque *numero* 84. hunc text. agere de Eccleſia non numerata, & *d. cap. cum M.* de Eccleſia numerata. His addo gloſ. *verbo abſque penuria, in cap. 1. de ſtatu Regular. lib. 6.* tres conſtituentem terminos ad inuicèm contrarios, eorùmque primus eſt viuere commodè; ſecundus omnino contrarius eſt, viuere cum penuria: tertius, & illorum medius eſt, viuere ſimpliciter, puta ſine penuria, ac citra commoditatem, vt propterea non egeat, nec abundāter viuat, ſed neceſſariis duntaxat potiatur alimentis, quam quidem gloſ. ſequitur Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici rubr. 8. cap. 2. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Laici in Canonicos non poſſunt inſtitui.*
2 *Laici incapaces ſunt beneficiorum.*
3 *Capacitas in beneficiis attenditur tempore præſentationis.*

Cap. In Eccleſia. II. *Eugen.*

LAici non poſſunt in Canonicos inſtitui, ſed numerus eſt explendus eſt ipſis clericis intra debitum tempus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Panormitan. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag.* 118. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 406. remiſſiue Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. 2.* 1

Text. iſte communiter allegari ſolet ad hoc, quòd laici incapaces ſunt beneficiorum, ex quo ita deducunt Selu. *de benef. part. 3. quæſt.* 6. Ceual. *communium contra communes, quæſt.* 523. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 6. c. 2. 9.* 5 Perez de Lara *de anniuerſ. & cap. 1. in. lib. 2. cap. 5. à num.* 2. Nicol. Garc. *de benef. part. 1. cap. 1. à num* 9. Valer. Reginald. *in praxi for. pœnitent. lib. 30. tract. 3. num.* 147. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 42. n. 14.* vbi etiam cum aliis reſoluit quòd ad beneficium obtinendum non ſufficit quempiam habitum clericalem geſtantem, animum habere ſtatim obtento beneficio aſſumendi Ordinem clericalem, ſed hic Ordo debet neceſſariò præcedere, quod etiam contra *gloſ. vlt. in præſenti*, tenet Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 1. nu. 66.* Amplia quamuis ille, cui confertur beneficium, incederet in habitu, & tonſura, & communiter reputaretur clericus, adhuc enim, ſi conſtet de veritate, collatio beneficij nō tenet, vt per Flamin. *de reſign. benefic. lib. 4. q. 2. n. 59* Gonzal. *d. gloſ. 1. à n. 64.* Nicol. Garc. *d. cap. 1. num. 11. & 12.* quos refert ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 3. alleg. 72. num. 73.* 2

Illud autem quòd in beneficiis attenditur capacitas tempore præſentationis, quod firmat cum Rota Mar. Antonin. *variar. reſolut. lib. 1. reſol. 19. num. 1.* intelligendum eſt de præſentatione propriè dicta, quæ tunc cùm præſentatus coram Ordinario perſonaliter ſiſtitur ab eo inſtitutionem accepturus, vt reſpondit Rota *in vna Burgen. Abbatiæ 19. Nouembris* 1588 coram D. Pena, hinc pariter tenens nominationem factam per patronos laicos etiam de nō clerico ad beneficium, eſſe validam, refert Aloſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol. 140. num. 3* & ego ipſe *d. alleg. 71. num. 76.* 3

Repetita illa vulgari concluſ. ex hoc text. deſūpta quòd laicus nō poſſit habere beneficium eccleſiaſticum, cui ſimilis text. *in cap. cùm ad.ò 18. de reſcript. & in cap. ex literis, de tranſact.* quam ex antiquioribus probat Abb. *in cap. Ioannes num. 7. de clericis coniug.* Dec. *in cap. decernimus, num. 30. de iudic.* Syluest.

verbo beneficium 3.*n.*8.Gom.*de expect n.* 89. Gig. *de penſion.quaſt.*86.*n.*7.*&* *q.*12.*num.*16.Steph.*de litteris gratia §.noua forma,n.*24.Rebuff *in praxi tit. de cler. n.*4.*&* *tit.differentiæ inter reſcripta gratia,n.*38.Lāb.*de iure patron.*1.*lib.*2.*quaſt.*6.*ar.*2.*n.*15.Marſil.*de reddit. p.*2.*c.*18.*n.*17.Couarr.*lib.*4.*variarum cap.*16.*num.* 4. Gutier.*conſil.*2.*num.* 21.Fuſc.*de viſit.cap.*11. *num.* 13. Obſtat tamen quòd B. Nicolaus fuit promotus ad Epiſcopatum antequam clericus diceretur, quinimò S. Ambroſius Archiepiſcopus factus eſt antequam Baptiſmi ſacramentum ſuſciperet, teſtatur Gratian. *in cap. ſtatuimus* 61.*diſt.*& conſtat Epiſcopatum, ſeu Archiepiſcopatum eſſe quidem beneficia eccleſiaſtica, aduertit Selu.*de benefic.part.* 1. *quaſt.* 2. *num.* 19. Rebuff.*in praxi tit.de probata beneficij viuentis impetratione,num.*44. Obſtat rurſus quòd laicus Summus Pontifex eſſe poteſt, iuxta gloſ.receptam *in cap.ſi quis pecunia* 79.*diſt.*aduertit Abb. *in c.num.* 7. *de Regular.* facit.text.*in c.licèt de euitanda* 7. vbi gloſ. *verbo abſque vlla exceptione, de elect.*iuncto text.*in c. ſi Papa, verſic.niſi* 40.*diſt.*& quæ tradunt Caſtro *de iuſta hæreticorum punit.lib.*2.*cap.*23 Simanc.*de Catholicis c.*45. *num.* 36. Et conſtat Pontificalem dignitatem beneficium eſſe eccleſiaſticum, iuxta text.*in c. de maledicis,* aduertit Selua *vbi ſuprà num.*14.

Pro quorum dubiorum ſolutione aduertendum eſt circa beneficia eccleſiaſtica duo eſſe conſideranda, vel enim conſiderari poteſt acceptio beneficij, & collatio ipſa tempore quo fit; vel rurſus conſideratur eiuſdē beneficij eccleſiaſtici prætenſio ex poſtfacto; inter quæ illud eſt diſcrimen quòd licèt in vtroque caſu laici prohibeantur, diuerſo tamen modo, in vno atque in alio prohibitio facta reperitur patet ſi expendas quòd retentio beneficij à laicis non tantùm iure humano, verùm etiā diuino prohibetur, etenim cùm retentio beneficij ob illius adminiſtrationem ſupponat diuini officij miniſterium, putà adminiſtrationem Sacramentorum in curatis, & in aliis, alia & iſthæc miniſteria non tantùm iure humano, verùm & diuino laicus facere prohibetur, iuxta ea, quæ S.Thom. 2.2.*q.*100. *art.*4.Sot.*lib.*9.*de iuſt.quaſt.*7.*a.*1. Couarr.*lib.*1.*var.cap.* 17.*n.* 5. rectè ſit retentionem beneficij non tantùm iure humano, verùm etiam diuino laicis interdici, quicquid contradicat Gig. *de penſ.q.*21.*n.*4. Nō ſic dicas de beneficij acceptatione, quæ quidem cùm adhuc prædictum miniſterium neceſſariò non ſupponat, non diuino iure, ſed ſolum humano prohibita cenſetur. Patet ſi expendas attentò iſto iure non aliter eſſe faciendam collationem, niſi perſona ſit idonea, quæ beneficio deſeruire poſſit; quod quidem laicus tempore collationis facere nequit: ſic aliàs data diſpenſatione de ſtylo curiæ quando laico mandatur beneficium conferri, apponitur clauſula cupienti adſcribi militiæ clericali, vt teſtatur Gom.*de expectat.num.*90.

Quo ſuppoſito colligitur text.*in præſenti*, quatenus tempore collationis Ordines eccleſiaſticos requirit, iuris humani conſtitutionem continere, licèt enim ſit contra legem diuinam laicum beneficium in titulum retinere ob ipſius miniſterium, vt ſuprà dictum eſt, non tamen Dei præceptis aduerſatur ad beneficium laicum inuenire pietate, & eruditione inſignem intra breuè tempus ordinandum: ſic aliàs qui ſacro Ordines non habet, curato beneficio iure diuino deſeruire non poteſt, iuxta reſoluta *in cap. omnis vtriuſque ſexus.de pœnitent.* qui tamen conſtat ad curatum beneficium admitti intra breue tempus ordinandus, argument.text.*in cap.licet canon,de elect. lib.*6. licèt enim in illo tempore beneficium retineat, propter tamen deſtinationem, quam habet ad ſacros Ordines, vt in ſacris ordinatus retinere dicitur; ſic ſimiliter licèt laicus intra illud breue tempus poſſideat, non tamen vt laicus dicitur retinere propter illam deſtinationem data diſpenſatione ad obtinendum, aliàs nihil conſideratur ſuper quo caderet diſpenſatio, vnde ſupradicta clauſula in diſpenſatione adiici ſolet. Ex quibus iam intellectus *ad d. cap. ſtatuimus*, vt procedat data diſpenſatione, conſtat ex illis verbis, *poteſt rata haberi.* Patet ſi expendas admiſſionem laici de qua *ibi*, iuris quidem humani prohibitionem ſolummodo continere iuxta ſupradicta, & probat eleganter idem text.*in dicto cap.ſtatuimus*, ibi, *Eccleſiæ prohibitiones.* Vnde meritò relaxata illa prohibitione ob virorum ſanctimoniam admiſſio facta fuit, non ſic dicendum erat ſi voluiſſent prædicta beneficia retinere abſque Ordinis promotione, iuxta ſuprà reſoluta. Sic aliàs Pontifex laicus tempore electionis eſſe poteſt putà quia exceptio iuris humani, qualis eſt iſta, illo tempore ipſius electionem auferre non poteſt, iuxta *d.cap.licet de euitanda*, ibi, *abſque vlla exceptione.*

SVMMARIVM

1 *Beneficiorum inſtitutio ſpectat ad Epiſcopos, & eorū officiales.*
2 *Declaratur text.in præſenti.*
3 *Vicarij generales Epiſcoporum an ex vi Vicariatus poſſint inſtituere præſentatos à patronis, oſtenditur.*
4 *Epiſcopi de iure communi fundatam habent intentionem in beneficiorum collatione.*

Cap. Ex frequentibus. III.

Alexand. III.

1 BEneficia eccleſiaſtica recipienda non ſunt niſi ab his, ad quos pertinent, ſcilicet Epiſcopo, vel eius officiali, & qui contrà fecerint, id eſt, tam illi, qui à laicis recipiunt, quam laici, qui illa conferunt, ſunt excommunicandi, nec poſſunt abſolui niſi priùs ſatisfecerint. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontific.pag.*118. Alagona.*in cōpendio iuris Canonici, pag.*406. remiſſiue Caſal. *in annot.*& Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2. refertur ab Antó. Auguſt. *collect* 1.*Decretal.lib.*3.*tit.*7.*cap.*1. eſt poſt Concil. Lateranen *part.*28.*cap.*11.

2 In hoc text. vt ex illius littera colligitur, proponitur conſuetudo, ſeu magis corruptela, quæ in Cantuarienſi Archiepiſcopatu inualuerat, quòd clerici auctoritate propria ſine Epiſcopi, vel alterius, qui de iure poſſet titulum conferre, beneficia occupabant, vt deducitur ex illis verbis, ibi, *qui hoc de iure poſſunt*, intelligendo non expoſitiuè, quaſi ſit ſenſus hoc poſſe Vicarios, & quoſcunque Epiſcopi officiales, ſed reſtrictiuè ad eos, quibus ſpecialiter conceſſum eſt; vt ſit ſenſus abuſum, quem reprobat, in eo conſiſtere quòd Clerici ſine Epiſcopi, vel alterius, qui poteſtatem habeat conferendi, auctoritate propria beneficia occupabant, vt tetigit Abb.*hîc.num.* 8. & explicat Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicariatus*, *n.* 128. & ex aliis refert Couar.*lib.* 4. *variar.cap.* 10. *num.* 7. *in princip.* & poſt eum Sbroz *de officio Vicarij, lib.*1.*quaſt.* 111. *num.* 10. & comprobatur ex proprietate relatiui, *ad quos*, quæ ea eſſe noſcitur, vt quoties ponitur ſine copula, *&*, adiicitur generi, cuius omnibus ſpecialibus

nō competit, ſtat reſtrictiuè, iuxta receptam doctrinam, quam ex text. *in l. ea tamen adulto, ff. de legatis* 3. atque aliis ſingulariter deducit Bart. *in l. omnes populi, n.* 1. *ff. de iuſtit. & iure, & in l.* 3. *in princip. C. de ſumma Trinitat.* receptus ex multis, de quibus Alphan. *collect.* 56.

3 *Vel officialium ſuorū.*] Ex his verbis Doctores multi colligunt Vicarios generales Epiſcoporum ex vi Vicariatus, abſque alia ſpeciali commiſſione poſſe instituere ad præſentationem patroni, ſicut etiam confirmare electos, quia non liberalitatem exercere, ſed magis ex neceſſitate facere dicuntur, ad hoc text. *in præſenti* expreſſum reputantes, vt per glof. *hic*, & *in cap. vlt. verbo, non poſſunt. de offic. Vicarij lib.* 6. quas refert, & ſequitur, ac late tuetur Sbroz. *d. q.* 11. *à princip.* & poſt Selu. Duaren. Lambertin. & plures alios Nicol. Garc *de benefic. part.* 5 *cap.* 8. *à n.* 85. Prax. Epiſcop. *part.* 1 *verbo Vicarius* §. 18. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 9. §. 1. *à num.* 78. Viuian. *in praxi iuris patronat. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 3. Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *præl.* 3. *num.* 7. 8. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *c.* 22. *q. vlt.* 3. Narbō. *de appellat. à Vicario ad Epiſcopum p.* 1. *n.* 187. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 3. *allegat.* 54. *num.* 70. quorum reſolutio licèt plures grauiſſimos habeat contradictores, & in primis Rebuff. *d. tit. forma Vicariatus à n.* 126. Roland. *conſ.* 47. *n.* 45. *vol.* 2. & alios, quos refert Sbroz. *d. quæſt.* 111. *n.* 4 in ſe quidem verior eſt, in rigore diſputationis optimè defenditur, & ſecundùm eam reſpondiſſe Illuſtriſſimos Cardinales Sacræ Congregat. Concilij teſtantur Nicol. Garc. & Narbona *citatis locis*, & Sacrā Rotam ſecūdùm eum iudicaſſe refert Cardin. Caualer. *deciſ.* 28. *nu.* 5. ſed ad litteram huius text. minimè adaptatur, tū quia, vt oſtendimus, intelligendo verba illa reſtrictiuè, non probat concluſionem affirmatiuam, quam ex eo colligunt; tum etiam, quia non agit text. de inſtitutione ſpecialiter ſumpta, quæ ſcilicet fit ad patroni præſentationem, ſed generaliter de clericis, qui ſine titulo habito ab Epiſcopo, vel officialibus ſuis, vel alia perſona, quæ de iure habebat poteſtatem, beneficia occupabāt, ac ſubinde ſi verba prædicta, quia hoc de iure poſſunt, ſtarent expoſitiuè, vt iſti volunt, probat text. poſſe officiales Epiſcoporum ſine ſpeciali ipſorum conſenſu, ſeu commiſſione beneficia conferre quod eſt directe contra text. *in d. cap. vlt.* & contra receptam omnium ſcribentium ſententiam, quos refero *d. alleg.* 54. *num.* 69.

Sine conſenſu Epiſcopi.] Ergo in collatione beneficiorum Epiſcopi de iure communi fundatam habēt intentionem, vt per Gonzal. *de reg.* 8. *Cancel.* §. 1. *proœm. n.* 21. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 239.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitui quis non debet vltra facultates inuitis Eccleſiæ clericis.*

2 *Eccleſiis admitti non debere plures, quàm commodè ex redditibus nutriri poſſunt.*

3 *Inueſtitura verbali per annulum, vel birretum, vel aliud ſignum non transfertur poſſeſſio.*

Cap. Auctoritate. IV.

Clement. III.

1 INſtitui quis non poteſt vltra facultates inuitis Eccleſiæ clericis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Guid, Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij. pag.* 119. Alagona *in cōpendio iuris Canonici pag.* 406. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *lib.* 2. *tit.* 2. *de iudic. cap.* 1.

Vltra quam facultates earum, &c.] Notatur ab hoc, quòd in Eccleſia admitti non debent plures, quàm commode ex redditibus nutriri poſſit, vt per Valer. Reginal. *in praxi fori pœnitentialis, lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 197. *in fine*, & vide tradita *ad cap.* 1. *num.* 2. *supr. hoc tit.* 2

In gloſ. *inſtituatur.* ibi, *quod poteſt fieri per annulum, &c.* Notatur ad hoc, quòd verbali inueſtitura per annulum, vel birretum, vel aliud ſignum non transfertur poſſeſſio, ſed tantùm tribuitur licentia capiendi poſſeſſionem propria auctoritate, vt per Boer. *deciſ.* 299. *n.* 2. Menoch. *remed.* 6. *adipiſc. num.* 34. Couar. *lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 10. Tiraq. *in tract. de mort, in præfat. declar.* 1. *num.* 5. 3

SVMMARIVM.

1 *Inſtituendi in Eccleſiis non debent eſſe vnius nationis tantùm, ſed vndecunque exiſtant, dummodo idonei ſint.*

2 *Litterati in Eccleſia ſunt præficiendi.*

3 *Idonei eliguntur ad beneficia ex quocunque loco, & natione, ſi in Regno, de eadem natione, & lingua tales non inueniantur.*

4 *Statuta, & conſuetudines quòd beneficia oriundis conferātur, & non aliis, an valida cenſiri debeant, remiſſiuè.*

Cap. Cùm decorem. V.

Innocent. III.

QVi in Eccleſiis ſunt inſtituendi non debēt eſſe vnius nationis tantùm, ſed vndecunque veniant, dummodo idonei exiſtant, eligendi ſunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ Anch. Henric. Panorm. Ceneд. *collect.* 56. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 119. Alagona *in cōpendio iuris Canon. pag.* 406. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 7. *cap.* 1. 1

Viros litteratos.] O Deus bone! quot repetitis vicibus commendatum in iure repetitur, vt præficiendi in Eccleſia ſint litterati, de qua re plura tradunt Dec. *in cap. cùm in cunctis, ex n.* 12. *de elect.* & *in cap. prudentiam ex n.* 2. *de offic. deleg.* Conrad. *in templo omnium iudic. lib.* 2. *c.* 1. §. 4. *ex n.* 1. *fol.* 135. Felin. *conſ.* 10. *num.* 4. Caſſan. *in catal. gloriæ mundi, part.* 1. *ex princip.* Hoied. *de incompatib. benef. part.* 1. *c.* 24. *ex n.* 28. Gig. *conſil.* 5. *ex num.* 15. & *conſil.* 144. *ex num.* 1. Roland. *conſil.* 47. *ex n.* 75. *vol.* 1. Rebuff. *in concord. tit. de collat. in gloſ. viris litteratis.* & *in cap. poſtulaſtis ex num.* 33. *de cleric. excommun. miniſtr.* Lambertin. *de iurepatron. lib.* 2. *part.* 3. *quæſt.* 5. *art.* 11. *ex n.* 5. *in fine*, Fuſc. *de viſit. lib.* 2. *c.* 28. *n.* 4. Marſil. de Columna *de Eccleſia redditib. part.* 1. *cap.* 19. *in princip.* & vide quæ latè dixi *ad c. de multa, de prebend. ex num.* 16. & *ad cap. graue nimis, eod. tit. num.* 4. 2

Vndecunque originem duxerit.] Notatur ad hoc, quòd ex quocunque loco & natione idonei ad beneficia eligendi ſunt, vt per Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 6. *nu.* 3. Non eſt enim de iure attendenda quantum ad collationem, & prouiſionem benefi 3

beneficiorum exceptio perſonarum. Rot. *deciſ.* 24. *n.* 2. apud Farin. *in collect. noviſſ. aliàs part.* 4. *diverſ.* Mallob. *in praxi habendi concurſum p. al.* 7 *dub.* 21. *num.* 37. ſe-
4 cundùm Romanam impreſſ. Vtrùm autem valida cẽſeri debeant ſtatuta, vel conſuetudines quòd beneficia oriundis cooferantur, & non aliis, vide Rebuff. *in praxi benefic. par.* 3. *tit. de reſcriptis mixtis, in princip. à num.* 6. *& gloſſ.* 1. *&* 2. *& in tract. nominat. quæſt.* 9. *n.* 48. *poſt med* Andr. Gambar. *de offic. & poteſt. legati ao la.e re lib.* 3. *ex n.* 537. *& lib.* 6. *ex n.* 379. Mandoſ. *reg.* 16. *q.* 39. *& conſ.* 27. *ex num.* 19. *& conſ.* 55 *à princ.* Roland. *conſ.* 47. *ex num.* 6 *.vol.* 1. Ludou. Gom. *reg.* 19. *Cancel.* Arnulph. Rufz. *in tract. de iur. regal. privil.* 29. *num.* 7. Carol. de Graſſ. *lib.* 2. *iure* 8. Sclu *de benefic. part.* 2. *quæſt.* 23. *ex num.* 34. *& p.* 5. *quæſt.* 28. *ex n.* 1. Horeda *de incompatib. benefic. p. r. i. c.* 25. *ex num.* 84. *& cap.* 24. *ex num.* 43. *& ex num.* 86. Hieron. Portoles *in ſchol. ad Molin. §. alienigena ex num.* 5. Salzed. *in pract. cap.* 56. *in noviſſ. ed.* 1. Burg. de Pace *l.* 3. *Tauri, n.* 174. Azeued. *ad Curiam Piſanam lib.* 1. *c.* 12. *ex num.* 8. *& l.* 14. *ex num.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *noua recop.* Segura Daualos *in dir. cl. indiarum eccleſ. part.* 1. *cap.* 9. Rot. *in placentina admiſſionis ad Capitulum* 8. *Aprilis* 1585. coram Cald. Blanchetto, & *in Seguntina admiſſionis ad Capitulũ* 26. *Iunij* 1587. coram bonæ mem. Gyptio, & *in eadem* 7. *Iunij* 1610. coram Patriarcha Manzauedo; *in Toletana confrmermiatum* 3. *Decembris* 1618 coram Vbaldo, in quibus deciſionibus fuit dictum ſtatutum prohibens clericos forenſes admitti ad Capitulum tanquam illicitum, ambitioſum, & contra ius non tenere, Azeued. *ad Curiam Piſanam lib.* 1. *ca.* 11. *à num.* 8. *& l.* 14. *a n.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *noua recop.* Spin. *in ſpecu teſtam. gl.* 3. *princ. à num.* 32. Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 54. Cur. Philip. *part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 37. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 11. *a num.* 15. Perez *l.* 18. *verbo que ninguin eſtrangero, tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin* Anton: Olibar. *in comment. ad uſatic. cum, alium nanque de iu e ſſ ciis cap.* 13 *num.* 53. *cum ſeqq.* vbi de Aragonenſibus, Ferrer. *in conſtit. Cathaloniæ gloſ.* 1. *n* 62. vbi de Cathalanis, Cabed. *de patronatibus Regiæ Coronæ c.* 29. vbi de Luſitanis, Petr. Greg. *ſyntagm iuris lib* 17. *cap.* 6. *num.* 41. *&* 42. vbi de Britannis & Vngaris, Petr. Ludou. Martinez *in alegat. Viceregis extranei n.* 258. *cum ſeqq.* Cened. *ad Decret. collect.* 56. *num.* 7. Azor. *inſtit. moral. in part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *quæſt.* 25. *verſ. deinde*, Cened. *practic. & canonicarum quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 28. *à princ.* vbi *num.* 18. reſoluit extraneum à Regno poſſe in eo creari Vicarium Epiſcopi. In quibus Regnis exteri ex Summorum Pont. indultis beneficia obtinere non poſſint, dixi ad *c. bonæ, el* 2. *de poſt. Præl.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſias in poſſeſſione inſtituendi, vel conſeruandi etiã contra ius commune, pendente lite de proprietate manutenetur in poſſeſſione.*
2 *Verbum,* ſpectat, *non ſolùm poſſeſſionem, ſed etiam dominium ſignificat.*
3 *Inſtitutio & deſtitutio beneficiatorum de iure communi pertinet ad Epiſcopum in ſua diœceſi.*
4 *Dominij exceptio opponi poteſt agenti poſſeſſorio ſi illam probare poſſit incontinenti.*
5 *Promiſſio facta per verba generalia, & adulatoria, non inducit obligationem aliquam.*
6 *Sententia ſuper poſſeſſorio lata dicitur interlocutoria.*
7 *Poſſeſſio contra ius innata vera præſumptione alicuius tituli, ſufficit ad repellendum proprietarium illius iuris.*
8 *Reſtitutionem petenti an & quando obſtet ſpontanea abiuratio, remiſſiuè.*
9 *Obligatio præſumitur perſonalis, & non realis.*
10 *Priuilegij verba ſi referantur ad perſonam, cenſetur priuilegium perſonale, ſi autem referantur ad rem, cenſetur reale.*

Cap. Cùm veniſſent. VI.

Exiſtens in poſſeſſione inſtituendi, vel conſeruandi Eccleſias etiam contra ius commune, pendente lite de proprietate manutenetur in poſſeſſione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali, lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 66. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 407. remiſſiue Calal. *in annot.* & Xin eiu. *in concord. p.* 1. *&* 2. refe tur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit.* 7. 1

Spectat Hoc verbum non ſolùm poſſeſſionem, ſed etiam dominium ſignificat, vt per Menoch. *conſ.* 23. *num.* 4. 2

Tam de iure commun.] Notatur ad hoc quòd de iure communi inſtitutio, & deſtitutio beneficiatorum ſuæ diœceſeos pertinet ad Epiſcopum, vt per Valer. Reginald *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 239. & plures alios, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 72. *n.* 176. 3

Inter alia vero, &c.] Notatur ad hoc quòd exceptio dominij opponi poteſt agenti poſſeſſorio ſi illam probare poſſit incontinenti, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 987. 4

Faceret quod ſibi placeret.] Notatur ad hoc quod promiſſio facta per verba generalia, & adulatoria non inducit obligationem aliquam, vt per Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 22. *n.* 42. *p.* 362. Chald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 1. *n.* 39. Ioſeph. de Seſſe *Aragon. deciſ.* 181. *n.* 13. 5

Nos interloquuti fuimus. &c.] Ergo ſententia ſuper poſſeſſorio lata dicitur interloquutoria, de quo vide Menoch. *remed. vltim. retin. n.* 46. *&* 47. Couarr. *practic. cap.* 17 Valaſc. *conſ.* 79. *n.* 17. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 7. *conſid.* 1. *num.* 1. 6

De iure probatum legitimè, &c.] Notatur ad hoc quòd poſſeſſio contra ius innata vera præſumptione alicuius tituli, licèt clarè non conſtet de qualitate tituli; ſufficit ad repellendum proprietarium illius iuris, niſi clarè probet defectum tituli præſumpti, vt per Abb. *in præſenti*, quem refert Gutier. *practic. lib.* 3. *quæſt.* 19. *num.* 8. 7

Archidiaconum abiuraſſe, &c.] An & quando reſtitutionem petenti obſtet ſpontanea obiuratio, & de conciliatione huius tex. cum *cap. accepta, de reſtit. ſpoliat.* vide *ibi* Nauar. *oppoſit.* 1. vbi nouem refert concordias, & litteralem caſum huius text. pro eius elucidatione ponit Gutier, *d. q.* 19. *n.* 1. 8

Si conceſſio illa fuerit realis.] Notatur ad hoc quòd Obligatio præſumitur perſonalis; & non realis, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1121. *per totam.* 9

In gloſſ. *Fuiſſe* ibi *imme ſi perſona facta fuit, præſumi debet perſonalis, ſi dignitati, realis.*] Notatur ad hoc quòd ſi verba priuilegij referantur ad perſonam, cenſetur priuilegium perſonale: ſi autem referantur ad rem, cenſetur reale, vt per D. Barboſ. *in l. quia talo n.* 2. *ff. ſoluto matrimon.* & *num.* 42. reſoluit quòd priuilegium conceſſum dignitati cenſetur reale, & perpetuò durat, prout & dignitas perpetuò durare dicitur. 10

In gloſſ. *Abiuraſſe.* ibi, *factum Prælati non præiudicat*

dicat Eccleſia. De hoc vide latè per Ioan. Bapt. Cuſt. *de falſi ſcient. & ignorant. inſpect. 39. per toe.* vbi multipliciter ampliat, & limitat.

SVMMARIVM.

1 *Collatio dignitatum ſi ſpectauerit ad vnum, is non poteſt ſeipſum inſtituere.*

2 *Dans, & recipiens differunt inter ſe.*

3 *Conferendi dignitatem habens poteſtatem, ſi illam alij dederit, an poſſit ab illo dignitatem recipere, oſtenditur.*

4 *Procurator conſtitutus à patrono non poteſt ipſum patronum præſentare.*

Cap. Cùm ad noſtram. XII. & vlt.

1 PRælatus quando quis efficitur, non poteſt retinere dignitatem quam priùs habeat, quia illa vacat ipſo iure; nec vacantem aliquam ſibimet poteſt conferre, quia inter dantem, & recipientem debet eſſe diſtinctio perſonalis, nec poteſt illam recipere ab alio, quia alius non habet ius conferendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 120.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 407.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 7. c. 4.*

2 *Cùm inter dantem & recipientem, &c.*] Notatur ad hoc quòd differunt inter ſe dans, & recipiens, ſicut eligens, & electus; inſtituens, & inſtitutus; vendens, & emens; locans, & conducens, imperans & ſubditus, reſtituens & reſtitutus, vt per Flamin. *de reſign. benef. lib. 9. q. 17. n. 109.* Bellet. *de quiſit. cleric. p. 1. tit. de bonis Clericorum, §. 11. n. 13.* & Doctores à me citatos *de offic. Epiſc. p. 3. alleg. 72. n. 85.*

Recipere non potuit à ſeipſo.] Collige ex text. non poſſe inſtituentem ſeipſum in beneficio Eccleſiaſtico inſtituere, ita gloſſ. *verbo recipientem,* Innocent. Abb. *num. 1. & 4.* & alij DD. *in præſenti.* idem Abb. *num. 1. in cap. per noſtras, de iurepatron.* DD. communiter *in cap. cùm in iure peritus, de elect.* Roch. *de iurepatron. verbo honorificum n. 20* Paulus de Citad. *eod. tract. part. 6. quaſt. 48. art. 3.* Lambert. *lib. 2. part. 1. q. 8. art. 2.* Dec. *conſ. 151. num. 10.* Socin. *conſ. 11. vol. 1.* Mant. *dial. 34.* Amplia text. hunc procedere etiam in procuratore, qui quidem virtute mandati conſtituentem non poteſt inſtituere in beneficio in quo ipſe conſtituens habet poteſtatem inſtituendi, ſiquidem per ipſum procuratorem conſtituens cenſetur ſeipſum inſtituere, ex reg. text. *in cap. mulieres, §. illi, de ſententia excom. reg. qui per alium lib. 6.* vnde cùm conſtituens ſeipſum inſtituere non poſſit, vtique nec per alium, nempe procuratorem, id poterit efficere, qui non aliter conſtitui poteſt quàm poſt vacationem Eccleſiæ, propter tex. *in c. vlt. de conceſſ. preb.* qua data vacatione maxima fraus reſultat reſpectu conſtituentis per conſtitutionem procuratoris. Accedit, quia procurator non aliter poteſt in beneficiu inſtituere quàm nomine ipſius conſtituentis, cuius perſonam in tali inſtitutione repræſentat, fatetur Lambertin. *lib. 2. par. 1. q. 8. art. 9. num. 1.* quo dato neceſſariò videtur dicendum conſtituentem ſeipſum in effectu inſtituere, contra text. *in præſenti,* & reg. text. *in d. cap. per noſtras,* cuius ratio ambitionis etiam, & maximè in inſtitutione verificatur, & ita in ſpecie hanc ſententiam tenent Abb. *n. 6.* Ioan. Andr. & alij in præſenti, Zabarell. *in cap. ex inſtitutione, de iurepatron.* Pauin. *de poteſtate Capituli Sede vacante p. 1. q. 5. in fin.* Roch. *verbo ipſe, vel is, quaſt. 10.* Lambertin. *d. art. 9.* quamuis contrarium teneat Gloſſ. *verbo recipientem, ad fin. hic,* exiſtimans procuratorem poſſe inſtituere dominum, cuius ſententia poterit procedere quando dominus conſtituens legitimè transfert in alium omnimodam & abſolutam poteſtatem inſtituendi, vel præſentandi, ita vt alius ſuo proprio iure inſtituere, vel præſentare dicatur, prout in effectu illam explicat Abb. *d. nu. 6.* Lambert. *d. q. 8. art. 11.* & dixi *in collect. ad illam gloſſ.* quod quidem eſt faciendum interueniente iuſta cauſa concedendi, ſeu transferendi tali modo, ne aliàs fraus præſumatur, prout in ſpecie aduertit Lambertin. *d. art. 9. num. 4. & d. art. 21. à num. 2.* Nec ſupradictæ opinioni refragatur quòd Romanus Pontif. Confeſſarium conſtituit, & quotidie abſoluitur ab illo, cui ſe ſubijcit, tradit gloſſ. ſingularis *in cap. ſane, il 2. de* Cuuar. *in cap. alma part. 1. §. 1. num. 5.* Nauarr. *in cap. 1. in princip. num. 20. & in cap. placuit, num. 9. de pænit. diſt. 6.* Caſtr. *lib. 2. de iuſta heret. punit. c. 23.* Reſp. enim text. Abb. *d. num. 6.* & latè per Nauarr. *d. c. placuit à numero 15.*

In gloſ. *Dantem.* ibi, *ſed quid ſi ipſe conferret alij poteſtatem conferendi illam dignitatem, nunquid poſſit ab illo illam recipere, vt ſic non videretur eam recipere à ſe ipſo,* &c. In hac quæſt. gloſſ. *in præſenti* arguit pro vtraque parte, primò pro negatiua, deinde pro affirmatiua, in eo tamen omnes conueniunt vt forma tranſlationis attendenda ſit, vt ſi is, qui ius conferendi habebat, in totum à ſe hanc facultatem in alium abdicauit donando illi, ita vt is, qui liberalitatem recepit, debeat ſuo nomine conferre non nomine eius, qui in eum hanc facultatem tranſtulit, & nunc poterit ab illo eligi, quia ille tunc eligit ſuo proprio nomine, non vti miniſter, vel procurator alterius, & ſic valida erit donatio facta donatori: ſi verò ius conferendi ſit in alium tranſlatum, vt in compromiſſarium, vel vt in procuratorem, & tunc ille non poterit eligere, vel præſentare, vel illi conferre; cum enim ille ipſius vicem gerat, idque agere debeat nomine ipſius, cuius eſt compromiſſarius, vel procurator, quemadmodum ipſe ſibi conferre non poſſet, ita nec hoc ei licebit per miniſtrum ſuum, hanc diſtinctionem approbant omnes *in præſenti,* Ioan. Andr. *n. 4.* Butr. *n. 8. verſ. quæro cum eadem gloſſ.* Anchar. *col. vltim. num. 6. verſ. quarit gloſſ.* Zabarel. *num. 7. verſ. tertiò quærò,* Panormitan. *num. 6. verſ. & in fine,* Imola *num. 5. verſ. in eadem gloſſ.* Anania *num. 10. verſic. item nota quod quis,* Guid. Papæ *num. 3. verſ. quæritur ponamus.* Vnde iam colliges procuratorem conſtitutum à patrono non poſſe ipſum patronum præſentare, vt per Flamin. *d. q. 17. num. 113.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici rubr. 11. cap. 13. numero 399.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 72. num. 87.* vbi *n. 89.* cum Lambertin. & Viuian. reſoluo nec etiam ſubſtitutum à tali procuratore poſſe patronum, aut ſuum principalem procuratorem præſentare, & *n. ſeqq.* alia inueniuntur in propoſito non contemnenda.

De

De Conceßione præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

Tit. VIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol.* 91. *verſ.*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol* 174. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 104. Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag.* 187. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag.* 177. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 5. *ſumma in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutus ſcienter in beneficio viuentis eſt deponendus, & ab eccleſiaſtica communione depellendus, & num.* 2.
3 *Beneficia Sacerdotis viui impetrans excuſatur à pœna ſi de eius morte fama percrebruerat.*
4 *Sententia lata ſuper beneficio eccleſiaſtico, an tranſeat in rem iudicatam oſtenditur.*

Cap. Qui in viuorum. I.

Gelaſ. Papa.

1 INſtitutus ſcienter in beneficio viuentis eſt deponendus, & ab eccleſiaſtica communione depellendus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſi Anch. Henric. Panorm. Guido Papæ, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 222. Alagona *in cõpendio iuris Canon. pag.* 408. remiſſiuè Cabal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 8. *cap.* 1. & ead. *collect.* 2. *ſub tit. de ætate, & qualit. cap.* 2.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Rebuff. *in praxi benef. tit. de reprobata beneficij viuentis impetratione*, Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 4. *n.* 3. remiſſiuè Nicol. Garc. *de benefic. p.* 10. *cap.* 1. *n.* 41. & 42. Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 2. *tit.* 23. *in princip.* vbi contra impetrantes beneficia viuentis aliæ pœnæ latæ ſunt.

3 *Viuis Sacerdotibus*, &c.] Si tamen de illorum morte fama percrebuerat, excuſatur à pœna impoſita impetrantibus beneficia viuentium, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1070. *num.* 2.

4 In gloſſ. *Peliondi* 2. ibi; *tranſiuit in rem iudicatam.* Vulgò notatur ad hoc quòd ſententia lata ſuper beneficio eccleſiaſtico tranſit in rem iudicatam, ita vt veritate comperta non poſſit poſtea retractari ad inſtar aliarum, ex reg. *l. poſt rem iudicatam, ff. de re iudic. cum vulgaribus*, ſequuntur DD. *hic*, communis, vt per Fel in. *à num.* 11. *in cap. lator, de re iudic.* Cou. *de ſponſalib. p.* 1. *cap. vlt. num.* 11. Socin. vbi limitat, *reg.* 449. Hippol. *in pract. §. ordine num.* 8. pro quibus expendi ſolet *c. cùm dilectus* 32. *in fine, de electione.* Sed contrarium intendunt Innocent. & alij relati per Felin, *vbi ſuprà, num.* 14. *ad fin.* pro quibus maximè vrget, quòd ſententia in cauſa matrimonij carnalis non ita in rem iudicatam tranſit quin veritate in contrarium comperta retractari valeat, *d. cap. lator.* vbi addidi, igitur idem dicendum videtur in cauſa ſpiritualis matrimonij, quod inter Eccleſiam & beneficiatum contrahitur, *c. ſp. quoniam, §. verò, verſ. ſi verò, vt lite non conteſt.* præſertim, quia ſicut ſententia iniuſta in cauſa carnalis matrimonij continet vitium per partes irremiſſibile, & additis ad *d. c. lator.* ita etiam in cauſa beneficiali, cùm non poſſint partes iuſtum titulum præſtare in beneficio, quod abſque canonica inſtitutione obtineri nequit, *reg.* 1. *lib.* 7. Nec oppoſitum probat *d. cap. cùm dilectus*, quia non agit de ſententia diffinitiua ſuper beneficio, aut electione, ſed de interlocutoria ſuper ætate, quam iudex ad diffinitiuam vſque reuocare poterit, vt patet ex principio text. iuncta *gloſſ. vltim.* Nec etiam adoeſtatur gloſſa hæc, quia licèt probet ſententiam in propoſito tranſire in rem iudicatam, non tamen dicit illam veritate poſtea comperta retractari non poſſe: obtinuit communis Doctorum explicatio vtramque opinionem ſub diſtinctione defendi poſſe, ita vt prior procedat reſpectu illius, qui per ſententiam ſuccubuit, is enim ampliùs ſuper retractanda ſententia non auditur, & obſtat illi exceptio rei iudicatæ: poſterior verò procedat reſpectu victoris, cui per ſententiam beneficium adiudicatur iniuſtè, ſiquidem contra hunc veritate comperta ſuperior agere poteſt, & ſententiam priorem retractare, text. qui ſic communiter intelligitur, & ſummatur *in c. cùm olim, de dolo*, ſicut ea agere poterit tertius, quia rei iudicatæ exceptio his perſonis non obſtat cum quibus lis præcedens agitata non eſt, ex reg. *l.* 3. & *l.* 4. *ff. de except. rei iudic.* ita diſtinguunt Abb. *in cap. cùm Bertoldus num.* 28. *de re iudic.* & *in d. cap. cùm olim, n.* 6. Rot. *decſ.* 17 *de re iud. in antiq.* & alij, vt per Felin, *vbi ſupra*, Coua. *d. loco.* Sicul. qui communem teſtatur. *in c. p. ad audientiam,* 2. *num.* 54. *de reſcript.* cuius differentiæ ratio illa videtur, quòd in priori membro reſpectu illius, qui ſuccubuit, & in ipſius præiudicium ſententiæ vitium remiſſibile eſt, ab eodem quippe, qui potuit abſque peccato ſententiæ parere, & pendente lite renuntiare iuri ſuo; argum. *cap.* 2. ibi; *renuntiauit, de in integr. reſtit. cap.* 2. ibi, *lite pendente cedant, vt lite pendente*, communis, vt per Couar. *vbi ſupr. num.* 14. Boër. *deciſ.* 206. *à num.* 2. id quod ſecus eſt ex parte victoris pro quo iniuſta ſententia profertur, is etenim veritatis conſcius non poteſt vti huiuſmodi ſententia, & prætextu illius beneficium retinere, vel acquirere in quo iuſtum titulum non habet, qui conſenſus etiam expreſſus collitigantis, qui ſuccubuit, licet ſufficiat ad ipſum excludendum, non ſufficit vt alius iuſte acquirat, vel retineat deficiente canonica inſtitutione, quam ſententia non tribuit, ſed declarat, *l. ſicuti, §. ſed ſi, ff. ſi ſeruitus vendicetur*, iuuat *cap. olim, d. reſcript.* & quæ ex illo notat *gloſſ. vlt. in c.* 1. *de eo, qui mittitur in* 6. recepta communiter, vt per Felin. *in d. cap. olim, à num.* 10. at ſubinde in propoſito non procedit æquiparatio, & argumentum de matrimonio carnali ad ſpirituale propter diuerſam rationem, cùm in illo detur vitium irremiſſibile ex vtraque parte, vt per Abb. *d. num.* 9. & præcitatos: & hinc eſt quòd confeſſio partis, in cauſa beneficiali excludit confitentem, & ſufficit vt contra illum ſententia proferatur, text. in iuncta gloſſ. *verbo conſtitit. in cap. poſt electionem, infr. hoc tit.* vbi DD. Præpoſ. *num.* 5. *in cap. ſuper eo, de eo qui cognouit conſang.* ſecus tamen eſt in matrimonio carnali, *d. cap. ſuper eo*,

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Beneficia non vacantia concedi, vel promitti non debent, & cùm vacauerint concedenda ſunt infra ſex menſes, quibus elapſis de Epiſcopo ad Capitulum, & è contrario, demum ad proximum ſuperiorem deuoluitur collatio.*

2 *Beneficia Eccleſiaſtica nulla danda, aut promittenda antequam vacent.*

3 *Prohibitiones variæ expectatiuarũ ad beneficia vacatura referuntur, & n. 4.*

5 *Officia temporalia an promitti poſſint antequam vacent, oſtenditur.*

6 *Prouidere debent beneficia vacantia ij ad quos prouiſio ſpectat intra ſex menſes, aliàs collatio deuoluitur ad Superiorem, vt n. 7.*

8 *Papa ſtatim quo lapſum eſt primum ſemeſtre conceſſum Ordinarius ad prouidendum de beneficiis vacantibus poteſt conferre.*

9 *Beneficia deuoluta lapſo ſemeſtri conceſſo Ordinario ad conferendum non dicuntur de nouo vacare.*

CAP. Nulla. II.

Ex Conc. Lateranen.

ECcleſiaſtica miniſteria, & beneficia Eccleſiæ non
1 tribuantur neque promittantur antequam vacent, ne mors proximi deſideretur, quia expectatio futuræ ſucceſſionis etiam apud Gentiles fuit prohibita. Item ſi Epiſcopus debet conferre, & intra ſex mẽſes non confert, deuoluitur collatio ad Capitulum, & ſi vterque eſt negligens, ad Archiepiſcopum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henrie. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 152. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 408. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. deſumitur ex Concil. Lateranenſ. ſub Alex. III. *c.* 8. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 8. *cap.* 2.

Promittantur antequam vacent, &c.] Notatur ad
2 hoc quòd nulla eccleſiaſtica beneficia cuiquã danda, aut promittẽda antequam vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videatur, vt per Flamin. *de reſignat. lib.* 6. *q.* 4. *num.* 104. Nicol. Garc. *de benef. p.* 10. *cap.* 1. *num.* 1. Valer. Reginald *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 547. & corroboratur noua diſpoſitione Concil. Trident *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 19. & faciunt dicta per me *de offic. & poteſt. Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 72. *à num.* 3.

Intelligo de inferioribus à Papa Prælatis, hi enim
3 expectatiuas ad beneficia vacatura principaliter concedere non poſſunt pro modo, & varietate temporum, & prohibitionum de hac re loquentium; quæ quidem prohibitiones ad quatuor claſſes reducuntur. Prima prohibitio fuit Alexand. III. in Concilio Lateranẽſ. de quo *in hoc text.* & per hãc inductum fuit, ne quis poſſet alteri promittere in indiuiduo certum beneficium alicuius viuentis, & ita iuxta hanc primam prohibitionem ſi beneficium vacaturum certi hominis non eſſet, ſed incerti, poterat ex iuſta cauſa promitti ex rei natura, & ad inſtar iuris Ciuilis, ſuper incertorum hominum hæreditatibus, de quo *in l.* 3. *§. de illa. pro ſocio.* nam licèt priora huius textus verba, vtpote vniuerſalem negatiuã continentia, ſignificare videantur agere de promiſſione cuiuſlibet etiam incerti beneficij, tamen poſteriora eius verba, ibi, *mortem proximi*, & ibi, *in cuius locũ*, &c. & inſuper ſimilitudo *ibid.* adducta de improbata futura ſucceſſione certi hominis viuentis iuxta *legem vltimam, C. de pactis, cũ ſimilibus*, ſatis euincunt agere ſolùm de certo beneficio, idque propter maiorem captandæ mortis alienæ occaſionem, quæ in his terminis ab improbis hominibus periculoſiùs ſumi poterat.

Cæterùm quia occaſio prædicta, maximè creſcente hominũ malitia, poterat, licèt non tam probabiliter, adeſſe etiam vbi beneficium vacaturum in genere promittitur, inducta poſtmodum fuit ſecunda prohibitio per Innocentium III. alterius Concilij Lateranen. auctorem, relata *in cap. dilectus,* 19. *verſ. cùm ego, de præbendis.* ibi, *& vacaturum expectare*, &c. *& in cap. accidens* 14. *hoc titulo*, & per eam interdicta fuit promiſſio, & collatio beneficij vacaturi etiam in genere, interim tamen eo tempore adhuc licebat vacaturum beneficium promittere ſub ea forma, cùm potuero, vel cùm facultas ſeſe obtulerit, vt conſtat ex dicto *cap. accedens*, donec Bonifacius VIII. *in c.* 2. *hoc titulo lib* 6. ne etiam in hunc modum aperiretur via contra prædictum Concil. Lateranen. & contra prædictam eius rationem, ac alias, quæ ab eodem Bonifacio VIII. *ibid.* exprimũtur, interdixit hanc vltimã promittendi formam, & hæc fuit tertia prohibitio.

Altera prohibitio emanauit, per quam prohibitũ
fuit ne alicui particulari concederetur, vt reſignatio- 4
nes beneficiorum, etiã liberas reciperet, & illa valeat idoneis etiam perſonis conferre, vt habetur *in cap. de liberatione, §. prohibemus, de offic. legati lib.* 6. limitando tamen in reſignationibus, & collationibus ex cauſa permutationis, vt poſt alios reſoluunt *ibid.* Anchar. *n.* 1. Franc. *in princip.* & Domin. *n.* 7. hanc tamen prohibitionem deciſioni huius textus non debes ita tribuere, vt exiſtimes eam nouiter per illum inductam fuiſſe, licèt enim vtatur verbo, *prohibemus*, iuris noui alioquin inductiuo, tamen aliud poſtulat materia de qua *ibi*, vtpote iam antea in effectu prohibita per text. *in cap. conſtitutus* 11. *hoc tit.* iunctis reſolutionibus Doctorum *ibid.* maximè Panormitani à *n.* 5. & gloſſæ *verbo cuicumque, in fine, in d. §. prohibemus*, vbi Franch. *à n.* 1. & Domin. *à n.* 6.

Vtrùm autem deciſio hius text. procedat in offi-
ciis temporalibus, quæſtio eſt inueſtiganda, in qua 5
breuiter negatiuè reſpondendum, illa enim poſſe Regem promittere in tempus, quo vacauerint, tenent Melch. Phœbos *Luſitan. deciſ.* 2. quem refert parens meus *in comment. ad Ordin. Regias Luſitan. lib.* 2. *tit.* 98. *in fine*, Didac. de Britto *in ſuo reſponſo pro Comite de Salinas, quæſt.* 1. *n.* 11. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 5. *c.* 818. *n.* 38. non obſtante opinione contraria Socini, quem refert, & ſequitur Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, tit. vt beneficia ante vacat. art.* 1. *gloſſ.* 2 *ad med.* dum æquiparat officia, & beneficia ad effectum, vt non poſſint impetrari ante vacationem. Et demum quòd prohibitio huius text. loquatur ſolùm in beneficiis eccleſiaſticis, tradunt Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ, cap.* 15. *num.* 15. *&* 59. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *art.* 6. *col.* 3. *poſt princ.* quicquid aliter ſentiat Valaſc. *conſ.* 108. *n.* 58. *tom.* 2.

Sed infra ſex menſes, &c.] Notatur ad hoc quòd de 6
beneficiis vacantibus prouidere debent ij, ad quos prouiſio ſpectat, infra ſex menſes, vt per Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.* 184. *num.* 1. latè Nicol. Garc. *de benef. part.* 10. *cap.* 2. *à princip.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 58. *n.* 1. vbi *num.* 2. amplio ad omnia beneficia, quamuis ſint in Cathedralibus, & aliis Eccleſiis tam ſecularibus, quàm regularibus conſtituta, & ad hoſpitalia, quæ conferuntur

tur in titulum beneficij. Vincent. Filliuc. *tom. 3. tract. 41. c. 4. n. 171.* vbi ait quòd hic text. habet locum in collatione libera, non vero in neceſſaria.

7 *Si autem Epiſcopus*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi Epiſcopus, vel is, ad quem ſpectat collatio, infra ſex menſes non diſpoſuerit, collatio deuoluitur ad ſuperiorem, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de deuolut. n. 7.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. cap.* 27. Chald. Pereira *reſp. 3. pro Alphonſo de Penharanda, num.* 2. Eraſm. à Cochier *de iuriſdict. Ordin. in exemptos, part. 4. q. 30. n. 3.* Nicol. Garc. *d. part. 10. cap. 3. num.* 10. Zerol. *in praxi Epiſc. part. 2. verbo beneficia, §. 2. in princ.* vbi dicit pro maiori parte hodie ab Epiſcopo ad Archiepiſcopum, & ſtatim ad Papam fieri deuolutionem, & Mantic. *deciſ. 260. num.* 2. dicit deuolutionem debeti probari gradatim de inferiori ad proximum ſuperiorem per ſex menſes. In exemptis tamen immediatè Papæ ſubiectis deuolutio fit immediatè ad Papam, vel Legatum de latere, vt per multos, quos refert, & ſequitur
8 Eraſm. à Cochier *d. q. 30. num.* 3. & ego ipſe *d. alleg. 58. n. 14.* Illud in præſentiarum aduertendum eſt quòd Papa ſtatim quo lapſum eſt primum ſemeſtre poteſt prouidere, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 3. proœm.*
9 *num.* 5. & beneficia deuoluta lapſo ſemeſtri conceſſò Ordinario ad conferendum, non dicūtur de nouo vacare, idem Gonzal. *gloſſ. 15. §. 2. n. 20. & 21.* vbi *gloſſ. 24. à num.* 38. quærit ſi Cardinalis collator non contulir beneficium, quod vacauit in menſe aliàs Apoſt. infra ſex menſes, ita quòd locus ſit deuolutioni ad ſuperiorem, iuxta text. *in præſenti*, an tunc poſſit conferre Archiepiſcopus, qui Cardinalis non eſt, ſeu alius, ad quem de iure competit deuolutio; an verò ſolus Papa, tanquam beneficium reſeruatum, ita vt Archiepiſcopus, aut alius, cuius manus ligat reſeruatio, *reg. 8. aliàs 9.* conferri non poſſit? vide apud eum.

Cap. Relatum. III. *Alex.* III.

1 BEneficium vacans eſt conferendum, non obſtante appellatione illius, cui beneficium promiſſum fuit antequam vacaret. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anania, Butr. Hoſt. Anch. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 123. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 409. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2. refertur ab Antonin. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib. 2. ſub tit. de appellat. cap.* 39. & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 29. c. 6.*

2 In gloſ. *Appellationis*. ibi, *quia ex tali promiſſione nihil iuris acquiritur*, &c. Quamuis enim ordinarius collator, vel patronus in habitu habeat ius præſentandi, illud tamen non habet in actu niſi à tempore vacationis, Duen. *reg.* 279. & ideo promiſſio facta per patronum de beneficio vacaturo, per mortem beneficiarij non conualeſcit. Chald. Pereira *de poteſt. nomin. c. 10. n. 2.* quem refero ego ipſe *de effic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 72. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Præbenda afficitur per præſentationem mandati, dato executore ad prouidendum, ita quòd collatio alteri facta non teneat.*
2 *Papa ad vacatura beneficia ius tribuit.*
3 *Papa ad beneficia vacatura expectatiuas licitè cōcedit.*
4 *Verbum,* inueſtitura, *quid ſignificet, oſtenditur.*
5 *Mens & ratio ſtatuentium in reſcriptis attendenda.*
6 *Princeps ſuper iure poſitiuo diſpenſat.*
7 *Beneficiarius poſtquam per ſententiam fuerit priuatus fructus poſtea perceptos non facit ſuos.*

Cap. Propoſuit. IV.

Innocent. III.

PApa quando mandat vt prima vacatura præbenda cum Canonicatu detur alicui, & aſſignat executorem, qui præſentat litteras collatori, beneficium intelligitur ita affectum quòd ſi vacet & alteri conferatur, collatio ſit annullanda, & ſic tanquam adhuc vacans conferendum eſt nominato à Papa, qui cùm ſit ſupra ius, poteſt contra illud diſpenſare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3 iuris Pontif. pag.* 124. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 409. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 8. c. 2.* 1

In Eccleſia veſtra proximò vacatura, &c.] Notatur ad hoc quòd Papa ad vacatura beneficia ius tribuit, vt 2
per Nicol. Garc. *de benefic. p. 10. c. 1. n.* 3. Poteſt enim ad beneficia vacatura expectatiuas licitè concedere, 3
vt probat text. *in c. 2. de præb. lib.* 6. vbi Franch. *num. 1. & 6.* Domin. *num.* 2. Dec. *in c. ex parte in 1. num. 1. de offic. deleg.* Prob. *ad Monach. in c. 3. num. 3. eod. tit. lib.* 6. Palat. *in introduct. rubr. de donat. inter virum, & uxor. à num.* 7. Nauarr. *in c. ſi quando prel. 2. à num. 4. de reſcript.* Rebuff. *in concord. tit. de mandatis Apoſt. §. 1. ſub verbo Romanus Pont.* Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ. c. 15. num.* 6. Mandoſ. *de ſignatura gratiæ tit. regreſſus, & acceſſus, pag. vlt. verſ. non tamen, & tit. coadiutoria, verſ. ſi tamen Papa, & tit. expectatiua, in princ.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 32. verſ. Verū enim,* Secus autem eſt in inferioribus prælatis, vt dixi *ad c. 2. ſup. hoc tit.*

Per annulum inueſtiuit.] Notatur ad hoc quòd *inueſtitura*, vox dicitur comprehendens quamlibet poſ- 4
ſeſſionem, non ſolùm ſi iure feudi, ſed etiam electionis, vel ſimili apprehendatur, vt per Menoch. *conſ. 2. num.* 169.

Intentionis noſtra non ſit, &c.] Notatur ad hoc quod 5
in reſcriptis ſtatuentium mens, & ratio inſpicienda; vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, n.* 55.

Supra ius diſpenſare.] Notatur ad hoc quod Prin- 6
ceps ſuper iure poſitiuo diſpenſat, vt per Cou. *lib. 3. var. c. 6. n. 1. verſ. ſecundò,* Menoch. *conſ. 157. n. 11.* Et Papa in omnibus legibus, & ſtatutis Conciliorum etiam generalium diſpenſare poteſt, Sayr. *in claui Regia lib. 3. c. 16. n. 10.*

In gloſ. *Vacare*. ibi, *quòd per ſententiam ſtatim perditur dominium.* Notatur ad hoc quòd poſtquam beneficierius per ſententiam fuerit priuatus, fructus poſtea perceptos non facit ſuos, quia iam non habet titulum canonicum, ſed magis beneficium videtur vacare, vt per D. Barboſ. *in l. diuortio, §. fin. p. 1. num. 49. ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Semeſtre ad eligendum, ſeu conferendum à iure præfixum non currit legitimè impedito, nec incipit currere niſi à die notitiæ vacationis.*
2 *Corporis deformitas ſæpè deformitatē animi oſtendit.*
3 *Suſpenſus beneficia conferre non poteſt.*
4 *Intruſus dicitur, qui ſpreta ſuperioris authoritate beneficij poſſeſſionem inuadit.*

5 Dena

5 *Donationem exercet collator.*
7 *Cõfirmatio,qua in forma communi expeditur,non validat id,quod ex ſe nullum eſt.*
8 *Culpa ad caſum non ordinata conſiderabilis non eſt.*
9 *Excommunicatio ſua culpa no imputatur, quod non poſſit conferre,nec ei currit tempus ſex menſium datum à iure ad beneficiorum collationem faciẽdam.*
10 *Excommunicatione durante non currit tempus patrono ad præſentandum.*
11 *Semeſtre tempus datum Ordinariis ad conferendum computari debet ſecundùm Kalendarium,& de momento ad momentum.*
12 *Semeſtre tempus datum Ordinariis ad conferendum eſt à tempore vacationis numerandum, & currere incipit ab eo tempore, quo ſcire potuit, vel debuit Epiſcopus.*
13 *Confirmatio facit res maioris auctoritatis.*

Cap. Quia diuerſitatem. V.

1 TEmpus ſex menſium in vacatione beneficij prò collatione incipit à die notitiæ, non à die vacationis, nec currit quando collator eſt legitimè impeditus,putà ſi ſit ſuſpenſus,non obſtante confirmatione collationis alicui à Sede Apoſtol. facta in forma communi, ſecus ſi in forma ſpeciali. Colligunt ex Ordinar.Abb. antiq.Innoc.Collect.Zabatel. Bellam. Ioan. Andr.Imola,Anania,Butr. Hoſt.Anch. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif.pag.* 124. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.*409.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in cõcord. p.*1.*&* 2.refertur ab Anton. Aug. *collect.* 3. *Decretal. lib.*3.*tit.*8.*cap.*2.

2 *Diuerſitatem corporum ſæpe diuerſitas animorum oſtẽdit.*]Notatur ad hoc quod deformitas corporis ſæpe deformitatem animi oſtedit,vt per Tiraquell. *ad l.*2. *connub.gloſſ.*1.*p.*2.*num.*55.Eſcob.*de ratiocin. c.* 32. *nu.* 1. & in pulchro corpore ſæpè pulchra reſider anima, vt dicebat Cyn.quem refert Alexand.*conſ.* 209. *incipit Ponderatis n.*10. *verſ. dictum verò iuuenis lib.* 6. Nam ſpecies corporis ſimulachrum eſt mentis, figuráque probitatis, Matth de Faoo *de modo ſtudendi c.* 30.Thom.Act.*de ludo ſcacchorum,qu.*5.*n.*26. Ceuall. *communium contra communes,q.* 248. *n.* 13. Vide alia quæ ad hoc propoſitum dixi *de offic.& poteſt.Epiſc p.* 2.*alleg.*42.*n.*2.*cum ſeqq.*

3 *Tempore ſuſpenſionis pſius,*&c.]Notatur ad hoc quòd ſuſpenſus beneficia conferre nó poteſt,vt per Anton. Ricc.*in tract.de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten.lib.*4.*c.*3.*n.*7.vbi *n.*8.cum Rebuff.*in c.poſtulaſtis n.*16.*verſ. idem quando,de cleric.excom.miniſt.*extendit, vt procedat non ſolum quando ſuſpenſio eſt ſpecifica à collatione beneficiorum,ſed etiam ſi ſit ab officio tantùm,quia hoc ſufficit ad hoc,vt impediatur tantùm conferre.

4 *Præter eius auctoritatem ſe intruſerunt.*] Notatur ad hoc quòd intruſus dicitur,qui ſpreta ſuperioris auctoritate beneficij poſſeſſionem inuadit, vt per Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſionum, tit.* 20. *num.*85.

5 *Ad donationem eius ſpectantes.*] Ergo donationem exercet collator,vt per Coſm.*in pragmat. ſanction. tit. de collat.fol.*135.Chald.Pereira *de poteſt.eligendi,c.*6. *num.*14.

6 *Ad eas reſignandas monitione,*&c.] Ergo coguntur ad reſignandum præbendas,qui tempore ſuſpenſionis Archiepiſcopi Eboracen.& poſtea abſque eius auctoritate ſe intruſerunt in illis,vt per Flamin.*de reſignat. benef.lib.*3.*q.*18.*n.*36.

7 *Sub forma communi,qua confirmat,*&c.]Notatur ad hoc quòd confirmatio,quæ in forma communi expẽditur,non validat id,quod ex ſe nullum eſt,ſed solùm actui valido robur præſtat,vt per Molin.*de primog.lib.* 2.*c.*7.*n.*7.Card.Tuſch.*tom.* 2.*litt.C.concl.*703. Cabed. *Luſit.deciſ.*1.*n.*4 *p.*1.

Vt tẽpus ſuſpenſionis in ſex menſibus,&c.]Ergo culpa 8
ad caſum non ordinata conſiderabilis non eſt, vt per Menoch.*de arbitr.caſu* 182.*n.*59.

Etſi fuerit ſua culpa ſuſpenſus,&c.]Notatur ad hoc 9
quòd excommunicatio ſua culpa non imputatur,quòd non poſſit conferre,nec ei currit tempus ſex menſium datum à iure ad beneficiorum collationem faciendam,vt per Roch.*de iurepat.in.verbo competens,n.*25. Couar.*in Clem.ſi furioſus,part.*5.*in princ.n.*4.Perez *ad tit.*8.*in princ.lib.*8.*Ordin.pag.*205.qui etiã tenent deciſionem huius text. procedere in impedimento iuris, in quo tollendo nulla fuit culpa, vel negligentia, & culpa in caſu huius text. minimè imputatur ad euentum poſtea ſequutum,quia ea fuit admodum remota, & mediata.

Amplia, vt durante excommunicatione patrono 10
non currat tempus ad præſentandum,ſicuti non currit libero collatori, Rot. *in Placentina Parochialis de Malpartida* 23.*Ianuar.* 1615.coram Card. Veroſpio. Nec refert ſi dicatur quòd impedimentum proueniens ab excommunicatione regulariter procedit ex culpa excommunicati, quo caſu non ſolet excuſare, *l.*1.§. *vlt.ff. ſi quis caut.* cum aliis per Tiraquell.*de retractu lig.*§.35.*gloſſ.*4.*num.*28.quia reſpondetur quòd obiectum bene procedit quãdo culpa eſt ordinata ad impedimentum, ſecus quando non eſt ad illud ordinata,vt declarant Butr.*hic num.*17.*verſ. & alij dicunt.* Anchar.*num.*15.*verſ.Compoſtellanus,*Abb.*num.*11. *&* 13.ſubdens quòd ad illum effectum requiritur quòd culpa ſit cauſa immediata impedimenti, Surd. *deciſ.* 262.*num.* 6.*&* 16. Colliguntur hæc ex Anton. Ricc. *d.lib.*4.*c.*4.*num.*11.vbi *num.* 12. ampliationem huiuſmodi limitat quando excommunicatus eſſet in mora petendi abſolutionem. Et quòd tempus non currat impedito, tradunt Doctores per me citati *in tract. Axiom.iuris vſufreq.Axiom.*116. *num.*1. quibus addo Salgado *de protect.Regia tom.*1.*p.*2.*c.*13. *num.*253.& quòd impeditus non dicitur negligens,Staphil.*de litteris gratia expect.tit.de variis modis,*Salgad.*d.c.*13. *n.* 255. Qualia autem dicantur legitima impedimenta, vide Maſcard.*de probat.concl.*884.Menoch. *de arbitr. caſu* 118.Pariſ.*de reſign.lib.*11.*q.*13.

Semeſtre autem tempus.]Quod computari debet ſe- 11
cundùm Kalendarium,& ſecundùm quod menſes occurrunt,& iacent per totum circulum anni, & quòd deficit de primo menſe, accipiendum eſt de vltimo, ita gloſſ.*verbo menſem in c. quàm ſit, de elect. lib.* 6. Sanch.*de matrim.lib.*2.*diſp.*24. *num.* 15. Nicol. Garc. *de benefic.p.*10.*c.*2.*num.* 42. Gonzal.*ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.*11.*num.*7.*&* 8.quos refero ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcopi, part.*3.*alleg.* 58. *num.* 9. Quæ quidem computatio de momento ad momentum eſt facienda, idem Garc. *d. c.*2. *num.* 43. vnde Rota *in vna Ciuitatis Caſtellana* 18.*Iunij* 1557.coram D. Quiroga cenſuit in ſex menſibus datis Ordinariis ad conferendum computari diem termini,refero ego ipſe *d. alleg.* 58. *num.*5.

Sed notitia ipſius,&c.] Notatur ad hoc quòd tem- 12
pus ſex menſium datum ad conferendum, eſt à tẽpore ſcientiæ vacationis numerandum, vt per Tiraq. *de retractu lig.*§.35.*gloſ.*4.*à princ.*Zerol.*in prax.Epiſc. p.* 1. *verbo Iuſpatronatus,* §.8.*dub.*1. Azor.*inſtit.moral. part.* 1. *lib.* 6.*c.* 26. *q.* 10. Chald. Pereira *de renouat. emphyt.q.*6.*num.*24.Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 6. *num.*132.Nicol.Garc.*d. c.*2. *num.* 15.*&* 27. Flores de

Mena

Mena *var.lib.1.q.3.num.6.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.*184.*n.*1.Cardin.Caualer.*deciſ.*489.*num.* 1.Rota apud Seraph.*deciſ.*702.tenuit tempus ſex menſiũ datum Ordinariis ad conferendum parochiales ad eorum collationem ſpectantes per Bullam Pij V.quæ dicit à die vacationis,intelligi à die vacationis notæ, & *deciſ.*380.eodem modo cenſuit tempus quatuor mẽſium conceſſum Ordinariis ad collationem faciendam de beneficiis curam animarum habentibus,aliàs Sedi Apoſt.reſeruatis,non currere niſi à die notitiæ vacationis habitæ. Quod quidem ſemeſtre tempus currere incipit ab eo tempore,quo ſcire potuit, vel debuit Epiſcopus,Rot. Apud Farinac.*deciſ.* 323.*n.*1.*part.*1.*in recens.*& apud Nicol.Garc.*d.c.* 2. *num.* 28. *&* 29.conſiderata per iudicem beneficij qualitate,vacationis modo,& temporis illius longitudine, ac diſtantia locorum,Seraphin.*d.deciſ.*380.*num.* 4. Nicol. Garc.*d.c.*2.*num.*31.Aloyſ.Ricc. *d.reſol.* 184. *num.* 3. & vide per me tradita *d.alleg.*58.*n.*5. *&* 6.In dubio autem quoad hunc effectum, non præſumitur ſcientia,ſed ignorantia,Mohed.*deciſ.* 4. *num.* 2. *de privat.* Caualer.*deciſ.*489.*n.*3.

13 In gloſſ.*Forma.*ibi,*per confirmationem fit maioris auctoritatis.*Notatur ad hoc quòd per confirmationem fit res maioris auctoritatis,vt per Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper.lib.*2.*concl.*1.*n.*5.

14 In gloſſ.*Preter.*ibi,*item argumentũ eſt hic*,&c. Notatur ad hoc quòd ſi decedat clericus habens bona patrimonialia ſine hærede,ex teſtamento,vel abinteſtato, non ſuccedit fiſcus Papæ, ſed eius Epiſcopus pro ſua Camera,vt per Perez *l.*21.*tit.*19 *lib.*8 *Ordin.* *pag.*372.Peregrin.*de iure fiſci,lib.* 1. *tit. de iis qui iura fiſcalia habent,n.*4.Bobadil.*in ſua politica,lib.*2.*cap.*17. *num.*119.

SVMMARIVM.

1 *Litteræ ad beneficium impetratæ,quæ de alterius colorata facti poſſeſſione non faciunt mentionem, inualidæ ſunt.*
2 *Poſſeſſio colorata alterius narranda eſt,ſi quis eam in beneficio obtinet.*
3 *Beneficium de facto vacare non dicitur interim quòd non dimittitur poſſeſſio primi beneficij vacantis ipſo iure per aſſecutionem ſecundi.*
4 *Poſſeſſio plus habet facti quàm iuris.*

Cap. Cùm noſtris. VI.

1 BEneficium quando vacat de iure,& non de facto, v.g.ſi dignitas cõferatur Epiſcopo,& aliquis impetrat litteras vt ſibi conferatur, non faciendo mentionem quod de facto non vacet, litteræ dicuntur ſubreptitiæ,nec valent,quia non faciunt mentionem de colorata poſſeſſione; compellitur tamen Epiſcopus relinquere dignitatem niſi monſtret diſpenſationem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell.Ioan. Andr.Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ.Anchar.Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij*, *pag.* 124. Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*410.remiſſiuè Caſalius *annot.* & Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2.refertur ab Anton. Auguſt.*collect.*3.*Decret.lib.*3.*tit* 8.*cap.*3.

2 *Eo quòd per falſi,&c.*]Notatur ad hoc quòd narrãda eſt alterius colorata poſſeſſio,ſi quis eam in beneficio obtinet,vt per Menoch.*de arbitr.caſu* 2m. *num.* 139 latè Nicol.Garc.*de benefic. part.* 10.*c.* 1. *num.* 48. vbi *num.* 49. limitat in prouiſione facta Motu proprio, qui excludit ſubreptionem, & *num.*51.limitat etiam,vt non procedat in poſſeſſione beneficij generaliter,vel ſpecialiter reſeruati ex prouiſione interioris à Papa.Quare Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.* 5.§. *primo,num.*64.*&* 65.bene aduertit in terminis huius text.non fuiſſe declaratam gratiam ſubreptitiam, ex eo quòd vere beneficiũ non vacaret, vacando de iure,ſed quia non fuit facta mentio de poſſeſſione, ſeu detentione alterius de facto,quæ taciturnitas poterat forſitan retrahere Papam, vel ſaltem tardiorem, & difficiliorem reddere ſuper conceſſione dictæ gratiæ.

Cùm propoſitura illa non vacaret de facto.] Notatur ad hoc quòd quamuis primum beneficiũ vacet ipſo iure per aſſecutionem ſecundi, quandiu tamen non dimittitur illius poſſeſſio,ſed potiùs continuatur ab eodem, qui ſecundum beneficium fuit aſſequutus, tunc non dicitur vacare de facto, quia de facto eſt ſemper occupatum,vt per Gonzal.*d.*§.1.*n.*4. 3

Poſſeſſio plus habet facti,quàm iuris.] Ergo in poſſeſſione factum eſt Principalius, quod expreſsè tenent Cuiac *ad l.denique* 19.*col.*55.*ff.ex quibus cauſis maior.*,& Anton.Fab.*in rationali ad eand. l. litt. D. pag.mihi* 693.& mouentur,quia in quolibet compoſito illud ſemper præcipuum, & principalius cenſetur,quòd magis præualet, & principalius operatur.*l.quæritur*, *ff. de ſtatu hominum*, notant noſtri *in cap. quod in dubiis*, *de conſecrat. Eccleſia*, factum autem, id eſt, inſiſtentia rei principalius videtur operari, ius verò concurrere ſolùm concomitanter, coadiuuando ſcilicet, & fouendo factum illud. Verùm conſtat aliquando non ſemper factum principalius operari in poſſeſſione, ſed ius, ex *l. poſſeſſio* 49. ibi, *plurimum ex iure mutuatur*, *ff. de acquir. poſſeſſ.* quare gloſſ. *hic verbo plus habet facti*, *&* *gloſſ.* 1. *in reg.ſine poſſeſſione, de regulis iuris in* 6.(quas receptas communiter teſtantur Cou. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. *in initio,num.*3. *&* §.1.*num.*6. Anton. Gom.*l.* 45. *Tauri*, *à num.* 17. Philip. *de fictionib. p.* 1. *cap.* 5. Medic. *de definit.p.*2.*defin.*67.*num.*8. Matienſ.*l.* 8. *gloſſ.*1. *num.* 8.*tit.*7.*lib.*5.*noua recop.*) conſtituunt, & diſtinguunt triplicem, aut quadruplicem poſſeſſionis modum, aliam enim eſſe inquiunt,quæ plurimum habet facti, & parum iuris, aliam, quæ plurimum habet iuris, & minimum facti,aliam quæ plurimum habet iuris, & facti, aliam, quæ plurimum habet iuris, nihil facti,& fuit doctrina Bart.*in l.ſi is qui pro emptore à num.*10.*ff.de vſucap.*quem alii *ibi* ſequuntur communiter,teſte Iaſ.*num.*2.Crot.*num.*3.Petr. Greg. *ſyntag. iuris lib.*1.*cap.*13.*num.*15.Peregr.*var. lib.* 3. *num.* 16, explicantes poſſeſſionem, quæ habet plurimum facti,eſſe illam,quam quiſque per ſeipſum acquirit,& retinet, vt *in hoc text.* *&* *in d.l.denique*; ac ſubinde inferunt poſtliminio non contineri. Poſſeſſio, quæ habet plurimum iuris,& minimum facti,eſt illa,quæ per ſeruum, vel filiumfam.ex cauſa peculiari ignoranti acquiratur,iuxta text.*in l.*1.§ *item acquirimus*, *&* *in l.quod ſeruus* 24.cum aliis,*ff.de acquir.poſſeſſ.* *&* *in l.Labeo,ff.de vſucap*,& de hac agit text.*in d.l.poſſeſſio*, quæ probat quòd poſſeſſio plurimum ex iure mutuatur,& ideo inferunt poſtliminio contineri, iuxta text.*in l.iuſto* 44. §. *vlt.ff. de vſucap.* Plurimum iuris, & facti habere dicitur poſſeſſio,quæ per procuratorem,vel aliam perſonam,vel etiam per filium ex cauſa non peculiari acquiritur,iuxta text.*in l.*1. *C.de acquir.poſſeſſ.*factum enim ibi reperitur filij, vel ſerui, vel alterius perſonæ, multum etiam operatur iuris diſpoſitio,vt indicant verba eiuſdem *l.* 1. ibi *eam ratione vtilitatis*, *quàm iuriſprudentia.* Plurimum iuris, & nihil facti eam habere inquiunt quæ legis miniſterio transfertur,abſque facto eius, cui acquiritur, 4

vt in conſtituto,iuata *l.quod meo,in princ.ff.de acquir. poſſeſſ.*& in pluribus aliis caſibus, quos latè proſequitur Rebuff.*in praxi tit.de materia poſſeſſ.* Gilchen. *de praſcript.p.2.memb.3.c.11.cum ſeqq.*Peregr.*var.lib.4.ferè per totum.*

In gloſ.*Non vacaret de facto.*ibi,*ſed non eſt ita.*Notatur ad hoc quòd de reſcripto,ſeu commiſſione nulla neceſſariò facienda eſt mentio,vt per Chald.Pereira *de poteſt.elig.c.5.n.12.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium vbi cōſtiterit collatum fuiſſe per habentem poteſtatem,non debet poſſeſſio per exceptionem abiurationis,& renunciationis retardari.*
2 *Beneficij collatio eſt quadam liberalis donatio.*
3 *Capituli appellatione non comprehenditur caput principale ipſius,niſi ſpecialiter nominetur.*
4 *Epiſcopus extra propriam diœceſim iuriſdictionem voluntariam exercere , & beneficiorum collationem facere poteſt.*

Cap. Poſt electionem. VII.

1 Dignitas, quæ re vera non vacat, non poteſt alteri conferri,& eius poſſeſſio illi, qui habet beneficium, non debet retardari prætextu exceptionis, quòd adiurauerit , vel renuntiauerit. Colligunt ea Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr.Butr.Imola,Anania,Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panor. Guid. Papæ , Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 125. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 140.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & Caſal. *in annot.*refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.3.tit.8.cap.4.*

Notari ſolet hic text.ad hoc quòd in beneficialibus datur multiplicatio titulorum , vt per Abb. *in præſenti num.4.*Rota *in Mutinen.plebis , ſeu iuriſpatron.* 27. *Iunij* 1625.coram Reuerendiſſ.D.meo Coccino Decano,& ratione illorum poteſt quis ſe defendere, licet ex vtroque titulo non poſſit agere , vt *in c. vt quis duas.de elect. lib.* 6. vt bene declarat Abb.*num.*4. Lap. *alleg.*132.*num.*2.Roman.*conſ.*433.*num.*7.Felin. *in c. in noſtra, num.* 2. *de reſcr.* Dec. *in c. bona num.*11. *de appell.* adidem eſt text.*in c.conſtituens,il* 1.*de teſtib.* & *in c. ex litteris , de reſtit.in integ.* Caſſad. *deciſ.* 21. *ſuper reg.* & ſecundùm Felin. *in c. in noſtra , num.* 2. *verſ.intellige,de reſcr pt.*hic text.habet locum in gratiis diuerſis , non autem in contrariis , quia ad effectum vt intret illius diſpoſitio , ſufficit quòd duplex titulus tendat ad eundem effectum , ſcilicet ad collationem beneficij, ſecus ſi ad diuerſos, ſeu contrarios effectus in eadem perſona,Roman.*conſ.*350.*num.*13. *verſ.quoad ſecundum,*vbi quòd habens titulum in beneficio conferentem ius in re , ſi poſtea impetrat commendam , deſinit habere illum primum titulum conferentem ius in re , quia titulus commendæ non eſt illi conformis quoad effectum cùm conferat ſolum detentionem , & differant effectualiter in multis , & in iſtis terminis tituli dicuntur contrarij , ſequuntur Felin. *in d. c. in noſtra num.* 2. *verſ. ſecundò intellige*, Selua *de benefic.in part.* 3.*quaſt.* 20. *col. pen. verſ.iſtud eſt limitandum,* optimè Rot. *in d. Mutinen. plebis.*

2 *Propria liberalitate.*]Ergo collatio beneficij eſt quædam liberalis donatio, vt per Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*30.*tract.*3.*n.*246.*verſ. ſecundò*, & alios citatos *ad c.quia diuerſitatem* §.*ſuper verba,ad donationem eius ſpectantis,ſup.hoc tit.*

3 *De Decano mentio* , &c.]Notatur ad hoc quòd appellatione Capituli non comprehenditur caput principale ipſius,niſi ſpecialiter nominetur,vt per Rebuf. *in tract.nominat.q.8.n.*33.

4 *Eboracen. Archiepiſc.* &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus extra propriam diœceſim iuriſdictionem voluntariam exercere,& beneficij collationem facere poteſt,vt per Couar.*lib.*3.*variarum c.*20.*n.*8.Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.*62.*n.*2.Stephan.Gratian. *diſcept. forenſ.c.*227.

SVMMARIVM.

1 *Recepto in Canonicum tenetur Capitulum prouidere, quàm citò ſe facultas obtulerit.*
2 *Maioratus viuo poſſeſſore an ſequens petere poſſit vt declaretur morte illius maioratum ad ſe pertinere.*
3 *Canonia non debet eſſe ſine prebenda vbi in Eccleſia extant prabenda.*
4 *Turpitudinem ſuam allegans nemo eſt audiendus.*

Cap. Cùm ſuper. VIII.

1 Recepto in Canonicum tenetur Capitulum prouidere quàm citò ſe facultas obtulerit. Colligũt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr.Butr.Imola,Anania, Hōſt. Anch. Pānor. Guid. Papæ, Cened. Viuian. *in rationali lib.* 3.*iuris Pontif. pag.* 126.Alagona *in compend. iuris Canonici,pag.*411. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1. refertur ab Anton. Aug.*collect.* 3. *Decretal.lib.*3.*tit.*8.*cap.*5.

2 *Vt tibi quàm citò ſe facultas,*&c.]Quia ad ius futurum ex præſenti obligatione ſine cauſa quis agere nō poteſt,ideò Canonicus , de quo *in hoc text.* petiit vt quàm citò ſe facultas obtulerit præbendale beneficium in Tridentina Eccleſia ſibi conferatur,quia iam præbenda vacauerat,& alteri fuerat collata, vnde ne in poſterum illuderetur iuſtè petiit , vt ſibi adiudicaretur proxima vacatura , quandoque legitimè erat electus in Canonicum,ita Cened. *ad Decretal.collect.* 20.*n.*3.vnde *n.*2.arguit ad quæſtionem illam an viuo poſſeſſore maioratus ſequens poſſit petere vt declaretur morte illius maioratum ad ſe pertinere? in qua negatiua pars verior eſt , niſi poſſeſſor viuus in alium transferat,vel diſſipet bona maioratus,pro cuius tamen quæſtionis deciſionē vide Greg. *l.* 1. *verbo en el tiempo tit.*2 *p.*3.Pinel.*in l.*1.*Cod.de bonis mater.p.* 3.*num.*78.Xuar.*alleg.*4.Anton,Gomez,*l.*40.*Tauri nu.* 79.Theſaur. *Pedem.deciſ.* 151.Molin. *de primog.libro* 1.*c.*16.& *lib.*3.*c.*14.Sarmien.*ſelect.lib.*1. *c.* 2. & *lib.* 7. *c.*6.Pelaea *de maior.in initio part.*2.*ex num.*64. & *par.* 4.*quaſt.*34.*ex num.*1.Spin.*in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 19. *num.*66. Anton.de Padil.*in l.*1. *C.de fideicom.ex n.*30. Perez *l.*1.*tit.*8.*lib.*3.*Ordinam.p.*591. Gam. *Luſit. deciſ.*6.*num.*6.& *deciſ.*202.*num.*3. Ioan. Garc.*de nobilit. gloſſ.*47.*n.*13.*cum ſeqq.*Gutier.*conſ.*13.*n.* 1. Molina *de iuſtit.tract.*2.*diſput.*639.Valaſc.*conſult.*184.*n.*19.*cum ſeq.*D.Barboſa *in l.non poteſt videri,n.*26. *cum ſeqq. ff. de iudic.*

3 *Non debeat carere prabenda.*]Notatur ad hoc quòd canonia non debet eſſe ſine præbenda , vbi in Eccleſia extent præbendæ , vt per Rot. *deciſ.* 35.*de reſcript. in nouis* , Franc.Marc. *Delphin. deciſ.* 1272, *num.*1.*part.*1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.gloſſ.* 5. §. 1. *num.*16. & 17. Monet.*de diſt.quotid. cap.* 1. *quaſt.* 1. *num.*5.vbi *numeris ſeq.*in quo differat canonia à præbenda.

4 In gloſſ.*Poſſe.*ibi,*turpitudinem ſuam* , &c. Notatur ad hoc quòd turpitudinem ſuam allegans nemo eſt audien

audiendus, ad quod plures Doctores citat Cened. *d. collect.* 10. *n.* 4. quibus adde Surd *decis.* 196. *num.* 6. *&* *decis.* 309. *num.* 16. Thom. de Thomaſſetis *in floribus legum reg.* 32. Rota apud Farinac. *deciſ.* 665. *nu.* 12. *p.* 1. *recentiorum*, Marc. Anton. *var. reſolut. lib.* 2. *reſol.* 11. *num.* 23. Bellet. *diſquiſition. cleric. part.* 1. *de diſciplina clericali*, § 3. *num.* 32. Cardoſ. *in praxi iudicum*, *verbo allegatio*, *num.* 3. Franc. Molin. *de ritu nuptiarum lib.* 1. *c.* 13. *num.* 15. cum quibus multipliciter declarabis.

In gloſſ. *Carere præbenda*. ibi, *Papa noluit, quòd illi darentur diſtributiones*, &c. An & quando Canonicus receptus vltra numerum dum præbenda non vacat, habeat diſtributiones quotidianas, vocem in Capitulo, & alia iura canoniæ, vide Abb. *in c. cùm M. ex n.* 29. *de conſtit.* vbi Dec *ex num.* 12 Rip. *ex n.* 86 & Felin. *num.* 23. Corſet. *ſing.* 313. *verſ. ſupernumerarius.* Bernard. *leg.* 68. Staphil. *de gratiis & expectat. in* 1. *forma ex num.* 7. Pauin. *de offic. & poteſt. Capit. Sede vacante. prel* 5. *num.* 15. Hoied. *de incompatibil. benefic. part.* 1. *c.* 12. *ex num.* 6. Rebuff. *in concord. tit. de reſeruat.* §. *fin. verſ. vltimò non habebit*, *pag.* 2 0 la:. Monet. *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quæſt.* 1. *ex num.* 4. & maximè *num.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Præbendam vnam habens in Eccleſia, & aliam obtinens, vtramque retinens, vacat prima de iure, licèt non de facto.*

2 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt quis in eadem Eccleſia duo ſimplicia beneficia ſimilia obtinere poſſit.*

3 *Beneficia duo difformia ſub eodem tecto poteſt quis obtinere, dummodo quodlibet per ſe non ſit ſufficiens ad ſuſtentationem prouiſi.*

4 *Dictio*, ſtatim, *latam donotat ſententiam.*

5 *Beneficium vacare de facto non dicitur quandiu non dimittitur poſſeſſio primi beneficij vacantis ipſo iure per adeptionem ſecundi.*

6 *Canonicatum habens in certa Eccleſia, ſi in eadem conſequatur alium, non poteſt reſignare primum fauorem, quia vacat ipſo iure.*

7 *Diſpenſare non cenſentur inferiores, niſi ſe diſpenſare exprimant.*

Cap. Litteras. IX.

1 PRæbendam vnam habens in Eccleſia, & aliam obtinens, vtramque retinens, vacat prima de iure, licèt non de facto. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anch. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pont. pag.* 126. Alagnna *in compendio iuris Canon. pag.* 411. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 28. *cap.* 6.

2 *De communi Canonicorum confirmauit aſſenſu.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopus non poteſt diſpenſare, vt quis in eadem Eccleſia duo ſimplicia beneficia ſimilia obtinere poſſit, vt per Abb. *hic n.* 5. & 6. Flamin. *de reſignat. benefic lib.* 3. *quæſt.* 1. *n.* 123. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 50. *quæſt.* 6. *verſ. ſed dubia*, *& lib.* 6. *c.* 11. *quæſt.* 4 Nicol. Garc. *de benef. part.* 11. *c* 5. *num.* 185. quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *alleg.* 62. *num.* 12.

3 Circa tamen beneficia difformia ſacra Congregat. cenſuit poſſe quem obtinere duo difformia ſub eodem tecto, dummodo quodlibet per ſe non ſit ſufficiens ad ſuſtentationem prouiſi, prout idonei teſtes ſunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *c.* 8. *n.* 55. Nicol. Garc. *d. c.* 5. *n.* 177. Armend. *in addit. ad recopilat. legum Nauarra lib.* 4. *tit.* 7. *l.* 2. *de benefic. incompatib. n.* 8.

Statim] Ergo hæc dictio latam donotat ſententiam vt per Sayr. *in clam Regia lib.* 3 *c.* 8. *n.* 27. 4

Etſi non de facto, &c] Notatum ad hoc quòd quãuis primum beneficiũ vacet ipſo iure per aſſecutionẽ ſecundi, quandiu tamen non dimittitur illius poſſeſſio, non dicitur vacate de facto, vt per Gonzal. *ad reg.* 8 *Cancel. gloſ.* 13. § *n.* 4. 5

Vnde illam ſine facultate reſignet, &c.] Notatur ad hoc quòd habens Canonicatum in tali Eccleſia, ſi in eadem conſequatur alium Canonicatum, non poteſt reſignare primum in fauorem, quia vacat ipſo iure per adeptionem ſecundi., vt per Abb. *hic num.* 2. *&* 4. Hoied. *de incompatib. benef. p.* 1. *c.* 12. *n.* 12. Flamin. *d. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 106. Hinc etiam infertur obtinentem beneficium ſimplex in tali Eccleſia, ſi ſimile beneficium cõſequatur in eadem, non poſſe reſignare primum in fauorem, cùm vacet ipſo iure per adeptionem ſecundi ſub eodem tecto, Hoied. *d. p.* 1 *c.* 20. *n.* 26 Lambertin. *de iure patronat. lib.* 2. *p.* 1. *p.* 8. *q. princ. in* 13. *art. n.* 1. *cum ſeqq.* Flamin. *d. q.* 1. *n.* 121. vbi *n.* 124. quòd non valet conſuetudo, vt quis obtineat plura beneficia in eadẽ Eccleſia, & *n.* 125. quòd diſpenſatus ad duo beneficia nequaquam cenſetur diſpenſatus, vt illa habeat in eadem Eccleſia, niſi expreſſe fuerit dictum, etiamſi ſint ſimplicia. 6

In gloſ. *Vacare noſcatur*, vlt. ibi, *quia ſemper eſt neceſſarium, vt diſpenſatio exprimatur.* Notatur ad hoc quòd inferiores non cenſentur diſpenſare quamuis cauſæ cognitionem præmittant, niſi diſpenſare exprimant. non enim cenſentur abſoluere excommunicatum niſi verbis abſolutionis vtantur, quamuis illum ſcienter ad diuina admitant; ita Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſa. ſuper defectu natalium, nu.* 9. Ranch. *de matrimon. lib.* 8. *diſp.* 4 *num.* 16. & limita in foro externo ſecundùm Fr. Einman. *quæſ. Regul. tom.* 1. *quæſt.* 13. *ar.* 16. 7

SVMMARIVM.

1 *Vacatio præbendarum, ſeu Canonicatuum in Eccleſiis non numeratis, poſſibilis non eſt, nec fit ibi deuolutio ad ſuperiorem ex negligentia ſemeſtri in non prouidendo Eccleſia de miniſtris.*

2 *Canonicatuũ in Eccleſia numerus, & diſtinctio qualis.*

3 *Beneficia Eccleſiæ non numeratæ ſint verè beneficia.*

4 *Sententiam non irritat cauſa vna vera, & vna falſa.*

Cap. Ex parte. X.

IN Eccleſiis in quibus non eſt certus numerus Canonicorum. nec ſunt certæ præbendæ, non habet locum Concil. Lateranenſ. quòd elapſo ſemeſtri deuoluitur electio ad ſuperiorem, ſed illarum Eccleſiarum eſt conſeruanda conſuetudo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pont. pag.* 127. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 411. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 3. *tit* 8. *cap.* 7. 1

Non erant diſtincta præbendæ, &c] Aduerte quòd in Eccleſiis aliquando nulla eſt diſtinctio, numeruſve præbendarum, nec certus numerus Canonicorum, vt in caſu huius text. *& cap. dilecto*, & *cap. vacante*, *de præben.* aliquando eſt certus numerus canonicatuum, ſeu Canonicorum, ſed nullus numerus, nec diſtinctio 2

præbendarum, vt *in c. fin. §. ſi autem, hoc tit. lib. 6.* quandoque verò non ſolùm certus eſt numerus canonicatuum, & præbendarum, ſed etiam eæ præbendæ realiter, actualiter, & perpetuò ſunt inter ſe diſtinctæ, itavt non ſit vnum beneficium eccleſiaſticum, ſed dos vnius actualiter, & omnino diſtincta ſit à dote alterius, iuxta text. *in c. literas, hoc tit. & in Clem. fin. de præbend.* Nonnunquam eſt certus numerus canonicatuum, & totidem etiam ſunt præbendæ, ſed eæ diſtinctæ non ſunt, immo bona ſunt quoad dominum Capituli communis, ſuper quibus bonis, quaſi in confuſo abſque actuali aliqua diſtinctione inſtitutus eſt numerus præbendarum correſpondens numero canonicatuum, quos omnes caſus quoad conſuetudinem optandi percurrit Moneta *de optione canonica, c. 2 q. 2. n. 16. & 17.*

3 Notari ſolet hic text. ad hoc quòd beneficia Eccleſiæ non numeratæ ſunt verè beneficia eccleſiaſtica, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 9. §. 3. n. 1.*

4 *Nos igitur*, &c.] Notatur ad hoc quòd cauſa vna falſa, & altera vera non irritat ſententiam, vt per Tiraquel. *in tract. ceſſante cauſa limit. 11. n. 6. & 13.*

SVMMARIVM

1 *Conferendi poteſtatem habens poteſt de iure alteri tradere poteſtatem conferendi primum beneficium, quod vacabit.*

2 *Epiſcopus, qui poteſtatem conferendi dedit, poterit conferre ante Vicarium.*

3 *Epiſcopus ſingulari perſonæ facultatem conferendi beneficia committere non poteſt, nec etiam ipſi Vicario de certo beneficio.*

Cap. Conſtitutus. XI.

1 HAbens poteſtatem conferendi poteſt de iure illam dare alteri, qui ſi confert, non poteſt primus eandem conferre, ſed talis licentia non eſt danda volenti facere fraudem contra ius. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectat. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 127.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 411. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 8. c. 8.*

2 *Et tu interim frater Archiepiſcopi.* &c.] Nota quòd Epiſcopus, qui poteſtatem fonferendi dedit, poterit conferre ante Vicarium, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de forma Vicariatus, num. 89.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 44. q. 12.* vbi etiam quid dicendum ſi Epiſcopus, & Vicarius vna die beneficium contuliſſent, refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 74. num. 65.*

3 *Quod gratiam continet ſingularem*, &c.] Ergo ſingulariter non eſt conferendi poteſtas, exprimenda, vt per Rebuff. *d. tit. de forma Vicariatus, n. 5.* & ideo Epiſcopus ſingulari perſonæ facultatem conferendi beneficia committere non poteſt, nec etiam ipſi Vicario de certo beneficio, vt tenent Flamin. *de reſignat. lib. 7. q. vlt. num. 30* Sbroz *de officio Vicarij, lib. 1. quæſt. 51. n. 4 & 25* latè Nicol. Garc. *de benefic. part. 10. c. 1. num. 9.* Quamuis Epiſcopus poſſit committere Vicario ſuo, aut officiali generali facultatem conferendi beneficia, vt per multos quos refero *d. alleg. 54. n. 50.* vbi *num. 62.* quòd data Vicario ſpecialiter facultate conferendi beneficia, non intelligitur conceſſa poteſtas conferendi ea beneficia, quæ Epiſcopus iure ſpeciali, aut priuilegio conferre poteſt, & *n. 63.* quòd hæc facultas comprehendit quælibet beneficia etiam Eccleſiæ Cathedralis, & curam animarum habentia, erecta, & inſtituta ante commiſſionem, *n. 64.* quod etiam extra diœceſim beneficia virtute huius commiſſionis conferre poteſt.

Cap. Dilectus. XII.

ELectio Epiſcopi, vel Archiepiſcopi, ſi non fiat in ſemeſtri, non deuoluitur ad alios, quia Concil. Lateranenſ. intelligit de perſonatibus, & minoribus beneficiis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anch. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 128.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 411. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 8. cap. 9.* 1

Ad Archiepiſcopatum, vel Epiſcopatum non ſolet extendi, &c.] Epiſcopalis enim dignitas ſub ampliſſimis verbis quorumcunque beneficiorum in odioſis non venit, vt per gloſ. *verbo dignitatum in c. 2. de præbend. lib. 6.* Simonet. *de reſeruat. q. 11.* Mandoſ. *ad reg. 10. Cancel. n. 7. 8. & 9.* Gamb. *de offic. legati lib. 2. n. 41. cum ſeq. & lib. 7. à n. 221.* Burſat. *conſ. 187. n. 5. vol. 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 5. in princip. n. 36.* 2

Cap. Ex tenore. XIII.

PRomiſſio beneficij vacaturi non valet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anch. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 128.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 412. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 10.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Rebuff. *in praxi benef. in proœm. concord. pag. mihi* 910. & probant per me citati ad *c. 2. ſup. hoc tit.* vbi eam latè declaraui.

Dictos Abbatē, & Monachos abſoluatis. Hinc Melch. Phœbos *Luſitaniæ deciſ. 27.* refert in ſupremo ſupplicationis Senatu deciſum fuiſſe Abates non poſſe concedere prouiſiones de officiis, & beneficiis annexis, & connexis ſuæ Abbatiæ in tempus, quo vacauerint, quem citat parens meus *in comment. ad Ordin. Regias Luſitan. lib. 1. tit. 98. in fin. n. 2.* 2

Cap. Accedens. XIV.

PRælatus ſi promittat prouidere de beneficio quādo poterit, tenetur prouidere, quia hæc promiſſio non eſt de vacaturo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. And. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hoſt. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 119.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 412. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 3. c. 1.* 1

Alium cùm vacabit.] An & quando promiſſio beneficij vacantis obliget, vide Roch. *de iurepatron. verbo honorificum q. 36.* Lambert. *2. p. 2. lib. q. 7. art. 15.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 10. c. 1. à n. 31.* & vide quæ dixi *c. 2. ſup. hoc tit.* 2

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Conferendi poteſtas ſi ad Capitulum, & Prælatum vt Prælatum pertinet, de vno ad alterum lapſu temporis non tranſit, ſecus ſi Prælatus interſit vt Canonicus, quia tunc de Capitulo tranſit ad Prælatum, niſi dolum committat.*

2 *Præbendarum Eccleſiæ Cathedralis prouiſio ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul pertinet.*

3 *Collatio ſimultanea Epiſcopi, & Capituli dicitur quãdo Epiſcopus concurrit in collatione vti priuatus, ſeu tanquam Canonicus, & vnus de Capitulo.*

4 *Poteſtas conferendi non deuoluitur ad ſuperiorem ex negligentia inferiorum quando ſuperior doloſè procurauit illam negligentiam.*

Cap. Poſtulaſtis. XV.

1 Collatio quando ſpectat ad Capitulum, & Epiſcopum, vt Epiſcopus eſt, ſi intra ſex menſes nõ fiat, deuoluitur ad ſuperiores. Si Epiſcopus ingrediatur non vt Prælatus, ſed vti Canonicus, deuoluitur ad ipſummet Epiſcopum niſi doloſè impediat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel Butr. Ioan. Andr Imol Anania, Hoſt. Anch. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. *in ration lib. 3. iuris Pontif. pag.* 123. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 412. remiſſiuè Ximen. *in concord part.* 1. *&* 2. refertur ab Antoin. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 3. cap. 2.*

2 *Ad vos, & Archiepiſcopum veſtrum ſimul,* &c] Ergo prouiſio præbendarum Eccleſiæ Cathedralis ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul pertinet, vt per citatos *ad c. cum Eccleſia Vulterana 31. num. 4 ſupr. de elect.* & latiſſimè Nicol. Garc. *de beneſic. part. 1. c. 4. num. 11. cum ſeqq.* vbi *num.* 18, Cum Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 45. à n* 51. quod Capitulum habet vnam vocem, & Epiſcopus aliam dimidiam, qui ſi in diſcordia contulerint, ita quòd Capitulum, ſeu maior pars conferat vni, & Epiſcopus alteri, etiamſi ei acceſſerint aliqui Canonici, neutra collatio valet, & tunc ſi Papa ſtante huiuſmodi diſcordia prouideat tertio, eius prouiſio erit bona, vt ſæpè ſæpiùs reſolutum fuiſſe in Rota atteſtatur idem Nicol Garc. *d. c. 4. n.* 34.

Verùm autem & quando vox Epiſcopi, aut alterius Prælati tanta ſit, quanta totius Capituli, optimè fuit diſputatum *in vna Cæſaraugustana electionis 20. Martij* 1623. coram Reuerend. D. men Coccino Decano, vbi fuit dictum opinionem Hoſt. *in hoc. c. poſtulaſtis*, tenẽtis tantam eſſe vocem Epiſcopi, vel alterius Prælati quantam ſolius Capituli, habere locũ quando de iure ſpeciali ius eligendi ſpectat ad Epiſcopum & Capitulum ſimul, vel ad Prælatum, & Capitulum, non ita quando de iure communi electio ſpectat ad Prælatum & Capitulum, quia tunc vox Prælati computatur pro vna voce, ſecũdùm Collect. *in præſenti n. 5.* Abb. *n.* 14. Imol. *n.* 15. *verſ. quod tamen an ſit verum*, Anchat. *n. 9. verſ. contrarium determinat ipſe.* Cardin. *n.* 5 Io. Andr. *n.* 10. & latiſſimè *in c. pen. de appell. in* 6. Federic. de Senis *conſ. 1. ex n. 7.* Abb. *conſ. 37. n. 1. in fine, & n. 3. p. 5.* & fuit reſolutum *in Placentina vori 26. April.* 1599. *& 6. Nouembris* 1600. *&* 16. *Decembris* 1604. coram bonæ mem. Penia.

3 *Niſi fortè Archiepiſcopus*, &c. Notatur ad hoc quòd dicitur collatio ſimultanea Epiſcopi & Capituli, quãdo Epiſcopus concurrit in collatione vti priuatus, ſeu tanquam Canonicus, & vnus de Capitulo, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 45. n.* 67.

Notatur etiam ad hoc quòd vbi negligentia, quam Prælatus ipſe habuit, dum teneretur non vt Epiſcopus, ſed vt quilibet alius cum cæteris Canonicis intra ſex menſes beneficium conferre, non nocet ei, vt tanquam ad Prælatum ob negligentiam ad ipſum conferendi poteſtas deuoluatur, quia non fuit negligens vt ipſe ſolus, ſed cum aliis, quod efficit vt ad ipſum tanquam ad ſuperiorem meritò deuolutio fiat, ita Domin. à S. Gemin. *in cap. a collatione* 11. *num. 1. de appellat. in* 6. vbi Franch. *num.* 4. Innocent. *in c. irrefragabilis* 13. *num. 2.* & *ibi* Zabarell. Hoſt. & alij *de officio ordin.* Secus autem eſſet ſi electio, vel collatio a ſolo Epiſcopo tanquam Canonico facta, vel facienda fuiſſet, nam tunc nullo modo ad eum appellatio interponeretur, nec facultas conferendi deuolueretur, quia deeſſet perſonarum diuerſitas, quæ in his caſibus neceſſariò deſideratur, Rota *deciſ. 1. ſub tit. de ſuppl. neglig. Prælat. in nouis*, aliàs *deciſ.* 113.

Et in hoc caſu cùm doloſè impediuerit, &c.] Notatur ad hoc quòd ex negligentia inferiorum non deuoluitur ad Superiorem poteſtas, quando ſuperior doloſè procurauit illam negligentiam, vt per Palat. *in reper. rubr. de donationib. inter virum, & vxorem, §.* 70. *num.* 21. 4

Notatur ad hoc quòd quando quis ex aliquo euentu prætendit lucrum, eo carere debet, ſi conſtet per eius dolum hunc caſum eueniſſe, & per eum fuiſſe procuratum, vt per D. Barboſ. *in l. ſi ab hoſtibus §. fin. n. 5. ff. ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Patronus non poteſt promittere ſe præſentaturum aliquem ad beneficia vacatura, nec poteſtatem dare alteri vt præſentet, & ſi id faciat, non tenet.*

2 *Fœmina præſentare poteſt.*

3 *Patronus beneficij Eccleſiaſtici non poteſt promittere ſe præſentaturum aliquem ad beneficium vacaturũ, nec alicui dare poteſtatem præſentandi ad illud antequam vacet.*

4 *Reges Luſitani quo iure promittere poſſint in genere Eccleſias ſui patronatus, & precepterias vacaturas oſtenditur.*

5 *Præſentandi ius non habetur in actu niſi à tempore vacationis.*

6 *Procuratorem vt præſentet pro ſe ad beneficia vacatura de auctoritate Ordinarij quis poteſt conſtituere ex iuſta cauſa.*

Cap. Cùm dilecta. XVI. & vlt.

Honorius III.

Patronus non poteſt promittere ſe præſentaturum aliquem ad beneficia vacatura, nec poteſtatẽ dare alteri vt præſentet, & ſi id faciat, non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3 iuris Pontif. pag.* 130. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 412. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* 1

Comitiſſa Flandren. &c.] Ergo fœmina præſentare poteſt, vt per Roch. *de iurepatron. verbo competens, in princ* Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatron. p. 3. lib. 5. c. 4. num.* 5. 2

Fecerit promiſſiones, &c.] Notatur ad hoc quòd patronus beneficij Eccleſiaſtici nõ poteſt promittere ſe præſenta- 3

ſentaturum, aliquem ad beneficium vacaturum, nec alicui dare poteſtatem præſentandi ad illud antequam vacet, vt per Kirchou. *tom. 1. communium opin. lib. 2. tit. 4. num. 8. pag. 167.* Pit. *par. 2. deciſ.* 244 *in antiq.* alias 138. *nu. 5. in correct.* Lambert. *de iurepatron. 1. p. lib. 2. q. 6. art. 1. & 19.* Roch. *eod. tract. verbo honorifica m. 25. & verb. competens, n. 63.* Perez *l. 1. gl. 1. verſ. non minus elegant, tit. 6. lib. 1 Ordin. pag.* 146. Rebuff. *in praxi benefic. p. 2. tit. de reprobata benefic. viu. impetr. à nu. 13.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 4. princ. num.* 102. Iulian. Viuian. *in praxi iurisp. atron. part. 2. lib. 10. c. 2.* Rot. *in Fauentina beneficij 13. Iunij* 1614. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas *deciſ. 61. n. 1.* vbi Ferentil. *in annot. litt. A.* Ioan. Nicol. Delphin. *de iurepatron. lib. 2. n.* 193. Caſſad. *deciſ. 5. de iurepatron.* Roland. *conſ. 47. ex n. 51. volum. 1.* Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de collat. omn. §. reſeruationes, in gloſſ. verbo vacaturorum, verſ. quemadmodum enim,* Humad. *l. 10. gl. 4. num. 1. tit. 16 part. 1.* plures, quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 160. à princ.* latè Nicol. Garc. *de benefic. part. 10. c. 1. à num. 4.* Cabed. *de patronatibus Regiæ Coronæ c. 14.* vbi reſoluit paſſim Reges Luſitaniæ conſueuiſſe, & ſolere promittere præſentare aliquem in Eccleſia ſui patronatus in genere ob benemerita, & ſeruitia, & de hac promiſſione prouiſionem Regiam fieri, & *c. 15.* idem facere dicit commodis vacaturis. Verùm conſuetudo illa, qua Reges noſtræ Luſitaniæ promittunt in genere Eccleſias ſui patronatus vacaturas, dubito an iure ſubſiſtere poſſit, niſi ex præſumpto Summi Pontif. priuilegio, quod ad huiuſmodi promiſſiones, ex iuſta tamen cauſa faciendas, conceſſum cenſeri debet, argum. *c. ſuper quibuſdam. § præterea. de verb. ſignif.*

Similiter non ſine aliqua difficultate procedunt expectatiuæ, quæ ad præceptorias, id eſt, commendas Ordinum Militarium concedi ſolent per Regem noſtræ Luſitaniæ tanquam per Magiſtrum eorundem Ordinum, quia Magiſter Ordinum Militarium cenſetur tanquam quilibet alius Prælatus inferior, vt ex Nauar. *in Apologia de redditib. Eccleſiaſt. quæſt. 1. monitu 56.* tradit Cabed. *d. c. 15. num. 4.* & ſatis conſtat ex traditis per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 36. art. 5.* Sed Prælatus inferior à Papa non poteſt principaliter promittere expectatiuas ſiue generaliter, ſiue ſpecialiter ad beneficia vacatura, *c. 1. ſuper hoc tit.* Ergo, &c. facit conſtitut. Pij V. quæ incipit, *Sacroſanctum.* Sed reſponderi poteſt huiuſmodi commendas non eſſe Eccleſiaſtica beneficia, vt aduertit Cabed. *d. c. 15. num. 15.* præſentit Fr. Emman. *d. tom. 1. quæſt. 1. art. 6. col. 3. poſt princip.* quicquid aliter ſentiat Valaſc. *conſult. 108. num. 28.* Ratio eſt, quia iuſtè poſſidentur à prædictarum Militiarum profeſſoribus, qui quidem, etiamſi religioſi ſint, vel propriè, vel largè ſecundùm Doctorum opiniones, quos refero *de offic. & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 11. num. 16.* clerici tamen non ſunt, neque aliquem Ordinem, ſi eorum Conuentuales excipiamus, vt plurimum ſuſcipiunt, neque tenentur ſuſcipere, vt ex quotidiana experientia conſtat, cùm tamen clerici eſſe deberent, & ita Ordines ſuſcipere ad recipiendas prædictas Commendas, ſi ipſa eſſent Eccleſiaſtica beneficia, iuxta reg. text *in c. de ætate & qualitate cum ſimilibus,* & Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. c. 6. & ſeſſ. 24. de reformat. c. 12.* tum etiam, quia de facto conſtat prædictos Milites huiuſmodi Commendas non obtinere cum titulo illo ſpirituali, quem præſeferunt Eccleſiaſtica beneficia, illi namque fruuntur ſolis fructibus temporalibus, qui ſuperantur ab ipſis beneficiis, quæ teguntur per clericos eiuſdem Ordinis, & Militiæ, penes quos ſolùm reſidet ſpiritualis eorum titulus, vt bene aduertunt Cabed. *d. c. 15. à numero* 18. F. Emman. *d. col. 3. poſt princip.* & ſatis ex his conſtat, quæ circa oblationes his clericis, an potiùs prædictis Militibus earum Commendarum poſſeſſoribus ſoluendas controuertunt Valaſc. *conſult. 14. tom. 1.* & Fr. Emman. *d. tom. 2. q. 36. art. 7.* Cùm ergo Commendæ huiuſmodi non ſint Eccleſiaſtica beneficia, non includuntur ſub prohibitione *c. 2. ſupra hoc tit.* vt *ibi* notaui; nec eſſe materiam ſimoniæ, tradunt Victor. *in relect. de ſimon. num. 45.* Aragon. *2. 2. qu. 100. art. 4.* Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de ſimon. c. 27. numero 6.* Bonacin. *in tract. de ſimon. quæſt. 4. num. 15.* vbi *in verſ. ex dictis,* colligit non committi ſimoniam ab eo, qui pecunia procurat commendam militarem, aut illam vendit.

De non vacantibus.] Quia ius præſentandi non habetur in actu niſi à tempore vacationis, vt per Duen. *reg. 279.* & plures alios, quos refero *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 72. n. 5.* 5

Et donatione eorum, &c.] Ex iuſta tamen cauſa, veluti ſi quis haberet ſe abſentare in longinquas partes de auctoritate Ordinarij poterit conſtituere procuratorem, vt præſentet pro ſe ad vacatura, Lambert. *d. lib. 2. q. 4. art. 2. n. 3. & 89. ar. 9. n. 4.* Mareſcot. *var. reſol. lib. 2. c. 33. n. 3.* Gregor. *deciſ. 420. n. 5.* Rot. *deciſ. 521. n. 7. p. 1. recent.* Ferentil. *ad deciſ. 21.* Buratti *num. 26.* Nicol. Garc. *d. c. 5. num. 18.* Iulian Viuian. *in d. praxi part. 3. lib. 5. c. 4. num. 6.* & ideò validè poterit procurator conſtitui generaliter ad præſentandum in omnibus Eccleſiis iuriſpatronatus, Abb. *hic num. 6.* Lambertin. *d. quæſt. 4. artic. 3.* Viuian. *c. 4. num. 9.* Mareſcot. *à c. 31. num. 1.* Nicol. Garc. *d. c. 1. num. 19.* vbi *num. 20.* reſoluit validam eſſe dationem procuratoris, ſeu adminiſtratoris generalis negotiorum patroni ex iuſta cauſa abſentiæ conſtituto ante vacationem beneficij, cui committeret præſentationem, etiam quòd vnicam haberet. 6

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

TIT. IX.

SVMMARIVM

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Sedes in hac rubr. pro Eccleſia in qua eſt locus Prælati cuiuſcunque etiam inferioris.*
3 *Vacare aliquando idem eſt quod ceſſare.*
4 *Verbum* vacante *in hac rubr. importat carentiam proprij Prælati, qui iura Eccleſiæ tueatur.*
5 *Vacationis nomine venit omnis vacatio, ſeu vacandi caſus.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Durand. *in breuiario aureo iur. Canon. fol 93. verſo,* Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon,* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. pag.* 396. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tituli.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum iuris Canon* Ioan. Honnr. *lib. 3. ſum. in Decret.* Zypæ *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag.* 186. omnes *ſub hoc tit.* 1

Sede.] Licèt Sedes aliàs multipliciter indicatur in iure, vt per Pauin. *de poteſtate Capituli præl. 6.* hîc tamen 2

mè ſicut & alibi accipitur pro Eccleſia in qua eſt locus Prælati cuiuſcumque etiam inferioris. *cap. audiuis*, ibi, *Eccleſia vacante*, *de in integr. reſtit. cap.* 1. vbi gloſ. *verbo Eccleſia*, *de rebus Eccleſ. non alien. lib.* 6. *c.* 1. vbi gloſ. 1. *de exceſſ. Prælat.* Innoc. Butr. & Imol. *num.* 14. *in cap.* 4. *hoc tit.* Abb. *in cap. his quæ num.* 2. *de maior. & obed.* proſequitur latè Pauin. *d. præl.* 6. *ex n.* 6.

3 *Vacante.*] Quamuis hoc verbum multipliciter recipiat à iure interpretationem, vt per Roman. *conſil.* 150. Staphil. *de litteris gratia*, *tit. de varijs modis vacationis*, *in princip.* Pauin. *de poteſt. Capituli præl.* 7. *ex n.* 3. Aliquando enim vacare idem eſt quod ceſſare, 4 iuxta *l. qui tertiana*, § 3. *ff. de ædilit. ed. &c.* aliquando vacuũ dicitur inutile, iuxta *l.* 28. *ff. depoſiti.* tamen *in hoc tit.* importat carentiam proprij Prælati, qui iure Eccleſiæ tueatur, *cap.* 1. *hoc tit. d. cap.* 1. *de rebus Eccleſ. non alienand. lib.* 6. quæ quidem Prælati carentia non eſt referenda ad Prælatum mediatum, qualis eſt Archiepiſcopus reſpectu Sedis Epiſcopi ſuffraganei, & Epiſcopus reſpectu Eccleſiarum inferiorum, ſed referri debet ad carentiam Prælati immediati, qualis eſt Archiepiſcopus & Epiſcopus reſpectu ſuarum propriarum Sedum, & qualis eſt Archipresbyter reſpectu Parochialis, obſeruat Innocent. *in cap. olim el* 1. *n.* 2. *de reſtitut. ſpoliat.* receptus ex Felin. *in cap.* 1. *num.* 9. *de præſcript.*

5 Vacationis nomine venit omnis vacatio, ſeu vacandi caſus, ſiue per mortem, renunciationem, tranſlationem, ſiue alium ſimilem modum per quem titulus in totum reſoluitur, iuxta gloſ. *verbo mortem*, *in cap. penult. de ſuppl. negl. lib.* 6. *gloſ.* 2. *in cap.* 1. *hoc tit. lib.* 6. gloſ. *verbo vacabunt*, *in cap. ſi propter*, *de reſcript. eodem lib. & verbo vacantibus*, *in cap. cupientes*, *& verbo vacat*, *in cap. quia ſæpe*, *de præbend. eorum lib.* 6. Soar. *de cenſur. diſp.* 7. *ſect.* 2. *n.* 3. Doctores per me citati *in tract. de clauſul. vſufreq. clauſ.* 172. *num.* 1. *& in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.* 266. *à num.* 1. vbi latè materiam exornaui.

SVMMARIVM.

1 *Sede vacante ſtatus eius mutari non debet.*
2 *Papa ſolius eſt Eccleſiam in Cathedralem erigere.*
3 *Eccleſia vnita alteri Eccleſiæ vel beneficio in illius tranſit naturam.*
4 *Argumentum eſt eiuſdem naturæ, & eodem iure regitur vt primum, cui additum eſt.*
5 *Epiſcopus exceptis ijs quæ concernunt Regularia inſtituta, habet omnimodam iuriſdictionem in monachos Eccleſiæ Cathedralis Regularis.*
6 *Sententia lata contra Eccleſiam viduatam Paſtore indefenſam non valet.*
7 *Viuendi tres modi referuntur.*
8 *Epiſcopus ratam poteſt habere alienationem rerum Eccleſiæ abſque ſolemnitate Sede vacante factam.*

Cap. Nouitille. I.

Innocent. III.

SEde Epiſcopali vacante nil eſt innouandum, immo nec Papa innouat, quia non eſt qui defendat ius Epiſcopale, & ne plus perſonæ quam Eccleſiæ tribuiſſe videatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Inoc. Collect. Zabar. Bellam Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Guid. Papæ, Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif pag.* 140. Alagona *in cõpendio iuris Canonici*, *pag.* 416. remiſſiuè Cajal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 9. *cap. vnico.*

Probat hic text. diſſolutionem vnionis, quæ Epiſcopatui facta erat, illo vacante minimè fieri poſſe, vt reſoluunt omnes *in præſenti*, gloſ. *verbo vacabat.* vbi omnes, *in Clement.* 1. *de rebus Eccleſ. non alienand.* Caccialup. *de vnionibus*, *art.* 9. *à num.* 1. Petrus de Peruſio *eod. tract. cap.* 5. *num.* 2. *&* 3. *& de reuocat. vnionum c.* 3. Non obſtat quòd vnio Sede vacante fieri poteſt, *d. Clement.* 2. ac proinde eodem modo diſſoluenda foret, argument. *l. nihil tam naturale*, *ff. de regulis iuris*, *reg.* 1. *in antiq.* quia reſp. reiectis duabus ſolutionibus gloſſæ *d. verbo vacabat*, magnũ verſari diſcrimen inter vnionis conſtitutionem, & illius reuocationem, nam per vnionem neutri Eccleſiæ præiudicium infertur, ſcilicet nec vnitæ cuius exiguitas, & paupertas reparatur, *c. vnico* 10. *quæſt.* 3. *cap. & temporis* 16. *quæſt.* 1. *c. expoſuiſti*, *de præbend.* & ita conſulitur Eccleſiæ pauperi; rurſus nec etiam Eccleſiæ, cui fit vnio, cuius reditus, & auctoritas aliquo modo amplificantur, vt patet; at verò per vnionis legitimè factæ diſſolutionem vtrique Eccleſiæ præiudicium infertur, ſcilicet vnitæ, quia redit in antiquam paupertatem, vel ſaltem amittit priuilegia digniora, qua ratione vnionis acquiſiuit; rurſus & ei cui vnio facta eſt, quia eius reditus & auctoritas diminuuntur, ac ſubinde cùm detur diuerſa ratio in conſtitutione vnionis, quæ datur in eiuſdem diſſolutione, argumentum ex *d. l. nihil tam naturale*, non procedit, poteſtque vacante Sede fieri vnio; iuxta *d. Clement.* 2. non autem diſſolui, iuxta text. *in præſenti.* quo pacto illum intellexit Caccialup. *d. n.* 1. *cum ſeqq.* Petr. de Peruſio *vbi ſup. cap.* 9. *n.* 2. *&* 3. licèt id non percipiat, Rebuff. *in praxi tit. de reuocat. vnion. à num.* 13.

Eccleſiam veſtram erexerit Cathedralem.] Notatur 2 ad hoc, quòd ſolius eſt Papæ Eccleſiam in Cathedralem erigere, dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 50. *num.* 5. Sic etiam ſolius Papæ eſt erigere Eccleſiam in Collegiatam, vt per Rebuff. *in praxi tit. de erect. in Collegiatam.* Paul. Fuſc. *viſitat. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 6. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 5. *c.* 29. *quæſ.* 25. *& c.* 30. *q.* 3. *&* 4. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum præl.* 2. *dub.* 1. ſecundùm Romanam impreſſ.

Vt idem eſſet Epiſcopus vtriuſque.] Notatur ad hoc 3 quòd Eccleſia vnita alteri Eccleſiæ, vel beneficio, in illius tranſit naturam, vt per D. Barboſ. *in l. quia tale*, *num.* 95. *ad finem*, *ff. ſoluto matrim.* Augmentum enim 4 eſt eiuſdem naturæ, & eodem iure regitur vt primum, cui additum eſt, vt per Tiraquel. *de retract. lign.* § 1. *gloſſ.* 18. *num.* 51. Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ.* 124 *num.* 124.

Notatur etiam ad hoc, quòd Epiſcopus exceptis iis, quæ concernunt Regularia inſtituta, habet omnimodam iuriſdictionem in monachos Eccleſiæ Cathe- 5 dralis Regularis, vt per Rotam apud Farin. *deciſ.* 770. *num.* 2. *in* 1. *collect. nouiſſimarum*,

Attendentes igitur, &c.] Vnde ſententia lata contra 6 Eccleſiam viduatam paſtore indefenſam non valet, vt per Rebuff. *in repet. l. quod iuſſit n.* 205. *ff. de re iudic.* & ideo Eccleſiæ parochiali vacanti dat Epiſcopus curatorem, Paul. Montan. *de tutelis*, *cap.* 28 *num* 67.

In gloſ. *Vniendo.* De tribus modis vniendi, de qui- 7 bus agit hæc gloſſa, videlicet primò quando fit vnio vt ex duobus beneficiis, vel Eccleſiis vnum fiat: ſecundò vt vna Eccleſia alteri ſubiiciatur, ſeu vnum beneficium alteri acceſſoriè: tertiò quando duæ Eccleſiæ, ſeu beneficia æquè principaliter vniuntur, latè tractant, & explicant Gregor. *l.* 4. *tit.* 11. *part.* 1. Hoied. *de incompatib. benefic. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 2. Rebuff.

*in praxi benefic.tit.de vnionib.num.*15. *cum ſeqq.* Petr. Gregor.*res benef.cap.*10.*num.*2.Azor.*inſtit.moral.p.*2. *lib.*6.*cap.*28.Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gloſ.*3.§.7. *n.*26. Nicol.Garc.*de benef.part.*12.*c.*2.*num.*7.*cum multis ſeqq.* Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.* 30. *tract.* 3.*n.* 298.*verſ.hinc.vnions.*

8 In gloſ.*Sede.*ibi,*ſi Epiſcopus ratum habeat.* Notatur ad hoc,quòd,Epiſcopus ratam poteſt habere alienationem rerum Eccleſiæ abſque ſolemnitate Sede vacante factam , vt per Couarr. *pract. cap.* 28. *num.*10. Gutier.*pract.lib.*2.*quæſt.*22.*n.*10. *& num.*9. *in fine* reſoluit quòd quamuis aduerſarius non poterit Eccleſiam , vel minorem compellere vt ratificet contractum,ſed erit in ipſorum electione,attamen benè poterit petere vt intra breuem terminum declarent an velint ſtare contractui,& ipſum ratificare , necne,ne ipſe perpetuò ſit obligatus ; vnde benè Surd. *de alimentis tit.*8.*priuileg.*36.*num.*80.dicit Eccleſiam, vel minorem poſſe compellere contrahentes ad contractus inualidi obſeruantiam , licèt ipſi ad id non teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum Sede vacante non poteſt beneficia ſpectantia ad ſolam collationem Prælati conferre,& n.*2.

3 *Capitulum Sede vacante omnia facere poteſt,quæ ſunt iuriſdictionis,niſi expreſsè prohibita reperiantur.*

4 *Eccleſias,ſiue beneficia ad tempus commodare poteſt Capitulum Sede vacante.*

5 *Præſentatos à patronis admittere ſiue inſtituere poteſt Capitulum Sede vacante.*

6 *Reſignationes beneficiorum ſpectantium ad collationem Epiſcopi recipere poteſt Capitulum Sede vacante.*

8 *Permutationibus beneficiorum auctoritatem præſtare poteſt Capitulum Sede vacante.*

9 *Diſpenſare cum illegitimis ad beneficia ſimplicia poteſt Capitulum Sede vacante.*

10 *OEconomos præficere poteſt Capitulũ Sede vacãte.*

11 *Vniones ex cauſa facere poteſt Capitulum Sede vacante,dummodo nihil pereat de iure Epiſcopali*

12 *Licentias,quas concedit Epiſcopus , concedere poteſt Capitulum Sede vacante.*

13 *Statuta condere quæ poſſit Capitulum Sede vacante oſtenditur.*

14 *Defunctorum vltimas voluntates exequi poteſt Capitulum Sede vacante , quatenus iure ordinario competebat Epiſcopis.*

15 *Religioſas piarum voluntatum executores cõpellere poteſt Capitulum Sede vacante ad addendas adminiſtrationis rationes.*

16 *Viſitare poteſt diœceſim Capitulum Sede vacante.*

17 *Confeſſarium inſtituere poteſt Capitulum Sede vacante,qui abſoluat à caſibus reſeruatis Epiſcopo.*

18 *Cognoſcere de arduis cauſis poteſt Capitulum Sede vacante.*

19 *Vicarium generalem in ſpiritualibus & temporalibus conſtituere poteſt Capitulum Sede vacante.*

20 *Matrimonio celebrando iuxta formam Concilij Trid. aſſiſtere poteſt Capitulum Sede vacante.*

21 *Rationem ab adminiſtrationibus piorum locorum poteſt exigere Capitulum Sede vacante.*

22 *Charitatiuum ſubſidium exigere poteſt Capitulum Sede vacante.*

23 *Priuilegium cognoſcendi de cauſis in prima inſtantia habet Capitulum Sede vacante.*

24 *Indulgentias concedere poteſt Capitulum Sede vacante.*

25 *Deponere poteſt capitulum Sede vacante.*

26 *Capitulum Sede vacante non ſuccedit in iuriſdictione delegata Epiſcopo.*

27 *Viſitare monaſteria exemptorum monialium,quæ viſitat Epiſcopus auctoritate Apoſt.non poteſt Capitulum Sede vacante.*

28 *Supprimere prebẽdas,aut portiones vigore Conc.Trid. non poteſt Capitulum Sede vacante.*

29 *Iuriſpatronatus donationem non poteſt confirmare Capitulum Sede vacante.*

30 *Dimiſſorias ad Ordines infra annum à die vacationis concedere non poteſt Capitulum Sede vacante niſi illis,qui arctati fuerint.*

CAP. Illa. II.*Honor*. III.

Beneficia ſpectantia ad collationem Prælati,Sede vacante non poteſt Capitulum conferre , quia non deuoluuntur per negligentiam. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collectar. Zabarell. Bellam. Ioan.Andr.Imola,Anania, Hoſtienſ.Henric.Panorm. Guid.Papæ,Anch.Viuian.*rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.*140.Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*416.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. *&* 2. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumũt Rebuff.*in praxi benefic.tit.de deuolut. n.*70. *&* 71. *& num.*88.*&* 90.Selu.*de benefic.part.*2.*quæſt.* 11.Corraſ. *part.*2.*cap.*7.*n.*1.*&* 2.Flamin.*de reſignationib. benefic. lib.*7.*quæſt.*23.*num.*19.vbi extendit ad beneficia, quæ vacant per renunciationem.Pauin.*de poteſt. Capituli Sede vacante ,p.*2. *princ. quæſt.*1. Molin. *de iuſt.tom.*6. *tract.*3.*diſp.*9.*à num.*11.Gonzal. *ad reg.*8.*Cancell.*§. 4. *proœm.num.*35.*& gloſ.*9.§.1.*num.*77.vbi de beneficiis patrimonialibus , Azeued.*conſil.*9.*à n.*1.Azor. *inſtit. moral part.*2.*lib.*3.*cap.*38.*quæſ.* 1. Vincent. Filliucius *tom.*3.*tract.*41.*cap.*1.*n.*42.Nicol. Garc.*de benefic. p.*5. *cap.*7.*num.*51.vbi *n.*52.extendit ad præſentationem, ſeu electionem ſpectantem ad Epiſcopum,latè Quarant.*in ſumma Bullarii ,verbo Capitulum Sede vacante, verſ.nonò quæro,*vbi refert hoc ipſum iure nouiſſimo cautum eſſe per conſtit.felicis mem.Pij V. incipient. *Sanctiſſimus in Chriſto Pater,*per quam omnia beneficia Epiſcopali Sede vacante, quomodolibet vacantia ad eorundem Epiſcoporum collationem , prouiſionem,præſentationem,electionem,ſeu quamuis aliam diſpoſitionem quomodolibet pertinentia,ipſi Pontifici reſeruantur , & quamuis hæc conſtit. expiraſſet cum ipſo Pio V.vt aduertit Nicol.Garc.*d.part.* 5.*c.* 1. *num.*234.hoc ipſum habetur *in reg.* 2. *Cancell.* Quæ quidem principalis huius text. concluſio procedit, quamuis beneficiorum collatio ad Epiſcopum pertineat iure deuoluto ob negligentiam, vel culpam inferiorum Prælatorum non conferentium, vt per Rebuff.*d.tit.de deuolut.n.*93.Abb.*in cap.cùm olim num.* 9. *verſ.ſed circa,de maiorit.*& *ibi* Felin.*in fine,*Pauin.*p.*2. *q.*2.*num.*10.Nicol.Garc.*d.part.*5.*cap.*7. *num.* 53. vbi plures contrarium tenentes,& *num.* 54. intelligit in collatione libera,non verò in confirmatione , & inſtitutione,quæ ſunt neceſſariæ , & debitæ. Quarant. *d.verſ.nonò quæro,ampliat.*3.vbi *in* 1.*ampl* pariter concluſionem text.procedere ait quando alius ex aliquo ſpeciali iure haberet conferre cum Epiſcopo. 2

Amplia concluſionem procedere non ſolùm in Capitulo,ſed etiam in quocumque alio viſitatore dato Eccleſiæ Cathedrali vacanti , vel alio inferiori Summo Pontif.iuxta terminos *cap.vlt.verſ.niſi fortè. cum ſeq.de ſuppl.neglig.Prælat.lib.*6. Concil. Trident. *ſeſſ.*24.*de reformat.c.*16.*verſ.ſi ſecus factum fuerit,*notat gloſ.*verbo is ad quem , in c.vnic. de maior. & obed. lib.*6.adhuc enim illa beneficia ad Epiſcopi collationẽ pertinentia non conferet,text.opt.*in d.cap.vlt.* §. *vlt.*

in

in princ. Secus dicendum eſt in viſitatore dato à Summo Pontifice eidem Eccleſiæ Cathedrali, quem ſolus Papa poteſt deputare, nulla interueniente Capituli negligentia, *d. cap. v t. in princ.* d. gloſſ. *verbo u nd quem*, is enim beneficia poteſt conferre, *d §. v t. in fin.* iuncta *gloſ. vlt.* & inſuper omnia alia facere (excepta rerum immobilium alienatione) quæ poteſt facere Epiſcopus electus & cōfirmatus, *c. 42. de elect. in 7.* Amplia etiam prædicta procedere in Collegio Cardinalium, qui vacante Apoſtolica Sede non poſſunt conferre beneficia ad Summi Pontif. prouiſionem pertinentia, de quo latè Selu *de benefic. part. 2. quæ. 2 per totam.* Limitatur tamen ſupradicta concluſio vbi ad Capitulum & Epiſcopum ſimul collatio ſpectaret, nam tunc mortuo Epiſcopo, vel à beneficiorum collatione ſuſpenſo poterit Capitulum conferre. gloſ. & DD. per text. *ibi in cap. vnic. in princip. hoc tit. lib. 6.* Abb. *in præſenti, n. 4.* Rebuff. *in praxi tit. de deuolution. à num. 74.*

3 De poteſtate Capituli Sede vacante multa Doctores ſcripſerunt, de qua vt aliqua dicam, & vt plures caſus diſtinguam in quibus ſuccedit, vel non ſuccedit Epiſcopo, repetenda eſt illa vulgaris regula, quæ tenet Capitulum Sede vacante omnia facere poſſe, quæ ſunt iuriſdictionis, niſi expreſsè prohibita reperiantur. vt per Nauarr *conſil. 44. num. 1. de tempor. ordinat. in nouis*, Pauin. *de officio, & poteſt. Capituli Sede vacāte, part. 1. quæſt. 1. à n. 3. & quæſt. 5. num. 2. verſ. item regulariter*, Gutier. *canon. lib. 1. cap. 11. num. 10.* Flamin. *de reſignat. lib. 7. quæſt. 23. à num. 26.* Azor. *d. lib. 3. c. 27. quæſt. 6.* Quarāt. *d. verbo Capitulū Sede vacante, à princip.* Nicol. Garc. *d. c. 7. à num. 4.* Rota *deciſ. 1. num. 13. part. 1. diuerſ. & deciſ. 346. num. 2.* apud Farinac. *part. 1. recent. & deciſ. 632. num. 4. part. 1. eiuſdem recent.* Rebuff. *in praxi tit. de deuolut. à n. 58.* Soar. *tom. 5. diſp. 50. ſect. 5. num. 6.* Vincent. Fillinc. *d. c. num. 4.* vbi dicit ex antiquo iure tempore Sedis vacantis iuriſdictionem Epiſcopi deuolui ad Capitulum, quam facultatem nec mutauit, nec minuit Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 16.* ſed ſolùm præcepit modum vtendi illa, nimirum per Vicarium ab eodem Capitulo electum, cui & iuriſdictionem, & vſum cōmittat, & ita Capitulum Sede vacante ſuccedit Epiſcopo in ſequentibus caſibus.

4 Primò in commendando Eccleſias, ſiue beneficia ad tempus, Rebuff. *in praxi benef. tit. de deuolut. n. 77. & 80. & in tract. nominat. quæſt. 8. num. 30.* Azor. *d. lib. 3. c. 38. q. 8.*

5 Secundò in admittendis, ſiue inſtituendis præſentatos clericos à patronis, Rebuff. *d. tit. de deuolut. à n. 68.* Ergo ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi. part. 3. allegat. 74. n. 183.* vbi cito Azor. *d. part. 1. lib. 3. c. 38. q. 2.* Nicol. Garc. *d. c. 7. num. 54.* Viuian *in praxi iuriſpatronat. lib. 12. c. 2. n. 6.*

6 Tertiò in recipiendis reſignationibus beneficiorum ſpectantium ad collationem Epiſcopi. Flamin. *de reſignat. lib. 7. quæſt. 13. à n. 20.* Sbroz *de officio Vicarij, lib. 2. quæſt. 71. num. 13. & quæ. 130. num. 3.* Ego ipſe *d. part. 3. alleg. 69. nu. 8.* vbi refero Quarant. *in ſumma bullarij verbo Capitulum Sede vacante, quæſt. 9. prope fin. verſ. quartò limita*, Nicol. Garc. *part. 11. c. 3. n. 256. & c. 4. à num. 75.* Aloyſius Riccius *in praxi aurea reſol. 243.*

7 Quartò in cognoſcendis, & aſſignandis congruis portionibus, Rebuffus *in tract. congrua portionis, num. 57.*

8 Quintò in præſtanda auctoritate permutationibus beneficiorum, Flamin. *lib. 7. quæſt. 13. n. 31.* Bellacomb. *tom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 9. num. 11. pag. 183.* Azor. *d. part. 2. lib. 7. cap. 29. quæſ. 4.* Quarant. *dicto verbo Capitulum Sede vacante, quæſt. 9. verſ. quæ concluſio, in med.*

9 Sextò in diſpenſationibus illegitimorum ad beneficium ſimplex, Nauarr. *conſ. 28. ſub tit. de tempor. ordin.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 2. verbo Capitulum, §. 3.* Quarant. *d. verbo Capitulū Sede vacante. verſ. ſecundò quæro.* An autem Capitulum ſuccedat in poteſtate Epiſcopis conceſſa diſpenſandi in irregularitatibus iuxta decretum Concilij Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 6.* vide plures, quos citaui *in d. tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 3. n. 16.*

10 Septimò in œconomis præficiendis, *c. cùm vos, 4. de officio ordin.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 30. tract. 3. num. 141.*

11 Octauò in vnionibus ex cauſa faciendis, dummodo nihil petat de iure Epiſcopali, Quarant. *d. verbo Capitulū Sede vacante, quæſt. 9. verſ. quæ concluſio*, Azor. *d. part. 2. lib. 6. c. 28. quæſ. 9.* ſibi contrarius *lib. 3. c. 38. quæſ. 9.* Rebuff. *in praxi tit. de vnionib. n. 36. & d. tit. de deuolut. num. 100.* Zerol *in praxi Epiſcop. verbo vnio, §. 11. part. 1. & verbo Capitulum, § 4. part. 1.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 153.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 12. cap. 2. num. 67.* vbi *n. 68.* refert ex S. Congregat. Concilij deciſum Capitulum Sede vacante non poſſe ſupprimere quodcunque beneficium, & ſibi vnire, ſicut Sede plena non poteſt conſentire vnioni faciendæ ipſi Capitulo directè, & principaliter.

12 Nonò in concedenda facultate, ſeu licentia quam dare poſſet Epiſcopus. Azor. *d. part. 2. lib. 7. cap. 5. q. 3.* veluti in licentia præſtanda clericis curam animarum habentibus ad ſtudium ire volentibus, Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Capitulum. §. 2.* Et in danda licētia ædificandi Eccleſiam, vt acquiratur iuſpatronatus, ego ipſe *d. part. 3. alleg. 70. num. 32.* Et in concedenda licentia extero Epiſcopo exercendi Pontificalia in Eccleſia vacante, Henriq. *in ſumma lib. 10. c. 22.* Quarant. *d. loco, verſ. vndecimò quæro*, Nicol. Garc. *d. cap. 7. n. 93. verſ. quinta.*

13 Decimò in condendis ſtatutis, quæ ad ſtatum Eccleſiæ pertineant, quæque durare debeant etiam tempore Epiſcoporum ſuccedentium, Pauin. *in tract. de poteſtate Capituli Sede vacante, part. 1. quæſt. 6.* Azor. *d. part. 2. lib. 3. cap. 37. quæſ. 11.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante verſ. quæro*, Zerol. *in praxi Epiſcop part. 1. verbo Capitulum, §. 15.* Monet. *de diſtribut. quotidian. part. 2. quæ. 13. num. 24.* Sbroz *de officio Vicarij lib. 1. quæſt. 187. num. 5. & 6.* dummodo ſint iuſta, & ſalubria; ſecus verò ſi in præiudicium Eccleſiæ, vel Epiſcopalis menſæ, vt intelligit Quarant. *loco citato*, & ideo non poterit ſtatutum condere, quo charitatium ſubſidium in futurum ex parte minuatur, ego ipſe *part. 3. alleg. 87. num. 14.*

14 Vndecimò in exequendis vltimis defunctorum voluntatibus, quatenus iure ordinario competebat Epiſcopis. Couarr. *in cap. Ioannes. n. 2. de teſtament.* Azor. *d. part. 2. lib. 2. c. 39. quæſ. 6.* Quarant. *d. verbo Capitulū Sede vacante. verſ. ſeptimò quæro*, Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Capitulum. §. 9.* Ego ipſe *d. part. 3. alleg. 82. num. 31.*

15 Duodecimò in compellendis Religioſis piarum voluntatum executoribus ad reddendas adminiſtrationis rationes, ego ipſe *dicta allegatione 82. num. 33.*

16 Decimotertiò in viſitanda diœceſi, Socin. *in tract. viſit. col. 4.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante verſ. primò quæro*, Azor. *d. part. 2. lib. 3. c. 37. quæſ. 14.* Rota *deciſ. 347. n. 2.* apud Farin. *part. 1. recent.* Abb. *in cap. cùm olim, ſub n. 1. verſ. ſed indiſtinctè*, & ibi Bald. *n. 1. de maioris* Archidiac. *in cap. ſi Epiſcopus n. 2. de ſupple [illegible]*

negl.

negl. Pral. lib. 6. Rebuff. *in praxi tit. de deuolut. num. 65.* Rot. *in Burgen. procurationem 10. Martij* 1597. coram Orano, & *in Tuder. iuriſdictione 28. Nouẽbris* 1607. coram Card. Saerato, & *in Pampilonen. iuris viſitandi* 13. *Decembr.* 1613. coram R.P.D. Merlino.

17 Decimoquartò in inſtituendo Confeſſario, qui abſoluat à caſibus Epiſcopo reſeruatis. Azor. *dicto c. 37. quaſ. 16.* Quarant. *vbi proximè verſ. tertiò quaro, poſt med.*

18 Decimoquintò in cognoſcendo de arduis cauſis, Quarant. *dicto verbo Capitulum Sede vacãte, verſ. quinto quaro.*

19 Decimoſextò in conſtituendo Vicarium generalẽ in ſpiritualibus, & temporalibus, Bonacoſ. *tom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 9. n. 13. pag. 183.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 11. num. 10.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Capitulum, §. 1* Azor. *d. cap. 37. quaſ. 10.* Quomodo autem hodie Capitulum Sede vacante debeat Vicarium conſtituere, & qualem, & intra quod tempus, vide Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 16.* & quæ circa eius intellectum congerunt Quarant. *dicto verbo Capitulum Sede vacantè, verſ. duodecimò quaro*, Nicolaus Garcia *de benefic. part. 5. cap. 7. num. 6. cum ſequentibus*, & plures alij, quos refero ipſe *d. part. 3. allegat.*

20 Decimoſeptimò in aſſiſtendo matrimonio celebrando iuxta formam Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. de reformat. matrimon. cap. 1.* Sanchez *de matrimon. lib. 3. diſp. 18. num. 5.* Gutier. *eod. tract. cap. 76. à n. 12. & c. 69. num. 9.*

21 Decimooctauò in exigenda ratione ab adminiſtratoribus piorum locorum, ego ipſe *part. 3. alleg. 75. num. 61.* vbi cito Quarant. *in ſumma bullarij verbo Capitulum Sede vacante, verſ. 7.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 2. verbo Capitulum, §. 9.*

22 Decimonond in exigendo charitatiuo ſubſidio, ego ipſe *d. part. 3. alleg. 87. num. 13.* vbi citato Bellencin. *de charitatiuo ſubſidio, quaſt. 7.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 14. q. 5. verſ. item col egium*, quamuis nequeat ſtatutũ condere, quo tale ſubſidium in futurum ex parte minuatur, Bellencin. *d. tract. quaſt. 45.* Azor. *d. cap. 15. q. 7. verſ. item Canonicum.*

23 Vigeſimò in priuilegio cognoſcendi de cauſis in prima inſtantia, ego ipſe *d. part. 3. alleg. 81. in 6.* vbi cito Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.* 30.

24 Vigeſimoprimò in concedẽdis indulgentiis, Azor. *d. c. 37. q. 9.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Indulgentia, §. 2* Henriq. *in ſum. lib. 7. cap. 31. §. 1.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante, verſ. duodecimo quaro*, Iul. Lauor *de Iubilao, & Indulgent. part. 1. à nu. 51.* Ego ipſe *d. part. 3. alleg. 88. num. 22.*

25 Vigeſimoſecundò in deponendo, & interdicendo, Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. q. 118. n. 7.*

26 Prædicta autem regula ſuprà poſita quòd Capitulum Sede vacante omnia facere poſſit, quæ ſunt iuriſdictionis, non procedit in iuriſdictione Epiſcopo delegata, Azeued. *ad Curiam Piſanam, lib. 1. c. 8. n. 12. & conſil. 11. n. 7.* Sbroz *de officio Vicarij lib. 1. quaſt. 16. num. 2. & lib. 2. quaſt. 135. num. 4.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante in princip. verſ. & primò, vt intelligitur.* D. Barboſ. *in l. quia tale, num. 1. ff. ſoluto matrim.* Azor. *d. lib. 3. c. 39. q. 4.* Filliuc. *d. c. 2. n. 40.* Nicol. Garc. *d. cap. 7. n. 42.* vbi *num.* 43. ampliat etiamſi poſt præſentationem mandati fuiſſet mortuus Epiſcopus, & *num. 44.* pariter ampliat etiamſi delegatio fiat à Canone. Subſequenter infertur eodem modo regulam prædictam non procedere in iuriſdictione, quæ competeret Epiſcopo iure aliquo ſpeciali, ſeu accidentali, Quarant. *vbi proximè, verſ. ſubſequenter*, Nicol. Garc. *d. cap. 7. nu. 39.* Fr. Emman *quaſt. Regul. tom. 1. quaſt. 61. art. 9.* D. Barboſ. *d. l. quia tale, num. 1.* Cened. *ad Sextum collect. 4. num. 6.* vnde inferunt Capitulum Sede vacante non ſuccedere Epiſcopo in caſibus infraſcriptis.

Primò in viſitatione monaſteriorum exceptorum monialium, quæ viſitat Epiſcopum auctoritate Apoſtolica, Nicol. Garc. *d. cap. 7. num. 45.* & alij, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. allegat. 73. num. 25.* Azor. *d. lib. 3. cap. 37. quaſ. 15. & c. 40. quaſ. 8.* 27

Secundò in ſuppreſſione præbendarum, aut portionum vigore Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reform. c. 15.* Monet. *de diſtribut quotid. part. 1. quaſt. 5. n. 26.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 67. n. 3.* 28

Tertiò in confirmatione donationum iuriſpatronatus, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 303. n. 10. cum ſeqq.* Ego ipſe *d. part. 3. alleg. 71. num. 24.* 29

Quartò in dimiſſoriis litteris ad Ordines concedendis infra annum à die vacationis aliquibus, qui arctati non fuerint, iuxta nouam Concilij Tridentini diſpoſitionem *ſeſſ. 7. de reformat. c. 10.* de cuius intellectu latè agunt Henriq. *in ſumma lib. 10. cap. 22. §. 3.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub rubr. de tempor. odin. deciſ. 65.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Capitulum in princip.* Petr. de Ledeſma *in ſum part. 1. tract. de ſacrament. Ordinis cap. 8. concl. 3.* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. part. 3. cap. 8. num. 47. cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tract. 5. diſp. 11. n. 4.* Quarant. *d. verbo Capitulum Sede vacante, verſ. decimoquarto*, Rendin. *in prompt. receptarum ſententi. tom. 1. tit. 10. à princip.* Campan *in diuerſorio iuris Canonici. rubr. 8. cap. 7.* Nicol. Garc. *d. cap. 7. à n. 91.* Filliuc. *d. cap. 2. num. 44.* 30

SVMMARIVM.

1 *Iudicium agitatum cm Eccleſia vacante non valet & num 2.*

3 *Adminiſtrator datus à Summo Pont. cenſetur legitimus defenſor in Eccleſia Cathedrali.*

CAP. Conſtitutis. III. & vlt.

TEſtimonium & iudicium Sede vacante facta contra Eccleſiam non tenent, quia non habet defenſorem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Henric. Guid. Papæ. Panorm. Hoſtienſ. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pont. pag.* 541. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 416. remiſſiuè Ximẽ. *in concord. p. 1 & 2.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumũt Pauin. *de poteſt. Capituli Sede vacante, part. 2. quaſt. 9.* Gig. *de penſionib. quaſt. 65.* etiamſi vacet Eccleſia per renunciationem, Gabr. *tom. 3. communium opinion. tit. de procurat. concluſ. 3. n. 3.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 1. quaſt. 5. n. 42. cum ſeqq.* vbi etiam idem reſoluit in Abbatibus, & Prioribus triennalibus, interim dum nouus Prælatus non eligitur. Vnde reprobat. hic text. teſtium diſpoſitiones, qui vacante Eccleſia ſunt recepti, vt notant DD. *in præſenti gloſſ. vlt. ad fin. in cap. 1. ſup. hoc tit.* vbi Innoc. Imola, & communis, gloſ. *verbo reuocari*, vbi Cardin. & Imola *in Clement. vlt. de procuratorib.* Felin. *in cap edoceri, verſ vacante, de reſcript.* Pauin. *de poteſtate Capituli Sede vacante, p. 2 quaſt.* Gig. *de penſionibus queſt. 65.* 2

Et carente legitimo defenſore.] Cenſebitur autem legitimus defenſor in Eccleſia Cathedrali adminiſtrator datus à ſummo Pont. *cap. vt, cum, de elect. lib. 6.* Gig. *de penſion. q. 65. n. 5.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de recuſat vmonu, num. 14. & in tract. nominat. q. 8. num. 29.* 3

De

De His, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.

Tit. X.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan.Andr.Imola, Anania, Anch. Butr. Panorm. Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol.* 93. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. pag.*398. Goffred.& Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan.& Anaſtaſ. Germon. *in paratitlas ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Ioan. Honor. *lib.*3. *ſumma in Decretal.* Zypæ *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici, enarrat. pag.*189. omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei Eccleſiaſticæ abſque approbatione Capituli non tenet.*
2 *Permutatio ex vi verbi maximè in materia odioſa ſub emptione non continetur.*
3 *Conſenſus requiſitus in actu debet etiam in eius reuocatione adhiberi.*
5 *Epiſcopi præſcripſerunt contra Capitula, vt abſque eorum conſilio ſiue conſenſu poſſint iuriſdictionalia exercere, ſubditorúmque exceſſus punire.*

Cap. Irrita. I.

Ex Concil. apud Valentiam.

1 DOnatio, venditio, commutatio rei Eccleſiæ facta ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli, vel clericorum non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarall. Bellam. Ioan.Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Panormit. Anchar. Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontific. pag.* 145. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 418. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.*1. *&* 2. refertur à Borchard. *lib.*3. *Decretorum, c.*170. Iuon. *part.*3. *cap.*231. & ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decretal. lib.*3. *tit.*9. *cap.*1.

Citari ſolet hic text. iuncta eius gloſſ. ad hoc quòd contractus cum Eccleſia non poteſt declarari nullus in ipſius Eccleſiæ præiudicium, ſi illum ratum velit habere, vt per Butr. *in cap. ſi quis Presbyterorum. n.*9. Imol. *num.*23. *de rebus Eccleſ. non alienand.* Creſcent. *deciſ.*222. aliàs 1. *de locato*, Rote. *deciſ.*310. *lib.*1. ab eo enim ſolùm nullitas allegari valet, cuius fauore actus nullus eſt. gloſſ. & Doctores *in l.*2. *C. de iure emphyt.* Menoch. *conſil.*89. *num.*84. Surd. *conſil.*284. *num.*7. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.*393. *C. de reuoc. donat.* Rot. *deciſ.*133. *num* 12. *p.*2. & fuit dictum *in Reatina iuris redimendi* 26. *Maij* 1628. coram R.P. D. Veroſpio.

2 *Venditio, vel commutatio,* &c.] Ergo permutatio ex vi verbi, maximè in materia odioſa, ſub emptione non continetur, vt per Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 30. *gloſſ.*14. *n.*29. *& ſeq.* Pinel. *in rub. C. de bonis mat. par.*2. *num.*26. *in fine*, Surd. *de aliment. tit.*8. *priuil.*38. *n.*13. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo venundediſti, n.*2. *& de extinct. emphyt. cap.*8. *num.*12. *cum ſeqq.* Et ideo in ſtatutis, & contractibus appellatione emptionis venit tantùm proprius emptionis contractus. *l.*1. *ff. de contrah. empt. l.*1. *ff. de rerum permut.* cum aliis adductis per Fabian. de Monte *in tract. de empt. quæſt.*2. *num.*1. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*3. *quæſt.*71. *num.*22. quos refero ego ipſe *in tract. de appell. verbor. vtriuſque iuris ſignific. appell.*88. *num.*2. Aduertendum eſt tex. *in præſenti* procedere in diſtractu per text. *in cap. querelam, infr. de ſimonia*, ex Tiraq. *de iure mariti gloſſ.*5. *num.*13.

3 Nam conſenſus requiſitus in acto, debet etiam in eius reuocatione adhiberi, vt per Brunor. à Sole *in locis communib. verbo conſenſus* 4. quia valet argumentum à contractu ad diſtractum, cùm contractus & diſtractus à pari procedant, & ſint eiuſdem naturæ, ſicut docent citati per me *in tract. de locis communib. argumentorum iuris, loco* 26. *num.*11. *&* 12.

4 *Et ſubſcriptione clericorum.*] Quorum nomina exprimi debent ſingulorum, vt per Rebuff. *in compendio alienat. rerum Eccleſiaſt. num.*16. *&* 17. Quid autem ſi Prælati non habeant Conuentum, aut Capitulum, vide Tiraq. *de iure mariti gloſſ.*8. *num.*21. vbi reſoluit in his terminis debere in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum Prælati ſuperioris conſenſum adhibere. Vbi tamen adeſt Conuentus, ſiue Capitulum, conſenſus capitulariter ab vniuerſis, non autem à ſingulis præſtari debet, Rot. apud Farinac. *deciſ.*104. *nu.*9. *in* 1. *collect. nouiſſimarum*, aliàs *part.*4. *diuerſor.*

5 Illud maximè aduertere oportet cum Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*100. *n. vlt.* iam Epiſcopos præſcripſiſſe contra Capitula, vt abſque eorum conſilio, ſiue conſenſu poſſent iuriſdictionalia exercere, ſubditorúmque exceſſus punire.

SVMMARIVM.

1 *Alienatione in temporali, quam facit Prælatus, taciturnitas Capituli habetur pro conſenſu.*
2 *Decima in vim alienationis poſſunt concedi ab Epiſcopo ſiue alio Prælato cum conſenſu Capituli, ſeu conuentus, cum cauſæ cognitione, & aliis ſolemnitatibus.*
3 *Abbatia habet adminiſtrationem.*
4 *Tacens ſi potuit prohibere, & non prohibuit, videtur conſentire.*
5 *Conſenſus Prælati in alienatione rei Eccleſiaſticæ expreſſus eſſe debet.*
6 *Alienatio facta ſine conſenſu Capituli non teſtificatur niſi conſenſus Capituli expreſſus accedat.*
7 *Allegatio partis non facit ius.*
8 *Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide.*

Cap. Continebatur. II.

Alexand. III.

1 PRælatus ſi alienat tacente & ſciente Capitulo, tenet alienatio, quia Capitulum conſentire videtur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan.And. Butr. Imola, Anania, Anchar. Hoſt. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontific. pag.*146. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*419. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*2. *Decretal. lib.*3. *tit.*9. *c.*2. & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *p.*47. *c.*5.

2 Probare videtur hic text. ſecundùm vnum intellectum poſſe concedi ab Epiſcopo, ſiue alio Prælato cum conſenſu Capituli, ſeu Conuentus decimas in vim alienationis, cum cauſæ cognitione, & aliis ſolemnitatibus, vt per Rebuff. *in tract. de decimis quæſt.*5. *num.*35. Monet. *eodem tract. cap.*5. *quæſ.*3. *n.*63. qui

ita

ita hunc text. intelligunt; in hoc enim caſu non eſt ſpirituale ius conceſſum, ſed temporale, hoc eſt, fructus, & commoditas decimarũ, quæ propriè decimæ non dicuntur, vt aduertit Bald. *conſil.* 119. *vol.* 1. ſed ſunt certæ decimationes, ſeu annuæ præſtationes in quantitate frumenti, vel pecuniæ deſcendentes a iure temporali, & ex contractu pro rebus debitæ, Rota *in Ferrarien. decimarum* 26. *Iuny* 1645. coram R.P.D Pirouano, habetur apud Farinac. *deciſ.* 684. *n.* 2. *par.* 2. *recent.* qui quidem intellectus à veritate non deuiat, niſi cum gloſſ. Abb. & Hostienſ. hic potiùs dicere velimus hunc text. loqui de decimis conceſſis clerico ad breue tempus; vel cum eodem Hoſtienſ. Innocent. & Anania, de modica decima, vel de remiſſione decimæ.

3 *Ab Abbatiſſa prius facta.*] Ergo Abbatiſſa habet adminiſtrationem, vt per Dec. *in l.* 2. *num.* 8. *ff. de regulis iuris*, & æquiparatur in ea Abbati, Flamin. *de reſign. benef. lib.* 12. *quaſt.* 40. *num.* 10.

4 *Si Conuentu ſciente, & non contradicente*, &c.] Notatur ad hoc, quòd tacens ſi potuit prohibere, & non prohibuit, videtur conſentire, vt per Surd. *deciſ.* 102. *num.* 3. *& conſil.* 90. *num.* 22. *& conſil.* 100. *n.* 8. Chald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 11. *num.* 9. *cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. ca.* 58. *num.* 10. *& cap.* 68. *num.* 16. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *quaſt.* 99. *num.* 15. *& conſil.* 58. *num.* 65. Rota apud Farinac. *deciſ.* 513. *n.* 5. *part.* 1. *recent.* Maſcard. *de probat. concl.* 158. *n.* 47. D. Barboſ. *in l. qua dotis num.* 160. *ff. ſoluto matrim.*

5 In gloſſ. *Contradicente* 1. ibi, *& ideo neceſſarius eſt ibi expreſſus conſenſus.* Notatur ad hoc, quòd conſenſus Prælati in alienatione rei Eccleſiaſticæ expreſſus eſſe debet, vt per Tiraq. *de iure maritis gloſſ.* 7. *num.* 12. *&*
6 *num* 69. Sic etiam alienatio facta ſine conſenſu Capituli non ratificatur niſi conſenſus Capituli expreſſus accedat, de quo tamen vide Chald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap.* 11 *n.* 3. & Rotam apud Farin. *deciſ.* 104. *num.* 8. *in* 2. *collect. nouiſſimarum.*

7 In gloſ. *Non poſt multũ.* ibi, *ſed ſolum factum hîc narrat.* Notatur ad hoc, quòd partis allegatio non facit ius, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & uxor.* §. 17. *num.* 22. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 5. §. 7. *num.* 107.

8 In eadem gloſſ. ibi, *Immo non poſſet præſcribere.* Notatur ad hoc, quòd titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide, deſtruitque longiſſimi temporis præſcriptionem, vt per Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 68. Abb. *in c. de quarta, num.* 12. & *ibi* Felin. *n.* 35. *de præſcript.* plures relati per Aym. *de antiq. tempor. p.* 4. *c materia num.* 6. Duen. *reg.* 285. Couarr. *in reg. poſſeſſor part.* 2. §. 7. *n.* 5. *verſ. hac autem*, & eſt magis communis ſententia; vt poſt alios teſtatur Gabr. *commun. ſub tit. de præſcript. concluſ.* 14. *num.* 4. Quauis contrariam ſententiam, quæ iure magis probatur, teneant *gloſſ. penult. in d. cap. de quarta*, vbi Bero. *num.* 30. Imol. & Paul. *in l. nunquam* 31. *ff. de vſucapion.* & alij relati per Aym *nu.* 7. Molin. 68. *in princip.* & Couarr. *num.* 5. *verſ. ſecunda*, ac Garbt. *n.* 3. *dictis locis*, Pinel. *in auth. niſi num.* 12. *C. de bonis matern.* Mench. *illuſtr. c.* 77. *à n.* 14. *& cap.* 81. *num.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio temporalis facta ſine conſenſu Capituli per ratificationem eius roboratur.*
2 *Conſenſus poſtea præſtitus idem operatur ac ſi antea fuiſſet præſtitus.*
3 *Conſenſus Capituli in alienatione rerum Eccleſia ex curſu 30. annorum præſumitur interueniſſe.*
4 *Nullum quod eſt ab initio, ipſo iure ratificari non poteſt.*

Cap. Cùm nos. III.

Donatio facta ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli eſt nulla: ſed ſi Capitulum deinde eam ratam habet, valet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Inoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola. Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 146. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 409. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 9. *cap.* 3. 1

Niſi eam ratam, &c.] Ergo conſenſus poſtea præſtitus idem operatur, ac ſi antea fuiſſet præſtitus, de quo tamen vide Roch. *de iurepatron. verbo de diœceſano q.* 4. *à princip. & num.* 10 *&* 11. Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum & uxorem.* §. 68. *num.* 27. *verſ. & procedunt.* Tiraq. *de iure maritis gloſſ.* 6. *n.* 1. *&* 2. Auendan. *ad l.* 42. *Tauri gloſſ.* 2. *num* 3. Curſu verò triginta annorum conſenſus Capituli in alienatione rerum Eccleſiæ præſumitur interueniſſe, Maſcard *de probat. concl.* 426. *num.* 11. 2 3

In gloſſ. *Ratam*, vlt. ibi, *& quæ ipſo iure nulla ſunt ab initio.* Notatur ad hoc, quòd nullũ quod eſt ab initio ipſo iure teſtificari non poteſt, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.* 415. *C. de reuocand. donat.* Rota apud Farin. *deciſ.* 492. *num.* 9. *& deciſ.* 535. *num.* 21. *part.* 1. *recent.* 4

SVMMARIVM.

1 *Prælatus ſine conſilio Capituli inſtituere, vel deſtituere, vel alia negotia Eccleſiæ tractare non debet.*
2 *Prouiſio præbendarum Eccleſiæ Cathedralis ſpectat ad Epiſcopum cum conſilio Capituli, vel melius ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul.*
3 *Verbum*, carere decernimus, *totalem denotat priuationem, & latam ſententiam.*

Cap. Nouit. IV.

Capituli conſilio omiſſo non debet aliorum vti conſilio in negotiis Eccleſiæ; quare non poteſt Epiſcopus inſtituere, vel deſtituere aliquas perſonas ſine conſenſu fratrum, aliàs factæ inſtitutio, vel deſtitutio nulla eſt ipſo iure. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anch. Henric. Panor. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontiſ. pag.* 146. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 419. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Antonin. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *part.* 50. *cap.* 18. 1

Sine conſilio Fratrum, &c.] Notatur ad hoc, quòd prouiſio præbendarum Eccleſiæ Cathedralis ſpectat ad Epiſcopum cum conſilio Capituli, vt poſt Hoſt. *in cap. cum Eccleſia Vulterana, ſupr. de elect.* quem ſequuntur Ægid. *deciſ.* 69. Corraſ. *in praxi benefic. part.* 2. *cap.* 4. *n.* 6. Zech. *de benefic. & penſion. cap.* 2. *verſ. Ordinary etiam*, Valer. Regnald *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 139. vbi extendit ad maiora beneficia inferiorum Eccleſiarum. Verior tamen eſt opinio illorum, qui tenent huiuſmodi prouiſionem ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul pertinere, quos citaui *ſuprà ad cap. poſtulaſtis* 15. *num.* 2. *de conſſ. præbenda*, & omnium latiſſimè Nicol Garc. *de beneſic. p.* 5. *cap.* 4. *à n.* 13. 2
vbi

vbi *num. 10.* afferit text *in præſenti*, & alia iura in contrarium facientia loqui ſecundùm conſuetudinē, & ius ſpeciale Eccleſiæ de qua agebatur, non enim loquuntur diſpoſitiue, ſed narratiue, & ex ſuppoſitione factum poſſibile ſupponendo.

3 *Carere Decernimus*]Nota verbum illud, *carere*, totalem denotare priuationem, & latam ſententiam, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 161. C. de reuocand. donat*, Vezin. *tom. 2. communium opinion. lib. 9. tit. 34. num. 354.* Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.*

Cap. Quanto. V.

1 PRælatus non poteſt tractare negotia ſine conſenſu Capituli. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 146.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 419.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 9. c. 5.* & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *part. 50 cap. 16.*

2 In gloſſ. *Abſentium*, vlt. in addit. marginali, ibi, *nec articulatè loqui*. Notatur ad hoc, quòd teſtatoris teſtamentum, qui neſciebat articulatè loqui, falſum eſt, de quo vide Anton. Gom. *l. 3. Tauri num. 110. & 111.* Grammat. *deciſ. 73.* Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo in extremis, nu. 27.* Menoch. *de arbitr. caſu 97. n. 4.* Graſſ. *in §. inſtitutio. q. 17. n. 8.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 127.* Chald. Pereira *quæſt. forenſ. conſ. 24. n. 12.* Vtrùm autem reſponſio, ſi, dicatur articulata loquutio, vide Card. Mantic. *de coniecturis vltim. volūt. lib. 2. tit. 6. n. 8.* Farin. *conſ. 97.* Et probationem incumbere ei, qui dicit teſtatorem articulatè loqui nō potuiſſe, reſoluit Maſcard. *de probat. concluſ. 1353. n. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Collegiata Eccleſia ſi habet præſentationem, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel maioris partis, niſi de conſuetudine, vel priuilegio competat ſoli Prælato.*

2 *Abbas ſolus non poteſt præſentare ad beneficium, niſi hoc habeat ex præſcripta cōſuetudine, vel priuilegio.*

4 *Alienatio bonorum Eccleſiæ præſumitur ſolemniter facta ob temporis diuturnitatem.*

5 *Præſentatio ad beneficium per ſolum Prælatum facta abſque maioris partis Collegij conſenſu eſt ipſo iure irrita.*

6 *Solemnitas extrinſeca præſumitur quando defectus talis ſolemnitatis non fuit per partem allegatus.*

7 *Abbatis acta præſumuntur facta conſenſu Conuentus.*

Cap. Ea noſcitur. VI.

Cæleſt. III.

1 COllegiata quando habet ius præſentandi, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel maioris, & ſanioris partis, aliter præſentatio non valet, niſi Prælatus probet conſuetudinem, vel priuilegium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Hēric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iur. Pontif. pag. 147.* Alagona *in cōpendio iuris Canonici pag. 419.* remiſſiuè Caſalan *annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 8. c. vnico.*

2 Probat hic text. Abbatem ſolum non poſſe præſentare ad beneficium, niſi hoc habeat ex præſcripta cōſuetudine, vel priuilegio, ſed id eſt totius collegij, cuius maior pars conſentire debet, vt præſentatio legitima ſit, vt per Lambert. *de iurepatron. lib. 2. part. 1. q. 2. art. 12. num. 3. & 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 14. num. 7.* reſoluentes non obſtare text. *in cap. ex litteris, de iurepatronat.* vbi Abbatiſſa præſentauit, quia vel ea verba ſunt narratiua, quæ diſpoſitionem non inducunt, vel præſumi præſentationem ab Abbatiſſa legitimè fuiſſe factam nempe cum maioris partis Conuentus conſenſu.

Aut per litteras, &c.]Procedit quādo patronus abſens per litteras facit præſentationem perſonæ, quæ cum eiuſdem Epiſcopo ſe perſonaliter repræſentet, vt dixi *ad c. cum & plantare §. in Eccleſiis, num. 33. infr. de priuileg. pag. 147.* vbi eam dixi præſentationem regulariter fieri nō poſſe de abſente, & ſi regulariter fiat, non ſuffragari, quia præſentatus debet eſſe præſens, & perſonaliter Ordinario inſtituenti ſe exhibere; limitaui tamen vt non procederet hæc reſolutio quando abſens eſt ita notus habēti inſtituere quòd nullo opus ſit examine, dummodo tamen abſens infra terminum datum ad præſentandum per ſe, vel per procuratorem ſuum ad hoc ſpecialiter conſtitutum præſentationem acceptet, & in dictis addendum duxi quòd eo ipſo quòd Ordinarius præſentationem acceptauit, & admiſit, præſumitur habuiſſe notitiam de præſentato abſente. Abb. *conſ. 76. num. 2. verſ. & præſumitur lib. 2.* Lambertin *de iurepatron. lib. 2. p. 1. q. 11. art. 4.* Rot. *in Firmana beneficij* 20. *Iunij* 1597. coram Penia, & ſatis eſt ad hunc effectum quòd Ordinarius præſentationem non reijciat, Rot. *in d. Firmana*, & *in Auximen. Parochialis* 11. *Ianuarij* 1613. coram bonæ memoriæ Vbaldo, Lotter. *de re benefic. lib. 2. quæſt. 6. num. 44.* 3

Niſi antiquus, &c.]Notatur ad hoc, quòd alienatio bonorum Eccleſiæ præſumitur ſolemniter facta ob temporis diuturnitatem, vt per Bald. *conſil. 511. column. 1. volum. 2.* Menoch. *conſil. 90. num. 30.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſol. 4. n. 1* Maſcard. *de probat. concluſ. 416. num. 21.* niſi inſtrumentum alienationis oſtendatur ſine aliqua ſolemnitate, quia tunc curſus temporis non iuuabit poſſeſſorem, vt per Palat. *repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem, notab. 1. §. 1 numero* 8. Boër. *deciſ. 115. in fine.* Et hinc argument. huius text. patrem præſumi conſenſiſſe filio contrahenti ex diuturnitate temporis, reſoluit Tiraquell. *de iure maritali gloſ. 7. num. 40. cum ſeqq.* 4

Conuenit euacuari.]Ex his verbis colligūt *hic* Hoſt. *num. 2.* & Zabar. *num. 1. oppoſ. 4.* præſentationem ad beneficium per ſolum Prælatum factam abſque maioris partis Collegij conſenſu non eſſe ipſo iure nullam, ſed per ſententiam irritandam. At verius eſt eſſe ipſo iure irritam, & ſic ea verba *conuenit euacuari*, explicanda ſunt, conuenit vacuas pronunciari, vt conſtat ex *cap. nouit, ſuprà hoc tit* & ideo ita tenent Lambertin *d. art. 12. num. 6. verſ. hoc ſic ſtante*, Sanch. *d. c. 14. num. 8.* 5

Aliqui eorū probauerint, &c.]Notatur ad hoc quòd ſolemnitas extrinſeca præſumitur quando defectus talis ſolemnitatis non fuit per partem allegatus, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1325. n. 9.* 6

In gloſ. *Intelligi debet*, ibi, *præſumptiuè*. Notatur ad hoc, quòd Abbatis acta præſumuntur facta conſenſu Conuentus, vt per Maſcard. *de probat. concluſ. 2.* At verò Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 56. num. 74.* tenet quòd in alienatione rerum Eccleſiæ non attenditur parti aſſerenti in inſtrumento contractum eſſe vtilem, niſi aliud concurrat, ex quo aſſertio illa 7

iuſtificetur, præcipue longi, vel longiſſimi temporis curſu.

SVMMARIVM.

1 *Donatio tenet, quam de [illegible] decimis conſenſu facit laicus Eccleſiæ de decimis, quas ab alia Eccleſia habet in feudum [illegible] ante Lateranenſe Conc.*

2 *Concilium Lateranenſe ſub Alex. III. quo tempore fuerit celebratum, oſtenditur.*

3 *Decimas titulo feudi, vel alio temporali ante Concil. Lateran. potuerunt inferiores Prælati concedere, ſed ex eo deinde fuit prohibitum.*

4 *Decimæ ſi laicis conceſſæ reperiantur, & neſciatur an poſt, vel ante Concil. Lateranen. fuerint conceſſæ, in dubio poſt Concil. conceſſæ cenſentur.*

5 *Declaratur text. in præſenti, & numeris ſeqq.*

Cap. Cùm Apoſtolica. VII.

Innocent. III.

1 DEcimæ ſi concedantur laico in feudum perpetuum, & laicus cum ſolo conſenſu Epiſcopi ſine clero eas donet alicui Eccleſiæ, donatio tenet, quia hoc eſt reuocare ad Eccleſiaſticum vſum, qui à laicis detinetur, & non eſt alienare ius Eccleſiæ, quia tunc non teneret ſine conſenſu cleri, ſicut nec teneret in alijs decimis à laicis datis ipſi Eccleſiæ ſi alienarentur ſine conſenſu Capituli. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. in tit. Pontificij pag.* 147. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 420. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in conc ord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. ſub tit. de his, quæ conceduntur ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli, c. 1.*

2 *Nam & in Lateranenſi Concilio.*] Sub Alexand. III. *p. 1. c. 6. tom 2. Concil. pag. mihi* 839. De tempore autem, quo huiuſmodi Concilium fuit celebratum, non ſatis conſtat apud ſcribentes, nam in prædictis actis Conciliorum refertur ad annum 1180. & conſonat frequentiſſima hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptorum, atque iuris noſtri profeſſorum ſententia, qui factum fuiſſe referunt anno 1179. vt ex Platina, Sabellico, Vulaterrano, & alijs teſtatur Couarr. *lib. 1. var. c. 17. num. 5. verſ. & dubio procul*, quem laudat Ioan. Garc. *de expenſis, cap. 9. num. 90.* Aragon. *2. 2. quæſt. 87. art. 3.* ſequitur Rot. *in G[illegible] [illegible] 22. Aprilis* 1622. coram R. D. meo Coccino Decano *in verſ. Quantum attinet*, & poſt Beroi. Mench. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 86. num. 3.* Anaſtaſ. Germon. *animaduerſionum iuris, lib. [illegible] cap. 1. aulo poſt princip.* nouè Coriolan. Capuccin *in compendio Conciliorum generalium ſub Concil. Lateranen. III.* Monet. *de decimis, c. 5. quæſ. 3. num 67.* & plures referens Gilchen *de [illegible] 8. n. 19.* meritò reprehendens aliorum negligentiam in hac temporum computatione dum alij ponunt hoc Concil. anno 116[illegible]. vt voluit Auſte[illegible]: alij verò anno 1379. ſcilicet Vulter. & Boc[illegible]. alij denique anno 112[illegible]. vt etiam [illegible] reliquit Burſat. *conſ. 49. n. 9. vol. 1.* quæ quidem temporis inſpectio non ſolùm vtilis, ſed omnino neceſſaria eſt pro intelligentia multorum iurium, quæ [illegible] conceſſionis decimarum factæ à [illegible] perſonis faciunt diſtinctionem temporis [illegible] Concilium Lateranen. prout [illegible] *in c. [illegible]*, [illegible] 6. A[illegible] eſt huiuſmodi Con[illegible] Lateran[illegible] aliud longè diuerſum ab

illo etiam Lateranen. de anno 1215. de quo dixi *ad cap. 1. num. 3. de Summa Trinit. pag.* 7. hoc enim, de quo agit text. *in præſenti*, celebratum fuit ſub *Alexand.* III. illud verò, de quo *in d. c. 11.* ſub Innoc. III. & dicitur generale.

3 *Quis decima detinet, vt eam reſtituat, &c.*] Ex his verbis, iuncto fine, atque *d. c. 8. §. ſani, de decimis lib. 6.* colligunt Doctores ante Lateranen. Concilium potuiſſe inferiores Prælatos decimas titulo feudi, vel alio temporali laicis concedere, ſed ex eo deinde fuiſſe prohibitum, ita Couarr. *d. num 5. verſ. olim.* D. Barboſ. *in l. Titia, num. 45. verſ. non obſtat ſecunda, ff. ſoluto matrim.* Gutier. *practic. lib. 1. c. 14. num. 5. & c. 15. num. 4.* Menoch. *de præſ. 86. n. 2.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. c. 26. quæſ. 12* Monet. *d. cap. 5. quæſ. 3. num. 6.* & in hoc omnes conuenire profitetur, & ſequitur Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de decimis, lib. 1. c. 29. num. 2. & 3.*

4 In dubio autem, ſi decimæ laicis conceſſæ reperiantur, & neſciatur an poſt, vel ante Concil. Lateranen. fuerint conceſſæ, poſt Concilium conceſſæ cenſentur, Rot. *in Tuanen. decimarum 12. Ianuarij 1607. verſ. [illegible] obſtaret*, coram Cardinal. Marquemontio, per Beroi. *conſil. 21. num. 14. lib. 1.* quæ deciſio impreſſa eſt per Farinac. *deciſ. 163. n. 9. part. 2. recent. & in d. Gerundaen. iuriſpatronatus.*

5 Verùm hæc communis reſolutio in ſe vera non eſt, ſi aduertas multò ante Concil. Lateranen. hoc ipſum prohibitum fuiſſe ab Vrbano II. *in c. decimas 39. in ord. 16. q. 7.* & manifeſtiùs *in c. 1. Epiſcopũ, vel Abbatẽ, in vſibus ſuorum*, qui annos ferè centum præceſſit hoc Concil. Later. vt videre eſt apud relatos ab Aragon *loco proximè citato.* Quare ſi materia bene perſcrutetur, nullus text. inuenietur, qui probet potuiſſe laicos licitè retinere decimas a Prælatis inferioribus conceſſas, ſed ſolum quòd obtentas ante Conc. Later. poſſunt transferre in locum religioſorum de conſenſu Epiſcopi, quod non ex ea ratione prouenit, quòd eas licitè retinerent, ſed magis quia hoc voluit Eccleſia permittere ad vitanda ſcandala, vtilius iudicans ſi decimas, quas laici cum animarum ſuarum periculo illicitè detinebant, ſponte dimitterent alijs Eccleſiis, vel religioſis locis, quam ſi eos eccleſiaſticis cenſuris, vel modis alijs cogerent ad reſtitutionem faciendam eidem Eccleſiæ, ad quam pertinent, aduertit Rebuff. *de decim. q. 10. n. 21.* & meliùs Gilchen *d. cap. 8. n. 7.* nec omnino diſplicet Soar. *d. cap. 26. num. 3.* dum reſoluit Concilium non concedere laicis, vt decimas conceſſas a Prælatis inferioribus retineant, ſed ne transferant in alios laicos abſolutè, vt *cap. prohibemus, de decimis*; nec in Religioſos ſine Epiſcoporum auctoritate, vt *in hoc text.* quæ prohibitio inducta ad priuationem minime operatur conceſſionẽ, iuxta reg. *l. legata inutiliter, ff. de adimend. legatis*, cum ſimilibus.

6 Circa poteſtatem transferendi decimas à laicis retentas, tres caſus diſtinguere oportet. Primus eſt de laicis intruſis, qui ſine titulo aliquo decimas detinebant, hi enim neceſſariò tenẽtur illas reſtituere Eccleſiæ ad quam de iure pertinent, cui Epiſcopus conſenſu ſuo præiudicium facere non poteſt, iuxta reg. generalem text. *in l. id quod noſtrum, ff. de regulis iuris*, vt aduertit Soar. *d. cap. 26. n. 10.* Secundus eſt de decimis, quas laici obtinent titulo feudi perpetui habiti ab inferioribus Prælatis, qui etiam ante Lateranenſe Concilium erat inualidus, iuxta ſupra dicta, & procedit in his permiſſio huius Concil. vt eas de Epiſcoporum conſenſu transferre ſufficiat in aliam Eccleſiam, vel religioſum locum, neque ſit neceſſarium facere reſtitutionem eidem Eccleſiæ, ad quam pertinebant, vt expreſsè probat text. *in præſenti in verſ. quia verò*, iuncto fine, & ex vltimis verbis *d. § ſane*, dum

ſemper

ſuper hanc Lateraoen. Concilij prohibitionem, & conceſſiouem reſtringunt ad decimas, quas laici titulo feudi perpetui ante Lateranenſe obtinebant, atque ita non procedere in aliis, quæ ſine huiuſmodi titulo feudi perpetui in laicum ſunt alienatæ. Tertius caſus eſt quando decimæ à laicis titulo iuſto, & valido in perpetuum obtentæ ſunt, vel à Summo Pontif. vel aliis Prælatis, qui ſufficieuti poteſtate ad hoc fuerint muniti, & in eo non videtur neceſſarius Epiſcopi conſenſus, vt in locum religioſorom transferantur, vt in donatiooibus tertiarum, quas à Summo Pontiſ obtinent Luſitaniæ, & Caſtellæ Reges communiter receptum eſt poſt Sot. *de iuſt. lib* 9. *q.* 4. *a.* 3. *&* *q.* 7. *art.* 1. & poſt Greg. Lop & alios Ioan. Garc. *d. c.* 9. *num.* 97. & poſt Gutiert. D. Barboſ. *in d. l. Titia, nn.* 42. *verſ. adde, ff. ſolut. matr.* Cabed. *Luſitaniæ deciſ.* 63. *n.* 5. *part.* 2 vnde etiam in laicos tranſferri poſſe reſoluunt Mench. *ill. iuſt. cap.* 89. *num.* 2. Gutier. *d. cap.* 15. *n.* 6. Gilchen *d. cap.* 8. *à num.* 6. Ioan. Garc. *d. cap.* 9. *à num.* 97. Ceuall. *commun. contra communes, q.* 367. Cabed. *d. deciſ.* 63. *num.* 8. contra Cauarr. & plures alios, quos refert, & ſequitur Azor. *d. cap.* 36. *quæſ.* 11. Et oſtenditur, quia ſi huiuſmodi decimæ titulo feudi perpetui iuſto, & valido ſemel in laicum ſunt alienatæ, efficiuntur ipſius patrimonium, nec in diſputationem cadere poteſt an reſtitutio ſi facienda Eccleſiæ, ad quam de iure pertinent, ſiquidem poſtquam in perpetuum alienatæ ſunt in laicum titulo iuſto, & valido, non pertinent iam ad Eccleſiam aliquam, & tamen text. *hic in verſ. taliter*, in his decimis quæ ad Eccleſiam aliam pertinebant, decidit neceſſarium non eſſe eidem Eccleſiæ facere reſtitutionem ſufficere, ſed quod religioſo loco, vel alteri Eccleſiæ fiat; ergo non de decimis titulo iuſto obtentis, ſed iniuſto, modo prædicto, ſcilicet habito à Prælatis inferioribus iura iſta ſunt intelligenda.

7 Inquirendum adhuc eſt ſi iuxta veriorem reſolutionem, quam probare ſuprà intendi, tam poſt, quàm ante Lateranen. Concil. ſemper ille titulus habitus ab inferioribus Prælatis fuerit illicitus, & iure reprobatus, quare text. *in d. cap.* 2. *§. ſanè*, diſtinguat tempora ante, vel poſt Lateranen. ad effectum, vt laici decimas antea habitas à Prælatis inferioribus transferre poſſint in Religioſos, non poſtea obtentas. Sentit difficultatem ſuæ adhærens opinioni dum exiſtimat faciendam non eſſe diſtinctionem à temporibus ante, vel poſt Lateranenſe, ſed ante, vel poſt Vrbanū II. Soar. *d. cap.* 26. *num.* 6. *ad fin.* dum quærit ſi iam ab Vrbano erat prohibitum Prælatis inferioribus ne decimas laicis darent in feudum, quare text. habitas poſt illam prohibitionem ante Lateranenſe transferre concedit; & reſpondet hoc ita vel conſuetudine, vel præſcriptione, vel expreſſa aliqua Concilij auctoritate, quam tamen hactenus non inueniſſe fatetur, factum fuiſſe, vt conſtitutio Vrbani, quæ infeudationes antea factas ſuſtinebat, extenderetur vſque ad tempora Lateranen. Concilij. Sed his diuinationibus omiſſis quoad noſtrum propoſitum reſpondetur Cōcilium propter rationes eminentis ſcandali permiſiſſe, vt antea habitas à Prælatis inferioribus, licèt iniuſtè, poſſent transferre in Religioſos, quia ſic aliquo modo Eccleſiarum vtilitati occurrebatur, vt verò permitteret hoc ipſum in decimis de cætero concedendis rationem illam non ſubeſſe, ſed quòd rigor iuris obſeruetur, vt in pleriſque aliis materiis factum videmus, quòd illicitè facta in præteritum ſuſtineantur, ac de cætero, & in futurum ſtrictiùs ſeruetur prohibitio, vt notant omnes per text. *in cap. vlt. de ſponſa duorum*, ibi, *de cætero, cap. proxim.* 2 4. *in fine.* ibi, *de cætero de elect. lib.* 6. cum multis aliis.

Per quod indirectè.] Non ergo propriè, per Tiraq. *de iure maritis gloſ.* 7. *num.* 175.

Quæ laici in feudum, &c.] Ergo Epiſcopus abſque recognitione feudali ius percipiendi decimas laicis concedere non poteſt, vt per Rebuff. *d. quæſt.* 5. *nu.* 32. *& quæſt.* 13. *num.* 73. Azor. *d. cap.* 46. *quæſ.* 12. Monet. *d. c.* 5. *num.* 59. ſed in huiuſmodi conceſſione decimarum & iuris decimandi adeò neceſſaria eſt autoritas Sedis Apoſtolicæ, vt non ſufficiat immemorialis, abſque fama priuilegij, vel recognitione feudali, Rota *in Tolet. iuris decimandi* 27. *Aprilis* 1584. coram Card. Blanchetto, & *in Taurinen. decimarū* 12. *Ianuar.* 1607. *verſ. ſuppoſito autem*, coram Cardin. Marquemontio, & *in Ferrarien. decimarum* 23. *Iunij.* 1617. coram Cardinal. Pamphilio iuniore, vbi pariter dictum fuit quòd ſi Epiſcopus habens à Summo Pontifice facultatem infeodandi decimas, & iura decimandi quibuſcunque perſonis ſibi benè viſis, reſeruet in inueſtitura beneplacitum Apoſtolicum cum clauſula, *& non aliàs, aliter, nec alio modo*, abſque dicto beneplacito cōceſſio decimarum non tenet; additúrque idem beneplacitum Apoſtolicum, quando eſt reſeruatum in conceſſione iuriſdecimandi facta laicis, non præſumi ex lapſu triginta annorum, & vltrà, cùm obſeruantia reſpectu illius iuris propter incapacitatem laici nihil operetur, quod & clariùs cenſuit eadem Rota *in Mediolanen. reſciſſionis permutationis* 21. *Maij.* 1597. coram Card. Pamphilio ſen. & tetigit Alexand. *conſil.* 70. *num.* 4. *lib.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt ſine conſenſu Capituli concedere Eccleſias aliis Eccleſiis, etiamſi habeat iuſpatronatus in Eccleſiis conceſſis.*

2 *Alienatio non ſufficit vt ſit Eccleſiæ vtilis, ſed vt meliora proſpiciat.*

3 *Concluſio ſola attenditur ac obligationem inducit, & non quod tractatur.*

4 *Eccleſiæ res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, alienari non prohibentur.*

5 *Statutum ſi punit facientem tractatum non requiritur delicti conſummatio.*

6 *Alienatione immobilium prohibita prohibentur mobilia pretioſa.*

7 *Priuilegium perpetuum dicitur quod ſit Eccleſiæ, vel populo.*

8 *Perpetuum quibus modis dicatur.*

Cap. Tua nuper. VIII.

EPiſcopus ſine conſenſu, & ſubſcriptione clericorum non poteſt concedere in perpetuum Eccle- 1
ſias, quia hoc eſſet alienare, quamuis accipiens in illa Eccleſiæ haberet iuſpatronatus, & alienaretur cum ſolo Archidiacono. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioā. Andr. Imola, Anania, Hoſtiēſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3 *iuris Pontif. pag.* 148. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 420. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit* 11. *de his, quæ conceduntur ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli cap.* 2.

Vt meliora proſpiciat.] Ergo non ſatis eſſe videtur, 2
vt alienatio ſit Eccleſiæ vtilis, ſed vt meliora proſpiciat, de quo vide Tiraquel *de iure mariti gloſ.* 8. *à num.* 56.

Et cum totius Cleri tractatu.] Notatur ad hoc, quòd 3
ſola concluſio attenditur, ac obligationem inducit,

& non quòd tractatur, & dicitur, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 63. num. 34.*

4 In gloſ. *Vendere.* ibi, *niſi ſint res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.* Notatur ad hoc, quòd res Eccleſiæ, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, alienari non prohibentur, vt per Rebuff. *in compendio alien. rerum Eccleſiæ, num. 15.* Socin. *reg. 10. num. 1.* Quarant. *in ſumma Bullarij verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n. 38.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, à princip.* Quæ autẽ ſunt res, quæ vſu conſumuntur, & corrumpuntur, vide Caualcã. *in tract. de vſufructu mulieri relicto, num. 14. in med.*

5 In gloſ. *Tractatu* ibi, *conueniunt omnes,* &c. Notatur ad hoc, quòd ſi ſtatutum punit facientem tractatum, non requiritur delicti conſummatio, vt per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 37. num. 6.*

6 In ead. gloſ. ibi, *quia ſi ſint pretioſa, neceſſaria eſt ſolemnitas.* Notatur ad hoc, quòd prohibita alienatione immobilium, aut ſimpliciter, aut ſine aliqua ſolemnitate, cenſetur, & horum mobilium pretioſorum prohibita, vt per Tiraquel. *de retract. lignag. §. 1. gloſ. 7. num. 100. cum ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtitiæ part. 2. lib. 1. quæſt. 8. ſect. 2. num. 25.* Nam res mobiles pretioſæ loco immobilium habentur. Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 10. num. 8.*

7 In gloſ. *Perpetuas.* vlt. ibi, *perpetua enim intelliguntur ex eo quia ſunt Eccleſiis, & non perſonis.* Notatur ad hoc, quòd perpetuum dicitur priuilegium, quod fit Eccleſiæ, vel populo, vt per Gregor. *l. 27. verbo que taxaſſe, tit. 9. part. 6.* Fr. Emman. *quæſt. Regularium tom. 1. quæ. 61. art. 14. & in addit. ad Bullam. Cruciatæ, part. 1. fol. mihi 189.* & ita perpetuum dici, quod adhæret rei de ſe perpetuæ, vel ſine aliqua temporis præfinitione conceditur, tenent Fr. Emman. *d. tom. 2. quæſt. 9. art. 4.* Soar. *de legibus, lib. 8. cap. 2.* Salas *eod. tract. diſp. 17. ſect. 2. à num. 13.* Verùm, ſi rigorem iuris, eiuſque generalia principia inſpiciamus, verius eſt perpetuum dici quod conceditur in perpetuum, vel ſimpliciter, non adiecta certi temporis præfinitione, vel cum termino ad tempus incertum duraturũ, iuxta reg. text. *in l. ſufficit. ff. de condict. indebiti. & in l. Iuriſperitos, in princip. ff. de excuſat. tutorum, cum ſimilibus,* de quibus Pinel. *in l. 1. C. de bonis matern. part. 3. num. 63. verſ. dicitur præterea,* & magis ad propoſitum probat text. iuncta gloſ. *verbo perpetuas. in cap. vlt. de reſcript. in 6.* dum reuocat licentias perpetuas percipiendi fructus beneficiorum in abſentia, & receptum teſtatur Felin. *in cap. ex litteris. num. 9. de conſtit.* vnde ſequitur à fortiori perpetuum eſſe cenſendum priuilegium datum ad vitam concedentis, vel priuilegiati, vt probat text. opt. *in l. 1. ff. pro ſocio,* dum ait, *Societas coniungi poteſt, vel in perpetuum, id eſt, dum viuunt,* &c. notant Briſon. *de verborum iuris ſignific. verbo perpetuum. ad fin.* & latè adducti à Tiraquel. *de retract. lign. §. 1. gloſ. 6. num. 9.* ratio autem deducitur ex *reg. d. l. ſufficit,* quia cùm tempus mortis ſit incertum, hoc ſufficit vt perpetuum dicatur, notant gloſ. *verbo perpetuo in cap. ſi gratioſè, de deſcript. lib. 6. verbo perpetuum in cap. fundamentum, de elect. eod. lib.* receptæ ex D. Barboſ. *in l. quia tale. n. 10. verſ. exemplum, ff. ſoluto matrim.* quicquid dicant Card. Tuſch. & ab eo adducti *tom. 6. lit. P. concluſ. 744.*

SVMMARIVM

1 *Epiſcopus parochiales Eccleſias, vel obuentiones ipſarum de conſenſu patroni ſine conſenſu Capituli ſuo monaſterio conferre non poteſt.*
2 *Parochia auctoritate Dionyſij fuerunt limitata.*
3 *Curatis in ſuis locis decima aſſignantur, & limitantur.*
4 *Oblationes, quæ fiunt alicui imagini depictæ in pariete alicuius priuati, cedunt Eccleſiæ parochiali, eiuſque Rectori.*

Cap. Paſtoralis. IX.

Epiſcopus ſine conſenſu Capituli, vel auctoritate Papæ nõ poteſt concedere alicui monaſterio Eccleſias parochiales, vel fructus, ſeu obuentiones Parochiæ, etiam cum conſenſu patroni. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 148.* Aragona. *in compend. iuris Canonici, pag. 420.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton August. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 11. de his, quæ conceduntur ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli, cap. 3.* 1

Cum auctoritate Dionyſij fuerint Parochiæ limitatæ.] Vide quæ dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 1. cap. 7. num. 10.* Et quòd auctoritate Dionyſij Papæ fuerint parochiæ limitatæ, ſentit Rot. *in Theatina iuriſdictionis 4. Maij 1612.* coram R. D. meo Coccino Decano, & *in Conchen. decimarum 7. Februar. 1622.* coram bonæ mem. Andrea, & Platina in vita eiuſdem Dionyſij. Vide Nauarr. *in cap. placuit, de pœnit. diſt. 6. ex num. 3.* Hippol. Marſil. de Columna *de eccleſ. redit. orig. pa. c. 4. ex num. 1.* Paul. Fuſc. *de viſit. lib. 2. c. num. 1.* Selu. *de benefic. p. 1. quæſt. 4. num. 19.* Hoied. *de incompat. benef. p. 1. in præfat. num. 5.* Stephan. Gaeta *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. § 5. num. 253.* vnde colligit Rebuff. *in concord. tit. de conſtitut. verſ. parochias instituit, pag. 521.* beneficia non eſſe de iure diuino, ſunt enim inſtituta de iure poſitiuo, ex reſolutis per Nicol. Garc. *de benef. part. 5. c. 1. num. 3.* 2

Et ſtipendia miniſtrorum.] Notatur ad hoc, quòd curatis in ſuis locis decimæ limitantur, & aſſignantur, vt per Rebuff. *de decimis. quæſt. 7. numero 3.* & per hunc text. tenent Ioan. Andr. Abb. & Hoſt. *hic* oblationes, quæ fiunt alicui imagini depictæ in pariete alicuius priuati, cedere Eccleſiæ parochiali, eiúſque Rectori, de quo vide Socin. *in tract. de oblat. cuiuſ. libel. 18 quæſt. 6.* Troil. Maluit. *eod. tract. in 4. dub. col. 6.* Rebuff. *de decimis quæſt. 1. n. 29.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ. 102. in 1. edit.* aliàs *reſol. 88. a n. 1. in 2. dit.* Læl. Zech. *de Republ. Chriſt. cap. 28. de Parocho, num. 12.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiepiſcop. Neapolitan. cap. 57. num. 3.* Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 18. nu. 22.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 2. tit. de bonis clericorum, §. 3. num. 3.* vbi *num. 6.* pariter per hunc text. reſoluit parochum habere fundatam intentionem ſuper oblationibus, quæ fiunt intra parochiam, vide quæ latè dixi *ad cap. 2. de offic. cuſtod.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Capitula Cathedralium vocari debeat, & admitti ad Concilia prouincialia, etiam per procuratores, ad tractandum, non autem ad dicendum, & n. 2.*
3 *Capitula Collegiatarũ Eccleſiarum quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habeatia ad ſynodum prouincialem ſunt vocanda.*
4 *Laici in Concilijs vniuerſalibus an interuenire debeãt oſtenditur.*

Cap.

Cap. Etſi membra. X. & vlt.

Honorius III.

1 Capitula Cathedralium vocari debent, & admitti ad Concilia Prouincialia, etiam per procuratores ad tractandum, non antem ad decidendum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration lib. 3 iuris Pontif. pag.* 149. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 420. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Abb. *hic num.* 4. qui dicit procedere etiam in negotiis non tangentibus Capitula, Bottæ. *in tract. de ſynodo, part.* 2. *num.* 42. Quarant. *in ſumma bullarij, verbo Concilium prouinciale, verſ. quartò quæro*, vbi Proſper de Auguſtino. *in addit.* reſoluit quòd ſi tempore celebrationis Concilij prouincialis vacaret Sedes Cathedralis, Capitulum ſuccedens in iuriſdictione eſt Ordinarius iudex, & debet de neceſſitate vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato dandi vocem deciſiuam, cùm ſit iuriſdictionis, quæ tranſit in Capitulum Sede vacante; additque

3 Sacram cenſuiſſe Congreg. Capitula Collegiatarum quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentia ad Synodum prouincialem eſſe vocanda.

4 In gloſ. *Contingere*, vlt. vbi, *laici verò huiuſmodi Concilijs intereſſe non debent*, &c. Tenet hæc gloſſa laicos Conciliis vniuerſalibus regulariter interuenire non debere, tribus caſibus exceptis, videlicet ſi inuitati fuerint, & ad illud ſpecialiter vocati, vel ſi cauſa Fidei tractatur, aut ſi de gradibus circa matrimonium contrahendum agitur. Verùm Ioan. Andr. *col. vlt. num.* 4. *in præſenti*, intelligit hanc gloſſam procedere quòd in caſibus prædictis intereſſe poſſint laici ad audiendùm, non ad iudicandum, vel ad docendum, qui poſtea ſubdit poſſe etiam laicos intereſſe Concilio, vt petant ſibi iuſtitiam miniſtrari, vel vt ſe tueantur, ſequuntur Anchar. *num.* 5. *verſ. quinto*, Butr *num.* 7. Imola *num.* 6. *verſ. in gloſ. fin.* Anania *num.* 5. *verſ. addo*, Cardin. Iacob. *in tract. de Concil. lib.* 2. *art.* 2. *fol.* 82. Cæterùm Panorm. *hic num.* 6. *verſ. & nota*, dicit ſe putare laicos in Conciliis vocandos eſſe vt conſulant, non vt definiant, præſertim ſi periti ſint? ego verò tenendam puto diſtinctionem præpoſ. *in c. canenm*, 15. *diſt. col.* 2. *poſt princip. verſ. in Eccleſiaſticis autem*, quā refert Rendin. *in promptuario recept. ſenten. tom.* 1. *tit.* 19. *n.* 1. vide apud eum.

De his, quæ fiunt à maiori parte Capituli

Tit. XI.

Super hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol.* 94. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. pag.* 399. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumma in Decretal.* Zypæ. *in analyticn poſtremi iuris eccleſiaſtici, enarrat. pag.* 191. omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Vniuerſitatibus eccleſiaſticis præualet regulariter quod ſit à maiori parte, niſi minor pars rationabiliter contradicat.*
2 *Minimi interdum ſententiam optimam dicunt.*
3 *Capituli maior pars quod fecit non admittit appellationem*
4 *Dictio*, incunctanter, *omne temporis ſpatium excludit.*
5 *Ex cauſa poteſt recedi à ſtatuto, vel conſuetudine iurata.*
6 *Maior pars eſt illa, quæ maiori ratione, & pietate nititur.*
7 *Statutum quòd accuſans habeat certum præmium, intelligitur ſi probauerit.*
8 *Capitulum non poteſt ſtatuere in præiudiciū abſentiū, niſi ſubſit rationabilis cauſa.*

Cap. Cùm in cunctis. I.

Ex Conc. Lateranen.

In Capitulis quod à maiore & ſaniore parte fuerit ſtatutum præualere debet appellatione remota, & conſuetudine contraria, licèt iurata, non obſtante. Immo ſi quis iurat ſeruare talem conſuetudinem, priuabitur communione, donec agat pœnitentiam, niſi pars maior obiiciat aliquid rationabile. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Imola, Anania, Butr. Anchar. Henric. Panorm. Hoſt. Cened. *collect.* 120. Viuian. *in rationali lib.* 3 *iuris Pont. pag.* 120. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 421. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 4. *&* 2. deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Alexandr. III. *c.* 16. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 10. *c. vnico*; 1

Vt niſi à paucioribus, & inferioribus, &c.] Notatur ad hoc, quòd minimi interdum ſententiam optimam dicunt, vt per Tiraquel. *ad l.* 11 *connub. gloſ.* 1. *part.* 21. *n.* 4. me citato *in hoc loco*, Caſtil. *tom.* 3. *& de tertijs c.* 11. *num.* 5. 2

Appellatione remota præualeat, &c.] Notatur ad hoc quòd Capituli maior pars quod fecit, non admittit appellationem, vt per Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ tract. de appellat. art.* 7. *gloſ.* 2. *n.* 33. *verſ.* 18. Sigiſmond. Scacc. *de appel. q.* 17. *limit.* 15. vbi *n.* 2. limitat, vt procedat quando appellatur ex rationabili cauſa, & *n.* 3. aſſerit non ſeruari hunc text. in Francia. An, & quando factum à maiori parte vires obtineat firmitatis, late Duen. *reg.* 296. Tiraquel. *de iure mariti. gl.* 8. *n.* 130. Capyc. *deciſ.* 152. *à n.* 2. Azeued. *ad Curiā Piſan. lib.* 2. *c.* 44. *lit. B.* plures per Cened. *ad Decretal. collect.* 120. 3

Incunctanter.] Hæc dictio omne temporis ſpatium excludit, & latam ſententiam continet, vt per Sayr. *in claui regia lib.* 3. *c.* 8. *n.* 27. Monet. *de diſtributio quotid. part.* 3. *quæſt.* 7. *num.* 37. 4

Non enim iuramenta, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex cauſa poteſt recedi à ſtatuto, vel conſuetudine iurata, vt per Tiraquel. *de pœnis ſemper in præfat. n.* 23. Surd. *deciſ.* 38. *num.* 14. 5

In gloſ. *Rationabiliter*. ibi, *non ſtatur ſemper maiori parti*, &c. Notatur ad hoc, quòd non ſemper ſtatur maiori parti, nec pluralitati, quia maior pars eſt illa, quæ maiori ratione, & pietate nititur, vt per Vincent. de Franchis *deciſ.* 1. *in num.* 25. 6

In gloſ. *Oſtenſum*. ibi, *ergo non ſufficit obijcere niſi probetur*. Notatur ad hoc, quòd ſtatutum, quòd accuſans habeat certum præmiū, intelligitur dummodo probauerit, vt per Hippol. *conſil.* 37. *n.* 3. *& conſil.* 74. *num.* 38. 7

num.38.& in l.is, qui cum telo, num.47.C.de ſicarijs,& in l.1.§. ſi quis dicatur, num.4.& 5.ff.ne quæſt. & in practic.§. diligenter, num.173. Manch.*illuſtr. c.36. num.2.*

8 In gloſ. *Conſtitutum.* ibi, *aliàs præſentes in præiudiciũ abſentium nihil conſtituere poſſunt.* Notatur ad hoc, quòd Capitulum non poteſt ſtatuere in præiudicium abſentium, niſi ſubſit rationabilis cauſa, & eoſdem vocauerit & ex vocatis concurrant duæ partes, vt per Bened.Capr.*tom.1. commun. opinion. lib.1.tit.2.num. 23.pag.mihi 134.* Capituli poteſtas an, & quãdo reſideat penes præſentes, vide Aluyſ.Ricc.*in praxi aurea regul.280.*

SVMMARIVM.

1 *Canonicus non interdicit Eccleſiã, ſed hoc facere debet Epiſcopus cum Capitulo.*
2 *Interdictum ferens an illi ſubijciatur, remiſſiuè.*
3 *Culpa ſuos debet tenere auctores.*
4 *Pœna debet commenſurari delicto, & culpæ reſpõdere.*
5 *Pœna accipitur ſub ratione medecinæ.*

Cap. Quæſiuit. II. *Cæleſt.* III.

1 CAnonicatus ſine conſenſu Capituli, & fratrum non poteſt ponere interdictum in Eccleſia, & pœna eccleſiaſtica non eſt imponenda niſi iis, qui delinquunt, nec pœna excedere delictum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Henric. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 115.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 421.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 2.*

2 *Quidam ex Canonicis.*] Vtrùm ferens interdictum ſubiaceat interdicto, vide Bonacin. *de cenſuris diſp. 4. puncto 1. num 24.*

3 *Cum peccata ſuos auctores,* &c.] Notatur ad hoc quòd culpa ſuos debet tenere auctores, vt per Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 38. n. 30.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quæſt. 13. num. 1.* Scobar *de ratiocin. cap. 42. n. 7.* cum iuribus per me citatis *in tract. axiomatum iuris vtriuſq. axiom. 62. num. 1. & axiom. 181. num. 4.* & plenè adductis *in collect. ad cap. non debet, & ſeq. de regul. iuris lib. 6.* & ibi citatis addo Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 161. num. 2.* vbi refert ex Batt. iniquiſſimum & diabolicum eſſe vt ex facto alterius alter criminaliter, ſeu corporaliter teneretur.

Nec pœna ſit, &c.] Notatur ad hoc, quòd pœna
4 debet commenſurari delicto, & culpæ reſpondere, vt per Couarr. *lib. 1. variar. c. 8. à princip.* Bonaſco. *commun. crimin. p. 2. verbo delictũ. fol. 24* Menoch. *remed. 5. recuper. num 39. & de arbitr. lib. 1. quæſt. 90. n. 38.* Bertazol. *in repet. l. ſi quis maior C. de tranſact. n. 68.* Thom. de Thomaſſetis *in floribus legum reg. 216.* Farinac. *in praxi crimin. quæſt. 4. num. 10. & quæſt. 27. num. 9.* Card. Tuſch. *tom. 6. lit. P. concl. 11.* Mench. *illuſt. cap. 8. n. 51. & cap 24. num. 1.*

5 In gloſ. *Deliquit.* ibi, *quia patitur iuſtus pro impio* &c. Nota quòd ſi pœna accipiatur ſub ratione medicinæ, vel data iuſta cauſa ad maiorem Reip. vtilitatem, vt dum vnuſquiſque torquetur, cæteri cautiùs, & promptiùs à criminibus abſtineant, non inconuenit, vt vnus pro alio puniatur pœna temporali, non tamen æterna, neque ſpirituali ad ſalutem animæ pertinente, vt per gloſ. *verbo de quar a in ſumma 1. quæſt. 4.* D. Thom. *1. 2. quæſt. 87. art. 8. in ſolut. & in reſp. ad 1. & 2. 2. q. 108. a. 4. in ſolut.* Thom. de Thomaſſetis *reg. 228.*

Couarr. *d. cap. 8. verſ. quarta. iuncto verſ. quinta,* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 30. num. 25.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinatio communis Eccleſiæ per contradictionem & appellationem eius, cuius non intereſt, impediri non debet.*
2 *Quaſi poſſeſſio in iuriſdictione, & ſimilibus an acquiratur per inueſtituram annuli, remiſſiuè.*
3 *Feudi poſſeſſio per inueſtituram verbalem, ſeu abuſiuã non transfertur.*
4 *Collitigans quando nominaret eum, cum quo litigat, ſub nomine beneficij ſuper quo litigat, cenſetur illo ſic nominato ius ſuum renunciare.*
5 *Renunciatio tacita in præiudicium renunciantis idem operatur quod expreſſa.*
6 *Poſſeſſio per inueſtituram non transfertur.*
7 *Poſſeſſio quomodo definiatur, & ostenditur.*

Cap. Ex ore. III. *Innoc.* III.

APpellatio illius, ad quem non ſpectat appellare, non valet, nec impedit ordinationem Eccleſiæ, & electus à ſaniore parte Capituli, eſt bene electus, & confirmandus. Item habens ius ad electionem Prepoſituræ, ſi alicui electo reuerentiam præſtat, videtur renunciare ſuo iuri ipſo facto. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 151.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 421.* remiſſiuè Ximen. *in concord part. 1 & 2.* refertur ab Antõ. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 12. cap. vnic.* 1

In ſignum inueſtitura annulo, &c.] An per inueſtituram annuli acquiratur quaſi poſſeſſio in iuriſdictione, & ſimilibus, vide Gregor. *l. 4. verbo con vna ſorteja tit. 16. part. 4.* 2

Non fuit aliquatenus inueſtitus, &c.] Notatur ad hoc, quòd feudi poſſeſſio per inueſtituram verbalem, ſeu abuſiuã non transfertur, vt per Valaſc *de iure emphyt. quæſt. 18. num. 18.* vbi tamen aduertit ex huiuſmodi inueſtitura videri conceſſam facultatem propria auctoritate apprehendendi poſſeſſionem feudi. 3

Iure ſuo, &c.] Notatur ad hoc, quòd electus ad aliquod beneficium poteſt cedere iuri ſuo & electioni de ſe factæ abſque ſuperioris licentia, vt per Abb. *in c. cùm Baſoldus, de re iudic.* Felin. *in cap. in noſtra n. 28. de deſcript.* Rot. *deciſ. 6. de elect. in nouis.* Gom. *in reg. de non tollendo iure quæſito q. 1.* Nauarr. *in cap accepta oppoſit. 8. num. 7.* Flamin. *de reſign. lib. 2. quæſt. 23. n. 7.* Non obſtat text. *in cap. cùm inter 21 de elect.* vbi per mutuũ electi, & eligentium conſenſum quaſi coniugale vinculum contrahitur, quia intelligendus eſt text. ille ſecundùm gloſ. *ibi, verbo quaſi,* poteſt etiam intelligi, vt loquatur de vinculo, quod ex ſponſalibus de futuro reſultat, vnde quemadmodum ſponſalia ſolo contrahentium diſſenſu dirimuntur, *cap. 2. de ſponſalib.* ita vinculum illud mutuo electo, & eligentium conſenſu diſſoluitur, & ideo valet renunciatio, quæ in manibus electorum abſque Superioris licentia celebratur, vt notauit gloſ. *verbo renuncianis in cap. 2. de tranſlat. Prœl.* Vnde renuncians electione de ſe factæ ampliùs non exaudiri, nec eius appellationem ad nouam electionem impediendam admittendam eſſe, reſoluit Flamin. *d. quæſt. 13. num. 9.*

Reuerentiam exhibuit, quæ debetur Prepoſito, &c.] 4
Notatur ad hoc, quòd quando collitigans nominaret eum cum quo litigat, vel ad illum ſcriberet ſub nomine

mine dignitatis,vel beneficij ſuper quo litigat,cenſetur illi ſic nominato ius ſuum renuntiare, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.1.n.9.*

5 *Renunciaſſe videtur.*] Notatur ad hoc quòd tacita renunciatio in præiudicium renuntiantis idem operatur quo expreſſa, vt per Flamin. *de reſignat. benefic. lib.1.q.13.n.11.cum ſeqq.*

6 In gloſ. *Annullo.* ibi, *cùm in poſſeſſionem miſſus non fuerit.* Ergo per inueſtituram non transfertur poſſeſſio, vt per Tiraq. *in tract. le mort, in præfat. declar. 1.n.5.* Cou. *lib.1.var.c.16.n.1.*

7 In gloſ. *Et ſi mandatum.* ibi, *quia in adipiſcenda poſſeſſione actus corporalis requiritur.* Et ideo poſſeſſio definitur, quòd ſit corporalis rei detentio corporis, & animi, iuris adminiculo concurrente, vt per Hoſtien. *in ſumm. d. cauſa poſſeſſ. n.1.* Petr. Greg. *ſyntagm. lib.1.c.13.n.4.* Henric. Caniſ. *in reg.3.lib.6.§. is autem,* Molin. *de iuſtit. diſp.12.* Azor. *inſtit. moral. p.1.lib.1.c.31.* Leſſ. *de iuſtit. lib.2.c.3.n.40.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p.1.q.8. ſect.* ac proinde nullo vnquam caſu ius Canonicũ, aut Ciuile poſſeſſionis acquiſitionem induxiſſe abſque actu corporeo, vel alio, quod pro corpore habeatur, ex Alber *in l. quorundã, ff. de acquir. poſſeſſ.* ſcribit Valaſc. *d.q.18.n.34. verſ. illud tamen,* expendens *in c. ... ſupra conſuet.* interueniſſe apprehenſionem corpoream apponendo modicum terræ ſuper Altare, & ſic in ſimilibus iuribus, quæ pariter ad hoc propoſitum expendit. Verùm contrariam ſententiam, immò legem per modos fictos poſſeſſionẽ transferre poſſe abſque actu corporeo, tenuerunt Bald. *in rubr. de caſu poſſeſſ. n.131* Tiraq. *le mort. p.5. declar. 1.n.4.* Cou. *in reg. poſſeſſor, p.2. §.1.n.5.* Anton. Gomez *l.45 Tauri n.111.* Molin. *de prim. g. lib.3.c.19. à n.19. alt.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp. 636.n.3.* qui contrarias bene reſpondent.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus cũ maiori parte Capituli ſtatuere poteſt quòd ad neceſſariam reparationem fabricæ quilibet Canonicus conferre teneatur.*

2 *Canonici ſupplere tenẽtur de ſuperabundantibus, quãdo non eſt ſufficiens quarta portio, quam dat Epiſcopus pro fabrica Eccleſiæ.*

3 *Epiſcopus etiam cum conſenſu ſui Capituli non poteſt facere ſtatuta in præiudicium iurium aliorum Prælatorum inferiorum, vel Eccleſiarum ſubditarum abſentium, niſi aliqua ſubeſſet iuſta cauſa.*

4 *Epiſcopus cum maiori parte Capituli poteſt ſtatuere, vt quilibet Canonicus de ſua præbenda quotannis cõtribuat certam ſummam in alicuius pauperis ſcolaris docilis, & non vagi ſubſidium.*

Cap. Ex parte. IV. & vlt.

1 EPiſcopus ſi cum maiore & ſaniore parte Capituli ſtatuit contributionem Canonicorum pro reparanda fabrica Eccleſiæ, quamuis aliquis Canonicus contradicat, tamen valet ſtatutum plurimorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anch. Panor. Viuian. *in rationali lib.3. iuris Pontif. pag.151.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.412.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.4. Decretal. lib.3. tit.4. c. vnic.*

2 *Ad reſtaurandam fabricam,* &c.] Notatum ad hoc quòd Canonici ſupplere tenentur de ſuperabundantibus quando non eſt ſufficiens quarta portio, quam dat Epiſcopus pro fabrica Eccleſiæ, vt per Panorm. *n.7. in præſenti, & in c.1.n.3. de Eccleſiis ædific. & in q.3. incip. Sempronius, in fine, verſ. & aduerte.* Bero. *conſ.3.n.8.21.26. & 37. vol.1.* Barbat. *conſ.26.n.4. & 5. vol.3.* Lambert. *de iur. patron. lib.3.q.7.art.2.n.3. & 4. verſ. tertius eſt caſus,* Beller. *diſquiſit. clerical. p.1. tit. de exemption. clericorum à ſtatutis ſecularium §.13.n.16.* vbi *n.17.* reſoluit quòd ſi Epiſcopus & Canonici ſimul non ſufficerent, tunc Epiſcopus vna cum Capitulo poſſet ſtatuere quòd alij inferiores clerici de ſuperabundantibus fructibus deductis ſibi neceſſariis, ad contribuendum dictæ fabricæ tenerentur, & *n.18.* aduertit Epiſcopum ad redditus Canonicorum, & aliorum clericorum pro fabrica non poſſe deuenire, niſi in caſu, quò fabrica, ſeu reparatio eſt neceſſaria, & in ſubſidiũ, & tunc mediante diſpoſitione Epiſcopi & Capituli ſimul vel maioris partis illius, & citat Abb. *d. q.3. circa fin.* & Bero *d. conſ.3.n.23. & 24. in princ. & num.42. & 43.*

Vnde per hunc text. dicebat Tiraquell. *de pœnis temper. in præfat. n.51.* Epiſcopum etiam cum conſenſu ſui Capituli non poſſe facere ſtatuta in præiudicium iurium aliorum Prælatorum inferiorum, vel Eccleſiarum ſubditarum abſentium, niſi aliqua ſubeſſet iuſta cauſa. 3

Operi tam pio, & neceſſario, &c.] Per hunc tex. tenet Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuil.42.* quòd Epiſcopus cum maiori parte Capituli poteſt ſtatuere, vt quilibet Canonicus de ſuis præbendis quotannis contribuat certam ſummam in alicuius ſcholaris pauperis docilis, & non vagi ſubſidium in ſtudio exiſtentis, etiamſi minor pars contradicat. 4

Vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

Tit. XI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Guid. Papæ, Durand. *in breuiario aureo, tit. Canon. fol.94.* Io. de Lond. *in breuiario ſanctorum Canonum fol.174.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal fol.108.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. pag.399.* Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. *in expoſitione titulorum iuris Canonici,* Ioan. Honor. *lib.3. ſumma in Decretal.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici, enarrat. pag.192.* omnes *ſub hac rubr.* 1

De materia tituli vide Rebuff. *in praxi benefic. tit. requiſita ad collationem bonam n.6.* Corraſ. *de benefic. part.1.c.2. in fine, & part.4. cap.1. num.4.* Guillielm. *in c. Raynutius, verbo, ſi abſque liberis 2. de fideicomm. ſubſtitut. à num.32.* Maſcard. *de probat. concl.313. à n.5.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.8.q.9. num.32.* Aduerte verbum, *conferantur,* de quo in hac rubr. generale eſſe, & comprehendere præſentationem, inſtitutionem, & quamlibet aliam prouiſionem, ſeu omnem modum per quem prouidetur de beneficio, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus à num.49. & tit. de diſpenſat. ratione ætatis, verbo, conferantur.* Mandoſius *reg.32. Cancel. quæſt.4. num.2.* & alios plures, quos refert, & latè explicat Nicol. Garc. *de benefic. part.1.c.6. à num.31.* 2

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hunc text. ſcribentes.*
2 *Iudex quilibet dicitur miniſter Dei in terris.*
3 *Iudex in quibus caſibus poſſit procedere contra reum, quamuis nullus ſit accuſator, remiſſiuè.*
4 *Actore non probante reus abſoluitur.*
5 *Clericus poteſt cogi ad oſtendendum titulum beneficij.*
6 *Fama nulla præcedente poteſt Epiſcopus inquirere quando vertitur periculum animarum.*
7 *Beneficiorum collatione non ſanguinis, ſed meritorum ratio habenda eſt.*
8 *Cauſa, & occaſio differunt.*
9 *Fraus præſumitur ex varietate ſermonis.*
10 *Epiſcopus, aut alius collator non poteſt ab initio conferendi beneficium alicui penſionem reſeruare.*
11 *Penſio ſoluenda ex redditibus beneficij licita, & honeſta imponi poteſt.*
12 *Beneficij collatio clãdeſtinè facta præſumitur ſimulata.*

Cap. Vt noſtrum. Vnic.

Innocent. III.

1 Beneficia Eccleſiaſtica ſine diminutione ſunt conferenda. Item qui ante donationem beneficij Eccleſiaſtici non percipit prouentus, ſed alius, & ex donatione conſequitur vt fructus percipiat, eſt ſimoniacus; ſed ſi ante donationem percipit fructus, & antè conſtituit ex cauſa neceſſaria vt retineat fructus, eſt licitum. Sed ſi conueniat cum eo, qui accipit beneficium, vel cum mediatore, vt retineat prouentus, & concedat beneficium, eſt illicitum, & ſimonia palliata. Item occulta collatio beneficij, licet ſit ſuſpecta, bene valet, dummodo aliàs legitimè facta probetur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Caſal. *in annot.* Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Guid. Papæ, Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 152. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 412. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 10. *c. vnic.*

2 *Vt noſtrum prodeat*, &c.] Notatur ad hoc, quod quilibet iudex dicitur miniſter Dei in terris, & eius iudicium cenſetur prodire de vultu Dei, vt per Matant. *diſp. 1. incip. Plerumque, n.* 16. & faciunt quæ tradunt citati per Cened. *ad Decretal. collect.* 56. *n.* 2.

3 *Nullus debeat ſine accuſatore damnari.* Vide Coriolan Capuccin. *de caſibus reſeruatis p.* 2. *caſu* 5. *tit. de accuſat. n* 3. vbi *n.* 4. caſus aliquos recenſet, in quibus poſſunt iudices procedere contra reum, quamuis nullus ſit accuſator.

4 *Actore non probante*, &c.] De hoc iuris principio vide infinitos propemodum per me citatos *in tract. axiom. iuris v ſufre. axiom.* 10. *n.* 1. An autem procedat in beneficialibus, vide Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel. gl.* 11. *n.* 59. *&* 30.

5 *Vt oſtenderes*, &c] Notatur ad hoc, quòd clericus poteſt cogi ad oſtendendum titulum beneficij, vt per Palat. *in rubr. de donation. inter virum & vxorem notab.* a §. 1. 46. *verſ. inſertur*, Couar. *in reg. poſſeſſor, p.* 1. §. 10. *n* 9. *col.* 2.

6 *Inquirere veritatem*, &c] Notatur ad hoc, quòd quandocumque vertitur periculum animarum, vel quando Epiſcopus vult ſe informare de vita, & moribus eligendi, aut alicuius promouendi ad Ordines, ex officio inquirere poteſt nulla fama præcedente, vt per Duen. *reg.* 98. *ver. ſexto limita.*

7 *Circa carnalitatem animi*, &c. Notatur ad hoc, quòd in conferendis beneficiis non ſanguinis, ſed meritorum ratio habenda eſt, vt per Couarr. *var lib.* 2. *c.* 5. *num.* 4. Azor *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 15. *quæſ.* 1. *verſ. in hac igitur*, Nicol. Garc. *de benef. part.* 8. *c.* 1. *num.* 218. vbi *à num.* 219. an collatio precibus ex carnali affectu procedentibus, obſequiis, aliáque humana gratia facta ſimoniaca ſit?

Cauſam, & occaſionem.] Ergo differunt, vide Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa limit.* 15. *num.* 5. & tetigi *ad rubr. de cauſa poſſeſ. & propr. verbo cauſa.* 8

Quia non ſolùm nobis, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex veritate ſermonis fraus præſumitur, vt per Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſumpt.* 31. *in princip.* 9

Ne quis conferendo, &c. Notatur ad hoc quòd non poteſt Epiſcopus, aut alius collator ſibi reſeruare aliquam penſionem ab initio conferendo beneficium alicui, quia ſine diminutione debet conferre, vt per Rebuff. *in praxi beneficiis. requiſita ad collationem à num.* 6. *& de pacificis poſſeſſ. num.* 117. Flamin. *de confident. q.* 28. *num.* 120. Vgolin. *de ſimonia, tab.* 1. *de ſimonia in genere, cap.* 28. §. 4. *num.* 6. An autem penſio impoſita ab Epiſcopo in collatione beneficij faciat prouiſionem ſimoniacam? vide Nicol. Garc. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *à num.* 311. 10

Vnde credimus, &c.] In hoc loco ait Pontifex quòd ſi Epiſcopus ante donationem beneficij fructus non percipiebat, minimè poteſt ex donatione ipſius abſque ſimoniæ prauitate fructus ad tempus conſequi; & paulo pòſt. *in verſ. Si verò*, ait quòd ſi ante donationem Epiſcopus percipiebat fructus, poteſt eos retinere ad tempus ex iuſta cauſa, dummodo id faciat vacante beneficio: ſi autem cum recipiente conueniat, ſtatuit Pontifex id non licere, ne via aperiatur fraudibus: continet hic text. non mediocrem difficultatem, primò dum ait abſque dubio ſimoniacam prauitatem contineri ſi ex donatione fructus conſequatur: conſtat enim poſſe Epiſcopos ex iuſta cauſa fructus ſibi ad tempus reſeruare, vt hic text. ad finem apertè probat, & affirmat *gloſſ. ult. ibid.* & ante eam Innocent. Ioan. Andr. & Butr. quos refert & ſequitur Imol. *num.* 23. optimè Zabarell. *num.* , *hîc*, hoc idem poſt Hoſt. vult. gloſſ. *verbo deſeruiſſent in Clem.* 2. *de rebus Eccleſ. non alien.* gloſſ. recepta *in cap. ſi propter, de reſcript. lib.* 6. quãuis Abb. *in præſenti* videatur dubitare. Neque contrarium probat *cap. pen. de verbor. ſignific. d. cap. ſi propter, & c. p. ſi tibi conceſſo, de præbend. lib.* 6. quibus locis hæc fructuum reſeruatio ad tempus ex gratia Summi Pont. facta proponitur, quæ neceſſaria non fuiſſet ſi id iure communi Epiſcopis facere liceret, arg. *l. vnic. C. de theſauris lib.* 10. Nam ex ſententia gloſſ. *in d. cap. ſi propter*, & omnium dictis locis, gratia neceſſaria eſt cùm omnium vacantium beneficiorum fructus Epiſcopo reſeruantur, quia interim beneficia vacant cùm fructus omnes retinentur, vt prædicta iura probant, quæ in his terminis intelligenda ſunt, non autem cùm pars fructuum reſeruatur, & beneficium confertur, quo caſu procedit text. *in præſenti*, nec etiam impeditur reſeruatio fructuum ad tempus, *ex d. Clem.* 1. *de rebus Eccleſ. non alien.* quoniam agit de perpetuis vnionibus Eccleſiarum, & immeritò extendunt ad temporales fructuũ reſeruationes, vt bene aduertit Zabar. *vbi ſup.* cùm ergo liceat Epiſcopo fructus reſeruare ad tempus, hanc reſeruationem abſque dubio facere poteſt in ipſa collatione, quoniam perinde ceſſat conuentio, & in effectu reſeruantur fructus beneficij vacantis, nec enim datum cenſetur niſi poſtquam collatio perfecta eſt omnino. Nec dubitandum in ipſo inſtrumento confirmationis, ſeu collationis poſſe fieri reſeruationẽ penſionis, conſtitutionem cenſus, aliúdve ſimile

ſimile onus reale, vt *in c. conſtientiis.de relig. domib.* dummodo cum recipiente pactum non fiat.

Secunda, difficultas in eo verſatur quòd priori caſu vbi ſine conuentione Epiſcopus fructus conſequitur, veram ſimoniam committit, in poſteriori verò data conuentione ait text. dicimus non licere ne aperiatur via fraudibus, cùm tamen videretur propter conuentionem à fortiori ſimoniam committi. Augetur difficultas etiam ex hoc text. *in verſ. quiaetiam*, dum inquit Archiepiſcopum probaſſe quòd retentis ſibi fructibus beneficium contulerat, ſic ſentiens non licere Epiſcopo tempore collationis, vel ante, beneficij fructus ſibi reſeruare, nec difficultatem ſoluit gloſ. recepta *in præſenti, verbo ſub modo*, quam ſequuntur DD. communiter, dum ait ſimoniam *in hoc text.* committi propter modum adhibitum in donatione officij ſpiritualis, quia certum eſt modum temporalem poſſe adiici beneficiis vacantibus tanquam onus reale, quod eorum fructus non excedat. Nec etiam difficultatem ſoluit alia gloſſ. *in præſenti, verbo conſequitur*, ab omnibus recepta, dum inquit ideo in ptiori caſu committi veram ſimoniam, quia in donatione pactio de percipiendis fructibus fuit adhibita, adhuc enim dubitamus cùm vtroque caſu pactio interuenerit cur diuerſo modo à Summo Pont. improbetur,

Vnde ex litterá huius text. difficultas explicabitur ſi aduertas *hîc in §. vlt.* iam non definiri factũ Archiepiſcopi, quod ſuperius tribus rationibus fuerat damnatum, ſed futuris tẽporibus occaſione illius facti dirimi quæſtionem vtrùm abſque vitio ſimoniæ poſſit beneficium ſpirituale ita conferri, vt eius fructus ad tempus Epiſcopus reſeruet, eámque trimembri diſtinctione Pontifex reſoluit. Præmitte etiam abſque vlla ſimoniæ labe poſſe Epiſcopum reſeruare ſibi fructus ad tempus ex iuſta cauſa ſi id palàm faciat ſeruatis ſeruandis, nullá facta conuentione, iuxta communẽ Doctorum ſententiam *ibid.* quam text. *in fin.* probat, nec refert vtrùm multò ante donationem, an eodem tempore reſeruatio fiat. His ſuppoſitis dicendum eſt ideo in primo caſu Summum Pont reſpondiſſe abſque dubio ſimoniacam prauitatem contineri, quia agit quãdo nulla facta fuit legitima reſeruatio, iam enim tunc non ex reſeruatione iuſta, ſed propter donationem beneficij fructus percipit temporales; vel etiam dici poteſt pactionem cum recipienre fuiſſe factam, vt gloſ. vult, & ſaltem prȩſumptione iuris ſimoniam dari, quia vbi nulla apparet reſeruatio facta, ſed tantum ſpirituale datum, & temporale receptum; rectè ſimonia iudicatur. In ſecundo autem caſu quando ante vacationẽ idem Epiſcopus percipiebat fructus ſi fiat conuentio de ipſis iterum retinendis, non committitur ſimonia, ſed eius ſpecies, quia ex vi præcedentis reſeruationis retinentur, & ſola pactiò efficit vt illicita ſit conuentio propter ſimilitudinem illiciti contractus, qui prima facie de ſpiritualibus ad temporalia fieri videtur.

11 *Pro cauſa iuſta, & neceſſaria.*]. Ergo ex cauſa licita, & honeſta poteſt imponi penſio ſoluenda ex redditibus beneficij, vt per Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 6. q. 2. n. 2.* Soar. *l. de Relig. tom. 1. lib. 4. de ſimon. c.* 38. *n.* 10.

12 In gloſ. *Occulta.* Notatur ad hoc quòd beneficij collatio clandeſtinè facta præſumitur ſimulata, vt per Maſcard. *de probation. concl.* 176. *à princip.* Illud enim quod clam, & ſecretò fit ſuſpectum eſt, vt per Tiraq. *de retract. in tit. 2. in præfat. n.* 13. Et fraus prȩſumitur in his, quæ clandeſtinè, & ſecretè fiunt, Brunor. à Sole *in locis communib. verbo fraus* 5. vide notata *ad c. conſuluit 24. n. 8. cum ſeqq. de offic. deleg. pag.* 143.

De Rebus Eccleſiæ alienandis, vel non.

Tit. XIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabatel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iur. Canon. fol.* 95. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 108. Dan. Venator. *in analyſi method. iuris Pontif. pag.* 400. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum iuris Canon* Lancel. *in inſtit. Canon.* Canil. *in ſum. iuris Canon.* Caferel. *in erotem. eiuſdem iuris*, Zypæ *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſum. in Decret.* omnes *ſub hac rub.*

De materia tit. vide Rodoan. *in tract. ſpeciali illius*, Nauar. *in tract. de alienat. rerum eccleſiaſt.* Rebuff. *in cõpend. alienat.* Quarant. *in ſumma Bullarij verbo, Alienatio*, Villalob. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. à n.* 35. & Bonacoſ. ac Soar. *à n.* 51. Bertachin. *in tract. de Epiſcopo, p. 4. lib. 4. à n.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 172. Perez *l. 10. tit. 1. lib. 1. Ordin.* Maſcard. *de probat. concl.* 75. Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 1. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 1. cum ſeqq* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. num. 61 cum ſeqq.* Camill. Bortel. *in ſumma omnium ti.* 15. Laym. *in Theolog. morali lib. 3. tract. 4. c. 10.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi c. 14. §. 4. cum ſeqq.* Vaſq. *de redditibus eccleſ. in fine*, Vincent Filliuc. *tom. 3. tract.* 44. Bonac. *var. q. 2. de alienat. bonor. eccleſ.* Leſſ. *de inſtit. lib. 2. c. 24. dub.* 11. Portel. *in dubiis Regular. verbo alienare.* Molin. *de inſtit. tom. 2. diſp.* 466. *cum ſeqq.* Villalob. *p. 2. ſum. tract.* 25. *diffic.* 17. Hieron. Roder. *in compend. quæſt. Regul. reſolut.* 7. & alios per me citatos *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg.* 95.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus non poteſt res vnius Eccleſiæ alteri dare, nec inuicem illas res commutare ſine ambarum conſenſu.*

2 *Alienationibus rerum Eccleſiæ copulatiuè requiruntur ſolemnitas, & cauſa.*

3 *Alienatio rei Eccleſiæ vtilis non dicitur, vbi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit.*

Cap. Non licet. I.

PRælatus, ſiue Epiſcopus, ſiue Abbas, non poteſt 1
dare terras, vel alia bona vnius Eccleſiæ ſuæ, alteri ſuæ Eccleſiæ, niſi cum conſenſu ambarum partium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Butr. Panor. Guid. Papæ, Barbat. Bero. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag.* 153. Alagona *In compendio iuris Canonici, pag.* 424. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 2. deſumitur ex Concil. Lugdunenſ. IV. refertur à Buchard. *lib. 3. Decretor. cap.* 24. & ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 8. cap.* 1.

Vertere ad aliam.] Intellige ſine cauſa, in alienatio- 2
nibus enim rerum Eccleſiæ copulatiuè requiruntur ſolem

ſolemnitas,& cauſa *c.1.hoc tit.lib.6.* Dec. *conſ.142. n.4.in princ.* Couar. *var.lib.2.c.17.n.2.* Mantic. *deciſ.41. n.1.* Molin. *de iuſtit.tract.2.diſp.468.* poſt Maſcard. Rodoan.& alios Quaranot. *in ſumma Bullar; vt ho alienatio rerum Eccl ſia n.2.cum ſeqq.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſ.tit.15.n.1.* Marc. Anton. *var reſ l.lib.2.reſol.5.à n.6.* & fuit dictum *in L.cana bonorum ſ a citanda, & in Lucana terrarum .o. Decembr 1613. & in nullius prouin: C urinen Prapoſitura 12. Februarj* 1624 coram bonæ mem. Vbaldo. Vnde ex hoc tex. in citatis verbis iam colligitur non bene cenſuiſſe Triuiſan. *Veneta deciſ.56.p.2.* dum ibi firmiter tenet in alienatione ab vna Eccleſia alteri Eccleſiæ facta non requiri ſolemnitatem *Extrauag.ambitio e.hoc tit.* provt eum ſaltem ſaltem ſecundum communem Romanæ Curiæ praxim reprobat Aloyſ.Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt.reſol.35.*

3 *Tamen ſi commutare voluerit,* &c]Aduerte alienationem rei Eccleſiæ vtilem non dici, vbi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit, vt cenſuit Rota *in Lucana bonorum 11.Februar.* 1613.apud Farin *deciſ.410. n.6.p.2.recent & n.5.* pariter cenſuit huiuſmodi alienationem vtilem non dici; vbi Eccleſia dimiſit bona propria habita fide de re ſibi in cambium aſſignanda.

Cap. Qui res. II.

1 PEtens, vel recipiens à laicis res Eccleſiæ, perdit receptas, & eſt excommunicandus. Colligunt ex Ordinar. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar Ioan. And. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Bero. Viuian. *in rationali lib.3 iuris Pont.pag.154.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.413.* remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1.& 2.* deſumitur ex Concil. Lugdunenſ. IV. *c.11.* provt refertur à Burchard. *lib.15.Decretor.c.31.* & Iuo *p.16 c.17.* Sed in tomis Conciliorum reperitur in Concil. VVernenſi *c.4.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib.3.tit. 11.c.2.*

2 *Petunt à Regibus.*&c.]Quia Princeps ſecularis non habet poteſtatem in rebus Eccleſiaſticis, vt per Peregrin. *de iure fiſci lib.6.tit.4.n.18.verſ.vndecimo,* Xuar. *alleg.8 n.11.*

3 In gloſ. *Irrita*. ibi, *lex iſta non obtiret ſecundùm Canones.* Notatur ad hoc quòd *l.bene à Zenone, C.de quadriennij praſcript.* non habet locum ſecundùm Canones, præiudicium Eccleſiarum, vt per Felin. *in c. quæ in Eccl.ſiarum, n.38.ſup.de conſtitut.* Duen. *reg. 238. verſ. limita tertiò* Caſtil. *rerum quotid.lib.2.c.5.n.27.& 67. in princip.* Marta *de iuriſd. p.4.cent. 1.caſu. 48.* Chald. Perira *de emptione & vend.c.12.n.17.*

SVMMARIVM.

1 *Rector Eccleſiæ poteſt ſeruos illius manumittere ſi ei dederit tantum quod valent duplo plus ſeruis manumiſſis, ipſi tamen manumiſſi, & eorum poſteri erunt ſub patrocinio Eccleſiæ.*

2 *Prælatus rem Eccleſiæ donare poteſt ſi eidem tantumdem donaretur.*

3 *Clericus de acquiſitis ex redditibus Eccleſiæ teſtari poterit, ſi iam tantumdem de ſuo Eccleſiæ contulerit.*

4 *Prælatus alienari poterit res Eccleſiæ pro remuneratione meritorum.*

Cap. Conſenſus. III.

REctor Eccleſiæ qui ei dat alia bona, vel acquirit 1 eidem Eccleſiæ prædia, ſeu familias, poteſt aliquos de familia Eccleſiæ ſuæ, ideſt, ſeruos manumittere, ſi datum valet duplo plus ſeruis manumiſſis, & ſerui, eorùmque poſteri erunt ſub patrocinio Eccleſiæ, & præſtabunt operas impoſitas tempore manumiſſionis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Butr. Henric. Barbat. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3.iuris Pontif. pag. 155.* Alagona *in compend. iuris Canon ei, pag. 413* deſumitur ex Conc. Tolet. IV. *c.68.* remiſſiuè Ximen *in concord.p.1.& 2.* referũt Burchard *lib.3.Decretor.c.177.* Iuo *p.3.c.23.* Anton. Aug. *collect.1. Decretal.lib.3.tit.11.c.3.*

Aliquid Eccleſia ſua reliquerunt,&c.]Ergo Prælatus 2 rem Eccleſiæ donare poteſt, ſi eidẽ tantumdem donaretur, vt per Rebuff. *in compendio alienat. n. 63.* Vnde clericus de acquiſitis ex redditibus Eccleſię teſtari po- 3 terit, ſi iam tantumdem de ſuo Eccleſiæ contulerit, *c.ſi quis qualibet 12.q.2.c.ſi Epiſcopus 12.q.5.* Abb. *in c.cũ in officiis n.4.& in c.cum eſſes n.31.de teſtam.* Bero. *conſ. 7.n.9.vol.2* Rodoan. *de ſpoliis Eccleſ q. .§. ſed in contrarium, n.8.* quos refert, & ſequitur Bellet. *diſqu. ſ.. leric p.1.t t.de bonis cleric.§.5.n.3.*

Iuxta rei collata modum, quem antiqui Canones,&c.] Hæc verba probare recompenſationem, atque ſatisfactionem faciendam ſecundùm ſubiectam materiam, ait Anton.de Fuertes *Canon. ſelection. l. 1.c.19.* quia ſi Rector manumittit ſeruum ſine patrocinij, & peculij retentione, tunc intrat diſpoſitio *c. Epiſcopus qui 12.q.2.* ſi autem cum retentione illorum, tunc verba ſuprà relata referenda erunt ad Concil. Agathẽſe, cuius fragmenta habentur *in c. Diacom 35. & c. ſi quos de ſeruis 56. 12.q.2.* in quibus ſtatuitur quòd Epiſcopus, vel alius, qui aliquam rem Eccleſiæ alienauerit, reddat Eccleſiæ tantum quantum abſtulit, quod non ſolùm accipiendum eſt in alienatione rerum, ſed etiam in mancipiorum, & ſeruorum manumiſſione, vt eadem iura clare probant in ſua generalitate, & in verbis de quibus *in d.c.ſi quos de ſeruis.* Et addit idem Anton.de Fuertes *eod.lib.1. c.20.* quòd ſupradicta verba huius text. non tantùm pertinent ad Rectorem, qui ex proprio teſtimonio donat, ſed etiam ad illum, qui Eccleſię ex bonis eiuſdem acquirit, ita vt quemadmodum ille tenetur duplum reddere quando ſine retentione peculij, & patrocinij manumittit, ita etiam Rector acquirens debeat tantum quantum aufert, acquiſiuiſſe, vt valida manumiſſio ſit, nam verba illa non ſolùm determinant Rectorem relinquentem, & donantem, ſed etiam acquirentem, quia vna determinatio reſpiciens plura determinabilia, debet pariformiter determinare, præſertim eadem ratione vrgente, *l.iam hoc iure, ff. de vulg.& pupil.ſubſt.*

In gloſ. *De familia.* ibi, *nam benemeritos poſſet ma-* 4 *numittere.* Notatur ad hoc quòd Prælatus alienare poteſt res Eccleſiæ pro remuneratione meritorum, vt per Tiraquell. *in l ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.27.* Cacheran. *Pedem.deciſ.99.num.32* Menoch. *de arbitr.caſu 434.* Magon. *Florent.deciſ.67. num. 41.* latè Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 15. à num.12.* vbi *num.13.* declarat procedere quando donarentur mobilia, & *num 1 .* pariter declarat dummodo Prælatus remunerationis meta, & limites non excederet.

Cap.

Cap. Epiſcopi. IV.

1 EPiſcopus nihil de ſuo dans Eccleſiæ non poteſt eiuſdem ſeruos manumittere, quod ſi manumittat, non tenet manumiſſio, & ſucceſſor ſeruos reuocare poteſt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Burr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anch. Henric. Barbat. Panor. Guid. Papæ, Bero. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 155. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 413. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Tolet. IV. c. 66. vt referunt Burchard. *lib. 3. Decretor. c.* 189. Iuo *pa* 1. 3. c. 249. ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 12. *c.* 5.

2 *Succeſſor Epiſcopus*, &c. Quia factum Rectoris nõ nocet Eccleſiæ, neque ſucceſſoribus, Capell. Tholoſ. q. 487. Caputaq. *deciſ.* 118. *n.* 3. Menoch. *rem.* 15. *recup. n.* 101. quos refert, & ſequitur Mar. Anton. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 58. *n.* 6. *in fine*, in tantum quòd fauore Eccleſiæ quilibet poteſt dicere, & opponere de nullitate alienationis, etiãſi Eccleſia ipſa nihil opponat, Lap. *alleg.* 21. Afflict. *deciſ.* 107. *n.* 3. Marſil. *in l. ſi quis* 111. *ff. de quæſt.* Mar. Anton. *d. reſol.* 58. *n.* 18. *verſ. quinta ino*, & in principio illius *num.* 18. reſoluit ipſummet alienantem poſſe reuocare, quando conceſſio ipſo iure eſt nulla.

SVMMARIVM.

2 *Res Eccleſiæ alienari non debent.*
2 *Mobilia pretioſa æquiparantur immobilibus.*
4 *Seruus adſcriptitius fundi pars quodammodo indicatur, & inter immobilia connumeratur.*
5 *Hypotheca ſpecialis bonorum Eccleſiæ fieri non poteſt.*
6 *Alienare prohibitus non poteſt hypothecare.*
7 *Alienatio vbi non ſuper re, ſed ſuper perſona conſtituitur, an videatur prohibita pignoratio, remiſſiuè.*
8 *Alienationis ſub verbo quæ contineantur? remiſſiuè.*
9 *Prælatus abſque ſolemnitate in alienationibus rerum Eccleſiæ neceſſaria, poteſt hæreditatem repudiare, ſeu remittere legatum, aut alteram rem Eccleſiæ non incorporatam.*
10 *Alienare prohibitus non poteſt rem vendere.*
11 *Alienare prohibitus non poteſt in ſolutum dare.*
12 *Locare ad longum tempus, ſeu in perpetuum non poteſt alienare prohibitus.*
13 *Tranſire, ſeu compromittere ſuper re immobili, cuius poſſeſſio eſt penes Eccleſiam, ſi eam dimittat non poteſt Prælatus.*
14 *Vſumfructum conſtituere non poteſt prohibitus alienare.*
15 *Bona Eccleſiæ, quæ ſeruari non poſſunt, licitè venduntur ſine ſolemnitatibus.*
26 *Permutare non poteſt prohibitus alienare.*
17 *Alienatione prohibita prohibetur etiam conceſſio emphyteuſis.*

Cap. Nulli. V.

1 ALienare non poteſt res immobiles Eccleſiæ ſiue agrum, ſiue ruſticum mancipium, nec obligare titulo hypothecæ. Item ſub nomine alienationis intelligitur conductio, donatio, venditio, permutatio, contractus perpetuus emphyteuſis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Burr. Hoſtienſ. Ancharr. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Canis. Bero Barbat. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij* *pag.* 156. Alagona. *in compendio iuris Canonic. pag.* 423. & *vol.* 4. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. *repet ſuper iure Canon. ad lib.* 3. *Decretal.* Ioan. Calderin. deſumitur ex Concil. apud. Syluan. vt refert Burchard. *lib.* 3. *Decretor. cap.* 144. & Iuo. *p.* 34. *c.* 81. vbi rectius, quam apud Burchard. legitur vnde hoc ſit ſumptum, refertur ab Anton Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 11. *cap.* 4.

Rem immobilem Eccleſiæ, &c.] Vel etiam mobilem 2
pretioſam, quæ æquiparatur immobilibus, & pari
paſſu ambulant in hac materia, vt per Redoan *de re-
bus Eccleſiæ no alienan quæſt.* 8. Vgolin. *de poteſt. Epiſc.
cap.* 14. §. 4. *num.* 5. *verſ. tertiò.* Aloyſ. Ricc. *in praxi re-
rum fori eccleſiaſt. deciſ.* 61. *in* 1. *ed* 1. & *reſol.* 58. *in* 2.
Quarant. *in ſumma bullarij verbo alienatio rerũ Eccle-
ſiæ, num.* 24. vbi etiam dicit nomine rerum mobilium
pretioſarum, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, intelligi
vaſa aurea, argentea, veſtes pretioſas, quæ longè ab
interitu diſtant, & commodè ſeruari poſſũt, gemmas,
& his ſimilia, & *num.* 25. reſoluit pecuniam deſtina-
tam ad emptionem ſtabilium, cenſuum, vel mobilium
pretioſiorum, cuius proprietas eſt Eccleſiæ, non poſſe
alienari ſine ſolemnitate, & cauſa, conſiderando pe-
cuniam quoad fructuoſam conſeruationem, & *n.* 26.
idem dicit de iuribus, actionibus, & annuis reddi-
tibus.

Nota loca montium non vacabilia inter immobilia numerari, & in eis habere locum ſtatutum excluſiuum fœminarum. Peregr. *conſ.* 90. *num.* 29. *lib.* 1. Belon. iun. *conſ.* 74. *num.* 121. Alciat. *in l. monentium, ff. de verb. ſign.* Tiraquel. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 6. *n.* 5. & 7. Rot. *in Venetæ pretij bonorum* 12. *Nouembr.* 1602. coram bonæ mem. Card. Pamphilio ſen. & *in Narnien. ſucceſſionis* 12. *Maij* 1628. coram R.P.D. Merlino *verſ. quo autem*, & *in Auximana fideicommiſſi* 4. *Martij* 1630. coram eodem, Buratt. *deciſ.* 474. *num.* 1. refert. Ferentil. *in annotat. ad deciſ.* 535. *Buratt. litt. B.*

Agrum.] Vel molendinum, ex reſolutis per Tiraq. 3
de retractu lig §. 1. *gloſſ.* 7. *num.* 92.

Siue ruſticum mancipium.] Notatur ad hoc quòd ſer- 4
uus adſcriptitius fundi pars quodammodo indicatur,
& inter immobilia connumeratur, vt per Tiraquell.
d. gloſſ. 7. *num.* 119. & 120. Menoch. *remed.* 3. *retin. à
num.* 116.

Nec ſpecialis hypotheca titulo obligare.] Notatur ad 5
hoc quòd hypotheca ſpecialis bonorum Eccleſiæ fieri
non poteſt, vt per Couar. *lib.* 2. *var. c.* 16. *n.* 7. Anton.
Gom. *l. an. Tauri, n.* 83. Tiraquel. *de iure mariti gloſſ.* 5.
nu. 16. Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienan. q.* 2. *c.* 6.
& *q.* 51 *c.* 9. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 466. *num.* 2.
Vgolin. *d. cap.* 14. §. 4. *num.* 4. Quarant *d. verbo aliena-
tio rerum Eccleſiæ, num.* 17. vbi idem dicit de generali
hypotheca. Bonacin. *var. tract. diſp.* 1. *de alienatione
bonorum eccleſ. puncto* 2. *num.* 23. Prohibitus enim bona 6
alienare, non poteſt ea hypothecare, ſeu obligare, *l.
vlt. C. de rebus alterius non alien* Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis
matern. p.* 3. *num.* 10. & *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. part.* 2.
c. 1. *num.* 14. Gam. *Luſitaniæ deciſ.* 108. Chald Pereira
de poteſt. elig. c. 3. *num.* 38. & *de reſol. emphyt. c.* 3. *n.* 17.
cum ſeqq. & *de emptione c.* 8. *num.* 30. Rebell. *de obligat.
iuſtitiæ, part.* 2. *lib* 9. *q.* 9. *num.* 15. & 16. D. Barboſ. *in l.* 1.
p. 4. *num.* 59. *ff. ſoluto matrim.* & vltra hos noſtros Luſi-
tanos, idem tenent Neguz *de pignorib. part.* 1. *memb.* 2.
num. 28. & 29. Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri num.* 83. &
tom. 1. *var. cap.* 12. *n.* 39. *col.* 1. *verſ. non obſtat*, Menoch.
conſ. 116. *nu.* 15. Maſcard. *de probat. concl.* 1236. *n.* 108.
Gutier. *de tutelis, p.* 2. *cap.* 21. *n.* 7. An autem vbi alie- 7
natio non ſuper re, ſed ſuper perſona conſtituitur, vi-
deatur prohibita pignoratio, vide Bart. *in l. quorum, ff
de pignorib.* quem plures ſequuntur, vt per Tiraquel. *de*
iure

iure mariti,gl.5.n.108.Neguz.de pignorib.p. 2.memb. 3.n.70.Duen.reg.31.verſ.ſextò fallit.

8 *Alienationis autem verbum continet,&c.*]Quæ autē contineantur ſub verbo *alienationis*, oſtendit parens meus in comment ad Ordin.Regiam Luſit.lib.4.tit.48. in princ.& citatis per illum addo Canoſil.in repet. Extrauag. ambitioſæ ex n.10. vſque ad n. 34. Redoan.de alienat.q.2.n.14.Vincent.Filliuc.tom.3.tract.44.c.2.in princ.Bonacin.var.tract.diſp.2.de alienat. bonorum eccleſ.punct.1.metipſum in tract.de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat.appell.14.

9 *Donation in*]Nòn precedit in repudiatione hæreditatis,ſeu remiſſione legati,aut alterius rei Eccleſiæ non incorporatæ, ex ſolutis per Rebuff. in compend. alienat.à n. 30. Redoan. d.tract. de rebus Eccleſiæ non alienan.p.1.c.7.n.11.& q.3.n.60.& q.22.num.52.& q. 76.nu.51. Vincent.de Franchis dec.ſ.14. ſub num. 16. Quarant d.verbo alienatio rerum Eccleſiæ, num. 43. Cabed.Luſit.deciſ.109.part. 1. & plures alios, quos refert, & ſequitur Bellet.diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de clerico debitore, §. num.11. Ceual. commun. contra commun.q.661. Poteſt namque Prælatus nulla ſolemnitate adhibita repudiare hæreditatem Eccleſiæ delatam,Palat.in repet rubr.de donat.inter virum, §. 47. n.7.Ceruan.l.6.Tauri n.79. Seraphin. de priuilegiis iurament priuileg.71.num. 52. quos refert, & ſequitur Sanch.de matrimon.lib.6.diſp.4.num.11.Idem in legato tenent Palat.& Ceruant.dictis locis,Nauar.in cap.ſi quando,de reſcript.excep.7.n.2.Spin.in ſpeculo teſtam. gloſſ.8.princ.num.63 in fine,Sanch. d. diſp. 4. num.1c. verſ.ſed contrarium,quicquid dicant Mench. de ſucceſſ. progreſſu lib.3.§.27.num.23 Lambertin.de iurepatron. lib.2.quæſt.9 art. 1.num. 21.concluſ. 3. Pinel. ad l. 1. C.de bonis mater.part. 3. num. 103.verſ. alia ampliatio erit.

10 *Venditionem.*]Prohibitus alienare non poteſt rem vendere,Chald.Pereira de reſolut.emphyt.c.5.num.46. nec promiſſionem facere de vendendo, Bellacomb. tom.2.commun.opinion.lib.9.tit 14.num.319.Tiraquell. de retract. conuent. ad finem tituli, num. 30. Menoch. conſ. 1. n. 230. Valaſc.conſ.77.& 83. D. Barboſ. in l. 1. ff.ſoluto matrimon.p.3.num. 37. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 1. num. 36. & cap. 16. num. 84. &
11 de empt.cap.8. num.5. & cap.13.num. 11.nec dare in ſolutum, cùm hoc emptioni,& venditioni æquiparetur,Fabian.de empt.part.1.princ.q.21 Afflict.deciſ.335. num.18.Tiraquell.de retract.lig.§.1. gloſſ. 14. num. 2. Menoch.de arbitr.caſu 171.num. 51. Viuian. tom. 1. commun.opin.lib.8.tit.27.num.19.verſ.& quia, tom. 1. lib.4.tit.26.n.155.verſ. ſecundo, Maſcard. de probat. concl.1142.n.14.Gutier practic. lib. 1. q. 157. nec lo-
12 care ad longum tempus,ſeu in perpetuum, Tiraq. d. gloſſ.14.num. 83. Valaſc. de iure emphyt. q. 29. num.8. Chald.Pereira de extinct.emphyt.c.4. num. 44. & c. 5. num.41.Cardoſ.in praxi iudicum,verbo alienatio nu.9. Portol.de conſortibus c.12.num.5.Peregrin de fideicommiſſ.art.40.num. 93. Flores de Mena var. lib. 2.q. 29. num.1. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. convent. lib.5.tit.4.à num.6.Ferrer.in conſtitut. Cathalonia gl.4. n.131.Quarant.d.verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n. 18.
13 cum ſeqq. Nec tranſigere, aut exprimere ſuper re immobili,cuius poſſeſſio eſt penes Eccleſiam, ſi eam dimittat, Rebuff. in compendio alienat.num. 2. & 66. Ioſeph.Seſſe Aragonia deciſ.121.num. 12. Quarant. d. verbo alienatio rerum Eccleſiæ,n.20.& 43.verſ. duodecimò limita,Chald.Pereira de reſolut.emphyt.c.9.n.36. Filliuc. d.tract.44. c.1.num.15. In tranſactione enim quando bona remanere debent penes laicum, requiruntur eædem ſolemnitates, quæ requiruntur in alienatione,Bart.in l.nulli,num.2.vbi etiam Iaſ.num.1.ff. de tranſact.Pinel.in l.1.p.3.num.45. C.de bonis m. t.verſ. aduerſo etiã,Roland.conſ.13.n.43.lib.1.Ruin conſ.129. n.1.lib.9.Verall.deciſ.106.q.1.& deciſ.318.p.3.& fuit dictum in Papien.bonorum 13.Maij 1620.coram R. D.meo Coccino Decano,& in Bononien.tranſactionis 14.Iunij 1648.coram R. P. D. Ghiſilerio. Quæ quidem tranſactio facta à Prælato de rebus Eccleſiæ abſque auctoritate Apoſtolica eſt perſonalis, & finitur morte tranſigentis, nec ligat ſucceſſores. Gregor.deciſ.152.n.1. cum aliis citatis per Ferentil. in annot.ad deciſ.15 e.Buratti lit.A. etiamſi inter duas Eccleſias inita ſit. Gratian.diſcept.forenſ.c.674.ex n.3. niſi fuerint elapſi 40. ann. cum obſeruantia,poſt quod tempus tranſactio ligat etiam ſucceſſores.Rot.deciſ.159. n.5.p.1.recent. Beltramin.ad d.deciſ.152. Gregor. n.4. niſi tranſactio fiat ſuper bonis nondum vnitis,& incorporatis Eccleſiæ, Natt.conſ.441.num.11. Menoch. conſ.79.& conſ.73.n.8.Bellet.d.§.n.21. Nec imponere ſeruitutem, Rebuff.in compendio alienation. n.4 & 6. n fine,Quarant.vbi proximè num. 21. D.Barboſ.in
l.vſufructu n.15.cum ſeqq. ff. ſoluto matrim. Nec con- 14
ſtituere vſumfructum, Caualcan. de vſufructu mulieri relicto num. 60. verſ.quia conſtituere, Molin.de primogen.lib.1 cap.10.num.8.D.Barboſ.in d. l. vſufructu à num.13.Chald.Pereira de reſolut. emphyt.cap.3. à nu. 11.plures refert Doctores Caſtil. controuerſ. lib. 1. de
vſufructu c.34.num.3.Eccleſiæ tamen bona, quæ ſer- 15
uari non poſſunt, licitè venduntur ſine ſolemnitatibus,vt per Surd.de alimentis,tit.8.priuileg.45.num.vlt. Rodoan.de ſpoliis Eccleſ.q.3.num.1.Bellet.diſquiſit.clerical.p.1.tit.de clerico debitore,§.7.num.11.ſicut & illa, quæ in ipſa Eccleſia obtinere non poteſt cùm actum neceſſarium conficiat, Chald.Pereira de empt.cap.8. num.45.

Permutationem.] Notatur ad hoc quod prohibitus 16
alienare,permutare non poteſt, vt per Rodoan. q.1. cap.20.Rebuff.in d.compendio alienat.num.66. Chald. Pereira de extinct.emphyt.c.5.num.36.Quarant.d.verbo alienatio rerum Eccleſiæ num. 15. Filliuc. d.c.p.2. num.23.

*Et emphyteuticum perpetuum contractum.*Notatur ad 17
hoc, quòd alienatione prohibita prohibetur etiam conceſſio emphyteuſis, vt per Flores de Mena in addit.ad Gam.deciſ.16. num.3. Chald. Pereira d. cap. 5. num.31.Aloyſ.Ricc.Curia Archiepiſc. Neapolit. deciſ. 32.num.1.Vgolin. de poteſtate Epiſcopi, cap. 14. §.4. num.2.

Vtrùm conſuetudo efficere poſſit vt mittantur ſolemnitates quæ deſiderantur circa res Eccleſiæ alienandas,vide quæ latè dixi ad c.cum cauſa 8.ex n.7. de re iudic.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio de rebus Eccleſiæ facta non tenet,& alienatores niſi rem reſtituant,excommunicentur,& quilibet clericus poteſt contradicere,& rem cum fructibus repetere.*
2 *Bona Eccleſiaſtica alienantium pœna quot,& quæ,remiſſiuè.*
3 *Alienare quis non dicitur ante traditionem.*
4 *Pacta,quibus quis promittit certam partem fructuum beneficiorum tum collatorum, tum conferendorum pro dote ſororis,non ſunt ſimoniaca.*
5 *Eccleſiæ nomine intelligitur omnis locus pius.*
6 *Subſcribe i ſcripturam ab alio confectam præſumitur illam approbare.*
7 *Alienare prohibitus etiam prohibetur alienationi conſentire.*

8 *Bona*

8 *Bona Eccleſiæ alienans repetere ipſe poteſt, & tenetur, etiamſi proprio iuramento firmauerit ſe non repetiturum.*
9 *Eccleſia ad res malè alienatas repetat non reſtituto pretio,oſtenditur.*
10 *Annullatio actus non eſt pœna quando non inducitur in odium,& ſupplicium contrahentium.*
11 *Alienationis nullæ reuocatio,& poenitentia ante realem, & pacificam poſſeſſionem excuſat.*
12 *Procurator alienans rem Eccleſiæ reſeruato aſſenſu Apoſtolico,ſi tradiderit poſſeſſionem ante illius impetrationem, an faciat dominum in cenſuras incidere,remiſſiuè.*
13 *Emptor rei Eccleſiæ nulliter alienatæ,vel alius, qui eam poſſederit, tenebitur etiam fructus perceptos reſtituere.*
14 *Subſcribens quando non legit ſcripturam, cui ſe ſubſcripſit,non cenſetur illam approbare.*
15 *Alienans res Eccleſiæ de euictione de proprio tenetur*

Cap. Si quis Presbyterorum. VI.

Symmachus Papa.

1 CLericus,vel defenſor, qui ſubſcribit alienanti bona eccleſiaſtica debet excommunicari niſi alienans,& qui accepit celeriter reſtituant, & præter excommunicationem inſtrumentum alienationis non valet. Alienationi huiuſmodi quilibet eccleſiaſticus contradicere poteſt,& bona cum fructibus repetere. Colligunt ex Ordinar Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt.Henric. Butr. Bald. Anch. Panorm. Barbar. Guid. Papæ, Bero.Cened.*collect.*71.Viu. *in ration.libri iuris Pontificij*,*pag.*256.Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*424. *& vol.*4.*repet.in iure Canonic.ad lib.*3.*Decretal.* Ioan. Calderin. remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2.tribuitur Symmacho Papæ in Romana Synodo III.*cap.* 4. *cum quatuor ſeqq.* circiter annum Domini 506.vel 507. vt rectè adnotat *hic* Contius, refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decretal.lib.*3. *tit.* 11.*c.*6.

2 Probat hic text.in prima eius parte, Preſbyteros, & alios Eccleſiaſticos ſibi appropriantes,vel alienantes bona Eccleſiaſtica,excommunicari, vt per Aloyſ. Ricc.*in praxi rerum fori Eccleſiaſt.deciſ.*138. *num.*1.*in fin.in* 1.*edit.aliàs reſolut.*121. *in* 2.*edit.* Farin. *in praxi crimin.part.*6.*q.*171.*num.*10.

Pœnæ alienantium bona Eccleſiaſtica quot,& quænam ſint,tradunt Alphan.*collect.* 173. Couar. *variar. lib.*2.*cap.*17.*ex n.*1.Fuſc.*litt. A.ſing.* 109. Redoan. *de rebus Eccleſ.non alien.q.*21.*in cap.incip.habetur pariter, ex num.*30 Rebuff.*in compend.alienat. verbo irrita ex num.* 102. Perez *l.* 10. *gloſſ. ni de lo vender ni empeñar, tit.* 2.*lib.*2.*ordinam.pag.*51.Anton.Gabr. *commun. opinion.lib.*3.*tit.de rerum alienat.concluſ.*1.Menoch.*de arbitr.caſu* 172.Aloyſ.Ricc.*d.loco reſolut.*120.*cũ duabus ſeqq.*Nauarr.*in tract.de rebus Eccleſiæ nõ alienan.n.*24. *&* 25.Cened.*ad Decretal.collect.*71. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi.c.*14.§ 6.

3 *Alienanti.*] Cum traditione ſcilicet, quia ante illam quis non dicitur alienare, *l. alienatum* 67. *ff. de verborum ſignific.* & in alienante emphyteuſim hoc ipſum firmant Surd. *de alimentis tit* 9.*q.* 16. *num.*67. *& quæſt.*26.*num.*65.Chald.Pereira *reſolut. emphyt.c.* 5. *num.*78.*& cap* 6.*num.*35. *& cap.*10. *num.* 6.& alij relati à parente meo *in comment. ad Ordinat. Regiam Luſit.lib.*4.*tit.*38.*num.*30.Intellige in alienante titulo, quo dominium transfertur directum; atque vtile,vel vtile tantùm, Vgolin, *d.cap.* 14. § 4. *num.* 1. *&* 2.

Vnde pacta, quibus quis promittit tertiam partem 4
fructuum beneficiorum tum collatorum, tum conferendorum pro dote ſororis, & vt ſorores ſuſtentari poſſint, non eſſe ſimoniaca, nec inualida, reſoluit Flamin.*de reſignat.lib.*14. *quæſt.* 7. *num.* 69. quicquid improbet Lara *in l.ſi quis a liberis*,§.*idem reſcripſit*,*n.* 27. *ff. de liberis agnoſc.* quando enim quis obligat ſe actione perſonali ad dandam commoditatem, & vtilitatem percipiendi fructus vita ſua durante, vel tanto tempore vltra triennium, non transfertur aliquod ius in re,ſed tenetur duntaxat exhibere conductori commoditatem percipiendi fructus, vt per Rebuff. *in compendio alienat.n.*26.*verſ.*6.Molin. *de iuſtit. tract.*1.*diſp.*466.Quarant.*d. verbo alienatio rerum Eccleſiæ n.* 8 *verſ.tertiò.*

Eccleſia.] Nomine Eccleſiæ intelligitur omnis lo- 5
cus pius,vt confraternitas, hoſpitale, & ſimilia auctoritate Epiſcopi fundata, Menoch. *remed.* 1.*recup. num.* 24. *cum ſeqq.* Rot Bononien. *deciſ.* 13. *num.* 3. Maſcard.*in probat.concl.*869.*n.*11. Valaſc. *conſul.* 105. *num.*34.Quarant. *in ſumma bullary verbo alienatio rerum Eccleſiæ num.*28 Camill.Borrell.*in ſumma omnium deciſ.tit.*15 *à n.* 41. Vgolin. *de poteſtate Epiſcop. c.*14. §.3.*num* 2. Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract* 3.*num.*61.

Subſcripſerit.] Ergo ſubſcribens ſcripturæ ab alio 6
confectæ præſumitur illam approbare, vt per Menoch *de præſumpt.lib.*1.*præſumpt.*66. *à num.* 7. Anton. Gabr.*commun.tit.de præſumpt.concl.* 3. *num.* 1. Couar. *pract cap.* 11.*num.*2.Rebuff *ad leg. Galliæ tom.* 1.*tit.de chirog.recognit.ex num.* 51. ita vt ſubſcriptio dicatur continere quicquid in corpore ſcripturæ continetur, Barbat.*conſ.*87.*num.*15.*lib.*3. Natt. *conſ.* 287. *num.* 4. Alexand *conſ.*147.*num.*8.*&* 10.*lib.*1. Ruin. *conſ.* 193. *num.*2.*volum.*1.Decian.*conſ.* 11. *num.* 48. *vol.* 1. Aym. *conſ* 71. *num.* 40. Pariſ. *conſ.*7. *num.* 23. *lib.*3.Rot.Ianuenſ.*deciſ.*78.*in princ.& deciſ.*177.*num.* *& deciſ.*210. *num.* 2. quos refert, & ſequitur Caualer. *deciſ.*133. *num.* 2. Et quòd ſubſcribens ſe alicui ſcripturæ cenſeatur approbare, & confirmare omnia in ſcriptura contenta vltra ſupracitatos,tenent Maſcard.*de probat. concl.*1341.*num.*2.Peregrin.*conſ.*128.*num.*1.*lib.*5.Seraphin.*deciſ.*973.*num.*11.Cardin.Mantic.*deciſ.*321. *numero* 4.Rot.*in Romana pecuniaria* 8. *Nouembris* 1596. coram Cardin.Pamphilio ſen.& *in Terraconen.partitionis Breuis* 28. *Aprilis* 1606. coram Iuſto, & *in Bononien.de Beroaldis* 24.*Ianuar.*1624.coram Reuerend.P. D.Merlino,& *in Pacen.Capellaniæ* 27.*Iunij* 1625.corã R.P.D.Durand. & *in Peraſina laudi* 13. *Mart.* 1628. coram eodem,& *in Tullen.reformationis* 18.*Iunij* 1629. coram R.P.D Dunozetto iun. refert Feren. *in annot. ad deciſ.*419.*Buratti lit.B.*

Notatur ad hoc quòd prohibitus alienare, et- 7
iam prohibetur alienationi conſentire, vt per Tiraquell.*in l.ſi vnquam,verbo donatione largitus, numero* 343.*&* 346.*& de iure mariti, gloſſ.* 5. *numero* 136. *cum ſeqq.& num.*143.Portol. *de conſortibus, cap.*49. *num.*5.

Niſi fortè & alienator, &c.]Notatur ad hoc quòd 8
bona Eccleſiæ alienans repetere ipſe poteſt, & tenetur, ac proinde nomine Eccleſiæ contrauenire contractui,quem ipſemet fecit, quòd Doctores infrà citandi ampliant procedere etiamſi alienator proprio iuramento firmauerit ſe non repetiturum, aut illam alienationem nunquam reuocaturum, ita Nel. *de dote in* 7. *part.princip. limit.* 12. *num.* 15. Pinel. *in l.*1.*C.de bonis mat.part.*3.*num.*73. *verſ. idem probatur.* Caualcan.*de tutore, & curatore num.* 162. Gutier. *de iuram.confirm.part.*1.*cap.*1.*num.*96. Cened. *d.collect.*7. *num.*2.Hieron.Portol.*de conſortib.cap.*22.*num.* 3.*&* 4.

Surd. *de alimentis tit. 7. quaſt. 38. n. 8.* Vgolin. *d. cap. 14. §. 5. num. 2.* D. Barboſ. *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 5. numero 17. & 19.* Chald. Pereira *de nomin. emphyt. q. 19. num. 72. cum ſeqq. & de empt. cap. 26. num. 17.* Intellige hoc non ſolùm procedere in ipſomet alienante, ſed etiam in eius ſucceſſore qui poteſt malè alienata per prædeceſſorem ſuum recuperare. Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo ſucceſſor, §. 1.*

9 Verum autem in hoc caſu, veluti quando Eccleſia vult à contractu inito reſilire ex quo ſolemnitates neceſſariæ non fuerint adhibitæ, teneatur ipſa Eccleſia reſtituere pretium, & quicquid ex dicto contractu ad eam peruenit, dubium eſt in præſenti materia non contemnendum, quod examinant Abb. *num. 13.* Butr. *num. 15.* Bero. *num. 49. verſ. in gloſſ.* & Imol. *num. 25. in præſenti text.* item idem Abb. *num. 4.* Imol *n. 8.* & Barbat. *n. 9. in cap. ad audientiam, hoc eod. tit.* Felin. *in cap. cum cauſa, ex n. 25.* vbi Abb. *num. 17. de ſent. & re iudic.* Bertachin. *in tract. de Epiſcopo, p. 4. lib. 4. quaſt. 41. num. 116.* Hippol. Bonacoſ. *in tract. de aquitate canon. eccl. 13. fol. 12* Rebuff. *in compend. alienat. num. 110. & 115. & in comment. ad l. bona fides* 110. *verſ. vigeſimus quartus, ff. de verbor. ſignif.* Redoan. *de rebus Eccleſia non alienan. quaſt. 22. in §. incip. Ad repetendum ex num. 19.* Hieron. Portol. *de conſortib. cap. 15. n. 11.* Aloyſ. Rice. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſol. 88.* Menoch. *conſ. 888. num 3. & 4.*

Ex quibus colligitur iuris eſſe regulam, & æquitate pleniſſimam quòd pupillus, ſiue Eccleſia quatenus velint à contractu inito reſilire, ex quo ſolemnitates neceſſariæ non fuerint adhibitæ, teneantur reſtituere pretium, & quicquid ex dicto contractu ad eos peruenerit, & in ſpecie quòd Eccleſia impugnans contractum, eo quòd beneplacitum Apoſt. non fuerit obtentum, teneatur ad reſtitutionem ſortis, ſeu pretij accepti, reſoluit Rot. *in Romana cenſuum de Romanlis 19. Iunij* 1599. coram bonæ mem. Penia, quæ deciſio eſt impreſſa apud Concium poſt tract. *de cenſib. deciſ.* 287. & cõfirmata 23. *Iunij* 1600. coram bonæ mem. Cardin Millino, & eſt *deciſ.* 29. poſt dictum tract. & *in Treueren. ſpolij 5. Decembris* 1622. coram R. P. D. Nauarro.

Nec refert ad effectum vt Eccleſia cogatur reſtituere acceptum an contractus fuerit quidem validus, ſed reſcindendus, vel an ſit nullus, quia & hoc etiam poſtremo caſu poſſet contrahens cum Eccleſia ex condictione ſine cauſa repetere pretium tanquam ſine cauſa datum, *l. 1. in fine, l. nihil, ff. de condict. ſine cauſa, l. eleganter, §. ſi quis poſt, ff. de condict. indeb.* Natt. *conſ. 631. num. 7. in fine,* & luculentiùs Menoch. *conſil. 644. num. 3. & 14.*

Intellige tamen quòd eatenus pupillus, & Eccleſia teneantur ad reſtitutionem pretij, & acceptorum ex contractu, quem impugnant, quatenus conſtet ipſos inde factos eſſe locupletiores. *l. ſi fundus, §. fin. ff. de reb. eorum,* Doctores omnes *in l. vtere, & in l. prædium. & in l. prædiorum. C. de præd. min. & in l. quòd ſi minor, §. reſtitutio, ff. de minor.* Rimin. iun. *conſ. 5. num. 76.* Sfort. Odd. *de reſtit. in integ. part. 1. quaſt. 47. art. 4. num. 20.* & in terminis Rot. *in Romana nullitatis contractus 18. Iunij* 1624. coram bonæ mam. Buratto.

Probatio autem locupletationis non inde ſequitur quòd probetur pecuniam traditam fuiſſe Eccleſiæ, quia potuit diſſipari, ſed ab his contrahentibus cum Eccleſia, vel minore iuſtificandum eſt in aliquam vtilitatem Eccleſiæ fuiſſe verſas, & erogatas pecunias, *l. prædiorum C. de præd. minor.* ibi, *pecuniam, quam in facultates tuas erogatam eſſe conſtiterit,* vbi ſcribentes, Cou. *var. lib. 2. cap. 17. num. 3.* Sfort. Odd. *d. q. 47. ex n. 22.* Rimmald. *d. conſ. 5. num. 77. & 78.* Fachin. *controu. iuris lib. 2. cap. 46.* Rot. *in d. Romana nullitatis,* coram bonæ mem. Buratto. Quorum opinio licèt communis ſit, tamen Rota Romana conſueuit in hoc articulo diſtinguere an contractus Eccleſiæ & minoris proceſſerit ex cauſa neceſſaria, videlicet pro ſoluendo ære alieno, vel ex cauſa voluntaria, propter eorum aliquam vtilitatem, ita vt primo caſu probanda ſit verſio, & qui contrahit cum minore, vel Ecleſia ſollicitus eſſe debeat quòd pretium ab eo ſolutum in illam cauſam neceſſariam erogetur: ſecundo verò caſu non eſt opus iuſtificare verſionem. Ita Innoc. *in cap. 1. num. 2. de depoſito,* quem communiter ſequuntur Canoniſtæ, vt teſtatur Dec. *conſ. 330. num. 2. & 3* diſtinguit Rot. coram Seraphin. *deciſ. 366. num. 2. & 3.* & *in Romana cenſus coram Bubalo,* quæ eſt *deciſ.* 25. impreſſa per Pacificum poſt tract. *de Saluiano interdicto,* & in illis in coram bonæ mem. Penia, & Card. Millino ſuperiùs allegatis, quæ loquuntur in his terminis, & ſunt impreſſæ apud eundem Pacific poſt tract. *de Saluiano interd. deciſ. 19. & 284.* & explicat etiam Steph. Grat. *diſcept. forenſ. cap. 45. n. 35. cum ſeqq.* ex quibus omnibus ita cenſuit Rot. *in Romana cenſus vitalitij 22. Maij* 1616. coram R. P. D. Merlino.

Præter pœnam, &c.] Notatur ad hoc quòd annul- 10
latio actus non eſt pœna, quando non inducitur in odium, & ſupplicium contrahentium, ſed propter defectum ſolemnitatis non ſeruatæ, ſecus ſi in odium tranſgredientis, vt per Vant. *de nullitat. tit. quid ſit nullitas, in princip.* Matienſ. *l. 1. gloſſ. 10. num. 35. tit. 4. lib. 5. noua recopil.* Boer. *deciſ. 1 num. 16.* Mench. *illuſtr. cap. 18. num. 3. & 5.* Sanch. *de matrimon. lib. 3. diſp. 4. num. 8.*

Celeri reſtitutione.] Ante realem ſcilicet, & pacifi- 11
cam poſſeſſionem, tunc enim reuocatio alienationis & pœnitentia excuſat, Couar. *lib. var. cap. 16. num. 7.* poſt traditionem verò reuocatio non excuſat à cenſura, Nauar. *conſ. 3. num. 4. ſub hoc tit.* Aloyſ. Ricc *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ. 138. num. 3 in 1. edit. aliàs reſol. 121. in 2. edit. & reſolut.* 53. diſputat, verùm alienans ſaluo aſſenſu Apoſt. incidat in cenſuras ſi ante ipſius expeditionem tradiderit poſſeſſionem? & *reſolut.* 54. an procurator alienans rem Eccleſiæ reſerua- 12
to aſſenſu Apoſt. ſi tradiderit poſſeſſionem ante illius impetrationem, faciat dominum conſtituentem incidere in cenſuras?

Vt cum fructibus, &c.] Ergo emptor rei Eccleſiæ 13
nulliter alienatæ, vel alius, qui eam poſſederit, tenetur illam Eccleſiæ reſtituere vnà cum fructibus à die alienationis, *l. iubemus, §. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Bero. *in cap. ſi quis Presbyterorum, num. 14. hoc tit.* Felin. *in cap. cum cauſa, num. 27. de re iudic.* Curt. ſen. *conſil. 71. col. 7. num. 13.* Surd. *conſ. 115. num. 31. cum ſeqq. & deciſ. 45. num. 10.* Redoan. *de rebus Eccleſ. non alienan. q. 77. cap. 5. num. 2.* Rebuff. *in compendio alienat. num. 103. & in d. l. bona fidei, verſic. vigeſimus quartus,* Cened. *collect. 71. num. 4.* Gutier. *conſ. 1. num. 14.* Pinel. *in l. 2. part. 3. num. 4 & ſeq. C. de reſcind. vendit.* Menoch. *remed. 15. recuper. num. 634.* Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol. 18. num. 2. in vtraque edit.* Rota *deciſ. 14. p. 1. diuerſ. & in vna Placentina bonorum 26. Iunij* 1585. coram Blanchetto, & *in Vlixbonen. nullitatis 1. Iulij* 1596. coram Card. Pamphilio ſen. & *in Neapolitana ſpolij 31. Iunij* 1607. coram Cardin. Lancellotto iun. & *in Placentina decimarum 13. Maij* 1630. coram reuerendiſſ. P. D. Durand. quo caſu etiam error iuris non excuſat, cùm ius reſiſtat, Couarr. *lib. 1. var. cap. 3. num. 8.* Rota *in d. Placentina,* poſt Felin. Alexand. Grammat. & alios, Aloyſ. Ric. *d. reſolut. 18. num. 2.* niſi in facto erraretur, quia tunc error excuſaret, putà ſi emptor cogitauit aſſenſum Apoſt. interueniſſe, qui

tamen

tamen non interuenit, Bero *hic num.* 45. Raudenſ. *de analogis, lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 13. *&* 14. Coſta *conſ.* 17. *num.* 4. & tunc fructus non debentur niſi à die motæ litis, Felin. *in d. cap. cum cauſa num.* 27 *verſ. procederet conſ.* 39. *num.* 7. Rota *in d. Vlixbonen. nullitate, & in d. Placentina decimarum*, vbi citatur Bero *in d. cap. ſi quis Presbyterorum num.* 45. Curt. ſen. *d. conſ.* 71. *num.* 13. & alios cumulat Aloyſ. Ricc. *d. reſol.* 18. *num.* 3. An autem aſſenſus Apoſt. operetur retentionem fructuum reuocata alienatione, vide Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ.* 64. *aliàs reſol.* 61.

14 In gloſſ. *Subſcripſeris*, 2. ibi, *caſus, ſed ibi ignorauit*, &c. Notatur ad hoc quòd quando ſubſcribens non legit ſcripturam, cui ſe ſubſcripſit, non cenſetur illam approbare, vt per Iaſ. *in l. emptor. § Lucius, num.* 4. *ff. de pactis, & in l. locum antiquitus num.* 12. *C. de teſtam.* Æfflict. *deciſ.* 340. *num.* 14. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *quæſt.* 66. *num.* 2. *&* 21. Cened. *d. collect.* 71. *n.* 6. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 60. *num.* 21. vbi *num.* 29. reſoluit idem quando quis ratione officij ſui ſubſcriberet ſe ſcripturæ alterius, veluti ſi iudex ſe ſubſcriberet quando ex officio tenetur, de quo etiam Menoch. *d. q.* 66. *num.* 17. & ideo quia ſubſcribens ſe in folio albo non poteſt legere, nec intelligere quæ poſtea in illo ſcribentur, ſibi non præiudicat, Maſcard. *concl.* 1341. *n.* 17. Rot. *in Romana laudi* 3. *Decembris* 1599. coram Peña, & *in Bononien. laudi* 23. *February* 1615. coram Remboldo, niſi probatum fuerit, vel ex præſumptionibus deprehendi poſſit notitiam habuiſſe eorum, quæ deinde erant ſcribenda, Petr. Caball. *conſ.* 11. *num.* 1. 7. *&* 8. Gonzal. *d. gloſſ.* 60. *num.* 17. *& ſeq.* Seraphin. *deciſ.* 973. *num.* 1. Rot. *in Bononien. de Beroaldis* 24. *Ianuarij* 1624. coram R. P. D. Merlino. At ſi folium reperiatur ſcriptum & ſubſcriptum allegans ignorantiam contentorum in eo, concludenter probare tenetur, Gregor. *deciſ.* 328. *num.* 1. Rot. *in d. Bononien. de Beroaldis.*

19 In gloſſ. *Alienata*. ibi, *cùm teneatur de euictione*, &c. Notatur ad hoc quòd alienans res Eccleſiæ de euictione de proprio tenetur, vt per Innoc. *hic in princip.* Imol. *num.* 19. *& ſeq.* Bald. *num.* 16 Hoſt. *in d. praxi reſolut.* 17. *in vtraque edit.* Rot. *in Placẽtina euictionis* 5. *Maij* 1589. *&* 2. *Aprilis* 1590. coram Platto, & *in Firmana bonorum* 16. *Ianuarij* 1685. coram Litta, ampliantes procedere contra alienantis hæredes, non ſolùm ad pretium, ſed etiam ad intereſſe, & damna. Adde quòd Prælatus modernus poteſt agere contra hæredes prædeceſſoris pro pretio rei Eccleſiæ alienatæ, Rota *in Piſana liquidationis fructuum* 17. *Octobris* 1571. coram Orano, & *in Romana Caſalis* 13. *Aprilis* 1593. coram Blanchetto.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuſis bonorum Eccleſiæ concedi poteſt de rebus incultis parum vtilibus Eccleſiæ, & n.* 2.

3 *Vtilitas Eccleſiæ debet conſiderari tempore contractus alienationis factæ.*

4 *Ad hoc vt conſtet de euidenti vtilitate debet attendi tempus vltimæ alienationis.*

Cap. Ad aures. VII.

Alexand. III.

1 TErra non fertilis poteſt dari in emphyteuſim perpetuam ſub annuo cenſu illis, qui eorum, vel parentum labore eam meliorarunt, niſi fortè tempore contractus poſſit dari aliis cum maiori vtilitate. Col-

Barboſ. Collect. Tom. II.

ligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Bard. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pon ſpecij, pag.* 157. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 414. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen *in conco d. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 11 *cap.* 7. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. *part.* 29. *cap.* 4.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text deſumunt Petr. Rebuff. [illegible] Capyc. *deciſ.* 105. Gam. *Luſit. deciſ.* 323. *in* [illegible] *num.* 1. Cened. *ad Sextum* [illegible] *in ſumma Bullarij verbo alienatio rerum* [illegible] *num.* 41. Camil. Borrell. *in ſumma omnium deciſ.* [illegible] *num.* 128 latè Chald. Pereira *de nominat* [illegible] 24. *num.* 55. *cum ſeqq.* vbi *num.* 56. reſol. [illegible] Prælatum ſi velit, terras non fertiles Eccleſ. [illegible] in emphyteuſim perpetuam concedere, & *num.* 5[illegible] tenet quod res ſterilis pro hæredibus, & ſucceſſoribus conceſſa ad extraneos tranſit, & *numero* 59. quòd perpetua conceſſio eſt obſeruanda ſine augmento perſonis, & *num.* 60. quòd conceſſio temporis rei ſterilis finita debet conformari etiam in fauorem extraneorum, de quo idem Chald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 12. *num.* 2.

3 *Niſi fortè tunc aliis*, &c.] Ergo vtilitas Eccleſiæ debet conſiderari tempore contractus alienationis factæ, non autem quid poſtea contingat, ſiue in detrimentum, ſiue in beneficium Eccleſiæ, ita Calder. *conſ.* 5. *de rerum perm.* Bero. *conſil.* 32. *num.* 10. *lib.* 1. Bald. *conſ.* 334. *in fin. lib.* 1. Surd. *conſ.* 249. *num.* 23. Seraphin. *deciſ.* 366. *num.* 3. Rot. *deciſ.* 18. *part.* 2 *diuerſ. & in Romana cenſus vitalitij* 22. *Maij* 1626. corã Reuerendiſſ. P. D. Merlino. Rebuff. *in compendio alienat. num.* 75. *in fine*, Surd. *de alimentis tit.* 8. *priuil.* 56. *n.* 78. *& tit.* 9. *quæſt.* 11. *num.* 10. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Curiæ Archiepiſc. Neapol. cap.* 89. *num.* 3. Aloyſ. Ric. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſol.* 1. vbi plures citat ſacræ Rotæ deciſiones, vbi *num.* 2. limitat ſi tempus ſit calamitoſum, vt peſtis, vel belli, quo res minoris valebat, & *num.* 4. limitat in contractu emphyteutico, in quo non tempus contractus, ſed confectæ ſcripturæ attendi debet, vt fuit dictum *in vna Placentina bonorum*, 13. *Iunij* 1483. coram Card. Seraphino, quæ eſt *deciſ.* 607. *in impreſſis.* Quibus addo quòd 4 ad hoc vt conſtet de euidenti Eccleſiæ vtilitate, debet attendi tempus vltimæ alienationis, non autem tempus alienationis antiquæ, Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 2. *num.* 17. *& deciſ.* 4. *per tit. ſub hoc tit.* Rot. *deciſ.* 583. *p.* 1. & ſic de tempore quo perficitur contractus, Marc. Antõ. Genueſ. *in pract. Archiepiſc. Neapol. c.* 89. *n.* 3. & iſta vtilitas de tempore alienationis debet probari euidens, id eſt, clara & indubitata. Bald. *conſ.* 156. *circa med. verſ. præterea lib.* 2. Corn. *conſ.* 244. *n.* 3. *lib.* 2. Barbat. *conſ.* 40. *in princ. lib.* 1. Rot. *deciſ.* 583. *part.* 1. *& deciſ.* 65. *num.* 19. *& deciſ.* 178 *num.* 8. *part.* 2. & propterea non ſufficit quòd Eccleſia non fuerit damnificata, ſed requiritur lucrum de tempore alienationis *cap. ſine exceptione* 12. *quæſt.* 2. vbi Bellam. *n.* 1. Gemin. *num.* 1. *verſic. in hac quæſtione*, Imol. *in cap. ad aures num.* 2. *de rebus Eccleſ. non alien.* Quæ quidem vtilitas debet plenè probari, nec ſtatur aſſertioni alienanti. Bart. *in l. ſi fortè, ff. de caſtren. pecul.* Federic. de Senis *conſil.* 143. *circa fin.* Alexand. *conſ.* 160. *num.* 5. *lib.* 6. Rebuff *de alienat. rerum eccleſ. num.* 75. Roland. *conſ.* 15. *num.* 19. *lib.* 1. Rot. *deciſ.* 181. *num.* 3. *& deciſ.* 473. *num.* 1. *part.* 1. ita vt non ſufficiat quòd negotium vtiliter ſit cœptum, ſed requiratur Eccleſiam fieri locupletiorem, *l. ſi pupillo, in princip. ff. de negot. geſtis*, Archidiac. *in d. cap. ſine exceptione, num.* 3.

in gloſſ. ſed nónne, vbi Gemin. *col.* 2. *circa med. verſ. in hac quæſtione*, Bellam. *n.* 6. *in gl. nónne*, Laurent. de Rodulph. *n.* 14. Henric. Bobich. *in cap. ſua, in fine, de iis, quæ ſiunt à Prælat.* latè Rot. *in Bonon. deuolutionis* 15. *Nouembris* 1611. coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, vbi etiam fuit dictum alienationem præſumi vtilem, itavt onus probandi alienationem læſiuam, Eccleſiæ incumbat quando alienatio fuit facta cum debitis ſolemnitatibus.

SVMMARIVM.

1 *Iurans non alienare bona Eccleſiæ, non poteſt alienare ea quæ ſunt de menſa, vel dubitatur an ſint de mẽſa.*
2 *Bona, quæ dicantur de menſa Eccleſiæ, oſtenditur.*
3 *Bona, quæ ſunt de menſa alienare non poteſt Prælatus, nec in Emphyteuſim perpetuam concedere.*
4 *Tranſactio, & compoſitio ſuper decim.. præteritis ſine conſenſu ſuperioris fieri poteſt.*
5 *Decimarum exemptio an poſſit emi, oſtenditur.*
6 *Alienari poſſunt res Eccleſiæ ex cauſa maioris vtilitatis.*
7 *Contractus ſi ſint vtiles Eccleſiæ, etiamſi fiant ſine ſolemnitate, ſunt validi.*

Cap. Vt ſuper. VIII,

Cæleſt. III.

1 Epiſcopus qui iurat non alienare bona Eccleſiæ, non poteſt illa alienare, ſiue ſint de menſa Epiſcopi, ſiue non. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Bald. Panor. Barbat. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontific. pag.* 158. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 424. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton August. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 10. *c.* 1.

2 *De menſa ſit, &c.*] De menſa Eccleſiæ dicuntur ea bona, quæ perpetuò vnita fuerant Eccleſiæ, atque ita quæ nunquam alteri ab Eccleſia poſt ad ſe quæſitum dominium, conceſſa fuerunt. vel quæ ad eam reuerſa, vel ei incorporata ſunt; ita Menoch. *de arbitrar. caſu* 433. *à n.* 2. *& conſ.* 70. *n.* 10. *&* 11. Quando autem dicãtur bona Eccleſiæ menſæ incorporata, vide Curt. iun. *de feudis, q.* 5. Caualcan. *deciſ.* 76. *p.* 2. Bellet. *diſquiſit. clerie. p.* 1. *tit. de clerico debitore.* §. 5. *n.* 16.

3 *Vt non alienentur,* &c. Notatur ad hoc, quòd bona, quæ ſunt de menſa. Prælatus alienare non poteſt, Menoch. *d. caſu* 433. *n.* 1. nec in Emphyteuſim perpetuam concedere, idem Menoch. *d. conſ* 79. *à princ.*

4 In gloſſ. *Poſſeſſiones* 1. ibi, *ſed pro futuris non videtur admittenda talis compoſitio.* Notatur ad hoc, quòd compoſitio, & tranſactio ſuper decimis, præteritis, & decurſis ſine conſenſu ſuperioris fieri poteſt, vt per Re- Rebuff. *de decimis, q.* 13. *n.* 5. *&* 33. *& de exception. n.* a 17. Fagundez *præc.* 5. *l.* 3. *c.* 2. *n.* 7. Monet. *de decimis, c.* 5. *n.* 128. vbi rationem reddit, quia tunc non agitur de tollendo, aut re[illegible] aliquo iure Eccleſiæ, ſed ſolùm de commodo [illegible] Parochi, ad quem illæ decimæ iam ſpectant.

5 Aduertendum eſt [illegible] Monet. *d. c.* 5. *num.* 130. text. *in præſenti* eſſe optimum ad probandum poſſe aliquid temporale, vt præd[illegible] Eccleſiæ pro ſe eximendo ab onere decim[illegible], dummodo ad id ſuperioris auctoritas cum Eccleſiæ vtilitate accedat; contra quam reſolutionem non obſtat tex. *in cap fin. de rerum permut.* dum prohibere videtur ne detur aliquod temporale per viam permutationis pro decimis, quia intelligendus eſt de iure decimandi, quod ſpirituale eſt, non verò de exemptione à ſolutione decimarum, quod & ſatis patet ex text. *in præſenti*, dum non vtitur nomine decimarum, ſed decimationum, & apertè ſupponunt *hic* gloſſa, & Doctores; vel etiam exponi poteſt ſi id fiat ſine auctoritate legitima ſuperioris: vnde gloſſ. *in d. cap. fin.* & Hiſpan. *in reg. decimarum, in fine not.* 1. dum dicunt non poſſe laicum dando vnum prædium Eccleſiæ liberare aliam ab onere decimarum, intelligendi ſunt, ſi id facere velit propria auctoritate, & ſine cauſæ cognitione, & decreto ſuperioris.

§. Poſſeſſiones.

Epiſcopus qui iurat non alienare bona Eccleſiæ de conſilio ſanioris partis Capituli, poteſt alienare, vel commutare poſſeſſiones Eccleſiæ minus vtiles pro vtilioribus. Colligunt Doctores *principio text.* citati.

Pro aliis vtilioribus, &c.] Notatur ad hoc quòd res 6
Eccleſiæ ex cauſa maioris vtilitatis alienari poſſunt, ſi quippe Eccleſia ipſa reciperet alteram rem meliorem, vt per Viuian. *tom.* 1. *comm. opin. lib.* 1. *tit.* 1. *n.* 36. *verſ. nonò. pag.* 150. Vnde contractus ſi ſint vtiles Ec- 7
cleſiæ, etiamſi fiant ſine ſolemnitate, ſunt validi, vt per Anton. Gabr. *commun. tom.* 3. *tit. de rebus Eccleſiæ non alienan. ſub n.* 17. Rodoan. *in tract. illius tit. q.* 10. *& quæſt.* 51. *cap.* 7. Nauarr. *in comment. alienat. rerum Eccleſiæ ſub nu.* 17. Rebuff. *in compendio alienat. n.* 34. Maſcard. *de probat. concl.* 75. Quarant. *in ſumma bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, num.* 34. vbi declarat quòd talis contractus erit nullus, vel validus, ſi Eccleſia, in cuius fauorem ſolemnitates ſunt introductæ, hoc volet, eique placebit, adeò quòd hæc nullitas non poſſit ab alio allegari, quàm ab ipſa Eccleſia, ita quòd ipſa volente ſtare contractui, non poteſt eius aduerſarius dicere contractum nullum, dummodo Eccleſia poſt initum contractum illi ſtare volens parata, & ſolicita ſit adhiberi facere legitimas ſolemnitates, verèque, ac cum effectu eas adhiberi faciat, ſeu Papæ aſſenſum ſuper contractus validitate obtineat, ne conductor, ſeu conceſſiunarius perpetuò ſtet in ſuſpenſo, & Eccleſia ſemper in tuto.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus prædium Eccleſiæ locare non poteſt.*
2 *Locatio rerum Eccleſiæ infra quod tempus ſit permiſſa, oſtenditur.*
3 *Conductores rerum Eccleſiæ an habeant actionẽ contra locatores ad repetendam pecuniam ſi locatio ſit nulla, oſtenditur.*

Cap. Ad audientiam. IX.

Canonici non poſſunt locare prædia eccleſiaſtica 1
in perpetuum, & ſi locant, ſunt reuocanda, & locans refundere debet pretium locatori. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Bald. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pont pag.* 160. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 423. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1 refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit* 10. *c.* 2.

In perpetuum locauerunt. Ergo locatio infra decen- 2
niũ, non verò vltra, permiſſa eſt, vt per gloſ. *in Clem.* 1. *hoc tit.* & citatos à Rebuff. *in cõpendio alienat n.* 26. Sed

hodie

hodie per *Extrauag. Ambitioſa,hoc tit.* non ſolû prohibetur locatio ad longum tempus, quod eſt decem annorum, Boër.*deciſ.* 23. ſed etiam ad minus tempus vltra triénium, Quarant.*in ſumma bullarij,verbo alienatio rerum Eccleſia,num.*18. Rota *in Seuen.pradij* 8. *Octobris* 1584.coram Illuſtriſſimo Cardin.Pamphilio ſen.Vgolin.*de poteſt.Epiſc.c.*14.§.7.*poſt. num.*5.Aloyſ. Ricc.*in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ.* 113. *num.* 1. *in* 1.*edit.aliàs reſolut.*98.*in* 2. *edit.* Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ.tit.*16.*de locatione bonorum eccleſiaſt.à princip.*Scott.*in ſelectas conſtit.theorem.*117. Bonacin.*var.tract.diſp.*2.*de alienat.bonor.eccleſiaſt.puncto* 2.*n.* 24. latè ad plures vtiles quæſtiones circa materiam dictæ Extrauag.ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſc. part.*3.*alleg* 95. *à num.*16. & præcipuè ad illam controuerſam quæſtionem, an locatio bonorum eccleſiaſticorum vltra tres annos facta in totum vitietur, in qua Domini de Rota antiqui, & moderni talem locationem in totum vitiari cenſuerunt, vt atteſtatur eadem Rota *deciſ.*30.*num.*3.apud Farinac. *part.*1. *recent.*

3 In gloſ. *Refundendam*, fin.ibi, *ſed nunquid habeant actionem de iure tales conductores contra locatores ad repetẽdam pecuniam? ſic, ſi fuerunt bona fidei.* Vide Tiraq. *de retractu lig.*§.11.*gl.*1.*à n.* 7. D.Barboſ.*in l.*1. *p.*1.*n.* 37.*ff.ſoluto matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſiones, quæ ſunt de menſa, alienari non poſſunt, & Eccleſia conſueta regi per Regulares, ſecularibus clericis conferri non debent.*
2 *Alienare non poteſt Prælatus ea, quæ ſunt de menſa.*
3 *Clerici ſeculares ad Regularia beneficia ſunt inhabiles.*
4 *Regulares an capaces ſint beneficiorum ſecularium parochialium interueniente ſuperioris licentia, oſtenditur.*

Cap. Poſſeſſiones. X. *Innoc.* III.

1 EPiſcopus non poteſt alienare poſſeſſiones, quæ ſunt de menſa Epiſcopali, vel Capituli, nec dare clericis, vel laicis, Eccleſias in quibus monachi miniſtrare conſueuerunt. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq. Innocent.Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr.Hoſt. Anchar. Henric.Bald. Panor. Guid. Papæ, Barbat. Viuian.*in rationali lib.* 3. *iuris Pontific. pag.*160.Alagona *in compend.iuris Canonici, pag.* 425. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret.lib.*3. *tit.* 13.*c.*1.

2 *Ad menſam*, &c. Notatur ad hoc, quòd ea, quæ ſunt de menſa, Prælatus alienare nõ poteſt, vt per Menoch. *de arbitr.caſu* 433.*n.* 1.Camil.Borrel.*in ſumma omnium deciſ.tit.*15.*n.*36.

3 *Aut Eccleſias, in quibus monachi*, &c.] Notatur ad hoc quòd clerici ſeculares ad regularia beneficia ſunt inhabiles vt per Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*30.*tract.*3.*n.*158.Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.* 2.*lib.*7.*c.*29. *n.* 28.ſecularia enim beneficia ſecularibus, regularia regularibus ſunt conferenda, Nicol. Garc.*de benefic.p.*7.*c.*10.*n.*3.Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcop.p.* 3.*alleg.*67.*n.*170. Verùm autem Religioſi ſint omnino incapaces beneficiorum ſecularium maximè in titulum? vide eundem Nicol. Garc. *d.c.*10.*à n.*38.

4 In gloſſ. *Monachi.* ibi, *& in ea inſtitui regulares ſi Epiſcopi diœceſani conſenſus accedat.* Aduerte pro huius gloſſæ intellectu Regulares capaces eſſe ſecularium beneficiorum parochialium, dummodo prius obtineant ſuperioris licentiam, Sanch. *d.cap.*29.*num.*59. & *num.*65.verius exiſtimat hanc licentiam poſſe per ſe ſolum dare Prælatum immediatum Conuentus, niſi aliud in religionis illius conſtitutionibus præſcribatur, & *n.*66. hoc intelligit ſi beneficium pleno iure ſubſit monaſterio, ſi autem ſic monaſterio non ſubſit, deſideratur præter Prælati conſenſum, auctoritas Epiſcopi. Et quòd Canonico Regulari poſſit prouideri de beneficio curato ſeculari cum diſpenſatione Epiſcopi, dicit in Rota deciſum Flamin. *de reſignat.lib.*4. *q.*5.*in fine* Sed nullius beneficij ſimplicis ſecularis eſſe capacem regularem etiã diſpenſante Epiſcopo, tenent plures Doctores, quos refert, & ſequitur Sanch. *d.c.*29.*n.*75 & 76.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia reſtituitur contra alienationem per quam fuit enormiter læſa.*
2 *Doctores referuntur de intellectu huius text. agentes.*
3 *Eccleſia poteſt petere reſtitutionem in integrum, & cõſequenter reſciſſionem contractus coram iudice Eccleſiaſtico.*
4 *Eccleſia petens reſtitui debet probare ſe læſam, aliàs quin non eſt audienda.*
5 *Dictio, multi, verificatur etiam in duobus.*
6 *Pluralis locutio duorum numero contenta eſt.*
7 *Reſtitutio minoris ita eſt intelligenda, vt fructus ſint ipſi minori reddendi.*

Cap. Ad noſtram. XI.

EC̃cleſia quando in alienatione inuenitur enormiter læſa, reſtituenda ei ſunt bona, & reſtituenti reddi debet pretium, & relinqui fructus percepti pro ſuo labore. Colligunt ex Ordinar. Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar.Ioan. Andr.Imola, Anania, Butr.Hoſt. Anch.Henric.Bald.Panor.Barbat.Guid.Papæ, Viuian. *in rationali lib.*3 *iuris Pont.pag.*161. Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*425. remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen.*in concord.p.*1.& 2.refertur ab Anton.Aug. *collect.*3. *Decret.lib.*2.*tit.* 13.*c.*2. 1

De intellectu huius text.latè Cou.*lib.*1.*var. cap.*3. *ex num.*3.Pinel.*in l.* 2.*C. de reſcind. vendit.p.*rt.2.*c.*4. *num.*14.*cum multis ſeqq.* vbi vndecim intellectus aſſignat, Coſta *in Gallus*, §.& *quid ſi tantum*, *q.*1. *à n.*71. Mench.*vſufruct.cap.*71.*num.*6.Lar.*in l.ſi quis à liberis*, §.*ſed verum*, *à num.* 8. *ff. de liberis agnoſc.* Ioan.Garc. *de nobilit.gloſſ.*6.§.1.*num.*47.*cum ſeqq.*vbi ſex præſtat intellectus, Ioſeph.Seſſe *Aragoniæ deciſ.*136.*num.* 26. Chald.Pereira *in l, ſi curatorem, verbi implorare, nu.*13. Morl.*in emporio iuris*, *part.*1.*tit.* 5.*q.*1.*num* 31.optimè Caſtil.*lib.*3 *quotid.quæſt.c.*21.*num.* 51. Cùm ergo inter tot Doctores vix colligi poſſit quis illorum veriorem aſſignarit intellectum, ideo totum diſcreti lectoris iudicio relinquendum duxi. Verùm ne videar ſicco pede diſcedere, verior mihi videtur intellectus ille, qui licèt nemine citato ponat idem Morla *de loco num* 32.*verſ.quæro*, Hectori tamen Roderico Luſitano tribuit Soar.*in addit.ad Pinel.vbi ſuprà*, & latè proſequitur Mench.*d.cap.*17.*num.*91.quòd text. *in præſenti* (ſiue in eo actum fuiſſet remedio nullitatis, ſiue reſtitutionis) ſpecialiter procedat in contractu feudali, de quo agit, de cuius reſciſſione ob quam cauſam fiat, ideo fructus non reſtituuntur, quia de ipſius natura eſt, vt tales fructus pertineant ad vaſallum ratione laboris & ſeruitij, quod domino præſtat, vel paratus eſt præſtare, *cap.* 1. *in fin.in*

quibus cauſ. feud. amit. quo pacto explicāda ſunt verba huius text. ibi, *cum ſibi fructus percepti ſufficere debeant pro labore*, &c. ſicut aliàs in terminis *cap. 1. de feudis*, dominus feudi fructus illius ſibi à vaſallo in pignus dati non tenetur in ſortem principalem computare, contra reg. *cap. cùm contra, de pignorib.* quia interim vaſallus à ſeruitiis ceſſat, vt eleganter explicat idem Morl. *d. loco n. 34.* vbi etiam *num. 36.* alium nouum intellectum ad hunc text. deſumptum ex *reg. illius*, iuncta deciſione *l. quod ſi minor. §. 5. Sceuola*, ibi, *negotiis finitis ad paratam pecuniam laboribus ſubſtitui veniat, repellendus eſt, ff. de minorib.*

3 *Vt feudum p ad:ctum faceremus* &c.] Ergo Eccleſia poteſt petere reſtitutionem in integrum, & conſequenter reſciſſionem contractus coram iudice Eccleſiaſtico, vt per Couar *lib. 1. var. c. 4. num. 2.* Rebuff. *de except. num. 229.* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo implorandum num. 17. & 30.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 34. num. 10.* D. Barboſ. *in l. hæres abſens §. proinde num. 33. ff. de iudic.*

4 *Enorme diſpendium incurriſſe.* Ergo Eccleſia petens reſtitui debet probare ſe læſam, alioquin non eſt audienda, vt per Maſcard. *de probationibus concluſ. 1273. num. 5.*

5 In gloſſ. *Per multos*. ibi, *fortè per duos*. Notatur ad hoc, quòd dictio, *multi*, verificatur etiam in duobus, vt per Mar. Anton. *variar. reſolut. lib. 1. reſolut. 109. nu. 37.* Intrigl. *Sicilia deciſ. 44. num. 18.* quos refero *in remiſſ. meis de dictionibus, & clauſ. dict. 174.* alias *dict. 204. num. 1.*

6 In ead. gloſ. ibi, *quia pluralis locutio duorum numero contenta eſt.* Dixi ad *reg. pluralis 40. de regulis iuris lib. 6.* & plures citantur Doctores *in libello de principiis vtriuſque iuris lit. P. n. 21.* alios refero ego ipſe *in tract. Axiom. iuris vſufreq. axiom. 179. n. 1. & de diction. vſufreq. dict. 265. n. 3.*

7 In gloſſ. *Sufficere.* Notatur ad hoc, quòd reſtitutio minoris ita intelligenda eſt, vt fructus ſint ipſi minori reddendi, vt per Ioſeph Seſſe *Aragonia deciſ. 136. num. 25.* minor enim per reſtitutionem rem ſuam vna ſimul cum fructibus eiuſdem recipere debet, *l. patri 28. §. 1. verſ. item ex diuerſo. l. minor 40. § 1. in fin. ff. de minorib. l. ſi prædium, C. de præd. minor.* Cou. *lib. 1. var. c. 2. à princ.* Stort. *de reſtit. in integr. q. 45. art. 2. n. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei eccleſiaſticæ facta ſine legitimo perſonarum eccleſiaſticarum aſſenſu non tenet, licèt approbetur per conſtitutionem laicorum.*

2 *Laici nullam ſtatuendi poteſtatem clericos habent.*

3 *Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam quæ dicantur oſtenditur.*

4 *Statuta laicorum non poſſunt diſponere ſuper directo dominio feudi Eccleſiaſtici.*

Cap. Cum laicis. XII. & vlt.

1 ALienatio rei eccleſiaſticæ ſine legitimo conſenſu perſonarum eccleſiaſticarum non valet, quãuis eſſet facta iuxta conſtitutionem laicorum, & præſumentes contra facientem ſunt compellendi cenſuris eccleſiaſticis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Bard. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 161.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 425.* remiſſiue Ximen *in conco d. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateranenſ. ſub Innocent. III. *cap. 44.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. vnic.*

Nulla ſit attributa poteſtas.] Notatur ad hoc, quòd laici nullam ſtatuendi poteſtatem in clericos habent, vt per Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ in proœm. gloſſ. 1. n. 58. cum ſeqq.* & vide quæ tradit Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de exempt. clericorum à ſtatutis ſecularium §. 2. per totum.* 2

Quod immunitatẽ Eccleſiaſticæ libertatis, &c.] Statuta ergo contra libertatem Eccleſiaſticam dicuntur quando directè ſeu indirectè ſunt contra priuilegia, aut prærogatiuas conceſſas Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis, ſeu piæ cauſæ à Papa, vel à Principe ſæculari, Innoc. *in cap. nouerit num. 1. & 2.* vbi Butr. *n. 9.* & Abb. *num. 2. inf. de ſentent. excomm.* Abb. *conſ. 63. in princip. part. 1.* Barbat. *conſ. 31. num. 1. & 2. volum. 4.* Cardin. Tuſch. *tom. 5. lit. L. concl. 342. num. 12.* & plures apud Bellet. *tit. de exempt. cleric. à ſtatutis ſecularium §. 1. n. 9.* 3

Sed etiam de mortuariis. &c.] Notatur ad hoc quòd ſtatutum laicorum diſponens de mortuariis eſt contra iuriſdictionem Eccleſiæ, ac proinde non valet, vt per Roman. *ſing. 358. verſ. Reuerendiſſimus dominus*, Mart. *de iuriſd. p. 4. caſu 54. à princ.* vbi id intelligit *num. 2.* de impenſis quæ fiunt in remedium, ſiue ſolatium animæ defuncti, non autem de iis, quæ fiunt ad pompam viuorum.

Aliena ione feudorum.] Aduerte ſtatuta laicorum non poſſe diſponere ſuper directo dominio feudi Eccleſiaſtici, ſecus ſuper dominio vtili, vt per Ruin. *conſ. 70. n. 11. vol. 5.* Surd. *conſ. 338. n. 18. & ſeq.* faciunt quæ Marta *de iuriſd. p. 4. caſu 13. n. 3.* 4

De Precariis.

Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*

2 *Precariorum materiam qui tractent, citantur.*

3 *Precarium in neutro, precaria in fœminino, & precariæ in numero plurali dicimus.*

4 *Precarium eſt contractus per quem aliquid vtendum conceditur quandiu concedens patitur.*

5 *Precarium ad libitum differt à locatione & commodato.*

6 *Precaria definiri ſolet vt ſit contractus ad preces initus in perpetuum, vel ad tempus ſingulis quinquenniis renouandus: vel melius vt ſit conceſſio rei ad tempus, vel in perpetuum fruenda ad preces recipientis facta.*

7 *Precaria contractus ſolùm in vſu iuris Canon. reperitur, & tantùm ab Eccleſiaſtica, & in rebus eccleſiaſt. celebratur.*

8 *Precaria in quo differat à precario oſtenditur.*

9 *Precaria ab emphyteuſi differt.*

10 *Precariæ de quinquennio in quinquennium ſecundùm auctoritatem, & antiquam conſuetudinem renouari debent.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Guid. Papæ, Guillel. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, fol. 98. verſo*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canonici* Martinus Meſnardus, *in epitome Decretalium, fol. 109. verſo*, Dan. Venator. *in analyſi methodica* 1

methodica iuris Pontific. a pag. 404. Goffred. & Hoſtienſ. in ſumma huius tit. Alexaud. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. in paratitlis adquinque libros Decret. Carthagena in expoſit. titulorum iuris Canonici, nouiſſimè Ioan. Honor. lib. 3. ſumm. in Decretal. omnes ſub hac rubr.

2 De materia tituli vide Couar. lib. 3. variar. c. 15. Anton. Gom. tom. 2 variar. c. 7. num. 1. verſ. & ex Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 34. n. 9. cum ſeqq. Viui. tom. 2. communium opinion. lib. 4. tit. 44. n. 193. pag. 680. Card. Tuſch. tom. 6. litt. P. concl. 472. cum ſeqq. Chald. Pereira de reſol. emphyt. c. 7. n. 39. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 298. Azor. inſtit. moral. p. 3. lib. 7. de precario, à pag. 538. ſiue 466. in alia impreſſ. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 2 2. t. 1. 4. aliqua per Ouid. de Amicis de iure emphyt. in prælud. a n. 12.

3 Omiſſa precarij etymologia, de qua per Calepio. Promptuar. & alios, quod idem importat ac precibus datum, tripliciter dicitur in iure noſtro, vel in neutro precarium, vel in fœminino in ſingulari, precaria, vel in plurali precariæ, quæ duo poſteriora inter ſe minimè diſtingui, ſed eundem contractum ſignificare contra Hoſtienſ. tenent gloſſ. Abb. & communiter Doctores in c. vlt. infr. hoc tit. ſequitur Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 34. num. 12. Omiſſa quoque multiplici forma ſub qua celebrari poteſt, de qua per Abb. in cap. 1. in fine hoc tit. Iaſ. in l. 1. nu. 42. C. de iure emphyt. Valaſc. dicto loco num. 14. Euerard. in topicis, cap. 29. ad fin.

4 Precarium ſtrictè, de quo in cap. vlt. hoc tit. optimè definitur vt ſit contractus per quem aliquid vtendum conceditur quandiu concedens patitur, loco generis ponitur contractus, quæ particula communis eſt illi cum aliis loco differentiarum, reliquæ particulæ adiiciuntur, per quas ab aliis contractibus precariom diſtinguitur, vt ſtatim videbis. Dixi in definitione, vtendum, vt intelligas vel ad vſum incertum in ſe, vel ratione temporis, vel è contrario concedi precarium, poteſt enim habere tempus certum; vel vſum certum, non tamen vtrumque, l. Lutius ff. de donat. l. in princip. vbi Iaſ. num. 6. Socin. num. 15. ff. ſi cert. pet. Abb. in d. c. vlt. num. 12. Couarr. lib. 3. variar. cap. 15. numero 7. Ioan. Garc. reg. 359. num. 6. Dixi, quamdiu concedens patitur, quia precarium habet pro ſua natura, vt ad libitum poſſit reuocari ſecundùm omnes in d. cap. vlt. quod intelligendum, modò talis reuocatio fiat ſine damnos cui fuit facta conceſſio, & cum aliquo temporis interuallo, ex Capyc. deciſ. 116. num. 5. & Valaſc. d. q. 34. in princip. Couarr. d. cap. 15. num. 6. ſecundùm quam naturam, & proprietatem differt ab aliis contractibus; & in primis differt à donatione, quia ſemel do-
5 nata citra ingratitudinem non reuocantur. cap. vlt. de donat. l. vlt. C. de reuocand. donat. precarium verò ad libitum differt à locatione, ſecundùm Socin. vbi ſuprà n. 9. & ſeq. apud quem videbis an per precarium tràsferatur poſſeſſio. Item differt à commodato, quia commodatum duo pro ſuſtantia copulatiuè requirit, ſcilicet certum vſum, tempus expreſsè, aut tacitè præfinitum; expreſsè cùm dies opponitur; tacitè cùm ex ipſa conceſſione colligitur, vt ſi equus concedatur ad eundem Vlyſſiponem, ad uot. in l. in commodato, §. ſicut, ff. commodati. At verò precarium nec certum vſum, nec tempus habet præfinitum, quod ſi aliquando apponatur, reuocationem non impedit, ex Bart. in l. 1. nu. 1. ff. hoc tit. Aretin. & Iaſ. num. 6. in l. 2. ff. ſi certum pet. vbi Socin. n. 15. Rip. num. 181. Bald. & Salicet. nu. 3. in l. 2. C. commodati, idem Iaſ. in l. 3. §. ex contrario n. 12. ff. de acquir. poſſeſſ. Couarr. vbi ſuprà num. 7. Palat. de contract. lib. 5 c. 1. col. 1. Syluest. in ſumma verbo precarium n. 1. Ioan. Garc. d. loco n. vlt. Adde quòd precario rem habens ſi reſtituere recuſet, incurrit pœnam l. conductores, C. locati, ex Pontan. de ſpolio lib. 1. numer. 102.

Precaria vulgò definiri ſolet vt ſit contractus ad preces initus in perpetuum, vel ad tempus ſingulis 6
quiuquenniis reuocandus, ita Bart. in l ſi finita, §. ſi de vectigalibus num. 10. ff. de damno infecto, quem ſequuntur Alexand, & reliqui ibidem, Iaſ. in authent. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. num. 45 & in d l 1. num. 42. C. de iure emphyt. Valaſc. d. quæſt. 34. ex nu. 9. Sed meliùs definitur vt precariæ ſit conceſſio rei ad tempus, vel in perpetuum fruendæ ad preces recipientis facta. Dixi conceſſio, loco generis, reliquæ particulæ loco differentiarum adiiciuntur. Dixi, rei, vt ita tam res mobilis, quàm immobilis comprehendatur, cùm circa vtramque precaria verſari poſſit, vt tenere videtur Valaſc. d. quæſt. 44. num. 9. dum in definitione precariæ ait quòd ſit conceſſio alicuius rei, &c. Dixi, in perpetuum, vel ad tempus, quia vtroque modo fieri ſolet, ex cap. ſæpe. 12. quæſt. 2. Dixi, fruendæ, vt oſtendam in huiuſmodi contractu nullum dominium transferri, ſed ſolum vſum, aut vſumfructum, vt colligitur ex d. cap. precaria 10. quæſt. 2. ibi, fructuario vſu, & ex d. cap. ſæpe, ibi, proprietati originis, & ibi, quocunque in vſu percepit, Dixi tandem, ad preces recipientis, quia de natura eius eſt vt ad preces fit id, quod ipſa ſcriptura debet declarari, prout etymologia demonſtrat, & apertè colligitur ex d. cap. ſæpe, ibi, ſub precario nomine debeat profeſſionem ſcribere, ita tenent Iaſ. d. nu. 42. & Valaſc. d. q. 34. num. 15.

Contractus precariæ ſecundùm Abb. in cap. 1. hoc tit. ſolùm in vſu iuris Canonici reperitur, & ſic ſolùm ab Eccleſia, & in rebus Eccleſiaſticis celebratur, 7
ſecundùm exempla à Doctoribus relata, licèt etiam fieri poſſit à laicis, quo fit vt in ſolo iure ciuili nulla mentio huius nominis precaria facta reperiatur, licèt quoad ſubſtantiam ab eodem iure ciuili talis contractus fuerit cognitus, vt probat l. iubemus la 2. § ſanè, C. ſacr. Eccleſ. Et precaria dicitur contractus nominatus cum habeat nomen diſtinctum, & ſeparatũ ab aliis contractibus; iuxta reg. l. iuriſgentium, in princ. ff. de pactis, & ſic ex eo debet dari actio propter rationem ſpecialem, & certam formam à lege Canonica illi datam, explicat poſt alios Fortun. in l. naturalis, n. 38. vbi Meneſ. num. 17. ff. de præſcript. verbis.

Precaria à precario differt, quia precarium ad 8
tempus determinatum non conceditur, immo etiamſi pactum de non renouando intra illud tempus apponatur, adhuc eo non obſtante reuocari poteſt, vt ſuprà dixi. Precaria verò ad certum tempus concedi poteſt, ſecundùm quod partes conuenerunt, nec ante tempus conuentum reuocari poteſt, vt inuit text. in cap. 1. & probatur in cap. vlt. in fine hoc tit. Abb. in eod. cap. 2. & ibi Bero. num. 1. multas alias aſſignat differentias Angel. in ſum verbo precarium in princ.

Differt precaria ab emphyteuſi in eo quòd in em- 9
phyteuſi pro ſubſtantia certa penſio in recognitionem dominij eſt ſoluenda, l. 1. C. de iure emphyt. §. adeò, Inſtit. de locat. Precaria verò penſionem non patiatur, quia ſolus vſusfructus in remunerationem ad preces conceditur, quamuis gloſſ. 1. & 2 in d. cap. ſæpe, Valaſc. vbi ſuprà num. 14. falsò exiſtiment in precaria penſionem annuatim eſſe ſoluendam, ſicut in emphyteuſi, quam omnino ſimilem eſſe precaria tenuit Bart. in d. l. 1. num. 8. & in d. l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus n. 10. ff. de damno infecto, Angel. Syluest. num. 6. dictis locis, licèt in renouationem tantùm diſtinguatur ſecundùm Valaſc. d. q. 34. num. 9.

Precariæ de quinquennio in quinquennium ſe- 10
cundùm auctoritatem & antiquam conſuetudinem

reuocari debent, vt probat *cap. 1. hoc tit.* quæ qoidem reuocatio non ita ſit vt quaſi per ſingula quinquennia renaſcatur nouus contractus, eſſet enim tunc neceſſaria oooa conceſſio, & non reuocatio, de qua loquitur *d. cap. 1.* ſed ideo fit ne longitudine temporis pereat memoria contractus, *d. cap. ſæpe 12. quæſt. 2.* vel propter alias vtilitates, quas recenſet Iacob. relatus à Valaſc. *d. q. 34 num. 10.* Si autem precariam habens elapſo quinquennio reuocationem non petat, cadit à iure ſuo, ſicut non petens inueſtituram à nouo domino, traduot Abb. *in d. cap. 2. num. 5.* Imol. 4. & Bero. 14. Angel. *verbo precarium num. 4.* Valaſc. *d. q. 34. num. 11.* Vnde notabis reuocatiooem iſtam multum differre à prorogatione, de qua *in l. ſed ſi manente, ff. de precario*, de cuius materia vide omnino Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap 49.*

SVMMARIVM.

1 *Precariæ de quinquennio in quinquennium ſunt renouandæ, & n. 2.*
3 *Precario libera facultas renouandi cenſetur eſſe de ſubſtantia illius.*
4 *Precarium eſt quod precibus petenti vtendum conceditur tandiu quandiu is, qui conceſſit, patitur.*
5 *Precarium tacitè renouatur ſi dominus patiatur eum, qui rogauit in poſſeſſione remanere.*
6 *Patientia ſola nihil operatur quando actus requirit aliquid vltra patientiam.*

Cap. Precariæ. I.

Ex Concil. Beluac.

1 PRecariæ de quinquennio in quinquennium ſecũdùm auctoritatem & antiquam conſuetudinem renouari debent. Colligunt ex Otdin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Barbat. Beroi. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 186.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 428.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1.* refertur à Burchard. *lib. 3. Decretor. cap. 169* & 100 *part. 3. cap. 130.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 12. c. 1.*

2 Haoc eandem concluſiooem ex hoc text. deſumunt Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 34. num. 9.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 298 num. 12.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent lib. 22. tit. 4. num. 20.* vbi etiam reſoluit quòd in conceſſione precariæ cum pacto de renouando de quinquennio in quinquennium, ſi renouatio non fuit petita ab eo, cui conceſſio facta eſt, ipſe cadit à iure ſuo, ſicut feudatarius, quod etiam ita priùs reſoluerũt Abb. *hîc n. 5* Imol. 4. Beroi. 14. Valaſc. *vbi ſupr. n. 11.* quod ſine difficultate non tranſit, cùm conſtet priuationem huiuſmodi nec ex rei natura hîc contingere, cùm reuocatio non ſit de ſubſtantia, nec ex lege, cùm nulla reperiatur hanc priuationem inducens, & receptiſſimum ſit ſolùm in actibus à iure expreſſis talem priuationem, admittendam, iuxta gloſſ. ab omnibus receptam *in cap. vlt. de iurepatronat.* vbi *in collect.* plures referuntur Doctores. igitur in puncto iuris verior videtur contraria ſententia contra

3 communem, de qua *ſuprà* In precario autem libera facultas reuocandi intelligitur eſſe de ſubſtantia illius *l. cùm precario. ff. de precar.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 298. n. 2. & 4.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 12. num. 9.*

Valdè torquentur Doctores hîc in reddenda ratione cur fiat in precaria renouatio de quinquennio in quinquennium, cùm precarij poſſeſſores nullo tempore poſſint præſcribere, eo quòd proprietas maneat apud Eccleſiam, ſolus verò vſusfructus apud ipſos poſſeſſores, iuxta text. *in l. 2. C. de præſcript. 30. l. neque, C. de vſufructu*, text. expreſſus *in cap. clerici 16. quæſt. 3.* ſicque contendunt otioſam eſſe renouatiooem: cui difficultati gloſſ. Abb. Imol, & Bero. *in præſenti*, & Angel. *in ſumma verbo precarium nu. 4.* reſpondent in hoc caſu nullum eſſe præſcriptionis periculum, ſed ideo renouationem fieri ne fortaſſe ſcriptura pereat, & initium contractus excidat, & longi precarij poſſeſſores negãtes rem ad Eccleſiam pertinere ſuæ poſſeſſioni adhærentes ſe dominos prædicent, & ſic niſi Eccleſia dominiũ probet, ſuccombet, *cap. 3. de probat.* Vnde iã colliges renouationem noo ita fieri, vt qoaſi per ſingula quinquennia renaſcatur nouus contractus, eſſet enim tunc neceſſaria oooa conceſſio, & oon renouatio, de qua loquitur text. *in præſenti*, ſed ideo fieri ne longitudine temporis pereat memoria contractus, vt *ſuprà* dixi, *cap. longinquitate, cap. ſæpe 12. quæſt. 2.* vel propter alias vtilitates, quas refert Iacobin. relatus à Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 34. n. 10.* Non obſtat quòd iure antiquo nulla reuocationis mentio fiebat, quia illo iure antiqoo attento erat hæc reuocatio incognita, quæ poſtea moribus inducta, & auctoritate huius text. primum confirmata fuit, vt ſẽtit Beroi *hîc num. 9.*

In gloſſ. *Precaria 1.* ibi, *Precarium eſt quod precibus petenti vtendum conceditur tandiu quandiu is, qui conceſſit, patitur.* Vide Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. de precario. cap. 1. in princip.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 298.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 34. à princip.* Ouid. de Amicis *eod. tract. in prælud. num. 12.* 4

In gloſſ. *In quinquennium.* ibi, *quid ſi elapſo quinquennio cum taciturnitate prætereatur, intelligitur contractus innouari.* Precarium enim tacitè renouatur ſi dominus patiatur eum, qui rogauit, in poſſeſſione remanere, Cardin. Mãtic *de tacitis, & ambig. conuent lib. 22. tit. 36. num. 6.* Quaodo tamen actus requirit aliquid vltra patientiam, ipſa ſola patientia nihil operatur, Molinl. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 85. n. 28. & conſ. 121. num. 101.* 5 6

Cap. De Precariis. II.

Ex Concil. Carthag.

SVcceſſot poteſt diſſoloere precaria irrationabiliter facta ab anteceſſore, non obſtante pœna graui appoſita, & poteſt Eccleſiæ booa reuocare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioã. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Hentic. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif pag. 169.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 428.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 12. c. 2.* qui in notis ad hunc text. ait ſe non inueniſſe in Cõciliis hoc caput, ſed extare conſtitutionem Lothatij totidem verbis *l. 3. tit. 8. c. 2. legum Longob.* in aliis eſt *tit. 10.* quando liceat Rectoribus Eccleſiarum acta anteceſſorum ſuorum reſcindere. 1

Hanc eaodem concluſionem ex hoc text. deſumit. Molin. *de iuſtitia tract. 2. diſp. 298. num. 10.* 2

Gloſſ. *in præſenti* exiſtimat ideo precarias, de quibus *hîc*, irritas eſſe, quia ſcilicet factæ fuerunt in caſu non præmiſſo. nam, vt valeat alienatio rei Eccleſiæ, non ſolùm ſolemnitas neceſſaria obſeruanda eſt, ſed etiam euidens vtilitas concurrere debet, docent Imol. *hîc in princip.* & tanquam receptum tradit Couarr. *lib. 2. variar. cap. 17. num. 2.* quæ cùm hîc defecerit, 3

meritò

meritò precaria irrationabilis dicitur, & per conſequens pœna quaſi acceſſoria corruit, vt text. habet, ſecundùm *l. non dubium, C. de legib* tenet communis *in præſenti*. Verùm obſtat verbũ, *præcipimus*, de quo text. quod aliquod noui importat, item verba *ad ius Eccleſiæ reuocentur*, quæ oſtendunt ius aliquod tranſlatum, arg. *l. decem, ff de verb. oblig. & cap. ad diſſoluendũ. de deſponſ. impub.*

4. Reiecto igitur hoc gloſſæ intellectu, & aliis, vt verus pateat, notandum eſt precariam duobus modis poſſe celebrari, vel ad breue, vel ad longum tempus; quando celebratur ad breue, certum eſt quòd per eam dominium non transfertur, & vti talis alienatio non dicitur, ac per conſequens neceſſaria non eſt ſolemnitas in alienatione rerum Eccleſiæ neceſſaria, ſed à ſolo Prælato fieri poteſt ad exemplum locationis, iuxta *cap. vlt. ne Prælati vices ſuas, Clement. 1. de rebus Eccleſ.* & in his terminis planè procedit hic text. Quando verò pecaria celebratur ad longum tempus, maius dubium eſt inter Doctores, an tunc temporis per eam transferatur dominium, & dicatur alienatio; in quo verior pars eſt negatiua, & ſic quòd in ea non eſt neceſſaria ſolemnitas, quæ ſeruatur in alienatione rerum Eccleſiæ, quæ tantummodo ſeruanda eſt in eo contractu per quem directum, vel vtile dominium transfertur, vel ſpecialis hypotheca conſtituitur, iuxta *cap. nulli, de rebus Eccleſ. non alienand.* per precariam verò etiam ad longum tempus factũ nullum transfertur dominium, ſed tantùm commoditas, & vſusfructus, iuxta *l. iubemus la 2. §. vlt. C. de ſacroſ. Eccleſ. cap. precaria 10. q. 1.* Ergo nil mirum ſi in ea ſolemnitas non requiratur, immo à ſolo Prælato poſſit celebrari, atque ita tenent Bart communiter receptus *in l. eo diſcellu, §. inſtituto num. 4. ff. de legat. 2.* Beto. *in c. nulli. num. 52* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. num. 24. & ſeq.* notat Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 18. in princip. & num. 9.* Quo ſuppoſito communit obtinuit hunc text. (dum precarias à ſolis Rectoribus factas tanquam irrationabiliter factas iubet reuocari) intelligi caſu, quo valuit ipſa precaria cùm per eam non inducta ſit ipſa alienatio, & ſic irrationabiliter facta, in caſu tamen permiſſo tenuit, & ideo indiget reciſione, ex iuſta tamen cauſa talis contractus in hoc text. irritatur.

5 Contra hunc tamen communem intellectum illud vnum aduertere oportet quòd Pont. nec verbum quidem de contractu fecit in hoc text. Sed totus eſt circa pœnam; quare aliquod ſpeciale eſt in pœna quod non aperit communis intellectus; illa igitur mihi videtur vera & ingenioſa huius text. intelligentia, vt ſcilicet in eo ſola pœna remoueatur, & ſolum id de nouo text. inducat; contractus autem iuris regulis impugnandus relinquatur. Ratio autem quæ mouit Pontificem ea fuit, quia notum eſt iure quod pœna conuentionalis in contractu poſita committitur ſi is, qui contractum impugnauit condemnatus fuerit, & per ſententiam quantumcumque iniuſtam contractus approbetur, quoniam iuſta cauſa litigandi quamuis à pœna legali, & expenſis excuſet, *cap. calumniam, de pœnis*, tamen non excuſat à pœna conuentionali, vt apertè probat text. *in l. qui l. qui Roma, §. duo fratres, ff. de verbor. obligat.* vbi Bart. cuius ſententiam veram, & communem teſtatur Iaſ. *num. 17.* Rip. *n. 13.* Vnde fit quòd ſi Prælatus contractum faciens nomine Eccleſiæ pœnam imponat, ſi idem, vel ſucceſſor eius quocunque colore etiam iuſto aduersùs contractum veniat, & per ſententiam contractus approbetur, pœnam debebit. Verùm cùm hoc eſſet Eccleſiæ nociuum, cùm ſucceſſores non auderent timore pœnæ contractus contra Eccleſiæ vtilitatem factos reuocare, meritò in præſenti effectum fuit vt abſque vllo impedimento liberum eſſet aduersùs tales contractus venire pœnam ipſo iure auferendo, & ſucceſſores obligando, vt patet ex verbis text. ibi, *præcipimus vt nullus ſucceſſor*, &c. circa contractum autem nihil diſpoſuit, ſed ſecundùm iuris principia, vel remedio nullitatis, vel reſtitutionis in integrum impugnandum reliquit.

In gloſ. *Pœna.* ibi, *cùm enim contractus non valet, nec pœna ei appoſita.* Vide Valaſc. *conſult. 85.*

SVMMARIVM.

1 *Precarij conceſſio extinguitur voluntate concedentis, aut ei ſuccedentis.*
2 *Precarium liberè à concedente reuocari poteſt.*
3 *Beneficium in perſonam eius, qui accepit collatum, cũ perſona extinguitur.*
4 *Precarium non finitur morte concedentis.*
6 *Precario qui rem accepit dicitur poſſidere naturaliter, dominus autem, qui conceſſit, ciuiliter.*
7 *Precarium in quo differat à commodato, remiſſiuè.*
8 *Precaria fœminini generis quid ſit, oſtenditur.*

Cap. Precarium. III. & vlt.

Gregor. IX.

PRecarium poteſt reuocari ad libitum concedentis, & ſoluitur morte eius, cui fuit conceſſum, & non morte concedentis, & ſoluitur, etiamſi ille, qui conceſſit precarium illud, alienauerit alicui, qui poſtea, illud reuocat. Sed contractus, qui dicitur precariæ, non poteſt reuocari ad voluntatem concedentis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabatell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 169.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 428.* remiſſiuè Ximen, *in concord. p. 1. & 2.* 1

Quandiu patitur, qui conceſſit.] Ergo precarium liberè à concedente reuocari poteſt, vt per Couarr. *variar. lib. 3. cap. 15 à princip.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 298. n. 2.* Leon Leſſ. *eod. tract. lib. 2 cap. 27. num. 4.* Card. Tuſch. *tom 6. lit. P. concl. 472.* Menoch. *de arbitr. caſu 23. n. 2.* vbi *n. 4.* reſoluit quòd precarium concedens ſtatim reuocare non poteſt. 2

Soluitur quoque obitu eius, cui cõceſſum eſt.] Eſt enim beneficium in perſonam eius, qui accepit, collatum, ac proinde cum perſona extinguitur, Azor. *inſtit. mor. p. 3. lib. 7. de precario, cap. 3. in princ.* & ita non tranſit in hæredem recipientis. Bart. *in auth. de non alienand. §. emphyteuſim, n. 4.* Tiraq *de conſtit. part. 1. num. 65. & ampl. 13. à princip.* 3

Non etiam concedentis.] Notatur ad hoc, quòd precarium non finitur morte concedentis, ſed perſeuerat comparatione hæredum illius, quouſque ab eis reuocetur, *l. cùm precario, ff. hoc tit. l. quæſitum eſt, quod à Titio. ff. eod.* Couarr. *d. cap. 15. n. 1. & à n. 3.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 54. num. 2. & 3.* Tiraquel. *de conſtituto, part. 2. ampl 12. à princip. & ampl. 13. à n. 1. & in tract. le mort, part. 4. declar. 3.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 69. n. 17.* Sebaſt. Næui. *in l. certo 6. ff. hoc tit.* Capyc. *deciſ. 216* Afflict *deciſ. 335. n. 5. & 10.* Azor. *d. c. 3. q. 4.* Molin. *d. diſp. 298. n. 8.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 12. in princ. à n. 35.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſtici, deciſ. 75. in 1. edit.* aliàs *reſol. 61. n. 3. in 2. edit.* vbi etiam tenet precarium tranſire ad ſingularem ſucceſſorem concedentis. 4

Aut

5 *Aut rùm ipſum alienari*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando is, qui precarium conceſſit, rem precario datam alienauit, tunc niſi voluntate noui domi res eadem maneat tenes eum, qui ab initio precario poſſidebat, finitur, & tollitur precarium, vt per Azor. *d. cap. 3. verſ. quæ. 10.*

6 *Poſſideri.*] Is enim, qui rem precario accepit, dicitùr poſſidere illam naturaliter, dominus autem, qui conceſſit, ciuiliter, vt per Aotoo. Gom. *variar. tom. 2. c. 7. num. 1.* Tiraquel. *de conſtituto part. 1. à num. 4.* Sebaſt. Næui. *ad l. & habet, §. placet, ff. hoc tit.* Moli. *d. diſp. 298. num. 5.* Chald. Pereira *de empt. & vendit. c. 25. num. 12.*
Et quanto tempore poſſeſſio illa ciuilis aroittatur, vide Menoch. *de arb. iu. caſu 24.* Tiraq *de cōſtituto p. 1. num. 69.* Anton. Gum *d. cap. 7. num. 1.* Cald. Pereira *de e. inct. emphyt. cap. 10. num. 44. & cap. 1. nu. 17.* Sebaſt. Næui. *ad l. cer. ēi. §. is, qui rogauit, ff. hoc tit.* Aaor. *d. lib. 4. de precario cap. 1. q. 4.*

7 In gloſ. *Precarium.* ibi, *& eſt ſimile commodato.* &c. In quo differat precarium à commodato, oſtendit Azor. *d. lib. 7. de precario cap. 1. q. 1.* vbi *q. 3.* quærit quænam res precario dari queant.

8 In gloſſ. *Precaria.* Precaria fœminini generis eſt quidam contractus, qui fit de rebus Eccleſiæ, quando res conceditur in perpetuum, vel ad longiſſimum tempus, vel alio modo ad renouandum de quinquennio in quinquenoium, vt per Barbat. *in præſenti*, Valaſc. *de iure emphyt. q. 34. à n. 9.* vbi *n. 13.* dicit hunc contractum non eſſe cognitum, Manric. *de tacitu, & ambig. conuent. lib. 22. tit. 4. à num 10.* vbi ait, quòd in conceſſione precariæ cum pacto de renouando de quinquennio in quinquennium, ſi renouatio non fuit petita ab eo, cui facta eſt conceſſio, cadit à iure ſuo, ſicut feudatarius.

De Commodato.

Tit. XV.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Guid Papæ, Guillel. Durand. *in breuiario aureo iur. Canon. fol. 98. verſo*, Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnard. *in epitome Decretal. fol. 110.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag. 407.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret. ſub hoc tit.* Barthol. Carthagena *in expoſit. titulorum iuris Canonici, ſub eod.*

De materia huius tit. agunt Ordin. Regia Luſit. *lib. 4. tit. 53.* vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l. 2. & ſeq tit. 2. part. 5.* vbi Gregor. Lopez, *& tit. 16. lib. 3. for. leg.* Cuuar. *lib. 3. var. cap. 15.* Antnn. Gomez *tom. 2. variar. c. 7.* Bellacomb. Soar. & alij *tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 13.* Mozz. *de contract. sub. tit. de commodato*, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo commodatū*, Soar. de Pace *in practic. tom. 3. cap. 6. n. 9.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 9.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 294. vſque ad 298.* Rebell. *de obligat. iuſtitia p. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de commodato*, Azor. *inſtitut. moral. part. 3. lib. 7 de commodato*, Valerius Reginaldos *in praxi fori pœnitent. tom. 2. lib. 25. tract. 2. num. 468. cum multis ſeqq.* Cardinal. Tuſch. *tom. 1. litt. C. concluſ. 480. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Commodatarius tenetur de leuiſſima culpa, & n. 2.*
3 *Culpa lata, leuis, & leuiſſima quæ dicatur, remiſſiuè.*
4 *Conductor tenetur de dolo, culpa lata, & leui, non autem de leuiſſima.*
6 *Commodatarius non tenetur de caſu fortuito, niſi concurrat eius culpa.*
7 *Bellum annumeratur inter caſus fortuitos.*
8 *Incendium annumeratur inter caſus fortuitos.*
9 *Peſtis annumeratur inter caſus fortuitos.*
10 *Furtum quando annumeretur inter caſus fortuitos, oſtenditur.*

Cap. Cum gratia. vnic.

Gregor. IX.

COmmodatum gratia ſui tantùm accipiens, tenetur etiam de leuiſſima culpa, ſed non de caſu fortuito, niſi acciderit ſua culpa, vel interceſſerit pactum, vel fuerit in mora; item non poteſt repeti commodatum niſi finito vſu, ob quem fuit commodatum, quia ex beneficio non debemus decipi, ſed iuuari. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Guid. Papæ, Henric. Panorm. Barbat. Viuian. *in rationali. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 170.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 424.* remiſſiuè Ximen *in concord. part.* *& 2.* 1

De leuiſſima etiam culpa tenetur.] Notatur ad hoc, 2 qoòd commodatarius tenetur etiam de leuiſſima culpa, vt per Ordin. Regiam Luſitanorum *lib. 4. tit 53. §. 2.* vbi parens meus, Perez *tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 209. cum ſeq.* Rebuff. *in tract. excepti. n. 845. cum ſeq.* Mench. *illuſtr. cap. 28. num. 18.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo commodatarius, n. 13.* Card. Mantic. *de tacitu, & ambig. commēt. lib. 9 tit. 1. à princ. p.* Sayr. *in claui Regia, lib. 10. tract. 3. n. 10.* Ludouic. Beia *reſponſ. caſuum conſcientiæ part. 2. caſu 20. pag. mihi 219.* Henriq. *in ſumma part. 2. lib. 14. de irregular. cap. 15. in fine*, Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 295.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. quæſt. 42. num. 3.* Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 7. de commodato, cap. 7.* Valer. Reginald. *praxi fori pœnitent. lib. 15. tract. 6. num. 474.* Rebell. *de obligat. iuſtitia part. 2. lib. 16. quæſt. vnic. de commodato num 1.* Quæ autem dica- 3 tur culpa lata, leuis, & leuiſſima, vide Perez *ad lib. 5. Ordinam. pag. 211.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 7. cap. 4. à num. 7.* Brunor. à Sole *in locis communibus verbo culpa 2.* Molin. *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 295. num. 4.* Sayrus *d. lib. 10. tract. 2. cap. 14. à num. 5. & tract. 3. cap. 1. num. 10.* Surdus *deciſ. 87. num. 8. & deciſ. 198. num. 16.* latè Farinac. *in praxi crimin. quæſt. 88. num. 53. cum ſeqq.*

Illud tamen adoertere oportet conductorem teneri 4 tātùm de dolo, culpa lata, & leui, non autem leuiſſima, *l. ſi vt certo, §. nunc videndum, ff. commodati*, Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 45. num. 75. pag. 658.* Ludou. Beja *d. par. 2. caſu 20. pag. 116.* Surd. *deciſ. 87. num. 7.* vbi de colpa leuiſſima, *& deciſ. 198. num. 14.* vbi *n. 15.* quòd emphyteuta quando rem deteriorauit, de leui culpa tenetor. Depoſitarius, quando depoſitom fit ratione deponentis, non tenetur niſi de dolo, & lata culpa; quādo verò fit gratia vtriuſque, tunc vterque de leui tenetur, Rebuff. *de exception. à n. 774.* Procurator, qui mādatum acceptauit, tenetur de lata culpa & leui, ac aliquando de leoiſſima, Surd. *deciſ. 304. n. 6.*

Tenetur

5 *Tenetur.*] Etiam in foro conſcientiæ, vt per Perez *ad tit.7 lib.3.Ordin.pag.109. cum ſeqq.* Sayr.*d.lib.10. tr.3.cap.1. n.10.cum ſeqq.*

6 *Licèt caſus fortuitus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd commodatarius non tenetur de caſu fortuito niſi concurrat eius culpa, vt per Ordin. Reg. Luſitan. *lib.4. tit.55.* § 3. vbi pareus meus, & apud Caſtell. *l. 3. tit.2. part.5.* vbi Gregor. Lopez, Anton. Gom. *tom.1. variar. cap.3.num.19.* Pinel. *in l.2. C.de reſcindend.vendit.part.1.cap.3.à num.26.* Cardinal.Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent.lib.5.tit.8.num.10.* Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo commodatum,num.16.* Molin.*diſp.295 .verſ.de fortuito,* Rebell. *d. quæſt.vnic. de commodato à .num.1.* Valer. Reginald. *d.lib.25. tract. 6. num.475*

7 Hæc inter caſus fortuitos annumerantur. Primò
8 bellum, Flamin.*de reſign.lib.11.quæſt.13.n.55.* Secundò incendium, Gregor.*l.3.verbo fuego,tit.2.p.3.* Menoch.*de arbitr. caſu 390.à nu.3.& de præſumpt.lib.1. præſumpt.59.num.5.& conſ.53. num.1.* Ioſeph.Ludou. *Peruſ.deciſ.10 num.15.& deciſ.25.* Mexi.*in tract.taſſa panis concl.6.num.115.* Gutier.*pract.lib.1.q.29.num.6.* Surd.*deciſ.198.num.5.* Maſcard.*de probat.concluſ.467. num.5.& concl.892.num.8.* Pradil.*in ſumma legum pœnalium,p.1.cap.23.à num.1.* Stephan.Gratian.*diſcept. forenſ.cap.354.* Cened.*ad Decretal. collect.40. num.1.*
9 Tertiò peſtis, Vezin. *tom.1.commun.opinion.lib.4.tit. 43.num.78.* Flamin.*de reſignat.lib.11. quæſt.13. num. 65.* Quartò factum Principis non ſperatum. Cabed. *Luſit. deciſ.114. num. 5.p.2.* Quintò iniuria iudicis quandoque, Bellacomb.*d.tom.1.commun.opin. lib.4.tit.*
10 *43.num.77.pag.959.* Sextò furtum quando à domeſticis fuit commiſſum, vel quando res fui recondita in loco forti, aliàs benè tuto, in quo conſueuit ille reponere propria pretioſiora, Gregor.*l.3.verbo fortaſſe,tit. 2.part.5.* Syluan.*conſ.29.num.4.* Bonacoſ. *communium criminal part.1.verbo furtum folio.75.verbo, & part.2. eodem verbo,folio 32.* Menoch.*conſil.353. num.8.cum ſequentibus,& de præſumpt.lib.9. præſumpt. 61. à num. 34.* Vide quæ *infrà* dixi *ad cap.propter ſterilitatem, ex num.11. de locato.*

De Locato.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur, qui ſuper hanc rubricam ſcripſerunt.*

2 *Depoſiti materiam qui tractent,citantur.*

3 *Deponere antiquitus ſignificabat à ſe abiicere,& alienare.*

4 *Deponere idem ſignificat quod concredere & committere.*

5 *Deponere aliquando pro commendare accipitur.*

6 *Depoſitum eſt contractus per quem res mobilis alicui non domino gratuito cuſtodienda traditur.*

7 *Depoſitum voluntarium quod dicatur,& quæ ſit inter vtrumque differentia,oſtenditur.*

8 *Depoſitum iudiciale, quod aliàs ſequeſtrum dicitur, tunc fit quando res de qua in iudicio controuerſia eſt, apud aliquem deſinitur, vt finita controuerſia victori reſtituatur.*

9 *Sequeſtratio triplex eſt,voluntaria,neceſſaria,& mixta,& quæ dicantur,oſtenditur.*

10 *Depoſitum ſimplex aliud regulare,aliud irregulare, & quod dicatur oſtenditur.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. 1
Ioan.Andr. Imola, Ananja, Butr.Anch. Panor. Guid.Papæ, Barbat.Guillelm.Durand.*in breuiario aureo iuris Canonici,fol. 98. verſo,* Petr.de Rauen.*in compend.iur. Canon.* Martin.Meſnart.*in epitome Decret.fol.110.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pont. à pag. 410.* Goffred.& Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex.Caſſan. Anaſtaſ.Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* nouè Bartholom.Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici, ſub eod.*

De materia huius tit. vide Conan. *commentar. iuris* 2
ciuilis lib.7.cap.4. Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo depoſitum,* Carot.*in tract.huius tit.* Mozz. *de contract.tit. de depoſito,* Cardin.Mantic.*de tacitis,& ambig.conuent. lib.10.de depoſito,* Molin.*de iuſtit.tr.2.diſp.525.* Azor. *inſtit.moral.part.3.lib.7.de depoſito,* Rebell. *de obligat. iuſtitiæ part.2. lib.16. q.vnic. de depoſito.* Laymann *in Theolog.morali lib.3.tract.4.cap.25.*

Depoſito.] Deriuatur à verbo *deponere*, quod anti- 3
quitus ſignificabat à ſe abiicere, & alienare, vt ex aliis tradit Conan.*comment. iuris ciuilis lib.7. cap.4. in princip.* hinc depoſitum pro abiecto, & deſperato habetur, iuxta illud Virgilij,

Ille vt depoſiti proferret facta parentis;

qui locus explicatur depoſiti, id eſt, deſperati, conſueuerunt enim antiqui vt deſperati homines ante ianuas ſuas collocarentur, vt fortè poſſent tranſeuntes qui aliquando ſimili morbo laborarunt, opportuna aliqua remedia adhibere; quia verò multoties res noſtras deponimus, & obiicimus non perdendi animo, ſed gratia conſeruandi, eáſque ſic à nobis dimittimus, vt aliis credamus, & committamus, ideo ſtatutum eſt vt *deponere* idem ſignificet quod concre- 4
dere, & committere, hinc *depoſitum* dicitur quod alicuius fidei, id eſt, diligentiæ creditum eſt. Vnde Vlpian.*in l.1.hoc tit.* inquit, depoſitum eſt quod cuſtodiendum alicui datum eſt, dictum ex eo, quod ponitur, quia præpoſitio, *de*, auget poſitum, vt oſtendat totum eius fideicommiſſum, quod ad cuſtodiam rei pertinet, quoniam non ſolùm res noſtras apud amicos ponimus, ſed deponimus, & dimittimus à nobis, vt apud eos collocemus. & cuſtodiam earũ à nobis ad illos transferamus, prout adnotauit Conan. *vbi ſupr.* & poſt eum Pichard. *in §.præterea num. 9. Inſtit. quibus modis re contrah.oblig.* hinc etiam aliquando *deponere* 5
pro commendare accipitur, *l.commendare 186. ff. de verbor.ſignificat.l. Lucius 24.ibi, centum nummos, quos hodie commendaſti mihi, ff.hoc tit.* & res commendatæ depoſitæ dicuntur, *l.Publia 26.ff.eod. l.cùm hæreditas 9. C.eod.*

Depoſitum autem ſic acceptum ex mente Docto- 6
rum definiri poteſt vt ſit contractus per quem res mobilis alicui non domino gratuitò cuſtodienda traditur. Loco generis particula *contractus*, reliquæ verò ponuntur loco differentiarum. Dixi, *res mobilis*, vt ſignificarem depoſitum non poſſe conſiſtere in re immobili, vt per gloſ.*in cap.1.hoc tit.* Hoſtienſ.*in ſumma eiuſdem tit.num.5.* Syluëſt. *in ſumma verbo depoſitum, num.3.* quod probatur ex natura ipſius depoſiti, in quo res poſita ad ipſius cuſtodiam, & conſeruationem traditur depoſitario, vnde cùm cuſtodia propria non detur in re immobili, nihil mirum ſi in ea non conſiſtat depoſitum. Dixi, *alicui non domino*, vt oſtenderem depoſitum rei propriæ dici nõ poſſe, licèt ille, qui ſuſcepit cuſtodiam, ignorauerit ſe illius rei dominum non eſſe, *l.qui rem ſuam ff.depoſiti, l.neque pignus, ff.de reg. iuris*, traduot Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo depoſitum num.1.* Carot.*de depoſito, part.1.quæſt.2.num.27.* Vnde fit quòd ſi fur ignorans rem ſuam furatus eſt filio,

vel

vel ſeruo apud patrem, vel dominum eorum ignorantem depoſuerit actione depoſiti; id repetere non poterit, quia bona fides non patitur vt dominus rem ſuam prædoni reſtituere teneatur, proindéque licèt dominus ignorans eam tradiderit quaſi depoſitum, tanquam indebitum ſolutum conducere poterit, *l. bona fides, ad fin ff. depoſiti.* Poſui, *gratuito*, quia ſi merces conſtitota ſit, depoſitum non eſt, ſed locatio, & conductio, *l. 1. §. ſi veſtimenta, ff. depoſiti*, vel erit contractus innominatus iuxta qualitatem mercedis, *l. 1. §. ſi quis ſeruum*, tradit Iaſ. *in §. equens, Inſtit. de actionib. & in l. 2. num. 6. ff. ſi certum pet.* Conan. *d. cap. 4. num. 5.* Duaren. *ad tit. ff. depoſiti*, & dixi *ad rubr. de locato.* Tandem adieci, *cuſtodienda*, vt intelligeretur differentia, quæ inter depoſitum, & commodatum conſiſtit, quia in commodato vſus conceditur accipienti, in depoſito autem ſolùm cuſtodia rei datur, proindéque ſi depoſitarius re depoſita vtatur, furtum committet, *l. ſi ſacculum 29. ff. hoc tit. l. 3. C. eod.* quod tamen intellige, & declara cum Carot. *vbi ſup. tit. actio tertia contra depoſitarium furti.*

7 Depoſitum aotem diſtinguitur in plures ſpecies, ſcilicet in voluntarium, neceſſarium, & iudiciale. Voluntarium eſt, quando nullo eminente periculo quis rem alteri cuſtodiendam tradidit: neceſſarium dicitur quando ratione tumultus, incendij, ruinæ, naufragiive res deponitur, nec vlla alia cauſa deponendi eſt, quam imminens ex dictis cauſis periculum. Inter vtrumque illud maximum datur diſcrimen quòd in depoſito voluntario, ſi res depoſita non reddatur, tenetur depoſitarius tantùm in ſimplum; at in depoſito neceſſario datur aduerſus ipſum depoſitarium actio in duplum in hæredem eius propter dolum defuncti pro hæreditaria portione, & in ſimplum propter dolum ſuum in duplum, *l. 1. §. 1. & l. quod tumultus*, alias incip. *de eo quod tumultus, ff depoſiti*, explicat Iaſ. *in d. §. ſequens, num. 5. & 6. & num. 31. Inſtit. de actionib* Carot. *in tract. huius tit. p. 1. tit. quãtum veniat in actione depoſiti.* Ratio differentiæ eſſe poteſt, quia in priori caſu, ſcilicet quando quis fidem alterius ſponte elegit, ſibi imputet quòd non quæſiuit diligentiorem amicum, cui ſuã cuſtodiendam tradiderit, èrat enim in eius poteſtate non committere, & ideo nihil mirum ſi in ſimplum tantùm aduersùs eundem pro re depoſita agere poſſit, quæ ratio ceſſat in poſteriori, in quo res moram non patitur, & vtplurimum quis perturbato animi iudicio & non voluntariè res ſuas commeodat minus idoneo; vnde meritò ereſcit perfidiæ crimen ſi quis in huiuſmodi cauſa circumuento neceſſitatibus amico depoſitum inficietur, ob quam cauſam maius odiũ maiorémque pœnam meretur, *l. 1. & toto tit. ff. de incend. ruina, nauf.* vñde licèt *in l. 12. tabul.* quando depoſitarius depoſitum negabat, daretur actio in duplum deponenti, Prætoris tamen edicto datur in ſimplum ex depoſito volontario, ex neceſſario in duplum, *d. l. 1. §. 1. ff. depoſiti, §. rei proſequendæ, Inſtit. de actionib.* Pichard. *in d. §. præterea n. 16. cum ſeqq.* Card. Mantic. *d. lib. 10. tit. 2. n. 1. cum ſeqq.*

8 Depoſitum verò iudiciale, qood aliàs ſequeſtrum, ſiue ſequeſtratio dicitur, tunc fit quando res, de qua in iudicio controuerſia eſt, apud aliquem deponitur, vt finita controuerſia victori reſtituatur, *l. licet 17. in princip. ff. hoc tit. l. intereſſe puto 39. ff. de acquir. poſſeſſ. l. ſequeſter 110. ff. de verbor ſignificat. cap. 1. de dolo, cap. exa-*
9 *minata, de iudic. c. 1. cum ſeqq. de ſequeſt. poſſeſſ.* Hæc autem ſequeſtratio triplex eſt, volontaria quæ fit partiũ conuentione, debétque iudici ſemper eſſe grata, *l. 1. § inde quæritur, ff de noni oper. nunc.* Neceſſaria, quæ fit iubente magiſtratu præcipuè ſi timentur rixæ, & vt veniatur ad arma, iuxta *l. æquiſſimum 13. in princ.* aliàs *l. ſi cuius, §. ſed ſi inter duos, ff. de vſufructu*, de qua Valaſc. *tom. 1. conſult. 191. ex n. 33.* Mixta quæ fit imperante magiſtratu, & legis auctoritate, & partis petitione, vt *in l. ſi fideiuſſor 7. § fin. ff. qui ſatiſdare cog.* Menoch. *de arbitr. caſu 87. n. 10.* quod depoſitum iudiciale multum diſtat à ſimplici depoſito, vt per Card. Mantic. *d. tit. 1. n. 7.* ſex differentias tradit Othoman. *in tract. de depoſito, pag. 170.*

10 Hoc autem ſimplex depoſitum, de quo agimus, aliud regulare, aliud verò irregulare vocatur: regulare dicitur illud, quod iuxta propriam naturam ſic fit, vt proprietas & poſſeſſio rei depoſitæ apud eum, qui depoſuit permaneat, *l. licet deponere, §. rei depoſitæ, ff. hoc tit.* Irregulare vocatur quando notiſſimos hos terminos egreditur; exemplum ſit ſi quis pecuniam deponat neque clauſam, neque obſignatam, ſed nomeratã, hoc caſu is qui accepit tantumdem pecuniæ, ſoluere obligatur, *l. Lucius la 1. cum ſeq. §. qui pecuniam, ff. locati*, quod depoſitum magis naturæ mutui accedit, ex eo nãque dominium transfertur eum obligatione reſtituendi tantumdem in eodem genere, & in eadem quantitate, iuxta *l. 2. in prin. ff. de rebus cred* Dec. *in l. contra 1. n. 8. ff. de reg. iuris*, Alex. *conſ. 80. n. 4. lib. 3.* Coſt. *in l. ſi ex cautione im. 2. n. 4. C. de non numerata pecun.* Anton. Gabr. *lib. 3. tit. de rebus cred. concl. 2.* Nau. *in man. c. 17. n. 180* Card Mãtic. *d. lib. 10. tit. 4. n. 1* . Carot *vbi ſupr. q. 2. n. 11.* vbi *n. 12.* agit an priuilegia depoſiti Regularis cõpetat depoſito irregulari; depoſitũ in dubio magis præſumitur regulare quam irregulare, vt tradit Rip *in d. l. 2 n. 3 ff. de rebus cred.* & videtur ſentire Menoch. *conſ. 37. ex n. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non tenetur ex depoſito facto apud clericum Eccleſiæ, niſi in vtilitatem Eccleſiæ ſit verſum.*
2 *Nomen malum habet ſiniſtram ſuſpicionem, & ex bono nomine oritur bona præſumptio.*
3 *Nomen bonum, & honeſtum habere, præmium eſt non modicum.*
4 *Eccleſia ex depoſito facto apud clericum ipſius Eccleſiæ non tenetur niſi in eius vtilitatẽ verſum probetur.*
5 *Deponenti an incumbat onus probandi pecuniam verſam fuiſſe in vtilitatem Eccleſiæ, an verò ipſi Eccleſiæ non fuiſſe verſam in ipſius vtilitatem oſtenditur.*
6 *Furtum committit qui re depoſita vtitur, niſi ex ſtimet dominum facile id permiſſurum.*
7 *Clericus an poſſit torqueri, oſtenditur.*
8 *Eccleſia tenetur ex depoſito facto apud ipſum, non ſecus atque alij depoſitarij.*

CAP. Grauis. I.

Alex. III.

1 DEponens pecuniam apud Clericum alicuius Eccleſiæ non obligatur Eccleſiæ pro illa pecunia, niſi fuerit conuerſa in vtilitatem Eccleſiæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Cened. *collect. 24.* Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 172.* Alagona *in compendio iur. Canon pag. 419.* tenuiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 13. c. 2.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 50. c. 35.*

2 *Ille vir Belial.*] Notatur ad hoc, quòd malum nomen habet ſiniſtram ſuſpicionem, & ex bono nomine oritur boaa præsũptio, de quo vide Matheſil. *ſing. 35.*

Annib.

Annib. *in rub.ff. ſoluto matrim. n.* 212. Iaſ. *in l.cunctos populos lect.* 2.*num.* 25. *C.de ſumma Trinitate*, Felin.*in procem. Decretal.n.*30.Caſtan. *in conſuetud. Burgundiæ, fol.*66.*n.*53.*& in catalogo gloria mundi, part.* 11. *conſid.*25.Guillelm.*in cap. Raynutius , verbo Raynutius,*à *num.*4.*infr.de teſtam.*Gerard.*ſing.*75.Mandoſ. *conſ.*76. *ex num.*1 Franc.Viu.*lib.* 2.*commun. opin.* 193.*ex nu.*2. Paul.Fuſc.*lit.N.ſing.*14.Anton.Scap.*de iure non ſcripto lib.* 5.*c.*105.*ex num.* 6. Anton. Sala *in conſtit. Ducat. Sabaudiæ in proœm.in gloſſ.*1.*nu.*5.Viui.*tom.*1.*commun. opinion.lib.*9.*tit.* 8.*n.* 2.*pag.*515.vbi *in verſ. alium etiã effectum*, colligit ex hoc text. quòd ſi quis deponeret res ſuas penes turpe nomen habentem , & eas perderet,ſibi imputandum foret,qui de illo confidere auſus ſit.Bernard.*in practic. c.*7.vbi Salxed. *lit. A* , Cened. *ad Decretal.collect.*14.*n.*3.Menoch *de præſumpt.lib.*1. *præſumpt.*89.*num.*131.Maſcard.*de probat.concluſ.* 831. *num.* 22.Farinac.*in praxi crimin.par.*6.*quæſt.*176.*n.*91. *cum ſeqq.*Vnde dicitur præmium eſſe non modicum
3 bonum,& honeſtum nomen habere , quia à nomine, & cognomine mulrotis ſumitur , & permiſſa eſt argumentatio,vt latè explicat Abb. *in d.proœm. Decret. in verbo Gregorij n.*7.Et hinc Salicet.*in l.* 1. *in princip. C.de ſumma Trinit.*per eum text.exhortatur parentes, vt pulcra nomina,& honeſta liberis imponant, & nõ turpia,quia ſecundùm illum quodammodo præſeferunt infamiam.

Sic etiam facie deformior cenſetur animo quoque grauior,& medici ex corporis turpitudine animi deformitatem præſumunt,vt ſcribit Raſi *lib.* 2. *ad Almanſor.c.* 33. *& c.* 54. Galenus inſuper faciem fœdam malos mores oſtendere affirmat *lib.* 2.*de temper. c.* 6. vnde meritò de iure noſtro quando plures de crimine ſunt ſuſpecti. primo quæſtioni ſubiici debet ille, qui facie deformior eſt , quoniam cenſetur animo quoque grauior,Bald.*in l.*2.*n.*5. *C.quorum appell. non recip.& in l.non ignorat n.*12.*C.qui accuſ. non poſſ.* Hippol.*in l.*1.*n.*4.*ff.de quæſt.*Carrer.*in pract.* 12.*tit.de indic.num.*29.Menoch.*de præſumpt.lib.* 1. *præſ.*89. *ex num.*130.cùm corporis deformitas animi quoque deformitatem oſtendat , vt tradunt Tiraquell. *ad l.* 2. *connub.gloſſ.*1.*part.*1.*num.*55.Eſcobar *de ratiocin.c.*52. *num.*1.Vnde S.Ambroſ. *lib.*2. *de virgin.* affirmat ſpeciem corporis ſimulacrum eſſe mentis , figuramque probitatis referunt,Luc.de Pena *in l.*1.*verſ.*2.*quæritur C.qui ætat .vel profeſſ.ſe excuſ.lib.*10.Matth.de Fano *in tract.de modo ſtudendi,c.*50.Torreblanc.*lib.* 1.*de Magia,c.*9.*n.*46.

4 *In vtilitatem Eccleſiæ conuerſam*,&c. Colligo ex text. Eccleſiam ex depoſito facto apud clericum ipſius Eccleſiæ non teneri niſi in eiuſdem vtilitatem verſam probetur,ita notant Abb.& omnes *in præſenti*,& plures,quos refert Cened. *ad Decret collect.* 24. *num.*1.quibus adde Carot.*in tract.huius tit.part.* 2.*q.*1. *à num.*1.Cardoſ.*in praxi iudicum,verbo depoſitum,n.*9. Molin.*de iuſtit.tract.* 2.*diſp.*525.*num.* 4. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtic.deciſ.*2.*num.*5. Tenetur tamen clericus , ac ſi contractus valeret , nam quoad ſui præiudicium non eſt audiendus , dicens contractum non tenere , prout reſoluit Stephanus Gratian. *diſcept.forenſ. c.* 196.*n.*6.*cum ſequentibus* , vbi *num.*8. ponit tres caſus , in quibus contrahens cum Eccleſia debet eſſe ſolicitus de conuerſione in eius vtilitatem, ſcilicet mutuo , depoſito , & venditione facta pro debito Eccleſiæ , cùm in aliis liceretur debitor ſi ſoluat , etſi non fuerit verſum in vtilitatem Eccleſiæ, & de emptione agunt Menoch. *conſil.* 114. *num.* 8. *&* 9. Surd. *deciſ.* 156. *num.*9. Marc. Anton.Genuenſ.*in praxi Archiepiſc. Neapol. cap.*89.*num.*7 vbi tenet ementem rem Eccleſiæ cum euidenti vtilitate non teneri docere de conuerſione pretij in vtilitatem Eccleſiæ.

Vtrùm deponenti incumbat onus probandi pecu- 5
niam verſam fuiſſe in vtilitatem Eccleſiæ,an verò ipſi Eccleſiæ non fuiſſe verſam in ipſius vtilitatem?quæſtio eſt non contemnenda,in qua ſecurè reſoluendum eſt prædictum onus incumbere ipſi deponenti , cùm enim non aliter Eccleſia obligetur quàm ſi depoſitum verſum fuerit in vtilitatem ipſius , vt *ſuprà* ex text. colligimus, neceſſariò ſequitur talem obligationem ipſi deponenti incumbere, ex principio,quo docemur,quòd ille,qui fundat intentionem ſuã in aliqua qualitate,tenetur eam probare,*l.hoc iure vtimur, ff. de verb.oblig.*tradit Bart.& communiter Doctores *in l.in illa ſtipulatione,eod.tit.*Couar.*l.*2.*var.c.*6.*n.*3.vide quæ dixi *in col lect. ad c.ſi quis presbyterorum,de rebus Eccleſiæ non alienand.in ve ſ.probatio autem locupletionis*,vbi ſub diſtinctione reſolui.Quibus autem coniecturis,& præſumptionibus probetur depoſitum verſum fuiſſe in vtilitatem Eccleſiæ , vide Menoch. *de arbitr. caſu* 432.*n.*33.*cum ſeqq.& de præſumpt.lib.* 3.*præſumpt.* 55. *à n.*4.Matienſ.*l.*22.*gloſſ.*3.*n.*7.*tit.*11.*lib.* 5. *nòna recop.* Redoan.*de rebus Eccleſiæ non alien.tit.de cauſa vtilitatis,à n.*56.

Furatus eſt.] Ergo qui re depoſita vtitur , furtum 6
committit,1.§.*ſi rem*,*l.ſi ſacculum* 29 *ff.hoc tit.l.*3.*l.qui depoſitam,C.eod.l.furtum Inſtit.de obligat.quæ ex delicto*, Ordin. Reg. Luſit.*lib.* 5. *tit.* 60.§.8.vbi parens meus, Couarr.*lib.* 3. *variar. c.* 15. *num.*8. Carot. *de depoſito, p.*1.*tit.vſus,à princip & tit.actio tertia contra depoſitariũ furti*,Molin.*d. tract.*2.*diſp.*524. Cardoſ.*d.verbo depoſitum* , *n.* 11. Eſcob.*de ratiocin.c.*20.*num.* 2.vbi *num.* 9. dicit quòd ideo negans depoſitum torqueri iubetur , quia negando committit furtum, & ſic delictum graue , quod limitatur ne procedat ſi depoſitarius,qui re depoſita vtitur,id faciat exiſtimans dominum , qui depoſuit,facilè id permiſſurum, tunc enim furti actio ceſſat,quia furtum ſine affectu furandi non committitur,§.*placuit, Inſtit.de oblig.quæ ex delicto,l.qui re* 78.*in princip.ff.de furtis*,Carot.*d.tit.vſus,n.*3.Conſenſus autem Domini colligi poteſt ex coniecturis, quas tradit Io.Fab.*in l.*1.*C.de pignorat.act.* explicatis per Couarr. *d.lib.*3.*c.*15.*ad finem.*

Sub quæſtionibus ad rationem ponant.] Notatur ad 7
hoc quod clericus poteſt torqueri , idem etiam colligi videtur ex *c. ſi conſtiterit* , ibi , *ſine coactione, de accuſat.* Abb.*num.*6.& communiter Doctores *in præſenti* Deci.*in c. at ſi clerici,in princ. n.*19.*de iudic.* Simanch. *de catholicis,c.*63.*num.*27.Clar.*in* §.*fin. quæſt.* 64.*n.*24. plures quos refert Farinac. *in praxi crimin.q.*41.*nu.*2. *& part.*4.*conſ.*38.*num.* 16. Contrariam tamen opinionem,ſcilicet clericum non poſſe torqueri, tenuit Angel.*de maleſic.in verbo quòd fama publica,n.* 102.*verſ. item clericus*,plures relati per Duen.*reg.* 90. *fallent* 3. *verſ.contrarium tamen*,vbi inquit, hanc videri magis communem opinionem tenent alij , quos refert Farinac. *d. quæſt.* 41.*num.*4. quæ opinio ſaltem in clericis ſacro Ordine inſignitis ſi magis placuerit, reſponderi poterit ad hunc text.verba illa,*ſub quæſtionibus* , idem ſignificare , quod ſub interrogationibus , propter ſequentia verba , *etiamſi oportuerit vinculis alligatum* , quia torturæ non poſſunt dari niſi vinculis alligatis; vel quia Belial , de quo *hîc* , non conſtat an ſit clericus , poterat enim eſſe in minoribus , laicus ſyndicus , vel procurator Eccleſiæ. Sin verò priorem opinionem ſequi magis placuerit , eam intelligere oportet caſu,quo clerici vltra legitima indicia,quę ad torturam requiruntur , ſint inſuper de delicto infamati,aliàs ſecus, quantumcunque plurima procedant indicia,vt per Imol. Zabarell. Barbat. & communiter

Doctores *in præſenti*, Felin. *in c. vniuerſitatis, poſt nu. 1. de ſenten. excommun.* Hippol. *ſing. 55. & in l. quæſtionis habenda. num. 98. ff. de qu. ſt. & in l. edictum n. 20. ff. eod.* Boer. *deciſ. 163. num. 6. & 7.* plures per Maſcard. *de probat, concluſ. 152. num. 14. & concluſ. 352. nu. 5.* Bonacoſ. *tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 18. à num. 110. p. 540. & commun. crimin. p. 1. verbo Clericus, fol. 25.* Perez *l. 1. tit. 5. lib. 2. Ordin. p. 68.* Rebuff. *ad tit. ff. de verbor. ſignificat. p. 509.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib. 1. cap. 17. num. 2.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 19. art. 7.* dicit magis communem Farinac. *d. q. 41. n. 5. & 6.*

9 In gloſ. *Perſona.* ibi, *niſi depoſitio facta ſit*, &c. Notatur ad hoc, quòd Eccleſia ex depoſito apud ſe facto cum conſenſu Epiſcopi, & Capituli, vel recipiente theſaurario, vel aliis ad recipienda depoſita deſignatis, cæteriſque ſolemnitatibus à iure requiſitis interuenientibus efficaciter obligatur, licet deponens non probet depoſitum verſum fuiſſe in vtilitatem ipſius Eccleſiæ, ſequuntur vltra Zabarell. Imol. & alios *hic*, Molin. *d. diſp. 525. num. 4. verſ. de depoſito*, Sum. Angelica *verbo depoſitum, §. 4.* Cardoſ. *d. verbo depoſitum, num. 9.* communis ex Decio *conſ. 36. num. 6.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 14. num. 35.* in hoc enim caſu minime loquitur text. *in præſenti*, ſed ſolùm de depoſito facto penes perſonam particularem, & abſque ſolemnitatibus à iure requiſitis. Quamuis contrarium, nempe Eccleſiam non obligari ex depoſito facto prædicto modo, niſi etiam probetur verſio, tenuerint *gloſ. 2. in cap. vlt. ne Prælati vices ſuas*, Innoc. & Abb. *in præſenti n. 10.* Henric. *n. 2.* Ioan. Andr. *nu. 9.* Hoſtienſ. *num. 3.* Paul. *in authent. hoc ius porrectum, num. 5. C. de ſacroſ. Eccleſ.* & Rebuff. *in compendio alienat. n. 39.*

SVMMARIVM.

1 *Depoſitarius ad quod teneatur, & quando repetatur depoſitum, oſtenditur.*
2 *Depoſitarius dicens ſe perdidiſſe res depoſitas præſumitur in dolo ſi appareant illius res incolumes.*
3 *Depoſitum qui ſuſcipit tenetur cuſtodire, & ſeruare ea fide, cura, & diligentia, qua ſolet proprias res cuſtodire.*
4 *Bona fides quæ in præſenti dicatur.*
5 *Compenſatio, & reconuentio ceſſat in depoſito vero, non autem in confeſſato, vt n. 6.*
7 *Compenſatione partis petitio requiritur.*

Cap. Bona fides. II. & vlt.

Gregor. IX.

1 Depoſitarius ſi pendat depoſitum, & non res ſuas, non præſumitur habere bonam fidem, & condemnabitur, quia præſumitur dolus. Item qui ſe obtulit, vel accepit aliquid pro cuſtodia, tenetur de culpa, & etiam de caſu fortuito, ſi pactum, vel culpa, vel mora interuenit depoſitarij. Item depoſitum poteſt repeti ad libitum, nec admittitur compenſatio, vel deductio, ſicut in aliis contractibus, quamuis cauſa compenſationis ſit liquida. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Barbat. Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Guid. Papæ, Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3 iuris Pontif. pag. 173.* Alagona *in compendio iuris anon. pag. 429.* remiſſiuè Xunen. *in concord. p. 1 & 1.*

2 *Si rebus tuis ſaluis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd depoſitarius dicens ſe perdidiſſe res poſitas, præſumitur in dolo, ſi appareant illius res incolumes, vt per Maſcard. *de probat. concluſ. 508. à princip.* Farin. *in praxi crimin. p. 6. q. 169. n. 17.* Is enim, qui depoſitũ ſuſ- 3 cipit, cuſtodire, & ſeruare debet ea fide, cura, & diligentia, qua ſolet proprias res cuſtodire, Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 7. c. 6.*

Bona fides.] Non accipitur hic in ea ſignificatione, 4 ſecundùm quam bona fides eſt contraria malæ fidei, vel dolo, ſed debet accipi, vel pro conſcientia, & bona æquitate, vel pro æquitate, & iuſtitia diſtincta à rigore, & ſtricta verborum ſignificatione; ita D. Barbol. *in prælud. l. ſi mora, à n. 27 ff. ſoluto matrim.*

Contra quod cõpenſationi, &c.] Notatur ad hoc, quòd 5 compenſatio ceſſat in depoſito, vt per Ordin. Regiam Luſit. *lib. 4. tit. 78. §.* vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l. 5. tit. 3. p. 5. & l. 17. tit. 14. p. 5.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 1054. illat. 1.* D. Barbol. *in l. diuortio, §. ob donationes n. 13. & 14 ff. ſoluto matrim.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 526. verſ. in depoſito.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & amb. g. conuent. lib. 10. tit. 10. a n. 4.* Caſtil. *lib. 3. quotid. c. 16. n. 11.* Chald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 14. n. 3.* Rebell. *de oblig. iuſtitia, p. 1. lib. 2. q. 18. n. 3.* Azor. *d. p. 3. lib. 7. de depoſito c. 8. q. 3.* Sic etiam in depoſito ceſſat reconuentio, Carpan. *ſuper ſtatuta Mediolanen. p. 1. c. 44. n. 114.* Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu 1. n. 770.*

Intellige in depoſito verò, non autem in confeſſa- 6 to, quia priuilegia veri, & actualis depoſiti in confeſſato locum non habent, vt per Gregor. *l. 5. verbo compenſation tit. 3. par. 5.* Tiraquell. *de retract. tit. 2 §. 4. gl. 6. à num. 8. cum ſeqq.* Kirchou. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 24. num. 18. in med. pag. 609.* Maſcard. *de probat. concluſ. 509. num. 7.* D. Barboſ. *in dicto §. ob donationes, num. 14.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitan. lib. 3. c. 22. num. 35.*

Ex qua poſtulato, &c.] Ergo in cõpenſatione partis 7 petitio requiritur, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur n. 15.* Surd. *deciſ. 117. n. 4. cum ſeqq.* Intellige niſi agatur de euitanda pœna, quia tunc ipſo iure fit cõpenſatio, vt per Gam. *Luſit. deciſ. 91. n. 2.* Valaſc. *conſ. 71. n. 14.* Surd. *d. deciſ. 117. n. 2. & de aliment. tit. 1. q. 42. n. 86.*

De Emptione, & venditione.

Tit. XVII.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Goid Papæ, Barbat. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iur. Canon. fol. 95. verſo*, Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnard. *in epitome Decretal. fol. 110. verſo.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. pag. 412.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagena *in expoſit. titulorum iuris Canonici*, Zypæ *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag. 208.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. agunt Ordin. Regia Luſit. *lib. 4. tit. 1. cum ſeq.* vbi parens meus apud Caſtellanos *tit. 5 part. 5.* vbi Gregor. Lopez, *& tit. 10 lib. 3. for. leg. & tit. 7. lib. 5. Ordinam.* vbi Perez *& tit. 11. lib. 5. noua recopil.* vbi Azeued. & Matienſo, item de hoc tit. peculiares edidere tractatus Fabianus de Monte, & Franciſc. Zoanettus, pleniſſime, & eleganter

Conluſ

Conſiliranus noſtet Chald. Pereira in typum emptionis & vendit. incidenter etiam de illo tractarunt Couarr. lib. 2. var ar. c. 3. & lib. 3. c. 14. Cancer. part. 1. variar. c. 15. Medices de diffinit. part. 2. c. 48. Anton. Gom. tom. 2. variar. c. 2. Iacob. de Carol. tom. 2. praxis iuridica colore 10. num. 31. Albernoz de arte contractus tit. 9. Mozz. de contractib. tit. de empt. & vend. Douel. comment. iuris ciuilis c. 17. Ioſeph. Ludouic. tom. 3. commun. opin. tit. de empt. & vendit. Soar. de Pace in pract. tom. 3. c. 6. §. 1. Redin. in promptuario recept. ſentent. tom. 1. tit. 112. Cardin. Mantic. de tacitis, & amb. g. conuent. lib. 4. de empt. Benedict. Ægid. in repet. l. hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, verbo empt. & vendit. Ex Theologis vltra Summiſtas verbo emptio, tum alios in 4. diſt. 15. tum D. Thom. cum ſuis interpret. 2. 2. quaſt. 77. & cum eis Greg de Valent. diſp. 5. quaſt. 10. Sot. de iuſtit. lib. 6. quaſt. 2. 3. & 4 Molin. de iuſtit. tract. 2. a diſp. 336. vſque ad 380. Leſſ. eod. tract. lib. 2. c. 21. Rebell. de obligat. iuſtitia, part. 1. lib. 9. Azor. inſtit. moral. part. 3. lib. 8. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 25. tract. 3. nu. 247. cum ſeqq. Ioan. de Salas de contract. tit. de empt. & vendit. Paul. Layman in Theolog. morali lib. 3. tract. 4. c. 17. cum ſeqq.

SVMMARIVM.

1 *Tranſeuntibus non debet carius vendi quàm in mercato vendere:ur.*
2 *Hoſpitalitas qua ſit, & qui ad eã teneantur, remiſſiuè.*
3 *Eleemoſyna virtus, & effectus qualis, remiſſiuè.*
4 *Diuites tempore penuria cogi poſſunt ab Eccleſiis ad erogandam pauperibus eleemoſynam.*
5 *Clerici beneficiati ad eleemoſynas arctius tenentur, quàm laici.*
6 *Victualia in hoſpitiis taxari cõuenit, ne in eis carius forenſibus vendantur, quàm in mercato vendi ſolent.*
7 *Pretium iuſtum rei cenſetur illud pro quo vendi poteſt in foro.*
8 *Epiſcopus cogere poteſt laicos vt eodem pretio merces, & res victui neceſſarias peregrinis, & hoſpitibus vendant, quo publicè ab incolis vendi ſolent.*
9 *Venalem rem qui expoſuit cõpellitur ad eã vendendã.*

Cap. Placuit. I. *Ex Concil. apud Valentiam.*

1 NOn debent res cariori pretio vendi, quàm in mercato venderentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Henric. Barbat. Guid. Papæ, Panor. Cened. collect. 118. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 175. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 430. remiſſiuè Caſal. in annot. & Ximen in cõcor. p. 1. & 2. deſumitur à Burchard lib. 2. Decretor. cap. 268. Iuo p. 6. c. 250. Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 15. c. 2.

2 *Vt & ipſi hoſpitales ſint.*] De hoſpitalitate, & qui teneantur, vel cogi poſſint ad eam, tractant Coſm. in pragm. ſanct. in proœm. §. nam Eccleſiarum. in gloſ. hoſpitalitas, §. 39. Renat. Chop. de ſacra politia, lib. 3. tit. 5. à princip. Fuſc. de viſitat. lib. 2. c. 13. vbi multà de hoſpitalitate congerit, Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha in comment. ad ſumm. diſt. 41. n. 1. p. 325. Caſſan. in catalogo gloria mundi. p. 11. conſid. 46. Menoch. de arbitr. caſu 182. n. 43. Lar. in l. ſi quis à liberis, §. etſi impubes, n. 37. ff. de liberis agnoſcend. Spin in ſpeculo teſtamen. gloſ. 6. princip. n. 8. Auendan. de exequendis mandat. lib. 2. cap. 8. plures, quos refert Cened. ad Decretal.

collect. 118. Azeued. l. 7. nu. 1. & 5. tit. 3. lib. noua recopil.

De eleemoſyna, eiúſque obligatione, virtute, & effectibus, vide Nauarr. in cap. quieſcamus 22. diſt. Spin. d. gloſ. 6. à princip. Henriq. in ſumm. lib. 2. de Baptiſmo c. 25. Tolet. in ſumm. lib. 8. c. 27. Surd. de aliment. tit. 4. qu. 18 plures per Cened. ad Decretal collect. 27. quibus adde Fr. Ludouicum Bejam reſponſ. caſuum cõſcientia p. 2. caſu 25. Petr. de Ledeſma in ſumma p. 2. tract. 4. c. 3. Azo. inſtit. moral. p. 2. lib. 12. c. 7. Ioan. Pineda in Iob tom. 2. lib. 30 c. 25. pag. 490. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 4. n. 237. cum ſeqq. latè Camill. Botrell. in ſumma omnium deciſ. tit. 18. Et quòd conſanguineis potius ſit danda eleemoſyna quam extraneis, cùm teneatur plus diligere conſanguineos, eiſque potius ſubuenire quàm extraneis, docent S. Thom. 2. 2. q. 32. a. 9. Syluest. verbo eleemoſyna n. 4. Afflict. deciſ. 290. n. 10. Menoch. conſ. 321. n. . Roias de ſucceſſ. c. 12. n. 5. Fuſc. de viſit. lib. 1. c. 30. n. 8. & 10. Card. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 3. n. 42. Cened. pract. & canon. q. lib. 1. q. 17. n. 1. 3

4 Illud in præſentiarum aduertendum eſt, tempore penuriæ cogi poſſe diuites ab Eccleſia ad erogandam pauperibus eleemoſynam, quod intellige cum Nauar. in man. c. 23. num. 73. Syluest. in ſumma verbo eleemoſyna quæſt. 6. Couarr. lib. 3. variar. c. 14. num. 5. in princip. Tiraquell. de nobilitate. c. 29. num. 46. & de priuileg ſcnol. priuileg 90. num. 10. Sarmient. de redditib. eccleſiaſt. part. 3. c. 4. num. 2 Mortl. in imperio iuris, ſub tit. de legib. quæſt. 13 num. 8. Leſſ. de iuſtitia lib. 2. cap. 12. dub. 12. num. 75. Anton. Monach. Bononien. deciſ. 69. num. 9. per tex. in cap. 2. diſt. 42. tenet quòd tempore ſterilitatis poteſt pauper implorare officium iudicis ad compellendum diuitem, vt faciat ſibi eleemoſynam. Benincaſ. in tract. de paupertate quaſt. 7. princip. in 5. ſpec. iudic. num. 17. Lar. in l. ſi quis à liberis, §. etſi impubes num. 36. & ſeq. Tiraq. de pœnis temper. cauſa 44. num. 10. Mexi in tract. taſſa panis, concluſ. 1. n. 5. Surd. de aliment. tit. 3. quaſt. 3. num. 27. Azor. d. lib. 12. cap. 13. quæſt 2. Henriq. in ſumm. lib. 13. c. 17. §. 5. in fine. Semper verò clerici beneficiati ad eleemoſynas arctius tenentur quàm laici, Azor. d. lib. 12. c. 11. q. 1 Franc. Mar. deciſ. 540. num. 51. part. 1. Camil. Bortel. in ſum. deciſ. tit. 11. n. 53. 5

6 *Et non carius vendant tranſeuntibus.* Conuenit ergo in hoſpitiis, vt victualia taxentur ne in eis carius forenſibus vendantur, quam in mercato vendi ſolent, Mexi. in tract. taſſa panis concl. 4. n. 14. & 21. Azeued. ad Curiam Piſanam lib. 1. c. 18. n. 27. Rebuff. tom. 2. ad leges Galliæ tit. de hoſpitibus, n. 14. Peccat enim vendẽs rem plus iuſto, Nauar. in cap. nouit, notab. 6. n. 57. verſ. ſecto, ſupr. de iudic.

7 *Quàm in mercato vendere poſſunt.*] Ergo iuſtum rei pretium cenſetur illud pro quo vendi poteſt in foro, vt per Iaſ. in l. qui Romæ §. coharedes num. 25. ff. de verborum obligat. & in l. etſi aquo num. 4. cum ſeqq. ff. de legatis 1. Io. Nider. de contractibus mercat. c. 2. à n. 2. Corſet. ſing. 291. venditũ l 1. Afflict. deciſ. 316. n. 7. Couar. lib. 2. var. cap. 3. num. 4. in princip. Pinel in l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 3. cap. vlt. num. 17. Tiraq de retractu lign. §. 1. gloſ. 18. num. 3. Strach. de mercat part 1. num. 91. ad fin. Mexi. in tract. taſſe panis, concluſ. 4. num. 26. Menoch conſ. 137. num. 4. Gemin. de vſuris commento 1. §. 8. num. 167. Perez l. 1. gloſ. fin. tit. 9. lib. 1. Ordin. & l. 6. gl. 1. tit. 1. lib. 2. & l. 2. tit. 23. lib. 1. pag. 429. Maſcard. de probat. concluſ. 656. nu. 70. & concluſ. 1396. num. 35. vbi dicit quòd iuſtum rei pretium eſt quod in foro inuenitur.

Ad presbyterum tranſeuntes, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus (intelligendo verbum, *Presbyterum*

de quo *in hoc tex.* id eſt, Epiſcopum cum *gloſ. 2. in praſenti,*) cogere poteſt laicos, vt eodem pretio merces, & res victui neceſſaria peregrinis, & hoſpitibus vendant, quo publicè incolis vendi ſolent, vt per Abb. *hic num. 5. & 6.* Roman. *ſing. 526.* Tiraquel *de priuileg. pia cauſa priuileg. 149.* Strah. *de mercat. p. 1. n. 20.* Rip. *de peſte tit. de remedijs præſeruatiuis à n. 195.* Couarr. *d. c. 14. n. 5. verſ. huius tandem*, Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericorum reali, § 5. n. 63.* & alios plures, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg.*

9 *Vi illius iuſſu*, &c.] Notatur ad hoc quòd ille, qui expoſuit rem venalem, compellitur ad eandem vendendam, vt per Capell. Tholoſ. *deciſ. 446.* Afflict. *in præludi. conſtit. quæſt. 3. à num. 8.* Couarr. *d. cap. 14. num. 1.* Mexi. *in tractat. taſſa panis, concluſ. 1. num. 3. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Menſuras, & pondera fraudans, triginta diebus in pane, & aqua pœnitere debet.*
3 *Clericus vendens falſa menſura punitur à iudice Eccleſiaſtico.*
4 *Pondus dicitur falſum quod nunquam tranſiuit per manus affinatorum.*
5 *Canones pœnitentiales crebri erant antiquitus.*

Cap. Vt menſuræ. II.

Ex Concil. Mogunt.

1 QVi fraudat menſuras, & pōdera, triginta diebus in pane, & aqua pœnitere debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Guid. Papæ, Barbat. Cened. *collect. 6.* Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 153.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 430.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur à Buchard. *lib. 19. Decret. c. 148. & 158.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 8. cap. 3.*

2 De his, qui falſis ponderibus, & menſuris vtuntur, ac de eorum pœnis, agunt Doctores per me citati *infrà ad rub. de crimine falſi n. 11.*

3 *Si quis.*] Hinc Clericum vendentem falſa menſura puniri à iudice ſeculari reſoluunt Caſſan *in conſuet. Burgundiæ rubr. 1. § 5. gl. S'il n'a grace, n. 90.* Mex. *d. concluſ. à n. 29.* Cened. *ad Decretal. collect. 9. num. 1. in fine.* Contrarium verò rectius tuentur Aug. Vigiani *tract. de immun. Eccl. diſp. 2. concl. 5.* Vaſq. *in p. 2. tom. 2. diſp. 166. c. 4. n. 29. & 30.* Salas *de legib. diſp. 14. ſect. 9. n. 106.* & me citato *in hoc loco* Diana *reſol. moral. p. 1. tract. 2. reſol. 76.* & ſic talem condignis pœnis ad arbitrium Eccleſiaſtici iudicis puniendum eſſe, tenet Marta *de iuriſd. p. 4. cap. 2. n. 16. & 17.*

4 *Iuſta fiunt.*] Id eſt, legali, vel ſecundùm legem, conſuetudinem, aut conuentionem partium, iuxta *l. Imperatores 71. ff. de contrah. empt.* Fabian. *de empt. q. 3. n. 12.* qua ratione non eſt menſura iuſta, quæ olim fuit legalis, ſed hodie non ſeruatur, *C. emeat. 2. ibi, monetam currentem, de decimis, c. vlt. in fine, de maledicis,* reſoluit Tiraquel. *de retract. lign. § 1. gloſſ. 10. n. 14.* Cened. *d. collect. 9. n. 3.* Et illud pondus dicitur falſum, quod nunquam tranſiuit per manus affinatorum, Maſcard. *de probat. concl. 1044. n. 5.* Bobadil. *in ſua politica lib. 3. c. 4. n. 105.*

5 *In pane, & aqua pœniteat.*] Antiquitus erant crebri Canones pœnitentiales, quibus ſacerdotes erant alligati ad iniungendas pœnitentias ſacramentales pro quocumque crimine. Vide Nauarr. *in cap. conſideret §. ponat ſe, num. vlt. & in c. falſas nu. 17. de pœnit. diſt. 5. & de indulgent. ſuper declaratione Bullæ Gregor. XIII. num. 23.* Rebuff. *in repet. cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. § iniunctam pœnitentiam, pag. 566.* Emman. Roderic. *in explicat. Bullæ Cruciatæ, §. 7. n. 8.* plures Doctores refert Cened. *d. collect. 9. num. 4. cum ſeqq.* Hodie verò huiuſmodi Canones pœnitentiales non ſunt in vſu, ſed omnes pœnitentiæ impoſitæ pro peccatis ab ipſis ſacris Canonibus, ſunt arbitrariæ Confeſſoribus, ex *cap. quæſitum, & cap. Deus, qui, de pænitent. & remiſſ.* Rebuff. *d. §. iniunctam pœnitentiam, verſ. hodie verò.* Viuald. *in candelabro aureo tit. de ſatisfact. num. 18.* Menoch. *de arbitr. caſu 317. num. 4. & 5. & caſu 391. num. 2.* Cened. *d. collect. 9. num. 5. & 6.*

SVMMARIVM.

1 *Emptori, venditori læſo vltra dimidiam iuſti pretij ſubuenitur, vel reſciſſione contractus, vel ſupplemento iuſti pretij, & n. 2.*
3 *Deceptio intra dimidiam iuſti pretij tanquam minus malum impune permittitur, non tamen tanquam licita approbatur.*
4 *Referuntur Doctores agentes de intellectu l. in caſu la 2. § pen. ff. de minoribus,*
5 *Deceptio minus dimidia reſpectu venditoris dicitur interuenire quando res, quæ valet 100. diſtracta fuit minus quinquaginta.*
6 *Nummi vnius à dimidio, vel exceſſus, vel defectus ſat eſt, vt in deceptio ne interueniat.*
7 *Remedium huius c. & l. 2. C. de reſcind. vendit. non poteſt directè intentari contra tertium, niſi ipſe fuerit ſciens, vel emerit cum eadem deceptione, vel poſſideat ex cauſa lucratiua, etiamſi non ſit ſciens.*
8 *Contractus omnes bonæ fidei reſcinduntur ad læſionem vltra dimidiam iuſti pretij.*
9 *Tranſactio ob læſionem vltra dimidiam iuſti pretij reſcindi poteſt, vel in ea agi ad ſupplementum iuſti pretij.*
10 *Feudum ob læſionem vltra dimidium reſcindi poteſt.*
11 *Datio in ſolutum voluntaria, & extraiudicialis ob læſionem vltra dimidiam reſcindi poteſt.*
12 *Litis dubij euentus venditio ob læſionem vltra dimidiam reſcindi poteſt.*
13 *Diuiſio bonorum ob læſionem vltra dimidium reſcindi poteſt, niſi fuerit approbata iudicis ſententia.*
14 *Mulieri læſa in æſtimatione dotis ſuccurritur etiamſi læſio ſit intra dimidiam.*
15 *Locatio ob læſionem vltra dimidiam reſcindi poteſt.*
16 *Permutatio ob læſionem vltra dimidiā reſcindi poteſt.*
17 *Emphyteuſis conceſſio ob læſionem vltra dimidiam quando reſcindi poſſit, remiſſiuè.*
18 *Penſio imponenda in emphyteuſi, vt dicatur immodica reſpectus non eſt habendus ad fructus ex fūdo prouenientes, ſed ad penſiones in illa regione imponi ſolitas.*
19 *Emphyteuſis non dicitur, ſed potiùs locatio quando magna conſtituitur penſio.*
20 *Penſionis remiſſio fit in emphyteuſi, in qua fuit impoſita fructibus reſpondens.*
21 *Venditio facta cum pacto de retro ob læſionem vltra dimidiam reſcindi non poteſt.*
22 *Teſtator quando rem pro certo pretio vendi iuſſit, non poteſt ob læſionem vltra dimidiā venditio reſcindi.*
23 *Iurans nō conerauenire contractui non poteſt illū reſcindere ob læſionem vltra dimidiam, niſi enormiſſima*

læſione

læſione deceptus proponatur.

24 *Permutatio beneficiorum ob læſionem vltra dimidiam reſcindi non poteſt.*

25 *Redditus annui ob læſionẽ vltra dimidiam, tã ex parte emptoris, quàm venditoris reſcindi non poſſunt.*

26 *Artifices, & officiales non poſſunt remedio huius text. gaudere.*

27 *Venditio facta ſub haſta quando ob læſionem vltra dimidiam reſcindi non poſſit, oſtenditur.*

28 *Contractus lucratiui ob læſionem vltra dimidiam reſcindi non poſſunt.*

29 *Actio non datur læſo vltra dimidiam perempta re.*

30 *Contractus reciproci, ſeu reſpectiui ob læſionem vltra dimidiam reſcindi non poſſunt.*

31 *Calculus rationum vt repetatur non requiritur læſio in dimidia, ſed ſufficit læſio non minima niſi ſuper læſione iudicatum, aut tranſactum ſit.*

32 *Emptoris in arbitrio eſt agere vt reſtituatur res, vel iuſtum pretium ſuppleatur.*

33 *Remedio huius text. an poſſit renunciari, remiſſiuè.*

34 *Pretium iuſtum ex quibus cognoſcatur, & attendatur, oſtenditur.*

35 *Remediũ læſionis vltra dimidiam tollitur de iure ſpatio 30. annorum, 15. apud Luſitanos, 16. apud Gallos, & 4. apud Caſtellanos, & 3. apud Valentianos, niſi deceptio ſit enormiſſima, vt n. 36.*

37 *Læſio enormiſſima quæ dicatur, remiſſiuè.*

38 *Pretium regulatur de tempore contractus.*

39 *Dolus præſumitur ex enormi læſione.*

Cap. Cum dilecti. III.

Alexand. III.

1 VEnditor rei ſi eſt deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, poteſt agere, vel ad ſupplementum iuſti pretij, vel ad reſtitutionem rei, ſed eſt in arbitrio emptoris, vel reſcindere contractum, vel ſupplere pretium, quæ electio venditori non competit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag.* 177. Alagona *in cõpendio iuris Canon. pag.* 430. *& vol. 4. repet. in iure Canonico ad 3. Decretal. librum.* Anton. Burgos, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in conc. rd. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 4.*

2 Collige ex text. emptori, aut venditori læſo vltra dimidiam iuſti pretij ſubueniri, vel reſciſſione contractus, vel ſupplemento iuſti pretij, ad quod plures Doctores refert Cened. *ad Decretal. collect.* 158. *num.* 1. quibus addo Iacob. de Carol *tom.* 1. *Praxis iuridica colore* 11. *n.* 4. Mench. *frequent. c.* 61. Menoch. *conſ.* 343. *n.* 16. Cacheran. *Pedem. deciſ.* 41. Anton. Theſaur. *deciſ.* 146. Gama *Luſitania deciſ.* 204. 205. 212. 256. 259. Cald. etiam *Luſitania deciſ.* 34. *num.* 1. *part.* 1. Sarmi. *lib.* 1. *ſelect. c.* 11. *à num.* 4. *& lib.* 7. *c.* 12. Gemin. *de vſuris commento* 3. *§* 3. *num.* 11. *cum ſeqq.* Ioſeph. Ludouic. *tom.* 3. *commun. opin. tit. de empt concl.* 2. & Anton. Gabr. *eod. tit. concluſ.* 1. Mozz. *de contractibus tit. de empt. cap. quibus caſibus annulletur emptio, num.* 6. *cum ſeqq.* Brunnr. à Sole *in locis communibus verbo clauſula* 14. *& verbo Fundus* 4. *& verbo Læſio* 4. *&* 6 Parlad. *lib.* 1. *re. ũ quotidian. c.* 16. Felician. *de cenſibus lib.* 2. *c.* 1. *num.* 6. *cum ſequentibus.* Gutier. *practic. lib.* 2. *quæſt.* 134. Morla *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 9. *de contrahenda empt. quæſt.* 19. *cum ſeqq.* Ceuall. *communium contra communes quæſ.* 871. *& ſeq.* Aldouin. *conſil.* 70. *num.* 12. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſion. par.* 1. *collect.* 81. Gaſp. Roder *de annuis redditib. lib.* 1. *q.* 11. Valaſc. *conſil.* 18. *& conſ.* 43. *&* 44. *& conſ.* 70. *à num.* 4. Caſtill. *lib.* 2. *quotidian. c.* 8. Cardoſo *in praxi iudicum verbo emptio num.* 58. Rot *in Romana executionis, ſeu ſocietatis* 13. *Martij* 1417. coram bonæ mem. Buratto inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.* 232. Ex doctis Patribus Societatis Iesv Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 349. Rebello *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 9. *q.* 3. *ſect.* 2. Ioan. de Salas *de contractibus tract.* 1. *de emptione dub.* 27.

Minus dimidia.] Ergo deceptio intra dimidiam 3 iuſti pretij partem tanquam minus malum impunè permiſſa eſt, ne maius malum, id eſt, Reip. perturbatio, per lites innumeras ſequatur, non tamen tanquam licita approbatur, cùm lædens peccet mortaliter contra iuſtitiam, & ad reſtitutionem teneatur, de quo vide Thom. Boninſig. *de iuſtis negot. tract. de contract. ad tempus, cap.* 5. Molin *d. tract.* 1. 2. *diſp.* 350. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 25. *cap.* 24. *à num.* 19. Felician. *de cenſibus, lib.* 2. *c.* 1. *num.* 11. plures, quos refert Cened. *d. collect.* 158. *num.* 6. quibus adde Moden. *de iuriſdict. part.* 3. *c.* 8. *num.* 27. *cum ſeqq. & in votis nomiſſ. deciſ. voto* 89. *num.* 15. Rebello *d. quæſt.* 3. *num.* .. *verſ. ad leges,* Salas *d. tract. de empt. dub.* 26. *num.* 6. Menoch. *conſil.* 109. *num.* 30. *&* 37. Cardin. Mantic. *de tacitis, & amb. conuent. lib.* 4. *tit.* 20. *n.* 62. Caſtil. *d. c.* 8. *n.* 16. De intellectu verò *l. in cauſa la* 4 2. *§. pen. ff. de minoribus,* dum probat licere contrahentibus ſe decipere, prout eam refert gloſſ. *verbo humanum in d. l.* 2. agunt Duen. *reg* 148. Alphan. *collect.* 15. Pinell. *in d. l.* 2. *part.* 1. *c.* 1. *à num.* 32. Couuar. *lib.* 2. *variar. c.* 3. *à num.* 2. Cabed *diuerſorum iuris argum. lib.* 4. *c.* 9. *num.* 10. Nauarr. *in cap. qualitas num.* 41. *de pœnitent. diſt.* 5. *& in cap. nouit, de iudic. notab.* 6. *n.* 49. Matienſ. *l.* 1. *gloſ.* 1. *à num.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *noua recopil.* Felician. *d. num.* 11. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimon. part.* 4. *num.* 26. *ad finem.* Ceuall. *communium contra commun. quæſt.* 511. *à num.* 5. Gomeſ *de poteſtate in ſe ipſum lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 7. Gaſpard. Roderic. *de annuis redditibus lib.* 1. *quæſt.* 11. *num.* 6 Caſtil. *controuerſ. lib.* 2. *c.* 8. *num.* 13. *cum ſeqq.* Cardinal Mantic. *d. tit.* 20. *n.* 53. *cum ſeqq.* Soar. *de legibus lib.* 2. *c.* 20. *num.* 4. *&* 5. Rebell. *d. lib.* 9. *quæſt.* 3. *ſect.* 1. Cened. *practic. & canon. quæſt. lib.* 1. *q.* 7. *n.* 7.

Deceptio igitur minus dimidia reſpectu vendito- 5 ris dicitur interuenire quando res, quæ valet centum, diſtracta fuit minus quinquaginta. Mozz. *de contractibus, tract de empt. tit. quibus caſibus annulletur emptio num.* 10 Matienſ. *l.* 1. *gloſſ.* .. *à num.* 43. *tit.* 11. *lib.* 6. *noua recopil.* Gaſpar. Roderic. *d. lib.* 1. *quæſt.* 1. *à num.* 18. Vincent. de Franch. *deciſ.* 243. Ceuall. *communium contra communes, quæſt.* 516. *num.* 9. Morl. *in emporio iuris part.* 2. *tit.* 9. *quæſt.* 18. Et ſat eſt quod vnius nummi au- 6 rei à dimidio vel exceſſus, vel defectus in deceptione interueniat, vt per Tiraquel. *de iudicio in rebus exig. notab.* 50. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ tit. de reſciſ. contract. art. vnic. gloſ.* 14. *num.* 14. Franciſ. Viui. *lib.* 2. *communium opinion.* 312. Matienſ. *l.* 1 *gloſſ.* 2. *num.* 45. *ad fin. tit.* 11. *lib.* 15. *noua recop.* Rebello *d. part.* 2. *lib.* 9 *quæſ.* 3. *ſect.* 2. *num.* 7. nouiſſimè Mendez à Caſtro *in praxi Luſitan. lib.* 4. *c.* 8. *num.* 61. Sic & eodem modo in emptore qui aduerſus venditionis contractum ſe læſum vltra dimidiam iuſti pretij dixerit, oportet pretium conuentum plus duplo ſuperualere rei emtæ, vide Pinel. *in d. l.* 1. *part.* 1. *c.* 2. *num.* 4. Greg. *l.* 16. *verbo eſta feria tit.* 11. *part.* 4. Vincent. de Franch. *deciſ.* 243. Couar. *lib.* 2. *variar. cap.* 3. *num.* 8 *poſt princ p.* Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 133. *num.* 1.

Illud in præſentiarum aduertere oportet, remedium 7 *d. l.* 2. *C. de reſcind. vendit.* cùm ſit perſonale, non poſſe directè intentari contra tertium, niſi ipſe fuerit ſciens,

vel emerit eum eadem deceptione, vel poſſideat ex cauſa lucratiua, etiamſi non ſit ſciens, ex text. in l. qui autem, §. ſimili quoque modo, ff. quæ in fraudem cred. & tunc tempe r debet præcedere executio in bonis prin cipalis emptoris, & conſuetudine iam introductum eſt vno, eodem libello contra vtrumque agere, & ambo condemnantur in defectum alterius, de quo tamen vide Couarr. lib. 2. variar. cap. 3. n2. Pinel. in d l. 2. par. 1. cap. 1. num. 30. Gom. tom. 2. cap. 1. n. 22. Marien. l. 1. gloſ. 8. n. 24. tit. 11. lib. 5. noua recop. Mozz. de contract. tit. quibus modis annulletur emptio, num. 14. Flores de mena ad Gam deciſ. 21. Ceuall. commun. contra communes, q. 443. Valdeſ. ad Xuar. alleg. 21. num. 4. lit. E D. Barboſ. in l. diuortio, §. ſi fundum, n. 33. ff. ſolut. mat. Molin. d. tract. 1. diſp. 349. verſ. ſi res in fra, Morel. in emporio iuris, part. 1. tit. 9. in prælud. num. 102. Rebell. d. lib. 9. q. 3. ſe .. num. 9. verſ. ſed. quod.

8 Amplia primò principalem concluſionem procedere in omnibus contractibus bonæ fidei, de quo an verum ſit conſule Padil. in d. l. 2. num. 18. Pinel. par. 1. c. 3. n. 1. Anton. Gabr. commun. tom. 3. tit. de empt. concl. 1. num. 19. Ceuall. d. q. 539. n. 24. Hortenſ. Caualcan. de bra bio Regio, part. 6. n. 255. verſ. tertio. Gutier. practic. lib. 1. quæſt. 158. Buratt. d. deciſ. 231. num..

9 Amplia ſecundò procedere in tranſactione, quod apud Luſitanos ſtabilitum eſt per Ordin. Regiã lib. 4. tit. 13. §. 6. ſed quia io hoc mire variant Doctores, vt rectè dixerit Cagnol. in d. l. 1. vix diſgnoſci poſſe quæ ſit receptior opinio, ideo vide gloſ. in cap. cum cauſa, hoc. tit. Puteum Romana deciſ. 230. ſub num. 5. part. 2. in antiq. Nicol. Reuſner deciſ. 6. num. 11. lib. 2. Vincent. de Franch. Neapol. deciſ. 39 Viuium. deciſ. 429 n. 4. Gam. Luſitania deciſ. 0. Pinel. d l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 1. cap. 4. num. 12. Tiber. Decian. reſp. 56. num. 66. Muſcul. in tract. de ſucceſſ. comment. claſſ. 1. membr. 3. à n. 152. Menoch. conſil. 19, num. 21. & conſil. 401. à n. 157. Mozz. d. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, à num. 21. Garc. de expenſis cap. 18. num 26. & 38. verſ. vnde, & de nobilit. gloſ. 6. §. 1. num. 3. & 6. Chald. Pereira in cap. ſi curatorem, verbo læſis, num. 133. Auend. de exequendis mandatis part. 1. cap. 1. num. 19. Gutier. practic. lib. 2. quæſt. 141. & de iuramen. confirmat. part. 3. cap. 1. num. 24. Fachin. lib. 1. controuerſ. cap. 26. Azeued. ad l. 4. num 133. cum. ſeqq. tit. 21. lib. 4. noua recop. Montan. de tutelis, & curis, cap. 35. num. 401. Ceuall. communium contra communes, quæſt. 71. Morl. d. tit. 9. quæſt. 19. n 10. Valaſc. conſ. 18 n. 8. Bernad. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2 concl. 70. Cad. Mantic. de tacitis, & amb g. conuent. lib. 26. tit. 8. num. 23. Rebello d. part. 2. lib 9. quæſt. 4. ſect. 1. num. 13. verſ. adnotandum, & lib. 16. quæſt. 1. num. 13.

10 Amplia tertiò in feudo, quia tamen hoc certum ita indiſtinctè non eſt, igitur pro reſolutione conſule Pinel. ad l. 2. C. de reſcind. vẽdit. part. 1. cap. 1. Speculin practic. tit. de empt. §. nunc vidẽdũ, verſ. ſed nunquid. Anton. Gabr. de empt. concl. 1. num. 74. Marc. Anton. Genuenſ. in practicab. eccleſiaſt. c. 1. p. 59 Iaſ. in l. de quibus, n. 17. & ſep. ff. de legib. Afflict. in cap. 1. num. 85. de feudo dato in vicem legis commiſſ. lib. 1. Hortenſ. Caualcan. de brabio Regio, part. 6. n. 253. verſ. Præterea, ex quorum dictis facile colliges reſolutionem ſecundùm aduerſitatem conceſſionis feudi.

11 Amplia quartò io datione in ſolutum voluntaria, & extraiudiciali, ſecus in neceſſaria, ſeu iudiciali, Cardin. Pute. Rom. deciſ. 302. part. 1. quem refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. f. 3. collect. 381. verſ. infertur tertio Pinel. d. l. 2. par. 1 cap. 4. num. 8. & 9. Suar. tom. 2. communium opinion. lib. 8. it. 27. num. 88. Matienſ. l. 6. gloſ. 1. tit. 11. lib. 5. noua recop. Bernard. Græuæ. d. concluſ. 70. conſid. 1

Amplia quintò in dubio euentu litis, quia poteſt æſtimari, Pinel. in d. l. 1. part. 1. cap. 4. num. 16. vbi etiam de quolibet dubio euentus Tiraquell. in l. ſi vnquam, verbo donatione, num. 131. Vincent. de Francbis Neapol. deciſ. 159. num. 7. Morl. d. tit. 9. quæſt. 19. num. 7. verſ. tertio, Valaſc. conſil. 18. num. 8. Quid ſi quis vendat ius, quod habet in re, vide Menoch. conſil. 178. num. 23. Quid in ſpe vendita, vide Couarr. lib. 2. variar. cap. 3. Tiraquel. de iure mariti, gloſ. 2. num. 38. Pinel. d. cap. 4. num. 19. in med. 12

Amplia ſextò in diuiſione bonorum, de quo Cagnol. in d. l. 2. num. 59. Pinel part. 2. cap. 1. num. 1. Gozadin. conſ. 44. num. 17. Aior. de partit. part. 3. q. 10. n. 25. Ceuall. commun. q. 536. n. 15. Gaſp. Roderic. de annuis redd. lib. 1. q. 11. à num. 33. & in diuiſione hæreditatis facta ſine fraude, Valaſc. de partit. cap. 59. num. 8. cum ſeqq. Bernard. Græuæ. ad practic. 1. Cameræ Imper. lib. 2. concluſ. 116. conſid. 1. num. 21. Limita ſi diuiſio fuit approbata iudicis ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam, iuxta text. in l. cum putarem, ff. famil. erciſc. Menoch. conſil. 162. num. 26. Gutier. de iuram. confirm. part. 3. c. 7. num. 1. Azeued. l. 22. num. 7. tit. 6. lib. 3. noua recop. Sententia autem ferri debet in iudicio contradictorio, nec ſufficit interponi iudicis decretum, Decian. conſil 351. num. 7. Menoch. conſ. 91. n. 55. & conſil. 105. num. 97. & conſil. 115. num. 21. ad hunc ſenſum reducẽda ſunt, quæ Rebuff. ad l. cognoſcere 56. §. diſpungere, verſ. octauo, ff. de verbo ſignif. pag. 288. Marant. de ordine iudic. part. 6. membr. 9. n. 70. An autem in diuiſione, quæ fit per ſortes, ſuccurratur ei, qui læſus fuerit vltra dimidiam, vide Bald. Tiraquell. Iaſ. & alios, quos refert Pinel. d. cap. 1. num. 6. quibus adde Chald. Pereira in l. ſi curatorem l. verbo aduerſary dolo, num. 13. & 15. 13

Amplia ſeptimò in dote, quia mulieri læſæ in æſtimatione dotis ſuccurritur etiamſi læſio ſit intra dimidiam electione marito data, vt vel rem reſtituat, vel ſuppleat iuſtam æſtimationem, vide Pinel. d. l. 2. part. 1. c. 4. num. 33. Gutier. conſ. 22. num. 27. D. Barboſ. in l. ſi æſtimatæ, num. 11. & 22. ff. ſoluto matrim. Ceuall. q. 536. num. 11. & 12. 14

Amplia octauò in locatione, vt per Bellacomb. tom. 1 communium opin. lib. 4. tit. 30. n. 58. Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 1. n. 17. Matienſ. l. 1. gloſſ. 6. tit. 11. lib. 5. nouæ recop Mench. frequent. c. 61. n. 12. Morl. d. tit 9. q. 19. n. 7. Ceuall. quæſt. 536. n. 27. Gutierr. pract. lib. 2. q. 138. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 185. à n. 11. Melchior Phœbos Luſitaniæ deciſ. tom. 1: arreſto 74. Molin. diſp. 487. verſ. ſeptimò, Rebello d. part. 1. lib. 14. q. 3. num. 4. Azor. inſtit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conducto, cap. 11. quæſ. 1. 25

Amplia nonò in permutatione, vt per Maynard. deciſ. 25. lib. 3. quem refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. q. 3. collect. 703. Pinel. d. cap. 3. part. 1. n. 14. cum ſeqq. vbi Donel. n. 20. Matienſ. d. l. 1. gloſſ. 7. Aldouin. conſ. 68. n. 33. Gutierr. d. lib. 2. quæſt. 139. 26

Amplia decimò in emphyteuſi, de quo tamen vide Couarr. lib. 2. var. c. 4. à n. 5. Pinel. d. l. 1. p. 1. c. 3. num. 27. Matienſ. d. l. 1. gloſ. 8. à n. 7. Valaſc. de iure emphyt. q. 11. n. 19. Gam. Luſit. deciſ. 258. Ranchin. part. 4. deciſ. 500. Morl. d. tit. 9. quæſt. 19. n. 7. & num. 9. verſ. vltimo, Molin. diſp. 452. verſ. quod verò attinet. Azor. d. p. 3. lib. 10. de emphyteuſi, cap. 7. quæſ. 8. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo implorare, num. 7. vbi aſſerit in praxi ſe obtinuiſſe conceſſionem emphyteuticam ab Eccleſia factam reſcindi penitus non poſſe ex eo ſolum, quòd in penſione fuit Eccleſia læſa, ſed ad arbitrium boni viri fore reducendam penſionem. 17

Ad hoc vt dicatur immodica penſio, quæ imponitur in emphyteuſi, reſpectus non eſt habendus ad 28

fructus

fructus ex fundo prouenientes,ſed ad penſiones in illa regione imponi ſolitas,ita Cremenſ. d. l. 2. Quaranta in ſumma bullarij verbo Alienatio,pag.13.Flores ad Gam.deciſ.158.faciunt quæ Meooch.conſil. 358. nu.15.Maſcard.de probat.concl.1396.num.34.Et quòd non debeant attendi redditus fundi in emphyteuſim conceſſi,teſoluuot Ruin.conſ.50.num.8.lib.1.Brunor. in tract.de augmento concl.14.num.11.vol.17.tract.Bero. in cap.1.de in integ.reſtitut.nu.48.Maſcard.concl.603. num.35.Chald.Pereira de nominat.emphyt.q. 7.nu. 15.
19 & de empt.cap.2.num.8 Quando autem magna penſio conſtituitur,non dicitur emphyteuſis, ſed potiùs locatio,Socin.in l.Gallus,§.et quid ſi num. 6.ff. de liberis, & poſth.Alciat.in l.2.in princ.num.21.ff. ſi certum pet. Valaſc.de iure emphyt.q.11.ad finem , & q.27. num. 11.
20 col.2.Surd.deciſ.198. num. 1. & ſicut in locatione fit remiſſio penſionis,l.ſi merces,§.vis maior,ff.locati, cap. propter ſterilitatem,de locato,ita etiam in emphyteuſi, in qua fuit impoſita penſio fructibus reſpondens,ſecundùm communem ex Valaſc.q.29.nu.14. & q. 27. num.7.11.& 13.Maſcard.concl.1333.n.10. D.Barboſ. in l.diuortio,§.fin.part.1.num.1. ff. ſo uto matrim. Surd. d.deciſ.198.num.1.& 20 Chald.Pereira de extinct.emphyt.cap.2.num.8.

21 Limita primò in venditione facta cum pacto de tetro,Ioſeph.Ludou. Peruſ.deciſ.97.Rebello.d.q.2. n. 1.in princ.

22 Limita ſecundò , quando teſtatot rem pro certo pretio vendi iuſſit , vt per Vincent. de Franc. deciſ.225.

23 Limita tertiò,quando quis iuraſſet non contrariatia contractui niſi enormiſſima læſione deceptus proponatur,vide Pinel.d.l.2.part.3.cap. 1.num. 5. Bellacomb.tom.2.commun.opin.lib.4.tit.1.num.30.pag.436. vbi Donat.à Fiu.num. 136.pag. 449. Ioſeph. Ludou. tom.2.tit.de empt.concl. 2.ampl.2.Theſaur.Pedem.deciſ. 165.Vincent.de Franchis deciſ.225.& deciſ.243.Moliu.diſp.359.n.17.Spin.in ſpeculo teſtam.gloſſ.40 princ. num.62.Cened.ad Decretal.collect.158.num.3. Morl. d.tit.9.q.10.n.12.& q.fin.num.7.verſ.quarta , Rebello. d.part.2.lib.9.quæſt.3.ſect.2.num.9. Salas de contract. tract.de empt.dub.27.num.26.Caſtill.lib.3.quotid. cap. 2.num.35.

24 Limita quartò in permutatione beneficiorum, in qua læſo vltra dimidiã non ſuccurritur,vt per Pinel. d.l.2.part.2.cap.1.num.16.Maſcard.concl.1170. nu.20. Morl.d.tit.9.q.19.num.4.Flamin de reſignat.lib.1.q.7. num.41.Rebello d.q.3.num 13.ver.adnotandum. Salas d.dub.7.n.12. latè Aloyſ. Ricc. in praxi aurea, reſol. 463.per totam.

25 Limita quintò in annuis redditibus tam ex parte emptoris,quàm ex parte venditoris,vt per Gaſp. Roderic.d.q.11.num.35.

26 Limita ſextò in artificibus,& officialibus, qui etſi vltra dimidiam decipiantur,non poſſunt vti remedio huius text. vt apud Luſitanos conſtitutum eſt per Ordin.Regiam lib.4.tit 11.§. 8.& apud Caſtellanos l.3.tit.21.lib.5.noua recopil.Pinel.d.l.2.part.3. cap fin. num.28.in fine.Perez l.2.tit.23.lib. 2. Ordin. pag. 41. Auend.in exequendis mandatis,part.1.cap.15. num. 3. Gutier practic.lib.2.q.144.Matienſo l.2.gloſſ. 1.tit.11. lib.5.recop.Morla d.tit.9.q.19. nu.8.& latè quæſt. 24. Bobad.in ſua Politica lib.3.cap. 5. num. 43. cum ſeqq. Stephan.Gratian.diſcept.forenſ.cap.185.num. 8. Salas d.dub.27.num.12.

27 Limita ſeptimò in venditionibus factis ſub haſta denunciatis domino de iudicis mandato,vt videat an velit debitum ſoluere,& rem pro pretio retinere , de quo vide Ordin.Regiam Luſitan d.lib.4. tit. 13. §. 7. vbi parens meus,& apud Caſtellanos l.1 tit. 11.lib.5. recop.vbi Matienſ.gloſſ.9.Mench.frequent.c.61. Antõ. Gabri.lib.3.commun. tit.de empt.concl.1.n.107. Gam. Luſit deciſ.198.Pinel.d.l.2.part.2.cap.2.num.18.Morla d.tit.9.q.23.Ceuall.q.536.Molin. diſp. 349. num. 13. Hortenſ.Caualcan.de brachio Regio,part. 6.num. 255. verſ.præterea,Maſtrillo Sicilia deciſ.33. num. 9. Don. Chriſtoph.de Pace in ſcholiis ad leges ſtyli l. 220. n.2. Salas d.tract.de empt.dub.27.num.6. Rebello d.par.2. lib.9.q.3.ſect 2.num.8. vbi ſublimitat data enormiſſima læſione,ſiue executio fieret ad debitum priuatum, ſiue publicum ſoluendum.

Limita octauò in lucratiuis contractibus, Molin. 28
de primog lib.2.cap.3.num 30.Gaſp. Roderic. d.q. 11. numero 30.

Limita nonò peremptа re,quia tunc læſo vltra di- 29
midiam partem actionem non dari tenent Pinel. in d.l.2.part.2.cap.1.n.36.Mozz.d.tit. quibus caſibus annulletur emptio num.26.Gutier.practic.lib.2.q.137.Molin.d.tract.2.diſp.349.verſ. quando caſu fortuito , Rebello d.lib.9.q.3.ſect.2.num.10.

Limita decimò in reciprocis contractibus , ſeu re- 30
ſpectiuis,nec in his,qui non ſunt ordinati commercij cauſa,neque eunt ad mutuam commutationem, vide Matienſo d.l.1.gloſſ.8.num. 3.Gaſp.Roderic. d. q. 11. num.31.

Limita vndecimò in redditione rationum,vbi calculus verſatur,aut vbi aliàs de ſimplici calculi ratione agitur,tunc enim vt calculus repetatur , non requiritur læſio in dimidia,& multo minus vltra dimidiam,ſed ſufficit læſio non minima , aut non contemnenda,niſi ſuper læſione iudicatum , aut transactum ſit,Pinel.d.l.2.p.2.cap.1.num.2. Gaſp. Roderic. d.q.11.num.32.

Quia verò in arbitrio.]Notatur ad hoc quòd in arbi- 31
trio emptoris eſt ſi velit ſupplere iuſtum pretium,aut venditionem reſcindere, vt per Iaſ.in l.2.num.143.C. de iure emphyt,Pinel.in d.l.1.C.de reſcind.vend.part.3. cap.3.Gabr.lib.1. commun.tit.de empt. concl. 1. num.2. & 3.Fachin.lib.2.controuerſ.cap. 20.verſ. tertia controuerſia eſt,Valaſc.de iure emphyt.q.28. num.2. Morl. in emporio iuris,part. 1.tit.9.q. 22.Si tamen deceptio procedit à dolo emptoris , tunc emptor non habet electionem , ſed præcisè tenetur rem tantùm reſtituere, gloſſ.vlt.in l.pen.C.ſi vendito pignore agatur , Paul. & Cagnol.in d.l.1.C.de reſcind. vend. num.211. Mant.in lib.commun.locorum c.6.col.vlt.An autem ab emptore malente potius rem reſtituere,quàm iuſtum pretium ſupplere,reſtitutio ſit facienda cum fructibus , vide Couar.lib.2.var.cap.3.num.9.Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap.4.num.2.Coſt in §.& quid ſi tantùm,part.1.nu.71. Gom.tom.2.var.cap.2. num. 24. Morl. d. tit. 9. q. 21. à num.2.cum.ſeqq. Mozz. d. tit. quibus caſibus emptio annulletur,num.26.Gutier.pract.lib.2.q.134. Molin.d. tract.2.diſp 349.verſ.verùm autem quando , Rebell. d. lib.7.q.4.nu.9.& lib.9.q.16.ſect.2. Cardoſ in praxi iudicum,verbo fructus,num.10. Illud non abs re aduertere oportet emptorem eligentem ſupplere pretium dici habere rem ex cauſa antiqua,& poſſidere ex cauſa emptionis primæuæ,vt per D. Martam in vetis noviſſ.deciſ.voto 138. Vnde ſi emptor domus eam aliis obligauit,& poſtea conueniatur à venditore hoc remedio læſionis,& ipſe emptor elegerit reſtituere domum,dicta domus non tranſit cum onere debitorum à ſe factorum , vt reſoluit idem Marta voto 132. An autem ex hac venditione , quæ reſcinditur remedio d.l.2 debeatur gabella,vide ibi Pinel. p. 2. c. 3.n. 35. verſ.diuerſum autem,Lazarte de decima vendit.c.14.n. 13.Girond.de gabellis p.6.§ vnic.n.12.Parlad.lib. 1 rerum quotid.cap.3.§.5.num.5 Molin.d.tract.2. diſp.349. verſ.dubium eſt,Gutier.de gabellis.q.12.

33 An, & quando remedio huius text. & d.l.2. poſſit renunciari, vide Ordin. Reg. Luſit. lib.4.tit.13.§.9. vbi parens meus, Pinel. in d.l.2.part.1.cap.2.num.9. Gabr. lib.3. commun.tit.de empt. concluſ.1.à num.52. Couarr.lib.2.var.cap.4.à princ. Mozz.d.tit.quibus modis annulletur emptio, num.20. Sarm.lib.1.ſelect.cap.11. à num.4. Gutier.de iuram. confirm part.1.cap.26.à n.2. & pract.lib.2.q.140. Chald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo læſit num.1. Menoch.conſ.1.n.350. Menoch. vſufr.eq.cap.61.num.10. Maſcard.concluſ.1264 num.30. Ceuall.commun.q.511. Molin.d.tract.2.diſp.349.verſ. in Luſitania. Et quid ſi geminatus læſi conſenſus accedat, vide Pinel.in d.l.3.part.5. cap 1.n.36. Menoch. d. conſ.1.num.356. & conſ.343. num.16. Vincent.de Franch.deciſ.243. Molin.de primog lib.2.cap.3.n..0. Aldouin.conſ.69.num.27. & an per clauſulam omni legum auxilio, &c. vide Tiraquell.in l.ſi vnquam, in praf n.27. Martam de clauſ.p.1.deciſ.130.num.22.

34 Iuſti pretij.] Quod non attenditur ſecundùm illud, quos res empta fuit, ſed quo communiter res æſtimatur, l. pretia, ff.ad legem Falcid. Thom. Bonnſig. in tract.de iuſtis negot.tit de vendit.ad tempus, cap.6. Gaſp. Roderic.de annuis reddit.lib.1.quaſt.8.num.6. Ceuall. communium contra commun.q.664.n 2. Valaſc.conſ.43. num. 6. Nec etiam attenditur quod daret quilibet emptor, vel quod naſcitur ex affectione, vel intereſſe particolari, prout reſoluunt Doctores in d.l.pretia rerum, Pinel.d.l. 2.part.3.cap.fin. num.27. & 18. Mexi. in tract taſſi panis, concl.5.n 10. Perez l.2.poſt princ. tit.23.lib.2.Ordin.pag.430. Valaſc. conſ.43 n.1. & de partit.cap.10.num.1. Gaſp. Roderic. d. lib.1. quaſt.8. num.6. Illud notare oportet quòd pretium conuentum inter partes præſumitur iuſtum, & ideo contrarium aſſerenti incumbit onos probandi iniuſtitiam, Bald.in l.per diuerſas in.4.quaſt.num.8.in fin. C. mandat. Cæſar de Graſſis deciſ.10.in fin.de teſtam. Roland. conſ.92.num.17.lib.2 & conſ 64.ex num.18.lib 4. Surd. deciſ.148. num.7. Cardin. Mantic.de tacitis & ambig. conuent.lib.4.tit.20.n.21. Gregor deciſ.193.n.21.& deciſ. 321.n.10.& 524.num.5.& fuit dictū in R mana cenſus vitalit ij 4. Februarij 1628.coram Card. Vgili, & hoc habet locum etiam contra Eccleſiam, Grauet.conſil. 894.num.22. Mantic.d.tit.20.num.21.& quòd in dubio pretium ſemper præſumatur iuſtum, Afflict.deciſ. 270. Rot apud Zach. de oblig. uniuer.deciſ.147.num.8. Mantic.deciſ.109.num.6.

35 Aduerte quod remedium læſionis intra dimidiam attento iure communi tollitur ſpatio triginta annorum, quod apud noſtros Luſitanos reſtrictum eſt ad quindecim annos, apud Gallos ad decem, apud Caſtellanos ad quatuor, & apud Valentianos ad tres, vide Couar.l b.3.var.cap.3.num.13. Anton. Gom.tom 2. cap.2. num.12. Pinel.d.l.2. part.2.cap.1. num.12.vbi Padil.num.47. Molin. de primog.lib.4. cap.9. num.37. Matienſo d.l.1.gloſſ.10.num.7. Aceued.l.4. num.135. tit.21.lib 4. ec.p Menoch.conſ.197.num.86. Salas d. tract.de empt.dub.27.num.13. Ceuall.q.536. num.15. Hortenſ.Caualcan de brachio Regio, part.6. num.255. verſ.ſeptimò, Chald. Pereira in l.ſi curatorem, verbo infrà, num.10. Rebelln d.part.1.lib.9.q.3.ſect.2. num.34. Quid ſi per viam exceptionis venditor agat, an perpetuò duret, vide Gutier.tract.lib.1.q.143.

36 Nihilominus tamen ſi deceptus enormiſſimè læſus ſit, quantumcunque tranſactum ſit tempus triginta annorum, agere poterit. vide Gonzal.ad reg.8.Cancel. gloſſ.21.num.28. Gamam d.... 6. & deciſ.266. Bernald. Græ ux.ad pr. Practicam Cameræ Imper.lib.1.concluſ.147. num.10 Cabed.part 1.deciſ 70.num 3. Rebello d.ſect.2. num.8.verſ.ſi tamen, Stephan. Gratian. diſcept foren. cap.148.num.20.& cap.52.num.15. limitat in hærede emptoris poſſidente per tempus longiſſimum, quia præſcriptione ſe tuebitur. Quæ autem dicatur læſio 37
enormiſſima iudicis arbitrio relinquitur, vt per Dec. conſ.39.num.7. Pariſ.conſil.22.num.8.& conſ. 89.n.93. vol.1. Roland.conſ.7.num.54.& ſeq.vol. 3. Pinel. in d. l.2.part.3.c.1.à num.8.vbi Padil.num.43. Gam. deciſ. 198.num.3 & deciſ.191.num.6. Molin.de primog.lib.2. cap.3.à num.18 Cabed.part.1 deciſ. 70 Cardoſ. verbo emptio, num.5. Caſtill.q. quotid.lib.3.cap.2.à num. 13. Rebell.d.lib.9.q.3.ſect 2.num.8. verſ. & rem, Gutier. conſ.16.à num.22. Burſat.conſ.27.num. 18. & conſ. 75. ſub n.3.& conſ.99.num.12. Maſcard.de probat. concluſ. 1058.num.10. Giurb.Sicilia deciſ.210.num.3.

Tunc valentem.] Tempore ſcilicet contractus, vt 38
per Perez ad l.2.in princ.tit.23.lib 2.Ordin. pag. 429. Rebello d.quaſt.3.num.12. Valaſc. conſ.43.num. 28. Pinel.d.l.2.part.3.cap. 4. num. 15. Quid ſi poſtea ibi inueniatur theſaurus, vide D.Barboſ in l.diuortio, §.ſi fundum, n.31.cum ſeqq.ff.ſoluto matrim. Card. Mantic. de tacitis, & ambig conuent.lib.4.tit.11.num.37.vbi reſoluit venditionem non poſſe reſcindi, neque pretiū debere augeri, Gabr. tom. 3. commun. opinion. tit. de empt.concl.1.num.131. Rebell.d.lib.9.quaſt.5.

Illud aduertere oportet quòd quando agitur de reſciſſione contractus ex capite læſionis, valor fructuum probari debet de tempore contractus, Aldobrand conſ.60.num. 4. Pariſ.conſ 128.num. 35. lib. 2. Rot.deciſ.18.num.4 part.. diuerſ. & in Tiburtina læſi nis 3.Martij 1625. coram bonæ mem. Dunozetto ſen. Nec ex probatione valoris de vno tempore infertur ad aliud, Seraph.deciſ 1073.num.9. Greg. XV. deciſ.570.num.6. optime tamen Rot. diſtinguit duos caſus in vna Tiburtina caſtri ... coram Penia, quæ eſt deciſ.815.part.4.diu. Primus eſt, quando agitur de probando valore rerum mobilium, & tunc debet præciſe probari de tempore venditionis ad effectum reſciſſionis, vt docuit Bart.in l.vnic. num. 31. C.de eo, quod intereſt, & alij. Rebutt. num. 505. non eſt tamen neceſſarium quòd teſtes referant ſe in indiuiduo ad diem contractus, vt per Rot.d.deciſ. 825.n.2. ad fin. Secundus caſus eſt, quando agitur de probando valore rerum immobilium, & tunc non eſt præciſè inſpiciendum illud tempus, quo celebratus fuit contractus, ſed etiam tempus anterius & poſterius per aliquot annos, Bart.in l. pretia rerum num. 3. & Alex. num.10.ff.ad leg. Falcid. bene Rot. deciſ. 65. num. 13. cum ſeqq.part.2.diuerſ.& d.deciſ.825.num. 3. part. 4. diuerſ & in Romana reſciſſionis contractus 30. Octobris 1602.coram bonæ mem.Cardin. Pamphilio ſen. impreſſa per Marcheſ.de commiſſion.part.2.pag. 20. nu. 1. & in Anconitana terrarum 28. Maij 1608.corā Card. Pamphilio iun.impreſſa per Farin.deciſ.252. num. 2. poſt volum.2.conſil. Non eſt tamen inſpiciendus valor vnius anni tantùm, ſed per quinque annos ante, & per quinque poſt. Achil.deciſ.24.de probat. Put.deciſ. 374.num.3. lib. 3.in correct. Sarnen.in reg. de valore q vlt. Seraphin.deciſ. 1340. num.2. & fuit dictum in Cremonen. Prioratus 28. Iunij 162. coram R. D. meo Coccino Decano, & in Bononien. Legati de Mareſcottis 30. Aprilis 1629.coram R.P. D. Dunozetto ion. Verùm Rot. etiam tenet ſufficere probationem per aliquot annos ante, & pòſt, etiamſi non ſit quinquennium, cùm id potiùs remittatur arbitrio iudicis, vt per Rot deciſ.825.num.4.part.4. diuerſ. & in Romana nullitatis permutationis 24.Martij 1627.corā R P.D. Vbaldo iun. in qua fuit dictum quòd quando agitur de probatione valoris fructuum, & redditūm beneficij ad effectum videndi an poſſit ex illis Rector ſuſtentari, non eſt neceſſarium decennium, ſed ſufficit probatio de tempore datæ gratiæ, & per duos annos

ante

ante,& annum pòſt, quando tamen materia eſt ob-
iectiua,vt quando agitur de priuando aliquem bene-
ficio,requiritur probatio decennalis,Seraphin. *deciſ.*
485.*num.*1.Rot.*deciſ.*189.*num.*1.*&* 4.*part.* 2. *diuerſ.*
& in d. Romana nullitatis permutationis,refert Ferentil.
*in annot.ad deciſ.*538.*Burratti litt. A.*

39 In gloſſ. *Deceptione*, vlt.Notatur ad hoc quod ex
enormi læſione præſumitur dolus , vide tamen Me-
noch.*de præſumpt.lib.*5.*quæſt.*3. *num.* 69. Vincent. de
Franchis *deciſ.*247.Maſcard.*de probat.concl.*531.*n.*27.
*cum ſeqq.*Menoch.*conſ.*1.*num.*25.*& conſ.* 1.*num.* 359.
D.Barboſ.*in l.*1.*ff ſoluto matrim.part.*1.*num.*51. *&* 53.
Valaſc.*conſ.*130.*num.*22.Farin.*de delictis.part.*1.*q.* 89.
*num.*140.Gutier.*in auth. Sacramenta puberum num.*92.
verſ.idem enim eſt,Sfort.*de in integr. reſt.tut. quæſt.* 4.
*art.*12.*num.*10.Camill.Borrell. *conſ.* 4. *num.* 6. Carol.
de Graſſis *in tract.de except.except.*22.*num.* 27. Aldo-
uin.*conſ.*1.*num.*98.

SVMMARIVM.

1 *Donatam rem vxori propter nuptias ſi vir habẽs alia bona,vnde vxor poſſit ſibi conſulere,eadem conſẽtiente vxore vendiderit,non poterit illa inquietare ſuper ea emptorem,qui ſpatio triginta annorum rẽ poſſederit, maximè ſi pretium fuit conuerſum in communem vſum viri & vxoris.*

2 *Solemnitatem in alienatione facta per maritum in re dotali facit præſumere ſpatium 30.annorum.*

3 *Longiſſimo temporis curſu omnia ſolemniter interueniſſe præſumuntur.*

4 *Actus quando pro ſui ſolemnitate ſcripturam requirit,tunc curſu temporis ſolemnitas intrinſeca non præſumitur.*

5 *Solemnia requiſita non præſumuntur interueniſſe ex temporis diuturnitate,quãdo ex inſpectione inſtrumenti apparet eam non interueniſſe,aliàs ſecus.*

6 *Solemnitas extrinſeca non præſumitur quando eſt talis cui partes renunciare non poſſunt.*

7 *Ratificatio ſolo temporis curſu præſumitur.*

8 *Arrhæ an poſſint alienari,oſtenditur.*

Cap. Peruenit. IV.

cæleſt. III.

1 SI vir res donatas vxori propter nuptias ea con-
ſentiente vendiderit,quamuis tempore venditio-
nis vir haberet alia bona vnde vxor poſſet ſibi con-
ſulere,non poterit illa amplius moleſtare emptorem
qui ſpatio triginta annorum rem poſſederit, etiam
ſoluto matrimonio,maximè ſi pretium fuit conuer-
ſum in communem vſum viri, & vxoris. Colligunt
ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell.
Ioan. Andr.Butr.Imola , Anania , Hoſtienſ. Anchar.
Henric.Panorm. Barbat. Guid.Papæ , Viuian. *in ra-
tionali libri tertij iuris Pontific.pag.*177.Alagona *in cõ-
pend.iur.Canonici pag.* 431. remiſſiuè Caſal.*in annot.*
& Ximen.*in concord.part.*1.*&* 2. refertur ab Anton.
Auguſt.*collect.*2. *Decret.lib.*3.*tit.*11.*cap.*2.

2 *Quod per triginta annos,*&c.]Notatur ad hoc quòd
ſpatium triginta annorum & non minus in aliena-
tione facta per maritum in re dotali facit præſumere
ſolemnitatem,vt per Maſcard.*de probat concl.* 1371.
*num.*92.& ex lapſu triginta annorum cum obſeruan-
tia alienatio rerum Eccleſiæ præſumitur ne dum ſo-
lemnis,ſed etiam vtilis,ſecundùm Mantic. *deciſ.* 101.
Seraphin.*deciſ.*1125.*num.*3.*& deciſ.* 1307.*numero* 7.
Gregor.*deciſ.*545.*num.* 1. vbi adden. *num.* 4. *& ſeq.*
Rot.*deciſ.*684.*num.*1.*part.*2.*recent.& deciſ.*221. *n.* 5.
*part.*4.*diuerſ.*& fuit dictum *in Tuſculana bonorum* 18.
Martij 1611. coram Card. Sacrato , Rota enim paſ-
ſim ſeruat ex curſu triginta annorum præſumi ſolem-
nitates extrinſeca concurrente ſimul obſeruantia vt
in Squillaten. ſeu nullitus iuriſdictionis 4. *Maij* 1616.
coram bonæ mem. Andrea,& *in Salmonen.beneficij* 1.
Martij 1621.corã bonæ mem. Dunozzetto, *& deciſ.*
301.*num.*5.*& deciſ.*364.*num.*6.inter impreſſas Re-
uerendiſſ.D.mei Coccini , & non ſufficere ad hunc
effectum obſeruantiam præſumptam,ſed requiri ve-
ram,cenſuit Rot.*d.deciſ.*301.*num.*4.Seraphin.*d.deciſ.*
1042.*in fine.* Et quòd lapſus 30. annorum ſolus non
ſufficiat ad præſumendas ſolẽnitates contractus niſi
accedat obſeruantia,tenet ead.Rot.*deciſ* 694. *num.*5.
*p.*1.*recẽt.*& *in Toletana diſmembrationis* 9.*Iunij* 1623.
coram R.P.D.meo Pirouano, & *in Lunen.Sarzanen.
iuriſpatronatus* 9.*Februarij* 1626.coram eodem & *in
Rauennaten.emphyteuſis* 22 *Maij* 1628. coram R.D.
meo Coccino Decano, nam ex longiſſimo temporis
curſu omnia ſolemniter interueniſſe præſumuntur, 3
Mich.Graſſ.*tom.*1.*commun.opinion.lib.* 4. *tit.*9.*n.*348.
*pag.*511.Surd.*deciſ.*231.*num.*19.Flores *var.lib.*3.*q.* 23.
*num.*40.*&* 89.Auend.*d.l.*42. *Tauri* , *gloſſ.* 2. *num.* 7.
Menchaq.*Illuſt.cap* 63.*num.*1. Stephan. Quarant. *in
ſumma bullarij,verbo alienatio,num.*49.*pag.* 54.Aloyſ.
Ricc.*in praxi deciſ.* 249. *num.* 7. Quando verò actus 4
pro ſui ſolemnitate ſcripturam requirit, tunc curſu
temporis ſolemnitas intrinſeca non præſumitur, de
quo vide Menoch.*lib.*3.*de præſumpt. quæſt.*108. *n.*1.
*& q.*132.*n.*87.Honded.*cõſ.*80.*n.*25.*lib.*1.Surd.*cõſ.*28.
*nu.*110.Nauart.*conſ.*5.*de cenſibus n.*7.Burgos.*conſ.* 44.
*num.*2.Mench *illuſtr.cap.*61.*num.*14.Rot. *in Romana
fideicommiſſi* 15.*Nouemb.*1624.coram Rembold. quic-
quid dicant Maſcard.*de probat.concl.* 2.*n.* 9 .*& concl.*
154.Valdeſ.*ad Xuar.p.*2.*pag.*43.Roland.*conſ.*99.*ex n.*
33.*vol.*2.D.Barboſa *in l.*2.*ff.ſoluto matrim §.fin. n.*30.
& 31.Vnde ſolemnia requiſita non præſumuntur in- 5
terueniſſe ex temporis diuturnitate,quando ex inſpe-
ctione inſtrumenti appareat ea non interueniſſe,aliàs
ſecus,vt per Bellacomb.*tom.*2 *commun. opinion. lib.*7.
*tit.*14.*num.*229.*pag.*274.Honded.*d.conſ.*80.*lib.*2. Me-
noch.*d.præſumpt.*132. *num.* 79. Garc.*de benefic.p.* 12.
*cap.*2.*num.*188.Maſcard.*concl.*1140.*à num.*25.*& concl.*
1316.*à num.* 33.Caualer.*deciſ.*613. *num.* 2. Auend. *ad
l.*31.*Tauri gloſſ.*3. *num.* 5. Anton. Gabr.*lib.*1.*de præſ.
concl.*1.*num.*57.Peregr.*de iure fiſci lib.*6.*tit.*8. *nu.*25.
Valaſc..*conſ.*162.*num.*20 Cald.Pereira *de empt. c.* 35.
*num.*40.Rot.*deciſ.*84.*num.* 2.*part.*2. *diuerſ.* Stephan.
Gratian.*diſcept.forenſ.cap.* 268.*num.*4. quia hæc præ-
ſumptio intrat tantùm quando ſcriptura deficit,dum-
modo vna cum lapſu 30 annorum concurrat obſer-
uantia,vt aduertit Rot.*in Elicen.minerariarum* 17. *No-
uembris* 1585.coram bonæ mem Orano,& *in Cluſina
bonorum* 4 *Decembris* 1498.coram Corduba.& *in Ro-
mana fideicommiſſ.*15.*Nouembris* 1624.coram bonæ
mem.Remboldo *in verſ.minus facit.*

Solemnitas verò extrinſeca non preſumitur, quan- 6
do eſt talis,cui partes renunciare non poſſunt , vt
per Surd.*de alimentis tit.*8 *priuil.*56.*num.*112. Ratifi- 7
catio ſolo temporis curſu præſumitur, ex Menoch.
*conſ.*371.*à num.* 22. non tamen ſi ignorabatur aliena-
tio , iuxta tradita per eundem Menoch. *conſil.* 120.
*num.*37.

Aduerte quòd arrhæ non poſſunt alienari etiam 8
de conſenſu vxorum niſi maritus habeat bona ſuffi-
cientia tempore,quo dos eſt reſtituenda , nam aliàs
non obſtante geminato conſenſu poterit mulier res
alienatas vendicare,ac ſi non fuiſſent alienatæ,vt per
Xuar.*tit.de las arrhas à num.*44.D.Barboſ.*in l.*1. *ff.ſo-*

luto

*Inte matrimon.part.5.num.*50.vbi *num.*51. dicit quòd huic reſolutioni non obſtat textus *in præſenti*, quia mulier non allegauit hanc cauſam,& ideo non conſideratur.

9 In gloſſ.*Fatigari*, vlt. Ad illius ornatum, vide Menchi *illuſtr.cap.*64.*num.*10. Maſcard.*conſ.* 417.*&* *concl.*1172.*num.*5.

In gloſſ.ibi,*ratione tanti temporis.* Notatur ad hoc quòd beneplacitum Papæ,ſi aliter non probatur,præſumitur obtentum ſtante obſeruantia contractus concordiæ,vel cuiuſuis alteriusactus per ſpatium triginta annorum,vt per Gonzal.*ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 12. *in princip.n.*76

SVMMARIVM.

1 *Pactum de recuperanda re poſt certum tempus ſi in venditione opponitur modice conſtitute pretio,præſumitur pignus,& non venditio.*

2 *Pactum de retro cum modicitate pretij inducit contractum vſurarium.*

3 *Pactum de recuperanda re vendita,etiam cum clauſula,*quandocunque, *præſcribitur ſpatio* 30.*annorum.*

4 *Vſura præſumptio oritur ſi appoſitum ſit pactum ne liceat infra certum tempus redimere.*

5 *Pactum de retrouendendo facit rem eſſe minoris pretij, quàm fuiſſet ſi libera venderetur.*

6 *Præſumptio iuris dicitur patens probatio.*

7 *Emens cum pacto de retro fructus ſuos facit,& dominus fit.*

8 *Ruſticus,& mulier facilè excuſantur, ne fœnus exercuiſſe dicantur.*

Cap. Ad noſtram. V.

Innocent. III.

1 VEndens rem cum pacto quòd poſt certum tempus poſſit recuperari modico pretio, præſumitur vēditio vſuraria,& cogitur reſtituere rem heredibus iuxta pœnam Concilij Lateranenſ.contra vſurarios latam.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innocent. Collect.Zabar.Butr.Ioan.Andr.Imola,Anania, Hoſt. Anchar.Henric.Panorm.Barbat.Guid.Papæ, Ceued *collect.*28.Viuian.*in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.*278.Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*431. *& vol.*4.*repet.in iure Canon.ſuper lib.*3.*Decret.* Anton. Burgos,remiſſiuè Caſal. *in annot.* Ximen. *in concord. p.*1*&* 2.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*3.*Decretal. lib.*3.*ſub tit.*14.*de emptore cap.*1.

2 *Patet ex eo quòd creditor,*&c.] Notatur hic text.ad hoc quòd pactum de retro cum modiciate pretij inducit cōtractum vſurariū,quaſi celebretur cōtractus pignoris,& res empta retineatur pro pignore, donec pecunia mutuata,id eſt,pretiū,ſoluatur,de quo tamen vide Couar.*lib.*3.*var cap.*8.*num.*3. Bonacoſ. *commun. crimin.part.*1.*verbo Vſurarius fol.*185.*& part.* 2. *verbo Contractus fol.*18.Tiraquell.*de retract.tit.* 2. *in præfat. num.*5.*cum ſeq.*Kirchou.*tom.*1.*commun. opinion.lib.*4. *tit.*5.*de obligat.& actionibus num.*36.*pag.* 468. Mich. Graſſ.*recept.*2.*lib.*8.*tit.*28.*de euiction.num.*14.*pag.* 398. Cott.*in memorab.verbo pactum pag.*637.Alex.*conſ.*50. ex *num.*1.*vol.*6Natt.*conſ.*198.Burſat.*conſ.*144.ex *n.*10. *& conſ.*353.ex *num* 33.*& conſ.*175.Roland.*conſ.*40.ex *n.*13.*& conſ.*96.*vol.*3.*& conſ.*58.*vol.*4.Crauet.*cōſ.*156. Ioſeph.Ludou.*commun.opinion.tit. de ſimulat. contractuum concl.*1.*verſ prima coniectura,cum.ſeqq.*Ambroſ. de Vigna *in rep.cap.ſalubriter, de vſur.* ex *num.* 211. Anton.Sac. *de iure non ſcripto lib.*4. *cap.*19. Vincent. Caroc. *de locatº p.*2. *tit. de vſuris num.*6. Menoch. *de præſump.lib.*3.*q.*122.ex *num.*7 *& num.*30.*& conſ.*343. *num.*10.*& de arbitr. cap.* 13. Felician.*de cenſib. lib.*1 *cap.*6.*à num.* 12.*& cap.*7.*n.*7. Mozz.*de contract. tract. de empt.tit.ex quibuscauſis annulletur emptio num.*31. addit. ad Farin.*part.*4 *deciſ.*118.*litt.* C. Fachin. *lib.*1. *controuerſ.cap.*22. Maſcard.*de probat.concl.*44. Molin. *de iuſtit.tract.* 2.*diſp.*375.*verſ.hoc loco*, Ceuall.*q.* 234. latè Gaſp. Roderic.*de annuis redditibus lib.*1. *quæſt.*3. *num.*8.*cum ſeqq.*Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent.lib.*8.*tit.*20.*à num.*5.Stephan.Gratian.*diſcept. forenſ.cap.*158.*n.*1. Farin.*de falſitate & ſimulat. q.*163. *à n.*40 Cardoſ. *in praxi iudicum verbo emption.*56.*& verbo vſura num.*10.Cald Pereira *in l.ſi curatorem,verbo ſua facilitate num* 58.*cum ſeq.& de reſolut.emphyt c.* 13.*num.*26.Valac. *conſ.*70.*num.*3. *&* 9.plures Doctores refert Cened.*ad Decretal.collect.*28.*num.*1.Ex decidentibus Afflict. *Neapolit.deciſ.*65. Caſſad. *deciſ.* 1. *de vſuris*,Grammat.*deciſ.*76.Boër.*Burgund.deciſ.*102. Cornaz.*Lucenſi deciſ.*41. Franc. Marc. *Delphin.deciſ.* 485.*part.*1.D.Marta *Piſana deciſ.*54.*à n.*1.Gam.*Luſit deciſ.*138.*num.*1.Caualcan.*part.*1.*deciſ.*1.ex *num.*7.*& deciſ.*32.*num.*66.

Quod quandocunque,&c.] Hoc pactum de recuperanda re vendita etiam cum clauſula *quandocunque*, præſcribitur ſpatio 30.annorum,ad quod plures citat Doctores Cened.*d.collect.*28.*n.*2 quibus adde Viuian. *tom.*1. *commun. opinion. lib.*2.*tit.*3. *de pactis n.*18. *in princ.& lib.*4.*tit.*37.*n* 25.*pag.*945. Soar. *tom.*2. *lib.*7. *tit.*5. *num.*1.*pag.*255. vbi Fichard. *num.*17.*pag.* 236. Stephan.Gratian.*diſcept.foren.cap.*2.*num.*5. D. Marta *d.cap.*34.*n.*11.Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate n.*70.Molin.*diſp.*374.*verſ.quando*,Card. Mantic.*de tacitis,& ambig. conuent.lib.*4.*tit.*31.*n.*26. Bernard.Greuæ.*ad practicam Cameræ Imper.lib.*1.*concl.* 18.*conſid.*1.vbi *num.*11. intelligit licet interueniret iuramentum. 3

A ſeptennio vſque ad nouennium.] Notatur ad hoc quòd præſumptio vſuræ oritur ſi appoſitum ſit pactum ne liceat intra certum tempus redimere, ſi alia coniectura concurrat, veluti quòd modico etiam pretio facta ſit venditio,vel quòd emptor ſit ſolitus fœnerari,refert plures Doctores Cened.*d. collect.*28.*n.*3. vide Perez *l.*1.*tit.*2.*lib.*8.*Ordin.pag.*41.Azeued.*l.*4.*n.*35. *& ſep.tit.*6.*lib.*8.*recop.*Gemin.*de vſuris commento*1.§.1. *num.*40.Felician.*de cenſibus lib.*1. *cap.*7.*num.*7.Card. Mantic.*d.tit.*20. *num.*33. Gaſp. Roderic. *de annuis redditibus lib.*2.*q.*1. *num.*14.multos citat Caſtill.*lib.*2. *quotid. cap.*25.*num.*9. Paul Comitol. *reſponſ. moral. lib.*3.*q.*30. 4

Domos eius reſtitueret.] Notatur ad hoc quòd propter pactum de reuendendo adiectum venditori res non eſt tanti æſtimanda, immò talis conditio, & pactum facit eam eſſe minoris pretij, quàm fuiſſet ſi libera venderetur. Vide citatos à Cened.*d.collect.*28. *num.*4.Pinel.*d.l.*9.*de reſcind. vend.part.*3.*cap.fin.n.*12. Menoch *conſ.*558.*n.*26.Gemin.*de vſuris commento* 2. §.5.*num.*229.Cardin. Mantica *d.tit.*20.*n.*41.Molin. *diſp.*375. *verſ.rem venditam.*Maſcard.*concl.*960.*n.*13. Azor.*inſtit.moral. part.*3.*lib.*8.*cap.*12.*q.*3..Gom.*deciſ.* 198.*num.* 2.*& deciſ.*168.*num.*8.Valaſc.*de iure emphyt. q.*10.*num.*6.*ad finem,& conſ.*60.*num.*10.Chald Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſuá facultate num.*83.Valer. Reginald *in praxi fori pœnitent.lib.*23.*num.*293. Et iuxta ſtylum Rotæ æſtimatur vt aſcendat ad ſextam partem pretij rei venditæ, ex eadem Rot.*deciſ.*446. *in fin.p.*1.*recent.*& *in Romana domus* 16.*Iunij* 1614.coram bonæ mem.Buratto inter eius impreſſas *deciſ.*62. *num.*8.vbi Ferentil. *in annot lit. B.* licèt aliàs dixerit 5

quòd

quòd ſi illud pactum fuiſſet perpetuum, facere æſtimationem minui paulò minus quàm in tertia parte, vt *in deciſ.746.num.5.part.4.diuerſ.* & quòd æſtimetur in tertia parte adeò vt res valoris centum vendita cum tali pacto valear ſolùm ſeptuaginta;tenet Tiraquell.*d.retract. conuent.in præf.num. 20.verſ. quartum,* Roland.*conſ.96.num. 36. cum ſeqq.lib.2.* Ioſeph. Ludou.Peruſ.*deciſ.97.num.4.*Cardin. Mantic. *d.tit. 20. num.49.*

In gloſſ. *Patet.* ibi, *præſumitur.* Notatur ad hoc quòd præſumptio iuris dicitur patens probatio, *l.liquidò.ff.de legatis 1.l.1.ibi,liquidò,C.de teſtam. milit.* Tiraquell.*in l.ſi vnquam,verbo donatione nu.158.* Afflict. *deciſ.13.num.23.& 24.& deciſ.44.num. 14. cum ſeqq.* Menoch.*remed.15.recuper.num.400. & de præſumpt. lib.1.q.33.*Couarr *lib.2.var.cap.6.num.1.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.43.*Aluarad.*de conieſturata mẽte defuncti,lib.2.cap.4.à num.8.*

7 In ead.gloſſ.ibi,*& haberet emptor fructus.* Notatur ad hoc quòd emens cum pacto de retro fructus ſuos facit,& verus dominus rei fit,vt per Ioſeph.Ludou. *deciſ.79.*Theſaur.*deciſ.56.*Iaſſi ed Balb.*deciſ. 29.* Ordin.Regiã Luſit *lib.4.tit.4.in princ.* Etiãſi adſit ſuſpicio,niſi huiuſmodi contractus indicaretur in totũ fœneratitius,quia tunc locus erit imputationi fructuum in ſortem,vt per Surd,*deciſ.34.in fine,*Stephan.Grat. *diſcept.foren.cap.26.num.21.cum ſeqq.*

In ead.gloſſ.ibi,*& ita potius conſiderandum eſt,quòd agitur inter contrahentes.*Ruſticus,& mulier facile excuſantur ne fœnus exercuiſſe dicantur,& arbitrio iudicis relinquitur an ruſticus,& mulier ſic ignari, & ſimplices vt ſint,nil mali de eis ſuſpicari poſſit, vide Menoch *de præſumpt.lib.3.q.122.num.40.& de arbitr. caſu 194.nu.47.& conſ.353.num.17.*Cardin. Mantic. *de tacitis,& ambig conuent.lib.8.tit.23.num.13 & 14.* Ruſticus in dubio præſumitur ſagax,& non ſimplex, vt per Surd.*deciſ.237.num.11.*vbi *nu.12.*reſoluit quòd ruſtico ſagaci non ſubuenitur, quod etiam tenet Farin.*in praxi crimin.part.3.q.98.num.28 & 56.*

SVMMARIVM.

1 *Venditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij agere poteſt vt res ſibi reddendo pretium acceptum reſtituatur, vel iuſtum pretium suppleatur,& in hoc electio eſt emptoris.*

3 *Fructuum reſtitutio non fit,quando reſcinditur contractus ex læſione vltra dimidiam,ſecus ſi læſio ſit enormiſſima.*

4 *Minor læſus vltra dimidiam an ſit reſtituendus,oſtenditur.*

Cap. Cum cauſa. VI.

1 VEnditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij agere poteſt,vel vt reſtituto pretio ſibi res reddatur,vel vt iuſtũ pretium ſuppleatur, & in hoc electio eſt emptoris.Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent Collect.Zabarell.Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania,Hoſtienſ.Anch. Henric.Panorm.Barbat. Viuian.*in rationali lib.3.iuris Pontif.pag.178.*Alagona *in compend.iuris Canonic.pag.431.& volum.4.repet.in iure Canon.ad lib.4.Decretal.* Anton. Burgos, remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.& 2.*refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3.tit.13.c.3.*

2 De materia huius text.latè dixi ad *cap. cùm dilecti 3.ſuprà hoc tit.*

3 *Poſſeſſiones reſtituerent.*]Non autem fructus ex eis perceptos,fructuum enim reſtitutio non fit quando reſcinditur contractus ex læſione vltra dimidiam, ſecus tamen ſi læſio ſit enormiſſima quia tunc condemnatus tenetur ad reſtitutionem fructuum, vt per Pinel.*ad l.2.C.de reſcind.vendit.part.1. cap. 4. à n. 1.* Couar.*lib.2.var.cap.3.num.9.*Gom. *l. 70. Tauri n. 29. & tom.2.cap. 2.num.24.*Mozz. *de contractib. tract. de empt.tit quibus caſibus annulletur emptio* Mench.*frequent.cap.7.* Vincent.de Franch.*Neap.deciſ.119.495. & 242.*Magon.*Florentin.deciſ.23.in fine,* Parlad.*lib.2. rerum quotid.cap.fin.part.5.§.16.num.12.*Gutier. *pract. lib.2.q.134.*Mol.*in emporio iuris part.1.tit.9. quæſt.22.* Molin.*diſp.349.verſ.vtrùm autẽ quando.*Aloyſ.Ricc. *in collect.deciſ.part.4.collect.681.*Ceuall.*q. 516.n. 17. cum.ſeqq.& q.762.à num.1.*Chald.Pereira *in l.ſi curatorem,verbo implorare,num.13.& de poteſt.elig.cap. 4. num.10.*Cardoſo *in praxi iudicum,verbo fructus n.10.* Rebell.*de obligat.iuſtit.part.2.lib. 7.q.4.n. 9. & lib. 9. q.16.ſect.2.*

In gloſſ. vlt. ibi, *ſecus in minore*, &c.Notatur ad 4
hoc quòd etiamſi contractus minoris ſit iuratus iuramentum adductum operatur ſolum,quòd minor non poſſit in integrum reſtitui,quia per iuramentum habetur pro maiori, ex appoſitione tamen iuriſiurandi non tolluntur ei alia iuris remedia, putà allegatio læſionis vltra dimidiam, niſi expreſsè renunciauerit tali læſioni.Vide Gam.*deciſ. 212.& 291.* Chald. Pereira *in l.ſi curatorem,verbo implorare n. 12.* Vincent. de Franchis *Neapol. deciſ.248.* Valaſc.*conſult. 110.n. 27.*Garc.*de nobilit.gloſſ.9 §.1.num.3.*vbi reſoluit quòd minor læſus vltra dimidiam omiſſo remedio læſionis, quod eſt ordinarium,poteſt ad beneficium reſtitutionis confugere,quia pinguius, & vtilius, & commodius.

SVMMARIVM.

1 *Venditor in quibus caſibus re euicta non tenetur de euictione,oſtenditur.*

2 *Emptor cùm vi depellitur à re empta,venditor non tenetur euictione.*

3 *Euictio ceſſat cùm quis ſcienter rem èmit alienam*

4 *Euictio ceſſat cùm quis emit ius, quod venditor habet in re.*

5 *Euictio non competit aduersùs donantem.*

6 *Euictio quando cadat in emphyteuſi,oſtenditur.*

7 *Emptor vt contra venditorem agere poſſit de euictione, tenetur litem motam venditori nunciare ante apertas atteſtationes.*

8 *Emptor,qui non denunciauit litem motam venditori, non poteſt agere de euictione,etiamſi probet ſentẽtiam contra ſe latam iniustè, & ſecundùm ius fuiſſe prolatam.*

9 *Euictio datur in beneficialibus.*

10 *Filius,à quo euincitur legitima etiam aſſignata per patrem,poteſt agere de euictione contra fratres,vel cohæredes.*

11 *Feudo euicto tenetur dominus de euictione, niſi vaſallus,ſeu feudatarius ſciuiſſet rem,de qua inueſtiebatur, alienam.*

12 *Minor,& fiſcus nõ tenentur denunciare,ſed ſequuta euictione poſſunt agere contra ſuum auctorem.*

13 *Denunciatio non eſt neceſſaria ſtante iuramento dè defendenda lite,& cauſa,ſi venditor ſciat litem eſſe motam.*

14 *Euictio ceſſat vbi per contumaciam emptor condemnatur.*

15 *Venditor tenetur emptorem defendere coram iudice, quo emptor conuentus eſt,& quod ſi ſit clericus, remiſſiuè num.16.*

17 *Iudici*

17 *Iudicis imprudentia venditori nocere non debet.*
18 *Venditor vbi laſit, & impedit ne fiat denuntiatio, tenetur de euictione abſque alia denuntiatione.*
19 *Euict. per ſententiam arbitri an, & quando emptor contra venditorem de euictione agere poſſit, oſtenditur.*
20 *Emptor poteſt recuperare à venditore ſumptus, quos fecit in lite, & etiam damna, & intereſſe, caſus quo res non fuit euicta.*

Cap. Si venditori. VII. & vlt.

Gregor. I.X.

1 Venditor non tenetur emptori de euictione, primò ſi emptor mota lite contra ipſum eam denunciauit venditori vt rem defenderet: ſecundò ſi tempore ſententiæ ſe contumaciter abſentauerit: tertiò ſi per iniuriam iudicis ſententia fuerit lata contra ipſum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm Barbat. Guid. Papæ, Cened. *collect.* 141. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij*, *pag.* 179. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 432. *& vol.* 4. *repet. in iure Canon. ad lib.* 3. *Decretal.* Anton Burgos, remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Capel. Tholoſ. *deciſ.* 408. Capyc. *deciſ.* 106. *à princip.* Capra *reg.* 87. *ex num.* 227. Duen. *reg.* 242. Alexand. *conſ.* 138. *à num.* 1. *vol.* 7. Couar. *lib.* 4. *var. cap.* 17. *à princ.* Perez. *l.* 2. *verſ. dubitatur eo caſu, tit.* 7. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 194.

a Vltra caſus relatos *in hoc text.* in quibus venditor non tenetur de euictione, alij ſunt in quibus illa ceſſat, veluti cùm emptor vi depellitur à re empta, Ordin. Regia Luſitan *lib.* 3. *tit.* 45. §. 4. vbi parens meus, Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 2. *num.* 43. Chald. Pereira *de empt. cap.* 31. *num.* 106. vbi *num.* 101. limitat quando violentia fuit commiſſa in odio vendentis.

3 Ceſſat etiam euictio cùm quis ſcienter rem emit alienam, Ordin. reg. Luſitan. *d. tit.* 45 §. 5. Anton. Gom. *d. cap.* 2. *num.* 42. Vezin. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 1 *tit.* 38. *num.* 64. Couar. *lib.* 3. *var. c.* 17. *num.* 1. Tiraquell. *de retract. lig.* §. 12. *gloſſ. à num.* 7. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor.* §. 65. *num.* 53. Caualcan. *de tutore, & curatore, num.* 172 Caballin. *de euiction.* § 5. *n.* 31. Paul. Montan *de tutel. & curat, c.* 33. *num.* 104. Centolin. *in addit. ad Farin. p.* 4. *deciſ.* 44. *a.* 1. Ioan. Martinus à Coſta *in addit. ad formam. libellorum. annot.* 17. *num.* 12. Chald. Pereira *d. c.* 31. *n.* 105.

4 Deinde ceſſat cùm quis emit ius, quod venditor habet in re, Menoch. *conſ.* 178. *n.* 23.

5 Aduersùs donantem non competit euictio, *l. Ariſto* 18. §. *fin. ff. de donat. l.* 2. *C. de euiction.* Anton. Gom. *d. c.* 2. *num.* 15. *& cap.* 4. *num.* 2. Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *n.* 61. *illat.* 12. *C. de bonis maternis*, Bellacomb. *d. tit.* 38. *n.* 61. Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 15. *num.* 1. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 252. *verſ. ſecundò ſumitur*, D. Barboſ. *in l. ſi æſtimatis*, 51. *num.* 17. *ff. ſoluto matrim.* Cabed. *part.* 1. *deciſ.* 37. *num.* 1. *& deciſ.* 119. *num.* 13. Valaſc. *de partit. c.* 37. *n.* 3. Chald. Pereira *d. cap.* 31. *num.* 41. qui limitant quando donatio eſt remuneratoria, vel quando donator expreſsè promiſit ſe teneri velle de euictione.

6 Vlteriùs ceſſat euictio in emphyteuſi conceſſa cum clauſula, ſaluis iuribus cuiſcumque tertij, quia tunc non tenetur dominus de euictione, vt per Burd. *deciſ.* 290. *num.* 7. Chald. Pereira *d. cap.* 31. *num.* 24. In aliis tamē caſibus euictio debetur emphyteutæ, de quibus vide Valaſ. *de iure emphyt. q.* 38. *num.* 32. *& de partit. cap.* 37. *num.* 1 Surd. *d. deciſ.* 290. *à num.* 17. Veluti ſi dominus directus renouationem emphyteuſis conceſſerit illegitimo ſucceſſori, tunc enim tenebitur ad intereſſe, Gam. *Luſit. deciſ* 117. *num.* 1. Chald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 7. *ad fin.* Valaſc. *conſul.* 172. *& conſ.* 129. *à num.* 3.

Vt rem venditam vbi defenderet, nunciare.] Ergo vt emptor contra venditorem agere poſſit de euictione, tenetur litem motam venditori nunciare, ita Ordin. Regia Luſitan. *lib.* 3. *tit.* 45. §. 2. & apud Caſtellanos *l.* 36. *tit.* 5. *p.* 5. Cou. *lib.* 3 *var. cap.* 17. *num.* 3. *in princ.* Mich. Graſſ. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 28. *n.* 8. *pag.* 597. & Don a Fina *num.* 13. Villalob. *nu.* 18. Vtu. *num.* 40. Bellacomb *num.* 68. *cum. ſeqq.* Menoch. *conſ.* 100. *nu.* 181. Gam. *deciſ.* 79. *num.* 1. *& deciſ.* 101. *num.* 1. Maſcard *de probat. concluſ.* 614. *num.* 8. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 61. *num.* 3. Alexand. Trentaſinq. *lib.* 3. *var. tit. de empt. reſolut.* 4. Morl. *in emporio iuris, part.* 1. *tit.* 9. *in prælud. num.* 38. D. Barboſ. *in l.* 2. §. *fin. num.* 41. *ad finem*, *num.* 42. *ff. ſoluto matrim.* Chald. Pereira *d. c.* 31. *num.* 79. & huiuſmodi denunciatio debet fieri ante apertas atteſtationes, ſaltem apud Luſitanos ex Ordin. Regia *d. tit* 45. §. 2. *ad fin.* & apud Caſtellanos *l.* 31. *&* 36. *tit* 5. *part.* 5. vide de iure communi *in l. ſi cùm quæſtio, C. de euiction.* Couar *d. cap.* 17. *num.* 8. Anton Gom. *tom.* 2. *c.* 2. *num.* 39. Menoch. *de arbitr. caſu* 476. Perez *tit.* 7. *lib.* 3. *Ordin. pag* 103. *cum ſeqq.* Chald. Pereira *d. c.* 31. *num.* 8. Benedict. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, cap.* 8. *de empt. & vendit. num.* 82. vbi tenet de iure communi nunciationem poſſe fieri etiam in inſtantia appellationis, dummodo idoneo adhuc tempore ad cauſæ defenſionem fiat. 7

Amplia primò huiuſmodi denunciationem neceſſariam eſſe etiamſi apertè conſtet de iuſtitia euincentis, & emptor, qui non denunciauit, probet ſententiam contra ſe latam iuſtè, & ſecundum ius ſuiſſe prolatam, ex gloſſ. *verbo poſſe, in fine, in l. emptorem, in princ ff. de act. em. empt.* vide tamen Chald. Pereira *d. c.* 31. *num.* 71. Gutier. *d. c.* 61. *num.* 18. D. Barboſ. *in l. venditor, ff. de iudic. num.* 29. *cum ſeqq.* Surd. *deciſ.* 22. *num* 9. 8

Amplia ſecundò in beneficialibus, in quibus datur euictio, vt poſt Rebuff. reſoluit Zerol. *in praxi Epiſcopali, p.* 1. *verbo Euictio, pag.* 158. 9

Amplia tertiò in filio a quo euincitur legitima etiam aſſignata per patrem, qui agere poteſt de euictione contra fratres, vel cohæredes, *l. ſcimus, in princip.* vbi gloſ. & Iaſ. *num.* 5. *C. de inoff. teſtam.* Anton. Gom. *d. cap.* 2. *num.* 34. Valaſc. *de partit. cap.* 37. *per totum.* 20

Amplia quartò in feudo, quo euicto tenebitur dominus de euictione, vide Surd. *deciſ.* 290. *num.* 16. Camill Borrell. *in ſumma omnium. deciſ. tit.* 34. *de feudis, num.* 385. niſi vaſallus, ſeu feudatarius ſciuiſſet rem, de qua inueſtiebatur, eſſe alienam, tunc enim contra dominium inueſtientem pro euictione agere poſſe, reſoluunt Bapt. Coſta *de facti ſcientia, & ignor. cent.* 1. *diſt.* 4. *n.* 7. Surd. *deciſ.* 243. *n.* 1. Camill. Borrel. *d. tit.* 34. *num.* 388. 11

Limita primò in minore, & fiſco, qui non tenentur denunciare, ſed ſequuta euictione poſſunt agere contra ſuos actores, vt per Peregr. *de iure fiſci, lib.* 6. *tit* 4. *num.* 39. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. c.* 175. *num.* 33. Mench. *frequent. cap.* 9. *num.* 28. Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 28. *num.* 69. *verſ Limita quoque.* D. Barboſ. *d. l. venditor, num.* 124. Chald. Pereira *d. c.* 31. *num.* 69. vbi intelligit ſi venditor eſſet conſcius litis motæ. 12

Limita ſecundò extante iuramento de defendenda lite, & cauſa, quia tunc non eſt neceſſaria denunciatio ſi venditor ſciat litem motam, vt per Capyc. *deciſ.* 106. 13

deciſ.106.n.3. Ludou. Gom. *in §. item ſi quis poſtulante, n.10. Inſtit. de act. omb.* Palat. *in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor. § fin.* 32. Couar. *in cap. quamuis pactum, p.1. §.4. n.5. verſ. ſeptimò, & lib.3. var. c.17. n.5.* Seraph. *de priuileg. iuram. priuileg.94.* Gutier. *d.c.61. n.19.* Menoch. *conſ.128. n.15.* Chald. Pereira *d.c.31. num.70.*

24 *Vel contumaciter abfuit*]Notatur ad hoc, quòd vbi per contumaciam emptor condemnatus, euictio ceſſat, Bellacomb. *tom.2. commun. opin. lib.8 tit.38. nu.60.* Surd. *deciſ.12. à princip.* In dubio namque præſumitur condemnatus non ex defectu cauſæ, ſed ratione contumaciæ, *l. ſi ideo, in princip. ff. de euiction. l. emptor. C. eodem,* Felin. *in c. cùm Bertoldus, num.23. de re iudicata,* Couarr. *lib.3, var. cap.17, num.9.* Hippol. *in pract. §. poſtquam, nu.53.* Perez *tit.7. lib.5. Ordin. pag. 194. in fine,* Maſcard. *de probat. concl.614. num.4.* vbi reſoluit quod emptor in dubio nõ poteſt agere de euictione, niſi probet quòd defenderit cauſam quantum in ſe fuit, & non fuerit contumax, & *num.5.* quòd emptor oſtendere debet ſe proſequutum fuiſſe ſuam appellationem vſque ad finem, etſi conſtiterit ſententiam fuiſſe latam contra ipſum, & ipſum appellaſſe. Illud aduertere oportet quòd venditor tenetur ſemper de euictione, licèt illam expreſsè non promiſerit, cùm euictio ſit de natura emptionis. *cùm dubitatur, & ibi* Bald. *C. de euict.* latè Tiraquellus *de retract. lig. §.29. gloſſ. vlt. num.4.* & ideo procurator conſtitutus ad vendendum poteſt promittere de euictione, licet id expreſſum non habeat in mandatis, Tiraquell. *d. num.4. verſ. hinc quod procurator,* & fuit dictum *in Terracinen. molendini 28. Ianuarij 1628.* & *in Romana officij 31. eiuſdem menſis & anni,* coram R.P.D. meo Pirouano, refert Ferent. *in annot. ad deciſ.381. Buratti litt. A.*

25 *Defendat.* Coram iudice, quo emptor conuentus eſt, licet alias venditor ex ſuo priuilegio alibi eſſet conueniendus; *l. venditor, ff. de iudic. l.1. C. vbi in rem actio,* Ordin. Regia Luſitan. *lib.3. tit.45. §. vlt.* vbi parens meus, Roar. de Pace *in praxi tom.3. c.1. § 1. n.13.* D. Barboſ. *d. l. venditor à n.132.* Chald. Pereira *d.c.31. à n.82.* Mendez à Caſtro *in praxi ſeculari Luſit. lib.3. c.5. n.7.*

26 Quid ſi venditor ſit clericus, an teneatur emptorem laicum defendere coram ſuo iudice, quo conuẽtus eſt, vide Ordin. Reg. Luſitan. *lib.2. tit.1. §.12.* & apud Caſtellanos *l.57. in fin. tit.6. p.1.* Boër. *deciſ.69. num.27.* Couarr. *practic. cap.8. num.2. verſ. qua quidem,* Grammat. *deciſ.11. num.4.* Capyc. *deciſ.197. num.7.* Marant. *de ordine iudic. part.4 diſt.11. num.78.* Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius, verbo vxorem in 2. num.125. aliàs 417.* Gail *lib.1. obſeru.37. n.7.* Anton. Gom. *d.c.2. num.39. col.8.* Aufrer. *in tract. de poteſtate ſeculari reg.2. num.9. verſ. quintò fallit,* Girond *de gabellis, part.4. §.1. num.15.* Perez *l.4. verſ. hic eſt, quod clericus tit.2. lib.3. Ordin. pag.143.* Humad. *d. l.57. gloſſ.6.* Mynſing. *cent.1. obſeru.21. ad fin.* Azeued. *l.5. num.2. tit.4. lib.5. nouæ recopil.* Fachin. *lib.2. controu. c.37. col.2. litt.* D. Gam. *Luſit. deciſ.331. num.1.* Surd. *conſ.222. num.20. & conſ.396. num.7.* Franc. Viuian. *Neapolit. deciſ.49. num.8.* Ceuall. *commun. contra commun. q.588. & tom.7. q.896. num.627.* Bobadil. *in ſua politica, lib.2. c.18. num.169.* Modern. *de iuriſdict. part.4. cent.1. caſu.34.* Ćened. *ad Decretum collect. 37. num.8* Molin *de iuſtit. tract.2. diſp.380. verſ. quando venditor.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.21. num.15.* Cardoſo *in praxi iudicum, verbo emptio nu.34.* D. Barboſ. *in l. venditor 49. à nu.138 cum ſeqq. ff. de iudic.* Chald Pereira *de empt. c.31. num.84.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana lib.3. c.5. § 11. verſ. ſecundò*

amplia, Curt. Philip. *part.1. §.5. num.20.* Bernard. Græu. *ad pract. Cameræ Imper. lib.1. concl.37. conſid.8.* Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.7. n.90. cum ſeqq.*

Per iniuriam.] Vel imprudentiam iudicis, quę venditori nocere non debet, cùm emptor ex defectu iuris non ſuccumbat *l. ſi per imprudentiam, ff. de euict. l. emptor, C. eod* Couar. *l.c.17. n.19.* Perez *tit.7. Ordin. pag. 195.* Menoch *conſ.561. n.1.* Secus ſi per imprudentiã Aduocati, quem contumacem, vel indoctum adhibuit, ex Chald Pereira *d.c.31. n.9.* 17

In gloſ *Iuuiſtit. 1. ibi, quòd ſi per venditorem ſteterit,* &c. Notatur ad hoc, quòd venditor vbi latitat, & impedit ne fiat denunciatio, tenetur de euictione, abſque alia denunciatione, vt per Maſcard. *de probat. concl. 614. à n.20.* 18

In ead. gloſ. ibi, *item ſi emptor compromittit,* &c.] Euicta re per ſententiam arbitri emptor contra venditorem de euictione non rectè agit, niſi compromiſſum eius voluntate, aut ex neceſſitate fieret, putà ex forma ſtatuti, vel alio iure ad hoc fuiſſet coactus emptor, vt per Bened. Capr *tom.1. commun. opin. lib.8. tit.28. 47. pag.400.* vbi Bellacomb. *n.56 pag.401.* Surd. *deciſ.12. n.1.* Chald. Pereira *d.c.31. n.31.* 19

Aduerte quòd emptor poteſt recuperare à venditore ſumptus, quos fecit in lite, & etiam damna, & intereſſe eo caſu, quo res non fuit euicta, vt per Anton. Gom. *tom.2. c.2. nu.47.* Mich. Graſſ. *d. tom.2. lib.8. tit.20. n.11. pag.398.* vbi Vezin. *n.52. pag.400. & n.54. pag.401.* Chald. Pereira *d.c.31. n.33.* Et ad amiſſionẽ augmenti valoris, ex Farin. *nou. ſſ. Rota deciſ.13. nu.2. alias p.4. diuerſ.* 20

De Locato, & conducto.

Tit. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Locationis & conductionis materia vbi tractetur, oſtenditur.*
3 *Locator, & conductor vnde, & quotuplex dicantur, oſtenditur.*
4 *Locatio eſt conuentio qua factum ſolitum perſonarum vilis officium exercitium, vel vſus rei pro certa mercede conceditur.*
5 *Merces in locatione debet eſſe certa, non ſimpliciter conſtituta, aliàs eſſet contractus innominatus.*
6 *Merces certa quando dicatur conſtituta.*
7 *Merces certa, quæ in locatione interuenire debet an neceſſariò ſit conſtituenda in pecunia numerata, an verò ſufficiat quod conſtituatur in alia quacunque ſpecie oſtenditur.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, tit. Canonici, fol.99. verſo,* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.174.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.111. verſo,* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. pag.419.* Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad 5. lib. Decretal. ſub hoc tit.* nouè Bartholom. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon. ſub eod.* & nouiſſimè Didacus de Britto. 1

2 De materia tit. agit apud Luſitanos Ordin. Regia lib. 4. tit. 2. & apud Caſtellanos tit. 8. part. 1. & latè materiam proſequuntur Vertut. de verborum ſignific. verbo locatio, Anton. Gom. tom. . . var. cap. 3. de locato, Cancel. var. cap. 14. de loc. . . tio, Pichard. in rubr. Inſtit. de locatione, Viuian. Kirchou. Soar. & alij tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 43. de locat. pag. 654. cũ ſeqq. Mozz. de contract. tract. de locato, Petr. Gregor. ſyntagm. iuris lib. 27. de locat. , Carot. . . tract. de locato, Cardoſo in praxi iudicum, & Aduocat. verbo locato, Morla in emporio iur. p. . . tit. . . o. de locat. , Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. de locato, Pinel in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. num. 4. cum ſeqq. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 21. & 23. Soar. de Pace in pract. tom. 3. cap. 6. §. 3. Cabed. part. 1. deciſ. 92. Fr. Ludouic Beja reſponſ. caſuum conſcient. part. 2. caſu 20. Ex doctis Patribus Societatis IESV de locatione eruditè tractarunt Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 486. cum ſeqq. Leſſ. eod. tract. lib. 2. cap. 24. Rebello de obligation. iuſtitiæ part. 2. lib. 14. Paul. Comitol. reſponſ. moralium lib. 3. quæſt. 12. num. 4. & q. 29. num. 4. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 25. cap. 38. à num. 486. cum multis ſequentibus, Layman in Theolog. moral. tract. 4. cap. 22.

3 *Locato.*] Dicitur à verbo *locare*, & inter alia ſignificat in aliquo loco ponere, vnde qui in fundo aliquem conſtituunt ad vtendum, vel habitandum, locare dicuntur; conductor verò à verbo *conducere*, hoc eſt, ſecum ducere, tradit ex Varrone lib. 4. de lingua Latina, Donel. comment. iuris Ciuilis lib. 13. cap. 6. n. 40. cum ſeqq. Quo fit, locatorem appellari, qui rem ſuam alteri vtendam, vel factum proprium pro mercede concedit, conductorem verò dici qui mercedem dat, vt vſum conſequatur, quaſi ductum eius res locata ſequatur, vt ex Briſon. tradit Pichard. in rubr. Inſtit. de locato, Cuiac. lib. 1. obſeru. 28. Moſcon. dilucidat. totius iuris Ciuilis, lib. 3. tit. de obligat. ex contractu, dilucid. 17. n. 123. multoties tandem locator dicitur qui dat mercedem, conductor, qui accipit, vt multis exemplis oſtendunt Cuiac. & Pichard. vbi ſup. Vertut. de verbor. ſignif. verbo locationis; & ita veteres promiſcue his verbis vtebantur, vt conſtat ex l. veteres cum l. ſeqq. ff. de actionib. empti, & ex l. 1. ff. de ſuperficieb. notant. Conan. lib. 7. comment. iuris Ciuilis cap. 15. Petr. Greg. ſyntagm. iuris lib. 27. in princ. Strach. de mercat. tom. 1. tit. de . . . p. 3. in princ. quicquid teneat Cuiac. lib. 9. obſeruat. cap. 15.

4 Locatio autem, & conductio in hunc ſenſum accepta variè à Doctoribus definitur, vt per antiquiores, in rubr. huius tit. & ff. & C. eod. Sot. lib. 6. de iuſtit. quæſt. 2. art. 1. Petr. Gregor. vbi ſupr. num. 3. & in partit. iuris Canon. lib. 3. tit. 16. cap. 1. Cuiac. in paratitl. ff. & C. hoc tit. Verrut. de verbor. ſignif. verbo locatio Anton. Gom. var. tom. 2. de contract. cap. 3. Monſcon. d. diluc. 17. n. 122. Donel. d. cap. 9. n. 20. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 1. n. 2. refert plures, & propriam aſſignat Carot. in tract. huius tit. in princ. Sed inter omnes illa mihi melior definitio videtur, & quæ magis eſſentiam rei explicat, quæ ſequentibus continetur verbis. *Locatio eſt conuentio, qua factum ſolitum . . . vel officium exercentium, vel vſus rei pro certa mercede . . . editur.* Ponitur, *conuentio* loco generis, quia multæ dantur conuentiones, quæ non ſunt locationes, l. 1. §. conuentionis, & §. fin. l. iuriſgentium 7. ff. . . . , l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. reliquæ particulæ ponuntur loco differentiarum. Adieci, *factum*, vt oſtenderem veram locationem dari non ſolùm quando res locatur, prout ſignificat verbũ, *rei*, in definitione poſitum ſed etiam quando operæ, l. in operis 29. l. qui inſulam 33. §. qui mercedem, l. opus 39. l. qui operas 41. cum multis aliis, ff. hoc tit. l. ſi hi 22. C. eod. Dixi, *ſolitum*, vt excludantur facta, ſeu operæ, quæ ſua natura non ſolent locari, quia quantumcunque merces interueniat etiam in pecunia numerata, ſi factum tale eſt, quod non ſoleat locari, non locatio, ſed contractus innominatus, do vt facias, dicendus erit, l. naturalis §. at cum do, ff. de præſcript. verb. l. ſi pecuniam 5. in princip. vbi gloſſ. verbo acceperis, & verbo repetetur, ff. de condict. cauſa data. Adieci, *vile officium*, vt includantur operæ mechanicæ, & excludantur liberales, & ſimiles, l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. l. 1. ff. ſi menſor falſum modum dix. Poſui, *vſus*, vt intelligatur in locatione non transferri dominium ſed ſolum vſum, l. non ſolet, ff. hoc tit. & ita vt ab emptione & venditione diſtinguatur, quæ licèt pretio, & conſenſu contrahatur, ſicut locatio mercede, text. in princip. Inſtit. hoc tit. §. pretium, & §. item pretium, Inſtit. de empt. attamen in venditione dominium tráſfertur ſi is qui vendidit dominus eſt, l. clauſibus 74. l. cùm manu ſata 80. §. nemo, ff. de contrah. empt. Addidi, *pro certa mercede*, in primis vt oſtenderem differentiam inter locationem, commodatum, & precarium; in quibus licèt vſus ad tempus concedatur, gratis tamen fit, §. item is cui, Inſtit. quibus mod. re contrah. oblig. l. 1. ff. de precar. Deinde vt intelligatur 5
mercedem in locatione debere eſſe certam, non ſimpliciter conſtitutam, aliàs enim eſſet contractus innominatus, text. in princip. Inſtit. hoc tit. l. ſi merces 28. ff. eod. l. ſi vir vxori 53. ff. de donat. inter virum, l. ſi conuenerit 23. ff. communi diuid. Pinel in rubr. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. num. 5. Petr. Gregor. d. lib. 27. cap. 1. num. 10. Mantic. d. lib. 5. tit. 1. numero 5 & tit. 2. à princ. Certa autem merces conſtituta dicetur, ſi fiat 6
relatio ad aliquid ex quo de eius certitudine conſtet, veluti ſi contrahentes ſe referant ad penſiones annorum præteritorum & ad legem, vel conſuetudinem, ſiue æſtimatores, quibus certa merces præſcribitur, tunc enim valet locatio, d. merces, in princ. l. hæc venditio 7. ff. de contrah. empt. Pinel. d. cap. 1. à princ. & cap. 3. num. 2. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 11.
num. 5. Cardin. Mantic. d. tit. 2. num. 5. Quæſtio du- 7
bia eſt, an huiuſmodi certa merces neceſſario ſit conſtituẽda in pecunia numerata, an verò ſufficiat quòd conſtituatur in alia quacunque ſpecie? Communis ſententia in ea eſt opinione, ſcilicet non dari veram locationem niſi merces in pecunia numerata conſiſtat, ita gloſſ. verbo ſi res in l. naturalis, §. at cum do, ff. de præſcript. verb. gloſſ. verbo non dabatur in l. 1. §. ſi quis ſeruum, ff. depoſiti, & in l. ſi olei, eod. tit. Bald. & communiter Doct. dictis locis, Balduin. & alij in princip. Inſtit. hoc tit. Anton. Gom. d. cap. 3. num. 3. Lazarte de decima vendit. c. 1. ex num. 2. Cardin Mantic. d. lib. 5. tit. 1. num. 11. & tit. 2. num. 25. Fachin. controuerſ. lib. 1. cap. 82. Carot. in tractat. huius tit. part. 1. quæſt. 1. de mercede numerata, à princip. Donel. comment. iuris Ciuil. lib. 13. cap. 6. col. 3. ad fin. Contrariam opinionem, ſcilicet non eſſe de ſubſtantia locationis quòd merces conſiſtat in pecunia numerata, ſiue in alia quacunque re, materia, vel ſpecie, tenuit originaliter Coraſ. miſcell. lib. 2. cap. 11. ſequuntur Pinel. in rubr. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 3. ex num. 28. Cuiac. tract. 8. ad African. ad l. & hæc diſtinctio, ff. hoc tit. Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 20. num. 5. Mench. lib. 3. vſufructu cap. 53. Pichard. in princip. Inſtit. hoc tit. n. 27. vide apud eos.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati ſunt Magiſtri, & ſcholares Bonnienſes, qui ante tempus conductionis conducant hoſpitia aliorum Magiſtrorum, vel ſcholarium ſine eorum conſenſu, & num. ſeq.*
2 *Scholares veteres conductores ſunt præferendi nouis ſuper conductione domus, intellige vt ibi.*
3 *Statutū, de quo in hoc text. eſt locale, & habet locum Bononia ſolum.*
4 *Excommunicatio, de qua in hoc text. non comprehendit locatores, qui ſecundum l. ne cui C. hoc tit. etiam durante priori locatione poterāt domus ſuas locare aliis ſcholaribus.*

Cap. Ex reſcripto. I.

Clem. III.

1 MAgiſtri & ſcholares Bononienſes, qui ante tempus elapſum conductionis hoſpitia aliorum Magiſtrorum, & ſcholarium conducunt ſine inquilinorum conſenſu, excommunicantur, & hoc decretum ſingulis annis in audientia Magiſtrorum, & ſcholarium recitetur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbatt. Panorm. Guid. Papæ, Cened. *collect.* 36. Viuiao. *in rationali libri tertij iuris Pontificij*, *pag.* 182. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 432. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 12. *cap.* 2. & nouiſſime Didacus de Britto.

Hanc eandem concluſ. firmant & explicant Bonacoſ. *commun. crimin. verbo excommunicantur Magiſtri.* Sylueſt. *in ſumm. verbo excommunicatio, il.* 9. *ex num.* 8. Tabien. *in ſumm. verbo excommunicatio, il.* 5. *caſu* 17. *num.* 6. Nauarr. *in man. cap.* 27. *num.* 114. *verſ.* 4. Quintil. Mandoſ. *in gloſſ. facultatum in ſuperſcript. in verbo ad perpetuam rei memoriam, pag.* 14. *lin.* 13. vbi ait quòd deciſio huius text. eſt ſpecialis quoad ciuitatem Bononiæ, Læl. de Zanchis *de priuileg. eccleſiaſt. priuileg.* 19. *num.* 14. Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.* 10. Iacob. Benn. *de priuilg. Iureconſultor. part.* 1, *priuileg.* 9. *num.* 1. *in fine*, Vincent. Carot. *in tract. de locato part.* 1. *tit. de ſentent. excomm. à princip.* Soar. *de cenſur. diſput.* 23. *ſect.* 4. *num* 3. Filliuc. *tract.* 14. *cap.* 1. *quæſ.* 7. Bonacin. *de cenſur. extra Bullam diſp.* 2. *quæſt.* 2. *puncto* 37.

2 *Super conducendo*, &c.] Per hunc text. tenet gloſſa *in l. vlt. verbo manes, C. de locat. prædior. lib.* 11. Scholares veteres conductores eſſe præferendos nouis ſuper conductione domus, & ita limitari *l. ne cui*, *C. hoc tit.* ſequuntur Anton. Gom. *tom.* 2. *ver. cap.* 3. *n.* 5. Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 9. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 24. *num.* 2. vbi tenet hoc ſpecialiter fuiſſe conſtitutum in hoc text. Sed intelligendum eſt, quando antiquus ſcholaris vult præferri nouo conductori non ſcholari, ſecus quando & antiquus & nouus dominus conductor ſunt ſcholares, quia tunc dominus poterit eandem locare cui voluerit, iuxta reſoluta per D. Barboſ. *ad l.* 1. *part.* 7. *num.* 51. *ff ſoluto matrimon.* & Carot. *de locato part.* 3 *tit. de libertate ſuper materia d. l. ne cui q.* 1. *num.* 15.

In communi audientia, &c.] Ergo ſtatutum, de
3 quo *hic*, eſt locale, & habet tantùm locum Bononiæ, vt per Syluestr. *verbo excommunicatio* 9. *num.* 11. Nauarr. *in manu. cap.* 27. *num.* 114 Clar. *lib.* 3. §. *fin. quæſt.* 77 *num.* 16 Perez *l.* 8. *tit.* 2. *lib.* 1. *verbo ſtudio*, *pag.* 45. D. Barboſ. *d. l.* 1. *part.* 7. *n.* 52. licèt contrarium ſequi videatur Rebuff. *in priuil.* 10.

In gloſſ. *Sub excommunicatione.* ibi, *ſed quare*, &c. 4
Notatur ad hoc quòd excommunicatio de qua *hîc*, non comprehendit locatores, qui ſecundùm *d. l. ne cui* etiam durante priori locatione poterant domus ſuas locare aliis ſcholaribus, ſiue Magiſtris, Rebuff. *d. priuileg.* 10. *ad fin.* Carot. *d. q.* 1. *n.* 23. & 24. D. Barboſ. *d. l.* 1. *part.* 7. *num.* 51.

Cætera ad materiam huius text. parum conducentia, vide apud Cened. *ad Decretal. collect.* 36.

SVMMARIVM

1 *Fructus decimarum, & beneficiorum poſſunt locari his cum quibus conditio Eccleſiæ fit melior, ſtatuto diœceſani contrario non obſtante.*
2 *Epiſcopus in ſynodo non poteſt facere ſtatuta in præiudicium aliorum inferiorum abſque ipſorum conſenſu.*
3 *Decimarū, & beneficij fructus poſſunt vnicuique etiam laico locari.*
4 *Beneficij redditus licet inſpecto iure Decretalium citra ſolemnitatem iure locari poſſint ad modicum tempus, id eſt, ad nouennium vſque, hodie per Extrauag. ambitioſa, reſtrictum eſt vſque ad triennium.*
5 *Commodatarij perpetui poſſunt locare fructus ad plures annos ſicut alij titulares.*
6 *Locatio ad alienationem extenditur quando per eam transfertur vtile dominium, quia ſcilicet fit ad longum tempus, putà ad decem annos.*

Cap. Veſtra. II.

Innoc. III.

FRuctus decimarum, & beneficiorum poſſunt dari ad afflictum illis, cum quibus poteſt fieri melior conditio Eccleſiæ ſuæ, dummodo hæc locatio 1
non extendatur ad feudum, vel alienationem, diœceſanorum Epiſcoporum ſtatuto contrario non obſtante. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent, Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbat. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij*, *pag.* 183. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 433. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. & nouiſſimè Didacus de Brito.

Statuto contrario non obſtante.] Notatur ad hoc 2
quòd Epiſcopus in Synodo non poteſt facere ſtatuta in præiudicium aliorum inferiorum abſque ipſorum conſenſu, vt per Duen. *reg.* 249. Henric. Bothæū *in tract. de Synodo Epiſcopi, p.* 3. *art.* 1. *n.* 19. *inter Doctorum tractatus tom.* 13. *part.* 2. Graſſ. *tom.* 2. *comman. opin. lib.* 1. *tit.* 2. *num.* 68.

Fructus veſtrarum, &c.] Notatur ad hoc quòd 3
fructus decimarum, & beneficij poſſunt vnicuique etiam laico locari, vt per Couarr. *lib.* 1. *cap.* 17. *num* 5. *verſic. ſic & laici*, Monet. *de decimis cap.* 5. *quæſ.* 3. *num.* 64. Rebuff *eod. tract. quæſt.* 10. *num.* 38. & *q* 14. *num* 33. & *in compendio alienat. num.* 27. Carot. *de locato part.* 3. *tit. de decimis num.* 6. & 7. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 466. *num.* 10. D. Barboſ. *in l. Titia num.* 47. & *in l. vſufructu num.* 16. & 27. *ff. ſoluto matrimon.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 3. *num.* 12.

4 Licet inſpecto iure Dectetalium redditus beneficij citra ſolemnitatem iuris locati poſſint ad modicum tempus, id eſt, ad nouennium vſque, hodie tamen per *Extrauag. Ambitioſa, de rebus Eccleſiæ, inter communes*. reſtrictum eſt prædictum tempus, vſque ad triennium, & ſi vltra fiat, infirma erit talis locatio, vt *ibi* Deo dante dicam.

5 Commendatarij perpetui poſſunt locare fructus ad plures annos ſicut alij titulares, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de commenda, n.62.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 8. n. 14.*

6 *Locatio ad feudum, vel alienationem,* &c.] Extéditur autem locatio ad alienationem quando per eam transfertur vtile dominium, quia ſcilicet fit ad longum tempus, putà ad decem annos. Vide Tiraquell. *de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 14. n. 81.* Sarm. *lib. 3. ſelect. c. 2. n. 31.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 20. n. 19. & q. 29. n. 2. & 5.* Pinel. *in l. 1. p. 3. n. 63. verſ. ante alia, C. de bonis mat.* Menoch. *de arbitr. caſu 31.* Mozz. *de contract. tract. de locato, tit. de diuiſione locat. n. 7.* Gut. *in l. nemo poteſt n. 30. & canon. lib. 2. c. 8. à n. 22.* Card. Tuſc. *lit. L. concl. 403.* Card. Mantic. *d. lib. 5. tit. 4. num. 7.* Ceual. *q. 199. n. 5.* D. Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto 37. n. 4.* Card. Pereira *q. forenſ. lib. 1. q. 11. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Penſionis ſeu mercedis remiſſio fit propter ſterilitatem ſine conductoris culpa contingentem, & n. 2.*

3 *Sterilitas vt dicatur ad remiſſionem faciendam penſionis, adeò magna requiritur, vt ex fructibus perceptis detractis expenſis non potuerit dimidia debita penſionis perſolui.*

4 *Sterilitate ſtante non fit colono mercedis remiſſio quando ſterilitas ipſius culpa euenit.*

5 *Penſionis remiſſio non fit quando ſterilitas contigit ex vitio rei proprio.*

6 *Penſionis ſeu mercedis remiſſio non fit quando calamitas, quæ fructus abſtulit, conſueta eſt in illis locis, vel regionibus.*

7 *Conductor quando renuntiauit caſibus fortuitis non fit remiſſio mercedis propter ſterilitatem.*

8 *Caſuum fortuitorum renunciatio non comprehendit inſolitos, & qui rariſſimè contingunt.*

9 *Penſionis remiſſio denegatur in ſimplici colono partiario.*

10 *Penſionis remiſſio fit in emphyteuſi ſi ex eo ſoluatur magna penſio, quæ fructibus reſpondeat, aliàs ſecus.*

11 *Fluminum inundatio rarius contingens inter caſus fortuitos numeratur.*

12 *Locuſtarum edacitas cauſat penſionis remiſſionem.*

13 *Incendium inter caſus fortuitos numeratur.*

14 *Hoſtium incurſus facit vt penſionis remiſſio fiat, niſi conductor habeat prædium in confinibus agrorum, in quibus ſolent eſſe hoſtiles incurſus, vel ſciebat tempus belli imminere, vt n. 15.*

16 *Penſionis remiſſio vbi eſt facienda ob cauſam ſterilitatis intelligitur pro rata obtingentis ſterilitatis.*

17 *Conductor ſi caſu fortuito impediatur frui re conducta, fiet tunc penſionis remiſſio pro rata temporis.*

18 *Sterilitas cum vbertate præcedentis, vel ſubſequentis anni etiam interpellati poteſt compenſari.*

19 *Vbertas quando dicatur, oſtenditur.*

20 *Penſio augenda non eſt colono propter vbertatem.*

21 *Inquilinus etiam inuitus ante tempus locationis finitum per locatorem expelli poteſt, ſi ſuperueniat neceſſitas vt locator in domo inhabitet.*

22 *Locator ſi locata domo indigeat ad patrem, vel ad auum, filium, aut fratrem poteſt conductorem expellere.*

23 *Conductor propter ſuperuenientem caſum poteſt rem conductam deſerere ante finitum locationis tempus.*

24 *Conductor poteſt domum deſerere ſi in ea tetris imaginibus, & tumultibus inquietetur.*

25 *Conductor propter ſuperuenientem caſum è domo conducta diſcedens, tenetur domino denunciare, & claues tradere, ſi commodè poteſt.*

26 *Succeſſor conductoris non poteſt expellere colonum propter ſuperuenientem neceſſitatem.*

27 *Scholaris non poteſt è domo conducta expelli etiamſi dominus eam velit pro ſua neceſſitate.*

28 *Conductor non poteſt expelli è domo, ſi dominus promiſit durante conductione illum non expellere.*

29 *Conductor non poteſt expelli per dominum ex ſuperueniente neceſſitate quando locatio fuit facta ad longum tempus.*

30 *Locator durante tempore locationis poteſt expellere conductorem, ſi domus locata indigeat refectione.*

31 *Locationis tempore exiſtente neceſſitate non poteſt locator conductorem expellere.*

32 *Locator ſi propter ſuperuenientem neceſſitatem conductorem expellat, non tenetur ad intereſſe.*

33 *Locator etiã extra caſum neceſſitatis non tenetur præciſè ſtare locationi, ſed liberatur præſtando intereſſe.*

34 *Conductor expelli poteſt ſi re conducta abutatur, niſi dominus à principio ſciret.*

35 *Conductor ſi inducat in domum meretrices, aut malos homines, è domo expelli poteſt, niſi domus eſſet iuxta lupanar, vel ad talia conſueta, vt n. 36.*

37 *Meretrices è vicinia expelli poſſunt.*

38 *Meretrici domum locans non peccat, dummodo non intendat domum concedere ad meretricium vſum.*

39 *Dominus domi propter vitæ turpitudinem è domo propria, & vicinia eſt expellendus.*

40 *Mulier coniugata, quæ meretricio more viuit, ſi maritus eſt conſcius, & ipſius vxoris leno, poteſt è vicinia expelli.*

41 *Mulier, quæ non quæſtus cauſa, ſe capta alicuius amore illi ſui copiam facit, poteſt è vicinia expelli.*

42 *Conductori expulſo ob rei conductæ abuſionem durante tempore locationis, an remitti debeat penſio pro rata temporis oſtenditur.*

43 *Doctores habent facultatem expellendi obſtrepentes ne per tales ſtrepitus diſtrahantur, ſi præuenиant eum, quem volunt expellere.*

44 *Conductor ſi non ſoluit debito tempore penſionem, ſtatim expelli poteſt.*

45 *Scholaris qui non ſoluit penſionem poteſt è domo expelli.*

46 *Conductor ſi non ſoluat penſionem poteſt expelli etiã ſtante pacto de non expellendo illum durante tempore locationis.*

47 *Conductor poteſt expelli, qui defecit in minimo nummo penſionis.*

48 *Locator an poſſit conductorem qui penſionem non ſoluit, propria auctoritate expellere, oſtenditur.*

Cap. Propter ſterilitatem. III.

Gregor. IX.

PRÆLATVS debet facere remiſſionem penſionis pro rata quando coloni patiuntur ſterilitatem cum magno incommodo ſine propria culpa, ſed vitio rei, vel caſu fortuito contingente, 1

gente, niſi vbertas præcedentis, vel ſubſequentis anni compenſet ſterilitatem. Item inquilinus poteſt expelli ante finitum tempus conductionis in quatuor caſibus, primò ſi dominus vult domum habitare, ſecundò ſi neceſſitas expoſtulet quòd domus reficiatur, quæ neceſſitas non imminebat tempore locationis, & remitti debet penſio pro rata: tertiò quando peruersè conuerſatur in domo: quartò quando per biennium non ſoluit canonem, niſi celeriter ſatisfaciendo ſibi prouideat. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. And. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 116. Viu. *in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag.* 183. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 433. remittitur Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. § 1. & 2.* & nouiſſimè Didacus de Britto.

2 Collige ex text. mercedis, ſeu penſionis remiſſionem fieri propter ſterilitatem ſine conductoris culpa contingentem, in idem eſt text. *in l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatum, & l. ſi merces, §. vis maior, ff. hoc tit. l. licet. C. eodem,* & apud Luſitanos Ordin. Regia *lib. 4. tit. 27.* & apud Caſtellanos *l. 22. tit. 8. part. 5.* Couarr. *pract. cap. 30. à princ.* Pinel. *in l. 2. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 3. num.* 18 Menoch. *conſ. 37. num. 71. & de arbitr. caſu* 76. 80. & 440. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. c. 18. de remiſſ. mercedis conductori, vel emphyteutis facienda,* Vincent. Caroc. *de locato p. 3. tit. de remiſſ. mercedis,* Ioſeph. Ludou. *commun. opinion. tit. de iure emphyt. concl. vnic. ex verſ. que autem ſterilitas*, Salaz. *de vſu, & conſuetud. cap. 11. ex num.* 88. Anton. Scap *de iure non ſcripto lib. 4. cap. 25. ex num. 1.* Cott *in memorab. verbo conductor.* Alph. de Leon. *reſp.* 67. Valaſc. *de iure emphyt q. 27. num. 25.* Cened. *ad Decretal collect.* 116. *num. 1.* Mozz. *de contract. tract. de locato, tit. de accidentalibus locati à num. 1.* Surd. *deciſ. 155. num. 6. & deciſ.* 326. Alexand. Raudenſ. *conſ. 17. part. 1. n. 38. vol. 1.* Mench. *illuſtrium cap. 14. n. 1.* Madeira *in animaduerſ. iuris ciuilis cap. 16.* Ceuall. *communium contra commun. quaſt. 57. à n. 1. in emporio iuris p. 1. tit. 10. in prælud. n. 28. & q. 1.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp.* 495. Bern. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl.* 23 Cardoſo *in praxi iudicum verbo locatio à num.* 31. Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 5. tit.* 8. Rebello *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 14. q. 7 & 8.* Rot. *in Romana locationis 25. Ianuarij* 1618. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas *deciſ.* 195.

3 Quæſtio eſt admodum controuerſa, quæ ſcilicet pars fructuum deperditorum ſufficiat ad hoc vt dicatur ſterilitas? Opiniones reperiuntur multæ, eædemque diſcordantes, quinque refert Maſcard. & ſex Valaſc. ac Menoch. *locis infrà citandis*. Sed apud ſummos practicos crebrior, communior ac verior reputatur opinio illa, quæ habet, ſterilitatem adeò magnam requiri, vt ex fructibus perceptis, detractis expenſis, non potuerit dimidia debitæ penſionis perſolui. Vide Couar. *d. cap. 30 num. 2. verſ. vide tamen.* Gom. *tom. 2. cap. 3. num.* 18. Corn. *conſ. 128. col. pen. vol. 1.* Pariſ. *conſ. 38. vol. 1.* Angel. *conſ. 15. num. 1. & 3.* Bero. *conſil. 143. num. 22. & 24. vol. 1.* Burſat. *conſ. 193. num.* 27. Surd. *conſ. 34. num.* 7. Menoch. *de arbitr. lib. 2. q. 76. & caſu 76. num.* 5. Mench. *vſufreq. cap.* 54. Anton Theſaur. *Pedemon. deciſ.* 108. Carot. *dict. tract. de locato tit. de remiſſ. mercedis ſub num. 5. part.* 3. Valaſc *q. 27. ſub n.* 24. Mozz. *d. tract. de locato tit. de accidentalibus locat. n. 11. cum ſeqq* Ludou. Moroi, *conſ. 76. ſub num,* 9. Baptiſta Coſta *de ratione rata q. 10. num. 5. 6. & 10.* Mich. Calaca *tract. de modo articulandi & probãdi § 2. gloſſ. vnic. num.* 560. Maſcard. *de probat. concl. 1333. num. 4. cum ſeqq. & concl. 1339. à num. 1.* Garc. *de expenſis, cap.* 13. *num.* 9. Ioſeph. Ludou. *concl. 12. num.* 15. Ceuall. *q.* 57. Molla *in emporio iuris part. 1. tit. 10. quaſt. 1. num.* 12. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 121. Card. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuent. lib 5. tit. 8. num.* 30. Gama *Luſit. deciſ. 41. num.* 1. Chald. Pereira. *de extinct. emphyt. cap. 3. num. 24. ad finem*, Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 23. num. 3. cum ſeqq.* Caſtill. *lib. 3. quotid. cap. 3. à num.* 36. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 495. verſ. dubitant. Doctores*, Leſſ. *eod. tract. lib. 2. cap. 24. dub. 3. num.* 17. Rebello *de oblig. iuſtit. part. 2. lib. 14. de conducto & locato quaſt.* 7. Azor. *inſtit moral. part. 3. lib. 8. de locato, c. 10. à princip.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 9. num.* 3.

Sine culpa coloni.] Notatur ad hoc quòd ſtante ſterilitate non fit colono mercedis remiſſio quando ſterilitas culpa ipſius coloni euenit, quòd videlicet non ſeminauerit vel negligenter coluerit prædium, vel non purgauerit malis herbis, vel cuſtodiam debitam non adhibuerit, Ordin. Regia Luſitan. *lib. 4. tit. 27. §. fin.* Valaſ. *d. quaſt. 27. num.* 39. Surd. *deciſ. 87. à num.* 3. D. Marta *in votis remiſſ. deciſ. voto 1. num.* 18. Molin. *diſp 495. num.* 13. Azor. *d. lib. 8. cap. 10. quaſ. 2. verſ. prima.* Rebello *d. lib. 14. q. 8. num. 1. cum ſeqq.* vbi etiam reſoluit non excuſandum colonum, qui nec ſeminauit, nec coluit prædium, ſi poſtea conſtiterit per fortuitum caſum fructus fore omnino vaſtandos ſi naſcerentur. 4

Amplia primò, vt nec etiam fiat remiſſio mercedis quando ſterilitas contigit ex vitio proprio, vt per Gom. *d. cap. 3. num.* 18. Carot. *d. tit. de remiſſ. mercedis q. 8. num.* 41. 5

Amplia ſecundò, vt nec fiat remiſſio mercedis quando calamitas, quæ fructus abſtulit, eſt conſueta in illis locis, vel regionibus, probat apud Luſitanos Ordin. Regia *lib. 4. tit. 27. in princip.* vbi parens meus, & apud Caſtellanos l. 21. *tit. 8. part. 5.* vbi Gregor. Pinel. *d. cap. 3. num.* 30. Surd. *conſ. 34. num.* 4. Mozz. *d. tit. de accidentalibus locat. num.* 31. Carot. *d. quaſt. 8. n. 1. cum ſeqq.* Molla *d. tit. 10. q 1. n. 20. verſ. 1.* Card. Mantic. *d. tit. 8. n. 6. in fine,* Caſtill. *lib. 3. quotid. cap. 3. à num.* 24 Molin. *diſp. 495. num.* 12. Azor. *d. lib 8. cap. 10. quaſt. 2. verſ. ſeptima.* Rebello *d. lib. 14. quaſt. 8. num.* 1. 6

Amplia tertiò, vt nec etiam fiat remiſſio mercedis propter ſterilitatem quando conductor renunciauit caſibus fortuitis, vt per Pinel. *d. cap. 3. num.* 26. Valaſc. *d. quaſt. 27. num.* 37. Carot *d. quaſt. 8. num.* 109. niſi perempta fuerit ſubſtantia, quia tunc excuſatus conductor à ſolutione penſionis etiam quòd ſuſceperit in ſe caſum fortuitum, Surd. *deciſ. 326. num.* 55. Rot. *in Rauennaten. Pinetæ* 18. *Martij* 1619. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo. Renunciatio tamen caſuum fortuitorum non comprehendit inſolitos, & qui rariſſimè contingunt, vt per Pinel. *d. cap. 3. num.* 29. Mench. *vſufrequent. lib. 3. cap. 54. num.* 6. Valaſc. *d. quaſt. 27. num.* 36. Azeued. *lib. 2. à num. 9. tit. 9. lib. 9. nouæ recopil.* Anchar. Regienſ. *lib. 3. quaſt. famil. quaſt. 36. num. 7. & 8.* Carot. *d. quaſt. 8. num.* 6. Gutier. *de iuramento confirmat. part. 1. cap. 24. num.* 6. Ceuall. *quaſt.* 702. Molin. *diſp. 495. verſ. dubium eſt.* Cardin. Mantic. *d. tit. 8. num. 3. & 18.* Caſtil. *d. cap. 3. à num.* 7. Rebell. *d. lib. 14. quaſt. 8. num.* 18. Nam caſus inſolitus non comprehenditur etiam quòd quis ſuſcipiat in ſe periculum caſuum fortuitorum, Aym. *conſ. 93. n. 2. & conſ. 394. poſt princ. verſ. in quibus locis,* Surd. *conſ. 326. num. 52.* vbi *circa fin.* ampliat etiam accedente iuramento, ac etiam ſi fuerit dictum de caſu cogitato, & incogitato, Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 195. num. 8. & 9.* Caſus autem inſolitus dicitur contin- 7

8

gere præter omnem cogitationem, & verſimilitudi-
nem, Rot. *deciſ.* 725 *n.* 11. *p.* 1. *diuerſ* Bellet. *d.* §. 9. *n.* 13.
Corn. *conſ.* 12. *lib.* 4. relatus à Menoch. *de arbitr. caſu*
80 *ſub num.* 7. Burſat. *conſ.* 16. *num.* 71. *vol. num.* 1. Bec.
conſ. 82. *vol.* 1. Dicitur etiam caſus inſolitus, qui rariſ-
ſimè contingit, ita quòd in mille annis non euenit
niſi vna vice, ſecundum opinionem Bart. *in l. ſcio* §.
medico, ff. de aure leg. Gonzadin. *conſ.* 27. *num.* 9. & 24.
Natt. *conſ.* 66. *ſub numero* 6. Vel ſecundùm aliam
ſententiam dicitur caſus inſolitus, qui in centum
annis non euenit, niſi ſemel. Corn. *conſ.* 13. *col. pe-
nult. vol.* 2. Rip. *de peſte in rubr. de priuileg. contract. nu-
mer.* 201. Menoch. *conſ.* 37. *num.* 14. Burſat. *conſ.* 16.
num. 73. ita quòd inſolitus dicatur ille caſus, qui non
ſolet communiter contingere, aut verſimiliter eue-
nire, Alexand. *conſ.* 107. *num.* 16. *vol.* 8. Alciat. *reſp.* 157.
num. 6. Abb. *conſ.* 1. *num.* 4. Aym. *conſ.* 95. *num.* 2. ſuper
quo iudicantis arbitrium verſari poſt relatas opinio-
nes, & poſt Rip. voluit Menoch. *de arbitr. caſu.* 80.
num. 8. & poſt eum Bec. *d. conſ.* 82. *num.* 23. *vol.* 1. Caſus
fortuitos ſuſcipiens in ſe etiam inſolitos, qualiter
remaneat obligatus, vide Mar. Anton. *var. reſolut. lib.*
2. *reſol.* 16.

9 *Colenis Eccleſia*, &c.]Siue ad modicum, ſiue ad
longum tempus conduxerint, vt per Valaſc. *d. quæſt.*
19. *num.* 24. Maſcard *de probat. concluſ.* 1349. *num.* 9.
In ſimplici tamen colono partiario denegari penſio-
nis remiſſionem, reſoluunt Franc. Marc. *Delphin. de-
ciſ.* 211. *n.* 1. *p.* 2. Salaz. *in tract. de vſu, & conſuetud. c.* 11.
num. 91. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper.
lib.* 1. *concl.* 21. *conſid.* 3.

10 Si ex emphyteuſi ſoluatur magna penſio, & fru-
ctibus reſpondeat, fiet remiſſio ſicut in locatione,
aliàs ſecus. Vide Valaſc. *q.* 27. *num.* 7. 11. & 13. Vin.
tom. 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 44. *num.* 190. *pag.* 679.
Cottam *in memorab. verbo emphyteuta* 9. *deciſ.* 150.
num. 2. Petr. Salaz. *d. cap.* 11. *num.* 89. Felician. *de cen-
ſibus lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 20. Maſcard. *de probation. concluſ.*
1333. *num.* 10. Rebuff. *in l. Labeo* §. *rem ff. de verbo-
rum ſignificat. pag.* 102. Surd. *deciſ.* 198. *num.* 1. & 20.
Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 2.
à num. 22. D. Barboſ. *in l. diuortio* §. *fin. part.* 1. *num.* 70.
ff. ſoluto matrimon. Azor. *d. part.* 3. *lib.* 10. *de emphyteuſi
cap.* 6. *q.* 2. Rebello *d. part.* 2. *lib.* 14. *q.* 8. *à num.* 6. Chald.
Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 2. *num.* 8. & *cap.* 4. *n.* 24.
de penſione Eccleſiaſtica, Cardin. Tuſch. *tom.* 3. *tit. E.
concluſ.* 204. *num.* 13. Ouid. de Amicis *de iure emphyt.
quæſt.* 38.

11 *Caſu fortuito.*] Notatur ad hoc quòd in materia
conductionis fortuitorum caſuum ratio haberi po-
teſt ad effectum remiſſionis mercedis faciendæ per
locatorem, vt apud Gozadin. *conſil.* 74. Rimin. iun.
conſ. 757. Boſſ. *in ſua praxi crimin. tit. de remiſſ. mer-
cedis num.* 76. Gail. *lib.* 2. *obſeru.* 23. Menoch. *conſ.* 27.
& 671. Caroc *de locato p.* 2. *tit. de remiſſ. merced. cond.*
quos refert Ioan Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, &
ignor. inſpect.* 38. *num.* 1.

Inter caſus fortuitos enumeratur factum Princi-
pis quando eſt iniuſtum, vel inuerſimile, aut ino-
pinatum, ſeu non ſperatum, aliàs *ſecus, l. Lucius, ff de
euiction.* Bald *conſ.* 395. *num.* 3. *vol.* 2. Alexand *conſ.* 57.
num. 4. *volum.* 1, Natt. *conſ.* 181. *num.* 4. Burſat. *conſil.*
104. *num.* 21. *vol.* 2. in pulcherrimo caſu Gam. *Luſit.
deciſ.* 349. *num.* 8. Decian. *conſ.* 41. *num.* 138. *vol.* 2. &
conſ. 14. *num.* 49. *volum.* 3. immo pluſquam caſus for-
tuitus aliquando reputatur, Oſaſcb. *conſ.* 31. *n.* 82. *cum
ſeqq.* refert Ioan. Baptiſta Coſta *d. inſpect.* 38. *num.* 4.
Inundatio fluminum rarius contingens, *ex conducto*
§. *ſi vis, ibi, fluminum, ff. hoc tit.* Ordin Regia Luſitan
lib. 4. *tit.* 27. *in princ.* ibi, *cheas de rios*, Azor. *d. loc.* 8... in

quæſ. 2. *verſ. ſeptima.* Cephal. *conſ.* 257. *num.* 11. & 12.
Sebaſt. Medic. *in tract. de caſib. fort. part.* 2. *quæſt.* 10.
num. 59. Surd. *deciſ.* 326. *num.* 60. Caball. *deciſ.* 102.
num. 12. Rot. *in Ferrarien. affictus* 26. *Nouembris* 1616.
coram Buratte, inter eius impreſſas *deciſ.* 210. *num.* 5.
& *num.* 8.

Edacitas locuſtarum, propter quam fit remiſſio 12
penſionis, Magon. *Florent. deciſ.* 67. quem refert
Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. collectan.* 1053. *verſic. pri-
mè fit.*

Incendio, vt per Valaſc. *d. quæſt.* 27. *num.* 41. & 42. 13
Molin. *d. diſp.* 495. *num.* 13. Mozz. *d. tract. de locato tit.
de accidentalibus locat. num.* 30.

Aut bellum, Iaſ. *in l.* 1. *ex num.* 84. *C. de iure em-* 14
phyt. Paul. Fuſc. *litt. B. ſing.* 19. ſeu hoſtium incur-
ſibus, ex *d.* §. *ſi vis, ibi, impulſus hoſtium*, & dict. Reg.
Ordinat. *d. tit.* 27. *in princip.* ibi, *Enimigos*, Flamin.
de reſignat. lib. 11. *q.* 13. *num.* 56. Rebello *d. lib.* 14. *q.* 8.
num. 16. Bellet. *d.* §. 9. *num.* 11. vel facto bannitorum,
ſeu facinoroſorum hominum, Cardin. Mantic. *d. lib* 5.
tit. 8. *num.* 38.

Limita tamen ſi conductor prædium habeat in 15
confinibus agrorum, in quibus ſolent eſſe hoſtiles
incurſus, vt per Azor *d. lib. de locato cap.* 10. *quæſ.* 1. *verſ.
ſeptima.* Limita etiam ſi conductor ſciebat tempus
belli imminere, Balb. *deciſ.* 200. quem refert Aloyſ.
Ricc. *in collect. deciſ. p.* 4. *collect.* 1033. Stephan. Grat.
diſcept. foren. cap. 328. *num.* 21 Limita denique ſi con-
ductio facta ſit tempore belli, vel peſtis, Ioſeph. Lu-
dou. *Peruſina deciſ.* 106.

Pro rata penſionis.]Notatur ad hoc, quòd vbi re- 16
miſſio eſt facienda ob cauſam ſterilitatis, intelligitur
pro rata obtingentis ſterilitatis, vt per Menoch. *vſu-
fruct. cap.* 54. *num.* 4. *verſ. qua quidem remiſſio.* Menoch. *de
arbitr. caſu* 77. *verſ. ſecundò opinio*, Valaſc. *d. q.* 27. *n.* 30.
& *ſeq.* Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.*
2. *concl.* 23. *n.* 6. Et ſi caſu fortuito conductor impedia- 17
tur frui, fiet tunc remiſſio pro rata temporis, ex Bart.
in l. ſi vno §. *item cum quidam num.* 4. *ff. locati*, Sur. *de
alimen. tit.* 2. *quæſt.* 33. *num.* 52.

Niſi cum vbertate, &c.]Notatur ad hoc, quòd ſte- 18
rilitas cum vbertate præcedentis, vel ſubſequentis
anni poteſt compenſari, *l. licet certis* 8. *C. hoc tit.* in idẽ
ſunt Ordin. Regia Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 27. §. 1. & apud
Caſtellanos *l.* 23. *tit.* 8. *part.* 5. Soar. *tom.* 1. *commun.
opinion. lib.* 4. *tit.* 24. *n.* 208. *pag.* 682. Valaſc. *d. quæſt.* 27.
num. 45. & *à num.* 23. Menoch. *d. cap.* 54. *num.* 10. D. Bar-
boſ. *in l. diuortio* §. *fin. n.* 6. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrimon.*
Caroc. *d. quæſt.* 8. *num.* 45. Morla *d. tit.* 10. *quæſt.* 1. *n.* 18.
Molina *diſp.* 495. *num.* 16. Leſſ. *lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 3.
num. 19. Rot. *deciſ.* 757. *n.* 5. *part.* 1. *diuerſ.* Bellet. *d. tit.
de clerico debitore*, §. 9. *num.* 11. Alexand. de Neuo *con-
ſil.* 67. *num.* 12. Gig. *de penſionibus, quæſt* 62. *num.* 7
Stephan Gratian. *Marchia deciſ.* 222. *n.* 6. & *diſcept.
forenſ. cap.* 195. *num.* 14. Aloyſ. Ricc. *part.* 6 *collect.* 1487.
Cardin. Mantic. *d. lib.* 5. *tit.* 8. *num vlt.* Bernard. Græuæ.
d. lib. 2. *concluſ.* 23. *conſid.* 1. Rebello *d. part.* 2. *lib.* 14.
quæſt. 8. *num.* 11. Quæ quidem compenſatio non ſo-
lùm facienda cum vbertate anni proximi præceden-
tis, vel ſubſequentis, ſed etiam interpolati, Valaſc.
d. quæſt. 27. *num.* 46. Caroc. *d. quæſt.* 8. *n.* 49. D. Barboſ.
d. §. *fin. num.* 8.

Vbertas dicitur quando computatis fructibus 19
duorum annorum, ſcilicet ſterilis, & fertilis, tantum
fuerit collectum, quantùm ſatis ſit, vt integræ penſio-
nes vtriuſque anni ſoluantur, & vlteriùs conductor
percipiat omnes expenſas, quas fecit, computando
quod ſibi debetur pro ſuo labore, & induſtria, quo ca-
ſu fit integra compenſatio, & nihil de penſione re-
mittitur, ſi tamen non fuerit tantum collectum, tunc
remiſſio

remiſſio de penſione pro portione quadam, Gom. *d.cap.3.num.1* Valaſc. *d. quaeſt.27. num.45.* Molina *vbi ſupr.*

20 Nota propter vbertatem etiam caſu fortuito contingentem non eſſe augendam penſionem colono, vt per Pinel. *in l.2.C.de reſcind.vend.part. 1.c.3.num.54.* Valaſc. *d. quaeſt. 27.num.53.* Mench. *vſufrq. cap. 54. num.10.* D.Barboſa *d.§.fin.n.7.* Bernard.Graeuæ.*d.lib.2. concluſ.23.conſid.5.* Licet contrarium reſoluant Suar. *tom.1.commun.opinion.lib.4.tit.44.num. 208. pag. 682.* Molin.*d.diſp.495.*Carot.*d.quaeſt.8.à num.18.*Gom.*d. c.3.n.18.*

§. Verum.

21 *Domum inhabitare,*&c.] Notatur ad hoc, quòd inquilinus etiam inuitus ante tempus locationis finitum per locatorem expelli poteſt ſi ſuperueniat neceſſitas, vt locator in domo inhabitet, concordant *l. ade,C.hoc tit.*& Ordin Regia Luſitan.*lib.4.tit. 24. in princip.* vide Couarr.*lib. 2.variar.cap.15.num.4.* Gom. *tom.1.variar.c.3.num.6.* Valaſc.*de iure emphyt.quaeſt.22. num.3.*Anton.Gabr.*commun.lib.3 tit.de locato, concluſ. 3.*Carot.*de locato,part.4.tit.de recuſat.quaeſt.2.*Molina *diſp.499.num.5.*Cardoſ.*in praxi iudicum,verbo Locatio num.10.*Rebello *d.lib.14.quaeſt.10.n. 14.*Azor.*d.lib.8. de locato, c.8. quaeſt.2.verſ.ſecunda*, Leſſ.*d.c.24.dub.7. num.34.*

22 Amplia primò ſi locator domo indigeat ad patrem, vel ad auum,filium,aut fratrem,vt per d.Ordin. Reg. Luſit.*vbi proximè*,& apud Caſtellanos *l.6.tit.8.par.5.* Valaſc.*d.q.22.n.3.*Molin.*diſp.* [illegible] *n.6.*Azor.*d.c.8.q.2. verſ.ſed quid.*

23 Amplia ſecundò,vt concluſio huius text. procedat etiam in conductore, nam quemadmodum locator poteſt expellere conductorem propter ſuperuenientem neceſſitatem, ita è conuerſo conductor propter ſuperuenientem caſum rem deſerere poteſt ante finitum locationis tempus. Boër. *decis. 149. num. 8 & 9.* Hieron.Gabr.*conſ.73.num.2.vol.2.*Valaſc.*d. quaeſt.21, num.9.*Carot.*d.tit.de recuſat. quaeſt.4.* Cardoſo *d.verbo Locatio num.11.*Azor.*d.lib.8. c.9.* quamuis diſpoſitionem huius text. vt ſcilicet in caſu neceſſitatis licet locatori à locatione diſcedere,non procedere in conductore, ſeu inquilino, teneant Barbat. *in praeſenti, num.4.& 21.* Firman. *in repertor.in verbo conductor,n. 30.*Rip.*in tract.de peſte,part.2.nu.15.20.& 21.*Couar. *pract.c.30.num.3.verſ.imo excepta, circa fin.*vbi dicit

24 hanc partem eſſe veriorem. Vnde propter veriſimilem timorem ſpirituum malignorum poterit conductor domum deſerere,ſi in ea terris imaginibus, & tumultibus inquietetur, Anton.Gom.*variar.tom. 2. capite 3. num.3.verſ.2.*Valaſc.*d.quaeſt.22.num.7.* Mozz. *de accident.locati,num.5.*Perez *ad tit.7.lib.5.Ordin. pag.190. verſ.deducitur etiam.*Et propter peſtem,vt per Valaſc. *d.quaeſt.22.num.6.*Mozz.*tit.de accident.locat num.6. & tit.quomodo finiatur locatio,num.3.*Gom.*d.num.3. verſ. ex quo infero.*Molin.*diſp.493.in princip.*Azor.*d. c. 10. quaeſt.5.*Cabed. *part.1.deciſ.93. num.3.cum ſeqq.* Item propter bellum, ſi quando conduxit neſciebat imminere tempus belli,vide *l.item quaeritur,§.exercitu, ff.locati*, Valaſc.*d.quaeſt.22 num.6.in princip.*Mozz.*d. tit. de accident.locat.num.5.*Flamin.*de reſignat. tom. 2.lib. 11. quaeſt.13.nu.56.* Denique vbi domus minatur ruinam, ſecundùm Bald. *in l.ſi in lege 27. §.ſi domus, ff. locati.* Gail.*lib.2.obſeru.23. n.6.*Anton.Gom *variar. tom.2.de contract.tit.de locati,cap.3.numer. 3.verſ.tertio infero.* In his enim & ſimilibus caſibus conductor, ſiue inquilinus non poteſt nec per ſe,nec per alios vti domo locata, & ideo tunc ſoluta penſione praeteriti temporis habet interdictum de migrando, de quo *in l. 1.§. ſi penſio*, & *ibi* Odofred. Alberic. & Bart. *ff.de migran.*

Aduerte tamen quòd conductor diſcedens propter 25
aliquem ex ſupradictis caſibus tenetur domino denuntiare,& claues tradere ſi commodè poteſt, vt per Cott.*in memorab. verbo conductor.* Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt.priuileg.11.num.5.*Valaſc.*d.quaeſt. num. 1. verſ. adde tamen*, Maſcard.*de probat.concluſ.820.num.11.*Rebello *d.part.2.lib.14.quaeſt.8.num.16.*vbi cum Gam.reſoluit quòd ſi cùm commode poſſet non denunciauit, vel claues non reddit, & ea de cauſa fortè dominus domum alteri non locauit, ad ſatisfactionem damni ſubſequuti compellendus erit; ſi tamen impedimentum ſit notorium non eſt neceſſaria denunciatio, vel proteſtatio,prout reſoluit Menoch.*conſ.120.num.25. & 33.*

Limita primò ſupradictam reſolutionem non pro- 26
cedere in ſucceſſore conductoris, qui non poteſt expellere colonum propter ſuperuenientem neceſſitatem, vt per Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.187. num.19.*

Limita ſecundò in ſcholari,qui non poteſt à domi- 27
no expelli etiamſi vellet domum pro ſua neceſſitate, vt per Bologn.*in repet.auth.habita,C.ne filius pro patre n.369.*Ceuall.*communium contra commun.q.756.n.43.* Mora *in emporio iuris p.1.tit.10.n.16.*Rebuff.*de priuileg.ſcholaſt. priuileg. 8.* quamuis contrarium tueantur Valaſc.*d.q.22.n.5.*D.Barboſa *in l.1.p.7.n.32. ff. ſoluto matrim.*Carot.*de locato,p.4.tit.de recuſat.q.2. num.37. & 38.*

Limita tertiò ſi dominus promiſit non expellere 28
inquilinum durante conductione quatenus etiam indigeret domo locata pro vſu proprio, vt per Anton. Gabr.*commun.lib.5 tit.de locato concl.3.*Pute.*deciſ.171, lib.1.in correct.*Alciat.*conſil.35.num.5.in fine,& num.4. lib.8.*Valaſc.*d.quaeſt.22.n.8.* Magon *Lucenſ. deciſ.75. num.2.*Carot.*d.quaeſt.num.18.*Surd.*conſil.34. num. 29.* Molin.*diſp.499. num.8.* Cardin. Mantic. *d.lib.3.tit.7. num.12.*Cauall *q.756.num.41.& 42.*Antonium Gabr. *lib.5.commun.tit.de locato,concluſ.3.à num.2.*D.Barboſ. *in l.ſi filiofam.§ fin num.35.cum ſeq.ff.ſoluto matrim.*Girond.*de priuilegiorum, ſeu exemptionum explicat. num. 1217.*

Limita quartò in locatione ad longum tempus,pu- 29
tà ad decennium,vel vltra, quia tunc etiam ex ſuperuenienti neceſſitate dominus non poterit expellere conductorem, vt per Gom. *d. cap.3. num.9.*Duen.*reg. 240.limit.2.*Valaſc.*d.q.22.in princ.*Carot. *d. q.2.num. 40.*D.Barboſ.*d.§.fin.nu.37.ad finem*, Cabed.*p.1.deciſ. 92.n.3.*

Vel reficere poteris.] Notatur ad hoc, quòd locator 30
durante tempore locationis poteſt expellere conductorem ſi domus locata indigeat refectione, in idem eſt *l.ade*,vbi gloſſ.*verbo corrigere,C.hoc tit.l.qui inſulã*, vbi Bart.*& l.& hac diſtinctio,ff.eodem* & Ordin.Regia Luſitan.*lib.4.tit.24,in princip.*ibi,*o terceiro*,vide Mozz. *tit.quomodo finiatur locatio,nu.12.*Donat.à Fina *tom.1. commun.opinion.lib.4.tit.43.num.107.pag.661.*Molina *diſp.499.num.11.*Carot.*d.p. 4.de locato, tit.de recuſat. quaeſt.5.*Cardoſ.*d.verbo locatio, n. 20.*Leſſ.*d.lib.2.c.24. dub.7.n.34.verſ.tertia eſt.*Azor.*d.part.3. lib.8. de locato c.8.quaeſt.2,verſ.tertia cauſa eſt*, Rebell.*d.lib.14.q.10. num. 13.* vbi etiam reſoluit reddendam eſſe domum conductori poſt refectionem, de quo etiam Tiraquel. *in tract.ceſſante cauſa,nu.103.*Menoch.*remed. 3.Retin. num.208.*Bonacin.*de contract.ib.diſp.3.quaeſt.7.punct.2. num.13.*

Si neceſſitas,quae tamen non imminebat,&c.] Notatur 31
ad hoc,quòd exiſtente neceſſitate tempore locationis non poterit locator poſtea conductorem expellere,

Marilian. deciſ. 29 quem refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 1. collect. 16. in fine, quia neceſſitas expellendi debet eſſe improuiſa, nec antea cogitata, vt per Valaſc. d. quæſt. 22. num. 3. Rebello d. lib. 14. quæſt. 10. numero 5. Vnde ſi domum locaui in qua habitabam cùm aliam non haberem, non poſſum poſtea conductorem expellere, Azor. d. cap. 4. quæſt. 2. verſ. quod verò ſi Titius.

32 *Remiſſa ſibi pro reſiduo temporis penſione.*] Ergo non tenetur locator ad intereſſe, quia cum his caſibus ex natura contractus citra culpam locatoris expellatur conductor, ceſſat obligatio ad intereſſe, l. ſi fundus, C. hoc tit. l. qui inſulam, in princip. & l. ſi fundus quem, verſ. Nam ſi ff. eodem. Immo nec penſionem remittere tenetur vbi domum æquè commodam præſtiterit conductori. Henric. hic num 4 Imola 19. Cardin. oppoſit. 3. per text. in l. cùm in plures, in princip. ff. eodem, Conan. lib. 7. c. 11. n. 17.

33 Extra hos tamen caſus, de quibus *hic*, non tenetur locator præcisè ſtare locationi, ſed liberatur præſtando intereſſe, & eo præſtito poteſt conductor expelli, ex Bart. in l. emptorem, in fine, C. hoc tit. communiter receptio per Couar. lib. 2 variar. c. 15. verſ. primum, Neguzant de pignorib. part 2. membro 1. n. 7. & 8. Gutier. in l. nemo poteſt. n. 44 ff de legatis 1. Et aliqua de intereſſe, & quòd dominus pendente locatione cum hypotheca rei conductæ ſiue generali conductorem expellere non poteſt, vide Valaſc. conſ 76. n. 5. Chald Pereira de renouat. emphyt. q. 12. à n. 22. & de reſol. emphyt. c. 20. n. 26.

34 *Peruersè conuerſatur,* &c.] Notator ad hoc, quòd conductor expelli poteſt ſi re locata abutatur, Ordin. Regia Luſitan. d. tit. 24. in princip. Gregor. l. 6. verbo, de las mugeres, tit. 8. part. 5. Menoch. de arbitr. quæſt. 78. Tiraq. de iudicio in rebus exig. verſ. 57. cum ſeqq. Rebuff. de priuileg. ſchol. priuileg. 20. num. 5. Carot. d. part. 4. de locato tit. de recuſat. quæſt. 7. à princip. Mozz. d. tit. quomodo finiatur locatio n. 13. Cardin Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 7. num. 17. Molin. diſp. 499. n. 11. verſ. quartum, Leſſ. lib. 2. c. 24. dub. 7. num. 34. verſ. quarta, Azor. d. part. 3. lib. 8. de locato, c. 8. quæſt. 2. verſ. quarta cauſa, Rebello d. lib. 14. quæſt. 10. num. 10. Card. Tuſch. tom. 5. concluſ. 416. Bonacin. de contract. lib. diſp. 3. quæſt. 7. puncto 2. n. 11. nouiſſimè Benedict. Ægid. in tract. de iure, & priuilegio honeſtatis, art. 9. num. 8. Niſi dominus à principio locet illi, quem veroſimiliter credere debuit peruersè conuerſaturum, vt per Bellacomb. tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 43. num. 109 pag. 661.

35 Vnde ſi conductor inducat in domum meretrices, aut malos homines, qui ibi inhoneſtos actus exerceant, ex quibus damnum aliquod honeſtis vicinis inferatur, vel ſi aliquod detrimentum ex hoc generetur locatori, vel ipſi domui, è domo expelli poterit, per Ordin. Regiam Luſitan. d. tit. 24. in princip. ibi, *ou vzando nella de alguns actos illicitos, e deshoneſtos,* & reſoluta per Valaſc. q. 23. in princ. Menoch. d. caſu 78. num. 9. Carot. d. quæſt. 11. Scholares tamen ſi in domum conductam meretrices inducant, cùm hoc in illis non ſit nouum, & inuſitatum, non eſſe expellendos reſoluunt Bolognin. in auth. habita, C. ne filius pro patre, num. 17. Rebuff. de priuil. ſchol. priuileg. 10. Sed Rebello d. quæſt 10 num. 10 verſ. porrò, affirmat expelli poſſe, ſi inde locatoris honeſtas, vel fama periclitaretur, vel honeſtorum vicinorum detrimentum timeretur.

36 Limita primò, quod de inquilino, vel conductore dictum eſt, vt ſcilicet è domo poſſit expelli ſi in eam meretrices inducat, non procedere ſi domus eſſet iuxta lupanar, vel ad talia conſueta, prout poſt Valaſc, reſoluit Molin. diſp. 489. n. 12. & poſt eos Bened. Ægid. d. art. 9. n. 8. in fine.

Meretrices è vicinia expelli poſſunt, vt per Viuian. 37
tom. 2. commun. opinionum lib. 9. tit. 12. n. 11. verſ. eſt bene verum. pag. 488. Couarr. de ſponſal. part. 2. c. 8. § 11. num. 5. Anton. Gom. tom. 3. variar. c. 6. n. in fin. verſ. Ex ex ſuperioribus, & l. 62. Tauri, num. 3. verſ. item, Bellet. diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de fauore clericorum reali, §. 4. n. 54. Menoch. de arbitr. caſu 78. num. 11. & caſu 328. num. 1. & 14. & caſu 535. nu. 16 Rebuff. tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de ſentent. prouiſ. num. 133. pag. 149 & in comment. ad tit. ff. de verborum ſignific. pag. 527. & 528. Vincent. de Franch. deciſ. 116. Maſcard. concluſ. 1066. nu. 8. Peregrin. deciſ. 12. Cened. ad Decretal. collect. 140. num. 4. Benedict. Ægid. d. art. 9. à num. 4. Plac. in epitom. delict. lib. 1. cap. 34. num. 18. Petr. Cabal. reſol. crimin. tom. 1. caſu 184. n. 1. Vincent. de Franch. part. 2. deciſ. 516. Farinac fragment. crimin. part. 2. verbo mulier, nu. 407. Intellige ad inſtantiam vicinorum habitantium in ipſa vicinia, non autem ad inſtantiam dominorum ipſarum domuum, quas ipſi non inhabitant, ſed aliis locant, ita ſentiunt Plac. d. c. 33. n. 10. ad fin. Farin. d. verbo mulier n. 408.

Non peccat autem mortaliter qui facit vel locat 38
domum meretrici, dummodo nec principaliter, nec etiam minus principaliter meretricium vſum in domo conducta exercendum intendat, ſed ſolius habitationis vſum, vt per Fr. Emman. in ſumma parte 1. cap. 113. concluſ. 1. Beia in reſponſis caſuum conſcientiæ, part. 1. caſu 27. plures Doctores refert Cened. ad Decretal. collect. 140 num. 5. quibus adde Petr. Ledeſma in ſumma part. 2. tract. 27. cap. 9. concluſ. 6. aut., verſ. digo lo ſecundo, Benedict. Ægid. d. art. 9. num. 4. in med. Molin. diſp. 500. num. 3. Azor. inſt. moral. part. 2. lib. 12. c. 18. quæſt. 3. Rebello de obligat. iuſtit. lib. 14. quæſt. 1. 7. num. 8. in fine, Sanchez in præcepta Decalogi, lib. 1. c. 7. num. 10.

Amplia primò, vt etiam dominus domi propter vi- 39
tæ turpitudinẽ è domo propria, ac vicinia ſit expellẽdus, vt per Menoch. d. caſu 535. n. 17. Bened. Ægid. d. art. 9. n. 10. vbi etiam contra Valaſc. q. 23. ante finem, idem reſoluit in emphyteuta.

Amplia ſecundò in muliere coniugata, quæ mere- 40
tricio more viuit, cuius maritus eſt vilis, & ipſius vxoris leno, vt tradit Menoch. d. caſu 535. n. 19. & nouiſſimè Benedict. Ægid. d. art. 9. n. 11. Auendan. de exequendis mand. p. 2. c. 6. n. 4. cum ſeqq. vbi extendit ad vxoratũ habentem domum propriam. Caball. d. caſu 184. n. 3. & 4. Farin. d. verbo mulier n. 409.

Amplia tertiò in ea, quæ non quæſtus gratia, ſed 41
capta alicuius amore illi ſui copiam facit, cùm inhoneſta dicatur, prout reſoluit Benedict. Ægid. d. art. 9. num. 7. in fine, & num. 7. quamuis hanc mulierem non poſſe è vicinia expelli reſoluant Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 98. n. 6. Maſcard. d. concl. 1066. n. 8. Menoch. caſu 328. n. 14.

Et cùm conductor ob prædictam cauſam expelli- 42
tur durante tempore locationis, dubium eſt an illi penſio pro rata temporis remitti debeat? In qua quæſt. poſt varias adductas ſententias diſtinguit Gregor. l. 6. verbo dos caſes, prope finem, tit. 8. p. 5. dicens quòd aut dominus reperit conductorem pro tempore futuro, & tunc fiat remiſſio penſionis, ſecus ſi non reperit, ne aliàs in damno ſit propter conductoris culpam, referunt, & ſequuntur Molin. diſp. 499. numero 14. Rebello libro 14. quæſt. 10. numero 11. & conſentit Benedict. Ægid. d. artic. 9. numero 9. quando ſcilicet conductor ob turpem vitæ conuerſationem expellitur à vicinis, quibus ſcandalum præbet, ſecus dicit ſi à non vicinis, ſed à locatore iure domini vtente expellatur, tunc

enim

enim penſio illi remittenda eſt, quia etſi propter ipſius culpam expellatur, talis tamen culpa nullum affert domino in re ſua detrimentum

43 Aduerte quòd Doctores, & ſcholares habent facultatem expellendi obſtrepentes, ne per tales ſtrepitus diſtrahantur à ſuis ſtudiis, vt per Iacob. Beni. *de priuileg. Iuriſconſult. priuileg. 69. n. 3. cum ſeqq.* Horat. Lut. *de priuilegiis ſcolaſt. priuileg. 46.* Franciſc. Marc. *deciſ. 365. part. 1.* Marc. Mut. *ſuper conſuet. Panorm. c. 70. nu. 27.* vbi etiam quòd contra tales ſtrepitum facientes & malleantes proceditur tempore feriarum, Franciſ. Marc. *deciſ. 368. n. 7. part. 1.* Monterent. *ad ſtatuta Bononien. lib. 4. tit. de conductoribus domor. prohib.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de fauore clericorum real*, §. 4. *n.* 58. vbi *num.* 61. reſoluit poſſe compelli fabrum ad ceſſandum à ſuo exercitio propter infirmum vicinum, qui moleſtatur ob ſtrepitum eiuſdem fabri, & *num.* 62. tenet non poſſe appellari à decreto lato contra eundem fabrum expulſum propter ſtrepitum, & contra meretricem expulſam à vicinia, quia iſta non patiuntur dilationem. Quod etiam eſt in ſimilibus impedimentis, vt in malis odoribus, importuno ſono campanæ, ſibilationibus, & vocibus infectis, Beni. *dicto priuileg. 69. num. 12. & 13. part. 3.* Alciat. *parerg. lib. 1. cap. 11.* Intellige hæc omnia, quando Doctor præuenit eum, qui vult expellere de vicinia, aliàs ſecus, cùm cauſa præuentionis tanquam potiſſima ſit in iure conſideranda, per text *in l. 1. § ſi quis nemo, ff. ne quid in loco publico*, reſoluunt Menoch. *de arbitr. caſu 257. num. 7. & 17.* Coler. *de proceſſibus execut. part. 1. cap. 4. num. 8. in fine, verſ. quam theoricant*, Marc. Mut. *ſuper conſuet. Panorm. cap. 33. num. 53.*

44 *Per biennium non ſoluiſſet.*] Notatur ad hoc, quòd conductor ante finitum locationis tempus per locatorem expelli poteſt ſi per biennium penſionem debitam non ſoluat. Sed verius eſt ſtatim expelli poſſe ſi non ſoluit debito tempore penſionem, vt per Valaſc. *quaeſt. 21. num. 1.* Rebuff. *in tract. exception. n. 680.* Anton. Gabr. *lib. 3. commun. tit. de locato, concluſ. 3. nu. 2.* Seraph. *de priuileg. iuram. priuileg. 13. num. 20.* Carot. *d. part. 4. de locato, tit. de recuſat. quaeſt. 14 num. 50.* Morla *d. tit. 10. in prælud. num. 31.* D. Barboſa *in l. filiofamil. §. fin. nu. 35. ff. ſoluto matrimon.* Cardinal. Mantic. *de tacitu, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 13. num. 25.* Ex doctis Patribus Societatis Ieſu Molin. *diſp. 499. n. 1.* Leon. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 24. dubit. 7. num. 31.* Rebello *d. lib. 14. quaeſt. 10. nu. 1. cum ſeqq.* Azor. *d. p. 3 lib. 8. de locato, quaeſt. 2. verſ. quorum prima*, & ſequitur Ordin. Regia Luſitan. *lib. 4. tit. 14. tit. in princip. verſ. O primeiro he.* Et propter iuramentum ſoluendi pēſionē ſufficit defectus vnius termini, vt poſſit expelli nō ſpectato biennio, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 19. n. 7.*

45 Amplia primò in ſcholari, qui poteſt expelli ſi nō ſoluat penſionem, vt per Valaſc. *quaeſt. 22. n. 5.* Morla *d. tit. 10. in prælud. n. 25. in fine*, Ludouic. Rodolphin. *variar. concluſ. 1. nu. 6* Carot *de locato, part. 4. tit. de recuſat. q. 14 num. 16. & 17.* D. Barboſa *in l. 1. part. 7. n. 53. ff. ſoluto matrim.*

46 Amplia ſecundò, vt habeat locum etiam ſtante pacto de non expellendo conductorem durante tempore locationis, adhuc enim ſi non ſoluat penſionem, expelli poteſt, vt per Valaſc. *quaeſt. 21. num. 4.* Carot. *d. q. 14. num. 4.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. q. 58. n. & lib. 6. quaeſt. 10. n. 2.*

47 Amplia tertiò, vt etiam conductor poſſit expelli, qui deficit in minimo nummo penſionis, vt per Surd. *conſil. 92. num. 16.* quem refert & ſequitur Stephan. Gratian. *d. cap. 19. num. 10. & num. 12.* quòd non cenſetur facta relocatio ſi defecerit in ſolutione penſionis.

Inde rationabiliter amouetur.] Propria ſcilicet auctoritate locatoris, communis ex Valaſc. *d. q. 21. n. 2.* Stephan. Gratian. *d. cap. 19. num. 8.* & eſt de natura huius verbi ex Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 171.* De iure verò Luſitan. per Ordinat. Regiam *lib. 4. tit. 25. §. vnic.* neceſſariò adeundi ſunt miniſtri publici pro expulſione, nec vlterior proceſſus requiritur, non tamen per hoc aperitur via malitioſè eiiciendi, cùm eadem Ordin. conductori temere eiecto triplicatum tēpus reſiduum gratis concedat Valaſc. *d. q. 21. num 3.* Molin. *diſp. 499. num. 15.* Rebello *d. lib. 14. quaeſt. 10. num. 18.* Chald. Pereira *de empt. cap. 23. n. 18.* 48

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta Eccleſiæ meliorationes ſuas vendere nō poteſt, niſi ſeruatis his, de quibus hic, & ſi contra fecerit, vel canonem per biennium non ſoluerit, nec moră poſtea celeriter purgauerit, iuſtè poteſt expelli.*

2 *Emphyteuſis de materia qui ſcripſerint, referuntur.*

3 *Emphyteuta non poteſt emphyteuſim alienare niſi priùs requirat domini conſenſum, etiam extraiudicialiter, vel præſumptiuè, vt n. 4.*

5 *Eccleſia in præſtando conſenſu alienatori emphyteuſis requiſita videtur ſi emphyteuta poſt alienationem illam requiſierit ſcientem alienationem.*

6 *Prælatus Eccleſiæ collegiatæ, vel Monaſterij, poteſt abſque Capitulo conſenſum præſtare alienationi rei emphyteuticæ ad Eccleſiam pertinentis.*

7 *Dominium directum vendere poteſt dominus directus non requiſito emphyteuta.*

8 *Subemphyteuta vendens alteri emphyteuſim quādo teneatur requirere conſenſum domini directi, & non emphyteutæ, oſtenditur.*

9 *Emphyteuta tenetur denuntiare domino directo verū pretium, vt ipſe deliberare poſſit an expediat emphyteuſim habere.*

10 *Caducitas incurritur pro ea parte pro qua conſenſus non fuerit requiſitus quando duo ſunt domini directi, & vnus fuit requiſitus.*

11 *Emphyteuta priuatur re emphyteutica, ſi exprimat per mendacium pretium venditionis, vt minus ſoluat pro laudemio.*

12 *Emphyteuſis non poteſt retineri à domino in fauorem tertij quando ei denunciatur an ſibi expediat eam habere.*

13 *Colono, vaſallo, & emphyteutæ debet dominus præferri in emptione fructuum ex prædio perceptorum.*

14 *Dominus directus ſi intra ſpatium duorum menſium declarauerit ſe nolle emere emphyteuſim, quæ ab emphyteuta alienanda eſt, non requiritur vlterior expectatio, nec re integra pœnitere poteſt.*

15 *Menſis quilibet conſtat triginta diebus*

16 *Dominus directus ſi intra ſpatium duorum menſiū oppoſuit exceptionem, quod non tenebatur conſenſū & auctoritatem præſtare venditioni, & poſtea vltra plures menſes victus euadat, tempus dd. duorum mēſium currit à tempore latæ ſententiæ.*

17 *Emphyteuta licitè poteſt vendere, & alienare perſonis non prohibitis poſtquam dominus declarauerit ſe nolle emere.*

18 *Laudemium ſoluendum eſt domino directo ex emphyteuſi vendita antequam emptor poſſeſſionem conſequatur.*

19 *Laudemium minui, vel augeri poteſt ſi conuentum ſit inter partes, vel in regione.*

20 *Laude*

20 *Laudemiorum materiam qui tractent, referuntur.*

21 *Laudemij præſtatio eſt quadam exhibitio reuerentialis, quam facit emphyteuta, dum ſuſcipiendo inueſtituram dominum recognoſcit.*

22 *Laudemium in dubio debet intelligi, vt nō debeatur.*

23 *Datio in ſolutum ſoluit laudemium.*

24 *Venditio cum pacto de retro ſoluit laudemium.*

25 *Dos æſtimata, quæ facit emptionem, ſoluit laudemiū.*

26 *Locatio ad longum tempus, ſoluit laudemium.*

27 *Remiſſio, quæ fit inter ſocios, ſoluit laudemium.*

28 *Venditio ſeruitutis realis, ſoluit laudemium.*

29 *Venditio rei iuſſu teſtatoris ſoluit laudemium.*

30 *Diuiſio rei feudalis, vel emphyteuticæ ſoluit laudemiū.*

31 *Venditio nulla non ſoluit laudemium.*

32 *Venditio conditionalis non ſoluit laudemium.*

33 *Vſusfructus venditio non ſoluit laudemium.*

34 *Retrouenditio non ſoluit laudemium.*

35 *Redditus venditio non ſoluit laudemium.*

36 *Diuiſio hæredum non ſoluit laudemium.*

37 *Hypothecatio non ſoluit laudemium.*

38 *Laudemium non debetur re non tradita.*

39 *Tranſactio non ſoluit laudemium, niſi res dimittatur.*

40 *Alienatio neceſſaria non ſoluit laudemium.*

41 *Permutatio an, & quando ſoluat laudemiū, oſtēditur.*

42 *Donatio non ſoluit laudemium.*

43 *Laudemia exigendi facultas non eſt perſonalis, ſed realis.*

44 *Hypotheca competit pro laudemiis præſtandis.*

45 *Vſufructuario, & non proprietario debetur laudemiū.*

46 *Emphyteuta alienans irrequiſito domini conſenſu amittit emphyteuſim.*

47 *Conducens emphyteuſim ad longum tempus irrequiſito domino illam amittit.*

48 *Permutatio emphyteuſis irrequiſito domino facta facit emphyteutam incidere in commiſſum.*

49 *Meliorumentorum venditio non poteſt fieri abſque domini conſenſu.*

50 *Tranſactio, quam irrequiſito domino facit emphyteuta transferens emphyteuſim in aduerſarium, aliquo tempore dato, vel retento, facit illum cadere in commiſſum.*

51 *Cenſus impoſitus ſuper re emphyteutica irrequiſito domino facit incidere emphyteutam in commiſſum.*

52 *Redditus vel ſeruitutis impoſitio ſuper re emphyteutica irrequiſito domino facit emphyteutam incidere in commiſſum.*

53 *Legatum emphyteuſis irrequiſito domino fieri non poteſt penitus extraneo, qui non erat emphyteutæ ſucceſſurus.*

54 *Donatio rei emphyteuticæ irrequiſito domino fieri non poteſt.*

55 *Emphyteuſis renuntiari nō poteſt irrequiſito domino.*

56 *Alienatio emphyteuſis cum clauſula Conſtituti, an faciat incidere emphyteutam alienantem in commiſſum, oſtenditur.*

57 *Dotis conſtitutio de re emphyteutica irrequiſito domino an fieri poſſit, oſtenditur.*

58 *Alienatio neceſſaria, quæ fit ex mandato iudicis, alicuius rei emphyteuticæ, irrequiſito domino fieri non poteſt.*

59 *Compromiſſum de re emphyteutica ſine conſenſu domini directi fieri non poteſt.*

60 *Nominatio ad emphyteuſim an fieri poſſit irrequiſito domino, & num. 8.*

61 *Commiſſi pœna ob alienationem rei emphyteuticæ irrequiſito domino, an incurratur ipſo iure abſque ſententia, remiſſiuè.*

62 *Negans ſe eſſe emphyteutam, ſi de mendacio conuincitur, in pœnam commiſſi cadit.*

63 *Emphyteuta licet celebret contractum alienationis, ſi tamen non ſit ſequuta traditio, non incidit in commiſſum.*

64 *Venditio nulla emphyteuſis, irrequiſito domino, non facit emphyteutam vendentem incidere in commiſſū.*

65 *Venditio conditionalis irrequiſito domino fieri poteſt, ſi nondum proceſſum ſit ad traditionem.*

66 *Venditio emphyteuſis cum pacto legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem, fieri poteſt irrequiſito domino.*

67 *Venditio emphyteuſis, quæ reſcinditur remedio l. 2. C. de reſcind. vendit. fieri poteſt irrequiſito domino.*

68 *Promiſſio de vendendo emphyteuſim poteſt fieri irrequiſito domino.*

69 *Retrouenditio emphyteuſis poteſt fieri irrequiſito domino.*

70 *Venditio, quam facit partis ſuæ hæres emphyteutæ cohæredi ſuo, poteſt fieri irrequiſito domino.*

71 *Donatio emphyteuſis irrequiſito domino facta Eccleſiæ, non facit donantem in commiſſum.*

72 *Alienatio nulliter facta emphyteuſis irrequiſito domino, non facit incidere ſic alienantem in commiſſum.*

73 *Alienatio facta à viro de emphyteuſi vxoris irrequiſito domino non facit eum incurri in commiſſum.*

74 *Alienatio emphyteuſis irrequiſito domino facta ab eo, qui ignorabat rem eſſe emphyteuticam, non facit incidere in commiſſum.*

75 *Alienatio emphyteuſis in ſocium, vel collegam eiuſdē emphyteuſis, fieri poteſt irrequiſito domino.*

76 *Diuiſio emphyteuſis, quam faciunt inter ſe plures emphyteutæ, fieri poteſt irrequiſito domino.*

77 *Seruitutem ſuper rebus emphyteuticis emphyteuta citra domini conſenſum conſtituere poteſt.*

79 *Emphyteuſis quando tranſit ad comprehenſos in inueſtitura in ea tranſlatione non requiritur conſenſus domini.*

80 *Vſusfructus conſtitui poteſt in fundo emphyteutico abſque domini conſenſu.*

81 *Pignorari, vel hypothecari poſſunt bona emphyteutica irrequiſito domino.*

82 *Alienans partem emphyteuſis non à tota emphyteuſi, ſed ab illa parte ſic alienata cadit in commiſſum.*

83 *Fiſci emphyteuta poteſt irrequiſito domino emphyteuſim alienare.*

84 *Alienans, vel vendens cum conditione, ſi domino placuerit, &c. ne aliter, aliàs, nec alio modo, &c. non incidit in commiſſum, etiamſi tradat emphyteuſim irrequiſito domino.*

85 *Dominus directus non poteſt declarare cōmiſſum incurſum contra hæredem emphyteutæ alienantis, ſi in vita emphyteuta tacuit.*

86 *Alienans irrequiſito domino cadit à iure ſuo, quando conſuetudo eſt in loco quod emphyteuta alienat ſine domini requiſitione.*

87 *Rem ſolitam alienari abſque conſenſu domini poteſt emphyteota alienare eo irrequiſito ſine commiſſi incurſu.*

88 *Emphyteuta non tenetur in alienatione emphyteuſis requirere conſenſum, domini quando in inſtrumento adiectum fuit quòd emphyteuta poſſit alienare in quemcunque, &c.*

89 *Alienatio emphyteuſis irrequiſito domino fieri poteſt, quando ſuper ea pendet lis inter dominum, & emphyteutam.*

90 *Emphyteuta Eccleſiæ amittit emphyteuſim ceſſando à ſolutione canonis per biennium, etiāſi res emphyteutica ſit magni valoris, penſio verò exigua. vt n. 91. & etiamſi in vno nummo ceſſauerit, vt n. 92. & etiāſi emphyteuta à domino directo interpellatus nō fuerit, vt penſionem ſolueret, ibid. num. 93. & etiamſi in contractu emphyteutico appoſita ſit pœna propter nō ſolutam penſionem debito tempore, vt num. 94.*

95 *Eccleſia*

95 *Eccleſia, quæ ab alia Eccleſia, vel à priuato rem in emphyteuſim accepit, incidit in commiſſum ſi penſionem per biennium non ſoluerit.*

96 *Emphyteuta fauore Eccleſiæ de contractu emphyteutico nullo tenetur ſoluere penſionem.*

97 *Emphyteuta recipiens emphyteuſim ab Eccleſia ſine ſolemnitatibus, non poteſt nullitatem contractus allegare, teneturque canonem ſoluere.*

98 *Emphyteuta lite pendente non ſoluens canonem per biennium incidit in commiſſum.*

99 *Emphyteuta ſi ſit creditor domini directi in æquali, ſeu maiori quantitate debita penſionis vltra biennium non incidit in commiſſum.*

100 *Penſio emphyteuſis ſufficit vt ſoluta ſit à quocumque etiam extraneo, ne res incidat in commiſſum, quamuis domino nolente.*

101 *Cenſus à ſolutione etiamſi per mille annos ceſſatum ſit, nunquam intelligitur caducitas commiſſa.*

102 *Emphyteuta penſionem ob ignorantiam non ſoluens excuſandus eſt.*

103 *Seruitium vbi pro feudo ſoluitur illud non amittitur, etiamſi vltra biennium ſeruitium non fiat.*

104 *Eccleſia ſi non ſoluat canonem rei emphyteuticæ, debet reſtitui aduerſus ſolutionem omiſſam.*

105 *Minor an, & quando reſtituatur aduerſus omiſſam ſolutionem canonis rei emphyteuticæ, oſtenditur.*

106 *Mulier, & ruſticus ſimplex an excuſetur ob omiſſionē ſolutionis penſionis rei emphyteuticæ, oſtenditur.*

107 *Impeditus iuſto impedimento propter quod non ſoluit penſionem emphyteuſis vltra biennium, non incidit in commiſſum.*

108 *Pauper non ſoluens canonem emphyteuſis vltra biēnium ob paupertatem non incidit in commiſſum.*

109 *Emphyteuta non ſoluens penſionem quamdiu rei emphyteuticæ poſſeſſionem aſſequi non poteſt, vel quando plures domini inter ſe contendunt, non incidit in commiſſum.*

110 *Emphyteuta non ſoluens penſionem minimè incidit in cōmiſſum ſi propter bellum, vel peſtem fructus non potuerit percipi, vel ſi non adeſſet cui penſio ſolueretur, vt num. 111.*

112 *Emphyteutica domo, vel molendino deſtructo per incendium, aut inundationem, non tenetur emphyteuta reædificare, nec ſoluere penſionem.*

113 *Emphyteutica re deſtructa cenſus ſolutio pro eadem re ceſſat.*

114 *Commiſſum non incurritur ſi ſolutio canonis rei emphyteuticæ dotalis non fiat à marito.*

115 *Emphyteuta non cadit in commiſſum ob non ſolutionem canonis ſi adſit ſtatutum, vel conſuetudo, quod emphyteuta propter canonem non ſolutum per totum biennium non priuetur iure ſuo.*

116 *Fructus ſi nō ſingulis annis, ſed de biennio in biēnium in debita copia colliguntur, tunc non niſi per quatuor annos continuos hæc pœna commiſſi currit.*

117 *Penſionem poſt commiſſum incurſum ob ceſſationem canonis dominus directus accipiens, non amplius emphyteutam expellere poterit, intellige ſi ſciat illud incurſum, vt num. 119.*

118 *Prælatus recipiens penſiones poſt commiſſum decurſas an cenſeatur remittere caducitatem, oſtenditur.*

120 *Procurator, ſeu factor recipiendo cenſum, ſeu penſionem non præiudicat domino, quin poſſit caducitatem incurſam declarare.*

121 *Prælatus an poſſit emphyteutam priuatum propter canonem non ſolutum reintegrare abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, oſtenditur.*

122 *Heredes domini directi, qui in vita non declarauit ſe velle quod emphyteuta incurrat in commiſſum, non poſſunt huiuſmodi declarationem facere.*

123 *Caducitas poteſt declarari per heredes, quando adeſt clauſula, quòd quis cadat ipſo iure.*

124 *Penſionem ſoluens emphyteuta illi, qui publicè gerebatur pro procuratore liberatur, vel quando ſoluit Prælato intruſo, ſi habeat iuſtam, & veriſimilem cauſam credendi eum eſſe prælatum, vt n. 125.*

126 *Mora non committitur per emphyteutam ob quantitatem illiquidam canonis.*

127 *Iudicis mandatum vt emphyteuta non ſoluat penſionem excuſat à caducitate.*

128 *Lite pendente ſuper re emphyteutica inter duos directos dominos, vel heredes, non incidit in commiſſum emphyteuta ob non ſolutionem canonis.*

129 *Biennium, in quo emphyteuta non ſoluens canonem incidit in commiſſum, debet eſſe continuum, & non interpellatum.*

130 *Soluiſſe aſſerenti incumbit onus probandi.*

131 *Caducitatis à pœna omnis cauſa etiam temeraria, & beſtialis excuſat.*

132 *Emphyteuta Eccleſiæ ceſſans per bienniū in ſolutione canonis poteſt citra ſatisfactione morā purgare.*

133 *Soluere celeriter quando quis dicatur, remiſſiuè.*

134 *Moræ purgatio non admittitur ſtante pacto, quòd ipſo iure incurratur caducitas non ſoluendo canonem die præſtituto.*

135 *Emphyteuſim ipſo iure amittit ceſſans à ſolutione ſi dominus velit, ita vt eo volente retrotrahatur pœna à die commiſſi.*

136 *Fructus reſtituere tenetur emphyteuta à tempore commiſſi conſumptos.*

137 *Penſiones ante commiſſum decurſas tenetur ſoluere emphyteuta.*

138 *Meliorumenta in rebus emphyteuticis per commiſſum deperdita, amittit emphyteuta.*

139 *Commiſſi pœnam nullus poteſt opponere contra emphyteutam excepto domino, vel eius procuratore cum ſpeciali mandato.*

140 *Emphyteuticam rem ſi dominus alteri conceſſiſſet, videretur neceſſarium antecedens declaraſſe caducitatem commiſſum.*

141 *Emphyteutam poſt cōmiſſum incurſū an poſſit propria auctoritate dominus directus expellere, oſtenditur.*

142 *Monachus, & pupillus ad emphyteuſim nominare poſſunt.*

143 *Mutus ſignis, & nutu ad emphyteuſim nominare poteſt.*

144 *Excommunicatus ad emphyteuſim nominare poteſt.*

145 *Prodigus, cui bonorum adminiſtratio interdicta eſt, ad emphyteuſim nominare non poteſt.*

146 *Nominans ad emphyteuſim tres perſonas, cum vnam tantum nominare teneretur, an nominatio valeat, oſtenditur.*

147 *Nominatio ad emphyteuſim titulo doti an maneat irreuocabilis, oſtenditur, & num. 148.*

149 *Nominatio ad emphyteuſim facta in teſtamento corruit illo reuocato, vel annullato.*

150 *Filius minor legitimus patri ſuccedens ab inteſtato, conſequitur emphyteuſim, quam pater habebat cum poteſtate nominandi ſecundam, vel tertiam perſonam, & filio maiore repudiante illam, erit locus ſecundo, vt num. 151.*

152 *Emphyteuſi Eccleſiæ conceſſa per verba liberè nominandi, an poſſit ſuccurrere filius naturalis, vel ſpurius, oſtenditur.*

153 *Emphyteuſis Eccleſiæ conceſſa patri abſque mētione filiorum cenſetur pro ſe, & filiis non vt heredibus.*

154 *Emphyteuſis conceſſa pro heredibus, & deſcendentibus, non comprehendit deſcendentes, qui etiam heredes non ſint.*

155 *Pater non poteſt nocere filio in emphyteuſi non hereditaria*

ditmia, ſed ex pacto. & prouidentia conceſſa, niſi fuerit ex re, & pecunia patris acquiſita, vel niſi pater fuiſſet primus emphyteuſis acquiſitor.

156 *Emphyteuſim pro ſe, & filiis ſi pater alicui vendiderit, poterit venditio reſcindi à filio, quamuis filius teneretur emptori pretium pro ſua parte reſtituere, ſi patris hæres ſit.*

157 *Emphyteuſim ex pacto, & prouidentia ſi pater vendiderit, in dubio videtur vendere ius ſuum, non ius ſuorum, & alienatiò durabit in vita alienantis.*

158 *Emphyteutico titulo nondum finito poteſt res alteri in emphyteuſim concedi, dummodo ſecunda inueſtitura, prima durante facta, extincta prima conualeſcat.*

159 *Emphyteuſis per partes an poſſit diuidi, oſtenditur.*

190 *Emphyteuſis non poteſt fieri de manſo, ſeu paſſalibus Eccleſiæ, nec præſumptus titulus admitti poteſt.*

161 *Dominus directus finitis generationibus, ad quas emphyteuſis conceſſa ſunt, tenetur eandem hæredibus, aut deſcendentibus accipientis renouare.*

162 *Emphyteuticus contractus præſumptus requirit quadragenariam poſſeſſionem.*

163 *Emphyteuſis extinguitur, dominiúmque vtile cum directo conſolidatur, quoties emphyteuta, nullo relicto aſcendente, vel deſcendente, aliquem non nominauit ſucceſſorem in ſecundam, vel tertiam perſonam.*

164 *Emphyteuta non poteſt recedere à tenore contractus emphyteutici.*

165 *Poſſeſſor rei emphyteuticæ tenetur ad ſolutiones præteritorum annorum.*

166 *Emphyteutæ tenetur dominus de euictione pro emphyteuſi ei conceſſa.*

167 *Renouatio emphyteuſis peti debet intra annum.*

168 *Serui ſunt prohibiti habere emphyteuſim.*

169 *Alienatio rei emphyteuticæ prohibetur fieri in Eccleſiam.*

170 *Capitanei ſunt prohibiti habere emphyteuſim.*

171 *Capitanei dicuntur in Regno Neapolitano Barones.*

Cap. Potuit. IV. & fin.

1 EMphyteuta poteſt vendere meliorationes, & ſuum ius, ſi moneatur primò Eccleſia an velit illa emere, dicendo quantum ſibi ab aliis offeratur. Etſi Eccleſia dicat ſe nolle emere, vel per duos menſes non reſpondet, tunc poteſt vendere; aliàs ſi præſumit vendere, vel per biennium non ſoluit canonem, niſi ſtudeat ſibi celeriter conſulere, poteſt expelli non obſtante quòd ei non fuit nunciatum vt canonem ſolueret, quia dies ſtatuta interpellat pro homine. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar Ioan. Andr. Imola, Butr. Barbat. Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Boic. Guid Papæ, Panorm. Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 144. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 186. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 433. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. nouiſſimè Didacus de Britto *in ſuo tract. iur.*, & nouè ſuper hunc text. repetitionem edidit Ouid. de Amicis iuris emphyteuci materiam centum diſceptationibus frequentiſſimis explicans.

2 Sedet in hoc text. vtilis iuris emphyteutici materia, de qua peculiares ediderunt tractatus Guid. de Suzario *tom. 6 tractatuum Doct. part.* 1. *fol.* 189. Ioan. Ferrat. Elbert. Leonin. Corbul. Aluarus Valaſcus, & latè Chald Pereira in tribus partibus *de renouat. nominat. & extinct. emphyteuſis*, latè etiam Clar. §. *emphyteuſis*. Bertachin. *p. tract. verbo emphyteuſis*, Cotta *in memorabil. eod. verbo*, Cardoſo *in praxi iudicũ. & aduocat. eod. verbo*, Iacob. de Graffis *tom. 1 conſil. lib. 3. tit. de iure emphyt.* Kirchou. Villalob, & alij *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 44. de iure emphyt.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 12. de emphyteuſi*, nouiſſimè Camill. Borell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 33. de iure emphyt.* ex Theologis Molio. *diſp.* 444. *cũ ſeqq.* Leonard. Leſſ. *eod. tract. 2. cap. 24. dub. 3. cũ ſeqq.* Paul. Laymann. *in ſumm. Theologiæ moralis lib. 3. tract. 4. cap.* 23. Azori. *inſtit. moral. part. 3. lib. 10. de emphyteuſi*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. tom. 2. lib* 25. *cap.* 44. *à num.* 544. Rebello *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 1. de contractu emphyteutico.*

Illud aduertere oportet quòd excepta caducitate omnes effectus *l. vlt. C. de iure emphyteut.* & tex. *in præſenti* habent locum etiam in colonia perpetua, & in locatione ad lõgum tempus, & in omnibus contractibus, in quibus dominium directum eſt ſeparatum ab vtili, quia debent regulari ſecundùm regulas contractus emphyteutici, Bart. *in l.* 1. §. *quod autem il* 2. *n.* 1 *ff. de ſuperfic.* latè Fulgoſ. *conſ.* 140. Aretin. *conſ.* 55. *ſub num. 4. verſ. quia ad hoc dicimus*, vbi expreſsè tenet quòd etiam conductor ad longum tempus non poteſt ius ſuum alienare in alterum ſicut emphyteuta, quia hoc pactum ita conuenit conductori, ſicut emphyteutæ, & maximè illi, qui conduxit ab Eccleſia, *l.* 2. ibi, *quæ à colonis, ſeu emphyteuticariis, C. ne rei dominica, vel templor*, ita Rot. *in Tirdonen. bonorũ* 25. *Iunij* 1610. coram bonæ mem. Card. Caualerio, inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.* 125.

Eccleſia primitus requiſita.] Notatur hic text. ad hoc, quòd emphyteuta nõ poteſt emphyteuſim alienare niſi priùs requirat domini conſenſum, & quod magis eſt, ipſi domino ius, & poteſtatem competere rem ipſam emphyteuticam pro pretio conuento, ſi cõſenſus præſtare noluit rem habere. in idem eſt *l. fin. C. de iure emphyt.* & Ordin. Regia Luſitan. *lib. 4. tit.* 38. *in princ.* Clar. §. *emphyteuſis, q.* 13. Cardinal Tuſch. *lit. E, concl.* 207. *n.* 1. Chald Pereira *de extinct. emphyt. cap. 3. à princip.* Molin. *diſp.* 461. Cardinal. Mantic. *d. lib. 22. tit.* 28. Cabed. *part. 1. deci.* 105. Rebello *d. lib.* 13. *quæſt.* 4. Cened. *ad decretal. collect.* 144. Galganet. *de cõdit. & demonſtrat. part. 1. cap.* 52. Surd. *deciſ.* 59. *num.* 10. plures, quos refert Camill. Borrel. *d. tit. 33. num.* 106. Et aduerte quòd dominus debet concedere aſſenſum emphyteutæ alienari, ſi is in quem fieret tranſlatio, ſit habilis, & non ſit inimicus domino, Surd. *deciſ.* 220. *n.* 54. Maſtrillo *Siciliæ deciſ.* 15. *n.* 109. Camill. Borrell. *d. tit. 33. num.* 281. 3

Requiſita.] Intellige etiam extraiudicialiter, vt per Duen. *reg.* 181. Chald. Pereira *de extinct. cap. 13. n.* 5. *ad finem.* Vnde ſufficit ſi alienatio fiat ex implicito præſumptóve domini, nec tamen requiſito conſenſu, vt per Rebello *d. lib.* 13. *quæſt. 4. num.* 11. illa enim in tertium facta domino præſente, & tacente valet, Surd. *de alimentis tit. 9. quæſt.* 22. *num.* 14. *cum ſeqq.* Ex quibus infertur Eccleſiam requiſitam videri ſi emphyteuta poſt alienationem, illam requiſierit ſcientem alienationem, quia per hoc releuatur à commiſſo, Gregor. *l.* 19. *verbo que le no quería, verſ. & quid ſe facta, tit. 8. part.* 5. Vincent. de Franch. *deciſ.* 105. *nu.* 1. Bellacomb. *tom. 1. communium opinionum, lib. 4. tit.* 44. *num.* 286. *pag.* 686. Chald. Pereira *de nominat. quæſt.* 21. *num.* 88. 4

Eccleſia.] Per Eccleſiam in præſenti intellige Prælatum Eccleſiæ Collegiatæ, vel Monaſterij, qui abſque Capitulo poterit conſenſum præſtare alienationi rei emphyteuticæ ad Eccleſiam pertinentis, cùm ante conſenſum res non dicatur radicata penes Eccleſiam, iuxta tradita per Iaſ. *in l. 2. C. de iure emphyt. num.* 117. Vnde meritò ſubiacet diſpoſitioni ſolius Prælati, arg. 5

gloſ.

*gloſſ.vlt.in c.vlt.16.q.*1.recepta per Hippol.*ſing.* 194. Palat.*in repet.rubr.*§.47.*nu.*5.Chald.Pereira *in l.ſi curatorem,verbo vel aduerſarij dolo,num* 81.Sanch.*de matrimon.lib* 6.*diſp.*5.*nu.*13.*cum ſeqq.* Et ita in hoc text. Eccleſia poteſt accipi pro viris eccleſiaſticis,ſiue Epiſcopo,ſiue Prælato,œconomo,Præpoſito alicuius Eccleſiæ,ad quem pertinet adminiſtratio bonorum Eccleſiæ, vel iurium dictarum Eccleſiarum particularium.Cardinal.Tuſch.*tom.*3.*lit.E,concl.*3.*num.* 14. Ouid.de Amicis *in repet.huius c.quæſt.* 1. *num.* 7. & *quæſt.*22.*num.*1.

7 Nota quòd dominus directus ſuum dominium directum vendere poteſt non requiſito emphyteuta, vt tradūt Bald.*n.*13.Salicet.& Iaſ.*à n.*17.*in l.vlt.C.de iure emphyteutico* Cardinal.*quæſt* 11.Imol.*n.* 9. *in præſenti.* Menoch.*conſ.*116.*num.* 5. quamuis in materia feudali hoc ſit dubium.Vide Gregor.*ad l.*55.*verbo cõmunalmente.tit.*5 *part.*5.Puteum *deciſ.*39.*part.*1 Perez *ad l.*14.*tit.*11.*lib.*4.*Ordin.*Surd.*de alimet.t.*8.*priu.l.*42. & *tit.*9.*q.*22.*n.*19.D.Barboſa *in l.* 2. *ff.ſoluto matrim. p.*2.*in princip.n.*41.*cum ſeqq.*Fallit tamen quando emphyteuta ex venditione a domino directo facta damnū ſentiret in iugationibus,& ſimilibus,à quibus immunis erat propter dominum directum quibus carere debet apud emptorem,vt probat text.*c.*1 §.*ex eadem, de lege Conradi* , & eſt recepta ſententia ex Grato *conſil.*147.*à num* 5.*lib.*2 Duen.*reg.*215.Menoch.*conſ.* 32.*num.*12.*cum ſeqq.*

8 Subemphyteuta vendens alteri rem quam emphyteuta cum conſenſu domini directi ei ſubemphyteuticauit,tenetur conſenſum requirere domini directi quando emphyteuta in eum tranſtulit omne ius ſuæ conceſſionis,reſeruando ſibi tantùm pēſionem,quando verò non omnino vtile dominium à ſe abdicauit emphyteuta,tenetur ſubemphyteuta illius conſenſum requirere,reſoluunt Valaſc.*quæſt.*13.*n.*12.Gam.vbi ſuprà Flores *deciſ.*26.*n.*2.Camill Borrell.*d.tit.*33.*n.*116. Ouid.de Amicis *in repet.huius cap.quæſt.*83.Menoch. *conſ.*338.*num.*16.& *de præſumpt.lib.*3.*quæſt.*102.*n* 22. Molin.*diſp.*471.*num.*5.*cum ſeqq* vbi etiam quòd emphyteuta poteſt agere contra ſubemphyteutam ad pœnam commiſſi ob non ſolutam penſionem.in alijs verò euentibus ad directum dominum eſſe recurrendum apertè inſinuat , & latè tuentur citati à Rendin. *in prompt.recept.ſentent.tom.*1.*tit.*37.*n.*4.Et quòd primus emphyteuta eaſdem actiones habet aduerſus ſecundum emphyteutam,quas habet dominus directus contra ipſum,dicit Portel.*d.tit.*33.*num.*321.

9 *Eique nunciato quantum ſibi ab alijs offertur.*]Notatur ad hoc,quòd emphyteuta tenetur denunciare domino directo verū pretium, vt ipſe deliberare poſſit an ſibi expediat emphyteuſim habere , aliàs proinde eſt, acſi nunciatio non fieret,& incidet in commiſsū, & idem eſt *l.fin.C.de iure emphyt.*Ordin.Regia Luſitā. *lib.*4.*tit.* 38.*in principio* , ibi , *declarandolhe o preço,* Chald. Pereira *de extinct.cap.* 13. *num.* 35. Valaſc. *quæſt.*18.*num.*6.Gam.*deciſ.*116.*num.* 4.& *deciſ.* 117. *n.*3.Rebello *de obligation.iuſtit.part.*2.*lib.*13. *quæſt.*4. *num.*2.& 3.

10 Si verò duo ſint domini directi,& vnus fuit requiſitus,& alter non,incurritur caducitas pro ea parte, pro qua conſenſus non fuit requiſitus,vt per Stephā. Gratian.*diſcept forenſ.c.*36.*num.*14.

11 Emphyteuta ſi vt minus ſoluat pro laudemio, exprimat per mendacium ſe vendidiſſe tali pretio , priuatur re emphyteutica , & vbi conſtiterit de fraude, poterit dominus emphyteutæ , & emptori iuramentum deferre , vt pretium manifeſtent . Vnde Valaſc. *quæſt.*8.*num.*11.Surd.*conſil.*371.*num.*8.Chald. Pereira *de extinct.c.*13.*num.*24

Nota dominum non poſſe retinere emphyteuſim in fauorem tertij , immo præſtandum eſſe iuramentum domino directo an verè,& ſine fraude rem ſibi velit Vide Vincent.de Franch.*deciſ.*126 Franc Marc. *part.*2.*deciſ.*2 . Cened.*ad Decretal.collect.*144.*num* 50. Chald.Pereira *de extinct.emphyt.c.*13.*num.*33.Camill. Borrell.*tit.*33.*num.* 108. Aloyſ.Ricc *part.* 5. *collect.* 1701.*in fine.* 12

Vnde colono,& vaſallo,& emphyteutæ debet dominus præferri in emptione fructuum ex prædio perceptorum.Vide Bart.*in l expenſa,in addit.num.*3 *C.de metallar.lib.* 1.Gregor.*l.*56.*verbo alguna coſa* , *tit.*5. *part.*5.Tiraq.*de retract in præfat.num.*15.& §.1.*gloſſ.* 8. *num.*2.Valaſc.*quæſt.*24.*num* 3.Surd.*de alimentis, tit* 1. *quæſt.*93.*num.*14.Chald.Pereira *de extinct.emphyt.c* 3. *num* 15.Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. c.* 149.*à num.* 1.& in emptione melioramentorum , Surd. *deciſ.* 921 *num.*10.& *deciſ.*78.*num.*17.Camill.Borrell. *d.tit.* 33. *num.*219. 13

Si nolle ſe emere dixerit,&c.]Notatur ad hoc,quòd dominus directus eſt expectandus per ſpatium duorum menſium a die denunciationis an velit habere emphyteuſim , itaut vlterior expectatio non requiratur ſi dominus intra ſpatium duorum menſium declarauerit ſe nolle emere,vt per Tiraq.*ceſſante cauſa p.*1. *n.*78.Chald.Pereira *de extinct.c.*14.*n.*4.Rot.*deciſ.*620. *num.*1 apud Far.in *part.* 1.*recent.*Intellige adeò excludi dominum poſt declarationem,& prædictum ſpatium, vt licèt re integra hoc eſt,ante venditionem factam ab emphyteuta velit pœnitere,non ſit audiendus,nec poſſit petere ſe præferri alijs emptoribus , quia text. hic poſt illa duo,ſtatim defert ius liberæ venditionis ipſi emphyteutæ, qua caſu non admittatur pœnitentia etiam re integra, *l.ſtatu liberum* 11 §.1.*ff.de. leg.*2: Bart.receptus *in inſulam,num.*14.*ff.de verborum oblig.* 1.Tiraque l.*de retract.lign.*§.1.*gloſ.* 9. *num.* 145. & §.24.*num.*7.& 21.Chald. Pereira *de extinct. emphyt. c.*14.*num.*5.*cum ſeqq.* 14

Dum autem ſpatium ſit elapſum.]Quorū vterque debet conſtare triginta diebus,vt per Menoch.*de arbitr caſ.* 30.*n* 8.*cum ſeq.*Chald. Pereira *d.c.*14.*n.*2. & *de empt.c.*4.*num.*12.dixi *de officio,& poteſt.Epiſcopi, p.*1.*all g.*58 *n.*8.& me citato *in illo loco* , Maſſobr. *in praxi habentium concurſum.prælud.* 13. *dub.* 1. ſecundùm Romanam impreſſ. Attenta tamē Ordinat.Regia Luſitan.*lib.*4.*tit.*5 *in princip.* prædictum ſpatium duorum menſium reſtringitur ad triginta dies , qui continui ſunt, non verò vtiles , prout reſoluunt Cardoſo *in praxi iudicum,verbo emphyteuſis,n.*6.Chald. Pereira *d. cap.* 14. *num.* 1. Cabed. *part.*1 *deciſ.*111.Et minor, ac Eccleſia non reſtituuntur ſi intra hoc ſpatium non declarauerint , Chald. Pereira *dicto cap.* 14. *à num.* 20 & *in l.ſi curatorem,verbo,vel aduerſarij dolo, num.*28. 15

Quid ſi intra huiuſmodi ſpatium duorum menſium,vel triginta dierum apud Luſitanos,dominus directus oppoſuit exceptionem , quòd non tenebatur cōſenſum,& auctoritatem præſtare venditionis, quia venditor non habebat ius,& ſuper hoc lis pēdeat per plures menſes , quouſque ſententia feratur , in qua emptor victor euaſit , an iſti triginta dies numerentur à tempore latæ ſententiæ & poſſit dominus directus rem venditam ſibi capere ſoluto pretio pro quo fuit diſtracta: Dic quòd ſic,per reg.*l.contra maiores, C. de inoffic.teſtamēt.*iunctis reſolutis per Tiraq.*de retract. lign.*§.1.*gloſſ.*10.*num.* 40.*cum ſeqq.*Chald Pereira *in l.ſi curatorem,verbo infra,num.*14.& *de donat.emphyt.q.* 7. *num.*14.& faciunt quæ *de extinct.emphyt.cap* 14.*n.*3. Vnde interim dum lis pendet,non poterit emptor in impeditam poſſeſſionem pedem ponere,aliàs incidet 16

Celſ. Vgo conſil.60.num.16.& 23.circa med.Franc.Bec. conſ.2.num.1.Chald.Pereira de extinct.emphyt.cap.16. num.45.& ſeq. Solſon in lucerna laudem.part.2.cap. de laudemio duplicato,verſ.tertia regula, Luduuic.Peguera in repet.cap.3.Cur.Ceuat.pral.3.laudemij n.8.& ſeq. & verſ 1.num.77.verſ.nec ficto,Cornazan.deciſ.168.n.1. & ſeq.Surd.deciſ.200.n.3.Gam. deciſ.91.n.3. Amad. à Ponte de laudem.q.38.n.18.

39 Limita nonò in tranſactione, niſi res dimittatur. Vide Amad.à Ponte de laudem.q.32.à num.1.Ouid.de Amicis in repet.huius c.quaſt 95.n.6 Tiraq. de retract. lign.§.1.gloſſ14.n.63 & 69.Cened.ad collect.144.n.33. in fine,Farinac.nouiſſ.deciſ.765.n 1. Chald. Pereira de extinct.cap.13.num.15. & cap.16. à num.49. Debetur ergo laudemium de illa pecunia, quam emptor venditori dedit in ſupplementum pretij iuſti, quia læſio contingit vltra dimidiam, & emptori lis mota fuit à venditore, & lis per tranſactionem ſopita, reſoluit Chald.Pereira d.cap.16.num.52.Quid ſi tempore venditionis fuerunt diuerſi locatores laudemiorum, vnus ſcilicet tempore venditionis, & alius tempore ſupplementi,an primo, vel potiùs ſecundo ſit ſoluendum laudemium dicti ſupplementi? Dic quòd ſecundo, ex Chald.Pereira de extinct.cap.13.num.26.& faciunt quæ Tiraq.de retract.lign.§.1.gloſſ.18.num.55. & de retract. convent.ad finem tit.num.168.

40 Limita decimò in alienatione neceſſaria. Vide Tiraq.de retract. lign.§.2. gloſſ.14 n.9.cum ſeqq. Vincent. de Franc.deciſ.177.Theſaur.deciſ.139.Chald. Pereira d.cap.16.num.61.Rebello d. lib.13.q.6. num.3. vbi n.4. reſoluit quòd nec ex alienatione voluntaria per donationem debetur laudemium, de quo vide Vincent. de Franchis deciſ.101.Chald.Pereira de extinct. cap.10.numero 7.& 18.

41 Limita vndecimò in permutatione, ſi tamen quod reliquum eſt æſtimationis recipiatur in pecunia, debet tunc ſolui laudemium ex pecunia, non ex re. Vide Tiraquell.de retract.lign.§.30.gloſſ.3. Bellacomb. d.tit.44.num.308.Cened.d.collect.144.num.32.Chald. d. cap.16.à num. 42. optimè Camill. Borrell. d. tit.35 à num.78.

42 Limita duodecimò ex donatione non deberi laudemium,vt per Camill.Borrell. d.tit.35.à num.61.vbi num.67.reſoluit quòd quando facta eſt omnium bonorum cum onere alimentandi, vel quòd donatarius donantis debita ſoluat, tunc laudemium debetur cùm non ſit pura donatio.

43 Facultas exigendi laudemia non eſt perſonalis, ſed realis,hoc eſt,annexa rebus, & bonis emphyteuticis, & cum ipſis tranſit ad ſucceſſores,Menoch.conſil.444. num.18. cum ſeqq. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ.
44 cap.272.à num.2.& cap.377.num.14.Et pro laudemiis præſtandis competit hypotheca. Vide Maurum Burgium de laudem.part.1.inſpect.9. Tiraquell. de retract. lign.§.29.gloſſ.2.num.8 in fine, Vincent. de Franch. deciſ.430.Menoch.conſil.297.num.1.& 34. & conſ.444. num.21.Baptiſta Coſta in tract.de rata,& quota,q.122. num.9.& de ſubſidiar.remed.52.num.11.Sord.deciſ.31. Stephan. Gratian.cap.272. à princip. Maſtrillo Sicilia deciſ.171.num.5.part.2.Pro laudemio tamen non ſoluto non cadit res in commiſſum, Surd. deciſ.1.num.14. & deciſ. 200. num. 8. de quo etiam Camill. Borrell. d.tit.33.num.345.

45 Vſufructuario, & non proprietario deberi laudemium, quia in fructu bonorum eſt, reſoluunt Tiraquell.de retract.lign.ad fin.tit.num.107.Goid.deciſ.477. Clar.§.emphyteuſis,quaſt.23.n.5.Vezin.tom.1.commun. opinion.lib.3.tit.20.num.28.pag.419.Seraphin Rota deciſ.222.num.2. Rebuff. in comment. ad l. bonorum 49. verſ.ſexto ff.de verborum ſignific.Amad.de laudem.q.20. Cardinal. Tuſch.lit.V.concluſ.316.à num.1.latè Ouid. de Amicis in repet.huius c.quaſt.90. Menoch. conſ.66. num.36.& de præſumpt.lib.4.præſumpt.142. num.212. Surd.deciſ.31.num.12.& conſil.57.n.25.Alciat.conſ.154. num.3.tom.2.lib.5. Franc. Marc.deciſ.605. Roſenthal de feudis cap.6.concl.63.num.4.Bellon.conſil.6.num.17. Redoan.de rebus Eccleſ.non alien.q.66.n.14.& ſeq.Molin.de iure primog. lib.1. cap.22.n.12. Marius Muta ad capitula Regni Siciliæ, cap.6.num.25. Schrad.de feudis, 2.p.9.part.princ.ſect.1.quaſt.6. num.65.Amad. à Ponte de laudem.quaſt.20.num.3.Burg.eod.tract.p.1.inſpect.4. à num. 8. Caſtill. de vſufructu quaſt.36.n.45.& ſeq. Laurent.de Puta conſil.40.num.4 Peregr. de fideicomm. art.10.num.6. Molin.de iuſtit. diſp.459.num. 24.verſ. proprietarius,Mari. Giurba ad conſuet. Meſſanenſ.cap.7. gloſſ.16.num.8.Pacific.de Saluiano interd.inſpect.3.c.4. num.51. Mareſcot. variar reſol. cap.30.n.5. Gutier. de tutel.p.3.cap.24.num.10.Chald. Pereira de extinct. emphyt.cap.16.num.40.Molfeſ. ad conſuet. Neapol.tom.1. tit de bonis q.8.n.11.Borrell.in tract.de magiſt.edit lib.4. cap.1.num.144.& in ſumma deciſ.tom.1.tit.de laudem. n.95.Georg. Euerard.conſ. 4.n.1.& ſeq.Sylueſt.Aldobran.conſ.56.lib.2.Ioſeph.Seſſe deciſ.63.num.3. tom.1. Vincent.de Anna ſing.198.Vtilitas tamē nō quæritur vſufructuario,ſed pertinet ad proprietarium, vt reſoluit Gutier.de tutel.p.3.c.24.n.3.Borrel.d.tit.35.n. 95.

Emphyteuta quoque ſecus,&c.]Notatur ad hoc,quòd 46
emphyteuta alienans prætermiſſa hac forma,irrequiſitóque domini conſenſu,amittit emphyteuſim(prout ſuprà dictum eſt,) & melioramenta facta in emphyteuſi,vt per Ioſeph.Ludouic.Peruſ deciſ.117.n.33. Camill.Borrell.d.tit.35.num.95.

Amplia primò procedere in conductore ad lon- 47
gum tempus alienante irrequiſito domino. Vide Ordinat.Regiā Luſitan.lib.4.tit.38. in princip. Tiraquell. de retract.lign.§.1.gloſſ.14.num.82. Menoch. de arbitrariis,caſu 5.num.4.& 5.Pinel. in l.1.C.de bonis matern.part.3. num.68.verſ.auferetur 6.Valaſc. de iure emphyteut.quaſt.19.num.13. Gam.deciſ.26.num.2. Surd. de alimentis, tit. 8. priuileg. 43. num.2 & 3. Ceuall. communium contra communes, quaſt.399.num.6.Bald. Pereira de renunat. emphyteut. quaſt.16.à num.8.& de extinct. cap.1. num.17. & 19. & cap.4. num. 38. & de empt.cap.16.num.53.& quaſt.forenſ.lib.1. q.15. num.5. Cardinal. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 22. tit. 2 à num.43.Stephan.Gratian. diſcept. forenſ.c.378. num.30.cum ſeqq.Molin.de iuſtit.tract.2.diſp.461.verſ. vtrùm autem.Leſſ.eod.tract.lib.2.cap.24.dub.9.num.56. Rebello de obligat. iuſtit. part.3. lib.13.quaſt.5. num.5. cum ſeqq.Maſtrillo Sicilia deciſ.71.num.6.Camill.Borrell.d.tit.33.num.246.Ouid.de Amicis in repet.huius c. quaſt.15.Rota in Romana Caſalis S.Crucis 8.Iunij 1618. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas deciſ.534.num.18.

Amplia ſecundò in permutatione. Vide Clar. 48
§.emphyteuſis, quaſt.17. Sarmient.lib. 3.ſelect. cap. 2. num.20.in fine Gregor.l. fin. gloſſ.3.titul.8.part.5.Molina diſput. 461. in principio, Azorius inſtitut. moral. part.3. lib. 10. de emphyteuſi, cap.8.quaſt.5. Cardinal. Mantica d.lib. 22.tit. 28 num.69. cum ſeqq.& lib.25. titul. 4. numero 9. Chaldas Pereira de extinct. cap. 8. à numero 31.& de empt.cap.2.num.3. Ouid.de Amicis in repet.huius cap.quaſt.13.Borrell. dicto tit.33. numero 379.vbi numero 109.dicit quòd in illa ius prælationis ceſſat.

Amplia tertiò etiam in venditione melioramen- 49
torum, quæ non poſſunt vendi niſi de conſenſu domini. Vide Stephan. Gratian. diſceptat.forenſ. cap.21. num.34.Azor.d.part.3.lib.10. cap.8.q.1.Leſſ.d. dub.9. num.52.

50 Amplia quartò in tranſactione, quam facit emphyteuta transferens emphyteuſim in aduerſarium, aliquo nempe dato, vel retento. Vide Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. num. 328. pag. 691. Ioſeph. Ludouic. Peruſ. deciſ. 35. num. 7. Chald. Pereira de extinct. c. 9. num. 34. & ſeq. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. tom. 3. cap 476. num. 12. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quaſt. 95.

51 Amplia quintò in impoſitione cenſus ſuper re emphyteutica, propter quam caducitas incurritur, de quo an verum ſit, & plurimis diſtinctionibus in hac re factis, vide Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quaſt. 20. Felician. de Solis de cenſibus, tom. 1. lib. 2. cap. 4. num. 5. & tom. 2. lib. 2. c. 4 num. 3. Valaſq. de Auendan. eodem tract. c. 67. num. 3. Ludouic. Cenci eodem tract. part. 1. c. 2. quaſt 1. art. 2. Federic. Martin. de iure cenſ. c. 4. à num. 85. Nicol. Intrigl. ſuper Bulla de cenſib. quaſt. 18. num. 1. & 7. Seraphin deciſ. 794. num. 9. cum ſeqq. & deciſ. 1190. ſub num. 12. & 13. Camill. Borrell. dicto tit. 33. à num. 170. Rota in vna Saluiana interdicti 12. Nouembris 1592. coram D. Pena, relata in fine d. tract. Cency, deciſ. 77. num. 1. & 2. & iterum in vna Rauennaten. cenſus 8. Aprilis 1617. coram D. Vbaldo in fine dicti tract. deciſ. 75. num. 1. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 43. num. 20. & cap. 202. num. 26. cum ſeqq.

52 Amplia ſextò in reddito reſeruatiuo, quando quis rem ſuam alteri confert pleno iure, reſeruato ſibi tantùm quotanis recipiendi penſionem aliquam in fructibus, vel pecunia, vt per Gaſp. Roderic. de annuis reddutibus, lib. 1. q. 3. n. 6. verſ. infertur, vbi etiam ſecus reſoluit in conſignatiuo, quando ſcilicet quis retentis ſuis bonis, eórumque vſu, conſignat alteri certam penſionem in fructibus.

53 Amplia ſeptimò in legato emphyteuſis facto penitus extraneo, qui non erat emphyteutæ ſucceſſurus. Vide Gregor. l. 29. verbo la venda, verſ. an poſſit legare, tit. 8. part. 5. Surd. deciſ. 93. num. 1. in fine, Stephan. Gratian. d. c. 377. num. 27. & Marcha deciſ. 56 n. 3. Chald. Pereira d. c. 10. à num. 12. Azor. d. c. 8. q. 4. Camill. Borrel. d. tit. 33. num. 261. Rota deciſ. 261. num. 3. apud Farinac. in recent.

54 Amplia octauò in donatione. Vide Vincent. de Franch. deciſ. 201. num. 3. Sarmient. lib. 3. ſelect. c. 2. n. 3. Anton. Gabr. lib. 4. commun. tit. de iure emphyt. concluſ. 44. num. 312. Surdum deciſ. 39. Chald. Pereira de extinct. c. 10. Valaſc. conſil. 113. num. 13. & 15. Cabed. part. 1. deciſ. 104. Cardinal. Mantic. d. lib. 22. tit. 28. num. 56. Stephan. Gratian. d. c. 377. num. 27. cum ſeqq. & Marchia deciſ. 56. num. 2. Cened. ad Decretal. collectan. 144. num. 32. Molin. diſp. 461. num. 7. Leſſ. d. lib. 1. cap. 24. dub. 9. num. 54. Azor. d. part. 3. lib. 10. de emphyteuſi, c. 8. quaſ. 2. Rebello d. lib. 13. quaſt. 5. à nu. 1. Rota apud Farinac. deciſ. 694. num. 6. part. 1. recent. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. queſt. 12. In illa tamen dominus non poteſt prælationem obtinere, Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 107.

55 Amplia nonò in renunciatione emphyteuſis. Vide Pinel. ad l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 1. c. 4. num. 2. in med. Anton. Theſaur. Pedem. deciſ. 20. num. 3. Camill. Borrell. in ſumma omnium deciſ. tit. 33. de emphyt. à nu. 147 Idem dicendum vbi emphyteuta aliam facit emphyteutam, vt poteſt. quia etiam ad hoc requiritur domini conſenſus, Corbul. de iure emphyt. tit. de cauſis priuat. ob alienat. ampl. 40. Chal. Pereir. de renouat. emphyt. q. 13. n. 10. Valaſc de iure emphyt. q. 13. n. 11. Camill. de Medic. conſ. 145. n. 2. Anton. Fab. in ſuo Cod. lib. 4. tit. 43. defini. 11.

56 Amplia decimò in alienatione rei emphyteuticæ cum clauſula Conſtituti, quod apud Luſitanos locum habet; in aliis verò prouinciis, vbi ſuper id nihil diſpoſitum eſt, contraria opinio de iure tenenda eſt, cùm enim materia ſit pœnalis, & odioſa, obligatióque emphyteuſis ſtricti iuris, non debet extendi, de quo vide Gam. deciſ. 126. n. 1. Corbul. in tit. de cauſa priuat. ob alien. irreq. domino ampl. 30. num. 1. Soar. in theſauro recept. ſent. verbo emphyteuta n. 76. Tiraq. de conſtit. p. 3. limit. 26. num. 5. & 6. Polyd. Ripa obſeruat. 342. quem refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. part. 1. collect. 55. in fine. Cardinal. Mantica d. lib. 22. tit. 28. num. 33. Cened. ad Decretal. collect. 144. num. 10. Chald. Pereira de extinct. c. 5. num. 83. & de empt. cap. 8. num. 46. ad finem. Rebello d. lib. 13. quaſt. 4. num. 7. Cardin. Tuſch. tom. 3. lit. E, concluſ. 207. num. 81. Ouid. de amicis in repet. huius cap. q. 2.

Amplia vndecimò in conſtitutione dotis, in quam 57
ſi detur emphyteuſis irrequiſito domino, cadit emphyteuta à iure ſuo. Ordin. Regia Luſitan. lib. 4. tit. 38. in princip. ibi, ou dotar. refert plures Doctores Cened. d. collect. 144. num. 33 quibus adde Gam. deciſ. 242. Maſcard. de probat. concluſ. 663. num. 1. Camil. Borrell. d. tit. 33. à num. 352. Cardinal. Tuſch. tom. 3. litter. E, concluſ. 11. num. 5. & 10. D. Barboſa in l. vſufructu n. 25. ff. ſoluto matrimon. Cardinal. Mantica d. l. 22. tit. 28. num. 39. cum ſeqq. Chald. Pereira de extinct. cap. 10. num. 13. & 28. & c. 16. num. 26. ad finem, & quaſt. forenſ. lib. 1. quaſt. 11. num. 23. & quaſt 23. num. 89. & de empt. c. 8. num. 40. & c. 27. num. 17. Valaſc. conſil. 111. num. 3. & 18. Stephan. Gratian diſcept. forenſ. c. 159. num. 34. cum ſeqq. Cabed. part. 1. deciſ. 104. num. 4. Rebello d. lib. 13. quaſt. 5. num. 4. Molin. diſp. 461. verſ. quod ad dotem, quorum aliqui reſoluunt citra pœnam commiſſi patrem dotare poſſe filiæ emphyteuſis commoditatem, ſaluo iure domini, & ſecluſa fraude, latè Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quaſt. 16. vbi agit de patre dante fundum emphyteuticum in dotem filiæ, & q. 19. de extraneo.

Amplia duodecimò in alienatione neceſſaria, quæ 58
fit ex mandato iudicis, vide Auend. reſp. 13. n. 3. Molin. diſp. 459. n. 21. Chald. Pereira de extinct. c. 6. n. 15. & 16. quamuis contrarium reſoluant D. Barboſ. in l. vſufructu n. 20. ff. ſoluto matrim. Gaſp. Roder. de annuis reddutibus, lib. 1. q. 15. n. 81.

Decimotertiò amplia in cõpromiſſo de re emphy- 59
teutica, quod ſine conſenſu domini directi fieri non poteſt, vt per Corbu. ſub tit. de cauſa priuat. ob alien. irreq domino, ampl. 33. per totam, Cardinal. Tuſch. tom. 3. lit. E, concl 207. n. 32. Ouid. de Amicis in repet. huius c. quaſt. 94.

Amplia decimoquartò in nominatione ad emhy- 60
teuſim, in qua licèt non requiratur domini conſenſus, requiritur tamen antequam nominatio tradatur, vt per Gamam, qui ita dicit iudicatum deciſ. 116. Cabed. p. 1. deciſ. 103. licèt contrarium tueatur Chald. Pereira de extinct. c. 21. n. 9.

Amplia decimoquintò, vt huiuſmodi pœna ipſo 61
iure abſque ſententia incurratur, vt per Meneh. quaſt. frequent. cap. 64. in princip. Chald. Pereira de extinct. cap. 16. num. 3. Corbul. in tract. de cauſis ex quibus emphyteuta iure ſuo priuatur tit. de cauſa priuat. ob alienat. ampliat. 52. ſed quia hic articulus controuerſus eſt apud ſcribentes, qui in varias diuiſi ſunt opiniones, illos conſulito, & præcipuè Fachin. controuerſ. lib. 1. cap. 93. Surdum de alimentis, tit. 1. quaſt. 48. num. 50. tit. 9. quaſt. 25. num. 77. Menoch. conſ. 301. num. 15. cum ſeqq. & remed. 1. recuper. num. 78. & 79. Valaſc. de iure emphyt. q. 18. num. 8. & 9. & q. 21. num. 2. Gam. deciſ. 4. n. 2. & deciſ. 333. num. 5. Viui. Neapolit. deciſ. 74. num. 1. Aloyſ. Ricc. in collectan. deciſ. part. 2. collect. 303. verſ. vnde infero, Maſtrill. Sicilia deciſ. 93. Bernard. Græuæ.

de

ad practicam Camera Imper. lib. 2 concluſ. 51. conſider. 2. Cardinal. Mantic. *d. lib. 22. tit. 27. num. 11* Ceuall. *q. 14.* Chald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 17. num. 16. & ſeq. & in comment. ad §. ſed hac, num. 92. Inſtitut. de inoffic. teſtament.* & late *conſil. 2. num. 0. cum ſeqq.* Molina *diſp. 453. verſ. quaritur, nunc,* Azor. *d. par. 3. lib. 10. cap 9. quaſt.* . Rebello *d. lib. 15. q. 2.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 9. n. 16.*

62 Ampliа decimoſextò, vt in pœnam commiſſi cadat negans ſe emphyteutam, ſi ex aduerſo probetur, & de mendacio conuincatur, vt per Surd. *de aliment. tit. 9. quaſt. 26. num. 71. & conſil. 371. à num. 80.* Redoan. *de rebus Eccleſia non alienand. quaſt. 19. cap 11, à num. 1.* Cardin. Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 24. tit. 20. num. 1.* Chald. pereira *de emphyt. cap. 33. num. 8.* Valaſc. *quaſt. 4. num. 10 & 11.* Camill. Borrell. *d. tit. 23. num. 214. cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 449. à num. 3.* Ouid. de Amicis *in repet. huius cap quaſt. 88.* ſecus tamen ſi ante litis conteſtationem pœniteat, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 109. à num. 27.* Ouid. de Amicis *d. quaſt. 88. num. 14.* vbi *num. 12.* limitat hanc ampliationem, ſi negatio fuiſſet facta à procuratore emphyteutæ vigore generalis mandati, & *num. 13* limitat etiam quando negatio facta fuit ex ignorantia, & *num. 15.* quando emphyteuta conuentus negaret reſpondendo libello inepto, & *num. 16.* quando emphyteuta negaſſet generaliter narrata prout narrantur, & *num. 17.* limitat denique in infante & minore 14. annorum.

63 Limita primò prædictam concluſionem, vt non habeat locum niſi ſequuta traditione, quia quantuuiscunque emphyteuta celebret contractum alienationis, ſi tamen non ſit ſequuta traditio, non incidet in commiſſum, vt per Clar. *in §. emphyteuſis, quaſt. 13. n. 3.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. collect. 1515. part. 5.* Cardin. Tuſch. *lit. E, concluſ. 207. num. 75.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 5. num. 78. & cap. 6. num. 35. & cap. 10. n 6.* Matienſ. *l. 1. gloſſ. num. 6. tit. 10. lib. 5. noua recopil.* Surd. *de alimentis, tit. 9. quaſt. 16 num. 67. & quaſt. 26. n. 65.* Cened. *ad Decretal. collect. 144. num. 10.* Fichard. *tom. commun. opin. lib 4. tit. 44. num. 281. pag* 686. Sublimita etiam ſequuta traditione, ſi ante litem de ea re conteſtatam venditor, vel alienans ab emptore rem recuperet facto diſtractu prioris contractus. Vide Villalob. *verbo emphyteuta, num* 71 Gam. *deciſ. 274.* Menoch. *conſil. 322. n. 51.* Chald. Pereira *de extinct. c.* . Rebello *d. lib. 13. q. 4. n. 9.* Aloyſ. Ricc. *d. p. 5. collect. 1704. limit. 6.* & ita vidi in Senatu iudicatum.

64 Limita ſecundò in venditione nulla, quia per illam irrequiſito domino factam non incurritur commiſſum, per Molin. *diſp. 459. num. 10.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 3. num. 5. & cap. 7. num. 10.* Valaſc. *conſult. 17. num. 15.*

65 Limita tertiò in venditione conditionali, ſecus ſi proceſſum ſit ad traditionem. Vide Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloſ. 2. n. 23. & 32.*

66 Limita quartò in venditione cum pacto legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem. Vide Gam. *deciſ. 5.* Surd. *deciſ. 220. num. 38.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 5. collect. 1704. limit 5.* Card. Mantic. *d. lib. 22. tit. 28. n. 30.* Gam. *deciſ. 12. num. 1.* Chald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 6. num. 37. & cap. 7 num. 9. & cap. 13. num 25. & c. 16. num. 55.* Borrell. *d. tit. 33. n. 72.*

67 Limita quintò in venditione, quæ reſcinditor remedio *l. 2. C. de reſcind. vendit.* vide Molin. *diſp. 459. num. 16.* & læſionem vltra dimidiam iuſti pretij allegari poſſe in contractu emphyteutico voluit Gam. *deciſ. 247. num 1.* quem refert Camill. Borrell. *d. tit. 33. num. 314.*

68 Limita ſextò in promiſſione de vendendo. Vide Tiraq. *de retract. tit. 2. ad finem, num. 44.* Chald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 5. n fin.*

Barboſ. Collect. Tom. II.

Limita ſeptimò in retrouenditione, quæ fit vigore pacti de retro, itaut res dicatur non tranſacta, ſed reddita. Vide Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 180. n. 20.* Cauaier. *deciſ. 360. n. 5.* 69

Limita octauo in venditione, quam facit partis ſuę hæres emphyteutæ cohæredi, vt per Rebello *d. lib. 13. quaſt. 4. n. 8.* 70

Limita nonò in donatione facta Eccleſiæ, propter quam donans non incidit in commiſſum. Vide Don. Garc. Maſtrillo *Sicilia deciſ. 128.* quem refert Aloyſ. Riccius *in collectan. deciſ. part. 1. collectan. 156. verſ. tertio.* 71

Limita decimò in alienatione nulla. Vide Socin. *reg. 153. verſ tertio fallit,* Tiraq *de retract. lign. §. 1. gloſ. 1. num. 6.* Menoch. *conſil. 342. num. 54.* Gutier. *conſil. 12. num. 8.* Surd. *de aliment. tit. 9. q. 15. num. 68. & deciſ. 52. num. 18. & deciſ. 220. n. 40.* Burgos de Pace *conſil. 44. num. 3.* Chald. Pereira *de poteſtate eligend. cap. 5. n. 11.* Molin. *diſp. 459 verſ. hoc eodem,* Valaſc. *conſil. 71. n. 15.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 36. n. 15.* D. Marta *in votis nouiſſ. deciſion. in voto 196. num. 5.* Camill. Borrell. *d tit. 33. de emphyteuſi num. 91.* Et ideo cùm alienatio facta a viro de emphyteuſi vxoris non valeat, per eam non incurritur in commiſſum, Valaſc. *conſil. 71. ſub num. 15* quem refert Camill. Borrell. *d. tit. 33. n. 317.* 72 73

Limita vndecimò in alienatione facta ab eo, qui ignorabat rē eſſe emphyteuticam. Vide Gam. *dec. 91. n. 1.* Chald. Pereira *de renouat. q. 5. n. 29. & de extinct. cap. 7. n. 18.* Card. Mantic. *d. lib. 22. tit. 28. num. 12.* Stephan Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 44. num. 17. & 18.* Molin. *diſp. 459. num. 21.* Valaſc *q. 38. num. 15.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. n. 94.* Ouid. de Amicis *in repet. huius cap. quaſt. 8.* vbi *q. 9.* diſputat an hæres ignorans rem eſſe emphyteuticam, mortuo principali emphyteuta, non ſoluens canonem debito tempore, & determinato perdat ius ſuum. 74

Limita duodecimò in alienatione facta in ſocium, vel collegam eiuſdem emphyteuſis. Vide Sarm. *lib. 3. ſelect. cap. 2. n. 21.* Molin. *diſp. 406. n. 8.* Ceuall. *q. 435.* Chald. Pereira *de extinct. cap 8. n. 1. & quaſt. forenſ. conſ. 7. num. 55.* Cardin. Mantic. *d. tit. 28. n. 45.* Cardin. Tuſchum *lit. E, concl. 201. n. 7. & concluſ. 207. n. 130.* Rebello *d. lib. 13. quaſt. 4. n. 8.* Hieron. Portoles *in tract. de conſortibus c. 62. n. 4.* Vide in alienatione, quam facit ſubemphyteuta emphyteutæ, non requiritur conſenſus directi domini, quia res de facili reuertitur ad ſuam naturam, arg. *l. ſi vnus, §. pactis ne petere, ff. de pactis,* & facit gloſſ. *verbo numerandum in c. 3. de præbendis lib. 6.* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo vel aduerſary dolo, n. 82.* 75

Limita decimotertiò in diuiſione, quam faciunt inter ſe plures emphyteutæ, vt per Soar. *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 44. n. 349. & ſeq.* Cardin. Mantic. *d. lib. 22. tit. 38. à n. 46.* Azor. *d. cap. 8. q. 6.* Ceuall. *quaſt. 435. n. 1.* Gam. *deciſ. 243. n. 6. & 7. & deciſ. 268. n. 2.* Valaſc. *conſ. 53. num. 4. & de partit. cap. 25. à num. 7.* Chald. Pereira *de nominat. quaſt. 64. à n. 14.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 36. à num. 1.* Rebello *d. lib. 14. quaſt. 4. n. 8.* Rota *in Romana diuiſionis domus 9, Maij* 1624. coram bonæ memoriæ Buratto intereius impreſſas *deciſ. 50. num. 2.* vbi Ferrentil. *in annot. lit. B.* vbi declaratur cum Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 22. tit. 28. ſub num. 48.* vt procedat quando emphyteuſis recepta fuit à patre pro ſe, & filiis, & hæredibus, non autem quando emphyteuſis à principio duobus etiam fratribus conceſſa fuit. 76

77 Limita decimoquartò in ſeruitute, quam poteſt emphyteuta ſuper rebus emphyteuticis citra conſenſum domini conſtituere Vide Cachetan. Pedem. deciſ. 156. n. 8 Surd. deciſ. 286. n. 12. Amatis Marchiæ deciſ. 92. num. 5. & 6. Cauill. Borrell. d. tit. 33. à num. 51. Gaſp. Roderic. de annuis reddit. lib. 1. q. 3. n. 7. verſ. hinc eſt, Surd. de alimentis, tit. 4. q. 10. à n. 6. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 43. num. 1. & 2. Rebello d. q. 4. n. 21. prope finem.

78 Limita decimoquintò in nominatione emphyteuſis abſq; traditione. Vide Gammam deciſ. 116. Chald. Pereira de extinct. c. 11. n. 9. Cened. d. collect. 144. n. 10. Cabed. part. 1. deciſ. 103. nouiſſimè Benedict. Pinell.
79 ſelect. iuris interpret. cap. 13. num. 3. Quando enim emphyteuſis tranſit ad comprehenſos in inueſtitura, in ea tranſlatione non requiritur domini conſenſus, nec ſoluitur laudemium; Valaſc. de iure emphyt. quæſt. 18. n. 28. & conſil. 71. n. 16 Chald. Pereira de nominat. quæſt. 10. num. 30. D. Barboſa in l. vſufructu num. 28. ff. ſoluto matrim.

80 Limita decimoſextò in conſtitutione vſusfructus, qui poteſt conſtitui in fundo emphyteutico abſque domini conſenſu. Vide Vezin. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 44. n. 322. pag. 690 Cottam. in memorab. verbo emphyteuſis 6. Gam. deciſ. 299. à num. 1. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 70. col. 2. Surd. de alimentis, tit. 8. priuileg. 43. num. 6. Valaſc. conſil. 16. n. 73. allegat. iuris pro maioratu de Bellas, part. 2. num. 112. Chald. Pereira de extinct. cap. 3. à n. 2. D. Barboſ. in d. l. vſufructu. n. 14 ff. ſoluto matrim. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 43. num. 3.

81 Limita decimoſeptimò in pignore, vel hypotheca, quia bona emphyteutica poſſunt irrequiſito domino pignorari, vel hypothecari. Vincent. de Franchis deciſ. 226. n. 1. Anton Gabr. lib. 6. commun. tit. de regulis iuris, concluſ. 12. num. 19. Gam. deciſ. 28. num. 2. & deciſ. 214. Surd. deciſ. 93. num. 10. & 11. & deciſ. 160. num. 1. & deciſ. 173. num. 12. Camill. Borrell. in ſumma deciſ. tit. 33. num. 116 cum ſeqq. Corbul. de cauſis priuat. ob alien. irrequiſito domino factis limit. 33. Cardinal. Tuſch. tom. 3. lit. E. concluſ. 212. num. 7. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæſt. 14. Gaſp. Roder. de annuis redditibus lib. 1. quæſt. 3. n. 7. verſ. poteſt etiam ſine conſenſu, & lib. 2. quæſt. 22. num. 51. Chald. Pereira de extinct. cap. 5. à num. 27. & 61. Molin. diſp. 451. num. 22. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 43 à num. 7. Cardinal. Mant. d. lib. 12. tit. 28. n. 51. Morte autem hypothecantis finitur hypotheca, iuxta reg. l. lex vectigali fundo, ff. de pignor. & tradita per Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 88. n. 40. domino autem directo conſenſum præſtante durabit hypotheca vltra vitam hypothecantis ex Ordin. Regia Luſitan. lib. 4. tit. 93. §. 1. ad finem, Fat. in nouiſſim. Rota deciſ. 183 n. 13. vbi num. 12. reſoluit quòd ſi res emphyteutica redeat ad dominum vti dominum, non vti priuatum ex acquiſitione habita ab emphyteuta, omnes obligationes, & onera per emphyteutam impoſita extinguuntur, & res redit libera ad dominum

82 Limita decimooctauò in alienatione partis emphyteuſis, ita vt emphyteuta non à tota emphyteuſi, ſed ab illa tantùm parte indebitè alienata cadat in commiſſum. Vide Tiraq. de retract. lign. §. 23. gloſ. 1. n. 28. Grammat. deciſ. 49. Menoch. conſil. 123. num. 76 Craſſ. tom. 1. commun. opinionum lib. 4. tit. 44. n. 278. pag. 686. vbi Bellacomb. num. 812. Martin. Monter à Cueua Aragonia deciſ. 3. à num. 74. Surd. de alimentis, tit. 9. num. 28. & 68 Chald. Pereira de extinct. cap. 5. num. 58. & cap. 9. num. 1. 8. 15. & 19. D. Barboſa in l. diuortio. §. ſi fun. part. 2. num. 41. ff. ſoluto matrimon. Cened d. collect. 144. n. 36. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. part. 4. collect. 1246. verſ. infertur ſextò. Molin. diſp. 459. verſ. quando emphyteuta. Caſtillo quotid. lib. 1. de vſufructu c. 24. num. 8. Don. Garc. Maſtrillo Siciliæ deciſ. 199. n. 8. Cardinal. Mantic. d. lib. 22 tit. 28. num. 13. Galganet. de condit. & demonſt. part. 2. c. 5. quæſ 23. num. 1. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 56. n. 18. cum ſeqq. Rebello d. lib. 15. q. 4. n. 7. verſ. atque. Camill. Borrell. in ſumma deciſ. tit. 33. n. 81. Ouid. de Amicis de iure emphyt. in repet. huius c. q. 6.

Limita decimonono in emphyteuta fiſci, qui po- 83
teſt irrequiſito domino emphyteuſim alienare, niſi in titulo emphyteutico alienatio prohibita reperiatur, iuxta l. 1. C. de fundis patrimon. lib. 11. vbi Bart. & alij, quos refert & ſequitur Gam. deciſ. 241. num. 1. Valaſc. quæſt. 13. n. 1. colum. 4. Peregrin. de iure fiſci, lib. 5. tit. 3. num 40. Stephan. Gratian. diſceptat. forenſ. c. 56. n. 38. Chald Pereira de extinct. c. 2. num. 9. & c. 4. num. 35. & ſeq. Rebello d. lib. 13 q 4. n. 12. ſecus in emphyteuta Reipubl. vt per Valaſc. q. 48. in fine, Rebello d. lib. 15. q. 5. n. 2. in fin.

Limita vigeſimo in alienatione, vel venditione 84
cum conditione, ſi domino placuerit, vel ſi conſenſus domini acceſſerit, aut ſi emphyteuta proteſtetur ſe vendere, vel alienare ſaluo & reſeruato domini conſenſu, & non aliter, nec alio modo; nam tunc, etiamſi traditio ſequatur, non incurritur caducitas, plures Doctores refert Cened. ad Decretal. collect. 144. num. 27. quibus adde Vincent. de Franchis deciſ. 267. à num. 1. Mich Craſſ. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. pag. 686. num. 279. vbi Vezin. num. 184. Bellacomb. tom. 1. tract. de feudis, tit. 8. quibus ex cauſis feudum amittatur, pag. 656. Frec. de ſubfeudis, lib. 2. §. prima auctoritas, num. 21. Menoch. conſ. 28. num. 10 & conſil. 38. Gam. deciſ. 147. num. 4. Theſaur. deciſ. 169. Flamin. de reſignat. lib. 7. quæſt. 1. num. 67. & 70. Chald. Pereira de extinct. c. 5. num. 84. & c. 6. à num 26. Molin. diſp. 439. num. 10. Cardoſo in praxi iudicum, verbo clauſula, num. 15. & verbo emphyteuſis, num. 6. poſt princip. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. p. 3. collect. 526 Cardinal. Mantica d. lib. 22. tit. 18. num. 18. cum ſeqq Cardinal. Tuſch. littera E, concluſ. 207. num. 76. & 80. D. Martha de clauſulis, part. 1. clauſula 74. & in verbis nouiſſ. deciſ. vote 196. Galganette de condit. & demonſtrat. part. 1. cap. 52. num. 2. Rebello d. part. 2. lic. 13. quæſt. 4. num. 10. Camill. Borrell d. tit. 33. de emphyt. num. 88. & 90. Ouid. de Amicis de iure emphyteut. in repet. huius cap. quæſt. 1. quorum plures refero ego ipſe de diction. clauſula 93. num. 13.

Limita vigeſimoſeptimò quãdo dominus vult age- 85
re contra hæredem emphyteutæ alienantis, quia contra illum non poteſt dominus declarare commiſſum incurſum, ſi in vita emphyteutæ tacuit. Vide Socin. ſen. conſil. 66. num. 18. verſ. quintò confirmatur, vol. 3. Ruin. conſil. 10. num. 5. & conſil. 159. num. 12. vol. 1. Caſſad. deciſ. 1. num. 1. & deciſ. 3. num. 3. de locato, Cardinal. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 27. n. 34. Menoch. conſil. 757. num. 9. & conſil. 865. num. 23. Bellon. iun. conſil. 68. num. 11. Cened. d. collect. 144. num. 14. Flamin. de reſignat. lib. 3. quæſt. 3. num. 26. Chald. Pereira de extinct. cap. 18. num. 13. & in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 69. Gam. deciſ. 17. & deciſ. 41. num. 2. Surdus de alimentis, tit. 1. quæſt. 48. à num. 43 Valaſcus conſil. 71. num. 13. & conſil. 101. num. 5. Camillus Borrellus d. tit. 33. de emphyteuſi num. 91. Burſatus conſil. 447. num. 6. volum. 6. Hondedeus conſil. 2. num. 32. & conſil. 33. num. 20. & lib. 1. num. 94. Magon. Florent. deciſ. 69. num. 11. & plures alios, quos refert Marius Antonius variarum reſolut. lib. 1. reſol. 9. num. 10. ſecus quando dominus ignorauit caducitatem per prædeceſſorem emphyteutam eſſe incurſam, quia

quia tunc etiam contra ſucceſſores agi poteſt, Ruin. conſ.70.num.13.verſ.nec obſtat,lib.5.Honded.d.conſ 55. num 92.Gregor X V.deciſ.519. num.18. vbi num.19. quòd ignorantia non præſumatur.

86 Limita vigeſimoſecundò, quando conſuetudo eſt in loco, quòd emphyteuta alienet ſine domini requiſitione, tunc enim licèt alienet irrequiſito domino, non cadit à iure ſuo, vt per Redoan.de rebus Eccleſia tit.de caducitate ob res alienat.num.13 pag.513.Corbul. tit.de cauſa priuat.ob alienat.limit.32.

Limita vigeſimotertiò in re ſolita alienari abſque conſenſu domini, vt per Menoch. conſ.1.num.131. Chald. Pereira de extinct.cap.7.num.17.

87 Limita vigeſimoquartò, quando in inſtrumento emphyteuſis adiectum fuit, quòd emphyteuta poſſit alienare emphyteuſim in quemcunque liberè, quandocunque, &c. vel quando emphyteuſis fuit accepta pro accipiente, & omnibus, quibus concedere voluerit, in hoc enim caſu emphyteutam non debere requirere priùs conſenſum directi domini, tenent Clar.in §.emphyteuſis quaſt.13.num.7.Corbul.ampl.2. num.5. Molin.d.tract.2.diſp.459.num.26. Ouid. de Amicis in repet huius cap. quaſt.3. Sed hoc tamen intelligendum eſt, vt nouus emphyteuta non dicatur liberatus ab onere ſuſcipiendi inueſtituram à domino directo, quem expectabit per duos menſes, & cui ſoluet laudemium pro dicta inueſtitura, Beto. hic, num. 24. Molin.d.num.26.in fine, Menoch. conſ.297. num. 27. quicquid dicant Camill. Bortell. in ſumma omnium deciſ.tit. 33.num.340. Cardin. Mantic.d.tit.28. num.36.

89 Limita vigeſimoquintò, quando pendet lis inter dominum, & emphyteutam ſuper dictis bonis emphyteuticis, tunc enim alienationem dictorum bonorum fieri poſſe reſoluit Menoch. conſ.79.num. 26. & ſeqq.quem refert Bellet. diſquiſit.clerical.p.1.tit.de clerico debitore,§.4.num 17.in princ.

90 Vel ceſſādo in ſolutione canonis per biennium.]Notatur ad hoc quòd emphyteuta Eccleſiæ amittit emphyteuſim ceſſando à ſolutione canonis per biennium, concordat Ordin. Regia Luſitan. lib.4.tit.39.§.2. & reſoluunt Clar.§.emphyteuſis q.8.in princip.Corbul. d. tit. de cauſa priuationis ob non ſolutū canonem, in princ. Molin. diſp.453. in princip. Pichard. in §.adeò n. 52. Inſtit.hoc tit.Valaſc.de iure emphyt.q.21.in princ Card. Mantic.d.lib.22.tit.27. in princ. Chald. Pereira de renouat.q.16. num.20. Rebello p.2.lib.13.q.10. Camill. Bortell.d.tit.33.num.95. Rota deciſ.400.num.11.apud Farin.p.1.recent. citati à Cened.d. collect.144. num.4. Card.Caualer.deciſ.360.n.1.

91 Primò amplia, vt habeat locum etiamſi res emphyteutica ſit magni valoris, penſio verò pro illa ſoluenda, ſit valde exigua. nam ſi emphyteuta Eccleſiæ per biennium, & emphyteuta priuati per triennium illam non ſoluant, incidunt in commiſſum, vt per Tiraquell.de iudicio in rebus exig. verſ.51. Surd.de alimentis tit.8.priuileg.61.num.23.& tit.7.q.17.num.23. & 24.Cardin.Mantica d.lib.22.tit.27.num.13.Chald. Pereira quaſt.forenſ.lib.1.quaſt.11, num.12.& conſ. 38. num.9.Molin.diſp.453.verſ.dubium etiam eſt. Rebello d.lib.13.quaſt.8.num.8.Ouid.de Amicis in repet.huius cap.q.7.

92 Secundò amplia, vt procedat etiamſi emphyteuta non in totum, ſed in partem ſolutionis canonis in vno nummo ceſſauerit. Vide Corbul.vbi ſuprà ampl.3. num.1.& plures Doctores citat Cened. d. collect.144.num.21.quibus adde Surd.deciſ.301. n.91. Gam.deciſ.41. num.1. Cald Pereira de extinct.cap.9. à num.6.& lib.1.quaſt.forenſ.q.11.num.12. & conſ.38. num.9. Card. Mantic.d.lib.22. tit.27. num.14. & 53.
Molin.diſp.453.verſ.maius dubiū, Menoch.cōſ.282. in fin.vol.13. Octau. Glorit. reſp.7. num. Azor. d.p.3. lib.10.de emphyt.c.7 q.5. Cardolo d. verbo emphyteuſis n.8 Rebell.d.lib 13 q.8.n.8. Alex. Raudenſ. var.reſol. lib.1.c.17.ſub n.27.Vetall.deciſ.182.n.1.& deciſ.300.3. Cornaz.deciſ Lucenſi 1.num.33.Bortell.d.tit.33.n.96. & idem Rebello n.9. cum aliis reſoluit quod ſoluens magnam pecuniæ quantitatem, & deficiens in nummo, non incurrit totam pœnam commiſſi, ſed accuſandus erit pro rata.

Tertiò amplia procedere etſi emphyteuta à domi- 93
no directo interpellatus non fuerit, vt penſionem ſoluat, ad huc enim ceſſando in ſolutione penſionis per biennium, vel triennium incidet in commiſſum vt per Corbul.tit.de cauſa priuationis ob non ſolutum canonem ampl.5.

Quartò amplia, vt habeat locum etiamſi in con- 94
tractu emphyteutico appoſita ſit pœna propter non ſolutam penſionem debito tempore, quia etiam tunc emphyteuta per triennium, vel biennium ceſſando in ſolutione penſionis incidit in commiſſum, vt per Clar.§.emphyteuſis q.8.num.12. Corbul.d.tit.de cauſa priuat. ob non ſolutum canonem ampl.9.

Quintò amplia, vt locum ſibi vendicet in Eccle- 95
ſia, quæ ab alia Eccleſia, vel à priuato rem in emphyteuſim accepit, quia ſi eius Rector, ſiue Prælatus penſionem per biennium, vel triennium non ſoluerit, etiam incidet in commiſſum, gloſſ. verbo repelli, ibi, reſpondet idem in authent. qui rem, C. de ſacroſ.Eccleſ. Corbul.vbi ſuprà ampl.27.in princ.

Sextò amplia, vt procedat etiamſi contractus ſit 96
nullus, quia fauore Eccleſiæ tenetur emphyteuta ſoluere penſionem in eo contentam, ac ſi contractus ſubſtitiſſet. Vide Vincent de Franch deciſ.296. Surd. de-
ciſ.108.num.14. & emphyteuta recipiens emphyteu- 97
ſim ab Eccleſia ſine ſolemnitatibus nullitatem contractus allegare non poteſt; teneturque canonem ſoluere, vt per Camill.Bortell d.tit.33.num.324.

Septimò amplia, quamuis emphyteuta lite pen- 98
dente non ſoluat canonem, & tranſactum ſit biennium, vt per Corbul.ſub tit.de cauſ. priu.ob non ſolut. canon. ampl.16. in fine, Card. Mantic.d.lib.22.tit.27. num. 12. in fin. Serapin. deciſ. 958. num.2. Ouid. de Amicis in repet.huius cap. quaſt.100.numer. 2.quamuis Surd.deciſ.6.à num.1. & conſ.86. teneat, quòd nullo pacto in hoc caſu incidatur in commiſſum.

Primò limita prædictam regulam non procedere, 99
quando emphyteuta, qui ceſſauit in ſolutione penſionis, erat creditor domini directi, cui penſionem ſoluere tenebatur, in æquali, vel maiori quantitate, tunc enim ſi emphyteuta ſit paratus compenſare poſt lapſum biennium, vel triennium, ceſſat pœna commiſſi. Vide Tiraquell.de retract.lign.§.3.gloſſ.3.num.4. Corbul. d.tit.de cauſa priuat. ob non ſolutum canonem limit.5.Redoan.in tract.de rebus Eccleſia non alien.c.3. q.19.num.1.Bellacomb.tom.1.commun.opin.lib.4.tit.44. num.142.Maſcard.de probat.concl.251.n.10. Menoch. conſ.372.n.30.Gaſp.Roderic. de annuis redditib.lib.2. quaſt.18.num.4.& 7.Cardin. Mantic. d.lib.22.tit.27. num.65.Azor.d.lib.10 de emphyteuſi cap.6.q.4.Rebell. d.lib.13.q.8.num.6.Camill. Bortell.d.tit.33.num.124. Surd.deciſ.191.num.3. Anton.Monach. Florent.deciſ. 36.num.18. Quæ limitatio procedit etiamſi emphyteuta mediante iuramento ſe obligaſſet domino directo ad ſoluendam penſionem, vt per Roland.à Valle conſ.97. lib.1.à num. 26. & plures alios relatos per Ouid.de Amicis in repetit.huius cap.q.97.

Secundò limita, ſi ab alio extraneo penſio fuerit 100
ſoluta, ſufficit enim canonem à quocunque fuiſſe ſolutum, ne res incidat in commiſſum. Vide Ioſeph.de

Seſſe *deciſ.204.à nu.15* Mantic.*d.lib.22. tit.27.n.64.* Surd.*deciſ.286.n.7.*Seraph.*deciſ.1186.*Ouid.de Amicis *in repet.huius cap.q.98.* Rebello *d.lib.13.q.10. n.2.* Cened.*d.collect.144. n. 9.* quamuis dominu nolente, & inuito, non euitari caducitatem ob ſolutionem, quæ fieret ab altero quam emphyteuta;reſoluant Baptiſta Coſt.*de remed.ſub d. remed.121.n.10.* Camill. Borrel.*d.tit.13.nu.33n.* Corbul *limit.7.n.2.* Redoan. *de rebus Eccleſiæ q. 9 cap.3. num.7.* Marſil. *ſing.367.* Carot *de obligationibus part.2.q.24.n.6.* Ioſeph. Ludouic.*Peruſ. deciſ.35. num. 5.* Guid Papæ *deciſ.173.* Stephan.Gratian *diſcept.foreſ.cap.8. num.7.& 8.* Et tunc ſolutio præſumitur facta procuratorio nomine. Vide Maſcard.*de probat concl.1004.num.59.*Menoch. *d. præſumpt.lib.2 quæſt.13.n.3.*Et teneretur dominus directus eam acceptare Cott.*in memor.bili. verb.ſolut, pag.768.*Flores de Mena *lib. .q.11.n.132.* Quæ quidem limitatio tanto magis procedit,ſi iſte tertius extraneus haberet hypothecam ſuper emphyteuſi,tunc enim ſine mandato pro conſeruatione iuris ſui, ſiue hypothecæ poſſet ſoluere canonem etiam inuito domino directo,Card Tuſch *d.tit. E.concl.191.n.85 & 86.*Stephan.Gratian.*d.cap.8.num.2.*

101 Tertiò limita in cenſu à cuius ſolutione etiamſi per mille annos ceſſatum ſit, nunquam intelligitur caducitas commiſſa. Vide Couarr.*lib.1 var.cap.7. num.1.* Valaſc.*quæſt.31.num.30* Gutierr *de iurament. confirm. part.1.c.p.31.num 9.* Cardin.Mantic. *d. lib. 22. tit.3. num 10.*

102 Quartò limita in ignorante, quia excuſandus eſt emphyteuta penſionem ob ignorantiam non ſoluẽs. Vide Corbul. *d.tit.de cauſa priuationis ob non ſolutum canonem,limit.10* Maſcard.*de probat. concl.881.nu.5.* Chald.Pereira *in l.ſi curatorẽ,verbo ſua facultate,n.20. & de renouatione q.5.n.23. & de extinct. cap.7.nu 18.* Flores *var.lib.1.q.4.n.3.* Cardin.Mantic *d.lib.22. tit. 27.num.40.* Molin. *diſp. 453. verſ. dubium eſt quid ſi emphyteuta,*Rebello *d.lib.13. quæſt.8. num.1.* Caualer. *deciſ.94.à n.1.* Seraphin *de priuilegiis iuram.priuil.4. num.131.*vbi etiam reſoluit, quòd ſtante iuſta veriſimilitudine ignorantiæ, qui eam allegat, poterit probare per proprium iuramentum,& in hærede emphyteutæ,qui ignorauit,nuncupatim idem reſoluit Surd. *de alimentis tit.1. q.48. num.39. cum ſeq.* & latè Ouidius de Amicis *in repet. huius cap.8.& 9.*in quo ignorantiam præſumi tenet Rebello *d.q.8. à n.1.* Si emphyteuta habet, vel relinquit plures hæredes, & vnus ipſorum ſoluit partem Canonis, alius non, nunquid res tota emphyteutica cadat in commiſſum, an tantùm pro parte non ſoluentis? vide Ouid.de Amicis *loco cit.q.10.*

103 Quintò limita in feudo,quando pro illo non ſoluitur penſio,ſed ſeruitiũ,ſcilicet perſonale. Vide Chald. Pereira *quæſt.forenſium lib.1.q.11.num.7.*

104 Sextò limita in Eccleſia, quæ ſi non ſoluat canonem,debet reſtitui aduersùs ſolutionem omiſſam. Vide Chald.Pereira *d.q.11.num.13.* Surd. *de alimentis, tit.8.priuil.61 num.14.*Leſſ.*de iuſtit.lib.2.cap.24.dub. 9.n.48.*Cardin.Mantic *lib.22.tit.27.n.69.* Modern.*de iuriſdict.part.4.caſu.17.n 29 & 30.*Camill.Borrell. *d. tit.13.num.583*

105 Septimò limita in minore acceptante emphyteuſim;ſi verò acceptata ſit per maiorem, & hæres minor non ſoluat debitum canonem, incidet in commiſſum, nec reſtituetur ex priuilegio minoris ætatis. Vide Ioſeph.Ludou.*Peruſ.deciſ.54.n.6.*plures Doctores refert Cened. *d. coll.144. num.5.* quibus adde Farin. [illegible] *.Rotæ deciſ.221.n.14.* Borgnin. Caual. in F[illegible] *deciſ.30 n.120. p.2.*Borrell.*d.tit.33. num.40* .Cardin. Mantica *d.lib.22. tit. 27. num. 43.* optimè D Barboſ.*in l.heres abſens,in princ.num 255 ff. de iudic.*

Octauò limita in muliere, & ruſtico ſimplici. Vide 106
de Rebello *d.quæſt.8 num.1.*vbi *num.2.*reſoluit, quod in iudiciali foro ignorantia iuris non excuſat, qualis eſſet ſi quis ignoraret irrequiſito domino nefas eſſe alienare rem emphyteuticam, aut neſciret ſoluendam eſſe penſionem ex re, quam ſciret eſſe emphyteuticam. Vide Card. Mantic.*d.lib.22.tit.27.n.43.* Menoch. *de arbitr.caſu 194.n.21.*Chald.Pereira *de extinct. emphyt. c.7.n.19.*

Nonò limita in impedito iuſto impedimento. Vide 107
Flamin.*de reſign.l.lib.11.q.13.num.15.*Cardin. Mantica *d.lib.22 tit.27.n.58.*quod exemplificari poteſt in detento in carceribus,Camill.Borrell.*d.tit.33. de emphyteuſi num.358.*Corbul.*ſub tit.de cauſis priuat.ob non ſolutum canon.limit.10.*Ouid.de Amicis *in repet.huius c.q.100.n.15.& 16.*exemplificat etiam ſi fuiſſet peſtis, & *n.117.*ſi emphyteuta non habeat tutum acceſſum propter graues inimicitias,vel aliam legitimam cauſã accedendi ad locum,in quo debet fieri ſolutio,& *n.118.* quando fuit factum præceptum à iudice emphyteutæ ne reſoluat.

Decimò limita in paupere,qui propter paupertatem 108
non ſoluit canonem Vide plures Doctores,quos citat Cened.*d.collect.144.n. 2.*Rot.Lucenſ.*diuerſ.137.* quã refert Aloyſ.Ricc.*in collect.deciſ.p.3.collect.588. verſ. limita quarto.*Corbul *de iure emphyt.tit.de cauſ.priuat. ob non ſolut.canon.limit 29.n.1.*Card Mantic. *de tacitis & ambig conuent.lib.12 tit.17.n.54.* Canaler.*deciſ.94. n.5.*Surd. *de alim tit.1 q.48.n.37* Molin.*diſp.433. verſ.maius.*Rebello *d.lib.13.q.9.num.7.*Camill. Borrell.*d. tit.33.n.66.& n.169.*ſubdit procedere etiamſi ſua culpa obueniſſet.

Vndecimò limita in emphyteuta, quandiu rei em- 109
phyteuticæ poſſeſſionem aſſequi non poteſt,vel quandiu plures domini inter ſe contendunt. vide Clar. *§. emphyteuſis q.8.num.5.* Kirchou. *tom. 1.commun. opin. in fine,tract.de feudis tit.8.n.6.pag.632.* Gam. *deciſ. 83. num.2. in fin.* Surd.*deciſ.6.n.4.cum ſeqq.*Card.Mantic. *d.lib.22.tit.27.num.44.*Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. c.223.à princip.*Ioſeph. de Seſſe *Aragonia deciſ. 35. à num. 15.* Don Garc. Maſtrillo *Sicilia deciſ.16 num. 1.* Camill.Borrell.*d.tit.33.num.337.& num. 338.* limitat ſi culpa ſua,aut dolo deſiiſſet poſſidere,& *n.180.*quòd non excuſatur emphyteuta ſi ſpoliatus fuerit ſua poſſeſſione,abſque ipſius domini conſenſu,nec eo cauſam dante.

Duodecimò limita ſi propter bellum, vel peſtem 110
fructus non poterunt percipi. Vide Redoan. *de rebus Eccleſ.non alien. quæſt.73.c.4.à num.4.* Theſaur. *deciſ. 20. num.1 verſ.limitat.* Viuian.*tom.1. commun.opinion. lib.4.tit.44.num.190.*vbi Bellacomb.*num.205.*Valaſc. *q.17.n.53.*plures Doctores refert Cened.*d.collect.144. num.67.in fine,*quibus adde Surd. *deciſ. 326. num.64.* Flamin.*de reſignat.lib.11 q.13.num.65.*Ceuall *communium contra communes q.441.*Stephan.Gratian.*diſcept. forenſ.c.195.num.59.*Azor.*inſtit.moral.part.3.lib.10. de emphyteuſi c.6.q.3.*Rebello *d.lib.13.quæſt.8.n.4.*Camill. Borrell.*d.tit.33.à n.161.*Cardin Tuſc. *d.lit. E, concl. 204.num 6.7. & 9.*Ouid.de Amicis *in repet. huius cap. q.39.*

Decimotertiò limita ſi non adeſſet, cui penſio ſol- 111
ueretur. Vide Stephan.Gratian *diſcept.forenſ.cap. 141. num.15.*vbi *num 17* reſoluit hoc procedere licèt emphyteuta non fuiſſet proteſtatus,quòd canonem ſolueret, ſi adeſſet, qui reciperet, & *num. 19* admonet non eſſe inutile proteſtari, conſignare, ſeu deponere ad maiorem cautelam, quod etiam reſoluit Anton. Monach.*Florent.deciſ. 59.num. 7.& 8.* & citat Surd.

conſ.56.

conſ.58.num.22.& 31.Carot.de depoſito p.2.exonſat.4.num.11.

112 Decimoqvartò limita, ſi domus, vel molendinum, ex quo ſoluebatur penſio, ſit per incendium, aut terræmotum, aut publici fluminis alluuione deſtructum, ita vt area ſolùm permaneat, quia nec tunc emphyteuta tenebitur reædificare, ſicut nec antiquam penſionem ſoluere, plures refert Doctores Cened. d. collect.144.num.74.quibus adde Valaſc.q.26. num. 8. & q.27.num.1.Bellacomb.tom. 1. commun. opinion. lib.4. tit.4.num.201.& 204.Garc.de expenſis cap. 15. n. 17. Surd.de alimentis tit.7.quaſt.13.num.19.& deciſ. 198. num.4.Stephan.Gratian.cap. 195. num. 17. Ouid. de Amicis in repetit.huius cap.q. 40. Molin. diſput. 454. verſ.quando domus. Rebello d lib. 14.q. 9.num. 3.

113 Deſtructa enim re emphyteutica ceſſat cenſus ſolutio pro eadem re, & domino remanet ſolum, vt per Camill.Borrell.in ſumma deciſ.tit.33.n. 219. vbi n. 230. declaret, quãdo res eſſet deſtructa in totum, & n.132. limitat quando paulatim deſtructa eſſet negligentia emphyteutæ, quia tunc debetur domino integra penſio.

114 Decimoquintò limita ſi marito non fieret ſolutio canonis rei emphyteuticæ dotalis. Vide Menoch. conſ.88.num.41.Surd. deciſ. 10. num. 6. & 20. & deciſ.286.num.8.Cabed.part.1. deciſ. 154. vbi etiam an pater poſſit præiudicare filio, Camill. Borrell.d. tit. 33.à num.318.latè Ouid.de Amicis in repet.huius cap. q.17.

115 Decimoſextò limita ſi adſit ſtatutum, vel conſuetudo, quòd emphyteuta propter canonem non ſolutum per totum biennium, vel triennium non priuetur ipſe ſuo. Vide Molin. diſt. 453. verſ. verum autem validum ſit pactum. Cardin. Mantic. d. lib. 22. tit. 21. num.46.& tit.27.num.38.& 39.

116 Decimoſeptimò limita ſi fructus non ſingulis annis, ſed de biennio in biennium in debita copia colligantur, ſicut in fructibus oliuarum, quia tunc niſi per quatuor annos continuos hæc pœna incurritur. Vide Card.Mantica d.lib.21.tit. 27.num.36.D.Barboſ. in l.diuortio§.quod in anno, ff. ſoluto matrim. Rebello d.lib.23.q.7. num.7. Chald.Pereira quaſt.forenſ. lib.1. q.51.num.17.

117 Decimooctauò limita, quando dominus poſt commiſſum incurſum ob ceſſationem canonis recipit pẽſionem ab emphyteuta, tunc enim eum amplius expellere non poterit. Vide Gabr.conſ. 66.num. 54. cum ſeq.& conſ.75.num. 1. vol. 2. Caualcan.deciſ.15.n.11. part.5.Afflict.deciſ.174.num.3. Magon. Florent. deciſ. 145.num.14.& Lucen.deciſ. 35. num. 7. Corbul. vbi ſuprà limit.21.Menoch.remed.9.recup. num. 152.& de præſumpt.lib.3.q.112.num.1.& quaſt.132. num. 48. & q.45.num.7.& 21. & conſ.20. num. 58. & conſil. 355. num.11.Gam.deciſ.72.num.5.& deciſ. 299. num. 2. & deciſ.283. num.4. Maſcard. de probat. concluſ. 252. & concl.417.num.4.& concluſ.881.num.6. & concl.1262. num.24.& concluſ.1316.num.2. Mench. illuſtr.cap.61. num.14.plures refert Doctores Cened. d. collect.144. num.51.quibus adde Mareſc.var. reſol. lib. 1. cap.138. num.5.Ferentil. in annot. ad deciſ.617. Burati. num.8. Surd.de aliment.tit.1.q.48.num.27.& tit. 6. q.3.n.36. & 67.& deciſ.317.num.1.& num.15.cum ſequentib. & deciſ.181.num.5.& deciſ.189.à n.11. Borrell. d. tit.34. de emphyt.num.143.Mar.Anton.var.reſolut.lib. 1.reſol. 22.num.1.& 11.& reſol.15.n.5.& reſol.98. à num.13. Stephan.Gratian diſcept.forenſ.c.152 à num.12. Barz. deciſ.50.num.3.Cardin Tuſch.tom.3.litt.E.concl.193. à num.1.Ouid de Amicis in repetit.huius cap quaſt.33. Chald.Pereira de extinct.emphyt.cap.11.n. 16. Martin. Monter.à Cneua Aragon.deciſ 5.Flores. ad Gam.deciſ.72.num.3.Ceuall.q.401.Flamin. de reſignat. lib. 6. q.5.num.30.Chald.Pereira de nominat.q.19. num.78. & de extinct.cap.11.num.8.& quaſt.forenſ.conſ.38.n.7. Cardin.Mantica d.lib.22.tit.83. & deciſ.200.Stephã. Gratian. Marchiæ deciſ. 49. num. 30.& 31. Molin. diſp.453.verſ.dubium vtrùm ſi poſtquam à num. 7. Rebell.d.lib.13.q.11.

Amplia hanc 18. limitat. vt procedat, ſiue dominus recipiat canonem temporis, quod lapſum eſt poſt incurſam caducitatem, ſiue etiam temporis præteritiante commiſſam caducitatem ſi non incepit ab expulſione, vt reprobatis Bart.& aliis contrarium ſentientibus tenuerunt Gig.de penſion q.73. num. 3. Clar.in §.emphyteuſis q.10. poſt princip. cum aliis per Corbul.de emphyteuſi lit.de priuat.ob non ſol.can.limit. 21.Surd.deciſ.317.num.14.Stephan.Gratian. diſcept. forenſ.cap.633.num.38.39.& 40. quos refert Ferent, vbi ſuprà ampliatur primò.

Amplia deinde vt caducitas cenſeatur remiſſa etiam per ſolam canonis petitionem, Ruin. conſ. 159. num.5.vol.5.Tiraq.de retract.conuent. §. gloſſ. 2. n.64. Surd.d.conſ.86.num.15.& d.deciſ. 317. num. 1. & 14. Corbul.d.limit. 21. num. 9. Stephan. Gratian. d. cap. 633.n.37.38. & 39.& fuit reſolutum in Romana domus 17.Iunij 1619.coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo.

Amplia denique, vt procedat etiam quòd dominus in actu receptionis proteſtetur ſe canones recipere ſine præiudicio deuolutionis, ſeu ſaluo iure caducitatis, quia huiuſmodi proteſtatio tanquam contraria facto non ſuffragatur, non enim reperitur per dominum aliquod quod poſſit præſeruari. ex quo exactio penſionis, & caducitas ſunt contraria, ita vt ſimul ſtare minimè poſſint, vnde cùm caducitas per voluntatem domini canonem recipientis ceſſauerit, nullum ius ipſi proteſtanti poteſt reſeruari, eſt enim inconueniens quòd quis eodem tempore habeatur pro emphyteuta, & pro non emphyteuta, ac ideo quicquid proteſtatio dicat, factum præualet verbis, ita contra Bart.tenent Ruin conſ. 110. num. 4. & conſ. 151.n.12. lib.1.Guid.Papæ deciſ.171.& ſeq.Gig.d.q. 73. in fine, Mantic.deciſ.200.num.2.Mareſc.d.lib. 2. cap.138. n.6. & fin.Surd.conſ.86. num. 16. & fuit dictum in Romana præſtationis cedula 1. Decembris 1618. coram Reuerendiſſ.D.meo Coccino, Buratt deciſ.624.num. vlt. Quod quidem intelligitur habere locum vbi dominus cum tali proteſtatione recipiat canones temporis dicurſi poſt commiſſam caducitatem, ſecus autem ſi recipiat canones temporis præteriti tantùm, in quibus terminis intelligendi ſunt Clar.§.emphyteuſis q.10 in princip.Cardin.Mantic.de tacitis lib.22 tit.33. num.4.Camil.Borrel.in ſum.crimin.deciſ.tom. 1. tit. 33. num.146.& loquitur Rot.coram Buratto d. deciſ.654. Præterea habet locum ſi emphyteuta expreſsè tali proteſtationi non contradicit, quia tunc videtur conſentire, quo caſu proteſtatio domino ſuffragatur. Imol.in cap potuit, num. 39.de locato, Curt.ſen. conſ.81. num. 2.Iaſ.in l.2. num. 527.C.de iure emphyt. cenſetur tamen emphyteuta expreſsè contradicere ſi proteſtetur ſe non cecidiſſe à iure ſuo, Ruin.d.conſil.151.num. 12.verſ.nec obſtat.lib.1.Mantic d.tit.33.n.8.

Vtrùm autem Prælatus recipiens penſiones poſt 118 commiſſum decurſas, cenſeatur remittere caducitatem? vide Bero. hic num. 173. Imol. d.num. 84. Butr. num.19.Clar. §. emphyteuſis q. 10. à num. 3. Burg. de Pace conſ.44.num.15.Menoch.d.præſ.112. num. 17.& conſ.79.num.7.cum ſeqq.Gam.Luſit.deciſ.268.num. 4. Maſcard.concl.252.num.12. Chald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo, vel aduerſarij dolo.num.82.Aloyſ.Rice. in praxi rerũ fori Eccleſiaſt.deciſ.125.in 2.edit.Quarãt.

in-

in ſumma bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ n.°44. Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 4. num. 13.* Card. Mantic. *d. lib. 22. tit. 43. à num. 13.* Card. Tuſch. *d. litt. E, concl. 193. num. 46.* Ouid. de Amicis *in repetit. huius cap. q. 35.* Hieron. Gabr. *conſ. 88. num. 15. lib. 1.* ex quorum dictis illa verior eſt reſolutio, quòd Prælatus (ſi Eccleſia non eſt Collegiata) recipiens canonem temporis præteriti, poſt incurſam caducitatem dicitur illam remittere, ſi verò Eccleſia eſt collegiata, Prælatus ſolus recipiens canonem remittit caducitatem, niſi Capitulum dictam canonis receptionem ratam habeat, quod vltra ſupracitatos tenent expreſſe gloſſ. *hic. verbo expelli, circa med.* Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienan. q. 20. de mora purgat. ob ceſſationem ſolut. canon. n. 15.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 49. n. 24.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de clerico debitore §. 5. num. 17.* quicquid dicant Abb. & Iaſ. quos ſequi videtur Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 14. n. 1. verſ. ſimiliter.*

119 Intellige ſuprà adductam 18. limitationem procedere, vbi dominus recipiens penſiones decurſas poſt commiſſum, ſciebat illud eſſe incurſum ex alienatione indebita, ſeu ceſſatione ſolutionis ſecus ſi probabiliter ignorabat, argum. *l. mater. ff. de inoff. teſtam.* Alex. Butr. Hippol. Ruin. Grat. & plures alij, quos refert, & ſequitur Rendin. *in promptuar. recept. ſent. tom. 1. tit. 37. num. 3.* Menoch. *d. præſ. 112. n. 15.* Magon. *Lucan. deciſ. 3.* Mar. Anton. *d. reſol. 98. num. 16.* Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 10. num. 22. & de retract. conuent. §. 1. gloſſ. 2. n. 50.* Rot. *deciſ. 280. part. 1. diuerſ.* Maſcard. *concl. 881. num. 6. & concl. 1262. num. 8. & n. 25.* Surd. *deciſ. 181. num. 7. & deciſ. 103. num. 20.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 11. num. 8.* faciunt tradita per eundem *cap. 13. num. 2.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. n. 145.* Honded. *conſ. 55. num. 89. lib. 1.* Rot. *in Aquen. emphyteuſis 27. Martij* 1628. coram Virili. Præſumitur autem dominum ignoraſſe commiſſam caducitatem, Corbul. *limit. 13. num. 5.* Surd. *deciſ. 181. num. 8.* niſi poſt eam commiſſam emphyteuta per multum temporis ſpatium rem emphyteuticam poſſederit ſoluendo canonem Dec. *conſ. 185. ſub num. 11. verſ. nec obſtat,* Rimin.
120 iun. *conſ. 22. num. 15. & conſ. 619. num. 50.* Vnde procurator, ſeu factor recipiendo cenſum, ſeu penſionem non præiudicat domino, quin poſſit caducitatem incurſam declarare, vt per Cened. *d. collect. 144. num. 64.* Ouidium de Amicis *in repet. huius c. q. 36.* Surd. *deciſ. 81. num. 17. & deciſ. 148. num. 3. & deciſ. 181. num. 2.* vbi *num. 15.* reſoluit quòd mandatum ſpeciale requiritur ad remittendam caducitatem, de quo etiam Menoch. *conſ. 460. n. 14.* Gratian. *Marchia deciſ. 49. n. 25.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. num. 149. cum ſeqq. & num. 118.* quòd mandatum procuratorium ad petendum canones præſentes, & futuros, non ſe extendit ad remittendam caducitatem. Declara, niſi dominus receptionem canonis ratam habuerit. Ruin. *conſ. 151. ſub n. 11. verſ. & inſuper non obſtat lib. 1.* Rimin. iun. *conſ. 21. n. 11.* Corbul. *lim. 21. num. 16. in fine,* Honded. *conſ. 55. n. 87.* Mantic *de tacitis lib. 22. tit. 33. num. 10.* Steph. Gratian. *d. cap. 633. num. 42.* Rot. *deciſ. 896. in fin. part. 4. diuerſ.* Vel niſi is, qui recipit canonem, ſit pater domini directi, quia legitimus adminiſtrator bonorum filij recipiendo canonem domino præiudicat, Socin. ſen. *conſ. 66. col. fin. verſ. nec obſtat ſi dicatur, lib. 3.* Corbul. *limit. 21. num. 17.* Honded. *vbi ſuprà.*

121 Sed an poſſit Prælatus emphyteutam priuatum propter canonem non ſolutum reintegrare abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ non abs re inquirendum eſt, & breuiter reiecta ſententia gloſſæ magnæ *in præſenti,* & Alex. *conſ. 79. fine, volum. 1.* negantium dicendum eſt, quòd ſi ipſa res nondum eſt incorporata Eccleſiæ, poterit Prælatus emphyteutam reintegrare, dummodo non alteretur natura prioris conceſſionis, Nat. *conſ. 441. num. 18. 19. & 31.* Clar. *§. feudum q. 13. num. 6.* Bellet. *d. §. 5. num. 25.* niſi ſit Prælatus Eccleſiæ Collegiatæ, qui etiam in hoc caſu ſine conſenſu Capituli caducitatem remittere non poterit, gloſſ. *in præſenti, verbo expelli, circa med.* Alex. *conſ. 14. n. 12. vol. 2.* Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alien. q. 20. de mora purg. ob ceſſat. ſolut. canon. n. 15.* Steph. Gratian. *Marchia deciſ. 49. num. 24.* Quando verò ipſa res eſt incorporata Eccleſiæ, abſque dubio Rector, ſeu prælatus Eccleſiæ etiam non Collegiatæ, non poteſt reintegrare emphyteutam, ſolemnitatibus iuris non ſeruatis, Alexand. *d. conſ. 79.* Bellet. *d. §. 5. num. 25.* Incorporata autem res tunc dicetur, quando poſt ceſſationem à ſolutione canonis dominus expreſſe declarauerit emphyteutam cecidiſſe à iure ſuo, & propterea deſcribi fecerit rem reuerſam inter bona menſæ, vel tacitè declarauerit, hoc eſt, quòd menſa collegerit fructus ipſius, & tenuerit illam per annum, Curt. iun. *de feudis q. 5.* Clar. *§. feudum q. 13. num. 3.* Menoch. *conſ. 79.*

Decimononò limita vt procedat tantùm domino 122
directo in vita, declarante velle ſe quòd emphyteuta incurrat in commiſſum, nam ſi ipſe dominus moriatur antequam hoc declaret, talis declaratio ad hæredes ipſius non tranſibit, neque emphyteutam expellere poterunt. Vide Sebaſt. Medices *in tract. Mors omnia ſoluit. part. 2. concl. 100. num. 179.* Magon. *Florent. deciſ. 70. num. 1.* Surd. *deciſ. 57. num. 16. & deciſ. 194. n. 7.* Caualcan. *part. 2. deciſ. 20. num. 130.* Corbul. *de iure emphyt. cauſa 15. priuat. ampl. 45. num. 17. cum ſeqq.* Menoch. *conſ. 155. num. 17. & lib. 3. de præſumpt. q. 111. num. 28. verſ. primus eſt.* Chald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 19. num. 14. & cap. 8. num. 19. & quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 20. num. 51.* Gam. *deciſ. 1. num. 2. & deciſ. 83. in fine.* Mar. Anton. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 98. num. 7.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 4. collect. 1396.* Valaſc. *conſ. 101. num. 5.* Mantic *d. lib. 22. tit. 27. num. 54.* Molin. *diſp. 453. verſic. dubium quoque eſt,* Card. Tuſch. *tom. 3. litt. E, concl. 190. num. 2.* Gaſp. Rodet. *de annuis redditibus, lib. 3. q. 7. num. 67.* D. Barboſa *in l. 2. in princip. p. 1. num. 136. cum ſeqq. ff. ſol. matrim. & in l. ſi quis intentione ambigua, n. 72. ff. de iudic.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 56. n. 53.* Ouid. de Amicis *in repet. huius cap. q. 30.* plures Doctores ex antiquioribus refert Cened. *d. collect. 44. num. 15.*

Vnde caducitatem non declaratam in vita emphy- 123
teutæ non poſſe declarari contra eius ſucceſſorem tenent citati *ſuprà num. 85.* Aduerte tamen, quòd caducitas poteſt quandocunque declarari per hæredes, vel contra hæredes, & ſucceſſores quando adeſt clauſula, quod quis cadat ipſo iure & facto, ex Bero. *conſ. 98. num. 38. lib. 1.* Burſat. *conſ. 252. num. 4.* Clar. *§. feudum q. 65. num. 1.* Honded. *lib. 2. conſ. 80. num. 69.* Surd. *deciſ. 29. num. 12.* Caualcan. *deciſ. 43. num. 11. 14. & 50. part. 1.* Corbul. *in rubr. de cauſa priu. ob alien. ampl. 10. num. 1.* Mar. Anton. *d. reſol. 98. num. 9. & 12.*

Vigeſimò limita ſi emphyteuta ſoluit canonem il- 124
li, qui publicè gerebatur ſe pro procuratore domini, quia liberatus intelligitur ex ſolutione illi facta, Surd *deciſ. 181. num. 7 & 9.* Caualcan. *Finiz. deciſ. 30. num 20. part. 2.* Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. cent. 1. diſt. 54. num. 8.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. n. 103.*
Vel etiam quando ſoluit canonem Prælato intruſo, 125
habens iuſtam, & veroſimilem cauſam credendi eum eſſe Prælatum, quia quamuis nulliter ſit Prælatus, rectè tamen ſoluit, & eſt liberatus, Corbul. *tit. de cauſis priuat. ob non ſolut. canonis limit. 24.* Ouid. de Amicis *in repet. huius cap. q. 100. num vlt.* me citato *in hoc loco,* Fercotil. *in annot. ad deciſ. 2. Buratti, n. 17.*

Vige

126 Vigeſimoptimò limita moram non committi per
emphyteutam ob quantitatem illiquidam canonis,vt
per Alex.Raudeoſ.*var reſol.lib.*1.*c.*17.*n.*1.Camil.Bor-
rel.*d tit.*33.*n.*211.

127 Vigeſimoſecundò limita ſi prætextu mandati iudi-
cis non ſoluerit,à caducitate enim,& eius pœna tunc
liberabitur, Afflict.*d.deciſ.*328.& *ibi* Vrſillis *n.*1 Maſtril.
*Sicilia deciſ.*193 *n.*29.Corbul.*de cauſ.priuat.ob non ſo-
lut.canon.limit.*14.*n.*1.Aloyſ. Ricc.*d.p.*5 *collect.*1704.
Anton Monach.*Florent.deciſ.*, 9.*n.*9.

128 Vigeſimotertiò limita lite pendente ſuper re em-
phyteutica inter duos directos dominos,vel hæredes,
Boer.*deciſ.*107.Corbul.*in tit.de cauſ.priuat ob non ſo-
lut.canon.limit.* 23. Ouid.de amicis *in repet.huius cap.
quaſt.*100.

129 *Per biennium.*] Continuum ſcilicet , & non inter-
pellatum,vt per Chald.Pereira *quaſt.forenſ.lib.*1.*q.*11.
*n.*17.& Ordin.Regia Luſitan.*lib.*4.*tit.*39.§.1.nam ad
effectum priuationis ob non ſolutionem tempora non
coniunguntur , Socin. ſen. *conſ.* 118.*num.* 6. & *ſeqq.
lib.*4.vbi quòd hoc eſt regolare in quacunque pœna,
vt tempora non coniungantur,ſequuntur Nauat.*conſ.*
34.*n.*2.& *conſ.*36.*n.*1.*in fine,de Regular.* Anton.Ricc.
*de iure perſon.extra gremium Eccleſ.exiſtentium lib.*4.
*c.*8.*n.*2.

130 *Vel ceſſãdo in ſolutione.*Notatur quòd aſſerẽti ſe ſol-
uiſſe incũbit onus probandi.Vide Menoch. *conſ.*372.
*num.*24. Maſcard.*de probat.concl.*601.*num.*4.& *concl.*
603.*num.*31.& *concl.*1318.*num.*3.Valaſc.*q.*21. *nu.*9.
Surd.*de alimentis,tit.*1.*q.*48.*num.*54.& *conſ.*86.*num.*1.
& *conſ.*288.*num.*11.Molin.*diſp.*453. *verſ. dubium eſt
quando aduerſus*,Honded.*conſ.*56. *num.* 1. *lib.* 1. An-
ton Menoch.*Florentin.deciſ.* 58. *num.* 2. Ea agens ad
caducitatem eo quòd emphyteuta ceſſauerit per biẽ-
nium à ſolutione canonis , obtinet , ſi pendente lite
perficitur triennium, quod tempore declaratæ cadu-
citatis nondum erat elapſum,ex Pur.*deciſ.* 426. *lib.*3.
Anton.Monach.*Florent deciſ.*56.Surd.*deciſ.* 29.*n.*10.

131 Aduerte quòd à pœna caducitatis omnis cauſa etiam
temeraria,vel beſtialis excuſat,vt per Corbul *de cauſ.
priuat.ob non ſolut.canon.limit.*17.*n.*2.Anton.Monach.
*Florent.deciſ.*36.*n.*3.vbi *n.*4.monet clericos,& religio-
ſos quod non debeant eſſe proni ad caducitates , vel
pœnas conuentionales petendas.

132 *Niſi cleri ſatisfactione.*] Notatur ad hoc, quòd em-
phyteuta Eccleſiæ ceſſans per bieonium in ſolutione
canonis poteſt cleri ſatisfactione moram purgare ad
effectum,vt euitet commiſſum,vide Valaſc.*q.*5.*n.*13.
Ioſeph.Ludou. *Peruſ.deciſ.*90. *n.*6.*cum ſeqq.* Ouid. de
Amicis *in repet.huius cap.q.*18.Azor.*inſtit. moral. p.*3.
lib. 10. *de emphyteuſi* , *c.*7. *quaſt.* 7. Rebello *d.lib.* 13.
*q.*10.*n.*3.*verſ.his poſitis* , & *n.* 5. Hieron. de Laorent.
*Auen.deciſ.*143.*n.*7.Botrel.*d.tit.*33.*n.*175. Seſſe *Ara-
gonia deciſ.*205. *à princip.*Non procedit in foro laicali,
Surd.*conſ.*97.*à n.*31.Anton Monach.*Florent.deciſ.*59.
*num.*3.

133 Quando autem quis dicatur celeriter ſoluere,vide
Gutier.*conſ.*43.*n.*9.Menoch.*de arbitr. caſu* 7. *num.* 9.
& 10.Stephan.Gratian *diſcept.forenſ.cap.*378.*num* 12.
*cum ſeqq.*Botrel.*d.tit.*33.*à n.*178. Vincent. de Franch.
*deciſ.*482.Ouid.de Amicis *in repet.huius cap.quaſt.*29.
Card.Tuſch.*d.lit. E. concl* 193. *num.*32. Molina *diſp.*
453.*verſ.dubium tamen eſt*. Pichard. *in tract. de mora
num.*100.Rebello *d. quaſt.* 10. *num.* 6. Chald. Pereira
*lib.*1.*quaſt.forenſ.quaſt.*11.*num.* 16. quorum communis
eſt opinio quòd ante litis conteſtationem. Intellige
tamen de vera litis conteſtatione,& non de ea,quam
facit iudex in oblatione libelli,ex Gam.*deciſ.*147.*n.*3.

134 Purgatio moræ non admittitur obſtante pacto quòd
ipſo iure, & facto incurratur caducitas non ſoluendo
canonem die præſtituto,vt per Puteum *Roman.deciſ.*
63.*lib.*3.& *deciſ.*472.*lib.*1.*in nouiſſ.*,Anton Monach.
*Florent.deciſ.*59.*num.*4 Ioſeph.Seſſe *Arag. deciſ.* 103.
*num.*9.& *num.*11.reſoluit quòd emphyteuta,vel cre-
ditor non excuſatur ab incurſu moræ,vel caducitatis,
etiamſi fiat oblatio canonis , vel debiti celeriter , niſi
congruentibus loco,& tempore,ideſt,domi creditoris
& ante lapſum termini ſolutioni deſtinati.

*Potuiſſet expelli.*Notatur ad hoc quòd ceſſans à ſo- 135
lutione ipſo iure amittit emphyteuſim ſub conditione
ſi dominus velit,itavt eo volente retrotrahatur pœna
à die commiſſi,vt per Henriq.*in ſum.lib.*13 *de excom-
mun.c.*19.§.1.*in gloſ.lit.H,in med* Chald.Pereira *de ex-
tinct.c.*17.*n.*2.*cum ſeqq.*& *c.*18.

Vnde tenetur ad reſtitutionem fructuum etiam bo- 136
na fide conſumptorum à tempore commiſſi , & con-
trauentionis,ante ſubſequutam declarationem, & ſic
medio tempore , cùm talis declaratio retrotrahatur.
Vide Rot.Bonon.*deciſ.*37.Surd.*deciſ.*25.*n.*27.Cabal.
*conſ.ciuil.*106 *num.fin.*Anton.Monach. *Florent. deciſ.*
36.*num* 24.Chald.Pereira *de extinct.cap.*18.*num.*8 &
9.optimè Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel. gloſ.* 56. *num.* 11.
Et ad penſiones ante commiſſum decurſas , Burg. de 137
Pace *conſ.*24.Surd.*de aliment.tit.*7.*quaſt.* 17. *num.* 45.
amittitque melioramenta communia & ordinaria,ad 138
quas vi contractus tacitè,& expreſſe tenebatur,ſecus
extraordinaria,& magni pretij.Azor.*d.cap* 9. *quaſ.*5.
& *c.*11. *à princip.* Ouid de Amicis *in rep t. huius cap.
q.*70.& 71.Rebello *d.lib* 13 *quaſt.*2.*nu.*12. *in fin.*Surd.
*deciſ.*317.*num* 16 Anton.Monach. *Florent. deciſ.* 36.
*num.*23.Valaſc.*quaſt.*25.*num.*2.*cum ſeqq.*Molin. *diſp.*
455.*num.*2.vbi *nu.*3.quærit ſi emphyteuta poſtquam
in commiſſum incidit,meliorationes aliquas fecit,an
amittat illas,perinde atque alias , quas antequam in
commiſſum incideret,fecit.Aduerte quòd nullus po-
teſt opponere cõtra emphyteutam de pœna commiſ-
ſi,excepto domino,vel eius procuratore cum ſpeciali
mandato,in cuius voluntatem confertur,Ioſeph. Lu- 139
dou.*Peruſ.deciſ.*17.*num.*5.Corbul.*de cauſ. priu. ob non
ſolut.canon.ampl.*45.*nu.*13.Felic.*alleg.*32.*n.*19. *part.* 3.
Anton.Monach.*Florent.deciſ.*58.*nu.*4.& 5. Declarata
autem caducitate à domino quilibet opponere poteſt,
ex Surd.*deciſ.*280.*num.*6.

Si dominus tamen rem emphyteuticam alteri con- 140
ceſſiſſet,videretur neceſſarium antecedens declaraſſe
caducitatem commiſſam,Corbul *tit.de cauſis priuat.ob
non ſolutum canonem ampl.*45.*num.*8.Stephan.Gratian.
*diſcep.forenſ.c.*36.*n.*12.Surd.*de alimentis* , *tit.* 9. *q.*25.
*à num.*71.*cum ſeqq.*& *tit.*1.*q.*48.*num.*51.Chald.Pereira
*de extinct.c.*18.*n.*5.& 6.

Vtrùm autem auctoritate propria poſſit dominus 14x
directus expellere emphyteutam,ſi canonem tempo-
re debito non ſoluerit,vel cùm ex aliis legitimis cau-
ſis à iure ſuo cecidit ? vide Syluan. *conſ.* 26. *num.* 5.
Valaſc.*quaſt.*18. *n.*8. & 9. & *quaſt.*21.*num.* 2. Flores
de Mena ad Gam.*deciſ.*4.*num.* 2.Surd.*de alimentis,tit.*
2.*quaſt.*48.*num.*50.Chald.Pereira *de renouat. emphyt.
quaſt.*10.*num.*2.& *de extinct.c.*17.*num.* 18. & *de empt.
c.* 25.*num.*35.Valaſc.*conſ.*156. *num.* 17. D. Barboſ. *in
l.ſi de vi,n.*287.*cum ſeqq.ff de iudic.*Fatin.*in praxi cri-
min.q.*175.*num.*29.*cum ſeqq.*Ouid.de Amicis *in repet.
huius c.q.*31.apud quos pars negatiua ſaltem de æqui-
tate canonica receptior eſt , & apud Luſitanos mini-
ſter publicus adeundus videtur,arg.Ordin.Regiæ *lib.*
4.*tit.*24.§.*vnic.*

Reſolutiones in materia emphyteuſis vtiles.

Cùm ius nominandi , ſeu eligendi facti ſit , & in 142
facto conſiſtat , poterit monachos , vel pupillos ad
empby

emphyreuſim nominare. Vide Chald. Pereira de no-
minat. q. 4. n. 2. cum ſeqq. & in l. ſi curatorem, verbo cum
non abſimilis, num. 14. Bened. Ægid. in repet. l. 1. C. de ſa-
143 croſ. Eccleſ. p. 1. §. 2. nu. 19. cum ſeq. & ita minor, Chald.
144 Pereira d. q. 4. à n. 16. Et mutus ſignis, & nutu, Chald.
Pereira d. verbo cum non abſimilis, n. 69. verſ. illud ta-
men omittendum, item & excommunicatus, Peregr. de
iure fiſci, lib. 3. tit. 11. n. 51. Chald. Pereira de nominat. q.
145 5. n. 47. Et deportatus, idem Chald. ead. q. 5. n. 5. Flor. de
Mena var. lib. 2. q. 22. n. 2. Non auté prodigus cui bo-
norum adminiſtratio interdicta eſt, Benedict. Ægid d.
p. 1. §. 2. n. 22.

146 Nominans ad emphyteuſim tres perſonas, cùm vnam tantùm nominare teneretur, nominatio non valet, argum. l. duo ſunt Titij, ff. de teſtam. tut. tenet Gonzal. Vaz. in l. vnum ex familia, §. ſed ſi vno, ff. de legatis 2. quod procedit quando quis nominauit filios ſuos, ſecus verò ſi nomina expreſſerit, quia tunc prior nominatus habebit emphyteuſim cùm cenſeatur magis dilectus, Chald. Pereira de nominat. quaſt. 10. num. 11. cum ſeqq. Valaſc. conſ. 71. num. 11. faciunt quæ tradit Tiraquell. in §. hoc ſermone, num. 124. Sic etiam ſi res relinquatur duobus, quæ ab vno tantùm poſſideri poteſt, tunc primo loco nominatus debet præferri. Vide Bald. in l. 1, num. 1 C. de edicto Diui Adriani, Rebuff. de pacificis poſſeſſ. num. 195. Valaſc. conſ. 121. nu. 3. & conſ. 139. à num. 1. Sed noſter Gam. decıſ. 174. num. 7. aſſerit quòd ſi plures ſunt vocati ad vnam donationem nomine collectiuo, & ſi vnus ſolùm in ea re donata ſuccedere debet, cenſetur vnuſquiſque vocatus ſecundùm ordinem affectionis, quòd ſi ſint diſpares gradu conſanguineitatis, proximior vocatus cenſetur primo loco.

147 Nominatio ad emphyteuſim facta titulo dotis manet irreuocabilis, vt reſoluit in terminis Flores de Mena var. lib. 2. q. 22. n. 20. cum ſeqq. actus enim dotis facit donationem irreuocabilem, ex l. ſi ego, §. ſi res, ff. de iure dotium, Segur. in l. vnum ex familia, §. ſed ſi fundum col. 32. ff. de legatis 2. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. c. 59. n. 7. Auend. ad l. 44. Tauri gloſſ. 16. nu. 1. Menoch. conſ. 92. num. 79. Surd. de alimentis tit. 9. q. 33. n. 30 & 31.

148 Contrariam tamen opinionem, immo huiuſmodi nominationem titulo dotis eſſe reuocabilem, niſi emphyteuta cum prædicta nominatione totum ius cedat emphyteuticum, & in fauorem ſponſi transferat ad inſtar nominantis, & vniuerſum ius transferentis, tenent Luſitani noſtri moti auctoritate Ordin. Regiæ lib. 4. tit. 37. §. 1. præcipuè, Valaſc. conſ. 102. n. 11. & 36. cum ſeq. Chald. Pereira de poteſtate eligendi, c. 1. n. 31. & c. 4. n. 35. & quaſt. forenſ. conſ. 12. n. 15.

149 Nominatio facta in teſtamento corruit illo reuocato, vel annullato. Vide Coſt. in l. ſi ex cautione, fallent. 12. num. 4. Gam. de ſacram. præſtandis, q. 6. n. 20. & deciſ. 173. Flores de Mena variarum lib. 2. q. 22. num. 6. Chald. Pereira de nominat. q. 5. num. 35. & q. 10. n. 29. & de poteſtate elig. c. 8. & quaſt. forenſ. lib. 2. quaſt. 26. num. Valaſc. conſ. 61. & conſ. 102. num. 15. Rebello de obligat. iuſtitiæ. part. 2. lib. 14. quaſt. 17. num. 6. Luſitan. Ægid. in repet. l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. p. 2. in initio n. 26. in fine, & num. 17. & n. 28. reſoluit quòd ſi teſtamentum non reuocetur, nec aliquo modo infirmetur, nominatio ipſa de per ſe reuocari non poteſt. Nominatio tamen facta in teſtamento nullo propter exhæredationem, vel præteritionem eſt valida, vt per Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 483. verſ. ſecunda concluſio, Gom. l. 24. Tauri, c. 3. Chald. Pereira de poteſtate elig. c. 8. n. 7. & quaſt. forenſ. lib. 2. q. 16. num. 1 in fine, Melch. Phœbos Luſitania deciſ. 30. num. 17 vbi reſoluit quòd tunc nominatio non valet quando facta eſt in teſtamento prorſus nullo, ex quo nec legata, nec aliquid in eo relictum valet, quamuis contrarium ſequatur Valaſc. conſ. 61. n. 6.

Filius legitimus patri ſuccedens ab inteſtato con- 150
ſequitur emphyteuſim, quam pater habebat cum poteſtate nominandi ſecundam, vel tertiam perſonam, non minus ac ſi illum pater nominatū inſtituiſſet, aut nominaſſet, Chald. Pereira de nominat. q. 12. à n. 44. & procedere etiamſi patris hæreditatem repudiet, aſſerunt Viuian. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 17. n. 73. Gam. deciſ. 229. Menoch. de præſumpt. lib. 3. quaſt. 48. num. 12. Chald. Pereira de nomin. q. 7. num. 41. & q. 10. num. 28.

Et filio maiori repudiante emphyteuſim erit locus 151
ſequenti. Vide Surd. deciſ. 130. num. 4. Chald. de nominat. quaſt. 13. num. 3. & facit confirmationem quòd hærede proximiore repudiante admittitur ſequens, ex l. 3. ff. de acquir. hared. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 63. num. 6. vbi etiam idem reſoluit in tutela legitima.

In emphyteuſi Eccleſiæ ſi ſit conceſſa per verba li- 152
berè nominandi, vt quem voluerit, vel quemcunque voluerit, poteſt ſuccedere filius naturalis, vel ſpurius, ſecus ſi ſit conceſſa ſibi, & filiis, vel ſibi & ſucceſſoribus, vt per Phœbos Luſit. deciſ. 30. num. 6. Eccleſia autem exoſos habet omnes filios illegitimos, vtpote peccaminoſo actu conceptos, vnde ſi accipienti ſit conceſſa cum facultate illam tranſmittendi ad quoſcunque hæredes, aut ſucceſſores, etiam extraneos, non poterunt in illa ſuccedere filij illegitimi, etiam naturales, Clar. §. emphyteuſis q. 30. Gam. deciſ. 2. à num. 1. & deciſ. 377. num. 2. Chald. Pereira de nominat. q. 7. n. 39. & q. 19. à num. 28. Molin. diſp. 475. num. 7. Card. Mant. de tacitis & ambig. conuent. lib. 22. tit. 11. Stephan. Grat. diſcept. forenſ. c. 218. à num. 35. & à n. 38. reſoluit quòd ſolum legitimatus à Summo Pontif. poteſt ſuccedere in tali conceſſione emphyteutica, & num. 44. quòd debet eſſe ſpecialiter legitimatus, vt in dicta emphyteuſi poſſit ſuccedere. Sed D. Marta in votis nouiſſ. deciſ. voto 207. nu. 3. reſoluit quod eccleſiaſtica emphyteuſis, quando eſt conceſſa pro ſe, & hæredibus, ac ſucceſſoribus quibuſcunque, cum beneplacito Sedis Apoſt. tranſit ad hæredes extraneos, & num. 2. aſſerit quòd licet aliqui teneant quòd illa dictio, quibuſcunque, recipiat reſtrictionem de habilitate, tamen hoc procedit in diſpoſitione legis, non autem in diſpoſitione hominis. An, & quando emphyteuſis Eccleſiaſt. ſit tranſitoria ad extraneos hæredes, vide Rot. deciſ. 642. apud Fatiu. part. 1. recent. & deciſ. 152. p. 2. etiam recent.

Emphyteuſis Eccleſiæ conceſſa patri abſque men- 153
tione filiorum cenſetur pro ſe, & filiis non vt hæredibus, vt per Verall. Rom. deciſ. 302. lib. 1. quem refert Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. part. 4. collect. 777. verſ. dico ſecundò, Camill. Borrell. in ſumm. deciſ. tit. 33. num. 12. Et emphyteuſis conceſſa pro hæredibus, & deſcendentibus non comprehendit deſcendentes, qui etiam hæredes non ſint, vt per Valaſc. de iure emphyt. q. 44. num. 18. & q. 48. nu. 4. Chald. Pereira de nominat. q. 22. num. 11.

Pater non poteſt nocere filio in emphyteuſi non 154
hæreditaria, ſed ex pacto, & prouidentia conceſſa, vide Valaſ. de iure emphyt. q. 49. num. 10. Gaſp. Roder. de annuis redditib. lib. 2. q. 22. num. 37. latè Stephan. Gratian. Marchia deciſ. 65. Rebello de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 13. q. 16. num. 6. nouiſſimè Camill. Borrell. in ſumma deciſ. tit. 33. de emphyt. à num. 295. niſi emphyteuſis ex re, vel pecunia patris aquiſita ſit, tunc enim poteſt pater filiis alienando nocere. Vide Valaſc. quaſ. 49. n. 70. allegat. iuris pro Maioratu de Bellas, part. 2. art. 5. n. 146.

num.146. Flores ad Gam deciſ.5. ad finem. Chald. Peteira in reſponſo pro Societate IESV num.13. pag.220. & de extinct. cap.20. num.4. & 13. & in comment. ad §. ſed hac, Inſtit. de inoffic. teſtam. cap.1. num.27. Vel niſi pater fuiſſet primus emphyteuſis acquiſitor, tunc bene poteſt eam alienare in præiudicium comprehenſorum. Vide Ambroſ. Epiſcop. Peruſ. deciſ.14 quem refert Aluyſ. Rico in collect. deciſ. part.3. collect. 6,0. verſ. limita 2. Rebell. d. lib.13. quæſt.15. num.6. præcipuè accedente domini conſenſu, Valaſc. d. q.49. num.6. Surd. deciſ.11. in fine, Peregr. de fideicommiſſ. artic 6. num24. Stephan. Gratian. Marchia deciſ.65. num.8. cum ſeqq.

156 Emphyteuſim pro ſe, & filiis ſi pater alicui tertio venderet, reſcindi poterit venditio a filio, quamuis filius teneretur emptori pretium pro ſua parte reſtituere, ſi patris hæres ſit, dicit iudicatum Gam. Luſitan. deciſ.8. num.4. quem refert, & ſequitur Rebel. d. q.15. num 6. pr. pè finem.

157 Emphyteuſim enim ex pacto, & prouidentia ſi pater vendat, in dubio videtur ſolum vendere ius ſuum, non ius filiorum, Alciat. reſp.31. n.1. Roland. conſ.2. num.146. lib.1. Surd. deciſ.174. num.7. Valaſc. de iure emphyt. q.49. n.6. col.6. Chald. Pereira de renouat. q.16. n.38. & de poteſtate eligend, cap.13. num 38. & c.19. n22. Et alienatio durabit in vita alienantis, Flamin. de reſignat. lib.6. q.2. num 90. & 91.

158 Emphyteutico titulo nondum finito poteſt res alteri in emphyteuſim concedi, dummodo ſecunda inueſtitura prima durante facta, extincta prima, conualeſcat, vt per Gom. deciſ.36. n.1. Surd. deciſ.230. num11. Chald. Pereira de nominat. q.15. num.20. & de emptione cap.10. n.8. quamuis contrarium teneat Cabed. part.3. deciſ.138.

159 Emphyteuſis per partes non poteſt diuidi, ne penſio per plures ſoluenda neceſſariò diuidatur, & in non modicum domini præiudicium confundatur, vt per Chald. Pereira de nominat. quæſt.24. num.14. Valaſc. de partit. cap.25. num.7. In Interamnenſi verò regione Regni Portugaliæ emphyteuticos fundos diuidi poſſe de generali conſuetudine aſſerunt Gam. deciſ.68. & deciſ.268. n.2. Valaſc. de iure emphyt. q13. n.1. verſ hoc autem, & d. cap.25. num.31 Chald. Pereira de extinct. cap.8. n.18. & 19. Molin. de iuſtit. tract.2. diſp.483. numer.4. in conceſſione enim emphyteuſis attenditur conſuetudo, ex Anton. Gabr. lib. commun. tit. de conſ. et. concl.1. num.9

160 Emphyteuſis non poteſt fieri de manſo, ſeu paſſalibus Eccleſiæ, nec præſcriptio, aut præſūptus titulus admitti poteſt, Chald. Pereira de renouat. q.15. n.15. Menoch. de præſumpt. lib.3. q. 108. num.9. & faciunt quæ Maſcard. de probat. concl.1371. n.108. & Menoch. conſ.143. num.22.

161 Finitis generationibus, ad quas emphyteuſis conceſſa fuit, tenetur dominus directus eandem hæredibus, aut deſcendentibus accipientis renouare, docuit Bart. in l.1. § permittitur, ad fin. ff. de aqua quotid. quem ſequuntur citati à Riccio in collect. deciſ. p.4. collect. 1259. Seraphin. deciſ 195. num.1. Camill. Borrell. in ſumma deciſ. tit.31. n.265 ita in ſacro Auditorio fuiſſe reſolutum, refert Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom 2. lib.22. tit.35. num.1. & in Luſitaniæ Regno comprobatiſſimum dicunt Gam. deciſ.41. à princip. & omnino à num.5. Valaſc. conſ.101. & 157. Cabed. part.1. deciſ.203. Molin. de iuſtit. tract.2. diſp. 484. Rebello de obligat. iuſtit. p.2. lib.13. q.9. Chald. Pereira de renouat. q.8. num.2. & quæſt. forenſ. conſ.46. à n.3. vbi etiam, & conſ.45. reſoluit hoc ius reuocandi eſſe hæreditarium, & trāſire in quoſcunque hæredes, & idem Chald. d. q.8. n.12. aſſerit procedere licèt in inueſtitura ſit appoſita clauſula quòd finitis generationibus liberè ad ipſum dominum, ſeu Eccleſiā cum melioramentis reuertatur. Quamuis contrarium, immo finitis generationibus non eſſe cogendum dominum emphyteuſim renouare, teneant Gabr. lib.3. cōm. tit. de iure emphyt. concl.2. n.1. verſ. contrarium ſequitur, Sarmien. ſelect. lib.2. cap.7. Flores ad Gam. deciſ 41. Fachin. lib.1 controuerſ cap.100. & Caſtil quotid. lib.1. de vſufructu, cap.74. num.45.

Emphyteuticus contractus præſumptus requitit 162
quadragenariam poſſeſſionem, & quòd poſſederit tanquam emphyteuta ſoluendo vnicam penſionem, & alleget titulum expreſſum inueſtitura, & dicat quòd fuit amiſſus. Ita conſtit. Archiep. Brachar. tit.19. conſt.2. & conſtit Conimbr. tit.25. quæſt.10. & conſtit. Portuen. tit.21. conſt.3. Gam deciſ.245. n.10. Maſcard. de probat. concl.78. num.35 & concl.603. n.29. & concl. 1371. num.115. cum ſeqq. Menoch. de præſumpt. lib.3. quæſt.108. num.vlt. Et vbi conſtat de initio tituli, datur præſcriptio etiam immemorialis, Molin de primog. lib.2 cap.6. num.65. & ſeq. Mexi. in tract. taſſæ panis concluſ.1. num.131.

Emphyteuſis extinguitur, dominiúmque vtile cum 163
directo conſolidatur quoties emphyteuta nullo relicto aſcendente, vel deſcendente aliquem non nominauit ſibi ſucceſſorem in ſecundam, vel tertiam perſonam, vt per Chald. Pereira de nominat q.12. n.24 cum ſeqq. & de renouat. q.9. num.8.

Emphyteuta non poteſt recedere à tenore contra- 164
ctus emphyteutici. l.1. & 2. C. de iure emphyt. Gam. deciſ.234. incip. Accepta emphyteuſis nu.13. Corbul in tract. ex quibus cauſis amittatur emphyteuſis, c de cauſis priuationis ob non obſeruationem pactorum, Molin. de primog. lib.1. c.2. num.14. Chald. Pereira de nominat. quæſt.7. num.7. & ſeq. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap.88. num.1. & tenor inueſtituræ expectandus eſt. Menoch. conſ.148 num.10 Etiamſi contra emphyteuſis naturam ſit, vt per Camill. Borrell. in ſum. deciſ. tit. 33. num.183.

Poſſeſſor rei emphyteuticæ tenetur ad ſolutiones 165
præteritorum annorum, vt per Surd. deciſ.43. nu.5. & 9. Beller. diſquiſit. clerical. p.1. tit. de clerico debitore, §.8. n.4. Camill. Borrel. in ſum. deciſ. tit.33. de emphyt n.228. etiamſi tertius poſſeſſor ſit pro illo tempore, quo ipſe non poſſidebat, Aloyſ. Ricc p.3. collect. 538. Vnde tertius poſſeſſor conuentus pro cenſu rei emphyteuticæ non poteſt opponere exceptionem excuſſionis, vt per Surd. d. deciſ.32. num.15. Carot. in tract. de excuſſ. bonorum, part.2. q.93. Camill. Borrell. d. tit.33. num.346. & num.415. tenet quòd emphyteuta dicitur perſonaliter obligatus ad ſolutionem canonis.

De euictione tenetur dominus emphyteutæ pro 166
emphyteuſi ei conceſſa, vt per Surd. conſil.290. n.18. Cabel. in. de euictione. §.4. num.55. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 167.

Renouatio peti debet intra annum, vt per Anton. 167
Gabr. lib.3. commun. tit. de iu e emphyt. concl.1 n 10. verſ. ſecundò limita, Ioſeph Ludou. Lucenſ. deciſ. 63. ſub n. 24. Gam. deciſ.117. n.1. Frāc. Viu deciſ.446. n.23. Alex. Raud. var. lib.1. c.17. num.54. Borrel. d. tit.33. num. 272. Chald. de renouat. q.15 num.16. Rota. deciſ.305. num.5. apud Farin. p.1. recent.

In gloſſ. Prohibentur. ibi, poteſt dici quòd ſerui. No- 168
tatur ad hoc quòd ſerui ſunt prohibiti habere rem emphyteuticam, vt per Hoſtienſ. hic num.6. Redoan. de rebus Eccleſiæ non alien. q.89 cap 9. num.4. Alexand. conſil 173. num.6. lib.2. Cardin. Tuſch. tom.3. litt. E. concluſ.158. num.7. Chald. Pereira de nominat. emphyt.

quæſt.5.à princip. Ouid.de Amicis *in repetit.huius cap. quæſt.*21.

169 In ead. gloſſ. ibi, *Eccleſia.* Notatur ad hoc quòd alienatio rei emphyteuticæ prohibetur fieri in Eccleſiam, quia cenſetur facta in potentiorem, vt per Card. Mantic. *de tacitis, & ambig.conuent.lib.*22.*tit.*21.*n.*36. Chald.Pereira *de poteſtate elig.cap. à num.* 15. Ouid.de Amicis *in repet.huius c.quæſt.*22.Rota *deciſ.*603. apud Farin.*part.*1.*recent.& deciſ.*170.*nu.*1.*part.* 2. Stephan. Gratian.*diſcept.forenſ.tom.*3.*c.*533.*n.*39.

170 In ead.gloſſ. ibi, *Capitanei.* Notatur ad hoc quòd capitanei ſunt prohibiti habere rem emphyteuticam, vt per Hoſtienſ.*hic num.*6. Butr. *num.* 16. Redoan.*d. c.*9.*num.*4.Cardin.Tuſch.*d litt.E.concluſ.*158. *num.*6. Chald.Pereira *de poteſt. elig.cap.* 3. *numer.* 2. Ouid.de
171 Amicis *in repet.huius c. quæſt.* 25. Sunt autem capitanei in noſtro propoſito, qui in Regno Neapol. Barones dicuntur, Marin. Freccia *de ſubfeudis Baronum lib.*2. *cap.vindimus num.*10. Vincent.de Franch. *deciſ.* 211.*num.*5.Capyc. *deciſ.* 27. *num.* 40. Ouid.de Amicis *d.quæſt.*15.*num.* 2. vbi *num.*3. tenet quòd eodem modo prohibitę ſunt mulieres, & *num.* 4. de curialibus, & *num.* 5.de fiſco. Limitantur tamen dicta de perſonis prohibitis, niſi perſona prohibita ſit conſors, vel conſocius in eadem re emphyteutica, quia in eum alter ſocius poteſt partem ſuam irrequiſito domino alienare Redoan.*d.quæſt.*79. *num.* 5. Cardin. Tuſch.*d. concluſ.* 158. *à num.* 6. Cardin. Mantica *d. lib.*22.*tit.* 21.*num.*15.Chald.Pereira *d. cap.* 1. *nu.*23. Limitatur etiam niſi dominus directus conſentiret rem peruenire ad potentiores, ſeu perſonas prohibitas Cardin.Tuſch.*d.concluſ.* 158. *n.*13. Vel quando dominus directus eſſet æquè potens ſicut ille, in quem emphyteuta alienat Card. Tuſch.*d. concl.* 158. *num.*6.

De Rerum permutatione.

Tit. XIX.

SVMMARIVM

1 *Doctores referuntur qui ſuper hanc rubr.ſcripſere.*

2 *Permutationis beneficiorum materia vbi tractetur oſtēditur.*

3 *Permutatio dupliciter accipi poteſt, lato ſcilicet modo & generaliter, vel ſtrictè, & ſpecialiter.*

4 *Permutatio generaliter ſumpta capit quamlibet commutationem, ſuóque ambitu complectitur omnes tam innominatos, quàm nominatos contractus, non quidem gratuitos, ſed reſpectiuos.*

5 *Permutatio ſtrictè, & ſpecialiter accepta non comprehendit quamlibet commutationem, nec illi competit indiſcriminatim.*

6 *Permutatio definitur vt ſit vnius rei vicaria præſtatio, vel melius vt ſit rei propria ſiue quoad dominium, ſiue quoad adminiſtrationem ſub ratione rei hinc inde datio actualis.*

7 *Permutatio dupliciter poteſt conſiderari, primò vt in eſſe omnino perducta, poſtremo vt inchoata.*

8 *Permutatio inchoata continetur ſub contractu do vt des.*

9 *Permutationis pactum ſine vlla traditione celebratum permutatio non eſt.*

1 SVPER hanc rubr.ſcripſerunt Zabar.Ioan. Andr.Imola, Anania, Guid. Papæ, Barbat. Butr.Anchar.Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.*99.*verſo,* Io.de Lōdris *in breuiario ſanctorum Canon.fol.*174.Petr.de Rauen.*in compēd. iur.Canon.*Martin.Meſnart.*in epitome Decret.fol.* 112. Dan.Venator.*in analyſi methodica iur.Pōtif.à pag* 423. Goffred.& Hoſtienſ.*in ſumma huius tit.*Alex.Caſſan. & Anaſtaſ.Germon.*in paratitlis ad quinque libros Decretal.ſub hoc tit.*nouè Barthol.Carthagena *in expoſit. tit.iuris Canon.ſub eod.*

De permutatione beneficiorum tractatus edidere 2
Federic.de Senis, Ægid. Bellam. Petr. de Vbaldis, Andr.Gambarus, & nouè Ioan. à Cochier, agunt etiam Bellacomb.Soar.& alij *tom.*1.*commun.opinion. lib.*4.*tit.* 42. *de rerum Eccleſiaſticarum permutatione,* Rebuff.*in praxi de benefic.tit.de permutat.* Azor.*inſtit. moral.part.*2.*lib.* 7. *cap.* 29. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.*14.*num.* 38. *cum ſeqq.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ tit.de permut.*Soar.*de Relig.tract.*3.*lib.* 4.*c.* 31. *cum ſeqq.*Nicol Garc.*de benefic.part.*11.*cap.*4.Leſſ.*de iuſtitia lib.*2.*c.*34.*dub.*36.*cum ſeqq.*Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*30.*tract.*3.*à nn.* 342.Vincent. Filliuc. *tract.*40.*c* 9.

Permutatione.] Permutatio dupliciter accipi po- 3
teſt, lato ſcilicet modo & generaliter, vel ſtrictè.
& ſpecialiter. Primo modo accepta capit quamlibet 4
commutationem, ſuóque ambitu amplectitur omnes tam nominatos, quàm innominatos contractus, non quidem gratuitos, ſed reſpectiuos, quales ſunt illi, in quorum quolibet datur, fit, aut promittitur hinc inde aliquid in recompenſationem, & commutationem pro alio, vt per Richard.*in princip.Inſtitut.quibus modis re,num.*94.Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.*396.*col.*1.*ante med.*& in hoc ſenſu comprehendit emptionem, locationem, ſocietatem, & ſimiles contractus, ſiquidem in his omnibus prædicta commutatio repetitur, prout conſiderat gloſſ. *in rubr. C hoc tit.* vbi Bart.*num.* 1. & 2. Bertachin. *de gabell. membr.*3. *octaua partis princip. num.* 3. gloſſ. *verbo facias, verſ.vel dic. in l.iuriſgentium* 7. *ff. de pactis.* Hoſtienſ.*in ſumm. huius tit. num.*1. Fortun. *in d. l. iuriſgentium, in princip.à num.*7. & 17. *col.* 3. Pichard. *vbi ſupr.num.*95.Molin.*d.col.*1. Rebello *de obligat iuſtit. part.*2.*quæſt.*1.*ſect.* 2. *propè fin.* Secundo modo, ſtri- 5
ctè ſcilicet, & ſpecialiter accepta permutatio non comprehendit quamlibet commutationem, nec illi competit indiſcriminatim, vt videre eſt in permutatione rei pro certo pretio in pecunia numerata, ex hac enim commutatione non reſultat permutatio ſpecificè ſumpta, ſed tantùm venditio, iuxta text.*in princip.& in §. pretium autem, iuncto §. item pretium, Inſtit de empt.* Idem videre eſt in commutatione rei, ſeu vſus eius, aut operarum alicuius pro certa mercede, ex hac enim non inſurgit permutatio in ſua ſpecie, ſed tantùm locatio, & conductio, iuxta *princip. Inſtit. de locat.* & text. *in l. naturalis, in §.at cum dolo, ff. de præſcript. verb.* Comprehendit ergo vt ſic ſolam commutationem rei pro alia re, vt *infrà* ex definitione apparebit, & ſecundùm eam ſortitur ſpeciem contractus diſtinctam à contractu venditionis, locationis, & cæterorum ſiue iuris ciuilis, ſiue iuriſgentium, & conſtat ex text. expreſſo *in d §. item pretium,* notant. Bart. & Iaſ. *in d.l.iuriſgentium,* ex *numero* 7.Hoſtienſ. ac alij *citatis locis.*

Definitur autem permutatio vt ſit vnius rei vica- 6
riæ præſtatio ſecundùm Hoſt.*in ſum.huius tit.num.* 1. cuius verba Fortun.*in d.l.iuriſgentium n.*13. trāſcripſit in hunc modum. Permutatio eſt de ſpecie ad ſpeciem hinc inde facta præſtatio; & quidem meritò, quia ipſe Hoſt.*ibid.num.*2.dum conſtituit permutationem non

non dari niſi de ſpecie ad ſpeciem, ſatis oſtendit métem ſuam *in d.n.1.* fuiſſe, verbum *res*, de quo in dicta definitione, accipere non quidem in ſua latitudine, ſecundùm quam comprehendit ea, etiam quæ in genere conſiſtunt, iuxta text. *in l. nominis 6. & in l. rei appellatio 5. iuncta l. pecunia verbũ 178. & l. pecunia nomine 222. ff. de verb. ſignif.* ſed potiùs illud vſurpare pro ſpecie iuxta tranſcriptionem Fortun. *vbi proximè*, & ita in hunc ſenſum prædictam Hoſtienſ. definitionem accipiunt, & ſequuntur Azot. *in ſumm. huius tit.* Bart. *in l. 2. in princ. ff. ſi certum pet.* vbi Iaſ. *n. 7. & 8.* & Angel. *num. 9.* Aretin. *in §. actionum, num. 26. Inſtit. de actionib.* vbi Iaſ. *num. 92.* Rebuff. *in prax. ſub hoc tit. num. 1.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 8. in fine*, communis, vt per Fortun. *vbi ſuprà*, & per Ludouic. Gom. *in d. §. actionum, num. 26.* & per Pinel. *in rubr. de reſcind. vendit. part. 2. cap. 10. num. 10.* Sed meliùs permutatio perfecta definiri poteſt vt ſit rei propriæ, ſiue quoad dominium, ſiue quoad adminiſtrationem ſub ratione rei hinc inde datio actualis, vt per Dec. *in l. 2. n. 12. lect. 2. ff. ſi certum pet.* Fortun. Gom. Pinel. *citatis locis*, Girond. *in tract. de gabellis part 9. in princ. num. 4.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 253. col. 3. poſt med. & diſp. 396. col. 1. in med.* Dixi, *datio*, loco generis ad omnes alias dationes tam reſpectiuas, quàm gratuitas, quæ tamen non habent naturam, & ſpeciem contractus permutationis: cæteræ autem particulæ denotant differentias eſſentiales, ſecundùm quas ipſe aliis eſſentialiter diſtinguitur. Dixi, *ſub ratione rei*, vt conſtet quòd licèt permutationis contractus cadat non ſolùm ſuper re, quæ conſiſtit in ſpecie, ſed etiam in genere, tamen non cadit niſi ſuper illis, qui retinent formalem rationem rei vt rei, non verò vt pretij, ſeu mercedis, tunc enim non erit permutatio, ſed venditio, locatio, aut alius ſimilis contractus qui ceciderint ſuper re, non qua res eſt formaliter, ſed qua pretium, vel merces.

7 Permutatio dupliciter poteſt conſiderari, primò quidem vt in eſſe omnino producta, quando ſcilicet ex vtraque parte traditio interuenit; poſtremò verò vt inchoata, quando ſcilicet ſtat in traditione alterius partis, nec adhuc ex vtraque traditum eſt, etenim ſiue vno, ſiue altero modo huiuſmodi traditio in vim permutationis facta conſideretur ſi aliæ qualitates ad permutationem neceſſariæ concurrant, ſemper ipſi conuenit nomen, & ſubſtantia permutationis, licèt diuerſimodè: traditioni namque mutuæ conuenit completè, traditioni verò ex altera tantum parte conuenit ſolùm inchoatè, quod tamen ſatis eſt vt hæc dicatur habere veram, licèt non completam, ſed imperfectam rationem permutationis, iuxta text. *in l. 1. §. item emptio, ff. hoc tit. & in l. cum precibus. C. eod. & in l. naturalis, §. 1. ff. de praſcript. verb.* quamuis Fortun. *in d. l. iuriſgentium, num. 11. col. 2. in fine*, Ludouic. Gom. *in d. §. actionum, num. 28.* & Anton. Fab. *coniectur. lib. 6. cap. 9. pag. 5. in fine, & pag. 6. in princ.* Ferrer. *in d. l. iuriſgentium, in princ. num. 17.* aliter explicent.

8 Poſteriori modo permutatio conſiderata continetur ſub contractu do vt des, & cum eo vnum, & idem conſtituunt, nec differunt in modo celebrandi, nec in rebus ſuper quibus celebrantur, nam promiſcuè fieri poſſunt ſuper rebus generis, & ſpeciei certæ, vel incertæ, licèt eſſentialiter differant ſi per-

9 mutatio primo modo conſideretur. Pactum verò permutationis ſine vlla traditione celebratum permutatio non eſt, longè namque diſtat ab eſſentiali ratione permutationis, quæ vltra alias qualitates, de quibus in eius definitione, conſiſtit in eo quòd vel mutua actualis traditio ad eius conſummationem, vel ſaltem ad alteram partem ad eius inchoationem interueniat; atque ita quod huiuſmodi pactum ſimplex de permutando non ſit permutatio, reſoluunt Bald. *in l. 1. col. vlt. C. hoc tit.* Iaſ. *in l. 1. ex n. 10. ff. eod.* Bertachin. *de gabell. p. 3. partis 8. num. 48.* Menoch. *illuſtr. lib. 1. c. 11. num. 21.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 397. col. 1. verſic. dubium eſt.*

SVMMARIVM.

1 *Princeps poteſt rem Eccleſiæ immobilem per permutationem acquirere data ei meliori, vel æquali.*
2 *Capituli maior pars debet conſentire vt Princeps poſſit rem Eccleſiæ immobilem per permutationem acquirere data re meliori, vel æquali.*
3 *Declaratur text. in cap. ſi quis 12. q. 2.*
4 *Decimæ feudales hodie retineri non poſſunt à laicis niſi Eccleſiam compenſauerint de re maiori, vel æquali.*
5 *Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur vtilis vbi ipſa Eccleſia tantum recipit, quantum dimiſit.*

Cap. Si Princeps. I.

Ex Conc. apud Sylu.

PRinceps poteſt ex rationabili cauſa commutare rem ſuam immobilem cum re immobili eccleſiaſtica, ſi res, quam dat, ſit maior, vel ſaltem æqualis, & ſuper tali permutatione debet publicari ſcriptura facta à Principe, & commutatio fieri de communi voluntate partium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbat. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 187.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 414.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur à Burchard. *lib. 3. Decret. cap. 165.* & Iuo *p. 2. cap. 184.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 16. cap. 1.* 1

Permittit hic text. res Eccleſiæ etiam immobiles alienari facta permutatione cũ Principe daturo rem meliorem, vel æqualem. Ratio eſt quia in hac ſpecie eſt euidenter vtile ſine damno Eccleſiæ gratiam Principis promereri, vt patet, ſolent enim plerumque Reges Eccleſias defendere & ſingularibus beneficiis ornare: debet tamen maior pars Capituli conſentire, ne fortaſſe res deterior offeratur à Principe, vt bene communis intellexit *in præſenti*: deinde vt intelligat Principem velle rem Eccleſiæ in ſuos, aut ſuorum vſus rationabiles, non verò vt vel ipſi Eccleſiæ, vel alicui iniuſtè noceat, id enim text. ſignificat cùm cauſæ rationabilis mentionem faciat, ſatiſque cēſuit *auth. de non alienan. & auth. ſed & permutare, C. de ſacroſ. Eccl. ſ.* vnde deſumptus eſt; & ita ridiculum videtur hanc permutationem ſoli Imperatori concedere, vt temerè credidit Auguſt. *de Imper. quæſt. 110.* Verba enim & ratio huius text. comprehendunt quemcunque Principem non recognoſcentem ſuperiorem, quod multis confirmauit Afflict. *deciſ. 17.* Pariſ. *conſil. 141. num. 29. volum. 4.* 2

Neque ſupradictis obſtat text. difficilis *in cap. ſi quis 12. quæſt. 2.* quia reiectis intellectibus gloſſ. *ibi*, & intellectu etiam Paleæ *in cap. indignum, verſ. item ſi Rectores 12. q. 2.* vt ſcilicet procedat in rectoribus Eccleſiarum, quem ſequitur Abb. *in præſenti num. vltim.* vbi Sicul. *num. 11.* repugnat enim textui *in cap. ſtatuimus, & in cap. Diaconi 12. quæſt. 2.* vbi Prælati etiamſi 3

etiamſi tantundem reſtituant Eccleſiæ, id tamen fit in pœnam iniuſtæ alienationis, ex quibus potius improbari conſtat, quam admitti. Reiecto igitur intellectu, vt ſcilicet procedat ſecundùm antiqua iura ante prohibitionem leoninam *in cap. ſine exceptione 12. quaſt. 2.* id enim defendi non poſſet ſi expendas text. illum deſumptum fuiſſe ex Concil. prouinciali Agathen. *cap. 12.* vt refert Archiep. Tolet. *in ſumma eiuſdem Concil pag. 92.* vbi *c. 6.* prohibita etiam fuit alienatio, niſi neceſſitas, aut vtilitas Eccleſiæ interueniret, quæ illam licitam redderet, licèt eius verba ſine ſubſcriptione referantur *in cap. huiuſmodi, verſ. quod ſi neceſſitas 10. quaſt. 2.* Verior igitur videtur intellectus, vt ſcilicet text. procedat in ſubtractione & alienatione fructuum, & redditū eccleſiaſticorum neglecta diuiſione antiquitus præſcripta *in cap. quatuor, & in cap. de redditibus, & in c. cognouimus*, cum multis *ibid. 12. quaſt. 2.* quo tempore beneficia nondum erecta erant, vt ita ſit ſenſus, ſi quis qualibet conditione, hoc, eſt in quamlibet cauſam, & vſum de rebus Eccleſiæ aliquid, id eſt, aliquos fructus, & redditus prouenientes in rebus Eccleſiæ, alienare præſumpſerit, id eſt, iniquè diſtraxerit, neglecta ſcilicet prædicta diuiſione, verbum enim *præſumpſerit* in malam partem ferè ſemper accipitur, iuxta text. *in cap. ſi quis Epiſcopus 12.* ibi *præſumpſerit, 12. quaſt. 3. & in cap. prædia 12. q. 1.* ſi de ſuo proprio tantundem Eccleſiæ contulerit, quantum viſus ab abſtuliſſe, tunc demum illud præſtare licebit, planè verba illa, *tantum quantum abſtuliſſe*, manifeſtè indicant text. agere de quantitate redituum iniquè ſubtracta, maximè ſi expendas Concil. *ſuprà eod. cap.* prohibuiſſe ſub variis pœnis alienationem aliarum rerum eccleſiaſticarum, quem intellectum colliges ex Nauarr. *in apolog. quaſt. 1. monitu 76. num. vlt.*

4 *Maior fuerit, vel æqualis.*] Argumento huius text. tenet Rebuff. *de decimis q. 10. num. 41.* feudales decimas hodie retineri non poſſe à laicis niſi Eccleſiam
5 compenſauerint de re maiori, vel æquali. Alienatio verò rei Eccleſiæ quòd vtilis non dicatur, vbi ipſa Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit, cenſuit Rota *in Lucana bonorum 11. Februarij 1613.* apud Farinac. *deciſ. 430. num. 6. part. 2. recent.* vbi *n. 7.* pariter huiuſmodi alienationem vtilem non dici vbi Eccleſia dimiſit bona propria habita fide de re ſibi in cambium aſſignanda.

Cap. Vt commutationes. II.

Ex Concil. Beluacen.

1 COmmutatio facta ab anteceſſore in dānum Eccleſiæ, ſeu non ſeruato iure, eſt reuocanda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif pag.* 188 Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 435. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur in Conc. Melden. *cap. 23.* tanquam ex Conc. Beluacen vt per Burchard. *lib. 3. Decret. cap.* 171. Iuo *part. 3. c. 232.* & Anton Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 16. c. 1.*

2 *Ab eo, qui ſucceſſor eſt*, &c.] Notatur ab hoc quòd bona Eccleſię à beneficiario malè commutata, & alienata per prædeceſſorem ſunt reuocanda, vt per Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo ſucceſſor. §. 1.* faciunt plura, quæ dixi *ad cap. ſi quis presbyterorum 6. ſup. de rebus Eccleſiæ non alienan.*

Cap. Mancipia Eccleſ. III.

Ex Concil. apud Syluanectum.

1 MAncipia Eccleſiæ non poſſunt permutari cum aliis mancipiis, niſi remaneant libera, quia quod eſt Deo dicatum, non debet transferri ad vſum humanum, vel niſi ſint fugienda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Butr. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panormit. Guid. Papæ, Barbat. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 184. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 435. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* deſumitur ex Concil. Cariſiaco, vt refertur Burchard. *lib. 3. Decretor. cap.* 173. Iuo *part. 3. cap.* 234. & Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 16. c. 3.*

2 *Quod enim ſemel Deo conſecratum*, &c.] Vide reg. ſemel Deo 51. *de regulis lib. 6.* Nauarr. *de ſpoliis cleric. §. 18. num. 7. &* 8. Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 9. num. 2. & tit. de exempt. clericorum, & eorundem bonorum a muneribus publicis, §. 2. num. 15.*

Cap. Iniuſtum. IV.

1 MAncipia Eccleſiarū non debent redigi in vſum ſecularium, ſerui tamen fugitiui Eccleſiæ poſſunt diſtrahi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 189. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 435. remiſſiuè Ximen *in concord. p. 2.* refertur à Burchard. *lib. 3. Decretor. cap.* 174. & Iuo *p. 3. c.* 235. & ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 16. c. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Præbenda pacto præcedente permutari non poſſunt. Epiſcopus tamen poteſt de loco ad locum permutare perſonas.*
2 *Permutatio & tranſlatio an differant, oſtenditur, & num. 3.*
4 *Declaratur text. in præſenti.*
5 *Declaratur text. in cap. cùm olim, infr. hoc tit.*
6 *Permutantibus beneficia an licitum ſit inter ſe de permutatione tractare, & num. 7.*
8 *Permutationes beneficiorum an poſſint expedire inferiores Prælati, oſtenditur, & num. 9.*
10 *Beneficij permutatio propria auctoritate, non autem ſuperioris facta eſt ſimoniaca.*
11 *Permutatio de bonis Eccleſiæ debet fieri cauſa vtilitatis, vel neceſſitatis.*
12 *Permutationes beneficiorum coram quibus fieri poſſint, oſtenditur.*

Cap. Quæſitum. V. *Vrb.* III.

1 COmmutatio præbendarum de iure fieri non poteſt, præſertim vbi præcedit pactum, quia illud circa ſpiritualia, vel iis annexa ſemper habet labem ſimoniæ. Item Epiſcopus cum cauſa neceſſaria poteſt permutare perſonas de vno loco in alium, vt quæ minus vtilis eſt in vno loco, ſit vtilis in alio. Colligunt ex Ordin. Abb. Innoc. Collect. Zabat. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſt. Henric. Barbat. Anch. Panor. Guid. Pap. Viu. *in ration. lib. 3. iur. Canon. pag.* 190

Alagona

Alagona *in cõpendio iuris Canonici,pag.*335.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord. part.* 5. refertur ab Anton.Auguſtin.*collect.*2.*Decretal. lib.* 3.*tit.* 13. *cap.* 1.

2 Vnde colligi videtur differentiam eſſe inter permutationem,& tranſlationem,illa enim cùm ſit contractus reciprocus,ac proinde vnius rei pro illa mutua datio,*l.*1.*ff.& C.hoc tit.*debet à partium conſenſu & conuentione principium accipere,*l.ex placito,C. hoc tit.*atque ideo in permutatione beneficiorum vt rationem habeat permutationis , partium conſenſus deſideratur,& vt ab vtraque parte beneficium viciſſim permutetur , quod ab ipſis partibus quantum in eis fuerit dari videatur : hæc verò , ſcilicet perſonarum tranſlatio,nihil aliud eſt quàm vnius perſonæ de vno beneficio ad aliud legitime facta mutatio per ſuperiorem,vt colligitur ex *cap.ſcias frater,cum ſequentibus,*7.*q.*1.*toto tit.de tranſlat. Prælati* ; vnde non aſſumis vires,& ſubſtantiam ſuam à conſenſu partium, & conuentione,ſed ab auctoritate ſuperioris,vt præcitata iura probant,nec ſemper requiritur vt duo reciprocè tranſferantur , ſcilicet alter ad alterius locum, ſed vnus tantùm de ſuo loco ad alium transferri poteſt,eóque diſcrimine inter vtramque conſtituto videtur textum *in præſenti*,probare permutationem beneficiorum,quæ à partium conſenſu initium accipit, nullo caſu dati poſſe,tum quia text. abſolutè ait permutationes præbendarum de iure fieri non poſſe;ergo nulla,tum etiam , quia ſolum tranſlationem permittit perſonarum;ergo omnem permutationem negat,iuxta reg text.*in cap.nónne,de præſumpt.& in l.cum prætor,ff.de iudic.* Accedit quòd ſi in hoc text. ſolùm improbaretur illa permutatio,quæ propria auctoritate fit,nullum dubium contineret,& videbatur lex indigna,vel contra Iuriſconſ.*in l.quod Labeo, ff.de Carbon.edicto,& in l.*1.*in fin.ff.ad municip.* Accedit etiam in confirmationem eiuſdem ſententiæ doctrina gloſſæ *verbo tractare*,quam *ibid.*ſequitur Anchar. *in cap. cum vniuerſorum,hoc tit.*dum ait non eſſe licitum partibus inter ſe de permutatione tractare,nec quicquam ex tractatu,ſed omnia officio iudicis expedire , iuxta text.*in cap.cum pridem,de pactis,& in cap.niſi eſſent,de præbendis*, eandem ſententiam probat Hoſt & Ioan. Andr.*in præſenti*;ſed vbi totum officio Superioris expeditur,potiùs tranſlatio eſt,quàm permutatio, igitur vera permutatio beneficiorum nullo caſu dari poteſt, ſed ſola tráſlatio. Rurſus permutatio tria requirit eſſentialiter,ſcilicet partium conuenſionem & conſenſum in idem à quo incipit,traditionem rei , & vt ab vtraque parte res detur,quæ propria dantis ſit,& accipientis fiat,atque ideo ſi aliena ſit permutatio,nulla eſt;vt ex ſententia Pedij doces Iuriſc. *in l.*1. *§.ideo, ff.hoc tit.*quicquid de ea immeritò dubitent gloſſ.Bart. & Iaſ.*num.*10.& alij *ibid.*as verò hæc omnia tria in permutatione beneficiorum videntur deficere;deficit enim conuentio , ſeu pactio , vt ex hoc text. colligitur ; & poſt antiquos præcitatos affirmans Imol.*n.*6. Abb.*ibid.in fine*,aſſerentes contra Hoſtienſ. & alios ſupracitatos poſſe quidem partes de permutatione tractare , non poſſe tamen ſeu deliberare , ſeu conſenſire,nec ſe ad permutandum obligare abſque labe ſimoniæ,idem vult. gloſſ. *verbo volentes* , quam Paul.& Imol.ſequuntur *in Clem.vnic.hoc tit.* Federic. *in tract.huius tit.quaſt.* 38. teſtatur communem ſententiam Benedict.Capr.*in cap.exhibita num.* 118.*hoc eod.tit.*probant S.Antonin.*part.* 2. *tit.* 1. *cap.* 5. §. 8. Syluest. *in ſumm verbo permutatio* 2.*q.* 5. Angel. *eod. verbo num.*4.eam reddentes rationem quòd tranſlatus deliberatum conſenſum non habet,conuentio verò deliberationem continet,atque ideo ex omnium ſen-

ſentia illicita eſt:deficit etiam ſecundum requiſitum, & tertium,ſcilicet ab vtraque parte redditio,quæ eorum ſit,& ex eorum traditione accipientis fiat, beneficia enim poſſidentium propria non ſunt , vt de ipſorum titulis diſponant, nec ab ipſis dantur , ſed à ſuperiore , item nec renunciari ſine Prælati licentia poſſunt,*cap.admonet. de renunciat.* Vnde cum totum à ſuperiore proueniat , & detur , permutatio dici non poteſt,ſed perſonarum tranſlatio , quam iura & DD.improprìè nimis permutationem appellant , præſertim cùm ex omnium Doctorum ſententia ob neceſſitatem,& vtilitatem Eccleſiæ tantùm fiat. Quibus argumentis hanc ſententiam in effectu probant Innocent.Hoſtienſ.Ioan.Andr. gloſſ. & Anch. *citatis locis*,quatenus aiunt non eſſe licitum de permutando tractare,ſed totum à ſuperiore faciendum eſſe , quod propè tranſlatio eſt , quinimo communis ſententia, de qua *ſupra* , non multum videtur ab hoc differre, cùm ex eius traditionibus potius tranſlatio , quàm permutatio colligatur,quamois permutationis nomine vtantur.

Sed contraria ſententia verior eſt , & securè aſſerendum dari aliquam permutationem beneficiorum, quæ à tranſlatione diſtinguatur, idque totius Eccleſiæ vſus obſeruat , & decreta Pontificum palàm demonſtrant. Pro quibus illud in primis facit quòd tranſlatio,& permutatio ſub diuerſis titulis tractantur,& in iure diuerſis appellantur nominibus ; nam transferri perſonas, & permutari beneficia quaſi diuerſa antiqui,& noniores Pontifices appellant , vt conſtat ex *cap.mutationes* 7.*q.*1.*cap.cum olim,cap.pen.& c.vlt.infr.hoc tit.& in Sexto,& Clementinis*;igitur duo hæc prorſus diuerſa ſunt,iuxta *l.ſi idem.C.de codicillis.* Abb.*conſ.*57.*lib.*2 Corn.*conſ.*104.*col.*2.*lib.*4.Lancell. Gall. *n conſuetud.Alexandria,verbo legare,n.*16. Aym. *conſ.*6.*num.*1.Menoch.*conſ.*257.*num.* 8. ergo concedenda eſt alia beneficiorum commutatio , quæ huius contractos rationem habeat,& à tranſactione ſit diuerſa ; neque ferendum permutationis nomen ſemper à Summis Pontif.pro tranſlatione vſurpari; confirmatur eadem ſententia ex eo quòd tranſlatio non oporter vt ſit reciproca , ſed plerumque vnius eſt ad alium locum,ſeu beneficium vacans , ſit etiam inuitis poſſeſſoribus , vt probat *d.cap. mutationes*,& fatentur omnes DD.*vbi ſupra*;permutatio autem reciproca eſſe debet,quaſi mutua datio , & ex voluntate permutantium in eorum vtilitatem fit,vt probat text. *in d.cap.cum vniuerſorum*,ex quibus,& aliis non licet amplius dubitare dari permutationem noſtro iure, quæ à tranſactione diſtinguitur. 3

Ad *text.*verò *in præſenti*,quatenus inquit, commutationes præbendarum de iure fieri non poſſe, reſpódetur Vrbanum Pontif.*in hoc text.*planè agere de permutatione,quæ fit,& perficitur ſola partium conuentione,ea enim propria permutatio eſt,quæ pacto parsium perficitur re propria ab vtraque parte data,quæ accipiens fiat , quod cùm in beneficiis contingere non poſſit,non immeritò Pontifex abſolutè ait beneficia permutari non poſſe,hoc eſt propria auctoritate,prout temporalia bona permutantur , pars enim potiſſima in commutatione beneficiorum auctoritati ſuperiorum tribuenda eſt , qui reſignationem ex ea cauſa admittit,& reſignata viciſſim confert,atque ideo cùm tranſlationi ſimilis videatur à Summo Pontif.*in hoc text.*tranſlatio potius , quàm permutatio dicitur,quæ auctoritate ſuperioris fit , quæ verò propria permutantium eſſe poterat partim conuentione & traditione perfecta in beneficiis non reperitur, & ideo nulla datur propria , & abſoluta permutatio in eis,quod Pontifex in hoc text.intendit,non tamen 4

inde ſequitur non poſſe de iure fieri permutationes præbendarum, quæ huius contractus magna ex parte rationem habeant, & tranſlationibus differant, quatenus à partium conſenſu incipiunt, & quatenus in ipſis eſt reciproce beneficia dare cùm alter in gratiâ alterius renunciat ex cauſa permutationis, & beneficia ad eos perueniant: quod verò text. ait poſſe perſonas transferri per Epiſcopum, ita accipiendum eſt, vt impropriè tranſlatio appelletur ea permutatio, quę auctoritate ſuperioris fit, ea ratione, quia cùm Epiſcopus renunciandi licentiam concedat, & beneficia conferat, videntur magis tranſlatæ perſonæ, quàm permutatio facta; poteſt etiam tentari tempore Vrbani III. nondum iure Pontificum permiſſam fuiſſe beneficiorum commutationem, quæ à partium voluntate, & conuentione, & vtilitate initium acciperet, ita vt teneretur Epiſcopus nullo alio ſtante impedimento renunciationem ex cauſa permutationis admittere, quæ conditionalis eſt, & reſignata beneficia permutationibus, neceſſariò dare; ſed poſtea ab Innocent. III. *in d. c. cùm vniuerſorum*, & aliis nouioribus Pontificibus id permiſſum fuiſſe, vt innuit text. *in cap. vnic. hoc tit. lib. 6.*

5 Si adhuc text. *in præſenti*, & cap. *cùm olim*, *infr. hoc tit.* intelligere velimus de permutatione, quæ priuata partium conuentione fit, prout gloſſ. & omnes DD. nemine diſcrepante intelligunt, non ideo minus dubium aliquod lege dignum *ibid.* definitur, agunt enim intra illa de permutatione præbendarum, de quibus eo tempore duplici ratione poterat dubitari, primò quia ſola dignitatum permutatio expreſsè prohibita erat, vt fatetur Pontifex *in hoc text.* & quaſi odioſa prohibitio videbatur ad præbendas non extendi contra verba text. *in cap. maioribus, ad fin. de præbend.* vbi præbendarum diuiſio, & dignitatum permutatio prohibetur. Secundò, quia licèt præbenda quatenus eſt Canonicatui annexa, vel alteri ſpirituali officio, aut miniſterio deputata, beneficium & ius ſpirituale appellari poſſit, prout *in cap. dilecto*, *de præbend.* tamen ſi per ſe conſideretur, prout eſt portio bonorum temporalium ſpirituali miniſterio deputata, temporalis eſt, vt probat text. *in cap. ex litteris*, *de probat.* & com communi reſoluunt Abb. & Felin. *num.* 13. Rip. *n.* 131. *in cap. cùm M. de conſtitut.* idem Abb. *in d. cap. maioribus*, Bero. *in d. cap. ex his num.* 8. Cardin. *conſ.* 126. *num.* 4. Gom. *de grat. expectat. num.* 32. Corraſ. *de Sacerdot. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. quinimo Dec. *in d. cap. cùm M. num.* 31. contendit quòd etſi præbenda Canonicatui coniuncta, ius ſpirituale dici non debeat, quoniam illud in Canonicatu conſiſtit, ſic intelligens text. *in d. cap. dilecto*, & idem repetit *in d. cap. maioribus num.* 7. & defendi poteſt, quoniam præbenda propriè in iure noſtro vel accipitur pro ipſis poſſeſſionibus, & bonis temporalibus aſſignatis miniſtris, vt *in d. cap. ex litteris*, vel pro iure percipiendi ex illis poſſeſſionibus, vt docent Archid. *in cap. alienationes n.* 8. 12. *quæſt.* 2. Hoſt. *in ſumma tit. de præbend.* §. 1. Dec. *in d. cap. ex litteris num.* 1. Quamobrem non abs re poterit dubitari an præbendæ à Canonicatibus diſtinctæ permutari potuiſſent propria auctoritate, quaſi bona temporalia, non obſtante prohibitione de rebus Eccleſiæ non alienandis, quoniam videbatur nulla fieri alienatio ſi vtraque præbenda in eadem Eccleſia eſſet conſtituta, cum in proprietate & dominio ipſius Eccleſiæ vtraque maneat poſt permutationem. Auget dubitationem Innocent. quem refert, & ſequitur *gloſſ. vltim. in præſenti* dum ait qodd ſi præbendæ in eadem Eccleſia ſint, & vniformes, hoc eſt, non deputatæ diſtinctis miniſtris, adhuc hodie auctoritate propria permutari poterunt, cuius ſententiam probat Zabarell. *hic n.* 4. ſi ſola præbenda temporalis permutetur, & Zabarellam ſequitur Imol. *num.* 8. teſtatur communem ſententiam Capt. *in d. cap. vltim. num.* 35. quam tamen non admittunt Hoſtienſ. Butr. & Abb. *in præſenti*, & verior eſt hæc Hoſtienſ. ſententia, quoniam ſi ſola præbenda temporalis permutetur, obſtat prohibitio de rebus Eccleſiæ non alienandis ſine auctoritate Superioris; ſi verò ſimul cum Canonicatu, obſtat *reg.* 1. *lib.* 6. nihilominus tamen ex ſententia Innocent. recepta conſtat non modicam fuiſſe dubitandi cauſam vtrùm propria auctoritate præbendæ permutarentur, quam dubitationem ponit in hoc text. & definit potius ex mente, quàm ex verbis Concilij Turonen. de quo *in d. cap. maioribus.* 6

Actione permiſſa.] Ex his verbis colligit gloſſ. *verbo tractare in c. cùm vniuerſorum, infr. hoc tit.* quam *ibid.* ſequitur Anchar. *num.* 6. Hoſtienſ. Innocent. Ioan. Andr. & Imol. *num.* 10. *in præſenti*, non eſſe licitum permutantibus beneficia de permutatione inter ſe tractare, ſed tantummodo ſuam voluntatem Prælato exponere, aut ſupplicationem porrigere, totúmque negotium ab ipſo impendendum, nec poſſe incipere à voluntate partium, eo quòd tractatus videatur habere rationem conuentionis, quam text. prædictis verbis quaſi ſimoniacam excludit. Sed hæc ſententia neque vera eſt, neque aliquod probabile habet fundamentum, tractatus enim neque pactio eſt, neque conuentio; quia non tenet deliberatum conſenſum in idem qualis ad eſſentiam conuentioni deſideratur *in l.* 1. *ff. de pactis*, & nihil aliud eſt quàm partium colloquium, quo mutua voluntas, & negotij circumſtantiæ explorantur, vt intelligant vtrùm expediat permutare, vel contrahere, prout *in cap. tua*, iuncta gloſſ. *verbo tractare, de his, quæ fiunt à Prælatis, cap.* 2. *de rebus Eccleſiæ non alien. lib.* 6. & ibi gloſſ. *verbo tractatus*, ergo cùm leges Canonicæ, præcipuè text. *in præſenti*, ſolam pactionem prohibeant, non poteſt ea prohibitio ad tractatum extendi, quem neque verba, neque ratio comprehendunt. Confunditur etiam prædicta ſententia ex *d. cap. cum vniuerſorum*, vbi partium tractatus non improbatur, ſed conſummatio permutationis auctoritate propria.

Quare gloſſ. communiter recepta *verbo volentes, in Clem. vnic. hoc tit.* Zabar. *in præſenti n.* 4. & Abb *in fin.* aiunt periculoſum eſſe prædictam ſententiam, qua conceſſa nulla permutatio licitè fieret, reſoluuntque tractatum permiſſum eſſe, conuentionem verò non eſſe licitam, quia *in hoc text.* improbatur, continet enim deliberatum conſenſum, & veram videtur efficere pactionem, qua inter ſe permutare conſtituunt; eandem ſententiam probant S. Anton. *p.* 2. *tit.* 1. *cap.* 5. §. 8. Sylueſt. *verbo permutatio* 2. *q.* 5. teſtatur eſſe communem ſenteotiam Benedict. Capra *in cap. vlt. n.* 118. *hoc tit.* Sed neque communis hæc opinio vera eſt, neque praxi recipitur, ſed potiùs aſſerendum licitum eſſe permutantibus tractare, & de permutando conuenire ſecundùm formam iuris abſque dolo & fraude, quod in primis probatur, quia cùm alicui aliquid licet, omnia illi licita eſſe debent ſine quibus illud commodè expediri non poteſt, *l.* 2. *ff. de iuriſdict. omnium iudic. cap. præterea, de offic. deleg.* ergo cùm permutatio concedatur, & conuentio permitti debet, ſine qua non rectè expeditur; probatur etiam hæc ſententia contra communem *in c. vnic. hoc tit. in* 6. *& Clem. vnic. eod.* Vnde meliùs Feder. *in tract. huius tit. q.* 38. Collectar. *in d. cap. cùm olim. infr. hoc tit. in fine*, Zabar. *hic num.* 23. *quæſt.* 39. Capell. Toloſ. *deciſ.* 260. Boër. *deciſ.* 205. Rebuff. *in praxi tit. de permutat. num.* 4. Soar. *num.* 5 *de Relig. lib.* 4. *de ſimon. cap.* 32. *num.* 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent lib.* 23. *num.* 262.

Bonacin.

Bonacin. *de ſimon. q. 4. §. 12. num. 5. & 6.* communiter affirmant licitam eſſe promiſſionem permutandi, & ea obligatione moriri, & à fortiori idem eſſe de conuentione concedendum. Non obſtat argumentum in contrarium adductum ex hoc text. ibi, *pactione permiſſa*, quia ex dictis reſpondetur pactionem de qua *hic*, eam eſſe intelligendam per quam aliquid temporale datur, aut reſeruatur, prout eſt penſio, quoniam ea demum laborem continet ſimoniæ, vt colligitur ex *c. ſuper eo, de tranſact.* ibi, *aliquo dato, vel retento*, & ita intelligit Sot. *de iuſt. lib. 9. q. 7. art. 2.*

7 *Epiſcopus.*] Hinc Innocent. Zabar. *num.* 8. Imol. *num.* 6. & Ab. *num. 4. in præſenti*, colligunt ſolum Epiſcopum poſſe permutationes beneficiorum expedire; nec aliis inferioribus Prælatis hoc permiſſum eſſe, quantumuis ad eos inſtitutio, & deſtitutio beneficiorum pertineat conſuetudine, aut priuilegio, idem probat gloſ. recepta *verbo conferantur in d. Clem. vnic. hoc tit.* Feder. *in tract. huius tit. quæſt. 22* Petr. de Vbald. *in ſimili tract. num.* 8. Benedict. Capra *in cap. vlt. n. 77. infr. hoc tit.* & pro regula omnes Doctores conſtituūt, quam limitant tribus caſibus, primò niſi Prælatus inferior Epiſcopalem habeat iuriſdictionem; ſecundo niſi hoc ius permutandi beneficia ſpecialiter præſcripſerit: tertiò in capitulo Sede vacante, ad quem tota Epiſcopalis iuriſdictio deuoluitur, *cap. cùm olim, de maiorit. c. 3. de ſuppl. negl. Prælat. lib. 6.* idem probat Rot. *noua deciſ.* 311. Pauin. *de poteſtat. Capituli Sede vacante part. 2. quæſt 2. n. 11.* Cuius opinionis potiſſimum fundamentum eſt quòd *in hoc text. & in d. c. cùm olim, infr. hoc tit.* permutatio abſolutè prohibetur, & ab ea prohibitione ſolùm excipitur, quæ fit per Epiſcopum, quaſi huiuſmodi Epiſcopali dignitati ſpecialiter concedatur, vnde ſuccedit iuris reg. quæ habet ea, quæ dignitati alicui conceduntur ad alios non pertinere, quamuis Epiſcopalia iura præſcripſerit, vt id in vnionibus probat text. *in Clement. 1. §. ad hæc, & ibi gl. verbo Ordinarius de ſtatu monach.* & eſt text. opt. *in l. 1. in princ.* in gloſ. & DD notant, *ff. de officio eius.* facit *c. ſanè, de priuileg.* & quæ DD. ſcribunt *in c. quoniam Abbas de officio deleg.*

9 Verùm contraria ſententia verior eſt, quam indiſtinctè probant Sylueſt. *in ſumma verbo permutatio 2. quæſt. 2.* & plures relati per me *de officio, & poteſt. Epiſcopi. part. 3. alleg. 99. à princip. & præcipuè nu4. & infra num.* 12. Pro qua facit quòd ſi hoc Epiſcopis tantùm ſpecialiter fuit conceſſum propter dignitatis prærogatiuam, nec ad Capitulum, nec ad alios inferiores tranſiret, quantumuis Epiſcopalem iuriſdictionem obtinuiſſent, vt apertè colligitur ex *d. l. 1.* & cum communi reſoluit Dec. *in d. c. quoniam Abbas num.* 15. Non obſtat quod in hoc text. de Epiſcopo tantùm mentio facta ſit, quia reſpondetur gratia frequentioris vſus hoc ſic expreſſum fuiſſe cùm de iure, & frequentiſſimè ad eum pertineat inſtitutio, *c. omnes Baſilicæ 16. q. 7. c. cùm ex iniuncto, de hæret.* vnde ſi quando iure ſpeciali ad alios pertineat, non ideo minus in hoc text. videntur incluſi, quando enim dubij caſus aliquis gratia frequentioris vſus à lege exprimitur, alij ſpeciales, aut raro contingentes non expelluntur, iuxta tex. *in l. nam ad ea, ff. de legib. c. 1. §. ſi quis ruſticus,* & *ibi* Bald. *de pace tenenda.* gloſ. *verbo ſponſam in l. 1. C. de raptu virgin.* Corſet. *in ſign. vt. hoc frequentia,* Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 20. gloſ. 1. à n. 4.*

10 *Labē ſemper continet ſimoniæ.* Notatur ad hoc, quòd permutatio beneficij propria auctoritate, non autem ſuperioris facta, eſt ſimoniaca, vt per Tolet. *in ſumma lib. 5. c. 91.* Leſſius *inſtitia lib. 2. c. 35. num. 10.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 7. c. 29. quæſt. 3.* Soar. *de Relig. tract. 3. lib. 4. c. 32.* Nicolaus Garcias *de beneſic. part. 11. cap. 3. num. 57.* Bonacin. *de ſimon. q. 4. §. 12 ex num. 3.*

Si autem Epiſcopus cauſam inſpexerit, &c.] Notatur ad hoc, quòd cauſa neceſſitatis, ſeu vtilitatis debet fieri permutatio, vt per Boër. *deciſ. 103 num. 5.* Flamin. *de reſignat. benef. lib. 11. quæſt. 3. num. 24.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo renunciatio, ſiue permutatio. §. 3. dub. 5.* Vgolin. *tab. 1. de ſimonia c. 17. §. 1. n. 6. in fine*; vbi ait, quòd ſimoniam non committit, qui ob inimicitias, ob peſtilentem aërem, & huiuſmodi cauſas beneficium permutat, & Gambar. *ad c. 1. hoc tit. in 6. n. 9.* dicit poſſe etiam fieri permutationem attenta vtilitate perſonarum, modò non reſultet Eccleſiæ damnum, ſed vtilitas, & Azor. *d. c. 29. quæſ. 4.* aſſerit quòd licèt poſſit fieri vtilitate permutantium, tamen ſemper debet adeſſe Eccleſiæ vtilitas, ſaltem conſequutiua, vt iuſtitiæ innitatur. Denique Epiſcopum iuſtam cauſam ad permutationem debere inquirere, & de ea cognoſcere, referunt Rebuff. *in praxi benefic. tit. de permut. n. 19.* Duaren. *de benefic lib. 8. c. 3.* Card. Tuſch. *lit. P. concluſ. 303. n. 1. & concluſ. 365. n. 2. & 3.* Nicol. Garc. *d. cap. 4. num. 44.* 11

Epiſcopus.] Vel eo ſuperior, omnis item Prælatus qui habet ius conferendi, inſtituendi, & à beneficio quoque clericos amouendi, cuiuſmodi ſunt Abbates, & alij Prælati Epiſcopis inferiores, qui Epiſcopalem iuriſdictionem conſuetudine, vel priuilegio habent, & nulli ſunt Epiſcopo proximè ſubiecti, vt per Corraſ. *de benefic p. cap. 9. num. 3.* Azor. *d. cap 29 quæſ. 4.* Card Tuſch. *lit. P. concl. 304.* Soar. *d. cap. 12. n. 9.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 23. n. 261.* Bonacin. *de ſimon. quæſt. 4. §. 12. n. 7.* Nicol Garc. *d. c. 4. n. 60* vbi *n. 61.* reſoluit, quòd etiam coram Legato de Latere poſſunt fieri permutationes, & citat Flamin. *de reſign. lib. 7. quæſt. 13. num. 16.* 12

Vnde colligitur permutationem fieri non poſſe coram illo qui iuriſdictionem Epiſcopalem non habet, etiamſi fortè aliàs habeat auctoritatem conferendi beneficia, ita Feder. de Senis *de permut benefic. quæſt. 19. & 22.* Soar. *d. cap. 32. n. 34.* Filliuc. *tract. 45. cap. 7. quæſ. 8. num. 22.* Bonacin. *d. §. 12. n. 7. verſ. ex dictis*, vbi *in verſ. ſeq.* ſubdit quòd licèt approbatio permutationis facienda ſit Epiſcopo, nihilominus ſi collatio ad alium pertinet, obtinendus eſt illius conſenſus, & *in verſ. ſecundò*, poſt Soar. *num. 9.* & Filliuc. *n. 20. citatis locis*, tenet Epiſcopus volentes permutare aliqua beneficia, quæ ipſi poſſident poſſe permutationem facere coram Archiepiſcopo, ſeu Primate ipſorum. 13

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ iure proprietatis poſſunt ad inuicem permutari, & poſſeſſiones earum etiam permutari poſſunt, & pro minus valentibus pretium ſuppleri.*

2 *Contrahentes quando ex vna parte rem tradendo, & ex altera rem, & pecuniam, cenſeantur permutationis, vel venditionis contractum facere, oſtenditur.*

3 *Penſio ab Ordinario an poſſit imponi in permutatione beneficiorum ad coæquandos fructus beneficij, oſtenditur.*

4 *Ordinarius an poſſit imponere pēſionem pro bono pacis in fauorem vnius duorum litigantium, remiſſiuè.*

Cap. Ad quæſtiones. VI. *Clem.* III.

ECcleſiæ duæ pro maiori commoditate permutare poſſunt earum bona, & ſi prouentus vnius ſunt vberiores, altera infundat pecuniam ad æqualitatem, 1

contractu tamen refectionis pecuniæ, per ſe celebrato, itavt cum contractu permutationis non miſceatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Barbat. Guid Papæ, Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 190. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 435. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximē. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 13. *c.* 2.

Ex hoc text. colligit Abb. *in præſenti n.* 3. quòd ſi duo beneficia redditibus, & bonis temporalibus inæqualia permutentur, licitum erit pecuniam dare, vt bona temporalia maiora compenſentur, nec pro iure ſpirituali dare intendatur, eandē ſententiam probat Angel. *in ſumma verbo permutatio,* §. 6. S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 1. *c.* 5 §. 8. Caiet. 2. 2. *q.* 100 *art.* 4. nec requirunt vt neceſſariò fiant duo contractus ſeparati re, & verbis, ſed ſufficere vt animo diſtinguãtur Pro qua ſententia vltra tex. *in præſenti,* illa ratio adducitur, quòd ſimonia commmitti non poteſt niſi ſpiritualia pretio æſtimentur, ſed vbi inæquales beneficiorum fructus ſunt, manifeſtum eſt non pro iure ſpirituali, ſed pro bonis tēporalibus pecuniam illam dari, præſertim ſi id exprimatur; ergo nihil eſt, quod impediat, &c.

Verùm hæc opinio falſa, & periculoſa, plenàque dolo, & fraudibus eſt, meliúſque contrarium docet communis ſententia DD. *in præſenti,* vbi elegãter Zabarel. *n.* 2. Imol. etiam *n.* 2. *&* 11. Anchar. *nu.* 2. Couarr. *lib.* 1. *variar. c.* 5. *num.* 8. Adrian. *quodlib.* 9. *art. vlt.* Sot. *de iuſtit, lib.* 9. *q.* 7. *art.* 1. & probat text. *in c. ſi quis obiecerit* 1. *quæſt.* 3. Negari enim non poteſt in his terminis pecuniam dari pro ipſo beneficio, quod eſt ius adminiſtrandi ſpiritualia, & percipiendi temporalia propter illud, nec alterum ab altero ſeparatur, qui enim pro fructibus, vel bonis temporalibus beneficij, qui abſque ſpirituali titulo comparari non poſſunt, pecuniam dat, vtrumque neceſſariò comparare intendit eo pretio, ac perconſequens ſimoniam committit, nam qui vult conſequens, vult neceſſariò antecedens ſine quo illud non exiſtit, *l. ad rem mobilem. ff. de procurat.* cum adductis per Polit. *de ſubſtit. tit. de compendioſa, num.* 4. & per Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 4. *tit.* 1. *n.* 16.

Ad text. verò *in præſenti* DD. omnes proximè citati reſpondent, ideo ibidem permutationem ſub ea forma fieri potuiſſe, quia Eccleſiæ non permutabantur in titulum, ſed quoad proprietatem, quo caſu cum ius ſpirituale nullum fuiſſet permutatum, nil mirū ſi reddita pecunia ad æqualitatem diuerſus contractus circa poſſeſſiones fieri potuiſſet. Pro quibus facit quòd hic text. agit de Eccleſiis, quas habebant Abbates Conuentuales, ſicque erant ſuis Monaſteriis vnitæ; conſtat autem in perpetuis Eccleſiarum vnionibus, quæ Monaſteriis, aut aliis dignitatibus fiunt, vel titulum beneficij vniti penitus extingui, itavt nihil aliud quàm ſola proprietas redditumm, & bonorum temporalium amplius conſideretur, provt reſoluunt Zabarel. *in Clement. vnic. quæſt.* 8. *de ſequ ſtrat. poſſeſ.* Rota *decis.* 219. *in nouu,* DD. *in Clement. vlt. de reſcript.* Caſſad. *deciſ.* 2. *de vnionib. & deciſ.* 3. *de iudic.* Gom. *in reg. de infirmis q.* 15. Mandoſ. *ibid. q.* 10. Pariſ. *conſ.* 30. *num.* 19. *lib.* 4. aut vnionem ita fieri, vt perpetuus Vicarius in beneficiis vnitis relinquatur, provt iure fieri debet, vt per text. *in c. de monachis, & in c. extirpanda, §. qui verò, de præbend.* Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de reformat, c.* 7. & hoc etiam caſu temporalia tantùm transferuntur, & ius ſpirituale penes Vicarium perpetuum manet, ſicque quocunque modo in ſpecie huius text. Eccleſiæ fuerint vnitæ, apud Abbates quaſi res temporales erant, ac proinde licitum fuit ſub ea forma pecuniam dare, quemadmodum licebit partem fructuum vnius beneficij, ſeu locum parochiæ cum altera ſimili parte commutare data pecunia, eo quòd res temporales tantummodo æſtimantur. Verùm adhuc ex iis egregia ſuboritur dubitatio, nam ſi Eccleſiæ quoad proprietatem permutabantur, & quaſi redditus, & bona temporalia erant penes monaſteria, proculdubio videbatur dicendum vno, & eodem contractu Eccleſias illas cum ſuis bonis data pecunia ad æqualitatem permutari potuiſſe abſque vlla ſimoniæ labe, cùm ſola pars fructuum monaſteriorum permutata fuiſſet, nec oportebat diſtinguere contractus: at verò Pontifex caueri iubet ne contractus miſceantur, præcipitque vt per ſe permutentur, poſſeſſiones autem in diuerſo contractu reddita pecunia, vnde innuit in ea permutatione Eccleſiarum ius aliquod ſpirituale fuiſſe, propter quod non poterat contractus coniungi, atque ideo contra DD. aut dicendum Eccleſias hic in titulum permutari aut alia reddenda ratio propter quam contractus ſeparentur.

Quapropter Zabarel. & Imola *dictis locis* reſpondent iden hic potuiſſe pecuniam dari, quia poſſeſſiones à titulo ſpirituali erant ſeparatæ, & quaſi bona temporalia monaſteriorum permutabantur, quando verò beneficia in titulum permutantur, non poteſt de temporalibus diuerſo contractu permutatio fieri, quia attento ſpirituali disiungi nequeunt, ſed difficultatem non ſoluunt, adhuc enim dubitamus quare Eccleſiarum permutatio iubeatur per ſe fieri nulla data pecunia, cùm in ea permutatione nihil præter temporales redditus, & bona reciprocè dentur: nē vrget quòd ſi beneficiorum poſſeſſiones auctoritate Prælati ex iuſta cauſa & ſeparari poſſunt. & data pecunia vendi, aut permutari, ſic quemadmodum manifeſta fraus fieri cenſetur ſi tituli beneficiorum per ſe permutentur; & eodem tempore. & inter eaſdem perſonas bona temporalia in diuerſo contractu data pecunia, eodē etiam modo videbatur dicendum non fuiſſe licitum abſque dolo & fraude ab eiſdem perſonis cōtractus ſub ea forma ſeparari in hoc text. Vnde Sot. *d. loco,* intelligit in præſenti non dari pecuniam numeratam quaſi pretium, ſed penſionem in fructibus maioris Eccleſiæ ſuæ conſtitutam, quod abſque ſimonia fieri poſſe ait ex auctoritate ſuperioris: ſed verba text. manifeſtè oſtendit.

Ego verò aduertendum dixi quod quamuis in permutatione Ecleſiarum iure proprietatis, nec titulus beneficij nec ius aliquod ſpirituale transferatur, ſed quaſi pars quædam fructuum, & bonorum temporalium monaſterij vtriuſque reperiuntur, tamen in ea bona duplicis generis diſtincta ratione, ſcilicet decimæ, & primitiæ, quæ nomine Eccleſiarum ſignificantur in hoc tex. item & alia bona ſtabilia, quæ hic poſſeſſiones appellantur, vt *in c. vt ſuper, §. poſſeſſiones, de rebus Eccleſ. non alien. l. quæſtio, ff. de verbor. ſignificat.* inter hæc autem bona illud intereſſe, quòd decimæ, & primitiæ quamuis à titulo ſpirituali beneficij ſeparatæ verè temporales ſint, provt cùm in commendam, vel per vnionem dantur, nilominus cùm natura ſua ad ſuſtentationem Sacerdotum, & Miniſtrorum Eccleſiæ ſint deputatæ, iuxta text. *in c.* 1. *& in c. decimas* 16. *quæſt.* 7. ſacris canonibus quaſi res ſpirituales cenſentur, itavt nec à laicis poſſideri poſſit ius decimandi, *c. prohibemus, de decim. c. cauſam, quæ, de præſcript.* nec de ipſo quaſi de bonis temporalibus data pecunia paciſci liceat, vt apertè probat text. *in c. vltimo, de rerum permut. c. altare, cum præcedentib.* 1. *quæſt.* 3. poſſeſſiones autem & bona mobilia, & immobilia temporalia omnino iudicantur, atque ideo pre-

tio

tio poſſūt vendi,& permutari ex iuſta cauſa & debita ſolemnitate, vt conſtat ex toto tit. *de rebus Eccleſiæ non alienand.* His ſuppoſitis dicendum mihi eſt, in hoc text. quoad proprietatem permutari, ſed tamen quia decimæ & primitiæ ob rationem ſupradictam iure Canonico pro ſpiritualibus habentur, iubet Summus Pontif. vt à poſſeſſionibus ſeparentur, & per ſe fiat Eccleſiarum permutatio, ne contra ius Canonicum pro iure decimandi pecunia data videatur, poſſeſſiones verò diuerſo contractu, quoniam pretio æſtimari poſſunt, ſemper tamen auctoritas ſuperioris erit neceſſaria, vt hæc alienatio fiat.

2 *Illis autem*, &c.] Ex hoc text. colligunt Bart. Iaſ. & alij, quos refert, & ſequitur Couarr. *variar. lib. 2. cap. 4. n. 9.* quòd quando contrahentes, ex vna parte rem tradendo, & ex altera rem & pecuniam, nullam nomen tacitè, vel expreſſim huic conuentioni adſcripſerunt, inſpiciendum eſt quod maius ſit, nempè pecunia, an res, quæ ſimul cum alia re permutatur, ſi enim pecunia maior ſit, erit venditionis contractus. nam in his terminis ſuppoſito quòd aliunde non conſtat de alia peculiari applicatione, & relatiue ipſius pecuniæ, illa planè eo ipſo quod excedit, cenſenda eſt vt principalis reſpectu prædictæ rei, ſeu facti; ſi verò pecunia excedatur à prædicta re, vel facto, permutationis nomen habebit huiuſmodi contractus, iuxta reg. deduci ſolitam ex text. *in l. quæritur, ff. de ſtatu hominum*; quæ quidem reſolutio licèt efficaciter non probetur *in hoc text.* vt optimè aduertit Pinell. *in rub. C. de reſcind. vend. part. 2. cap. 2. num. 13.* in ſe vera eſt, vt poſt Rip. *in l. 2. num. 42. ff. ſi certum petatur*, & alios prope innumeros relatos à Tiraq. *de retractu lignag. §. 39. gloſ. 1. num. 9. & 10.* & poſt Panormit. *hîc num. 4.* Afflict. *decif. 72. num. 2. & 4.* tradunt Anton. Gomez *variar. tom. 2. cap. 2. num. 10.* Aym. *in rubr. num. 117. ff. de legat. 1.* Pinell. *d. cap. 2. num. 4. & 16.* Pichard. *in §. item pretium, Inſtit. de empt. num. 15.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 336. col. 4. poſt med.* Conā. *comment. iuris ciuilis lib. 7. cap. 5. n. 3.* Mozz. *de contractib. ſub tit. de empt. art. 5. num. 18.*

3 *Vel ſic ad æqualitatem*, &c.] Ergo in permutatione beneficiorum ad coæquādos fructus vtriuſque beneficij permutati poteſt penſio imponi ab Ordinario, quod tenent Nauarr. *conſil. 43. de ſimon. num. 4.* Valent. *2. 2. tom. 3. diſp. 6. q. 16. puncto 3.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 2. cap. 7. de penſionib. num. 27.* Piaſec. *in praxi noua Epiſcop. part. 2. ca. 5. a. 125.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 34. num. 205. verſ. tertio, & cap. 35. num. 101. & ſeq.* Quamuis probabilitate non careat contraria opinio, quæ aſſerit in hoc caſu ſine auctoritate Papæ pēſionem imponi non poſſe, ex quorum numero ſunt Vgolin. Philiarch. Corrad. Zecch. & Ludouic. Carbo. quod refert, & ſequitur Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 5. num. 345.* & Soar. *de Relig. tract. 5. lib. 4. cap. 34. num. 16.* accedit Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 29. quæſt. 15.* vnde pariter euenit vt beneficia quamuis inæqualia in temporalibus permutari non poſſint cū penſione, aut alia re pretio æſtimabili coram Epiſcopo, ſeu alio inferiore Papa, etiamſi penſio, aut alia res temporalis exigatur ratione beneficij pinguioris, quod cum tenuiori permutatur, ita Sot. *de iuſtit. lib. 9. quæſt. 5. art. 1. & quæſt. 7. art. 2.* Nauarr. *in man. cap. 23. num. 100. verſ. 3.* Couarr. *lib. 1. variar. cap. 5. num. 8. & ſeq.* Soar. *d. cap. 34. num. 10.* Filliuc. *tract. 45. cap. 7. q. 11.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 23. num. 264.* Bonacin. *de ſimon. quæſt. 4. §. 12. num. 10.* & ſi hæc vltima ſententia magis placuerit, reſponderi poterit primam ſententiam in hoc text non probari, cùm, vt aduertit Couarr. *lib. 1. variar. cap. 5. num. 9.* eius deciſio tractet de permutatione Eccleſiarum quoad earum bona temporalia, non quoad titulum, iuráve ſpiritualia: eodem ferè modo reſpondet Soar. *num. 16.* & Bonac. *d. n. 10. in fine.*

Ad illud verò, quòd poſſit Ordinarius pro bono pacis ad extinguendam litem inter duos coram ipſo ſuper eodem beneficio litigantes, ex cauſa quòd vnus cedat alteri, reſeruare penſionem ſuper eiuſdem beneficij fructibus in fauorem cedentis, vide Franc. Leo *d. c. 7. num. 28.* Nicol. Garc. *d. cap. 5. à num. 348.* Azor. *d. part. 2. lib. 8. cap. 6. quæſt. 1.* Soar. *d. lib. 4. cap. 51. n. 20.* Raph. de la Torre *de Relig. tom. 2. quæſt. 100. art. 5. diſp. 12.* Bonacin. *d. quæſt. 4. §. 15. num. 9.* & reſoluta *ad cap. niſi eſſent, de præbend.* 4

SVMMARIVM

1 *Beneficia ſua perdit, qui ea propria permutat auctoritate, & num. 2.*
3 *Publicè errorem faſſus mitiùs punitur.*
4 *Clerici vſurario comparantur.*

Cap. Cùm olim. VII.

Innocent. III.

BEneficia ſua perdit qui ea propria permutat auctoritate. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Imola, Auania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 191.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 435.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. vnic.* 1

Hanc eandem concluſionem poſt Petr. de Peruſio, Zechium, & Leſſium ex hoc text. colligit Nicol. Garc. *de benefic. part. 11. cap. 4. num. 58.* vbi *num. 59.* aſſerit hodie videri ipſo iure eis priuari per *Extrauag. cùm deteſtabile, de ſimonia.* 2

Suum publicè fateretur errorem.] Et ſic minutiùs punitur, vt latè deducit Tiraq. *de pœnis temper. cap. 30. à princip.* 3

In gloſſ. *Diffinitiuā*, vlt. ibi, *cùm quaſi vſurario clerici comparentur*, Communiter recipitur ea Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, §. 66. num. 20.* Vide tamen Menoch. *conſil. 66. num. 31. & de arbitr. caſu 433. n. 35.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. q. 74. art. 4. verſ. quinta ratio*, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 8. à princip.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 10. num. 43.* Valaſc. *de partit. cap. 36. num. 4.* Chald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 15. num. 43. & de empt. cap. 16. n. 1.* D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. part. 2. num. 53. ff. ſoluto matrim.* & plures alios quos refert Cend. *ad Decretales, collect. 12. num. 5.* 4

SVMMARIVM.

1 *Permutatio beneficiorū ſi cōpleta eſt ex vna parte, & per alteram ſtat quo minus impleatur, reſtituitur pars ad ſuum.*
2 *Minor læſus in reſignatione beneficij an reſtituatur, oſtenditur.*
3 *Simplicitati ſuccurrendum.*
4 *Permutatio debet fieri auctoritate ſuperioris.*
5 *Beneficium obtentū ex cauſa permutationis ſi euincatur, agit euictus ad ſuum.*
6 *Beneficium reſignās ex cauſa permutationis non poteſt ad illud redire ſine noua collatione*

Cap. Cùm vniuerſorum. VIII.

1 PErmutatio beneficiorum ſi completa eſt ex vna parte, & per alteram ſtat quominus impleatur, tunc datum eſt auferendum à poſſeſſore, & reſtituendum primo, & hoc vt venia detur ſimplicitati, nam iura ſubueniunt deceptis, non decipientibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtieſ. Anchar. Caſal. *in annot.* Guid. Papæ, Henric. Panorm. Barbat. Viuiã. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 192. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 436. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. ſub tit. de prabend. c.* 2.

2 *Cùm igitur deceptis,* &c.] Ergo minor læſus in reſignatione beneficij reſtituitur, de quo vide Couarr. *variar. lib. 1. cap. 5. num. 3. ad finem*, vbi dicit quòd hîc ex æquitate potius, quàm iuris rigore ſubuentum fuit maiori decepto in renunciatione beneficij eccleſiaſtici ne decipientibus iura fauorem exhibere videãtur, latè Flamin. *lib. 3. quaſt. 7. à num.* 39. vbi *num.* 45. citat hunc text. Menoch. *remed.* 10. *recap. num.* 104. Pute. *part.* 1. *deciſ* 437. & *part. 3. deciſ. 9. in antiq.* Peregr. *de iure fiſci, lib 5. tit. 2. num.* 46. Soar. *de Relig. lib. 4. de ſimonia, cap. 32. n.* 1. Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 7. c. 10. q. vlt.* Chald. Pereira *in l. ſi cu atorem, verbo laſus, n.* 38. & 39.

3 *Simplicitati venia,* &c.] Ergo ſimplicitati ſuccurrẽdũ, vt per Palat. *in alleg. hareſis, §. 4. col.* 4. Hippol. *ſing.* 450 Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 11. quando eſt contraria doloſitati, quia hæc non improbatur, gloſ. *verbo ſimplicitatem, in c. ſi cupis 14. q. 1. gl. verb. ſimpliciter, in l. vlt. §. tales itaque. C. de furt.* Alciat. *lib. 1. paradox. cap.* 6. Menoch. *de arbitr. caſu* 193. *ex n.* 1. Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad c. ſedule* 12. *n. 1. diſt.* 30.

4 *Licet ipſi per ſe,* &c.] Notatur ad hoc quòd permutatio debet fieri auctoritate ſuperioris, & licèt clerici inter ſe tractare de permutando liberè, & licitè valeant, per ſe tamen permutare beneficia nullo modo poſſunt, de quo vide Nauarr. *conſ* 42. *nu. 1. de ſimonia,* Vgolin, *de ſimonia, tab. 1. c. 27. §. 2.* latè Soar. *d. cap.* 32. Azor. *part. 1. lib. 7. c. 29. q. 3. 4.* & 19. Leſſ. *de iuſt. lib. 2. cap. 34. n.* 196. & *cap. 35 num.* 10. Nicol. Garc. *de benef. part. 11. cap. 4. num* 56.

5 *Niſi reſtitui faciatis eidem.*] Notatur ad hoc, quòd ſi beneficium, obtentũ, ex cauſa permutationis euincatur, agit euictus ad ſuum, de qui vide Rebuff. *in praxi titulo de permut. nu.* 25. & *in concordatis tit. de collat. §. volumus, verbo permutationis,* Chald. Pereira *de emptione, & vendit. cap. 31. num.* 42.

6 In gloſſ. *Simplicitas,* ibi, *ſed T. dicit quod non poteſt eã per ſe repetere.* Notatur ad hoc, quòd quãdo beneficium vacat renunciatione facta ex cauſa permutationis, non poterit ad illud redire renuncians ſine noua collatione, etiamſi permutatio non ſequatur, ſeu non teneat, nec habeat effectum, vt per Seluam *de beneficijs, p. 3. q.* 14. Rebuff. *d. tit. de permut. n.* 11. & 26. & *de pacificis poſſeſſoribus, n.* 166. Corraſ. *de benef. part. 1. c* 8. *num.* 9. Maſcard. *de probat. concl.* 1401. *num.* 3. quamuis contrarium teneant, immo quòd permutantes poſſunt redire ad ſua beneficia abſque noua collatione ſi permutatio non habuit effectum. Flamin. *de reſignat. lib. 1. quaſt. 14. num.* 12. Cenall. *communium contra commun. quaſt.* 561. *a num.* 6. Azor. *d. cap. 29. quaſ.* 22. Leſſ. *d. c. 34. num.* 195.

SVMMARIVM.

1 *Spirituale cum temporali permutari non poteſt.*
2 *Declaratur text. in praſenti.*
3 *Conciliatur text. in praſenti, & in cap. niſi eſſent, de prabend. & numeris ſeqq.*

Cap. Exhibita. IX. & vlt.

Gregor. IX.

SPirituale pro temporali commutari non poteſt. 1
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag.* 192. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 436. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

Super quibuſdam decimationibus.] Tex. hic dum prohibere videtur, ne detur aliquod temporale per viam permutationis pro decimis, intelligendus eſt de iure decimandi, quòd ſpirituale eſt, non verò de exemptione à ſolutione decimarum, vt aduertit Moneta *de decimis c. 5. n.* 130. vbi dicit hoc ſatis patere *in praſenti*, dum hic non vtitur nomine decimarum, ſed decimationum. 2

Tanquam in arbitros extitit compromiſſum, &c. Difficilis ſanè text. hic reputatur dum in eo damnatur arbitrium, quo Abbas, & Conuentus coguntur liti ſuper decimis cedere, co adiecto quòd aduerſarius impetret à Rege quantitatem decem millium ſolidorũ ſoluendam eidem Conuentui, inſurgit enim difficultas ex textu celebri *in cap. niſi eſſent 21. de prabendis*, vbi validum eſt arbitriũ, quo alter ex litigantibus ſuper Prioratu liti cedere cogitur pro bono pacis, & vtilitatis, receptis annuatim viginti libris de redditibus Capituli, & quadraginta de prouentibus Prioratus. Rem cõponere nituntur Doctores omnes vtrobique, vt per Suar. *de Relig. tom. 2. lib. 4. de ſimon. c.* 34. *à n.* 10. & potiùs *c. 51. d. n.* 17. 3

In primis Butr. *in c. 2. de arbitris, num.* 8. diſtinguit inter illam compoſitionẽ, quia tẽporale datur pro beneficio, vel ſimili ſpiritualibus annexo, vt aduerſarius liti cedat, interueniente tamen legitimi ſuperioris auctoritate, & inter illam, quæ auctoritate ſuperioris facta non eſt, ſed vel partium, vel arbitrorum, in quos compromittitur, vt primo caſu valeat compoſitio, & ſic intelligatur *d. cap. niſi eſſent*, non ſic dicendum in ſecundo, & ita text. *in praſenti*, & *in d. c.* 2. rectè procedant. Sed vir inter antiquos non leuis auctoritatis, manifeſtè confutatur, primò quia ſi rectè ad iura hæc attendatur, nullibi diuerſa compromiſſi forma reperietur: deinde quia vtrobique compoſitio auctoritate arbitrorum, ſeu ab ipſis arbitris, non verò à partibus fuit celebrata, patet ex text. *in praſenti*, ibi, *arbitrati ſunt, quòd ſi dictus Prapoſitus obtineret*, &c. & ex *d. c.* 2. ibi, *qui iam dicto M. fauentes presbytero praceperunt*, &c. & *d. c. niſi eſſent*, ibi, *hoc ſecundùm prouidentiam intelligitur eſſe praceptum ex arbitraria poteſtate*, &c. Deinde confutatur, quia ſi pares termini proponantur vtrobique, nempe pecuniam datam eſſe pro beneficio, vel ſimili ſpiritualibus annexo cui ceditur, vtraque datio ſimoniaca eſt, ita vt ſuperioris præſentia, auctoritate nequeat cohoneſtari, gloſ. *verbo illicita.* & *ibi* communis *in c. cùm pridem 4. de pactis*, cum his, quæ in idem expedit Suar. *d. c. 34. num.* 10. *in principio.* 4

Exploſa prædicta Butrij concordia, Maior *in 4. diſt. 25. q. 5. ad* 4. quem refert Soar. *d. c. 51. num. 17. ad finem*, arbitratur *in dicto c. niſi eſſent*, propterea arbitrorũm ordinationem valuiſſe, quia nullum temporale datum fuit pro ſpirituali, ſed vni ex litigantibus adiudicatus fuit prioratus, alteri verò pro bono pacis penſio in titulum beneficij, quòd fieri potuit à

iudicibus

iudicibus delegatis, argumento *cap. pro illorum* 22. *cum concord. citatis à gl. vlt. ibidem. de præbend.* Sed nec hæc concordia placet, ex pleriſque enim corruit, primò quia non conſtat arbitris, quamuis ex delegata iuriſdictione proceſſerint, conceſſam eſſe poteſtatem creandi penſionem in titulum beneficij, vt patet; ſecūdò, quia ſi in titulum beneficij penſio data fuit, oportebat illam fore perpetuam quoad accipientem, prout eſt de natura beneficij, quod tamen text. ille negat, ibi, *ita quòd defuncto Priore, ſucceſſor ipſius ad præſtationem quadraginta librarum minimè teneatur*, & ibi, *ſed perſona Prioris maneat obligata*, &c.

6 Quare Soar. *d. c.* 51. *à num.* 21. præmiſſa diſtinctione inter penſiones ſpirituales, quæ dantur clericis, qua clerici ſunt, ad titulum beneficij, & inter temporales, quæ dantur ad effectu temporalem abſque vllo titulo ſpirituali, de qua diſtinctione immediatè egerat antea *n.* 10. rurſus ſubdiſtinguit in ſola temporali penſione, vel enim Prælatus arbiter conſtitutus ex ſuo officio, & prouidentia iudicat expedire quòd imponatur, & tunc licitè poteſt temporalem penſionem imponere, dummodo hoc non faciat ad partis requiſitionem, neque ex aliqua inter litigantes antecedente conuentione, & in hoc priori membro intelligit rectè procedere dictum *cap. niſi eſſent*, ſic ab omnibus intellectum, vt ille ait, expendendo verba text. ibi, *hoc ſecundùm prouidentiam intelligitur præceptum ex arbitraria poteſtate*, & ibi, *non quidem ex pactione partiū, ſed ex iuſſione iudicum*, &c. Vel rurſus Prælatus arbiter penſionem temporalem imponit ad patris requiſitionem antecedente tali inter litigantes conuentione, & tunc nullatenus potuit imponi, ſed ſtatim fuerat ab illo conuentio reprobanda, & ſic in effectu intelligit procedere text. *in præſenti, & in d. c.* 2. *de arbitris, & in d. cap. cùm pridem* 4. *de pactis.* rationem differentiæ conſiderat, quia partium conuentio ſpeciem prauam habet, & cùm in eadem ſpirituale, & temporale in ſimul concurrant, magnum eſt periculum quòd ab ipſis partibus vnum pro alio detur, iuxta reg. *cap. vlt. de pactis, cap. quam pio* 1. *quæſt.* 2. *c.* 2. *cap. Matthæus* 23. *de ſimonia.* ſecus dicendum in iudice, qui ratione proprij officij præſumitur rectam habere intentionem, *cap. in præſentia* 6. *de renunciat.* Verùm ſalua pace tanti viri, & ſapientiſſimi præceptoris, eius diſtinctio ſic abſolutè concepta recipi non poteſt, nam ſi attendatur nec *in hoc text.* nec *in d. cap.* 2. proponitur quòd ante arbitrorum iudicium, vel in ipſo actu arbitrandi anteceſſerit conuentio aliqua inter litigātes quòd vnus beneficium, vel aliud ſpiritualibus annexum retineret alter verò temporale ſolueret, vel illud à Rege impetraret, ſed hoc ſolùm ab ipſis arbitris nulla præcedente conuentione fuit iudicatum, quod clarè patebit ſi ſigillatim iura hæc percurrantur.

7 His igitur, atque aliis exploſis cùm rectum iter habeamus in re non multum difficili, non eſt cur deuios quæramus anfractus, & ita pro prædictorum iurium concordia dicendum eſt cum D. Thom. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 3. *art.* 2. *quæſ.* 1. *in reſp. ad* 7. *&* 2. 2. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 5. & Soar. *d. lib.* 4. *de ſimonia c.* 50. *in princ.* dupliciter cōtingere poſſe quòd temporale detur aduerſario, vt liti cedat, vel aliter à grauamine deſiſtat, aut enim is, qui dat ius, habet quæſitum in ſpirituali, vel annexo; vel rurſus adhuc nullum eidem ius quæſitum eſt: primo caſu pro bono pacis, vel alia iuſta cauſa licita eſt datio tēporalis, & in eo loquitur text. *in d. c. niſi eſſent*, vbi arbitri beneficium adiudicarunt illi, qui ius habebat, patet ex verbis text. ibi, *habeat Prioratū*, & ibi, *ſecundùm iuſtitiam videtur eſſe ſtatutum*; in ſecundo verò caſu quando nullum ius quæſitum eſt, tunc neque etiam ex iudicum inferiorum auctoritate licere poteſt, quo caſu procedit text. *in præſenti*: nam cum in eo non conſtet ius decimandi ad P. pertinere, & res ſit hinc inde dubia, ſimoniacum fuit arbitrium, quo P. maneat cum iure decimandi ſub conditione ſi à Rege impetret pecuniam monaſterio concedi, ſic enim permutatio fieret de ſpirituali ad temporale, quod iure improbatur, vt text. habet. Ratio differentiæ eſt, quia quando ius quæſitum proponitur, qui temporale dat pro bono pacis, vel alia iuſta de cauſa, non dicitur ſpirituale emere pro temporali, quippè cùm iam ſibi quæſitum ſit, ſolum remouet grauamen poſtea illatum ſuper ſpirituali; quod ſuum eſt, ac ſubinde cùm tēporale non detur pro ſpirituali, nulla ſimoniæ labes inuoluitur: longè tamen & omnino diuerſa cōtingit in ſecundo caſu, quia cùm dans temporale, ſpirituale ipſum de nouo conſequatur, nullūmque ante ius habuerit, iam propriè dicitur emere ius ipſum ſpirituale pro temporali, quod quidem iudicis præſentia cohoneſtari non poteſt, vt colligitur ex text. *in præſenti.*

De Feudis.

Tit. XX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Ancharan. Panormitan. Henric. Caniſ. Guillelm. Durand. *in breuiario iuris Canonici*, *fol.* 100. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 113. Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag.* 423. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titul. iuris Canonici.* Zypæ. *in analytica poſtrema iuris eccleſiaſt. enarrat. pag.* 211. omnes *ſub hoc tit.*

De hoc tit. particulares edidere tractatus Franciſc. Sōſbekius *tom.* 10. *tract. Doctor. p.* 2. *fol.* 123. Frāc. Curt. iun. *ibid. fol.* 43. Iacob. de Ardinzone *ibid. p.* 1. *fol.* 225. Iacob. de S. Georgio *ibid. p.* 1. *fol.* 279. Ioan. Baptiſta Caccialupus *ibid. p.* 1. *fol.* 10. Petr. de Bellapert. *ibid. p.* 2. *fol.* 1. Petr. de Rauēnates *ibid. p.* 2. *fol.* 10. Vdalricus Zaſius, Martinus Frecchia, Matthæus VVeſembecius, Gerardus Nigrus, Franciſcus Duarenus, Obertus de Orto, Henricus Roſenthal, Marcellus Bonus, Franciſcus de Amicis, Nicolaus Intrigliolus, Ludouicus Schraderus, Petrus Nicol. Mozius, Nicolaus Baratterius, Stephanus Forcatulus.

Feudi recognitione Laurentius Syluanus *d. tom.* 10. *tract. Doct. p.* 1. *fol.* 70.

Feudi conceſſione Petr. Gregor. Meſſinenſis.

Feudi in cauſa quis ſit iudex, Amadeus à Ponte *d. tom.* 10. *p.* 1. *fol.* 195.

Feudalibus ſeruitiis, & de ſubfeudis, Andreas Kolk.

Feudis, hominiis, & vaſalibus Ægidius Magiſter *tom.* 13. *tract. Doctor. p.* 2. *fol.* 436.

Feudorum generibus, & qualitate Ioan. Thomas de Martines. *eod. tom.* 10. *p.* 1. *fol.* 132.

Feudorum iure Guilielmus Hanuetonius, *eod. tom.* 10. *p.* 1. *fol.* 161. Petrus Gondelinus, Hermannus Vulterius, Franciſcus Hottomanus.

Feudorum vſibus Martinus de Silimanis cum Baldi addit *d. tom.* 10. *p.* 1. *fol.* 1.

Feudorum præludia Guerinus Piſonus *eod. tom.* 10 *p.* 1. *fol.* 97.

Feudorum declaratio,Petr. Rebuff.*eod.tom.*10.*p.*1.*fol.*299.

Feudorum emptione,Ioannes Blanchus *eod.tom.*10.*p.*1.*fol.*263.

Feudales quæſtiones maioratuum & meliorationum,Melchior Palath.*eod.tom.*10.*p.*1.*fol.*337.

Feudale comprehenſorium,Ioannes Raynaudus.

Feudorum quæſtiones,Ioannes Andreas *eod.tom.*10.*p.*2.*fol.*42.

Feudalius ſucceſſione,Ioſephus Cumia.

Feudo ex pacto,& prouidentia,& hæreditario,Carolus à Kichberg.

Feudorum ſpeculum, Claudius Seiſellius.

Feudales diſcurſus,Iacobus Alemanus.

Feudales diſputationes,Ioannes Schonerus.

Feudi reuocatione malè alienati , Ioannes de Anania.

SVMMARIVM.

1 *Feudum ſi dominus à vaſallo recipit in pignus, abſtinendo ab eius ſeruitio, non tenetur computare fructus in ſortem.*

2 *Fructus percepti ex feudo in pignus dato non ſunt in ſortem computandi.*

3 *Decimam poteſt obligare dominus, cui illa in feudum data fuit.*

4 *Vaſallus non poteſt feudum alienare ſine conſenſu domini, valet tamen alienatio quando fit ipſi domino.*

Cap. Inſinuatione. I.

Innocent. III.

1 Habens in feudum ab Eccleſia poſſeſſiones,ſi accepta pecunia eas pignorat Epiſcopo eiuſdem Eccleſiæ, Epiſcopus non tenetur computare in ſortem principalem fructus illius pignoris; pignorans tantùm eſt liber à ſeruitio, quòd Eccleſiæ debebat, id eſt,ita vt fructus compenſentur pro ſeruitio. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.Andr.Imol. Anania,Hoſt.Butr.Anchar. Barbat. Panorm.Henric.Caniſ. Cened. *collect.* 36. Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontif.pag.*194. Alagona *in compendio iur.Canon.pag.*437.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord.part.*1.& 2.refertur ab Anton.Auguſt. *collect.*1.*Decretal.lib.*3.*tit.*16.*cap.*1.

2 *Fructibus non computatis in ſortem.*] Probat hic text. fructus perceptos ex feudo in pignus dato non eſſe in ſortem computandos,contra quod habetur *in cap. cùm contra,infr.de pignor. bus,cum ſimilibus.* Quare tex. hic difficilis reputatur, variòſque patitur intellectus. In primis gloſ.*in ſumma,in princip.*14. *quæſt.* 3.intellexit hunc text.contra ordinarias iuris regulas ſpeciali Eccleſiæ fauore introduxiſſe, vt fructus pignoris in hoc caſu non computarentur. Secundo loco Kop. *in tract. de fructibus tit.*4.*c.*3. *num.*3. Ruzæ. *de pignorib. cap. de pactis pignorum num.*8. Cuiac.*lib.*2.*de feud. tit.* 3.*ad fin.*& alij non infimæ claſſis auctores intelligunt hunc text.procedere ex conuentione inter Eccleſiam, & vaſallum celebrata vt durante pignore fructus feudi lucro Eccleſiæ cedant, qua conuentione ſtante iam ambo, Eccleſia ſcilicet, & vaſallus conſentiunt in ceſſatione ſeruitiorum, quorum prætextu fructus vltra ſortem ab Eccleſia retinētur. Tertio loco Caſtan. *in conſuetud.Burgund.tit.*3. §. 1. Syluest. *verbo feudum num.* 29. Nauar.*in man. cap* 17. *num.*218.Neguzan.*de pignorib* 5.*p.memb.*5.*num.*14.exiſtimant text. *in præſenti* procedere propter conſolidatem dominij vtilis cum directo, vaſallus namque eo ipſo quod feudum directo domino in pignus dedit, dominium vtile, quod in feudo habebat, in dominum tranſtulit, vnde nil mirum ſi dominus durante pignore vtrumque dominium retineat; fructúſque rerum feudalium in ſolidum tamquam ex re propria lucretur. Quarto loco Couarr.*lib. var. c.*1.*num.* 4. textum intelligit caſu quo fructus non excedunt ſeruitium, quod feudatario remittitur, ſequitur Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.*38.*num.*29.Tandem aliqui ex Theologis, quos refert & ſequitur Molin.*de iuſtit.tract.*2. *diſp.*329.recurrunt ad pactum & conuentionem celebratam inter dominium & vaſallum, quo tempore res in feudum tradita fuit, vt quemadmodum deducitur in pactum quòd per alienationem feudi vaſallus vtile dominium amitteret, & ad proprietarium rediret, ſic feudum in propoſito ſub illa conditione inſtitui potuiſſet, quòd ſi res feudalis aliquando proprietario in pignus traderetur, illius fructus ad eum pertinerent,nec illos in ſortem computare teneretur, dummodo penſionem pro illo tēpore quoque remitteret. Qui quidem intellectus vel litteræ textus non côueniunt vel diuinant,aut ex alio capite placere non poſſunt,in quibus refutandis non immoror ne longior fiā,quare dicendum,ideo in hoc text.ex communi Doctorū ſententia,fructus non computari in ſortem,quia feudum datur propter ſeruitia,& ſiue plures,ſiue pauciores ex eo fructus percipiat vaſallus, qui feudum acceptat ad ſeruitia ſe obligat, quorum ſeruitiorum merces ſunt fructus illi, adeo vt ſeruitia ceſſent ob impotentiam feudatarij, vel ob aliam cauſam, feudum omnino ceſſat, & ideo reſoluendum eſt dominium, cui res feudalis in pignus data fuit, non teneri integros illius fructus in ſortem principalem computare quādiu vaſallus à ſeruitio ceſſare voluerit, cùm non ratione mutui,aut dilatæ ſolutionis,ſed ceſſantiom ſeruitiorum ipſos percipiat. Vide tamen Couarr. *lib.* 3. *variar.c.*1.*num.*4.Tiraq.*in l.ſi vnquam,verbo donatione num.*61.Franc.Garc.*de contractu part.*2. *c.*16. *verſ.eſta quarta obligacion,*Cened.*ad Decretal. collect.*6. *num.*2. Azor.*inſtit.moral.part.*3.*lib.*7.*c* 8. *verſ. ſecunda cauſa,* Lara *in l.ſi quis à liberis,*§ *ſi quis iis, num.* 294. *cum ſeq.ff.de liberis, agnoſcend.*Sot.*lib.* 6. *de iuſtit. quæſt.* 1 *art.*2.*verſ exurgit autem,*Ludouic.Lopez.*in inſtr. conſcientiæ,p.*2.*c.*68.*ex col.*551.*verſ.ſecūdo dicimus.*Mich. Palac.*de contract.lib.*4.*c.*5.*pag.*188.*verſ.decima concluſio,*Franc.Garc.*in lib.de contract p.*2 *c.*16.*ex verſ. eſta quarta obligacion,pag.*481.*cum ſeqq.*Perez *ad rub.tit.*2. *verſ.*& *quamuis in re debita lib.*8.*Ordin.pag.* 18. Petr. Nauarr.*de reſtit.tom.*2.*lib.*3.*c.*2.*ex n.*370.Valaſc.*de iure emphyt.q.*38.*n.*29.Gemin.*de vſuris commento* 3.§. 6. *n.*148.Chald.Pereira *de extinct.emphyt.c.*5.*n.*53. Valer.Reginald.*in praxi fori pœn.*1.*lib.*25.*n.*316.Cur.Philipp. *part.*2. *lib.*2. *c.*1.*num.* 8. Molin.*de iuſtit. tract.* 2. *diſp.*323.

Amplia primò ſupradictam textus concluſionem, vt procedat etiam in emphyteuſi,quam ſi colonus directo domino in pignus dederit, dominus fructus illius interim recipiet in ſortem non computandos, quandiu emphyteuta à ſolutione penſionis ceſſauerit, in cuius compenſationem fructus domino cedunt, vt poſt Abb.*n.*4.Imol.*n.*8.& alios *in præſenti*, reſoluunt Cou.*lib.*3.*var.c.*1.*n.*4.Nau *d.c.*17.*n.*218.Valaſc.*d.q.*38. *n.*29.Valer.*de differ.inter vtrumque forum,verbo vſura differ.* 15. Quæ amplia ad hunc text. licèt communiter recepta ſit, & in iudicando ſequenda, in rigore tamen diſputationis dubia videtur, quia in feudo pro ſeruitio quaſi pro mercede laboris fructus dantur, at verò in emphyteuſi penſio in recognitionem vtilis dominij perſoluitur, vnde quamuis emphyteuta

penſionem

penſionem non ſoluat, non poterit dominus integros fructus retinere cùm penſioni non correſpondeant, & ita contraria opinio defendi poteſt, quam tenent Bero. *in c. 1 in fine, de vſuris*, Contad. *de contract. q. 32. concl. 5.*

Amplia ſecundò, vt procedat etiam vbi vſusfructus alicuius rei proprietario in pignus datur, vt notant Abb. *in cap. conqueſtus n. 4. de vſuris.* Neguzant. *de pignorib. p. 5. memb. 5. n. 13.* quam tamen ampliationem meritò reprehendit Cou. *vbi ſup.* cùm vſufructuarius neque ſeruitium, nec penſionem proprietario iure communi attento reddere teneatur.

Limita tamen vt procedat ſolum in fructibus feudi, non verò vbi vaſallus meliorationes fecit, & expenſas, quia quamuis illa fructuum pars, quæ iuxta viri boni arbitrium proportionabiliter ſeruitiis reſpondet durante pignore illis ceſſantibus ad dominum pertineat, illa tamen, quæ meliorationibus, aut expenſis correſpondet, in ſortem principalem neceſſariò computari debet, aliàs vſura committetur, quicquid contradicat Sot. *de iuſtit. lib. 6. q. 1. art. 2.* cui non fauent generalia verba huius text. agit enim de feudo proprio, & ordinario pro fidelitate, & ſeruitiis conceſſo, prout frequentiùs cõcedi ſolet, nã ſi pecunia interueniat, iam feudum erit extraordinarium, iuxta *c. 1. in fine, feudo dato in vic. leg. commiſ.* docet poſt alios Roland. *conſ. 41. n. 2. lib. 4.*

Limita tandem vt non procedat in feudo franco, cuius fructus dominus durante pignore in ſortem computare tenetur, vt poſt Butr. Zabarel. & alios dicit communem Sicul. *hic num. 2.* & Sylueſt. *verbo feudum num. 30.*

3 *A ſe poteſt. liberè detineri.*] Notatur ad hoc, quòd dominus, a quo decima in feudum data eſt, poteſt illam obligare, vt per Viu. *deciſ. 4. num. 74. & deciſ. 50. n. 73.* quem refert Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 19. de decimis n. 98.*

4 Notatur etiam ad hoc, quòd vaſallus non poteſt feudum alienare conſenſu domini, tamen valet alienatio quando fit ipſi domino, vt per Surd. *de alimentis tit. 9. q. 12. num. 51.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus tribus caſibus de quibus hîc poteſt, non obſtante iuramento de non infeudando antiquum feudum ad Eccleſiã reuerſum nouo vaſallo concedere.*

2 *Iuramentum de non alienando ſine Papæ licentia non continet ſolita alienari, quæ inconſulto etiam Papa alienantur.*

3 *Emphyteuticari, vel infeudari res conſueta, poteſt iterum concedi in emphyteuſim ſine ſolemnitate.*

4 *Bona in emphyteuſim concedi ſolita, vt dicantur ſufficit vnica conceſſio, & eſſe elapſos 40. annos.*

5 *Bona ſufficit quòd ſint ſolita venire in diuiſionem, vt in futurum diuidi debeant.*

6 *Bona eccleſiaſtica ſemel conceſſa in emphyteuſim poſſunt in poſterum concedi.*

7 *Verbum,* redire, *indicat ipſo iure.*

8 *Verbum,* liberè, *importat idem, quod ſine alicuius impedimento, & contradictione.*

Cap. Ex parte II. & fin.

1 EPiſcopus, non obſtante iuramento de non infeudando inconſulto Papa poterit primò infeudare ſi mortuo vaſallo feudum reuertitur ad Eccleſiam: ſecundo vaſallo feudum alienante, Epiſcopus poteſt de feudo inueſtire eius filium, & conſanguineum, conſortem eiuſdem feudi: tertiò ſi Epiſcopus feudum alienatum facilè per ſe recuperare non poteſt, tunc poterit infeudare alicui laico, qui illud recuperet, & ab Eccleſia cognoſcat, & per quem Eccleſia valeat illud rehabere. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Butr. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anch. Henric. Boich, Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Cauſ. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 194.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 437.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Antõ. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 16. cap. 2.*

Ex hoc text. DD. præcipuum notabile colligunt, poſſe ſcilicet Prælatum non obſtante iuramento de non infeudando nouo vaſallo antiquum feudum abſque periurij metu concedere in tribus caſibus hîc expreſſis, de quo poſt Ordinarios *in præſenti, & in cap. vt ſuper, de rebus Eccleſiæ non alienã. & in c. vlt. de Eccleſ. ædif. & in c. per tuas, de donat.* late feudiſtæ *in cap. 1. de his, qui feudum dare poſſ. & in c. 1. in princip. per quos fiat inueſt.* docent. Guid. Papæ *deciſ. 154.* Iaſ. *in l. ea lege num. 23. ff. de verbor. obligat.* Nauar. *de alienat. rerum Eccleſ. a n. 11. & conſ. 11. n. 2. ſub tit. de rebus Eccleſ. nõ alien.* Gregor. Lop. *l. 3. gloſ. 4. tit. 26. part. 1. & l. 10. gloſ. 1. eod. tit.*

Non infeudare de nouo.] Vtrùm omnes ſolemnitates requirantur in renouatione contractus feudalis, aut emphyteutici, quæ in prima eorũ conceſſione requirebantur? videndus eſt Gam. *deciſ. 24. n. 1. & deciſ. 161. n. 1.* Gutier. *lib. 3. practic. q. 75. n. 5.* Matien. *l. 1. tit. 4. gloſ. 10. n. 23. lib. 5. noua recopil.* Chald. Pereira *de renou. emphyt. q. 14.* Flores ad Gam. *deciſ. 14.* de quo latè *in collect. ad cap. potuit, de locato n. 161.*

Ipſius filium, aut conſanguineum.] An finito feudo, aut emphyteuſi filiis & conſanguineis primi vaſalli reuocatio facienda ſit, tradunt DD. *hic, & in cap. ad aures, de rebus Eccleſ.* reſoluunt poſt alios Chald. Pereira *de renouat. quæſt. 8. num. 1 & quæſt. 9. num. 5.* Clar. *§. emphyteuſis q. 43.* Gam. *Luſit. deciſ. 41.* Valaſc. *d. quæſt. 38. num. 17.*

In text. ibi, *quod pro ſe facilè recuperare non poteſt.* Vtrùm Prælatus feudum à laicis iniuſtè detentum, quod facilè ab ipſis recuperare nequit, laicis in feudum dare poſſit, vltra ſcribentes *in præſenti, & in cap. prohibemus, de decim.* tradunt Curt. *de feudis p. 2. quæſt. 8.* Clar. *§. feudum q. 13. n. 2.*

Quamuis iuramento ſeu caris aſtrictus, &c.] Notatur ad hoc, quòd iuramentum de non alienando ſine Papæ licentia non continet ſolita alienari, quæ inconſulto etiam Papa alienantur, nec impoſſibilia quoquomodo reputantur, vt per Gutier. *de iurament. confirm. part. 1. c. 52. n. 4.* Chald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 11. num. 30.* Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccleſ. num. 11.* 2

Notatur etiam ad hoc, quòd res conſueta emphyteuticari, vel infeudari, poteſt iterum concedi in emphyteuſim ſine ſolemnitate, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 81. num. 5. cum ſeqq. & conſil. 66. num. 31. & conſil. 79. n. 1. cum ſeqq. & conſil. 90. num. 22.* nouiſſimè Camill. Borrell. *in ſumma deciſion. titul. 33. num. 129. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricci. *in praxi rerum fori eccleſ. deciſ. 125.* Rot. Bonon. *deciſ. 13. numero 7. & 8.* Gam. *deciſion. 24. & deciſ. 36. n. 6.* Stephan. Quaranta *in ſumma Bullarij verbo alienatio rerum Eccleſiæ, num. 39. & 40. pag. 29.* Prax. Epiſcop. *part. 1. verbo alienatio, §. 3. pag. 11.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 6. n. 194.* plures Doctores ex antiquioribus refert Cened. *ad Sextum collect. 32. n. 3.* Ceual. *tom. 4. quæſt. 897. à num. 899.* Phœbus *deciſ. 82. num. 34.* Vt bona in emphyteuſim concedi ſolita dicantur, ſufficit vnica conceſſio, & eſſe elapſos quadraginta annos, ex Iaſ. *cõſ. 155. col. 2. verſ. quartò facit, lib. 2* 4

Deci.*conſ.*142.*num.*4.Balb.*de præſcript.* 1.*p.*5.*princ.q.*20.Afflict.*deciſ.*305.*num.*10.Clar.§.*feudum, q.*13.*n.*4. Ruin.*conſ.*35.*n.*30.*lib.*1.Cephal.*conſ.*156.*num.* 30.*lib.*2.Rebuff.*de rebus Eccleſiæ non alienandis n.*33.Caualcan.*deciſ.*30.*num.*8 & *deciſ.*31.*à num.*56.& 93. Gam. *deciſ.*344.*num.*4. Borrell.*d.tit.*33.*num.* 135.Seraphin. *deciſ.*434.& *deciſ.*1451.*num* 3.& *deciſ.*1460. Rot. *deciſ.*160.*num.*5.*part.*2 *diuerſ.*.& fuit dictum *in Romana domus* 13 *Ianuarij* 1586.coram Cardin.Blanchetto, & *in Vrbeuetan.* *prædij* 14. *Ianuarij* 1603. coram Reuerendiſſ. Attebaten. & *in Nucerina prædij* 24. *Maij*

5 1624.coram R P.D.Merlino ſtatim *in princ.* Et etiam ſufficit quòd bona ſint ſoluta venire in diuiſionem;vt in futurum etiam diuidi debeant. Vide Palat. *in repet.*

6 *c. per veſtras,de donat.inter virum,*§.18.*n.*37.Pelaea *de mai.ratu p.*1.*q.*20.*n.*1. Molin.*de primog.lib.*2.*c.*6. *num.*26. Et bona Eccleſiaſtica ſemel conceſſa in emphyteutim poſſe in poſterum concedi reſoluunt Gam.*Luſitan.deciſ.*91.*num.*4.Chald.Pereira *de renouat.emphyt. quæſt.*16.*num.*71.quia Prælatus licet non poſſit de nouo inueſtire,poteſt tamen renouare inueſtituram,Afflict.*in c.*1.*n.*11.Barbat.*conſ.*19 *col.*1.Iaſ.*conſ.*222. *vol.*2.Socin.ſen.*conſ.*52.*col.*5. *vol.*1. Namquando res fuit ſemel alienata cum debitis ſolemnitatibus, videtur ex tunc ſtatutum,& ordinatum , quaſi in vim illius primæ alienationis,quòd de cætero res poſſit alienari, & propterea quando reuertitur ad dominum directum, & de nouo alienatur,in hoc dicitur executioni demandari antiqua alienatio,Curt iun.*de feudis , in* 2.*p q.*1. *col.*2.*verſ.quartò me mouet*,Rota *deciſ.*360.*n.*12.*par.*1. *diuerſ.*& *deciſ.*622.*n.*10.*lib.*3.*p.*1.*etiam diuerſ.* Neque in renouatione infeudationis interuenire debent illæ ſolemnitates, quæ requiruntur in alienatione rei Eccleſiæ,Clar §.*fondum,quæſt.*13.*num.*5.Ruin.*conſ.* 141. *n.*1.& *conſ.*161.*num.*35.*vol.*1. Rimin iun.*conſ.*233.*nu.*80.*vol.*3.Prout nec etiam neceſſariæ ſunt ſolemnitates *Extrauag.Ambitioſæ,de rebus Eccleſ.non alien.*quãdo agitur de re ſolita locari,Iaſ.*conſ.* 227. *num.* 17. & *conſ.*155.*num.*10.*lib.*2.Rot.*in Senen.prædij* 8. *Octobris* 1584 coram Cardin.Pamphilio ſen.& *in Romana relocationis caſalis* 16.*Martij* 1615.coram Cardin.Sacrato; attamen eſt neceſſaria vtilitas , vt ſi reperiatur maior oblatio,non tenetur Eccleſia reuocare pro eodem pretio, *c. tua nupet. de his quæ fiunt à Præl.* Anton.Gabr. *commun.tit.de iure emphyt concl.*1.*n.*18. Cæſ.de Graſſis *deciſ.*4.*de rebus Eccleſiæ non alien.num.*9.& faciunt tradita per Abb *in c.ad aures num.* 4. *de rebus Eccleſ. non alien.*& *ibi* Imol.*verſ.item nota demum*,& fuit reſolutum *in dicta Romana reuocationis caſalis*,coram Card. Secrato.

7 *Rediro.*]Verbum hoc indicat ipſo iure , & eſt latæ ſententiæ,vt per Tiraq.*in l.ſi vnquam.verbo reuertatur, num.*132.

8 *Liberè.*]Verbum hoc idem importat quod ſine alicuius impedimento,& contradictione,vt per Turzan. *tom.*2.*commun opinion.tract de feudis , tit.* 8. *quibus ex cauſis feudum amittatur,n.*85.Surd.*deciſ.*265.*num.* 3. Chald. Pereira *de renouat.emphyt. quæſt.* 8. *num.* 12.Valaſc.*conſult.*123.*num.*9.Modern.*de iuriſdiction part.*4.*cap.* 10.*n.*9.Nicol. Garc.*de benefic.part.*1.*c.* 5 *n.*176. & alios pro me citatos *in tract.d: de licentiis vſuquentiorib. dict.*190. *n.*3.& 8.

De Pignoribus, & aliis cautionibus.

Tit. XXI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola , Anania , Ancharan. Panormitan. Henric. Caniſ. Guillelm. Durand. *in breuiaria iuris Canonici , fol.*100.Petr.de Rauenna *in compendio iuris Canonic* Ioan.de Londiis *in breuiario ſanctorum Canonum.* Martin.Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 113. *verſo*,Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag.* 423. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.*Alexand.Caſſan.& Anaſtaſ.Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit.titul. iuris Canonici.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſt,enarrat.pag.*211.omnes *ſub hoc tit.*

De materia tituli ſpeciales tractatus in lucem edidere Anton. Neguaant. Auditor Rotæ *tom.*6.*tractat. Doctor p.*1.*fol.*194.Franc.Balduin.*eod.tom.*6.*p.*1.*fol.*268. Hugo Donel.*eod. tom.*6.*p.*1.*fol.*158.Andr. Gail.Gabr. Mudæus,Gabr.Vaſq Ioan. Baptiſta Schuuartzenthaler,& agunt.Azor.*inſtit.moral.p.*3.*lib.*7. *de pignoribus, atque hypothecis*,Alex.Trẽtaſinq.*var.reſol.lib.*3.*ſub eod. tit.*Vaſq.*in opuſc.de pignorib.*Paul. Layman *in Theolog morali lib.*3.*tract.*4.*c.*30.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ res pignorari non debent niſi ex neceſſitate,& rationabili cauſa.*
2 *Sacra res non poſſunt pignori obligari.*
3 *Sacra res quibus ex cauſis alienari,ſeu pignorari poſſint oſtenditur.*

Cap. Nullus Presbyter. I.

Ex Concil. Remen.

PResbyter non poteſt laicis pignorare res Eccleſiæ, 1
vt Calicem,librum, veſtes, niſi iuſtiſſima vrgente neceſſitate.Colligunt ex Ordin.Abb. antiq.Innocent. Collect.Zabar.Ioan. And. Imola, Anania , Butr. Hoſtienſ.Henric. Anchar.Panorm. Barbar. Guid. Papæ, Viuian *in rationali lib.*4.*iuris Pontif.pag.*195.Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*438.remiſſiuè Ximen. *in concod.p.*2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal.lib.*3.*tit.*17.*cap.*1.

Collige ex text.res ſacras , quæ ſcilicet per conſe- 2
crationem , vel benedictionem in cultum diuinum Deo dicantur,non poſſe pignori obligari, vt per Ordin.Reg. Luſitan. *lib.* 2. *tit.* 24. & apud Caſtellanos *l.*7.*tit.*2.*lib.*1.*nouæ recopil.*Cou.*lib.*2.*var.c.* 16. *num.* 8. Mozz.*de contract.tract.de pignorib. c.de rebus quæ pign. num.*13.Rebell.*de obligat.iuſtitia.p.*2.*lib.*16.*q. vnic. de obligat.contract.de pignor.n.*4.Azor.*inſtit.moral.p.*3. *lib.*7.*c.*6.*q.*4.Vaſq.*in opuſc.de pignorib.c.*1.§.2.*n.*6.Vtrùm autem poſſint locari pro pretio,vide Vgolin *de ſimon. tab.*1.*c.*44.§.1.*n.*3.*verſ.quoad primum caſum* ,Bonacin. *in ſimili tractat.quæſt.*4.*n.*12.Soar.*de Relig.tom.*1.*lib.*4. *de ſimon.c.*24.*num.*25.Filliuc.*tractat.* 45. *c.*3.*quæſt.* 12. *num.*19.

Niſi iuſtiſſima neceſſitate vrgente.] Notatur ad hoc, 3
quòd res ſacræ non aliter alienari poſſunt , nec

pignorari,

pignori, quam ex ſumma noceſſirate, vt pet Cou. *d.cap.*16. *nnm.*8. quem refert Gutier.*practic.lib.*3.*q.*8. *nnm.*1.vbi *num.*3. quòd cauſa præcipua ad alienationem rerum Eccleſiæ eſt tedemptio captiuorum, immo ad captiuos redimendos, & catcete detentos liberandos, aut propter imminens belli periculum poſſe aurum, & argentum Eccleſiæ capi, reſoluuut Surd. *deciſ.*367.*nnm.*43.Morl.*in emporio iuris, part.* 2.*tit.*1. *quæſt.*16.*n.*26.Modern.*de iuriſdict.par.*3.*caſu* 10.*n.* 3. Sic eodem modo Eccleſiæ bona poſſe pro alimentis paupetum non ſolum parochianorum, ſed etiam exterorum pignorari,& vendi,tenent Cou. *d.c.*19.*nn.*8. *verſ.cæterum res Eccleſiarum*,Surd.*de aliment.tit.*8 *priuil.*46.*n.*5.

S V M M A R I V M.

1 *Homo liber non poteſt pignorari,& n.*2.*item nec propter æs alienum detineri,vt n.*3.

4 *Debitorem fugientem poteſt creditor propria auctoritate ſubſequi,& detinere.*

5 *Pater poteſt filium vendere in maxima neceſſitate, & quid in matre.n.*9.

Cap. Lator. II. *Greg.* III.

1 HOmo liber non debet pro debitis detineri, ſi non habet vnde ſoluat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabat. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Anch. Panor. Henric. Boich. Barbat. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Viuian *in rationali lib.*4.*iuris Pontiſ.pag.*196.Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*438.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2. deſumitur ex D.Greg.*epiſt.*43.*lib.*3. *regiſtri,&* refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decretal. lib.*3.*tit.*17.*cap.*2.

2 Hanc eandem concluſ.ex hoc text. deſumunt *l.*3. *tit.*14.*part.*5. Nauar.*in man.c.*17. *nnm.*88. Cou.*lib.*2. *var.c.*1.*n.*1. Gom. *tom.*2. *var.c.*11.*n.*32.*ad fin.* Cened. *ad Decretal. collect.*73.*num.*1. Guid.Pancitol.*var lect. lib.*2.*c.*100.Vaſq.*in opuſculo de pignoribus c.*1.§ 2.*n.*7. Cardoſ.*in praxi iudicum,verbo pignus* 4.Azor.*inſtitut. moral.par.*2.*lib.*7.*c.*6. *verſ.item liber homo*, Felician.*de cenſib.lib.*1.*c.*8. *nu.*8. Hinc etiam ex hoc tex. vt plurimum illa ſolet communiter concluſio deduci quòd liber homo propter æs alienum detineri non poteſt,
3 in quo traductus videtur ex *l.qui filios*,6 *C.quæ res pignori*, de qua Conan.*comment iuris ciuilis*, *lib.*4.*c.*14. *num.*8. Neguz.*de pignor. part.*2. *memb.*3. *num.*4. *&* 3. Gom.*de poteſtate in ſe ipſum,lib.*2.*c.*14.*num.*32.Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*25. *nnm.*576.quam quidem ex noſtro tex. deſumptam concluſionem obtinete dicit Henric.Caniſ.*in præſenti*,in eo,qui bonis
4 ſuis cedere vult, aliàs ſecus. Non procedit tamen in debitore fugiente, quem creditor etiam propria auctoritate poteſt ſubſequi, & detinere, & detrahere, quod ſibi debet, Gutier.*pract. lib.*1.*quæſt.*82.*n.*1. Azeued *l.*2.*nnm.*157.*tit.*13.*lib.*8.*nona recopil.*dummodo captum intra viginti quatuor horas ſuo iudici competenti præſenti, Gutier.*d. quæſt.*82.*nnm.*1.Azeued.*d.l.*2.*n.*159.*cum ſeqq.*

5 In gloſ.Lex ibi.*pater enim poteſt filium obligare quandoque, quoniam & vendere poteſt in maxima neceſſitate, C.de patribus, qui filios diſtraxerunt, l.*2. Vide Xuar. *tit.de los goniernos, in princip. num.* 20.Rebuff.*ad leges Galliæ in proœm gloſ.*5,*num.*62.Cou.*lib.*3.*var.c.*14.*n.*4. Menoch.*de ſucceſſ. progreſſu,lib.*1.*part.*1.§.1. *num.*17. Batat.*in addit.ad Palac.in rub.de donat.inter virum,& uxor.*§65.*num.*45.*lit.M.*Pinel.*in rub.C. de bonis mat. part.*2.*num.*10.Donel. *comment.iuris ciuilis,lib.*2.*c.*25. *poſt med.*Molin.*de primog.lib.*4.*c.*5.*n.*14.Mozz.*de contractib.tit.empt.rub.de rebus,quæ emi, vel vendi poſſunt, num.* 51. Aſcan. *de patria poteſt. cap. vlt. effectu* 1. *in princip.*Chald.Pereira *de reſolut.emphyt. c.* 6. *num.* 18. Molin.*de iuſtit.tract.* 2.*diſp.*33. *verſ. ſciendum eſt item*, D.Barboſ.*in l.ſi conſtante,in princip. num.* 93. *ff ſoluto matrim.*Surd.*de aliment.tit.*8 *priuil.* 38. *num.* 7. Azor. *inſtit.moral.part.*2.*lib.*2.*c.*19.*quæſt.*6.*verſ.*2.Modern.*de iuriſdict.part.*4.*caſu* 90.*num.* 1. Bobadil. *in ſua politica lib.*3.*c.*3.*num.*11,Sayr.*in claui Regia,lib.*9.*c.*6.*nnm.*19. *cum ſeqq.*Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo ſeruitus,n.*56. Don Chriſtoph.de Pace *ad leges ſtyli*, *l.* 80. *nnm.* 18. Rebel.*de obligat. inſtit.part.*1. *lib.* 1. *quæſt.* 9. *num.*12. Vtrùm autem talis filius à patre venditus cogere poſſit ipſum patrem,vt eum redimat, & liberet ſi ipſe poſtea venerit ad pinguiorem fortunam? vide Cou. *d.c* 14.*nn.*4.*verſ.quinto.*Molin.*d.diſput.*33. Sayr.*d.c.*6. *num.* 20. Et an locum habeat in filio clerico, vide
Mozz.*d tit.de rebus,quæ emi, vel vendi poſſunt,num.*51. 6
Surd.*de alim.tit.*8.*priuil.*38.*n.*16. Modern.*d. caſu* 90. Sayr.*d.c.*6.*num.*21.Et an procedat diſpoſitio *d. l.*2. in matre? vide Rebuff.*de priuileg.ſcholar.priuil.*177. *verſ. primo*,Pinel.*ad rub.C.de bonis mat.p.*2.*num.*23.Molin. *d.diſp.*33.*verſ.ſciendum*,Rebell. *q.*9. *n.*12. *verſ.quod ſi fine,& n* 52.Azor.*d.c.*19.*q.*6.§. *ſecundus effectus*, *verſ. alterum eſt.*

S V M M A R I V M.

1 *Rector Eccleſiæ ſi pro facto proprio rẽ Eccleſiæ obligauit,cogitur eius hæres rem redimere,& Eccleſiæ reſtituere.*

2 *Succeſſor in beneficio quando teneatur ad debita prædeceſſoris,oſtenditur.*

3 *Redditus beneficij à principio ſufficientes ſi ex poſt facto minuantur,tunc compelli poſſunt parochiani ad iuſtam alimoniam ſupplendam.*

4 *Creditori incumbit onus probandi filium eſſe hæredem.*

Cap. Ex præſentium. III.

Alexand. III.

RЕctor Eccleſiæ ſi facto proprio pignorauit res 1
Eccleſiæ, & moriatur, compelletur eius hæres redimere res,& reſtituere Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innocent. Collectat. Zabarel. Ioan. And. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Ancbar. Henric. Panor. Barbat. Guid. Papæ, Viuian *in rationali lib.* 3.*iuris Pontiſ. pag.* 19 . Alagona *in compend. iuris Canon. pag.*438.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.*&* 2. refertur ab Anton. Aug.*collect.*1. *Decretal.lib.*3. *tit.*18.*c.*3. & eſt poſt Concil. Lateranen,ſub Alexand. III. *part.* 29.*c.*1.

Pro ſua neceſſitate.] Intellige reparandi ſuas pro- 2
prias domos, vel pro alia ſimili, aut eo caſu quando clericus habet patrimonium,& tamen pro neceſſitate ſuæ perſonæ obligauit bona Eccleſiæ, prout de intellectu huius text. agens, firmat Marc. Anton. Genuen.*in practicab. Eccleſiaſt.q.* 202. Et ita quando clericus contraxit, debita voluntariè, non pro ſuſtentatione ſua, ſeu pro ſeruitio Eccleſiæ, ſed pro alia neceſſitate, propria vt *ſuprà*, tunc enim ſucceſſor in beneficio non tenetur pro facto, & ad debita per ſuum Prædeceſſorem contracta; ſecus ſi contraxit pro neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ, quia tunc ſucceſſor tenetur non perſonaliter ex proprio patrimonio, ſed ex bonis, & redditibus Eccleſiæ.

Colliguntur hæc ex *cap. quibuſdam*, & *ibi gloſſ. penult. de fideiuſſ. & cap. 1. de depoſito, & c. 1. de ſolut.* vbi Hoſtienſ. *n. 2. & 3.* & Abb. *num. 1. & 2.* Roman. *conſ.* 440. Gemin. *conſil. num. 2. & 3.* Couar. *variar. lib. 2. c. 17. num. 3.* Anton. Gomez *l. 40. Tauri, num.* 72. Alciat. *conſil. 14. num. 6. vol. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 432. num. 32.* Burſat. *conſil. 226. num. 95. vol. 3.* Rot. *deciſ.* 805. *num. 4. part. 1. diuerſ.* quos refert, & ſequitur Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1 t. de clerico debitore* §. 3. *num.* 1. Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. 54. à num.* 7. vbi tenet, quod ſi debitum ſit contractum pro ſuſtentatione perſonæ, id eſt, pro alimentis illius beneficiati, ſucceſſor in beneficio tenetur, quando beneficiatus non habebat bona propria obligata, & contraxit ductus ſpe ſoluendi de fructibus Eccleſiæ, de quo etiam Nauar. *de ſpoliis clericor* §. 10. *num.* 6. Prædeceſſor enim contrahens debita pro ſua ſuſtentatione, vel ſua infirmitate, pro neceſſitate Eccleſiæ videtur contraxiſſe, cùm Eccleſia teneatur illum alimentare, vt per Abb. *hic num* 5. Burſat. *d. conſil. 226. num. 95. vol. 3.* Surd. *deciſ. 251. num.* 25. vbi *num.* 26. reſtringit quoad impenſam factam in infirmitate, qua clericus deceſſit, Bellet. *d.* § 3. *num.* 2.

3 Vbi tamen redditus Eccleſiæ à principio ſufficientes ex poſtfacto minuuntur, tunc compellentur parochiani ad iuſtam alimoniam ſupplendam, vt per Rebuff. *de decimis quæſt. 6. num.* 11. D. Barboſa *in l. alia, §. eleganter, num. 19. ff. ſolut. matrimon.* adeóque poterit Sacerdos autoritate ſuperioris, propter hoc Sacramenta denegare. Gregor. *l. 9. tit. 10. parte* 1. Lara *in l. ſi quis à liberis, §. etſi impubes, num. 31. ff. de liberis agnoſcendis*, Surd. *de alimentis, tit. 1. quæſt. 60. num. 2. cum ſeqq.*

4 *Ius dicitur obtinere.*] Notatur ad hoc quòd creditori incumbit onus probandi filium eſſe hæredem, & nó filio quod abſtinuerit, vt per Tiraq. *in tract. le mort. p. 7. declar. 1. n.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Emens rem cum pacto quòd poſt certum tempus poſſit illam venditori reſtituere, recipiendo quid plus, quàm exburſauerit, iudicatur contractus vſurarius.*

2 *Actus talis præſumendus eſt qualem partes denominarunt.*

3 *Emptio exiguo pretio cum pacto de retro quando eſt facta ab eo, qui ſolitus eſt fœnerari, tunc contractus magis præſumitur vſurarius.*

Cap. Illos vos. IV.

Innocent. III.

1 EMens rem cum pacto quòd poſt certum tempus poſſit illam venditori reſtituere, recipiendo quid plus quàm exburſauerit, iudicatur contractus vſurarius. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anch. Henric. Panor. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 188 Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 439. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 1.*

2 *Ex forma contractus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd actus talis præſumédus eſt, qualé partes denominarút, quamuis in contrarium aliquę ſint coniecturæ, & pręſumptiones, vt per Surd. *conſ. 450. n. 3. lib.* 3. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 96. n. 30 & 31.*

3 *Præſertim cùm vſuras conſueuerat exercere.*] Notatur ad hoc, quòd quando emptio exiguo pretio cum pacto retrouendendi facta eſt ab eo, qui ſolitus eſt fœnerari, tunc contractus magis præſumitur vſurarius, quia conſuetudo fœnerandi vehemens eſt coniectura. Vide Ordin. Regiam Luſitan. *lib. 4. tit. 4. §. 2.* ibi, *em coſtume de onzenar*, Menoch. *lib. 3. de præſumpt. quæſt. 142. num. 29. & 105.* Cardinal. Mantica *de tacitis & ambig. conuent. lib. 8. tit. 20. num.* 34. Chald. Pereira *de extinct. emphyteut. cap. 13. num.* 27. Valaſc. *conſil. 56. num.* 2. vbi tenet quòd ſufficit ſi vna vice tantùm fœnerauerit.

SVMMARIVM.

1 *Mulier agit pro dote contra quemlibet detinentem bona mariti.*

2 *Vxoris in bonis etiam dotalibus non fit executio pro delicto mariti.*

3 *Dotis in cauſa principaliter mota quis ſit competens iudex, oſtenditur.*

4 *Onus adiectum rei facit vt res tranſeat cum illo.*

5 *Libellus alternatiuus admittitur vbi vnum eſt in obligatione, & aliud in ſolutione.*

6 *Bona clericorum etiam patrimonialia, tam acquiſita, quàm acquirenda, gaudent priuilegiis clericorum.*

7 *Hypotheca tacita pro dote non præfertur alteri hypotheca expreſſa priori, etiam non priuilegiata.*

8 *Fiſcus præfertur aliis debitoribus etiam anterioribus, quibus nõ ſunt bona expreſsè pro ijs hypothecata.*

9 *Bona parafernalia non ſunt tacitè hypothecata.*

10 *Bona omnia Prælati ſunt pro mala adminiſtratione Eccleſia hypothecata.*

11 *Beneficiarius proprius æquiparatur.*

12 *Æquiparatio tutoris, & Prælati non recipitur niſi vbi expreſſa reperitur.*

Cap. Ex litteris. V.

VXor ſtante delicto mariti poteſt recuperare dotem in bonis ipſius vbicúque ſint, eo quia tacitè ſunt ei obligata pro dote, ita vt cum hoc onere tranſeant in quemlibet, ex quo iura prohibent vxorem remanere indotatam pro delicto viri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtien. Anchairan. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontifici, pag.* 198. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 439. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 17. c. 2.* 1

Quod propter maleficium viri, &c.] Notatur ad hoc, quòd pro delicto mariti non fit executio in bonis vxoris, vel dotalibus, vt per Afflict. *lib. 2. conſtitut. rub.* 8. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum.* §. 66. *à num.* 19. Anton. Gomez *l. 78. Tauri*, Caſſan. *in conſuetud. Burgund. fol. 96. §. 2. num.* 3. Clar. *lib. 5. §. fin. q. 78 num.* 15. 2

Tibi duximus committendam.] Notatur hoc, quòd in cauſa dotis principaliter mota inter laicos competens eſt Eccleſiaſticus iudex, vt per Nouell. *de dote part. 9. priuil.* 16. & Gom. qui communem dicit, *l. 50. Tauri num.* 53. Sed contrarium verius eſt, vt per Cur. Philipp *p. 1. §. 1. n.* 9. Cened *Canon. quæſt. lib. 1. quæſt.* 37. Ceuall. *in tract. de cognit. per viam violent. p. 2. quæſt.* 13. Chriſtoph. de Angniano *in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. controu. 53. num.* 57. Palat. *in repet. cap. notab. 5. num. 56. verſ. eodem modo*, vbi intelligit hunc text. in miſerabili perſona, videlicet muliere orbata marito; vel aptiùs dici poteſt aditum fuiſſe hic Eccleſiaſticum in defectum iuſtitiæ coram ſeculari, argument. *cap. licet, de foro compet.* quod patet ex iniuriis illatis mulieri, 3

mulieri, quæ hic referuntur, cùm propter diliċtũ mariti fuerat ſpoliata propria dote, & ideò Eccleſiaſticus ſe intromittit, quia viduis oppreſſis, & bonis ſuis ſpoliatis ſuecnrrit Eccleſia, *cap. ex parte 6. de foro compet.* Ita D. Barboſa *in l. 1. ff. ſoluto matrimon. part. 1. num. 47.* vbi aſſerit, quòd ideo huiuſmodi mulier dicitur vidua, quia eius maritus fuerat bannitus, & aufugerat, cùm attenta iuris diſpoſitione idem ſit non habere maritum, vel habere inutilem, *cap. inter corporalia, iuncta gloſ. verbo inutilem, de tranſlat. Epiſcopi*, vbi diximus. Vnde colligo quòd quando dos in teſtamento relicta eſt puellæ pauperi, tunc non iudex ſecularis, ſed iudex eccleſiaſticus erit competents contra laicum etiã principaliter, & ad inſtantiam partis, ita Bobadil. *in ſua politica lib. 2. c. 17. num. 10. in fine*, iuncta gloſ. *litt. C.* Gutier. *practicar. lib. 1. quæſt. 44. num. 10. & lib. 3. quæſt. 29. num. 30.* Cened. *d. quæſt. 37. num. 7.* Ceuall. *d. quæſt. 13. n. 4.*

4 Notatur ad hoc, quòd onus adiectũ rei facit, vt res tranſeat cũ illo, *l. ſi, cui opus, ff. de noui operis nunc. l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt.* Bellacomb. *tom. 1. cõm. lib. 3. tit. communia ſeruitutum, num. 67. pag. 416.* Menoch. *conſ. 2. num. 31. & conſ. 63. n. 11. & conſ. 80. n. 79.* D. Barboſa *in l. poſt dotem., num. 5. ff. ſoluto matrim.* Chald. Pereira *de reſolut. cap. 3. n. 33. & de empt. cap. 10. num. 10. & c. 17. num. vlt.*

5 *Vel in poſſeſſiones*, &c.] Notatur ad hoc, quòd libellus alternatiuus admittitur vbi vnum eſt in obligatione, & aliud in ſolutione, vt per Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 3. c. 3. n. 5. &* 8. Nicol. Mozz. *de contract. tract. de empt. tit. quibus caſibus annulletur emptio n. 27.* Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. cõcl. 63. num. 11.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tit. 49. n. 78. & num. 83.*

6 In gloſ. *Hoc priuilegio.* Notatur ad hoc, quòd bona clericorum etiam patrimonialia, tam acquiſita, quàm acquirenda gaudent priuilegiis clericorum, vt per Bobadil. *in ſua politica lib. 2. c. 18. à n. 259.* plures Doctores refert Gironda *de priuilegiorũ, & exceptionum explicatione, num. 373.*

7 In gloſ. *Fauor.* Notatur ad hoc, quòd hypotheca tacita pro dote non præfertur alteri hypothecæ expreſſæ priori, etiam non priuilegiatæ. Vide Neguzant. *de pignoribus, part. 2. memb. 3. n. 86.* Gutier. *practic. lib. 3. quæſt. 99. n. 7.* Flores de Mena. *var. lib. 3. quæſt. 6. art. 3. num. 28.* D. Barboſa *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 6. n. 4. & 5.*

8 In ead. gloſſ. ibi, *nam fiſcus ſimile habit priuilegium.* Notatur ad hoc, quòd præfertur fiſcus aliis debitoribus etiam anterioribus, quibus non ſunt bona expreſsè prius hypothecata. Vide Neguzant. *de pignor. p. 2. membr. 4. num 97. in fine, & num. 98.* Gom. *l. 50. Tauri n. 39. à princip.* Petrum de Arag. *2. 2. quæſt. 62. art. 8. in fine, concluſ. 3.* vbi Domin. Banes *concl. 1. poſt documentum quintum.* Gregor. de Valentia *tom. 3. diſp. 5. q. 6. puncto* 10. §. 5. optimè Sayr. *in claui Regia lib. 10. tract. 5. cap. 10. num. 17.*

9 In gloſ. *Obligata.* Notatur ad hoc, quòd bona paraphernalia non ſunt tacitè hypothecata, vt per Petr. de Aragona *d. art. 8. in fine, concl. 3.* Fr. Emman. *in ſum. part. 2. c. 46. concl. 5.* Contrarium tamen tenet Couarr. *lib. 1. variar. cap 7. num. 1. concl. 1.* Diſtinctionis fœdere has contrarias opiniones conciliat Sayr. *d. cap. 10. num. 16.* itaur ſi maritus illorum bonorum paraphernalium, hoc eſt, bonorum, quæ mulier præter dotem babet, adminiſtrationem haber, tunc bona mariti tacitè pro eis obligata ſunt, ſecus ſi vxor bona illa penes ſe retinet, & *in eod. num. 16.* ex Petro Nauarr. & Couarr. reſoluit quòd licèt bona mariti tacitè obligata ſunt pro bonis iſtis paraphernalibus eo modo, quo dictum eſt, bona tamen hæc paraphernalia non habent hoc priuilegium prælationis, quod habet dos vxoris.

In eadem gloſſ. ibi, *etſi omnia bona Prelati*, &c. Notatur ad hoc, 10
quòd omnia bona Prælati ſunt pro mala adminiſtratione Eccleſiæ hypothecata, ad exemplum pupilli in rebus tutoris, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter, §. 66. c. 21.* Rebuff. *tõ. 1. ad leges Galliæ, tit de conſtitut. reddit. tit. 1. gloſ. 14. num. 30.* optimè Menoch. *conſil. 114. num. 27.* Geminian. *conſil. 3. num. 8.* Syluest. *in ſumma, verbo clericus 4. num. 4.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 1. num. 12.*

Notatur etiam hæc gloſſa ad hoc, quòd beneficiarius 11
proprius tutori æquiparatur. vt per D. Barboſa *in l. diuortio, in princip. part. 2. n. 28.* & quòd æquiparatio 12
tutoris, & Prælati non recipitur niſi vbi expreſſa reperitur, vide Couarr. *in cap. 1. de teſtament. n. 5.* Mench. *illuſtrium cap. 105. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Creditor, vel is qui ab eo cauſam habet, ſi tot fructus percipit ex pignore, quot ſatisfactum eſt ſorti, debet pignus reſtituere debitori.*

2 *Declaratur text. in præſenti.*

3 *Fructus percepti ex pignore ſunt in ſortem computandi.*

Cap. Cùm contra. VI.

Fructus percepti ex pignoratis poſſeſſionibus ſi 1
æquant ſummam pignoris, ſunt reſtituendæ poſſeſſiones dominis, abſque alia refectione pecuniæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Hēric. Anchar. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 198.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 439.* remiſſiuè Ximen. *in cõcord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 3.*

Rebuff. *in tract. de except. num. 930.* dicit, quòd in 2
hoc text. (vbi hæredes debitoris agunt contra ſecundum creditorem, cui hæredes primi creditoris pignus pignori dederant, vt fructus compenſentur in ſortem,) pignoratiria non ſequitur rem, ſed poteſt debitor agere perſonali tam contra primum creditorem, cui dedit pignus, quàm contra ſecundum, cui creditor dedit pignus, vel contra hæredes.

Et in ſortem debeat computari.] Notatur ad hoc, 3
quòd fructus percepti ex pignore ſunt in ſortem computandi, ad quod plures Doctores refert Cened. *ad Decretal. collect. 6. num. 1.* quibus adde Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 167. p. 2.* Ozaſc. *Pedem. deciſ. 115.* Mich. Salon. *in 2. 2. D. Thomæ quæſt. 78. art. 2. contrau. 12. & 13.* Fr. Banes *de Iuſtit. q. 78. de vſura art. 2. in comment. col. 18.* Gemin. *de vſuris commenta 1. §. 4. n. 76.* Peregr. *conſ. 100. num. 9. & 33. lib. 3.* Menoch. *conſ. 7. num. 12. & conſ. 110. num. 37.* Surd. *conſ. 243. num. 33. & 38.* Aldobrandin. *conſ. 84. num. 5.* Alexand. Trentaſinq. *var. lib. 3. de pignoribus, & hypoth. reſolut. 2.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 4. collect. 976. & collect. 1164.* Valaſc. *conſ. 8.* Cabed. *part. 1. deciſ. 123.* Ceuall. *communium contra commun. quæſt. 904. n. 51.* D. Barboſa *in l. diuortio §. ob donationes num. 28. ff. ſoluto matrimon.* Cardinal. Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 11. titul. 8.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 320.* Cardoſo *in praxi iudicum, verbò vſura num. 3.* Modern. *de Iuriſdict. part. 4. caſu 191. à n. 6.* Caſtill. *libri tertij quotidi*

cap.23.num.5.cum ſeqq. Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.1. queſt.36.* Rebello *de obligationib. iuſtitia, part.2. lib.8. de vſuris, quæſt.11.* Cur. Philipp. *part. 2. lib. 2. c.1. num.8. & 9.*

4 Et non valet pactum, quòd fructus non imputentur in ſortem, vt per Menoch. *conſil.110.n.8.* Alexand. Trentaſinq. *d. reſol.2.n.6.* Surd. *de alimentis tit.9.q.18. n.5.* Caſtil. *d.c.13.n.65.* Card. Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib.9. tit.2.n.2.* vbi *n.25.* dicit, quòd valet pactum, vt fructus etiam caſtri obligati in ſortem non computentur, ſed pertineant ad creditorem pro ſumptibus cuſtodiæ, ſi ſumptus redditibus veroſimiliter reſpondeant.

SVMMARIVM.

1 *Pignorans rem ſuam ſub pacto legis commiſſoriæ, & iurans non contrauenire ſi iuſtè impeditus infra diem ſtatutum non redemit, poſt diem redimere poteſt.*
2 *Pactum legis commiſſoriæ in pignoribus reprobatur.*
3 *Pactum legis commiſſoriæ cur in venditione, & non in pignoribus permittatur, oſtenditur.*
4 *Commiſſoria legis pactum ex interuallo in pignoribus admittitur, & quid fauore dotis dandæ marito.*
5 *Pactum quòd pignus debito non ſoluto maneat penes creditorem iuſto pretio, eſt validum.*
6 *Creditor tenetur mittere ad domum debitoris, quando debitor non expreſſo loco aliquid dare tenetur.*
7 *Captura inducit impedimentum.*
8 *Iuramentum, quo quis promittit ſe non reuocaturum pactum legis commiſſoriæ in pignoribus, validum, & obligatorium eſt.*

Cap. Significante. VII.

1 QVi dat rem in pignus cum pacto legis commiſſoriæ, id eſt, lucrandi illam tali die, aliàs amplius non moleſtabitur recipiens, etiam iuramento firmato; ſi debitor legitimè impeditus non ſoluit tali die, vt quia nuncius per quem miſit pecuniam, non fuit fidelis, vel fuit detentus, tunc non obſtante iuramento creditor reſtituit pignus accepta ſua ſorte, computatis tamen in illa fructibus, & ad hoc cenſuris compelli debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panor. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib.3. iuris Pont. pag.199.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.440.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.5. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect.4. Decretal. lib.3. tit. 17. c. vnic.*

2 *Cùm igitur pactum legis commiſſoriæ ſit in pignoribus reprobatum.* Notatur ad hoc, quòd pactum legis commiſſoriæ in pignoribus reprobatur, concordat apud Luſitanos Ordin. Regia *lib.4. tit.56. in princip.* & apud Caſtellanos *lib.41. tit.5. part.5* tenent Couar. *var. lib.3. cap.2. à num.7.* Neguz. *de pignoribus part.4. à princip.* Pinel. *in l.1. C. de reſcind. vendit. part.2. c.1. à num.30.* Perez *l.1. gloſ.1. verſ. & eſt notandum tit.2. lib.8. Ordinam.* Odoard. Chaldeira *de erroribus pragm. lib.2. c.5. n.5.* Gutier. *de iuramento confirm. part.1. c.33.* Morla *in emporio iuris, part.1. tit.9. quæſt.10. num.7.* Molina *de iuſtit. tract.2. diſp.324. verſ. in pignoribus*, Cardinal. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.4. tit.29. num.4. & lib.11. tit.9. num.2. & 3.* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate num.95. & de empt. c.11. num.18. & cap 28. à num.25.* Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib.3. quæſt.45. num 6* Azor *inſtit. moral. part.3. lib.7. c.10. a princip.* Leſſ. *de iuſtit. lib.2. cap.20. dub.15. n.133.* Rebell. *de obligat. iuſtitia, part.2. lib.8. de vſuris quæſt.10. & lib.16. q. vnica, de pacto legis commiſſoriæ, num.2.* Surd. *deciſ.248. n.11 & 12.* vbi *n.9.* aſſerit quòd legis commiſſoriæ pactum dicitur ſemper vbi ex verbis elicitur animus creditoris, quod lapſo die ſolutionis res accipientis remaneat, & in eum transferatur dominium, quod etiam dicunt Medic. *de acquirenda poſſeſ. part.1. gloſ.2. num.338.* Gabr. *conſil.74. num.26. lib.1.*

In venditionis autem contractu tale pactum non improbatur, ratio enim, quæ in pignoris conuentione militat, in venditione ceſſat, & eſt in pignore, quoniam pignus minori pretio ſemper concedi ſolet, in emptione iuſtum ferè ſemper pretium intercedit, ita Hoſtienſ. Panormit. & cæteri *in præſenti*, Bart. Bald. Salicet & alij *in l. commiſſoria, C. de pactis inter empt.* Tiraq. *de retract. conuent. in fine n.221.* Gabr. *conſ.74. n.23. vol.5.* Gemin. *commento 2. de vſur. num.16.* Seraphin. *de priuil. iuram. priuileg.131. n.1.* Decian. *reſp.2.. .187. lib.1.* Menoch. *remed.5. adipiſc. n.29.* Vincent. de Franch. *deciſ.355. n.3 p.2.* Surd. *deciſ.248. à n.1.* Azor. *d.c.10. verſ. ſed cur.* 3

Vtrù verò ex interuallo admittatur huiuſmodi pactum legis commiſſoriæ in pignoribus? vide Pinel. *in rub. de reſcind. vendit. part.1. c.1. num.29.* Couarr. *d.c.5. num 8. verſ.3.* Menoch. *frequent. lib 3. c.69. num.7.* Farin. *in praxi crimin. part.6 quæſt 165. n.211. cum ſeqq.* Cardin. Mantic. *d. lib.12. tit.10. num.2.* Azor. *d.c. 5.. verſ. præterea*, Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num.9. & de empt. c.11. num.19. & c.18. num.29.* An autem fauore dotis dandæ marito ſuſtineatur, quando eſt dubia? negant Neguzant. *de pignoribus, part.4. in princip num.5.* Medic. *de acquir. poſſeſ. part. 5. gloſ.1. num.588* affirmat verò Bald. Caballin. Lup. quos refert, & ſequitur Surd. *deciſ.248. num.13. in fine.* 4

Limita principalem concluſionem, ſi conuentum ſit vt debito non ſoluto maneat res penes creditorem iuſto pretio, tunc enim arbitrio boni viri, quo inſpecto æſtimanda eſt, ceſſat captio, & odiom creditoris, vt per Tiraquel. *de retract. tit 2. ad fin. num.148.* Couarr. *d.c.2. num 8. verſ.2.* Pinel. *d. cap.1. num.26.* Gutier. *d.c.33. num.14.* Surd *deciſ 248. num.8.* D. Barboſa *in l. alia, §. eleganter, num.48. verſ. illud vtique, ff. ſoluto matrimon.* Molin. *de iuſtitia tract 2. diſp 1:4. ver. obſeruat.* Rebello *de obliga. iuſtit. lib.8. quæſt.10. ..4 & lib.16. quæſt. vnic. de pacto legis commiſſoria* [illegible] Pereira *de empt. c.28. n.18.* Card. Mantic. [illegible] *n.19. & 20.* vbi etiam reſoluit, quòd priuſquam pretium æſtimetur, & res emptori ſit adiudicata poteſt debitor pecuniam debitam etiam poſt tempus ſolutioni præſtitum creditori offerre, & pignorum diſtractionem impedire, de quo etiam Rebello *d. q.10. num.4.* 5

Remiſit. Notatur ad hoc, quòd creditor tenetur mittere ad domum debitoris, quando debitor non expreſſo loco aliquid dare tenetur, vt per Duen. *reg.161.* Iaſ. *in l.2. C. de iure emphyt. n.91.* 6

Sed in captione detentus.] Ergo captura inducit impedimentum, ita vt ex illa excuſetur quis à pœna, vel mora ſi non ſoluat, vt per Iaſ. *in l.2. n.65. C. de iure emphyt.* Tiraq. *de retract. tit.2. §.1. gloſ.2. nu.6.* Gig. *de penſion. q.75.* 7

Iuramentum debitum adimpleuit. Ergo iuramentum, quo quis promittit ſe non reuocaturum pactum legis commiſſoriæ in pignoribus, validum & obligatorium eſt, ex ea ratione quia poteſt quis abſque vllo peccato propriam rem in pignus datam venditam relinquere pro debito non ſoluto, ſicut, & vſuras ſoluere, aut aliud ſimile, nec ſi debitor prædictum pactum obſeruet aliquatenus peccat, licet ſecundùm leges 8

ipſi

ipſi liberum ſit contra illud venire, provt aliàs in ſpecie cap. quamuis pactum, de pactis lib. 6. Vide gloſſ. pen. in præſenti, Bart. in l. ſi quis pro eo n. 10. ff. de fideiuſſ. Tiraq. de retract. conuent. ad finem, num. 122. Cou. in d. cap. quamuis pactum, part. 2. §. 3. n. 3. Gutierr. de iuram. confirm. part. 1. cap. 33. n. 4. Soar. de Relig. lib. 2. de iuram. c. 26. à n. 8. Neguzant. de pign. p. 4. n. 3. ampl. 3. Seraph. de priuileg. iuram priuil. 131. à n. 1. Surd. deciſ. 268. n. 11. Franc. Molin. d. lib. 3. q. 45. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius rerum, quæ vſu non conſumuntur, tenetur præſtare cautionem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & in rebus, quæ vſu conſumuntur, fit æſtimatio, & cauetur de ea reddenda finito vſufructu, & num. 2. & 3.*

3 *Cautio idonea dicitur pignoratitia, vel fideiuſſoria.*

5 *Cautio vſufructuaria à teſtatore non poteſt prohiberi niſi quis conſtituat vſumfructum inter viuos, n. 6. vel donet vſufructu retento, num. 7.*

8 *Teſtator poteſt remittere cautionem de præſtandis legatis, & fideicommiſſis hæredi.*

9 *Vſufructuarius interim dum cautionem non præſtat, an acquirat fructus, oſtenditur.*

10 *Pecunia cenſetur de his, quæ vſu conſumuntur.*

11 *Vſufructuarius ſi adeò pauper ſit, vt nequeat cautionem præſtare, an vſumfructum habeat, remiſſiuè.*

Cap. Cùm conſtet. VIII. & vlt.

Gregor. IX.

1 VSufructuarius tenetur cauere quòd vtetur rebus ſalua eorum ſubſtantia, & quòd reſtituet pecuniam, & æſtimationem rerum mobilium conſumptorum ad arbitrium boni viri Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Ionoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anchar. Anania, Hoſtienſ. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 200. Alagona in compend. iuris Canon. p. g. 440. remiſſiue Caſal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 Collige ex text. quòd vſufructuarius rerum, quæ vſu non conſumuntur, tenetur præſtare cautionem vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, id eſt, ſicut vir bonus rebus propriis vteretur, & de reſtituendo rem finito vſufructo, in idem ſunt text. in l. 1. ff. vſufruct. quemadm. cau. l. 1. & l. vſufructu, C. de vſufructu, Caſſan. in conſuet. Burgund. rub. 4. §. 9. in gloſſ. è ſera, à princip. Pinel. qui multipliciter ampliat, in l. 1. C. de bono matern. part. 2. num. 75. Syluan. conſ. 37. n. 1. & 3. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 20. n. 31. pag. 419. Chald. Pereira de poteſtate elig. cap. 16. n. 35. vbi etiam quòd tenetur ad omne damnum, & intereſſe, & fideliter adminiſtrare, Surd. deciſ. 67. num. 1.

3 In rebus tamen, quæ vſu conſumuntur, fit æſtimatio, & cauetur de ea reddenda finito vſufructu, atque ita ſecundùm valorem, qui eſt tempore inchoati vſusfructus, §. conſtituitur, & §. ſeq. Inſtit. de vſufr. l. ſi vini, cum l. ſeq. ff. de vſufructu earum rerum, quæ vſu conſum. reſoluunt Viu. vbi proximè, Surd. de aliment. tit. 9. q. 26. num. 17. & deciſ. 67. num. 2. Anton. Theſaur. Pedem. deciſ. 80. ſub n. 1. Fachinæ. lib. 8. controuerſ. cap. 41. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concluſ. 46. conſid. 1. & concl. 145. n. 6. & ſeq.

4 Cautionem idoneam] Intellige pignoratitiam, vel fideiuſſoriã, vt per Ioſeph. Ludou. Peruſ. deciſ. 63. n. 16. cum ſeqq. Chald. Pereira de poteſtate elig. c. 16. num. 34. Sanch. de matrim. lib. 10. diſp. 18. n. 35. & alios per me citatos in tract. de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignific. appell. 241. ex n. 3.

Cautio vſufructuaria à teſtatore non poteſt prohiberi, vt per Surd. deciſ. 209 num. 3. & deciſ. 194. num. 3. Molin. de primog. lib. 1. c. 28. num. 12. Surd. de aliment. tit. 9. q. 26. num. 11. & 14. Matienſ. tit. 8. gloſſ. 2. num. 6. lib. 5. noua recop. Pechi. de teſtam. coniug. lib. 5. cap. 24. ſub num. 4 verſ. quæ cautio ſimiliter; Peregr. de fideicom. artic. 11. ſub num. 78. Soar. receptar. ſentent. litt. E. n. 85. & litt. V. num. 99. Stephan. Gratian. Marchia deciſ. 147. num. 9. Ceuall. commun. contra commun. q. 408. num. 2. Cabed p. 1. deciſ. 136. n. 2. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 20. num. 31. in fine, Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 145. 5

Limita primò in illo, qui conſtituit vſumfructum inter viuos, vt per Viu. d. num. 31. verſ. quamuis, Surd. de alimentis, tit. 9. q. 16. num. 23. 6

Limita ſecundò in illo, qui donauit vſufructu retento, vt per Viu. d. num. 31. verſ. & quamuis, Surd. d. tit. 9. num. 7. 7

Limita tertiò, vt poſſit teſtator remittere cautionem de præſtandis legatis, & fideicommiſſis hæredi, ut per Viuian. d. num. 31. in fine, Menoch. conſ. 177. num. 31. 8

Exhibeat.] Vſufructuarius interim dum cautionem non præſtat, an acquirat fructus? Reſolue cum diſtinctione, quòd ſcilicet non acquirat, quando hæres cautionem condixiſſet, ſecus quando vſufructuarius malitioſè cauere diſtuliſſet. Vide Viu. d. tit. 20. num. 29. pag. 419. Gabr. lib. 5. ſentent. tit. de vſufructu, concluſ. 1. num. 10. Fachin. lib. 8. controu. c. 43. Peregr. conſ. 20. ſub num. 22. vol. 1. Anton Fab. in ſuo Codice, tit. de vſufructu definit. 1 Hieron. de Laurent. Auenionen. deciſ. 144. ſub num. 7. Ceuall. commun. contra commun. q. 408. Surd. deciſ. 57. num. 11. & deciſ. 281. num. 1. & de alimentis, tit. 7. q. 19. n. 17. & conſ. 360. n. 35. Anton. Hering. tract. de fideiuſſor. cap. 5. n. 133. & 134. Bernard. Græuæ. d. lib. 2. concl. 46. 9

Pecuniam.] Notatur ad hoc quòd pecunia cenſetur de his, quæ vſu conſumuntur, vt per Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloſ. 7. num. 104. Cou. lib. 3. var. cap. 1. num. 5. Pinel. in l. 1. de bonis maternis, p. 2. n. 42. Gabr. commun. lib. 1. tit. de præſumpt. concl. 12. num. 19. Soar. in theſauro recept. ſent. litt. P, num. 86. Reiner. Budel. in ſuo tractatu de Monetis. lib. 1. cap. 2. num. 49. Theſaur. Pedem. deciſ. 160. num. 6. Simoncel. de decretis. lib. 3. tit. 8. reſp. 15. n. 23. Menoch. de præſũpt. lib. 4. q. 138. n. 3. latè Bernard. Græuæ. d. lib. 2. concl. 10. conſid. 3. vbi agit de pecunia deſtinata ad emptionem prædiorum, de qua etiam via de Rebuff. ad l. 39. ff. de verbor. ſignif. pag. 403. & de priuil. ſchol. priuil. 55. n. 2. Menoch. remedio 3. adipiſc. num. 137. Chald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo contractum, num. 11. Quaranta in ſumma bullarij. verbo Alienato num. 25. 10

In gloſſ. Compellatis, vlt. ibi, Compellatũ quòd non habebit vſumfructum. Vult. gloſſa adeò neceſſariam eſſe cautionem, de qua hic, vt ſi vſufructuarius, quia pauper, nequeat illam præſtare vſumfructum non habeat, ſed quia de hoc variæ ſunt Doctorum opiniones, eas poteris videre apud Fichard. tom. 1. commun. opinion. lib. 3. tit. 20. num. 36. pag. 421. Gregor. l. 19. verbo que la coſa, tit. 31. part. 3. Surd. deciſ. 141. à num. 3. cum ſeqq. Fachinæ. lib. 8. controuerſ. cap. 40. verſic. & hanc ſententiam, D. Barboſ. in l. diuortio, §. interdum, poſt num. 28. verſ. nec obſtant, ff. ſoluto matrim. Bernard. Græuæ. d. lib. 1. concl. 47. & concluſ. 45. conſid. 1. 11

De Fideiuſſoribus.

Tit. XXII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Hippol. Guilhelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 100. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorū Canonum, fol.* 174. Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 114. Petr. de Rauenna *in compend. iur. Canon.* Dan Venator. *in analyſi methodica iur. Pont. à pag.* 436. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon *paratitlis ad quinque lib. Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titul. iuris Canonici.* Zypæus *analytica poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.* 212. omnes *ſub hoc tit.*

De materia tituli agitur apud Caſtellanos *tit.* 12. *partit.* 5. vbi Gregor. *& tit.* 11. *lib.* 5. *Ordin.* vbi Perez, *& tit.* 16. *lib.* 5. *recop.* vbi Aceued. & apud noſtros Luſitanos in Ordin. Regia *lib.* 4. *tit.* 59. vbi parens meus, & ſpeciales tractatus edidere de fideiuſſoribus Antonius Heringius, Valentinus Francus, & Bernardinus Muſcatellus, de modo fideiubendi tractant Bellacōb. Vivian. Soar. & alij *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.* 25. *de fideiuſ. pag.* 372. Anton. Gabr. *tom.* 3. *cōmun. eod. tit.* Gom. *tom.* 2. *var. c.* 13. Maſcard. *de probat. concl.* 781. *cum ſeqq.* Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 1. *q.* 12. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 105. *& ſeq.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. lib.* 16. *q. vn. de fideiuſ.* Paul. Layman *in Theolog. morali lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 19.

Graue eſt onus fideiuſſionis, vt per Surd. *de aliment. tit.* 3. *q.* 3. *num.* 30. *& tit.* 8. *priuil.* 26. *nu.* 10. *& deciſ.* 279. *num.* 13. Gaſp. Roderic *d. lib.* 1. *q.* 12. *à n.* 3. Is ergo qui ſe immiſcet fideiuſſionibus dicitur ad inopiam peruenire ex Hippol. *ſing.* 574 Gutier. *practic. lib.* 2. *quaeſt.* 128. *num.* 3. quia dici ſolet quòd fideiubere ſit perdere, remittere, donare, ac patrimonium periclitari, ex quo multoties ex huiuſmodi obligatione talia euenire contingat, Creſcent. *deciſ.* 3. *de conſtit. Gregorij XV. deciſ.* 333. *num.* 2. *&* 3 Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 514. *num.* 29. Et ideo amicus reputatur, qui pro alio ſe obligat, Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuileg.* 17. *n.* 1.

Cap. Clericus. I.

Ex Conc. Cantuarien.

1 CLericus fideiuſſionibus inſeruiens eſt abiiciendus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papę, Cened. *collect.* 164. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 101. Alagona *in cōpendio iuris Canonici, pag.* 441. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 3.

2 Collige ex text. clericum ſecularibus fideiuſſionibus inſeruientem ab Eccleſia eſſe abiiciendum, fideiubere enim non debet, nec poteſt, vt tenent Gregor. per text. *ibi in l.* 45. *in princ. tit.* 6. *part.* 1. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 13. *n.* 18. *verſ. ſecundò principaliter*, Hippol. *in rubr. de fideiuſſor. à num.* 309. Petr. à Nauar. *tom.* 2. *de reſtit. lib.* 3. *cap.* 4. *ex num.* 73. Paul Fuſc. *tit.* C. *ſing.* 27. Menoch. *de arbitrar. caſu* 431. *à n.* 1. *& de praeſumpt. lib.* 2. *praeſ.* 46. *n.* 1. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 72. *n.* 2. Anton. Carſil. *de redditib. eccleſ. p.* 3. *c.* 24. *n.* 24. Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 44. *à princip.* Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 105. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 2. *n.* 6. Cened. *ad Decret. collect.* 164. *n.* 1. vbi dicit hunc text. ſecundùm aliquos, intelligi poſſe de conſilio, ne aſſidui ſint in fideiubendo, ne ære alieno frequenter grauentur clerici, ne denique per Curias iudicum eos vagari contingat. Hinc ſi ex pietate aliis ſubuenire deſiderant clerici, & fideiubeāt id facere poſſunt, *c. non ſatis* 86. *diſt. c. conſtitutis, infr. hoc tit.* Abb. *hîc nu.* 3 Bellet. *d.* §. 32. *num.* 6. *verſ. verùm.* Poſſunt etiam pro Eccleſia, vel pro alio clerico fideiubere, Abb. *hîc num.* 3. Marc. Anton. Genuenſ. *in practica b. eccleſiaſt. q.* 325. Bellet. *d. num.* 6. *verſ. poteſt.* Si autem clerici de facto fideiubeant non ex pietate, nec pro cauſa pia, obligantur, ſecundùm Menoch. *d. lib.* 2. *praeſ.* 46. *num.* 15. latè Barthol. Humad. *l.* 45. *gloſ.* 3. *à princip. tit.* 6. *part.* 1. Roman. *ſing.* 409. *num.* 7. Fuſc. *d. ſing.* 27.

SVMMARIVM.

1 *Clericus compellitur ſeruare fideiuſſorem indemnem per aſſignationem redituum ſuorum.*
2 *Fideiuſſor conueniri nō poteſt antequam principalis debitor excutiatur.*
3 *Fideiuſſor renuncians beneficio excuſſionis, poteſt conueniri antequam principalis debitor excutiatur.*
4 *Fideiuſſor, qui ſpecialiter iurauit ſoluere, poteſt conueniri antequam principalis debitor excutiatur.*
5 *Fideiuſſor indemnitatis poteſt conueniri antequam principalis debitor excutiatur.*
6 *Fideiuſſor negans ſe eſſe fideiuſſorem excuſſionis priuilegium amittit.*
7 *Fideiuſſor poteſt conueniri antequam principalis debitor excutiatur, quando mandatur procedi ſummariè, de plano, & ſola facti veritate inſpecta.*
8 *Mercator, ſeu campſor fideiubens non habet priuilegium excuſſionis.*
9 *Excuſſionis exceptio denegatur in foro eccleſiaſtico.*
10 *Fideiubens pacta mercede non habet priuilegium excuſſionis.*
11 *Patri pro filio fideiubendi præciditur excuſſionis exceptio.*
12 *Debitor principalis quando eſt abſens à loco ſui domicilij poteſt fideiuſſor illo non excuſſo conueniri.*
13 *Excuſſionis exceptio opponi nequit in cauſa appellationis.*
14 *Excuſſionis exceptio non datur agenti hypothecaria aduerſus tertium poſſeſſorem.*
15 *Poſſeſſor prædij ſuper quo vendita erant certa menſura frumenti, conuentus ad illas ſoluendas non poteſt excipere de excuſſione priùs facienda in venditore.*
16 *Fideiuſſor non habet excuſſionis priuilegium quando principalis ceſſit bonis, vel eſt pauper, & notoriè non ſoluendo.*
17 *Debitoris bona, quando ſita eſſent in remoto loco iudicij, vbi diſceptatur, poteſt fideiuſſor illo prius non excuſſo conueniri.*
18 *Fideiuſſor ſi ſit correus debendi poteſt conueniri ante debitorem.*
19 *Fideiuſſor non tantum agit ad debitum principale, quod ſoluit, ſed etiam ad intereſſe, & damna ſine culpa ſua ex ſolutione facta prouenientia.*
20 *Iuramentum contra proprium non poteſt quis venire.*
21 *Alterum ex copulatis non ſufficit cùm vtrumque eſt neceſſarium.*

22 *Exe*

22 *Executio in fructibus præbendæ, ſeu beneficij eccleſiaſtici quando fieri poſſit, oſtenditur.*

C A P. Peruenit. II. *Luc.* III.

1 Fideiubens, & ſoluens etiam pro clerico, debet reintegrari à principali non ſolùm quoad ſortem, verùm etiam quoad damna ſecuta, vel ex redditibus debet ſatisfieri, aut illi aſſignari redditus debitoris, donec ſatisfactum ſit, & clerici, qui in hoc violant fidem, & iuramentum, ſunt ſuſpendendi ab officio, & beneficio Colligunt ex Ordin. Abb. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anch. Barbat. Panor. Guid. Papæ, Viuiã. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 201. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 441. remiſſiue Caſal. *in an. not.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Augnſtin. *collect.* 1. *Decretal. lib. 3. tit. 18. cap.* 4. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 23. *cap.* 5.

2 Collige ex text, antequam principalis debitor excutiatur fideiuſſorem conueniri non poſſe, in idẽ eſt text. *in auth. præſenti, C. hoc tit.* & apud Luſitanos Ordinat. Regia *lib. 4. tit. 59. in princ.* vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l. 9. tit. 12. part.* 5 vbi Gregor. docent Couar. *lib. 2. var. c. 6. num. 8. verſ. item ſatis*, Duen. *reg.* 335. *verſ. ſeptimò fallit.* Padil. *in l. cum quis, num.* 27. *C. de iuris, & facti ignor.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt.* 51. *num.* 10. Viuian. *tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit.* 25. *num.* 11 *pag.* 173. vbi Donat. à Fina *n.* 111. *pag.* 380. Theſaut. *Pedem. deciſ.* 106. *&* 215. Franc. Sermien. *p.* 1. *defenſ. mon.* 46. Hippol. Marſil. de Colũna *de eccleſiaſt. reddit. orig. p. 3. cap. 14. ex num. 7. &* 28. Cremen. *ſing.* 44. *incip. An fideiuſſor*, Roman *ſing.* 641. *incip. Scio quod hodie*, Alphan. *collect.* 194. Anton. Gabr. *commun. lib. 3. tit. de fideiuſſor. concl.* 1. Boër. *deciſ.* 211. *ex num.* 6. *&* 16. Seraph. de Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 88. *ex n.* 1. Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 30. *per tot.* Ioſeph. Ludou. *Peruſina deciſ.* 57. *num.* 2. Menoch. *contrauerſ. illuſtr. cap.* 33. *à num.* 7. Mendoça. *in diſput. iuris lib. 1. c. 6. num.* 11. Azeued. *l. 8. a num. 1. tit. 10. lib. 9. noua recop.* Odoard. Caldeira *de error. pragma. lib. 1. c. 9. num.* 7. Marſil. *ſing.* 210. Muſcatel. *de fideiuſſorib. q* 8. *& ſeq.* Intrigl. *ſuper Bulla de cenſib. q. 60. num.* 1. Brunor. à Sole. *in locis communib. verbo Fideiuſſor* 3. Matth. Coler. *de proceſſibus execut. p. 1. c. 10. à n.* 255. Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c.* 23. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 1. collect.* 237. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 545. Cardin. Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 16. tit. 10. num* 11. Flores de Mena *var. lib. 1. q.* 11. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concl.* 27. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Fideiuſſor, num.* 16. Chald. Pereira *de empt. c.* 33. *à num. 1. cum multis ſeqq.* Valer Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 25. num.* 119. Rebello *de obligat. iuſt t. p. 2. lib. 18. q. vni. de fideiuſſ. n.* 20. Felician. *de cenſib. tom. 1. lib. 3. c. 3. n.* 1. Ludou. Cenci. *eod. tract. p. 2. c. 2. quæſt. 2. art. 2. num.* 14. Quòd birretum viri deferant etiam coram iudicibus Vrbis, & carcerum viſitatoribus petentes alternatiuas, vel beneficium huius text. ſtatuit. Pius IV. *in ſua conſtit.* 39. ſiue *Motu proprio, incip. Cupientes, ſub Dat. 27. Octobris* 1561. & eſt *in Bullario nouo tom. 2. pag.* 54. ſed non video in Vrbe practicari.

3 Limita primò, quando fideiuſſor renunciauit beneficio excuſſionis, vt per Hippol. *in rubr. de fideiuſſ. num.* 10. Thoming. *Lipſienſi deciſ.* 1. Anton. Gom. *var. tom. 2. c. 12. num.* 2. Burſat. *conſ.* 400. *n.* 45. *lib.* 4 Ludou. Cenci. *d. art. 2. num.* 20. Gutier. *de iuram. confirm. par.* 1. *cap. 23. num.* 21. Coler. *de proceſſibus execut. part. 1. c.* 10. *num.* 394. Carot. *de excuſſion. p. 2. q. 17. num.* 50. Cardin. Mantica *d. lib. 16. tit. 18. à princ.* Molina *diſp.* 545. *verſ. fideiuſſoribus*, Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. conſid.* 1. Chald. Pereira *d. c. 33. num.* 21. Cui beneficio renunciatum videtur ſi non apponatur ante litem conteſtatam, ex Hippol. *in l. ſi quis ne quæſtio n.* 57. *ff. de quæſt.* Capell. Tholoſ. *deciſ.* 166. quam refert Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ p. 1. collect. 137. verſ. limita quarto*, Chæriã. *tõ. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 25. num. 131. pag.* 381. Chald. Pereira *d. cap. 33. num.* 34 Vel ſi obligaſſet ſe tanquam principalis in eodem inſtrumento, vbi principalis ſe obligauit, Iaſ. *conſ. 58. col. 1. verſ. non obſtat*, Grat. *conſ.* 87. *num.* 25. *verſic. ſed vltimo lib.* 1. Boër. *deciſ.* 221. *num.* 13. *ad fin.* Gabr. *commun. ſub tit. de fideiuſſ. concluſ. 1. limit.* 28. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis convent. lib. 17. tit. 17. num. 4. &* 5. Rot. *in Romana Salutis. interdicti* 1. *Iunij* 1609. coram Illuſtriſſ. D. Patriarcha Manzanedo, relata *in fine d. tract.* Cencij *deciſ. 3. num.* 5.

Limita ſecundò in fideiuſſore, qui ſpecialiter iurauit ſoluere, vt per Couarr. *in cap. quamuis pactum, de pactis lib. 6. part. 1 §. 4. n.* 4. Mich Graſſ. *lib. 1. commun. opin. cap. 11. q.* 9. Anton. Gabr. *commun. lib. 3. tit. de fideiuſſ. concl. 1. ex num.* 33. Cened. *ad Decretal. collect.* 73. *num. 2. propè fin.* Mohedan. *deciſ. 2 ſub hoc tit.* Coleri. *in proceſſibus execut. part. 1. c. 10. num.* 347. Mench. *illuſtr. q. 59. num.* 1. Vincent. Carot. *in tract. de excuſſ. bonorum, q. 15. num. 1. 2. &* 6. Valentin. Franc. *in tract. de fideiuſſ. cap. 5. num.* 362. Hering. *eod. tract. cap. 17. part. 1. à num.* 45. Chald. Pereira *d. c. 33. n.* 28. & pluribus deciſionibus relatis idem reſoluit Ludou. Cenc. *d. art. 2. num.* 10. 4

Limita tertiò in fideiuſſore indemnitatis, vt per Carot. *d. q 15. num. 6. verſ. & in hoc ſimplici fideiuſſore, & cap. 16. num.* 3. Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. conſid. 2. num.* 8. 5

Limita quartò in fideiuſſore negante ſe eſſe fideiuſſorem, quia excuſſionis priuilegium amittit. Vide Anton. Gom. *tom. 2. var. c. 13. num. 14. verſ. ſeptimò limita*, Theſaur. *deciſ.* 50. quem refert Aloyſ. Ric. *in collect. deciſ p. 1 collect. 237. propè finem*, Molin. *diſp.* 545. *verſ. item fideiuſſor*, Rebello *d. p. 2. lib. 16. q. vni fideiuſſor. n. 10. verſ. eodem quoque*, Chald. Pereira *de empt. c.* 27. *num. 1. & c. 33. num.* 20. Ordin. Regia *Luſitan. lib. 4. tit.* 59. §. 1. 6

Limita quintò, quando procedi mandatur ſummariè, de plano, & ſola facti veritate inſpecta, vt per Ozaſc. *Pedem deciſ. 51. num.* 1. Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 51. num 8. & conſ. 25. num.* 13. Chald. Pereira *d. c.* 33. *num* 30. Cum diſtinctione reſoluunt Gornaz. *Lucenſi deciſ. 7. ſub num.* 4. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 45. ſub num.* 9. Bernard. Græuæ. *d. concluſ. 27. conſid. 3. per totam.* 7

Limita ſextò in mercatore, ſeu campſore fideiubente, vt per Mench. *illuſtr. c. 33. num.* 23. Menoch. *conſ. 662. num.* 14. Theſaur. *Pedem. deciſ.* 166. *num.* 7. Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 887. n. 17. p.* 1. Surd. *conſ.* 309. *n.* 3. Chald. Pereira *d. c. 33. n.* 26. Caroc. *de excuſſ. bonorum q. 48. n. 2. p.* 2. Bernard. Græuæ *d. concl. 27. conſid. 1. per totam.* 8

Limita ſeptimò in foro Canonico, ſeu eccleſiaſtico, vbi excuſſionis exceptio denegatur, vt per Menoch. *conſ. 662. n.* 15. Gabr. *commun. lib. 3. tit de fideiuſſ. concl. 1. num.* 72. Caroc. *d. q. 51. n. 1. p.* 2. Valent. Franc. *de fideiuſſ. c. 3. num.* 401. Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. conſid.* 6. 9

Limita octauò ſi pacta mercede fideiuſſiſſet, vt per Surd. *conſ. 309. num. 11. &* 12. Hieron. Magon. *Florentina deciſ. 136. n.* 8. An autem licitè quis recipiat pecuniam vt ſit fideiuſſor pro alio? vnde Sot. *de iuſtit. lib 6. q. 1. ar. 2. verſ. quapropter*, Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab. 6. §. 9. ex num.* 10. 10

num. 10.Petr.à Nauarr. *de reſtit. tom.* 2. *lib.*3. *cap.* 2. *ex num.* 247.Couar.*variar. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 6. Alphonſ.Villag.*in tract. de vſuris quæſt.* 23. *per tot.* Perez *in rubr.tit.*2.*verſ.quæro ſucceſſiuè*, *lib.* 8. *ordinam. pag.* 23.Matien.*l.*1.*gloſſ.*8.*num.*66.*tit.*11.*lib.*5.*noua recopilat.*

11 Limita nonò in parte,cui pro filio fideiubenti præciditur excuſſionis exceptio,vt per Boer. *deciſ.* 221. *à n* 13.Theſaur. *Pedem deciſ.*166.*n* 5.Franc *de fideiuſ. c.*5.*num* 419.latiſſimè cum ampliationibus,& limitationibus Vincent. Carot. *de excuſſ. bonorum*, *quæſt.*6. *part.* 2. Anton. Hering.*de fideiuſſ. c.*277. *à num.*244. *part.*1.

12 Limita decimò, quando debitor principalis eſt abſens à loco ſui domicilij.Vide Bertaz.*de clauſ inſtrum. clauſ.*40.*gloſſ.*4.*ſub.n.*2.Cæſ.Barz.*deciſ.*20 quem refert Aloyſ.Ricc.*in collect. deciſ.part.*1.*collect.*137.*limit.*1. Chald. Pereira *d.cap.*33.*num.* 17. Bernard. Græuæ. *d.conc* .27.*limit.*9.& extende quod adhuc excuſſionis exceptionem fideiuſſor obtendere non poſſit quando proceſſu pendente reuerteretur principalis, vt per Gabr.*lib.*3.*commun.tit.de fideiuſſ.concluſ.*5. *num.*334. Vincent. Caroc. *de excuſſ.bonorum*, *quæſt.*46. *num.*2. *verſ. ampliatur quintò*. licèt contrarium & rectiùs, & æquiùs dicat Anton. Hering.*d.tract.de fideiuſſ.cap.*24. *num.*24.

13 Limita vndecimò in cauſa appellationis, quaexcuſſionis exceptio opponi nequit, vt per Barth.Bertaz. *d.gloſſ* 4.*ſub n.*2.*verſ.quoſit,vt lite conteſtata*,Vincent. Caroc.*de excuſſ.bonorum.q.*9.*n.*1.*part* 1.Valent.Franc. *in tract.de fideiuſſ.c.*5. *n.*278. Bernard Græuæ.*d. concl.* 27.*conſid.*11.

14 Limita duodecimò in agente hypothecaria aduersùs tertium poſſeſſorem,cui non datur excuſſionis exceptio, vt per Carnaz.*Lucenſi deciſ.*37.*num* 1.Valent. Franc.*de fideiuſſ.c.*5 *num.*149.*&* 414.Peregr Iannin. *de exat. realis lib.*1.*c.*1.*n.*393. Theſaur. *Pedem.deciſ.*51.

15 *n.*4. Poſſeſſor tamen prædij ſuper quo venditæ erant certæ menſuræ frumenti, conuentus ad illas ſoluendas, non poteſt excipere de excuſſione priùs facienda in venditore, vt per Gam. *deciſ.*145.*num.*2. Valaſc.*de iure emphyt.*7.32.*ſub num.*24.*verſ.ex quo promiſſio*,Petr. Salazar *de vſu*, *& conſuet* .*c.*11.*n.* 47.Ceuall.*commun. contra communes quæſt.*76.*n. fin.* quamuis contrarium tueatur Peregr.*conſ.*97.*n.*9.*lib.*1.

16 Limita decimotertiò,quando principalis ceſſit bonis,vt per Neguzant.*de pignorib.*1. *membro* 8.*partis n.* 35.Chald. Pereira *d.c.* 33. *n.* 18.vbi etiam idem reſoluit quando debitor principalis eſt pauper,& notorie non ſolnendo,de quo etiam Viu *Neapol.deciſ.*269. *num.*2.Peregr.Iannin. *de exat. realis cap.*1. *num.* 399. Bernard Græuæ.*d.concl.* 7.§.3.*conſid.*1.*num.*15.

17 Limita decimoquartò,quando debitoris bona non in propinquo,ſed in remoto iudicij, vbi diſceptatur, loco,eſſent ſita,ita quod difficilis & incommoda creditori eueniat principalis excuſſio, vt per Theſaur. *Pedem.deciſ.*40.*ſub.n.* 3. quē refert Bernard.Græuæ.*d. conſid.* 1. *num.* 14. Idem quando principalis debitor eſſet mortuus,nam eo caſu poterit recta via conueniri fideiuſſor abſque eo, quòd hæres debitoris excutiatur,*l.fideiuſſor obligari*,§. *fin. in fin.ff. hoc tit.* Caroc.*de excuſſion.pars.*2.*quæſt* 71 *num.*3.Ludou.Cenci.*d.art.* 2. *num.*21.vbi *num.*22.intelligit quando defunctus fuit in mora.

18 Limita decimoquintò in fideiuſſore, ſi ſit correus debendi,qui de iure Luſitano poteſt conueniri ante debitorem,vt per Chald.Pereira *d.cap.* 33. *n.*3. Molina *diſput.*54?.*verſ.de iure Luſitano*,Rebello *de obligation. iuſtitiæ part.* 2.*lib.* 16.*quæſt. vnic. de fideiuſſ. num.* 20.

Si ex confeſſione prædictorum clericorum,&c.] Vtrùm autem ſatis ſit fideiuſſori probare ſolutionem à ſe fuiſſe factam per ſolam confeſſionem creditoris ſine alia probatione numerationis, vt poſſit agere aduerſùs debitorem,qui illum promiſit ſeruare indemnem? vide Felin.*in cap.ſi cautio n.*89.*de fide inſtrum.* Afflict. *deciſ.*91.*n.*3.*&* *deciſ.*94.*num.*3.*&* *deciſ.*150.*num.* 35. Hippol.de Marſil.*in tract.de fideiuſſ.n.*265. *verſ.trigeſimoquinto*,Tiraquell.*de retract.lig* §.10.*gloſſ.*18.*n.*84. *&* *de retractu conuent.*§.4.*gloſ.*6.*n.*27.Maſcard. *de probat.concl.*373.*ex n.*1.

Ipſúmque ſeruent indemnem.[Notatur ad hoc quòd 19
fideiuſſor non tantùm agit ad debitum principale, quod ſoluit,vt *in l.indebitam,ff.de cond ct.indebiti*, cũ ſimilibus,ſed etiam ad intereſſe,& damna ſine culpa ſua ex ſolutione facta prouenientia, in quo hic text. eſt notabilis ſecundùm omnes *hic*, Duen. *reg.* 337. *ampl* 2.Chald Pereira *d.cap.*33.*num.*129. fideiuſſionis enim natura eſt,vt indemnis præſtetur fideiuſſor, vt per Stephan.Gatian.*Marchia deciſ.*147.*num. fin.* Anton.Fabr.*in ſuo Codice tit.de fideiuſſor. definit.* Valent. Franc.*tract.de fideiuſſ.c.*5.*num.*508.*cum ſeqq.* Bernard. Græuæ.*ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 29. *conſid.*6.

Alioquin,de redditibus eorum,&c.]Dum decidit hic text.cogendos eſſe clericos de redditibus ſuorum beneficiorum ſatisfacere pro debitis ſuis, vel alienis, quæ tanquam fideiuſſores ſe ſoluere obligarunt,videtur probare beneficiarios verè & propriè dominos eſſe fructuum ſuorum beneficiorum,& de illis diſponere poſſe, excepta diſpoſitione præuia vltimæ voluntatis:vide tamen quæ circa interpretationem huius text.tradunt Nau.*de reddit.eccleſ.q.*1.*mon.*64. Sarmić. *p.*4.*cap.*1.*à princip.& in defenſor.cap.*46. Baec.*de inope debitore cap.*12.*num.*18.Gutier.*de iuram. confirm. p.*1. *cap.*17.*num.*4.

Præfatos verò Clericos, &c.]Notatur ad hoc quòd 20
non poteſt quis venire contra proprium iuramentum. Vide Felin.*c.*2.*n.*3.*de Sponſalib.* Bonacoſ. *tom.* 1. *commun.opin.lib.*4.*tit* 1.*n.*169 *pag.*450.

Si religionem fidei, & iuramenti, &c.]Notatur ad 21
hoc quòd alterum ex copulatis non ſufficit, cùm vtrumque eſt neceſſarium,vt per Tiraq. *tract.Ceſſante cauſa limit.*22.*num.*14.

In gloſſ.*Redditibus* Notatur ad hoc quòd in fructi 22
bus præbendæ,ſeu beneficij Eccleſiaſtici,non fit executio pro condemnatione clerici, dummodo habeat alia bona,ſed ſi alia bona non habeat,poteſt fieri executio in dictis bonis,vt per Duen.*reg.*275.*verſ limita vndecimò.*Et clericus fideiuſſor ſi habeat vnde ſoluat ex patrimonio ſuo,vel ex redditibus ſui beneficij in quantum facere poteſt ne egeat tenetur, ſed eo non exiſtente ſoluendo,non poteſt carcerari,Anton.Gom. *tom.*2.*var.c.*13.*n.*18.*in fin.verſ.vnum.tamen eſt*, Farin. *in praxi crimin.p.*1.*q.*27.*num.*66.

SVMMARIVM.

1 *Debitor per diſtrictionem canonicam compellitur à fideiuſſione fideiuſſorem abſoluere,qui à creditoribus moleſtatur.*

2 *Clericus ſi de facto fideiubeat,fideiuſſio eſt valida, & remanet obligatus.*

3 *Fideiuſſor ſimpliciter acceptus tenetur ad vſuras,intereſſe,vel augmentum debiti ex mora principali.*

4 *Obligatio facta pro principali debito trahitur etiam ad intereſſe,& vſuras.*

5 *Bona obligata pro dote cenſetur etiam obligata pro alimentis,& vſuris.*

Cap.

Cap. Conſtitutus III.

1 SI conſtiterit quòd fideiuſſor pluries moleſtatur à creditoribus, eſt cogendus debitor per cenſuras eccleſiaſticas vt liberet eum à fideiuſſione; quòd ſi debitor neget debitum, cogendus eſt ſubire iuramentum calumniæ. Item iudices loci diſtantis debent accipere teſtimonia, & tranſmittere, v. g. ad Epiſcopum, & ſignificare quæ fides ſit eis habenda miſſo procuratore ad locum, vbi teſtes deponunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Colle& Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Hénric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 101. Alagona *in cõpendio iuris Canonici, pag.* 441. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 3.*

2 Collige ex text. quòd ſi Clericus de facto fideiubear, fideiuſſio eſt valida, & remanet obligatus, Carol. de Graſſ. *effectu 44. num. 3.* Gregor. *l. 2. verbo de los Obiſpos tit. 12. part. 3.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 46. num. 15.* Chald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 17. num. 10. verſ. infertur 23. colum. 2.* Roman. *conſ. 409. num. 7.* Cened. *ad Decretal. collectan. 164. num. 2.* Bellet. *diſquiſit clerical. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 32. num. 6.* vbi etiam cum Surd. *conſ. 396. num. 25. vol. 3.* dicit ſecus eſſe quando fideiuberet coram non ſuo iudice.

3 In gloſſ. *Acceſſiones*, 1. ibi, *diſtingue vtrùm fideiuſſeris in omnem cauſam*, &c. Notatur ad hoc quòd fideiuſſor ſimpliciter acceptus non tenetur ad vſuras, intereſſe, vel augmentum debiti ex mora principali, vt per Abb. *hîc num. 7.* Corraſ. *lib. 2. miſcel. cap. 12. n. 9.* Sed verius eſt fideiuſſorem ſimpliciter ſe obligantem pro contractu, vel debito alieno teneri ad vſuras, ac intereſſe proueniens ex natura obligationis principalis. Vide D. Barboſa *in l. 1. ff. ſoluto matrim. part. 3. num. 28.* Neguz. *de pignoribus 3. part. memb. 1. num. 10.* Surd. *deciſ. 212. num. 8. cum ſeqq. & de aliment. tit. 8.*
4 *priuil. 50. num. 5. & tit. 9. q. 31. num. 14.* vbi quòd obligatio facta pro principali debito trahitur etiam ad in-
5 tereſſe, & vſuras, & *num. 15.* quòd bona obligata pro dote cenſetur etiam obligata pro alimentis, & vſuris dotalibus, & *num. 37.* quòd hypotheca conſtituta pro ſorte includit intereſſe, & vſuras, & *num. 73* reſoluit quòd tunc fideiuſſor non tenetur ad vſuras & alimẽta quando fideiuſſit habito reſpectu ad certam quãtitatem ſortis, putà pro centum, vbi tamen ſimpliciter, & ſine determinatione quantitatis interceſſit, tunc obligatur ad vſuras. Vide Stephan. Gratian. *diſcept. forenſium cap. 30. num. 28. & cap. 117. num. 5. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Tranſmittentes.* ibi, *hoc fieri poteſt in cauſis ciuilibus.* Notatur ad hoc quòd in ciuilibus teſtium receptio committitur, vt per Socin. *reg. 410. in princ.* Menoch. *remed. 15. recup. num. 346.* Virgil. Boccac. *in tract. de litteris remiſſor. cap. 4.* Farinac. *in praxi crimin. q. 77. num. 2.* Buccaron. *de different. inter iudicia ciuil. & crimin. differ. 83. num. 1.* etiamſi teſtes præſentes exiſtant, & in loco iudicij morentur, adhuc enim iudex poterit eorum examinationem notario committere, ſecundùm Roman. *ſing. 397. verſ. ſeu quòd licet in cauſa ciuili*, Menoch. *d. loco num. 350.* Farin. *d. q. 77. num. 178. & ſeqq.* Sigiſm. Scac. *in tract. de iudic. cauſ. ciuil. lib. 2. c. 8. n. 42. & 43.* Buccaron. *d. differ. 83. poſt n. 9. verſ. & hæc de teſtibus.*

In ead. gloſſ. ibi, *ſecus in criminalibus, in quibus teſtes in præſentia iudicis ſuum teſtimonium dicere debent.* Ita Roman. *ſing. 292. incip. Perſona egregiæ.* Octau. Veſtr. *in ſua practic. lib. 6. cap. vlt. rubr. de remiſſ. ad partes ac illius proceſſu, ſub n. 1. verſ. non tamen paſſim*, Buccaron. *d. differ. 83. num. 2.* & dixi latè ad *c. 1. in fine, de teſtib. cogend.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi fideiubeat, vel mutuum accipiat ſine licẽtia Prælati, & maioris partis Capituli, non tenetur Eccleſia, & ipſe recipiens punitur niſi mutuum ſit verſum in vtilitatem Eccleſiæ.*

2 *Lex prohibitiua loquens de certis Religioſis, in aliis locum non habet etiam data ſimilitudine rationis.*

3 *Fideiubere pro aliquo non poteſt clericus Eccleſiæ Collegiatæ.*

4 *Religioſus fideiuſſor exiſtere non poteſt, abſque Prælati, & maioris partis Capituli licentia.*

5 *Prælatus monaſterij abſque conſenſu Conuentus nec fideiubere, nec fideiubendi facultatem concedere poteſt.*

6 *Religioſus ſi de facto fideiubeat abſque Conuentus licentia, irrita eſt fideiuſſio.*

7 *Religioſus non poteſt mutuum recipere vltra ſummam communi prouidentia conſtitutam, niſi Prælati, & maioris partis Conuentus licentia interueniat.*

8 *Eccleſia, vel Monaſterium non tenetur ex mutuo ſuſcepto à particulari, niſi in ipſius vtilitatem verſum probetur.*

9 *Probatio verſionis in vtilitatem eſt neceſſaria in mutuo ſuſcepto ab ipſo Prælato, & Capitulo inſimul, vt ex illo Eccleſia obligetur.*

10 *Eccleſia, vel Monaſterium tenetur ex mutuo ſuſcepto à Prælato, vbi eidem ſatisfieri poteſt ex redditibus abſq; diſtractione bonorum immobilium Eccleſiæ, vel mobilium pretioſiorum, vt n. 11.*

12 *Probatio verſionis in vtilitatem Eccleſiæ non eſt neceſſaria vbi mutuum fuerit acceptum intra ſummam ab Eccleſia communi ordinatione taxatam.*

13 *Mutuum recipiens ſi habeat ſpeciale mandatum, vel licentiam ab Eccleſia ad illud recipiendum, obligabitur abſque alia probatione verſionis.*

14 *Eccleſia, & minor aduerſus mutuum à ſe receptum reſtituuntur eo ſolum quod in eorum vtilitatem verſum non probetur.*

15 *Succeſſor vt conueniri poſſit pro debito contracto per eius prædeceſſorem, requiritur quod pecunia probetur verſa in vtilitatem Eccleſiæ.*

16 *Emptor rei Eccleſiæ, quæ fit pro ipſius debito perſoluendo, tenetur probare, & curare pretium ad ſolutionem debiti profeciſſe.*

17 *Mutuum ſi fiat Prælato, & Capitulo inſimul, non eſt neceſſarium quod probetur eſſe verſum in vtilitatem Eccleſiæ.*

18 *Probatio verſionis in Eccleſiæ vtilitatem qualiter probetur.*

19 *Fideiubere ex pietate tenetur clericus quando adeſſet vrgens neceſſitas.*

Cap. Quod quibuſdam. IV.

Innocent. III.

RElligioſus nullus abſque ſui Abbatis, & maioris partis Capituli licentia poteſt fideiubere pro aliquo, nec accipere mutuam pecuniam vltra ſummam à Capitulo conſtitutam, alioquin non tenetur Conuentus pro his reſpondere, niſi manifeſtè cõſter quòd pecunia fuit conuerſa in vtilitatem Eccleſiæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, But. Hoſt. Henric. 1

Anch.

Anchar. Panormit. Barbat. Guid. Papæ, Viuiā. in ratio-
nali libri tertij iuris Pontificij, pag. 201. Alagona in cō-
pendio iur. Canonici, pag. 441. remiſſiuè Ximen. in con-
cordant. part. 2. deſumitur ex Concil. generali Lateran.
cap. 59. refertur ab Anton. Auguſt. collect. 4. Decret. lib.
3. tit. 6. cap. vnic.

2 *Mandamus ad vniuerſos extend.*] Intellige hanc ex-
tenſionem omnino fuiſſe neceſſariam, quia lex prohi-
bitiua loquens tantùm de certis religioſis, qualis erat
illa, cuius meminit text. hic, in aliis locum non habet,
etiam data ſimilitudine rationis, notant hic Abb. &
Anan. num. 2. cum citatis à Soar. de legibus lib. 0. c. 3.
num. 12. in fine.

3 Notatur ad hoc quòd clericus Collegiatę Eccleſię,
non poteſt fideiubere pro aliquo, vt etiam notatur in
l. 6. in 2. part. tit. 18. lib. 3. fori, & l. 2. tit. 12. p. 5. vbi Gre-
gor. in gloſſ. verbo clericos regulares, obſeruat Gutier. de
iuram. confirm. part. 1. c. 72. num. 4.

Ne quis videlicet Religioſus, &c] Notatur ad hoc
quòd religioſus fideiuſſor exiſtere nō poteſt abſq; Prę-
lati, & maioris partis Capituli licentia, vt per l. 1. tit.
22. part 5. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 549. n. 19. Azor.
inſtit moral. part. 1. lib. 12. c 11. q. 2. Rebello de obligat.
iuſtit. p. 2. lib. 16. q. vnic. de fideiuſſ. n 13. Bellet. diſquiſit
clerical. p. 1. tit. de diſciplina clericali §. 32. n. 7. nouiſſi-
me Fr. Hieron. Roderic. in compendio quaſt. Regul. reſol.
35. n. 7 latè Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. c.
5 14. n. 38. vbi in verſ. quare, num. 39. reſoluit nec Præla-
tum monaſterij id poſſe abſque conſenſu maioris par-
tis Capituli, nec ipſum abſque eo conſenſu faculta-
tem fideiubendi concedere poſſe, & citat Syluest. ver-
bo fideiuſſor quaſt. 4. & Angel. eod. verbo num. 7. Armil.
num. 4. ac Leſſium de iuſtit. lib. 2. cap. 28. dub. 1. num. 10.
6 Quod adeò verū eſt, vt ſi de facto fideiubeat religio-
ſus abſque prædicta licentia irrita ſit fideiuſſio, vt per
Gregor. l. 2. verbo de los Obiſpos tit. 12. part. 5. Molin.
de iuſtit. tract. 2. diſp. 540. verſ. Religioſus verò, Azor.
inſtitut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 11. quaſ. 2. Sanch. d.
cap. 14. num. 41. verſ. ſed dicendum, vbi reddit rationem
quare clerici, quibus ſimiliter interdicitur fideiuſſio,
ſi de facto fideiubeant, manent obligati, cap. 3. de fide-
iuſſor. non ita Regulares: vnde idem Sanch. num. 42.
dicto loco, aduertit quòd licèt religioſus de ſuperioris
licentia exiſtens in ſtudio poſſit contractus inire, ne-
quit tamen valide fideiubere, & citat Surd. de alimēt.
tit. 8. priuil. 97. n. 1. refert Fr. Hieron Roder. d. reſol. 35.
num. 7.

7 *Nec de aliquo pecuniam mutuam accipiat.*] Notatur
ad hoc quòd ſicut religioſus fideiubere non poteſt,
ita nec etiam mutuum recipere vltra ſummam com-
muni prouidentia conſtitutam, niſi Prælati, & maio-
ris partis Capituli licentia interueniat, & aduersùs
mutuum minor reſtituitur, etſi non probet ſe ex illo
læſum, vt per Chald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo ſua
facultate num. 30.

8 *Alioquin non teneatur Conuentus*, &c.] Notatur ad
hoc quòd ex mutuo ſuſcepto à particulari de Eccleſia,
vel monaſterio vltra ſummam communi prouidentia
conſtitutam non tenetur Eccleſia, vel monaſterium,
niſi in ipſius vtilitatem verſum probetur, in idem ſūt
text in cap. 1. verſ. cùm enim, de depoſito, c. 1. in fine, in-
fra de ſolution. vbi gloſ. verbo neceſſitate, Molin. de iuſtit.
tract. 2. diſp. 300. à n. 2. Rebello de obligat. iuſtit. part.
2. lib. 8. quaſt. 2. ſect. 3. latè Menoch. de arbitr. caſu 432.
à num. 2. plures refert Doctores Cened. ad Decretal.
collect. 24. n. 1. Marc. Anton. Genuenſ. in pract. Eccleſ.
quaſt. 139. vbi n. 2. dicit quòd creditor non debet pro-
bare verſionem vtilitatem Eccleſiæ, quando pecu-
nia à Prælato cum Capitulo recepta eſt mutuo, refert
nouiſſimè Hieron. Roder. d. reſol. 35. num. 8.

Amplia primò, vt procedit etiam in mutuo ſuſce- 9
pto ab ipſo Prælato, & Capitulo inſimul, adhuc enim
vt ex illo Eccleſia obligetur probationem verſionis
eſſe neceſſariam, ſaltē caſu, quo ad mutui ſatisfactio-
nem neceſſarium ſit vendere bona immobilia, vel pre-
tioſa Eccleſiæ, defendunt Menoch. d. caſu 432. num. 7.
Molin. diſp. 300. num. 2. verſ. ſi neceſſaria, Redoan. de re-
bus Eccleſiæ non alien. q. 4. §. 1. à num. 5. Rebello quaſt. 1.
num. 12. Hieron. Roder. d. reſol. 35. num. 8. quamuis in
mutuo ſic ſuſcepto à Prælato, & Capitulo inſimul, vel
ab alio de ſpeciali licentia, & mandato illorum, non
eſſe neceſſariam probationem verſionis teneant Cou.
lib. 2. var. c. 17. n. 3 Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vend. part.
2. cap. 4. num. 68. in fine, Maſcard. concl. 1165. à num. 17.
Bellet. diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore §.
3. num. 40.

Limita primò non procedere, vbi mutuum ſuſce- 10
ptum eſt ab ipſo Prælato, potéſtque idem ſatisfieri ex
redditibus abſque diſtractione bonorum immobilium
Eccleſiæ, vt per Redoan. d. quaſt. 4. §. 2. à num. 7. Molin.
diſp. 300. num. 2. verſ. eodem modo, Rebello d. quaſt. 2.
ſect. 3. n. 17. quamuis contrarium tueatur Couar. d. c. 17.
num 3.

Limita ſecundò, vt non procedat indiſtinctè, ſiue 11
mutui ſatisfactio debeat fieri ex bonis immobilibus
Eccleſiæ, ſiue ex mobilibus tantum, cùm ſolùm habeat
locum vbi ad mutui ſatisfactionē oportet diſtrahere
bona immobilia Eccleſiæ, vel ſaltem bona pretioſa,
vt per Abb. hic à num. 4. quem ſequuntur ferè omnes
relati à Menoch. d. caſu 432. num. 7.

Limita tertiò non habere locū vbi mutuum fuerit 12
acceptum intra ſummam ab Eccleſia communi ordi-
natione taxatam, tunc enim ad eam obligandam ne-
ceſſarium nō erit verſionem probare, gloſſ. penult. hic,
Abb. n 7. Menoch. d. caſu 432. n. 25. Redoan. d. q. 4. §. 2.
n. 12. Molin. diſp. 30. n. 1. in fine.

Limita quartò, non procedere caſu, quo mutuum 13
recipiens habeat ſpeciale mandatum, vel licentiā ab
Eccleſia ad mutuum recipiendum, tunc enim intra
formam, & limites illius obligabitur abſque alia pro-
batione verſionis. Vide Menoch. d. caſu 432. num. 25.
& ſeqq. Maſcard. concl. 1165. num. 29. Pinel. d. cap. 4.
num. 69.

In illis caſibus in quibus Eccleſia ex mutuo mero 14
iure obligatur abſq; probatione verſionis, poteſt nihi-
lominus in integrum reſtitui, ex eo ſolùm quòd mutuū
in eius vtilitatem verſum non proponatur, vt per Cou.
lib. 2. var. cap. 17. num. 3. ad finem, Redoan. d. q. 4. §. 1. à
num. 9. Maſcard. concl. 1165. à num. 24. ita etiam minor
aduersùs mutuum à ſe receptum reſtituitur, eo ſolùm
quòd in eius vtilitatem verſum non ſit, vt probant l. 2.
C. ſi aduersùs credit. lib. 12. Mautic. de in integr. reſtit. c.
221. n. 1. Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vend. part. 3. cap. 1. n.
31. Molin. diſp. 300. num. vlt. licèt aliter Menoch. d. caſu
432. num. 16.

Niſi fortè. &c.] Ergo ad hoc vt ſucceſſor conueniri 15
poſſit pro debito contracto per eius prædeceſſorem,
requiritur, quòd pecunia probetur verſa in vtilitatem
Eccleſiæ, vt per Bellet. diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de cle-
rico debitore, §. 3. num. 38. Amplia procedere in depoſi-
to, vel ſimilibus contractibus, qui gratia tantùm con-
trahentis celebrantur, probat text. in c. 1. ſuprà de de-
poſito, vbi gloſſ. 1. Imola num. 5. & 6. Redoan. d. q. 4. in
princ. num. 18. Molin. diſp. 525. Cened. ad Decretal. col-
lect. 24. num. 2.

Limita, vt non procedat in venditione rei Eccle- 16
ſiæ quæ fit pro ipſius debito perſoluendo, tunc enim
emptor probare, & curare tenetur pretium ad ſolu-
tionē debiti profeciſſe. Vide Pinel. in l. 2. C. de reſcind.
vendit part. 2 cap. 4. num. 69. & ſeqq. Menoch. conſ. 114.
num. 8

num. 8. & 9 Surd. conſ. 181. num. 43. & ſic intelligitur auth. de alienat. & emphyt. §. hic verò omnibus, verſ. niſi pretium, ſi verò Eccleſia actrix ſit, & vult rem venditam iam traditam ex eo reuocare, quòd pecunia in eius vtilitatem verſa non fuerit, tunc probatio eidem Eccleſiæ incumbet, Menoch. lib. 3. de præſumpt. q. 55. num. 1. & 2. Maſcard. concluſ. 1165. num. 36. Surd. d. conſ. 181. num. 44. latè Aloyſ. Ricc. in praxi fori eccleſ. deciſ. 2.

17 *Manifeſtè conſtiterit redundaſſe*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi mutuum fiat Prælato, & Capitulo ſimul, non eſt neceſſarium quòd probetur eſſe verſum in vtilita-
18 tem Eccleſiæ, Couar. lib. 2. var. c. 17. n. 1. Bellet. d. §. 3. n. 40 quæ quidem probatio verſionis in Eccleſiæ vtilitatem, non ſolùm per veras probationes fieri poteſt, veluti per viſum euidentem, aut ſimilem, vt per Redoan. d. q. 4. §. pen. n. 3. & 4. Maſcard. de probat. concl. 728. n. 9. & concl. 382. n. 5. Sed etiam per coniecturas, & præſumptiones iure probatas, vt docuit gloſ. vlt. verbo probaui: in auth. hoc ius C. de ſacroſ. Eccleſ. Menoch. d. caſu 432. & lib. 4. de præſumpt. quæſt. 55. num. 4. Maſcard. concluſ. 166. num. 1. Plures autem coniecturas, ſeu præſumptiones in propoſito referunt Menoch. d. q. 55. per totam, & d. caſu 432. num. 33. cum ſeqq. Maſcard concl. 728. & concl. 1116. Redoan. d. q. 4. §. verùm, nouiſſimè Aloyſ. Ricc. in praxi fori rerum Eccleſiaſt. deciſ. 3. vbi n. 1. quòd conceſſio Prælati ſola vtilitatem non efficit, vt præſumatur interueniſſe decretum commiſſariorum.

19 In gloſ. *Fideiubeat*. Notatur ad hoc quòd quando adeſſet vrgens neceſſitas, clericus ex pietate tenetur fideiubere, Gerard. ſing. 100. n. 3. Carol. de Graſſis d. effect. 44. n. 4.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor in in quibus caſibus contra debitorem agat antequam ſoluat, vt à fideiuſſione liberetur.*
2 *Fideiuſſor non poteſt agere aduerſùs debitorē principalem, nec ad hoc quidem vt liberetur, antequam pro eo ſoluat, vel alio modo ſatisfaciant.*
3 *Fideiuſſor poteſt experiri aduerſus debitorem principalem, vt eum à fideiuſſione liberet ſi diu in ea ſtetit.*
4 *Diu perſiſtere in fideiuſſione quando dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.*
5 *Fideiuſſor poteſt debitorem cogere, vt eum liberet à fideiuſſione, quando bona ſua dilapidare cœpit, niſi poſt inchoatam diſſipationem debitor abſtinuerit, vt n. 6.*
7 *Diſſipare bona quando quis dicatur, & quomodo probetur.*
8 *Fideiuſſor poteſt debitorem conuenire, vt eum liberet à fideiuſſione, ſi ipſe fideiuſſor iudicia conuentus ad ſoluendum condemnatus ſit, vel ſit in caſu condemnationis, vt n. 9. & quid ſi ſit obligatus per inſtrumentum guarantigiatum, vt n. 10.*
11 *Fideiuſſor condemnatus non poteſt conuenire debitorē, vt eum liberet à fideiuſſione, ſi appellauit debitor, vel ſi fideiuſſor culpa ſua condemnatus fuit, vt n. 12.*
13 *Fideiuſſor poteſt antequam ſoluat debitorem principalem conuenire, vt eum liberet ſi ab initio eo pacto fideiuſſionem ſuſcepit.*
14 *Inimicitia ſi ſuperuenerint inter debitorem, & fideiuſſorem, poteſt fideiuſſor conuenire debitorem, vt eum liberet à fideiuſſione.*
15 *Fideiuſſor ſi animo nouandi interceſſit, poteſt debitorem conuenire, vt eum liberet à fideiuſſione.*
16 *Fideiuſſor qui vult abeſſe ex cauſa neceſſaria, poteſt debitorem conuenire, vt eum liberet.*

17 *Debitor principalis quādo eſſet rixoſus poteſt fideiuſſor conuenire illum, vt à fideiuſſione liberet.*
18 *Fideiuſſores in priori obligatione dati, an liberentur per poſteriorem, oſtenditur.*
19 *Fideiuſſor ad certum tempus, an abſoluatur prorogato termino ſolutionis, oſtenditur.*

CAP. Eum pro quo. V. & vlt.

Gregor. IX.

FIdeiuſſor poteſt in tribus caſibus agere contra debitorem antequam ſoluat, vt illum à fideiuſſione … primò ſi diu ſtetit in obligatione; ſecundò ſi … cipit diſſipare ſua bona: tertiò ſi ipſe fideiuſſor … condemnatus ſuper hoc. Colligunt ex Or… Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. And. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Cened collect. 152. Viuian. in rationali lib. 3. curiæ Pontificij, pag. 442. remiſſiuè Caſal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2. 1

Collige ex text. quòd fideiuſſor non poteſt agere aduerſus debitorem principalem, nec ad hoc quidem vt liberetur, antequam pro eo ſoluat, vel aliter ſatisfaciat, l. Lucius, ff. mandati, leg. ſi pro ea, Cod. hoc tit. Gom. tomo 2. variar. capite 13. numer. 10. Duen. reg. 336. Couan. lib. 7. comment. cap. 14. numer. 13. Hippol. in rub. huius tit. numer. 216. Guid. Papæ, deciſ. 117. Ioan. de Arnon. ſing. 81. num. 1. Donel. comment. iuris ciuilis, libro 13. cap. 13. in princip. Felician. de cenſibus libro 3. capite 3. num. 9 Bened. Bon. eodem tract. art. 68. num. 101. Ludou. Cenc. eod. tract. parte 2. cap. 1. quæſt. 3. art. 4. à num. 1. Gaſp. Roderic. de annuis reddit. lib. 2. quæſt. 13. num. 18. Marcheſan. de commiſſ. appellat. à Camerali obligat. p. 1. cap. 16. num. 122. Menoch. de arbitr. caſu 41. num. 1. Bertaz. in tract. clauſul. clauſ. 43. gloſſ. 4. Anton. Hering. de fideiuſſ. cap. 25. per tot. poſt Mench. Beroard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. libr. 2. concluſ. 29. Molina de iuſtit. tract. 2. diſput. 546. à numer. 7. Cardinali Mantica de tacitis, & ambiguis conuent. tom. 2. libro 16. tit. 22. Valaſc. conſil. 36. à numer. 2. Seraphin. deciſ. 1024. num. 2 Cenc. de cenſibus part. 2. cap. 2. quæſt. 3. art. 3. num. 14. Rot. apud Zach. de obligat. Camer. deciſion. 20. num. 11. & poſt dict. tract. Cencij de cenſibus deciſ. 194. num. 3. & in Senogallien. Saluiani interdicti 20. Iunij 1625. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & in Spoletana liberationis à fideiuſſione 30. Martij 1626. coram Reuerendiſſimo P. D. Duran. & in Bononia cenſus 27. Nouembris eiuſdem anni, coram eod. & in eadem cauſa 22. Maij 1628. coram Reuerendiſſimo P. D. Vbaldo iun. 2

Si diu in debiti ſolutione ceſſauit. Hic eſt primus caſus in quo fideiuſſor ante ſolutionem poteſt experiri aduerſùs debitorem principalem, vt eum à fideiuſſione liberet, nempe ſi ipſe debitor diu ſteterit abſque eo quòd debitum perſoluat, in idem eſt text. in d. l. Lucius ad fin. ff. mandati, notant gloſ. verbo feceris in d. l. ſi pro ea, vbi Bald. & Salicet. numer. 5. Gom. d. cap. 13. num. 10. Guid. Papæ deciſ. 217. Afflict. deciſ. 241. numer. 3. Hering. d. cap. 25. num. 15. Caual. deciſion. 320. num. 1. Menoch. d. caſu 41. num. 1. Peregr. Iannin. de reali citat. cap. 9. num. 4. lib. 2. Valent. Franc. tractat. de fideiuſſ. cap. 3. num. 559. & ſeqq. Molin. d. diſp. 546. num. 8. Bernard. Græuæ. d. conc. 29. conſid. 2. num. 4. Valaſc. conſ. 36. num. 1. Card. Mantic. d. tit. 32. num. 26. Rebello de obligat. iuſtit. part. 1. lib. 16. quæſt. vnic. de fideiuſſ. n. 22. verſ. primus. 3

Et arbitrio iudicis relinquitur decernendum quando dicatur diu perſiſtere in fideiuſſione, vt per Guid. 4

 deciſ. 117.

*deciſ.*117.Ludou.à Peguer.*deciſ.*190.Vezin.*tom.1.communi. opinion. lib.*8. *tit.*25 *num.*62. *pag.*377. Menoch. *d.caſu* 41.*num.*3.Soar.*recept.ſentent.litt.F.n.*143. Valent.Franc.*d.cap.*5 *num.*561.Anton.Hering.*de fideiuſſ. cap.*25.*num*33. Coler.*de proceſſibus execut. p.*2.*c.*10.*ſub num.*319. Cardin. Mantic.*d.lib.*16.*tit.* 20.*num.*2.*&* *tit.* 22.*num.*26. Valaſc.*conſ.*36.*num.*2.Mareſcot.*var.reſol. lib.*2.*cap.*65.*num.*12. Caualer.*d.deciſ.*320.*num.*2.Rot. apud Cenc.*deciſ.*195.*num.*9.*&* *deciſ.*199.*num.*4.& fuit dictum *in Romana*, ſeu *Montiſfaliſci liberationis à fideiuſſione* 3. *Iulij* 1628.coram Card. Virili. Et illud, *diu*, non eſſe æſtimandum à diuturnitate obligationis, ſed ex mora principalis debitoris ſolutionem procraſtinantis, vide Afflict. *Neapolit. deciſ.* 241.*num.*4.Caual. can *Fusz. deciſ.* 21.*ſub n.*2.*&*. 3.*part* 4. Bernard. Græuæ.*d.conſil.*2.*num.*7.

Declara hoc non procedere in fideiuſſore ſub obligatione conditionali, qui ante conditionis euentum dici non poteſt in obligatione ſtetiſſe. *l. hoc iure*, *ff. de verbo.oblig.l.cedere diem*, *ff.de verbor. ſignif.*& ideo fideiuſſor de euictione re nondum euicta dici non poteſt in obligatione ſtetiſſe vt poſſit cogere principalem ad ſui liberationem, Surd. *conſ.* 367.*num.*29. Cardin Mantic.*de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 16. *tit.*21. *num* 27. cum aliis per Rot.*d.deciſ.*199.*num.*2. poſt tract.Cencij *de cenſib* Caualer.*deciſ.*619.*la* 2.*n.*1. & fuit dictum in allegatis Spoletana liberationis à fideiuſſione, & Bononien. cenſus coram R P. D. Duran. Sicut nec etiam fideiuſſor pro tutore, vel administratore ante finitam tutelam, vel adminiſtrationem Anton. Gom. *variar. lib.*2.*cap.*13.*num.*10.& Rot.*in proximè citatis deciſionibus.* Ita etiam fideiuſſor de reſtituenda dote antequam veniat caſus reſtitutionis liberationem ab obligatione petere non poteſt, Rot.apud Cenc.*deciſ.*201. *ſub num.*5. Contrarium tamen quod fideiuſſor de reſtituenda dote ante caſum reſtitutionis dicatur in obligatione ſtetiſſe, ac proinde liberationem à fideiuſſione petere valeat, fuit reſolutum *in Romana liberationis à fideiuſſione* 8. *Iunij* 1619.coram R.P.D. Duran. ex ea ratione, quia reſtitutio dotis eſt certa per ſolutionem matrimonij, *auth. de nuptiis*, §. *nuptias*, ac per conſequens obligatio eſt certa ab initio, & tempus tantummodo quo fieri debeat reſtitutio, eſt incertum, & ideo fideiuſſor dicitur ſtare ab initio in obligatione, conditio enim, quæ eſt omnio extitura, non ſuſpendit natiuitatem actionis, *l.ſi pupillus*, §.*ſpes ſub conditione.ff.de nouat.*& *ibi* gloſſ.& Doct.ita eleganter Ferentil.*in annot.ad deciſ.*401.*Buratti n.*21.*cum ſeqq.*

Quoad cenſum verò aduertere oportet quòd cùm ille habeat cauſam ſucceſſiuam quandiu non fuerit redemptus, idque fideiuſſor præuidere potuerit, non ſufficit promiſſio de releuando indemnem, niſi adſit expreſſa promiſſio liberandi reſpectu ſortis, cùm ex natura ipſius fideiuſſionis obligatio ſit perpetua, nec poſſit peti liberatio à fideiuſſione reſpectu ſortis, licèt ſecus ſit reſpectu fructuum, ita Bened. de Bon. *de cenſibus art.* 98. *num.*101.Felician Solis *eod. tract. lib.*3. *cap.*3.*num.*9.*in fine*, Roderic.*de annuis reddit. lib.*2.*quæſt* 13. *num.*18. *&* 19.Ludou. de Valat. *cenſib. quæſt.*97.*n.*23.Rodriquez *ſuper Bullam Pij V.de cenſib. dubit.*2.*conſid.*6.Marcel. Conuerſ.*in addit.ad Intrigl. quæſt.*60. *litt.A.* Ioan. de Salas *de cenſib. dub.*38. & fuit dictũ *in Romana liberationis à fideiuſſione* 20.*Decembris* 1604. coram bonæ mem.Cardin.Millino, & *in Romana cenſus* 9 *Decembris* 1619. coram Cardin. Sacrato, & *in Spoletana cenſus* 30. *Martij* 1626.coram R. P. D. Duran. & *in Romana*, ſeu *Montiſfaliſci liberationis a fideiuſſione* 3. *Iulij* 1628. coram Cardin. Virili.

Aut diſſipare.]Hic eſt ſecundus caſus, in quo ſimiliter fideiuſſor ante ſolutionem poſſit cogere debitorem, vt eum à fideiuſſione liberet, quando ſcilicet principalis bona ſua dilapidare cœpiſſet. Vide Anton. Gomez *d.cap.*13. *num.*11. *verſ.tertius caſus*, Soar.*recept ſentent. litt. F. num.*145. Marth.Coler.*d.cap.*10. *ſub num.*320.*&* 322 Peregr.Ianin.*de reali ciuit lib.*2. *cap.*9.*num.*3. Valent.Franch. *d.tract. de fideiuſſ.cap.*5. *num.*567. Donel.*comment. iuris Ciuilis lib.*13.*cap.*13. *verſ.tertia cauſa*, Cardoſo *in praxi iudicum*, *verbo fideiuſſor*, *num.*21.Bernard. Muſcatel. *de modo fideiubendi*, *part.*1.*quæſt.*4. *num.*2. Bernard.Græuæ. *d. concluſ.* 9. *conſid.*1. Card. Mantica *d.tit.*21. *à numer.*18 Molin. *diſp.*546.*num.*10.Rebello *d.q.vnic.de fideiuſſ num.*22. *verſ.tertius.*

6 Limita hunc caſum non procedere, quando poſt inchoatam diſſipationem debitor abſtinuit, & reuerſus fuit ad meliorem frugem, tunc enim ſi nondum fideiuſſor egere cœpit, & ita res ſit adhuc integra, nullo modo ex hac cauſa agere poterit, cùm ceſſet æquitas illa iuſti timoris, quæ eſt fundamentum actionis, reſoluunt Tiraq *ceſſante cauſa part.*1.*in princ. num* 22.Cardin.Mantica *d.tit.*21.*num.*19. *&* 20.Marcel.Cala *tract.de modo articulandi, & probandi gloſſ.vn* §.2 *num.*1025.Caualcan *Fusz.deciſ.*11.*num.*4.*part.*4. Valent. Franc.*tract.de fideiuſſ.c.*5.*n.*574.

7 Quando autem quis dicatur diſſipare, & quomodo probetur, vide Rebuff.*tom.*2.*ad leges Galliæ tit de ſentent.prouiſ.art.*3.*gloſſ.*4.*à n.*8.Maſcard.*de probat.concl.*516.*&* *concl.*1240.*n.*1.Mantica *d.tit.*22.*n.*19.

8 *Aut ſuper hoc condemnatus fuiſti.*]Hic eſt tertius caſus, in quo fideiuſſor ante ſolutionem poteſt conuenire debitorem principalem, vt eum liberet à fideiuſſione (nempe ſi ipſe fideiuſſor in iudicio conuentus ad ſoluendum condemnatus ſit, In idem eſt text.*in d. l. Lucius verſ.vlt.* *&* *in l. ſi mandatum*, *verſ.ſed ſi mandauero*, *ff.mandati*, *&* *in l.fideiuſſor pro venditore* 45. *ff hoc tit.*& apud Caſtel.*l.*14. *tit.* 22.*p.*5. Menoch.*de arbitr. caſu* 41.*à num.*17.Donell. *d.lib.* 13. *c.*13. *verſ. ſecunda cauſa*, Molin.*diſp.*546.*num.*6.Cardin.Mantic.*d.tit.* 22. *à n.*9 Rebello *d.q.vnic.de fideiuſſ. n.* 22. *verſ.ſecundus*, Azor.*inſtit.moral.p.*3.*lib.*11. *c.* 1.*de contractu fideiuſſ.q.*13. Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit. lib.*25.*n.* 221. *verſ.ſeptimus eſt.*

9 Amplia primò etiam quando fideiuſſor non adhuc fuit condemnatus, ſed facta concluſione in cauſa euidenter apparet, quod eſt in caſu condemnationis, nam tunc habetur pro condemnato, reſoluunt Bernardin.Muſcatel.*de modis fideiubendi part.*2. *q.*2.*n.*10. Surd. *conſ.* 367.*num.* 19. Menoch. *d.caſu* 41.*num.*19. Card.Mantic.*d tit.*22.*num.* 11, inde inferentes poſſe ſimiliter fideiuſſorem de ſiſtendo in iudicio, qui ſcilicet promiſit ſiſtere aliquem in iudicio, nec exhibuerit, agere antequam ſoluat aduersùs reum, vt liberetur, vt per text.*in l.ſi mandato meo* 45.*verſ.ſi iudicio*, *ff. mandati*, ex ea ratione, quia talis habetur pro condemnato, Menoch.*d.caſu* 41.*num.*18.Mantic.*d.tit.*22. *num.*30.quod ex eadem ratione locum habebit in fideiuſſore de iudicato ſoluendo, cùm ſimiliter ex ſententia lata aduersùs reum principalem abſque alio nouo proceſſu, parata quoque ſit aduersùs eum exequutio, iuxta doctrinam Bart.*in rubr.ff iudicatum ſolui*, quam ſequuntur multi, de quibus Surd. *conſil.* 396. *num.*39.

10 Amplia ſecundò, vt etiam procedat quoties ex forma ſtatuti non fuerit neceſſaria condemnatio, velуti, quia fideiuſſor obligatus eſt in forma Cameræ, vel per inſtrumentum confeſſionatum, ſeu, vt vocant, guarantigiatum, (quæ inſtrumenta in vſu ſunt in vniuerſa fere Italia) tunc enim fideiuſſor poteſt agere

contra

contra principalem debitorem antequam ſoluat, vt tenent Xuar. in l. poſt rem iudicatam, in declarat. leg. Regni, in princ. num. 1. Valaſc. conſ. 170. num. 2. Hippol. in rubr. ff. hoc tit. num. 116. Vincent. de Franch. Neapolit. deciſ. 414. num. 1. Surd. conſ. 367. num. 20. & deciſ. 94. num. 5. Peregr. Iannin. de reali citat. lib. 2. cap. 9. num. 8. Cardin. Mantica d. tit. 22. num. 10. Alexand. conſ. 72. num. 6. lib. 2. Afflict. deciſ. 241. num. 3. & ibi Vrſil. num. 4. Mant. de fideiuſſor. part. 2. ſect. 1. cap. 3. num. 10. Mar. Antonin. var. reſol. lib. 1. reſol. 60. & vlt. caſu 28. verſ. num quia, Magon. Lucenſ. deciſ. 6. ſub n. 5. & 29. Fanut. de momento tempor. cap. 28. ſub num. 19. Rot. Bononien. deciſ. 40. nu. 6. in nouiſſ. diuerſ. Boccac. de ſociet. officior. num. 72. in fine. Aloyſ. Ricc. in collect. deciſ. part. 2. collect. 304. Ratio eſt, quia in his caſibus debitor habetur pro condemnato, Caſtrenſ. conſ. 319. col. 2. poſt princip. verſ. & hoc ideo, lib. 1. Rot. apud Zach. de oblig. Camer. deciſ. 1. num. 16. & in recent. deciſ. 446. num. 2. part. 2. & fuit dictum in Spoletana libertatis ore à fideiuſſione 21. Aprilis 1627. corã R.P.D. Duran. quæ eſt deciſ. vlt. apud Cencium in additi. ad tract. de cenſibus, & in Lucana dotis 19. Ianuarij 1629. coram Card. V[illegible]i. Contrarium tamen, immò fideiuſſorem obligatum per inſtrumentum guarantigiatum, aut aliud habens executionem paratam, non poſſe aduersùs debitorem agere quouſque ad ſoluendum obligetur, defendunt Menoch. d. caſu 41. num. 20. Socin. reg. 191. incip. fideiuſſor. fallent. 9. poſt Gomez. d. cap. 13. num. 10. in fine. Molin. diſp. 546. num 9. Galleſ. de obligat. Cameralis quæſt. 31. ſub num. 5. & ibi Zachi. in addition. ſub num. 2. & Rot. poſt eundem tract. de obligat. Camer. deciſ. 20. num. 11. & deciſ. 101. num. vltim. Conciliantur huiuſmodi opiniones, vt prior quando diu obligationis nexu implicatus fuiſſet, fideiuſſor, vel debitor bona diſſipaſſet, aut aliàs facultatibus labi cœpiſſet, poſterior vbi fideiuſſorem interceſſionis quaſi pœnituiſſet ſtatim ſe liberari petendo, ita Matth. Coler. de proceſſ. execut. part. 1. cap. 10. num. 327. Bernardin. Muſcatel. de modis fideiubendi part. 1. modo 30. n. 18. & 29. Valent. Franc. tract. de fideiuſſ. c. 5. n. 387. & 588. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ imper. lib. 2. concl. 20. conſid. 4. à num. 11.

11 Limita quando fideiuſſor fuerit condemnatus, & pars appellauit, quia per apellationem pronunciatum ſuſpenditur, & eſt expectandus litis euentus, niſi appellatio ſit fruſtratoria, vel iniuſta, vt per Bernard. Muſcatel. tractat. de modis fideiubendi p. 1. q. 4. num. 12. Cardin. Mantica d. tit. 21. num. 12.

12 Limitatur etiam, vt non procedat quoties fideiuſſor culpa ſua condemnatus fuerit, ſed quia hæc limitatio plures diſtinctiones patitur, vide de ea Menoch. conſ. 112. n. 60. Donell. d. lib. 13. cap. 13. verſ. non eſt ſatis. Molina diſp. 546. num. 14 cum ſeqq. Cardin. Mantica d. lib. 16. tit. 22. num. 17. & 34. & tit. 15. num. 2. cum ſeqq.

13 Quartum caſum vltra tres hic numeratos adde, in quo fideiuſſor etiam antequam ſoluat poteſt debitorem principalem conuenire, vt illum liberet, nempe ſi ab initio eo pacto fideiuſſionem ſuſcepit, vt per gloſſ. hic verbo ſi diu, ibi, quartum eſt, Menoch. d. caſu 41. num. 26. Donel. d. lib. 13. cap. 13. in princip. Coler. de proceſſibus execut. part. 1. cap. 10. ad finem, ſub num. 332. Cardin. Mantic. d. tit. 22. num. 23. Bernard. Græuæ. d. concl. 29. conſid. 5. à num. 15. Bernardin. Muſcatel. in tract. de modis fideiubendi part. 1. q. 4. n. 8. verſ. vndecimum.

14 Quintum caſum adde, quando ſcilicet ſuperueniunt inimicitiæ inter debitorem, & fideiuſſorem, de quo Cardoſo in praxi iudicum, verbo fideiuſſor, n. 21. in fine. Chald. Pereira de poteſt. ſe elig. cap. 3. num. 31. & cap. 33. à num. 123. Surd. de alimentis tit. 1. quæſt. 45. num. 73. Stephan. Gratian. Marchiæ deciſ. 133. num. 18. Bernardin. Muſcatel. d. quæſt. 4. num. 6. vbi etiam tenet quòd ſubdiſtinguendum eſt cuius culpa grauis, & capitalis inimicitia euenerit, vt ſi debitoris, agere poterit, ſi verò ipſius fideiuſſoris, non aget, nam aliàs eſſet in poteſtate fideiuſſoris ſe ad ſuum libitum liberare.

Sextum caſum adde ſi fideiuſſor animo nouandi interceſſit, quia ſimilis eſt ſoluenti. Vide Menoch. d. caſu 41. num. 29. Cardin. Manticam d. tit. 21. num. 29. 15

Septimum caſum adde ſi fideiuſſor vult abeſſe ex cauſa neceſſaria, veluti ſtudiorum, aut ſimili. Vide Bolognin. in auth. habita, C. ne filius pro patre, n. 322. Rebuff. de priuilegiis ſcholaſt. priuil. 127. Card. Mantic. d. lib. 16. tit. 22. n. 31. Bernard. Muſcatel. d. q. n. 5. verſ. octauum. 16

Octauum caſum adde, quando principalis debitor eſſet rixoſus. Vide Tiraquell. de retract. lign. § 1. gloſſ. 18. n. 40. Gregor. l. 14. verbo en alguna manera, tit. 10. p. 5. Menoch. [illegible] c. 33. n. 21. Rebellu d. q. vnic. de fideiuſſ. n. 20. poſt. [illegible] 17

Aduerte quòd fideiuſſores in priori obligatione dati non liberantur per poſteriorem obligationem, licèt & alij in hac intercedant fideiuſſores citra nouationem factam, reſoluunt Anton. Gabr. lib. 3. commun. opinion. tit. de nouat. concl. vnic. num. 4. Maſcard. de probat. concl. 1111. num. 15. Coler. de proceſſibus execut. p. 1. cap. 10. num. 307. Valent. Franch. de fideiuſſ. cap. 6. num. 21. & 22. Anton. Hering. eod. tract. c. 20. § 36. n. 3. & 4. Menoch. de præſumpt. lib. 3. q. 134. n. 12. Bernard. Muſcatel. in tract. de modis fideiubendi, p. 1. modo 8. n. 21. Si tamen datione nouorum fideiuſſorum renouata ſit prima principalis obligatio, liberantur primi, ex Menoch. d. quæſt. 134. num. 14. Hering. d. cap. 20. § 36. num. 8. Caroc. de excuſſ. bonorum, part. 2. quæſt. 54. ſub num. 31. 18

Nota etiam fideiuſſorem ad certum tempus datum obligationis nexu liberatum non cenſeri prorogatione ſolutionis termini ſe inſcio per creditorem debitori conceſſa, vt per Viuian. tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 24. num. 11. pag. 273. & num. 13. vbi Soar. n. 37. 104. & 189. Anton Gabr. lib. 3. commun. tit. de fideiuſſ. concluſ. 1. Anton. Gom. tom. 2. cap. 13. de fideiuſſ. n. 21. Maſcard. de probat. concluſ. 1107. num. 12. Anton. Fab. in ſuo Codice, tit. de fideiuſſ. & mandat. definit. 25. à num. 1. Camill. Burrell. conſult. 12. num. 19. cum ſeqq. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 79. num. 14. plures refert Doctores Cened. ad Decretal. collect. 152. num. 1. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 68. nu. 38. cum ſeqq. Contrarium tamen, immò quòd fideiuſſor ad certum tempus datum liberatur inſcio ſe, quando ſolutionis terminus prorogatur, tenent Schurff. conſil. 5. à num. 8. cent. 2. Valent. Franc. de fideiuſſ. cap. 6. num. 31. Decian. conſ. 102. num. 13. & ſeq. lib. 3. Baptiſta Coſta de facti ſcientia, & ignor. diſt. 69. ſub num. 3. cont. 1. Vnde cùm conductio prima eſt finita, & denuò renouatur, is, qui fideiuſſit in ea prima conductione non tenetur pro ſecunda renouata, vt per Menoch. conſ. 120. num. 29. Diſſentientes opiniones ſic conciliari poſſunt, vt prima opinio intelligatur quando fideiuſſor ſimpliciter fideiuſſit pro eo, qui ad certum vſque tempus futurus eſt debitor; ſecunda verò opinio affirmatiua procedit quando ſcilicet fideiuſſor intercedit pro aliquo ad certum dumtaxat tempus, puta anni, biennij, &c. Vide Coler. German. deciſ. 30. num. 21. & de proceſſib. execut. part. 1. cap. 10. n. 303. cum multis ſeqq. Bartaza. tract. clauſul. inſtrum. clauſ. 41. gloſſ. 7. num. 5. Hering. in tract. de fideiuſſ. cap. 10. § 12. 19

Menoch. *conſ.* 719 *n.*7. Chald. Pereira *de empt. cap.* 23. *num.*71.

20 Nota denique quòd ſicut ſolutio facta per principalem, iuuat fideiuſſorem quoad liberationem, ita etiam illi noceat in eo quòd per talem ſolutionem acquiritur creditori quaſi poſſeſſio contra eundem fideiuſſorem, vt reſoluit Rot. *in Romana cenſus*, coram Penia, quæ eſt *deciſ.* 299. *num.*6. *&* 7. *part.*1 *recent. &* apud Cenc. *in addit ad tract. de cenſib deciſ.*69. *num.*7. ſequitur Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*310. *n.*32. *&* 34. Sic etiam ſolutio facta per fideiuſſorem conſtituit creditorem in quaſi poſſeſſione contra principalem debitorem, Rot. *in Cremonen. penſionis* 2. *Maij* 1622. coram bonæ mem. Vbaldo ſen. in qua fuit reſolutum per ſolutionem factam à campſore vigore cedulæ bancariæ à titulari traditæ pẽſionarium eſſe conſtitutum in quaſi poſſeſſione exigendi contra ipsũ titularem, licèt campſor tunc dicatur ſimplex fideiuſſor, quia fideiuſſori non tantùm cenſetur factum mandatum in fideiubendo, ſed etiam de ſoluendo, gloſſ. *in l. ſi quis in mandato, ff. de negot. geſtis, & in l. indebitum, in verbo videri*, per illum text. *ff. de condict. indeb.* gloſ. *in præſenti.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. conuent. lib.*16. *tit.*22. *n.*4 Honded. *conſ.*17. *num.*34. *lib.*2. Rot. *in Spoletana liberationis à fideiuſſione* 30. *Martij* 1626. *&* 21. *Aprilis* 1627. coram R.P.D. Duran. quæ ſunt impreſſæ poſt dictam addit. Cenc. *ad tract. de cenſib. deciſ.*124. *n.*3. *& deciſ.*142. *n.*10. & optimè deducitur *in d. Cremonen. penſionis*, refert Ferentil. *in annotat. ad deciſ.*534. *Buratti lit. A.*

De Solutionibus.

Tit. XXIII.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Barbat. Panorm. Guid Papæ, Güillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.*101. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorũ Canonum, fol.*174. Martin. Meinart. *in epitome Decret. fol.* 115. Petr. de Rauenna *in compend. iur. Canon.* Dan Venator. *in analyſi methodica iur. Pont. à pag.*449. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon *paratitlis ad quinque lib. Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titul. iuris Canonici.* Zypæ *in analytica poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.*214. omnes *ſub hoc tit.*

De materia tit. vide apùd Caſtellanos *tit.*14. *p.*5. Bellacomb. Kircbou Soar. & alios *tom.*2. *commun. opin. lib.* 8. *tit.*27 *à pag.*590. Hering. *de fideiuſſor. cap.*20. Rendinam *in promptuario recept. ſentent. tom.*1. *tit.*108.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſor in beneficio tenetur ex bonis, & redditibus Eccleſiæ ad debita ſui prædeceſſoris beneficiati, quæ facta fuerunt pro Eccleſia neceſſitate, vel vtilitate, & num* 2.

3 *Prælati ſucceſſor tenetur de bonis Eccleſiæ ad debita contracta per prædeceſſorem pro ſua ſuſtentatione.*

4 *Clericus ſi nihil habeat, ſucceſſor in beneficio tenetur ad funeris expenſas, quæ tendunt ad remedium ſalutis animæ defuncti.*

5 *Prælati ſucceſſor tenetur ſtare locationi factæ per ſuum Prædeceſſorem, qui ad ipſiuſmet Eccleſiæ neceſſitatẽ, & vtilitatem bona locauit, ſecus ſi nomine proprio.*

6 *Succeſſor in beneficio quando teneatur ad penſiones decurſas tempore prædeceſſoris non ſolutas, oſtenditur.*

7 *Maioratus ſucceſſor tenetur ſoluere debita prædeceſſoris ſi contracta ſint pro neceſſitate, vtilitate, vel conſeruatione ipſius maioratus.*

8 *Maioratus ſucceſſor tenetur ſoluere omnia debita contracta ab eo, qui maioratum inſtituit, niſi poſt maioratum irreuocabiliter conſtitutum ſint contracta.*

9 *Regni ſucceſſor tenetur ad debita prædeceſſoris.*

10 *Feudi ſucceſſor ex pacto, & prouidentia an teneatur ad debita prædeceſſoris, oſtenditur.*

11 *Prælati ſucceſſor tenetur ad expenſas litis. & impenſas neceſſarias factas per prædeceſſorem pro Eccleſia miniſtris, & famulis.*

Cap. Ad hoc. I. *Alex.* III.

Svcceſſor in beneficio tenetur ſoluere debita ſui anteceſſoris contracta pro Eccleſiæ neceſſitate, vel vtilitate Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabatell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papę, Cened. *collect.*86. Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontif. pag.*203. Alagona *in cõpend. iur. Canon. pag.*441. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.*1. *Decretal. lib.*3. *tit.*19. *c.*1. & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alexand. III. *p.*19. *c.*9. vbi ex integra clauſula intelliges hoc fragmentum, 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Nauar. *de ſpoliis cleric.* §. 10. *n.* 6. Redoan. *de ſpoliis eccleſ. quæſt.*10. Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 53. *à princip. & q.*84. Roman. *conſ.*440. Gemin. *conſ.* 1. *n.* 2. *&* 3. Alciat. *conſ.* 14. *n.*6. *vol.*1. Burſat. *conſ.*226. *n.*95. *vol.*3. Cou. *var. lib.* 2. *c.*17. *num.*3. Rot. *deciſ.*805. *n.*4. *p.*1. *diuerſ.* Menoch. *de arbitr. caſu* 432. *num.*32. Beller. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 3. *n.*1. Vezin. *tom.*1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.*9. *n.*23. *cum ſeq. pag.*183. Nauar. *de ſpoliis cleric.* §. 10. *n.*6. Rebuff. *ſuper concord. tit. de colat. verſ. item dicit*, Flamin. *de reſignat. lib.* 1. *q.* 16. *num.* 49. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*1. *q.*87. *n.* 2. *cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*94. *à n.*3. Hieron. Portolez *de conſortibus, c.*15. *num.*7. Rot. *deciſ.*705. *num.*2. *part.*1. *& deciſ.*778. *num.*2. *p.*2. *recent.* Buratt. *deciſ.*482. *num.*8. 2

Amplia primò procedere etiam quando Prælatus contraxit debita pro ſua ſuſtentatione, quia pro neceſſitate Eccleſiæ videtur contraxiſſe, cùm Eccleſia teneatur illum alimentare; vt per Abb. *hic num.* 2. Burſat. *d. conſil.*226. *num.*95. Surd. *deciſ.* 255. *numer.* 25. Flamin. *d. quæſt.*16. *numero* 51. Paul. Comitol. *d. quæſt.*87. *numer.* 3. Vnde ſi clericus nihil habeat, ſucceſſor in beneficio tenetur ad funeris expenſas, quæ tendunt ad remedium ſalutis animæ defuncti, ſecus ſi in bonis habeat, quia tunc tenetur eius hæres, vt per Rebuff. *tom.*1. *ad leges Galliæ tract. de ſentent. prouiſ. pag.*142. *num.*57. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 94. *numer.* 20. *cum ſeqq.* Burſat. *d. conſ.* 336. *num.*59. *& num.*127. *& conſil.* 28. *numer.* 10. *volum.* 3. Franc. Marc. *Delphin. deciſ.*436. *part.* 1. *& deciſ.* 557. *part.*2. Beller. *d.* §. 3. *à num.* 3. *& num.* 5. cum Gemin. *d. conſil.*1. *num.* 5. dicit clericum prædefunctum deberi ſepeliri expenſis ſuæ Eccleſiæ, & ſucceſſoris, & *num.* 9. adducit quæ veniant appellatione funeris. 3 4

Amplia ſecundò in locatione facta per Prælatũ de bonis ſuæ Eccleſiæ, cui tenetur ſtare ſucceſſor Prælati ſi ad ipſiuſmet Eccleſiæ neceſſitatem, & vtilitatẽ, eius Eccleſiæ bona locauerit, ſecus ſi nomine proprio locet redditus, vel bona ſuæ Eccleſiæ, vide Mich. Graſſ. *tom.*1. 5

tom.1.commun.opinion.lib.4.tit.43.num.40.pag.656 vbi Viuian.num.113.Put.Rom.deciſ.179.lib.1.Aloyſ.Ricc. in collect.deciſ.par.4.collect.1007.& collect.1055.in fine, Spin. in ſpeculo teſtam.gloſſ.19.princip.num.41.Gutier. Canonic. lib. 1.c. 16. plures Doctores refert Cened. ad Decretal. collect. 76. num. 5. quibus adde Flamin. de reſign.lib.1.quaſt.16.num. 47. D. Barboſa in l. ſi filioſa in §.fin.num.17.cum ſeqq. ff. ſoluto matrim. Morl. in emporio iuris,part.1.tit.10 quaſt.2.num.20.Modern. de iuriſdict. part.4. caſu 98. num. 8. & in votis nouiſſ. deciſ voto 180.Cardoſo in praxi iudicum,vt bo fructibus, num. 3.Stephan Gratian.diſcept.forenſ.c.57.à num.18. Cardin.Tuſch.verbo locatio concl. 415. Molin. de iuſtit.tract. 2.diſp.492.verſ.quod denique,Cardin.Mantic. de tacitis,& ambig.conuent.lib.5.tit.15.n.21.Valer.Reginald in praxi fori pœnitent. lib. 25.c. 43.num.338. cum ſeqq.Azor.inſtit.moral.part.3. lib. 8. de locato cap. 6.quaſt.7.Rebello de obligat.iuſtit.p.2.lib.14.quaſt. 11. num.17.& ideo quando locatio eſt facta nomine proprio, ſucceſſor non tenetur ſtare colono, etiam quòd prædeceſſor locans deceſſiſſet in primo anno, & conductor anticipatè ſoluiſſet affictum, vt tenuit Rot. in Auximana locationis 24. Ianuar.1590. coram Orano, quæ eſt deciſ.211.num.6.poſt tract.Pontif.de Salu.interd.in 2.impreſſ.Mareſc.var.reſolut. lib.1.c.18. num.7.Stephan.Gratian.diſcept.forenſ.cap.606.num 11. Succeſſor in Eccleſia tenetur ſtare locationi factæ per prædeceſſorem etiam nomine proprio quando annus eſt incboatus, & iam facta eſt impenſa neceſſaria,vel magna pars illius, vt quia terræ ſunt ſatæ. Bald.in l.emptorem num.7.verſ.ſed pone colonus,C. locati,Ozaſc deciſ.82.n.10.Surd.deciſ.,2.n.12. Hareico:.d. cap.18.n.7.in fin.vide alia ad cap.fin.n.2. ne Prælati vices ſuas.

6 Amplia tertiò in penſione tempore anteceſſoris decurſa,ad cuius ſolutionem tenetur ſucceſſor in beneficio,vt per Caſſad.deciſ.3.num. 2. & deciſ.4 apri.c. de locato,Gig.de penſionib 9. 39. & 43. Gutier.Canon. lib. 1.c.1.num. 111. Cened.d.collect.86 ad Decretal. num.2.Stephan.Gratian.d.c.94.à num.51. Notandum tamen eſt ſucceſſorem in beneficio ad penſiones decurſas tempore prædeceſſoris non teneri nunc, niſi facta priùs fuerit cum eodem prædeceſſore, vel eius hæredibus diligentia de illis conſequendis, vt deciſum fuiſſe in Rota in vna Hiſpalen. penſionis de menſe Decembris 1577. referunt Franc. Leon. in theſauro fori eccleſ.part.2.c.7.num.91.Bellet.diſquiſit.cleric.part. 1.tit.de clerico debitore §.8.num.13.Aloyſ.Ricc.in collect.deciſ.p.5.collect. 1652.Craſceot deciſ. 3. ad fin. de ſolut.Achil.deciſ.5.de penſionib. Seraphin. deciſ.1351. num.1.Nicol.Garc.de benefic.part.1.c.5.num. 199. Mareſcot.var. lib 2.cap.18. num. 54. cum ſeqq. Stephan. Gratian.diſcept.forenſ.cap.49.num.52.& ſequentibus,& num. 39.Gregor.XV.deciſ.507.num.3. vbi quòd Rot. in his terminis paſſim condemnat ſucceſſorem, & quòd ita reſoluit ſæpiſſimè in aliis, & admiſit eadem Rota in Larinen.penſionis 7.Februarij 1620.coram bonæ mem. Vbaldo ſen. in qua aliæ deciſiones cumulantur,refert Beltramin. in annotat. ad d. deciſ. Gregorij num.7. Poteſt tamen habere recurſum contra hæredes, vel alios, qui fructus perceperunt, vt in Cæſaraugustana penſionis 13. Aprilis 1592. coram Cardinali Pamphilio, ſed ita demum ſucceſſor tenetur ad penſiones decurſas tempore anteceſſoris, ſi ei remaneat congrua, quæ in primis, & ante omnia deducenda,eſt vt fuit deciſum in Campanien. penſionis 22. Ianuarij 1609 coram Iuſto, & ſequuta eſt Rot. coram Gregor. XV. d. deciſ. 307. num. 5. Probatio autem diligentiarum contra anteceſſorem debet eſſe plena, quia materia eſt rigoroſa, & contra bonam fidem, quòd ſucceſſor teneatur pro penſionibus decurſis tempore anteceſſoris, vt ex Put. deciſ.185. in fin. lib. 1. Rot. in d. Larinen. penſionis coram Vbaldo, in qua fuit dictum non ſuffragari diligentias factas contra procuratorem anteceſſoris, cum ex illis non poſſit deueniri ad ſententiam excommunicationis, nec pro penſionibus decurſis,quæ poſtea fuerunt ſolutæ, refert & ſequitur Beltramin. vbi ſuprà.

Amplia quartò in maioratu, cuius ſucceſſor tenetur ſoluere debita prædeceſſoris, ſi contracta ſint pro neceſſitate, vtilitate, vel conſeruatione ipſius maioratus, ſecus ſi pro neceſſitate, vel vtilitate ipſius prædeceſſoris. Vide Molin. de primog. lib.1.cap.10. num.13. & num.14. Ludouic. Auendan. l. 40. Tauri gloſſ.1.ex num.70. & l.46. gloſſ.9. ex num. 2. Spin. in ſpeculo teſtam. gloſſ.18. princip. ex num.39. & gloſſ. 19. princip.ex num. 6. Anton. Padil.in l. vnum ex familia, §.ſi de ſuo, num.9.ff.de legat.2.Melch. Pelaez de maior. part.4. quaſt. 26. Matienl.l. 6. gloſſ. 3. ex num. 16. tit.7. lib.5. nouæ recopilat. Donat. à Fin, tom.2. commun. opinion. lib.6. tit.41. num.30. Perez l. 1. gloſſ. 1.tit.2.lib.3. Ordin. pag. 119. Caſtil. l.45. Tauri gloſſ.fin.Peralta in l.3.§.qui fideicommiſſum, num. 131.ff.d. hæred inſtitut.Garc.de expenſis, cap.16.n.33. Cardin. Tuſch. concluſ. 331. litt.R. tom.7. & concluſ. 876.litt S. Valaſc. de partit. cap. 19. num. 44. Chald. Pereira de poteſt.elig.cap.16. nu. 5.& de empt. cap. 27. num.40.latiſſimè Molin. de iuſtit. tract.2. diſput.640. & 641. Rebello de obligat. iuſtit.part.2. lib.7. quaſt.9. ſect. 1.D.Barboſa in l. diuortio,§ fin.num. 114.ff.ſoluto matrim. plures refert Cened. ad Decretal.collect.86. n.1.Bellet.diſquiſit.clerical.part.1.tit. de clerico debitore, §.5. num. 19. & quid iure Luſitano ſuper hoc ſit diſpoſitum inuenies apud Ordin.Regiam lib.4.tit.101. §.vnico. 7

Debita tamen omnia contracta ab eo, qui maioratum inſtituit, tenetur ſucceſſor ſoluere, dummodò priùs capiantur bona libera, redditúſque primogenij, his verò non ſuppetentibus tunc ad bona maioratus deueniendum eſt, & in cauſam executionis poſſunt capi, vt poſt Palat. Anton de Padil. Tiraq. & alios reſoluunt Gutier. pract.lib. 2.quaſt.55. num.2. Molin. d.cap.10.num.1. & 2.Matienl.l.6.gloſſ.5.n.21. tit.7.lib.5. nouæ recopil. Parlad.lib 2.rerum quotid.cap. fin.p.4 §.3.num. 32.Si verò poſt maioratum irreuocabiliter conſtitutum, & in contractu conditum debita inſtituentis ſint contracta, non tenetur ſucceſſor ea ſoluere, vt per Chald. Pereira quaſt. forenſ. lib.1. quaſt. 23. num.65. nouiſſime Melch. Phœbum Luſitana deciſ.84.& ad hæc vide Ordin. Regiam Luſitan.lib 3.tit.93. 8

Amplia quintò in ſucceſſore Regni, qui ſemper tenetur ad debita prædeceſſoris. Vide Aguirre de ſucceſſ Portugaliæ, part 1. num. 70. Molin. d.lib. 1.c. 19. num.10.Garc.de expenſis, cap.16.num.15. Marta de iuriſdict.part.1.cap.29.à num.11. Molina d.diſput. 641. num. 7. Rebello d. quaſt. 9. num. 13. Cardin. Tuſch. tom.7.litt.R concluſ.330.& litt. S. concluſ. 876. Caſtil. lib.3.quotid.c.19. num.126.cum ſeqq. In ſucceſſore tamen feudi ex pacto, & prouidentia contrarium eſt reſoluendum,quia non ſoluit æs alienum à prædefuncto vaſallo contractum, ſicut nec ſoluit filius patri ſuccedens in feudo repudiata hæreditate, vt per Roſenth.de feudis, cap.2 concl.34. & c.7.concl. 20. cum ſeqq. Surd.de aliment.tit.4.q.10.num.17.cum ſeqq. Bernar.Græuæ.ad pract.Cameræ Imper.lib.2.concl.154. & idem in emphyteuſi de pacto, & prouidentia eſt tenendum, & decidit Ordin.Regia Luſitan.lib.3.tit. 93.§.3. 9 10

11 *Pro Eccleſia neceſſitate.*] Veluti pro expenſis litis, & impenſis neceſſariis factis pro Eccleſiæ miniſtris, & famulis, latè Redoan. *de ſpoliis eccleſ. q.* to. Franc. Marc. *deciſ.* 456. *n.* 2. *lib.* 1. Stephan. Gratian. *d. c.* 94. *à num.* 30. idem Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienandis, q.* 5. *n.* 3. *p.* 1. qui etiam hoc intelligunt non ſolùm de debitis pro vtilitate Eccleſiæ, ſed etiam pro ſuſtentatione perſonæ, patrocinio per Aduocatum præſtito, dum eſſet carceratus, & de ſalario Aduocati, vt per Puteum *lib.* 3. *deciſ.* 11. *& lib.* 2. *deciſ.* 43. *in antiq.* hoc intelligit in ſucceſſore immediato à quo petuntur iſtæ expenſæ, ſecus à mediato cùm de primo ſit intelligendum, ne res procedat in infinitum. Et procedere etiam in ſalariis famulorum, & Vicarij, quia pro vtilitate Eccleſiæ, & neceſſaria gubernatione ſint contracta, extendunt Flores *variar. lib.* 1. *q.* 8. *n.* 4. Stephan. Gratian. *d. c.* 94. *n.* 36. *cum ſeqq.*

Cap. Si quorundam. II.

Gregor. IX.

PRælatus ſi pro alienis debitis obligat Eccleſias, eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium, & obligatio non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panor. Barbat. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 264. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 442. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hunc text. ſcribentes.*

2 *Clericus non habens vnde ſoluat debita in totum, vel pro parte, non eſt excommunicandus, nec moleſtandus, ſed debet dare cautionem de ſoluendo cum venerit ad pinguiorem fortunam.*

3 *Clericus petens priuilegium huius tex. qualiter paupertatem probare debeat, oſtenditur.*

4 *Clericus ſemel ad beneficium huius cap. admiſſus non prohibetur iterum admitti.*

5 *Moniales fruuntur beneficio huius cap.*

6 *Penſionis Eccleſiaſticæ debitor non gaudet beneficio huius c.*

7 *Clericus debitor alicuius, qui eſſet pauperior ipſo, non gaudet beneficio huius c.*

8 *Clericus in minoribus non gaudet beneficio huius c.*

9 *Clericus coniugatus non gaudet beneficio huius c.*

10 *Periurus clericus, vel ſuſpectus de fuga non gaudet beneficio huius c.*

11 *Debitum negans non gaudet beneficio huius c.*

12 *Laicus fideiuſſor clerici non gaudet beneficio huius c.*

13 *Debitor clericus ratione depoſiti penes ſe facti non gaudet priuilegio huius c.*

14 *Clericus ſuſcipiens clericum poſtquam fuit condemnatus ad ſolutionem debiti, non poteſt ſe tutari de beneficio huius c.*

15 *Clericus conuentus ex debito dependente ex delicto non gaudet beneficio huius c.*

16 *Clericus tribus ſententiis condemnatus ſoluere creditori, an gaudeat beneficio huius c.*

17 *Clericus dolo verſatus cum creditore non gaudet beneficio huius c.*

18 *Bona conſumens, vel occultans, ſeu in extraneos alienans gratia fraudendi creditores, non gaudet priuilegio huius c.*

19 *Clericus heres non confecto inuentario minimè gaudet priuilegio huius c.*

20 *Clericus conuentus actione real. non gaudet priuilegio huius c.*

21 *Clericus, qui in ludo, vel luxurioſè viuendo bona ſua conſumpſit, non gaudet priuilegio huius c.*

22 *Adminiſtrans bona aliena, ſi malam rationẽ reddiderit de adminiſtratis, non gaudet priuilegio huius c.*

23 *Oblationis in forma Cameræ vigore renunciatur beneficio huius c.*

24 *Beneficio huius c. an poſſit renunciari etiam cum iuramento oſtenditur.*

25 *Clericus licèt nõ poſſit carcerari pro cauſa ciuili, poteſt tamen compelli ad præſtandam iuratoriam cautionẽ de ſoluendo cum ad pinguiorem fortunam venerit.*

Cap. Odoardus. III.

CLericus non habens vnde ſoluat debita in totum, vel pro parte, non eſt excõmunicandus, nec moleſtandus, ſed debet dare cautionem de ſoluendo cũ venerit ad pinguiorem fortunam. Colligunt ex Ordin. Abb. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſt. Henric. Boich. Anch. Panor. Barbat. Henric. Caniſ. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 204. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 44. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

2 Celebris, & notus eſt text. iſte quatenus probat clericum non habentem vnde ſoluat debita in totum, vel pro parte, non debere excommunicari, immò ſi eſt excommunicatus pro prædictis debitis abſolui debere, abſque vlla difficultate, præſtita ab eo idonea cautione, vt ſi ad pinguiorem fortunam deuenerit, debita prædicta perſoluet, de quo eiuſque materia vide *l.* 23. *tit.* 6. *part.* 1. Viuian. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 2. *num.* 51. *pag.* 157. Azeued. *l. fin. nu.* 66. *tit.* 11. *lib.* 4. *recop.* nouiſſime Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 7. *de cler. & ſacerdot. n.* 106. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiepiſcop. Curia Neapolitana, c.* 3. latiſſimè Marcheſan. *de commiſſionibus part.* 3. *c.* 1. §. 1. *pag.* 209. *cum ſeqq.* latiſſimè etiam Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. effectu* 7. *per totum*, & Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 2. *tit. de clerico debitore*; §. 2. *per totum*, & Ioan. Baptiſta Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 29. *per tot.* Vincent. Caroc. *de exception. b. except.* 24. Paul. Squillante *de priuilegiis clerie. c.* 10. *per tot.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſol.* 244. *cum multis ſeqq. in* 2. *edit.* Couar. *var. lib.* 1. *c.* 1. *num.* 9. Oduard. Caldeira *de ecrer. pragmat. lib.* 1. *c.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 183. *num.* 29. *&* 30. Perez *l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 63. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 2. *c.* 17. *numer.* 155. Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *part.* 3. *c. vnic. num.* 4. *cum ſeqq.* Henriq. *in ſumm. part.* 1. *lib.* 13. *c.* 18. §. 4. Farinac. *in praxi crimin. part.* 1. *quaſt.* 27. *num.* 65. *cum ſeqq.* Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *c.* 17. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 1. *collect.* 22. D. Barboſa *in l. maritum num.* 2. *&* 47. *& in l. alia, §. eleganter, num.* 18. *&* 19. *ff. ſoluto matrim.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *quaſt.* 88. *num.* 20. *&* 21. Sayr. *in claui Regia lib.* 10. *tract.* 5. *c.* 7. *n.* 4. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 212. *num.* 38. *cum ſeqq.* Garcia Gironda *de priuilegiorum, & exemptionũ explicat. a n.* 239. Marta *de iuriſdict. p.* 4. *caſu* 144. Quòd birretum viride deferant etiam coram iudicibus vrbis, & carcerum viſitatoribus petentes alternatiuas, vel beneficium huius text ſtatuit Pius IV. *in ſua conſtit.* 39. ſiue *Motu proprio, incip. Cupientes, ſub Dat.* 27. *Octobris* 1561. & eſt *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 53. ſed hoc non video in vrbe practicari.

Inter cætera, quæ incumbunt clericis petentibus beneficium huius cap. illud principale eſt, vt probent ſuam paupertatem, & miſerabilitatem, Ioan. Baptiſta Coſta *d. remed.* 29. *num.* 3. vel per communem æſtimationem 3

tiooem,ſeu teputationem,aut quia viſi ſunt mendicare,Aloyſ.Ricc.*in d.praxi reſol.*245.*n.* 2. Marc. Anton.Genuen.*d.cap.*3.*num.* 18. Marcheſ. *d. cap.* 1.§. 1. *num.*.04.Vel quia redditus,quos habent , non eacedunt ſcuta 25.Seraph.*deciſ.*173.Aloyſ.Ricc.*d.reſolut.*145.*num.*3.Et ſufficit , vt ſummariè conſtet de paupertate,nec in ea eſt multum ſcrupuloſè agendum, ſed vrbane,idem Aloyſ.Ricc.*in deciſionibus Curiæ Archiep.Neapol.deciſ.*81.*num.*6.*part.*1.vbi à principio illius deciſ. totus eſt in oſtendendo clericum admitti ad beneficium huius cap.extra carceres parte nnn inſtante,ſeu nō opponente,& *par.*2.*deciſ.*176 atteſtatur plures reſolutum fuiſſe quòd pendēte iudicio , & liſuper conceſſione priuilegij huius tex. clericus debitor eſt audiendus eatra carceres , & non catcerandus Et clerico intentanti remedium huius tea. denegari non poteſt penſio pro congrua ſuſtentatione, vt per Benincoſ. *in tract.de pauperi q.*8.*in* 4.*ſpec. in contractib.num.*15.Cou *var.lib.*1.*cap.*1.*num.*9. *verſ.qua in re*,Surd.*de alimen.tit.*1. *quæſt.*79.*n.*21. *verſ.tamen dimitti*.Menoch.*de arbitr.caſu* 183.*n.*30.Farin.*d. q.*27.*n.* 68.*in fine*,quos tefert & ſequitur Rot.*in Bononien.ſeu Romana cenſus* 13.*Februarij* 1615.coram bonæ mem. Butatto inter eius impreſſas *deciſ* 97.*num.*3. vbi atteſtatur quotidie in Curia ſeruari quòd Clerici admittantur ad beneficium huius tea. com retentione pro
4 congrua eorum ſuſtentatione. Illud in præſentiarum aduertere oportet clericum ſemel beneficium huius cap. admiſſum non prohiberi itetom admitti, Marc.Anton.Genuenſ.*d.c.*3.*num vlt.* etiam poſt tem iudicatam,& in eaecutione ſententiæ Alnyſ.Ricc. *in praxi reſol.* 249 dummodo tameu beneficium huius cap.non ſe extendat extra diœceſim petentis , Marcheſ,*d.c.*1.§.1.*num.*100.

5 Amplia priuilegiom huius tea. eatendi ad moniales cùm in eis detur par ratio,quæ in clericis , prout iudicatom foit in Senatu Portogallenſi , & in ſopremo Supplicationis Regni Luſitaniæ in cauſa monialium Matris Dei de Monchique ciuitatis Portugallenſis.

6 Limita primò in clerico debitore penſionis, in quo non habent locom diſpoſita in hoc tex.cùm penſioni conſenſerit etiam cum iuramento,& obligatione camerali,& poſſideat beneficium,& potius debet illud dimittere,qoàm penſionem denegare , cùm etiam in reſeruatione penſionis tales beneficiati illam promittant ſoluere ſub pœna eacommunicationis , & priuationis beneficij,vt per Caſſad.*deciſ.* 21. *n.* 3. *de locato*, Gom.*in compendio ſignatura,col.fin.num.*80.*verſ.eſt tamen vnum,& de annali,quæſt.*53.quos tefert Stephan. Gratian.*d.c.*221.*à n.* 50. Mercheſan. *de commiſſionib. part.*3.*c.*1.§.1.*num.*64.*pag.*317.Fatin.*quæſt.* 27. *n.* 70. Carol.de Graſſis *d.effectu* 7.*num.*48.Aloyſ. Ricc.*in d. praxi poſt reſol.*255.*in notabilib. n.* 1. quamuis contrarium , quòd ſcilicet beneficiarius non teneatur vltra quàm facere peteſt,teneat Chald. Pereira *de extinct. emphyt.c.*4.*num.*24.quicquid etiam propter præciſam obligationem ſoluendi penſionem non amittere priuilegium dicant Cou.*d.num.*9.*verſ. quoties* , & D.Barbol.*d.*§.*eleganter.num.*23.

Limita ſecundò vbi clericus eſſet debitor alicuius, qui eſſet pauperior ipſo cletico. Barbat. *hic num.*2. Neuiz.*conſil.*59.Carol.de Graſſis *d. effectu* 7. *num.* 56. Bellet.*d.*§.2.*num.*8.

8 Limita tertiò in elerico in minoribus conſtituto, hic enim quantum ad hoc priuilegium par cenſetur laico,& ſeculari,ſecus tamen ſi alteri , aut Eccleſiæ proprio miniſterio ſeruiat in diuinis , reſoluunt Cou. *d.c.*1.*num.*9.*verſ.ſed ex quo ad deciſionem.* Menoch. *d. caſu* 183.*num.*30.Mar.Anton.Genuen. *cap.* 3. *num.*3. Marcheſan.*d.cap.*1.§.1.*n.*57.*& num.*98.Gutier.*d. cap.* 17.*num.*10.Farin.*in praxi crimin.p.*1.*quæſt.*27.*num.*69. Stephan.Gratian.*d.cap.*222.*num.*39. *&* 40.Molin. *de iuſtit.tract.*2.*diſp.*571.*num.*20.Ruiz.*deciſ.* 6. quem reſert Aloyſ.Ricc. *d. collect.*22. *in fine, & in deciſ Curiæ Archiep.Neapol.part.*2.*deciſ.*20.Ioan.Bapt.Coſta *d.remed.*19 .*num.*4.

Limita quartò io clerico,coniugato qui poteſt capi,& carcerati etiam pro debitis ciuilibus per iudices ſeculares,ſi non habeat bona vnde ſoluat , reſoluunt Natt.*conſ.*356.Montalu.*l.*25.*gloſ.*1.*col.*2.*ad finē,tit.*9. *part.* 5. Auiles *in proœm. Prætor. à num.* 20. Carol. de Graſſis *d.effectu* 7.*num.*52.Cou.*d.cap.*1.*n.*9. *verſ. propter quorum*,Gutier *d cap.*17. *num.* 11. Soar. *in pract. tom.*2.*part.*3.*cap.vni.num.*6.Molin.*d.diſp.*571.*num.*20. Aloyſ.Ricc.*in d.praxi reſol.*153.Sanch.*de matrim. lib.* 7.*diſp.*46.*n.*13.quamuis contrarium , quòd ſcilicet non poſſit capi , teneat Humad. *l.* 23. *gloſ.* 2. *num.*2. *verſic.ſecundo fallit,tit.*6 *part.* 1. & plures , quos teſert , & ſequitur Ceuall. *communium contra commun. quæſt.*593. 9

Limita quintò quando clericus eſſet periurus , vel ſuſpectus de fuga , & debitum deſcenderet ex dolo, tunc enim poterit carcerati,Cou.*d.num.*9.*verſ. vtrùm ſi clericus*,Stephan.Gratian.*d.cap.*222.*num.* 49. Farin. *d.quæſt.*27.*num.*71.*verſ.ſublimita tertiò*,Aloyſ.Ricc.*in praxi rerum fori eccleſiaſtici* , *deciſ.*287. Bellet. *d.*§.2. *num.*10. 20

Limita ſeatò in clerico,qui negauit debitum, vt per Gutier.*d.c.*17.*n.*1.Molin.*de iuſtit.tract.*2.*diſp.*571. *num.*11 Mōhedan.*deciſ.*1.*de ſolut.*Pute.*deciſ.* 321. *p.* 2. Aloyſ.Ricc.*in praxi deciſ.*186.*aliàs reſol.*246. *per totā.* vbi limitat ſi debitum poſtea agoouiſſet ante ſententiam,Marc.Anton.Genu.*d.c.*3.*n.*5.Carol.de Graſſis *d. effectu* 7.*n.*42.Bellet.*d.*§.1.*n.*2.*&* 3: 11

Limita,ſeptimò in laico fideiuſſore clerici,cui non proficit beneficium huius cap. vt per Gotier. *pract. lib.*1.*q.vlt.n.*70.*cum ſeqq.*Ceuall.*commun. contra commun.quæſt.*701.*n.*14.Ioan.Baptiſta Coſta *d.remed.* 29. *n.*8.Aaloyſ.Ricc.*in d.praxi deciſ.*189.*in* 1. *edit. aliàs reſol*,248.*in* 2.*edit.* 12

Limita octauò in clerico debitore ratione depoſiti penes ſe facti,quia aduerſūs eaactionem talis debiti non poterit opponere de priuilegio huius cap. Matheſil.*ſing.*60.*n.*1.Seg.Dauilos *part.*1.*n.*13.*n.*21.Carol. de Graſſis *d.effectu* 7.*n.*58. 13

Limita nonò io clerico , qoi ſuſcepit terminum poſtquam fuit condemnatus ad ſolutionem debiti, namque ipſe non poterit ſe lætari de beneficio huius cap.Cou.*pract.c.*31.*n.*4.*concl.*2.Pute.*deciſ* 364. *part.*1. Gaſp.Baec.*de inope debitore,c.*16.*n.*22.Carol.de Graſſis *d.effectu* 7.*num.*60. 14

Limita decimò , quando clericus conuenitur pro debito dependente ex delicto , vel quaſi,nam tunc & capi,& carcerari poterit , vt per Ceuall. *quæſt.* 701. *num.*8.Farin.*d.quæſt.*17.*num.*72.Aloyſ.Ricc.*in d.praxi reſol.*251 *in* 2.*editione*,Gutier.*de iuram.confirm.part.*1. *cap.*17.*n.*23.*& ſeqq.*Carol.de Graſſis *d.effectu* 7.*n.*58. Bellet.*d.*§ 2.*num.* 6. præcipuè ſi pœna pecuniaria in qua eſt condemnatus clericus pro delicto , vel quaſi, eſt applicata fiſco , vel parti in vim pœnæ ad vindictam delicti,& non ad emendam , & teparationem damni,ea Gutier.*de iuram.confirm.part.*1.*c.* 17. *n.* 27. Marc.Anton.Genuen.*d.n.*3, *num.*7. Marcheſan.*d.c.*1. §.1.*num.* 60. *pag.* 317. ſed contrarium tuetur Aloyſ. Ricc *in praxi deciſ.*292. 15

Limita vndecimò non procedere beneficium huius cap.poſt tres ſententias conformes , ita Cardin. Pute *deciſ.*56.aliàs 54.*num.*3.*lib.*1.*in correctu*, Franc. *d.quæſt.*27.*num.*69.Marcheſan.*d.*§.1.*num.*74.*pag.*318. 1

Contrarium tamen, immo clericum tribus ſententiis damnatum ſoluere creditori, gaudere priuilegio huius cap. tanquam benignius tenent Cou. *d.c. 1. num. 9.* Gutier. *d.c. 17. num. 33.* Azeued. *l. 4. num. 19. ad fin. tit. 2. lib. 6 noua Recop.* Molin. *diſp. 571. num. 23.* Aloyſ. Ricc. *deciſ. 295. alias ac ol. 254* Carol. de Graſſis *d. effectu 7. n. 35.* Illud tamen verum eſt quòd clericus litigans qui per tres ſententias conformes in expenſis condemnatus fuit, quoad ipſas non admittitur ad remedium huius text. Pute. *d. deciſ. 54. num. 3.* quem ſequuta eſt Rot. *in Hipporegien expenſarum 12. Decembris 1621.* coram bonæ mem. Remboldo.

17 Limita duodecimò in clerico dolo verſato cum creditore, veluti ſi tempore contractus ſe finxit non eſſe clericum, altero contrahente id ignorante, aut abſcondit de bonis, ne ſolueretur debitum creditori, vel pendente iudicio ſuper debito principali bona in extraneos alienet gratia fraudandi creditorem, vt per Gutier. *d.c. 7. num. 20. & 21.* Molin. *d. diſp. 571. num. 21.* Ferret. *conſ. 144.* Rota *deciſ. 841. lib. 3. diuerſ.* Bellet. *d. §. 1. num. 4.* Marcheſ. *d. cap. 1 §. 1. num. 76. com. 199. pag. 3 9.* Verall. *deciſ. 178. p. 1.* Farin. *d. quæſt. 17. n. 70. cum ſeq.* Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol. 147.* Mar. Anton.

18 Genuen. *d. cap. 3. num. 6.* vbi reſoluit quòd clericus, qui in fraudem creditorum bona conſumpſit, non debet gaudere priuilegio huius tex ſicut nec occultans illa, aut debita contrahens ſub ſpe gaudendi huiuſmodi priuilegio, Marcheſ. *loco proxime citato, num. 96.* & dictus Marc. Anton. Genuenſ. *d. cap. 1. num. 11.* idem dicit de laico effecto clerico poſt debita contracta in fraudem creditorum, & *n. 12.* de clerico exercente illicitam negotiationem, & Marcheſ. *d.c. 1. §. 1. num. 94.* dicit attentanti non dari beneficium huius text. dari tamen excommunicato, reſoluit Aloy. Ricc. *in d praxi reſol. 150.*

19 Limita decimotertiò in clerico hærede non confecto inuentario, qui non poteſt vti beneficio huius cap. Thom. Triuil. *Venetia deciſ. 8. part. 1.* quem refert Aloyſ Ricc. *in praxi poſt reſol. 25. in not. b. n. 2.*

20 Limita decimoquartò clerico conuento actione reali, vt per Brunum *de ceſſ. bonorum, quæſt. 3. num 14.* Aloyſ Ricc. *d. deciſ. 196. n. 2.* Marc. Anton. Genuenſ. *d c. 3. n. 9.* Carol. de Graſſis *de effectu 7. n. 62.* Squillante *d.c. 10. num. 25.*

21 Limita decimoquintò in clerico, qui in laudo, vel luxurioſe viuendo bona ſua conſumpſit, vt per Bellet. *d. §. 1. num. 6.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Curia Neapol. c. 3. num. 8.* Ferret. *conſ. 144. num. 3. lib. 1.* Carol. de Graſſis *d. effectu 7. num. 51.* Squillante *d cap. 10. num. 16.*

22 Limita decimoſextò in clerico adminiſtrante bona aliena, vt quia fuiſſet tutor, vel curator, & malam rationem reddidiſſet de adminiſtratis, Ferret. *conſ. 144. num. 1. lib. 1* Carol de Graſſis *d. effectu 7. num. 53.* quicquid dicat Cauale. *de iniure, n. 312.*

23 Limita decimoſeptimò, vbi quis ſe obligauit in Romana Curia in forma Cameræ Apoſt. quia illius obligationis vigore renunciatur beneficio huius tex. Farin. *d. q. 27. num. 70.* Bellet. *d. §. 2. num 8* Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol. 252. in 1. edit* Zach. ad Galeſ. *obligat. Cameral. quæſt. 16. n. 6. & quæſt. 19 num. 4.* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. part. 1. tit. de priuileg. cleric. c. 11. num 16.* Ferentil. *in annot. ad deciſ. 97.* Buratti *n. 9. litt. B.* Contra Ferret. *conſ. 254. num. 14. lib. 2.* Cou. *d. lib. 2. c. 1 num 9. verſ. ex his,* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neap l. cap. 3. num. 13.*

Limita decimooctauò vbi cauſa fuerit terminata in Roma per relaxationem excutorialium, Mohedan. *d.* [illegible] *num. 2. de ſolution.* Rot. *in Mediolanen beneficij 7. Iunij* 1596. corã Card. Pamphilio, & *in Clnſina beneficij 19. Nouemb.* 1619. coram Card Caualerio, inter eius impreſſas *deciſ. 514 n. 2.*

Limita decimononò in excommunicato, cui beneficium huius cap competere non poſſe, ad tradita per Marcheſan. *p. 3. tit. de commiſſ. ad* [illegible] *ad ceſſ. bonor. §. 1. num 69. & 61.* cenſuit Rot. coram Card. Caualerio *d. deciſ. 514. num. 4.* quicquid dicant Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol. 250.* Squillante *d. cap. 10. n. 6.*

Vtrùm autem beneficio huius tex. renunctari poſſit, quæſtio eſt dubia, in qua receptior opinio tenet non poſſe, cùm huiuſmodi beneficium pauperibus clericis conceſſum ſit, ne cogantur medicare in opprobrium totius ordinis clericalis, ita Cou. *d.c. 1. n. 38.* Coſt. *de remediis ſubſid. remed. 29 num. 8.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 17. num. 11.* Pariad. *lib. 2. rerum quotid. part. 5. cap. fin. §. 6. n. 24* Soar. de Pace *in tract. tom. 2. part. 3. c. vn. num. 6.* Marta *de iuriſdict. p. 4. caſu 42. n. 21.* D. Barboſ. *in l. atia, §. eleganter, num. 20. ff. ſoluto matrim.* Bellet. *d. tit. de clerico debitore, §. 1. n. 32.* Aloyſ. Ricc. *in d. praxi deciſ. 288.* & in deciſionibus Curiæ Archiep Neapol. *part. 1. deciſ. 160.* Marc. Anton. Genuenſ. *d. cap. 3. num. 4.* Garc. Gironda *in tract. de priuilegiorum, & exempt. explicat n. 203.* Melch. Phæbos *Luſit. deciſ. 48. num. 10.* vbi etiam quòd nec cum iuramento. Quicquid aliud teneant Gutier. *d.c. 17. num. 34.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 571. à n. 25.* 24

Recepta prius ab e, &c. Notatur ad hoc, quòd licèt clericus non poſſit carcerari pro cauſa ciuili, neque conueniri vltra quàm facere poteſt, poterit tamen compelli ad præſtandam cautionem de ſoluendo cùm ad pinguiorem fortunam venerit, vt per Cou. *d. cap. 1. num. 9.* Farin. *d. quæſt. 27. n. 66.* Aloyſ. Ricc. *in d praxi poſt reſolut. 255. in notab. num. 5* Carol. de Graſſis *de effectibus clericat. effectu 7. n. 65.* quæ cautio intelligitur per pignora, vel fideiuſſores, aut ſaltem ſi aliter non poſſit per iuratoriam, vt per gloſ. *in præſenti*, reſoluit Rot. coram Card. Caualerio *d. deciſ. 514. num. 2. in fine*, 25

In gloſ. *Recognoſcentem.* ibi, *qui enim cedit bonis*, &c. Notatur ad hoc, quòd beneficium huius cap. minimè competit non confitenti debitum, vt per Rot. coram Card. Caualeri *d. deciſ. 51 . n. 1.*

C AP. Is qui. IV. & vlt.

QVando quis dicit ſe indebitè ſoluiſſe, debet probare, ſed ſi aduerſarius negat ſolutionem, & conuincitur accepiſſe, incumbit ei onus probandi quod debitè accepit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Henric. Guid. Papæ, Barbat. Panorm. Viuian, *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 205.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 443.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* In dubio ſolutio applicatur in debitum antiquius *l. in his, & l. cum pluribus, ff. de ſolution.* cum aliis per Corn *conſ. 295. n. 1. verſ. nec cõcurrit. lib. 3. & conſ. 118. n. 1. lib. 6.* Paril. *conſ. 122. n. 7. lib. 4* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 136. n. 10. & ſeq.* Surd. *deciſ. 186. n. 5. & deciſ. 169. n 9.* Rot. *deciſ. 679. n. 6. p. 1 diuerſ.* Debitum autem antiquius non conſideratur reſpectu celebrati contractus, ſed ſolutionis faciendæ. Ruin. *conſ. 126. n. 5. lib. 5.* Menoch. *conſ. 121. num. 56* Quę tamen procedunt quando res eſt omnino dubia, non autem quando adſunt aliquæ coniecturæ, ſeu circunſtantiæ in contrarium. Rmman. *conſ. 94. num. 2.* Rot. *deciſ. 92. num. 2. & 3. d. deciſ. 679. num. 6. in fine part. 1. diuerſ.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 962. num. 46.* refert ferentil. *in annot. ad deciſ. 541.* Buratti *lit. A.* 1

SVM

De Donationibus.

Tit. XXIV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores regeruntur ſuper hanc rub. ſcribentes.*
2 *Donationis materiam qui tractent, citantur.*
3 *Donatio dicta eſt à dono quaſi doni datio.*
4 *Donatio quomodo definiatur, oſtenditur, & n. 6.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Io. Andr. Barbar. Imola, Anania, Guid. Papæ, Butr. Anch. Panorm. Guillel. Dorand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 101. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiorio ſanctorum Canonum, fol.* 174. Petr. de Rauco. *in compendio iur. Canon.* Martin Meſnart. *in ep tome Decretal. fol.* 115. Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pōtif. à pag.* 443. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germō. *in paratitlis ad quinque libros Decretal ſub hoc tit. & vol. 4. repet. in iure Canon. ad lib. 3. Decretal.* Ioan. Caldetin. nouè Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. nlor. iur. is Canon. ſub hac rub.*

2 De materia huius tituli agunt Clar. §. *donatio*, Viui. Soar. & alij *tom. 2. communium opinion. lib. 8. titul. 32.* Anton. Gabr. *lib. 3. commun. tit. de donationib.* Aleand. Trētaſioq. *vari. reſolut. lib. 3. ſub hoc tit.* Rendin. *recept. ſenten. tom. 1. tit. 32.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuē. lib. 13. tit. 34.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 277. c. ſeqq.* Leſſ. *eod tract. lib. 2. cap. 18.* Rebell. *de obligation. iuſtitia, par. 2. lib. 18.*

3 *Donationibus.*] Donatio dicta eſt à dono quaſi doni datio, vt probat text. *in l. ſenatus 33. §. 1. ff. de donat. cauſa mort.* notat Clar. §. *donatio quæſt 1. in princip* Molin. *de iuſtit. tom. 2. diſp. 273.* & ita ſolum habet locum quando datio ex liberalitate procedit, tunc enim ſolutum datum rationé habet boni. Definitur verò ſe-
4 cundùm Hoſt. *in ſumm. tit. de donat.* vt ſit rei licitæ nullo iure cogente ea mera liberalitate facta collatio, ſequuntur Alberic. *in rub. de donation.* poſt alios Abb. *in præſenti num. 1.* Doctores communiter ea Hippol. *in rub. num. 10. Inſtit. hoc tit.* pro qua definitione faciunt tex. *in l. donari 29. ff de donat. l. donari 83. ff. de regul. iuris, l. munus 21. §. dona ff. de verb. ſignif.* Verum hæc definitio non eſt admittenda, comprehendit namque contractum mutui, commodati, & precarij, in quibus nullo iure cogente ea mera liberalitate fit collatio, vnde cum aliis à definito competat non eſt bona, iuxta *l. 1. ff. de dolo*, & colligitur ea his, quæ ſcribit Bart. *in l. 1. ff. de teſtam.* Cagnol *in l. omnis definitio ff de reg. iuris* Alij definiunt vt ſit datio liberalis, ſeu vt alij dicunt, actio irredibilis, & per dationem intelligitur actio donantis ſufficiens natura ſua ad dominiom transferendum, & verbum *liberalis* excludit omnem donationem, quæ habet rationem ſolutionis debiti, vel permutationis, quę liberalis non eſt, ſicut verbū, *irredibilis*, excludit omnem commutationem pro re alia, quæ retribuatur, ita deducitur ea D. Thom. *in 1. diſt. 18. quæſt. 1. & 2.* & ea Ariſtot. *in 4. ethicor cap. 2.* Silueſt. & Sommiſtis *verbo donatio in princip.* Molin. *vbi ſup.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 18. dubit. 3. n. 11. cum duobus ſeqq.* Sed neque hæc definitio placet, quia ad hoc vt illa exacta ſit, debet conſtare genere, & differentia, vt eſt receptum, & tradunt Doctores *in l. 1 ff. de dolo. & in d. l. omnis definitio*, Dec. *in rub. de probat* Nauar. *de ſpolijs cleric. §. 1. n. 2.* Planè in prædicta defioitione non datur genus, quia illud verbum, *datio*, magis ad differentiam, quàm ad genus referri poteſt, ſolum neque conuenit illis contractibus in quibus neceſſariū eſt, vt dominiū transferatur, qui enim tenetur dare ad dominiū transferendū, regulariter cōpellitur, iuxta §. *ſic itaque. Inſt. de actionib. l. vbi autē 25. §. fin ff. de verb. oblig.* Notāt Doct. *in l. fin. C de condict. cauſa data*, Conan. *lib. 7. c. 15. n. 3. ad fin.* citatis ab Alphan. *collect. 25.* quamuis aliquando verbum, *dare*, ſoleat accipi pro ſimplici traditione, vel poſſeſſionis tranſlatione, id enim, & partibus non ſatis peritis fieri ſolet, iuxta *l. non. aliter 69. §. 1 ff. de legat. 3.* immo & à Doctoribus paſſim fit, vt aduertit Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p. 2. c. 2. n. 7. & c. 3. n. 14.* quinimo & à Iurecōſultis, vt *in l. indebiti 15. §. 1. ff. de condict. indeb. l. 1.* vbi glol. *ff. depoſiti l. 4. ff. de vſur.* eleganter Paul. & Iaſ. *in l. nemo rem ſuam ff. de verbor. obligat.* & ſic cùm verbum, *datio*, potius ſit differentia quàm genus, non eſt ad noſtram diffinitionem accommodata.

Definitur igitur meliùs donatio vt ſit conceſſio 5
alicuius rei non prohibitæ, animo dominium irreuocabiliter transferendi ea mera liberalitate facta. Ponitur loco generis, *conceſſio*, omnibus contractibus communis, & prædicatur de pluribus, quæ damnationes non ſint, vt patet in commodato, precario, emphyteuſi, locatione, & ſimilibus, in quibus res etiam conceditur: item poteſt applicari donationibus cauſa mortis, quæ tamen propriè donationes non ſunt, & tandem quòd verbum *conceſſio*, donationibus rectè poteſt accommodari, probant text. *in l. donari 29. & d. l. donari 83.* aduertit Menoch. *de arbitr. lib. 2. cēt. 1. caſu 88. n. 31.* Bald. *in l. cùm virum C. de fideicom.* Felin. *conſ. 27. n. 2. cum duobus ſeqq.* & iuuat tex. vbi *gloſ. vlt.* & Bald. notarunt *in l. vxori 33. §. vxori, in princip. & §. cum Seius ff. de legat. 3.* Reliquæ particulæ adiiciuntur loco differentiam, per quas donatio ab aliis diſpoſitionibus eſſentialiter diſtinguitur. Adieci, *alicuius rei non prohibita*, quia fruſtrà fiet donatio de rebus quas leges prohibent donari, iuxta reg. *l. non dubium. C. de legib. & l. nemo poteſt ff. de reg. iuris.* Dixi, *animo dominium transferendi*, vt excludantur reliqui contractus gratuiti, vt commodatum, & ſimiles, in quibus dominium non transfertur, item & donatio cauſa mortis, quæ per reconualeſcentiam reuocatur, ex *l. ſi filium. ff. de donat. cauſa mort. l. 1. ff. de donat.* Tādem adieci, *ex mera liberalitate facta*, vt excluderent contractus oneroſos, veluti locationem venditionem & ſimiles ex vtraque parte reſpectiuos, item alios, qui magis ad aliquod debitum ſoluendum, quàm ad puram liberalitatem exercendam ordinantur, quæ definitio apertè colligitur ex *l. 1. ff. de donation.*

SVMMARIVM.

1 *Liberalis in donando exiſtimare debet ſe debere quod donat.*
2 *Liberalitas conuenit nobilibus.*
3 *Princeps debet eſſe liberalis, & ſeruitia ſibi impenſa perſoluere.*
4 *Principi magis conuenit quàm aliis reddere pluſquam accepit.*

Cap. Prudentes. I. *Greg.*

NObilium eſt exiſtimare ſe debere quod ſponte 1
tribuunt, & niſi in beneficiis creſcant, nihil ſe præſtitiſſe putent. Colligunt ea Ordinar. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Panorm. Barbat. Viuian. *in rationali lib. 3 iuris Pontif. pag. 206.* Alagona *in compendio*

*dio iuris Canon.pag.*443.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2.deſumitur ex D.Greg.*lib.*12.*indict.*7.*epiſt.*17. refertur ab Anton.Auguſtin.*collect.*1.*Decretal. lib.*3. *tit.*20.*cap.*3.

2 *Nobilibus legem imponit*,&c.[Notatur ad hoc,quòd liberalitas conuenit nobilibus, & illorum ea eſt propria animi qualitas,& natura,vt per Tiraquel.*de nobilit.cap.*37.*num.* 34. Caſſan *in catalogo gloria mundi, p.*5.*conſid.*8.*& par.*8.*conſid.*55.Palat.*in repet.rub.de donation.inter virum,& vxor.*9.§.*n.* 1. *cum ſeqq.* Otalor. *de nobilit.part.*5.*c.fin n.*14.Surd.*de aliment.tit.*6.*q.* 11. *n.*46.*cum ſeqq.*Maſcard.*de probation.concl.* 554. *n.*58. *& ſeqq.& concluſ.*979.*n.*5.Bobadil.*in ſua politica lib.*2. *c.*4 *n.*5.Sanch.*de matrim.lib.*6.*diſp.*25.*n.*19.Chald.Pereira *de renouat.emphyt q.*16.*n.*50.Cardin. Mantic. *de tacit.,& ambiguis conuent.lib.*13.*tit.*17.*à n.*7.

Notatur etiam ad hoc, quòd Princeps debet eſſe liberalis,& ſeruitia ſibi impenſa perſoluere, vt per Tiraq.*de nobilit.c.*37.*à num.*40.Molin.*de primog.lib.*1. *c.*3.*num.*10.Burg.de Pace *conſ.* 15. *num.*9. Bero. *conſ.* 6..*num.*11.*vol.*1.Crauet.*conſ.*889.*n.*6. Bec.*conſ.* 129.
4 *num.*108.*vol.*2.& illi magis conuenit quam aliis reddere pluſquam accepit,vt poſt Tiraq.tradit.Menoch. *conſ.*307.*num.*11.& nouiſſimè Carol. Bord. *conſil.* 22. *num.*35.

SVMMARIVM.

1 *Donatio,quam facit Prælatus inconſulto Capitulo,& in damnum Eccleſiæ, inualida eſt.*

2 *Donatio de re Eccleſiæ facta non valet.*

3 *Clerici an domini ſint,vel potius diſpenſatores fructuũ eccleſiaſticorum,remiſſiuè.*

4 *Prælatus ſolus abſque conſenſu Capituli,& ſolemnitate poteſt in acquirendis nocere Eccleſiæ,& conditionem eius facere deteriorem.*

Cap. Fraternitatem.II *Alex*.III.

1 PRælatus de rebus Epiſcopatus non poteſt in detrimentom Eccleſiæ graues facere donatione, præſertim inconſultis Canonicis, & ſucceſſor poteſt reuocare tales donationes ſiue a clericis,ſiue à laicis, quia non tenent, cum procurator ſit procurator Eccleſiæ,non dominus, vnde debet meliorare conditionem Eccleſiæ, non deteriorare illam. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect. Zabarel. Io. Andr. Butr.Imola,Anania, Hoſtienſ. Henric. Anch. Guid. Papæ, Barbat.Panorm.Viuian.*in rationali lib.* 3.*iuris Pontific* j,*pag.*207.Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*443. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concor.p.*1.*&* 2.refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal.lib.*3.*tit.*20.*cap.*2.

2 Probat hic tex.donationem de re Eccleſiæ factam non valere,vt per Duen.*reg.*220.*à n.*1.Pute.*deciſ.*304. *part.*1.*in antiq.*Tiraq.*in l.ſi vnquam, verbo donatione, num.*174.N.ſi fiat cauſa remuneratioois, vt dixi *ad cap.per tuas n.*2.*hoc tit.*

3 *Sit procurator, non dominus.*]Ergo clerici domini non ſunt,ſed procuratores,& adminiſtratores, ac diſpenſatores fructuum eccleſiaſticorum, de quo vide Bellet.*diſquiſit.clerical.par.*1.*de bonis clericorum*, §.11. *n.*38.*in fine*.Gutier.*pract.lib.*1.*q.*114.*n.* 13. Paul. Comitol.*reſponſ.moral.lib.*1.*q.*70.

4 Io gloſ.*Non debet*.ibi, *ſed omittendo tamen poteſt.* Notatur ad hoc,quòd ſolus Prælatus abſque conſenſu Capituli,& ſolemnitate poteſt io acquirendis nocere Eccleſiæ,& conditionem eius facere deteriorem, vt per Innoc.*hic num.vnic.*Butr.*num.*10.Palat.*in repet. rub.de donat.inter virum*,§.47.*num.*6.Seraphin.*de priuileg.iuram.priuil.*7.*num.*32. Sanch.*de matrim.lib.*6. *diſp.*4.*n.*12.*in fine*, Bellet.*diſquiſit. cleric.part.*1.*tit.de clerico debitore*,§.5.*n.*10.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta per Prælatum an valeat, debet attendi quantitas rei donatæ,& loci conſuetudo.*

2 *Prælatus poteſt modicam donationem facere de rebus Eccleſiæ ſi hoc habeat conſuetudo.*

3 *Conſuetudo in contractibus maximè attenditur.*

Cap. Cæterùm.III.

1 PRælatus iuxta loci conſuetudioem ſacris Canonibus non obuiantem poteſt dare in parua quantitate. Colligunt ex Ordinar. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtien. Henric. Guid.Papæ,Barbat.Anchar.Panorm. Viuian.*in rationali lib.*3.*iuris Pontif.pag.*107.Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*444.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. *&* 2. refertur ab Anton.Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.*3.*tit.*20.*c.*1.*& eandem collect.*1.*lib.*1.*ſub tit.de conſuetudine cap.*1.& eſt poſt Concil.Lateranen.*part.* 10. *cap.*3.

2 Probat hic tex.Prælatum poſſe modicam donationem facere de rebus Eccleſiæ, ſi hoc habeat conſuetudo,vt per Oldrad.*conſ.*226.*num.*6. Tiraq.*in tract.de iudiciis in rebus exig.verſ.vigeſimoquarto*,Abb.*conſ.*45. *num.*1.*&* 2.*par.*1.Cardin.Tuſc.*n.*3.*lit.* .*concl.* 187. Bellet.*diſquiſit.clerical.par.*1.*tit.de bonis clericorum*,§. 5.*num.*10.

3 *Et illius terræ conſuetudo*]Quæ quidem in contractibus maximè attenditur.Strach.*de mercat.* 1 *t.de nautibus*,*o.*3.*n.*9.veluti in locationibus,Surd.*deciſ.* 31.*à.* 2.& in emphyteuſi Chald.Pereira *de poteſtate eligendi,cap.*6.*num.*2.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non vacans in beneficium concedi non poteſt, de auctoritate tamen Epiſcopi, & ſine præiudicio Prælati poteſt in proprietatem concedi.*

2 *Vnio de beneficio nondum vacante, & ſic viuentis fieri poteſt abſque tamen præiudicio poſſidentis.*

3 *Rectoris beneficij vocatio,non requiritur,nec eius conſenſus,cum illi ad ſuam vitam non præiudicatur in vnione.*

4 *Epiſcopus poteſt facere vniones etiam monaſteriis & locis Religioſis.*

5 *Epiſcopus poteſt de bonis ſuæ menſæ Epiſcopalis loco Religioſo donare.*

6 *Vnire poteſt Epiſcopus alicui Religioni Eccleſiam, ſeu beneficium ſuæ diœceſis.*

7 *Prælatus conferendo vni beneficium,ſeu alteri, liberalitatem exercet.*

Cap. Conſultationibus.IV.

1 EPiſcopus non poteſt dare Eccleſiam non vacantem alicui clerico,& ſi dat, donatio eſt nulla,ſed poteſt dare locis religioſis Vnde qui Eccleſias poſſident,non debent illis in vita ſua ſpoliari ſine eorum conſenſu .Colligunt ex Ordin.Abb. antiq. Innocent. Collect.Zabarel.Butr.Barbat.Ioan.Andr.Imola,Anania,Hoſtien.Henric.Panorm.Viuian. *in rationali lib.* 3.*iuris Pontificij*,*pag.*208.Alagona *in compendio iuris Canonici*

Canonici pag. 444. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2.
refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *ſub tit.*
de iurepatron. c. 23. & poſt Concil. Lateranen. *part.* 15.
c. 20.

2 *Viuentibus illis*, &c.] Fieri ergo poteſt vnio de bene-
ficio nondum vacante, & ſic viuentis, abſque poſſi-
dentis tamen præiudicio, vt per Chald. Pereira *de re-*
3 *nouat. emphyt. quæſt.* 5. *num.* 5. & ideo vocatio Rectoris
beneficij non requiritur, nec eius conſenſus, cùm ei
ad ſuam vitam non præiudicetur, ſed poſt mortem
ipſius vnio ſortiatur effectum, vt per Rebuff. *in praxi*
benefic. reg. de vnion. gloſ. 11. *n.* 8. Hojed. *in compatibil. be-*
nefic. c. 3. *n.* 9. *verſ. ſed vnium.* Rot. *deciſ.* 133. *n.* 13. & 14.
part. 1. *diuerſ.* Nicol. Garc. *de benefic. part.* 12. *c.* 2. *n.* 214.
vbi *num.* 215. quod procedit etiam in vnione facien-
da per legatum, & *num.* 217. tenet etiam procedere in
caſibus poſitis per Concil. Trid. vt vocatis his, quo-
rum intereſt, vniones fiant, & *num.* 218. idem dicit in
vnione facienda ex commiſſione Papæ vocatis quo-
rum intereſt.

4 *Si religioſis fiant locis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd
Epiſcopus poteſt facere vniones etiam monaſteriis, &
locis religioſis, vt per Nicol. Garc. *de benefic. part.* 12.
c. 1. *num.* 77. Monet. *de commutat. vltim. volunt. c.* 11.
5 *num.* 331. ſic etiam Epiſcopus poteſt de bonis ſuæ
menſæ Epiſcopalis loco religioſo donare, vt per Bel-
ler *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 7. *n.* 8.
vnde infert poſſe Epiſcopum de bonis ſuæ menſæ
Epiſcopalis abundantiùs donare, & alienare Capitu-
lo, ſiue Canonicis ſuis egentibus ſine ſolemnitati-
bus non obſtante iuramento de non alienando ſine
ſuperioris licentia, quia non poteſt dici alienatum ab
Eccleſia, quod ſemper in dominio Eccleſiæ retinetur,
gloſ. *verbo Eccleſiam in Clem.* 2. *de rebus Eccleſiæ non*
alien. Hoſt. *in c. nouum. n.* 5. *cum ſeq. de his, quæ fiunt à Prel.*
vbi Zabar. *n.* 5. *q.* 7. Imol. *n.* 13. & 14. & Butr. *n.* 8. Berta-
6 chin. *de Epiſc. p.* 4. *q.* 45. Rot. *deciſ.* 756. *n.* 3. *p.* 1. *diuerſ.*
Notari etiam ſolet ad hoc quòd Epiſcopus poteſt vni-
re alicui Religioni Eccleſiam, ſeu beneficium ſuæ diœ-
ceſis, vt per gl. *verbo donetur, in Clem.* 1. *de rebus Ec-*
cleſ. non alien. vbi Zabarel. *n.* 4. *not.* 4. & *n.* 11. *quæſt.* An-
char. *n.* 4. *not.* Imol. *n.* 2. & 3. Abb. *in præſenti n.* 4. Imola,
n. 1. & Henric. etiam *n.* 1. Selu. *de benefic. p.* 3. *q.* 11. *n.* 126.
Azr. *Inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 28. *q.* 19. Sanch. *in præcepta*
Decalogi, tom. 2. *lib.* 7. *c.* 19. *n.* 148.

7 *Donationes verò*, &c. Ergo Prælatus conferendo vni
beneficium, ſeu alteri, liberalitatem exercet, vt per
Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Prelatus non obſtante iuramento de non infeudando de nouo, poteſt integrare feudum, ſi appareat vaſallum in menſura fuiſſe deceptum,*

2 *Donatio rei Eccleſiaſticæ valet ob cauſam remunerationis.*

3 *Prelatus donare poteſt res Eccleſiæ ob cauſam remunerationis.*

4 *Tutor donare poteſt propter benemerita.*

5 *Regulares donare poſſunt ex cauſa meritorum.*

6 *Venditionis actum conſtituunt ad rationem menſuræ iugera ex certo fundo vendita.*

7 *Deceptus in quantitate rei poteſt agere ad ſupplementum, etiamſi deceptus fuerit citra dimidiam, quando cœpit actus à menſura.*

8 *Poſſeſſio non adipiſcitur ex inueſtitura.*

Cap. Per tuas. V.

Innocent. III.

PRælatus non obſtante iuramento de non infeu- 1
dando de nouo poteſt integrare feudum conceſ-
ſum, ſi non fuit integrum, ſicut fuit promiſſum. Colli-
gūt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.
Andr. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Barbat. Anch. Henric. Pa-
nor. Viuian *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 109. Ala-
gona *in compendio iuris Canon. pag.* 444. remiſſiuè Ca-
ſal *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab An-
ton. Auguſt. *in collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *c.* 2.

In domo ſua, &c.] Et ideo ob cauſam remuneratio- 2
nis valuit donatio rei eccleſiaſticæ, de qua in tex. vt per
Pinel. *in l.* 2. *C. de reſcind. vendit. p.* 3. *c.* 2. *n.* 17. Palat. *in*
repet. rub. de donat. inter virum, §. 50. *n.* 3. Tiraq. *in l. ſi vn-*
quam, verbo donatione largitus, n. 27. Menoch. *conſ.* 191. 3
n. 32. & *conſ.* 39. *n.* 3. & 56. Vnde Prælatum donare poſ-
ſe res Eccleſiæ ex cauſa remunerationis, tenent Iaſ. *in*
l. ex hoc iure, n. 6. *ff. de iuſtit. & iure*, & *conſ.* 10. *n.* 18. *vol.*
3. Bec. *conſ.* 129. *n.* 16. *vol.* 1. ſicut & pariter tutorē do-
nare poſſe propter benemerita, per tex. *in l. cum plures* 4
§. *cùm tutor*, vbi gloſſ. *ff. de administ. tut.* docent Roman.
cōſ. 10 *verſ. rurſus videtur*, Surd. *conſ.* 140. *n.* 34. *cum ſeq.*
qui ſubdit poſt Iaſ. & Tiraq. multa recenſeri à Docto-
ribus permiſſa ob benemerita, quæ aliàs non permit-
terentur, Pariſ. *conſ.* 11. *n.* 45. *vol.* 1. Roland. *conſ.* 5. *n.* 10. 5
vol. 1. Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c.* 102. *n.* 5. loquens de
Regularibus, qui donari poſſunt ex cauſa meritorum,
de quo etiam Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque*
forum, verbo munera, differ. 1. *n.* 102.

Quatuor modios terræ, &c.] Notatur ad hoc, quòd 6
tot iugera ex certo fundo vendita conſtituunt actum
venditionis ad rationem menſuræ, vt per Cou. *pract.*
c. 3. *n.* 3.

In gloſ. *Inuenerunt.* ibi, *nota quòd vbi quis decipitur* 7
in quātitate rei agitur ad ſupplemētum, etiamſi deceptio
fuerit circa dimidiā rei. Intellige vbi à menſura cœpit
actus, vt per Cou. *d. c.* 3. *nu.* 8. & de læſione in pretio, &
læſione in quantitate agit Pinel. *in d. l.* 2. *p.* 3. *c.* 1. *num.* 1.

In gloſ. *In poſſeſſione.* ibi, *ergo non adipiſcitur quis poſ-* 8
ſeſſionem ex inueſtitura. Vide Tiraq. *in tract. le mort, in*
præfat. declar. 1. *n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio pleniſſima fit in donationibus, & ob hoc clauſula oneroſa poſt multas donationes appoſita, proximam donationem tantum reſpicit.*

2 *Inſtrumentum euidenter probat, & non ſecus ac iudicatum habet vim definitionis cauſæ, & dicitur probatio probata.*

3 *Clauſula, quæ alioquin deberet ad multa referri, quādo inſeritur alicui capitulo tāquam illius acceſſorium, non debet ad alia referri.*

4 *Interpretatio facienda eſt ſecundùm mentem diſponentis.*

5 *Donationes latiſſimè ſunt interpretandæ.*

6 *Beneficia Principum latiſſimè ſunt interpretanda quando tangunt iura concedentium, & neminē lædunt.*

7 *Interpretatio plenior in teſtamentis eſt adhibenda.*

Cap. Cùm dilecti. VI.

CLauſula oneroſa poſt multas donationes appo- 1
ſita proximam donationem tantum reſpicit,
quia in contractibus plena, in teſtamento verò ple-
nior,

nior,in beneficiis autem pleniſſima eſt interpretatio facienda.Colligunt exOrdin.Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabarel.Butr.Ioan.Andr.Imola, Anania,Barbat. Hoſtien. Anch. Henric.Boich,Panorm.Henric.Caniſ. Viuian.*in rationali lib.3.iuris Pontiſ. pag.*206. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*444. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. & 2. refertur ab Anton.Auguſtin. *collect.* 3.*Decretal.lib.*3.*tit.*18.*cap.*3.

2 *Cùm ex tenore inſtrumenti euidenter appareat.*]Notatur ad hoc,quòd inſtrumentum euidenter probat, vt per Tiraq.*in l.ſi vnquam,verbo libertis,n.*11. *& de retractu lig.§.*2.*gloſ.*1.*num.*21.Abb.*in præſenti n.*3. Bart. *in l.*1.*in princ.num.*9.*ff.de noui oper.nunciat.*Alex.*conſil.*135.*num* 6.Dec. *conſ.* 42. *à num.* 9. Socin. iun. *conſ.* 127.*num.*7.*lib.*3.& non ſecus ac iudicatum habet vim definitionis,cauſæ,Bald.*conſ.*233.*num.*1.*vol.*1. Franc. Bec *conſ.*389.*n.* 3. & dicitur probatio probata Rota apud Farin *deciſ.*431.*num.*1 *in fine,& deciſ.*619. *n.* 6. *& deciſ.*690.*in fine,par.*1.*recent.& deciſ.*706.*n.*1.*part.* 2.*etiam recent.*

3 *Sed ad inferiorem,*&c.]Notatur ad hoc,quòd clauſula,quæ alioquin deberet ad multa referri, quando inſeritur alicui capitulo, tanquam illius acceſſorium, non debet ad alia referri,vt per Nau.*in c.ſi quando,de reſcript.except.*2.*n.*1.

4 *Quòd hæc fuit mens,& intentio,*&c.]Collige ex text. interpretationem faciendam eſſe ſecundum mentem diſponentis,vt per Calderin. *conſ.* 327. *verſ. de teſtamento,*aliàs *conſ.*8.*de donat.*Angel.*conſ.* 78. *Circa primum,in princ.lib.* 2. & plures per me citatos *in tract. Axiom.iuris vſufreq.axiom.*130.*num.*5.

5 *Pleniſſima eſt interpretatio adhibenda.*] Notatur ad hoc,quòd donationes latiſſimè ſunt interpretandæ, vt per Tiraq.*in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.*48.Boer.*deciſ.*172.*num.*27.Cabed.*Luſit.deciſ.*95. *num.*1.*par.*2.Soar.*de Relig.tract.de voto lib.*4.*c.*7.*n.*12.
6 Siluan. *conſ.* 98. *num.* 13. Et ad illud quod beneficia Principium latiſſimè ſunt interpretanda,vide Doctores citatos per me *Axiom.* 36. *ex num.* 1. Intellige dum tangunt iura concedentium,& minimè tarduot, ſecundùm Bald.*conſ.*456.*lib.* 3.Hoſt.*in c.quia circa, de priuileg.*vbi Ioann.Andr.& Abb.*in* 3.*notab.n.* 3. Hippol.de Marſil.*ſing.*483.Malu.*conſ.*18.*num.*26. Morot. *conſ.*20.*num.*13.Surd.*conſ.*140. *num.* 73. *&* 74. *vol.* 1. Cancer.*lib.*3.*variar.reſol.c.*3.*num.* 165. Farin. *conſ.*45. *n.*28.*vol.*1.à Ponte *conſ.*1.*n.*21.Carol.Bardel.*conſ.*137. *n.*4.*& conſ.*182.*n.*18.*vol.*2.Giurb.*deciſ.* 23.*n.*7.*tom.*1.

7 *In teſtamentis plenior.*]Vide Ceuall.*communium contra communes,q.*126.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus quando de conſenſu patroni concedit Eccleſiam pro loco,intelligitur patronum donaſſe iuſpatronatus, & ſi percipiebat certos prouentus in Eccleſia quam de conſenſu Capituli pro loco conceſſit,illos donaſſe videtur.*

2 *Donatio attribuitur Epiſcopo,etiamſi Capitulum conſentiat.*

3 *Verbum.*concedo *inducit dominij tranſlationem.*

4 *Donatio non cenſetur facta niſi iuris,quod quis habet in re.*

5 *Epiſcopus donans ſi Eccleſiæ fructus prius recepiſſet, tunc illi,quibus donauit,eos capient.*

6 *Mulier conſentiens marito bona ſibi hypothecata alienanti,hypothecam remittere præſumitur.*

7 *Capituli conſenſus requiritur in vnione facienda per Epiſcopum.*

8 *Epiſcopus non poteſt eximere à cathedratico.*

CAP. Paſtoralis. VII.

1 EPiſcopus qoando de conſenſu Patroni concedit Eccleſiam pro loco, intelligitur patronum dediſſe iuſpatronatus, & Epiſcopum dediſſe id quod temporale habebat in Eccleſia,v.g. aliquam portionem fructuum,& ſi nullum habebat,intelligitur conceſſiſſe omnes prouentus propter ius Cathedraticum, ad validitatem tamen donationis requiritur conſenſus Capituli.Colligunt ex Ordin.Abb. antiq. Innoc. Collect.Zabarel.Ioan. Andr. Imola, Barbat.Anania, Butr.Hoſtien. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontificij,pag.*210.Alagona *in compendio iuris Canonici.pag.*445.remiſſiuè Ximen.*in concord p.*1.*&* 1.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*3. *Decretal.lib.*3. *tit.*18.*cap.*4.

2 *Aliquam Eccleſiam concedendo.*]Ergo donatio attribuitur Epiſcopo etiamſi Capitulum conſentiat, quia venditio attribuitur vendenti,& non conſentienti,vt per Tiraq.*de retractu lig.§.*1.*gloſ.*9.*n.* 107. *& de iure maritis gloſ.*5 *n.*142.*& in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus num.*348.

3 Vtrùm autem verbum,*concedo*, inducat dominij tranſlationem, vide Palat.*in repet. rub. de donat. inter virum,& vxor.§.*7.*n.*7.Lar.*in l.ſi quis à liberalis, §.parens num.*72.*ff.de liberis agnoſc.*Surd.*deciſ.*166.*num.*15. Brunor.à Sole *in locis commun.litt.V.num.*38.Menoch. *conſ.*191.*n.*8.*& de præſumpt.lib.*3.*præſ.*34.*n.*31. Farin. *in praxi crimin.par.*4.*conſ.*95. *n.* 6. Stephan. Gratian. *diſcep.forenſ.c.*81.*n.*15.

4 *Quod ſuum eſt conferre videtur.*] Notatur ad hoc quòd donatio non cenſetur facta niſi iuris, quod quis habet in re,vt per Xuar.*alleg.*7.*n.*3.Anton.Gom.*tom.* 1.*var.c.*12.*n.*15.Azeued.*l.*1.*à n.*66.*tit.* 25. *lib.*8. *nouæ Recop.*

5 *Vt ſi fructuum,*&c.]Notatur ad hoc,quòd ſi Epiſcopus donans,Eccleſiæ prius fructus recepiſſet, tunc illi,quibus donauit,eos capient,vt per Rebuff.*de congrua portione,n.*33 Roch.*de Iurepatron.verbo de Diœceſani,q.*10.*n.*23.*& verbo honorificum,q.*43.*n.*75.*& verbo,vel is à quo, q.*11.*n.*38.

6 Notatur etiam ad hoc, quòd mulier conſentiens marito bona ſibi hypothecata alienanti hypothecam remittere præſumitur, vt per Boer.*deciſ.*25.*n.* 9. Maſcard.*de probat.concl.*1173.*n.*20.

7 *Conſenſus eſt ſui Capituli requirendus.*]Ergo in vnione facienda per Epiſcopum requiritur conſenſus Capituli,vt per Boer *deciſ.*345.*n.*3. Gambar. *de poteſtate legati à latere,lib.*5.*rub.*1.*de poteſtate legati in vniēdo, num.*58.*&* 108.Fuſc.*de viſitat.lib.*2.*cap.*26.*n.*5.Azor. *inſtit.moral.par.*2.*lib.*6.*cap.*28.*quæſt.*12.Rot.*deciſ.*133. *num.*2.*part.*2.*diuerſ.*Nicol. Garc. *de benefic. part.* 12. *cap.*1.*num.*145.*& à num.* 147. quòd poteſt hic conſenſus Capituli interuenire etiam poſt vnionem, & *num.* 150. *&* 151. quòd in vnione facienda per Papam, ſeu ex eius commiſſione non requiritur conſenſus Capituli,& *à num.*157.tenet quòd nec hodie per Concil.Tridentin.*ſeſſ.*21 *de reformat.cap.*5. poteſt Epiſcopus vnire beneficia ſine conſenſu Epiſcopi,

8 *Præter cathedraticum.*]Notatur ad hoc,quòd Epiſcopus non poteſt eximere à cathedratico, vt per Eraſm.à Cochier.*de iuriſd.Ordinarij in exemptos p.*1. *q.*3.*n.*4.*verſ.quarto,*quod adeò verum eſt,vt pro libertate cathedratici non currat præſcriptio contra Epiſcopum,Balb.*de præſcript.in* 3.*par.q.*16.Henric.Botta. *de ſynodo par.*3 *n.*87.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Hoſpitalarij poſſunt in ſuum præiudicium ſe & domum ſuam alteri Religioſa domus ſubijcere, & donare.*
2 *Turpitudinem ſuam allegans non eſt audiendus.*
3 *Translatio rei religioſa in alium non valet.*
4 *Actiones cedi non poſſunt ſi detur litigium.*

Cap. Inter dilectos. VIII.

1 HOſpitalarij poſſunt ſe, & ſua alteri Eccleſiæ cum ſuis iuribus ſubijcere, nec valet ſi deinde allegent pro ſe propriam turpitudinem, vt quòd ſint periuri, excommunicati, & in fraudem expleuerint talem actum, quia non deceptoribus, ſed deceptis iura ſubueniunt, ſaluis tamen rationibus aliorum, quia res inter alios acta non debet aliis præiudicium generare. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Barbat. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3 iuris Pontiſ. pag.* 215. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 445. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *ſub tit.* 81. *c.* 5.

2 *Contra ſe turpitudinem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd turpitudinem ſuam allegans, non eſt audiendus, vt per Bernard. *reg.* 24. *verſ. quinto*, Tiraq *de retract. lign.* §. 1. *gloſ.* 18. *num.* 10. 24. *& ſeq.* Surd. *deciſ.* 196 *num.* 6. *& deciſ.* 307. *num.* 15. Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib.* 2. *reſolut.* 11. *num.* 75. Rota apud Farin. *deciſ.* 665. *n.* 12. *p.* 1. *recent.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali* §. 3. *n.* 12. Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocatorum, verbo allegatio, n.* 5. plures per Cened. *ad Decretal. collect.* 10 *n.* 4. intellige ſi turpitudinem allegans liberã habebat poteſtatem, Sacrament. *lib.* 4. *ſelect. c.* 13. *n.* 5. *&* 11. Thom. de Thomaſſetis *reg.* 41. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *c.* 13. *n.* 15. intellige etiam, vbi quis allegat turpitudinem ſuam ad ſuum commodum, & vtilitatẽ, & ſecus ſi ad ſuum domum. Roland. *conſ.* 24. *n.* 72. *vol.* 1. Bellet. *d. n.* 12. Limita quando turpitudinem allegans ſemel fuerit admiſſus, tunc enim ex detecto periurio, vel turpitudine poterit ſe iuuare, Coſt. *in l. ſi ex cautione, fallent.* 9. *n.* 2. Cardoſ. *d. verbo allegatio, n.* 5. latè ego ipſe *axiom.* 221.

Cum res inter alios acta, &c.] Vide Doctores, quos plena manu citaui *in tract. axiomatum iuris vſufreq. axiom.* 199. *n.* 11.

3 In gloſ. *Quæſtionem* ibi, *& ita rem litigioſam tranſtulerunt in alium, vnde non valuit translatio.* Vide Couar. *practic. cap.* 15. *num.* 6. Lancellot. *de attent.* *in præfat. num.* 484. Menoch. *conſil.* 79. *à num.* 16. Peregrin. *de iure fiſci, libro* 4. *tit.* 6. *numero* 3. Molina *de iuſtit. tractatu* 2. *diſp.* 340 *à numero* 16. Cardoſo, *in praxi iudicum, verbo lis, numero* 37. Sic etiam actiones cedi non poſſunt ſi
4 detur litigium, Afflict. *deciſ.* 354. *numero* 22. Marant. *de ordin. iudic. parte* 4. *diſt.* 3. *à num.* 16. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, tit. de ceſſione iuris, art.* 1. *gloſſa* 4. Franciſcus Marc. *deciſ.* 148. *num.* 4. Sebaſt. Medic. *de fortuitis caſibus, part.* 2. *quæſt.* 7. *num.* 27. Alexand. Trentaſinq. *variarum reſolut. tit. de iudic. reſol.* 17. *à princip.* Cardinal. Tuſch. *litt. C. concluſ.* 206. Cabed. *Luſit. deciſ.* 15. *numer.* 15. *p.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Donatio quinquageſima, vel centeſima, quam facit Epiſcopus cum graui Eccleſia ſua detrimento, poteſt legitimè reuocari, nec etiam poteſt vltra quinquageſimam, vel centeſimam conferre, etiam ceſſante læſione Eccleſia, ſine auctoritate ſuperioris.*
2 *Epiſcopus poteſt dotare aliam Eccleſiam, vel capellam de bonis propria Eccleſia.*
3 *Succeſſor in regno poteſt reuocare donationes factas à prædeceſſore.*
4 *Clericus prædefunctus debet ſepeliri expenſis ſua Eccleſia.*
5 *Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide.*

Cap. Apoſtolicæ. IX.

ATtento *can. bona rei* 12. *q.* 2. ſi Epiſcopus vult cõſtruere monaſterium in ſua Parochia, vel ſi vult illud dotare de rebus Eccleſiæ, non poteſt conferre amplius, quam quinquageſimam portionem cenſus ipſius Eccleſiæ, cui præſtat. Si verò Eccleſiam ſecularem vult facere monaſterium, vel eam ampliare pro ſepulturis, non amplius illi conferre poteſt quàm centeſimam parte redditaum, & hoc ſiue fiat ſemel, vel pluries ab eodem, vel diuerſo Epiſcopo dummodo graue damnum Eccleſia, à qua tollit, non patiatur, quia graue damnum Eccleſiæ nec tantum partem, nèc minus poteſt dare, ſiue de poſſeſſionibus, ſiue de prouentibus ad Cathedralem, vel menſam Epiſcopalem pertinentibus. Quòd ſi cum graui damno dedit, donatio reuocatur, niſi præſcriptio, vel alia legitima exceptio talem reuocationem excludat. Si autem ſine graui damno Eccleſiæ poſſet dare 50. vel 100. aut plura, tamen requiritur auctoritas Papæ, vt det maiorem ſummam quàm centum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabar. Ioan Andr. Imol. Barbat. Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontiſ. pag.* 212. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag* 445. remiſſiuè Ximen. *in concord. parte* 1. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 6.

De materia, & intellectu huius text. multa tradit nouiſſimè Monet. *de commutationib. vlt. volunt. c.* 11. *nu.* 94. *cum ſeqq.*

Ipſum dotare, &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus poteſt dotare aliam Eccleſiam, vel capellam de bonis propriæ Eccleſiæ, vt per Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *p.* 1. *q.* 5. *art.* 16. Iulian. Viuian. *in praxi iurispatron. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 53. 2

Vnde cùm graue detrimentum, &c. Notatur ad hoc, quòd ſucceſſor in Regno poteſt reuocare donationes factas à prędeceſſore, quę grauiter, & enormiter coronam lædunt, ſecus ſi non lædant, vel modicè lædant, vt per Menoch. *conſ.* 307. *à n.* 17. Cabed. *Luſitania deciſ.* 19. *n.* 2. *& deciſ.* 30. *n.* 1. *& deciſ.* 40. *à n.* 16. *p.* 2. Vtrùm autem, & quibus caſibus Princeps res ſuę coronæ alienare valeat, vide Doctores, quos citaui *ad c. intellecto* 33. *de iureiurand.* 3

Vel pro ſuis magnificare voluerit ſepulturis. Notatur ad hoc, quòd clericus prædefunctis debet ſpeliri expenſis ſuæ Eccleſiæ, & ſucceſſoris, vt per Gemin. *conſ.* 1. *num.* 5. *&* 6. Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 3. *n.* 5. vbi etiam reſoluunt nepotes, ſiue conſanguineos ipſius defuncti huiuſmodi expenſas à ſucceſſore repetere poſſe, dummodo proteſtati fuerint ſe illas facere, ſeu feciſſe animo rehabẽdi, habita tamen conſideratione dignitatis, perſonæ, ſepulturæ, & facultatum Eccleſiæ, quia ſi tranſcendunt facultatem beneficij, non tenetur ſucceſſor ad exceſſiuas, *l. an ſi quis* §. *æquum, ff. de relig. & ſumpt. funer.* Gemin. *d. conſ.* 1. *n.* 7. 4

5 In gloſ. *Præſcriptione*. ibi, *& nulla temporis*, &c. Notatur ad hoc, quod titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide, deſtruítque longiſſimi temporis præſ-ſcriptionem, vt per Bald. *in repet. l. Celſus, num. 1. verſ. quarto, ff. de vſucap.* Viui. *tom. 2. commun opin. lib. 7. tit. 5. n. 55. pag. 239.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 6. n. 68. verſ. contrariam, & in verſ. cæterum*, dicit hoc procedere quando titulus eſt reprobatus à iure, & cui lex reſiſtit, ſeu manifeſtè vitioſus.

SVMMARIVM.

1 *Donatio potest per donatorem, non per hæredem eius, qui tacuit, ob ingratitudinem donatarij reuocari, in caſibus hic expreſſis, & n. 2.*

3 *Doctores referuntur multa de ingratitudine agentes.*

4 *Ingratitudo dicitur ventus vrens, ſiccans fontem miſericordiæ, rorem pietatis, & fluenta gratiæ.*

5 *Maioratus poſſeſſor, qui aduersùs inſtitutorem ingratitudinem commiſit amittit maioratum.*

6 *Beneficiarius ſcribens, vel iudicem inſtruens contra ſuã Eccleſiam poteſt tanquam ingratus beneficio priuari.*

7 *Patronus ingratus Eccleſiæ perdit iuſpatronatus.*

8 *Filius à patre emancipatus, ſi patrem verbo, vel facto iniuria affecerit, rurſus in patriam poteſtatem, à patre reuocante emancipationem, redigi poteſt.*

9 *Legitimatio filij poteſt à patre reuocari propter ingratitudinem in ipſum ab eo commiſſam.*

10 *Ingratitudine remiſſa per patrem adhuc filius remanet incapax iuris ſuccedendi.*

11 *Libertas ob ingratitudinem reuocari poteſt.*

12 *Vaſallus ob ingratitudinem amittit feudum.*

13 *Nominatio emphyteuſis ob ingratitudinem reuocatur, dummodo talis ſit, quæ reuocationem patiatur.*

14 *Libertus clericus ob ingratitudinem cõmiſſam in patronum in ſeruitutem reuocari non poteſt.*

15 *Donatio facta Eccleſiæ ob ingratitudinem Prælati reuocari non poteſt.*

16 *Donatio facta cauſa dotis ob ingratitudinem reuocari non poteſt.*

17 *Donatio remuneratoria ob ingratitudinem reuocari non poteſt.*

18 *Donatio reuocari poteſt ſi donatarius percuſſerit donatorem palo, lapide, aut ferro.*

19 *Donatio reuocatur ſi donatarius atroci iniuria donatorem affecerit.*

20 *Iniuria atrox quæ dicatur arbitrio iudicis relinquitur.*

21 *Donatio reuocari poteſt ſi donatarius notabile detrimentum donantis bonis inferat.*

22 *Donatio reuocari poteſt ſi donatarius vitæ periculum donatori fuerit machinatus.*

23 *Ius reuocandi donationem ob ingratitudinem non tranſit ad hæredes.*

24 *Pœnalis conſtitutio ſuos tantùm auctores obſtringit, nec contra hæredes tranſit.*

Cap. Propter. X. & fin.

Gregor. IX.

1 DOnans, & non eius ſucceſſor, poteſt reuocare donationem propter ingratitudinem donatarij, ſi nimirum in ipſum impias manus iniecit, ſi præſumpſit inferre vitæ periculum, vel atroces iniurias, aut graue damnum ſuarum rerum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Culleꝺt. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Boich. Anch. Panor. Barbat. Guid. Papæ, Henric. Caniſ. Cened. *collect. 57.* Viuian. *in ration. lib. 3 iuris Pontificij, pag. 211.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 446.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt apud Luſitanos Ordin Regia *lib. 4. tit. 63.* vbi parens meus, & apud Caſtellanos *l. 2. tit. 26. part. 4. & l. 10. tit. 4. part. 5.* vbi Gregor. Lopez, Couarr. *lib. 1. variar. c. 11. num. 8.* Clar. *§. donatio, quæſt. 21. ex num. 1.* Anton. Gom. *tom. 2. c. 4. num 14* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num. 193.* Azeued. *l. 2. à num. 2. tit. 2. lib. 1. noua recopil.* Cardinal. Tuſc. *tom. 2. lit. D. concluſ. 711.* Lar *in l. ſi quis à liberis, §. item iudex, à num. 56. ff. de liber. agneſcend.* Palat. *in repet. rubric. de donat. inter virum, §. 38. à num. 71.* Donell. a Fiu. *tom. 2. communium opinionum, lib. 8. tit. 31. num. 46. pag. 412.* & Viui. *tit. 34. num. 3. pag. 424.* Vincent. de Franch. *decis. 339* Mozz. *de contract. tract. de donat. tit. quomodo reuocetur donatio, ex n. 20.* Gutierr. *de iurament. confirmat. part. 1. c. 10.* Matienſo *l. 7. gloſſ. 5. num. 5. tit. 10. lib. 5. noua recopil.* Gam. *decis. 163.* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate, num. 68. verſ. moueor, & de poteſtate eligend. c. 17. num. 48. & à num. 45. cum ſeqq. & de renouat. quæſt. 10. num. 8. & quæſt. forenſ. conſil. 39. num. 19.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 1. collect. 397.* Molin. *de iuſt. tract. 1. diſp. 81. à princ.* Leſſ. *eodem tract. lib. 2. c. 18. dub 14. num. 104 cum ſeqq.* Rebello *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 18. quæſt. 9.* Et clauſulam notariorum, qua dicunt donatorem donationem non reuocare promittere etiam prætextu ingratitudinis, ſuperfluam dicit Franciſc. Molina *de ritu nupt. lib. 3. q. 20. num. 15.* 2

De ingratitudine multa ſcripſerunt Tiraq. *in l. 9. connub. num. 27.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5 q. 4. num 11. cum ſeqq.* Azeued. *l. 2. n. 2. tit. 2. lib. 1. noue recop.* Fr. Anton. de Gueuara *part. 1. Montis Caluarij, c. 8. pag. 189.* Flamin. *de reſignat. lib. 6. q. 5. n. 51.* Fr. Emman. *quæſt. regul. tom. 3. q. 54 art. 6.* Chald. Pereira *de poteſt. elig. c. 17. num. 45.* 3

Ingratitudo dicitur ventus vrens, & ſiccans fontem miſericordiæ, rorẽ pietatis, & fluenta gratiæ, ita Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo in eodem teſtamento in 2. n. 36* Cened. *ad Decretal. collect. 57. num. 3.* excæcat oculos benefacientis, vt ex D. Bernardo referunt. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor. §. 78. num. 48.* Azeued. *l. 2. num. 1. tit. 2. noua recop.* Mozz. *loco citato num. 21.* 4

Amplia primò in poſſeſſore maioratus, qui aduerſus inſtitutorem cauſam ingratitudinis commiſit, vt per Molinam *de primog. lib. 1. c. 5. à numer. 8.* Azeued. *l. 1. num. 2. & 3 tit. 2. lib. 1. noua recopil.* Molina *de iuſtit. tract. 3. diſp. 654.* Chald. Pereira *de poteſt. elig. cap. 17. num. 40.* 5

Amplia ſecundò in clerico ſcribente, vel iudicẽ inſtruente contra ſuam Eccleſiam poteſt tanquam ingratus beneficio Eccleſiaſtico priuari, ſecus tamen ſi ingratus exiſtat Prælato, qui illud ei contulit. Vide Surd. *de aliment. tit. 7. q. 36. nu. 5.* Molin. *diſp. 281. n. 14.* Chald. Pereira *d. c. 17. n. 50.* Marta *de iuriſdict. p. 4. caſu 115. n. 14.* 6

Amplia tertiò in patrono ingrato Eccleſiæ, qui perdit iuſpatronatus, vt per Surd. *de aliment. tit. 7. q. 32. n. 9. & 10. & q. 38. n. 2.* 7

Amplia quartò in filio à patre emancipato, ſi patrem verbo, vel facto iniuria affecerit, quia rurſus in patriam poteſtatem à patre reuocante emancipationem redigi poteſt. Vide Chald. Pereira *d. capite 17. num. 48.* Rebello *d. par. 2. lib. 2. quæſt. 8. ſect. 6. n. 60. verſ. ſeptimo.* 8

Amplia quintò in filio legitimato, cuius legitimatio facta per reſcriptum Principis propter ipſius 9

ingrati

ingratitudinem in partem commiſſam ab ipſu patre poteſt reuocari. Vide Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus, num.* 278. *&* 289. Guillelm. *in cap. Raynatius, verbo in eodem teſtamento in* 2. *num.* 5. Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 17. *num.* 3. *& tit.* 8. *priuileg.* 65.
10 *num.* 5. Chald. Pereira *d. c.* 17. *num.* 47. Et ingratitudine remiſſa per patrem adhuc filius incapax remanet iuris ſuccedendi, Franc. Molina *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 20. *n.* 13.

11 Amplia ſextò in libertate, quæ ob ingratitudinem reuocatur, vt probant *l.* 2. *C. de libertis, & eorum liberis*, & apud Luſitanos Ordin. Regia *lib.* 4. *tit.* 63. §. 7. & apud Caſtellanos *l.* 9. *gloſſ.* 4. *tit.* 22. *p.* 4. Surd. *de alimentis tit.* 8. *priuileg.* 65. *à num.* 54. Modern. *de iuriſdict. part.* 5. *caſu* 90. *à num.* 11. Petr. Cened. *canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 16. *num.* 19. Cardoſo *in praxi iudicum, verbo ſeruitium, num.* 54. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 14. *num.* 12. Azor. *inſtit. moral.* 3. *part. lib.* 11. *de donation. c.* 8. *q.* 2. *verſ. item donatio*, Rebello *d. p.* 2. *lib.* 18. *q.* 9. *num.* 4. Et quòd non poſſit patronus liberto ingratitudinem remittere, reſoluit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *q.* 20. *n.* 1.

12 Amplia ſeptimò in vaſallo, vt per Schrad. *de feudis, p.* 9. *c.* 9. *n.* 9. Roſenth. *eod. tract. c.* 10.

13 Amplia octauò in nominatione emphyteuſis, dũmodo talis ſit, quæ reuocationem patiatur. Vide Valaſc. *de iure emphyt. q.* 39. *n.* 12. *verſ.* 17. *in fin.* Chald. Pereira *de poteſt. eligend. c.* 3. *n.* 9 *& c.* 17. *n.* 45.

14 Limita primò io liberto clerico, qui nullo modo reuocari poteſt io ſeruitutem propter ingratitudinem commiſſam iu patronum, vt per Modern. *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 90. *n.* 13. *cum ſeqq.*

15 Limita ſecundò in donatione facta Eccleſiæ, quæ propter ingratitudinem Prælati, ſeu Capitnli non poteſt reuocari, quia cenſetur facta Deo, cùm ſit omnium gratiarum liberaliſſimus largitor. Vide Clar. §. *donatio q.* 21. *n.* 5 Menoch. *remed.* 9. *recup. n.* 102. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 11. *c.* 8. *q.* 5.

16 Limita tertiò in donatione facta cauſa dotis. Vide Gam. *deciſ.* 163. *n.* 2. *&* 3. Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis mat. p.* 3. *num.* 62. *verſ.* 32. Aloyſ. Rice. *in collect. deciſ. part.* 1. *collect.* 197. *verſ. ſecundò limita.* Molio. *diſp.* 281. *verſ. ac etiam.*

17 Limita quartò in donatione remuneratoria. Vide Duen. *reg.* 224. *verſ. limita* 3. Pinel. *d. part.* 3. *numer.* 61. Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo de donatione largitus, n.* 13. *& ſeq.* Viui. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 8. *c.* 34. *num.* 3. *verſ. ſed vbicumque pag.* 424. Ioan. Garc. *de donat. remunerat. n.* 8. *&* 9. Rebello *d. part.* 2. *lib.* 18. *quæſt.* 9. *à nu.* 8. D. Marta *in votis nouiſſ. deciſ. voto* 215. *num.* 28. Caualc. *conſil.* 20. *num.* 23. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 281. *nu.* 7. Filliuc. *tract.* 34. *c.* 6. *num.* 131. me citato *in hoc loco*, D. Mari. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium. tract. prima diſc.* 2. *partic.* 13. *num.* 49. *in fine.* & benemerita ſunt probando, Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 8. *tit.* 31. *num.* 174 *cum ſeqq. pag.* 419. Valaſc. *conſ.* 55. *n.* 5. Cardinal. Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 13. *tit.* 15. *num.* 41. *&* 33. reſoluit quòd remuneratio quatenus excedit meritum ex cauſa ingratitudinis reuocari poteſt, de quo etiam Molina *diſp.* 281. *num.* 12. Vnde exemptio ex cauſa remunerationis conceſſa non poteſt ob ingratitudinem reuocari, vt per Hippol. *ſing.* 33. Iaſ. *conſil.* 101. *col.* 3. *& conſil.* 121. *col.* 4. *vol.* 4. Tiraq. *in d. verbo donatione largitus, num.* 13. Roland. *conſil.* 76. *num.* 10. *vol.* 2. *& conſil.* 13. *ſub num.* 27. *vol.* 3. Rimin. iun. *conſil.* 33. *num.* 5. *vol.* 3. Sic etiam nec priuilegium etiam ſubdito conceſſum, vt per Felin. *in cap. nouit.* 12. *de iudic.* Tiraquel. *vbi ſuprà numer.* 14. Menoch. *conſ.* 723. *num.* 9. *&* 10. *vol.* 8. *& in conſil.* 1003. *num.* 95. Nec denique feudum alicui conceſſum ex cauſa meritorum, fortè quia dominum à morte, vel ab hoſtibus liberauit, qood non poſſit ex cauſa ingratitudinis illius conceſſio reuocari tradunt Tiraquel. *vbi ſuprà num.* 15. Roland. *conſil.* 5. *num.* 14. *vol.* 1. *& conſil.* 76. *num.* 21. *vol.* 2. *& conſil.* 13. *num.* 27. *in fine, vol.* 3. Curt. iun. *in tract. de feudis in* 5. *part. num.* 8. Sonſbech. *eodem tract. part.* 13. *verſ. fallit quintò, num.* 6. Pinel. *in l.* 1. *part.* 3. *num.* 64. *verſ. infertur* 17. *C. de bonis matern.*

Si impias manus iniecerit. Vel ſi palo, lapide, aut ferro percuſſerit, in idem eſt Ordin Regia Luſitan. *lib.* 4. *tit.* 63. §. 2. reſoluunt Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 11. *de donation.* ... *q.* 2. *verſ. ſecunda.* Molina *diſp.* 281. *verſ. ſecunda*, Rebello *d. p.* 2. *lib.* 18. *quæſt.* 9. *n.* 3. *verſ. ſecunda*, qui etiam reſoluit procedere dummodo mortalis culpa committatur, ſi namque in patriæ, aut etiam in ſui ipſius, vel alterios proximi legitimam defenſionem id faceret, aut alia iuſta de cauſa, nequaquam donatio reuocabitur. 18

Aut ſibi atrocem iniurias.] Notatur ad hoc, qoòd donatio reuocatur ſi dooatarius atroci iniuria donatorem affecerit, de quo Molina *diſp.* 281. *verſ. prima eſt.* Azorius *d. lib.* 11. *de donat. cap.* 8. *quæſt.* 2. *verſ. prima cauſa* Rebello *d. quæſt.* 9. *num.* 3. *verſ. prima.* Vnde donatarius committens ſtuptum cum vidua vxore donatoris intra annum luctus, priuatur donatione, ex Ignat del Villat *in reſponſ. lib.* 1. *reſponſ.* 14. *num* 14. 19

Arbitriu iudicis relinquitur iudicandum quæ dicatur atrox, grauis, & inhoneſta iniuria. Vide Gum. *tom.* 3. *var. c.* 6. *num.* 1. *&* 2. Perez *l.* 27. *gloſſ. palabra, tit.* 19. *lib.* 8. *Ordin.* Menoch. *de arbitr. caſu* 263. Molina, & Rebello *vbi proximè.* Gregor. *l.* 10. *verbo palabra, tit.* 4. *p.* 5. Clar. §. *iniuria, n.* 1. *cum ſeqq.* Fiac. *de delictis lib.* 1. *c.* 6. *num.* 3. 20

Seu graue rerum ſuarum damnum.] Notatur ad hoc, quòd donatio reuocari poteſt ſi donatarius notabile detrimentum donantis bonis inferat, in idem eſt Ordin. Regia Luſitan, *lib.* 4. *tit.* 63. §. 3. reſoluunt Molin. *diſp.* 281. *verſ. tertia eſt.* Azor. *d. lib.* 11. *de donat. c.* 8. *quæſt.* 2. *verſ. tertia*, Rebello *d. part.* 2. *lib.* 18. *q.* 9. *n.* 2. *verſ. tertia.* 21

Vel vita periculum.] Notatur ad hoc, quòd dooatio reuocari poteſt ſi donatarius vitæ periculum donatori fuerit machinatus, vt per Azor. *d. quæſt.* 2. *verſ. quarta*, Molina *diſp.* 281. *verſ quarta*, Rebellu *dicto quæſt.* 9. *num* 3. *verſ. quarta*, Ordin. Regia Luſitan. *d. tit.* 63. §. 4. 22

Non extẽditur ad ſucceſſores.] Notatur ad hoc, quòd ius reuocaodi donationem ob ingratitudinem oon tranſit ad hæredes donantis, in idem eſt *l. vlt. C. de reuocandis donat.* Ordin. Regia Luſitan. *d. tit.* 63. §. 9. & apud Caſtellanos *leg.* 10. *tit.* 4. *part.* 5. Bellacumb. *tom.* 2. *communium opinion. lib.* 8. *tit.* 8. *nu.* 16. *pag.* 425. Ioſeph. Lodou. *Peruſ. deciſ.* 93. *à num.* 4. Azeued. *ad l.* 2. *num.* 1. *tit.* 1. *lib.* 1. *noua recopil.* Peregrin. *de iure fiſci, lib.* 8. *tit.* 8. *num.* 12. Flamin. *de reſignat. lib.* 6. *quæſt.* 3. *n.* 2. D. Barboſa *in l.* 2. *in princip. part.* 1. *à num.* 127. *& in l. ſi ab hoſtibus, §. fin. num.* 12. *ff. ſoluto matrimon.* Chald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 18. *à num.* 13. *& quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 20. *n.* 50. Molina *diſp.* 281. *n.* 2. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 18. *dub.* 14. *num.* 107. Rebellu *d. quæſt.* 9. *num.* 7. Azor. *d. lib.* 22. *de donat. c.* 8. *quæſt.* 3. Intellige procedere quotieſcunque donator ipſe ſciuit ingratitudinem, & habuit tempus reuocandi donationem, & non reuocauit, nam tunc etiam hæredibus eius non competit ius reuocandi eam, ſecus verò ſi ignorauerit donator, vel non babuerit tempus reuocandi, qooniam tunc hæredes ipſius donatoris reuocare poterũt, ſecundum Abb. *conſ.* 3. *q.* 9. *ex n.* 6. *in fin. vol.* 3. 23

Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſusceperit liberos, num.* 215. Anton. Gom. *d. c.* 4. *n.* 14. *verſ. iam adde*, Azeued. *d. l.* 2. *n.* 2. Matien. *vbi ſuprà n.* 7.

24 In gloſ. *Succeſſores.* ibi, *vel contra hæredes, ac ſucceſſores donatarij.* Notatur ad hoc quod quæuis pœnalis conſtitutio ſuos tantum auctores obſtringit, nec contra hæredes tranſit, vt per Chald. Pereir. *de extinct. emphyt. c.* 18. *n.* 15.

De Peculio Clericorum.

TIT. XXV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Peculium quid ſit, & illius appellatione quæ veniant, remiſſiuè.*
3 *Peculium dicitur à pecunia quaſi puſilla pecunia.*
4 *Peculium definitur vt ſit patrimonij portio, quam paterfam. filio, aut ſeruo ſeorſum tanquam proprium ipſorum habere permiſit.*
5 *Peculium in quatuor ſpecies diuidi ſolet, in profectitiū, aduentitium, caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe.*
6 *Peculium dupliciter accipitur, vel largè & impropriè, vel strictè, & propriè.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabatel. Io. Andr. Barbat. Imola, Anania, Guid. Papæ, Butr. Anch. Panorm. Guillel. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 101. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 174. *verſo*, Petr. de Rauenna *in compendio iur. Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal fol.* 116. *verſo*, Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Ponif. à pag.* 447. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germ. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Lancellot. *in inſtit. Canon.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici.* Caniſ. *in ſumma eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *in ſumma in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

2 Peculium quid ſit, & illius appellationne quæ veniāt, vide Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 22. *n.* 2. Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *q.* 28. *art.* 8. *in princ.*

3 *Peculio.*] Dicitur peculium à pecunia quaſi puſilla pecunia, vt colligitur ex *l.* 1. *§. peculium. ff. de peculio*, & ex *l. ſi chorus, §.* 1. *ff. de legat.* 3. & expreſſit *l.* 1. *tit.* 21. *part.* 1. Panormit. *in hac rubr. num.* 1. Vnde cauendum eſt ab Iſidor. *lib.* 5. *etymolog. c.* 25. & à Ferrando *lib.* 2. *declarat. c.* 10. *in fine*, dum exiſtimant peculium dictum fuiſſe à pecudibus, quaſi particula quædam gregis, quam patres filiis, vel ſeruis induſtriæ exercendæ cauſa concedebant, niſi velis eos defendere ex eo, quia cùm pecunia dicta ſit à pecudibus, vel pecoribus, quibus olim ab initio patrimonia præcipue conſtabant, iuxta text. *in cap. totum* 1. *quaſt.* 3. proſequitur poſt alios, quos *ibi* refert, Chald. Pereira *in leg. ſi curatorem, verbo læſis, num.* 90. *Cod. de in integ. reſtitut. minor.* inde peculium ſi non immediatè, mediatè ſaltem dictum dici poteſt, & ita intelligenda ſunt quæ in hanc rem tradit Columel. qui *lib.* 1. inquit in ruſticatione, vel antiquiſſima eſt ratio paſcendi eadem quæ quæſtuoſiſſima, propter quod nomina quoque pecuniæ, & peculij tracta videntur à pecore, &c.

4 Peculium autem definitur vt ſit patrocinij portio, quam paterfam. filio, aut ſeruo ſeorſum tamquam proprium ipſorum habere permittit. quæ definitio colligitur ex *l.* 4. & ex *diſpoſit.*, *§. peculium, ff. de peculio*, explicat Baptiſta *in repet. l. frater à fratre num.* 6. *ff. de condict. indebit.* Cott. *in memorab. verbo peculium*, vbi eam tuentur contra calumniam Laurentij Vallæ, qui *lib.* 6. *elegant. c.* 40. illam impugnat, & quidem temerè, cùm prædicta definitio nitatur auctoritate Pomponij *in d. l.* 4. & Vlpiani *in d. §. peculium.*

In quatuor ſpecies diuidi ſolet, nempe in peculium profectitium, aduentitium, caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe. Profectitium illud eſt quod patris contemplatione proficiſcitur; aduentitium eſt quod ex donatione, vel induſtria, vel alia extranea cauſa filius acquirit. Caſtrenſe verò eſt illud, quod in caſtris, vel contemplatione militiæ quæſitum eſt. Tandem quaſi caſtrenſe eſt illud quod filius ex ſcientia, vel ex officiis publicis comparauit. Ita huiuſmodi peculium diuidunt Doctores, Bart. & alij *in rubr. ff. de peculio*, Iaſ. *in l. vlt. n.* 2 *de inoffic. teſtament.* Crot. *in repet. l. frater à fratre num.* 1. *ff. de condict. indebit.* Abb. *in preſenti rubr.* & Imol. *num.* 3. Nauar. *in man. c.* 17. *num.* 147. Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſio, num.* 90. *C. de in integ. reſtit. minor* 5

Dupliciter tamen accipitur peculium, vel largè, & propriè; primo modo ſumptum plura ſignificat, vt videre eſt per gloſſ. *in rub. ff. de peculio*, inter quæ potiſſimum ſignificat cuiuſlibet patrimonium, & eius qui è poteſtate patria, vel dominica liberatus eſt, vt *in l. cogi* 16. *ff. ad Trebel.* & in hac ſignificatione ſæpè capi teſtatur Abb. *num.* 1. Imol. *nu.* 5. & alij *in hac rub.* vbi etiam in hoc ſenſu accipitur. Secundo verò modo propriè & ſtrictè ſolum ſignificat eam portionem patrimonij, quam pater filio, vel ſeruo vti proprium habere permittit, iuxta definitionem ipſius peculij, de qua *ſuprà*, & in hoc ſenſu accipitur *in tit. ff. de pecul.* 6

Clericorum.] Qui autem veniant eorum appellatione, latè dixi *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appel.* 51. *per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Quæſitum à rectore Eccleſiæ tempore promotionis nihil habente, præſumitur de bonis Eccleſiæ acquiſitum, & n.* 2.
3 *Bona acquiſita ex redditibus eccleſiaſticis regulariter non ſunt beneficiatorum, ſed ad Eccleſiam pertinent.*
4 *Bona quæ beneficiarius emit etiam ſuo proprio nomine pecunia, ſiue ex beneficij fructibus, ipſo iure Eccleſiæ debentur.*

CAP. Inueſtigandum. I.

Ex Conc. Arelat.

BEneficiatus emens prædia ſi non habebat patrimonium tempore aſſumpti beneficij, præſumitur emiſſe de bonis Eccleſiæ, ac proinde Eccleſiaſtici iuris ſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Barbat. Hoſtienſ. Ancharan. Henric. Panormitan. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 213. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 447. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. refertur à Burchard. *lib.* 3. *Decretor. c.* 118. & ab Iuon. *part.* 3. *cap.* 94. qui tribuunt Concil. Remenſi, & ab Anton. Auguſtin. *collect.* 2. 1

*collect.2. Decretal.lib.3.tit.21.cap.1.*qui tribuit Concil, Lateran.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Don.a Finas *tom.1. commun.opinion.lib.1.tit.2.num.33. verſ.acquiſita.pag.*154.Roman.*conſil.*159.*n.3.*Menoch. *de arbitr.caſu.195.num.9.de præſumpt.lib.5.præſumpt.53 à princip.*Bellet.*diſquiſit.clerical.part.1.tit.de bonis clericorum, §. 2. num.3.in fine,* Maſcardus *de probat. concluſ.*101. *num.2.* vbi *num.4.* dicit, quòd ſi dubitetur ex cuius bonis acquiſita per Prælatum defunctum ſint, in dubio pro Eccleſia præſumuntur, & *num.6.* quòd clericus poſt clericatum in dubio præſumitur acquiſiuiſſe intuitu beneficiorum, & Eccleſiæ.
3 Bona autem acquiſita ex redditibus Eccleſiaſticis regulariter non ſunt beneficiatorum, ſed ad Ecleſiam
4 pertinent, Seraphin.*deciſ.*594. *num.9.part.1.*& ideo quæ beneficiarius emit etiam ſuo proprio nomine ex pecunia, ſiue ex beneficij fructibus, omnia ipſo iure Eccleſiæ debentur, Sarmiēt.*de redditib. Eccleſiaſt.q.3. cap.2.* quem refert, & ſequitur Azor. *inſtitut. moral. p.2.lib.7.cap.10.quæſ.1.*

Cap. Presbyter. II.

PRælatus ea, quæ emit de bonis Eccleſiæ, debet emere nomine Eccleſiæ, aliter eſt remouendus ab adminiſtratione. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan. Andr.Imola, Anan.Butr. Anch.Hoſt.Barbat.Henric. Panor. Vinian. *in ration. lib.3.iuris Pontif.pag.* 214. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*447. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1,* deſumitur ex Concil. Agathen. *cap.* 54. & refertur à Burchard.*lib.3. Decret.cap.*119.Iuo *p.3. cap.* 95. & ab Anton. Auguſt.*collect. 1. Decretal. lib. 3. tit.21. cap.2.*

SVMMARIVM.

1 *Quæſita per Epiſcopum poſt conſecrationem ſuam, Eccleſiæ ſunt relinquenda.*
2 *Epiſcopus tempore ſuæ promotionis debet facere inventarium eorum, quæ ipſe ex patrimonio, vel alio titulo acquiſiuit.*
3 *Prælatus præſumitur ex bonis propriis non Eccleſiæ acquiſiuiſſe, quando conſtat eum ante promotionem bona habuiſſe, & Eccleſiam pauperem eſſe.*
4 *Quæſita à Prælato in dubio præſumuntur intuitu Eccleſiæ acquiſita.*

Cap. Vt vnuſquiſque. III.

1 EPiſcopus omnia, quæ poſt conſecrationem acquiſiuit, debet ſuæ Eccleſiæ relinquere. Colligūt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar. Ioan. Andr.Imol.Anan.Hoſt.Butr.Barbat.Anch.Henric.Panor.Vinian.*in rationali lib.3.iuris Pontif.pag.*215.Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*447.remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. videtur deſumptum ex Concil Carthaginen. III. *cap.*49. refertur à Burchard. *lib.3. Decret. cap.* 131. Iuo *part. 3. cap.*96. & ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 21. cap.3.*

2 *Quas poſt dies conſecrationis,*&c.]Debet igitur Epiſcopus tempore ſuæ promotionis facere inuentarium eorum, quæ ipſe ex patrimonio, vel alio titulo acquiſiuit, vt per Melch Pelaez *de maioris.part.1. quæſt.1.num.*19. Maſcard.*de probat.concluſ.*587.*n.1.* Menoch.*de præſumpt. lib.3. præſumpt.*51.*num.*23.*& præſumpt.*53.*per tot.*Azeued.*l.6.ex n.8.tit.2.lib.1.nouæ recopil.* Cened.*ad Decretal.collect.*145.*num* 1. Cabeb. *Luſitan deciſ.*74.*num. vlt. part.*1. vbi *num.*1. reſoluit quòd facere inuentarium bonorum Epiſcopi vita defuncti, & eius bona defendere à latrociniis, quæ eorum more contingunt, ad officium iudicis ſæcularis ſpectare poteſt, quod intelligo ſi eccleſiaſticus eius auxilium imploret, aut neceſſarium ſit. Quando 3
enim conſtat Prælatum ante promotionem bona habuiſſe, præſumitur ex bonis propriis, non Eccleſiæ acquiſiuiſſe, Maſcard.*de probat. concluſ.*1171.*num.*31. *&* 32. præcipue ſi conſtat de paupertate Eccleſiæ, & de bonis, & fructibus propriis clerici prædefuncti, déque ipſius officio, tunc enim ſemper bona, quæ reperta fuerint, præſumuntur potius quæſita ex bonis clerici, quam Eccleſiæ, vt per Abb. *hic num.3.& in cap. cùm eſſes, num.24 de teſtament.* Roman.*conſ.*346. Beroi.*conſ.7. num.7.vol.2.*Rot.*deciſ.*582. *num.7.& 10. part.3.diuerſ.*Bellet.*diſquiſit.cleric.p.1. tit. de bonis cleric.§. num.8.*In dubio tamen quæ acquiſiuit præſu- 4]
muntur acquiſita intuitu Eccleſiæ, & ita de his minime diſponere poteſt, Menoh. *de arbitr.caſu* 195. *num.3.*Bellet.*diſquiſ. de bonis cleric.* §.10. *à princip.* quæ omnes melius colliges ex *meo tract.de officio Epiſcopi, part.3.alleg.*144.*a num.*11. Vnde Ioan. Andr. *in præſenti* dicit quòd in dubio ab Epiſcopo relicta ex præſumptione iuris Canonici cenſentur poſt ipſam dignitatem acquiſita fuiſſe, ſequitur Couarr.*in cap.1.num.6. & 8.ſup.hoc tit,*Rot.*in Arboren. ſpolij 17.Iunij* 1624. coram bonæ mem.Patriarcha Manzanedo.Et ex quo bonorum cuſtodia Epiſcopi defuncti pertinet ad Regem, Palat.*in introduct.rub.de donat.inter virum,num.*28.Cabed.*Luſit.deciſ.*84.*p.*1.*& de patr. Regiæ Coronæ cap.*37. *num.*7 Et Eccleſiæ Paſtore viduatæ ſub Regia proteſtatione ſunt, Afflict.*in conſtit. rub.* 28. *num.1. lib.3.*Cabed.*d.cap.*37.*num.*8.tenent idem Cabed.*deciſ.* 84.*p.*1.& Ceuall.*de cognit.per viam violent.p.* 2.*q.*76. *num.*13.inuentarium bonorum Epiſcopi faciendum eſſe à iudice laico; ſed id defendi non poteſt, quia Epiſcopi decedunt ab inteſtato, & eorum hæredes ſunt alij Epiſcopi ſucceſſores, Eccleſia, vel Camera Apoſtolica, quæ omnia ſunt perſonæ eccleſiaſticæ ac proinde huiuſmodi inuentarium coram iudice eccleſiaſtico confici debet, vt per Franc.Marc. *part.1. deciſ.*105. Marta *de iuriſdict. p.4. centur.3.caſu* 122, *num.*16.

SVMMARIVM.

1 *Empta per Prælatum ex emolumētis Eccleſiæ, efficiūtur Eccleſiæ, licèt Prælatus emerit nomine alieno.*
2 *Empta ex redditibus beneficij, etiam Eccleſiæ acquiruntur, ita vt beneficiary ementis non efficiantur niſi quoad vſum.*
3 *Clericus ſi de bonis Eccleſiæ capellā, ſeu Eccleſiā edificet, non acquirit ſibi iuſpatronatus, ſed Eccleſiæ.*

Cap. Inquirendum. IV.

Ex Concil. Remen.

EMpta per Prælatum ex prouentibus Eccleſiæ etiam nomine alieno, ſunt Eccleſiæ, qui iſta fraus nemini prodeſt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocen.Collect.Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric.Panorm. Barbat. Vinian.*in rationali lib. 3. iuris Pontif.pag.*215. Alagona *in compendio iuris Canonici, pagin.* 447. remiſſiuè Ximen. *in concordant. parte 1. & 2.* refertur à Burchard. *lib. 2. Decretor. capit.* 123. & Iuo. *parte 3. cap.96,*

*cap.*96. & ab Anton. Auguſt.*collect.*1. *Decretal.lib.*3.
*tit.*21. *cap.*6.
2 Collige ex text.empta ex redditibus beneficij eius
Eccleſiæ acquiri, itaut beneficiarij ementis non effi-
ciantur niſi reſpectu vſus, vt per Abb. *hic num.*1.
*& 6. & in cap.fin.num.*5. *verſ.nam quemadmodum, inf.*
*hoc tit.& in cap.relatum.*2.*n.*3. *de teſtament. & conſ.*94.
*in princip. verſ. ſi verò dictum palatium, part.*2. Barbat.
*conſil.*39.*num.* 6.*vol.*4 Redoan.*de ſpolijs eccleſ.quaſt.*3.
§.*verùm, num.*28.*cum ſeq. &* §.*pen. num.*13.*cum ſeqq.*
quos refert & ſequitur Bellet.*diſquiſit. clerical. part.*1.
tit.de bonis cleric.§.2. *num.*3,adde D.Barboſ.*in l.diuor-*
3 *tio, in princip.part.*2.*num* 62.*ff.ſoluto matrim.*Hinc de-
ducitur quòd ſi clericus de bonis Eccleſiæ capellam,
ſeu Eccleſiam ædificet, non acquirit ſibi iuſpatrona-
tus, ſed Eccleſiæ, vt probat text *in cap. Apoſtolicos,*
in fine, & *ibi* gloſ. *verbo contraxiſſe*, 12. *quaſt.*2. vbi
Archidiac.*num.*4.Lambertin.*de iurepatr. lib.*1. *part.*2.
*quaſt.*8.*art.*7.*& a* 1.8.*n.*2.latè de Epiſcopo Rot.*in vna*
*Vrgelen.ſpoliorũ.*13. *Februarij* 1609.coram Illuſtriſſimo
Ludouiſio,poſtea S.D. Gregor. XV relata per Farin.
*deciſ.*241.*part.*2. *recent.* vbi *num.*6.aſſerit hoc fallere,
vbi apparet Epiſcopum noluiſſe Eccleſiæ, ſed potiùs
alteri acquirere, putà quando alteri ſtipulatur,& *n.*7.
cenſet quòd res empta ex fructibus beneficij à Præ-
lato etiam Regulari ooo dicitur acquiſita Eccleſiæ,
vbi Prælatus fuit ſtipulatus pro ſe vti perſona priua-
ta, & laica,& pro quibus dederit

In gloſ.*Cõparauit.*ibi,*& eſt ſpeciale in Eccleſia.*Vide
4 ſimilem *gloſ.in l.ſi vt proponas* 8. *verſ.non negabis, C.de*
*rei vendic.*Felin.*in cap.cùm ex officij num.*2.*de praſcript.*
Anton. Gom.*l.*50.*Tauri, num.*36.*in princ.*Samient.*de*
*redditib.par.*3.*cap.*2.*num.*10.

SVMMARIVM.

1 *Meliorationes facta per Pralatũ in rebus Eccleſia ſunt*
ſua in vita, etiamſi dimittat beneficium,ſed de his
teſtari non poteſt.

2 *Expenſas factas in meliorandis rebus Eccleſia de pro-*
prio patrimonio,tam ipſo Pralatus,ſiue beneficiarius,
quam eius hares repetere poteſt.

3 *Clericus,qui ex induſtria ſua perſona rem Eccleſia me-*
liorem fecit,non poteſt repetere.

4 *Benemeritis res Eccleſia donari poſſunt.*

5 *Pralatus ex cauſa remunerationis donare poteſt.*

6 *Emphyteuſis poteſt concedi alicui in remuneratio-*
nem ſeruitij de aliqua re Eccleſia cum parua pen-
ſione.

7 *Donatio remuneratoria facta à Pralato pro remunera-*
tione accepti beneficij valet.

Cap. Si quis. V.& vlt.

Ex Concil. Tolet.

MEliorationes factæ per clericum in terris Ec-
1 cleſiæ,veluti viniolæ,aut agelli,ſuæ ſunt vſque
ad morten, licèt dimittat beneficium, ſed moriens
non poteſt illa relinquere alicui in teſtamento, vel
hæreditario iure, niſi forſan Epiſcopus voluerit illa
aſſignare alicui pro ſeruitiis factis Eccleſiis. Colli-
gunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collectat.
Zabarell. Barbat Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr.
Ancharan. Hotienſ. Henric. Panormit. Viuian. *in*
*rationali lib.*3.*iuris Põtificij, pag.*216.Alogona *in com-*
*pendio iuris Canonici, pag.*447 remiſſiuè Ximen. *in*
*concord.p.*1. *&* 2.deſumitur ex Conc. Toler.X I.*cap.*4.
refertur ab Anton.Auguſt.*collect. Decretal.lib.*3.*tit.*21.
*c.*7.Burſat.*conſ.*226.*n.*93.*& ſeqq.vol.*3. Bellet. *diſqui-*
*ſit.clerical.part.*1. *tit.de bonis clericorum,*§.4.*n.*2.Marc.
Anton.Genuenſ.*in practicab.eccleſiaſt.q* 614.*per totam.*
Expenſas tamen; quas in meliorandis rebus Eccleſiæ 2
de ſuo patrimonio fecit, tam ipſe, quàm eius hæ-
res repetere poteſt,Surd.*conſil.*333.*num.*31.Paul.Co-
mitol.*reſponſ.moral.part.*1.*quaſt* 82.*in fine*,vbi intelligit
niſi fecerit animo donandi, Stephan. Gratian.*diſcept.*
*forenſ.cap.*117.*num.*26. Chald. Pereira *de empt.cap.*27.
*num.*2. Bellet.*d.*§.4. *num.*3. vbi *num.*5. cùm Abb. *hic*
*num.*2. notat quòd clericus; qui ex induſtria ſuæ 3
perſonæ rem Eccleſiæ meliorem fecit, non poteſt re-
petere, quod ſic ex induſtria ſua impendit, ſed illud
cedit Eccleſiæ. 4

Pro ſeruitijs, &c.] Ergo benemeritis res Eccleſiæ
donari poſſunt,vt per Rebuff.*in compẽdio alienat.n.*62.
Bellet. *d.tit.de bonis clericorum,*§.5.*n.*7.& Prælatus ex 5
cauſa remunerationis donare poteſt,Rot.apud Farin.
*deciſ.*241.*num.*1.*part.*2.*recent.*vbi citat Nauarr.*conſ.*6.
*num.*3.*ſub tit.de donat.*Et emphyteuſis poteſt concedi 6
alicui in remunerationem ſeruitij de aliqua re Eccle-
ſiæ cum parua penſione, Rebuff.*vbi proximè*,Surd.*de-*
*ciſ.*190.Flores de Mena *var.lib.*1.*q.*7.§.1. *num.*21.nam
emphyteuſis ſic conceſſa videtur empta, Chald. Pe-
reira *in reſp.pro Societate Ieſu,num.*16

In gloſ.*Praſtatione.*Notatur ad hoc, quòd donatio 7
remuneratoria facta à Prælato pro remuneratione ac-
cepti beneficij valet,vt per Menoch.*de arbitr.caſu* 434.
*num.*1.vbi *num.*3. quòd donatio remuneratoria facta
à Prælato de bonis Eccleſiæ non debet excedere ter-
minos remunerationis.

De Teſtamentis, & vltimis volun-tatibus.

Tit. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr.ſcribentes.*

2 *Teſtamentorum materiam qui Doctores tractent,citan-*
*tur,& num.*3.

4 *Teſtamentum quomodo à Iuſtin.deriuari dicatur à*
*mentis teſtatione,oſtenditur,& num.*5.

6 *Teſtamentum eſt voluntatis noſtra iuſta ſententia de eo*
*quod quis poſt mortem ſuam fieri vult.& n.*7.*reſpon-*
detur obiectioni.

8 *Teſtamentum quoddam in ſcriptis dicitur, quod vulgo*
clauſum nuncupatur,alterum nuncupatiuum dicitur
ſine ſcriptura.

9 *Teſtamenti nuncupatiui ſpecies declarantur,& numeris*
ſeqq.

12 *Teſtamentum quoad inuentionem,& primaeuum vſum*
iuris gentium eſt,quoad formas tamen ſolemnitates,&
confirmationem iuris eſt ciuilis.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. 1
Ioan.Andr. Imola,Anania, Butr. Anch.
Panorm. Couarr.Barbat.& iterum *in re-*
pet. Henric. Caniſ. Guillelm. Durand.
in breuiario aureo iuris Canonici, fol. 103.
Ioan.de Londris *in breuiario ſanctorũ Canonum, fol.*
174.Martin. Meſnart.*in epitome Decret.fol.*117.Petr.de
Rauen. *in compend.iur Canon.* Dan.Veator. *in analyſi*
methodica iur. Pont. à pag. 448. Goffred.& Hoſt. *in*
*ſum.huius tit.*Alex.Caſſan.Anaſtaſ.Germon *paratitlis*
*ad quinq; lib. Decret.*Barth.Carthag.*in expoſit.tit.iuris*
Canon,

Canon.Zypæ.in analytica poſtremi iuris eccleſiaſt. enarrat.pag.114.omnes ſub hoc tit.& volum.4.repet.in iure Canon. ad lib.3.Decretal.Matth Nerut: & Franc.Niconit.

2 De materia huius tit.agunt Ordin.Reg.Luſit.lib.4.tit.80.cum ſeqq.vbi parens meus,& apud Caſtellanos tit.1.part.6 Viu.Kirchou.Soar.& alij tom. 2. commun.opinion.lib.6.tit.12.& 13.Ioſeph.Ludou.tom.3.ſub hoc tit.Aluarad.de coniectnrata mente defuncti,Cardin.Mantica de coniecturis vlt.volunt.Simon.de Prætis de interpret,vltimarum volunt.Luſit Emman.Figueira de Negreiros in introductione ad vltimas voluntates,Molin.de inſtit.tract.2.diſp.124.cũ ſeqq.Benedict.Ægid.in repet.l.1.C.de ſacroſ.Eccleſ.part.1.& nouè Ioan.Petr.Moneta de commutatione vltimarum voluntatum,Paul.Laymãn in Theolog.morali lib.3.tract.5.cap.1.

3 Ex profeſſo de teſtamentis,& vltimis voluntatibus tractatus edidere Angel de Gamblionib.tom. 8. tract. Doct.part.1. fol.31.Didac.Cou.fol 98 Iul.Clar.fol.90. Roland Parſagir.fol 1.Ioan.Dauth.Mich.Graſſ.Gabr. Vaſquez.

Teſtandi iure promiſcuo,ſeu communi,Boëtius Eppo.

Teſtamentis,& ſucceſſionibus,Philip. de Caſolis tom. 8.part.1.fol.107.

Teſtamenta exequendi iure,Boëtius Eppo.

Teſtamentis,& codicillis,Ioan.Gail,

Teſtamentaria ſucceſſione,& quomodo ex pacto hereditas acquiratur,Hieron.Mayer.

Teſtamentis mariti,& vxoris coniunctim,vel ſeparatim factis,Petr.Pech.tom 8.p.1.fol.146.

Teſtamentis ordinandis,idem.fol.112.

Teſtamenti mutatione,Ioan.Dilectus Durantes fol. 140.

Teſtamenti tutore,& executore,idem fol.136.

Teſtamentorum famulus,Ludou.Lana.fol.180.

Teſtamentorum ſpeculum,Didac.à Spino.

Teſtandi arte,Ludou.Lana.fol.109.& Ioan.Dilectus Durantes.

Teſtamẽtorum præceptis variis,idem fol.137. Bartholomæ.Romulus.

4 Teſtamentis.]Iuſtin. in princip.Inſtit. hoc tit,etymologiam nominis teſtamenti deriuat à mentis teſtatione, ſed irridetur à Valla poſt Gellium lib.6. elegant. cap.36.Cott.in memorabil.verbo teſtamentum,& conlulendum ea de re Iuſtin.cùm aliter ipſius ſẽſus percipi nequeat, affirmat Mench.de ſucceſſ.creat.in præfat.n. 28.refert Molin. de inſtit. tract. 2. diſp.124. col. 1. in fine, conſiderantes quod ſi teſtamentum à mentis teſtatione diceretur,ſimiliter veſtimentum,calceamentum,ornamentum, & ſimilia à mente deriuarentur, quod eſt abſurdum manifeſtum.

5 Ego tamen aduertendum duxi Iuſtiniani intentum non fuiſſe nudum verbi corticem exponere,id enim Grammaticis relinquendum fuerat, ſed potiùs voluiſſe effectum, ſeu rem per teſtamentum ſignificatam,& illius ſubſtantiam modis exponere, vt feciſſe videtur Iureconſ.in l.qui teſtamento 20.§ vlt.ff. hoc tit. ibi,ſuprema conteſtatio, iuncta gloſſ. verbo conteſtatio. in ſimili l.ſenatus 35.in princ.in verſ.donatio ibi, quaſi dom datio,ff.de donat.cauſa mort.l. 1.verſ.nouatio enim, ibi,à noua obligatione,ff.de nouation.l. 1. in princ. ff. de acquir.poſſeſſ.& ſecundùm hanc ſignificationem teſtamentum dicitur mentis noſtræ conteſtatio de eo, quod poſt mortem fieri volumus,Craſſ.recept.ſentent. §.teſtamentum quæſt.2 Vel,ſi magis placet, dici poteſt cum Molin.vbi proximè,teſtamentum dictum ex eo, quòd teſtator in eo alios ſuæ voluntatis teſtes ſoleat interpellare, & in hoc ſenſu teſtamentum dicitur conteſtatio, d.§.vlt.ibi,conteſtatio, id eſt, teſtium inuocatio circa poſtremam voluntatis explicationẽ,vnde qui teſtamenta fecerunt teſtantes dicuntur,l.in teſtamentis 11.ibi,teſtantium.ff.de regul.iuris, & paſſim alibi, aduertunt Couarr.in hac rubr.part. 1. num. 3. Alciat. lib.4.de verb.ſignif.c.20.Conan.lib.5.comment c.1.Autel.lib.2.ſentent.cap.19.Gard.Mantic.de coniect.vlt.volunt.lib.1.tit 5.num.10.

Definitur teſtamentum ab Vlpian. in l.1.ff.hoc tit. vt ſit voluntatis noſtræ iuſta ſententia de eo quod quis poſt mortem ſuam fieri vult, ſequuntur Bart.& Doctores communiter ibi gloſſ.1.vbi omnes, in princ. Inſtit.eod.Hoſtienſ.in ſumm. huius tit. Rolandin. ad flores teſtament.part.1.memb.3.Guilelm.in cap. Raynutius,verbo teſtamentum,il 1.num.4.Clar.§.teſtamentum quæſt.1.Alciat.lib.14.Paradox.cap.7.poſt med. Conan. comment.iuris Ciuilis lib.9.cap.1.Anile ad edicta Prætor.cap.36.in gloſſ.verbo firmales,num.2.Mench.Mantic.Graſſ.& Molin.citatis locis, loco generis apponitur ſententia pro mente,ſeu arbitrio diſpoſitiuo,quia ad ſubſtantiam teſtamenti non quælibet, ſed diſpoſitiua teſtatoris voluntas requiritur, auth. de nuptiis, §.diſponat,collat.4.l.quidam cùm factum 46. ibi,quoniã ſi ipſum teſtatorem,&c.vbi gloſſ.ff.de hæred. inſtit.c.1. ibi,licèt voluntatem habuerit,de eo,qui mittitur, cap.tua nobis 17.vbi gloſſ.verbo voluntatem, infr. eod cum his quæ Tiraquell.in l.ſi vnquam,verbo libertis num.20.C. de reuocand.donat.Clar.§.teſtamentum quæſt.61. Gutier. in l.nemo poteſt.ff.de legat.1.n. 1. Aluarad. de coniectur. mente defuncti lib.1 cap.1.à num.6.tum quia latiùs patet & plures comprehendit ſententias diſpoſitiuas tam in contractibus, quàm in cæteris vltimis voluntatibus,quæ teſtamenta non ſunt, nec eſt admiratione dignum quod ſententia idem importet quod mẽs, ſic enim paſſim accipitur in variis ſpeciebus, l.contra l.28.in fin.ibi,ſententiã eius circumuenit.ff.de legib.reg. vlt.lib.6.ibi,contra legis nititur voluntatem,l.2.§.incidit. ibi,non ex verbis,ſed ex ſententia,ff.ad Turpil.l.ſi quis id quod 7.ff.de iuriſd.cap.ſi poſtquam 33.ibi, ſed etiam ex ſui mente, de elect. lib. 6. Cætera loco differentiarum adiiciuntur.

Non obſtat quòd reliquæ omnes vltimæ voluntates illud commune habent quod ſint ſententiæ de eo quod quis poſt mortem ſuam fieri vult, quaſi hæc vltima particula potius loco generis, quàm differentiæ fuiſſet apponenda, reſpondetur enim quòd cùm hæc vltima particula copuletur ſimul cum verbo iuſta immediatè præcedenti,atque ita ſenſum faciat quòd teſtamentum ſit ſententia iuſta ſecundùm ius de teſtamentorum factione de eo quod quis,&c.iam omni & ſoli conuenit teſtamento, prout à cæteris vltimis voluntatibus diſtinguitur,quippe quæ nullatenus dici valent ſententiæ iuſtæ ſecundùm ius de teſtamentorum factione, & ita particula illa iuſta ſecundùm illud ius latiſſimè accipienda, ſiue illa refertur ad ius gentium,ſiue ad ius Romanorum, ſiue ad illud quodcunque.de omnibus enim verum eſt dicere quòd ſint iuſtæ ſententiæ ſecundùm ius de teſtamentorum factione,&c.Et ita cum hac diffinitione tranſeunt licèt varios exponendi ſenſus amplectantur plures ex Doctoribus ſuprà citatis. 7

Sic igitur explicatum teſtamentum prout importat ſupremam conteſtationem,omiſſis illis teſtamentorum generibus,quæ in vſu eſſe deſierunt, de quibus in princ.Inſtit.hoc tit.in otio, & pace, in prædio, per æs,& libram,ſeu per imaginariam venditionem, explicat Craſſ.§.teſtamentum quæſt. 3. in duplici potiſſimum diſcrimine reperitur, quoddam enim eſt teſtamentum in ſcriptis,quod vulgo clauſum nuncupatur,de quo in l hac cõſultiſſima, in princ.C.hoc tit.§.ſed cùm paulatim,Inſtit.eod.cũ his quæ Gom. in l. 3.Tauri à n.23.Clar.§.teſtamẽtum quæſt.4.Gam.Luſit.deciſ.69. 8
109.

109.& 252. Alterum noncupatiuum dicitur ſine ſcriptura, d.l. hac conſultiſſima, §. per nuncupationem, §. vlt. Inſtit. hoc tit. Gom. d.l. 3. à num 45. Clar. d. loco quaſt. 3. cum ſeq. Molin. diſp. 126. Gam Luſit. deciſ. 45. & 126. & his duobus modis in praxi apud Luſitanos fieri poſſe affirmat Valaſc. conſ. 178. n. 6.

9 Teſtamenti nuncupatiui impliciti vim habet modus quidam teſtandi per relationem, ſcilicet ad aliam ſchedulam, vel ſcripturam, & eſt validus perinde ac ſi teſtator ore propriu hæredem nominaſſet abſque eo quòd teſtes legerint, viderint, aut alias certiores redditi fuerint de diſpoſitis in dicta ſchedula, ſed ſufficiat quòd dixerit ſe velle diſponere iuxta contenta in ea, ita Bart. in l. ſi ita ſcripſero, n. 1. ff. de condit. & demonſt. & in l. quum hæredi, ff. de rebus dub. Iaſ. in l. vbi autem, §. illud. num. 2. ff. de verb. oblig. Socin. ſen. conſ. 142. n. 6. & ſeq. verſ. ſecũdo principaliter lib. 1. Caſtren. qui licèt dubitauerit in d. l. ſi ita ſcripſero, tamẽ firmant. in l. hæredes palàm, in princ. ff. hoc tit. & in l. hac conſultiſſima, §. per nuncupationem num. 3. C. eod. tit. & conſ. 93. num. 4. lib. 1. Couat. in cap. ſi tibi num. 5. hoc tit. Alciat. conſ. 126. n. 1. & 2. lib. 9. Natt. in auth. quod ſine, num 36. C. hoc tit. Clar. §. teſtamentum quaſt. 36. num. 2. Anton. Gom. var. tom. 1. cap. 2. num. 7. Pariſ. conſ. 19. num. 11. & 13. vol. 3. Cardin. Mantic. de coniect. vltim. volunt. tit. 7. numer. 7. Mench. de ſucceſſ. creat. lib. 2. § 17. num. 53. Magdalen. de numero teſtium part. 1. cap. 27. numer. 9 Gutier. pract. lib. 2. quaſt. 41. num. 4. & ſeq. & fuit reſolutum ſæpiſſimè in Rota. & ſignanter in Romana teſtamenti 9. Decembris 1620. coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, & in Romana hæreditatis de Arigoniis 13. Nouembris 1624. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & in Romana legati, libraria 10. Maij 1624. coram bonæ mem. Vbaldo ſen.

10 Quæ quidem reſolutio locum habet nedum in legatis, ſed etiam in inſtitutione hæredis, vt tradunt Bald. & Angel. in l. aſſe toto, ff. de hæred. inſtit. Alexand. in l. vbi autem, §. illud, ff. de verb. oblig. & conſ. 176. n. 6. & 7. lib. 5. Pariſ. d. conſ. 19. numer. 13. & 14. lib. 3. Card. Mantic. d. tit. 7. n. 7. Alciat. d. conſ. 126. num. 1. & 2. lib. 9. Gutier. d. quaſt. 41. num. 4. latè Rimin. iun. in princ. Inſtit. de teſtam. num. 478. cum ſeqq. Rot. in d. Romana hæreditatis de Arigoniis, coram bonæ mem. Manzanedo, & in Romana teſtamenti de Arigoniis 23. Ianuarij 1627. & 28. Iunij eiuſdem anni, coram Card. Vitili, & in Romana ſucceſſionis 19. Ianuarij 1629. coram R.P. D Durã. & in Narnien. hæreditatis 24. eiuſdem menſis & anni, coram eodem; licèt contrarium pluribus adſtruere conetur Stephan. Gratian diſcept. forenſ. cap. 973. per tot.

11 Et hoc procedit quamuis huiuſmodi ſchedula non ſit ſcripta manu ipſius teſtatoris, prout requirere videntur Bart. in d. l. ſi ita ſcripſero, verſ. ego dico hoc eſſe verum. Corn. in d. §. per nuncupationem, num. 3. ſufficit enim quòd ſit ſubſcripta ab ipſo teſtatore, licèt ſit ſcripta manu aliena ex quo ſubſcribens confirmat omnia contenta in ſcriptura quam ſubſcribit, vt firmauit Rot. in d. Romana teſtamenti, coram Reuerẽdiſſ. D. Coccino Decano, maximè quando teſtator erat perſona diligens, & de tempore teſtamenti non erat adeò infirmitate grauatus vt contenta in eo videre non valeret, præcipuè ſi teſtamentum erat nimis breue, ita vt ictu oculi potuiſſet illius ſubſtantiam inſpicere, vt fuit conſideratum in eadem Romana teſtamenti. coram R.D. Coccino, & corã Vbaldo, & in d. Romana hæreditatis de Arigoniis, coram bon. mem. Mãzanedo. Immò ſufficit quòd ſchedula, ad quam facta eſt relatio, ſit ſecreta; & indubitata, licèt non ſit ſcripta, vel ſubſcripta manu teſtatoris. Caſtrẽ. in d. §. per nuncupationem num. 3. Clar. d. §. teſtamentum quaſt. 36. n. 3. Pariſ. d. conſt. 19. num. 27. Mench. d. §. 17. n. 53. Rimin. iun. in d. princ. Inſtit. d. teſtam. n. 490. Padil. in l. cum quidam num. 13. ff. de legat. 2. Gutier. d. q. 41. n. 4. poſt med. Rot. in d. Romana teſtamenti, coram R.D Coccino Decano, & Vbaldo, & in d. Narnien. hæreditatis 28. Maij 1629. coram R.P.D. Duran.

Teſtamentum ſic explicatum, ac diuiſum quoad inuentionem & primæuum vſum iuris gentium eſt, quoad formas tamen, ſolemnitates, & confirmationem iuris eſt Ciuilis. De iure gentium pater ſi conſideremus apud omnes ferè, quamuis barbaras nationes, reperiri illius vſum, & inuentionem, ſemper enim, & vt plurimum ſupremas facere tranſlationes ſuorum bonorum, vt ſatis inſinuat Vlpian. in l. lege obuenire, ff. de verb. ſignif. dum inquit, lege duodecim Tabularum cõfirmauit hæreditarias ſucceſſiones, planè confirmatio ſupponit rem confirmatam iam à parte ante in eſſe productam & exiſtentem, quæ ex poſt facto accedente confirmatione firmior redditur. Vnde ſatis adminiſtrat Vlpian. ante leges duodecim Tabularum teſtamenta extitiſſe de iure gentium, & poſtea per eaſdem confirmatum, ſeu corroboratum. Iuuat l. neque enim. 14. verſ. d portari ff. de milit. teſtam. l. milites 15. C. de teſtam. milit. dum ad militis hæreditatem admittunt deportatos, & cæteros, qui iure Ciuili incapaces ſunt ex eo, quia de iure gentium admittebantur, vt ita teſtamentaria ſucceſſio iuris gentium ſit ſaltem quoad primæuum vſum, & inuentionem, expendunt ad propoſitum Couar. var. lib. 3. cap. 6. num. 7. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 2. num. 5. Conſonat illud Geneſ. 27. vbi Iſaac poſtquam nimium ſenuerat de bonis poſt mortem diſpoſuit, multo ante ius Ciuile Romanorum, quamuis ex poſt facto formas, & ſolemnitates introduxerit, obſeruant in effectu gloſſ. verbo alium, in l. quoties 9. ff. de hæred. inſtit. Bart. in l. interdum num. 7. ff. de condict. indeb. vbi Iaſ. num. 4. communem affirmat Couar. d. cap. 6. num. 4. Gom. l. 3. Tauri in princ. Roder. Soar. in l. quoniam ſuper declaratione leg. Regni limit. 1. n. 3. ad fin. Clar. §. teſtamentum q. 2. Pinel. in rubr. de reſcind. vendit. q. 1. cap. 1. numer. 23. refert in hanc partem plura ſacræ Paginæ loca Guilelm. in cap. Raynutius, verbo teſtamentum, il 1. num. 2. Peralt. in rubr. ff. de hæred. inſtit. num. 140. Molin. d. num. 5. alt. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 124. ad fin. fatetur communem & veriorem Graſſ. lib. 1. recept. ſentent. §. 1. num. 4. Quamuis contrarium, immò tantùm hoc iuri Ciuili tribuendũ, ſenſerit gloſſ. verbo dominia diſtincta, verſ. iec per teſtamenta in l. ex hoc iure 5. ff. de iuſtit. vbi Bart. num. 5. ſibi contrarius Mench. de ſucceſſ. creat. §. 1. ad princ. & illuſtr. cap. 100. num. 3. 12

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus de rebus patrimonialibus teſtari poteſt, non ita de rebus Eccleſiæ, vel intuitu Eccleſiæ acquiſitis.*

2 *Clericus poteſt inſtituere eius hæredem nurum nubentem filio ſpurio.*

3 *Prælatus poteſt reſeruato patrimonio ex redditibus Eccleſiæ congruam accipere ſuſtentationem.*

4 *Declaratur text. in cap. clericos, 1. q. 2.*

5 *Epiſcopatus eſt Ordo.*

6 *Epiſcopus poteſt de bonis patrimonialibus, non autem de rebus Eccleſiæ, aut eius intuitu quæſitis teſtari.*

7 *Epiſcopus Religioſus an integrum ſit teſtari de bonis patrimonialibus, aut propria induſtria acquiſitis, oſtenditur.*

8 *Bona Prælatorum, & clericorum poſt adeptam dignitatem*

gnitatem, & beneficia acquiſita,præſumuntur eſſe de bonis Eccleſiæ,cui præſunt.

9 *Bonaempta à Prælatis ex pecunia,& redditibus Eccleſiarum, ſiue proprio,ſiue alieno nomine, eidem Eccleſiæ ſtatim acquiruntur.*

10 *Hæres non poteſt venire contra factum defuncti.*

Cap. Quorundam. I. *Greg.*

1 EPiſcopus ſolùm poteſt teſtari de illo patrimonio quod habuit ante conſecrationem, ſed quicquid antea erat Eccleſiæ, vel quæ acquiſiuit Epiſcopus dom fuit Epiſcopus, pertinet ad dominium Eccleſiæ, & non poteſt de eo teſtari;quod ſi alicui relinquit,eſt reuocandum.Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabar.Io.Andr. Imol.Anan.Butr.Hoſt.Henric.Barbat.Anch Panor. Ceued.*collect.*145. Cou.Viuian.*in ration.* lib.3.*iuris Pontif.pag.*216. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.*448. remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord.p.*1. & 2. deſumitur ex D. Gregor.*lib.3.indict.2.epiſt.*52. refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decretal.lib.*3.*tit.*22.*cap.*2.

2 *Nurum heredem inſtituit.*] Ergo clericus poteſt inſtituere eius hæredem nurum nubentem filio ſpurio, de quo an verum ſit, vide Duen. *reg.*396. *verſ.porrò.* Anton.Gom.*l.*9.*Tauri,num.*17.*col.*2.Henriq.*in ſumm. lib.*11.*cap.*10 *num.*8.*verſ.ſecundo,* Paleoth.*de nothis & ſpur.cap.*53.Alexand. *conſ.*74. *vol.*5. & *conſ.*258. *n.*4. *vol.*7. Hippol.*ſing.*143.Corſet.*ſing.*137.*verbo hæres,* *il* 4.Couar.*de ſponſalib.part.*2.*c.*8.§.5.*n.*13.Rojas *de ſucceſſ.cap.*20.*ex num.*21.& *ex num.*35. Plaza *de delict. cap.*41.*ex num.*20.Perez *l.*22.*tit.*3.*lib* 1. & *l.*1 *verſ.ex ſpuriis filiis,tit.*2.*lib* 5.*Ordin.pag.*98. Clar §.*teſtamentum q.*22 Lancel.Gallia *in conſuet.Alexand gloſſ.maritus q.*8.*n.*3.Cordub.de Lara *in l.ſi quis à liberis,§.idem reſcripſit,num.*21.& *à num.*39. *ff.de liber. agnoſc.* Ioſeph.Ludou.Peruſ.*deciſ.*18.*ex n.*34. Matienſ.*l.*6.*gloſ.* 8.*n.*27.*tit.*8.*lib.*5.*noua recop.* Parlad. *lib.*2. *rerum quotid.cap.*16.Surd.*de alimentis tit.* 5.*q.*7. *à n.*49.D.Barboſ.*in l.*1.*ff.ſoluto matrim.part.*3.*à n.*79.Chald.Pereira *de nominat.emphyt.quæſt.*19.*n.*58.Cened.*ad Decretal. collect.*145.*num.*1.

3 *Hæredem inſtituit.*] Ex his verbis iunctis ſubſequentibus,ibi,*ante Epiſcopatum,*efficaciter colligitur poſſe Prælatum reſeruato patrimonio ex redditibus Eccleſiæ congruam accipere ſuſtentationem, nam ſi patrimonialia bona iubentur hæredibus dari,ſequitur licitum eſſe ſeruare patrimonium,ita Innocent.communiter receptus,& Abb.*in cap.Epiſcopus, num.*2.*de prebend.*Couar,*in præſenti,num.*2.qui teſtatur communem eſſe,Nauar.*de reddit.eccleſiaſt.part.*1.*q.*1.*num.*78. & *in apologia,q.*1.*monitu* 30.Sarmien.*eod.tract.part.*1. *cap.*1.*num.*18. Hoied.*de incompatibil. benefic. cap.*19. *num.*45.Bellet.*diſquiſit.clerical.part.*1.*tit.de bonis clericorum,*§.1.*num.*11.& plures alij,quos ego ipſe refero *de offic.& poteſt. Epiſcopi,part.*5. *alleg.*114.*nu.*36.

4 Non obſtat auctoritas D. Hieron. *in cap. clerices* 1. *quæſt.* 2.agit enim de eo tempore,quo omnes redditus in communi deferebantur ab Epiſcopum diſtribuendi in quatuor partes, quo tempore cùm redditus illi deſtinati fuiſſent ad vſus pauperum clericorum,& laicorum, ſi quis clericus propria habebat bona, volebàtque ſibi retinere, non poterat de communibus redditibus aliquid accipere, quoniam iniquum erat eum,cui propria ſufficiebant, recipere fructus ad vſus pauperum deſtinatos, & Prælatorum, ac fabricæ,& propterea D Hieron. dicit ſacrilegium committere, ſic etiam iuxta illa tempora intelligendus eſt text. *in cap.illi autem* 12. *quæſt.* 1. & auctoritas D.Auguſt.*in c.res Eccleſiæ,& in c.ſi priuatum,ead.cauſa,& quæſt.*

Ante Epiſcopatum Ordinem. &c]Ergo Epiſcopatus 5 eſt Ordo,vt dicunt in ſpecie gloſſ.*verbo Epiſcopus, in proœmio Sexti,& in cap.periculoſum.verb.de Epiſcopis, de ſentent.excomm.in* 6.Felin.*in cap.eam te, num.* 4.*de reſcript.*Zabarell.*in clem.* 2. *num.* 12.*de ætate,& qual.* Burſat.*conſil.*125.*à num.*1. *vol.* 1. Campanil.*in diuerſorio iuris Canon.rubr.* 2.*num.*7.Henriq.*in ſumm. lib.*2. *cap.*2.§.1 & *cap.* .§.2.Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*30.*tract.*1.*num.*5. Illuſtriſſ. D. meus Roder. è Cunha *in comment.ad cap.*1.*n.*2.*diſt.*31.& ad *cap.legimus* 24.*n.*4.& *diſt.*93.

Probat hic text.Epiſcopum poſſe de de bonis patrimonialibus,non autem de rebus Eccleſiæ,aut eius intuitu quæſitis teſtari, vt per Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.*10.*num.*27.Henriq *in ſumm.lib.*10.*cap.*53. *num.*3. *lit.L.*Gabr.Pereira *deciſ.*95.*num.*7.& *deciſ.*75.*num.*1. & de Cardinalibus nũcupatim Azor.*inſtit.moral. p.*2. *lib.*4.*cap.*3. *quæſ.* 6. Et ita quòd Epiſcopus validè teſtari poteſt de bonis propriis,quæ ante, vel poſt Epiſcopatum,non tamen ratione Epiſcopatus acquiſiuit, vltra hunc text.probat *cap.Epiſcop.* *cap.ſint manifeſtè* 12.*quæſt.*1.*cap fixum* 12.*q.*6.*cap.*1. *in princ.de ſucceſſ. ab inteſt auth.licentiam,C.de Epiſc.& Cleric.*Abb.*not.*3. & omnes *hic,*Couar.*num.*3 vbi plures refert, Nauar. *de ſpoliis Cleric* §.1.*num.*2. & *in apologia q.*1. *mon.*22. & *mon.*50.*n.*5.Sarmien.*de reddit.b.part.*3. *cap.*3. *n.*4. Mench.*frequent.cap.*4 *num.*4.& *illuſtr.cap.*11.*num.* 5. Clar.*in* §.*teſtamentum q.*27. *num.* 2. &communem eſſe omnium reſolutionem affirmat Molin.*de primog. lib.*2.*cap.*10.*num.*27.Cardin. Mant. *de coniect. vltim. volunt.lib.*9.*tit.*7.*num.*19 Graſſ. §. *teſtamentum q.* 34. Molin.*de iuſtit.tract.*2.*diſp.*147. *concluſ.* 1. Cened. ad *Decretal.collect.*145.*num.*1.Et ſimiliter quod valet teſtari de bonis,quæ ſuo labore, & induſtria quæſiuit, quamuis ratione Ordinis, non tamen prætextu Epiſcopatus,vel bonorum Eccleſiæ,qualia ſunt quæ Epiſcopatus acquirit quatenus Vicerex,vel ab illis capit, qui ad Ordines promouentur, ſtipendium quod Cardinales accipiunt à Rom. Pont. ratione Cardinalitij galeri,vt vocant,quod ſoluitur eiſdem ratione conſilij,& induſtriæ in iuuando Pont.in Eccleſiæ regimine,& alia id genus; in Clericis inferioribus erunt illa, quæ ratione Ordinis lucrantur ad ſui ſuſtentationem pro Miſſis celebrandis, ſtipendium datum ab illo,cui Sacerdos vti capellanus inſeruit: ita Couar, *in præſenti,num.*11.Nauar.*de redditibus, q.*1. *num.* 59. Clar.*d.quæſt* 27.*num.*5.Molin.*d.lib.*2.*cap.* 10. *num.* 27. Graſſ.*d.*§.*teſtamentum q.*34.*n.*2.Cened.*d. collect*.145. *num.*2.

Vtrùm autem integrum ſit Epiſcopis religioſis teſtari de bonis patrimonialibus, aut propria induſtria acquiſitis eo modo, quo id fas eſt Epiſcopis ſecularibus,quæſtio eſt dubia, in qua affirmatiuam opinionem tuentur Hoſtienſ.*hic n.*5.Mich. à Medina *lib.* 5. *de ſacrorum hominum continent.c.*26 *col.*2.Emman. Sà *in aphoriſmis,verbo Epiſcopus, num.* 11. Garc. Falcon. *reg.*31.& *num.*4.Fr.Emman.*in ſumm tom.*2.*cap.*70. *n.*5. quæ quidem opinio licèt ſit probabilis, contraria eſt cõmunior,eámque meritò ſequuntur *hic* Ioan. Andr. *num.*6.Butr.*num.*9.Zabarel.*num.*3.*oppoſit.*5. Guilelm. Bened.*in c.Raynutius,verbo mortuo itaque teſtatore, il* 1.*num.*301.Nauar.*de reddit.q.*1. *monitu* 9. *num.* 2.*q.*3. *monitu* 21.*n.*1.Redoan.*de ſpoliis eccleſ. quæſt.* 3. §.*fin. num.*14.& 15.Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.p.* 2.*lib.*3. *cap.*19.*num.*87.& 88.Fr.Emman.*quæſt.Regular.tom.*3. *q.*69.*art.*3.Henriq.*in ſumm.lib.*10. *cap.* 53. *num.* 3. *in fine,& num.*4.Tapia *in auth.ingreſſi,C.de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua cap.*7.*num.*85.& *verbo,ideóque nec de his,cap. vnic.num.*32.Fulu.Pacian.*conſ.*152.*num.* 53. *volum.* 1. quos refert, & ſequitur Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.*2.

*tom.2.lib.6. cap.6. num.*10.vbi *num.*11. aduertit Epiſcopum etiam ad opera pia, teneri explicare duplex teſtandi etiam ad opera pia, teneri explicare duplex impedimentum,vt diſpenſatio legitima ſit, vnum ſe eſſe religioſum, alterum ſe eſſe Epiſcopum. An, & quando Religioſus teſtari poſſit Pontificis licentia, & an præcedere debeat, & quando reuocata cenſeatur,dicam *infrà in cap.ſeq.num.8.&num.ſeqq.*

8 *Quicquid verò*, &c.Notatur ad hoc quòd bona Prælatorum,& Clericorum poſt adeptã dignitatem, & beneficia acquiſita præſumuntur eſſe de bonis Eccleſiæ cui præſunt, vel eius intuitu acquiſita, vt per Flamin.Pariſ.*de reſignat.benefic.lib.4.quaſt.7.num.*48. vbi *num.*49.quòd Eccleſia habet fundatam intentionem ſuper omnibus bonis à Prælato defuncto poſſeſſis,Menoch.*de præſumpt.lib.3.præſ.*51.*n.*23. Azeued.*l.6.a n.8.tit.2.lib.1.noua recop.* Cened. *d. collect.*145.*num.*1 Rot.*in Arboren.ſpolij* 17.*Iunij* 1624.coram bonæ mem.Patriarcha Manzanedo.

9 *In eiuſdem Eccleſia domaio conſtruentur.*] Ex his verbis colligit Abb.*hic notab.*4.& Couar.*num.*4. rès emptas ex pecunia, & reditibus Eccleſiarum a Prælatis,ſiue proprio,ſiue alieno nomine eidem Eccleſiæ ſtatim acquiri,eandem ſententiam ex hoc tex.probat gloſſ.etiam ab omnibus recepta *in l. ſi vt propo ìs,C. de rei vendic.*communem,& veram dicit Sarmien.*de redditib.eccleſ.lib.3.c.2.n.4.& 5.* Marſil. *eod.tract.p.*3.*c.*23. *à num.*19.

10 *Nullatenus patiaris.*] Intellige niſi Eccleſia defuncti Prælati hæres fuerit, tunc enim aduersùs alienationem ab eo factam venire non poterit, & ita textum in præſenti declarat gloſſa ſecundùm principia iuris, quæ dictant hæredem non poſſe venire contra factum defuncti pro ea parte,qua hæres eſt,*l.cum matre,C.de rei vendicat.l.*3. *C.de rebus alien.l.ab eo,C.de liberali cauſa,* ſimilis eſt gloſſ. *verbo ab hæredibus, in c.Epiſcopus qui filios* 12.*q* 2. quas omnes *hic* ſequuntur Abb.*n.*2. Imol.*n.*9. Couar. qui alios refert *n.*13. & aſſerit communiter approbari,probant etiam multi,quos refert Valaſc.*conſult.*52.*num.*47. cum quibus proſequere.

SVMMARIVM.

1 *Abbatiſſa teſtari non poteſt,etiamſi nunquam induiſſet habitum monachalem.*

2 *Abbatiſſa an poſſit ordinari mulier, quæ non ſit expreſsè profeſſa, oſtenditur, & declaratur text. in præſenti, & num.*3.

4 *Religioſi tacitè, vel expreſsè profeſſi teſtari non poſſunt.*

5 *Religioſi etiam ad pias cauſas teſtari non poſſunt, quamuis Prælati cuiuſcunque Summo Pontifice inferioris,ſeu Capituli generalis accedat licentia, vt num.*6.

7 *Codicillos facere ex ſuperioris licentia non poteſt Religioſus profeſſus.*

8 *Donationem cauſa mortis facere non poteſt Religioſus niſi quid moderatum donet.*

9 *Religioſus profeſſus in quacunque Religione ex Summi Pontif. licentia teſtari poteſt.*

10 *Epiſcopi monachus de licentia Summi Pontif.teſtari poteſt.*

11 *Licentia concesſa à Summo Pontif.Religioſis teſtandi intelligitur ad vſus pios*

12 *Licentia Religioſis per Summum Pontif. concesſa ad teſtandum, debet eſſe expreſſa; non expirat etiam re integra morte concedentis,vt n.*13.*nec extinguitur primo actu, num.* 14.*ſufficit ſi poſt teſtamentum conditam ſuperueniat,vt num.*15.

16 *Commodatarij,quibus eſt permiſſum contrahere matrimonium,poſſunt liberè teſtari.*

17 *Conſuetudo an valeat vt monachi teſtentur, remiſſinè.*

Cap. Quia ingredientibus. II.

Res Abbatiſſæ de iure competunt eidem, ex quo illic ingreſſa,& Abbatiſſa conſtituta eſt,licet non portauerit habitum monachalem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innocent.Collect Zabar. Ioan. Andr.Butr. Barbat.Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Panorm.Couar. Viuian.*in rationali lib.*4. *iuris Pontif. pag.*217.Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 448. remiſſiue Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2. deſumitur ex D.Gregor. *lib.7. regiſtri epiſt.7. ad Ianuarium Calaritanum,*refertur ab Anſelm.Lucen. *lib.* 7.*cap.*182.& ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decretal. lib.* 3.*tit.*22.*cap.*3. 1

Poſtquam Abbatiſſa ordinata eſt,&c.] Ex hoc text. collìgunt Doctores Abbatiſſam ordinatam fuiſſe mulierem quæ non erat expreſsè profeſſa, vt per Ioan Andr. Anch. *num.*1. Zabarell. *num* 2. *in fine* Abb.*n.*4 & Cou.qui alios refert, *in princ.* Obſtat tamen quòd ſecundùm regulas iuris Canonici non poteſt elici in Abbatem, Abbatiſſam,vel Prælatum Regularem, niſi qui eandem religionem expreſsè profeſſus fuerit,iuxta *cap.nullus* 18.& *ibi gl. & ſſ.*1. *cap. indemnitatibus* 43 *in princ.de elect.lib.*6.idem ſtatuit Concil.Tridẽt.*ſeſſ.*25. *de regular. cap.*1. obſeruant vltra prædictos Syluest. *in ſum.verbo Abbas in princ.& verbo electio* 3.*num.*7. D.Antonin.*p.* 3. *tit.*19. *cap.*1.§ 8.Fr. Emman. *quaſt. Regul.tom.*2.*q.*52.*art.*8.Fr.Ludou. Miranda *de ſacris monialibus quaſt.*7.*art.*2.*concl* 1. Sed huic difficultati reſpondẽt Doctores communiter Abbatiſſam de qua *in hoc text.*non fuiſſe electam, ſed magis poſtulatam à Romano Pontifice,eligi enim non poterat, quia inhabilis defectu profeſſionis expreſſæ, ſecundùm prædicta iura, poterat tamen poſtulari, quia illi,qui inhabiles ſunt ex aliquo impedimento iuris humani, poſtulantur,*cap.bona,cùm ſeq.de poſtulat.Prælat.cap.*1. *eod.tit.in* 6.& ita priores textus procedere in prouiſione, quæ pèr electionem fit, quia de ea ſolum expreſsè loquuntur, ſecus quando prouiſio fit non per electionem, ſed per nominationem, vel poſtulationem,ita *in præſenti* Ioan. Andr. *n.*3. Zabarel. *num.*2 *oppoſ.*1. Butr.*num.*6.Anch.*num.*1.Abb. *num.*4. Imol. *num.*18.Selu. *de benef.p.*3.*q.*51.quos refert, & ſequitur Sanch.*in præcepta Decalogi tom.*2.*lib.*7.*cap.*4.*n.*20. Verùm hic intellectus nimiam continet diuinationem,& antiquis Canonibus repugnat, etenim ſecundùm illos non ſolùm Religioſi tacitè profeſſi, ſed etiam non profeſſi poterant eligi in Abbates,& Prælatos Regulares, vt colligitur ex *cap.Presbyteros* 16. *q.*1. quem gloſſa *ibid.* malè intelligit,& hoc fuit diu obſeruatum: poſtea verò nouiores Pontifices ſtatuerunt ne eligerentur niſi profeſſi, vt colligitur ex *cap. cum cauſa* 27.*& cap.cum in magiſtrum* 49. *de elect.*& hoc tempus, vſque ad Gregor. IX. permanſit, nec requirebatur tunc expreſſa profeſſio, ſed tacita ſufficiebat: deinde Boniſac. VIII. multò poſt *in d.cap. nullus,& in d.cap.indemnitatibus,*ſtatuit, vt de cætero non eligerẽtur Abbates,Abbatiſſæ,vel regulares,niſi expreſsè profiterentur, & in vtroque text. ponitur verbum,*de cætero*, quo apertè ſignificatur antea potuiſſe eligi tacitè profeſſos.Quapropter cum tempore huius text. expreſſa profeſſio non fuiſſet neceſſaria,argumentum à Doctoribus adductum, & eorum intellectus parum ad rem pertinet, & rectè text. intelligitur

tellig…ur de electione,ſeu quauis alia prouiſione;hodie veró elgi non poterit , quæ expeeſsè non fuerit profeſſa,ſed à Romano Pontif.poſtulabitur , vt bene aduertit gloſſ.recepta *verbo eligatur in d.cap. indemnitatibus.*

3 *Quibus vtuntur loci illius Presbyteri permanſiſſe.*[Legendum eſſe *Presbytera*,ait Antoo. de Fuertes *Canon. illuſtion.lib.2.cap.*14.cùm text.iſte loquatur de fœminis in Religione degentibus,de,earúmque habitu,ſeu de habitu Abbatiſſarum,quem non induiſſe Abbatiſſam,de qua *ibi*,contendebatur , ſed tantùm babitum Presbyteralem,quem aliæ mulieres portabant,nempe clericorum ſacerdotúmque vxores;nam ſi , *Presbyteri*,vt in vulgaribus codicibus, legeremus , neceſſariò dicendum foret Abbatiſſam prædefunctam ſéper virorum habitum induiſſe,quod non ſolùm iodecorum eſt,ſed etiam prohibitum,vt diuerſificetur genus maſculinum,& fœmininum.

Per multos annos,&c.]Ergo videtur text. hic duas has ſimul requirere coniecturas , vt tacita profeſſio inducatur ; primam quòd mulier hæc in Abbatiſſam fuerit ordinata , ſecundam quòd per multos annos, & vſque ad mortem in monaſterio , & ,munere permanſerit;cui tameo obſtat , quod ad inducendam tacitam profeſſionem altera ex his ſufficiat ,vel ingerere ſe ſcienter actibus profeſſorum,vt probat *cap.vidua,cap.ex parte,de Regular.* vel habitum profeſſorum diſtinctum vltra annum deferre,vt probant *cap.*1 .*& cap.conſtitutionem in x part.de Regular. lib.* 6.cum latè traditis per Sanch.*in præcepta Decalogi lib.*5.*cap.* 3. *num.*13.iuxta quæ ad declarationem huius text. dicendum ex eo ſolùm Abbatiſſam,de qua *hic* , profeſſum videri potuiſſe quod munus illud accepetat ſciēs ſolis profeſſis conuenire,item & ex eo , quòd in monaſterio ſub obſeruantia Regulari vltra annum tacitam induxit profeſſionem , vt probat *d.cap. ex parte,* vbi *gloſſ.vltim.*docet gloſſ.*verbo deinceps,in Clem.*2.*de Regular.*à qua omnis hæc controuerſia petenda eſt, quia tamen in caſu huius text.ſic euenerat , vt mulier de qua *hic*,in Abbatiſſam fuerat ordinata, & in monaſterio per pluresannos vſque ad mortem permanſerat , ad veritatem magis confirmandam Summus Pontif.Gregor.omnia *hic* expendit.

4 *Res ipſius in eodem loco,*&c.] Ex his verbis iuncto principio text. colligitur Religioſos expreſsè,vel tacitè profeſſos,ooo poſſe teſtamentum condere , ſimilis text.*in cap.quia ingredientibus,cum ſeq. 19. q.vlt. auth.ingreſſi,& auth.ſi qua mulier* , *C. de ſacroſ.Eccleſ.* Ratio huius rei eſt,quia religiooem profitentes tranſeunt in poteſtatem monaſterij , séque ipſos cum ſuis omnibus bonis eidem tradunt , vt probant prædicta iura ; deinde qui ſui iuris non ſunt , teſtari prohibentur ſecundùm principia iuris,de quibus Imp. *in princ. inſtit.quibus non eſt permiſſum facere teſtament.*& vltra Doctores *prædictis locis* obſeruant Nau.*in man.c.* 27. *num.*x70.Molin.*de primog.lib.*x.*cap* 9.*num.* 54. parens meus *in comment.ad Ordin.Reg.Luſit.per text.ibi lib.*4.*tit.*81.§.4.Gam.*Luſitan.deciſ.*309. *num.* 2. nouè Bartholom.à ſancto Fauſto *in theſauro Religioſorum lib.*8. *q.*61.Mench.*illuſtr.cap.*102. *à numer.* Graſſ. §. *teſtamentum q.*34.*num.*1.Spin.*in ſpeculo teſtament.in rubr. gloſſ.*6.Fr.Emman.*q.Regul.tom.*3.*q.* 69. *art.* x. Peregr. *conſ.*53.*num.*10. *vol.* 2. Iacob.de Graff.*in aureis deciſ. p.*2.*lib.*3 *cap.*19.*num.* 8 , . Alexand. Peregrin. *in comment.ad conſtit.Clericor.Regular.p* x.*cap.*1.*lit. G.*§.34. Molin.*de iuſtitia tract.*1.*diſp.*141.Valaſc.*conſult.* 108. *num.*7.Fr.Paulin. Betti.Lucenſ.*in praxi crimin. Regul. tit.*4.*cap.*25.§. 10. *num.* 4. optimè Sanch. *in præcepta Decalogi tom.*1.*lib.*6.*cap.*8.*à princ.*Rota apud Farinac, *deciſ.*76.*num.*1.*part.*2,*recent.* vbi etiam quòd Milites Hieroſolymitaoi cùm ſint veri Religioſi , non poſſunt diſponere ne dum de bonis , quæ ad eos peruenerunt intuitu ſuæ Religionis,ſed nec etiam de patrimonialibus.

Amplia primò,quamuis ad pias cauſas teſtari velint,vt per Nauar. *commento* 2.*de Regular.n.* 22. *corol.* 10.Magdalen.*de numero teſt um part.* x. *cap.*4. *in fine.* Tapiā *in auth.ingreſſi,C.de ſacroſ. Eccleſ.verbo ideóque nec de his,cap.*1.*num.*5 .Fr.Emman.*d.art.*x.Peregr.*conſ.* 53.*num.*10 *vol.*2.Sanch.*d.cap.*8.*num.*3. nouè Bartholom.à S Fauſto *d.lib.*8.*q.*65. 5

Secundò amplia,etiamſi Prælati cuiuſcunque Summo Pontifice inferioris accedat licentia , nam prohibitio huius text. æque afficit ipſoſmet Prælatos Regulares,ſicut & ſubditos,Fulu.Pacian.*conſ.*36. *numer.* 103 *tom.*1.Nauar *commento* 2.*de Regular. n.* 44. *& numer.*22.*corol.*10.Fr.Emman. *d. art.* 2. Iacob.de Graff. *in deciſion aureis part.*5 *lib.*3.*cap.*5 *num.*59.Anendan. *de exequendis mand part.*1. *cap.* 4. *num.*34.*verſ. tertiò requiritur*,Tapia *in d auth.ingreſſi,verbo ideóque nec de his cap.*1.*num.*4.*&* 27.Molin.*de inſtit.tract.*2. *diſp.*141. *verſ.dubium eſt*, Leonard. Leſſ.*eod.tract.lib.*2.*cap.* 41. *dub.*8.*num.*73. *& cap.* 19. *dub.* 4.*num.*40.Axor.*inſtit. moral.part.*1.*lib.*12.*c.*9 *q.vlt.*Bartholom.à S.Fauſto *d. lib.*8.*q.*62.*&* 65.Alexand.Peregr.*d.*§.34.*verſ.ſecundò*, Sanch.*d.cap.*8.*n.*5.vbi cum Nauar.Tapia, & Fr Emman.*dictis locis* , aſſerit nec Prælatum cum Conuentu eam licentiam dare poſſe,& cum Paci. *d. n.* 103. nec Capitulum generale Subamplia,vt nec etiam profeſſus ex ſuperioris licentia poſſit codicillos facere, Nauar *d.co mmento* 1.*num.*43.*&* 44.& in Man.*cap.* 27.*n.* 2·0. Tapia *d.cap.*1.*num.*64.Sanch. *d.c.*8. *num.* 9. Bartholnm.à S.Fauſto *d.lib.*8. *q.* 71. Alexand. Peregr. *d.* §.34.*verſ.quartò*. Nec donationem cauſa mortis, Nauar.*locis proximè citatis,& conſ.*6.*n.*3 *ſub tit. de donation in* 1.*edit.& conſ.*x.*num.*3.*de præſumpt.in* 2 *edit.*Iacob.de Graff.*d.cap.*5.*num.*58.Fr. Emman.*quæſt. Regul. tom.*2.*q.*47.*art.*7.*ad finem*;Bartholom.à Fauſto *d.lib.*8. *q.*73.Alexād.Peregr *d.*§.34.*verſ.quintò*,oiſi quid moderatum donet,vt tenent Cyn.*in d.auth ingreſſi,q.vlt. numer.*14.Bart *in* 2.*lect.numer.*66.Tapia *d.cap.* 1. *num.* 4.Xuar.*allegat.*x0.*n.*17.*in fine*,Garc.Falcon. *reg.* 456. *n.*4.Sanch.*d.cap.* 8.*num* 11. 6 7 8

Limita primò accedente Summi Pontificis licentia,ex ea enim poſſe profeſſum in quacuoque Religione teſtari,reſoluunt Couar.*hic num.* 10. *& in cap. cùm in officiis num.*7.*hoc tit.*Gregor Lop. *verbo que los ganen.tit.*6.*part.*5.Molin.*de primog lib.*2. *cap.* 9. *n.*67. Nau.*commento* x.*de Regular.num.*57.*& in apologia de reddit. q.* 3.*monitu* 11. *num.* 3. Meoch. *illuſtr.cap.*102. *num.*2,Redoan.*de ſpoliis Eccleſ.q.*7.§.*his præſuppoſitis, num.*10.Sim.de Pratis *de interpretat,vltim.volunt.lib.*2. *interpr.*1.*dub.*1.*ſolut.*4*num.*73.Burg.de Pace *l.* 2.*Tauri numer*,689.Garc.Falcon.*reg.*456.*numer.*1.Fr.Emman. *in ſumm.tom.*1.*cap.*32.*numer.*1.*& quæſt. Regul. tom.* 3. *q.*69.*art.*2.Peregr.*conſ.*53.*num.*11.*vol.* x. Tapia *d. c.*1, *num.*24 Aaor.*par.*1.*lib.*12.*cap* 9.*q.vlt.* Molin. *d. diſp.* 141.*col.pen.*Leſſ.*d.lib.*2.*c.*41.*dub.*8.*n.* 73, Luſit. Benedict. Ægid.*in repet.l.*1.*C.de ſacroſ.Eccleſ.p.*1.§.1.*n.* 6. *in fine,&* §.7.*n.*7.Sanch.*d.c.*8.*n.*45.Barthol.à S.Fauſto *d. lib.*8.*q.*66.Et de monacho Epiſcopo etſi ſentiant eum non abſolui à voto paupertatis, nec teſtari poſſe,dicūt tamen id poſſe ex Pontificis licentia , D. Thom. 2.2. *q.*185.*art.*8.*ad* 3.Molio.*lib.*2.*de primog.c.*10. *num.*28. Fr.Emman.*d q.*69.*art.*4.Azor *d.lib.* 12. *cap.* 7. *q.* 2. *in fine*,S Anton.Tabien.Armil.Sot. & alij , quos refert Sanch.*d.cap.*8.*num.*45.Illud in præſentiarum aduertere oportet licentiam à Pontif. abſolutè conceſſam teſtandi de his bonis intelligi ad vſus pios , ve alioquin cum iure communi conſentiat , ac proinde vir- 9 10 11

tute

tute eius non poſſe teſtari Religioſum ab vſus vanos & profanos, ſed ad pios duntaxat, tenent Nau. *in apologia de reddit. q. 3. monit. 1.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 9. num. 67. & c. 10. num. 30.* ait. Molin. *d. diſp. 141. verſ. facultas religioſo, & 604. num. 5.* Azor. *d. lib. 12. c. 9. q. vlt.* Leſſ. *d. lib. 2. c. 19. dub. 4. num. 40.* Tapia *d. c. 1. num. 24.* Sanch. *d. cap. 9. n. 51.* vbi *n. 54.* reſoluit cum vno, & altero Molina virtute licentiæ conceſſæ monachis ad teſtandum non poſſe eos maioratum inſtituere,

12 Aliqua maximè ſunt obſeruanda circa teſtandi licentias Epiſcopis, & Monachis conceſſas. Primò obſeruandum eſt exigi, vt ea licentia ad teſtandum expreſsè concedatur, vt per Nauar. *conſ. 71. in fin. de Regular. in 1. edit. & conſ. 7. in fin. de donation. in 2. edit.* Bartholom à S. Fauſto *d. lib. 8 quæſt. 70.* bene explicat Sanch. *d. c. 8 num. 51.* vbi *num. 56.* cum Bald. & Sim. de Prætis aduertit licentiam hanc teſtandi monacho conceſſam intelligi, vt teſtetur de bonis, quæ Religioſus de facto poſſidet, non verò in præiudicium illius, cui dicta bona virtute prioris teſtamenti facti ante ingreſſum erant acquiſita, nec ſimiliter cum præiudicio monaſterij quoad bona huius monachi, quæ per ipſius poſſeſſionem acquiſierat, & citat Gam. *L. ſit. deciſ. 308. incip. In cauſa monaſterij, num. 2. in fine, & num. 3.*

13 Secundò obſeruandum eſt licentiam huiuſmodi non expirare etiam re integra morte concedentis, ſed ſemel conceſſam eſſe perpetuam, dum ab alio Pontifice non reuocatur, Socin. ſen. *conſ. 13. à num. 13. ad fin. lib. 1.* Cou. *in præſenti ex num. 10. & in cap. cùm in officiis, num. 7. hoc tit.* Nau. *de reddit. eccleſ. quæſt. 3. §. 11. num. 2.* Redoan. *de ſpol. q. 7. §. his ſuppoſitis ex num. 1. vſque ad* 18. Rot. *in Camarinen. ſpolij 10. Decemb. 1619.* coram bonæ mem. Dunozetto Sanch. *de matrim. lib. 8. diſput. 18. num. 82.* ad quem locum ſe remittit *in d. c. 8. num. 57. in fin.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. quod in anno, num. 20. ff. ſoluto matrimon.* Fr. Emman. *d. quæſt. 69. artic. 6.* Gonxal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 12. in princip. num. 35.*

14 Tertiò obſeruandum eſt eam facultatem non extingui primo actu, ſed virtute illius licere toties quoties libuerit teſtamentum facere vſque ad mortem, ac prius reuocare, vt per Nau. *de reddit. q. 3. monit. 9.* Sarmien. *eod. tract. part. 4. cap. 4.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 48. num. 7.* Sanch. *d. lib. 8. diſput. 1. num. 17.* Tapia *d. cap. 1. num. 31.* Gonzal *ad reg. 8. Cancel gloſſ. 12. num. 97.* Fr. Emman. *tom. 3. q. 68. art. 5.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 8. quæſt. 79.*

15 Quartò obſeruandum eſt eam facultatem neceſſariò non debere præcedere, ſed poſtea ſuperuenientem validum efficere prius teſtamentum à monacho abſque illa confectum, quia cùm teſtamentum ſit actus ſucceſſiuus, ac deambulatorius vſque ad mortem, non cenſetur perfectè factum vſque tunc, & ideo ſufficiēs eſt ad eius valorem, vt habilitas teſtandi adſit tempore mortis, à quo robur ſumit, ita Nau. *commento 2. de Regularib. à num. 256.* Anton. Gom. *l. 42. Tauri, num. 2.* Tapia *d. c. 1. num. 25.* Matien. *l. 3. gloſſ. 3. n. 4. tit. 4. lib. 5. noua recop.* Molin. *de diſput. 141. in fine*, Sanch. *d. c. 8. num. 60.* quamuis contrarium velint. Mandoſ. *reg. 18. Cancel. q. 12. num. 18.* Flamin. *de reſignat. lib. 11. q. 7. num. 90. & 91.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 47. num. 38.*

16 Limita ſecundò in commendatariis, quibus eſt permiſſum contrahere matrimonium, quales ſunt in noſtra Luſitania commendatarii Chriſti, D. Iacobi, & de Auis, & in Hiſpania commendatarij D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, nam poſſe liberè eos teſtari non minus quam alios ſeculares, tam de bonis patrimonialibus, quàm etiam de redditibus ſuarum commendarum, docent Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 604. in fine*, Motta *de conſ. mar. Ordin. Milit. lib. 2. c. 26. 18. num. 8.* Alcozer. *de ludo c. 39.* Sarmien. *de reddit. p. 4. c. 2. num. 4.* Fr. Emman. *tom. 3. q. 29. art. 7. & q. 69. art. 7.* nouè Barthol. à Fauſto *d. lib. 8. q. 81.* Sanch. *d. c. 8. n. 29.* vbi *n. 37.* reſoluit clericos Ordinum Militarium in clauſtris viuentes, qui ex legitima licentia extra clauſtra vitam tranſigunt, inſeruientes alicui beneficio, poſſe teſtari, ea tamen conditione, vt quotannis inuentarium bonorum tempore præfixo ſuperiori præſentent: & dummodo quintam bonorum partem monaſterio relinquant ex indulto Clementis VII.

Vtrùm autem valeat conſuetudo, vt monachi teſtentur vide Boët. Eppo. *in c. relatum, il 2. num. 40. inf. hoc tit.* Guilelm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo, mortuo itaque teſtatore, il 1. num. 301.* Iacob. de Graff. *in deciſ. au. eu. p. 1 lib. 3. cap. 5. num. 59. & p. 2. lib. 3. c. 19. n. 86.* Benedict. Ægid. *in repet. l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. part. 1. §. 7. num. 7.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 61. num. 8.* Tapia *d. cap. 1 num. 6.* Sanch. *d. cap. 8. num. 63.* Nauar. *comm. 2. de Regular. n. 44.* nouè Bartholom. à S. Fauſto *d. lib. 8. q. 76.* 17

SVMMARIVM.

1 *Teſtamenti executio ſi infra annum à die monitionis non fit per debentem exequi, deuoluitur executio ad Epiſcopum.*

2 *Monitio neceſſaria eſt, vt data negligentia hæredis ad Epiſcopum deuoluatur exequendi poteſtas.*

3 *Annus datus executoribus teſtamenti ad illud exequēdum currit à die monitionis facta per iudicem, & non ligat ignorantes, & legitimè impeditos*

4 *Anno elapſo dato executori teſtamenti ad illud exequēdum, executio deuoluitur ad Epiſcopum.*

5 *Officia diuina debent celebrari in illa Eccleſia, vel loco, in quo iuſſa ſunt celebrari niſi iuſtum ſubeſſet impedimentum.*

6 *Legatum relictum ad alicuius Eccleſiæ conſtructionem non efficitur caducum, etiamſi locus ædificij non fuerit deſignatus.*

7 *Epiſcopus conſtito legitimè de negligentia executorum non ſolum poteſt, ſed etiam tenetur teſtatoris mandata exequi.*

8 *Epiſcopus compellendo facere poteſt vt pia defunctorum voluntates executioni mandentur, etiamſi hæres ſit laicus.*

Cap. Nos quidem. III.

TEſtamenti executio ſi infra annum à die monitionis non fit per debentem exequi, deuoluitur 1
executio ad Epiſcopum. Colligunt ex Ordinar. Abb. Antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Barbat. Anania, Hoſtienſ. Ancharan. Panormit. Cou. Cened. *collect. 114.* Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 218.* Alagona *in cōpendio iuris Canon. pag. 448.* remiſſiuè Ximeo. *in concord. p. 1. & 2.* & Caſal. *in annot.* & deſumitur ex D. Gregor. *lib. 3. epiſt. 10. regiſtri*, & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 11.*

Vt eam commoneas.] Ergo neceſſaria eſt monitio, vt 2
data negligentia hæredis ad Epiſcopum deuoluatur exequendi poteſtas, vt per Doctores *in auth. hoc amplius, C. de fideicom.* Guillelm. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo ſi abſque liberis, 2. à numer. 198.* Menoch. *de arbitr. caſu 498. à n. 58.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 251. num. 3.*

*num.*5.quos refero ego ipſe *de offic.& poteſt Epiſcopi. part.*3.*alleg.*82.*num.*24.vbi *num.*25.teneo plures monitiones non requ ,ſed vnicam ſat eſſe à iudice perſonaliter faciendam,& refero Cened.*ad Decretal.collect.*114.*n.*3.& alios,qui ibi videri poſſunt.

3 *Quatenus infra annum,*&c]Qui quidem annus currit à die monitionis factæ per iudicem, & ideo non currit contra ignorantes,& legitimè impeditos , vt per Tiraquell.*de retractu lig.§.*35.*gloſſ.*4. *n.*2.4. & 5. Graſſ.*lib.*2.*in art.de execut.vltim.volunt. quaeſt.* 5. *n.*5. Spin.*in ſpeculo teſtament.gloſſ.*28.*princip.à num.*9.Matienſ.*l.*7.*gloſſ.*5.& *l.*10.*gloſſ.*6.*num.* 2. & *l.*14.*gloſſ.*1.*à n.*50.*tit.*4.*lib.*5.*nouæ recop.*Chald. Pereira *de renouat. emphyt.quaeſt.*5.*num.*17 Ceuall.*communium contra commun.q.*374. Stephan Gratian.*diſcept. forenſ. cap.* 73. *num.*11.*cum ſeqq.*Surd.*de aliment.tit.*8.*priuil.* 33. *n.*7. quamuis contrarium reſoluant Zabarell. *in præſenti num.* 4. *verſ. ſexto quæro*, Bald. *in l. capitatorias ad fin. C.de teſtament.militis*,Felin.*in cap.cùm inter, num.* 20. *limit.* 3. *de except.*niſi eorum opinio intelligatur , vel quando impedimentum ſuperueniens executori ſua natura perpetuum eſt,ſaltémve diuturnum , v.g.mors, abſentia in remotis,vel in legatis propriis,aut fauore alimentorũ,Tiraq.*de priuileg.piæ cauſæ priuil.*97.Surd. *d.priuil.*33.*num.*7.quia non debet impedimentum retardare pias cauſas,*l.ſi quando* , *C.de teſtam.* Martin. Carrillo *in la explicacion dellabulla de los defunctos,p.*1.*c.*14.*à n.*13.quæ omnia refero ego ipſe *d.alleg.* 82. *n.*22.vbi *n.*23.reſoluo.prædictum temporis ſpatium à iudice reſtringi poſſe.

4 *Quòd ſi infra prædictum tempus,*&c.]Notatur ad hoc quòd elapſo anno dato executori teſtamenti ad illud exequendum,executio deuoluitur ad Epiſcopum , vt per Mandoſ.*in tract.de annalibus caſib.num.*111.Foſc. *de viſitat.lib.*2.*cap.*11.*n.* 47.Palaez *de maior.p.*1.*q.*48. *num.*2.Matienſ.*c.*7.*gloſſ.*2.& *n.*2.& *l.*14.*gloſſ* 1.*à n.*45. *tit.*4.*lib.*5.*nouæ recop.*Gutiér.*practic lib.* 1.*q.* 44.*num.* 4. & *lib.*2.*quaeſt.* 45 *nu. poſt med.*Cened.*ad Decretal collect.*114.*num.*1.& ego ipſe *d.alleg.* 82. *n.* 13.Idem in electione pauperum commiſſa alicui. per teſtatorem ad certam pecuniam inter eos diſtribuendam,profitetur Rendio.*in promptuario recept.ſentent.tom.*1. *tit.*42. *n.vlt.*quem refero ego ipſe *d.alleg.*62.*n.*24.*in fin.*

5 *Sine in loco,*&c.] Notatur ad hoc quòd diuina officia debent celebrari in illa Eccleſia,vel loco, in quo iuſſa ſunt celebrari,vt per Nauar. *ſub hoc tit. conſ.*14. *num.*10.*in antiq* aliàs *conſ.*8.*num* 10.*eod. tit. in nouis*, Seraphin.*deciſ.*1149.*num.*2.& 3 Rot.*in Toletana conſtitutionum.ſynodalium* 9.*Iunij* 1624.corã Reuerẽdiſſ. D. meo Coccino Decano. Sacerdos enim celebrans non in determinata Eccleſia,vel Altari,minimè ſatisfacit,Syluest.*in ſumm.verbo Miſſa* 1.*q.*10.*in fine*,Nauar. *de orat.cap.*5.*num.*1.& 12.Iacob.de Graſſ.*in aureis deciſ.part.*1.*lib.*2 *cap.*53.*num.*9.Azor.*inſtit.moral.part.*1. *lib.*10.*cap.*24.*q.*8.Vgolin.*de offic. Epiſcopi* , *cap.* 14 *num.*4.quos refert , & ſequitur Paul. Fraxinel. *de Sacerdotum obligat.ſect.*4.*conſ.*4.§.9.Niſi iuſtum ſubeſſet impedimentum , veluti ſi Eccleſia determinata eſſet violata,aut Capella impedita , Azor. *d. cap.* 24. *q.* 4. Iacob.de Graſſ.*d.cap.*53.*num.*11.Fraxinel. *d. concl.* 4. §.11. Marc. Anton. Gennenſ. *in manuali Prælatorum, cap.*72.*à num.* 4. Vnde Epiſcopus ex iuſta cauſa poterit concedere vt Miſſa in alia Eccleſia , vel in alio Altari celebretur ſi nequeat celebrari in loco conſtituto,vt colligitur ex text. *in cap. non mediocriter. verſ. dum igitur*,*de conſecr.diſt.*5.Abb.*conſ.* 99. *num.* 2. *verſ. honeſtius enim*,& *in fin.verſ.ad tertium* , Innocent. in *cap.fraternitatis,de ſepult.*Henriq.*in ſum* *lib.* 9. *c.* 22. §.6.Iacob.de Graſſ.*d.cap.*53.*num.*1.& 2.Rot.*in d. Toletana conſtitutionum.*

Seu ſi ibi non poteſt,&c.]Notatur ad hoc quòd legatum relictum ad alicuius Eccleſiæ conſtructionem non efficitur caducum,etiam ſi locus ædificio nõ fuerit deſignatur , vt per Cou. *in præſenti n.*12. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel.gloſſ* 5.§.7.*n.*85. 6

Tunc per te ædificetur,&c.]Ergo conſtituto legitimè de negligentia executorum non ſolùm poteſt , ſed etiam tenetur Epiſcopus teſtatoris mandata exequi, de quo vide per me dicta præfata,*alleg.*81.*n.*36. 7

Dilatas defunctorum,&c.] Poteſt enim Epiſcopus compellendo facere , vt piæ defunctorum voluntates executioni demandentur,etiamſi hæres ſit Laicus , vt per Cuch *inſtit.canon.tit de Epiſcopis,n.*142.*cum ſeqq.* Sbroz.*de Vicario Epiſcopi lib.*2.*q.*49.*num.*1.Aloyſ.Ric. *in collect.deciſ.p.*3.*collect.*714. Modern.*de iuriſdict. p.*1.*c.*18.Qui quidem etiam tanquam Sedis Apoſt. delegans poteſt legatarios cogere ad exequendas pias diſpoſitiones iuxta formam Conc.Trid.*ſeſſ.* 22.*de reformat.cap.*8.quamuis executores ſint officiales S. Inquiſitionis , & ob id exempti à iuriſdictione Ordinariorum,vel Profeſſores in aliqua Vniuerſitate ratione litterarum conſeruatoriarum,quæ eximunt à iuriſdictione ordinaria,non tamen à delegata à Sede Apoſt. prout atteſtatur à ſacra Congr.deciſum fuiſſe Franc. Leo *in theſauro fori eccleſ. part.* 2. *c.* 2. quem refero ego ipſe *d.alleg.*82.*n.*14. 8

S V M M A R I V M.

1 *Legata nudis verbis relicta ſunt exequenda,& n.*2.

3 *Declaratur text.in præſenti,& num.ſeq.*

4 *Legatum factum Eccleſiæ ſi ſint plures in ciuitate,debetur pauperiori.*

5 *Legatum incertum fauore piæ cauſæ valet.*

Cap. Indicante. IV.

Legatum quamuis nudis verbis à teſtatore relictum,eſt exequendum.Colligunt ex Ordin. Abb. Antiq.Innocent.Collect Zabarell. Barbat.Butr.Ioan. Andr.Imola,Anania,Hoſt.Henric.Anchar. Panormit. Cou.Vin. *in rationali libri tertij iuris Pontif.pag.* 219. Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*448. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.* 1. & 2. deſumitur ex D.Gregor. *in regiſtro lib.*12.*ind.*6.*epiſt.*30.& refertur ab Anton. Auguſt.*collect.* 1. *Decretal. lib.* 3.*tit.*22.*cap.*13. 1

Nudis verbis,&c.]Probat hic text.legatum,aut fideicommiſſum nudis verbis relictum neceſſariò præſtandum eſſe;in contrarium tamen facit, quod legatũ, ſeu fideicommiſſum non debetur niſi aut in ſolemni teſtamẽto,aut in codicillo relinquatur,*l.ex imperfecto, ff.de legatis* 3.*l.hac conſultiſſima* , § *ex imperfecto*,*C.de teſtam.* *l.ſi veritas* 13.*C.de fideicom* ergo legatũ, ſeu fideicommiſſũ,de quo *hic*,ſecũdum iuris rigorem deberi non potuit.Propter quam difficultatem text.*in præſenti* variis modis intelligitur,communis tamen interpretatio eſt , vt text.intelligatur de legato , aut fideicommiſſo ſine teſtamento,vel aliqua ſcriptura, interueniẽte tamen legitimo numero quinque teſtium,qui ad codicillũ deſideratur,iuxta *l.vlt.C.de codicill.*& ita intelligunt *in præſenti* Abb.*n.*2.Zabar. *q.*1.Anch.*n.*1. *in fin.*Imol.*n.*9.& 10.teſtatur communem Barbat.*n.*17. Couar.qui alios refert *in principio* , Padil. *in l. vlt. in princip. C. de fideicom.* Verùm huic communi interpretationi obſtat , quòd iuxta illam text.hic nullam poterat continere dubitandi cauſam ; cùm tamen Pontifex *hic*,& apertius *in d epiſt.* 30.rem controuerſam videatur definire , de qua Subdiaconus Siciliæ, & gubernator Eccleſiæ illius dubitarit ; vnde alij intelligunt nuda verba à ſolemnitate iuris Ciuilis, 2 3

non tamen iuris Canonici, hoc eſt, vt fideicommiſſum de quo hic intelligatur relictum coram duobus, aut tribus teſtibus, iuxta *cap. relatum*, & *cap. cùm eſſes, infr. hoc tit.* quamuis defuerit ſolemnitas iuris Ciuilis, quem intellectum magis probat Couar. *in præſenti*, ſed non conuenit litteræ text. quia nuda verba ſi propriè accipiantur, non magis dici poſſunt reſpectu iuris Ciuilis, quam iuris Canonici, tum etiam quia tempore D. Gregorij nondum ſacri Canones iuris Ciuilis ſolemnitates in teſtamentis ad pia, nec etiam ad profana in ſuo foro repudiauerant, ſed multo poſt hoc legimus ſancitum ab Alex. III. *in d. cap. relatum*, & *in cap. cùm eſſes, infr. hoc tit.*

4 Quare dicendum puto text. *in præſenti* procedere in legato, vel fideicommiſſo relicto abſque ſcriptura teſtamenti, vel codicilli, ſic enim in materia de qua agitur, nuda verba videntur interpretanda, nam cùm vltima voluntas retenta natura ſua non patiatur veſtimentum ſtipulationis, vel aliud quo virorum conuentiones veſtiri ſolent, ſequitur nuda verba illa eſſe in vltimis voluntatibus intelligenda, quæ ſine ſcriptura proferuntur, prout *in præſenti* intelligit Innoc. quem ſequitur Imol. *hic num.* 10. *ad fin.* Barbat. *num.* 2. Cou. *in princip.* & videtur conuenire cum communi interpretatione, quam poſt Abb. *hic num.* 2 probant multi relati *ſup. in princip.* Quod ſi qui adhuc dubitet, quæ igitur fuerit in hoc text. dubitandi ratio, reſpondebitur defunctum, qui huiuſmodi legata reliquit, ſolemne feciſſe teſtamentum in ſcriptis, in quo de rebus ſuis omnibus diſpoſuit; poſtea ſine ſcriptura legauit hæc, de quibus *in hoc text.* dubitauitque legata præſtare, quia in ſcriptis teſtamentum fecerat, videbatur poſtea nihil poſſe abſque ſcriptura immutari, argum. *cap. 1. de reg. iuris*, & *l. nihil. tam naturale. ff. eod.* nihilominus tamen, quia poſt factum in ſcriptis teſtamentum poteſt teſtator ſine ſcriptura aliquid per codicillum nudis verbis factum addere, vel detrahere, vel immutare, iuxta *l. vlt. C. de codicillis*, iubet Pontifex legata præſtari. Poteſt etiam aliter, & longè aptiùs text. iſte declarari ex ſententia *gloſſ.* 5. *in præſenti*, quam Cou. non videtur percepiſſe; vt procedat in legatis, quæ verbis tantùm abſque ſcriptura, vel teſtibus ipſi hæredi defunctos mandauit, vt præſtarentur, vt ſic nuda verba intelligantur, quæ omni ſolemnitate ſcripturæ, vel teſtium deſtituitur, ſolent enim vltimæ volunt. ues, aut ſolennitate ſcripturæ, aut teſtium veſtiri, & ideò verba nuda erunt in vltimis voluntatibus, quæ nec teſtium, nec ſcripturæ ſolemnitatem habent, & ea legata Pontifex *hic* præſtare iubet, quia ſecundum aequam Iuſtiniani conſtit. in vtroque foro debent ſeruari, prout habet *d. l. vlt. C. de fideicom.* & text. *in* §. *vlt. Inſtit. de fideicom. hæred.* iuxta quem ſenſum intelligenda eſt *gloſſ.* 1. *hic*, & in hanc ſententiam curritur ab omnibus ſcribentibus, & in ſpecie probat Imol. *hic num.* 7. conſentit Zabarell. *num.* 3. Anch. *in princ.* Butr. *num.* 11. qui licèt alias afferant interpretationes, hanc defendi poſſe omnes affirmant, atque ideò immeritò Cou. *hic num.* 1. gloſſam reprehendit dum ait ſimilem eſſe hunc text. *d. l. vlt.* ſenſit enim gloſſa nuda verba hic eſſe illa, quæ abſque vlla teſtium, vel ſcripturæ ſolemnitate proferuntur, & ideò ait ſimilem eſſe *d. l. vlt.*

5 In gloſſ. *Aſſeueraſſet*o. ibi, *ſed non determinauit cui, ſiue ſuæ plebis Monaſterio*, &c. Notatur ad hoc quòd legatum factum Eccleſiæ, ſi ſint plures in ciuitate, debetur pauperiori, vt per Marc. Anton. Gemend. *in addit. ad conſ. in praxim Arch. Neapolis. caſ.* 57. *num.* 1. & 2. Anton. Gom. *tom.* 1. *var. cap.* 12. *num.* 8. *verſ. Ultima quæſtio*, Craſſ. §. *legatum* *q.* 40. 5. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 97. *& l.* 3. Probatur ratione, teſtator in dubio dum aliter ſuam mentem non aperuit, cenſetur illi Eccleſiæ legare voluiſſe, reſpectu cuius ſic legando maius opus charitatis exercet, & plus ſuæ animæ conſulit, vt patet, ſed legando Eccleſiæ pauperiori maius bonum charitatis exercet, & pluſque ſuæ animæ conſulit. Igitur, &c. Non obſtat quòd legatum hoc propter omnimodam incertitudinem debuerat vitiari, iuxta reg. *l. duo ſunt Titij* 30. *ff. de teſtam. tut. l.* 3. §. *vlt. ff. de adim. leg.* quia reſpondetur in propoſito incertitudinem non dari, quia ſecundum verisimilem mentem diſponentis moralis certitudo eſt quod pauperiori reliquerit: vel aliter reſpondetur cum communi legata non vitiari propter incertitudinem, vt conſtat ex iuribus citatis à *gloſſ.* 1. *in d. l. duo ſunt Titij*, & à Gom. *l.* 45. *Tauri, num.* 147. *propè fin.* & à Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 197. *in princ.* tum quia legatum inceſtum fauore piæ cauſæ valet, Tiraquell. *de priuileg. piæ cauſæ, priuil.* 56. Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 49. & *de vitiis u lunt. cap.* 10 *num.* 31. & *de contract. c.* 11. *num.* 8. Mench. *de ſucceſſion.* §. 27. *num.* 41. Craſſ. §. *legatum q.* 64. *n.* 3. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 97. *col.* 3. quamuis contradicat Socin. *in l. quidam relegatus, n.* 12 *ff. de rebus dub.* 6

Quibus conſequens eſt reſolutio illius dubij verùm ſi teſtator duas habeat Eccleſias parochiales, in quibus promiſcue, & æqualiter recipiat Eccleſiaſtica Sacramenta, ita vt nullo argumento electæ ſepulturæ, vel aliàs diſcerni valeat de qua Eccleſia intellexerit, nihilominus legatum, aut inſtitutio ſuſtinebitur? Quæ in eo locum fore gratificationi Epiſcopi, qui eliget ex illis, quem maluerit, cui totum legatum præſtabit, tenetur Abb. *hic num.* 4. communis, vt per Couar. *num.* 2. quos cum alijs refert, & ſequitur Coſta *in cap. ſi pater, verbo pauperes, num.* 13. Padil. *in l. cùm quidam num.* 6. cum quibus communem dicit Craſſ. *d. quæſt.* 64. *num.* 5. *in fine*, pro quibus expenditur in ſimili *cap. quoniam* 13. *vers. aliquam, de offic. ord.* quamuis oppoſitum, immo quòd vna, & altera Eccleſia æqualiter ſit admittenda, ita vt Epiſcopus in præiudicium vnius, non poſſit alteram eligere, poſt Baebat. quem refert Couar. *d. num.* 2. ſequitur Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 97. *col. vlt.* Non obſtat *cap.* 2. *verſ. ſi vero ab eo, de ſepult. v. lib.* 6. cùm ſimile *cap. relatum* 12. *in fine, infr. hoc tit.* quia reſpondetur agere de portione, quæ attento iure debetur Eccleſiæ parochiali, vnde cùm vtraque ſit parochialis, vt ſupponimus, inter vtramque canonica portio vt diuidatur neceſſe eſt, nos verò agimus de legato, vel relicto, quod teſtator cum ſciret duas eſſe Eccleſias parochiales, vni tantummodo dare iuſſit, vnde ne contra illius ſiat voluntatem, diuiſio locum habere non poteſt. Si autem concurrat monaſterium mulierum cum monaſterio virorum, quod ex illis debeat præferri, non eſt abs re inueſtigandum? in quo dubio Socin. *ſeſ.* Dec. & alij, quos diligenter refert Coſta §. *cum in bello, verb. eum filio, num.* 13. tenent in dubio concurrente æquali paupertate pro monaſterio mulierum iudicandum eſſe, quibus adde Hippolit. *ſing.* 148.

Cap. Filius. V.

Teſtator quando legat non rem ſuam, ſed alienam, hæres licèt ſecundùm legem ſeculi cogatur ſoluere æquiualens, non tamen ſecundùm leges Dei. Colligunt ea Ordinat. Abb. antiq. Ionocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anan. Hoſt. Henric. Anch. Barbat. Cou. Panorm. Vio. *in verbenali lib.* 3. *ſuarum Poteſt. pag.* 2. Alagona *in cõpend. iur. Canon. pag.* 449 remiſſiue Caſal. *in* ... & Ximen. *in concord. p.* 2. & 2. deſu 1

deſumitur ex D. Gregor *lib.6.regiſtri. indict.1.epiſt 4. ad Maſſanẽ. Epiſcopũ*, refertur ab Anton. Aug. *collect.1. Decretal.lib.3.tit.22 cap.14.*

2 De intellectu huius text. qui difficilis ſanè eſt, agũt Gregor. *l.10. verbo de la compcar.tit.9.part.6.* Girond. *de priuileg.& exemp. explicat.n.143.7.* Marc. Anton. Genueuſ. *in pract.c. eccleſ. quaſt.187.* Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.8.princ. num.45.* vbi *num.46.* ex Fortun. & Menoch. aſſerit quòd in hoc text. nihil fuit dubitatum circa valorem legati quoad æſtimationem, ſed hìc ſolùm agebatur quòd legatarius, qui virtute legati rem alienam legatam ſibi retinebat, teneatur illam vero domino reſtituere, & inquit text. deberi reſtitui, cùm omni lege diuina, & humana teneatur quis alienam rem reſtituere; aduertens *eod.num.6.* legatum rei alienæ ſecundùm ius Canonicum tunc non valere, quando teſtator, qui ſciebat rem eſſe alienam, ſcienter illam detinebat, & non iuſſit in ſuo teſtamento vero domino reſtituere, ſed potiùs illam alteri legauit, tunc enim præſumitur contra illum quòd voluit eam omnino vſurpare, & eius proprietatem legare, ac proinde legatum non valet quoad ipſam rem, quia eſt aliena, neque quoad æſtimationem, quia repugnat voluntati teſtatoris, qui non æſtimationem, ſed rem ipſam legare voluit, & ſic legatarius retinendo, vel petendo legatum faceret contra legem Dei. Vide alios intellectus apud ſupracitatos: limitando tamen in legato rei alienæ ad pias cauſas vt per Tiraquell. *de priuilegiis pia cauſa priuil.66.* Menoch. *de præſumpt. lib.4.præſ.126. num.31.* vbi *à num.32.* differit an, & quando præſumatur teſtatorem ſciuiſſe, vel ignoraſſe rem illam à ſe legatam eſſe ſuam, vel alterius, Girond. *d. num.1437.* vbi *num.1439.* cum Perez de Lata *de anniuerſ.lib.1.cap.21.num.90* tenet legatum relictum pro virginibus maritandis poſſe retineri in vtroque foro à fœmina, quæ licèt opinione vulgari pro virgine habeatur, in rei tamen veritate non eſt virgo, niſi aliud ex voluntate teſtatoris conſtet.

3 *Quacuiuſdam Eccleſia*, &c.] Notatur ad hoc quòd bona Eccleſiæ non poſſunt à teſtatore legari, vt per Menoch. *d.lib.4.quæſt.119.à princ.* vbi *n.3.* tenet quòd legatum rei Eccleſiæ, cuius alienatio prohibita eſt, non valet etiam quoad æſtimationem, & *num.5.* tenet quòd præſtatur æſtimatio illius rei, quæ facilè alienari poteſt, & facilè impetratur conſenſus Principis, etſi ipſa redimi non poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Hæredi non adimplenti iuſſa teſtatoris ab Epiſcopo interdicitur res à teſtatore relicta cum fructibus.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Luſitania in Regno eo ipſo quòd executores infra annum & menſem à morte teſtatoris voluntatem illius non adimplent, amittunt munus ex eo prouenientes.*
4 *Minor aduersùs negligentiam in non adimplenda voluntate defuncti, an reſtituatur ne lucrum ſibi relictum amittat, remiſſiuè.*
5 *Hæredes & legatarij priuantur ipſo iure emolumento teſtamenti ſi defuncti voluntatem non adimplerint ſtatuto tempore facta admonitione.*
6 *Priuationis pœna non comprehendit legitimam, quæ ex neceſſitate legis debetur neceſſariis hæredibus.*
7 *Teſtamenti clerici, vel pietatis cauſa facti publicatio coram iudice eccleſiaſtico eſt facienda.*
9 *Teſtamenti laici publicatio in quo clericus eſt hæres inſtitutus, an ſit facienda coram iudice eccleſiaſtico, remiſſiuè.*
10 *Feuda dignitatum ſunt indiuidua.*
11 *Hæres, qui iuſſa teſtatoris non adimplet circa pia, etiam legitima priuatur.*
12 *Epiſcopus non ſolùm legata pia poteſt executioni mandare, ſed etiam illa, quæ non ſunt pia.*

Cap. Si hæredes. VI.

Ex Concil. Mogunt.

HÆredi qui non implet intra annum voluntatem teſtatoris, interdici debet ab Epiſcopo hæreditas cum fructibus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania Hoſtienſ. Henric. Ancharan. Panormit. Barbat. Cou. Viuian. *in rationali lib.3.iuris Põtificij, pag.220.* Aragona *in compendio iuris Canonici, pag.449.* remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord.p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. Decretal.lib.3.tit.22. cap.11.* & habetur poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *part.43.cap.5.* 1

Omnis res, quæ eis relicta eſt, canonicè interdicatur] Text. *hic* à gloſſ. & Doctoribus variis modis declaratur, ſed duo præcipui ſunt. Prior modus eſt quòd hìc non agitur de priuando hærede commodo teſtamenti, ſed compellendo ipſo, vt adimpleat defuncti voluntatem, dum enim ei interdicuntur bona quouſque adimpleat, indirectè compellitur, & hunc modum compellendi inter alios commendat gloſſ. *hic verbo interdicatur, poſt med.* Zabarell. Butr. & Imola, *num.12.* Abb *num.5.& 7.* aſſerens hunc intellectum ſibi magis placere, & poſt alios proſequitur Couar. *num.2.* Poſterior modus intelligendi eſt, vt agat de pœna priuationis, quam hæres incurrit non adimplendo defuncti voluntatem, ſicut quilibet alius legatarius, aut executor, vt probat *l. ſi quis ſepulchrum, ff. de relig. domib. auth. amplius, C. de fideicom. auth. de hæred.& falcid §. ſi quis autem non impleat, collat.1. auth. de eccleſiaſticis titulis, §. qui hoc facere collat.9.* & rationem reddit Iuriſconſ. *in l. ſi patroni 55. §. qui fideicommiſſariam, verſ. cur enim, ff ad Trebel.* ibi, *cur enim non videatur indignum, vt qui diſtulerit ſupremas defuncti preces, conſequatur aliquid ex voluntate*, & hunc intellectum proſequũtur etiam gloſſ. & ſcribentes *dictis locis*, Couar. *hic à n.2.* & Padil. *in d. auth. hoc amplius, num.2.* & planè verior videtur, cui non obſtat verbum, *interdicatur*, quia referendum eſt ad executionem priuationis incurſæ, cùm enim hæres ipſo iure priuetur emolumento teſtamenti, vt probat text. *in d. auth. hoc amplius*, & gloſſ. *in d. §. ſi quis autem*, Bald. Salicet. & Iaſ. *num. 7.* & Padil. *num.8. in ead. auth. hoc amplius.* Couar. *hic num.8.* nihil aliud ſupereſt niſi ſententia declaratoria iuxta text. & *ibi* tradita *in cap. cùm ſecundùm, de hæret. in 6.* & lata ſententia declaratoria auferuntur bona omnia cum fructibus, & emolumentis, iuxta text. *in d. §. ſi quis autem, & §. qui hoc facere* vnde cap. hoc deſumptum fuit, & ideo meritò text. *hîc* ait, vt interdicantur bona, id eſt, vt arceatur hæres à poſſeſſione, & adminiſtratione bonorum, quibus à lege priuatus eſt; vel etiam dici poteſt text. hunc agere de interdictione, ſeu ſequeſtratione bonorum pendente iudicio priuationis, ne fortè alienentur, aut conſumantur. Vnde refert Moliu. *de iuſtu. tract.2. diſp.251.num.5.* per leges Luſitanas conſti- 5
tutum eſſe eo ipſo quòd executores infra annum, & menſem à morte teſtatoris voluntatem illius non adimpleuerint, illos amittere munus executoris, & priuari legato, ac commodo, aut præmio ipſis à teſtatore relicto, & idem apud Gallos obſeruari teſtatur Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.1.tract. de ſentent. prouiſ. n.88. pag. mihi 145.* Vtrùm autem minor aduersùs negligentiam 4

in non adimplenda voluntate defuncti reſtituatur, ne lucrum ſibi relictum amittat, vide Sfort. *de in teg. reſtit. q. 72. art. 6. ſub num. 62.* Flamin. *de reſignat. lib. 11. q. 4. num. 58.*

5 Primo ex dictis infertur etiam iure Canonico hæredes, & legatarios priuari ipſo iure emolumento teſtamenti, ſi defuncti voluntatem non adimpleuerint ſtatuto tempore facta admonitione, vt dictum eſt, quod & probat *cap. Sylueſter, 11. q. 1.* approbans hac in re pœnas iuris Ciuilis, vnde priuatio hæc in clericis, & Religioſis, Eccleſiis & monaſteriis habet locum, vt probat text. & *ibid.* Bart. *in d. auth. de hæred. & falcid. §. vlt. verſ. quia verò, collat. 1.* Abb. *in repet. cap. Eccleſia, de conſtitut. num. 18. propè fin.* Gregor. Lop. *in l. vlt. gloſſ. pen. ad med. tit. 10. part. 6.* Padil. *vbi ſupr. num 7.* Circa illud verò de hæredibus ſupremas teſtatorum voluntates non adimplentibus, an ſint ipſo iure, vel per ſententiam priuandi, vide Menoch. *de arb. caſu 498. num. 58* Matien. *l. 14. gloſſ. 1. num. 64. tit. 4. lib. 5. nouæ recop.* Spin. *in Speculo teſtam. gloſſ. 28. princip. à num. 67.*

6 Secundò infertur pœnam priuationis non comprehendere legitimam, quæ ex neceſſitate legis debetur neceſſariis hæredibus aſcendentibus, vel deſcendentibus; cùm enim text. hic, & ſimiles iubeant priuare hæredem commodo teſtamenti, vel rebus à defuncto relictis, extendi non debet ad legitimam, quæ magis cenſetur debita, quàm voluntariè à defuncto relicta, vt probat *l. legatum. §. fin.* & *ibi* gloſſ. *ff. de falſis.* Accedit quòd ſi priuatio hæc legitimam comprehenderet, potuiſſet onus legitimæ imponi, contra *l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. teſtã.* Probatur etiam hæc ſententia expreſſè *in d. auth. hoc amplius*, & ſic text. iſtum declarat gloſſ. *in præſenti in 3. intellectu*, ſequuntur *hic* Zabar. *ante fin.* Imol. *num. 12.* Abb. *in fine*, Barbat. *num. 10.* Cou. qui plures refert *num. 9.* aſſerens ex illis eſſe communem, ſequitur etiam, & communem dicit Padil. *vbi ſuprà num. 17.* Molin. qui plures refert, *de primog. lib. 1. cap. 9. n. 6.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. §. 8. num. 17.* Mich. Craſſ. *in §. legitima q. 46.* Minus etiam obſtat text. hic quatenus indiſtinctè iubet priuari hæredes rebus omnibus, quia reſpondetur, reiectis aliis Doctorum ſolutionibus, text. hunc agere de quibuſcunque hæredibus, ſiue ſuis, ſiue extraneis, ſed eos tantùm priuat illis bonis, quæ à defuncto voluntariè relicta ſunt, quæ verò ex neceſſitate iuris debentur, prout eſt legitima, cenſetur à lege magis habita, quàm à teſtatore relicta, & ita text. hic legitimam non comprehendit, ſic etiam declarandus eſt text. *in d. cap. Sylueſtr.*

7 *Vt vota defuncti adimpleantur*] Intellige cum Soar. *de Relig. tract. de voto, lib. 5. cap. 11. num. 6.*

8 In gloſſ. *Ab Epiſcopo.* ibi, *publicatio teſtamenti ad Epiſcopum non pertinet.* Aduerte publicationem teſtamenti clerici, vel pietatis cauſa facti coram iudice eccleſiaſtico eſſe faciendam, vt per Gutier. *pract. lib. 2.*
9 *q. 48. num. 2.* An autem publicatio teſtamenti laici, in quo clericus eſt hæres inſtitutus, fieri debeat coram iudice Eccleſiaſtico, an verò coram ſeculari, vide Cou. *pract. cap. 8. num. 1.* Soar. de Pace *in pract. tom. 2. prælud. 2. num. 4.* Perez *tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 152. in fine*, Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. q. 62. art. 11.* Gutier. *d. q. 48. num. 1.*

10 In gloſſ. *Intendi* [illegible] *vlt.* ibi, *quia regnum diuidi non poteſt.* Notatur ad hoc quòd feuda dignitatum, vt Marchionatus, Comitatus, Ducatus, vel Regni ſunt indiuidua, vt per Duen. *reg. 116.*

11 In ead. gloſſ. ibi *hæres, qui relicta ad pias cauſas conferre* [illegible] *debet.* Notatur ad hoc quòd hæres, qui iuſſa teſtatoris non adimplet circa pia, etiam legitima priuatur, ſequitur Hoſt. *hic*, Anch. *num. 5* Butr. *num. 6.* teſtantur communem Imol. *n. 13.* & Tiraq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil. 84.*

In ead. gloſſ. ibi, *& hoc præcipuè*, &c. Notatur ad hoc 12
quòd Epiſcopus non ſolùm legata pia poteſt executioni mandare, ſed etiam illa, quæ non ſunt pia, vt per Cou. *hic num. 2. verſ. eodem verò*, Cened. *practic. & canon. lib. q. 14. n. 1. & quæſt. 41. n. 5.* & plures alios, quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 82. num. 15.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici teſtari non poſſunt de bonis per Eccleſiam acquiſitis, & num. 2.*
3 *Limita ſi ea bona acquiſierint parcè viuendo, & ſuæ ſuſtentationi ſubtrahendo.*
4 *Clerici liberè teſtari poſſunt de quotidianis diſtributionibus iure quæſitis.*
5 *Diſtributionum quotidianarum dominium habent clerici.*
6 *Teſtari poſſunt beneficiarij ex conſuetudine de acquiſitis ex beneficio.*
7 *Clerici Epiſcopis inferiores ex conſuetudine totius Hiſpaniæ poſſunt teſtari de acquiſitis ex beneficio, & illis ab inteſtato ſuccedi poteſt.*
8 *Obligatio ad antidora propriè non eſt obligatio inducens iuris vinculum.*
9 *Beneficiarius ea, quæ emit ex bonis Eccleſiæ, fiunt ipſius Eccleſiæ.*

Cap. Cùm in officiis. VII.

Ex Conc. Later.

Clerici ſiue moriantur inteſtati, ſiue cum teſtamento, bona eorum acquiſita per Eccleſiam ſunt 1
Eccleſiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Ioan. And. Imol. Anan. Hoſt. Butr. Anch. Henric. Panormit. Barbat. Couar. Cened. *collect. 12.* Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 220.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 445.* remiſſiuè Ximen. *in conco d. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *cap. 15.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 4.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cou. 2
hic num. 6. Nauarr. *de redditib. Eccleſ. q. 3. monitu 1. & monitu 4. numer. 2. & de ſpoliis §. 6. numer. 5.* Sarmien. *de reddit. part. 2. cap. 4.* Craſſ. *de ſucceſſ. §. teſtamentum q. 33. numer. 7.* D. Barboſ. *in l. diuortio, ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 59.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 148.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 9. q. 1. in princ.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 1. num. 8* Monet. *de diſtribut. quotid. p. 3. q. 2. num. 5.* Franc. de Souſa *de largit. munerum, fundam. vlt. num. 35.*

Licèt autem text. concluſionem procedere intelligat Nicol. Garc. *d. cap. 1. num. 9.* quoad bona acquiſita 3
ex fructibus beneficij etiam parcè viuendo, & ſuæ ſuſtentationi ſubtrahendo, contrarium tamen ab omnibus communiter receptum eſt, vt per Nauar *q. 1. monitu 26. & monitu 43. numer. 1. & de ſpoliis §. 1. numer 3. & § 8. num. 7.* Victorel. *in annot. ad Tolet. in ſum. lib. 5. cap. 4. verſ. bonáque*, D. Barboſ. *d. p. 2. num 68.* Auend. *reſp. 19. num. 1.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 10. num. 50.* Azor. *d. part. 1. lib. 8. cap. 1. q. 2.* Prax. nouam Epiſcop. *p. 2. p. 5. num. 39.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 3. cap. 3. n. 16.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 4. n. 39. & ſeq. & cap. 10. num. 41.*

Vtrùm autem clerici de quotidianis diſtributionibus 4

bus iure quæſitis teſtati valeant ? quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, in qua pars negatiua ex hoc text. deduci videbatur, dum generaliter prohibet clericis teſtari de bonis acquiſitis per Eccleſiam, & eius intuitu, & negari non poteſt diſtributiones quotidianas acquiri per Eccleſiam, & eius intuitu, rationéque canonicatus, ſeu beneficij, licèt dentur ratione aſſiſtentiæ, ſeu laboris, adhuc enim dantur vt canonico, ſeu beneficiario, & ideo hanc partem tuetur cum aliis, quos refert Nicol. Garc. *in addit. ad d. cap. 1. num 5.* Verùm communis ferè Doctorum aſſertio tenet clericos liberè teſtari poſſe, ac per vltimam voluntatem de quotidianis diſtributionibus iure quæſitis diſponere poſſe, quia licèt quodammodo dici poſſit diſtributiones quotidiana acquiri intuitu Eccleſiæ, tamen principaliter dantur intuitu perſonæ propter diuturnam operam, aſſiduúmque ſeruitium, atque obſequium Eccleſiæ præſtitum, vt docet Monet. *de*
5 *diſtribut. quotid. p. 1. q. 1. in fine, q. 4. circa med.* tum etiam quia clerici habent quotidianarum diſtributionum dominium, vt probat idem Monet. *part. 3. quæſt. 1. conclus. 1.* Ideo meritò hanc ſententiam ſuſtinent Couarr. *hic num. 4.* Pariſ. *conſ. 33. vol. 4.* Gig. *conſ. 144. numero 5.* Burſat. *conſ. 526 n. 49. vol. 3.* Clar. *§. teſtamentum q. 57. num. 7.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. c. 9. quæſt. 10.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. q. 74. art. 5. verſ. quinta,* Craſſ. *d. §. teſtamentum q. 33. n. 8.* Redoan. *de ſpoliis qu. 3. §. & in hac materia, num. 27.* Monet. *d. part. 3. quæſt. 5. concl. 2.* Franc. Leo *d. part. 3. c. 3. num. 27.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, c. 19. §. 2. ſub num. 6. verſ. verum.* Card. Tuſch. *lit. D. conſ. 512.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de bonis cleric. §. 6. n. 17.* Gonzal. *ad reg. 8. Cãcel. § 7. proœm. nu. 164.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo munera, differ.... num. 14.* Filliuc. *tract. 43. c. 3. quæſt. 50.* Bonacin. *var. tractat. tract. de obligat. benefic. diſp. 3. punct. 5. n. 18.*

6 Quòd beneficiarius poſſit ex conſuetudine teſtari de acquiſitis ex beneficio, ſaltem ſi immemorabilis ſit, in dubium reuocari non debet, cùm iure tantùm humano prohibita ſit clericis huiuſmodi diſpoſitio de redditibus Eccleſiaſticis per vltimam voluntatem, Couar. *hic num. 1. & 9.* Spin. *in ſpeculo teſtam. in rubr. gloſſ. 14. n. 14.* Azor. *d. part. 2. lib. 7. cap. 8. quæſt. 2,* quia alias Papa concedere non poſſet facultatem, vt teſtari poſſent de hiſce redditibus contra reſoluta *ad cap. 1. num. 10. ſupra hoc tit.* vnde ſtante conſuetudine poſſe beneficiatum licitè teſtari, etiam ad vſus prophanos, & relinquere dicta bona conſanguineis di-
7 uitibus, tenent Nicol. Garc. *d. cap. 1. num. 56.* Monet. *d. part. 3. quæſt. 1. num. 5.* qui plures referunt, quæ conſuetudo eſt in Hiſpanis quoad clericos Epiſcopis inferiores, quòd poſſint de illis teſtari, & eis abinteſtato ſuccedi: vt atteſtantur *l. fin. tit. 8. libro 8. noua recop.* Cauar. *hic num. 9.* Molin. *de primog. lib. 2. capite 10. à num. 53.* Duen. *reg. 366. num. 11. verſ. contra quam,* Perez *l. 1. verſ. eſt & aliud tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 67.* Sarmien. *part. 1. defenſ. in man. 50. & 51. & de reddit. part. 2. cap. 6. & cap. 8. num. 1.* Pelaez *de maioratu par. 1. quæſt. 1. num. 15.* Franc. Penia *in 3. part. direct. Inquiſit. ſchol. 154. verſ. quemadmodum vero,* Anton. Scap. *de iure non ſcripto libro 1. c. 50. ex num. 2.* Fuſc. *lit. A. ſing. 115. prope med.* Rojas *de ſucceſſionib. c. 34. ex num. 39.* Menchac. *de ſucceſſ. creat. §. 52. limit. 17. num. 40.* Bonacin. *d. diſp. 4. puncto 3. num. 4.* Cabr. Pereira *deciſ. 95. nu. 21. & ſeqq.* Henriq. *in ſumm. lib. 10. cap. 33. num. 3. litt. K. & O* Humad. *l. 40. gloſſ. 6. num. 5. tit. 5. part. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtament. part. 1. 4. rubr. à num. 1.* Matien. *l. 13. gloſſ. 3. & gloſſ. 4. à num. 1. tit 8 lib. 5. noua recop.* Gutier. *practic. lib. 5. quæſt 124.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 10. quæſt. 1. & lib. 8. cap. 4. q. 1. & 2,* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, num. 114. & de empt. c. 16. num. 2.* D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. part. 2. num. 53. cum ſeqq. & num. 60. ff. ſoluto matrim.* Valaſc. *de partit. cap. 15. num. 7. cum ſeqq.* Cened. *ad Decretal. collect. 15. num. 1.* Molin. *d. tract. 5. diſp. 147. num. 55* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. c. 1. num. 11.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 5. collect. 1718.* ex quibus plures refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi p. 3. alleg. 110. n. 6.* adde Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo teſtamentum, differ. 11.*

In gloſſ. *Teneamur*, ibi, *donatarius enim donatori* 8 *naturaliter eſt obligatus ad antidora.* aduerte quòd obligatio ad antidora propriè non eſt obligatio inducens iuris vinculum, ſed tantùm eſt quidam inſtinctus, ſiue motus animi, quo mouetur ad benefaciendum benefacienti, vt per Cabed. *Luſit. deciſ. 26. numero 7. part. 2.*

In gloſſ. *Acquiſita.* Notatur ad hoc, quòd ea, quæ 9 emit beneficiarius ex bonis Eccleſiæ, fiunt ipſius Eccleſiæ, quamuis clericus non Eccleſiæ, ſed alieno, aut ſuo nomine emat, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 10. quæſt. 1 verſ. duæ ſunt,* intellige ſecundùm Rot. apud Farinac. *deciſ. 141. num. 4. & 5. part. 2. recentiorum.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici quamuis de mobilibus per Eccleſiam acquiſitis teſtari non poſſint, tamen viuentes, ſed etiam in ægritudine conſtituti moderatas eleemoſynas facere valent.*

2 *Clerici veri ſunt domini redditwum ſuorum beneficiorum.*

3 *Declaratur tex. in præſenti, & n. 4.*

5 *Donatio an dicatur immoderata, debent attendi facultates donantis, & merita donatarij.*

6 *Clericus in infirmitate conſtitutus, etiamſi ex ea decedat, poteſt donare inter viuos acquiſita ex redditibus Eccleſiæ, in piam tamen cauſam, dummodo talis donatio moderata ſit cum traditione.*

Cap. Ad hæc. VIII. *Alex.* III.

Clerici licèt de mobilibus acquiſitis per Eccle- 1 ſiam teſtari non poſſint, tamen viuentes, vel etiam in ægritudine conſtituti moderatas eleemoſynas facere poſſunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Butr. Anch. Henric. Panor Bald. Cou. Viuian. *in rational. lib. 3 iuris Pontif. pag. 221.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 449.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 5.* refertur ab Anto. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 25. c. 5.* & poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 59. c. 8.*

Sed contra principalem concl. obſtat, quia clerici 2 ſecundum veriorem opinionem veri domini ſunt redditwum ſuorum beneficiorum, vt dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 114 num. 4.* ac proinde de illis poſſunt diſponere in quoſcunque vſus, excepta vltima voluntate, vt *ibid.* probaui; quare dicendum videbatur non ſolùm facere poſſe moderatas donationes eleemoſynæ intuitu, ſed etiam non moderatas, & alio reſpectu præter eleemoſynam, quod text. apertè negat.

Quare Molin. *de primog. lib. 5. cap. 10. num. 40. &* 3 45. intelligit hunc text. non agere de bonis quæſitis beneficiario intuitu ſui beneficij, ſed de bonis ipſius Eccleſiæ quod non conuenit litteræ text. neque id aſſerunt DD. quibus Molin. hoc imponit. Nauar. igitur

de redditib. Eccleſiaſt. q.1. monitu 81 & poſt eum alt. Molin Theologus *de iuſtit.tract.2.diſp.148.n.6.*reſpõdent argumentum à contrario ſenſu, quod ex boc tex. deducitur, ſcilicet permittitur moderata donatio in infirmitate intuitu eleemoſynæ; ergo non moderata alio reſpectu prohibetur, admittendum non eſſe contra rationes, & iuris fundamenta, quæ contrarium ſuadent. Sed miradum eſt negare Nauar. boc argumentũ à contrario in hoc text. cùm ipſe eam ſequatur ſententiam, quòd beneficiarij non ſint domini reddituum ſuorum beneficiorum, ea enim polita rectè ſequitur argumentum, textus permittit beneficiariis, qui domini non ſunt, moderatas donationes; ergo immoderatas videtur prohibere.

4 Quare a communi Doctorum interpretatione non videtur recedendum, qui reſoluunt beneficiariis in ægritudine conſtitutis non licere immoderatas facere donationes, neque alio reſpectu, quàm eleemoſynæ, propter præſumptam fraudis ſuſpicionem, ita Abb. *in præſen. in fin.* Aneb. *n.6.* Imol. & Cou Sarment. *de redditibus p.4.c.4.n.6.* Cùm enim beneficiarij de dictis bonis lege Canonica teſtari prohibeantur, qui in ægritudine conſtitutus maximas fecerit donationes, meritò in fraudem legi probibentis teſtamentum cenſendus eſt facere donationem, vt in ſimili probat text. *in l. filia mea, ff. ſoluto matrim. & in cap. de his, de ſepult.* aliàs eluſoria maneret legis Canonicæ prohibitio, cùm facile clericus de bonis per Eccleſiam quæſitis, & de quibus per vltimam voluntatem diſponere non potuit, moriens iam ſe donare pronunciaret, & iuxta hæc intelliges doctrinam gloſſ. *verbo reſeruari, in cap. præſentis* 12. *q.* 1. dum beneficiarios in infirmitate conſtitutos æquiparat vſufructuariis ad effectũ ne poſſit teſtari de quæſitis per Eccleſiam, quæ communiter recipitur ſecundùm Molin. *d.cap.10.num.*83: atque ita fit clariſſimum excepta diſpoſitione per viá

5 vltimæ voluntatis, vel quando in fraudem legis prohibentis immoderatas donationes in ægritudine facit beneficiarios poſſe in quoſcunque vſus de redditibus ſuis diſponere. Donatio autem vtrùm dicatur immoderata, debent attendi facultates donantis, & merita donatarij, Rota *deciſ.* 241. *num.* 11. *part.* 5. *recent.* Quæ omnia deſumpſi ex meo tract. *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.3.alleg.114.n.15.* Et bene colligunt ex Rotæ diſ. *in arboren. ſpolij* 17. *Iunij* 1614. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, quæ ita caniant, *Dubitatur modò, an iſta donatio ſuſtineatur, cùm verùm ſit quòd clericus in infirmitate conſtitutus, etiãſi ex ea decedat, poteſt donare inter viuos exquiſita ex redditibus Eccleſiæ, in piam tamen cauſam, dummodo talis donatio moderatè fiat, & tunc requiritur traditio ad tollendas fraudes, & ſuſpiciones,* Cou. *in cap. cum in officiis n.5. de teſtam. Attamen iſta donatio fuerit immoderata, cùm ſit facta omniũ bonorum maximi valoris, etiam quòd fuerit in pios vſus, non ſuſtinetur,* Cou *vbi ſup.* Redoan. *in tract. de ſpol. q.* 355. *Stantibus iſtis repugnantiis, n.40. & in tract. de rebus Eccleſiæ non alien. q.*53. *n.*14.

SVMMARIVM.

1 *Clerici de bonis propriis, vel acquiſitis intuitu perſonæ teſtari poſſunt, de acquiſitis intuitu Eccleſiæ non.*
2 *Clericus de patrimonio ſuo poteſt condere teſtamentum.*
3 *Teſtamentum clerici non ſubiacet querelæ inoffocioſi, vel nullitati ex cauſa præteritionis.*
4 *Beneficiarij æquiparantur vſuariis.*

Cap. Quia nos. IX.

Clerici poſſunt teſtari de bonis hæreditariis, vel acquiſitis intuitu ſanguinis, vel perſonæ, vel adeptis artificio, ſeu dono amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, ſed de acquiſitis intuitu Eccleſiæ non poteſt teſtari, nec diſponere. Colligunt ex Ordin. Abb. Innoc. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſt. Anchar. Henric. Butr. Panormit. Couarr. Viuian. *in rationa. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 221. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 449. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1. Decretal. lib.3. tit.22. cap.6.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *part.* 24. *cap.5.* 1

Collige ex text. clericum de patrimonio poſſe condere teſtamentum, videlicet de bonis paternæ ſucceſſionis, vel cognationis iure obtentis, vel arte, doctrina, induſtria, ingenio acquiſitis, aut cõſanguineorum, amicorum, vel aliorum donatione, abſque vlla Eccleſię ratione comparatis, vt per Chald. Pereira in *l. ſi curatorem, verbo læſit, n.131.* Azcued. per text. *ibi in l.13. tit.8. lib.5. noua recop.* D. Barboſ. *in diuortio in princip. p.2. nu. 66. ff. ſoluto matrim.* Valaſc. *de partit. c.25. n.2.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.7 c.8. & cap.10 q.1. in princ.* Et quod Epiſcopus de acquiſitis ex ſua induſtria liberè diſponere poſſit, tradunt Iaſ. *conſ.75. n.8. lib.3.* Bald. *conſ.80. verſ. interdum, lib.5.* Couar. *in c.1. n.11. ſup. hoc tit.* Doctores *in auth. licentia, C. de Epiſcop. & cleric.* quos refert, & ſequitur Rot. *in Arboren. ſpolij 17. Iunij* 1614. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, vbi etiam fuit dictum quòd bona ab Epiſcopo relicta ex præſũptione iuris Canonici cenſentur poſt ipſam dignitatem acquiſita fuiſſe. 2

Liberè diſponere valeant.] Ergo, & præterire liberos, & parentes, vnde clerici teſtamentum non ſubiacere querelæ inofficioſi, vel nullitati ex cauſa præteritionis reſoluunt Abb. *hîc*, & latè Mar. Anton. Genuen. *in practic. Eccleſ. q.3.1.* 3

In gloſ. *Teſtamentum*. ibi, *cùm ſolum vſum habeant.* Et ideò beneficiarij comparantur vſuario, vide Menoch. *de arbitr. caſu* 433. *n.35. & conſ.66. n.35.* Azeued. *l.13. n.1. tit.8. lib.5. noua recop. & conſ.31. n.6.* Molin. *de primog. lib.2. c.10. n.43.* Fr. Emman. *quæſt. regul. tom.3. q.74. art.4 verſ. quinta ratio,* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.7. c.8. q.1.* Valaſc. *de partit. c.36. n.4.* Chald. Pereira *de reſolut. emphyt. c.15. n.43. & de empt. c.16. n.1.* D. Barboſ. *in l. diuortio, in princ. p.2. n.53. ff. ſoluto matrim.* Cened. *ad Decretal. collect.32. n.5.* 4

SVMMARIVM.

1 *Teſtes duo, aut tres cum parocho teſtatoris ſufficiunt in teſtamento de iure canonico, n.2.*
3 *In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum.*
6 *Teſtamentum cum duobus, vel tribus teſtibus ſine proprio parocho eſt nullum.*
7 *Teſtium duorum numerus ſuperaddens ſupplet defectum perſonæ Presbyteri in teſtamento.*
8 *Text. loquitur in teſtamento ab ægrotis, & infirmis confecto.*
9 *Verba, ſub interminatione anathematis, vel ſub excommunicatione, non ſunt latæ ſententiæ, ſed ferendæ.*

Cap. Cum eſſes. X.

Teſtamenta quæ fiunt coram Presbytero Parochiali, & duobus, vel tribus teſtibus, valent, 1

etiamſi

etiamſi non addita ſit ſolemnitas iuris humani, id eſt, ſubſcriptio à quinque, vel ſeptem teſtibus, & qui reſcindit talia teſtamenta, eſt excommunicatus, non obſtante conſuetudine contraria. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hoſtienſ. Henric. Boicb. Panorm. Couarr. Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 159. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 221. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 440. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 22. *cap.* 9. & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *p.* 50. *cap* 7.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumũt Fuſc *lit. C. ſing.* 28. Anton. de Burgos *in c. qua in Eccleſiarum, ex num.* 209. *de conſtit.* Boer *deciſ.* 93. *ex num.* 2. Guid. Papæ *deciſ.* 343. *ex num.* 2. *in fine*, Caualer. *deciſ.* 407. *n.* 3. Clar. *in* §. *teſtamentum*, *quæſt.* 57. *à princip.* Dilect. *de arte teſtand. tit.* 2. *caut.* 2. *n.* 2. Pert. Magdalen. *de numero teſtium in teſtament. req. part.* 2. *cap.* 8. *à princip.* Boer. *deciſ.* 93. *à num.* 2. Cened. *ad Decretal. collect.* 159. *num.* 1. Perez *l.* 1. *verſ. dubitari licet, tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 85. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ.* 31. *princip. à num.* 14. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1352. *n.* 27. *cum ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 80. *num.* 21. *cum ſeqq.* Valaſc. *conſil.* 74. *num.* 2. *cum ſeqq.* nouè Ioan. Valer. *in tract. de differentiis inter vtrumque forum, verbo teſtamentum, different.* 2. aſſerentes in ditionibus Eccleſiæ, id eſt, Romano Pontif. quoad vtramque iuriſdictionem tam temporalem, quàm ſpiritualem ſubiectis, & quoad vtrumque forum tam Eccleſiaſticum, quam ſeculare, locum habere huius text. deciſionem, non verò in terris Imperij, ſiue alterius Principis, in quibus ius ciuile de ſeptem teſtium numero obſeruandum eſt. Licèt defendi poſſit quod Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 8. dicit text. *in præſenti* generalem eſſe, & vbique eandem vim obtinere. Communis tamen DD. ſententia tenet Pontificem hic voluiſſe recedere a ſolemnitate iuris ciuilis, circa teſtium numerum, quamuis conſuetudine Epiſcopatus, de quo agit, fuiſſet recepta, & inſuper formam dediſſe ad teſtamentorum factionem in ſuo foro Canonico obſeruandam, vnde text. hic obſeruabitur non ſolùm in terris Eccleſiæ, vt communiter volunt DD. citand, ſed etiam in alijs quibuſcumque, in ſuo tamen foro, & ideo leges ciuiles in hac materia in terris Imperij in viridi manent obſeruantia, & in foro ſeculari omnino ſeruandæ erunt, & hæc eſt mens communis Doctorum, qui text. hunc interpretantur, vt tantùm procedat in prouinciis Eccleſiæ temporaliter ſubiectis, non verò in illis, quæ in dominio, & iuriſdictione Imperatoris ſunt, itaque mens illorum eſt, vt vtrumque ius in ſuo foro ſeruetur, & neutrum abrogatum per alterum cenſeatur, atque ita intellexere *gloſ. penult. hic*, & omnes communiter, refert plures cum quibus dicit moribus receptum Couarr. *hic num.* 12. Can. *de locis Theolog. lib.* 6. *cap.* 8. *in ſolut.* 4. *argum. pag.* 231. Menoch. & Spin. quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 159. *num.* 6. *in fine*, Sot. *de iuſt. lib.* 4. *quæſt.* 5. *art.* 3. *col. pen.* Clar. §. *teſtamentum, q.* 6. *n.* 1. *&* 2. *&* *quæſt.* 57. *num.* 3 Turzan. *comm. in. quæſt.* 44. Mench. *de ſucceſſ.* §. 12. *n.* 19. *&* §. 22. *n.* 47. Viui. *tom.* 1. *commun. opin.* 333. Craſſ. *in* §. *teſtamentum, quæſt.* 16. *n.* 3. Molina *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 133. *col.* 3.

3 *Quia verò à diuina lege*, &c.] Veteri ſcilicet iudiciali, quæ ait, In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum, quam legem iudicialem morte Chriſti ſublatam, voluit Innocent. III. *hic* in locis temporali Eccleſiæ ſubiectis ſeruari in teſtamentis, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 4. *quæſ.* 3. *verſ. quintò ſtatuitur.*

Verùm hic text. difficilis eſt dum reprobat conſuetudinem tanquam iniuſtam, & legi diuinæ contrariam, quæ in teſtamentis ſeptem teſtes requirit; difficultas ex eo prouenit, quia nulla reperitur lex diuina neceſſariò obligans, quæ vetet ex iuſta cauſa plures teſtes exigere, illa enim *Deut.* 17. In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, iudicialis erat, quæ per aduentum Chriſti Domini expirauit, ex reg. *cap. vnic. de purificat. poſt partum, & cap. tranſlato, de conſtit.* tum quia iuſtiſſima erat ratio, propter quam lex ciuilis ſeptem teſtes in teſtamentis exigit, vt ſcilicet falſitatis occaſiones euitaret, quibus morientium voluntates ſubiectæ ſunt, *l. vlt. ibi, ne quid falſitatis incurrat. C. de fideicomm.* opt text. *in* §. 1 *in fine, Inſtit. de teſtament.* Sed omiſſa interpretatione Conan *comment. iuris ciuilis lib.* 9. *c.* 1. *ad fin.* quem meritò reprehendit Luſitanus noſter Barthol Philip. *in tract. del conſejo de Principes diſcurſu* 7. *priuileg.* 24. omiſsiſque alijs de quibus per *gloſ. penult. in præſenti*, & Beroi. *à num.* 43. Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 22 *à princip.* Mantu. *dialogo* 60 Ceuall. *commun. contra commun. q.* 3 9. *&* 100 Fachin. *controuerſ. iuris, lib.* 6. *c.* 47. Reſpondetur ex mente Fortunij *de vltimo fine, illat.* 15. *à n.* 168. Couarr. *in præſenti, n.* 3. Can. *de locis Theologicis lib.* 6. *cap.* 8. *verſ. ad quartum*, Pontificē *in præſenti* non reprobare conſuetudinē tanquam iniuſtam, & legi diuinæ contrariam, ſed quia, vt habet littera, id quod conſuetudo introducebat, alienum erat, id eſt, diuerſum, & non conforme diuinæ legi veteri, & olim obliganti, ſed non inde ſequebatur illam eſſe iniuſtam, & alicui diuinæ legi contrariam, & ideo adiecit Pontifex illud idem alienum eſſe à Sanctorum Patrum inſtitutis, & Eccleſiæ conſuetudini, quæ omnia per ſe non ſat erant, niſi Pontifex illis motus nouè conſuetudinem improbaret, & contra illam in terris Eccleſiæ nouum ius conſtitueret, vt patet ex verbo, *decernimus.* Accedit quia ſi aduertas etiam text. ille decernit aliquid non conforme prædictæ diuinæ, legi, quæ in ore duorum, vel trium omne verbum ſtare iubet, ſiquidem Papa vltra duos, vel tres neceſſariò parochum requirit, vt ex Fortun. notat Couarr. *vbi ſuprà*.

Patet igitur ex ſupradictis Pontificem *in præſenti* tam in deciſione, quàm in ratione optimè proceſſiſſe, in deciſione, quia ſecundùm receptam, & veram ſententiam non generaliter abrogat leges ciuiles, quæ in teſtamentis in ſuo foro, & inter ſuos ſubditos teſtes requirunt, ſed ſolùm negat illas eſſe obſeruandas in terris tēporali Eccleſiæ dominio ſubiectis, qualem conſtat eſſe Epiſcopatum Oſtien. de quo *in præſenti*, vt patet ex ſuperſcriptione, iuncto text. ibi, *in tuo Epiſcopatu*, indéque colligitur in terris Principis ſæcularis deciſionem huiuſmodi obſeruandam non eſſe, vt concludunt gloſ. Ioan. And. Zabarel. Abb. & alij communiter, teſte Couarr. *hic num.* 12. vltra proximè citatos Valaſc. *conſil.* 74, *num*, 4. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ* 35. *n.* 38. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 80, *à num.* 21. Rationes etiam optimè adaptantur, non enim inquit hic text. eſſe contra legem diuinam requirere plurium teſtium, quàm duarum, vel trium numerum, immo id in pluribus caſibus licitum eſſe probat idem Alexand. III. *in cap. licet vniuerſis, in fine, de teſtib.* vbi notauit gloſ. & latè Mench. *illuſtr. c.* 14, *num.* 3. & vnus exempli cauſa nobis ſufficit *in cap. præſul.* 1. *quæſt.* 4. Solùm ergo, vt ex littera apparet, inquit Alexand, conſuetudinem illam Epiſcopatus Oſtienſis eſſe alienam, id eſt, diuerſam à lege diuina, vt *ſuprà* ponderauit; quam tamen rationem ex ſe ſufficientem non eſſe ad annullandam conſuetudinem bene intellexit idem Pontifex, ideóque alias ſubiungit rationes, ſcilicet quòd eſſet aliena à Sanctorum Patrum

inſtitutis, & generali Eccleſiæ conſuetudine, quæ nonquam in terris Eccleſiaſtillam admiſit ſolemnitatem iuris ciuilis de numero ſeptem teſtium in teſtamentis, ac ſubinde indecens videbatur conſuetudo Epiſcopatus Oſtienſis ſubiecti in temp... ibus Eccleſiæ, dum non obſeruat generalem Eccl... ſiæ conſuetudinem, contra reg. text. *in c. quæ contra mores 8. diſt.* cum ſimilibus.

Ad illam igitur auctoritatem, *in ore duorum*, &c. ex ſententia D. Thom. 1. 2. q. 105. *art.* 2. *in corpore*, *& ad* 8. *& quæſt.* 10. *art.* 2. Soar. *tit. de leg. lib.* ... n. 30. & aliorum, reſpondetur pertinere ad præcepta diuina, non moralia, quæ etiam hodie vim habent, ſed iudicialia, quæ ad ſtatum illius populi, cui data ſunt pro eo tempore, pertinebant, & iuſtitiam tunc illi conuenientē continebant, & per aduentum Meſſiæ, & Euangelij prædicationem non ſolùm mortua, immo & mortifera ſunt, *d. cap. tra. ſlato* D Thom. 1. 2. *quæſt.* 104. *art.* 3. Tiraquell. *de retractu tit.* 1. *§ pragat. à num.* 8. Couarr. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *num.* 10. explicans gloſſ. per text. *ibi in cap.* ... 6. *diſt.* Et licèt ea auctoritas *Matth.* 18. referatur à Chriſto Domino, non conſtituitur illic præceptum Euangelicum nouæ legi; tum quia non præcipit Dominus omne verbum ſtare in ore duorum, vel trium, prout in lege veteri præceptum erat, ſed explicans præceptum naturale de fraterna correctione iubet adhiberi vnum, vel duos teſtes, ita vt in ore duorum, vel trium ſtet, & exiſtat verbum, & fiat plena probatio, prout in lege veteri iudiciali ex duobus, vel tribus teſtibus fiebat; tum etiam, quia receptum eſt ex D. Thom. 1. 2. q. 108. *art.* 1. *&* 2. *quolibet.* 4. *art.* 3. Sot. *lib.* 1. *de iuſt. quæſt.* 8. *art.* 2. Couarr. *d. num.* 10. *& de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 6. §. 10. *num.* 7 in lege Euangelica nullum contineri præceptum, quod non ſit morale, exceptis iis, quæ pertinent ad articulos Fidei & Sacramenta, planè illud, *In ore duorum*, &c. nec eſt naturale ex ſupradictis, nec ad huiuſmodi articulos, vel Sacramenta ſpectat. Tandem, quia ex eod. D. Th. *d. a.* 2. *in corpore*, *& ad* 4. *& art.* 3. *ad* 3. Chriſtus Dominus in Euangelio nulla conſtituit præcepta cæremonialia, vel iudicialia, ſed ea omnia humano arbitrio reliquit, licèt nonnulla ex iudicialibus legis veteris propter deprauatum Phariſæorum intellectum explicauerit, ſic ſane *in cap. nouit. de iudic. & in cap. licet vniuerſis, de teſtibus*, cum aliis, auctoritas illa non refertur, nec Domino tribuitur quaſi ab iſſa renouata velut præceptum vim hodie habeat obligandi tanquam diuina antiqua, & antiquata, cuius Dominus in Euangelio mentionem fecit, & allegatur, & expenditur à Pontificibus vt exemplar, & ratio ad iuſtificandam legem humanam, quæ iuſtiſſimè ſe conformat cum iis, quæ olim Dominus ad iuſtitiam ſeruandam in iudicio præcepit, & Chriſtus Dominus in Euangelio retulit, ſic *in tit. de decimis*, & aliis in locis ad confirmationem eorum, quæ lex humana ſtatuit, adducitur auctoritas diuino, quæ olim obligabat, & hodie antiquata eſt quoad vim obligandi; ſic *in tit. de iniur.* nonnulla præcepta legis veteris iudicialis à lege eccleſiaſtica innouantur, & velut humana, non verò tanquam diuina obligant.

4 *Eſſe alienum.*] Non quòd ei omnino aduerſetur, ſed remotum, hoc eſt, eſſe vltra ius diuinum, vt per Menoch. *d. præſumpt.* 80. *num.* 13.

5 *Cùm ſcriptum ſit*, In ore duorum, &c.] Vide Anton. Gom. *l.* 3. *Tauri n.* 14 Perez. *tit.* 1. *lib.* 5. *O din. pag.* 84. Sayr *in claui Regia lib.* 12. *c.* 21. *n.* 34. Chald. Pereira *de poteſtate eligendi c.* 7. *n.* 4 Et nota quòd quamuis numerus duorum teſtium ſit approbatus non ſolùm iure humano, ſed etiam naturali, & diuino, non tamen inde ſequitur quòd amplior numerus ſit reprobatus, quia nec lex naturalis, nec diuina prohibet, quin ex cauſa plurium aliquando fides ſit neceſſaria, iuxta ea quæ tradunt Couarr. *in præſenti*, *n. m.* 4. Sot. *d. art.* 3. *verſ. at verò, vt cū debita reuerentia*, Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 80. *ex num.* 13. Perez. *l.* 1. *t.* 1. *lib.* 6. *Ordin. pag.* 84 *à princip.*

6 *Coram Presbytero ſuo.*] Id eſt, proprio parocho, ita quod nō ſufficiat alius Preſbyter Cened. *d. collect.* 159. *n.* 2. vbi refert Renat Choppin. *de ſacra politia lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 1. Petr. Magdalen. *de numero teſtiū in teſtam. req. p.* 1. *cap.* 8. *num.* 5. nam ſine illo teſtamentum eſſe nullum reſoluit Marc. Anton. Genuen *in practicab. Eccleſiaſt. quæſt.* 660. Nec inconuenit quòd Preſbyter parochialis ad teſtamentum accedat tanquam notarius, adhuc enim teſtamentum cum duobus teſtibus valere tenet Maſcard. *de probat. concl.* 1352. *n.* 29. An autē præſentia Parochi poſſit ſuppleri per Confeſſorem, vide Burg. de Pace *l.* 3. *Tauri*, *ex num* 799. *in fine.*

7 *Vel duobus aliis perſonis.*] Ergo quatuor teſtes ſufficiunt ſine Preſbytero parochiali, numerum enim duorum teſtium ſuperadditum ſupplere defectum perſonæ Preſbyteri reſoluunt Maſcard. *d. concl.* 1352. *num.* 28. Clar. *d. q.* 57. *num.* 3. eſt tamen in hoc videndus Cou *hic num.* 13. & Abb. *num.* 12. Boër. *d. deciſ.* 95 *n.* 4. *in fine*, Petr. Magdalen. *d. c.* 8. *ex num.* 9. Burg. de Pace *d. l.* 3. *Tauri ex num.* 534. Caualer. *deciſ.* 497. *num.* 3. Ioſeph. Ludouic. *commun. concluſ. tit. de teſtam. concluſ.* 32. *verſ. ſalua prima.* Chalderin. *conſ.* 8. *circa med. verſ. ſed poſſet, de teſtament.* Rot in *Hiſpalen. præeminentiarū* 4. *July* 1625. corā R. D meo Coccino Decano *in verſ. & in omnē, in fine.* Mench. *de ſucceſſ.* §. 21. *n.* 1. Vioi. *d. epiſt.* 343. plures, vt per Cened. *d. collect.* 159. *num.* 2. *col.* 3. quod ex eo ſuadetur, quia duo teſtes in quacunque materia gerunt vicem vnius, quamuis maximæ ſit auctoritatis, argument. *cap. cùm à nobis* 28. iuncto *cap. licet vniuerſis* 13. *cap. licet ex quadam* 47. *verſic. cùm ſecundum, de teſtibus.* ergo quamuis parochi magna ſit auctoritas, illius vices duorum teſtimonio ſuppleri poterunt Non obſtat *l. obligari* 9. §. *tutor ff. de auctoritate tut.* & Concil. Trident. *ſeſſ.* 24 *de reform. matrim. c.* 1. *verſ. qui aliter*, quia reſpōdetur in terminis huius text. præſentiam parochi non requiri pro forma cum decreto irritanti, ſicut *in d.* §. *tutor*, præſentia tutoris, & *in d. verſ. qui aliter*, præſētia parochi, ſeu alterius Clerici de parochi, ſeu Ordinarij licentia, ſed per modum circunſtantiæ qualificantis teſtimonium duorum, vel trium, vnde eſt quòd in eius defectum non ſufficit præſentia alterius Preſbyteri, ita Dilect. *de arte teſtandi tit.* 2. *cautel.* 2. *num.* 3. qui quidem teſtes debent eſſe rogati, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 93. *à princip.* & citato Romano *conſ.* 306. tradit Fuſc. *tit. C. ſing.* 28.

Vtrùm fœmina poſſit eſſe teſtis iure Canonico in hoc teſtamento? quæſtio eſt dubia, in qua pro parte negatiua, quæ verior eſt, expendit Cooar. *hic num.* 24. verba huius text. ibi, *perſonis idoneis*, quæ ſatis inſinuant Pontificem requirere duos, vel tres teſtes, non, quoſcumque, ſed idoneos, planè idoneos teſtis attento iure Ciuili (quod in propoſito nullibi reperitur emendatum) non eſt fœmina, *l. qui teſtamento* 20. §. *eū, qui verſ. mulieris ff. hoc tit. l. hac conſultiſſima, in princ. C. eod.* §. *teſtes. Inſtit. eod.* cum aliis citatis per Graſſ. §. *teſtamentum quæſt.* 18. *num.* 4. & Cened. *d. collect.* 159. *n.* 3. quo potiſſimum fundamento ne ſine lege recedamus à iure Ciuili, quod Pontifices in dubio cenſentur amplecti, *cap.* 1. *& ſeq. de noui operis nunc.* hanc partem ſequuntur rectiùs ſentientes Alex. Dec. Tiraq. & alij, quos refert, & ſequitur Cou. *hic num.* 14. affirmat veriorem, & magis communem Clar. *d. quæſt* 55. *num.* 3, *ad fin.* refert plures, quos ſequitur Graſſ §. *teſtamentū quæſt.* 57.

quaſt. 7.num . Valaſc.*conſ.*113. *num* 13. Perez, Spin. & alij,quos diligenter refert Cened.*d.collect.*159.*n.*5. Quamuis oppoſitum,immo in teſtamentis fœminam idoneum eſſe teſtem, defendat Abb.*hic num.*3. *& in cap.relatum il 1.n.9.hoc tit.* cuius opinionem communem affirmat Iaſ. *in d.l.hac conſultiſſima, in princ.n.*9. *C.hoc tit.*ſequuntur Crot.Mench.& alij,vt per Craſſ. *vt proximè.*

8 *In extrema fecerint*,&c.] Ergo text.loquitur in teſtamentis tantùm confectis ab ægrotis,& perſonis infirmis,vt per Cened.*d.collect.*159.*num.*7.addens hunc tex.eo tantùm caſu reprobare,& corrigere conſuetudinem, & leges ciuiles ampliorem numerum requirentes, ex ea ratione, quia infirmus non ita facilè ſemper poteſt conuocare teſtes,ſed vt poteſt voluntatem ſuam explanat parocho,qui vt medicus,& iudex animæ ſuæ in eo vitæ periculo,& conflictu frequenter adeſt cum infirmo.

9 In gloſ.*Sub interminatione*,ibi,*non credo quòd ſi canon latæ ſententia, ſed ferenda.* Notatur ad hoc, quòd verba illa,*ſub interminatione anathematis*,vel ſimpliciter,*ſub excommunicatione*,non ſunt latæ ſententiæ,ſed ferendæ,vt per Duen.*reg.*78 :.Tiraquell.*in l.ſi vnquã, verbo reuertatur,n.*155.Sayr.*in clam Regia lib.* 3. *c.* 8. *num.*19. Cardinal.Tuſch.*verbo priuatio, concluſ.*719. *num.*14.*& verbo pœna,concl.*238.*num.*5.*& verbo comminatio,concl.*477.*num.*1. Ioan. Salas *de legibus q* 96. *tract.*14.*diſp.*15.*ſect.*3.*num.*41.*verſ.vnde quando tex,& ſect.*5.*num.*77.*in princip.* Soar. *in ſimili tractatu lib.*5. *cap.*6.*num.*4. Farin.*fragment.crimin.part.*2. *verbo lex, num.*69.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtes duo,vel tres ſufficiunt pro relictis Eccleſia, vel legatis piis, quia in his non eſt iudicandum ſecundum leges,ſed canones.*

2 *Text.in præſenti differt à deciſione textus præcedentis, quia ille agit de teſtamento ad cauſas prophanas,hic verò ad pias cauſas conditio.*

3 *Vltima voluntas pietatis cauſa facta coram duobus,aut tribus teſtibus valet,non obſtãte iuris ciuilis diſpoſitione de ſeptem,vel quinque teſtibus adhibendis.*

4 *Teſtamenti vim obtinet in piis cauſis ſola ſubſcriptio manu teſtatoris ſine teſtibus facta.*

5 *Solemnitas rogitus teſtium non eſt neceſſaria in teſtamentis ad pias cauſas.*

6 *Legata pia peti poſſunt coram iudice eccleſiaſtico ab hærede laico.*

Cap. Relatum. j. XI.

1 DVo, vel tres teſtes ſufficiunt pro relictis Eccleſiæ,vel legatis piis, quia in his non eſt iudicandum ſecundùm leges,ſed ſecundùm Canones. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Barbat.Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Ancharan. Hotienſ. Henric. Panormit. Caniſ. Cened.*collect.*91. Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Põtificij, pag.*222. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 450. remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. Decretal. lib.*3.*tit.*22.*cap.*10.& eſt poſt Concil.Lateranen.*part.* 50.*cap.*8.

2 Textus *in præſenti* in eo diſtat à ſuperiori quòd hîc de teſtamento ad pias cauſas agatur, in ſuperiori verò ad prophanas cauſas,idque apertè hinc colligitur, quòd in teſtamento ad pias cauſas duo teſtes ſufficiant per hunc text.in altero verò præter duos teſtes etiam parochi præſentia requiratur, ſicut conſtat ex ſuperiori *cap.cum eſſet*; itaque concluſio ex hoc text. communiter deſumitur quòd vltima voluntas pieta- 3
tis cauſa facta coram duobus, aut tribus teſtibus valet, non obſtante iuris Ciuilis diſpoſitione de ſeptem, vel quinque teſtibus adhibendis, ita Clar. *in §.teſtamentum,quaſt.*6.*n.*2.Coſt.*in cap.ſi pater, part.*1. *verbo in ſuo teſtamento,n.*8.*& ſeqq.* Tiraq.*de pia cauſa, priuileg.*2.*&* 164.Cened.*ad Decretal.collect.*91.*& collect.*159.*n.*3.Magdalen.*de numero teſtium in teſtament. p.*2.*cap.*1.*ex n.*2 *& cap.*9.Gam.*Luſit.deciſ.*46. *n.*3. *& dec.*81.*n.*2.Card.Mantica *de coniect.lib.*6. *tit.*3.*ex n.*4. Thoming.*Lipſienſi deciſ.*4. quem refert Aloyſ.Ricc. *in collect.deciſ.part.*1.*collect.*129.*verſ.ſecundo*,Craſſ.*in § teſtamentum,quaſt.*18 *n.*1. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum,verbo teſtamentum, differ.*8.Petr.Gilchen *in cõment.ad l.*1.*n.*8.*C.de ſacroſ.Eccleſ.* Maſcard. *de probat.concl.*763.*n.*10.*& concl.*1171.*n.*13. Surd.*deciſ.*292.*num.*2.*cum ſeqq.* Ceuall. *commun.contra comm. quaſt.*318.Valaſc.*conſult.*74.*num.*4.10. *&* 13.*& conſ.* 117. *num.*21. Chald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo hunc contractum,num.*32.Cardoſ.*in praxi iudicum, & aduocat.verbo teſtamentum, n.*43. Negreiros *in introd. vltim.volunt.lib.*1.*cap.*14.*num.*13.Hortenſ.Caualcan. *in pract.de teſtib.lib.*2.*num.*60.Molin.*de iuſtit.tract.*2. *diſp.*134.*n.*4. Leſſ.*eod.tract.lib.*2.*c.*19. *dub.*2. Sanctar. *var.in c.*70.Rota *vna Romana de Alteriis*,11.*Decembr.* 1582.coram Cantuccio. Multa namque priuilegia 4
piis cauſis conceduntur, in eis ſola ſubſcriptio manu teſtatoris ſine teſtibus facta vim teſtamenti obtinet, Tiraq.*de priuileg.pia cauſa, priuil.*4. Azeued.*l.*1.*n.*31. *tit.*4.*lib.*5.*noua recop.*Valaſc.*conſ.*67.*n.*8. Cabed.*Luſit. deciſ.*119.*n.*12.*part.*1. & in teſtamentis ad pias cauſas non eſt neceſſaria ſolemnitas rogitus teſtium, vt 5
per Couarr.*hîc n.*4.Clar.*d.q.*6.*num.*3.*ſecundò inferiur.* Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.c.*93.*n.*8. Tiraq. *d.tract. priuil.*3.

In gloſſ.*Decretum*,fin.ibi,*ad eccleſiaſticum iudicem pertinere*,&c. Notatur ad hoc, quòd legata pia peti 6
poſſunt coram iudice eccleſiaſtico ab hærede laico,vt per Tiraq. *d.tract. priuileg.*149. Gutier. *pract. lib.*1. *quaſt.*43.*n.*2.*& lib.*3.*quaſt.*29.*n.*8. Surd.*de aliment.tit.* 8.*priuileg.*9.*num.*4.

S V M M A R I V M.

1 *Clericus teſtari poteſt de propriis,in acquiſitis verò per Eccleſiam,etiamſi ſint mobilia.ſuccedit Eccleſia,vel ſucceſſor,poteſt tamen aliqua ſeruitoribus,vel pauperibus elargiri; ſi autem defunctus habet plures Eccleſias,vel beneficia,fiet æquè diuiſio inter illa.*

2 *Clericus teſtari non poteſt de fructibus beneficij, vel de bonis occaſione dictorum fructuum acquiſitis.*

3 *Eccleſia dicitur ſingularis fidelium congregatio.*

4 *Capitulum habet intentionem fundatam ſuper adminiſtratione bonorum,& redditũum Eccleſiæ.*

5 *Conſuetudo valet quæ permittitur beneficiariis teſtari de bonis ex beneficio acquiſitis in vſus pios, vel ad illos remunerandos, qui ipſi viuentibus inſeruierunt.*

6 *Prælatus poteſt conſanguineis emphyteuſim concedere.*

7 *Adminiſtratores bonorum Eccleſiæ,vel minorum poſſunt donare remunerationis cauſa.*

8 *Donatio remuneratoria meritis æquipollere debet.*

9 *Teſtari liberè poteſt clericus de his, quæ acquirit ex induſtria,vel doctrina ſua.*

10 *Clericus ſi habeat beneficia in duabus Eccleſiis,fructus ab eo relicti inter eas per congruam,& proportionatam æſtimationem diuidi debent.*

CAP.

Cap. Relatum. ij. XII.

1 BOna clerici defuncto acquiſita per Eccleſiam, ad illam pertinent; appellatione verò Eccleſiæ, venit collegium, vel communis congregatio, vbi adeſt, ſed vbi non eſt, intelligitur ſucceſſor, & per bona intelliguntur mobilia, & immobilia, quæ ſucceſſor in Dei timore diſpenſare debet. De mobilibus bonis, vbi fuerit conſuetudo, poſſunt dari aliqua pauperibus, vel Religioſis locis, vel iis, qui viuenti ſeruierunt, ſiue conſanguinei ſint, ſiue alij, iuxta ſeruitij meritum. Qui acquiſiuit ex hæreditate, vel artificio, vel doctrina moriens poteſt ad libitum diſtribuere. Item qui diuerſis locis diuerſa habent beneficia, bona relicta diuidi debent inter ipſa ſecundùm congruam æſtimationem pro rata. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabar Butr. Imol. Anan Hoſt. Henric. Anch. Boich, Panor. Couarr. Henric. Caniſ. Boët. Eppo, Viuian. *in ratio. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 222. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 450. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* . & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 14. cap. 2.*

2 *Bona quælibet per Eccleſiam acquiſita*, &c.] Notatur ad hoc, quòd clericus teſtari non poteſt de fructibus beneficij, vel de bonis occaſione dictorum fructuum acquiſitis, vt per Surd. *de aliment. tit. 9. quæſt. 12. n. 1.* Valaſc. *de partit. cap. 35. n. 4* D Barboſ. *in l. diuortio, in princip part. 1. num. 59. & n. 91. ff. ſoluto matrim.* Bonac. *var. tractat. lib. 1 tract. de obligatione benefic. diſp. 4. puncto 3. num. 1.*

3 *Nomine autem Eccleſiæ*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia dicitur ſingularis fidelium congregatio, vt per Iſid. Moſco. *de maieſt. militantis Eccleſiæ prælud. lit. B. fol. 4.* Nicol Gimont. *de gratia expect. cap. 1. verſ. Eccleſia, num. 34.* Saneb. *de matrimon. lib. 1. diſp. 15. n. 20.* Ioan. Anton. Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum ad vacantes parochiales Eccleſias, prælud. 1. nu. 26. cum ſeqq.* Ouid. de Amicis *de iure emphyt. in repet. cap. potuit. de locato in princip. text. à num. 5.* Cardinal. Tuſc. *tom. 1. lit. E, concluſ. 2.* Vide latè *ad rubr. de Eccleſ. ædific.*

4 *Quæ rerum illarum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Capitulum habet intentionem fundatam ſuper adminiſtratione bonorum, & redditum Eccleſiæ, vt per Abb. *hic num. 5.* expreſſè dicentem quòd Capitulum adminiſtrat bona communia intuitu Eccleſiæ acquiſita, refert, & ſequitur Rot. *in Valentina adminiſtrationis 2. Decemb.* 1587. coram D. Bubalo, apud Farinac. *dec. 19. par. 1. recen.*

5 *Conſuetudinis tamen*, &c.] Ergo valet conſuetudo, qua permittitur beneficiariis teſtari de bonis ex beneficiis acquiſitis in vſus pios, vel ad eos remunerandos qui ipſis viuentibus inſeruierunt, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 8. cap. 4 quæſ. 2. verſ. & hæc omnia*, Valaſc. *d. cap. 35. num. 7.* Vnde bene infertur clericum de prædictis fructibus in opera non pia diſponere minime poſſe tempore mortis ſub peccato mortali. nam dum text. hic admittit conſuetudinem diſponendi de prædictis bonis in opera pia, & in ſatisfactionem ſeruitiorum, tacitè reprobat ſupradictam cõſuetudinem diſponendi ad alia non pia. vt per Nauarr. *de redditib. q. 3. n. 10. & in apologia, q. 1. monitu 50 & q. 4. monitu 2. & 3.* Anton. Molina *de inſtruct. Sacerd. tract. 2. c. 15. § 1. cum ſeq.* Ludouic. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, p. 2. caſu 21.* Gregor. Lup. Sarmient. Rebuff D. Barboſ. & alios, quos refert, & ſequitur Ioan. Valerius *de differentiis inter vtrumque forum, verbo teſtamentum differ. 21. verſ. at in foro.*

6 *Siue conſanguinei ſint, ſiue alij.*] Ergo Prælatus poteſt cõſanguineis emphyteuſim concedere, vt per Chald. Pereira *de poteſt. elig. cap. 13. num. 9.*

Iuxta ſeruitij meritum.] Notatur ad hoc, quòd ad- 7
miniſtratores bonorum Eccleſiæ, vel minorum poſſunt donare remunerationis cauſa, dummodo merita forent æquiualentia rebus donatis, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largit. 5, n. 25.* Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 23. num. 21. verſ. vnde, pag. 761.* Donatio enim remuneratoria meritis æquipollere debet, nam ſi excedat, in exceſſus eſt donatio ſimplex. Molin. *de primog lib. 2. cap. 8. num. 17.* Ioan. Garc. *de donatione remun. n. 51.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 6. n. 6.* Surd. *conſ. 164. num. 33. & ſeq.* Honded. *conſ. 47. n. 34. lib. 1.* Franc. Molin *de ritu nupt. lib. 3. quæſt. 1. num. 113.* Pereira *conſ. 76. num. 27. & 28.* me citato *in hoc loco*, D. Mari. Cutel. *de donat. inter patr. & fil. tract. 1. diſc. 2.
particc. 13. num. 41. pag. 402.* Donat igitur Prælatus ex 8
cauſa remunerationis, Iaſ. *conſ. 10. n. 18. vol. 3.* Bec. *conſ. 129. n. 26. vol. 2.* nouè Octau. Gloritius *reſp. 1. part. 2. n. 33.* pariter, & tutor donare poteſt propter benemerita, *l. cùm plures, §. cum tutor*, vbi gloſſ. *ff. de adminiſt. tut.* Roman. *conſ. 50. verſ rurſus videtur*, Surd. *conſ. 140. num. 34.* & faciunt quæ Stephan. Gratian. *diſcept. foren. cap. 202. num. 4. & 5.*

Cæterùm quod ex hæreditate, &c.] Notatur ad hoc, 9
quòd de his, quæ clericus acquirit ex induſtria ſua, vel doctrina, liberè teſtari poteſt, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. c. p. 10 quæſ. 1.* Valaſc. *de partit. c. 35. num. 2.* D. Barboſ. *in d. l. diuortio, in princip. p. 2. n. 66.* & alios citatos *ad cap. ad hæc, n. 2. ſup. hoc tit.*

Quia verò nonnulli in diuerſis Eccleſiis, &c.] Nota- 10
tur ad hoc, quòd ſi quis clericus beneficia habeat in duabus Eccleſiis fructus ab eo relicti inter eas per congruam, & proportionatam æſtimationem, diuidi debent, vt per Abb. *hic, n. 10.* Barbat. *conſ. 39. n. 6. verſ. ſed potuit, & verſ. ſunt ergo, vol. 4.* Azor. *inſtit moral. p. 2. lib. 7. cap. 2. q. 7. verſ. verum.* Bellet. *diſquiſ. clerical. p. 1. tit. de bonis clericorum, §. 2. num 6.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum tenet vbi quis extremam voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni committit, & dicitur teſtatus ad pias cauſas, & n. 2.*

3 *Executores, quando nullo hærede inſtituto deputantur, cenſentur hæredes inſtituti cum onere diſtribuendi bona in pias cauſas.*

4 *Teſtamentum nutu, & ſignis conditum valet ad pias cauſas.*

5 *Teſtamentum ad pias cauſas ratione incertitudinis non vitiatur.*

Cap. Cùm tibi. XIII.

TEſtamentum ad pias cauſas in alienum arbitrium 1
conferri poteſt Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Panor. Anch. Henric. Boich. Henric. Caniſ. Cened. *collect. 67.* Viuian. *in rational. lib 3 iuris Pontif. pag. 214* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 450.* remiſſiuè Caſal. *in annot* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 1.*

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumũt 2
Clar. *in §. teſtamentum, quæſt. 6. n. 6.* Tiraq. *de pia cauſa priuil. 64. & in tract. le mort. part. 3. declarat. 5. num. 14.* Olan. *in antinom lit H. ex num. 3. & ex n. 9.* Sarmient. *lib. 1. ſelect. cap. 4. & cap. 6. ex num. 33.* Conan *comment. iuris Ciuilis, lib. 20. cap. 6. num. 5.* Alciat. *lib. 2. parerg.*

cap.

*cap.*31.Guillelm.Benedict.*in cap.Raynutius,verbo condidit el 1.ex num.* . Anton. Gabr.*lib.6. commun.op ut de pia cauſis concl.* 3.Petr.Magdal.*de numero teſtium in teſtamento requiſ part.2. cap.4.ex n.*18. Matienz.*l.*5. *gloſ.*1.*& ſeq.& l.*6. *gloſ.*3. *tit.* 4. *noua recop.* Ant.Gom. *l.*3. *Tauri*, *num.* 4. Valaſc. *conſult.* 68. *num.*4. *& conſ.*145.*num.*5.Surd.*de alimentis,tit.*8. *priuil.*17. *n.*5. vbi reſoluit per hunc text. incertitudinem perſonæ non vitiare legatum ad pias cauſas,vel alimentorum, Bart.& DD.communiter *in l.captatorias ,ff. de hered. inſtit.*Sarmient.*ſelect.lib.*2.*c.*4.*num.*8. Meneb.*de ſucceſ.§.*17.*num.*80 Peralta *in l.ſi quis Titio,num.*52.*ff.de legat.* 2.Craſſ.*verbo inſtitutio , quæſt.*18.*num.*8.Sed hi DD.grauiter laborant in præſtando vero intelligendi modo ad hunc text. nam communis arbitratur adeo valuiſſe teſtamentum,quia teſtator committendo voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni videtur eum hæredem facere eo adiecto onere,vt bona ſua in pauperes, aut alios pios vſus diſtribuat: ita Inn. c. . . . . *aiunt dicunt*, communiter receptum ab vtriuſque iuris profeſſoribus , affirmat Abb. *hic num.*4. explicat late Peralta *vbi proximè*. Alia communis arbitratur fauore piæ cauſæ teſtamentum conferri poſſe in alienam voluntatem, dummodo per alienam non abſoluta,& libera voluntas,ſed arbitrium boni viri intelligatur,in eóque conſiſtere putat fauorem piæ cauſæ, quòd per alienam voluntatem intelligatur arbitrium boni viri ita Bart.*in l.*1.*num.*4.*ff.de legat.* 2.Guillelm.*in cap.Raynutius, verbo condidit el* 1.*num.*8.plures vt per Couarr. *hic num* 15.Aliter atque aliter intelligunt Abb.antiq. Butr.*num* 2.Sarmient.*lib.* 2.*ſelect. cap.*6.*a num.* 47. Sed reiectis his atque aliis intelligendi modis, in quibus confutandis non immoror, mihi videtur abſque vlla diuinatione, & ſine vllo piæ cauſæ fauore indiſtinctè intelligendum eſſe text. *in præſenti*,vt ſiue in pia,ſiue in pruphana cauſa ſufficiat ad hoc, vt quis legitimè teſtetur quòd vel nominatim hæres inſtituatur , vel illius diſpoſitioni bona committantur , patet quia attento iure Ciuili ab Imperatoribus poſtea approbato teſtamentum valet ſub his verbis, *Lucius eſto , vel ſub his diſpoſitioni omnia mea committo, l.*1.*§.ſin autem,& verſ.& ſi ita,ff.de hered. inſtit.l. reg l.his verbis* 48: *inprin.eiſ.ff.illo tit.§.vlt.Inſtit.de hered.qual.*ſi inſuper cõſideres ſatis eſſe quòd quis efficiatur dominus iuxta receptam dominij diffinitionem ; igitur cùm *in præſenti* teſtator dixerit ſe alterius diſpoſitioni committere, cenſetur illum dominum , & ita hæredem facere; vt liberè de omnibus bonis diſponat,neque enim videntur magis ampla verba illa, *Lucius eſto*,de quibus *in d. verſ.& ſi ita*, quàm *Lucij diſpoſitioni committo omnia mea bona*. Et in his terminis dici non poteſt teſtamentum committi in alienam voluntatem , ſed per illa verba cenſeri hæredem inſtitutum ſecundum voluntatem propriam ipſius teſtatoris,ſicut per illa, *Lucius eſto*, vt *in d.verſ.& ſi ita*,&per illa,*dominus ſit mea hæreditatis*, vt *in l.his verbis*, & alia id genus,

Verùm autem inſtitutio ad pias cauſas poſſit liberè alterius voluntati committi?affirmatiuam tenet opinionem Couarr. *hic num.*11.Graſſ.*in §.inſtitutio,q.*28. *num.*8. Tiraq.*de priuilegijs piæ cauſæ,priuileg.*64.Clar. *§.teſtamentum,quæſt.*6.*verſ.quartò inferetur*.Padil.*in l.*3. *ff.de legatis* 2,*num.*50.Oppoſitum tamen,immoneque etiam ad pias cauſas inſtitutionem committi poſſe liberæ alterius voluntati, longè verius eſſe , & iuris principiis magis conſonum,poſt Bald.Iaſ.& alios, dicunt Gabr.*commun.tit.de pia cauſa,concl.*3.*n.*6.& Sarmient.*lib.* 2.*ſelect.cap.*4.*num.*8.

3 *In alterius diſpoſitionem committit.*]Intellige quãdo nullo hærede inſtituto deputantur executores , quia ipſi cenſentur hæredes inſtituti cum onere diſtribuendi bona in pias cauſas , Tiraq.*tract.le mort part.*7.*declar.*5.*num.*14 Menoch.*conſ.*369.*num.*10. Valaſc.*conſ.* 68.*num.*4. Mendez à Caſtro *in pr. x. Luſitana, lib.*5. *cap.*3.*num.*21.

In gloſſ. *Diſpoſitionem*. ibi, *ſic nutu de æquitate Canonica fit teſtamentum*,&c Notatur ad hoc , quòd inſtitutio hæredis nutu facta attento iure Canonico valere poteſt,non ſic attento iure Ciuili,de quo an verum ſit vide gloſ. *verbo in, ereſſerit, in auth.vt ſponſalitia largitas §.quia verò tollat.*9. gloſ.*verbo ex voce in l. iubemus* 19.*C.eod tit.* Iaſ.*in l.licet prope fin. C.de pactis*, Cou.*hic n.*4.Ant.Gom. *l.*3.*Tauri*, *n.*110. *ad fin.* Vini. *tom.*1.*commun.op.* .145.*prope fin.* Clar.*§.teſtamentum q.*37.Peralt.*in* . *ub.ff.de legatis* 1.*n.*11.*&* 15. 4

Notatur etiam ad hoc quòd teſtamentum nutu,& ſignis conditum valet ad pias cauſas , vt per Anton. Gom.*l.* 3.*Tauri*,*n.*110. Clar.*d.quæſt.*6.*num.*7.Tiraq.*in l.ſi vnquam,verbo donatione largitus, num.*426. *& de piæ cauſæ priuil.*8 Gam.*de Sacramentis præſtandis vltimo ſuppl cio damnatis,quæſt.*4.*n.*5. Vini.*tom.* 5.*commun. op. num.lib.*6.*tit* 14.*nu.*97. *verſ.ſed vbicumque pag.*48. Cened. *ad Decretal. collect.*91.*n.*51 Mantic.*de coniect. lib* 4.*tit.*4.*num.*8.

In ead.gloſ.ibi,*& incertæ perſonæ bene poſſunt inſtitui hæredes*.Notatur ad hoc,quòd teſtamentum ad pias cauſas ratione incertitudinis nõ vitiatur,vtpote ſi inſtituti ſint pauperes,vel Eccleſia in genere , Tiraq.*de pia cauſa priuileg.*55.*&* 56.Rebuff.*de priuileg.ſcholar. priuil.*133.Cened.*de collect.*91.*n.*3.Menoch.*conſ.*292. *n.*12.Perez de Lara *de anniuerſ.& capellan. lib.*1.*c.*10. *n.*9.*cum ſeqq.*nouiſſime Buccaroni *de differentiis inter iudicia ciuilia & criminalia,diff.*100.*n.*18. Garc.Girõda *de priuil.ſeu exempt.explic.*1.*n.* 371.*& n.*1503.reſoluit quòd pauperes conſanguinei ſemper ſunt præferendi in legato generaliter pauperibus relicto.Illud aduertere oportet teſtamentum ad pia non valere ſi ſit imperfectum ratione voluntatis, vt per Guillelm. de Bened *in cap. Raynutius,verbo teſtamentum el* 1.*num.* 71.*inf. hoc tit.* Viu.*d.tit.c*.3. *num.*96. Surd *deciſ.* 292. *num.*11.*cum ſeqq.* 5

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus de relictis Eccleſiæ quartam Epiſcopalem petere poteſt,licèt aliquid fuerit ſibi à teſtatore relictum,niſi in fraudem,& num* 2.

3 *Canonica portio debitur ex eo, quod relinquitur Eccleſiis,vel piis locis pro anima,& pietatis cauſa.*

4 *Teſtamentum quis acceptare videtur ex ſimplici acceptatione legati.*

5 *Legatum acceptans tenetur onus iniunctum agnoſcere.*

6 *Debitum compenſandi animo an cenſeatur relictum quod datur,vel legatur creditori,oſtenditur.*

Cap. Officij. XIV.

EPiſcopo quando quis legauit aliquã portionem, & alia multa monaſteriis , vel Eccleſiis , Epiſcopus poteſt ſibi accipere portionem etiam de legatis factis monaſteriis,& aliis locis piis;niſi eſſent Regulares priuilegiati à Papa.Si verò illam legauit partem Epiſcopo vt eſſet illa ſola contentus,& Epiſcopus acceptauit,non poteſt de aliis accipere portionem,quia illis renunciaſſe videtur. Si verò pars relicta Epiſcopo eſſet minor portione debita & ſolita , tunc poteſt exigere portionem inſtitutam à Canone, quia fraus, & dolus nulli debent prodeſſe.Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan.Andr. Imola,Anania,Butr,Hoſtienſ.Anchar.Henric.Boich. Panorm. 1

Panormit. Couarr. Henric. Caniſ. Cened. *collect.* 106. Viuian. *in rationali lib. 3 iuris Pontif. pag.* 224. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 451. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 19. *c.* 2. Prima pars huius text. eſt *in c. officij, de pœnit.* ſecunda *hic,* & tertia *in c. officij, de ſentent. excommun.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Butr. *n.* 6. Abb. *n.* 4. & Couarr. *n.* 3. *in præſenti,* Valdeſ. *ad Xuar. l.* 1. *tit. de las arrhas. n.* 56. *verſ. ſed pone,* D. Barboſ. *in l. ſi cum dotem, §. ſi pater. n.* 31 *ff. ſoluto matrim.* quos refero ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi p.* 3. *alleg.* 86. *n.* 30. *&* 31.

3 *Monaſterijs, vel Eccleſijs.*] Notatur ad hoc, quòd ex eo, quod relinquitur Eccleſiis, vel piis locis pro anima, & pietatis cauſa, Canonica portio debetur, vt per Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 2. *c.* 14. *num* 6. Aloyſ. Ricc. *in prax. aurea, deciſ.* 109. *numero* 1. Fr. Ludouico Miranda *in manuali Prælatorum, tomo* 1. *quæſt.* 48. *art.* 3. Vaſalc. *con alt.* 105. *nume.* 015. vbi declarat niſi ſit relictum ad perpetuum cultum diuinum. Epiſcopi autem nomine in hac materia quis intelligatur, & de pluribus quæſtionibus, quæ circa eam occurri poſſunt, vide quæ dixi *d. alleg.* 87. *num.* 7. *cum ſeqq.*

4 *Vt Epiſcopus acceptauit,* &c. Notatur ad hoc, quòd ex ſimplici acceptatione legati quis videtur teſtamentum acceptare, vt per Burg. de Pace *conſil.* 14 *numero*

5 36. Et acceptans legatum tenetur onus iniunctum agnoſcere, vt per Surd. *de aliment. tit.* 5. *quæſt.* 1. *numero* 24. etiam quod excedat legati valorem, idem Surd. *dicto tit.* 5. *q.* 3. *num.* 14. *& tit.* 9. *q.* 23. *numero* 12. *& deciſ.* 264. *numero* 6.

6 *Videtur de cæteris non poſſ.* &c.] An & quando aliquid datur, vel legatur creditori, cenſeatur relictum animo compenſandi debitum, an verò creditor vltra legatum relictum poſſit etiam petere, & exigere debitum præcipuum; vide Sim. de Prætis *de interpret. vltim. voluntat. libro* 4. *dubio* 6. *à n.* 18. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem, §.* 27. *ex numero* 1. & *l.* 16. *Tauri ex numero* 2. Bernard. *reg.* 171. *&* 454. Corraſ. *lib.* 3. *miſcel. c.* 1. *ex numero* 7. Afflict. *deciſ.* 44. *ex n.* 9. Anton. Gom. *tomo* 1. *var. capite* 12. *ex nu.* 26. Hieron. de Monte *var. iuris q.* 3. *per tot.* Ciſuentes *l.* 19. *Tauri, n.* 18. Cardin. Mantica *de coniect. vltim. voluntat. libro* 9. *tit.* 4. *ex numero* 3. Ioan. Garc. *reg.* 185. Sebaſt. Medic. *de compenſat. q.* 31. *&* 32. Ioſeph. Gonzal. *var. quæſt. c.* 31. Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſa* 8 *princ. ex numero* 71. Matien. *l.* 7. *gloſ.* 1. *tit.* 9. *lib.* 5. *noua recopil.* Menoch. *conſil.* 17. *&* 18. *num.* 27. *cum ſeqq. & conſil.* 331. *num.* 21. *& conſil.* 162. *à num.* 22. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 10. *ex num.* 12. *& præſ.* 16. *& præſ.* 121. *nu.* 12. *& lib.* 4. *præſ.* 109 *& ſeq.* Surd. *conſil* 7. *a nu.* *& conſil* 112. *num.* 11. *&* 12. Craſſ. *§. legatum, quæſt.* 22. *à num.* 4. Maſcard. *de probat. concl.* 196. *&* 331. Molina *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 200. *num.* 16. *cum ſeqq.* Gutier. *de tutel. part.* 3. *c.* 5 *à num.* 2. *& pract. lib.* 2. *quæſt.* 14. Caſtill. *quotid. lib.* 1. *de vſufructu cap.* 46. *à num.* 6. Chald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 16. D. Barboſa *in l. ſi cum dotem, §. ſi pater a num.* 7. *ff. ſoluto matrimonio* vbi *n.* 21 cùm ageret de intellectu huius text. aſſerit quòd ſi tempore legati teſtator non erat debitor, ſed ſi [illegible], [illegible] occaſione diſpoſitionis teſtatoris, legando illi, cui non teſtator, ſed tertius prædictus aliquid debebat, non videtur legare animo compenſandi per hunc text. in eo enim ex quo teſtator aliquid reliquerat certæ Eccleſiæ quarta debebatur Epiſcopo per Eccleſiam legatariam: ſi verò is idem teſtator Epiſcopo aliquid legauerit ſimpliciter, Epiſcopus & [illegible] ſuam Canonicam; & legatum obtinebit, quia cùm teſtator reſpectu prædictæ quartæ non eſſet debitor Epiſcopi, ſed potius Eccleſia legataria, in his terminis ceſſat ratio huius tex. ac proinde legatum animo liberali videtur relictum.

SVMMARIVM.

1 *Relictum Epiſcopo contemplatione perſonæ non diuiditur cum Eccleſia Cathedrali, ſecus ſi contemplatione Eccleſiæ, &c.*
2 *Eccleſiæ nomine in præſenti includitur omnis pius locus.*
3 *Legatum factum Epiſcopo ab extraneo præſumitur factum contemplatione Eccleſiæ.*
4 *Legatum vbi factum eſt Prælato Eccleſiæ ſanguine coniuncto ipſi teſtatori factum præſumitur contemplatione ipſius Prælati, intelligo vt ibi.*
5 *Legatum non videtur intuitu piæ cauſæ relictum, ſed conſanguinitatis, ſi legans eſt propinquus.*
6 *Donatum officiali, aut Prælato benemerito, id ſemper præſumitur donatum fauore perſonæ, non officij.*
7 *Legatum quando factum fuit vni, vel aliquibus ex ipſis Canonicis, præſumitur factum contemplatione ipſarum perſonarum, & non Eccleſiæ.*
8 *Eccleſiæ relictum factum dicitur in cauſam piam.*
9 *Eccleſia relictum cenſetur contemplatione amicitiæ legatum.*

Cap. Requiſitis. XV.

Qvando aliquid relinquitur Epiſcopo, ſi relinquens eſt extraneus, præſumitur relictum intuitu Eccleſiæ, non perſonæ, vnde Cathedralis ſicut Epiſcopus, petere poteſt canonicam portionem. Si verò Epiſcopo relinquatur à propinquo, præſumitur eſſe relictum non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ, & tunc nihil poteſt habere Eccleſia viuente Epiſcopo, niſi forte contrarium probetur, id eſt, quod intuitu Eccleſiæ fuit relictum. Si autem relinquatur aliquid coniunctim Eccleſiæ, & Epiſcopo, tunc inter ipſos eſt facienda canonici diuiſio: at ſi diſtinctè, verbi grat. iſtud Eccleſiæ, & iſtud Epiſcopo, tunc reducenda ſunt ad Canonicam diuiſionem inter Epiſcopum & Cathedralem, niſi ambo velint eſſe contenti diſpoſitione teſtatoris: quod æquitati conuenit, cùm nulla adeſt fraus, nec aliquis nimirum fraudatur canonica portione; quando verò legans relinquit aliquid Epiſcopo, & aliqua locis piis, quod relinquitur Epiſcopo, eſt præcipuum ipſius cum Eccleſia Cathedrali, de legatis ad alias Eccleſias Epiſcopus obtinebit Canonicam portionem. Item ſi qui relinquunt Clericis, qui poſſunt habere proprium, & non habent Eccleſiæ Prælationem, vel adminiſtrationem, ſiue ſint relicta ab extraneo, ſiue à propinquo, intelliguntur relicta intuitu perſonæ, & de his nec Epiſcopus, nec Eccleſia aliquid habebit, niſi contrarium conſtet ceſſante omni fraude. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anania, Butr. Barbat. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Boich, Panormit. Couarr. Henric. Caniſ. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 215. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 451. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen *in concord. p.* 1. *&* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 19. *cap.* 6.

Et Eccleſiam.] Sub cuius nomine in præſenti includitur omnis pius locus, vt per Lap. de Caſtellion. *in tract. de hoſpital. n.* 1. Garc. Girond. *de priuileg. & exempt. explicat. n.* 571. vide quæ dixi *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appel.* 85. *n.* 16. 2

Si ab extra cognatrali er, &c.] Notatur ad hoc, quòd legatum factum Epiſcopo ab extraneo præſumitur 3

factum

factum contemplatione Eccleſiæ, vt per Menoch. *de præſumpt.lib.4.præſumpt.*112.*num.*11.vbi *num.*12.idem reſoluit ſi ſit legatum Prælato extraneo eius proprio nomine expreſſo. Et ita in terminis huius text. rectè reſpondit Innocent. quòd ſi teſtator quantumcuoque extraneus pro anima Epiſcopo legatum relinquat, intuitu Eccleſiæ, non perſonæ relictum præſumitur, tum quia relictum eſt Epiſcopo ſub nomine appellatiuo;tum vel maximè,quia in teſtatore,qui pro anima legatum reliquit, veriſimilius eſt quòd potius Eccleſiæ,quàm perſonæ legauerit, patet, quia reſpectu Eccleſiæ legatum manet pium, & multò magis ſuæ animæ profuturum; reſpectu verò perſonæ ſæculare, & non ita tendens in animæ ſalutem. Cùm ergo teſtator non ita tendens in animæ ſalutem, vt Pôtifex in principio exorditur, & eidem magis conſulat ſi legatum pium maneat, quàm ſeculare, ſit conſequens, intuitu Eccleſiæ relictum omnino præſumendum, ita gloſſ. *hi, verbo, nec eſt.*Butr. 15.Abb.*n.*8 Couarr.*n.* 4. communem dicit Bart.*in l.*2.*n.*2.*ff.de reb.dub.*Lap. *ac canonica portione,n.* 22.Card.Mantic.*de coniect. vltim.volunt. lib* 8 *tit.*6.*a n.*19.

4 *Si verò relinquatur illud Epiſcopo à propinquo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi legatum factum eſt Prælato Eccleſiæ ſanguine coniuncto ipſi teſtatori. factum præſumitur contemplatione ipſius Prælati, vt per Maſcard.*ae probat.concluſ.*1248.*num.*119.Menoch.*d.præſumpt.*112 *num.*3.Surd.*de aliment.tit.*5.*quæſt.*6.*num.*8. *&* 9.etiam ſi in legato tantum eſſet expreſſum nomen dignitatis, ex Maſcard. *concluſ.* 965. *num.*8.Menoch. *d.præſumpt.*112.*num.*6 niſi quando expreſſa cauſa in ipſo legato ſalutem animæ, vel fauorem Eccleſiæ reſpiceret,Maſcard *d.conclu.* 965.*num.*9.Menoch *d.præſumpt.*112.*num.*7.vbi *num.*8.idem reſoluit,quando legata fuiſſet res conueniens ad Eccleſiam; veluti calix, vel patena,aut ſimilia,quia ex qualitate harum rerum legatarum præſumitur legatum relictum Eccleſiæ, non autem perſonæ,Maſcard.*concluſ.*1248.*num.* 119. *& concluſ.* 965. *num.* 11. Intellige de propinquo intra quartum gradum,gloſ.*hic verbo à propinquo*,Zabarell. *num.*4.Imol.*num.*18.communis,vt per Couarr. *num.*9. qui plures refert,Mantic.*d.tit.*6.*num.*17 quamuis abſque fundamento iudicis arbitrio relinquendum exiſtiment,Couar.& Mantic.*dictis locis.* Deinde intellige de affine intra eundem gradum, vt tenet Petr. *de canonica port.*quem refert Couarr. *d. n.*9. Denique intellige probata conſanguinitate, eo ipſo præſumi legatum intuitu perſonæ relictum, vt probat hic text. & ideo ſi Eccleſia contendat non perſonæ, ſed ſui ipſius reſpectu relictum eſſe,probare tenebitur,quia habens pro ſe præſumptionem,dum aliud non oſtenditur,tutus eſt,iuxta reg.*l.licet Imperator,ff.de legat.*1.*gloſſ.vlt.* recepta *in l.ſi tutor* 4 *C.de periculo tutor.* Bart.*in l.vlt. ff.de publico iudic.* Abb. *in cap.*1. *notab.* 2.*de cleric. non reſident.* Dec. *in rub. de preb.it. num.* 13.Couarr.*lib.*2. *var.c.*6.*num.*1.Gom.*l.*9.*Taur.num* 25.Afflict.*deciſ.* 44. *num.* 15.

5 Notatur etiam ad hoc quòd vbi intercedit conſanguinitas, non videtur legatum intuitu piæ cauſæ relictum,ſed conſanguinitatis, ſi eſt propinquus, vt per Surd.*de alimentis,tit.*5.*q.*6.*n.*9.*&* *tit.*8.*priuil.* 1.*num.*15. Menoch.*d.præſumpt.*112.*n.*5.

6 Notatur etiam ad hoc,quòd donatum officiali, aut Prælato benemerito, id ſemper præſumitur donatum fauore perſonæ,non officij,vt per Tiraq.*in l.ſi vnquam, verbo donatione largitus,n.*54 Menoch.*de præſumpt.*112. *num.*17.

7 Notatur etiam ad hoc, quod quando legatum fuit factum vni,vel aliquibus ex ipſis Canonicis, non autem omnibus, hoc caſu præſumitur legatum factum

contemplatione ipſarum perſonarum,& non Eccleſiæ, vt per Menoch.*d. præſumpt.* 112.*n.*3. Viui.*tom.*2.*commun.opin.lib.*[illegible] *tit.*26.*n.*111.

Secus autem,&c.] Notatur ad hoc, quòd relictum 8
Eccleſiæ factum dicitur in cauſam piam, vt per Surd. *dec.ſ.*192.*n.*1.

In gloſ. *Nec eſt*,ibi,*præſumitur intuitu amicitia.* Notatur ad hoc, quòd amico relictum cenſetur contemplatione amicitiæ legatum,vt per Tiraquell.*in l.ſi vnquam,verb libertis,num.*85. *& ac pœna temper.c.* 22. *num* 23.*& ſeqq* Maſcard *concluſ.*965.*num.*7. Menoch. *d.præſumpt.*112.*num.*15. Surd.*d.q.*6.*num.*5. *cum ſeqq. & num.*1. 9

In ead.gloſ ibi,*Item aliud eſt dicere,relinquo hoc Eccleſiæ,& aliud,relinquo hoc Canonicis*[illegible] Communiter approbatã dicunt Mendez à Caſtro *de annonis* [illegible] *num.*7.& Ceued.[illegible] 20.[illegible] communis,vt per Couarr.*hic n.*[illegible] *de ſucceſſionib.*[illegible] 6 Non obſtat quòd legatum relictum ciuibus cenſetur relictum ciuitati, [illegible] 2. *de rebus dub.l. Lucius* 20 §.[illegible] *ff. de legat.*1.quia reſpondetur cum Couar.*hic n.*17.de illis ad hos non bene arguit, ratio differentiæ eſt,quia ciuitas repræſentatur per ciues,Eccleſia verò non per ſolos Canonicos,ſed per ipſos, & Epiſcopum ſimul. 10

SVMMARIVM.

1 *Debitum iure naturæ habet quis in bonis patris, matris, & an aliquo grauari nequit,& filius rogatus de reſtituenda hæreditate ſub conditione detrahit debitum iure naturæ,& Trebellianicam.*
2 *Doctores referuntur qui de ſubſtitutionibus integros tractatus ediderunt.*
3 *Filius grauatus a patre reſtituere hæreditatem poteſt detrahere duas quartas.*
4 *Succeſſionis filiorum in bonis parentum vr [illegible] & neceſſitas quod ex iure naturali proueniat, oſtenditur,& numeris ſeqq.*

Cap. Raynutius. XVI.

IN bonis patris, matris,& auiæ quilibet habet tertiam partem ſibi debitam iure naturæ, nec poteſt pater eam grauare. Item filius rogatus de reſtituenda hæreditate detrahit quartam debitam iure naturæ, & Trebellianicam,in qua computantur fructus percepti poſt conteſtationem litis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc.Collect.Zabarell.Butr. Ioan. And. Imola,Anania,Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Beroi. Couarr.Rebuff.Henric.Canil. Guillelm. Benedict. cuius in hanc Decretalem extant duo volumina,Viuian. *in rationali libri* 3.*iuris Pontificij*, *pag.* 2.7. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 452. remiſſiuè Caſal, *in annot.*& Ximen.*in conco d.p.*1.[illegible] 2.refertur ab Anton. Auguſt.*collect.*3.*Decretal.lib.*2.*ſub tit de ſentent. & re iud.c.*3. 1

Raynutius de Clera.] Cùm filij quoad nobilitatem, honores, gentilitia, armorum inſignia, & alia id genus, non matris, ſed patris conditionem ſequantur, *l. liberos* 10. *in fine*, *ff. de ſenator. l.* 1, *in princip. ff. ad municip. l.eos* 23.*l.nullus* 44. *C. de decurion. lib.* 10. cum ſimilibus, & pater filios habeat in poteſtate, mater verò minimè, §. *vlt. Inſtitut. de patria poteſt.*mirum eſt cur filius à matre denominetur *in hoc text* Ideo Hoſtienſ.Ioan. Andr.quem ſequitur Abb.*hic notab.*1.& alij communiter, vt Guillelm. *in præſenti*, *verbo Raynutius de Clera*, *a num.* 32. 2

 intelligunt

intelligunt Raynutium à matre nomen accepiſſe ex ſuperbia, quia illa patre longè nobilior erat; ſed iura non patiuntur in dubio præſumi delictum, maximè ſuperbiæ, quod grauiſſimum eſt contra reg. *l. merito, ff. pro ſocio* Idcirco idem Abb. *vbi proximè*, & alij, vt per Guillelm. *d. n.* 12. credunt hoc de facto contigiſſe contra ius, quia Raynutius multo ante fuerat patre orbatus & à matre nutritus; cuius blanditiis delinitus ab ea nomen accepit, vt illius genio indulgeret.

Sed mirum eſt quod DD. grauiſſimi hac in re tantopere crucientur, vt cogantur in re facili tot ſupplere, ac diuinare; quamobrem facillimè hoc dubium ſoluitur ſi attendas ad manifeſtum tit. *C. de mutat. nominis*, vbi habetur vnicuique ceſſante fraude, & tertij præiudicio licitum eſſe quoties voluerit nomen, & cognomen, & alia id genus immutare, ſicut à principio ante mutationem libera erat nominis, vel cognominis impoſitio, arg. *l. ſi quis in fundi v. cabulo. ff. de leg.* 1. §. *ſi quis in nomine, Inſt. de legat.* quo ſuppoſito liberrimum fuit Raynutio, vel patris, vel matris nomine cognominari, quinimo poſt aſſumptum nomen, aut cognomen ad libitum immutare, *l. vnic. C. de mutat. nominis*. vnde conſtat quàm ſuperfluum fuit in propoſito circa intellectum huius text. cõfugere ad Raynutij ſuperbiam, vel ad maternas blanditias, vel denique ad ſtatutum, vel conſuetudinem loci, & alia in quibus DD. tantopere immorantur.

Reliquit cætera bona ſua.] Ergo verbum, *relinquo*, nullo alio ſuperaddito ſupponit Adiectæ impuberem fuiſſe hæredem inſtitutum in cæteris bonis, iuxta doctrinam *gloſſ. 1. in l. his verbis 48. in princip. ff. de hæred. inſtit.* vbi Bart. *num.* 1 Abb. *hîc n.* 3. communis ex Guillelm. *verbo reliquit, n.* 1. Coſt. *in cap. ſi pater, verbo bonis, num.* 14. Pinel. *ad rubr. C. de bonis mat. part. 1. n.* 11. Xuar. *ad l. quoniam in prioribus quæſt. 7. num.* 6. Mench. *de ſucceſſ.* §. 3. *num.* 13. Craſſ. § *Inſtitutio, q.* 14. Valaſc. *conſil.* 165. *num.* 3.

Alterocha, & ſoboles.] Ergo quando plures diſparis gradus vocantur ad ſucceſſionem alicuius per copulam, &, omnes admittuntur ſimul ad æquas portiones; nam cùm Pontifex *in præſenti*, iubeat reſtitutionem ſimul fieri Alterochæ, & eius filios per copulam, &, ſatis ſignificat faciendam vtrique pro æquis portionibus, conſtat autem Alterocham, & eius filium perſonas eſſe diſparis gradus reſpectu patris teſtatoris, & tanquam æqualiter ſubſtitutos admitti ex fidei, commiſſo vniverſali ad vtiles portiones. Ratio eſt, quia de proprietate copulæ eſt diſtribuere vim verbi æqualiter inter perſonas copulatas, *l. reos* 11. §. *cùm in tabulis. ff de duobus reis, l. 1. C. ſi plures vna ſententia.* iuuat *l. codicillis* 91. §. *inſtituto, ff. de legat.* 2 ſequuntur, Abb. *hîc num.* 5. Couarr. qui communem fatetur, §. 2. *num.* 2. Anton Gom. *tom. 1. var. cap. 2. num.* 4. Clar. §. *teſtamentum. quæſt* 80. Mench. *de ſucceſſ.* §. 17. *num.* 44. & §. 10. *num.* 120. Rojas *de ſucceſſ. cap. 8. n.* 5. Molin. *de primog. lib. 1. cap. 6. num.* 4. Menoch. *conſ.* 85. *n.* 78. Craſſ. §. *inſtitutio, quæſt. 20. n.* 2. Aluarad. *de conject. mente defuncti lib. 4. cap. 3 à num* 21. Quamuis oppoſitum velint Bart. *num. 3 in l. Gallus, §. quidam recte*, & *ibi* Fortun. *num.* 48. & Barbat. *hîc num.* 16.

2 *Eidē impuberi ſuccederent, &c.*] De ſubſtitutionibus integros ediderunt tractatus Nouell. Leonin. Poſſt. Bald. de Vbaldis, Zazius, Fumeus, Bart. de Hutio, Alexand. Trentaſinq. Sfort. Odd. *in tract. compendioſo*, Duaren. *tit. de vulgari*, Craſſ. *in* §. *ſubſtitutio*, & de multiplici ſubſtitutionis definitione, & diuiſione agunt Conan. *lib. 3. comment. cap.* 7. Anton Gom. *tom. 1. var. c.* 3. Couarr. *hîc* §. 4. Mench. *de ſucceſſ. creat.* 4. *ad. n.* 84. & *de ſucceſſ. progreſſu, lib* 2. §. 11. Cardin. Mantic. *de coniecturis vltim. volunt. lib. 5. tit.* 1. Forcatul. *dialog.* 23. Vaçon. *lib. 4. declar.* 61. Donel. *commẽt. iuris ciuilis, lib* 6. *cap.* 23. Cuiac. *lib. 6. cap.* 20. Goueam. *lib. 1. var. cap.* 18. Spin. *in ſpeculo teſtam gloſſ.* 21 *in prim.* Anton. Fab. *lib. 5. coniect. c.* 10. Petr. Gregor. *ſyntag. iuris part. 3. lib. 42. cap.* 1. Caſtill. *lib. 2. quotid. cap. 10. n. 6. cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 181. *cum ſeqq.* apud quos videbis ad ſatietatem de hac materia.

In eo vnc, &c.] Notatur ad hoc, quòd filius grauatus à patre reſtituere hæreditatem poteſt detrahere duas quartas, vt per Villalob *commun. opin. tom. 1. lib. 3. tit. 26. num.* 74. Bellacomb. *tom. 2. commun. opinion. lib. 6. tit. 44. num. 10. pag.* 184. vbi Viui. *num.* 26. *pag* 185. & in Robert. *rerũ iudic. Senat. Pariſ lib. 4. c* 17. Peregr. *de fideicom. art. 3. num.* 51. Cott. *in memorabil. verbo filius in* 4. Marc. Antou. de Amatis *Marchiæ deciſ.* 18. *poſt num.* 14. & *à num.* 16. *cum ſeqq.* Surd. *Mantuæ deciſ.* 151. *num.* 5. & *deciſ.* 416. *num.* 1. Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 58. *n.* 12. *cum ſeqq.* Gregor. *l. 1. verbo ſu parte tit. 11. part.* 6. Clar. *in* §. *teſtamentum, quæſt.* 63. Cardinal. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 7. tit.* 11. *num.* 7. Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concluſ.* 121. *num.* 5. Chald. Pereira *quæſt. forenſ. in comment. ad* §. *ſed hæc num.* 61. *Inſtit. de inoffic. teſtament.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 187. *verſ. prætermiſſis*, & hanc concluſionem ſaltem de iure Canonico per hunc text. defendi poſſe tenent Ioſeph. de Ruſticis *in tract. an, & quando liberis in condit. poſiti, lib. 1. cap. 2. par. 1. n.* 13. Ceuall. *communium contra commun. q.* 74. *num.* 1. Fachin. *controverſ. iuris, lib. 5. cap.* 2. Quamuis filium rogatum purè vt reſtituat, vnam quartam duntaxat detrahere poſſe reſoluant Anton. Theſaur. *Pedem deciſ.* 141. *ſub num. 8. verſ. cum ſimus in puro fideicommiſſo*, Bapt. Coſta *de facti ſcientia, & ignor. diſt. 1. n. 14. cent.* 2.

Legitima portio iure naturæ debita.] Notatur ad hoc, 4
quòd ſucceſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas ex iure naturali prouenit, conſonat text, *in cap. Raynutius*, ibi, *partem debitam iure naturæ, infrà hoc tit.* cui ſimilis *in cap. 1. hoc tit. lib. 6.* & *in l. nam & ſi parentibus*, ibi, *naturalem erga filios charitatẽ, ff de inoffic. teſtament.* & *in l. cùm ratio, ff. de bonis damnat* & *in authent. hoc amplius*, ibi, *præter debitum naturale, C. de fideicomm. cum ſimilibus*, atque ita ex dictis iuribus legitimam portionem, ſiue ſucceſſionem in bonis parentum iure naturæ filiis debitam eſſe tenent Abb. *hîc num.* 12. Anton. Gomez *tom. 1. variar. cap. 1 à num.* 1. Corraſ. *lib. 3. miſcell. cap. 16. à num.* 3. Rot. *ſucceſſ. cap. 7. à princip.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 1. à num.* 14. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 17. à n.* 19. Mich Craſſ *de ſucceſſion.* §. 1. *à princip.* Azot. *inſtit. moral. part. 2. lib. 7. cap.* 17. hinc inferentes ad varias quæſtiones, & præcipue non poſſe lege, vel ſtatuto auferri hanc legitimam, Abb. *d. n.* Couarr. *de ſponſ. part. 2. cap.* 8. §. 6. *num.* 5. quem commendat Coſta *in cap. ſi pater, 3. part. verbo priuari non poſſit, n.* 42. diſputat ad vtramque partem Ceuall. *communium contra commun. q.* 112.

Verùm contrariam ſententiam quòd huius ſucceſ- 5
ſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas ex iure Ciuili proueniat, ſuadent plura, & non leuia fundamenta, & in primis quia ad legem duodecim tabularum id refert text. *in lege 12. tab. de legit. inde hæred.* deinde quia inteſtati ſucceſſio iuris Ciuilis eſt, *l. lege hoc venire* 130. *ff. de verbo. ſignificat.* §. *inteſtatorum, Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtat.* conſtat autem hanc legitimam filiorum eſſe partem ſucceſſionis ab inteſtato, *l. Papinian.* §. *ſi quis mortis, ff. de inoffic. l. illud C. de collat.* quibus & aliis fundamentis hanc partem tuentur Dyn. *in reg. indultum, à num.* 22. *de regulis iuris, lib.* 6. ſequitur Bartol. *in l. Titio centum*, §. *Titio genero, num. 9 ff. de condit. & demonſtr.* & multi, quos in huius

ſententiæ

ſententiæ confirmationem adducit Mench. *ſucceſſ. lib. 2. §. 20. num. 290.* & communem dicit Ceuall. *d. quæſt. 122 in princip.* & refert alios idem atteſtantes, Graſſ. *§. legitima, quæſt. 41. n. 1.* Spin. parum ſibi conſtans *gloſſ. 19. à num. 19.* & alij hinc reſoluentes valere legem, quæ permittit parentibus ne teneantur, nec poſſint nomine legitimæ filiis ſuis quicquam relinquere, vt multis late contendit Sarmient. *lib. 2. ſelect. cap. 4. num. 6.* Hinc etiam alij reſoluentes legitimam minui, & tolli poſſe ex cauſa pro parte, vel in totum lege, vel conſuetudine, Bernard. *reg. 143.* Villalob. *tom. 1 commun. opin. lib. 6. tit. 17. n. 87. pag. 116.* Lara *in l. ſi quis a liberis, §. idem reſcripſit, n. 146. 149. & 151. cum ſeqq. & § ſi mater, num. 55. cum ſeqq. ff. de liberis agnoſcend.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 1. num. 14. & 28.* Theſaur. *Pedem. deciſ. 263. num. 4.* Anton. Gabr. *lib. 6. communium, tit. de legitima, concluſ. 1. num. 18.* Soar. *recept. ſentent. lit. L num. 55* Menoch. *conſ. 240. num. 109.* Tiber. Decian. *reſp 35. n. 60. cum ſeqq.* Surd. *conſ. 357 numer. 36. & conſ. 341. num. 28. & conſ. 30 n. 26.* Perez *ad tit. 2. lib. . Ordin. pag. 128. cum ſeq.* Ioſeph. Lodou. *Peruſ. deciſ. 21. n. 51.* Valdeſ. *ad Xuar. pag. 76.* Gutier. *pract. lib. 5. quæſt. 82. n. 7.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper lib. 2. concluſ. 121.*

6 Quare alij has pugnantes ſententias conciliare nituntur, aut enim, inquiunt, agimus de legitimæ origine, aut de quota, ſeu quantitate; ſi de legitima ipſa, & eius origine, ad legem naturalem pertinet; ſi de quota, ſeu quantitate, pertinet ad legem humanam, ita omnes tenere nemine diſcrepante *in l. in quartam. ff. ad Trebell.* poſt Picum, & Bereng. *ibi* teſtatur Craſſ. *d. §. legitima, quæſt. 2.* Rojas *d. cap. 7. num 7.* & conſequenter inferunt legitimam in totum tolli nõ poſſe, licet poſſit in parte minui; ſed hæc reſolutio opiniones non componit, oam falſum præſupponit dum aſſerit legitimam in totum tolli non poſſe, cuius contrarium communiter Doctores reſoluunt, de qoibus *ſuprà.* Reiecta igitur reſolutione Coſtani *ſelect. c. 15.* per totum, dicendum puto veriſſimam eſſe concordiam inter has duas opiniones contrarias, vt ſcilicet prior, quæ legitimam, ſeu ſucceſſionem filiorum in bonis parentum affirmat iuris naturalis eſſe, procedat, & intelligatur quoad originem ipſius ſucceſſionis, intelligendu deinde de iure naturali poſterioris capitis, quod ſolis hominibus proprium eſt, & iuriſgẽtium à Iuriſconſ. dicitur, atque ita de iure gentium primi capitis. Secunda verò opinio, quæ hanc legitimam, & filiorum ſucceſſionem ait iuris ciuilis eſſe, intelligatur de legitima quoad quotam, ſeu quantitatem, quæ iuris ciuilis eſſe libenter agnoſcimus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt compellere hæredem, vel legatariũ ad executionẽ legatorum ad pias cauſas, etiãſi teſtator prohibuiſſet ne Epiſcopus ſe intromitteret, & n. 2.*

3 *Annus datus exequutoribus ad exequendam vltimam defunctorum voluntatem currit à die monitionis per iudicem, fauore tamen conſcientiæ defuncti currit ignorantibus, & impeditis, vt num. 4.*

4 *Iudex inquirere poteſt ex officio etiam ad priuatam vtilitatem vbi agitur de executione teſtamenti.*

Cap. Tua nobis. XVII.

Gregor. IX.

1 EPiſcopus poteſt compellere executores teſtamentorum, vt bona fideliter expendant in pios vſus ſecundùm voluntatem teſtatoris, quamuis ipſe prohibuiſſet hoc ipſum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. And. Imola, Anania, Henric. Boich, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panormit. Couarr. Bald. Henric Caniſ. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 230.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 453.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Barboſ. Collect. Tom. II.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Couarr. *in præſenti n. 6.* Card. Tuſch. *tom. 3. concl. 293.* Sarmient. *lib. 1 ſelect. cap. 11. à n. 3.* Tiraq. *in tract. Le mort. part. 7. declar. 4. n. 8. cum ſeqq.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 28. princip. num. 20.* Marta *de iuriſd. part. 4. caſu 88 à num. 14. & caſu 113. num. 31.* Chald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 19. num. 56.* Valaſc. *conſil. 105. num. 57* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. part. 4. c. 1. n. 46.* quorum plures refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 81. n. 27. & 28.* pluribus ſimiliter citatis Doctoribus reſoluo non poſſe teſtatorem prohibere ne executores rationes reddere compellantur.

3 *Monitione præmiſſa compellas.*] Vnica tantùm, vt per *authent. hoc amplius, C. de fideicomm.* tenent *ibi* Bart. Salicet. & Doctores communiter, Iaſ. *num. 3.* & Padil. 16. Gregor. *l. 10. gloſſ. 1. tit. 10. part. 6.* Menoch. *de arbitr. caſu 498. num. 53.* Cened. *ad Decretal. collect. 114. n. 3.* quos refero ego ipſe *d. Alleg. 81. num. 25.* Notatur ad hoc, quòd annus datus executoribus ad exequendum vltimam defunctorum voluntatem, currit à die monitionis per iudicem, vt per Spin. *d. glo. 28. num. 10.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt. 374. num. 2.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 73. num. 11.* 4
Fauore tamen conſcientiæ defuncti annus currit ignorantibus, & impeditis, vt in legatis piis, & fauore alimentorum reſoluunt Tiraq. *de pia cauſa priuileg. 97.* Surd. *de alimentis, tit. 8 priuileg. 32. n. 8.* Stephan. Gratian. *d. cap. 73. num. 14.* & tranſacto anno à iure teſtamentario, vel executoribus conceſſo, Epiſcopus fit executor vt voluntas defuncti impleatur non ſolùm quoad legata pia, ſed etiam prophana, Gabr. Pereira *de manu Regia part. 1. cap. 16 num. 5.* Diana *reſol. moral. part. 1. tract. 1. reſol. 98* Notari ſolet hic text. ad hoc, quòd iudex inquirere poteſt ex officio etiam ad priuatam vtilitatem, vbi agitur de executione teſtamenti, Socin. *reg. 200. fallent. 7.* Auguſt. ad Angel. *de malefic. in verbo hæc eſt quædam inquiſitio, n. 32.* Farin. *fragment. crimin. part. 2. verbo inquirere, num. 359.*

SVMMARIVM.

1 *Filius rogatus reſtituere hæreditatem detrahit tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam, in quibus poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnam imponere.*

2 *Compromiſſi à forma recedendum non eſt.*

3 *Verbum* lego, *adiectum vniuerſitati bonorum importat hæredis inſtitutionem, quando verò adiectum eſt certæ quantitati, vel ſummæ, intelligitur legatum*

5 *Appellare licet ab vno capitulo ſententiæ habentis plura capitula.*

6 *Minor reſtituitur aduerſus additionem factam cum beneficio inuentarij quando in hæreditate ſunt vexationes.*

7 *Filius habet ius ſua legitima in bonis ſingulis paternis.*

8 *Falcidia non ſolum non detrahitur cum infra annum à die monitionis per iudicem facta à ſolutione relictorum ceſſatur, ſed etiam omne emolumentum ex teſtamento amittitur.*

9 *Filius pro ſua legitima non poteſt prætioſiora bona eligere.*

Cap. Raynaldus.XVIII.

1 Filius rogatus reſtituere hæreditatem in morte, poteſt detrahere tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam, in quibus poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnam imponere. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panorm. Hentic. Bnich, Couarr. Hentic. Caniſ. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 230. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 453. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. nouiſſime Luſitanus Doctor Ioannes de Carualho amplam & omnibus numeris abſolutam repetitionem ſuper hunc text. edidit.

2 *Prout ex forma compromiſſi*] Notatur ad hoc, quòd à forma compromiſſi non eſt recedendum, vt per Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo libertis, num.* 11. Et à compromiſſo non poſſunt partes recedere, *l. non diſtinguemus, §. de officio, ff. de receptis arbitr.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 963. *num.* 8. *&* 9. Pendet enim laudum à tenore compromiſſi, Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 2. *num.* 18.

3 *Leganis, &c.*] Probare videtur text. *in præſenti*, verbum *lego* adiectum vniuerſitati bonorum importare hæredis inſtitutionem, nam ex eo conſtat teſtatorem patruis reliquiſſe bona per verbum, *lego* & *in verſ.* verum, dicit hos patruos eſſe inſtitutos hæredes, quare ita tenent Menoch. *conſil.* 86. *num.* 78. Azeued. *l.* 3. *n.* 167. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua recopil.* Ceua'.. *communium contra commun. quæſt.* 214. quos refero *in meis Remiſſ. de diction. & clauſul. dict.* 165. Quando verò adiectum eſt certæ quantitati, vel ſummæ, intelligitur legatum, & non inſtitutio, vt per Brunor. à Sole *in locis communib. lit. V, num.* 46. Menoch. *de præſ. lib.* 4. *præſumpt.* 141. *num.* 4.

4 *Prorata.*] De hac dictione latè Tiraquell. *de retract. lign. §* 12. *gloſſ.* 8. *num.* 1. *cum ſeqq.* & metipſum *de dict. vſuſ. dict.* 341.

5 *Quatenus contra ſe fuerat promulgata.*] Notatur ad hoc, quòd appellare licet ab vno capitulo ſententiæ habentis plura capitula, vt per Felin. *in cap. capitulum, num.* 13. *verſ. limita* 8. *de reſcript.* Boër. *deciſ.* 73. *in princ.* A ſententia enim continente diuerſa capitula ſeparata pars poteſt appellare limitatè, quatenus contra, & quoad cætera tranſit in rem iudicatam, Scacc. *de appell quæſt.* 17. *limit.* 21. *ſub num.* 19. Salgado *de protect. Regia, part.* 3. *cap.* 15. *num.* 2. Et quòd appellans à ſententia quatenus contra ſe facit, in cæteris articulis ſeparatis, à quibus altera pars non appellauit, ſententia tranſeat in rem iudicatam, reſoluunt per hunc text. Ozaſc. *Pedemont. deciſ.* 142. *num.* 17. Parlad. *lib.* 2. *rerum quotid. cap. fin. part.* 5. *§.* 12. *num.* 6. Salgado *d. c.* 15. *num.* 1.

6 Notatur etiam ad hoc, quòd minimè reſtituitur aduersùs additionem factam cum beneficio inuentarij, quando in hæreditate ſint vexationes, vt per Surd. *de alim. tit.* 9. *quæſt.* 26. *num.* 62 vbi *n.* 91. reſoluit, quòd moleſtia facti etiam effectu non ſequuto ſufficit ad priuationem ordinatam à teſtatore.

7 *Propter quod in reb. prædict. &c.*] Notatur ad hoc, quòd filius habet ius ſuæ legitimæ in bonis ſingulis paternis, vt per Soar. *in repet. l. quoniam, ampliat.* 11. *num.* 9. vbi intelligit, quòd filius habet legitimam, & ius legitimè in ſingulis rebus antequam bona diuidantur, ſed iudex poſtea tempore, quo filius vult deducere legitimam, poterit arbitrari qualiter facienda ſit deductio, ſcilicet in vna re, vel pluribus, prout iudici viſum fuerit, ita vt non ſit audiendus hæres ſi ex ſingulis rebus vellet ſoluere legitimam.

In gloſſ. *Legitima.* ibi, *tunc non poteſt vti beneficio falcidia, &c.* Notatur ad hoc, quòd falcidia non ſolùm non detrahitur cùm intra annum à die monitionis per iudicem factæ à ſolutione relictorum ceſſatur, ſed etiam omne emolumentum ex teſtamento amittitur, vt per Capr. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 44. *num.* 55. *pag.* 188. *& tit.* 44. *num.* 2. *pag.* 189. 8

In gloſſ. *Portiones* Notatur ad hoc, quòd filius pro ſua legitima non poteſt pretioſiora bona eligere, vt per Surd. *deciſ.* 306. *n.* 18. 9

SVMMARIVM.

1 *Executor teſtamentarius, qui ſuſcepit officium, exequi compellitur.*

2 *Executor vltimarum voluntatum poteſt clericus conſtitui etiam à laico.*

3 *Executor ante mandatū ſuſceptum, non poteſt compelli ad illud munus ſoluendum, eſt enim à principio voluntarium, ſed poſt ſuſceptum mandatum neceſſarium.*

4 *Abbas quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habens, & Capitulum Sede vacante debent compellere, vt vltima teſtatoris voluntas expleatur.*

5 *Legatum ad ſatisfaciendum creditoribus eſt pium.*

Cap. Ioannes.XIX

Executores teſtamentarij poſtquam acceptarunt, debent cogi ab Epiſcopo, vt exequantur teſtamentum ſi ſint negligentes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Barbat. Hoſtienſ. Ancharan. Butr. Hentic. Boich, Panormit. Couarr. Henric. Caniſ. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontiſ. pag.* 211. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 453. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. 1

Ioannes Clericus.] Ergo clericus poteſt conſtitui executor vltimarum voluntatum, licet à negotiis ſecularibus & prophanis iudiciis abſtinere debeat, iuxta *cap.* 1. *cum ſeqq. ne clerici, vel monachi, cap generaliter* 17. *quæſt.* 1. proceditque hoc non ſolùm in executoribus deputatis ab aliis clericis, ſed etiam ſi deputentur à laicis, vt probat text. *in cap tua nobis, ſupr. hoc tit.* notat poſt alios Zabatell. *hic notab.* 5. *& num.* 4. *oppoſ.* 1. Abb. *num.* 2. & Couarr. *in d. cap. tua nobis, in princip.* ſed eſt text. in id apertior *in c.* 2. *de teſtament. lib.* 6. dum inquit etiam religioſos executores poſſe conſtitui, de licentia ſuorum Prælatorum, &c. *ibi* gloſſ *verbo religioſus, & gloſſ ſequens* communiter excepta ita docet, & latè Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 11. *à princip.* etſi contrarium quaſi certum, & pro regula incautè tradat Iacob. de Canib *in tract. de executoribus vltim. volunt. part.* 1. *cap.* 23. Religioſi autem Minores etiam de licentia Prælatorom executores eſſe non poſſunt, etiam ad pia, vt probat *Clem. exiuit, §. verum, de verbor. ſignific.* Sanch *d. cap.* 11. *num.* 24. quibus tamen committi poteſt electio executionis, pauperum, vel captiuorum, vel alia ſimilis, quibus legatum relictum eſt, vt Bart. rectè docet, quem refert, & ſequitur Roman. *conſil.* 409. *numer.* 1. Couarr. *vbi ſuprà.* 2

Poſt mandatum ſuſceptum, &c.] Notatur ad hoc, quòd executor ante mandatum ſuſceptum non poteſt compelli ad illud munus ſubeundum, eſt enim officiū hoc ad inſtar procuratoris omnino voluntarium à principio, & poſt ſuſceptum mandatum neceſſarium, & ita docent Capr. *tom.* 2. *comm. opin. lib.* 6. *tit.* 21. *n.* 8. *pag.* 139. Perez *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordinā pag.* 142. Menoch. *cōſil.* 58. *num.* 18. 3

num. 18. Sp n *in pe ulo teſtament. gloſſ.* 18 *princip. n.* 18. Mar in. ... *d. e expicacion de la Bulla de los defunt. part.* 2. *c.* 14. *num.* 10. vbi *num.* 11. reſoluit quòd ex cutor teſtamenti etiam tacens, & præſens non vi d ur a ceptare officium, dummodo non ſit coniunctus, de quo etiam Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 68. *num.* 17. *& ſeq.* Chald. Pereira *de empt. cap.* 17. *n.* 16. *&* 18.

4 *Per dioe eſanum.*] Vel Abbatem quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentem, vt per Flores de Mena *var. lib.* 2. *q.* 24. *num.* 2. Sanch. *de matrimon lib.* 3. *diſp.* 18. *num.* 6. *& diſp.* 19. *num.* 16. & in Capitulo ſede vacante poſt Mattenl. & Molin reſoluit Saoch. *de matrimon. lib.* 8. *diſp.* 11. *n.* 10. Ego ipſe *de officio Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 82. *num.* 30.

5 *At indarı inſuper ſatisfieri creditoribus.*] Notatur ad hoc, quòd legatum ad ſatisfaciendum creditoribus eſt pium, vt per Tiraq. *de pia cauſa, in præfat. prope fin.*

SVMMARIVM.

1 *Quarta Epiſcopis ex quibus relictis non ſoluatur, oſtenditur.*

2 *Concordatur textus in præſenti, cum Clement.* 2. *§. verum, de ſepult.*

3 *Quarta Epiſcopalis an debeatur de relictis pro fabrica, ſeu reſtauratione Eccleſiæ, ſi illa ædificijs, aut refectione parietum non indigeat, remiſſiuè.*

Cap. De his. XX. & vlt.

1 EPiſcopus, ſeu Parochiales Eccleſiæ non debent habere portionem canonicam de his, quæ legantur Eccleſiæ, vel aliis locis piis pro ornamentis, fabrica, luminariis, anniuerſariis 7. 20. vel 30. die, ſeu aliis ad perpetuum cultum diuinum, dummodo non fiat in fraudem, id eſt, vt Epiſcopus vel parochia his defraudetur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Anch. And. Imol, Anania, Hoſtienſ. Henric. Boich, Butr. Anch. Barbar. Panormit. Couar. Henric. Caniſ. Viuian. *in rationali lib.* 1. *iuris Pontificij, pag.* 231. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 451. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. Bernard. *reg.* 237. *verſ. tertiò*, Petr. de Vbald. *de canon. Epiſcop. c.* 6. Lap. *de canonica port. parte* 2. *à num.* 24. Valaſc. *conſult.* 102. *n.* 13. optimè Stephan. Quarant. *in ſuma Bullarij, verbo priuilegia Regularium, verſ. quarta Epiſcopalis, diffic.* 2. vbi etiam ampliat quamuis Eccleſia de præſenti non indigeat reſtauratione, & *diffic.* 3 etiam ampliat quamuis data ſit poteſtas executoribus diſtribuendi in pias cauſas, ſicut eis videbitur, adhuc enim ſi partem diſtribuant ad templum conſtruendum, de illa non habebit Epiſcopus quartam, de qua etiam Naſcard. *de probat. concl.* 593. *num* 8. Et quod procedat huius text. deciſio quando relinquitur aliquid pro veſtibus, picturis, calice, aut aliis concernentibus diuinum cultum, aſſerunt Bernard. *ad reg* 237. *verſ. primò*, Stephan. Quarant. *vbi proximè difficult.* 3. Læl. Zechi. *de Republ. eccleſiaſt. c.* 28. *de parocho. n.* 18. *verſ. nonò.* latè Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. to.* 2. *q.* 47. *art.* 3. *concl.* 1. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 1. *c.* 14. *n.* 6. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 12. *q.* 7. *caſu* 2. 4. *&* 5. quorum plures refero ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 3. *alleg.* 86. *n.* 21. vbi etiam cum Couar. *in præſenti n.* 7. amplio, etiamſi relinquatur pro operibus piis in genere, & executores diſtribuerint ſic relictum in fabricam, luminaria, & ornamenta Eccleſiæ.

2 Non obſtat *Clement.* 2. *§. verum, de ſepult.* vbi Canonica portio indiſtinctè ſolui præcipitur de omnibus obuentionibus, non obſtante conſuetudine, vel iure in contrarium, quia ſunt qui reſpondeant dictã Clement. procedere ſpecialiter in Prædicatoribus, & Minoribus, de quibus loquitur, ita gloſſ. *ibi verbo de iure*, & alij, quos refert, & ſequitur Cou. *in c. officij* 14. *ſup. hoc tit. n.* 6. exiſtimantes correctoriam eſſe illius deciſionem, & ideo ad alios quàm Prædicatores, & Minores nullatenus extendendam, argum. *cap. quæ à iure, de regul. iuris lib.* 6. cum concord. Verùm quamuis hic reſpondendi modus ſit veriſſimus reſpectu portionis debitæ Eccleſiis Parochialibus, vt text. habet, iuxta terminos controuerſiæ, quæ excitata fuit inter Rectores, & Parochos Eccleſiarum parochialium, & inter prædictos Fratres, vt ſatis deprehenditur ex principio d. Clement. reſpectu tamen portionis Epiſcopo debitæ, de qua agimus, defendi non poteſt, quia reſpectu illius non receſſit, *d. §. verùm*, à diſpoſitione huius tex. in quo non ſolùm agitur de portione debita Epiſcopo, ſed etiam de illa, quæ ſpectat ad Eccleſias Parochiales, vnde quamuis exorbitet circa portionem Eccleſiarum Parochialium, quæ ſolui iubetur, vt conſtat ex eodem §. non tamen circa portionem Epiſcopalem, de qua non agit, arg. *l. præcipimus, C. de appellat.* vnde iam reſpondetur, §. illum agere de illa portione diuerſa, & ideo nihil pugnat cum diſpoſitione huius text.

Verùm autem quarta Epiſcopalis debeatur de relictis pro fabrica, ſeu reſtauratione Eccleſiæ, ſi illa ædificiis, aut refectione parietum non indigeat, 3
duplex eſt ſententia, vna tenet huiuſmodi quartam tunc eſſe detrahendam ne fiat fraus Epiſcopo, aut parochiali, quam ſequuntur Couarr. *hîc num.* 4. *verſ. eſt tamen*, Miranda *d. quæſt.* 48. *art.* 3. *concluſ.* 1. Azor. *d. cap.* 12. *quæſ.* 7. *caſu* 3. Alteram contrariam expreſsè ſuſtinent *in præſenti* Goffred. Zabarell. Barbat. & alij, ſequitur Franciſc. Leo *d. cap.* 14. *num.* 2. ſed reſolutio petenda eſt ex his, quæ dixi *d. alleg.* 86. *num.* 14.

De Succeſſionibus ab inteſtato.

Tit. XXVII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Couarr. Barbat. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, fol.* 102. *verſo*, Ioan. de Londiis *in breuiario ſanctorũ Canonum, fol.* 174. *verſo*, Martin. Meſnart. *in epitome Decret fol.* 120. Petr. de Rauen. *in compend. iur. Canon.* Dan Venator. *in analyſi methodica iur. Pont, à pag.* 453. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag.* 268. omnes *ſub hoc tit.*

Cap. Sed hoc. I.

CLericus Preſbyter, Epiſcopus bona hæreditaria, vel acquiſita intuitu perſonæ poteſt donare dum viuit, cui voluerit, ſed ſi moriatur inteſtatus, ſuccedit, Eccleſia cui ſeruit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Barbat. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 235. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 455. remiſſiuè Ximen. 1

Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. apud Alterium habito, *cap. 37.* cui interfuit Rex Conradus, refertur à Buchard. *lib. 1. Decretor cap. 229.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 1. tit. 23. cap 1.*

2 Ex hoc text. colligunt Doctores, quòd ſi clericus decedat inteſtatus, bona ſua aduentitia, & patrimonialia ſpectant ad conſanguineos proximiores, vt per Abb. *hic num. 1.* Socin. *conſil. 47. num. 36 vol. 4.* Roland. *conſil. 12 num. 19 & 61. vol. 4.* quos refert, & ſequitur Bellet. *d. ſqueſit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericor §. 14. num. 1* Si autem decedat ſine hærede, & ab inteſtato nullis relictis conſanguineis, Eccleſia, in qua eſt beneficiatus, ſuccedit excluſo fiſco temporali, Abb. *hic num. 2. & 3.* Purpurat. *conſil. 758 vol. 1.* Peregrin. *de iure fiſci lib. 4. tit. 3. num. 10.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 8. c. 3. quæſt. 11* Bellet. *d. §. 14. num. 3.* Sic etiam quando laicus moritur nullo relicto hærede, ex teſtamento, vel ab inteſtato, vltra decimum gradum ſuccedit fiſcus ſecularis in eius bonis, *l. 1. C. de bonis vacant. lib. 10.* Ordin. Regia Luſit. *lib. 2. tit. 26. §. 17.* & apud Caſtellanos *l. 3. tit. 13. part. 6. & l. 12. tit. 8. lib. 5. noua recop.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 154. concl. 11.* Cabed. *Luſit. deciſ. 51. & 51. deciſ. 61. à num. 1. part. 2.* Surd. *de alim. t. t. 1. quæſt. 11. à num. 16.*

C*a*p. Sancto. II. *Ex Conc. Tribur.*

1 QVando ſerui iam facti liberi, & Preſbyteri moriuntur, ſuis bonis non ſuccedunt laici, ſed eorum peculium diuiditur in quatuor partes, quarum vna eſt Epiſcopi ſecunda Eccleſiæ, tertia pauperum, quarta parentum, quos ſi non habet Epiſcopus, debet conferre quantum in vſum Eccleſiæ; patronis autem ſufficit habere diuinum officium à ſeruis, qui contrafecerit incurrit pœnam excommunicationis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Ioan. And. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 236.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 455.* teſtiſſimè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur à Burchard. *lib. 2. Decret. cap. 206.* & Iuon. *part. 6. cap. 281.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 13. cap. 2.*

2 *Partes ſibi vendicent ſicut de propriis ſeruis.*] Mirum eſt cur dominus partem ſolam bonorum ſibi vendicet, non autem tantam proprij ſerui ſubſtantiam, cum tamen omne, & quidquid ſeruus acquirit, ſtatim ſibi domino acquiratur etiam inuitò, & ignoranti, *l. acquiritur, ff. de acquir. rerum domin. etiam* [illegible] *tit. princip & §. 1* [illegible] *per quas perſonas*; ſed facilis eſt ſolutio prædicta huius text. verba nullã Pontificis deciſionem continere, ſed ſolùm dominorũ factum referre, qui iniquè ſolebant de morientium Preſbyterorum ſubſtantia partes ſibi aſſumere, ſicut de propriis ſeruis; quamuis Abb. *hic notab. 1.* poſt Hoſtienſ. huius text. verba intelligat non de ſeruis conſtitutis in ſeruitute, ſed de libertis iam manumiſſis, in quibus illa verba verificantur, ibi, *partes*, &c. iuxta text. *in § ſed noſtra, Inſtit. de ſucceſſ. libert.* vbi facto teſtamẽto patronus ſuccedit in tertia parte bonorum liberti, quia text. *in d. §. ſed noſtra,* non bene adducitur ad intentum, agit enim de ſucceſſione patroni in tertia parte quando libertus facto teſtamento decedit hic verò text. agit de libertis inteſtatis, quo caſu patronus non in partes, ſed in totum ſuccedit liberto liberis non extantibus.

3 [illegible]] Ex his verbis [illegible] diſpoſitione [illegible] *de ſeruis non ordi.* [illegible] notabile diſcrimen inter libertos Eccleſiarum ad ſacros Ordines promotos, & inter libertos priuatorum eiſdem Ordinibus inſignitos, vt ſcilicet Eccleſia patrona in omnibus bonis liberti inteſtati ſuccedat, per *d. cap. 3.* priuatus verò patronus nihil ex illis bonis temporalibus vendicare poſſit, per text. *in præſenti,* notat communis vtrobique, Bapt. de S. Blaſio *in tract. de differentiis inter ius Canonicum & Ciuile, differen. 135.* cuius differentiæ rationem illam eſſe putat, quia liberti laicorum non aliter poſſunt promoueri ad ſacros Ordines, quàm ſi ita ſimpliciter, & abſolutè ſint manumiſſi, vt nullum omnino obſequium patroni in illis retineant, ſi enim retento aliquo obſequio ſint manumiſſi, nullatenus poſſunt ordinari, *cap. quicunque, c. qui ex familiis, verſ. qui autem, cap. nullus 54. diſt.* ita prædicta iura intellexit Hoſtienſ. *in ſumma, de ſeruis non ordin. §. qualiter ſeruus, num. 7. ad med* Zabarell. *d. cap. 3. num. 1.* communis vt per Abb. *hic ad finem*, ſed exploſis hoc, & aliis intellectibus, probabiliùs dicendum mihi videtur diſtinguendum eſſe inter manumiſſionem ſimpliciter & abſolutè factam, & inter eam, quæ ſub alia licita conditione fit, vt primo caſu ſiue liberti ad ſacros Ordines promoti ſint priuatarum perſonarum, ſiue Eccleſiæ non poſſint patroni a libertis inteſtatis exigere bona temporalia, ita procedit text. *in præſenti,* vbi agitur de libertis priuatorum ad ſacros Ordines promotis morientibus ab inteſtato, qui tamen à principio ſimpliciter, & abſolutè fuerunt manumiſſi, neque enim fit mentio alicuius conditionis, vel modi adiecti tempore manumiſſionis circa ſucceſſionem ab inteſtato, vel alia obſequia, vt patet ex illis verbis, *liberi facti ſunt*, &c. Poſteriori verò caſu, quando licita aliqua conditio, vel alius modus adiicitur, puta vt bona liberti ab inteſtato decedentis abſque ſuis hæredibus ad patronos pertineant, tunc ſiue liberti fuerit ab Eccleſia, ſiue à quauis priuata perſona manumiſſi in vtroque caſu locus erit ſucceſſioni ad inteſtato, vt ita datis paribus terminis nunquam diſcrimen conſtituatur inter vnum, vel alterum patronum, de libertis Eccleſiæ eſt text. *in d. c. 3,* quem ſic intellexerunt Innoc. & Abb.

4 *Præter diuinum officium.*] Ergo ille, qui manumittitur, vt ad ſacros ordines promoueatur, ſolum tenetur, & cogi poteſt à patrono præſtare illa, quæ ad diuinum Officium ſpectant, ſcilicet recitare Officium diuinum, & his ſimilia, *cap. nullus*, ibi *gloſſ. 1.* Zabarell. Abb. & communis, *de ſeruis non ordin. cap. frequens, in fine, 54. diſtinct. gloſſ. 1. ad finem, in cap. quicunque, ead. diſt. gloſſ. penult. in præſenti,* vbi Abb. *notab. 3.* Hoſtienſ. *d. § qualiter ſeruus, num. 6. poſt princip.* Patroni enim poſſunt retinere obſequium compatibile cum officio clericali, Soar *de cenſur. diſp. 51. ſect. 3. num. 6.* Henriq *in ſumma lib. 14. c. 8 § 7. in princip.* Immo poſſunt deduci in pactum ſeruitia non repugnantia ſtatui clericali puta vt ſeruus factus Preſbyter pro domino aliqua ſacra conficiat, Subdiaconus, vel Diaconus preces fundat, & ſimilia. ita Soar. *d. ſect. 3 num. 4.* Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha *in comment. ad cap. qui ex familiis 4 num. 2. diſt. 54.*

SVMMARIVM.

1 *Rectores referuntur ſuper hunc text. ſcribentes.*
2 *Nouitio intra annum probationis decedente an eius bona ad monaſterium pertinere debeant, oſtenditur.*
3 *Verba enunciatiua per modum cauſæ prolata, & non principaliter, & probant, & diſſonant.*
4 *Teſtis vnus, & confeſſio facta abſente parte faciunt plenam probationem.*
5 *Probatio vna fit ex duabus probationibus diuerſi generis.*

6 *Confeſſio*

6 Confeſſio fa. .s coram parte eam non accipiente minime præiudicat.

7 Phre. sicut non poteſt facere teſtamentum.

8 Notarius vbi in teſtamento aſſerit teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, non per hoc probatur ſanitas mentis.

9 Teſtamentum à furio. factum non valet, licet optimè, vt homo ſanæ mentis fuerit teſtatus.

10 Furioſus olim, etiam hodie furioſus præſumitur, & num. 13.

11 Præſumptiones plures ad plenam probationem faciendam coniunguntur.

12 Fur. non poteſt facere teſtamentum.

14 Co. .e criminalis facta extra iudicium parte abſente non probat.

15 Confeſſus de crimine extra iudicium non punitur.

Cap. Cùm dilectus. III. & vlt.

Innocent. III.

TEſtamentum ad pias cauſas dicitur ſatis probatum, & valere, quando vnus teſtis dicit fuiſſe factum, & alij teſtes dicunt ſe non audiuiſſe ab infirmo incidenter loquente de hac re, qui dicit ſe bona huiuſmodi dediſſe illi piæ cauſæ, ſi tunc erat mentis compos, quia ſi probaretur dixiſſe hæc mente alienata, haberetur inteſtatus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Ionocent. Colle.t. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Boich. Panor. Barba. Henric. Caniſ. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 240. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 455. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 10. *c. vnic.*

4 *Obiulit ſe, & ſua.*]Ex his verbis colligitur quòd nouitio intra annum probationis decedente eius bona ad monaſterium pertinere debent, ſi in ipſo ingreſſu expreſſe contuliſſet bona ſua monaſterio, vt per Tiraquel. *de retractu lig. §.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 21. Paul. Fuſc. *de v ſit. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 67. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 101. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *c.* 5. *quæſt.* 1. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 84. *num.* 3. & *conſ.* 396. *num.* 1. *vol.* 4. Verùm probabilius eſt adhuc illa bona pertinere ad venientes ad inteſtato, niſi ea bonorum dedicatio facta fuiſſet independenter à religionis ingreſſu, vt præſumitur hîc facta quando longe ante ingreſſum fieret: ratio eſt, quia dedicatio bonorũ expreſſe facta in religionis ingreſſu habet tacitam conditionem ſi profeſſio ſequatur; cùm ergo in hoc euentu nõ ſequitur profeſſio, ceſſabit ea dedicatio, quaſi deficiẽte conditiona in illa imbibita, vt docent Beto. *in c. in præſentia, n.* 553. *de probat.* Redoan. *de ſpoliis eccleſ. q.* 8. *in princ. num.* 71. Honded *conſil.* 73. *num.* 18. *volum.* 2. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *qu.* 80. *art.* 2. *ſt. iuu in princ.* quos refert & ſequitur Sanch. *in præcepta Decal. tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 5. *num.* 94. me citato *in hoc loco*, Marc. Cutel. *de don. t. inter patr. & filium, tract. prima di. c.* 2. *partic.* 12. *n.* 73. *pag.* 381.

5 *Aſſeruit.*]Notatur ad hoc, quòd verba enunciatiua per modum cauſæ probatæ, & non principaliter, tam in vltima voluntate, quàm in contractu inter viuos fauore piæ cauſæ probant, ac diſponunt, vt per Tiraq. *de priuilegiis piæ cauſæ, priuil.* 86. *verſ. neq. idem*, Duen. *reg.* 19. *ver. limita* 1. Alex. *conſ.* 190. *num.* 17. *lib.* 6. Rot. apud Farinac. *deciſ.* 70. *num.* 7 *part.* 1. *recent.* Confeſſio vero facta per verba enunciatiua non probat, ſecus ſi per verba diſpoſitiua Maſcard. *de probat. concl.* 346. *num.* 17.

4 *Licet vnus teſtis*, &c.]Notatur ad hoc, quòd vnus teſtis, & confeſſio facta abſente parte faciunt plenam probationem, vt per Viuian. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 9. *num* 77. *pag.* 487. Et ita ex duabus probationibus 5 diuerſi generis fit vna probatio, Afflict. *in c.* 1. *de feudo date in vicem legis commiſſ. libro* 1. *fol.* 105. *num.* 133. Molin. *de primog. libro* 2. *c.* 6. *num.* 34. Clar. *libro* 3. *§. fin. q.* 3. *num.* 5. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo poſitiuè fol.* 137. & *verbo ſemiplenè fol.* 149. *verſo*, Maſc. *de probat. concl.* 7. *n.* 4. *concl.* 459. *nu.* 7. Coſta *in l. ſi ex cautione, C. de non numer. pecun. n.* 3. *pag.* 240. Cott. *in memor. verbo indicia plura*, D Barboſ. *in l.* 2. *in princ. p.* 1. *n.* 93. *ff. ſoluto matrim.* Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *c.* 54. *num.* 2. Rebuff. *in tract. nominat. q.* 11. *num.* 7. Balb. *tom.* 2. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 136. Et duæ ſemiplenæ probationes in idem tendentes coniunguntur in ciuilibus, Bart. *in l. admonendi* .. 48. vbi Iaſ. *in repet. n.* 257. *de iureiur.* Aldrete *de religioſa diſcipl. tuenda lib.* 2. *c.* 9. *n.* 1.

In Abbatis præſentia, &c. Notatur ad hoc quòd cõfeſſio facta coram parte etiam eam non acceptante præiudicat, ſed contrarium defendit Palat. *in repet. c. per veſtras. de donat. inter virum, notab.* 4. *num.* 39. vbi reſpondet hunc text. loqui in confeſſione facta in extremis vitam ob cauſam mortis ſperatam, ideoque maioris eſſe efficaciæ, quia tunc non creditur ob aliam cauſam ſic fateri. 6

Tanquam phreneticus]Ergo phreneticus non poteſt facere teſtamentum, vt per Bonacoſ. *tom.* 2. *comm. opinion. lib.* 6. *tit.* 11. *n* 11. *p.* 34. Chald. Pereira *quæſt. forenſ. conſ.* 24. *n.* 3. Negreitos *in introduct. vltim. volunt. lib.* 1, *c.* 7. *n.* 10, *n.* 3. 7

Suæ mentis compotem non fuiſſe, &c.]Notatur ad hoc quòd licèt notarius in teſtamento aſſerat teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, tamen per illa verba non eſt probata ſanitas mentis teſtatoris, niſi aliter probetur, vt per Hippol. *in l.* 1. *ſi quis dicatur, num.* 4. *ff. de quæſt.* facit tamen vehementem ſanitatis præſumptionem, Buratt. *deciſ.* 256. *n.* m. 3. 8

Notatur etiam ad hoc quòd non valet teſtamentum a furioſo licèt optimè, & vt homo ſanæ mentis fuerit teſtatus, vt per Xuar. *alleg.* 1. *num.* 2. Boër. *deciſ.* 83. *n.* 49. & *ſeq.* Caſſan. *in catal. glo. gloria mundi, p.* 11. *conſid.* 9. *verſ. refert*, Grammat. *deciſ.* 73. *num.* 37 & 38. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 1. *num.* 13. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 46. *num.* 66. Spin. *in ſpeculo teſtam. ad rn. r. part.* 1. Valaſc. *conſ.* 145. *num.* 15. Ad effectum enim vt teſtamentum ſuſtineatur neceſſe eſt quòd illud conditum fuerit ab homine perfecto ſenſu prædito, ſed ſufficiet quòd tempore ſaltem teſtamenti vſum rationis haberet, neque à mente totaliter alienatus eſſet, cùm iura de furioſo loquentia, de iis tantummodo intelligantur, qui continua mentis alienatione laborant, omnique intellectu carent, ita Socin. *co ſ.* 42. *lib.* 1 Corn. *conſ.* 91. & *conſ.* 261. *num.* 21. *lib.* 4. Ferret. *conſ.* 207. *num.* 3. *lib.* 1. Paril. *conſ.* 88. *num.* 38. & *ſeq. lib.* 3. Menoch *conſ.* 683. *num.* 12. & 13. Boër. *deciſ.* 23. *ſub n.* 83, *verſ. quare cum probatio*, Rot. *in Romana de Gracchis* 1. *Decembris* 1618. coram bonæ mem. Rẽboldo. Vnde teſtamentum furioſi ſuſtinetur quando in eo reperitur diſpoſitum prout quilibet prudens, ac ſanæ mentis feciſſet, Magdal. *de numero teſtium part.* 2. *cap.* 4. *n.* 89. & *ſeq.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 7. & 8. Honded. *conſ.* 78. *num.* 61. *lib.* 1. Rot. *deciſ.* 119. *num.* 1 *p.* 2. *diuerſ.* & *in Romana teſtamenti* 8. *Decembris* 1620. coram R. D. meo Coccino, & *in Peruſina hæreditatis* 12. *Iunij* 1617. coram bonæ mem Buratto, inter eius impreſſas *deciſ.* 256. *n.* 1161. Ferentil. *in annotat. litt. E*, ſubdit hoc eſſe intelligendum procedere vbi non conſtat præciſè teſtatorem fuiſſe ſemper dementem, ſed dilucida interualla habuiſſe, nam prorſus demens, & in furore confir-

matus, ſi de facto teſtetur, licet ordinatè, ſemper eius teſtamentum nullum eſt, Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 45. n. 68.* quia tunc ordinata diſpoſitio non à perſona, ſed caſu magis facta creditur, vt bene declarat Rot. *in Romana ſucceſſionis 19. Ianuarij 1629.* coram R. P. D. Duran.

10 Notatur etiam ad hoc, quòd olim furioſus, etiam hodie præſumitur, vt per Alciat. *de præſ. reg. 2. præſ. 18.* Flamin. *de reſign. benef. lib. 1. q. 8. n. 12.* vide plures alios Doctores *infr. n. 13.*

11 In gloſ. *Vnus.* ibi, *tamen ſi aliæ præſumptiones adſint ſufficit.* Notatur ad hoc quòd præſumptiones plures ad plenam probationem faciendam coniunguntur, vt per Maſcard *de prob. concl. 1223.*

12 In gloſ. *Compos mentis.* ibi, *quia furioſus non poteſt facere teſtamentum* Probat text. *in l. qui teſtamento, §. nec furioſus, ff. de teſtam.* Ordin Reg. Luſitan. *lib. 4. tit. 81. in prin.* cum aliis citatis per Mich. Craſſ. *tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 12. n. 21. pag. 53.* Menoch. *de arbitr. caſu 325. & de præſumpt. lib. 1. præſ. 14. n. 15. & præſ. 18. nu. 7. & lib. 1. præſ. 75. n. 57. & conſ. 374. n. 45.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 2. tit. 5. à princ.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 10. rubr.* Molin. *de iuſtit. tract. 1. diſp. 136. n. 3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo teſtamentum, n. 17.* Negreiros *in introduct. vlt. volunt. lib. 1. c. 7. n. 1. cum ſeqq.* Bened. Ægid. *in repet. l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. p. 1. § 3. n. 9.* Chald. Pereira *d. conſ. 14. n. 3.* Nec reconualeſcit adueniente ſanitate, ex Ceuall. *commun. contra commun. q. 11. n. 3.* Amplia, vt nec ad pias cauſas furioſus teſtari poſſit, Burg. de Pace *conſ. 11. n. 2.* Spin. *d. gl. 10. n. 7.* Craſſ. *§. teſtamentum, q. 17. n. 3.* Benedict. Ægid. *d. n. 9.*

13 In ead. gloſ. ibi, *quia conſtabat illum prius fuiſſe furioſum.* Notatur ad hoc, quòd quando conſtat aliquem furore, dementia, vel inſania affectum fuiſſe, adhuc præſumitur furioſus, vel demens, ſecus tamen ſi antea furore agitatus non fuiſſet, quia poſtea non præſumitur furioſus, ſed ſanæ mentis, de quo vide Anton. Gom. *tom. 3. var. c. 1. n. 71.* Grammat. *deciſ. 75. n. 22. cum ſeqq.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 3. n. 10* Molin. *de primog. lib. 2. c. 9. n. 30.* Ioſeph. Ludou. *tom. 3. commun. opinion. tit. de probat. concl. vnic. verſ. infertur. 193. pag. 477.* Menoch. *conſ. 374. n. 45. & conſ. 322. n. 5. & de præſum. lib. 6. præſ. 45. n. 18. & 19.* Burg. de Pace *conſ. 11. n. 15.* Perez *ad tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 63.* Maſcard. *de probat. concl. 39. & concl. 820. & concl. 1045. n. 31. & concl. 1219. n. 16.* Molin. *de iuſtit. tract. 1. diſp. 135. n. 3* Flamin. *de reſign. lib. 3. quæſt. 8. n. 11. cum ſeqq.* Valaſc. *conſ. 145. n. 11. & 16.* Fa-

14 rin. *fragment. crimin. p. 1. litt. F, num. 517.* Nam mentis ſanitas naturaliter & de iure præſumitur, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi. Decian. *conſil. 12. num. 29. lib. 3. conſil. 51. num. 13. cum ſeqq. lib. 4.* Menoch. *conſ. 685. num. 4.* Farinac. *d. litt. F, num. 250. & in praxi crimin. quæſt. 94. num. 48.* Rot. *in Romana de Gratiis 2. Decembris 1618.* coram Remboldo, & *in Romana hereditatis de Arigoniis 13. Nouembr. 1614.* coram Manzanedo, & *in Peruſina hereditatis 12. Iunij 1617.* coram Buratto, inter eius impreſſas *deciſ. 356. in princ.*

Notatur ad hoc, quòd confeſſio criminalis facta extra iudicium parte abſente non probat, vt per Maſcard. *de probat. concl. 350. num. 2.* Et confeſſus de crimine extra iudicium non punitur Bernard. *reg. 121.* punitur tamen iudicis arbitrio, Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo confeſſio, n. 31.*

De Sepulturis.

Tit. XXVIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guilelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol. 104. verſo.* Ioan. de Londris *in breuiario ſacrorum Canonum, fol. 15.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol. 110. verſ.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi method. iuris Pontificij, à pag. 454.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici.* Laucellot. *in inſtit. Canon.* Camſ. *in ſumma iuris Canonici,* Caſarel. *in erotem. eiuſdem iuris,* Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. Decretal.* Zypæ *in analyt. poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag. 232.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia tituli vide Sebaſt. Medices *in ſpeciali tract. de ſepulturis.* Fr. Emman *quæſt. Regul. tom. 3. q. 60.* Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus parochialibus, c. 7. de ſepulturis,* Læli. Zech. *de Republ. eccleſiaſt. c. 28. de parocho n. 17. 18. & 19* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 2. princ.* Card. Tuſch. *tom. 7. litt. S, concl. 194.* Zerol *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo ſepultura.* Beller. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de clerico debitore. §. 3. à n. 8.* Intereſt enim Reip. mortuos ſepeliri, Surd. *deciſ. 255. n. 9.* vbi *n. 26* dicit quòd non minus intereſt Reip. viuentes homines cóſeruari, quá mortuos ſepeliri, atque priuatio ſepulturæ magna pœna, & ignominioſa ſit, Azeued. *l. 6. n. 9. tit. 18. lib. 5. nouæ recop.* Cened. *ad Decretal. collect. 40. n. 2.* De ſepultura plura ſcitu digna refert Marc. Anton Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c. 61. in 2. ed.* Et de ſepulturis eccleſiaſticis, & quibus eccleſiaſtica ſepultura denegetur, agit Paul. Fu[illegible] *de viſitat. lib. 1. c. 25.* latè Lauor. *var. lucubr. tit. 2. c. 9. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Inteſtatus decedens ſepelitur in ſepulchro maiorum, vel vbi eligit ſepulturam. Parochialis tamē Eccleſia habebit Canicam portionem eius, quod reliquerit Eccleſiæ ſepulturæ.*

2 *Sepeliri poteſt vnuſquiſque in ſepultura, qua Maiores ſui ſepeliri conſueuerunt.*

3 *Maiores dicuntur pater, auus, & alij ſuperiores.*

4 *Sepulturam non habens, neque eam eligens, ibi eſt ſepeliendus, vbi Sacramenta ſuſcipit.*

5 *Sepulchrum commune eſſe familiæ probatur ex inſpectione litterarum.*

6 *Sepulturam eligere poteſt pater filio impuberi, & dominus ſeruo pariter impuberi, vbi adeſt conſuetudo.*

Cap. Nos inſtitutæ. I.

Leo. III.

IN ſepultura maiorum ſuorum licèt ex decentia quilibet ſepeliri deberet, tamen in loco alieno poteſt vnuſquiſque ſepulturam eligere: ſed illi Eccleſiæ vbi aliàs erat ſepeliendus, & vbi pabulum ſpirituale accipiebat, dari debet tertia pars eorum, quæ reliquit Eccleſiæ vbi ſepelitur, & aliter non fiat ſub pœna excommunicationis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. 1

Innoc.

Innocent. Collect. Zabarell Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panor. Viu. *in ration. lib. 3. iuris Pontiſ. pag.* 237. Alagona *in compendio iuris Canon pag.* 456. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. Decretal. lib. 3. tit. 24. c. 3.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *part. 43. cap. 2.*

2 *In Maiorum ſuorum ſepulcuris iacere.*] Ergo vnuſquiſque in ſepultura, qua Maiores ſui ſepeliri conſueuerunt, ſepeliri poteſt, de quo vide Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. ... princ. n.* 38. Ioan. Garc. *de expenſis c. 8. n. 4.* Card. Tuſch. *tom. 7. litt. S. concl.* 194. Lauor. *var. lucubr.* 3 *tom. 1. tit. 2. cap. 11. num. 44.* Maiores dicuntur pater, auus, & alij ſuperiores, *l. maiorum, ff. de verbor. ſignif.* late ad propoſitum Læli. Zech. *de Republ. eccleſ. c. 28, de parocho, num. 17. verſ. fallit,* vbi tenet quòd ſi pater, & auus ſint ſepulti in vno loco, & proauus, & tritauus in alio, ſepelietur filius cum patre, & auo; ſi verò in vno ſepulchro non ſunt plures maiores, ſed in vno pater, in alio auus, in alio proauus, ſepelietur in parochia, vbi audit diuina, & percipit Sacramenta, quilibet enim non habens ſepulturam, neque eam eligens ibi eſt ſepeliendus, vbi Sacramenta ſuſcipit, gloſ. 4 *in formatione caſus, verſ. nota in c. 1. hoc tit. lib* 6. Burſat. *conſ. 226. num. 119. vol. 3.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore*, §. 3 *num.* 19. vbi *num.* 20. dicit quòd eodem modo ſi clericus ſepulturam non habeat, 5 neque illam ſibi eligat, ſepeliri debet in Eccleſia, cuius adminiſtrationem, vel curam geſſit, vel vbi reſidere tenebatur, & citat Burſat. *d. conſ. 226. num. 18. & 19.* Ius enim ſepulturæ pendet multum ab adminiſtratione Sacramentorum, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap 94. num. 74.* Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 23 n. 17.* Illud aduertere oportet ex inſpectione litterarū probari ſepulchrum commune eſſe familiæ, Sebaſt. Næu. *ad l. 2. ff. de operib. publ. n. 4.* Maſcard. *de probat. concl.* 1297. *n. 4.* faciunt tradita per Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 19. n. 2.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo Arma*, vbi de iurepatronatus.

Et etiam alienam.] Collige ex text. quemlibet alienam ſepulturam eligere poſſe: intellige alterius Eccleſiæ quam eius parochiæ, vt bene interpretatur Lauor. *d. cap. 11. n. 35.* vbi ſubdit verba relata intelligenda non eſſe reſpectu ſepulchri familiæ, ſeu hæreditarij, aut alterius proprij particularis, ſed reſpectu Rectoris Eccleſiæ, quo inuito quilibet etiam non ſuus Parochianus in eius Eccleſia etiamſi eſſet diuerſæ diœceſis, dummodo commodè portari, & ſepeliri valeat, eligere poteſt.

In gloſſ. *Propriam eligere ibi, quilibet adultus, & diſcretus poſſit ſibi eligere ſepulturam.* Nam filio impuberi poteſt pater, vbi eſt conſuetudo, eligere ſepultu-6 ram, item & dominus ſeruo pariter impuberi, *cap. licèt, hoc tit. lib. 6.* Petr. de Vbald. *de canonica Epiſc. p. in fine, c. 11.* Syueſt. *verbo ſepultura,* §. 11. Sebaſt. Medices *de ſepult. q.* 8. Beller. *d. §. 3. num. 17.* vbi *num.* 18. cum Burſat. *d. conſ. 226. num. 17.* reſoluit fratrem non poſſe fratri eligere ſepulturam, nec patrem filio puberi, nec matrem filiis, nec tutorem pupillo, nec auum nepoti, quod intellige, vbi non adeſt conſuetudo quòd eligatur.

SVMMARIVM.

1 *Sepeliendus in monaſterio tenetur relinquere Eccleſiæ Parochiali medietatem bonorum, quæ pro anima ſua diſpoſuit.*

2 *Quarta debetur Eccleſiæ parochiali ab Eccleſia etiā exempta vbi quis ſepelitur extra parochialē, vel ex electione, vel ob ſepulchrum Maiorum.*

3 *Quarta funeralis de iure debetur Eccleſiæ parochiali.*

4 *Sepultura electio facta alicui monaſterio, ſiue Eccleſiæ, non legando parochiali quartam funeralem, valet.*

5 *Quarta nulla debetur de relictis pauperibus in genere.*

6 *Relictum pro anima conſanguineo, vel amico pauperi, dicitur relictum ad pias cauſas.*

Cap. Relatum. II. *Leo.*

1 PArochus quando quis eligit ſepulturam in monaſterio, Parochialis eius habere debet medietatem eorum, quæ pro anima ſua reliquit. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3 iuris Pontiſ. pag.* 238. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 456. remiſſiuè Ximen. *in concord p. 1.* refertur ab Iuon. *part. 7. Decretor. c. 150* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 1. tit. 24. c. 4.*

2 Ex hoc text. paſſim colligitur quòd quando quis ſepelitur extra parochialē, vel ex electione, vel ob ſepulchrum Maiorum, quarta debetur Eccleſiæ parochiali ab Eccleſia ſepulturæ, etiamſi ſit exempta, vt per Læli Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. c. 28. de parocho num.* 18. Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. c. 17. n. 33.* 3 quarta enim funeralis de iure debetur Eccleſiæ parochiali, Rotam apud Farin. *deciſ. 376. n. 1. in fin. p. 1. recent.* vbi *n.* 2. hoc fallere aſſerit quando Eccleſia Cathedralis per 40. annos illius quaſi poſſeſſionem acquiſierit, & *n.* 3. quòd quartam funeralem Eccleſia Cathedralis ſibi reſeruare poterit in ſignum ſubiectionis quando aliæ parochiales Eccleſiæ fuerunt poſtea erectæ.

4 Aduerte oportet quòd electio ſepulturæ facta alicui monaſterio, ſiue Eccleſiæ, non legando parochiali quartam funeralem, bene valet, neque parochialis Eccleſia ius habebit ad demandandum corpus defuncti, ſed ſolummodo ad ſuam quartam funeralem in caſu quo ſibi debeatur; nam licet hìc iubeatur quartam relinqui Eccleſiæ parochiali, non tamen ex huiuſmodi omiſſione annullatur electio ſepulturę, ſed ſtatuitur vt debeatur, etiamſi non relinquatur, quod multis probāt Greg. Lop. *l. 5. verbo ſi no dexaſſe nada à la Igleſia parochial, tit. 1 p. 1.* Fr. Ludou Miranda *in manu. Prælat. tom. 2. q. 48. art. 11. concl. 1.* vbi *concl.* 2. an quando aliquid legatur Eccleſiæ parochiali à defuncto, illud debeat in quartam funeralem compenſari.

5 In gloſ. *Decreuerit.* ibi, *ſi reliquerit pauperibus.* Notatur ad hoc, quòd de relictis pauperibus in genere nulla debetur quarta, vt per Petr. de Vbaldis *de canonica Epiſcop. p. 5. n. 10. & 11. & c. 7. n. 15. & 50.* Tiraq. *de pia cauſa priuil.* 28. Stephan Quarant. *in ſumma bullarij, verbo priuilegia Regularium, verſ. quarta Epiſcopalis diffic. 1.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 2. c. 13. n. 9.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 12. q. 9.* quorum plures refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 86. n. 21.* Vtrùm autem de iis, quæ Confraternitatibus relinquuntur, quarta canonica debeatur, quæſtio eſt dubia, de qua egi latè *d. p. 3. alleg. 75. à n. 43.*

6 In ead. gloſ. ibi, *vel conſanguineis pro remedio animæ ſuæ.* Notatur ad hoc quòd relictum pro anima, conſanguineo, vel amico pauperi, dicitur relictum ad pias cauſas, vt per Tiraquell. *in præfat. pia cauſa. verſ. quod verò, fol. 7.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1172. num. 5.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Electio ſepulturæ in loco minus religioſo relicta, dimiſſo maiorum ſepulchro, non tenet.*
2 *Electio ſepulturæ eſt facienda in illis Eccleſiis & monaſteriis, in quibus Religioſi ſunt inſtituti, & orationes pro defunctis frequenter celebrantur.*
3 *Sepeliri in maiorum ſuorum ſepulchro vnicuique optabile eſt.*

Cap. Fraternitatem. III.

Innocent. III.

1 ELectio ſepulturæ in loco minus religioſo, dimiſſo maiorum ſepulchro, non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anch. Henric. Panor. Bald. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 238. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 457. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 24. *c.* 5.

2 Collige ex text. electionem ſepulturæ eſſe faciendã in illis Eccleſiis, & monaſteriis, in quibus Religioſi, ſiue Canonicorum, ſiue Clericorum, ſiue Regularium ſunt inſtituti, & orationes pro defunctis frequentius celebrantur, vt per Lauor. *var. lucubration. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 11. *n.* 21. *ubi* quod accedentes ad huiuſmodi Eccleſias ſepulchra ſuorum aſpicientes eorum recordantur, & pro eis preces fundunt, *cap. cùm gratia* 13. *q.* 1. Lauor. *d. tit.* 1. *c.* 8. *n.* 18.

3 *Parentum ſuorum ſepulchris*, &c.] Optabile enim vnicuique eſt in Maiorum ſuorum ſepulchro ſepeliri, vt per Lęl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. c.* 18. *de parocho n.* 17. *verſ. fallit ſi quis.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *c.* 25. *n.* 12. *in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Canonica portio debetur ſi quis in ægritudine de qua deceſſit, ſua alieni monaſterio obtulit.*
2 *Quarta Epiſcopalis non debetur quando quis in vita donat Eccleſiæ.*
3 *Canonica portio non debetur Eccleſiæ, cuius parochianus Religionem ingreditur, & pendente anno profeſſionis obiit, ſecus ſi ingreſſus eſt animo exeundi, & moriatur ante profeſſionem.*
4 *Nouitij decedentes abſque ſepulturæ electione quo loco ſint ſepeliendi, remiſſiuè.*
9 *Patrifamilias liberum eſt de rebus ſuis diſponere etiam in præiudicium filiorum, non tamen eum in fraudem id agit.*

Cap. De his. IV. *Alex.* III.

1 CAnonica portio debetur Eccleſiæ Parochiali, ſi quis in ægritudine de qua deceſſit, ſe & ſua monaſterio alicui obtulit, ſecus autem ſi ſe obtulerit in ſanitate, habitúmque aſſumpſerit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panor. Viuian. *in rationali libri* 3. *iuris Pontificij, pag.* 239. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 456. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 24. *c.* 6 & eſt poſt Concil. Lateran ſub Alex. III *p.* 49 *c.* 6.

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. deſumit Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *q.* 48. *art.* 9. *concl.* 3. Quando quis in vita donat Eccleſiæ, non debetur quarta Epiſcopalis, Miranda *d. art.* 9. *concl.* 1. *in fine,* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 12. *q.* 7. *caſu* 7. Ego ipſe *de offic. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 86. *n.* 86. Canonica enim portio nõ 3 debetur Eccleſię, cuius parochianus religionem ingreditur, & pendente anno profeſſionis obiit, vt per Tiraq. *de retract. l.* 9. §. 1. *gloſ.* 8. *n.* 23. ſecus ſi ingreſſus eſt animo exeundi, & moriatur ante profeſſionem, Læl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. c.* 28. *de Parocho n.* 18. *fallit.* 3. Nouitij decedentes abſque ſepulturæ electione, vbi 4 ſint ſepeliendi oſtendunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 60. *art.* 2. *in fine,* Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 14 *n.* 11.

Notatur ad hoc, quòd per ingreſſum religionis 5 in ea infirmitate, qua quis decedit, ſubſtituto non fit præiudicium, etiamſi aliter de fraude non conſtet, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 77. *art.* 5.

In gloſſ. *Decedant.* Notatur ad hoc, quòd quamuis 6 liberum ſit patrifamilias de rebus ſuis diſponere etiã in præiudicium filiorum, attamen permiſſum non eſt cum in fraudem id agit, vt per Couarr. *in cap. Raynutius* §. 10. *verſ. quarto, ſup. de teſtam.* Menoch. *conſ.* 334. *num.* 40.

SVMMARIVM.

1 *Sepelientes Parochianum alienum, quem ſepelire non debebant, coguntur reſtituere corpus, & quæ ratione ipſius obtinuerunt.*
2 *Appellatio omnis interdicta eſt, quæ cadaueris ſepulturam impedire poteſt.*
3 *Sepultura hominis non recipit dilationem.*
4 *Cadauer debitoris an poſſit inſepultum detineri donec ſoluatur debitum per hæredem, remiſſiuè.*
5 *Parochus ante omnia eſt reſtituendus ſi fuerit ſpoliatus corpore iam ſepulto.*

Cap. Ex parte. V.

SEpelientes Parochianum alienum, quem ſepelire 1 non debebant, coguntur reſtituere corpus, & quæ ratione ipſius obtinuerunt, vel amicabiliter conuenire. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hoſtienſ. Anch. Butr. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 239. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 456. remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2 refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3 *tit.* 25. *c.* 1.

Poſt appellationem ad vos factam, &c.] Notatur ad 2 hoc, quòd omnis appellatio interdicta eſt quæ cadaueris ſepulturam impedire poſſit, vt per Couar. *in cap. Raynaldus* §. 3. *num.* 3. *de teſtam.* Duen. *reg.* 197. *limit.* 2. Cened. *ad Decretal. collect.* 40. *num.* 2. *ad med.* Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 9. *num.* 115. Sepultura 3 enim hominis non recipit dilationem, *l. ne corpora, ff. de relig. & ſumpt. fun* Bellencin. *de charitatiuo ſubſidio q.* 55. *num.* 5. *& ſeq.* Vtrum autem cadauer debitoris 4 poſſit inſepultum detineri donec ſoluatur debitum per hæredem, vide Couarr. *lib.* 1. *var. cap.* 1. *num.* 10. *& in cap. Raynaldus,* §. 3. *num.* 3. *de teſtam* Gregor. per text. *ibi in l.* 13. *verbo reſtat. tit.* 9. *part.* 7. Grammat. *deciſ.* 82. Boër. *deciſ.* 287. *ex nu.* 1. Baeç. *de inope debitore, c.* 1. *ex num.* 19. Fuſc. *litt. C. ſing.* 246. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 11. *num.* 56. Sebaſt. Medic. *in tractat. Mors omnia ſoluit, part.* 1. *concl.* 17. Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.* 3. *c.* 99. *ex num.* 5. Petr. Pechi. *de iure*

ſiſtendi.

ſiſtendi cap. 5 *num.* 17. Perez *l.* 7. *in gloſſ.* *y que al finade, tit.* 1. *lib.* 1. *pag.* 31. *&* *l.* 4. *verſ. eſt tamen quaſtio, tit.* 8. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 619. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 78. *n.* 14. Menoch. *de arbitr. cap.* 387. *n.* 16. *&* 20. Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 8. *num.* 19. Gutier. *de iuram confirm. p.* 4. *c.* 4. *num.* 17. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 2. *princ. num.* 10. *cum multis ſeqq.* Brunor. à Sole *in quaſt. legal. q.* 29. *per tot.* Azeued. *l.* 6. *n.* 10. *tit.* 18. *lib.* 4. *noua recop.* Palard. *lib.* 2. *rerum quotid. cap. fin.* §. 3. *part.* 3. *num.* 16. Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *q.* 20. *n.* 139. *cum ſeqq.* Mart. *de iuriſdi. p.* 4. *caſu* 135. *ex num.* 2.

5 *Corpus reſtituat*, &c.] Notatur ad hoc quòd parochus ante omnia eſt reſtituendus ſi fuerit ſpoliatus corpore iam ſepulto, cùm illud poſſit extrahi auctoritate ſuperioris, tanquam non iuſtæ ſepulturæ traditum, & reſtitui ei, qui ius prælationis habet, vt per Caſſan. *in catalogo gloria mundi part.* 2. *conſid.* 3. *verſ. de glor. autem, col. penult.* quem refert, & ſequitur Steph. Gratian. *diſcep. forenſ. cap.* 298. *n.* 6. remiſſiuè Lauor. *d. c.* 9. *num.* 122. Intellige quòd non per viam attentati reſtituitur cadauer ſepultum poſt appellationem, ſed per ſententiam diffinitiuam in iudicio ordinario, & principali latam, poſt Lancel. *de attent.* tradit Salgado *de protect. Regia tom.* 2. *p.* 2. *cap.* 9. *n.* 97.

SVMMARIVM.

1 *Cadauer illius, qui alibi elegit ſepulturam, violenter rapientes, & in Eccleſia ſua ſepelientes, tenentur reſtituere cum omnibus, qua ipſius obtentu acceperunt, & num.* 2.

3 *Sacerdos Parochialis ſi corpus eius, qui alibi elegit ſepulturam violenter rapuerit, & funus ſpoliauerit, tenetur reſtituere totum, quod accepit, & perdit quartam Canonicam.*

4 *Sepultura electio omnibus adultis eſt libera.*

5 *Religioſis interdictum eſt eligere ſepulturam.*

6 *Pralatus Religionis poteſt ſibi eligere ſepulturam.*

Cap. Cùm liberum. VI.

1 CAdauer illius, qui alibi elegit ſepulturam, violenter rapientes, & in Eccleſia ſua ſepelientes, reſtituere tenentur cum omnibus, quæ ipſius obtentu acceperunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. And. Imol. Anan. Butr. Anch. Hoſtienſ. Henric. Panorm. Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 239. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 436. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 15. *cap.* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Duen. *reg.* 397. *limit.* 9. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 10. *n.* 123.
3 qui loquuntur de Sacerdote Parochiali corpus eius, qui alibi elegit ſepulturam, violenter rapiente, & funus ſpoliante, quòd teneatur totum reſtituere, quod accepit, & perdere debeat quartam Canonicam, Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 9. *num.* 121. vbi declarat, niſi velint amicabiliter conuenire, iuxta terminos text. *in cap. ex parte, ſup. hoc tit.*

4 Notatur ad hoc quòd electio ſepulturæ omnibus adultis eſt libera, vt per Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 3. *tit. de clerico debitore* §. 3. *num.* 15. Lauor. *d. tit.* 2. *cap.* 11. *num.* 1. Læli. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. cap.* 18. *de parocho num.* 17. *fallent.* 2. vbi excipit religioſos, morti ad-
5 iudicatos, & furioſos: de religioſis quòd illis interdicatur eligere ſepulturam, eſt text. *in cap. fin. de ſepult. in* 6. quem latè explicat Sanch. *in pracepta Decalogi lib.* 6. *c.* 14. *a princip.* vbi *num.* 3 cum Nauar. *comment.* 2. *de Regularib. num.* 43. & Fr. Emman. *quaſt. Regular. tom.* 3. *q.* 60. *art.* 2. *verſ. aduertendum tamen eſt*, reſoluit poſſe Religioſum eligere ſepulturam quando moritur ita remotè à monaſterio, vt ad illud commodè portari nequeat, & idem Sanch. *d. loco n.* 7 reſoluit ipſum 6
Religionis Prælatum poſſe ſibi eligere ſepulturam, vt citat Franc. *d. cap. fin. n.* 2. Roſel. *verbo ſepultura num.* 2. Fr. Emman. *d. q.* 60. *art.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Sepulturam liberè poteſt ſibi eligere mulier nupta, & num.* 2.

3 *Vidua qua habuit plures maritos, debet ſepeliri in ſepulchro vltimi.*

4 *Vxor mortua, ſepultura non electa, debet ſepeliri in ſepulchro mariti, ſi maritus ad domum duxerit, ſequutaque ſit inter eos carnalis copula.*

5 *Actus reputatur ſecundum tempus ad quod confertur.*

6 *Pater vbi eſt conſuetudo poteſt eligere ſepulturam filio impuberi.*

7 *Pater poteſt eligere ſepulturam filiis minoribus* 14. *annorum, dummodo dicta electio fiat in vita, non autem poſt mortem.*

8 *Pater ſi filio impuberi elegerit ſepulturam permittente conſuetudine, & decedat filius factus puber, non debet ſepeliri in dicta ſepultura electa, niſi factus pubes ratam habuerit talem electionem.*

Cap. De Vxore. VII.

Luc. III.

VXor poteſt liberè eligere ſibi ſepulturam ſicut 1
vir. Et ſtandum eſt conſuetudini an parentes poſſint ſepelire filios impuberes vbi voluerint. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 240. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 457. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 24. *cap.* 7.

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Spin. *in* 2
ſpeculo teſtam gloſſ. 2. *princ. n.* 41. Læl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. c.* 28. *de parocho n.* 17. *verſ. fallit, propè fin.* Lauor *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 11. *n.* 130. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de clerico debitore* §. 3. *num.* 15. vbi *num.* 16. cum Abb. *hic num.* 6. reſoluit quòd ſi vxor 3
deceſſerit non electa ſibi ſepultura, debet ſepeliri in ſepulchro mariti, & ſi habuerit plures maritos in ſepulchro vltimi, etiamſi fuerit vidua, & reuerſa ad domum patris, adhuc eſt ſepelienda in ſepulchro mariti. Et quòd vxor mortua ſepultura non electa ſepeliri debeat in ſepulchro mariti, ſi maritus ad domum du- 4
xerit, ſequutaque ſit inter eos carnalis copula, poſt Petr. Vbald. *de canon. part. cap.* 11. *num.* 20. & Aym. Crauet. *conſ.* 11. *num.* 6. *vol.* 1. tradit. Lauor. *d. cap.* 11. *num.* 131. vbi *num.* 135. ampliat procedere etiamſi mulier accuſata ſit de adulterio ſi pendente lite moriatur.

Ad eum potius ſtatũ pertineat, &c.] Notatur ad hoc 5
quòd actus reputatur ſecundùm tempus, ad quod confertur, vt per Palat. *in repet. rubr. de donation. inter virum, & vxorem*, § 10. *num.* 2.

Et propterea terra conſuetudini, &c.] Ergo pater vbi 6
eſt conſuetudo poteſt eligere ſepulturam filio impuberi, *cap. licèt, hoc tit. lib.* 6. Sylueſt. *in ſumm. verbo ſepultura* §. 1. Sebaſt. Medices *de ſepultur. q.* 8. Bellet, *d.* §. 3.

*d.§.3.num.17.*Nauar.*conſ.*1.aliàs 1.*de ſepult.*Lauor.*d. cap.*11.*num.*118.vbi ſubdit ſacram Congregat.Epiſcoporum *ſub die* 27. *Octobris* 1587. reſcripſiſſe Vicario Pulginaten.poſſe patrē eligere ſepulturam filiis minoribus 14.annorum,dummodo dicta electio fiat in vita,non autem poſt mortē,& *in fin.*ſubdit quòd ſi pater filio impuberi elegerit ſepulturam permittente conſuetudine,& decedat filius factus pubes, non debet ſepeliri in dicta ſepultura electa, niſi filius factus pubes ratam habuerit talem electionem.

SVMMARIVM.

1 *Parochianus Eccleſiæ Cathedralis ſi alibi ſepelitur,de ipſius funeralibus , ſeu relictis Eccleſiæ ſepulturæ, debetur quarta Capitulo Eccleſiæ Cathedralis.*
2 *Sepulturæ electio teſtibus ſingularibus probari poteſt.*
3 *Teſtator ſi aliquid relinquit Epiſcopo, non præſumitur tale legatum relictum animo compenſandi cum ea quarta,quam Epiſcopus conſequi debet ex cæteris legatis ab hoc teſtatore factis Eccleſiæ.*

Cap. Cùm ſuper. VIII.

1 PArochianus Eccleſiæ Cathedralis ſi alibi ſepelitur,de ipſius funeralibus , ſeu relictis Eccleſiæ ſepulturæ,debetur quarta Capitulo Eccleſiæ Cathedralis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan.Andr.Imol.Anania,Butr Hoſtienſ.Anch. Henric.Panorm Viu.*in rational.lib* 3.*iuris Pontif.pag.* 240. Alagona *in compend.iur. Canon. pag.*457.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1.*Decretal.lib.*3.*tit.*24.*cap.*8.

2 *Alibi contigerit eligere ſepulturam.*]Quæ quidem ſepulturæ electio teſtibus ſingularibus probari poteſt, vt per Maſcard.*de probationibus concl.*1297. Azeued. *l.*6.*n.*12.*tit.*9.*lib.*2. *noua recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.*2.*princip.n.*53.Roland.*conſ.*81.*n.*44.*lib.*1.Gurier. *de iuram.confirmat.part.*2.*cap.*4 *in fine.* Flores de Mena *var lib* 2.*q.*22.*n.*49.Marc.Anton.Genuenſ *in praxi Archiep.Neapol cap.*61.*num.*8.*in* 2.*edit.*Lauor.*var.lucubr.tom.*1.*tit.*1.*cap.*11.*num.*19.

3 *Ipſius quarta vobis portio relinquatur.*]Notatur ad hoc quòd ſi teſtator aliquid relinquit ipſi Epiſcopo , tale legatum non præſumitur relictum animo compenſandi cum ea quarta , quam Epiſcopus conſequi debet ex cæteris legatis ab hoc teſtatore factis Eccleſiæ,vt per Menoch.*de præſumpt.lib.*4.*præſumpt.* 109. *num.*56.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudini ſtandum eſt quanta debeat eſſe canonica portio,quæ debetur Eccleſiæ Parochiali,& num.*2.
3 *Conſuetudo , cui ſtandum eſt in quantitate canonicæ portionis,&c quando debeat eſſe legitimè præſcripta ſpatio* 40.*annorum oſtenditur.*
4 *Conſuetudo , quæ viget in Eccleſia cui legatur circa quantitatem canonicæ portionis,ſeruanda eſt,quando nulla eſt certa in Eccleſia Parochial.,& quid ſi in neutra vigeret.*
5 *Canonica portio debetur Eccleſiæ Parochiali ſi defunctus eligat in alio loco,quàm in propria parochia ſepulturam.*
6 *Eccleſia Parochialis quando fuerit ſpecialiter interdicta ex ſua culpa,non habebit canonicam portionem ſi aliquis Parochianus in alia Eccleſia,ſeu monaſterio ſepeliatur.*

Cap. Certificari. IX.

Clem. III.

CAnonica portio,quæ debetur Eccleſiæ Parochiali,quanta debeat eſſe , ſtatur loci conſuetudini. 1
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr.Imola,Anania , Hoſtienſ.Butr. Anchatan.Panorm.Henric. Viuian.*in rationali lib.* 3. *iuris Pontif.pag.* 241. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 457. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen.*in concord.p.*1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*2.*Decretal.lib* 3.*tit.*15.*cap*3.

Hanc eandem concluſ.ex hoc text.deſumunt ,Lap. *de can.port. cap.* 1. *num.*4.Lauor.*var. lucubrat. tom.* 2
*tit.*1.*cap.*17.*ex num.*4.vbi tenet huiuſmodi conſuetudinem debere eſſe legitimè præſcriptam ſpatio 40.annorum,quando quantitas quartæ non eſt à iure expreſſa,aliàs ſi expreſſa reperiatur,ſufficere conſuetudinem etiamſi non ſit præſcripta ſpatiu 40.annorum, cuius reſolutionis rationem aſſignat *ibid.num.*6. quia quando limitatur a iure eſt duplex vinculum,ſcilicet canonis,& conſuetudinis , ac proinde non requiritur præſcriptio quadragenaria. At verò in quotis non limitatis à iure nullum eſt vinculum Canonis,quia Canon illas non exprimit , ſed eſt ſolùm vinculum conſuetudinis,& ideo oportet vt ſit præſcripta ſpatio 40. annorum. 3

Sed illud aduertere oportet cum Medic.*de ſepultur. p.*2.*q.*7.*num.*6.& 7.quem refert , & ſequitur Lauor, *d.cap* 17.*ex num.*8.quòd quando in Eccleſia Parochiali non eſt certa conſuetudo quantum exigat. tunc ea ſeruari debebit,quæ viget in Eccleſia, cui legatur.Si verò in Eccleſia Parochiali eſt vna conſuetudo, & in Eccleſia cui legatur eſt altera , tunc inſpicietur conſuetudo Eccleſiæ Parochialis,quæ prætendit titulum oneroſum propter adminiſtrationem curæ, ſed Eccleſia,cui legatur,prætendit titulum lucratiuum,& duobus titulis concurrentibus potior eſt conditio tituli oneroſi quàm lucratiui. Si denique nulla eſt conſuetudo in Eccleſia Parochiali ,& nulla in Eccleſia legataria,ſed in aliis Eccleſiis eiuſdem diœceſis eſt aliqua conſuetudo,tunc ſi eſt vniformis,debet ſeruari,ſi difformis , ſeruabitur quæ eſt magis conformis iuri communi. 4

Notatur hic text.ad hoc quòd canonica portio debetur Eccleſiæ parochiali ſi defunctus elegit in alio loco,quàm in propria parochia ſepulturam , vt per Fr.Ludou.Miranda *in man. Prælatorum tom.* 2. *q.* 48. *art.*18.*concl.*1.Menoch.*de præſumpt.lib.* 1. *præſumpt.* 109.*num.*56. 5

Illud aduertere oportet in præſenti quòd quando parochialis Eccleſia ſpecialiter fuerit interdicta ex ſua culpa,non verò defuncti , probabile , quòd in tali caſu non habebit quartam,ſiue portionem canonicam , etiamſi aliquis ſuus parochianus in aliquo monaſterio , ſiue alia Eccleſia ſepeliatur , vt probat Gemin.*in cap.*1.*hoc tit.lib.*6. quem refert,& ſequitur Fr.Emman Miranda *d.art.*10.*concl.*2. 6

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati ſuper iure funerandi ſepelire poſſunt illos qui apud eos eligunt ſepulturam, ſoluendo tamen canonicam portionem Eccleſiæ Parochiali ; ſi verò alios ſepeliunt,tenentur reſtituere quicquid occaſione funeris acceperunt.*
2 *Quarta Parochialis debetur de omnibus quæ obueniunt ratione funeris,ſiue in die funeris , & de omnibus*

legatis factis Eccleſia ad quam quis eligit ſepulturam.

3 *Quarta debetur Eccleſiæ Parochiali ab Eccleſia ſepultura vbi quis ſepelitur extra Parochiam, vel ex electione, vel ad ſepulchrum maiorum.*

4 *Parochianus vnius Eccleſiæ ſi legauerit alteri exempta, in qua elegit ſepulturam, de huiuſmodi legato debetur canonica portio.*

Cap. In noſtra. X.

Innocent. III.

1 PRiuilegiati ad ſepeliendum in propria Eccleſia ſi ſepeliunt eos, qui eligunt talem ſepulturam, tenentur de relictis à defuncto pro anima ſua in vltima diſpoſitione dare quartam Parochiæ, niſi dolo & fraude fuerit inductus ad eligendam talẽ ſepulturã, quia tunc debet totum reſtituere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anania, Hoſt. Anch. Panor. Henric. Viui. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 241. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 457. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 21. c. 1.*

2 *Et tũc parochialis Eccleſia de obligationibus*, &c. Notatur ad hoc quòd quarta parochialis debetur de omnibus, quæ obueniunt ratione funeris, ſeu in die funeris, & de omnibus legatis factis Eccleſiæ ad quam quis eligit ſepulturam, vt per Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus parochialibus tit. 8. de quarta parochiali c. 2.* Fr. Lud. Mirand. *in manuali Prælat. tom. 2. q. 48. a. 4. cõcl.* 2. vbi cum Hoſt. ait hoc eſſe intelligendum de relictis occaſione loci, non intuitu perſonæ, quamuis Eccleſiæ dummodo id non in fraudem fiat.

3 Notatur etiam ad hoc quòd quando quis ſepelitur extra parochiam, vel ex electione, vel ob ſepulchrum Maiorum, quarta debetur Eccleſiæ parochiali ab Eccleſia ſepulturæ, etiamſi ſit exempta, vt per Læl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. c. 28. de parocho n. 18. in princ.* Lauor. *var. lucubr. tit. 2. c. 17. n. 33.* Parochianus enim vnius Eccleſiæ legans alteri exemptæ, in qua elegit ſepulturam, de huiuſmodi legato debetur canonica portio, Hieron. Carat. *d. tit. 8. c. 5.*

S V M M A R I V M.

1 *Sepultura Eccleſiaſtica priuari non debet caſualiter mortuus.*

2 *Libido venerea peculiariter in nobilibus debacchatur.*

3 *Gartiones vocantur iuuenes.*

4 *Occidens ſe ipſum ſepultura eccleſiaſtica tradendus non eſt.*

5 *Sepultura eccleſiaſtica priuari debent illi, quos conſtat notoriè in peccato deceſſiſſe, item & hi qui poſt mortem conuincuntur de hæreſi, n. 6.*

Cap. Ex parte. ij. XI.

1 SEpultura eccleſiaſtica non eſt deneganda illi, qui caſu moritur, & non ſe ſponte interimit, quia cui communicamus viuo, debemus & mortuo communicare. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 142. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 457. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 21. c. 2*

De materia huius text. & quòd in dubio repertus mortuus in puteo, vel laqueo ſuſpenſus, non præſumatur, quòd ſe ipſum præcipitauerit, vel interfecerit, dixi *in collect. ad cap. placuit 23. q. 5.*

Quod cùm nobilis vir, &c.] Notatur ad hoc quòd libido venerea peculiariter in nobilibus debacchatur, vt Tiraq. *de nobilit. c. 23. n. 10.* 2

Garsonibus.] Ex hoc verbo videtur deſumptũ aliud quod Luſitano idiomate dicimus, *garcaõ*, id eſt, iuuenis, vt aduertit Bernard. de Britto *in monarchia Luſitana, p. 2. lib. 7. c. 9. fol. 296. verſo.* & faciunt quæ Iuſt. Lipſ. *tom. 1. cent. 3. ad Belgas epiſt. 44. pag.* 289. 3

In gloſ. *Communicabatur. ibi, item in his, qui ſeipſos interficiunt.*] Notatur ad hoc, quòd ſe ipſum occidens ſepulturæ eccleſiaſticæ tradendus nõ eſt, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 387. n. 51.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quæſt. 20. num 133* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 3. num. 33.* Hieron. Carat. *de iuribus parochial. tit. 7. c. 8.* Lauor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 2. c. 12. num. 38.* 4

In ead. gloſ. ibi, *item in quolibet, quem conſtat in mort. peccato deceſſiſſe.* Notatur ad hoc, quòd ſepultura eccleſiaſtica priuari debent illi, quos cõſtat notoriè in mort. peccato deceſſiſſe, vt per Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib. 2. c. 13. num. 10.* Couar. *in c. alma mater, par. 1. §. 6. num. 4.* Gutier. *canon. lib. 2. c. 3. num. 2. cum ſeqq.* Lauor. *d. c. 12. num. 26.* 5

In ead. gloſ. ibi, *item in his qui poſt mortem conuincũtur de hæreſi.* Vide Nau. *in c. 1. de pœnis. diſt. 7.* vbi dicitur communiter recipi, Perez *ad l. 3 tit. 4. lib. 8. Ordin. pag.* 94. Lauor. *d. c. 12. n. 9.* 6

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus ſi ſit ſepultus in Eccleſia, vel cœmeterio, debet inde exhumari, ſi ab aliorum corporibus diſcerni poſſit, & n. 2.*

3 *Excommunicatus Eccleſiaſtica priuatur ſepultura.*

4 *Excommunicati corpus non poteſt ſepeliri in loco ſacro.*

6 *Excommunicatus, quando fuit abſolutus in mortis articulo, debet Eccleſiaſtica ſepultura mandari.*

Cap. Sacris. XII.

EXcommunicatorum corpora in cœmeterio eccleſiaſtico tumulata, ſi ab aliorum corporibus diſcerni poſſunt, debẽt inde exhumari, & procul abiici; quod ſi ita fieri nõ poteſt, non debent inde exhumari ne fortè contingat, vt cum excommunicatorum oſſibus oſſa fidelium extumulentur, quia defuncto nec vilis ſpultura nocet, nec ſpecioſa iuuat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag.* 242. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 458. remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug *collect. 5. Decretal. lib. 3. tit. 21. c. 4.* 1

Hanc eandem concl ex hoc deducunt Anan. *hic n.* 9. Socin. *in c. ſacris, de ſent. excomm. n.* 158. Soar. *de relig. tom. 1. lib. 3. c. 2. n. 13. & de cenſur. diſp. 22. ſect. 4. n. 4.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. n. 16.* Anto. Ricciul. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 4. c. 60. n. 29. & 30.* Vgol. *de cenſur. tab. 2. c. 9. §. 5. verſ. quintò.* Et quòd excommunicatus eccleſiaſtica priuetur ſepultura dixi ad *c. à nobis, il 2. de ſentent. excom. & ad c. ad hæc 5. de priuil.* vbi plura inuenies ad materiam huius text. conducentia. 2 3

De cœmeterio Eccleſiaſtico, &c. Notatur ad hoc quòd excommunicati corpus non poteſt ſepeliri in cœmeterio 4

tertio, vt per Socin. *d. cap. ſacris, num.* 157. Anton. Ricciul. *d. cap.* 60. *num.* 19. vbi *num.* 10. dicit cœmeterij appellatione intelligi omnem locum ſacrum deputatum ſepulturæ fidelium, ſiue quemcunque locum ab Epiſcopo benedictum, & ad hunc vſum deputatum, & *num.* 21. aſſerit procedere ſiue cœmeterium ſit cõiunctum Eccleſiæ, ſiue oon, & *num.* 22. tenet vt neque debeat ſepeliri propè cœmeterium. Vide quæ dixi *ad c. conſuluiſti 7. de conſecrat. Eccleſia.*

8 *Vt quibus non communicamus viuis*, &c.] De hoc dixi *ad d. cap. a nobis 18. de ſentent. excom. num. 5. pag.* 455.

9 *Nec in arbitrio mortis*, &c.] Ergo quando excommunicatus fuit abſolutus in mortis articulo, debet tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ, Anton. Ricciul. *d. c.* 60. *n.* 38. piè enim admodum in Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris abſoluere poſſe cenſuit ſacra Trident. Synodus *ſeſſ.* 14. *de ſacram. Pœnit. cap.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura vendi non poteſt.*
2 *Pretium licitè recipi poteſt pro ſepultura ratione ſitus, vel dignioris loci.*
3 *Sepulchri hæreditarij vſus eſt pretio æſtimabilis, & vẽdi poteſt pro debitis defuncti.*
4 *Gabella non ſoluitur de venditione ſepulturæ ratione ſitus, vel dignioris loci.*
5 *Simonia non committitur dum emitur locus ſepulturæ honoratior ob rationem, & reſpectum aliquem temporalem.*
6 *Simoniam non committit qui emit in Eccleſia locum honoratiorem in quo ſedeat.*
7 *Sepulchrum habens proprium ſuis ſumptibus emptum, vel ædificatum pro ſe, aut ſuis, non committit ſimoniam ſi vendat quoad proprietatem habito reſpectu ad ſolas expenſas in eo ædificando factas.*
8 *Epiſcopo pertinet tollere prauas conſuetudines ſuæ diœceſis.*

Cap. Abolendæ. XIII. *Honor.* III.

1 PRetium accipi nõ poteſt pro terra Eccleſiæ in qua eſt ſepeliendus defunctus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 243. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 458. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Doctores citandi, pariter reſoluentes licitam eſſe receptionem pretij pro ſepultura ratione ſitus, vel dignioris loci, quaſi hoc non videatur concernere ſpiritualia, ſed tantùm honorem, & præeminentiam, quæ poteſt pretio æſtimari, & vendi, cùm hoc caſu non vendatur ſepultura, quæ gratis eſt præſtanda defunctis per eorũ parochos. Colliges hæc ex Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 1. Petr. de Arag. *in* 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. Vict. *relect.* 2. *de ſimon. num.* 10. Gregor. *l.* 1. *verbo vendere, tit.* 13. *part.* 1. Didac. à Roſario *in addit. ad ſummam Caietani, verbo ſimonia*, Nau. *conſ.* 2. *ſub hoc tit. in antiq.* Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 40. Menoch. *de arbitr. caſu* 277. Tolet. *in inſt. ruct. Sacerd. lib.* 5. *cap.* 80. *in fine*, Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 2. *princ. num.* 41. Lael. Zech. *de Republ. eccleſiaſt. lib.* 1. *cap.* 28. *de parocho n.* 19. *verſ. cauete etiam*, Fr. Emman. *in ſumm. part.* 1. *cap.* 50. *num.* 1. *& quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 58. *art.* 2. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo ſepultura*. §. 2. Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ, cap.* 22. Petr. de Ledeſma *in ſumm part.* 2. *tract.* 2. *concl.* 34. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 5. *cap.* 9. *num.* 137. Humad. *ad Greg. l.* 55. *gloſſ.* 5. *tit part.* 1. Salaz. *de vſu & conſuet. cap.* 10. *num.* 24. Perez de Lara *de anniuerſ. & capell. lib.* 1. *capit.* 25. *num.* 17. Marc. Antoo. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. cap.* 40. *num.* 19. *a.* 1. *edit.* aliàs *cap.* 32. *num.* 19. *in vlt. impreſſ.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.* 2. *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 9. Emman. Sa *verbo Simonia, num.* 2. Soar. *de relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 4. *de ſimonia cap.* 14. *num.* 19. *& ſeq* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 16. *à princip. & diſcept. forenſ. c.* 110. *num.* 6. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *num.* 108. *& num.* 216. Bellet. *diſquiſit clerical part.* 2. *tit. de clerico debitore*, §. 3. *à num.* 27. latè Lauot. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 10. *ex n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 12. *cap.* 17. *q.* 2. Fillinc. *tract.* 45. *cap.* 3. *quæſ.* 11. Bonacin. *vbi tractat*, vbi de ſimonia, *q.* 4. § 6. Ragui. *de eccleſ. diſcipl. q.* 86. *n.* 3. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 9. *num* 137. *in addit* Nald. *in ſummam verbo ſepultura n.* 8. Ioan. de Cruz *in direct. conſcient. part.* 1. *præc.* 7. *quæſt.* 4. *dub* 9. *concl.* 2. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 1. *miſcel. reſol* 57. Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 8. *&* 9. vbi *num.* 13. reſoluit quòd vſus ſepulchri hæreditarij eſt pretio æſtimabilis, & vendi poteſt pro debitis defuncti, & *num.* 14. dicit quòd non ſoluitur gabella de venditione ſepulturæ ratione ſitus, vel dignioris loci. 3 4

5 Verùm Soar. *d. cap.* 14. *num.* 22. tenet emptionem ſimplicis ſepulturæ, ſeu iuris ſepulturæ ſaluari poſſe ex illa ratione maximè obligationis, quòd nullus alius ibi ſepeliatur, non verò ea ſuprà relata de ſitu, & digniori loco, dicens quòd licet ſimonia ſit aliquid accipere pro honoratiori loco ſepulturæ, ſecus verò erit ſi quis velit onerare Eccleſiam, & ita poſſidere in illa ius ſepulturæ in aliquo certo loco illius, vt non poſſit alius ibi ſepeliri, tunc enim videtur illam obligationem ex parte clericorum, ſeu Eccleſiæ poſſe vẽdi ſaltem auctoritate Prælatorum Eccleſiæ, cùm circa hoc non inueniatur facta prohibitio, quia aliud eſt vendere ſepulturam, quod prohibetur, aliud vendere obligationem non ſepeliendi alium, vt per ſe conſtat. Vnde neque tunc venditur aliquid ſpirituale, neque ſpirituali annexum; illa enim obligatio eſt onus accidentarium, quod æſtimabile pecunia eſt, ita etiam. licet Soar. non citato, dicit Fr. Raph. de la Torre *de Relig. tom.* 2. *quæſt.* 100. *art.* 4. *diſp.* 7. Sed illa ratio de honoratiori loco non videtur reiicienda ſi locus eſt honoratior ob rationem & reſpectum aliquem temporalem, quia tunc non emitur res ſacra, ſed honor quidam humanus, qui in hominum æſtimatione, & appretiatione poſitus eſt, tum quia emens locum honoratiorem in quo ſedeat, non committit ſimoniam, 6 Gabr. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 2. *dub.* 10. Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 28. *num.* 23. ergo nec ſimonia committitur dum honoratior ſepulturæ locus emitur, vt optimè conſiderat Bonac. *d.* §. 6. *num.* 4. Illud tamen aduertendum duxi 7 cum eod. Soar. *d. cap.* 14. *num.* 18. quod ſi quis habeat ſepulchrum proprium ſuis ſumptibus emptum, vel ædificatum pro ſe, aut ſuis, non eſt materia ſimoniæ, ſi vendatur quoad proprietatem iuxta valorem fundi, & reſpectu habito ad ſolas expenſas in eo ædificando factas, quia ibi non venditur benedictio, nec proprium ius ſepulturæ, ſed materiale illud, ad quod alia ſequuntur. Vnde ſimilia loca iure hæreditatio transferri ſolent à parentibus ad filios ratione temporalitatis, quæ in eis eſt.

Notari ſolet text. hic ad hoc, quòd ad diœceſanum 8 ſpectat tollere prauas conſuetudines ſuæ diœceſis, vt per Abb. *in præſenti num.* 3. *& in cap. ex frequentibus*

num. 4.

num.4.de inſtitut. Angel. *in ſumm. verbo Archiepiſcopus,num.1.* Eraſm.à Cochiet *de iuriſdict. Ordinarij in exemptos , part.4. quæſt.15.* vbi etiam probat Ordinarium non poſſe tollere prauas exemptorum conſuetudines.

SVMMARIVM.

1. *Excommunicatus in mortis articulo abſolutus eccleſiaſticæ ſepulturæ mandari debet,& n.2.*
3 *Eccleſiæ forma ſeruanda eſt in abſolutione , quæ fit in mortis articulo.*
4 *Heredes tenentur ſatisfacere pro delicto defuncti.*
5 *Heredes conueniuntur ex maleficio defuncti, licèt nihil inde peruenerit ad eos.*

Cap. Parochiano. XIV. & vlt.

Gregor. IX.

1 EXcommunicati pro manifeſtis exceſſibus , vt incendio , homicidio , percuſſione clerici , violatione Eccleſiarum, inceſtu , &c. ſi à ſuo Preſbytero iuxta formam Eccleſiæ ſunt abſoluti in morte , ſepeliri debent in loco ſacro , & ad ſatisfaciendum cogendi ſunt hæredes. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan.Andr.Butr.Imola,Anania, Hoſtienſ Anchar Henric.Panormit.Viuian.*in rationali lib.3.iuris Pontificij, pag.144.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.458.*remiſſiuè Ximen.*in concord.part.1. & 2.*

a *Non debent cœmeterium,*&c.]Notatur ad hoc quòd excommunicatus in mortis articulo abſolutus eccleſiaſticæ ſepulturæ tradi debet , vt per Anton.Ricciul. *in tract.de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.4.cap.60.num.38. & 39.* hoc procedere ait ſiue abſolutio ſit impenſa ab excommunicatione,ſiue à quocunque alio ſimplici Sacerdote, & citat Butr. *n.3.* Anchar.*num.4.* Anania *num.1.*& Abb. *num.3. in præſenti,*Soar.*tom.5.diſp.11.ſect.4. ſub num.3. verſ.addendum verò;*item idem Ricciul.*loc.cit.n.40.*hoc procedere ait etiamſi abſolutio excommunicationis eſſet Papæ reſeruata,vbi etiam aſſerit ſic in facti contingentia eo informante reſpondiſſe ſacram Congreg.Cardinalium ſuper *negotiis Epiſcoporum in vna ſanctæ Seuerinæ cenſurarum* 30.*Iunij* 1620.

Iuxta formam Eccleſiæ abſolutus.] Ergo in abſolutione, quæ fit in mortis articulo, eſt ſeruanda forma Eccleſiæ,de qua Butr. *num.3.* Anchar.*num.4.* Anania *num.3.* Abb.*ſub num.3.in præſenti* , Ricciul. *vbi ſuprà num.43.*vbi ait formam Eccleſiæ eſſe,vt præſtet iuramentum de parendo mandatis S.R.E. vt *in cap.ex tenore,& in cap.cùm deſideres,de ſentent excomm.* & ſi reconualeſcat,& non pareat,reincidit in excommunicationem ipſo iure,*cap.eos,eod.tit.lib.6.*

4 *Sed eius hæredes* , &c.] Ergo hæredes tenentur ſatisfacere pro delicto defuncti , de quo vide Duen. *reg.33.limit.12.*Couarr.*lib.3.variar.ca.3.num.7.*Strach.*de mercat. part.2. num.15. & 17.* Neguzant. *de pignorib. part.2.memb.4.num.124.& ſeq.* Xuar. *alleg.26. num.4. dub.2.*Paul.Comitol.*reſp. moral.lib.4. quæſt.42.* Chald. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunct. part.4.num.9.* D.Barboſ.*in l.ſi filiuſfam.ff.de iudic.num.139.cum ſeqq.*Gutierr.*canon.lib.1.cap.18.num.58.* Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.cap.33.num.16.* vbi *num.18.& 19.*dicit per hunc text. hæredem teneri vltra vires non confecto inuentario,& allegat Mench.*de ſucceſſ.progreſſu,§ 1.num.27.* Menoch. *conſ.89. à n.156.* quamuis non teneri vltra vires non confecto inuentario aſſerat Coler.*de proceſſib. execut.part.2.cap.3.numer.400.*& ſaltem quando realiter , & verè nihil occultauit , Couarruu. *d. cap.3. verſic. ſed nihilominus,* Ceuall. *commun. contra communes q.464. verſ.ſed contrarium.*

In gloſſ.*Sed eius hæredes,*vlt. ibi,*quòd hæredes conueniuntur ex maleficio defuncti,licèt nihil inde peruenerit ad eos.*Vide Couarr.*d. cap.3.num.6.verſ. tertiò acquirendum,*Palat.*in rubr.de donation.inter virum,& vxorem,§.6.num.19* Mench.*illuſtr.cap.26.num.27.* 5

De Parochiis.

Tit. XXIX.

SVper hanc rubr.ſcripſerunt Zabarel. Ioan Andr.Imola, Anania, Butr.Anch. Panorm.Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon.fol. 105.verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum fol.17*, Martin. Meſnart.*in epit. in. Decretal fol. 121.*Petr.de Rauenna *in compendio iuris Canon.*Dan. Venator.*in analyſi method.ca iuris Pontific.à pag.460.* Goffred. & Hoſtienſ, *in ſumma huius tit.*Alex.Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol.Carthagena *in expoſitione titulorum iuris canonici.*Ioan. Honorar. *lib. 3. ſum. in Decretal.* Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.135.*omnes *ſub hoc tit.*

De materia tit. vide Zerol *in praxi Epiſcop.part.1. verbo Parochia,*Azor.*inſtit. moral.part.1. lib.3.cap.12.* Hieron.Carat.*in opuſculo de iuribus parochialibus,tit.1.* Et de parochis,& eorum officio , Franc. Ingolus , & Anton.Ragucc.*in parochorum lucerna.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopatus quomodo diuidendus inter Epiſcopum ſubſtitutum Epiſcopo hæretico , & ipſum Epiſcopum hæreticum reuerſum, & ex diſpenſatione receptum oſtenditur.*
2 *Diuiſio vbi fit antiquior diuidit , & partes conſtituit, iunior autem eligit.& num.3.*
4 *Primogenitus quis ſit de duobus ſi ignoratur ille cenſendus quem populus elegerit.*
5 *Parochos inter duos quando contenditur de iuribus parochialibus propterea quod quis habitat in finibus duarum parochialium ,ea iura inter eos diuidi debet alternis vicibus.*

Cap. Si Epiſcopus. I.

Ex Concil. Afric.

EPiſcopus quando cum parte plebis fit hæreticus, & eligitur alius Epiſcopus Catholicus in Epiſcopatu , ſi hæreticus cum plebe reuertitur ad fidem, & diſpenſatiuè admittitur ad eundem Epiſcopatum, diuidi debent diœceſis fructus , & plebes. Colligunt ex Ordinar.Abb.antiq. Innoc. Collect.Zabarel. Ioan.Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſtienſ. Ancharan. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 252.* Alagona *in compend. iuris Canonici , pag. 463.* remiſſiuè Ximen. *in concordant. part. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Afric. *cap.85.* in Concil. Latinis , & refertur ab Anton. Auguſtin. 1

collect. Decretalium, lib. 3. tit. 15. cap. 1.

2 *Ita vt ille diuidat,* &c.] Notatur ad hoc quòd in facienda diuiſione antiquior diuidit, & partes cõſtituit, minor autem eligit, vt per Cou *practic. cap. 40. num. 3.* Tiraq. *de iure primog. quæſt. 60. num. 40. cum ſeqq.* Balb. *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 23. n. 4. pag. 427.* Pined. *in ſua monarchia Eccleſ. lib. 2. cap. 2. §. 1. ad fin.* Valaſc. *de partitionibus cap. 22. num. 1.* late & eleganter Stephan Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 160. num. 28. cum ſeqq.* Maior quis dicatur, oſtendit Menoch. *de arbitr. caſu 124.*

3 Verùm quia hæc eſt celebris diſceptatio, à ſacra Rota Romana *in cauſa Bononien. de Armis 29. Nouẽb.* 1624. coram bonæ mem. Vbaldo mirificè ad partes diſputata, operæ pretium duxi huius doctiſſimæ deciſionis particulam tranſcribere, quæ ſequitur. Magna videtur difficultas, & quidem celebris eſt Canoniſtarum opinio quòd facta diuiſione à maiori, ille qui eſt minor, debeat eligere, iuxta text. *in cap. 1. de Parrch* intelligendo maiorem non ratione ætatis vel temporis, ſed ratione adminiſtrationis, vt per Hoſtienſ. Butr. Anch. Abb. & alios *in d. cap. 1.* Felin. *in rubr. de maiorit. & obed. in fine,* Iaſ. *in §. quædam, numer. 68. inſtit. de action. & in l. 1. num. 18. ff. ſi certum pet.* cum aliis per Tiraquell. *de iure primog. q. 60. n. 6. & 7.* Menoch. *de arbitr. caſu 124. num. 4.* Mynſing. *obſeru. 37. num. 5. cent. 4.* Simoncell. *de decretis lib. 2. tit. 4. num. 37.* Ioan de Ceriel *tract. de primog. lib. 2. q. 5. num. 26.* & bene facit gloſſ. *in cap. vlt. in verbo antiquioris, de conſuet. in 6.* & illam Canoniſtarum opinionem tenuerunt Doctores *in d. cap. 1. de parroch.* Anan. *in cap. qualiter & quando, il 2. de accuſ.* Guid. Papæ *deciſ. 289. & ſing. 92.* Corn. *conſ. 234. in fine, lib. 1.* Iaſ. *in d. §. quadam num. 67. Inſtit. de action. & in d. l. 1. num. 39. in fin. ff. ſi certum pet.* & alij plures relati per Tiraq. *d. q. 60. num. 30.* Mynſing. *d. obſeru. 37.* Æmil. Ferret. *conſ. 1. per tot.* & plures relati per Simoncell. *vbi ſuprà num. 34.*

Cæterùm communis opinio Legiſtarum eſt in contrarium, quòd ſcilicet nulla ſit prærogatiua maioris in diuidendo, vel minoris in eligendo, & hæc eſt communis, vt per Tiraquell. *d. quæſt. 60. num. 10.* Roman *conſ. 471. num. 4.* Petr. de Vbaldis *in tract. de duobus fratribus part. 12. quæſt. 12. num. 78. verſ. breuiter,* Iaſ. *in d. l. 1. num. 39.* & *ibi* Rip. *num. 70. ff. ſi certum pet.* idem Iaſ. *in l. ſi duobus num. 7. C. commun. de leg.* Aretin. *in d. §. quadam num. 19.* & *ibid.* Gom. *n. 30. Inſtit. de action.* cum alij per Simoncell. *vbi ſup. n. 36.* ſed quomodo ſit expedienda diuiſio, non conuenit inter Doctores Legiſtas, nam quidam cenſuerunt eũ qui habet maiorem partem in re diuidenda, habere electionem, Bald. *in l. ſané, in princip. num. 9. C. de donat.* Luc. de Pena *in l. 2. col. 5. C. de exactor. lib. 12.* Iaſ. *in d. §. quadam num. 59.* Petr. de Vbaldis *vbi ſuprà ſub num. 80. verſ. item in electione,* Vrſil. *ad Afflict. deciſ. 13. num. 6.* Barz. *deciſ. Bononien. 100. num. 11.* Menoch *de arbitr. caſu 123. num. 8. & 9.* & in hoc inſtabant informantes pro D. Iunipera, ſed tamen contraria opinio placuit dominis, quam ſequitur Tiraquell. *loco citato num. 16.* nam prædicti Doctores plerique loquuntur quando res non recipit commodam diuiſionem, vt per Capyc. *deciſ. 36. num. 1.* Tiraquell. *d. num. 16. & num. 17.* cum aliis, vt per Petr Santz *de bonorum diuiſione, lib. 2. c. 10. n. 30.* qui non eſt caſus noſter, vt *ſuprà* dixi.

Nec obſtat text. *in d. l. 2. C. de metat. & epid. lib. 12.* vbi dominus domus qui habet maiorem partem, videlicet duas partes, & hoſpes vnam habet jus eligendi, quia, vt rectè explicat Ioan. de Platea *ibid.* illa lex habet rationem ſpecialem, vt dominus, qui in vno grauatur, vt ſibi auferat ab hoſpite, pars domus releuet in altero, vt habeat electionem, *l. eum qui. ff. de iureiur.* & ſequitur Tiraquell. *loco citato,* & addo quòd nec ibi dominus indiſtinctè habet electionem duarum partium; quæ ſibi obtingunt, ſed vnius tantùm pro ſua habitatione, & poſtea eligit alteram hoſpes tertia parte domino relicta, & ſic non applicatur huic cenſui in quo D. Iunipera vellet eligere omnes tres partes, quæ ad ſe ſpectant.

Nec obſtat *l. ſum imus, §. nec autem, C. de donat.* vbi ſi res ſit communis inter donantem & donatarium, is qui habet maiorem partem, habet ius offerendi alteri ſuæ partis æſtimationem, vt totam conſequatur, quia ille etiam eſt caſus ſpecialis, quando diuiſio eſt facienda inter donantem & donatarium, alias regulariter vbi fit diuiſio, non cogitur quis ſuæ partis æſtimationem accipere, vt expreſsè *ibi* tradit Angel. & ſequitur Tiraq. *loco citato n. 16.* & præter ipſum latè explicat Corn. *conſ. 85. n. 7. cum ſeqq. lib. 1.* vbi aſſignat rationem ſpecialitatis.

Alij verò Legiſtæ ſentiunt rem eſſe expediendam per ſortes, quæ videtur communis Legiſtarum opinio, vt per Iaſ. *in l. 1. num. 39. ff. ſi certum pet.* & *ibi* Cagnol. *num. 165.* & adducunt text. *in d. l. 2. quando & quæ pars deb. lib. 10.* ibi, *vt rei ius totius in ſeruitute caſum deductis vel curiæ quadrantis, vel hæredi, aut fideicommiſſario per vniuerſitatem dodrantis electio ex ſortis felicitate contingat;* qui tamen text. procedit iure ſpeciali in diuiſione facienda inter hæredem, & Curiales, vt expreſsè *ibi* ſentit Bart. *num. 6.* Æmil. Ferret. *d. conſ. 1. num. 2.* Simoncel. *loco ſupra citato num. 36.* Ideo in contrarium eſt ius commune, *l. in ſingulare, ff. de legib.* & ita arguit Tiraquell. *d. quæſt. 60. num. 11.* poſt Bald. *in l. num. 4. C. de his qui ſe deſer. lib. 10.* & regula eſt quòd nunquam res per ſortem expediri debet, vbi aliàs fieri poteſt prouiſio, gloſſ. *in l. vnic. in verbo prohibebit, in fine, C. vti poſſidetis, & in l. vltim. C. communia de leg.* & quando ſit locus ſorti plenè per Felin. *in cap. Capitulum num. 49. de reſcript.* Ferret. *loco alegato num. 2.*

Vltima fuit opinio diuiſionem eſſe faciendam per aſſignationem arbitrio iudicis, hæc eſt autem verior, & receptior opinio, vt teſtatur Tiraquell. *d. quæſt. 60. num. 10.* Menoch. *de arbitrar. caſu 123. num. 3.* poſt Matthæ. *in l. quæſt. omnimodum num. 25. ff. d. quæſt.* Ruin. *conſ. 149. num. 1. lib. 4. & conſ. 29. num. 6. lib. 5.* Boer *deciſ. 46. num. 1.* Couar. *pract. quæſt. cap. vltim. num. 3.* Villalob. *in commun. opinion. in verbo diuiſio,* Viuian. *lib. 1. commun. opinion. concl. 339.* Simoncel. *vbi ſup. num. 36.* Caroc *deciſ. 135. num. 7.* quæ opinio probatur *in §. pen. & vltim. Inſtit. de offic. iudic. & in d. §. quadam,* ibi, *permittitur iudici, Inſtit. de actionib. l. & puto in princip. & §. 1. l. ſi familia, l. arbitrium, ff. famil. erciſc. l. ad officium, C. communi diuid. l. communi diuidundo, in princip. & §. cum de vſuſfructu, ff. eod. tit. l. poteſt, ff. de legat. 1. l. cùm pater, §. pater pluribus,* ibi, *arbitrium diuiſionis,* vbi gloſſ. *ff. de legat. 2.* debet tamen fieri æſtimatio vel à iudice, vel iudicio peritorum, vt per Menoch. *d. caſu 123. num. 3.* & latiùs Petr. Sanz. *de diuiſione bonorum, lib. 1. c. 4. num. 1. cum ſeqq. & lib. 1. cap. 10. num. 3.* Quamobrem concluſerunt domini diuiſionem in præſenti caſu eſſe faciendam per aſſignationem arbitrio iudicis præuia æſtimatione peritorum. Hactenus deciſio *in d. cauſa Bononien. de Armis.*

Quem plebs elegerit.] Notatur ad hoc quòd ſi ignoretur de duobus ſimul natis quis ſit primogenitus, ille cenſetur quem populus elegerit, vt per Tiraq. *de iure primog. q. 17. opin. 9. num. 1.* 4

In

5 In gloſſ. *Deputetur*, fin. Notatur ad hoc, quòd ſi
contenditur inter duos parochos de iure ſepulturæ,
confeſſionis, & adminiſtrationis aliorum Sacramen-
torum, & aliorum id genus iurium parochialium, pro-
pterea quod quis habitat in finibus duarum parochia-
rum, ita vt non conſtet in qualibet earum habitet, ea
iura debent inter eos diuidi alternis vicibus, vt per Ti-
raq. *d. q. 17. opin. 5. n. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Presbyteri Parochiales Dominicis diebus, & feſtiuis Parochianos alienos ad Miſſam admittere non debēt ſi ex contemptu ad eorum Eccleſiam accedunt.*

2 *Miſſam quis licitè audit extra propriam Parochiam in diebus Dominicis, & diebus feſtis ceſſante contemptu & ignorantia eorum quæ Parochiani per Parochos ſcire tenentur.*

3 *Refertur Concil. Trid. ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis, & euitandis.*

4 *Epiſcopus non poteſt cogere populum mulctis, & pœnis in caſu notabilis negligentiæ, aut contumaciæ ire ad audiendam Miſſam in Parochia ſua.*

5 *Miſſæ audiendæ præceptum adimpletur quocunque loco illa audiatur, peccabit tamen mortaliter qui eam ex contemptu in propria Parochia audire noluit.*

6 *Parochianus poteſt Miſſam audire in aliena Parochia contempto proprio Presbytero notorio fornicatore, vel excommunicato.*

7 *Domicilium non dicitur contractum ex ſola habitatione, ſeu conuerſatione.*

Cap. Vt Dominicis. II.

Ex Concil. Naneten.

1 PArochus in diebus feſtis antequam ſacrum faciat,
interrogare debet nunquid alterius Parochiæ con-
tempto proprio Parocho ibi velit Miſſam audire, &
ſi quem inuenerit, ſtatim ab Eccleſia ſua eiiciat. Col-
ligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel.
Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſtienſ. Anch. Henric.
Panor. Ceued *collect.* 104. Viuian. *in rationali lib. 3. iu-
ris Pontif. pag.* 253. Alagona *in compend. iuris Canon.
pag.* 463. remiſſiuè Ximen. *in concord p. 1.* deſumitur ex
Concil. Naneten. *cap. 1. non cap.* 419. vt refert Burchard.
Decroter. lib. 2. cap. 92. nec *cap.* 19. vt dicit Iuon. *part. 2.
c.* 122. refertur ab Auton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib.
3. tit. 25. c. 2.*

2 *Qui proprio contempto Presbytero*, &c.] Ergo ceſſan-
te huiuſmodi contemptu, & periculo ignorandi feſta,
ieiunia indita à Parocho, & excommunicationes pu-
blicatas ab eo, licitè quis audit Miſſam extra Paro-
chiam in diebus Dominicis, & in aliis feſtiuis, nulla
interueniente proprij Parochi licentia, vt bene reſol-
uunt Sylueſt. *in ſumm. verbo Miſſa, 1. num. 5.* Nauar.
in man. c. 21. n. 5. verſ. non dixi tamen, Gutier. *canon. lib. 1.
c. 30. ex num. 8. & ex num.* 32. Ferdin. Paez *in repet. cap.*
3 *Miſſas, de conſecr. diſt. 1. ex num.* 134. Non obſtat Con-
cil. Trident. *ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis, & euitandis
in celebratione Miſſæ*, dum decidit quòd Epiſcopus de-
bet monere populum vt frequenter ad ſuas Parochias
ſaltem diebus Dominicis, & maioribus feſtis accedāt,
quia reſpondetur Concilium non ſtatuere quòd Epiſ-
copus iubeat id, ſed quòd moneat, quod verbum eſt
conſilij, vt notant Fuſc. *de viſit. lib. 2. c. 21. num.* 42. Na-
4 uar. *vbi ſuprà*, Gutier. *d. c. 30. num. 33. ad fin.* vnde ſacra
Congregat. cenſuit non poſſe Epiſcopum cogere po-
pulum mulctis, & pœnis in caſu notabilis negligen-
tiæ, aut contumaciæ ire ad audiendam Miſſam in Pa-
rochia ſua, vt referunt Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. ver-
bo Miſſa. § 6.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. c. 1. quæſt. 6.*
Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta proc... lib. 2. c. 3.
num.* 13. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg.
24. num.* 17. vbi *num.* 18 aduerto Miſſæ audiendæ præ- 5
ceptum adimpleri quocunque loco audiatur, ſiue in
propria Parochia, ſiue in qualibet alia Eccleſia, aut lo-
co vbi celebretūr, poſſe tamen fieri aliunde, vt aliquis
peccet non audiendo Miſſam in propria Parochia, vi-
delicet ſi nolit eam audire ex contemptu, aut quando
Parochus declarat ea, quæ Parochiani ſcire tenentur.
Ex peculiari tamen priuilegio præcepto audiendi Miſ-
ſa ſatisfacit qui in Mendicantium Fratrum ſacris ædi-
bus illam audiuit, ſecundùm Fuſc. *d. lib. 1. c. 2. num.* 30.
Gutier. *d. cap.* 30. *ex num. 21. & num.* 34. Azor. *d. cap. 6.
quæſt. 7.*

Qui proprio contempto Presbytero, &c. Aduerte quod 6
contempto proprio Preſbytero notorio fornicatore,
vel excommunicato poteſt parochianus Miſſam audi-
re in aliena parochia, vt per Farin. *in praxi crimin. p. 5.
q.* 138. *n.* 60.

In gloſ. *Si alterius.* Notatur ad hoc, quòd domici- 7
lium non dicitur contractum ex ſola habitatione, ſeu
conuerſatione, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 80. *n. 2. &*
14 Maſcard. *le probat. concl.* 534. *n. 22. & 23.* Cardin.
Tuſc. *verbo domicilium concl.* 596. *n.* 18. Farin. *fragment.
crimin. p. 1. litt. D, n.* 200.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus Parochianum alterius, ſine ipſius licentia ordinare non poteſt, ac proinde nec iudicare.*

2 *Ordinare qui non poteſt, non poteſt iudicare.*

3 *Argumentum de foro exteriori ad forum interius valet.*

4 *Epiſcopus poteſt ordinare eos, qui in ſuam diœceſim domicilium tranſtulerunt.*

Cap. Nullus. III. *Adrian. Papa.*

EPiſcopus Parochianum alterius ſiue ipſius licentia 1
ordinare non poteſt, ac proinde nec iudicare. Col-
ligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zaba-
rel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr.
Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Ponti-
ficij, pag.* 245. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*
463. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur à Bur-
chard. *lib. 2. Decretal. c.* 39. Iuo. *p. 6. c.* 140. & ab Anton.
Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 25. c. 3.*

Dicit hic text. quòd qui non poteſt aliquem ordi- 2
nare, non poteſt etiam illum iudicare, de quo D. Bar-
boſ. *in l. 1. ff. de iudic. art. 3. num.* 200. Vnde regula 3
deduci ſolet quòd valet argumentum de foro exterio-
ri ad forum interius, vt per Sot. *in 4. diſt. 20. quæſt.
2. art. 2. & lib. 4. de iuſtitia q. 5. art. 3. verſ. quartò
arguitur, & q. 6. art. 3. verſ. neque verò*, Petr. à Nauar.
de reſtitut. tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 67. nouè Ioan. Vale-
rum *de differentiis inter vtrumque forum, in prælud. pro-
pè fin.*

In gloſſ. *Præſumat.* ibi, *niſi eò domicilium tranſtulerit.* 4
Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus poteſt ordinare eos,
qui in ſuam diœceſim domicilium tranſtu-
lerint, de quo vide per me dicta *de
offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2.
alleg. 3. num. 22,
cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 Fines Parochiarum, de quibus conſtat, vel finibus cohærentia præſcribi non poſſunt, & n. 2.
3 Amplia procedere etiam in finibus Regnorum, ſeu comitatuum, & etiam in iis, qui cohærent finibus, & quamuis præſcriptio immemorialis proponatur.
4 Intellige textum ſolummodo procedere ubi de finibus quatenus fines ſunt, & habent rationem finiendi.
5 Iudicium idem eſt de annexis, & connexis.

Cap. Super eo. IV.

Urban. III.

1 Limites prouinciarum ſicut ſecundùm iura præſcribi non poſſunt, ſic limites Epiſcopatuum, & Parochialium cum adhærentibus non poſſunt præſcribi ſi legitima probatione, & indubitata fide conſtet ordinatione Eccleſiaſtica eſſe ſtatutos. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Imol. Butr. Anan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij*, *pag.* 254. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 463. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 25. *c.* 5 & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III *c.* 6.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Balb. *de præſcript. cap.* 6. *num.* 7. *verſ. decimus*. Parlad. *lib.* 1. *rerum quotidian. cap* 1. §. 17. *num.* 3. Mich. Graſſ. *lib.* 3. *commun. verbo confines quæſt.* 8. Menoch. *conſ.* 147. *n.* 44. vbi hoc intelligit quando limites ſunt clarè, & manifeſtè diſtincti, ſecus ſi dubij ſint, de quo etiam Hieronym. de Monte *de finibus regundis cap.* 107. *num.* 2. *fol.* 268. cuius principalis reſolutionis ea potiſſima videtur ratio ne aliàs admiſſa in propoſito finium præſcriptione, cum publico incommodo oriatur confuſio tam inter Prælatos, quàm inter ſubditos, vt intendit text. *in cap. quicunque*, *cap. licèt*, 16. *quæſt.* 3. quæ ratio ſatis defendi poteſt ſi aduertas fines prouinciarum, diœceſum, & parochiarum in vtilitatem publicam non priuata, ſed publica auctoritate conſtitutos, & diſtinctos fuiſſe, *cap.* 1. 80. *diſt. c.* 1. 13. *quæſt.* 1. intendit text. *in præſenti*, ibi, *Eccleſiaſtica ordinatione inſtitutes*, Concil. Trident *ſeſſ.* 14. *de reform. c.* 9. *& ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 13. *in fine*, vnde fines huiuſmodi quatenus fines ſunt iuris publici auctoritate, & vtilitate conſtituti, vt in ſimili probat *l. id quod* 7. §. 1. ibi, *limites*, *ff. de periculo, & commodo*, ac proinde immutabiles eſſe debent, & meritò præſcribi prohibentur, ne aliàs priuata cuiuſque præſcribentis auctoritate ſublatis antiquis paſſim noui limites conſtituantur, & tam in iuriſdictione, quàm in reliquis ad publicam vtilitatem pertinentibus frequens detur occaſio incertitudinis, & confuſionis: id quod non ita contingit in finibus prædiorum, qui non publici, ſed priuati iuris ſunt, non publica, ſed priuata vniuſcuiuſque auctoritate, & voluntate inſtituuntur, & mutantur, *l.* 1. *C. de finibus regund.* & confuſio, quæ timeri poteſt, non ita principaliter publicum, ſed magis priuatum continet detrimentum: ſic ſanè licèt intra fines prouinciæ, diœceſis, vel parochiæ admittatur præſcriptio ad effectum vt præſcribens intra illos obtineat iuriſdictionem, vel iura Epiſcopalia, ſeu parochialia, vt colligitur ex *reg. cap. auditis, & cap. cùm olim*, & clarius ex *cap. ad aures, de præſcript. cap.* 1. *illo tit. lib.* 6. *d. quicunque. d. cap. licèt. cap. quia in fine, de præſcrip.* vbi Felin. *n.* 5. *in principio & ſeqq.* poſt Abb. *hic n.* 6. Nihilominùs tamen fines ipſi præſcribi non poſſunt ad effectū vt deſinant eſſe qui antea erant, vel reſtringantur, vel alij extendantur, & ſint vbi non erant, quia ratio prædicta, & huius text. prohibitio non offenditur, vbi manentibus finibus ſicut antea intra illos præſcribitur; nec obſtat *c. cùm ſint* 18. *verſ. & attendendum. de decimis*, ſatisfit enim vt per *gloſ. vlt.* communiter receptam ex Zabar. *ibi*.

Amplia deciſionem huius text ſeruandam eſſe etiam in finibus Regnorum, Comitatuum, vel ſtatuum ſecularium, vt obſeruant Abb. *hìc in fine*, Pariſ. *d. cap. quia*, *num.* 17. Balb. Craſſ. & Alciat. *dictis locis*. Amplia rurſus id ipſum locum habere etiam in iis, quæ cohærent finibus, vt apertè probat hic text. ex quo ita colligunt omnes, gloſſ. & communis *in d. cap. quicunque*, *& d. cap. qui ſint*, vbi Abb. *num.* 9. Balb. *vbi ſupra*, cum quibus declarabis poſt Ioan. Andr. & Abb. *hic numer.* 4. Amplia denique text. hunc procedere etiamſi præſcriptio immemorialis proponatur, ſiquidem & hæc excluditur per generalia verba huius text. cum ſimilibus & per rationem prædictam, Abb. *hic num.* 1. Felin. *in fin. in d. cap. quia*, & ſatis intendit *gloſſ. vlt. in cap. fœlix* 16. *quæſt.* 1. 3

Intellige text. ſolummodo procedere vbi de finibus conſtat, nam ſi de illis non appareat, admittetur præſcriptio, quia non præſcribuntur fines, ac ſubinde ceſſant verba huius text. & ratio prædicta, vt ſatis expreſſit Pontifex *in præſenti*, *& in cap. inter*, *verſ. ob hoc, cum ſeq.* 16. *q.* 3. gloſſ. & omnes præcitati: Limita præterea regulam hic præſcriptam procedere tantùm in finibus quatenus fines ſunt, & habent rationem finiendi, itavt per præſcriptionem deſinant eſſe fines, vel vbi antea erant; ſi verò conſiderentur non in quantum fines ſunt, ſed reſpectu ſoli, quod occupant, quoad dominium, & proprietatem eiuſdem, itavt maneant apud fines, & retineant finiendi rationem ſicut antea, quamuis ſub dominio alterius, vtique admittenda eſt præſcriptio, quia propriè loquendo non præſcribuntur fines, ac proinde ceſſant verba, confuſio, & ratio de quibus *ſuprà*, ita intendunt gloſſ. *in d. cap. quicunque*, ibi, *ſed quantum ad proprietatem*, &c. Zabarell. *in d. cap. quia*, & *ibi*, Felin. *num.* 5. *in princ. & verſ. conſidera*, Pariſ. *num. vlt.* Balb. *vbi ſupra*, qui tamen poſt gloſ. *in d. cap. quicunque in fine*, falsò exiſtimant fines iure proprietatis præſcribi vbi fines ipſi non manent amplius, ſed deſinunt eſſe tales, ſiquidem longè verius eſt præſcriptionem iure proprietatis in propoſito dici vbi terra, vel ſolum ipſum præſcribitur quoad dominium, vt alicuius efficiatur proprium, interim tamen manent fines ſub ratione finium, quia adhuc poſt præſcriptionem habent rationem finiendi, & limitandi ſicut antea, iuxta addita ad *d. c. quia*. 4

Ex his, quæ finibus cohærent.] Quia de annexis, & connexis idem eſt iudicium, vt per Dec. *numero* 3. poſt Panorm. *not.* 3. *in cap. quanto*, *de iudic.* vbi gloſſ. *verbo annexa*, Hippol. *ſing.* 251. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 45. *& caſu* 95. Garc. Gironda *de priuileg. & exempt. explicat. num.* 751. Eſcob. *de ratiocin. c.* 13. *num.* 11. 5

SVMMARIVM.

1 Parochianus, ſeu diœceſanus ſi domicilium transfert, primus Prælatus in eo iura Epiſcopalia, ſeu diœceſana ſibi non vendicat, decimæ tamen Prædiales illius Parochiæ ſibi debentur, niſi alteri debeantur ex conſuetudine.

2 *Clericus, qui mutat omnino domicilium, non ſubeſt amplius Epiſcopo originis, ſed domicilij.*

3 *Decimæ prædiales regulariter illi ſunt Eccleſiæ tribuendæ in cuius territorio prædia ſita ſunt; perſonales verò debentur Eccleſiæ in qua audiuntur diuina, & Sacramenta percipiuntur.*

4 *Curatus in ſua parochia habet intentionem fundatam in decimis prædialibus contra Epiſcopum.*

5 *Domicilium contrahentis animus ex aſſidua habitatione, & conuerſatione dignoſcitur.*

Cap. Significauit. V. & vlt.

Cæleſt. III.

1 Si quis ex vna diœceſi transfert domicilium in aliam, primus Epiſcopus non habet iuriſdictionem in ipſum, nec ab eo temporalia exigere poteſt, cùm ei adminiſtret ſpiritualia, ſed ſecundus; tamen ſi ille habet prædia in primo Epiſcopatu, ſoluere debet decimas integras primo Epiſcopo, niſi alteri deberentur ex conſuetudine. Colligunt ex Ordin. Abbb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij*, *pag.* 225. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 463. temiſſinè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 6. *cap. vnic.*

2 *Nullam in prædictos, &c.*] Notatur ad hoc, quòd clericus, qui mutat omnino domicilium, hoc eſt, qui aliò proficiſcitur non reuerſurus deinceps, non ſubeſt ampliùs Epiſcopo originis, ſed tantùm Epiſcopo domicilij, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pænitent. lib* 30. *tract.* 3. *num.* 9. vbi enim quis hoſpitium conſtituit in aliena parochia cum animo ibi remanendi, fit parochus illius, Paul. Comitol. *reſponſ. moralium*, *lib.* 6. *quæſt.* 45. *num.* 4. *in fine.* Et ideo vbi quis mutauerit domicilium, decimæ non debentur priori Curato, ſed ſecundo, vt per Rebuff. *de decimis*, *quæſt.* 6. *num.* 24. Monet. *eodem tract. cap.* 7. *num.* 24. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 35. *quæſ.* 14. quos refert Rot. *in Abulen. decimarum* 17. *Decembris* 1627. coram R. D. meo Coccino Decano *verſ. nec illas.*

3 *Ita quòd ciſi de agris, &c.*] Notatur ad hoc, quòd decimæ prædiales regulariter illi ſunt Eccleſiæ tribuendæ, cuius territorio prædicta ſita ſunt, vt per Soar. *de relig. tract. de decimis, lib.* 1. *cap.* 21. Gutier. *practic. lib.* 1. *quæſt.* 17. *num.* 1. Rot. apud. Farinac. *deciſione* 371. *num.* 4. *part.* 1. *recent.* & alios citatos ad *cap. cùm contingat* 29. *à num.* 4. *inf. de decimis.* Perſonales debentur illi Eccleſiæ in qua audiuntur Diuina, & recipiuntur Sacramenta, non verò baptiſmali, ſi illic diuina non audiuntur, Rebuff. *de decimis*, *q.* 6. *num.* 21.

4 *Deinde eis ipſas, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Curatus in ſua parochia habet intentionem fundatam in his decimis contra Epiſcopum, itavt non teneatur probare eas ad ſe pertinere, Rebuff. *de decim. quæſt.* 7, *num.* 5.

Nec ab eis temporalia exigant, quibus Sacramenta non adminiſtrant.] Notatur ad hoc, quòd Prælatus, ſeu Rector Sacramenta non adminiſtrans, non poteſt decimas exigere, vt per Abb. *in cap. ad Apoſtolica, de decim.* quem refert Rot. *in Abulen. decimarum* 17. *Decembris* 1627. coram R. D. meo Coccino Decano, *verſ. quo verò ad ſecundum.*

5 In gloſ. *Habitatores.* Notatur ad hoc, quòd contrahentis domicilium animus ex aſſidua habitatione, & conuerſatione dignoſcitur, vt per Farin. *fragment. criminum part.* 1. *lit. D, num.* 202. & quid ſit domicilium, & quando contrahatur, dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 3. *num.* 22. *cum ſeqq.*

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

Tit. XXX.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Decimarum materia vbi tractetur, oſtenditur.*
3 *Primitiarum materiam qui tractent, citantur.*
4 *Oblationum materiam tractantes referuntur.*
5 *Oblationes generaliter ſumptæ importans omnes actiones per quas quæcunque res ad diuinum cultum exhibentur, ſtrictè tamen & propriè dicuntur res illæ, quæ intuitu religionis immediatè Deo ab hominibus, abſque immolatione exhibentur.*
6 *Primitiæ dicuntur ab eo quia dantur prima, vel ab eo quia dantur optima.*
7 *Primitiæ definitio traditur.*
8 *Decimæ ſunt res quæ Eccleſiarum miniſtris, ratione miniſterij Sacramentorum perſoluuntur.*
9 *Decimæ, Primitiæ, & Oblationes in quo differant, oſtenditur.*
10 *Decima definitur vt ſit decima pars fructuum ad quam petendam ius competit Eccleſiis Parochialibus ratione miniſterij Sacramentorum.*
11 *Decimæ aliæ ſunt prædiales, aliæ perſonales.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario iuris Canon. fol.* 175. Martin. Meſnart, *in epitome Decretal fol.* 123. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij, à pag.* 461. Lancellot. *in inſtit. iuris Canonici. lib.* 2. *tit.* 26. Henric. Caniſ. *in ſumma iuris Canonici, lib.* 2. *tit.* 26. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon, *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici.* Zypæ. *in analyt. expoſitione iuris eccleſ. enarrat. pag.* 244. Lancellot. *in inſtit. Canon.* Caniſ. *in ſumma iuris Canonici*, Caſarel. *in epitom. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honorat. *lib.* 3. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.* 2

De decimis ſpeciales ediderunt tractatus Petr. Rebuffus, Tyndarus, Henric. Caniſ. & Ioan. Petr. Moneta, Andr. Hiſpan. *in regulis decimarũ*, Anton. Honcala *in opuſculo* 1. *de decimis*, Aurel de Iſtria Sorba *in tract. de decimis, & agricultura*, Durand. *in* 4. *part. tit. de decimis*, Ioan. Maior. *in* 3. *ſentent. diſt.* 37. *quæſt.* 26. S. Antonin. *in ſumma part.* 2. *tit.* 4. *c.* 3. S. Raymund. *in ſumm. lib.* 1. *ſub hoc tit.* Alenſ. *part.* 3. *ſumma quæſt.* 51. Altiſiodor. *in ſumma lib.* 3. *tract.* 29 S Thom. 2. 2. *quæſt.* 87. vbi Caiet. Ioan. de Arag. & alij, Thom. Valdenſ. *tom.* 1. *doctrinalis antiquitatum Fidei Catholicæ, lib.* 1. *art.* 3. *c.* 64. *cum duob. ſeqq.* Aſtenſ. *in ſumma lib.* 6. *part.* 1. *tit.* 35. Beluacen. *in ſpeculo doctrinali, lib.* 9. *à c.* 142. *vſque ad cap.* 152. Abulen. *in Matth. cap.* 23. Alphonſ. à Vega *part.* 1. *ſumm. cap.* 87. Læl. Zech. *in ſumma part.* 2. *cap.* 81. Petr. de Ledeſma *in ſumma part.* 2. *tract.* 9. Fr. Emman. *in ſumma tom.* 1. *cap.* 87. Angel. Armil. Caiet. Tabien. & Syluest. *verbo decimæ*, Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *quæſt.* 4. Rayner. *in pantheologia, verbo decima*, Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt.* 5. 3

Vaſquez *in opuſcule de benefic.c.1.* Cardinal.Bellarmin. *in contreuerſ.tom.1.part.2.controuerſ.5.generalis,lib.1.de clericis,cap.35* Cardinal.Tolet.*in inſtruct.Sacerd.lib.6.cap.20.* Azor.*inſtit.moral.part.1.lib.7.cap.25.cum ſeqq.* Leonard.Leſſ.*de iuſtit.lib.2.cap.39.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.19.c.vlt.ſect.3.* Ioan.Malderus *de iuſtitia,& relig.tract.10.* Soar.*de relig.tom.1.tract.2.lib.1.c.9.cum ſeqq* Fr.Ludouic. Miranda *in manual. Pralat.tom.2.quaſt.49.* Vincent.Filliuc.*tom.2.tract.27.cap.7.cum ſeqq.* Stephan.Fagondez *in ſeptem Eccleſia pracepta,pracept.5.* Tamburin.*de iure Abbatum,tom.1.diſp.15.quaſt.18.* Paul.Layman *in Theolog.moral.lib.4.tract.* 6. Ex noſtris Iuriſtis Couarr. *var.lib.1.cap.17.* Gregor.Lop.*in 1.p.tit.20.de los diezmos que los Chriſtianos deuen dar a Dios,* Nauarr.*in man.cap.21.à n.18.& tom.1.conſil.ſub hoc titulo,* Alphonſ.Aluarez Guetrero *in ſpeculo iuris Pontific.c.66.* Bellug.*in ſpeculo Principum,rubr.15.§.tractimus,* Vezin. Bonacoſ. & Soar. *tom.1.commun.opin.lib.1.tit.10.de decimis,* Gutier.*canon.lib.2.c.21.* Campanil.*in diuerſorio iuris Canon.rubr.22.cap.13.c.149.cum ſeqq.* Anaſtaſ.Germon. *de Sacrorum immunit.lib.5.c.17.* Perez *ad tit.5.lib.1.Ordinam.* Andr. Molpheſ.*in promptuario triplicis iur.tit.de benef.cap.4.* Camill.Borrell.*de preſtantia Regis Catholici,c.59* vbi præſertim de decimis conceſſis Regibus Hiſpaniarum,& meliùs *in ſumma omniū deciſ.tit.19.de decimis,* Rendina *in promptuario receptarum ſentent.tom.2.tit.26.de decimis,* Ariſmin.Tepat.*var.reſol.lib.1.* Anton. Cardoſ.*in praxi iudicum, & Aduocat.verbo decima,* Ioan.Franciſ.Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt p.2.c.11.de decimis,* Iacob.Cancer.*var reſol.part.cap.23.* Petr.Gregor.*ſyntagm.iuris lib.2.tit.20.* Hieron.Carat.*in opuſcule de iuribus parochialibus,tit.5.de decimis.* nouiſſimè metipſum *de officio,& poteſt,Parochi, part.3.c.28.de decimis.* De decimis apud Gētiles,& alia vide apud Card. Cæſar.Baron.*tom.1.annalium Eccleſia anno Chriſti 57.pag.31.* Prudent. de Sandoual *en la chronica del Rey Don Alfonſo VII.cap.66.* Fr. Hieronym. Roman.*de Republ.Chriſtiana,lib.5.cap.14.* Et de numero decenario plura congerunt Tiraq.*de praſcript.§.1.gloſſ.4.in princ.* Petr.Burg.*de myſt.numer.tit.de numero denario,* Monet.*de decimis.c.2.à num.6.*

3 De primitiis vide Boer.*deciſ.136.* Perez *ad tit.5.lib.3.Ordinam.pag.126.* Put.*deciſ.169.p.3.in antiq.* Azor. *inſtit.moral.part.1.lib.7.cap.38.* Tiraq.*de iure primog.in prafat.a num.69.* Ioan.Franciſc Leon. *in theſauro fori Eccleſiaſt.part.2.cap.13.de primitijs,* Soar. *d.lib.1.c.8.* Leſſ.*d.cap.39.à n.30.* Hieron Carat. *d.opuſcule tit.4.* Henric.Canil.*de decimis,cap.19* nouiſſimè metipſum *de officio,& poteſt.Parochi,cap.27.de Primitiis*

4 De oblationibus peculiares ediderunt tractatus Marian. Socin. & Troil. Maluit. incidenter egerunt Ozaſc.*deciſ.99.num.17.* Acued.*l.1.num 9.tit.5.lib.1.noua recop.* Valaſc *conſil.14.n.2.cum ſeqq.* Zerol.*in praxi Epiſcop part.1.verbo parochia,§.5.& p.2.verbo oblationes.* Azor.*d.lib.7.c.7.& cap.38.* Soar.*d.lib.1.c.5.cum ſeqq.* Leſſ *d.cap.39.num.39.cum ſeqq.* Marc Anton. Genuenſ.*in praxi Curia Archiepiſcop.Neapol.cap.57.* Hieronym.Carat.*d.opuſculo tit.5.* nouiſſimè ego ipſe *de officio,& poteſt Parochi,p.3.cap.24.de obligationib.* Vide dicta *ad c.paſtoralis 9.de his qua fiunt à Pralatis.*

5 Pro plena huius rubr. notione ſciendum eſt aliud eſſe oblationes, aliud primitias, aliud deoique decimas appellari, & inter ſe iſthæc maximè differunt, ſi quidem oblationes licèt generaliter ſumptæ importent omnes actiones per quas quæcunque res ad diuinum cultum exhibentur, vt explicat Sot. *lib.9.de iuſtit quaſt.1.art.1.* & ita in verbo *oblatio* ſic accepto decima,& primitia contineatur ſecundùm Syluest. *in ſumma verbo decima,num.2.* ſicut ontinentur omnia illa, quæ Deo Opt.Max.offeruntur, prout in decima,patet ex illu *Geneſ cap.28.* in finalibus verbis, ibi, *decimas offeram tibi,* & *Num.cap.18.* ac ex *cap.1.16.quaſt.7.* ſtrictè tamen, & propriè oblationes dicuntur res illæ, quæ intuitu Religionis immediatè Deo ab hominibus abſque immolatione exhibentur, vt ſcilicet vel in vſum Eccleſiæ, vel in vſum miniſtrorum cedant, iuxta illud *Matth.cap.5.* ibi *ſi offeres munus tuum ante Altare,* &c. & *Deuteronom. cap.23.* ibi, *non offeres mercedem,* &c. explicat Sot. *d.quaſt.3.art.1.*

Primitiæ verò dictæ ab eo,quia dantur primæ,vel 6
ab eo,quia dantur optimæ,vt aduertit Syluest. *verbo*
decima a.1.in fine, ſunt res per quas initia, ſeu primi- 7
tiua frugum in recognitionem diuini beneficij, quo
iucundiſſimos terræ fructus ſuſcipimus, Deo tan-
quam Creatori,& datori illorum rependuntur, quaſi
damus Domino quod ab eo accipimus, & ideo meri-
tò primum,& optimum damus horum bonorum pri-
mo & optimo auctori, de qua primitia loquitur il-
lud Exodi cap.25. *Primitias ab omni homine,* &c. &
cap.13.in princip. & *c.20.* ibi. *decimas, & primitias non*
retardabis reddere, & *Deuteron.c.26.* ibi, *tolles de cunctis*
frugibus tuis primitias, & *c.18.* ibi, *omnes primitias,*&c.
& agit text.*in cap.decimas, verſic. oportet autem 16.*
quaſt.7.

Decimæ denique ſunt res quæ Eccleſiarum mini- 8
ſtris ratione miniſterij Sacramentorum perſoluuntur,
de quibus agit illod *Leuit.cap.27.* & *Geneſ.c.8.in fi-*
ne, ibi, *decimas offeram tibi,* & *Numer.cap.18.* ibi, *de-*
cimarum.&c. & *Deuter. cap.14.* ibi, *decimam partem*
ſeparabis,&c.

Inter iſtas autem illud eſt diſcrimen quòd licèt de- 9
cimæ,& primitiæ ſint in præcepto obligante. prout in decimis probat text.*in cap.decima,* ibi, *ſed tardius dare peccatum eſt,* & ibi, *decima ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit,res alienas inuadit, 16.quaſt.1.* D.Thom.*2.2.quaſt.87.art.1.* Sot.*d.lib.9.quaſt.4.art.1.* In primitiis probat text.*in cap.1.verſ.oportet autem 16.quaſt.7.* tradit gloſ.*in cap.1 de decim.* optimè defendit D.Thom.*2.2.quaſt.86.art.4.* Sotus *d.quaſt.3.art.4.* nihilominus tamē obligationes regulariter in præcepto eſſe non dicuntur: de ratione enim oblationis eſt quòd ſponte fiat, iuxta illud *Exodi cap.15.* ibi, *ab omnē homine qui offert vltroneus,accipietis eas,* qualis ſpontanea oblatio dici non poteſt illa, quæ ex vi præcepti facta eſt, arg. text. *in princ. Inſtit.de obligat.* In aliquibus tamen caſibus oblatio poterit eſſe in præcepto, puta præcedente promiſſione, conſuetudine, ſeu alio actu obligationem inducente, iuxta text. ſic intelligendum *in cap.qui oblationes il 1.& ſeqq.10.quaſt.1.* Vel ſi Parochus non obſtantibus decimis egeat reſpectu congruæ ſuſtentationis, tradit gloſ.*in cap. omnis Chriſtianus de conſecr.diſt.1.* recepta communiter ex Couarr. *var.lib.1.cap.17.num.5.* vel aliis ſimilibus caſibus, iuxta quæ intelligendus eſt text *in d.cap. omnis Chriſtianus, & in cap.ſtatuimus 16.quaſt 1.* vt aduertit Sot.*d.quaſt.3.art.1.quaſt.4.* Demum reſolutiuè decimæ, primitiæ, & oblationes in hoc differunt, quia decimæ ſunt quota pars frugum, & aliorum licitè acquiſitorum debita ex præcepto Eccleſiæ miniſtris: at verò primitiæ ſunt ſolùm primæ, quæ naſcuntur fruges, ſeu prima frugum pars: obligationes autem quicquid Deo, vel Eccleſiæ, eiúſve miniſtris voluntariè exhibetur, regulariter loquendo. Ita Sot.*d.quaſt.3.art.1.& quaſt.4.art.1.* Rebuff *de decim.q.1.num.17.cum ſeqq.* Tyndar. *eod.tract.num.84.cum ſeqq.* Monet. *eod.tract.cap.2.num.10.*

Decima autē explicata vt *ſuprà,* rectè definitur vt 10
ſit decima pars fructuum, ad quam petendam ius
competit

competit Eccleſiis Parochialibus ratione miniſterij Sacramentorum? ſic ſanè decimæ, prout in iure conſiſtunt ſunt ius ſpirituale, ſeu ſpiritualibus annexum dependenter, eo quòd illæ dependent ab officio ſpirituali, nempe miniſterio Sacramentorum, prout cenſet D. Tom. 2. 2. *quaſt.* 87. *art.* 3. idque procedit ſiue decimæ competant in titulum, ſiue in proprietatem, Cardinal. *in Clement. diſpendioſam, quaſt.* 14. *de iudic.*

11 Decimæ ſecundùm aliquos in triplici ſunt differentia, putant enim quaſdam eſſe prædiales, ſeu reales, prout ſunt illæ, quæ ex fructibus prædiorum colliguntur; nonnullas appellant perſonales, vt ſunt illæ, quæ nomine perſonæ, puta ex lucro humana induſtria quæſito computantur; alias denique mixtas eſſe arbitrantur, prout dicunt eſſe illas, quæ ex fructibus pecorum percipiuntur, eo quòd partim ratione loci in quo paſcunt, partim ratione perſonæ cuius induſtria cuſtodiuntur, exiſtimant debitas eſſe, prout in ſpecie tradunt Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* §. 1. Mai. *in* 3. *ſentent. diſt.* 37. *q.* 46. *in princip.* Sylueſt. & Angel. *in ſumma, verbo decima, in princip.* Quæ quidem triplex diuiſio nequaquam placet, tum propter text. *in l. in pecudum ff. de vſur.* tum etiam, quia vix dari poſſunt reales, quorum perceptio etiam ex perſonæ induſtria non reſultet; vnde dicendum eſt decimas ad duas tantùm ſpecies attento iure reduci poſſe; iuxta text. & quæ *ibi* notant Doctores *in cap. ad Apoſtolica, de decim.* & ita aliæ ſunt prædiales, aliæ verò perſonales appellantur: priores ſunt, quæ debentur ex fructibus prædiorum, poſteriores verò quæ debentur ex fructibus hominis induſtria & miniſterio quæſitis. Inter quas ſpecies illud eſt diſcrimen quòd priores ex lege veteri debebantur, & percipiebantur, ſicut modò ex lege humana eccleſiaſtica debentur, & ſolui præcipiuntur: at verò poſteriores, licèt olim poſſent ſolui, non tamen erant in obligatione, vt aduertit D. Thom. *d. quaſt.* 87. *art.* 1. *in corpore.* Nunc tamē a Romanis Pontif. conſtitutæ inueniuntur, iuxta text. *in d. cap. ad Apoſtolica, & in cap. paſtoralis, hoc tit.* tradunt D. Thom. *vbi proximè*, Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 17. *ex num.* 8. *verſic. tertio*, Nauarr. *conſil.* 2. *ex num.* 7. *hoc tit.* Datur tamen in prædictis decimis quædam conuenientia, quòd ſtante congrua ſuſtentatione prædictæ decimæ, pro temporum, locorum, & perſonarum qualitate mutationem recipere poſſunt, & ſic ex conſuetudine, priuilegio, vel conſtitutione Eccleſiæ poteſt maior, vel minor quantitas ſecundùm illius iudicium inſtitui; nam cùm pro prædictis qualitatibus leges humanæ mutationes recipiant, ex text. *in cap. non debet, in princip. de conſang. & affin.* & decima tam prædialis, quàm perſonalis reſpectu certæ, & determinatæ partis ſit à lege humana inſtituta, meritò effectum eſt vt ſtante congrua ſuſtentatione intra illius limites circa extenſionem vel diminutionem decimæ maior, vel minor pars deſignari poſſit ex Eccleſiæ priuilegio, ſeu conſtitutione, vel conſuetudine legitimè præſcripta, prout in ſpecie reſoluit Sot. *quaſt.* 4. *art.* 1. *verſ. quarta cōcluſio*, & antea D. Thom. *d. art.* 1. *in corpore, in final. verbis*, Couar. *lib.* 1. *variar. cap.* 17. *num.* 7. Guid. *deciſ.* 384. Sylueſt. *d. verbo decima num.* 10. quicquid contrarium teneat gloſ. *in d. cap. in quibuſdam*, §. *ille quippe, de decim.* quam explicat Sot. *in d. art.* 1. *col. pen.* dum in decimis prædialibus talem improbant conſuetudinem ex defectu rationabilitatis, quæ quidem rationabilitas neceſſariò ſupponenda eſt vt conſuetudo operetur.

SVMMARIVM.

1 *Decimarum quatuor genera exprimuntur, quæ veteri lege debebantur.*
2 *Decimarum diuiſio ponitur.*
3 *Decimæ, & primitiæ differunt inter ſe.*
4 *Primitiæ quo tempore inſtitutæ, & qua quantitate, remiſſiuè.*
5 *Iudex excuſari poteſt ſi omiſſa communi Doctorum opinione iudicet ſecundum illam, quam aliquando eius præceptor veram eſſe affirmauit.*

Cap. Decimam. I. *Hieron.*

DEcimæ & primitiæ legis antiquæ referuntur, & colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Ancharan. Henric. Panormit. Ripa, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 256. Alaguna *in compendio iuris Canonici, pag.* 454. remiſſiuè Calal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. deſumitur ex D. Hieron. *ſuper Ezechiel. c.* 45. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 1. 1

Olim, vt habetur *in hoc text.* fuerunt in veteri lege 2 quatuor genera decimarum; primum earum, quæ ſoluebantur a populo Leuitis, de quibus *Exodi* 22. & 2. *Eſdra* 10. & hæc erat decima frugum pars quam etiam nunc debet populus ſoluere Chriſtianus: ſecundum erat earum, quas Leuitæ ex decimis ſibi ſolutis dabant Sacerdotibus *Numer.* 18. & loco harum ſubrogata eſt quarta, quæ datur Epiſcopo à Preſbyteris parochialibus, vt aduertunt Abb. *hic*, & Tyndar. *de decimis, num.* 1. vel potiùs illa decima, quæ aliquando imponitur per Summum Pontif. ſuper beneficiis, vt docent D. Thom. 2. 2. *quaſt.* 87. *art.* 4. *ad* 3. Rebuff. *in tract. huius tit. quaſt.* 3. *num.* 3. Couarr *var. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 3. tertium genus erat decimarum, quas in horreis recondebat, & ſeparabat quiſque de populo, vt comederet eas, cùm iret in templum Hieruſalem, accerſitis in veſtibulo Templi Sacerdotibus], & Leuitis ad conuiuium *Deuteronom.* 12. & 14. harum autem loco ſubrogatæ ſunt illæ oblationes, quæ fiunt ad ſacrificium: quartum genus erat earum decimarum, quæ pauperibus erogabantur, vt habetur *Deuteronom.* 6. & hæ hodie quoque, licèt impropriè, remanent, debemus enim quod ſupereſt dare in eleemoſynam pauperibus *Luc.* 2. Ita Monet. *in d. tract. huius tit. cap.* 3. *n.* 1. 2. & 3.

At verò primitiæ, &c.] Ergo decimæ, & primitiæ 3 differunt inter ſe, vt per Abb. *hic n.* 4. Rota apud Farin. *deciſ.* 469. *num.* 1. *part.* 1 *recent.*

Non erant ſpeciali nomine, &c.] Primitiæ quo tem- 4 pore inſtitutæ, & quanam quantitate, explicant Rebuff. *de decimis, quaſt.* 1. *num.* 17. *cum ſeqq.* Perez *ad tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 126.

In gloſ. *Magiſtrorum.* ibi, *opiniones magiſtrorum ſunt* 5 *fouendæ*; & ideo excuſari poteſt iudex ſi omiſſa recepta communi Doctorum opinione iudicet ſecundùm illam, quam aliquando eius præceptor veram eſſe affirmauit, de quo vide Ferret. *cant.* 31. Menoch. *de præſūpt. lib.* 2. *præſumpt.* 71. *n.* 151. Rebuff. *in auth. habita, C. ne filius pro patre, verbo examinationem, verſ. nonum, & de priuileg. ſcholarium priuil.* 72.

SVMMARIVM.

1 *Clerici clericis dare decimas non debent, & n.* 2.
3 *Clerici, qui ab aliis clericis ſpiritualia recipiunt, perſonales decimas ſoluere tenentur.*

4 Clerici

4 *Clerici de dote Eccleſiæ an debeant decimas, oſtenditur.*

5 *Decimas de propriis prædiis, ſiue patrimonialibus clerici ſoluere debent*

Cap. Nouum genus. II.

Paſchal. II.

1 CLerici à clericis non debent decimas accipere, niſi ab illis, quibus ſpiritualia miniſtraut. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Inan. Audr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panórm. Ripa, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 259. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 464. remiſſiue Ca[..]l. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 26. *c.* 7 & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 12. *c* 36.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt plura in eius intellectum adducentes. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi, parte* 3. *c.* 28. §. 3. *an.* 8. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract. de decimis, lib.* 1. *c.* 17. *num.* 23. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 7. *c.* 14. *queſ.* 5. Franc. Leo *in theſ. iuris fori eccleſiaſt. p.* 2. *c.* 12. *de decimis, a num.* 52. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 2. *tit. de clerico debitore*, §. 11. *à num.* 35. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *num.* 88. Vaſq. *in opuſc. de beneſic. c.* 1, §. *vnic. dub.* 8. Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. eccleſiaſt. quaſt.* 628. Paul. Layman *in Theolog. moral. lib.* 4. *tract.* 6. *c.* 3. *n.* 3. Inter omnes non diſplicet dicere text. probare clericum non debere decimam ſoluere clericis ex illis decimis, quas ipſe percipit, vt intelligunt. Rebuff. *de decimis q.* [.] *n.* 9. & Azor. *d. c.* 14. *q.* 5, quibus libenter accedit Monet. *de decimis, c.* 5. *q.* 1. *n.* 8. Vel ſecundùm Perez *l.* 1. *prope finem, verſ. eſt & aliud. tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 67. poteſt dici text. probare quòd clerici in quantum de decimis pro ſuo ſpirituali munere recipiunt, ac de fundis Eccleſiæ eorumque fructibus iure clericali viuunt, nullas tenentur ſoluere decimas. Vel denique de clericis eiuſdem Eccleſiæ, & prædiis ad eandem Eccleſiam pertinentibus, vt intelligit Leſſ. *de iuſtitia, lib.* 2. *c.* 39. *dub.* 5. *n.* 23.

Quapropter in hac opinionum varietate, ex qua non bene deprehenditur verus huius text. intellectus, pro declaratione aduertendum eſt clericos dupliciter conſiderari, vel enim conſiderantur in quantum tales, vel rurſus in quantum ſunt fideles, non habito reſpectu ad clericatum, memini huius diuiſionis in ſpecie D. Thom. 2. 2. *quaſt.* 86. *art.* 4. *in corpore*, intendit Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *quaſt.* 4. *column.* 2. Hoc ſuppoſito reſoluendum eſt clericos priori modo conſideratos non eſſe debitores decimarum, ex illis bonis, in quibus tanquam tales conſiderantur, ſiquidem ſic conſiderati non ſunt parochiani, de ratione enim clerici eſt, vt aliis ſpiritualia miniſtret, ac proinde cum decimæ ratione adminiſtrationis ſpiritualium debeantur parochianis, quibus illa facta eſt, vtique clerici, quibus in quantum tales prædicta adminiſtratio non fit, & propterea non dicuntur parochiani, ad decimarum ſolutionem non tenebuntur, non ſic dicas ſi dentur bona in quibus poſteriori modo conſiderentur. Conſtat ſiquidem omnes fideles ſubeſſe parocho quoad forum conſcientiæ, *cap omnis, de pœnit.* ac ſubinde ſicut ſoli Sacramentorum miniſtri ius habent percipiendi decimas, ita quoque omnes parochiani, & conſequenter clerici in quantum fideles, dicuntur debitores decimarum ex illis bonis in quibus tales conſiderantur.

Ex quibus colligitur clerico non teneri ad ſolutionem decimarum ex fructibus ſuorum beneficiorum, patet ſi expendas reſpectu illorum fructuum non parochianos, ſed clericos miniſtrantes ſpiritualia conſiderari, vnde nil mirum ſi ex illis ſoluere decimas non teneantur, ita in ſpecie probat tex. *hic in princip.* qui neceſſariò ſic intelligendus eſt, eo quòd Pontifex hic adducit exemplum Leuitarum, quos conſtat nihil aliud poſſediſſe quàm decimas, quos loco beneficiorum obtinebant, vt habetur *Joſue c.* 13. *in fine*, *& Numer c.* 18. Ac proinde vt ſimilitudo rectè procedat, tex. in primo modo neceſſariò intelligendus eſt de beneficiis clericorum, prout in illis reſoluit Sanctus Thomas, & Sot. *vbi ſuprà.* Sic ſanè decimæ non ſunt ſoluendæ parocho ex prædiis eiuſdem Eccleſiæ, quorum fructibus ipſi Clerici à clericali iure viuunt, prout in ſpecie reſoluunt *ſuprà* citati; ſi modo prædicto prædia etiam dotalia Eccleſiæ fuerint inter limites eiuſdem, ſecus alias, tradunt Abb. *num.* 6. *in præſenti, & in cap. nuper notab.* 1. per tex. *ibi infr. hoc tit.* Rebuff. *de decim. quaſt.* 5. *num.* 20. & ante illos gloſſ. *verbo nullus in c.* 1. *de cenſibus*, refert plures, quos ſequitur, dicens communem Gutier. *lib.* 2. *Canon. c.* 21. *num.* 54. licet contrarium teneat expreſsè S. Thom. *d. art.* 3. *verſ. ad primum.* Vtrùm autem ex fructibus perſonalibus, quos ipſi Clerici ex officio clericali recipiunt, ſoluere teneantur decimas perſonales? dicendum eſt quòd ſimiliter non teneantur, ex ſupradicta ratione, & ita in ſpecie fatetur Couar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 8. *verſ. primo.*

Per contrarium verò prædictos Clericos teneri 2
ſoluere decimas ex fructibus prædiorum ſæcularium, quæ ſæculari iure, puta hæreditario, emptionis, vel alio quouis titulo compararunt, patet ſi expendas reſpectu huiuſmodi prædiorum magis parochianos quàm clericos conſiderari, ac proinde nil mirum ſi decimas ſoluere teneantur, iuxta *ſuprà* reſoluta, & ita in ſpecie probat hic tex. *in verſ. illi verò*, ſic neceſſariò intelligendus, tradunt Doctores citati ad *gloſſ.* 1. Quod ampliandum eſt primò ſiue prædicta prædia ſint in aliena, ſiue in propria parochia, vtroque enim caſu procedit ratio, de qua *ſuprà*; ſicut ſimiliter in fructibus perſonalibus, qui extra officium clericale ex aliquo artificio peculiari per clericos acquiruntur, de his enim ſimiliter decimas ſoluere tenentur, vt aduertit Sylueſt. *verbo decima num.* 13. Secundò ampliandum ſiue Clerici ſint Rectores earum Eccleſiarum, vt in ſpecie docent S. Thom. *vbi ſuprà*, Couar. *d. verſ. primum* ſiue Epiſcopali, ſeu quacùmque alia dignitate perfulgeant, iuxta text. per locum ab ſpeciali *in c. queſt.* 16. *queſt.* 1. Gutier. *vbi ſuprà num.* 1. Non obſtat quòd Prælati exempti non ſubſunt parocho, arg. tex. vbi gloſſ. & DD. *in c. vlt. de pœnitent.* quia reſpondetur non ſubeſſe parocho per accidens, quia ſcilicet alteri ſubiiciuntur, nempe Prælato ſuperiori, vel Romano Pont. ſed nihilominus attenta rei natura Parochianos eſſe ſicut ſunt alij fideles, arg. tex. *in d. cap. omnis vtriuſque ſexus*, & inde eſt quòd illorum familia remanet ſubiecta ipſis parochis, vt aduertit Sot. *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 4. *art.* 2. *col.* 8.

Illi profectò clerici, &c.] Notatur ad hoc, quòd cle- 3
rici, non Curati ex lucris ac redditibus ſuis temporali titulo acquiſitis, per ſe & perſonali debito obligantur ad decimas præſtandas Sacerdoti Parochiali, à quo Sacramenta percipere debent, vt per Couarr. *lib.* 1. *var. c.* 17. *num.* 8. §. *primum hinc conſtat*, Soar. *de Relig. tom.* 1 *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 17. *num.* 11. Rebuff. *d. q.* 5. *num.* 9. Monet. *de decim. c.* 5. *quaſt.* 1. *num.* 4. Paul. Layman. *d tract.* 6. *c.* 2. *num.* 2. vbi aduertit quòd licèt hæc reſolutio hodie nullum vſum habeat in decimis merè perſonalibus, quippe quas nec laici multo minus clerici pendere ſolent, locum tamen habent in ter-

ris

ris noualibus, quas ſi excolat clerieus, cùm ante nullum, aut modicum fructum afferrent, ad decimas Parocho ſuo ex illis ſoluendas obligari incipit, non per aceidens ratione rei, ſiue terræ, ſed per ſe, & ratione propriæ perſonæ.

4 In gloſ. *A clericis* 2. ibi, *hoc intellige de dote Eccleſiæ, de qua clerici non debent dare decimas.* Hanc gloſſam licèt ſequantur D. Thom. *d. art. 4.* & *ibi* Caiet. ac Bald. *tract. de præſcript. part. 5. princ. quæſt. 7.* Contrarium tamen verius aſſerunt, eam communiter in hoc reprobantes, Couar. *var. lib. 1. cap. 17. num. 9. verſ. ſecundo,* Azor. *d. quæſt 5.* Monet. *d. cap 5 num. 7.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore. §. 12. num. 36.* Rebuff. *d. quæſt. 5. num. 19. & 20.* Valerius Reginaldus *d. num. 88.*

5 In ead. gloſ ibi, *ſed de prædiis propriis, ſiue patrimonialibus clerici debent ſoluere decimas.* Sequuntur Innoc. Abb. & communiter Doctores *in præſenti,* D. Thom. *2. 2. q 87. art. 4.* Sot. *de iuſtit. lib. 9. quæſt. 4. art. 4.* Couarr. *lib. 1. variar. cap. 17. num. 8. verſ. primum hinc conſtat,* Azor. *d. quæſ. 5.* Monet. *d. cap. 5. num. 3.* latè Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 605. in 1. edit.* aliàs *reſol. 429. n 2. edit.* vbi probat clericum teneri ſoluere decimam de eo, quod percipit ex patrimonio, ad cuius titulum fuit ordinatus. & in fine aſſerit text. *in præſenti* non procedere in patrimonialibus.

In gloſ *Debent.* vlt. ibi, *vel poſſes intelligere, quòd hic dicit de clericis coniugatis.* Vide Couarr. *d. num. 8. verſ. vigeſimo.* Rebuff. *d. quæſt. 5. num. 9.*

de officio, & poteſtate Parochi, part. 3. cap. 28. §. 4. num. 25.

3 *De blado, & vniuerſis leguminibus.*] Notatur ad hoc quòd ex blado, faba aliiſque leguminibus ſoluenda eſt decima Rebuff. *d tract. quæſt. 5. num. 4.* Ego ipſe *d cap. 28. §. 1. num 5.* Monet. *d. cap. 4. num. 4.* vbi *num. 11.* reſoluit quòd ſi huiuſmodi legumina colliguntur in parua quantitate, ita vt ſolum ſufficiant ad quotidianum vſum, tunc ad vſum Rectoris ex iis decima ita dari poſſet, vt hodie ex meo horto Curatus ſumat quantum ſibi opus eſt illo die; ſin autem in magna quantitate, ita vt aliis vendãtur, tunc de iis integra decima ſoluetur, vel in ſpecie, vel in pecunia ſecundùm loci conſuetudinem, Rot. *in Pampilonen. Vicariæ, 15. Iunij 593. coram Gipse.*

4 *Per priuilegium*, &c.] Notatur ad hoc, quando in ſecundo priuilegio non fit mentio de alio alteri conceſſo, iam eſt manifeſta ſubreptio, quæ vitiat in priuilegiis Principum, vt per Xuar. *alleg. 8 .. 7. & alleg. 9. n. 10. & alleg. 28. num. 11.* faciunt quæ dixi *ad cap. 1. n. 5. cum ſeqq. ſup de reſcript.*

5 In gloſ. *Quietas.* ibi, *arg. quòd rebus nõdum habitis poſſit quis renunciare.* An & quando valeat tranſactio de decimis futuris, vide Rebuff. *de decimis, q. 16. à n. 56.* Monet. *eod. tract. cap. 3. n. 129. cum ſeq.*

6 In gloſ. *Intentionis.* ibi, *ſecundùm intentionem D. Papæ priuilegium fore intelligendum* Ita Tiraq *in l. ſi vnquam verb. libertis, n. 50. C. de reuocandis donat.* Menoch. *de arbitr. ca, n 102, num. 55.*

SVMMARIVM.

1 *Compoſitio ſuper decimis non tollitur per priuilegium ſequens ſi de illa mentionem non facit.*

2 *Compoſitio inter clericos valet, vt minus quàm ſit decima eis ſoluantur, vel de aliquibus non præſtentur.*

3 *Decima ex leguminibus in parua quantitate collectis ſoluenda non eſt.*

4 *Priuileg o in ſecundo, quando non fit mentio de alio alteri conceſſo, iam eſt manifeſta ſubreptio, quæ vitiat in priuilegiis.*

5 *Tranſactio de decimis futuris an, & quando valeat, remiſſiuè.*

6 *Priuilegium ſecundùm intentionem Papæ eſt intelligendum.*

Cap. Ex multiplici. III.

Adrian.

1 CONuentione de decimis per partes iam facta ſi altera pars obtineat priuilegium à Papa, non facta mentione de conuentione, ſtandum eſt conuentioni, non priuilegio, quia Papa per priuilegium non intendit derogare conuentioni quam non expreſſit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panormit Ripa, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 259.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 464.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. Decretal. lib. 3. tit. 26. c. 17.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *part. 13. cap. 12.*

2 Probat hic text. valere compoſitionem inter clericos, vt minus quàm ſit decimæ eis ſoluantur, vel vt de aliquibus rebus non præſtentur, vt per Triuiſ. *Venetiæ deciſ. 29. num. 12.* Rebuff. *de decimis, quæſt. 13. num. 26.* Monet. *eod. tract. cap. 5. num. 123.* Fagundea *in quinque Eccleſiæ præcepta, præcept. 5. lib. 3. cap. 2. nu. 9.* metipſum

SVMMARIVM.

1 *Monachi tenentur ſoluere decimas prædiales de prædiis nouiter cultis, de quibus decima prius ſoluebantur.*

2 *Decima ſoluitur etiam ab habente priuilegium noualium de agro nuper ad culturam redacto ex quo aliquid non modicum antea percipiebatur.*

3 *Decima ſolui debet de pretio, quo paſcua, ſiu paſtura vendita eſt.*

4 *Poſſeſſionem habens percipiendi decimas de omni grege in ſylua depaſcente, in eadem tuendus eſt ad percipiendum decimas de omni frumento, ſeu fructu in eadem ſylua collecto poſtquam ad culturam redacta fuit.*

Cap. Commiſſum. IV.

1 MOnachi debent ſoluere illas integras decimas de terris nouiter cultis, de quibus decimæ prius ſoluebantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Ancharan. Henric. Panormit. Ripa, Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 259.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 464.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 26. cap. 3.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *part. 13. cap. 12.*

2 *Vt decimas de terris cultis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd decima ſoluitur etiam ab habente priuilegium noualium de agro nuper ad culturam redacto, ex quo aliquid non modicum antea pereipiebatur, vt per Rebuff. *de decimis quæſt. 6. nu. 4. & 35.* Monet. *eod. tract. cap. 4. num. 51.* Axor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 6. cap. 24. quæſ. 10.* vbi etiam docet mutari quidem poſſe faciem agri abſque conſenſu Eccleſiæ, dummodo ſine eius præiudicio. Vnde per hunc text. tenent Rebuff *d. tract. quæſt. 8. num. 21.* & Monet. *d. cap 4. num. 25.* quòd ſi in agro conſtituatur domus, nam vel eius penſionis decimam

mam ſoluere debet dominus, vel eam ſaltem, quam priùs de agro ſoluebat.

3 *Et ſicut etiam de paſcuis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd de paſcuis, id eſt, de pretio, quo paſcua, ſeu paſtura vendita eſt, decima ſolui debet, vt per Andr. Hiſpan. *in regulis decimarum, verſ. decimo fui interrogatus, n.*1. Rebuff. *d. tract. quaeſt.*8. *n.*22 Azeued *l.* 2. *n.* 2. *tit.* 5. *lib.* 1. *noua recop.* Gutier. *practic. lib.* 1. *quaeſt.* 18. *n.* 12. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 1. *& cap.* 34. *nu.* 3. Monet. *d. cap.* 4. *n.* 14. metipſum *de officio Parochi*, *p.* 3. *cap.* 28. §. 1. *n.* 14.

4 *Ita nunc de eiſdem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd decimas percipiendi, qui habet poſſeſſionem de omni armento, ſeu grege in aliquibus deheſis, ſiue ſylua depaſcentibus, tuendus eſt in quaſi poſſeſſione percipiendi decimas de omni frumento, ſeu fructu in eadem ſylua collecto, poſtquam ad culturam redacta fuit, vt per Burg. de Pace *conſil.* 50. *n.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Decimas ſoluere quis compellitur per excommunicationem de molendinis, & aliis hic contentis.*
2 *Decimas non ſoluens cum teneatur, excommunicari debet monitione praemiſſa.*
3 *Molendinorum ex redditibus ſoluitur decima.*
4 *Piſcium ex piſcatione ſoluitur decima.*
5 *Foenum in faſciculos alligatum ſoluit decimam.*
6 *Lana ſoluit decimam.*

Cap. Peruenit. V. *Alexand.* III.

1 PArochiani poſſunt compelli ad ſoluendas decimas de molendinis, & aliis hîc contentis ſub poena excommunicationis, integras ſcilicet ante aliquam deductionem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hoſtienſ. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij*, *pag.* 260. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 465. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 26. *cap.* 2. & eſt poſt Concil Lateran. *part.* 4. *cap.* 2.

2 *Monere curetis*, &c.] Ergo monitione praemiſſa non ſoluens decimas cùm teneatur, excommunicari debet, de quo vide Perez *ad tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 130. Rebuff. *de decimis, quaeſt.* 12. *n.* 8. *&* 15. Monet. *eod. tract. cap.* 8. *num.* 69. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 24. *quaeſ.* 17. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 37. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curia Archiep. Neapol. deciſ.* 195. *num.* 6. *p.* 4. vide *ad cap. ad hoc* 13. *hoc tit.*

3 *De prouentibus molẽdinorum.*] Notatur ad hoc, quòd de molendinorum redditibus ſoluitur decima, Rebuff. *d. tract. quaeſt.* 8. *num.* 6. Gutierr. *pract. lib.* 1. *q.* 18. *num.* 39. Soar. *d. lib.* 1. *cap.* 16. *& cap.* 31. *num.* 2. *& num.* 7. *& cap.* 34. *num.* 1. Moneta *eodem cap.* 4. *num.* 35. vbi idem dicit de molendino ad ventum, & de eo, quod catena tenetur ſuper fluuio, addens ex Rebuff. quòd ſi pecunia pro molendini penſione ſoluatur, ex illa pecunia decima ſoluitur illi Eccleſiae, in qua ſitum eſt molendinum.

4 *Piſcariarum.*] De piſcariis decimae praeſtari debent, Cabed. *Luſit. deciſ.* 54. *num* 7. *part.* 2 Rebuff. *d. quaeſt.* 8. *num.* 10. Monet. *d. cap* 4. *num.* 20. reſoluentes decimam ſoluendam eſſe illi Eccleſiae vbi ſtagnum eſt. Et quòd de piſcibus ſolui debeat decima cenſuit Rota *in Vlixbonen. decimarum piſcium* 23. *Ianuar.* 1586. coram Oradino, & Abulen. *in Matth. cap.* 2 *quaeſ.* 160. vult de piſcatione, quae fit in flumine publico, ſiue priuato, ſiue publico abſque ſolutione penſionis ſoluendas eſſe decimas de lucro piſcationis; de piſcatione verò, quae fit in ſtagno, vel flumine, aut alio loco, propter quam ſoluitur penſio, ſoluendam eſſe decimam de prouentibus, per text. *in praeſenti.*

Foeno.] Ex foeno, quod in faſciculos alligatum redigitur, ſoluẽda eſt decima, And. Hiſpan. *in reg. decimarum, verſ. vndecimò fui interrogatus, num.* 1. Rebuff. *d. quaeſt.* 8. *num.* 8. Monet *d. c.* 4. *num.* 6. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi, p.* 3. *cap.* 28. §. 1. *num.* 16. 5

Et lana.] De lana ſoluitur decima, Moneta *d. c.* 15. 6
vbi *numeris ſeqq.* reſoluit cui parochiae debeatur ſi animalia in vna paſcant, & in alia dormiant, de quo *infr. ad cap. ad Apoſtolica* 20. *hoc tit. in fine*, Ego ipſe *d. cap.* 28. §. 1. *num.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Parochiani compellendi ſunt de apibus, & de omni fructu decimas ſoluere.*
2 *Decima ſoluitur de apibus, apúmque examinibus, aluearibúſve ipſis, & de earum fructu, cera ſcilicet, & melle.*
3 *Decima de omni fructu ſoluenda eſt.*
4 *Decima de folijs mororum ſaltem ex conſuetudine ſolui debet.*
5 *Saccharum ſoluit decimam, & ad hunc effectum reputatur potius fructus naturalis, quàm induſtrialis.*
6 *Decima ſoluitur de palea, de lino, & canape, de croco, de lacte, de caſeis, de butyro.*

Cap. Nuncios. VI.

PArochiani compellendi ſunt eccleſiaſtica diſtri- 1
ctione de apibus, & de omni fructu decimas ſoluere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 260. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 465. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 16. *c.* 18. & eſt poſt Concil. Lateranen. *part.* 4. *cap.* 3.

De apibus.] Notatur ad hoc, quòd de apibus, ſeu 2
fructu earum, hoc eſt, cera, & melle ſoluitur decimã, vt per Rebuff. *de decimis, q.* 8. *n.* 15. *&* 25. Monet. *eod. tract. c.* 4. *num.* 18. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 24. *quaeſt.* 9. *poſt princip.* reſoluentes etiam de apum examinibus, aluearibúſve ipſis ſoluendam eſſe decimam.

Et de omni fructu, &c.] Notatur ad hoc, quòd de 3
omni fructu ſoluenda eſt decima, Andr. Hiſpan. *in reg. decimarum, verſic. decimò fui interrogatus*, Moneta *d. cap.* 4. *à num.* 1. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 2. *&* 4. Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea, reſol.* 109.

De foliis mororum ſaltem ex conſuetudine decima 4
ſolui debet. Seraph. *deciſ.* 827. Rot. apud Farin. *dec.* 528. *num.* 3. *in* 1. *collect. nouiſſimarum.*

De ſaccharo decima ſolui debet, quia ad effectum 5
decimarum reputatur potius fructus naturalis, quàm induſtrialis, Pute. *deciſ.* 80. *lib.* 1. *in correctis*, ego ipſe *de officio. & poteſt Parochi, cap.* 28. §. 1. *num.* 9.

De palea Rebuff. *d. quaeſt.* 8. *num.* 3. Monet. *d. cap.* 4. 6
num. 2. Ego ipſe *d.* §. 1. *num.* 3. De lino, & canape Rebuffus *d. quaeſt.* 8. *num.* 8. Moneta *d. cap.* 4. *num.* 7. Ego ipſe *d.* §. 1. *num.* 17. De Croco Rebuff. *quaeſt.* 13. *num.* 41. Monet. *d. cap.* 4. *num.* 8. Mantic. *deciſ.* 341. *n.* 1. De lacte quòd debeatur illi Eccleſiae vbi extrahitur, & de caſeis

ſeis illi in qua fiunt,Rebuff.*q.6.n.27*.Monet.*d.c.4.n.*17.ego ipſe *d.c.*18.§.1.*n.*12.de Butyro,Soar. de Pace, *in pract.fol.*24.*verſo,n.*16.Rebuff.*q.7.n.*33.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ integræ ſolui debent ſine deductione expenſarum,& n.2.*
3 *Decimæ prædiales ſolui debent ſtatim,ac fructus collecti ſunt,itaut ſi pereant,teneatur is,qui ſoluere,vel monere debeat,vt n 9.*
4 *Decimas conſuetas ſi quis tardius daret mortaliter peccaret.*
5 *Agni,& vituli pro decima dari debent non ſtatim vbi nati ſunt,ſed cum lacte non indigent materno.*
9 *Decimæ perſonales regulariter debentur ſolū in fine anni.*

Cap. Cum homines. VII.

1 DEcimæ prædiales integrè ſoluendæ ſunt non deductis expenſis.Colligunt ex Ordin.Abb.Antiq, Innoc.Collect.Zabar.Butr.Ioan.Andr.Imola,Anania, Hoſt. Anchar.Henric.Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontificij,pag.*261. Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*465. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1.&* 2.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decretal.lib.3.tit.26.cap.* 4.& eſt poſt Conc. Lateranen. *p.4 c.4.*

2 Hanc eandem concluſionē ex hoc text. deſumunt, Tiraq.*de retract.lign.§.15.gloſſ.1.n.*10. Capyc. Neapol. *deciſ.20.num.*2.Franc.Marc.*Dolphin.deciſ.*199.*num.*1. *part.*2.Rebuff.*de decimis,quæſt.*12.*num.* 3. Soar.*de Relig.tom.*1. *tract.2.lib.1.c.* 34.*num.*4.Leſſius *de iuſtitia, lib.2.c.* 39. *de decimis , dub.* 3. *num.* 16. Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſionum , tit.* 19. *de decimis, num.*10. Moneta *de decimis , c.* 6. *quæſt.*4. *num.*18.vbi *n.* 29. extendit ad decimas mixtas , & *n.* 30. reſoluit neque ſemina deducenda ex prædialibus decimis. Vide plures alios,quos citaui ad *ad cap.tua nobis* 26.*infr.hoc tit.*

3 *Statim frugibus collectis,*&c.]Notatur ad hoc quòd decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt,vt per Læli.Zaneh.*de priuil. Eccleſ. priuil.*120.*n.*11.Rebuff *de decimis q.*12.*n.*1.& 1. Campanill. *in diuerſorio iuris Canonici,rub.*12.*c.*13.*n.*160.Guid. Papæ *conſ.*70.vbi etiam intelligit *ſtatim*,id eſt,quando citiùs ſolui poſſunt, vt voluit *gloſſ. pen. hic in princip.* Aloyſ.Ricc.*in praxi aurea,reſol.*252.*num.*1.Paul.Layman.*in Theolog.moral.lib.4.tract.*6. *c.*5.*num.*1.Monet. *de decimis,c.6.q.*2.*num.*8.vbi *n.*9.cum Rebuff. *d.q.*12. *num.*2.& Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*7. *c.* 24.*q.* 16. tenet ſufficere quòd fructus ſint collecti,licèt granum ſit cū palea;& idem Monet.*vbi proximè n.*15.reſoluit valere
4 conſuetudinem , vt decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim,ſed certò tempore. Vnde ex verbis ſupradictis rectè infertur mortaliter peccare ſi quis conſuetas decimas tardius daret,vt per Marcheſ.*de commiſſion.p.*1. *c.*13.*ſub n.*17.Campan.*in diuerſ.iuris Canon.rub.*12.*c.*13. *num.*155.

5 De agnis,& vitulis debentur decimæ non ſtatim vbi nati ſunt,ſed cùm illi nutriti ſunt,nec indigent lacte materno,ita Andr.Hiſpan *in reg.decimarum, q.*14. *num.*5.Rebuff.*d.tract.q.6.num.*1.30.& 31. Vincent. de Franch.*deciſ.*114.Soar.de Pace *in pract.tom.*2.*fol.* 25.*n.* 30.Soar.*de Relig.tom.1.tract.1.lib.1.c.37.n.*6.Monet. *d. c.6.n.*14.Aloyſ.Ricc.*d.reſol.*152.vbi rationem aſſignat quia ſi animalia ipſis ſtatim nati conſignarentur, eſſet inutilis talis decimatio,& ſic meliùs eſſet illam non præſtare.

Decimæ autem perſonales regulariter debentur ſolum in fine anni,vt per Abb.*hic num.3.gloſſ.verbo anni in cap.reuert.num* 16.*quæſt.*1 Azor.*d.q.*16. Monet. *d.cap.6.num* 11. 6

Cuius parochiani ſunt.]Ergo de fructibus decima debetur Eccleſiæ , cuius eſt parochianus , quod intelligendum eſſe quando prædia ſita erant in illa parochia,aſſerit Rebuff *d.tract.quæſt.7.num.6.* 7

In gloſſ. *Fructibus.*ibi,*qui non facit ſtatim , in mora intelligitur.*Notatur ad hoc , quòd decimæ prædiales ſtatim debentur abſque eo quòd à Parocho petantur, ſiue exigantur , quia dies ipſe ſiue tempus ſolutionis pro creditore interpellat , vt per Rebuff. *de decimis, quæſt.*12.*num.*6 Gutier.*canon.lib.2. cap.*21.*n.* 44.Paul. Laymann.*in Theolog.moral.lib.4.tract.4. cap.5. n.* 1.*in fine*,Couart.*lib.1.var.cap.17.num.8.verſ.*8.Soar. *d.lib.*1. *cap.*36.*num.*20.& *cap.*37.*num.*2. 8

In ead.gloſſ.ibi,*vnde periculum decimarum ad ipſum ſpectat.*Notatur ad hoc , quòd ſi decimæ prædiales ſolutæ non fuerunt ſtatim,ac fructus collecti ſunt , vel ſaltem iuxta conſuetudinem monito Curato, vt decimam reciperet,& frumentum,vel vinum periit , tenebitur is,qui ſoluere,vel monere debebat , vt per Rebuff.*d.q.*12.*num.*2.Monet.*d.cap.6.num.*10. 9

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati ſuper decimis non ſoluendis de his prædijs, quæ ab alijs conducunt,decimas ſoluere tenentur,& num.2.*
3 *Priuilegia eximentia à ſolutione decimarum amittuntur ſi incipiant eſſe enormiter læſiua Eccleſiæ parochiali.*
4 *Priuilegium quando dicatur enormiter lædere ſpectat ad declarationem Papæ.*
5 *Compoſitio ſuper decimis inter clericos valet.*

Cap. Dilecti. VIII.

PRiuilegium habentes non ſoluendi decimas ſi conducunt , vel ſumunt ad firmam prædia ſolita ſoluere , tenentur etiam ipſi de illis prædiis ſoluere, quia priuilegia non intelliguntur de agris conductis. Colligunt ex Ordinar. Abb.antiq. Innocent. Collectar.Zabarell.Butr.Ioan.Andr.Imola,Anania , Hoſt- Ancharan. Henric. Panormitan. Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontificij. pag.*261. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.* 465. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.&* 2.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decretal. lib.3.tit.16.cap.* 6. & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand.III.*part.*13.*cap.*2. 1

Hanc eandem concl.ex hoc text.deſumunt Rebuff. *decimis q.14.num.*52.*& ſeqq.*Azor.*inſtit. moral.part.*1. *lib.7.c.26.q.*6.Boat.*de Relig.tom.* 1.*tract.*2. *lib.*1.*c.*19. *num.8.cum ſeqq.*Monet *de decimis cap.5.quæſ.* 1. *n.*11. Campanil.*in diuerſorio iuris Canon.rubr.*12.*c.*13.*n.*133. 2

Ex hoc grauantur enormiter.]Ergo priuilegia eximentia à ſolutione decimarum amittuntur ſi incipiant eſſe enormiter læſiua Eccleſiæ parochiali , quæ habet intentionem de iure fundatam in decimis , vt per Rebuff.*d q.*14.*num.*55.Menoch.*conſ.*156. *num.* 9. *vol.*2 Rot.*in Pampilonen.decimarum* 6. *Aprilis* 1615. coram Reuerendiſſimo D. Coccino Rotæ Decano, vel ſaltem moderantur , juxta text.*in c.2.§.vbi autem. hoc tit.lib.*6.Rot.*in d.Pampilonen.* Quando autem dicatur priuilegium enormiter lædere ſpectat ad declarationem Papæ,Abb.*in cap.ſuggeſtum n.4.hoc tit.* niſi alteri,veluti iudicio Rotæ Papa commiſerit,vt euenit *in d.cauſa Pampilonen.* 5 4

Vel eum ipſis amicabiliter componatis] Ergo compoſitio ſuper decimis inter clericos valet, de quo Rebuff. *d.tract.quæſt.18.num 16.cum ſeq.* Monet. *eodem tract.cap.5.à num.119.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium de decimis ſoluendis reuocatur ſi ex poſt facto incipit Eccleſiis Parochialibus eſſe nociuum, & num.2.*

3 *Immunitas non ſuffragatur pro eis, qui poſt illius conceſſionem multa acquiſierunt bona, ita quod cæteri, quos oportet integre ferre onera, grauiter ac nimium grauentur. Intellige vbi procedit ex liberalitate concedentis, ibidnum.5.*

4 *Immunitatis conceſſio quando ita ſe habet quod cæteri vaſalli, quos oportet onera, immunium ſubire, grauiter læduntur, tunc à Principe ſuccurrendum eſt.*

6 *Immunitate data an & quando onus immunis accreſcat non exemptis, vel teneatur eximens in eius computum accepto ferre, remiſſiuè.*

7 *Cauſa de nouo ſuperueniente recedere licet à priuilegio.*

8 *Priuilegium conceſſum ex certa cauſa expreſſa vel tacita ceſſet ceſſante cauſa.*

CAP. Suggeſtum. IX.

1 PRiuilegium de decimis non ſoluendis reuocatur ſi ex poſt facto incipit Eccleſiis Parochialibus eſſe nociuum propter exceſſum proprietatum, quæ nimium creuerunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontificij, pag.262.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.465.* remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1.& 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect.1.Decretal.lib.3.tit.26.cap.9.* & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *part.13.cap.4.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt. Felin. *num.8.* & Deci. *num.14.in cap.nouit, de iudic.* Gabr. *communium tit.de iure quæſito, concl.6.n.25.* Rebuff. *de decimis, quæſt.14.num.55.& de pacificis poſſeſſ.num.141.* & generaliter de quocunque priuilegio loquentes tradunt Perez *ad l.8. verbo por do vivan tit.4.lib.4.Ordin.* Duen. *reg.32.limit.3.* Henriq. *in ſumma lib.7.cap.27.num.7.* Surd. *de aliment.tit.1.quæſt.44.num.22. & deciſ.236.num.22.* Menoch. *conſil.156.num.9. & 34.* Valaſc. *conſult.58.num 6.* Bardel. *conſil.22.num.10* Glorit. *reſp.1.part.3.num. 191.* vnde Barz. *d.deciſ.118* & Lancell. Gall. *conſil. 25.*
3 per hunc text. tenent immunitatem non ſuffragari pro eis, qui poſt conceſſionem immunitatis multa acquiſierunt bona, ita quod notabiliorem, & fertiliorem partem territorij poſſident, & per conſequens cæteri, quos oportet integrè ferre onera, grauiter ac nimium grauentur, vt intelligit Octau. Glorit. *d. cap.1. part.3. num. 192.*
4 Quando enim conceſſio immunitatis ita ſe habet, quod cæteri vaſalli, quos oportet onera immunium ſubire, grauiter læduntur, tunc à Principe ſuccurrendum eſt, ex iis, quæ tradit Abb. *in cap. peruenit, num. 17. de immunitat. Eccleſiæ in cap.accedens, num.8.de præſcript. verſic. ex his infertur*, vbi voluit quòd ſi per priuilegium immunitatis à Principe conceſſum grauiter contigit lædi vniuerſitatem; quia fortè multi ex priuilegio ſunt exempti, & alij non immunes nimium grauantur, quod tunc Principis remedium eſt implorandum pro reuocatione immunitatis, quod etiam voluerunt Imol. *in l. ab omnibus, ff. de legatis 1.* Boſſ. *in tit.de Principe, num.164.* Natt. *conſil 63.num.19.*
volum. 1. Intellige quando immunitatis priuilegium 5
proceſſit ex liberalitate concedentis, tunc enim non poteſt conqueri priuilegiatus ſi ex cauſa damni, aut grauis læſionis ſubditorum læditur eius priuilegium, cùm aliàs priuilegium gratioſum abſolutè, & in totum poſſit abſque cauſa reuocari. Gozadin. *conſil.5.n.27.& conſil. 14. num.8.* Menoch. *conſil.103. num.59.* Roland. *conſil.66. num.8.vol.2.* Natt. *conſil.511.num.3.* Afflict. *deciſ.128.* Grammar. *deciſ.46. num. 5.* quod tamen non procedit vbi immunitas conceditur ex contractu, & titulo oneroſo, nam tunc ex ſuperueniente aſſerta aliorum ſubditorum læſione, ac prætenſo enormi præiudicio reuocari non poteſt, vt docent Natt. *conſil.397. à num.13 vol.2.* Aym. Crauet. *conſil.294.col.penult.verſ.non obſtat, vol.2.* Socin iun. *conſil.60.num.58.vol.3.* Menoch. *conſil.156. num.34.* Carol. Bardel. *conſil.22. n.36. verſ. reſpondetur*
ſecundò. Et an, & quando data immunitate onus im- 6
munis accreſcat non exemptis, vel teneatur eximens in eius computum accepto ferre; vide Feſtaſ. *de collect.in 4. part.cap.2. num.70. & ſeq.* Stephan. Anfter. *in addit. ad Capell. deciſ.348. ſub concluſ. 4.* Paul. de Caſtr *conſil.187.* Natt. *d.conſil.63.ſub num. 28. in fine, & conſil.160.ſub n.36.verſ.ad ſeptimum, & conſil.397. num.12.* Roland. *conſil.76.volum.2.* Ruin. *conſil. 125. num.3 & 6.vol.5.* Rimin iun. *conſil.59.num.66.* Cephal, *conſil 58.num.49.& 62.* Surd. *conſil.278.per totum.* & in ſpecie *num.23.& num.15. verſ his itaque*, Camill. Borrell. *de præſtantia Regis Catholici, c.33.ſub num.26. verſ. decima declaratio.*

Namquando, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex cauſa 7
de nouo ſuperueniente recedere licet à priuilegio, vt per Chald. Pereira *in reſp.pro Duce Paſtrana, num. 8.*
Piuilegium enlm coneeſſum ex certa cauſa expreſſa, 8
vel tacita, ceſſat ceſſante cauſa; Tiraquell. *in tract. Ceſſante cauſa, num. 203.* Fr. Emman. *quæſt.Regul.tom.1.q.9.art.4.verſ.ſecundò.*

SVMMARIVM.

2 *Ciſtercienſes, Templarij, & Hoſpitalarij non tenentur ſoluere decimas prædiorum ſuorum, quæ proprijs manibus, aut ſumptibus excolunt, & num.2. & quid ſi poſt Concil. Lateranen. Ciſtercienſes acquiſierint, vide num.3.& an cæteris Religioſis hoc idem indultum ſit, vide num.4.*

5 *Ieſuitæ & Fratres S.Ioannis de Deo exempti ſunt à ſolutione decimarum, ſeu vigeſima de noualibus, quas ipſi proprijs manibus, & ſumptibus excolunt.*

6 *Religioſi de noualibus, quæ proprijs manibus, ſeu ſumptibus excolunt, decimas ſoluere tenentur, ſi pacto expreſſo ad hoc teneantur.*

CAP. Ex parte. j. X.

CIſtercienſes, Templarij, & Hoſpitalarij de prædiis, quæ propriis manibus, vel ſumptibus colunt, non tenentur ſoluere decimas Cæteri verò Religioſi illas non ſoluunt de noualibus tantùm, quæ colunt ſuis manibus, & de hortis, & nutrimentis animalium. Colligunt ex Ordin. Abb. Antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar, Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontificij, pag.262.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.466.* remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1. & 2.* refertur ab Anton August. *collect.1.Decretal.lib.3.tit.26.cap.10.* & eſt poſt Conc Lateranen. *part.13 cap.5.* 2

Hanc

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Monet. *de decim. c. 5. quæſ. 1. num. 10.* Quorum priuilegia ſunt perſonalia, & ideo non ſuffragantur reſpectu portionis colonorum, vt in puncto priuilegiorum Ciſtercienſium eſt deciſio Putei 512. *lib.* 2. & dicit Rota *in Toletana decimarum* 17. *Iun.* 1611. corā R.D. Cuccino Rotæ Decano, & *in Pampbiloneñ. decimarum* 15. *Decembris* 1615. corā eodem Seraphin. *deciſ.* 827. Item non ſuffragantur reſpectu arrendatariorum, etiamſi ipſi fratres aliquam culturam exiguam adhibeant, Seraphin. *d. deciſ.* 817. *n.* 3. *cum ſeqq.* prout nec etiam ſuffragantur ſi prædia locentur ad pecuniam, tunc enim in nihilo Ciſtercienſes exemptos eſſe tenuit ſæpè Rota, videlicet *d. eiſ.* 2. *de priuileg. in antiq.* & apud Pute. *deciſ.* 150, *lib.* 2. *in nouis, & deciſ.* 23. *num.* 4. *& ſeq. p.* 2. *diuer.* & *in Carthaginen. decimarum* 26. *Nouembris* 1600. coram bonæ mem. Penia, gloſſ. *in Clem.* 1. *in verbo excolendas, hoc tit.* vbi Bellam. *n.* 240. An autem de prædiis, quæ poſt Concil. Lateranen. Ciſtercienſes acquiſierunt, teneantur ipſi ſoluere decimas ſi propriis ſumptibus excolant? de his etiam teneri omnino ſoluere decimas per *cap. nuper, hoc tit.* reſoluit Moneta *de decimis, cap.* 5. *num.* 11. At verò Rot. *in Pamphiloneñ. decimarum* 18. *Decembris* 1615. corā D. Coccinu negatiuè cenſuit, præſertim propter priuilegia Sixti IV. ibi, *ſingulares perſonas dicti Ordinis praſtatione decimarum tam de poſſeſſionibus habitis ante, & poſt Concil. quàm de cætero habendis, quæ propriis ſumptibus excolunt, & excolent*, referunt Fr. Emman. *in collect. Bullarū Apoſtol. pro Regularib. Bulla* 5. *Marcini V.* & Renat. Chopin. *de ſacra Politia lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 4.

4 *Cæteris verò*, &c.] Notatur ad hoc, quòd cæteris religioſis vltra Ciſtercienſes, Templarios, & Hoſpitalarios, fuit indultum, vt de noualibus ſuis, quæ propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, & de hortis ſuis decimas non perſoluant, vide Rebuff. *de decim. quæſt.* 14. *num.* 41. & 56. Gutier. *conſil.* 5. *num.* 1. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 1. *lib.* 1. *cap.* 19. *num* 2.

5 *Vt de noualibus ſuis, quæ propriis*, &c. Notatur ad hoc, quòd religioſi omnes priuilegio in iure ſcripto à ſolutione decimarum de noualibus, quæ propriis manibus ſeu ſumptibus excolunt, exempti ſunt, vt per Rebuff. *d. quæſt.* 14. *num.* 45. Monet *d. cap.* 4. *num.* 56. Renat. Chopio. *monaſticon. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 5. vbi de monachis Cœleſtinis, & Cluniacenſibus; & de monachis Congregationis Caſſinen. aliàs S. Iuſtinæ de Padua eſt priuilegium Eugenij IV. ſub dat. 7. *Kalend. Martij.* 1434. relatū per Fr. Emman. *in d. collect. Bullarum dicti Pontif. Bulla* 7. Et de Monachis Congregationis S. Benedicti Valliſſoleti eſt priuilegium Clementis VII. ſub dat. 8. *Decembris* 1530. relatum *in Bullario nouo tom.* 2. *Bulla* 7. *eiuſdem Pont.* Et de Monachis Eremi Camaldulenſis, & Congregationis S. Michaëlis de Murano adeſt priuilegium Leonis V. ſub dat. 4. *Nonas Iulij* 1513. §. 19. relatum *in Bullario nouo tom.* 1. *Bulla* 2. *eiuſdem Pontif.* Et de Monachis B. Mariæ Montis Virginis adeſt priuilegium Cœleſtini III. ſub dat. 4. *Nouembris* 1097. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 3 *eiuſdem Pontif.* Et de Sylueſtrinis adeſt priuilegium Innocentij IV. ſub dat. 5. *Kalend. Iunij* 1247. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 6. *eiuſdem Pont.* Et de Fratribus S. Mariæ de Mercede adeſt priuilegiom Gregorij XI. ſub dat. *ſexto Kalend. Iuly* 1373. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 3. *eiuſdem Pont.* Et de ordine S. Antonij Viennenſis adeſt priuilegium Clementis VII. ſub dat. 6. *Kalend. Decembris* 1523. relatum *in Bullario nouo, tom.* 1. *Bulla* 2. *eiuſdem Pont.* Et de Cruciferis adeſt priuilegium Vrbani III. ſub dat. 7. *Kalend. Aprilis* 1187. relatum *in Bullario nouo tom.* 5. *Bulla* 1. *eiuſdē Pontif.* Et de Fratribus Prædicatoribus adeſt priuilegium Gregorij XI. ſub dat. 2. *Non. Martij Pontificatus ſui anno IV.* relatum *in Bullario nouo tom.* 1. *Bulla* 7. *eiuſdem Pontif.* Et de Fratribus Conuentualibus Ordinis S. Franciſci adeſt priuilegium Sixti IV. ſub dat. *pridie Kalend. Decembris anno Incarnationis* 1474. Et de Canonicis Regularibus S. Saluatoris adeſt priuilegium Iulij ſub dat. 4. *Non. Aprilis* 1512. relatum *in Bullario nouo tom.* 1. *Bulla* 30. *eiuſdē Pont.* Et de Monachis S. Baſilij adeſt priuilegium Gregorij XIII. ſub dat. 8. *Kalend. Iulij* 1567. Et de Ordine Minimorum S. Franciſci de Paula adeſt priuilegium Iulij II. ſub dat. 3. *Kalend. Auguſtini* 1506. relatum à Laurētio de Peirinis *tom.* 1. *priuilegiorum dicti Ordinis Bulla* 2. *eiuſdem Pont.* §. 19. Et de Carthuſianis adeſt priuilegium Martini V. ſub dat. 8. *Kalend. Octobris* 1420. relatum *in Bullario nouo tom.* 4. *Bulla* 1. *eiuſdem Pont.* Et in ſpecie quòd Patres Ieſuitæ ſint exempti à ſolutione decimæ, ſeu vigeſimæ de noualibus, quas ipſi propriis manibus, & ſumptibus excolunt, dixi Rota *in Concben. decimarum* 16. *Februarij* 1615. coram D. Dunozetto. Et de Fratribus S. Ioannis de Deo *in Cordoben. decimarum* 13. *Maij* 1617. coram Patriarcha Manzanedo.

Moniales S. Claræ per priuilegia Sixti IV. Leonis V. Clementis VII. & Pauli III. confirmata à Gregorio XIII. de quibuſcunque terris, & poſſeſſionibus ſuis, quas per ſe, vel colonos, vel ſeruitores excoli, & cultiuari faciunt, aut in poſterum fecerint, nullas decimas, & primitias Parochialibus Eccleſiis, & aliis perſoluere tenentur, nec ipſæ, aut poſſeſſionum earundem coloni ad earum ſolutionem à quocunque cogi poſſunt, ita referunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 44. *art* 5. & *tom.* 3. *quæſt.* 34. *art.* 16. Rot. *in Conchen. exemptionis decimarum* 30. *Ianuar.* 1589. coram Orano, quæ eſt deciſio 240. *p.* 5. *diuerſ.* & Canonizatur ab eadem Rota *in eadem cauſa* 12. *Maij* 1623. coram bonæ mem. Buratto.

Vtrùm autem Papa communicando priuilegia alicuius Religionis, in qoibus adeſt expreſſa exemptio à ſolutione decimarum, alteri Religioni, cenſeatur etiam communicaſſe exemptionem à ſolutione decimarum, dixi *in collect. ad cap. nuper* 34. *num.* 4 *infrà hoc tit.*

In gloſſ. *Laborum ſuorum.* ibi, *niſi pacto ad hoc teneātur*, &c. Notatur ad hoc, quòd Religioſi de noualibus, quæ propriis manibus, ſeu ſumptibus excolunt, decimas ſoluere tenentur ſi pacto expreſſo ad hoc teneantur, Rebuff. *d. quæſt.* 14. *num.* 53. Zanch. *de priuileg. Eccleſiaſt. priuileg.* 120. *n.* 13. quos refert Monet. *d. c.* 4. *num.* 59. 6

In ead gloſſ. ibi, *vel niſi ſoluendo renunciauerint priuilegio ſuo.* Vide Rebuff. *quæſt.* 14. *n.* 54. Monet. *d. cap.* 4. *num.* 60. 7

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium ſuper decimis laborum non extenditur ad terras, quæ alijs traduntur excolendæ.*

2 *Priuilegia exemptionis à ſolutione decimarum ſunt perſonalia, non autem realia.*

3 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*

Cap. Licet. XI.

PRiuilegium habentes non ſoluendi decimas de agris, quos propriis manibus, vel ſumptibus colunt, 1

ſunt, debent ſoluere decimas, quas aliis colendas tradunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Ancharan. Henric. Panormitan. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij*, *pag* 262. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 26. c. 11.* & eſt poſt Concil. Lateranen. *p. 13. cap. 6.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 27. quaeſ. 7.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 19. num. 13.* Tamburin. *de iure Abbatem tom. 1. diſp. 13 quaeſt. 18. ſub num. 5.* Ratio eſt, quia priuilegia exemptionis à ſolutione decimarum ſunt perſonalia, non autem realia, & ideo non tranſeunt ad colonos, arrendatarios, ſeu emptores prædiorum, aut fructuum, vt non ſemel cenſuit Rota, & ſignanter *in vna Placentina decimaram 17. Decembris* 1384. coram Blanchetto, & *in Pampilonen. decimarum 15. Decembris* 1615. corã Reuerendiſſimo D. meo Coccino Decano, & *deciſ. 23. part. 2. diuerſ.* & apud Seraphin *deciſ. 827. num. 2.* & nouiſſimè *in Leodien. decimarum 20. Decembris* 1628. coram Card Viuli.

3 *Propter hoc non eſt licitum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd limitata cauſa limitatum producit effectum, vt per Tiraquell. *in tract. Ceſſante cauſa, part. 1. n. 141. & de retract. lignag. §. 32. gloſſ. 1. num. 49.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 5. proœm num. 6* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 36. n. 3.* Brunot à Sole *in locis communibus, verbo cauſa 9.* Cardoſ. *eod. verbo num. 3.* Gutier. *pract. lib. 3. quaeſt. 31. num. 7.* Mari. Antonin. *lib. 1. variar. reſolat.* 108. *num.* 18. Rota *deciſ. 90. num. 9.* apud Farinac. *part. 1. recent.*

SVMMARIVM.

1 Priuilegium ſuper decimis laborum etiam ea, quæ non ſunt noualia, comprehendit, & n. 2.
3 Lex ſi aliud voluiſſet expreſſiſſet.
4 Verba debent intelligi quatenus propria eorum ſignificatio patitur.

Cap. Ad audientiam. XII

1 PRiuilegium conceſſum de non ſoluendo decimas de laboribus, intelligitur etiam de terris, quæ non ſunt noualia. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Butr. Ancharan. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij*, *pag.* 263. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 16. cap. 1.* & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *part. 13. cap. 8.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 19. num. 4. & 17.*

Quæ quidem lata interpretatio ex Abb. & aliis *in hoc text.* fit ſecundùm generalia verba priuilegij, quia non proponitur, nec apparet contraria concedentis
4 intentio. Ex mente namque Doctorum *in hoc text.* agitur de priuilegio per quod Pontifex generaliter eximens Ciſtercienſes à ſolutione decimarum licèt aliter non exprimeret iuxta materiam ſubiectam, & naturam exemptionis, ſatis intendebat ea in re de qua agebatur, & iuri communi, & Eccleſiis parochialibus præiudicare, iuxta doctrinam *gloſſ. 3. cap. cùm olim 12. de priuilegiis* receptam *ibi, & alibi*, vt per Dec. *conſ.* 113. *num.* 6. & inſuper non erat maior ratio, ob quam generalis conceſſio, & intentio concedentis magis ad has, quam ad illas decimas eſſet referenda. Deinde (quod maximè notandum eſt) Pontifices per huiuſmodi priuilegia intendentes aliquem eximere ab omnibus tam veteribus, quàm noualium decimis, vtuntur quadam forma verborum, ſcilicet, *ne de laboribus quos proprijs manibus, vel ſumptibus excolunt, decimas ſoluant.* At verò cùm intendunt non generaliter, nec ab omnibus, ſed à noualium, & aliis certis quibuſdam decimis eximere, non vtuntur illa forma, ſed ad eius differentiam alia ſtrictiori, & de noualibus, & aliis certis decimis mentionem faciunt, vt apertè conſtat ex *cap. ex parte 10. verſ. ſanè, hoc tit.* itaut ex diuerſa forma, & verbis conceſſionis colligatur in hac materia intentio concedentis.

Sanè text. *in præſenti* agit de Ciſtercienſibus, qui ca in re erant maximè priuilegiati, vt conſtat ex *d. c. ex parte, & ex c. 2. §. 1. in fine, hoc tit. lib. 6.* & inſuper proponit priuilegium illis conceſſum ſub illa forma per illa verba pleniſſima, *ne de laboribus*, &c. vnde meritò ſecundùm illa Papa inquit ſe in eo priuilegio omnes decimas comprehendere voluiſſe, & adiicit rationem, quia ſi non de omnibus, ſed de noualibus tantùm intelligeret, vbi poſuit de laboribus, de noualibus poſuiſſet, quaſi apertiùs dicat, quia ſi noſtræ intentionis foret de noualium tantùm decimis agere, non vteremur illa verborum forma, *ne de laboribus*, &c. ſed qua omnes decimas comprehendere intendimus, ſed illa ſtrictiori, *ne de noualibus*, &c. per quam ad differentiam illius non omnes, ſed aliquas concedere intendimus, & ita ex his in hoc text. non tantùm non apparet intentio Papæ repugnans verbis generalibus interpretationi latiori, verùm etiam per contrarium adeſt intentio pro his, quia verum eſt dicere Papã dum ſub ea forma priuilegium indulſit, proculdubio voluiſſe etiam cum maiori præiudicio Eccleſiarum parochialium latiſſimam ab omnium decimarum ſolutione concedere exemptionem. Et in hunc ſenſum text. hic appellat prauam interpretationem eorum qui contra verba, & intentionem priuilegium præuertentes ad ſolas noualium decimas referendum putabant.

Sic ſanè licèt text. *in præſentia* vulgò citari ſoleat ad hoc, quòd in priuilegiis etiam cum tertij præiudicio, & iuris communis violatione attendi, & ſeruari debet tenor, & proprietas verborum, vt ea omnia conceſſa intelligantur, quæ ſub eiſdem continentur, vt per Abb. *hîc*, & citatos per Pariſ. *conſil. 22. num. 6. lib. 4.* Deci. *vbi ſuprà*, & relatos à Couarr. *de Sponſalibus part. 2. cap. 8. §. 8. num. 7. cum ſeqq.* nihilominus text. iuxta prædictum intellectum, & animaduerſionem non ita generaliter probat vulgatem allegationem, quæ nec indiſtinctè admittenda videtur, quia oportet plerumque ex intentione concedentis reſtringere verba, & eam ſequi interpretationem per quam Reip. iuris communis, vel cuiuſuis alterius perſonæ præiudicium vel tollatur omnino, ſi fieri poteſt, ſalua conceſſione, vel ſaltem minus efficiatur, vt per Couarr. *d. cap. 17. num. 13.* & ſupra citatos, *cap. cùm in illis, in princ. de præbend.* docet *gloſſ. 3. in cap. paratus 23. quaeſt. 1.* recepta ex Dec. *num. 4. in cap. ex parte il ſecundo, de offic. delegat.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 1. num. 13.* & pari ratione ad ipſum fieri debet ne abſurdum, aut ſcandalum ſequatur, iuxta ſupradicta: procedit ergo allegatio communis vbi non apparet de contraria mente concedentis, quæ in priuilegiis propriè acceptis ſemper apparere videtur, vt minus præiudicetur iuri communi ex ſupra reſolutis.

De noualibus poneremus.] Facit ad illud iuris principium 3

pium ſi lex aliud voluiſſet,expreſſiſſet , vt per Tiraq. *in l.ſi vnquam verbo libertus , num.* 5. Menoch.*conſil.*1. *num.*178. *& conſil.* 140. *num.* 4. Gutier. *opract. lib.* 5. *quæſt.*21.*num.*7.Surd.*deciſ.*77.*num.*4.*& deciſ.*176.*n.*10. *& deciſ.*322.*n.*22.Gonzal.*ad reg.* 8.*Cancel. gloſſ.*9.§.1. *num.*55.*& gloſſ.*42.*num.*11.cum aliis per me citati *in tract. de appellatiua verbor. vtriuſque iuris ſignificat. appell.*136.*num.* 3.

4 Notatur ad hoc,quòd verba debeot intelligi quatenus proptia eorum ſignificatio patitur,*l.cum lege ff. de teſtam.l.*1.§.*quod autem.ff.de aleatoribus.*Card.Mantic..*de coniect.v.tim.volunt.lib.*8.*tit.*18.*n.*35.D. Bàrboſ. *in l.qua tale,num* 57.*ff.ſoluto matrim.*Monet.*de diſtrib. quotid.part.*1.*quæſt.*21.*num.*100.

SVMMARIVM.

1 *Decima nouálium debentur Eccleſia in cuius Parochia ſurgunt,ſi verò non ſunt in certa Parochia,debētur Diœceſano,qui poteſt ſibi reſtituere, vel alteri Eccleſia concedere.*
2 *Decima prædiales regulariter illi ſunt Eccleſia tribuēdæ,in cuius territorio prædia ſita ſunt.*
3 *Quarta decimarum debetur Epiſcopo.*
4 *Decima,quæ in aliqua parochia certa non ſunt, Epiſcopus alteri poteſt Eccleſia ſine conſenſu Capituli concedere.*
5 *Decima Epiſcopo debentur,vbi prædium non eſt in alicuius parochia ſitum.*

Cap. Quoniam. XIII.

1 Decimæ noualium ſi ſunt in aliqua Parochia, debentur illi Parochiæ,data ſua parte Epiſcopo,ſi non ſunt in aliqua Parochia,Epiſcopus poteſt eas vel ſibi retinere,vel alteri Eccleſiæ concedere prout iudicauerit.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect.Zabar. Ioan.Andr.Imola,Anania,Butr.Hoſt. Anchar. Henric. Panorm.Ripa , Viuian. *in rationali lib.* 3.*iuris Pontif.pag.*263.Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*466.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. *&* 2. refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 26.*c.*25.& poſt Concil.Lateranen.ſub Alexand. III. *part.*40.*cap.*40.

2 *Infra certam alicuius Eccleſia parochiam.*&c.Notatur ad hoc , quòd decimæ prædiales regulariter illi ſunt Eccleſiæ tribuendæ , in cuius territorio prædia ſunt ſita,vt per Xuar.*alleg.*28.*num.*7.Gutier. *practic. lib.*1. *quæſt.*17.*num.*1.Hieron.Carat.*in opuſculo de iuribus parochialibus,tit.*4.*c.*18.Rot.*in Brachaten.decimarum* 20. *Maij* 1591.*&* 3.*Iunij* 2594.coram bonæ mem.Card. Pamphilio,& *in Sabinen.decimarum* 19.*Martij* 1609. coram R.D.meo Coccino Decano,& *in Abulen.decimarum* 17.*Decembris* 1627.coram eod.& *deciſ.* 321.*numer.*4.*p.*1.*recent.*nouiſſimè Baſil. Pont. *de Sacrament. matrimonij,lib.*5.*c.*13.§.3.*num.*20 vide *ad cap.cùm contingat,infr.hoc tit.*

3 *Tua parte retenta.*] Ergo regulariter quarta decimarum debetur Epiſcopo,vt per Xuar.*allegat.*28.*numer.*15.Soar.*de Religion.tom.*1.*tract.*2.*lib.*1.*cap.*28.*numer.*9.

4 *Alij Eccleſia deputare.*]Ergo decimæ,quæ in aliqua certa parochia non ſunt, Epiſcopatus alteri poteſt Eccleſiæ ſine conſenſu Capituli concedere , cùm enim decimæ huiuſmodi in certa parochia non ſurgant liberaliter,in Epiſcopi poteſtatem conferuntur, eique datur optio an velit illas alteri Eccleſiæ, vel Cathedrali aſſignare,quia cùm vnitæ non ſint Cathedralis Eccleſiæ bonis,non dicitur Epiſcopus propriè alienare;ſed non acquirere , quo fit vt ſolemnitas in aliis rerum Eccleſiaſticarum alienationibus requiſita minime in hoc caſu exigatur.ita *in præſenti* Io.Andr.*n.*2. Anchar.*num.*3.*verſ.quæris.*Zabarel.*num.*3.*verſ.quarto.* Butr.*n.*5.*verſ.ſecundo,*Panorm.*n.*4.*verſ. vltimo.* Anania *n.*3.*verſ.quæris,*quos refert Rendina *in promptuario recept.ſentent.tit.*26.*num.*1.

Vel ad opus tuum,&c.Notatur ad hoc,quòd debentur decimæ Epiſcopo,vbi prædiū non eſt in alicuius 5
parochia ſitum,vt per Abb.Pan.*hic n.*2.*&* 4. Tyndar. *de decimis,num.*69.Rebuff.*eod.tract.quæſt. num.* 8.Monet.*eodem tractat.cap.*7.*num.*9.Azor.*inſtitut. moral. p.* 1.*lib* 7.*cap.*25.*quæſ.*9.*verſ.deinde,*Pute.*deciſ.* 371. *n.*6. *lib.*1.Veral.*deciſ.*40.*n.*2.*part.*Baſil.Pont.*d.* §. 3. *n.*21. Rot.*in Pacen.decimarum dell Hobrero* 9.*Iunij* 1603.*&* 21.*Iunij* 1604.Coram R.D.Coccino.Rotæ Decano, & *in Sabien.decimarum* 21.*Martij* 1564.coram de Rubeis,*& in Placentina decimarum perſonalium de Trugello* 18.*Martij* 1618.coram bonæ mem. Buratto , & *in Conchen.decimarum dell Infanzado* 18.*Decembris* 1617 coram D.Martino Andrea.Declara ſecus eſſe vbi locus eſſet intra duas parochias , ſed ignoretur ſub qua ſit,tunc enim non debetur Epiſcopo,ſed inter eas diuiduntur , vt per Abb.*hic num.*3. Monet. *dicto cap.*7. *num.*12.

SVMMARIVM.

1 *Decima quaſi debitum exigi poſſunt.*
2 *Decima an & quando debeantur de iure diuino,& humano,oſtenditur,& n.*3.*&* 4.
5 *Dictio,*quaſi,*nonnunquam eſt expreſſiua veritatis.*

Cap. Parochianos. XIV.

Decimæ quaſi debitum exigi poſſunt,quia non ab homine, ſed ab ipſo domino ſunt inſtitutæ. 1
Colligunt ex Ordinar.Abb. antiq Innocent. Collect. Zabarell.Butr. Ioan. Andr.Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Ripa , Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontificij,pag.*264.Alagona *in compendio iuris Canonici , pag.*466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decretal. lib.*3.*tit.*26.*cap.*26.& eſt poſt.Conc.Lateranen *p.* 26. *cap.*12.

*Sed ab ipſo Domino ſunt inſtituta.*Ex his verbis col- 2
ligunt noſtri Canoniſtæ decimas à Deo inſtitutas eſſe,& iure diuino nunc quoque deberi,tenéntque præter gloſſas *in cap.à nobis,& in c.nuper,hoc tit.* Tyndar. *de decimis,à num.*10,Rebuff.*eod.tract.quæſt.*1.*num.* 14. Bonacoſ.*tom.*1.*communium opin.lib.*1.*tit.* 10.*n.* 2. *cum ſeqq.pag.*185.Nicol.Reuſner.*deciſ.*2.*n.*4.*lib.*4. Ioſeph. Ludouic.*Peruſ.deciſ.*106.*num.*33.Petr.Gregor. *ſyntag. iuris,lib.*2.*c.*21.Anaſtaſ.Germon. *de ſacrorum immun. lib.*1.*cap.*29.Camil.Borrell.*conſil.*20.*num.*14.*cum ſeqq. centur.*1.*& de compromiſ.*§.2.*gloſſ.*1.*num.* 314. & nouiſſimè *in ſumma omnium deciſionum , tit.* 19.*de decimis,à num.*2.& ex Theologis ſequuntur Andr. Hiſpan.*in reg.decimarum , verſ. decima eſt iure naturali, n.*1.5.6.*&* 15.Albert.Pigh.*lib.* 5. *hierarchia eccleſiaſt. cap.*7.

Verùm Theologi contrariam opinionem,immo de 3
iure humano,& Pontificio decimas deberi , communiter ſequuntur , ex quorum numero ſunt Vgo de S. Victore *lib.*1.*de Sacram.p.*11.*cap.*4.*&* 11. Aſtenſ.*p.*2. *ſumm.lib.*6.*tit.*35.*rubr.de decimis.*S.Thom. 2. 2.*q.*87. *art.*1.S.Antonin.1.*part.ſumm.tit.*4.*cap.* 3. §.5. Abulenſ.*in Matth cap.*23.*q.*90.Henriq.*in ſum. lib.* 7.*c.*27. §.1.*& lib.*14.*cap.*1. §. *vlt. lit. T,* Azor. *inſtitut. moral.*

*part.1.lib.7.cap.23.quæſ.4.*Monet.*de decimis,c.5 à n.11.* Leſſ.*de iuſtitia,lib.2.c.p.39.dub.1.n.5. cum ſeqq.* Soar. *de Relig.tom.1.tract.2.lib.1.cap.10.& c.36.*ſequuntur ex noſtris Canoniſtis Couarr.*lib.1.var.cap.17. num.2. & 3.*Nauarr.*in man.cap.21.n.28.& 31.& de redditib. eccleſiaſt.quaſt.5.monitu 59.num.1.& conſil. 2.n.1.ſub hoc tit.*Gutier.*canonicar.lib,5.cap.51.n.2. & 7.*Mench. *illuſtr.cap.89. num.1.in fine,*Ceuall.*communium contra communes,quaſt.437.*

4 Pro concordia autem ſupradictarum opinionum ſcite oportet,decimas duplici modo conſiderari, vel enim conſiderantur reſpectu congruæ ſuſtentationis,vel rurſus habito reſpectu ad quotam, vel partem,quæ dę rebus requiſitis ſoluenda eſt,meminit huius diuiſionis D. Thom. 1.2.*quaſt.87.art. 1. in corpore* Sot.*lib.9.de iuſtit.q.4.art.1. verſ. prima concluſio*, Couarr *var.lib.1.cap.17.num.1*. Inter vtrumque modum illa eſt differentia,quòd ſi decimæ priori modo cooſiderentur,non ſolùm humano, ſed etiam ex iure diuino poſitiuo,& naturali debita ſunt. De iure humano probat text.*in præſenti,*ſecundùm verum intellectum, de iure diuino poſitiuo deducitur ex illo Chriſti Domini *Lucæ c.10.*ibi, *Dignus eſt operarius mercede ſua*,& ex illo D.Pauli 1.ad Cor.cap.9.*nemo ſuis ſtipendiis militauit vnquam*,&c.de iure naturali ſimiliter conſtat, ſi quidem euidenti ratione naturali oportet ſtipendium, ſeu ſuſtentationem accipere ab illis,quibus ſeruitium aliquod neceſſarium miniſtratur ; conſtat autem adminiſtrationem diuini cultus, & rerum ſpiritualium, maximè eſſe neceſſariam,vnde iure naturali conuincitur aliquod ſtipendium,ſeu ſuſtentationem eſſe ſoluendam,vt concludit illud D.Pauli *d.cap.9.* ibi, *Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus,magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus.* Si verò decimæ poſteriori modo conſiderentur,ſolummodo iure humano debitæ ſunt , vt patet ex *hoc text.* & ex *cap.inquibuſdam,* §.*ille quippe,* cum multis *ibid.hoc tit.*non tamen iure naturali , nec diuino poſitiuo obligante.De iure naturali patet,quia ius naturale licèt dicat ſoluendum eſſe ſtipendium,ſeu dandam ſuſtentationem,vt *ſuprà* dictum eſt , non tamen concludit decimam partem magis quàm tertiam , vel quartam eſſe perſoluendam : de iure poſitiuo obligante idem conſtat , ſi quidem non apparet aliquod ius diuinum obligans, quod determinet decimam partem eſſe perſoluendam , ſolum enim dicit operarium dignum eſſe mercede ſua,in loco illo *ſupra* citato. Quòd autem decima iubetur dari in lege veteri , nihil refert , quia illa non obligat ſiue aliquo modo decima cenſeatur ad legem cæremonialem pertinere,ſiue,vt verum eſt,re vera iudicialem legem in decima conſideretur , prout conſiderat D. Thom. *d. quaſt.87.art.1.in corpore.* Sot *d.quaſt.4.art.2.* Archid.*in cap.decima* 16.*quaſt.1. num.3.* eò quòd leges illæ tam cæremoniales , quàm iudiciales Euangelica lege lata ceſſarunt,& vim legum amiſerũt,iuxta illud Pauli ad *Galat.cap.3 & 4.*& ad *Hebr.cap.7. & 8.* & ad *Epheſ. c.2.*reſoluunt Doctores per text.*in cap.vnic. de purificat.poſt partum.*

Quibus omnibus ſuppoſitis iam patet conciliatio ad ſupradictas contrarias Canoniſtarum , & Theologorum ſententias,vt ſcilicet prima , quæ decimas de iure diuino deberi aſſerit , procedat quoad ſuſtentationem clericorum , ſecunda verò tenens deberi de iure Pontificio quoad quotam , ita & meritò ſub eadem diſtinctione docent Sot.*de iuſtitia,lib.9.quaſt.4. a.1.verſ.decimarum ſolutio,col.2.& verſ.tertia concluſio,* S.Antonin.*d.cap.3.tit.3.§.5.*Nauarr *d.cap.21.num.28*, Perez *ad tit.5.verſ.ſic igitur reſolutio, lib. 1. Ordinam.* Anton.Fernandez *in examine Theologiæ moralis,part.1. ad 7.præceptum Decalogi,c.13.§.3.*Prax. Epiſcop. *verſ. decima in princip.*Malder.*de iuſt.& Relig.tract. 10.tit. de decimis, dub.2.§.contraria nihilominus.*

In gloſſ.*Quaſi debitum.*ibi,*illud,quaſi non eſt ſimilitudinarium,ſed expreſſiuum veritatis*,&c.Vide quæ dixi *in tract.de diction.vſufreq.dict..* 5

SVMMARIVM.

1 *Decima laico iure hæreditario concedi non poteſt , & num.2.*

3 *Decimandi ius tanquam ſpirituale non poteſt laicis competere.*

4 *Decimas non ſoluens cùm teneatur , excommunicari poteſt monitione præmiſſa.*

Cap. Ad hoc. XV.

Decimæ non poſſunt concedi laico iure hæreditario,& laicus eſt cogendus per excommunicationem,vt reſignet.Colligant ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.Collect.Zaba Ioan.Andr Butr.Imola, Anania, Hoſtienſ.Anchar. Henric. Panorm.Ripa , Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontif.pag.* 264. Alagona *in compendio iuris Canon pag.*466. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1.& 4.*refertur ab Anton.Auguſt.*collect. 5.Decretal. lib.3. tit.26.cap.27.*& eſt poſt Concil.Lateran. *p.50.cap.12.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt, vt per Azor.*inſtit.moral.part.2.lib.7.c.25. q.11.* Soar. *de Relig.tom.1.tract.2.lib.5.c.25.* Decimandi enim ius tanquam ſpirituale nõ poteſt laicis competere, vt reſoluunt plures,quos refert,& ſequitur Monet.*de decimis cap.5.quaſ.num.57.* 2 3

Vinculo excommunicationis adſtringas.] Notatur ad hoc , quòd non ſoluens decimas cùm teneatur , excommunicari poteſt,vt per Monet.*d.tract.cap.8.n.64.* Molin.*de iuſtitia,tract.2.diſp.756.num.* 2.Rot.*in Dertuſen.decimarum 11.Maij* 1609.corã bonæ mem.Cardinal.Marquemont,impreſſa per Marcheſ.*de commiſſion.p.5.pag.*675.& *in Mutulen.decimarum* 31.*Ianuarij* 1614.coram bonæ mem.Card.Sacrato , Concil.Trid. *ſeſſ.25.de reformat.c.12.*ibi,*excommunicentur.*Intellige monitione præmiſſa ſecundùm Monet.*d.cap.8.n. 69.* Azor.*inſtit moral.part.1 .lib.7.cap.24.quaſ.17.* Soar.*de Relig.tom.5.tract.2.lib.1.c.37.*Aloyſ. Ricc. *in Neapol. deciſ.595 .num.6.part.4.*Subtrahentes ſic decimas, vel earum ſolutionem impedientes vltra prædictam excommunicationem quam præmiſſa monitione incurrunt,ſecundùm eandem Concilij Trident.diſpoſitionem *citato loco,*ab hoc crimine niſi plena reſtitutione ſequuta abſolui non poſſunt,vt per Sanch.*in præcepta Decalogi,tom.1.lib.2.cap.50. n.19.* Nauar. *in ſingular. iuris Canon.concl.*6.Molin. *d. num.4. verſ. his ita relatis*,niſi quando ad confeſſionem accedit, impotens ſit ad reſtituendum,quia tunc abſolui poſſe tenent Nauarr.*in man.cap.16.n.59.*Molin.*citato loco* , Ioan. Valer.*de different.inter vtrumque forum , verbo abſolutio, differ.5.n.5.*Nauarr.*d.concluſ.6. num. 3.* ex ea ratione, quia Concil *loco citato* , non prohibet abſolui niſi eũ, qui pro tunc tenetur reſtituere,quique peccat non reſtituendo.An autem Parochus poſſit denegare Sacramenta iis , qui nolunt ſoluere decimas , vide Aloyſ. Ricc *in deciſ.Curiæ Archiep.Neapol. deciſ.595.à princ. p.4.* Vtrùm verò contra retinentes ſoluere decimas poſſit Vicarius imponere interdictum perſonale? vide eundem Ricc.*d.p.4.deciſ.380.* 4

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Iudæi de terris, quas colunt, tenentur decimas ſoluere, & num. 2.*
3 *Decimarum ſolutio ſit vti de onere, non verò de decima vera, & formali.*
4 *Iudæi decimas perſonales non ſoluunt.*

Cap. De terris. XVI.

1 IVdæi, qui terras colunt, ſunt cogendi, vel ſoluere decimas prædiales, vel renunciare poſſeſſiones. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panormit. Ripa, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 265. Alagona *in compẽdio iuris Canonici, pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 26. *cap.* 28.

2 Hanc eadem concluſ. ex hoc text. deſumunt Rebuff *de decimis, q.* 5. *num.* 11. *cum ſeqq.* Perez *al.* 1. *verſ. que decima, tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 116. & *l.* 1. *gloſſ. de las caſas de ſu morada, tit.* 5. *lib.* 8. *pag.* 57. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 14. *q.* 1. & 2. Xuar. *alleg.* 28. *num.* 4. & 5. vbi Valdeſ. Vaſq. *in opuſc. de benef. c.* 1. §. *vnic. dub.* 9. Monet. *de decimis, c.* 5. *à n.* 36. qui extendunt ad Paganos, Turcas, & Hæreticos, Anton. Ricciul. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. li.* 2. *c.* 9. *n.* 5.

Intellige de decimis prædialibus reſpectu poſſeſſionum, quas infideles in terris Chriſtianorum titulo emptionis, vel alio compararunt, prout colligitur ex *hoc text.* ibi, *vel poſſeſſiones penitus renunciandas*, & ibi *compellas*, quæ verba non verificantur niſi reſpectu poſſeſſionum, quæ ſunt in prouinciis Chriſtianorum, & meliùs *in cap. quanto, penult. de vſuris*, ibi, *quas à Chriſtianis*, &c. Prædicti tamen infideles non tenentur ad decimas prædiales perſoluendas reſpectu poſſeſſionum, quas in ſuis prouinciis habent, conſtat namque in illis ceſſare ius Eccleſiæ quæſitum, & rationem propter quam debitæ ſunt, ita in effectu reſoluunt Lambertin *de iure patron. lib.* 1. *p.* 1. *quæſt.* 7. *art.* 5. *num.* 3. Reboff. *de decim. quæſt.* 5. *num.* 11. Licèt enim omnes mortales ad fidem ſuſcipiendam teneantur donec tamen illam profiteantur, nequaquam noſtris legibus obligantur, nec noſtris præceptis obedire tenentur, quando præceptum directè in illos dirigitur iuxta ilud Pauli 1. *ad Cor.* 5. *de his, qui foris ſunt, nihil ad nos*, Sot. *lib.* 9. *de iuſtit. q.* 4. *art.* 4. *col.* 4. *in princ.* ac ſubinde cùm ceſſet obligatio legis, ceſſat quoque obligatio perſoluendi decimas quantumcunque ex parte Eccleſiæ non deficiat voluntas adminiſtrandi illis Eccleſiaſtica Sacramenta.

3 In gloſſ. *Perſoluendas*. ibi, *ad quem ſpectat fructuum perceptio, fructuũ onera ſubire compellitur*. Ergo decimarum ſolutio fit vti de onere, non verò de decima vera, & formali, vt per Soar. *de Relig. tom* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 16. *à num.* 6. Anton. Ricciul. *d. cap.* 9. *num.* 7. quicquid teneat Abb. *hic num.* 5. & Oldrad. *conſ.* 91. ac Mant. *conſ.* 188. *col.* 2.

4 In ead. gloſſ. ibi, *vnde perſonales decimas non perſoluũt*. Notatur ad hoc quòd Iudæi decimas perſonales non ſoluunt, vt per Bute. *hic num.* 2. *verſ. vel oppone*, Sot. *de iuſtit. lib.* 6. *q.* 3. *art.* 4. Soar. *d. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 4. *verſ. in qua diſtinctio*, Azor. *d. cap.* 24. *quæſ.* 3. Monet. *d. c.* 5. *n.* 38. Anton. Ricciul. *d. cap.* 9. *à princ.* Quamuis contrarium velint gloſ. *in c. quanto, ſub figuratione caſus, in fine, de vſuris, & in c. decimæ* 16. *q.* 1. quam ſequuntur Anch. *hic ſub num.* 1. Abb. *ſub num.* 6. & Rebuff. *de decimis, q.* 5. *num.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ, vel oblationes Eccleſiæ laicis concedi non poſſunt, & Prælatus contra faciens eſt puniendus.*
2 *Decimandi ius concedi non poteſt laico, præſertim poſt Conc. Lateran.*
3 *Laicus decimas vſurpans dignus eſt vt puniatur diuino iudicio.*
4 *Epiſcopus alicui laico ex iuſta cauſa concedere poteſt ad vitam, aliúdve tempus ipſarum decimarum fructus, non verò ius percipiendi decimas.*

Cap. Quamuis. XVII.

LAici non debent ſibi vſurpare ea quæ ſunt Sacerdotum, nec eis eſt aliqua poteſtas tribuenda de rebus eccleſiaſticis, ideo Prælatus, qui laico in ſeculo remanenti concedit eccleſiaſticam decimam, vel oblationem, eſt deponendus à ſtatu ſuo donec ſatisfaciat colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Ancharan. Henric. Panormit. Ripa, Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 265. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 2. 1

Collige ex text. laicis decimandi ius concedi non poſſe, vt per Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *nu.* 5. & 6. Rebuff. *de decimis, q.* 10. *num.* 17. & *q.* 13. *num.* 38. & 39. Triuiſ. *Venetia deciſ.* 29. *n.* 4. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 15. *nu.* 15. *prope finem*, Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 25. *q.* 11. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 25. & *c.* 29. *num.* 10. Garc. Girood. *de priuilegiorum, & exempt. explicat. num.* 251. Monet. *de decimis, cap.* 5. *num.* 57. Rota *in Patauina decimetta*, 10. *Martij* 1605. coram Reuerendiſſimo D. Coccino Rotæ Decano, & *Ferrarien. decimarum* 23. *Iunij* 1614. coram D. Pamphilio iuniore, & *in Illerden. decimarum* 16. *Martij* 1618. coram Card. Sacrato. Præſertim poſt Concil. Lateranenſ. de quo *in cap. prohibemus, inf. hoc tit. & in cap. cùm & plantare, de priuil.* Rebuff. *d. quæſt.* 13. *num.* 78. *cum ſeqq.* & dixit Rota *in d. Ferrarien. & in Taurinen. decimarum* 12. *Ianuar.* 1607. coram Reuerendiſſimo Marquemontio. 2

Diuini dignum animaduerſione iudicij.] Notatur ad hoc, quòd laicus decimas vſurpans dignus eſt animaduerſione iudicij, id eſt, vt puniatur diuino iudicio, hoc eſt, à Deo, vt per Rebuff. *d. tract.* 15. *n.* 29. 3

In gloſſ. *Conceſſerit.* ibi, *fructus verò decimarum*, &c. Notatur ad hoc quòd Epiſcopus alicui laico ex iuſta cauſa concedere poteſt ad vitam aliúdve tempus non quidem ius percipiendi decimas, ſed ipſarum decimarum fructus, vt per Cou. *d. c.* 17. *num.* 5. Rebuff. *d. tract. q.* 10. *num.* 14. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 7. *num.* 51. Azor. *d. lib.* 7. *c.* 25. *q.* 14. Maſcard. *de probat. concl.* 1322. *num.* 12. *cum ſeqq.* Monet. *d. c.* 5. *n.* 61. Chald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 2. *num.* 27. Soar. *d. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 3. & *cap.* 26. *num.* 1. 4

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudini ſtatur an colonus ſoluat decimam Eccleſiæ, in cuius Parochia ſita ſunt prædia, an Eccleſiæ vbi audit Diuina, & percipit eccleſiaſtica Sacramenta.*
2 *Conſuetudine poſſunt decimæ vni Eccleſiæ aliàs debitæ, alteri ſolui.*
3 *Conſuetudo in ſoluendis decimis conſideratur.*

4 *Conſuetudo in ſolutione decimarum, quæ ſit attendenda, locine viciniori, aut loci vbi prædia exiſtunt, oſtenditur.*

5 *Decima eſt onus reale, & ſequitur poſſeſſionem.*

Cap. Cùm ſint. XVIII.

1 Conſuetudini ſtandum eſt cui Parochię debeatur decimæ quando aliqui accipiunt Sacramenta, & diuina in vna Parochia, & habent prædia in alia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 266. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 467. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 3.*

2 *Ad conſuetudinem duximus recurrendum.*] Probat hic text. poſſe ex conſuetudine decimas vni Eccleſiæ aliàs debitas alteri abſcribi, & ſolui, vt per Cou. *lib. 1. var. c. 7. num.* 8. Perez *l. 1. poſt princip. verſ. huiuſmodi autem decimæ tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 119. & l. 4. in princip. tit. 6. eod. lib. 2. Ordin. pag.* 153. Gutier. *practic. lib. 1. quæſt. 17. num. 2. &* 3. Rebuff. *de decimis, quæſt. 13. num.* 47. vbi *num.* 48. limitat id non procedere in decimis, quæ limitibus adhærent, hoc eſt, in prædiis, quæ limitibus proxima ſunt, refert Monet. *eod. tract. cap. 5. à num.* 97.

3 Et generaliter quòd in ſoluendis decimis conſideranda ſit conſuetudo, docent Viu *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 10. num. 15. pag.* 187. Gutier. *d. lib. 1. quæſt. 19. num.* 3. Azeued. *l. 1. num. 11. tit. 5. lib. 1. noua recop. & l. 6. eod. tit. & lib.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo decima. §. 7. &* 8. Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 1. lib. 1. c. 12. & cap. 21. num. 5. & c. 30. n.* 2. Cabed. *Luſit. decis. 205. n. 2. part.* 1.

4 Si quæratur quæ conſuetudo in ſolutione decimarum ſit attendenda, locine vicinioris, an loci, vbi prædia exiſtunt, vel vbi fit ſolutio decimarum; an diœceſis; reſponderi poterit diſtinguendo, aut nulla adeſt conſuetudo in loco, vbi ſita ſunt prædia, aut fit ſolutio decimarum, vel ſi adeſt, eſt dubia, & tunc attendenda eſt conſuetudo loci vicinioris, vel loci prædominantis, Achil. *decis. 3. num. 2. 6. &* 8. *ſub hoc tit.* Item ſi in loco vbi fit ſolutio decimarum, vel ſita ſunt prædia, nulla adeſt conſuetudo, in loco verò vicinioris adeſt aliqua conſuetudo, & in loco dominanti adeſt diuerſa conſuetudo, & tunc attendenda eſt conſuetudo loci vicinioris, non verò loci dominantis, aut ius commune, Put. *decis. 176. lib. 3. in nou.* Aut in loco, vbi ſita ſunt prædia, adeſt particularis conſuetudo, & illa tunc eſt attendenda, item ſi in loco adeſt aliqua conſuetudo, & in diœceſi alia, & tunc etiam attendenda eſt conſuetudo loci particularis, & non diœceſis, Rota *in Tuden. decimarum* 19. *Nouembris* 1591. coram Card. Pamphilio, & *in Ciuitaten. decimarum* 18. *Martij, &* 28. *Iunij* 1596. coram Peña. Et quòd conſuetudo ſpecialis præferenda ſit generali, Rota *in Calagurritana decimarum*, 19. *Martij* 1610. coram Cardin. Caualerio, inter eius impreſſa, *decis.* 107. & *in Hiſpalen. decimarum*, 18. *Iunij* 1612. coram bon. mem. Vbaldo. Item & attendenda eſt potius ea conſuetudo, quæ fauet parochiali, quàm quæ fauet prædiali, cùm ſit rationabilior, & conformior iuri communi, Curt. iun. *conſ. 2. in fine* Afflict. *decis. 80. num.* 9. Rota *in Sigebien. decimarum* 10. *Octobris* 1583. coram Aldobrandino, & *in Pacen. decimarum*, 20. *Iunij* 1598. coram Illuſtriſſimo domino meo Card. Millino.

Quia difficile nimis videtur, &c.] Decima enim eſt onus reale, & ſequitur poſſeſſionem, vt per Franc. Marc. *Delph. n. decis. 345. n. 5. & 6. p.* 1. Baptiſta Coſta *de portione rata, q. 149. num.* 11. Cott. *in memorab. verbo decima*, Soar *d. lib. 1. c. 36. n.* 9. Camill. Borrel. *in ſumma omnium decis. tit. 19. num.* 63. Quid autem dicendum vbi ageretur de ſolutione decimarum prædialium facienda ab eo, qui in vna Parochia degit, ibi percipiens Sacramenta, & in alia prædicta colit, eſt multum dubitabile, ex quo caſu iſte non reperitur in iure deciſus, vt videre eſt per Achil. *decis. 6. num. 2. de decim.* & Put. *decis. 176. num. 4. lib.* 3. videtur recurrendum eſſe ad conſuetudinem, quæ propter difficultatem, & concurrentiam opinionum debet maximè attendi, vt per Abb. *conſ. 58. num. 2. verſ. his argumentis*, Achil. *decis. 3. n.* 1. Put. *decis. 150. num. 4. verſ. tamen iſtis non obſtantibus, lib.* 1. Rot. *decis. 163. num. 3. part. 2. diuerſ. & decis. 274. num. 1. & decis. 289. p. 1. recent.* Gom. *Canon. lib. 2. c. 21. num.* 58. Attamen vltra quòd videtur eſſe communior opinio decimarum ſolutionem ab eo, qui in vna Parochia degit, & in alia prædia colit, fieri debere in loco, in quo ſita ſunt prædia, iuxta terminos *cap. quoniam, cap. cùm contingat, c. Apoſtolicæ, hoc tit. & cap. ad decimas, de reſtit. ſpol. lib.* 6. Achil. *decis. 3. num. 1. hoc tit.* Put. *decis. 176. num. 1. lib.* 3. Rot. *in Placentina decimarum* 10. *Maij* 1628. coram Reuerend. D. Coccino. Illud in præſentiarum aduertendum duxi non poſſe laicos decimas ſoluentes remota quacunque conſuetudine, fruges aſportare, donec clerici, quibus ſoluendæ ſunt decimæ, certiores fiant de collectione, Couar. *d. num. 8. verſ. octauò*, Monet. *d. tract. c. 6. num.* 2. immò poterit Curatus, & alius exactor decimarum obtinere inhibitionem domino fundi, ne fructus exportet ante decimæ ſolutionem, vel quòd ipſe, vel eius nuncius ſit præſens, Rebuff. *d. tract. quæſt. 5. num.* 3. Vincent. de Franchis *decis. 117. num.* 7. Hieronym. de Laurent. *Auenion. decis. 54. in fine*, Franc. Vin. *decis. 4. num. 37. cum ſeq.* Monet. *d. c. 6. num.* 4. Cened. *ad Decretum collect. 106. num.* 3. Camill. Borrell. *d. tit. 19. num.* 88. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Curiæ Archiep. Neapel. cap.* 79.

In gloſ. *Difficile*, vlt. ibi, *quia ſi decima illa ſint infra limites alterius Epiſcopatus, non adhærentes limiti, benè poſſunt tunc præſcribi.* Vide Rebuff. *d. tract. q. 13. n.* 48. Puteum *decis. 176. p. 3. in vtraque edit.*

SVMMARIVM.

1 *Laicus non poteſt transferre decimam in alium laicum, etiamſi eum titulo illam poſſideat.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Decimæ non poſſunt per laicum in alium laicum aliquo titulo transferri.*

5 *Decima conceſſa in feudum ante Concil. Lateran. reuerſa ad Eccleſiam, ſeu Prælatum, non poſſunt iterum infeudari laicis.*

6 *Sepultura Eccleſiaſtica priuari debet, qui decimas non ſoluit, aut reſtituit Eccleſiæ.*

7 *Decimas, quas laici iuſto titulo feudi perpetui habent à legitimo ſuperior, an poſſint licitè ipſi laici in alios laicos transferre, oſtenditur, & n. 8.*

Cap. Prohibemus. XIX.

Ex Concil. Lateran.

Laici ſine periculo animæ non poſſunt decimas 1
retinere, neque in alio aliquos laicos transferre aliquo modo, & qui eas recipiunt, ſi non reddunt Eccleſiæ priuantur eccleſiaſtica ſepultura. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Panorm.

norm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 266. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 467: remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Alex. III. *cap.* 145. *incip. prohibemus*, refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 26. *c.* 23.

2 De tempore, quo Concil. Lateranenſe, ex quo deſumptus eſt text. *in præſenti*, celebratum fuit, dixi *ad cap. cùm Apoſtolica* 7. *num.* 2. *ſup. de his, quæ fiunt à Prælatis.*

3 *Ne laici decimas cum animarum periculo*, &c.] Ergo inſinuare videtur laicos cum animarum periculo decimas poſſidere, quas etiam ante Concil. Lateranen. de quo *in hoc text.* obtinuerunt; ſed illud verius quod dixi *ad d. c. cùm Apoſtolica, num.* 6. Ad hunc verò text. reſponderi poteſt, vel loqui de obtentis ſine legitimo infeudationis iure, vel de laicis non exhibentibus Eccleſiæ debita obſequia, & ſeruitia, qua ratione feudi exhibere tenentur, prout optimè exponunt Couarr. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 5. *verſ. & dubio procul, in fine*, Monet. *de decimis, c.* 3. *num.* 66. *in fine.*

4 *Alios laicos poſſint aliquo modo transferre.*] Notatur ad hoc, quòd decimæ non poſſunt per laicum in alium laicum aliquo titulo transferri, vt per Kirchou. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 10. *num.* 8. *verſ. decima.* Rebuff. *de decimis, q.* 10. *n.* 12. *cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 25. *num.* 3.

5 Notatur etiam ad hoc, quòd decimæ conceſſæ in feudum ante Concilium Lateran. reuerſæ ad Eccleſiam, ſeu Prælatum, non poſſunt iterum infeudari laicis, vt per Moza. *de contract. lib. tit. de rebus, quæ in feudum dari poſſunt, num.* 19. Facbin. *controu. lib.* 7. *cap.* 82. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 86. *num.* 3. Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 19. *de decimis, n.* 88. Nicol. Intrigl. *de feudis*, *q.* 44. *num.* 10. Monet. *cap.* 5. *num.* 73.

6 *Chriſtiana ſepultura priuentur.*] Notatur ad hoc, quòd is, qui ſoluere tenetur decimas, neque eas ſoluit, aut reſtituit Eccleſiæ, debet eccleſiaſtica ſepultura priuari, vt per Andr. Hiſpan. *in reg. decimarum, q.* 2. *num.* 8. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 2. *princip. num.* 20. Rebuff. *de decimis, q. vltim. num.* 16. Monet. *eod. tract. cap.* 8. *num.* 74. Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 12. *num.* 48.

7 In gloſſ. *Laicos*, ibi, *ſatis videtur quod illas poſſunt dare in alios laicos de conſenſu Epiſcopi*, &c. Probat hæc gloſſa decimas, quas laici iuſto titulo feudi perpetui habent à Summo Pontif. vel aliàs à legitimo ſuperiore, ſcilicet iuxta communem ſententiam à Prælatis inferioribus ante Concil. Lateran. ab illis poſſe licitè in alios laicos transferri, ſequuntur Menoch. *illuſtrium c.* 89. *num.* 2. Gutier. *pract. lib.* 1. *c.* 15. *num.* 1. Gilcheo *de præſcript. p.* 3. *c.* 8. *à num.* 6. Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 6. *à num.* 97. Ceual. *communium contra commun. quæſt.* 367. Cabed. *Luſit. deciſ.* 63. *num.* 8. *p.* 2. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 16. *num.* 7. pariter reſoluentes huiuſmodi laicos poſſe illis diſponere, ſicut de quibuſcumque aliis bonis ſuis profanis per donationes, venditiones, emphyteuſim, & ſimiles contractus, quia poſtquam in laicos licitè fuerunt alienatæ, efficiuntur de ipſorum patrimonio, & vt profana bona cenſeri debent, iuxta reg. text. *in l. pater filium* 36. *§. quindecim, ff. de legatis* 3. & magis ad noſtrum propoſitum text. *in cap.* 2. *de feudis* cum *ibi* notatis. Pro hac opinione expenditur text. *in præſenti*, ibi, *cum animarum ſuarum periculo detinentes*, quibus verbis ſatis oſtenditur non agere Concilium de his laicis, qui iuſto titulo & licitè decimas obtinent, vt etiam euincit verbum illud, *detinentes*, quod propriè refertur ad iniuſtos detentatores, non verò ad iuſtos poſſeſſores, neque iſtos impedire videtur ex tali prohibitione quominus decimas, quas iuſte detinent, in alios transferant; confirmant denique hanc partem Mench. Gutier. Garc. & Cabed. quia atteſtantur eam eſſe generali Hiſpaniarum praxi receptam, quæ eſt optima legum interpres, ex reg. *l. ſi de interpretatione, ff. de legibus, & c. cùm dilectus, de conſuet.* cum ſimilibus, neque ab hac parte recedi poſſe abſque maximo animarum periculo, & plurimorum contractuum euerſione, bene aduertit Mench. *d. num.* 2. *in fine.* Paul. Chriſtinæ. *deciſ.* 235. *num.* 7. *&* 8. Gilchen. *de præſcript. p.* 3. *§.* 8. *à num.* 6. Seſſe *deciſ.* 162. *num.* 21. *&* 22. latiſſimè me citato *in hoc loco* Caſtill. *tom.* 7. *de tertiis c.* 11. *num.* 3. vbi plures refert Doctores.

Qua quidem opinione retenta audiendi non ſunt 8
Card. & Abb. *hic num.* 4. Bero. *conſ.* 21. *à num.* 9. *vol.* 1. Cou. *d. c.* 17. *verſ. præter hæc*, D. Barboſ. *in l. Titia, n.* 45. *verſ. non obſtat ſecundò ff. ſoluto matrim.* Rebuff. *q.* 10. *à num.* 11. Mart. Carat. *in tract. de feudis*, *lib.* 1. *tit.* 11. *& fin.* Nicol. Intrigl. *eod. tract. q.* 44. *à num.* 15. Monet. *de decimis, c.* 5. *num.* 72. Azor. *Inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 25. *q.* 13. qui contrarium tenentes reſoluunt huiuſmodi decimas non poſſe in alios laicos feudi titulo etiam de conſenſu Epiſcopi tranſmitti, aſſerentes, & multipliciter pro ſua parte expendentes text. *in præſenti*, cuius littera non patitur intellectum, quem aliqui afferunt, referentes clauſulam illam, *cum animarum ſuarum periculo*, ad verbum, *transferre*, huiuſmodi enim tranſpoſitio offendit, & impropriat litteram, ex qua apertiſſimè conſtat clauſulam illam iungi verbo, *detinentes*, vt bene aduertit Card. *hic.*

SVMMARIVM.

1 *Decima perſonalis debetur Eccleſiæ vbi quis percipit Sacramenta, licèt alibi lucrum contigerit. In prædiali verò ſtatur conſuetudini ſi in aliena parochia colonus prædium coluit.*

2 *Decimæ perſonales debentur vbi quis recipit eccleſiaſtica Sacramenta, & audit Diuina.*

4 *Decimæ perſonales ſunt, quæ ex acquiſitis ex induſtria, artificio, vel contemplatione perſonæ ſolui debent.*

5 *Animalium decimæ inter prædiales computantur, & ideo debentur illi Eccleſiæ in cuius parochia animalia morantur, & paſcunt.*

CAP. Ad Apoſtolicæ. XX.

Luc. III.

QVando aliqui recipiunt Sacramenta in vna parochia, & habent, ſeu colunt prædia in alia, ſoluere debent decimas perſonales vbi ſumunt Sacramenta, & prædiales vbi ex conſuetudine diu obtenta ſoluuntur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Ancharan. Butr. Henric. Panormit. Ripa, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 266. Alagona *in compend. iuris Canonici*, *pag.* 467. remiſſiuè Ximen. *in concordant part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 26. *cap.* 29. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *cap.* 39. 1

Collige ex text. decimam perſonalem deberi, vbi 2
quis recipit eccleſiaſtica Sacramenta, & audit Diuina, vt per Rebuff. *in tract. de decimis, q.* 5. *n.* 3. *& q.* 6. *à num.* 2. *& à num.* 24. *& q.* 13. *nu.* 63. Gutier. *pract. lib.* 1. *q.* 17. *num.* 8. Monet. *de decim. cap.* 7. *ex num.* 21. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 21. *&* 22. *num.* 8. optimè Baſil. Pont. *in ſuo nouiſſimo tract. de ſacramento ma-*

trimonij

v

trimonij lib. 5. *c.* 13. §. 3. *num.* 19. vbi reſolnit huiuſmodi decimas perſonales, ſi alicubi ſint in vſu, provt ſunt in multis Hiſpaniarum Regionibus, vt atteſtantur Nauar. *in man. c.* 21. *num.* 31. Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 21. *num.* 34. Rot. *in Placentina decimarum de Truxillo* 15. *Nouembris* 1611. coram bonæ mem. Buratto; (nam vtplurimum non eſſe in vſu doceut Sà *verbo decimæ num.* 1. Soar. *tom.* 1. *de relig. tract.* 2. *lib.* 2. *c.* 21.) non ſpectare ad Eccleſiam habitationi connexam, ſed domicilio, quia decimæ iſtæ perſoluuntur ad ſuſtentationem eorum, qui ſpiritualia miniſtrant; tum quia tranſeunt hæc onera cum perſona, non enim inhærent rei, quare æquum videtur vt illa Eccleſiæ ſoluantur, quæ ſpiritualiter fidelē alit Sacramentis, atque doctrina. Vnde ſi quis mutet domicilium, licèt habeat in alia parochia poſſeſſiones, illi debentur vbi domiciliū habet, licèt non mutet domicilium, ſi tamen extra ſuā parochiam laboret, etiam per magnam anni partem, ſemper decimas perſonales ſoluet illi Eccleſiæ vbi habet domicilium, quia ibi per ſe recipit Diuina, licèt ea accidenti ratione abſentiæ contingat quandoque alibi recipi Sacra. Quòd ſi contingat habere duo domicilia, ſi vnum acceſſorium eſt, principali ſoluet; ſi verò in vtroque æqualiter ſe collocat, inter vtrumque diuidentur.

Quod per conſuetudinem, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi ageretur inter Eccleſiam prædialem, & ſacramentalem, vt videretur cui decimæ deberentur, tunc ſtandū eſt conſuetudini, vt per Achil. *deciſ.* 3. *n.* 7. *&* 8. *de decim.* Put. *deciſ.* 156. *n.* 6. 6. *lib.* 3. Rot. *in Abulen. decimarum* 17. *Decembris* 1627. coram R.D. meo Coccino Decano, *verſ. tertiò, tollitur.*

3 *Diu obtentam.*] Per tempus ſcilicet decem annorum, vt per Rebuff. *de decimis, q.* 13. *n.* 53. Caualer. *deciſ.* 107. *n.* 2. Et quando dicatur quis diu perſiſtere in fideiuſſione ad hoc, vt poſſit experiri aduersùs debitorem principalem, vt eum à fideiuſſione liberet, dixi *ad c. vit. de fideiuſſ.*

4 In gloſ. *Perſonales*, ibi, *& dicuntur perſonales decimæ*, &c. Notatur ad hoc, quòd perſonales decimæ ſunt, quæ de acquiſitis ex induſtria, artificio, vel contēplatione perſonæ ſolui debent, vt per monet. *de decimis, c.* 1. *n.* 6.

5 In ead. gloſ. ibi, *ſed decimæ animalium an inter perſonales*, &c. Notatur ad hoc quòd animalium decimæ inter prædiales computantur, & ideo debentur illi Eccleſiæ, in cuius parochia animalia morantur, & paſcunt, ſi verò in vna parochia paſcant in hyeme, & in æſtate in alia, vel in vna paſcant continuò, & in alia iaceant, & dormiant, tunc diuidentur decimę inter has duas parochias, vt per Gregor. *l.* 9. *tit.* 20. *p.* 1. Rebuff. *d. tract. q.* 6. *nu.* 15. *cum ſeqq.* Perez *ad tit.* 5. *lib.* 1. *Ordinam. p.* 116. Menoch. *conſ.* 398. *n.* 36. *&* *n.* 40. Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 13. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 8. *cum ſeq.* Monet. *de decimis, c.* 4. *n.* 16. vbi *n.* 17. reſoluit decimam lactis deberi illi Eccleſiæ, vbi extrahitur, & caſeorū illi, in qua fiunt. Et horum animalium æſtimatio facienda eſt cum lacte non indigēt, vt per Doctores citatos *ad c. cùm homines*, 7. *n.* 4. *ſupr. hoc tit.* quæ omnia in hoc numero contenta approbat Baſil. Ponrius *d.* §. 3. *n.* 23. *&* 24. vbi *n.* 15. reſoluit quando huiuſmodi oues nec paſcuntur, nec aluntur per vllam anni partem in Eccleſia domini ſui, ſed in aliis, nullam partem decimarum deberi Eccleſiæ parochiali domini, ſed illis vbi paſcuntur, & morantur, contra Nau. *conſ.* 1. *n.* 10. *hoc tit.* vide nouiſſimè Steph. Fagund. *de ſeptem Eccleſiæ preceptis, prec.* 5. *lib.* 1. *c.* 5.

S V M M A R I V M.

1 *Decimæ de omnibus fructibus prædiorum etiam in anno ſæpiùs productis ſoluendæ ſunt.*
2 *Decimæ toties ſoluendæ ſunt, quoties ager in anno fructus protulerit.*
3 *Iudex procedere poteſt in exactione decimarum per monitionem, & præceptum, & compellere recuſantem.*
4 *Decimarum debitor ſi in foro exteriori monitus nō curat ſoluere, eccleſiaſtica diſtrictione cogendus eſt, à qua non abſoluitur niſi plena reſtitutione ſequuta.*

Cap. Ex parte. ij. XXI.

Clem. III.

AGricultores ſoluere debent omnes decimas integras de omnibus fructibus prædiorum etiam in diuerſis temporibus anni ſeminatis ſub cenſura eccleſiaſtica. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtien. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuiano *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag* 167. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 468. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 5. 1

Probat hic text. quòd ſi ſæpè idē ager in anno fructus proferat, toties decimæ ſoluendæ ſunt, vt per Rebuff. *de decimis, q.* 8. *n.* 7 Monet. *in* ... *tract. c.* 4. *c.* 11. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 24. *q.* 12. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *n.* 98. 2

Eccleſiaſtica cenſura compellas] Ergo in exactione de- 3
cimarū Iudex procedere poteſt per monitionē, & præ-
ceptum, & compellere recuſantem, de quo Rebuff. *d.*
tract. q. 15. *n.* 13. quia in foro exteriori ſi monitus nō cu-
rat ſoluere, eccleſiaſtica diſtrictione cogēdus eſt, à quā 4
non abſoluitur, niſi plena reſtitutione ſequuta, Conc.
Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 12. Campan. *in diuerſorio iuris
Canon. rubr.* 12. *c.* 13. *n.* 157. ad quam quidem excommu-
nicationem ferendam ſeruandus eſt text. *in c. ſacro, de
ſent. excom.* vt per Marcheſ. *de commiſſion. p.* 1. *c.* 15. *ſub
n.* 12. Campan. *loco proximè citato.* Et quibus pœnis af-
ficiantur non ſoluentes decimas, vide Monet. *d. tract. c.
à num.* 63.

S V M M A R I V M.

1 *Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt expenſis non deductis.*
2 *Decimæ ex omni frumento, & grano ſolui debet.*
3 *Decima ex omni fructu ſoluenda eſt.*
4 *Decima ex pecoribus ſolui debet cùm illi nutriti fuerint.*
5 *Hortorum ex fructibus, & oliteriis ſoluitur decima.*
6 *Decima ſoluitur de negotiatione.*
7 *Decima ſoluitur de militia, ſeu de captis iuſto bello, & de venatione. num.* 8. *& ex omnibus bonis, quæ nobis proueniunt, & quodammodo frugiferæ ſunt, vt num.* 9.
10 *Decimæ prædiales ſine diminutione ſeminis, & expenſarum ſolui debent.*

Cap. Non eſt. XXII.

Cœleſt. III.

DEcimæ ſunt ſoluendæ ſine diminutione, & antequam deducantur expenſæ. Colligunt ex Ordinar. 1

dinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Ripa, Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 268. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 468. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur, ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 6.

2 *De grano.*] Notatur ad hoc quòd ex omni frumento, & grano ſolui debet decima, vt per Rebuff. *de decimis, quaſt.* 7. *num.* 3. Monet. *eod. tract. cap.* 4. *à num.* 1.

3 *Fructibus arborum.*] Notatur ad hoe quòd de omni fructu ſoluenda eſt decima, vt per Doctores citatos *ad cap. nuncios* 6. *num.* 4. *ſup. h.c tit.* vbi *numeris ſeqq.* de foliis mororum, & de ſaccharo, & de nucibus, amygdalis, caſtaneis, & aliis arborum fructibus ſoluendam eſſe decimam tenent Rebuff. *d. tract. q.* 5. *n.* 5. Monet. *eod. tract. cap.* 4. *num.* 5.

4 *Pecoribus.*] Nota, quòd de pecoribus debentur decimæ, Rebuff. *de decimis q.* 8. *num.* 11. intellige cùm illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno, vt per Doctores citatos *ad cap. Apoſtolica* 26. *num vlt. ſupra hoc tit.*

6 *Hortis.*] Notatur ad hoc quòd ex hortis ſoluitur decima, vt per Andr. Hiſpan. *in regulis decimarũ, verſ. decimò fui interrogatus num.* 1. Rebuff. *d. q.* 8. *n.* 7. *&* 8. Monet. *d. cap.* 4. *num.* 11. vbi dicit quòd ſi horti ſint olitorij, in quibus tantum herbæ, vt caules, & alia olera creſcunt veſcendi gratia, tunc ex illis ad vſum Rectoris computatis diebus decima dari poteſt; ſi verò ſint in magna quantitate, ita vt aliis vendantur, tunc de iis pecuniis integra decima ſolui debet, quod quidem intellige niſi conſuetudo adſit quod decimæ olerum, etiam in parua quantitate veſcendi gratia creſcentium, in pecunia, & non in ſpecie ſoluantur, vt cenſuit Rota *in Pampilonen. Vicaria* 5. *Iulij* 1593. *corã Gopeio*, vbi etiam quòd decimæ ſolui debent, prout magis expedit Eccleſiæ.

N gotiatione.] Notatur ad boc quòd de negotiatione ſoluitur decima, Andr. Hiſphan. *d. num.* 1. Rebuff. *d. q.* 8. *num.* 18. Menoch. *conſil.* 9. *num.* 10. Monet. *d. c.* 4. *num.* 25.

7 *De ipſa etiam militia.*] Notatur ad hoc quòd de militia, ſeu captis in iuſto bello ſoluitur decima, Monet. *d. cap.* 4. *num.* 56. quin & de ſtipendiis, quæ milites babent, Rebuff. *d. quaſt.* 8. *num.* 20. Immò cum Doctores & Aduocati militare dicantur, tenentur & ipſi de collecta ſcbolarum, & aduocatione ſoloete decimas, & procurator de procuratione, ac notarius de ſcriptura, Monet. *d. cap.* 4. *num.* 58.

8 *De venatione.*] Notatur ad hoc quòd de venatione ſoluenda eſt decima, vt per Rebuff. *d. q* 8. *n.* 15. Monet. *d. c.* 4. *n.* 19. vbi *num.* 51. idem dicit de aucupio, quia venatio qoædàm eſt.

9 *Et de omnibus bonis*] Notatur ad hoc quòd decima ſoluenda eſt ex omnibus bonis, quæ nobis proueniunt, & quodammodo frugifera ſunt, de quibus latè Rebuff. *d. quaſt.* 8. *in princip.* Leſſius *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 39. *dub.* 3. *num.* 15. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *cap.* 31. *num.* 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 19. *cap.* 85. Monet. *d. cap.* 4. *à princip.*

10 *Antequam vllas deducatis.*] &c. Notatur ad boc quòd prædiales decimæ ſine dimunitione ſeminis, & expenſarum detractione, ſtatim fructibus collectis, non deductis aliquibus expenſis, ſolui debent, vt per Reboff. *d. tract. q.* 11. *num.* 3. Soar. *d. lib.* 1. *cap.* 35. Perez *l.* 1. *verſ. ex qua theorica, tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 125. *colum.*

SVMMARIVM.

1 *Decimæ de redditibus molendinorum ad ventum ſoluendæ ſunt.*
2 *Fideles omnes ad decimæ ſolutionem tenentur.*
3 *Decimæ non ſoluuntur de malè acquiſitis.*
4 *Decima ſoluitur de molendino ad ventum.*
5 *Decima de iure debentur ex his rebus, quæ non ſunt reſtitutioni obnoxiæ, quamuis cum peccato publico lucrentur.*
6 *Dominium rei quæſitæ per vſuram non tranſit in vſurarium*
7 *Decima de illicitè acquiſitis ratione prædiorum ſoluenda eſt.*

Cap. Ex tranſmiſſa. XXIII.

Decimæ ſine dimunitione de molendinis ad ven- 1
tum ſoloendæ ſunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 230. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 468. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 17. *c.* 7.

Hanc eandẽ concluſ. ex hoc text. deſumunt Monet. *de decimis cap.* 4. *num.* 35.

Quia fidelis homo, &c.] Notatur ad hoc quòd om- 2
nes fideles ad decimæ ſolutionem tenentur, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *n.* 87. Monet. *de decimis cap.* 5. *à princ.*

Quæ licitè poteſt acquirere.] Ergo de malè acquiſitis 3
non ſoluitur decima, de quo vide Reboff. *de decimis q.* 5. *num.* 18. Perez *l.* 1. *verſ. ſubinfertur*, ibi, *quæro etiam tit.* [?] *lib.* 1. *Ordin. pag.* 125. Leſſ. *de iuſtitia, lib.* 2. *cap.* 39. *dub.* 3. *num.* 13. *cum ſeq.* latè Monet. *d. tract. cap.* 4. *à num.* 39. Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus parochial. tit.* 3. *cap.* 6.

De molendino ad ventum.] Notatur ad hoc quòd de 4
molendino ad ventum ſoluitur decima, Monet. *d. c.* 4. *num.* 36. & ex quibuſcunque molendinis ſoluendam eſſe decimam reſoluunt citati *ad cap. peruenit num.* 3. *ſup. hoc tit.*

In gloſſ. *Licitè.* ibi, *alij dicunt, quod verius eſt*, &c. 5
Notatur ad hoc quòd ex his rebus, quæ non ſunt reſtitutioni obnoxiæ, ſed tamen cum peccato publico lucrantur, vt ex meretricatu, & hiſtrionatu, debentur etiam de iure decimæ in locis vbi perſonales ſoluuntur, de quo vide Tyndar. *de decimis num.* 5. Rebuff. *eodem tract. q.* 5. *num.* 18. Monet *d. cap.* 4. *à num.* 42. Petr. Royz. *Lunan. deciſ.* 5 *num.* 570. Rendina *in prompt. recept. ſentent. tom.* 1. *tit.* 26. *num.* 3. Perez *d. l.* 1. *verſ. ſubinfertur pag.* 156. Azeued. *l.* 2. *num.* 106. *tit.* 1. *lib.* 2. *nouæ recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 6. *princ. num.* 18. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 32. *num.* 7. *cum ſeqq.* Vnde infertur de captis in bello iniuſto, ſolui non poſſe decimam. Andr. Hiſpan. *in regulis decimarum q.* 3 *num.* 3. Rebuff. *d. q.* 8. *num.* 5. Monet. *d. cap.* 4. *num.* 46. vbi *num.* 49. pariter infert ex rebus acquiſitis à meretrice ſoluendam eſſe decimam, vbi pœnitentiam egerit.

In ead. gloſſ. ibi, *vt in vſuris* Ergo dominium rei 6
quæſitæ per vſuram non tranſit in vſurarium, de quo vide Perez, & Azor. quos citaui *ad cap. cùm tu, num.* 5. *de vſuris*, Couar. *var. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 6. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 356 *n.* 4. Rebell. *de obligat. iuſtitiæ p.* 2. *lib.* 8. *q.* 14. Chald. Pereira *in comment. ad l. vni. C. ex delictis defunct. part.* 4. *num.* 6.

In ead gloſſ. ibi, *decima autem quæ dantur*, &c. No- 7
tatur

tatur ad hoc quòd de illicitè acquiſitis ratione prædiorum ſoluenda eſt decima, S. Thom. 1. 2. q. 87. *art.* 2. Tynd. *d. tract. num.* 49. Andr. Hiſpan. *in reg. decim. q.* 3. *num.* 2. *& quaſt.* 11. *num.* 4. *& q.* 11. *num.* 4. *&* 5. Monet. *d. cap.* 4. *num.* 39. vbi *num.* 40. citat Turrecrem. dicentem decimam deberi, licèt terra ſeminata ſit furtiuo ſemine.

SVMMARIVM.

1 *Locator, vel conductor poſſeſſionum tenentur ad decimas, niſi ſe immunes oſtendant.*
2 *Decimam Deo de propriis afferre tenetur omnis in quantum Deo ſubditus eſt.*
3 *Papa eximere poteſt à præſtatione decimarum.*
4 *Papa quomodo contra ius diuinum diſponere poſſit, remiſſiuè.*

Cap. A nobis. XXIV.

Innocent. III.

1 DAntes, vel accipientes poſſeſſionem ad firmam, id eſt, locantes, vel conducentes, tenentur de fructibus ſoluere decimas, niſi oſtendant quare ſint immunes. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Auania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 268. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 468. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 23. *cap.* 1.

2 *Cùm igitur quilibet.*] Ergo omnis homo in quantum Deo ſubditus, ſiue ſit Papa, ſiue Imperator, ſiue Epiſcopus, nobilis, vel ruſticus, diues, ſeu pauper, Eccleſiaſticus, aut ſecularis, tenetur Deo de propriis decimam offerre, vt per Rebuff. *de decimis q.* 3. *n.* 16. Monet. *eodem tract. cap.* 4. *à princ.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 24. *quaſt.* 1.

3 *Niſi à præſtatione ipſarum ſpecialiter ſit exemptus.*] Ergo Pontifex eximere poteſt à præſtatione decimarum, de quo vide Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 17. *num.* 9. Rebuff. *d. q.* 3. *num.* 28. *& q.* 13. *num.* 103. *& ſeq.* Henriq. *in ſum. lib.* 7. *cap.* 27. §. 3. Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.* 2. *q.* 44. *art.* 4. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 1. *& cap.* 19. *num.* 3.

4 In gloſſ. *Exemptus*, 2. Hæc gloſſ. & Canoniſtæ tenentes decimas eſſe de iure Diuino, & naturali, maximè laborant in aſſignanda ratione, ob quam contra illud diſponere videatur Summus Pontifex, cùm tamen alioquin non poſſit cùm ſit immutabile, pro cuius difficultatis ſolutione vide quæ Gom. *l.* 3. *Tauri, n.* 24. *in fine,* Tiraquell. *de pœnis temper. in præfat. n.* 43. Mench. *illuſtr. cap.* 25. *num.* 18. Gutier. *conſ.* 5. *num.* 8. latè Monet. *de decimis cap.* 5. *num.* 47. *cum ſequenlib.* Menoch. *conſ.* 276. *num.* 2. Tamburin. *de iure Abbatum tom.* 1. *diſp.* 15. *q.* 18. *num.* 30.

SVMMARIVM.

1 *Imperialis conceſſio ſub quacumque forma à ſolutione decimarum eximere non poteſt.*
2 *Iudex Eccleſiaſticus an, & quando competens ſit in cauſa decimarum, oſtenditur.*
3 *Iudex Eccleſiaſticus an de poſſeſſorio decimandi cognoſcat, remiſſiuè.*
4 *Laicus nullus etiam Imp. poteſt concedere immunitatem à ſoluendis decimis.*
5 *Priuilegium conceſſum laicis decimas percipiendi non comprehendit noualia, etiamſi in feudum ſint data decimæ.*

Cap. Tua. j. XXV.

IMperialis quæcumque conceſſio non poteſt aliquem eximere à ſolutione decimarum, quia debentur diuina conſtitutione, & in laicis nulla eſt poteſtas concedendi, vel diſpenſandi in ſpiritualibus. Item in decimis licentia non eſt extendenda, ſed reſtringenda, & ſic qui ab antiquo habet in feudum decimas, non poteſt accipere decimas noualium. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 269. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 468. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 9. *c.* 4. 1

2 *Cùm laicis nulla ſit de ſpiritualibus*, &c.] Facit hic text. ad quæſtionem illam, an, & quando Eccleſiaſticus, vel ſecularis iudex competens ſit cauſa decimarum, in qua receptior ſententia eſt decimarum controuerſiam in petitorio, vbi quæſtio iuris eſt etiam incidens, ſpectare ad iudicem Eccleſiaſticum, ad ſecularem verò quando quæſtio ſit meri facti, ita Couarr. *p. act. cap.* 35. *num.* 2. Rebuff. *de decimis q.* 10. *num.* 33. *& de except. num.* 213. *cum ſeqq. & num.* 219. Perez *tit.* 4. *l. b.* 1. *Ordin. pag.* 130. *& ſeq.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *verbo decima,* §. 6. Nauar. *conſ.* 1. *ſub tit. de conſtitut. num.* 80. *in antiq.* Marcheſ. *de commiſſionibus part.* 2. *cap.* 4. *num.* 30. Reuſner. *deciſ. num.* 41. *lib.* 4. Gutier. *practic. lib.* 3. *q.* 26. Henric. *in ſum. lib.* 7. *cap.* 27. *num.* 2. *litt.* L. D. Barboſ. *in l.* 1. *Titia, num.* 20. *&* 48. *ff. ſoluto matrimon.* Seraphin. *deciſ.* 1047. *num.* 8. Cabed. *Luſit. deciſ.* 43. *num.* 4 *part.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 238. *num.* 16. Bernard Græuæ *ad pract. Camera Imper. lib.* 1. *concl.* 38. latè Monet. *de decimis c.* 8. *à princ.* nouiſſimè Sigiſm Scacc. *de ſentent. & re iudic. gloſſ.* 7. *q.* 3. *limit.* 5. *à num.* 4. *cum ſeqq.* Ceuall. *in tract. de cognit. per viam violentiæ p.* 2. *q.* 15. Fagundez *in quinque præcepta Eccleſiæ præc.* 5. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 1. *&* 2. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 89. quamuis Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 36. *q.* 5. & Homobon. de Bonis *in examine eccleſiaſtico p.* 2. *tract.* 8. *cap.* 8. *q.* 24. exiſtimauerint etiam quando quæſtio eſt facti, ſolum Eccleſiaſticum eſſe iudicem competentem circa decimas. Ad effectum tamen Remiſſoriæ cauſa decimarum reputatur profana, Caputaquen. *deciſ.* 54. *lib.* 2. *& deciſ.* 68. *p.* 3. Ruta *in Legionen. decimarum* 4. *Decemb.* 1615. coram bon. mem. Dunozetto, & *in Valentin. Decimarum* 21. *Iunij* 1613. coram Cam. Caualerio, inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.* 258.

Vtrùm autem de poſſeſſorio decimandi Eccleſiaſticus iudex cognoſcat? vide Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 38. *nu.* 3. *&* 4. Menoch. *remed.* 13. *recup. ſub num.* 234. Rebuff. *d. q.* 11. *num.* 3. Cacheran. *deciſ.* 116. Afflict. *deciſ.* 2. *nu.* 10. *& deciſ.* 24. *num.* 9. Boër. *deciſ.* 69. *num.* 13. Grauat. *ad Veſtrium in praxi Romana Curia lib.* 3. *c.* 1. *à num.* 3. Camill. Borrell *de præſtantia Regis Catholici cap.* 72. *num.* 349. *&* 330. *& in ſumma omnium deciſ. ſub tit.* 19. *à num.* 18. *& ſub tit.* 43. *num.* 125. Sayr. *in floribus deciſ. ſub tit. de conſtit. deciſ.* 41. Azeued. *l.* 6. *n.* 3. *tit.* 5. *lib.* 1. *noua recop.* Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *prælud.* 2. *à nu.* 22. Gutier. *pract. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 1. Cur. Philip. *p.* 1. §. 5. *num.* 5. *cum ſeqq.* Bobadil. *in ſua politica lib.* 2. *c.* 18. *num.* 145. D. Barboſ. *in d. l. Titia à num.* 39. *& num.* 47. Monet. *d. c.* 8. *à num.* 14. Stephan. Gratian. *d. c.* 238. Bernard. Græuæ *d. concl.* 38. *num.* 7. *&* 8. Carol. de Craſſis *de effectibus* 3

effectibus clerical.effectu 1.*ex n* 975.Anguian.*de legibus, lib.*2.*controu.*19.me citato *in hoc loco*,Caſtill. *tom.*7. *de tertijs c.*12.*num.*41.*verſ.addiderim*, & me quoque eitato *in hoc loco*, Diana *d.tract.*1.*reſol.*92.vbi etiam poſt Bonaein.*de legibus diſp.vlt.q.*5 .*puncto* 6.*num.*1.reſoluit iudicem laicum non poſſe ſimul cùm iudiee eeeleſiaſtieo eauſam deeimarum cognoſcere ſaltem titulo compromiſſi.

6 *Imperialis conceſſio*,&c.] Notatur ad hoc,quòd nullus laieus etiam Imperator poteſt concedere immunitatem à ſoluendis deoimis, vt per Rebuff. *de decimis q.*8.*n.*15.*& ſeq.*Monet.*eod.tract.c.*5.*n.*39.

§. Nec occaſione.

5 Probat hie §. priuilegium eonceſſum laicis decimas percipiendi,non comprehendere noualia,etiamſi in feudum ſint datæ decimæ,vt per Monet. *de decimis c.*4.*n.*66.vbi dicit ſic intelligendum ſimilem text. *in c.*2.§.2.*hoc tit.lib.*6.Soar.*de Relib.tom.*1.*tract.*2.*lib.*1.*de decima c.*22.*n.*9.*& c.*23.*n.*4.

SVMMARIVM.

1 *Decimam ſoluere debent dominus & colonus ſine deductione ſeminum, & ſumptuum, non cui voluerint Eccleſiæ,vel pauperibus,ſed Eccleſiæ cui debentur, nec ab hoc excuſantur propter malitiam clericorum.*

2 *Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt non deductis expenſis.*

3 *Semina ex prædialibus decimis non deducuntur.*

4 *Colonus partiarius pro portione ſua in ſoluendis decimis non deducit expenſas.*

5 *Decimæ ſolui debent clericis, & non alijs pauperibus.*

6 *Decimæ integrè,& ſine diminutione ſoluendæ ſunt.*

7 *Curatus ad excludendas fraudes poteſt prohiberi facere ne fructus ex agris afferantur niſi ſoluta ſibi prius decima.*

8 *Decima propter ſterilitatem denegari non poteſt.*

9 *Appellatione remota ſubditi cogendi ſunt ad ſoluendas decimas, limitatur pluribus modis vt ibi, & num.*11.

10 *Appellatio non datur à ſententia lata ad fauorem fiſci ſuper tributis,&c.*

11 *Miniſtri nomine Eccleſiæ pro decimis non ſolutis rei vendicatione,vel perſonali actione,vel ex officio iudicis contra laicos agere poſſunt.*

13 *Decimas ſoluendi onus eſt reale, & ſequitur poſſeſſionem.*

14 *Tributum ex certo fundo debitum cùm ſit onus reale pro quo cenſetur tacitè hypothecatum, tranſit in quamlibet poſſeſſorem.*

15 *Cenſus poſſeſſor tenetur pro præteritis redditibus non excuſſo principali venditore.*

Cap. Tua. ij. XXVI.

1 DEeimam ſolnere debent dominus,& eolonus ſine deductione ſeminum & ſumptuum, & non cui voluerint Eccleſiæ, vel pauperibus, ſed Eccleſiæ, cui debentur, nec ad hoc excuſantur propter malitiam clericorum, ſed eogi debent reſtrictione eccleſiaſtica, quia ſunt tributa egentium animarum, & ſignum vniuerſalis dominij Dei ſuper terram. Colligunt ex Ordinar. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imol. Arian. Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Ripa, Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.*270. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*469.

remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decretal.lib.*3. *tit.*23.*cap.*1.

Non quidem deductis ſumptibus.] Notatur ad hoc 2
quòd decimæ prædiales ſoluendæ ſunt non deductis expenſis, ad quod plures citaui Doctores *ad cap.cùm homines* 7.*num.*2.*ſup. hoc tit.* quibus àdde Menoch. *de arbitr.caſu* 215.*num.*2.Gam.*Luſit.deciſ.*150.*num.*1. *& deciſ.*232.*num.*1.Raochin *part.*3.*concl.*301. Valaſc. *de iure emphyt.q.*17. *num.*10. Perez *tit.*5. *lib.*1. *Ordinam. pag.*125.Ioan. Garc. *de expenſis c.*1. *num.*17. Zerol. *in praxi Epiſc.part.*1.*verbo decima* §.9.D. Barboſ.*in l.fructus num.*15.*ff.ſoluto matrimon.*Chald. Pereira *de empt. cap.*27.*n.*74.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*19. *num.*101.

Aut ſemine ſeparato.]Notatur ad hoc quòd ex præ- 3
dialibus decimis ſemina non deducuntur, vt per Armil.*in ſumm. verbo decima* §.2.Franc. Marc. *Delphin. deciſ.*198.*num.*1.*part.*1.Viuian.*deciſ.*4.*num.*14.Monet. *de decimis cap.*6.*num.*30.

4 *Sicut colonus de parte fructuum.*] Ergo colonus partiarius pro portione ſua in ſoluendis decimis non deducit expenſas, vt per Valaſc. *de iure emphyt.quaſt.*32.*numer.*9.Menoch.*d.caſu* 215.*numer.*2.Ioan.Garc.*d. cap.*1.*num.*22.Surd.*deciſ.*294.*num.*1. D. Barboſ.*in d.l. fructus num.*18.Soar.*de Relig.tom.*1.*tract.*2.*lib.*1.*c.*19. *num.*13.latè Monet.*d.c.*6.*num.*40.*cum ſeqq.*vbi *num.*42. cum Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*7.*c.*24.*q.*4. agens de colono, & quomodo & cui Eccleſiæ ſoluere debeat decimam, diſtinguit in hunc modum, aut colonus colit nummis, ſeu pro certis menſuris à domino dandis, & tunc ſoluet Eccleſiæ parochiali perſonalem decimam tanquam de lucro ſuæ perſonæ,quo caſu intelligendus eſt text.*in c. quaſti, in fine* 16.*q.*1.aut demum colonus conducit totum prædium ſiue nummis, ſiue pro certis menſuris domino ſoluendis, & tunc debet colonus ſoluere integram decimam ex omnibus fructibus Eeeleſiæ parochiali.

Prætextu verò nequitia,&c.] Ergo deeimæ ſolui de- 5
bent elerieis, & non aliis pauperibus, vt per Reboff. *de decimis q.*13 *num.*7.

6 *Decimam reddere ſine diminutione*,&c.]Notatur ad hoc, quòd integrè, & ſine diminutione ſoluendæ ſunt decimæ priuſquam ex fructibus deducantur expenſæ, tributa, eenſus, aut vlla alia debita, vt per Couar.*vari.lib.*1.*c.*17. *num.*13.*colum.*1. Leſſi *de iuſtit. lib.*2.*cap.*39.*dub.*3.*num.*16.Soar.*d.lib.*1.*cap.*35.Chald.
Pereira *de empt.cap.*9.*num.*7.decima enim vbi debe- 7
tur integra ſolui debet,Rota *deciſ.*541.*in fine*,apud.Farinac.*part.*1.*in recentior ib,& deciſ.*469.*num.* 1. *eadem. part.*1. Vnde ad exeludendas fraudes poteſt Curatus cuſtodes apponere, vel prohiberi facere ne fructus ex agris afferantur niſi ſoluta prius decima, vel quod ipſe,aut eius nuncius ſit præſens,Couarr.*d.c.*17. *num.*8.Valaſc.*de iure emphyt.q.*30.*num* 15.*col.*2. Perez *l.*2.*tit.*5 *lib.*1.*Ordin.pag.*132. Hieronym. de Laurent. *Auenionen.deciſ.*54.*in fine*,Rebuff.*q.*5 .*num.*23.Soar.*d. lib.*1.*cap.*37.*num.*7.Cened.*ad Decretum.collect.*66.*n.* 3. Camil.Borrell.*in ſumma omnium deciſ.tit.* 19. *num.*78.
Monet.*de decimis q.*6 *num.*4.Hinc etiam propter ſteri- 8
litatem decimarum denegari non poſſe reſoluunt Rebuff.*q.vlt.num.*12.Monet.*c.*8.*n.*62.nec prætextu quòd ſibi debetur, cùm in futuris decimis non admittatur compenſatio,Rebuff.*d.q.vlt.n.*19.Cened.*d.collect.*66. *n.*2.Monet.*d.c.*8.*num.*61.

Appellatione remota.]&c.Notatur ad hoc quòd ſub- 9
diti cogendi ſunt ad ſoluendas decimas appellatione remota,Rebuff.*d.q.vlt.num.*21.Triuiſ. *Venet.deciſ.*39. *num.*16.Marcheſ.*de commiſſion.part.* 2. *cap.* 4. *num.*15. *&* 25.Socin.*reg.*40. *verſ. fallit* 22. Viuian. *deciſ.*73.

*num.*1.*lib.*1.Sebâſt.Nævi.*ad l.*3. *num.* 91.*ff. quis, & à quo appelletur*, latè Monet. *de decimis,c.* 8.*à num.* 58. Gregor.Tholoſ.*de appellat. lib.* 2.*c.* 9. *num.* 2. Nicel. *de concord.gloſſ.concord.*6 *fallent.*57. *num.*93. latè Salgado *de protect. Regia tom.* 1.*part.* 3. *c.*2.*num.*63.*cum ſeqq.*Marc.Anton.*var.reſolut. lib.*1.*reſol.* 112.*caſu* 17. vbi etiam reſoluit appellationem non dari à ſententia lata ſuper primitiis, & expenſis factis in lite, latè etiam Sigiſm.Scac. *de appellat.quæſt.*17.*limit.*28.vbi *num.*5. intelligit quoad effectum ſuſpenſiuum, non autem deuolutiuum. Quæ quidem concluſio limitatur primo non procedere quando agitur cum perſona eccleſiaſtica, quæ prætendit habere potiora iura in decimis, Hoſt.*hic ſub num.*12.*verſ.item ſecus*, Henric. *num.*7.*in fine,verſ.ſuper eo,& num.* 8 Præpoſ. *in c. fin. §.quoties,num* 32.*q.*6.& ibi Gemin.*ſub n.* 21. *de appell.* Secundò limita quando agitur inter duas Eccleſias contendentes de iure decimandi, Hoſt. & Henric. *vbi proximè*, Scac.*d.limit.* 18. *num.* 3.Rota *in Corduben. decimarum* 2.*Decembris* 1605. coram Card. Pamphilio, Salgado *d. cap.*1.*num.*77. Tertio limita quando collector decimarum modum excederet, quia ab exceſſu poteſt appellari, Scac *d.lim. it.*18.*num.* 4. Salgado *vbi ſup.n.* 77.

10 In gloſſ. *Tributa* ibi, *quia in tributis non admittitur appellatio.* Notatur ad hoc, quòd à ſententia lata ad fauorem fiſci ſuper tributis, ſeu debitis fiſcalibus, non datur appellatio, vt per Marant.*de ordine iudic part.* 6. *actu* 2. *princ. verbo,& quandoque appellatur*, *limit.*11. *num.* 30.Rebuff.*tom.* 3.*ad leges Galliæ,tract.de appellat. art.*7.*gloſſ.*1.*num.*14.*verſ.* 4. Farinac. *in praxi crimin. q.*101.*limit.*15.*num.*70. Rogniel. *de appellat.* §. 2. *c.*3. *ſub num.*95.*cum ſeqq.& num.*132.Salgado *d.c.*1.*n.*70. Sigiſm.Scac *d.quæſt.*17.*limit.*17.*à princ.*vbi *num.*2. dicit procedere etiam in collectis, & publicis functionibus impoſitis ab vniuerſitate ratione onerum præſentium, & *num.*4. ait procedere contra debitorem fiſcalem, vel debitorem patrimonij, Principis, & ſic ex cauſa publici, vel priuati ærarij, & quando agitur de damno euitando, ſecus quando agitur de lucro captando.

11 In ead. gloſſ. ibi, *ſed ſuper decimis benè admittitur*, &c. Quoniam hæc gloſſ. & Tiraqoell. *de pia cauſa priuil.*153. ac alij dixerunt appellationem admitti in cauſa decimarum, ideo diſtinguendum eſt cum Abb. *hic num.*9.& aliis Doctoribus, quòd aut laicus ſolùm allegat præſcriptionem, vel conſuetudinem, & non admittitur appellatio, & ſic procedunt Doctores ſuprà relati, aut allegat priuilegium Papæ, vel compoſitionē legitimam, & admittitur, ſicque procedere poteſt dictum huius gloſſ. & ſequacium, amplectitur Rot. *in d. Corduben.*

12 In ead. gloſ. ibi, *ſed verius eſt quòd in hoc conſtituit*, &c. Notatur ad hoc, quòd miniſtri nomine Eccleſiæ pro decimis non ſolutis rei vendicatione, vel perſonali actione, vel ex officio iudicis contra laicos agere poſſunt, vt per Rebuff.*q* 9. *num.*6.*& num.*9.*cum ſeqq. & q.*3.*à num.*15. Perez *l.*1.*verſ.eſt & alia quæſtio, tit.* 5. *lib.*1.*Ordin.pag.*129. Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*7.*c.* 13. *q.*9. Leſſ.*de iuſtit.lib.*2.*c.*39.*n.*15.*in fin.* Soar. *d.lib.* 1.*c.* 36.*n.*4.

13 In gloſſ. *Sic & Dominus.* ibi, *decima enim tanquam onus ſequitur poſſeſſorem.* Nam onus ſolnendi decimas eſt reale, & ſequitur poſſeſſionem, vt per Bapt. Coſtam *de portione rata, quæſt.* 40.*nu.*11. Franc.Marc. *Delphin. deciſ.*341.*num.*5.*& 6.vol.*1. Camill. Borrell *in ſumma omnium deciſ. tit.* 19.*num.* 63. & ideo poſſeſſor fundi pro decimis præteritis conueniri poteſt, Capyc. *deciſ.* 20.*à num.* 26. Caſſan. *in conſuet. Burgundiæ, rub.*4 §.6. *verbo,& ſupporter,num.*5.*pag.* 155. *in princ. & rub.* 11. §.6.*n.*3.*pag.*361. Tiraq. *de retract. lign.* §.6.*gloſſ.* 1. *n.*7. *&* §.29.*gloſ.*2.*num.*7. Valaſc. *de iure emphyt.q.*17. *n.* 18. Vincent. de Franch. *deciſ.*107.*n.* 11.*cum ſeqq.* Cened. *ad Decretal. collect.*85.*n.*3. Azor.*d.lib.*7. *c.*24. *quæſt.*2.*verſ. quæres,& percipuè q.*18. Soar.*d.lib.*1.*c.*38. *num.* 8. Monet. *de decimis,c.*6.*à num.*18. vbi etiam ait cum Rebuff. *d.q.*9.*n.*9.& Gig. *de penſion q.*39.*num.*12.*& q.*43. *num.* 4. atque aliis in emptione Eccleſiæ eſſe quem velit conuenire, nouum in antiquum prædij poſſeſſorem, & quòd pro decimis fundus cenſeatur tacitè hypothecatus, dicit Rebuff. *tom.*1.*ad leges Galliæ, art.* 1.*gloſſ.*14. 14
n. 25. quia tributum ex certo fondo debitum cum ſit onus reale, pro quo cenſetur tacitè hypothecatus, tráſit in quemlibet poſſeſſorem, vt per Guid. Papæ *q.*432. *n.*15. Cened. *d. collect.* 86.*num* 3. Gam. *Luſit. deciſ* 145. Morl. *in emporio iuris p.*1.*tit. de locato, num.*37. quod in fundo emphyteutico nominatim reſoluunt, Valaſc. *de iure emphyt.q.*4.*n.*6 *& q.*27.*num.* 17. Chald. Pereira *de renouat.emphyt.q.*13.*num.*17.*& de extinct. emphyt.c.* 3. 15
num. 8.*&* 23. Cabed. *Luſit. deciſ.*149.*part.*1. & cenſus poſſeſſorem pro præteritis redditibus teneri non excuſſo principali venditore, firmarunt Valaſc. *de iure emphyt.q.*32.*num.*13.*&* 14. Gom. *Luſit. deciſ.* 14. Surd. *conſ.*162.*num.*1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.c.*16.*n.* 16.*& c.*141.*num.*5. ſic etiam beneficij poſſeſſorem pro præteritis penſionibus conueniri poſſe reſoluunt Gig. *d.quæſt.*39.*num.*10.12.*&* 33.*& quæſt.*51.*nu.*15.*&* 29. Valaſc. *d.q.*4.*num.*5.*& q.*17.*n.*19. Gutier. *canon.lib.*1.*c.*1. *num.*111.*cum ſeq.* Clald. Pereira *de extinct.emphyt. c.*4. *num* 4.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium ſemper decimas non ſoluendis Eccleſiaſticæ perſona conceſſum, nonalia comprehendit, & n.*3.
4 *Declaratur text. in præſenti, & n.*5.*&* 6.
7 *Declaratur text. in c. tua* 25.*in fin. hoc tit.*
8 *Argumentum de maiori ad minus, an, & quando in priuilegiis, & diſpenſationibus valeat, remiſſinè.*

Cap. Ex parte. iij. XXVII.

PRiuilegium eccleſiaſticæ perſonæ conceſſum, vt ſi- 1
bi accipiat decimas ſuorum prædiorum, noualia
compreheodit, quia quando maius conceditur, etiam
minus conceſſum eſſe videtur. Colligunt ex Ordinar.
Abb. antiq. Innoc Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol.
Anania, Hoſt. Butr. Anchar. Henric Panorm. Ripa,
Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontif.pap.*271. Alagona
*in compendio iuris Canon.pag.*469. remiſſiuè Ximen.
*in concord.p.*2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 1.
*Decretal.lib.*5.*tit.*23.*cap.*1.

In ſuperſcript. ibi, *Abbati S. Colũbæ Senon.* De S. Co- 2
lomba Senonenſi agit Ambroſ. de morales *ad Eulogium de ſanctis Cordubenſibus fol.*74.

Probat hîc text. priuilegium conceſſum Eccleſia- 3
ſticas decimas percipiendi, comprehendere etiam noualium ſuperuenientium decimas, de quo, & illius intellectu, vide Cou. *var. lib.*1.*c.* 17. *num.* 23. Rebuff. *de decimis q.*14.*per totam*, Monet. *eod tract.c.*5.*num.*65. *&* 66. Xuar. *allegat.* 28.*num.*8. Menoch. *conſ.*36. *nu.*21. Valaſc. *conſult.*58.*num.*9. Gutier. *canonic.lib.* 2. *c.* 21. *num.*116.*cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 13. *num.* 4. qui varios ad hunc text. ſolent aſſigna- 4
re intellectus, inter quos ille iam receptus eſt à recentioribus, quòd procedat ex mente concedentis, quia ſcilicet verius eſt non agi hîc de priuilegio percipiendi decimas in aliena parochia, hoc enim

reſtrin

reſtringendum eſſe fatentur, idque colliguot ex illis verbis ibi, *par chiarum tuarum*, & in his terminis rectè conuenit ratio, quia cui maius conceditur, minus conceſſum eſſe videtur, quidam enim contendebant ab Abbatem in ipſius parochia decimas noualiom non pertinere, vel quia eas non poſſidebat, vel quia præſcriptione, aut alia ratione eas amiſerat, vel denique vt melius ex integra, quam refert Rebuff. *de loec num.* 8. conſtat, quia Epiſcopus decimas noualium cuidam Canonico conceſſerat, vnde priuilegiom hoc Pontificis hoc caſu fauorabile debet cenſeri, quia per illud fit regreſſus ad ius commune, iuxta reg. text. *in l. ſi vnus, §. pactus, ff. de pactis*, cum vulgaribus

5 Qui quidem Rebuffi intellectus ex originali, & integra, quam refert, nequaquam defendi poteſt, quia ſi bene aduertas integra relata per Rebuff. non eſt originale huius text. nec vllo modo pertinet ad eius ſpeciem, immò ſuper alia longè diuerſa emanauit, idque conſtat non ſolùm ex verbis vtriuſque, in quibus longè differt littera vnius ab alio, & in integra non habentur verba, ſicut nec ratio ſcripta in hoc text. verùm etiam, quia text. iſte agit de Abbate ſanctæ Columbæ Senonen. in Epiſcopatu Pariſien. vt patet ex Prouinciali omnium Eccleſiarum, & illi Abbati facta fuit conceſſio, de qua text. & ad eundem, vt ex ſuperſcriptione conſtat, dirigitur Decretalis, at verò integra per Rebuffum relata agit de ſpecie, quæ contigit in Epiſcopatu Nouarien. qui eſt ſub Archiepiſcopo Mediolanen. vt habetur in eodem Prouinciali, & integra alia iuxta ſuperſcriptionem Rebuffi dirigitur ad Rectorem Eccleſiæ Beatæ Mariæ, cui decimarum facta fuerat conceſſio; tum etiam, quia in prædicta integra non dicit Papa Rectorem de quo agit ſecundùm ius, & ex vi primæ conceſſionis poſſe percipere noualium decimas, ſed potiùs ex noua indulgentia concedit id, ita vt quandiu vixerit Canonicus, qui eas noualium decimas percipiebat, & ſententiam pro ſe obtineret, nullum eidem in perceptione præiudicium inferatur, ſed tamen eo mortuo indulget Papa prædictas decimas Rectori, & illi Eccleſiæ. At in hoc text. abſque noua indulgentia ex rigore iuris communis tanquam indubitatum decidit Papa Abbatem poſſe decimas noualium percipere, vt conſtat ex littera ibi, *exigere ſatis poteſ*, iuncta ratione, quæ ſubſequitur. Quare retenta mente communi, quòd text. agat de priuilegio percipiendi decimas (licet ſummariom contra verba Pontificis referat priuilegium non ſoluendi) tentari poſſet priuilegium illod ideo comprehendere & veteres, & noualium decimas, quia conceſſum fuit ſob ea forma pleniori, ſcilicet *de laboribus terræ Parochiarum ſuarum integraliter decimas percipias*, quæ verba, & priuilegij forma ex intentione concedentis omnes decimas includunt. Sed quia ratio, quam text. in fine reddit, non ſat conuenit huic intellectui, nec apparet, aut iure probatur Pontificem in priuilegio percipiendi, decimas alienas, quod eſt magis nociuum, & odioſum, quàm ſit illud non ſoluendi, ex traditis, per Rebuff. *d. quæſt.* 14. *n.* 28. *&* 30. admiſiſſe illas diuerſas formas, quas alibi expendimus.

6 Probabilius igitur videtur text. *in præſenti* non agere de priuilegio, aut conceſſione ſpeciali circa decimas recipiendas, ſed magis de conceſſione iuris communis per quam eodam attento potuiſſet Abbas ille, vel Parochus quicunqoe percipere decimas de laboribus terræ Parochiarum ſuarum, vt habet littera ibi, *Parochiarum tuarum*. Senſus ergo eſt, cùm tibi conceſſum ſit, ſcilicet à iure communi, quod maius, &c. & ita in effectu hic text. explicat id ipſum, quod habetur *in cap. cùm contingat. verſic. vnde decimis*, & integra relata per Rebuff. ſcilicet, noualium decimas pertinere ad Parochos, quibus abſolute, & cum integritate decimæ iuxta parochiam iure communi conceſſæ ſunt, cui intellectui ſatis conueniunt verba text. ſiquidem conceſſum, propriè loquendo, dicitur etiam illud, quod a lege, & iure communi tribuitur, *l.* 2. *in princ. ff. ne quid in loco publico*, & vulgò dicimus fruſtrà precibus impetratur, quod à iure communi conceditur. Inſuper congruit ratio, quam text. in fin. reddit, quippe quæ propriè, & abſolutè loquendo, vera eſt, & procedit in his, quæ à iure communi conceduntur, ſicut & in alijs fauorabilibus, non ita verò in cæteris, quæ iure ſingulari, & ex priuilegio contra ius commune conceduntur, ſicut nec in reliquis odioſis, iuxta *reg. cùm licet. de reg. iuris in ſexto*, & *l. non debet, eod. tit.* cum iis, quæ latè tradunt ſcribentes *ibid.* Euerard. *loc.* 75. *&* 79 Felin. *in cap. poſtulaſti numer.* 9. *de reſcript.* Iaſon *in l.* 3. *n.* 45. *ff. de conſt. princ.* Rebuff. *in praxi tit. diſpenſat. ad plura. à num.* 64. Et iuxta hunc intellectum dubitandi ratio in eo eſſe potuit, quòd Epiſcopus, vel alius prætendens decimas noualium in quarum poſſeſſione Abbas non exiſtebat, arbitrabatur illas ad Abbatem non pertinere, quia de nouo inſurgebant, & fortaſſe etiam ex eo, quòd Abbas non vnam tantùm, ſed multas Parochias habebat, vt conſtat ex littera ibi, *Parochiarum tuarum*; quas tamen ex diſpenſatione, & in quibuſdam caſibus iure expreſſis iuſte potuit obtinere, & conſequenter in eiſdem ex conceſſione iuris decimas noualium exigere.

Nec retento hoc intellectu obſtat *c. ſua* 25. *in fin. hoc tit.* quoniam vltra alios intellectus Abb. & aliorum vtrobique, & tradita per *gloſ.* 1. & Doctores *in cap. peruenit* 1. *quæſt.* 7. & poſt Forton Couar. *lib.* 1. *variarum cap.* 17. *num.* 13. Rebuff. *d. q.* 14. *num.* 2. *&* 29. text. ille non agit de conceſſione decimarum ſimpliciter, & abſolutè facta, ſed de illa per quam decimæ antiquæ, quas Eccleſia poſſidebat, alicui concedebantur veluti in feudum, in qua ſpecie non includuntur decimæ noualiom, & neceſſaria eſt ad hoc noua, & ſpecialis conceſſio, iuxta *cap.* 1. *in princ.* vbi notans gloſſ. in caſus poſitione, & alij, & *in §.* 1. *hoc tit. lib.* 6. idque ſat intendit *c. ſua* 25. *hoc tit.* ibi, *occaſione decimationis antiquæ*, & clariùs ibi, *non ſit extendenda licentia, ſed reſtringenda*, quæ verba ſignificant conceſſionẽ de qua text agit, quippe quæ referebatur ad decimas antiquas, non niſi per extenſionem noualium decimas includere potuiſſe. 7

8 *Quia vbi maius conceditur*, &c.] An, & quãdo in priuilegiis & diſpenſationibus valeat argumentum de maiori ad minus, & de intellectu huius text, quoad hunc articulum egi latè *de offic. & poteſt Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 33. *num.* 11. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Negotiator de lucro decimam ſoluit deductis expenſis quas fecit de pecunia decimata, expenſa verò quæ fiunt pro habendis fructibus, non deducuntur, & de fructibus ſoluitur decima, etiam non deductis expenſis pro re reſtauranda.*

2 *Piſcium, aut animalium ex captura tanquam ex decima perſonali expenſa deducitur.*

3. *Decimæ perſonales debentur expenſis priùs deductis.*

4 *Verbum fructus, quando profertur à lege, ſemper intelligitur deductis expenſis.*

5 *Decima duplex de vna, & eadem re, ſiue de eodem aſeruo, ſolui non debet.*

6 *Redecima eſt contra ius.*

7 *Decima non ſoluitur de legato, vel hæreditate.*
8 *Decima non ſoluitur ex immobilibus.*
9 *Doctor de collecta ſcholarium, & Aduocatus de aduocatione decimam ſoluere tenetur.*

Cap. Paſtoralis. XXVIII.

1 NEgotiator de lucro acquiſito per mercimonium antequam ſoluat decimas, debet deducere expenſas, quia pecuniæ, quibus emuntur merces, vt ager, vinea, clibanus, &c. iam erant decimatæ, ſed expenſæ quæ fiunt pro fructibus colligendis ab illis de quibus fructus proueniunt, non ſunt deducendæ, etiamſi fuerint decimatæ, hoc eſt, emptæ de pecunia decimata. Item de prouentibus decimandis non ſunt deducendæ expenſæ factæ pro reſtaurando detrimento rerum, ex quibus fructus deducuntur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 271. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 469. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 23. *cap.* 4.

2 *Et piſcariis.*] Ergo de captura animalium vel piſcium tanquam ex decima perſonali, expenſa deducitur, vt per Capyc. *deciſ.* 20. *num.* 3. *cum ſeqq.* Cabed. *Luſit. deciſ.* 54. *ad fin. part.* 1.

3 *Credamus deducendas expenſas*, &c.] Notatur ad hoc quòd decimæ perſonales deducuntur expenſis priùs deductis, vt quæ factæ ſunt in mercibus emendis, quærendis, & vehendis, vt per Tiraquell. *de retractu lig.* §. 15 *gloſſ.* 1. *num.* 14. Rebuff. *de decimis q.* 11. *n.* 4. Perez *tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 125. Viuian. *deciſ.* 4. *num.* 21. *&* 22. Gutier. *pract. lib.* 1. *quæſt.* 18. *num.* 9. *& de tutel. part.* 1. *cap.* 17. *num.* 14. Ioan. Garc. *de expenſis. cap* 1. *num.* 17. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 33. *num.* 1. D. Barboſ. *in l. fructus num.* 19. *ff. ſoluto matrim.* latè Monet. *de decimis cap.* 6 *num.* 32. *cum ſeqq.* vbi *num.* 34. rationem reddit cur de perſonalibus deducantur expenſæ, non ita de prædialibus, quia in negotiatione, & ſimilibus, de quibus perſonales decimæ ſoluuntur, præcipuè operatur manus hominum, in prædialibus præcipuè manus Dei, & *n.* 35. *&* 36. ampliat vt ſi res immobiles acquiſitæ vendantur, veluti domus, ager, vinea, clibanus, de pecunia deducuntur impenſæ reparationum, vt ſi centum aureis, qui iam decimati ſunt, domum emam, & poſtea ducentis vendam, deducam centum aureos iam decimatos, & expenſas ſi quas feci in reparationibus, & de reſiduo tanquam de lucro decimam ſoluam: ſi tamen res maneat penes me, putà clibanus, molendinum, & ſimilia, de quorum commodo & lucro decimas ſoluo, non deducam expenſas factas in eorum conſtructione, & refectione.

4 *Expenſas tamen*, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi verbum, *fructus*, profertur à lege, ſemper intelligitur deductis expenſis, vt per Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 12. *n.* 15. Menoch. *remed.* 15. *recup. num.* 5. Cott. *in memorab. verbo Statuto fol.* 721 Xuar. *tit. de las arrhas num.* 6. Mex. *in tract. taſſa panis concl.* 2. *n.* 88. *cum ſeqq.* Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell.* §. 7. *proœm. n.* 163.

5 In gloſſ. *Deducendas.* ibi, *ne bis eadem res decimaretur.* Quia de vna, & eadem re, ſiue de eodem aceruo duplex decima ſolui non debet, vt per Gig. *de penſionib. quæſt.* 59. *numer.* 3. *&* 4. Azeued. *l.* 7. *in princip. tit.* 5.
6 *lib.* 1. *nouæ recop.* & ideo redecima, ſeu duplex decima eſt contra ius, vt per citatos ab Azeued. *loco proximè citato*, Seraphin. *deciſ.* 147. *num.* 9. Rota *in Corduben. redecimarum*, 16. *Nouembris*, 1607. *&* 27. *Martij*, *&* 10. *Maij* 1613. coram reuerendiſſimo D. Coccino Rotæ Decano.

In gloſſ. *quaſi de lucro.* ibi. *ſic ergo hæres legatarius*, &c. Notatur ad hoc quòd de legato, vel hæreditate, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat, decima non ſoluitur, vt per Rebuff. *d. q.* 8. *n.* 31. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *c.* 24. *quæſ.* 8. Soar. *d. lib.* 1. *c.* 31. *n.* 5 Monet. *de decimis, c.* 4. *à n.* 36. Reudin. *in prompt. recept. ſint. tom.* 1. *tit.* 26. *num.* 4. 7

In ead. gloſſ. ibi, *quòd de immobilibus non tenetur quis ſoluere decimam.* Notatur ad hoc quòd ex mobilibus, non ſoluitur decima, Guillelm. Bened. *in c. Raynutius, in verbo, & vxorem, num.* 156. *de teſtam.* Rebuff. *d. q.* 8. *num.* 11. *&* 31. Azor. *d. cap.* 24. *q.* 11. Monet. *d. cap.* 4. *numer.* 38. 8

In ead. gloſſ. ibi, *ſed nunquid Doctor de collecta, & Aduocatus de aduocatione*, &c.] Notatur ad hoc quòd Doctor de collecta ſcholarum, & Aduocatus de aduocatione decimam ſoluere tenentur, vt per Rebuff. *d. tract. de decimis, q.* 12. *num.* 5. Monet. *eod. tract. cap.* 4. *num.* 28. 9

SVMMARIVM.

1 *Decimas præſcribentes in aliena Parochia, ſi ſibi inſurgunt.*
2 *Preſcribens decimas in aliena parochia, ſi ſibi inſurgant noualia, ipſorum decimas non habet.*
3 *Præſcribere poteſt clericus decimas in alterius diœceſi.*
4 *Decima noualiam regulariter debentur parochia in cuius finibus colliguntur, extenditur ad quaſcunque decimas, vt num.* 5.
7 *Matrix Eccleſia de iure communi fundata eſt quoad decimas prædiales ſua parochia.*
8 *Decimas fructuum, qui naſcuntur in parochia Epiſcopi, ſeu Eccleſia Cathedralis, Epiſcopo debentur.*

Cap. Cùm contingat. XXIX.

PRæſcribens decimas in aliena parochia non poteſt ſimul accipere noualium decimas eiuſdem parochiæ, niſi eum rationabili cauſa oſtendat ad ſe pertinere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panormit. Ripa, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 272. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 470. remiſſiuè Ximen *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 3. *tit.* 9. *cap.* 1.

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt multipliciter illum declarantes Bald. *de præſcript.* 2. *part. princip. à num.* 9. Ioan. Garc. *de expenſ. cap.* 9. *à num.* 38. Rebuff. *de decimis, quæſt.* 14. *num.* 3. Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 1. *de decimis, cap.* 21. *num.* 4. *& cap.* 24. *num.* 8. Menoch. *conſil.* 36 *num.* 34. vbi aſſerit text. *in præſenti* loqui in eo, qui præſcripſit decimas iure communi ſibi minimè debitas, quo caſu ſtrictiſſima interpretatio ſumitur, & ad varios caſus explicantem Gutier. *canonic. lib.* 2. *cap.* 21. *à numer.* 78. *& à num.* 112. Gilehen *de præſcription. part.* 1. *cap.* 6. *à num.* 180. 2

Ab antiquo pertineat, &c.] Ergo Clericus poteſt in alterius diœceſi decimas præſcribere, vt per Cou. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 7 Soar. *d. lib.* 1. *cap.* 30. Conſuetudine enim legitima induci poteſt, vt decima vni Eccleſiæ debita alteri ſoluatur, Hieron Carat. *in opuſculo de iuribus parochialibus, tit.* 5. *num.* 10. 3

Ad

4 *Ad ipſos procul dubio pertinere.* Notatur ad hoc quòd decimæ noualium regulariter debentur parochiæ in cuius finibus ſurgunt, Monet. *de decimis cap.4. n.53.* vbi *n.54.* quòd ſi noualia appareant inter duas parochias, & neſciunt intra quam illarum, quia ignorantur limites, tunc inter illas fiet diuiſio, vel Epiſcopus cui voluerit iudicio ſuo aſſignat, vt voluit Rebuff. *q.14. num.5.* & facit quia generaliter decimæ debentur

5 Eccleſiæ parochiali intra cuius fines ſunt, vt per Ioſeph. Ludouic. *deciſ.72.n.39.& 10.* Verall. *deciſ.353. num.3. & deciſ.306.num.3.part.3.* Xuar. *alleg.28.n.15.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.6.n.75.* Camill. Bortell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 19. de decimis, numer.6.* Rota *deciſ.371.numer.4.* apud Farinac. *part.1.recentiorum, & in Bracharen. decimarum 20. Maij 1591. & 3. Iunij 1594.* coram bonæ memoriæ Card. Pamphilio, & *in Sabinen. decimarum 19. Martij 1609.* coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, *in Abulen decimarum 17. Decembris 1627.* coram eodem, *verſ. nam quoad primum.* Et territoria eſſe intra fines alicuius parochiæ probatur ex viſitationibus Epiſcoporum, Rota *deciſ.541.num.1.part.1.recent.*

6 *Niſi rationabilis cauſa oſtendatur.*] Notatur ad hoc, quòd quando per præſcribentem fuerunt receptæ quædam decimæ in nemoribus, vel paſcuis, tunc ſi illa redigantur in culturam, is, qui decimas aliquas ex illis percepit, habebit & nouales, vt per Rebuff. *d.q.14. num.22.*

Ad parochiales Eccleſias de iure communi pertineant.] Notatur ad hoc quòd Parochus de iure communi habet fundatam intentionem reſpectu omnium decimarum intra ſuæ parochiæ limites exiſtentium, vt per Rot. *deciſ.178.num.5.part.1.& deciſ.15.192.n.5. & deciſ.147. num.1. part.2. recent.* & fuit dictum *in Conchen. decimarum 21. Maij 1615.* coram R.P.D. meo Pirouano, & *in Ciuitaten. decimarum 18. Iunij 1618.* coram Cardin. Veroſpio. Et hæc iuris aſſiſtentiæ ſuffragatur nedum ipſis Parochis, verùm etiam alijs, quos iidem ad participandum de decimis admittunt, Seraphin. *deciſ.89. num.3. & deciſ.908.num.3.* & fuit reſolutum *in allegata Ciuitaten. decimarum* coram Cardin. Veroſpio.

Intellige procedere in illis diœceſibus, in quibus Parochiæ ſunt diſtinctæ, vbi enim non ſunt diſtinctæ, ſolus Epiſcopus dicitur totius diœceſis vniuerſalis Parochus, ac proinde ei debentur decimæ, *cap.fin.* vbi gloſſ. *de Paroch.* Rebuff. *de decimis, quæſt.7.num.9.* Rot. *deciſ.309.num.5.part.2.diuerſ.* & fuit dictum *in allegata Ciuitaten. decimarum,* coram Card. Veroſpio, Buratt. *deciſ.164.num.2.* Et in regnis Hiſpaniarum Eccleſiæ Cathedrales, dignitates, & nonnulla alia beneficia ſunt fundata ſuper decimis, & ideo Parochi in illis Regnis non poſſunt dici habere intentionem fundatam contra huiuſmodi beneficiatos ſuper decimis, ſed tenentur probare, vt dicit Rot. apud Gregor. XV. *deciſ.429.num.6.*

Eſt tamen aduertendum quòd hæc aſſiſtentia prodeſt Parochis in petitorio, vt non teneantur aliter probare decimas ſibi competere, ſed contrarium aſſerenti incumbat onus probandi cùm habeat contra ſe iuris aſſiſtentiam, Rebuff. *de congrua portione, num.10. cum ſeqq.* Mareſcot. *var. reſolut. lib.1.cap.12.num.14.* Rot. *d.deciſ.155. in fine, & d.deciſ.193. num.5. in fin. part.1.recen.* non ſuffragatur tamen ad effectum obtinendi manutentionem, quæ ex ſola iuris communis aſſiſtentia non datur, niſi in iuriſdictionalibus, iuxta opinionem quam hodie Rota ſeruat, quicquid aliàs tenuerit, vt notauit Ferent. *in annot. ad deciſ.219. Buratti lit. A.*

7 In gloſſ. *De iure communi.* ibi, *decima de iure communi pertinent ad parochiales Eccleſias.* Notatur ad hoc quòd matrix de iure communi fundata eſt quoad decimas prædiales ſuæ parochiæ, vt per Rebuff. *quæſt.6. num.12.* Soar. *d.lib.2.cap.28.* Rot. *in Nauarren. decimarum 7. Maij 1627.* coram Reuerendiſſ. P. D. meo Pirouano. Si quæſtio ſit inter Eccleſiam baptiſmalem, & parochialem ſuper decimis, quid ſit faciendum docet Monet. *de decimis, cap.7. num.2. cum ſeqq.* Illud tamen aduertendum eſt, quòd ſi Eccleſia Matrix conſentit aſſignationi limitum, & fundationi parochiæ, tunc cenſentur remiſiſſe ius decimandi, & alia iura parochialia quoad illam portionem limitum, qui nouæ Eccleſiæ aſſignati ſunt. Rebuff. *d.q.6. num.20.* Monet. *d.c.7. num.30.* Itavt Eccleſia parochialis de nouo erecta fundatam habeat intentionem ſuper decimis contra Eccleſiam matricem, cui prius decimæ debebantur, Rota *in Mediolanen. decimarum de Carlatio, 18. Martij 1619.* coram D. Mart. Andrea, & *in Comen. decimarum, 18. Iunij 1602. & 27. Nouembris 1606.* coram Illuſtriſſ. Cardin. Sacrato, & *in Conchen. decimarum de Caſtecon. 31. Maij 1615.* coram Pirouano, & *in Mediolanen. decimarum S. Iuliani, 16. Ianuarij 1613.* coram Cardin. Pamphilio iun. vbi vult hoc procedere, quando diſmembratio eſt facta ſimpliciter, non autem quando eſt facta cum clauſula, *ſine præiudicio alicuius,* Calder. *conſ.2.de decimis.* Abb. *hîc num.8. in 4. caſu,* poſt Butr. *num.8. in fine, verſ. quandoque intra limites,* idem Abb. *in cap. ad audientiam, num.14. de Eccleſ. ædific. & conſil.58. ad finem, verſ. hanc inſuper lib.1.* Pariſ. *conſ.73.num.1.lib.4.* Menoch. *conſ.39. num.20.* Ruin. *conſ.169. num.78.* & non eſt neceſſe, quòd reales limites aſſignentur, ſed ſufficit quòd matrici, cui debebantur decimæ, & primitiæ in erectione nouæ parochiæ, relinquantur ſolæ primitiæ ex gratia, Rota *in d. Mediolanen. decimarum de Carlatio,* per incluſionem enim primitiarum excluduntur decimæ, & cenſentur aſſignatæ parochiali nouiter erectæ, argum. text. *in l. cum prætor, ff. de iudic. & in l. maritus,* vbi gloſſ. *verbo præſcripſerit, C. de procur.* ſtante maximè conſenſu Præpoſiti Eccleſiæ Matricis in ipſa diſmembratione. Aduertendum quoque eſt Rotam *in eadem Mediolanen. decimarum de Carlatio,* de hac concluſione dubitaſſe. an ſcilicet decimæ abſque alia aſſignatione, & diſmembratione facta per Epiſcopum tranſirent ipſo iure in Eccleſiam parochialem nouiter erectam propter Concil. Trident. *ſeſſ.21.de reform.cap.4.* ibi, *aſſignatur competens portio arbitrio Epiſcopi,* &c. & ideo cauſam remiſiſſe ad Illuſtriſſimos S. Congregationis Concilij Trident. interpretes, qui partibus auditis de anno 1617. cenſuerunt decimas ad Eccleſiam Matricem pertinentes non tranſire ipſo iure in parochialem Eccleſiam nouiter erectam, ſed remanere apud Eccleſiam Matricem, niſi eas Epiſcopus nouo parocho ad præſcriptum Concilij aſſignauerit.

In ead. gloſſ. ibi, *vbi Epiſcopus petit decimas,* &c. 8
Notatur ad hoc, quòd decimæ fructuum, qui naſcuntur in parochia Epiſcopi, ſeu Eccleſiæ Cathedralis (ſecluſa conſuetudine, præſcriptione, aliáve conceſſione) Epiſcopo debentur, Tyndar. *de decimis, n.68.* Rebuff. *q.7.num.7.* Rota *in Pacen. decimarum, 5. Decembris 1605.* coram Reuerendiſſimo D. Coccino Rotæ Decano, addit. ad Monet. *cap.7. num.7.* vbi cum Rebuff. & Azor. limitat niſi alius eſſet illius Eccleſiæ Curatus.

In ead. gloſſ. ibi, *& de illis debent facere quatuor* 9
partes, &c. Vt ſcilicet vna pars detur clericis, altera fabricæ, tertia pauperibus, quarta retineatur per Epiſcopum; ſed meliùs textus à gloſſa citati intelliguntur, vel abſolutè, & indiſtinctè, vbi etiam aliqua

ex cauſis infraſcriptis, videlicet vbi prædium non eſt in alicuius parochia ſitum, vel vbi parochiæ non ſunt diſtinctæ, Epiſcopo debeantur decimæ, quo modo etiã exponitur *cap. ſtatuimus, cum duobus ſeqq. 16. q. 1.* in quibus diſtributio decimarum Epiſcopi arbitrio tribuitur; vel vbi aliàs fabrica Eccleſiæve miniſtri, & animarum Rectores proprios redditus non habeant, vnde commodè reparari, manuteneri, & ſuſtentari reſpectiuè poſſint.

10 In ead. gloſ. ibi, *ſecundùm conſuetudinem.* Et ideo non præiudicat ex iis, quæ tradit Palat. *in repet. rubr. de donation. inter virum, & vxorem, §. 51. n. 1.*

11 In ead. gloſſ. ibi, *de conſuetudine.* Notatur ad hoc, quòd conſuetudo veluti iuſtiſſima interpres obſeruanda eſt quoties de iure dubium eſt, cui Eccleſiæ decimæ ex certis rebus ſint ſoluendæ, vt per Cou. *lib. 1. var. c. 17. n. 8. verſ. quartò.*

12 In gloſſ. *Noualium.* An decimas ex conſuetudine percipiens in aliena parochia, valeat etiam noualium decimam percipere, vide Rendinam, *in prompt. recept. ſentent. tom. 1. tit. 26. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Decima omnium fructuum prædij debentur ei qui decimas ibi præſcripſit, ſed ad aliud prædium præſcriptio non extenditur.*

2 *Præſcribens decimas alicuius certi fructus in vno prædio poteſt habere decimas alterius rei ibi ſatæ.*

3 *Decima ex herbis debita debentur etiam ex terreno in quo herba naſcuntur ad culturam redacto ex fructibus inde prouenientibus.*

4 *Vna & eadem res non debet diuerſo iure cenſeri quando eadem militat ratio.*

5 *Decima ad Rectorem Parochialis ſpectant.*

6 *Decimæ minutæ ſunt, quæ ex hortis, pullis, & ouis ſoluuntur.*

Cap. Cùm in tua. XXX.

1 Decimæ de iure debentur Eccleſiæ Parochiali, ſed ſi monaſteria, vel conuentus de certa terra ſubiecta Parochiæ accipiebant aliquos fructus ratione decimarum, & deinde alij fructus de eadem terra colliguntur, eadem monaſteria debent accipere decimas illorum nouorum fructuum, quia non debet vna eadémque res diuerſo iure cenſeri. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 273.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 470.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 9. c. 2.*

2 Collige ex text. præſcribentem decimas alicuius certi fructus in vno prædio, poſſe habere decimas alterius rei ibi ſatæ, vt per Rebuff. *de decimis q. 14. n. 18. & 25.* Azeued. *l. 2. num. 9. tit. 5. lib. 1. noua recop.* Soar. 3 *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 21. num. 4.* Vnde decimæ ex herbis debitæ debentur etiam ex terreno in quo herbæ naſcuntur, ad culturam redacto ex fructibus inde procedentibus, Balb. *de præſcript. 2. part. princ. q. 12. num. 57. verſ. pariter qui præſcripſit,* Couar. *pract. cap. 37. num. 5.* Rot. *deciſ. 677. num. 3.* apud Farin. *part. 1. recept.*

4 *Diuerſo iure cenſeri.*] Notatur ad hoc quòd vna & eadem res non debet diuerſo iure cenſeri, quando eadem militat ratio, & idem conſideratur reſpectus, vt per Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 18. num. 23. & §. gloſſ. 5. num. 14. ante fin. & de nobilit. cap. 28. num. 15. cum ſeqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 6. proœm. n. 64. & 69. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit. 2. q. 15. n. 150. cum ſeqq. & conſ. 152. num. 39.* Mexia *in tract. taſſæ panis. concl. 2. num. 65.* Ceuall. *communium contra communes, q. 899. num. 56.*

Ad quas de iure communi, &c.] Notatur ad hoc quòd decimæ ad Rectorem parochialis ſpectant, vt per Rebuff. *quæſt. 4. num. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 6. numer. 75.* Seraphin. *deciſ. 1449. num. 5.* Gregor. XV. *deciſ. 519. num. 2.* Rot. *in Nouarien. decimarum 7. Maij 1627.* coram R. P. D. meo Pirouano. 5

In gloſſ. *Minutas.* Notatur ad hoc quòd minutæ decimæ ſunt, quæ ex hortis, pullis, & ouis ſoluuntur, vt per Rebuff. *q. 3. num. 26.* Soar. *d. lib. 1. c. 34. num. 4.* 6

SVMMARIVM.

1 *Laici Eccleſias, vel decimas donare non poſſunt, nec ex eorum titulo præſtatur cauſa præſcribendi.*

2 *Decimæ coram Eccleſiaſtico iudice ſunt petendæ.*

3 *Decima ſita in parochiis Eccleſiæ Cathedralis Epiſcopo debetur.*

4 *Rex non poteſt immunitatem a ſoluendis decimis concedere.*

5 *Eccleſia decimas à laico habens eas non præſcribit etiam per tempus immemoriale.*

6 *Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus putabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide.*

7 *Princeps per confirmationem non intendit iuri alterius tertij derogare.*

8 *Conſuetudo vbi adeſt quod decimæ ad Epiſcopum ſpectent, ea ſeruanda eſt.*

9 *Libelli qualitatem præſumere debemus ex verbis ſententiæ.*

10 *Præſcriptione longiſſima an iuſtus titulus requiratur.*

Cap. Dudum. XXXI.

Laici etiam Reges non poſſunt donare Eccleſias, vel decimas, nec eorum titulo præſtatur cauſa præſcribendi, & ſi Papa confirmaret talem donationem, tamen non intendit derogare iuri alterius niſi expreſsè hoc declaret. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anan. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 273.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 470.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 9. c. 9.* 1

Coram quo decimas, &c.] Et ſic coram Eccleſiaſtico, vt per Rebuff. *de decimis q. 10. à princ.* Perez *tit. 4. lib. 1. Ordin. pag. 129.* Vide Doctores citatos *ad c. tua 25. in ſupr. hoc tit.* 2

Intentione tua de iure communi, &c.] Notatur ad hoc quòd decima ſita in Parochia Eccleſiæ Cathedralis Epiſcopo debetur, quia reſpectu illius dicitur propriè & immediatè Parochus, Rebuff. *quæſt. 7. nu. 7. & quæſt. 9. num. 19.* Abb. *in cap. cùm contingat n. 7. hoc tit.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 19. num. 3.* quatenus enim hic text. dicit Epiſcopum habere fundatam intentionem iure communi ſuper decimas, agit de decimis, quæ debentur Parochiæ ipſius Epiſcopi, qualis eſt Eccleſia Cathedralis, reſpectu cuius dicitur propriè, & immediatè Parochus, non verò aliarum parochiarum, aduertit in ſpecie ab Abb. *in cap. cùm contingat n. 7. hoc tit.* 3

Hinc etiam vulgò colligitur quòd Epiſcopus fundat intentionem ſuam ſuper quarta decimarum ei de iure debita, vt per Hoſtienſ. Abb. Cardin. Butr. Ioan.

Ioan Andr.& Anch.*in c.de quarta,de præſcript.* eundẽ Hoſtienſ.Ioan.Andr.& Abbas *in c.cùm contingat, hoc tit.*quorum auctoritate Rota *deciſ.31.num.5.part.2.diuerſ.* firmauit hanc opinionem eſſe communem. Rebuff.eandem tenuit *de decimis, quæſt.7. num. 11.* Rot. *deciſ.401.num.1.part.2.recent.* & *in Nouarien.decimarum 7.Maij* 1617.coram R.P.D.meo Pirouano.Gonzal.*ad reg.8.Cancell.gloſ.6.num.87.&* 88.

Neque obſtat quòd opinio prædicta bene procedat contra Rectorem, à quo Epiſcopus exigere debet ſuam Canonicam portionem, non autem contra parochianos incolas, qui tenentur reſpondere de decimis ſuo Rectori,& non Epiſcopo,*d.cap.cùm contingat. hoc tit.*ibi,*quòd cùm perceptio decimarum ad Parochiales Eccleſias de iure communi pertineat,cap.cum in tua,eod. tit.*ibi,*alioquin Parochialibus exſoluantur, ad quas de iure communi ſpectat perceptio decimarum,* Caſtr.*conſil.38.per tot.p.1.*Seraphin.*deciſ.1449.n.5.* Gregor. *deciſ. 519.num.2.*

Quia Hoſtienſ.ſentiens hanc contrarietatem illam conciliat *in d.cap.cùm contingat, n.1. verſ.vnde*, nam verum eſt,quod text.*in præſenti,& cap.quoniam,hoc tit.* dicunt Epiſcopum fundare ſuam intentionem in portione Canonica,& *in cap.cum contingat, & in cap.cùm in tua*,de iure communi, decimas ſpectare ad Eccleſias Parochiales, ſed inquit ille Epiſcopus fundat quoad Canonicam, Parochialis verò Eccleſia quoad alia,& ita vna diſpoſitio aliam non deſtruit, ſed bene inter ſe conueniunt,& Ioan.Andr.*in d.cap.cùm contingat, num.4.* ſequitur hanc diſtinctionem: propterea aut Rector non eſt in cauſa,aut negligit exigere decimas,& Epiſcopus pro ſua portione Canonica poteſt agere iure proprio,aut vult agere pro omnibus decimis,& etiam poteſt,ſed nomine Eccleſiæ Parochialis, cui tenetur illas conſeruare, *cap.fin.de ſucceſſ.ab inteſt.* Hoſtienſ.*in d.cap.cùm contingat,num.2.* Ioan.Andr.*in d.cap.quoniam, num. 3.* aſſerentes Ordinarios habere etiam fundatam intentionem quoad petitionem nomine ſuarum Eccleſiarum Parochialium, quod etiam admiſit Rot.*in Carinen.decimarum 13.Maij* 1587. coram Orano, & per hanc diſtinctionem conueniunt deciſiones coram bonæ mem. Card. Pamphilio, & bonæ mem.Iuſto *in Conchen.decimarum del Infantade,* quæ referuntur *in deciſ.442.445.&* 510.*part.1.recent.* & poſtmodum coram bonæ mem.Andrea 18. *Decembris* 1617.in quibus fuit firmatum Epiſcopum habere in prædiis decimatoriis ius tale, & coæquale cum Rectoribus, & eſſe inter ſe quaſi portionarios, & prout tales nuncupantur per Hoſtienſ.*in d. cap. quoniam num.1.*& Ioan.Andr.*num.3.*quæ realitas, & coæqualitas tolli non poteſt per negligentiam, aut malitiam Rectorum non comparentium,cùm ſit fondata in proprio iure immediato, non autem mediato ex perſona Rectorum; ſimiliter ſi idem Rector eſt in cauſa, & Epiſcopus ſimul agentes contra laicos parochianos, minor eſſet difficultas,quia vterque agit ex iure ſuo,& amittitur iſta ſimultanea actio *in Cornien.decimarum 22.Aprilis* 1602. coram bonæ mem. Penia, ac demum quando Rector neque eſt cauſa, aut negligit,ſed eſſe,aut agere,aut negligere non poteſt,quia decimæ ad illum non pertinent, qui eſt caſus noſter, tunc iure non prohibent quin Epiſcopus fundet intentionem ſuam contra laicos,& alios quoſcumque pro decimis prædialibus, *cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſt.d.cap quoniam,*& text.*in præſenti,*& idem admittitur in *Poſſanien.decimarum 18.Maij* 1591. coram Giptio;ex quibus patet conſequentiam quam faciunt Caſtr.*in d.conſil.38.*& Gregor XV.*deciſ.519.* non eſſe tutam quòd decimæ debent percipi à Rectoribus,& ab ipſis Epiſcopi exigunt quartam,& ſic mediatè,nõ autem immediatè à laicis,quia etſi *cap.cum contingat, & cap.cùm in tua,*expreſſe dicant perceptionem decimarum de iure communi pertinere ad Eccleſias Parochiales,non tamen excludunt Epiſcopos quin & ipſi fundent intentionem quoad eorum Canonicam portionem,iuxta *d.cap quoniam,*& text.*in præſenti,*attenta compatibilitate quam ponit Hoſtienſ.vt dicebam, *in d.cap.cùm contingat,num.1.verſ.non obſtat, de decimis.* Colliguntur hæc omnia ex Rot. *Nouarien. decimarum 7.Maij* 1617.coram R.P.D.meo Pirouano.

Qui B.Regis,&c.]Notatur ad hoc,quòd Rex non poteſt immunitatem à ſoluendis decimis concedere, vt per Rebuff.*quæſt.13.num.101.*Monet.*eod.tract. c. 5. n.39.*Nam Imperator, & Reges non conſequuntur poteſtatem diſponendi de ſpiritualibus.Xuar.*alleg. 8. num.12.* 4

In decimis,& Eccleſiis à Rege,&c.]Notatur ad hoc, quòd Eccleſia decimas à laico,puta Rege vel Regina habens,eas non præſcribit etiam per tempus immemoriale,vt per Rebuff.*quæſt.13.num.85.&* 87.Moneta *decimis,cap.5.num.123.* 5

Titulus nullus erat.]Notatur ad hoc, quòd titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus putabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide, deſtruitque longiſſimi temporis præſcriptionem,vt per Molin.*de primog.lib.2.cap.6.n.68.verſ.contrariam.* 6

Iuri Epiſcopali nullatenus derogatur.]Notatur ad hoc, quòd per confirmationem non intendit Princeps iuri alterius tertij derogare, aut præiudicium afferre, vt per Brunor.à Sole *in locis communibus,verbo confirmatio 2.*Cabèd.*Luſit.deciſ.1.n.6.p.2.*Ioſeph.Seſſe *Aragonia deciſ.15.num.7.*vbi ſecus dicit quando agebatur de præiudicio tertij,de quo cogitauit. 7

In gloſ.*De iure communi,*ibi,*& de conſuetudine loci,* &c.Notatur ad hoc,quòd vbi adſit conſuetudo quòd decimæ ad Epiſcopum ſpectent,ea ſeruanda eſt, Rebuff.*q.7.num.10.*Monet.*d.tract.cap.7.num.12.* 8

In gloſ.*Prohibemus,*vlt.ibi,*ſed ſtandum eſt ſententiæ.* Notatur ad hoc, quòd ex verbis ſententiæ debemus ipſius libelli qualitatem præſumere, vt per Maſcard. *de probat concluſ.976.num.6.* 9

In gloſ.*Quæ allegauit.*ibi,*ſecundùm Canones longa, & longiſſima præſcriptio non differunt.* Vnde hæc gloſſ. ſecundùm Canones in præſcriptione longiſſima iuſtum titulum requiri, ſentiens aliud eſſe ſecundùm leges ciuiles, quæ fuit opinio Ioann.vt refert gloſſ. *in ſum.16.quæſt.3.ante fin.verſ.item ſecundùm Canones* Sed hæc ſententia omnino corruit, nam quoad titulum non eſt differentia inter Canones,& leges, Abb. *n.14.in cap.de quarta,de præſcript.* Couarr. *in reg. poſſeſſor,part.4.§.5.num.2.& §.3.num. 6. & lib. 1. variar. cap.17.num. 7.* & fortaſſe ſic ſentit gloſſ. *hac in fine,* dum ſe remittit ad ea,quæ dixit *in cap.ſi diligenti, de præſcript.in gloſſ.vlt.*vbi longè aliter loquitur.Non obſtant text.*in præſenti,*& *in d.c.ſi diligenti*, quia procedunt vbi ius commune, vel præſumptio eſt contra præſcribentem,in qua ſpecie requiritur titulus,*cap.1. de præſcript.in* 6.Nec etiam obſtat *c. peruenit,de empt.* vbi in præſcriptione triginta annorum allegatur, & attenditur titulus, nam licèt DD. paſſim exiſtiment tractari illic de præſcriptione, vt per Couarr. *in reg. poſſeſſor,part.2.§.7.n.5.verſ.ſecunda*, Pinel. *in auth.niſi num.11.C.de bonis matern.*longè verius eſt cum Abb. illic *n.9.*& aliis *in eo text.* non agi de præſcriptione, quæ etiam per longiſſimum tempus in ea ſpecie locum habere non poterat,iuxta reg.*in rebus,verſ.omnis, C.de iure dotium.*Deinde quia ſi illic ageretur de præſcriptione,& titulus ad illam eſſet neceſſarius,vt ique is, quem mulier B.allegabat, iuſtus eſſe non potuit, vt pote contra ius prohibens alienationem rei donatæ 10

propter nuptias, *d.l.in rebus, auth.ſiue à me, C.ad Velleian.* Vnde ex mente *gloſ.1.verſ.& poſt biennium,* & aliorum *ibi,* Felin.*n.35.in c.ad quartã, de præſcript.* expenditur, & allegatur illic ſpatium triginta annorum tanquam conſectura ad præſumendum ſecundùm conſenſum vxoris, quæ rei propter nuptias donatæ alienationi conſenſerat; licet enim ad præſumendum conſenſum ſimplicem tempore, quo actus celebratur, ſufficiat ſpatium decem annorum, *l.ſi filius, C.de petit. hæred.* cum aliis de quibus per Gabr. *commun. tit. de præſumpt. concluſ.1.* nihilominus quia in ſpecie *d.c.pervenit,* ad confirmationem donationis propter nuptias non ſufficit conſenſus ſimplex tempore contractus, ſed requiritur etiam qualificatus alius cum interuallo, & deliberatione biennij, vt *in d.auth.ſiue,* meritò *in d.cap.peruenit,* expenditur longiſſimum tempus, vt ex illo huiuſmodi tempus præſumatur.

SVMMARIVM.

1 Domini debent tradere ſua prædia colenda illis, qui decimas ſine contradictione perſoluant, & n.2.

3 Excommunicari debet non ſoluens decimas cum teneatur.

4 Declaratur text.in præſenti.

5 Conſuetudo plurimum poteſt circa portionem, & quantitatem decimæ, eáque attendenda eſt.

6 Clerici conſuetudine poſſunt eximi à ſolutione omnium decimarum.

7 Conſuetudo vt introducatur in ſolutione decimarum decennium requiritur.

Cap. In aliquibus. XXXII.

1 Domini prædiorum poſſunt cogi per cenſuras vt dent prædia colenda talibus colonis, à quibus Eccleſia ſine contradictione integras decimas exigere poſſit, vel illi ſoluant: Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Butr. Anania, Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 274. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 470. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateranen. ſub Innoc. III. *c.53.* & fertur ab Anton. Aug. *collect.1. Decretal. lib. 3. tit 9.c.5.*

2 *Vt ipſi domini talibus,* &c.] Notatur ad hoc, quòd domini debent tradere ſua prædia colenda illis, qui decimas ſine contradictione perſoluant, vt per Rebuff. *de decimis, quæſt.5.num.13.*

3 *Per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur.*] Notatur ad hoc, quòd non ſoluens decimas cùm teneatur, excommunicari debet, concordat Concil. Trident. *ſeſſ.25.de reformat.cap.12.* Rota *in Motus en. decimarum 31. Ianuarij* 1614. coram Illuſtriſſimo Sacrato, latè Monet. *de decimis, cap.8.à num.64.* vbi *n.69.* tenet huiuſmodi excommunicationem ferri debere monitione præmiſſa, Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. cap. 26. quæſt.9.*

§. Illæ quippè.

Decimæ illæ neceſſariò ſunt ſoluendæ quæ debentur de iure diuino, vel de loci conſuetudine approbata. Colligunt Doctores *in princip. text.* citati.

4 *Ex lege diuina.*] Id eſt, quæ in veteri lege ſoluebantur, quaſi Pontifex in præſenti eam legem imitatus, & iudiciale illius præceptum innouans mandaſſet, vt nunc ſoluantur decimæ, quæ in illa antiquitus ſoluebantur, ita Monet. *de decimis. cap.1. quæſt. 2. num.32.in med.* quòd etiam meliùs declarat Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.7. cap.26. quæſt.5. verſ. cæterum,* aſſerens Pontifices ſæpè teſtari decimam iure diuino deberi, quia ſignificant decimam nunc Eccleſiæ ſolui, quæ lege diuina in veteri Hebræorum populo Leuitis, & Sacerdotibus debebatur, & Decreta canonica ius diuinum interdum appellant quicquid in ſacris literis continetur, ſiue ad vetus id, ſiue ad nouum ſpectet Teſtamentum, ſiue id quod more veteris legis conſtitutum eſt: nec mihi diſplicet aliqua ratio, quam aſſignat idem Azor. *loco citato,* Pontifices ideo teſtari decimam iure diuino deberi, quia illam accipiunt prout eſt pars fructuum debita, & neceſſaria clericis ad commodum eorum alimentum, & victum, ac ſtipendium debitum, non autem prout eſt certa & definita pars fructuum.

Vel loci conſuetudine approbata.] Notatur ad hoc, quòd conſuetudo plurimum poteſt circa portionem, & quantitatem decimæ, eaque attendenda eſt, vt per Couarr. *lib.1. var. cap.17. num.1. verſ. præterea,* Rebuff. *de decimis, quæſt.13. num.46. & 54.* Monet. *eod. tract. cap.5. num.87.* Perea *l.2. tit.5. lib.1. Ordin. pag.133.* Cened *ad Decretum collect. vlt. à num.4.* Azor. *d. lib.7. cap. 26. q.2.* Soar. *de Relig. tom.1. tract.2. lib.1. cap.* 12. Vnde valere conſuetudinem quod ex eodem prædio vna Eccleſia decimas maiores percipiat, & aliæ minores, cenſuit Rota *in Conchen. decimarum 1. Iulij* 1591. coram Card. Pamphilio; item valere conſuetudinem vt de minutis etiam decimæ, mixtæ, vel ex certis fructibus puta fœna, oleo non ſoluantur, poſt D. Thom. Cou. Azor. & alios reſoluit Monet. *d.c.5. n.93. & 94.* vbi *n.95.* tenet valere conſuetudinem vt prædiis Eccleſiaſticis decima non ſoluatur à clericis. 5

In gloſ. *Loci conſuetudine.* ibi, *quia clerici, vel Eccleſia contra clericos,* &c. Notatur ad hoc, quòd poſſunt clerici conſuetudine eximi à ſolutione decimarum omnium tam prædialium, quam perſonalium, etiam ratione bonorum patrimonialium, vt per Bald. *de præſcript. 5. part. princip. quæſt.* Couarr. *d.cap. 17. num.8. verſ. primum hanc conſt.* Azor. *d.lib.7. cap.26. quæſ.2.* Monet *d.cap.6. num. 96.* Ad introducendam conſuetudinem in ſolutione decimarum decennium ſufficere voluerunt Abb. Couarr. & Rebuff. citati à Monet. *d.cap.4. num.102.* Achil. *deciſ.3. num.5. de decimis,* Pute. *deciſ.15. incip. fuit aliàs dubitatum, n.5. lib.* 1. Intellige quando agitur inter duas Eccleſias parochiales, veluti inter Eccleſiam ſacramentalem, vel prædialem cum Rota *in Calagurritana decimarum infrà citanda,* ſecus ſi ageretur inter Eccleſiam parochialem & alteram, cui reſiſtit, tunc enim requiretur immemorabilis, aut quadragenaria cum titulo, Doct. *in c.fin. de conſuet.* Rebuff. *de decim. q.13. à n.83.* Rota *in Ciuitaten. decimarum 15. Decemb.* 1594. *& 18. Martij, & 28. Iunij* 1596. coram Card. Pamphilio, & *in Calagurritana decimarum 19. Martij* 1610. corã D. Caualerio *deciſ.289. n.2.* apud Farin. *p.2. recent.* pariterque requiruntur ſolutiones vniformes, vt ex illis inducatur conſuetudo, Rota *deciſ.499. n.2.* apud Farin. *p.1. recent.* vbi etiã aduertit non ſufficere ſi factæ ſint à nonnullis ſingularibus perſonis pro bonis particularibus vigore tranſactionum & locationum ad certum tempus. 6 7

SVMMARIVM.

1 Decima prius ſunt ſoluenda quàm cenſus, ſeu tributa, & ſi prius illa ſoluuntur, poſtea decimari debent, & num.2.

3 Decima eſt onus reale, ac proinde ſequitur fructuum poſſeſſorem ſeu decimatorem.

4 Eccleſias

4 *Eccleſia poteſt nouum emptorem, eundémque poſſeſſorem ad decimas prateritas non ſolutas conuenire.*
5 *Soluente vno alius liberatur.*

Cap. Cùm non ſit. XXXIII.

1 Decimæ priùs ſunt ſoluendæ, deinde cenſus, & alia tributa, & ſi priùs illa ſoluantur, decimari & ipſa debent ſub pœna excommunicationis, quia res tranſeunt cum ſuo onere, id eſt, decimarum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Ripa, Viuian *in rationali lib. 3. iuris Pont. pag.* 274. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 471. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitor ex Concil. generali Lateranen. ſub Innocent. III. *c.* 54. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decretal. lib. 5. tit. 9. cap. 6.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumūt, S. Thom. 2. 2. *q.* 87. *art. 2. ad* 4. Sot. *lib. 9. de iuſtit. q. 4. art. 2. ad* 4. Viui. *deciſ. 4. n. 2. & 6.* Monet. *de decimis, c. 6. q. 4. num.* 57.

3 *Quoniam res cum onere ſuo tranſit.*] Ergo decima eſt onus reale, ac proinde ſequitur fructuum poſſeſſorem, ſeu detentorem, vt per Rebuff. *de decimis q. 9. num. vlt.* Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſionum, tit. 19. nu.* 63. Et ita poteſt Eccleſia nouum emptorem, eundémque poſſeſſorem ad decimas præteritas non ſolutas conuenire. Hoſtienſ. *in cap. paſtoralis, num. 11. hoc tit.* vbi Ioan. Andr. *num.* 6. Anchar. *n.* 8. Zabar. *n.* 10. Butr. *num.* 12. Panorm. *num.* 4. Feder. de Senis *conſil. 81. n.* 2. quos refert Rendin. *in prompt. recept. ſentent. tom. 1. tit. 26. n.* 6.

4 *Vel ſaltem hi, &c.*] Quia vno ſoluente alius liberatur, vt Gig. *de penſion. q. 59. n.* 63.

SVMMARIVM.

1 *Ciſtercienſes, & omnes Religioſi qui gaudent eiſdem priuilegiis de fructibus poſſeſſionum, quas acquiſiuerunt poſt concil. generale, de quo hic decimas ſoluere tenentur ſi de illis poſſeſſionibus prius ſoluebantur decima.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Monaſteria, & pia loca ad decimas tenentur niſi aliquo priuilegio, præſcriptione, vel compoſitione ſint exempta.*
4 *Papa communicando priuilegia alicuius Religionis, in quibus adeſt exemptio à ſolutione decimarum, an cēſeatur alteri Religioni exemptionem à ſolutione decimarum communicaſſe, oſtenditur.*

Cap. Nuper. XXXIV.

1 Ciſtercienſes, & omnes Regulares, qui gaudent iiſdem priuilegiis, de terris alienis, & in poſterum acquirendis, etiamſi eas propriis manibus, & ſumptibus excolant, debent ſoluere eaſdem decimas, quas antea domini terrarum ſoluebant, vel inter ipſos componere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 275. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 471. remiſſiuè Ximen. *in concord: part. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. generali Lateranen ſub Innocent. III. *cap.* 55. & refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 4. Decretal. lib. 4. titul. 9. cap.* 7.

Multa circa materiam, & intellectum huius text. congerunt Campanil *in diuerſorio iuris Canon. rub. 12. c. 13. num. 154. cum ſeqq.* Putc. *deciſ. 65. lib. 3.* benè Marcheſan *de commiſſion. part. 2. pag. 596. in nona impreſſ.* & Reuerendiſſ. Coccinus in ſuis deciſionibus *lib. 2. deciſ.* 192. cuius particulam placuit hic referre cùm de materia huius text. multa contineat vtilia, & non contemnenda. Ex alio capite dixerunt Domini breue non eſſe iuſtificatum, quia non fuit derogatum *cap. nuper, de decimis*, quod cum ſit conciliare, cenſetur habere clauſulam derogatoriam ad futuras diſpoſitiones, adeò quòd ſit propriè neceſſaria illius derogatio expreſſà, Rot. *deciſ. 122. & 123. part. 1.* & fuit dictum *in cauſa Oriolen. decimarum* 21. *Maij* 1589. corā Orano. Hoc eſt verum quòd *c. nuper*, loquatur ſolum de decimis debitis parochialibus, quia loquitur generaliter de Eccleſiis, & eius ratio eſt generalis, ſcilicet ne Eccleſiæ vlteriùs prægrauentur, quæ ratio generalis expreſſa eius eſt potentiæ quòd quamuis lex alium caſum deciderer, nihilominus ex vi rationis expreſſa omnem alium caſum ſub ratione comprehenſum determinaret, etiamſi ex tali determinatione ſequeretur correctio aliorum iurium, gloſ. *verbo Italia, in cap. 1. de ſempor. ordin. lib.* 6. Bald. *in auth. quas actiones, nu.* 4. vbi Iaſ. *num. 22. de ſacroſ. Eccleſ.* Pariſ. *conſil. 69. num. 6. lib.* 4. & hoc etiamſi repugnaret iuri, & proprietas verborum, Crot. *conſil. 171. n. 24. lib.* 2. Angel. *conſil.* 221. *col. 2. verſ. nec obſtat*, Socin. iun. *conſil. 21. num. 4. lib. 1. & conſil. 10. num.* 12. cum aliis per Honded. *conſil. 34. num. 26. lib.* 1. Minus eſt verum quod Hoſtienſ. *in verbo committantur, & in verbo perſoluantur, in d. cap. nuper*, dicit, quòd text. loquitur de decimis debitis Eccleſiæ parochiali, quia ibi hoc non dicit, ſed loquitur exemplificatiuè, & videtur dicere contrarium *in verbo ſoluebantur*, licèt loquatur in ſecunda parte *cap. nuper*, & hunc intellectum aliàs habuit Rota *in Vlixbonen. decimarum* coram Robuſterio, & in deciſionibus ſup. allegatis 122. 123. *p.* 1. & *in d. Oriolen.* coram Orano. Hæc Reuerendiſſ. D. Coccinus, quibus adde Marcheſan. *d. pag. 596. num.* 1. vbi *n.* 2. aſſerit hunc text. non derogari niſi dicatur non obſtare, &c. & illam deciſionē in d. Oriolen. refert Campanil. *d. c. 13. n.* 154 & etiam Rot. coram Canalerio *deciſ. 229. num.* 3. ait exemptionem à decimis non ſuffragari niſi ſpecie derogetur huic cap.

Decernimus, vt de alienis terris, &c.] Ergo monaſteria, & pia loca ad decimas tenentur, niſi aliquo priuilegio præſcriptione, vel compoſitione, aut tranſactione ſint exempta, vt per Gutier *conſ. 5. n.* 17. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2, c. 19. dub. 5. n.* 24. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 19. n. 88. in fine.* 3

Quæ gaudent ſimilibus priuilegiis, &c. Hîc quæri poteſt an Papa communicando priuilegia alicuius Religionis, quibus adeſt expreſſa exemptio à ſolutione decimarum, alteri Religioni, cenſeatur etiam communicaſſe exemptionem à ſolutione decimarum? in quo quæſito Rot. *in cauſa Mediolan. decimarum* 10. *Aprilis* 1606. coram Reuerendiſſ. D. Coccino Rotæ Decano, in cuius caſu Papa proceſſerat per viam communicationis omnium, & ſingulorum priuilegiorum, & præcipuè illorum, per quæ eximuntur à decimarum, procurationum, viſitationum, præſtationum, & ſubſidiorum, ac aliorum onerum quorumque præſtatione, reſpondit non fuiſſe communicatam exemptionem à ſolutione decimarum, quia de hac exemptione fieri debet ſpecialis mentio. Butt. *conſil. 19. num.* 9. cùm talis exemptio difficulter concedatatur, Bald. *in l. ſtulas, §. frumenta, ff. de contrah empt.* Cremen. *ſing.* 108. Felin. *in c. ſedes, n. 3 de reſcript.* Put. *deciſ. 65. lib.* 3. Rota *in Carthaginen. decimarum* 19. *Nouembr.* 159. coram Iuſto, & *in Seguntina decimarum* 30. *Octob.* 1600. 4

coram

coram Seraphino *deciſ.591.num.2.*& *in Tolctana decimarum de Reyniel* 10. *Maij* 1913. coram bonæ mem. Card. Caualerio inrer eius impreſſas *deciſ.247.nu.10.* & *in Valentina decimarum* 28 *Nouembris* 1603. coram Card. Lancelloto, & *in Corduben. decimarum* 13. *Maij* 1613. coram bonę mem. Patriarcha Manzanedo, & *in Cochen. decimarum* 12. *Maij* 1623. coram bonæ mem. Buratto. Et hæc concluſio procedit etiamſi Papa in dicta communicatione priuilegiorum fecerit mentionem de decimis, quia ſi non apparet de expreſſa mente concedentis, verbum *decimæ* referri poteſt ad decimas extraordinarias, quæ imponuntur ab homine, nó autem ad ordinarias, & prædiales, quæ ſint debitæ de iure diuino, & hoc maxime prouenit in communicatione priuilegiorum in qua non derogatur huic cap. quod cum contineat conſtitutionem Conciliarem cenſetor habere clauſulas derogatorias ad ſequentes diſpoſitiones, & ideò requirit ſpecificam derogationem, vt ſupra dixi.

Cap. Interdicimus. XXXV. & vlt.

Gregor. IX.

1 PErſonæ Eccleſiaſticæ non præſumant accipere à laicis in pignus decimas ab eiſdem laicis detentas quę ſpectant ad alienas Eccleſias. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Butr. Imol. Anania, Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 275. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 471. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc tex. deſumunt, Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. de decimis, c. 19. n. 2.* & 7. Rebuff. *de decimis, quæſt. 10. num.* 26. Monet. *eod. tract. c. 5. num. 70.* vbi cum gloſ. & aliis *in præſenti* limitat niſi pignorentur illis Eccleſiis, quarum decimæ ſunt, aut niſi fructus ipſi, & commoditates decimarum pignorentur, & citat Nicol. Intrigliol. *de feudis quæſt. 9. n. 221.*

De Regularibus, & tranſeuntibus ad Religionem.

Tit. XXXI.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 105. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 175. Martin. Meſnart. *in epitom. Decretal. fol.* 121. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontific. à pag.* 468. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici.* Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.* 251. Caniſ. *in ſumma huius Canon.* Cafarel. *in erotẽ. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honorat. *lib. 3. ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia tit. vide Vezin. Suar. Villalob. & alios *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit.* 3. & Nauarr. *in comment. de Regularib.* Et quæſtiones Regulares in tres tomos diuiſit Conluſitanus noſter Fr Emman. Rodericus, & *manuale prælatorum* Regularium edidit Fr. Ludouicus Miranda, & *de ſtatu Regularium* libellum pariter edidit Fr. Ioannes à Cruce, & *de ſtatu Monachorum* alium edidit Fr. Thomas à Ieſu Maria, & *de Religioſo ſtatu, ac profeſſione* tomum compoſuit P. Thom. Sanch. qui eſt *ſecundus ſui operis moralis in præcepta Decalogi*, & nouiſſimè *de tribus votis ſolemnibus* librum edidit P. D. Bartholomæus à S. Fauſto, quem inſcripſit *Theſaurum Religioſorum.*

SVMMARIVM.

1 *Religionem nullus intrare poteſt niſi in ætate legitima, & ſpontanea voluntate.*

2 *Religionem profiteri nullus poterat attento iure communi niſi quatuordecim annis exactis in maſculis, & in fœminis poſt duodecimum.*

3 *Profeſſio tam virorum quàm mulierum attento Cõcilio Trid. fieri prohibetur ante decimum ſextum annum expletum, & quæ antea fieret decernitur nulla.*

4 *Profeſſio emiſſa in ſuprema, & vltima die anni decimi ſexti an valeat, remiſſiuè.*

5 *Religionem quis ingredi debet ſponte.*

Cap. Nullus. I. *Ex Conc. Mogunt.*

NVllus admittitur ad Religionem niſi volens, & 1
in ætate legitima. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imula, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 288. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 466. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. Moguntin. celebrato anno 813. ſub Carolo Imper. *c.* 22. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 27. c. 3.*

Niſi in legitima ætate.] Quæ attento iure communi 2
requirebatur in maſculis quatuordecim annorum exactorum, & in fœminis poſt duodecimum, per *cap. noſtram, cap. ſignificatum, c. cum virum, c. cùm ſimus, hoc tit. c. 1. eod. tit. 6. & Clem. eos, eod tit.* Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæſt. 24. art.* 2. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 5. c. 4. nu.* 2. Hodie ex
3 nouiori diſpoſitione Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. de Regularibus, c.* 15. profeſſio in quacunque Religione tam virorum, quàm mulierum fieri prohibetur ante decimum ſextum annum expletum, & quæ antea fieret decernitur nulla, & inualida, vt ex eo colligunt, pluraque adducunt Zerola *in prax. Epiſcop. p. 1. verbo moniales §.* 2 Franciſcus Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 1. c. 1. num.* 36. Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. c. 2. quæſt. 4. & lib. 13. c. 9. quæſt.* 2. Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp. 24. num. 22. & d. c. 4. num.* 4. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 7. c. 6. num. 129. & rub. 12. c.* 11 Ioan de la Cruz *de ſtatu Relig. lib. 1. c. 8. dub. 2. & 4.* Petr. de Ledeſma *in ſumma, part. 2. tract. de ſtado de los Religioſos, c.* 7. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, fol. 85. n. 4 cum ſeq.* Vtrùm autem profeſſio emiſ- 4
ſa in ſuprema, & vltima die anni decimi ſexti valeat; vide Sanch *d. n.* 21. Campan. *loco citato*, Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo profiteri*, per Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 656. in 1. edit. & refol. 549. in 2. edit.*

Et ſpontanea voluntate.] Quia ſponte religionem 5
quis ingredi debet, *c. prochnus 10. quæſt.* 3. adeò quod excommunicationis vinculo innodantur à Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de Regularibus, c.* 18. qui mulierem monaſterium ingredi coegerit, quiſque conſilium, auxilium, vel fauorem dederit. Vnde monachi profeſſio dicitur nulla ſi fuerit facta per vim, & metum etiam parentum, Rot. *deciſ. 175. num. 5.* apud Farin. *p. 2. recent.* vbi etiam quòd ſemel metus illatus incidit in

omnes

omnes ſequentes actus durante cauſa metus. Quicunque tamen Regularis prætendens per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicens ante ætatem debitam profeſſionem emiſiſſe, aut quid ſimile, velitque habitum dimittere quacumque ex cauſa, aut cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperiorum, non erit audiendus niſi cauſas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore ſuo, & Ordinario per Concil. Trident *ead. ſeſſ. 25. de Regularibus, c. 19.* de cuius materia agunt Nauarr. *comment. 4. de Regularibus, n. 73. & 77.* Zerola *in praxi Epiſcop. n. 2. verbo. profeſſio, §. 2.* Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 2 cap. 1. num. 42.* Fr Emman. *q. Regular. tom. 3. quaſt. 17. art. 17.* Fr. Ioan. de la Cruz *de ſtatu Relig. lib. 1. c. 8. dub. 4. verſ. ſecunda concluſio,* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 38.* Campanil. *d. rubr. 21. cap. 13. num. 129.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 63.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 105. num. 48.* & latiùs *allegat. 103. à num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Impubes monaſterium ingreſſus poſt annum à parentibus reuocari non poteſt. Pubes per vim ingreſſus poſt annum exire, vel à parentibus reuocari non poteſt.*
2 *Impubes ſi Religionem abſque parentum vel tutoris conſenſu ingrediatur, poſſunt parentes, vel tutor id factũ irritum facere, & impuberem reuocare, niſi anno & die id diſſimulando conſenſerint.*
3 *Impubes à parentibus, vel tutoribus Religioni oblatus an poſſit reſilire ante pubertatem conſentientibus ipſis, qui eum obtulerunt, vel ipſis inuitis conſentiente monaſterio, oſtenditur.*
4 *Annus de quo in præſenti quomodo computandus, oſtenditur.*
5 *Parentes, vel tutores non poſſunt propria auctoritate, vimque inferendo extrahere impuberem à Religione*

Cap. Si quis. II.

1 SI filius infra legitimam ætatem, ſed cum conſenſu parentum ingreditur Religionem, & parentes infra annum non reclamant, non poſſunt poſt annum illum reuocare. Si eſt ingreſſus poſt legitimã ætatem, ſed per vim, & nec ipſe nec parentes eius reclamant infra annum, remanere debet in clericatu. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hoſtienſ. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif pag. 183.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 475.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur à Burchard. *lib. 7. Decret. c. 3.* Iu. *part. 7. cap. 26.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 4.*

2 *Si parentes ipſius,* &c] Notatur ad hoc, quòd ſi impubes religionem abſque parentum, vel tutoris conſenſu ingrediatur, poſſunt parentes, vel tutor id factum irritum facere, & impuberem reuocare, niſi anno, & die diſſimulando conſenſerint, quo tempore tranſacto reuocare nequibunt, Fr. Emman *quaſt. Regul. tom. 3. quaſt. 12. art. 1. verſ. & aduertendum,* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 18. n. 10.* vbi aduertit quòd quamuis hîc dicatur ſi infra annum non reclamauerint, ſupplenda eſt dies, vt dicitur *in cap. puella 20. quaſt. 1.* additque hunc annum incipere à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes, vel tutorem, quòd ſi ita remotum ſit monaſterium, vt intra id tempus reuocare nequeant, longius temporis interuallum eſſe concedendum, prout loci diſtantia exegerit, & *num. 11.* cum Innoc. *in præſenti, in initio,* Iuan. Andr. *num. 1.* Butr. *num. 1.* Zabar *num. 1. notab. 2.* Anch. *num. 4. not. 4.* & Henric *num. 5.* hinc deducit à fortiori non poſſe reuocare ſi expreſsè ingreſſui impuberis conniuerint, & *num. 29.* idem dicit ſi tacitè diſſimulando per annum, & diem.

Sine conſenſu parentum ſuorum.] An, & quando vtriuſque parentis conſenſus requiratur, & alia ad hanc materiam facientia, dixi ad *cap. ſignificatum, 12. infr. hoc tit.* Quærit Sanch. *d. c. 18. num. 30.* an impubes à parentibus, vel tutoribus Religioni oblatus poſſit reſilire ante pubertatem conſentientibus ipſis, qui eum obtulerunt, vel ipſis inuitis conſentiente monaſterio, & reſpondet non poſſe egredi conſentientibus iis, qui illum obtulerunt, repugnante tamen monaſterio eò quòd per eam oblationem ius acquiſitum eſt monaſterio ne impubes inde recedat, donec pubes ſit, & *num. 31.* reſoluit impuberem cum voto Religionis illam ingreſſum abſque parentum, vel tutorum facultate, & ab illis reuocatum manere liberum à voto, nec teneri iterum ingredi, ſi voti conſcij reuocarunt, quia ea reuocatio eſt quædam voti irritatio, & ideo amplius non obligabit; ſi verò voti ignari non eſt irritatio, quia voluntas non fertur in incognitum, & ideo ſi fecerat perſeuerandi votum, tenebitur iterum ingredi, quando poteſt, nempe factus pubes, niſi id votum poſtea irritetur à potente irritare. 3

Infra annum.] Hunc annum includi debere intra annos, quibus ille eſt impubes, dicit Sanch. *d. cap. 18. num. 12* aduertens quòd ſi impubes prope pubertatem ingrediatur parentibus inſciis, aut tutoribus, non concedetur illis integer annus ad reuocandum, ſed id ſolum, quod ſupereſt vſque ad pubertatem, qua adepta ceſſabit ius ad reuocandum 4

Non reclamauerint.] Ergo tantum conceditur illis poteſtas reclamandi, & adeundi ſuperiorem, non enim poterunt propria auctoritate, vimque inferendo extrahere impuberem à Religione, vt per S. Antonin. *p. 3. tit. 16. c. 2. §. 4. paulo poſt princip.* Syluest. *verbo Religio. 4. q. 11.* Sanch, *d. c. 18. num. 13.* vbi *num. 33.* exiſtimat in ſupradictis nihil innouatum eſſe per Concil. Tridentini. 5

Notari ſolet hic text. ad hoc, quòd ex mora annua ſola præſumptio ratificationis inducitur, vt per Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 3. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus ſecularis vtens habitu, & nomine monachali, cogitur vt fiat monachus, vel ab hoc deſiſtat.*
5 *Homo qui mentito ſexu profitetur in Religione monialiũ, vel è conuerſo mulier, quæ ſimulans ſe eſſe virum profeſſionem emittit in Religione, & domo virorum, in foro externo reputãtur, & habẽtur pro Religioſis.*

Cap. Vt Clerici. III.

Ex Concil. Tolet.

QVi habitu, & nomine ſe fingunt monachos cùm non ſint, cogi debent vt vere fiant, vel veri clerici. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hoſtienſ. Henric. Panorm Viuian. *in rationali lib 3. iuris Pontificij, pag. 284.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 475.* deſumitur ex Concil. Tolet. IV. *cap. 52.* remiſſiue Ximen. *in concord part. 1. & 2.* refertur à Burchard. *lib. 8. c. 7.* & Ino. *p. 7. cap. 30. & 31* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1, Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 8.* 1

2 De meteria huius tex. & circa tacitam profeſſionem,& quibus modis inducatur, vide quæ dixi *ad c. vidua 4 infr. hoc tit.*

3 In gloſ. *Fingunt.* ibi, *argumentum eſt hic ad quæſtionẽ illius, qui finxit ſe mulierem,* &c. Notatur ad hoc, quòd vir, qui mentito ſexu profitetur in religione monialium, vel è contrario, fœmina, quæ ſimulans eſſe virum, profeſſionem emittit in Religione, & domo virorum, in foro externo reputantur, & habentur pro Religioſis, & compellentur remanere non quidem in eodem monaſterio, nec in ſexu, ſed in ſpecie, vel in genere, vt per S. Antonin. *part. 3. tit. 16. cap. 3.* dicens talem profeſſionem fuiſſe validam, Syluest. *verbo Religio, 3. quæſt. 9.* Specul. *lib. 4 partic. 3. n. 4. ſub tit. de ſtatu monachorum,* & alios quos refert, & ſequitur Ioan. Valerus *de different. inter vtrumque forum, verbo votum, differ. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Nouitius ſe propriis profeſſorum actibus ſponte ingerens cenſetur profeſſus, & num. 2.*

3 *Profeſſiones tacitæ an poſt Concilium Trident. aliquam vim habeant, oſtenditur.*

4 *Confeſſioni matrimonij ſpiritualis aduersùs profeſſionem non ſtatur.*

5 *Profeſſio tacita vt inducatur ſufficit, vt ſola illius Religionis conſuetudine actus, quibus quis ſe ingerit, ſint profeſſorum proprij.*

6 *Iuramentum in ſupplementum probationis deferendum eſt potius mulieri, quàm viro ſi illi magis comperta eſſet rei controuerſæ veritas.*

Cap. Vidua. IV. *Ex Conc. Arelat.*

1 Vidua ſi ſponte velum conuerſionis ſibi imponit, & inter velatas in Eccleſia oblationem Deo obtulit, debet retinere habitum Religionis velit, nolit, etiamſi iuret ſibi impoſuiſſe velamen vt deponere poſſet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 285.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 475.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur potius ex Concil. Triburien. *c. 25.* refertur à Burchard. *lib. 8. Decret. cap. 16.* Iuo. *part. 7. c. 55.* & ab Anton. Auguſtin. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit 17. cap. 6.*

2 Collige ex text. nouitium ſe propriis profeſſorum actibus ſponte ingerens cenſeri profeſſum, de quo vide Tiraq. *de iure mariti, gloſ. 7. n. 52.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virũ, & vxor. rub. 57. n. 4.* VValdeſ. ad Xuar. *part. 2. pag. 96.* Nauarr. *conſil. 5. num. 9. ſub tit. de ijs, quæ vi, & conſil. 41. ad fin. de Regularib.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 83. n. 5.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1257. num. 19.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quæſ. 3. & cap. 4. quæſ. 3.* Valer Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 18. num. 386.* Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionum ſtatum nouitiis, diſp. 13. dub. 8. num. 11.* Sanchez *de matrim. lib. 6. diſp. 14. n. 10.* & latè *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 3. à num. 14.* Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælator. tom. 1. quæſt. 24. art. 8.* aduertentes præcipuè duo vltimo loco citati ad cuiuſcumque profeſſionis tacitæ valorem præmittendas eſſe quinque conditiones generaliter petitas; prima vt actus per quem tacita profeſſio induci debet, fiat auctoritate, & conſenſu eius, cuius eſt in eam Religionem admittere: ſecunda, vt ſpontanea voluntate fiant ea per quæ profeſſio tacita eſt inducenda; tertia, vt ea ſcienter fiant, nempe, vt iis actibus vtens norit eos ad ſolos profeſſos pertinere: quarta vt iis actibus vtens verum profitendi animum habeat; quinta, & vltima, vt iis profeſſorum actibus vtens ſit conſtitutus in legitima ætate iure petita ad profeſſionis expreſſæ valorem. An autem opus ſit exercentem eos actus profeſſorum eſſe nouitium, non ineptè dubitatur ab aliquibus, Abb. *hic n. 7.* & Roſel. *in ſumma verbo nouitius, num. 16.* exigi affirmant. At verò Sanchez *d. cap. 3. num. 23* cum Syluest. *verbo Religio, 3. quæſt. 19. verſ. primò ergo,* & Nauarr. *comm. 4. de Regular. num. 75.* ita diſtinguit, ſi quis actibus profeſſorum ſe ingerat ſine proprio profeſſorum habitu, exigitur vt ſit nouitius, ſecus ſi vtrumque concurrat, ex ea ratione, quia in hoc text. vbi vtrumque concurrit nulla nouitiatus mentio fit.

3 Vtrùm autem nunc poſt Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 15. & 16.* reperiantur tacitæ profeſſiones, & aliquam vim habeant: quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, in qua dicendum mihi videtur per illud non tolli profeſſiones tacitas, ſed in ſuo priſtino valore manere, dummodo inducatur tranſacto nouitiatus anno, & expletis ſexdecim ætatis profitentis annis, vt docent Nauar. *ſub tit. de Regular. conſil. 35. num. 5. in 1. edit. & conſil. 28. num. 5.* Sorb. *in compendio priuileg. Mendicant. verbo nouitius poſt 36. notab. §. primò aliquid operatur,* Menoch. *conſil. 396. num. 12.* Franc. Emman. *in ſumm. tom. 2. cap. 8. num. 1. & quæſt. Regular. tom. 3. quæſt. 17. art. 1. in fine, & art. 2. in fine,* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 4. quæſ. 6.* Humad. *l. 7. gloſ. 3. num. 1. tit. 7. part. 1.* Gallet. *verbo profiteri. 4.* Sanch. *d. cap. 3. num. 36.* Franc Ludouic. Miranda *d. quæſt. 24. art. 12.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. c. 640. n. 34.* Beltram. *in annot. ad deciſ. 385. num. 6. Gregor. XV.* Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionum ſtatum nouitiis diſp. 13 dub. 8. n. 1.* Rot. *deciſ 579. num. 1. part. 1. recent.* & *in Vlixbonen. profeſſionis 10. Decembris 1621.* coram R. P. D. Merlino. Vnde iam infertur per Concil. Trident. ſublatam eſſe tacitam profeſſionem inductam per hunc text. *& cap. ad noſtram, inf. hoc tit.* eam nempe, quæ inducitur ſtatim delato habitu profeſſorum diſtincto parenter à nouitiorum habitu cum exercitio actuum profeſſorum, vel altero horum concurrente cum tridui perſeuerentia, quia Concil. Trident. *d. c. 15.* petit integrum nouitiatus annum, & ita docet Azor. *d. quæſt. 6.* Sed poſſunt habere locum ij text. quando tranſacto integro nouitiatus anno, expletíſque ſexdecim annis quis indueretur habitu profeſſorum diſtincto parenter à nouitiorum habitu, vel vnà cùm aliis profeſſis exerceret actum iure, vel conſuetudine ſolis profeſſis competentem, vt aduertit Sanch. *d. c. 3. num. 37.*

4 *Velit, nolit,* &c.] Notatur ad hoc, quòd confeſſioni matrimonij ſpiritualis aduersùs profeſſionem non ſtatur, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1026. n. 8.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 15. n. 43.*

5 In gloſ. *Oblationem.* ibi, *reſpicit loci conſuetudinem,* &c. Notatur ad hoc, quòd ad inducendam tacitam profeſſionem ſufficit, vt ſola illius Religionis conſuetudine actus, quibus ſe ingerit, ſint profeſſorum proprij, vt per Abb. *hic n. 6.* Azor. *d. c. 4. q. 3.* Sãch. *d. cap. 3 num. 20.*

6 In gloſ. *Licet Sacramento.* Notatur ad hoc, quòd mulieri potius quàm viro deferendum eſt iuramentum in ſupplementum probationis, ſi illi magis comperta eſſet rei controuerſæ veritas, vt per Tiraq. *l. 9. connub. gloſ. 3. part. 9. n. 71.* Palat. *in repet. c. per veſtras, de donation. inter virum, § 43. num. 7.* Sed contra hanc gloſ. iuramentum non deferri in ſupplementum probationis

bationis matrimonij ſpiritualis, reſoluit Maſcard. *de probat.conc.*103 *n.*9.

Cap. Ioannes. V *Greg.*

1 MOnacho non licet temerè tranſire de monaſterio ad monaſteriū,nec habere aliquod peculiare,& ſi huc præſumpſerit,cum competenti correctione reddi debet monaſterio in quo ab initio eſt conuerſus ſub regula ſui Abbatis.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Imol. Anania, Hoſt.Butr.Anch.Henric.Panorm. Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontificij,pag.*285. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 475. deſumitur ex B.Greg. *epiſt.*4. *lib.*1.*regiſtri*,refertur ab Anton.Aug.*collect.*1. *Decret. lib.*1.*tit.*27.*c* 7.

2 *De monaſterio in monaſterium*, &c.] Vide dicta *ad c. licet,infrà.hoc tit.*

3 *Nec eorum aliquem peculiare quicquam habere.*] De hoc vide quæ dixi *ad c.cum ad monaſterium, n.*11.*cum ſeqq.de ſtatu monach.*

4 *Sub Abbatis ſui regula*,&c.]De fugitiuis,& qualiter etiam reluctantes,& inuiti ad regreſſum ſint compellendi,dixi *ad c.fin.n.*7.*cum ſeqq.infr.hoc tit.*

SVMMARIVM.

*1 Pueri ad Religionem non admittantur in Inſulis ante decimum octauum annum,quia ibi nimia eſt aſperitas,& n.*2.

3 Text.iſte contrario vſu reuocatus eſt.

4 Profeſſio facta in religione Minorum ante decimum octauum ætatis annum,ſed tamen poſt 16.*an valeat, remiſſiuè.*

Cap. Quia in inſulis. VI.

1 IN Religionibus Inſularum,eo quòd aſperior ſit ibi Religionis obſeruatio , prohibetur quis ante decimum octauum annum ſuſcipi. Colligunt ex Ordinar. Abb.antiq.Innocent.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Imol. Anania,Butr.Hoſtienſ.Henric.Anch.Panorm.Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontif pag.*286.Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*476.remiſſiuè Ximen.*in concerd. p.*1.*&* 2.deſumitur ex B Greg.*lib.*1.*epiſt.*48.*ad Anthemium*,refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1. *Decret.lib.* 3.*tit.*55.*c.*1.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Azor.*inſtitut.moral.part.*1. *lib.* 12.*c.* 2.*quaſt.*7. Sanch.*in præcepta Decalogi , tom.*2. *lib.*5. *c.* 4. *num.*3. Quam quidem text. deciſionem extendunt aliqui ad Fratres Prædicatores,& Minores,eo quòd eorum Religio ſit quoque valde aſpera, & ita militet in eis eadem ratio , ita Abb. *in præſenti num.* 3. & Ancharan. 4 *num.*1.Angel.*in ſumma,verbo nouitius, num.*2. Verùm hanc extenſionem iure optimo improbat Syluest.*verbo Religio* 3.*quaſt.*2.dicitque etiam in illis Inſularum monaſteriis reuocatum eſſe id decretum contrario vſu,quam reuocationem teſtantur etiam Ioan.Andr. *num.*1. Butr. *num.* 6.*in præſenti*, S. Antonin. *part.* 3. *tit.*16.*c.*3.*in fine,principij*,Nauarr.*ſub hoc tit.conſil.*45. *num.*1.*in* 1.*edit.& conſ.*33.*num.*2.*in* 2.*edit.*Sanchez *d. num.*3.Fr Ludouic.Miranda *in manuali Prælat. tom.*2. *q.*24.*art.*2.*concl.* 2. vbi affirmat hunc text. in Decreto Concilij Trid.*ſeſſ.*25.*de Regular.cap.*15.virtualiter, 4 & implicite reuocatum eſſe videri. Vtrùm autem ſtante ſtatuto in ordine Minimorum , ſeu potiùs S.Franciſci de Paula, quo cauetur ne quis ante decimum octauum ætatis ſuæ annum ad profeſſionem admittatur , valeat profeſſio in ea antea facta , dummodo poſt decimum ſextum fiat ? Vide poſt Nauarr.Fr.Ludou.Mirandam *d.concl.*2. & Sanch. *d.c.* 4. *num.*4.

SVMMARIVM.

1 Ciſtercienſis ſi ſine licentia ſui Abbatis ad aliud monaſterium tranſit , ad proprium monaſterium regredi cogitur.

2 Religioſum alienum recipientes abſque litteris dimiſſoriis ſui ſuperioris peccare mortaliter.

4 Religioſus exemptus a iuriſdictione Epiſcopi dicitur debitè traſlatus ſi adfuerit expreſſa voluntas , & conſenſus Abbatis , & Conuentus , ac etiam iuſta cauſa.

5 Religioſus non exemptus à iuriſdictione Epiſcopi minimè dicitur debitè traſlatus ad partem ni vltra licētiam Abbatis,& Conuentus,adſit etiam iuſta cauſa & licentia Epiſcopi.

*6 Dictio,*celeriter,*refertur ad arbitrium iudicis.*

Cap. Non eſt. VII.

Alex. III.

MOnachi,& Conuerſi Ciſtercienſes poſt profeſſionem non poſſunt tranſire ad alios Ordinarios ſine licentia Abbatis,& ſi quis fuerit egreſſus, & monitus celeriter non redierit , compellendus eſt à Prælatis redire.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect.Zabar.Ioan.Andr.Imola,Anania, Butr. Hoſt. Anchar.Henric.Panorm.Viuian.*in rationali lib.*3.*iuris Pontificij , pag.*286.Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*476.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord. p.*2.refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal.lib.* 3.*tit.*27.*c.*2.& eſt poſt Concil. Lateran ſub Alex.III. *p.*27.*c.*6. 1

Recipi nullatenus permittatis, &c.]Notatur ad hoc, 2
recipientes alienum Religioſum abſque litteris dimiſſoriis ſui ſuperioris,peccare mortaliter, vt per Nauarr.*conſil.*52.*num.*5.*de Regularib.in nouis*, Giouagn. *reſp.*39.*n.*11.*lib.*1.& alios,quos refert & ſequitur Barthol.de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit.diſp.*15.*dub.*2.*n.*12.

Ciſtercienſis Ordinis.] De Ciſtercienſibus agunt 3
S.Antonin.*part.*2.*tit.*15.*c.* 12.§.18.Caſſan.*in catalogo gloriæ mundi,part.*4.*conſiderat.*58.Polyd. Virgil. *de inuentor.rerum,lib.*7.*c.*2.Hieronym. Roman. *de Republ. Chriſt. lib.*6. *c.* 11.Platò *de bono ſtatu Relig.lib.*2. *c.*12. Aubert.Miræ.*de ſtatu Relig.Chriſt.lib.*1.*c.*23.*& de origine Ciſtercien.per tot.* Syluest. Marul.*in Oceano lib.*1. *pag.*153.Barnab.Montalu.*in chronica Ciſtercien.*Azor. *in inſtitut.moral.part.*1.*lib.*12. *c.*21. Fr. Emman. *quaſt. Regular.tom.*1.*q.*3.*a.*5.Miranda *in man.Prælat. tom.*1. *q.*4.*art.*2.Soar.*tom.*4.*de Relig.tract.*9.*lib.*2.*c.*3.*ex n.*3.

In gloſſ.*Permittatis.* Notatur ad hoc , quòd Reli- 4
gioſus exemptus à iuriſdictione Epiſcopi dicetur trāſlatus debitè ſi adfuerit expreſſa voluntas , & conſenſus Abbatis , & Conuentus , ac etiam iuſta cauſa , vt per Ioan.Monach.*in cap.cùm ſingula* 32.*num.*5.*de præbend.lib.*6.vbi Gemin.*ſub num.*2. *verſ. ſi tranſit. in eadem*,& Franch.*ſub num.*3. *verſ. aliquando tranſitus fit ad patrem.*Rebuff.*in praxi,tit.de tranſlat.monach. num. num.*7.Decian.*reſponſ.*10.*num.*8. *lib.*1. quos refert , & ſequitur Anton.Ricc.*in tract.de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 15. vbi *num.* 16. cum Francho , & Rebuff. *dictis locis* , tenet Religioſum non exemptum à iuriſdictione Epiſcopi

minimè dicit debitè tranſlatum ad parem, niſi vltra licentiam Abbatis,& Cõuentus,adſit etiam iuſta cauſa,& licentia Epiſcopi, cùm eius interſit Monachum ſibi ſubiectum ab eius ditione non eximi.

6 In gloſ. *Celeriter.* ibi, *& celeritas iſta ad arbitrium iudicis refertur.* vide Doctores citatos ad *c. potuit, de locato, n.* 133. & quæ dixi *in meis remiſſionibus, de dictionibus & clauſul. dict.* 44. alias *dict.* 55. ſecundum Lugdunen. impreſſ.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio facta ante decimumquartum annum non obligat, poſt decimumquartum verò ſi fit per ſuſceptionem habitus profeſſorum etiam obligat, niſi detur perſeuerantia tridui.*

2 *Pupilli ſe & ſua Deo dicantes Religionem ingredi non poſſunt.*

3 *Vota omnia impuberum, id eſt, marium vſque ad annum 14. expletum, & fœminarum vſque ad annum 12. expletum in irritum reuocari poſſunt à patre, vel tutore.*

4 *Profeſſio tacita in aliqua Religioni ex eo facta cenſetur, cùm quis ſciens, & prudens defert ſponte triduo diſtinctiſſimum profeſſorum habitum, & ad illam an requiratur tridui perſeuerantia in actuum exercitio oſtenditur, ibid. n.* 5.

Cap. Ad noſtram. VIII.

1 PRofeſſus non eſt qui geſtat habitum profeſſorum ante XIV. annum, & ſi poſt decimumquartum annum accepit,& ante triduum ſine præcedente probatione dimiſerit, non eſt profeſſus,& poteſt ducere vxorem, quia ſine deliberatione præſumitur. Colligũt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſtienſ. Ancb. Henric. Panorm. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 287. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 476. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 27. *c.* 8. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 41. *c.* 1.

2 *Quoſdam pueros,* &c.] Ergo pupilli Religionem, ſe, & ſua Deo dedicantes, ingredi non poſſunt, vt per Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum,*
3 *num* 28. Nam vota omnia impuberum, id eſt, marium, vſque ad annum 14. expletum, fœminarum vſque ad 12. expletum, in irritum reuocari poſſunt à patre, vel tutore, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *quæſt.* 12. *art.* 1. *ad finem,* Leſſ. *de iuſtit lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *num.* 82. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 35. *n.* 60. *cum multis ſeqq.*

4 *Et infra triduum depoſuerit.*] Probat hic text. tacitam profeſſionem in aliqua Religione ex eo factam cenſeri cùm quis ſciens,& prudens defert ſponte triduo diſtinctiſſimum profeſſorum habitum, nempe qui eſt patenter diſtinctus in colore, ſciſſura, vel forma à veſtitu,& habitu nouitiorum, vt per Azor. *inſtit. moral. parte* 1. *lib.* 12. *c.* 4. *quæſt.* 3. *verſ. altero modo,* Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *num.* 386. *verſ. ſecundus,* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *num.* 24. Fr. Baſil. Pont *de impedimentis matrim. cap.* 5. *in fine,* vbi etiam dicit poſt Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularib. cap.* 15. hunc tacitæ profeſſionis modum ceſſaſſe. Quando verò habitus nouitiorum patenter a profeſſorum habitu diſtinguitur, tunc per quamcunque annualem habitus nouitiorum delationem, etiam viginti annorum, non inducitur tacita profeſſio, vt per Barbat. *conſil.* 59. *num.* 3. *ad finem vol.* 2. Angel. *verbo nouitius, n.* 12. Syluest. *verbo Religio* 3. *quæſt.* 18. *verſ. tertiò inducitur.* Nauarr. *commento* 4. *de Regularib. n.* 74. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 640. *ex num.* 21. quos refert, & ſequitur Barthol. de Vecchis *in praxi admittenda ad Religioſum ſtatum nouitios, diſp.* 13. *dub.* 8. *num.* 9 vbi intelligit ex ſola habitus delatione, quia ſi in eodem probationis habitu nouitius ſe ingereret alicui actui profeſſis tantummodo competenti, & perſeueraret triduo, eſſet tacitè profeſſus,& *n.* 11 *in fine,* aduertit, quòd cùm Concil. Trid. *dicto loco* exigat ætatem ſexdecim annorum,& integrum probationis annum, ideo hodie non inducitur profeſſio tacita niſi expleto hoc tempore.

Vtrùm autem ad huiuſmodi tacitam profeſſionem requiratur tridui perſeuerantia in eo actuum exercitio? affirmant quidam, eo quòd ea tridui perſeuerantia petatur in hoc text ad tacitæ profeſſionis ex habitus profeſſorum delatione præſumptionem: alij autem negant, quia id non petitur *in c. vidua, ſup. hoc tit.* vt refert Azor. *d. c.* 4. *q.* 3. Verùm Sanch. *d. c.* 3. *n.* 21. poſt Nauarr. *comment.* 3. *de Regul. n.* 73. & alios per eum citatos, vtramque ſententiam ita eſſe conciliandam exiſtimat, ſi concurrant hæc duo, nempe aſſumptio habitus peculiaris profeſſis,& exercitium actus illis ſolis ſiue iure, ſiue conſuetudine competentis, non exigitur tridui perſeuerantia,& ſic procedit *d. c. vidua,* quod ad eam profeſſionem præſumendam ponderauit aſſumptionem habitus,& oblationem cum aliis monialibus, quæ ſolis profeſſis competebant, ac nulla tridui mentio fit. Quòd ſi alterutrum ſolum ex his concurrat, opus eſt ea tridui perſeuerantia, atque ita in his terminis procedat text. *in præſenti.* 5

SVMMARIVM.

1 *Habitum profeſſorum recipiens, vbi diſtincti ſunt habitus, compellitur ibi, vel alibi eſſe Religioſus, ſed ſi recipit habitum nouitiorum, poteſt ad ſeculum redire.*

2 *Obligatio ingrediendi monaſterium videtur à principio pura, ſed ſub conditione reſoluenda.*

3 *Religionem ingredi vouens, vel ille, cui relictum fuit legatum ſub conditione ingrediendi religionem, an ſatisfaciat ſi anno nouitiatus exeat, oſtenditur.*

4 *Clerici religionis habitum ex voto ſuſcipientes, & ante profeſſionem ad priorem vitæ ſtatum reuertentes, an ſint cogendi ad mitiorem religionem tranſire, ſi arctiorem profiteri noluerint, oſtenditur.*

5 *Nouitio nolenti profiteri, ſed à Religione egredi volenti an ſit reſtituendus habitus nouitiatus, oſtenditur.*

6 *Nouitio à Religione egredi volenti omnia bona reſtituenda ſunt vnà cum fructibus, etiamſi ſint fendalia.*

7 *Monachus non poteſt promoueri in Eccleſia Collegiata ad Canonicatum, vel aliud beneficium ſimplex ipſius Eccleſiæ Collegiatæ, & quid de ſuprema eius dignitate, oſtenditur.*

Cap. Super eo. IX.

HAbitum ſuſcipientes animo perſeuerandi ante profeſſionem non poſſunt ad priorem ſtatum redire, & ſi illius Religionis auctoritates ferre non poſſunt, coguntur tranſire ad minorem Religionem, nec amplius aſſumi debent in Eccleſiis ſecularium. In anno vero probationis poſſunt redire ad priorem ſtatutũ in eadem veſte, qua venerunt, vt habetur in reg. D. Benedicti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, 1

Butr.

Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontiſ. pag.* 287. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 476. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal: lib. 3. tit. 17. cap.* 8. & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *part. 12. cap. 2.*

2 *Ad priorem ſtatum ſunt reuerſi.*] Notatur ad hoc, quòd obligatio ingrediendi monaſterium videtur à principio puta, ſed ſub conditione reſoluenda, videlicet ſi non placuerit intra annum, vel ante profeſſionem, vt per

3 Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloſſ.* 8. *n.* 27. An autem ille, cui relictum fuerit legatum ſub conditione ingrediendi religionem, vel illum ingredi vouerit, ſatisfaciat ſi anno nouitiatus exeat? quæſtio eſt quotidiana, in qua communis obtinuit ſententia ſatisfacere dummodo ingreſſus in Religionem bona fide animo experiendi fieret, exitúſque ex cauſa iuſta eſſet, vt per Surd. *deciſ.* 303. Azor *inſtit. moral. part. 1. lib.* 11. *cap.* 22. *q.* 6. Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 9. n.* 15. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 34. num.* 16. faciunt quæ Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloſſ. 8. num.* 33. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 127. art. 2.*

4 *Ad mitiorem Religionem fine cogendi tranſire.*] Difficilis videtur hic text. dum probat clericos, nimirum, qui Religionis habitum ſuſceperunt, & ante profeſſionem ad priorem vitæ ſtatum ſunt reuerſi, cogendos eſſe ad mitiorem Religionem tranſire, ſi arctiorem profiteri noluerint, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur, cui ſimilis eſt text. *in cap. conſulti, infr. hoc tit.* ex quibus deſumpta eſt apud Caſtellanos *l. 7. tit. 7. part.* 1. Quare Innoc. Hoſtienſ. Ioan. Andr. Butr. & alij *in præſenti, & in d. cap. conſulti*, ſentiunt fieri tacitam Religionis eo animi propoſito ſuſceptum fieri tacitam Religioſæ vitæ, & inſtituti profeſſionem ex Eccleſiæ decreto, & proinde eos clerico etiamſi à monaſterio, quod ſunt ingreſſi, receſſerint, cogendo religionem capeſſere, quoniam ſunt tacitè Religioni generatim acceptæ obligati. Azor. verò *inſtitut. moral. part. lib.* 11. *cap.* 20. *quæſ.* 9. cum Abb. Zabarell. Angel. Syluest. verius exiſtimat Pontifices *in præſenti, & in d. cap. conſulti*, intellexiſſe nomine propoſiti, & voluntatis ſimpliciter priorem vitam mutandi vnà cum habitu Religionis ſuſcepto votum profitendi monaſticam vitam, & in ea perſeuerandi, & proinde licèt clerici, de quibus *in hoc text.* ab arctiori Religione ſemel ſuſcepta receſſerant, aliam mitiorem amplecti debebant. Meliùs tamen Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 2. num.* 8. & Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 33. num.* 19. aſſerunt nomine propoſiti mutandi vitam non intelligi nudum propoſitum, ſed propoſitum cum implicita ſaltem, & virtuali promiſſione firmatum, quod voti virtutem habet, & idem Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 4. c. 1. num.* 20. aſſerit text. *in d. cap. conſulti*, intelligendum eſſe de propoſito non nudo, ſed promiſſione firmato.

5 *Vt in eadem veſte, in qua veniunt, reuertantur.*] Vidi dubitari in Sacra Illuſtriſſimorum Cardin. S. Concilij Trident. interpretum, an nouitio nolenti profiteri, ſed à Religione egredi volenti, eſſet reſtituendus habitus nouitiatus, qui ipſiuſmet nouitij expenſis factus fuerat; in quo dubio ead. S. Congregat. annuit, licèt adhuc non firmauerit, habitum nouitij egredientis penes Religionem remanſurum, eidem tamen nouitio pretio illius prius reſtituto. Nouitiis enim nolentibus profiteri, ſed à Religione volentibus egredi, ſunt reſtituenda omnia bona, quæ tempore ingreſſus detulerunt in monaſterium, nec quid minimum ex eis retinere valent Religioſi, quod vt rectè fiat Epiſcopus etiam per cenſuras eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellere poterit ſuperiores Regulares, prout ſtatuit Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 16.* in finalibus verbis, & eo citato refert Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verb. moniales, §. 3. p. 2. eod. verbo §. 11.* & debere intelligi vnà cum fructibus inde perceptis, deductis tamen alimentis illius temporis, quo in monaſterio fuit, reſoluit Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 13 cap. 9. quæſ. 1. poſt med.* quem refert. Gallet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo nouitius* 5. & nouitium egreſſum recuperare omnia bona etiam feudalia, docent Tapp. *in auth. ingreſſi, in verbo ſua, cap. 14. num. 16. de ſacroſ. Eccleſ.* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo imp.trare, a num.* 27. Thom. de Marino *de feudis, lib. 1. tit. de feud. ex pacto, & prouidentia, num.* 139. Carol. de Grattis *de effectib. cleric. effectu 4. ſub num.* 25. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. allegat.* 101. *à num.* 37.

Nec amplius in Eccleſiis ſæcularibus debent aſſumi.] 7
Notatur ad hoc, quòd monachus non poteſt promoueri in Eccleſia Collegiata ad Canonicatum, vel aliud beneficium ſimplex ipſius Eccleſiæ Collegiatæ, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 34. art. 4.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 10. num. 28. & 29.* Difficultas eſt de ſuprema Collegiatæ Eccleſiæ dignitate, quidam poſſe negant, quòd fauore curæ animarum indultum ſit Regularibus, vt ad beneficia parochialia promoueri valeant, vt dixi *ad cap. quod Dei timorem, de ſtatu monach.* at hæc dignitas eſt verè beneficium ſimplex nullam animarum curam habens, quo fundamento hanc partem, quæ ſatis probabilis eſt, tenent *in d. cap. quod Dei timorem*, Ioan. Andr. *numer.* 16. Anchar. *num.* 12. Henric. *num.* 9. Anan. *in fine*, Sed verius eſt poſſe Regularem abſque diſpenſatione aliqua ad eam dignitatem promoueri, vt illi Eccleſiæ Collegiali præſit tanquam Præpoſitus: quia eadem videtur ratio ac de Epiſcopo, cùm eligatur ad curam eorum, qui ad Collegium pertinent, ita Abb. *in d. cap. quod Dei timorem, num.* 5. vbi Zabarel. *num. 5. quæſt.* 7. Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. part. 2. lib. 3. cap. 10. num.* 7. Azor *inſtitut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 19. quæſ.* 13. Fr. Eman. *d. art. 4. & tom. 3. quæſt. 53. art. 2.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 41 dub. 12. num.* 99. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 7. cap. 19. num.* 37. aduertens cum Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 7. num.* 53. hoc ſicut hodie eſt correctum in curatis, ita etiam in his.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus Regularis poteſt effici monachus, ſi Religio ad quam tranſit, eſt ſtrictior ſua, alias ſecus.*

2 *Doctores referuntur de inſtitutione & origine Canonicorum Regularium S. Auguſtini agentes.*

3 *Abbas ſolus an monachum recipere poſſit.*

4 *Religio qua dicatur minor, & ſtrictior.*

5 *Canonicus Regularis tranſiens ad Religionem laxiorē ibique habitum deferens, an ſit apoſtata, remiſſiuè.*

Cap. Sanè. X.

CAnonicus Regularis ſi fiat monachus, in Religione ſtrictiore eſt relinquendus, quia tuta conſcientiā eſt, ſi non in ſtrictiori, redire debet ad ſuam. 1
Colligunt ex Ordinar. Alib. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Cened. *collect.* 156. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontiſ. pag.* 288. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 477. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap.* 30. & eſt poſt Concil. Lateranen. *part. 50. cap. 29.*

2 *De Canonico.*]Plura de inſtitutione, & origine Canonicorum Regularium S.Auguſtini congerunt citati à Cened.*ad Decret.collect.*165.*n.* 1. quibus adde Fr. Emman.*quæſt.Regul.tom* 2.*q.*1.*ar.*1.*&* *q.*3.*art.*1.Azor. *inſtit.moral.p.*1.*lib.*12.*c.*22.& nouiſſime Pennotum *in ſpeciali tract.de generali totius Ordinis clericorum Canonicorum hiſtoria.*

3 *A quodam Abbate recepto.*] Ergo Abbas ſolus monachum recipit, vt per Boer.*deciſ.*260.*n.*18.*&* 29.vide tamen dicta *ad c.porrectum,n.*3.*infr.hoc tit.*

4 *Maioris Religionis.*]Quæ autem dicatur minor, aut maior, & ſtrictior Religio vt valeat tranſitus Canonici, de quo *in hoc text.* vide Lap. *alleg.*61. *n.*5.]*&* *alleg.* 230.Card.*conſ.*18.Felin.*in c.ad noſtram,n.*6.& *ibi* Abb. ex *n.*5.*de appellat.*C.aſſan.*conſ.*20.*ex n.*26.*&* *in Catalogo gloriæ mundi,p.*4.*conſid.*52.*verſ.tertiò dicitur.*

5 *Alioquin eum,*&c.]Vtrùm Canonicus, de quo *in hoc tex.* tranſiens ad Religionem laxiorem, ibique habitum deferens, ſit apoſtata? Vide Sylueſt.*in ſumm.verbo Religio il* 4 *n.*4.Angel.*verbo Religioſus,n.*37.Rebuff.*in praxi benefic.tit.de tranſlat.*Monach.*n.* 11. Menoch.*de arbitr.caſu* 421 *n.*33.

S V M M A R I V M.

1 *Minor X V. annis profitendo non obligatur Religioni niſi factus maior ratum habuerit.*
2 *Impubes quando religionem ingreditur propria ſponte abſque parentum oblatione, poteſt quandocumque exire donec profiteatur.*
3 *Oblatio Religioni facta filiorum impuberum per parentes quid operetur, & quomodo fieri debeat, oſtenditur.*
4 *Impubes an poſſit inuitus religioni à parentibus, vel tutoribus offerri, oſtenditur.*
5 *Annus probationis nouitij incipere debet à tempore habitus monaſtici poſt annos pubertatis expletos.*

Cap. Significatum. X I.

1 OBlatus Religioni à parentibus, & ante XIV. annum profeſſus, poteſt exire, quia votum eſt nullum; ſi fuit à parentibus oblatus, non debet exire. Si verò poſt XIV. annum intrauit, vel ſi ratam habuit profeſſionem factam ante XIV. annum eſt cogendus vel in eadem manere, vel ad aliam Religionem tranſire. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anania, Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panor. Vioian. *in rationali lib.*3 *iuris Pontif. pag.*289. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 477. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. refertur ab Anto. Auguſtin.*collect.* 1. *Decretal. lib.*3.*tit* 27.*c.*11. & eſt poſt Concil. Lateranen.*part.*50.*c.*10. vbi eſt integra clauſula.

2 *Quod G. non fuiſſet oblatus à parentibus,*&c. Notatur ad hoc, quòd quando propria ſponte abſque parentum oblatione impubes Religionem ingreditur, poteſt quandocunque exire, donec profiteatur, vt docent *in præſenti* Butr.*num.*5.& Abb.*num.*2.*&* *in c.*2.*ſup.hoc tit.* idem Abb.*num.*10.Innocent.*num.*2.Anchar.*num.*8. *quæſt.*8.& Henric.*num.*5 Gregor.*l.*4.*verbo no pueden. tit.*7.*p.*1.Sanchez *in præcepta Decalogi.tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 28.*n.*9.

3 *Niſi autem à parentibus fuerit oblatus,*&c.] Notatur ad hoc, quòd oblatio religioni facta filiorum impuberum per parentes operatur, vt impubes ſic monaſterio oblatus nequeat reſilire, donec pubertatem completam adipiſcatur, nempè puer quatuordecim annos completos, puella verò duodecim completos; at ea ætate completa liberum eſt ei perſeuerare, aut ad ſeculum redire, donec profeſſionem tacitam, aut expreſſam faciat, vt per Sanchez *in præcepta Decalogi tom.*1.*lib.*4.*cap.*18.*num.*9.Soar.*tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.*1.*num.*13.Barthol. de Vecchis, *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit.diſſ.*2. *dub.* 6. *ex num.* 5. Et ex his verbis colligitur oblationem huiuſmodi debere fieri ab vtroque parente, itavt integrum ſit patri repugnante matre impuberem religioni offerre, vt docent Innocent. *in cap.hoc tit.in initio,* vbi Hoſtienſ.*num.*4.Ioan.Andr.*num.*2. & Abb.*num.*6. Gregor.*l.*4.*verbo del padre tit.*7.*part.*1.Henriq.*in ſum. lib.* 11. *c.* 13. §. 5. Sanchez *d. cap.* 18. *num.* 16. vbi *num.*16. idem dicit ſi puer plures tutores habeat, contradicentis enim pars præferetur, & *num.* 20. aſſerit parentes poſſe offerre Religioni, & reuocare filios ſpurios, ſicut poſſunt legitimos; & *n.* 21. tenet poſſe parentes hanc oblationem facere inuitis tutoribus, etſi ſub illorum poteſtate filius ſit, & *n.* 22. idem dicit de matre, quòd ſcilicet poſſit filium impuberem offerre, & reuocare inuita auia tutrice, & *n.* 23. pariter reſoluit, etſi auus habeat patrem, & nepotem in poteſtate, integrum eſſe patri inuito auo filium offerre Religioni, & reuocare, & *num.*24. docet matrem ad ſecundas nuptias tranſeuntem non amittere hoc ius filij impuberis offerendi, & reuocandi. Vtrùm autem 4
poſſit impubes inuitus Religioni à parentibus, vel tutoribus offerri? negatiuam partem tuentur gloſ.*verbo quod initio,in ſum.*20.*q.*1.Ioan.Andr.*in c.*2.*n.*2.*ſupr. hoc tit.*& *ibi* Butr.*num.*13.Zabarel.*num.* 2.*q.*6.Abb.*n.* 9.& Anchar.*num.*8.*quæſt.*3.Gregor.*d.l.*4.*verbo no pueden,* Sanchez *d.c.*18.*num.*16.vbi *num.*33. exiſtimat in ſupradictis omnibus nihil innouatum eſſe per Concil. Trident.

Seu XIV. annum compleuerit cùm Religionem intrauit.] Ergo probationis annus incipere debet à tempore habitus monaſtici poſt annos pubertatis expletos, vt per Azor.*inſtit.moral.part.*1.*lib.*12.*c.*1.*q.*7. ætas enim legitima ad nouitiatum eſt pubertas, & quamuis ante ætatem hanc admitti quiſpiam ad religionem poſſit, vt docet Sanch.*in præcepta Decalogi,tom* 1. *lib.* 4.*c.*18 *num.*8. verè tamen, & propriè nouitius non incipit eſſe donec illam expleat, vt poſt S.Antonin. Angel. Tabien. Sylueſt. Azor. & alios probat Sanch. *vbi ſuprà,tom.*2.*lib.*5.*c.*4.*num.* 22. Nec hoc eſt correctum per Concil. Trident.*ſeſſ* 25.*de Regularib.c.*15. quia ſolam profeſſionem ante decimum ſextum annum completum irritam reddit, nec interdicit nouitiatum incipi, aut compleri ante eam ſexdecim annorum ætatem, vt benè tradunt Henriq.*in ſum. lib.* 13. *cap.* 40. §. 2. *in fine,* Sorb.*in priuilegiis Mendicant. verbo nouitius,notab.*4.Fr.Emman.*quæſt Regular.tom.*3. *quæſt.* 15. *art.*2.*in fine.* Nauarr.*ſub hoc tit.conſil.*30. *num.* 1. *in antiq.* Alias *conſil.*20.*in nouis,* Azor. *d. lib.*12.*c.*4. *quæſt.*9. *in fine,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 18. *nu.*285.*prope fin.* Galler.*in margarita caſuum conſcientiæ, verbo presbyteri* 3. Sanchez *d. tom.*2.*lib.*5. *cap.*4. *num.* 22. 5

Compleuerit. Ergo non ſatis eſt vt ſit pubes, quòd attingat XIV. annum, ſed oportet quòd compleuerit, vt per Fr.Emman.*quæſt.Regular.tom.*3.*quæſt.*12.*art.* 1.*ad finem.* 6

S V M M A R I V M.

1 *Filia minor duodecim annis à parentibus monaſterio tradita ſi maior facta ſponte veſtitur, ad ſeculum redire non poteſt.*
2 *Metus ſuſpicio tollitur per ratificationē actus ſubſecuti.*

3 *Tacens*

3 *Tacens conſentire videtur quando vltra taciturnitatem interuenit aliquis actus poſitiuus ex parte tacentis.*

4 *Metus reuerentialis non annullat ſolus profeſſionem niſi etiam coactio, vel minæ præcedant.*

Cap. Cùm virum. XII.

Clement. III.

1 PVella, quæ ante diſcretionis annum, duodecimum ſcilicet, & in viro XIV. accepit habitum cum benedictione ſolita, ſi ætate debita ratam habet profeſſionem, non poteſt amplius relinquere habitum, ſed ſi nubilis ſumpſit habitum coactè, poteſt dimittere. Colligunt ex Ordinat. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 190. Alagona *in compendio iur. Canon. pag.* 477. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 3.

2 *Præſertim ſi ratihabitione*, &c.] Notatur ad hoc, quòd metus ſuſpicio tollitur per ratificationem actus ſubſequuti, vt per Bonacoſ. *tom.* 1. *communium opinion. lib.* 12. *tit.* 11. *num.* 49. *&* 50. *pag.* 328. Intellige dummodo tempore ratificationis ſublata ſit cauſa metus, quia ea durante metus durare præſumitur, iuxta ea, quæ reſoluunt Gam. *Luſitania deciſ.* 346. *num.* 4. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo metus fol.* 113. *& part.* 2. *eod. in verbo, fol.* 49. Ranchin. *part.* 4. *concluſ.* 474. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1051. *num.* 34. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 4. *num.* 23. Gutier. *conſil.* 16. *n.* 15. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 13. *quæſt.* 1. *num.* 201. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrimon. lib.* 4. *diſp.* 18. *num.* 7. Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 93. *num.* 11. Fr. Bartholomæus de Vecchis *loco infrà citando num.* 9.

3 *Habitum Religionis induens, benedictionem accepit.*] Notatur ad hoc, quòd tacens conſentire videtur quando vltra taciturnitatem interuenit aliquis actus poſitiuus ex parte tacentis, nam tunc etiam in præiudicialibus præſumitur conſentire, vt per D Barboſ. *in l. qua dotis, num.* 158. *ff. ſoluto matrim.*

4 *Coacta parentum imperio.*] Ergo ſolus metus reuerentialis non annullat profeſſionem, niſi etiam coactio, vel minæ præcedant, text. namque *in præſenti* ad annullandam profeſſionem puellæ vltra imperium parentum, quod metum reuerentialem continet, ponderat coactionem, vt docet Couarr. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 3. §. 6. *num.* 7. *&* 8. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *de matrimon. cap.* 9. §. 5. Sanchez *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 7. *num.* 18. *& in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 3. *num.* 26. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 18. Bonacin. *de legibus, diſp.* 4. *quæſt.* 2. *puncto* 3. §. 1. *num.* 8. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 13. *dub.* 12. *n.* 19. Quicquid contrarium, immo quòd parentum imperium cauſet ſufficientem metum ad inualidandum actum à libera voluntate pendentem, teneant Xuar. *alleg.* 1. *num.* 34. *& allegat.* 24. *num.* 3. *&* 5. Hippol. *ſingul.* 347. *incip. matrimon. num* 3. Menoch. *illuſtr. cap.* 35. *num.* 17. *iuncto num.* 19. inde non bene inferentes profeſſionem annullari ſolo metu reuerentiali, quibus accedunt Nauarr. & Fr. Emman. citati à Sanchez *d. diſp.* 6. *num.* 17. *in fine.* Caueant omnes cuiuſcunque conditionis, & qualitatis fuerint, ne quomodocumque cogant aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem inuitam, præterquam in caſibus à iure expreſſis, ad ingrediendum monaſterium, vel ſuſcipiendum habitum cuiuſcumque religionis, vel ad emittendam profeſſionem, incidunt enim in excommunicationem, tum etiam omnes illi, qui conſilium, auxilium, vel fauorem dederint, quique ſcientes eam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere quoquomodo eidem actui, vel præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem interpoſuerint, vt habetur in Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus, cap.* 18. de cuius materia latè dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 104. *à princip.* vbi *num.* 3. cum pluribus à me citatis reſoluo virginem inducentes monaſterium ingredi non incidere in excommunicationem comminatam à Concil. Trident. *dicto loco, & num.* 5 quòd cogentes fœminam ad monaſterij ingreſſum non vt profiteatur, nec vt habitum ſumat, ſed vt ibi ſeculari retento educetur, incidunt in eam excommunicationem, & *num.* 6. quòd parentes & fratres, qui filias, & ſorores habitum religionis ſuſcipere, vel votum aut profeſſionem emittere cogunt, prædictam excommunicationem incurrere, & *num.* 7. pariter reſoluo cogentem virginem ingredi monaſterium ingreſſu non ſequuto in nullam excommunicationem incidere.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio facta ſine ſuſceptione habitus Religionis valet.*

2 *Habitus ſolus ſuſceptus ſine profeſſione monaſtica expreſſa, vel tacita monachum non facit.*

3 *Profitentis ſola traditio non ſufficit ad valorem profeſſionis, ſed oportet quoque adeſſe perſonam habentem poteſtatem acceptandi nomine ipſius religionis.*

4 *Declaratur textus in cap. conſuluit, qui clerici vel vouentes.*

5 *Epiſcopus an poſſit monachum ad profeſſionem admittere, oſtenditur.*

6 *Abbatis ſolius non eſt ad religionis profeſſionem admittere, ſed exigitur quoque conſenſus maioris partis Conuentus.*

7 *Profeſſio quando eſt irrita defectu ſolius poteſtatis in admittente an ſatis ſit ad eius valorem, vt is ratam eam habeat non mutata priori profeſſi voluntate per actum contrarium, oſtenditur.*

8 *Profeſſio non eſt neceſſariò facienda in Monaſterio, ſed poteſt vbique fieri.*

9 *Religionis regula quamuis certam profitendi formam præſcribat, non ſunt eius verba ita neceſſaria, vt aliàs facta profeſſio ſit irrita.*

Cap. Porrectum. XIII.

PRofeſſionem ſi quis in infirmitate ſine habitu emittat in manu Abbatis, eſt verè monachus, quia habitus non facit monachum, ſed profeſſio Regularis, & ideo compellendus, vt ſeruet votum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hoſtienſ. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 290. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 477. remiſſiuè Ximen. *in concord part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 4. 1

Cùm monachum non faciat habitus.] Notatur ad hoc, quòd ſolus habitus ſuſceptus ſine profeſſione monaſtica expreſſa, vel tacita monachum non facit, vt per Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr.* 12. *c.* 4. *n.* 5. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali* §. 15. *num.* 10. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *quæſt.* 3. vbi aduertit iura, quæ contrarium inſinuari videntur, 2

videtur,intelligi, ſi ad mutationem,& ſuſceptionem veſtitus tacita iuris profeſſio accedat.

3 *Et recipitur ab Abbate* Ergo ad profeſſionis valorem non ſufficit ſola profitentis traditio, ſed oportet quoque adeſſe perſonam habentem poteſtatem acceptandi nomine ipſius Religionis,illamque obligandi ipſi profitenti,vt per Azor.*inſtit.moral.part.* 1.*lib.*12. *cap.*5.*quaſ.*3.Valer.Reginald.*in praxi fo i pœnit.lib.*18. *n.*385.Sanchez *in præcepta Decalogi,tom.*2. *lib.*5. *c.*4. *à n.*62.Barthol à Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit.diſp.*11.*dub* 2.*n.*5.

4 Non obſtat *cap.conſuluit,qui clerici vel vouentes*, dum ait profeſſionem emitti poſſe ſuper Altare , quia intelligitur acceptante eo,qui habea poteſtatem admittendi ad Religionẽ,vt bene docent *in præſenti* Innoc. *num.*3.Ioan.Andr.*num.*4.Hoſtienſ.*num.*13.Abb.*n.*10. Anchar.*à num.*3.Henric *in fine*,Sylueſt.*verbo Religio*, 3.*quæſt.* 18.*dicto* 2.Nauarr.*commento* 4.*de Regularibus*, *num.* 74. quos refert , & ſequitur Sanchez *d.cap.*4. *num.*62.*in fine*.Barthol. de Vecchis *d. dub.* 2. *num.*4. vbi ex *n.*3.tractat an & quando neceſſaria ſit ſcriptura ad emittendam profeſſionem.

5 Dubitari non abs te poteſt an poſſit Epiſcopus monachum ad profeſſionem admittere?in quo dubio Innocent *in præſenti n.*5.per text.*in cap. ſi vir* 27. *quæſt.* 1. tenet quòd poteſt quis fieri monachus faciendi profeſſionem alicuius regulæ approbatæ in manibus Epiſcopi , quem ſequuntur Hoſtienſ. *num.* 14.Ioan. Andr.*num.*4.& Anchar.*num.*7.etiam *in præſenti*. Verùm cùm hodie Epiſcopus ſuperior Religioſorum non ſit (omnes enim priuilegium exemptionis habent) nullum propria auctoritate ad profeſſionem monaſticam admittere poteſt , vt docent Abb. *n.*12. *in præſenti*,Nauarr.*ſub hoc tit.conſil.*6.*à num.*2.*in antiq.* *& conſil.*40.*in nouis*,Azor.*d.lib.*12.*c.*5.*quæſ.*4. Sanch. *d.lib.*5.*c.*4. *num.*74.Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.* 3.*q.*17. *art.*12.vbi aſſerit text.illum *in d.cap.ſi vir*,cui innituntur Innoc.& ſequaces , intelligi de Epiſcopo, cui monaſterium,in quo talis nouitius profitetur , eſt ſubiectum,iure enim communi antiquo omnia Epiſcopis ſubiiciebantur.

6 In gloſ.*Non facit habitus*.ibi ,*ab Abbate,& Fratribus*.Notatur ad hoc , quòd non ſolius Abbatis eſt ad Religionis profeſſionem admittere,ſed exigitur quoque conſenſus maioris partis Conuentus,vt per Anton.Cuch.*lib.*3.*inſtit.maior. tit.* 1.*num.* 56. Emman. Sà *ſumma verbo Religio*, *num* 65 Lap. *alleg.* 31. *n.* 3. Nauarr.*ſub tit.de conſtitut.conſil.*9. *à num.* 19.*in nouis*, *& comment.*3.*de Regular.num.*5.Spin.*in ſpeculo teſtament.gloſ.*12.*princip.num.* 2. *&* 3.Azor.*d. lib.* 12. *cap.* 20 *quæſ.vlt.* Menoch.*de præſumpt.lib.* 6. *præſumpt.* 83. *num.*9.*cum ſeqq.*Leſſ.*de iuſtitia* , *lib.* 2. *cap.* 41.*dub.*7. *num.*7.*num.*61.Fr.Emman.*quæſt.Regular.tom.* 3. *q.*17. *art.*7.quorum aliquos refert , & ſequitur Sanchez *d. cap.*4.*num.*65.vbi *num.*66 reprobat Fr Emman. *loco proximè citato* dicentem profeſſionem à ſolo Abbate receptam , nec petito Conuentus conſilio non eſſe ipſo iure irritam , ſed talem declarandam , reſoluens *ibi* eam profeſſionem eſſe nullam,& *num.* 67.probat monaſterium dum vacat neminem poſſe ad profeſſionem admittere,& *num.*68.docet nec totum Conuentum repugnante Prælato , nec Prælatum repugnante maiori parte Conuentus poſſe aliquem ad profeſſionem admittere , & *num.* 69.aſſerit non ſufficere conſenſum Prælati , & dimidiæ partis Conuentus , ſed debere maiorem partem Conuentus vltra Abbatem conſentire.

7 Vtrùm autem quando profeſſio eſt irrita defectu ſolius poteſtatis in admittente , ſatis ſit ad eius valorem,vt irratam eam habeat non mutata priori profeſſi voluntate per actum contrarium ? Reſpondent affirmatiuè in præſenti Innocent. *num.*5. Ioan.Andr. *n.*4.Henric.*num.*5.& Anchar. *num.* 6. Nauarr. *ſub hoc tit.conſil.*6.*num.*7.*in antiq.& conſil.*40.*num.*7.*in nouis*, Azor.*d.lib.*12.*cap.*5.*quæſ.*7.Fr Emman.*in ſumm.tom.*2. *cap.*8.*n.*13.*concl.*12.*& quæſt.Regul.tom.*3.*quæſt.*17.*a.*12. plures,quos refert,& ſequitur Sanchez *d.cap.*4.*n.*80. vbi *num.*81.quærit an quando profeſſio fuit ex parte emittentis irrita , ſufficiat nouus eius conſenſus abſque noua Prælati admiſſione,& qualis debeat eſſe hic conſenſus,& ſe remittit *ad lib.*4.*de matrimon.diſp.*37. *à num.*59.

8 In ead.gloſ.ibi,*& vbicumque*.Notatur ad hoc,quòd profeſſio non eſt neceſſario facienda in monaſterio, ſed poteſt vbique fieri,vt docent Abb.*n.*7.*in præſenti*, Greg.*l.*2.*in fine,tit.*7.*part.*1.Fr.Emman.*in ſumm.tom.*2. *cap.*8.*num.*23.*& quæſt.Regular.tom.*2.*quæſt.*29. *art.*8.*in fine*,Sanch.*d.tom.*2.*lib.*5.*cap.*3.*num.*11.

9 In gloſ.*Profeſſio*,vlt.ibi,*licèt fortè non expreſſit formam profeſſionis.* Notatur ad hoc,quòd quamuis Religionis regula certam profitendi formam præſcribat, non ſunt ea verba ita neceſſaria,vt aliàs facta profeſſio ſit irrita , ſed quibuſcunque aliis facta profeſſio valebit,vt per Abb.*hic n.*13.Syluest.*verbo Religio* 3.*q.* 1.*&* 18.*in fine*,Azor.*d p.*1.*lib* 15.*cap.*5.*quæſt.*7.*in fine*, Sanch.*d.lib.*5.*c.*3.*num.*4. hoc limitantes niſi Regula à Sede Apoſtolica approbata exprimat profeſſionem alia forma factam fore irritam.

SVMMARIVM.

1 *Pater ſi cum bonis ſuis,& filio impubere ſe obtulit monaſterio,filius factus maior exire poteſt Religionem, & legitimam à monaſterio petere.*

2 *Patre profeſſo Religionem ſuccedendi capacem an debeatur ſtatim legitima pars filiis , quæ ad illos mortuo patre prouentura eſſet , oſtenditur , & num.*3.

Cap. Cùm ſimus. XIV.

Cœleſt. III.

1 PAter ſi cum bonis ſuis , & filio impubere ſe offert Religioni , & filius in anno diſcretionis non vult eſſe Monachus,poteſt exire, & petere bona paterna, quæ ex ſucceſſione ſibi proueniunt.Colligunt, ex Ordinar.Abb. antiq. Innoc Collect Zabar. Ioan. Andr. Imola,Anania,Butr.Hoſtienſ.Anch Henric Panorm. Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontifici*,*pag.*290.Alagona *in compendio iuris Canonici* ,*pag.* 478. remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord.part.*1.*&* 2.refertur ab Anton. Auguſt.*collect.* 2.*Decretal.lib.* 3.*tit.*18. *cap.*5.

2 *Et bona paterna* , &c.] Grauiſſima eſt inter Doctores controuerſia an patre profeſſo religionem ſuccedendi capacem debeatur ſtatim legitima pars filiis, quæ ad illos mortuo patre prouentura eſſet,ita vt viuo ipſo Patre Monacho eam petere poſſint ab ipſo monaſterio? Duplex ex ſententia. Prior tenet non deberi legitimam filiis à tempore,quo parentes profitentur, ſed naturalem eorum mortem expectandam eſſe , & interim monaſterium ea potiturum , per text. *in l.*1. §.*impuberi*,*ff.de collatione bonorum*,vbi habetur legitimam non deberi ſuperſtite parente , ex argumento deſumpto à contrario ſenſu ex text. *in authent. ſi qua mulier* , *in fine* , *C. de ſacroſ. Eccleſiis* , quam quidem ſententiam ibi ſuſtinent gloſſ.*verbo moriatur*,& Bart. *num.*22.Albert.*n.*7.*&* 8.Cyn.*num.*5. Butrig.*quæſt.* 8.

Salyc.

Salyc.num pen. quaſt.11. Iaſ.à num.51.eandem teneot Canoniſtæ noſtri in cap.in praſentia, ſup. de probat. & præcipue Butr.num.29.Felin.num.56. Bero. num.536. Pariſ.num.166.& Dec.in nona edit.num. 262. Gregor. l.17.verbo ſus hijos tit.1.part.6. Guillelm. Benedict. in c. Raynutius, verbo mortuo itaque teſtatore.il 1. n.299. Roland. conſ.97. num. 19. vol.1.& de lucro dotis q.95. num.17.Aſcan.Clem.de patria poteſt. cap. vlt.num. 77. & 78 Surd.de aliment.tit.1.quaſt.19.num.6.verſ.eſt verum, & conſ.238.num.10.Mench.de ſucceſſ. creat. lib. 5.§. 21.num. 175.& illuſtr. c. 37. num.10.verſ. quid dicendum, Bec.conſ. 34.num.18. & 19. vol. 1. Tap. in auth.ingreſſi C.de ſacroſ.Eccleſ.verbo ſua, c.3. num. 21. Spin.in ſpeculo teſtament.gloſſ.11. princ. num. 32. verſ. contrariam, Ceuall.commun.contra communes quaſt.342. Gutier. canon. lib.2. c. 1.à num. 79. Fr. Emman. quaſt. Regular.tom. 2.q. 80.art.2.verſ.notādum inſuper. Caſtil. de vſufructu lib.1.c.64.num.10.& 11.Matienſ.l. 3.gloſſ. 2.num.3.tit.4.lib.5.nona recop.Gratian.reg.456.num. 9. Benedict.Ægid.in repet.l.1.C de ſacroſ.Eccleſ.part.4.§. 2.num.8.Melch.Phœbos Luſit.deciſ.13.num.24. tom.1. nouiſſimè Hieron.Roder. in compendio quaſt. Regular. reſol.72.num. 26. quorum plures reſpondent text. in praſenti contrarium non decidere cùm ex eo non conſtet patrem tunc viuere, immò Iaſ.in d.auth.ſi qua mulier num.51.quem nuncupatim referunt, & ſequuntur Mench. d.cap. 37.num.11. verſ.tenendo hanc partem,& Spin.loco citato, aſſerit diſpoſitionem huius tex. ex eo procedere, quia B.qui in Monaſterium cum bonis ſuis ſe contulerat, erat naturaliter mortuus, id colligendo ex verbis huius text.ibi, qua ipſi ex ſucceſſione proueniunt, quaſi verbum, ſucceſſio, adaptetur propriè ad defunctum, & nulla ſucceſſio, aut hæreditas viuentis ſit, l.qui ſuperſtitis ff.de acquir.haredit.& affirmat Felin.in c.praſentia n.56.de probat.ex integra huius Decretalis, quam ſe vidiſſe affirmat, apparere patrem fuiſſe mortuum.

3 Poſterior verò ſententia, quæ probabilior eſt, aſſerit ſtatim ac parens profitetur, deberi legitimam filiis, ex hoc text.ſatis probatur, nec conſtat patrem io eo caſu fuiſſe mortuum, qoia id non dicitur in hoc text. nec eſt verum, quod affirmat Felin.loco proximè citato, quia Corſet.ſing.162.num. 3. ait ſe integram haoc Decretalem vidiſſe, legiſſe, ac relegiſſe, & nihil in ea inueniſſe, ex quo appareat patrem fuiſſe mortuum. Nec obſtant illa verba, qua ipſi ex ſucceſſione proueniunt, quia Monacho viueoti datur ſucceſſio, & ſatis tractatur de patris profeſſi ſucceſſione inſpecto profeſſionis tempore, cùm tunc moriatur ciuiliter, & deſinat eſſe in rerum natura iuris fictione. Ex quibus banc poſteriorem ſententiam expreſſe tenent Zabarel.hic num. vni. q.1.Anchar.in fine,& Anan.num.3.& in d.cap. in praſentia. Abb.num.59.Barbat.num.124.& Mant.num.72. Syluest.verbo hareditas 1.quaſt.7.num.10.dicto 6.& verbo Religio 6.q.1.dicto 2.Nauarr.commento 2. de Regularibus num.48.& 54.Cott.in memorab.verbo legitima viuente patre, Redoan.de ſpolin Eccleſ.q.8.in princ. n.73. & 74.Villalob.commun.litt.F.num. 160. Emman. Soar. in theſauro recept.ſentent. litt. L. num. 71. Cou.in c. 1. num.7.de teſtam.Lar.in l.ſi quis à liberis. §. item reſcripſit num.14.ff.de liberis agnoſc.Duen.reg.356. num.vlt. Mench.de ſucceſſ.creat.lib.2.§. 10. n. 284. & de ſucceſſ. progreſſu lib.1.§.1.num.48.Viuian.tom.1.commun.opin. lib.5.tit.16.num.55. verſ. limitatur ſecundò, pag. 411. Craſſ.de ſucceſſ.ab inteſt.§.legitima q.11.num.6.verſ.contrariam verò, Carpan. ad ſtatuta Mediolanen. c. 485. num.85.Anchar.in ſuis quaſt.famil.lib.2. c.47.num. 11. Azeued.l.1.num 45.tit.8.lib 5. nouo recop. Angul. de meliorat.l.1.gloſſ.3.num.27.& 28.Fachin. controu. iuris lib.6.c.13.verſ.ego priorem.Honded.conſ.60. à num. 18. & conſ 61.à n.9.vol.1.Molin.de iuſtit.tract.2.diſp. 140. verſ.an vero ſtatim. Leſſ. eod. tract.lib.2. c. 41.dub.10. num.73 Merlino de legitima lib.5.tit.3.quaſt.3.num. 8. 11.& 12.Argel.de acquir.poſſeſſ.quaſt.8.art.25.n. 660. Rota in Tridentina legitima 31. Ianuary 1607. coram Ortembergo, Azor.inſtit.moral.part. 1. lib.12. c.8.q.7. vbi q.8. meritò tenet pariter cum filius profitetur in Religioue capaci ſuccedēdi, ſtatim deberi legitimam parentibus, quàm habent in bonis illius, quod etiam tenet Azeued.d.num 45. quicquid non deberi ſtatim, ſed remanſuram apud monaſterium vſque ad mortem naturalem filij, dicant Gutier. d.c.1.num.93. & Beoed. Ægid.d.l.1.part.4.§. 2.num.8. Et demum hanc poſteriorem opinionem ſequuta eſt Rot.in Nouarien. legitima 15. Decembris 1628.& 4.Aprilis, & 21. Maij 1629. coram Reuerendiſſ. P.D. Ghiſlerio, ſequendo deciſiones in hac eadem cauſa factas 3. Decembris 1627.5.Iunij, & 3.Iulij 1618. coram R.P.D. meo Pirouano, in quibus articulo maturè diſcuſſo fuit reſolutum legitimam, quæ competit matri, ob mortem naturalem filiorum, competere etiam ob mortem eorundem ciuilem, nempe ſtatim emiſſa per eos profeſſione io aliqua Religiooe etiam bonorum in communi capaci. Et hoc procedit noo obſtante tranſitu matris ad ſecunda vota, quia oihilominus quando filij emiſerūt profeſſionem in Religione capaci booorum in communi pareoti, ſecundo nubenti ex bonis eorumdem filiorum debetur legitime, vt fuit reſolutum in d. Nouarien.legitima 15.Decembr.1628.coram R.P.D.Ghiſlerio, refert Ferentil.in annot.ad deciſ.461. Buratti nu. 16.& 17.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus profitendo non obligatur niſi factus ſana mentis ratum habuerit,& n.2.*

3 *Profeſſio furioſi an ratificetur ſi ille ſic profeſſus poſtea ad ſanam mentem rediens, conſciuſque profeſſionis à ſe emiſſa, non contradicat, aut habitum profeſſorum non deponat, oſtenditur.*

4 *Religionem ſi quis ingreditur ſui compos,& anno nouitiatus in furorem incidit, an tempus furoris computetur in nouitiatus anno, oſtenditur.*

Cap. Sicut. j. XV.

Innocent. III.

Furioſus ſi induatur habitu Religionis,& profitea- 1
tur, non valet profeſſio niſi factus compos mente ſpontaneè conſentiat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Viu.in rationali lib.3.iuris Pontif.pag. 291. Alagona in compendio iuris Canon. pag.473. remiſſiuè Ximen.in concord. parte 2. refertur ab Anton. Auguſt. collect.1. Decretal.lib.3.tit. 24.c.1.

Haoc eandem concluſ.ex hoc tex.deſumunt Boër. 2
deciſ. 23. num.69. Azor. inſtit. moral.part.1. lib.12.c.2. quaſt.23.Lorich.in ſuo theſauro tit.de Regularib.num.9. verſ.ſecundò nullus furioſus, Ludou.Miranda in manuali Pralatorum tom.1.q.17.art.5.concl.6. Fr.Barthol. de Vacchis in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 2. dub. 7. à princ.Saoch. in pracepta Decalogi tom. 1.lib.4. c.1. num.5.& tom. 2.lib.5. c.4.num.53.faciunt, qoæ ipſe de matrim.lib.1. diſp. 8. num.15.

Dubium tamen eſt, an ratificetur ea profeſſio ſi ille 3
ſic profeſſus poſtea ad ſanam mentem rediens, conſciuſque

ſciúſque profeſſionis à ſe emiſſæ non contradicat, aut habitum profeſſorum non deponat? Nnnnulli affirmant cenſeri ſtatim ratam haberi profeſſionem, vt per Hoſtienſ. *hic in fine*, & Ioan. Andr. *num.* 2. Zabarell. *num.* 2. & Anchar. *in fine*, ſed meritò contrarium ſuſtinent Abb. *hic nu.* 4. Syluest. *in ſum. verbo Religio* 5. *q.* 2. & Azor. *d.q.* 5. Poſt Decretum tamen Concilij Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regular. c.* 15. non erit locus huic tacitæ profeſſioni, niſi quando ante furiam præmiſſus erat integer nouitiatus annus, vel poſt ſanam mentem præmittitur, vt aduertit Sanch. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 53. *in*
4 *fine*, vbi *num.* 54. quærit, & diſputat an quando quiſpiam ſui compos Religionem ingreditur, & anno nouitiatus in furorem incidit, tempus furoris computetur in nouitiatus anno? & reſpondet *num.* 55. furorem citò tranſeuntem, vt contingit in phreneſi tempore morbi ſuperuenienti, durantique octo, aut quindecim dierum ſpatio non impedire curſum anni nouitiatos, nec id tempus tranſacto anno ſupplendom; ſed in eo computandum, & legitimam fore profeſſionem eo finito, ſecus dicens quando dementia eſſet extraordinaria, vt ſolet contingere in iis, qui nullo alio morbo laborant, & diu duraret, vt integro menſe, de quo vide etiam Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 4. *ex num.* 3. Barthol. de Vecchis *vbi ſup. ex num.* 3.

In gloſſ. *Extra mentem.* ibi, *licèt grauiſſimam pateretur infirmitatem*, &c. Notatur ad hoc, quòd profeſſio non irritatur morbo etiam grauiſſimo, vt per Rot. *deciſ.* 346. *n.* 2. inter collectas à Farinac. quæ deciſiones ſpectant ad cauſas criminales, quam refert Barthol. à Vecchis *in d. praxi diſp.* 13. *dub.* 15. *n.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio nec fieri, nec recipi debet infra probationis annum, facta tamen nullo nouitiatus tempore elapſo volentibus nouitio, & monaſterio tenet de iure communi, & num.* 2. *ſecus attenta diſpoſitione Concilij Tridentini, vt num.* 3.

4 *Nouitij in articulo mortis exiſtentes, an & quando ante expletum probationis annum profiteri poſſint, oſtenditur.*

5 *Annus nouitiatus debet eſſe continuus, vt valeat profeſſio, ita vt tridui interruptio ſatis ſit ne nouitiatus ſit continuus.*

6 *Nouitius ſi de licentia ſuperiorum exiit propter malam valetudinem, & poſtea reuertitur, poteſt coniungere primum tempus cum ſequenti.*

7 *Nouitiatus annus debet agi habitu Religionis ſuſcepto.*

8 *Nouitiatus annus non extra monaſterium, ſed intra de eſſentia peragendus eſt, niſi cum licentia Abbatis habita aliqua iuſta cauſa extra deferatur.*

10 *Indignum promouens tenetur Eccleſia ad intereſſe.*

CAP. Ad Apoſtolicam. XVI.

1 PRofeſſio facta in manu Abbatis ante annum probationis valet, & quia annus probationis eſt inductus ad fauorem vtriuſque partis, vt hic probet aſperitates monaſterij, & monaſterium mores illius, ideo Abbas non debet admittere ad profeſſionem ante tempus, & ſi indiſcretè paſſim hoc faciant, corrigantur Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 191. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 478. remiſſiuè Caſal *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1.

2 Collige ex text. profeſſionem nec fieri, nec recipi debere infra tempus probationis, factam tamen nullo nouitiatus tempore elapſo, volentibus nouitio, & monaſterio tenere, licèt admittentes animaduerſione debita eſſent corrigendi: excipiuntur Religiones Minorum, & Prædicatorum, ad quas non poterat quiſpiam admitti ante exactum probationis annum, vt habetur *in cap. non ſolùm, hoc tit. lib.* 6. quod decretum extenſum fuit ad cæteros Mendicantium Ordines, *per cap. conſtitutionem, eod. tit. & lib.* quòd ſi in his admitteretor profeſſio ante eum nouitiatus annum, ea obligaret non ei Religioni ſpeciali, ſed Religioni in genere, vt clarè colligitur ex *d. c. non ſolùm, verſ. decernimus*, ita ex aliis Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 8. & tangit aliqua Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom.* 1. *q.* 22. *art.* 7.

Poſt Concil. verò Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularib. c.* 15. 3
nullus vnquam poteſt profiteri, niſi poſt expletum ſuæ probationis annum, nec huiuſmodi terminus, & probationis tempus etiam ex conſenſu nouitij, & monaſterij poteſt renunciari, aut remitti, ex eo, quia in Concil. Trident. *d. cap.* 15. parificantur, atque æquiparantur profeſſio facta ante 16. annum expletum, & ante expletum probationis annum, ſed nemó audebit dicere quòd profeſſio facta de conſenſu nouitij, & monaſterij ante 15. annum expletum ſit valida; ergo nec in propoſito caſu audebit dicere quòd ſit valida ante expletum probationis annum etiam de conſenſu partium: quare iure optimo Nauar. *ſub hoc tit. conſ.* 33. *num* 5. *in antiq. & conſ.* 62. *num.* 6. *in nouis*, aſſerit hoc in iudicando, & conſulendo tenendum eſſe, quod idem ſuſtinent Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 6. *n.* 10. *& quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 7. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *li.* 12. *cap.* 4. *q.* 9. Petr. de Ledeſma *in ſum. p.* 2. *tract. del ſtado de los Religioſos, cap.* 7. *concl.* 2. Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, part.* 4. *caſu fin. verſ. tertio*, Barthol. à S Fauſto *in theſauro Religioſorum, li.* 5. *q.* 170. Fr. Ludou. Miranda *d. art.* 7. *concl. vnic.* Sanch. *d. cap.* 4. *num.* 19. vbi aſſerit text. *in præſenti* derogatum eſſe per illud Concilij Trident. decretum *in d. cap.* 15. quod & nuncupatim tradit Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ.* 1. *in* 1. *edit. & reſol.* 617. *in* 2. *edit.* nouiſſimè me citato *in hoc loco* D. Mar. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium tract. prima diſc.* 1. *partic.* 3. *num.* 95. *pag.* 123.

Ex priuilegio tamen Pij V. incipit, *Pius V.* ſub dat. 4
Romæ apud S. Petrum *die* 23. *Auguſti*, 1570. nouitij in articulo mortis exiſtentes ante expletum probationis annum, vt lucrentur, atque conſequantur Indulgentias, poſſunt profiteri, quod ad litteram refert Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 22. *art.* 10. vbi dicit huiuſmodi conceſſionem non eſſe reuocatam per Gregor. XIII. in ſua conſtit. incip. *In tanta negotiorum mole*, qua reuocauit quicquid conceſſerat Pius V. ſoper ſtatu, & regimine Monachorum, & Sanctimonialium contra ius, & contra decreta S. Concilij Trident. ex eo quia Gregor. non loquitur de iis gratiis, & Indulgentiis, & maximè conceſſis in mortis articulo Monachis & Sanctimonialibus, ſed tantùm de aliis gratiis, & priuilegiis ſpectantibus ad ſtatum, & regimen eorundē Monachorum, aut ipſarum Monialium: idem etiam tenent Henriq. *in ſum. lib.* 13. *cap.* 40. §. 1. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *art.* 3. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *q.* 167. vnde meritò Ludou. Beja *d. verſ. tertio*, tenet profeſſionem nouitij factam in mortis articulo eſſe validam, teneri tamen ſi conualuerit, & ex ea infirmitate non deceſſerit, complere poſtea integrum probationis annum, & profeſſionem de nouo emittere. Illud in præſentiarum aduertendum duxi quòd virtute illius conceſſionis, & profeſſionis in articulo mortis factæ monaſterium

non

non poteſt ſuccedere in bonis nouitij, ſic profeſſi in præiudicium ſuorum hæredum, & aliorum venientium ab inteſtato, niſi poſtea conualeſcens expleto probationis anno expreſſam profeſſionem emittat, ſeu potiùs de nouo profiteatur, primam ratificando, prout reſoluit Fr. Emman. *d. loco*, & Fr. Ludou. Miranda *d. art. 10. concl. vni. verſ. ſecundo*. Quicquid contrarium velint Mich. Zanard. *in ſuo directorio Theolog. part. 1. cap. 27.* & Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. quæſt. 167. num. 4.*

5 Circa hunc nouitiatus annum petitum à Concil. Trident. *d. cap. 15.* obſeruandum eſt primò debere eſſe continuum, vt valeat profeſſio, Nauarr. *ſub hoc tit. conſ. 2. n. 1. & conſ. 34. num. 2. & num. 36. num. 1. & conſ. 42. num. 2. & 4. conſ. 84. num. 3. in antiq. aliàs conſ. 9. n. 2. & conſ. 3. num. 4. in nouis*, Henriq. *in ſum. lib. 13. c. 40. §. 1.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 2. q. 8* Fr. Emman. *in ſum. tom. 2. cap. 8. n. 4. & quæſt. Regular. tom. 3. q. 15. art. 8* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 3. quæſt. 13. num. 11.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 21. art. 4.* Sanch. *d. lib. 5. cap. 4. num. 31.* vbi plures refert, Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. c. 15. num. 3.* Bonacin. *de clauſura q. 2. puncto 10. diffic. 2. §. 1. num. 3.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi, obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 11. dub. 3. num. 1.* Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad cap. 1. num. 15. diſt. 54.* Alexand. Peregr. *in conſtit. Cleric. Regular. p. 2. cap. 1. litt. C. §. 8.* Ego ipſe *de offic. &*
6 *poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 101. num. 23. cum ſeq.* Et tridui interruptionem ſatis eſſent nouiatos ſit continuus, & vt iterum incboari debeat, tenent Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſ. lib. 4. q. 164.* Nau. *ſub hoc tit. conſ. 42. n. 4. in antiq. aliàs conſ. 32. n. 4. in nouis*, Gallet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo nouitius* 2. Sanch. *d. c. 4. num. 32.* Anno verò biſſextili ſatis eſſe compleuiſſe 365. dies, aſſerunt Syluest. *verbo Religio 3. q. 19. §. 3.* Henriq. *lib. 10. cap. 19. litt. K*, Barthol. à S. Fauſto *lib. 5. q. 161.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori eccleſiaſt. poſt reſol. 376. in notabilib. de materia ſacramenti Ordinis, verſ. quoad interſtitia, in 2. edit.* Contrarium verò, immo non ſufficere profeſſioné emittere niſi die 25. Februarij anni biſſextilis, qui die 24. Februarij præcedentes anni ſuſcepit habitum, tenent Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. quæſt. 15. art. 4. & 5.* Bonacin. *de clauſura q. 2. puncto 10. diffic. 2. §. 3. num. 4.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 573. verſ. atque vt à maiori ætate*, Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſput. 11. dub. 4. n. 5.* Alexand. Peregr. *in conſtit. Cleric. Regular. part. 2. cap. 1. litt. C. §. 7.* Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 1. de Comit. cap. 6. n. 15.* qui ornnus mihi retulit S. Congreg. Concilij *in vna Patauina de menſe Iunij* 1627. cenſuiſſe non valere profeſſionem reſpectu anni biſſextilis cuiuſdam, qui ingreſſus eſſe Religionem 27. Martij, & die 26. eiuſdem menſis ſequentis anni currente anno biſſextili emiſit profeſſionem. Si tamen nouitius de licentia ſuperiorum exiuit propter malam valetudinem, & poſtea reuertitur, habetur pro præſente, ac ſi nunquam fuiſſet egreſſus, & poteſt coniungere primum tempus cum ſequenti, cùm non ſtet per eum, ad quem pertinet, quominus conditio adimpleatur, vt docent Gonc. Mendez *diuerſ. iuris argum. lib. 1. cap. 15.* Sayr *deciſ. 15. ſub hoc tit.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ. 510. in 1. edit. & reſol. 392. num. 3. in 2. edit.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 166. num. 14.* vbi *num. 15.* cum Gonc. Mendez *loco citato*, limitat in nouitia. Inuenis Iulium II. conceſſiſſe Minoribus, vt integrum ſit continuare annum nouitiatus ſemel interrupti per nouitij egreſſum ſi iterum ad Religionem veniat, quod quidem priuilegium non eſſe reuocatum per Concil. Trident. *d. cap. 15.* tuetur Fr. Emman. *d. q. 15. art. 8.* Sed reuera ego non auderem quicquam tale dicere, ſed exiſtimo id priuilegium eſſe reuocatum, nam licet olim conceſſum fuiſſet dum annus nouitiatus non ita exactè petebatur, ſed ex communi conſenſu integrum erat illud cedere, vt probat text. *in præſenti*, hodie tamen rigidiſſimè petit Concil. Trident. peragi eum nouitiatus annum, & decernit ex profeſſione aliter facta nullam prorſus obligationem induci, & ſatis petit annum continuum dum petit integrum, quo fundamento contra Fr. Emman. expreſsè tenent Ludou. Miranda *d. artic. 4.* & Sanch. *d. cap. 4. n. 35.* & ſẽtire videtur Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 166.*

Secundò obſeruandum eſt huiuſmodi nouitiatus annum de eſſentia peragendum eſſe habitu Religionis ſuſcepto, quod expreſsè decidere videtur Conc. Trident. *d. cap. 15.* dum decernit annum nouitiatus ad profeſſionis valorem numerandum à die ſuſceptionis habitus, ita Azor. *d. lib. 12. cap. 2. q. 9.* Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 15. art. 9.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. quæſt. 177.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 22. art. 6.* Sanch *d. cap. 4. n. 39.* me citato *in hoc loco* D. Mar. Cutel. *vbi ſupr. num 101.* reſpondentes text. *in cap. legim 53. diſt. & in cap. multos 54. diſt.* qui ſunt Gregor. Papæ, dicentes nouitios in laicali veſte probandos eſſe, iam non ſeruari, vel quòd non loquuntur de veſte laicali propriè, & in rigore ſumpta, ſed de veſte quadam nouitiorum, qui erant in probatione poſiti, quæ quidem veſtes differebant ab illis, quæ dabantur profitentibus. 7

Tertiò obſeruandum eſt prædictum nouitiatus annum non extra monaſterium, ſed in monaſterio de eſſentia peragendum, niſi de licentia Abbatis habita aliqua iuſta cauſa extra deferatur, ita Nau. *commẽt. 2. de Regular. num. 74. notab. 3. & ſub hoc tit. conſ. 42. n. 2. in antiq. & conſ. 32. à num. 2. in nouis, & conſ. 41. num. 3. in vtraque edit.* Azor. *d. lib. 12. cap. 2. q. 8. in fine, & c. 1. q. 7.* Fr. Emman. *d. tom 3. q. 15. art. 10.* Sanch *d. lib. 3. c. 3 num. 29. & c. 4. num. 27.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 22. art. 5.* Ego ipſe *d. alleg. 101. num. 18* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 176.* 8

Abbate per ſe.] Vtrùm autem ſolius Abbatis ſit ad Religionis profeſſionem admittere, an ipſius, & Conuentus, dixi *ad cap. porrectum, 13. in gloſſ. verbo, non faciat, ſup. hoc tit.* 9

Quia multa fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint obtinent.] Ita Ioan. de Amic. *conſil. 33. num. 39. & ſeq.* Riminald. iun. *conſ. 768. num. 21. vol. 7.* Maluaſ. *conſ. 8. num. 24.* Oſaſch. *conſ 63. num. 29.* latè Ioan. Baptiſta Coſta *de facti ſcient. & ignor. inſpect. 10. per tot.* Surd. *conſil. 174. num. 12. & conſil. 175. num. 41. & conſ. 360. num. 14.* Cardin. Tuſch. *tom. 3. litt. F, concl. 12.* Stephan. Gratian. *March. deciſ. 64. num. 11.* cum aliis citatis per me *in tract. Axiomatum iuris vtriuſq. Axiom. 93. num. 30.*

In gloſſ. *Prohibendum.* ibi, *& tenetur quis de mala adminiſtratione.* Notatur ad hoc quòd promouens indignum tenetur Eccleſiæ ad intereſſe, quam læſit ad ſimilitudinem magiſtratus, vt per Palat. *in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor. §. 16. n. 11.* 10

In gloſſ. *Corrigendi*, vlt. Notatur ad hoc quòd ſi quis ante pubertatem aliquem admittat ad profeſſionem propter peccatum mort. quod incurrit, quia ſibi patriam poteſtatẽ vſurpat, arbitrio iudicis punitur, vt per Azor. *d. 1. lib. 12. c. 5. q. 6* Menoch. *de arbit. caſu 331.* 11

SVMMARIVM.

1 *Profeſſionem facient ad obſeruantiam Regularem compelluntur, licèt in clauſtro nunquam permanſerint, ſed in ſeculo, & ſuis bonis vſus fuerit.*

a *Vetum*

2 *Votum ex metu mortis intrinſecus, ſiue diuinitus illatum validum eſt.*
3 *Canonici Regulares Cathedralium Eccleſiarum eiuſdem ſunt Ordinis, & Religionis cum reliquis Canonicis Regularibus.*
4 *Monachus obedientiam ſuo Prælato promiſſam nullo temporis ſpatio præſcribere poteſt.*
5 *Monachus quando eiicitur iniuſtè à Conuentu, aut maiori eius parte in hoc delinquente, tunc minimè acquirit Monaſterio.*

Cap. Sicut nobis. ij. XVII.

1 QVi facta profeſſione in clauſtro nunquam manſit, ſed in ſæculo, & cum vſu ſuorum bonorum, eſt cogendus per excommunicationem ad habitum Regularem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Auan. Butr. Hoſt. Aneb. Henric. Panorm. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 292. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 478. remiſſiuè Ximen. *in concordant. parte 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 24. c. 1.*

2 *Cùm ægritudine nimia laboraret,* &c. Notatur ad hoc quòd votum ex metu mortis intrinſecus, ſiue diuinitus illatum, (cuiuſmodi ſunt vota facta Deo metu grauis infirmitatis) validum eſt, & in conſcientia obligat, vt per Nau. *in manu. c. 12. n. 51. & 52.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 4. n. 11. & 14.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 5. q. 9* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 49. dubit. 3. num. 16.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 11. dub. 12. num. 14.* Id apud omnes certiſſimum eſt quòd quoties metus non eſt incuſſus gratia extorquendi voti, ſiue proueniat à cauſa naturali, ſiue libera, quantumuis grauiſſimus ſit, non irritat votum, & ratio eſt, quia tunc à nemine impellitur vouens ad votum emittendum, ſed ſponte ſua id vouendi medium eligit, quo ex eo periculo incolumis euadat, ita docet Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 3. n. 4.* Valboa *in c. in præſentia n. 7. de probat.* me citato *in hoc loco* Cabreiros *lib. 2. c. 21. num. 42.*

3 *Habitum Canonicorum Regularium,* &c.] Notatur ad hoc quòd Canonici Regulares Cathedralium Eccleſiarum eiuſdem ſunt Ordinis, & rationis cum reliquis Canonicis Regularibus, vt per Fr. Emman. *quaſt. Regular. tom. 3. q. 49. a. 3.* vbi *in verſ. præterea,* dicit Canonicos Bethlemiticos, & Nazarethenſes, de quibus *in præſenti* emittere ſolitos profeſſionem ſecundùm regulam D. Auguſtini, daréque conſueuiſſe habitum lineum, qui proprius eſt habitus Canonicorum Regularium, prædictáſque Eccleſias Cathedrales eſſe compertum aſſerit ex regiſtro Innoc. III. Qui dicantur Canonici Regulares, vide ad rubr. *de ſtatu monach.*

4 *Cùm quod tanto tempore,* &c.] Notatur ad hoc, quòd monachus obedientiam ſuo Prælato promiſſam nullo temporis ſpatio præſcribere poteſt, vt per Gregor. *l. 23. tit. 14. p. 7.* Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom. 3. q. 64. art.*
5 3. An, & quando, & in quibus votũ obedientię obliget Religioſos ad obtemperandum ſuis Prælatis, latè de more ſuo oſtendit Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 1.*

6 In gloſ. *Efficientibus.* ibi, *ſed ad bona ipſius ſi mortuus eſſet,* &c. Notatur ad hoc, quòd quando monachus eiicitur iniuſtè à Conuentu, aut maiori eius parte in hoc derelinquente, tunc minimè acquirit Monaſterio, quia huiuſmodi monachus habetur pro derelicto, ac proinde Monaſterio derelinquenti non acquirit, ſicut nec ſeruus à domino derelictus acquirit illi, *l. quod ſeruus, 36. ff. de ſtipulat. ſeru.* ita docent gloſ. *verbo quæ acquiſierit, in c. Abbates, 18. q. 2. & verbo languidus, in cap. vnic. de infant. expoſ.* Anan. *hic in fine,* Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q. 8. in princ. n. 75. & 77.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 35. n. 9.* Tap. *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua, c. 6. n. 50.* Humad. *l. 31. gloſ. 2. in fin. tit. 7. p. 1.* pariter reſoluentes nullam deſiderari iudicis ſententiam, qua priuetur monaſterium his bonis: quamuis exigi ſententiam iudicis, quæ monaſterium his bonis priuet, aſſerant Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 140. verſ. quoad votum,* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 41. dub. 15. n. 112.* Sanch. *d. tom. 2. lib. 7. c. 33. n. 24.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſo cuilibet licitum eſt zelo ſanctioris vitæ ad ſtrictiorem Religionem tranſire, petita prius licentia ſui Prælati, quamuis non obtenta. & n. 2.*
3 *Moniales poſſunt zelo ſanctioris vitæ ad ſtrictiorem Religionem tranſire, eo modo, quo poſſunt viri religioſi, & qualiter hoc procedat ex deciſionibus S. Congregationis, oſtenditur.*
4 *Conuerſi, & oblati poſſunt tranſire ad ſtrictiorem religionem.*
5 *Prælati Regulares exempti poſſunt inſtar aliorum Religioſorum tranſire ad ſtrictiorem Religionem, petita, etſi negata licentia a Superiore.*
8 *Lex non eſt poſita iuſto.*
9 *Tranſitus de vna Religione ad aliam, vt licitus ſit, non temeritate, leuitate, odio, &c. ſed ſtudio perfectioris vitæ faciendus eſt.*
10 *Prælatus inferior, & Conuentualis monaſterij poteſt dare licentiam ſubdito ſuo tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem.*
11 *Prælatus Conuentualis de conſilio, & conſenſu ſui Conuentus poteſt præſtare licentiam tranſeundi de Religione æquali ad alteram æqualem cum iuſta, & legitima cauſa, ſine ea tamen requiritur licentia Papæ.*
12 *Papa ſolus poteſt licentiam concedere tranſeundi à laxiori Religione nulla legitima cauſa exiſtente.*
13 *Prælatus Pontifice inferior poteſt indulgere licentiam tranſeundi ad laxiorem Religionem exiſtente cauſa quamuis ad Pontificem facilis ſit aditus.*
14 *Tranſlatus ad laxiorem Religionem ſine iuſta cauſa dicitur indebitè tranſlatus.*
15 *Cauſa legitima, & iuſta tranſeundi ad laxiorem Religionem quæ ſint, oſtenditur.*
16 *Prælatus negans licentiam ſine cauſa legitima ſubdito tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem peccat mortaliter, & meritò debet puniri.*
17 *Licentia tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem neceſſario petenda eſt ante tranſitum expectando debito tempore reſponſum ſuperioris.*
18 *Religio ſtrictior quæ dicatur, oſtenditur.*
20 *Tranſitus ex ordine Mendicantium ad ordines Monachales Carthuſia excepta ſine expreſſa licentia Papæ non eſt licitus.*
21 *Religio Minimorum ſancti Franciſci de Paula eſt arctior Religione Carthuſianorum.*
22 *Epiſcopus vouere, renunciare Epiſcopatus, aut Religionem intrare ſine Papæ licentia non poteſt.*
24 *Licentiam quando dubitaretur quo animo, bonóne, an malo ſuperior denegauerit, cuius tunc iudicio ſit ſtandum, oſtenditur.*
25 *Religioſus tranſlatus ex vna Religione ad aliam debet eſſe de nouo nouitius, atque in eadem profiteri.*
26 *Tranſlatus de vno ordine ad alium, vt ſit Prælatus illius, debet neceſſario ibidem de nouo profiteri.*
27 *Monachus tranſlatus de vna Religione ad aliã, debet*

ſedere

ſtare in capitulo iuxta tempus, quos emiſit profeſſionem in poſteriori.

28 *Tranſlatus legitimè ad aliam Religionem non tenetur ad vota ſpecialia in priori Religione emiſſa.*

29 *Bona Religioſi tranſeuntis ex vna Religione ad aliam ſtudio melioris vitæ manent penes primum Monaſterium, & quidquid poſt ſecundam profeſſionem in ſecundo factam ei obuenerit, ſecundo Monaſterio acquirit.*

30 *Bona tranſlati ad aliud Monaſterium pœnitentiæ cauſa, acquiruntur illi priori Monaſterio, niſi tranſlatio fuerit facta ad effectum, vt fiat filia ſecundi Monaſterij.*

31 *Religioſus tranſiens ad ſtrictiorem Religionem bono zelo, non tamen petita licentia, ad prius Monaſterium reuocari poteſt.*

Cap. Licèt. XVIII.

1 Religioſus zelo ſanctioris vitæ poteſt petita, & non obtenta licentia ad arctiorem Religionem tranſire, quamuis prima Religio habeat priuilegium, vt eius Regularis non poſſit tranſire ad alium locum etiam prætextu arctioris Religionis ipſis inuitis, quia priuilegium intelligitur ne quis temerè, vel leuitate in iacturam, vel iniuriam ſui Ordinis ad alium tranſeat, & non pro eo, qui cum humilitate, & veritate licentiam petit, quam Prælatus non debet proteruè negare, quia priuilegium perdere meretur qui conceſſa abutitur poteſtate, & ſubditus dubitans de ſuo ſpiritu debet conſulere ſuperiorem. Item nullus Præſul præſumat relinquere Præſulatum abſque licentia Papæ, quia communis vtilitas præfertur ſpeciali vtilitati, doctrina ſilentio, ſollicitudo contemplationi, labor quieti in hoc caſu, & Chriſtus natus eſt de carne Liæ, & non Rachel, & ingreſſus eſt domum Marthæ & non Mariæ. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Hoſt. Butr. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 293. Alagona *in compendio iur. Canon. pag.* 469. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2 refertur ab Anton. Aug. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 23. *c.* 4.

2 Collige ex text. licitum eſſe cuilibet Religioſo zelo ſanctioris vitæ ad ſtrictiorem Religionem tranſire, petita prius licentia ſui Prælati, quamuis non obtenta, vt per S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 4. S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 16. *cap.* 14. *in princ.* Lap. *alleg.* 130. *ſub n.* 2. Roman. *conſ.* 341. *n.* 4. Decian. *reſp.* 20. *n.* 12. *lib.* 1. Nau. *comm.* 4. *de Regul. n.* 10. Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *n.* 37. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 14. Fr. Emman *q. Regul. tom.* 3. *q.* 32. *art* 3. Sayr. *in clauis Regia lib.* 6. *c.* 5. *n.* 32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 18. *n.* 412. *cum ſeqq.* nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib.* 5. *q.* 323. *cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 13. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *à princ.* Fr. Ludov. Miranda *in manuali Prælator. tom.* 1. *q.* 31. *art.* 2 Anton. Ricciul. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib.* 8 *cap.* 4. *à num.* 19. Eraſm. à Cockier *in iuriſd. Ord. nar. in exemptos, p.* 4. *q.* 12. *in princip.* vbi in fine aduertit quod hodie quiſquis ille ſit, qui ad ſtrictiorem monaſticæ vitæ normam tranſire ſatagit, laudabiliter faciet ſi auctorante ſummo Pont. aut S. Congreg. Illuſtriſſimorum Cardin. negotiis Regularium præpoſitorum id faciat, tum quod tutius, tum quod gratius ſanctæ Sedi.

3 *Quibuſdam monachis, & Canonicis*, &c.]. Extende ad moniales, licet enim hic text. de ſolis viris Religioſis loquatur, rationes tamen in eo traditæ ad honeſtatem huius tranſitus ſuadendam procedunt æquè in monialibus, & ideo moniales ad aliam Religionem perfectiorem hodie tranſire poſſe (ſicut olim eis licebat ex *cap.* 1. 20. *quæſt.* 4.) tenent qui poſt Concil. Trident. ſcripſere, Mandoſ. *in ſignatura gratiæ verbo licentia, col.* 9. *verſ. quæ dicta ſunt*, Tap. *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ingreſſu, cap.* 9. *n.* 37. Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo moniales, in fine*, Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 52. *art.* 6. quos refert, & ſequitur Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 6. & latè probat Anton. Ricciul. *lib.* 8. *cap.* 5. *à princ.* vbi *à num.* 4. aſſerit neque Concil. Trident. neque conſtit. Pij V. prohibuiſſe hanc tranſlationem immò hoc approbaſſe ſacram Congreg. ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium, & ſignanter *in vna Nonnaten.* 16. *Ianuarij* 1615. *& in Redonen.* 31. *Ianuarij* 1617. & nouiſſimè Bonacina *in tract. de clauſura, & pœnis eam violantibus impoſitis, diſp.* 1. *q.* 1. *puncto* 9. *n.* 11. Barthol. à S Fauſto *d. lib.* 5. *quæſt.* 327. quicquid in contrarium ſcripſerit Azor. *d. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 8. *q.* 1. Illud aduertere oportet quòd licèt tranſlatio monialis etiam in caſibus à iure permiſſis ſtricto iure fieri poſſit ex auctoritate Epiſcopi, & ſuperioris monaſterij, Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 32. *art.* 3. Sanch. *d. cap.* 7. *ſub num.* 6. Sacra tamen Congreg non ſemel cenſuit ad eam in ſimilibus caſibus eſſe recurrendum, & ſignanter *in d. Nannaten. & Redonen.* ex quibus colligitur illam ſimiles licentias concedere non conſueuiſſe, niſi quatuor conditionibus adiectis. Prima eſt vt antequam à primo monaſterio monialis egrediatur, aliud ſit paratum in quo beneuolas habeat receptrices, quóque in eo capitulariter per ſecreta ſuffragia recipiatur. Secunda, vt dotem à cæteris monialibus præſtari ſolitam perſoluat Tertia vt ſpes illi auferatur ad primum Monaſterium redeundi. Quarta, vt tranſlatio fiat comitantibus matronis conſanguineis grauibus ab vno ad aliud monaſterium, recta via, abſque diuerticulo, ac nullibi pernoctetur niſi cauſa hoſpitij, ídque non niſi apud honeſtas perſonas.

De conuerſis, & oblatis ſolet dubitari an eis liceat ad ſtrictiorem religionem tranſire, & licèt Angel. Armil Tabien. Barbat. quos refert Ricciul. *d. lib.* 8. *c.* 5. *num.* 31. *in princ.* id negent, quia per oblationem iam ſunt effecti ſerui Eccleſiæ, tamen verius eſt hos conuerſos, & oblatos poſſe tranſire ad ſtrictiorem Religionem, vt docent Tap. *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ingreſſi, cap.* 9. *num.* 39. *& verbo ſua cap.* 6. *num.* 37. Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 21. *art.* 2. *& q.* 52. *art.* 7. Anton. Ricc. *d. lib.* 8. *cap.* 4. *n.* 31. *verſ. cæterum*, Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 9. 4

De Prælatis Regularibus exemptis ſi non ſubſint immediatè Pontifici, dicendum eſt poſſe inſtar aliorum Religioſorum trāſire ad ſtrictiorem Religionem, petita etſi denegata licentia à ſuperiore, quia text. *in præſenti* ſolos Epiſcopos excipit, illis interdicēs tranſitum ad Religionem non obtenta Pontificis licentia, ita *in præſenti* docent Abb. *n.* 13. Anch. *num.* 8. *notab.* 11. & Henric. *num.* 4. Angel. Syluest. Azor. *d. cap.* 14. *q.* 7. Barthol. à S. Fauſto *d. lib* 5. *q.* 328. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 8. vbi etiam reſoluit Generales Religionum, & alios immediatè Pontifici ſubiectos poſſe ad Religionem ſtrictiorem tranſire petita licentia, & Pontifice non reſpondente, non tamen eo negante, quippe qui poſſet eos reuocare, quod etiam tenet Ricc. *d. lib.* 8 *cap.* 4. *num.* 25. 5

Difficultas eſſe poteſt an tota Religio, aut domus Religioſa poſſit ſe ad ſtrictiorem Religionem transferre? dicam commodiùs *ad cap. recolētes, verſ. cæterum, num* 6. *de ſtatu monach.* 6

A Sede Apoſt. ſit indultum, &c.]Priuilegium quibuſdam Religioſis conceſſum ne à ſua religione ad aliam 7

aliam liceat tranſitus, in præſenti dicitur, conceſſum credi ne tranſitus fiat temerè, leuiter, aut cum iactura prioris Religionis, prætextu arctioris Religionis amplectendæ, atque ita eum tranſitum minimè interdici quando non ficte, ſed verè adeſt animus ſe ad meliorem frugem recipiendi; quam quidem deciſionem intelligendam eſſe affirmat Sanch *d. cap. 7. num. 10.* quando priuilegium contineret ne liceret hic tranſitus abſque prædicta licentia Superioris, vel eo inuito, tunc enim, vt text. ait, tale priuilegium interpretandum eſt de tranſitu temerè facto, vel ex quadam leuitate. Verùm ſi priuilegium neget eum tranſitum abſque licentia obtenta Prælati, non haberet locum interpretatio huius text. ſed neceſſariò ea obtinenda eſſet, vt is tranſitus, quantumcunque bono zelo factus, firmitatem haberet, vt aduertunt in præſenti Hoſt. *ſtatim in princ.* Ioan. Andr. *n. m. 1.* Butr. *n. 2.* & Zabar. *notab. 1.*

8 *Lex non eſt poſita iuſto.*] Intellige de lege Decalogi, quæ cum lata ſit, vt pœnarum metu comprimeret manifeſta flagitia, quæ contra legem naturæ à ſceleratis hominibus admittebantur, Paul. dicit non iuſto, qui ſponte ea, quæ ſunt legis, facit, ſed impiis, & tranſgreſſoribus Decalogi legem eſſe impoſitam, quo ſenſu hic, & alibi hanc D. Pauli auctoritatem adductam fuiſſe à Pontifice colligitur ex traditis per D. Thom *2. 2. q. 96. art. 5.* Driedon. *de libertate Chriſtiana lib. 1. pag. 37.* quicquid aliter intelligant Abb. *hic num. 1. & in cap. olim, num. 4. ſup. de maior. & obed.* Caſtr. *in ſumma hæreſum, verbo libertas, & lib. 1. de lege pœnali, cap. 6.* Felin. *in proœm. Decreta. num. 1. & 2.*

9 *Ne quis ex temeritate, vel leuitate,* &c.] Ex his verbis expreſſè colligitur tranſitum de vna Religione ad aliam, vt licitus ſit, ac firmitatem obtineat, non temeritate, leuitate, odio, ira, contemptu, vel alia qualibet animi perturbatione, ſed ſtudio perfectioris vitæ faciendum, vt docent Fr. Ludou. Miranda *d. quæſt. 31. art. 6. concl. 1.* Sanch. *d. cap. 7. num. 11. & 12.* dicit quòd zelus in tranſire volente non bonus, nec ardor maioris perfectionis quærendæ, ſed potius leuitas quædam, & temeritas ex coniecturis deprehendenda ſunt, & *num. 17.* quærit an fas ſit alicui Religionem laxiorem ingredi eo animo, vt in ea litteras addiſcat, eo quòd ſit in ea addiſcenda oportunitas. Leuitas autem, vel temeritas præſumitur quando petens tranſitum eſt inconſtans, facilèque mutat monaſteria, aut ſi rixa præceſſit, quia ex his, & aliis huiuſmodi coniecturis facilè comprehenditur voluntas tranſeundi potius ex leuitate, quàm ex ordore maioris perfectionis, Sanch. *d. cap. 17. num. 12.* Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 15. dub. 2. num. 2.*

In iacturam, vel iniuriam ſui Ordinis.] Ergo ſi monaſterium ex tranſitu Religioſi notabile damnum, infamiamque pateretur talis tranſitus erit vtique illicitus, quia præferri non debet communi vtilitati monaſterij, vt per Angel. *verbo Religioſus num 36. ad fin.* Syluest. *verbo Religio 4. q. 1. ad fin.* Barthol. de Vecchis *d. diſp. 15. dub. 2. num. 5.*

A Sede Apoſt. ſit indultum, &c.] Notatur ad hoc quòd priuilegium quo profeſſis interdicitur tranſitus ad aliam etiam ſtrictiorem Religionem, ſine licentia, &c. non impedit, quia Religioſus tranſire poſſit zelo ſtrictioris vitæ ad ſtrictiorem Religionem, poſt tamen petitam licèt non obtentam à ſuo ſuperiore licentiam, vt per Nauar. *conſil. 52. num. 1. de Regular. in nouo*, Cuch. *lib. 3. inſtit. maior. tit. 1. de Regular. n. 132.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 14. q. 4.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 18. num. 412.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 10.* Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 15. dub. 3. num. 2.* Rota *in Bononien. profeſſionis 14. Martij 1612.* coram Reuerendiſſ. P.D. Merlino. Limita tamen ſi priuilegium inhibeat tranſitum abſque licentia Prælati obtenta, quia tunc ad firmitatem tranſitus quantumcumque bono zelo facti neceſſariò obtineri debet licentia, ſecundùm Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. quæſt. 53. artic. 20.* Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæſt. 31. art. 12.* Sanch. *citato loco.* Barthol. de Vecchis *d. dub. 3. num. 3.*

Poſtquam à Prælato ſuo, &c.] Qui ſit Prælatus iſte, à quo facultas hæc petenda ſit, non ſatis conſtat inter Doctores, & ideo per ſequentes concluſiones rem explanabo. Prima. Si tranſitus fiat ad ſtrictiorem Religionem, Prælatus inferior, & Conuentualis Monaſterij huiuſmodi licentiam poteſt præſtare, ita Monach. *in cap. cùm ſingula, num. 4. de præbendis in 6.* & ibi Franch. *§. prohibemus, num. 1.* reprobans ſententiam dicentem exigi quoque conſenſum Conuentus, Butr. *in cap. non eſt in vlt. not. ext.* vbi etiam Abb. *n. 6.* Rebuff. *in praxi beneſic. tit. de tranſlat. monach. num. 1.* Nauarr. *commento 4. de Regularib. 10.* noue Barthol à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 330.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. quæſt. 52. art. 3.* Fr. Ludou. Miranda *in manu. Prælat. tom. 1. q. 31. art. 3. concl. 1.* licet hi Doctores vnanimiter, & rectè teneant quòd à ſolo Prælato in hoc caſu licentiam peti ſufficiat, non explicant tamen num immediatus Prælatus ipſius Conuentus, an ſolus Prouincialis, an Generalis debeat eſſe, præter Fr. Emman. qui dicit hunc Prælatum eſſe Prouincialem, aut Generalem, & Fr. Ludou. Miranda. qui rectius ſentit ſufficere Conuentualem Monaſterij, Barthol. de Vecchis *d. diſp. 15. dub. 2. num. 13.* vbi ſubdit quoad Fratres Minores neceſſariò petendam eſſe, vel a Generali, vel à Prouinciali, aut Cuſtode, & noue Sanch. *d. lib. 6. n. 7. cap. 59.* cum Azor. hoc ipſum reſoluit, ſcilicet Prælatum immediatum ipſius Conuentus poſſe licentiam tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem concedere, & ſi ille ſi tranſiturus, eam petiturus eſt à Prouinciali, & hic à Generali, & hic a Romano Pont. vbi *num. 60.* id etiam verum credit quamuis Monaſterium ſtrictius ſit in alia diœceſi, nec Religio illa ſit exempta, & *num. 62.* credit non eſſe neceſſarium ad licentiam hanc concedendam conſuli Conuentum, nec dum eum conſentire, & *num. 63.* reſoluit Prælatum Religionis, qualiſcumque ſit ille, eum tranſitum concedere non poſſe, ſi ille ad ſtrictiorem Religionem non ex zelo melioris frugis, ſed ex leuitate quadam, aut alia animi perturbatione procederet. Limita tamen ſupradicta, vt locum non habeant quoad Religioſos militares in clauſtris vitam communem non degentes; hi enim abſque licentia ſuorum ſuperiorum tranſeunt ad Ordines clauſtrales, vt fuit reſolutum à Rot. *in Bononien. profeſſionis 14. Martij 1612.* coram R.P.D. Merlino, *verſ. verum eſt*, quam citat Barthol. de Vecchis *d. dub. num. 14.* 10

Secunda. Si fiat tranſitus de Religione æquali ad alteram æqualem cum iuſta, & legitima cauſa, etiam poteſt præſtare huiuſmodi licentiam Prælatus Conuentualis de conſilio, & conſenſu ſui Conuentus, vt per Fr. Ludou. Miranda *d. artic. 4. concl. 2.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 346.* Barthol. de Vecchis *d. diſp. 15. dub. 4.* quamuis in hoc variè Doctores reſpondeant, prout eos refert Sanch. *d. cap. 7. a num. 44.* Et quòd Prælatus, qui ſine ſufficiente & legitima cauſa concedit licentiam, atque facultatem alicui ſubdito, vt ad aliam Religionem æqualem tranſeat, peccet mortaliter, reſoluit Fr. Ludou. Mirãda *d. q. 31. art. 6. concl. 2.* Si vero fiat ſermo de tranſitu ad æqualem ſine cauſa, 11

id

id ſolummodo fieri poteſt de licentia Papæ, Abb. *in cap. non eſt dubium, num. 6. hoc tit.* Syluest. *verbo Religio 4. quaſt.* 2. Anton Cuch *lib. 3. inſtit. maior. tit. 1. n. 132.* Azor. *d. lib. 12. cap. 14. q. 9.* Sanch. *d. c. 7. n. 42.* Fr. Ludou. Miranda *d. concl. 1. in fine.*

11 Tertia. Ad tranſeundum ad laxiorem Religionem
nulla legitima cauſa exiſtente ſolus Romanus Pontif.
poteſt licentiam concedere, ita Sanch *d. lib. 6. cap. 7.
num. 67.* Stephan. Gratian *diſcept. forenſ. cap. 434. n. 6.*
Fr. Ludou. Miranda *d. art. 5. concl. 3.* Anton. Ricciul. *d.
lib. 8. cap. 4. num. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu 421. num. 6.*
Barthol. de Vecchis *d. diſp. 15. dub. 5. ex num. 1* quia ſi
fiat ſine cauſa, non reddit Religioſum tutum in foro
poli, gloſſ. *in cap. non eſt de voto,* vbi Abb. *num. 9.* Nau.
tom. 83. num. 2. ſub hoc tit. Stephan. Gratian. *d. cap. 434.
num. 17.* Fr. Ludou. Miranda *d. quaſt. 31. art. 6.* Anton.
Ricciul. *d. cap. 4. num. 3.* Vnde Papa non ſolet conce-
dere licentiam transferendi ad laxiorem, niſi ex iuſtis
& legitimis cauſis, vt pluries in facti contingentia ſe
expertum fuiſſe refert Anton. Ricciul. *loco citato n. 4.*
& cum derogatione decreti Concil. Trident. *ſeſſ. 25.
de Regul. cap. 19. verſ. nemo,* quæ requiritur, vt per Nau.
conſ. 61. alias 65. in fin ſub hoc tit. Stephan. Gratian. *d.
cap. 434. num. 10.* quicquid ſecus tenet Anton. Ricc.
d. cap. 4. num. 4. verſ. dubitari ſolet.

13 Quarta. Exiſtente iuſta cauſa exiſtimo Prælatum
Pontifice inferiorem eam licentiam indulgere poſſe,
quamuis ad Pontificem facilis ſit aditus, quam tenet
expreſſe Fr. Ludou. Miranda *d. quaſt. 31. art. 6. concl. 3.*
Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 345.* Sanch *in præcepta
Decal. lib. 6. cap. 7. num. 53* Barthol. de Vecchis *d.
diſp. 15. dub. 5. ex num. 2.* Sanctarel. *de apoſtaſ. cap. 8. n. 7.*
Nec obſtat Concil. Trident. *in d. cap. 19.* ibi, *Nemo
Regularis cuiuſcunque facultatis vigore transferatur ad
laxiorem Religionem*, intelligitur enim abſque iuſta
cauſa, nec prætermiſſa cauſæ cognitione, vt olim
interdum fiebat quibuſuis Prælatis id ſuo arbitratu
concedentibus, & ita illud decretum explicant Nau.
ſub hoc tit. conſ. 56. num. 3. Fr. Emman. *in ſum. tom. 2.
cap. 6. num. 8.* Azor. *d. lib. 12. cap. 15. q. 1.* Leſſ. *de iuſtit.
lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 103.* Sanch. *d. cap. 7. num. 68.*
Barthol. de Vecchis *d. dub. 5. num. 6.* Nec etiam obſtat
Extrauag. Viam ambitioſæ, hoc tit. vbi decernitur ne
Mendicantes poſſint ad aliam Religionem præter
Carthuſianam tranſire abſque Pontificis licentia, &
aliter fore excommunicatos tam recipientes, quàm
receptos, quia, vt reſpondent Leſſ. *d. dub. 13. num. 104.*
& Sanch. *loco proximè citato*, intelligitur etiam de
14 tranſeuntibus abſque legitima cauſa. Vnde tranſla-
tus ad laxiorem ſine iuſta cauſa dicitur indebitè tran-
ſlatus, etiamſi fuerit tranſlatus auctoritate ſui Abba-
tis, & Conuentus, & cum diſpenſatione Epiſcopi, gloſ.
Gemin. Franc. & alij *in d. cap. cùm ſingula, de præbend.
lib. 6* Stephan. Gratian *d. c. 434. ſub num. 2. & 6.* An-
15 ton. Ricciul. *d. cap. 4. n. 8.* Legitimæ, & iuſtæ huius tran-
ſitus cauſæ ſunt ſi Religioſus infirma, aut incommoda
valetudine vtatur, aut ita fragili corporis natura,
vt Religionis ſtrictioris auſteritates ferre nequeat,
item ſi is Religioſus odio habeatur à cæteris Fratri-
bus, aut indignè, & malè tractetur; item neceſſitas
magna parentum, cui in ea Religione nequit commo-
dè ſubueniri, at poterit in laxiori, ita Fr. Emman. *quaſt.
Regul. tom. 3. q. 52 art. 9.* Azor. *lib. 12. c. 14. q. 8. verſ. qua-
res,* Sanch. *d. cap. 7. num. 72.*

16 *Sic profeſſo & Prælatus,* &c.] Notatur ad hoc quòd
Prælatus negans licentiam ſine cauſa legitima ſubdi-
to tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem peccat mor-
taliter, & meritò debet puniri, vt per Fr. Ludou. Mi-
randa *d. quaſt. 31. art. 6. concl. 1,* notè Barthol à S Fau-
ſto *in theſauro Religioſorum, lib. 5. quaſt. 342.* Prælatus

enim cui conſtiterit tranſitum ad arctiorem non eſſe
in grauem iacturam, ſeu infamiam ſui Ordinis, &
ſubditum non petere illum ex temeritate, vel leui-
tate, ſed zelo perfectioris vitæ, tenetur de iure con-
cedere facultatem tranſeundi, vt ex hoc text. colli-
git Barthol de Vecchis *d. diſp. 15. dub. 2. num. 15.* vbi
num. 9. atteſtatur quòd per decretum S. Congregat.
Concilij *ſub die 24. Septembr. 1624.* ſtatuitur vt de cæ-
tero nullus permittatur ad arctiorem Religionem
tranſire, niſi priùs ſuperiori legitimè conſtiterit eam
Religionem paratam eſſe illum recipere, qui licen-
tiam petit.

Tranſeundi licentiam poſtulauerit.] Ergo huiuſmodi 17
licentia neceſſariò petenda eſt, quòd & clarius colli-
gitur ex aliis verbis huius text. ibi, *ſubditus cum hu-
militate, & puritate debet tranſeundi licentiã poſtulare,*
&c. vt inſinuat verbum illud, *debet,* quod neceſſita-
tem præcepti importat, iuxta Doctores per me ci-
tatos *in remiſſ. de dictionib. & clauſul. dict. 62.* Quare ita
docent Abb. *hic num. 10.* Nauar. dicens graue pec-
catum eſſe illam non petere, *ſub hoc tit. conſ. 59. in fi-
ne, in antiq. & conſil. 5. in nouis,* Sanch. *d cap. 7. n. 33.*
Vnde transferens ſe ad arctiorem venia non petita
à ſuo ſuperiore, dicitur indebitè tranſlatus, vt tenent
gloſſ. *in cap. intelligimus, de ætate, & qualit.* Innocent.
in præſenti, & Butr. *num. 13.* Anchar. *12.* & Abb. *2.*
Lap. *alleg. 130. ſub num. 1. verſ. ſi verò tranſeat,* Roman.
conſ. 341. ſub num. 4. Anton. Ricciul. *d. cap. 8. num. 17.*
Ex quibus deducitur primò non ſatisfieri huic obli-
gationi petendo licentiam poſt tranſitum ad arctio-
rem Religionem, quia quoties in aliquo actu requi-
ritur peti licentiam, eſt neceſſariò ante actum illum
poſtulanda, vt per Abb. *hic num. 11.* Azor. *d. lib. 12.
cap. 14. quaſ. 6 in fine,* Barthol. a S. Fauſto. *d. lib. 5.
quaſt. 331.* Secundò deducitur non ſtatim ac petitur
licentia fas eſſe tranſire ad ſtrictiorem Religionem,
ſed debito tempore expectandum eſſe ſuperioris re-
ſponſum, vt per Butr. *in præſenti num. 12.* Zabarell.
num. 1. oppoſit. 3. Ioan. Andr. *num. 21.* Abb. *num. 8.* An-
char. *num. 15. notab. 7. & num. 10. oppoſit. 1.* Barthol. à
S. Fauſto *d. lib. 5. q. 329.* Azor. *d. cap. 14. quaſ. 5. verſ.
quares an poſt quam,* Sanch. *d. cap. 7. num. 35.* vbi *n. 36.*
cum Ioan. Andr. Hoſt. Innocent. Zabarell. *in præſenti,*
dicit ſubditum tranſeundi licentiam petentem in-
terrogandum eſſe à Superiore de cauſa ad tranſitum
inducente, ſubindéque ſubditum teneri cauſam ex-
primere. Tertiò deducitur non ſtatim ac ſuperior
denegat licentiam, fas eſſe ſubdito tranſire ad ſtri-
ctiorem Religionem, quia poteſt ex iuſta cauſa de-
negare, quòd ſi nullam cauſam aſſignet, ſubditi eſt
petere denegatæ ſibi licentiæ cauſam, & ſi ſuperior
eam exprimere nolit, ſibi imputare debet, & lice-
bit iam ſubdito tranſire, vt per Innocent *hic num. 4.*
Hoſtienſ. *num. 16.* Ioan. Andr. *num. 9. & 10.* Zabarell.
num. 3. quaſt. 4. Similiter licebit ſubdito ſtatim tranſ-
ire quando ſuperior iudicans cauſam eſſe iuſtam,
denegat licentiam, vel nihil reſpondet, vel alle-
gat cauſam denegationis euidenter iniuſtam, quia
tunc iam conſtat de proteruia, & indiſcreta licen-
tiæ denegatione, ita Innocent. *hic num. 2.* Hoſtienſ.
num. 15. Ioan. Andr. *num. 7.* Butr. *num. 6.* Abb. *num. 9.*
Zabarell. *num. 3. quaſt. 8.* Anchar. *num. 5. not. 7.* Azor.
d. cap. 14. quaſt. 5. Sanch. *d. cap. 7. num. 37.* vbi *num. 38.*
cum Rebuff. Fr. Emman. & aliis, quos ibi refert, ad-
uertit etſi iuſta tranſitus ad ſtrictiorem Religionem
cauſa ſit, non ſtatim concedendam eſſe tranſitus li-
centiam, ſed primò quidem Religio ſtrictior para-
ta ad recipiendum volentem tranſire, quærenda eſt,
quòd ſi antea ille recedat, eſt apoſtata, cùm ſub
nullius obedientia ſit, poſſet tamen ſuperior dare

ſtatim ei licentiam exeundi è monaſterio, vt ſub ſua obedientia adituc manens quærat Religionem ſtrictiorem. Quartò deducitur ad huiuſmodi licentiam concedendam conſenſum Conuentus non requiri, Nauar. *comment. 4. de Regular. n.* 20. Fr. Emman. *quaſt. Regular. tom.* 5 *q.* 52. *art.* 3. Barthol à S. Fauſto *d. lib.* 5. *quaſt.* 333.

18 *Sanctioris vita*, &c.] Ex his verbis tenent aliqui tranſitum huiuſmodi iure concedi ratione perfectioris, ac fructuoſioris Religionis, & non ratione aſperioris inſtituti, vt per D. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. Syluest. *verbo Religio* 4. *q.* 1. *not.* 3. *q.* 2. *in fin.* Anton. Cuch. *inſtit. maior. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 156. Nauar. *comment.* 4. *de Regul. num.* 2. & 3. Verùm probabilior ſententia ait non attendi in hoc tranſitu vtra Religio ſit in ordine ad ſuum finem perfectior, & fructuoſior, ſed an ſit aſperior, arctior, & durior, quia hic text. *in fin.* explicuit, quam Religionem appellauerit ſanctiorem, vt liceat hic tranſitus, ſic dicens, *vt apud vos vitam duceret arctiorem*; tum quia id ipſum probatur ex *cap. primo* 20. *quaſt.* 4. Quare hanc vltimam ſententiam meritò tuentur *in præſenti* Ioan. Andr. *num.* 8. *ad fin.* Butr. *n.* 7. Anchar. *num.* 6. Zabar. *q. vlt.* Abb. *in fine*, & Henric. *num.* 16. Gregor. *l.* 9 *verba mea fuerunt tit.* 7. *part.* 1. Azor. *d. lib.* 12. *cap.* 14. *q.* 1. Fr. Emman. *d. tom.* 3. *quaſt.* 52. *art.* 4. Sanch. *d. cap.* 7. *n.* 11 Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 13. *n.* 100. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 2. Anton. Ricc *d. lib.* 8. *cap.* 6. *à num.* 4. Valer Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *cap.* 19. *num.* 414. Giouagn. *reſp.* 30. *lib.* 2. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 15 *dub.* 1. *num.* 5.

19 Ad cognoſcendum quæ ſit ſtrictiori Religio, conſideranda eſt non ſolùm primæua, & originalis inſtitutio, ſed etiam conſtitutiones, & regulæ poſtea editæ, adeò vt ſi conſtitutiones editæ poſt primæuam inſtitutionem inducant maiorem aſperitatem, Religio dicetur arctior illa, quæ ex primæua ſua regula erat arctior, ita docent *in præſenti* Innocent. *num. vni.* Ioan. Andr. *n.* 2. & 5. Anch. *n.* 3. & 4. Butr. *num.* 4. & 7. Abb. *num.* 4. Lap. *alleg.* 61. *ſub num.* 5. & *alleg.* 130. *ſub n.* 1. *verſ. item notorium*, Caſſan. Mandoſ. Roſel. Angel. Syluest. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 23. Chalder. Roman. Præpoſ. Prob. & alij, quos etiam refert, & ſequitur Anton. Ricciul. *d. cap.* 6. *n.* 6. *verſ. tertiò*, Fr. Emman. *d. q.* 52. *art.* 5 Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 324 Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 4. *concl.* 1. *in med.* vbi *in princip.* tenet quòd ſi aliqua Religio ſit deformata, & in ipſa ad vnguem non obſeruetur regula, licitus eſt tranſitus ex ipſa ad aliam, quæ aliàs erat minus ſtricta, & perfecta in foro exteriori, quod clarè conſtat in hoc text ibi, *ſi locus, vbi nunc permanet, maioris Religionis, quam Eccleſia Aromatenſis exiſtat*, quo loci textus non ponderat qualis fuerit prior regula, ſed qualis ſit præſens obſeruantia, quod etiam tenet Fr. Emman. *d. art.* 5. Nauar. *commento* 4. *de Regular. num.* 1. Leſſ. *d. dub.* 13. *num.* 101. Azor. *d. cap.* 14. *quæſ.* 5. & 8. Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 24. Anton. Ricciul *d. cap.* 6. *num.* 8. aduertentes *numeris ſeqq.* præcipuè Fr. Emman. Sanch. & Ricciul. vt permittatur tranſitus à Religione ex primæua eius inſtitutione arctiori ad aliam in qua arctitudo conſideratur ex ſola præſenti obſeruantia, requiri vt in prouincia, in qua Religioſus eſt receptus, non adſit Monaſterium capax, & in quo vigeat primæua regularis obſeruantia, & quòd non ſubſit ſpes probabilis priſtinæ obſeruantiæ reſtituendæ.

Non eſt licitus tranſitus ex Ordine Mendicantium ad Ordines Monachales ſine expreſſa licentia Papæ, Carthuſia excepta; *Extrauag. Viam ambitioſa, ſub hoc tit.* quæ eſt Martini V. vbi expreſsè interdictum eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ Pontifici reſeruatæ, quam incurrunt tam recipientes, quàm recepti, ne tranſitus fiat à quacunque religione Mendicanti ad quamcunque aliam, præterquam ad Carthuſiam, docent Fr. Ludu. Miranda *d. quaſt.* 31. *art.* 8. *concl.* 1. Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 28. vbi etiam dicit in Societate IESV per conceſſionem Pij IV. & Pij V. extenſam eſſe hanc cenſuram reſeruatam tam reſpectu tranſeuntium, quam recipientium, reſpectu quorumuis Ordinum dempta Carthuſienſi. Quid nomine Mendicantium hoc loco intelligatur, vide Fr. Emman *d. quaſt.* 52. *art.* 15. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *quaſt.* 354. *cum quinque ſeqq.* Nunc ex ordine Canonicorum Regularium ad ordinem Monachorum licitè poteſt fieri tranſitus, petita ſuperioris licentia, quamuis non obtenta, vt bene docet Fr. Ludou. Miranda *d. quaſt.* 31. *art* 9. Et in facto vidi dubitari an liceret Canonico Regulari Congregationis S. Crucis Conimbricenſis ad aliquam Mendicantium religionem tranſire? dubium faciebat quartum ipſorum votum, quod clauſuræ emittunt, ſed eo non obſtante tranſitum licitum eſſe aliquibus viſum fuit, ex eo quod ſtrictior regula declaranda eſt alia ratione quàm reſpectu quarti voti, vt in ſimili declararunt Clem. VIII. in conſtit. edita anno 1596. & Paulus V. alia edita anno 1608. prohibentibus Fratribus B. Mariæ de mercede ne prætextu quarti voti, quod emittunt, recipiant Fratres Minores, nec alios ſtrictioris regulæ.

An autem religio Minorum S. Franciſci de Paula ſit arctior Religione Carthuſianorum: quæſtio eſt dubia, in qua negatiuam partem pluribus argumentis, ſuffultus tuetur Nauar. *conſ.* 11. *aliàs* 51. *ſub hoc tit.* quem ſequitur Azor. *d. cap.* 14. *quæſ.* 14. Verùm religionem Minimorum eſſe arctiorem ex multis conſtit. & rationibus latè defendit Anton. Ricciul. *d. lib.* 8. *cap.* 7. *per totum*, ac proinde licitum eſſe Carthuſianis, & cuicunque alteri Religioni tranſire ad hunc ordinem, & non à conuerſo, vt habetur in litteris Iulij II. & Leonis X. Summorum Pont. quas ibi refert, limitat tamen *num.* 12. ne procedat in Fratribus Minoribus de Obſeruantia, quibus ſpecialiter per eundem Iulium II prohibitum eſt ne poſſint ad hunc Ordinem tranſire per eius litteras in forma Breuis *ſub dat.* 9. *Iulij* 1510. limitat etiam *num.* 13. ne procedat in Fratribus Capuccinis, quibus Pius V. ſpecialiter prohibuit tranſitum ad Ordinem Minimorum, & è contra, per aliàs eius ſimiles litteras *ſub dat.* 6. *Octobris* 1567. Vtrùm autem ex quolibet ordine ad Carthuſiam licitè poſſit fieri tranſitus diſputant Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 31. *art.* 10. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 350. & idem Miranda *art.* 11. quærit an ſpecialiter à Minorum Fratrum Ordine licitè poſſit fieri tranſitus ad Carthuſiam? & *art.* 12. vtrùm Monachus Caſſinenſis tranſire poſſit ad Carthuſianos non petita ſimul, & obtenta licentia à ſuis Superioribus? 21

Archiepiſcopis, & Epiſcopis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus vouere, renunciare Epiſcopatui, aut Religionem intrare non poteſt ſine Papæ licentia, vt per Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 16 *q.* 2. Sayr. *in clauis Regia, lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 24. *in fine*, Soar. *tom.* 2. *de Relig tract. de voto, lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 8. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *n.* 377. *verſ. poſtremo*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 36. latè Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub* 3. *à princ.* 22

Ex lege priuata.] Id eſt, ex amore, & charitate Dei, & addit Hoſt. vel à lege, quæ inſtinctu Spiritus ſancti cordibus imprimitur, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 45. *num.* 10. 23

24 *Si [illegible] liter dubitetur.*] Ex his verbis colligi[illegible] dubitetur quo animo, bonóne, an malo ſup[illegible] licentiam, malum animum diiu[illegible] ſibi perſuadens, non ſtandum eſt [illegible], vt ſtatim ei tranſire liceat, nec etiã [illegible] deneganti, ſed eius Superioris iudicium [illegible]dum eſt, ad quem, vt ad Superiorem prouocat[illegible], ſicut contingit quando Religioſus ma[illegible] vexatetur; & idem dicendum eſt, quando [illegible] an religio ſit arctior necne: ita do[illegible] Henric. *num.* 11. Innoc. *num.* 2. *in fine*, Ab[illegible] *num.* 5. A[illegible] *d. c.* 15. *q.* 5. Fr. Ludou. Miranda *d. quaſt.* [illegible] *art.* 4. *concl.* 2. Cuch. *lib.* 3. *inſtit. maior. tit.* 1. *de Regular.* [illegible] Menoch. *de arbitrar. caſu* 5. *num.* 39. Barth[illegible] de Vecchis [illegible] *dub.* 2. *num.* 16. poſt Hoſt. R[illegible] Angel. & alios Sanch. *d. c.* 7. *num.* 15. vbi *num.* 16. reſoluit in dubiò hoc boni animi, an potiùs le[illegible]is, aut an religio ad quam fit tranſitus, ſit ſtri[illegible]or, non integrum eſſe Religioſo tranſire denegata [illegible] per ſuperiorem, ſed ad licitum tranſitum op[illegible]tere, vt ab eo, vel ab alio Superiore, ad quem pro[illegible]ur, obtenta licentia ſit.

25 *Debet tranſeundi licentiam indulgere.*] De legitimè tran[illegible]tis ad aliam religionem multa dubia ſcitu digna [illegible]ccurrere poſſunt. Primum vtrùm Religioſus [illegible] de vna Religione ad aliam debeat eſſe de nouo nouitius, atque in eadem profiteri? affirmatiuè eſt reſpondendum cum Rebuff. *in tract. nominat. quaſt.* 114. *num.* 115. Fr. Emman. *d. tom.* 5. *quaſt.* 17. *art* 8. Azor. *d.* 14. *quaſt.* 13. [illegible] 15. Leſſi. *d. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. Nau. *conſil.* 61. *num.* 4. [illegible] *conſ.* 62. *num.* 5. *& conſ.* 77. *num.* 4. *ſub hoc ti.* Illuſtriſſimus D. meus Roder. à Cunha poſt primam [illegible]ius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap.* 1. *num.* 21. *diſp.* 54. & idem con[illegible]a Sorbum, & Cordub. tenent Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 3[illegible]1. Fr. Lodou. Miranda *d. quaſt.* 31. *art.* 21. vbi etiam quòd tenetur in probatione exiſtere per ſpatium vnius anni continui, eo modo, quo cæteri ſeculares, & de nouo in eadem profitentor, de quo etiam Fr. Emman. *d. tom.* 3. *quaſt.* 15. *art.* 11. & Azor. *d. c.* 14. *quaſt.* 15. Et ideo Rot. apod Farin. *deciſ.* 115. *num.* 7 *part.* 1. *recentiorum*, cenſuit quòd monialis vnius Monaſterij, vbi ad aliud transfertur, ſi non emittit profeſſionem in ſecundo Monaſterio, nõ fit monialis illius, & *n.* 8. tenet ſufficere profeſſionem emiſſam in primo monaſterio quando fit tranſlatio de vno monaſterio ad aliud eiuſdem regulæ: vel vbi tranſlatio fit de auctoritate Papæ, & citat Rebuff *de tranſlat. monach. in princ.*

26 Secundum, vtrùm tranſlatus de vno ad alium Ordinem, vt ſit Prælatus illius, debeat neceſſariò ibidem de nouo profiteri, in quo quidem dubio affirmatiuè reſpondendum eſt, itaut vacante præfectura remaneat Monachus, & filius poſterioris Monaſterij, ſiue Religionis: ita Nauar. *ſub hoc tit. conſil.* 3. *&* 61. Franc. Emman. *d. tom.* 3. *quaſt.* 51. *art.* 26. Sanch *d. cap.* 7. *num.* 85. Fr. Ludou. Miranda *d. quaſt.* 31. *art.* 22. *concl.* 1. *&* 2. & contra Leſſium tenet Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *quaſt.* 372.

27 Tertium, vtrùm Monachus tranſlatus de vna Religione ad aliam debeat ſedere in Capitulo iuxta tempus, in quo emiſit profeſſionem in illa, an verò iuxta tempus, quo profeſſus fuit in priori monaſterio? Dic iuxta tempus poſterioris, quia ex eo tempore incipit eſſe Religioſus illius, quod eſt limitandum niſi tranſlatus eſſet, vt fuiſſet poſterioris Prælatus. quia finito officio, ſedebit in primo loco poſt Prælatum in me[illegible]oriam priſtinæ dignitatis, niſi eſſent alij, q[illegible] eundem honorem geſſerint; ita Nau. *hoc tit. conſ.* 60. *in antiq. alias ſub tit de maior. & obed. conſil.* 11. Fr. Emman. *d tom.* 1. *quaſt.* 52. *art.* 20. Sanch. *d. cap.* 7. *num.* 86. Fr. Ludou. Miranda *d. quaſt.* 21. *art.* 23. *concl.* 1. vbi *concl.* 2. reſoluit quòd qui tranſlatus eſt de vna in aliam eiuſdem Religionis prouinciam, poſtquam iam incorporatus eſt, habere debet locum in choro, Capitulo, & alijs non à tempore ſuæ incorporationis, ſed à tempore, quo aſſumpſit habitum, aut emiſit profeſſionem in prima prouincia.

Quartum, vtrum legitimè tranſlatus ad aliam Religionem teneatur ad vota ſpecalia in priori Religione emiſſa? Reſpondetur non teneri, quia ea vota ſpecialia annexa ſunt profeſſioni prioris Religionis, quæ ceſſauit per tranſitum legitimum ad aliam Religionem, ita Soar. *tom.* 2. *de Relig. tract. de voto lib.* 6. *cap.* 3. *n.* 7. Sanch *d. lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 87. 28

Quintum, cui cedant bona Religioſi tranſeuntis ex vna in aliam Religionem? Dicendum eſt per huiuſmodi tranſitum factum ſtudio vitæ melioris omnia bona penes primum Monaſterium manere, & quicquid poſt ſecundam profeſſionem in ſecundo factam ei obuenerit, ſecundo monaſterio acquiri: ita Azor. *d. lib.* 12. *cap.* 15. *quaſ.* 3. Nauarr. *in cap. non dicat*, 2. *quaſt.* 2 *à num.* 31 Ranchin. *part.* 1. *deciſ.* 160. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 140. *verſ. quando Religioſus*, Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum num.* 31. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *quaſt.* 365. Fr Emman. *quaſt. Regular. tom.* 1. *quaſt.* 79. *art.* 2. *& tom.* 3. *quaſt.* 5. *art.* 5 Card. Tuſch. *tom.* 5. *lit. M. concl.* [illegible] Ludou. Miranda *d. quaſt.* 31. *art.* 24. Bened. Ægid. *in repet. l. Titia, part.* 1. *num.* 10. *ff. de condit. & demonſtrat.* Tranſlata verò ad aliud Monaſterium pœnitentiæ cauſa, cùm non deſinat eſſe filia prioris Monaſterij, quicquid poſtea acquirit, illi priori Monaſterio acquirit, niſi tranſlatio fuerit facta ad effectum, vt fiat filia ſecundi Monaſterij, cenſuit Rota apud Farinac. *deciſ.* 109. *per totum*, *part.* 2. *recent. deciſ.* 115. *num.* 3 *d. part.* 2. *recent.* vbi etiam ex quibus dicatur tranſlationem fuiſſe factam ad vnum, vel ad alterum effectum, & ead. Rot, *deciſ.* 115. *num.* 3. *d. part.* 2. *recent.* dicit quòd monialis tranſlatio ad aliud Monaſterium duobus modis fit, vel vt monialis, quæ transfertur, liberetur à conſortio, & filiatione primi, & efficiatur Monialis ſecundi, & tunc acquiſita per eam ſecundo Monaſterin debentur, vel vt non liberetur à conſortio, & poteſtate primi, ſed transferatur aliqua de cauſa, & tunc acquiſita per eam acquiruntur primo monaſterio, cuius Monialis eſt. Profeſſus autem Religionem bonorum in commune incapacem, ſi deinde auctoritate Apoſt. in Ordinem bonorum capacem transferatur, bona per profeſſionem in prima Religione emiſſa amplius non recuperat, maximè ſi non conſtat de voluntate Papæ id concedendi, ita Bart. *in tract. minor. lib.* 4. *diſt.* 3. *cap.* 2. Natt. *conſ.* 180. *num.* 4. Carol. de Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacr ſ. Eccleſ. cap.* 6. *num.* 14. Buratt. *deciſ.* 510. *num.* 3. 29 30

In gloſſ. *Licentiam.* ibi, *Sed quid ſi aliquis non petita licentia receſſerit ad ſtrictiorem vitam, nunquid eſt reuocandus*, &c Notatur ad hoc, quòd ſi aliquis re vera tranſierit ad ſtrictiorem Religionem, & bono zelo, nec contra prioris Religionis priuilegia, non tamen petita licentia, ad prius Monaſterium reuocari non poteſt, ſequuntur Innocent. & Abb. antiq. *in præſenti*, Turrectem. Richard Parlad. D. Anton. Syluest. Tabien. & alij, quos refert Sanch *d. cap.* 7. *num.* 94. Sed probabilius eſt hunc reuocari poſſe, quia text. *in præſenti* dicit illum reuocandum non eſſe, quando conſtat eum bono animo tranſiiſſe; qui bonus animus minimè præſumitur, ſed leuitas, & temeritas, quando non petita licentia tranſiit; tum etiam, quia in præſenti ſolùm conceditur licentia boni illius 31

propoſiti adimplendi, quando ſuperior petitam licentiam proteruè denegat; ergo dum ea proteruè non denegatur, tantùm non licet: Sic docent gloſſ. *verbo Monachus*, *in cap. 2. 19. quæſt. 1.* & altera *verbo curam ir fire*, *cap. intellexinus, de atate, & qualit.* vbi Innocent. *n. 2.* Hoſtienſ. *num 5.* Abb. *num. 1. c. poſuit. 1.* & *in præſenti* tenent Ioan. Andr. *num. 11* Butr. *num. 13.* Anchar. *num 11. q. 1.* Abb. *num. 10.* Zabarell. *num. 3. quæſt.* Henric. *num. 8.* Nauar. *lib. 3 ae tit. conſ. 59. num. 2. in antiq. tit. conſ. 51. num. 2. in nouis*, Azor. *d. lib. 12. cap. 14. q. 6.* Leſſ. *d. lib. 2. cap. 41. dub. 1. num. 101.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 341.* Sanch. *d. cap. 7. numer 95.* iſte tamen peccat mort. licentia munimé petita ad Religionem etiam arctiorem tranſeundo, quia tranſeundo ad aliam Religionem Eccleſiæ ſtatutum violat, Nau. *ſub tit. conſ. 9. n.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 315.* Non tamen eſt apoſtata verè, & propriè, quia non abſ... Religionem deſerit, ſed commutat, Barthol. à S. Fauſto ... 6. quicquid dicat Soar. *de ſer... diſp. 31. ſect. 6. ... 4.* Nec excommunicationem contrahit, quia non ... dimittit, quam commutat habitum Religionis; Angel. ... Leſſ. *lib. 2. cap 41. dub. 1. ... 10.* quicquid teneant hunc eſſe excommunicatum N... *man. c. ap. 27. numer. 134.* & Soar. *d. ſect. 6. num. 4.*

Cap. Veniens. XIX.

1 QVando vir, & vxor iurant ſeparationem, quia vir priùs dicit cognouiſſe amitam vxoris, ac proinde ſeparati tranſeunt ad ſecundas nuptias, cogendi ſunt vt illis relictis reuertantur ad primas, quia impedimentum non erat probatum, & ſi quid habent contra proprium matrimonium, debent proponere, vel ambo ingredi Religionem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 194.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 479.* remittuc Ximen. *in concord. part. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 6.*

2 *Quòd illud fuit illicitum iuramentum*, &c.] Ergo illicitum eſt votum ſimplex caſtitatis mutuo conſenſu emiſſum; ſed contrarium, immò id votum eſſe licitum, tenent gloſſ. *hic verbo illicitum.* & altera ſimilis *verbo commutari in cap. ex ea il 1. de conuerſat.* vbi Canoniſtæ omnes, Victor. *in ſum. de matrim. num. 280.* Sot. *in 4. diſt. 27. q. 1. artic. 4. verſ. at verò cur amor ...*, Petr. de Ledeſma *de matrimon. quæſt. 64. a. 1 4. dub. 1. concl. 5.* quos refert, & ſequitur Sanch. etiā *de matrim. lib. 9. diſp 37. num 17.* vbi etiam text. *in præſenti*, & ad *d. cap. tua*, quatenus huiuſmodi reſolutioni aduerſari videbantur, reſpondet coniuges de quibus in his iuribus non amore continentiæ ſeruandæ id iuraſſe, ſed ex cauſa iniuſta, & paſſione.

SVMMARIVM.

1 *Monaſt rium ingrediens ſumendo habitum nouitij, poteſt infra tempus probationis redire ad ſeculum, niſi appareat eum v tam ... immutare omnino.*
2 *Nouitius intra annum probationis licitè poteſt à Religione re ... edere.*
3 *Propoſitum ſolum non inducit voti obligationem niſi promiſſione firmetur.*
4 *Excommunicatus an, & quando in dubio quis cen... ndus ſit remiſſiuè.*
5 *Idoneus quis non præſumitur, quando agitur de vtilitate animæ*

Cap. Conſulti. X X.

MOnaſterium ingrediens ſumendo habitum nouitij poteſt infra tempus probationis redire ad ſeculum; ſi verò ingrediatur animo ſeruiendi Deo in habitu Regulari, non poteſt, ſed ſi non placet ... Religio, tranſire debet ad aliam licet la... C... ligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan Andr. Imola, Hoſtienſ. Anania, Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viui... *in r... onali li... iuris Pontificij, pag 95.* Alagona *in compend. iuris Can. pag. 499.* rem... Ximen. *in concord. part. 1.* & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *coll. 3. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 7.* 1

Si ante profeſſionem emi... am, &c. Notatur ad hoc quòd nouitius intra annum probationis licitè poteſt à Religione retrocedere vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 15. art. 1. verſ. circa ea dem*, Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 1. art. 8.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom 2. lib. 5. cap. 1. num. 1.* 2

Propoſitum ſuum, &c.] Intelligo non de propoſito nudo, ſed promiſſione firmato, vt intelligunt Sayr *in claui Regia, lib. 6. c. 1. num. 8.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 33. num. 18.* & *in præcep. Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 1. n.* quicquid cenſeat ... Azor. *inſtit. moral. part. 1 lib. 11 cap. 10. q. 9.* Nam ſolum propoſitum ſuſcepto habitu Monachali non inducit voti obligationem, niſi promiſſione firmetur, vt per Nauarr *in man. cap. 12. num. 14.* ~ 26. Cou. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 3. n. 1.* Valent. *2. 2. d. ſp. 6. pu... 1. col. pen. in ſolut...* Azor. *d. lib. 11 c. 13. q. 5.* Valer. Reginald. *in p...* *pœnitent. lib. 18. n. 387.* ... ad votum non ſufficit propoſitum etiam deliberatum, ſed requiritur vlterius promiſſio, S. Thom. *2. 2. q. 78. art. 1.* Barthol. S. Fauſto *in theſauro Religioſorū, lib. 1. q. 4.* & ... 6. tenet ... miſſionem quę ad ratione voti requiritur, ſufficere vel implicita. 3

In gloſſ. *Proteſtetur*, vbi ibi, *ſicut etiam dubitatur an aliquis ſit excommunicatus*, &c. An, & quando in dubio quis cenſendus ſit excommunicatus? vide Cord. *in ſuo quæſt lib. 3. q. 6. col. 2. verſ. quarto probatur*, Vgolin. *de cenſur. tab. 1. cap. 14. in princ. num. 11.* & 14. Veg. *in ſum. tom. 2 cap. 13. caſu 18.* Salas *1. 2. q. 21 tract. 8. diſp. vn. ſect. 5. n. 60. in ſolut. ad 4.* Vaſquez etiam *1. 2. q. 19. art. 6. diſp. 6 ... num. 9.* & *13.* & *diſp. 6. cap. 1* Sayr *in claui Regia, lib. 1. c. 13. n. 23.* & *24.* Azor. *d. p. 1. lib. 1. c. 19. q. 10. in fine, & q. 11.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 55.* 4

In ead. gloſſ. ibi, *niſi euidenter appareat*, &c. Notatur ad hoc quòd quoties agitur de vtilitate animæ, quis non præſumitur idoneus, ſed debet hoc probare, vt per Flamin *de reſign. lib. 10. q. 3. num. 58.* 4

SVMMARIVM.

1 *Nouitij ad ſeculum redeuntes licitè poſſunt ad Ordines, & beneficia promoueri, & num. 1.*
3 *Nouitij quibuſcum ... ſacris Ordinibus ordinari poſſint.*
4 *Cap. monaſterium 19. q. 2. non loquitur de Ordinibus accipiendis, ſed de Tonſura monachali.*
5 *Nouitius à quo Epiſcopo ordinari poſſit, oſtenditur.*
6 *Malitia ad profeſſionem ... ſupplebat ætatem, ſed hodie hoc ſublatum eſt per Concil. Trid.*

Cap. Poſtulaſti. X X V.

NOuitij ad ſeculum redeuntes poſſunt ordinari, & ... Eccleſia miniſtrare. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, 1

Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 296.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 479.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 10. c. vnic.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 1. q. 22. art. 8. concl. vnica*, quem refero ego ipſe *de officio, & poteſta-*
3 *te Epiſcopi, p. 3. alleg. 101. n. 35. in fine.* Infra tamen annum probationis nouitios exiſtentes non poſſe ordinari etiam prima Tonſura, tenent Syluest. *in ſum. verbo Religio 5. q. 10.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 22. art. 9. concl. 1.* Lambertin *de iurepatron. lib. 2. p. 1. q. 7. art. 14. n. 4.* & Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 2. q. 13.* ac plures alij ab illis citati per *c. monaſteriis, 9. q. 2.* Sed verius eſt poſſe nouitios quibuſcunque ſacris Ordinibus initiari, vt tenent Henriq. *in ſum. lib. 7. de Indulg. c. 22. §. vlt. in com. litt. l. & lib. 10. de ſacram. Ordinis c. 23. §. 3. in commento litt. G. & lib. 14. de irregul. c. 9. §. 2.* Soar. *tom. 5. diſp. 50. ſect. 5. n. 23.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 3. art. 4. ad fin.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 10. n. 19.*
4 vbi reſpondet text. *in d. cap. monaſteriis*, non loqui de Ordinibus accipiendis, ſed de tonſura monachali, quod
5 antea in eo tenuerat Turecrem. *n. 1.* Difficultas verò eſt à quo Epiſcopo initiari debeat? Henriq. duobus locis vltimò citatis tenet nouitium à proprio Epiſcopo ordinandum eſſe, & licèt hanc ſententiam probabilẽ dicat Sanch. *d. c. 10. n. 21.* ipſe tamen probabilius affirmat poſſe nouitium Ordinibus initiari ab Epiſcopo, in cuius diœceſi eſt in probatione, & *n. 22.* aſſerit minimè requiri licentiam Prælati Religionis, vt nouitius quoſcunque Ordines ſuſcipiat.

6 *Quia in annis minoribus conſtituti, &c.*] Quia ad profeſſionem malitia ſupplebat ætatem, vt per Henriq. *in ſum. p. 1. lib. 11. de matrim. c. 13. §. 9. in commento litt. B.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. q. 5. art. 3.* aduertentes hoc iam ſubtractum eſſe per Conc. Trid. *ſeſſ. 25. de Regular. c. 15.*

Cap. Ex parte. XXII.

Honorius III.

1 HAbitum monachalem per annum geſtans licèt non faciat expreſſam profeſſionem, poſt annum habetur monachus, & cogendus cenſuris vt ſeruet regulam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 496.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 479.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Probat hic text. quòd deferens habitum nouitiorũ, & profeſſorum communem, aut non diſtinctum manifeſtè in colore, ſciſſura, vel figura, per annum integrum in exitu anni profeſſus tacitè cenſetur, vt per Azor *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 4. q. 3. verſ. tertio modo,* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 83. n. 25.* Nau. *in c. ſtatuimus, 19. q. 3. n. 73. verſ. tertiò inducitur,* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 18. n. 386. verſ. textus.*

3 *Cùm habitus non faciat Monachum.* Vide Doctores, quos citaui *ad c. porrectum 13. n. 2. ſupr. hoc tit.*

4 In gloſ. *Per annum,* vlt. ibi, *ita quòd non admittitur probatio.* Notatur ad hoc quòd fortior eſt, difficiliúſque retractatur profeſſio facta per verba expreſſa, quàm tacita per delationem, & aſſumptionem habitus, vt per Tiraq. *de iure marit. gloſſ. 7. n. 52.*

SVMMARIVM.

1 *Nouitij infra annum probationis liberè ad ſeculum redire poſſunt, niſi profeſſionem fecerint tacitè, vel expreſſè, vel appareat illos vitam mutare voluiſſe, & num. 2.*

3 *Nouitius cum redit ad ſeculum, nullatenus tenetur ſoluere expenſas in ſuis alimentis a monaſterio conſumptas.*

4 *Religionem ingrediens animo perſeuerandi, tenetur Religioni in genere etiam alio voto non facto.*

5 *Religionem ingreſſus ſub conditione eſt obligatus monaſterio.*

6 *Profeſſionis tacitæ coniectura & ſignum eſt quando defertur ſolus habitus profeſſorum.*

7 *Nouitiorum habitus ab habitu profeſſorum aliquando diſtinguitur manifeſtè, vel occultè.*

Cap. Statuimus. XXIII.

Gregor. IX.

NOuitij intra annum probationis, & ante profeſ- 1
ſionem poſſunt redire ad ſeculum, niſi euidenter appareat quòd voluerint abſolutè vitã mutare, & perpetuò Deo ſeruire. Itẽ vbi non eſt diſtinctus habitus profeſſorum a nouitiis, benedici debent veſtes in profeſſione ad differentiam nouitiorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioa. Andr. Imol. Anania, Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 97.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 480.* remiſſiuè Ximen. *in concord p. 1. & 2.*

Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem 2
Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 15. art. 12.* Soar. *de Relig. tom. 3. tract. de voto, lib. 1. c. 2. n. 16.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 22. art. 8.* Vnde cùm nouitius liberè poſſit redire ad ſeculum, ex hoc ſequitur 3
nullatenus teneri ſoluere expenſas in ſuis alimentis à Monaſterio conſumptas, quia non poſſet liberè ſi ad illas teneretur, ita Emman. Sà *verbo Religio, n. 8.* Fr. Emman. *d. q. 15. art. vlt. verſ. circa eand.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 3. q. 6.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 10. n. 4.* vbi *n. 5.* temperat niſi pactum eſſet largiendi monaſterio expenſas nouitij, vt in monaſteriis Monalium contingit.

Niſi euidenter appareat, &c.] Ex his verbis colligitur 4
eum, qui Religionem intrauit animo perſeuerandi, teneri Religioni in genere, etiam alio voto non facto, vt per Fr. Emman. *d. art. 12.* & Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 2. n. 8.* vbi tenet tale propoſitum voluntatis, abſque promiſſione, etiamſi ſequatur habitus ſuſceptio, non eſſe votum ſimplex, aut ſolemne, faciunt dicta *ad c. conſului 20. n. 3. ſup. hoc tit.*

In gloſ. *Niſi* ibi, *quod conditionaliter, &c.*] Notatur 5
ad hoc, quòd ingreſſus ſub conditione eſt obligatus Monaſterio, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gl. 8. n. 35.*

In ead. gloſ. ibi, *vel ſi ſtatim recipiet veſtes, &c.* Nota- 6
tur ad hoc quòd quando defertur ſolus habitus profeſſorum, eſt coniectura, & ſignum tacitæ profeſſionis vt per Nauar. *in c. ſtatuimus 19. q. 3. n. 37. verſ. ſecundo modo,* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 83. n. 19. & 20.*

In gloſ. *A profeſſorum,* vlt. Notatur ad hoc quòd ha- 7
bitus nouitiorum ab habitu profeſſorum aliquando diſtinguitur manifeſtè, vel occultè, vt latè proſequitur Azot. *inſtit. moral. p. 2. lib. 12. c. 2. q. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſi fugitiui annuatim ſunt requirendi, & cogendi vt ad monaſterium reuertantur.*

2 *Fugitiuos Religioſos tenentur quærere, & reuocare Præſidentes Capitulis, Abbates, ſeu Priores.*

3 *Eiecti quales perquirendi ſint iuxta diſpoſitionem huius textus, oſtenditur.*

4 *Monaſterium reuocãs eiectos, aut fugitiuos, & apoſtatas, an & quando teneatur ſoluere ea, quæ Religioſus illo tempore, quo fuit extra Religionem, in propriis alimentis conſumpſit, oſtenditur.*

5 *Religioni licitum eſt eiicere Religioſum profeſſum tanquam incorrigibilem.*

6 *Crimina, atque delicta propter quæ Religioſi ab ordine poſſunt expelli, referuntur.*

7 *Eiecti à Religione, habituque ex iuſta cauſa priuatus ſi a [illegible]one repetatur, tenetur redire, ita vt ſi non rede[illegible] apoſtatarum ſit numero recenſendus.*

8 *Eiectus iuſtè Religionem poteſt cogere, vt eum iam plenè correptum admittat.*

9 *Eiecti ab Ordine non tenentur aliam ingredi Religionẽ, & ita poſſunt ad aliam, ſiue æqualem, ſiue laxiorem abſque vlla prorſus licentia tranſire.*

10 *Religioſi profeſſi iuſtè, & in perpetuum eiecti, an maneant a votis, & obſeruantiis Religioſis liberi, oſtenditur.*

11 *Eiecti ab Ordine, cui Epiſcopo, originis ne, an domicilij ſubiecti maneant, oſtenditur.*

12 *Eiecti à Religione non tenentur ad obſeruantias Regulares, & reliqua vota iuxta Religionis ſuæ inſtitutum in ea emiſſa præter tria ſubſtantialia, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ.*

13 *Eiecti in perpetuum non tenentur deferre habitum ſuæ Religionis ſi expelluntur.*

14 *Eiecti à Religione non tenentur ad diuinum officium recitandum.*

15 *Eiecti à Religione an tanquam proprium ſibi poſſint acquirere, vel de eo teſtari, & cuinam acquirant, oſtenditur.*

16 *Monialis, quæ adeò incorrigibilis eſt, vt ipſius emendatio, vel correctio in nullo Monaſterio ſperetur, an eiici poſſit, oſtenditur.*

17 *Declaratur text. in præſenti, & n. 18. & 19.*

20 *Fugitiuus, & eiectus Religioſis apud alia Monaſteria eiuſdem Ordinis conſtitutis ſubminiſtranda ſunt vita neceſſaria, cuius verè expenſis ſubminiſtrari debeant ibid. 21.*

Cap. Ne Religioſi. XXIV. & fin.

1 SVperiores præſidentes Capitulis celebrandis, ſeu Abbates, aut Priores quærere debent ſuos fugitiuos, vel eiectos ſingulis annis, & ſi poſſunt recipit in ſuis monaſteriis, Abbates, ſeu Priores eorum compellendi ſunt per cenſuram eccleſiaſticam monitione præuia ad receptionem ipſorum, ſalua Ordinis diſciplina, quòd ſi fieri non poteſt, prouidere debent eis in locis proximis dicto monaſterio ſi fieri poteſt abſque aliquo ſcandalo, vel in aliis Religionis domibus eiuſdem Ordinis ad Pœnitentiam ibi agendam dando eis neceſſaria ad vitam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 297. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 480. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Statuimus, vt Præſidentes,*] &c. In his verbis ſtatuit text. vt Præſidentes Capitulis, Abbates, ſeu Priores quærant annuatim ſuos Religioſos profeſſos fugitiuos, aut eiectos, & ita obligatio non ſolùm Abbatibus, aut aliis, qui Capitulis generalibus præſident, impouitur, ſed etiam immediatis Conuentuum Prælatis, atque ita tenebuntur hi iuxta hunc text. quærere, & reuocare profeſſos fugitiuos, & eiectos, quia text. de omnibus his loquitur, ita tenent *in præſenti* Hoſtienſ. *in princip.* Zabarell. *n. 2. quæſt.* 6. & Abb. *n.* 3. Sylueſt. *verbo apoſtaſia, quæſt. 6. num.* 10. Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 1. q. 2. ad finem*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. quæſt. 30. art.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 9. n.* 11 Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 1. q. 52. art. 1.*

Et eiectus de Ordine ſuo requirant, &c.] Magna eſt 3
inter Doctores controuerſia de quibus eiectis hic text. intelligatur. Quidam, quos tacito nomine refert Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 17. quæſt.* 1. quibus videtur accedere Sanch. *d. cap. 9. num.* 18. tenent totum hoc cap. cùm ſit iuris humani, conſuetudine abrogatum fuiſſe, neque enim Religionum Præfecti Religioſos eiectos quotannis perquirunt, neque reducunt, & ideo ex vi huius text. non tenentur Prælati quærere, nec reuocare eiectos, nec fugitiuos, ſed ſeruanda ſunt, quoad hoc ſtatuta Religionum, & ius naturale quod ſolos iniuſtè eiectos reſtitui dictat, & ſic quærendi ſunt, vt ad priſtinum ſtatum reſtituantur, & hæc expoſitio non diſplicet. Alij magis communiter ſentiunt text. in præſenti intelligi de eiectis iniuſtè, vel defectu poteſtatis dimittentis, vel defectu cauſæ, vel defectu ordinis iuridici ſeruati, ſecus autem de iuſtè eiectis per ſententiam diffinitiuam, rectè, & ritè latam: ita docent Nauarr. *commento 2. de Regularib. num. 36. & ſub h. c. tit. conſ. 51. in fine in antiq. & conſ. 78. in fine, in nouis*, Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 30. num.* 71. Azor. *d. part. 1. lib. 12. cap. 16. quæſt. 2. in fine, & c. 17 q. 2.* Leſſ. *de iuſtit. lib 2. cap. 41. n.* 110. *reſpondet*, Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 8. c. 11. n.* 5 intelligendo tamen, quando reuocatio hæc eiectorum non afferret aliis ſcandalum, & periculum poſſentque commodè detineri, & corrigi, D. Antonin. *p. 3. tit. 16. c. 5. §. 1. in fine*, Cordub. *in reg. D. Franciſci, c. 2. q. 21. puncto* 2. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 3. c. 5. num.* 151. Fr. Emman. *d. quæſt. 30. art.* 5. Ex his duobus ad hunc text. expoſitionibus priorem magis veram iudico, ſecundã enim periculoſam dicit addit. ad Nauarr. *in conſ. 77. ſub hoc tit.* quia text. *in præſenti* abſolutè loquitur de eiectis, qui potiùs tales dicuntur, quando iuſtè eiecti ſunt, tum quia loquitur de eiectis, qui ſecundùm Ordinem Regularem non poſſunt amplius recipi, qui nequeunt eſſe iniuſtè eiecti, illos enim tenetur Religio admittere, vt infrà oſtendam: nunc verò ad reſolutionem quorundam dubiorum deueniendum eſt. Illud aduertere oportet quòd eiectus damnatus ad triremes minimè poteſt ad Ordinem recipi ſine diſpenſatione Papæ, vt obſeruant Fr. Emman. *in addit. ſum. tom. 3. c. 99. num.* 6. Fr Ludou. Miranda *d. tom. 2. quæſt. 7. art.* 7. Fr. Hieronym. Roderic. *in compendio quæſt. Regul. reſol. 57. num.* 14. vbi tradunt textum *in præſenti, & cap. cùm ad monaſterium, de ſtatu monach.* eſſe intelligenda de eiectis verbaliter, & non ſolemniter (vt fieri eo tempore ſolebat) quos ibi præcipitur à Prælatis annuatim requiri, & ad Religionem reduci, non verò de eiectis ſolemniter per ſententiam diffinitiuam.

Primum eſt, an Monaſterium reuocans eiectos, 4
aut fugitiuos, & apoſtatas teneatur ſoluere ea, quæ Religioſus in illo tempore, quo fuit extra Religionem, in propriis alimentis conſumpſit, vt ſi mutuo

accepit nummos ad alimenta vel caupo, aut quidam alij bona fide exiſtimantes eum non fugere ſubminiſtrauerant? Quoad eiectos iniuſtè dic teneri Monaſterium ad alimenta miniſtranda, quia poteſt hic compellere Monaſterium, vt ipſum admittat, & ab eo alimenta percipiat, tanquam iniuſtè eo iure ſpoliatus, ita docent Surd. de aliment. tit. 9. q. 35. num. 6. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 140. verſ. quando Religioſus, Sanch. d. cap. 9. num. 8. vbi etiam cum Nau. comm. 2. de Regular. num. 65. verſ. addo ſeptimò, intelligit, ita vt iniuſtè eiectus poſſit petere alimenta futura, non tamen præterita, niſi mutuò illa accepiſſet. Vnde fit, vt ſi Monachus quaſi iniuſtè expulſus conueniat Monaſterium, debeat ab illo accipere alimenta cum ſit in poſſeſſione monachatus, & percipiendi alimenta à Monaſterio, vt per Latam in l. ſi quis a liberis, §. ſi vel parens num. 59. ff. de liberis agnoſc. Menoch. de præſumpt. lib. 1. præſ. 35. num. 21. Valaſc. conſ. 7. num. 3. Surd. de aliment. tit. 1. q. 128. à num. 10. vbi num. 11. dicit quòd tenetur etiam Monaſterium ad alimenta interim dum diſputatur an ſit Monachus, & q. 121. num. 2. tenet ſufficere aliquam Monachatus præſumptionem. De eiectis autem iuſtè clarum eſt non teneri Monaſterium, cùm eos à ſe præciderit, & eiecerit iuſtè, ac proinde obligatione eos alendi ſe liberauerit ob eorum culpam, in pœnámque delicti eorum vt per Paul. conſ. 76. num. 1. vol. 1. Surd. de alim. tit. 7. q. 35. num. 1. Sanch. d. cap. 9. num. 20. Quoad fugitiuos verò, & apoſtatas, exiſtimo ad nihil teneri Monaſterium, quia monaſterium non tenetur eos alere quandiu in fuga ſũt, Henric. hic num. 9. Surd. tit. 8. priuil. 97. num. 6. & tit. 9. q. 17. num. 12. in fine, ad ſimilitudinem patris, qui non tenetur alere filium ſua culpa à conſortio ſuo recedentem, Pinel. in l. 1. p. 1. n. 54. C. de bonis mat. Emman. Soarez in theſ. recept. ſentent. verbo filius n. 185. Aſcan. de patria poteſt. effectu 17. num. 32. Surd. tit. 7. q. 7. num. 1. & 2. ad ſimilitudinem etiam viri, qui non tenetur expenſas ſubminiſtrare vxori ſuæ ab eo ſua culpa diuertenti, gloſſ. verbo matrim. in cap. ſignificaſti, de diuort. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxorem, §. 64. num. 6. & 10. Surd. d. q. 7. num. 2. Sanch. d. cap. 9. num. 21. vbi num. 22. reſoluit quòd ſi apoſtata, vel fugitiuus ab aliquo caperetur in Monaſterium reuocandus, ex tunc tenebitur Monaſterium ad alimenta, & expenſas, quia ex tunc vtiliter eius negotium geritur, idémque reſoluit ſi ipſe pœnitentia ductus redeat, quia tunc neceſſarias reditus expenſas tenetur Monaſterium ſoluere, ad quæ pro illo reuocando tenebatur.

5 Secundum. Vtrùm liceat religioni eiicere Religioſum profeſſum tanquam incorrigibilem? in quo affirmatiua ſententia recepta eſt ex communi ſtylo cuiuſcunque Religionis, quam tuentur, multíſque latè comprobant S. Thom. quolib. 12. art. vlt. S. Bonau. in reg. D. Franciſci, q. 14. Antonin. part. 3. tit. 16. cap. 4. in fine, Humbert. in reg. D. Auguſtini cap. 99. Capuc. in priuil. Mendicant. verbo eiicere, Nau. tom. 2. de Regularib. num. 33. verſ. ſecundò, & ſub hoc tit. conſ. 50. num. 1. in antiq. alias conſ. 77. num. 1. in nouis, Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 140. verſ. de eiectu, Azor. d. lib. 12. cap. 16. q. 2. Fr. Emman. d. tom. 1. q. 30. art. 13. & 14. Barthol. à S. Fauſto in theſauro Religioſorum lib. 6. q. 226. vbi q. 227. an ſolus incorrigibilis poſſit è Monaſterio expelli, & q. 228. quiſnam Religioſus cenſeatur incorrigibilis, ita vt poſſit ob eius contumaciam ab Ordine expelli, Leſſ. d. cap. 41. dub. 14. num. 106. Sanch. d. c. 9. n. 3. Fr. Lodou. Miranda in manuali Prælat. tom. 1. q. 52. art. 1. latè Anton. Ricciul. in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 8. cap. 10. per totum.

6 Quænam ſint crimina, atque delicta propter quæ Religioſi ab Ordine poſſunt expelli, commemorat Fr. Ludou. Miranda d. q. 52. art. 1. vbi concl. 1. de incorrigibili, & concl. 2. de committente diuerſas apoſtaſias, & concl. 3. de committente crimen homicidij, & concl. 4. de ſodomita, & concl. 5. de ementiente ſe habere impedimentum, quo iure non poſſet profiteri, dum fuiſſet interrogatus ante aſſumptionem habitus, ſeu ante profeſſionem. Vltra corrigibilitatem requiritur quòd defectus non ſolùm innoteſcat Fratribus, ſed etiam ſecularibus, & quòd ex iis alij de facili poſſint corrumpi, vt eſt originale dictum S. Bonauent. quæſt. 14. ſuper reg. S. Franciſci, quod refert Rota in vna Vlixbonen. Monaſterij 19. Nouembris huius anni 1615. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano.

Tertium. Vtrùm ſi eiectus à Religione, habitúque priuatus ex iuſta, & rationabili cauſa à Religione repetatur, ſéque paratam ad ipſum recipiendum offerat, ſed ipſe redire recuſet, ſit apoſtatarum numero recenſendus? negatiuam opinionem tuentur Nau. ſub hoc tit. conſil. 18. num. 1. & conſ. 51. & ſub tit. de ſtatu monach. conſ. 3. & ad cap. non dicatis, 12. q. 1. n. 36. Valer. Reginald. lib. 18. num. 417. Azor. d. lib. 12. cap. 16. q. 6. Fr. Emman. d. tom. 1. q. 30. art. 11. Anton. Ricciul. d. lib. 8. cap. 11. per totum. Verùm probabilius eſt eiectos, quantumcunque per ſententiam diffinitiuam expulſos à Religione, teneri quandocunque Superiores voluerint eos admittere, ad Religionem redire, poſſéque eos ad id cogi, vt probat text. in præſenti, & docent addit. ad Nauar. ſub hoc tit. conſ. 77. in fine, Soar. tom. 5. diſp. 27. ſect. 5. num. 20. Vaſq. 1. 2. q. 96. art. 4. diſp. 165. cap. 8. num. 87. Leſſ. d. dub. 15. num. 111. quos refert, & ſequitur Sanch. d. cap. 9. num. 30. vbi contrariis reſpondet, quibus adde Sayr. in claui Regia, lib. 10. cap. 9. num. 25. & 27. Molin. Cord. Coſm. Philiar. & Aragon. quos refert, & ſequitur Barthol. à S. Fauſto d. lib. 6. q. 253. 7

Quartum: Vtrùm eiectus huiuſmodi poſſit cogere Religionem, vt illum iam planè correctum admittat? In quo negatiuè reſpondendum videbatur iuxta priorem præcedentis dubij ſententiam, quia ſicut Religio non poteſt compellere eiectum ad redeundum, ita ſi eiectus pœnitens erroris petat iterum recipi, Religio non tenebitur, quia Religio, & Monachus debent pari iure cenſeri cap. ad Apoſtolicam, hoc tit. quo fundamento hanc partem tuentur Anton. Ricciul. d. cap. 11. num. 9. Barthol. à S. Fauſto d. lib. quæſt. 254. vbi citat pro ſe F. Emman. & Azor. variè reſpondens ad text. in præſenti. Iuuat etiam, quia cùm expulſi ab Ordine pro ſuis culpis ſint infames, non poſſunt compelli Prælati eos iterum admittere, tam quia ex iure, & conſtitutione Sixti V. tales infames ob eorum delicta Religionem ingredi prohibentur, Fr. Emman. d. art. 11. Azor. d. lib. 12. cap. 17. quæſ. 2. Fr. Ludou. Miranda d. q. 52. art. 7. vbi concludit quòd caſu, quo hos euictos iterum ad Ordinem recipere conueniat, id debet fieri præcedente Pontificis diſpenſatione, refert. Hieron. Roderic. d. reſol. 57. num. 7. Verùm affirmatiua pars ex eo probari videtur quòd cùm Religio ius habeat hos reuocandi, iuxta text. in præſenti, & reſoluta ſup. dub. 3. in ſecunda ſententia videntur etiam ipſi iure cogendæ Religionis potiri poſt ſufficientem correctionem, ne diſpar vtriuſque contrahentis conditio exiſtat, vt per S. Antonin. part. 3. tit. 16. cap. 5. Nau. ſub hoc tit. conſ. 51. in fine, in antiq. & conſ. 18. in fine in nouis, Molin. d. diſp. 140. verſ. quod ad votum. Menoch. de arbitr. caſu 149. num. 1. Tap. in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua cap. 6. num. 43. Leſſ. de iuſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 111. verſ. verum tamen puto, vbi limita, niſi Religio iuſtas non admittendi 8

 cauſas

cauſas haberet, Sanchez *d.cap* 9.*num*.31.Fr Ludouic. Miranda *d.quæſt*.52.*a*.6.Et hos eiectos ad ſuam Religionem iterum redeuntes nullatenus noua profeſſione indigere tenent Fr.Emman.*d.quæſt*. 30. *art*.28. Barthol.à S.Fauſto *d.lib.6.quæſt*.258.Hieron. Roder. *d.reſol*.57.*num*.13.& Sanchez *d.cap.9.n*.33.vbi etiam reſoluit tunc reſtituendos eſſe ad eum locum,& gradum,in quibus ante repulſum erant, cuntra Fr. Emman.*d.art*.18.*in fine*.

9 Quartum. Vtrùm eiecti ab ordine teneantur aliam ingredi Religionem? Affirmatiuam partem tenent S.Bonauent.*in reg.D.Franſci,quæſt*.14 *ad fin*.Cordub. *in eal.reg.cap*.2 *quæſ*. 21.*puncto* 3.D. Autonin. *part*.3. *tit*.1.*c*.4.*in fine*,& ſequi videtur Fr.Ludouic.Miranda *d quæſt*.51.*art*. 3. Verùm contrarium tenendum eſt, quia profeſſus minime vouet Religionem in genere, ſed hanc;ergo vel ad hanc,vel ad nullam tenetur, & ita docent Sot.*de iuſt t.lib.7.quæſt*.2.*a*.2.*in ſolut.ad* 3. *prope fin*.Nauarr.*comment*.2.*de Regul.num*.36. Molin. *d.diſp*.140 *verſ quod ad votum*.Azor.*d. lib*.12 *cap*.16. *quæſ*.7.& 13.& *cap*.17.*quæſ*.1 Leſſ. *l.cap*. 41. *dub*. 15. *num*.111.Barthol.à S.Fauſto *d.lib.6.quæſt*.231.Fr.Emman.*d.i m*.1.*quæſt*.30.*art*.10.Sanchez *d.cap*.9. *n*. 34. Anton.Ricciul.*d.cap*.11.*num*.7.Vnde deducitur poſſe hunc ad aliam Religionem ſiue æqualem,ſiue laxiorem abſque vlla prorſus licentia tranſire, Nauarr. *conſil*.51.*num*.2.*ſub hoc tit.in antiq.& conſil*. 78. *n*.2. *ſub eod.in nouis*,Fr Emman.*d.quæſt*.30.*art*.21.Barthol. à S Fauſto *d.lib.7.quæſt*.255.Leſſ.*d.c* 41.*dub*.14 Sanchez *d.cap.9.num*.36.vbi intelligit quando profeſſus ille in perpetuum eiectus eſt,itaut quantumuis correctus nulla ſubſit ſpes,vt admittatur. Vnde etiam deducitur profeſſos eiectos non poſſe à Superiore eiiciente compelli vt ad aliam Religionem tranſeât,ſicut docent Nauarr.*commento* 2.*de Regular.num*. 71.& *ſub eodem tit.conſil*.17.*in fine,in antiq*. aliàs *conſil*. 16. & *conſil*.80.*n*.1.*in nouis*,Leſſ.*d.cap*.41.*dub*.15. *n*.114. *in fine*,Fr.Emman.*d.quæſt*.30.*art*.22.Sanchez *d.cap*.9. *num*.40.

10 Quintum dubium. Vtrùm Religioſi profeſſi iuſtè, & in perpetuum eiecti maneant à tribus votis Religionis liberi? Negatiuè reſpondendum,manent enim veri eiuſdem Ordinis Religioſi, votiſque ligati, vt docent Nauarr.*commento* 2.*de Regular.num*.34.35.& 36.& *commento* 3.*num*.45.Cordub.*in reg.S. Franciſci*, *c*.2.*quæſt*.21.*ſect*.3.Petr. de Ledeſma *in ſumma tom*.2. *tract*.10.*cap.vlt.dub*.1.*in ſolut.ad* 4. Soar. *tom*. 5. *diſp*. 21.*ſect*.3.Fr.Emman.*d.q*.30.*art*.19. & 20.Vaſquez 1. 2.*quæſt*.96.*art*.4.*diſp*.165.*num*.87 Azor.*d.lib*. 12.*c*.16. *quæſ*.4.& *quæſ*.7.*in fine*,& *quæſ*.11.& *cap*.17.*quæſ*.1.Ribadeneira *de inſtit.Societatis Ieſu cap*.14.*verſ.Aſſi quo no*,Molin.*d.diſp*.140.*verſ. quando verò*, & *verſ. quoad votum*,& *diſp*.276.*verſ quoad cæteros*,Campanil.*in diuerſorio iuris Canon.rub*.12.*cap*.15.*num*.6.Leſſ.*d.c*.41. *dub*.15.*n*.112.Sanchez *d.cap.9.num*. 27. Fr.Ludouic. Miranda *d.q*.52.*art*.5 me citato *in hoc loco*, D. Mari. Cutel.*de donat.inter patrem & filium,tract.prima,diſc*. 2.*part*.5.*num*.1.& nouiſſimè Fr Hieron Ruder.*in compendio quæſt.Regul.reſol*.57.*n*.6.Quoad obedientiam tamen certiſſimum eſt quòd Religioſus per ſententiam diffinitiuam à Religione eiectus manet ſubditus, atque ſubiectus Epiſcopo,ſiue Prælato Ordinario,ſicut cæteri alij clerici, Nauarr. *locis proximè citatis*,& *ſub hoc tit.conſil*.50.*n*.3.& *conſil*.51.*num*. 2. *in antiq*, aliàs *conſil*.77.*num*.3.& *conſil*.77.*num*.2.& *conſil*.79. *num*.2.*in nouis*,Campan.*d.c*.15.*num*.7. Zerol. *in praxi Epiſcop.p*.1.*verbo Regulares*,§.3 Fr.Ludouic. Miranda *d.q*.52.*art*.4.*concl*.1.Fr.Emman.Vaſq. Azor. & Leſſ. *locis proximè citatis*,Barthol.à S.Fauſto *d.lib*. 6.*q*.235. quicquid dicant Sot.*lib.7.de iuſtit.quæſt*.1.*art*.1. Aragon. 2.2.*quæſt*. 88.*art*.3. Quòd ſi quæras cui Epiſco- 11
po debeât eſſe ſubiecti,originis ſcilicet,an domicilij, in quo ſitum erat monaſterium,an loci,in quē habitaturi ſe conferunt,reſpondebitur remanere ſubiectū Epiſcopo originis,vnde eſt naturalis, ſiue oriundus, vt per Nauarr.*d.comment*.1.*n*.34.Modern. *de iuriſdict*. *part*.4.*caſu* 182.*num*.4.Vgolin.*de officio Epiſcopi*,*c*.20. §.9.*in fine*,Campan.*d.cap*.15.*n*.7.Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol*.18, *per totam*,Barthol.à S.Fauſto *d.lib*.6. *quæſt*.242.Fr.Ludouic. Miranda. *d. art*. 4. *concluſ*. 1. quamuis hos minimè teneri Epiſcopô alicui certo obedire,ſed tantùm inſtar aliorum clericorum Epiſcopo ſubiici in cuius diœceſi habitauerint,teneant Molin.*d.diſp*.140.*col.antepen*.Fr.Emman.*d. q*. 30. *art*. 19. Azor.*d.lib*.12.*cap*.16.*quæſ*.11.Leſſ.*d.lib*.2.*cap*. 41.*dub*. 15.*num*.114.quos refert,& ſequitur Sanch.*d c*.9.*num*. 29 quæ tamen opinio probabilis eſt.Et ita ſi ſint Subdiaconi,aut aliquo ordine inſigniti,niſi aliud obſtet, poſſunt in alios ſacros Ordines promoueri, Fr. Emman.*d.quæſt*.30.*art*.24.Fr.Ludouic. Miranda *d. quæſt*. 52.*art* 6.

Sextum. Vtrùm teneantur huiuſmodi eiecti ad ob- 12
ſeruantias Regulares,& reliqua vota iuxta Religionis ſuæ inſtitutum in ea emiſſa, præter tria ſubſtantialia, caſtitatis,paupertatis,& obedientiæ; veluti ad ieiunia,vigilias,delectum ciborum,& ſimilia? In quo vna ſententia tenet hos obligari ſeruare regularem vitam etiam iuxta regulam,quam promiſerunt,in quantum ſe compatitur cum proprio ipſorum ſtatu,etiam ieiunia,& ſimilia,vt per D.Antonin *part*.3.*tit* 16. *cap*.5. §.8.Sylueſt.*verbo Religio* 6. *quæſt*. 17. Cordub. *in reg. D.Franciſci,cap*... *quæſ*.2... *puncto* 3.Fr.Ludouic.Mirãda *d.q*.52.*a*.5.*concluſ*.1.*in med*.Portel. *in dubiis Regularib.verbo eiicere ab Ordine,num*.5 Villalob. *part*. 2. *ſum.tract* 35.*diffic*.39.*num*.5.*cum ſeqq*.Fr.Hieron Roder.*in compendio quæſt.Regular.tit*.52.*num*.6 & ſaltem vbi regula obligat ſub mortali Fr.Emman.*d.quæſt*.30. *art*.89.*in fine* Sed contrarium verius eſt, meritóque ſuſtinent Nauarr.*comment*.3.*num*.46.& *ſub hoc tit.conſil*.51.*num*.1.*in antiq*.aliàs *conſil*. 78. *num*. 2. *in nouis*. Conrad.*in ſuis reſponſ*.3.1.*q*. 8.Barthol. à S. Fauſto *d.lib*.3.*quæſt*.237 Leſſ.*d.cap*.41 *dub*.15 *in fine*.Aragon. Philiarch.Sayr.& Emman.Sà,quos refert,& ſequitur Sanchez *d.cap.9.num*.5?.vbi *n*.56.cum Vega *in ſum. tom*.2.*cap*.86.*caſu* 16.reſoluit quartum votum in Religione B.Mariæ de Mercede vacandi Redemptione captiuorum,& aliud in Ordine Minimorum S. Franciſci de Paula vitæ quadrageſimalis eiectos huiuſmodi non obligare,non quod illud omnino extinguatur, ſed ſuſpenſum ſit quandiu illi extra Religionem ſūt, de quo etiam Barthol.à S Fauſto *d.lib*. 6. *quæſt*. 237. *num*. 4. Vnde benè colligitur hos eiectos in perpe- 13
tuum non teneri deferre habitum ſuæ Religionis, ſi eo ſpolientur,ut docent Nauarr.*d.comment*.2.*num*.36. & *ſub hoc tit.conſil*.51.*n*.1.*in antiq*.aliàs *conſil*.78.*n*.2. *in nouis*,Barthol.à S Fauſto *d.lib*.7.*quæſt*.250. Azor.*d. lib*.12.*cap*.18.*quæſ*.13.Sayr.*in claui Regia,lib*. 6. *cap*.9. *num*.28.Fr.Emman.*d.quæſt* 30.*art*. 26. Leſſ.*d.cap*. 41. *dub*.15.*num*.112.Sanchez *d.cap.9.num*.55.Hinc etiam
infertur huiuſmodi eiectos (quando non ſunt in Sa- 14
cris) non teneri diuinum officium recitare, tum quia conſtituuntur in ſtatu,in quo non eſt conſuetudo recitandi diuinum Officium,vel ſaltem non ſunt in ſtatu,in quo ex conſuetudine obligentur ad Canonicas preces,vt docent Sot.*de iuſtit.lib*.10.*quæſt*.5.*art*.3 Bonacina *de horis Canonic.diſput* 1.*quæſt*.2.*puncto*. 2.*n*.6. Barthol,à S Fauſto *d.lib.6.quæſt*.141. quicquid aliter ſentiant Nauarr. *de orat. cap*. 7. *num*. 20. Leſſius *de iuſtitia,lib*.2.*cap* 36.*dub*.9.*num*.10 Azor.*inſtit. moral. part*.1.*lib*.10.*c* 6.*a quæſ*.5,Soar.*de Relig.tom*.2.*tract*.4. *lib*.4.

*lib.4.c[illegible]7.num.9.*Mi[illegible]der. *de virtut.tract.* 10. *cap.*1.

15 Sep[illegible]mu[illegible]. Vtrùm ſupradicti eiecti tanquam propria [illegible]bi poſſint acquirere [illegible] in quo dicendum eos n[illegible] propr[illegible]um ſibi poſſe acquirere , aut ca[illegible]te[illegible] ſo[illegible]um ius habere acquirendi vſum eorum q[illegible] ad victum,veſtitu[illegible]n,& habitationem indig[illegible],te[illegible] e[illegible]m voto paupertatis, proot eorum ſtatu p[illegible], ita docent Nauarr.*commento* 2.*de Regol.n* 4[illegible] *b.*12.*ca.*16.*quaſ.*4.Sayr.*d. lib.*6.*c.*9.*n.*18.M[illegible] *d.*[illegible]*ſp.*140.*verſ.quando vero,*Leſſ. *d.c.*41.*dub.*15.*n*[illegible]12.Sanchez *d cap* 9.*num.*45. Fr. Ludouic. Mi[illegible] *quæſt.*52.*art.*5.*concluſ.*2.Vnde eos minimè poſſe te[illegible] Molin. *diſp.* 272. *verſ. quod ad cæteros,*L[illegible].*d.dub.*15.*num.*113.Sayr.*d.cap.* 9. *num.*28. Sanchez.*d.* [illegible]*ap.*9 *num.* 46. Vtrùm autem ſi illicita, & ſuperflua expendant,teneantur accipientes ab eis reſtituere , ipsique peccent contra paupertatis votum ſic [illegible] & ſuperflue expendendo ? vide eundem Sanchez *lo*[illegible]*o citat* ,*num.*47.*&* 48.Leſſ *d.lib.*2.*cap.*41. *dub.*15 [illegible]tholà S. Fauſto *d.lib.* 6. *quæſt.* 248. Et cui nam acq[illegible] ſi aliqua lucrentur bona,vide Nauarr. *d.commen*[illegible] .*num.*33.L[illegible] *d.cap* 41. *num.* 12. Fr.Ludouic.Miranda *d.concluſ.*[illegible] Humad.[illegible].31.*gloſſ.*2. *in fine, nu.*7.*p.*1 T[illegible]p[illegible] *auth.ingreſſi.C.de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua,cap.*6.*num.*50. Molin.*d.tract.*2.*diſp.*140. *verſ.quoad votum,*Barthol.à S.Fauſto *d.lib.*6.*quæſt.*244. *cum ſeq.* Azor.*d.cap.*16 *quæſ* 9. late Sanchez *in præcepta Decalogi,tom.*1 *lib.* [illegible]*c.*33.*à num.*12.Valer.Reginald.*lib.*18. *num* 420. Quicquid ſit de iure , attento tamen Motu prop[illegible] Greg[illegible].XIII incip.*Officij noſtri* , omnia per hos eiect[illegible] [illegible]cumque acquiſito pertinent ad Cameram Apoſtolicam poſt eorum obitum,ſi extra Religionem decedant , vt refert Campauil. *d.rubr.*12. *cap.*15.*num.* 9. *in princip.* Et eiectus tunc dicitur , vt deſinat acquirere Monaſterio, quando exutos habitu Monachali a corpore Ordinis dimittitur , Rot. apud Farin.*deciſ.*149.*n.*2.*part.*2.*recent.* An autem Monachi fugitiui bona , qui ſub habitu clericali multa quæſiuerunt , ſint ſubiecta ſpoliis Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ,vide Aloy[illegible] Ricc.*in praxi aurea,reſol.*389. *per totam.*

16 Octauum dubium. Vtrùm monialis , quæ adeò incorrigibilis eſt , vt ipſius emendatio , & correctio in nullo monaſterio ſperetur , eiici poſſit ? Affirmatiuè reſpondet Sanchez *d.lib* 6.*cap.*9 *n.* 6.per ea quæ dixi ad *cap.licet* .18.*num.*3.*ſupr.hoc tit.*cuius contrarium tenet Bonac.*in tract.de clauſura,& pœnis eam violantibus impoſitis,diſp.*1 *quæſt.*1.*punct.* 9.*num.*13. Verùm illud certius moniales propter incorrigibilitatem non eſſe eiiciendas ſimpliciter a Monaſterio , ſed niſi ibi puniantur poſſe ad aliud transferri, vt eſt conſtitutio Vrbani IV.quam referunt Fr.Emman.*quæſt. Regular. tom.*1.*quæſt.*40.*art.*9.*poſt princip.*Ludouic.Miranda *de Monialibus, q.*3. *art.* 2. quæ conſtitutio in hac parte, neque per conſtitutionem Pij V neque per Concilium Triden. licèt ſtrictiora ſint , cenſetur reuocata, vt teſtantur Fr.Emman.*d.quæſt.*49.*art.*5.*verſ.ſecundo,* & Miranda *d q.*3.*verſ.quartus caſus* , refert & ſequitur nouiſſimè Rota *in vna* [illegible] *Monaſterij* 19. *Nouembris huius anni* 1625. coram Reuerendiſſimo D meo Coccino Decano,quam citat Tambur.*de iure Abbatum,tom.*1 *diſp.*15.*q.*12.

17 *Qui ſi in Monaſter*[illegible]*j*,&c]Vult hic text. *in his* , *& ſequentibus verbis*,vt per cenſuram eccleſiaſticam cõpellantur Prælati admittere eos fugitiuos, & eiectos, quando [illegible]lua Ordinis d[illegible]ſciplina admitti poſſunt,gloſ. *hic verbo ſaluo*,explicat impo[illegible] eis pœnitentia,quam regula illius Ordinis i[illegible] delicto imponi iubet. Sed manifeſtè text.aliud intendit,vt ex ipſomet contexto apparet,atque ita ſenſus eſt , vt ſi fugitiui , & eiecti admittan[illegible] ad Religionem,quando ea admiſſio non eſſet contraria regulæ illius Or[illegible]inis , ſi enim regula præſcriberet hos [illegible]d Religionem non admittendos eſſe v[illegible] regula D.Be[illegible]edicti *c.*[illegible].29.id præcipit de his, qui poſt fug[illegible]m ter[illegible] fugiunt iterum) textus *in præſenti* non iube[illegible] e[illegible] admitti,ſed in locis competentibus ad agendam pœnitentiam conſtitui ; ita explicant *in præſenti* Ho[illegible]tienſ. *num.* 67. *&* 8. Butr *num.*9. Zabarel.*num.*1.*not.*3.Io[illegible]n.Andr.*num.*4. Anchar. *n.*5. Henric.*in fine*,Azor.*d.lib.* 1[illegible].*cap.*17.*quæ* . 2.Sanchez *d.cap.*9.*num.*12.referunt Portel *in dub.Regularib.verbo eijcere ab Ordine,n.*6.& Hieron.Roderic. *d. reſol.* 57. *num.*8.quod in Capitulo Generali Romæ habito ſub Reuerendiſſimo D.Ioanne Ferro de anno 1612.ſtatutum fuit vt eiecti ab Ordine,& ad triremes damnati, non poſſint iterum recipi ad Ordinem , etiamſi cogent ; vbi etiam declaratum fuit quòd cenſetur expulſus ab Ordine qui damnatur ad triremes , etiamſi in ſententia non declaretur expulſio.

Quòd ſi hoc Regularis Ordo , &c.] Vult text.*in his & ſeqq.verbis* , vt ſi ſalua Ordinis diſciplina fugitiui, vel eiecti recipi nequeant, prouideant Prælati, vt apud eadem Monaſteria in locis competentibus , abſque graui ſcandalo id fieri poteſt , alioquin in aliis eiuſdem Ordinis religioſis domibus,ad agendam ibi pœnitentiam,talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur ; nomine autem competentium locorum , intelliguntur ergaſtula Monaſterij, in quibus religioſi ſeparati ab aliis vitam tranſigant,ſui delicti pœnam luentes , ita docent *in præſenti* Hoſtienſ.*num.*9.Ioan.Andr. *num.*4. Butr.*num.*10.Anchar.*num* [illegible].Abb.*n.*1. *notab.* 4. Zabar. *num.*[illegible].*quæſt.*8.Henric.*num* [illegible].Az[illegible]r.*d.quæſt.*2.Sanchez *d.cap.*9.*num.*13. 18

Si abſque graui ſcan[illegible]*o* [illegible]*ri poterit.*]Id eſt,quando ex admiſſione cæteri Reli[illegible]oſi i[illegible] ita offenderentur, vt potius ſe exituros,quam cum talibus eiectis commoraturos dicerent,ita Hoſtienſ.Ioan.Andr. Butr. & Zabar.*locis proximè citatis*.Fr.Emman.*d.quæſt.*50.*a.*5, *in fine*,Sanchez *d.cap.*9.*num.*13 *in fine.* 19

Talibus vita neceſſaria miniſtrentur.]Probat hic text. ſubminiſtranda eſſe vitæ neceſſaria fugitiuis , & eiectis Religioſis apud alia Monaſteria eiuſdem Ordinis conſtitutis,vt per Fr.Emman.*tom.*1.*quæſt.*23.*art.*2, Azor.*d.lib.*12.*cap.*16 *quæſ.*3.Sanchez *d.cap.*9.*num.*14. Cuius verò expenſis ſubminiſtrari debeant , dicam infra ad gloſſam. Illud verò certum eſt monialem non dici eiectam à Mona[illegible]rio , quando ſemper per illud fuit alita, vt cenſuit Rot. apud Farin. *deciſ.*115. *num.*1.*part.* 2.*recentiorum.* 20

In gloſ.*Vita neceſſaria.*ibi , *& qui miniſtrabit ei neceſſaria, Abbas prioris monaſterij,vel ſecundi,credo quod Abbas prioris Monaſterij.*Meli[illegible]ùs tamen ſic diſtinguendum puto.Si Religioſus hic bona ſua contulerat Monaſterio , quidem alimentis ſufficientia , illis ali debet : ſi autem non contulit , aut ſufficientia non ſunt , alendus eſt impenſis prioris Monaſterij , quòd ſi id non habuerit vnde eum alat, miniſtrabit alimenta poſterius Monaſterium , ita docent *in præſenti* Hoſtienſ.*num.vlt.*Ioan.Andr.etiam *num.vlt.*Butr.*num.*14. Zabarel.*num.*2.*quæſt.*10.Abb.*num.fin.*Anchar.*num.*9. Henric.*num.*7.Tap.*in auth.ingreſſi,C.de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua c.*6.*num.*37.*cum duobus ſeqq.*Azor.*d. lib.* 12. *c.*17.*quæſ.*3.Quòd ſi vtrumque Monaſterium habuit bona huius eiecti , quodlibet modicum contribuere tenetur , vt per Anan.*hic n.*8.Fr.Emman. *d.quæſt.*23. *art* 2. vbi limitat in Religione Fratrum Minorum Regularis obſeruantiæ , cùm in ea ſummam paupertatem profiteantur Fratres , & Monaſteria , ideo vſu receptum eſt, vt Monaſterium in quod Frater mittitur, 21

tur, ad pœnitentiam agendam ei neceſſaria miniſtret, de quo vide Rot. *deciſ.* 109. *&* 115. apud Farinac. *p.* 2. *recent.*

22 Notari ſolet gloſſa hæc ad id, quòd Eccleſia alit delinquentes, qui ad eam confugiunt, vt per Boër. *deciſ.* 303. *n.* 3. Lar. *in l. ſi quis à liberis, §. ſolent. n.* 49. *ff. de liberis agnoſc.* Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 73. *à princip.*

23 Nouiſſimè in ſacra Congreg. Concilij S. D. N. Vrbani Papæ VIII. iuſſu edita fuerunt decreta de Regularibus apoſtatis, & eiectis ſub die 21. Septembris 1624. quæ poſt primam huius libri impreſſionem impreſſa inueni apud Hieron. Roderic. *in compendio quæſt. Regul. reſol.* 52. *ſub num.* 3. inter quæ ita habetur *Ad hæc vt in poſterum è Religionibus nullus legitimè profeſſus eiici poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis; verè autem incorrigibilis minimè cenſeatur niſi non ſolum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex iuris communis diſpoſitione requiruntur, ſublatis hac in parte ſtatutis, & conſtitutionibus cuiuſque Religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apoſtolica approbatis, & confirmatis; verum etiam vnius anni ſpatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus, proindeque vnaquæque Religio priuatos habeat carceres in qualibet ſaltem prouincia. Elapſo autem anno ſi nihilominus non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pernicacia perſeuerauerit, ne contagione peſtifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putridum eiici tandem poſſit, ſed ab ipſomet Generali tantum de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex grauioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congregationibus generalibus, tamque nonniſi inſtructo ſecundum eorum ſtylum, & conſtitutiones proceſſu, & plenè probatis cauſis expulſionis ad ſacrorum Canonum præſcriptum. Interea tamen vſque ad primum generale Capitulum, ſeu Congregationem proximè celebrandam ſi quempiam ex iuſtis, & neceſſariis cauſis expellere oportebit, eiectio fieri poſſit a Generali cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum, vt ſupra, quos idemmet Generalis eligere debeat infra quatuor menſes à præſentis decreti publicatione, ſeruata tamen in reliquis forma ſuperius præſcripta. Si verò eiecti, quandiu non redierint ad Religionem, in habitu clericali incedant, atque Ordinarij loci iuriſdictioni, & obedientiæ ſubſint, proindeque Generalis illicò expulſionis ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur. Cæterum Sacra Congreg. Religionum Superiores ſeriò admonet, ac per IESV CHRISTI viſcera obteſtatur, vt memores paternæ charitatis, & manſuetudinis, quam profitentur, nihil intentatum relinquant, vt lucrentur animas fratrum ſuorum fere in profundum malorum delapſas, antequam grauiſſimum, atque extremum expulſionis remedium experiantur. Idque eo magis quod ſubditorum ſanguinem, qui ex malo negligentium, & ſui officij immemorum Prælatorum regimine peribunt, Dominus noſter IESVS Chriſtus ſupremo Dei iudicio de eorum Prælatorum manibus ſit requiſiturus.*

Præterea ſtatuit, vt iidem ſuperiores nemini ex Religioſis expulſis litteras teſtimoniales concedant, illos ad Sedē Apoſtolicam reiicientes, vel iubentes aliam ingredi Religionem.

Item vt eiecti extra Religionem degentes ſint perpetuo ſuſpenſi ab exercitio Ordinum, ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi.

Ac poſtremò cenſuit eſſe innouandam, & ſua Beatitudinis auctoritate innouat conſtitutionem felicis record. Gregor. IX. relatam in cap. fin. extra, de Regularibus, *ac propterea declarat eam conſtitutionem in iis quoque vindicare ſibi locum, ſeruandamque eſſe, qui iuſtè, diffinitiuéque ac iuris ordine ſeruato expulſi fuerint, dummodo tamen in expulſis huiuſmodi ſubſit ſpes euidens emendationis ex litteris ſaltē teſtimonialibus Ordinarij, cuius conſcientiam in his litteris concedendis Sacra Congreg. ſeriò onerauit.* Hæc habentur inter illa ſacræ Congregat. decreta, quæ ex Typographia Cameræ Apoſtolicæ impreſſa prodierunt, cum pleniſſima derogatione quarumcunque conſtitutionum, & ordinationum Apoſtol. exemptionum, & priuilegiorum, etiā Maris magni, ſeu Bullæ aureæ nuncupatorum, quorum tenores, &c. Quæ ſupradictis quomodolibet aduerſantur: poteſtate inſuper iiſdem ſuperioribus, etiam Generalibus, & Protectoribus ſublata ea, quæ ſuperiùs præſcripta ſunt, vel eorum aliquid moderandi, ſeu relaxandi.

De Conuerſatione coniugatorum.

Tit. XXXII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Ancharan. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 107. Ioan. de Londiis *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 175. *verſo,* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 119. *verſo,* Dan. Venator, *in analyſi methodica iuris Pontificij pag.* 472. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexan. Caſſan. Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon. ſub eod.*

De materia tituli vide Sanch. *de matrim. lib.* 7. *à diſp.* 32. *vſque ad* 40. Fr. Baſil. *de imped mentis matrimon. c.* 19. nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſor. lib.* 5. *q.* 46. *vſque ad* 119.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ſi viro ad Religionem tranſeunti conſentiat, & ipſa ſuſpecta ſit, nec continentiam voueat, nec Religionem ingrediatur, poterit ipſum repetere, & n.* 2.

3 *Votum temporale e ſtatu coniugis ſexagenarij manentis in ſeculo non ſufficit.*

4 *Coniugis alterius ingreſſus in Religionem, vt licitus ſit poſt matrimonium conſummatum non eſt neceſſaria licentia Epiſcopi ad profeſſionis valorem.*

5 *Epiſcopi auctoritate Religionē intraſſe præſumitur qui vxore conſentiente, & perpetuam continentiam promittente Religionem intrauerit, profeſſionémque fecerit, in qua longo tempore perſtiterit.*

Cap. Præterea. I. *Alex.* III.

MAritus ſi de licentia vxoris ingreditur & profitetur Religionem coram Monachis & Sacerdotibus, vxor etiam tenetur Religionem intrare, vel promittere perpetuam caſtitatem ſeruare, & ſi hæc non vult facere, vir eſt reuocandus à monaſterio ab Epiſcopo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 307. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 484. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 28. *c.* 1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 5. *c.* 1.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumūt Valer. Reginal. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *num.* 68. *verſ. tertia,* nouè Barthol. à S. Fauſto, *in theſauro Religioſorum,*

ſorum,lib.5.q. 97. in princip. quam quidem huius text. deciſionem intelligendam eſſe eo caſu, quo is, qui facultatem tribuit alteri Religioné ingrediendi, ignarus erat obligationis ingrediendi, vel continentiam vouendi, aſſerunt Greg. *l.11. verbo eſto tit. 7. part. 1. & l.2. verbo de guadar. tit. 10. part. 4.* Henriq. *de ſum. lib. 11. c. 8. §. 9* Abb. Roſel. Tabien. Angel. Sylueſt. Sot. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 33. num. 14.* quibus adde Fr. Baſil. *de impedimentis matrim. c. 9. §. 1. verſ. ſed quid.* vbi tenet eum qui facultatem tribuit, ſi nolit ingredi Religionem, compellendum eſſe vt ingrediatur, ſi erat iuris petentis profeſſionem ipſius, vt alter legitimè profiteretur, conſcius, de quo etiam Sanchez *d. diſp. 33. num. 17.*

3 *Aut perpetuò caſtitatem ſeruare promiſerit*, &c. Ergo non ſufficit votum temporale caſtitatis coniugis ſexagenarij manentis in ſeculo, vt per Barthol. à S. Fauſto *in the. auro Religioſorum lib. 5. q. 59.*

4 *Ignorante Epiſcopo.*] Ergo vt ſit licitus ingreſſus alterius coniugis poſt matrimonium conſummatum in Religionem, eſt neceſſaria licentia Epiſcopi, quod etiam ſuaderi videtur ex *c. ſi vir, & vxor. 27. quaſt. 2.* ibi, *ſi vir, & vxor diuertere pro ſola Religioſa inter ſe conſenſerint vita, annullatur ſine Epiſcopi conſcientia fiat:* ex quo eam exigi docent Hoſtienſ. *in c. cùm ſis, n. 5. ſuper verbo permittas, hoc tit. & in c. vxoratus num. vnic. ſuper verbo publicè, hoc eodem tit.* vbi Ioan. Andr. *num. 1.* Anch. *num. 4. notab. 3.* Butr. *num. 4.* Zabarel. *in fine*, & Maiol. *de irregular. lib. 1. c. 4. num. 5.* vbi ait ad coniugum conuerſiones validandas decretum Epiſcopi requiri. His tamen non obſtantibus verius cenſeo eam Epiſcopi licentiam non eſſe neceſſariam ad profeſſionis valorem, requiritur enim vt licitè fiat, non tamen vt valide, quia *in d. cap. ſi vir*, ea licentia petitur; non verò irritatur profeſſio aliter facta, quod apertè colligitur ex *hoc text. in fine*, vbi dicit virum, qui ignorante Epiſcopo de licentia vxoris profeſſus eſt, reuocandum non eſſe, ſi vxor vouerit caſtitatem, ergo ſentit. text. ex defectu licentiæ Epiſcopi nil offici profeſſioni; ita ſentiunt gloſ. *verbo conſcientia in d. c. ſi vir,* vbi Archid. *num. 1.* Bellam. *num. vnic.* & Turrec. *num. vnic.* & in hoc text. Ioan. Andr. *num. 1.* Butr. *num. 5.* & Abb. *num 3.* Greg. *l. 2. verbo del Obiſpo, tit. 10. p. 4.* poſt Aretin. Scot. Sot. Gabr. & alios, ſentit Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 32. n. 3.* & Franc Baſil. Ponc. *d. §. 1. verſ.*
5 *at ſi, in fine.* Aduertendum in hac materia eſt quòd ſi quiſquam vxoré conſentiente, & perpetuam continẽtiam promittente Religioné intrauerit, profeſſionémque fecerit, in qua longo tempore perſtiterit, præſumãtur auctoritate Epiſcopi intraſſe, vt per Maſcard. *de probation. concl. 1316. n. 10.*

6 *Vir poteſt, & debet de Monaſterio reuocari.*] Non iuris actione ad coniugis alterius petitionem, ſed ex ſolo iudicis officio, cuius eſt conſulere periculo incontinentiæ coniugis in ſeculo relicti, dum id imminere viderit, reuocando profeſſionem, & eum illi reſtituendo, vt intelligit Sanch. *d. lib. 7. diſp. 33. num. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij rati vinculum omnino dirimitur per ſolemnem Religionis profeſſionem alterius ſponſi, & cõiux manens in ſeculo eſt omnino à vinculo ſolutus, & num. 2.*

3 *Sancti plures de nuptiis ante matrimonium conſummatum vocati referantur.*

4 *Sanctum Ioannem Euangeliſtam an Chriſtus Dominus à nuptiis ad caſtitatis profeſſionem vocauerit, oſtenditur.*

5 *Nuptiæ in Cana Galilææ non fuerunt S. Ioannis, ſed Simonis Cananæi.*

6 *Matrimonium non conſummatur per copulam præcedentem.*

7 *Coniuges vna caro fiunt per ſolum matrimonium conſummatum.*

8 *Matrimonium conſummatur per copulam vi extortam.*

9 *Sponſa vi cognita intra bimeſtre ſibi conceſſum vtrum ad Religionem tranſire poſſit, oſtenditur.*

Cap. Verùm. II.

1 MAttimonium quando eſt ratum de præſenti, & non conſummatum, poteſt vnus ad Religionem, & alter ad ſecundas nuptias tranſire, quia cùm non fuerint effecti vna caro, poteſt vnus tranſire ad Deum, & alter remanere in ſæculo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag 307.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 476.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 18. c. 2.* & eſt poſt Concil. Lateran.

2 Collige ex text. vinculum matrimonij rati omnino dirimi ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi, & coniugem manentem in ſeculo eſſe omnino à vinculo ſolutum, poſſéque liberè ad alias nuptias tranſire; ita de fide definitum eſt per Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. can. 6.* ibi, *ſi quis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem Religionis profeſſionẽ alterius coniugis non dirimi, anathema ſit,* & docẽt Burſat. *conſ. 207. num. 46. vol. 2.* Sebaſt. Medic. *in tract. Mors omnia ſoluit, part. 2. concluſ. 65. num. 208.* Lancell. Gallia *in conſuet.* Alex. *in gloſſ. vxori, quaſt. 6. num. 33.* Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib. 51. c. 1. num. 3.* Menoch. *de arbitr. caſu 455. ex num. 10.* Petr. Magdalen. *de numero teſtium in teſtament. req. part. 3. cap. 3. num. 262.* Henriq. *in ſumm. lib. 10. c. 34. §. 3. in commento lit. R.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. p. 2. num. 73.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 17. n. 2. & de matrim. cap. 54. à princip.* Fr. Emman. *quaſt. Regular. tom 3. quaſt. 1. art. 4.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 5. num. 12.* Ægid. de Coninck *de Sacrament. tom. 3. diſp. 26. à nu. 30.* Rebell. *de oblig. iuſt. part. 2. lib. 3. quaſt. 4. à num. 1. & ſect. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 26. à num. 30.* Sanchez *de matrimon. lib. 12. diſp. 18. n. 3.* Vide alia *ad cap. ex publico, num. 2. infr hoc tit.* Matrimonium reputatur ratum, & non conſummatum ad effectum vt vnus ex contrahentibus alio contradicente poſſit ingredi Religionem ſi poſt illum contractum coram Parocho, & teſtibus copula non interceſſit, quamuis prius non ſemel etiam cum promiſſione de contrahendo fuiſſent fornicati, vt cenſuit S. Congregat. Concil. *ſub die 18. Nouembris* 1618.

Fallit concluſio ex text. deſumpta in Ieſuitis, qui ſi ingrediuntur Congregationem poſt dictum matrimonium; quia poſt longum tempus emittunt profeſſionem, non diſſoluitur, ne vxor diu expectare cogatur, eadem Sacra Congregat. *ſub die 26. Aprilis* 1621.

3 *Sicut quidem Sancti de nuptiis vocati fuerunt.*] S. Teclam ante matrimonium conſummatum conuertit D. Paulus, & ad vitam perfectiorem vocauit, teſte D. Ambroſ. 2. *de virginib.* & Epiph. *hereſi* 58. Et D. Alexius, Diuáque Cæcilia ex nuptiis ad ſtatum perfectiorem tranſierunt, vt teſtantur Metaphraſtes, & Surius *in eorum vitis*, & alia exempla referunt D. Gregor.

gor. *lib.* 3. *dialog. cap.* 14. & D. Auguſt.*lib.*8. *confeſſ. cap.*6.

4 Nonnulli ſummæ auctoritatis Doctores noſtri tem-
poris tradunt Chriſtum Dominum à nuptiis ad caſti-
tatis profeſſionem vocaſſe S.Ioannem Euangeliſtam,
id attribuentes DD. Auguſtino, & Hieronymo *in
præfationibus ad Euangelium Ioannis*, vt atteſtantur
Couarr.*de ſponſalib.p.*2.*c.*7 §.4.*num.*10.Henriq.*in ſum-
ma lib.*11.*c.*8 §.6.*litt.M.* & idem videtur probare Pa-
lud. *in* 4. *diſt.* 27. *quæſt.*3.*verſ. quantum ad* 3. dicens
quòd Chriſtus vocauit Ioannem de nuptiis ad Apo-
ſtolatum,etiam inuita vxore, ſecundum illos, qui di-
cunt quòd ipſa erat Magdalena,quæ propter hoc in-
dignata luxuriata eſt. Sed hoc denuptiis D. Ioannis
non eſt vtquequaque certum, vt optimè probat To-
let. *in c.* 2. *D. Ioannis, annot.*13. & Gutier *canon.lib.*1.
*c.*17.*à num.*27.ac Sanchez *d.diſp.*18. *num.*5. *verſ. ſe-*
5 *cundò.* Nuptiæ enim Cana Galilææ non fuerunt D.
Ioannis,ſed Simonis Cananæi, vt tradunt Nicephor.
*lib.*8.*hiſtoria eccleſiaſt. c.* 30. Adricom. *in theatro terræ
ſanctæ ſuper tribus Zabulon.p.*138.Cardin.Cæſ. Baron.
*tom.*1.*annalium Eccleſiæ anno Chriſti* 31.*pag.mihi.*107.
aliàs 121.*in altera edit.*Petr.Gom.Duran *in libro de la
peregrinacion del hijo de Dios,c.*9.*pag.*239. Hic Simon,
qui ex fidei,quam habuit,zelo, Cananæus appellatus
eſt, frater erat Iacobi minoris Hieroſolymitanorum Epi-
ſcopi,ex Henrico *in doctiſſima apologia contra Archiep.
Toletanum,p.*1.*c.*4 *n.*68.

6 *Dummodo carnalis cõmixtio*,&c.]Intellige poſt ma-
trimonium,quia per copulam præcedentem non con-
ſummatur matrimonium,vt per Couar.*de ſponſalib p.*
1.*c.*4.§. 1.*n.*14.Menoch.*de præſumpt.lib.*3. *præſumpt.* 1.
*n.*44.*cum ſeqq.*Petr.de Ledeſma *de matrim.q.*61. *art* 1.
*in fine.*Henriq.*in ſum.lib.*11.*de matrim.c.*8.*n.*8. D.Bar-
boſ.*in rub.ff. ſoluto matrim.p.*1.*n.*107.Sanch.*d.lib.*2.*diſp.*
21.*n.*12.

7 *Quia cùm non fuiſſent vna caro*,&c.]Ergo per ſolum
matrimonium conſummatum fiunt coniuges vna ca-
8 ro, vt docet Sanchez *d.lib.*2.*diſp.*13. *num.* 1. etiamſi
vi conſummetur?per copulam enim vi extortam con-
ſummari matrimonium,& prorſus indiſſolubile effici
reſoluunt Henriq.*d lib.*11.*c.*8.§. 10.Couarr.*d. cap.* 7.
§.4.*num.*10.D.Barboſ.*d.p.*2.*n.*106.Sanch.*d.lib.*1. *diſp.*
9 22.*num.*4.Vtrùm ſaltem poſſit ſponſa vi cognita intra
bimeſtre ſibi conceſſum ad Religionem tranſire? vide
Hippoll.*in l.*1.*in princip.n.*87.*ff.ad legem Cornel. de ſi-
car.& l.*1.§.*præterea,n.*1 . *ff.de quæſt.*Perez *l.*1.*verſ.circa
præmiſſa, tit.* 1.*lib.*5.*Ordin.pag.* 12. Valaſc. *conſil.*29.
*num.*5.Sanchez *d.diſp.*22.*n.*6.[vbi docet poſſe ingredi,
contra quem inſurgit Fr. Baſil. Pont.*d. cap.*9. §.1. *in
princip.*

SVMMARIVM.

1 *Profeſſionem qui facit inuita vxore,& ei poſtea reſtitui-
tur, non compellitur mortua vxore ad monaſterium
redire, matrimonium tamen contrahere non debet.*

2 *Maritus inuita vxore,& vxor inuito marito poſt ma-
trimonium confirmatum non poteſt intrare Religio-
nem.*

3 *Maritus ſi abſque licentia vxoris ad ſummum euehere-
tur Pontificatum, poterit ab ipſa reuocari, vt ei tenea-
tur debitum reddere.*

4 *Votum Religionis inuita vxore emiſſum omnino eſt irri-
tum.*

5 *Votum ſemel irritatum amplius non aſſumit vires.*

6 *Votum caſtitatis poſt matrimonium conſummatum emiſ-
ſum ab altero coniuge abſque alterius licentia obligat
ad non petendum debitum.*

7 *Coniux abſque licentia alterius profeſſus tenetur ab ipſo
reuocatus redire poſt eius obitum ad Religionem, &
non redeundo peccat.*

8 *Matrimonium an fuerit verum inter beatiſſimam Vir-
ginem,& Ioſephum.*

9 *Matrimonium contractum à coniuge inualidè profeſſo,
& reuocato poſt alterius coniugis obitum, ratum eſt,
peccat tamen ſe habens contrahens tanquam violator
voti ſimplicis caſtitatis.*

Cap. Quidam intrauit. III.

PRofeſſionem qui facit inuita vxore,& deinde co- 1
gitur ad illam redire, mortua vxore non tenetur
ingredi monaſterium, ſed non poterit accipere aliam
vxorem, quia votum non tenet quoad redditionem
debiti,ſed quoad petitionem. Colligunt ex Ordinar.
Abb. antiq.Innoc.Collect. Zabarel. Butr. Ioan.Andr.
Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Vi-
uian.*in rationali lib.* 3. *iuris Pontif.pag.*308. Alagona
*in compendio iuris Canon pag.*471.remiſſiuè Ximen. *in
concord.p.*1.*&* 2.refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1.
*Decretal.lib.*3. *tit.*28.*c.*3. & eſt poſt Concil. Lateran.
*p.*5.*c.*2.

Quia ipſum repentè coactus eſt,&c.] Notatur ad hoc 2
quòd maritus inuita vxore,& vxor inuito marito poſt
matrimonium conſummatum non poteſt intrare Re-
ligionem,vt per Valer.Reginald.*in praxi fori pœnitent.
lib.*18 *num.*377 *& lib.*30.*n.*68.nouè Barthol.à S. Fau-
ſto *in theſauro Religioſorum,lib.*5.*quæſt.*74.vbi *quæſt.*85.
reſoluit ſi vterque coniux abſque mutua licentia pro-
fiteatur, profeſſionem eſſe validam. Sic etiam ſi mari-
tus,ſciente & repugnante vxore, eſt ſacris Ordinibus
initiatus,ipſa eum poteſt repetere, & vir vxori reſti-
tutus debitum coniugale reddere iure ipſo compelli-
tur,nequit tamen petere,quia ſuo iure ceſſit voto ca-
ſtitatis ſeſe obligans,vt per Sanchez *de matrim.,lib.*7.
diſp. 38. *num.*10. Azor.*inſtit. moral.p.*1.*lib.*13. *c.fin.q.*
12.Quid ſi vxor abſque licentia vxoris ad Summum 3
eueheretur Pontificatum,an poſſit ab ipſa reuocari vt
ei teneatur debitum reddere? Affirmant gloſ.*verb. non
Apoſtolus,in cap.ſi quis pecunia* 79.*diſt.* vbi Archidiac.
& Turrecr.plures,quos refert,& ſequitur Sanchez *d.
lib.*7.*diſp.*38.*n.*12.quibus adde Azor.*d.p.*1.*lib.*13.*c.*14.
*q.*13.*prope finẽ*, & me citato *in hoc loco.*Mari.Cutel.*de
donat.inter patrem,& filium,tract. prima,di, c. partte.*3.
*n.*116.*pag.*129.

Vnde ratione voti ad Monaſterium non tenetur redire. 4
Ergo id votum Religionis inuita vxore emiſſum om-
nino eſt irritum,& nullã obligandi vim ſortitur, vt per
Sanch.*d.lib.*7.*diſp.*34.*n.*10. Quia votum ſemel irrita- 5
tum amplius non aſſumit vires, vt per Nauar. *in man.
c.*12.*n.*60.Petr.de Ledeſma *in ſumma tom.*2.*tract.*10 *c.*
7.*dub.*2.*circa primam concluſ.dicto* 4.Azor.*d.p.*1. *c.* 17.
*quæſ.*4.*& quæſ.*11.Sayr.*in claui Regia, lib.*5.*c.*8.*n.*6.Illud
autem,plures Doctores refert Sanchez *in præcepta De-
calogi,tom.*1.*lib.*4.*cap.*26.*num.*4.Mari.Cutel.*vbi ſuprà,
n.*122.

Promiſit enim ſe non exigere,&c] Notatur ad hoc, 6
quòd votum caſtitatis poſt matrimonium conſumma-
tum emiſſum ab altero coniuge abſque alterius li-
centia, eſt validum, & obligat ad non petendum de-
bitum,vt per Angel.*verbo matrim.num.*4 §.6.Henriq.
*d.lib.*11.*c.*15.*n.*8.*in fine*,Barthol.à S.Fauſto *in theſauro
Religioſorum,lib.*1.*quæſt.*286.Sanchez *de matrim.lib.*9.
*diſp.*35.*num.*25.vbi *num.*26. tenet huiuſmodi votum
eſſe prorſus irritum quoad non reddendum debitum,
& *num.*29. dicit quòd non ſolùm votum hoc obligat
ad non petendum,ſed etiam ad non ineundum aliud
matrimonium. Quamuis alterum coniugum non
poſſe

poſſe abſque alterius licentia ſe voto obligare ad non exigendum debitum, teneant Nauarr. *in man.cap.*12. *n.*60. Arag. 2.2.*quaſt.*88.*art.*8. Valent. 2.2. *diſp.*6. *q.*6. *puncto* 6. Veg. *in ſumma tom.*2.*c.*129. *caſu* 93. Sà *verbo votum, num.*27.

7 In gloſ. *Nec tenetur.* ibi, *ipſe tamē peccat ſi non perficit, quod vouit.* Notatur ad hoc, quòd coniux abſque licentia alterius profeſſus tenetur ab ipſo reuocatus redire poſt eius obitum ad Religionem, & non redeundo peccat, gloſſam ſequuntur Hoſtienſ. *hic paulo poſt princip. ſuper verbo non tenetur.* Sylueſt. *verbo diuortium, quaſt.*15. *caſu* 3. Albert. Aſtenſ. Monald Palud. & alij, quos refert Sanchez *d. lib.*7. *diſp.*34. *n.*11. Verùm dicendum eſt hunc culpæ immunem eſſe quamuis ad Religionem non redeat, vt deducitur ex hoc text. quatenus decidit hunc poſt cōiugis obitum non teneri ad Religionem regredi, tum quia *cap placet, hoc tit.* ſolùm dicit, conſultius, & congruentius ad huius ſalutem fore, vt ad Monaſterium redeat; quare ita docent *in præſenti*, Butr. *num.*6. Zabarell. *num.*2. *oppoſ.*4. & Abb. *num.*4. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.*34. *num.*12. Barthol. à S. Fauſto *lib.*5. *quaſt.*77. Soar. *tom.*5. *de Relig. lib.*7. *cap.*2. *num.*12. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis*, *diſp.*14. *dub.*1. *ex num.*17. Vtrùm autem coniux ſine alterius licentia profeſſus, nec ab eo in vita reuocatus poſſit eo defuncto egredi? vide Sanchez *d. diſp.*34. *num.*18. Azor. *d. part.*1. *lib.*12. *cap.*1. *quaſ.*6. *verſ. ſi quæras*, Barthol. à S. Fauſto *d. lib.*5. *quaſt.*81.

8 In gloſſ. *Non exigere.* ibi, *ſic enim Beata MARIA contrahere non debuit cùm propoſuerit ſe non exigere.* & ibi, *& quod dicitur ex Beata MARIA hoc fecit ex reuelatione diuina.* Vide Soar. *part.*3. *q.*29. *art.*2. *ſect.*2. *in fine*, Sanchez *de matrim. lib.*2. *diſp.*28. *n.*4. Ribadeneira *in libro pro defenſione Societatis, c.*17. latè Fr. Baſil. Ponc. *de impedimentis matrim. cap.*16.

9 In ead. gloſſ. ibi, *quod tenet matrimonium, quia votum non fuit ſolemne.* Notatur ad hoc, quòd matrimonium contractum à coniuge inualidè profeſſo, & reuocato poſt alterius coniugis obitum, ratum eſt, peccat tamen lethaliter contrahens tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis, vt per Innocent. *hic ſtatim in princ.* Abb. *num.*4. Zabarell. *num.*2. *quaſt.*1. *in fine*, Anchar. *num.*4. *quaſt.*1. *&* *n.*5. *quaſt.*2. *ad finem*, Greg. *l.*12. *verbo vale, tit.*7. *par.*1. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p.*2. *num.*101. Azor. *d. quaſ.*6. *verſ. ſi quæras*, Nauarr. Lancell. Roſel. Vega, & plures alios, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.*32. *num.*5.

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus Religionem intrare non poteſt niſi etiam vxor ingrediatur, vel niſi ſuſpecta non ſit, & continentiam promittat, & num.*2.
3 *Ad Religionem non dicitur tranſire qui non profitetur.*
4 *Fœminæ naturaliter ſteriles præ cæteris libidinoſæ ſunt.*
5 *Mulier quando dicatur ſenex, oſtenditur.*
6 *Votum vxoris manentis in ſeculo non ſufficit in quacumque ætate ſi ſit periculum ſuſpicionis.*

Cap. Cùm ſis. IV.

1 COniux vnus non poteſt Religionem ingredi altero manente in ſeculo, ſed ſi vxor ita ſenex eſt, & ſterilis quòd ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſeculo, poteſt Epiſcopus diſſimulare vt ea remanente in ſeculo, & caſtitatem promittente vir eius tranſeat ad Religionem, vel ambo profiteantur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viui. *in rationali lib.*3. *iuris Pontif. pag.* 308. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*485. remiſſiue Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1. *Decretal. lib.*3. *tit.*28. *cap.*4. & eſt poſt Concil. Lateranen. *part.*4. *cap.*3.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Henriq. *in ſumma lib.*12. *de matrim. c.*8. §.7. *lit. F*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.*31. *num.*40. Fr. Baſil. Ponc. *de impedimentis matrimonij, c.*19. §.1. Sanchez *de matrim. lib.*7. *diſp.*32. *num.*2. Gutierr. *eod tract. cap.*95. *à princip.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*102. *num.*11. *&* 26. latè Bartholom. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatū nouit. diſp.*3. *dub.*3. *per tot.* 2

Niſi vterque ad Religionē migrauerit.] Intellige profitendo, quia non tranſit ad Religionem, qui non profitetur, vt per Sanchez *d. diſp.*32. *n.*4. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib.*5. *q.*57. 3

Verùm ſi ita vxor ſenex eſt, & ſterilis, &c.] Intellige de ſterilitate non ratione naturæ, ſed ratione ætatis, vt per gloſſ. *hic verbo ſterilis*, & Butr. *in fine*, ac Hoſtienſ. *num.*4. *ſuper verbo ſterilis*, Sanchez *d. diſp.*32. *num.*16. *in med.* Barthol. de Vecchis *d. dub.*3. *num.*5. *in fine.* Fœminæ enim naturaliter ſteriles præ cæteris libidinoſæ ſunt, teſte Tiraq. *ad l.*9. *connub. num.*121. Credit meritò Sanchez *eod num.*16. fœminas quinquagenarias eſſe ſenes ad hunc effectum, quia attento breuiori curſu vitæ illarum, ac celeriori ſenectutis aduentu tam ſenex eſt mulier quinquagenaria, quàm vir ſexagenarius, quod communis æſtimatio teſtatur, & libidinis ardor ita tepeſcit in illa, ac in hoc, & iam in ea ætate eſt ſterilis, & communiter verè ſenex tunc appellatur, & ſuſpicione incontinentiæ libera creditur, refert Barthol. de Vecchis *d. dub.*3. *num.*5. mirabile enim eſt prolem ſuſcipere mulierem quæ ſit pluſquam quinquagenaria, Mantic. *deciſ.*49. *num* 4. 4

Quòd ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſeculo.] Ergo in quacunque ætate periculum ſit ſuſpicionis, non ſatis eſt votum manentis in ſeculo, vt per Couarr. *de ſponſalib. part.*2. *cap.*6. §.3. *n.*3. Sanchez *d. diſp.*32. *num.*9. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum*, *lib.*6. *quaſt.*61. 6

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus nō eſt ordinandus ad ſacros Ordines niſi vxor continentiam promittat.*
2 *Ordinari vt liceat viro cum licentia vxoris verum deſideretur ingreſſus illius in Religionem ſiue ſenex, ſiue iunior ſit, an verò ſatis ſit in vtroque euentu vt caſtitatem in ſeculo voueat, oſtenditur, & num.*6.
3 *Ordinatus in ſacris ex legitima vxoris licentia manentis in ſeculo cum voto caſtitatis poteſt ſimul habitare cum ea, ſi ſuſpecti minimè ſint.*
4 *Matrimonium contrahere liberè poſſunt conſtituti in minoribus.*
5 *Beneficia eorum, qui in minoribus Ordinibus conſtituti matrimonium contraxerunt, vacant ipſo iure.*

Cap. Coniugatus.

COniugatus non eſt promouendus ad ſacros Ordines niſi vxor voueat caſtitatem, & virum abſoluat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Imola, Anania, Butr, Hoſtienſ. Henric. 1

Anchar.Panorm.Viuian.*in rationali lib.3.iuris Pontificij,pag.*308.Alagona *in compend.iur.Canon.pag.*485. remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord. part.* 1. & 2.refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib* 3.*tit.*28.*cap.*5.& eſt poſt Concil. Lateranen. *part.* 5.*cap.*6.

2 *Niſi ab vxore continentiam profitente.*&c.] Ergo vt vir habita vxoris licentia licitè ad Ordines promoueatur non deſideratur ingreſſus vxoris in Religionem,ſiue ſenex,ſiue iunior ſit,ſed ſatis eſt in vtroque euentu vt caſtitatem in ſeculo voueat , vt per gloſſ. *verbo ſequeſtrato in c.Epiſcopus* 77.*diſt.*& alteram *verbo Religioſum in c.quia ſunt* 28.*diſt.*& *in præſenti* gloſ. *verbo continentiam,in vltim.opinione* , Henric. *num.* 5. & 8.Franciſc.Marc.*deciſ.*734. *num.* 2.*part.* 2. Maiol. *de irregul.lib.*1.*cap.*34.*n.*3.*verſ.in alijs autem*, Gaet.*in repet.cap.ad limina* 30.*quæſt.*1.§.4 *quæſt.*195.*num.*465. Verùm licèt hæc opinio ſit valde probabilis , probabilinr tamen illa eſt,quæ ſic diſtinguit.Si vxor eſt ſenex non ſuſpecta de incontinentia , ſufficit votum continentiæ ipſius in ſeculo , ſecus ſi iuuenis , tunc enim deſideratur ingreſſus ipſius in Religionem , vt colligitur ex text.*in cap.vxoratus* , & *in c.ad Apoſtolicam,hoc tit.*& iuxta hanc diſtinctionem eſt accipiendus text.*in præſenti* , dum ſolius voti caſtitatis vxoris meminit ad viri promotionem , intelligitur enim quando vxor eſt ſenex,nec de incontinentia ſuſpecta: & ideo huius ſententiæ ſunt *in præſenti*, Innoc.*in fine*, Hoſt.etiam *in fine*,Butr.etiam *in fine*, & Abb.*num.*4. Nauarr.*in man.cap.*22.*n.*52.Greg.*l.*38.*verbo mui veja, tit.*6.*part.*1.Couarr.*de ſponſalib.part.*2.*c.*6.§.3. *num.* 3. Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*13.*cap.*13.*q.*7.Chald. Pereira *de empt.& vend.c.*30.*num.*16.Gutier. *de matrim. c.*96. *à princip.*Sanchez *eod.tract.lib.*7.*diſp.*39. *n.* 6. ibi *n.*8.
3 reſoluit virum ſacris initiatum ex legitima vxoris licentia menentis in ſeculo cum voto caſtitatis , poſſe ſimul habitare cum ea ſi ſuſpecti minimè ſint, ſecus ſi ſuſpecti ſint,tunc enim nullatenus ſunt permittendi ſimul habitare,& *num.*18.tenet quòd ſi vxor conſenſum præſtitit non ignara iuris ſtatuentis quid ipſa efficere debeat,vt vir legitimè promoueatur ad Ordines, nullatenus reuocabitur vir eius ſolo conſenſu promotus ad Ordines,ſecus ſi id ius ignorauit.

4 In gloſſ.*Ad ſacros.*ibi,*datur intelligi quòd poſſit ad minores.* Notatur ad hoc , quòd conſtitui in minoribus Ordinibus liberè poſſunt omni tempore, attento iure matrimonium contrahere,vt per Couarr. *de ſponſalib. part.*2.*cap.*6.§.3.*num.*3.*in fine.*Henriq. *in ſumma lib.*10. *de ſacramento Ordinis,cap.*2.§.2.*littera L*, Vaſquez *de Ordine,diſp.*249.*cap.*4.*num.*39. Azor us *inſtit. moral. part.*1.*lib.*13 *cap.vlt.quæſ.*14.Filliuc.*tom.*1.*tract.*10.*p.*2. *cap.*4.*num.*119.

5 In ead.gloſſ.ibi,*Beneficijs debent priuari.* Ergo beneficia eorum , qui in minoribus Ordinibus conſtituti , matrimonium contraxerunt , non vacant ipſo iure , & hanc partem tenent Alexand. Carter. *lib.* 3. *de ſponſalib.cap.*1.Fr.Emman.*in ſumma tom.*1.*cap.*211. *concluſ.*1.& inſinuat Vaſquez *d.c.*4.*n.*40.Verùm contraria ſententia verior eſt & receptior, quam expreſſè tenet gloſſ.*verbo clericalis,in c.vnic.de cleric.coniug. lib.*6.ſequuntur Nauarr.*in man.cap.* 25.*n.* 120. Couar. *de ſponſalib.part.*1.*cap.*6.§.3.*num.*4. Azor.*inſtit. moral. part.*1.*lib.*13.*cap.*13.*quæſ.*6.*verſ.ſed quæſtio* ,& *quæſt.*8. Gutier.*practic.lib.* 2.*quæſt.*104.*num.*3.Sanch.*de matrim. lib.*7.*diſp.*41.*num.*4.Sayr.*de cenſur.lib.*6.*cap.* 5.*num.*10. latè de Carol.de Graſſis *de effect.clerical.effectu* 5. *n.* 11.*cum ſeqq.*

6 In gloſſ.*Ab vxore* Notatur ad hoc , quòd non eſt habilis ad Religionis ingreſſum vir,cuius vxor , quæ manet in ſeculo,quamuis ſit ſenex , timetur tamen de eius incontinentia , etiamſi voto caſtitatis ſit obſtricta,vt per Panorm.*in cap.ad Apoſtolicam* , *num.*1.*de conuerſ.coniug.*Couarr.*de ſponſ.part.*2.*cap.*6.§.3.*num.*3. Barthol.de Vecchia *in praxi obſeruanda in admittendis ad Relig.ſtatum nouit.diſp.*3.*dub.*3.*num.*6.

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus in Epiſcopum promoueri non poteſt niſi vxor Religionem profiteatur,& num.*2.
3 *Maritus qui contraxit matrimonium de præſenti ſi efficiatur Epiſcopus,non ob id conſebitur ſolutum matrimonium de præſenti antea contractum.*
4 *Cardinalis vt quis vxorem habens fieri poſſit,an deſideretur ingreſſus vxoris in Religionem,oſtenditur.*

Cap. Sanè. V.

Coniugatus non poteſt promoueri ad Epiſcopa- 1
tum niſi vxor prius fiat profeſſa in Religione
cum ſacro velamine.Colligunt ex Ordin.Abb. antiq.
Innoc.Collect Zabar.Ioan.Andr Imola,Anania,Butr.
Hoſtienſ.Henric.Ancbar.Panorm.Viuian.*in rationali*
*lib.*3.*iuris Pontif. pag.* 309. Alagona *in compendio iu-*
*ris Canonici, pag.*485.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*1.
& 2. refertur ab Anton.Auguſt. *collect.* 1. *Decretal.*
*lib.*3. *tit.*18.*cap.*6.& eſt poſt Concil. Lateranen.*part.*
5.*cap.*7.
Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt 2
Ioan. Andr.*num.*3.Butr.*num.*3.Abb.*num.* 2. Zabarell.
*n.*2.*q.*1 Ancb.*ad fin.in præſenti*,Syluest.*in ſumma verbo*
matrimonium,8.*q.*12.*dicto* 4. & *verbo diuortium*, *q.*17.
dicto 2.Couarr.*de ſponſalib.p.*2.*cap.*6.§.3.*num.*3.Greg.
*l.*2.*verbo en orden,tit.*10.*p.*4.Caiet.*in repet.c.ad limina*
30 *q.*1.§.4 *q.*195.*num.*468.Franc.Marc.*deciſ.*734.*n.* 6.
*part.*2.Maiol.*de irregular.lib.*1.*cap.*34.*num.* 2. Petr.de
Ledeſma *de matrimon.quæſt.*65 .*art.*4.*dub.*5. *concluſ.* 6.
Sanchez *eod.tract.lib.*7.*diſp.*41.*num.*3. Azor. *inſtitut.*
*moral.part.*1.*lib.*13.*c.*13.*quæſ.*7.Vnde quamuis mari- 3
tus,qui contraxit matrimonium de præſenti , efficia-
tur Epiſcopus , non ob id cenſebitur ſolutum matri-
monium de præſenti antea contractum, quia Epiſco-
pus non poteſt dici mortuus ſpiritualiter , cum ne-
que obedientiam abſolutam , neque paupertatem
voueat,ita D.Barboſ.*in rubr. ff. ſoluto matrim. part.*2.
num. 88. Vtrùm autem deſideretur ingreſſus vxoris
in Religionem , vt poſſit maritus ad Cardinalitiam
dignitatem promoueri , quæſtio eſt ab præſens in-
ſtitutum non contemnenda , in qua Maiol.*d.cap.*34.
num. 2.aſſerit ſemper deſiderari ingreſſum vxoris in 4
Religionem. Sanchez verò *d.diſp.* 41. *num.* 4. melius
tenet non amplius deſiderari quàm ad Ordines à viro
aſſumendos , cum non inueniatur textus aliquid ſpe-
ciale in hoc caſu decidens , nec ratio , quæ ad aliud
ſentiendum cogat.

SVMMARIVM.

1 *Sponſa de præſenti non cognita,quæ dicit ſe velle Religionem ingredi , compellitur infra certum tempus profiteri,vel adhærere marito.*
2 *Religionem ingredi poteſt vnus coniugum altero inuito ante conſummationem matrimonij.*
3 *Matrimonium ratum dirimitur per profeſſionem Militaris Ordinis S.Ioannis Hieroſolymitani.*
4 *Matrimonium ratum non diſſoluitur per vota emiſſa à Mantellatis,& à quibuſcunque viris Tertij Ordinis S.Franciſci.*

5 *Eremitica*

5 *Eremitica vita profeſſione non dirimitur matrimonium ratum.*

6 *Matrimonium ratum non diſſoluitur per vota coadiutorum formatorum emiſſa in Societate IESV.*

7 *Matrimonium ratum minimè diſſoluitur per aſcenſum ad Epiſcopatum.*

8 *Declaratur textus in præſenti, & num. 9.*

10 *Profeſſio Religionis Chriſti priuilegio ex ſolo iure diuino poſitum matrimonium ratum dirimit.*

11 *Deſponſata vxor non dicitur.*

13 *Bimeſtre conceſſum ſponſis in hoc textu ad deliberandum de Religionis ingreſſu, eſt arbitrarium.*

14 *Papa poteſt diſpenſare in matrimonio rato, vt ſoluto eius vinculo poſſint liberè coniuges aliud matrimonium inire.*

Cap. Ex publico VII.

1 SPonſa ſi poſt matrimonium de præſenti, ſed ante copulam carnalem vult ingredi Religionem, cautionem dare debet, vt intra duos menſes ingrediatur, vel redeat ad ſuum virum; & ſi tranſeat ad Religionem, vterque reſtituat alteri, quæ ab eo noſcitur recepiſſe, nam dictum Chriſti Matth. 4. & 19, *Non licet viro dimittere vxorem niſi ob fornicationem*, intelligitur de matrimonio conſummato cum copula, ſine qua conſummari non poteſt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 29. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 309. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 485. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib. 3. tit.* 28. *c.* 7. & eſt poſt Concil. Lateranen. *part. 4. cap.* 8.

2 Collige ex text. ante conſummationem matrimonij poſſe ſponſum, vel alterum coniugum, etiam altero inuito ingredi Religionem; vinculum enim matrimonij rati omnino dirimitur ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi, vt per Doctores citatos *ad cap. num. 2. ſupr. hoc tit.* quibus adde Couarr. *de ſponſalib. p. 1. c. 5. num. 11. verſ. ſextò, & part. 2. c. 7. §. 4. n. 6.* Matienſ. *ad rubr. tit. 1. gloſſ. 1. à n. 68. lib. 5. noua recopil.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 7. num. 6.* plures alios apud Cened. *collect. 19. n. 1. ad Decretales, & in collect. ad c. 2. ſupr. hoc tit.*

3 Vnde iam primò infertur dirimi matrimonium ratum per profeſſionem militaris Ordinis S. Ioannis Hieroſolymitani, quia hæc eſt ſolẽnis profeſſio, tum quia hi Equites verè, & propriè Religioſi ſunt, quare ita docẽt Nouarr. *ſup hoc tit. conſ. 1. in antiq.* aliàs *conſ. 2. in nouis*, Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 239. num. 2. & ſuper Bullam Cruciata, §. 9. n. 113. & quæſt. Regularium, tom. 3. quæſt. 1. art. 7.* Petr. de Ledeſma *de matrim. part. 2. q. 61. a. 1. 2. ad 4.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 81.* mo citato *in hoc loco*, Mar. Cutel. *de donat. inter patrem & filiũ, tract. prima, diſc. 2. partic. 3. n. 117. pag. 129.* Veg. *in ſumma lib. 6. caſu* 17. Henriq. *in ſumma lib. 11. c. 8. num. 6.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 13. c. 6. quæſ. 4.* Cened. *d. collect. 29. num. 4.* Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 18. num. 8.* Gutier. *d. tract. c. 54. num. 7.* Fr. Baſil. Ponc. *de ſacramento matrimonij, lib. 9. c. 7. num. 2. & 3.* & antea *in tract. de impedimentis matrimon. c. 19. §. 4. verſ. Ego tamen*, vbi *in verſ. præterea*, tenet ſine dubio aſſerendum votis Religioſorum Militum Calatrauæ, & Alcantaræ, quibus tantùm promittitur caſtitas coniugalis; non dirimi matrimonium ratum. Quamuis matrimonium ratum non dirimi profeſſione quorumcunque Ordinum Militarium, etiam S. Ioannis teneat Sarmient. *de redditibus eccleſiaſt. part. 4. cap. 1. num. 13.* vbi refert pro ſe Sotum *in 4 diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 4.* Illud verò certiſſimum eſt in hac materia, quòd per profeſſionem monialium, & clericorum Ordinum militarium ſub clauſura viuentium dirimitur matrimonium ratum, quia ſolemnem emittunt profeſſionem, Sanchez *d. diſp. 18. num. 7.* Gutier. *d. cap. 54. num. 5.* Fr. Baſilius Poncius *d. cap. 19. §. 5. verſ. ſed in primis*, vbi loquitur de Tertiariis S. Franciſci, & S. Dominici in communi viuentium.

Barboſ. Collect. Tom. II.

4 Secundò infertur non diſſolui matrimonium ratum non conſummatum per vota emiſſa à quibuſcumque fœminis Religioſis Diui Dominici, quæ apud noſtrates *beatæ* nuncupantur, Italicè Bizoche, & à quibuſcunque viris tertij Ordinis D. Franciſci, non enim ſolemniter profitentur, ſed votis ſimplicibus [illegible] Sanchez *d. diſp. 18. num. 4.* Gutier. *d. c. 54. num.* [illegible] Baſilius Pontius *d. tract. de ſacramento matrimonij, lib. 9. cap. 8. num. 1.* vbi *num. 2.* reſoluit profeſſionem ſolemnem eſſe Mantellatarum Ordinis Sancti Franciſci, & Sancti Dominici, quæ collegialiter viuunt & emittunt tria vota ſubſtantialia, vt ex multis conſtat Summorum Pontificum conſtitutionibus, quas refert Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. quæſt. 71. art. 1. & 2.* quamuis ipſe Fr. Baſil. *d. c. 19. §. 5.* probare nitatur per vota mantellatarum (quæ Hiſpanè Beatæ dicuntur) Ordinis Eremitarum S. Auguſtini matrimonium ratum dirimi, niſi illum intelligamus de mantellatis collegialiter viuentibus.

5 Tertiò infertur profeſſione vitæ Eremiticæ non dirimi matrimonium ratum, Sanchez *d. diſput. 18. numer. 5.* Henriq. *d. lib. 11. cap. 8. §. 7.* Gutier. *d. cap. 54. num. 3.*

6 Quartò infertur per vota coadiutorum formatorum emiſſa in Societate IESV non diſſolui matrimonium ratum præcedens, ſunt enim ſimplicia, quamuis publicè emittantur, ita docent Vaſquez *12. quæſt. 96. art. 4. diſp. 165. c. 10.* Petr. Ribadeneira *in lib. de Societatis inſtituto, cap. 19. §. el primero*, Henriq. *d. lib. 11. cap. 8. num. 7.* Sanchez *d. diſp. 18. num. 6. & in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. c. 1. num. 29.* At verò tribus votis ſimplicibus Societatis IESV dirimi matrimonium ratum poſt Henriq. Gabr. Vaſq. & Sanchez reſoluit Baſil. Pont. *d. tract. de ſacramento matrimonij, lib. 9 cap. 6.*

7 Quintò infertur matrimonium ratum minimè diſſolui per aſſenſum ad Epiſcopatum, vt per Henriq. *lib. 10. cap. 30. num. 3. litt. Q. & R, & lib. 12. c. 5. num. 9.* Sanchez *d. diſp. 18. num. 5.*

8 *Infra duorum menſium ſpatium, &c.*] Intellige ad deliberandum de Religionis ingreſſu, ad profeſſionem verò datus annus integer, qui à iudice coarctari non poteſt, ita docent *in præſenti* Hoſtienſ. ſuper verb. *infra duorum*, & Butr. *n. 12.* D. Antonin. Sot. Barthol. à Ledeſma, & alij, quos refert, & ſequitur Sãch. *d. lib. 2. diſp. 24. n. 4.* adde Fr. Baſil. *d. c. 19 §. 1. in princip. & d. tract. de ſacram. matrimonij, lib. 9. c. 9. num. 2.* Barthol. de Vechis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 3. dub. 1. ex n. 3.* Gutier. *de matr. c. 54. n. 15.* Quamuis huiuſmodi bimeſtre præſcriptũ eſſe ad profitendum, itaut teneatur ſponſus Religionem ingrediens intra illud profiteri, vel matrimonium conſummare, minus bene teneãt *in præſenti* Innoc. *n. vnic.* & Abb. *n. 11.* ac Nauar. *in man. c. 16. n. 27.* Vnde iuxta priorem ſententiam, quæ verior eſt, ſponſam duodennem per quatuor annos debet ſponſus expectare, donec profiteatur, cum profiteri nequeat ante 16. annum expletum attento Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de Regular. c. 15.* & ita docet Henriq. *lib. 11. cap. 5. §. 8. litt. F,* poſt Menoch. Fr. Emmán. *quæſt. Regular. tom. 3. §. 13. art. 4.* Gutier. *d. cap. 54. num. 12.* Baſilius Pontius *d. cap. 9. n. 3.*

Sanchea d.diſp.24.num.9.vbi num.10.reſoluit ſi alter ſponſus prætextu Religionis nimis differat matrimonium conſummare, vacando de vna Religione in aliam intra nouitiatus annum, poſſe iudicem compellere dato termino peremptorio, vt maneat in vna Religione, in qua completo nouitiatus anno profiteatur, vel ad ſponſum alterum redeat, & conſummare matrimoniũ, quia alias cederet in magnum alterius ſpõſi damnum, qui diu, immo & voto vitæ ſpatio poſſet manere ligatus primo matrimonio, & ſic nun poſſet ſibi mederi aliud contrahendu.

9 Illud aduertere oportet pro pleniori huius text.intellectu bimeſtre conceſſum in præſenti ad deliberandum de ingreſſu in Religionem currere à die celebrati coniugij, vt docent Fr. Baſil. d.cap.19 §.2.in princip. & d.tract.de Sacram.matrimonij, lib.9.c.9.n.4.cum ſeqq. Sanchea d.diſp.24.num.21.vbi etiam reſoluit quòd ſi iudex præſcribat tempus, ab eo tempore menſes computabuntur comodu, quo tunc occurrunt in Kalendario. & de momento ad momentum, & num.25. tenet ſi ſponſi nolint ingredi Religionem, non teneri ſtatim inito matrimonio ſibi inuicem reddere debitum, donec bimeſtre tranſeat, quia id tempus conceditur in hoc text. ad deliberandum de ingreſſu Religionis, quamuis autem hodie neuter coniux ingredi intendat. poteſt tamen propoſitum in melius cõmutare, & ita licebit id tempus expectare, & num.27.aſſerit ſi bimeſtri tranſacto, vel tempore à iudice præſcripto ad conſummandum matrimonium, neuter ſponſus ad Religionem tranſiit, & matrimonium conſummatum non eſt, adhuc poſſe ingredi, quia licèt peccauerit negando debitum poſt id bimeſtre, etiamſi Religionem ingredi intenderet, minimè tamen amiſit ius ſtatim ingrediendi.

10 *Secundùm interpretationem ſacri eloquij.*] Ergo profeſſio Religionis Chriſti priuilegio ex ſolo iure diuino poſitiuo matrimonium ratum dirimit, vt per Scot. Vict.Sot.Cordub.& alios, quos refert, & ſequitur Fr. Baſil.Ponc.d.cap.19.§.2.verſ.ſed mihi, & d.lib.9.cap.5.num.4.Gutierr.canon.lib.1.cap.17.num.26.35.& 43.& de matrimonio, cap.54.num.8.Sanchez d.lib.2.diſp.19.num.3.Rebell.de obligat iuſtitia, part.2. lib.3.q.4.ſect.2 à n.12.Quamuis diſſolui ſolo iure Pontificio minus benè teneant in præſenti Hoſtienſ.ſuper verb.conſummatum, Ioan.Andr.num.9.& Butr.n.16. Mich. Medina lib 5.de continentia ſacrorum hominum, c.87. & ſeq. Vaſquez 1.1.diſp.165.c.5.& Fr.Emman. Ribadeneira, Leſſius, & alij, quos refert, & ſequitur Nicol.Garc. de benef.part.7.cap.10.num.76.

11 *Viro deſponſata.*] Ergo deſponſata vxor non dicitur, vt per Tiraq.de iure mariti gloſſ.2.num.19.

12 *Tranſire voluerit.*] Intellige cum effectu, ſequuta ſcilicet profeſſione, vt per Fr.Emman.quaſt.Regul.tom.3.quaſt.1.art.3.

13 In gloſſ. *Infra duorum.* Notatur ad hoc, quòd bimeſtre conceſſum ſponſis in hoc text.ad deliberandum de Religionis ingreſſu eſt arbitrarium, & ita poteſt iudicem cauſa cognita reſtringere, vel prorogare, qui datur miniſterio iudicis, ſequuntur in præſenti Zabar. quaſt.6.& Abb.num.11.Nauarr.in man. cap.16.n.27. Fr.Emman.in ſumma tom.1.cap.242 num.1.Gutier.de matrim.cap.54.num.15.Fr.Baſil.d.c.19.§.2.in princip. & latè d.lib.9.c.9.n.8.& 9.Sanchez d.lib.2.diſp.24.num.12.

14 In gloſſ. *Conſummatum.* ibi, *Vincent.dixit quòd Papa per diſpenſationem poſſet diſſoluere tale matrimoniũ, &c.* Hanc gloſſæ ſententiam, quòd ſcilicet poſſit Pontifex diſpenſare in matrimonio rato, vt ſoluto eius vinculo poſſint liberè coniuges aliud matrimonium inire, ſequuntur in præſenti Innocent.in fine, Hoſtienſ. verbo conſummatum, Ioan. Andr.num.9.Butr. num.16. Zabar.num.2.quaſt.1. Abb.in fine, docent etiam Anch. Beroi.Dec. Socin.Curt.Crat. Loazes, Roſell. Sylueſt. Armill. Euerard.Hieron. de Monte, Villalob. Borgaſ. Bertachin.Caiet.Medina, & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch d.lib.2.diſp.14.num.2. Nauarr.in man. cap.22.num.21.& ſub tit.de ſponſalib.conſil.49.in antiq. aliàs conſil.3. in nouis, Cardinal. Bellamin lib.2. de Monachis, cap.38.§. altera ſolutio eſt, & §. ad tertium dico.Gregor.l.§. verbo orden, tit.10. part.4. Menoch. arbitr.caſu 455.n.4.& de præſumpt. lib.2. præſumpt.10. num.57.& conſil.15.n.9.& conſil.385.num.4.cum ſeqq. Henriq.d.lib.11.cap.8.§.11.& lib.12.cap.5.§.3.& c.16. §.7 Surd.conſil.364.num.57.Fr.Emman.quaſt.Regular. tom.3.quaſt.1.art.5.Valent.tom.3.diſp.6.q.6.puncto 7. & tom.4.diſp.10.quaſt.1.punct.7.D.Barbuſ.in rubr.ff.ſoluto matrim.part.2.num.84.102.& 103.& Baſil. Ponc. d.lib.9.cap.3.Sanch.d.lib.2.diſp.14.num.2.Azor.inſtit. moral.part.2.lib.5.c.2.quaſ.3.Farin.in praxi crimin.p.5. quaſt.143.num.8.Rebell.de obligat.iuſtitia, part.2.lib.2. quaſt.15.ſect.5.Franciſc.Molin. de ritu nupt.lib.1.compar.19.n.123.Ceuall.commun.contra communes, q.343. Cabed.de Vaſconcellos diuerſ.iuris argum.lib.3.cap.5. Leſſ.de iuſtit.lib.2.cap.40.num.11.6.& cap.41.num.69. Nicol.Garc.de benefic.part.7.cap.10.n.73.Soar.de legib. lib.1.cap.14.num.3.& 20.nouè Ioan.Valerius de differens.inter vtrumque forum, verbo diſpenſatio, differ.6.n.4. & me citato in hoc loco, Mari.Cutel.de donat.inter patrem & filium, tract.prima, diſc.2.part.3.n.129.pag.131. & cenſuit S.Congregat.Concilij in Marſicana 13.Nouembris 1627. ex cauſa ſcilicet publicam vtilitatem reſpiciente, & Rota in cauſa Burgen. diſſolutionis matrimonij 17.Iunij 1594.coram D.Iuſto dixit quoad poteſtatem Papæ diſſoluendi matrimonij rati, non conſummati non eſſe dubitandum, quia hæc eſt communis opinio Canoniſtarum, præſertim de conſenſu coniugum, & ex iuſta cauſa. Quamuis contrarium, immo Summum Pontif. non poſſe diſpenſare in matrimonio rato, teneant Couarr. de ſponſalib.part.2.cap.7.§.4. num.13. Matienſ. in rubric.tit.1. gloſſ.1. num.77. lib.5. noua recopil. Gutierr.canon.lib.1. cap.17.à num.12 in fine, Bartholom. de Ledeſma de matrimon.dub.64.in fine, Petr.de Ledeſma eodem tract. quaſt.67. art.2.dub.1. Petr.de Soto, Corduba, Vega, Ludouic. Lopea, Aragon, & alij quos refert Nicol. Garc.d.cap.10.num.84. & multo plures apud Cened. d.collect.19.num.7.

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus non poteſt tranſire ad Religionem, niſi vxor prius vouerit caſtitatem.*

2 *Profeſſio coniugis altero iuuene, & ſuſpecto de incontinentia non profitente, ſed manente in ſeculo cum voto caſtitatis, an valida ſit, oſtenditur.*

3 *Profeſſio coniugis ſolemniter facta de licentia ſpontanea alterius, qui manens in ſeculo continentiam non promiſit, eſt valida.*

4 *Profeſſus ſolemniter de licentia ſpontanea vxoris, quæ manens in ſeculo continentiam non promiſit, ad eius petitionem non poteſt reuocari iure actionis, ſed ex ſolo iudicis officio.*

5 *Coniux ex his terminis quibus poteſt à coniuge reuocari an poſſit propria auctoritate exire, oſtenditur.*

CAP. Vxoratus. VIII.

VXoratus ad Religionem recipi non debet niſi vxor ſit ita ſenex vt nulla ſuſpicio ſit tranſeundi 1

eundi ad ſecunda vota, & publice in conſpectu Eccleſiæ profiteatur continentiam, & in domo propria cum ſuis filiis, & familia remaneat; ſi non eſt talis, ingrediatur Religionem, ſin minus, eius vir non recipiatur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 310. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 486. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. part. 1.* & a refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib. 3. tit. 28. c. 10.* & eſt poſt Concil. Lateran. *part. 5. cap. 9.*

2 Vide dicta *ad cap. cùm ſit, ſup. hoc tit.* Vtrùm autem valeat coniugis profeſſio altero iuuene, & ſuſpecto de incontinentia non profitente, ſed manente in ſeculo cum voto caſtitatis, dubitant Doctores: Angles *in floribus Theologic. part. 1.* vbi *de matrimon. q. 1. de eſſentialibus, diſput. 17. art. 3.* affirmat non valere; ſed veriſſima ſententia eſt talem profeſſionem eſſe validam, quia non eſt de eſſentia profeſſionis coniugis profeſſio alterius, ſed ſolùm deſideratur, vt profeſſio ſit licita; tum quia text. *in præſenti*, & ſimiles non irritant contra factam, ita ſentiunt Palud. Syluest. Roſel. Tabien. & Sot. quos refert, & ſequitur Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib. 5. q. 65.* Nauar. *ſub hoc tit. conſ. 14. num. 3.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 8. n. 9.* Azor. *inſt. moral. p. 1. lib. 11. c. 1. q. 6.*

3 In gloſſ. *Nullatenus.* ibi, *Ego credo, quòd Monachus ſit*, &c. Notatur ad hoc quòd profeſſio coniugis ſolemniter facta de licentia ſpontanea alterius, qui manens in ſeculo continentiam non promiſit, eſt valida, ſequuntur *in præſenti* Butr. *num. 5.* & Abb. etiam *num. 5.* Syluest. *verbo matrimonium, 8. quæſt. 13. dicto 4.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. de matrimon. cap. 15. num. 9. lit. O.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 1. q. 6. verſ. ſi quæras*, Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 33. num. 4.* Gutier. *eod. tract. cap. 95. num. 13.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *Epiſcopus tamen per officium ſuum*, &c. Notatur ad hoc quòd profeſſus ſolemniter de licentia ſpontanea vxoris, quæ manens in ſeculo continentiam non promiſit, ad eius petitionem non poteſt reuocari iure actionis, ſed ex ſolo iudicis officio, cuius eſt conſidere periculo incontinentiæ coniugis in ſeculo relicti, dum id imminere viderit, reuocando profeſſionem, & eum illi reſtituendo, quia cùm profeſſioni conſenſum præſtiterit, ceſſit iuri ſuo, quod in eum habebat, ac proinde amplius actionem non habet; ſequuntur *in præſenti* Ioan. Andr. *in fine*, Butr. *num. 5.* Abb. *num. 6.* & Anchar. *in fine*, & Zabarel *q. 1.* Gregor. *l. 12. verbo de ſuo efficio, tit. 7. part. 1.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 1. q. 6. verſ. ſi quæras*, Sanch. *d. lib. 7. diſp. 33. num. 18.*

5 Vtrùm coniux in his terminis, quo poteſt à coniuge reuocari, poſſit propria auctoritate exire? ſolet à nonnullis dubitari, at dicendum eſt minimè poſſe propria auctoritate egredi; quia verè profeſſus eſt, & tenetur ad obedientiam, & quamuis initio peccauerit ingrediens Religionem non ſeruatis iure præſcriptis in coniuge manente in ſeculo, perſiſtens verò in Religione non peccat, quia iam non eſt ſui iuris, & licèt poſſit reuocari, id non eſt iure actionis competentis alteri coniugi, ſed ex mero iudicis officio ex ſupradictis, ita citata hac gloſſ. poſt Anch. & Zabarel. *in præſenti*, docet Sanch. *d. diſp. 33. num. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Coniugatus faciens profeſſionem vxore conſentiente, licèt nunquam intrauerit monaſterium, ſi mortua coniuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, & monaſterium intrare compellitur.*

2 *Vxoratus profeſſus à monaſterio reuocatus eo quod deſiderata ſint aliqua iure requiſita, ac coniugi reſtitutus, tenetur eo coniuge defuncto ad monaſterium redire.*

3 *Profeſſio coniugis facta de licentia alterius non vouentis caſtitatem, valet.*

4 *Vxor manens in ſeculo ſi erat conſcia iuris diſponentis virum non poſſe profiteri, niſi ipſa licentiam concedens voueat caſtitatem, ſi ſenex ſit, quamuis iuuenis, ingrediatur Religionem, non poteſt vir profeſſus reuocari, ſecus ſi ipſa huius iuris inſcia erat.*

CAP. Ex parte. j. IX.

Vrban. III.

VXoratus, qui de conſenſu vxoris habitum ſumpſit, & votum ſolemnizauit, deinde manſit cum vxore, quia non vouit, nec ingreſſa eſt Religionem, & erat iuuenis, illa mortua accepit alteram, cogitur per excommunicationem relinquere eum, & ingredi monaſterium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 310. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 486. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 1.* 1

2 Collige ex text. vxoratum profeſſum à Monaſterio reuocatum, eo quod deſiderata ſint aliqua iure requiſita, ac coniugi reſtitutum, teneri eo coniuge defuncto ad Monaſterium redire, vt per Gregor. *l. 12. verbo vale el caſamiento, tit. 7. part. 1.* Syluest. *verbo diuortium, q. 17. dicto 3.* Angl. *in floribus Theolog. p. 1. vbi de matrim. q. 1. de eſſentialibus matrim. dub. 27. art. 3. diffic. 5.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 1. quæſ. 6. verſ. ſi quæras*, Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 33. num. 5.* Gutier *eod. tract. cap. 95. num. 14.* Quare ſi profeſſus ille aliud matrimonium tunc ineat, erit irritum ratione voti ſolemnis in illa profeſſione valida emiſſi, vt clarè deſumitur ex hoc text. vbi iubetur huiuſmodi profeſſum, vxore poſtea ducta dimiſſa, ad Monaſterium, à quo ad priorem vxorem reuocatus fuerat, redire; ita docent Abb. *hic n. 2.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. cap. 15. § 9.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Relig. lib. 5. q. 67.* Greg. Angel. Azor. & Sanch. *citatis locis.*

5 Communis enim tam Theologorum, quàm Canoniſtarum ſententia habet profeſſionem coniugis factam de licentia alterius non vouentis caſtitatem valere, Azor. *d. q. 6* Durand. Riec. Maior, Adrian. Sylu. Palac. Roſel. Henriq. Vega, & alij, quos refert, & ſequitur Barth. à S. Fauſto *d. lib. 5. q. 66.*

4 In gloſſ. *Conſentiente vxore.* ibi, *Laur. dixit. quòd ſi ſciuit ius, vel ei dicatur, intelligitur vouere, aliàs non.* Notatur hæc gloſſ. ad hoc quòd ſi vxor manens in ſeculo erat conſcia iuris diſponentis virum non poſſe profiteri, niſi ipſa licentiam concedens voueat caſtitatem, ſi ſenex ſit, etſi iuuenis ingrediatur Religionem, non poteſt vir profeſſus reuocari, ſecus ſi ipſa huius iuris inſcia erat, ſequuntur Abb. *hic num. 4.* Gregor *l. 21. verbo eſto tit. 7. p. 1. & l. 2. verbo de guardar tit. 10. p. 4.* Henriq. *d. § 9.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. quæſt. 72.* Syluest. Tabien. Sot. alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *dicta diſp. 33. num. 14.* vbi dicit Doctores citatos meritò loqui de vxore iuris ignata, quia ſi eſſet vir, ſiue eſſet iuris conſcius, ſiue ignarus eo ipſo quod vxori licentiam profitendi concederet, cenſeretur vouere, ac proinde ceſſaret reuocatio, quòd in ipſo habeat locum reg. *ignorantia de reg. iuris in 6.*

SVMMARIVM.

1 *Profeſſus Religionem vxore viuente, & diſſimulante, ea mortua ad ſæculum redire non poteſt, & n. 2.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Conſuluit. X. *Clem.* III.

1 PRofeſſus religionem vxore viuente & diſſimulante, ea mortua non poteſt aliam ducere, & ſi ducit, debet relinquere illam, & ingredi ſuum monaſterium, quia non eſt vxor, & profeſſio tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſt. Anch Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 311. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 486. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton, Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib. 3. tit. 19. c. 2.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc tex. deſumunt, Brunel. *de ſponſalib. concl. 30. n. 9.* Sylueſt. *verbo matri.* 8. *q. 12. dict. 4. & 5. & verbo diuortium, q. 14. & q. 16. in fine*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 1. q. 6. verſ. ſi quæras*, ſtatim *in princip.* Ea ſcilicet ratione, quia ex quo confeſſus ille reuocatus non eſt altero ſuperſtite, eo vita functo efficitur incontinenti omnino valida prior profeſſio, cum ablatum ſit obſtaculum eius firmitati aduerſum: eo maximè, ſi toto vitæ ſuæ ſpatio coniux in ſæculo relicto diſſimulauit, cùm poſſet reclamare, quo caſu, de quo videtur loqui text. *in præſenti*, ratam effici profeſſionem, tanquam per illam diſſimulationem, & ſilentium vſque ad mortem videatur conſenſiſſe, docent Abb. *hic num.* 1. Zabar. *in fine*, & Butr. etiam *in fine*, Ludouic. Lopez *part* 2. *inſtruct. conſcient.* vbi de matrimon. *c. 54. col. antepen.* Henriq. *in ſumma lib. 11. cap* 5. *num* 10. optimè Nauarr. *ſub hoc tit. conſil.* 4. *num.* 4. *in*
3 *antiq. & conſil. 5. num. 4. in nouis*, vbi ſic ait. Nec obſtat *d. cap. conſuluit*, quia diſponit de coniugato, qui emiſit profeſſionem ſciente vxore, & diſſimulante, & ita non contradicente, nec expreſsè conſentiente dum viueret, per illam enim diſſimulationem, & taciturnitatem vſque ad mortem, illa conſequuta, videtur conſenſiſſe. Et licèt hæc ad hunc text. explicatio ſit ab omnibus recepta, ei tamen acquieſcere non poteſt Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 34. num. 18. & diſp. 35. num. 15.* ait enim profeſſionem à principio nullam ratam non effici ſola morte coniugis, niſi noua ratificatio accedat, & ideò cum Angel. *in ſumma verbo matrimonium* 4. *num.* 16. videtur approbare intellectum, quem præſtat gloſſ. *verbo tranſiens. & verbo dirimendum, in præſenti*, dum hunc textum explicat quando adfuit conſenſus, vel poſtea ratificata eſt profeſſio.

SVMMARIVM.

1 *Coniux, quæ continentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licèt ad tempus voto conſenſerit.*
2 *Votum caſtitatis ab vno coniugum de alterius licentia emiſſum, non officit iuri concedentis licentiam, quia ſic vouens quamuis petere nequeat, ac reddere tenetur.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Vouens omnimodam caſtitatem de alterius coniugis licentia, an debitum reddere teneatur, remiſſiuè.*

Cap. Chariſſimus. XI. *cæleſt.* III.

VXor ſi vouit continentiam perpetuam, & vir 1
non, ſed præbuit conſenſum ad tempus, debent ſe inuicem maritali effectione tractare. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hoſtienſ. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 311. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 487. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 3.*

Si inueneritis virum ad tempus præbuiſſe conſenſum. 2
&c.] Ergo ſecus eſſet ſi vxor de licentia viri continentiam vouiſſet perpetuam, & ideo coniugem, ex cuius licentia alter ſolus caſtitatem vouit, non poſſe debitum petere, tenēt, *in præſenti*, gloſſ. *verbo præbuiſſe*, & Butr. *num.* 3. ac Abb. *num.* 5. Stunic. *de voto, quæſt.* 3. *num.* 62. vbi etiam reſoluit ſi is, qui licentiam conceſſit, debitum petat, alterum peccare mortaliter ſi reddat, Abulenſ. *ad cap. 30 Numer. quæſt.* 81. Sed verius eſt huiuſmodi votum (niſi aliud ſpecificetur) minimè officere iuri concedentis licentiam, ſed eam intelligendam eſſe vt vouens coniux ſe ex parte ſua ad continentiam obliget abſque concedendis præiudicio, itaut petere nequeat, at reddere teneatur: ita tenent *in cap. 1. ſupr. hoc tit.* Innocent. *in fine*, Ioan. Andr. *num.* 2. Butr. *num.* 6. Abb. etiam *num.* 6. Anchar. *num.* 7. Zabar. *quæſt.* 3. Nauarr *in man. cap. 12. num. 59. & c. 16. n. 31.* Veg. *in ſumma tom. 2. cap. 129. caſu* 77. Anton. Gomez *ſuper Bullam Cruciata, clauſ. 10. num.* 68. Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 143. num. 14. & tom. 2. cap. 90. num.* 5. Roſel. Angel. Tabien. Sylueſt. Sot. Philiarch. Vgolin. & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim.*
lib. 9. diſp. 36. num. 5. vbi *num. 9. verſ. ad quartum*, expli- 3
cat cum Abb. *hic num.* 8. verbum, *maximè*, in hoc text. referri ad votum temporale, vt ſit ſenſus virum poſſe debitum petere, maximè ſi non vouit continentiam perpetuam, ſed temporalem, id eſt, etiamſi maritus vouiſſet continentiam temporalem, cùm tempus ſit iam elapſum. Qui autem dicendum ſit vbi alter coniux expreſſim conceſſit licentiam alteri vouendi omnimodam caſtitatem? vide eundem Sanchez *d. diſp.* 36. *num.* 7. An verò coniux, qui de licentia alterius vouit caſtitatem, teneatur reddere alteri? vide eundem Sanchez *loco citato, num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Coniux ſi altero inſcio profiteatur, nõ poteſt à religione recedere, niſi viro repetente, reductus tamen non cogitur altero mortuo redire ad monaſterium, & n. 2.*
3 *Votum caſtitatis poſt matrimonium conſummatum emiſſum ab altero coniuge abſque alterius licentia, eſt validum, & obligat ad non petendum.*
4 *Coniux ſine licentia profeſſus an poſſit propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente, oſtenditur.*
5 *Libellus vbi continet plura capitula, valet ſententia ſuper aliquibus, nec in reliquis cenſetur iudex condemnare, vel abſoluere.*

Cap. Placet. XII.

COniux ſi altero inſcio (quem fortè ob diuturnã 1
abſentiam, & aliorum dicta putabat defunctum, non poteſt à Religione recedere niſi viro repetente, reductus tamen non cogitur redire ad Monaſterium. Colliguot ex Ordinar. Viuian. *in rationali libri*

lib.3. iuris Pontif. pag.312. Alagona *in compend.iuris Canonici,pag.487.*remiſſiuè Ximen.*in concor.p.1.& 2.* refertur ab Ant.Auguſt.*collect.2.Decretal.lib.3.tit.19. cap.4.*

2 Hanc eandem concluſ.ex hoc text. deſumunt Gregor.*l.7.verbo para guardar.tit.2.p.4.* Henriq.*in ſumm. lib.12.cap.5.§.10.litt.E,F,& G*, Fr.Emman.*quaſt.Regul.tom.3.q.13. art.3.* & plura circa materiam huius text.tradit Sanch. *de matrim.lib.7. diſp.44.* & dicam latius *in gloſſ.num.4*

3 *Eatenus tamen ſuit obligatorium*, &c.] Notatur ad hoc quòd votum caſtitatis poſt matrimonium conſummatum emiſſum ab altero coniuge abſque alterius licentia, eſt validum, & obligat ad non petendam debitum,vt per Butr.*hic num.6.* Caiet.*2.2.q.88. art.8.*Nauarr.*in man.cap.12. num.60.in fine*, Stunic. *de voto quaſt.4. num.18.* Henriq. *in ſum.lib.11.cap.15. §.8.in fine*, Anton.Gom.*ſuper Bullam Cruciata, clauſ. 10.num.67.* Barthol.à S.Fauſto *in theſauro Religioſorũ lib.1 q.288.*Sot.Philiarch.Aragon. Angel.Syluest. & alios,quos refert,& ſequitur Sanch.*de matrim. lib. 9. diſput.35.num.15. & num.26.* reſoluit huiuſmodi votum eſſe prorſus irritum quoad non reddendum debitum,& *num.29.*aſſerit non ſolum votum hoc obligare ad non petendum, ſed etiam ad non ineundum aliud matrimonium,& *num.30.*quod obligat etiam id votum ad abſtinendum à quouis actu venereo extra matrimonium.Quicquid alterum coniugum poſt matrimonium conſummatum poſſe ſine alterius licentia caſtitatem vouere,teneant S.Thom.*in 4.diſt.32.quaſt. unic.art.4.* Palud.*in 4.diſt.38. quaſt.3.art.5.* Petr.Sot. *lect.10.de matrim.§.vltim.* Barthol. à Ledeſma *de matrimon.diffic.71.*Sà *verbo votum,num.27.* Armill.*verbo debitum,num.19.*& alij.

4 In gloſſ.*In eius poteſtate.* ibi, *& ſic auctoritate propria exire non poterat.* Notatur ad hoc, quòd coniux ſine licentia profeſſus non poteſt propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente, vt per Butr.*hic num.11.*Abb.*num.3.* Nauarr. *ſub hoc tit.conſ. 3.num.3.& in antiq.& conſ.6.num.3.& 4.in nouis*,Veg. *in ſum tom.1.cap.34.caſu 104.* Sanch. *d.lib.7.diſp.34. num.14.*vbi *num.15.* contrarium ſibi perſuadere aſſerit, eo quòd nullius valoris fuerit votum illud Religionis, vide apud eum, & *num.16.* contra Doctores proximè citatos reſoluit coniuge, ſine cuius licentia profeſſio facta eſt,conſenſum præſtante illi profeſſioni, licitum eſſe profeſſo in foro conſcientiæ exire, non obſtante conſenſu manentis in ſeculo, & poſſe hunc ab illo repeti.

5 In gloſſ.*Tenuit*,ibi,*dic quòd ſententia*,&c. Notatur hoc quòd vbi plures res inſimul petuntur,vel libellus continet plura capitula, valet ſententia ſuper aliquibus,nec in reliquis cenſetur iudex condemnare, vel abſoluere,quia tot cenſentur petitiones,quot ſunt capitula petita, argum.*l.ſcire,ff.de verbor.oblig. l.etiam 30.§.1.*vbi *gloſſ.vlt.ff.de minorib.*Ant.Gom.*tom.2.var. cap.11.num.16.* Vant.*de nullit.tit.ex defectu proceſſus, num.100.verſ.ſecus.*

Cap. Ad Apoſtolicam. XIII.

Innoc. III.

1 Coniux non poteſt fieri Religioſus ſine altero, vel ſi ſit ſine ſuſpicione incontinentiæ, & voueat. Colligunt ex Ordin.Abb. antiq Innoc.Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola,Anania,Hoſtienſ.Henric. Butr.Anch.Panorm.Viuian.*in ration. lib.3.iuris Pontif. pag.312.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 487.*remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1. & 2.*refertur ab Antoo.Aug.*collect.3. Decretal. lib. 3. ſub tit.de Regular.cap.1.*

Vide quæ dixi *ad cap. cùm ſit, 4. ſuper hoc tit.* qui concordat cum hoc tit.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti diſſoluuntur per Religionis profeſſionem, non per propoſitum caſtitatis ſeruandæ in ſeculo.*

2 *Cauſa ſolùm impulſiua, & inductiua voti ſi eſſet, ea ceſſante ceſſat adhuc obligatio voti, quamuis in hoc caſu facilior ſit cauſa diſpenſandi.*

3 *Diſpenſationes, ac cæteras gratias vitiat omnis expreſſio falſi, etiamſi cauſa falsò expreſſa ſit impulſiua.*

4 *Profeſſio vitæ eremiticæ non dirimit matrimonium ratum.*

5 *Matrimonium ratum non diſſoluitur per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum.*

Cap. Ex parte. ij. XIV.

Sponſalia de præſenti diſſoluuntur ſolùm per pro- 1
feſſionem in Religione, & non perpetuæ continentiæ votum in ſeculo,aliter non ſoluuntur, etiamſi alter coniugum fiat, vel ſit hæreticus, & nolit remanere cum altero ſine contumelia creatoris, niſi fortè ſecus fiat ex reuelatione diuina, vt accidit in quibuſdam Sanctis.Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc.Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola,Anania, Hoſtien. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali libri 3.iuris Pontificij,pag.312.*Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.487.*remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.*refertur ab Anton.Aug.*collect.3.Decretal.lib. 3.tit.15.cap.1.*

Quamuis falſa ſit cauſa,&c.] Notatur ad hoc,quòd 2
ſi cauſa ſolùm impulſiua & inductiua voti ceſſet, ea ceſſante ceſſat adhuc obligatio voti, quamuis in hoc caſu facilior ſit cauſa diſpenſandi, vt per Tiraquel.*in tract.Ceſſante cauſa,part.1 num.250.& limit.1. num.1.* Sayr.*in claui Regia,lib.6.cap.8. num.14.*Azor.*inſtitut. moral.part.1.lib.11. cap.5. quaſ.13.* Et notatur ad hoc quòd regula *cap.cùm ceſſante,de appellat.*non procedit in ſpiritualibus,vt per Tiraquell.*d.tract. Ceſſante cauſa,limit.39.*

In gloſſ. *Falſa.* Notatur ad hoc quòd diſpenſatio 3
ſolius cauſæ finalis falſæ expreſſione vitiatur, nimirum quando Princeps ex falſitate non expreſſa gratiam minimè conceſſiſſet, ſecus quando conceſſiſſet, etiam multò maiori difficultate, vt per Couar. *lib.1. var.cap.50.num.5. verſ.falſitas*, Henriq. *lib.22.cap.3. §.7.*Dec.Pariſ.Syluest.Loazes, & alios, quos refert, & ſequitur Sanch.*de matrimon. lib.8. diſp.21.num.32.* Verùm magis recepta eſt ſententia, quæ tenet omnem expreſſionem falſi vitiare diſpenſationes, ac cæteras gratias,etiamſi cauſa falsò expreſſa ſit impulſiua, quia nimirum ea non leuiter mouetur Princeps ad gratiam concedendam, quamuis ea non narrata conceſſiſſet:vt docet Nauarr.*in man.cap.22. num.86.verſ. quinto,& in Extrauag.de datis, & promiſſ.notab.32.n. 48.corol.4. verſ.nec obſtat reſolutio, & ſub tit.de conſtitut.conſ.1. q.19.n.50. in vtraque edit. & ſub tit.de reſcript.conſ.1.n.5.*Gutier.*canon.lib.2.cap.15. num.41. cum ſeqq.& n.100.*Fr.Emman. *quaſt.Regul.tom.2.q.46.art. 6.*Valaſc.*conſult.60.num.5.*

In gloſſ.*Propoſitum caſtitatis.* ibi, *de vita Eremitica* 4
dicunt quidam quòd ſoluit ſponſalia de præſenti,&c.Notatur hæc gloſſ.in vltima opinione ad hoc quòd pro-

feſſione vitæ Eremiticæ non dirimitur matrimonium ratum, vt per Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 7. §. 7.* Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp. 18. n. 5.* Gutier *eod. tract. cap. 54. num. 3.*

5 In ead. gloſſ. ibi, *ſicut nec diſſoluuntur ſi vir fieret Clericus.* Notatur ad hoc, quòd matrimonium ratum non diſſoluitur per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum, vt per gloſſ. *verbo ſacri in cap. 1. de voto lib. 6.* Couar. *de ſponſal. p. 1. cap. 7. §. 3. num. 9.* Sot. *de iuſtit. lib. 7. q. 5. art. 3. verſ. ex his ſequitur, & in 4. diſt. 27. q. 1. art. 4. verſ. præterea*, contra D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. part. 2. num. 87.* Gutier. *lib. 1. canon. cap. 17. num. 20. & cap. 15. num. 17.* Matienz. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 72. lib. 5. nouæ recop.* Mozz. *de contract. lib. tit. de matrimon. §. fin. num. 5. in fine*, Petr. Magdalen. *de numero teſtium in teſtam. requiſ. p. 3. cap. 3. num. 261. ad med.*

S V M M A R I V M.

1 *Maritus factus monachus à coniuge adultera reuocari non poteſt.*

2 *Coniugi innocenti licitum eſt inuito adultero ad Religionem tranſire, quando vel præceſſit ſententia, vel adulterium eſt notorium.*

3 *Coniugi innocenti licitum eſt ad Ordines ſacros tranſire inuita vxore adultera in iis caſibus, quibus ei eſt integrum profiteri.*

Cap. Conſtitutus. XV.

1 Maritus ſi fiat profeſſus vxore adulterante, adultera non poteſt eum reuocare, & debet relinquere adulterum. Colligunt ex Ordin. Abb. Antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 313.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 488* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 2.*

2 Collige ex text. innocenti coniugi licitum eſſe inuito adultero ad Religionem tranſire, vt per Sanch. *de matrim. lib. 19. diſp. 11. à princip.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 327.* Fr. Baſil. Pone. *de impedimentis matrimonij cap. 30 §. 2. verſ. tertio.* Verùm autem ad id deſideretur ſententia diuortij, an potiùs ſufficiat adulterium eſſe notorium, quæſtio eſt dubia, in qua triplicem ſententiam refert Sanch. *d. diſput. 11. num. 7. 8. & 9.* & tandem *num. 10.* reſoluit tunc licere innocenti ad Religionem tranſire adultero inuito, quando vel præceſſit ſententia diuortij, vel ea non expectata adulterium ita notorium eſt, vt poſſit innocens propria auctoritate deſerere conſortium, & habitationem adulteri abſque metu reſtitutionis.

3 In gloſſ. *Ad gradum Sacerdotij.* ibi, *quod bene fieri potuerit*, &c. Ex hac gloſſa communiter colligitur licere viro innocenti ad Ordines ſacros tranſire inuita adultera vxore, in iis caſibus in quibus ei eſt integrum profiteri, quia ius coniugale æquè obſtat ingreſſui Religionis, ac ſuſceptioni Ordinum; cùm ergo adultera omni iure coniugali deſtituatur, æquè licebit viro ipſa inuita tranſire ad Ordines, vt ad Religionem, quare ita docent *in præſenti* Innocent. *num. vnic. ſuper verb. gradum*, Butr. *num. 4.* & Abb. *num. 5* Nauarr. *ſub hoc tit. conſ. 4. in fine, & ſub tit. de ſponſalib. conſ. 23. n. 6. in antiq.* aliàs *ſub hoc tit. conſ. 10 n. 1. & conſ. 12. num. 3. & conſ. 14. num. 3. in nouis*, Anton. Gom. *in Bullam Cruciatæ clauſ. 10. num. 69.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. cap. 8. §. 10. in initio, & cap. 17. ad fin. & lib. 12. cap. 5. §. 10.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. · cap. 130. num. 2. in fin.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimon. part. 1. num. 15.* Azor. *inſtit. moral. part 1. lib. 13. cap. 14. q. 13.* D. Anton. Vict. Gabr. Petr. de Ledeſma, Philiarch. Emmao. Sà, Vega, & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp. 11. num. 16.* vbi *num. 10.* reſpondet in hoc text. quatenus habet conſcientiam remordiſſe virum vxoris adulteræ abſque eius licentia initiatum, fuiſſe vanum ſcrupulum, & ineptum, poterat enim abſque illo ſcrupulo ad Ordines promoueri ob vxoris adulterium. Quamuis id non licere teneant Brunel. *de ſponſalib. concl. 30. declar. 7. num. 11.* Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 1. cap. 12. num. 64.* & Gutier. *canon. lib. 1. c. 25. à num. 13.*

S V M M A R I V M.

1 *Coniux abſque licentia, vel cum minus legitima alterius, profeſſus non poteſt reuocari à coniuge poſtmodum fornicante, ſi ipſe profeſſus innocens ſit, & num. 2.*

3 *Profeſſio dolo graui extorta de licentia alterius coniugis, non habet vim voti ſimplicis, ſed ſolius caſtitatis quoad abſtinendum a debiti petitione.*

4 *Licentia coniugis vt alter profiteretur quando fuit graui dolo extorta, poteſt coniux manens in ſeculo reuocare profeſſum.*

5 *Coniugi profeſſo abſque legitima cauſa, & innocenti, an integrum ſit à monaſterio exire, quando iam conſtat alterum in adulterium lapſum eſſe, oſtenditur.*

6 *Coniux innocens, qui ob adulterium alterius diuertit, & iam mutato ſtatu factus Religioſus profeſſus fornicatus eſt, minimè poteſt a Monaſterio extrahi propter fornicationem.*

Cap. Veniens. XVI.

Vxor, quæ precibus, vel dolo decepta conſentit maritum profiteri, & ipſa deinde fornicatur, ſi poſt fornicationem petat virum, non eſt audienda, maximè quia non repetiit ante fornicationem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 313.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 488.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 3.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Barth. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 5. q. 89.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 39. n. 1.* vbi etiam reſoluit coniugem relictum in ſeculo, cuius adulterium occultum eſt profeſſo, poſſe in foro conſcientiæ ea reuocatione vti. 2

In gloſſ. *Captioſe aſſeruit.* ibi, *quod licèt dolus interueniat*, &c. Ex his verbis colligunt *in præſenti*, Abb. *num. 1. notab. 2.* Anchar. *num 2. notab. 3.* & Zabarell. *paulo poſt princ. oppoſ. 3.* profeſſionem de licentia dolo graui extorta alterius coniugis validam fuiſſe, eo quòd dolus in his ſpiritualibus non noceat. Sed Sanch. *d. lib. 7. diſp. 35. n. 10.* credit nec vim voti ſimplicis Religionis eam profeſſionem habere, ſed ſolius caſtitatis, quoad abſtinendum à debiti petitione, & ab alio matrimonio, quamuis ſi iniretur, validum eſſet, vide apud eum. 3

In ead. gloſſ. ibi, *aliàs ſi continuiſſet, non præiudicaſſet ſibi*, &c. Tenet hæc gloſſa ideo mulierem in caſu huius text. audiendam fore, niſi adulterium admiſiſſet, quòd non emiſerit votum continentiæ, nec promiſerit Religionem ingredi, quod etiam tenent *in præ-* 4

ſenti

ſenti Hoſtienſ. *num.* 5. & Butr. *num.* 6. Sed eos bene reprobat Abb. *num.* 5. dicens ideo audientiam non fore ipſi denegandam ſi continuiſſet, quòd ſponte non conſenſerit, ſed dolo. Vnde rectè colligitur, quando licentia fuit graui dolo extorta, poſſe coniugem manentem in ſeculo reuocare profeſſum, vt poſt Ioan. And. Chald. Archid. Azor. Petr. de Ledeſma, & alios plures, reſoluit Sanch. *d. diſp.* 35. *n.* 9.

4 In gloſſ. *Sponte.* ibi, *Dicas quod monaſterium ei inuite poteſt excipere, & eum defendere,* &c Ergo coniugi profeſſo abſque legitima licentia, & innocenti integrum non eſt à Monaſterio exire, quando iam conſtat alterum in adulterium lapſum eſſe; ſequuntur Ioan. Andr. *hic num.* 5. Butr. *num.* 7. Innocent *num. vnic. ſuper verb. continuit*, Zabarell. *num. vnic. q.* 2. Abb. *num.* 5. Hoſtienſ. *num.* 5. & Anchat. *num.* 5. Brunel. *de ſponſalib. concl.* 30. *declar.* 8. *num.* 12. *verſ. quartus caſus.* Sed eademmet gloſſ. paulo poſt *in verſ. ſed quid ſi exiret*, ait virum è Monaſterio exeuntem, & nolentem excipere, poſſe vxori condonare adulterij iniuriam, ac illam admittere, non obſtante Monaſterij contradictione; ac proinde eam contradictionis arguunt Butr. *hic num.* 6. Zabarell. *q.* 3. & Abb. *num.* 6. Denique Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 36. *num.* 3. exiſtimat meritò hanc gloſſam recantantem palinodiam cenſuiſſe licere exitum illi profeſſo, non obſtante ſui Monaſterij contradictione, ac poſſe condonata adulterij iniuria vxorem ſibi reconciliare, ex fundamentis per eum relatis, *ibi* videre licet.

5 In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi vir fornicetur in Monaſterio*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi coniux innocens, qui ob adulterium alterius diuertit, & iam mutato ſtatu factus Religioſus profeſſus, vel ſacro Ordine initiatus, fornicatus eſt, minimè poteſt à Monaſterio extrahi propter fornicationem, quia ius acquiſitum Monaſterio non perditur ob monachi delictum; ſequuntur *in præſenti* Innocent. *num. vnic. ſuper verbo continuit*, Hoſtienſ. *num.* 6. Butt. *num.* 5. Ioan. Andt. etiam *num.* 5. Zabarell. *q.* 4. Abb. *num.* 7. Anchar. *num.* 5. quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.* 10. *diſp.* 9. *n.* 34. vbi etiam reſoluit eum tunc ſolùm teneri redire ad vxorem ſi ſententia diuortij non præceſſerat, & dum fornicator eſt nouitius, vel in ſolis minoribus Ordinibus conſtitutus, vel ſolo ſimplici caſtitatis voto ligatus.

SVMMARIVM.

1 *Vxor maritum profeſſum repetere poteſt non obſtante licentia profitendi ab ea metu extorta, & n.* 2.

3 *Coniux profeſſus de alterius licentia metu graui extorta non cogitur redire ad Religionem poſt mortem coniugis reuocantis.*

4 *Coniux de licentia vxoris metu extorta profeſſus poteſt propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente.*

Cap. Accedens. XVII.

1 VXor poteſt maritum profeſſum repetere, quando profeſſus fuit de eius licentia metu graui extorta. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andt. Imola, Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panor. Viui. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 314. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 488. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 21 refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 11. *c. vnic.*

2 Hanc eand. concluſ. ex hoc text. deſumunt, Hoſt. *in fine*, Ioan. Andt. Butr. & Abb. etiam *in fine*, Zabar. *num. vnic. oppoſit.* 1. *in præſenti*, quorum aliqui, videlicet licèt Hoſtienſ. Butt. & Ioan. Andt. dicant præcipuè ponderari *in hoc text.* vxorem iuuenem nullum votum emiſiſſe, vt ſic profeſſio viri non valuerit, ac vxori concedatur repetitio? Abb. tamen, & Zabar. meliùs docēt non ponderari vxorem non vouiſſe, ſed licentiam fuiſſe metu extortam; ideo dictam concluſ. ex text. deſumptam firmant Petr. de Ledeſma *de matrimon. quæſt.* 64 *art.* 4. *dub.* 1. *concl. vlt.* Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 8. *quæſt.* 6. nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *quæſt.* 88. Roſel. Angel. Sylueſt. Turrec Greg. Lopez, Durand. Ludou. Lopez, & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. libro* 7. *diſp.* 35. *num.* 1. vbi *num.* 4. reſoluunt hunc coniugem 3
non eſſe cogendum redire ad Religionem poſt mortem coniugis reuocantis, *num.* 5. pariter decidit hunc exeuntem propria auctoritate à Religione non peccare.

Cùm idem vir ad ſeculum rediens, &c.] Ergo coniux 4
de licētia vxoris metu extorta profeſſus poteſt propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente, de quo vide Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 34. *n.* 15.

SVMMARIVM.

1 *Vxor profeſſi, quæ dedit viro licentiam profitendi, non compellitur ingredi Religionem, ſi continens eſt, & non ſuſpecta.*

2 *Coniux manens in ſeculo cum continentiæ voto, ſi id non ſeruet poſt viri profeſſionem, ſed incontinenter viuat, cogenda erit ingredi monaſterium.*

3 *Vxor profeſſi, quæ dedit viro licentiam profitendi, compelli debet in monaſterium intrare, quando eſt iuuenis, aut ſuſpecta de incontinentia.*

Cap. Significauit. XVIII.

MVlier quæ dat licentiam marito profitendi, & 1
ipſa non eſt ſuſpecta in ſeculo, & vouit perpetuam continentiam, non eſt cogenda intrare monaſterium, quod illi non fuit expreſſum, & ſi fuiſſet expreſſum, non conſenſiſſet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 314. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 488. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1.

Et talis ætatis, de qua ſuſpicio, &c.] Ergo à contra- 2
rio ſenſu coniux manens in ſeculo, cum continentiæ voto, ſi id non ſeruet poſt viri profeſſionem, ſed incontinenter viuat, cogenda erit ingredi Monaſterium, ſic Hoſtienſ. *in cap. placet, num.* 2. *ſupr. hoc tit.* vbi etiam Zabar. 2. *q.* 2. Ioan. Andr. *num.* 2. & Butr. *num.* 7. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 32. *num.* 52. vbi etiam dicit, quòd cum text. *in præſenti* loquatur de ingreſſu, & de profeſſione ſubticeat, non cogenda eſt profiteri, ſed arcenda in monaſterio ab incontinentia; deinde idem Sanch. *loco citato* dubitat cum Abb. *in c. ad Apoſtolicam, in fine, hoc tit.* quid ſi non incontinenter viuat, ſed aliis vitiis vacet, & in eam partem inclinat, vt compelli debeat ad abſtinentiam à vitiis, non autem ad Monaſterij ingreſſum, quia principaliter non delinquit in fidem matrimonij, quæ in his caſibus ſpecialiter ſpectatur.

Intrare Monaſterium compelli non permittas.] Ergo 3
in Monaſterium intrare debet compelli, quando eſt iuuenis, aut ſuſpecta de incontinentia, ne incontinentiæ periculum incurrat, ad profeſſionem verò, cùm de

hus

hoc textu nihil dicat, cogendam non eſſe videtur, quia vltra proprium votum nemo profiteri eſt cogendus, *c. integritas* 32. *q.* 2. & ideo ita docent *in præſenti* Innocent. *num. vnic. paulo poſt princip.* & Butr. *num.* 4. nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *q.* 63. Nauar. *ſub hoc tit. conſ.* 5. *num.* 4. *in antiq.* aliàs *conſ.* 14. *num.* 4. vbi limitat niſi votum emiſerit Religionis, tunc enim ait teneri ad Religionem, & cogendum eſſe profiteri. Verùm Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 33. *num.* 27. habito pro certo vxorem votum Religionis emittentem, cogendam eſſe Religionem profiteri; quoad illam, quæ vouit ſolam continentiam dando marito licentiam profitendi, ita diſtinguit. Si vxor erat iuris petentis profeſſionem ipſius, vt vir legitimè profiteretur, ignara, non cogetur profiteri, ſed includetur in Monaſterium, quo a vagationibus arceatur, & ceſſet incontinentiæ periculum, quia eſt res dura rem tam arduam iniungere ei, quæ nec expreſſe, nec tacite eam promiſit, nec mirum ſi compellatur, vt ſit intra Monaſterium incluſa, quia venit acceſſorie ad obſeruantiam caſtitatis, quam promiſit, nec compellitur ingredi, vt ſtet ibi quaſi in carcere, ſed, vt honeſtam vitam ducat. Si verò eius iuris conſcia ſuerat, cogetur profiteri ex *cap. quidam vxorem,* 33. *q.* 5. quia ſciens id deſideranti ad legitimum viri ingreſſum, aſſenſum illi præbere videtur ſe ad illud obligare; quam quidem diſtinctionem habere locum pro foro externo in his, quos iuris ignorantia excuſat, vt ſunt mulier minor, & miles, refert idem Sanch. *loco proximè citato,* ſecus dicens quãdo non excuſat, quia tunc coniux iuris ignara cogetur etiam profiteri.

SVMMARIVM.

1 *Adultera quam maritus reconciliare non vult ad agendam pœnitentiam in aliquo clauſtro collocari debet.*
2 *Declaratur text. in præſenti, & n.* 3.
4 *Sententia diuortij lata ſi coniux innocens monitus velit adulteram ſibi reconciliare, poteſt adulter, ſtatum mutare profitendo, & ſemel iam profeſſus reuocari non poſſunt.*
5 *Fœmina pro adulterio in Monaſterium detruditur ad perpetuam pœnitentiam ibidem peragendam.*
6 *Sententia iudicis deſideratur, vt licita ſit habitationis ſeparatio.*
7 *Viro innocenti integrum eſt intra biennium à recluſione vxoris adulteræ in Monaſterium eam ſibi reconciliare, nec illam prout ante id tempus tranſactum, in viri præiudicium profeſſionem emittere.*

Cap. Gaudemus. XIX.

Gregor. IX.

1 VXores quæ damnatæ ſunt de adulterio, & conuerſæ, ſi mariti commoniti ab Epiſcopo nolunt eas recipere, ſunt collocandæ in clauſtris cum Religioſis fœminis, vt ibi perpetuam pœnitentiã agant. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anch. Panor. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 314. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 489. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

2 *A te diligenter commoniti,*] Ergo non ſemel tantum debet coniux innocens admoneri, ſed ſæpè, verè enim tunc poterit dici eſſe innocentem in mora, & contra rationis limites denegare reconciliationem, & ingreſſum in Religionem, vt per Ioan. Andr. *n.* 3. *in præſenti,* Zabarell. *num. vnic. quæſt.* 1. & Anchar. *n.* 2. quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 10. *n.* 16. *poſt princ. verſ. item non ſemel,* vbi etiam *in verſ. quòd ſi,* cenſet numerum monitionum arbitrio prudentis remittendum, vt iuxta delicti qualitatem, & conditionem perſonarum arbitretur, quandu innocens commonitus dicatur eſſe in mora.

Eas conuerſas noluerint recipere.] Ergo procedit, 3 quando coniux adulter eſſet emendatus, non enim poteſt tribui innocentis culpæ, aut moræ ſi adulterum coniugem in delicto perſiſtentem minimè admittat, vt docet Sanch. *d. n.* 16. *verſ. intellige tamen.*

In clauſtris cum Religioſis, &c.] Allegari ſolet text. 4 hic ad hoc, quòd ſi lata diuortij ſententia innocens monitus nolit adulterum ſibi reconciliare, poteſt adulter ſtatum mutare profitendo, & ſemel iam profeſſus reuocari non poterit, vt docent *in præſenti* Hoſt. *num.* 3. Ioan. Andr. *num.* 3 Butr. *in pa.* Anchar. *num.* 1. Zabarel. *num. vnic. q.* . . Fr. Baſil. Ponc. *de impedim. matrimon.* j. *c.* 30. §. 1. *verſ. ſi verò,* Sanch. *d. num.* 16. *ſtatim, in princip.* vbi *in fin* reſoluit in hoc caſu integrum etiam eſſe coniugi adultero ad Ordines tranſire, votúmve caſtitatis ſimplex emittere, nec Ordinibus aſſumptis, aut voto emiſſo poſſe illum ab innocente reuocari, aduertit tamen cum Abb. *hic n.* 7. text. *in præſenti* non probare ſupradictum notabile ad quod ſolet allegari, vt manifeſte patet, quia non includitur mulier in eo euentu in monaſterium, vt profiteatur, ſed ne incontinenter viuat.

Vt perpetuam pœnitentiam ibi agant.] Notatur ad hoc 5 quòd fœmina pro adulterio in Monaſterium detruditur ad perpetuam pœnitentiam ibidem peragendam, vt per Tiraquel. *ad l.* 1 . . . *gl.* . 1. *num.* 22. Menoch. *de arbitr. cap.* 419. *num.* 61. *verſic. præterea fœmina,* Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *q. quæſt.* 140. *num.* 24.

In gloſſ. *Ceciderunt.* ibi, *& ſunt condemnata per ſententiam,* &c. Ergo deſideratur ſententia iudicis, vt licita ſit habitationis ſeparatio, vt per Card. Bellarm. *lib. de matrim. c.* 14. §. *ſecundum eſt,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 11 *num.* 66. *in fin.* & *num.* 73. *caſu* 2. Sanch. *d. lib.* 10 *diſp.* 13. *num.* 11. vbi *numeris ſeqq.* alias opiniones refert, & tribus concluſionibus quæſtionem dirimit. 6

In gloſſ. *In clauſtris.* ibi, *tamen intra biennium poteſt eam recipere ſi velit,* &c Hæc gloſſ. *per auth. ſed hodie, C. ad legem Iul. de adulter.* tenet viro innocenti integrum eſſe, intra biennium à recluſione vxoris adulteræ in Monaſterium eam ſibi reconciliare, nec illam poſſe ante id tempus tranſactum in viri præiudicium profeſſionem emittere, quòd ſi emittat, poſſe à viro reuocari, ita faciendum eſſe docent *in præſenti* Hoſt. *num.* 3. Ioan. Andr. *etiam num.* 3 Butr. *in fine,* Anchar. *num.* 2. & Cardin. *num. vnic. q.* 1. Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 10. *num.* 8. Tiraquell. *l.* 9. *connub. gloſ.* 1. *part.* 9. *num.* 90. D. Barboſ. *in l.* 2. *ff. ſoluto matrim. part.* 1. *num.* 134 Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 2. *art.* 7. & procedere etiam lata ſententia incluſionis à iudice ſeculari, dicit Nauar. *ſub tit. de Regular. conſ.* 38. *num.* 1. alias *ſub tit. de diuort. conſ.* 4. *num.* 1. *in nouis,* quem approbat Sanch. *d. loco,* dicens *ibi in fine dicta auth.* deciſioni ſtandum eſſe, ac proinde non corrigi per ius Canonicum, audìque in caſu illius auth. tranſacto eo biennio, quo noluit etiam vir reconciliare poſſe vxorem profiteri, ac profeſſione facta non poſſe reuocari à viro, ſed ſibi imputare debet ſeram reconciliationem, quod intelligit ſi eo tempore biennij ſit iam vxor emendata, nõ enim debet viro imputari ſi eo ſpatio renuat fieri reconciliationem, nec in more eſſe dicetur, ſi vxor in adulteriis perſiſtat, cùm indignum ſit eam tunc admittere; aduertitque ſi vxor nondum profeſſa ſit, 7

tranſacto

tranſacto quocunque temporis ſpatio, poſſe à viro reconciliari, quoniam id biennium eſt ſolum præſcriptum, vt poſtea liceat vxori profiteri, nec à viro iam profeſſa repeti poſſit; quare dum profeſſa non eſt, ſed res integra, ius reconciliandi non denegatur viro.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges ſi ſe adinuicem abſoluerunt continentiam promittendo, & vterque, vel alter eorum, Religionem profitetur, alter alterum repetere non poteſt.*

2 *Votum calore iracundiæ emiſſum non obligat.*

3 *Iracundiæ calor, quo contractus infringuntur, talis eſſe debet vt ab ira conſenſus penitus alteretur.*

4 *Iracundiæ calore non dicitur facere qui id facit quod homines integri iudicij facere ſolent.*

5 *Teſtes quando ſunt varij, vel contrarij in aliquibus accidentalibus, & acceſſoriis, non ex eo arguitur dolus, vel falſitas.*

Cap. Dudum. XX.

1 Coniuges ſi ſe inuicem abſoluunt, & promittunt continentiam, & alter eorum Religionem profitetur, non poteſt alter repetere, immò compelli debet vitam mutare niſi ſit ſenex. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſt. Butr. Ancb. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 315. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 489. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1.

2 In gloſ. *Calore iracundiæ.* Notatur ad hoc quòd votum calore iracundiæ emiſſum non obligat, vt per Duen. *reg.* 292. *limit.* 2. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 1. *n.* 27. *& de piac. cauſa priuil.* 108. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 93. *num.* 9. Nauar. *commento* 2. *de Regular. nu.* 67. *verſ. addo* 13. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 19. *q.* 5. *& lib.* 12. *c.* 5. *quæſt.* 8. Farinac. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 91. *num.* 22. Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib.* 1. *comp.* 30. *num.* 4. vbi *numeris ſeqq.* multa percurrit, quæ iracundiæ calore facta rata non ſunt: quia quod calore iracundiæ factum eſt, nullius roboris, & momenti reputatur, & pro infecto habetur, *l. quicquid calore, ff. de regul. iur. l.* 3. *ff. de diuort.* Tiraquel. *d. cauſa* 1. *n.* 24. Duen. *reg.* 292. *in princ.* Bernard. *reg.* 65. *in princ.* Farin. *d. q.* 95. *num.* 18. *&* 59. & quandoque prodeſt in delictis, vt ait Clar. *in pract. verbo iniuria, verſ. quæro quia,* dummodo tamen iracundia proueniat ex iuſta cauſa, quia ſi ex iniuſta, tunc in nihilo reus excuſabitur, Clar. §. *fin. q.* 60. *verſ. eſt etiam ira,* Farin. *d. q.* 91. *num.* 38. *&* 39. Calor autem iracundiæ dicitur prouenire ex
3 iuſta cauſa, veluti quando maritus occidit vxorem in adulterio repertam, vel pater filiam, & adulterum ſimiliter in adulterio deprehenſos, vt per Carrer. *in pract. crimin. tit. de homicid.* §. *octauò excuſatur pater,* vel quando quis prouocatus fuerit ab aliquo verbis, vel factis, ex Farinac. *d. quæſt.* 91. *num.* 6. *&* 7. Sed ex iniuſta cauſa dicitur prouenire, veluti ſi iraſcatur quis dando operam rei illicitæ, puta ludendo, vel ex amiſſione in ludo, Carrer. *vbi ſuprà,* §. *ſeptimò excuſat calor iracundiæ.* Calor autem iracundiæ, quo contractus infringuntur, talis eſſe debet, vt ab ira conſenſus penitus alteretur, ac ſi quis ſuus ſit, ſed iræ motu ſic concitatus, vt quid agat ferè non percipiat, vt docent Dec. Cagnol. & Mayn. *in l. quod calore, ff. de regulis iuris,* Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.* 1. §. 10. *num.* 616. Socin. iun. *conſ.* 36. *num.* 10. *lib.* 2. Alciat. *reſp.* 477. *num. fin.* Menoch. *conſ.* 544. *num.* 5. *&* 6. *& conſ.* 956. *num.* 41. *&* 42. Franc. Molin. *d. comp.* 30. *num.* 18. vbi *num.* 26.
tenet iracundiæ calore non dici facere, qui id facit 4
quod homines integri iudicij facere ſolent, nam iracundia ſecundùm S. Thom. 2. 2. *q.* 157. *art.* 5. eſt exceſſus iræ, & ſecundùm Ariſt. *lib.* 1. *de anima,* eſt accenſio ſanguinis circa cor, & ſecundùm Hug. *lib.* 2. *de Sacram.* eſt irrationabilis perturbatio mentis, & hoc erit quando prouenit ex iniuſta cauſa.

In gloſſ. *Subſtantia veritatis.* ibi, *& eſt argumentum* 5
pro teſtibus, &c. Notatur ad hoc quòd quando teſtes ſunt varij, vel contrarij in aliquibus accidentalibus, & acceſſoriis, non ex eo arguitur dolus, vel falſitas, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 23. *num.* 16.

SVMMARIVM.

1 *Vxor poteſt liberè Religionem intrare ob fornicationem ſpiritualem mariti poſt ſententiam diuortij quoad thorum latam.*

2 *Catholicus recedens à coniuge hæretico, iudicio Eccleſiæ poteſt ab illo liberè diuertere, ſicut poſſet adulterio carnali ab altero perpetrato.*

3 *Matrimonium propter infidelitatem vnius diſſoluitur quoad thorum.*

4 *Hæretico coniuge iam Eccleſiæ ſententia damnato, an integrum ſit viro Catholico ad Ordines tranſire, oſtenditur.*

5 *Catholicus propria auctoritate recedens, tenetur redire ad hæreticum coniugem iam emendatum, diuertens verò præmiſſo Eccleſiæ iudicio ad id non obligatur ſi velit Religionem ingredi, ſecus ſi velit in ſeculo manere.*

6 *Coniux innocens non tenetur adulteram emendatam reconciliare.*

Cap. Mulier. XXI. & vlt.

Maritus fidelis ſi fiat infidelis, & per ſententiam 1
iudicis fuit factum diuortium propter fornicationem ſpiritualem quoad thorum, mulier, quæ remanſit, ſemper fidelis poteſt fieri profeſſa inuito viro, qui iam fuit reuerſus ad fidem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 315. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 489. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2.

Propter quam ab eo fuerat iudicio Eccleſiæ ſeparata.] 2
Notatur ad hoc quòd Catholicus recedens à coniuge hæretico iudicio Eccleſiæ, poteſt ab illo liberè diuertere, ſicut poſſet adulterio carnali ab altero perpetrato, vt per Couar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 7. §. 5. *num.* 5. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 80. *lib.* 1. *nouæ recop.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *n.* 20. Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 15. *num.* 19. vbi *num.* 20. quærit quando dicatur Catholicus ſeparatus ab hæretico auctoritate, ac iudicio Eccleſiæ, ita vt illum, etiamſi pœnitentia ductus ad Eccleſiæ gremium redeat, minimè teneatur admittere, & an ſcilicet ad id ſpecialia ſententia diuortij deſideretur.

Notatur etiam ad hoc quòd matrimonium propter 3
infidelitatem vnius diſſoluitur quoad thorum, vt per Couar. *d. num.* 5. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 8. §. 12. *litt. T, & cap.* 17. §. 6. *litt. T,* D. Barboſ. *d. part.* 2. *n.* 19. Surd. *de alimentis, tit.* 7. *q.* 21. *num.* 2. Fr. Ludou. Beja *reſponſ. caſuū conſcient. part.* 4. *caſu* 30. Valaſc. *conſ.* 92. *num.* 1. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 76. *num.* 5. *& lib.* 10. *diſp.* 16. *num.* 3. & plures alios, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 169. *num.* 1. Anton. Ricciul. *de iure*

iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten.lib.2.c.2.num 30.& certum eſſe hæreſim vnius coniugis cauſam præbere diuortio ſufficientem, latè probat Baſil. Pont.*de ſacram.matrimon.lib.9.cap.*12.

4 *Ad Religionem liberè conuolare.*] Vtrùm autem hæretico coniuge iam Eccleſiæ ſententia damnato integrum ſit viro Catholico ad Ordines tranſire? affirmatiuè reſpondent Veg.*in ſum.tom.*1. *cap.*89. *caſu* 3. D. Barboſ.*d.part.*2.*num.*10. Sanch. & plures ab eo citati *d.diſp.*15.*num.*21.vbi *num.*.22. aſſerit non oportere, vt hæreticus damnatos tranſeat ad Religionem, vtróque caſtitatis ſe adſtringat in ſeculo; quo tranſitus ad illam liceat Catholico, quia facultas conceſſa Catholico non debet vim aliquam hæretico coniugi recônciliato inferre; tum quia in hoc text. dicitur poſſe liberè Catholicum ad Religionem migrare, quod ei liberum minimè eſſet, ſi exigeretur tranſitus hæretici coniugis:& idem ob eandem rationem dicendum tenet ſi velit Catholicus ad Ordines tranſire, nihil enim deſideratur ab hæretico damnato efficiendum. Vtrùm verò ipſe hæreticus damnatus poſſit ad Religionem, Ordinéſve tranſire inuito Catholico, aut ſaltem ius manentis in ſeculo licentia obtenta? vide Sanch & ab eo plures citatos *d.diſp.*15.*num.*24. Baſil.Pont.*dict.cap.*22.*num.*4.vbi *num.*5. quærit quid ſi poſt hæreſim vnius coniugis alter Catholicus illi copuletur, cenſebitur ne remittere? & *num.*6.an in hoc adulterio ſpirituali ſit compenſationi locus, ſicut in carnali?

5 In gloſſ. *Iudicio*.ibi, *ergo à contrario ſenſu*,&c. Hæc gloſſ.in ea eſt opinione, Catholicum propria auctoritate recedentē teneri redire ad hæreticum iam emendatum; diuertentem verò præmiſſo Eccleſiæ iudicio ad id non obligari, ſi velit Religionem ingredi, ſecus ſi velit in ſeculo manere; ſequuntur hanc gloſſæ ſententiam *in præſenti* Hoſtienſ.*num*1.*in fine*, Butr.*num.*3. Clar.§.*hæreſis*,*num.*15.*verſ.item propter hæreſim*, Surd. *de alim.tit.*7.*quæſt.*11.*num.*7. Iacob.de Graff. *in aureis deciſ.part.*2.*lib.*2.*cap.*12.*num.*72. Veg. *in ſumm.tom.*1. *cap.*89.*caſu* 2. Fr.Emman.*in ſumm.tom.*1.*c.*230.*num.*2. *concl.*1. Alexand.de Neuo, Henric.Card, Sot. Abolenſ. Angles, Ludou.Lopez, Canedo, Barthol.à Ledeſma, & alij plures, quos refert Sanch.*d.diſput.*15.*num.*18. vbi hanc ſententiam communem, & valde probabilem dicit; qui hoc deducunt ex text. *in præſenti*, vbi diuertenti præuio eo Eccleſiæ iudicio non conceditur plena libertas, ſed limitata, vt ad Religionem tranſeat; quod ſi opponatur *cap.de illa,de diuort.* vbi plena exemptio conceditur; reſpondet gloſſ. *ibi, in fine*, id corrigi quoad hoc per *cap.quanto,eod.tit.* & textum *in præſenti.* Verùm probabiliorem dicit opinionem Sanch. *loco citato num.*19. quæ aſſerit id diſtare inter Catholicum recedentem à coniuge hæretico abſque iudicio Eccleſiæ, & recedentem eo præmiſſo, vt in priori caſu teneatur illum emendatum ad conſortium coniugale admittere; in poſteriori verò minimè, ſed poſſit liberè ab eo diuertere, ſicut poſſet adulterio carnali ab altero perpetrato; quæ quidem opinio apertiſſimè videtur in hoc text. deciſa, hîc enim in pœnam hæretici iam damnati conceditur Catholico liber tranſitus ad Religionem, ac proinde ad eum cogendus non eſt, ſed dabitur optio num velit tranſire, an potiùs in ſeculo vitam à coniuge hæretico reconciliato ſeparatam traducere malit; vnde non expreſſit Pontifex licere tranſitum liberum ad Religionem, quaſi ad eum ſolum euentum coarctans diuertendi facultatem, ſed expectans caſum difficiliorem, ſupponit minus difficilem: ſi enim ſolum diceret eximi Catholicum à debito reddendo, non inde ſequeretur licentia tranſeundi ad Religionem, ſed dicens poſſe Catholicum ſe liberè Religioni dedicare, ſupponit neceſſariò eum omnino exemptum eſſe ab omni obligatione coniugali, ſiue reddendi debitum, ſiue cohabitandi; & ideò eam tuentur Doctores citati *num.*2. & alij plures, quos refert, & ſequitur idem Sanch.*d.diſp.*15.*num.*19.*propè fin.*

In ead.gloſſ.ibi, *in fornicatione carnali non compellitur maritus recipere vxorem etiam emendatam.* Notatur ad hoc, quòd vir innocens non tenetur adulteram emendatam reconciliare, vt per D. Barboſ. *d.part.*2. *num.*10.*&* 23.Surd.*d.quæſt.*21.*num.*7.*&* 8.Henriq. *in ſumm.lib.*11.*de matrimon.cap.*17.§.2.*&* 3.Sanch.*d.lib.*10.*diſp.*13.*num.*1. 6

De Conuerſione infidelium.

Tit. XXXIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan.Andr. Imola, Anania, Butr.Anch. Panor. Guillelm.Durand.*in breuiario aureo,fol.*107. Ioan.de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.*175. *verſo*, Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.fol.*132.Dan.Venator. *in analyſi methodica iur. Pont. à pag.* 475. Goffred. & Hoſt. *in ſum.huius tit.* Alex.Caſſan.& Anaſtaſ.Germon.*in parat.itla ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* nouè Bartholom. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici, ſub eod.*

SVMMARIVM.

1 *Infidelis non poteſt illam habere in vxorem, cuius inſidiis,& machinationibus eius maritum occidit, & num.* 2.

3 *Eccleſia qualiter potuerit impedimentum indicere infideli accipiendi illam in vxorem, cuius inſidiis, & machinationibus eius maritum occidit, oſtenditur.*

4 *Mala non ſunt facienda vt inde eueniant bona.*

5 *Eleemoſyna an poſſint fieri de malè, & illicitè acquiſitis, oſtenditur.*

6 *Impedimentum dirimens matrimonium eſt ſi adſit homicidium alterius coniugis ab vtroque perpetratum, vel ab vno illorum, inſidiis tamen, & machinationibus alterius, animo contrahendi matrimonium etiam ſine adulterio.*

Cap. Laudabilem. j. I.

Cæleſt. III.

INfidelis non poteſt illam habere in vxorem, cuius inſidiis, & machinationibus eius maritum occidit, etiamſi ipſa hoc efficeret cauſa alliciendi infidelem ſpe ineundi cum ipſo coniugium, vt ad Fidem reducatur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Butr.Anch.Henric.Panorm.Viuian.*in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij,pag.*316.Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*490. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.*&* 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 2. *Decretal.lib.*3.*tit.*20.*cap.*2. 1

Hanc eandem concl.ex hoc text.deſumunt D.Antonin. Syluest. Nauarr. Anton. Cuch. Tolet. & alij, quos refert, & ſequitur Sãch.*de matrim.lib.*8.*diſp.*78. *num.*3. quibus adde Fr Baſil.Ponc. *de impedim. matrimonij* 2

monij c. 27. verſ. ſed quæret. Pugnant tamen maximè Doctores *in præſenti* in explicando qualiter potuerit Eccleſia infidelibus hoc impedimentum indicere in pœnam delicti tempore infidelitatis admiſſi, & qualiter ea pœna non extinguatur per Baptiſmum, qui omnino præterita delicta abolet? In primis Hoſtienſ. *in præſenti num.* 2. & Ioan. Andr. *num.* 3. Butr. *num.* 2. Anchar. *num.* 7. & Zabarel. *in princ. num. vnic. oppoſ.* 1. dupliciter huic difficultati ſatisfaciunt. Primò, quia hoc impedimentum commune eſt infideli, & fideli mortem coniugis machinantibus, quare etſi ceſſet per Baptiſmum ex parte infidelis, manet ex parte fidelis. Secundò, quia delentur per Baptiſmum peccata, ac ipſorum pœnæ, non tamen impedimenta. Meliùs Henriq. *in ſumma lib.* 12. *cap.* 14. §. 2. quem approbat Sanch. *loco proximè citato*, reſpondet infideli eam pœnam indictam non eſſe, nec indici potuiſſe ab Eccleſia, ſed ſoli fideli, vt perpetuò nequeat cum illo infideli quantumcunque ad Fidem conuerſo matrimoniũ contrahere. Vnde colligitur ſi vterque coniux infidelis ſit, non oriri impedimentum, cùm hoc non impediat ex natura rei, ſed tantum ex lege Eccleſiaſtica, qua non tenentur infideles, vt bene docet Fr. Baſil. Ponc. *loco citato.*

4 *Cùm dannum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona, neque eſſe committendum aliquod delictum propter bonum alicuius etiam ſpirituale, quod inde ſequatur; ſic licèt Saraceni perſuaſionibus mulierum, quarum viros occiderunt, ad Fidem fuiſſent conuerſi, vt patet ex text. ibi, *per ipſas*, &c. nihilominus tamen tale lucrum cum homicidio ab ipſis patrato minimè compenſatur; ſic non eſt committendum furtum, vt inde fiat eleemoſyna, *cap. non eſt putanda* 1. *quæſt.* 1. *cap. fortè* 14 *q.* 5. ſic etiam pro redimenda vita captiui non licet petere mutuum ſub vſuris, vel ad eaſdem inducere, text. opt. *in cap. ſuper eo, de vſuris*, nec tandem peccatum aliquod quantumuis veniale committere pro vita, ſeu ſalute alicuius, *cap. faciat homo* 22. *q.* 2. *d. cap. ſuper eo*, ibi, *mentiri*, reſoluunt gloſſ. *in præſenti, verbo tale*, vbi infra ſimilia citat, gloſſ. vbi opt. text. *in cap. quod ait* 14. *diſt.* Hoſtienſ. Abb. *num.* 5. & omnes *in præſenti*, S. Thomas 2. 2. *q.* 53. *art.* 3. *ad* 3. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 51. *n.*

5 8. Non obſtat *c. qui habetis* 14. *quæſt.* 5. vbi de malè, & illicitè acquiſitis poteſt fieri bonum, & ita eleemoſyna, quia intelligitur de illis, quæ mediante aliquo actu illicito, & contra legem aliquam acquiſita, interim tamen ipſa acquiſitio non eſt iniuſta contra iuſtitiam commutatiuam, cuiuſmodi ſunt lucrum, & merces meretricis; clerici negotiatoris, aut cuiuſcumque in loco, vel tempore prohibito negotiantis, quæ quidem licèt acquiſita ſint cum peccato, ſunt tamen omnino propria ipſius acquirentis quoad plenum dominium: verùm propter modum, vel actum illicitum, quo mediante acquiſitio facta eſt, conſulitur recipienti tanquam opus perfectionis, & ſupererogationis vt ſic acquiſita non tanquam aliena, ſed tanquam propria in pauperes, vel in vſus pios eroget, iuxta *d. c. qui habetis, cap. vltim. verſ. iſti, ead. cauſa, & quæſt.* reſoluunt gloſ. *in ſumma*, & caſus poſitione, gloſſ. *magiſtra*, vbi omnes, *in cap. ex tranſmiſſa, de decim.* gloſſ. *in reg. peccatum. lib.* 6. *gloſſ. vltim. in c. cùm ſit* 16. *de Iudæis*, S. Thom. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 2. *art.* 5. *&* 2. 2. *quæſt.* 37. *art.* 7. Ledeſm. 2. 4. *q.* 25. *art.* 5. Medin. *de eleemoſyna. cap. de eleemoſyna facienda ex bonis illicitè acquiſitis*, Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 1. *in reſp. ad* 2. iuxta quem ſenſum intelligi poſſunt verba Chriſti Domini Luc. 15. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*, id eſt, facite eleemoſynam de bonis, quæ quamuis propria, modis tamen illicitis acquiſita, de quorum verborum multiplici intellectu agunt gloſſ. *verbo facere in d. cap. non eſt putanda* 1. *quæſt.* 1. *gloſſ.* 3. *in cap. dilectiſſimis* 12. *quæſt.* 1. gloſſ. *in d. c. ex tranſmiſſa*, Ianſen. *in concord. Euangel. cap.* 95.

Eorum inſidiis, &c.] Cùm in hoc text. nulla de adulterio mentio fiat, ex eo bene colligitur impedimentum dirimens eſſe ſi adſit homicidium alterius coniugis ab vtroque perpetratum, vel ab vno illorum, inſidiis tamen, & machinationibus alterius, animo contrahendi matrimonium, etiam ſine adulterio, ita docent Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de matrimon. c.* 22. *col.* 2. *verſ. crimen autem homicidij*, Veg. *in ſumm. tom.* 2. *c.* 34. *caſu* 74. *notab.* 1. Henriq. *d. c* 14. §. 2. Matienſ. *ad rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num* 179. *lib.* 5. *nouæ recopil.* plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 78. *num.* 9. quibus adde Fr. Baſil. Ponc. *d. c.* 17. *verſ. tertius caſus*, vbi bene aduertit quòd ad hoc tres requiruntur conditiones. Prima, vt vterque cooperetur ad necem, ſiue per ſe, ſiue per alterum, non ſatis eſt vt ſolùm conſilio, aut mandato ad coniugis mortem cooperetur, vt ex hoc text. colligunt Matienſ. *d. gloſſ.* 1. *num.* 178. Sanch. *loco citato num.* 5. quare non ſatis eſt ſi alter tantùm ſit cauſa mortis, vel tantùm ratum habeat. Secunda conditio eſt intentio contrahendi, ſi enim in vltionem, vel aliqua alia de cauſa faciant, non oritur impedimentum; immò quantum ego iudico etiamſi intentio non ſignificetur exterius: itaque ſi omnino in animo non retineant, nec ſibi ſignificent, non oritur impedimentum, quia propter occultum omnino, & mentale delictum non ſubiacet Eccleſiæ iudicio, & punitioni; licèt verum ſit patrato homicidio ab vtroque difficilis eſſe probationis. Tertia, vt occiſio ſequatur ex illorum opere; etenim ſi culpa medici, aut ipſius percuſſi negligentia ſequatur mors, nullum conſurgit impedimentum. 6

SVMMARIVM.

1 *Infidelium coniugum alter ſi venit ad Fidem altero remanente in infidelitatis errore, communis proles aſſignatur conuerſo.*

2 *Filij nati ex vno parente Chriſtiano, altero verò Iudæo, vel pagano, iure poſſunt Baptiſmo donari id annuente, & volente, parente Chriſtiano altero renuente, & reclamante.*

3 *Matrimonium cur magis dicatur à matre, quàm à patre remiſſiuè.*

4 *Iudæi habent in filios ius patriæ poteſtatis.*

5 *Nobilitatem paternam filius ſequitur, non maternam.*

6 *Filiorum educatio ad matrem pertinet, ad patrem verò eruditio.*

7 *Pater poſt triennium tenetur filium alere.*

8 *Alimenta filiis legitimis præſtanda ſunt non ſolum quæ fuerint neceſſaria ad vitã humanã ſuſtentationem, ſed etiam ad ſtatum, ſeu dignitatem perſonæ.*

9 *Onus alendi liberos etiam ad matrem pertinet caſu quo illa diues, pater autem ſit pauper.*

10 *Morari nullus debet apud illas perſonas, quæ vitæ, aut ſaluti ſpirituali, vel temporali ipſius poſſunt inſidiari.*

11 *Impia, & nefaria ſunt pacta illa, vt ſuſcepti liberi, ſi maſculi fuerint, patris ſectam hæreticam profiteantur, ſi fœminæ Catholicam matris Religionem teneant, & colant.*

13 *Mater tenetur filios triennio alere.*

14 *Filius etſi triennio maior apud patrem fidelem eſt educandus, quando mater eſt infidelis.*

Co Cap.

CAP. Ex litteris. II. & vlt.

Gregor. IX.

1 PAter quando conuertitur ad Fidem, & mater remanet infidelis, filius eſt dandus patri conuerſo, quia quamuis puer ſit infans, & magis egeat materno ſolatio, quàm paterno, & matri ante partum fuerit oneroſus, in partu doloroſus, poſt partum laborioſus, tamen quia filius in patris poteſtate conſiſtit, vnde patris familiam ſequitur, & in tali ætate nō debet remanere cum perſona, de qua poſſit eſſe ſuſpicio, vt inſidietur ſaluti, vel vitæ illius, quia poſſet illum adducere in errorem infidelitatis, & puer poſt triennium apud patrem non ſuſpectum ali debeat, & morari, & tandem in fauorem Fidei Chriſtianæ puer eſt aſſignandus patri Chriſtiano Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innocent.Collectar.Zabarell Ioan Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panorm.Cened.*collect.*72. Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontif.pag.* 317. Al.gona *in compendio iuris Canonici, pag.*490.remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2.

2 *Ad fidem Catholicam,*&c.] Notatur ad hoc, quòd filij nati ex vno parente Chriſtiano, altero verò Iudæo, vel Pagano, iure poſſunt Baptiſmati donari, id annuente, & volente parente Chriſtiano, altero renuente, & reclamante, vt per Barbat. *conſ.*57. *lib.* 3. Vrſil.*ad Afflict. deciſ.*151. *num.* 6. Bertazol.*conſ.* 150. *num.*8.*lib.*1.Philip.Paſchal.*de patria poteſtate quaſt.*1. *c.*7.*num.*8 Azor.*in Inſt.moral.part.*1.*lib.* 8.*cap.* 25. *quaſt.* 3. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*2. *cap.* 32. *num.* 24. quod procedit ſiue parens ſit immediatus, ſiue mediatus, vt reprobata opinione Nauar.*conſ.* 4. *ſub hoc tit.* in Curia reſolutum fuiſſe teſtatur *ibi* additio, vbi inuita matre Iudæa fuit baptizatus paruulus, propterea quòd defuncto eius patre aderat auus paternus, qui petebat illum baptizari. Item procedet etiamſi vterque parens, nempe fidelis, & infidelis, recuſarent, nam nihilominus poterit Infans, cuius vnus parens eſt fidelis, baptizari, quia ex eo ſolo quòd infans habeat vnum ex parentibus fidelem, Eccleſiæ quæſitum eſt ius, quod Fidei fauore abſorbet ius infidelis, Azor. *dict.quaſt.*3.*verſ.ſed quid ſi vterque parens,* Ricciul. *d.loc numero* 27.vbi *numero* 28.aſſerit procedere etiamſi infans natus ſit ex vtroque parente infideli, & vnus ex parentibus poſt eius natiuitatem ad Fidem venerit.

3 *Magis matrimonium, quàm patrimonium*, &c. Matrimonium cur magis dicatur à matre, quàm à patre, & quid ſit, vide Couarr. *de ſponſalib. part.* 2. *c.* 1. *in princ.* Viuald.*in candel.aureo tit.de matrimon.num.*1. *&* 4.Guillelm.Bened.*in cap. Raynutius, verbo mortuo itaque teſtatore, el* 2.*num.*14.*& ex num.*27.Perez *l.*1.*verſ. his ſic præmiſſis tit.*1.*lib.*5.*Ordin pag.*7.Stephan.Gaëta *in repet.c.ad limina* 30.*quaſt.*2.§.4.ex *num.*1.Matienſ.*ad rubr.tit.* 1. *gloſſ.*1. *ex num.* 1.*lib.*5.*noua recopil.* Cened. *ad Decretal.collect.*72.*n.*2. Sanch.*de matrim. in proœm. num.*4:

4 *In patris poteſtate conſiſtat*] Notatur ad hoc, quòd Iudæi habet in filios ius patriæ poteſtatis, vt per Roland. *conſil.*35. *num.* 29. *lib.*3. Lancel. Gallia *in conſ.* Alexand.gloſſ. *maritus quaſt.*7.*num.* 6. Alexand.*conſ.* 99.*num.*6.*lib.* 6. *& conſ.*13.*num.*11.*lib.*- Tiraquel. *de iure primog.q.*66.*num.*2.Marquar.*de Iudæis part.*3.*c.*4. *num.*10 Nauarr. *conſ.* 4.*ſub hoc tit.* Maſcard. *de probat. concluſ.*944.*num.*24.Aſcan.Clem.*de patria poteſtate effect.*7.*num.*6.Surd.*de aliment.tit.*1.*q.*28.*num.* 6.Cened. *d.collect.*72.*num.*2.Philip. Paſchal. *de patria poteſt. p.*1. *c.* 7. *num.*4.latè Anton. Ricciul. *d.tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.* 2 *c.* 29. *per totum.* & ita ex text. etiam colligitur receptiſſimum iuris axioma, quòd pater habet filium in poteſtate, idem probat text. *in l.item in poteſtate, cum ſeqq. ff. de his,qui ſunt ſui.l.ſi maritus,l.libertos.l.fin.C.de patria poteſt.princ.& §.*1.*Inſtit.eodem* reſoluunt gloſ & ſcribentes vtrobique, latè poſt multos Pinel.*in rubr.C.de bonis mat.pa t.*2.*per totam,*Polit.*in repet.l.filium, n.*138. vbi Cortaſ.*nu.*80.*C.familia hercisc.* Conan.*lib.*2.*comment. cap.*13.Aſcan.*de patria poteſtate,e.* 5. *cum ſeqq.* Chald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſine curatore, num.*38. *cum duobus ſeqq.& verbo læſis,num.*121.quæ quidem patria poteſtas ætate filij non diſſoluitur, poteſt enim ſexagenarius eſſe ſub poteſtate patris, vt notauit gloſſ. *in* *verbo pupillus in l.ſi* .§.1.*ff.de verbor. oblig.* recepta ex Pegado *in repet.l.inter cætera,ff.de liberis, & poſth.p.*1. §.1.*num.*4.item prædictam poteſtatem inæſtimabilem vocat Iureconſ.*in l.filius* 117.§.*ſecundum vulgarem, ff. de legat.*1.Caſtro Luſit.*in l.cùm oporteat.C.de bonis,quæ liber.p.*2.*n.*138.

Cuius ſequitur familiam.]Notatur ad hoc quòd nobilitatem paternam filius ſequitur, non maternam, Tiraq.*de nobilit.c.*15.*per totum,& c.*18.*n.*10.Ioan.Barajona *in addit ad Palat.in repet.rubr.de donat.inter virum, & vxorem,§.*32.*ſub lit.R,*Pichard.*de nobilitat.commumeatiua.n.*84.*cum ſeqq.* 5

Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd ad matrem pertinet educatio filiorum, ad patrem verò eruditio, vt per Paul. Comitol. *reſpon. moral. lib.* 4. *quaſt.* 55. *num.*3. 6

Et pueri poſt triennium apud patrem, &c.] Pater poſt triennium tenetur filium ſuum alere, quæ quidem obligatio ipſi, & non matri incumbit, idem probat text. *in l. ſi quis à liberis, ff.de liberis agnoſc. l. penult. C. de patria poteſt.* quod quidem onus ideo ad patrem, non verò ad matrem ſpectat, quia fructus dotis percipit, qui ei dantur ad onera matrimonij ſupportanda, iuxta *l. fructus, ff. de iure dot l. pro oneribus, C eod.* Valaſc.*conſil.*92.*num.*7.vbi reſoluit poſſe matrem, quæ conſtante matrimonio communes filio, educauit ex bonis, quæ habet extra dotem, quia forſan maritus eſt abſens, & vniuerſam dotē peregrè profectus ſecum adportauit, repetere à marito huiuſmodi alimenta filiis præſtita, argum. *l. alimenta, Cod. ne negot. geſtis.* Quæ quidem alimenta filiis legitimis non ſolùm præſtanda ſunt, quæ fuerint neceſſaria ad vitæ humanæ ſuſtentationem, ſed etiam quæ fuerint neceſſaria ad ſtatum, ſeu dignitatem perſonæ, iuxta reg. text. *in l.cùm in plures* 13. §. *fin. ff. de adminiſt. tut. l. ſed etſi quid* 19. §. *ſufficienter, ff. de vſufructu*, comprobat Aretin. *conſil.* 117. Couarr. *de ſponſal. part.* 2.*c.* 8. §. 6. *num.* 8. *& variar.lib.*2.*cap.*2. *num.*22. Ioan.Garc. *de expenſis cap.*3. *num.*37 Aſcan. *de patria poteſt. effectu* 17. *num.*35.*cum ſeqq.* D.Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 60. *verſ. iis ita explicatis,ff.ſoluto matrimonio,* vbi idem dicit de filiis naturalibus. Spuriis verò nulla habita ratione diuitiarum, aut dignitatis paternæ, ſeu ſtatus ſolum alimenta dari debere, quæ præciſè fuerint neceſſaria ad vitam ſuſtentandam, tenet Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum,§.* 24.*num.*3.& alij plures, quos refert, & ſequitur D.Barboſ.*d.part.*4.*num.* 66. contra plures alios, quos ſequutus fui *in collect.ad c.*5.*n.*12.*de eo qui duxit.* Aduertere tamen oportet hoc onus alendi liberos etiam ad matrem pertinere caſu, quo illa diues, pater autem ſit pauper, nec tunc impenſas à patre repetet, arg. *l.ſi quis à liberis.§.virùm,ff. de liberis agnoſc.* Bart.*de aliment.n.*9.Lar.*in d.l.ſi quis à liberis,§.ſi mater num.*10.

(margin numbers in right column: 7 at "Pater poſt triennium", 8 at "Quæ quidem alimenta", 9 at "Aduertere tamen")

num.10.Cottaſ.in l.qui liberes,num.112.ff.de ritu nupt. Padil.in auth.res que,num.6.C. communia de leg. Cou. d.§.6.num.13.Molin.de primogen.lib.1.c.15.num.3.Valaſc.conſ.9...num.9.quod quidem adeò verum eſt, vt etiamſi filij ſint ſpurij,eoſdē alere non teneantur mater,niſi in ſubſidium, vt docent Paleoth.de nothis & ſpur.cap.48. num. 3. Gam. Luſit.decis. 304.num.2.Valaſc.d.conſ.92.num.vlt.D.Barboſ.d part.4.n.67.quamuis Lata in d.l.ſi quis à liberis,§.idem reſcripſit.n.35.& §.ſi mater num. 5. Abb.& multi alij relati à Valaſc. vbi proximè cum communi ſententia conſtituant quòd licèt ad alendos filios legitimos ſolus pater principaliter teneatur, in alendis tamen ſpuriis pater & mater ſimul concurrere debent, quorum fundamentis reſpondet Paleoth.vbi ſup.quicquid indiſtinctè loquatur Sanctarel.var.reſel.q.33.

Et in a aetali,&c.Collige,ex text.hoc quód nullus debet morari apud illas perſonas, quæ vitæ, aut ſaluti ſpirituali, aut temporali ipſius poſſint inſidiari, argum.cap.2.de diuort.& cap.litteras,ad fin.de reſtitut. ſpoliat.& in filio,qui non cogitur, immò nec poteſt cohabitare cum patre ſuſpecto, & illum ad malos mores inducēte probat l.ſi lenones,C.de Epiſcopali aud. & l.lenones,C.de ſpectacul.lib.11.notant Gutier. canon. lib.1.cap.25.num.19.Cabed.Luſit.decis.99. num. 3. & 6.part.1.

11 *Reſpondemus patri eundem puerum aſſignandum.*]Refert Azor. d. lib. 8. cap. 11. quaſ. 7. turpia, & nefaria eſſe pacta illa, vt ſuſcepti liberi, ſi maſculi fuerint, patris ſectam hæreticam profiteantur, ſi fœminæ Catholicam matris Religionem teneant, & colant.

22 In gloſſ. *Inſidientur.* ibi, *ſi verè viue patre quaſtio eſt*,&c.Docet gloſſ. quòd facto diuortio inter coniuges licèt iure Codicis in arbitrio iudicis eſſet an apud patrē,vel matrem liberi morari, ac nutriri deberent,iuxta l.1.C.diuortio facto, iure tamen nouiſſimo Authenticorum deciſum eſt vt ſi pater cauſam diuortio dedit apud matrem ad ſecundas nuptias non venientem liberi communes morari, & educari debent patris expenſis; ſi verò culpa mulieris diuortium fiat, aletur filius penes patrem impenſis matris,auth.ſi pater,vbi gloſſ.verbo matris.C.illo tit. gloſſ. verbo alantur in auth.vt liceat matri, §. illud collat. 8. gloſſ.verbo de maternâ in l.alimēta,C.de negot.geſtis,vbi Bart.num. 1. Paul.num. 3. Alexand. num. 4. qui dicit communem,Boët.decis.17.num.11.Syluest. verbo filij, num.24.optimè Lara in d.l.ſi quis à liberis, §.ſi mater, num.11.cum ſeqq.Gutier.canon.lib.1.c. 24. num. 19. D. Barboſ.in rubr.ff.ſoluto matrim.p.2.num.53. Cabed. d. decis.99.num.6.quamuis Valaſc.poſt Salic. quem refert conſ.91.num.10.neruoſè conteneat matrem nullo puncto eſſe obligatam ſuis ſumptibus alere filios, etiamſi cauſam diuortij præſtaret, dicens id nullo iure caueri;quia illa verba d.auth.ſi pater, ibi,matris locupletis expenſis, non ſunt in corpore vnde fuerunt ſumpta,immò fuerunt addita ab Irnerio, quod quidem ante illum notauit d.num.11.cum ſeq. vbi optimè defendit communem ſententiam, & concludit verba illa,quæ fuerunt addita ab Irnerio fuiſſe ex intentione & mente iuris Ciuilis deprompta.

23 In gloſſ. *Poſt triennium.* ibi, *filius minor triennio apud matrem debet ali.* Notatur ad hoc quòd mater tenetur filios triennio alere, vt per Couar. de ſponſal. part.2.cap. 8. §. 6. num. 13. Barnard. reg. 292. Ioan. Garc.rcb.308.Molin.de primog.lib.2. cap. 15. num. 3. Ioſeph.Gonzal.var. quaſt. cap. 38. num. 31. Laucel. Gallia in conſuet. Alexand.in gloſſ.ſolides q.6.num.142. in fine,Ioan.Garc.de expenſ.cap.3.ex num. 29. Laram. in l.ſi quis à liberis, §. mater, num. 1. cum ſeqq. ff. de liberis agnoſc.Menoch.de arbitr.caſu 396.Donat.à Fin. tom.1.communi.opinion.lib.5.tit.14.num.5.pag.753.Bellacomb.tom.2.lib.8.tit.29.n.22.pag.404. Surd. de alimentis tit.1.quaſt.14.Molin.de iuſt.1.tract. 2.diſp.168. verſic.mater,D.Barboſ.in rubr.ff.ſoluto matrim. part.1 num.18.Valaſc.conſ.92. à princ. Cardoſ. in praxi iudicum,verbo alimenta 12.& verbo pater,n.18.D.Marta in vocis noniſſ.decis.vote 236.plures apud Cened.d.col'ect. 72.n.3.

In gloſſ. *Ad infidelitatis errorem*, vltim. Notatur ad hoc quòd quando alter parens infidelis eſt, tunc infans, etſi triennio minor, eſt apud patrem fidelem educandus, & quamuis ſit maior apud matrem fidelem,vt per Sanch. de matrimon. lib. 7. diſp.73. numer. 16. Paul. Comitol. reſp. moral.lib.1. quaſt. 125. à princip. 14

De Voto, & voti redemptione.

Tit. XXXIV.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan.Andr. Imola,Anania, Butr.Anch. Panot. Guillelm.Durand.in breuiario aureo,fol.108. Ioan,de Londris in breuiario ſanctorum Canonum, fol.175. verſo,Petr. de Rauen. in compend. iuris Canon. Martin. Meſnart. in epitome Decret.fol.122.verſo,Dan.Venator. in analyſi methodica iur. Pont. à pag. 476. Goffred. & Hoſt. in ſum.huius tit. Alex.Caſſan.& Anaſtaſ. Germon. in paratitlis ad quinque libros Decretal.ſub hoc tit. nouè Bartholom. Carthagena in expoſitione titulorum iuris Canonici, ſub eod.tit.

De materia huius tit.tractatum edidit Stunica, & incidenter latè egerunt Sayr.in claui Regia,lib.6.Azor. inſtit.moral.part.1.lib.11.cap.13.cum ſeqq. Soar.de Relig.tom.2.tract.de voto,Ioan. Franc. Leo in theſauro fori Eccleſiaſt.part.2.cap.11. Gutier.canon. lib.2. cap. 22. Valer.Reginald.in praxi fori pœnit.tom.2.lib.18.n.205. cum multis ſeqq.Sanch.in præcepta Decalogi tom.1.lib.4. nouiſſimè Barthol.à S.Fauſto in theſauro Religioſorum de tribus votis ſolemnibus lib.1.de voto ſimplici in communi,Hieron.Roder.in compendio quaſt.Regul.reſol.111. de voto. Vincent. Filliuc. tom. 2. tract.26. Baſil. Pont. de matrim.lib.8.ex c.8.Paul.Laym.in Theolog.moral.lib. 4.tract.4.

SVMMARIVM.

1 *Vota poſſunt eleemoſynis redimi,vel in aliud commutari intercedente ſuperioris auctoritate,& iuſta cauſa redimendi,vel mutandi.*

2 *Epiſcopi habent poteſtatem diſpenſandi in votis quamuis nondum conſecrati ſint.*

3 *Archiepiſcopus in ſuorum ſubditorum votis poteſt etiam ante receptum pallium diſpenſare,non autem in votis ſubditorum Epiſcoporum ſuffraganeorum.*

4 *Commutare votum in rem manifeſtè meliorem quicunque propria auctoritate poteſt.*

5 *Cauſam exigitur dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem.*

7 *Voti in commutatione quoties incertum eſt an ea fiat in id,quod eſt Deo gratius, auctoritas Prælati eſt neceſſaria.*

Cap. De peregrinationis. I.

Alex. III.

1 EPiſcopus poteſt commutare vota, v.g. peregrinationis, & in commutando debet conſiderare qualitatem perſonæ, & cauſam commutationis, & ſuo arbitrio iudicare an recompenſatio ſit melior, & Deo magis accepta, quàm peregrinatio poſita in infirmitate, vel diuitiis, vel alia cauſa probabili. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panor. Viui. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 317.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 491.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 19. c. 1.*

2 *Ab eius, qui præſidet, pendet arbitrio,* &c.] Intellige de Epiſcopo in ſua diœceſi, quia ſi Pontifex de ſe ipſo loqueretur, potiùs diceret, à noſtro pendet arbitrio; tũ etiam, quia in omni proprietate verborum Epiſcopus præeſſe dicitur in ſua diœceſi, *c. ad honorem,* ibi, *in patrẽ ſolitudinis, de auctorit. & vſu pallij,* præſertim quia quãdo in iure ſermo eſt de propria Pontificis iuriſdictione, vel ponuntur verba, quæ maiorem ſignificant poteſtatem, vt *in d. c. ad honorem,* ibi, *in plenitudinem*; vel additur, qui toti Eccleſiæ præeſt; & ſic dicendum eſt in hoc text. agi de Epiſcopis; quia verò generaliter erat intelligendus, & reſpectiuè, ſcilicet de vnoquoque Epiſcopo in ſua diœceſi, ideò text. vſus eſt illo modo loquendi: & ita probat Epiſcopos habere poteſtatem diſpenſandi in votis, vt docent Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. c. 10. num. 3.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 4. dub. 13. à princ. & c. 42. dub. 12. num. 61.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 38. num. 6.* latè ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. allegat. 36. num. 4.* Baſil. Pont. *de ſacram. matrimonij lib. 8. c. 8. num. 2.* vbi *num. 3.* ampliat ad omnes alios quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentes. Non obſtat, quod quidam dicunt hunc text. non agere de diſpenſatione, ſed de commutatione voti, vt exiſtimant nonnulli citati à Soar. *d. c. 20. num. 5.* quia reſpondetur verum quidem eſſe interrogationem factam fuiſſe Pontifici de commutatione, ſeu de redemptione voti, & ideò de commutatione etiam reſpondet, nihilominus tamen in fine ita concludit, & ſecundùm hoc debet exinde diſpenſare, ſignificans iuxta qualitatem negotij poſſe Epiſcopum diſpenſatione vti vel pura, vel miſcendo commutationem prout iudicauerit expedire. Poteruntque Epiſcopi hac facultate vti quamuis nondum conſecrati ſint, dummodo ſint à Pontifice confirmati, ſecus ſi ſolùm electi, Leſſ. *d. cap. 40. dub. 13. num. 100. verſ. ſecundò,* Sanch. *d. c. 38. num. 7.* Ego *d. alleg. 36. num. 6.*

3 Archiepiſcopus in ſuorum ſubditorum votis diſpenſare poteſt etiam ante receptum pallium, Sanch. *d. cap. 38. num. 8.* non autem in votis ſubditorum Epiſcoporum ſuffraganeorum, Soar *d. cap. 10. num. 8.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 11. num. 79.* Anton. Gom. *in Bullam Cruciatæ clauſ. 10. num. 58.* Auil. *de cenſur. part. 2. cap. 7. diſp. 1. dub. 10. & part. 7. diſp. 10. dub. 6. poſt 1. concluſ. notab. 2.* Baſil. Pont. *d. lib. 8. cap. 5. num. 9.* Sanchez, *d. cap. 38. num. 11.* vbi *num. 16.* reſoluit Archiepiſcopum poſſe ipſoſmet ſuffraganeos Epiſcopos liberare à votis diſpenſando cum eis; & *num. 17.* tenet Capitulum Sede vacante diſpenſare in omnibus votis, in quibus poteſt Epiſcopus, & *num. 19.* idem dicit de Abbatibus, & quibuſcunque aliis Prælatis habentibus diœceſim ſibi ſubditam cum iuriſdictione quaſi Epiſcopali, & citat Anton. Gom. *d. clauſ. 10. num. 62.* Soar. *d. c. 10. n. 13.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 19. q. 2.* Sayr. *d. lib. 6. c. 11. n. 85.* & plures alios, qui apud eum videri poſſunt.

Verum ſupradictam Sanchez ſententiam, quæ concedit Archiepiſcopis facultatem diſpenſandi cum Epiſcopis ſuffraganeis, nonnulli dicunt veram eſſe ſolummodo tempore viſitationis, ſed illam iure optimo reiiciunt Soar. *tom. 5. in 3. p. diſp. 41. ſect. 1. num. 12. & tom. 1. de Relig. lib. 6. de voto, cap. 10. num. 9.* & Baſil. Pont. *d. lib. 8. c. 5. num. 11.* ex ea ratione, quia tempore viſitationis non poteſt ſuis ſuffraganeis dimiſſorias concedere, nec legitimare, vt Doctores docent. Facit quia *in cap. fin. de cenſib. lib. 6.* tantùm conceditur poteſtas abſoluendi, non verò diſpenſandi, ſunt enim iſtæ diuerſæ poteſtates; ſic pari modo Soar. *d. lib. 6. cap. 11. num. 5.* & Baſil. Pont. *d. cap. 5. numer. 10.* indiſtinctè tenent Archiepiſcopum non poſſe cum Epiſcopis ſuffraganeis diſpenſare, quia ex iure non conſtat hanc poteſtatem habere in Epiſcopos ſuffraganeos, niſi in certis caſibus, iuxta text. *in cap. paſtoralis, de offic. ordin.* tum etiam, quia ea poteſtas neceſſaria non eſt, ſi enim ſermo ſit de diſpenſationibus in legibus Pontificis, aut Concilij generalis, aut prouincialis, neuter regulariter diſpenſare poteſt, & in eo caſu in quo poteſt diſpenſare Archiepiſcopus, poteſt & Epiſcopus cum ſuis, & quod erga alios poteſt, & in ſeipſum poteſt. Vtrùm autem Archiepiſcopus, vel Epiſcopus poſſit beneficium diſpenſationis impendere religioſis exemptis; vide Molin. *de iuſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 61. n. 15.* Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 4. c. 39. n. 36.* Baſil. Pont. *d. lib. 8. c. 5. n. 22. cum multis ſeqq.*

Vnde infertur ex prædictis verbis, & contextu 4
huius textus, quòd nulla opus eſt ſuperioris auctoritate ad commutandum votum in rem manifeſtè meliorem, ſed quicunque poteſt propria auctoritate ſic commutare; vt per Couar. *in cap. quamuis pactum part. 1. §. 5. num. 4. verſic. ego verò,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 2. cap. 30. num. 1. & 5.* Tolet. *in ſumm. lib. 4. cap. 18. num. penult.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. tom. 2. tract. 10. cap. 8. in fine tertiæ partis, verſ. reſta tratar de la commutation,* Fr. Emman. *in Bullam Cruciatæ, §. 7. num. 106.* Anton. Gom. *in eandem Bullam clauſ. 10. num. 112.* Valent. 2. 2. *diſput. 6. q. 6. puncto 7. col. 9. verſ. hac ipſa ratione,* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 52. num. 5.* Henriq. *in ſumm. lib. 5. de pœnit. cap. 20. §. 5. & lib. 7. de Indulgent. cap. 30. §. 5.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. cap. 48. à num. 4.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 6. c. 40. dub. 11. num. 87.* Azor *inſtit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 18. q. 1.* Ioan. Valer. *de different. inter vtramque forum, verbo ſolutio, differ. 1.* latè Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 49. à princ.* vbi *num. 12.* reſoluit non poſſe propria voventis auctoritate commutationem voti fieri in rem æquè bonam, ſed neceſſariam eſſe auctoritatem Prælati commutare potentis contra plures, quos citaui *in collect. ad cap. 4. num. 3. infra hoc tit.*

Et cauſam commutationis] Ergo cauſa exigitur dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem, vt per Bejam *reſponſ. caſuum conſcient. part. 1. caſu 49. verſ. tum quia diſpenſatio, & part. 2. caſu 9.* Viuald. *in candelabro aureo part. 3. cap. 14. num. 14.* Soar. *d. cap. 18. n. 9.* Sayr. *d. cap. 12. num. 25.* Leſſ. *d. cap. 40. dub. 11. num. 96.* Azor. *d. cap. 18. quæſ. 3.* Sanch. *d. cap. 49. num. 14.* etiã reſoluentes ad commutationem in euidenter melius nullam exigi cauſam, quod præ omnibus bene explicat Sanchez *d. cap. 49. num. 15.* vbi dicit text. *in præſenti* exigentem cauſam, intelligi dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem, & *num. 16.* reſoluit nullam quoque deſiderari cauſam quando Prælatus commutat votum in rem certò æqualem, iudicans probabiliter eſſe meliorem, aut dubitans

an

an melior ſit, & *num.* 21. tenet non exigi cauſam obſtantem executioni voti ad illud commutandum, de quibus omnibus vide Dianam *reſolut.moral. part.* 2. *tract.* 2.*miſcell.reſolut.*10.Quid autem nomine maioris, vel æqualis boni, intelligatur in quod votum de morte commutatur? vide Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 18 *quæſt.*23.

An recõpenſatio melior fuerit. Notatur ad hoc quòd quoties in commutatione voti incertum eſt an ea fiat in id, quod eſt Deo gratius, auctoritas Prælati eſt neceſſaria, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18.*n.*348. Sanch. *d. lib. c.*49.*n.*7.

SVMMARIVM.

1 *Votum vltramarinum commutat Papa, in his maximè, qui in puerili ætate vouerunt.*
2 *Diſpenſari poteſt in votis puerorum ante pubertatem emiſſis alia cauſa non petita.*
3 *Vota a parentibus, & tutoribus irritari poſſunt, quæ viri poteſtati, & domeſtica gubernationi patris officiunt.*
4 *Cauſa obſtans ad voti diſpenſationem eſt quando votum leuiter, & ex animi facilitate emiſſum eſt, non præmiſſa prudenti, ac matura deliberatione.*
5 *Votorum in commutatione non eſt neceſſarium ſeruare vnitatem, aut ſimilitudinem, ſed ſufficit votum reale in perſonale, & in reale commutari.*

Cap. Venientis. II.

1 PApa diſpenſat in voto Hieroſolymitano, propter facilitatem vouentis, etiamſi vouens dediſſet alteri fidem eundi ſimul Hieroſolymam, & commutat in eleemoſynas, & conſulit vt vouens nutriat pauperem dum vouens viuit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 318. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 491. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 29. *c.* 2. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.* 50. *c.* 15.

2 *Quod in ætate tenera, &c.*] Notatur ad hoc quòd in votis puerorum ante pubertatem emiſſis poteſt alia cauſa non petita diſpenſari; quia ſemper iure optimo præſumi poteſt imprudentia, & leuitas in vouendo, eo quòd impuberes maturo conſilio careant, ita do-
3 cet Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 20. *num.* 13. Vnde poſſe ea vota à parentibus, & tutoribus irritari, quæ iuri, poteſtati, & domeſticæ gubernationi patris officiunt, vt in voto peregrinationis, quam non poteſt filius exequi ſine magnis ſumptibus, tenent Nauarr. *in man. c.* 12. *num.* 76. *verſ. octauò*, Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *c.* 17. *q.* 7. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 10. *num.* 25. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto lib.* 6. *c.* 5. *num.* 9. Non obſtat quòd Pontifex in præſenti non diſpenſatione fuerit vſus in eo voto pueri, ſed commutatione, quia reſpondet Sanch. *loco citato in fine*, potuiſſe Pontificem ex cauſa diſpenſare omnino, ſed miſcuiſſe cõmutationem aliquam, ne à ſuo ſtylo ordinario recederet, qui eſt partim diſpenſare, & partim commutare.

4 *Facilitate potius quàm ex arbitrio diſcretionis promiſit.*] Notatur ad hoc quòd cauſa obſtans ad voti diſpenſationem eſt quando votum leuiter, & ex animi facilitate emiſſum eſt, non præmiſſa prudenti, ac matura deliberatione, vt per Abb. *hic num.* 3. Fr. Emman. *in ſumma tom.* 1. *c.* 92. *num.* 3. *in fin*, Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 15. *quæſt.* 5. *in fine*. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 7. *ad fin.* Sanch. *d. diſp.* 20. *num.* 12.

Quod idem votum eleemoſynis redimat.] Ergo in votorum commutatione non eſt neceſſarium ſeruare vnitatem, aut ſimilitudinem, ſed ſufficit votum reale in perſonale, & perſonale in reale commutari, vt per Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto lib.* 6. *cap.* 19. *num.* 16. & 17. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1 *lib.* 4. *cap.* 56. *num.* 14 qui reſpondent *cap.* 1 *ſup. hoc tit.* dum ſignificat votum peregrinationis, quod ex reali, & perſonali eſt mixtum, debere commutari in quid reale quãdo neceſſitas non cogit, continere conſilium, & non præceptum. 5

In gloſſ. *Socij fideles.* ibi, *ſed nunquid Papa potuit illum abſoluere ab obligatione, qua ſocio tenebatur, &c.* Reſpondet Tiraquell. *in tract. res inter alios acta, in princ. verſ. his conuenit*, quòd licet Papa non poſſit tollere ius alteri quæſitum ex iure naturali, tamen vbi illud ius venit non principaliter ex iure naturali, ſed acceſſorie, & in conſequentiam iuris Eccleſiaſtici, in quo Papa habet pleniorem poteſtatem, poteſt ſublato principali etiam ſolu verbo ipſum acceſſorium, quod iuris eſt naturalis, tollere. 6

SVMMARIVM.

1 *Verba ſimplicia non faciunt quem ad votum obligari niſi habeat animum illud adimplendi.*
2 *Propoſitum nullum quantumuis firmum aliquam voti obligationem inducit, niſi promiſſione firmetur.*
3 *Voti vinculo non adſtringitur ille qui Deo aliquid promittit, vel vouit, cum in animo eius non ſit ſe voto obligare.*
4 *Propoſitum quale voto ſufficiat quando promiſſione firmatur, oſtenditur.*

Cap. Litteraturam. III.

PRoponens in animo fieri Religioſus, & cum hoc propoſito dicit, non morabor diu in ſeculo, non dicitur voluiſſe. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſt. Burr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 319. Alagona *in cõpendio iuris Canonici, pag.* 491 remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 21. *cap.* 1. 1

Collige ex text. nullum propoſitum quantumuis firmum aliquam voti obligationem inducere, niſi promiſſione firmetur, vt per Couar. *in cap. quamuis pactum, part.* 1. §. 3. *num.* 12. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *puncto* 1. *col. pen. in ſolut. ad* 2. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 13. *quod eſt* 1. *de voto. q.* 5. Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 8. & *cap.* 4 *num* 6. & 12. Sanch. *de matrim, lib.* 9 *diſp.* 33. *n.* 19. & *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 20. *cum ſeqq.* Votum enim inducitur ex verbis ſolemniter & deliberatè emiſſis, Paul. Fuſc. *in ſingular vtriuſque iuris litt. V. ſing.* 50. 2

In gloſſ. *Proponens.* ibi, & *nemo ſe obligat niſi, qui animum habet ſe obligandi.* Notatur ad hoc quòd ille, qui Deo aliquid promittit, vel vouit, cùm in animo eius non ſit ſe voto obligare, voti vinculo non adſtringitur, vt per Sylu. *in ſum. verbo iuramentũ* 4. *q.* 19. Angel. *verbo votum* 1. *q.* 7. Nau. *in man. c.* 12 *n.* 27. Sayr. *d. lib.* 6. *c.* 4. *n.* 4. & agnoſcit ſi qui vouet, nolit ſe voto obligare. Azor. *d. c.* 13. *q.* 9. Quale autẽ propoſitũ voto ſufficiat, quando promiſſione firmatur, vide Sanch. *d. c.* 1. *à n.* 22. vbi *n.* 23. cum Azor. *d. c.* 13. *q. vlt.* reſoluit quando vouens habet animum promittendi, & ſe obligandi, non 3

autem exequendæ ſei promiſſæ, obligare votum, & *n.* 24. hinc dicit minimè eſſe votum, quando vouens non habuit verum promittẽdi animum, nec ex vi voti aliquam obligationem conſurgere, ſed eſſe quandã voti fictionem, & *n.* 26. tenet votum non obligare, quando vouens habuit veram promittendi intentionem, nec expreſſe intentionem ſe obligandi excluſit, at nec expreſſam, nec implicitam ſe obligandi intentionem habuit.

SVMMARIVM.

1 *Votum omne mutabile eſt in votum Religionis.*
2 *Votum ſolemne Religionis extinguit omnia vota antea emiſſa, ſi vouens non exeat, ſed profiteatur, n.* 4.
3 *Votum non infringit, qui commutat in melius.*
4 *Profeſſione Religionis obtinetur pleniſſima omnium criminum antea commiſſorum condonatio.*

Cap. Scripturæ. IV.

1 VOtum omne mutatur in votum Religionis, quia temporale obſequium mutatur in perpetuum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 319. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 491. temiſſinè Ximen. *in concor. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 5. *tit.* 21. *cap.* 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. *ad* 1. *&* *q.* 189. *art.* 3. *ad* 3. *& art.* 8. *ad* 2. Sot. *de iuſti. lib.* 7. *q.* 4. *a.* 3. *verſ.* 4. *& q.* 7. *verſ.* 3. Nauar. *conſ.* 4 *de Regular. in nouis, & in man. c.* 12. *num.* 65. *&* 78. *in fine*, Couar. *in cap. quamuis pactum, part.* 1. §. 3. *num.* 4. *verſ. ſextò*, Petr. de Ledeſma *in ſum. tom.* 2. *tract.* 20. *c. vlt.* vbi *de votorum commut. verſ. digo lo ſegundo*, Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 12. *c.* 10. *num.* 2. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *quæſt.* 1. *verſ. cap. igitur*, Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib.* 5. *q.* 31. Sayt. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 8. *num.* 13. *& lib.* 6. *c.* 7. *num.* 2. *& c.* 12. *num.* 5. *&* 11. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 13. *dub.* 4. *à princ.* Ludou. Miranda *in man. Prælator. tom.* 1. *q.* 25. *artic.* 7. Peregrin. *in comment. ad conſtit. Cleric. Regular. part.* 2. *c.* 1. *lit.* C. §. 20. Hieron. Roderic. *in compendio quæſt. Regular. reſol.* 140. *num.* 6. latè, & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 5. *à num.* 36. vbi *num.* 38. tenet ipſo iure vota in ſeculo facta cenſeri commutata in Religionis profeſſionem, ac proinde abſque alia commutandi intentione manere profitentem ab eis liberum, vt probat hic text. cuius deciſio non innititur ſpeciali vouentis intentione commutandi, ſed ſolo priuilegio afficiente, vt priora vota ſimplicia maneant ipſo iure extincta emiſſo ſolemni; quia cùm omnia vota Deo promiſſa ſint opera particularia, continentur eminenter in ipſa Religionis profeſſione, per quam ſe, & omnia ſua dedicat profitens diuino obſequio moriens priori vitæ, & nihil, nec propriam voluntatem ſibi reſeruans, & *n.* 39. reſoluit idem dicendum eſſe de votis tempore nouitiatus emiſſis, & *num.* 40. idem pariter dicit de votis à profeſſo emiſſis, & tranſeunte ad aliam Religionem ſtrictiorem, in eáque profitente, vel expulſo in perpetuum, & propria ſponte ingrediente, ſiue ſtrictiorem, ſiue laxiorem, quamuis in fine conſulat tutum remedium eſſe petere irritationem illorum votorum, & *n.* 43. quòd omnia vota, ſiue perſonalia, ſiue realia, commutantur ipſo iure in Religionis profeſſionem, quod etiam tenent Couar. *vbi ſuprà* Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom.* 1. *q.* 25. *art.* 7. Nald. *verbo votum, num.* 50. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *c.* 14 *num.* 5. Barthol de Vecchis *d. dub.* 4. *num.* 1. *in fine*, addit Sanch. *d. c.* 5. *num.* 45. votum reale remiſſum non ſolum Deo, ſed intimatum parti, vt ab ipſa acceptetur, & ita coniunctum cum promiſſione illa parti facta non poſſe in Religionis profeſſionem commutari, quia tunc eſt ius ipſi acquiſitum, & ita ceſſat commutatio in melius, & *num.* 47. pariter ob eandem rationem reſoluit hæredem obligatum ad realia defuncti vota perſoluenda non eximi Religionis profeſſione, ſed obligationem illam ad eius hæredem tranſire, & *num.* 50. docet votum ſubſidij Terræ ſanctæ commutari in profeſſionem non ſolùm quoad illuc eundi laborem, ſed etiam quoad illius ſubſidij expenſas, quod etiam tenent Soar. & Ludou. Miranda *dictis locis*, ac Barthol. de Vecchis *d. dub.* 4. *n.* 6. quamuis Angel. *verbo votum* 4. *n.* 2. Syluest. *eodem verbo* 4. *q.* 7. *dicto* 3. Nald. *d. num.* 50 exiſtimauerunt votum profeſſionis Terræ ſanctæ commutari in profeſſionis votum quoad peregrinationem, ſecus verò quoad id, quod profitens vouit dare in ſubſidium directè Terræ ſanctæ.

Notari etiam ſolet hic text. ad hoc quòd votum non infringit, qui commutat in melius, vt per Ioan. Valerium. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo ſolutio. different.* 3. idem ſi commutatio voti fiat in bonum euidenter æquale, vt tenent Fernand. *in examine Theolog. moral. part* 1. *cap.* 6. §. 11 *numero* 2. Bonacin. *de legibus diſput.* 4. *quæſt.* 2. *puncto* 7 §. 3. *num.* 8. Diana *reſol. moral. part.* 1. *tract.* 2. *miſcel. reſol.* 9. licèt alij magis communiter exiſtiment communicationem voti in bonum æquale non poſſe fieri propria auctoritate vouentis, vt per Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 6. *cap.* 19. *num.* 3. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 49. *num.* 11. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 26. *c.* 10. *num.* 283. Maldet. *in* 2. 2. *tract.* 10. *cap.* 5. *dub.* 11. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.* 1. *lib.* 18. *num.* 249. Molfeſ. *in ſumma Theolog. moral. tom.* 1 *tract.* 11. *c.* 13. *num* 197. Raph. de la Torre *in* 2. 2. *tom.* 2. *q.* 88. *art.* 12. *diſp.* 5. *num.* 12. quódque probabilius iudicaui *ſup. cap.* 1. *num.* 4. An poſt commutationem alicuius voti licitum ſit vouenti redire ad prius votum, etiamſi commutatio facta fuerit in melius; Vide Dianam *vbi ſuprà reſol.* 8. vbi affirmatiuè reſoluit, niſi vouens acceptaret commutationem in melius bonum, & id conſultè faceret ad maiorem Dei cultum augendum. 3

In perpetuam noſcitur Religionis obſeruantiam, &c.] Secus ſi exeat, & non profiteatur, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloſ.* 8. *n.* 33. *&* 34. Azor. *d. lib.* 11. *c.* 12. *q.* 6. *& ſeq.* Sayt. *d. lib.* 6. *c.* 9. *n.* 15. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 34. *n.* 16. *& in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 16. *n.* 74. *cum ſeqq.* 4

An autem per ſimplicia vota emiſſa in Societate IESV, aut coadiutorum formatorum poſt biennium nouitiatus vota antea facta extinguantur: vide Sanchez, *vbi ſuprà num.* 54. vbi affirmat non diſtingui, ſed ſuſpendi, ita vt non obligent dum hic in Societate perſeuerauerit; at expulſus ab ea ante profeſſionem ſolemnem, tenebitur ad illa: & idem docet de votis emiſſis poſt dicta biennij vota in eadem Societate facta, quia per ea non fit profeſſio ſolemnis, nec vouens traditur irreuocabiliter, ſed cum conditione dum à Societate expulſus non fuerit: quod ipſemet limitat *num.* 55. *cum ſeqq.* niſi quis vota omnia vellet commutare in dicta vota ſimplicia poſt biennium facta, ſi enim hunc animum habuit, manet omnino liber ab illis, ita vt expulſus poſtea non reuiuiſcat.

In

5 In gloſ. *Temporale obſequium*. ibi, *Et ita eſt argument. quod intranti monaſterium non eſt imponenda pœnitētia pro peccato ante commiſſo.* Notatur ad hoc, quòd per Religionis profeſſionem obtinetur pleniſſima omnium criminum antea commiſſorum condonatio, vt per D. Thom. *in 4. diſt. 4. quæſt. 3. quæſtiunc. 3. ad 3. & 2. 2. quæſt. vlt. a. 3. ad 3.* Sylueſt. *verbo Religio 2. n. 9.* Anton. Cuch. *lib. 3. militi. maior. tit. 1. num.* 50. Emman. Sà *verbo Religio. n.* 17 Nauarr. *de Indulgent. notab.* 20. *n.* 17. *& comment. 2. de Regul. n.* 60. Platum *de bono ſtatu Religioſi, lib. 1. c. 13. per totum*, Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt.* 87. *art.* 1. Azor. *d. part. 1. lib. 12. cap. 5. quæſt.* 11. Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 5. q.* 315. *cum ſeqq.* latè, & eleganter Sanch. *d. cap. 5. num.* 2. vbi *num.* 3. dicit non id profeſſioni tribuendum eſſe quod tribuitur Bapriſmo, & *num.* 5. aſſerit hanc condonationem non obtineri quoties profeſſio illa renouatur, ſed ſola prima vice qua emiſſa eſt, & *num.* 6. docet haoc pleniſſimam condonationem obtentam per profeſſionem non eſſe veram Indulgentiam plenariam.

SVMMARIVM.

1 *Voti vltramarini executio poteſt auctoritate Papæ ex cauſa differri.*

2 *Papa habet poteſtatem diſpenſandi in votis propria, & vera diſpenſatione relaxante voti vinculum, quod ea ſublata verè obligabat.*

3 *Papa an poſſit in lege diuina, & naturali diſpenſare oſtenditur, & num. 4.*

5 *Diſpenſatio cuiuſcunque in voto, vel iuramento conceſſa, abſque cauſa eſt irrita, declarando vt ibi.*

Cap. Non eſt. V *Innoc.* III.

1 VOtum vltramarinum de licentia Papæ differri poteſt ex cauſa iuſta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Imola, Anan. Hoſtienſ. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian *in ration. lib. 1. iuris Pontific ij, pag.* 310. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 492. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 1.*

2 *Auctoritate Sedis Apoſtolicæ diſtulit adimplere.*] Notatur ad hoc, quòd Papa habet poteſtatem diſpenſandi in votis propria, & vera diſpenſatione, relaxante voti vinculum, quod ea ſublata verè obligabat; ita docent Soar. *de Religion. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. cap. 9. à num. 6.* Sayr, *in claui Regia, lib. 6. cap. 11. num* 9. Vaſquez. 1. 2. *quæſt. 97. art. 4. diſp. 178. n. 10. cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit lib. 2. cap 46. dub. 12. num.* 98. & plures alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimonio, lib. 8. diſp. 6. num. 1. & præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 30. à num. 5.* Verùm nouiſſimè Baſil. Pont. *in ſuo tract. de ſacramento matrimonij lib. 8. cap. 2. n.* 8. in hæc verba. Et quamuis Thom. Sanchez *lib. 4. ſum. cap. 37. num.* 14. velit in vota & iuramenta propriè diſpenſationem cadere, & relaxari ius diuinum, & naturale, neque verum eſt, neque intelligi poteſt, quod ita demonſtro. Quia vel tollitur, & relaxatur obligatio naturalis manente in vno voluntate vouendi, & in Deo acceptandi, & hoc, non quia eſt impoſſibile velle Deum acceptare promiſſionem, aut ratam manere acceptationem à Deo factam, & aliàs relaxari obligationem, & non manere, vt ſatis conſtat, nam poſitis illis extremis, non poteſt non conſurgere obligatio, neque vlla potentia impediri. Aut relaxatur ablata eius acceptatione à Deo facta, & remiſſa, & ſic incidet in noſtrum explicandi modum, ſcilicet ideo ceſſare obligationem, voti, ſeu iuramenti, quia fit remiſſio eius promiſſionis ea parte eius cui promiſſio facta eſt, quem etiam explicandi modum ſequuntur Soar. *de legib. lib. 2. cap. 14. n. 5. & tom. 2. de Relig lib. 6. de voto, cap. 9. num.* 15. Gabr. Vaſquez *tom. 2. in cap. 2. diſp. 179. c. 2.* Leſſ. *lib. 2. de iuſtit. cap. 14. dub. 12. num.* 94. Hæc Baſil. Pont. *d. num.* 8. vbi *num.* 9. cum Soar. *d. c.* 14. *num.* 21. contra Vaſquez *d. diſp. 179. c. 3. in fine*, exiſtimat ſi propriè & in rigore loquamur hanc remiſſionem voti, & iuramenti obligationis non eſſe diſpenſationem iuris, ſed tantùm appellari diſpenſationem, quia fit per quandam remiſſionem, quare potiùs videri relaxionem, vel diſpenſationem facti, non iuris. Cur autem poſſit Papa obligationem voti, quæ alioquin iuris diuini eſt, relaxare, in dubium reuocari ſolet, ſed facili negotio reſpondetur Pontificem verè, & propriè prædictam obligationem tollere, & in ea diſpenſare nomine ipſius Dei creditoris, cui obligatio fuit quæſita, etenim cùm plures poſſint dari iuſtæ cauſæ ob quas ius illud competens Deo ex prædictis actibus remitti oporteat, rectè fit, vt ſicut quicunque creditor humanus ius ſibi debitum remittere poteſt, ex reg. *l. iniuſto, ff de regulis iuris, & l. penult. C. de pactis*, ita Deus ius ſibi ex iuramento, & voto quæſitum remittere poteſt, vnde cùm lege ordinaria illius reuelationem non habeamus, oportuit vt in terris eſſet aliquis, qui tamquam Vicarius Dei eius nomine talem faceret remiſſionem, & iuxta hanc reſolutionem intelliges Papam verè, & propriè diſpenſare in votis, & iuramentis, prout reſoluunt Soar. *d. lib. 6. c. 9. num. 15. cum ſeqq.* Leſſ. *d. dub. 12. num.* 95. Aliter tamen, & non ineptè hoc explicat Baſil. Pont. *d. cap. 2. num.* 11. vbi in hæc verba. Hinc etiam conſtat ſecundò qua ratione fiat diſpenſatio in voto, vel iuramento. Hæc enim ſunt ex iis, quæ ex hominum arbitrio pendent & conſenſu, & ita in illis non relaxatur obligatio legis naturalis directè quod propriè diſpenſatione fit: ſed remittitur debitum iſtud ex humano conſenſu nomine Dei, cui ea promiſſio facta eſt, & eſt pars illius obligationis. Conceſſit enim Deus Pontifici, vt ipſe debita remittat rationabili ex cauſa, quod explicabo poſtea, & ſicut me cedente alterius hominis promiſſioni, ceſſat etiam promiſſionis obligatio, ſic etiam Deus in quantum illi debitum eſt, quod voto fuit promiſſum. Vnde non diſpenſat Pontifex nomine Dei lege naturali, ſed remittens debitum, & ius ad rem illam, tollit obligationem. Quam poteſtatem propter multa incontinentia vitanda credimus à Deo conceſſam eſſe Pontifici, vt ſuo nomine remittere eam promiſſionem poſſit, quem explicandi modum ſequuntur Soar. Vaſquez, Leſſ. *citatis locis*, quos reiicit Thom. Sanchez ſiue vllo fundamento.

In gloſ. *Autoritate*. ibi, *& de iure naturali non videtur*. Vtrùm autem Summus Pontifex poſſit in lege diuina, & naturali diſpenſare, grauis eſt quæſtio, in qua aliqui Theologi diſtinguunt inter leges diuinas, quæ obligant mediatè facto humano, prout ſunt illæ, quæ iubent, vota, iuramēta, matrimonia & ſimilia obſeruari, & inter illas, quæ obligant per ſe immediatè, prout ſūt leges, quæ de Baptiſmo, Cōfeſſione, & de præceptis Decalogi, & ſimilibus agunt, vt videlicet in prioribus liberè diſpenſet Pontifex irritando factum illud vnde obligatio peruenit, in poſterioribus verò minimè, quæ reſolutio colligitur ex traditis à Sot. *lib. 7. de iuſt. quæſt. 4. art. 1.* Couarr. *in cap. 2. num. 12. de teſtam.* Mich. Medina *lib. 5. de continentia Sacerdot. c.* 50. & aliis pluribus, quos refert, & ſequitur Sayr. *d. lib. 6. cap. 11. num. 10 cum duobus ſeqq.* nouè Ioan. Valerius *de differentijs inter vtrumque forum, verbo diſpenſatio, differ. 6. n. 1.*

Verùm hæc reſolotio non videtur admittenda, & eā reprobant Azor.*d.part.1 lib.6.c.1.quaſ.4.* Soar. *d.c.9. num.14.* Leſſi.*d.dubi.12.num.98.* & meritò, quia licèt obligatio voti, & ioramenti ex parte hominis ſit humana, ex parte tamen Dei eſt diuina, quatenus voluntas diuina ad illlam acceptandam concurrit; igitur non poreſt homo in illa obligarione à Deo iam acceptata diſpenſare, auferendi illam quin diſpenſet in iute diuioo Vnde Baſil.Pont.*d.liv.8.cap. 2. n. 4.* cum Sanch.*de matrim.lib.8.diſp.6.num.4.* Soar.*de legib.lib.2. cap.14.num.5.* & Vaſq.*d.diſp.179.c.1.* & alus pluribus per illos citatis, aſſerit nullam eſſe poteſtarem in Eccleſia, neqoe otdinariam, neque deiegatam ad diſpenſandum in præceptis iuris naturalis, aut diuini naturalis, quorum obligatin eſt abſoluta independens ab hominum conſenſu, iuxta ſenſum explicandum per illum *eod.cap.1.num.2.*

4 Quare meliùs dicendum puto, quòd quamuis non poſſit Summus Pont.diſpenſare in legibus diuinis, poteſt tamen declarare, ſeu interpretari in aliquo caſu particulari deficere obligationem ipſarum, aut quia maius bonum ex earum obſeruantia impeditur, aut aliquod graue damnum ſequitur, quæ quidem interpretatio Pontifici neganda non eſt, alias enim non dediſſet Chriſtus Dominus ſufficientem poteſtatem ad ſuæ Eccleſiæ gubernationem, contra illud, Deus & natura non deficiunt in neceſſariis, & licet nonnulli Doctores; quos citat Soar. *d. cap. 9. num. 2.* confundat hos terminos, nihilominos tamen inter ſe maxime differunt, etenim diſpenſatio tollit ſubditū, & eximit à legis obligatione; interpretatio verò per quandā æquitatem, ſeu epiikeiam declarat ceſſare in tali caſu obligationem legis, & ita Doctotes Theologi hanc interpretandi, non verò diſpenſandi poteſtatem circa leges diuinas tribuunt Summo Pont. Cou. *de ſponſa'ib.p.2.c.6.§.9.num.2.& in reg.peccatum, p.1. §.11.num.3.* Hoied.*de incompat.benefic.part. 2. cap.vlt. num.5.in fine,* & plures citati à Sayr.*d.lib.5.c.11.n 9.* & à Sanctarel.*var.quæſt.1.n.6.* Quo fit vt cùm Pont. aliquid etiam ſub nnmine diſpenſationis concedit, quòd prima facie diuinis præceptis videtur aduerſari, prout eſt in voto tam ſimplici, quàm ſolemni, in iuramento, in reſidentia Prælatorum, in pluralitate beneficiorum curatorum, in matrimonio rato, & aliis ſimilibus, debemus Intelligere dari ibi veram, & propriam ſolummodo declarationem, quam licèt non faciat expreſſis verbis, facto tamen conceſſioois declarat generale præceptum legis diuinæ in eo caſu non habere locum. Quia verò leges humanæ etiam prohibent illud, quod diuinæ, dicendum eſt Pontificem verè, & propriè diſpenſare in his legibus humaois, quia non deſiouot obligare, quamuis earum ratio ceſſat in caſu particulari, iuxta *l.proſpexit, ff. qui, & a quibus, Clement. ad noſtrum, verſ. ſecundo, de heret.* optimè Couar.*d.§. 9. num.* 8. vnde reſpectu iuris diuini declaratio, reſpectu verò iuris humani, propria diſpenſatio erit.

5 In ead.gloſſ.ibi, *niſi ſubſit iuſta cauſa diſpenſandi.* Notatur ad hoc, quòd diſpenſatio cuiuſcunqoe, etiam Summi Pontificis in voto, vel iuramenio conceſſa abſqoe cauſa eſt irrita, vt per Sāchez *de matrim.lib.* 8. *diſp.17.n.3.* Fr.Emman *q.Regul.tom.3.q.46.a.5.* Valer. Reginald *in praxi fori pœnit.lib.18.n.341.* qood quidē generale eſt in omnibus diſpenſationibus factis ab inferiore circa leges ſuperiorū, v.g. à Pōtifice circa leges diuinas, ſeu ab Epiſcopo, aot alio ſimili circa leges Pontificias, in neutro enim foro diſpenſatio valebit ſine iuſta cauſa conceſſa, nec diſpenſatus erit tutus in conſcientia, ſi intelligat cauſam eſſe iniuſtam; ita reſoluunt Innocent.*in cap.cùm ad monaſterium, num.4. de ſtatu monach. & in cap.dudum, il 2.de elect.* receptos communiter ſecundùm Felin. *in c.poſtulaſti, num.13. & in cap.ad audientiam, il 2.num.4.de reſcrip.* poſt alios Couarr.*de ſponſal.part.2.cap.6.§.9.num.11.* Nauarr *in man.prælud.9.num.13.* Sot.*de iuſtit.lib.2.quæſt.vlt.a.vlt. verſ.poſtremo,* Mench.*illuſtr.cap.28.à num. 10.* Hoied. *de incompatib.benefic part.1.cap.19.num.17.* Rip.*lib.2. reſponſorum, cap. 30.* Rebuff.*in praxi tit.de diſpenſat. n.52.* Soar.*de Sacrament.quæſt.71.art.31.diſp.36.ſect.1. verſ.tertia pars, & de Relig.tom.1.tract.2.lib.2.cap.33. num.3.* poſt multos, quos refert Sayr.*lib.5.cap. 8.n.12.* Leſſ.*d.dub.13.n.101.& ſeq.* Salas *de legib.diſp.1. ſect.4. num.30.* Soar.*eod.tract.lib.6.c.18.n.7.* nouiſſimè Baſil. Pont.*de ſacram.matrim.lib.8.cap.14.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia compellit hæredem laicum per excommunicationem, & bonorum ſubtractionem ad executionem voti vltramarini ad quod ſe obligauit pro defuncto.*
2 *Doctores referuntur de materia, & intellectu huius tex.agentes.*
4 *Declaratur textus in præſenti, & num.5.& 9.*
6 *Voti realis obligatio poteſt tranſire in hæredem extraneum, & voluntarium ſuo ratione obligationis iuſtitiæ.*
7 *Legitima filiorum onus etiam pium non poteſt pater imponere niſi præhabita filij acceptatione.*
8 *Hæres expreſſa defuncto iuſta ſibi legitimè incumbētia moriens non adimplens intra tempus à iure ſtatutum priuatur ipſo iure emolumento, etiam prælegatorum ſibi competente ex hæreditate, videlicet teſtamento eiuſdem defuncti.*
10 *Papa vniuerſalis Paſtor crediti ſibi à Deo ouilis curā gerens in ordine ad finem ſupernaturalem, & bonum Eccleſiæ poteſt Reg. in regno priuare.*
11 *Papa in caſibus, quibus Reges deponere, aut priuare poteſt, nouos conſtituere in præiudicium legitimi ſucceſſoris non valet, & num.14.*
12 *Proximitas quoad Regni ſucceſſionem attendenda reſpectu vltimi poſſeſſoris, & num.16.*
13 *Succeſſor in Regno illud non accipit ab vltimo poſſeſſore, aut alio quolibet anteriori, ſed tota eius ſucceſſio referenda eſt ad ipſam Rempublicam.*
15 *Papa poteſt Regem Regno priuare, & extraneo adiudicare vbi ex circunſtantijs occurrentibus apparuerit ſic expedire bono ſpirituali totius Regni, & conſeruationi Religionis.*
17 *Maioratus in ſucceſſione proximitas gradus attenditur reſpectu vltimi poſſeſſoris, quod etiam in quibuſcunque alijs fideicommiſſis familiæ, vel agnationi relictis locum habet.*
18 *Regni ſucceſſio de ſe non iure hæreditario, ſed ſanguinis defertur ex numeris ſequentibus, & 19.*
20 *Declaratur text.in cap.grandi, de ſuppl.negl.lib.6.*

Cap. Licèt. VI.

Hæres quando promittit explere votum vltramarinum defuncti, poteſt compelli excommunicatione, & priuatione hæreditatis etiam Regni ad explendum votum, prout in hoc text. Papa compellit Regem Vngariæ. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.3.tit. Pontificij.pag.310* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.492.* remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen *in concord.p.1.& 2.* refertor ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal.lib.3.tit.26.cap.2.* 1

Difficilis

2 Difficilis eſt hic text. varióſque patitur intellectus, quos referunt pro ſuis viribus latè explicantes Couarr. *in cap. ſi hæredes, ex num. 9. de teſtament.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 9. à num. 5. verſ. nec his obſtat,* Xuar. *in repet. l. quoniam in prioribus, in princip. num. 20. C. de inoffic. teſtament.* vbi in *n. ſdu.* Iacob. Valdeſ. integrũ text. & eius materiam latè explicantem, Perez *l. 2. verſ. nec obſtat, tit. 2. li. 5. Ordin. pag. 120. & tit. 6. pag. 174.* Capyc. *deciſ. 121. ex num.* Mich. Pelaez *de maior. p. 1. quæſt. 4. illat. 1. n. 8.* Ioan. Laceriel. *lib. 3. de primog. quæſt. 6.* Didac. Lopez Stunica *de voto, quæſt. 4. ex n. 50.* Peralta *in l. 4. §. qui fideicommiſſam, ex num. 85. ff. de hæred. inſtit.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 19. princ p. à num. 33. & à n. 68. & gloſſ. 28. princip à . 61. verſ. qualiter igitur,* Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 16. num. 32. & 33.* Quelad. *rerum quotid. cap. 32. num. 4.* Antendan. *l. 40.* Tauri *gloſ. 1. n. 76. cum ſeqq.* vbi quinque intellectus ad hunc text. præſtat, Molin. *de iuſt. 1. tract. 1. diſp. 626. ſub n. 8.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. 6. de voto, lib. 4. cap. 10. n. 12.* Caſtil. *controverſ. iuris lib. 3. c. 19. a num. 119.* Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. eccleſiaſt. quæſt. 4.*

3 *Cùm Rex Hungariæ pater tuus.*] Hic fuit Bela tertius Hungariæ Rex, ad cuius filium Andream cognomento Hieroſolymitanum Summus Pont. Innoc. III. cõſcripſit hunc text. vt refert Tiraqoel. *de iure primog. in præfat. num. 6.*

4 *Commiſerit tuæ fidei exequendum,* &c.] Pro intellectu huius text. in prima eius parte aduertendum eſt Regem Hungariæ, de quo *hic*, votum vouiſſe Domino Hieroſolymitanam prouinciam viſitare in forti militum manu, id eſt, cum militibus ſecum ferendis, non in proprium famulatum, ſed in auxilium, & ſubſidium belli illius, & ita votum mixtum emiſiſſe, partim ſcilicet perſonale dum refertur ad illam eundi, peregrinandi, & viſitandi actionem perſonalem; partim verò reale, dum ſcilicet refertur ad ſumptus reales, qui faciendi eſſent in illis militibus alendis, & in aliis eorum oneribus in itinere, & in bello ſupportandis, iuxta reſoluta per Molin. *d. diſp. 626. ſub num. 8.* Soar. *d. lib. 4. cap. 10. num. 11.* Caſtil. *d. c. 19. ſub num. 24.* aduertentes præcipue Soar. vt hoc votum, aut aliud ſimile mixtum, & ita partim reale formaliter dici poſſit non ſufficere quamlibet mixturam, ſed illam ſolùm, quæ per accidens contingit, nempe ex intentione vouentis volentis eam æquè principalem eſſe in voto, ac ipſum opus perſonale in eo permiſſum, vt contingit in huius Regis Hungariæ voto, cuius oblatio pro ea parte, quæ iuxta accidentalem mixturam realis erat, potuit durare in hæredes tranſitura de ſe, quamuis à vouente, vtpote mortuo non poſſet adimpleri pro ea parte, quæ erat perſonalis, nam cùm illa duo, videlicet opus perſonale, & reale in voto deducta fuerint æquè principaliter, & ita licèt fuerint in eo coniuncta, tamen neutrum eorum fuerit acceſſoriè cõnexum, conſequitur quòd eorum quodlibet tanquam per ſe ſtans conſtituit virtualiter votum diuerſum, & diſtinctum, ac proinde licèt aliud, nempe perſonale, nequeat impleri, tamen implendum eſt, quod poteſt, nempe reale.

5 Valens igitur prædictus Hongariæ Rex in extremis agens, vt obligatio ſui voti poſt mortem ſuam ab hæredibus ſuis adimpleretur in totum, id eſt, non ſolùm pro ea parte, quæ realis erat, & adhuc durabat; iuxta ſupradicta, ſed etiam pro ea, quæ erat perſonalis, & vt talis per eius mortem expirabat, & ita abſque vlla diminutione etiam ex legitima ipſius filij ſi opus eſſet eandem obligationem filio iniunxit, & ab eo voluntariam acceptionem, & celeris implementi promiſſionem aſſumpto per ipſum filium Crucis ſignaculo expoſtulauit, & eum in eundem finem fecit hæredem bonorum ſuorum patrimonialium, eique, vt par eſt credere, reliquit facultates ad eiuſdem voti implementum competentes, & ipſammet copiam pecuniæ, quam forte ad illud ipſe Rex in vita parauerat, vt aduertunt Molin. *d. diſp. 626. num. 8.* Caſtill. *ſub d. num. 24. col. 3. in princ.*

Vnde licèt huiuſmodi voti oblatio, qua parte realis erat, poſſet tranſire ſub ratione obligationis iuſtitiæ ipſo iure ex vi hæreditatis receptæ in hæredem extraneum, & voluntarium, tum ex generali reg. text. *in liberos in omne, ff. de acquir hæred. & in l. nihil 24. ff. de reg. iur.* tum ex aliis adductis per Soar. *d. lib. 4. cap. 11. à num. 5.* ac proinde pro ea parte, qua prædicta voti obligatio erat perſonalis ſi teſtator excitans, vt ita dicam, eiuſdem voti naturam eidem hæredi votum huiuſmodi iniunxerit in vim conditionis, vt omnes fatentur, & conſtat ex ordinariis conditionum regulis, de quibus *in l. cedere diẽ 213. ff. de verb. ſignif. & in l. ſi hæredi 5. ff. de condit. inſtit.* in ſpecie Soar. *d. c. 51. num.* Intelligens tamen prædictus Rex Hungariæ quòd licèt hæc omnia ita ſeruanda ſint reſpectu hæredis extranei voluntarij, & etiam in bonis filio vltra legitimam à patre relictis, vt per Xuar. *in d. l. quoniam in prioribus, ampliat. 6.* & Molin. *d. lib. 2. c. 5. num. 29.* per text. *in l. ſcimus, §. cum autem, C. de inoff. teſtam.* 6

non poterat tamen eius voti obligationem, nec tanquam realem, nec tanquàm perſonalem quantumuis piam imponere filio ſuo etiam hæredi quoad legitimam, iuxta reg text. *in l. quoniã in prioribus, C. de inoff. teſtament.* iunctis iis quæ ad eandem regulam in oneribus etiam piis ampliandam reſoluunt Zabar. Abb. Imol. & Barbat. *à num. 10. in cap. ſi hæredes, de teſtamẽt.* vbi Couar *ſub num. 9. col. 2.* Lecet. *de primog. lib. 3. q. 6.* Tiraq. *de pia cauſa in præfat. num. 28.* Valalc. *de partit. c. 19. num. 38.* Coſta *in c. ſi pater, verbo Trebellianica, num. 7. de teſtam. lib. 6.* Craſſ. *in §. legitima, quæſt. 39. num. 20. & quæſt. 46.* & in ſpecie huius text. obſeruant Molin. *de primog. lib. 1. c. 9. nu. 6.* alt. Molin. *d. diſp. 626. num. 9. col. 2.* Caſtill. *ſub d. num. 24.* ideò idem Rex acceptationem voluntariam filij modo ſupra relato expoſtulauit, vt præhabita filij acceptatione eum poſſet etiam in legitima grauare, quod per illum hoc modu fieri poſſe tenent Molin. *de primog. lib. 2. cap. 1. in fine,* alt. Molin. *d. diſp. 616. num. 9. colum. 2.* Caſtill. *d. c. 19. ſub num. 24. col. 3.* & ſatis ſentit Craſſ. *§. legitima, q. 39. ſub num. 5.* 7

Et hæreditatis emolumento priueris.] Notatur ad hoc quòd hæres expreſſa defuncti iuſſa ſibi legitimè incumbentia monitus non adimplens intra tempus à iure variè ſtatutum, & relatum à Couarr. *in cap. 2. à princip. de teſtament.* priuatur ipſo iure emolumento etiam prælegatorum ſibi competente ex hæreditate, vel teſtamento eiuſdem defuncti, iuxta reg. text. *in authent. hoc amplius, C. de fideicom. & in authent. de Eccleſiaſt. tit. §. ſi quis autem, collat. 9.* quæ quidem regula recipitur etiam de iure Canonico, iuxta text. *in d. c. ſi hæredes,* iuncto intellectu plurimorum, quos refert, & ſequitur Couarr. *ibid. à num. 5.* Padil. *in d. authen. hoc amplius, num. 2.* Gregor. *l. vlt. gloſ. penult. tit. 10. part. 6.* dummodo tamen ipſa priuatio ſi non accedat acceptatio filij, aut non percepit à defuncto patre bona vltra legitimam, locum non habeat in ipſa legitima, quantumuis onera expreſsè iuncta pia ſint, & ex voto præcedenti, vel niſi filius prædicta onera acceptauerit iuxta ſupradicta, quo capite acceptationis filius in hoc text. priuatur omni emolumento ſibi prouenienté ex paterno teſtamento, quia ſuppoſita ſua acceptatione abſoluta tenebatur etiam cum damno legitimæ adimplere onus, & oblationem voti, de quo *ibi.* Qua etiam ratione idem filius priuari *in hoc text.* 8

potuit

potuit ducatu ſi habitus fuit,& nouiter inſtitutus ex
diſpoſitione, & iudicio paterno reuocabili vſque ad
mortem, vt ad hunc text. intelligit benè Molin. Theo-
log. *d. num. 9. col. 2. in med.* & poſt Hoſtienſ. Ioan. Andr.
& alios Caſtil. *ſub d. num. 24. col. vlt.*

9 *In Regno Hungariæ compotebat*, &c.] Pro intellectu
huius text. *in 2. parte*, in qua agit de filio priuando Re-
gni ſucceſſione, propterea quòd non impleuit votum
paternum, aduertendum eſt prædictam voti iniun-
ctionem filio factam à Rege Hungariæ, & accepta-
tionem eiuſdem voti, de qua *hic*, contigiſſe ſolùm cum
filio ipſius ſecundogenito, non verò cum primogeni-
to qui eidem in Regno Hungariæ ſucceſſit, vt con-
ſtat ex integra huius text. relata per Concium *ibid.*
& in tom. 2. operum Innocent. lib. 1. epiſtolarum, epiſt. 10.
& poſt Panorm. *in hoc text.* agnoſcit Molin. *d. diſp.* 626.
ſub num. 8. *col.* 2. *&* 3. Caſtil. *ſub d. n* 24. poſt Hoſtienſ.
hic col. 4. & Ioan Andr. *col.* 2 *&* 3. Burt. *num. 16. in fine*,
ac Zabar. *num. 4. oppoſ.* 2. Secundùm quam huius text.
integram Rex habebat tres filios, quorum primoge-
nitus ſucceſſit in Regno abſque vlla prædicti voti in-
iunctione, & acceptatione, & ſecundo genitus ſucceſ-
ſit in bonis patrimonialibus eiuſdem patris, in quibus
ab eo inſtitutus fuit, & rurſus ſucceſſit in prædicto
voto quoad obligationem iuſtitiæ ſui reſpectu ex eo
dimanantem. Cæterùm poſt mortem patris coacta
militum copia cum Hieroſolymitanum iter arriperet,
& contra inimicos Crucis bellum dirigere, ac tan-
dem votum ſuum ne dum paternum implere ſimulaſ-
ſet, tamen eius oblitus in fratrem ſuum primogeni-
tum, & Regnum Hungariæ conuertit iniuſtè aciem
bellatorum, & multa contra Regiam fratris ſerenita-
tem commiſit cum magno hoſtium Fidei augmento,
& Eccleſiæ detrimento, cui pro Catholica Religione,
& communi bono expediebat, vt terra illa ſancta ab
infidelibus vendicaretur propter periculum fidelium
ibi degentium, & deuotionem illuc peregrinantium,
ita ex dicta integra colligunt Molin. *d. num. 9. col.* 2.
Iacob. Valdeſ. *in addit. ad Xuar. in d. l. quoniam priori-
bus §. ad rem*, qui eſt, *n. 20. pag.* 28. Caſtill. *ſub d. n.* 24.
col. 4. in med.

Summus igitur Pontifex Innocent. III. vniuerſa-
lis Paſtor crediti ſibi à Deo ouilis curam gerens in
ordine ad finem ſupernaturalem, & bonum Eccleſiæ,
ac pacem Hungariæ Regni, vt habetur in integra re-
lata à Valdeſio *loco proximè citato*, iuncta reg. text. *in c.
quemadmodum, de iureiur.* ibi, *turpius eycitur*, &c. potuit
in præſenti, filium ſecundogenitum prædicti Regis
Hungariæ priuare ſucceſſione eiuſdem Regni ſibi
competente iure geniture ſi frater primogenitus Re-
gni ſucceſſor ſine prole decederet, vt obſeruant Mo-
lin. *d. num. 9. col. 2. ante finem*, Caſtil. *d. num. 24. colum. 4.
in med.* prout etiam ſecundùm eandem reſolutionem
procedunt plurimæ depoſitiones, quas Summi Ponti-
fices fecerunt, tum Imperatorum, vt *in c. ad Apoſtoli-
cam, de re iudic. lib.* 6. & in aliis exemplis adductis per
Cardin Bellarm. *controu. 3. generali de Romano Pontif.
lib. 5. c.* 8. & per Modern. *de iuriſdict. par. 1. c.* 23. & per
Soar. *de defenſione Fidei lib. 3. c. 23. num.* 14. tum etiam
Regnum, vt *in cap. alius 15. quæſt.* 6. & in aliis exem-
plis adductis per Cardin. Bellar. Modern. & Soar.
dictis locis.

11 *Et Regnum ipſum ad minorem fratrē tuum*, &c.] Ergo
Summus Pontifex in caſibus, quibus Reges depo-
nere poteſt, prout numero præcedenti demonſtraui,
aut priuare poſſeſſorem delinquentem, non poteſt
nouos reges conſtituere in præiudicium legitimi
ſucceſſoris, vt docent Molin. *de primogen. lib. 4.
cap. vltim. num.* 37 alt. Molin. *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 29.
verſic. ex dictis Soto*, quicquid dicant Palat. *de
obtentione Regis Nauarræ, part. 5. §.* 7. & Gregor. Lo-
pez *l. 2. verbo no auiendo, tit. 15. parte* 2. aliter enim
iam huiuſmodi ſucceſſor grauaretur ex delicto Regis
poſſeſſoris, contra reg. *non debet, de regulis iuris in* 6.
iuncta reg. text. *in l. 3. ff. de interd. & releg.* cum ſimili-
bus latè adductis per Anton. Gom. *l. 40. Tauri, n.* 91. ſe-
cundùm quam delictum poſſeſſoris non præiudicat 12
ſucceſſori in iis, quæ huic non ab illo, ſed aliunde ob-
ueniunt, proſequuntur Sarmient. *ſelect. lib. 3. cap. 4.
num.* 3. & Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ. 19. num.* 45. licèt
enim proximitas quoad Regni ſucceſſionem atten-
denda ſit reſpectu vltimi poſſeſſoris, vt habetur apud
Caſtellanos *l. 2. tit. 15. p. 2. & l. 9. verſ. la primera, tit. 1.
ead. p.* 1. vbi Gregor. *verbo finamiento, & l. 2. tit. 18. p. 3.
verſ. è ſy hermano*, Molin. *de primog. lib. 3. cap. 9. num.* 15.
Caſtil. *d. cap. 19. num. 139. col. 1. in med.* cum aliis infrà 13
citandis, tamen non propterea ſucceſſor dicendus eſt
accipere Regnum ex eius manu, vel ex iure aliquo,
quod ab eodem vltimo, aut ab alio quolibet ante-
riori poſſeſſore tranſmiſſum ſit in eundem Regni ſuc-
ceſſorem, ſed tota eius ſucceſſio referenda eſt ad
ipſam Rempublicam, vt adnotarunt Gregor *l. 9. gloſ. 2.
in prin. tit. 7. part. 2. & l. 4. gloſſ. 1. column... in fine,
tit. 15. ead. part.* Molin. *d. tract. 2. diſp. 626. num. 18. & à
num. 8. & diſp. 617. ſub n.* 2. Caſtill. *d. cap. 10. ſub n. 127.
col. 4. poſt princip.* id quod etiam conſtat in maioratu,
cuius ſucceſſor dicitur illum capere non ab vltimo
poſſeſſore, ſed à primo eius inſtitutore, vt docent
Gutier. *pract. lib. 3. quæſt. 66. num.* 13. Molin. *d. diſp. 626.
num. 18. & diſp. 628. poſt princip. & diſp. 617. num.* 2. alt.
Molin. *de primogen. lib. 1. c. 8. num.* 2. Pinel. *in l. 1. part. 3.
num. 65. ad med. & num. 99. C. de bonis mat.* Gom. *l. 40.
Tauri, ſub num.* 71. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 10. n.* 4.
& à maioratu ad Regnum licitum eſt arguere, vt per
citatos in libello *de principiis vtriuſque iuris, lit. A, n.*
183. & in fideicommiſſo familiæ relicto aduertit Car-
din. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 2. n.* 39. pro
quibus eſt text. *in l. vnum ex familia, §. 1. ff. de legatis* 2.
*& in l. 3. in fine, ff de interd. & releg. & in l. ſi arrogator,
ff. de adopt.*

Amplia reſolutionem, quam proximè ex text. de- 14
ſumpſi, vt procedat non ſolùm quando Summus Pon-
tifex vellet loco Regis à ſe depoſiti alium extraneum
ab eius familia Regem conſtituere; quod enim regu-
lariter fieri non poſſe extra omnem controuerſiam
eſſe debet, ex eo quia Regnum durante familia poſ-
ſeſſoris non poteſt tranſire ad extraneos, ex latè tra-
ditis per Molin. *de primog. lib. 1. cap. 3. à num.* 7. & ex his,
quæ in ſucceſſione maioratus, à qua fit argumentum,
ab ſucceſſionem Regni, vt ſuprà tetigi, reſoluunt ad
excluſionem extraneorum Couarr. *lib. 3. var. cap. 5.
num.* 4. Molin. *d. lib. 1. cap. 1. n.* 7. Burg. de Pace *quæſt. 2.
ciuili num. 71. & quæſt. 3. num.* 3. ſed etiam quando idem
Summus Pontifex vellet Regni ſucceſſionem deferre
alicui, ſed non proximi de familia, hæc etenim de-
latio fieri regulariter non poteſt in præiudicium pro-
ximioris etiam filij, vt ſatis probat text. *in præſenti* in
proximè citatis verbis. Similiter etiam amplianda ve-
nit prædicta principalis reſolutio, vt nec ad vitam
ipſius Regis depoſiti poſſit regulariter Summus Pon-
tifex alium Regem ſubſtituere in præiudicium legiti-
mi poſſeſſoris, vt ex ſuprà deductis benè concluditur.
Nec obſtat quòd in ſucceſſione maioratus, (à quo ad
Regnum argui poteſt, vt iam dixi) in præiudicium
proximioris poteſt, & debet in vita poſſeſſoris delin-
quentis retardari maioratus delationem, & interim
ad eius commoditates, & fructus Fiſcum vocari, iuxta
text. *in l. Statius Florus, §. Cornelio Felici, ff. de iure fiſci,
& in l. cum pater, §. hered. eate, ff. de legat.* 2. reſoluunt
communiter Doctores, vt per Molin. *d. lib. 1 cap. 9.
num.* 25.

num. 14. *& lib.* 4. *cap. vlt. num.* 11. & Gom. *l.* 40. *Tauri, num.* 91. *col.* 5 Coſt. *in* §. *& quid ſi tantum, part.* 2. *à n.* 17. Menoch. *r. med.* 9 *recup. n.* 244. Quia reſpondetur id quidem in Regno locum non habere, tum quia in illa nullatenus cadit confiſcatio, tum etiam quia cùm poteſtas Summi Pontificis Regem delinquentẽ ſic deponentis reſtringatur ad ſolos limites boni ſpiritualis ex ea depoſitione dimanantis, vt ſuprà oſtendi, bonum autem ſpirituale regulariter non poſtulet e in Regis ſubſtitutionem, ſequitur eam nullatenus fore admittendam.

15 Limita tamen ſupradictam reſolutionem ſic ampliatam, ne procedat, vbi ex circunſtantiis occurrentibus apparuerit expedire bono ſpirituali eiuſ Regni, & conſeruationi Religionis, vt Regni ſucceſſio per Summum Pontif. auferatur proportionabiliter ab vno, vel à pluribus ſucceſſoribus, vel ab omnibus, ac tandem extraneo adiudicetur cum facultate Regnum debellandi, vt quia aliter cohiberi fortè non poteſt hæreſis poſſeſſoris, aut quia proximior hæreticus eſt, aut denique talis ex quo ſpiritualis boni notabile damnum reſultaret, vt in terminis tenet Molin *d. tr.* 2. *diſp.* 29. *verſ. ex dictis Soto*, & ſatis deducitur ex hoc text. vbi Panorm. *n.* 4. ſicque procedere poterit ſententia Palatij *d.* §. 7. vt in effectu ſentit alt. Molin. *d. c. vlt. num.* 37.

16 Vlteriùs ex verbis huius text. proximè adductis inferunt Doctores ad Regni ſucceſſionem proximitatis qualitatem expẽdi ex gradu reſpectu vltimi poſſeſſoris, itaut hic proximior gradu eſſe debeat, qui in regno ſuccedere intenderit, nec ſufficiat proximiorem eſſe primo acquireoti, & ab eo deſcendentem, vt per Aguirre *de ſucceſſione Regni Portugaliæ, part.* 1. *num.* 2. Molin. *d. cap.* 9. *num.* 11. alt. Molin. *d. diſp.* 618. *col.* 3. *in princ.* Flores *ad Gam. deciſ.* 7. *verſ. ſeptimus caſus*, Caſtill. *d. cap.* 19. *num.* 139. *col.* 2. *in med.* & licèt hæc ſententia non probetur apertè ex hoc text. vtpote quia non agit de ſucceſſione Regni, ſed de alia, nempe, de ſucceſſione bonorum patrimonialium eiuſdem patris Regis defuncti, meliùs tamen probatur ex *cap. grandi, de ſupplend. neglig. præl. lib.* 6. ibi, *eidem Regi iure Regni ſuccederet*, dum ſcilicet per hæc verba ad Regem vltimum poſſeſſorem refert fraternitatis, & ita proximitatis qualitatem reſpectu gradus requiſitam in Regni
17 ſucceſſore. Deinde hoc idem probatur ex eo, quia in hac materia valet argumentum de maioratu ad Regnum, vt *ſuprà* dixi, atqui in ſucceſſione maioratus proximitas gradus attenditur reſpectu vltimi poſſeſſoris, idem in Regno dicendum eſt; minor probatur ex text *in l. omnia.* §. *in fideicommiſſo, ff. de legatis* 2. cũ aliis fundamentis adductis per Molin. *d. lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 11. *cum ſeqq.* & per Angel. Matheat. *de legatis lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 9. *cum ſeqq.* & per Fachin. *controuerſ. iuris, lib.* 5. *cap.* 85. & per Pereg. *de fideicom. art.* 10. *ſub n.* 2. *verſ. contrarium*, & per Cou. *practic. cap.* 38. *num.* 1. *&* 2. & latiùs per Mench. *de ſucceſſionum creat. lib.* 3. §. 27. *n.* 3. *cum ſeqq.* & per Gam. *Luſit. deciſ.* 106. *n.* 23. *cum ſeqq.* & per Molin. *de iuſtit. tom.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 628. *col.* 3. per quæ fundamenta hanc ſententiam etiam in prædictis maioratibus, & in quibuſlibet aliis fideicommiſſis familiæ, vel agnationi relictis, vt poſt nominatos proximior agnatus, aut de familia vocetur, tenuit Barthol. Socin. *in l. ſi cognatis, n.* 40. *ff. de rebus dubijs*, Marian. Socin. *conſil.* 126. *lib.* 1. & plures, quos refert, & ſequitur Peregr. *vbi proximè* Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 66. *in antiq. à num.* 7. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 50. *n.* 34. Gam. *Luſit. deciſ.* 7. *num.* 1. *& deciſ.* 106. *num.* 13. *cum ſeqq.* Chald Pereira *de nominat. emphyt. quæſt.* 24. *n.* 90. Clar. §. *teſtamentum. quæſt.* 76. *num.* 14. Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 47. *& d. cap.* 9. *à num.* 11. alt. Molin. *d. diſp.* 618. *in med. cum ſeqq.* Mench. *d. num.* 3. *iuncto num.* 8 & loquendo in maioratibus fatetur Flores *ad Gam. d. deciſ.* 7. *verſ. quintus caſus* Caſtil. *d. lib.* 3. *cap.* 15. *num.* 51. *& cap.* 19. *à num.* 139. *cum ſeqq.* Aguirre *d. p.* 1. *num.* 1. Quamuis oppoſitum, immò, quòd proximitas gradus non ſit attendenda reſpectu vltimi poſſeſſoris ſed reſpectu teſtatoris, aut inſtituentis maioratum, tenuerunt, [illegible] *conſil.* 115. *lib.* 1. & alij quos refert, & ſequitur Couarr. [illegible] *cap.* 38. *ſub num.* 2. *verſ. ſi ſanè*, Cardin. [illegible] *de conject. vltim. volun. lib.* 8. *tit.* 12. *à num.* 1. [illegible] *conſil.* 124. *num.* [illegible] *cum ſeqq.* & Ceuall. *communium* [illegible] *communes, quæſt.* 598. *à n.* 1. apud quos videbis pl[illegible] in effectum *d.* §. *in fideicommiſſo*, qui ſolet pro vtraque parte ab vtriuſque ſequacibus expendi.

Denique ex ſupradictis huius text. verbis pariter 18
colligunt aliqui Doctores ſucceſſionem Regni de ſe, vbi lege lata, aut aliudde expreſſum non fuerit oppoſitum, deferri non iure hæreditario, ſed ſanguinis, dum inquit Rege ſine liberis decedente Regnum de vno ad alium fratrem deferri ordine genituræ, id eſt, propinquitatis in ſanguine, vt poſt Bald. *in l. cùm antiquioribus, num* 18. *C. de iure delib.* & poſt Purp. *conſ.* 419. *num.* 1. explicat Caſtil. *d. c.* 19. *num.* 119. bene inſuper aduertens idem in eodem text. aliunde etiam probari, videlicet ex eo, quòd Pontifex ibidem minatur Ducem de quo ibi amiſſurum ius ſucceſſionis in Regno, & ita oſtendit hoc ius in vita etiam Regis poſſeſſoris eſſe conſiderabile ad condemnationem, de qua text. loquitur, quod cum ita ſit, neceſſariò demonſtrat huiuſmodi ius eſſe ſanguinis, ſiquidem hoc ſolum tunc dici poterat conſiderabile, non autem eſſe hæreditarium, nam hoc ante mortem teſtatoris conſiderabile non eſt, neque in condemnationem ſub ratione iuris de præſenti venire poteſt, iuxta reg. text. *in l.* 4. *ff. de adimendis leg. & in l.* 1. *ſi impubere, ff. de collat. bonorum.* Probatur etiam hoc ipſum ex *d. c. grandi*, dum eundem ordinem genituræ & propinquitatis, de quo *in hoc text.* particulariter expendit ad ſucceſſionem huius Regni, ibi, *qui eidem Regi, ſi abſque legitimis decederet filiis, iure Regni ſuccederet*; id eſt conſuetudine Regni deferendo eius ſucceſſionẽ fratri Regis ſine filiis decedentis tanquam eius proximiori de ſanguine, & ita iure ſanguinis, vt poſt Ioan. à Terra Rubea, & alios explicat Caſtil. *d. c.* 19. *ſub num.* 118. *col.* 2. Quare his, & aliis fundamentis ita docent plures, quos refert, & ſequitur Lara *in l. ſi quis à liberis,* §. *idem reſcripſit, n.* 136. *ff. de liber. agnoſc.* Pelaez *de maioratu part.* 4. *n.* 47. *&* 48. *quæſt.* 1. Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 3. *ſub num.* 10. *& c.* 8. *ſub n.* 9. *& lib.* 3. *c.* 6. *n.* 9. alt. Molin. *d. tract.* 2. *diſp.* 626. *n.* 5. 6. *&* 8. *& diſp.* 617. *ſub num.* 2. Matienſ. *in l.* 6. *gloſ.* 3. *n.* 13 *tit.* 7. *lib.* 5. *noua recopil.* Picbard. *ad tit. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſtato defer. tract. de repræſent.* §. 2. *n.* 28. & alij, quos refert, & ſequitur Caſtill. *d. cap.* 19. *n.* 117. *cum ſeqq.*

Verùm alij Doctores contrarium reſoluentes, vi- 19
delicet quòd ſucceſſio in Regno de ſe non deferatur iure ſanguinis, ſed potiùs iure hæreditario, etiam pro hac parte expendere ſolent text. *in præſenti*, dum agẽs de filio priuando Regni ſucceſſione, propterea quòd non impleuit votum paternum, indicare videtur Regnum deferri tanquam defuncti hæreditatem, & ſucceſſionem ab eius manu acceptam à ſucceſſore, non tã vt primogenito, quàm vt hærede, in eo quod vtitur illis verbis, ibi, *paterna te reddas ſucceſſione indignũ, & emolumento hæreditatis priueris*, & rurſus in eo quod approbat potuiſſe Regem prædeceſſorem ibi eundem filium grauare onere adimplendi prædictum votum, in illis verbis, ibi, *ne ſi onus à patre tibi iniunctum*, &c. cùm tamen conſtat illum ſolum ex hoc capite grauari poſſe,

poſſe, ad quod aliquid non iure proprio, & ſanguinis, ſed iure hæreditario prouenit à manu grauantis, iuxta reg. text. *in l. ab 10, C. de fideicom. & in l. 1. §. ſecundũ, ff. de legatis 3. & in l. 1. §. ſi hæres. ff. ad Trebell.* cũ ſimilibus. Deinde pro hac parte expenditur *d. cap. grandi*, ibi, *eidem Regi ſuccederet*, quæ per huiuſmodi verba innuat ſucceſſorem in Regno ſuccedere prædeceſſori, & ita ſuccedere iure hæreditario, cùm per hoc ſolùm ius dicatur ſuccedi prædeceſſori, non autem per ius ſanguinis, per quod non immediatè anteceſſori ſuccedituur, nec inde, ſed aliunde ius accipitur, vt *ſupra* oſtendi. Et ideò hanc contrariam opinionem, immo quòd ſucceſſio in Regno de ſe non deferatur iure ſanguinis, ſed potius iure hæreditario, tenuerunt Oldrad. *conſ. 94. num. 8. cum ſeqq.* Albb. *l. ic. num. 4.* & alij quos refert, & ſequitur Tiraq. *de iure pri mog. q. 15. n. 3. cum ſeqq.* Coſt. *de ſucceſſione Portugalliæ, pag. 16. in fine, cum ſeqq.* Couarr. *tract. c. 1. n. 4. & 7.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 50. n. 1. & 11.* & quod attinet ad Regni ſucceſſionem in eadẽ ſententia reſident Gom. *l. 4. Tauri. num. 4. & 72.* vbi Aueod. *gloſ. 1. n. 22. 23. 24. & 21.* Ioan. Garc. *de expenſis, cap. 16. num. 15. 16. 31. 32.* Humad. *l. 9. gloſ. 2. n. 3. tit. 7. p. 2.* & *ibi* Greg. *col. 2. ante fin.* poſt alios Aguirre *d. part. 1. num. 12. 69. & 104.*

20 Ex quibus duabus contrariis opinionibus prior verior eſt, & in iure magis ſolidum habet fundamentum: nec pro ſecunda facit text. *in præſenti*, quatenus ex eo probare intendunt illius ſequaces Regnum deferri iure hæreditario, quia primò illa huius text. verba, ibi, *paternæ reddas*, &c. intelligenda ſunt de priuatione, non quidem Regni, vtpote quia adhuc eo tempore illud à fratre primogenito poſſidebatur, vt benè aduertunt Molin *d. diſp. 626. ſub num. 8. col. vlt.* Caſtill. *d. cap. 19. ſub n. 24. col. 2. in med.* ſed ſolùm hæreditatis, & legitimæ ſibi onus huiuſmodi acceptanti, vel patri relictæ, vt *ſupra* oſtendi. Secundò alia huiuſmet text. verba, ibi, *ne ſi onus tibi à patre iniunctũ*, &c. probantia onus prædicti voti potuiſſe iniungi eidem filio, non probant Regnum deferri iure hæreditario, nam huiuſmodi onus nec iniũctum fuit cum reſpectu ad Regnum, in quo huiuſmodi filius immediatè ſucceſſurus eſſet, vtpote quia non ipſe, ſed eius frater primogenitus in eo immediatè ſucceſſurus erat, ſed ſolùm cum reſpectu hæreditatis paternæ ſibi relictæ, neque etiam ſi cum reſpectu ad Regnum iniungeretur probaret intentum, vtpote quia hæc iniunctio ſub eo reſpectu filium ſucceſſurum non arctaret, vi ſua, ſed ſolùm ex vi acceptionis ab eodem filio factæ, prout etiam ex ſola hac vi obligaret reſpectu legitimæ, vtpote obuenientis non à patre, ſed à lege naturæ, quæ omnia colliguntur ex ſupradictis. Nec tandem in hoc text. Pontifex aduersùs eundem filium priuationem iuris ad Regnum ipſi alioquin competentis poſt mortem fratris primogeniti minatur, ex eo quòd illius tanquam hæreditarium amitteret propter defunctum prædicti oneris non adimpleti, ex vi *d. Auth. hoc amplius*, cum ſimilibus, ſed ſolùm ex eo, quia eandem priuationem poſtulabat finis ſupernaturalis in ordine ad quem potuit Summus Pontifex eam inducere *in hoc text.* quantumuis ius illud ad Regni ſucceſſionem ſit ſanguinis, & non hæreditarium, vt dixi *ſupr. num. 18.*

21 Nec etiam obſtat prædictæ priori ſententiæ text. *in d. c. grandi*, ibi, *eidem Regi ſuccederet*, quia reſpondetur ea non intendere quòd Regi prædeceſſori tribuendum ſit ius in Regno competens ſucceſſori, quaſi in hunc ab illo dimanet, non enim dimanat, nec accipitur niſi à Republica, vt *ſuprà* dixi *num. 13.* ſed ſolùm intendere quòd proximitas gradus ad huiuſmodi ſucceſſionem requiſita reguletur & expendatur reſpectu vltimi prædeceſſoris, vt dixi *ſuprà à n. 16.* & in hunc ſenſum dicatur ei ſuccedere, id eſt in locum eius ſuccedere; quæ explicatio apertior fit ex eo quòd Pontifex ſubiungit alia verba, ibi, *iure Regni*, &c. vt oſtẽderet fratrem Regis, de quo *ibi*, ei non ſuccedere ſimpliciter, prout ſcilicet in hæreditatibus hæres defuncto ſuccedit iure hæreditario, ſed ei ſuccedere iure Regni, id eſt, ſucceſſione ſanguinis à iure Regni id eſt, à iure, & conſuetudine Regni inducta.

Et in aſſumpto Crucis ſignaculo.] Vide Iacob. Gretſerum *de ſancta Cruce, tom. 3. l. b. 2. cap. 3.* Et nuncupatim 22
quòd ſignum Crucis valeat contra dæmonum nocumenta, & generaliter contra omnes infirmitates ex 23
pluribus ſacræ Scripturæ locis, & ſanctorum Patrum auctoritatibus oſtendit Emman. do Valle *de incantat. & enſalmis, ell. 1 c. 4. à n. 4* Et de miraculis S. Crucis, præſertim aduersùs dæmonum magias, & infeſtationes, vide Martin. Delr. *di quæſit. mag. c. l. b. 6 p. vlt. 2. q. 3. ſect. 3. §. ſeptimu* Fr. Ioan. Bieda *de miraculis S. Crucis*, Cooari. *lib. 4. v. ar. 5.* Bozz. *de ſig. Eccl. ſia, tom. 1. lib. 15. c. 1. ſ. 1. fol. 110* Caſſan. *catal. glor. mundi, p. 4. conſid. 38. conc. 98. cũ ſeqq* Card. Baron. *in add. ad martyrolog Rom. d. Aprili. pag. 136. & in annal. Eccleſia, tom. 1. anno Chriſti 34 pag. mihi 31.* Stephan. Gratiã. *d. c. p. ſ. forenſ. c. 217. n. 60.* Spreng. *in mal. l. p. 2. quæſt. 4. cap. 1.* Petr. Thyræ. *de dæmoniac. p. 3. cap. 44. & lib. de locis infeſtis p. 1. 6.* Torreblanc *de magia lib. 2. c. vlt. ex num.* & de multiplicatione ligni S. Crucis, vide eundem Card. Baron. *in add. ad Martyrolog. d. Maii p. 195. & tom. 3. annal. anno Chriſti 326. p. 265.* Hieron. Roman. *de Republ. Chriſt. lib. 4. cap. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Papa commutat votum vltramarinum in vigilias, orationes, & ieiunia, ſiue maximè cum ceſſat cauſa, quæ induxit ad vouendum, ſiue etiam quòd expenſæ faciendæ in eundo, moderando, & redeundo, integra mittentur in terra ſancta ſubſidium.*

2 *Priuilegia olim conceſſa Crucem recipientibus, remiſſiuè.*

3 *Nobilium & in dignitate conſtitutorum peccata in exemplum trahi ſolent ab inferioribus.*

4 *Verbum, licet, arbitrium boni viri aliquãliter videtur importare.*

5 *Seniores à longis itineribus ſunt excuſandi.*

6 *Senex præſumitur moriturus.*

7 *Vouere quis non poteſt, quod in grauẽ ſuæ Eccleſiæ, cui præeſt, detrimentum cedat.*

8 *Clericus habens qualecunque beneficium reſidentiam exigens ſine ſui Epiſcopi facultate ad longam peregrinationem voto ſe obſtringere nequit.*

9 *Voto in commutando peregrinationis Hieroſolymitanæ habenda eſt ratio expenſarum in eundo, commorando & redeundo.*

10 *Cauſa finali voti ceſſante ceſſat legis obligatio.*

11 *Votum longæ peregrinationis emiſſum ab Epiſcopis inconſulto Romano Pontifice an, quando, & quomodo valeat, oſtenditur.*

12 *Voti peregrinationis Hieroſolymitanæ commutatio hodie facienda eſt ad inſtar alterum.*

13 *Voti peregrinandi in commutatione an expenſæ in peregrinatione promiſſa conſumendæ commutari debeant in eleemoſynas, & labor itineris in opera perſonalia, oſtenditur.*

14 *Diſpenſare ſecum nemo poteſt.*

15 *Voto tenetur qui ſe vouiſſe certo ſcit, dubitat tamen an voto teneatur ratione materiæ, vel finis, aut alicuius circumſtantiæ tunc occurrentis.*

Cap. Magnæ. VII.

1 PApa commutat votum vltramarinum pro laboribus in vigilias, orationes, & ieiunia, etiam quę debet facere, ſed deuotius, tunc maximè cùm ceſſat cauſa, quæ inducit ad vouendum, ita etiam quòd expenſæ faciendæ in eundo, morando, & redeundo integraliter mittantur in Terræ ſanctæ ſubſidium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Ancbar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 320. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 492. Caſal. *in annot.* & remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & a.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap.* 3.

2 *Ac in ſignum peregrinationis*, &c.] De priuilegiis olim conceſſis Crucem recipientibus, vide Henriq. *in ſum. lib. 13. cap.* 48. §. 4. Quo verò ordine recipiantur qui Crucis charactere deſiderant inſigniri, tradit Campeg. *in fine*, tractatus Zanchin. *de hæreticis in instructione de modo Cruce ſignandi.*

3 *Quod enim agitur à Prælatis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd nobilium, & in dignitate conſtitutorum peccata in exemplum trahi ſolent ab inferioribus, vt per Tiraquell. *de pœnis temper. cap. 31. num. 38. & ſeq. & c.* 61. *num.* 97. benè Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. 3. num.* 156.

4 *Quid liceat.*] Notatur ad hoc, quòd ex verbo, *liceat*, arbitrium boni viri videtur conceſſum, vt per Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt. 8. n.* 56. metipſum *de dilation. vſufruct. dict.* 191. *num.* 5.

5 *Veram atatis vitæ ſeneſcentis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſeniores à longis itineribus ſunt excuſandi, vt
6 per Tiraquell. *de iure primog. in præfat. n.* 211. Senex enim præſumitur moriturus, Alciat *de præſumpt. reg. 1. præſumpt.* 53. Menoch. *eodem tract. lib. 6. præſumpt.* 46. *numer. vlt.*

7 *Sine eorum aſſenſu*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quippiam vouere non poſſunt, quod in graue ſuarum Eccleſiarum, quibus præſunt, detrimentum cedat, vt per Azor. *inſtit. moral. part. lib. 11. cap. 16. quæſ.* 2.

8 *Clericos abſque ſui Epiſcopi licentia*, &c. Notatur ad hoc, quòd Clericus habens qualecunque beneficium reſidentiam exigens ſine ſui Epiſcopi facultate longæ peregrinationis, aut aliorum in ſuæ Eccleſiæ præiudicium vrgentium voto ſe adſtringere nequit, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 30. tract. 3. n.* 9. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. part. 2. cap.* 11. *num.* 11. Gregor. Lop *l. 2. in fine, tit. 8. part.* 1. nouè Barbol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum. lib. 1. q.* 342. Iacob. de Graffiis *in aureis deciſ. part. 2. lib. 2. cap.* 12. *num.* 24. Azor. *d. lib. 11. c. 26. quæſt.* 3. Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 5. num.* 25. Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de Voto, lib. 3. cap. 4. n.* 40. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 25. num.* 44. etiam reſoluentes abſque alicuius licentia emittere poſſe modicam peregrinationem, quæ ſcilicet petit ſolam abſentiam iure conceſſam. Quidam excipiunt votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum, quaſi illud emittere integrum ſit huiuſmodi clerico inconſulto Epiſcopo; ſed benè Sanchez *d. cap. 4. num.* 43. cum Azor. *citato loco*, & Soar. *d. lib. 3. cap. 4. num.* 12. dicit id ſolum licuiſſe olim quando omnibus generaliter illuc aditus patebat, & idem Sanchez *loco citato num.* 46. reprobat ſententiam quorundam aſſerentium teneri huiuſmodi clericos ſoluere expenſas itineris, & redditus peregrinationis illius magnæ promiſſæ.

9 *Vt expenſæ, quas voueras in eundo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in commutando voto peregrinationis Hieroſolymitanæ habenda eſt ratio expenſarum in eundo, commorando, & redeundo, vt per Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 12. num. 20. verſ. item conſideranda*, Paul. Comitol. *reſponſ. mor. lib. 1. q. 13. per totum.* Azor. *d. lib. 11. cap. 18. q.* 13. Soar. *d. tract. de voto lib. 6. cap. 19. in fine*, Sanchez *d. lib. 4. cap. 59. num. 11. cum ſeqq.*

10 *Quia ceſſauere cauſa*, &c.] Quando à principio cauſa voti exiſtit, ac proinde id valuit, ac poſtea cauſa ceſſauit, quidam dicunt non ceſſare voti obligationem, per text. *in præſenti*, vbi Epiſcopus Trecenſis votum Hieroſolymitanæ peregrinationis Deo nuncuparat pro aſſequenda ſuæ Eccleſiæ libertate ope Comitis Campaniæ, quem ibi eſſe exiſtimabat, & tamen cùm pòſt conſtaret illius Ducis morte intentionem Epiſcopi fruſtratam fuiſſe, conſultus Pontifex id votum commutat quaſi ſupponens illud obligare, ita docent *in præſenti* gloſſ. *verbo vt veneres*, Hoſtienſ. *n.* 21. Butr. *num.* 25. & Ancharan. *num.* 5. Cæterùm verius eſt cauſa finali voti ceſſante ceſſare eius obligationem, vt per Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 8. num.* 14. Azor. *d. lib. 11. cap. 5. quæſ.* 13. Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto lib. 4. cap. 18. n.* 5. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 2. num* 13. vbi *num.* 43. dicit *in hoc text.* ſecundùm aliquos fuiſſe cauſam impulſiuam inuiſionem illius Comitis, quæ ceſſauit: at meliùs dici poſſe concludit eam voti commutationem non fuiſſe neceſſariam, ſed conceſſam ad maiorem cautelam, quod ait non obſcurè ſignificare Pontificem *in præſenti*, dum dicit ceſſante illius voti cauſa, potuiſſe quoque eius obligationem finiri, quaſi dicat ceſſaſſe ſi fuit cauſa finalis, ſecus ſi impulſiua. & ideò non dicit ceſſaſſe, ſed potuiſſe ceſſare; additque huic intellectui non obſtare hunc eundemmet text. quatenus appellat hanc commutationem indulgentiam, ſeu priuilegium, & ſubinde debere aliquid operari, at nulla eſſet operatio ſi votum non obligaret, nam reſpondet ſæpè concedi priuilegia ad pacandas conſcientias, eáſque ſcrupulorum ſtimulis liberandas, etſi in rigore ea non eſſent neceſſaria.

11 *Concedimus votum peregrinationis taliter computare*, &c.] Ergo votum longæ peregrinationis emiſſum ab Epiſcopis inconſulto Romano Pontifice validum eſt in ſolum ipſorum præiudicium, ac proinde etſi expleri nequeat abſque Pontificis licentia, tenentur tamen eas expenſas eundi, & redeundi ſoluere, & in eas id votum commutare; ita per hunc text. docent Alcozer *in ſumma cap.* 15. vbi *de poteſtatibus irritare, concluſ. 1. fol.* 54. Syluest. *verbo votum 3. quæſt.* 1. Azor. *d. lib. 11. cap. 16. quæſ.* 2. Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 1. n. 24. verſ. ſecundò vouero.* Verùm Abb. *hic n.* 15. exiſtimat votum huiuſmodi, quod *in hoc text.* commutauit Pontifex, fuiſſe irritum, & ſolius ſcandali vitandi gratia fuiſſe à Pontifice commutatum. Verior tamen opinio tenet votum longæ peregrinationis ab Epiſcopo emiſſum eſſe validum, quia *in hoc text.* nullibi dicitur id votum fuiſſe irritum, immo ſupponitur fuiſſe validum, & ideò eſt à Pontifice commutatum, quare ita tenent Tabien, *verbo votum 5. quæſt. 2. numer.* 1. Soar. *d. tract. de voto lib. 3. cap. 4. à num.* 4. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib. 1. q.* 337. Sanchez *in præcepta Decalogi. tom. 1. lib. 4. cap. 25. num.* 39. vbi *n.* 40. aduertit in hoc caſu eſſe irritum huiuſmodi votum quando attentis circunſtantiis iudicaretur maius Dei obſequium reſidere, nec petere eius abſentiæ facultatem, & *num.* 141. pariter aduertit quando id votum eſſet validum, minimè teneri Epiſcopum ad expenſas eundi, & redeundi, vt exiſtimant Alcoz. Syluest. Azor. & Sayr. *locis proximè citatis*, quia ex vi voti tantùm tenetur implere conditionem petendo licentiam à Pontifice, quòd ſi ille deneget, ad nihil obligabit votum, dum Pontifex voluntatem non

renocauerit; ſi autem licentiam concedat, obligabit votum ad peregrinationem, & ſi illam exequi velit, nulla opus eſt commutatione; ſi autem exequi nolit, opus eſt commutatione, aut diſpẽſatione, nec eſt præcisè neceſſarium commutationem fieri in eas expenſas. Quando autem votum eſſet irritum, tanquam obſtans maiori bono nulla ſoluendi expenſas remanet obligatio, quòd illæ non ſint per ſe promiſſæ, ſed tanquam acceſſoriæ voto perſonali, & ideo ceſſante obligatione principali, ceſſat acceſſoria. Hinc aliqui excipiunt votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum, quaſi illud emittere, & exequi inconſulto Romano Pontifice integrum ſit Epiſcopis, ex quorum numero ſunt Ancharan. *hîc num.* 12. Butr. *in cap. ſcriptura, n.* 4. *verſ. ſecundo, hoc tit.* ibi Abb. *numer. vlt.* Zabarell. *numer.* 3. *quæſt.* 8. & Anan. *numer.* 8. Sed dicendum id olim licuiſſe Epiſcopis cùm omnibus generaliter concedebatur aditus im Terram ſanctam, at cùm hodie is aditus non pateat, Pontificia licentia eſt neceſſaria, Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 16. *q.* 2. Sanchez *d. cap.* 25. *num.* 42. Barthol. a S. Fauſto *d. lib.* 1. *quæſt.* 339.

12 *In neceſſarios vſus Terræ illius*, &c.] Quamnis autem votum peregrinationis Hieroſolymitanæ, & maximè quando in eius loci ſubſidium eſt factum, ſolita olim fuiſſent Pontifices commutare in eleemoſynam in eius loci ſubſidium mittendam propter vrgentem neceſſitatem ſuccurrendi illis temporibus expeditioni bellicæ in illius Terræ ſubſidium, hodie tamen cùm expeditio illa prorſus ceſſauerit, non eſt neceſſaria ea huius voti commutatio, ſed inſtar aliorum fieri poteſt, vt docent Soar. *d. tract. de voto, lib.* 6. *cap.* 19. *num.* 16. *&* 17. Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 56. *num.* 26.

13 *Laborem etiam laboribus recompenſes*, &c.] Ergo in voti peregrinandi commutatione expenſæ in peregrinatione promiſſa conſumendæ commutari debent in eleemoſynas, & labor itineris in opera perſonalia, ac proinde requiritur, vt votum perſonale commutetur in aliud perſonale, & reale in aliud reale, vt dicunt Angel. *verbo votum* 4. *numer.* 12. Angles *in floribus Theologicis, part.* 2. *quæſt. vnic. de voto, art.* 8. *difficult.* 6. Verùm id accipiendum non eſt tanquam quid præcepti, ſed tanquam quid conſilij, & tanquam quid congruentius, quia inter ſimilia verſatur propria æqualitas, & inter ea facilè inuenitur, & acceditur magis priori voti materiæ, & fini, ita benè docent Soar. *d. num.* 16. *&* 17. Sanch. *cap.* 56. *n.* 26. Labor peregrinationis promiſſæ commutatur ſic à viris doctis. Si peregrinatio pedeſtris ſit, vt vltra expenſas labor vnius diei commutetur in vnius diei ieiunium, & duorum dierum in duo ieiunia, & ſic deinceps. Si non ſit pedeſtris, vt labor quatuor dierum in vnius diei ieiunium commutetur, ita Sayr *d. lib.* 6. *c.* 12. *n.* 20. *verſ. item conſideranda.* Azor. *d. lib.* 11. *c.* 18. *quæſ.* 13. Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 56. *num.* 40.

44 In gloſſ. *Noluiſti.* ibi, *quoniam nemo iuramentum ſuũ, vel votum debet interpretari.* Notatur ad hoc, quòd nemo poteſt ſecum diſpenſare, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 3. *num.* 5. vbi *num.* 6. reſoluit probabilius eſſe poſſe Romanum Pontif. erga ſe ipſum diſpenſare in iis omnibus, in quibus poteſt cum ſubditis, & *num.* 8. idem reputat poſſe Epiſcopos, vt videre eſt apud illum. Et de Romano Pontif. & aliis Epiſcopis quòd poſſint ſecum diſpenſare in legibus à ſe poſitis, & in votis & iuramentis propriis, ſicut & cum aliis ſubditis diſpenſare poſſunt, tenent Soar. *de legib. lib.* 6. *cap.* 12. *à n.* 8. Salas *eod tract. diſp.* 20. *ſect.* 3. *diffic.* 3. *& ſect.* 12. Baſil. Pont. *tract. de matrim. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 9. vbi *num.* 11. aſſerit non obſtare text. *in præſenti*, vbi Innoc. III. loquens de Trecenſi Epiſcopo, qui peregrinationem vouerat ex certa cauſa, quæ iam ceſſauerat, quaſi Epiſcopum laudans ait noluiſſe illum abſque Sedis Apoſt. conſilio ſe voti obligatione exemptum iudicare, quia reſpondet id ſupererogationis, & cõſilij opus fuiſſe, non neceſſitatis.

In ead. gloſſ. ibi, *niſi certus eſſet quod non eſſet obligatus.* Notatur ad hoc, quòd ſi quis ſe vouiſſe certò ſciat, dubitat tamen num voto teneatur ratione materiæ, vel finis, aut alicuius circunſtantiæ tunc occurrentis, tenetur voto, vt per Butr. *hîc numer.* 14. Corr. *in memorab. verbo fideiuſſor. indemnitatis*, Nauarr. *in man. cap.* 12. *numer.* 37. *&* 57. Gotier. *de iurament. confirm. part.* 1. *c.* 72. *numer.* Hoſt. Angel. Gratian. & quoſdam Theologos, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 41. *num.* 35. 15

S V M M A R I V M.

1 *Impedito ad tempus exequi votum vltramarinum dilatio conceditur, perpetuò verò impedito inducitur redemptio in eo, quod magis expedit Terræ ſanctæ, numer.* 2.

3 *Inops dicitur qui ex operis, vel artificio debet victum quærere.*

4 *Maritus an teneatur ſecum deferre vxorem illum comitari volentem, oſtenditur.*

5 *Pœnitentia poteſt ex cauſa commutari ab eo Sacerdote, qui eam iniunxit.*

Cap. Quod ſuper his. VIII.

Votum Terræ ſanctæ vouens ſi eſt pauper, infirmus, vel alia iuſta cauſa temporanea impeditus, obtinebit dilationem voti; ſi verò cauſa ſit perpetua, expenſæ quæ aliàs erunt faciendæ, mitti debent in ſubſidiũ Terræ ſanctæ, & pro labore iniungi aliæ pœnitentiæ. Si verò ſua præſentia eſſet ibi vtilis, ipſe iure tenetur. Colligunt ex Ordin. Abb. Antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 402. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 321. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 26. *cap.* 4. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto, lib.* 4. *cap.* 11. *n.* 16. *cum ſeqq.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 2. *à num.* 24. Azor *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 15. *quæſ.* 12. inde inferentes ad alios caſus. 2

Qui de laboribus ſuis ſibi poſſint acquirere neceſſaria.] Notatur ad hoc, quòd dicitur inops, qui ex operis, vel artificio debet victum quærere, vt per D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim. part.* 4. *num.* 62. 3

Viros ſuos ſequantur.] Ergo vir tenetur ſecum deferre vxorem illum comitari volentem, de quo an verum ſit, vide Doctores citatos ad *cap.* 1. *num.* 5. *de coniug. lepros. pag.* 56. præcipuè Sanchez *de matrimonio, lib.* 9. *diſp.* 4. *num.* 14. vbi intelligit ſi alicubi ſit diu habitaturus, ſuppetántque illi neceſſariæ expenſæ ad transferendam vxorem, ſi tamen vir proficiſcatur ſtatim rediturus, aut nullibi notabilem moram facturus, ſed ad varia negotia peragenda diuerſis in locis tendat, ſecum deferre non tenetur vxorem. 4

In gloſſ. *Potens.* Notatur ad hoc, quòd regulariter pœnitentia poteſt ex cauſa commutari ab eo Sacerdote, qui eam iniunxit, vt per Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. num.* 28. 5

SVMMARIVM.

1 *Votum vltramarinum non poteſt redimi, & commutari per alium quàm per Papam, & num.2.*
3 *Votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ emiſſum à filiofamilias an poſſit à patre irritari, oſtenditur.*
4 *Religioſi quamuis ſint parum litterati poſſunt promoueri, quia in eis magis attenditur vita, quàm ſcientia.*
5 *Mens ex præfatione colligitur.*
6 *Proœmium declarat deciſionem.*
7 *Clerici poſſunt intereſſe bello iuſto, vt dent conſilium.*
8 *Votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ emittere poteſt vir renitente vxore, quod exequi tenetur, & ab ea irritari non poteſt.*
9 *Vxor votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ non poteſt emittere, nec exequi viro contradicente.*
11 *Clerici non poſſunt eſſe in bello, & pugnare, qualiter autem intereſſe poſſint abſque irregularitatis incurſu, remiſſiuè.*

Cap. Ex multa. IX.

1 COmmutatio voti Terræ ſanctæ ſpectat ad ſolum Papam, vel ad alios, quibus ſpecialiter committit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Auania, Hoſtienſ. Henric Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag.* 322. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 493. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap.* 5.

2 De materia huius text. vide Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 4. cap. 11. num. 17. & seqq.* Hinc probari
3 ſolet votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ emiſſum à filiofamilias non poſſe à patre irritari, quod deduci videtur ex §. *in tanta, infr. hoc eod. text.* vbi datur licentia viro exequendi huiuſmodi votum inuita vxore; at maius eſt præiudicium vxoris, quàm patris; ergo à fortiori poterit filiusfam. id votum inuito patre exequi, ita docent Syluest. *verbo votum* 5 *q.* 6. Nauarr. *in man. cap. 12 n.* 70. Greg. *l. 3. verbo de cdad. tit.* 8. *part.* 1. Iacob. de Graff. *in aureis decis. part. 1. lib. 2. c. 29. num.* 6. Fr. Emman. *in sum. tom. 1. cap. 91, num. 9. col. 8. in fine.* Sed quamuis hæc opinio ſit communis, nullo iure probatur, quia cùm text. *in præſenti in d. §. in tanta,* id viro concedens in vxoris præiudicium, ſit à iure exorbitens, non eſt extendendus, ſicut nec extenditur ad ſeruum, nec ad Religioſum; eo vel maximè quòd diſpar ſit ratio, filius enim eſt propriè ſubiectus patri, non ſic autem vir vxori, immo eſt eius caput: item vir habet adminiſtrationem familiæ, & magis ei ſidit ius in eo voto exequendo cum fructu. Quare iure optimo Soar. *d. tract. de voto, lib. 6. cap. 1. num.* 11. & Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 55. num.* 26. dicant prædictam Doctorum reſolutionem dubiam eſſe, & ideo merito tria aduertunt. Primum eſt, ſi id votum ſit peregrinationis cauſa ſolius deuotionis, poteſt irritari à patre: quia nec vir id votum exequi poteſt abſque vxoris conſenſu. Secundum eſt, ſi id votum ſit in Terræ ſanctæ ſubſidium, idque expenſis parentis ſit faciendum, nullatenus poteſt abſque patris licentia impleri, quia nullo iure conceditur filio diſponere de bonis paternis. Vltimum eſt ſi ſubſidium illud eſſet tantum perſonale, tunc forſan procederet ſupradicta reſolutio, non tam ex iure humano, quàm ex naturali, quia ratio boni communis præponderaret iuri paterno.

Quorum plures idiotæ ſunt.] Notatur ad hoc, quòd
4 Religioſi, & Abbates, etiamſi ſint parum litterati, poſſunt promoueri, quia in eis magis attenditur vita, quàm ſcientia, vt per Cott. *in memorab. verb. Abbates, pag.* 1.

§. Secundò quæſiuiſti.

Votum vltramarinum non debet commutari ſi voto-reus eſt habilis ad eundum, inhabilis ad pugnandum ſi ſuo conſilio poteſt prodeſſe exercitui, vel ſecum ducere bellatores, aut ſi ſit diues. Colligunt Doctores in principio text. citati.

Verum ſi ad ſuperiora, &c.] Notatur ad hoc quòd ex 5
præfatione colligitur mens, vt per Tiraq. *ceſſante cauſa limit. 1. num.* 65. Maſcard. *de probat. concluſ. 1284. n.* 6.
Gutier. *practic. lib. 1. quæſt. 89. à num.* 3. Proœmium enim 6
declarat deciſionem *l. cum pater, § dulciſſimi, ff. de legatis 2. l. vlt. ff. de hæred. inſtit.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 5. num.* 7.

Maturitate tamen conſilij, &c. Notatur ad hoc quòd 7
clerici poſſunt intereſſe bello iuſto, vt dent conſilium, ſicut docent plures, quos citaui ad *cap. petitio 24. infr. de homicid.* quibus adde Rebuff. *in auth. habita, C. ne filius pro patre, verbo Epiſcoporum.*

§. In tanta.

Probat. hic §. virum renitente vxore poſſe votum 8
in ſubſidium Terræ ſanctæ eundi emittere, & exequi teneri, nec ab vxore poſſe irritari, vt per Greg. *l. 9. verbo ira Hieruſalem, tit. 8. part.* 1. Iacob. Gretſerum *de ſancta Cruce, tom. 3. lib. 2. c. 3. pag.* 10. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſp. 4. n.* 16. & *in præcepta Decalogi, lib. 4. cap.* 34. Fr. Emman. *in ſumma part. 1. cap. 90. concl.* 8. Bathol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 1. q.* 283. Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 5. n.* 9. Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. cap. 4. n.* 14. vbi benè addit cum D. Thom. *quodlib. 4. art.* 11. & D. Antonin. *part. 2. tit. 1. cap. 22. §.* 2. virum non poſſe implere perſonaliter tale votum, ſi
vxor nolit eum comitari, & ſit iuuenis, relinquaturque in periculo incontinentiæ, nec vxorem teneri illum comitari, eo quòd ſit res valdè oneroſa, quia ex iure naturæ tenetur vir cauere id vxoris periculum, & ideo ſatiſfaciet tunc redimendo votum. Vxor tamen non poteſt ſimile votum emittere, & exequi viro contradicente, Sanchez *d. diſp. 4. num.* 17. Soar. *d. lib. 6. cap. 4. num.* 15. Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 1. quæſt.* 284. Fr. Emman. *d. concluſ.* 8. Sayr. *d. c. 5. num.* 10. vbi reſpondet ad text. *in cap. quod ſuper his, ſupra hoc tit. in fine,* vbi dicit quòd vadat per ſe, aut per alium, cum ibi non exprimatur an de licentia viri, vel ſine, votum emiſſum fuerit, intelligendum eo modo, quo minus huic communi opinioni contradicat.

In gloſ. *Viri,* ibi, *ſpecialiſſimus caſus,* &c. Fauore Terræ 1
ſanctæ continet hic text. caſum ſpecialiſſimum, & ideò non habet locum quando peregrinatio eſſet non in ſubſidium, ſed cauſa deuotionis, vt per Sanchez *d. diſp. 4. n.* 15. Sayr. *in claui Regia, lib. 6. cap. 6. n.* 8. Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 1. quæſt. 183. verſ. alij verò.*

§. De Clericis.

Clerici tanquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum vltramarinum niſi in certis caſibus. Colligunt Doctores in princip. text. citati.

Reddat inhabiles ad pugnandum.] Notatur ad hoc, quòd clerici non poſſunt eſſe in bello, & pugnare, vt per Menoch. *conſ. 55. n.* 19. Iacob. Gretſerum *de ſancta Cruce, tom. 3. lib. 2. cap.* 3. Miles enim Chriſti non debet ſe prælijs immiſcere, etiam contra infideles, Perez *l. 1, col. 11. verſ. ad vnum, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag.* 766.

12 *Niſi vel conſilio ſreuni,*&c]Qualiter autem Clerici in bello iuſto abſque irregularitatis incurſu intereſſe poſſint, vide Bernard.& Salzed. *in pract. c.* 104. *in noua impreſſ.* Rota apud Farin. *deciſ.* 3. *in fine, p.* 2. *recent.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali,* §. 5. *n.* 140. *cum ſeq.* Vgolin. *de irregul. c.* 12. §. 2. Sayr. *de cenſ. lib.* 7. *c.* 19. Bonac. *eod. tract. diſp.* 7. *q.* 4. *punct.* 4. latiſſimè Illuſtr. D. Roder. à Cunha *in commem. ad princip. diſt.* 21. *ex n.* 5.

S V M M A R I V M.

1 *Religionem ingredi vouens non ſatisfacit Epiſcopatum ſuſcipiendo, ſed prius debet Religionem intrare, & num.* 2.

3 *Declaratur text in præſenti, & n.* 4.

5 *Papæ licentia non deſideretur ad dimittendum Epiſcopatum, iam ſemel acceptatũ, tranſeundúmque ad Religionem gratia prioris voti adimplendi, remiſſiuè.*

Cap. Per tuas. X.

1 RElIgionis ingreſſum vouens non ſatisfacit voto Epiſcopatum ſuſcipiendo, ſed prius debet Religionem intrare, quam Epiſcopum fieri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panor. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 324. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 493. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 18. *nu.* 382. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorũ, lib.* 1. *q.* 191. *&* 334. *& lib.* 5. *quaſt.* 41. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 3. *c.* 16. *quaſt.* 2. *& c.* 22. *quaſt. vlt.* latè Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 3. *ex num.* 3. vbi ſubdit cum Angel. *verbo votum* 2. *n.* 12. & Sylueſt. *eodem verbo* 5. *quaſt.* 9. eſſe mortale acceptare Epiſcopatum nondum impleto eo Religionis voto, Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 1. *c.* 19. *à n.* 3. nouiſſimè poſt primam impreſſionem viſus Hieron. Roder. *in compend. quaſt. Regul. reſol.* 111. *n.* 14.

3 Sed obſtat maximè quòd ſtatus Epiſcopi eſt perfectior ſtatu Regulari, *cap. veniens, de iureiur. cap. licet, de Regular.* & votum non infringit, qui commutat in melius, *cap. peruenit il* 2. *illo tit. de iureiur.* in primis Abb. *in præſenti, num.* 6. dicit deciſionem huius text. ex eo procedere, quia vouens ille ex ambitione conſenſerat electioni ſuæ in Epiſcopum, ſi enim zelo bono ductus conſenſiſſet, nullius culpæ reus foret; ſed hæc expoſitio placere non poteſt, quia de illa ambitione ex text. non conſtat, immò cùm poſt electionem conſulat Pontificem quid efficere debeat, potiùs præſumenda eſt bona intentio. Alij explicant procedere eo quòd electus ille Epiſcopus erat in lethali, vtpote, qui votum Religionis tempore præſtituto non impleuerat, at electio Epiſcopi in mortali exiſtentis eſt caſſanda, cum eligantur ad miniſtranda Sacramenta, quæ miniſtraturo gratiam exigunt, ita Hoſtienſ. *hic num.* 1. Ioan Andr. *numero* 6. Butr. *num.* 7. & Henric. *numero* 3. Sed nec hæc expoſitio placet, quia huic rationi inniteretur deciſio Pontif. & obligaret ſolùm ad agendam præteritæ culpæ pœnitentiam, qua redderetur ille Sacramentorum miniſterio aptus, nec verè dixiſſet text. opus eſſe Epiſcopatus renunciatione. Quare Henriq. *in ſumma libro* 10. *de ſacramento Ordinis, cap.* 11. *num. vlt. in commento lit. I,* Et Fr. Emman. *in ſumma tomo* 1. *cap.* 6. *num.* 6. dicunt Summum Pontificem *in præſenti* loqui de conſilio, ibi, *conſulimus,* cùm nulla ſit culpa acceptare Epiſcopatum, & ob id non adimplere Religionis votum. Sed quamuis videatur Pontificem loqui de conſilio cùm vtatur verbo, *conſulimus,* tamen re vera præcipit, vt conſtat ex illis verbis, *Si tuam deſideras ſanare conſciẽtiam,* quia obſeruare conſilium non pertinet ad ſanitatem conſcientiæ tuendam, & ideò dixit Pontifex, *conſulimus,* non quia ſit præceptum, ſed quia non procedebat in forma iudicij, ſi enim ſic procederet, cogeret.

Verùm his non obſtantibus ſecurè dicendum eſt hunc teneri demiſſo Epiſcopatu ad Religionem tranſire, quia acceptans Epiſcopatum, admittit impedimentum Religionis promiſſæ, & ſic erit voti reus, quamuis enim non repugnet, vt Religioſus fiat Epiſcopus, repugnat tamen vt Epiſcopus fiat Religioſus, quia oportet illum priùs fieri nouitium, & in operibus humilibus verſari, quæ dignitatem Epiſcopi dedecent; ita meritò poſt Sylueſt. Abuleo. Angel. Tabien. Caietan. & alios docent Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 17. *numer.* 5. nouiſſimè Bartholom. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 1. *de voto implici, in communi, quaſt.* 191. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 16. *quaſt.* 1. *& c.* 22. *quaſt. vlt. & part.* 2. *lib.* 3. *c.* 32. *quaſt. vltim.* vbi reſpondet ad obiectionem illam de ſtatu Epiſcopali quòd ſit perfectior ſtatu Religioſorum, nihil impedire, quia votum ſub præcepto cadit, Epiſcopatus verò conſilij, non præcepti opus eſt: ad aliud quòd licitus eſt tranſitus à Religione ad Epiſcopatum; reſpondet tranſitum huiuſmodi fieri auctoritate Summi Pontificis, non propria voluntate Religioſi. 4

Vtrùm autem deſideretur licentia Pontificis ad dimittendum Epiſcopatum illum ſemel acceptatum, tranſeundúmque ad Religionem gratia prioris voti implendi? vide Caiet. 2. 2. *quaſt. vlt. art.* 3. *circa ſolutionem ad* 1. *dub.* 1. Sanchez *d. c.* 17. *num.* 6. Azor. *d. lib.* 11. *c.* 16. *quaſt.* 1. Soar. *d. tract. de voto. lib.* 5. *c.* 4. *num.* 8. *& tom.* 3. *de Relig. lib.* 1. *c.* 20. *num.* 1, Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 3. *num.* 5. vbi reſoluit licentiam in hoc caſu deſiderari, niſi Epiſcopus eſſet tantummodo electus, ſed non confirmatus. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 1. *q.* 335. vbi *q.* 338 quærit an Epiſcopus, cui talis licentia à Pontifice denegatur, ad aliquid faciendum ex vi voti teneatur? 5

Si verò Epiſcopus poſt Epiſcopatum emittat votum adeundi Religionem, certum eſt hoc caſu votum includere conditionem affirmatiuam, ſi Pontifex licentiam conceſſerit, quia inconſulto Romano Pontif. non poteſt renunciare Epiſcopatui, ac Religionem ingredi, & ideo cùm id votum non ſit omnino irritum, tenetur Epiſcopus conſenſum Papæ petere, eóque obtento votum adimplere, & è conuerſo eo denegato liber erit. ita Sylueſt. *verbo votum* 3. *quaſt.* Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *c.* 16. *quaſ.* 2. Sayr. *in clauis Regia lib.* 6. *c.* 5. *num.* 14. *in fine,* Sanchez *d. lib.* 4. *c.* 15. *num.* 36. Barthol. de Vecchis *vbi ſupra ex num* 7. An & quando votum non acceptandi Epiſcopatum obliget, latè & eleganter agit Illuſtriſſimus D. meus Roderic à Cunha *in comment. ad cap.* 1. *ex num.* 8. *diſt.* 83.

S V M M A R I V M.

1 *Prælatus etiam profeſſus poteſt votum vltramarinum emittere, & in ſuos vſus viceſimam prouentuum Eccleſiæ conuertere.*

2 *Prælati & clerici habentes qualiacumque beneficia exigentia reſidentiam, nequeunt longæ peregrinationis in ſuarum Eccleſiarum præiudicium vergentis voto ſe adſtringere.*

3 *Prælatis licitum olim erat cùm omnibus generaliter concedebatur aditus in Terram ſanctam, emittere votum eundi in ſubſidium Terræ ſanctæ, illúdque exequi etiam inconſulto Pont. tenebantur, hodie verò cùm is aditus non pateat, neceſſaria eſt Pontificis licentia.*

4 *Prælatis Regularibus officio prædicandi fungentibus, non autem ſimplicibus Religioſis, integrum fuit olim votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum emittere, ac exequi ſine ſuperioris licentia.*

Cap. Poſtulaſtis. XI. & vlt.

Honorius III.

1 Regulares ſuperiores Cruce ſignati poterunt ex voto dimiſſis idoneis procuratoribus adire Terram ſanctam, & ſecum ferre vigeſimam debitam, ſi tamen erant vtiles verbo, exemplo, & conſilio, & eorum abſentia Eccleſiæ non enormiter læderentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innocen. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 315. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 493. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2.

2 *Per abſentiam veſtram enormiter non lædantur.*] Ergo Prælati, & clerici habentes qualiacumque beneficia exigentia reſidentiam nequeunt longæ peregrinationis in ſuarum Eccleſiarum præiudicium vergentis voto ſe adſtringere, vt per Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 26. *quæſ.* 3. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 44. & 49. Fr. Emman. *in ſumma p.* 1. *cap.* 90. *num.* 3. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 25. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 10. nouè Bartholomæus à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 1. *quæſt.* 352.

3 *Poteſtis, & tenemini votum peregrinationis implere.*] Olim quando omnibus generaliter concedebatur aditus in Terram ſanctam, licitum erat Prælatis emittere votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum, illúdque exequi inconſulto Romano Pontif. tenebantur, vt tenent Richard. *in* 4. *diſt.* 38. *art.* 4. *quæſt.* 2. Roſell. *in ſumma, verbo votum* 2. *num.* 16. At cùm hodie is aditus non pateat, neceſſaria eſt Pontificis licentia, Angel. *verbo votum* 2. *num.* 2. Sylueſt. *eodem verbo* 2. *quæſt.* 2.

4 Azorius *d. quæſt.* 3. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de voto, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 12. Sanchez *d. cap.* 25. *num.* 45. Et ita olim integrum fuiſſe ſolis Prælatis Regularibus officio prædicandi fungentibus votum eundi in ſubſidium Hieroſolymitanum emittere, ac exequi ſine ſuperioris licentia, ac ſubinde ab illo non poſſe irritari, reſoluunt Abb. *in præſenti, num.* 1. Roſell. *d. verbo votum* 2. *num. vlt.* Sylueſt. *eodem verbo* 3. *quæſt.* 4. hinc inferentes id non eſſe licitum ſimplicibus Religioſis; quamuis illos id votum emittere, atque exequi abſque Abbatis licentia poſſe, nec Abbatem illud irritare valere teneant *in præſenti* Ioan. Andr. *num.* 2. Hoſtienſ. *num.* 1. Anchar. *num.* 5. & Anan. *num.* 2. & *in cap. ex multa, hoc tit.* Hoſtienſ. *num. vlt.* Butr. *num.* 11. Anchar. *in fine.* & Ioan. Andr. *num.* 6. *in fine.*

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

Tit. XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*

Monachi:

2 *S. Baſilij,*
3 *S. Benedicti,*
4 *Cluniacenſium,*
5 *Camaldulenſium,*
6 *Fontis Coryli,*
7 *Vallis Vmbroſæ,*
8 *Grandimontenſium,*
9 *Carthuſianorum,*
10 *Ciſtercienſium,*
11 *Montis Virginis,*
12 *Syluestrinorum,*
13 *Celeſtinorum,*
14 *S. Ambroſij ad nemus,*
15 *Oliuetanorum,*
16 *S. Hieronymi per Hiſpaniam,*
17 *S. Hieronymi in Piſis,*
18 *S. Hieronymi in Feſſulanis,*
19 *Doctores referuntur de Canonicis Regularibus.*
20 *Canonici Regulares inſtituti ab Apoſtolis.*

Canonici Regulares:

21 *Lateranenſes,*
22 *S. Fridiani,*
23 *S. Ruffi,*
24 *Aroaſia,*
25 *Victoris,*
26 *Præmonſtratenſes,*
27 *Mantuani.*
28 *Spiritus ſancti apud Venetos,*
29 *S. Sepulchri,*
30 *S. Crucis Conimbricenſis,*
31 *Vallis viridis,*
32 *VVindeſemenſes,*
33 *S. Saluatoris.*
34 *S. Georgij in Alga.*
35 *S. Petri de Monte Corbulo,*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 109. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 176. Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 134. *verſo*, Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 481. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexan. Caſſan. Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canon. ſub eod.* 1

Monachorum.] Monachales congregationes hodie plures numerantur in Eccleſia Catholica, & inter omnes primum locum obtinet Religio S. Baſilij ab eodem S. Baſilio Magno inſtituta *anno* 369. Pontifice Felice II. Imperatore Iuliano apoſtata; creuit maximè hæc familia per Orientem, tranſlata eſt etiam ad Occidentem, vbi adhuc durat. Veſtiuntur monachi nigro colore, habent monaſterium prope Romam in loco, qui appellatur Grotta ferrata. De hac Religione agunt Sanctus Antoninus 2. *part. hiſtor. tit.* 15. *cap.* 12. Caſſanæus *in catalogo gloriæ mundi, part.* 4. *conſid.* 54. 2

Paul.

Paul. Morigia *de origine Relig. lib. 1. cap.* 16. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana, lib. 6. cap.* 6. Plato *de bono ſtatu Religioſi, lib. 2. cap.* 2. Syluest. Marul. *in Oceano Religionum lib.* 1. Azorius *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 21. *quaeſt.* 2. Fr. Ludouicus Miranda *in manuali Prael. tom.* 1. *quaeſt.* 4. *art.* 1. Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 1.

3 Sancti Benedicti Religio ab eodem Sancto inſtituta fuit *anno* 506. Pontifice Symmacho, Imperatore Occidentis Theodorico, Orientis Anaſtaſio, Monachorum illius habitus notus eſt, tunica, ſcapulare, cuculla, ſiue chlamys, omnia ex nigro colore cum corrigia fibulata. De hac Religione agunt latè Barnabas de Montaluo, & Bernard de Britto *in chron. ciſterc.* Antonius Yepes *in chron. S. Benedicti*, S. Antonin. *2. part. hiſt. tit.* 15. *cap.* 2. Caſſan. *in catalog. part.* 4. *conſid.* 50. Virgil. Polyd. *de inuent. rerum lib.* 7. *cap.* 2. Plato *de ſtatu Relig. lib.* 2. *cap.* 2. Marques *de vera origine Erem. S. Auguſtin. cap.* 11. §. 1. *cum ſeq.* Fr. Emman. *quaeſt. Regular. tom.* 1. *quaeſt.* [illegible] *art.* 1. [illegible] *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 21. *quaeſt.* [illegible] Carol. T[illegible] *in manib.* [illegible] *ſu. C. de* [illegible] *verbo monaſteria*, Fr. Ludouic. Miranda *in manual. Praelatorum, tom.* 1. *quaeſt.* 5. *art.* 2. Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* [illegible] *cap.* 2. *per tot.* Hodie Religio S. Benedicti diuiſa eſt in quinque celebriores Congregationes a ſe inuicem independentes. Prima eſt Itala, quae nunc dicitur Montis Caſſini, antea dicebatur Sanctae Iuſtinae de Padua, incepit anno 1408. habet per Italiam pluſquam 66. monaſteria. Secunda Germanica appellatur Burſfeldenſis à Monaſterio Sancti Thomae Apoſtoli, & Sancti Nicolai Epiſcopi in Burſfeldia. Dioeceſis Moguntinae, coepit *anno* 1420. floret per vtramque Germaniam, habet pluſquam 150. Monaſteria. Tertia Gallica dicitur Cuſalis Benedicti à Monaſterio in eo pago fundato, incepit *anno* 1516. habet ad decem Monaſteria Religioſorum, quinque totidem foeminarum. Quarta Hiſpana dicitur Valliſoletana à monaſterio in ciuitate Valliſoleti erecto Congregationis capite, incepit *anno* 1520. habet pluſquam 40. monaſteria. Quinta Luſitana, reformationis caput eſt monaſterium S. Martini de Tibaës in Interamnenſi regione non longè à Brachara Occidentem verſùs, incepit *anno* 1549. continet plus minúſve viginti virorum monaſteria, nam Monialium plura ſunt, ſed Ordinariis ſubiecta. Militant ſub regula S. Benedicti vltra Militares Religiones, ſequentes familiae omnes à Monachis ipſius inſtitutae, Cluniacenſis, Camaldulenſis, Vallisumbroſae, Ciſtercienſis, Fontis Ebraldi, S. Guilelmi Vercellenſis, S. Guilelmi Ducis Aquitaniae, licèt à principio habuerit regulam S. Auguſtini, Gelbertina, Humiliatorum, Floriacenſis, Vallis Caulium, Syluestrina, Celeſtinorum, Oliuetana. Habet Religio S. Benedicti Romae celebre monaſterium S. Pauli extra muros, & feſtum eiuſdem S. Benedicti celebrat 21. Martij.

4 Cluniacenſium Religio ſic dicta à primo eius monaſterio Cluni in dioeceſi Matiſconenſi in Gallia inſtituta fuit à Sancto Odone Monacho Benedictino *anno* 910. Pontifice Anaſtaſio, Imperatoribus Occidentis Conrado, Orientis Leone VI. veſtiuntur monachi eodem habitu, quo Benedictini. Agunt de hoc ordine S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 15. *cap.* 13. §. 2. Hieron. Roman. *lib.* 6. *cap.* 9. Syluest. Marul. *d. lib.* 1. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *quaeſt.* 3. Miranda *d. quaeſt.* 4. *art.* 2. Soar. *dicto tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 1. Feſtum Sancti Odonis 18. Nouembris.

5 Camaldulenſium Ordo, ſic dictus à Valle Camaldula in Tuſcia non longè à Florentia inter Apennini iuga, inſtitutus fuit à S. Romualdo, monacho Benedictino ſub regula Sancti Benedicti *anno* 967. Pontifice Ioanne XIII. Imperatoribus Occidentis Othone, Orientis Nicephoro Phoca. Veſtiuntur monachi albo colore, tunica, ſcapulario, & pallio, item galero albo. Habent Romae monaſterium ad Sanctum Gregorium in Monte Celio, ad Sanctum Antonium Abbatem. Eſt & alia familia Camaldulenſis reformata, quam appellant *Montis coronae*, inſtituta à nobili quodam Veneto Monacho Camaldulenſi Paulo Iuſtiniano *anno* 1520. Pontifice Leone X. Imperatore Carolo V. Solymano tyranno Orientis, vtuntur eodem ferè habitu, ſed viliori, habent Romae monaſterium ad S. Leonardum. De familia Camaldulenſi agunt ex profeſſo Auguſtinus Florentinus Camaldulenſis per totum lib. hiſtoriae Camaldulen. Syluan. Rozzius de ſacra Eremo Camaldulen. Ioan. de Caſtauila in hiſtoria S. Romualdi, S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 1. *cap.* 15. Caſſan. *in catalog. p.* 4. *conſid.* 54. Syluest. Marul. *in Oceano, lib.* 2. *cap.* 101. Morigia *lib.* 1. *cap.* 25. Illeſc. *lib.* 4. *hiſtoria Pontif. pag.* 75. Hieron. Roman. *de Republ. Chriſt. lib.* 6. *cap.* 9. Plato *de bono ſtatu Relig. lib.* 2. *c.* 22. Fr. Emman. *quaeſt. Regul. tom.* 1. *q.* 3. *art.* 9. Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *c.* 21. Fr. Ludouicus Miranda *tom.* 1. *quaeſt.* 4. *art.* 2. Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *c.* 3. *ex n.* 7. Feſtum S. Romualdi 7. Februarij.

6 Fontis Coryli Congregatio à loco nomen ſortita, qui extat in monte Apennino in radicibus Montis Catriae Orienté verſus, quatuordecim militibus paſſuum diſtans a Lugubio propter ciuitatem Calleoſem Ducatus Vrbini, inſtituta a Landolfo monacho Benedictino, & ſub regula S. Benedicti *anno* 1008. Pontifice Ioan. XVIII. Imperatoribus Occidentis Henrico II. Orientis Baſilio & Conſtantino; incepit habitare hanc ſolitudinem venerabilis Monachus Petrus Damaſcenus Benedicto IX. Pontifice, nec deſunt aliqui, qui illum huius Congregationis faciant auctorem. Hi monachi, qui hodie ferè non extant, vtebantur eiſdem veſtibus, quibus Benedictini, mutato colore nigro in album. De hac familia meminerunt agentes de vita B. Petri Damiani, & praecipuè Conſtantinus Caietanus *in initio primi tomi operum eiuſdem*, Arnold. *de ligno vitae, lib.* 2. *c.* 9. Petrarch. *tract.* 3. *lib.* 2. *cap.* 17. *de vita ſolitaria*, Morigia *lib.* 1. *c.* 58. Syluest. Marul. *in Oceano lib.* 2.

7 Vallis Vmbroſae Religio nomen ſortita eſt à Valle denſiſſimis arboribus conſita prope Florentiam inſtituta a Sancto Ioanne Gualberto monacho Benedictino, & ſub regula Sancti Benedicti *anno* 1080. Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Comneno, vtuntur monachi nigris veſtibus eiuſdem artificij atque Benedictini, Italiam non egrediuntur, & habent Romae monaſterium ad S. Praxedem. De hac familia agunt Caſſan. *in catal. part.* 4. *conſiderat.* 57. Polyd. *de inuent. lib.* 7. *cap.* 2. Illeſc. *in hiſtoria Pont. lib.* 5. *cap.* 12. Hieronym Roman. *de republic. Chriſt. lib.* 6. *cap.* 11. Morig. *lib.* 1. *cap.* 27. Syluest. Marul. *in Oceano lib.* 2. *pag.* 120. Taburin. *de iure Abbatum, tom.* 1. *diſp.* 1. *quaeſt.* 15. *n.* 4. Plato *de bono ſtatu Relig. lib.* 2. *c.* 22. Fr. Emman. *tom.* 1. *quaeſt.* 1. *art.* 4. Azor. *part.* 1. *lib.* 12. *c.* 21. *q.* 2. Fr. Ludouic. Miranda *tom.* 1. *quaeſt.* 4. *a.* 2. Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 3. Feſtum S. Ioannis Gualberti 13. Februarij.

8 Grandimontenſium Ordo, ſic dictus à monte quodam praegrandi in dioeceſi Limouicenſi in Gallia, fuit inſtitutus à S. Stephano Albanenſi *anno* 1080. Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Nicephoro Botto; habitus vilis eſt, & totus ad poenitentiam compoſitus, cùm aliquando ex loricis ferreis conſtaret Galliam non egreditur, de eo agunt S. Antonin. 2. *part. hiſt. tit.* 15. *cap.* 21. Caſſan. *in catal.*

catal.part.4.conſi. 70. Polyd. de inuentor. lib.7.cap.2. Sylueſt. Marul. in Oceano lib. 1.pag.151. Marques de origine Eremit. S. Auguſtini, c.20.§.7. Tamburin.d.q.15. num.8. Renat. Chopin. monaſticon lib.1.tit.1.numer.12. Azor. inſtit.moral.par.1.lib.12.c.21.q.2.verſ ordo Grandimonenſis, Platn de bono ſtatu Relig.lib.2.cap.22. Soar. d.tract.9.lib.2.cap.5.num 4.& 5. vbi ſubdit quòd militant ſub regula propria, licet aliqui eos faciant regulæ ſancti Benedicti. Feſtum S. Stephani Albanenſis 13 Februarij.

9 Carthuſianorum Ordo dictus à valle Carthuſia, vulgò Certoſa in diœceſi Gratianopolitana in Gallia inſtitutus fuit à S. Brunone ſub regula propria anno 1084. Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Conneno. Veſtiuntur monachi vt Religioſi Dominicani, ferunt capuccium aſſutum tunicæ, & ſcapularis vtramque alam connexam intra ſe liguli eiuſdem panni, & coloris infra vtrumque latus, ferunt Conuerſi ſcapulare nigrum. Tota Religio ab vno Generali eudémque perpetuò adminiſtratur, Capitulum cuiuſque domus Priorem ſuum eligit, confirmat Generalis, durant ad arbitrium Religionis. Agunt de his S. Anton. 3.p.hiſt.tit.15.cap.22.§ 2. Caſſan. in catal. p. 4. conſid. 62. Polyd. de inuent.lib.7.c 3. Hier. Roman. de Republ. Chriſt lib. 6. c. 14. Illeſc. in hiſt. Pontif. lib.5.cap 9. Morig. de origine Relig. lib. 1. cap. 27. Syluest. Marul. in Ocean lib.1.pag.124. Miræ. de origine Relig. lib. 2. c.45. & ſpeciali lib. orig. omnium per Orbem Carthuſiarum domorum. Claud. Robert. in Gallia Chriſtia in tit. de Generalibus. Azor. p.1. lib.12.cap.21.quæſt.2. Fr. Emman. tom.1. quæſt.3. art.9 Plato d. lib. 2.cap.12. Fr. Ludou. Miranda tom.1.q.4.part.3. Sanch. in præcepta Decalogi, tom.1.lib.6.cap.7.num.32. Tamburin.d.tom. 1. diſp. 2. quæſt.16 num.1. Soar. tom.4. de Relig. tract. 9.lib.2.c.4. Feſtum S. Brunonis 6. Octobris.

10 Ciſtercienſium Ordo ſic dictus à Valle Ciſtercio in diœceſi Cabilonenſi in Burgundia apud Gallos inſtitutus a S. Roberto monacho Benedictu, & ſub regula S Benedicti anno 1099. Pontifice Vrbano II. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Conneno. Induuntur Monachi tunica alba, ſcapulari nigro, corrigia fibulata, percingunt ſcapulare funiculo holoſericu, vtuntur etiam cuculla, ſiue clauride vndulata, pallio nigro cum equites incedunt. Habent Romæ duo monaſteria, vnum ad S. Crucem in Hieruſalem; alterum ad SS. Vincentium & Anaſtaſium extra muros. Extat & Ordo Ciſtercienſium diſcalceatorum, quem appellant Folienſem ab imagine ſanctiſſimæ Virginis inter folia depicta, quam in capite ſuæ familiæ colunt; vtuntur albis veſtibus, & capuccio nimis ad humeros demiſſo, omnia ex panno vili. Habet Romæ tria monaſteria, vnum ad S. Pudentianam Vig. & mart. alterum ad S. Bernardum in Thermis Diocletiani, tertium ad S. Sebaſtianum in regione Ripæ. Agunt de Ciſtercienſibus Barnab. de Mũtaluo, & Bernardus de Britto in chron. Ciſtercien. S. Anton. part.3.tit.15.cap.12.§.18 Caſſan. in catal. part. 4. conſid. 58. Polyd de inuent.lib.7.c 2. Morig.lib.1.cap.18. Syueſt. Marul. in Oceano lib.1. pag. 151. Hieron. Roman. de Republ. Chriſtiana lib.6 cap.12. Plato lib.2.cap. 22. Fr. Emman. d.tom.1.quæſt.3.art.5. Tamburin. de iure Abbatum tom.1.diſp.2.quæſt.15.n 5. Fr. Ludou Miranda d.tom.1.quæſt.4.art.1. Soar. tom.4. de Relig. tract. 9. lib.1.cap.3.ex num.3. Feſtum S. Roberti celebratur 29. Aprilis.

11 Montis Virginis Ordo ſic dictus à monte Virgiliano Regni Napol. vbi primum monaſterium ædificauit S. Guillielmus Vercellenſis monachus Benedictinus, à quo Guillielmitarum Ordo de aliquibus dicitur, fuit inſtitutus ab eodo S Guillielmo ſub regula S. Benedicti anno 1114. Pontifice Callixto II. Imperatore Occidentis Henrico V. Orientis Emmanuele Conneno. Veſtiuntur monachi albo amictu ex vili panno, & habent Romæ monaſterium ad S. Agatham in Suburr. De illis Felix Renda in vita S. Guillelmi, Paul. Rheg. de ſanctis Neapol. in vita eiuſdem ſancti, Syluest. Marul. in Oceano lib. 1.pag.161. Bzou.tom.1. hiſt. eccleſ. anno 1142. n.3. Caualer. deciſ.594.n.1. Feſtum S. Guilielmi 25. Iunij.

Syluestrinorum Ordo inſtitutus fuit à S. Syluestro Canonico Oſimano in agro Piceno ſub regula S. Benedicti anno 1232. Pontifice Gregorio IX. Imperatoribus Occidentis Federico II. Orientis Balduino II. Induuntur monachi eodem habitu quo Benedictini mutato colore nigro in canuſinum, Italiam non egrediuntur, vbi dicuntur habere per Marchiam, Anconitanam, Vmbriam, & Tuſciam 5. monaſteria. Habent monaſterium ad ſanctum Stephanum in Cacco. De hac familia agunt S. Antonin. part.2.tit.15.cap.13. §.1. Caſſan. in catal. part.4. conſid. 57. Syluest. Marul. in Oceano lib. 3 pag.185. Tamburin, d.tom.1.diſp.1. quæſt. 15.num.11. Feſtum S. Syluestri celebratur 26. Nouembris, quo die Clemens VIII. illum in martyrologio Romano inſeruit, teſte Bzou.tom.13. annal. anno 1267. num.20. 12

Celeſtinorum Ordo inſtitutus fuit à S. Petro Morouono monacho Benedicto (dictus eſt Moronus à monte Murono in Regno Neapolitano, quem Religioſus incoluit) & ſub regula S. Benedicti anno 1274. Pontifice Gregorio X. Imperatoribus Occidentis Rodolfo I. Orientis Michaele Paleologo. Celeſtinus dictus fuit eo quod eius fundator dictus S. Petrus Summus Pontifex electus, Celeſtinus V. vocari voluit, à Pontificio honore, ſeu potius honore abiecto ad nomen priſtinum redit, licet cum nomine honoris familia remanſerit. Induuntur monachi alba tunica, nigro capuccio, & ſcapulari, nigra etiam cuculla, ſiue chalamyde, Benedictinis per omnia ſimile. Creuit hęc familia per Germaniam, per Vngariam, & Galliam, vbi nunc habet 21. monaſteria ſatis ampla, creuit per Italiam, vbi ad 96. domicilia numerantur, habet Romę monaſterium ad S. Euſebium in regione Montium. De Cæleſtinis agunt S. Antonin. 3. part tit. 16.c.1.§.18. Chaſſan. in catal. part.4.conſid.61. Polyd. de inuent. lib. 7.c.2. Morig. lib.1.c.36. Bzou.tom.13.anno 1294. ex numer.2. Fr. Emman. d.tom.1.q.3.art.3. F. Ludou. Miranda tom.1.quæſt.4.art.1. Feſtum S. Petri Muroni celebratur 19 Maij. 13

Sancti Ambroſij ad nemus Ordo ſic dictus quòd ſub inuocatione S. Ambroſij erectum ſit Mediolani primum eius domicilium in loco extra muros, vbi tempore S. Ambroſij nemus erat, in quo ipſe aliquando ſe recipere ſolebat, vt negotia fugeret, & contemplationi diuinæ vacaret, inſtitutus fuit à tribus nobilibus Mediolanenſibus ſub regula S. Auguſtini, Alexandro Crinello, Alberto Beluſo, Antonio Peſſundante, aliter Antonio Petra ſancta, anno 1431. Pontifice Eugenio IV. Imperatoribus Occidentis Sigiſmundo, Orientis Ioanne Paleologo. Vtuntur monachi tunica, ſcapulari, & pallio canuſio cum corrigia cornu fibulata. Habent nonnulla domicilia per Italiam, extra illam non effunduntur, Romæ ſunt ad S. Clementem in regione Montium. De his vide Morig. lib.1.cap.45. Syluest. Marul. in Oceano lib. 1. pag.70. 14

Oliuetanorum Ordo ſic dictus à monte Oliuarum 15
in comitatu Ilcienſi non longè à Senis, vbi primum eius monaſterium erectum, inſtitutus fuit ſub reg. S. Benedicti à tribus nobilibus Senenſibus Bernardo

Prolomeo Philoſophiæ profeſſore, Ambroſio Piccolomineo, Patricio de Patriciis *anno* 1319. Pontifice Ioanne XXII. qui *anno* 1324. Ordinem confirmauit, Imperatoribus Occidentis Ludouico IV. Orientis Andronico I. Induuntur monachi veſtibus albis, ſunt Romæ ad S. Mariam nouam in regione Montium. Agunt de illis S. Antonin. *part. 2. tit. 16. cap. 1. §. 2.* Caſſan. *in catal. part. 4. conſid.* 58 Polyd. *de inuent. lib. 7. cap. 1.* Plato *lib. 2, cap. 22.* Tambutin. *d. quaeſt. 15. n. 13.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quaeſt. 3. art. 3.* Fr. Ludou. Miranda *d. tom. 1. q. 4. art. 1.* Caualer. *deciſ. 594. num. 1.*

16 S. Hieronymi per Hiſpaniam ordo inſtitutus fuit ſub regula S. Auguſtini, & patrocinio S. Hieronymi à D. Petro Fernandez nobili Caſtellano, Petri Regis Caſtellæ, quem Crudelem appellant, intimo quondam & maiori cubiculario *anno* 1370 Pontifice Vrbano V. Caput huius familiæ eſt monaſterium S. Bartholomiæ de Lupiana in Toletana diœceſi. Vtuntur monachi tunica alba, ſcapulari, & capuccio canuſino, pallium item canuſinum criſpatur, & vndulatur ad collum, eo vtuntur cùm foras exeunt. Habent plura & pulchra monaſteria per Hiſpaniam, & Luſitaniam. De his agunt Hieron. Roman. *de Republ. Chriſt. lib. 6. cap. 9.* Syl. ueſt. Marul. *lib. 3. pag.* 19. Fr. Emman. *d. tom. 1. quaeſt. 4. art. 1.* Fr. Ludou. Mirand. *d. tom. 1. q. 4.*

17 *art. 1.* Soar. *d. tract. 9. lib. 2. cap. 5.*

Sancti Hieronymi in Piſis Ordo iuſtitutus fuit à nobili viro Piſano Petro Gambacurta ſub regula S. Auguſtini, & patrocinio S. Hieronymi *anno* 1380 Pontifice Vrbano VI. Imperatoribus Occidentis VVenceſlao, Orientis Andronico III. Primum huius Congregat. monaſterium capútque familiæ eſt apud Ceſſanam in territorio Vrbini, appellant Montem belum ob loci amænitatem, monachi à Pio V. profeſſionem faciunt, vtuntur tunica, ſcapulari, capuccio, pallio canuſino, reiiciunt ab humeris vittam, ſiue ligulam eiuſdem coloris, quam ſubtus pallium gerunt cùm foras procedunt, ferè nullum habent monaſterium extra Marchiam Anconitanam, & Triuiſanam. De his vide Sylueſt. Marul. *in Oceano lib. 5. pag.* 145. Morig. *lib. 1. cap.* 41. Azor. *part. 1. lib. 13. cap. 11.* Fr. Emman. *d. tom. 1. q. 3. art. 9.*

18 Sancti Hieronymi in Feſſulanis Ordo, ſic dictus quòd Feſſulis nobili quodam Tuſciæ vrbe, cujus nunc veſtigia vix extant, non longè à Florentio, inceperit, inſtitutus fuit à Carolo Romano montis Garnelli (oppidum eſt ad radices Appennini quinque leucis diſtans à Ceſena) comite, ſub reg. S. Auguſtini *anno* 1406. Pontifice Gregorio XII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Vtuntur eius monachi habitu canuſino pallio ad collum rugato. Sunt Romæ ad ſanctum Vincentium & Anaſtaſium in regione Triuij. De his vide Sylueſt. Marul. *in Oceano lib. 4. pag.* 327. Morig. *lib. 1. cap.* 42. Polyd. *de inuentorib. lib. 7. cap. 3.* Azor. *part. 1. lib. 13. c. 12*

19 *Canonicorum Regularium.*] Plura de Canonicis Regularibus Richard. Anglic. Theolog. Pariſienſis in Chron. Canonicorum Regularium, Ioannes Trullus *in lib. quem in ſcripſit, Ordo Canonicorum Regularium,* Gabriel. Pennot. *de origine Canon. Regular.* S. Antonin. *p. 2. tit. 15. cap. 16. §. fin.* Caſſan. *in catal. p. 4. conſid.* 56. Polydor. *de inuent. lib. 7. c. 3.* Hieron. Roman. *de Republ. Chriſt lib. 6. c. 4. & 16.* Plato *de bono ſtatu Relig. lib. 2. c.* 23. Nauar. *comment. 1. de Regular.* Conrad. *in templo omnium iudicum lib. 2. c. 9.* Cened. *ad Decretal. collect.* 165. Fr. Emman. *quaeſt. Regul. tom. 1. quaeſt. 1 art. 1.* Azori *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. c. 22.* Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 4. art. 13.* Soar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. cap. 7. ex num. 2.*

20 Religio Canonicorum Regularium in varias familias diuiſa eſt, de quarum præcipuis inferiùs aliquid dicemus, fuit inſtituta ab Apoſtolis ſtatim poſt Chriſti Domini Aſcenſionem, recepta à S. Iacobo minore Apoſtolo, & Hieroſolymæ Epiſcopo in Eccleſia ſua Hieroſolymitana, à S. Marco Euangeliſta in Alexandrina, & ab aliis alibi ſuſcitata, & quaſi denuò erecta à S. Auguſtino in ciuitate Hipponenſi *anno* 197. Pontifice Cyriaco, Imperatoribus Occidentis Honorio, Orientis Arcadio.

Canonici Regulares Lateranenſes dicuntur ab Eccleſia S. Ioannis Lateranenſis de Vrbe, quam per 800. annos inhabitarunt vſque ad Pontificatum Bonifacij VIII. qui ſublatis Canonicis Regularibus S. Auguſtini, ſeculares introduxit *anno* 1300. Reformata hæc Lateranenſis congregatio a congregatione Frigionaria, ſic dicta à monaſterio S. Mariæ in ſylua Frigionaria, cui multitudo Frigonum illac ſe recipientium nomen indidit, inſtituta à P. D. Bartholomæo ex nobiliſſima Columnenſium familia, & à P. Iacobo de Auogrado Bononienſe Doctore emerito familiæ Prædicatorum quondam Religioſo laico *anno* 1406. ſed relicto nomine Frigionariæ iuſſa eſt dici Lateranenſis, cùm Lateranenſium Canonicorum fuerit reformatrix, eodémque habitu vtatur. Sunt Romæ ad S. Mariam de Pace in regione Pontis. De his agunt Morig. *lib. 1 cap. 8.* Sylueſt. Marul. *in Ocean. lib. 1. pag. 1. cum ſeqq.* Habent multa & prædicta per Italiam monaſteria, de quibus Pennot. *in hiſtor. tripart. lib. 3 cap. 8.* 21

Canonici Regulares S. Fridiani Regulares fuerunt, ſeu potiùs reformati ab eodem S. Fridiano Epiſcopo Lucenſi intra *annum* 560. *&* 588. quo durauit eius Epiſcopatus, ferè eundem habitum gerunt atque Lateranenſes. De his Cæſ. Francortus *in hiſtoria ſacra Lucenſi*, vbi de vita S. Fridiani, Sylueſt. Marul. *in Oceano Relig. lib. 1. pag. 4.* Azor. *part. 1. lib. 12. cap. 21. quaeſ. 3.* 22

Canonici Regulares S. Rufi ſecundùm aliquos inſtituti dicuntur à S. Rufo, S. Pauli Apoſt. diſcipulo, de quo ipſe ad Roman. *c. 16. num. 13.* ſed probabilius eſt hunc ordinem ſic appellatum non quòd S. Rufus eum inſtituerit, ſed quia præcipuum eius domicilium & familiæ caput erectum ſit ſub inuocatione S. Rufi in ciuitate Valentina in Gallia, euius etiam nobilis Prioratus eſt Lugduni, à quo mirum in modum hæc familia nobilitata eſt, vt atteſtatur Chopin. *lib. 2 monaſt. tit. 1. n.* 20. Claud. Robert. *in Gallia Chriſtiana tit. de Abbatiis lit. R. verbo S. Rufus.* De his Canonicis agunt Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib. 1 pag. 5.* Aymar. Falco *in hiſtoria Antoniana, part. 2. tit. 22. cap. 3.* Petrus Griſſeus *in hiſtoria Canon. ſect. 13. num. 16. & 17.* Feſtum S. Rufi celebratur 21. Nouembr. eſt & alius S. Rufus primus Epiſcopus Aueniononſis 21. Nouembris. Huius Congregationis leges ſtatuta accepiſſe congregationem S. Crucis Conimbricenſis in Luſitania refert Marques *de vera origine Eremit. S. Auguſtini cap. 18. §. 4. & 5.* 23

Canonici Regulares Aroaſiæ fuerunt inſtituti à duobus piis Sacerdotibus Cannone, & Holdemaro ſecundo ferè lapide à Bapalma Arteſiæ oppido, verſùs fines Regni Galliæ in diœceſi Attrebatenſi *anno* 1097. Pontifice Vrbano II. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Conneno. Ab hoc monaſterio Ateſiæ familiæ Aroaſianæ capite exordium, & nomen ſumpſit hic Ordo, habuit frequentiſſima per Belgium & Galliam monaſteria, ſed hodie non perſiſtit. De his Canonicis agunt Aubert. Miræ. *de orig. Canon. Regul. cap.* 10. Cruſſen. *monaſt. Auguſt. part. 2. cap.* 17. 24

Canonici Regulares S. Victoris nomen ſortiti ſunt 25

a mona

à monaſterio S. Victoris propè muros Pariſienſes Abbatia à titulo illuſtri, quod ædificatum eſt à Ludouico Graſſo Galliæ Rege *anno* 1113. ſed iam deſierunt, vide Cruſen. *in monaſtico Auguſtiniano part.* 2. *cap.* 19. Aubert. Miræ. *in origine Canonicorum Regul. c.* 12.

26 Canonici Regulares Præmonſtratenſes dicti à monte Præmonſtrato in diœceſi Laudunenſi ſuffraganea Remenſi in Gallia, inſtituti fuerunt à Nortberto Archiepiſcopo poſtea Magdeburgenſi Germaniæ Primate ſub Regula S. Auguſtini, & inſtituto Canonicorum Regularium *anno* 1120. Pontifice Calixto II. Imperatoribus Occidentis Henrico V. Orientis Ioanne Conneno. Vtuntur hi Canonici albis veſtibus, vigent maximè per Galliam, Germaniam, Flandriam, & Hiſpaniam, apud Italos ferè nulla eorum ſunt monaſteria, Romæ verò hoc anno 1640 viuebant in locato domicilio in via Crucis. De his latè Aubert. Miræ. chronicon ſcripſit. S. Antonin. 3. *p. tit.* 15. *cap.* 19. *& tit.* 2. *cap.* 2. §. 2. Morigia *d. cap.* 57. Sylueſt. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 12. *pag.* 17. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 1. *art.* 16. Azor. *d. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 21. *q.* 2. Claud. Robert. *in Gallia Chriſtiana tit. de Abb. monaſter. P. verbo Pramonſtratum*, Soar. *tom.* 3. *de Relig. tract.* 9. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. Feſtum ſancti Nortberti celebratur 6. Iunij.

27 Canonici Regulares Mantuani referunt inſtitutionem ſuam ad S. Marcum Euangeliſtam, ſed monaſterium Mantuanum fundauit eius Vrbis Epiſcopus Henricus *anno* 1150 Pontifice Euangelio III Imperatoribus Occidentis Conrado III. Orientis Emmanuele Conneno. Præter hoc Mantuanum, atque alterum in oppido Neſi propè Patauium Mantuano annexum nullum aliud eſt in tota congregatione monaſterium. Vide Morig. *lib.* 1. *cap.* 9. Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 46.

28 Canonici Regulares Spiritus ſancti apud Venetos, duo tantum poſſident monaſteria. Venetijs alterum, alterum Patauij, quod appellant S. Michaelis, ſed vtrumque magnis reditibus abundăs, nullus ad hunc Ordinem admittitur niſi Venetus ſit, & nobilis, ferè eundem habitum atque Canonici Regulares Lateranenſes cum pileis quadratis, panno albo, item pallia alba cùm exeunt domum. De his vide Morig. *lib.* 1. *cap.* 61. Ioan. Andr. *in Clem.* 1. *de elect.*

29 Canonici Regulares S. Sepulchri fuerunt inſtituti Hieroſolymis, de quibus extat conſtitutio Celeſtini II. *anno Chriſti* 1153. 10. *Ianuary*, qua continetur honorifica Canonicorum S. Sepulchri in Hieroſolymis commendatio. Induebantur nigro colore, ferebant pallium ſuper Rochetum, in quo aſſutæ erāt ad latus ſiniſtrum quinque Cruces ex purpura, grandis media, quatuor aliæ exiguæ, ita vt brachia grandis, & ſupra ſe, & infra ſe ad angulos ſuos paruulas ſuſtinerent. De his Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 30.

30 Canonici Regulares S. Crucis Conimbricenſis apud Luſitanos, ſic dicti à celebri monaſterio S. Crucis Conimbricenſis, quod ampliſſimis redditibus ædificauit Alphonſus Henriquez primus Rex Luſitaniæ *anno* 1131. Innocentio II. Ponifice, Imperatoribus Occidentis Lothario II. Orientis Ioanne Conneno, ibique ſepultus iacet in ſacello maximo, à læua parte Altaris, vnà cum filio Sanctio Regni ſucceſſore, qui in eadem capella à regione patris ad dexteram latus æquali mauſoleo quieſcit. Fuerunt primi huius Congregationis inſtitutores D. Tello Archidiaconus Conimbricenſis, D. Michael eiuſdem Eccleſiæ Conimbricenſis Prior, D. Ioannes Canonicus, & Magiſter ſcholæ, D. Theotonius primus Prior monaſterij S. Crucis, D. Odorius S. Iacobi Preſbyter, & eiuſdem S. Crucis Prior clauſtralis, D. Siſnandus S. Mariæ montis maioris Præpoſitus, D. Petrus Preſbyter, & alij quinque. Confirmauit Innocentius III *anno* 1135. Habuit multa monaſteria, quæ nunc poſſidet vnum de viginti, & non ſe extendit extra Luſitaniam. Induuntur Canonici alba tunica, ſuperciliceo lineo, almutia, ſine capuceio, & pallio nigro. De his Gabr. Pennot *in hiſtor. tripart. lib.* 2. *cap.* 59. Feſtum S. Theotenij primi Prioris celebratur 18. Februarij.

Canonici Regulares Gronodael, ſiue Vallis viridis, quando, & vbi fuerint inſtituti agit Gabr. Pennot. *in hiſtor. tripart. lib.* 2. *cap.* 66. *num.* 1. & Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 1. *pag.* 38. 31

Canonici Regulares VVindeſemenſes, ſic dicuntur à prædio VVindesheim tertio à Dauentria Germaniæ inferioris vrbe lapide, ad Iſulam fluuium ſita, collocato prope Zunollam Traiectenſis diœceſis oppidum, Hic erectum apparet monaſterium eiuſdem nominis ſub inuocatione B. Virginis Mariæ, Gerando Magno, & Ioanne Buſebroue ędificatum *anno* 1387. Pontifice Vrbano VI. Imperatoribus Occidentis VVenceſlao, Orientis Andronico III. De his Gabr. Pennot. *in hiſtor. tripart. lib.* 2. *cap.* 62. *cum tribus ſeqq.* Aubert. Miræ. *de orig. Canon. Regul. cap.* 13. vbi refert hanc Congregationem in ſola Germania inferiori ac tractu Rhenano breui temporis ſpatio habuiſſe centum viginti virorum monaſteria, fœminarum triginta, Cruſen. *in monaſtico Auguſtiniano part.* 3. *cap.* 11. atteſtatur ſe de anno 1622. interfuiſſe Capitulo generali huius familiæ Tongris congregato, ac ibi vix numeraſſe viginti Priores, è quibus nonnulli ſolum titulum gerebant, ſubdit tamen his diſciplinæ Regularis valde eſſe obſeruantes. 32

Canonici Regulares S. Saluatoris, ſic dicti à primo monaſterio quod habuerunt ſub oraculo Saluatoris in ſylua lacus non longe à Senis, inſtituti fuerunt à fratre Stephano Eremita S. Auguſtini *anno* 1408. Pontifice Gregorio XIII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Appellantur nonnunquam Scopetini à monaſterio, quod initio ſuæ inſtitutionis habuerunt propè muros Florentiæ ſub nomine S. Donati Epiſcopi Feſulani. Vtuntur eiſdem veſtibus atque Canonici Lateranenſes, præterquam quòd pallium nigrum deferunt cùm foras procedunt, poſſident ad quadraginta monaſteria per Italiam, ſunt Romæ ad ſanctum Petrum ad vincula. De illis agunt Morig. *lib.* 1. *cap.* 40. Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 5. *pag.* 522. Cæſ. Franciott. *de ſanctis Vrbis Lucæ in Eccleſia S. Mariæ foris porta, pag.* 565. *& pag.* 590. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 1. *art.* 1. Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 21. 33

Canonici Regulares S. Gregorij in Alga, ſic dicti ab Alga parua Inſula diſtante duobus milliaribus à Venetiis, vbi ſitum eſt primum huius congregationis monaſterium ſub nomine S. Georgij, inſtituti fuerunt à D. Antonio Corario Bononienſi, & Epiſcopo Hoſtienſi *anno* 1408. Pontifice Gregorio XII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Profeſſionem emittunt à Pontificatu Pij V. & habitum ceruleum gerunt, habent tredecim principalia per Italiam domicilia, aliqua per Siciliam, ſunt Romæ ad S. Saluatorem in Lauro. De illis agunt ſcribentes vitam S. Laurentij Iuſtiniani Patriarchæ Veneti huius congregationis alumni, & ex primoribus fundationis, Morig. *lib.* 1. *cap.* 44. Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib.* 5. *pag.* 537. Hieronym. Roman. *de Republ. Chriſt. lib.* 6. *cap.* 10. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 3. *art.* 1. Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 22. *quæſ.* 3. Eaſdem ferè cum his profitentur leges Canonici noſtri cærulei (quos vulgus appellat S. Eligij Fratres) cōgregationis 34

S. Ioannis

S. Ioannis Euangeliſtæ, ſed profeſſionem non emittunt, habent multa & ampliſſima monaſteria per Luſitaniam, ſed quæ independentia ſunt ab Italis, vide Fr. Emman. *loco proximè citato*, Soar. *de Relig. tom. 4. tract. 9 lib 1.6 p. 9. num. 4.*

35 Canonici Regulares S. Petri de monte Corbulo ſic dicti à primo eius monaſterio ſub patrocinio S. Petri in monte Corbulo in Archiepiſcopatu Florentino duodecimo à Senis lapide ædificato, Pontificatu Iulij II. intra *annos* 1503. & 1512. quo ipſe durauit, instituti fuerunt à quodam Petro Reguriſi, vel Mediolanenſi monacho Carthuſiano, habuerunt à principio habitum cameſini coloris, nimirum tunicam, Rochetum, & capuccium, ſiue almuciam, ſed *anno* 1521. mutatus fuit in nigrum. Amant hi maximè ſolicitudinem, ſectantur hoſpitalitatem, rigidè ſecum agunt, ac de labore manuum viuunt. De his agunt Azor *d. p. 1. lib. 11. cap. 22. q. 3.* Gabr. Pennot. *in tripart. hiſtor. lib. 2 cap. 54. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 Diœceſanus non debet moleſtare monaſteria niſi pro cauſa correctionis, nec eis oblata ſibi vendicare.

2 Oblationes, quæ fiunt in aliquo loco Regularium, acquiruntur Religioſis illius loci.

3 Promittens aliquem non moleſtare non prohibetur eum moleſtare de iure.

4 Clauſ. Contradictores, &c. ſolum habet locum contra contradicentes de facto, non contradicentes de iure.

Cap. Theodoſius. I. *Gregor.*

1 Episcopus non debet moleſtare monaſteria niſi cauſa diſciplinæ, ſeu correctionis, nec debet ſibi, vel clericis ſuis accipere ea, quæ oblata ſunt monachis à fidelibus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 329.* Alagona *in cõpendio iuris Canonici, pag. 495.* deſumitur ex B. Gregor. *lib. 7. indict. 2. cap. 15.* remiſſiue Ximen. *in concordant. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 30. cap. 1.*

2 *Cùm Monachis ibi ſeruientibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd oblationes, quæ fiunt in aliquo loco Regularium acquiruntur Religioſis illius loci, vt per Abb. *hic notab. vlt. & in cap. dilectum, n. 4. verſ. ſed in monaſterijs, de officio Ordin.* Dec. *conſ. 148. num. 2. volum. 1.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 3. num. 2.* vbi *num. 10.* explicat quæ veniant oblationis nomine.

3 In gloſſ. *Inferatis.* Notatur ad hoc quòd promittens aliquem non moleſtare, non prohibetur eum moleſtare de iure, vt per Hippol. *conſ. 85. num. 30.* Vnde clauſula, *Contradictores appellatione poſtpoſita compeſcẽ-*
4 *do*, ſolùm habet locum contra contradicentes de facto, non contra contradicentes de iure, ad quod plures citati Doctores ad *cap. pro illorum 22. num. 3. inf. de præbend. pag. 749.*

SVMMARIVM.

1 Monachi non debent recipi in monaſterio pro pretio, aliàs receptus ad ſacros Ordines promoueri non poteſt, & recipiens ab officio ſuſpenditur, & monachi habentes peculium abſque licentia Abbatis ab Altaris communione remouentur, & ſic decedent ſepultura, & fratrum communione priuatur.

2 Peculium an licitum fuerit Religioſorum Prælatis concedere Religioſis ad nutum reuocabile ad ſolos vſus honeſtos, & pios oſtenditur, & quid attento Conc. Trid. num. 3.

4 Monachus Eccleſiæ præfectum ſecum Monachum habere debet, quando Eccleſia eſt Monaſterio plenè ſubiecta.

5 Superior bona Monaſterij diſſipans ab adminiſtratione remouetur.

6 Regulares non poſſunt abſque legitima cauſa à beneficijs electiuis remoueri.

7 Profeſſio facta cum conditione, pacto, ſeu modo de retinendo, ſeu habendo proprio non valet.

Cap. Monachi. II.

Ex Conc. Lateran.

Monachi non ponantur ſinguli per villas, vel oppida, vel quarumcunque Parochiales Eccleſias, ſed maneant cum aliquibus Fratribus. In monaſterio non recipiantur pro pretio, aliàs receptus à ſacris Ordinibus arcetur, & recipiens ab officio ſuſpenditur, nec permittantur habere peculium niſi pro adminiſtratione ei iniuncta, & ſic ab Abbate permiſſum, & qui ſecus fecerit, ab Altaris communione remouetur, & ſic decedens ſepultura & Fratrum communione priuatur. Prior nullus fiat, vel cuſtos mediante pretio ſi ſecus dans, & accipiens fiunt alieni ab eccleſiaſtico miniſterio. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panormit. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 330.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 495.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *cap. 10.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* . *Decretal. lib. 30. tit. 1.* 1

Monachi nec peculium permittantur habere.] Ex his 2
verbis colligunt aliqui Doctores attento iure harum Decretalium integrum non eſſe Religionum Prælatis concedere Religioſis peculium ad nutum ſuperiorum reuocabile ad ſolos vſus honeſtos, & pios, idque ex cauſa legitima, vt per Ioan Mobanum *compendia Theologiæ practicæ part. 5. cap. 20. concl. 3. & 4.* Felin. *in cap. cum M, num. 26. verſ. eadem reaſſumit, ſup. de conſtit.* Tap. *in auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. Eccleſ. verb. ipſa ingreſſu, cap. 3. num. 54.* adducentes etiam pro hac parte *cap. cùm ad monaſterium, infr. hoc tit.* ibi, *Prohibemus ne quis monachorum proprium aliquo modo poſſideat.* Verùm multò probabilius eſt peculium ſupradicto modo permiſſum eſſe ex licentia ſuperioris, vt docent Nauar. *comment. 2. de Regular. num. 14. & comm. 3. n. 27. & conſ. 20. num. 5. ſub tit. de Regularib. aliàs conſ. 14. n. 5. ſub hoc tit.* Gregor. *l. 14. verbo proprio, tit. 1. p. 1.* Cordub. *in ſumm. q. 54. opinion. 2.* Ludou. Lopez *in inſtruct. conſcienc. cap. 154. col. 1 verſ. ideò licèt*, Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3 quæſt. 29. art. 8. & in ſumm. tom 2. cap. 31. n. 3. in ſuis.*, Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcient. p. 3. q. 36. in fine, & part. 4. caſu 17.* Azor. *inſtit. moral part. 1. lib. 12. cap. 11. q. 1.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom. 1. q. 28. art. 8.* poſt Abb. Syluest. Dec. Angel. Ioan. Turrecrem. & alios, hanc partem tuetur Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib 7. cap. 22. n. 5.* vbi ponderat pro ſe text. *in præſenti, verſ. qui verò*, dum permittit monachis pro adminiſtratione iniuncta peculium habere, hinc inferens licitum eſſe peculium ex cauſa legitima, & *num. 6.* dicit hunc text. *in princ.* & *d. cap. cùm ad monaſterium*, interdicere regulariter, &

vniuer

ſinuer[illegible] concedi Religioſis peculium propter eorum [illegible]tarem,& leues cauſas,ſecus quando ex cauſis grauibus, & iuſtis.

5 Hæc ſubſiſtunt de iure communi Decretalium,ſed dubium eſt an illud ſit correctum per Conc. Trident. *ſeſſ.25.de Regal.c.2.* duplex eſt ſententia,vna affirmat, atque ideo huiuſmodi peculium, quod attento iure antiquo diximus Religioſo poſſe concedi, iam non eſſe licitum,ita ſuſtinent Nauar. *de reſtit.lib.1.cap.1.p.3.dub.1.num.163.in noua edit.* Paſarel. *in priuileg.Fratrum Minorum poſt cap.43.ſub tit. de proprietate abdicanda,paulò ante fin.in verſ.vbi eſt prius aduertendum,* Veg. *in ſumm.tom.2.cap.3[illegible]caſu 19.* Azor. *d.lib.12.c.9.q.2.* Valq. *in opuſc.de redditib.eccleſ.c.3.dub.11. num.14.* Soar. *de Relig. tom.3.lib.8 cap.14.num.18.* Valent. *2.2.diſp.1.q.4 puncti 3 col.2.concl.4* Fr. Enman. *in ſumm.tom.2.cap.31.n[illegible]3.verſ.lo tercero digo,& quaeſt Regul.tom.2.quaeſt 47[illegible]5.in fine,& tom.3. quaeſt.29.art.12.* Zerol. *in praxi [illegible]piſcop.p.1.verbo moniales, §.1.* Tap. *in d.auth.ingreſſi,verbo ipſo ingreſſu,cap.4.num.55.* Molin. *de iuſtit.tract.2.tom.3.diſp.276.col.pen.verſ.virum autem* Leſſ. *de iuſtit.lib.2. cap.7. dub.5.num.* 30. Verùm quicquid hi Doctores limitent, & temperent hanc ſuam opinionem, ſecunda,quæ ſuſtinet in eo Concilij Trident.decreto nihil noui iuris induci,ſed ſolùm confirmari ſtatuta iure antiquo huius text. & *d.c.cùm ad monaſterium,* verior eſt,quia verba Concil.Trident. non habent maiorem vim contra peculium, quàm verba Concilij Lateran.relata *in hoc text.* niſi quòd expreſſiùs prohibeant hoc peculium, & ideò meritò hanc tuentur Nauar. *d.comm.2. num.15.& 18. & d.conſ.14.num.* . Iacob.de Graffiis *in aureis deciſ.part.1.lib.3.cap.5.num.53.* Fulu.Pacian. *conſ.36.a num.99.tom.2.* Ioan.a Cruce *de ſtatu Relig. lib.1. cap.3. dub.2.* Emman.Sa *verbo Relig nu.48.* Fabr. *de reſtit. in 4.ſent.lib.4.diſt.15. q.2. diſp.45.cap.5. num.125.* Tanner. *in 2.2.diſp.6.q.3. dub.4 num.108.* Barthol. à S.Fauſto *in theſauro Relig. lib.8. q.30.* Villalob *in ſumm. part. 2.tract.35.dub. 30.num.1.* Ludou.Miranda *in man.Pral.tom.1.quaeſt.23.art.28.* Aloyſ.Ricc. *in deciſ. Curia Archiepiſc. Neapol. part 4. deciſ. 240. num.12.* Laurent. de Peirinis *de Relig.ſubdito tom.1.cap.2.queſ.1.§.1.& 2.* Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta, tract.1.lib.8.c.6.num.13* Hieron.Cened. *de paupert.Relig dub.9.num.4.& ſeq.* Sanch. *d.cap.22.num.11.* vbi *num.13.* reſoluit hodie licere ex iuſta cauſa concedere cuicunque Religioſo, licèt non ſit officialis Ordinis, adminiſtrationem aliquorum bonorum ſtabilium nutu ſuperioris amouibilem,& *num.14* ait licitum eſſe aliquarum Religionum conſuetudinem, in quibus ex Superiorum licentia certi anni redditus cuilibet Religioſo aſſignantur ad victum & veſtitum, ita vt ſi deeſt aliquid, ipſi quærant,ſi autem ſupereſt, applicent piis,& religioſis vſibus,dummodo Religioſi non excedant limites licentiæ, & parati ſint reformationi legitimæ faciendæ obtemperare.

Niſi ab Abbate,&c.] Notatur hoc quòd Regulares de licentia ſuperioris poſſunt habere bona ſaltem ad vſumfructum,vt per Rot. *deciſ.772.num.22.part.2.diuerſ.& deciſ.216.num 12.part.2. etiam diuerſ.* Caualer. *deciſ.906. num.6.* & de illis poſſunt ad opera pia diſponere. Nauar. *conſ.13.num.2.& 3.hoc tit.* Rot. *d.deciſ.772.num.4.part.1.diuerſ.& deciſ.241. num.4. & deciſ.306.num.1.& 2.part.2.recent.*

4 *Aut cum aliquibus Fratribus maneant.*] Notatur ad hoc quòd Monachus Eccleſiæ præfectus ſocium Monachum habere debet, quando Eccleſia eſt Monaſterio plenè ſubiecta, vt per Azor. *inſtit. moral. part.1.lib.12. cap. 19. quaeſ. 4.* Sanch. *d.tom.2. lib. 9.cap. 6.n.39.* vide latius *ad c.quod Dei timorem,hoc tit.in gloſ.7.*

Alioquin dar[illegible],&c.] Notatur ad hoc quòd ſuperior bona monaſterij diſſipans ab adminiſtratione remouetur, vt per Fr. Enman. *quaeſt.Regul.tom.1.q.74.art.1.* Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda,lib.2.cap.16.§.3.num.30.* 5

Priores autem,&c.] Notatur ad hoc quòd Regulares non poſſunt abſque legitima cauſa à beneficiis electiuis remoueri, vt per Mil. *in repert.verbo Religioſus,n.4.verſ.Religioſus autem,* Caſſad. *deciſ.4. n.3.4.& 5.de prabend.* Anaſtaſ.Germon. *de indultis Cardin.§.Regularia beneficia,n.51.& 52.* Azor. *d.lib.12. cap.22.q.10.& p.2.lib.3.cap.26. q.15.* quos refert, & ſequitur Sanch. *d.lib.7.cap.29.num.118.* 6

In gloſſ. *Adminiſtratione.* ibi, *conditio frangitur, & remanebit Monachus.* Notatur ad hoc quòd profeſſio facta cum conditione, pacto,ſeu modo de retinendo, ſeu habendo proprio non valet, ſed vitiatur ex tali adiectione, vtpote contra ſubſtantiam illius, vt per Fr.Emman. *quaeſt.Regul.tom.3. quaeſt.17. art.6. in fine,* Fr.Ludou.Miranda *in man.Pralatorum tom.1.quaeſt.28.art.2.* & alios citatos *ad cap.vlt.n.1.& 3. qui clerici.vel vouentes,* adde nouè Barthol.à S.Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 8. quaeſt.21.* Aloyſ.Ricc. *in deciſ.Curia Archiep.Neapol.deciſ.340.num.11.part.4.* Barthol.de Vecchis *in praxi aoati.diſp.13.dub.1.num.11.* 7

In gloſſ. *Non maneant.* Hæc gloſſ.declarat quæ intelligantur officia manualia in Religione, & dicit quòd talia non dicuntur illa, quæ fiunt in Capitulis per Canonicam electionem, & ſuperioris confirmationem, quia nequeunt ad ſuperioris nutum amoueri; reliqua verò,quæ hoc modo, & forma non fiunt,manualia non eſſe reſoluit,ita Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.2.lib.5.c.5.num.16.* Laurent. de Peirinis *tom.2.priuileg.ſui Ordinis in annot.ad conſtit.1.Iulij II.§.291 num.91.* Tamburin. *de iure Abbatum,tom.1.diſp.5.q.15.num.6.* 8

SVMMARIVM.

1 *Ciſtercienſes,qui declinarunt ab inſtituto,debent redire ad priſtinum,& qui illis adhæſerunt,eodem modo viuere tenentur.*
2 *Ciſtercienſes Monachi ex priuilegiis Summorum Pontificum,poſſunt habere caſtra,poſſeſſiones,&c.*
3 *Monachi non ſuccedunt in bonis vnitis dignitati,ſiue iuriſdictioni.*
4 *Eccleſia,vel Monaſterium quando vnitur alteri, aſſumit naturam,& priuilegia illius,cui vnitur.*
5 *Vitam ſimilem qui cum aliis ſuſcipit, ſimilem debet ſentire in legibus diſciplinam.*
6 *Domus tota poteſt ſe ad ſtrictiorem Religionem transferre.*

CAP. Recolentes. III.

Alex. III.

CIſtercienſes qui declinarunt à primæua inſtitutione,debent ad illam redire,& domus Religioſa illis aggregata eorum mores ſeruare tenetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar.Henric.Panorm.Viuian. *in rationali lib.3.iur.Pontificij,pag.332.* Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.496.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 2. Decretal. lib.3.tit.22.cap.2.* 1

Contra Ordinis veſtri regulam villas,&c]Hodie ex priuilegiis Summorum Pontificum Ciſtercienſes Mo- 2

Monachi

machi poſſunt habere caſtra, villas, molendinas, poſſeſſiones, cenſus, iuriſdictiones, & iura, vt refert Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. q. 75. art. 1.*

3 *Si enim relictus*, &c.] Notatur ad hoc, quod Monachi non ſuccedunt in bonis vnitis dignitati, ſiue iuriſdictioni, vt per Molin. *de primogen. lib. 1. c. 13. nu. 81.* Marienſ. *l. 1. gloſ. 1. n. 16. tit. 7. lib. 5. noua recep.* D. Barboſ. *in l. cùm prætor, §. vlt. num 22. ff. de iudic.* Et ita probat text. monachos non poſſe ſuccedere in maioratu dignitatem, ſeu iuriſdictionem annexam habente, vt docent Molin. *de primog. lib. 1. c. 13. à num. 81.* Ioan Lecerier *lib. 1. de primog. quæſt. 4. num. 15.* Anton. Gom. *l. 40. Tauri, num. 66.* vbi Corneja, Ludou. de Caſſanete *conſ. 26. num. 8. & 9. volum. 1.* Spin. *in ſpeculo in teſtam. gloſſ. 12. princ. num. 33.* Marienſ. *l. 1. gloſſ. 1. num. 16. tit. 7. lib. 5. noua recep.* Carol. Tap. *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo* ;*na, c. 16. num. 8.* Surd. *conſ. 557. num. 13* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 3. c. 19. n. pen.* Chal. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt. 6. nu. 14.* Cabed. Luſit. *deciſ. 135. à num. 7. part. 1.* Molin *de iuſtit. tom. 3. diſp. 623. num. 4.* Flores de Mena *in addit. ad Gam. deciſ. 6. num. 2. cum l. 5. & vari lib. 1. quæſt. 16. §. 2. num. 2.* Sicut nec in Regno, comitatu, vel ducatu, vt tradunt gloſ. *verbo dignitate, in cap. ſcripſit nobis, 27. quæſ. 2.* communiter recepta ab Archid. & cæteris ſcribētibus *ibi,* Molin. *d. c. 13. num. 81.* Greg. *l. 2. verbo ſiendo home tit. 13. part. 2.* Gam. *deciſ. 6. num. 3.* Cifuentes *l. 40. Tauri. quæſt. 6.* vbi Anton. Gom. *num. 66.* Ita etiam nec in feudo quando ſeruitium in ea petitum eſt perſonale, & tale quale non poteſt decenter à Religione exhiberi, nec ſufficit per ſubſtitutum illud præſtari, tunc enim Religio non ſuccedit in feudum, ſed Religioſi profeſſione ceſſat, ita poſt DD. ſcribētes *ad cap. in præſentia, de probation.* docet Molin. *in c. 13. n. 76.* alt. Molin. *tract. 2. de iuſtit. diſp. 140. col. 6. verſ. regulam.* Aduendan. iun. *l. 40. Tauri gloſ. 4. n. 16. & 48.* Menoch. *conſ. 519. n. 13.* Tap. *d. verbo ſun c. 14. num. 8. & 9.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 8. q. 5.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 38. ar. 3. & tom. 2. q. 62. art. 10. & q. 62. & q. 78. art. 12. verſ. tertiò probatur.*

4 *Communi iure cenſeri.*] Notatur ad hoc quòd ſi vna Eccleſia, vel Monaſterium vnitur alteri, aſſumit naturam, priuilegia, & conſuetudines Eccleſiæ, cui vnitur, vt per Greg. Lopez *l. 7. verbo de termino, in princip. tit. 20. p. 3.*

5 *Vt qui ſimilem cum aliis vitam*, &c.] Notatur ad hoc quòd qui ſimilem vitam cum aliis ſuſcipiunt, ſimilem debent ſentire in legibus diſciplinam, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 3. n. 25.* Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 52. art. 25.* Quilibet enim debet ſe conformare moribus Eccleſiæ in qua conuerſatur, Zabarell. *in Clem. fin. de celebrat. Miſſar. n. 1. verſ. quartò,* vbi Vital. *n. 52.* Albert. de Ferrariis *de horis Canon. n. 36.* Rota apud Farin. *deciſ. 79. n. 1. p. 2. recen.*

6 *Cæterùm domus illa*, &c.] Notatur ad hoc, quòd tota domus poteſt ſe ad ſtrictiorem Religionem transferre, de quo vide Tap. *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ingreſſu, c. 9. n. 37.* Fr. Emman *d. tom. 3. q. 52. art. 6.* latè Sanch. *in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 6. c. 7. n. 7.* Anton Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 8. c. 4. à n. 21.* nouiſſimè Bonac. *de clauſura Religioſorum q. 2. punct. 9 §. 2. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 Regularis Canonicus, qui non reſignauit proprium in morte, non debet in cœmeterio ſepeliri, & ſi de facto ſepultus fuit, inde debet exhumari, ſi ſine ſcandalo fieri poteſt.

2 Religioſus proprium habens tempore mortis inuentus, non debet in loco ſepeliri.

3 Religioſus ſi inuentus ſit in morte cum burſa denariorum, non propterea præcipitanter debet eccleſiaſtica ſepultura priuari, niſi contra ipſum prius opponatur.

Cap. Super. IV. *Clem. III.*

Canonicus Regularis, qui proprietarius moritur ſiue pœnitentia non eſt ſepeliendus in cœmeterio, & ſi ſepeliatur, eſt exhumandus ſi fieri poteſt ſine maximo ſcandalo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 333.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 496.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 6.* 1

Probat hic text, quòd Religioſus proprium habens tempore mortis inuentus, non debet in loco ſacro ſepeliri, & ſi de facto ſepultus fuerit, inde extrahendus eſt, ſi abſque magno ſcandalo fieri poteſt, vt Nauar. *commento 2. de Regularib. n. 2.* Iul. Lauor. *de Indulg. p. 3. c. 30. n. 129.* Surd. *de alimentis tit. 8. priuileg. 79. n. 3.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. q. 1. art. 1. verſ. 13.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. c. 20. n. 11.* Fr. Ludou. Miranda *in manual. Prælatorum tom. 1. q. 28. art. 18.* & rectè aduertit Fr. Emman. *d. loco,* quòd ſi Religioſus inuentus ſit in morte cum burſa denariorum, non propterea præcipitanter debet Eccleſiaſtica ſepultura priuari, niſi contra ipſum priùs opponatur, talis burſæ denariorum retentio, delictum propoſitum, & de ipſo conuincatur. 2

SVMMARIVM.

1 Canonici Regulares poſſunt præfici in Eccleſiis Parochialibus, ſeu curatis ſecularibus, & n. 2.

3 Monachi poſſunt de iure promoueri ad Eccleſias parochiales ſeculares, quod hodie non procedit.

4 Parochiæ prouidendus eſt, qui ſit gratus Eccleſiæ cui præficitur, & parochianis eius.

5 Monachus ineptus officio prædicandi an poſſit tuta conſcientia præfici Eccleſiæ ſeculari curatæ, oſtenditur.

6 Regulares de iure poſſunt promoueri ad Eccleſias parochiales ſeculares, dummodo illarũ concurrat neceſſitas, aut vtilitas, quibus Regulares præficiendi ſunt.

7 Monachi non ſunt promouendi ad aliquas præfecturas parochialium ſine ſocio ſui Ordinis.

Cap. Quod Dei. V.

Innoc. III.

Canonicus Regularis poteſt præfici in Eccleſiis parochialibus, ſeu Curatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 333.* Alagona *in compēdio iuris Canon. pag. 496.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3 Decretal. lib. 3. tit. 27. cap 1.* 1

Hanc eand. concluſ. ex hoc text. deſumunt Caputaquen. *deciſ. 81. p. 1.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ tit. de prouiſionibus verſ. Regularem,* Nauar. *conſ. 11. & 12. ſub hoc tit.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 10. num. 15.* Leſſ. *de iuſtit. lib 2. c. 41. num. 98.* Layman. *in Theologia moral. lib. 4. tit. 2. c. 4. num. 1.* quamuis Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſat. cum Regularibus n. 40.* dicat Canonicũ 2

Regula

Regulares non poſſe parochialem obtinere regulariter, ſed ſolum vbi præficiatur cauſa prædicationis, aut in ſubſidium aliis deficientibus ſecularibus. Amplia, etiamſi Parochia, ſeu beneficium Curatum ſit ſeculare, vt per Card. Alexand. & alios *in cap. Parochialis* 16.*q.*1. Selu. *de benefic.p.*3.*q.*70. Roch. *de iurepatron. in verbo honorificum, n.*8.*& ſeq.* & ſentire videtur Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *de reform. cap.* 21. dum vult Canonicum Regularem tranſlatum ad alium Ordinem non eſſe capacem beneficij ſecularis Curati, tacite enim innuere videtur non tranſlatum eſſe capacem, vt cenſuit *ibi* Sacra Congreg. *de anno* 1602. Rot. *in Papien. iurisp atronatus* 6. *Martij* 1598. coram Card. Seraphino, ſed quamuis hoc viderim in Curia ad inſtantiam Canonicorum Regularium Lateranenſium ita per aliquos Aduocatos reſolutum, tamen nõ minimum mihi ſcrupulum intulit alia Doctorum reſolutio aſſerentium diſpoſitionem huius text. fuiſſe derogatum per Concordata Concilij Lateranenſ. cum Leone Papa, & ſic etiam non licere Canonicis Regularibus ſecularia beneficia Curata obtinere, prout ſignificarunt plures Summos Pont. apud. Sanch. *inſtit. moral. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *n.* 71. Nicol. Garc. *d.c.* 10. *numer.* 31. Paul. Laymann. *d. cap.* 4. *num.* 1. *in fine*, vbi *n.* 2. poſt Fr. Ludou. Mirãda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 32. *art.* 5. ſubdit hodie abſque Papæ diſpenſatione non eſſe Canonicum Regularem ad Parochialem Eccleſiam promouendum.

In Lateranenſ. Concilio.] Sub Alexand. III. *cap.* 10.

Etiam Monachi poſſunt ad Eccleſiarũ parochial. &c.]

5 Notatur ad hoc quòd Monachi poſſunt de iure promoueri ad Eccleſias parochiales ſeculares, vt per gloſ. *hic verbo regimen*, Hoſtienſ. *num.* 8. Ioan. Andr. *num.* 14. Butr. *num.* 11. Anch. *num.* 6. *&* 12. Abb. *num.* 7. *&* 8. Zabarell. *numer.* 5. *q.* 2. *& n.* [illegible] *q.* 5. Anan. *num.* [illegible] *&* 9. Henric. *num.* 15. Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, q.* 3. *num.* 13. Lambert. *eod. tract. lib.* 2. *part.* 1. *q.* 7. *art.* 19. *à num.* 13. Quintauad. *lib.* 1. *Eccleſiaſticon.* c. 4. *num.* 16. Gregor. *l.* 25. *per text.* ibi, *verbo Igleſias tit.* 7. *part.* 1. Selu. *de beneſic p.* 3. *q.* 11. *numer* 133. *& q.* 70. *n.* 6. *&* 7. Couar. *in c.* 1. *numer.* 3. *de teſtam.* Nauar. *conſ.* 12. *ſub hoc tit. in nouis*, Zerol. *in praxi Epiſc. part.* 1. *verbo beneficium*, §. 5. *in fine, & part.* 2. *verbo Regulares*, §. 4. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 20. *n.* 6. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 7. *num.* 49. Monald. *conſ.* 69. *n.* 4. *vol.* 2. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 1. *cap.* 24. *numer.* 6. *& c.* 41. *dubit.* 12. *numer.* 98. Cardin. Tuſch. *lit. B. concluſ.* 67. *num* 4. Syluest. *verbo Religio* 7. *quaſt.* 3. *&* 4. Fr. Emman *quaſt. Regular. tom.* 1. *quaſt.* 34. *artic.* 4. *& tom.* 3. *quaſt.* 28. *art. vltim. & quaſt.* 53. *art.* 2. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 19. *quaſ.* 13. *& part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 2. *quaſ.* 8. latè, & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *numer.* 35. Nicol. Garc. *de beneſic. part.* 7. *cap.* 10. *numer.* 17. Illuſtriſſimus D. Rodericus à Cunha *commentar. ad cap.* 1. *num.* 1. *diſt.* 55. Quamuis Regulares incapaces eſſe beneficiorum curatorum ſecularium teneant Innocent. *in præſenti paulo poſt princip.* Rebuff. *in praxi benefic. titul. de diſpenſat. cum Regular. num.* 5. *& de pacificis poſſeſſ. numer.* 259. *verſ.* 27. Mandoſ. *de ſignatura gratia verbo diſpenſatio Monachorum pro obtinendis beneficiis.* Ludou. Gomez *de expectatiuis n.* 70. Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.* 3. §. 21. *numer.* 270. *in fine*, Taq. *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verb. ſua, cap.* 6. *num.* 58. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 4. *quaſt.* 5. *num.* 4. *&* 5. Ceuall. *communium contr. commun. quaſt.* 28. Hæc autem dicta ſunt attento iure antiquo harum Decretalium, nam hodie nullus Regularis eſt capax beneficij curati abſque Pontificis diſpenſatione, quia ita obſeruari videmus, & inſuper emanauit quædam declaratio ſacræ Congregat. Concilij Trid. per quam iam nulli Regulares poſſunt ſine diſpenſatione Apoſtolica beneficia curata nec in perpetuum, nec ad tempus habere, quam declarationem referunt Gonzal. *d. gloſſ.* 7. *num.* 53. Sanch. *d. cap.* 29. *num.* 71. Quaranta *in ſumma bullarij verbo Canonicus Regularis*, agnoſcit Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib.* 1. *reſolut.* 20. *numer.* 13.

4 *Sed Parochiani plebis eiuſdem*, &c.] Ergo in parochia prouidendus eſt qui ſit gratus Eccleſiæ, cui præficitur, & parochianis eius, vt per Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloſſ.* 4. *num.* 164.

5 *Ex quo debent prædicationis officio*, &c.] Ergo Monachus ineptus officio prædicandi, non poteſt tuta conſcientia præfici Eccleſiæ ſeculari curatæ. vt tenent *in præſenti* Butr. *numer.* 12. & Anan. *numer.* 9. & alij copulatiue petentes, vt Regularis ille ſit aptus officio prædicandi, & curæ. Sed verius eſt ſi Regularis ille ad alia parochorum miniſteria aptus ſit, quamuis ad prædicandum ineptus, nil obſtare quominus licitè poſſit ei Eccleſiæ curatæ præfici, vt tenent expreſsè Lambertin. *d. art.* 9. *num.* 21. & Sanch. *d.c.* 29. *num.* 40. vbi dicit non obſtare text. *in præſenti*, quia intelligitur id eſſe priuilegium prædicationis, id eſt, animarum curæ, & doctrinæ, cui parochi incumbunt, etſi non concionentur.

6 In gloſſ. *Regimen*, ibi, *licitè poſſunt eligi ad regimen Eccleſiarum vtilitatis cauſa.* Notatur ad hoc quòd Regulares de iure poſſunt promoueri ad Eccleſias parochiales ſeculares, dummodo illarum concurrat neceſſitas, aut vtilitas, quibus Regulares præficiendi ſunt, vt per Roch *d. quaſt.* 4. *numer.* 13. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *quaſt.* 34. *art.* 4. *in initio*, Leſſ. *d. cap.* 41. *numer.* 99. & iuxta hoc temperandi ſunt Lambertin. *d. artic.* 19. *numer.* 13. & Azor. *d. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 19. *quaſ.* 20. *ad finem.*

7 In ead. gloſſ. ibi, *ſed in hoc differunt*, &c. Hæc gloſſa dicit Monachos non eſſe promouendos ad aliquas præfecturas parochialium ſine ſocio ſui Ordinis, ſecus de Canonicis Regularibus, niſi ibi quoque commode illum habere potuerint, vt per Abb. *hic numero* 9. Gregor. *per text. ibi in l.* 30. *in fine, tit.* 7. *part.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 6. *in fine*, refert alios Illuſtriſſimus D. meus *in comment. ad cap.* 1. *n.* 14. *diſt.* 55. Quamuis *gloſſ. verbo ad clauſtrum in Clem.* 1. §. *ad hæc, hoc tit* & *ibi* Zabarell. *num.* 1. *oppoſit.* 4. & Anchar. *num.* 32. *q.* 16. *& in præſenti, n.* 9. & *ibi* idem Zabarell. *num.* 6. *q.* 4. & Ioan. Andr. *num.* 17. ac Anton. Cuch. *lib.* 1. *inſtit. tit.* 6. *num.* 150. Azor. *p.* 1. *lib.* 11. *c.* 19. *quaſ.* 14. ſic diſtinguant. Aut Eccleſia eſt monaſterio plene ſubiecta, ita vt parochus illius poſſit ad nutum Abbatis reuocari ad monaſterium, & tunc neceſſariò habere debet ſocium ſui Ordinis, & procedant text. *in præſenti & in cap.* 2. *hoc tit.* aut non eſt ſubiecta, & tunc non eſt neceſſarius ſui Ordinis ſocius. Religioſus autem factus Epiſcopus non obligatur ad tenendum ſecum ſocium ſui Ordinis, niſi ex quadam decentia & honeſtate, ita Azor *d. lib.* 12. *c.* 7. *q.* 4. Sanch. *d. cap.* 6. *num.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Monachi quibus veſtibus & cibis vti debeant, & de abdicatione proprietatis, & de officiis in genere, & in ſpecie, oſtenditur.*

2 *Regulares lineis camiſiis non veſtiantur.*

5 *Religioſus proprium habens tempore mortis inuentus, in ſterquilinio cum illo proprio eſt ſepeliendus.*

6 *Monachus habens proprium à monaſterio expellitur.*

7 *Beneficia Regularia ſuapte natura, & regulariter ſunt manualia.*

8 *Præſentati ad beneficia Regularia poſſunt ad libitum Prælati reuocari.*

9 *Monachus Abbati contradicere non poteſt ſi velit eum ab officiis remouere.*

10 *Prior clauſtralis poſt Abbatem præ cæteris debet eſſe potens opere, & ſermone.*

11 *Papa non poteſt diſpenſare cum Religioſis in particulari in hoc quod ſtante Monachatu ſimul etiam habeant proprium proprio, & ſtricto modo ſumptum.*

12 *Papa an poſſit diſpenſare in voto ſolemni caſtitatis profeſſi, oſtenditur.*

14 *Declaratur textus in præſenti.*

15 *Proprietatis vitium eſt peccatum mortale in monacho, niſi ex materiæ prauitate veniale reddatur.*

Cap. Cùm ad monaſterium. VI.

1 Monachi non debent vti lineis camiſiis, nec poſſidere proprium aliquo modo, & ſi monitus non reſtituit, de monaſterio expellatur, nec recipiatur niſi pœniteat; & ſi cum proprietate moritur, proprietas cum ipſo ſepeliatur in ſterquilinio, & ſi aliquid alicui mittitur, non ſibi accipiat, ſed reſignet ſuperiori. In oratorio, refectorio, & dormitorio ſemper ſilentium ſeruatur, in clauſtro verò certis horis, & locis ſeruetur ſecundùm conſuetudinem. In refectorio nullus veſcatur carne, ſed nec extra, niſi in infirmaria. Abbas in ſolemnitatibus non egrediatur cum multis ad edendas carnes, & in camera ſua poteſt Abbas modò hos, modò illos vocare, & dare carnes. Debiles, & infirmi non in cubiculis, ſed in infirmaria edant. Poteſt etiam Abbas in refectorio prouidere alicui delicato, vel infirmo, de aliquo cibo particulari, Ad officia deputentur fideles, diſcreti, & amouibiles. Prior poſt Abbatem valeat verbo, & exemplis. Abbas quandò frequentius poteſt, ſit cum Fratribus in Conuentu, & ſi non ſeruat, vel eſt negligens, puniatur. Abbas non poteſt ſuper proprietate, nec in caſtitate diſpenſare, immò nec Summus Pontif. Colligunt ex Ordin. Abb. Antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Cened. *collect.* 124. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij pag.* 334. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 496. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 2.

2 *Ne quis de cætero Monachorum lineis camiſiis, &c.*] Notatur ad hoc quòd Regulares lineis camiſiis non veſtiuntur, vt per Fr. Emman. *q. Regular. tom.* 1. *q.* 72. *art.* 1. *in princ.*

3 *Ne quis Monachorum proprium aliquo modo poſſideat.*] Vide dicta *ad cap.* 1. *num.* 1. *ſup. hoc tit.*

4 *Beatus Gregorius. Lib.* 4. *Dialog. cap.* 55. ex Couarr. *var. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 11. *pag.* 2. *in fine.*

5 *Ipſa cum eo in ſignū perditionis, &c.*] Notatur ad hoc quòd Religioſus proprium habens tempore mortis inuentus in ſterquilinio cum illo proprio, ſiue tota pecunia eſt ſepeliendus, vt per Zabarell. *hic num.* 1. *notab.* 2. Iacob. Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 1. Surd. *de alimentis, tit.* 8. *priuil.* 79. *num.* 2. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 61. *art.* 1. *verſ.* 13. Verùm æquitas ſolam proprij, ſeu pecuniæ partem ſepeliendam ſuadet, ne tota perdatur, vt citati aduertunt, vltra quos [illegible] *in præſenti* Hoſtienſ. *num.* 7. Ioan. Andr. *num.* 4. Anchar. *num.* 10. *notab.* 5. & Abb. *num.* 15. Gregor. *l.* 14. *gloſſ.* 3. *tit.* 7. *part.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 20. *num.* 11. vbi aduertit quòd licèt citati Doctores dicant hanc quantitatem debere eſſe triginta nummos, quòd totidem Chriſtus Saluator noſter, & Ioſeph venditi ſiot, in eo tamen ſe non inueniſſe fundamentum profitetur, ac proinde ſatis eſſe aliquam illius pecuniæ partem cum eo ſepeliri in ſignum perditionis, & aliorum terrorem; additque hanc pœnam non incurri à dantibus ſine licentia ſuperioris, ſed à poſſidentibus proprium, quia de his clare loquitur textus.

De monaſterio expellitur.] Notatur ad hoc quòd Monachus habens proprium à monaſterio expellitur, vt per Sanch. *d. cap.* 20. *num.* 12. vbi cum Abb. *in præſenti n.* 13. rectè aduertit eam expulſionem correctam eſſe per *cap. fin. ſupr. de Regular.* quod expulſionem interdicit, iubétque eum Religioſum alias expellendum deputandum in Monaſterij ergaſtulo, quo pœnitentiam agat. Sic etiam attento Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 2. *in fine*, ſi Religioſus proprium habens deprehenſus fuerit, aut conuictus priuatus eſt biennio voce actiua, & paſſiua, atque iuxta ſui Ordinis conſtitutiones puniendus. 6

Nec alicui committatur obedientia aliqua, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficia Regularia ſuapte natura, & regulariter manualia ſunt, vt per Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num.* 174. Campan. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr.* 12. *cap.* 7. *num.* 21. Nauar. *comm.* 4. *de Regular. num.* 25. *verſ.* 3. Flamin. *de reſignat. lib.* 11. *quæſt.* 3. *num.* 81. & 91. Nicol. Garc. *de benefi. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 66. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 26. *quæſ.* 11. & 16. Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſſ.* 5. §. 6. *num.* 6. & *gloſſ.* 8. *num.* 7. Sanch. *d. lib.* 7. *cap.* 25. *num.* 104. nouiſſimè Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 11. *num.* 100. Caſſad. *deciſ.* 4. *num.* 2. & 3. *de præbend.* Rot. *in Serana beneficij* 26. *Iun.* 1624. coram Reuerendiſſ. P. D. Merlino *in verſ. Alterum autem*, vbi *in verſ. ſeq.* ponit aliqua, quæ conueniunt manualitati, & *in Eugubina capellaniæ* 4. *Iulij* 1618. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ.* 346. vbi bona & lata annotatio D. Ferentilij. Vnde ad libitum Prælati poſſe reuocari tenent Nauar. *com.* 3. *de Regular. num.* 22. *verſ. ex quibus*, & *num.* 23. *verſ.* 4. & *conſil.* 20. *num.* 12. *ſub tit. de Regularib. in antiq.* aliàs *conſil.* 14. *num.* 12. *ſub hoc tit. in nouis*, Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 34. *artic.* 2. Azor. *d. cap.* 26. *quæſ.* 2. 13. & 14. & *part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 9. *quæſ.* 8. & *cap.* 22. *quæſ.* 10. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 12. *num.* 98. Sanch. *d. cap.* 29. *num.* 111. vbi *num.* 114. adducit Regularem non poſſe iuuari pacifica poſſeſſione triennali talis beneficij ne moleſtari poſſit, & *num.* 115. pariter deducit ſpoliatum Regularem huiuſmodi beneficiis ab Abbate abſque iuſta cauſa non poſſe agere de poſſeſſorio contra illum, petendo ſe ad priſtinam poſſeſſionem reſtitui, & *num.* 125. quærit quid ſi Abbas promiſit Regulari ſe non reuocaturum, an ſit integrum ei reuocare? 7 8

Ordinarij non poſſunt beneficium de manuali perpetuum conſtituere, Rot. *deciſ.* 163. *num.* [illegible] *deciſ.* 308. *num.* 4. *in fine, part.* 1. *recent.* & *in Lucana Iuriſpatronatus de Podio* 23. *Martij* 1620. coram Reuerendiſſimo Seleucien. & *in Nucerin. Prioratus* 13. *Iunij* 1612. coram bonæ mem. Buratto, & *in Serano beneficij* 28. *Februarij* 1625. coram Reuerendiſſ. P. D. Merlino.

Sine contradictione aliqua.] Notatur ad hoc quòd Monachus Abbati contradicere non poteſt ſi velit eum ab officiis remouere, & priuare, vt per Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *q.* 18. *art.* 1. 9

Prio

10 *Prior autem præ cæteris*,&c] Notatur ad hoc, quòd Prior Clauſtral ,hoc eſt,ſecunda perſona in monaſterio vbi Abbas præeſt, præ cæteris poſt Abbatem potens eſſe debet opere, & ſermone, vt per Gonzal. *ad reg 8 Cancel.gloſſ* 8.n.118.

Nec æſtimet Abbas quòd ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare. Aduerte quòd licèt Regulares poſſint de licentia Prælati habere adminiſtrationem temporalem,& vſum quorundam bonorum,non tamē poſſunt habere dominium,& proprietatem Calder.*conſ.1.in princ. verſ. & ratio, de Regular.* Carol.Tapiâ *in auth. ingreſſi, C.de ſacroſ. Eccleſ. verbo ipſo ingr.ſſu,c.3.num.* 55.Iacob. de Graff. *in aureis decıſ.part.* 2. *lib.* 5.*c.* 18. *num.* 13. & ideo *in c.* 2. *hoc tit.* Butr *num.* 20. Abb.*num.* 4. & communiter Doctores [..]rant quòd Abbas non poteſt diſpenſare cum monacho,vt teneat peculium tanquam proprium,ſed quoad adminiſtrationem,& idem in penſione tradunt Panorm.*in c.niſi eſſent,num.*12.*de p æbend.*Carol.Tap.*vbi ſupr num.*43.Iacob.de Graff.*d.c.* 8.*nu.*47.Rot. *in nullius,ſeu Caputaquen.penſionis* 18. *Aprilis* 1616. coram bonæ mem.Andræa,vbi poſt Fr.Emman. *quæſt.Regul. tom.*1.*q.*1.*art.*4.*poſt princ.verſ.differt tamen*,obſeruat in hoc differre Religioſos Societatis Iesv ab aliis Regularibus,quòd iſti, qui emiſerunt tria vota, poſſunt ad tempus arbitrio ſuperioris retinere dominium bonorum,ſed ſine vſu & adminiſtratione;cęteri verò poſſunt tenere adminiſtrationem, & vſum, non tamen dominium.

Negari igitur non poteſt quin illa facultas retinendi ius, & dominium bonorum ſuorum in perſona Regulari attento iure communi quodammodo afficiat, & limitet votum paupertatiſ, etiamſi de illis non poſſit ad libitum diſponere, & ſit etiam parata arbitrio ſuperioris illud dominium à ſe abdicare, Leſſ.*de iuſtit.lib.*1.*c.*41.*dub.*8.*num.*70.*ad med verſ.nihilominus*, & *num.*71.*verſ.ſecunda eſt*; vnde neceſſaria fuit auctoritas Romani Pontiſ. qui ex cauſa poteſt ſuper huiuſmodi voto paupertatis com monacho etiam remanente monacho diſpenſare, vt poſt Innocent. *in præſenti num.* 1. eſt communis opinio Canoniſtarum *hic*, & *in cap. non dicatis* 12. *quæſt.* 1. vbi Præp.*num.*12. *in* 1.*concluſ.* & *num.* 13. dicit communem, prout etiam Nauar.*ibid.in commento* 1.*de Regul. numer.* 17. fatetur communem, licèt ab ea diſcedat, Couàrr. *c.* 2. *num.*10. & *ſeq. de teſtam.* Gregor. Lop. *l.* 2.*verbo no puedo, tit.*6.*part.*1.Nicol.Garc.*de beneſic. part.* 7. *c.* 10. *num.* 60.& 91. Fr.Emman.*vbi ſuprà in verſ.cui obiectioni*, qui omnes ita reſpondent text. *in præſenti, in fine*, vbi dicitur quòd abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeò eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere, vt ſcilicet intelligatur ſine cauſa, non autem cum cauſſa. Et ratio eſt, quia voto paupertatis, & illius ſubſtantiæ non tam repugnat dominium, quàm vſus, & ſola eccleſiaſtica conſtitutione Monachus eſt incapax dominij, quo fit vt Papa qui eſt ſopra ius & eccleſiaſticas conſtitutioner rectè poſſit illum facere habilem, & capacem dominij, etiam manente monacho, modò quoad vſum religioſam paupertatem ſeruet, & ſit paratus arbitrio ſuperioris quandocunque dimittere, vt in puncto declarat Vaſq.1. 2. *tom.*2.*diſput.* 165. *c.* 6. *per tot.*Leſſ.*de iuſtit.lib.* .*c.* 4. *dub.*5.*num* 27. *verſ. vbi notandum*, Ludou.Miranda *in manuali Prælat.tom.* 1. *quæſt.* 10. *articul.*5.*in concluſ.*lariſſime Ribaden.*de rat. inſtitut. Societat. c.* 18. Couarr. *d. c.* 2. *num.* 11. Nicol. Garc.*vbi ſuprà, num.*64 & 87.Vnde Gregor. XIII. *in ſua conſtit.incip.quanto fructuoſius,in verſ. quod vero ad paupertatem, ſub dat.Romæ Kalend.February* 1582.

& in alia incip. *Aſcendente Domino, in verſic. & licèt. ſub da.*8.*Kalendar.Iunij* 1584. expreſsè concedit, vt qui emiſerunt tria vota ſimplicia in Societate Iesv (quæ verè & propriè faciunt Religioſum, vt diffinitum eſt in dictis conſtitutionibus) poſſint retinere ius, & dominium bonorum ſuorum ad effectum ea diſtribuendi in pios vſus; & ſecundùm ſtatuta dictæ Religionis Auctoritate Apoſtol. confirmata ante ſolemnem profeſſionem poſſunt Religioſi Societatis Iesv retinere beneficia quæ ante ingreſſum habebant; ex quo Rota *in d. nullius, ſeu Caputaquen. penſionis*,extenditur per plura fundamenta ad penſiones, ita vt ſicut non vocant beneficia per tria vota ſimplicia in Societate Iesv emiſſa, ita etiam non extinguuntur penſiones.

Quia abdicatio proprietatis, &c.] Notatur ad hoc 21 quòd Summus Pontifex diſpenſare non poteſt cum Religioſis in particulari in hoc quod ſtante Monachatu ſimul etiam habeant proprium proprio, & ſtricto modo ſumptum, quoad dominium, ad inſtar, quo illud habent cæteri ſeculares; ita docent, ac in his terminis hunc text procedere aiunt Nauar. *in cap. non dicatis* 12. *quæſt.* 1. *num.* 17. D. Thom. ſibi contrarius *in* 4. *diſt.* 38.*quæſt.*1.*art.*4. *quæſtiuncula* 1. *ad* 3. Caiet 2. 2.*quæſt.* 88.*art.*11. Sot. *de iuſtit. lib.*10. *quæſt* 5. *art.*10. Cordub. *in ſuo quæſt.lib.* 1. *quæſt.* 24. Couarr. *ad cap.* 1.*de teſtam. num.* 10. Azor. *d. part.*1. *li.*12. *cap.* 7. *quæſt.* 4. Barthol.à S.Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 8. *quæſt.* 25. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælatorum tom.*1.*q.*28.*art.*3. Aduertendum eſt abdicatione proprietatis non intelligi abdicationem dominij, cum etiam retento dominio poſſit eſſe vera Religio,ſed abdicationem vſus ſine licentia Prælati,vt docent Fr. Baſil. Ponc.*part.*1. *var.diſput. q.*5.*ſcholaſtica*,& *de impedimentis matrim.c.*1.§.3. *verſ. addendum.*

Sicut, & cuſtodia caſtitatis, &c.] Notatur ad hoc, 22 quod Papa diſpenſare non poteſt in voto ſolemni caſtitati profeſſi, vt docent, & multis tuentur gloſſa *hic,verbo abdicatio*,& *in cap.ſunt quidam, verbo Apoſtoli* 25.*quæſt.*1.S.Thom.2.2.*quæſt.*88. *art.* 11. Syluest. *verbo votum* 4. *quæſt.* 5 Abulenſ.*c.* 30. *Numer. quæſt.* 109.Aragon.2.2.*quæſt.*88. *art.* 11. *col.* 9. *verſ. propter hæc argumenta*,Sot.*de iuſtit.lib.*7.*quæſt.*4.*art.*2.& *in* 4. *diſt.*39.*quæſt.*2.*art.*2.Mandoſ.*de ſignatura gratiæ, verbo votis commutati col.penult.verſ verum opinio negatiua* Barthol.a Ledeſma *de matrimon.dub.* 33.*in fine*, Petr. de Ledeſma *in ſumm.p.*2. *tract.*10.*c.* 8, *pag.* 549. *cum ſeqq.*

Contrariam verò opinionem, immò id poſſe Sum- 23 mum Pontificem iure optimo tuentur *in præſenti* Innocent. *num.*1.& 4. Ioan.Andr. *num. vltim.* Hoſtienſ. *num.*30.*cum ſeqq.*Butr.*num.*18.Abb. *num.*21.Zabarell. *num.vltim.*Anch.*num.*24.& Henric.*num.*9.& 10.Cou. *in cap.*2.*num.*10.& 11. *de teſtam.* Gregor. *l.*4.*verbo caſtidad.tit.* 8. Nauarr.*in manuali c.*12.*num.*77.*in fine*, & *commento* 2.*de Regular.num.*57 & *de redditib.eccleſiaſt. quæſt.*1.*monitu* 55. *num.* 9. & *ſub tit. de conuerſ. coniug. conſ.*1.*num.*3.*in antiq.alias conſ.*2.*num.* 3. *in nouis*. & *ſub tit.de ſponſalib.conſ.*3.*num.*8.*in antiq. aliàs conſ.* 12. *num* 8.*in nouis*,Anton.Gom.*l.*40.*Tauri,num.*66.Tiraq. *de pœnis temper.in præfat.num.*46.& *de nobilit. cap.* 20. *num.*186.Menoch.*de arbitr.caſu* 421. *num.* 10.& *de præſumpt.lib.*2.*præſ.*10.*num.*35.Mench.*de ſucceſſ.creat. lib.*3.§.3.*num.*303.Mozz.*de contract. tit.de matrim.* §. *fin.num.*12.Bonacoſ.*commun. crimin. p.* 2. *verbo Papa. fol.*58.Cott.*in memorab.verbo filius* 7.Marienſ.*l.*1.*gloſ.*1. *num.*20.*tit.*7.*lib.*5.*noua recop.*Mich.Mench.*de ſacrorum hominum continent.lib.*5.*c.*7.*cum ſeqq.*Henriq.*in ſumm. lib.* 11. *cap.* 8.§. 11.& *lib.*12.*cap.*5. §. 4. Gutier. *canon.*

lib.1.cap.17.n.5.& de matrim. cap.23.à princ. Brunor. à Sole in locis cōmumb.verbo Papa diſpenſare cum monacho, Cabed. de Vaſconcellos diuerſ. iuris arg. lib.1. cap.5. Ceuall. commun. contra commun. q.343. Nicol. Garc. de benefic. part.7. cap.10. num.83. Anton. Gom. in expoſit. Cruciatæ clauſ.10. à n.105. Spin. in ſpeculo teſtā. gloſſ. 2. princ. n.62. &. gloſſ.12. n.7. Iacob de Graff. in aureis deciſ. part.1. lib.2. cap.31. num.12. & 23. Gam. Luſit. deciſ.379. num.1. Ioan. Ramirez de confirmat. Ordinis D. Iacobi, cap.5. num.25. Motta eod. tract. lib.2. cap.1. §.12. à num.7. & cap.2 §.8. à n.7. Valent. tom.3. diſp.6. q.6. puncto 7. Chald. Pereira de nominat. emphyt. q.20. num.29. & 32. Sayr. in claui Regia, lib.6. cap.11. num.26. cum ſeqq. Fr. Emman. quæſt. Regul. tom.1. q.25. art.1. & 2. & q.26. art.1. & tom.3. q.1. art.5. & 8. & quæſt.19. art.6. Vaſq. 1. 2. tom.2. diſp.165. num.104. Azor. inſtit. moral. part.1 lib.12. cap.7. q.1. & ſeq. Sanch. de matrim. lib.8. diſp.8. num.6. & in præcepta Decalogi, tom.2. lib.5. cap.2. num.9. nouè Ioan. Valer. de differentiis inter vtrumque forum, verbo diſpenſatio, differ.6. n.5. Barthol. à S. Fauſto in theſauro Religioſorū, lib.3. q.36. Ribadeneira in libro pro defenſione Societatis IESV cap.15.17. & 18. Leſſ. de iuſtit. lib.2. cap.40. dubit.14. Rebell. de obligat. iuſtitia part.2. lib.3. quæſt.4. num.8. Fr. Baſil. Ponc. d. §.3. remiſſiuè Farin. fragment. crimin. part.1. litt. C. num.334. plures alios Doctores ex antiquioribus refert Cened. d. eo lect.124. num.4. Et iuxta hanc communem, & veram ſententiam diſpenſatum fuiſſe cum Ramiro Rege Aragonum, vt relicta Religione, & Epiſcopatu Regnum ſuſciperet, & vxorem, vt atteſtantur Palud. in 4 diſp.38. q.4. artic.4. Lucius Marinæus Siculus lib.8. de memorab. Hiſpaniæ, cap. vlt. Ioan. Vaſæ. in chron. cap.18. Barthol. à S. Fauſto d. q.36. num.6. & cum Conſtantia filia Rogerij Regis Siciliæ, & Neapolis profeſſa in Monaſterio Panormitano, vt Religione deſerta nuberet Henrico VI. Federici Imper. filio diſpenſaſſe Cæleſtinum III. referunt Cened. d. collect.124. num.5. Pined. in vita D. Ioannis Baptiſtæ, lib.1. art.1. cap.6. pag. mihi 87. Barthol. à S. Fauſto d. q.36. num.6. in fine, Franc. Molin. de ritu nupt. lib.1. comp.19. num.124. Et ſimiliter per Alex. III. diſpenſatum fuiſſe cum Nicolao Iuſtiniano Sacerdote monacho in Monaſterio S. Nicolai Ordinis S. Benedicti ad inſtantiam Vitalis Venetorum Ducis, dicunt Barth. à S. Fauſto d. q.36. num.5. & Pineda in monarchia Eccleſiaſt. p.4. lib.25. c.7. §.1. pag. mihi 84. Et etiam Alexandrum VI. diſpenſaſſe cum Cæſare Diacono Cardinali, vt vxorem duceret filiam Ducis Valentiniani refert idem Cened. d. num. 5. & nouè diſpenſaſſe Gregor. XIII. cum fratre Illuſtriſſimi Card. Ioyoſæ Galli Sacerdote profeſſo, & prouinciali Ordinis Capuccinorum, refert Barthol. à S. Fauſto d. quæſt. 36. à num.8.

14 Huius tamen textus difficultatem variè ſoluunt Doctores. In primis Ferdinand. de Mendoca lib.2. de confirmādo Concilio Illiberitano, c.40. in hoc text. Summi Pontiſ. nomine cenſet intelligi Epiſcopum, atque ideo illi non licere in votis ſolemnibus Religioſorum diſpenſare, ex eo quia in Europa, & Aſia Epiſcopos olim Summos Sacerdotes, Summóſque Pontif. apud antiquos patres fuiſſe appellatos, tradit Iſid. lib.7. etymolog. cap.12. & colligitur ex Anacleto Papa epiſt.2. ad Epiſcopos Italiæ, & Melchiade in epiſt. ad Hiſpanos Epiſcopos Sed hanc nouam interpretationē meritò reſerunt recentiores. Quare legitima, & genuina huius cap. interpretatio eſt, quæ & communis, ſcilicet in ſenſu compoſito, id eſt, cum Monacho manente Monacho, quaſi diceret non poſſe Pontificem iſta duo componere, ſcilicet proprium retinere, caſtitatem non ſeruare cum ſtatu Religioſi, id eſt, indulgere licentiam, vt cum proprio, & ſine caſtitate viuens Monachus ſit, non tamen negat quin poſſit cum eo diſpenſare in ſenſu diuiſo, id eſt, faciendo de Monacho non Monachum, & extrahendo eum à Religione, ita interpretantur præ cæteris Palud. in 4. diſt.38. quæſt. 4. art.3. concl.11. Leſſ. d. lib.2. cap.40. dubit.19. Fr. Baſil. Ponc. d. §.3. verſ. ſed quamuis, Nicol. Garc. d. cap. 10. num.92. & 93. Valer. Regiนald. in praxi fori pœnitent. lib.18. num.398. verſ. neque, breuiter Sanch. in præcepta Decalogi, tom.2. lib.5. cap.1. n.16. Barthol à S. Fauſto d. q.36. num.12. & lib.7. quæſt.48. Nam Pontifex obligationem voti in Religioſo remittit nomine Dei, ſicut aliorum votorum obligationem, cùm eadem ſit in voto ſolemni & ſimplici, cap. rurſus, qui clerici, vel vouentes. ſolemnitas autem cùm ſit introducta iure poſitiuo cap. vnic. de voto lib. 6. tollitur etiam poteſtate Eccleſiaſtica, & prætetea cùm materia voti obedientiæ ſit promiſſio facta homini, hoc eſt, Prælato, & ipſi Pontifici, quæ promiſſio confirmatur voto, non acceptata, aut reiecta promiſſione ceſſat obligatio voti obedientiæ, ea autem ceſſante, ceſſat etiam obligatio paupertatis, & caſtitatis, quæ tantùm in eo ſtatu promiſſa ſunt, huius enim text. ſenſus eſt Religioſum ſtatum conſtare eſſentialiter tribus votis, paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ ex inſtitutione Chriſti, & ita non poſſe Pontificem facere, vt permaneat ille ſtatus aliquo ablato voto paupertatis, caſtitatis, aut obedientiæ, ita nouiſſimè Baſil. Pont. in ſuo tract. de ſacramento matrimonij, lib.8. cap.2. n.13.

In gloſſ. In ſterquilinio. ibi, quia in mortali peccato deceſſit. Vide Nauarr. in cap. ſi quis, il 1. num 3. de pœnit. diſt.7. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 1. num.78. Vitium enim proprietatis èſt peccatum mortale, niſi ex materiæ prauitate veniale reddatur, Nauar. ſub tit. de Regular. conſ.75. n. 18 in 1. edit. aliàs conſ. 3. num. 18. ſub hoc tit. in 2. Fr. Emman. quæſt. Regul. tom. 3. q. 59. art.10. concl.8. Azor. d. lib.12. c.16. q.6. Rebell. de obligat. iuſtitia, part.1. lib.3. q.15. ſect.3. num.11. 15

SVMMARIVM.

1 *Multa ſtatuuntur circa Concilia Regularium prouincialia celebranda ſingulis triennijs, & viſitatores eligendos, & ipſorum officium.*

2 *Condemnari ſi quis mandetur non obſtante excuſatione, non intelligitur excluſa legitima.*

3 *Verba*, penitus amouendum, *latam ſententiam continent.*

4 *Collegium totum recuſari poteſt propter caput ſuſpectum.*

5 *Superior alicuius tribunalis vbi eſt ſuſpectus, omnes eius officiales ſunt pariter ſuſpecti.*

CAP. In ſingulis. VIII.

Ex Conc. gen. Lateran.

CApitulum Prouinciale Regulariū ſingulis triennijs fieri debet in vno monaſterio ad hoc apto Abbates, & Priores, qui Abbatem non habent, nec conſueuerunt celebrare, tale Capitulum conuenire debent, & ſinguli non ducant ſecum pluſquam ſex equitaturas, octo perſonas, ſaluo iure diœceſanorum Pontificum, & qui non conſueuerunt facere Capitulum, vocēt duos Abbates Ciſtercienſes pro conſilio, & auxilio. Capitulum duret aliquot certis diebus ſecundùm morem Ciſterciēſium, in quo agatur de reformatione, & obſeruantia Regulari, & quæ determinantur ſeruētur, & prouideāt de loco pro ſequenti Capitulo. 1

pitulo. Item conuenientes viuant communiter cum omnibus expenſis proportionabiliter, & commorentur ſimul, vel plures ſimul in diuerſis domibus. Item eligant Religioſas perſonas, quæ viſitent ſingulas Abbatias Regni, etiam monialium; & auctoritate Apoſtol. viſitent, corrigant, reformant, & ſi rector eſſet amouendus, moneant Epiſcopum, qui ſi non amouet, moneant Papam. Item idem ſeruent Canonici Regulares. Item diœceſani reforment monaſteria ſibi ſubiecta, nec ſinant ea grauari a viſitatoribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Butr. Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 357. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 497. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. August. *olie. l.* 2. *Decretal. lib.* 3. *ſub tit.* 11. *de ſtatu Religioſorum cap.* 2.

2 *Omni executione,* &c. Notatur ad hoc quòd ſi non obſtante excuſatione mandetur quis condemnari, nõ intelligitur excluſa legitima, vt per Rebuff. *in compendio miſcellan. num.* 48.

3 *Penitus amouendum.*] Hæc verba latam ſententiam continent, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.* 172. Sayr. *in clau. Regia, lib.* 8. *c.* 8. *n.* 26. *in med.*

4 In gloſſ. *Appellatione.* ibi, *niſi ex noua cauſa.* Notatur ad hoc quòd propter caput ſuſpectum poteſt totum Collegium recuſari, vt per Felin. *in cap. cauſam, quæ, num.* 1. *verſ. bene* [illegible] *de offic. deleg.* [illegible] Bocr. *deciſ.* 169. Perez *l.* [illegible] *tit.* 5. *lib.* [illegible] *Ordin. pag.* 570. Menoch. *conſ.* 94. *num.* 15. Ioſeph. Ludou. *decis.* 118. Proſp. de Auguſtino *in addit. ad Quarant. in ſumma bullarij, verbo Conciliũ prouinciale, num.* 11. Sigiſm. Scac. *de appellation. q.* 17. aliàs 16. *num.* 16. [illegible] *in explicat. ad aliquas leges noua recop. cap.* 9. *num.* [illegible] 22. Roland. *conſ.* 19. *numer.* 5. *&* à *num.* 12. *lib.* 3. Carauita *ſuper ritu Magnæ Curiæ, ritu* 265. *num.* 27. Lancellot. *de attent. ca.* [illegible] *num.* 37 Card. Tuſch. *verbo ſuſpicio, concl.* 907 *num.* 8. Iacob. de Laurent. *de iudice ſuſpecto, cap.* 3. *num.* 17. *&* 19 Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *verbo iudex, num.* 711. quod quidem procederet, quando verè collegij caput propter ſuam præeminentiam iuſtam produceret ſuſpicionem, vtpote quia eſſet Epiſcopus Capituli, ſeu Prælatus Collegij, ſine quo Capitulum non eſſet, docent, Viu. *opin.* 867. *n.* 3. Iacob. de Laurent. *d. c.* 3. *n.* 20.

5 Sic etiam vbi ſuperior alicuius Tribunalis eſt ſuſpectus, quòd omnes eius officiales ſint pariter ſuſpecti, tenent Menoch. *conſ.* 94. *numer.* 11. Iacob. de Laurent. *d. cap.* 3. *num.* 18. *&* 19. Farinac. *d. verbo iudex, num.* 714.

SVMMARIVM.

1 *De correctione monachorum, Abbatum, & viſitatorum hic tractatur.*

3 *Abbates, & aliorum Regularium præfecti viſitandi ius habent Monaſteria, aliaque ſibi ſubiecta loca.*

5 *Iuriſdictio, ſiue correctio in grauioribus criminibus Regularium ad ſolum Abbatem, paucis quibuſdam exceptis, pertinet.*

6 *Religioſorum delinquentium multitudini non parcitur ſi ſententiam contra votum, aut obſeruantiam monachalem.*

7 *Prælati expurgare debent ſuam congregationem à malis, eos determinando, ne alios inficiant.*

8 *Declaratur Concilium Trident. ſeſſ.* 25. *de Regularibus, cap.* 14.

9 *Diſpenſatio loquens de Monachis habet locum in Monialibus.*

10 *Clerici ſeculares tenentur intereſſe diuinis officiis Cathedralium Regularium, & Monachis eiuſdem ſe conformare.*

11 *Epiſcopus de iure communi, exceptis iis, quæ concernũt Regularia inſtituta, habet quandam iuriſdictionem in Monachos Cathedralis Regularis.*

Cap. Ea, quæ. VIII. & vlt.

Honor. III.

Viſitatores inquirant, & monachos delinquentes faciant per Abbatem corrigi, & contumaces ac rebelles iuxta modum culpæ puniant, & ouem morbidam eiiciant ouili. Si Abbates in corrigendo ſecundùm mandatum viſitatorum in ſe ipſis, ſeu monachi inueniantur negligentes, in Capitulo generali publicè puniantur, ita vt pœna ſit exemplum aliis. Si Abbas non exemptus inueniatur negligens nimis, & remiſſus, deferatur diœceſano loci, qui dabit coadiutorem vſque ad Capitulum generale, & ſi erat dilapidator, amoueat illum ſine ſtrepitu iudicij, & ponat adminiſtratorem idoneum vſque ad Capitulum generale. Si Epiſcopus in hoc eſt negligens, viſitatores, vel præſidentes Capituli generalis de hac negligentia Epiſcopi Sedem Apoſt. moneant. Item quod faciunt Epiſcopi in non exemptos, faciant viſitatores, & præſidentes Capituli generalis in exemptos, ſolùm diſpoſitio reſeruatur Papæ, ſed interim ſuſpendantur oppoſitis adminiſtratoribus. Item ſubſequentes viſitatores, & Abbates inquirant de præcedentibus, & nuncient Capitulo generali. Item in monaſteriis monachi, vel Abbates non recipiant clericos ſeculares ad præbendas, & qui habent non ſe immiſceant in ſpiritualibus, & ſi [illegible] criminoſi puniantur à viſitatoribus, exempti [illegible] ab Epiſcopis, non exempti [illegible] Item quòd hæc omnia ſeruentur in monaſteriis non habentibus Abbates, ſed Priores, & in monialibus, quæ eis congruunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 3[illegible]9. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 498. remiſſiue Caſtal. *in annotat.* & Ximen. *in concordant. part.* 1. *&* 2.

Secundum ſtatutum generalis Concil.] Scilicet Lateranenſ. ſub Innocent. III *cap.* 12. quod eſt relatum *ſupra cap. proximo.* 2

Ad viſitationis officium, &c.] Notatur ad hoc quòd Abbates, Priores, & alij Regularium præfecti viſitandi ius habent monaſteria, aliaque ſibi ſubiecta loca, vt per Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 3. *c.* 40. *q.* 9. vbi etiam refert quòd ſolent in Regularium annuis, vel triennalibus Conuentibus, quæ Capitula generalia vocant, aliqui ex Conuentu Religioſi, probique viri eligi, tanquam idonei ad viſitationem obeundam, qui non virorum ſolum, ſed etiam Monialium cœnobia viſitare queant. 3

Diligenter inquirant.] Etiam ſine infamia, vt per Duen. *reg.* 298. *verſ. limita* 18. 4

Et tam in ſpiritualibus, &c.] Notatur ad hoc quòd iuriſdictio, ſiue correctio etiam in grauioribus criminibus ad ſolum Abbatem, paucis quibuſdam exceptis, pertinet, non ſolùm ſi agatur ad correctionem iuxta Regularia inſtituta, ſed etiam ſi agatur ad pœnam iuris, & via ordinaria, vt per Bened. Capram *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 11. *num.* 26. *pag.* 194. 5

Non parcendo, &c.] Notatur ad hoc quòd multitudini Religioſorum delinquentium facientium contra 6

vnrum, aut obſeruantiam monachalem non parcitur, vt per Siraq. *de pœnis temper. cauſa 45. num. vlt.*

7 *Quin ouem morbidam eiiciant*, &c.] Notatur ad hoc quòd debent Prælati expurgare ſuam Congregationem à malis, eos determinando, ne alios inficiant, vt per Fr. Emman. *q. Regul. tom. 2. q. 34. art. 9.* refert Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad c. 1. n. 3. diſt. 86.*

8 *Si verò Abbates in corrigendis*, &c.] Hodie attenta noua diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 14.* Regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit, debet Epiſcopo inſtante à ſuo Superiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuere puniri, qui ſuperior de punitione Epiſcopum certiorem faciat, ſi minus, a ſuo Superiore officio priuari, & delinquens ab Epiſcopo puniri poterit. Deinde emanauit Bulla S. D. Clementis VIII. contra Superiores non punientes ſuos ſubditos iuxta formam illius Decreti ſub pœna priuationis ipſo facto dignitatum, & officiorum, & inhabilitatis, incipien. *Suſcepti muneris*, Romæ publicata die 18. Martij [illegible] 5. cuius tenorem refert Qu[illegible] *in ſumma bullarij, verbo exemptio*, & de ea teſtatur Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſ. decis. 950. in 1. edit. & reſol.* 546. *in num.* [illegible] 2. *edit.* Prax. noua. Epiſcop. Præſec. *part. 1. cap. 2. num. 44.* vbi *num. 45.* ex Marc. Anton. Genuenſ. reſoluit poſſe Regularem in caſu illius Decreti comprehenſum in delicto deduci ad carcerem Epiſcopi, & ſumpta informatione ſuper delicto, dummodo ſine mora ſumatur, remitti cum copia proceſſus ad ſuum ſuperiorem puniendum cum præfinitione termini. Multa, quæ circa intellectum, & materiam illius Decreti deſiderari poſſunt, dixi *in meo tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi. p. 3. alleg.* 105. *à num.* 18. & *ibi* dictis addendum duxi me vidiſſe propria, & originalia reſponſa ſacræ Congreg. Cardinalium Concil. Trident. interpretum edita *ſub die 19. Septembr. huius anni* 1625. ad quædam dubia propoſita per D. Ioannem Cebicos Theſaurarium Cathedralis Eccleſiæ Manilæ Metropolitanæ Philippinarum, inter quæ, quod attinet ad *d. cap.* 41. *Concilij Trident.* ita habetur. Cùm *cap. 14. de Regular. ſeſſ.* 25. det normam Epiſcopo procedendi in caſtigando delicta Regularium, qui degunt intra clauſtra, & extra ea notoriè cum ſcandalo delinquunt; dubitatur an Epiſcopus ſtatim habita notitia delicti poſſit capere informationem, & illam ad Superiorem Regularis mittere, vt nequeat de eodem delicto ignorantiam præſumere? Congreg. reſpondit poſſe. Dubitatur etiam an ſufficiat, quod Epiſcopus vnica vice Superiorem Regularem moneat, eique terminum præfigat ad caſtigandum ſubditi delictum? nam Religioſi aliqui in libris ab eis editis explicando verbum, *inſtante*, aſſerunt neceſſe eſſe Epiſcopum monere, ac requirere dictum Superiorem duabus, vel tribus vicibus. Congregat. reſpondit ſatis eſſe, vt Epiſcopus ſemel inſtet Superiori Regulari, eique tempus præfigat ad eiuſdem Concilij præſcriptum. Deinde dubitatur eo quòd eodem *cap.* 14. Superior Regulari præcipitur, quòd Epiſcopum certiorem faciat de punitione intra tempus ab eodem Epiſcopo præfixum, an ſufficiat, quòd Superior Regularis ad Epiſcopum mittat copiam tantum ſententiæ, vt Religioſi dicunt, vel debeat remittere acta omnia ſuper delicto actitata ad effectũ, vt Epiſcopus videre poſſit ſi in hoc adimpleta fuerint verba Concilij *in d. cap.* 14. ſeuerè puniatur; necne? Congreg. reſpondit non ſufficere, vt Superior Regularis ſententiam, aut etiam acta ad Epiſcopum tranſmittat, ſed opus eſſe, vt de punitione ipſa, & ſententiæ executione Epiſcopum certiorem faciat. Denique dubitatur, an quod conceditur Epiſcopo *in præfato cap. ſuper Regulari*, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea notoriè cum ſcandalo deliquerit intelligatur etiam cum delictum commiſſum fuerit intra Eccleſiam, vel clauſtra? Congreg. reſpondit facultatem Epiſcopo attributam in Regulares notoriè, & cum ſcandalo extra clauſtra delinquentes vendicare ſibi locum etiam cum Regulares notoriè, & cum ſcandalo extra clauſtra delinquentes, vendicare ſibi locum etiam cum Regulares notoriè, & cum ſcandalo intra Eccleſiam delinquunt, non ita ſi intra clauſtra. Hactenus declarationes ſacræ Congregationis, quas quidem originales & authenticas vidi, nec in earum comprobatione amplius immorandum duxi, quia etiam Rota illis ſemper plurimum detulit, & nunquã eas in dubium reuocare ſolet, vt ipſamet ait [illegible] tur *in Auerſana beneficiorum 3. Iuli.* 1606. coram Card. Sacrato, quã loquitur in declarationibus ſacri Concilij Trident. & *in Nicien. Parochialis* 20. *Maij* 1624. coram bonæ mem. Vbaldo ſen. & *Tiburtina Parochial.* 27. *Iunij* 1619. coram R. P. D. meo Pirouano, & *in Meten. Abbatia* 9 *Iunij* 162[illegible] coram R. P. D. Dunozetto, quę ait idem procedere in declarationibus aliarum Congregationum.

Nec non in monaſteriis Monialium, &c.] Notatur ad hoc quòd diſpoſitio loquens de monachis habet locum in monialibus, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *num. vlt.* Zabar. *in Clem. 1. q. 7. de Regular.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ tit. de licentiis, verſ. ſua vero*, Natt. *conſ.* 432. *num.* 9. Dec. *conſ.* [illegible]0. *num.* 13. *vol.* 1. Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 8. cap. 5. num.* 2. 9

Opportuna obſequia in monaſteriis, &c.] Notatur ad hoc quòd Clerici ſeculares tenentur intereſſe diuinis Officiis Cathedralium, & monachos eiuſdem Eccleſiæ ſe conformare, vt per Rotam apud Farin. *deciſ.* 79. *numer. 1. part. 1. recent.* vbi *numer.* 3 quòd monachi Cathedralis Eccleſiæ debent celebrare officium ſecundùm ritum ſuæ Regulæ, & iuxta voluntatem Epiſcopi, ſed non poteſt Epiſcopus mutare formam, quam Canonici ſeruare debent. 10

Illud tamen certum eſt Epiſcopum de iure communi, exceptis iis, quæ concernunt Regularia inſtituta, habere omnimodam iuriſdictionem in monachos Cathedralis Regularis, *c. 1. ne ſede vacante, gloſſ. fin. in c. nullus, verſ. vt Epiſcopus, de elect. in* 6. vbi Anch. *num.* 3. Ioan. Andr. etiam *n.* 3. Franc. *num.* 3. & Gemin. *n.* 7. Rota apud Farin. *deciſ.* 69. *num. 2 part. 1. recent.* 11

De Religioſis domibus, vt Epiſcopo ſint ſubiecta.

Tit. XXXVI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabatel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol. 109. verſo*, Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 138. Petr. de Rauen. *in compendio iuris Canon.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 485. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſition. tit. iuris Canon.* Lancel. *in inſtitut. Canon.* Zypæ. *in analyt. poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.* 281. Canil. *in ſum. iur. Canon.* Caſarel. *in erotẽ eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honorat. *lib. 3. ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Baſilica conſecranda, ſi dubitatur in cuius diœceſi ſit, ille Epiſcopus conſecrabit, qui prius in illo loco Epiſcopalia exercebat.*

2 *Territorij, ſeu iuriſdictionis ex limitibus non infertur ad limites decimatorios Parochialium.*

3 *Dominium & iuriſdictio temporalis nihil commune habet cum territorio, & iuriſdictione ſpirituali.*

4 *Res adeos pertinere videtur cuius ſumptibus fuit ædificata.*

5 *Poſſeſſio vnius actus iuriſdictionis inducit idem in omnibus.*

6 *Prælatus vt dicatur in quaſi poſſeſſione iurium, in quibus habet intentionem de iure fundatam, requiritur actus poſſeſſionis poſitiuus in quocunquè actu. poſſeſſio verò vnius actus trahitur ad omnes alios in quibus alter non reperitur in poſſeſſione.*

7 *Conſignatio pro confirmatione Chriſmatis aliquando accipitur.*

8 *Epiſcopus non dicitur propriè electus ante conſecrationem.*

Cap. Nunc autem. I. *Gregor.*

1 Eccleſia aliqua poſita inter duos Epiſcopatus quãdo eſt conſecranda, & dubitatur quis Epiſcopus debeat eam conſecrare, ille Epiſcopus conſecrabit ad quem antequam Eccleſia ædificaretur, incolæ loci cõcurrebant pro Baptiſmo, & conſignatione annuatim, quia diœceſes non definiuntur terminis, vt proprietate locorum, ſed collatione horum duorum Sacramentorum Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell Ioan. Andr Imola, Butr. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 350. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 500. remiſſiuè Caſal. *in annot.* Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 31. *c.* 1.

2 *Non enim terminis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd ex limitibus territorij ſeu iuriſdictionis non infertur ad limites decimatorios parochialium, Rot. *in Cõchen. limitum 3. Nouẽbris* 1598. corã D. Litta, & *in Bracharen.*

3 *Decimarum 19. Ianuarij* 1601. coram Illuſtriſſ. Card. Pamphil. dominium enim, & iuriſdictio temporalis nihil commune habet cum territorio, & iuriſdictione ſpirituali, Rota apud Farin. *deciſ.* 324. *n.* 10. *p.* 1. *recent.* vbi citatur alia *in Burgen. iuriſdictionis S. Ioannis 4. Decembris* 1695. coram Orano, & Hoſt. *in c. ſuper eo, n. 3. de Paroch. & in c. querimoniam, n.* 2. & ibi Butr. *in fine, de iurepatron.* ac Felin. *in c. cùm cauſam, n.* 12. *verſ. ſecundò ſuas, de probat.*

4 *Debes diſquiri,* &c.] Notatur ad hoc, quòd res ad eos pertinere videtur, cuius ſumptibus fuit ædificata, vt per Aym. *conſil.* 74. *num.* 4 quem refert Sebaſt. Næui. *in remiſſ. ad l. pecuniam 7. num. 5. ff. de operibus publicis.*

5 Notatur etiam ad hoc, quòd poſſeſſio vnius actus iuriſdictionis inducit idem in omnibus, vt per Tiraq. *de retract. lign. §. 36. gloſ. 3. num.* 13. Gutier. *conſ.* 4. *n.* 33. & per adeptionem poſſeſſionis Eccleſiæ acquiritur poſſeſſio omnium, & quorumcunque bonorũ ad Eccleſiam ſpectantium, & annexorum, ad not. *in l. cùm heres, ff. de acquir. poſſeſſ.* Abb. *in c. cùm ſuper, n. 29. in fine, de cau. p. & poſſ.* Bertach. *in tract. de Epiſcopo, lib. 3. p. 1. quæſt.* 5. Rot. *deciſ. 462. n. 1. part. 1. recent.* & *in Mediolanen. beneficij* 27. *Maij* 1611. coram bonæ memoriæ Vbaldo, & *in Leodien. Parochialis 4. Iulij* 1615. corã R.P.D. Merlino. Non enim vt Prælatus dicatur in quaſi poſſeſſione iurium, in quibus habet intentionẽ de iure fundatam, requiritur actus poſſeſſionis poſitiuus in quocũque actu, ſed poſſeſſio vnius actus trahitur ad omnes alios, in quibus alter non reperitur in poſſeſſione, vt per Innocent. *in c. p. dilectus, num. 3. verſ. poſſeſſionum, de capellis monach.* vbi Hoſtienſ. *n.* 1. *verſ. ex prædictis,* Ioan. Andr. *num.* 8. Butr *num.* 5. Henriq. *num.* 11. Abb. *conſi. 71. col. fin. verſ. tertio ad idem.* Rebuff. *de decimis, q. art. 9. num.* 4. Menoch *remed. 3. retin. n.* 158. Cephal. *conſil.* 569. *n.* 15. *& ſeq.* Veral. *de iſ.* 306. *part.* 1. *& deciſ.* 17. *num. 2. & ſeq. part.* Rot. *in Aſſiſion. Canonicatus 14. Iunij* 1606. coram Illuſtriſſimo Card. Sacrato & *in Sipontina iuriſdictionis* 24. *Maij* 1613. coram eod. quæ eſt 491. *n.* 6. apud Farin. *p.* 1. *recent.* & *in Tiraſonen. motus votiui* 4. *Febr.* 1615. coram Illuſtriſſ. Patriarcha Manzanedo. 6

Conſignationem.] Pro confirmatione Chriſmatis hîc accipi tenet Tiraq. *de retract. lign. §. 7. gl.* 4. *n.* 8. 7

In gloſ. *Dedicanda,* 1. ibi, *ſicut electus in conſecratione nomen aſſumit Epiſcopi.* Notatur ad hoc, quod electus propriè non dicitur Epiſcopus ante conſecrationem, vt per Perez *l. 2. tit. 6. lib. 1. Ordin. pag.* 151. Farin. *in præ. crimin. p. 5. q. 137. n.* 55. Sayr *de cenſur. lib. 3. c.* 15. *n.* 4. Soar. *eod. tract. diſp. 21. ſect. 2. n. 69. ad fin.* Filliuc. *tract.* 16. *c. 9. q. 5. n.* 240 8

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo nihil iuris deperit quando Papa vnit Eccleſiam ſitam in ſua diœceſi Eccleſiæ alterius diœceſis.*

2 *Eccleſia ſi eſt vnita alteri, videntur vnita omnia iura ipſi Eccleſiæ competentia, etiamſi nihil exprimatur, niſi Eccleſia, cui vnio fit, ſit incapax iuris alicuius Eccleſiæ vnitæ.*

3 *Vnio intelligitur facta ſine præiudicio tertij.*

Cap. Quia. II.

Papa quando vnit vnam Eccleſiam, quæ eſt in vna diœceſi, monaſterio, quod eſt in altera, iuriſdictio illius Eccleſiæ remanet penes Epiſcopum primæ diœceſis, quia vult iura ſua ſingulis Epiſcopis inuiolata ſeruari ſine præiudicio. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Butr. Anania, Anchar. Hoſtienſ. Henric. Panorm. Viu. *in rationali lib. 3. iuris Pontifi. ij, pag.* 350. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 500. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex D. Greg. *in regeſto. lib. 9. epiſt.* 67. & fertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 31. *c.* 3. 1

Cum omnibus rebus ſuis, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi Eccleſia eſt vnita alteri, videntur vnita omnia iura ipſi Eccleſiæ competentia, etiamſi nihil exprimatur, vt per Greg. *l. 7. verbo determino, tit. 20. part.* 3. Niſi Eccleſia, cui vnio fit, ſit incapax iuris alicuius Eccleſiæ vnitæ, Gregor. *l. 27. verbo vniieſen, tit. 7. part.* 1. quem refert Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 30. num.* 6. 2

Vt tamen iura ſua, &c.] Notatur ad hoc quòd vnio intelligitur facta ſine præiudicio tertij, vt per Card. *conſil. 96. num.* 3. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de erect. in Colleg. verſ. & in hac erectione, circa med.* ibi, *& hæ erectiones* Pute. *deciſ. 264. n. 2. lib.* 2. Rot. *in Montis Regalis iuriſdictionis 8. Maij* 1604. coram Reuerendiſſimo D. Coccino Decano, relata per Farinac. *deciſ.* 69. *nu.* 7. *part. 1. recent.* Garc. *de benefic. part. 1. c. 2. num.* 519. & ex *num.* 209. Rot. *in Sorana beneficij 28. Iunij* 1628. coram 3

R. P. D. Merlino, & ſic Capituli habentis iura ſuper præſtimoniis vnitis Federic de Senis *conſ. 295. num. 4.* Et quòd in ſpecie vnio non tollat ius percipiendi par-
3 tem fructuum ex beneficio, docent Ioan. Andr. *in cap. penult. n. 3. verſ. nec puta,* vbi Cardinal *in 2. oppoſit. verſ. quaro an hac indulgentia,* Butr. *n. 15. verſ. quare Doctores verb. ſignificat.* Rot *deciſ.* [illegible] *verſ. in contrarium facit, de ſepul. in antiq.* Seraphin. *deciſ. 1410 num. 9 & ſeq.* Rot. *deciſ. 659. n. 11. part. 2. recent.* & *in Burgen. extenſarum 31. Ianuarij 1625.* coram Reuerendiſſimo P. D. Merlino.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo ſubſunt omnia loca pia, & ad eius ſollicitudinem debent ordinari ad vſum deſtinatum, & num. 2.*

3 *Eccleſiæ quælibet alicubi conſtituta ad Epiſcopum loci pertinent niſi probentur eſſe exemptæ.*

4 *Hoſpitalia pertinent ad* [illegible] *Epiſcoporum in quorum diœceſi ex*[illegible] *tamen* [illegible]*, niſi hoſpitale ſit merè ſeculare, quia tunc teſtatore nolente Epiſcopo non ſubiicitur.*

Cap. De xenodochiis. III.

Ex Decret. Eugen. Papæ.

1 Xenodochia, & alia pia loca ordinari debent ab Epiſcopo loci in quo ſunt ad finem in quem ſunt inſtituta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Auan. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Viuian *in rat*[illegible] *lib.* [illegible] *iuris Pontif.* [illegible] *pag. 351.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 500.* [illegible] Ximen. *in concord. part. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 31. cap. 2.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumit Valaſc. *conſult. 105. num. 25.* vbi *num. 18.* intelligit de
3 Xenochiis auctoritate Epiſcopi inſtitutis. Sic & quaſlibet Eccleſias alicubi conſtitutas ad Epiſcopum loci pertinere, niſi probetur eas eſſe exemptas, per hunc text. tenet Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 19. q. 19.* Cavaler. *deciſ. 306.* Alia ad hunc text. conducentia tractat Carolus Epiſcopus Nouarienſis *in commentariis ad illũ* quæ habentur inter allegationes varias pro Eccleſia S. Carolo dicatas.

4 Amplia etiam nolente fundatore, vt per Calderin. *conſ. 1. & 4 ſub hoc tit* Eraſm. à Cochier. *de iuriſdict. Ordinarij in exemptos, part. 4. q. 57.* faciunt quæ Mandoſ. *de ſignatura grat.* [illegible] *exemptio*[illegible]*, col. 2. verſ. amplio etiã, & col. 5. verſ. exemptio ab Ordinario,* vbi dicit Epiſcopum hoc non poſſe concedere patrono in fundatione. Limita tamen ſi hoſpitale ſit merè ſeculare, tunc enim teſtatore nolente Epiſcopo non ſubiicietur. Lap. *alleg. 42. incip. quæretur de tribus,* Cardin. *conſ. 11. incip. Quædam ſocietas pro hoſpitali.*

SVMMARIVM.

1 *Locus auctoritate Epiſcopi ad vſum hoſpitalitatis deputatus, eſt religioſus, & ad mundanos vſus redire non debet.*

2 *Hoſpitalia erecta auctoritate Epiſcopi ſunt loca pia, & religioſa, gaudéntque omnibus piæ cauſæ priuilegiis.*

3 *Hoſpitale, etiamſi non ſit erectum, & approbatum auctoritate Epiſcopi, nec proinde locus religioſus, & ſacer non ſit, adhuc tamen eſt locus pius de iuriſdictione Eccleſiaſtica.*

4 *Religioſus non dicitur locus niſi Epiſcopi accedat auctoritas.*

5 *Mortui illatio facit locum religioſum quando fit auctoritate Epiſcopi.*

6 *Auctoritas Epiſcopi in Eccleſiis ædificandis quando præſumatur, oſtenditur.*

Cap. Ad hæc. IV.

Vrban. III.

Locus deſtinatus auctoritate Epiſcopi ad vſum hoſpitalitatis, & pauperum non debet deputari mundanis vſibus, quia eſt Religioſus, ſicut nec veſtes, & alia vtenſilia ad cultum Religionis per Pontificem deputata. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Auan. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 351.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 500.* [illegible] Cald. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 31. cap. 4.* 1

Auctoritate Epiſcopi deſtinatur. Notatur ad hæc, quòd hoſpitalia erecta auctoritate Epiſcopi, ſunt loca pia, & religioſa, gaudentque omnibus piæ cauſæ priuilegiis, vt per Tiraq. *in tract. de priuileg. piæ cauſæ in præfat. verſ. nam* [illegible] *hoſpitalibus* L. n bertu *de iure patron. lib.* [illegible] *p. 1. quæſt. 11. princ.* [illegible] *n. 2. & in ſeq.* Pariſ *conſil. 36. num. 15 & 17. & conſil. 44. num. 5 & 4.* Gabr. *commun.* [illegible] *de pia cauſa,* [illegible] *1. num. 1. & 4.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 1. c. 14. num. 10* Marc. Antonin. *variar. reſolut. lib. 1. reſol. 14.* [illegible] Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ. 10. num. 6. & 7. &* [illegible] *num. 1. & 4.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 35. num. 19.* Azeued. [illegible] *26. tit. 1. lib. 4. noua recop. &* [illegible] *tit 18. lib 9.* Maſcard. *de probat. concluſ. 869.* Solis [illegible] *num. 11.* Anton. Roch. *de viſitat.* [illegible] Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verb.* [illegible] Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent.* [illegible] *tit. 6 num. 69.* Flamin. *de reſig. benefic. lib. 11. quæſt 3. num. 43* Flores de Mena *variar. lib. 2. quæſt. 21.* [illegible] *175. cum ſeqq.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Ar*[illegible] *Neapol. c.* [illegible] *7.* Bened. Ægid. *in* [illegible] *l. 1. C. de S*[illegible] *Eccleſ. part. 1. in initio, num. 54.* Hetc. Marchot. *variar. reſol. lib. 2. cap. 3. à n. 12.* Anton. Fabric. *in praxi theorica benefic. tit. de Xenodochijs & alijs locis piis a princ.* & ex *n. 36.* Sebaſtian. Cæſ. *in re*[illegible] *eccleſiaſt. hierarch. part. 4. diſſ. 14. §. 4. à princ.* & præcipuè *num* 3. Quinimò licèt hoſpitale, quod non 3
eſt erectum, & approbatum auctoritate Epiſcopi, locus religioſus, & ſacer non ſit, Zabar. *conſil. 13. num. 6.* Abb *conſil. 3. num. 2. part. 3.* Rot. apud Farinac. *deciſ. 50. num. 8. part. 2. recent.* adhuc tamen videtur eſſe locus pius de iuriſdictione Eccleſiaſtica, & gaudere priuilegiis Eccleſiæ, cùm cauſa pietatis ſit inſtitutum, ita ex text. *in cap. de xenodochiis, ſupr. hoc tit.* docent [illegible] Abb. *num. 3.* Paul. de Caſtro *conſil. 167. ad fin. lib. 2.* Roman. *conſil. 477. n. 2.* Gabr. *commun.* [illegible] *de pia cauſa, concluſ. 1. num. 2. verſ. contrarium,* Menoch. *remed. 15. recup. n. 22. 25. 36. & 37. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 115. n. 4.* Stephan Gratian. *diſcept. forenſ. c. 34. num. 1.* Soar. *tom. 1. de Religion. tract. 4. de fine*[illegible] *lib. 4. c. 27. num. 11.* Sebaſt. Cæſ. *d. §. 4. num.* [illegible] Bobadill. *in* [illegible] *politica, lib. 2. cap. 18. num 22* [illegible] C. Cardin. Tuſch. *tom. 4. lit. H, concluſ. 158. & concluſ. 163. n. 1. & 4. & tom. 6. lit. O, concluſ. 238* Caſtill. *de vſufructu lib. 1. cap. 54. n. 24* Nicol. Garc. *de* [illegible] *part. 1. cap. 1 num. 102.* ex quibus planè colligitur quòd licet plures, quos refert Gabr. *d. concluſ. 2. in fine, & concluſ. 1. num. 17.* reſoluant relicta piis cauſis

cauſit ſolui non poſſe hoſpitalitatem,& confratriis inſtituti ſine Epiſcopi auctoritate,longè verius eſt cõtrarium,vt præ aliis meliùs reſoluunt Tiraq.{& Benedict.Ægid.*locus citatis*, Valaſc. *conſult.* 105. *num.* 38. Quomodo autem diuidatur hoſpitale, & quando veniat appellatione beneficij Eccleſiaſtici, vel datum cenſeatur in regimen,& in titulum,vide Aloyſ. Ricc. *in collect.deciſ.part.4.collect.*1199.*& p.5.collect.* 1886. late Sebaſt.Cæſ.*d.*54.*ex num.*2. Et quòd appellatione beneficiorum veniant hoſpitalia, quæ non dantur in regimen,ſeu adminiſtrationem, reſoluunt Rebuff. *in reg.de deuolut.num.*73.*& in tract.de nomin.q.*15 *n.*13. Satnen.*in reg.de triennali poſſeſſ.quaſt.*7. *num.* 4. Ioan. Franc Pauin.*de poteſt.Capituli Sede vacante,in 1.quaſt. part.2.num.*5 Rot.*deciſ.*759.*n.*9.*part.* 1. *recent.* & fuit *dictum in Alexandrina beneficij* 18. *Aprilis* 1625.corã R.P.D.Merlino. Et hoſpitalarij an & quando dicantur habere beneficium, vel officium, vide eundem *collect.*1655.Et an & quando priuilegia conceſſa Eccleſiis extendantur etiam ad hoſpitalia, vide eundem *part.4.collect.*1097.

4 *Cùm ſit Religioſus.* Ergo locus non dicitur religioſus niſi Epiſcopi accedat auctoritas,vt per Ioan. Garciam *de expenſis,cap.*8.*num.*51.*verſ.hodie.*Rotam apud

5 Farinac.*deciſ.*30.*num.*8.*part.*2.*recent.*Vnde illationem mortui facere locum religioſum, quando fit auctoritate Epiſcopi reſoluit Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. cap.*110.*à princip.*

6 *Auctoritate Pontificis.*]Quæ præſumitur ſi locus ab antiquo ſit in forma Eccleſiæ,& in eo fuerit erectum campanile, & ibi per Sacerdotem celebretur. Vide Rot.*deciſ.*13.*num.*14.Gutier.*canon.lib.*1. *cap.* 36.*n.*18. Cott.*in memorab.verbo facta*,Franc.Marc. *Delphin.deciſ.*1017.*n.*2.Menoch.*de præſumpt.lib.*4 *præſumpt.*132. *num.*50 *& præſumpt.*76.*n.*3.Tiraq.*de præſcript.verſ.*19. Maſcard.*de probat.concluſ.*583.621.*&* 869.Mari.Antonin.*d.reſol.*14.*n.*4.vbi *num.*5.addit plures alias præſumptiones,ex quibus dignoſci poſſit quando hoſpitale fuerit erectum auctoritate Epiſcopi, & licentia Epiſcopi in inſtitutione beneficij ab initio præſumitur ſi Eccleſia ædificata reperiatur in forma debita, habeat dotem,& Rectorem,Cardinal.*conſil.*11.*ſub n.*6. *verſ.item caueat*,Barbat.*conſil.*33.*num.*1.*lib.* 1. Rot.*in Hipporigien.capella* 3.*Iunij* 1613.corã R.P.D.Pirouano. In dubio verò hoſpitale præſumitur erectũ ſine auctoritate Epiſcopi,vt poſt Magon dicit Aloyſ.Ricc. *in collect.deciſ.part.*5.*collect.*1886.*in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſus locus debet de Religioſis dumtaxat reformari; non de ſecularibus, niſi in defectum Religioſorum.*

2 *Beneficia Regularia in defectum Regularium,aut ſi vrgeat neceſſitas,ſecularibus conferri poſſunt,& è contra.*

3 *Epiſcopus poteſt aliquando mutare ſtatum Eccleſiæ ſecularis in Regularem.*

Cap. Inter quatuor. V.

MOnaſteria ſunt ordinanda per Regulares, nec poſſunt transferri ad clericos ſeculares niſi Regularibus deficientibus.Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioã.Andr.Butr.Imola, Anania,Hoſtienſ.Anchat.Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontificij,pag.*352.Alagona *in compend.iuris Canon.pag.*501.remiſſiuè Ximen.*in concord. p.*2.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decretal.lib.*3. *tit.*28.*cap.*1.& reliquę partes quærendæ ſub variis titulis *in cap.incip.Inter quatuor.*

Probat hic text. beneficia Regularia in defectum Regularium,aut ſi vrgeat neceſſitas,puta quia idonei non reperiuntur, ſecularibus conferri poſſe,& è conuerſo,vt per Rebuff.*concord. tit.de collat.* §. *volumus, verſ.conformitatem,& in praxi tit.de diſpenſat.cum Regular.n.*40.*& in tract.nominat. quaſt.* 5. *num.* 13. *verſ. fallit niſi idonei non reperiantur*,Cortaſ.*de benefic.p.*1. *cap.*5.*num.*7.*& part.*3 *cap.*5.*num.*13. benè Gonzal. *ad reg.*8.*Cancell.gloſſ.*8.*num.*43.Nicol.Garc.*de benef.p.*7. *c.*10.*num.*16.Azor.*inſtit.moral.part.*2.*lib.*3.*c.*26. *quaſ.* 5.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract. num.*158.Paul.Comitol.*in Theolog.moral.lib.*4.*tract.*4. *c.*4.*num.*2.*verſ. excipe* 4. 2

Et quòd Sacerdos Regularis in ſubſidium, videlicet in defectum ſecularis admittatur ad ſeculare beneficium Curatum,probat Abb.*in cap.*1.*de capell.monach.*quem referunt,& ſequuntur Cephal.*conſil.*358. *num.*25.Ioan.Bapt.Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 71. *num.*2.vbi intelligit ſiue ſit liberum, ſiue iuriſpatronatus laicorum. 3

In gloſ.*Per Regulares.*Notatur ad hoc,quòd poteſt Epiſcopus aliquando mutare ſtatum Eccleſiæ ſecularis in Regularem, vt per Petr. de Peruſ. *in tract.de mutatione ſtatus Eccleſiarum, in princ. num.* 2. nouiſſimè Monet.*in tract.de commutat. vltim. volunt. cap.* 11. *num.*350.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi tenetur ſibi in Epiſcopalibus reſpondere,niſi appareant remiſſa legitimè, & poteſt Epiſcopus remittendo Epiſcopalia cenſum ſibi retinere.*

2 *Baſilica præſumitur illius Epiſcopi in cuius diœceſi ſita eſt.*

3 *Verba impropria aſſumunt ſignificationem ex ſubiecta materia.*

5 *Iudex poteſt pronunciare ſuper ſucceſſiue eius, quod principaliter petitur.*

6 *Epiſcopus eximere poteſt in totum ſi accedat confirmatio.*

7 *Epiſcopus an poſſit aliquam Eccleſiam eximere in totum à iure Epiſcopali,remiſſiuè.*

8 *Eccleſia cadit à iure ſuo non ſoluendo penſionem ſicut quilibet priuatus,poteſt tamen reſtitui aduersùs ſolutionem omiſſam.*

9 *Cenſuali in contractu transfertur in recipientem omne dominium,tam directum,quàm vtile.*

10 *Cenſus creatur quando quis tradit rem ſuã alicui,& in eum transfert omne dominium directum, vel vtile cum onere,quod accipiat rem teneatur ſoluere certam annuam penſionem.*

11 *Contractus poteſt irrequiſito domino alienare,nec tenetur eum,cui cenſum ſoluit,requirere.*

12 *Contractus in dubio magis præſumitur cenſualis,quàm emphyteuticus.*

13 *Cenſum non ſoluens etiam per mille annos non cadit à iure ſuo,vel à re cenſuali.*

Cap. Couſtitutus. VI.

EPiſcopus concedens alicui monaſterio iura Epiſcopalia alicuius Eccleſiæ,& etiam omne temporale, retinens ſibi aliquam penſionem,id eſt,cenſum non eſt ſimoniacus,& Eccleſia ſita in diœceſi Epiſcopi debet ſoluere cenſum Epiſcopo. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innocent.Collect. Zabar. Ioan.Andr. 1

Imola,

Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Hentic. Anchar. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3 iuris Pontif. pag. 352.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 401.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* referunt ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 28. cap. 2.*

2 *Quoniam ſita erat,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Baſilica præſumitur illius Epiſcopi, in cuius diœceſi ſita eſt, vt per Maſcard. *de probat. concluſ. 167. à princ.* Et ideo habet de iure communi fundatam intentionem exercendi iuriſdictionem in locis in ſua diœceſi exiſtentibus, & ex ſola iuris aſſiſtentia eſt in ſua Epiſcopali iuriſdictione manutenendus, vt per hæc & alia iura firmat Rot. *in nullius, ſeu Sulmonen. vel Valuen. iuriſdictionis 4. Decembris* 1615. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ.* 140. vbi Ferentil. *in annot.* plura eleganter cumulat, & limitat quando inferiores Prælati ſunt in poſſeſſione exercendi iuriſdictionem ſpiritualem in iiſdem locis, ſuper quibus Epiſcopus petit manutentionem ex ſola iuris communis aſſiſtentia, tunc enim Epiſcopus tenetur clarè, & concludenter probare illa loca ſita eſſe intra fines ſuæ diœceſis, nec ſufficiunt præſumptiones Surd. *conſil. 419. num. 61.* Seraph. *deciſ. 128. num. 4.* cum aliis adductis *in Conſtantien. iuriſdictionis 16. Nouemb.* 1607. coram Ottembergo, & *in Aprutina iuriſdictionis 28. Maij* 1612. coram bonæ mem. Vbaldo, *in nullius, ſeu Aprutina iuriſdictionis 20 Martij* 1614. coram Dunozetto, & *in Lunen. Sarzanen. oblatorum 24. Maij* 1614. coram eodem. nam hoc caſu interim manutenendo datur Prælatus inferioribus, non autẽ Epiſcopo, Rot. *in Aquilana iuriſdictionis 30. Martij* 1617. coram Card. lin. Pamphilio iun. & *in Pennen. iuriſdictionis 22. Aprilis* 1624. coram Dunozetto.

3 *Nomine penſionis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd verba impropria aſſumunt ſignificationem ex ſubiecta materia, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num. 37.* Maſcard. *de probat. concl. 1131. nu. 20.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 104. num. 28.* Surd. *deciſ. 2. num. 13. & deciſ. 43. num. 16. & de aliment. tit. 1. q. 42. num. 24. & tit. 5. quæſt. 1. num. 26.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo verbum, num. 19.* Cardoſ. *in praxi iudicum, eod. verbo num. 4.* Chald. Pereira *de reſolut. emphyt. cap. 2. num. 35.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 48. n. 53. 54. & 58.* Rot. *deciſ. 62.* apud Farinac. *in collect. 1. nouiſſ.* aliàs *p. 4. diuerſ.*

4 *Sub annua octo denariorum,* &c.] Intellige cum Soar. *de Relig. tract. de ſimonia, cap. 24. num. 36. & ſeq.*

5 *In ſolutione penſionis,* &c.] Ergo iudex poteſt pronũtiare ſuper ſucceſſiuo eius, quod principaliter petitur. vt per Boër *deciſ. 43. num. 3.*

6 *Quod ab eo factum fuerat confirmauit.*] &c. Epiſcopus eximere poteſt in totum ſi accedat confirmatio Papæ, vt per text. *cap. cum venerabilis, num. 4. de cenſib.* Eraſm. Cochier *in iuriſd. Ordinarij in exemptos, p. 1. quæſt. 3. num. 8.* quæ præſumitur tranſacto curſu decennij, Tiraq. *de præſcript. §. 1. gloſ. 4.* Menoch. *de præſ. lib. 3. præſ. 132. num. 53.*

7 In gloſ. *A quocunque.* ibi, *quòd Epiſcopus poſſit aliquã Eccleſiarum eximere in totum à iure Epiſcopali.* De hoc vide Eraſm. à Cochier. *de iuriſd. Ordinarij in exemptos, p. 1. q. 3. à n. 3.* & quæ dixi ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 89. à princip.*

8 In gloſ. *Iuxta ratam.* ibi, *vel dic, quòd verè priuari debuit,* &c. Notatur ad hoc, quòd Eccleſia cadit à iure ſuo non ſoluendo penſionem ſicut quilibet priuatus, vt per Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 61. num. 14.* Poteſt tamen reſtitui aduerſùs ſolutionem omiſſam, Marta *de iuriſdictione, part. 4. caſu 17. num. 29. & 30.* Leſſius *de iuſtitia, lib. 2. cap. 24. dub. 9. num. 48.* Cardinalis Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 22. tit. 27. num. 69.* Chald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. q. 11. num. 13.*

9 In ead. gloſ. ibi, *ſed re vera hic non fuit contractus emphyteuticus,* &c. Nota differentiam inter emphyteuſim, & contractum cenſualem, quia in cenſuali transfertur in recipientem omne dominium, tam directum, quàm vtile; in emphyteuſi verò transfertur tantùm vtile, ex eo, quia qui poſſidet ex cenſuali contractu ciuiliter & naturaliter poſſidet, emphyteuta verò ſolum poſſidet naturaliter, & proprietarius ciuiliter; colliguntur hæc ex Antonio Gom. *l. 68. Tauri, num. 2.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 32. num. 27.* Perez *ad rub. tit. 2. lib. 8. Ordin. col. antepenult.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 381. num. 3.* Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff. de iuſt. cap. 11. num. 62.* Cardinal. Mantic. *d. lib. 22. tit. 3. à n. 9.* Chald. Pereira *de empt. & vendit. cap. 2. num.* . Ouid. de Amicis *de iure emphyt. in prælud. n. 25.* plures alios refert Cened. *ad Decretal. collect. 144. num. 2.* 10 Cenſus enim creatur, quando quis tradit rem ſuam alicui, & in eum transfert omne dominium directum, & vtile cum onere, quod accipiens rem teneatur ſoluere certam annuam penſionem, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 107. num. 4.* Molin. *d. diſp. 381. n. 2.* Valaſc. *d. quæſt. 31. num. 7.* Cencium *de cenſibus, part. 1. c. 11. art. 1. n. 5.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo cenſus 1.* Alia eſt differentia, quia emphyteuta non poteſt irrequiſito domino alienare, & ſi alienat cum conſenſu domini debetur laudemium, *l. potuit, de locato, l. 2. C. de iure emphyt.* 11 Cenſuarius verò poteſt irrequiſito domino alienare, nec tenetur eum, cui cenſum ſoluit, requirere, vt per Gregor. *l. 29. verbo reſcibio, tit. 8. p. 5.* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 32. num. 12.* Surd. *de aliment. tit. 9. quæſt. 25. num. 75.* Chald. Pereira *de extinct. emphyt. c. 4. num. 17.* Ouid. de Amicis *loco citato, verſ. tertio.* Hinc etiam cenſum ſoluimus de re noſtra, penſionem verò emphyteuticam pro re aliena, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 106. num. 2.*

12 At in dubio, quando ſcilicet ex clauſulis, & verbis non colligitur, nec diſcernitur nec ſit contractus cenſualis, ſiue emphyteuticus, ſi in regione in qua celebrantur dicti contractus, ſit ſolitus celebrari tam contractus emphyteuticus, quàm cenſualis, eo caſu magis præſumitur cenſualis, quàm emphyteuticus, & hoc tam in emphyteuſi priuata, quàm Eccleſiæ, vt per Couarr. *lib. 2. variar. cap. 7. num. 1.* Natt. *conſil. 5. lib. 1.* Corbul. *de emphyteuſi, ſub tit. cauſ. priuat. ob non ſolut. canonis. 34.* Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure ff. de iuſtit. & iure, cap. 11. num. 63. in fine,* Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 5. à princ. & quæſt. 31. num. 95. & conſult. 81. n. 6.* Menoch. *conſil. 372. num. 10.* Maſcard. *de probat. concluſ. 281. & concluſ. 601. num. 5. & 8.* Valaſc. de Auendano *de cenſib. cap. 22.* Molina *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 381. à num. 6.* Quarant. *in ſũma bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ, n. 16.* Rot. *deciſ. 40. & 721.* apud Farinac. *in 1. collect. nouiſſimarum, & deciſ. 400. n. 7. & deciſ. 307. n. 2.* apud eund. Farin. *p. 1. recent.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 188. num. 28.* Cardin. Mantic. *d. lib. 22. tit. 3. num. 11.* Cardin. Tuſch *tom. 3. concluſ. 152.* Chald. Pereira *quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 21. n. 8.* Camill. Borrell. *in ſumm. omnium deciſ. tit. 33. num. 213.* Ouid. de Amicis *loco citato, num. 25. verſ. At in dubio,* plures per Cened. *collect. 144. num. 3.*

13 In ead. gloſ. ibi, *Vnde quantocunque tempore ſteterit,* &c. Notatur ad hoc, quòd non ſoluens cenſum etiam per centum annos, non cadit à iure ſuo, vel à re cenſuali, vt per Hippol. *ſing. 95.* Couarr. *d. lib. 3. c. 7. num. 1.* Valaſc. *d. quæſt. 32. n. 30.* Gutier. *de iuramento. confirm. part. 1. cap. 31. num. 9.* Perez *ad rubr. tit. 2. prope finem, lib. 8. Ordin. pag. 36.* Menoch. *d. lib. 3. præſumpt. 107. n. 11.* Cardinal. Mantica *d. lib. 22. tit. 3. n. 10.* Ouid. de Amicis

cis d.n.25.Gaſp.Roder.*de annuis reddit.lib.* 2.q.21. *n.*9.Bened.B n.*de cenſibus,art.*46.*n.*76.Cenc.*eod.tract.* *p.*1.*q.*1.*art.*1.*n.*18.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus petens Eccleſiam quoad temporalia,& ſpiritualia, obtinet in ſpiritualibus eo ipſo quod probat eſſe in ſua diœceſi ſi non appareat exempta, ſed in temporalibus ſuccumbit niſi aliter doceat de iure ſuo.*
2 *Poſſeſſio per locationem probatur ſi locator percipiat penſionem, quæ eſt loco fructuum.*
3 *Abraſio quando inducat falſitatis præſumptionem, remiſſiuè*
4 *Expreſſum dicitur quoad aliud quippiam aliàs expreſſum refertur.*
5 *Scripturas producens debet perdere cauſam.*
6 *Scriptura, in qua quid abraſum reperitur, nihil penitus probat.*
7 *Raſura, vel cancellatio ſi ſtat ſecundùm quod colligitur ex ſequentibus, vel præcedentibus, non vitiatur in aliquo inſtrumento.*

Cap. Cum venerabilis. VII.

1 Epiſcopus petens aliquam Eccleſiam in ſpiritualibus,& temporalibus ad ſe pertinere, ſi probat illam eſſe in diœceſi, eo ipſo obtinet ſpiritualia, ſi non appareat exempta: ſi non probat pro temporalibus vel probat per inſtrumentum corroſum,& ſuſpectum ſuccumbit pro temporalibus. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panor. Viuian. *in rationali lib.*3.*iur. Pontificij, pag.*353. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*496. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.& 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3.*tit.*13.*cap.*1.

2 *Locauiſſe pro annua*, &c.] Notatur ad hoc, quòd poſſeſſio per locationem probatur ſi locator percipiat penſionem, ſeu mercedem, quæ eſt loco fructuum, vt per Xuar. *in l. poſt rem iudicatam ſuper leges Regni, limit.* 2.*n.*3.& alios plures quos citaui *ad c. cùm veniſſet*, 9.*n.* 3. *de reſtit. ſpoliat.*

3 *Et raſuram loco ſuſpecto factam*, &c.] An,& quando abraſio inducat falſitatis præſumptionem, vide Socin. *reg.*2. Farin, *in praxi crimin. p.*6. *de falſitate, & ſimulat. q.*151. *à n.*46.& quæ dixi *ad c. ex litteris* 3. *ſupr. de fide inſtrum. pag.*535. vbi *n.*2. dicitur non inducere falſitatem, delendum eſt illud, *non*, quod typographi incuria additum fuit.

4 *In quo continebantur*, &c.]Notatur ad hoc quòd expreſſum dicitur, quod ad aliud quippiã aliàs expreſsũ refertur, vt per Tiraq. *de iure maritis, gl.*7.*n.*182. Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ.*201.*n.*31. Anton. Monach. *Lucifi deciſ.* 33. *n.* 10. relatos *in libello de principiis vtriuſque iuris lit. E, n.*32.*in fine.*

5 *Vos ab impetitione illius*, &c.]Notatur ad hoc, quod producens falſas ſcripturas, debet perdere cauſam, vt per Hippol. *conſ.*70.*n.*21. Auiles *ad c.*1. *Prætor. verbo denuncion. n.*32. vbi ait, quòd qui conatus fuit aduerſario ſubtrahere probationes, non perdit cauſam, & reprobat *gloſ. vlt. in præſenti, in fine.*

6 In gloſ. *Propter prædicta*, vlt. ibi, *ad hoc enim vt credatur inſtrumento*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſcriptura in qua quid abraſum reperitur, nihil penitus probat, præſertim quando eſt abraſa ab eo qui illa vti vult, vt per Maſcard. *de probat. concl.*125.*n.*2.

7 In ead. gloſ. ibi, *Item quid ſi raſura ſit in vno loco*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi raſura, vel cancellatio ſtat ſecundùm quod colligitur ex ſequentibus, vel præcedentibus, non vitiatur in aliquo inſtrumentum, vt per Anton. Gom. *l.*45. *Tauri, n.*146. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium ſubiectum eſt Epiſcopo in cuius diœceſi ſitum eſt, niſi probetur exemptum.*
2 *Appellatio præcedens excommunicationem annullat.*
4 *Eccleſiæ eo ipſo, quòd ſunt in diœceſi cõſtitutæ, Epiſcopo illius ſunt ſubiectæ, niſi probetur eas eſſe exemptas.*
5 *Iuriſdictio Ordinarij per totam diœceſim iuris præſumptione extenditur.*

Cap. Cùm dilectus. VIII.

Monaſterium eſt ſubiectum Epiſcopo in cuius diœceſi eſt ſitũ, niſi probetur exemptum ſaltem per legitimam præſcriptionem. Item excommunicatio ſuſpenſio,& interdictum lata in exemptos, vel poſt appellationem non ligant. Item ſi Abbas circumuentus præſtat obedientiam Epiſcopo ſine conſenſu fratrum non tenet, ſi erant exempti,& poteſt appellare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontif. pag.*353. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*502. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*4. *Decretal. lib.* 3.*tit.*13.*c.*2. 1

Antequam Epiſcopus in eum ſuſpenſionis vel excõmunicationis, &c.]Notatur ad hoc, quod appellatio præcedens excommunicationem annullat, vt docent Rot. *deciſ.*10.*verſ. in quibus apparet. ſub tit. de appel.* Franch. *in c. bona memoria, nu.*26. *illo tit.* Pariſ. *in c. Apoſtolicæ, n.*30. *de exempt. & conſ.* 28. *lib.*4. Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.*4.*c.*64. *n.*37. vbi *n.*38. ampliat ſiue appellatio ſit iudicialis, ſiue extraiudicialis. 2

Nec legitima ſe poterit præſcriptione tueri.] Non tamẽ in vnico actu, vt per Tiraq. *de iure primog. q.*39.*n.*3. 3

In cuius eſt diœceſi fundatum.]Notatur ad hoc, quòd quælibet Eccleſiæ, eo ipſo quòd ſunt in diœceſi conſtitutæ, Epiſcopo illius ſunt ſubiectæ, niſi probetur eas eſſe exemptas, vt per Azor. *inſtit. moral p.*1.*lib.*12.*c.*19. *q.*19. cùm iuriſdictio Ordinarij per totam diœceſim iuris præſumptione extendatur, Gail. *lib.*2. *obſeru.* 62. *n.*9. Eraſm. à Cochier. *de iuriſd. Ordinarij in exemptos, p.*1.*q.*8.*n.*2. 4 5

SVMMARIVM.

1 *Religionem nouam non licet conſtituere ſine auctoritate Romani Pontif. nec in diuerſis monaſteriis poteſt quis eſſe Abbas, vel monachus, & n.*2.
3 *Status cum votis ſimplicibus inſtitutus non eſt Religio, ſed modus viuendi honeſtus.*
4 *Vota ſolẽnia an ſint de ſtatus religioſi eſſentia, remiſſiuè.*
5 *Abbas non poteſt præfici duobus monaſteriis niſi vnum monaſterium dependeat ab alio, vel inuicem ſint annexa.*
6 *Collegium nouũ non poteſt conſtitui incõſulto Principe.*

Cap. Ne nimia. IX. & vlt.

Ex Concil. gener.

Religionem nouam nullus inueniat ne inducatur confuſio in Eccleſia Dei, ſed ſi vult eſſe Religioſus 1

ſus ingrediatur vnam de approbatis. Item vnus Abbas præſidere non debet duobus monaſteriis [5], nec vnus monachus locum habeat in diuerſis. Item qui vult fundare nouam domum Religionis regulam, & inſtitutionem de approbatis ſumere tenetur. Colliguntex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 353. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 502. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. deſumitur ex Concil. generali Lateranen. ſub Innocent. III. *cap.* 13. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit.* 13. *cap.* 3.

2 Hanc eandem concluſionem quoad primam eius partem ex hoc text. deſumunt Card. Bellarm. *lib. 3. de monachis, cap.* 4. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c.* 41. *num.* 13. Soar. *de Relig. tom. 3. lib. 2. cap.* 15. *ex num.* 1. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 3. quæſt.* 48. *a.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *num.* 18. *cent.* 5. Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib.* 11. *cap.* 23. *quæſ. 5. & cap. 24. quæſ. 4. in fine, & part. 2. lib. 5. c. 7. q. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 18. n.* 364. *verſ. accedit,* Valquez 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. *diſp.* 165. *cap.* 41. *num.* 38. & 39. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp.* 25. *num.* 10. & nouè *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 1. num.* 15. *in fine,* Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 1. quæſt. 3. art.* 6. vbi aduertit olim approbare, & confirmare Regulas monachorum & Religioſorum omnium pertinuiſſe ad Epiſcopos, & alios Ordinarios Prælatos, poſtea verò à tempore Concilij Lateranen. de quo *in hoc text.* ad ſolum Romanum Pontificem ſpectare.

3 *Ne quis de cætero nouam Religionem inueniat.*] Non comprehendit eos, qui ſtatum cum votis ſimplicibus inſtituerint, tunc enim huiuſmodi ſtatus non eſt Religio, ſed modus viuendi honeſtus, vt per Fr. Emman.
4 *d. quæſt. 48. art.* 4. An autem vota ſolemnia ſint de ſtatus Religioſi eſſentia, vide Petr Ribadeneira *in lib. de inſtit. Societatis, c.* 25. *cum ſeq.* Vaſq. 1. 2. *quæſt.* 96. *a.* 4. *diſp.* 165. *cap.* 2. 3. & 9. latè Sanchez *d. tom. 2. lib. 5. c. 1. num.* 22. *cum ſeqq.*

5 *Ne quis in diuerſis monaſteriis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Abbas non poteſt præfici duobus monaſteriis niſi vnum monaſterium dependeat ab alio, vel inuicem ſint annexa, vt per Flamin. *de reſignat. benef. lib. 3. quæſt.* 18. *num.* 41.

6 In gloſ. *Nouam Religionem.* ibi, *nam nouum collegium non poteſt conſtitui inconſulto Principe.* Vide Briſſon. *antiquit. lib. 1. c.* 14. Cuiac. *lib. 7. obſeru.* 5. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 15. *cap.* 32. *num.* 10. Decian. *tract. crimin. lib. 7. cap.* 20. *à num.* 3. Mynſing. *cent. 6. obſeru.* 2. *num.* 2. Auiles *ad cap. 2. prætorum, verbo confederationi, à princip. & num.* 10. Menoch. *de arbitr. centur. 6. caſu* 697. *à princip.* Nauarrus *ſub tit. de foro competenti, conſil.* 3. *à num.* 3.

De Capellis Monachorm, & aliorum Religioſorum.

TIT. XXXVII.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol.* 110. *verſo* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 139. Petr. de Rauen. *in compendio iuris Canon.* Dion. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 485. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Lancel. *in inſtitut. iuris Canon.* Barthol. Carthagena *in expoſition. tit. iuris Canon.* Caniſ. *in ſum. iur. Canon.* Caſarel. *in erotẽ eiuſdem iuris,* nouiſſimè Ioan. Honorat. *lib. 3. ſum. in Decret.* omnes, *ſub hac rubr.*

De materia tituli vide Paul. Fuſc. *de viſitat. & regimine Eccleſ. lib. 2. cap.* 16. Capella à capratum pellibus dici putat gloſ. *in c. concedimus, de conſecrat. diſt.* 1. Vel potiùs dicendum quòd Capella eſt francicum nomẽ, quo ſignificatur tegumen, quod veluti tentorium ſibi Reges Francorum extruebant in caſtris militaribus, in quibus Sacrum audire ſoliti erant, Azor. *inſt. moral. p. 2. lib. 3. c. 8. q. 1. &* 2. Vel dicitur capella quaſi capiẽs laicos, vel populũ, ſeu capiẽs laudẽ, vel a cappa B. Martini, quæ alios capit, & cooperit, de quibus Guilelm. Durand. *in rationali Diuinorũ Offic. lib. 2. c.* 19. Cornel. Kiliane. *in dictionario Teutonicolatino, verb. Kapelle,* Fr. Hier. Roman. *lib. 5. de Republ. Chriſtiana, c.* 31. *pag. mihi* 218. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. r. 70. & num.* 62. addit quòd dicitur capella quælibet Eccleſia etiam parochialis de per ſe conſiſtens, dummodo non fuerit Collegiata, & Rebuff. *ſuper concordata in forma mandati Apoſtolici, verbo Capella,* dicit quòd capella ſolet dici illa, quæ non eſt per ſe, ſed eſt intra Eccleſiam fundata, & conſtructa. 2

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium quando habet in loco populum ſibi ſubiectum cura animarum per Monachos exerceri non poteſt, ſed illi debet præfici clericus ſecularis, & n.* 2.
3 *Rector Eccleſiæ d[illegible] populum regere.*
4 *Pendere à libero arbitrio dicitur illud in quo eſt petendum alterius conſilium.*
5 *Declaratur Conc. Trid. ſeſſ. 25. de [illegible]ularib. c.* 11.
6 *Inſtituere qui poteſt, poteſt deſti[illegible]*
7 *Solemnitas minor requiritur in deſtruendo, quam in conſtituendo.*

CAP. In Eccleſiis. I

Vrban. III.

MOnachi qui habent populum, ſine Eccleſiam cum populo, non habent curam animarum, ſed capellanus ſeculari inſtitui debet ab Epiſcopo de conſenſu monachorum, qui populum regat, cuius tamen ordinatio, depoſitio, & totius vitæ conuerſatio pendeat à ſolo Epiſcopi arbitrio. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 364. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 504. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. fertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 32. c.* 1. 1

Collige ex text. quando monaſterium in loco habet populum ſibi ſubiectum curam per monachos exerceri non poſſe, ſed illi debere præfici clericum ſecularem, vt per Angel. *verbo monachus, num.* 5. Armill. *eod. verbo num.* 6. Tabien. *num. 4. quæſt. in fine,* Syluest. *verbo Religio, 7. q.* 7. Fuſc. *de viſitat. lib. 2. cap 16. num.* 1. Greg. Lopez *l. 25. verbo Igleſias, tit. 7. p.* 1. Fr. Emman. *q. Regul. tom. 1. q. 34. art.* 4. Sed Abb. *in præſenti,* rem latè diſputat ad huius text. rationem reddendam, videtur enim rationi diſſonare, vt cùm monaſterium non habet populum, poſſit regularis eſſe parochus, non autem cum illum habet, quia magis repugnat inſtituto Regulari in priori caſu, quàm in poſteriori; quippe in priori oportet egredi monaſterium, in poſteriori

autem

autem non, & concurrit fauor animarum, & maior monaſterij obligatio ad proſpiciendum illi:& ita concludit *hic n.5.* dicens idem ſignificare *ibi* gloſſam *verbo monachorum*, hunc text. loqui ſecundùm iura antiqua, & conſiderato mero Regularium ſtatu, nam regulariter non debent præfici curæ Eccleſiæ ſecularis, ſed ratione neceſſitatis inſtitutum fuit, vt illi præfici valeant, & ſic text. intelligitur, quando ea neceſſitas non concurrit; vel ſecundò dicitur poſſe intelligi ne monachus inſtituatur ab Abbate, quippe cùm cura animarũ non ſit illi monaſterio collata, ſed Epiſcopo incumbat, Epiſcopi eſt parochum illi præficere, conceſſa tamen licentia per Abbatem Regulari præficiendo.

3 *Sed capellania, qui populum regat.*] Ergo Rector Eccleſiæ dicitur populum regere, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 6. n.* 8 vnde ex Abb. *c. 1. n. 2. de ſecund. nupt.* dicit Fuſc. *d. c. 16. n.* 13. quòd capellanus in capellis monachorum per Abbatem præſentatus, & ab Epiſcopo inſtitutus reſpectu curæ animarum poteſt non ſolum capellanus denominari, ſed etiam Rector parochiæ, cum omnia adminiſtret ſicut & alius parochus, & omnium ſuæ capellæ curam habere dicitur.

Per conſilium monachorum.] Ergo in Eccleſia Regulari ius nominandi vicarium ad Regulares ſpectat, vt fuit tentum in Rota *in Ianuen. Parochialis S. Andreæ* 19. *Aprilis* 1627. coram R.P.D. Duran. impreſſa per Viu. poſt praxim iuriſpatronat. *deciſ.* 86. *n.* 2. vbi *n.* 17. quòd in Eccleſia Regulari deputatur Vicarius temporalis, & ſubdit hoc ipſum ſtatuere Bullam Pij V. ſuper vicariis editam, & reſoluit Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 6. num. 7.*

4 *Ex ſolius Epiſcopi arbitrio.*] Dicitur ergo pendere à libero arbitrio illud in quo eſt petendum alterius conſilium, cùm illud ſequi non teneatur, vt per Gonzal. *ad d. reg. 8. Cancell. gl. 46. n.* 23. *&* 24.

5 Hodie diſponente Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de Regul. c.* 11. in monaſteriis, & domibus virorum, ſeu mulierum, quibus imminet cura animarum, præter eas, quæ ſunt de illorum monaſteriorum, ſeu locorum familia, perſonæ tam Regulares, quàm ſeculares huiuſmodi curã exercentes ſubſunt immediate in iis, quæ ad dictam curam & Sacramentorum adminiſtrationem pertinẽt iuriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopatum, in quorum diœceſi ſita ſunt, nec ibi aliqui etiã ad nutum amouibiles poſſunt deputari, niſi de eorũdem Ordinariorum conſenſu, & præuio examine per eum, & eius Vicarium, & examinatores ſynodales faciendo, exceptis aliquibus monaſteriis, & capitibus Ordinum, de quo decreto multa tradunt Fr. Emman. *d. tom. 1. q.* 36. *art.* 4 Franc. Leo *in theſauro fori eccleſ. p. 1. c. 8. num.* 20. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ.* 738. *in 1. edit. & reſol.* 513. *in* 2. atque etiam *deciſ.* 608. *in 1. edit. & reſol.* 533. *in 2. edit.* late Campanil. *in diuerſorio iuris canonici, rubr.* 12. *c.* 13. *à n.* 51. *& à n.* 215 Seraphin. *deciſ.* 1067. vbi deciſum profitetur Epiſcopum perſonas tam Regulares, quàm ſeculares. & locum viſitare poſſe in iis, quæ curam reſpiciunt, niſi in iis locis, in quibus Abbates, & alij ſuperiores Regulariũ iuriſdictionẽ etiam temporalem in parochianos habent, tunc enim non poſſet Epiſcopus viſitare, cum iuriſdictio cenſeatur attributa Epiſcopo cummulatiuè cum Abbate.

6 *Tam ordinario eius, quam depoſitio.*] Quia qui poteſt inſtituere, poteſt deſtituere, vt per Flamin. *de reſign. benef. lib. 7. q. 10. n.* 11. *& q. 14. n. 5.* immo in deſtruendo minor ſolemnitas requiritur, quàm in conſtruendo, Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 7. n.* 22.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non Cathedralis ſi vendicat ſibi ius in alia Eccleſia, obtinebit ſolum quoad ea, quæ probabit ſibi deberi præſcriptione, vel alio legitimo modo.*

2 *Eccleſia quælibet eo ipſo quod eſt in aliqua diœceſi Epiſcopo illius ſubiecta debet eſſe, niſi exempta probetur.*

3 *Præſcriptio velut odioſa, non extenditur, ſed eſt ſtricti iuris.*

4 *Confeſſio exempti coram competente præiudicat ei plenè confitenti, Eccleſiæque exemptæ, cuius eſt Rector, ſed non Papæ, ſeu Superiori ſubiectionem poſſidenti.*

5 *Teſtis non repellitur ob id, quia coram parte dixit id, quod in iudicio dicturus erat,*

6 *Exiſtens in poſſeſſione per vſum partis non conſeruat ius totius.*

Cap. Dilectus. II. *Innoc. III.*

Eccleſia vna non Cathedralis quando petit, & vendicat ſibi plura iura in alia Eccleſia, ſolùm obtinebit quoad ea, quæ probabit ſibi deberi, vel præſcriptione, vel alio legitimo modo, non quoad alia. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anan. Hoſt. Henric. Anch. Panor. Viuian. *in ration. lib. 1. iuris Pontificij, pag.* 365. Aligona *in compendio iuris Canonici, pag.* 505. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 29. c. vnic.* 1

Sit in Parochia veſtra ſita, &c. Notatur ad hoc, quòd quælibet Eccleſia eo ipſo, quòd eſt in aliqua diœceſi conſtituta, Epiſcopo illius ſubiecta debet eſſe, niſi exẽpta probetur, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 22. c. 19. queſt.* 19. 2

Nec preſcriptionem pro ſe, &c. Notatur ad hoc quòd præſcriptio veluti odioſa non extenditur vltra quàm quis reperitur poſſediſſe, vt per Tiraq *de iure primog. q. 39. in princ.* & eſt ſtricti iuris, Ioan. Garc. *de expenſis, c. 9. n.* 38. 3

Fuit ſponte confeſſus, &c.] Notatur ad hoc, quod confeſſio exempti coram competente præiudicat plenè exempto confitenti, Eccleſiæque exemptæ, cuius Rector eſt, ſed non Papæ, ſeu ſuperiori ſubiectionem poſſidenti, vt per Abb. *in præſenti, n. 4. &* 18. *verſ. nam vides*, Eraſm. à Cochier *de iuriſdict. Ordin. in Exemptos, p. 2. q. 41. n.* 1. vbi *n.* 5. cum Felin. *in cap. audiens, n.* 25. *de præſcript.* tenet quòd ideo exemptus poteſt ſi non ex proprio capite, tamen ex perſona, & capite domini, ſeu Superioris huiuſmodi præiudicialem confeſſionem irritare. Illud certum eſt exemptum ſine licentia Summi Pontificis non poſſe renunciare exemptioni, vt probat *cap. cum tempore. de arbitr.* Armill. *in ſumma verbo exemptio, num.* 8. Galerat. *de renunciat. tom. 2. cent. 2. renunciat.* 250. *num.* 19. Caſtr. *conſ.* 432. *incip. Videtur dicendum, num. 3. lib.* 2. & nouiſſimè cenſuit Rota *in Vlixbonen. Monaſterij* 19. *Nouembris* 1625. coram Reuerendiſſimo D. meo Coccino, vbi reprobata opinione gloſ. *verbo libertatis, in d. c. cum tempore*, pariter cenſuit exemptioni non poſſe exemptum, nec quoad ſe renunciare, quia ius libertatis eſt ita coniunctum inter exemptum, & ſuperiorem, vt commodè ſeparatio fieri non poſſit, 4

Cùmque pars veſtra teſtes, &c.] Notatur ad hoc, quòd non repellitur teſtis ob id quia coram parte, vt dixit, id quod in iudicio dicturus erat, vt per Felin. *in c. venerabilis, num. 3. de teſtib. cogendis*, ſecus ſi reuelauit poſt depoſitionem ſe ita depoſuiſſe, vel ſi dicat patri ante 5

depoſitionem ſe ſcire multa, quæ ei proderunt, tunc enim poſſe reprobari reſoluit Rebuf. *de probat.teſtium num.*475.

6 *Scrutinium, & Baptiſma debebat*, &c.] Notatur ad hoc, quod exiſtens in poſſeſſione per vſum patris, non conſeruat ius totius, vt per Girond. *de priuilegiorum, ſeu exempt. explicat. num.* 1304. Non tamen vt Prælatus dicatur in quaſi poſſeſſione iurium, in quibus habet intentionem de iure fundatam, requiritur actus profeſſionis poſitiuus in quocunque actu, ſed poſſeſſio vnius actus trahitur ad omnes alios, in quibus alter non reperitur in poſſeſſione, vt per Innoc. *in pra, ima. ..3 .vet . poſſeſſorum*, vbi etiam Hoſtienſ. *num.* ... *ex præallis*. Ioan. Andr. *num.* 8. Butr. *num.* 15. & Henric. *num.* 1. Felin. *in d.c. audientia, num* 19. *in* 3. *declarat.* Rebuff. *de decimis, quaſt.* 9. *num.* 4 Menoch. *de rei uenda, remed.* 3. *num* 158 Cephal. *conſ.* 369. *num.* 15. *& ſeq.* Rot. *in Aſſiſter. Canonicatus*, 14. *Iunij* 1606. coram Illuſtriſſimo Card. Sacrato, & *in Sipontina iuriſdictionis* 24. *Maij* 16 3. coram eodem, quæ eſt *deciſ.* 491. *num.* 6. apud Farinac. *part.* 1. *recent.* & *in Taraſonen. iuris* ... 4. *Februarij* 615. coram Illuſtriſſimo Patriarchia Manzanedo.

In gloſſ. *Generaliter*. Notatur ad hoc, quòd licèt reſpectu exempti poſſit exemptio præſcribi, tamen reſpectu Papæ eximentis nulla datur præſcriptio, hincque exemptum ſemper poſſe ſe tueri contra obiectam præſcriptionem dicendo non eſſe completam contra Papam, & ſic allegando ius tertij poſt longam diſputationem concludit Abb. *in cap. ad audientiam, ſub num.* 2. *verſ. in contrarium tamen, de præſcript.* & cum ſequitur. Felin. *ſub n.* 12 & notat bene Cened. *practic. & canon. lib.* 1. *quaſt.* 26. *n.* 9. *ad fin.* optimè Eraſm. à Cochier. *de iuri, diſt. Ordin. in exemptos, p.* 3. *quaſt.* 2. *n.* 4. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Monachi ſinguli non poſſunt commorari in Prioratibus monachorum, etiamſi ſuper hoc habeant reſcriptum Apoſt. niſi in illo fiat mentio de Lateranenſi Concilio.*

2 *Priuilegium contra ius commune eidem non derogatur ſi de eo mentio non habeatur.*

3 *Diſpenſatio aduerſus Concilij decreta, & Canones ſufficiens non cenſetur niſi in ſpecie fiat eorum derogatio.*

4 *Litteræ impetratæ præter ſtylum Curiæ ſunt de falſitate ſuſpectæ.*

5. *Clauſulas inſolitas apponens poteſt de falſo puniri.*

6 *Priuilegia valent non facta mentione de iure contrario cum ſemper contra illud emanent.*

CAP. Ex parte. III.

Honor. III.

1 MOnachi nõ poſſunt ſinguli commorari in Prioratibus etiam de priuilegio Sedis Apoſtol. niſi in eo fiat mentio de Concil. Lateranen. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rat. on. di. lib.* 3. *iuris Pontif. pag* 365. Aragona *in compendio iuris Canonici, pag.* 503. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1.

2 *Volumus per hoc derogare Concilio.*] Collige ex text. ſpeciale priuilegium contra ius commune eidem non derogare ſi de eo mentio non habeatur, tradit gloſſ. Abb. *num.* 1. ... qui DD. *in præ, enti*, gloſſ *verbo neſcatur*, vbi Domin. *n.* 26. & alij *in c.* 1. *de conſtit, lib.* 6. gloſſ. *verbo mentione in c.* 1. *de exceſſ. Prælat. eod. lib.* gloſſ. *verbo non permittitur, in l. quominus, ff. de fluminib.* Bart. *in l. vlt. n.* 4 *C. ſi contra ius*, Abb. *in c. nonnullis*, per text. *ibi n.* 10. *de reſcript.* Rip. *in c.* 1. *à n.* 36. *illo tit.* reſoluunt Xuar. *alleg.* 12. *n.* 44. *& alleg.* 28. *à num.* 15. Gom. *in reg. de impetrantib. q.* 1 Couarr. *var. lib.* 4. *c.* 16. *n.* 6. Padil. *in l. vlt. n.* 17. *C. de diuerſis reſcript.* Sarmient. *lib.* 3. *ſelect. c.* 14. *à n.* 3. Roland. *conſ.* 5. *à n.* 54. *lib.* 1. Intellige tunc ſufficere clauſulam generalem ſi ius non habuerit clauſulam derogatoriam, contra verò ſi prædicta clauſula in eo reperiatur, tunc enim ſpecialis mentio deſideratur, patet ſi expendas Papam non intendere inaduertenter facere aliquid cõtra ius, quod facere videtur ſi in priuilegio mentio ſupradicta non reperiatur iuxta ſu, tradicta, idque inſinuare videtur Pontifex *in præſenti*, ibi, *non credimus emanaſſe*, quæ verba denotant defectum intentionis.

Non obſtat quòd in priuilegio maior ratio reperitur, quam in lege poſteriori; cum lex poſterior in totum contrariam præcedentem ſoleat abrogare, licet de illa mentio non habeatur, iuxta text. *in d. c.* ... *de conſtit. lib.* 6. Reſpondetur enim magnam eſſe differentiam inter legem, & priuilegium, nam lex ſumma cum deliberatione, cõſultatione, & euidẽti vtilitate promulgari, ac proinde in illius conſtitutione Princeps facile circumueniri non poteſt, *l.* 2. *de conſtitut. Princip.* non ſic dicendum in priuilegiis, quæ quidem cùm facillimo negotio concedantur propter ſupplicantium importunas preces, facilè Princeps poterit circumueniri, aduertit poſt alios Sarmient. *d. c* 14. *n.* 11. qua de cauſa in priuilegio mentio iuris eſt facienda, aliàs enim per ignorantiam priuilegium præſumitur concedi.

Obuiet Lateran. Concil.] Sub Alex. III *c.* 10. quod refertur *in c. Monachi. ſupr. de ſtatu monachorum.*

3 *De quo nulla mentio eſt.*] Notatur ad hoc, quòd diſpenſatio aduerſus Concilij decreta, & Canones ſufficiens non cenſetur, niſi in ſpecie fiat eorum derogatio, vt per Couarr. *lib.* 4. *variar. c.* 16 *nu.* 6. *col.* 1. & alios plures relatos per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 3; *num.* 24. quibus adde Anton Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 5. *c.* 14. *n.* 10. *lib.* 8. *c.* 4. *num.* 6. vbi citat Rotam apud Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 3. *num.* 12. *de reſcript.* & apud Verall. *deciſ.* 368. *num.* 3. *part.* 1. & apud Molied. *deciſ.* ... *de locato*, & plenè *in Valentina decimarum* 9. *Decembris* 1602. coram bonæ mem. Penia. Vide ad intellectum, quæ tradunt Cened. *ad Decretal. collect.* 123. *nu.* 3. *verſ. eg. tamen*, Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tit.* 4. *c.* 19. *numer.* 22.

4 *Quod huiuſmodi littera ab Apoſt. Sede non credimus emanaſſe.*] Notatur ad hoc, quòd litteræ impetratæ præter ſtylum Curiæ ſunt de falſitate ſuſpectæ, vt per Xuar. *alleg.* 2 *n.* 6. & ideo clauſulas inſolitas apponens 5 poteſt de falſo puniri, vt per Gerard. *ſing.* 77. Priuilegia 6 tamen valent non facta mentione de iure contrario, cùm ſemper contra illud emanent, Xuar. *alleg.* 12. *n.* 44. *&* 46. *& alleg.* 28. *n.* 18.

CAP. Ad audientiam. IV. & vlt.

1 ORdinarius debet compellere cenſuris Abbates, vt monachos a Prioratibus reuocent ad clauſtrũ, ponendo in eis clericos ſeculares, vel eis ſocios adiungant monachos, cũ quibus poſſint regulariter viuere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hoſt. Butr. Anch Henric. Panorm. Viuian. *in ratio. ali. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 365. Aragona *in compend. iuris Canon. pag* 505. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

De

De Iurepatronatus.

Tit. XXXVIII.

1 SVper hanc rubr. ſcripſerunt Innoc. Zabar. Ioan. And. Imola, Anan. Butr. Anch. Panor. Henric. Caniſ. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol.* 110. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 176. Martin. Meſnart. *in epitome Decret fol.* 139. *verſo*. Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pont. à pag.* 486. Goffred. & Hoſt. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag.* 290. noui iuris Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr. & vol.* 4. *repert. de iure Canonico, ad lib.* 3. *Decretalium*, Roch. Curte.

2 De materia tit. tractatus integros in lucem ediderunt Cæſ. Lambert. Paulus de Citadinis, Ioan. Nicol. Delphinatis, Ioan. Nicol. Himonteeus, Claudius Tutius, ac Andr. Dalnerus, & praxim iuriſpatronatus acquirendi, conſeruandique illud, ac amittendi modos breuiter continens edidit Iulianus Viuianus qui in ſecunda impreſſione eam multis Sacræ Rotæ deciſionibus in calce operis inſertis locupletauit, plura per Villalob. & alios *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 4. *pag.* 167. *cum ſeqq.* Ioſeph. Ludouic. *tom.* 3. *ſub hoc tit. concl. vnic. pag.* 529. Perez *tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. à pag.* 135. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princip.* Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 2. *c.* 6. Valer. Regin. *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 5. *num.* 108. *cum multis ſequentibus*, Vaſquez *de beneſic. cap.* *de iurepatr.* Zerol. *in praxi Epiſcop. verbo iuſpatronatus*, Zecch. *de beneſic. & penſionibus Eccleſ. cap.* 12. Nicol. Garc. *eod. tract. p.* 5. *c.* 9. Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 32. Azor *inſtit. moralium, part.* 2. *lib.* 6. *à cap.* 19. *vſque ad cap.* 24. & per me *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 70. 71. & 72. Ioan. Anton. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum ad parochiales Eccleſias prælud.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus poteſt compellere Patronos Eccleſiarum diſcordantes per ſubtractionem diuinorum vt ad concordiam redeant.*

2 *Iuſpatronatus eſt indiuiduum.*

3 *Hæredes plures in iurepatronatus omnes ſunt patroni inſolidum, itaut prædictum ius non diuidatur inter illos pro portionibus hæreditariis, ſed inſolidum, & æqualiter ad eos pertineat.*

4 *Computatio diuerſarum vocum deſcendentium à patronis quomodo facienda, oſtenditur.*

5 *Iurepatronatus gentilitio, & familiari ſuccedũt deſcẽdentes, licèt non hæredes in capita, & non in ſtirpes.*

6 *Iuſpatronatus gentilitium dicitur quando fundator in fundatione expreſſit rationem conſeruandæ agnationis, & quando dubitatur an ſit gentilitium leuiores ſufficiunt probationes.*

7 *Iuſpatronatus potius præſumitur hæreditarium, quàm gentilitium.*

8 *Iuſpatronatus quando in ſtirpes, & quando in capita ... et ad ſucceſſores, extenditur.*

9 *Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tranſit ad quoſcumque hæredes etiam extraneos.*

10 *Iuſpatronatus non venit in reſtitutione fideicommiſſi.*

11 *Iuſpatronatus non tranſit cum ea vniuerſali tranſlatione, quæ fit in fideicommiſſarium.*

12 *Mutatione perſonæ dicitur alia diſpoſitio, & alius contractus.*

13 *Iuſpatronatus diuiduum eſt quoad commoditatem, & exercitium, ſecus quoad ſubſtantiam ipſius iuris.*

14 *Hæredes ſua auctoritate abſque ſuperioris conſenſu poſſunt facere concordiam de alternis vicibus præſentando Rectorem.*

15 *Ius conferendi quando competit cuilibet in ſolidum ſi vnus non confert, cenſetur conſentire collationi per alterum factæ.*

Cap. Relatum. I.

Ex Concil. Mediomatricen.

QVando inter patronos fuerit talis diſcordia, vt non poſſit Sacerdos fungi officio ſuo, ſi aliter prouideri non poteſt, Epiſcopus præcipiat vt in ea nõ celebrentur Miſſarum ſolemnia, donec patroni concordent, & Eccleſia habeat ſuum Sacerdotem liberum, quia illa diuidi non debet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontific. pag.* 366. Alagonain *compend. iuris Canonici, pag.* 506. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. referunt Burchard. *lib.* 3. *Decret. cap.* 42. Iuo *p.* 3. *cap.* 46. & Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 1. qui tribuunt Concil. Mediomatricen. *cap.* 10. extat tamen hoc decretum in Conciliis vulgaris in Synodo Cabilonen. II. habita ſub Imper. Carolo Magno *cap.* 16. 1

Inter hæredes patroni diuidi non debeat.] Notatur ad hoc quòd iuſpatronatus indiuiduum eſt, vt per Couarr. *variar. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 5. *in princip.* Maranta *in repet. l. ſi is poteſt, num.* 33. & 34. *ff. de acquirend. hæred.* Roch. *in tract. huius tit. verbo, & dotauit, quæſt.* 22. *num.* 22. Gonzal. *ad reg. Cancel. gloſſ.* 45. §. 1. *num.* 6. Et ideo ſi plures ſint hæredes omnes ſunt patroni in ſolidum, Viuian. *in praxi iuriſpatron. part.* 1. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 29. itavt prædictum ius non diuidatur inter illos pro portionibus hæreditariis, ſed in ſolidum, & æqualiter ad eos pertineat, gloſſ. *hic verbo non debeat*, communiter recepta ex Panorm. *num.* 7. *gloſſ.* 1. *poſt princip. in Clem. ſi plures, hoc tit.* Vincent. de Franch. *deciſ.* 85. Peregr. *conſ.* 34. *n.* 2. *vol.* 1. vbi *n.* 19. ſubdit iſtud ius deuolui ad hæredes, nõ vti hæredes, ſed quia hæredes, refert Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 12. *c.* 13. *num.* 379. vbi etiam cum Peregrin. *conſ.* 87. *num.* 4. *volum.* 3. reſoluit non licere in diuiſionibus illud dare vni ex hæredibus, & remitti, & *num.* 380. hinc colligit quod vbicumque alter ex fratribus obierit, admittitur nepos ad præſentandum ſimul cum patruo, & citat Franc. Marc. *deciſ.* 1133. *num.* 6. *part.* 1. Stephan. Gratian. *cap.* 521. *num.* 16. De computatione verò diuerſarum vocum deſcendentium à patronis latè Lambertin. *de iurepatronat. in* 2. *q. princip. lib.* 1. *part.* 2. *art.* 25. & Campan. *d. cap.* 13. *à num.* 384. Et quòd in iurepatronatus, quod aliquos pertinet vti ſingulos, non vti vniuerſos, ſucceditur in ſtirpes, & non in capita, per *d. Clem. ſi plures*, docent Tiraq. *de iure primog. q.* 36. *num.* 3. Rot. *deciſ.* 251. *num.* 5. apud Farin. *part.* 1. *recent.* vbi intelligit de iurepatronatus hæreditario, Menoch. *conſil.* 316. *num.* 16. Perez *l.* 1. *verſ. monere inuenias, tit.* 6. *lib.* 1. *Ordinam. pag.* 140. Roch. *verbo ipſe, vel is, à num.* 1. Spin. *in ſpecul. teſtament. gloſſ.* 4. *princip. n.* 61. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 45. *num.* 61. Aloyſ. Riccius *in collect. deciſ. part.* 5. *collect.* 1733. & *in deciſ.*

(margin numbers beside the right column: 2 at "Inter hæredes", 3 at "num. 22. Gonzal.", 4 at "tian. cap. 521.")

Curia Archiepiſc. Neapol. deciſ. 120. *num.* 1. *part.* 2. Viuian. *in praxi iuriſpatronat. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 160.
& ita hæredes plures vnius patroni vnam tantùm vo-
5 cem habere reſoluunt Azeued. *l.* 9. *num.* 9. *tit.* 6. *lib.* 1.
noua recopil. Viuian. *d. cap.* 1. *num.* 60. In iurepatronatus
verò gentilitio, & familiari ſuccedunt deſcendentes,
licèt non hæredes, in capita, & non in ſtirpes, Rota
6 *d. deciſ.* 251. *n.* 5. Et iuſpatronatus dicitur gentilitium,
ita vt in eo non veniant illegitimi, quando fundator
in fundatione expreſſit rationem conſeruandæ agna-
tionis, Rot. apud Farin. *deciſ.* 395. *num.* 2. *part.* 1. *recent.*
Et quando dubitatur an ſit gentilitium leuiores ſuf-
ficiunt probationes, cum agitur non de illius ſubſtan-
tia, ſed de pertinentia, ead. Rot. *d. part.* 1. *deciſ.* 675. *n.* 3.
7 *in fine.* In dubio tamen præſumitur potius hæredita-
rium, quàm gentilitium, ead. Rot. *d. part.* 1. *deciſ.* 675.
num. 1. & quòd iuſpatronatus in dubio præſumatur
hæreditarium, & tranſitorium ad quoſcumque hære-
des etiam extraneos vbi ex fundatione, vel aliunde de
contrario non docetur, Rot. *deciſ.* 707. *num.* 8. *part.* 1.
& deciſ. 736. *num.* 1. *p.* 1. *recent.* & *in Vrbeuetana bene-
ficij* 28. *Ianuarij* 1623. coram bonæ mem. Vbaldo, &
in Lucana iuriſpatronatus 16. *Iunij* 1623. coram eodẽ,
& *in Piſtorien. Parochialis* 9. *Februarij* 1624. coram
R. P. D. Meſlino. Præſumitur autem gentilitium,
non hæreditarium, quando in eius prouiſionibus
ſemper fuit habita mentio familiæ, & deſcendentiæ,
nunquam verò hæreditariæ qualitatis, vel quando
per ſpatium centum annorum nullus extraneus, aut
fœmina in eo præſentauit, Rot. *in Florentina Cano-
nicatus* 25. *Maij* 1616. coram bonæ memoriæ Buratto,
inter eius deciſiones impreſſas *deciſ.* 183. *num.* 12.
8 *&* 23. Iuſpatronatus quando in ſtirpes, & quando in
capita ſpectet ad ſucceſſores, vide Rot. *d. part.* 1. *de-
ciſ.* 308. Intellige ſupradictam reſolutionem, quòd
ſcilicet in iurepatronatus ſucceditur in ſtirpes, & non
in capita, vt non procedat quando competit alicui
Collegio, ſeu familiæ vti ad vniuerſos, tunc enim præ-
ſentatio fit per capita, non autem per ſtirpes. Lamber-
tin. 1. *quæſt. ſecunda primi libri art.* 25. *num.* 17. & nullã
habet difficultatem, quando ad vnum tantùm Colle-
gium, ſeu familiam ſpectat, vel ad plures, qui tamen
ſimul conueniunt ad præſentandum, non vt diuerſa
corpora, ſed tantum vt vnum corpus, Abbas *in cap.
ſcriptam, num.* 6. *de elect. & in cap. Paſtoralis, in fin. prin-
cip.* & Felin. *num.* 9. *verſ. vbi duo corpora, de reſcriptis.* be-
nè Caccialup. *in l. omnes populi num.* 141. *cum ſeqq. ff.
de iuſtitia, & iure,* vbi etiam dicunt, hoc ſcilicet an vt
diuerſa corpora, vel tanquam vnum conueniant, di-
gnoſci ex circomſtantiis facti, quæ in hoc caſu mul-
tum ſuadent huiuſmodi iuſpatronatus competere
certis familiis, non tanquam diuerſis corporibus, ſed
tanquam vnum corpus ſub nomine familiæ, & al-
bergui conſtituen. quæ omnia habentur apud Rota-
lem deciſionem *in vna Taurinen. iuriſpatronatus* 11.
Ianuarij 1595. coram Illuſtriſſimo Pamphilio. Patro-
ni abſentes an, & quando debeant citari vide Mantic.
deciſ. 168. *per totam.* vbi tres caſus diſtinguit; primus
eſt quando plures patroni præſentant vt ſinguli, &
tunc ait non requiri quod abſentes vocentur, quia
non eſt neceſſarius ſimultaneus conſenſus; ſecundus,
quando iuſpatronatus pertinet ad plures, vt vniuer-
ſos, & tunc quidem cùm non præſentant vt ſinguli,
ſed tanquam vniuerſi, in hoc caſu abſentes vocari de-
bere tenet, quia ſimultaneus requiritur conſenſus: ter-
tius quando iuſpatronatus ad plures pertinet vt ſin-
gulos, & conſequenter patroni præſentant vt ſin-
guli: non autem vt vniuerſi, ſed vigore ſtatuti, aut
conſuetudinis ad præſentandum ſoliti ſunt ſimul con-
uenire, & tunc quidem ait abſentes vocari debere,
qui vocandi ſunt, quando præſentatio fit à pluribus
tanquam vniuerſis, quia ſimultaneus conſenſus re-
quiritur, & citat. Lambert. *lib.* 2. *part.* 2. *quæſt.* 2. *princ.
art.* 8. *num.* 8. *verſ. limitat tamen*, Roch. *verbo honorifi-
cum. quæſt.* 60. *num.* 93.

Notatur etiam ad hoc, quòd iuſpatronatus Eccle- 9
ſiaſticum tranſit ad quoſcumque hæredes etiam ex-
traneos, vt per Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 18. *num.* 6. Bo-
nacoſ. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 5. *num.* 36. *pag.*
170. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 4. *collect.* 1025.
Chald. Pereira *de empt. cap.* 12. *num.* 16. & alios citatos
per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 71.
num. 3. niſi in fundatione fuerit expreſſum quod tran-
ſiret tantùm ad hæredes ſanguinis de conſenſu Epi-
ſcopi, Roch. *verbo ipſe, vel is, num.* 19. Viuian. *d. lib.* 1.
cap. 1. *num.* 61. nam in dubio iuſpatronatus eſt præſu-
mendum hæreditarium, & tranſitorium ad quoſcun-
que hæredes etiam extraneos vbi ex fundatione, vel
aliunde de contrario non doceatur, Cardinal. *in Cle-
ment. plures hoc tit. quæſt.* 6. & Anchar. *num.* 7. *&* 11.
Lambertin. *de iurepatronat.* 2. *part.* 1. *lib. quæſt.* 2 *num.*
15. Hieron. Gabr. *conſ.* 196. *num.* 3. *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 707.
num. 8. *part.* 1. *& deciſ.* 756. *num. part.* 2. *recent.* & fuit
etiam dictum *in Florentina Canonicatus* 25. *Maij* 1616.
coram bonæ memoriæ Buratto, & *in Piſtorien. Paro-
chialis* 9. *Februarij* 1614 coram R. P. D. Meſlino. Vn- 10
de cum iuſpatronatus pertineat ad hæredes, quia hæ-
redes, rectè fit non venire in reſtitutione fideicom-
miſſi, vt per Dec. *in l. precibus, num.* 12. *C. de impuber.
& aliis,* Couarr. *in cap. Raynutius, de teſtament.* §. 9. *n.* 8.
Padil. *in rub. C. de fideicommiſ. num.* 25. Caſſan. *in catalo-
go, part.* 1. *conſiderat.* 38. *quæſt.* 43 Anton. Gom. *variar.
tom.* 1 *cap.* 5. *num.* 28. Coſt. *in cap. ſi pater* 2. *part. verbo
Trebellianicæ, num.* 4. Perez *l.* 1. *col.* 10. *verſ. eſt & alia
quæſtio, tit.* 6. *lib.* 1. *Ordinament. pag.* 139. Peregrin. *de
fideicommiſſ. art.* 6. *num.* . Molin. de primogen. *lib.* 1.
cap. 24. *à num.* 5. alt. Molin. *de iuſtitia, tract.* 2. *diſp.* 188.
ad finem. Ceuall. *communium contra communes, q.* 717.
Cened *ad Decretal. collect.* 5. *num.* 4. Chald. Pereira *de
renouat. emphyt. quæſt.* 19. *num.* 11. Mantic. *de tacitis, &
ambig. conuent. lib.* 4. *tit.* 12 *num.* 6. *&* 15. Nicol. Garc.
de benefic. part. 5. *cap.* 9. *num.* 17. Viuian. *d. lib.* 4. *cap.* 2.
num. 26. Licèt enim iuſpatronatus annexum alicui 11
rei tranſeat cum vniuerſali alienatione, iuxta *cap.
ex litteris, infra hoc tit.* non tamen tranſit cum ea vni-
uerſali tranſlatione, quæ fit in fideicommiſſarium,
prout iura ſepulchrorum veniunt in vniuerſali alie-
natione, *l. ſi modicus* 24. *ff. de contrahend. empt. l. qua-
dam* 62. *ff. de acquirend. rerum dominio*, & tamen
non veniunt in tranſlatione vniuerſali, quæ fit in fi-
deicommiſſarium, *l. quia perinde*, §. *fin. ff. ad Tre-
bellian.*

Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd mutatione 12
perſonæ dicitur alia diſpoſitio, & alius contractus, vt
per Surd. *deciſ.* 201. *num.* 6. Menoch *conſ.* 160. *n.* 15.

In gloſſ. *Non debeat,* 1. ibi, *& nota quod iuſpatrona-* 13
tus, &c. Notatur ad hoc quòd iuſpatronatus diuiduum
eſt quoad commoditatem, & exercitium, ſecus quoad
ſubſtantiam ipſius iuris, quoad quam indiuiduum ius
eſt, vt per Roman. *ſing.* 559. Roch. *verbo ius, quæſt.* 6. *n.*
11. Azeued. *l.* 9. *num.* 1. *tit.* 6. *lib.* 1. *noua recopil.*

In ead. gloſſ. ibi, *quod ſi non conueniant,* &c. Hãc con- 14
cordiam de alternis vicibus præſentando rectorem
poſſunt hæredes ſua auctoritate abſque ſuperioris
conſenſu, & interuentu facere, vt docent Tiraq. *de iu-
re primog. quæſt.* 27. *opin.* 5. *num.* 1. Azeued. *d. l.* 9. *n.* 2.
Cened. *ad Sextum, collect.* 7. *n.* 2. Et quando ius confe- 15
rendi competit cuilibet in ſolidum, ſi vnus non con-
fert, cenſetur conſentire collationi per alterum factæ,
Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 45. *num.* 70.

Cap. Quæcumque. II.

Ex Concil. Tribur.

1 EPiſcopus quando fuerit diſcordia inter patronos vt non poſſit Sacerdos fungi officio ſuo, debet præcipere vt in Eccleſia non celebrentur Miſſarum ſolemnia,& inde tollere reliquias,& claudere oſtium, donec eligant vnum idoneum. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collectar. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Beroi. Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontif.pag.366.* Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.506.& vol.4. repet.in iure Canon.ad lib.3. Decretal.* Ioan. Crot. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.*deſumitur ex Concil. Triburien.*cap.32.*referunt Burchard. *lib.5. Decretor.cap.224.* Ino *part.5.cap.285.*& ab Anton. Auguſt. *collect.1.Decretal.lib.3.tit.33.c.2.*

2 Dicit hic text. quod ſi inter patronos ſit diſcordia in præſentando ad beneficium vacans, poteſt Epiſcopus iubere, vt claudantur Eccleſiæ oſtia, de eaque reliquiæ extrahantur, vt per Lambertin. *de iurepatron. lib.2.part.2.quæſt.1.art.31.* Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatron.part.2.lib.7.cap.9.*

SVMMARIVM.

1 *Patroni ſi præſentando diſcordant, præfertur præſentatus à maiori parte, ſi eſt idoneus, & ſi hoc ſine ſcandalo fieri non poteſt, vel patroni infra tempus debitum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam.*
2 *Iuſpatronatus tranſit ad hæredes quoſcumque.*
3 *Eligentium vota ſi in duas partes ſe diuiſerint in Metropolitani iudicio, præfertur qui in maioribus iuuatur ſtudijs, & meritis.*
4 *Præſentati quando fuerunt plures à diuerſis patronis, ille debet inſtitui, qui à maiori parte, quamuis ſanior non ſit, fuit præſentatus.*
6 *Lite pendente inter patronos ſuper iurepatronatus, vel inter ipſos patronos non concordantes in præſentato, ſi cauſa non finitur inter quadrimeſtre elapſo termino poteſt Epiſcopus prouidere inuitis ipſis patronis.*
7 *Iuſpatronatus acquiritur ex reædificatione, ſeu refectione Eccleſiæ penitus diruta.*
8 *Eccleſiæ penitus diruta, vt illius reædificatione acquiratur Iuſpatronatus, quæ dicatur, oſtenditur.*
9 *Iuſpatronatus non acquiritur ex argumento dotis.*
10 *Dignus præſentatus à maiori parte patronorum eſt confirmandus omiſſo digniore.*

Cap. Quoniam. III.

Ex Concil. Lateranen.

1 PAtroni quando diſſentiont, & diuerſi diuerſos præſentant, quia habet maiora merita & vota plura præfertur, ſi hoc non poteſt fieri ſine ſcandalo, Epiſcopus ordinet prout melius iudicauerit. Idem faciet vbi inter alios naſcitur quæſtio de iore patronatus, quæ inter quatuor menſes non definitur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panor. Beroi. Viuiā. *in ration. lib.3.iur. Pontif.pag.367.* Alagona *in compendio iuris Canon.pag.506. & vol.4. repet.de iur.canon.ad lib.3. Decretal.* Ioan. Crot. remiſſiuè Caſal. *in annot.*& Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *Barboſ. Collect. Tom. II.*

c.17.& refertur ab Anton. Auguſt. *collect.1.Decretal. lib.3. tit.33.cap.4.*

Aut hæredes eorum.] Ergo iuſpatronatus tranſit ad hæredes quoſcūque, vt per Perez *l.1.gloſ.de non.ſuccedet tit.6.lib.1.Ordin.pag.149.*& alios citatos *ad c.1. n. 9. ſupr. hoc tit.* 2

Qui maioribus iuuatur meritis.] Notatur ad hoc, quòd ſi vota eligentium in duas ſe partes dioiſerint, 3 is Metropolitani iudicio præfertor, qui maioribus iouatur ſtudiis, & meritis, vt per Tiraq. *de iure primog. q.17.opin.3.n.2.& 3.* Couarr. *in reg. peccatum p. 2. §. 7. num.3.& 4.* quo nobiliorem tenetur præficere, Tiraq. *de nobilit.cap.20.num.11.*

Et plurimorum eligatur, & approbatur aſſenſu.] Notatur ad hoc, quòd quando plores à diuerſis patronis 4 fuerunt præſentati ille debet inſtitui, qui à maiori parte fuit præſentatus, vt per Paul. de Cittadinis *in tract. huius tit.part.6.quæſt.27.* Mantic. *deciſ.86.* Seraphin. *deciſ.875.* Rot. *deciſ.202.& deciſ.625. n.2.& 3.* apud Farinac. *part. 1. recent.* Aloyſ. Ricc. *in praxi reſolut.173.* Mari. Antonin. *variar.reſolut.lib.1.reſolut.104. num.1.* quos refero *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.3. alleg.72.num.197.*& me citato *in hoc loco*, Maſſobr. *in praxi habendi concurſum, prælud.7.dub.22. num. 12.* ſecundòm Roman. impreſſ. nec eſt neceſſe inſtitutionē fieri à ſaniori, Roch. *in tract. huius tit. verbo honorificum, quæſt. 59.* Lambertin. *eodem tract.lib.2. cap.3. quæſ.4.art.9.* Si vero à maiori parte electus fuerit indignus, à maiori verò præſentatus dignus ſit, is vltimus admitti debet ad beneficium. Rota. *deciſ. 625. numer.3.* quia præſeotatione indigni ſcienter facta à maiori parte, patronorum totum ius deuoluitur ad præſentatum à minori parte, eadem Rot. *deciſ. 568. num. 2.* vbi declarat procedere vbi præſentatio fit à pluribus patronis vti ſingulis, non autem à collegio, vel vniuerſitate, eſt apud Farinac. *part. 1. recent.* Et facienda eſt comparatio numeri ad numerom, ad hoc vt præſentatus à maiori parte poſſit inſtitoi, dummodo ſit idoneos, Roch. *d.verbo honorificum, quæſt.58.* Lambertinus *quæſt.4.art. 2.* còm dicatur præſentatus à maiori parte patronorum, qui plures habet voces, Abb. *hic num.13.* Lambertinus *lib.1.part.1.art.26.* Roch. *verbo ipſe, vel is, num.6.* Rot. apud Farinac. *deciſ. 146. num. 3. parte 1.recent.* Non autem facienda eſt comparatio zeli ad zelum, ſeo meriti ad meritum. Roch. *d.verbo honorificum.quæſt.15.* Lambertin. *d. quæſt.4.art.3.*

Notatur ad hoc, quòd in pluribus patronis præ- 5 ſentibus ad beneficia omnes debent in tali præſentatione reſoluenda conuocari, & congregari, ad hoc vt plurimum voluntas pauciorum voluntati præferatur, vt per Farin. *in praxi crimin.part.1.quæſt.14.n.8.*

Infra quatuor menſes non fuerit diffinitum.] Notatur 6 ad hoc, quòd pendente lite inter patronos ſuper iurepatronatus ſi cauſa non finiarur intra qoadrimeſtre, elapſo termino poteſt Epiſcopus prouidere inuitis ipſis patronis, vt per Tiraq. *de retractu lign.§.11.gloſ.10. num.37.* Chald. Pereira *de renouat.emphyt.quæſt.7.numer.13.* optimè Zerol. *in praxi Epiſcop.part.1.verbo iuſpatronatus, §.5.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.11.cap.13.num.486.* cum quo declaraui *ad c. cùm propter 27.num.2.in fi. hoc tit.* vbi ſedet hæc materia. Idem pariter dicendum videtur, quando lis eſt inter ipſos patronos non concordantes in præſentato, quia tunc ex deuolutione Epiſcopus confert. Iul. Viuian. *in praxi iuriſpatr part.2.lib.7.c.3.num.7.* Zerol. *in praxi Epiſcop.d.§.5.* vbi etiam reſoluit qoòd ſi controuertatur inter fiſcum Epiſcopi prætendentis Eccleſiam vacantem pertinere ad meram collationem Epiſcopi, & eſſe liberam, & ipſos patronos prætendentes

dus præſentandi, vel iuſpatronatus ad eos pertinere, tunc durante lite Epiſcopus non poteſt prouidere inuitis patronis, ſed ponet œconomũ in d. Eccleſia quouſque ſit terminatum negotium, refero ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi, p. 3. alleg. 72. à n. 48.* Et textum *in præſenti* inducentem deuolutionem quando eſt lis inter patronos tanquam exorbitantem, & rigoroſum nõ extendi ad litem inter præſentatos cenſuit Rot. *deciſ. 586. n. 7.* apud Farin. *in collect. 1. nouiſſimarum.* Nec etiã extenditur ſtante lite inter patronos, & inter præſentatos, Ioan. Andr. *in c. cum vos, n. 1. verſ. unde iura de offic. ordinar.* vbi etiam Butr. *n. 7. verſ. iura ergo,* & Imol. *n. 7. verſ. nec obſtat,* Lap. *alleg. 78. n. 15.* Rot. apud Farin. *deciſ. 81. in fine, p. 1. recent.*

7 In gloſ. *Fund. uero.* ibi, *quod intellige cum omnino non eſt deſtructum,* &c. Notatur ad hoc, quòd iuſpatronatus acquiritur ex reædificatione, ſeu refectione Eccleſiæ penitus deſtructæ, ſeu dirutæ, itaut noua conſecratione indigeat, minime autem patronus efficitur reficiens Eccleſiam non penitus deſtructam, vt per Abb. *hic n. 1. & 11.* & Beroi. *n. 56.* Roch. *de iurepatronatu, in verbo conſtruxit, n. 17.* Iaſ. *in l. 1. §. ſi quis ædificium, n. 4. de noui oper. nunciat.* Burſat. *conſil. 310. à n. 3. vol. 3.* Straphil. *de litteris gratiæ, tit. de modo, & forma impetrandi, §. ſequitur videre, n. 6.* Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 1. p. 1. q. 6. princip. art. 3.* Menoch. *conſ. 90. n. 27. & conſ. 336. n. 5. cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo iuſpatronatus, §. 1. ad finem,* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 4. princip. n. 18* Rot. *deciſ. 306. à n. 3. vol. 3. diuerſ.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. . c. 19. q. 10.* Seraphin. *deciſ. 518. & 907.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 5. collect. 1559.* Nicol. Garc. *d. c. 9. n. 51.* & plures per me citatos *ad alleg. 70. n. 6.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr. 11. c. 13. n. 337.* me citato *in hoc loco* Maſſobr. *de prælud. 7. d. 21. n. 6* Viuian. *in praxi iuriſpatron. lib. 2. c. 4. n. 6. in nouiſſ. impreſſ.* Rot. *in Mutinen. plebis, ſeu iuriſpatronatus 21. Februarij 1625.* coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, benè Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 177. n. 26.* vbi dicit quòd ad acquirendum iuſpatronatus ex reparatione requiritur totalis reſtauratio ipſius Eccleſiæ funditus dirutæ, vnde Rot. *d. deciſ. 306.* & Burſat.
8 *d. conſ. 310. n. 6.* ac Campan. *d. c. 13. n. 319.* dicunt Eccleſiam adeo dirutam iudicari, vt reædificata dicatur, & iuxta prædicta acquiſitum iuſpatronatus, ſi noua indigeat conſecratione, per *c. de fabrica, de conſecrat. diſt. 1.* Vbi verò Sacra ædes penitus collapſa reædificata fuerit ab alio ex eadem materia, qua fuerat confecta, licèt nullum ſibi quærat patronum, nihilominus prior patronus amiſit ius ſuum ex hac gloſ. & Azor. *citato loco,* quia pereunte re petit vſusfructus, & quoduis aliud ius ſuper ea reexiſtens, & obligatio ſemel extin-
9 cta non reuiuiſcit, *l. rei, §. aream, ff. de ſolut.* Sic etiam ex argumento dotis non acquiritur iuſpatronatus, cùm neceſſe ſit Eccleſiam totam ſuam dotem amiſiſſe, & ſic fuiſſe reductam de eſſe ad non eſſe, vt ex conſtitutione alterius nouæ dotis illud acquiratur, Gonzal. *reg. 8. Cãcell. gloſ. 18. n. 53.* Stephan. Gratian. *d. c. 177. n. 24. & 25.* Campanil. *d. c. 13. n. 340.* nouè. Ioan. Anton. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum ad parochiales prælud. 7. dub. 13.*

10 In gloſ. *Qui maioribus.* ibi, *ſed videtur ſufficere ſi ſit idoneus, dum tamen habeat maiorem partem.* Notatur ad hoc quòd dignus præſentatus à maiori parte patronorum eſt confirmandus emiſſo digniore, vt per Perez *l. 2. verſ. hoc tamen, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 151.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 5. n. 46.* Rot. *deciſ. 202.* apud Farinac. *p. 2. recent.*

SVMMARIVM.

1 *Patroni laici, qui clericos inſtituunt, & deſtituunt in Eccleſiis etiam patronatis, vel bona ipſarum aliter adminiſtrant, excommunicantur, & clerici, qui inſtitutionem laicorum recipiunt, communione priuari debent.*

2 *Inſtituendi ius acquiri poteſt laico priuilegio Papæ, ſeu conſuetudine, aut præſcriptione tẽporis immemorialis ſi fuerit per Papam approbata.*

3 *Inſtituere habens ſi fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, nunquid hæc vnico actu expediri poſſint, remiſſinè.*

4 *Verbum, priuetur, an importet latam ſententiam, vel ferendam remiſſinè.*

Cap. Præterea. j. IV.

Patroni laici, qui ſine auctoritate Epiſcopi inſtituunt clericos, vel remouent, vel bona eccleſiaſtica pro ſua voluntate diſtribuunt, ſunt excommunicãdi. Item clericus, qui recipit Eccleſiam per laicos ſine auctoritate Epiſcopi eſt priuandus communione, & à miniſterio eccleſiaſtico, & ab ordine deponi debet. Colligunt ex Ordinat. Abb antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 368.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 507.* remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p. 1.* deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Alex. III. *cap. 14. §. præterea,* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. c. 5.* 1

Quia in tantum quorundam laicorum. &c.] Aduerte ius inſtituendi acquiri poſſe laico priuilegio Papæ, ſeu cõſuetudine, aut præſcriptione tẽporis immemorabilis, ſi fuerit per Papam approbata, Lambertio. *in tract. huius tit. lib. 2. p. 3. q. 1. art. 11. & 12.* Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatron. p. 1. lib. 12. c. 3. n. 7. & 8.* Vtrùm autem habẽs inſtituere ſi fiat patronus, vel ex iure deuoluto habeat beneficium conferre, nunquid hæc vnico actu expediri poſſit? vide per me dicta *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p. 3. alleg. 72. n. 196.* 2 3

In gloſſ. *Communione priuetur.* ibi, *& ita non eſt ipſo iure ſuſpenſus,* &c. Vide tamen quæ circa verbum illud *priuetur,* tradunt Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 176.* Melch. Phœbos *Luſit. deciſ. 88. n. 12.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo verbum, n. 23.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 22.* & alij citati *ad c. clericus 5. ne clerici, vel monachi.* 4

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus ſi ſucceſſiuè præſentat duos, & ſecundus inſtituitur ab Epiſcopo, valet inſtitutio. Patronus non poteſt clerico, vel alteri Eccleſiæ conferre Eccleſiam patronatam, vel alteri donare.*

2 *Patronus laicus poteſt variare, & qualiter huiuſmodi variatio fieri poſſit, oſtenditur.*

3 *Ius in re per præſentationem non acquiritur, ſed ad rem.*

4 *Ius ad rem vt acquiratur præſentato, præſentatio debet fieri coram habente inſtituere.*

5 *Præſentati quando ſunt plures per hanc præſentationem nullus acquirit ius ad rem.*

6 *Iuſpatronatus donari non poteſt ab eo ad quem illud non ſpectat.*

7 *Nemo dat, quod non habet.*

Cap.

Cap. Quod autem. V.

Adrian. III.

1 PAtronus ſi præſentat idoneum pro Eccleſia, & Epiſcopus illud non admittit, ſi deinde præſentat alium idoneum, & Epiſcopus admittit, primus præſentatus, minimè tamen admiſſus, non poteſt agere, nec eſt præferendus, quia ante approbationem Epiſcopi, non eſt rata præſentatio, & melior eſt conditio poſſidentis. Item laicus patronus ſine conſenſu Epiſcopi non poteſt Eccleſiam donare alicui clerico, vel collegio, & ſi daret, donatio non teneret. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Bero. Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 507. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 369. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 7. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *part.* 15. *cap.* 1. *§ quia autem.*

2 *Et poſtmodum alius idoneus præſentatus*, &c.] Ergo patronus laicus poteſt variare, vt per citatos *in meo tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *allegat.* 72. *num.* 151. Quæ quidem variatio fieri poteſt duobus modis, primo vnico contextu plures præſentando vt is inſtituatur quem Epiſcopus elegerit, *Clem. ſi plures*, vbi gloſſ. & Doctores, *hoc tit.* Secundo modo poteſt fieri plures ordine ſucceſſiuo præſentando, & ſic diuerſis temporibus, vt *in hoc text.* ita Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 2. *part.* 2. *q.* 7. *art.* 21. & ſic variando patronus non recedit, ſed accumulat, ac in dubio præſumitur cumulatiuè præſentaſſe, ſi ſecundò præſentet, nam ſi priuatiuè abſque cauſa permiſſa præſentaret, non audiretur, Roch. de Curte *in tract. huius tit. verbo honorificantum, quæſt.* 13. Lambertin. *vbi ſupra a.* 22. Ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 71. *à n.* 158. Vnde notari ſolet hic text. ad hoc quòd poſtquam res non eſt integra, & ſic poſt acceptationem, & quando iam eſt ius quæſitum nominato, non eſt licita variatio, vt per Girondam *de priuilegiorum, & exempt. explicat. num.* 712. *& ſeq.*

3 *Quoniam antequam præſentatio*, &c. Notatur ad hoc quòd per præſentationem non acquiritur ius in re, ſed ad rem, vt per Roch. *in rubr. huius tit. in princ. num.* 8. *& in verbo ius, quæſt.* 4. Flamin. *de reſignat. lib.* 2. *q.* 23. *n.* 12. *& lib.* 7. *q.* 1. *num.* 79. *cum ſeqq.* Prax. Epiſcop. *verbo ius ad rem, §.* 2. *part.* 1. Seraphin. *deciſ.* 1138. *n.* 4. Rot. *deciſ.* 546. *num.* 2. apud. Farin. *in collect.* 1 *nouiſſimarum*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 15. *§.* 2. *num.* 1. Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatron. part.* 2. *lib.* 8. *c.* 8. *in princip.*
4 quod quidem ius ad rem, vt acquiratur præſentato debet fieri coram habente inſtituere, gloſſ. *verbo præſentari, in Clem. dudum, de ſepult.* & poſt Mill. Lap. Roch. Lambert. & alios Rota *in vna Oſtorien. Capellæ*, 17. *Nouemb.* 1600. coram D. Iuſto, vbi etiam dictũ fuit non requiri admiſſionem ſuperioris, Aloyſ. Ricc.
5 *part.* 5. *collect.* 1661. Quando autem plures ſunt præſentati, per dictam præſentationem nullus acquirit ius ad rem, Mohedan. *deciſ.* 1. *num.* 2. *de præbend.* quem refert Mar. Antonin *variar reſolut. lib.* 1. *reſolut.* 104. *n.* 16. Aloyſ. Ricc. *d. collect.* 1661. *verſ. intellige ſecundò, & in verſ. ſeq.* dicit quòd quando qui eſt præſentatus à quibuſdam patronis, alius ab aliis in æquali, & pari numero, vt vnus iſtorum dicatur habere ius ad rem, requiritur maior pars votorum.

6 *Quia pro non dato habetur*, &c.] Notatur ad hoc quòd iuſpatronatus donari non poteſt ab eo, ad quem illud non ſpectat, Rota apud Farin. *deciſ.* 102. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* nemo enim dat, quod non habet, vt per Surd. *conſ.* 194. *num.* 17. *& conſ.* 247. *num.* 10. *& conſil.* 265. *num.* 6. Cæſar. Angel. *de contradictore legitimo, q.* 5. *num.* 8. Anton. Monach. *Bonon. deciſ.* 19. *num.* 4. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *quæſt.* 10. *num.* 10. Cardin. Tuſch. *tom.* 1. *litt. D. concl.* 10. Ceuall *commun. contra commun. q.* 390.

SVMMARIVM.

1 *Patronus de per ſe vendens iuſpatronatus in pœnam excommunicationis incurrit, & illo cum emptore priuari debet, &* num. 2.
3 *Spiritualium in reſtitutione ſi conſtet quem iniuſtè poſſidere, poterit iudex ex officio eum ſpoliare.*
4 *Iudex in notoriis poteſt inauditam partem ſpoliare.*

Cap. Quia Clerici. IV.

IVſpatronatus emens, vel alio modo acquirens vt præſentet ſuos filios, vel nepotes, illo iure ſpoliari debet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontific. pag.* 370. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 508. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *cap.* 8. & poſt Concil. Lateranen. *part.* 16. *cap.* 4. 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princ. num.* 109. Viuian. *in praxi iuriſpatron. p.* 1. *lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 5. Rot. apud Farin. *deciſ.* 303. *num.* 4. *&* 5. *part.* 2. *recent.* faciunt quæ Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *de ſimonia, cap.* 28. *num.* 3. & alia *ad cap. de iure* 16. *hoc tit.* Hodie ex nouo iure Concilij Trident. *ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 9. *verſ. hoc edictum*, excommunicari debent ſi perſonæ ſingulares vendiderint; ſi verò vniuerſitates ſint, interdicto ſubiici, ac proinde dicto iurepatronatus ipſo iure priuari, vt referunt Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap.* 15. *§.* 1. *num.* 3. & ego ipſe in ſimili *tract. part... allegat.* 71. *n.* 35. Campan. *in diuer. iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *n.* 510. Quæ quidẽ procedunt vbicumque vnus eſſet patronus, & is ob dictam venditionem ſpoliatus fuiſſet iurepatronatus, nam ſi plures fuiſſent patroni, non remanet beneficium liberum, ſed locum ſpoliati aſſumeret Epiſcopus, qui illius partes fungens, præſentaret coram ſe ipſo, vt tenet Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 3. *q.* 8. *art. vlt.* Verùm Canteta *in ſuis quæſt. crimin. cap.* 1. *num.* 50. Socin. iun. *conſ.* 51. *num.* 6. *vol.* 2. Peregrin. *de iure fiſci, lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 71. Bajar. *ad Clar. lib.* 5. *quæſt.* 78. *n.* 26. Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 17. ſimpliciter loquentes aiunt præſentandi ius eo caſu compatronis ipſis competere, ſi patronatus ſit ad hæredes tranſiturus; ſecus verò ſi virtute inſtitutionis ad aliquem deuolueretur, ſiquidem tunc viuente tantum condemnato ſi vacaret, Ordinarius conferret, vel nominatus ab inſtituente, vel ipſius hæredes. 2

Comparant, &c.] Notatur ad hoc quòd iuſpatronatus per clericos comparari, ſeu aliter acquiri non poteſt, vt comparantium, ſeu acquirentium filij, vel nepotes in Eccleſiis patronatus præſententur, vt per gloſſ. *verbo comparant*, Innocent. *in princ.* Butr. & Abb. *num.* 3. Anchar. *num.* 1. & alij *in præſenti.* Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 1. *part.* 1. *q.* 5. *art.* 1. *&* 1. Hippol. *ſing.* 195. Sylueſt. *verbo iuſpatron. num.* 6. Roland. *conſ.* 47. *num.* 61. *lib.* 1. Cùm enim in comparatione iuriſpatronatus ad effectum vt acquirentes filios, vel ne po- 3

tes ſuo in Eccleſiis patronatis poſſit præſentare, vitium ambitionis notabiliter appareat, & prædictum vitium, maximè in perſonis eccleſiaſticis reprobetur, juxta reg. text. *in Clem. 1. in princip. de renunciat.* propterea text. hic tali ratione fundatus in præſenti deciſione quamcuoque prædicti iuris acquiſitionem etiam aliàs licitam ad prædictum effectum factam reprobauit, quod quidem apertè colligitur ex verbis huius text. ibi, *vt poſtmodum eorum filij*, &c. quæ verba apertè denotant illam acquiſitionem iuriſpatronatus *in hoc text.* reprobatam eſſe, quæ principaliter facta eſt ad prædictum effectum, aliàs enim non erat cur à Romano Pontif. referrentur, ac ſubinde ſiue licita, ſiue illicita aliàs propter vitium ambitionis reprobata eſt per text. *in præſenti.*

3 *Appellatione poſtpoſita ſpoliando.*] Notatur ad hoc quòd in reſtitutione ſpiritualium, ſi conſtet quem iniuſtè poſſidere, poterit iudex ex officio eum ſpoliare, vt per D. Barboſ. quia ita hunc text. intelligit *in l. ſi de vi, n. 138. cum ſeq. ff. de iudic.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd iudex in notoriis partem inauditam poteſt ſpoliare, vt per Hippol. *ſingul.* 195. Rebuff. *in l. quod iuſſit, not. 1. num. 61. ff. de re iudic.* D. Barboſ. *in d. l. ſi de vi. num. 126. & 140.*

Spoliando.] Collige ex text. clericos ementes, vel etiam iuſto aliàs titulo acquirentes iuſpatronatus cum intentione, & ad effectum vt illorum filij, ſeu nepotes in Eccleſiis præſententur ab eodem, iurepatronatus eſſe ſpoliandos, vt per Abb. *hic num. 5.* Paul. de Citadin. *in tract. de iurepatron. part. 1. q. 4. ante fin.* Lambertin *ſimili tract. lib. 1. part. 2. quæſt. 5. art. 2.* vbi *num* 3. poſt gloſſ. *hic verbo ſpoliando*, & Abb. *num. 4.* intelligit verbum, *ſpoliando*, in hac deciſione ſtare in ſua proprietate, eo quod acquirentes iurepatronatus actum à iure interdictum feciſſe reputantur, & ita nulliter, vnde ſicut de facto proceſſerunt, ita conueniens eſt vt etiam de facto per Epiſcopum ſpoliari poſſint, quaſi velint non eſſe opus iudicium intentare, prout etiam in actibus notoriè iniuſtis iudex extraiudicialiter procedere poteſt. Vtrùm prædictus intellectus nequaquam ſuſtineri poteſt, conuincitur enim manifeſtè quia ſupponit omnes taliter acquirentes iuſpatronatus in hoc text. nulliter, & de facto aliàs proceſſiſſe, quod planè falſum eſt. Quare videtur dicendum verbum hoc, *ſpoliando*, importare priuationem mediante actu iudiciali, ita vt lata ſententia aliquando declaratoria prout in emptore, aliquando condemnatoria, prout in aliter acquirente per titulum aliàs iuſtum, iuſpatronatus cum effectu amittatur, aduertit eleganter Lambert. *d. q. 5. art. 21.* arg. text. *in cap. quod à te 3. de clericis coniug.*

5 In gloſſ. *Filij.* ibi, *filios autem ſatis credo quod poſſit præſentare.* De hoc dixi *ad cap. conſuluit 15. inf. hoc tit.*

In gloſſ. *Spoliando*, *vlt.* ibi, *ſed cui applicabitur? poteſt dici quòd Eccleſia*, &c. Notatur ad hoc quòd facta venditione iuriſpatronatus Eccleſia patronata libera remanet, vt per Roch. *verbo ipſe, vel is, quæſt. 15. n. 5.* Lambertin. *lib. 1. part. 2. q. 5. art. 1. num. 3.* Nec refragatur quia donatio iuriſpatronatus ſimiliter ipſo iure nulla eſt, ſi ſine Epiſcopi conſenſu laico per patronum facta ſit, iuxta text. *in cap. illud, hoc tit.* ſicut & venditio, vt tenet *gloſſ. vltim. in cap. de iure, inf. hoc tit.* vbi addidi, & tamen conſtat Eccleſiam ſtatim liberam non remanere, ſed potius patronum adhuc poſſe cum eiuſdem Epiſcopi requiſito cõſenſu iterum iuſpatronatus donare; ſatisfit enim ſi dicas in prædicta donatione ſimoniam non dari, quemadmodum reperitur in venditione iuriſpatronatus, qua ſtante propter iniuriam factã Eccleſiæ patronatæ iuſpatronatus amittitur, quo amiſſo Eccleſia cõſequitur libertatem.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus conſiſtens in aliqua vniuerſitate bonorum etiam temporalium tranſit bonis venditis, permutatis, vel aliter alienatis in acquiſitorem abſque Epiſcopi approbatione, & num. 2.*

3 *Iuſpatronatus conſiſtens in aliqua villa, vel caſtro dato in dotem cum ea villa, ſeu caſtro tranſit in maritum.*

4 *Iuſpatronatus an tranſeat in conductorem caſtri, vel villa vbi illud eſt, oſtenditur.*

5 *Hæreditate vendita, in qua conſiſtit iuſpatronatus, in emptorem illud tranſit.*

6 *Curator hæreditatis iacentis poteſt præſentare ad beneficium iuſpatronatus dictæ hæreditatis.*

7 *Iuſpatronatus in vſufructuarium vniuerſitatis bonorum tranſit.*

8 *Sequeſtrata villa vel caſtro, in quibus cõſiſtat iuſpatronatus, ſi durante ſequeſtro vacauerit beneficium, ſequeſter ad illud præſentare poteſt.*

9 *Publicato caſtro, ſeu villa ob delictum patroni delinquentis, cui conſiſtebat iuſpatronatus annexum, illud acceſſoriè publicatur.*

10 *Iuſpatronatus perſonale, & de per ſe principale, & diſtinctum non includitur in confiſcatione bonorum.*

11 *Præſentatio iuriſpatronatus ſi lite mota ſit facta, differri debet inſtitutio.*

12 *Fœmina poteſt habere iuſpatronatus.*

13 *Præſentatus eſt ab eo, qui erat in quaſi poſſeſſione præſentandi, cum bona fide amoueri non debet, etiam ſi deinde conſtet patronum illum non eſſe verum patronum.*

Cap. Ex litteris. VII.

IVſpatronatus tranſit cum vniuerſitate niſi ſpecialiter excipiatur, etiamſi vniuerſitas detur conductori ſolum ad formam, id eſt, quoad vtile dominium, vnde ſi conductor præſentat ante motam litem ſuper iurepatronatus præſentatio tenet, poſt motam litem nihil innouandum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anauia, Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Bero. Cened. *collect. 5.* Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 170.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 508.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. c. 9.* & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *p. 5. cap. 4.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Lambertin. *de iurepatron. lib. 1. part. 2. art. 1. in fine, & art. 2. in fin. q. 5. princ.* Couar. *var. lib. 2. cap. 18. num. 8.* Caualcan. *deciſ. 31. à num. 16. part. 5.* Gregor. *l. 86. verbo tal villa, tit. 18. part. 3.* Menoch. *conſ. 90. num. 118. & 125.* Cened. *ad Decretal. collect. 5.* Mantic. *deciſ. 140. num. 2.* Molin. *de inſtit. tract. 2. diſp. 620. num. 6.* Card. Tuſch. *litt. I. concl. 612. in fin.* Iulian. Viuian. *in praxi iuriſpatron. part. 1. lib. 4. cap. 1. num. 2.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. cap. 9. num. 11.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 20. q. 8.* Mar. Antonin. *var. reſol. lib. 1. reſol. 40. num. 5. reſol. 60. num. 13. & reſol. 103. num. 22.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 5. collect. 1679.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 343.* Lambertio. *in tract. huius tit. lib. 1. part. 2. q. 5. artic. 11. cum ſeqq. & art. 5. & 6. q. 8. art. 1.* Menoch. *de arbitr. q. 54. à num. 49.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ſi vir, num. 56. ff. ſoluto matrim.* Intellige ſiue res principalis, cui annexum eſt iuſpatronatus, ſit vniuerſitas bonorum, ſiue ſit res particularis, dummodo tamen ita inſeparabiliter a

liter adhæreat, vt rem illam quaſi ſuum principale ſequi dicatur, qui quidem intellectus apertè colligitur ex hoc text. ibi, *villam qua Eccleſia ſita eſt*, quibus verbis apparet iuſpatronatus, de quo hic, annexum, & acceſſorium fuiſſe fundo, in quo Eccleſia fuerat ædificata: nam cùm in hoc text. partium intentio ſit villam transferre in totum per illam conceſſionem factam ad firmam, veluti tranſlato principali, dicit Pont. ex iuſpatronatus veluti acceſſorium transferri, quod neceſſariò ſequi debebat naturam ſui principalis, cui inſeparabiliter adhærebat, ex *reg. acceſſorium, lib. 6.* Vnde conuincitur ſententia communis Doctorum facientium diſtinctionem inter vniuerſitatem bonorum, in qua iuſpatronatus exiſtit, & inter rem aliquam particularem, cui adhæret, ita vt in priori caſu tranſlata prædicta bonorũ vniuerſitate transeat iuſpatronatus, minimè verò in poſteriori, prout in ſpecie tenent DD. communiter in [illegible]. Roch. *verbo ipſe, vel 11, q. 13. à num. 41.* plures quos refert, & ſequitur Lambertin. *lib. 1. part. 2. q. 5. [illegible] 11. num. 5. & art. 17.* Couar. dicens communem ſententiam *lib. 1. variar. cap. 13. n. 3.* Intellige etiam vbi bona & iuſpatronatus habent quidem connexionem inter ſe, non tamen iuſpatronatus cohæret bonis, ſed potius bona cohærent ipſi iuripatronatus, vt dum quis inſtituit iuſpatronatus hoc pacto, vt ipſe poſſideat bona, cum hoc tamen onere vt conſulat neceſſitati, & egeſtati Eccleſiæ cum opus fuerit, quia tunc bona iurispatronatus vendi, & in alium transferri poſſunt, dum poſſidens illa bona poteſt aliquos fructus in ſui vtilitatem conuertere, ſeu dum ſuperſunt aliquos fructus præter illos, qui in vtilitatem Eccleſiæ conuertendi ſunt, ita Soar. *d. lib. 4. cap. 28. num. 22.* Filliuc. *tract. 45. c. 6. q. 6. num. 15.*

Illud tamen obſeruari oportet, bona iuriſpatronatus carius vendi non poſſe ob iuſpatronatus illis annexum, quia ipſum ius eſt ſpirituale, ac proinde non eſt pretio æſtimabile, ſed ipſa bona ſunt pretio æſtimabilia, quæ exinde vendi poſſunt quantum ex ſe æſtimentur, non habita ratione iuriſpatronatus, alioquin ipſum ius vendi cenſeretur, ita Vgolin. *de ſimon. tab. 1. cap. 49. §. 2. num 15.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 4. de ſimon. cap. 28. num. 13.* Bonacin. *de ſimon. q. 4. §. 11. num 5.*

3 Vnde ex deſumpta concluſione huius text. iam primò infertur iuſpatronatus conſiſtens in aliqua villa, vel caſtro dato in dotem, cum ea villa, ſeu caſtro tranſire in maritum, vt per Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, §. 43. à princ.* Baeç. *de decima tutorum, cap. 23. num. 19. & in tract. de non meliorandis filiabus, cap. 26. num. 1.* Tiraquel *poſt leges connub. gloſſ. 9. num. 7.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 14. num. 3.* Menoch. *conſ. 66. num. 27.* D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ſi vir, n. 55. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Mantic. *deciſ. 140. num. 2. & 13.* Viuian. *d. lib. 4. cap. 7. num. 6.* quos refero egoipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi. part. 3. alleg. 71. n. 38.* late Nicol. Garc. *d. cap. 9. num. 147. cum multis ſeqq.* præcipuè ad illam quæſt. nempe villa in dotem data, in qua eſt iuſpatronatus, quod cum ipſa tranſit, ad quem ſpectet ius præſentandi, maritóne, an verò vxori? & multis per eum citatis addo Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. tit. 30. à num. 20.* & Campanil. *d. cap. 13. num. 362.* Huius quidem illationis principale fundamentum eſt, quia negari non poteſt iuſpatronatus annexum rei tranſire in illum, in quem eiuſdem rei dominium, vel ſaltem poſſeſſio transfertur, vt fatentur ſcribentes in hoc text. & DD. *ſuprà* citati, conſtat autem dominium rei dotalis ſicut illius poſſeſſionem per matrimonium in maritum tranſire, *l. doce ancillam, C. de rei vendicat.* & docent Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, à num 249. ff. de liberis agnoſc.* Gom. *l. 50. Tauri, num. 33.* D. Barboſ. *in l. diuortio, ff. ſoluto matrim. à num. 1. & 4.* Si ergo iuſpatronatus, & [illegible] dominium, ſeu poſſeſſio tranſit in maritum, neceſſariò dicendum eſt, quod virtute illius poterit maritus præſentare, ne aliàs dicamus manente Eccleſia patronata deficere præſentationem ad illam, vt in terminis concludit D. Barboſ. *in d. §. ſi vir, num. 57.* Accedit quia dato matrimonio fructus dotis ad maritum ſpectant, iuxta reg. text. *in d. §. ſi vir*, à qua regula poteſtas præſentandi excepta non reperitur, cum fructus iuriſpatronatus eſſe dicatur, *gloſſ. vlt. in cap. cum Bertoldus, de re iudic.* Et hæc eſt communis, & verior ſententia, quidquid dicant Abb. *in cap. vlt. num. 8. de conceſſ. præb.* Iaſ. *in d. §. ſi vir, num. 7.* Felin. *in cap. cum olim, de maior. & obed. & in cap. cauſam, quæ, num. 8. de præſcript.* Guillelm. *in cap. Raynutius, verbo cætera bona, n. 37.* Vnde iam apparet quàm fruſtratoria ſit dubitatio, in qua torquentur DD. vtrium concurrente viro & vxore ad præſentandum, quæ præſentatio ſit præferenda? de qua agit Abb. *in d. num. 8.* Lambertin. *d. lib. 1. part. 2. quæſt. 10. art. 2. & 3.* Tiraquell. *poſt leges connub. gloſſ. 9. num. 6.* Siquidem ex prædictis ſoli marito, ius præſentandi competere conſtat, vnde non ſolùm præſentatio illius præferenda eſt, ſed & alia per vxorem facta nequaquam admittenda.

Secundò infertur in conductorem caſtri, aut villæ, vbi eſt iuſpatronatus, illud tranſire, quod & clarè annuere videtur hic text. dum ait iuſpatronatus tranſire in conductorem villæ datæ ad firmam; verùm in explicando an hoc ſolum procedat in conductione ad longum tempus, an etiam in illa, quæ ad modicum fit, mirè variant Doctores. Nam Abb. *in præſenti n. 5.* ſub diſtinctione rem componit, dicens illationem procedere vbi locatio ad longum tempus facta cernitur, ex aduerſo verò adducta per Doctores contrarium tenentes, ſi ad modicum, ſequuntur Caballin. *milleloq. 145. incip. Ius præſentandi, num. 3. part. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam gloſſ. 4. num. 119.* Ceped. *ad Decretal. collect. 5. num. 10.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, §. 43. col. 3.* Roch. *verbo ipſe vel 11, q. 26. n. 54.* Lambertin. *lib. 1. part. 2. quæſt. 8. art. 2. in princ.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 24. à n. 2.* late Menoch. *conſ. 90.* fatetur D. Barboſ. *in l. diuortio, §. ſi vir, num. 58. ff. ſoluto matr.* Pro quibus facit efficaciter, quia locatio ad modicum tempus nullum dominium, nullàm ve poſſeſſionem transferre ſolet, docet Iureconſ. *in l. non ſolet, ff. locati*, iuncta *l. genere 3. ff. de acquir. poſſeſſ.* ſicut transfert locatio ad longum tempus, vt probat text. *in l. 1. §. quod autem, ff. de ſuperficieb.* conſtat manifeſtè iſtum text. agere de locatione ad longum tempus, id enim importat conceſſio ad firmam, vt tradit Bart. *in l. 1. num. 8. C. de iure emphyt.* eo quòd inſpecta lingua Anglicana talis conuentio ſic appellata ſignificat annuum cenſum, & vti talis cenſetur facta ad decennium, & importat alienationem, quod quidem mihi videtur probare text. *in cap. 2. de locato*, dum *in fine*, inquit ad firmam concedi poſſe decimas, de quibus *ibi* agebatur, ita vt ad alienationem non videatur extendi, ſic planè innuit contractum illum ad firmam ſe alienationem importare. Deinde faciunt huius text. verba, ibi, *vel antequam*, &c. quibus vult text. quòd ſi præſentatus à milite præſentatur antequam eſſet ſuborta controuerſia inter militem & Abbatiſſam, ille præualeat in Eccleſia, etiamſi prædicta Abbatiſſa obtineat, quod quidem fieri non poterat caſu, quo per ſolam locationem, de qua *hic*, reſultaret ſola detentio, qualis reſultat ex locatione ad modicum tempus, ſed quia poſſeſſio in eundem militem tranſlata fuit, iuxta text. 4

*in c.conſultationibus,infr.hoc tit.& in cap. querelam, de elect.*ideo neceſſariè text.*hic* ſupponit prædictum militem non conduxiſſe villam ad modicum tempus,ſed ad longum , aliàs non eſſet poſſeſſor , vt text. ſupponit ,ſed ſolum detentator , vt probat text. *in l. malè agitur , C. de præſcript.* 30. cuius præſentatio præualere non poterat , iuxt. text. *in d. cap. conſultationibus.* Non defuere tamen qui abſolute tenuerint iuſpatronatus annexum villæ,vel caſtro in his terminis tranſire ſolummodo cùm datur in emphyteuſim,vel feudum , cuius opinionis auctor eſt Paul. de Caſtro *conſ.* 162. *incip.Venerabilis vir , vol.*2.vbi *num.*2. aſſerit text. *in præſenti* procedere,vbi tranſlatum eſt vtile dominium,ſcilicet cùm datur in emphyteuſim, vel in feudum , explicans illud verbum, *ad firmam* , de emphyteuſi , & hæc Pauli de Caſtro opinio iudicatur communis , teſte Ruch.*in tract.huius tit.verbo ipſe,vel is a quo, in .6.quæſt prope num.*58 & Lambert.*in ſimili tract. art* 2.*q.*8.*princ. part.*1.*lib.*1.Ioſeph. Ludou. *tom.*3.*commun opi non.ſub hoc tit.conc. vnic.verſ.acqu-ritur etiam,ſ. &.*534.*col.*2. Ego tamen nec vni,nec alteri aſſentior opinioni,ſed in eam fortaſſe ſententiam deflecti poſſe ſentio , vt contractus iſte ad firmam de quacunque locatione , & afficto conceſſo, quamuis breui intelligatur, cum diſpoſitio huius text. militet etiam vbi caſtrum , ſeu villa locata fuit ad modicum tempus , atque ideo illius conductor tanquam patronus , beneficij exiſtentis in eodem caſtro , valeat præſentare ſi illius vacatio contingat in tempore conductionis.per ea,quæ in hoc propoſitum tradit Campanil.*d. cap* 13. *num.*358. & ante illum videtur ſentire *gloſſ.hic verbo, ad firmam,*ibi,*dicunt quidam,&c.*ſequitur Hoſtienſ.*col.vlt* & apertiùs Zabarel.*quæſt.*1.*in fine.* Pro quibus vrget , quia per locationem ad modicum tempus tranſit commoditas ipſius rei locatæ in ipſum conductorem , ita vt illi liceat vti frui re conducta probat text. *in l.ex conducto* 16 *in princ.ff. locati,*tradit Bart.*in l.*1.§.1.*ff.eo tit.& in l.*1.*num.*3.*C.de iure emphyt.* vnde dicendum videtur tranſire ius præſentandi , ſeu præſentationem , quæ eſt commoditas , vel quidam fructus iuriſpatronatus iuxta doctrinam gloſ.receptę, *verbo Capitula,ad finem,in c.cùm olim,de maior.& obedient.gl ſ. vlt.in cap. cum Bertoldus , de re iudic.*Facit etiam quòd quemadmodum iuſpatronatus eſt ſpiritualibus annexum,ita etiam ius decimandi,& ſpiritualibus cõiungitur,vſque adeo vt laici reſpectu illius dicãtur habere incapacitatem,probat text. vbi omnes *in cap.cauſam,quæ,de præſcript.*& conſtat per locationem beneficij etiam ad modicum tempus factam ius decimandi tranſire , & poſſe conductorem decimas percipere,vt probat text. vbi Abb. *num.*3.*in d.c.*2.*de locato,& in cap. vlt.ne Prælati vices ſuas.* Tiraquel. *de retractu tit.*1.§.1.*gloſſ.*7.*n.*51.Duen. *reg.*249. Rebuff. *de decimis quæſt.*10.*num.*34.vnde ſimiliter non inconuenit quòd conductor , etiamſi laicus ſit , mediante locatione rei temporalis principalis iuſpatronatus eidem rei annexum retineat,& illius fructus,hoc eſt, præſentationes percipiat,ex quibus hæc ſententia defendi poteſt,prima tamen receptior eſt,& forſan melioribus nititur fundamentis.

5 Tertiò infertur hæreditate vendita.in qua conſiſtit iuſpatronatus,in emptorem illud tranſire,vt per Cou. *lib.*2.*var. cap* 18.*num.*8. Roch.*in tract.huius tit. verbo ipſe, vel is q.*2 *num.*40. Lambert.*in ſimili tract.part.*2. *lib.*1.*q.*5.*art.*15. Molin. *de primog.lib.*1. *cap.*24. *n.*25. Gregor. & Humad.*l.*8.*tit.*15.*part.*1 Bernard.*reg.*401. Ioan. Garc. *reg.*341 Emman. Coſta *in cap.ſi pater, de teſtam.lib.*6.*p.*2. *verbo Trebellianica,n.*7. Mozz.*de contract. tit.de empt.& vendit.§.de natural.empt. & tit.n.*41. *verſ. ad quarto,*Ioſeph.Ludou.*com.tit.de iurepatr. concl.* *vnic. vers. declaratur ſecundo,cũ ſeqq.*Aloyſ.Ricc.*d.collectan.*1575.*verſ. ſero.*Salazar.*de vſu, & conſuet.c.*12. *n.*7.Marc.Anton. Genuenſ.*in praxi Archiep. Neapol. cap* 61. *num.*26.Sic etiam ſundo vendito , in quo exiſtit iuſpatronatus in capella intus illum ædificata, tranſlatum , & venditum quoque cenſetur ipſum iuſpatronatus,vt per Bero.*hic in tit.c.* *cum ſi t. & ii c.p.*1. *n.*39.*ſupr.hoc tit.*Roman. Batt. Lagunez et Ioſeph. Ludou quos refert , & ſequitur Campan. *d. cap.* 13. *num.*355. Idem in palatio vendito , maximè ſi aditus ad capellam non pateat aliunde quàm per illud , vt per Zabarell. *d. & in c.cum ſecundum vel ſ.* *item dico in palatio vendito , hoc tit.*Boer.*deciſ.*312.*in fine* , Bertazol.*in tract.de clauſul.inſtr. clauſ* 16.*gl.* 13.*ſ.b n.*3. Lambertin.*in tract.huius tit.lib.*1. *part.*2. *q.* *princip. art.*18.Campanil.*d.cap.*13. *num.* 6.qui quis contrarium teneant Innocent. Ioan. Andr. & Hoſtienſ. *in præſenti,*& Ioſeph.Ludou.*concl.*42.*verſ.declaratur ſeptimo*

Quartò infertur curatorem hæreditatis iacentis 6 poſſe præſentare ad beneficium iuriſpatronatus dictæ hæreditatis,vt per Aloyſ.Ric.*in deciſio ibus Curiæ Archiep.Neapol.p.*1.*de iſ.*11 Campanil. *d.cap.*13. *n.*360. *in med.*Sic etiam tutor poteſt valide præſentare,Feder. de Senis *conſ.*212.*in* 1.*d.b* Lambertin. *de iurepat n. lib. part.*1. *q.*2 . *art.*10. & fuit dictum *in cauſa Foralinienſ.iuris patron.*25. *Octobris* 1599. & 15.*Maij* 1600. coram bonæ mem. Cardin. Lancellotto , & iuſtis quòd communiter reputaretur tutor , etiamſi eſſet minus legitimus,Socin.*conſ.*153. *num.* *lib.*2. Capitaq. *dec.* 323.*in pr.p.*1. & fuit reſolutum *in diuerſis deciſionibus* coram Card. Lancellotto , & *in Segobien capellaniæ* 13.*Ianuarij* 1623. coram bonæ mem. Vbaldo.

Quintò infertur iuſpatronatus in fructuariũ vni- 7 uerſitatis bonorum tranſire,vt per Roch.*d.verbo,ipſe vel is,a quo,in q.*28.*a num.*62. Molin.*de primogen dict. cap.*34 *num.*3.Spin.*d.gloſſ.*4.*num.*13.Menoch.*conſ.*66. *num.*26.Cened.*d.collect.*5.*num.*4 Aloyſ.Ricc. *part.*1. *deciſ.*23.Campanil.*d. cap.*23.*num.*362.Non tranſit in fideicommiſſarium,ſed remanet pene hęredem,Bart. *in l.quia perinde,§.*1.& *ibi* Nicol.de Neapol.& Alex. *ff.ad Trebell.*Couarr.*var.lib.*2. *cap.*18. *ſub num.*8. *verſ. quibus & alia,*Roch.*de iurepatr.in verbo ipſe,num.*20. *& ſeqq.*Emman.a Coſta *in cap.ſi pater,verbo Trebellianica,num*4.*de teſtam.lib.*6.communem fatetur Molin. *de primog.lib.*1.*cap.*24.*num.*4. *in fine* , licet ipſe teneat contrariam ſententiam,& fuit dictum *in* *en. beneficij* 11.*Decembris* 1619.coram Reuerend. P.D. Vbaldoſen.

Sextò infertur villa,caſtro, vel bonis ſequeſtratis , 8 in quibus conſiſtit iuſpatronatus , ſi durante ſequeſtro vacauerit beneficium, cuius electio, vel præſentatio ad ſequeſtratam villam, vel caſtrum pertinebat, ſequeſtrem ad illud beneficium vacans eligere , vel præſentare poſſe, vt per multos, quos *ſupra* retuli *ad cap.*1.*num.*5.*de ſequeſtr. poſſeſſ. pag.*453. quibus adde Azor.*inſtit.moral.p.*2.*lib.*6.*c.*25.*q.*17. Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*30.*tract.*3.*num.*145. Campanil. *d.cap.*13.*num.*360.quorum plures retuli *d.tract.de officio,& poteſt.Epiſcopi,part.*3. *alleg.* 1.*num.*3 . ea ratione , quia poſſeſſionem regulariter habet ſequeſter cum declaratione , quam adduxi ad *cap. examinata, num* 10.*ſup.de iudic* , *& ad cap.cum Bertoldus de ſent. & re iudic.* maximè quando cauſa , & finis ſequeſtrationis ſuadet dari partium intentionem , vt illa tranſeat, probat text. ſic intelligendus *in l. 1.§.ſi* 17.*verſ.rei depoſitæ,ff.de depoſiti,*text.opt. *in l.intereſſe* 39. *ff. de acquir.poſſ.* *quæſter* 103. *ff.de verbor. ſignif.* tradit gloſſ. *verbo beneficium in Clem.*1. *de ſeque.* *poſſ.*

neceſſa

neceſſariò dicẽdum eſt iuſpatronatus annexum tranſire ex ſupradicta ratione. Secus dicendum in depoſitario, in quem nec dominium, nec poſſeſſio transfertur, probat text. *in d. l. licet*, tradit gloſſ. 2. *in fin. in cap. bona fides, de depoſito*, Gom. *l. 48. Tauri, num. 8. & tom. 2. var. cap. 7. num. 2.* Coſta *in l. ſi ex cautione, fallent. 1. num. 7.*

9 Septimò infertur publicato caſtro, ſeu villa ob delictum patroni delinquentis, cui conſiſtebat iuſpatronatus annexum, indirectè, & acceſſoriè ipſum iuſpatronatus publicari, de quo vide Doctores per
10 me relatos *d. alleg. 71. num. 45.* Iuſpatronatus verò perſonale, & de per ſe principale, & diſtinctum non includi in confiſcatione bonorum, nec de per ſe iudicem laicum ex defectu iuriſdictionis poſſe illud confiſcare, ſed remanere penes delinquentem donec per iudicem Eccleſiaſticum priuetur tanquam indignus reſoluunt plures Doctores, quos citaui ad *cap. vergentis 10. num. 21. infr. de hæretic. pag. 108.* quo caſu Eccleſiam libertatem acquirere tenet Rota apud Farinac. *deciſ. 53. num. 5. part. 2. recent.*

Poſtmodum Abbatiſſa, &c.] Collige ex text. in iurepatronatus pertinente ad Conuentum poſſe Abbatem, vel Abbatiſſam ſolum abſque conſenſu Conuentus præſentationem facere, ita in effectu gloſſ. *verbo præſentauit*, Abb *num. 4.* Zabarel. & alij *in præſenti*. Pro quibus facit, quia attento iure omnia illa fieri poſſunt per ſolum Abbatem, vel Abbatiſſam, quæ ſpectant ad cultum diuinum, ſeu ad vtilitatem monaſterij, ita vt reſpectu illorum penes illum, ſeu illam tota monaſterij poteſtas reſidere dicatur, probat text. *in cap. nullum, verſ. vt de cætero, 18. q. 2.* facit text. *in cap. licet. de Regular. & in cap. ſtatuimus 19. q. 3.* conſtat autem iuſpatronatus ad cultum diuinum pertinere, illo enim exiſtente per præſentationem datur miniſter in Eccleſia Dei, qui Sacramenta exhibeat, reliquaque faciat diuina myſteria; ergo, &c. Contrariam tamen ſententiam tenuit aperte Abb. ſibi contrarius *in cap. ea noſcitur, num. 4.* vbi Innocent. & DD. communiter, *de his, quæ fiunt à Præl.* Roch. *verbo competens, quæſt. 11. n. 25.* Lambertin. *lib. 2. part. 1. q. 2. art. 12. num. 3.* quæ ſententia verior eſt, & neceſſariò tenenda, pro qua apertè facit text. *in d. cap. ea noſcitur, & in cap. illud 8. ad fin.* ibi, *ſine præſentatione fratrum, infr. hoc tit.* Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſp. in illis verbis continere factam narrationem, quæ quidem narratio diſpoſitionem non facit. Vel meliùs intelligitur, ſi aduertas text. in illis verbis ſupponere terminos habiles, de quibus ibidem non fuit dubitatum, immò præſumitur interueniſſe requiſitum conſenſum, eo quòd ex originali conſtat præſentationem factam per Abbatiſſam, de qua *hic*, fuiſſe receptam ab Archiepiſcopo Cantuarien. cuius ſententia non ex illo defectu, ſed ex fundamentis, de quibus ibi Alexand. III. *in præſenti* reprobauit, vnde neceſſariò text. intelligendus eſt, quòd in præſentatione per Abbatiſſam factam conſenſus monialium, prout de iure requirebatur, interuenit, iuxta text. *in d. c. ea noſcitur*, aduertit in ſpecie Roch. *d. num. 25.* Vel ſaltem quod eadem Abbatiſſa ſola potuit facere talem electionem mediante aliquo priuilegio, vel conſuetudine, quæ illud potuiſſent operari, prout fatetur text. *in d. cap. ea noſcitur*, ibi, *niſi ex antiqua, & approbata conſuetudine*, &c. reſoluit Felin. *in tract. quando littera Apoſt. col. pen.* Patiſ. *num. 4. in cap. cauſam, quæ, de præſcript.* Nec etiam obſtat text. *in d. cap. nullam*, ſatisfit enim ſi dicas text. illum procedere ſecundùm regulas illas antiquas originarias, ſecundum quas monachi nullum ſuffragium, nec vocem habent in Capitulo, non tamen procedit ſecundùm alias recentiores, iuxta quas Prælati tenentur regere cum conſenſu, vel conſilio ſui Conuentus, vel conſiliatorum, vel diſcretorum, aliorumve officialium, ſicut diuerſimode diuerſis temporibus ſtatutum eſt, prout eleganter explicat Nau. *conſ. 76. n. 4. de Regular. in antiq.* alias *conſ. 20. de priuileg. in nouis.*

Intellige conſenſum Conuentus explicandum eſſe per maiorem partem Capituli, vt in ſpecie docent Roch. & Lambertin. *citatis locis.* Nec refragatur text. *in cap. licet, verſ. præterea, de elect.* vbi maior pars non ſufficit, ſatisfit enim ſi dicas in eo text. particulariter à iure cautum eſſe, vt maior pars non ſufficiat propter negotij grauitatem, quo pacto etiam procedunt text. *in cap. vn. verſ. ſi verò, de clerico ægrot. lib. 6. c. indemnitatibus, §. 1. de elect. in 6. lib. auth. de defenſoribus ciuitatum, §. vlt. collat. 3.* Intellige etiam prædictam maiorem partem debere eſſe ſaniorem, hoc eſt, digniorem, & excellentiorem in gradu, ſeſſione, ſede, vel aliis circunſtantiis, iuxta reg. text. *in cap. 1.* ibi, *à maiori, & ſaniori parte*, & *c. de his, quæ fiunt à maiori parte Capit. & in cap. quia propter 42.* ibi, *maior, & ſanior, de elect.* & ita in ſpecie probat text. *in d. cap. ea noſcitur*, ibi, *vel maioris, & ſanioris partis*, aduertit Lambertin. *d. art. 12. num. 2.* nec oppoſitum probat text. *in cap. 3. ſupr. hoc tit.* ibi, *plurimorum*, &c. ſiquidem text. non agit de iurepatronatus pertinente collegialiter ad collegium, de quo nos agimus, ſed agit quando præſentatio ſpectat ad ſingulares perſonas, tradit Abb. *in cap. Eccleſia, num. 5. de elect.* in qua ſpecie qualitas illa ſanior non eſt neceſſaria. In dubio autem maior pars ſemper præſumitur ſanior, tradit gloſſ. *verbo rationabiliter in cap. 1. de his quæ fiunt à maiori parte Capit.* Abb. *num. 6. in d. cap. Eccleſia*, Felin. *num. 29. in cap. omnes, de conſtitut.*

Vel antequam, &c.] Ergo ſi lite mota ſit præſenta- 11
tio facta Iuriſpatronatus deferri debet inſtitutio, vt per Menoch. *conſ. 90. num. 131.*

In Abbatiſſam.] Ergo fœmina poteſt habere iuſpa- 12
tronatus, & ius præſentandi, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo competens q. 1.* Lambertin. *in ſimili tract. p. 1. lib. 1. q. 7. art. 2. à n. 30.* Iul. Viuian. *in praxi iuriſpatron. part. 1. lib. 1. cap. 1. num. 14.* Mat. Anton. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 60. à num. 1.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 21.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 5. collect. 1682.* vbi etiam cum Viuian. *deciſ. 140.* tenet concubinam, ſiue meretricem eſſe capacem creandi patronatum, Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. c. 9. à num. 141.* vbi *num. 144* reſoluit contra Gutier. quòd iuſpatronatus relictum conſanguineis, ſeu qui ſunt de genere, parentela, ſeu familia, competit fœminis etiam nuptis, & deſcendentibus ex illis, & *num. 145.* quòd fœmina ſuccedit in iure patronatus etiam in modum maioratus inſtituto, niſi ſit excluſa, de quo etiam Auendan. *ad l. 40. Tauri. gloſſ. 2. num. 67.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 627. num. 13.*

De temporalibus debet reſpondere.] Notatur ad hoc quòd patronus poteſt obligare beneficiarium, vt ſaltem in genere ſibi reddat rationem circa adminiſtrationem redituum Eccleſiæ patronatæ, tradunt Innocent. *num. 1.* vbi Abb. & al. *in c. cum & plantare, de priuileg.* idem Abb. *in præſenti, num. 3.* Lambertin. *lib. q. 1. art. 3.* Roch. *verbo honorificum q. 66.* vbi videtur ſentire hanc exactionem competere non ratione oneris, ſed honoris, bene intelligentes hoc procedere in patrono eccleſiaſtico, non verò in ſeculari. Sic ſanè patronus poteſt impedire ne redditus Eccleſiæ in alios vſus conuertantur quàm in illos ad quos fuerunt deputati tempore fundationis, aduertit Lambertin. *vbi ſupr. num. 3.*

In gloſſ. *Vel antequam.* Notatur ad hoc quòd præ- 13
ſentatus ab eo, qui erat in quaſi poſſeſſione præſentandi

tandi cum bona fide, amoueri non debet, etiamſi deinde conſtet patronum illum non eſſe verum patronum, vt per Menoch. *conſ. 90. num. 125.*

SVMMARIVM.

1 *Laicus ſi clerico, vel religio loco concedit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi, non obſtante tali conceſſione, qua non valet ad ipſam Eccleſiam cum vacauerit, poterit præſentare, & eam alteri Eccleſiæ de conſenſu Epiſcopi concedere.*

2 *Iuſpatronatus à laico in laicum ſine conſenſu Epiſcopi transferri, vel donari non poteſt.*

3 *Ordinarij conſenſum in donatione iuriſpatronatus præſumitur interueniſſe ſtante effectuatione donationis, vel tranſactu quadraginta annis.*

4 *Iuriſpatronatus tranſlatio ab vno patrono alteri compatroni poteſt fieri ſine Epiſcopi conſenſu.*

5 *Iuſpatronatus quando ex antiqua inſtitutione delatum eſt filiis & nepotibus etiam non hæredibus, non poteſt per patrem aſſignari vni ex filiis in alterius præiudicium etiam cum conſenſu Epiſcopi.*

6 *Iuſpatronatus per laicum patronum religioſis locis ſine conſenſu Epiſcopi donari poteſt.*

7 *Vicarius generalis non poteſt ſine ſpeciali facultate authoritatem præſtare donationi iuriſpatronatus.*

8 *Iuſpatronatus permutari, aut cedi non poteſt ſine conſenſu Epiſcopi.*

9 *Epiſcopus ſi intra tempus præſentandi conſcius iuris adhuc non deuoluti beneficiũ contulerit patronis adhuc non præſentãtibus, an firma ſit collatio, oſtẽditur.*

Cap. Illud. VIII.

1 LAicus non poteſt concedere Eccleſiam non vacantem inconſulto Epiſcopo alicui loco Religioſo, vnde ſi poſt talem conceſſionem Eccleſia vacet, & laicus nominet clericum, quem Epiſcopus inſtituit, ſecunda electio & inſtitutio eſt valida, & firma, nam prima fuit nulla, tum quia fuit de Eccleſia non vacante, tum quia laicus ſine conſenſu Epiſcopi non poteſt Eccleſiam alicui dare. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Bero. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontific. pag. 371.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 508.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 53. cap. 10.* & eſt poſt Concil. Lateran. *part. 13. c. 6.*

Inconſulto Epiſcopo, &c.] Notatur ad hoc quòd laicus patronus poteſt cum Epiſcopi auctoritate Eccleſiam religioſæ domui concedere, hoc idem probat text. *in cap. quod autem. 5. verſ. de cætero, & in cap. nullus 27. & in cap. ſuggeſtum 20. hoc tit. & in cap. conſultationibus, verſ. ſi religioſis, de donation. gloſſ. verbo de re non vacant.* Innocent. Abb. *num. 3. in præſenti*, idem Abb. *in d. c. quod autem, & in cap. paſtoralis, n. 8. de donation.* reſoluunt Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 1. part. 2. q. 1. art. 9. à princ.* Corraſ. *de Sacerdot. part. 1. cap. 7. num. 3.* Rebuff. *in praxi tit. de reprobata beneficij vacantis impetr. n. 50.* Intellige procedere in patrono retinẽte redditus, & prouentus Eccleſiæ, qui & ſimpliciter fecit donationem Eccleſiæ, facta enim per illum huiuſmodi d[illegible]one, & deficiente Epiſcopi conſenſu nec etiam iuſpatronatus in locum religioſum transferri dicen[illegible] eſt, interueniente v[illegible]ò omnia tranſire cẽ[illegible] a g. tex. [illegible] d. [illegible]p. paſtoralis idque manifeſtè colligi[illegible] hoc te[illegible] ver. licet, ibi, *liberam*, quod quidem verbum eſt intel[illegible]gendum reſpectu proximi impedimenti, iuxta doctrinam gloſſ. receptæ *in Clem. dudum, de ſepultur.* & ſic reſpectu Epiſcopi conſenſus, de quo agebatur, ac ſubinde cùm Pontifex *in d. verſ. licet*, fateatur poſſe patronum laicum ſine Epiſcopi conſenſu iuſpatronatus expreſſè declaratum in locum religioſum transferre, neceſſariò fatendum eſt conceſſionem Eccleſiæ, de qua in principio, factam etiam ſimpliciter deficiente eiuſdem Epiſcopi conſenſu vſque adeò non valere, vt etiam virtute illius ſic ſimpliciter factæ iuſpatronatus non tranſeat. Ad eundem modum intelligendus eſt text. *in d. cap. quod autem, verſ. de cætero, & in d. cap. nullus*, prout aduertit Abb. *ibid. notab. 2.* quicquid dicat *gloſſ. 1. ibi.* Quare autem requiratur huiuſmodi conſenſus Epiſcopi in donatione facta per laicum patronum detinentem ipſius Eccleſiæ fructus, & prouentus temporales, ſolet à DD. inquiri, & inter varias rationes, quas aſſignant, illa mihi vera videtur, quam tradit Lambertin. *lib. 1. part. 2. quæſt. 1. art. 9. num. 38.* nempe quia nec donans, nec donataria Eccleſia, ſeu locus religioſus aliquod ius habent in Eccleſia donata, in dor[illegible] te probat text. *in cap. nouerint 10. q. [illegible]. & in cap. cauſam, quæ, de præſcript.* in donataria fatetur text. *in præſenti.* Vnde ius illud ad Epiſcopum dicitur ſpectare, iuxta reg. te[illegible]. *in cap. omnes 16. q. 5 7.* ac ſubinde requiritur co[illegible]ſenſus illius, qui tanquam dominus Ecc[illegible]ſiæ donatæ facit donationem valere, arg. text. *d. c. paſtoralis* & ita colligitur ex text. *ind. verſ. de cætero*, in ratione quam reddit, explicat Lambert. *vbi [illegible].*

Laicus ſine authoritate Epi[illegible], &c.] Notatur ad hoc quòd iuſpatronatus à laico in laicum ſine conſenſu Epiſcopi transferri, vel donari non poteſt, Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 11 cap. 13 à num. 365.* Card. Mantic. *deciſ. 85. num. 5.* S[illegible]n. *deciſ. 884. n. 1.* Rota apud Farin. *deciſ. 237. [illegible] recent. & deciſ. 257. num. 1. ead. part. 1.* quòd donatio iuſpatronatus ſeu iuris præſentandi facta l[illegible]ico abſque conſenſu Ordinarij nulla eſt, eadem Rot. *deciſ. 576. part. 2. recent.* Et in omnem euentum ſtante donationis effectuatione præſumitur Ordinarij conſenſum interueniſſe, Lambertin. *part. 2. primi lib. 19. princip. artic. 8.* Than. *deciſ. 10.* Franc. Marc. *deciſ. 373. n. 3 part. 1.* Dec. *conſ. 639. num. 1. & ſeq.* quos refert Rot. apud Farin. *deciſ. 707. num. 5. part. 1. recent.* Et quòd conſenſus Epiſcopi, vel ratihabitio ex 40. annis præteritis præſumatur Mantic. *d. deciſ. 86. num. 10.* Limita ſuprapoſitam reſolutionem ſi tranſlatio fiat ab vno patrono, alteri patrono ſocio, quia tunc neceſſarius non eſt Epiſcopi conſenſus, Peregr. *conſil. 87. num. 6. volum. 3.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 20. quæſ. 6.* Campan. *d. c. 13. num. 369.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 72. num. 28.* Capuraq. *deciſ. 284. n. 1. & deciſ. 131. num. 4. part. 2.* Quando verò ex antiqua inſtitutione iuſpatronatus delatum eſt filiis, & nepotibus etiam non hæredibus, non poteſt per patrem aſſignari vni ex filiis in aliorum præiudicium, etiam cum conſenſu Epiſcopi, vt per Molin. *de primog. lib. 1. c. 23. num. 30. & 31.* Couar. *lib. 1. var. c. 18. num. 9. & 10.* quos refert, & ſequitur Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 178. n. 18.* Vtrùm autem iuſpatronatus Eccleſiæ competens poſſit in alium transferri abſque beneplacito Papæ? negatiuè cenſuit Rota apud Farin. *deciſ. 146. num. 6. part. 1. recent.* 2 3 4 5

Licèt religioſo loco, &c.] Notatur ad hoc quòd iuſpatronatus per laicum patronum Religioſis locis ſine conſenſu Epiſcopi donari, & concedi poteſt, Viuian. *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 4. num. 9. pag. 167.* Azor. *d. cap. 10. quæſ. 5.* Stephan. Gratian. *d. c. 177. num. 3.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de ſimonia, lib. 4. cap. 28. num. 35.* Roch. *de iurepatron. verbo pro eo quod* 6

q. 2.

q.2. à num.3. & q.3. à num.6. Lamber. in. *eod. tract. lib. 2.p.2. . 6.ar .4.num.5. & q.1.num.5.*

7 *Epiſcopi.*] Ergo non ſufficit auctoritas Vicarij generalis, niſi doceatur de ſpeciali facultate, vt per Caldetin. *conſ.1. de officio Vicarij*, Ferret. *conſ.34 .n.7.lib.2.* Than *de .10.* benè Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.303.num.10. cum ſeqq.* Rota apud Farinac. *deciſ. 337.num.5.* vbi ampliat etiamſi abſens ſit Epiſcopus, vbi . . an donatio iuriſpatronatus facta ſine conſenſu Epiſcopi poſt mortem donantis poſſit ab Epiſcopo confirmari; eadem Rota *deciſ. 57. num.1. ad.part.1.* ad hoc quòd non ſufficit confirmatio Vicarij niſi doceatur de ſpeciali facultate illi ad hoc conceſſa, & *deciſ.576.n.2.recent.* quòd Vicarius non poteſt acquirere ius approbandi per conſuetudinem.

8 *Date.*] Siue permutare, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo ipſe, vel ij, à quo, q.16.num.18.* Azor. *d.cap.20. q.7.* Viuian. *in praxi iuriſpatron. par .1. lib.4.c.4.* Nec etiam cedi abſque conſenſu Epiſcopi poteſt, Put. *deciſ.16.lib.* . Decian. *conſ.41.num.2.* Rota apud Farin. *deciſ.7 6.num.0.part.1.recent.*

9 *Et inſtitutio irritanda.*] Notatur ad hoc, quòd ſi Epiſcopus intra tempus præſentandi conſcius iuris adhuc non deuoluti, beneficium contulerit, patronis adhuc non præſentantibus, firma eſt collatio, quamuis poſſit irritari ex patronorum diſſenſo, illis tamen præſentantibus, ſeu expreſſim contradicentibus, cum videatur ſperni ex tunc collatio à iure reputatur irrita, iuxta *cap. decernimus 16. q. 7.* quia ita accipienda eſt Doctorum opinio aſſerentium collationem ab Ordinario factam, ſpreto patrono infra tempus datum ad præſentandum eſſe ipſo iure nullam, vt per Greg. *l.5.gloſſ.2.tit.15.part.1.* Roch. *verbo honorificum, num.2.* Lambertini. *part.2. lib q.2.art.1.* Put. *part.3. deciſ. 3 2.* Spin. *d.gloſſ 4. prime. num.69.* Flamin. *de re . nat. benefic. lib.2.quæſt.4. num 15. & 19.* Ch . . *n. 1. communium opinion lib.1.tit.4.n. 3.p . .* G nzal. *ad reg.8. Cancel.gloſſ.56.nu. 8. cum ſeqq.* Nicol. Garc. *de benefic. part.5. cap.9. num. 231.* Si verò non reclamante patrono, & contradicente fuerit elapſus terminus manet omnino firma collatio, vt per Rebuff. *in praxi, part.3.ſignaturæ, verbo necnon iuriſpatronatus, num.52. & de nominat. q.17. num.11.* Spin. *d.gloſſ.4. num.99.* Flāmin *lib.8.quæſt.10. num.10.* Zerol. *in prax. Epiſcop.part.1.verbo iuſpatronatus, §.8. dub.8.* Chald. Pereira *de poteſtate elig. cap.10. num.24.* Nicol. Garc. *cap.9.num.132.*

SVMMARIVM.

1 *Inſtituti in Eccleſiis patronatis per nouos patronos mutari non poſſunt, nec viciſſitudines Eccleſiarum per eos fieri.*

2 *Præſentatione à patrono ſemel facta, non poteſt illa poſt eius mortem à ſequenti ſucceſſore reuocari niſi facta præſentatione moriatur poſſeſſor ante factam inſtitutionem eo tempore, quo ipſe variare poſſet.*

3 *Viciſſitudines idem important in præſenti quod permutationes.*

4 *Heredes poſſunt ſua auctoritate abſque ſuperioris conſenſu alternis vicibus Rectorem præſentare.*

Cap. Querimoniam. IX.

5 PAtroni qui ſuccedunt, vel variantur, non poſſunt mutare ordinem Eccleſiarum. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontific.pag.366.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 519.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* referunt ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib.3.tit.33. c.1.* & eſt poſt Concil. Lateran. *art.15.cap.17.*

Abſolutam videtur omnino, &c.] Notatur ad hoc, quòd facta ſemel à patrono præſentatione non poteſt illa poſt eius mortem à ſequenti ſucceſſore reuocari, niſi facta præſentatione moriatur poſſeſſor ante factam inſtitutionem eo tempore, quo ipſe variare poſſet, vt per Molin. *de primog. lib.1.cap.24.n.vlt.* Maſſob. *in praxi habendi concurſum pral.7.dub.21.n.345.* 2

Et viciſſitudines Eccleſiarum, &c.] Verbum, *viciſſitudines*, in præſenti importat idem, quod permutationes, vt docet Azeued. *l. 9.num.3 tit.6.lib.1.nouæ recop.* & ita non obſtat hic tex. reſolutioni, quæ habet poſſe hæredes ſua auctoritate abſque ſuperioris conſenſu alternis vicibus Rectorem præſentare, vt per Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.45 §.1. à num.57. cum multis ſeqq* Azeued. *d.num.3.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Patronus Eccleſiam clerico conferre non poteſt, & ſi contulerit, poteſt hoc non obſtante ad Eccleſiam præſentare Rectorem.*

2 *Præſentatio debet fieri Epiſcopo habenti inſtituere.*

3 *Patronus poteſt per litteras nominare clericum ad beneficium ſui iuriſpatronatus, ſed tantum agit ſi manus notarij conficiat inſtrumentum continens mandatum procuratorum, quo aliquis conſtituatur procurator ad præſentandum coram Epiſcopo, aut eius Vicario.*

4 *Præſentatus an debeat perſonaliter ſe exhibere Epiſcopo.*

Cap. Cùm Laici. X.

LAici non poſſunt propria auctoritate ordinare clericos in Eccleſiis iuriſpatronatus: vnde ſi concedunt Eccleſiam alicui ſine licentia Epiſcopi, deinde præſentant alium Epiſcopo, quem Epiſcopus inſtituit, valet eius inſtitutio, quia prima conceſſio eſt nulla. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panor. Viuian. *in ration. lib.3. iuris Pontif. pag.372.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 509.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect.1. Decretal. lib.3.tit.33.c.12.* & eſt poſt Concil. Lateran. *part.55.cap.3.* 1

Epiſcopis repræſentant.] Ergo Epiſcopo habenti inſtituere debet fieri præſentatio, vt per Roch. *in tract. huius tit. princ. num.7.* Concil. Trident. *ſeſſ.14. de reform. cap.13.* cuius verba aſſerit Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.11.c.13.n.395.* non vtique reſtringenda eſſe ad illum tantùm caſum, in quo præſentatio fuit facta coram ipſomet Epiſcopo, id eſt, vt patronos, & clericus nominatus adeant conſpectum Epiſcopi, vel ſaltem, vt comparitio, ſeu inſtrumentum, & ſcriptura, qua explicatur intentio patroni, ſiue illius procuratoris exhibeatur, & producatur eidem Antiſtiti, alioquin ſit nulla præſentatio, iuxta verba Conc. Trid. *loco citato*, ſed tantùm, vt debeat fieri Epiſcopo, ſcilicet in eius Curia, aut illius Vicario, vno ex dictis modis, quos mox reſcribam. Hæc Cāpan. *d.n.395.* qui *n.396. & 397.* doctè circa hāc materiam ita loquitur. Modus autem in primis eſt, quem ponit Lap. *alleg.75.* & *ibi* Mandoſ. *num. 6.* alios cumulans, & communem eſſe opinionem adiungens, ſcilicet, vt patronus per litteras nominet clericum ad beneficium, neque alius deeſt modus præter recenſitum à Lapo, 2

quandoqoidem ſi patronus adeat præſulem, eiúſue Vicarium,& illi inſtituendum præſentet, & c[om]paritionem,ſeu libellum offerat.quo iſta palàm fiant,nempe aſſeratur vacare beneficum tale,de menſe tali, per obitum talis illius vltimi,& immediati poſſeſſoris, & cùm dictum beneficium ſit de iurepatronatus ex dotatione,ſiue fundatione, aut conſtructione ipſius comparentis,ne Eccleſia careat ſuo Rectore,& beneficiato,præſentat,& nominat talem inſtituendum, & confirmandum à Reuerendiſſimo talis loci Ordinario,quē propterea petit admitti,& inſtitui in dicto beneficio,& eius iuribus,actionibus,& emolumentis,in eiúſq; realem,& actualem poſſeſſionem immitti, vbique valida eſt ſine vlla difficultate. Verum quia contingere poſſet vt patronus longe abſit,& litteras ſcribendo Epiſcopo datas, aut illius Vicario illi ſit incognitus ſcribentis character,ideo ſecurior erit modus,cautiuſque aget,ſi manu Notarij conficiatur inſtrumentū,continens mādatum procuratorium,quo aliquis conſtituatur procurator ad præſentandum coram Epiſcopo, aut eius Vicario,ídque ſatis apertè liquet ex Doctoribus mox adducendis. Sed dubium non exiguum vertitur cùm patronus ignarus,& peritiores non conſulens,aduocauit notarium(cuius ex culpa multoties contingit talis error)& coram illo ac teſtibus præſentet aliquem ad tale beneficium,cuius præſentationis conficiatur inſtrumentum à Notario iſtam continens aſſertionem, ſitne valida poſt lapſum tēpus? & Lap.proponit huiuſmodi quæſtionem,qui multa pro vtraque parte recenſet *in alleg.75.* vbi cōcludit præmiſſa diſtinctione,& ait quod ſi tale inſtrumentum fuerit ſuperiori, vel apud ipſius Curiæ acta formiter productum infra quadrimeſtre cōceſſum patronis laicis,ſit proculdubio valida,& omnino admittenda præſentatio; quod ſi poſtquam præterit conceſſum tempus,nullius momenti exiſtimetur, quam eandem complexionem amplexatur Mandoſ. in ibi *in annot.poſtrema*,vbi alios complures adducit ſcriptores ad illam corroborādam, & ipſe non ſemel vidi ſeruari,licet ab aduerſariis fuerit oppoſitum de illius nullitate,ac demum reperi Antoo.de Amatis *Marchia deciſ.4.ſub n.*21. Et quòd præſentatio poſſit fieri corā Vicario,cenſoit Rot.coram Caualerio inter eius deci-
4 ſiones impreſſas *deciſ.*28.*n.vlt.* Vtrùm autem præſentatus Epiſcopo perſonaliter ſe exhibere debeat, vide per me dicta *de offic.& poteſt.Epiſc.p.3.alleg.*72.*n.*110. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Religioſi vendicare, vel retinere non poſſunt Eccleſias ſibi conceſſas à laicis ſine diœceſani conſenſu,niſi legitimè præſcripſerint, vel poſtea diœceſanus conſenſerit.*

2 *Donatio iuriſpatronatus niſi ſit facta conſentiente Epiſcopo,non eſt valida.*

3 *Actus cùm non poteſt fieri ſine conſenſu talis perſonæ, nunc requiritur ille conſenſus per modum ſolemnitatis.*

4 *Iuſpatronatus poteſt aduerſùs primùm,& verum patronum Eccleſiæ non liberæ præſcribi.*

5 *Iuſpatronatus inter patronos laicos præſcribitur ſpatio quadraginta annorum.*

6 *Conſenſus Epiſcopi in translatione, ac donatione iuriſpatronatus poteſt interuenire ex poſt facto.*

7 *Conſenſus vbi requiritur in aliquo actu, ſufficit quod quandocunque præſtetur.*

8 *Titulus illegitimus,qui ex errore iuris legitimus reputabatur,non iuuat præſcribentem in mala fide.*

CAP. Cura. XI.

RElig[io]ſus nullus poteſt acquirere, vel retinere 1
Eccl[eſi]as conceſſas laicis ſine conſenſu diœceſani,niſi propter legitimam præſcriptionem, vel ſubſequentem conſenſum Epiſcopi,quia laici non poſſunt transferre niſi ius quod habent. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anch. Bero. Panorm. Viuian. *in ration.lib. ... iuris Pontificij,pag.*373. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 509. remiſſiue Ximen. *in concord.p.*1 *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*1 *Decretal.lib.*3.*tit.*33.*c.*13. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.*13.*c* 9.

Quatenus ex donatione laicorum, &c.] Notatur ad 2
hoc, quod donatio iuriſpatronatus niſi ſit facta conſentiente Epiſcopo,non eſt valida,vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam,verbo donatione largitus n.*353. nam cum actus
non poteſt geri ſine conſenſu talis perſonæ,tūc requi- 3
ritur conſenſus per modum ſolemnitatis, vt per Rebuff. *in compendio alienation.n.*15.

Aliquas ſibi Eccleſias,&c] Valde controuerſum eſt quomodo text. iſte intelligatur in hoc verbo, *Eccleſias*,quidam enim exiſtimant text. agere de iurepatronatus,& ſic verbum, *Eccleſias*,interpretandum, refert gloſſ. *hic verbo legit ma*,ſequitur Bero. *in præſenti, num.* 8. Cou. *in reg.poſſeſſor.p.*2.§.10.*nu.*8. Sed ex mente Abbas *hic num.* 1. mihi videtur melius text. eſſe intelligendum de Eccleſiis in proprietatem conceſſis, pro quo intellectu facit, quia text. hic agit de donatione Eccleſiarum, patet ibi, *ex donatione laicorum*, iunctis verbis ſeqq. ibi, *Eccleſias vendicare,&c.*& conſtat quòd donatio Eccleſiarum facta loco Religioſo intelligitur de Eccleſiis in proprietatem conceſſis, probat apertè tex. *in c.conſultationibus, 4. de donation.* Deinde facit quia Eccleſiæ,de quibus *hic*,monaſteriis, & aliis Eccleſiis collegiatis concedebantur, vt patet ex ſuperſcriptione text. ſicut & in Clericis de quibus *ibi*, & licèt clericis prædictæ Eccleſiæ concedi poſſent in titulum,monaſteriis tamen, & Eccleſiis collegiatis non aliter quàm in proprietatem, iuxta *ſupra* reſoluta; vnde cùm text. *in præſenti* non ſe fundet in monaſteriorum, ſeu Conuentuum incapacitate, ſed potiùs in defectu poteſtatis, qui in donatore inueniebatur, apertè demonſtrat quòd Eccleſiæ,de quibus *hic*, non in titulum, ſed in proprietatem donatariis concedebantur, aliàs enim ſi in titulum concederentur propter illorum incapacitatem tales donationes reprobarentur quantumcunque Epiſcopi conſenſus interueniſſet, ſiquidem efficere non poteſt vt monaſterium ſeu Eccleſiæ collegiatæ, vel ſimiles aliæ communitates habeant Eccleſias in titulum eo quòd à iure reprobatum eſt.

In text. ibi, *niſi legitima præſcriptione,&c.* Collige ex text. Eccleſiam in proprietatem ſine Epiſcopi conſenſu donatam præſcribi poſſe, ita Abb. *notab.* 1. & alij *in præſenti*, idem Abb. *in c.dudum,n.*4.*de decimis, & in c. dilectus,n.*3.*de officio legati.* in effectu Felin. *in c.ad aures n.*1 *de præſcript.*

Niſi legitima fuerit præſcriptione munitus.] Notatur 4
ad hoc, quòd iuſpatronatus poteſt aduersùs primum, verum patronum Eccleſiæ non liberæ præſcribi, vt per Lamber. *in 1. art. huius tit. p.*2.*lib.* 1. *q* 11. *art.*1. Perez *l.*1.*verſ.vlterius etiam,tit.*6.*lib.*1 *Ordin.pag.*143. Cou. *in reg.poſſeſſor.p.*2 § 10.*num.*1. *&* 8. Bonacol. & Turzan. *tom.*1.*comm.opin.lib.*1.*tit.*4.*n.*38.*&* 39.*pag.* 170. Azor. *inſtit.moral.part.* . *lib.*6. *c.*19.*q.*11.*verſ.quoad ſecundam,* Rot. *deciſ.*520. apud Farin. *in collect.*1 *nouiſſimarum.* & ideò iuſpatronatus inter patronos laicos præſcribi

ſpatio

ſpatio 40. annorum tenent Gemin. *conſ.* 123. Balb. *de preſcript. p.* 5. *q.* 5. Couar. *d. num.* 8. Lambertin. quem refert, & ſequitur Rot. *deciſ.* 129. *&* 407. *p.* 1. *diverſ.* & iterum apud Farin. *deciſ.* 251. *num.* 3. *recent.* Quare autem conceſſio iurispatronatus ſine diœceſani Epiſcopi conſenſu, ac proinde ipſo iure nulla præſtet hic titulum præſcribendi, vide Tiraq. *in l. ſi vnquam. C. de reuocandis donat. verbo reuertatur, n.* 417. Balb. *de preſcrip.* 1. *p.* 5. *princ. q.* 10. *n.* 8. & *in repet. l. Celſus, n.* 20. *verſ* 4. *ff. de vſucap.*

6 *Habueris poſtea conſenſum.*] Notatur ad hoc, quòd conſenſus Epiſcopi in tranſlatione, vel donatione iurispatronatus poteſt interuenire ex poſtfacto, vt per Mandoſ. *ad reg. de impetr. beneſit. vacan. per obitum, q.* 31. *num.* 2. Flamin. *de reſignation. lib.* 8. *quaſt.* 10. *num.* 7. *&* 8. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 34. *num.* 14. *cum ſeqq.* Mantic. *deciſ.* 84. *num.* 7. ſubdentem id adeò verum etiamſi medio tempore alia interceſſiſſet eiuſdem patronatus donatio, & *à num.* 8. tunc validam eſſe poſteriorem donationem reſoluit, ſi eidem, & non primæ impartitus fuerit aſſenſus a Præſule, cum ante petitionẽ aſſenſus ſecundæ donationis, & illius conceſſionem haud fuerit petitum concedi anteriori, refert Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *numero* 371. vbi *num ſeq.* curioſè quærit an etiam poſt mortem donantis concedi valeat, & præiudicet hæredibus? Vbi enim conſenſus requiritur in aliquo actu, ſufficit quòd quandocunque præſtetur, ac proinde ſiue præcedat, ſiue ſequatur, actus eſt validus, vt per Anton. Gomez *l.* 53. *Tauri, num.* 6. Tiraquel. *de iure maritis gloſſ.* 6. *num.* 1. *cum ſeqq.* Flamin. *d. lib.* 8. *q.* 8. *num.* 105. Chald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 11. *nu.* 7. Sarnen. *in reg. de infirmis reſig. quaſt.* 26. *numer.* 3. Simili modo in reſeruatione, ſeu creatione iurispatronatus Ordinarij aſſenſus, & auctoritas requiritur, Roch. *de iurepatron. verbo pro eo, in princip. & q.* 1. Chalderin. *conſ.* 20. *verſ. nam auctoritas, hoc tit.* Lambertin. *lib.* 1. *part.* 1. *quaſt.* 2. *art.* 4. Rot. *in Gerunden. beneficij* 5. *May* 1610. coram Ortembergo, & tamen poteſt interuenire ante creationem, & poſtea quandocunque, Calderin. *conſil.* 6. *de iurepatron.* Roch. *d. verbo pro eo quaſt* 4. *num.* 9. Lambertin. *d. lib.* 1. *p.* 2. *q.* 1. *art.* 16. *& q.* 11. *art.* 16. *num.* 5. Rot. *in Pientina iurispatron.* 13. *Martij* 1609. coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino, & *in Tuden. Parochialis* 9. *Aprilis* 1612. *& in Brixenorien. iurispatronatus* 7. *Maij* 1612. corã bonæ mem. Vbaldo, Beltramin. *in add. ad deciſ.* 420. *Gregor. XV. num.* 7. & ſufficit etiam tacitus, qui colligitur ex inſtitutionibus ipſius factis ad præſentationes patronorũ, Roch. *vbi ſuprà, quaſt.* 8. *num.* 20. Rot. *in Aquen. iurispatronatus* 7. *Nouembris* 1601. coram Cardin. Lancellotto, impreſſa per Marcheſan. *de commiſſion p.* 1. *pag.* 454. Beltram. *d. n.* 7.

8 In gloſ. *Legitima.* ibi, *ſed eorum ſucceſſores præſcribere poſſunt.*] Notatur ad hoc, quod titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, conſtituit præſcribentem in mala fide, deſtruitque longiſſimi temporis præſcriptionem, vide Cou. *in reg. poſſeſſ. p.* 1. §. 9. *num.* 5. *verſ. ſeptimò,* Balb. *de præſcript.* 2. *part.* 3. *princip. q.* 12. *num.* 60. Rebuff. *de decimis n.* 13. *num.* 93. Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 6. *num.* 68. Menoch. *illuſtr. cap.* 73. *num.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Patroni Eccleſiæ vacantis ſi infra tempus à iure conceſſum non præſentant, Epiſcopus ordinabit Eccleſias.*

2 *Ordinarius Eccleſiam conferre debet quando eſſet quæſtio inter patronos, & lis non ſit terminata intra ſex, vel quatuor menſes.*

3 *Patronus ſi intra terminum præfixum non præſentauerit, poteſt Epiſcopus eo tranſacto liberè de Rectore Eccleſiæ in Eccleſiis prouidere.*

4 *Epiſcopus elapſo tempore poteſt facere rem gratam patrono, eúmque ad præſentandum admittere, dummodò intra ſuum ſemeſtre hoc faciat.*

5 *Anni lapſus ad petendam renouationem non nocet quàdo controuerſia eſt inter duos, quorum vterque ſe dominum aſſerit, & ad ſe emphyteuſim pertinere contendit.*

6 *Vaſallus vbi duo domini contendunt de baronia, poteſt differre poſt annum petitionem inueſtituræ, dummodo intra annum offerat ſe velle illam recipere ab eo, qui eſt verus dominus, & proteſtetur quod per eum non ſtat.*

7 *Incorporalium quaſi poſſeſſio acquiritur per vnicum actum.*

Cap. Si verò. XII.

PAtroni diſſentientes de iurepatronatus ſi intra quatuor menſes non præſentant, Epiſcopus inſtituere poteſt aliquem idoneum, vt poſt litem qui vicerit, præſentet iam inſtitutum. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm., Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 374. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 509. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 15. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 14. *c.* 12. 1

Vnde quando eſſet quæſtio inter patronos, putà quia vnus negat alium eſſe patronum ex eo quòd iuspatronatus amiſit, vel eo fuit priuatus, ac proinde ad ſe tantùm pertinere, tunc ſi lis non ſit terminata intra ſex, vel quatuor menſes, Ordinarium Eccleſiam conferre debere, tenent Lambertin. *in tract. huius tit lib.* 2. *part.* 2. *quaſt.* 1. *artic.* 9. Viuian. *in praxi iurispatronat. part.* 2. *lib.* 7. *c.* 3. *num.* 10. & hinc text. 2 ille ſolet allegari ad hoc, quòd ſi intra terminum 3 præfixum patronus non præſentauerit, poteſt Epiſcopus eo tranſacto liberè de Rectore Eccleſiæ in Eccleſia prouidere, vt per Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princip. num.* 18. Poteſt tamen Epiſcopus elapſo tempore facere rem gratam patrono, eúmque ad præſentandum admittere, Lambertin. *d. q.* 1. *art.* 27. *numero* 3. Viuian. *d. lib.* 7. *cap.* 6. *numero* 8. vbi *numero* 9. declarat hoc non procedere ſi Epiſcopus, vel alius ſuperior infra ſuum ſemeſtre non contulerit, cùm tunc deuoluatur ad alium ſuperiorem, *cap.* 2. *de conceſſ. præb.* 4

Argumento huius text. tenet Chald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 7. *num.* 8. quòd anni lapſus ad petendam renouationem non nocet quando controuerſia eſt inter duos, quorum vterque ſe dominum aſſerit, & ad ſe emphyteuſim pertinere cõtendit, differtur enim tunc renouationis petitio quouſque aliquis dominorum contendentium obtinuerit. Pariter etiam argumento huius text. reſoluunt Boër. *deciſ.* 106. *poſt princ.* & Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 1. *tit. de litter. obligat. gloſ.* 1. *num.* 8. quòd ſi duo domini contendunt de baronia, vaſallus poteſt differre poſt annum petitionem inueſtituræ, dummodo intra annum offerat ſe velle illam recipere, ab eo, qui eſt verus dominus, & proteſtetur, quòd per eum non ſtat. 5 6

In gloſſ. *Repræſentetur,* vlt. ibi, *per hoc fit in quaſi poſſeſſione,* &c. Notatur ad hoc quòd quaſi poſſeſſio incorporalium, veluti iuris eligendi, præſen- 7

tandi, vel enn ſerendi, acquiritur per vnicum actum, vt per Couar. *practic. c. 14. num. 2. verſ. tertium, in princ. & in reg. poſſeſſor part. 2. in initio, num. 6.* & plures alios, quos latè refero *ad cap. querelam 24. num. 10. ſupra de elect.*

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus Eccleſia ſi deueniat ad exemptos, non per hoc in nullo debet læd. ius Epiſcopale.*
2 *Iuſpatronatus tranſit cum bonorum poſſeſſione, quibus inſeparabiliter inhæret.*
3 *Iuſpatronatus poteſt vendi, ſeu alienari ſub bonorum generalitate.*
4 *Iuſpatronatus poteſt tranſire in feudatarium, ſeu emphyteutam, ſi villa, aut caſtrum cui ineſt, infeudetur, vel in emphyteuſim detur.*
5 *Iuſpatronatus prohibetur infeudari.*
6 *Alienatio, ſeu venditio rei vniuerſalis habita mentione iuriſpatronatus illi adhærentis an, & quando ſit inualida, oſtenditur.*
7 *Iuſpatronatus transfertur ad hæredes, ſiue ſint ſui, ſiue extranei, ſiue ſuccedant ex teſtamento, ſiue ab inteſtato.*

Cap. Cùm ſeculum. XIII.

1 IVſpatronatus quando in exemptos, & Religioſos transſertur, non minuitur ius Epiſcopale in illa Eccleſia, v. g. Parochiali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 374.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 509.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. c. 16.* & eſt poſt Concil. Lateranen. *p. 55. c. 13.*

Emptorum.] Collige ex text. iuſpatronatus acquiri poſſe quando venditur res, cui idem ius inſeparabiliter adhæret, ita gloſ. *in præſenti, verbo emptorum,* Innoc. & alij Abb. *in c. de iure, num. 1. infr. hoc tit.* Lambert. *in tract. huius tit. lib. 1. p. 1. q. 7. art. 1 cum ſeqq.* Syueſt. *verbo iuſpatron. num. 6. verſ. quintum.* Coſt. *in c. ſi pater, part. 2. verbo Trebellianica. num. 4.* Intelligo text. procedere etiamſi in venditione rei temporalis iuſpatronatus exprimatur, dummodo nulla in expreſſione interueniat coniectura praui animi in contrahentibus, ſi verò talis appareat, ſecundùm illam contractus ſimoniacus iudicabitur: quando autem dicetur prædicta coniectura apparere, non ſibi conſtant Doctores, inter quos quidem exiſtimant abſque vlla diſtinctione dari prædictam coniecturam eo ipſo ſolùm quòd iuſpatronatus in venditione exprimitur, cuius expreſſionem tantùm abſque alio adminiculo quocunque modo facta ſit exiſtimant ſimoniam efficere, prout Ioan. Andr. *in c. vnic. hoc tit. lib. 2.* ſequitur Felin. ſibi contrarius *in cap. querelam, num. 3. de ſimonia*, multis confirmat Lambert. *lib. 1. p. 2. q. 5. art. 20. à n. 18.* Sed meliùs ex mente Anan. *in d. c. querelam*, dicendum puto ſupradictam expreſſionem de ſe coniecturam non facere ad inducendam ſimoniam; ſed altera erit coniectura ſi pretium rei principalis, quæ venditur, fuerit exceſſiuum, tunc enim illius reſiduo iuſpatronatus quod exprimitur æſtimatum eſſe iudicabitur. Si verò pretium, aut nihil, aut parum excedat valorem rei temporalis abſque vitio ſimoniæ procedet venditio non obſtante expreſſione quocunque modo facta, ſiquidem tunc temporis videtur inter partes actum eſſe, ſcilicet quòd venditor noluerit ſibi retinere iuſpatronatus, quod poterat excipere, & ſibi reſeruare, iuxta text. *in c. ex litteris ſupra hoc tit.* immò potiùs quod voluerit ve tanquam acceſſorium cum re vendita transferatur, qua data coniectura intentionis interpretatio illa facienda eſt, vt actus ſuſtineatur, iuxta reg. text. *quoties ff. de rebus dub.* & vt peccatum non præſumatur, iuxta reg. text. *in l. meritò, ff. pro ſocio, & in c. 2. de regulis iuris*; ſic aliàs facta venditione abſque ſupradicta expreſſione ſi pretium fuerit exceſſiuum, magis læſio, & iniuſtitia circa ipſam venditionem commiſſa iudicabitur, quàm ſimonia, eo quòd in illa iudicanda & minus peccatum, & vnius tãtùm reperitur, in iſta verò & grauius & vtriuſque cernitur, vnde neceſſario interpretabimur læſionem, & iniuſtitiam, quàm ſimoniam dari in prædicta venditione.

2 *Ne cum ratione fruderit, &c.*] Notatur ad hoc, quòd iuſpatronatus tranſit cum bonorum poſſeſſione, quibus inſeparabiliter inhæret, vt per Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 4. princ. n. 111.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. de ſimonia lib. 4. c. 28. n. 12. cum ſeqq. & à num. 18.* Surd. *de alimentis, tit. 9. q. 22. num. 27. & 28.* Ac proinde vendi, 3 ſeu alienari poteſt ſub bonorum generalitate, Chald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 21. num. 53.* Ceuall. *commununium contra commun. tom. 4. q. 897. à num. 559.* Soar. *d. c. 28. n. 12. & 17.* Et in feudatarium, vel emphyteutam 4 tranſit ſi villa, aut caſtrum, cui ineſt, infeudetur, vel in emphyteuſim detur, reſoluunt Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 6. c. 20. q. 12.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 13. n. 361.* licet ſpeciatim infeudari iuſpa- 5 tronatus interdicatur, Ludou. Roman. *conſ. 368.* Lambertin. *in tract. huius tit. art. 29. num. 55. q. 2. part. 2. lib. 1.* ita quòd ſi alienetur vniuerſitas, in qua adeſt iuſpatro- 6 natus, & nominatim in illius diſtractione mentio fiat patronatus, ſit prorſus inualida venditio iuriſpatronatus, vt aduertit Roman. *d. conſ. 368. poſt num. 1.* Verùm Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 2. c. 19. ſub num. 12.* diſtinctione vtitur, quòd ſcilicet, vel ſit alienatio rei vniuerſalis, addita mentione iuriſpatronatus, dicendo, & iuſpatronatus, vel dicendo, & cum iurepatronatus, & priori caſu non tranſire in emptorem, vtique verò in poſteriori dicit.

In gloſſ. *Emptorum.* ibi, *transfertur etiam*, &c. No- 7 tatur ad hoc, quòd iuſpatronatus transfertur ad hæredes, ſiue ſint ſui, ſiue extranei, ſiue ſuccedant ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, vt per Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 4. princ. num. 46.* Marant. *in repet. l. is poteſt, num. 33. ff. de acquir. hæred* vbi etiam reſoluit, quòd non poteſt filius renuntiare hæreditati paternæ, & retinere iuſpatronatus Eccleſiæ, immò renuntiando hæreditati perdit illud, quia tranſit cum vniuerſitate bonorum.

SVMMARIVM.

1 *Patroni ſine conſenſu non poteſt quis Eccleſiam occupare.*
2 *Donatio iuris præſentandi facta à patrono valet.*
3 *Præſentatio à malæ fidei poſſeſſoribus eſt nulla.*
4 *Patronus poteſt alteri compatrono ſine Epiſcopi conſenſu iuſpatronatus renuntiare.*
5 *Compatroni poſſunt inter ſe conuentiones, permutationes, dimiſſiones, & ceſſiones, abſque Epiſcopi conſenſu facere.*
6 *Compatronus non reputatur filius in vita parentis, qui eſt patronus.*

Cap. Ex inſinuatione XIV.

PAtroni ſine conſenſu nullus poteſt Eccleſiam occupare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. 1

Collect.

Collect.Zabarell.Ioan. Andr. Butr.Anania , Anchar. Hoſt.Henric.Panorm.Viu.*in rationali libri tertii iuris Pontificii.pag.3* 5 Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*510.remiſſiue X men.*in concord. part.* 1.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*1.*Decretal.lib.*3.*tit.*33.*c.* 17. & eſt poſt Concil.Lateranen.*part.*15.*cap.*14.

2 *Liberaliter contuliſſet.*]Ergo donatio iuris præſentandi facta a patrono valet, de quo vide Kirchou.& Viuian.*tom.*1.*comm.opin.lib.*1.*tit.*4.*n.*8.*&* 9.*pag.*267.& alios citatos *ad c.illud* 8 *ſupr.hoc tit.*

3 In text.ibi,*earum detentatores.* Quales ſunt etiam præſentati à malæ fidei poſſeſſoribus , quorum præſentatio nulla eſt , prout in ſpecie tenuit *gloſſ.penult.* vbi Innoc.& omnes *in c.conſultationibus, infra hoc tit. & in cap.*1.*de in integ.reſt.*1.*& in cap cùm Eccleſia.* vbi Abb & Rip.*de cauſa poſſeſſ.*idem Abb. & communiter ſcribentes *in cap.cum olim.allo tit.& conſ.* 54.*col.*1. *vol.*1.Anchar.*conſ.*20.Roch.*de iure patron. verbo competens q.*14.*&* 22.Lambertin.*lib.*1.*p.*1.*quaſt.* 3. *art.* 1. *&* 10.Ducn.*reg.* 82. exiſtimantes cumprimum conſtiterit de mala fide præſentantis præſentatum & inſtitutum repellendum eſſe , & admittendum de nouo præſentatum a vero patrono. Pro quibus efficaciter facit,quia ſi talis præſentatio admittatur,iam poſſeſſor malæ fidei gauderet fructu præſentationis , & cum effectu illum perciperet ſine illius reſtitutione, quæ fieri non poteſt , quod quidem eſt maximum inconueniens,eo quòd conſtat fructus aliquos ex re poſſeſſa habere non poſſe,vt notant omnes *in l. bona fidei , ff. de acquir.rerum domin.& in c.grauis , de reſtit. ſpoliat.* Nec obſtat text.*in d. cap. conſultationibus* , quia licet ſimpliciter requirat poſſeſſionem , intelligendus eſt bona fide interueniente , ſiquidem ius Canonicum ab eodem Alexand. III ſtatutum in dubio non cenſetur malæ fidei poſſeſſoribus fauere,immò illos maximè abhorret,vt patet ex *cap.vigilanti , & cap. vlt. de præſcript.* Vnde colliges præſentatum à poſſeſſore iuriſpatronatus,quamuis nihil de eius bona fide , ſed de ſola poſſeſſione doceat,ſi modò abũdè de eius mala fide non conſtet,Eccleſiam debere obtinere , prout in ſpecie reſoluunt Innoc.*in d. cap. conſultationibus*, Roch.*d.q.*22.*num.*24.

4 In gloſſ.*contuliſſet.*ibi,*verum videtur,*&c. Notatur ad hoc quòd patronus poteſt alteri compatrono ſine Epiſcopi conſenſu iuſpatronatus renunciare,quia hoc non eſt propriè alienatio , vt per Iaſ. *in l.qui Romæ, §.duo fratres. num.* 76.vbi Rip. *num.* 87.*verſ. quartò facit,ff.de verb.obligat.*Lambert.*in tract. huius tit.lib.*1. *part.*2.*prima quaſt.princip. art.*12. Achil. *decıſ.* 10. *ſub hoc tit.*Flamin.*de confident.q.*18.*num.*184.quos refert, & ſequitur Rot.apud Farin.*deciſ.*707.*n.*4. *p.* 2. *recent.* Peregr.*conſ.*87.*num.*6.*volum.*3.Mar.Antonin. *variar. reſolution.lib.*1.*reſolut.*87.*num.*24.*verſ.& licet* , Azor. *inſtit.moral.p.*2.*lib.*6.*cap.*20. *q.* 6. Caputaquen. *deciſ.* 282.*part.*1.*& deciſ.*131.*verſ. pro ea , quod diæceſam, part.*2.Chald.Pereira *de extinct.emphyt.c.*8.*n.* 3. *& de poteſtate elig.cap.*1. *numer.* 24. Campanil. *in diuerſorio*
5 *iuris Canon.rubr.*11.*c.*13.*num.*368.Quinimo , & poſſe compatronos inter ſe conuentiones , permutationes, nedum donationes , & ceſſiones facere abſque tali conſenſu,ſcripſit Gail.*in repet.c.fin.col.*37. *de elect. in l.*6.& eum ſequutus Peregr.*conſ.*87.*num.*6.*vol.*3.Fi-
6 lio verò compatroni ſi donetur,oporteret concurrere conſenſum,vt cenſuit Rot. apud Caputaquen.*citatis deciſionibus*,& tenet praxis Epiſcop.*p.*1.*verbo iuſpatronatus,§.*2.*verſ.ſecundum dubium* , quia filius in vita parentis,qui eſt patronus , non reputatur compatronus,Roch.*verbo competens,q.*7.*per totã num.* 19. Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.tom.*3.*c.*577.*num.*38.*& c.* 522.*num.*24.

SVMMARIVM.

1 *Patronus non poteſt ſibi Eccleſiam retinere, vel etiam alteri concedere propria authoritate.*
2 *Succeſſio hæreditaria in Eccleſiaſticis beneficiis non datur.*
3 *Patronus licèt non poſſit ſe ipſum præſentare,poteſt tamen filium.*
4 *Patroni plures quando ſunt,videlicet clerici, aut vnus laicus,& alter clericus,poſſunt ex ſe ipſis vnum nominare,& præſentare.*
5 *Præſentare ſe ipſum ſimul cum compatronis nullus poteſt,ſed præſentationi à ſolis compatronis intra tempus debitum de ſe ipſo factæ conſentire.*

Cap. Conſuluit. XV.

PAtroni non poſſunt , vel ſibi retinere , vel aliis concedere Eccleſias ſine conſenſu Epiſcopi. Colligunt ex Ordinar.Abb.antiq.Innoc.Collectat.Zabar. Ioan.Andr.Butr.Anan.Hoſtienſ Anch Henric.Panor. Viuian.*in rational. libri tertii iuris Pontif. pag.* 375. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag* 510.remiſſiuè Ximen *in concordant.part.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt.*collect.*1.*Decretal.lib.*3.*tit.*33.*c.*18.& eſt poſt Concil.Lateranenſ.*part.*15.*cap.*15. 1

Iure hæreditario teneri non poſſit.] Notatur ad hoc quòd ſucceſſio hæreditaria in eccleſiaſticis beneficiis non datur,vt per Flamin.*de reſignat.benef.lib.*6.*q. vlt. n.*99.*& confident q.*8.*num.* 9. & alios citatos per me *ad c.*1.*num.*2.*de præbendis.* 2

In gloſſ.*Concedant.*ibi,*præſentare poteſt patronus filium.*Notatur ad hoc quòd licèt patronus non poſſit ſe ipſum præſentare , poteſt tamen filium , vt per Paul.de Citadin.*in tract.huius tit.p.*6.*n.*3.Lambert.*eod. tract. lib.*2.*p.*1.*q.*8.*art.*12.Tiraq. *de iure primog. q.* 33. *n.*1 Fichard.& Kirchou.*tom.*1.*comm.opin.lib.* 1. *tit.* 4. *n.*5.*&* 6.*pag.*167.Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*4.*princip. num.*80 Azor.*inſtit.moral.part.* 2.*lib.* 6. *cap.* 21.*q.* 1. *&* 2.Flamin.*de reſignat.benef.lib.*9.*q.*17.*n.*122.Aloyſ. Ricc.*in deciſion.Curiæ Archiep.Neapol.deciſ.*36.*à n.*1. Valer Reginald.*in praxi fori pœnitent.lib.* 30.*tract.* 3. *num.*222.*verſ.notandum* , Vioian. *in praxi iuriſpatron. part.*1.*lib.*6.*cap.*8 *num.*11.*&* 12.quorum plures refero ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi,p.*3.*alleg.*72. *num.* 93. Pro quibus facit , quia patronus tantummodo prohibetur præſentari ad Eccleſiam vacantem,in qua ipſe habet iuſpatronatus , & tamen conſtat illius filium non eſſe patronum , nec in eadem Eccleſia iuſpatronatus habere , vnde ſuccedit reg. text. *in l.* 4. *§. totiens , ff. ſoluto matrimon.* Facit inſuper quia rationes propter quas prohibetur patrono ſe ipſum præſentare ceſſant in filio eius , ſiquidem alia perſona eſt diuerſa , quia data apparet ratio diſcriminis inter dantem & accipientem , quod requirit text. *in cap. vltim. de inſtitut.* deinde ceſſat vitium ambitionis text.*in cap.per noſtras* 26.*infr. hoc tit.*eo quòd licet in patre dante exiſtere poſſit , nihilominus tamen in filio ex ipſius acceptatione non præſumitur,prout in aliis præſentatis non iudicatur. Facit denique,quia filius patroni nõ debet eſſe deterioris conditionis ,quàm reliqui omnes extranei,qui per patronum parentem præſentari poſſunt , aliàs enim fauor , quem ius Canonicum in remunerationem beneficii patronus facere intendit , in illorum odium retorqueretur,contra reg.text.*in l. quod fauore, ff.de legib.& reg quod.ob gratiã,lib.*6. Non obſtat text. *in præſenti,*quia reſpondetur tantummodo prohibere patronum filio ſuo Eccleſiam patronatam conferre, 3

ſicut ſimiliter vnicuique extraneo conferre non poteſt, vt addidi ad *cap. præterea* 4. *ſuprà hoc tit.* non verò prohibere in eadem Eccleſia patronata filium patroni per patrem præſentari Prælato, qui eidem inſtitutionem exhibere tenetur, idque manifeſte colligitur ex verbis huius text. ibi, *propria auctoritate detineatur*, & ibi, *concedant*, quæ quidem verba bene in collatione, minime verò in præſentatione verificantur.

4 In ead. gloſſ. ibi, *ſed ſi plures*, &c. Notatur ad hoc, quòd quando plures patroni ſunt, videlicet clerici, aut vnus laicus, & alter clericus, poſſunt ex ſe ipſis vnum nominare, & præſentare, vt docent Azor. *d. c.* 21. *q.* 5. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſolut.* 179. *num.* 3. *in* 2. *edit.* Vgolin. *de offic. Epiſc. c.* 51. §. 2. *num* 1. Mat. Antonin. *var. reſolut.* 51. *num.* 5. Ego ipſe *d. alleg.* 72. *num.* 91. Roch. *in tract. huius tit. verbo honorificum, q.* 4. *princ. num.* 20. Lambertin. *lib.* 2. *part.* 1. *q.* 8. *art.* 5. Viuian. *d. c.* 8. *num.* 7. vbi *n.* 8. cum Abb. *conſ.* 25. *vol.* 2. dicit nullo modo poſſe clericum ſimul cum compatronis ſe ipſum præſentare, ſeu præſentationi à ſolis compatronis intra tempus debitum de ſe ipſo factæ conſentire.

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus per ſe vendi non poteſt, & num.* 2.
3 *Iuſpatronatus annexum oppido an in venditione talis oppidi facta cum expreſſione illius eidem annexi tranſeat in venditorem, remiſſiuè.*
4 *Iuriſpatronatus controuerſia iudicis eccleſiaſtici cognitionem requirit.*
5 *Pretium datum pro emendo iurepatronatus, nec emptor, nec venditor habere debet, ſed Eccleſiæ tribuitur, cui ob ſimoniam illata fuit iniuria.*

CAP. De iure. XVI.

1 IVſpatronatus per ſe vendi non poteſt, cùm ſit ſpirituali annexum, & ſi vendatur, contractus non tenet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Ancb. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 375. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 510. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 33. *cap.* 20. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *part.* 15. *cap.* 17.

2 Hanc eand. concl. ex hoc text. deſumunt Roch. *in tract. huius tit. verbo vtile q.* 3. *à num.* 8. Lambert. *eod. tract. lib.* 1. *part* 2. *q.* 1. *artic.* 12. *num.* 17. Redoan. *de ſimon. part.* 5. *cap.* 13. *num.* 22. Rebuff. *in comment. ad l. coniunctionem* 29. *verſ. item ſi vendatur, ff. de verborum ſignif. pag.* 169. *in princ.* Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *q.* 8. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract. de ſimonia, lib.* 4. *c.* 28. *n.* 27. *cum ſeqq.* Viuian. *in praxi iuriſpatron. lib.* 4. *c.* 5. *num.* 5. Bonacin. *de ſimon. q.* 4. §. 11. *num.* 3. & alios per me *de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 2. *alleg.* 71. Et hodie per Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 9. contra patronos vendentes iuſpatronatus, ita ſtatuitur. *Nec dictum iuſpatronatus venditionis, aut alio quocũque titulo in alios contra Canonicas ſanctiones transferre præſumant, ſi ſecus fecerint, excommunicationis, & interdicti pœnis ſubijciantur, & dicto iurepatronatus ipſo iure priuati exiſtant*, quem refert Campan. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr.* 11. *c.* 13. *num.* 510. vbi *num.* 511 id intelligit vbicunque vnus eſſet patronus, vide tamen dicta *ad cap. quia clerici,* 6. *ſupr. hoc tit.* Ratio autem quare iuſpatronatus nullo modo pretio vendi poſſit, ea eſt; quia cùm illud ſpiritualibus annexum ſit, pretij æſtimationem non recipit, prout in effectu reſoluunt D. Thom. 1. 2. *q.* 100. *art.* 4. & *in* 4. *ſent. diſt.* 25. *q.* 15. Sylu. *verbo ſimonia q.* 12. Nau. *in man. cap.* 23. *num.* 180. Lambert. *d. num.* 17. Sot. *de iuſtit. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 1. Non obſtat, *cap. ex litteris, ſub hoc tit.* iuncta *reg. cùm quid prohibetur, lib.* 6. quia hæc reg. procedit, quando illud, quod prohibetur, idem, licet alio modo, factum eſt, quod non contingit in ſpecie *cap. ex litteris*, in quo licèt res temporalis principalis vendatur, ius tamen patronatus nequaquam venditur, neque ſuper illo fit aliqua conuentio, ſed ſolùm fit ſuper re merè temporali, licet illa tranſlata tranſeat iuſpatronatus propter inſeparabilem coniunctionem ipſius rei, quæ venditur.

Vtrùm autem in venditione oppidi facta cum expreſſione iuriſpatronatus eidem annexi, tranſeat ipſum iuſpatronatus cum vniuerſitate vendita? Vide Ioan. Andr. & Calderin. *in capt. vnic. hoc tit. lib.* 6. diſtinguentes inter expreſſionem factam declaratiue, vt tunc tranſeat iuſpatronatus, & expreſſionem factam coniunctiue, & tunc non tranſeat, Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 18. *num.* 8. *verſ. his verò rationibus*, Roch. *in tract. huius tit. verb. ipſe, vel is, quæſt.* 25. *num.* 46. Lambertin. *in ſimili tract. lib.* 1. *part.* 2. *quæſt.* 5. *art.* 20. Viuian. *d. cap.* 5. *num.* 6. Rota *deciſ.* 399. *num.* 4. & 5. apud Farin. *part.* 1. *recent.* vbi amplecti videtur ſupradictam Ioan. Andr. & Calderin. diſtinctionem. Illud aduertere oportet cum Rebuff. *loco proximè citato*, quod quando venditur oppidum, & iuſpatronatus, coniunctiuè ſcilicet, licèt non valeat venditio quoad iuſpatronatus, valebit tamen quoad oppidum, cum vtrumque æquè principaliter vendatur, & vno deficiente alterum non diſtinguitur. 3

Quod eſt ſpirituali annexum.] Ergo iuſpatronatus controuerſia iudicis Eccleſiaſtici cognitionem requirit, vt per Andr. Dalnet. *in tract. de iurepatron. c.* 147. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 38. *conſid.* 1. *num.* 1. Lambert. *in tract. huius tit. lib.* 2. *part.* 2. *art.* 7. *q.* 3. *princ. num.* 4. & 5. noue Sigiſm. Scac. *de ſentent. & re iudicata, gloſſ.* 7. *q.* 1. *limit.* 5. *n.* 34. & 45. Quid in determinatione iuriſpatronatus Regij, & ad Coronam Regiam pertinentis, vide Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo cauſa à num.* 8. Cabed. *de patronatib. Regiæ Coronæ, cap.* 5. *num.* 3. & *cap.* 49. *à num.* 1. & *p.* 2. *Luſitan. deciſionum, deciſ.* 120. *num.* 3. & *Areſto* 91. Chald. Pereira *quæſt. forenſ. conſ.* 5. *num.* 6. & *ſeqq.* Cur. Philip. *part.* 1. §. 5. *num.* 4. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 897. *num.* 560. Azeued. *l.* 2. *num.* 4. *tit.* 1. *lib.* 4. *noua recop.* 4

In gloſſ. *Irritum.* ibi, *ſed quis habebit*, &c. Notatur ad hoc quòd pretium datũ pro emendo iurepatronatus, nec emptor, nec venditor habere debet, ſed Eccleſiæ tribuitur, cui ob ſimoniam illata fuit iniuria, vt per Zabarell. & Panorm. *in præſenti*, Lambertin. *lib.* 1. *p.* 2. *q.* 5. *art.* 6. Viuian. *d. lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 9. 5

In ead. gloſſ. ibi, *ipſo iure* Apertè vult gloſſ. venditionem iuriſpatronatus ipſo iure non valere, ſequuntur Roch. *verbo ipſe, vel is, q.* 25. *n.* 51. Lambert. *lib.* 1. *p.* 2. *q.* 7. *a.* 1. *n.* 4. Non obſtant verba huius text. ibi, *irritũ decernimus.* quæ verba hominis miniſteriũ ſignificare videntur, requirentia ſcilicet contractum eſſe potius annullandum, quàm ſit nullus ipſo iure, quia reſpondetur miniſterium hominis hîc non requiri, vt contractus de nouo annulletur, ſed vt nullus, nulliterque geſtus, & de facto proceſſiſſe declaretur, quod quidem eſt obſeruandum in reliquis contractibus, qui nullitatem ipſo iure incurſam in ſe continent, prout in ſpecie declarant Butr. *in l. eleganter. n.* 7. *ff. de dolo, & in l. ſi id quod, ff. de verbor. oblig.* Padil. *in l.* 2. *num.* 5. *C. de reſcind. vend.*

SVM

SVMMARIVM.

1 *Patronus non poteſt ſine Epiſcopi , vel Papæ conſenſu etiam loco religioſo conferre Eccleſiæ decimas , vel aliud ſpirituale.*

2 *Ordinarius vbi recuſat, vel differt inſtituere, adiri poteſt ſuperior proximus.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Iudex requiſitus ſi nolit exequi decretum iudicis, requirentis, nec eius precibus conſentire , eius ſuperior eſt omnino interpellandus.*

5 *Epiſcopus ſi ſuum conſenſum præſtare noluerit , poteſt ad eum præſtandum compelli auctoritate ſuperioris.*

6 *Diœceſanus ſi nolit conſentire reſeruationi iurispatronatus, poteſt compelli per ſuperiorem , immo ſuperior poterit conſentire ſi diœceſanus renuat ſine cauſa.*

7 *Maritus qui bona immobilia de iure Luſitaniæ , & Caſtellæ alienare non poteſt ſine vxoris conſenſu, ſi ipſa vxor conſentire renuat, quid faciendum, oſtenditur.*

Cap. Nullus. XVII.

1 PAtronus non poteſt dare Canonicis, vel monaſteriis decimas, vel Eccleſias , vel aliud pertinens ad ius ſpirituale ſine conſenſu Epiſcopi , & ſi quis Epiſcopus conſentit cauſa auaritiæ , vel improbitatis , denunciari debet Papæ , & quod offerendum eſt tunc eius licentia offeratur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 376. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 510. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. c. 22.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 15. c. 18.*

2 *Romano Pontifici nuncietur.*] Notatur ad hoc , quòd vbi Præſul recuſat, vel differt inſtituere, adiri poteſt ſuperior proximus, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo pro eo, quod de diœceſani conſenſu, q. 5. n. 12.* Lambertin. *lib. 1. p. 1. q. 2. art. 17. & p. 2. q. 1. art. 10. à princip.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor. §. 22. à num. 4.* Franc. Marc. *deciſ. 491. n. 4. p. 1.* Mandoſ. *conſ. 7 ſub n. 13.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici rubr. 11. cap. 13. num. 475.*

3 Aduertere tamen oportet, quòd ideò Epiſcopi Adonen. de quo *in præſenti* , negligentia Papæ nunciatur, quia nó recognoſcebat alium ſuperiorem niſi Papam, ac proinde cùm fuerit exemptus , eius negligentiam Metropolitanus ſupplere non poterat, vt per Lamber. *in tract. huius tit. lib. 1. p. 20. n. 9.* Steph. Quarant. *in ſumma bullarij, verbo Archiepiſc. auctoritas, verſ. decima noua, n. 21. in fine.* Et propterea ab Epiſcopo exempto ad Papam fit deuolutio, Campanil. *d. c. 13. n. 484.* Sed dubium facit quòd etiamſi Decretalis hæc miſſa eſſet illi Epiſcopo Adonen. qui non recognoſcebat Superiorem, nihilominus tamen cum Gregor. IX. in hoc volumine hanc deciſionem poſuiſſet non reſpectu Epiſcopi particularis, ſed reſpectu omnium Epiſcoporum, veluti legem vniuerſalem conſtituere cenſetur , & ideo forſan melius tentari poteſt text. *in præſenti* procedere caſu, quo ſolùm agitur de ſupplendo conſenſu Epiſcopi ſine cauſa legitima illum recuſantis in conceſſionibus de quibus agit per laicos faciendis, quę prædictum cõſenſum attento iure per modum auctoritatis requirũt, itavt per illum forma inducatur, ita in ſpecie intendit Palat. *in d. rubr. §. 22. num. 3.* Pro quo intellectu facit quòd conſenſus , qui ſupplendus eſt , dupliciter cõſiderari poteſt, vel enim requiritur per modum auctoritatis ad ſolemnizandum actum, itavt formam illius conſtituat, vel rurſus ſolum ad maiorem deliberationem, ſeu ad colligendam voluntatem ipſius Epiſcopi , meminit huius diuiſionis Dec. *in cap. auaritiæ, num. 13. de præbend.* inter vtrumque modum illud eſt diſcrimen, quòd in priori caſu non Archiepiſcopus, ſed ſolùm Romanus Pontifex requiſitum conſenſum supplere poteſt. Probatur ratione , etenim cùm talis conſenſus ſic conſideratus ad actus validitatem requiſitus cenſeatur, & vti talis præciſè in ſpecifica forma debeat exhiberi, ex text. *in l. obligari §. tutor, ff. de auctorit. tutor. & in cap. per. iuncta gloſ. verbo mandantibus, de reſcript. lib. 6.* rectè fit vt talis conſenſus quantumcumque ſine cauſa ab Epiſcopo denegatus , per Archiepiſcopum minimè ſuppleri poſſit , ſed recorrendum eſt ad Summum Pont. qui omnes iuris defectos ſupplere poteſt, ex reg. text. *in c. propoſuit , de conceſſ. præbenda* , in hoc priori caſu loquitur , & procedit *hic text.* non tamen ſic dicendum in poſteriori , in quo per Archiepiſcopum aliquando conſenſus ſuppletur, provt in multis caſibus , quos refert Lambertin. *d. art. 10. num. 6.* aliquando item conſenſus habetur pro obtento, provt reſoluit Coſt. *in l. cum tale , §. ſi arbitratu. ampliat. vlt. num. 6.* Qui quidem intellectus manifeſtè colligitur ex verbis huius text. *in fine* , ibi , *& quod offerendum eſt, tunc eius licentia offeratur*, quæ verba apertè denotant tex. agere ſolummodo reſpectu habendi licentiam , quæ ab Epiſcopo iniuſtè denegata à Romano Pontif. eſt obtinenda, non verò agit reſpectu compulſionis , de qua *in præſenti* nulla fit mentio , & ideo regulanda eſt ſecundùm alias deciſiones, quæ dicunt negligentias, vel culpas Epiſcoporum per ſuos immediatè ſuperiores regulariter poſſe coërceri reſoluunt DD. communiter per text. ibi, *in c. paſtoralis*, vbi Felin. *n. 6. de offic. ordin.*

Dici Couarr. *pract. c. 10. num. 7. in med.* hunc text. 4
optimum ad hoc, quòd ſi iudex requiſitus nolit exequi decretum iudicis requirentis , nec eius precibus conſentire, eius ſuperior eſt omnino interpellandus; ab eóque petendum , quòd cogat iudicem requiſitum exequi ea decreta , quæ illi iudex requirens deſtinauerit.

Notatur ad hoc , quòd ſi Epiſcopus ſuum conſen- 5
ſum præſtare noluerit , poteſt ad eum præſtandum compelli auctoritate Superioris Antiſtitis , videlicet Archiepiſcopi, vel Primatis, vt per Azor. *inſtit. moral. part 2. lib. 9. c. 3. quæſt. 10.* vbi cum Panorm. reſoluit, quòd quando requiritur conſenſus vnius in fauorem , & gratiam alterius, ſi renuerit , conſentire abſque legitima cauſa, poteſt adiri ſuperior, vt cogat eum ad conſentiendum, de quo etiam nouiſſimè Ioan. Anton. Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum , prælud. 7. dub. 7. ſecundùm Roman. impreſſ.* vbi cum Lambert. *lib. 7. part. 2. quæſt. 1. art. 16.* reſoluit diœceſanum vbi nolit 6
conſentire reſeruationi iurispatronatus poſſe compelli per ſuperiorem , immo poſſe ipſummet Superiorem conſentire ſi diœceſanus renuat ſine cauſa, & *dub.* 8. pariter reſoluit diœceſanum poſſe compelli ad conſentiendum fundationi in qua opponitur conditio contra ius commune, qui quidem reducendi ſunt ad terminos ſupradictæ diſtinctionis. Hinc etiam ſi maritus qui bona immobilia ſine vxoris conſenſu alienare non poteſt , etiam de iure Regnorum Luſitaniæ, & Caſtellæ, ea bona alienare intendat , & vxor alienationi contradicat , poterit ipſe maritus iudicem adire , qui cauſam contradictionis diligenter examinet, quam ſi iniuſtam iudicauerit , ſuo arbitrio

contrahendi poteſtatem concedere poterit, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 211. *n*. 6. *cum ſeqq.* Azeued. *l*. 4. *a n*. 1. *tit*. 3. *lib*. 5. *nouæ recop* Gonzal. *ad reg*. 8. *Cancell. gl*. 47. *n*. 37. Chald. Pereira *de extinct. emphyt. c*. 12. *n*. 11. Tiraq. *de iure mariti, gloſ*. 8. *n*. 127 *cum ſeqq.*

In gloſſ. *Conferat.* ibi, *ſi tamen contulerit, & ſubſequatur poſtea cõſenſus Epiſcopi, bene valet talis donatio.* Notatur ad hoc quòd conſenſus Ordinarij in tranſlatione, ſeu reſeruatione iuriſpatronatus poteſt interuenire ex poſtfacto, vt per Lambertin. *de iurepatronat.* 2. *part. lib*. 1. *q*. 11. *art*. 16. *num*. 5. Roch. *eod. tract. in verbo pro eo, num*. 9. Campan. *in diuer. ſiuris Canon. rubr*. 11. *c*. 13. *num*. 361. & plures a me citatos *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p*. 3. *alleg*. 70. *num*. 21. *& alleg*. 71. *num*. 18. & fuit dictum *in Tuden. Parochialis* 9. *Aprilis* 1612. & *in Segobien. Capellaniæ* 13. *Ianuary* 1623. coram bonæ mem. Vbaldo.

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopus ſi in Eccleſia alterius diœceſis eſt patronus, præſentatus ab eo debet admitti, ſi eſt idoneus.*

2 *Iuſpatronatus conceſſio facta Epiſcopo ſub nomine appellatiuo non ipſius perſonæ, ſed Eccleſiæ contemplatione facta cenſetur.*

3 *Declaratur text. in l. quod principi* 56. *ff. de leg*. 2.

4 *Patronus idoneam & dignam perſonam debet ſub peccato mort. nominare & præſentare.*

5 *Ordinarius tenetur idoneiorem admittere vbi à patronis duo fuerint validè nominati.*

6 *Idoneior & propterea præferendus qui altero cum quo concurrit, fuerit ſenior, ſeu originarius, alter verò externus, ſeu Doctor, aut Sacerdos, vel habuerit maiorem dignitatem, aut diſpenſatione non indigeat.*

7 *Idoneus an quis ſit arbitrio Epiſcopi relinquitur.*

8 *Idoneitas tempore præſentationis requiritur, non alio ſubſequenti.*

9 *Laicus vti incapax non poteſt ad beneficia præſentari, niſi breui interiecto tempore clericali Ordine inſigniretur.*

10 *Epiſcopus acquirens iuſpatronatus poteſt, & debet in Eccleſia vacante præſentare.*

Cap. Significaſti. XVIII.

1 EPiſcopus ſi habet ius præſentandi in aliena Eccleſia, & præſentat idoneum, eſt admittendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib*. 3. *iuris Pontificij, pag*. 376. Alagona *in compendio iuris Canon. pag*. 510. remiſſiuè Ximen. *in concord. p*. 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect*. 1. *Decretal. lib*. 3. *tit*. 33. *c*. 12. & eſt poſt Concil. Lateran. *p*. 15. *c*. 19.

2 *Pro Eccleſiis ſibi commiſſis.*] Collige ex text. conceſſionem iuriſpatronatus factam Epiſcopo, non ipſius perſonæ, ſed Eccleſiæ contemplatione factam cenſeri, ita Innocent. *num*. 2. Abb. & alij *in præſenti*, idem Abb. *num*. 2. & 4. & alij præſertim Couarr. *num*. 1. per text. *ibi in c. requiſiſti, de teſtament.* Lambertin. *lib*. 1. *part*. 2. *quæſt*. 1. *art*. 13. *num* 3. & 4. Menoch. *de arbitr. quæſt*. 68. *a num*. 21. Intellige vt procedat quando donatio iuriſpatronatus facta eſt Epiſcopo ſub nomine appellatiuo, etenim cùm non data aliqua coniectura per quam indicetur conceſſio perſonalis, quæ ſit Epiſcopo, non eidem perſonæ, ſed Eccleſiæ ſuæ facta cenſeatur, & donatio iuriſpatronatus facta ſub nomine appellatiuo niſi aliud appareat, realis ſit, vt probat *d. c. requiſiſti*, rectè fit vt talis donatio facta Epiſcopo ſub nomine appellatiuo non perſonæ, ſed Eccleſiæ ſuæ facta eſſe dicatur, vt text. habet; pro quo intellectu expendi poteſt verbum illud, *Epiſcopi*, de quo *in text.* quod quidem non proprium eſt, ſed appellatiuum ex ſua natura aptum ad comprehendendum quoſcunque in illa dignitate poſitos tam præſentes, quam futuros, gloſ. magna, & Abb. *col*. 3. *in c. quoniam Abbas, de officio deleg.* niſi ex materia ſubiecta aliud deprehendatur, prout *in text.* hic intelligendo *in cap. aduerſus, de immunit. Eccleſ.* propter excommunicationẽ de qua agit, vel ex intentione concedentis, per text. pariter ſic intelligendum *in l. ſi quid eorum* 43. §. *vlt. in fine, ff. de legat*. 3. Faciunt ſecundò pro eodem intellectu alia verba huius text. ibi, *poſt promotionem ſuam*, quæ quidem verba non erant neceſſaria ſi perſonalis eſſet conceſſio, de qua *in hoc text.* eo quòd ante promotionem fieri poterat. Tertiò expendi poſſunt alia verba, ibi, *pro Eccleſiis ſibi commiſſis*, quæ quidem denotant conceſſionem iuriſpatronatus de qua *ibi*, fuiſſe realem. Non obſtat text. *in l. quod Principi* 56. *ff. de legat.* 3
2. quem expendunt Couarr. *vbi ſupra a num*. 4. & *pract. c*. 11. *verſ. poſtremo*, Xuar. *alleg*. 50. *num*. 3. quia reſpondetur quòd licet verum ſit textum illum ius ſingulare conſtituere, & ſpecialiter procedere in Principe, vt ſignificant eius verba, ex conſtitutione D. Antonini, nihilominus tamen ius illud ſingulare, quod conſtituit in eo verificatur quòd legatum indiſtinctè cenſeatur relictum contemplatione dignitatis, ſiue appellatiuo, ſiue proprio nomine relinquatur, & reſpectu iſtius nominis proprij fuit inducta prædicta conſtitutio, prout colligitur ex mente communi *ibidem*, & ſi replicatur de verbo, *illi Principi*, in text. poſito, quod quidem dignitatis nomen importat, ſatisfit ſi dicas Iuriſconſult. *ibidem* non referre verba illa, quibus teſtator legans vſus eſt, ſed vim, & effectum legati, quòd licet proprio nomine Principi relinquatur, ex ſingulari D. Antonini conſtitutione cenſetur relictum contemplatione dignitati ad effectum vt ſucceſſori debeatur.

Perſonæ idoneæ.] Idoneam ergo, & dignam perſonã 4
debet patronus ſub peccato mort. nominare & præſentare, vt per Azor. *inſtit. moral. part.* . *lib*. 6. *c*. 21. *quæſt*. 4. vbi *quæſt*. 5. reſoluit quod patronus digniorem debet nominare ex duobus, qui ex loco, Eccleſia, vel familia, aut gente occurrant, de quo vide Ioan. Valerium *differentiis inter vtrumque forum, verbo electio, differ*. 1. Sic eodem modo, vbi à patronis duo fue- 5
rint validè nominati, idoneiorem ſuperior admittere tenetur, cùm in hoc caſu nulla ei detur facultas eligendi, Abb. *in c. cum autem, num*. 2. *infrà hoc tit.* Roch.
in tract. huius tit. verbo honorificum, poſt nu. 40. Idoneior 6
& propterea præferendus eſt, qui altero, cum quo concurrit, fuerit ſenior, Barbat. *conſil*. 23. *poſt num*. 18. *vol*. 1. Roland. *conſil*. 38. *num*. 70. *lib*. 1. Mari. Antonin. *variar. reſol. lib*. 1. *reſol*. 104. *num*. 2. Lambertin. *in tract. huius tit. part*. 2. *lib*. 2. *quæſt. princip. art*. 26 *num*. 4. Item ſi originarius, alter vero externus, Dec. *conſil*. 142. *num*. 13. Maſtrill. *Siciliæ, deciſ*. 2. *num*. 147. Roch. *verbo honorificum, à num*. 45. Couar. *pract. c*. 35. *verſ. ſecundò annotandum eſt, ſub num*. 5. Lambertin. *lib*. 2. *part*. 3. *q*. 7. *princip. art*. 4. *num*. 5. & *art*. 5. Pute. *deciſ*. 254. *part*. 1. Tuſc. *de viſitat. lib*. 2. *c*. 5. *num*. 13. & 14. & *c*. 21. *num*. 15. Rot *deciſ*. 199. *part*. 1. *diuerſ.* Mari. Antonin. *loco citato*, Mandoſ. *conſil*. 55. *num*. 4. *cum ſeq.* Item ſi doctoratus laurea decoratus, cùm propterea magis idoneus ſaltem credendus ſit, Roland. à Valle *conſil*. 47. *num*. 76. *vol*. 1. Caſſan. *in catalogo, part*. 10. *conſid*. 33. Maſtril. *d. deciſ*. 2. *num*. 15. Doctoratus enim qualitas magna eſt, & ideo Doctor in beneficio præfertur non Doctori,

Rot.

Rot.apud Farin.*deciſ.*36.*n.*2.*part.* 2. *recent.* Præterea ſi Sacerdos, alter verò aliquo inferiori Ordine inſignitus, Roland.*d.conſil.*47.*num.*75.Deci. *conſil.* 542. *num.* 13. Item ſi prius aſſequutus fuit ſuos Ordines, & gradus.Ioan.de Platea *in l.*2.*num.* 1. *C. de primic. lib.* 12.Natt.*conſ.*638.*n.*18.Item ſi habebat maiorem nobilitatem, Lambertin.*in tract.huius tit. lib.*2.*part.*3.*quæſt.*2.*art.*9.Item ſi diſpenſatione non indiguit, alter verò ſic, vt per Seraphin.*deciſ.*767.*num.*2.*part.*1.quas omnes qualitates ponderauit Rota *in Tuden.parochialis* 18.*Aprilis* 1603.coram Illuſtriſſimo Cardinal. Sacrato, vbi firmauit concluſionem in beneficiis curatis ex idoneis magis idoneum eſſe eligendum per ſacrum Concil.Trident.*ſeſſ.*24.*de reform.cap.* 18 & conſtitut. Pij V. 15. Kalend. Aprilis Pontificatus ſui anno II.
7 prout antea fuerat reſolutum *in cauſa Dertuſon. parochialis* 18. *Decembris* 1581.coram Giptio. An quis ſit idoneus arbitrio Epiſcopi relinquitur, quatenus ille rectè iudicauerit, Abb.*in cap.cùm autem, num.*6.*hoc tit.* Alexand.*conſil.*33.*num.*3.*lib.*1.Mareſcot.*variar.reſolut. part.*1.*c.*51.*num.*24.*&* 25.D.Ioan. Anton. Maſſobr.*in ſua praxi habendi concurſum ad parochiales Eccleſias requiſito* 5.*dub.*2.*n.*30.& ſatis denotat d. conſtit. Pij V. quæ aliàs facta admitteret appellationem ab electione Epiſcopi, multum autem præſumitur pro iudicio Ordinarij, itaut irrationabilitas debeat eſſe manifeſta, vt fuit dictum *in cauſa Rauennaten. Parochialis* coram Illuſtriſſimo Arigonio, & *in Pampilonen. Parochialis* 12. *Decembris* 1597.coram Litta, ex familiaritate tamen multum tollitur de præſumptione, quæ aliàs eſſet pro Epiſcopo, iuxta notata *in cap. ſunt nonnulli* 1.*quæſt.*1.& fuit conſideratum *in d.Rauennaten. & in d.Tuden.*

8 Idoneitas tempore præſentationis requiritur, non alio ſubſequenti, vt per Rot.*deciſ.*69.*p.*1. *diuerſ.* Mari.
9 Antonin.*variar.reſol.lib.* 1. *reſol.*9.*n.*1.dum aiunt capacitatem clerici, & requiſitatem in eo qualitatem tẽpore præſentationis extare debere; vnde euenit vt laicus vti incapax non poſſit ad beneficia præſentari, quia præſentatio huiuſmodi operatur ius ad rem quod in beneficialibus competere laicis non videtur poſſe, ita Ioan.Selua *de benefic.lib.*2.*quæſt.*23. *num.*14. Lambertin.*in tract.huius tit.lib.*1.*part.*1.*quæſt.* 7.*art.*1.*num* 15.*verſ.dicere, & art.*7.*n.*7.*& art.*29.*col.fin. verſ. aduerte ad aliud*, vbi quòd ſicut laicus non eſt capax collationis, ita nec præſentationis, licèt velit ſe promouere, & ſicut debet quis eſſe clericus tempore datæ collationis, ita tempore datæ præſentationis, & ſequuta eſt Rot.*in Burgen.Abbatia* 19.*Decembris* 1588. coram D.Penia, vbi diſtinguit inter nominationem, & præſentationem coram Ordinario, vt tempore nominationis non requiratur, ſed omnino tempore præſentationis coram Ordinario, refert & ſequitur eadem Rota apud Farinac. *deciſ.* 510. *num.*13.*part.*2. *recent.*& faciunt quæ Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel. gloſ.*1. *num.*66.Quamuis ipſa Rota *in vna Imolen.iuris patronatus* 19.*Nouembris* 1594. coram Orano, hoc limitet ſi laicus præſentatus breui interiecto tempore clericali Ordine inſigniretur, quaſi tunc minimè dicenda eſſet facta præſentatio de perſona penitus inhabili, cùm ſatis ſit ante inſtitutionem fuiſſe promotum, ſequitur Flamin *de reſignat.lib.*4.*quæſt.*2.*num.*5.*&* 6.

Præſentauerint.]Collige ex text. Epiſcopum acquirentem iuſpatronatus poſſe, & debere in Eccleſia vacante præſentare, idem probat text.*in cap.ſi quis Epiſcoporum* 16.*quæſt.*5.*& in cap.vlt.inf. à hoc tit.*tradunt gloſſ.*verbo præſentauerint*, Abb.*n.*3.& alij *in præſenti*, Lambertin.*lib.*1.*part.*1 *quæſt.*1.*art.* 7. Intellige procedere quando conceſſio facta eſt de iurepatronatus exiſtente in alio territorio, prout in ſpecie tradunt Abb. Anan.*in princip.*& alij *in præſenti*, vel licèt in eodem ſit territorio, alius tamen proponitur inferior Prælatus ad quem pertinet inſtitutio, pro quo intellectu vrgenter faciunt finalia verba huius text. ibi *ſunt admittendæ perſonæ*, quæ verba neceſſariò conuincunt in hoc text. non tractari de receptione facienda per ipſum Epiſcopum præſentantem, ſed de alia facienda per illum Epiſcopum, qui factam præſentationem recuſare poteſt, quòd idem dicendum eſt ſi alij compatroni in eodem iurepatronatus reperiantur cùm eo caſu ſupradicta ratio locum habeat.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutus ad præſentationem eius, qui tunc iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat, remoueri non debet, licèt illud ius ab eo poſtmodum euincatur, ſecus ſi non poſſidebat, ſed tantùm credebatur eſſe patronus*

2 *Patronus putatiuus debet præſentare, & non alius qui caret poſſeſſione, licèt bonum ius habeat in proprietate.*

3 *Præſentati cùm duo ſunt alter ab exiſtente in poſſeſſione nominandi, alter verò ab habente proprietatem iuriſpatronatus, ille inſtituendus eſt, qui à poſſeſſore præſentatus fuit, niſi de tempore præſentationis conſtaret de defectu propr.etatis poſſeſſoris.*

4 *Error communis cum poſſeſſione ſufficit abſque titulo collato à ſuperiore.*

5 *Iuriſpatronatus, ſeu præſentandi in quaſi poſſeſſione exiſtens validè præſentat, & eius præſentatio admittenda eſt, ac inſtitutio ſequi debet.*

6 *Iuriſpatronatus poſſeſſio acquiritur etiam ex vnica præſentatione ſequuta inſtitutione.*

7 *Status vltimus in beneficialibus ad effectum validitatis collationis conſideratur, declara vt ibi.*

8 *Præſentatus à malæ fidei poſſeſſore amoueri debet.*

9 *Prouiſus à poſſeſſore bonæ fidei præfertur prouiſo à proprietario, ill o ve, cui ius conferendi competit.*

Cap. Conſultationibus. XIX.

IVſpatronatus quando quis poſſidet, & præſentat 1
idoneum, quem Epiſcopus inſtituit, ſi deinde in lite patronus perdit iuſpatronatus, & alius vincit, præſentatus & inſtitutus non eſt remouẽdus ab Eccleſia. Colligunt, ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſt. Henric. Ancbar Panor. Beroi. Viuiã.*in ration.lib.*3.*iuris Pontif. pag.* 376.Alagona *in compendio iuris Canon.pag.* 514.remiſſiue Ximen. *in concord. part.*1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.*1. *Decretal. lib.* 3.*tit.*33.*c.*23.& eſt poſt Concil. Lateran.ſub Alexand.III.*part.*15.*c.*10.

Credebatur eſſe patronus.]Notatur ad hoc, quòd pa- 2
tronus putatiuus debet præſentare, & non alius, qui caret poſſeſſione, licèt bonum ius habeat in proprietate, vt per Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell. gloſ.* 45.*§.* 2. *n.*6.Roch.de Curte *de iurepatronat. verbo competens, quæſt.*19.*num.*39.*cum ſeqq.*Lambertin.*eod. tract. lib.* 2. *part.* 1.*quæſt.* 3.*art.* 1.*& part.*6.Gregor.Lopez per text. *ibi in l.*9.*verbo tuuiſſe, tit.*13. *part.* 1. Gutier. *conſil.* 4. *n.* 34. Salgado *de protectione Regia, tom.* 1. *cap.* 10. *num.* 3.*cum ſeqq.*Rot.*deciſ.*167.*num.*7.*part.* 2. *diuerſor.* Intellige quando à lege pro tali habetur, prout contingit in ſententia, quæ in rem iudicatam tranſiuit, conſtat à lege haberi pro veritate, vt docet Iuriſconſ. *in l.res iudicata* 207.*ff.de regulis iuris*, non verò procedere quando non à lege, ſed ab hominibus pro tali reputatur, prout habet text.*in præſenti*, ex quo in hoc ſenſu iam apertè colligitur nõ valere præſentationem

factam

factam ab illo, qui tantùm credebatur patronus, ita in ſpecie *gloſ. vlt.* Innoc. *in finalibus verbis*, Butr. *num.* 4. Abb. *num.* 3. & alij *in præſenti*, tradunt Roch. *in tract. huius tit. verbo competens, quæſt.* 21. *num.* 43. Lambertin. *eod. tit. lib.* 2. *part.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 9. *num.* 4. Padill. *in l.* 2. *num.* 56. *C. de ſeruitutib.* Ratio eſt, quia fundamentum præſentationis conſiſtit in poſſeſſione iuris præſentandi, quæ quidem poſſeſſio tanquam conditio requiritur ad validitatem ipſius, vt colligitur ex verbis huius text. ibi, *ſi tēpore præſentationis poſſidebat*, iuncto text. *in l. ſi mihi & Titio, ff. quando dies legati cedat*, text. melior. *in l. eas cauſas* 79. *ff. de condit.* ac ſubinde ſi præſentans non poſſidet, conditio deficere cenſetur, qua deficiente, veluti deficiente eſſentiali fundamento, deficit validitas præſentationis, arg. text. *in l.* 3. *verſ. aut enim, ff. de bonis libert.*

Non obſtat reg. text. *in l. Barbarius, ff. de officio Prætoris*, quia communis ſententia reſpondet conſtituendum eſſe diſcrimen inter geſta ratione publici officij, & inter illa, quæ geruntur priuata ratione, ſeu auctoritate, itaut in priori caſu propter communem errorem ſuſtineantur, minimè verò in poſteriori, in quo deficit publica vtilitas, propter quam ex quadam æquitate conſtitutum eſt vt valeant geſta per illum, qui alias non habet poteſtatem, ita in ſpecie tradit Innocent. *num.* 4. *in fine, cap. cùm dilectus, de conſuetud.* refert, & ſequitur alios Felin. *in cap. ad probandum, de re iudic.* cōmunis ex Vant. *de nullitat. tit. quomodo nullitas reparetur, num.* 55. Roland. *conſil.* 46 *num.* 34. *lib.* 1. expendentes text. *in l.* 2. *C. de ſentent. & interloc.* Vnde cùm præſentatio non ex publico officio, ſed priuata ratione, auctoritate patroni procedat, nil mirum ſi deciſio illius text. in eadem limitetur. Sed licèt hæc reſponſio defendi poſſit, nobis tamen non arridet, prout iam de illa dubitauit Iaſ. *in d. l. Barbarius n.* 67. ſiquidem eadem vtilitas publicata datur in ſuſtinendis actibus priuatis communi errore celebratis, ac in illis, qui ratione publicæ poteſtatis fiunt, aliàs enim maximum humani cōmercij detrimentū daretur, cùm homines propter timorem nullitatis nollent contrahere, vel ſimiles actus priuatos facere, quod quidem inconueniens neceſſariò dicendum eſt leges auferre voluiſſe, eo quòd non ad præteritos actus, ſed ad futuros ſuſtinendos latæ ſunt, iuxta text. *in cap. vlt. de conſtit.* inſuper text. *in l.* 1. *C. de teſtam. & in l.* 3. *ff. ad Macedon.* apertè agunt de actibus priuatis, qui propter communem errorem, & exiſtimationem ſuſtinentur. Vnde verior videtur ſententia regulam de qua ſupra, etiam in actibus priuatis procedere, dummodo ſcientia impedimenti ex parte aduerſa non detur, ſic procedit text. *in d. cap. dilectus, de conſuetud.* ibi, *& de ſuſpenſo*, & *in c. innotuit* 20. ibi, *qui ſponte ac humiliter, de elect.* nec aliquod tertij præiudicium conſiderabile reſultet, quoniam communis exiſtimatio huiuſmodi actus non confirmat in præiudicium alicuius tertij conſiderabile, iuxta reg. text. *in l. id quod noſtrum, ff. de regulis iur.* iuxta quam reſolutionem difficultas de qua ſuprà facilè tollitur ſi dicas præſentationem licèt non ſit actus geſtus ratione officij publici, de quo loquitur text. *in d. l. Barbarius*, ex illius tamen ſuſtentatione reſultare graue veri patroni præiudicium, quod quidem licèt non detur in defectum præſentationis ab illo faciendæ, apparet tamen maximum in eo, quod ſuſtentata prædicta præſentatione de qua agitur, præſentans, qui tantùm credebatur, iam per illum actum remanet verus poſſeſſor iuris præſentandi.

3 Vnde cùm duo ſint præſentati, alter ab exiſtente in poſſeſſione nominandi, alter verò ab habente proprietatem iuriſpatronatus, ille inſtituendus eſt, qui à poſſeſſore præſentatus fuit, vt per Mandoſ. *conſil.* 41. *incip. In cauſa Aſculana, num.* 4. per Deci. *conſil.* 117. *ſub n.* 2. *verſ. & tali præſentatione*, & *conſil.* 134. *in* 1. *dubio*, Federic. de Senis *conſil.* 234. Oldrad. *conſil.* 311. Abb. *conſil.* 54. *vol.* 1. Zabar. *conſil.* 69. *ſub num.* 4. niſi de tēpore electionis, præſentationis vel collationis, conſtaret de defectu proprietatis poſſeſſoris, Gonzal. *d.* §. 2. *num.* 43. tunc enim ſi aliquid conſtaret de proprietate patronus præferendus ſine dubio eſſet, qui ab ipſo proprietario eſſet præſentatus, ex reſolutis per Abb. *in præſenti, num.* 9. & Deci. *conſil.* 126. *poſt num.* 3. & *conſil.* 149. *ſub n.* 2. *verſ. & retenta*, Roch. *in tract. huius tit. verbo competens, n.* 45. & 46. Paul. de Cittadinis *in ſimili tract. quæſt.* 7. *art.* 3. *num.* 16. *part.* 6. Rot. *deciſ.* 167. *ſub num.* 9. *part.* 2. *diuerſ.* Vnde etiam benè infertur inſtitutum vigore præſentationis factæ ab exiſtente in poſſeſſione præſentandi non eſſe remouendum quando poſtea conſtaret præſentantem non eſſe patronū, vt declarant multi citati à Menoch. *conſil.* 90. *num.* 115. & ſubſiſtit vbicumque præſentans erat in poſſeſſione ipſa præſentandi, alioquin ſi credens ſe eſſe patronum nominaret inſtituendum, ac ſubſequeretur inſtitutio, ſine dubio remoueretur talis inſtitutus quoties ſuccumberet in patronatu, vt ex hoc text. colligitur, cuius prima pars vendicat ſibi locum, quamuis poſt inſtitutionem appareat non eſſe patronatum, ſed ad meram Epiſcopi collationem, quia inſtitutus continuaret, hoc non obſtante ſuam poſſeſſionem vita durante, ex eodem Menoch. *d. conſil.* 90. *num.* 128. ſicuti & in caſu contrario ſi per collationem fuerit prouiſus de beneficio, quod deinde de iurepatronatus eſſe appareat, Rot. *dec.* 14. *ſub hoc tit. in antiq.* de quibus omnibus, aliiſque multis, quæ circa intellectum, & materiam huius text. conſiderari poſſunt, vide latè Gutier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 42. *num.* 49. *cum multis ſeqq.* & Cabed. *de patronatibus Regiæ Coronæ, cap.* 8. *per totum, vbi n.* 3. limitat concluſionem huius text. ne procedat quando lis ſuper patronatu eſt cum Epiſcopo, qui Eccleſiam patronatam collauit abſque patroni conſenſu intra tempus ei à iure datum, nam euicto patronatu à vero patrono Rector, cui Epiſcopus Eccleſiam collauit, remoueri debet, & ab illo inſtitui præſentatus de nouo à vero patrono, & *num.* 7. pariter limitat quando ex parte præſentantis datur mala fides. Quando verò cùm præſentatus a patronis putatiuis, videlicet exiſtentibus in poſſeſſione præſentandi, concurrit alius præſentatus a vero patrono, de cuius iurepatronatus legitimè conſtat, vel per confeſſionem aduerſarij, vel per rem iudicatam, vel per publicum inſtrumentum, tunc in concurſu præferendus eſt præſentatus à vero patrono, vt per Panorm. *in præſenti, num.* 9. Butr. *in cap. ex litteris, n.* 8. *hoc tit.* Dec. *conſil.* 127. *incip. plura dubia num.* 1. & *conſil.* 149. *incip. in cauſa, n.* 2. Lambert. *lib.* 2. *part.* 1. *quæſt.* 3. *art.* 6. *num.* 4. & *ſeq.* & *art.* 9. *n.* 2. Roch. *verbo competens. quæſt.* 19. *num.* 45. Paul. de Cittadinis *p.* 6. *art.* 3. *n.* 16. refert, & ſequitur Rot. apud Farin. *deciſ.* 376 *num.* 9. *part.* 2. *recent.* vbi plures alias deciſiones concordantes refert.

Notari etiam ſolet text. hic ad hoc, quòd communis error cum poſſeſſione ſufficit abſque titulo collato à ſuperiore, de quo vide Rebuff. *in l. Barbarius, num.* 8. *ff. de offic. Prætor.* Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 22. *num.* 48. 4

Iuſpatronatus Eccleſiæ poſſidebat.] Notatur ad hoc, quòd exiſtens in quaſi poſſeſſione iuſpatronatus, ſeu præſentandi validè præſentat, & eius præſentatio admittenda eſt, ac proinde inſtitutio ſequi debet, de quo vide *gloſſ.* Innoc. & Butr. *num.* 1. Anchar. *num.* 1. & 5. & alios *in præſenti*, Roch. *verbo competens, q.* 14. *n.* 28. & *quæſt.* 21. *num.* 44. Rip. *in cap. cum Eccleſia, n.* 130. *de cauſa poſſeſſ.* Lambert. *lib.* 1. *part.* 2. *quæſt.* 3. *art.* 1. *ex n.* 1. 5

Verall.

Verall. deciſ. 69. part. 1. Seraphin. deciſ. 1381. num. 4. Viuian. in praxi iuriſpatronat. lib. 5. cap. 4. à princip. in nouiſſ. impreſſ. Oldrad. conſil. 312. incip. thema quæſtionis, num. Duen. reg. 282. Couarr. practic. c. 14. n. 2. verſ. tertium, & c. 36. num. 5. verſ. quintò, col. 2. Nauarr. conſil. 19. ſub tit. de præbend. in antiq. Mantic. deciſ. 86. n. 1. Maſcard. de probat. concluſ. 173 n. 5. Spin. in ſpeculo teſtament. gloſſ. 2. num. 25. Rot. apud Farin. deciſ. 224. num. 1. part. 1. recent. Zerol. in praxi Epiſcop. part. 1. verbo iuriſpatronatus, §. 16. & in hoc Rot. deciſ. 376. num. 5. apud Farin. part. 2. recent. concluſionem firmat quòd quando iuſpatronatus non reuocatur in dubium ad validitatem præſentationis, & ad effectum vt præſentatus inſtituatur., attenditur quaſi poſſeſſio, itaut præſentatus ab exiſtente in quaſi poſſeſſione præſentandi debeat inſtitui, nec ſemel canonicè inſtitutus eſt amouendus; quando verò conſtat de proprietate, non attenditur quaſi poſſeſſio, quæ alias ſemper inſpicitur ad effectum validitatis præſentationis, ead. Rot. apud eundem deciſ. 187. num. 1. prope [illegible] em, part. 2. recentior.

Præſentatus ab exiſtente in poſſeſſione præſentãdi etiam quòd nullum detegatur ius poſſeſſoris, non debet amoueri, Rot. deciſ. 374. num. 3. part. 1. recent. & in Ferrarien Archipreſbyteratus 16. Iunij 1618. coram R. D. meo Coccino Decano. Ad acquirendam verò poſſeſſionem iuriſpatronatus plura requiruntur, & primò quòd ille qui vult præſentare, præſentauerit bona fide. Secundò quòd præſentatio fuerit admiſſa. Tertiò quòd inſtitutus fuerit habitus tanquam Rector in poſſeſſione Rectoriæ. Quartò quòd præſẽtans credat vti iure ſuo. Quintò quòd ille in cuius præiudicium poſſeſſio quæritur, hoc ſciat & patiatur, colliguntur hæc ex Caldet. conſil. 12. de iurepatronat. Roch. in tract. de iurepatronat. verbo competens, q. 14. à num. 35. Lambertin. in ſimili tract. lib. 2. p. 1. quæſt. 3. art. 10. in verſ. aut verò, Rot. in d. Ferrarien. Archipreſbyteratus. Illud aduertere oportet quòd hæc quaſi poſſeſſiu præſentandi non tranſit in hæredes præſentantium ſine noua apprehenſione, Achil. deciſ. 5. de cauſa poſſeſſ. Caputaq. deciſ. 135. & 420. p. 2. Rot. deciſ. 150. num. 2. & deciſ. 260 num 4. & deciſ. 337. num. 3. par. 1. recent. Mantic. deciſ. 88 n. 3. Rot. in Lucana Parochialis Februarij 1620. coram bonæ mem. Vbaldo.

Intellige ſupradictam concluſionem, quæ habet præſentationem factam à poſſeſſore tantùm iuriſpatronatus validam eſſe, vt procedat in quaſi poſſeſſore bonæ fidei, nam cùm ſtante præſentatione valida, & ſequuta inſtitutione præſentatus non ſit remouendus, & præſentatio facta per quaſi poſſeſſorem bonæ fidei valeat, eſt enim fructus iuris præſentandi, qualem bonæ fidei poſſeſſor percipere poteſt, vt probat text. in l. bona fidei, ff. de acquirend. rerum domin. quia interim dum contrarium non conſtat, talis poſſeſſor ipſius rei dominus à lege præſumitur l. vlt. C. de rei vendic. non ſic dicendum in poſſeſſore malæ fidei, l. ſi fundum, C. de rei vendic. l. ſi nauis, ff. eod. tit. l. qui ſcit, ff. de vſur. rectè fit vt text. procedat in quaſi poſſeſſore bonæ fidei iuris præſentandi. Sic ſanè ſi aliquis incontinenti probare velit ſe eſſe verum patronum, adhuc præſentatus à poſſeſſore bonæ fidei renouandus non eſt, vt tradit Felin. in tract. quando littera Apoſtolica, limit. 9. Sic ſimiliter præualet præſentatus ab illo, qui vltimo locu antea præſentauit, etiamſi alius probet ſe eſſe verum patronum, & excepta illa vltima præſentatione ſemper præſentaſſe, prout in ſpecie tradunt Abb. in cap. 1. de relig. domib. Lambertin. lib. 2. part. 1. quæſt. art. 1. teſtatur communem, & receptam ſententiam Rip. in d. c. cum Eccleſia, n. 52. de cauſ. poſſeſſ. Cou. in reg. poſſeſſor, p. 2. in princip. n. 6.

Non obſtat cap. cùm olim, de cauſa poſſeſſ. quia reſpõdetur cautam Epiſcopi conferentis, de qua ibi, iuris præſumptione fuiſſe deſtitutam, ſiquidem attento iure communi collatio digni non ad ſolum Epiſcopum, prout ipſe inibi intendebat, ſed inſimul ad Canonicos ſpectat, iuxta text. in cap. nouit, de his, quæ fiunt à Prælatis, communis vt per Abb. per text. ibi, in cap. cùm Eccleſia Vulterrana, n. 9. de elect. Selu. de benefic. part. 2. quæſt. 22. num. 11. Ac ſubinde cùm Epiſcopus de quo ibi, haberet cautam ſic odioſam, & à iure communi exorbitantem, oportuit in illo text. oſtendere non nudam poſſeſſionem, prout in noſtro text. ſufficit, ſed corroboratam debitis circumſtantiis ad validitatem collationis per ipſum factæ, prout ille text. requirit, ne alias mala fides præſumeretur, iuxta reg. qui contra 82. lib. 6. Nec etiam obſtat text. in cap. ex noſcitur 6. de his, quæ fiunt à Prælatis, ſatisfit enim ſi dicas in illo text. requiri conſuetudinem antiquam, non quidem ad validitatem præſentationis factæ per Abbatem ius præſentandi poſſidentem, ſed vt ius præſentandi eidem legitimè competeret excluſo capitulo Monaſterij de quo ibi, ne ad iudicium proprietatis circa idem iuſpatronatus ampliùs admitteretur, prout etiam requiritur in cap. querelam, de elect. vt in ſpecie aduertit Rip. in rubr. de iudic. n. 64. vt autem ſemel facta præſentatio teneat in illis iuribus ſatis ſufficiebat poſſeſſio cum bona fide, iuxta ſuprà reſoluta. Vel rurſus dicendum eſt propterea ibi non valere præſentationem, quia attento iure non præſumebatur facta cum bona fide, propter reſiſtentiam iuris communis dicentis negotia Monaſterij cum conſilio, & aſſenſu monachorum eſſe tractanda, iuxta text. in cap. 2. de his, quæ fiunt à Prælatis, reſoluunt Mench. de ſucceſſ. reſol. §. 6. Sarmien. de redd. 1. part. 1. cap. 3. ac proinde dum prædicta præſentatio alio adminiculo non iuuatur, valere non poterat niſi ex antiqua conſuetudine, vel priuilegio Abbas ſolus id haberet, ad quod alludunt verba textus ibi, ſine quo non obtinet [illegible] itatem Nec denique refragatur text. in l. fructus 55. ff. de vſuris, vbi videtur probari bonæ fidei poſſeſſorem cum effectu non poſſe percipere fructus naturales, ſiquidem reſpondetur præſentationem de qua agimus non eſſe fructum naturalem iuris præſentandi, ſed reduci ad fructum induſtrialem, eo quòd cùm idoneus debeat præſentari, omnis induſtria in præſentando requiritur, aduertit in ſpecie Butt. num. 8. Innoc. num. 1. & alij in præſenti, Lambert. lib. 2. part. 1. quæſt. 3. art. 3. num. 5.

Notatur etiam ad hoc, quòd iuriſpatronatus poſſeſſio acquiritur etiam ex vnica præſentatione ſequuta inſtitutione, itaut ille patronus, qui vltimo loco præſentauit, dicatur eſſe in poſſeſſione præſentandi, vt per Gabr. conſil. 196. n. 7. vol. 1. Caputaq. deciſ. 69. part. 1. & deciſ. 132. & deciſ. 337. p. 2. Fichar. tom. 1. communn. opin. tit. 4. num. 3. pag 167. Pute. deciſ. 189. & 192. part. 1. antiq. & deciſ 120. num. 3. & deciſ. 251. part. 1. & deciſ 136. num. 3. lib. 3. Verall. deciſ. 337. num. 3. & deciſ. 338. & deciſ. 339. num. 1. part. 2. Stephan Gratian. diſcept. forenſ. 577. num. 10. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 18. num. 86. & gloſ. 45. §. 2 num. 25. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. c. 5. num. 56. Viuian. in praxi iuriſpatron. lib. 5. c. 4. num. 29. in nouiſſ. impreſſ. Thom. Trinit. Venetia, deciſ. 54. num. 1. cum ſeqq. lib. 4. Lambertin. in tract. huius tit. lib. 2. part. 1. quæſt. 1. princ. art. 4. n. 10. Maſcard. de probationib. concluſ. 173 num. 8. & 9. & concluſ. 956. num. 1. cum ſeqq. Ioan. Garc. de expenſis, cap. 9. num. 47. Mari. Antonin. variar. reſol. lib. 1. reſol. 15. num. 10. Gutier. conſil. 3. n. 1. & conſil. 4. num. 32. Flamin. de reſign. benef. lib. 7 quæſt. 29. num. 8. Zerol. in praxi Epiſcop. d. verbo iuſpatronatus, pag. mihi 180. Menoch. conſil. 90. num. 117. Rota deciſ. 174. n 2. apud Farin. p. 2. recent. 6

vbi

vbi *n.* 2. quòd requiritur ſcientia, & patientia aduerſarij. Gonzal. *d. gloſ.* 47. §. 2. *num.* 6. *&* *à num.* 30. refert ſeptem requiſita neceſſaria, vt hæc quaſi poſſeſſio vnico actu acquiratur, de quibus egi ſupra *ad cap. querelam* 24. *num.* 14. *cum ſeqq. de electione* Et quaſi poſſeſſio conferendi beneficium per vnicam collationem effectuatam acquiritur, Rota *deciſ.* 423. *num.* 1. *part.* 2. *recent.*

7 Notatur denique ad hoc, quòd vltimus ſtatus in beneficialibus cõſideratur ad effectum validitatis collationis, Ferret *conſil.* 132. *n.* 10. *&* *ſeq.* Bald. *conſil.* 437. *n.* 1. *lib.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 5 §. 2. *n.* 14. *&* §. 3. *n.* 18. *&* *gl.* 45. §. 2. *n.* 14. Rot. apud. Farin. *dec.* 315. *n.* 2. *p.* 2. *recent.* vbi quòd vltimus ſtatus beneficij nõ prodeſt ex prouiſione, quæ non habuit effectum, ead. Rota apud Farin. *deciſ.* 474. *n.* 9. *p.* 1. *recent.* niſi conſtet de contrario ſtatu legitimo præcedent, tunc enim non attenditur vltimus ſtatus, niſi probetur legitime præſcriptus, ead. Rota apud eund. *deciſ.* 588. *num.* 1. *part.* 1. *recent.* & eadem Rota *deciſ.* 229. *n.* 1. ſuprapoſitam reſolutionem intelligit cùm agitur de pertinentia collationis; quando verò agitur de ſtatu beneficij, tunc vltimus ſtatus attenditur niſi conſtet de contrario, aut diuerſo ſtatu anteriori: & generaliter in quacunque materia vltimum rei ſtatum eſſe conſiderandum tenent Gramat. *deciſ.* 67. *num.* 6. Maſcard. *de probat. concluſ.* 174. *num.* 8. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 6. *num.* 9. Parlad. *lib.* 2. *rerum quotid. cap.* . *n.* 15. Amplia quòd licet tex. *in præſenti* loquatur in præſentatione, tamen habet etiam locum in quaſi poſſeſſione conferendi, Bald. *conſil.* 437. *num.* 1. *lib.* 2 Rota apud Farin. *deciſ.* 308. *n.* 6. *part.* 1. *recent.* Et beneficium an ſit de iurepatronatus, an verò eius collatio ſpectet ad Papam, vel ad Epiſcopum attenditur vltimus ſtatus, eadem Rot. *apud eand. deciſ.* 523. *part.* 2. *recent.* Et denique vltimus ſtatus beneficij quando attenditur in beneficialibus eleganter explicatur *in deciſ.* 737. *d. part.* 2. *recent.*

8 In gloſ. *Poſſidebat.* ibi, *bona fide.* Notatur ad hoc, quòd præſentatus à malæ fidei poſſeſſore amoueri debet, vt per Greg. *l.* 9. *verbo* *tit.* 15. *p.* 1. Menoch. *conſ.* 80. *num.* 116. Et prouiſus à poſſeſſore bonæ fidei præfertur prouiſo à proprietario, illove, cui ius conferendi competit, Valet. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 344.

Cap. Suggeſtum. XX.

1 Conceſſio ſecunda facta alteri Eccleſiæ per Epiſcopum & patronum, valet non obſtante priori facta per patronum ſolum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan Andr. Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Panor. Henric. Canif. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 377. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 511. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *cap.* 25 & eſt poſt Concil. Lateranen. *parte* 15. *cap.* 12.

2 Collige ex text. conſenſum patroni exigi, vt Eccleſiam, quæ iuris patronatus eſt, valeat Epiſcopus vnire. vt per Anchar. *in c. ſicut vnire, de exceſſ. Prælat. n.* 5. Abb. Marian. Socin. *ort. c.* *concluſ.* 8. *num.* 98. Deci. *conſ.* 17 *num.* 5. Stephan. Bertrand. *conſil.* 73. *col.* 4. Beer. *deciſ.* 45. *num.* 4. Lambertin. *in tract. de iure patron. lib.* 2. *q.* 6. *art.* 2 Roch. *in ſimili tract. verbo* *num.* 8. Couar. *practic. c.* 36. *num.* 11. Rebuff. *in praxi ben. f. reg.* 21. *Cancel. de* *gloſ.* 11. *num.* 1. Nauarr. *conſil.* 3. *num.* *tit.* Hoſt. *de* *part.* *p.* 11. 2. *cap.* 3. *num.* 9. Flor. *n.* *lib.* 2. *q.* 4. *n.* 11 Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib* 6. *cap.* 18. *q.* 12. Sanch. *in præcepta Decalog. tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 29. *n.* 168.

Campanil. *in diuerſor. iuris Canonici, rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 477

Aut cum aſſenſus fuerit poſtea ſubſecutus] Ergo conſenſus Epiſcopi in tranſlatione, vel donatione iuriſpatronatus poteſt interuenire ex poſt facto, de quo plures citaui Doctores *ad cap. cara* 11. *num.* *ſupr. hoc tit.* 3

In gloſſ. *Quamuis poſterius.* Notatur ad hoc, quòd quando priores litteræ ſunt irritæ, non eſt neceſſaria illorum mentio in poſterioribus, vt per Rebuff. *com.* 2. *ad leges Galliæ, in præfat. n.* 95. Maſcard. *de probat. concluſ.* 846 *num* 20. *cum ſeqq.* Sanchez *de matrimonio. lib.* 8. *diſp.* 22. *num.* 21. Cened. *ad Decretal. collect.* 53. *n.* 4. *in fine.* 4

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſus eſt ab officio, & beneficio, qui monitus non dimittit Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi ſibi conceſſam.*

2 *Patrono non licet aliquem cuiuſuis priuilegij prætextu ad beneficia iuriſpatronatus præſentare, niſi certum Ordinario loci ad quem prouiſio, ſeu inſtitutio de iure pertineret, alias præſentatio, & inſtitutio forſan ſequuta nulla ſunt.*

3 *Excommunicationis pœna ipſo facto eſt impoſita contra quoſcunque indebitè vſurpantes bona Eccleſiarum.*

4 *Verba, ſub anathematis interminatione prohibere curetis, ſententiam ferendam continent.*

5 *Sacrilegium committentes ſunt per Eccleſiam iudicandi.*

6 *Delicta* *commiſſa ſi quis aliquem conueniat ciuiliter,* *poterit per eum reconueniri ne ciuiliter,* *criminaliter.*

Cap. Relatum. XXI.

Clericus, qui obtinet beneficium, vel Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi, monitus illud non reſignat, ab officio, & beneficio per Ordinarium ſuſpẽdi poteſt. Item prohibetur ſub pœna excommunicationis ne laici ſpolient Eccleſias ſuis bonis, & ſi contemnunt, excommunicari debẽt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 377. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 511. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *c.* 27. & eſt poſt Concil. Lateranen. *p.* 50. *cap.* 33. 1

Deciſio huius text. innouatur per Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *de reformat. cap.* 13. vbi ſic habetur. Non liceat propterea patrono cuiuſuis priuilegij prætextu aliquem ad beneficia ſui iuriſpatronatus, niſi Epiſcopo loci Ordinario, ad quem prouiſio, ſeu inſtitutio ipſius beneficij, ceſſante priuilegio, iure pertineret, quoquomodo præſentare, alias præſentatio, ac inſtitutio forſan ſequutæ nullæ ſint, & eſſe intelligantur, de quo vide Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, fol.* 178. *num.* 63. 2

Laici Eccleſias poſſeſſionibus ſpoliant, &c.] Contra quoſcunque indebitè vſurpantes Eccleſiarum bona, excommunicationis pœna ipſo facto eſt impoſita per Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *de reformat. cap.* 11. de quo vide Vbalgut *de rebus Eccleſiæ reſtit. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 5. *cum ſeqq.* Azor *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 9. *c.* 27. *quæſt.* *in med.* Zerola *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo bona.* Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 21. *ſect.* 6. *n.* 22. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 3. *c.* 21. *n.* 16. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 6. *q.* 23. *n.* 2. 3

&c

& prædictam Conciliarem diſpoſitiooem *in d. c. 11.* comprehendete etiam Rectores piorum locotum cædentes arbores frugiferas, ſi in proprios vſus illas conuertant, aſſerit per S. Cardinalium Congreg. deciſum Galet. *in margarita caſuum conſcientia, verbo bona, pag. 27.*

4 *Sub anathematis interminatione prohibere curetis.*] Hæc verba ſententiam ferendam continere refetuut Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, à num. 154.* Sayrus *in clau. Regia, lib. 3. c. 8. num. 39. in princip.* vide alios Doctores citatos *ad c. cùm eſſes 10. num. vlt. de teſtament.*

5 In gloſſ. *Coram ſeculari.* ibi, *ſed non ne committunt illi ſacrilegium, qui taliter ſpoliant Eccleſias, ergo ſunt per Eccleſiam iudicandi.* Vide quæ dixi *ad c. 2. n. 11. cum ſeqq. infrà de priuileg.*

6 In ead. gloſſ. ibi, *eſt ergo*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi quis ratione delicti in ſe, vel bona commiſſi aliquem conueniat ciuiliter, non tamen poterit per eum reconueniri, nec ciuiliter, nec criminaliter, vt per D. Barboſ. *in l. 2. §. legatis, n. 231. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Iuriſpatronatus quæſtio ſi inter patronos exiſtit, & vacante Eccleſia lis intra ſex menſes non terminatur, Epiſcopus de perſona idonea ordinare debet.*
2 *Tempus datum à iure patronis ad præſentandum currit à die ſcientia notæ vacationis.*
3 *Patronus non poteſt præſentare lite pendente ſuper iurepatronatus.*
4 *Patronus non poteſt durante lite inter duos præſentatos alium tertium præſentare ſine vitio attentati.*
5 *Patroni non poſſunt pendente lite inter alios præſentatos alium in locum vnius præſentati mortui præſentare.*
6 *Epiſcopus œconomum conſtituere debet in Eccleſia ſi lis fuerit inter patronum, & Epiſcopum, niſi Epiſcopus eſſet in quaſi poſſeſſione prouidendi, quia tunc poſſet ac deberet ſtatim prouidere.*

Cap. Eam te. XXII.

1 SI inter patronos eſt lis de patronatu, & intra ſex menſes à tempore vacationis non terminatur, liberè poteſt Epiſcopus ſine præſentatione ibidem inſtituere Rectorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panor. Henric. Caniſ. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 378.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 511.* remiſſiòe Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 1. ſub tit. de ætate, & qualit. c. 5.*

2 *Poſtquam vacauerit.*] Ergo à die vacationis etiam ignoratæ currit tempus datum à iure patronis ad præſentandum, vt tenaciter per hunc text. defendere nititur Flores de Mena *var. quæſt. lib. 1. quæſt. 3. nu. 13.* Sed in contrarium eſt communis Doctorum reſolutio, quos citaui *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. alleg. 72. num..* & cenſuit Rota *deciſ. 173. num. 1.* apud Farinac. *part. 2. recent.* vbi etiam quòd probatio ſcientiæ, debet eſſe vera, & concludens, itavt præſumptiua non ſufficiat.

3 *Non fuerit controuerſia terminata*, &c.] Notatur ad hoc, quòd dum pendet lis ſuper iurepatronatus, patronus ipſa lite pendente non poteſt præſentare, vt per Gregor. *l. 9. verbo fiendo, tit. 15. part. 1.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 3. num. 11.* Zerol. *in prax. Epiſcop. part. 1. verbo iuſpatronatus, §. 5.* intellige cum Campanil *in diuerſorio iuris Canonici rubr. 11. c. 13. nu. 486.* & vide dicta *infrà ad c. cùm propter 27. hoc tit.* Vnde 4 non poſſe patronos durante lite inter duos præſentatos alium tertium præſentare ſine vitio attentati, Garc. *de benefic. part. 5. c. 9. num. 217.* Couarr. *practic. quæſt. c. 17. num. 7. verſ. quam rationem*, Lancellot. *de attent. c. 4. in præfat. num. 668.* Seraphin. *deciſ. 990. num. 6. cum ſeqq.* & cenſuit Rot. apud Farin. *deciſ. 504. num. 2. part. 1. recent.* vbi citat Sarnen. *ſuper reg. de ſubrogandis. quæſt. 13.* & Lap. *alleg. 12.* Sic eodem modo patroni nõ 5 poſſunt pendente lite inter alios præſentatos alium in locum vnius præſentati mortui præſentare, Calder. *conſ. 1. ſub hoc tit.* Lap. *d. alleg. 22. n. 3.* Caſſad. *deciſ. 3. num. 5. vt lite pendente*, Rot. apud Farinac. *deciſ. 306. n. 2. part. 2. recent.*

6 In gloſſ. *Sex menſes*, vlt. ibi, *ſi verò contentio ſit inter Epiſcopum & patronum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi inter patronum, & Epiſcopum ſit lis; tunc Epiſcopus ipſe œconomum conſtituere debet, vt per Zabar. *in Clement. plures, §. fin. ſub nu. 1. hoc tit.* Campan. *d. n. 486.* vbi cum Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 4. princ. ſub n. 24.* declarat niſi notoriè conſtaret non eſſe beneficiũ de iurepatronatus, & Epiſcopus reperiretur in quaſi poſſeſſione prouidendi, quia tunc poſſet, ac deberet ſtatim prouidere.

SVMMARIVM.

1 *Patronus iuſpatronatus propria auctoritate alienare nõ poteſt, nec ab Eccleſia aliquid temporale exigere, niſi tempore fundationis à Diœceſano illud fuerit ſibi reſeruatum.*
2 *Concilij Tridentini decreta referuntur.*
3 *Patronus capiens aliquid de bonis Eccleſiæ ſui iuriſpatronatus, ſiue per ſe, ſiue per ſuppoſitas perſonas, iurepatronatus ipſo iure priuatus eſt, & incurrit excommunicationem cum reſeruatione.*
4 *Patrono non prohibetur de bonis Eccleſiæ ſui iuriſpatronatus ius aliquod in fundatione accedente Epiſcopi placito adiectum exigere.*
5 *Patronus non vetatur Eccleſiam illiuſque iura tueri.*
6 *Patroni an & quando poſſint bona beneficiorum ſui iuriſpatronatus locare, oſtenditur.*
7 *Excommunicationis & interdicti pœna, ac priuationis ipſo iure comminata in Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reform. c. 9. comprehendat tam vendentes, & transferentes iuſpatronatus, quam etiam ſe ingerentes in illius fructuum perceptione, oſtenditur.*
8 *Donatio eſt contractus.*

Cap. Præterea. ij. XXIII.

PAtroni, vicedomini, cuſtodes, guardiani non poſ- 1 ſunt propria auctoritate alienare iuſpatronatus, nec grauare Eccleſiam, aut aliquid exigere niſi antiquos redditus moderatos, quos Epiſcopi in fundatione inſtituerunt, & hoc ſub pœna excommunicationis, & contractus alienationis factus eſt nullus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hoſt. Butr. Henric. Anchar. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 378.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 512.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* referunt ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. c. 29.* & extat integra clauſula *collect. 1. lib. 3. ſub tit. de hæretic. c. 11. & eſt pars c. ad abolendam, illo tit.*

Agitur in præſenti de patronis, ſeu vicedominis 2

contractus ſuper rebus ſui iuriſpatronatus facientibus, ab Eccleſiiſque ipſis albelgarias, regium, & ſimilia extorquentibus, ac aliqua exigentibus ab inſtitutis à locorum Ordinariis, ita vt ſic exigentes excommunicationi ſubdantur, & contractus ab eis facti, vel in futurum faciendi nullius ſint roboris, & momenti. Super qua re Concil. Trident. tribus in locis agit, & in primis *ſeſſ. 22. de reform. in c. 11.* poſt quam generalem prohibitionem fecit ne quis bona Eccleſię in proprios vſus conuertere, illaque vſurpare præſumeret ſub pœna excommunicationis, cui tandiu illum ſubiacere declarat, quaodiu iuriſdictiones bona, res, iura, fructus, & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ peruenerint, Eccleſiæ, eiuſque adminiſtratori, ſeu beneficiario integrè reſtituerit ac deinde à Romano Pontif. abſolutionem obtinuerit, ita ſubiungit. Quòd ſi eiuſdem Eccleſiæ patronus fuerit etiam iurepatronatus, vltra prædictas pœnas, eo ipſo priuatus exiſtat. Secundo vero loco *ſeſſ. 14. de reformat. c. 3.* ſic fatur. *Patroni vero in iis, quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem ſpectant, nullatenus ſe præſumant ingerere, atque viſitationi, ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium, ſeu fabricarum prouentibus immiſceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione, ac fundatione competat.* Tertio denique loco *ſeſſ. 25. de reformat. c. 9.* ſequentibus vtitur verbis. *Patroni autem beneficiorum cuiuſcunque Ordinis, & dignitatis, etiamſi communitates, Vniuerſitates, Collegia quæcunque clericorum, vel laicorum exiſtant, in perceptione fructuum, prouentuũ, obuentionum quorumcunque beneficiorum, etiamſi verè de iurepatronatus ipſorum ex fundatione, & dotatione eſſet, nullatenus, nullave cauſa vel occaſione ſe ingerãt, ſed illos liberos Rectori, ſeu beneficiato, non obſtante etiam quacunque conſuetudine, diſtribuendos dimittant. Nec dictum iuſpatronatus vẽdere, aut alio quocunque titulo in alios contra Canonicas Sanctiones trãſferre præſumant, ſi ſecus fecerint, excõmunicationis, & interdicti pœnis ſubiiciantur, & dicto, iurepatronatus ipſo iure priuati exiſtant.*

3 Super primo Concil. Trid. decreto *in d. c. 11.* refert Galeot. *in margarita ca uum conſcientia. verbo iuſpatron. per.* patronum ipſo iure capientem aliquid de bonis Eccleſiæ ſui iuriſpatronatus, ſiue per ſe, ſiue per ſuppoſitas perſonas, iurepatronatus priuatum eſſe, & incurrere excommunicationem cum reſeruatione.

4 Super ſecundo Concil. Trid decreto *d. c. 3.* in illis verbis, ibi, *niſi quatenus id eis,* &c. aduertendũ duxi per hanc conciliarem diſpenſationem non vetari ius aliquod in fundatione Epiſcopi accedente placito adiectum exigere, quod text. *in præſenti* probat, ibi, *præter antiquos, & moderatos redditus,* vbi gloſ. *verbo à locorum* vſúque paſſim obtentum vidimus in cereo præſtando in die Purificationis, aut altero quouis ſubſidio iuxta deciſionem Rotalem 245. *lib. 3. p. 3. diverſ.* quamuis illius vigore minimè cenſeri verificatum patronum probat eadem deciſio; nobilioris itẽ loci, & ſedis præeminentiarum tum in Eccleſia, tum in proceſſionibus, quin & anterioritatis in habenda pace, aliiſque conſimilibus actibus competere illi, aut alteri cuicunque poſſe, decidit Rot. apud Mantic. *deciſ. 244. n. 1.*

5 Circa tertium Conc. Trid. decretum *in d. c. 9.* pro declaratione relatorum verborum vide Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 2. c. 21. nu. 31.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſ. 4. pr. nu. 91.* Viuian. *in praxi iuriſpatron. p. 3. lib. 1 c. 3* cuius decreti intuitu non vtatur patronus ipſe Eccleſiã, illiúſque iura tueri, vt tenent Hoſtienſ. Abb. & alij *in c. cum vos, de officio Ordin.* & perſcrutari ne à beneficiato dilapidentur, quia & ad id iure compellitur, Roch. *in tract. huius tit. verbo onoroſum, n. 3.* Lamber. *in ſimili tract. lib. 3. q. 2. princ. art. 5.* immo, & ius habere illum accuſandi in hoc delinquentem iidem ſcribunt memorati Auctores, nec non reuocandi alienationem perperam, & indebitè factam opinatur idem Roch. *verbo honorificum, ſub num. 10.*

Verùm autem prohibitio prædicti decreti Concilij extendatur ad locationem, ac proinde valeant iidem patroni bona beneficiorum ſui iuriſpatronatus locare? quæſtio dubia eſt, in qua hoc caſu procedere adductum Concilij locum *in d. c. 9.* defendit Caualcan. Fiuiz. *deciſ. 27. n. 60. p. 2.* quin & locatio ſi præceſſerit acquiſitionem, illa finita confirmari nequeat, addit idẽ Caualcan. *deciſ. 76. ſine 31. n. 31. p. 1.* ita quod non procuratores, ac Syndici deputandi ſint ex illiuſmet ſententia *deciſ. 87. vel 11. n. 106. p. 3.* vbi citat Hugon. Celſ. *conſ. 17. n. 10.* & Maiol. *de irregular. lib. 5. c. 2. n. 3.* Sed contrarium non eſt improbabile, quod & inſinuere videbatur quædam Congregationis eiuſdem Concil. declaratio, quam typis datam vidi, quia Concil. vtitur verbo, *ingerãt*, quod illegitimum ſupponit modum, titulis vero locationis legitimum inſinuat. 6

Inquitendum in præſenti non abs re videbatur an pœna excommunicationis, & interdicti, & priuationis ipſo iure comminata in Conc. *d. c. 9.* comprehendat tam vendentes, & transferentes iuſpatronatus, quàm etiam ſe ingerentes in illius fructuum perceptione, &c. Ratio dubitandi eſt, quia cùm Concil. diſtinguat duos caſus, vnum de ingerentibus ſe in perceptione fructuum, &c. in quo iubet vt illos liberos Rectori dimittant, cuius ob cauſam ius commune non ſtatuerat priuationem iuriſpatronatus, alterum de vendentibus, & transferentibus ipſum iuſpatronatus, in quo pœnã excommunicationis, & interdicti, ac amiſſionis iuriſpatronatus imponit, ideo dubitatum fuit apud Illuſtriſſimo Patres Concilij Trident. interpretes, an pœnæ appoſitæ *in d. c. 9.* comprehendant tam ingerentes ſe in perceptione fructuũ iuriſpatronatus quàm illud vendentes, & transferentes, & Sacra Congregatio cẽſuit *ſub die 4. Auguſti 1588.* pœnam hanc comprehendere nedum caſum immediatè præcedentem, verùm etiam ſuperiorem, videlicet ingerentes ſe in fructibus beneficiorum. 7

Contractus quoque huiuſmodi, &c.] Ergo donatio eſt contractus, de quo vide Tiraq. *de iure maioris gl. 5. n. 48.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo donatio, n. 2.* Card. Mant. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 8. n. 3.* 8

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo datur gratificatio in pluribus ſucceſſiuè præſentatis à patrono laico, ſed in præſentatis à perſona eccleſiaſtica prior eſt primò inſtituendus.*

2 *Patronus laicus, qui ſemel præſentauit, poteſt variare ante inſtitutionem Epiſcopi, & alium ſucceſſiuè cumulando ſemel tantum præſentare, ſecus verò in Eccleſiaſtico.*

3 *Lite pendente inter præſentatos non poteſt patronus laicus variare.*

4 *Iurans patronus non variare, nec cumulare in præſentatione beneficij iuriſpatronatus, tunc non poteſt per viam cumulationis, vel variationis alià præſentare.*

5 *Patrono laico variare non licet ſi à priori præſentatione prorſus recedendo alterum nominaret.*

7 *Prior qui eſt tempore, prior eſt iure.*

8 *Gratificationi locus eſt vbicunque inter plures cumulatiuè preſentatos ad idem beneficium omnia paria eſſe conſtat.*

Cap.

Cap. Cùm autem. XXIV.

1 Patronus laicus ſi præſentet plures ſucceſſiuè idoneos, non excludens primum, Epiſcopus poteſt eligere quem vult ex præſentatis, & ſic datur locus gratificationi. Si verò præſentatus ſucceſſiuè eſt perſona Eccleſiaſtica, & collegium, tunc primus eſt inſtituendus, quia in hoc caſu qui prior eſt tempore, potior eſt iure Colligunt ex Ordinar. Abb. ant. q. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rational. lib. 3. iuris Pontific. 13, pag. 379.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 512. & vol. 4. repet. de iure Canonic. ad lib. 3. Decretal.* Ioan. Crot. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* referetur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. c. 30.* & eſt poſt Concil. Lateran. *part. 15. cap. 8.*

2 Collige ex text. laicum patronum, qui ſemel præſentauit, poſſe variare ante inſtitutionem Epiſcopi, & alium ſucceſſiuè accumulando præſentare, non verò Eccleſiaſticum, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo honorificum, quæſt. 9. cum seq.* Gregor. *l. 6. tit. 15. part. 1.* Lambertin. *part. 1. lib. 2. quæſt. 7. art. 22.* Gutier. *de iuramento confirmat. part. 3. c. 13.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 1. quæſt. 23. n. 13.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 4. princ. à n. 73.* Ceual. *commun. contra commun. quæſt. 265. & quæſt. 675.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. cap. 9. num. 111. cum ſeq.* Caualcan. *deciſ. 10 num. 61. part. 3.* Aloyſius Riccius *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol. 156.* Valerius Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib. 30. tract. 3. num. 223.* Viuian. *in praxi iurispatronat. part. 2. lib. 10. cap.* quorum plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 72. num. 151.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici,* .11. *cap. 13. num. 440.* Quæ quidem variatio patronis laicis ſemel tantùm, & cumulatiuè, non autem priuatiuè cenſetur permiſſa, Roch. *d. verbo honorificum, quæſt. 10.* Franc. Marc. *deciſ. 478. poſt num. 6. part. 1.* Lambertin. *d. quæſt. 7. art. 12. poſt num. 6.* Nauarr. *in cap. placuit, de pœnitent. diſt. 6 num 167. & seq.* Tiraquel. *in l. boues, §. hoc ſermone, in reg. n. 25. ff. de verbor. ſignificat.* Chald. Pereira *de poteſtate eligend. cap. 3. num. 10.* Nicol. Garc. *d. cap. 9. num. 215.* Campanil. *d. num. 440.* vbi *num. ſeq.* reſoluit quòd ſi nihil addatur de variatione, aut cumulatione, & alter ſimpliciter præſentetur, tunc præſumendum eſt cumulatiuè, præſertim cùm cenſeri debeat vti voluiſſe facultate à iure ſibi conceſſa variandi, & citat Lambertin. *d. q.* 2. *n. 7.* & Gutier *d. c. 13. n. 5.*

3 Limita ſupradictam reſolutionem lite pendente inter præſentatos, tunc enim non poſſe patronum laicum variare, reſoluunt Roch. *d. verbo honorificum. quæſt. 23.* Couarr. *practic. cap. 36. num. 7. verſ. tertiò quandoque,* Lancellot. *de attent. c. 4. in præfat. à n. 560. ſeu 659.* Nicol. Garc. *d. cap. 9. num. 217.* nam quicquid dicat Lambertin. *part. 1. lib. 2. quæſt. 6. art. 12. cap. vt lite pendente, lib. 6.* habet locum in præſentatione, vt ponderant Garc. *loco proximè citato,* & Campanil. *d. cap. 13. num. 456.* & cenſuit Rota *in Bracharen. parochialis de Moreira 13. Iunij 1605.* coram Ottembergo, vbi citantur Calderin. *conſil. 1. vt lite pendente.* Caſſad. *deciſ. 6. num. 1. ſub eodem tit.* Creſcent. *deciſ. 10. ſub hoc tit.* Aym. *conſil 63. num. 3. verſ. ex quibus.* Vnde

4 non poſſe patronum lite pendente ſuper titulo beneficij etiam cumulando collitigantem præſentare, quando per illam præſentationem datur occaſio litigandi, & aperitur via ne lis finiatur, cenſuit Rot. apud Farin. *deciſ. 216. num. 7. part. 1. recent.* Limita etiam ſi dictus patronus prima vice præſentando iurauit non variare, nec cumulare, tunc enim non licet ei etiam per viam cumulationis, vel variationis alium nominare, vt multis probat Gutier. *dicto cap. 15. ſub num. 13. verſic. his tamen,* ita quod nominandus reiiciendus eſſet a ſuperiore, qui ſecundò eſſet nominatus, & ſine difficultate inſtituendus eſſet primus, per ea quæ Lambertinus *libr. 2. cap. 2. quæſt. 7. art. 16. ſub num. 4.* quos refert Campanil. *dicto cap. 13. num. 451.* vbi *num. 455* diſputat ſi præſentatus mori contingat vtrumve præſentans, valeat alium nominare.

Vtrum autem patronus, qui nominauit indignum, poſſit alium poſtea loco illius nominare, non abs re erit inquirendum, & in primis reſpectu patroni Eccleſiaſtici non eſt dubium minimè poſſe, priuatus eſt enim pro illa vice iure præſentandi, & ad proximum ſuperiorem deuoluitur prouiſio, vt tenent Doctores citati *ad cap. cùm vos 4. num. 5. de officio Ordin.* Quo verò ad patronum laicum diuerſæ ſunt Doctorum ſententiæ, nam aliqui tenent patronum laicum indignum nominantem pro illa vice iure præſentandi eſſe priuatum, ac proinde etiam hoc caſu prouiſionem ad proximum ſuperiorem deuolui, ex quorum numero ſunt Hoſtienſ. *in d. cap. cùm vos, ſub num.* Barbat. *conſil. 33. ſub num. 12. vol. 1.* Gutier. *d. cap. 15. num. 10.* & alij relati a Ceuall. *commun. contra communes, q. 659. verſ. ſed contrarium, ſub n. 4.* Alij verò rectius exiſtimant non priuari, ſed licere patrono infra quatuor menſes variare, taliſque elapſo tempore non amplius poſſe, cuius ſententiæ fuerunt *in d. cap. cùm vos,* Ioan. Andr. *ſub num. 12.* Butr. *n. 4.* Imol. *num. 3.* Abb. *num. 1. & 5.* ſequitur etiam Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 1157. part. 1.* & Perez, quem refero *in d. cap. cùm vos, num. 2.* 5

Eo non refutato.] Ergo patrono laico variare non licet ſi à priori præſentatione prorſus recedendo alterum nominaret, eſſet enim ſine dubio nullius validitatis hic ſecundus actus, vt per Rip. *in rubr. de iudic. numer. 69.* Lap. *alleg. 78. poſt num 6.* Lambertin. *part. 2. lib. 2. quæſt. 7. princ. art. 22. poſt. num. 6.* Gutier. *d. cap. 12. num. 4.* 6

Qui prior eſt tempore iure potior eſſe videtur] de hoc iuris principio, vide Doctores citatos *ad reg. qui prior 54. de regulis iuris, lib. 6. & in tract. Axiomatũ iuris vſufreq. Axiom 188. num. 1. cum ſeqq.* 7

In gloſſ. *Iudicio Epiſcopi,* 2. ibi, *& ſic eſt locus gratificationi,* &c. Notatur ad hoc, quòd vbicunque inter plures cumulatiuè præſentatos ad idem beneficium omnia paria eſſe conſtat, locus eſt gratificationi, vt per Roch. *verbo honorificum, quæſt. 15. num. 4.* Lambertinus *art. 1. quæſt. 15. princip. part. 3. lib. 2. numer. 8.* Cæſar de Graſſis *deciſ. 1. num. 9. ſub hoc tit.* Caualcan. *deciſ. 32. num. 6. part. 5.* Mar. Antonin. *variar. reſolution. lib. 1. reſolution. 104. numer. 2. in fine,* Chalderus Pereira *de renouat. emphyteut. quæſt. 17. n. 33. cum ſeqq. & quæſt 18. numer. 27.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub hoc tit. deciſ. 3.* Aloyſius Riccius *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſolut. 173. num. 1.* Campanil. *d. cap. 13. num. 445.* quorum plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 72. num. 199.* vbi etiam quòd quando duo æqualiter præſentati fuerint, vnus à duobus patronis, & alius ab aliis duobus, ſi æqualia ſint merita præſentatorum, habens inſtituere poterit optare, & quem voluerit inſtituere, & ſic eſt locus gratificationi etiam in hoc caſu, de quo etiam Mar. Antonin. *var. reſol. lib. 1. reg. 104. num. 2.* Si verò reliqua non eſſent paria, gratificatio ceſſaret non obſtante æqualitate vocum, quod ex Imola *in Clement. plures, num. 6. hoc tit.* Lambertin. *d. num. 8.* ac Roch. *d. verbo honorificum, ſub num. 40. verſ. ſed bonus,* tenet Campanil. *d. c. 14. num. 446.* 8

SVMMARIVM.

1 *Iuſpatronatus ex conſtructione Eccleſiæ facta de conſenſu Epiſcopi acquiritur: patronus non eligit Prælatũ in Conuentuali Eccleſia, ſed in capella ſic; patrono debetur proceſſionis honor, & alimentatur ab Eccleſia ſi vergat ad inopiam.*

2 *Iuſpatronatus acquiritur ex conſtructione Eccleſiæ facta de aſſenſu Epiſcopi abſque alia reſeruatione.*

3 *Iuſpatronatus in Eccleſia Conuentuali fundari non poteſt cum ſolo conſenſu Epiſcopi.*

4 *Iuſpatronatus non poteſt habere laicus in Eccleſia Collegiata.*

5 *Collegiata Eccleſia quibus ſignis cognoſcatur, remiſſiuè.*

6 *Patronus Eccleſiæ debet praferri in præminẽtiis honorabilioris ſedis, & digmoris loci.*

7 *Eccleſia alit patronum ſuum ſi extrema laboret egeſtate, & an, quando, & quomodo hac alimenta præſtare debeant, oſtenditur.*

8 *Patronatus ingratus non alitur ab Eccleſia.*

9 *Conſenſus Papæ non præſumitur interueniſſe etiam per longum tempus in facultate Eccleſia ſuper conditionibus appoſitis in ipſa fundatione.*

10 *Iuſpatronatus in Eccleſia Regulari, vel beneficio regulari ex ſolo fundatione, & dotatione ſine particulari priuilegio Apoſtolico non acquiritur.*

11 *Alimenta patrono præſtabitur ſecundùm illius qualitatem.*

12 *Eccleſias conſtruere dicitur opus pium, & religioſum.*

Cap. Nobis. XXV.

clemens III.

1 PAtronus efficitur ſolus ille qui de conſenſu Epiſcopi extruxit Eccleſiam. Et non poteſt intereſſe electioni faciendæ de Prælato Eccleſiæ, ſed poſt electionem poſtulatur eius aſſenſus, niſi habeat ſpecialpm facultatem intereſſendi electioni, ſecus eſt in capella, qua tantum patronus eligit, & præſentat Epiſcopo. Item patrono datur gonor poceſſionis, & ſi patronus vergat ad inopiam, Eccleſia ſuccurrere debet illi modeſtè ſecundùm iura. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hoſt. Butr. Henric. Boich, Anchar. Henric. Caniſ. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontiſ. pag.* 380. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 512. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen, *in concord part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 2.*

2 *Cum aſſenſu diœceſani conſtruxit*, &c.] Probat hic text. ex conſtructione Eccleſiæ facta de aſſenſu Epiſcopi acquiri iuſpatronatus abſque alia reſeruatione, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo, & Eccleſiam fundauit, quæſt. 8. num.* 12. Lambertin. *in ſimili tract. part. 1. lib. 1. quaſt. 2. art. 3. eod. lib. 1. part. 5. art. ſecundo quæſt. princ. num.* 12. Rot *deciſ.* 167. *num* 4. *part. 2. diuerſorum, & deciſ.* 4:1. *n.* 2. apud Farinac. *part. 2. recentior.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo iuſpatronatus. §. 2.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 6. c. 19. quæſ. 7.* Viuian. *in praxi iuriſpatronat. part. 1. lib. 1. cap. 1. num.* 24. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici, reſ.* 1.123. *num. 2. & in collect. deciſ. part. 5. collect.* 1646 Campanil. *in diuerſorio iuris Canonici, rub. 11. cap. 3. num.* 33. Nicol. Garc. *de beneſic. part. 5. cap. 9. num.* 62. *a num.* 71. D. Ferentil. *in* [illegible] 1. Buratt *num. 14. lit. B.* quorum plures refert ego [illegible] *Epiſcopi, p. 3. allegat. 70. num.* 20. vbi *num.* 21. quod conſenſus ſufficit ſi interueniat ex poſt facto, & *num.* 23. quòd præſtandus eſt Ordinario illius loci in quo fundatur Eccleſia, & *num.* 30. quòd Ordinarij nomine in hac materia venit qualibet Prælatus etiam inferior, dummodo habeat Epiſcopalem iuriſdictionem, & *numer.* 32. amplio ad Capitulum Sede vacante. Maſſobr. *in praxi habendi concurſum, prælud. 7. dub. 6.* ſecundùm Romanam impreſſ. vbi *dub.* 7. ſubdit quòd diœceſanus poteſt compelli per ſuperiorem ſi nolit conſentire reſeruationi iuriſpatronatus, immo quòd poteſt ipſe ſuperior conſentire ſi diœceſanus renuat ſine cauſa. Aduerte quòd iuſpatronatus non acquiritur ex conſtructione, ſeu dotatione neceſſariò, non voluntarie facta, Lambert. *in tract. huius tit. p. 1. lib. 1. q. 4. princ. art. 7.* Rot *deciſ.* 167. *num. 5. & 6. part. 2. diuerſ. & deciſ.* 758. *num. 2. part. 2. recent.* & *in Camerinen. penſionis* 10. *Decembris* 1625. coram R.P.D. meo Pirouano. Vtrùm autem ex reædificatione acquiratur iuſpatronatus, vide quæ dixi *ad cap. 3. in gloſſ. verbo fundatoris, ſupra hoc tit.* An in altari iam conſtructo poſſit in abſtracto fundari noua capellania, & in ea reſeruari iuſpatronatus? Affirmatiuè reſpondent Roch. *de iurepatron. in verbo & dotauit, quæſt.* 1. Lambertin. *eod. tract. lib. 1. part. quæſt. 5. art. 15. in princ. verſ. nota tamen, & q. 6. art. 1. num. 30. verſ. in circa,* & fuit dictum *in Gerunden. iuriſpatronatus* 22. *Aprilis* 1622. corã Reuerendiſſimo D. meo Decano.

Vtrùm autem conſenſus Ordinarij ex lapſu temporis præſumatur, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari, in quo communis obtinuit ex diuturnitate temporis, ædificatione capellæ cum inſignibus, & armis, ac viſitatione ſuperioris, huiuſmodi conſenſum præſumi, vt ex multis S. Rotæ deciſionibus comprobaui *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. allegat. 70. num.* 12. quibus addo Caualer. *deciſ.* 265. *num.* 5. & regulariter tempus triginta annorum neceſſarium eſſe ad præſentandum talem conſenſum firmauit Beltramin *ad Gregor. XV. deciſ.* 420. *num.* 7. Verùm hac in re optimè conſiderauit Rot. *in Segobien. Capellania* 13. *Ianuarij* 1623. coram bonæ mem. Vbaldo, quòd licèt ſupradicta procedant in donatione iuriſpatronatus, in qua nullus poteſt conſiderari fauor Eccleſiæ, ac proinde requiratur ſpatium tanti temporis ad præſumendum talem conſenſum, tamen vbi agitur de præſumendo conſenſu in electione alicuius beneficij cum reſeruatione iuriſpatronatus, cùm ſit in fauorem Eccleſiæ, qui in eo verſatur ne beneficium iam erectum ſupprimatur ob defectum talis conſenſus, non videtur requiri ſpatium tanti temporis, ac proinde videbatur ſufficere decennium ex quo agitur de modico præiudicio, ex Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt.* 132. *num.* 54. eo maximè, quia conſenſus Ordinarij poteſt interuenire ex poſtfacto, vt dixi *ad cap. nullus num. fin. hoc tit.* & quia Eccleſia reperitur ædificata interueniſſe præſumitur, Menoch. *lib. 6. præſumpt.* 79. *num.* 3. Nicol. Garc. *de beneſic. part. 5. cap. 9. num.* 73.

Cæterùm in Conuentuali Eccleſia, &c. Notatur ad hoc, quòd iuſpatronatus in Eccleſia Conuentuali, fundari non poteſt cum ſolo conſenſu Epiſcopi, ſed eſt neceſſarium priuilegium Apuſtolicum in limine fundationis, etiam ad effectum præſentationis, vt docent *in præſenti*, Hoſtienſ. *col.* 2. Roch. *num.* 16. & Abb. *num.* 9. Pute. *deciſ.* 366. & 379. *part.* 2. Seraphin. *deciſ.* 1105. *num.* 5. & *deciſ.* 1353. *n.* 5. & *deciſ.* 1395. *n.* 2. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. parte 5. collect.* 1486. Rot. *in Alvanen. Prioratus,* coram Orano, & apud Farinac. *deciſ.* 33. *numer. 1. part. 2. recentior.* vbi *numer.* 3. pariter cenſuit iuſpatronatus præſumi fundatum ex priuilegio Apuſtolico, quando vltra temporis antiquitatem 3

concurrit

concurrit obſeruantia præſentationum, cum declaratione, de qua *ibi* Vnde *infr.num.*10.

Intellige ſi iuſpatronatus eſſet reſeruatum in tota Eccleſia, ſecus verò ſi fuit reſeruatum in Altari conſtructo, vel conſtruendo de Ordine teſtatoris in dicta Eccleſia Regulari, quia tunc ſufficit ſolùm conſenſus Regularium, vt citato Pariſ.*conſil.*35. *num.*10. *lib.*4.cenluit Rota *in Segobien.capellaniæ* 26.*Februarij* 1625.coram bonæ mem. Vbaldo *in verſ. non obſtat* 2. refert Ferentil.*vbi ſuprà num.*17.vbi *num.*16.poſt Seraph.*deciſ.*1395.*n.*3.ampliat deciſionem text. etiamſi Eccleſia eſſet conuentualis habitu, non actu. Priuilegium autem prædictum ex curſu temporis, & obſeruantia præſumitur interueniſſe in limine fundationis, licet non ſit enunciatum, Abb.*in c.cura paſtorali,n.*4.*hoc tit.*Rot.*deciſ.*363.*num.* 1.*& deciſ.* 573. *num.* 2.*p.*1*r*.4.*diuerſ.*Niſi ex facie inſtrumenti fundationis conſtaret adhibitum fuiſſe ſolùm conſenſum Epiſcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris, Anton. Gabr.*commun.tit.de præſumpt.concluſ.*1. *n.*57. Rot.*deciſ.*53.*n.*2.*p.*1.*recent.*

4 Notatur etiam hic text.ad hoc, quòd in Eccleſia Collegiata non poteſt laicus habere iuſpatronatus, vt per Perez *l.*1.*col.*13.*verſ.in Eccleſia,tit.*6. *lib.* 1.*Ordinamen.pag.*141.vbi etiam refert, quòd poterit habere quoad honores, & ſitulia, & alia beneficia eiuſdem Eccleſiæ Collegialis, additque *pag.* 146. *col.* 1. hunc text. eſſe intelligendum in præſentatione Prælati, non autem in aliis de collegio, quorum præſentationem non poteſt habere laicus, quod etiam tenet Menochius *conſil.*90.*à num.* 37. & inde infert idem Perez quod ſi in Eccleſia patronata in Collegiatam erigatur, patronus amittit iuſpatronatus, & amplius præſentare non poteſt, ſed dumtaxat conſenſum electioni factæ præſtare. Et quòd iuſpatronatus in Eccleſia conuentuali ex conſtructione acquiratur ad effectum præeminentiarum, & ad omnes effectus excepto iure præſentandi, & nominandi, ex Lambertin.*lib.*1 *p.*1.*art.*7. *vndecima quæſt. princip. numer.*5.tradit Rot.coram Cardinal.Caualer. *deciſ.* 265. 5 *num.*6.& 7.Quibus autem ſignis cognoſcatur Eccleſia Collegiata, vide Maſcard. *de probat. concluſ.* 584. *per totam.*Cardinal.Mantic.*deciſ.* 107.*num.* 9. & *deciſ.*175.*num.*1.*& deciſ.*215.*à num.* 1. Rot. *deciſ.* 673. apud Fariu.*part.*1.*recent.& deciſ.*315.*à n.*3.*&* 4.*& deciſ.*482.*num.*4.*part.*2.*recent.*vide latè *infrà ad c.poſtulaſti* 30.*hoc tit.num.*5.

Patroni poſtulatur aſſenſus.]Collige ex text. in electione Prælati Eccleſiæ Conuentualis, poſtulandum eſſe patroni conſenſum, ita gloſſ. *verbo honeſtius*, Abb.*num.*8.Zabarell.& alij *in præſenti*, idem Abb.*n.*2. *in cap.cùm terra,de elect.*Roch.*in tract.huius tit. verbo in Eccleſia,quæſt.*2.*num.*2.*& quæſt.* 3. *num.* 8. Paul.de Cittadinis *part.*3.*quæſt.*32.*num.*41. Lambertin. *lib.*2. *part.*1.*quæſt.*5.*art.*1.*à num.*19.*& art.*2.*à princip.*Intellige ſecundùm ſuprà citat. vt poſtulat in poſtulatione conſenſus ad effectum vt patronus electionem approbet, & laudet, manente ipſius validitate quantumcumque illam recuſauerit, nam cùm huiuſmodi conſenſus tantummodo in obſequium, & remunerationem beneficij accepti poſtuletur, & tale obſequium, ſeu remuneratio non dicat prædictum conſenſum præciſe eſſe obtinendum, rectè fit, vt talis conſenſus ita requiratur vt velit, nolitve, validitas electionis permaneat, prout explicant Abb. *in cap. ſacroſancta,num.*6.*de elect.*Paul.de Cittadinis *dicto numer.*41.Roch.*d.quæſt.*2.*numer.*2.Caualer.*d.deciſ.* 321. *num.*5.*& deciſ.*445 pro quo intellectu facit verbum illud, *honeſtius*, de quo *in hoc text.* quod quidem ſupponit honeſtè fieri ſi patroni conſenſus non requiratur, prout in ſimili probat text. *in cap. commiſſum.* 6.*de ſponſalib.*ibi, *tutius*, &c.iuncta communi interpretatione de qua *ibi.* Nec huic intellectui refragatur text.*in cap.Abbatem il* 2. 18. *quæſt.* 2. ſiquidem omiſſis multis declarationibus, de quibus DD. ſatisfit ſi dicas text. illum ſolum euincere habendam eſſe rationem ipſius patroni, & certiorem eſſe faciendum de electione Prælati in monaſterio, cuius patronus exiſtit, non verò conſtituere conſenſum patroni præcisè eſſe requirendum, vt aliquid impediat, vel officiat electioni iam factæ, prout voluit *gloſſ.*1.*in cap.principali*,63.*diſt.*Abb.*hic in finalibus verbis.* Vnde iam colliges non videri veram ſententiam gloſſ. *verbo honeſtius. in præſenti*, dum videtur velle de neceſſitate præciſa fore poſtulandum aſſenſum patroni, itaut ſine illo non confirmetur electio, idem dicit apertius gloſſ. *verbo Princeps*, *in cap.de hoc, de ſimon.* ſequitur Hoſtienſ. relatus à Zabarell.*in ora'enti,quæſt.*3.aduertere namque debuiſſet ſolum poſtulari conſenſum in obſequium, & reuerentiam patroni ad illum tantum effectum, vt coram diœceſano, ſi aliqua ſciat, opponat, quæ de iure debeant impendere confirmationem, prout reſoluunt ſuprà citati, aliàs data confirmatione ſine requiſito conſenſu, vel illo non dato, permanet ipſa in ſua firmitate, vt aduertit Lambert.*lib.*2.*part.* 1.*q.*5.*art.*2. *num.*9.

Limita ſupradictam concluſionem quæ habet in electione Prælat. Eccleſiæ Conuentualis poſtulandum eſſe patroni conſenſum, explicatam vt *ſuprà*, non procedere data conditione in contrarium in eadem Eccleſia conuentuali oppoſita de conſenſu Epiſcopi in fundatione, conſtructione, vel dotatione ipſius, ſiquidem illa prædicto modo opponi poteſt per quam patronus in eadem Eccleſia Conuentuali Prælatum præſentare poſſit, aduertit in ſpecie Paulus de Cittadinis *d. loco*, Roch.*d. quæſt.*2. *num.*3.Lambertin.*lib.*2.*part.*1. *quæſt.* 5.*art.* 1.*num.*23. Deinde limita non procedere reſpectu præbendarum, capellarum, ſeu aliorum beneficiorum, quæ extiterint in eadem Eccleſia Conuentuali, in his enim non datur inconueniens quominus patronus præſentare poſſit, & ita probat text.*in verſic.ſecus tamen*, Concil.Trident.*ſeſſ.*25. *de reformat. cap.* 9. *verſ. reliqua*, notat Abb.*num.*6.*in fine*, & alij *in præſenti*, idem Abb.*in cap. ſuggeſtum*, *num.* 3. *ſuprà eodem,& in cap.fin.de conceſſ.præbend.* Roch. *d. quæſt.* 2. *num.*3.Paul.de Cittadinis *vbi ſupra*, communis ex Imol.*in d.cap.fin.*Lambert.qui plures refert *d.quæſt.*5. *art* 3.

Honor proceſſionis fundatori ſeruatur.] Collige ex 6 text.deberi patrono honorem proceſſionis, ita gloſſ. *verbo modeſtè*, Butr.*num.*2.Abb. *num.* 5. Anan.*num.*9. & alij *in præſenti.*Innocent.*num.* 3. vbi Abb. *num.* 4. *in rubr.ſuprà hoc tit.*Roch.*verbo honorificum, quæſt.*63. *num.*98.latè Lambertin.*lib.*3.*quæſt.* 1. *art.* 1.*à princip.* Intellige in honore continuo proceſſionis reſpectu, vltimi loci illius, in quo patronus retro præcedere debet iuxta Prælatum in ſolemni proceſſione, ſi in illa prouincia maior honor ſit ſequi, quàm præcedere, prout in ſpecie reſoluunt Angel. *in ſumma verbo iuſpatronatus*, Paul.de Cittadinis *part.*6.*quæſt.*2. Intellige quòd proxima verba text. de honore, quo patronus excipitur cùm ad Eccleſiam venit, Abb. *in præſenti,numer.*5.Azorius *d. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *quæſ.* 2. Nam patronus Eccleſiæ aliis debet preferri in præeminentiis honorabilioris ſedis, & dignioris loci, in proceſſionibus, ac anterioritate in ſuſcipienda pace, thurificatione & aliis conſimilibus actibus, Mantic.*deciſ.*244.*num.* 1. Franc. Leo *in theſauro*

fori Eccleſ. part. 2. c. 16. num. 72. Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 14. n. 10. verſ. ratio,* Roch. *de iurepatronat. verbo honorificum, num. 99.* Lambertin. *in ſimili tract. lib. 3. quaſt. 1. princip. numer.* 11. Cardinal. Caueler. *deciſ. 321. numer. 2.* vbi *numer. 4.* ſubdit pariter præeminentiam habere vt poſſit defendere Eccleſiam, & denunciare perſonas lapidantes eius bona.

7 *Et ad inopiam vergat.*] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia alit patronum ſuum ad inopiam vergentem. Idem, probat text. *in cap. quicunque il ſecundo 16. quaſt. 7.* ibi, *ſuffragium vitæ, &c.* tradunt gloſſ. *verbo modeſte,* Butr. *num. 22.* Abb. *num. 6* Anan. *n. 9. in præſenti,* Roch. *verbo vtile, quaſt. 1. num. 1* Lambertin. dicens eſſe omnium Doctorum ſententiam *lib. 3. quaſt. 3. art. 1.* Gig. *de penſionib. quaſt. 23. num. 1.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 24. num. 21.* Larr. *in l. ſi quis a liberis, §. ſolent, num. 10. cum ſeqq. ff. de liberis agnoſcend.* latè Surd. *de aliment. tit. 1. q. 34. per totam,* Viuian. *in praxi iurispatronat. lib. 1. c. 1. à num. 11.* Campanil. *d. rub. 11. c. 27. ſub num. 22* Declara tamen non eſſe neceſſarium quòd patronus in ſumma egeſtate poſitus ſit, ſed ſufficere quòd iam iã ad paupertatem deueniat, ita vt verum ſit dicere, quòd iam ſecundùm qualitatem ſuæ perſonæ ſuſtentari non poteſt ex ſuis bonis, vel aliunde, puta ex aliquo opere ſuo, quod licite & honeſte exercere poſſit attenta qualitate ſuæ perſonæ, propter text. *in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, ff. de liberis agnoſcend.* patet ſi expendas id importare venire ad inopiam, vt probat text. *in cap. 1 §. ſanè. de ſtatu monach. lib. 6.* iuncta deciſione text. *in l. Nepos Proculo 125. in fine. verſ. poteſt ff. de verbor. ſignif.* & ita in ſpecie Lambertin. *lib. 3. quaſt. 3. art. 5. num. 6.* quicquid gloſſ. *verbo ad inopiam in cap. quicunque 16. quaſt. 7.* contrarium velit, exiſtimans oportere in ſummam egeſtatem eſſe deductum patronum; contra quam vltra prædictam rationem vrget text. *in præſenti,* ibi, *ad inopiam vergat,* & *in d. cap. quicunque,* ibi, *redacti fuerint ad inopiam,* quæ quidem verba non requirunt niſi tantùm illum caſum in quo iam ex his bonis commodè, vel aliunde ſuſtentari nequeat, vt eleganter probat Iuriſconſult. *in l. ſi conſtante 24. in princ. ff. ſoluto matrim.* vbi agens de illo, qui vergit ad inopiã ad effectum vt repetitio dotis contra illum intentetur, dicit talem eſſe qualem conſtat iam aliquid minus habere ex illis bonis, quibus antea dos poterat præſtari, patet ibi, *ex quo euidentiſſimè apparuerit mariti facultates ad dotis exactionem non ſufficere,* prout tradit in ſpecie Nouell. *de dote, part. 6. quaſt. 70.* Campeg. *eod. tract. part. 5. quaſt. 19.* Palat. *in repet. cap. per veſtras. de donat. inter virũ, §. 17. & 18.* Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num. 35.* immo tenetur Eccleſia ex gratitudine patronum inopem alere, Rot. *deciſ. 594. num. 5.* apud Farin. *collect. 1. nouiſſimarum,* aliàs *p. 4. diuerſ.* vbi cenſuit ad hoc ipſum patronum ſummam egeſtatem probare teneri. An autem ab alimentis huiuſmodi excludatur ſi poteſt artem aliquam exercere proprio ſtatui non contradicentem? vide eandem Rot. *deciſ. 594. §. 4. diuerſ.* Eccleſia patronum pauperem in domo propria, & non ipſa Eccleſia tenetur alere, Rebuff. *in tract. cõgrua portionis, num. 97.* Lar. *in d. §. ſolent, num. 28.* Surd. *tit. 4. quaſt. 14. num. 22.* de integris ſcilicet alimentis, id eſt, de cibo, potu, veſte, lecto, & aliis omnibus, quæ ſub alimentorum vacabulo continentur, ſi ei ſuppetant facultates, idem Surd. *tit. 4 quaſt. 13 à n. 12.* itaut ex fructibus ſint deducenda, non verò ad ea vendenda proprietas, Surd. *d. tit. 4. quaſt. 9. num. 11.* præſtando ampliora, & pinguiora alimenta patrono nobili, quàm ignobili, idem Surd. *d. tit. 1. quaſt. 28. num. 15.* & non ſolum ipſummet patronum, ſed etiam vxorem, & filios, & familiam Eccleſia alere tenetur, Surd. *tit. 4. num. 18. & tit. 7. q. 32. num. 30*

Limitatur tamen in patrono ingrato, qui non alitur ab Eccleſia, Surd. *ead tit. 7. quaſt. 32. à num. 6.* vbi à principio illius quæſtionis probare intendit non eſſe alendum patronum quando deductis alimentis Curati nihil ſupereſt, nam Eccleſia tunc debet dare alimenta patrono pauperi ſi ſupereſt vltra id quod neceſſarium eſt ad Dei cultum, ac miniſtrorum alimenta, Abb. *in præſenti, n. 6.* & Butr. *num. 21.* Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 3. art. 2. tertia quaſt. princ. n. 2.* Roch. *in ſimili tract. verbo vtile, num. 1. & 2.* Roland. *conſil. 2 num. 33. lib 3.* Caſſad. *deciſ. 3. num. 2. ſub hoc tit.* quos refert, & ſequitur Rot. apud Farin. *deciſ. 454. p. 1. recent.* 8

Ex eo iuſpatronatus acquiri.] Ergo probata conſtructione cum aſſenſu Epiſcopi ſaltem præſumpto non eſt neceſſe probare alium aſſenſum quoad acquiſitionem iuriſpatronatus, vt latè deducitur apud Card. Caualer. *deciſ. 336. ex num. 4.*

In gloſſ. *Niſi aliter.* ibi, *ſpecialiter conceſſa in ſua fundatione.* Notatur ad hoc, quòd conſenſus Summi Põtificis non præſumitur interueniſſe etiam per longum tempus in fundatione Eccleſiæ ſuper conditionibus appoſitis in ipſa fundatione, vt per Maſcard. *de probat. concl. 416. n. 3. & 5.* Rot. *deciſ. 563.* apud Farin. *in 1. collect. nouiſſimarum.* 9

In ead gloſſ. ibi, *vbi datum fuit tale priuilegiũ,* &c. Notatur ad hoc, quòd licet ex eo quòd quis fundat, & dotat aliquam Eccleſiam, acquirat iuſpatronatus, & exinde titulus probetur, tamen ſecus eſt in Eccleſia Regulari, quia vltra dotationem, & conſtructionem requiritur expreſſa conceſſio, & priuilegium Apoſtolicum in limine fundationis, vt per Rot. *deciſ. 564. n. 3. & deciſ. 573. num. 1.* apud Farin. *in collect. 1. nouiſſimarum,* vbi *num. 2.* cenſuit quòd confirmatio Apoſtolica ex lapſu diuturni temporis etiam non enunciata præſumitur. Idem etiam quòd in beneficio Regulari non acquiritur iuſpatronatus ex ſola fundatione, & dotatione ſine particulari priuilegio Apoſtolico, Mohedan. *deciſ. 340* alias 10. *numer. 5. hoc tit.* Couarr. *in reg. poſſeſſor, part. 2. §. 10. num. 3. verſ. alter caſus,* Lambertin. *de iurepatronat. lib. 2. quaſt. 5. part. 1. art. 1. num. 10. & 11.* Paul. de Cittadinis *eod. tract. part. 3 conſ. 1. num. 71. & conſ. 2. num. 13. verſ. ſed ex reſeruatione ſpeciali,* Rota *deciſ. 563. verſ. non obſtat, & deciſ. 564. num. 2. & 3. & deciſ. 572. n. 1. & deciſ. 574. numer. 1. part. 4. diuerſ. & deciſ. 53. num. 1. part 1 recent.* Seraphin. *deciſ. 1305. num. 5. & deciſ. 1353. num 5. & deciſ. 1395. num. 2.* Rot. *deciſ. 421. num. 2.* apud Farinac. *p. 2. recent.* & vide *ſuprà, num. 3.* 10

In gloſſ. *Modeſtè.* ibi, *& ad qualitatem perſona.* Notatur ad hoc, quòd alimenta patrono præſtantur ſecundùm illius qualitatem, vt per Tiraq. *de nobilit. c. 20. num. 143.* D. Barboſ. *in l. maritum. n. 5. ff. ſoluto matrim.* Azor. *d. cap 20 quaſt. 2.* ſentit gloſſ. *verbo ad inopiam in cap. quicunque 16. quaſt. 7.* dum dicit magis prouidendum eſſe illi, qui fuit diues, quàm illi, qui ſemper ſuſtinuit aliquam paupertatem, reſoluunt Roch. *verbo vtile, quaſt. 1. num. 2.* Lambertin. *d. quaſt. 3. & art. 6. in princip. & num. 13. & à num. 25.* quærit an alimenta debeant eſſe in quantitate, quæ nutriant vxorem, filios, & ſeruos domeſticos, qui qualitati patroni conueniant. Quorum alimentorum nomine non tantùm eſus, & potus, ſed etiam veſtiarium, quinimò & habitatio veniunt, & patrono tribuenda ſunt, iuxta text. *in l. legatis, ff. de aliment. & cibar. legat. & in l. verbo victus 43. ff. de verbor. ſignificat.* tradunt Palat. *in rubric. de donatione inter virum & vxorem, §. 11. n. 3.* Couarr. *de ſponſal. p. 2. c. 3. §. 1. n. 5.* D. Barboſ. *in l. quæ dotis 11. num. 64. ff. ſoluto matrim.* 11

&

& inſuper alia præſtanda ſunt, de quibus Lambertin. *d.q.3.art.9.à princ.*

In ead. gloſ. ibi, *onus*. Videtur gloſſ. ſentire ad patronum pertinere ſolicitudinem, & ſolertiam circa Eccleſiæ patronatæ, & ipſius rerum defenſionem, id enim importat onus, idem probant text. *in c. filius 16. quæſt.7.& in c.conſtitutum 16.quæſt.1.* Roch. *verbo onéroſum quæſt.1.& ſeq.* Lambert. *lib. 3.q.1.art.1.* Ex quibus colliges poſſe patronum obligare beneficiarium vt ſaltem in genere ſibi reddat rationem circa adminiſtrationem redditum Eccleſiæ patronatæ, vt dixi *in addit. ad c. ex litteris ſuprà hoc tit. propè fin.* Colliges etiam cuſtodiam Eccleſiæ vacantis ad patronum pertinere, vt probat text. opt. *in c.cùm vos, de officio Ordin.* vbi Abb. & communiter DD. poſt Lambertin. *d.loco, art.6.*

12 In gloſ. *In capella*. Notatur ad hoc quòd conſtruere Eccleſias dicitur opus pium, & religioſum, vt per Spin. *in ſpeculo teſtam.gl.3.princ.n.5.*

In ead. gloſ. ibi, *ſed his non obſtantibus videtur quòd inuito patrono capella in præiudicium patroni, & ita eo inuito collegiata fieri non poteſt.* Ita Maſſobr. *in praxi habendi concurſum præl.7.dub.5.nu.5.* ſecundùm Roman. impreſſ. vbi ſubdit eo caſu iuſpatronatus amitti per erectionem in collegiatam, quando patronus patitur Eccleſiam erigi in collegiatam abſque aliqua reſeruatione ſui iuris.

SVMMARIVM.

1 Patronus Eccleſiæ vacantis quamuis ſit clericus ad eam præſentare non poteſt, & n.2.

3 Patronus non valet procuratorem deputare, qui eundem conſtituentem ad Eccleſiam vacantem nominet.

4 Procurator deputatus à multis patronis ad præſentandum poteſt vnum ex dictis conſtituentibus præſentare, modo comparuerit nomine omnium.

5 Patronus vt poſſit ſuum de iurepatronatus adipiſci beneficium, duo modi referuntur.

6 Procurator conſtitutus à patrono ad præſentandum non poteſt ſeipſum præſentare.

7 Patronus etiam ad beneficium ſimplex ſe præſentare non poteſt.

Cap. Per noſtras, XXVI.

Innoc. III.

1 NVllus etiam clericus idoneus, doctus, & benemeritus habens iuſpatronatus in aliqua Eccleſia poteſt ſe præſentare, quia nemo debet ſe ingerere officiis eccleſiaſticæ prælationis. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif.pag.* 381. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 513. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.1.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.3. Decretal.lib.3. tit.30.c.1.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Paul. de Citadin. *part.6.q.48.art.3.num.89. cum ſeqq.* Lambertin. *lib.2.part.1.q.8.art. 1. num.6.* Mant. *dialog.4.* Rot. *in Spoletana capellania 16. May* 1623. coram bonæ mem. Buratto, & *in Region. iuriſpatronatus 15. Ianuarij* 1624. coram R.P.D. meo Pirouano, & *in eodem 5. Martij* 1625. coram bonæ mem. Vbaldo, Flamin. *de reſignat.lib.9.q.17.num.* 112. Viuian. *in praxi iuriſpatron.part.2.lib.6.c.8.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr.11.c.13.num.398* Mat. Antonin. *var. reſol. lib. 1. reſolut.51.n.1.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc.part.3.alleg.72.num.* 85. quod adeò verum exiſtimat Campanil. *d. loco*, vt procedat etiam reſpectu beneficij ſimplicis, quicquid contrarium velit Lambertin. *in tract. huius tit.part. 1.lib. 2. quæſt.8. artic.2.* Ratio eſt, quia in præſentatione patroni de ſe ipſo facta vitium ambitionis reperiri cenſetur, nam cùm non ſolùm prohibeantur illa, quæ per ſe mala ſunt, verùm etiam illa quæ ſpeciem mali repræſentant, & præſentatio de ſe facta propter prædictum vitium in illo præſumptum mali ſpeciem habere cenſeatur, argum. text. *in cap. quia in tantum, & in cap. cùm iam dudum, de præbend.* meritò text. dicit patronum ſeipſum ad Eccleſiam patronatam vacantem non poſſe præſentare, pro qua ratione, ſeu potiùs declaratione faciunt verba huius text. ibi, *cum igitur nullus ſe ingerere debeat*, &c. quæ quidem verba important affectare, & ambire, iuxta text. *in l.ſi quemquam, C.de Epiſcopis, & Clericis*, in qua ratione naturali ſuaſoriam tamen dat hic text. ad conſtituendam talem prohibitionem, quemadmodum multoties Pontifices alias ſimilibus rationibus naturalibus ſolent ſuas deciſiones probabiliter confirmare, vt videre eſt *in c.quoniam, de officio ordin. & in c. cùm omnes, de conſtitut.* Amplia procedere etiam in inſtitutione, ita vt Epiſcopus ſimiliter ſe ipſum inſtituere non poſſit, prout dixi *in addit.ad c. vlt.de inſtitut.* Limita quando patronus præſentat filium ſuum ad Eccleſiam vacantem, de quo dixi ad *c. quia clerici, in gloſſ. ſupr. hoc tit. & c.conſuluit.15. num.3. ſup.eod.*

An autem patronus valeat procuratorem deputare, 3
qui eundem conſtituentem ad Eccleſiam vacantem nominet? reſpondeo quòd non poteſt, quamuis valeat etiam nulla ſpecifica præhabita conditione illum eligere, ita Flamin. *d.q.17.num.*113. Rota apud Caputaquen. *deciſ.397.part.2.* ead. Rot. *deciſ. 185. part. 2.diuerſ.* vbi etiam tentum fuit quòd ſi procurator de- 4
putatus fuerit à multis patronis ad præſentandum, & vnum ex dictis conſtituentibus præſentet, dummodo comparuerit nomine omnium, valet actus, refert Campan. *d.cap.13.num.399.* Si autem patronus, qui 5
vnicus eſt, vellet ſuum de iurepatronatus adipiſci beneficium, qua medela ad illud aſſequendum vti poſſit non abs re quæret aliquis, & vno ex duobus modis ſibi ſuccurrere poſſe tradunt Doctores, quorum vnus eſt, vt emittat preces coram Epiſcopo, vt ſibi prouideatur de beneficio, refert Abb. *in præſenti*, & videtur inſequi Caualcan. Fiuix. *deciſ.18.num. 42.p. 3.* Ioſeph. Ludou. *concl. 42.verſ.ampliatur* 6. Lambertin. *d. q.8.art.3.* Ioan. de Selua *de benefic.part.1.q.6.n.19.* Zerol. *in prax.Epiſc.part.1.verbo iuſpatronatus, §. 21.* & quòd patronus huiuſmodi poteſt procedere per viam deprecationis, & ſupplicationis factæ Epiſcopo vt ſibi conferat beneficium, & illo caſu poſſit Ordinarius illum gratificando admittere, cenſuit Rot. *in d. Regien. iuriſpatronatus 15. Ianuarij* 1624. coram R. P. D. meo Pirouano, & *in eadem 5. Martij* 1624 corã bonæ mem. Vbaldo, & *in Barcinonen. beneficij 2. Maij* 1625. coram eodem D. meo Pirouano cum aliis citatis per Ferentil. *in annot.ad deciſ.316.Buratti, n.19.* Alter verò eſt, quòd Epiſcopus poſſit dictum beneficium conferre eidem patrono, qui inhæreat, atque aſſentiat collationi prædictæ, quod longa ſerie poſt alios tutatur Lambert. *d. q.8.art.4.*

Intellige ſupradicta adeò vera eſſe, vt nec procura- 6
tor conſtitutus à patrono ad præſentandum poſſit ſe ipſum præſentare, vt per Viui. *d.c.8.n.9.* Gonzal. *ad reg. 8.Cancel.gloſſ.1.n.57.& ſeq.* quos refero ego ipſe *d.alleg.72.n.88.*

Eccleſiaſticæ prælationis officiis.] Dum hic text. ſe reſtringit ad Prælaturam, iam probare videtur ad bene-

ficium ſimplex ſe patronum præſentare poſſe, & ita hanc ſententiam probant Lambertin. *lib. 2. part. 1. q. 8. artic. 2. à num. 6.* Peregr. *conſ. 18. num. 15. lib. 5.* Ioſeph. Ludou. *concl. 42. col. 16. verſ. ampliatur quintò*, Rot. *in d. Regien. iuriſpatronatus* 16. *Ianuarij* 1624. coram Reuerendiſſ. P. D. meo Pirouano. Sed contrariam ſententiam tenuit Ioan. Andr. & communis *in præſenti*, pro qua facit, quia text. *in præſenti*, agit de perſonatu ad quem dicit patronum ſe ipſum non poſſe præſentare. & tamen conſtat perſonatum eſſe beneficium ſimplex, probat text. *in cap. ſuper eo 6. de præbend. lib. 6.* facit tutius, quia ratio in qua text. iſte fundatur, & in eadem deciſione exprimitur etiam in ſimplicibus beneficiis reperitur, fatetur Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 27.* ibi, *improba cupiditatis affectu*, & ibi, *vnum tantum beneficium*, &c. proinde dicendum eſt in illis etiam prohibitionem huius text. locum habere, licet enim aliqua deciſio exorbitans etiam contra iuris regulas ſit, non eſt inconueniens quod accommodetur ad caſus, de quibus non loquitur, ſi in illis verificatur ratio ipſius diſpoſitionis, dummodo tamen in eadem diſpoſitione exprimatur, prout notatur *in reg. ad a, lo. 6.* & ideo Rot. re maturiùs diſcuſſa adhærere voluit opinioni Lambertini, & ſequacium, vt videre eſt *in Regien. iuriſpatronatus 5. Martij* 1615. coram bonæ mem. Vbaldo, & *in Barcinonen. beneficij 2. Maij* 1625. coram R. P. D. Pirouano, Ferentil. *in annot. ad deciſ. 306. Buratti, litt. A.*

SVMMARIVM.

1 *Iuriſpatronatus quæſtio ſi inter patronos non diffinitur infra quatuor menſes, Epiſcopus ordinabit Eccleſiam ſine præiudicio eorundem, & num. 2.*

3 *Præſentatio à patronis laicis, vel clericis ratione patrimonij facienda eſt infra quadrimeſtre, à patronis verò eccleſiaſticis intra ſemeſtre.*

4 *Epiſcopus tranſacto termino dato à iure patronis ad præſentandum, poteſt liberè de Rectore Eccleſiam Eccleſiæ prouidere.*

5 *Negligentia Prælati & Canonicorum non præiudicat Eccleſiæ, & ſucceſſoribus.*

Cap. Cùm propter. XXVII.

1 IVriſpatronatus quæſtio ſi inter patronos non diffinitur infra quatuor menſes, perſonam idoneam inſtituere poteſt Epiſcopus, & ex hoc nullum præiudicium in poſterum præſentationi generatur. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Henric. Caniſ. Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 382.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 513. & vol. 4. repet. in iure Canon. ad lib. 3. Decretal.* Ioan. Crot. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 30. cap. 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Chald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 7. num. 13.* Prax. Epiſcop. *part. 1. verbo iuſpatronatus, §. 5* Rot. *deciſ. 586. num. 2.* apud Farin. *par. collect. nouiſſimarum*, nouiſſimè D. Ioan. Anton. Maſſobr. *in ſua praxi habendi concurſum ad parochiales Eccleſias requiſ. 1. dub. 10. à num. 14.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 486.* vbi cum Lap. *allegat. 78. num. 15. & 17.* ac Ioan. de Selua *de benef. p. 3. q. 59. in fine*, aſſerit text. *in præſenti* vendicare ſibi locum vbi non apparet quis ſit patronus. Vide quæ d[illegible] *ad cap.* [illegible] *num. 9. ſ. pr. hoc tit.*

3 *Infra quatuor menſes.* Notatur ad hoc quòd præſentatio à patronis laicis, vel clericis ratione patrimonij facienda eſt infra quadrimeſtre, vt probatur *in hoc text.* à patronis verò Eccleſiaſticis facienda eſt intra ſemeſtre, *cap. vnic. hoc tit. lib. 6.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 51. in princ. num. 5.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſc. Neapol. part. 2. deciſ. 228. n. 14. & 15.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 2. cap. 6. n. 25.* Viuian. *in praxi iuriſpatron. part. 1. lib. 7. cap. 1.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. cap. 9. num. 209.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 72. num. 126.* vbi *num. 127.* quòd huiuſmodi tempus currit diebus feriatis cùm ſit continuum, & à *num. 128.* quod dicatur iuſpatronatus Eccleſiaſticum, & *n. 133.* quod in dubio vbi ſit mentio intelligitur de Eccleſiaſtico, adde nouiſſimè Ioan. Anton. Maſſobr. *d. praxi requiſ. 2. dub. 1. à num. 6.*

Vtrùm autem iuſpatronatus ex bonis eccleſiaſticis fundatum, ſed cauſa permutationis, vel alio titulo oneroſo in laicum tranſlatum auctoritate Apoſt. remaneat eccleſiaſticum, vel efficiatur laicale, quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda, in qua illa eſt verior opinio quæ dictat huiuſmodi iuſpatronatus eſſe laicale, quemadmodum enim quando à principio iuſpatronatus eſt laicale, & deinde tranſit in eccleſiaſticas perſonas, efficitur eccleſiaſticum, & illius naturam aſſumit, Abb. *in cap. de monachis n. 14. de probat. & in cap. 1. hoc tit. lib 6.* vbi Ioan. Monach. *num. 4.* Prob. *in addit. num. 17.* Rebuff. *de nominat. q. 8. num. 22.* Crot. *conſ. 291. num. 25. lib. 5.* Cardin Seraph. *deciſ. 1420.* ita etiam è conuerſo dicendum videtur vt iuſpatronatus exuat primordialem ſuam naturam, & dum tranſit in laicum, identidem efficiatur laicale, vt in puncto arguit Borgnin. *deciſ. 21. num. 6. part. 1.* attenditur enim perſona quæ præſentat, & quæ poſſidet ius præſentandi, & prout illa eſt, ita etiam determinatur natura ipſius iuriſpatronatus, Mohed. *deciſ. 9. in fin. de iurep.* Creſcent. *deciſ. 9. eod. tit.* Achil. *deciſ. 5. etiam eod. tit.* Put. *deciſ. 90. lib. 3* & vulgatum eſt quòd ſi laicus ex iuſto titulo, & cum ſolennitate efficiatur dominus, & acquirat bona Eccleſiaſtica, hæc bona non dicuntur amplius eccleſiaſtica, ſed aſſumunt naturam, & qualitatem perſonarum, quibus ipſa bona cohærent, & ideo efficiuntur in totum laicalia, & patrimonialia. Mench. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 20. n. 684.* Surd. *conſ. 318. ex num. 9.* Nec obſtat quòd qualitas iuriſpatron. ſit ex bonis eccleſiaſticis fundatam, videtur inſeparabilis, etiamſi tranſeat ad laicos, ac proinde efficit vt tanquam eccleſiaſticum ſit reputandum, quia reſpondetur quod licet illa qualitas vim aliquam habere videatur ad talem reputationem faciendam, & ſuam originalem naturam ſuſtentandam; quando iuſpatronatus titulo lucratiuo acquiritur, tamen cùm illud laicus adeptus eſt titulo oneroſo mediante permutatione, & cum auctoritate Apoſtol. videtur effici pene laicale, & illud, quod à laico in permutatione datum fuit monaſterio, videtur ſuccedere loco illius iuſpatronatus eccleſiaſticum, alioquin in valde exorbitanti lucro verſaretur Eccleſia, ſi vtrumque, nempe & quod illa dat, & quod recipit, eccleſiaſticum retineret.

Non differatur, &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus tranſacto termino dato à iure patronis ad præſentandum liberè de Rectore Eccleſiæ in Eccleſia prouidere poteſt, vt per Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 4 princ. n. 18.* dummodo priùs conſtet de lapſu temporis à die ſcientiæ patronorum. Caputaq. *deciſ. 148. num. 3. part. 3.* Seraphin. *deciſ. 380. num. 1.* Rot. *deciſ. 173. ſub num. 1. & deciſ. 186. ſub n. 1. p. 2. recent.* Beltramin. *ad deciſ. 177. Gregorij XV. num. 9.* & fuit dictum *in Praten. beneficij 14. Februarij* 1620 coram bonæ mem. Buratto. Quæ quidem ſcientia patronorum vt deuolutioni ſit locus 4

debet

debet eſſe certa, nec ſufficit interpretatiua, & veriſimilis, Seraphin. *deciſ.* 1175. *num.* 5. Rot. *d. deciſ.* 175. *ſub num.* 1. *& deciſ.* 186. *ſub num.* 2 *part.* 2 *recent.* Gabr. *conſ.* 185. *num.* 6. *lib.* 2. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 10. *c.* 5. *num.* 34 Et ius præſentandi conſeruatur in vno ex patronis, qui ſcientiam huiuſmodi vacationis non habuit, aliis propter ſcientiam excluſis, Rot. *in Spoletana* 28. *Maij.* 1590. coram Card. Blanchetto, relata per Nicol. Garc. *d. p.* 10 *cap.* 2. *num.* 41.

5 *Ita quod illi*, &c.] Notatur ad hoc quòd negligentia Prælati, & Canonicorum non præiudicat Eccleſiæ, & ſucceſſoribus, vt per Nat. *conſ.* 501. *num.* 44. Caputaquen. *deciſ.* 128. *num.* . *p.* 2. Mar. Antonin. *variar. reſol. lib.* 1. *reſolut.* 55. *num.* 9.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere Eccleſiam, cuius alia Eccleſia eſt patrona, collationi ſuæ reſeruare poteſt licèt non vacet, & conferre cum vacat. Ex duobus præſentatis à patrono laico poteſt ſuperior ſecundum inſtituere.*

2 *Collatores præter Papam ſunt Legati de latere in ſua prouincia.*

3 *Legatus à latere poteſt derogare iuripatronatus Eccleſiaſtico, non autem ſeculari.*

4 *Derogatio beneficiorum iuriſpatronatus à Papa facta comprehendit tantum beneficia, quæ ſunt iuriſpatronatus clericorum, non autem laicorum, quæ expreſſam requirunt derogationem.*

5 *Prouiſio, & collatio facta per Ordinarium de beneficio iuriſpatronatus durante quadrimeſtre an ſit nulla, oſtenditur.*

6 *Iuſpatronatus Clerici illi obueniens ratione ſui patrimonij æquiparatur laicali.*

7 *Patronus clericus ratione ſui patrimonij poteſt variare, & alteram præſentare ſicut patronus laicus.*

8 *Patrono laico inuito, aut inconſulto non poteſt Epiſcopus, aut alius Ordinarius, nec etiam Legatus Papæ Eccleſiam patronatam conferre.*

Cap. Cùm dilectus. XXVIII.

1 PAtronus quando præſentat vnum, & non inſtituitur ab Epiſcopo, ſi præſentat alium, & inſtituitur, tunc primus non habet ius ad Eccleſiam licèt præſentans fuerit clericus, ſi tamen præſentauit vt laicus, id eſt ratione patrimonij Item quando vna Eccleſia eſt patrona alterius, tunc Legatus à latere poteſt ſibi reſeruare illam Eccleſiam non vacantem, & cùm vacat eam conferre inconſulto patrono, ſecus ſi patronus eſt laicus, vel clericus dummodo præſentet ratione patrimonij Item qui non poſſidet Eccleſiam canonicam, tenetur eã relinquere, & fructus reſtituere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Cened. *collect.* 76. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 382. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 513. *& vel.* 4. *repet. in iure Canon. ad lib.* 3. *Decret.* Ioan. Crot. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 30. *cap.* 5.

2 *Vt Eccleſiam*, &c.] Notatur ad hoc quòd Legatus Sedis Apoſt. (etiamſi de latere non ſit) poteſt beneficia antequam vacent ſuæ prouiſioni reſeruare, idem probat text. *in cap. dilectus, de officio Legati. & in c. præſenti* 6. *& in cap. dudum ordinatione* 4. *de officio Legati, lib* 6. Innocent. *in princ* Butr. *num.* 1. Abb. *num.* 2. & alij *in præſenti*, plures quos refert, & ſequitur Coſin. *in pr. q. in ſanct. tit. de collation. §. item circa, verbo legato cum ad fin.* Selu. *de benefic. part.* 3. *q.* 66. *num.* 4. Rebuff. *in praxi tit. de deuolat. num.* 37. Corraſ. *de Sacerdot. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 15. Gig. *de penſion. q.* 6. *num.* 18. Lambert. *lib.* 1. *part.* 1. *art.* 6. *num.* 4. Simonet. *de reſeruat. q.* 2. Non obſtat *cap. cum litteras* 31. *de conceſſ. præb.* quia reſp. reſeruationem de qua *ibi*, ſeu poteſtatem conferendi beneficium vacaturum non fuiſſe factã à Legato de quo text. agit, ſed ab Epiſcopo Legato confirmante, quam text. ibi ex poſtfacto faciendam propter Concilium Lateranenſ. reprobauit, licèt factam retineret propter eiuſdem Legati confirmationem, quaſi Legati confirmatio daret validitatem reſeruationi; vnde iam text. ille videtur probare poſſe Legatum facere reſeruationem, ſiquidem illam potuit confirmare, aliàs enim text. non ſuſtineret confirmationem per illum reſeruatam. Illud tamen aduertendum duxi hodie ex decreto Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 19. prohiberi huiuſmodi reſeruationes etiamſi fiat per Legatos de latere.

Amplia primò text. procedere etiamſi in reſeruatione penſionis, quam Legatus in beneficio poteſt conſtituere, de quo vide addita *ad c. prohibemus, de cenſib.* Secundò amplia text. procedere etiam in reſeruatione facta in fauorem certæ perſonæ, adhuc enim Legatus illam facere poteſt (dummodo ſit ſine expectatiua ad beneficium vacaturum, per ea, quæ Lambert. *lib.* 2. *part.* 3. *q.* 81. *art.* 1. *num.* 3.) vt probat text. *in præſenti, & in cap. ſi Apoſtolica* 22. *de præbend. lib.* 6. vbi gloſſ. *verbo Legatus*, Domin. *num.* 3. Franch. *à num.* 1. & Anchar. *in princ.* Abb. *in præſenti, n.* 3. Gig. *de penſion. q.* 6. *num.* 18. Mandoſ. *in reg.* 13. *Cancell. p.* 5. *à num.* 2. Gom. *in reg. de non iudicando, num.* 3. Rebuff. *in praxi tit. de collat. num.* 3. Amplia tertiò text. procedere reſpectu plurium beneficiorum, quæ Legatus reſeruare ſimul poteſt, vt probat text. *in cap. præſenti, de offic. Legati, lib.* 6. vbi gloſſ. *verbo illa pendente*, Dominic. *n.* 1. & Franch. *num.* 3. Hoſtienſ. & Calderin. *in cap. mandatum, de reſcript.* declarando vt ſcilicet ſortita priori reſeruatione effectum facta de illa mentione poſſit Legatus aliam facere, minimè verò ſi pendeat, quam quidem, etiamſi de illa mentio fiat, efficere nequit.

Limita primò text. non procedere in beneficiis, quorum collatio Epiſcopis auctoritate Apoſtol. commiſſa eſt, iuxta addita *ad cap.* 2. *de officio Legati.* Limita ſecundò textum non procedere finita legatione, vt probat *cap. præſenti, de offic. Legati, lib.* 6. vbi gloſſ. *verbo ſi monet*, Anch. *n.* 1. Domin *n.* 4. & Franch. *num.* 3. Rot. antiq. *deciſ.* 206. Selu. *de benef. p.* 3. *q.* 66. Simon. *de reſeruat. q.* 2.

Apoſtolicæ Sedis Legatus, &c.] Ergo Collatores præter Papam ſunt Legati de latere in ſua prouincia, de quo Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 23. *num.* 2. 3

Nos igitur, &c.] Notatur ad hoc quòd Legatus à latere poteſt derogare iuripatronatus eccleſiaſtico, non autem ſeculari, ita vt in vnione facienda, ſi iuſpatronatus ſit ſeculare, teneatur conſenſum patroni perquirere, non ita ſi ſit eccleſiaſticum, Gamb. *de officio, & auctoritate Legati, lib.* 5. *tit. de poteſtate illius, quo ad vnionẽ benefic.* Reboff. *in praxi benefic. tit. de vnionib. num.* 28. Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 3. *quæſt.* 6. *artic.* 1. *num.* 4. *verſ. & idem dicerem, & art.* 2. *num. pene* Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 28 *q.* 12. quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 169. vbi etiam cum Gabr. & Azor. *citatis locis*, aſſerit derogari etiam non poſſe iuripatronatus cùm illud eſt mixtum, partim ſeculare, & partim eccleſiaſticum, ob fauorem, & gratiam laici patroni, ne laici à fundandis, vel dotandis Eccleſiis facilè auocentur, additque cùm patronus eſt laicus 4

non iure f**u**ndationis, vel donationis Eccleſiæ, ſed ſola conſuetudine, vel præſcriptione, aut priuilegio, poſſe huic patronatui derogari per Legatum de latere. Hinc
4 euenit vt conceſſio, reſeruatio, vel derogatio beneficiorum iuriſpatronatus à Summô Pontif. facta comprehendat tantùm beneficia, quæ ſunt iuriſpatronatus clericorum, non autem laicorum, quæ expreſſam requirunt derogationem, vt per Ioſeph. Ludouic. *tom. 3. communium opinion. ſub hoc tit. concl. vnica, ampl. 19. verſ. declaratur 2. pag. 531.* Rebuff. *in tract. nominat. q. 8. num. 22. verſ. ſecundò probatur*, D. Sahagun *in cap. fin. num. 71. de ſequeſt. poſſeſſ. & fructuum*, Perez *l. 2. col. 4. verſ. dubitatur tamen, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 149.* Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ, cap. 35. num. 2. & 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. ſſ. 18. à num. 1.* plures quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 79. num. 1.* vbi *num. 3.* an & quando Legatus à latere poſſit ſibi reſeruare beneficia iuriſpatronatus laicorum, vel eccleſiaſticorum, aut ea, quæ ſimul competunt laicis, & eccleſiaſticis? Et de vi, & efficacia clauſulæ, pro medietate, qua vtitur Summus Pontif. in derogatione iuriſpatronatus, quòd ex fundatione, vel donatione exiſtit, vide Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 13. num. 490.*

5 *Se dicebat ademptam*] Notatur ad hoc quòd prouiſio, & collatio facta per Ordinarium beneficio iuriſpatronatus durante quadrimeſtre eſt nulla, vt per Bald. *conſ. 17. in . dub. vol. 5.* Corn. *conſ. 47. n. 9. vol. 3.* Guid. Papæ *deciſ. 174. num. 2.* Roland. *conſ. 47. num. 21. vol.* quos refert Campanil. *d. c. 14. n. 478.* vbi quòd vel ſaltem irritari debet per *cap. illud, ſup. hoc tit.* vbi Abb. *num. 2. & 8* Pariſ. *conſ. 144. num. 5. vol. 4.* ita vt huiuſmodi collatio validata cenſeri debeat poſtquam ſciuerit patronus, & non reclamauerit intra tempus quatuor menſium, & citat Franc. Marc *deciſ. 493. n. 5. p. 4.* & Rot. *deciſ. 77. num. 4. part. 1. diuerſor.* ac Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. princ. num. 101. verſ. ſic etiam*, & reſolutum per Rotam fuiſſe aſſerit, valere ſcilicet ab initio prouiſionem ſuperioris, ſed irritandam ſuperueniente contradictione patroni, vt videre eſt apud Put. *deciſ. 412. lib. 1. & deciſ. 181. n. 4. lib. 3.* nec non colligitur *ex deciſ. 369. n. 5. lib. 3. p. 3. diuerſ.*

6 *In eo quod tanquam clericus*, &c.] Ergo iuſpatronatus clerici ei obueniens ratione ſui patrimonij æquiparatur laicali, vt per Perez *d. l. 2. col. 5 verſ. quod procedit, in fine*, Cabed. *d. c. 35. num. 3.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. reſol. 152. n. 2.* quos refero ego ipſe *d. alleg. 72. num. 53.*

7 *Non primus, ſed ſecundus.*] Ergo patronus clericus ratione ſui patrimonij poteſt variare, & alterum præſentare ſicut patronus laicus, vt per Gutier. *de iuram. confirm. p. 3. cap. 13. num. 12.*

Salua re iuriſdictione Legati, &c.] Collige ex text. Legatum poſſe conferre ſeu reſeruare beneficium cum derogatione iuriſpatronatus Eccleſiaſtici, vt probat text. *in cap. dilectus 6. de offic. Legati*, ttaduht gloſſ. *verbo præſentare*, Butr. *num. 1.* Anan. *num. 8.* Abb. *num. 3.* & alij *in præſenti gloſſ. vlt. in cap. vnic. §. 1. hoc tit. lib. 6.* Abb. *num. 8. in cap. illud, & in cap. cùm propter. n. 5. hoc eod. tit.* Felin. *in tract. quãdo litteræ Apoſt. noceant patronis, ver. limitatur 3.* Selu. *de benefic. p. 3. q. 11. num. 19.* Gom *in reg. de impetrant. per obitum Cardinalium q. 8.* Caſſador. *deciſ. 4. hoc tit. num. 1.* Roch. *de iurepatron. verbo honorificum q. . a num. 4* Lambertin. *lib. 2. part. 3. q. 8. art. 1. à num. 1.* refert alios, & ſequitur Couar *practic. cap. 36. num. 2.*

Cum fructibus medio tempore perceptis.] Collige ex te . poſſidentẽ beneficiũ patronatum ſine inſtitutione Epiſcopi tener reſtituere fructus ex eodem beneficio perceptos: ita gloſſ. *verbo perceptis*, Abb. *num. 7.* & *3 lib.* Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 8. n. 8.* Mench. *vſufreq. cap. 16.* Ho . d. *de incomp. benef. part. 1. cap. 13. à princ.*

In gloſſ. *Laicus*. Collige ex gloſſ. Legatum non poſſe beneficium conferre, ſeu reſeruare cum derogatione iuriſpatronatus laici, in idem eſt gloſſ. *verbo in conceſſione, in c. dilectus, de officio Legati*, tradunt Domin. *in c. 2. de elect. lib. 6.* Felin. *in tract. quando litteræ Apoſt. noceant patronis col. 3.* Pariſ. *conſ. 128. vol. 4* Lambertin. *lib. 2. part. 3. q. 8. art. 1. num. 4. & 8. & art. 2. a num. 1.* Couar. *practic. c. 36. num. 2. in fine.* Facit apertè text. *in præſenti*, quatenus diſtinguit inter Laicum, & Clericum patronum, patet ibi, *tanquam laicus*, & ibi, *tanquã clericus*, quæ non erant neceſſaria ſi Legatus poſſet conferre beneficium, ſeu reſeruare in præiudicium patroni laici. Accedit quòd Pontifex conſtituendo officium legationis non cenſetur illud creare cum præiudicio laicorum patronorum, ex reg. *in l. 2. §. ſi quis à Principe, ff. ne quid in loco publ.* ac ſubinde cùm per collationem, ſeu reſeruam maximum fiat præiudicium laicis patronis, neceſſariò dicendum eſt ex defectu poteſtatis Legatum talem collationem, ſeu reſeruam facere non poſſe.

In gloſ. *Quemquam præſentare*. ibi, *ſed nunquid Legatus*, &c. Notatur ad hoc quòd patrono laico inuito, aut inconſulto non poteſt Epiſcopus, aut alius Ordinarius, nec etiam Legatus Papæ Eccleſiam patronatam conferre, vt per Cabed. *d. c. 35. num. 1. & 2.* aut ſuper illam penſiones imponere, Anton. de Olibaño *in commentar. ad vſaticum, aliàs nanque de iure fiſci, c. 13. num. 55.* 8

SVMMARIVM.

1 *Patronus laicus ſi duos ſucceſſiuè præſentat, valet inſtitutio de ſecundo, non obſtante appellatione prius facta per primum Epiſcopus tamen qui malitiosè primum repulit, eidem in competenti beneficio prouidere compellitur.* 7

3 *Præſentationem ſpernente ſuperiore, poterit ſic reiectus ab eo appellare.*

4 *Ordinario renuente inſtituere adeundus eſt Papa, qui ſupplet, ac prouidet, ſeu inſtuit.*

5 *Duobus à patrono laico præſentatis melior eſt conditio poſſidentis.*

6 *Appellare licet ab Epiſcopo qui primum præſentatum non admiſit, vſque ad præſentationem ſecundi.*

Cap. Paſtoralis. XXIX

PRæſentatus à patrono laico ſi reiicitur ab Epiſcopo, & appellat ad Papam, ſi interim patronus alium præſentat, & inſtituitur, iſte ſecundus obtinebit, quia inter præſentatos à laico eſt melior conditio poſſidentis. Item Epiſcopus, qui malitiosè præſentatum idoneum recuſauit, compellitur prouidere illi de beneficio competenti. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoſt. Anch. Henric. Panorm. Viu. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag 381.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 513.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3 tit. 30. c. 4.* 1

Ex huiuſmodi præſentatione aliquid iuris, &c.] Vide dicta *ad c. quod autem 5. num. 3. ſup. hoc tit.* 2

Ad Sedem Apoſtolicam appellauerit.] Notatur ad hoc quòd Superiore præſentationem ſpernente, poterit ſic reiectus ab eo appellare, vt per Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 2. p. 2. q. 8. art. 18.* Roch. *in ſimili tract. verbo pro eo quod de diœceſani conſenſu, q. 5. num. 12.* Franc. 3

Marc.

Marc. *deciſ. 491. incip. Qua iter quando Epiſcopus, n. 4. p. 1.* Perez *l. 1. col. antepen. verſ. quæro etiam vlterius tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 146.* Iulian. Viuian. *in praxi iurispatrõ. lib. 11. cap. 3.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 11. c. 13. n. 475* vbi etiam cum Manduſ. *ad reg. Cancel. 31. quæſt. 6. num. 10.* aduertit vt tenente Ordinario insti-
4 tuere adeatur Summus Pontif. qui ſupplet, ac prouidet, ſeu inſtituit, dictaque prouiſio vulgò appellatur noua prouiſio, quamuis regulariter noua prouiſio ſupponat aliam præcedentem prouiſionem, quæ in hoc caſu minimè adeſt, cùm ſola extet præſentatio.

5 *Conditionem poſſidentis cenſuit meliorem.*] Notatur ad hoc quòd duobus à patrono laico præſentatis melior eſt conditio poſſidentis, vt per Tiraquel. *de iure primog. quæſt. 17. opinion. 11. num. 4.* vbi *num.* 5. dicit quod immò ille potior eſt in beneficio, qui primò titulum conſequutus eſt, nec contra facere text. *in præſenti*, quia præfert ſecundum habentem titulum, & poſſeſſionem, quia primus, de quo hic, non habebat titulum efficacem ex ſola patroni præſentatione non admiſſa, & poſtea ab ipſo Patrono laico, cui variare licebat, tacitam reuocari; quòd ſi ille primus admiſſus fuiſſet, tunc præferetur ſecundo etiam admiſſo, & poſſeſſionem priùs adepto, vt ſatis declarat text. hic, & reſoluit idem Tiraquell. *d. q. 17. opinion. 12. num. 3.*

6 In gloſſ. *Appellauerit.* ibi, *ſed nunquid tali appellationi erit deferendum*, &c. Notatur ad hoc quòd appellare licet ab Epiſcopo, qui primum præſentatum non admiſit, & valet hæc appellatio vſque ad præſentationem ſecondi; ſi tamen Epiſcopus ſecundo loco præſentatum inſtituit, expirat ius primi præſentati, & appellatio ab illo interpoſita euaneſcit, & extinguitur, vt per Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 4. princ. num. 94.* Perez *d. verſ. quære etiam vlterius, pag. 146. col. 2.*

7 In ead. gloſſ. ibi, *quia ex ſola præſentatione facta à vero patrono acquiritur ius præſentato.* Vide dicta *ad c. quod autem 5. num. 3. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus quamuis aliquis fuerit ad titulum Eccleſiæ ad præſentationem Rectoris, patronus, qui non conſenſit, ad ipſam cùm vacabit poterit præſentare.*

2 *Rector Eccleſiæ patronatæ licèt poſſit abſque patroni conſenſu Vicarium temporalem, vel ad vitam ipſius Rectoris conſtituere, non poterit tamen abſque conſenſu patroni, etiam cum auctoritate Epiſcopi perpetuum Vicarium ad Eccleſiæ miniſterium eligere.*

3 *Clericus poteſt ordinari ad titulum alterius Eccleſiæ in qua aliquis patronus eſt.*

4 *Rector Eccleſiæ patronatæ poteſt ſibi eligere, quos voluerit, ad inſeruiendum Eccleſiæ, & illi miniſtrandum ſine patroni conſenſu.*

5 *Collegiata Eccleſia quibus ſignis cognoſcatur, oſtenditur, & num. 6. & 7.*

Cap. Poſtulaſti. XXX.

1 RECtor Eccleſiæ Parochialis ſi præſentat aliquos ordinandos ad titulum ſuæ Eccleſiæ non requiſito patrono, & ordinentur, non præiudicat patrono, quia ipſe cùm vacat beneficium, poteſt alios præſentare, relictis iſtis ordinatis, & titulatis, ſi non conſenſerat eorum præſentationi, & inſtitutioni, ſecus ſi conſenſit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 384.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 524.* remiſſiuè Catal. *in annot.* & Ximen. *in concordant. part. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 30. c. 5.*

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumit Cou. 2
practic. c. 36. num. 1. in princ. vbi etiam reſoluit quod licet Rector Eccleſiæ poſſit abſque patroni conſenſu Vicarium temporalem, vel ad vitam ipſius Rectoris conſtituere, non poterit tamen abſque conſenſu patroni, etiam auctoritate Epiſcopi perpetuum Vicarium ad Eccleſiæ miniſterium eligere.

Per intitulationem huiuſmodi, &c.] Collige ex text. 3
Clericum poſſe ordinari ad titulum alterius Eccleſiæ, in qua aliquis patronus eſt, idem probat text. *in cap. per tuas 37. de ſimon.* tradunt *gloſſ.* 1. Innocent. & Abb. *num.* 3. & alij *in præſenti*, Zabarel. *in Clem. plures, in fin. hoc tit.* Paul. de Citadin. *in tract. huius tit. p. 6. q. 14.* Lambert. *lib. 2. p. 1. q. 5. art. 7. & lib. 3. q. 5. art. 6.* Gig. *de penſionib. q. 23. num.* 10. Couar. *practic. cap. 36. num. 10.* Intellige non ſolùm in patronis laicis, ſed etiam in eccleſiaſticis, ſine quorum conſenſu ordinatio facta ad intitulationem beneficiarij in nihilo præiudicabit quocunque tempore niſi ſoli beneficiario intitulanti, vel Epiſcopo ordinanti; cui intellectui non refragantur verba huius text. *in fine*, ibi, *niſi de patronorum proceſſiſſet aſſenſu*, quibus verbis text. videtur innuere quòd dato conſenſu patroni eidem præiudicabitur in præſentatione poſt mortem Rectoris Eccleſiæ, de quo præiudicio in littera præcedenti dubitatur, patet ibi, *ne prædicta careat patrono*, &c. ac proinde in illa exceptione, quam facit, videtur text. neceſſariò intelligendus de ipſa præſentatione, aliàs enim exceptio non erit de eo, de quo Pontifex dubitabat: ſiquidem quicquid aliter inuoluat Lambertin. *d. art. 6. à num. 12.* reſpondendum eſt in præcedenti littera textum non ſolùm de præſentatione dubitaſſe, ſed etiam de aliis in quibus poterat patrono fieri præiudicium reſpectu euiſdem beneficij patronati, vnde nil mirum ſi reſpectu illorum prædictam exceptionem text. conſtituiſſet, non verò reſpectu iuris præſentandi, ne aliàs abſurdum videatur ſequi, nempe dato prædicto conſenſu habere ordinatum ius quæſitum circa beneficium patronatum vacaturum, contra reg. text. *in c. fin.* iuncto *c. 2. de conceſſ. præb.* prout in ſpecie colligitur ex mente Innoc. *hic in finalibus verbis*, Abb. *num. 6. & 7. in præſenti.*

Notari ſolet ad hoc quòd Rector Eccleſiæ patro- 4
natæ poteſt ſibi eligere, quos voluerit, ad ſeruiendum Eccleſiæ, & illi miniſtrandum ſine patroni conſenſu, vt per Gig. *de penſionib. q. 23. num. 10.* Cabed. *de patronatibus Regiæ Coronæ.*

In gloſſ. *Vtrùm electio.* ibi, *cùm Eccleſia non dicatur* 5
collegiata, &c. Collegiatas vbi non conſtat de fundationis initio ex coniecturis, & iudiciis probatur, Innocent. *in c. poſtulaſti, de iurepatron.* Ioan. Andr. & alij *in c. nobis, ead. tit.* Alexand. *d. conſ. 75. num. 2. lib. 4.* Roman. *conſ. 436. num. 6* Decian. *conſ. 6. num.* 1. & 2. *lib. 2.* Rot. *deciſ. 584. num. 2. & deciſ. 585. num. 2. part. 4. diuerſ.* & apud Card. Mantic. *deciſ. 215. num. 1.* & inter recent. *deciſ. 637. ſub num. 2. part. 1.* & *in Aſculana Parochialis S. Laurentij 20. Maij 1583.* coram Orano, & *in Cremonen. Præpoſitura 24. Maij 1621.* coram R. P. D. Rèbaldo, & *in Placentina Archipreſbyteratus 17. Martij 1623.* coram R. P. D. meo Pirouano, & *in Aſculana Plebania 12. Ianuarij 1624.* coram Reuerend. P. D. Merlino.

Coniecturæ autem & iudicia collegialitatis potiſ- 6
ſima ſunt, quòd Canonici conſueuerunt congregari ad libitum principalis dignitatis, illorum capitis, ſeu-

illius

illius ad quem de iure, vel conſuetudine ſpectat congregare Capitulum, & ad ſonum campanæ, & quòd haberent ſigillum commune, ac eſſet quoque communis arca, ita vt fructus communiter diuiderentur, vt colligitur ex text. *in cap. tertio loco, ac probat. & in cap. cum Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſ. & propr.* & de communi ſigillo *in cap. ſignifi auit, de appellat. & in cap. dilecta, de excess. Prælat.* de arca, & maſſa communi *in l. 1. §. quibus autem, ff. quod cuiuſque vniu. nom.* & demum quod ex huiuſmodi indicijs, vniuerſali ſcilicet congregatione, ſeu tractatu in forma Capituli, ac ſigillo, & arca communi plenè concludenter deſumatur probatio collegialitatis eccleſiaſticæ, tradunt DD. *in cap. nobis, hoc tit. de iurepatron.* vbi Abb. *num. 28.* Felin. *in cap. accedentes, num. 2. de præſcript.* Roman. *conſ. 436. num. 7.* Decian. *conſ. 6. num. 1. & 2. lib. 2.* Aym. *conſ. 134. num. 5.* Barbat. *conſ. 17. n. 3. & 4. lib. 1.* Cardin. *in Clem. ſtatutum q. 4. de elect. & in Clem. 2. num. 10. de ætat. & qualit.* Alexand. *conſ. 75. num. 2. lib. 4.* Maſcard. *de probat. conc. 584. n. 3.* Rebuff *in concord. tit. de collat. in §. volumus, verſ. collegialitatis*, & paſſim ſequitur Rot. *deciſ. 584. num. 2. & deciſ. 585. num. 2. p. 4. diuerſ.* Verall. *deciſ. 142. num. 1* Card. Mantic. *deciſ. 175. n. 1. & deciſ. 215. num. 1.* & coram ſ. mem. Gregor. XV. *deciſ. 482. num. 4* & fuit reſolutum *in Placentina Præpoſitura 4 Decembris* 1628. coram R.P.D. Pirouano, & *in dicta Aſculana Parochiali, & Cremonen. Præpoſitura, & in d. Placentina Archipresbyteratu*, in qua fuit dictum qualitatem collegialitatis probatam eſſe ſufficienter etiam ex collationibus Canonicatuum, & aſſignatione ſtalli in choro, & loci in Capitulo factis per Canonicos capitulariter congregatos prouiſis de Canonicatibus, quippe quæ fieri non poſſunt abſque collegiali nomine.

7 Numerus autem trium Canonicorum congruus eſt ad collegiatã conſtituendam. Innocent. *in c. poſtulaſti, num. 1 in princ. hoc tit. de iurepatron.* Felin. *in c. accedentes, n. 1. verſ. & nota, de præſcript.* Roman. *conſ. 436. n. 6* Lambert *de iurepatron. p. 1. lib. 1. q. 6. princ. n. 3.* Caualer. *deciſ. 649. num. 6.* Goccin. *deciſ. 296. num. 4.* Rot. *in d. Aſculana Plebania* coram Merlino, qui ſi receſſerint, vel ſaltem de præſenti non exiſtat collegiata, adhuc tamen ſufficit illam habitu eſſe ad hoc vt cenſeri debeat Collegiata, Felin. *in cap. accedentes, n. 2. verſ. poſſit etiam, de præſcript.* Innoc. *in c. poſtulaſti, n. 1. de iurepatr.* Archid. *in cap. licèt canon. ſub n. 2. de elect. lib. 6.* Maſcard. *de probat. concl. 584. num. 5.* cum aliis, quos refert & ſequitur Rot. *in Cremonen. Præpoſitura 25. Februarij* 1622. coram bonæ mem. Remboldo. Item potiſſima Collegialitatis coniectura eſt ſi in Eccleſia adſit aliquis vti caput, & clerici, vel Canonici vti membra. Alexand. *conſ. 74. num. 4. lib. 4.* Mantic. *deciſ. 215. ſub num. 1. verſ. vnde*, Rot. *in d. Cremonen. Præpoſitura coram Remboldo, & in d. Aſculana Plebania coram Merlino.* Item manifeſtum eſt ſignum Collegiatæ quando Canonici, ſeu clerici, in Eccleſia faciunt propria ſtatuta, Mantic. *deciſ. 175. ſub n. 1. verſ. item, quia habent, & deciſ. 215. ſub num. etiam 1.* Aduertas tamen quòd non eſt neceſſarium vt omnes hæ coniecturę ſimul concurrant, ſed ſufficit aliquas adeſſe, ex quibus id argui poſſit, & veroſimile credatur, Rot. *d. deciſ. 584. ſub num. 2. part. 4. diuerſarum.* Mantica *d. deciſ. 215. ſub num. 5. verſ. nec etiam.* Non tamen ſufficiens collegialitatis indicium actus congregandi ſe ad ſonum campanæ niſi alia ſigna concurrant ad faciendum collegium neceſſaria. Caputaquen. *deciſ. 195. num. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 19. num. 14. & 15.* Beltramin. *in add. ad Gregor. XV. deciſ. 482. litt. C.*

SVMMARIVM.

1 *Patronus etiam clericus Eccleſiam vacantem conferre non poteſt, & ſi contulit, poteſt nihilominus ad illum præſentare.*

2 *Inſtituere habens ſi fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, an & quando vnico, vel duplici actu expedire teneatur, remiſſiuè.*

3 *Priuationis pœna non imponitur niſi in caſibus iure expreſſis.*

4 *Priuationis pœna à lege impoſita non intelligitur ipſo iure.*

Cap. Tranſmiſſæ. XXXI. & vlt.

Gregor. IX.

Patronus non poteſt conferre, ſeu concedere, & inſtituere Eccleſiam, ſed ſolùm præſentare: quare ſi vni confert Eccleſiam, & mox præſentat alium Epiſcopo, licet primus appellauerit ad Papam, tamen Epiſcopus poteſt inſtituere hunc præſentatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali libri ſexti iuris Pontificij, pag. 43.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 514.* ſimiliter Ximen. *in concord. part. 1 & 2.* 1

Habens inſtituere ſi fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, an, & quando vnico, vel duplici actu expedire teneatur, vide Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 2. p. 3. art. 9.* Iul. Vin. *in praxi iurispatron p. 2. lib. 12. c. 10.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg. 72. n. 196.* Mar. Antonin. *var. reſol. lib. 1. reſol. 55. num. 12.* 2

In gloſſ. *Ex vi iurispatronatus.* ibi, *non debet imponi niſi exprimatur, quod ſit imponenda.* Notatur ad hoc quòd priuationis pœna non imponitur niſi in caſibus à iure expreſſis, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur à num. 249.* Nauar. *conſil. 13. num. 3. ſub tit. de præbend. in antiq.* Latam *in l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, num. 91. ff. de liberis agnoſc.* Cot. *in memorab. verbo Pœna, pag. 673.* Dec. *conſil. 464. num. 1. & conſ. 557. num. 5.* Corbul. *de iure emphyt. tit. de priuat. ob alienat. ampl. 35. num. 5.* Glorit. *reſp. 6. num. 76.* Aym. *conſ. 205. num. 31. & conſ. 725. num. 3. & conſil. 734. num. 5. & conſil. 970. num. 6.* Curt. iun. *conſil. 288. num. 27. & conſil. 317. num. 27. volum. 3.* Bero. *conſil. 54. num. 20. volum. 3.* Syluan. *conſ. 15. num. 11.* Roland. *conſil. 86 num. 22. volum. 2.* Burſat. *conſil. 20. num. 52. volum. 1.* Dec. *conſil. 13. num. 15. & conſil. 14. num. 88. & conſ. 72. num. 8. volum. 3.* Ozaſc *deciſ. 77. num. 3.* Menoch *conſ. 107. num. 97. vol. 1. & 2. arbitrar. caſu 275.* Mat. Antonin. *variar. reſolut. lib. 3. reſolut. 39. num. 11. & 32.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 2. num. 63.* Henriq. *in ſum. lib. 13. c. 56. §. 4. litt. D*, Perez *ad tit. lib. 5. Ordin. pag. 32.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 65. num. 11.* Chald. Pereira *de reſol. emphyt. cap. 2. num. 25. & cap. 6. num. 28.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 15. num. 136.* Valaſc. *de partitionibus cap. 9. num. vlt.* Surd. *de alim. tit. 8. priuil. 64. num. 9.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 3. cap. 4. num. 44* Mantic. *deciſ. 108. in fine*, Capuaq. *deciſ. 98. n. 3. p. 3.* Rota apud Farin. *deciſ. 289. n. 2. in fin. p. 2. recent.* Et ſi à lege imponatur, non intelligitur ipſo iure, Anchar. *conſ. 145. n. 3.* Rot. apud Farin. *deciſ. 8. num. 2. part. 1. recent.* 3 4

De

De Cenſibus, & exactionibus, & procurationibus.

Tit. XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Cenſuum materiam qui tractent, citantur.*
3 *Cenſus nomen æquiuocum eſt, & varias habet ſignificationes, & num. 4.*
5 *Cenſus multipliciter diuiditur.*
6 *Cenſus publicus eſt onus ſecundùm debitum ſubditorum, aut patrimonij commenſurationem à legitimo magiſtratu ex iuſta cauſa indictum.*
7 *Cenſus priuatus eſt certus annuus redditus in re immobili, qua ad alterum abſolutè ſpectat reſeruatus, vel aliàs legitimè conſignatus annuatim, vel aliter ſoluendus ex priuata partium diſpoſitione ſecundum rectam commenſurationem.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. And. Imola, Anan. Botr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol.* 113. Ioan. de Londris *in breuiarium ſanctorum Canonum, fol.* 176. Martin. Meſoart. *in epitome Decret. fol.* 143. *verſe*, Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pont. à pag.* 490. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germou. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Lancel. *in inſtit. Canon.* Bartholom. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæus *in analytica poſtremi iuris ecleſiaſtici enarrat. pag.* 293. Caniſ. *in ſumm. eiuſdem Canon.* Caſarel. *in eroten. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hac tit.*

2 De cenſibus peculiares edidere tractatus Virgin. Boccac. Benedict. Bon. Thom. Boninſing. Frideric. Martin. Felicianus Soliš, Ludouic. Velaſquez de Auēdaño, Gaſp. Anton. Theſaur. Ioannes Baptiſta Madius, Henric. Caniſ. Ioan. de Salas, Romualdus Colus, Petr. de Gregorio, Ludouic. Cencius, & incidenter egerunt Couar. *lib.* 3. *variar. cap.* 7. Gemin. *de vſuris commento* 2. §. 2. *num.* 54. *cum ſeqq.* Valaſc *de iure emphyt. quaſt* 32. Gaſpar Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *quaſt.* 22. Foler. *in pract. cenſuali*, Brunor. à Sole *in ſuis quaſt. legalibus quaſt.* 5. Valent. *tom.* 3. *diſputat.* 5. *quaſt.* 22. *de cenſibus*, Mich. Salon. *de contractibus, & commer. ſub tit. de cēſibus*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 2. *cap.* 15. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 381. *cum ſeqq.* Gutier. *de gabellis quaſt.* 1. Rebell. *de obligatione iuſtitia, part.* 2. *lib.* 10. Guid. Pancirola *in theſauro variarum lectionum, lib.* 2. *cap.* 151. Leon. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 22. Valer. Regioald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 25. *à num.* 410. Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 10. Intrigl. *ſuper Bulla de cenſib.* Bonacin. *de contractib. diſputat.* 3. *quaſt.* 4. *puncte vnico.* Vincent. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 31. *part.* 1. Paul. Laymann. *in Theologia morali, lib.* 3. *tract.* 4. *cap.* 18.

3 *Cenſibus.*] Cenſus nomen æquiuocum eſt, & varias habet ſignificationes, vt poſt alios ad pleraſque quæſtiones tradunt Gallec. *de annuis redditib. lib.* 2. *quaſt.* 22. *num.* 66. Balb. *de praſcript.* 2. *part.* 5 *principalis quaſt.* 1. Benachin. *de gabell. in prælud. num.* 8. Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Gallia tit. de conſtit. reddit. artic.* 1. *gloſſ.* 17. *à princip.* Sot. *de iuſtit. lib.* 3. *quaſt.* 6. *artic.* 7. *col.* 1. *& lib.* 6. *quaſt* 5. *artic.* 1. *col.* 2. *verſic. quaſtio praſens*, Medius *in C. de reſtit. tut. cap. de cenſibus*, Couarr. *lib.* 3. *variar. cap.* 7. *num.* 1. Valaſc *de iure emphyteut. quaſt.* 32. *à princ. & num.* 6. Anton. Gom. *l.* 68. *Tauri ex num.* 2. Auiles *ad edicta Pratorum, c.* 34. *in gloſſ. verbo pobres*, Felician. *de cenſib in proœm. ex num.* 3. & plures ex *ſuprà* relatis. Dicitur à cenſendo, quia ad iuſtitiam cenſus, provt tributum importat, debent prius facultates æſtimari, ſeu cenſeri, vt ſecundùm rectam æſtimationem cenſus indicatur, *l. forma* 4. *in princ.* vbi gloſ. *verbo æſtimat. ff. hoc tit.* & in hac ſignificatione deducta à verbi etymologia à Theologiæ Profeſſoribus intelligitur locus ille *Matth.* 22. vbi rogatus Chriſtus an liceret cenſum dare Cæſari, reſpondit, *reddite ergo, &c.* & *Matth.* 17. Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum, & *Eccleſiaſt.* 30. *ueneſt cenſus*, &c. vt explicant Sot. Couar. Valaſc. & Felician. *citatis locis.*

Secundo modo cenſos accipitur provt importat perſonarum diſtinctiooem, vt ita pro capite tributum imponatur, *l. vltim.* ibi, *tributum his remiſit capitis, ff. hoc tit.* Tertio modo accipitur, pro annua penſione, quæ ſoluitur alicui inferiori à Principe in recognitionem alicuius ſubiectionis, ad quod habemus exemplum in cenſu, qui auctoritate Epiſcopi inſtituitur, & ſoluitur patrono in ſignum ſubiectionis, de quo *in cap. praterea* 23. *vbi gloſſ. verbo inſtituet. de iurepatronat. cap. prohibemus* 7. *cap. praterea* 8. *infr. hoc tit. cap. conſtitutus* 6. *verſic. cum autem*, vbi gloſſ. *verbo penſionis, de relig. domib. cap. de catere* 5. *ad fin. de tranſact.* Quarto modo accipitur cenſus frequenter pro illa penſione, quæ ſoluitur ex contractu, quo res alicui conceditur pleno iure, ita vt in accipientem transferatur directum, & vtile dominium, reſeruata tamen veteri domino penſione aliqua annuatim ſolueuda in recognitionem priſtini dominij, iu hac ſignificatione agitur de cenſu *in d. cap. conſtitutus, in princip.* vbi gloſſ. *verbo iuxta ratam*, ſi intelligas Epiſcopum ibidem ſub annuo cenſu conceſſiſſe monaſterio omne ius, quod in Eccleſiis habebat, quæ requiruntur, & ſufficiunt ad contractum cenſualem, bonus text. *in cap.* 1. *de in integr. reſtit.* ibi, *ſub modico cenſu*, & ibi, *ad ipſius ius & proprietatem redire*; gloſſam in hoc ſequuntur omnes *ibidem*, Bart. *in l.* 1. §. 1. *ff. de publican.* Iaſ. *in l.* 1. *num.* 28. *C. de iure emphyt.* Abb. *num.* 3. *in dict. cap. prohibemus*, Felician. *in d. proœm. num.* 9. Valaſc. *d. quaſt.* 32. *num.* . Quinto modo accipitur cenſus pro annuis redditibus, qui ſuper re immobili conſtituontur, vel in perpetuum, vel ad tempus, cum pacto de retro certo pretio conſtituto, quos tamen impropriè; & contra nominis etymologiam cenſus appellari contendit Couarr. *dict. cap.* 7. *num.* 1. *in fine*, quem ſequitur Valaſc. *d. quaſt.* 32. *num.* 8. Tandem cenſus accipitur pro redditu, quem colonus ſoluit, quando rem accepit cum onere ſoluendi annuatim certum cenſum, ſicut in contractu locationis penſio, aliquaudo cenſus nuncupatur, & coloni, ſeu inquilini cenſuarij appellantur, *l. forma* 4. *verſ. inquilinum, ff. hoc tit.* vbi gloſſ. *verbo colonum, cap. vlt, ne Prælati vices ſuas.* 4

Cenſus multipliciter diuiditur, vt per nouiores modò citatos, & præſertim per Felician. *lib.* 1. *cap.* 4. *num. vltim.* aliquando in reſeruatiuum, & conſignatiuum, aliquando in realem, & perſonalem, tertium in pecuniarium & fructuarium, inſuper in temporalem, & perpetuum, tandem in redimibilem & irredimibilem, ſingula membra explicat Felician. *d. num. vltim.* Ego verò cenſus omnes in duas ſpe- 5

cies diuidendos eſſe probabilius duco, vel enim publica, vel priuata auctoritate conſtituuntur; priores ſunt illi, qui ratione perſonæ in capita ſubditorum, vel ratione patrimonij æſtimantur, ſeu cenſentur à publico magiſtratu; poſteriores verò qui ex promiſſione, vel conuentione auctoritate priuata conſtituuntur ad priorem claſſem pertinent tres illi modi conſtituendi cenſus, quos *ſupra* enumeraui, ad poſteriorem verò tres alij, quos vltimò retuli, prior pu-
6 blicus cenſus poſterior, priuatus nuncupatur. Prior definitur quòd ſit onus ſecundum debitum ſubditorum, aut patrimonij commenſurationem a legitimo magiſtratu ex iuſta cauſa indictum. Loco generis eſt onus, quod latiſſime patet, & non publica ſolum, ſed priuata quoque & alia id genus onera comprehendit, Dixi, *ſubditorum, aut patrimonij*, vt non perſonale ſolum, ſed reale comprehenderem. Dixi, *ſecundum debitam commenſurationem*, tum propter nominis etymologiam, tum quia ad iuſtitiam cenſus omnino requiritur quod ſecundùm debitam æſtimationem indicantur, & quod ex iuſta cauſa illud fiat. Dixi tandem *a legitimo magiſtratu*, tum vt publicã auctoritatem includerem, tum vt miniſtrum imponendorum cenſuum deſignarem, de quo *in d.l.forma*, conſtant ſingula ex *l.1.& per tot.C.de indictionib.lib.10.l.indictiones, C. de annon.& tribut.eod.lib.* cum his quæ Cou.*lib.1.var.c.12.num.4.*

7 Poſterior verò deſcribitur, vt ſit certus annuus redditus in re immobili, quæ ad alterum abſolutè ſpectat reſeruatus, vel aliàs legitimè conſignatus annuatim, vel aliter ſoluendus ex priuata partium diſpoſitione ſecundùm rectam commenſurationem. Loco generis eſt *certus annuus redditus*, quia latus patet; & plures annuos redditus comprehendit, qui propriè cenſus non ſunt, vt videre eſt in annuis redditibus, qui ſoluuntur ratione emphyteuſis, feudi, locationis, eccleſiaſticæ penſionis, & alia id genus. Dixi, *certus*, vt excluderem redditus incertos. Dixi, *in re quæ ad alterum abſolutè*, &c. vt reiicerem emphyteuſim, feudum, coloniam, & alia, quæ ad inquilinum abſolutè non ſpectant, quippe cùm dominium directum non transferatur, ſed vtile tantùm, vel aliquando neutrum, prout in colono. Dixi, *annuatim ſoluendos*, vt oſtenderem in vno anno duplicatum cenſum, neque poni neque exigi poſſe, tum etiam, quia ſatis eſt, quòd ſaltem ſingulis anuis antiquus dominus recognoſcatur. Denique adieci, *ex priuata partium diſpenſatione*, tum vt publicum reiicerem, tum etiam vt comprehenderem non ſolùm cenſus illos, qui ex priuata partium conuentione, ſed etiam ex alia depoſitione conſtituuntur. Vltimò adieci, *ſecundùm debitam commenſurationem*, vt includerem omnia, quæ ad iuſtitiam cenſus, fines deſignandos, & ad debitam proportionem deſiderantur: conſtat hæc ex iis, quæ ſupra à quarta ſignificatione adduxi.

SVMMARIVM.

1 *Manſus liber à quolibet ſeruitio temporali, non verò eccleſiaſtico tribui debet pro dote Eccleſiæ fundandæ, de illo autem, quod confertur Eccleſiæ vltra manſum, tenetur illa onera conſueta ſoluere.*

2 *Cenſus non debetur excepto ſeruitio eccleſiaſtico, ex manſo Eccleſiæ, & ex cæteris bonis iuxta Eccleſiam poſitis.*

3 *Declaratur text. in præſenti, & n.4.*

5 *Manſus dicitur quantum quis cum vno patrè bouum laborare poteſt.*

6 *Decima non ſoluitur de dote Eccleſiæ, id eſt, de paſſalibus, & manſis, niſi huiuſmodi poſſeſſa fuiſſent prius tributaria.*

7 *Manſus in fauorem Eccleſiæ à tributo liberatur.*

8 *Decimæ ex prædiis Eccleſiarum intra alterius Parochiæ limites ſitis eidem Parochiæ ſoluendæ ſunt.*

9 *Seniores nonnunquam pro dominis vſurpantur.*

Cap. Sancitum. I.

Ex Concil. apud Guarmaciam.

Eccleſiæ fundandæ debet pro dote tribui manſus 1
liber ab omni ſeruitio, & onere ſeculari, & Preſbyteri poſiti in ea nun faciant aliquod ſeruitium pro decimis, oblationibus, domibus, atreis, hortis poſitis propè Eccleſiam, nec pro manſo integro poſito prope ſeruitium eccleſiaſticum, ſed ſi quod amplius habuerint, impendant debitum ſeruitium ſenioribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Hoſtienſ. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 388. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 516. remiſſiuè Ximen. *in concord part. 1. & 2.* In Conciliis editis extat in Concil. VVormacien. c. 50. refertur à Burchard. *lib. 3. Decret. c. 52.* Iuo. *part. 3. c. 55.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. c. 1.*

Probat hic text. ex manſo Eccleſiæ, & ex cæte- 2
ris bonis iuxta Eccleſiam poſitis cenſum non deberi, excepto ſeruitio Eccleſiaſtico; ſed obſtat quod à cenſu merè reali, neque clericus, neque Eccleſia regulariter liberatur, quinimo res tranſit cum ſuo onere in quemcunque poſſeſſorem, quamuis maximè priuilegiatum, *c. ſi tributum, c. magnum 11. quæſt. 1. c. tributum 23. quæſt. 8. c. paſtoralis 28. verſic. fructus autem*, cum concordantiis citatis à gloſſ. ibi, *verbo niſi cum onere de decimis*, ſanè hic non agitur de cenſu perſonali, ſed de merè reali, rebus ipſis impoſito; igitur huiuſmodi bona Eccleſiæ ſicut, & alia quæcunque libera iudicari non debent. Deinde vrger quòd vel manſus, & cætera bona iuxta Eccleſiam poſita ſunt libera à ſeruitio temporali, vel ab Eccleſiaſtico, neutrum eſt dicendum, ergo nullo caſu verificari poteſt concluſio ſupradicta, maior eſt euidens à ſufficienti partium ennmeratione, minor quoad ſeruitium, ſeu tributum temporale oſtenditur ex *l. placet, 5. C. de ſacroſanctis Eccleſ.* iuncto ſummario, vbi habetur Eccleſiam teneri ad onera realia ordinaria, gloſſ. magna *propè fin. in c. ſecundùm canonicam 23. quæſ. 8.* iuncta *reg. l. Imperatores 7. in princ. ff. de publican.* cum aliis citatis per Abb. *hic numer. 8.* quoad ſeruitium vero ſpirituale eſt text. *in præſenti*, ibi, *præter Eccleſiæ, c. ſeruitium, in princ. 18. quæſt. 2.* cum citatis à gloſſ. *hic verbo præter Eccleſiaſticum*, igitur, &c.

Propter aliqua ex his Hoſtienſ. Innocent. Zabarel. 3
Butr. Abb. & omnes communiter hìc diſtinguendum putant inter cenſum de nouo impoſitum, & inter antiquum, vt ad nouum, neque manſus, neque bona iuxta Eccleſiam poſita teneantur, & ita procedat text. hic, circa antiquum vero controuerſiam dirimendam credunt iuxta patroni, vel alterius domini temporalis conſenſum, vt illo, vel expreſsè, vel tacitè remittente nulla maneat obligatio ad cenſus ſolutionem, ſecus dicendum nulla interueniente remiſſione, & ita intelligunt *d. c. ſi tributum, c. Eccleſia 16. quæſt. 1.* cum *ſupra* citatis. Ratio differentiæ eſt, quia Eccleſiaſticis bonis nouum tributum temporale imponi non poteſt, *c. non minus, 4. de immunitate Eccleſ. c. quamquam, de cenſ. lib. 6.* cum aliis, antiquum vero tranſit

in

in Eccleſiam, vel quemcunque poſſeſſorem, *d.l. Imperatores*, cum *ſupr.* citatis, poſt alios Gutier *canon. lib.1. cap.1. num.*111. Sed communis, quamuis in ſe vera, huic text. aptari non poteſt, quia illa ſtante nihil foret ſpeciale in manſo, & bonis iuxta Eccleſiam poſitis, & in aliis ab Eccleſia longè diſtantibus; nec eodem modo ſatisfacit Zabar. *hic poſt princip.* dum arbitratur text. *in præſenti* in nihilo offendere regulam *d. cap. Eccleſia, & d. cap ſi tributum.* ſed ſolummodo inſtruere Epiſcopum quid facere debeat quando Eccleſia conſtruitur, vt manſus tribuatur Eccleſiæ pro dote, qui ſit liber ab omni ſeruitio, cauebitque Epiſcopus ne aliter conſtituatur, oéve aliter primus lapis mittatur, arg. text. *in cap. pia mentis, 16. q. 7. cap. nemo, &l 1. de conſec. diſt.* 1.

4 Quare his, & aliis exploſis intellectibus probabilius mihi viſum eſt nouè hîc ſanciri manſum Eccleſiæ, & bona iuxta Eccleſiam poſita libera eſſe ab omni cenſu temporali, quamuis à principio antequam ad Eccleſiam pertinerent tali oneri fuiſſent obnoxia; cuius rei vltra alia modo expreſſa, & verbum, *ſancitum*, de quo hic, non leuis coniectura eſt exceptio, quam text. adiecit, ibi, *præter eccleſiaſticum*, per quam ſatis inſinuat quòd quamuis prædicta bona libera eſſe debeant à cenſu temporali, non tamen ab Eccleſiaſtico, in quo multò minus datur indecentia, & repugnantia. Retento huiuſmodi intellectu reſpondeo ad primam obiectionem, quam *ſuprà* adduxi, me libenter agnoſcere, neque clericos, neque Eccleſiam à cenſu merè reali antea inhærenti immunes eſſe, immò regulariter tranſire cum ſuo onere, negare tamen in propoſito regulam locum habituram in manſa, & prædictis bonis propter ſpecialem Concilij ſanctionem iuxta modò dicta; neque mirum videri debet cùm lex data cauſa in ordine ad bonum commune poſſit ſubditum re propria priuare, & alteri tribuere. *l. item ſi verberatum 15. §. 1. verſ. item ſi fortè, ff. de rei vendic. l. 1. C. quibus ex cauſis ſerui pro præmio.* Ad alteram verò obiectionem in forma conceſſa maiori neganda eſt minor, ad illius verò probationem quoad primam partem ſimiliter reſpondetur regulam, ſecundum quam onera realia Imperatori debita, vel alteri perſonæ tranſeunt in Eccleſiam, & quemcunque poſſeſſorem *d. l. Imperatores*, cum aliis, non habere locum in bonis de quibus hîc propter modo dicta Ad text. verò *in d. l. placet*, reſpondetur correctum eſſe per conſtit. Federic. *incip. Item nulla ſub l. 1. C. de Epiſcopis, & cleric.*

5 *Vnus manſus.*] Manſus dicitur quantum quis cum vno pari boum laborare poteſt, vt docent S. Antonin. *part. 3. tit. 12. cap. 2. §. 2.* Otalor. *de nobilit. 2. p. tertia partis num.* 3. Caſſan. *in conſuet Burgund. rubr. 9. §. 4. in princ. num. 2. pag.* 304. Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 1. q. 2. propè finem*, vbi etiam aſſerit verius ſibi videri manſum eſſe agrum certi modij, ac menſuræ, qui propterea metatus dicebatur, eo quod quis illum demetiebatur, & limitibus ſuis diuidebat. Vide Perez de Lara *de anniuerſ. & capell. lib. 1. cap. 18. n. 12. & 13.* Magis tamen propriè in hoc text. accipitur pro titulo, qui conſtituitur in præbendis, ac poſſeſſionibus, quibus dotata eſt Eccleſia, vt docent Lambert. *de iurepatron. p. 1. lib. 1. q. 5. artic. 21. n.* 8. Cuiac. *in lib. 1. feudor. tit. 1. in princ.* Balſatan. *in cap. 1. §. ſimiliter ſi quis, n. 2. ſi de inueſtit. feudi fuerit controu.* Petr. Gregor. *de benefic. cap. 15. num. 4. ante fin.*

Non de decimis] Notatur ad hoc quòd de dote Ec-
6 cleſiæ, id eſt, de paſſalibus, & manſis non ſoluitur decima, vt per Rebuff. *in tractatu de decimis queſt. 5. num.* 19. niſi huiuſmodi paſſalia fuiſſent prius tributaria, vt docent gloſſ. *in præſenti verbo vllo*, quam eſſe communiter receptam teſtatur Abb. *num. 4.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 35. quæſ. 5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 2. cap. 11. num. 55.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 12. num.* 36.

In gloſſ. *Vllo ſeruitio.* ibi, *quod manſus iſte in fauorem Eccleſiæ à tributo liberatur.* Vide Soar. *de Relig. lib. 1. c. 17. num.* 28. 7

In ead gloſſ. ibi, *nõ debet Eccleſia propter hoc iure ſuo priuari*, &c. Notatur ad hoc quòd ex prædiis Eccleſiarum intra alterius parochiæ limites ſitis decimæ eidem parochiæ ſoluendæ ſunt, vt per Cnu. *lib. 1. var. c. 17. num. 8. verſ. ſecundo.* 8

In gloſſ. *Senioribus.* ibi, *id eſt, dominis.* Notator ad hoc quòd ſeniores nonnunquam pro dominis vſurpantur, vt per Tiraq. *in præfat. primog.* 9

SVMMARIVM.

1 *Tributi ſolutio arguit ſubiectionem.*
2 *Honor debetur conſtitutis in dignitatibus ratione excellentia, timor ratione poteſtatis, obedientia & tributum ratione gubernationis.*
3 *Verbum,* tributa, *cum ſit generale ad omnia tributa extenditur.*
4 *Cenſus ex ſolutione infertur ſubiecto.*
5 *Cenſus aliquando eſt ſignum perceptæ libertatis.*

Cap. Omnis anima. II. *Auguſt.*

Tributi ſolutio eſt probatio ſubiectionis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 398. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 516. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 2.* 1

Subdita ſit.] *Omnis creatura*, inquit Apoſtolus *ad Romanos 12. poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, qui autem reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit*, & ad *Timoth. 4. Admone illos Principibus, & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire ad omne opus bonum paratos eſſe*, refert Caſſan. *in catalogo gloria mundi, part. 5. conſid.* 34. nam, vt ipſe bene inquit, *part. 1. conſid.* 8. honor debetur conſtitutis in dignitatibus ratione excellentiæ, timor autem ratione poteſtatis, obedientia verò, & tributum ratione gubernationis; alia plura in hoc propoſitum adducunt Sayr. *in claui Regia, lib. 3 cap. 4. num. 1.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 19. q. 1.* Quòd autem ſubditi teneantur obdire ſuis ſuperioribus tradunt S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 104. *artic.* 1. Dyn. *in reg. quod quis num. 5. de regul. iur. lib.* 6. Abb. *in cap. cùm non liceat, num. 5. de præſcript.* Nauar. *in man. c. 14. num. 2. & 12. & cap. 23. num.* 36. Sed hoc intelligitur duobus concurrentibus, primò quòd præceptum ſit de his, in quibus ſuperior habet ſuam ſuperioritatem, & ſubditus ei ſubeſt, v. g. iudex iuxta ſuam iuriſdictionem, pater, dominus, maritus, in iis qua ſpectant ad patriam, dominicam, ſeu vxoriam poteſtatem. S. Thom. *d. q. 104. art.* 5. Nau. *d. num.* 36. Secundò quod præcipitur ſit licitum, de quo vide Abb. *in cap. litteras numer. 25. de reſtitut. ſpoliat. & in cap ad aures, num. 1. ad fin. de tempor ordin.* 2

Tributa præſtatis.] Hoc nomen cum ſit generale, ad omnia tributa extenditur, vt per Gregor. *l. 25. verbo tributo in fin. tit. 13. part.* 5. 3

Quia hæc eſt probatio ſubiectionis.] Notatur ad hoc quòd ex ſolutione cenſus infertur ſubiectio, vt per Paol. Fuſc. *litt. C. ſing.* 30. Menoch. *conſil. 2. num.* 9. 4

5 aliquando tamen eſt ſignum perceptæ libertatis, veluti quando Eccleſia aliqua dat Papæ piper, vel aliud pro cenſu, quo caſu videtur exempta à ſubiectione Epiſcopi, ita per *cap. ſi Papa, §. eſt & idem, de priuileg. lib. 6.* tenent Ferret. *in forma libell. ad præſtationem, & vel relaxationem in gloſſ. ſictum dicti temporis præteriti, num. 10.* Zabar. *in cap. conſtitutus, num. 12. de relig. domibus.* Euerard. *in loco ab emphyteuſi ad cenſum*, de quo vide tamen quæ latè dixi *ad c. recepimus* 8. *à n. 4. de priuileg. pag. 358. & ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt nouum cenſum monaſterio imponere.*
2 *Fundator beneficij cum conſenſu Ordinarij non poteſt poſtea aliquid mutare, nec alterare ſine ipſius Ordinarij conſenſu in ipſo fundationis limine.*
3 *Dotis promiſſio non poteſt qualificari eius actu abſoluto.*
4 *Fundatoris hæres poteſt declarare, & imponere conditionem, & immutare qualitatem beneficij cum conſenſu Epiſcopi in actu fundationis, & erectionis.*

Cap. Scientes. III. *Greg.*

1 EPiſcopus non debet imponere nouas conſuetudines, vel cenſus monaſterio, niſi fuerit ab initio impoſitum. Colligunt ex Ordin Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Anchar. Hoſt. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 389.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 517.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 4.*

2 *Si ab initio, &c.*] Notatur ad hoc quòd fundator beneficij cum conſenſu Ordinarij non poteſt poſtea aliqoid mutare, nec alterare ſine ipſius Ordinarij conſenſu, vt per gloſſ. *hic verbo ab initio*, Roch. *de iurepatron. verbo pro eo, quod de diæceſani, p. 13. n. 31. cum ſeqq.* Lambertin. *eod. tract. lib. 1. part. 1. q. 9. princ. in princip. num. 49. & 50.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. num. 40.* poſt Abb. & Zabarel. ita concludit Viuian. *in praxi iurispatron. part. 1, lib. 2. cap. 8. numer. 2.* Seraphin. *deciſ. 774.* latè, & eleganter Moneta *de commutat. vltim. volunt. cap. 11. num. 168. cum multis ſeqq.* nouè D. Ioan. Anton. Maſſobr. *in praxi habend. concurſum ad parochiales præl. 7. dub. 8.* & vide quæ dixi *ad c. grauis 15. infr. hoc tit.* Intellige ipſo fundationis limine. nam poſt fundationem non poſſunt leges iuri aduerſantes etiam de conſenſu ipſius Epiſcopi apponi, aut appoſitum alterari, vt aduertit Lambertin. *de iurepatron. lib. 1. part. 1. q. 5. art. 11. num. 37.* gloſſ. *verbo conſtitutum. ad fin. in cap. cum dilectus*, & ibi Abb. *num. 5.* & Imol.
3 *numer. 22. de conſuetud.* Rot. *deciſ. 561. num. 2. part. 1. in recent.* vt in ſimili dicitur de promiſſione dotis, quæ non poteſt qualificari eius actu abſoluto, *l. ex morte §. vlt. & ibi gloſſ. in verbo oblationis, C. de pactis conuentis*, quo ſimili vſus eſt pro hac ſentẽtia adſtruenda, Ioan. Andr. *in cap. generali, num. 6.* & ibi etiam Gemin. *ſub num. 2. verſ. ad finem, de elect. lib. 6* Et poſſe fundatoris
4 hæredem non ſolum declarare, ſed etiam imponere conditionem, & immutare qualitatem beneficij, cum conſenſu tamen Epiſcopi, tenet Lambert. *d. tract. lib. 1. part. 1. q. 2. princ. art. 12. num. 7.* quem refert, & ſequitur Mar. Antonin. *variar. reſolut. lib. 1. reſol. 3. num. 14.* in ipſo ſcilicet actu fundationis, & erectionis. Caputaquen. *deciſ. 299. num. 4. in fine, part. 2.* & quando conditio eſt vtilis Eccleſiæ, Roch. de Curte *iurepatron. verbo pro eo, quod de diæceſani conſenſu, n. 30.* declarando, vt per Maſſob. *d. præl. 7. dub. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Cæcus, & pauper ad collectas non tenentur, & n. 2.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Priuilegium patri & poſteris conceſſum, ſimiliter competit filiabus niſi materia refragetur, aut lex reſiſtat.*

Cap. Licèt. IV.

CÆcus, & pauper non tenentur ad collectas, quia inhumanum eſt affligere grauatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 389.* Alagona *in compẽdio iuris Canonici, pag. 517.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 2. ſub tit. de reſtitut. ſpoliat. cap. 7.* & alia pars huius Decretalis extat *in c. 1. ſup. de reſtit. ſpoliat.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Lazarte *de decima vendit. c. 19. à n. 95.* Gironda *de priuilegiorum, & exemptionum explicat. n. 462. & 465.* Azeued. *l. 3. n. 20. tit. 14. lib. 6. nona recopil.* vbi de infirmis pauperibus, & *l. 4. n. 7. eod. tit. & lib.* vbi de cæco. Bertachin. *de gabellis p. 7. num. 50.* 2

Quo pacto autem potuit Gregor. *in præſenti* cæcum aliàs laicum à tributis exonerare, & de temporali illius querimonia cognoſcere, controuerſum eſt apud Doctores, nam *gloſſ. 1. hic*, cum qua tranſeunt ferè omnes, arbitratur propterea cauſam cæci aliàs laici ad Gregor. V. Pontif. fuiſſe delatam, quia cauſæ miſerabilium perſonarum ad eccleſiaſticum ſpectant iudicium, *cap. 1. cap. 1. 87. diſt.* ſed probat Cou. *pract. cap. 6. n. 1. ad finem princ.* Hoſt. verò quem refert Zabar. *hic*, & ſequitur Butr. *in fin.* arbitratur cæcum fuiſſe de temporali iuriſdictione Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & ideo Summum Pont. de cauſa temporali laici cognoſcere potuiſſe, ſicut aliis ſpeciebus factum probauit gloſſ. *verbo improbamus in c. cum eſſes 10. de teſtam.* Sed quia ſolutio hæc, quamuis in ſe vera, diuinat, vt Zabar. *num. 1.* fatetur periculoſa eſt, cum ſuppleat ad text. in illo ad quod principaliter venit, quod eſt abſurdum, Quare probabilius eſt intelligere cum eod. Zabar. quod cum text. hic continuatiuè procedat ad *cap. 1. de reſtitut. ſpoliat.* vbi homines Eccleſię, qui Philagium cæcum ſpoliarunt, poſtea collectis affligebant, vnde cum cæcus aduerſos illos ageret, non mirum ſi tanquam actor litigare debuiſſet cum reis, qui fori eccleſiaſtici priuilegio potiebantur, & ideo ad Summum Pontificem confugiſſet, qui in his terminis potuit, ac debuit cognoſcere, quamuis cæcus non eſſet de temporali Eccleſiæ iuriſdictione, iuxta reg. *c. cùm ſit generale, 8. de foro comp.* 3

In gloſſ. *Miſeri.* ibi, *ſed priuilegium illud non extenditur ad filios.* Notatur ad hoc quòd priuilegium patri, & poſteris conceſſum, ſimiliter competit filiabus (niſi materia refragetur, aut lex reſiſtat) vt per Tiraquell. *de retract. tit. 1. §. 1. gloſſ. 9. num. 239.* Dec. *conſ. 223. in princip.* Cott. *in memorab. verbo immunitates*, Iaſ. qui etiam in priuilegiis affirmat maſculinum concipere fœmininum, *in l. Gallus, in princ. in 2. lect. num. 33.* refert, & ſequitur Pinel. *in l. 3. C. de bonis mat. num. 50.* in effectu plures per D. Barboſ. *in l. quia talo, num. 37. ff. ſoluto matr.* quamuis oppoſitum immò priuilegia huiuſmodi, & immunitates poſteris 4

conceſſas

co [illegible] eſſa [illegible] m [illegible] lis communicari defendat [illegible] *v. ic. nu. 4. ſ. le* [illegible] *um nun.*

SUMMARIUM.

1 *Cenſum petens debet rationem exprimere quare ſibi debeatur.*

2 *Cenſus, cuius cauſa ignoratur, omnino eſt indebitus.*

3 *Cenſus debetur illi, qui pro* [illegible] *emit, vel per ſemetipſum, vel mediante perſona ſui procuratoris.*

4 *Cenſus* [illegible] *narius ſoluendus eſt tempore recollectionis fructuum.*

5 *Conuentio inter partes circa tempus faciendæ ſolutionis* [illegible] *non eſt illicita.*

6 *Cenſus* [illegible] *nulla ſtante conſuetudine, vel conuentione ſoluendus eſt in fine anni.*

7 *Cenſus* [illegible] *ex eo quod dominus cenſus probat* [illegible] *ſolutas annuas reſponſiones in præteritum.*

8 *Cenſus, vel* [illegible] *ſeruitus* [illegible] *quomodo poſſit tempore acquiri* [illegible] *quid in acquiſitione* [illegible] *perſonalium,* [illegible] *n. 9.*

10 *Libert* [illegible] *& a ſeru* [illegible] *an proprie præſcribatur* [illegible]

11 *Ce* [illegible] *ſeruit* [illegible] *an acquiratur ex diuturna præſtatione.*

Cap. Peruenit. V. *Paſchal. II.*

1 CEnſus cuius cauſa ignoratur, non eſt ſoluendus, [illegible] & quando debet ſol[illegible] Coll. Zabarel. [illegible] Anton. [illegible] Panorm. [illegible] *pag.* 390. Alagona [illegible] 1417. remiſſiue [illegible] refertur ab [illegible] Aug. [illegible] *p.* 34. *cap.* 5.

2 *Cenſus ig* [illegible] *] N* [illegible] quòd cenſus, cuius cauſa ignoratur, omnino eſt indebitus, cum enim cenſus, de [illegible] rationabili cauſa, & ſine Capit [illegible] facere non poteſt, *cap.* [illegible] *in fine, vt eccleſiaſt. ben* [illegible] *c. vnſtuentus* 6. *ad med. de relig. domib.* merito inde [illegible] iudicatur ex defectu cauſæ, quæ cum omnino ne [illegible] eſſet prorſus [illegible] tur, vt text. habet, & [illegible] talem indirecte cenſus in ſe dicatur ignoratus, & [illegible] ſubinde, qui exegerit leges diuinas, & humanas offendere dicuntur contra *§ iuris præcepta, bi neminem lædere. Inſtit. de iuſtit.* in quo te [illegible] de quo in *h. c text.* ibi, *diuinis,* in ſua proprietate retinetur, quamuis gloſſ. *hic verbo Diuinis,* & Zabar. *n.* 1. *p.* diuinas intelligant ſola Canonicas conſtitutiones.

3 *Vt omnes cēſus ad quid.*] Notat ir ad hoc, quod petēs cenſus debet rationem exprimere quare ſibi debeatur, debetur autem illi, qui pro ſe emit, vel per ſemetipſum, vel mediante perſona ſui procuratoris legitimè conſtituti, Rot. *in vna Romana ce ſ* [illegible] *de Luragris,* 12. *Iunij* 1601 coram D. Iuſto, impreſſ. poſt tract. *de cenſibus,* Lud. Cenc. *deciſ.* 160. *num.* 1. & [illegible] item illi, cui dominus cenſus illum ceſſit, & vendidit, Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib.* 2. [illegible] Cen [illegible] *p.* 1. *q.* 2 *art.* 1. *n.* 3 vbi nu [illegible] ſeqq. alios mo [illegible] acquirendi cenſum refert.

4 *E* [illegible] *ſolui debent.*] Aduerte fructuarium ce [illegible] ſoluendum eſſe te [illegible] re recollectionis fructuum, qui debent [illegible] videlicet ſi cenſus ſit in frumento, illud erit [illegible] in æſtate tempore trituratonis in area, ſi ve [illegible] fuerit conſtitutus in vino,

[illegible] tempore vindemiarum in vaſe, ſeu ca[illegible] in oleo tempore recollectionis olei in [illegible] Boccat. *in tract. de* [illegible] *num.* 53. Cei [illegible] *tract. part.* 1. *c.* 1. [illegible] *n.* 10. [illegible] *num.* 11. dicit quòd debitor non tenetur deferre, ad domum ſui creditoris dictas quan[illegible] debitas etiam quòd ſint eiuſdem [illegible] debet accedere, vel mittere, vt a deb [illegible] ſuo proprio ſumptu, & periculo. Quo verò ad cenſum pecuniarium aſſerit N [illegible] *conſil.* [illegible] *num.* 4. [illegible] *de empt. & vend.* nulla [illegible] tempus, quo cenſus [illegible] debeat, & propterea [illegible] hanc ſolutionem eſſe diſting [illegible] in penſionibus, in- [illegible] quæ eſt [illegible] nulla ſtante conſuetudine, vel [illegible] tempus faciendæ ſolutionis [illegible] conuentionem licit [illegible] Na [illegible] *d. con.* 18. Rebell. *de o* [illegible] *quæſt.* 1. *numero* 10. Fridefic. Martin. *de iure* [illegible] *c.* 6. *num.* 385. & *cap.* [illegible] contrarium dicant Intrigl. *ſuper Bullas* [illegible] Ioan. Baptiſta Coſta [illegible] edo tunc ſolutioné debere [illegible] Martin. *d. c. vlt. n.* 5 [illegible] & Bonac. *de* [illegible] *lib. diſp.* 3. *q.* 4. *puncto vnico, num.* 32. 5 6

7 In gloſſ. *Ce* [illegible] *ed nunquid talis cenſus, ſiue cenſum* [illegible] *tempore,* &c.] Notatur ad hoc, quod cenſus [illegible] ſolemni, & legitime præſumi [illegible] ex eo quòd dominus cenſus probetur [illegible] annuas reſponſiones in præteritum, de q [illegible] *num.* 10. *lib.* 2. Co[illegible] *num.* 3. Marcard. *de pr* [illegible] Felic [illegible] *cap.* 1. *d num.* 8. [illegible] *tract. p. t.* 1. 4. [illegible] *lib.* [illegible] 131. *num.* 59. Marc Anton [illegible] *reſol.* 44. [illegible] Menchaca [illegible] 64. *n.* 6. Flores de Mena *variar. lib.* 1. *q.* 2.

8 Hæc gloſſ. quatenus aſſeritcenſum, vel ſimile ſeruitium [illegible] tempore, acquiri ex text. *in l. ſi quis diuturno* [illegible] *ſi* [illegible] *l. nam vlt. propè fi* [illegible] magnam patitur difficultatem ex text [illegible] qui contrarium clare ſuadere videntur *in l.* [illegible] 14. *in princ. de ſeruit.* & *in l. ſi aliena* 10. §. 1. & [illegible] 4.4. [illegible] Reiecta concordia [illegible] diſtinguentis inter illas ſeruitutes, ſeu [illegible] quæ poſſideri [illegible] & inter illas quæ poſſideri nequeunt, vel quia ius eorum [illegible] vel ex al[illegible] ſecundo caſu nullo tempore præſcribantur, & ita intelligantur iura pro ſecunda ſententia adducta in primo verò caſu [illegible] tempore acquirantur, & ita procedant [illegible] primo loco pro opinione gloſſæ adducta, Reiecta et [illegible] concordia gloſ. *verbo certum poſt med. in d.* [illegible] *l.* 5. 4. *in l. apparet.* 5. *in fin. ff. de itinere,* [illegible] *priuato,* Paul. *in l. ſi ſic, n.* 2. *ff. quemadmodum ſeruit.* commun [illegible] per Padil. *in l.* 2. *numer.* 16. *C. de ſeruit.* & *aqua.* & plurium, vt per Cou. *lib.* 1. *var.* 17 *n.* 11. Balb. *de præſcript.* 1. *p.* 3. *ſ. princ. n.* 3. Gom. [illegible] 16. [illegible] diſtinguentium inter ſeruitutes continuas, quæ abſque facto hominis contiouam, vel quaſi continuam vtilitatem afferunt; & inter diſcontinuas, quæ prædictum hominis factum requirunt, exemplum eſt *in l. foramen* 17. *ff. de ſeruitut. vrban.* vt continuæ tempore acquirantur & ita procedant iura citata pro prima ſententia, diſcontinuæ verò non acquirantur niſi tempore immemoriali, vt *in* [illegible] §. *ductus aquæ, ff. de aqua quotid.* & *æſt.* Exploſa etiam altera concordia Longaoal. *in l. Imperium. num.* 241. & 251.

ff. de iuriſd. [illegible] *num*, 14. ac noſtri Guuea [illegible] 14 [illegible] iureconſultos notant de [illegible] prop [illegible] ſtylo, & conſuetudine [illegible] us dici poteſt abſque [illegible], vel [illegible], quinimo & [illegible] conſtituentis ſeruitutum [illegible] n [illegible] propter iura modò exper [illegible] vtilem actionem [illegible] requiſitis [illegible] *habemus, ff. de* [illegible] *ſu in* [illegible] *ff. qu.* [illegible] bonus te [illegible] *in d. l. ſi* [illegible] in his ter [illegible] gloſſæ op [illegible] gnan. cum [illegible] illo iure [illegible] mamus.

9 Quod autem de [illegible] ſonalium, prov [illegible] & ſi [illegible] *F* [illegible] vide [illegible] Paul. [illegible]

10 Verum [illegible] ſcribatur vide [illegible] 31. §. 1. [illegible] *ff. de* [illegible] R. bert. [illegible] 4. [illegible] 12. 7. 6. [illegible]

11 Verum etiam [illegible] præſtatio [illegible] reritus [illegible] obligatio acquiratur, vide A [illegible] b. Z. Butt. *n.* 19. [illegible] gloſſ. [illegible] 2. *C. de iure emphyt.* gloſ. [illegible] go per text. [illegible] *de* [illegible] *em verſo, ff.* [illegible] Bar [illegible] *l.* 1. *in prin.* [illegible] *de verb. oblig.* Tiraq. *de* [illegible] *ſcript.* § 1 [illegible] *vere dec cum ſeqq* Cou. *in d. reg.* [illegible] *p.* 2. §. 4. *a num.* 1. *& lib.* 1. *variar. c.* 17. *num.* [illegible] *in princ.* Gutier. *in l. nemo poteſt, num.* 199. *ff. de legatis* 1. *& conſ.* 37. *num.* 3. Padil. *in l.* [illegible] *a num.* 13 *ff. de ſeruit.* Gabr. *commun ſub tit. de præſcript. concl.* 1. [illegible] Gam. Luſit. *deciſ.* 236. *&* 326. Valaſ. *de iure emphyt.* [illegible] 32. *a n.* 35.

SVMMARIVM.

1 *Viſitans Prælati quem equorum numerum ſecum ducere* [illegible]*, ſtendatur, &* [illegible] *eis* [illegible] *vendum* [illegible]*, & ſumptuoſus epu* [illegible]*, & num.* 2.

3 *Viſitatio quanto tempore durare debeat, boni viri arbitrio relinquitur iudicandum.*

4 *Epiſcopus nullus erat* [illegible] *ſque ad tempus Boni* [illegible] *VIII. qui vellet fieri Presbyter Cardinalis.*

4 *Epiſcopi* [illegible] *talcas, & exactiones* [illegible] *quent.*

6 *Ep* [illegible] *pro multis neceſſitatibus, quæ aliquoties ob* [illegible]*, & rationabilis cauſa exti* [illegible] *moderatum à clericis auxilium poſtulare.*

7 [illegible] *non ſu* [illegible] *cit niſi ſit ma* [illegible] *eſta ad petendum* [illegible] *ſidium.*

8 *Car* [illegible] *ad petendum charitatiuum* [illegible] *qua* [illegible] *oſtenditur.*

Cap. C[illegible] Apoſtolus. VI.

Ex [illegible] *Later. then.*

V[illegible] certum numerum equorum, & [illegible] excedere non debent pro ducen-

tate prouinciarum & [illegible] Lec [illegible] ſi [illegible] one [illegible] & Archiepiſ [illegible] num [illegible] 14 [illegible] 25 Ar [illegible] venator [illegible] nece [illegible] pian quæ [illegible] omni us qu [illegible] A [illegible] An [illegible] Ar [illegible] *tit.* [illegible]

D [illegible] debent P [illegible]

[illegible]

[illegible] *ſub* 3. [illegible] *p.* 42. [illegible]

[illegible] Quid [illegible] Doctores quot [illegible] Cardinales debeant ducere pau [illegible] equos, quam [illegible] Epiſcopi, & Archiepiſc [illegible] & reſpondet Gambar. *de* [illegible] *de l. ner. lib.* 7. [illegible] 126. [illegible] antiquitus per [illegible] chiritati op [illegible] exercuiſſe, & vſque ad tempus Bonifacij VIII. nullus erat Epiſcopus, qui vellet fieri Presbyter Cardinalis, [illegible] putabant non licere de [illegible] dig [illegible] minorem, & vſque ad Clem. III. [illegible] *anno Domini* 119[illegible] ea dig [illegible] M [illegible] & A [illegible] bus D [illegible], aut P [illegible] rebatu [illegible] *ad Decretal.* [illegible] pue M [illegible] G [illegible] *de ec* [illegible] *c.* 3 [illegible] Dei [illegible] poteſt te, hodie [illegible] excel [illegible] D [illegible] per [illegible] *ad c. per venerabilem, qui* [illegible] *num.* [illegible] qui [illegible] Brunor. [illegible] *communi. ver.* [illegible] *dinales,* C [illegible] *ſumma* [illegible] *deciſ.* [illegible] *torum, vbi* [illegible] 13. [illegible] quod Cardinales purpu [illegible] reto, & galero inſignitur [illegible] ab Innocent [illegible] *Domini* 1244.

§ Prohibemus.

[illegible] pr [illegible] ſubditos [illegible] & [illegible] bili [illegible] Coll [illegible] Do- [illegible] cita [illegible]

5 *N[illegible]* [illegible],&c.]Notatur ad hoc, quod Epiſcopi [illegible] taleas, & exactiones imponere nequeunt, [illegible] per Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, § 12. num. 1.*

6 *Cum charitate moderatum.*&c.] Probat hic §. [illegible] Epiſcopos pro multis neceſſitatibus, quæ aliquo[illegible] obueniunt, ſi manifeſta & rationabilis cauſa exſtiterit [illegible] cum charitate moderatum a Clericis auxilium p[illegible]e, vt [illegible] Duen. *reg. 89 & 25* [illegible] *§ 12. num. 2.* De charitatiuo ſubſidio late ex [illegible] egerunt Remig. de Goni, & Bellencin. & [illegible] Menoch. *d. arbitr. caſu 1-8. 179. & 18* [illegible] *num. 87.* Nauarr. *conſil. 7. ſub* [illegible] *in ſumma Bul arij verbo* [illegible] A[illegible] *moral. part. 1 lib.* [illegible] *d. § 12 per* [illegible], Paul. Layman *in Th* [illegible] *part. 1. cap. 5. §. vnico, de ſubſid* [illegible] 10 plures quos refert Cened. [illegible] & ego ipſe [illegible] *a. 87.*

[illegible] manifeſta, [illegible] rati[illegible] Ergo de[illegible] ſubſeſſe iuſta, & rationa[illegible] [illegible] Abb[illegible] [illegible] Alexan[illegible] de Neu[illegible] *58. n.* [illegible] Azo[illegible] [illegible] § 12. [illegible] Paul. Layman. *de ſupra num.* [illegible]

[illegible] iuſt[illegible] rationa[illegible] debitorum [illegible] Bullarum [illegible] caſtrorum, & locoru[illegible] patorum, ac pro Eccleſiæ ſuæ [illegible] ſcopos fecerit impen[illegible] mag[illegible] diœceſis commoditas per tractand[illegible] quam [illegible] Eccleſiam [illegible] caſtrum, vel oppidum ad [illegible] pell[illegible] cendos hoſtes. Vel [illegible] Eccl[illegible] tar. Vel ſi inter factiuris [illegible] rem, vel Regem ob ſuæ Ec[illegible] et [illegible] Vel ſi viſ[illegible] impleat Vel ſi impen[illegible] meſti fecerit io aduentu [illegible] Principis, præſertim ſi ab [illegible] denique ſi ad generale vel prouinciale Concil[illegible] ocurus iter [illegible] ceperit, de quibus vide Belle[illegible] *de Charitatiuo ſubſidio* [illegible] Quarant. *d. num. 1.* Bellet. *dicto § 12. a num. 4.* & plures quos refert [illegible] *alleg. 87.*

S V M M A R [illegible] V M.

1 *Conſenſus nouus Eccleſiæ impon[illegible] non debet nec antiquus augeri, intellige in perpetuis vt vt num. 2.*

3 *Epiſcopi ex cauſa poſſunt cenſus per annales imponere ad vitam po[illegible] aliudve tempus breuius.*

4 [illegible] *nouus* [illegible] *tria requiruntur.*

5 *Beneficiat[illegible] clericus non poteſt [illegible] rebus [illegible] E[illegible] t[illegible] Ec[illegible] taſi, & ſine debitis ſolemnitatibus cenſum impoſitere, & conſtituere.*

Cenſus [illegible] *Prælato* [illegible] *Capitulum, & monaſterium* [illegible] *tempus hu-*

[illegible] *cenſum ſoluerit, non poterit poſtea de illius* [illegible] *exigere.*

7 [illegible] *ſua non poteſt dominus augere.*

CAP. Prohibemus. VII.

[illegible], Abbates & alij Prælati Eccleſiaſtici 1 [illegible] cenſus imponere non debent, nec veteres [illegible] c præſtum [illegible] vlibus par[illegible] [illegible] contra prædicta fit eſt irri[illegible] ex Ordin. Ab[illegible] Innoc. Collect. [illegible] Andr. Auſtria Butr. [illegible] Henric. Ao[illegible] *rationali* [illegible] *Pontifici*, [illegible] Altiſona *in comp[illegible] Canonis, pag. 518.* [illegible] *concord. part. 1. & 2. de* [illegible] *ex* Co[illegible] *ſub* Alexand. III. *cap.* [illegible] *prohibemus* [illegible] Anton. Aug. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 4.*

[illegible] hat hic text. Epiſcopum non poſſe nouum cen- 2 ſ[illegible] imponere, vel augere antiquum, con[illegible] tex[illegible] *cap.* [illegible] *& in cap. paſt*[illegible] *quæ ſunt à prælatis.* Intellige de cenſu in perpetuum etiam poſt mortem poſſeſſoris, quo[illegible] quidem [illegible] Summus Pontifex imponere poteſt diſpenſando in ſua lege, *cap. ad quæſtiones 6. de rerum permutat.* quem text. [illegible] refert Sut. *de iuſt. lib. 9.* [illegible] *art. 2. al. 1.* vbi [illegible] moriem eſſe Romanu[illegible] Papa[illegible] rioreo cenſum, aut per[illegible] tionem, perpetuum imponere poſſe, neque in [illegible] permutationibus, neque in ſimplici[illegible] nunciationibus, Abb. [illegible] 22. & DD. communiter [illegible] *in cap. præterea, num. 3. infra hoc tit.* Gig. [illegible] *quæſt. 6.* [illegible] Rebuff. *de pacificis* 3 [illegible] *num. 110.* At ve[illegible] [illegible] Hunt[illegible] [illegible] *prel end c. de* [illegible] *de* [illegible], poſt [illegible] Gig [illegible] *num. 2.* Corral. [illegible] *part 1. c. 4.* Mand[illegible] *de* [illegible] *natura gratiæ, tit. pe*[illegible] *verbo Papa.* [illegible] atio diſ[illegible] eſt, quia primo caſu Eccleſia perpetuò oneratur, & hic cenſualis, quod in Concil. Lateran. de quo in[illegible] vetitum eſt; in ſecundo non Eccleſia, ſed per[illegible] gatus, in quibus terminis prohibitio illa non [illegible] Abb. [illegible] 2. & DD. communiter *in d. c.* [illegible] Zabar. *num.* [illegible] & omnes *in præſenti* vbi [illegible] *ad audientiam il 2. n. 2. de reſcript.* [illegible] *prænc.* Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. a* [illegible] *c. quamuis p. 1. §. 6. num. vlt.* Corral. *d. c. 4.* Hodie [illegible] apud Gallos ab alio quā Summo Pontifi[illegible] conſtituitur cen[illegible], vt poſt Gig. affirmant [illegible] *ad fin.* & Corra. *d. c. 4. a* [illegible] *9.*

[illegible] *cenſus imponantur Eccleſiæ.* Tria requiri vt 4 nouus cenſus poſſit Eccleſiæ imponi, dicit Paul. Fuſc. *de viſitat. & regimine Eccleſiarum, lib. 2. c. 16. num. 5.* primò vt interueniat auctoritas Epiſcopi iuxta *cap. ſignificauit* [illegible] *tit.* Secundò quòd ſubſit iuſta, & legitima cauſa, *cap.* [illegible] *clerici, hoc eodem tit.* Tertiò quòd Capitulum conſentiat, per notata *in c. tua, & in c. paſtoralis, de his, quæ fiunt à Prælat.* & citat Zabar. *in Clement. 1. quæſt. 27. de reb. Eccleſ. non alienand.* ac Folerius *in practi* [illegible] *in verbo huiuſmodi. n. 17. &* [illegible] Aduerte 5 c[illegible] cum beneficiatum non poſſe ſuper rebus ſuæ Ec[illegible] abſque legitima cauſa vtilitat[illegible] neceſſita[illegible], & ſine debitis ſolemnitatibus cenſum imponere & conſtituere, non ſolum reſpectu eorum bonorum, quæ ſunt cultui, & miniſterio diuino dicata, Ti aq. [illegible] *lig. §. 1. gloſſ. 1. num. 5. verſ. nec qui non poteſt*

Velaſquez de Auendano *de cenſibus, cap. 76. ſub num.* 1. ſed etiam reſpectu temp[illegible]lium, & in mob[illegible], vt ſunt domus, vineæ, prædia, & alia huiuſmodi, ita docent Redoan. *de rebus Eccle. nō alienand. tit. de conſtit. ann. reddit. num.* 30. *&* 31. Vitgin B[illegible]ac. *de ce[n]ſib.* ſ. 2. *num.* 75. *& part.* 3. *n.* 64 Lud[illegible]c. Cenc. *eod. tract. p.* [illegible] *cap.* 2. *queſ.* 2. *art.* 2. *num* 4. A[illegible] *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 10. *c.* 7. *quæſ.* 5. Bonacin. *de contr. lib. diſp.* 3. *quæſt.* 4 *puncto vnic. num.* 11. & fuit ſæpe in Rota reſolut[illegible], vt in multis deciſionibus relatis per Cencium *p[illegible] dictum tract. deciſ.* 27. *num* 2. *& deciſ.* 56. *n.* 1. *& d[illegible]* 8 *num.* 3. *& dec[illegible].* 40. *num.* 5. Intellige reſpectu p[illegible] Eccleſiæ, ſecus autem reſpectu præ[illegible] cij [illegible] et clerici imponentis, licèt enim Clericus im[illegible] ne dn cenſum ſuper bonis Eccleſiæ non poſſit, ne[illegible] E[illegible] nec ſuis in dicto beneficio ſucceſſoribus [illegible] caie poteſt tamen ſib[illegible] et [illegible]æiudicium i[illegible] ferre & propterea poterit ſuper b[illegible] ſ[illegible]æ E[illegible]ſiæ impo[illegible]re cenſum duraturum eius vit[illegible] dur[illegible], vt pe[illegible] Redoan. *d.* [illegible] *co, à num.* 19. Felician. *de cenſib.* [illegible] *lib.* 2. *cap.* [illegible] *n.* 10. Velazq. de Auen[illegible]anu *eod. tract. c.* 7. *num.* 3. [illegible] *aliquantulum, & num.* 5. C[illegible] 2. [illegible] 11 Sed [illegible] Azor. *d. quæſ.* 5. [illegible]ent[illegible] odi cen[ſ]um re[illegible] e diſpoſitioni *Extrau.* [illegible] *ambitioſ. de reb. Ecc[illegible] non alienand.* ac proinde non ita ſeen[illegible] pot[illegible] bilius iudico [illegible]uid præ dictæ Extrauag. [illegible]ndere nitatur Velazq. de A[illegible]d. [illegible] *cap.* 77. *num.* 6. & Cenc. *d. art.* 1. *num.* 13 [illegible] 14.

6 Quando autem cenſus fuerit i[m]poſitus non à ſimplic[i] beneficiato, ſed à Prælato, vel Capitulo alicuius monaſte[rij] ab[ſ]que debitis ſolemnitatibus [illegible] poſſit Capitulum, & monaſte[ri]um declarare nullam dictam impoſitionem, qu[æ] tamen habet in ſe implicitum ſtatum validitatis, cum non ſit nulla niſi Eccleſia velit Pute. *deciſ.* 65. *num.* 5. *lib.* 2. Rota *deciſ.* 133. *n.* 12. *p.* 2. *diuerſ.* Carol. de Graſſis *de exceptionibus, except.* 20. *n.* 22. ſi Capitulum, & monaſterium per aliquod tempus huiuſmodi cenſum recognouerit, & illius fructus ſoluerit, non poterit poſtea de illius nullitate opponere, vt cenſuit Rota *in Romana cenſuum* 23. *Iunij* 1[illegible]0. [co]ram Illuſtriſſimo D. meo Cardinale Millino. Nam ſoluendo fructus dicti cenſus cenſetur nullitatem remiſiſſe, quia obſeruantia ſubſequuta videtur [illegible] præcedentem declarare, vt in ſimili dixit Rota *in Romana cenſus* 13. *Maij* 1596. coram Cardinale Blanchetto. Vel ſaltem emptor talis cenſus libe[ra]tur ab onere reſtituendi fructus ex eo perceptos a[nte]quam Eccleſia declarauit velle illum habere pro nu[llo,] per ea quæ Steph. Gratian. *discept. forenſ. tom.* 3. [illegible] 559. *n.* 64.

7 *Nec veteres augeantur.*] Notatur ad hoc, quòd dominus non poteſt augere cenſum ſubditis ſuis, vt per Boër. *deciſ.* 132. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ poteſt, præſertim poſt mortem, Eccleſiam ſuam propria auctoritate conſtituere ce[n]ſualem.*

2 *Cenſus conſtitutio ſuper rebus Eccleſiæ accedente ſuperioris conſenſu, ſucceſſores obligat.*

3 *Cenſus impoſitio ſi fiat ex decreto executoris Apoſtolici in vim litterarum Apoſtolicarum, ſi in eandem tem expeditarum, omnia cenſebuntur ſolenniter, & legitimè geſta.*

Cap. Præterea. VIII.

1 P[illegible] ſine [illegible]u[illegible]rit. [illegible] Epiſcopi imponi non poteſt, ſi mori[t]ur [illegible] qui eam ſoluebat, non eſt amplius ſoluenda, quia ſimplices clerici non poſſunt Eccleſias, quibus præſunt, auctoritate ſua efficere cenſuales. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Vi[ui]an. *in rationali lib. iuris Pontificij, pag.* 393. Al[a]gona *in compēdio iuris Canonici, pag.* 518. remiſſiu[è] Ximen. *in concord p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. [co]*llect.* 1. *Decret. lib.* 3. *tit.* 34. *cap.* 8. & eſt poſt C[oncil.] Lateranen. ſub Alexand. III. *p.* 28. *cap.* 9.

2 *Epiſcopo ignorante, &c.*] Ergo accedente ſuperioris conſenſu c[onſtit]utio cenſus ſuper rebus Eccleſiæ ſucceſſores obl[ig]a[t], vt [ſ]er Chald. Pereira *decen. pt. cap.* 27. *num.* 6. [illegible] quando decretum interponitur cum cauſæ cogn[ition]e & Epiſcopus fuit n[otius] ex cau[illegible].

3 *Si Pontificis, aut alterius, &c.*] Vnde ſi impoſitio cenſus fiat e[x] decr[eto e]xecutoris Apoſtolici in vim litterarum Apoſtolicarum in forma, ſi in euidentem, expe[illegible] omnia cenſebuntur ſolenniter, & legitimè [illegible], Al[illegible] *on[illegible]* 1. *p.* 10. [illegible] 13. *l.* [illegible] 2. [illegible] *er Bu[illegible], d.* [illegible] *quæſt.* 7. 3. [illegible] R[ota] *deciſ.* 6[illegible] *num.* 1. *deci[ſ.]* 78. *nu.* 2. *p.* 2. *diuerſ.* [illegible] apud Ludouic. Cenc. poſt ſuum tract. *de cenſibus, c[illegible]*

Cap. Eccleſiis. IX.

1 EPiſcopi [illegible] ore [illegible] exactionem imponere non debet [illegible] a hedat eum & al[illegible] ura, quæ h[illegible] E[illegible] u mui eriperet, & liberare E[cc]le[ſia]m de m[illegible] ico[illegible]m. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Anania, Butr. [illegible] An[chara]r. Henric. Panorm. Viuian. *in ratio[nali] lib.* [illegible] *iuris Pontificij, pag.* 94. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 518. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* [illegible] Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret.* [illegible] *p.* [illegible] eſt poſt Concil. Lateranen. *p.* [illegible]

2 [illegible] *um.* [D]e cathedratico iure vide [illegible] *p. part.* [illegible] *erbo* [c]*athedraticum,* [illegible] *pr[a]xi aurea, reſ[o]l.* 281. & plures alios, q[illegible] Ep[iſco]p[i] *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 86. [n]*um.* 40.

SVMMARIVM.

1 *Pedagia noua ſine conſenſu Principis ſtatuens communione priuatur, & num.* 2.

3 *Facultas imponendi veſtigalia inhæret perſonæ & oſſibus ipſius principis, vt abſque expreſſa & ſpecifica con[ceſſio]ne non cenſeatur in alium tranſlata.*

4 *Papa, Imperator, Reges, [ali]ique ſupremi Principes ſuperiorem [non recogno]ſcentes poſſunt in ſuis terris [veſt]igalia imponere abſque incurſu in excommunicationem B[ullæ] Cœnæ.*

5 *R[espublicæ] habe[ntes] perſonas, quales ſint Veneta, Ianuenſis, [&] aliæ ſimiles poſſunt vectigalia imponere.*

6 *Collectæ imponi non debent niſi de licentia Principis.*

7 *Ciuitas per modum mutui an vectigalia ſeu collectas imponere poſſit, remiſſiue.*

Cap. Innouamus. X.

1 PE[illegible] noua e[xa]ctiones qui ſtatuere præſu[illegible] on[illegible] [Epi]ſcopi, & munitus non deſi[illegible] [Chriſti]ana communione donec ſa[illegible] C[olligu]unt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Za[bar.] Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric.

Hentic. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag.* 394. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 518. temiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Cõcil. Lateran. ſub Alexand. III. c. 22. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 1. *ſub tit. de Treuga, & pace, c.* 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Ozaſc. *deciſ.* 133. *circa fin.* Socin. *conſil.* 7. *num.* 1. *vol.* 7. Petr. Antiban. *de muneribus* 2. *part. § reſtat, num.* 1. Scrad. *de feudis, part.* 3. *c.* 4. *num.* 38. *& ſeq.* Camill. Borrell. *de præſtantia Regis Cathol. c.* 11. Soll. *in practica, tit. vectigalia qui poſſint imponere, & tit. de Principe, num.* 95. Bellacomb. *tom.* 1. *communium opinio. lib.* 4. *tit.* 40. *num.* 1. *pag.* 651. Menoch. *conſ.* 302. *n.* 27. *verſ. quarto*, Mench. *illuſtr. lib.* 1. *c.* 8. *num.* 1. Gregor. per text. *ibi, in l. fin. tit.* 7. *part.* 5. Ioſeph. Ludouic. *tom.* 3. *commun. opin. tit. de gabellis, concl. vnic. pag. mihi* 474. Solon. *in* 2. 2. *D. Thom. tom.* 2. *tit. de vectigalib. art.* 3. *controuerſ.* 1. Auendan. *de exequendis mand. part.* 2. *c.* 4. Molin *de iuſti. tract.* 2. *diſp.* 666. Cardinal. Tuſcb. *litt. G concluſ.* 1. *num.* 7. *& litt. V, concluſ.* 22. Cabed. *Luſit. deciſ.* 44. *num.* 10. *& deciſ.* 49. *num.* 4 *part.* Chald. Pereira *quæſt. forenſ. conſil.* 28. *n.* 34. nouiſſimè Bonacina *de cenſuris in Bulla Cœnæ, quæſt.* 6. Alexand. Trentaſinq. *variar. reſol. lib.* 1. *tit. de iure fiſci, reſol.* 5. *num.* 1. Farinac. *de furtis, quæſt.* 172. *num.* 69. *& ſeqq.* Ordin. Reg. Luſit. *lib.* 1. *tit.* 66. *§.* 40. *& lib.* 2. *tit.* 26.

3 *§.* 13. vbi parens meus, & adeò hæc facultas imponendi vectigalia inhæret perſonæ, & oſſibus ipſius Principis, vt abſque expreſſa, & ſpecifica conceſſione non cenſeatur in alium tranſlata, Valaſc. *in l. imperium, num.* 50. *ff. de iuriſd. omnium iudic.* Couarr. *pract. c.* 1. *num.* 10. *ſub verſ. nona concluſio*, Socin. iun. *conſil.* 126. *num.* 2. *vol.* 2. Ozaſc. *deciſ.* 201. *num.* 12. Roland. *conſ.* 42. *nu.* 32. *vol.* 2. Vincent. de Franc. *deciſ.* 275. Petr. de Gregor. *de conceſſ. feud. part.* 7. *quæſt.* 5. *num.* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 97. *num.* 41. Surd. *conſil.* 152. *num.* 34. *& conſil.* 210 *ſub num.* 58. Pereg. *de iure fiſci, lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 74. *&* 79 *& conſ.* 1 *num.* 11. *vol.* 1. Intrigl.

4 *in cent.* 2. *feud. art.* 80. *num.* 13. *cum ſeq.* Vnde Summum Pontificem, Imperatorem, Reges, alióſque ſupremos Principes ſuperiorem non agnoſcentes, poſſe in ſuis terris vectigalia imponere abſque incurſu in excommunicationem Bullæ Cœnæ, reſoluunt Tolet. *lib.* 5. *c.* 73. *num.* 1. Duard. *in Bullam Cœnæ Domini lib.* 1. *can.* 5. *quæſt.* 5. Sayr. *de cenſur. lib.* 3 *cap.* 9. *à n.* 15. Soar. *tom.* 5. *diſp.* 21. *ſect.* 2. *num.* 36. & plures, quos refert, & ſequitur Bonacina *d. quæſt.* 6. *puncto* 3. *n.* 2. *verſ. ſecundò*,

5 vbi *in verſ. tertiò*, idem dicit de Rebuſpublicis liberis, & perfectis, quales ſunt Veneta, Ianuenſis, & aliæ ſimiles, de quo etiam Camill. Borrell. *de præſtantia Regis Cathol. cap.* 11. *num.* 39. vbi loquitur, in qualibet Republ. ſeu ciuitate non recognoſcente ſuperiorem iura Regalia habente, & cum ratione, quia de ciuitate, quæ ſuperiorem non recognoſcit, ſicut de Principe iudicandũ eſt, vt notat Bart. *in l.* 1. *§. de qua, ff. de poſtul. & in l. infamem. ff. de publ. iudic.* cum concordantiis traditis per Dec. *conſil.* 534. *num.* 2. Et de inferioribus habẽtibus iura Regalia, quod poſſint hæc vectigalia indicere, voluit loquẽs de Duce Sabaudiæ Iaſ. *conſ.* 227. *vol.* 2. Ozaſc. *d. deciſ.* 155. & de dominis Ariminen. Raphal. *conſil.* 162. quem citat Borrell. *loco proximè citato.*

6 Et de collectis non imponendis niſi de licentia Principis, vide Rebuff. *ad l.* 27. *ff. de verborũ ſignif. pag.* 157. Menoch. *conſil.* 18. *num.* 34. *& conſil.* 32. *n.* 10. Theſaur. *deciſ.* 57. *à princip.* Azeued. *l.* 1. *tit.* 6. *lib.* 7. *noua recop.* Ioã. Garc. *de expenſis, cap.* 12. *à num.* 63. Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 34. *num.* 11. Rota apud Farinac. *deciſ.* 72. *part* 1. *recent.*

7 An ciuitas per modum mutui vectigalia imponere poſſit, vide Boer. *deciſ.* 60. *num.* 4. *cum ſeqq.* Rebuff. *in l. eum, qui, ff. de verborum ſignificat. pag.* 108. Pallad. *rerũ quotid. lib.* 1. *c.* 3. Ioan. Garc. *de expenſis, c.* 52. *num.* 67. Gutier. *practic. lib.* 2. *quæ.* 180. *num.* 29. *& part.* 4. *q.* 48. *num. fin.* Bobadil. *in ſua politica, lib.* 4. *c.* 3. *à num.* 18. Flores de Mena *variar. lib.* 2. *quæſt.* 11. *num.* 45. Et an poſſint facere collectas, vide Caſſan. *in conſuetud. Burgundiæ, rubr.* 13. *§.* 6. *verbo de poete, num.* 8. *&* 9. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 347. Syluan. *conſil.* 9. *num.* 15. *& conſil.* 32. *num.* 15. vbi tenent vniuerſitates, & communitates quæ non habent iuriſdictionem, ſed ſunt ſubditæ, & ſubiectæ ſub alio domino, non poſſe facere collectas, nec tallias imponere, quod limitat Melch. Phœbos *d. deciſ.* 54. *num.* 13. vbi adeſſet neceſſitas ſaltem grauis.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, qui per colluſionem conſtituunt Eccleſiam cenſualem, illa priuari debent.*

2 *Cenſus conſtitutio ſuper rebus Eccleſiæ legitima & iuſta cenſetur ſi fiat pro illius vtilitate, veluti ſi imponatur pro extinguendo alio cenſu maioris reſponſionis.*

3 *Colluſio eſt inter reum, & actorem occulta, & illicita pactio.*

Cap. Cùm clerici. XI.

Clerici qui per colluſionem conſtituunt Eccleſias cenſuales Religioſis ſine licentia Epiſcopi vt poſt mortem Eccleſia ad præſentationem Religioſorum tranſeat ad filios, vel nepotes ipſorum, remouentur ab iis Eccleſiis poſtpoſita appellatione. 1 Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hoſtienſ. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 394. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 518. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit. de ſimonia, c.* 4. 17. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 28. *c.* 8.

Conſtituunt cenſuales, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2 conſtitutio cenſus ſuper rebus Eccleſiæ legitima, & iuſta cenſetur ſi fiat pro illius vtilitate, veluti ſi imponatur pro extinguendo alio cenſu maioris reſponſionis, vt cenſuit Rota apud Stephan. *deciſ.* 109. *num.* 1. *part.* 2. *& in Romana cenſus de Romulis* 8. *Ianij* 1598. coram D. Penia, habetur apud Ludouicum Cencium *in fine ſui tractatus de cenſib. deciſ.* 28. *n.* 3. *verſ. ſupradictis*, & iterùm *in Romana cenſuum* 23. *Iunij* 1600. coram Illuſtriſſimo D. meo Card. Millino, apud eundem *deciſ.* 29. *n.* 1.

In gloſ. *Colluſione.* ibi, *colluſio eſt inter reum, & actorẽ* 3 *occulta, & illicita pactio.* Vide dicta *ad c. audiuimus* 3. *n.* 4. *de colluſione detegenda, pag.* 299.

SVMMARIVM.

1 *Collatores ſi grauant Eccleſias, priuari debent officio.*

2 *Collectarum impoſitio eſt actus iuriſdictionis.*

3 *Collecta per capita an per facultates ſit imponenda, remiſſiuè.*

4 *Immunitas vni conceſſa an aliis accreſcat, remiſſiuè.*

Cap. Ea, quæ. XII.

ARchidiaconi non debent facere collectas per 1 ſuos Archidiaconatus grauando Eccleſias, vel Parochias, alioquin auferatur ab eis id, quod habent.

Colli

Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Ancharan. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 394. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 519. remiſſiue Ximen. *in concord. part.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 5. ſub tit. de ſimonia, c. 22.* & eſt poſt Concil. Lateranen. *part. 2.*
2 *cap. 4.*

Collectam.]Circa materiam impoſitionum collectarum vide Capellam Tholoſ. *deciſ.* 348. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 43. Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & eorumdem bonorum à muneribus publicis, §* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 196. num. 31. cum ſeqq.* Rotam apud Farin. *deciſ. 72. part. 1. recent.* vbi *num.* 3 quod impoſitio collectarum eſt actus iuriſdictionis, & citat Alexand. *conſil. 78. num. 8. & in*
3 *fine, lib. 6.* Socin. *conſ. 129. nu. 1. circa med.* Collecta per capita, an per facultates ſit imponenda; vide Bellac. *in tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 39. n. 9. pag* 647. Azeued. *l.*
4 *3. n. 1. & 11. tit. 14. lib. 6. noua recop.* Et an immunitas vni conceſſa aliis accreſcat? vide Aufrer. *ad Capel. d. deciſ.* 348. Azeued. *l. 2. tit. 14. lib. 6. noua recop.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum recipiens de nouo cenſu impoſito Eccleſiæ perſoluendo, compellitur iurantem abſoluere.*
2 *Cenſus antiquus poteſt renouari.*
3 *Nouum non cenſetur quod reficitur.*
4 *Cenſus nouus ille dici poteſt de cuius impoſitionis initio non extat memoria, ſeu quòd nunquam fuit impoſitus.*
5 *Iuramentum poteſt relaxari à partibus in quorum vtilitatem fuit iuratum.*
6 *Suſpicio oritur ex eo quod quis alium iurare faciat.*

Cap. Significauit. XIII.

Luc. III.

1 CEnſum de nouo poſitum ſoluere iurans etiam cum auctoritate Epiſcopi, huic creditores cogendi ſunt relaxare iuramentum; ſi vero cenſus non fuit de nouo impoſitus, & cum auctoritate Epiſcopi, tunc iurans non eſt moleſtandus ab Ordinario. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panor. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontiſ. pag.* 395. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 519. remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 25. c. 1.*
2 *Et non de nouo.*]Notatur ad hoc, quòd cenſus antiquus poteſt tenouari, vt per Iaſ. *in l. in ciuile, n. 13. ff.*
3 *de iuſtit.* Nouum enim non cenſetur, quod reficitur: Io-
4 ſeph. Seſſe *Aragonia deciſ. 153. n. 23.* Nouus autem cenſus ille dici poteſt de cuius impoſitionis initio non extat memoria, ſeu quod nunquam fuit impoſitus per ea quæ Duar. *in Bull. Cœna Domini, lib. 2. can. 5. q. 9.* nouiſſimè Bonac. *de cenſuris in Bulla Cœna q. 6. punct. 2. n. 2.*
5 *Eoſdem monachos vt clericum, &c.*] Ergo iuramentum poteſt relaxari à patribus, in quorum vtilitatem fuit iuratum, vt per Abb. *in c. 1. n. 3. ſupr. de ſponſal.* Sanch. *in pr. epia Decalogi, lib. 1. c. 20. n. 4.*
6 In gloſ. *Interdixit.* ibi, *& quia præſumptio eſt contra eos ex eo quod ipſum iurare fecerunt.* Notatur ad hoc, quòd ſuſpicio oritur ex eo, quod quis alium iurare faciat, vt per Iaſ. *in l. nemo poteſt, ſect. 1. n. 44. ff. de leg. tit.* 1. Tiraq. *de retract. conuent. in præfat. n. 16. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus viſitans prouinciam etiam à monaſteriis prouinciæ procurari debet.*
2 *Epiſcopus habet ius circa viſitationem Regularium cũ iure exigendi procurationes ab ipſis viſitatis, niſi ſint exempti.*
3 *Monaſteria Regularium à ſolutione procurationis poſſunt ſe iuuare conſuetudine non ſoluendi tanti temporis cuius initij memoria non exiſtat.*

Cap. Sopitæ. XIV.

MOnaſteria de iure communi debent ſoluere pro- 1
curationes Epiſcopo ſecundum facultates, quas habent, & multo magis ſi ſoluiſſent prædeceſſoribus. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontiſ. pag.* 365. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 519. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 35. c. 2.*
Inde vtique vidimus intentionem suam iure, &c. No- 2
tatur ad hoc, quòd Epiſcopus habet ius circa viſitationem Regularium, cum iure exigendi procurationes ab ipſis viſitatis, niſi ſint exempti, vt per Menoch. *conſ. 197. n. 12.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom 2. q. 63. art. 7. verſ. quæres,* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 42. q. 2.*
Poſſunt tamen monaſteria Regularium à ſolutione 3
procurationis, quæ datur Legatis, ſeu Nunciis Papæ, & Epiſcopis diœceſanis ſe iuuare conſuetudine non ſoluendi tanti temporis, cuius initij memoria non exiſtit, vt per Abb. *conſ. 16. à n. 5.* quem refert, & ſequitur Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de bonis clericorum, §. 11. num. 15.* Procuratio autem quæ dicatur, vide Carol. Epiſcopum Nauarien. *in commentariis ad c. 10. ſup. de officio Archid. n. 1.* quæ habentur inter allegationes varias pro Eccleſia S. Carolo dicatas. Et de procuratione in viſitatione ab Eccleſiis præſtanda Epiſcopis multa dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 73. à num. 44.*

SVMMARIVM.

1 *Patroni etiam clerici nouum cenſum Eccleſiæ imponere non poſſunt, nec veterem augere, & ſi ſuper hoc iuramenta, vel cautiones exegerunt, coguntur abſoluere.*
2 *Diſpoſitio, grauamen, vel conditio in Eccleſiarum fundatione, conſtitutione, vel donatione poſita de conſenſu diœceſani valet, quamuis iuri communi contradicat, non autem poſt beneficij erectionem, vt num. 6.*
3 *Conditiones, & diſpoſitiones quæ imponi poſſint à fundatore in limine fundationis iuriſdpatronatus ne Epiſcopus, aut alius ſuperior eas valeat reſcindere, oſtenditur.*
4 *Conditio in limine fundationis appoſita, vt prædeceſſor eligat ſibi ſucceſſorem in beneficio etiam nulla ſequuta Ordinarij inſtitutione valida eſt.*
5 *Conditio in limine fundationis appoſita, vt ad beneficium ſimplex minor 14. annorum præſentari poſſit, valida eſt.*
7 *Diſpoſitio in limine fundationis appoſita vt beneficium non cauſet incompatibilitatem, valet.*

Cap.

Cap. Grauis. XV. *clem.* III.

1 PAtronos etiam clericos nouum cenſum Eccleſiæ
imponere non poſſe,nec augere veterem,& ſi ſu-
per hoc iuramentum,vel cautiones exegerunt, cogi
abſoluere.Colligunt ex Ordin.Abb. antiq. Innocent.
Collect. Zabar.Ioan.Andr. Burr. Anania, Hoſtienſ.
Henric.Anchar.Panorm.Viuian.*in rationali lib.3.iuris
Pontificij,pag.*395.Alagona *in compendio iuris Canon.
pag.*519 remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord.
p.*1.refertur ab Anton. Aug.*collect.* 2.*Decretal. lib.*3.
*tit.*15.*c.*4.

2 *Cum Eccleſias vacare contingit.*]Ergo non in earum
fundatione,conſtructione,vel donatione, quia tunc
valet diſpoſitio,grauamen,vel conditio cum conſen-
ſu diœceſani,etiamſi iuri cõmuni cõtradicant,Zabar.
*in Clem.quia contingit,num.*5.*de relig. domib.* Viuian.
*in praxi iuſpatronat.part.*1.*lib.*1.*cap.*8.*num.*1. Gonzal.
*ad reg.*8.*Cancell.gloſ.*5.*n.*47.Stephan.Gratian.*diſcept.
forenſ.cap.*512.*ſub num.*47.Campanil.*in diuerſorio iuris
Canonici,rubr.*11.*cap.*13.*num.* 350. Itaut diœceſanus
compelli poſſit ad conſentiendum fundationi in qua
apponitur conditio contra ius comune, Ioan An-
ton.Maſſobr.*in ſua praxi habendi concurſum,prælud.*71
*dub.*8.*ſecundùm Romanam impreſſ.*Ratio autem ſtatu-
endi huiuſmodi conditiones etiam iuri communi cõ-
tradicentes tantùm conſtituta eſt ſuper fauore Eccle-
ſiæ,vt ij alliciantur, & non retrotrahantur à funda-
tionibus, ideóque proculdubio illis pro arbitrio de
rebus ſuis licet diſponere, *l.*ſ*in re mandata, C. man-
dati.*vt conſiderat Ancharan.*conſil.* 129.*ſub n.* 1. *verſ.
præterea quilibet.*

3 Difficoltas autem poteſt eſſe quæ conditiones, &
diſpoſitiones poſſint à fundatore imponi in limine
fundationis iuriſpatronatusne Epiſcopus, aut alius
ſuperior eas valeat reiicere;& ſanè videtur ſatis tutò
firmari poſſe eas tantùm reiiciendas, quæ vel natura
impoſſibiles, ſeu quæ impoſſibilibus æquiparantur
propter nimiam difficultatem, vel denique contra
perpetuam legum prohibitionem illas improban-
tium,prout cenſuit Rot.*in vna Romana iuriſpatrona-
tus* 31 *Maij* 1613.coram Illuſtriſſ.Card.Sacrato, vbi
etiam tentum fuit cùm ius commune non repugnet
quominus Eccleſia habeat iuſpatronatus,quod exer-
ceat tanquam patronatum laicale, ferenda erit fun-
4 datoris lex id ipſum ſtatuentis.Et pacta in limine fũ-
dationis appoſita ſunt ſeruanda, nec mutari debent,
quamuis tunc conditio adiiciatur, vt prædeceſſor eli-
gat ſibi ſucceſſorem in beneficio,etiam nulla ſequuta
Ordinarij inſtitutione,optimè Rot.*decis.* 530.*num.*3.
apud Farinac.*part.*1.*recent.*Lambertin.*de iurepatronat.
lib.*1.*part.*1.*quæſt.*9.*art.* 1. *num.* 70. *& art.* 3.Seraphin.
*decis.*774.Vnde licèt ſecundùm diſpoſitionem Cõcil.
Trident.*ſeſſ.*23.*de reform.cap.*6. nullus ante decimum
quartum annum beneficium poſſit obtinere, tamen
vbi in fundatione beneficij minor ætas deſideratur,
illa ſufficiet non obſtante dicta Conciliali diſpoſitio-
ne, per quam non cenſetur fundationi aliter diſpo-
nenti derogatum,vt docent Emman.Sà *in aphoriſmis,
verbo beneficium, num.*30.Aloyſ. Ricc. *in collect.decis.
part.*4.*collect.*860 *verſ.tunc limita,& primò*, Gonzal.
*d.gloſſ.*5.*num.*9.Maſſobr.*in praxi habendi concurſum,
requiſ.*10.*dub.*13.*n.* 30.ſecundùm Romanam impreſſ.
& *requiſ.*7.*dub.*11.refert ſuper hoc nouiſſimam S.Cõ-
greg.Concilij Trident.declarationem, & in his ter-
minis cenſuit Rot.*in Granaten.Capellanin* 12.*Ianuarij*
1607.coram Illuſtriſſ.Cardinal. Marquemontio, re-
5 lata apud Farinac.*decis.*194.*num.*1 *part.* 2.*recent.*Poſtea
verò,ſcilicet extra limen fundationis fundator bene-
ficij non poteſt aliquid mutare, vel alterare, vtre-
ſoluunt Doctores citati *ad cap. ſcientes* 3. *ſupr. hoc tit.*
de quo an,& quando verum ſit, vide latè tractantem
Monet.*in ſuo tract.de commutat. vltim. volunt. cap.* 11.
*n.*168.*cum ſeqq.*Vnde Rota *in vna Fauentina beneficij*
13.*Iunij* 1614.coram D. Buratto relata apud Farinac.
*decis.*561.*num.*1.*&* 2.*part.* 1. *recent.* tenuit patronum 6
poſſe in limine erectionis iuriſpatronatus opponere
conditiones etiam contra ius, ſecus quando benefi-
cium eſt erectum, quia tunc nec etiam de conſenſu
Epiſcopi poteſt.Et eadem Rot.apud eundẽ *decis.*758.
d.part. 1.*recent.* cenſuit quòd fundans iuſpatronatus
cum conditione, quòd præſentari debeat aliquis de
familia ipſius,non cenſetur voluiſſe ſibi ligare manus
quoad præſentationes ab ipſo faciendas, itaut non
poſſit extraneum præſentare,quia non eſt veriſimile,
quòd voluerit ſibi ligare manus,Menoch.*de præſumpt.
lib.*3.*præſumpt.* 44.tum quia in generali diſpoſitione
ſemper intelligitur excepta perſona loquentis, Gabr.
*concluſ.*9.*de verbor.ſignific.*Surd.*conſil.*47.*n.*20.*&* 21.
ſimiliter licèt Canones vbique damnent pluralita- 7
tẽm beneficiorum, tamen quia id non habet perpe-
tuam prohibitionem à iure naturæ, ſed dumtaxat à
poſitiuo,& penitus in hac parte variabili *,c.præterea,
& c.de multa,de præbend.* toleranda erit lex contraria
fundatione appoſita,vt confirmatum fuit *in Valliſole-
tana Archidiaconus* 19.*Nouembris* 1616. coram Re-
uerendiſſimo D.Coccino Decano.

SVMMARIVM.

1 *Procurare fratres alicuius domus qui tenetur obligatur ad procurandum omnes,licèt illorum numerus nunc creuerit,ſed ſi ex hoc grauaretur nimium,per iudicis officium ſibi prouidebitur.*

2 *Debitum,ſeu onus rei,vel perſonæ promiſſum,vel debitum auctis rebus,vel perſonis, quibus onus debetur non augetur.*

3 *Augmentum per viam vnionis,& eandem rem conſtituens,omnes qualitates rei,cui vnitur,ſuſcipit.*

4 *Augmentum eſt eiuſdem naturæ atque id, cui additum eſt.*

5 *Princeps poteſt donationem, vel conceſſionem ab alio factam modificare.*

6 *Iudex poteſt moderare conceſſionem,& inæqualitatem ex poſtfacto ſuperuenientem ad modum iuſtæ exactionis reducere.*

7 *Piſtor,vel fornarius ſi conueniant pro parua penſione coquere panes pro tota familia,quæ poſtea nimium creuit,an teneatur pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis,an etiam pro illa, quæ poſtea aucta fuit,oſtenditur.*

8 *Læſionis in probatione non debet conſiderari tempus cõtractus in actibus ſucceſſiuis reſpicientibus etiam futura tempora.*

Cap. Quanto. XVI.

Innoc. III.

CEnſus, ſeu procuratio indeterminata ſoluenda 1
aliis vbi de conſenſu patroni in fundatione im-
ponitur,non debet creſcere,ſed ſecundùm modum ſo-
litum ſolui, niſi facultates Eccleſiæ ita notabiliter
creuerint, vt non eſſet grauamen ſoluere maiorem
procurationem ad fratrum numerum ampliandum.
Colligunt ex Ordin.Abb.antiq Innoc.Collect.Zabar.
Ioan.Andr.Butr.Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric.
Panurm.Viuian.*in rationali lib.* 3.*iur. Pontif. pag.*396.
Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 518. remiſſiuè
Caſal.

Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. referor ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 37. *cap.* 1.

2 *Indulgemus igitur*, &c. Ergo debitum, ſeu onus rei, vel perſonæ promiſſum, ſeu debitum auctis rebus, vel perſonis, quibus oneroſum debetur, non augetur,
3 vt per Duen. *reg.* 164. Augmentum enim per viam vnionis, & eandem rem conſtituens, omnes qualitates rei, cui vnitur, ſuſcipit, Ioſeph. Seſſe *Aragonia de-*
4 *ciſ.* 25. *n.* 104. *&* *deciſ.* 64. *num.* 29. Et augmentum eſt eiuſdem naturæ ac id. cui additum eſt, Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloſſ.* 18. *num.* 51. idem Ioſeph. Seſſe *deciſ.* 124. *num.* 28. Ego ipſe *in tract. Axiom. iur. in vſufreq. Axiom.* 34. *num.* 1.

Sitis vlterius, &c.] Ergo Princeps poteſt donatio-
5 nem, vel conceſſionem ab alio factam modificare, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxorē*, §. 69. *num.* 14. quia ad hoc, hunc text. dicit mirabilem,
6 & hactenus non cognitum ab alio. Vnde per hunc text. & *l. cùm quidam* 17. *in princip. ff. de vſuris*, poſſe iudicem conceſſionem moderare, & inæqualitatem ex poſtfacto ſuperuenientem ad modum iuſtæ exactionis reducere, tenent Maſcard. *de probat. concluſ.* 696. Theſaur. *deciſ.* 126. Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib.* 2. *quæſt.* 15. *num.* 95. ex quo aiunt Doctores principium accepiſſe praxim receptiſſimam, vt penſiones exceſſiuæ ad iuſtum modum reducantur ſi fructo beneficij ita ex poſtfacto fuerint diminuti, vt congrua portio beneficiario non relinquatur, vt per Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num.* 141. Gig. *de penſionib. quæſt.* 3. *n.* 4. *&* *quæſt.* 35. *num.* 5. Marcheſan. *de commiſſion. p.* 1. *c.* 14. *num.* 2. & poſt Mandoſium, Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *cap.* 6. *à num.* 400.

7 *Sed expenſis quæ conſueuerunt*, &c.] Auctoritate huius text dicebat Paulus *quæſt.* 48. quòd ſi piſtor, vel furnarius, aut ſimiles conueniant pro parua penſione coquere panes pro tota familia, quæ poſtea nimium creuit, non tenetur niſi pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis, idémque in molendinario, vel barbitonſore, & ſimilibus, cum quibus ſimiles conuentiones fieri frequens eſt, eadem ratione reſoluunt omnes, qui Palaum ſequuntur, latè proſequitur Iaſ. *in l. quominus, ff. de flumin. b. à num.* 155. Albert. Bruo. *de augmento. concluſ.* 10. Tiraq. *de retractu lign.* §. 34. *gloſ.* 1. *n.* 5. Padil. *in l. non modut, per text. ibi, C de ſeruitut.* Theſaor. *deciſ.* 226. Gaſp. Roderic. *de annuis reddit. lib.* 2. *quæſt.* 15. *nu.* 95. Cardin. Tuſch. *tom.* 3. *lit. E, concluſ.* 696. Valaſc. *conſil.* 58. *à num.* 4. Bobadill. *in ſua politica, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 28. Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 2. *quæſt.* 9. *num.* 2. *in fine*, Hincque notare ſolent Doctores, argoment. text. *in l. vxorem* 39. §. *teſtamento*, *et l.* 1. *ff. de legatis* 3. quòd vbi ad ſucceſſionem maioratus vocatur filius maior primogenitus, vel proximior, de eo debet intelligi, qui tempore teſtamenti primogenitus maior, aut proximior erat, non verò de illo, qui tempore mortis, vel declaratæ ſucceſſionis maior, aot proximior reperitur, vt ſæpe reperit Menoch. *cōſil.* 97. *num.* 70. *&* 71. *&* *conſil.* 106. *num.* 61. *cum multis ſeqq.* pleniùs multis adductis Valaſquez de Aoendano *ad l.* 40. *Tauri, gloſ.* 18. *num.* 19. Hinc denique ſi alicui cōcedatur, vt in nemore ligna cædat pro ſe, & familia ſua, & multis liberis relictis decedat, non poſſunt ſinguli pro familiis ſuis ligna cædere, ſed omnes illud tantum, quod pater poterat, vt reſoluunt Dyn. Alber. & alij per text. *ibi in l. cui fundus, in fine, ff. de condition. &* *demonſtrationibus*, Iaſ. *in d. l.* *quominus num.* 143.

8 Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd in probatione læſionis non debet conſiderari tempus contractus in actibus ſucceſſiuis reſpicientibus etiam futura tempora, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.* 960. *num.* 8. qui huoc text. dixit notabilem.

SVMMARIVM.

1 *Legatis, ſeu Nuncij Sedis Apoſtolicæ omnes Eccleſiæ procurare tenentur, niſi ab hoc per priuilegium Apoſtol. ſint exemptæ, nec in hoc præſcriptione iuuantur.*

2 *Legatis, ſeu Nuncijs, vel Viſitatoribus Apoſtolicis qui mittuntur ad viſitandum alienas Eccleſias, prouidendum eſt de procuratione.*

3 *Eccleſia à procurandis Legatis Sedis Apoſtolicæ an & quando per priuilegium eiuſdem Sedis ſint exemptæ, remiſſiuè.*

4 *Procuratio non poteſt præſcribi.*

5 *Eccleſia Romana non ſolet aliquem priuilegiare contra ſe.*

6 *Epiſcopus, aut quiuis alius, qui Eccleſias, & clericos viſitat, non debet à pauperibus clericis procurationem exigere.*

7 *Epiſcopus viſitando tenetur impendere de proprio, quādo Rector Eccleſiæ eſt pauper, & Eccleſia indiget.*

8 *Clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuratione.*

Cap. Cùm inſtantia. XXII.

Ecleſiæ omnes tenentur ſoluere procurationes 1
Legatis, & Nuntiis Sedis Apoſtolicæ ſine exceptione, niſi ex ſpeciali priuilegio eiuſdem Sedis liberentur, nec valet præſcriptio contra procurationem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioann. Andr. Butr. Anania, Anchar. Hoſtienſ. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 396. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 520. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. referunt ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 37. *c.* 2.

Legatis & Nuncij Sedis Apoſtolicæ, &c.]Notatur ad 2
hoc, quòd Legatis, vel Nunciis, ſiue Viſitatoribus Apoſt qui mittuntur ad viſitandum alienas Eccleſias prouidendum eſt de procuratione, vt per Hoſtienſ. *in cap. procurationes, num.* 2. *hoc tit.* Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de bonis cleric.* §. 11. *num.* 12.

Niſi fortè per ſpeciale priuilegium, &c.]An, & quādo 3
per priuilegium Sedis Apoſt. Eccleſiæ à procurandis Legatis eiuſdem Sedis ſint exemptæ, vide Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 3. *c.* 12.

Cùm in talibus præſcriptio ſibi locum, &c.]Notatur 4
ad hoc, quòd procuratio non poteſt præſcribi, vt per citatos *ad c. cùm ex officij, de præſcript.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 16. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo Viſitatio*, § 6 *dub.* 8. Azor. *d. c.* 42. *quæſt.* 13. vbi *q.* 4. reſoluit quòd poteſt præſcribi per longiſſimam præſcriptionem, cuius initium memoriam hominum ſuperat, allegatam in vim priuilegij.

In gloſ. *Non credimus*. ibi, *Romana Eccleſia non ſolet* 5
aliquem priuilegiare contra ſe. Vide Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell* §. 2. *proœm. num.* 19.

In gloſ. *Prægrauari*. ibi, *Immo à paupere non debet exi-* 6
gere. Notatur ad hoc quòd Epiſcopus, aut quiſquis eſt, qui Eccleſias, & clericos viſitat, non debet à pauperibus clericis procurationem exigere, vt per Tiraq. *de nobilit. cap.* 29. *num.* 43. Et Epiſcopus viſitando tenetur impendere de proprio, quando Rector Eccleſiæ 7
eſt pauper, & Eccleſia indiget, Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 22. *num.* 6. quia clericus pauper non debet gra- 8
uari in exhibenda procuratione, Abb. *hic num.* 7. *&* *in cap.*

c.procurationes, etiam *num.7. infrà hoc tit.* Bellet.*d.§.11. num.*8. vbi etiam quòd ſi Eccleſia ſit pauper, & Clericos Rector non habeat pro ſe ipſo, tenetur Epiſcopus viſitãdo ſibi de proprio prouidere, qoia ad bunc effectum habet tedditus Epiſcopales, & eitat Hoſtieoſ. *hic num.5.& 6.& in c.1.§.procurationes, n.44. hoc tit. lib. 6.* & Archid. *ibi num.1.*

SVMMARIVM.

1 *Debitum ex voto ſi ad vnicam menſuram ſolui ſolet, ad illam impoſterum ſolui debebit, ſi verè ad diuerſas, liberabitur ſi ſoluerit ad minorem.*

2 *Vouens ſe daturũ alicui Eccleſiæ, vel pauperibus annuatim vnam menſuram grani, non determinando de qua menſura, obligatur ad minimam.*

3 *Declaratur textus in præſenti.*

4 *Tributum de quo agit hic text. à Ramiro Rege cõmuni Hiſpanorum voto promiſſum ſuit D. Iacobo ob partam de Mauris diuinitus victoriam apud Clauigiũ*

5 *Votum an, & quando obliget ſucceſſores, oſtenditur.*

6 *Dubius etiam adhibita ſufficienti diligentia de voto à ſe emiſſo non tenetur.*

Cap. Exparte. XVIII.

VOta ſoloete ſoliti ad vnam, & eandem menſu-
1 tam, non poſſunt illam variare; qui verò ad varias, & diuerſas menſuras, poſſunt ſoluere, ſi volunt, ad mioorem illarum, & non ſunt eogendi ad maiorem, quia cùm vota fuerint gratioſa, ab initio ſuot benigniùs exigenda ab Eccleſiis, ne temporalibus lucris inhiare videantur. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Hoſtienſ. Anchat. Henric. Butr. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. tit. Pontif. pag.* 397. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 520. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximeo. *in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 37. c. 7.*

2 Collige ex text. quòd vouens ſe daturum alicui Eccleſiæ, vel paupetibus annuatim vnã menſuram grani, non determinando de qua menſura, obligatur ad minimam menſuram tradendam, agitur enim *in præſenti* de voto ſoluendæ, Diuo Iacobo, & eius miniſtris vnius menſuræ tritici, & decernitur intelligi de minima, quando generalis conſuetudo aliud non explicatet, in quo contrariari videtur diſpoſitioni text. *in l. Titia teſtamento 49. §. Seia. ff. de auro, & argento legato*, vbi habetor in legato ſic iocerto latiſſimã interpretatiooem eſſe faciendam, quando eſt ad cauſam piam, cenſetique relictam rem cæteris pretioſiorem, de qua concluſione, & cum *d. l. Titia*, conciliatione multa tradunt ad varia explicantes, vltro ſcribentes *in præſenti*, Couarr. *in c. indicante, n. 4. de teſtam.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt.* 106. *num 5. & 33.* Valent. *2. 2. diſp. 6. quæſt. 6. puncto 4. q. 3.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 198. col. 5.* Axor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 20. quæſt. 10.* Soat. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 5. c. 7. num. 8. cum ſeqq. & c. 11. num. 7.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 8. num. 1. cum ſeqq.* Marc. Anton Gennenſ. *in practic. eccleſiaſt. quæſt.* 153. latè, & eleganter Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 4. c. 13. à num. 6. cum ſeqq.* nouiſſimè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 1. quæſt. 13. num. 7.*

3 In primis ex ſupradictis Doctoribus Couarr. & Menochius intelligunt huius text. deciſionem procedere in voto ex benigna Pontificis interpretatione, ne clerici lucris temporalibus inhiare videantur, & *d. l. Titia*, agere de legato incerto, cuius latiſſima interpretatio eſt facienda, & quando eſt ad cauſam piam, cenſetur relicta res cæteris pretioſior; verùm Hoſtienſ. *in præſenti, n. 4.* Ioan. Andr. *num. 3. in fine*, Butr. *num. 3.* Zabar. *num. 2. notab. 5.* Abb. *n. 4.* & Ancharan. *num. 1. & 5.* Valent Molin. Azor. & Sanch. *dictis locis*, optimè reſpondent inter vnam, & alteram deciſiooẽ elegantem dari diſcriminis rationem, quia io legatis interpretatio fit contra hæredem, & oon eootra ipſummet teſtatorem, qui liberè reliquit, & ideo nil mirum ſi latè fiat; at verò in voto fit interpretatio contra ipſummet vouentem, qui libetaliter promiſit, & ideo mitior debet eſſe interpretatio, tum ne Eccleſia videatur eſſe ſolicita de temporalibus locris, & commodis, tum etiam ne cæteri à muoiſiceotia in Eccleſiam auoceotur, tum denique, quia votum eſt strictè interpretandum, itaut in quantum fieri poſſit minus obliget, vt docent Sanch. *d. lib. 4. c. 11. num. 3.* & Axor. *d. cap. 20. quæſ. 1.* Vnde ſi dubium eueniret quoad qualitatem rei, ſcilicet tritieum, ſi vouens date teneretur ſatis eſſe dare triticum bonum, nec teneretur dare melius, aut optimum, immo ſatis eſſet quæcunque qualitas, etiamſi infima ſit, vt benè docent Valentia *d. puncto 4 quæſt. 3.* Sayr. *d. c. 8. n. 1. verſ. hinc*, Sanch. *d. cap. 13. num 9.* vbi *num.* 10. limitat principalem text. conclusionem *ſuprà* deſumptam, vt intelligatur de minimo ſoluendo, quod continetur in re promiſſa, & *num.* 11. pariter limitat niſi aliqua ſit ratio ſuadens veriſimilius eſſe mentem vouentis præſumi fuiſſe obligandi ſe ad meoſuram maiorem, aut rem pretioſiorem tradendam; & *num. 13.* cum Axor. *d. cap. 20. quæſ. 10.* reſoluit promittentem Calicem Eccleſiæ noo ſatisfacere dando ex minima materia, nempe ærea, vel lignea, ſed teneri dare argenteum, vel aureum, quia intelligitur promiſſus Calix, cultui diuino aptus, qualis eſt ſolus argenteus, vel aureus, & *num.* 14. tenet vouentem abſolutè caſtitatem non ſatisfacere ſola caſtitate coniugali, & *num.* 15. quærit qoid dicendum de voto dandæ eleemoſynæ.

Qui vota B. Iacobi, &c.] Tributum hoc, de quo agit hic text. à Ramiro Rege communi Hiſpanorum
voto (vnde furſan oomen aſſumpſit) promiſſom fuit 4
Diuo Iacobo ob partam de Mauris diuinitus victoriã apud Clauigium, vbi Apoſtolus ipſe (ſicut pridie Regi illi noctu dormienti per viſum prædixerat) belligeraos hoſtéſque cædens, cõſpicuus viſus eſt eques in acie, refert Parlad. *rerum quotid. part. 1. §. 8. numer. 2.* Et de hoc voto apud Caſtellanos agit *l. 5. tit. 9. lib. 1. noua recop.* & voti formam refert Ambroſius de Morales, *en la cronica general de Eſpaña, tom. 2. lib. 9. c. 7. fol. 237. verſo*, ibi, *Por eſte ordenamos, y por todos los lugares que dios fuere ſeruido librar del poder de los Moros con el nombre è appellido del Apoſtolo Sanctiago votamos, que ſe guarde ſiempre el dar en cada vn ano à manera de primicias de quada iunta de tierras vna medida de la mayor mies, que en ella ſe cogiere, e lo miſmo del vino, para el mantimiento de los Canonigo, que reſiden y ſieruen la Igleſia de Sanctiago*, &c.

Illud aduertere oportet, votum ſcilicet S. Iacobi de 5
qoo agit hic text. tanquam reale tranſire in ſucceſſure, eóſque obligare, vt apertè colligitur ex hoc text. cuius auctor eſt Innoc. III. cùm à tempore voti emiſſi, quod fuit *anno* 834. vſque ad eius Pontificatum tranſacti ſint plus treceotos annos, & iam tunc omnes votum emittentes mortui erant, & ita neceſſariò agitur hîc de ſucceſſoribus huiuſmodi vota emittentium, quos Pontifex vult obligari ad id, qood anteceſſores ratione votorum ſoluere conſueuerunt, ex eo fortè quia emittentes dum vixerant po ſolutione prædictarum menſurarum omnia bona, tam acquiſita, quam

acquirenda liberè obligarunt, in ſuſtentationem Canonicorum Compoſtellæ ciuitatis, vt colligitur ex forma voti, quam *ſupra* ex Ambroſ. de Morales retuli, & deinde prædia ab illis poſſeſſa cũ prædicto onere ad ſucceſſores tranſmittuntur pro alimentis, iuxta gloſſ. *in l. fin. §. 1. de cent. ab. empt.* Couarr. *in c. Raynutius, §. 10. num. 8. ad fin. de teſtam.* Gam. *Luſit. deciſ. 13. n. 2.* Lara *in l. ſi quis a libe. §. verum, num. 33. ff. de liberis agnoſc.* tum quia huiuſmodi votũ factum fuit nomine totius populi, quo caſu ſucceſſores obligat, vt argum. *l. proponebatur, ff. de iudic.* agẽs de hoc voto, dicit Gregor. *l. 5. verbo ſex biuos, tit. 15. part. 2.* tum denique, quia huiuſmodi votum à maioribus emiſſum ſucceſſores obligat, Pallad. *diſ. 8. n. 1.* & alia vota an & quãdo ſucceſſores obligent, vide Henriq. *in ſum. lib. 5. c. 16. §. 4. litt. H,* Soar. *d. lib. 4. c. 9. num. 6. cum ſeqq.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 70. art. 1.* D. Barboſ. *ad l. proponebatur, num. 34. ff. de iudic.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imp. lib. 1. concl. 27.* Sanch. *d. lib. 4. c. 15. à num. 14.* vbi *num. 19.* reſoluit obligationem vota ſeruandi tranſire in ſucceſſores, vel in ratione legis a populo prædeceſſore ſtatutæ, vel in ratione cuiuſdam pacti, cuius obligatio tranſit ad ſucceſſores.

6 In gloſſ. ſuper c. ſus poſitione, in fine, ibi, *in dubiis licere tegat, quod ſib erit.* Notatur ad hoc, quòd dubius etiam adhibita ſufficienti diligentia de voto à ſe emiſſo non tenetur, vt per Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. c. 99. num. 5.* Henriq. *in ſumma lib. 11. de matrim. c. 11. n. 5. & de Euchariſtia, c. 45. §. 3. litt. P.* Sot. Mediu. Ludouic. Lopez, & alios, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimonio lib. 2. diſp. 9. num. 11. & lib. 2. diſp. 41. n. 32. & in præcepta Decalogi, lib. 1. c. 10. num. 36. & lib. 4. c. 1. num. 36.* & vltra per illum citatos addo Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. tom. 2. lib. 18. num. 6.* Moure *in medulla caſuum conſcient. part. 1. c. 6. §. 2.* Rebello *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 1. quæſt. 3. ſect. 2. n. 10. & 11.* Villalob. *tract. de conſcient. difficult. 21.* latè Ioann. Sanct. *in ſelectu & practic. diſputat. diſp. 43. à princip.* Quamuis contraria opinio, immo, quòd dubitans an votum vouerit, an non, ad aliud obſeruandum teneatur, improbabilis non ſit, quam quidem ſequuntur D. Thom. *in 4. diſt. 38. quæſt. 1. a. 3. quæſtiunc. 1. ad 6.* Cordub. *in ſumma caſuum, quæſt. 147.* Nauarr. *ſub tit. de voto, conſil. 26. num. 2. in nouis.* Gabr. Vaſquez *1. 2. diſp. 65. c. 3.* Azorius *inſtitut. moral. part. 1. lib. 11. c. 15. quæſ. 2.* Sayr. *in claui Regia, lib. 1. c. 13. num. 36.* Salas *1. 2. quæſt. 21. tract. 8. diſp. vnic. ſect. 17. num. 162. & ſect. 25. n. 252. & ſeq.* Angel. Tabien. & Syluest. quos refert, & ſequitur Bartholom. à Sancto Fauſto *d. quæſt. 23. in princip.*

SVMMARIVM.

1 Eccleſia tractus Epiſcopi in cuius diœceſi ſunt, reſpondere de procurationibus, de quarta decimarum, & aliis Epiſcopalibus.

2 Confinium probationes poſſunt fieri per famam, & aſpectum, lapides, ac litteras in lapidibus terminorum ſcriptas.

3 Iuriſdictionis exercitium arguit fines eſſe illius territorij cuius iudex ius dicit.

4 Scripturam producens videtur approbare, & confiteri omnia in ea contenta.

5 Contractus eſt totus approbandus cum ſuis qualitatibus, & cauſis, aut totus reprobandus.

6 Inſtrumentum dicitur exp eſſe probare non id ſolum, quod directè, ed quod indirectè ex eo colligitur.

7 Expreſſũ vbi aliquid requiritur ſimpliciter, ſufficit quod tamen colligatur ex mẽte, y identate rationis

8 Verba enunciatiua in pluribus inſtrumentis antiquiſſimis inter alios ſcripta, in quibus enunciatur aliquem locum eſſe de iuriſdictione, vel diœceſ, aut diſtrictu, plenè probant non ſolum confinia, ſed etiã dominiũ, & poſſeſſionem rerum particularium.

9 Verba enunciatiua ſi proferantur in re minima benè probant.

10 Confinibus antiquis in probandis non ſunt omnino neceſſaria exacta probationes, ſed leues, & coniecturales ſufficiunt.

Cap. Cùm olim XIX.

1 Eccleſia eo ipſo quòd eſt in territorio diœceſis Epiſcopi, debet ei reſpondere de procurationibus, de quarta decimarum, & aliis Epiſcopalibus, & eo ipſo quòd quis impugnat, v. g. compenſionem, nõ debet ex ea aliquod commodũ reportare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Auania, Hoſtienſ. Henric. Ancharan. Panorm. Viuian. *in rational. tit. 3. tur. Pontiſ. pag. 198.* Alagona *in compend. 3. tur. Canonici, pag. 521.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in conco d. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. decretal. lib. 3. tit. 37. c. 4.*

2 *Non ſolum per alia, verùm etiam, &c.*] Circa probationes confiniũ, quod poſſint fieri per famam, & aſpectum, lapides, ac litteras in lapidibus terminorum ſcriptas, vide Syluan. *conſil. 57. num. 7. cum ſeqq.* Greg. *l. 2. tit. 18. part. 3. in verbo mojones, tit. 15. p. 6.* Bonacoſ. & Mich. Craſſ. *tom. 1 commun. opin. lib. 3. tit. 16. n. 1. cum ſeqq. & tom. 1. lib. 1. tit. 1. n. 137. pag. 23.* Cott. *in memorab. verb. antiquitas,* Valdeſ. *de iure emphyt. 9. num. 21.* Menoch. *conſil. 1. num. 16. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ. 393. cum ſeqq. & concluſ. 753. num. 4.* Azeued. *l. 3. n. 35. cum ſeq. tit. 7. noua recop.* Valdeſ. ad Xuar. *21. pag. 84.* In confinium namque probatione, quæ ſunt difficilis probationis, attenduntur adminicula, Rota apud Farin. *deciſ. 354. num. 1. p. 2. recent.* cum aliis citatis *in cap. cùm cauſam, de probat.*

3 *In tua ſunt dioceſi.*] Notatur ad hoc, quòd exercitium iuriſdictionis arguit fines eſſe illius territorij, cuius iudex ius dicit, vt per Menoch. *conſil. 21. num. 10.* Brun. *conſ. 4. n. 16.* Ioan. Franciſc. de Ponte *conſil. 51. num. 4. & 5* Nauar. *quæſt. forenſ. 161. num. 7. lib. 1.* iuriſdictio enim ineſt toto territorio ſicut nebula in tota palude, Balb. *in l. Imperium. ff. de iuriſdict. omnium iudic.* Abb. *in c. ſi diligenti, not. 2.* & *ibidem* Felin. *de præſcrip.* Pariſ. *conſil. 16. numer. 21. volum. 4.* Curt. iun. *conſil. 41. num. 9. & conſil. 158. num. 24. & conſil. 184 num. 8.* Hinc locus illius eſſe præſumitur, qui iuriſdictionem in locu exercet, Abb. *conſil. 62. numer. 18. vol. 2.* Maſcard. *de probat. concluſ. 395. num. 33.* vel in eo onera imponit, & exigit, Balb. *in l. data opera, num. 28. C. qui accuſare non poſſ.* qui ait quòd bona eſt ratio teſtis deponentis quòd locus ſit de aliquo territorio, ſeu iuriſdictione, ſi dicit quòd vidit homines illius loci ſoluere collectas, ſequitur Marſil. *in rubric. C. de probat. num. 136.* tradit Brun. *d. conſil. 34. in fine,* Natt. *conſil. 672 numer 4. & 5.* Corn. *conſil. 185. num. 4. vol. 3.* loquens de præſcriptione decimæ quæ probat locum eſſe de territorio, Iaſ. *conſil. 166. n. 1. vol. 4.* Maſcard. *concluſ. 946. in princip.*

4 *Aſſumum erat præterea, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ſcripturam producens videtur approbare, & confiteri omnia in ea contenta, vt per Surd. *deciſ. 167. à num. 1. & deciſ. 199. num. 6. & deciſ. 229 num. 6.* Burg. de Pace *conſ. 3. num. 9.* Azeued. *l. 3. num. 14. cum ſeqq. tit. 7. lib. 4. noua recop.* Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſ. 45. & conſ. 332. n. 29* Maſcard. *de probat. concluſ. 368. n. & concl. 515.* Giurb. *reſp. 12. num. 43.*

Notatur

6 Notatur etiam ad hoc, quòd contractus aut totus approbandus cum ſuis qualitatibus, & cauſis, aut totus reprobandus, vt per Tiraq. *de contractu conuent. ad finem tituli, num. 5.*

7 *Proba*··· *n-eſſè.*] Notatur ad hoc, quòd inſtrumentum dicitur expreſſe probare non id ſolùm, quòd directè, ſed & quod indirectè ex eo colligitur, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. 7. num. 177. cum ſeqq.* Xuar. *in l. poſt rem iudicatam. ſupra leges Regni, ampliat 2. nu. 5. col. 2.* Et expreſſum vbi aliquid reperitur ſimpliciter, ſufficit quòd tantùm colligatur ex mente, & identitate rationis, vt per Bernard. *reg. 275.* Surd. *deciſ. 254. n. 40. & deciſ. 255. num. 23.* Ioleph. Seſſè *Aragonia deciſ. 65. num 31.*

8 In gloſſ. *Inſtrumentis.* ibi, *licèt illa ſcriptura principaliter facta ſit ob aliud.* Notatur ad hoc, quòd verba enunciatiua in pluribus inſtrumentis antiquiſſimis, inter alios ſcripta, in quibus enunciatur aliquem locum eſſe in iuriſdictione, vel diœceſi, aut diſtrictu, plene probant non ſolùm confinia, ſed etiam dominium, & poſſeſſionem rerum particularium, vt per Hieron. de Monte *de finib. reg. c. 60. n. 3.* Burſat. *cõſ. 235. n. 47. vol. 3.* Valaſc. *de iure emphyt. quaſt. 9. n. 21. & 22.* Nicol. Gen. *de verbis enunciatiuis, lib. 2. quaſt. 1. n. 74.* Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 26. num. 3.* Syluan *conſil. 57. num. 8.* Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib. 1. reſolut. 80. num. 3.* Monachius *conſil. 21. n. 17. & conſil. 147. n. 3. 11. & 11. & de præſumpt. lib. 1. præſumpt. 45. ſub n. 17.* Maſcardus *de probationib. concluſ. 106. 107. & 393. num. 4.* aliàs *394. num. 2. & concluſ. 621. n. 15.* Rota apud Farinac. *deciſ. 587. n. 1. in 1. collect. nouiſſimarum,* & iterum *deciſ. 683. à num. 3. part. 1. recent.* poſt Cranet. Dec. Barbat. Natt. Ruin. Pariſ. & plures alios
9 nouiſſime Octaui. Glorit. *reſponſ. 10. num. 35.* Et ſi verba enunciatiua proferantur in re minima, bene probant, prout ex hac gloſſ. obſeruat Felin. *in cap. nonnulli, num. 41. ſupr. de reſcript.* Tiraq. *de iudicio in rebus exigend. verſ. 89. pag. 78.* Maſcard. *concluſ. 621. n. 48.* Prout etiam probant vbi alia concurrunt adminicula, licèt de enunciato ſit quæſtio, Mancin. *de iurament. part. 4. effectu 15. num 4* Fab. de Anna *conſil. 88. n. 31.* Nicol. Genoa *in tract. de verbis enunciat. lib. 1. quaſt. 4. num. 4.* Vel vbi enunciatio eſt geminata in diuerſis actis, Auguil. *conſil. 29. num. 146.* Nicol. Genoa *d. q. 4. num. 30.* vbi plures refert, ſicut etiam probant contra enunciantem, Menoch. *conſil. 812. num. 3.* Surd. *conſil. 546. num. 7.* plores apud Genoa *d. quaſt. 4. num. 103.* Regulatiter tamen non probant enunciatum, quando de eo principaliter diſputatur, Panur. *conſil. 96. num. 8.* Menoch. *conſil. 81. num. 23. & conſil. 260. n. 11.* à Ponte *conſil. 30. n 14. & 15. & conſil. 95. n. 14.* Brunot. à Sole *quaſt. 22. n. 63.* Cornaz *Lucenſi deciſ. 212. n. 8.* Ozaſc. *deciſ. 76. n. 12.* Sfort. Odd. *conſ. 64. num. 2.* Surd. *conſ. 5. num. 16.* Carol. Bardel. *conſ. 49. n. 10. & conſ. 54. num. 16. vol. 1.*

10 Notatur etiam ad hoc, quòd in probandis finibus antiquis, hoc eſt, qui per multos, & multos annos fuerunt obſeruati, nõ ſunt omnino neceſſariæ exactæ probationes, ſed leues, & coniecturales ſufficiunt, vt per Menoch. *conſil. 147. n. 1.* & ideo confinium identitas ſufficienter probata cenſetur ex duabus demonſtrationibus, licèt aliæ non adaptentur. Surd. *conſil. 44. ex num. 15.* Decian. *conſil. 27. num 8. cum ſeqq. & numer. 21.* Greg. *deciſ. 575. n. 4. & ſeq.* Ceualer. *deciſ. 118. num. 5. & deciſ. 311. num. 4. & deciſ. 578. num. 3.* Rota *in Bononien. fideicommiſſi de Deſiderys 5. Marty, & 14. Iunij 1627.* coram R.P.D. Merlinn, & *in Aſſiſien. bonorum 2. Iunij 1627.* coram Card. Virili declarando, vt per Rot. *deciſ. 295. num. 9. part. 1. recent.*

SVMMARIVM.

1 Cenſus ſoluendi ſunt ad antiquam monetam in qua inſtituti fuerint, niſi ſit in alterius moneta ſolutione præſcriptum.

2 Cenſus ſolutio, quando moneta eſt alterata intrinſecè, debet fieri de moneta antiqua ſi extat, & creditoris interſit, niſi creditor receperit ſolutionem in vna ſpecie moneta pro alia abſque contradictione.

3 Proteſtatio extraiudic. alis non interrumpit præſcriptionem legalem, ſiue ſtatutariam.

4 Debitum debitor agnoſcere videtur, qui de nouo promiſit, vel partem debiti ſoluit, aut pignus, ſeu fideiuſſorem dedit.

5 Pecuniarum de aliquo certo genere quando inter contrahentes fuit conuentum quòd ſolutio fieret, ſi tẽpore ſolutionis dictum genus moneta non reperitur, aut reperitur quidem, ſed cum magna difficultate, ſolutio fieri debet in alia moneta iuxta valorem antiqua, & conuenta.

6 Solutio vbi fieri debet in ſcutis auri ſtamparũ, vel plaſtris Florentia, licèt de iure debitor teneatur ſoluere monetam ipſam conuentam, ex generali tamen conſuetudine ſolui poteſt tantundem de alia moneta.

Cap Olim cauſam. XX.

CEnſus ſolutio eſt facienda in illa moneta in qua 1
fuit inſtitutum, vel ſi non eſſet in vſu, ſolui debet ſecundùm æſtimationem illius, niſi facta fuerit legitima præſcriptio, id eſt, quadraginta annorum, nõ obſtante proteſtatione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific j, pag. 298.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 522.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 5.*

Probat hic text. cenſus ſolutionem, quando moneta 2
eſt altera intrinſecè, debere fieri de moneta aliqua ſi extat & creditoris interſit, niſi creditor receperit ſolutionem in vna ſpecie monetæ prò alia abſque contradictione, vt per. Grat. *conſil. 12. num. 16. lib. 2.* Surd. *conſil. 335. numer. 26.* Menoch. *conſil. 49. num. 20.* Frideric. Martin. *de iure cenſ. cap. 5. num. 111. & 113.* Ludouic. Cenc. *de cenſib. part. 2. cap. 2. quaſ. 4. art. 4. n. 31* Ex ea ratione, quia non ſolùm volente creditore vna ſpecies monetæ in locum alterius ſubrogatur, Bart. *in l. Paulus, ff. de ſolut.* Verùm etiam quia talis præſumitur facta promiſſio, & obligatio, qualis oſtenditur facta ſolutio, *l. Iulianus. §. proinde, ff. ad Macedon.* Rota *in Romana pratenſi cenſus 11. Decembris* 1598. coram D. Orano, relata poſt illum tract. Cencij *deciſ. 221. num 2. & 3.* qui vſus, & obſeruantia ita ſoluendi ſuffragatur etiam quòd non fuerit legitimè præſcripta, vt voluit Rota in deciſione proximè citata, *num. 4.* & tenet Aym. *conſil. 201. num. 1. & conſ. 835. n. 10. verſ. ne dicant, lib. 5.* quicquid aliter ſenſerint, etiamſi præceſſerit præſcriptio 30. annorum, Mynſing. *cent. 3. obſeruat. 13. num. 4.* & Gail. *lib. 2. obſeruat. 73. n. 2.* contra quos ſtant multi alij, quos refert Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. Gailij d. obſeru. 73. conſid. 2. num. 2.* Benè tamen verum eſt, quòd ſi ageretur cum Eccleſia, neceſſe eſſet vt vna moneta pro alia eſſet ſoluta per ſpatium quadraginta annorum continuorum, aliàs non poſſet dici factum fuiſſe præiudicium Eccleſiæ, vt cogi poſſit recipere eam monetam, quæ fuit aliquando ſoluta loco monetæ, quæ erat in obligatione, vt declarauit Rota *in Romana pecuniaria*

23. *Ianuarij* 1589. coram D. Penia, relata poſt d. tract. Concilij *deciſ.* 216. *num.* 4 & ita in hoc text. agi de præſcriptione 40. annorum, tenet Menoch. *conſ.* 138. *n.* 21. nam modus ſoluendi, videlicet in pecunia, aut in alia materia, poteſt præſcribi per quadragenariam, Aretin. *conſil.* 111. *num.* 2. *&* 3. *incip. Conſideratis diligenter,* Balb. *de praſcript. in* 4. *part. princ. verſ. ſextò quaero, n.* 2. *& ſeq. fol.* 71. Corbul. *de iure emphyt. tit. de priuat. ob nō ſolut. canon. ampliat.* 4. *per totum*, Roderic. *de annuis reddit. lib.* . *quaeſt.* 17. *num.* 105. & fuit dictum *in Leodien. modiorum ſpelta* 22. *Maij* 1628. coram R. P. D. Vbaldo iun. vbi etiam fuit dictum quòd ex curſu tanti tẽporis, quo fuit facta vniformis ſolutio in vna moneta, ſeu ſpecie bona fides præſumitur, ad trad. per Rip. *in cap. cum Eccl ſia Sutrina, num.* 99. *de caſa poſſeſſ.* Menoch. *remed.* 15. *recuper. num.* 70. *& de arbitrar. caſu* 43. *num.* . Ad hoc etiam vt ſolutio facta à debitore de vna ſpecie monetæ loco alterius creditori conſentienti poſſit ſuffragari debitori ſoluenti, ne in poſterum cogi poſſit ad ſoluendum niſi in illa ſpecie, in qua in præteritum ſoluit, neceſſe eſt quòd ſolutio illa facta fuerit bona fide, vt declarat Balb. *de praſcript. in* 4. *parte, quarta partis princip. quaeſt.* . *numer.* 4. & pro toto, & integro debito, nam ſi id, quod fuit ſolutum, & reſpectiuè receptum, fuit ſolutum, & receptum ad bonum computum, talis ſolutio, & receptio nec debitori ſuffragatur, nec creditori præiudicat, plenè Surd. *dicto conſ* 335. *num.* 59. *cum ſeqq.* & Frideric. Martin. *d. c.* 5. *n.* 107. Hæc omnia ex Ludou. Cencio *loco citato.*

3 *Fuerit proteſtatum.*] Notatur ad hoc, quòd denunciatio, ſiue proteſtatio extraiudicalis non interrumpit præſcriptionem legalem, ſiue ſtatuariã, vt per Tiraq. *de retractu, tit.* 2. §. 4. *gloſſ.* 4. *num.* 38.

4 *Poſtmodum appareat euidenter*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando quis de nouo promiſit, vel partem debiti ſoluit, aut pignus dedit, vel fideiuſſorem de certa quantitate, aut ſumma, quam debebat, tunc debitum agnoſcere videtur, & ſic præſcriptionem inchoatam contra perſonalem, aut hypothecariam nondum perfectam interrumpit, vt per Boër. *deciſ.* 333. *num.* 3.

5 *Ad ſolutionem denariorum Papiea. vel aſtimationem eorum.*] Notatur ad hoc, quòd quando inter contrahentes fuit conuentum, quòd ſolutio fieret de aliquo certo genere pecuniarum, ſi tempore ſolutionis dictum genus monetæ non reperitur, aut reperitur quidem, ſed cum magna difficultate, ſolutio fieri debet in alia moneta, iuxta tamen valorem antiquæ, & conuentæ, qui currit tempore ſolutionis faciendæ, vt in primo caſu, quando genus monetæ promiſſæ non extat, auctoritate Bart. & aliorum *in l. Paulus, ff. de ſolution.* dixit Rota *in Forolinien. cenſus* 12. *Iunij* 1609. coram D. Iuſto relata poſt d. tract. Cencij *deciſ.* 213. *num.* 2. reſoluunt Afflict. *in vſibus feudorum, in tit. quae ſint regalia, cap.* 1. *in verbo moneta, num.* 10. Gail. *d. obſeruat.* 73. *num.* 6. *&* 7. Mynſing. *cent.* 4. *obſeruat.* 1. *num.* 3. *&* 4. Frideric Martin. *d. cap.* 5. *num.* 119. *& n.* 8. *a.* 46. Martin. Granat. *de monet. num.* 13. Paul. Laymann. *in Theologia morali, lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 1. *cap.* 5. *n.* 24. In ſecundo verò caſu, quando genus monetæ conuentæ difficulter reperitur, reſoluunt Afflict. *dicto num.* 10. Mynſing. *d. obſeruat.* 1. *num.* 3. *&* 4. Frideric. Martin. *d. cap.* 5. *n.* 119. & ſæpe ſæpiùs cenſuit Rota, & ſignanter *in d. Forolinien. cenſus*, *& in vna Aprutina, ſeu Mõtis alti cenſus* 4. *Iulij* 1602. coram Illuſtriſſimo Card. Sacrato, relata poſt d. tract. Cencij *deciſ.* 214. *num.* 2. *&* 4. & *in d. Romana pecuniaria.* Quod quidem duobus modis intelligi, & declarari debet. Primò ſi tempore ſolutionis faciendæ non appareat de valore monetæ conuentæ, nam eo caſu ſolutio eſſet facienda de moneta vſuali, & noua illius nominis, quæ videtur loco antiquæ ſubrogata, Menoch. *d. conſ.* 49. *n.* 21. Surd. *d. conſ.* 335. *n.* 15. Secundò niſi monetæ conuentæ, & promiſſæ valor ſit mutuatus, & alteratus reſpectu bonitatis intrinſecæ, tunc enim attendi debet bonitas intrinſeca tẽporis obligationis, & promiſſionis, & poteſt fieri ſolutio de moneta noua, habito reſpectu ad valorem intrinſecum antiquæ promiſſæ, qui currebat tempore factæ promiſſionis, *gloſſ. vlt. in praeſenti*, Rot. *in d. Forolinien.* ex ratione, quia alias debitor ſolueret minus, quàm receperit, vt conſiderat Socin. ſen. *conſil.* 145. *num.* 95. *lib.* 1.

Cùm prædictis duobus declarationibus reſoluenda, & intelligenda eſt Doctorum reſolutio aſſerentium quod quando ex forma obligationis, & conuentionis debetur aliquod certum genus pecuniarum, puta ducati de Camera, ſcuta auri ſtamparum, plaſtræ Florentiæ, & ſimiles, ſi tale genus monetæ extat tempore, quo ſolutio facienda eſt, licèt de iure debitor teneatur ſoluere monetam ipſam conuentam, ex generali tamen conſuetudine ſolui poteſt tantundem de alia moneta, quòd aſcendat ad valorem monetæ conuentæ currentem tempore ſolutionis faciendæ, vt docent Cephal. *conſil.* 31. *num.* 5. *&* 11. *lib.* 1. Socin iun. *conſil.* 145. *numer.* 96 *lib.* 1. Grat. *conſil.* 11. *numer.* 44. *lib.* 1. plures apud Theſaur. *deciſ.* 174. *num.* 5. & Maſtril. *Sicil. deciſ.* 7. *num* 1. & in hanc ſententiam iuit Frideric. Martin. *d. cap.* 5. *a num.* 66. & expreſſiùs *n.* 123. & cenſuit Rota *in d. Forolinien. cenſus*, *& in d. Aprutina, ſeu Montis alti cenſus*, & apud Seraphin. *deciſ.* 511. *n.* 1. *&* 2. Si verò conuentum ſit vt ſolutio fiat in ſcutis auri in auro boni, & iuſti ponderis, tũc credo per hæc verba, vt illa aliquid operentur ſublatam eſſe facultatem ſoluendi in moneta alterius materiæ, quaſi ad ipſam auream reſpexerint diſponentes, vt tenent Boër. *deciſ.* 327. *num.* 3. Cephal. *conſil.* 81. *num.* 5. *& ſeq.* Theſaur. *d. deciſ.* 174. *n.* 6. & cenſuit Rota *in vna, Cremonen. penſionis* 15. *Ianuarij* 1598. coram D. Orano, relata poſt d. tract. Cencij *deciſ.* 219. *n.* 3. vbi etiam dixit, quòd nec eo caſu poterunt ſolui omnia ſcuta aurea, ſed erunt ſoluenda ſcuta aurea, quæ ſint boni & iuſti ponderis; non quòd obſtet materia cùm ſit eadem, ſed propter diuerſitatem ponderis. 6

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus remittens Eccleſia ſeruitia, quae ſibi debebat, & ſtatuens quod aliud ſeruitium non imponatur, procurationem non intelligitur remiſiſſe.*

2 *Epiſcopus viſitans ſuam diœceſim, accipere poteſt illam quas vocant procurationes tanquam ſtipendium ſibi pro ſuſtentatione debitum.*

3 *Viſitatio monaſteriorum poteſt fieri bis in anno.*

4 *Epiſcopus totam propriam diœceſim per ſe, aut viſitatorem viſitare coactur, quamuis vel biennio ſtlata ſit.*

5 *Viſitationẽ aut procurationem nullus remiſiſſe videtur, etiamſi teſtatus fuerit ſe condonare debita ſibi obſequia, ſiue ſeruitia.*

Cap. Cùm venerabilis XXI.

Epiſcopus qui remiſit ſeruitia alicui Eccleſiæ, & ſtatuit eidem alia ſeruitia non imponere, hoc non obſtante quando cauſa correctionis illam viſitat bis in anno poſſit ab ea moderatam accipere procurationem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar Zabarel. Butrius, Ioann. Andr. Anania. 1

Anania,Hoſtienſ.Anchar.Henric.Panorm. Viuian.*in rationali lib.3.iuris Pontificij,pag.399.*Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.521.*remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.*refertur ab Anton.Auguſt.*collect.3.Decretal. lib.3.ſub tit.37.c.6.*

2 *Moderatam ab ea procurationem* , &c.]Notatur ad hoc , quòd Epiſcopus viſitans ſuam diœceſim accipere poteſt illas , quas vocant procurationes , tanquam ſtipendium ſibi pro ſuſtentatione debitum, vt per Valet.Reginald.*in praxi fori pœnitent. lib. 23. numer.24.*

3 *Bis in anno.*] Ergo viſitatio monaſteriorum poteſt fieri bis in anno,vt per Bernard. Diaz. *reg. 787. vt ſ. nonè limitat.*Propriā verò diœceſim Epiſcopus quot-
4 annis totam,vel biennio , ſi lata ſit,per ſe , aut viſitatorem ſuum viſitare non prætermittaot , vt admonet Concil.Trident.*ſeſſ.24.de reformat.c.3.in princ.* quem refero ego ipſe *de officio,& poteſt.Epiſcop.p.3.alleg.73. num.2.*

5 *Præter penſionem,*&c.]Notatur ad hoc quòd nemo viſitationem , aut procuratiooem remiſiſſe videtur, etiamſi teſtatus fuerit ſe condonare debita ſibi obſequia,ſiue ſeruitia,vt per Boër.*deciſ.133.n.5.cum ſeqq.* Azor *inſtit.moral.part.2.lib.3.c.42.quaſ.11. verſ.poteſt quoque.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ de nouo conuerſa in procurationibus , & alijs ſeruabunt conſuetudinem vicinarum.*
2 *Conſuetudo vicinorum locorum in dubio eſt ſeruanda, vbi non adeſt particularis.*
3 *Leges Regni vicinioris in dubio ſeruandæ ſunt , & ſecundum eas iudicandum.*

Cap. Super eo. XXII.

1 ECcleſia aliqua quando eſt de nouo conuerſa ad iuriſdictionem alicuius Epiſcopi , debet ſeruare quoad procurationem,& alia ea , quæ ſeruant vicinæ prouinciæ , & Eccleſiæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq.Innocent.Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania,Hoſtienſ Anchar.Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontif.pag.399.*Alagona *in compendio iuris Canon.pag. 522.* remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1.*refertur ab Anton.Auguſt.*collect.3.Decretal. lib.3.tit.37.c.7.*

2 *Illud obſeruare tenetur quod in viciniis,*&c.]Notatur ad hoc,quòd in dubiis vicinorum conſuetudo locorū eſt obſeruanda , vbi non adeſt particularis , & ſpecialis ipſius loci,vt per Boër.*deciſ. 263. n. 6.* Federic. de Senis *conſil.91.verſ.tertiò probo,*Caualer. *deciſ.107. num.1.*vbi *num. 2.*ſubdit quòd ſufficit vt talis conſuetudo particularis ſit probata per decem annos.Sic etiam
3 in dubio ſeruandæ ſunt leges Regni vicinioris , & ſecundùm eas iudicandū,vbi non eſt lex particularis, vt per Rebuff.*in comment.ad l.114.in fine , ff. de verb. ſignif.pag.155.*Gutier.*pract.lib.3.q.17.tom.125.* Peregr.*variar.lib.1.ad rubr.de officio iudicis ordin.n.7.* Cabad.*Luſitan.deciſ.218.in fine,part.1.*Valaſc. *de partit. c.19.num.11.*

SVMMARIVM.

1 *Prælati tunc ſunt procurandi cùm perſonaliter viſitant , & debent tunc ſeruare Concil. Lateran. & prædicationi , correctioni , & reformationi vacare. Legati & Nuncij Apoſtol. pro diebus tantùm pro quibus moram trahunt procurari debent , & contra hanc conſtitutionem exactum reſtituitur duplicatum.*
2 *Legatis Apoſt.aliquò proficiſcentibus ſumptus & viaticum debentur ab ijs Eccleſiis , ad quas dum legationis officio funguntur , acceſſerint etiam ſine vlla viſitatione.*
3 *Clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuratione.*
4 *Viſitator non poteſt exigere procurationem ab hoſpitalibus,quæ viſitat.*
5 *Epiſcopus,vel alius viſitator non poteſt accipere procurationem à locis leproſorum , domorum Dei , pauperum & infirmorum,nec ab Eccleſia paupere.*

Cap. Procurationes. XXIII.

Ex Concil. generali.

PRocurationes,quæ ratione viſitationis debentur 1
Prælatis,non debent exigi abſque cauſa neceſſaria,& manifeſta , niſi quando perſonaliter viſitant, & cum mediocritate.Legati , & Nuncij Apoſtolici, ſi neceſſariò diu morantur in vno loco ne ille vnus locus nimium grauetur , procurationes ab aliis locis moderatas accipere debent , & ſi vna Eccleſia non ſufficit,per ſe ipſam coniungantur plures Eccleſiæ ad procurationem,ita tamen vt numerus procurationum non excedat numerum dierum,quibus ibi morantur. Item qui contra hoc ſtatutum venire tentauerit , reddat duplum,id eſt quod accepit,& tantundem reddat Eccleſiæ,quam grauauit.Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania,Hoſtienſ. Henric.Ancharao.Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif.pag.400.*Alagona *in compendio iuris Canon. pag.522.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1. & 2.*deſumitur ex Conc. generali Lateran. *c.23.*& refertur ab Antoo. Auguſt.*collect.4.Decretal. lib.3.tit.18.cap.2.*

Circa Legatos , & Nuncios Apoſtolicæ Sedis,&c.] 2
Notatur ad hoc , quòd Legatis Apoſtolicis aliquò proficiſcentibus ſumptus , & viaticum debentur ab iis Eccleſiis,ad quas,dum Legationis officio funguntur,acceſſerint,etiam ſine vlla viſitatione , vt per Azor.*inſtitut.moral.part.2.lib.3.cap.42.quaſ. vlt. verſ. ſecundò,*Surdus *de alimentis,tit.4.quaſt. 21. numer.10.* Bellet.*diſquiſit.clerical.p.1.tit.de bonis clericorum, §.11. num.12.*

In gloſſ.*Impendat.*vlt.ibi,*qui grauat Eccleſiā in procuratione,*&c.]Notatur ad hoc,quod clericus pauper 3
non debet grauari in exhibenda procuratione , vt per Azor.*hic num.7.*Bellet.*d.§.11.num.8.*& citatos per me *de officio,& poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat. 73. à num.51.*

In eadem gloſſa,ibi , *& qui grauat eam in xenniis.* 4
Notatur ad hoc , quòd viſitator non poteſt exigere procurationem ac hoſpitalibus,quæ viſitat, Syluest. *in ſumma,verbo hoſpitale,num. 16.* Prax. noua Epiſcop.*part.2.cap.3.numer.56.verſ.neque debetur dū,*Bonifac.*in Clement.quia contingit,num.49.de relig. domibus,*Lap.de Caſtellion.*in tract.de hoſpitalibus,num.98.* Bellet.*d.§.11.num.10* Zerola *in praxi Epiſcop. part.2. verbo viſitatio,§.6.dubitat. 7.*vbi refert deciſum Epi- 5
ſcopum , vel alium viſitatorem non poſſe accipere procurationem ab hoſpitalibus , & aliis locis leproſorum , domorum Dei , pauperum , & infirmorum, nec ab Eccleſia paupere,refero ego ipſe *d. alleg. 73. num.50.*

SVMMARIVM.

1 *Monaſterium ſiue Eccleſia, quæ eſt in territorio Epiſcopi, licet nunquam ſoluerit, tenetur tamen ſoluere procurationem ſuo Epiſcopo viſitanti, niſi aliud rationabiliter obſtet.*

2 *Epiſcopus viſitans in eadem ciuitate, vel loco reſidētia, non debet ali à Rectore Eccleſiæ, ſi facta viſitatione poſſit recipere ſe in domum ſuam.*

3 *Procuratio nulla debetur Epiſcopo viſitanti clerum ciuitatis, vbi ſita eſt Cathedra.*

Cap. Venerabili. XXIV.

Honor. III.

1 MOnaſterium ſiuę Eccleſia, quæ eſt in territnrio Epiſcopi, licèt nunquam ſoluerit, tenetur tamen ſoluere procurationem ſno Epiſcopo viſitaoti, ni aliud rationabiliter obſtet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hoſt. Butr. Henric. Anch. Panor. Viu. *in ration. libri tertij iur. Pontif. pag.* 401. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 522. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 3.

2 Collige ex text. Epiſcopum viſitatorem in eadem ciuitate, vel loco reſidentiæ debere ali à Rectore Eccleſiæ, etiamſi facta viſitatione poſſet recipere ſe in domum ſuam, vt per Hoſtienſ. *in princip.* & Abb. *n.* 1. *in preſenti*, Surd. *de alimentis, tit.* 4. *quæſt.* 21. *n.* 9. Bellet. *diſquiſit. clericat. part.* 1. *tit. de bonis clericorum*, §. 11. *num.* 1. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 42. *quæſ.* 4. vbi aſſignat rationem, quia tales impenſæ ſoluuntur non ſolùm ob victus neceſſitatem, ſed etiam in ſubiectionis cuiuſdam ſignum. Verùm poſt Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 3. per illa verba, *pro temporis tantùm neceſſitate*, contrarium mihi videbator dicendum, quādo Epiſcopus poſſet redire domum, vt docet Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Epiſcop. Neapolit. cap.* 35. *numer.* 9. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſtate*

3 *Epiſcopi, part.* 4. *alleg.* 73. *numer.* 46. Procuratio tamen nulla debetur Epiſcopo viſitanti, clerum ciuitatis, vbi ſita eſt cathedra, prout Sacram cenſuiſſe Congregat docet Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *c.* 3. *num.* 65. *verſ. dum autem viſitat.* quem refero *alleg.* 73. *n.* 46. *in princip.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus cùm viſitat ſuam prouinciam, poteſt exigere debitas procurationes, poteſt excommunicare illos, qui eas denegant.*

2 *Archiepiſcopus poteſt viſitare prouinciam, & procurationem à ſubditis ſuffraganeorum ſuorum exigere.*

3 *Archiepiſcopus in quibus caſibus diſpenſet cum ſubditis ſuorum ſuffraganeorum, oſtenditur.*

Cap. Cùm nuper. XXV.

Gregor. IX.

1 ARchiepiſcopus cùm iure Metropolitano, vel legationis viſitat prouinciam ſuam, poteſt debitas procurationes iuxta Eccleſiarum facultates exigere, & illos, qui eas denegant, excommunicare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. And. Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 402. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 523. remiſſiue Ximen. *in concord. part.* 1.

2 Probat hic text. Archiepiſcopū poſſe viſitare prouinciam, & procurationem à ſubditis ſuffraganeorum ſuorum exigere, vt per Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Archiepiſcopi auctoritas, auct.* 33. *in princip.* Bellet. *diſquiſit. clericat. p.* 1. *tit. de bonis clericorum*, §. 11. *num.* 5. & 6.

3 In gloſſ. *Auctoritate propria.* ibi, *in quibus caſibus Archiepiſcopus poſſit ſe intromittere auctoritate Metropolitani de ſubditis ſuorum ſuffraganeorū* De hoc dixi *ad c. paſtoralis* 11. *de offic. Ordin.* & ibi dictis adde cum Borgas *de irreg. p.* 3. *tit. de diſpenſat. Archiep. fol.* 76. quē refert & ſequitur Proſper. de Auguſt. *in addit. ad Quarant. d. verbo Archiepiſcopi auctoritas, in fine*, duos caſus in quibus Archiepiſcopus diſpenſat cū ſubditis ſuorū ſuffraganeorum, vnus eſt quando ſuffraganeus culpa ſua ius diſpenſandi perdidiſſet, alter verò quando Epiſcopus eſt ſuſpenſus ad tempus, & diſpenſatio pro magno bono fiendo, vel magno ſcandalo vitando celeritatem requireret, quia tunc fit deuolutio ad Archiepiſcopum Metropolitanom. Alium caſum refert Pauin. *de officio, & poteſtate Capituli Sede vacante, part.* 1. *quæſt.* 10. *ſub num.* 5. quando ſcilicet Eccleſia Cathedralis non habet Capitulom actu, ſed habitu, & quando nullus Canonicus eſt in Sacris in Eccleſia ſuffraganea, tunc Metropolitanus poterit exercere iuriſdictionem, & vacante Sede Metropolitana, Capitulū Metropolitanum. Item alium caſum tradit Bellēcin. *de charitatiuo ſubſid. quæſt.* 52. quandn eſt diſcordia inter Epiſcopos ſuffragaueos ſuper perceptione iuriū Epiſcopalium in Eccleſia, quæ eſt ſita in confinibus duarum diœceſum, tunc enim poteſt Metropolitanus eos cogere, vt concordent.

SVMMARIVM.

1 *Penſio antiqua eſt ſoluenda ſecundùm antiquam monetam, vel ſi non ſit in vſu, ſecundùm eius æſtimationem, & num.* 2.

3 *Moneta mutata in valore poſt tempus contractus debet ſolui illius valoris, cuius erat tempore, quo fuit celebratus contractus.*

4 *Solutio annua debet fieri ſecundùm valorem, qui erat tēpore contractus.*

5 *Monetæ valor debet æſtimari iuxta illius curſum, qui eſt in loco celebrati contractus, non autem loci vbi fuit deſtinata ſolutio.*

6 *Moneta vnde ſit dicta, & à quo tempore inceperit, remiſſiuè.*

Cap. Cùm canonicis. XXVI.

1 PEnſio antiqoa eſt ſoluenda ſecundùm antiquam monetam, & ſi non eſt in vſu, ſolui debet ſecundùm valorem illius monetæ. Colligūt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 80. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 402. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 523. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Collige ex text. quòd qoando moneta, quæ erat in vſu tempore contractæ obligationis fuit alterata in bonitate intrinſeca, ſolutio debet fieri de moneta antiqua ſi extet, & creditoris interſit ſibi de ea ſolui, Menoch. *conſil.* 49. *numer.* 15. & *ſeqq.* Ioan. Baptiſta Azin. *in ſuo tractatu de execut. inſtrument.* §. 7. *c.* 128. *num.* 2. Ludouic. Cenci. *de cenſibus part.* 2. *cap.* 2. *quæſ.* 4. *art.* 4 *num.* 26.

num. 26. Si verò non extet, vel non ſit in vſu, ſolui debet moneta noua æſtimata iuxta valorem antiquæ, vt docent Mynſing. *cent.* 4. *obſeruat.* 1. Gabr. *comment. tit. de ſolut. concl.* 1. *num.* 1. Boër. *decis.* 337. *num* 13. Frideric. Martin. *de iure conſ. cap.* 5. *num.* 121. *& à num.* 125. *& cap.* 8. *à num.* 63. Surd. *conſ.* 368. *num.* 10. & cenſuit Rot. *in vna Forolinien. cenſus* 11. *Februarij* 1602. coram Gregorio XV. impreſſa poſt *d. tract. Cencij deciſ.* 212. *num.* 1. *&* 6.

3 Moneta enim mutata in valore poſt tempus con-
tractus debet ſolui illius valoris, cuius erat tempore,
quo fuit celebratus contractus, vt docent plures, quos
refert Cened. *ad Decretal. collect.* 80. *num.* 1. quibus ad-
4 de Budel. *in tract. de monetis, & re nummaria, lib.* 2.
cap. 23. *cum ſeqq.* Surd. *conſ.* 335. *& conſil.* 368. 406. *&*
438. Sic etiam ſolutio annua debet fieri ſecundùm
valorem, qui erat tempore contractus, Tiraq. *de re-
tractu lign.* §. 1. *gloſſ.* 1. *num.* 26. *&* 27. Ioſeph. Ludouic.
commun. concl. tit. de iure dotium concluſ. 1. *ex verſic. du-
bitare contingit, & tit. de conſuetud. concl vnic. verſ. in-
fertur decimoquintò*, Anton. Gabr. *commun. tit. de ſolut.
concl.* 1 Lancel. Gallia *in conſuet. Alexand. in gloſſ. ſoli-
dos, quæſt.* 1. Vioian. *tom.* 1 *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 2.
num. 162. Aloyſ. Ricc. *in collectan. deciſ. part.* 4. *col-
lect.* 1223. Surd. *conſ.* 454 *num.* 9. Put. *lib.* 1. *deciſ.* 149.
in antiq. Rot. *deciſ.* 759. *num.* 2 apud Farinac. *in* 1. *col-
lect. nouiſſimarum*, aliàs *part.* 4. *diuerſ.* Gaſp. Roderic.
de annuis redditib. lib. 2. *quæſt.* 15. *n.* 92. Paul. Comitol,
reſponſor. moral. lib. 3. *quæſt.* 44. *num.* 12. Qui quidem
5 monetæ valor debet æſtimari iuxta illius curſum, qui
eſt loco celebrati contractus, non autem loci, vbi fuit
deſtinata ſolutio, Cagnol. *in l. ſemper in ſtipulationi-
bus, num.* 5. *ff. de regulis iuris.* Selu. *de benef. part.* 2.
q. 11. *num.* 17. Seraphin *deciſ.* 944. *num.* 2. Ludou. Cenc.
d. art. 4. *num.* 39.

6 Moneta vnde ſit dicta, & à quo tempore incepe-
rit, vide Couar. *de veterum numiſmat. collat. cap.* 1. Alberic. *in Diction. verbo Moneta.* Polyd. Virgil *de inuentoribus rerum, lib.* 2. *cap.* 0. Gemin. *de vſuris commento* 2. §. 3. *num* 29. *cum ſeqq* Alexand. ab Alexand. *genialium dierum lib* 4. *cap.* 15. Hieron. Roman. *de Republica gentilica cap* 4. Pined. *in monarchia Eccleſiaſt. lib.* 4 *c.* 11. §. 2. *in fine*, Bobadil. *in ſua politica, lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 11. Pioel. *ad rubr, C. de reſcindend. vendit. part.* 1. *cap.* 1. *à n.* 1. Felician. Solis *de cenſib. tom.* 1 *lib.* 4 *cap. vnic. num.* 16. Cur. Philip. *in* 2. *part. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 3. Cened. *d. collect.* 80. *num.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Procuratio ratione viſitationis non debetur propter priuatum oratorium.*

2 *Oratoria non debent procurationis onera ſuſtinere, illa ſcilicet, quæ de Epiſcopi auctoritate erecta, & inſtituta non fuerint.*

3 *Oratoria abſque Epiſcopi auctoritate inſtituta nō ſunt loca Religioſa, nec Eccleſiæ nomine comprehendũtur.*

Cap. Auctoritate. XXVII. & vlt.

1 Religioſi licèt aliquando celebrent in oratoriis, quæ habent in grangiis ſuis, non tamen debent ſoluere procuratorem viſitationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iur. Pontif. pag.* 401. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 523. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2.

2 *Quod in Oratoriis, &c.*] Notatur ad hoc quòd Oratoria non debetur procurationis onera ſuſtinere, illa
ſcilicet, quæ de Epiſcopi auctoritate erecta, & institu-
ta non fuerint, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 42.
quæſt. 1. Vnde huiuſmodi oratoria ſic abſque Epiſcopi 3
auctoritate inſtituta loca religioſa non eſſe, nec Eccleſiæ nomine comprehendi per hunc textum tenent Dec. *conſ.* 148. *n* 1. *vol.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſput.* 15. *num.* 39. Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 12.

De Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.

Tit. XL.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. And. Anan. Anch. Put. Panor. Guillelm. Durand. *in breuario aureo, fol.* 115. Ioan. de Londris *in breuiarium ſanctorum Canon. fol.* 176. Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol.* 147. *verſo*, Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iur. Pont. à pag.* 494. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.* 1

De materia tituli vide Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *cum ſeqq.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 25. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *quæſt.* 39. Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 1. *c.* 5. Eccleſia conſecrata non præſumitur niſi probetur. Maſcard. *de probat. concl.* 582. *à princip.* Cened. *ad Decretal. collect.* 135. *num.* 6. Et ad probandam conſecrationem ſufficeret vnus teſtis de viſu cùm nullum aliis præiudicium inferatur, vt per citatos *ad c. in omni negotio* 4. *num* 25. *ſup. de teſtibus*, in dubio verò quando dubitatur an fuerit conſecrata, quia non apparet in aliqua ſcriptura, vel libro Eccleſiæ, aut columna, vel tabula marmorea, eſt conſecranda, Ioan. Franciſ. Leo *d. c.* 5. *n.* 4. *verſ. ſecundo.* 2

SVMMARIVM.

1 *Altari amoto, vel lapide continente ſigillum, reconſecrabitur Altare, non autem Eccleſia.*

2 *Altare fixum, ſeu ſtabile quod dicatur, oſtenditur.*

3 *Altare fixum in quo differat ab Altari mobili, ſeu portabili, oſtenditur.*

4 *Altare non eſt in Eccleſia per modum acceſſorij, ſed per ſe exiſtit diſtinctum.*

5 *Eccleſia polluta, pollutum quoque cenſetur Altare, non tamen Altari execrato, execrata quoque cenſetur Eccleſia.*

Cap. Adhoc. I. *Alex.* III.

Altare ſi moueatur, vel lapis continens ſigillum frangatur, aut diminuatur, debet de nouo conſecrari Altare, non tamen Eccleſia, quia hoc non eſt conſuetum, licèt id Canones innuere videantur. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtien. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 353. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 518. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 20. *c. vnico.* 1

2 *Si Altare motum fuerit.*] Intellige de Altari fixo, ſeu ſtabili, quod tunc dicitur quando tota menſa, ſuper qua ſacrificium celebratur, in ſimul, & ſtructura inferior lapidea ſunt, & ipſum componunt vniuerſum Altare, eáque ratione dicitur fixum, quia ſtructura ita coniungitur menſæ lapideæ, vt in ipſa coniunctura principaliter conſiſtat ſubſtantia Altaris fixi, ſiue foramen ad condendas reliquias fiat, & claudatur ſuo ſigillo in ſuperiori parte, ſiue ante, ſiue in latere dextero, ex traditis per Panorm. *in c. propoſuiſti, hoc tit.* & per Syluest. Roſel. Armil. & alios Summiſtas *verbo Altare*, Soar. *tom. 3. diſput. 81. art. 3. ſect. 5. lit. D*, vbi propterea ſubtiliter, & cum iudicio aduertit, quòd ſi dabilis ſit caſus, in quo poſſit moueri totum ipſum Altare fixum abſque eo quòd ſeparetur menſa ſuperior à ſua ſtructura inferiori, minimè execrabitur Altare, nec habebit locum diſpoſitio huius text. cum ſimilibus, quia ſubſtantia eiuſdem Altaris fixi non requirit locum, in quo poſitum eſt, & ideò non deficit, nec deſtruitur per ſolam amotionem localem, ſed potius reſpicit coniunctionem, qua ſtructura cum lapide ſuperiori coniungitur, & ideò per ſeparationem eiuſdem lapidis, & menſæ ab ipſa inferiori ſtructura remouetur, & deſtruitur totum ipſum Altare.

3 Differt autem Altare fixum, de quo ſuprà, ab Altari mobili, ſeu portatili, quia hoc dicitur paruus lapis cum foramine, ac ſigillo ſuperimpoſito ad claudendas res ſacras, cuius magnitudo capax ſit Hoſtiam, & Calicem recipiendi, vt definit Panorm. Abb. omnibus receptus *in præſenti*; eſt tamen inter Altare fixum, & mobile illa conuenientia, quòd ſi tantùm habeatur reſpectus ad tabulam ſuperiorem lapideam, ſuper qua celebratur, neutrum conſtituit certam formam, ſeu figuram, & ideò licèt frangatur ipſe ſolus lapis ſuperior abſque eo quòd amoueatur, & ſeparetur à ſtructura inferiori, minimè execratum cenſebitur, excepto caſu quando neutra pars lapidis contracti capax eſt Calicem, & Hoſtiam recipiẽdi. Ratio eſt, quia conſecratio non adhæret formæ prædicti lapidis per ſe ſumpti, ſed potiùs materiæ. Si verò habeatur reſpectus ad vniuerſum Altare, nempè tabulam ſuperiorem, & inferiorem ſtructuram cui compaginatur, & coniungitur, magna eſt inter vtrumque differentia, nam Altare portatile quamuis amoueatur, & ſeparetur ab ipſa inferiori ſtructura, non propterea execratur, nec noua indiget conſecratione, cuius contrarium dicendum in Altari fixo: ratio differentiæ eſt, quia conſecratio Altaris portatilis ſolum reſpicit ipſum lapidem ſuperiorem, non verò ſtructuram, cui tantùm ad ornatum adiungitur, & eleuandum ipſum Altare, ac ſacrificium peragendum, quod in alto fieri debet, vt ipſa verbi etymologia demonſtrat; ſecus eſt in Altari fixo ſi habeatur reſpectus ad vniuerſum cum ſua ſtructura, quia ſicut per ſeparationem ab ipſa execratur, ſic videtur neceſſariò dicendum totum ipſum Altare coniunctum aliquam præſeferre figuram, ſeu formam, cui ineſt conſecratio, aliàs enim ſi materiæ tantum adhæreret, non execraretur per amotionem, ſeu ſeparationem, quando ſi iterum coniungeretur eadem materia conſecratum remaneret, nec indigeret noua conſecratione, cuius contrarium habetur *in c. ſi motum, de conſecrat. diſtinct. 1.* in quo quidem text. *in princip. cum gloſ.* Card. Archid. & aliis *ibidem*, intellige per Altare ipſam menſam lapideam, & lapidem ſigillum continentem, per Eccleſiam verò totum Altaris corpus, vnde ſenſus illius eſt, quòd ſi amoueatur, hoc eſt, ſeparetur Altare, id eſt prædicta menſa Altaris fixi, denuo Eccleſia, hoc eſt, totum Altare ſit conſecrandum, ſumitur enim Altare multoties pro Eccleſia, vt *in c. quæſitum 1. quæſ. 3. & in c. ſi quis in atrio 17. q. 4. & in c. cùm ſecundùm, præbend.* in quo ſenſu dici ſolet quod non debet vnum Altare Deo aperiri, vt aliud operiatur, notant Doctores per tex. *ibi in c. cùm cauſam, eo tit. de præbend.*

Propter hoc verò, &c.] Ad huius ſecundæ partis 4
text. intellectum aduertere oportet quod licèt Altare videatur eſſe in Eccleſia per modum acceſſorij, hoc tamen verum non eſt, immo per ſe exiſtit diſtinctum, & tanquam quid principalius, quatenus ſolùm in ipſo Sacrificium celebratur, ad quod Eccleſia, & cætera omnia ornamenta ordinantur, optimè Sot. *in 4. diſt. 13. art. 3. verſ. ſi templum*, & ideo licèt polluta Eccleſia, pollutum quoque cenſeatur Altare, non tamen Altari execrato, execrata quoque cenſeri debet Eccleſia, nec è conuerſo. Ratio differentiæ eſt, quia pollutio indiuidualiter reſpicit, & concernit totum ipſum Eccleſiæ corpus intra quod eſt Altare, & ideo quolibet polluto vtrumque pollui cenſetur: execratio verò reſpicit ſolum ſubiectum deſtructum, ſiue ſit Altare, ſiue Eccleſia, & ideo cùm vnum ab altero non dependeat per alterius execrationem, minimè alterum execratum cenſebitur, ſecus in pollutione, quæ ad vtrumque reſpicit indiuiſibiliter ex modò dictis, ſcilicet Eccleſiam & Altare, ſiue mobile, ſiue fixum intelligas, cum in vtroque eadem detur ratio; quamuis Syluest. *verbo Altare, num. 7.* & Armil. *eod. verbo num. 12.* in Altari fixo hoc tantum intelligant, qua portatile per pollutionem Eccleſiæ pollutum non ſit cenſendum, quorum opinio confunditur ex eo, quia ſi ipſum Altare in ſe pollutum ſit propter Eccleſiæ pollutionem parum refert, quod poſſit amoueri, & deferri in alium locum, ſi non ſit in ſe pollutum, ſed tantùm per ordinem ad Eccleſiam pollutam, quaſi per accidens, id eſt, quatenus eſt intra Eccleſiam pollutum cenſeatur, nulla quoque inter vtrumque differentia debet conſtitui, cùm vtriuſque ſubſtantia non reſpiciat ad locum, neque per amotionem localem deficiat, ex *ſuprà* reſolutis.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ conſecrari poſſunt diebus etiam non feſtis.*
2 *Eccleſia debet conſecrari à proprio Epiſcopo, aut ab alio de eius conſenſu.*
3 *Procuratio debita pro viſitatione an poſſit etiam recipi pro conſecratione, vel non.*
4 *Eccleſia quolibet die tam feriato, quàm feſtiuo conſecrari poteſt.*

Cap. Tua Fraternitas. II.

Innoc. III.

Eccleſiæ conſecrari poſſunt tam diebus Domini- 1
cis, quam priuatis. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Ancbar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 144. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 530. remiſſiuè Ximen. *in concordan. parte 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. ſubtit. 31. de dedicatione Eccleſiarum, vel Altarium, c. 1.*

Quod in diœceſi tua, &c. Notatur adhoc, quòd Ec- 2
cleſia debet conſecrari à proprio Epiſcopo, aut ab alio de eius conſenſu, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 10. c. 26. q. 10.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum tom. 1. quæſt. 38. art. 1. concluſ. 3.* & alios quos refero ego
ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 27. n. 2.* An 3
autem procuratio debita pro viſitatione recipi etiam

poſſit

poſſit pro conſecratiooe, vide Franciſ. Leo *in Theſauro fori Eccleſiaſt. p. 1. c. 5. n. 16.*

4 *Tam diebus Dominicis, quàm priuatis.*] Notatur ad hoc quòd Eccleſia quolibet die tam feriato, quàm feſtiuo conſecrari poteſt, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. c. 4. q. 3.* Franc. Leo *d. c. 5. n. 4. verſic. conſecrantur.* Vgolin. *de officio Epiſcopi cap. 28. n. 2.* Salzed. *ad Bernard. in practica cap. 26. lit. A, verſic. virginum conſecratio,* Miranda *dict. concluſ. 3. in fine*, Ego ipſe *d. alleg. 27. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Altare debet iterum conſecrari quando tabula conſecrata mouetur, vel enormiter frangitur. Oleum non conſecratum poteſt miſceri conſecrato.*

2 *Oleo conſecrato ſi miſceatur oleum profanum totum remanet conſecratum.*

3 *Dignum magis attrahit ad ſe minus dignum.*

4 *Declaratur text. in cap. per tuas, de arbitr.*

5 *Aqua benedicta ſi miſceatur non benedicta tota remanet benedicta.*

6 *Oleo conſecrato, ſeu aqua benedictæ ſi miſceatur liquor eiuſdem ſpeciei in maiori, vel etiam æquali quantitate, non totum manet conſecratum.*

7 *Vino conſecrato, & tranſſubſtantiato ſi eadem vini ſpecies in minori quantitate miſceatur, nunquam tale vinum ſic permixtum conuertitur in ſanguinem Chriſti.*

CAP. Quod in dubiii. III.

1 Altare debet iterum conſecrari quando tabula conſecrata mouetur, vel enormiter frangitur. Item oleum nen conſecratum poteſt commiſceri oleo conſecrato, & totum fit conſecratum. Colligitur ex Ordin. Abb. a, antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panor. Viuian. *in rationali lib. iuris Pontif. pag.* 414. Alegona *in compendio iuris Canonici, pag.* 530. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. ſub tit. 51. de dedicat. Eccleſia, vel Altaris cap. 2.*

2 Vide quæ dixi *ad cap. 1. ſup. hoc tit.*

Nec negamus, &c.] Probat id text. quòd ſi eleo cõſecrato miſceatur oleum profanũ, totum remanet cõſecratum, Fuſc. *de viſitat. lib. 1. c. 6. n. 10.* ex quo potiſſi-
3 mum deduci ſolet vulgare axioma, quòd magis dignũ attrahit ad ſe minus dignum, de quo Deci. *in cap. ex litteris, num. 4. de conſtitut.* Tiraquel. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 7. num. 82.* Menoch. *conſ. 1. num.* 227. Hieronym. Giach. *in conſil. ſyndicatus num.* 329. Ferret. *in conſtitut. Cathaloniæ gloſ. 2. n. 56.* Anton. Gom. *vari. tom. 3. c. 10. num. 6.* Sanch. *de matrim. lib. 3. diſput. 29. n.* 8. Picbard. *ad §. 7. num. 3. inſtitut. de fideicomm. hered.* Monet. *de decim. cap. 9. q. 5. num.* 258. Bened. Ægid. *in repetit. lib. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. part. 3. §. 1. n.* 14. Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha *in comment. ad cap. de ieiunio 3. n. 5. diſt.* 76. Ego ipſe *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. Axiom. 72. num. 1. & 2.* vbi intelligitur quando æquè principaliter datur concurſus.

4 Vnde nonnulli inferunt intellectum ad tex. reputatum difficilem *in c. per tuas, de arbitr.* vbi conſtat valuiſſe arbitrium à duobus laicis, & vno clerico pronunciatum in cauſa Eccleſiaſtica, de qua ibi agebatur cùm tamen laici in tali cauſa arbitrium ſuum ferre nequeũt, & tex. *in c. contingit, eod. tit.* rationem aſſignat, quòd perſona clericalis, quæ habuit ſe per modũ dignioris, extraxit ad ſe minus dignum, nempe indecẽtiam laicorum, id quod in cauſa fuit vt arbitrium valuerit, ſequuntur gloſ. & Doctores *in d. cap. contingit*, Felin. *in c. 2. num. 8. de iudic.* vbi dicit communem Rip. *num. 12.* Dec. *in c. ex litteris num. 8. de conſtit.* Gomez. *in c. ſtatuimus num. 53. eod. tit. in 6.* & plures alij relati per Cou. *practi. c. 34. num. 1. col. 1.* Obſtat tamen maximè aduersùs prædictum intellectum quòd ſupradicta regula, videlicet magis dignum attrahit ad ſe minus dignum, tantum habet locum quando id, quod eſt dignius, habet ſe per modum principalis, vt *in l. qui religioſis, ff. de rei vendicat.* iuncta *reg. acceſſorium, ff. de regulis iuris in 6.* non verò quando vtrumque æquè principaliter concurrit, prout concurrunt iudices, vel arbitri in exercitio iuriſdictionis, & poteſtatis ſibi commiſſæ, tunc vtrumque vitiatur propter mixturam indignioris, ſi ſit incapax, optimè in ſpecie text. *in cap. Pedum, §. 1. de receptis arbitr.* Melius igitur text. ille *in d. cap. per tuas*, procedit ex auctoritate Epiſcopi, quæ interfuit in tali compromiſſo ad effectum, vt laici poſſint arbitrari, prout poſſunt eadem interueniente auctoritate ne dum in cauſa Eccleſiæ ciuili, de qua illic agebatur, ſed etiam in ſpirituali, quantumuis delegati iudices conſtituti nequeant, argum. text. *in c. 2. de iudiciis*, iunctis *ibi* traditis per Doctores, præcipuè Felin. *d. num.* 8.

Redeundo igitur ad id, quod principale eſt pertinens ad materiam de qua agimus, illud certum eſt 5
quòd ſicut oleum conſecratum non execratur per commixtionem alterius olei non conſecrati, immò ſolum conſecratum remanet, ſic etiam idem eſt dicendum ſi aquæ benedictæ non benedicta miſceatur, cum in vtroque caſu eadẽ ſit ratio ſecundùm omnes ex Syluest. *num. 3.* Angel. Armil. & cæteris Summiſtis verbo *aqua*, colligitur ex traditis per Sot. *in 4. diſt. 10. q. 2. art. 2.* Soar. *in 3. part. 1. D. Thomæ, q. 77. a. 8. diſp. 58. ſect. 4.*

Dubium autem controuerti ſolet, an hoc habeat 6
locum non ſolùm quando in minori quantitate oleum conſecratum, vel aqua benedicta conſecratis commiſcentur, ſed etiam quando in quantitate æquali, vel maiori? & quod tunc idem dicendum ſit, tenent Angel. *d. verbo aqua*, & alij, prout referunt Syluest. & Armill. *dictis locis.* Sed contraria ſententia verior videtur, nempe quòd ſi oleo conſecrato, ſeu aquæ benedictæ miſceatur liquor eiuſdem ſpeciei in maiori, vel etiam æquali quantitate, non totum maneat conſecratum, quam opinionem tenuit Supplem. & Sylu. *d. verbo aqua*; non obſtat reg. huius reg. ea enim procedit ſolùm, quando virtus naturalis dignioris maior eſt, quam indignioris, idque non poteſt conſiderari, quoties minus dignum in maiori, vel etiam æquali quantitate commiſcetur, propterea conſecratio, & ſanctificatio olei, & cuiuſlibet rei inanimatæ conſideratur, non quidem intrinſecè, ſed potius per quandam extrinſecam denominationem ab Eccleſia ſtatutam, quæ voluit eandem conſecrationem extẽdi ad partes ex poſtfacto mixtas, iuxta text. *in præſenti*, planè hæc denominatio, & hic reſpectus deperditur quoties liquor profanus in maiori, vel etiam æquali quantitate commiſcetur, alioquin ſequeretur per guttam olei conſecrati, ſeu aquæ benedictæ totam amphoram olei non conſecrati, ſeu aquæ non benedictæ conſecrari, quod quam ſit abſurdum, nemo non videt, vt rectè arguit Syluest. *d. loco.*

Quæ autem ſit diuerſitatis ratio, quare ſi vino con- 7
ſecrato, & tranſſubſtantiato eadem vini ſpecies in minori quantitate miſceatur, nunquam tale vinum ſic permixtum conuertitur in ſanguinem Chriſti; oleo verò conſecrato, ſeu aquæ benedictæ ſi miſceatur liquor eiuſdem ſpeciei non conſecratus in minori quanti-

quantitate, totum maneat conſecratum, dictum eſt infrà ad *c. cùm Martha, §. quæſiuiſti, verſ. præterea, de celebrat. Miſſarum.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia, quæ propter homicidia, & vulnera hominum ibidem perpetrata, polluta eſt, reconciliari debet.*

2 *Eccleſia polluitur, & reconciliatione indiget quoties homicidium voluntarium, & iniurioſum intra ipſam ab aliquo patratur.*

3 *Homicidium caſu contingens, vel ab aliquo patratum, qui non ſit compos mentis, non polluit Eccleſiam.*

4 *Homicidium iuſtum, quod ſcilicet per iuſtam iudicis ſententiam infertur, an polluat Eccleſiam, oſtenditur.*

5 *Eccleſia per martyrium alicuius ſancti a Tyranno, vel Hæretico in ea perpetratum, polluitur.*

6 *Eccleſia conſecranda eſt quando neſcitur ambigitúrve, an ſit conſecrata.*

Cap. Propoſuiſti. IV.

1 Eccleſia quando eſt polluta propter homicidia, vel vulnera hominum, debet reconciliari per aquam benedictam cum vino & cinere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtienſ. Henric. Ancharan. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iur. Pontif. pag. 415.* Alagona *in compendio iur. Canonici, pag. 530.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. ſub tit. 31. de dedicat. Eccleſiæ, vel Altar. cap. 3.*

2 *Homicidia contingūt fieri, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia polluitur, & reconciliatione indiget, quoties homicidium voluntarium, & iniurioſum intra ipſam Eccleſiam ab aliquo patratur, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 5. q. 1.* Decian. *tract. crimin. lib. 6. c. 24. à n. 36.* & plures alios, quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 28. n. 3n.* id quod omnes intelligunt etiamſi tale homicidiū citra ſanguinis effuſionem, veluti per ſuffocationem, vel aliter, contingit, de quo eſt gloſ. ab omnibus commendata, *in c. vnic. hoc tit. lib. 6.* cum qua *ibi* tranſeunt Archid. Dominic. Franch. Anch. & cæteri ſcribentes, nec non Hoſtienſ. Butr. & Abb. *in præſenti,* & conſtat auctoritate huius text. vbi ſimpliciter de officio ſit mentio, quod propriè intelligitur prædicto modo, ſcilicet quantumcunque nulla detur ſanguinis effuſio, iuxta text. vbi omnes notant, *in l. qua actione, ff. ad legem Aquil.* ibi, *occiſum accipere debemus, ſiue gladio, ſiue fuſte, vel telo vel manibus ſi fortè ſtrangulauerit.*

3 Dixi *voluntarium*, quia aliàs ſi inuoluntarium fuerit, nempe caſum contingens, veluti ſi cadente lapide, vel alio caſu fortuito alicui exiſtenti intra Eccleſiam mors contingat, vel ab aliquo, qui non ſit compos mentis, quis exiſtens intra Eccleſiam interficiatur, minimè per hoc Eccleſia polluta dicenda erit, ſicut etiam polluta cenſeri non debet ob homicidium ab ebrio, qui ebrietatis furore extra ſe totaliter poſitus eſt, vel ab aliquo dormiente inter ſomniandum, aut denique ab aliquo, qui ſe defendendo ſeruato, vt aiunt, moderamine inculpatæ tutelæ, alium occidit, quæ omnia colliges ex dictis per me *d. alleg. 28. num. 15. & 16.*

4 Dixi iniurioſum, nam ſi homicidium iniurioſum non ſit, Eccleſia minimè polluta cenſenda erit: vnde dubium videtur quod Doctores communiter tradunt, pollui ſcilicet Eccleſiam ex homicidio iuſto, quod per iuſtam iudicis ſententiā infertur, veluti ſi reus in Eccleſia ſuſpendatur, vt docuit D. Antonin. *part. 3. tit. 1. c. 20. §. 4.* & poſt Viuald. & alios Sayr. *de cenſur. lib. 5. cap. 16. num. 13.* Confirmatur difficultas ex reſolutis per Tiraq. *in ſumm. lib. 11. cap. 16. num. 4.* Auil. *de cenſur. part. 5. diſp. 7.* aſſerentes non pollui Eccleſiam ſi iudex mittat ſagittam, & percutiat perturbatorem Reip. in Eccleſia exiſtentem, quem aliter capere non poteſt. Sed rectè defenditur communis, nec obſtat caſus iſte de Reip. perturbatore, ſpecialis enim eſt, ex notatis à Doctoribus per text. *ibi in cap. perpendimus, de ſentent. excommun.* & ita vtrumque caſū bene diſtinguit Emman. Sa *in aphoriſm. verbo Eccleſia, n. 13.* Ad argumentum verò, quòd tale homicidium iniurioſum non ſit, reſpondet Soar. *tom. 3. diſput. 81. ſect. 4. in princip.* iniurioſum eſſe poſſe reo, quia licèt ſupplicio dignus ſit, ius tamen habet ne in tali loco talem vim patiatur, deinde eſſe iniurioſum loco ſacro, & ipſi Deo, in cuius honorem Eccleſia ſpecialiter dicata, & conſecrata eſt, iuxta text. *in cap. 1. & per totum, hoc tit. lib. 6.* Confirmatur ex reſolutione eorum, qui tenent quòd licet coitus coniugalis de ſe licitus ſit, in Eccleſia tamen extra caſum neceſſitatis cenſetur illicitus, & Eccleſiam polluit, vt verius, & receptius eſſe poſt Nauar. & Henric. comprobant infinitis adductis Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 15. à n. 7.* Sayr. *d. cap. 16. à num. 19.* Soar. *d. ſect. 4. verſ. tertio violatur.*

His etiam caſibus annumerandum putat Abb. *in* 5
præſenti, num. 2. in fine, homicidium, ſeu martyrium alicuius Sancti, ſi à tyranno, vel hæreticis in Eccleſia committatur, cum enim per Sancti mortem, ſeu martyrium Eccleſia conſecretur, *cap. quamuis 22. diſt. cap. fundamenta, verſ. iſti ſunt,* ibi, *ipſum glorioſo cruore martyrij Chriſto Domino conſecrarunt, de elect. lib. 6.* nō poteſt dici Eccleſiam pollui, ſeu fœdari, ſed magis illuſtrari. Verùm contrariam ſententiam tenuit gloſſ. *verbo ſanguinis, ad fin. in cap. 1. hoc tit. lib. 6.* quam ſequuntur conſtantiſſime ſcribentes communiter, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 2. c. 48. n. 24.* Sayr *d. cap. 16. num. 14. verſ. item citatus locus,* adducentes rationem efficacem, quia quò ſanctior eſt, qui occiditur in Eccleſia, eò grauior eidem Eccleſiæ infertur iniuria, & licèt ex effuſi ſanguinis paſſione Eccleſia conſecrata maneat, ex actione tamen effundentis ſanguinem, hoc eſt, accidentis, iniurioſum eſt, & ſacrilegum homicidium, iuxta illud, Actio diſplicuit, paſſio grata fuit.

In gloſſ. *Reconciliari* ibi, *ſi dubitatur an ſit conſecrata.* 6
Notatur ad hoc quòd Eccleſia conſecranda eſt, quando neſcitur, ambigitúrve ſit conſecrata nceene, nec appareat vllum conſecrationis indicium, ſiue argumentum, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 18. c. 26. q. 12. & part. 2. lib. 9. c. 4. q. 5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 1. cap. 5. num. 4. verſ. ſecundo,* in dubio enim non præſumitur conſecrata Eccleſia etiam per diuturnitatem temporis *cap. Eccleſiæ, cap. ſolemnitates, de conſecr. diſt. 1.* Maſcard. *de probat. conl. 415. & 582.* vbi *in fin.* diſtinguit inter Cathedrales Eccleſias, quæ præſumuntur conſecratæ, & inferiores, quæ tales non præſumuntur, refert Ioan. Baptiſta Coſta *remed. ſubſid. remed. 116. num. 8.* Cæterùm dignoſcitur Eccleſia conſecrata, vel ex ſcriptura, ſeu inſtrumento donationis, vel ex antiquis libris Eccleſiæ, veluti columna, ex ſaxo, aut tabula marmorea, vel ex crucibus rubeis pictis ad parietes Eccleſiæ, vt animaduertit Coſta *remed. 116. num. 7.* vel ex dicto teſtis etiamſi vnius ſit, vt reſoluunt Doctores per me citati in collect. *in cap. in omnis negotio, n. 25 de teſtib.*

Cap.

Cap. Cùm ſis. V.

1 ALtaria plura, compluréſque Epiſcopi poſſunt in vna Eccleſia, & vna Miſſa conſecrari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 415.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 531.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 4. Decretal. lib. 1. ſub tit. de vſu, & actione pallij, c. vnic.*

2 *Et plures Epiſcopus, &c.*] De conſecratione Epiſcoporum, latè dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 1. c. 5.* & aliqua obſeruanda cùm plures ſimul Epiſcopi conſecrantur, ponit, Caſtald. *in praxi caerimon. lib. 1. ſect. 10. c. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia minimè execrata cenſetur quando corruit tectum integrum, & illaſis remanentibus parietibus, & num. 2.*

3 *Eccleſia conſecratione non indiget, quando parietes nō ſimul, & in totum, ſed paulatim, ſeu per partes deſtruuntur, & ſucceſſiuè reparantur.*

4 *Eccleſia, totum ædificium quando, ſiue caſu fortuito, ſiue conſultò deſtruitur, & corruit in totum quoad tectū, & parietes, tunc minimè retinet antiquam conſecrationem, etſi eo animo deſtruatur, vt iterum ex eadem materia reædificetur.*

Cap. Lineis. VI.

1 ECcleſia & Altare non debent denuò conſecrari, ſi corruat totum tectum, & parietes ſint illæſi, & tabola, vel menſa Altaris non ſit mota, nec enormiter læſa, licet in ſua extremitate ſit modicum fracta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hoſtien. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 393.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 513.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 24. c. vnic.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Sylu. 2. q. 4. & Tabien. 2. §. 1. Durand. *in rationali Diuinorum lib. 1. c. 6. num. 31.* Soar. *tom. 3. q. 83. diſp. 81. artic. 3. diſt. 1.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 10. c. 26. quæſt. 12.* Ratio eſt, quia Eccleſiæ conſecratio habet tantum reſpectum ad Eccleſiam ipſam, quatenus ea lapidibus compaginatur, & conſtruitur, & ita potius reſpicit parietum formam, quàm vniuerſi ædificij, per conſecrationem namque conſtituitur in ſtatu diuinæ domus quam non aliter repræſentat niſi iuxta lapidum diſpoſitionem, iuxta illud, quod in illius dedicatione decãtat Eccleſia. *Quæ conſtruitur in Cælis viuis ex lapidibus*, & iterum ibi, *expoſiti lapides ſuis coaptantur locis*, & inde eſt, quòd ſolemnitas conſecrationis tantùm parietibus, & lapidibus adhibetur. Fit etiam, vt ſi parietes ipſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, Eccleſia ex eo execrata cenſeatur, vt notant gloſſ. *verbo exuſta in c. Eccleſiis*, per text. *ibi, de conſecrat. diſt. 1.* præter alios Durand. *d. loco*, facit text *in l. domum, ff. de contrah. empt.*

3 Illo verò caſu Eccleſia conſecratione non indiget, quando parietes non ſimul, & in totum, ſed paulatim, ſeu per partes deſtruuntur, & ſucceſſiuè reparantur, tūc enim pars habita per modum acceſſorij etiam conſecrata habebitur, vnde etiam ſi curſu temporis vniuerſa materia, quæ antea erat modò non extet, ſed noua in totum ſuperueniat, adhuc non erit Eccleſia iterum conſecranda, ſed ad ſummum aquæ tantùm benedictæ aſperſione exorcizanda, de quo eſt text. *in c. de fabrica, verſ. & ideo, iuncta gl. verbo innouata, de conſecr. diſt. 1. gloſ. verbo parietibus in præſenti, & in c. propoſuiſti, verbo reconciliari*, & hęc reſolutio eſt de mente Doctorum omnium in illis iuribus, vt notarunt ſcribentes *in c. 3. & in c. ſicut, de Iudæis.* Ratio huius reſolutionis duplex aſſignari poteſt. Prima eſt, quia dū Eccleſia paulatim, & ſucceſſiuè reficitur, magis dignum attrahit ad ſe minus dignum, arg. text. *in l. qui Religioſi, ff. de rei vendicat. & quod in dubiis, hoc tit. & c. vnic. eod. tit. lib. 6.* Secunda ratio eſt quia licèt ea noua materia paulatim à primis fundamētis reficiatur, nō ideo deſinit eſſe eadē Eccleſia, arg. text. *in l. quod in rerum natura, ff. de legat. 1. & l. proponebatur, ff. de iudic. & l. grege, ff. de legat. 4.* quibus iuribus conſtat à ſimili quòd populus, ſeu communitas licèt curſu temporis amittat perſonas illas, quas habebat tempore, quo actus nomine eiuſdem communitatis fuit celebratus, & nouæ perſonæ ſuperueniant, non ideo minus deſinit eſſe eadem communitas, ac proinde actus, & obligatio ſemel contracta nomine populi, & communitatis dicitur perdurare: vnde fit, vt votum, ſeu iuramentum nomine communitatis emiſſum obliget ſucceſſores, quia communitas ea mutatione perſonarum non mutatur, immò eadem ſemper reputatur, iunctis in hoc traditis per Bald. *in d. l. proponebatur*, Azeued. *ad Curiam Piſanam, lib. 4. c. 5.* Auiles *ad capita Prætorum, c. 19. in verbo priuilegiis, num. 3.*

Quando verò totum Eccleſiæ ædificium, ſiue caſu fortuito, ſiue conſultò deſtruitur, & corruit in totum quoad tectum, & parietes, tunc minimè retinet antiquam conſecrationem, quæ ideo de nouo illi eſt adhibenda de quo eſt gloſ. *verbo innouata, & in c. de fabrica, de conſecr. diſt.* quatenus diſtinguit inter eum caſum, quando inſimul, & in totum deſtructa eſt Eccleſia, & quando per partes reficitur à primis fundamentis, ſimilis gloſ. *in c. propoſuiſti, ſup. hoc tit.* & in domo priuata quoties prædicto modo deſtruitur, ſcilicet inſimul, & in totum, quòd non cenſeatur eadem domus; nec duret obligatio reſpectu illius, quamuis de nouo reficiatur, eſt text. *in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de verb. oblig. & in l. qui res, §. aliam, ff. de ſolution.* opt. text. *in c. Iudæi, & in c. ſicut Iudæi, de Iudæis*, iunctis vtrobique gloſſis, & Doctoribus, quatenus concedunt prædictis Iudæis veteres Synagogas reficere non verò nouas reædificare, & ædificium ſic reædificatum non dicitur vetus, quod antea erat, ſed de nouo conſtructum; facit etiam quia Eccleſia deſtructa minimè gaudet priuilegiis conceſſis Eccleſiis, vt per Tiraq. & Sanch. quos citaui *ad c. Abbate 25. numer. 21. infr. de verborum ſignif. pag. 489.* quibus adde Curt. *conſ. 26* Albert. Brun. *in tract. de ſtatutis, & peremt. concl. 5. per totam*, Bellon. *conſ. 1. num. 7.* Eraſm. à Cochiet. *de iuriſd. Ordin. in exemptos, part. 3. q. 19. per totam*, ad plura referentes: per quæ iura relata ita poſt Archid. & Cardin. *in d. c. de fabrica*, & alios *in d. c. propoſuiſti*, tenent Sylueſt. *verbo conſecratio 2. quæſt. 4.* Tabien. *eod. verbo, 2. §. 5.* Armil. §. 2. Durand. *d. num. 31.* Nauarr. *in man. c. 27. nu. 253* Henriq. *in ſum. lib. 9. de Miſſa, c. 27. §. 5. in fin.* Quæ quidem reſolutio ampliatur, vt procedat etiam quando Eccleſia inſimul, & in totum deſtruitur eo animo, vt iterum ea eadem materia reædificetur, adhuc enim ſi parietes corruant in totum, vel pro maiori parte, erit Eccleſia execrata cenſenda, & nouiter conſecranda, prout ſentiunt prælati Doctores, ad quod eſt text. opt. *in d. §. ſacram, in fine*, vbi quando domus funditus, & ſimul deſtruitur, licèt eo animo

animo, vt iterum reficiatur, non cenſetur poſtea reædificata eadem, ſed diuerſa domus, & ideo expirat obligatio reſpectu eiuſdem, provt *ibi* notarunt ſcribentes omoes, & *in d.l.qui res, §.a iam, ff. de ſolut.* Sed obſtant quòd ſi nauis deſtruatur eo animo, vt ex eiſdem tabulis, & ex eadem materia iterum reficiatur, cenſetur eſſe eadem nauis, & durat obligatio reſpectu eiuſdem, provt habetur *in d.§.ſacram.& in d. §.aliam,* vnde videbatur ſimiliter dicendum in domo eodem animo deſtructa, & per conſequens in Eccleſia materiali, maximè naui æquiparatur, ex text. *in c.non turbatur, 24.q.1.& in c.ante omnia 40.diſt.* Verùm ſatisfit ſi ex meute Bart. Paul. Alex. & Iaſ. *ibid.* reſpondeatur peculiariter, & vtilitatis cauſa introductum fuiſſe in nau:, & cùm ſit res mobiiis eius naturæ, vt hinc iode amoueri ſoleat, ita participet ex animo, vt minimè extioguatur obligatio reſpectu eiuſdē, ſi nouæ refectionis animo deſtruatur, & ex eadē materia reficiatur, quaſi potens ſit animus hoc operari, quæ ratio ceſſat reſpectu domus cùm ſit res immobilis, arg. text. *in l. ius ſingulare, ff. de legib.*

S V M M A R I V M.

1 *Cœmeterium polluitur ſi excommunicatus in eo ſepeliatur, & n.2.*

3 *Cœmeterio polluto ob ſepulturam excommunicati, non ideo polluitur Eccleſia, bene tamen è conuerſo ſi cœmeterium Eccleſiæ ſit contiguum.*

4 *Cœmeterium, ſeu Eccleſia, an cenſeatur polluta quando per Epiſcopum excommunicatum conſecratur, remiſſiuè.*

5 *Excommunicati, qui cum ſignis pœnitentia deceſſerunt, & abſolutionem dum viuerent petierunt, ſed morte præuenti abſoluti ſunt, an eccleſiaſtica ſepultura priuentur, remiſſiuè.*

6 *Cœmeterium debet eſſe ab Epiſcopo benedictum.*

Cap. Conſuluiſti. VII.

1 Excommuoicatorum corpora ſi ſepeliantur in cœmeterio, illud polluitur, & eſt reconciliandum aſperſione aquæ ſolēniter benedictæ, vt fit in dedicatione Eccleſiæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoceot. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 416.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 531.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 4. Decretal. lib. 3. ſub tit. de celebrat. Diuin. officij c.1.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Hoſt. *in ſumm. ſub hoc tit. n. ;.* Nauar. *in man. c.27. num. 257. ad finem,* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 27. §. 5. & lib. 13. c. 51. §. 3.* & poſt Palud. Syluest. & alios Sayr. *de cenſur. lib. 2. c. 4. num. 11. & lib. 5. c. 16. num. 22.* & poſt eum Auil. *eod. tract. p. 5. diſp. 7. dub. 1. verſ. tertius caſus,* Soar. *tom. 3. diſp. 81. ſect. 4. verſ. quartò, & de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 1. à num. 3.* Valer Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. num. 17.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 10. c. 26. quæſt. 13. verſ. tertio, & part. 2. lib. 9. c. 5 quæſt. 1. verſ. quarto.* Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. c. 60. à num. 19.* Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælat. tom. 2. q. 39. art. 5. concl. 1. verſ. tertius caſus,* Vgolin. *de poteſt. Epiſcopi, c. 29. §. 4.* & alios per me citatos *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2.*
3 *alleg. 28. nu. 52.* qui omnes rectè notant ſi in cœmeterio excommunicatus ſepeliatur, non ideo eo polluto pollui Eccleſiam, licet, è conuerſo polluta Eccleſia cœmeterium pollui, ſi eidem ſit contiguum, vt formaliter in vtroque membro decidit text. *in cap. unic. hoc tit. lib. 6.* & conſtat ex relatis per Henriq. *d. §. 5.* Sayr. *d. c. 16. num. 28.* Cened. *ad Sextum collect. 11. numero 7.* rationem reddit idem text. quia acceſſorium naturam ſequitur principalis, non è contra principale ſuum ſequitur acceſſorium, nec minus dignum trahit ad ſe magis dignum, iuxta reg. *c. quod in dubiis, ſupr. hoc tit. cum ſimilibus.*

Vtrùm autem ſimiliter cœmeterium, ſeu Eccleſia 4
polluta cenſeatur quando per Epiſcopum excommunicatum conſecratur, vide Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 153. num. 2. concl. 1.* Soar. *dict. ſect. 4. verſ. quartò violatur Eccleſia,* vbi negatiuam ſequuntur opinionem.

Vtrùm verò excommunicati, qui cum ſingulis pœ- 5
nitentiæ deceſſerunt, & abſolutionem dú viuerent petierunt, ſed morte præuenti abſoluti non ſunt, Eccleſiaſtica priuentur ſepultura, dixi ad *c. ad hac 5. n. 12. de priuileg. pag 352.* vbi *n. 6.* plura de etymologia verbi *cœmeterium, & n. 8.* vtrùm ſi cœmeterium auctum ſit ſine Epiſcopi auctoritate, in ea parte aucta poſſit excommunicatus ſepeliri.

In gloſſ. *Cœmeteria.* ibi, *& cœmeterium cùm ſit conſe-* 6
cratum. Ergo non ſufficit quòd io eo ſepeliantur corpora mortuorum ad hoc vt dicatur locus ſacer, & religioſus, ſed requiritur, vt ſit ab Epiſcopo benedictum, *Clem. 1.* vbi gloſſ. *verbo cœmeterium, de ſepult.* & *ibid* Ancbar. *num. 4.* Vitalin. *ſub. num. 14.* Innocent. *in c abolenda, num. 2. in fine, de ſepult.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 26. num. 4.* At verò quando à multo tempore citra in aliquo loco cadauera ſepeliuntur cum permiſſione, ac etiam acquieſcentia Epiſcopi, & ab omoibus communiter pro cœmeterio diu fuerit reputatus, debet præſumi quòd locus fuerit deſtinatus ad ſepulturam mortuorum, & inſimul ab Epiſcopo beoedictus, licèt verè, & realiter benedictione careret, vt notat Cardin. Zabarel. *in d. Clem 1. num. 10. in fine, & num. 11. circa med. verſ. & hoc verius, de ſepultur.* quem ſequuta eſt Rota *in Cæſaraugustana dedicationis 28. Februarij 1625.* coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſiam faciens conſecrari, tenetur eam dotare, & num. 2.*

3 *Eccleſiam nullus debet dedicare, ſeu conſecrare niſi fuerit antea eidem Eccleſiæ aſſignata dos competens.*

4 *Eccleſia dos ante conſtructionem conſtitui debet.*

Cap. Cùm ſicut. VIII.

Honor. III.

Eccleſia non eſt conſecrāda niſi priùs ei fuerit pro- 1
uiſum de dote, & qui illam facit conſecrare, tenetur eam dotare. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 416.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 531.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Lam- 2
bertin. *de iurepatron. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 10.* Iulian. Viu. *in praxi iuriſpatron. part. 1. lib. 2. c. 4. num. 25.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part. 3. alleg. 70. num. 29.* Nullus enim debet dedicare, ſeu conſecrare Eccleſiam aliquam, niſi fuerit antea eidem Eccleſiæ aſſignata dos competens, *c. nemo, de conſecrat. diſt. 1.*

vbi

vbi *gloſſ.penult.* & Archidiac. *num.* 4. ac Turrectem. *quaſt.*6. Abb. *in c.*1. *n.*1. *de cenſib.* Rot. *deciſ.* 141. *num.*5. *part.*1. *diuerſ.* Bald. *conſ.*132. *vol.*3. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.*1. *tit. de clerico debitore*, §. 14. *num.* 2. Quæ autem dos debeatur Eccleſiæ, & quando tradi debeat, vide Lambertin. *d.q.*5. Duen. *reg.*225. Roch. *de iurepatron. verbo conſtruxit quaſt.* 2. *num.*4. *cum ſeqq.* & *verbo dotauit q.*5. Iulian. Viuian. *d.c.*4. *per totum.* & alios plures quos citaui *de offic. & poteſt. Epiſc. p.*3. *alleg.*27. *n.*3. late Beller. *d.* §. 5. *per totum.*

4 In gloſſ. *Conſecrandæ.* ibi, *nec etiam fundanda niſi prius competens dos fuerit ei aſſignata.* Notatur ad hoc quòd ante conſtructionem Eccleſiæ dos conſtitui debet, Viuian. *d.c.*4 *num.*23. vbi cum Abb. *hic num.*3. & 4. reſoluit conſtructorem Eccleſiæ, quæ ſine dote fuit ædificata, poſſe ad eam dotandam directè compelli officio iudicis Eccleſiaſtici, additque patronum cogi poſſe pro dote, & eius ſupplemento ſi ſit fundata, & conſecrata, non tamen dotata, qui tamen ſi non ſoluendo ſit, ſed tempore conſecrationis fuit cautè prouiſum per inſtrumentum, tunc is tenetur, cuius culpa non fuit dos exacta; ſi autem non fuit cautè prouiſum, tunc tenetur conſecrator, dummodo id fiat ſine enormi læſione Eccleſiæ, & fiat de bonis patrimonialibus conſecratoris, vel de fructibus Ecleſiæ ipſius, de quo latè Lambertin. *d. quaſt.* 5. *art.* 18.

SVMMARIVM.

a *Eccleſia polluta per Sacerdotem ſimplicem reconciliari non poteſt, etiamſi aqua fuerit per Epiſcopum benedicta.*

2 *Eccleſia violata reconciliatio, ſi ſit conſecrata per Epiſcopum, facienda eſt per aquam cum vino, & cinere benedictam, per ſimplices autem ſacerdotes reconciliari non poteſt, etiamſi in contrarium ſit conſuetudo.*

3 *Aqua benedicta quot ſint genera, & de eius virtutibus, & antiquo vſu in Eccleſia contra dæmones, remiſſiuè.*

Cap. Aqua. IX.

Gregor. IX.

1 Eccleſiam pollutam non poteſt ſimplex Sacerdos etiam de mandato Epiſcopi reconciliare cum aqua per Epiſcopum benedicta, ſed debet ipſemet Epiſcopus, quia licèt poſſit committere, quæ ſunt iuriſdictionis, non poteſt ea, quæ ſunt Ordinis, & conſuetudo contraria eſt corruptela. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panormit. Cened. *collect.*135. Viuian. *in rationali lib.*3. *iuris Pontificij, pag.*417. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.*532. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2.

a Collige ex text. Eccleſiæ violatæ reconciliationem (ſi ſit conſecrata) per Epiſcopum faciendam eſſe per aquam cum vino, & cinere benedictam, per ſimplices autem Sacerdotes reconciliari non poſſe, etiamſi in contrarium ſit conſuetudo, vt per Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *c.*25. *n.*11. & 13. Sot. *in* 4. *diſt.*13. *q.*2. *art.*3. *verſ. quod ſi fuerit conſecrata*, Læli. de Zanchis *de priuileg. eccleſ. priuileg.*4. *ex n.*2. Cened. *d. collect.*535. *n.*1. Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 2. *q.*38. *art.*8. *concl* 2. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*9. *c.*5. *q.*5. Vgolin. *de poteſt. Epiſc. c.*19. §. 8. *n.*1. & alios plures, quos refero ego ipſe *de offi-*

cio, & poteſtate Epiſcopi, p. 2. alleg. 28. n. 55. & infrà *ad c. vlt. n.*1. *hoc tit.*

Reconciliatio Eccleſiæ voluntariè, illicitè, iniurioſè, & publicè pollutæ per magnam effuſionem ſanguinis, aut ſeminis humani, debet fieri expenſis illius, qui eam violauit, ſi eſt ſoluendo, alioqui ſi Eccleſia eſſet curata, & violator eſſet paupeculus, reiiceretur onus in Parochum, quatenus eius redditus eſſent idonei ferendo, niſi oppoſitum iuberet conſuetudo, aut ſtatutum. At vbi Parochus, & ipſe pauper eſſet, tunc ſumptibus Parochianorum, & poſt eos in ſubſidium, ſcilicet in defectum omnium debet Epiſcopus ſuis expenſis Eccleſiam reconciliare, *c. Eccleſiis* 68. *diſt. & c. Eccleſiis, de conſecrat. diſt.*1. Nauar. *in man. c.*27. *n.*256. *cum ſeq.* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſ. p.*1. *c.*5. *n.*18. vbi eadem vtitur diſtinctione quando ignoraretur auctor pollutionis, refert & ſequitur Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.*116. *n.*1. vbi *n.*3. reſoluit quòd ſi Eccleſia polluta eſſet Regularis ſine cura animarum, atque ignoraretur quis violauerit Eccleſiam, vel etiam ſciretur, ſed is non eſſet ſoluendo, tunc nec populus, nec Epiſcopus teneretur.

De aquæ benedictæ quatuor generibus, & eius Effectibus, antiquóque vſu in Eccleſia contra dæmones, vide late Marſil. Columna Archiepiſcopus Salernitanus *in ſpeciali tract. de aqua benedicta.* VValfrid. Strabo *de rebus Eccleſiaſt. c.* 29. & 30. Raban. Maur. *in inſtitut. cleric. lib.* 2. *c.* 55. Turrecrem. *in ſpeciali tract. de aqua benedicta*, Benzon. *de Iubilæo*, *c.* 7. *à fol.* 431. *vſque ad* 434. Theodoret. *lib.*6. *hiſtor. tripart. c.*33. Guillelm. Durand. *in rationali diuinorum, lib.*4. *c.* 4. *numer.*10. Paol. Fuſc. *de viſitat. lib.*1. *c.*7. *numer.*3. *cum ſeqq.* Stephan. Durantes *de ritibus Eccleſiæ, lib.*1. *c.*21. *num.* 2. Fr. Hieronym. Roman. *de republ. Chriſtiana, lib.*4. *c.* 22. Henriq *in ſumm. lib.* 4. *c.* 15. §. 8. *litt. E*, Azor. *inſtitut. moral. part.*1. *lib.*4 *c.* 10. *quaſt.* 4. & *parte* 2. *lib.*9. *c.* 15. *per totum*, Card. Cæſar. Baron. *annalium Eccleſia, tom.*2. *anno Chriſti* 132. *pag. mihi* 62. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 2. *c.* 2. *ſect.*3. *quaſt.* 3. *pag. mihi* 525. Galganet. *de iure publico*, *lib.* 2. *c.* 65. Emman. do Valle *de incantation. & enſalmis ſect.*2. *c.*11. *num.*6 & 27. & *c.*13. *numer.* 8. me citato *in hoc loco*, Lauor. *variar. lucubrat. tit.* 2. *c.* 3. *ex num.* 65. Et de multis miraculis per aquæ benedictæ virtutem, vide Henriq. *d. litt. E*, Cardin. Baron. *tom.* 3. *anno Chriſti* 307. *pag.*284. & *tom.*7. *anno Chriſti* 537. *pag.*271. Et de vſu aquæ apud Hebræos, & Gentiles ad expiationem, & ablutionem, vide Ioan. Pined. *ſuper Iob. part.*1. *c.* 9. *pag.* 369. Et quod aqua benedicta dæmones fugat, Theodoret. *lib.*5. *hiſtor. eccleſ. c.* 21. Gretſer. *de Cruce, lib.*4. *c.* 36. Torreblan. *lib.* 2. *de magia*, *cap. vltim. ex numer.* 35. idque cacodæmones Indiis confeſſos narrat Franciſc. Gomera *in hiſtor. Mexicana cap.*235.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia etiam non conſecrata ſi polluitur reconcilianda eſt.*

2 *Eccleſia etiam non conſecrata, ſed tantummodo benedicta, reconciliari poteſt per quemcunque ſimplicē Sacerdotem, & hoc per aſperſionem aqua luſtralis, etiam ab Epiſcopo non benedicta.*

3 *Eccleſia polluitur per ſanguinis effuſionem.*

4 *Eccleſia polluitur propter voluntariam humani ſeminis effuſionem intra Eccleſiam contingentem.*

5 *Eccleſia vt polluta maneat non requiritur quòd ſit conſecrata, ſed ſufficit quòd ſit ſpecialiter benedicta.*

6 *Loci ſacri nomine intelligitur non ſolùm Eccleſia, aut cœmeterium conſecratum, ſed etiam locus ad eam, vel alia diuina Officia deſtinatus.*

Cap. Si Eccleſia. X. & vlt.

1 Eccleſia non conſecrata ſi polluatur effuſione ſanguinis, vel ſeminis, ſtatim eſt lauanda aqua exorcizata ne ſuſpendantur organa diuinæ laudis, & quàm citius fieri poteſt, eſt conſecranda. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 417. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 532. remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1.*

2 Collige ex text. quòd ſi Eccleſia non fuerit conſecrata, ſed tantummodo benedicta, reconciliari poteſt per quemcunque ſimplicem Sacerdotem, & hoc per aſperſionem aquæ luſtralis, vt per Nauar. *in man. c.* 27. *num.* 151. Tolet. *in ſumm. lib.* 5. *c* 8. *n.* 15. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 48. *num.* 10 Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *c.* 15. *num.* 16. Cened. *ad Decretal. collect.* 155. Henriq. *in ſumm. lib.* 9. *de Miſſa, c.* 27. §. 6. *& lib.* 13. *c* 15. §. 5. Sayr. *de cenſur. lib.* 5. *c.* 16. *num.* 31. Mas. Alter. *de cenſuris, tom* 2. *diſput.* 3. *c.* 4. *verſic. quod ſi*, Vgolin. *de officio Epiſcopi, c.* 29. §. 8. *n.* 3. Fr. Ludouic. Miranda *in manual. Prælat. tom.* 2. *q.* 39. *art.* 8. *concluſ* 1. Auil. *de cenſuris, p.* 5. *diſp.* 7. *dub.* 4. cum quo aduerte non eſſe neceſſarium quòd aqua ſit per Epiſcopum benedicta, vt Eccleſia non conſecrata reconcilietur, licèt hoc requirat Toletus, conuincitur enim ex verbis huiùs text. ibi, *aqua protinus exorcizata lauetur*, quod non liceret ſi Epiſcopi licentia, benedictio, aut auctoritas eſſet expectanda, vt exorciſmus aquæ per Epiſcopum eſſet faciendus, refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, p* 3. *alleg.* 28. *n.* 57.

Quæ autem Eccleſiæ præſumantur conſecratæ, vt eas, ſi fuerint pollutę, teneatur Epiſcopus reconciliare? vide Syluestr. *in ſumm. verbo conſecratio,* 1. *l* 2. *n.* 3. Lambertin. *de iurepatronat. lib.* 1. *p.* 1. *in* 8. *art.* 2. *quæſt princip. n.* 10. *verſ. an autem qualibet*, Selu. *de benefic. p.* 1. *q.* 6. *n.* 18. Maſcard. *de probat. concl.* 582.

3 *Aut ſanguinis effuſione*, &c.] Notatur ad hoc, quòd per ſanguinis effuſionem Eccleſia polluitur, de quo plures citaui Doctores *ad c. tuarum* 11. *n.* 2. *de priuileg. pag.* 363. vbi *numeris ſeq.* adduxi multa requiſita quæ deſiderantur, vt hæc procedat reſolutio dixi etiam *alleg.* 28. *n.* 30. *cum ſeqq.*

4 *Semine.*] Notatur ad hoc quòd propter voluntariam humani ſeminis effuſionem intra Eccleſiam contingentem illa polluitur, vt Doctores, quos citaui *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 28. *n.* 41. vbi multipliciter declaraui *num. ſeqq.*

5 In gloſ. *Non conſecrata.* ibi, *& ita Eccleſia non conſecrata gaudet eodem priuilegio*, &c. Notatur ad hoc quòd vt Eccleſia polluta maneat, non requiritur quòd ſit conſecrata, ſed ſufficit quod ſit ſpecialiter benedicta, vt ibi diuina fiant Officia, ita docent citati ad *d. c. tua-*
6 *rum n.* 10. Nomine enim loci ſacri intelligitur non ſolùm Eccleſia, aut cœmeterium conſecratum, ſed etiam locus ad eam, vel alia Officia diuina deſtinatus.

Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31 *num.* 16. *verſ. ſecundò.* Vide quæ dixi *d. alleg.* 28. *num.* 22.

De Celebratione Miſſarum, ſacramento Euchariſtiæ, & aliis diuinis Officiis.

Tit. XLI.

1 Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol.* 115. *verſo*, Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 175. Martin. Meinart. *in epitome Decret fol.* 147. Dan Venat. *in analyſi methodica iuris Pontificij, pag.* 458. Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſt. narrat. pag.* 197. nouiſſime Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decreta* omnes *ſub hoc tit.*

2 De Miſſæ ſacrificio vide Mich. Timoth. Ioan. Baptiſtam Scotia, Anton Honcala, & Martin. de Frias *in ſuis tract. de hac re editis*, Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *in decreto de obſeruãdis, & euitandis in celebratione Miſſæ*, Repert. Inquiſit. *verbo Miſſa.* Caiet. *in opuſculo de ſacrificio Miſſa contra Lutherum*, Sebaſt. Medic. *in ſum. omnium hæreſum, verbo Miſſa*, Barthol. Humada *l.* 58. *gl.* 1. *tit.* 4. *p.* 1. Alphonſ. de Caſtro *lib.* 10. *aduerſùs hæreſes, verbo Miſſa*, citatos a Cened. *ad Decretal collect.* 44. *n.* 1. Card. Bellarm. *in ſuis controuerſ. Cathol. vbi de Miſſa*, Couar. *lib.* 4. *variar. c.* 22. Zerol. *in prax. Epiſc. p.* 1. *verbo Miſſa*, Iodoc. Cocc. *tom.* 1. *theſauri Catholici, lib.* 6. *art.* 4. Gabr. Vaſq. *in* 3. *p. D. Thom. tom.* 3. *q.* 83. *diſp.* 210. Henriq. *in ſum. lib.* 9. *de vero Miſſa ſacrificio.* Fr. Emman. *in ſumm. tom* 1. *c.* 242. *de Miſſa*, Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſorum dialog.* 5. *de Miſſa*, Chamerot. *de Sacram. vbi de ſacrificio Miſſa*, Balduin. iun. *ſuper opera controuerſ. Bellarmini p.* 2. *lib.* 4. Azor. *inſtit moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 18. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 29. *a n.* 143. Soar. *tom.* 3. *diſp.* 71. *ſect.* 2. Bonacin. *de Sacrament. diſput.* 4. *quæſt. vltima.* Luc. Pinel. *in tract. de valore Miſſa*, Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *quæſt.* 41. *per totam*, Stephan. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta præc.* 1. Ioan. Cerran. Epiſcopus Acernen. *in expoſitione Miſſa ſacroſanctæ, ac cæremoniarum, quæ in eius celebratione fiũt*, & plures alios quos refero ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *allegat.* 24. vbi plura vtilia infero, pluresque dubias quæſtiones in hac materia reſoluo, videlicet an Miſſa pro multis celebrata tantùm valeat ſingulis, ac ſi pro vno ſolo celebraretur? & an recipiens plura ſtipendia pro pluribus Miſſis celebrandis teneatur abſolutè tot Miſſas celebrare, ita vt ſecus faciens peccet mortaliter, ac teneatur ad reſtitutionem? & an denique Sacerdos, qui pingue ſtipendium pro Miſſa dicenda recepit, alteri Sacerdoti ſtipendium minoris valoris pro ea Miſſa celebranda tribuere, & reliquam partem ſibi retinere poſſit. Super quibus quæſt. cum hinc inde multa Doctores tradidiſſent ſacra Congr. Conc. Sanctiſſ. D. N. Vrbani VIII. auctoritate ſub die 25. Iunij huius anni 1625. in hæc verba, *Sanctè & piè inter declarationes de celebratione Miſſarum cenſuit.*

3 Deinde vbi pro pluribus Miſſis etiam eiuſdem qualitatis celebrandis plura ſtipendia, quantumcunque incongrua, & exigua ſiue ab vna, ſiue à pluribus perſonis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Eccleſiis, Capitulis, Collegiis, Hoſpitalibus,

libus, Societatibus, Monaſteriis, conuentibus, Domibus, ac locis piis quibuſcunque tam Secularibus, quàm Regularibus, ſacra Congregatio ſub obteſtatione diuini Iudicij mandat, ac præcipit, vt abſoluto Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint, ita vt alioquin ij, ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quinimò grauiter peccent, & ad reſtitutionem teneantur.

4 Id verò, vt deinceps obſeruetur exactiùs, ſacra Cōgregatio eadem auctoritate reuocat priuilegia, & indulta omnia quibuſuis perſonis, Eccleſiis, ac locis piis tam Secularibus, quā Regularibus cuiuſcunque Ordinis, Congregationis & Inſtituti, quamcunque ob cauſam conceſſa, quibus indulgetur vt certarum Miſſarū, vel Anniuerſariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, ſeu Orationibus, plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.

5 Ac ſimiliter omne damnabile lucrum ab Eccleſia remouere volens, prohibet Sacerdoti, qui Miſſam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem Miſſam alteri parte eiuſdem eleemoſynæ ſibi retenta, celebrandum committat, &c.

6 De Venerabili Euchariſtiæ ſacramento, vide Conc. Trident. *ſeſſ.* 13. Angl. *in floribus Theolog. vbi de Euchariſtia*, Cardin. Bellarm. *in ſuis controuerſ. lib.* 2. *de Euchariſtia*, Henriq. *in ſumm. lib.* 8. *de ſanctiſſima Euchariſtia*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 1. *c.* 6. Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſorum dial.* 4. Gabr. Vaſquez *in* 3. *part. D. Thom. tom.* 3. *quæſt.* 73. *diſput.* 177. *cum ſeqq* Petr. de Ledeſma *in ſum. p.* 1. *tract. del excellentiſſimo ſacramento del Altar, que ſe llama Euchariſtia*, Ægid. de Coninch. *de ſacram. tom.* 1. *q.* 73. Bonacin. *d. diſput.* 3. *q.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Presbyter tenetur horis debitis dicere horas Canonicas, permittitur tamen ſibi ex cauſa dicere eas vſque ad veſperas incluſiuè.*

2 *Doctores referuntur de horis Canonicis tractantes.*

3 *Tempus recitandi diuinū Officium incipit à media nocte antecedentis diei, & perſeuerat vſque ad mediam noctem ſequentis diei incluſiuè.*

4 *Matutinum ſimul cum Laudibus recitari poteſt in Veſperis antecedentis diei poſt tempus Completorij, etiam non expectato Solis occaſu.*

5 *Matutinum ſine Laudibus recitari poteſt.*

6 *Nocturna Matutini concurrente iuſta cauſa per ſpatiū trium horarum ſeparatim recitari poſſunt.*

7 *Officium diuinum ad euitandum peccatum mortale in priuato ſufficit quòd recitetur eo internallo, quod eſt inter medium noctis præcedentis & ſequentis.*

8 *Horæ canonicæ recitandæ ſunt iuxta ordinem ab Eccleſia præſcriptum, quem ſi quis non ſeruauerit, minimè peccabit mortaliter, nec etiam venialiter ſi faciat ex iuſta cauſa.*

9 *Officium vnius diei commutans in officium alterius peccat mortaliter.*

10 *Clerici adſtricti ad horas Canonicas recitandas iuxta Breuiarium Romanum non poſſunt alio vti.*

11 *Clericus negotiis implicatus ſtatim manè omne penſum horarum vſque ad veſperam ſoluere poteſt.*

12 *Horæ canonicæ ſunt ſeptem.*

13 *Horas omnes Canonicas omittens vna die, vnum tantum committit peccatum.*

14 *Agricultura clericis, & Religioſis non prohibetur.*

15 *Clerici, quibus non ſuppetit ex Sacerdotio, poſſunt honeſto artificiolo victum quærere.*

16 *Horæ canonicæ iure humano, Eccleſiaſticóque iure in ſeptem diſtincta fuerunt, remiſſiuè.*

17 *Septenarius numerus perfectiſſimus, & maxima habetur in conſideratione.*

Cap. Presbyter. I.

Ex Concil. Agathen.

PResbyter dicto Matutini officio debet dicere horas, & Veſperas horis competentibus, & manè dictis horis viſitare infirmos, mox ſi vult, exeat ad opus rurale ieiunus, vt deinde poſſit ſuccurrere hoſpitibus infirmis, defunctis, &c. vſque ad ſtaturam horam pro qualitate temporis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 419. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 534. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur Burchard. *lib.* 2. *Decretal. c.* 104. *&* 105. Iuo *p.* 6. *c.* 181. *&* 182. Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 2. *tit. de ſuffragiis, cap.* 2. 1

De horis Canonicis, de quibus agitur *in præſenti*, vide Tabien. Roſel. Angel. Sylueſt. Armil. Caiet. & alios Summiſtas *verbo hora*, Nauar. *de oratione. & horis Canon.* Alban. de Ferrariis, & Nicol. Ploue, Carol. Macignum, & nouiſſimè multos de more referentem Martin. Bonacina de horis Canon. Marcel. Francolin. *in tract. de tempore horarum Canon.* Sot. *de iuſtit. lib.* 10. *quæſt.* 5. Medin. *in C. de oratione*, Sandoual. *de officio Canon.* Cardin. Bellarm. *in ſuis controuerſiis, tom.* 3. *vltima controu. tertia, lib.* 1. *c.* 10. Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis, part.* 1. *lib.* 1. *c.* 50. *cum ſeqq.* Veg. *in ſumma part.* 1. *c.* 28. Fr. Emman. etiam *in ſumm. tom.* 1. *à c.* 140. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt.* 2. *puncto* 10. Petr. de Ledeſma *in ſumm part.* 2. *tract.* 9. *c.* 4. Prax. Epiſcop. *p.* 1. *verbo Hora*, Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract.* 4. *lib.* 4. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 2. *cum ſeqq.* Carol. de Graſſis *de effectibus clericalib. effectu* 17. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 37. *num.* 41. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *c.* 11. *& lib.* 30. *tract.* 3. *à num.* 32. Vgolin. *de officio Epiſcopi, c.* 3. §. 1. Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 1. *q.* 3. Cartil. *in itinerario ordinandorum, ſect.* 6. Fr. Raphaël de la Torre *de Relig. tom.* 1. *tit. de horis Canon.* Alphonſ. de Torres *de inſtit. Sacerd. p.* 1. *c.* 6. Cantar. *in decem præcepta Decalogi, lib.* 1. *c.* 16. *&* 17. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 3. *c.* 1. Vincent. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 23. *c.* 7. Ioan. Malder. *de virtutib. tract.* 10. *c.* 1. Vaſq. *in opuſculo de benefic. c.* 4. Paul. Squidas *de obligat. clericorum, part.* 1. nouiſſimè Illuſtriſſ. D. meum Roder. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſum *in comment. ad c.* 1. *&* 2. *diſt.* 91. 2

Matutinali officio expleto. Quo autem tempore Ma- 3
tutinum, & Laudes recitari debeant, & poſſint, tra-
ctant Doctores ſupracitati, dum agunt quo tempo-
re recitandæ ſint horæ Canonicæ, & licèt illam veram
teneant concluſionem, quod tempus recitandi diui-
num officium incipiat à media nocte antecedentis
diei, & perſeueret vſque ad mediam noctem ſequen-
tis incluſiuè, excipiunt tamen ab hac regula Matuti-
num, reſoluentes illud ſimul cum Laudibus recita- 4
ri poſſe veſperis antecedentis diei, ideſt, poſt tem-
pus veſpertinum, & Completorij, ſi iuſta ſubſit cauſa,
vt ſcilicet deuotius oret, vel vt ſequenti manè ſtudiis
operam dare debeat, vel quia non ita commodè po-
terit Matutinum recitare, ita S. Thom. *quodl.* 5. *art.* 28.
Soar. *d. lib.* 4. *c.* 27. *num.* 11. Leſſ. *d. c.* 37. *numero* 79.
Azor. *d. lib.* 10. *c.* 9. *quæſt.* 5. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 23. *c.* 8.
quæſita 10. Bonacin. *de horis Canon. diſp.* 1. *quæſt.* 3. *pun-
cto* 3. *num.* 10. Nec eſt neceſſe expectari occaſum Solis,

ſed poſt tempus Completorij (quod iuxta communem ferè conſuetudinem ſolet eſſe circa tertiam, vel quartam horam poſt meridiem) poteſt Matutinum perſolui, Soar. d. cap. 2. num. 14. Filliuc. d. c. 8. q. 10. num. 175. Bonacin. d. puncto 3. num. 16. Gauant. in comment. ad rubr. Miſſal. tom. 1. ſect. 1. cap. 5. tit. 6. num. 6. me citato in hoc loco, Diana reſol. moral. p. 1. tract. de horis Canonic. reſolut. 39. vbi tamen ſubdit nolle reticere, Molfeſ. in ſumm. Theologia moral. tom. 1. tract. 5. cap. 2. num. 59. & Fabr. de ſacram. Ordinis diſt. 24. q. 1. diſſ. 1. n. 148. docere poſt horam vigeſimam poſſe aliquem recitare Maturinum vnà cum laudibus Officij diei craſtinæ. Aduertere tamen oportet quòd licèt Matutinum, & Laudes vnam horam conſtituant, ac proinde ſimul in veſperis antecedentis diei perſolui poſſint, vt citati Doctores reſoluunt, non ideo dicendum eſt Laudes, Matutino perſoluto in veſperis diei antecedentis, non poſſe vſque in ſequentem diem differri, quia antiquitus, vt ex hoc text. colligitur, receptum erat, vt prope auroram recitarentur ſeparatim à nocturnis, quare ita docent Nauarr. de orat. c. 3. n. 8. & 14. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 16. num. 36. Azor. d. lib. 10. cap. 8. q. 4. Valer. Reginald. d. lib. 18. num. 164. & 170 Nicol. Garc. d. c. 1. num. 224. Francolin in tract. de tempor. horarum Canon. cap. 27. Soar. d. lib. 4. c. 6. num. 5. ad finem, & c. 24 num 9. Carol.
6 Macign. de horis Canon. cap. 48. numer. 25. & 30. Bonac. in ſimili tract. diſp. 1. q. 3. puncto 3. n. 11. An autem nocturna Matutini poſſint ſeparatim recitari, non bene conſtat inter Doctores, negant Francol. d. cap. 27. n. 8. & ſeq. Macign. d. cap. 48. numer 24. Azor. d. cap. 8. q. 4. Verùm intra ſpatium trium horarum ſeparatim recitari poſſe, præſertim iuſta concurrente cauſa, meo iudicio melius tenet Vincent. Filliuc. d. tract. 23. cap. 6. num. 102. & 238.

7 *Vt horis competentibus.*] Nota in officio publico ſeruandam eſſe conſuetudinem receptam de tempore recitandi horas Canonicas, in priuato tamen, etſi laudabilius ſit, vt ſingula ſuis temporibus, & interuallis orentur, tamen ad vitandum peccatum mort. ſufficit, vt recitentur eo interuallo, quod eſt intermedium noctis præcedentis, & ſequentis, qui enim interea temporis horas recitauerit, ſiue in initio, ſiue in medio, ſiue in fine, ſatisfacit ſubſtantiæ præcepti, vt per Leſſ. de iuſtit. lib. 2. cap. 37. num. 78.

8 *Videlicet Primam, Tertiam, Sextam, &c.*] Horæ igitur Canonicæ recitandæ ſunt iuxta ordinem ab Eccleſia præſcriptum, videlicet Matutinum, & Laudes deinde Primam, Tertiam, Sextam, & ſic deinceps, vt ex hoc text. colligit Bonacin. d. quæſt. 3. puncto 4. num. 1. Qui tamen horarum ordinem non ſeruat, recitando ſcilicet Primam ante Laudes, vel Veſperum ante Primam, non peccat mortaliter, vt per Leſſ. d. cap. 37. num. 80. Bonacina d. puncto 4. num. 1. reſoluens nec peccare venialiter, dummodo faciat ex iuſta cauſa, Vnde infertur eum, qui ab amico vel à ſuperiore inuitatur ad recitandam Primam, cum ipſe nondum recitauerit Matutinum, poſſe cum eo Primam recitare, recitando poſtea Matutinum, habet enim iuſtam ordinis variandi cauſam, vt per Azor. d. lib. 10. cap. 10 q. 1. Soar. d. lib. 4. cap. 14. num. 4. verſ. altera mutatio, Filliuc, d. cap. 8. q. 8. num. 232. Vaſq. in opuſculo de benefic. cap. 4. §. 1. artic. 2. dub. 4. Hinc etiam colligitur eum, qui dum Tertiam recitat, recordatur ſe non recitaſſe Primam, vel Matutinum, poſſe Tertiam proſequi cum intentione recitandi poſtea Matutinum, vel Primam, idem dicendum in eo, qui ad chorum accedit dum canitur Tertia, ſed ipſe nondum recitauit Matutinum, & Primam; ita docent Nau. d. c. 21. n. 59. Fr. Emman. in ſumm. part. 1. cap. 142. numer. 4. Leſſ. d. cap. 37. dub. 12. numer. 80. Azor. d. lib. 10. cap. 10. q. 1. Molfeſ. tract. 2 cap. 2. num. 34. Paul. Squilus p. 1. dub. 4. num. 47. Carol. Macign. de horis Canon. cap. 45. num. 1. & num. 24.

Verùm commutantes officium vnius diei in officium alterius peccent mortaliter? Duæ ſunt opinio- 9
nes. Prior tenet peccare ſolum venialiter, ſiue mutent in totum, ſiue in partem, quia adimplent præceptum quoad ſubſtantiam, quamuis non adimpleant quoad modum, ita Syluest. verbo hora, q. 12. num. 15. Veg. in ſumm part. 1. cap. 217. caſu 17. Prax. Epiſcop. part. 1. verbo hora Canonica, num. 6 Valent. tom. 3. diſp. 6. q. 2. puncto 10. §. quid ſi recitandum, Leſſ. d. lib. 2. c. 37. numer. 77. Azor. d. lib. 10. cap. 10. q. 2. Vaſq. in opuſculo de benefic. cap. 4. dub. 1. Poſterior verò, quæ probabilior eſt, tenet peccare mortaliter, quam tuentur Tabien. verbo hora q. 10. Nald. in ſumm. verbo diuinum officium, num. 16. Iacob. de Graff. d. lib. 2. cap. 51. num. 10. Nauarr. de orat. cap. 19. num. 201. Philiarch. p. 1. lib. 1. cap. 6. concl. 6. Fr. Emman. in ſumm. tom. 1. cap. 142. n. 3. & quæſt. Regular. tom. 1. q. 42. art. 8. ad finem, Petr. de Ledeſma in ſumma part. 2. tract. 9. c. 4. concl. 16. Cardin. Bellarm. tom. 3. lib. 1. controu. 3. cap. 18. Filliuc. d. tract. 23. cap. 8. q. 2. num. 186 & c. 7. q. 5 Molfeſ. tract. 5. c. 2. num. 50. Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 150. Valer. Reginald. d. lib. 18. numer. 177. Soar. d. lib. 4. c. 11. num. 6. & c. 25 num. 12 & 14. Ad rationem verò primæ ſententiæ reſpondetur mutantem diuinum officium non ſolum peccare contra modum præcepti, verum etiam contra ſubſtantiam, quia mutans officium, quoad eam non adimplet præceptum, cum Eccleſia non ſolùm præceperit rationem diuini Officij in genere, verùm
etiam in particulari. Vnde etiam infertur clericis ad- 10
ſtrictis ad horas Canonicas recitandas iuxta Breuiarium Romanum, vel habentibus priuilegium vtendi Breuiario non Romano, licitum minime eſſe relicto proprio ſuæ Eccleſiæ, vel Religionis, alio vti, vt docent Nauar d. cap. 19. numer. 211, Valent. d. diſput. 6. q. 2. puncto 10. Vaſq. d. c. 4. dub. 2. art. 1. Bellarmin. tom. 4. controuerſ. lib. 1. de bonis operibus, c. 18. verſ. & quamuis, Soar. d. lib. 4. cap. 11. num. 4. & c. 23. num. 2. & 9. Filliuc. d. tract. 23. cap. 7. q. 1 Azor. d. lib. 10. c. 11. quæſ. 2. Valer. Reginald. d. lib. 18. num. 168 Carol. Macign. cap. 29. n. 13. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 155. Bonacin. d. diſput. 1. q. 3. puncto 1. num. 3. vbi num. 5. aſſerit probabile eſſe præciſo præcepto in contrarium poſſe aliquem priuatim relicta conſuetudine propriæ Eccleſiæ recitare diuinum officium iuxta Breuiarium Romanum, quia illud recitans conformat ſe Eccleſiæ, quæ eſt mater omnium Eccleſiarum.

Veſperámque perſoluat.] Notatur ad hoc quòd cleri- 11
cus negotiis implicatus ſtatim manè omne penſum horarum ſoluere vſque ad veſperum poteſt, vt per Azor. in hunc text. intelligentem d. lib. 10. cap. 9. q. 4. vbi etiam per verba illa, ibi, *ita tamen, vt horis competentibus iuxta poſſibilitatem, aut a ſcholaribus publicè compleantur*, intelligit cócedi clerico, vt priuatim extra chorum manè horarias preces peroret, & curet inſuper, vt publicè in templo a cæteris clericis minoribus quos text. huiuſmodi ſcholares appellat, tempeſtiuè decantentur.

Qui ſeptenarius numerus.] Horæ igitur Canonicæ 12
ſunt ſeptem, Maturinum ſcilicet, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, Completorium, ita Sot. de iuſtit. lib. 10. q. 5. art. 4. Soar. d. lib. 4. cap. 1. num. 6. Nicol. Garc. d cap. 1. num. 214. Vincent. Filliuc. tom. 1. tract. 21. c. 3. puncto 8. num. 107. Molfeſ. tract. 5 cap. 1. num. 21. Bonac. de horis Canon. diſput. 1. q. 1. puncto 3. num. 4. Quicquid horas Canonicas eſſe octo a Laudibus Matutinú diſtinguentes teneant Nauar. de horis Canonicis, cap. 3. num. 27.

*num.*27.poſt D. Antonin.Francolin.*cap.*12.*num.*4.Fr. Emman.*in ſum.tom.*1.*cap.*140 *n.*1.Carol. Macign.*c.*7. *num.*57.*cum ſeqq.*

13 Vtrùm autem omittens vno die omnes ſepté horas, vnum tantùm, aut plura committat peccata? Reſpondetur vnum tantummodo committere peccatum externum omiſſionis conſummatum, quia omnes ſeptem horæ ſunt vna oratio, ſeu vnum officium cadens ſub vno præcepto, licet peccatum tantò ſit grauius, quando plures horæ omittuntur, dummodo tamen omiſſio diuini officij per ſe conſideretur abſque repetitione, & multiplicatione actuum voluntatis, & abſque oppoſitione ad varias virtutes, ex quibus quis tenetur horas recitare; ita docent Nauarr.*de orat.cap.*7.*num.*60.Iacob.de Graff. *d.lib.*2. *cap.*51.*num.*14.Henriq.*in ſumm.lib.* 5. *cap.* 1. §. 6. Fr. Emman.*d.cap.*141.*numer.*16.Valent *tom.*3.*diſputat.*6. *q.*2.*puncto* 10.*circa* 8.*verſ dixi autem*. Prax. Epiſcop. *d.verbo hora Canon.*§.10.Flamin.*de reſignat. lib* 1.*q.*9. *numer.*8.Bellarmin *d.lib.*1.*de bonis operibus*, *cap.* 18. Nald.*verbo diuinum officium,num.*10. Azor. *d. lib.*10. *cap.*7.*q.*4.Petr.de Ledeſma *d.p.*2.*tract.*9.*c.*4. *concl.*14. *diffic.*1. Vaſq.*in opuſc.de benefic.cap.*4.§.1.*art.* 2. *dub.*5. *numer.*71.Molſeſ.*d.tract.*5.*cap.*5.*n.*9. Filliuc. *d. tract.* 23.*cap.*2.*q.*11.*num.*248.Nicol.Garc.*d.cap.*1. *num.*132. Valer.Reginald.*d.lib.*18.*numer.*145. *&* 156. Soar.*d. lib.*4.*cap.*45.*numer.*18.Paulus Squillas *de obligat.clericorum,part.*1.*dub.*33.*num.*68.Maldet.*d. tract.* 10. *c.*2. *dub.* 3.*verſ.at quæres*,Carol.Macign.*cap.* 25. *numer.* 7. Bonacina *diſp.*1.*quæſt.*5.*punct.*1.*num.*8.Pottel.*in dub. Regul.verbo hora Canonica*, *num.*5. Diana *reſol.moral. p.*2.*tract.de horis Canon. reſol.* quamuis Tabien. *verbo hora q.*18.& Leſſ.*d.lib.*2.*cap.*37. *dub.* 9. *num.*53.& alij teneant tot peccata committi, quot ſunt horæ Canonicæ.

14 *Ad opus rurale.*] Ergo agricultura clericis, & Religioſis nō prohibetur, vt per Marant.*de ordine iudic.*

15 *part.*4.*diſt.*9.*num.*65.*pag.mihi* 147.Quibus enim non ſuppetit ex Sacerdotio, poſſunt honeſto artificiolo victum quærere, Viuian *tom.*1.*commun. opinion. lib.*4. *tit.*11.*num.*43.*verſ.& Concilium*, *pag.* 565. Nauar. *commento* 2.*de Regular.num.*37. ſic Apoſtoli laborabant manibus ſuis ne quemquam grauarent, Paul.1. *ad Theſſal.*2.*&* 1.*ad Corinth.*4.*& Act.* 2. *cap.* 18. *cap. nunquam,de conſecr.diſt.*5. Et Diuus Lucas manibus operabatur in pingendo, & D.Antonius in colendo terram, & texendo fiſcellas. Quamobrem permiſſum eſt clericis, maximè quibus Eccleſia non ſufficit, vt victum, & veſtitum quærant, & exerceant opera ruſticalia, veluti fiſcellas iuncis texere, caniſtra viminibus plectere, fartere humum, areolas æquo limite diuidere, in quibus cum olerum iactata fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ aquæ ducantur irriguæ, inſerere fructuoſas arbores, vel gemmi, vel ſurculis apum aluearia ſabricare, & lina texere pro capiendis piſcibus, proprias vineas putare, vel ſodere, domos ſuas reficere, & alia huiuſmodi facere, *cap.presbyteri*, *cap. clericus victum*, 91. *diſt.* dummodo tamen non impediantur munera, quibus incumbere debent, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*57.*num.*27.Non eſt igitur in Ordinum promotione excludendus, qui arte aliqua fabrili vſus fuit ſine iuris infamia, nam Diuus Paulus Apoſt. fuit ſutor tabernaculorū, B. Ioſeph.faber lignarius, Iacobus, & Iudas fuerunt agricolæ, & Alexander carbonarius electus eſt in Epiſcopum, vt refert Henriq.*in ſum.lib.* 14.*cap.*5.§.3.*poſt princ.*

16 *Ergo his temporibus*,&c.] Ex his verbis colligi videtur Orationes, & preces humano eccleſiaſticóque iure diſtinctas fuiſſe in ſeptem horas Canonicas, & non plures, aut pauciores, atque hac ratione diſpoſitæ, vt contineant hymnos, Pſalmos, Antiphonas, & cætera huiuſmodi, ita Petr. Gregor. *part* 1. *iuris, lib.*1 *tit.*20.*cap.*2.Durant.*de ritibus Eccleſiæ*, *lib.* 3. *cap.*2.*num.*34.Cardin.Bellarmin. *tom.* 3. *controu. vlt. generali,lib.*1.*de bonis oper.c.*19 *ad finem*, Azor. *d.lib.* 10.*cap.*1.*q.*7.*& cap.*1.*q.*13.Vincent. Filliuc. *d. tractat.* 23.*cap.*3.*quæſ.*5.*numer.*90.*& cap.*5. *numer.* 146. Carol.Macign.*cap.* 9. *à numer.* 1. Bonacin. *diſputat.* 1. *quæſt.*1.*puncto* 2.*num.*2.qui contrariis benè reſpondet, quamuis Abb.*in præſenti*,Angel.*verbo hora q.*6.& Tabien.*eod.verbo*, *quæſt.* 15. ac alij Summiſtæ teneant iure diuino determinatum eſſe numerum ſeptem horarum.

In gloſſ.*Septenarius* Septenarius numerus per ſe dicitur eſſe perfectiſſimus, & maxima habetur in conſideratione Diuinis, naturalibus, & humanis litteris, de quo multa referunt Antōn. Mariæ *commun.opinion.lib.*1.*tit.*5.*num.* 20. *pag.* 7. *& ſeq.* & Viu. *tom.*1.etiam *commun.opinion.lib.*1.*tit.*8. *num.* 2. *verſic. ſeptem pag.*179.late Petr.Berchar.*in ſuo diction.p.*5.*verbo ſeptem*,Mexi.*in tractatu taſſa panis*, *concluſione* 7. *in princip.*Mendoç.*in lib.*1.*Regum,cap.*2.*num.*5.*in expoſitione litteræ*, *num.*14.nouiſſimè Illuſtriſſ. D. meus Roder a Cunha poſt primam huius text. impreſſ.à me viſus, *in comment.ad cap.Diaconi ſeptem* 12.*num.*2. *diſt.* 93. Nam Deus poſt creationem mundi ſeptima die quieuit, quæ appellatur Sabbatum, hoc eſt, dies quietis & benedixit diei ſeptimo. In cœlo ſunt ſeptem ordines Spirituum beatorum ante Deum, ſunt ſeptem intelligentiæ, & datæ ſunt illis ſeptem tubæ. Nomen Dei ab Hebræis ſcribitur ſeptem litteris. Septem ſunt dona Spiritus ſancti, per quæ numerus iſte ſeptenarius Spiritui ſancto conſecratus dicitur, quæ ſeptem dona apud Zachariam dicuntur, ſeptem oculi ipſius Dei. Septem Lampades ardebant ante thronum Dei, & ſeptem candelabra aurea, & in medio eorum ſimilis filio hominis, & habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, vt legitur in Apocalypſi, vidit quoque agnum habentem ſeptem cornua, & ſeptem oculos, & vidit librum obſignatum ſeptem ſigillis, & cùm apertum fuiſſet ſeptimum, factum eſt ſilentium in cœlo. Septem ſunt ſacramenta Eccleſiæ, ſeptem Pſalmi pœnitentiales, ſeptiès ſalutem dicit Sacerdos aſtantibus Miſſæ. Septem mandata ſecundæ tabulæ. Septem horæ Canonicæ. Septem leguntur beatitudines. Septem virtutes, quibus ſeptem vitia opponuntur. Septem petitiones orationis Dominicæ. Septem hydriæ in Cana Galilææ. Septem verba Chriſti in Cruce. Septem dæmonia eiecta de muliere peccatrice. Septem annis Chriſtus fuit profugus in Ægypto. Septima hora reliquit febris filium Reguli. Septem horis Adam, & Eua fuerunt in Paradiſo. In naturalibus, & humanis referuntur etiam ſeptem planetæ, ſeptem Pleiades, ſeptem dies, ſeptem ætates, ſeptémque miracula mundi, ſeptem mutationes hominum, & ſeptem artes liberales, totidémque mechanicæ, & totidem prohibitæ, ſeptem colores, ſeptem metalla, ſeptem foramina in capite hominis, ſeptem paria neruorum, ſeptem montes in Vrbe Roma, ſeptem Reges Romani, ſeptem bella ciuilia, ſeptem ſapientes tempore Hieremiæ Prophetæ, & ſeptem ſapientes Græciæ. Item ſeptem diebus ardebat Roma ſub Nerone. Per ſeptem Reges occiſa ſunt decem millia Martyrum, ſeptem fuerunt fratres Machabæi, qui paſſi ſunt martyrium, ſeptem fuerunt dormientes, ſeptem conſtituti ſunt electores Imperij, & ſeptem teſtes requirunt leges in teſtamento in ſcriptis, & in teſtamento hominis cœci. Septem annorum puer poteſt ordinari ordine minori, &c. 17

SVMMARIVM.

1 *Miſſa de feria dimittenda non eſt propter Miſſam ſpecialem.*
2 *Miſſa celebranda ſunt de eo ſacto de quo ſit Officium.*
3 *Sacerdos ſi obligetur à fundatore ad Miſſam quotidie celebrandam peculiariter, votiuam ſcilicet de mortuis, poteſt ac debet celebrare die ſacto.*
4 *Sacerdos illis diebus, quibus poteſt Miſſam ſancti eo die currentis celebrare relicta votiua de mortuis, nõ tenetur collectam pro mortuis, vel Miſſa votiua, quam promiſit, adiungere.*
5 *Sacerdoti an fas ſit in diebus profeſtis ſacrum facere pro ſui animi voto, eo prætermiſſo, quod tempori conuenit, oſtenditur.*

Cap. Quidam. II.

Ex Concil. Tribur.

1 LAicis permitti non debet vt ex conſuetudine audiant Miſſam votiuam, v.g. de Trinitate, vel de S. Michaële, niſi ſuo tempore, vel aliquando, ſed audiãt Miſſam currentem in illo die. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panormitan. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag.* 420. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 534. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. deſumitur ex Concil. Tribur. quod celebratum fuit tempore Bonif. VI. anno Domini 895. vt refert Monet. *de diſtribut. quotid. p.* 1. *q.* 5. *num.* 2. ſed in Conciliis editis habetur in Conc. Saguſtadien. *c.* 10. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. ſub tit. de ſuffragiis, cap.* 2.

2 *Vt victorius hoc non fiat.*] Dicit hic text. celebrandas eſſe Miſſas de eo feſto, de quo fit Officium, reprehenditque Sacerdotes ad inſtantiam laicorum dimittentes Miſſas proprias propter peculiares ex deuotione prout illum refert Bonacin. *de Sacramẽt. diſputat.* 4. *quaſt. vltim. puncto* 7. §. 3. *n.* 4. *verſ. dixi*, & Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælatorum, tom.* 1. *quæſt.* 41. *art.* 21. & quod diebus feſtis non ſint dicendæ Miſſæ votiuę, ſed propriæ, niſi cauſæ vrgeat, veluti pro benedictione nuptiarum, ſepultura alicuius, & ſimilibus ſecundùm Rubricas, dicit Iul. Lauor. *de Indulg. part.* 2. *c.* 30.
3 *num.* 105. & ideò ſi obligetur Sacerdos a fundatore ad Miſſam quotidie celebrandam peculiariter, votiuam ſcilicet de mortuis, poteſt ac debet celebrare de feſto, quando occurrit, Armil. *verbo Miſſa, num.* 28. Tabien. *eodem verbo, n.* 48. & Sylueſt. §. 4. Sà *in aphoriſm. num.* 48. Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, part.* 1. *caſu* 23. *verbo primum oſtendo*, Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 32. *q.* 5. Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap.* 14. *num.* 4. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 1. *cap.* 248. *num.* 9. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa, cap.* 23. *a.* 6. Soar. *tom.* 4. *diſput.* 83. *ſect.* 3. *verſ. in quo eſt magna*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 29. *num.* 208. Poſſeuin. *de officio Curati, cap.* 2. *num.* 44. *ad finem*, Fraxinel. *de obligat. Sacerdot. ſect.* 4. *concl.* 4. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælat. tom.* 1. *quæſt.* 41. *art.* 21. *concl.* 2. Bonacin. *de Sacram. diſput.* 4. *quæſt. vltim. puncto* 7. §. 3. *num.* 4. Ratio eſt, quia omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris ex opere operato, valor autem ex opere operantis in Miſſa votiua, vel pro defunctis interdum valet minus, quam in Miſſa de Feſto, vel de Feria, cùm illa ſit breuior, & quia ob familiaritatem breuius & minus attentè vt plurimum dicitur à ſacerdote, & dato quod magis valeret, ſupplet maiori deuotio Sacerdotis, & interceſſio Sancti, cuius ſuffragium in Miſſa imploratur, D. Thom. *in* 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *art.* 3. *quæſtiunc.* 1. *ad* 2. S. Antonin. *p.* 2. *tit.* 10. *c.* 2. §. 3. Rutil. Benzon. *in ſpeculo Epiſcop. & curat. lib.* 1. *diſp.* 2. *q.* 2. *concl.* 4. Nã memoria Sãcti, vel nouitas Officij Miſſæ eleuat, & adauget deuotionem celebrantis, ex qua pendet valor ex opere operantis, vt inquit Nau. *conſ.* 37. *n.* 2. *ſub tit. de pœnitent. & remiſſ. in nouis.*

Vnde bene ſequitur Sacerdotem illis diebus, quibus poteſt Miſſam eo die currentem celebrare, non teneri collectam, ſeu Orationem, pro mortuis, vel Miſſæ votiuæ, quam promiſerat, adiungere, nullum enim defraudat, quamuis collectam pro mortuis, vel Orationem Miſſæ votiuæ non recitet, cùm poſſit eo die Miſſam currentem celebrare, & defectum Miſſæ petitæ ſupplere, & compenſare orationibus illius Miſſæ, quam celebrat: ita Nau. *in man. c.* 25. *n.* 100. Fraxin. *d. concl.* 4. §. 7. Ludou. Beja *d. caſu* 23. *verſ. demũ*, quos refert, & ſequitur Bonac. *d.* §. 3. *num.* 5. vbi *num.* 6. cum eodem Beja *verſ. ſecundum nempe*, & Fraxin §. 5. *dictis locis*, tenet eum, qui ſuſcepit onus celebrandi triginta Miſſas ſancti Gregorij pro defunctis, non teneri ſingulas de requie celebrare, iis præſertim diebus, quibus Officium ſolemniter celebratur. 4

Vtrùm autem Sacerdoti fas ſit in diebus profeſtis ſacrum facere pro ſui animi voto, & ſententia eo prætermiſſo, quod tempori conuenit? Affirmatiuam partem tenetur Azor. *a. lib.* 10. *cap.* 32. *q.* 7. reſpondens in hoc text illos ſolùm reprehendi, qui ſuperſtitioſa quadam religione mori ſingolis diebus peculiaria Sacra ſanctæ Trinitatis, & ſancti Michaëlis audiebant, & Sacra tẽpori congruentia negligebant. Vnde colligitur neminem ex præcepto obligari ad audiendã Miſſam diei, ſed ſatisfacere aſſiſtens cuilibet Miſſæ etiam defunctorum cum attritione, vt per Sot. *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *a.* 1. *verſ. quod autẽ*, Sylu. *verbo Miſſa, il* 2. *n.* 4. Hẽriq. *d. lib.* 9. *c.* 23. §. 5. *&* *c.* 15. §. 4. Petr. Ledeſma *in ſum. vbi de Sacram. Euchariſt. c.* 27. *verſ. ſeptima concl.* Campan. *ad finem ſui diuerſorij iur. Canon. in exhortat. n.* 11. *verſ. alterum eſt*, contra Aſten. Angel. & Alex. de Ales, quos refert, aduertens *c. ex hoc attendendum, de conſecr. diſt.* 1. vbique ferè derogari. 5

SVMMARIVM.

1 *Miſſam ſemel in die ſufficit Sacerdoti celebrare, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, & n.* 2.
3 *Miſſas tres in die Natiuitatis Domini licitum eſt cuilibet Sacerdoti celebrare.*
4 *Miſſam vnam ex tribus, quas quilibet Sacerdos dicere poteſt in die Natiuitatis Domini, ſatisfacit fidelis audiendo.*
5 *Cauſa ſufficientes ad celebrandum ſecundam Miſſam quæ ſint, oſtenditur.*

Cap. Conſuluiſti. III.

Innoc. III.

SAcerdoti ſufficit ſemel in die vnam Miſſam ſolùmodo celebrare, niſi in caſu neceſſitatis, & in Chriſti natali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Rebuff. Cened. *collect.* 175. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 421. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 534. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *cap.* 1. 1

Hinc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt D. Thom. 3. *p. q.* 83. *a.* 1. Franc. à Victoria *de Euchariſtia,* 2

595.

§. 95. Syluest. *verbo Miſſa 1. n. 7.* Angel. *eodem verbo, num.* 46 S. Antonin. *part. 3. tit. 13. cap. 6. §. 5.* Brun. *de cærem. Eccleſ. lib. 6. c. 1. in princ.* Læl. de Zanch. *de priuileg. Eccleſiaſt. priuileg.* 118. *ex n. 1.* Nauarr. *in man. c. 25. n. 87. & conſil. 9. ſub hoc tit. in antiq* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſ. 3. princ. n. 34.* Menoch. *de arbitr. caſu* 407. Bernard. & Salzed. *in pract. canon. cap. 55. in nouiſſ. edit.* Vaſq. *part. 3. diſp. 232. c. 5.* plures apud Cened. *ad Decretal. collect.* 175. *num.* 1. Petr. de Ledeſma *in ſum p. t. tract. de ſacram. Euchar. c. 19. concl.* 6. Azor. *inſtit. mor. p. 1. lib. 10. c. 24. quæſ. 6.* Farinac. *fragment. crimin. part. 1. litt. C. num.* 309. *cum ſeqq.* Aloyſius Riccius *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ.* 351. *in 1. edit.* aliàs *reſolut.* 301. *in 2. editione,* Ægid. Coninck *de Sacrament. & cenſur. tom. 1. quæſt. 83. dub. 4. à num.* 212. Fr Ludouic. Miraoda *in manuali Prælatorum, tom. 1. quæſt. 40. art. 8. concluſ.* 1. Bonacina *de Sacrament. diſp. 4. quæſt. vlt. puncto* 7. §. 5. *num.* 9. Marc. Anton. Genoenſ. *in practica Archiepiſc. Neapol. cap.* 64. Stephan. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta. præc. 1. lib. 3. c.* 16. apud quorum plures videri etiam poteſt qua pœna puniatur Sacerdos eodem die duas Miſſas celebrans.

3 *Excepto die Natiuitatis Dominica.*] Notatur ad hoc, quòd in die Natiuitatis Domini licitum eſt plures Miſſas celebrare, quo die Teleſphori Papæ decreto ter Miſſæ ſacrificium fit, *cap. nocte ſancta, de conſecrat. diſt.* 1. Azor. *d. quæſ. 8. verſ. excipiunt*, Fr. Ludouic. Miranda *d. art. 8. concluſ.* 2. & alij *in d. cap. nocte,* & *ſuprà* citati, quare trium Miſſarum ſignificationem eleganter explicat Guillelm. Durand. *in rationali diuino-*
4 *rum, lib. 6. c. 13. num. 17. cum ſeqq.* Verùm autem fideles teneantur illas tres Miſſas audire? in dubium reuocatur à Doctoribus, qui communiter tenent ſatisfacere audiendo vnam ex tribus, Nauarr. *in man. cap. 21. num. 2. in princip.* Ferdinand. Paez *in repet. c. Miſſas, de conſecrat. diſt. 1. num. 82. cum ſeqq.* Nald. *in ſumma, verbo Miſſa, num.* 10. Syluest. *verbo Miſſa 1. num. 1. verſ.* 7. Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 13. §. 5.* Barthol. ab Angelo *dial. 5. §.* 801. Bonac. *de Sacrament. diſp. 4. q. vlt. puncto 11. num.* 10.

5 *Niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat.*] Cauſas plures ſufficientes ad celebrandam ſecundam Miſſam enumerant, Nauarr. *in man. cap. 25. num. 87. & 93.* Nicol. Aurific. *de cærem. eccleſ. c. 14. §. quæ ſit iſta cauſa, ſol.* 259. Sot. *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 2. verſ. ſed huius occaſione,* Rebuff. *in repet. huius text. verſic. ſecundò poſſunt dici plures Miſſæ,* Spin. *d. gloſ. 3. princ. num. 54. verſ. tamen caſus,* Valeot. *tom. 4. diſp. 6. q. 11. puncto 5. ad 7.* Hieronym. Llamas *in 3. part. methodi, c. 5. §.* 17. Soar. *tom. 3. ad 3. p. D. Thomæ, quæſt. 83. art. 2. diſp. 80. ſect.* 3. Azor. *d. quæſ.* 6. Nogn. *ad d. 3. part. D. Thomæ, q. 83. art.* 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29 num.* 171. Card. Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib. 1. cap.* 3. Henriq. *in ſumma, lib. 9. c. 30. §.* 7. Duas autem neceſſitatis cauſas principaliores referunt Doctores, primam quando Sacerdos poſtquam ſe cõmunicauit, admonetur de neceſſitate infirmi communicaturi, & non habet Hoſtiam conſecratam, tunc enim de nouo videtur poſſe Miſſam facere, niſi adſit alius Sacerdos celebraturus, vt docent Nauarr. *d. cap. 25. num.* 87. Toler. *d. cap. 3. ad finem,* Iacob. de Graff. *in deciſionibus aureis, part. 1. lib. 2. c. 40. n.* 1. Azor. *d. quæſ.* 6. Bartholom. ab Angelo *de Sacrament. dial. 5. §. 214 & 219.* Chamerot. *de Miſſa ſacrificio, dub.* 13. Bonacina *d. puncto 7. n.* 10. Secundam quãdo vnus Sacerdos præficitur duabus, vel tribus Eccleſiis parochialibus ob illarum paupertatem, vt per Barthol. ab Angelo *d. dial. 5. §.* 221. & Bonacina *d. punct. 7. num. 10. verſ. ſecundò,* vbi *in verſ. ſeq.* aduertit ſtandum eſſe legitimæ locorum conſuetudini. Et aduertit Cened. *d. collect. 575. num.* 3. quòd Sacerdos non poterit ſecundam Miſſam celebrare in ſupradictis, & in aliis caſibus ſi vinum ablutionis ſumpſerit in prima Miſſa, & *collect. 149. num. 1. in fine,* ex Ioan de Lapide *in reſolutorio dubiorum circa celebrationem Miſſarum occurrentium, cap. 2. art. 4. dub.* 1. ait quòd etiam in caſu, quo permittitur bis in die celebrare, ſemper intelligitur, dummodo celebrans ſit ieiunus. Sed iam hodie ob multiplicitatem Sacerdotum hi caſus & alij, ſi qui ſunt, abierunt in deſuetudinem, vt referunt Llam. *d. §. 17. in fine,* Scort. *de ſacrif. Miſſæ, lib. 2. cap. 16. num.* 2. Vaſq. *in 3. tom. 2. diſp. 232. cap. 5. num.* 48. Soar. *tom. 3. in 2. part. diſp. 8. ſect.* 3. Vgolin. *de offic. Epiſc. c. 16. num.* 4. Molfeſ. *in ſum. Theolog. moral. tom. 1. tract. 3. cap.* . *num.* 46. Sylu. *in 3. part. quæſt. 83. art. 2. ad* 3. Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. part. 2. de ſacrif. Miſſæ, quæſt. 2. dub. 3. concluſ. 3. in fine.*

Cap. Conſilium. IV.

IN Miſſis in honorem alicuius Sancti diebus feria- 1
tis celebrandis licèt dicatur propria præfatio, non tamen dicitur hymnus Angelicus, nec Symbolum. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontiſ. pag.* 422. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 534 remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap.* 2.

Quando in diebus profeſtis celebratur in hono- 2
rem B. Virginis, vel Spiritus ſancti, vel ſanctæ Crucis, tunc nec Hymnus Angelicus, nec Symbolum dicitur nec etiam Te Deum laudamus, in Laudibus Matutinis, ita ex hoc text. deſumit Guilielm. Durand. *in rationali diuinorum offic. lib. 4. cap. 13. in fine.*

SVMMARIVM.

2 *Sacerdos ſemper vinum profundere debet poſtquam totum acceperit Euchariſtiæ ſacramentum; niſi eodem die aliam Miſſam debuerit celebrare, & n. 2.*

3 *Euchariſtiam ſuſcepturus debet à media nocte eſſe ieiunus, niſi aliud poſtulet reuerentia Sacramenti, vel neceſſitas.*

4 *Voto non bibendi vinum non contrauenit Sacerdos, qui illud ſuſcipit poſt ſanguinis ſumptionem.*

5 *Ieiunium naturale frangit qui medicinam ore ſumit.*

Cap. Ex parte. V.

SAcerdos poſtquam totum Sacramentum Eucha- 1
riſtiæ accepit, debet ſemper infundere vinum, & accipere, niſi quando eodem die deberet aliam Miſſam celebrare, quia tunc ſi infuſum vinum acciperet, non poſſet amplius eodem die celebrare. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Ancharan. Henric. Butr. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 422. Alagona *in compẽdio iuris Canonici, pag.* 534. remiſſiuè Ximen. *in concord p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 33. cap.* 4.

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt 2
Gulielm. Durand. *in rationali diuin. lib. 4. c. 1. num.* 26. Syluest. *in ſumma, verbo Miſſa 1. num. 7. verſ. tertiam quando,* Sot. *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 2. verſ. vnde poſtquam in prima celebratione,* Nauarr. *in man. cap. 24. n. 88. in princip.* Rebuff *in repet. c. conſuluiſti, hoc tit. verſ. & his caſibus.* Stephan. Gaëta *in repet cap. ad limina 30. qu. 1. §. 6. num. 119. in princ.* Cened. *ad Decretal. collect.* 149. *num. 2. & collect. 175 num.* 3. quibus adde Fr. Ludouic.

Miranda *in manuali Prælatorum, tom.1. quæſt.40. art. 13.concl...* vbi meminit huius text. Azor. *inſtit.moral. part.1.lib.10.cap.24. quæſ.6. verſ. excipiunt, & cap.30. quæſ.1.verſ.deinde,*& *in verſ.quæris*, reſoluit clericum oportere eſſe ieiunum, vt nihil ſcilicet cibi, potúſve, aut etiam medicamenti ſumatur, & *quæſt.* 4. aſſerit licere Presbytero vna cum vino, quod ad ablutionem ſumi ſolet, ſuſcipere particulas panis conſecratas, quas in corporali, vel etiam patena, vel Calice inue-
3 nerit; quod etiam tenent citati à Cened. *d.collect.*149. *num.4. verſ.ſecundus.* Nam ſuſcepturus Euchariſtiam per ſe loquendo debet à media nocte eſſe ieiunus, ieiunio non ſolùm Eccleſiaſtico, verum etiam naturali, Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.part.*1.*lib.*2.*cap.*30.*n.*13. Pitigian.*diſt.7.quæſt.4.art.2.*& 3.Azor.*d.c.*30.*quæſ.*2. Barthol.ab Angelo *de Sacrament. dialog.* 4.§.203. & *dialog.5.de Miſſa*, §.198. Fr.Ludouic.Miranda *d.loco*, Bonacina *de Sacrament.diſp.4.quæſt.6.puncto 2.num.*5. rationem reddit D.Thom.3.*part.quæſt.*80.*art.*8. Licet tamen fracto ieiunio Euchariſtiam ſumere quando ita poſtulat reuerentia Sacramenti, vel fert neceſſitas, vt in vndecim caſibus relatis à Cened. *d.collect.* 149. *ex num.* 4. veluti ſi Euchariſtia peruentura eſſet ad manos infidelium, qui illam iniurioſè tractabont, tunc Sacerdotem non ieiunum eam poſſe ſumere, docent Soar.*tom.* 3. *diſp.*98. *ſect.6. ad fin.* Azor. *d.lib.*10.*cap.*33.*quæſ.*7. Valer. Reginald.*in praxi fori pænitent.lib.*19.*num.*122. Ægid.Coninck *de Sacram. & cenſuris, tom.*1.*quæſt.*80. *art.*8. *num.*21. Poſſeuin.*de officio Curati,cap.*8.*n.*12. Fr.Emman.*in ſumma, tom.*1. *cap.66.num.*1. Vnde etiam Sacerdos, qui loco vini conſecrauit aquam, non aduertens ad hunc errorem, niſi poſt aquæ ſumptionem, debet de nouo vinum conſecrare quamuis fregerit ieiunium per ſumptionem aquæ, nam conſecratio vini ſpectat ad integritatem ſacrificij, quam conſtat eſſe de iure diuino, quod præponderat præcepto Eccleſiaſtico de ſumenda Euchariſtia cum ieiunio; ob id etiam, qui poſt conſecrationem aduertit ſe non eſſe ieiunum, aut ſumpto iam cibo conſecrauit, tenetur ſacrificium perficere, quia arctius eſt vinculum, & maior obligatio perficiendi ſacrificij iam inchoati, quàm ſumendi Euchariſtiam cum ieiunio, vt per Fr.Emman.*d. cap.*66. *num.*1.Azor.*d.c.*33.*quæſ.*3. Valer. Reginald. *d.lib.*29. *num.*122.Henriq.*in ſumma,lib.*8.*cap.*50.Cened.*d.collect.*149.*num* 4. *in princ. & verſ.*11. Ob eandem pariter rationem ſi Sacerdos peracta conſecratione moriatur, nec adſit alius præter Sacerdotem non ieiunum, tenetur Sacerdos non ieiunus perficere ſacrificium, vt tenet Nauarr.*in man.c.*25. *num.*86. Stephan. Gaëta *d.*§.6.*num.*118.*in fine*, Cened.*d.collect.*149.*verſ. ſeptimus*, quicquid dicant Henriq.*d.lib.*8.*c.*3.& Azor. *d.lib.*10.*cap.*33.*quæſ.*2.

4 *Vino perfundere debet.*] Cùm ergo obliget Eccleſiæ præceptum ad aſſumptionem vini in prima Miſſæ ablutione poſt ſanguinis ſumptionem, non ex hoc contrauenitur voto non bibendi vinum, vt docet Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.* 4. *cap.* 11. *num.*43.

5 In gloſſ.*Ne ſi fortè*.ibi,*ſed poſt medicinam*,&c. Notatur ad hoc, quòd ille frangit ieiunum naturale, qui medicinam ore ſumit, ac proinde non poteſt eo die Euchariſtiam ſumere, vt per Coninck *d.quæſt.*80. *art.* 8.*num.*47.& 48. Soar.*d.diſp.*68. *ſect.*4. & alios apud Bonac.*d.puncto* 2.*num.*8.

SVMMARIVM.

1 *Verba ſi qua ſunt in Canone Miſſæ, quæ ab Euangeliſtis dicta non fuerunt, credere debemus, quòd à Chriſto Apoſtoli, & ab Apoſtolis eorum ſucceſſores acceperunt.*

2 *Tranſubſtantiatio quid ſit, remiſſiuè.*

3 *Forma Sacramenti ſanguinis quæ, remiſſiuè.*

4 *Myſterium vnde dicatur, remiſſiuè.*

5 *Teſtamentum vſque ad mortem mutari, vel reuocari poteſt.*

6 *Aqua cum vino in ſanguinem conuertitur.*

7 *Vino conſecrato, & ſubſtantiato, ſi eadem vini ſpecies non ſolùm in maiori, ſed etiam minori quantitate miſceatur, nunquam tale vinum ſic permixtum conuertitur in ſanguinem Chriſti.*

8 *Oleo conſecrato, ſeu aqua benedicta quare miſceri poſſit liquor eiuſdem ſpeciei non conſecratus in minori quantitate, ita vt totum maneat conſecratum, non ita in vino conſecrato oſtenditur, & num.*9.

10 *Guttæ ſanguinis Chriſti ſi commiſceatur vinum in ſumma quantitate, an maneat ſemper illa gutta ſanguinis ſub particula vini conſecrati, & quid faciendum de illo vino, oſtenditur.*

11 *Vino in ſacrificio Miſſæ quando aqua miſceatur, remiſſiuè.*

12 *Martyri facit iniuriam qui orat pro martyre.*

13 *Suffragiis non indigent viuorum, qui in cœlis ſunt.*

14 *Miſſa non prodeſt Beatis niſi quatenus per ipſam coluntur, & honorantur.*

15 *Suffragia, & preces pro damnatis ad ignem æternum fieri non poſſunt.*

16 *Traianus an orationibus D. Gregorij ſaluus factus fuerit, oſtenditur.*

Cap. Cùm Marthæ. VI.

VErba ſi qua ſunt in Canone Miſſæ, quæ ab Euangeliſtis dicta non fuerunt, ſcilicet, myſterium Fidei, eleuatis oculis in cælum, æterni Teſtamenti, Apoſtoli acceperunt à Chriſto, & ſucceſſores ab Apoſtolis. In ſacramento Euchariſtiæ ſubtiliter tria diſtinguuntur, primò forma viſibilis, id eſt, panis, & eſt Sacramentum geminæ rei, ſed non eſt res. Secundò veritas corporis, & eſt Sacramentum & res, Sacramentum vnius, & res alterius; tertiò virtus ſpiritualis, id eſt, vnitatis, & charitatis, & eſt res gemini Sacramenti, ſed non Sacramentũ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Viu.*in rationali lib.*3.*iuris Pontificij, pag.*423. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*535. remiſſiuè Caſalan *annot.*& Ximen.*in concord. part.*1.& 2. refertur ab Anton. Auguſt.*collect.*3. *Decretal.lib.*3.*tit.*33.*cap.*5. 1

Tranſubſtantiauit.] De tranſubſtantiatione vide Cõcil. Trid.*ſeſſ.*13.*de Sanctiſſ. Euchariſt.c.*4.& *can.*2. vbi dicit totam ſubſtantiam panis, & vini cõuerti in Corpus, & Sanguinem Chriſti, Iodoc.Coch.*tom.*2.*theſauri Catholici,lib.*6.*art.*1.Soar.*tom.*3.*diſp.*50.Vaſq.*in* 3.*p. D.Thomæ,tom.*3.*q.*75.*diſp.*80.& 81.Nugn.*d.q.*75.*art.* 1.*diffic.*1.& *art.*4.*diffic.*1. Viuald.*in candelabro aureo, vbi de Euchariſtia,cap.*7.Chamer.*de Sacrament.vbi de Euchariſtia,cap.*6.Ægid.de Coninck *de Sacrament. & cenſuris,tom.*1.*quæſt.*75. *à num.*49. & *à num.*171. Bonac *de Sacrament.diſp.*4.*q.*3.*puncto* 6.§.2. 2

Hic eſt enim ſanguinis, &c.] De forma Sacramenti ſanguinis, vide Magiſt.*ſent.in* 3.*diſt.*8.Angl.*in floribus Theolog.vbi de Euchar.quæſt.*1.*art.*8.*concluſ.*2.Viuald. *d.loco cap.*5.*num.*1.Chamer.*d.loco,cap.*7. Soar.tom.3. *diſp.*69.*ſect.*2.B.Thom.*p.*3.*quæſt.*78.*art.*3. vbi Nugn. *concl.*& Coninck *num.*33.Valent. *tom.* 4. *diſp.* 6.*q.*6. *puncto* 1.*circa fin.verſ.nunc reſectis*, Henriq. *in ſumma, lib.*8.*cap.*16.§. & *cap.*27.§. 2. Valerius Reginaldus 3

in praxi rerum fori pœnitent.lib.19.num.91.Barthol.ab Angelo de Sacrament.dialog.4.§.370.Bonac.d.quæſt.3. puncto 3.

4 *Myſterium.*] Vnde dicatur docet Sayr.de Sacram. in genere,lib.1.cap.1.pag.6.

5 *Quia teſtatoris obitu*,&c.]Notatur ad hoc,quòd teſtamentum vſque ad mortem mutari, minui, corrigi, ac reuocari poteſt, quia vltima voluntas deambulatoria eſt vſque ad mortem, vt per Pirrel. in rubr. C.de reſcind.vendit.part.1.cap.3.num.24.Gutier.de iurament.confirmat.part.2.cap.1.à princip. Menoch conſ. 329.num.6.

§. Quæſiuiſti.

In Sacramento Altaris aqua cum vino tranſubſtantiatur in ſanguinem. Colligunt Doctores in principio text.citati.

6 *Vt tùm aqua cum vino in ſanguinem conuertatur*,&c.] De quo vide S.Thom.part.3. quæſt.74. art.8. vbi Peſant.Nugn.& Ægid de Coninck num. 144. Vaſquez part.3.diſp.178.cap.2.Scot.in 4.diſt.7. Azot.inſtit.moral.p.1.lib.10.cap.28.quæſ.1. Valent.tom.4. diſp.6.q.5. punct.3. Chamerot. de Sacrament. vbi de Euchariſtia, c.6.dub.55.Bonac.in ſimili tract.diſp.4.quæſt.2. puncto 4.Valer.Reginald.in praxi fori pœnit. lib.29.num.36. Soar.tom.3.diſp.45.ſect...

7 *Quin ſi poſt Calicis conſecrationem*, &c.] Notatur ad hoc,quòd ſi vino conſecrato, & tranſubſtantiato eadem vini ſpecies non ſolùm in maiori, vel æquali, ſed etiam in minori quantitate miſceatur, nunquam tale vinum ſic permixtum conuertitur in ſanguinem Chriſti, vt per Victor.in ſumma,de Sacrament. vbi de ſacrament. Euchariſtia,num.73. verſ.quaritur virum vino,Durand.in 4.diſt.12.quæſt.3.& ibi Palud.quæſt.6.& Richard.art.4.quæſt.1. Soar.in 3.part. D. Thomæ, quæſt. 77.art.8.diſp.58.ſect.4. Paul.Puic. de viſitat.lib.1.c 6. n.10.in quo caſu ceſſabit reg.cap.quòd in dubiis, in fine,de conſecrat. Eccleſia,iuxta quam in liquoribus magis dignum attrabit ad ſe minus dignum,ſaltem quando in minori quantitate commiſcetur.

8 Vniuerſus tamen Doctorum labor verſatur in reddenda vera differentiæ ratione, quare ſcilicet ſi oleo conſecrato,ſeu aquæ benedictæ miſceatur liquor eiuſdem ſpeciei non conſecratus in minori quantitate totum maneat conſecratum, vt in d.cap. quod in dubiis, non ſic ſi vino conſecrato eadem vini ſpecies in minori quantitate miſceatur reſpectu talis vini ſic permixti,vt probat text.in præſenti. Quare nulla aſſignata differentiæ ratione per gloſſ. Innocent. Hoſtienſ.in d.cap.quod in dubiis, inſurgit Butr. poſt antiquiores, Petrum ſcilicet,& Abbatem,eam reddens,quia oleum conſecratum, ſicut & aqua benedicta remanent poſt conſecrationem in ſua olei,& aquæ ſubſtantia, quam antea habebant,& ideo nil mirum ſi commixtio eiuſdem liquoris, vel etiam alterius in parua quantitate trahatur ad naturam liquoris conſecrati, quæ ratio videtur ceſſare in vino tranſuſtantiato, quod iam vinum non eſt,ſicut erat antea,ſed potius verè ſanguis Chriſti, vltra quam rationem Abb. Panorm. aliam reddit, quia poſt conſecrationem non remanet plus ſanguinis,quia non eſt ſanguis ſine corpore, vt notatur in hoc text. Vnde quemadmodum in Hoſtia eſt verum corpus Chriſti cum ſanguine, ita in Calice eſt verum corpus Chriſti cum ſanguine per concomitantiam,itavt non poſſit dari ſanguis ſine corpore,ex quo datur intelligi quòd cùm ſanguis ſit in venis, non poteſt attrahere ad ſe naturam, & ſubſtantiam cuiuſcumque liquoris ſuperadditi, provt eundem Abb. interpretatur Sylueſt.in ſum.verbo aqua.

9 Sed prædictæ differentiæ rationes non ſatisfaciunt, nam prior non ſoluit difficultatem,adhuc enim eadem extante ratione quæri poteſt quare facta tranſubſtantiatione ſanguis Chriſti poſt illam remanens non attrahit ad ſe liquorem alium ſuperadditum in minori quantitate permixtum, ſicut oleum conſecratum attrabit non conſecratum. Secunda verò ex eo confunditur,quia ſi aliquod vinum,ſcilicet commixtum Calici conſecrato non tranſiret in ſanguinem Chriſti ex ea ratione,quia ſanguis eſt inſimul cum corpore, & ita in venis, ſequeretur quod ſi in triduo poſt Paſſionem Chriſti, ante Reſurrectionem Calici conſecrato commiſceretur vinum, totum idem vinum commixtum conuerteretur in ſanguinem, ſi quidem tunc temporis non erat ſanguis inſimul cum corpore, ſed in diſtantia locali, hoc tamen dicendum non eſt, vt colligitur ex hoc text. igitur videtur inſufficiens, & minus adæquata prædicta Panorm. ratio. Vnde in hac materia tutius videtur ne diſcedamus à Theologorum ſententia, ex quorum mente vera eſt prior Petri, Abb. & Butrij, & colligitur ex D.Thoma, quem omnes in hoc ferè Theologi ſequuntur dict. part.3.quæſt.77.art.8.in reſp.ad 3.in fine.

10 Quid autem dicendum ſit vbi vino conſecrato ſit commiatio vini in ſumma quantitate, veluti ſi guttæ ſanguinis Chriſti ſuperadditum ſit vini profani dolium,quæſtio eſt difficilis,an ſcilicet maneat ſemper facta prædicta commixtione, illa gutta ſanguinis ſub particula vini conſecrati? partem negatiuam clariſſimis verbis tuetur D.Thom.d.quæſt.77.art.8.concluſ.3. & iterum in 4.diſt.12.art.2.quæſtiunc.1.& quodlib.10. art. 3. cuius fundamentum illud eſt quòd licèt per commixtionem eiuſdem liquoris, ſcilicet vini, non corrumpatur ſpecies vini conſecrata, nec deſit adeſſe vinum per modum ſubſtantiæ, attamen deſinit eſſe idem in indiuiduo propter diuiſionem liquoris commixti in tam magna quantitate, & ideo deſinit ibi eſſe ſanguis Chriſti, qui eatenus ibi eſt, quatenus ſpecies conſecrata non corrumpitur, immo exiſtit, & conſeruatur, quam opinionem conatur defendere Sot. in 4. diſt.10. quæſt.2. art.8. Contra eandem tamen videntur ſentire ferè omnes Theologi, nempè Durand. Richard. & Palud. dictis locis, Sot.in 4. diſt.12. quæſt. 4. Bonauent. art.2.quæſt. 2. Alexand. de Ales, Ledeſma, Victor. & alij relati per Soar. dict. quæſt. 77. art. 8 diſput. 57. ſect.4. vbi teſtatur hanc eſſe communem Scotiſtarum, & Thomiſtarum ſententiam, quam etiam tuetur Ioſeph. Angles in floribus Theolog. vbi de eſſentialib. Euchariſtia, art.4. tit.98.concluſ.1. pro qua ſententia afferunt multas,& efficaciſſimas rationes, vltra auctoritatem huius text. qui indiſtinctè loquitur, ſiue liquor in magna quantitate, ſiue in parua miſceatur Calici conſecrato. Difficultas eſt quid faciendum ſit de dolio vini in quod gutta ſpecierum vini conſecratarum immiſſa eſt,reſpondet Sot.d.art.9. Henriq.lib. 8.c.28.§.4.Emman.Sà verbo Euchariſtia, num.31. Viuald.in candelabro aureo,vbi de Euchariſtia, c.7.n.29. & alij,illud vinum adhiberi,& bibi poſſe à laicis,nec opus eſſe,vt ſeruetur pro Miſſis celebrandis, quia illa gutta haberi poteſt pro amiſſa, cum ignoretur, quænam illa ſit. Verùm magis piè Soar. d. diſp.57. ſect.4. ad finem,Nugn.ad 3.part. D Thom. quæſt.77.art 8.ad finem, & ibi Ægid.de Coninck num.73. ac Bonac. de Sacrament.diſp. 4.quæſt.3.puncto 6. §.3. & alij per eos citati, ſentiunt huiuſmodi vinum ſeruandum eſſe ad pios vſus,alioquin fieri contra reuerentiam ſpeciebus conſecratis debitam.

Ideo vino aqua vnitur,&c.]Plures rationes ad oſtendendum quare vino aqua miſceatur, adducunt Soar. 11

tom.4.

*tom.4.d.ſp.45.ſect.2.cõcluſ.2.*Card. Bellarmin. *lib.4.de Euchariſt. cap.*10. Miranda *in manuali Prælat.tom.*1. *quæſt.*40.*art.*6.*concluſ.*2. & alij apud Bonac, *d. diſp.*4. *quæſt.*2.*punct.*4.late Guillelm. Durand.*in ration. diuinorum, lib 4.cap.*30.*à num* 19.nouiſſimè Reuerendiſſ. D.Ioan.Serran.Epiſcop Acernen.*in expoſitione Miſſæ ſacroſanctæ,ac cæremoniarũ,quæ in eius celebratione fiunt, part.*1. *num.*112.vbi in hæc verba. In hac oblatione poſtquam Sacerdus obtulit panem recitando orationem illam,quæ incipit,Suſcipe ſancte Pater, vt offerat vinum miſcet paululum de aqua, non quidem (vt omnes Catholici docent Doctores)de neceſſitate Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti, & Catholicæ Eccleſię ordinatione,ac lege,nõ inſtituta,vti Rupert. dicit *lib.* 2. *de diuinis offic. cap.*2. ſed ſcriptis mãdata à S. Alexand.I. nam vt ſufficienter probat Seuerinus Binius *tom.*1.*Concil.in not.ad epiſt.*1. *Alexand.I.* ex Liturgia S.Iacobi,& auctoritate Clemẽtis Romani,Irenæi,Cypriani, & aliorum cæremonia hæc à Chriſto Domino fuit vſurpata,ab Apoſtolis obſeruari præcepta,& ab Alexand.I.ſcripto,& præcepto corroborata.Et iure quidẽ ratione ſignificationis,quia, vt ipſemet Alexander docet *epiſt.*1. *ad omnes orthodoxos*, & habetur *in cap.Sacramentum,de conſecrat.diſt.*2.& poſt ipſum S.Thom.*part.*3.*quæſt.*74.*art.*6.*in corpore.*vinum aqua mixtum ſignificat ſanguinem & aquam, quæ exiere de latere Chriſti Domini in Cruce, quemadmodum ocularis teſtis Ioannes *cap.*19. ſcripſit.Significat inſuper ſecundùm Iulium Papam I.*epiſt.ad Epiſcopos per Ægyptum*,& habetur *cap.cùm omne crimen, de cõſecrat.diſt.*2.& ipſũ S.Thom.*vbi ſupra*,adunationem populi cum Chriſto Domino.Nam aquæ populos ſignificant,vt dicit S.Ioan.*Apocalypſ.cap.*17.Et ob id antequam in Calicem infundatur,aquam benedicit Sacerdos ad ſignificandum adunationẽ hanc manaſſe ex virtute Crucis, & ex meritis paſſionis Domini noſtri IESV Chriſti, vt ſatis clarè dicitur in oratione, quam recitat Sacerdos dum dictam commixtionem facit,& incipit, *Deus,qui humana ſubſtantia.*

§. Tertio loco.

Oratio quæ dicitur in ſecreto in feſto S. Leonis immutata eſt, quia vbi dicebatur, Annue nobis Domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc nobis proſit oblatio,hodie dicitur,vt interceſſione B.Leonis hæc nobis proſit oblatio, & hæc mutatio contingit,quia Sancti noſtris orationibus non indigent, ſed nos ſuis. Colligunt Doctores in principio text.citati.

12 *Iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre*] Vide Henriq.*in ſum.lib.*2.*cap.*16. §.5.*lit.L.* Ægid. de Coninck *de Sacrament.& cenſur.tom.*1.*quæſt.*66.*num.*131. Qui enim in cœlis ſunt, ſuffragiis non indigent vi-

13 norum cùm ſint in loco beatitudinis omnium perfectione bonorum aggregato, Auguſt.*de cur. pro mort. agent num* 1.*& tract.*84.*in Ioan.& ſerm.*34. *de verb. Apoſt.*Iul.Lauor.*de Indulgent.part.*2. *cap.*30. *num.*29.

14 Vnde Beatis non prodeſt Miſſa niſi quatenus per ipſam coluntur, & honorantur, Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*29.*num.*153. Barthol. ab Angelo *dial.*5.*de Miſſa*, §.475. Chamer. *de Sacrificio Miſſæ, dub.*12.Fr.Ludou.Miranda *in man.Prælat.tom.*1. *q.*41. *a.*5.*concluſ.*6.Bonacio.*de Sacram.diſp.*4.*quæſt. vlt.puncto* 4.*num.*7.

15 *Quòd defunctorum alij ſunt valde boni*, &c.] Vide [illegible] l.Lauor.*vari.lucubrat.tit.*2.*c.*15.*n.*112.

In [illegible] gloſ. *Inueſtiget.*vlt.ibi,*& ita damnatus ſaluabitur*, In [illegible] or errorem eſſe in fide dicere aliquem damna- Arbitr [illegible] gnen i æternom liberatum eſſe,vt multis pro- tum ad [illegible] . do Valle *de tncancas. & enſalmis ſect.*2. bat Emma [illegible]

*cap.*2.*num.* 69. *in fine*, pro illo enim numquam orat Eccleſia,*cap.quibus,cap.grauia.cap.non æſtimemus,cum ſimilibus* 13.*q.*2.S.Auguſtin.*ſerm.*118 Gregor. *lib.*34. *moral.cap.*13.nec pro illo ſuffragia offerri, & preces fundi poſſunt,*c.tempus,illa cauſa & quæſtione.* Nauar. *de horis canon.cap.*20. *num.*38. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 45. *quæſt.*2.*art.*2.Card.Bellarm.*lib.*2.*de Purgator. cap.* 18. Philiarch.*tom.*1.*lib.*2 *cap.*7.*verſ.ſecunda concluſio.*

De illo tamen quod ex Damaſceno *in orat.de mortuis* narratur, Diuum ſcilicet Gregor. pro Traiani Ethnici Imperatoris anima oraſſe, & vocem ad ſe diuinitus delatam audiuiſſe ſic dicentem. Vocem tuam audiui,& veniam Traiano dono,an verum fuerit,maxima eſt inter Doctores controuerſia: quidam enim apocrypham hiſtoriam dicunt, aſſerentes hoc falsò imponi Damaſceno:alij verò illam veram fuiſſe tuentur,putantes ex Dei diſpenſatione animam Traiani poſt mortem detentam alicubi fuiſſe ad tempus vt poſtea lacrimis, & Orationibus B. Gregorij a Deo præuiſis,ſuſcitatus pœnitentiam veram ageret, & ſaluaretur,de quo tamen vide Melch.Cano *lib.*1 *c. de locis Theolog.cap.*2.Fr. Alphon. Ciacon. *in ſpecial. tractat.de ſaluatione Traiani precibus D.Gregorij*, Sot. *in* 4.*diſt.*45.*quæſt.*1.*art.*2.Ægid.Roman. *quodl.* 1. *q.*2. Polon.*in chronico in vita Traiani in fine.*Nauar.*de orat. nocab.*22.*n.* 43.*&* 45.*& miſcel.* 58. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part.*5 *conſid.*5.*verſ.ex hac.* Ioan.Diacon. *in vita D.Greg.lib.*2.*cap.* 44. Caſtro *aduersùs hæreſes verbo infernum,hæreſi* 2.*& verbo ſuffragia.* Fr.Ioan.Baptiſt.Conrad.*reſponſorum caſuum conſcientiæ,p.*1.*caſu* 264. Philiarch.*tom.*1.*lib.*2.*cap.*8.*verſ.ſecunda pars*, Benzon. *de iubil.lib.*2.*c.*44.Fr. Hieronym. Roman.*de Republic. Chriſtiana,lib.*1.*c.* 7.*fol* 91.Fr.Anton.de Yepes *in chronica Ordinis S.Benedicti,cent.*2.*cap.*1.*fol.*431, Henriq. *in ſumma,lib.*9 *c.*16.§.3.Ioan.Ferdin.*in theſauro verbo æternitas,num.*7.Eſcob.*de ratiocin.miniſt.cap.* 25.*n.*47. Lorin. *Actor.*1.*num.*24.*& ad* 1.*Ioan.*4.*verſ.* 16. *& ad Pſalm.*102.*verſ.*10.Soar.*tom.*2.*in* 3.*part.diſp.*43.*ſect.*3. §.*nihilominus,& tom.*4.*diſp.*48.*ſect.*4.*n.* 13. *& tom.*2. *de Relig.lib.*1.*de orat.in communi*, *cap.* 14.*à princip & tom.*3.*in* 3 *part.diſp.*78.*ſect.*3.*verſ primò igitur*, Azor. *inſtit.moral.part.*1.*lib.*3.*cap.*31.*quæſ.*2.*verſ.ſed quæſtionis eſt.*Cardin.Bellarmin.*lib.*2.*de Purgat.cap.* 8.Card. Cæl.Baron.*ad martyrologium Romanum,die* 23. *Ianuar. pag.*46.*& tom.*8.*annalium. Eccleſiæ,anno Chriſti* 603. *pag.mihi* 236.*cum ſeqq.*Bernard.de Britto *in monarchia Luſitana,part.*1.*lib.*5.*c.*12.*pag.*60. Martin. Carillo *en la explicacion de la Bulla de los defunctos,part.* 2.*c.*13. *num.*20.*cum ſeqq.*Emman.do Valle *d.cap.*1. *à num.*70. Iul.Lauor.*de indulg.part.*2.*c.*30. *à num.* 16. Bonacina *de horis Canon.diſp.*1.*quæſt.*2.*puncto* 2.*num.*8.

SVMMARIVM.

1 *Hoſtiam non conſecratam qui miniſtrat propter periculum idololatriæ grauius peccat,quàm ille, qui conficit in peccato mortali,& num.*2.

3 *Euchariſtia ad Sacramentum accedens debet eſſe in gratia per Confeſſionem Sacramentalem,quando verò ea non præmiſſa licitum ſit accedere, oſtenditur. num.*4.

5 *Sacerdos,qui inchoata Miſſa meminit alicuius peccati mortalis, non tenetur illam iam inchoatam relinquere vt confiteatur,nec tenetur ad ſe vocare Confeſſarium ad Altare ſi periculum ſit ſcandali.*

6 *Pœna mitior imponenda eſt illi,qui clam,quàm qui palam delinquit.*

7 *Euchariſtia ad Sacramentum accedens cum conſcientia peccati mortalis,peccat mortaliter.*

8 Sacrificium

8 *Sacrificium oblatũ a Sacerdote in peccato mortali exiſtente prodeſt,& habet ſuum effectum quatenus nomine Chriſti per Eccleſiam offertur.*

Cap. De homine. VII.

1 SAcerdos qui propter peccatum mortale in Miſſa fingit ſe conſecrare,& non conſecrat,grauius peccat quàm qui conſecrat in peccato mortali. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq.Innocent. Colle&. Zabar. Ioan. Andr. Butr.Hoſtienſ Henric. Anchar. Panorm. Cened.*collect.*98.Viuian.*in rationali lib.*3.*iuris Pontif. pag.*425.Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 535. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. refertur ab Anton. Auguſt.*collect.*2.*Decretal.lib.*3.*tit.*33.*c.*6.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Henriq.*in ſumma,lib.*8.*cap.*56.§.6.plures apud.Cened. *ad Decretal.collect.*98.*num.* .

3 *In mortali crimine* , &c.] Nam accedens ad Sacramentum Euchariſtiæ debet eſſe in gratia per confeſſionem ſacramentalem, niſi eam prætermittat ob neceſſitatem communicandi , nec habeat copiam Confeſſarij,ita docent S. Thom.*in* 4.*diſt.*56.*&* 17. *quaſt.*3. *art.*1.*& quaſt.*4.S.Antonin. *part.*3.*tit.*53.*c.*6. *num.*7. Nauarr. *in manuali* , *cap.*22. *num.*10.Henriq.*d. lib.*8. *cap.*45.§.2. Valent.*tom.*6 *diſp.*6.*q.*8. *puncto* 3. Soar. *tom.*3. *diſp.*66.*ſect.*3. *ad finem*,Fr.Emman.*in ſumma, tom.*1.*cap.*65.*num.*1.Petr.de Ledeſma *in ſumma, part.*1. vbi *de Euchariſtia* , *cap.*10. *&* 11. Vaſquez *in* 3.*part. tom.*3.*diſp.*180.Azor.*inſtit.moral.part.*1. *lib.*10.*cap*21. *quaſ.*2. *&* 3.Bartholom.ab Angelo *de Sacram.dialog.* 4.§.18.*&* 186.

4 *Propter neceſſitatem* , &c.] Ergo ſi adſit neceſſitas celebrandi, vel communicandi, nec adſit copia Confeſſarij , vel ſi adſit,non poteſt tamen Confeſſio præmitti abſque ſcandalo, licitum eſt celebrare,vel communicare , non præmiſſa Confeſſione pecati mortalis iam commiſſi , præmiſſo ſaltem contritionis actu ne indignè ſuſcipiatur Euchariſtia cum peccato mortali,Soar.*d.diſp.*66.*ſect.*5.Barthol.ab Angelo *d.dialog.* 4.§.195.Chamerot. *de Sacrament. vbi de Euchar c.*9. *dub.*9 *& c.*10 *dub.*13.Valent.*d.quaſt.*8.*puncto* 3.Valer. Reginald.*in praxi fori pænitent.lib.*19. *cap.*6. *num.*99. *& num.*109. Durant. *de ritibus Eccleſiæ* , *lib.*2.*cap.*8.*a num.*2.Cened.*ad Decretal.collect.*98.*num.*5.*& practic. ac Canonic. quaſt lib.*1. *queſt.*3. *num.*18. Vnde inſertur 5 Sacerdotem, qui inchoata Miſſa meminit alicuius peccati mortalis,non teneri inchoatam Miſſam relinquere vt confiteâtur,nec teneri ad ſe vocare Confeſſarium ad Altare ſi periculum ſit ſcandali , Soar. *d.diſp.*66.*ſect.*4.Henriq.*d. lib.*8 *c.*46.§.3. Poſſeuin. *de officio Curati,c.*2.*num.*15.,Valer. Reginald *loco citato, num.*106.Ægid.de Coninck *de Sacrament. & cenſur. tom.*5.*quaſt.*80.*dub.*1.*num.*16.

Præcipit tamen Concil. Trident.*ſeſſ.*3.*de reformat. cap.*7. quòd ſi neceſſitate vrgente Sacerdos abſque præuia confeſſione celebrauerit , quamprimum confiteatur,ſicut referunt Peſant.*in addit.ad* 2.*p.quaſt.*10. *diſp.*5.*de precepto confeſſ.*Nugn.*in* 3.*p.tom.*1. *quaſt.*80. *art* 4.*diffic.*4. Coninck *de Sacrament. quaſt.*80. *art.*4. *dub.*1.*num.*24.Valer.Reginald. *in praxi fori pænitent. tom.*2.*lib.*29.*cap.*6.*ſect.*1.*num.*110.Filliuc.*tom.*1.*tract.*4. *cap.*8.*quaſ.*5.*num.*221. reſoluentes Concil. *dicto loco*, continere præceptum. Contra Petr. de Ledeſma *in ſumma,part.*1.*tract. de Euchariſt.cap.*11.*ante concluſ.*9. Villalob.etiam *ſumma* , *tom.*1. *tract.*7. *dub.*37.*num.*7. exiſtimantes in dicto Concil. non adeſſe præceptum, ſed conſilium, & ſic ſacerdotales ita celebrantes non peccare mortaliter.Dubium verò eſt maximum, qualiter verba illa Concil.*quamprimum*,ſint intelligenda, nam Sanch.*in ſelect.diſt.*32.*num.*14.putat illico finitá Miſſa Sacerdotum adſtrictum eſſe confiteri. Zanard. verò *in direct.Confeſſ.part.*1.*tract.de Euchariſt. cap.*7. exiſtimat quòd ſub præcepto talis Sacerdos tenetur confiteri non immediatè,nec ea die,ſed non differendo per longum tempus confeſſionẽ.At ego cùm Petr. Binsfeld.*in enchirid.Theolog.Paſtor.c.*5.Molfeſ.*in ſumma,tom.*1.*tract.*3.*cap.*10.*num.*28.Fagund. *in precepta Eccleſ.tract.*3.*lib.*3.*c.*8.*num.*9.probabilius teneo ſatis eſſe pro adimplendo ſupradicto præcepto Concilij , ſi Sacerdos,qui ſic celebrauit,confiteatur ſuo tempore, nempe ante aliam celebrationem.

Quæ veris ſunt periculis grauior .] Notatur ad hoc, 6 quòd mitior eſt illi imponenda pœna,qui clam,quàm qui palam deliquit,vt per Tiraq.*de pœnis temperandis. cauſa* 57.*à num.*1.

Peccet grauiter,&c.]Notatur ad hoc,quòd mortali- 7 ter peccat accedens ed ſacroſanctum Euchariſtiæ ſacramentum cum conſcientia peccati mortalis , vt de fide definiuit Concil.Trid.*ſeſſ.*13.*cap.*7.Vaſquez *in* 3. *p.D.Thoma,tom.*3.*diſp.*208.*à num.*1.Valer. Reginald. *d.lib.*29,*num.*98.Ægid.de Coninck *d.quaſt.* 80. *n.* 5. *cum ſeqq.*plures per Cened.*d.collect.*98.*num.* 5.Sacrificium verò oblatum à Sacerdote in peccato mortali exiſtente prodeſt , & habet ſuum fructum quatenus nomine Chriſti,& Eccleſiæ offertur , Nauarr.*in manuali,cap.*25.*num.*79.Bartholom.ab Angelo *dialog.*5. §.735.Fraxinell.*de obligat.Sacerdot.ſect.* 3.. *prænot.* 4. §.3.*num.*3.Fr.Ludouic. Miranda *in manuali Prælatorum,tom.*1.*quaſt.*41.*art.* 22. poſt Thom. Sot. Tolet. Angel.ac alios,Bonacina *de Sacrament.diſp.*4.*quaſt.vlt. puncto* 6.*num.*3.

In gloſſ. *Peccat grauiter*,vlt.ibi,*& illud poſtea quàm* 8 *citò poteſt confiteatur.*Vide Nauarr.*in princip.de pœnitent.diſt.*5.*n.*35.*& in cap.fratres,n.*99.*&* 500. *ead.diſt. & in tract.de Orat.cap.*6.*num.*41.

SVMMARIVM.

1 *Opinio improbatur,quæ habet quòd in Sacramento Altaris aqua conuertatur in phlegma , & probatur Chriſtum fuiſſe verum Deum,& verum hominem, & quod de ipſius latere exiuit vera aqua.*

3 *Homo ante infuſionem animæ non dicitur.*

4 *Lancea ictum accepit Chriſtus Dominus in latere dextero.*

Cap. In quadam. VIII.

DEclaratur Chriſtum fuiſſe verum Deum contra 1 Arrianos , & verum hominem non ex corpore phantaſtico contra Manichæos. Determinatur etiam quòd à latere Chriſti fluxit vera aqua , & non phlegma,vel mixtum,& ſicut in ſanguine relucet Sacramentum redemptionis,ſic in aqua Sacramentum regenerationis.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect.Zabar.Ioan.Andr.Butr.Hoſtienſ.Henric.Anchar. Panorm.Viuian.*in rationali lib.*3. *iuris Pontificij, pag.*426.Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*536. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*3.*Decretal.lib.*5.*tit.*33.*cap.*7.

Aquam in phlegma conuerti,&c]Vide Soar. *tom.*3. 2 *diſp.*43.*ſect.*4.Bonac.*de Sacram.diſp.*4.*q.*2 .*puncto* 4.*n.* 7.*verſ.reſpondeo hoc eſſe.*

Et verus ſanguis,ita proculdubio vera aqua,&c.]Notatur ad hoc,quòd de Chriſti latere verus ſanguis, & vera aqua manauit , vt per Bonac.*de ſacroſ.Chriſti Incarnat.diſp.* 3.*quaſt.*1.*puncto* 50.*num.* 3. vbi *n.*5.probat ſanguinem & aquam non permixtè,ſed diſtinctè,

ſe

& ſeparatè exiiſſe, itaut ſanguis ex lateris parte, & aqua ex alia effluerer, vel itaut priùs totus ſanguis exierit, & poſtea tota aqua. Quid autem ſignificent ſanguis & aqua quæ de Chriſti latere fluxerunt, non benè conſtat inter ſanctos Patres, nam Chryſoſt. *homil.84.in Ioann.* Aug.& alij putant ſignificare Baptiſmum & Euchariſtiam. Hieronym.autem *epiſt.83. ad Decanum,* Tertullian.& alij exiſtimant indicare duo Baptiſmata, ſanguinis ſcilicet, & aquæ, Ambroſius verò, Beda, & alij arbitrantur oſtendere Baptiſmum aquæ, & pretium redemptionis noſtræ. Vide Soar. *in 3.p.tom.1.diſp.55.ſect.1.col.3.& 4* Vaſq. *in 3.p. tom.1. diſp.76.c.2.num.15.*

3 *Nam adeſſe hominis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd non dicitur homo ante infuſionem animæ, cùm ex corpore, & anima cõponatur, & formetur, vt per Anton Gum. *tom.3.var.c.3.num.32.* Vnde recedente anima non eſt os, aut caro, D.Thom. *part.3.quæſt.5.art.3. verſ.ſed hæc, in fine.*

4 *Nam de latere Chriſti,*] Dextero ſcilicet, in eo enim Chriſtum Dominum lanceæ ictum accepiſſe referunt Fr.Hieron.Durand. *in libro,* quem io ſcripſit, *peregrinatio filij, lib.1. cap.3. §.14. pag.* 610. Rodulphus *de vita Chriſti, part 2.cap.64.* Rupert. *lib.2.in Ezechiel, c.33.* Iacob.Gretſer. *de ſancta Cruce, tom.3. lib.5.* Ratio eſt ſecundùm eos, quia vſu receptum eſt vt imagines Chriſti crucifixi in dextero latere vulneratæ pingantur, vſus autem innixus videtur traditioni & conſenſui Eccleſiæ. Verùm Soar. quem refert & ſequitur Bonacina *de ſacroſ. Chriſti Incarnat. diſp.3.q.1. puncto 16. num. 2.* probabiliùs putat Chriſtum vulneratum fuiſſe in ſiniſtro latere, in quod vergit cor humanum, quia veroſimile eſt Chriſtum in eo latere vulnerari voluiſſe vt manifeſtiùsq; conſtaret de ſua morte, nullus enim tranſuerberato corde viuere poteſt, tum quia in ea parte vulneratus fuit Chriſtus, ex qua Eua formata fuit, Eccleſia enim formata fuit de Chriſti latere ſicut Eua de latere Adæ, ſed Eua formata fuit ex coſta ſiniſtri lateris in quod vergit cor humanum ad ſignificandum amorem qui inter virum & vxorem reperiri ſolet ex S.Thom. 1.2. *quæſt.92.art.2.* Ergo etiam Chriſtus in eadem parte vulneratus fuit, alioquin figuratum non reſponderet figuræ: tum quia manifeſtare voluit amorem erga Eccleſiam ſuam ſponſam, iuxta illud Cantic.4. *Vulneraſti cor meum*, tum vt conſtaret patere viam per quam ad cor Chriſti ingredi, & in eo quieſcere poſſimus.

SVMMARIVM.

1 *Prælatis, & clericis præcipitur in virtute obedientiæ vt nocturnum officium & diurnum ſtudioſè celebrent, & deuotè.*

2 *Clericus maioribus Ordinibus initiatus quamuis degradatus tenetur ad recitandas horas Canonicas, ſecus in clericis in minoribus.*

3 *Beneficiati licèt non ſint ſacris initiati Ordinibus, tenentur poſt captam pacificam beneficij poſſeſſionem recitare Officium diuinum.*

4 *Beneficij Eccleſiaſtici nomine, ratione cuius tenetur quis diuinum Officium recitare, venit quodcunque quantumuis tenue, item & habitum integrè in commendam, vt n.5. & capellania collatiua, ſeu Eccleſiaſtica, vt num.6.*

7 *Penſionarius tenetur recitare Officium paruum Beatæ Mariæ Virginis ſub eadẽ pœna ſub qua beneficiarij tenentur ad recitationem diuini Officij.*

8 *Coadiutor beneficiarij an teneatur perſoluere diuinum Officium, oſtenditur.*

9 *Beneficij fructus omnes qui loco penſionis impendet illi, qui ſibi beneficium renunciauit, an teneatur ad diuinum Officium, oſtenditur.*

10 *Syncopa, & ſyncopate quid ſignificet, oſtenditur.*

11 *Horæ Canonicæ dici non debent ſyncopando, dimittendo ſcilicet vel verba, verſus, aut ſyllabas.*

12 *Sacerdotes, qui ſine legitimo impedimento non celebrãt in anno ſaltem diebus feſtis præcipuis, an peccent, oſtenditur.*

13 *Horæ Canonicæ quare diuinum Officium appellantur, oſtenditur.*

14 *Canendi alternatim in Eccleſia forma vnde originem habuit, oſtenditur.*

15 *Cantus in Eccleſia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, nam ſolum interdicitur indecens in Eccleſia canendi modus.*

16 *Muſica inſtrumenta licita ſunt in Eccleſia ſi decenter adhibeantur.*

17 *Interrũpens aliquam de precibus horariis iam cœptatis animo, & voluntate continuandi reliquã illius precationis poſt finem eius, quod interponitur, an ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ, oſtenditur.*

18 *Officium diuinum inceptum qui interrumpit animo repetendi iam recitata, ſed poſtea non repetit, an ſatisfaciat præcepto, oſtenditur.*

19 *Officium diuinum vt deuotè recitetur requiritur attentio ſiue illa ſit ad verba, ſiue ad ſenſus verborũ, ſiue ad Deum, vel ad Chriſti Paſſionem, &c.*

20 *Beneficiarius tenetur ad reſtitutionem, qui diuinum Officium recitauit abſque attentione.*

21 *Miſſæ præcepto ſatisfacit qui inter Miſſarum ſolemnia Horas Canonicas recitat.*

Cap. Dolentes. IX.

SVſpenſionis ſub pœna prohibetur ne clerici, vel Prælati vacent vſque ad mediam noctem comeſſationibus ſuperfluis, vel fabulationibus illicitis ne matutinum continuata ſyncopa tranſcurrant, Miſſis aliquando interſint, vel celebrent, & ſimilia. Item præcipitur in virtute obedientiæ vt nocturnum officium, & diurnum, quantum eis Deus dederit, ſtudioſè celebrent pariter, & deuotè. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.3.iuris Pontificij, pag.417.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.534.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* deſumitur ex Concil. generali Lateranen. ſub Innocent. III. *cap. 17.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.5. Decretal. ſub tit.15. de celebratione diuini offic. cap.7.* 1

Quidam minores clerici.] Ideo minores vocantur nõ quòd in minoribus Ordinibus conſtituti ſint, ſed quia ad Prælaturæ gradum nondum euecti fuerant, ac proinde probat clericos maioribus Ordinibus initiatos teneri ad recitandas Horas Canonicas, vt per Nauarr. *de orat. cap.7.num.2.* Soar. *de Relig. tom.2. tract.4. lib.4.cap.16.num.9.* Malder. *de virtutib. tract.10. cap.2. dub.3.* Vaſq. *in opuſcul. de benef. cap.4.§.1. art.1. dub.2.* Vincent. Filliuc. *tom.2. tract.23.cap.4.num.143.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.18.n.25. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.10.c.5. quæſ.1.* Carol. Macign. *de horis Canon. c.9.* Bonacin. *in ſimili tract. diſp.1. q.2. punct.3.n.1.* Leſſ. *de iuſtit. lib.2.c.34. dub.9.* quod adeò verum eſt etiamſi inciderit in aliquam cenſuram, vel degradatus ſit, adhuc enim ad officium diuinum priuatim recitandum teneri, reſoluunt Couarr. *variar. lib.3.cap.13.num.8.* Nauarr. *d.cap.7.n.17.* Azor. *d.cap.5. quæſ.6.* Malder. *d.cap.2. dub.5.verſ.4.* Filliuc. *d.tract.23.c.9.quæſ.1.num.280.* Molfeſ. *in ſum. tract.5. cap.4.* 2

cap.4.num.45 Sayr.de cenſur.lib.5.c.22.num.15.Soar. eod.tract.tom.5.diſp.12.ſect.2.num.16.Macign.d.tract. cap.24.n.9.& ſeq.Illuſtriſſ.D. meus Rodec. à Cunha in comment. ad cap.1.num.7.diſt.91.Vnde clericos minoribus Ordinibus initiatos non teneri horas Canonicas recitare contra Panorm.in cap.1.num.6.ſupr.hoc tit.docent Philiarch.part.2 lib.2. c.2.verſ. quoad alios, Flamin.de reſign.lib.1.quaſt.9.num.11.Azor.d.c.5.q.2. Valent.tom.3.diſp.6.q.2. puncto 10.verſ. quod vero ad ſecundum,& alij apud Bonac.d.n.1. verſ. dixi in propoſito,vbi etiam aduertit c.ſi quis Presbyter 91.diſt.intelligendum eſſe de clerico Eccleſiæ deputato,& beneficium habente.

3 Ad eaſdem horas Canonicas recitandas tenentur ex inſtitutione Eccleſiæ habentes beneficium Eccleſiaſticum,ſiue illud ſit ſimplex,ſiue curatũ, quamuis non ſint ſacris initiati, quæ quidem obligatio diuini Officij recitandi beneficiarium non adſtringit niſi poſt captam pacificam beneficij poſſeſſionem,vt docent Flamin.d.quaſt.9.num.15.Filliuc. d.c.4. num.158. Fr.Emman.in ſumma,tom.1.c.141.num.4.Menoch. de arbitr caſu 429.num.24.Nald. verbo diuin m officium, num.4.Azor.d.lib.10 cap.4.queſ.7.Leſſ.d.lib.2.cap.34. dub.30.n.167.Malder.d.c.2.dub.3 q.7.Molfeſ. d. tract. 5.c.3.num.3.Soar.d.lib.4.c.19.num.7.Valer.Reginald. lib.30.num.38.Bonacin.d.diſp.1.quaſt.2 puncto 4.n.1, Gauant.in comment.ad rubr. Miſſalis,tom.2.ſect.1.c.4. num.5.Diana reſol.moralium,part.2. tr.de horis Canon. reſol. Quamuis Nauarr.de orat.cap.7. num.27. & Carol.Macign. de horis Canonicis,c.10. num.25.ac Nicol. Garc.de benefic. part.3. cap.1. num.92.cum pluribus alis per eos citatis exiſtiment teneri ſtatim ac beneficiarius collationem acceptauit,qui ſi onere recitandi diuinum officium non ſatisfecerit ſtatim poſt adeptam beneficij pacificam poſſeſſionem, peccat mortaliter, quia facit contra prohibitionem Eccleſiæ in re graui, & contra finem propter quem datur beneficium.Non tamen tenetur ad reſtitutionem fructuum pro rata omiſſionis officij,niſi elapſis ſex mẽſibus poſt obtentam præfatam profeſſionem, ex Conſtit. Concil. Lateranen. ſub Leone X.ſeſſ.9.§. ſtatuimus, & ex Bulla Pij X.quã referũt Nauarr.in man.c.25.n.122.Stephan.Quarant.in ſumma Bullary,verbo hora Canonica, Soar.d.lib.4.c.29.n.2.& Bonac.d.diſp.1. quaſt.5. puncto 2. in princip Fagundez in quinque Eccleſia pracepta, prac.1.lib.2.c.4.num.12. Qnare ita docent, pluraque alia in materia vtilia reſoluentes Azened.l.27. num.9. tit.3.lib.1.noua recopil.Vinian.tom.1.commun.opinionũ, lib.1. tit.8. n.2.pag.179.Fr. Emman. in explicat. Bullæ Cruciata,pag.171. Zerola in praxi Epiſcop.p.1. verbo beneficia,pag.mihi 41.& 44.Azor. d. lib.10. cap.14. Leſſ.d cap.34.dub 32.Nicol.Garc.d.cap.1. num 2. cum ſeqq.Carol.de Macign c.18.num.11.cum ſeqq. Malder. d.tract. 10.c.2.dub.4.Sayr.in claui Regia, lib.3.c.9. numer.33.Farinac.fragment.crimin.part.1.lit.C.num.109. Fernandez in examine Theolog. moral. part.3. cap 11. §.7. num.1. Filliuc. tom.2.tract.23.cap.10.numer.308. Homobon.de Bonis in examine eccleſiaſtico, p.1. tract. c.4.queſ.41.Gauant.d.ſect.1.c.5.tit.1.n.5.Diana d.tract. de horis Canon.reſol.25.

4 Nomine eccleſiaſtici beneficij, ratione cuius tenetur quis diuinum Officium recitare, primò venit quodcunque, quantumuis tenue, vt non ſufficiat ad vitæ ſuſtentationem,vt per gloſſ.in cap.clericus 91.diſt. docent Couarr.lib.3.variar.c.13.n.8. verſ.21 Nauarr. in man cap 25.n.101.& de orat.cap.2. num.27.& c.21. n.11.Valent.tom.3.diſp.6.quaſt.1.puncto 10.verſ.excluditur.Fr.Ludouic Beja reſponſ.caſuum. conſcient.p.3. caſu 54.Nald.verbo diuinum Officium,n.2 Peſant.2.2.q.61. art.2.diſp.2 prope finem,Zerol.in praxi Epiſcop. part.1. verbo hora Canonica,§ 2.& verbo beneficium, §.4.Soar. d.lib.4.cap.21.num.3.& 9.Nicol.Garc.d.cap.1.num.39. Azor. d.lib.10.cap.3.quaſ.3.Valer.Reginald d.lib.30. tract.3. num.34. Paul. Comitol. reſponſ.moral. lib.1. quaſt.68.Carol.Macing.cap.11.num.3.Vgolin. de offic. Epiſcopi,part.1.cap.13.§.1. num.2. Filliuc.d.tract.23. cap.5 num.181.Bonacin.d.diſp.1.quaſt.2.puncto 3.n.17. Gauant. in rubr. Miſſalis, tom.2.ſect.1. cap.4. num.3. Diana reſol moral.p.1.tract.de horis Canonicis, reſol.9. Fagundez d.lib.2.cap.4.num.15.& lib.3. cap.8.num.8. Quamuis non teneri beneficiarium ſaltem quotidie recitare diuinum Officium, cuius beneficij fructus non attingunt mediocrem ſuſtentationis partem, teneant Fr. Emmãn. in ſumma tom.1. cap. 140. num.3. Veg.in ſumma,part.1.cap.128.cap.15. Petr. de Ledeſma etiam in ſumma,part.1.tract.9.c.4.concluſ.6. diffic.4.Leſſ.d. lib.2.cap.34.dub.21.num.169. Malder. d.cap.2.dub.3.verſ. nihilominus,Vaſq.de benefic.c.4.§.1. dub.4.num.17.Molfeſ.d.tract.5.c.3.num. 29. & tract.6. cap.2.num.36.

5 Secundò venit beneficium habitum integrè in commendam,quamuis enim huiuſmodi commendatarius non habeat titulum beneficij, nihilominus veram habet illius adminiſtrationem, & ſubſtituitur in locum habentis beneficium cum tota obligatione, ita docent Nauarr.de orat.cap.20.n.16.Medin.in ſimili tract. quaſt 2.Azor.d.lib.10.c.3.quaſ.6.Vaſq.d.c.4.a.1.dub.3. Soar.d.lib.4.cap.22.num.14.& 16. vbi etiam loquitur de beneficio manuali,quod ad nutum conferentis poteſt reuocari, de quo etiam Filliuc.d. tract. 23.cap.5. num.175.& ſeq. Malder.d. tract. 10.cap.2.dub.3. quaſ. Carol. Macign.cap 10. num.13. Molfeſius d. cap.5. num.44.& d.tract.6.c.2.num.25.Paul. Squillas de obligat.clericorum,part.1.num.9.& 12. Nicol. Garc d.c.1. num.10.

6 Tertiò venit capellania collatiua,ſeu Eccleſiaſtica, auctoritate ſcilicet Epiſcopi erecta,cuius ratione diuinum Officium eſſe recitandum, docent Nauarr. de orat. cap.20.num.7.Medin.in ſimili tract. quaſt.7.Molfeſ.d.cap.3.num.45.& d.tract.6. c.2. num.25.Aragon. 2.2.quaſt.88.art.12.Azor.d.lib.10.cap.3.quaſ.5. Valer. Reginald.d.lib.30.num.4.Soar.d.lib.4. cap.22.num 12. Carol.Macign.cap.20.num.15.Filliuc.d.cap.5.num.124. Malder.d.cap.2.dub.3.quaſt.3.Vaſq. d.c.4.art.1.dub.3. num.10.Nicol.Garc d.c.2.n.81.

7 Quartò venit penſio clericalis, ratione cuius licèt penſionarius non teneatur diuinum Officium, quod magnum dicitur,recitare,tenetur tamen recitare officium paruum Beatæ Mariæ Virginis ſub eadem pœna, ſub qua beneficiarij tenentur ad recitationem diuini Officij, ita Valent.d. diſp.6.q.n.puncto 10.verſ.eſt etiam,Azor.d.lib.10.c.4.q.3.Vaſq.d. cap.4.§.1. dub.4. num.17.Malder.d.c.2.dub.3.q.5.Molfeſ.d.cap.3.n.46. Filliuc.d.tract.23.c.5.q.9.n.173. Paul. Squillas d.p.1. dub.9.& de priuileg. clericor.cap.5.n.51. Leſſ.de iuſtit. lib 2.cap.34.dub.38.num.208.Barthol.à S. Fauſto de horis Canon.lib.2.q.299.Soar.d.lib.4.c.22.n.6.Bonac. d.q.2.punct.4.n.7.vbi etiam reſoluit quòd quando pẽſio reſeruata fuit in capite,ſeu perſona vnius in commodum,& vtilitatem alterius,ille dumtaxat ad Officij recitationem obligatur, in cuius commodum penſio conſtituta eſt,& n.8. reſoluit eũ non teneri ad recitãdum paruum B.Virginis officium,cui confertur pẽſio abſque prænia conditione ſtatus clericalis,etiã ſi fortè detur perſonæ Regulari,& n.9. aduertit penſionariũ qui vt clericus percipit penſionem non ita teneri ad recitandum Officium B V.quin ſatisfacere poſſit recitando horas Canonicas, & num.10. addit clericum ſacris initiatum, vel habentem beneficium, ſimulque penſionem, ſatisfacere ſuæ obligationi vnica

magni Officij recitatione, etiamſi paruum officium B. Virginis non recitet, & *n.* 11. pariter aduertit eum, qui ceſſit penſioni ſolùm in parte, non remanere immunem & exemptum ab obligatione diuini Officij, quia dicitur adhuc penſionem titulu clericali poſſidere, ſecus ſi liberaliter ceſſit penſionem in totum, & idem ſibi valdè probabiliter dicendum videri aſſerit de penſionario, qui conſenſit penſionem redimi accepta nonnullorum, vt quinque, aut ſex annorum, anticipata ſolutione.

8 Verùm autem coadiutor beneficiarij teneatur perſoluere diuinum officium, curioſè quis interrogare poterit? in quo dubio Soar. *d. lib.* 4. *c.* 22. *n.* 19. Molfeſ. *d. c.* 2. *n.* 44. Azor. *d. lib.* 10. *c.* 4. *quaſ.* 2. Valer. Reginald. *d. lib.* 30. *num.* 41. Paul. Squillas *d. part.* 1. *dub.* 2. Bonac. *d. quaſt.* 2. *puncto* 3. *n.* 13. & alij apud ipſos reſpondent non teneri ratione coadiutoriæ præciſè, quia coadiutor non habet titulum, & poſſeſſionem beneficij, cùm coadiutoria, ordinariè loquendo, non ſit beneficium eccleſiaſticum, ſed aliquid adiunctum beneficio, ſecus dicendum ſi coadiutoria habeat rationem beneficij eccleſiaſtici, vel coadiutor aſſumatur in totum ad onera beneficij, aut ſaltem ad horas recitandas; tunc enim tenetur horas recitare, quia tenetur ad id ad quod aſſumitur, ideo ſi aſſumatur ad ſatisfaciendum in choro in locum beneficiarij, tenetur in choro canere, & horas publicè recitare, non verò priuatim, niſi aliud expreſſum ſit. Et coadiutorem etiam perpetuum, & cum congrua, ac futura ſucceſſione non teneri ratione coadiutoriæ recitare horas priuatim, tenent Molfeſ. *d. cap.* 3. *num.* 15. Nicol. Garc. *d. part.* 3. *c.* 2. *num.* 109. Maldet. *d. c.* 2. *dub.* 3. *quaſ.* 2. Paul. Squillas *d. part.* 1. *dub.* 5. Bonacin. *d. puncto* 3. *num.* 15. Ludouic. à Sarauia *in tract. de iuriſdict. Adiunctorum, quaſt.* 29. *numer.* 24. cum aliis per me citatis *in collect. ad c.* 7. *n.* 8. *ſeſſ.* 25. *de reform.*

9 Verùm etiam ille, qui omnes beneficij fructus loco penſionis impendet illi, qui ſibi beneficium renunciauit, teneatur ad diuinum officium recitandum, pariter dubitatur ab aliquibus? in quo dubio affirmatiua verior eſt ſententia, quia ipſe habet titulum, poſſeſſionem, & adminiſtrationem beneficij; & licèt non fruatur fructibus illius, hoc eſt per accidens, quia ſic ipſe voluit & conſenſit; ita Nauarr. *de orat. c.* 7. *n.* 30. Vaſq. *d. cap.* 4. *art.* 1. *dub.* 6. *n.* 28. & 34. Valer. Reginald. *d. lib.* 30. *n.* 50. *verſ. quintum eſt.* Filliuc. *d. tract.* 23. *cap.* 5. *quaſ.* 5. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 50. *n.* 17. Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 2. Carol. Macign. *cap.* 10. *n.* 29. & 20. *num.* 9. Molfeſ. *d. tract.* 5. *cap.* 1. *n.* 52. Nicol. Garc. *d. cap.* 1. *num.* 54. vbi non admittit ſi adminiſtratio beneficij incumbat beneficiario.

Quintò obtinentes Abbatias etiam non iure tituli, ſed ratione commendationis ad horas Canonicas perſoluendas adſtringuntur, iuxta gloſſ. ab omnibus receptam *in cap. nemo, de electione, lib.* 6. & Medina *de oratione quaſt.* 7. aſſerentes beneficiarium ad diuinum Officium recitandum teneri in perpetuum, ſiue ad tempus beneficium, vel Abbatiam ſit illi commendata, quia etſi Abbas Commendatarius non obtineat Abbatiam in titulum, nec per collationem, ſed tantùm in commendatam, tamen ſatis eſt vt vera Abbatiæ adminiſtratione ſpirituali, & temporali in omnibus ad tempus ſiue in perpetuum potiatur, quia huiuſmodi adminiſtratio quoad hoc, idem valet quod titulus, nam ratione legitimæ adminiſtrationis quam habet in omnibus, quæ ad beneficium attinent, legitimè quoque fructus Abbatiæ illius percipit, ſicut qui habet in titulum ratione tituli, ita Nauarrus *de oratione, cap.* 20. *n.* 16. Azorius *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 2. *quaſ.* 3. Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 205. Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 22. *n.* 14. & 16. Bonac. *diſp.* 1. *quaſt.* 2. *puncto* 5. *num.* 2.

Continua ſyncopa] Syncopa, & ſyncopare, idem eſt quod conciſio, ſumitúrque pro ea Grammaticorum figura, quæ ſyncope appellatur, quæ abſcindit ſyllabam alicuius dictionis, vt compoſtus pro compoſitus; à Medicis quoque vſurpatur pro quodam morbi genere, quem ſyncopam dicunt, de qua Galen. ad Glauconem, éſtque celeris, ac ſubita vniuerſarum virium ruina, ſeu prolapſio. Qui igitur aut propter oſcitantiam in orando, aut propter nimiam celeritatem in pronunciando, Grammaticorum vtens ſyncopa, Eccleſiaſticarum horarum decurtat verba, infringitque ſententias, is in ſyncopam incidit animi, tanto peiorem, quam corporis, quanto huic illa præſtat: nam morbo corripitur animi mortifero, quo cunctæ illius vires eliſæ, atque conciſæ continuò concidunt, ipséque animus miſerabili, & ſempiterno, niſi expiet culpam, interitu contabeſcit. Exemplum adeſt de illo ſancto Patre, qui vidit diabolum in choro cuiuſdam monaſterij manere, cùm Fratres dicerent Officium, & mittere ſæpe in ſacco, quem ſecum ferebat, & interrogatus à Patre quid intromitteret? reſpondit quòd verba, & ſyllabas, quas illi dimittebant de Officio, in futuro iudicio ea præſentaturus ad punitionem negligentiæ eorum, refert Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quaſt.* 67. *tom.* 2. 10

Integrè igitur & completè perſoluendæ ſunt horæ Canonicæ, dici enim non debent ſyncopando, dimittendo ſcilicet vel verba, vel verſus, vel ſyllabas; nam ſi fiat magna ſyncopatio, vel omittantur in notabili quantitate, erit peccatum mortale: ſi autem non ſit magnus exceſſus, erit peccatum veniale, modò voluntariè fiat; ſi verò inuoluntariè, hoc eſt, ex linguæ præcipitantia, balbutie, inolita conſuetudine, quæ corrigi nequeat, vel ob iuſtam feſtinationem, non erit peccatum, vt per Azor. *part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 4. *quaſ.* 11. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 23. *cap.* 7. *num.* 242. Villalob. *in ſum. tom.* 1. *tract.* 24. *dub* 10. *num.* 7. Diana *d. tract. de horis Canon. reſol.* 32. Leſſius *de iuſtitia, lib.* 2. *c.* 37. *num.* 56. vbi etiam tenet quòd abſorbere ſyllabas non eſt niſi peccatum veniale, manet enim integra precum ſubſtantia, itaut intelligi poſſit, ſi inuoluntariè fiat, nullum peccatum eſt. 11

Vix celebrant quater in anno.] An, & quando mortaliter peccent Sacerdotes, qui ſine legitimo impedimento non celebrant in anno, ſaltem in diebus feſtis præcipuis? Vide Syluest. *verbo Miſſa,* 1. *q.* 5. Nauarr. *in man. cap.* 25. *n.* 88. *verſ. vigeſimoprimò* Petr. Soto *de Euchariſtia, lect.* 7. plures apud Campan. *in diuerſorio iuris Canonici, ad finem, in adnotatione, n.* 9. Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 3. Vaſq. *in* 3. *part diſp.* 232. *cap.* 1. *numer.* 5. & 11. Soar. *tom.* 3. *diſp.* 80. *ſect.* 1. Nugn. *in* 3. *part. D. Thomæ, quaſt.* 82. *a.* 10. vbi Ægid. de Coninck *art.* 2. *concluſ.* 3. *num.* 206. Henriq. *lib.* 9. *c.* 23. §. 2. Chamer. *de Sacram. vbi de ſacrificio Miſſæ, dub.* 13. Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælatorũ, tom.* 1. *quaſt.* 40. *art.* 7. *concluſ.* 2. Valer. Reginald. *lib.* 29. *num.* 46. & 167. reſoluentes ſimplicem Sacerdotem, ne in lethalem culpam incidat, debere aliquoties in anno celebrare ſaltem diebus feſtis præcipuis, non tamen iudicandum eſſe reum mortalis peccati, qui aliquibus diebus etiam præcipuis non celebrat præciſo alio præcepto, modo aliquoties, vt ſaltem ter, aut quater, celebret in anno. 12

Vt diuinum Officium.] Horæ Canonicæ appellantur diuinum Officium, non à cauſa inſtituente, ſunt enim de iure eccleſiaſtico, ſed potiùs à materiali & finali, quia diuinas Laudes continent, & ad Deum laudandum diriguntur, & ordinantur, Bonac. *de horis Canon.* 13

[illegible] *num.* [illegible] B[illegible] *d. in [illegible] autem* [illegible] *fruitatis* & [illegible] D[illegible] B[illegible] *d. [illegible] t.cap.* [illegible]

14 For[illegible] alte[illegible] L[illegible] ex A[illegible] [illegible] atque [illegible] S. Ignatium Apoſtolorum [illegible] didiciſſe, & A[illegible] chenæ Eccleſiæ [illegible] tandem in omnes O[illegible] Eccleſias propagatus eſt ex So[illegible] *lib.* [illegible] *hiſtoria Eccleſiaſt. cap.* 8. ſcripſerunt Bellarm. *d. lib.* 1. *cap.* 14. *ad finem.* Stephan. Durand. *de ritibus Eccleſiæ, lib.* 3. *c.* 17. *in princip.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ.* 1 *princip. num.* [illegible]. Francolin. *in tract. de tempore horar. in Canon.* [illegible] In Eccleſia verò Occidentali S. Ambroſius primus hanc alternatim canendi formam, Græcos imitatus, auctoritate S. Damaſi Summi Pontificis [illegible] inſtituit, [illegible] ex auctoritate [illegible] *lib.* [illegible] *cap.* 7. referunt Bellar[illegible] [illegible] D[illegible] 17. *num.* 4. Francolin. *d. cap.* 3. *num.* [illegible] 9. N[illegible] *cap.* 1[illegible] *à n.* 22. Generaliter verò Flauianus, & Theodorus, edocti ab Ignatio alternatim pſallere, conſtituerunt Hiſt. *Tripart. lib.* 5. [illegible] 32. Dur[illegible] *in rationali diuinorũ, lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 18. Selu *de b*[illegible] *quaſt.* 5. *n.* 44. & propterea locus in quo conueniunt denominatur Chorus, à multitudine [illegible] ſimul canentium, quaſi coæuorum cantus. Strab. [illegible] 15. *ſuper illis verba, cum tympano & choro,* [illegible] Rot[illegible] Fari[illegible] *cit.* 84 *num.* 2. [illegible] Ex [illegible] in diuinis Officiis adhiberi [illegible] plura ex ſanctis Patribus, & Conciliis [illegible] Henriq. *ſum. lib.* 9. [illegible] 31. §. 8. Alphonſ. de Torres *in inſtit. Sacerd. tit. de horis* [illegible] *Eccleſiaſt.* Bel[illegible] *d. lib.* 1[illegible] Durand. *d. lib.* 1[illegible] 14. *&* 21 Francolin. [illegible] *num.* 52. Carol. Macign. [illegible] *cum ſeqq.* Bonacina [illegible]

15 *puncto* 3. Cantus enim in [illegible] rem [illegible] deuotionem excitat, [illegible] vires recreat, mentem ad Deum eleuat, triſtia corda conſolatur, vt inquit Iſidor. *lib.* 3. *ſent.* [illegible] *cap.* [illegible] gratiores mentes facit, faſtidioſos oblectat, inertes excitat, & peccatores ad lamenta inuitat, & [illegible] odi purus & honeſtus cantus nullo iure [illegible] in *Extrau. vnic. de vita, & honeſtat. cleric.* [illegible] ſolùm indecens canendi modus, nec alio ſenſu receptus eſt ille text. quoad ea, quæ per ſe [illegible] non ſunt, [illegible] que conſtat ex Concil. Trid. [illegible] 22. *in decreto de obſeruand. & euitand. in celebrat.* [illegible] *Miſſ.* [illegible] *ab Eccleſia ve* [illegible] *muſicas ea*, &c. [illegible] Soar. *d. lib.* 4. *c.* [illegible] *num.* 16. *&* 17. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* [illegible] *lib.* 2.

16 *cap.* 37. *num.* [illegible] Vnde non [illegible] canendi vſum, verùm etiam praxim adhibendi [illegible] inſtrumenta [illegible] eſſe, ſi decenter adhibeantur, docent Caietan. *in ſumma, verbo organorum vſus* Caracciol. *ad Conſtit.* [illegible] *ricorum Regul. part.* 1. *cap.* 1. *§.* 10. Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 5. *& ſeqq.* Filliuc. *d. tract.* 23. *c.* 3. *ad finem, num.* 120. M[illegible] *in ſumm. tract.* 5. *c.* 2. *num.* 6. Carol. Macign. [illegible] *num.* 9. contra S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 91. *art.* 2. *ad* 4. & Nauarr. *in man. cap.* 16. *n.* 33. nec inconueniens quod [illegible] Sacello [illegible] Capella Pontificis non recipiantur [illegible] inſtrumenta, quia ibi [illegible] non vtitur, [illegible] fortaſſe [illegible] vſus [illegible] Carol. Macign. *d. cap.* 61 [illegible] *loco pro-xime citat.*

17 *Studioſe.* [illegible] Officium ſtudioſè recitetur non [illegible] perpendendo [illegible] ſine diminutione verborum, & [illegible] ſyllabarum, vt *ſupra* dixi *num.* 11. verum etiam ſine interruptione quæ dicitur cùm [illegible] precibus horariis cœptam [illegible] animo & voluntate continuandi reli[illegible] precationis poſt finem eius, quod inter[illegible] Nauarr. *de orat. cap.* 16. *num.* 66. *cum ſeqq.* Azor. *d.* [illegible] *cap.* 8. *quæ.* [illegible] 2. Verùm autem ſic interrumpens præceptum Eccleſiæ ſatisfaciat, vel lethalem culpam [illegible] eſt difficilis, vna opinio tenet lethalem [illegible] incurrere, & præcepto Eccleſiæ non [illegible] ſatisfacere [illegible] orbis, [illegible] fiat interruptio ſine [illegible] cauſa, quam tuetur Nauarr. *d. cap.* 16. *num.* 75. Emman. Sa *verbo hora* [illegible] *canon. ad finem.* Azor. *d. cap.* 8. *quæſ.* [illegible] Carol. Macign. *cap.* 87. *num.* 12. Paul. Comitol. *reſpon. moral. lib.* 1. *q.* [illegible] Squillant. *de obligat. cleric. part.* 1. *dub.* 5. *num.* 48. M[illegible] *in ſumma tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* [illegible] *num.* 18. Raguſ. *de off. canon. in choro, quaſt.* 14. *num.* 4. Homobon *de examin. eccleſiaſtico*, p[illegible] *tract.* 4. *cap.* 4. *quæ.* 39. Ioan. de la Cruz *in direct.* [illegible] *præc.* 3. [illegible] *dub.* 4. *concluſ.* 2. [illegible] *fine.* Altera verò rectius cenſet recitantem diuinum Officium cum interruptione non peccare mortaliter, ſed ſatisfacere præcepto Eccleſiæ quoad ſubſtantiam ſiue ad longum, ſiue ad breue tempus interrumpat, vt docent, multique eo[illegible] probant Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 24. *num.* 9. *&* 10. Nald. *verbo diuinum* [illegible] *cium, num.* 4. [illegible] *tom.* 2. *de horis Canonicis, tract.* 23. [illegible] 6. *quæſ.* 7. [illegible] 201. *&* *cap.* 2. *quæſ.* 7. Leſſ. *d. lib.* 37. *dub.* 10. *num.* 57. Bonacina *diſp.* 1. *quæſt.* 3. *puncto* 1 *n.* 28. Laymann. *in Theolog. moral. lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *n.* 6. Villalob *in ſumma*, *tom.* 1. *tract.* 24. *dub.* 11. *num.* 4. me [illegible] *in hoc loco*, Diana *d. tract. de horis Canonicis* [illegible] 4.

18 Vtrùm autem ſatisfaciat præcepto, qui inceptum Officium interrumpit animo repetendi iam recitata, ſed poſtea non repetit, [illegible] ſatisfaciat præcepto, qui recitat diuinum Officium [illegible] volens tunc [illegible] cere [illegible] tenetur repetere ad [illegible] ſatisfaciendum præcepto [illegible] in hoc dubio opiniones [illegible] vna tenet [illegible] quia actus agentium non operantur [illegible] intentionem eorum, *l. non omnis* [illegible] *certum petatur* [illegible] tenetur Nauar *d.* 16. *num.* [illegible] Az[illegible] *d. cap.* 8. *quæſ.* [illegible] Carol. Macign. *cap.* 84. *num.* [illegible] *cum ſeqq.* Altera verò opinio rectius cenſet ſatisfacere, nec teneri ex vi præcepti eccleſiaſtici repetere iam recitata, ſatisfacit enim Eccleſiæ præcepto, quæ ſimpliciter præcipit quotidie recitari diuinum Officium, ut obſtat reg. *d. l. non omnis*, quia non procedit in iis, quæ ab ipſius intentione pendent, adimpletio autem præcepti non pendet ab intentione illius adimplendi, cùm Eccleſia hanc intentionem non requirat, quare hanc ſequuntur Arag. 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. Nald. *verbo diuinum Officium, num.* 3. *&* 8. Henriq. *lib.* 9. [illegible] 25. *num.* 6. Francolin. *d. tract. cap.* 28. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6 *quæſt.* 2. *puncto* 1. *ad finem.* Paul. Squillant. *de obligat. clericorum, part.* 1 *dub.* 2. Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 24. *in fine, & c.* 26. *n.* 8. Filliuc. *d. tract.* 23 *cap.* 8. *quæſ.* 1. *n.* 251. Leſſ. *d. c.* 37. *dub.* 10. *num.* 59. Nicol. Garc. *d. part.* 3. *c.* 1. *num.* 198. V[illegible] *q. in op[illegible] ul. de benef. c.* 4. *§.* 1. *dub.* [illegible] *n.* 114. *verſ. verum tamen.* M[illegible] *d. tract.* 5. [illegible] *à num* 40. *&* 52. Carol. Macign. *c.* 8[illegible] *num.* 16. Valer. Regiold. *d. lib.* 18. *num.* 150. quicquid dicat *num.* 162. Bonacina *d. puncto.* 2. §. 1. *num.* 31.

19 *Vt deuotè.*] Vt Officium deuotè recitetur requiritur attentio, ſiue illa ſit ab verba, ſiue ad ſenſum verborum, ſiue ad Deum, vel ad Chriſti paſſionem, vel ad aliam rem piam, cum intentione laudandi Deum, vel ad rem, quam petimus, vel ad Sanctos, ad quos orationem dirigimus, & hæc conditio neceſſaria eſt, vt præceptum impleatur, ita docent Sot. *de iuſt. lib.* 1[illegible] *q.* 5. *art.* 5 *concl.* 7. Nauarr. *de orat. c.* 13. *n.* 13. *cum ſeqq.* Fr. Emman. *in ſumma, p.* 1. *cap.* 144. *&* *qq. Regul. tom.* 1. *quæſt.* 42. *art.* 2. Aragon. *d. art.* 13. Valent. *dicto puncto* 1 *o verſ. quomodo ſit recitandũ*, Emman. Sà *verbo hora Canonica*

Barboſ. Collect. Tom. I. [illegible] Mm 2

Canonica, num. 19. A. [illegible] .11. *quaeſt.* [illegible] *cum ſeqq. & praecipue quaeſt.* 6. [illegible] .1. *dub.* 1. Mo [illegible] Chartul. *in lib.* [illegible] *additi. ad tract.* 3. *c.* [illegible] *fol.* 149. Ze[illegible] *in pr* [illegible] *p.* 1. *verbo hora Canon.* §. 4. [illegible] Leſſ. *d. cap.* 37. *dub.* [illegible] *à num.* 63. vbi *n.* 6[illegible] qui recitauerit non animo orandi, ſed [illegible] tantum [illegible] non ſatisfacere [illegible] peccare mortaliter, Soar [illegible] *lib.* [illegible] .4. *cap.* 2[illegible] 3. Vales. Reginald. [illegible] .18. *num.* 14 [illegible] .1. *cum ſeq.* [illegible] *re pontif* [illegible] *caſuum* [illegible] *part.* 2 [illegible] 3. Paul. C[illegible] *mor. lib.* [illegible] .6 [illegible] *cap.* 6. *quaeſ.* [illegible] .8. [illegible] .2. [illegible] *quaeſ.* 2. *n.* [illegible] *ſeq.* Paul. Squillas *d. p.* [illegible] *dub.* [illegible] Valer. [illegible] *de ben* [illegible] *cap.* 4. §. 1. *art.* [illegible] *num.* [illegible] 3. [illegible] 1. 2. *diſp.* 16[illegible] *num.* [illegible] *& ſeq.* Maldet. *d.* [illegible] 10. *c.* 2. *dub.* 2. *pag.* [illegible] 43 M[illegible] *d.* [illegible] *tributionibus quotid.* [illegible] .2. *quaeſ.* [illegible] *num.* [illegible] .C[illegible] . M[illegible]gn. [illegible] *num.* 15. Mol[illegible] *cap.* [illegible] *num.* 8 Bonacina *d.* [illegible] *p.* [illegible] *quaeſt.* 3. *puncto* 2. [illegible] *num.* [illegible] ſecus qui recitans Canonicas, vel partem notabilem cum [illegible] ne confabulando, vel dormitando, peccare [illegible] ſi habeat propoſitum [illegible] virtuale [illegible] tendi, & ſupplendi defectum [illegible] *num.* 1[illegible]. tenet [illegible] ſatisfacere praecepto, qui cum re[illegible] detinetur in aliqua re exteriori [illegible] bili cum attentione interna, vt ſi recitet dum [illegible] vel ſpoliat, vel ambulat, vel dum calceum [illegible] vel dum faciem abluit, vel etiam dum ſternit [illegible] aut lectum; ſecus dicendum eſt ſi v[illegible] aduertenter occupet ſe in aliqua re incompoſſibili cum attentione interna [illegible] ſi inter recitandum [illegible] pingat, legat, &c. [illegible] im non ſatisfacit praecepto, ſed iterum recitare tenetur ſub mortali, vt praecepto ſatisfaciat, de quo etiam Nauarr. *d. cap.* 13. [illegible] 47. *& ſeq.* Iacobus de Graſſiis *d. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 5[illegible] *num.* 15. Azorius *d. cap.* 12. *quaeſ.* [illegible] Vaſquez *d. art.* [illegible] *num.* 99. & 104. Macign. *cap.* 87. *num.* 3. Paul. Squillas *d. dub.* 20. *num.* 39.

20 Vnde infertur beneficiarium teneri ad reſtitutionem, qui diuinum officium recitauit abſque attentione, quia de ſubſtantia orationis eſt attentio, igitur ſine ea recitans non ſatisfacit praecepto quoad ſubſtantiam, nam idem eſt aliquid non facere, & non facere recte quoad ſubſtantialia, *cap. veniens, de presb.* [illegible] *non baptizato*, quare [illegible] tenent Nauar. *d. cap.* 13. *num.* 17. Petr. Nauarr. *de re*[illegible] *lib.* 2. *cap.* 2. *a num.* 240. Aragon. *d. quaeſt.* 83. *art.* 12. Peſant. *d. q.* 62. *art.* 2. *diſ* [illegible] *con-ſentiunt. & diſp.* 4. *prope finem*, Azor. *d. lib.* 10. *c.* [illegible] Soar. *d. lib.* 4. *c.* 30 *n.* 14. Nicol. Garc. *d. part.* [illegible] 186. *& cap.* 2. *num.* 515. Vaſq. *d.* [illegible] 3. *dub.* 4. Leſſ. *d.* [illegible] 7 *dub.* 11. *n.* 67. Molfeſ. *d. cap.* 5. *num.* 15. Valer. Reginal. *d. lib.* 30. *num.* 48. Monet. *d. part.* 2. *quaeſt.* [illegible] 20. & 21. Paul. Squillas *d. part.* 3. *dub.* 21. *num.* 42. T[illegible] *d. tract.* 13. *c.* 10. *quaeſ.* 8. *num.* 321. Homobon. de Bon[illegible] *de examine eccleſiaſtico, part.* 1. *trac.* 4. *c.* 5. *quaeſ.* 40 Fern[illegible] *in examine Theolog. mora. part.* [illegible] *cap.* 12. §. 8. Syl[illegible] *in* 2. 2. *quaeſt.* 83. *art.* [illegible] *concl.* 4. Raph. de la Torre *in p.* 2. *tom.* 1. *controu.* 9. *de horis canon.* Sal[illegible] *de legib. diſp.* 9. [illegible] 3[illegible] uant. *in c*[illegible] *ment. rub. M*[illegible] *tom.* 1 *ſect.* 1. *c.* 6. *n.* 4. Diana *re*[illegible] *moral. part.* 1. *tract. de horis Canon. reſol.* 1. quamuis ſecus teneant Cordub. *in ſuo quaeſt. lib.* 4 [illegible] Tolet. [illegible] *Sacerd.* [illegible] *b.* 2. [illegible] *ap.* 12. *n.* 6 [illegible] *dictum*, & Maldet. *d. cap.* 2. *dub.* [illegible] *quaeſ.* 4. & a[illegible] citati.

21 [illegible] iter etiam infertur eum [illegible] praecepto M[illegible], qui inter Miſſarum [illegible] nia [illegible] nu[illegible] qua tenetur [illegible] re. Ratio eſt quia [illegible] tereſt Miſſae [illegible] quod intereſt [illegible] ex co[illegible] atur, quia ad ſatisfaciendum pr[illegible] Miſſae

ſu[illegible]
han[illegible]
te[illegible]
q[illegible]
[illegible] N[illegible]
de orat. [illegible] *num.* [illegible] *de* [illegible]
Soar *tom.* [illegible] *quaeſt* [illegible] Tolet. [illegible]
num. 12. Va[illegible]
ve[illegible] *quitur* [illegible]
Cened. *ad D*[illegible] quil [illegible] A[illegible]
d. p. [illegible] *lib.* [illegible] *ap.* [illegible]
[illegible] Maci[illegible] *num.* 16. [illegible] de C[illegible] *Sacramento* [illegible] *q.* 1. *quaeſt.* 83. *n.* 27. Val[illegible] Regina[illegible] *poenitent.* [illegible] Sp[illegible] *dub.* 35. Bonac. *de Sacram.* [illegible] *quaeſt.* [illegible] *num.* 25. [illegible] *ac horis Canon. diſp.* 1 [illegible] *puncto* 2. *num.* 14.

[illegible] *Sub poena.* [illegible] *& ita non eſt* [illegible] *ſententia.* V[illegible] de [illegible] 52. Tiraquell[illegible] *verbis reuertatur* [illegible] Sayr[illegible] *Reg.* [illegible] *lib.* 3. *c.* [illegible] *num.* 19.

SVMMARIVM.

1 *E*[illegible]*chariſtia de*[illegible] *conſeruari, & in eius cleri*[illegible] *ne*, [illegible] *debet* [illegible] *de-fertur* [illegible] *debet in de*[illegible] *habitu*, [illegible] *cum luminibus* [illegible] *ores* [illegible] *grauiter* [illegible] *puniendi*.

2 *E*[illegible] *S*[illegible]*cramentum honorifice, & in loco decenti cuſt*[illegible] *debet*.

3 *E*[illegible]*chariſtia in S*[illegible]*crario ex antiqua Eccleſiae conſuetudine aſſeruatur*.

4 *Euchariſtia ad* [illegible] *mum honorifice defer*[illegible] *da eſt, non tamen per plateas in vbi habitant Iudaei*.

5 *O*[illegible] *de* [illegible] *E*[illegible] *S*[illegible]*cramentum* [illegible] *de perti*[illegible] *ad cur*[illegible] *animarum*.

6 *Lampas* [illegible] *Euchariſtiam nocte* [illegible] *de*[illegible].

7 *Ep*[illegible] *pus no*[illegible] *p*[illegible] *concedere E*[illegible] *vt* [illegible] *Euchariſtiae Sacramentum ſolum pro adoratione populi*.

Cap. San[illegible]. X. *Honor III*

SAcerdotes conſeruare debent Euc[illegible] in lo- 1
co ſingulari mundo [illegible] ſignato, [illegible] nonice, de[illegible] uni[illegible], & fi[illegible]. Item quilibet Sacerdos [illegible] frequenter d[illegible] cum [illegible] Hoſtia [illegible] Miſſa, reuerenter le[illegible] ident facit cur[illegible] fertur [illegible] quam decenti habitu, ſuperp[illegible] mun[illegible] manifeſtè, & h[illegible] pectus [illegible] reuerentia, & [illegible] more [illegible] ne praecedente [illegible] ex Ordin. A[illegible] cent. Co[illegible] Z[illegible] el. [illegible] Andr. B[illegible] Hoſtien. Anc[illegible] Cened. *collect.* 5[illegible]. Viuian. *in rationali lib.* [illegible] *Pontific.*), *pag.* 428. Alagona *in compend.* [illegible] *Canon. pag.* 536. remiſſiue Ximen. *in*[illegible] *par*[illegible] & 2.

In[illegible] *in loco ſingulari* [illegible] Euchariſtia 2 [illegible] cuſtodiam in loco decenti conſeruanda pro [illegible] infirmis a[illegible] Pelag. *de planctu Ec*[illegible], *lib.* 2. [illegible] *ap.* 27. *ve*[illegible] *vigeſimo tertio*, Petr. Bo[illegible] *in* [illegible] *claſſ.* 2. *c.* 4. §. 6. *pag.* 157. Lael de Z[illegible]h. *de priu*[illegible] *aſt. priuileg.* 21. [illegible] Tan[illegible] *de Eccleſ* [illegible] 2. *tractatu* 1. *cap.* 22. & 23 *& tra*[illegible] 4. *c.* [illegible] Menochius *de arbitrar. caſu* 41[illegible] ter P[illegible] Fu[illegible] *de viſit. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 3. vbi in haec verba.

Vnde

Vnde prim ò eſt videndum quòd ipſa ſancta Euchariſtia honorificè cuſtodiatur, quod locus ſit decens, & eminentior Eccleſiæ, bene recondita, tabernaculum ſit benè firmum, & clauſum ex omni ſui parte, vt nec foramen etiam minimum pateat, claue cuſtodiatur, & qui clauem detinet ſit Presbyter, alioquin ſufficiens, & Dei timoratus, neque permittatur ſtare in loco humido, tabernaculum ſit honorificum iuxta facultates Eccleſiæ, cum veſte ſerica interiori, & exteriori, & cum vaſe argenteo, & corporali benedicto ad retinendum ipſum Sacramentum cum ſimili operculo; mutetur ſaltem quolibet octauo die, & antiqua ſumatur ne aliqua corruptio in ipſis ſpeciebus generetur; & ſi præpoſitus ipſi Sacramento incautè Euchariſtiam amiſerit, puniatur iuxta ſacros Canones ſuſpenſione trium menſium ab officio, cap. 1 de cuſtodia Euchariſtiæ. Hactenus Paul. Fuſc. *d.loco.*

3 Sanctiſſimè ex antiqua conſuetudine ipſam Euchariſtiam in Sacrario aſſeruari ſancta Eccleſia morem retinuit iuxta conſtit. Innocent. III. in Concil. generali Lateranen. de qua *in c. 1. infr. de cuſtodia Euchar.* quæ quidem conſuetudo adeò antiqua eſt, vt etiam ſæculum etiam Nicæni Concilij agnouerit, vt teſtatur Concil. Trident. *ſeſſ. 13. c. 6. de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, & can. 7.* anathematizantur dicentes non licere ſacram Euchariſtiam in Sacrario aſſeruari, ſed ſtatim poſt conſecrationem adſtantibus neceſſariò diſtribuendam. Vide Balduin. iun. *ſuper opera centenerſ. Bellarm. part. 2. lib 3. c. 5.* Paul. Fuſc. *d. cap. 5. num. 9.* Cened. *ad Decretal. collect. 51. num. 1.* Zerola *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Euchariſtia,* Henriq. *in ſumma, lib. 8. c. 1. §. 7. in commento lit. V,* Iacob. Gretſer. *de ſancta Cruce, tom. 1. lib. 2. c. 33.* & alios per me citatos *de offic & poteſt. Epiſcop. part. 2. alleg. 22.*

4 *Cùm eam defert Presbyter ad infirmum,* &c.] Maxima pietate, ſimúlque ſanctitate inſtitutum eſt ipſam Euchariſtiam ad infirmos honorifice deferri per hunc textum, & in Concil. Trident. *d. cap. 6. & dicto canon. 7.* anathematizantur, dicentes non licere, vt illa ad infirmos honorificè deferatur. Deferri igitur debet, vt text. admonet, habitu decenti, ſuppoſito mundo velamine, & cum ſuperpelliceo, lumine præcedente cum omni reuerentia, & honore, vultu dimiſſo ante pectus, ſimiliter cum vaſe argenteo, vel ſaltem in Calice, velo ſerico cooperto, non tamen in vaſe vitreo, deferri quoque debent duæ particulæ, vt in regreſſu adoretur ab omnibus, cùm pallio honeſto, præcedente tintinnabulo vt cuncti genuflectant, Pſalmos, ſeu orationes inter eundem recitando, vt benè aduertunt Paul. *d. cap. 5. num 10.* Piaſec. *in praxi noua Epiſcop. part. 2. c. 3. n. 24. verſ. vnde primò,* Cened. *d. collect. 51. n. 2. cum ſeqq.* non eſſe tamen deferendum per plateam in qua habitent Iudæi, reſpondit *Sacra*
5 *Congreg. Rituum Epiſcopo Anconitano 22. Febr. 1593.* illud in præſentiarum aduertendũ duxi onus deferendi ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ad infirmos eſſe de pertinentibus ad curam animarum, vt cenſuit Rot. *in Recanaten. parochialis,* coram Cantuccio *inter impreſſas, deciſ. 52. n. 10. 21 & 22. part. 2. diuerſ.* & apud Farin. *deciſ. 340 num 1 part. 1. recent.*

6 *Semper lumine præcedente.*] Dicit Nauar. *de orat. c. 18. num. 67.* in Conimbricenſi Epiſcopatu conſtitutionem eſſe, quæ præcipit habere lumen accenſum diu, noctúque ante Sanctiſſimum Sacramentum, & Fuſc. *d. c. 5. num. 6.* admonet, vt lampas ante ſanctam Euchariſtiam ſemper ardeat, & in nocte, diéque propter reuerentiam ſanctiſſimi Sacramenti, & vt ingredientes Eccleſiam ſciant vbi primum adorare debeant præſentiam Saluatoris noſtri, cum cautela etiã vt diligens inquiſitio adhibeatur, ne in lapidibus ipſis quid curioſum miſceatur: & Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Euchariſtia. §. 2.* aduertit S Euchariſtiam cum luminibus deferendam, vbi extrahitur à Sacrario, ſiue à cuſtodia. Vnde deberi obſeruari conſuetudinem, quòd populus faciat ſumptum pro lampade collocata ante ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum dicunt Rip. *conſ. 1. n. 4. & 5. de conſuet.* Bellet. *diſquiſit. clerical part. 2. tit. de clerico debitore, §. 13. num. 8.* alias tenentur benefic iati ad manutenendum oleum lampadis, idem Bellet. *d. tit. de clerico debitore, § 14. num. 5.*

Duo circa materiam de qua agimus, & ſacra Cõcilij Trident. Congregatione petita fuerunt, primum an Epiſcopus poſſit concedere Eccleſiæ non parochiali, vt in ea retineatur ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſolum pro adoratione populi? Secũdùm præſuppoſito quod Epiſcopus conceſſerit licentiam aſſeruandi ſanctiſſimum Sacramentum in Eccleſia nõ parochiali pro adoratione, an poſſit Epiſcopus ſucceſſor dictam licentiam reuocare? Sacra Congregatio reſpondit ad primum id non poſſe concedi ab Ordinario, ſed requiri licentiam Sedis Apoſtolicæ; ad ſecundum reſpondit huiuſmodi licentiam fuiſſe nullam, & propterea ei non eſſe deferendum, nec eſſe neceſſariã reuocationem, referunt Marc. Anton. Genuenſ. *in ſua praxi Archiepiſcop. Neapol. c. 110. in edit. de anno 1609.* Aloyſ. Ric. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. poſt reſol. 495. in notabilib. de materia Epiſcoporum, in fine.* Prax. Epiſcop. noua Piaſec. *part. 2. c. 3. verſ. duo.* 7

SVMMARIVM.

1 *Miſſæ duæ collegialiter in Eccleſiis Collegiatis debent celebrari, vna pro defunctis, alia ſecundùm exigentiam diei, vt pro feſto, ſi feſtum occurrit, vel pro feria ſi feria.*
2 *Anniuerſarium quod dicatur, oſtenditur.*
3 *Sacrificium etiam pro mortuis offertur.*
4 *Purgatorij à pœna defuncti ſacrificijs ſoluuntur.*
5 *Obligatio qua ſit in Eccleſiis collegiatis dicendi quotidie duas Miſſas, vnam pro viuis, alteram pro defunctis, remiſſiuè.*

Cap. Cùm creatura. XI.

Miſſæ duæ ſolemnes Conuentuales in Collegiatis Eccleſiis celebrari debent, vna pro anniuerſariis defunctorum, altera pro feria, vel feſto currẽti; ſecundùm temporum congruentiam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr Anchar. Hoſtienſ. Hẽric. Panorm. Caſal. *in annot.* Viuiao. *in rationali lib. 3. iur. Pontificij, pag. 426.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 536.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* 1

Et pro anniuerſariis defunctorum] Gloſſ. *hic verbo pro anniuerſarijs,* declarat anniuerſariũ dici, quod pro defuncto fit anno reuoluto à die mortis ſuæ, additque hîc dici anniũerſarium Officium, quod fit quotidie pro defunctis; Miſſæ enim ſacrificiũ illis prodeſt exiſtentibus in Purgatorio; conſtãs enim eſt, & firma Catholicorum ſententia non ſolùm pro mortuis preces offerri, ſed etiam ipſum ſacrificium, Concil. Trident. *ſeſſ. 22. ſub tit. doctrina, de ſacrificio Miſſæ, c. 2. & can. 3.* Cardinal. Bellarmin. *controuerſ. tom. 3. de Miſſa lib. 2. cap. 7.* Henriq. *in ſumma. lib. 9. de Miſſa, c. 16. §. 1.* Ægid. de Coninck. *de Sacram. & cenſur. tom. 1, quæſt. 83. art. 1. dub. 9. concluſ. 4. num. 161.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 12. q. 58. & 60.* Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib. 29. num. 132.* Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælat.* 2 3

Barboſ. Collect. Tom. II.

*tom.3.quaſt.41.art.5.concluſ.7.*Bonac.*de ſacram diſp.4. quaſt.vlt.puncto 4.nu.6.*Iul.Lauor.*de indulgentia c. 30. à num.*101.Durant.*de ritibus Eccleſia,lib.*2.*c.*43.debent 4
igitur Sacerdotes pro defunctis celebrare,vt gloſſ.admonet;à pœnis enim Purgatorij ſacrificiis ſoluuntur, ad quod memorabile illud eſt quod refert D. Gregor. *lib.*4.*Dialog.c.*55.vbi legitur Felicem Epiſcopum accepiſſe à quodam Presbytero Centumcellenſi, quod cùm lauare conſueuerat in quibuſdam aquis calidis, quoties illuc ibat,quidam incognitus vir ad ſui obſequium paratus erat,calceamenta abſtrahendo, veſtimenta ſuſcipiendo, & ſabana præbendo, & pro tanto obſequio duas coronas oblationùm detulit,& obſequenti ſibi viro pro benedictione obtulit; at vir mæſtus reſpondit.Iſte panis ſanctus eſt,& ego manducare non poſſum.Ego enim,quem vides, huius loci dominus aliquandiu fui;ſed pro culpis meis hic poſt mortem deputatus ſum, ſi autem mihi præſtare vis, Omnipotenti Deo pro me offer hunc panem, vt pro peccatis meis interuenias, & tunc exauditum te eſſe cognoſces.cùm huc ad lauandum veneris,& me minimè reperetis;& ſic euanuit, quia ſpiritus erat. Presbyter hebdomada cõtinua ſalutarem Hoſtiam quotidie obtulit,& reuerſus poſtea balneum eum iam minimè inuenit.Legi etiam apud Iulium Lauor.*d.tract.de indulgentiis,c.*29.*n.*84.de quadam anima exiſtenti in glacie, quam piſcatores B. Theobaldi piſcati ſunt autumno tempore,& Epiſcopo præſentauerunt,qui cùm dictam glaciem cauſa refrigerij teneret ſub pedibus, audiuit expreſsè vocem dicentem, quòd in glacie erat anima, velut in loco purgatorij deputata; cumque dicta anima de nocte ſuffragia impetraret,merito triginta Miſſarum euolauit ad cœlum.

5 *Miſſarum ſolemnia,&c.*] Vtrùm autem in Eccleſiis Collegiatis obligatio ſit dicendi quotidie duas Miſſas, vnam pro viuis,& alteram pro defunctis,vide Petr.de Ledeſm.*in ſumma,p.*1.*tract.de ſacroſ.Euchariſtiâ Sacramento,c.*19.*concl.*2.*dub.*2.Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.* 10. c.24.*q.*2.& de ſolẽnibus Miſſis.vide Cardin.Bellarm. *tom.*2.*controuerſ.*3.*generali.lib.*2.*c.*13.Steph.Durant.*de ritibus Eccleſia lib.*2.*c.*4.Petr.Greg. *part. iuris Canon. lib.*1.*tit.*21.*c.*2.

S V M M A R I V M.

1 *Epiſcopus tantùm in ſua Eccleſia debet Miſſam celebrare,& Chriſma conficere in die Cœna Domini.*

2 *Sacerdoti cuilibet an fas ſit Miſſa ſacrificium facere in die Cœna Domini,oſtenditur.*

3 *Oleum Chriſmatis quomodo conſecretur,& qua ſolemnitate,& ex quibus conficiatur,remiſſiuè.*

4 *Chriſmatis confeſſionem in die Cœna Domini, an impediat interdictum generale,remiſſiuè.*

Cap. Te referente. XII.

1 Epiſcopus ſolus in die Cœnæ Domini debet Miſſam celebrare in ſua Eccleſia,ibique Chriſma cõficere.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collect. Zabarel.Ioan.Andr.Butr. Hoſtienſ.Anch. Henric.Panorm. Viuian.*in rationali lib.*3.*iur. Pontificij,pag.*129. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*357.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*2.

2 *Die Cœna Domini,&c.*] Quærunt Doctores an fas ſit cuilibet Sacerdoti Miſſæ ſacrificium facere Feria quinta, quæ dicitur in Cœna Domini? Sot. *in* 4. *diſt.* 13. *quaſt.*2.*art.*2. Nauar. *in man.* c. 35. *numer.*88. Angl.*in floribus Theolog.*vbi *de Euchariſtia Sacramento, quaſt.*8.*de valore Miſſa,difficult.*4.*concluſ.*3.Francolin. *in tract.de horis Canonicis,c.*30.*num.*2 *&* 9. quos refert & ſequitur Azor.*inſtit.moral part.*1.*lib.*10. *c.* 24. *quaſ.* 5. ingenuè teſtantur eodem die ſacro Cœnæ Domini negaodum non eſſe quin liceat Sacerdotibus priuatim ſacrificare, nihil enim de hoc Canones, & iura conſtituerunt, niſi quod alicubi eſt vſu receptum ne Sacerdotes priuatim rem diuinam faciant, præſertim in Monachorum, ac Religioſorum Collegiis, atque Conuentibus,eo quòd ſoleant omnes à ſuperiore eo die ſacram Communionem accipere, exemplo Apoſtolorum, quibus corpus ſuum propriis manibus Dominus impertiuit,illud quidem iam hodie,vt aduertit Francolin.vſu & conſuetudine receptum eſt, vt in ſingulis Eccleſiis eo die vnum tantùm publicum, & ſolemne ſacrificium fiat,in quo omnes tam Preſbyteri,cæterique Clerici,quam ſeculares Communionem ſacram accipiunt.

In qua tenetur Chriſma conficere.] De conſecratione oleo Chriſmatis,& ex quibus conficiatur,& qualiter, & qua ſolemnitate, vide Guilielm.Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib.*6.*c.*74. Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.*1.*c.*6.Sayt.*de Sacrament.in genere, lib.*1. *c.* 3. *quaſ. vnic.art.* 3. *verſ.de Sacramentis*, Soar.*tom.* 3. *diſp.* 33. *ſect.*1.*&* 3. Nugn.*in* 3.*part.q.*72.*art.* 3. vbi Ægid. de Coninck *à n.* 19.& alios apud Bonac. *de Sacrament. diſp.*3.*quaſt.vnic punct.*3.& apud me *de officio & poteſt. Epiſcopi,p* 1.*alle:.*27.An autem Chriſmatis confectionem in die Cœnæ Domini impediat generale interdictum,vide Paul.Fuſc.*d.c.*6.*n.*10.& alios citatos per me *d.alleg.*27. 3

S V M M A R I V M.

1 *Altaris in ſacrificio plus de vino quàm de aqua ponendum eſt.*

2 *Aqua modicum eſt adhibendum vino in conſecratione Calicis.*

3 *Vinum generoſum in celebratione Miſſa adhibendum eſt,vt facilius aqua in vinum conuertatur.*

4 *Aqua mixtio in ſacrificio Miſſa non requiritur ex neceſſitate Sacramenti,ſed ex præcepto ſolùm eccleſiaſtico.*

5 *Metropolitani auctoritas eſt vt puniat deuiantes à conſuetudine Metropolitana Eccleſia in diuinis officiis.*

Cap. Pernicioſus. XIII.

Miſſæ in ſacrificio plus vini, quàm aquæ eſt ponendum,& contrarium non eſt permittendum tanquam pernicioſum, quia eſt contra generalem conſuetudinem Eccleſiæ.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq.Innocent.Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania,Hoſtienſ.Henric.Anchar. Panormit. Viuian. *in rationali lib.*3.*iuris Pontificij,pag.* 429. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*537.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1 1

Docet hic text.in conſecratione Calicis modicum aquæ vino adhibendum eſſe, quod ex Concillo Florentino, & Triburienſi colligunt D.Thom.*in* 3.*part. q.*74.*art.* 8. vbi Nugn. *verſic. ſit igitur concluſio.* Durand.*in rationali diuinorum,lib.*4.*c.* 30.*num.* 21. *propè finem,* Henriq.*in ſumma lic* 9. *c.*12. §.4. Soar. *tomo* 3. *diſp.*45.*ſect.*3. Iacob.de Graff.*in deciſ.aureis, part.* 1. *lib.*2.*c.* 6.*num.* 17.Bartholom. ab Angelo *in examine confeſſ.dialog.*4.§ 355.Vialdus *in candelabro aureo,vbi de Euchariſtia,c.*5.*num.*10.Ægid.Coninck *de Sacram. & cenſur. tom.*1.*quaſt.*74.*art.*6.*num.* 128. Azor. *inſtit. moral.part.*1.*lib.*10.*c.*30. *quaſ.* 3. Bonac. *de Sacrament. diſt.*4. 2

3 *diſp.4.q.1.puncto 4.num.4.* qui bene adinouent in celebratione Miſſæ adhibendum eſſe vinum generoſum, vt facilius aqua in vnum conuertatur, & præterea aquam nõ eſſe miſcendam in amphora vini, ſed intra Calicem poſt inceptam Miſſam, & ante Calicis oblationem iuxta loci conſuetudinem.

4 Mixtio tamen aquæ in Sacrificio Miſſæ non requiritur ex neceſſitate Sacramenti, ſed præcepto ſolum Eccleſiaſtico tenetur celebrans aquam Calici miſcere, Concil. Trident. *ſeſſ.22. de ſacrificio Miſſæ cap.7.* Vaſq. *in 3. part. D.Thom. diſput.176. num.13. & diſput.179. num.11.* Peſant. *in d.3. part. q.74. artic.8. diſp.2. lib.4. dub.10.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. part.1. tract. de ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramẽto, c.4. concl.26. & 17.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.29. n.16. ad finem,* Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.10. c.30. q.1. verſ. altera quæſtio erat,* Ægid. de Coninck *d. q.74. art.7. à num.130.* Bonac. *d. puncto 4. num.1.*

5 In gloſſ. *Conſuetudinem.* ibi, *& in ipſa Miſſa cõſuetudo Metropolitana Eccleſiæ,* &c. Notatur ad hoc quòd Metropolitam auctoritas eſt, vt puniat deuiantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccleſiæ in diuinis Officiis; vt per Quarant. *in ſumma Bullarij verbo Archiepiſcopi auctoritas, verſ.22. auctoritas.*

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos qui ſine aqua, & igne, vel in pane fermentato, aut vaſe ligneo ſacrificat, ab officio, & beneficio deponitur*

2 *Sacerdos Latinus non poteſt in Eccleſia Latina, & in neceſſitate conficere in fermentato niſi per Græciam tranſeat.*

3 *Calice ligneo vti non poteſt Sacerdos ſub pœna depoſitionis ab officio, & beneficio.*

4 *Miſſæ ad ſacrificium lumen requiritur ſub lethali culpa.*

5 *Lumen ad Miſſæ ſacrificium ex conſuetudine conficiendum ex cera, in neceſſitate verò ſufficit ſebaceum, vel olei.*

6 *Candelæ duæ ad Miſſæ ſacrificium adhiberi debent, vna tamen ſufficere poteſt.*

7 *Aquæ admixtionem ſcienter prætermittens, & ex aperta malitia priuatur officio, & beneficio.*

Cap. Litteras. XIV. & vlt.

1 PReſbyter qui ex mera malitia, vel nimia deſipientia celebrare præſumpſerit in pane fermentato, vel ſcypho ligneo, vel ſine igne, & aqua, eſt perpetuò deponendus ab officio, & beneficio. Colligunt ex Ordio. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Viu. *in rationali lib.3. iuris Pontificij, pag.430.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.537.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part.1.*

2 *In pane fermentato.*] Ergo Sacerdos Latinus non poteſt in Eccleſia Latina etiam in neceſſitate conficere in fermentato, ex Sot. *in 4. diſt. 9. art.4.* Henriq. *in ſumm. lib.9. c.9. §.2. & cap.13. §.3.* Soar. *tom.3. diſp.73. ſect.5. dub.2.* Bonacin. *de ſacrament. diſput.4. q.2. puncto 1. num.11.* vbi etiam reſoluit Sacerdotem potius permittere debere infirmum abſque viatico decedere, quàm conficere in firmamento, *& num.9. verſ. ex quo,* tenet cum Azorio grauiter peccare Sacerdotem Latinum non conficiendo in pane azymo, cùm faciat contra conſuedudinem, & præceptum Eccleſiæ in re graui; vſus enim & conſuetudo Latinorum eſt vt in azymis conficiant, & Chriſtum imitentur, qui in azymis confecit, & Apoſtolos in azymis communicauit, vt teſtantur Chryſoſtomus, Auguſtinus, Beda & alij ſacri Patres, Barthol. ab Angelo *in examine confeſſ. dial.4. §.328.* Henriq. *d. lib.8. cap.11. num.6.* Peſant. *in 3. part. quæſt.74. art.4. diſp.1. pag.887.* Bonacin. *d. puncto 1. num.9* ille tamen caſus excipiendus eſt, quando ſcilicet, Sacerdos Latinus per Græciam tranſit, quia tunc poterit in fermẽtato Græcorum more conſecrare, prout ſimiliter poterit Sacerdos Græcus tranſiens per Eccleſiam Latinam in azymo iuxta morem Eccleſiæ Latinæ celebrare, quia dum abſunt à patria, non tenentur illius legibus, ſed poteſt quilibet ſe legitimis conſuetudinibus locorum accommodare ita Soar. *in 3. part. q.78. art 4. diſp.44. ſect.4. verſ. illud verò,* Sanch. *de matrim. lib.3. diſp.18. num.20.* Nugn. *d. q.74. a.4. concl.7.* & *ibid.* Coninck *dub.3. n.95.* Bonac. *d. puncto 1 num.10.*

Et ſcypho ligneo.] Olim Sacerdotes non aureis, ſed ligneis vaſculis, & Calicibus vtebantur, *cap. vaſa, de conſecrat. diſt.1.* poſtea Zepherinus inſtituit, vt Calices non ex ligno vt antea, ſed ex vitro, vel ex auro, aut argento, vel ſtanno fierent, vt teſtatur Platina *in eius vita*; tandem huiuſmodi antiquata conſtitutione ſancitum eſt, vt nec ex vitro fierent propter fragilitatem, nec ex ligno ob raritatem, qua Sacramentum imbibitur, nec ex ære ob tetrum ſaporem, nec ex aurichalco, quia æruginem facit, & vomitum excitat, vt habetur *in cap. vt calix, de conſecr. diſt.1.* refert Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.10. cap.28. q.3.* Immò iam hodie contra eum, qui vtitur Calice ligneo conſtituta eſt pœna depoſitionis ab officio, & beneficio in hoc text. prout refert Bonac. *d. diſput.4. quæſt. vlt. puncto 9. n.16. in princ.* Ioan. Serran. Epiſc. Acernen. *in expoſit. Miſſæ, prol.1. num.2. & 13.* 3

Sine igne ſacrificabat.] Notatur ad hoc quòd ad Miſſæ Sacrificium lumen requiritur, vt per Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.10. c.28. q.15.* Bonacin. *d. diſp.3. quæſt. vlt. puncto 9. num.30.* ita vt ſine lumine abſque lethali culpa Sacerdos Miſſam celebrare non poſſit, vt docent Petr. de Ledeſma *in ſumm. part.1 tract. de ſanctiſſ. Euchariſtiæ ſacramento, c.20. concl.7. pag. mihi 131.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.1. q.49.* vbi aduertit Maioris hebdomadæ diebus, quibus Euangelium Dominicæ paſſionis legitur, à Sacerdote in templis relinquenda eſſe funalia in Altari accenſa, non verò extinguenda. Et quòd ſit arbitrio iudicis imponenda pœna Sacerdoti, qui omiſſo ordine, & ſolemnitate ab Eccleſia conſtituta, & ordinata celebrat, veluti cùm celebrat ſine aqua & igne, vel in pane fermentato, vel Calice ligneo, ſuper Altari non conſecrato, vel ſine veſtibus ſacris, dicit Menoch. *de arbitr. caſu 408.* 4

Aduertere oportet lumen ex conſuetudine conficiendum ex cera, in neceſſitate verò ſufficere lumen ſebaceum, vel olei, vt docent Azor. *d. c.28. q.15. verſ. quæres,* Vaſq. *in 3. part. diſput.223. c.4. num.25. & 26.* Barthol. ab Angelo *d. dial.5. §.413.* Soar. *diſput. 83. ſect 6.* Zanard. *in directl. Theol. p.1. de ſacrific. Miſſæ c.14. in fine,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.1. lib.2. cap.43. num.1.* Pitig. *in 4. tom.1. diſput.13. q.2. art.3.* Nugn. *in 3. part. q.83. art.3. dub.5. pag.509. col.1.* Homobon. de Bonis *de examine eccleſiaſtico, part.1. tract.4. cap.15. q.143.* contra Soar. *in 3. part tom.3. diſput.81. ſect.6.* Vaſq. *in 3. part. tom.3. diſp.231. cap.3. num.26.* Molfeſ. *in ſumm. Theolog. moral. tom.1. tract.3. cap.12. num.57.* Valer. Reginald. *lib.29. num.196.* Anton. Fernand. *in examine Theolog. moral. part.3. cap.5. §.13. num 112.* Villalob *in ſumm. part.1. tract.8. diffic.26. n.4.* Fagund. *in quinque Eccleſ. præcepta tract.2. lib.3. cap.23. num.17.* exiſtimantes Sacerdotem in neceſſitate celebrantem 5

6 cum vno lumine olei, vel adipis peccare mortaliter. Ex conſuetudine etiam, licet duæ ſaltem candelæ adhiberi debeant, vna tamen ſufficere poteſt, Iacob. de Graff. *in deciſionibus aureis, part. 1. lib. 2. c. 43. num. 1.* Barthol. ab Angelo *d. dialog. 5. §. 415. & ſeq.* Azor. *d. c. 28. q. 11.* Chamerot. *de Sacram.* vbi *de Eucharistia, c. 8. dub. 12.* plures apud Bonac. *d. puncto 9. num. 30.* Petr. de Ledeſma *citato loco,* latè Epiſcop. Acernen. *d. prælud. 2. num. 10.* vbi ex Micrologo *in benedictione cerei in officio Sabbati ſancti,* ait iuxta Romanum Ordinem nunquam abſque lumine Miſſam eſſe celebrandam, non vtique ad depellendas tenebras cum ſit clara dies, ſed potius in typum illius luminis, cuius ſacrificia ibi conficimus, ſine quo in meridie palpabimus, & in nocte. addítque *n. 11.* morē hunc ab ipſis Apoſtolis ſumpſiſſe initium, vt colligitur ex Clem. Romano *epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini, & ex canon. Apoſtolorū 3.* aliàs 4. 70. & 71. in quibus inſinuatur etiam dicta lumina, aut oleo, aut cera, & non abſque congruentia nutriri debere, quia oleum ſecundùm S. Hieron. *in c. 21. Prouerb.* & S. Auguſt. *ſerm. 23. de verb. Domini,* eſt charitatis typus, eo quòd, vt docet S. Bernard. *ſerm. 15. in Cant.* lucet, paſcit, & vngit. Et cera, vel eſt caſtitatis ſymbolum, cùm ſit opus caſtiſſimum apum, quæ abſque concubitu concipiunt, & pariunt, & tali odio libidinem proſequuntur, ſi vera eſt illa Pierij *l. 26. hierogl.* ex Plutarcho annotatio, citiùs pungunt tali vitio pollutos: vel obumbrat Chriſti Domini humanitatem, quæ in facto Chriſto iuncta fuit melli diuinitatis, quemadmodum gloſſa ordinaria *in c. 25. Lucæ,* Beda, & Rupertus dixerunt.

7 *Et aqua.*] Notatur ad hoc, quòd ſcienter prætermittens aquæ admixtionem priuatur officio, & beneficio, ſi ex aperta malitia omittat, vt per Bonacin. *d. diſp. 4. q. 2. punct. 4. n. 2.*

De Baptiſmo, & eius effectu.

TIT. XLII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, iuris Canon. fol. 116.* Ioan. de Londris *in breuiarium ſanctorum Canon. fol.* 179. Martin. Meſnart. *in epitome Decret. fol. 149. verſo,* Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Dan Venat. *in analyſi methodica iur. Pont. à pag. 503.* Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici,* Lancel. *in inſtit. Canon.* Caniſ. *in ſum. iur. Canon.* Caſarel. *in erotē. eiuſdem iuris,* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

De materia tit. vltra Tabien. Armil. Angel. Syllueſt. & alios Summiſtas *verbo Baptiſmum,* vide S. Thom. *p. q. 66* vbi Didac. Nugnez Sot. *in 4. diſt. 3.* Cardin. Bellarmin. *tom. 2. controuerſ. lib. vnic. de Baptiſmo,* Henriq. *lib. 2. de Baptiſmo,* Soar. *tom. 3. de Sacrament. diſput. 19. cum ſeqq.* Barthol. ab Angelo *de Sacram. dial. 1. & 2.* Chamerot. *sod. tract. vbi de Baptiſmo,* Vitald. *in candelabro aureo, tit. de Baptiſmo,* Vaſq. *in 3 part. tom. 2. diſp. 140.* Valent. *tom. 4.* Poſſeuin. *de officio Curati, vbi de Baptiſmo,* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 25.* Carril. *in tabula Sacramentorum, tit. de Sacramento Baptiſmi,* Balduin. iun. *ſuper opera controuerſ. Card. Bellarm. p. 2. lib. 2. c. 1.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. part. 1. de Sacramentis, vbi de Baptiſmo,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 27.* Ægid. Coninck. *de Sacrament. & cenſuris tom. 1. p. 66.* Paul. Cumitol. *reſponſ. moral. lib. 1. à q. 1. vſque ad 14.* poſt omnes Martin. Bonacin. *de Sacramentis,* vbi de Baptiſmo.

SVMMARIVM.

1 *Baptizatus non eſt puer ſi non dicatur, Ego te Baptizo in nomine Patris, &c. quamuis ſit ter merſus in aqua in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.*

2 *Baptiſmi forma eſt, Ego te Baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.*

3 *Baptiſmi in forma exprimenda eſt perſona quæ baptizatur.*

4 *Formalibus nihil dicitur actum ſi aliquid deſit.*

5 *Trina immerſio in Baptiſmo non ſit ex præcepto, oſtenditur.*

6 *Baptizari validè poſſunt plures vnica aſperſione.*

7 *Pronomen, ego, in Baptiſmo non eſt de ſubſtantia formæ.*

8 *Baptizat inualidè qui vtitur hac forma, Ego te baptizo in nomine Chriſti, aut in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis.*

9 *Declaratur text. in c. à quodam Iudæo, de conſecrat. diſt. 4.*

CAP. Si quis puerum. I.

Alex. III.

BAptiſmus non eſt ſi omittantur verba, *Ego te baptizo, &c.* quamuis puer ter immergatur, & dicatur, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Colligunt 1
ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Henric Butr. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iur. Pontificij, pag. 433.* Alagona *in compēdio iuris Canonici, pag. 538.* remiſſiuè Calal *in nunci.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. ſub tit. 19. de Baptiſmo puerorum c. 1.*

Text. *in præſenti,* ponit formam Sacramenti Baptiſmi, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, de qua Conc. Trident. *ſeſſ. 7. de Baptiſmo can. 4.* S. Thom. *3. part. q. 66. art. 5.* vbi & Nugnus, & Ægid. de Coninck *art. 6. à num. 33.* S. Antonin. *part. 3. tit. 14. c. 13. num. 2.* Angel. *in floribus Theolog.* vbi *de Baptiſmo, quæſt. 1. art. 1. diffic. 2.* Henriq. *in ſumm. lib. 2. c. 8.* Soar. *tom. 3. diſp. 21. ſect. 1.* Barthol. ab Angelo *de Sacrament. vbi de Baptiſmo, §. 103.* Nauar. *in manual. c. 22. num. 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 27. à n. 23.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. part. de Sacram. vbi de Baptiſmo, c. 4.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Baptiſmus, num. 7.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. quæſt. 9. num. 5.* plúres apud Bonacin. *de Sacram. diſp. 2. quæſt. 2. puncto 5.* 2

Vnde aduertere oportet in forma Baptiſmi exprimendam eſſe perſonam, quæ baptizatur, ſiue dicatur, Baptizo te, ſiue baptizo hunc, ſiue Baptizo Caium, ſiue tu baptizaris à me, ita ex hoc cap. & ex Concil. Florentino colligunt Soar. *d. tom. 3. diſput. 21. ſect. 2. conc. 3.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 25. num. 1.* Henriq. *d. c. 8. §. 1.* Chamerot. *de Sacram. vbi de Baptiſmo. c. 3. dub. 3.* Ægid. de Coninck *d. q. 66. num. 6. num. 48.* Petr. de Ledeſma *d. c. 4. concl. 1. dub. 3* Tulet. Iacob. de Graff. & alij apud Bonacin. *dict. puncto 4. num. 1.* vbi *num. 3.* cum multis contra Vaſq. reſoluit non eſſe neceſſe directè exprimere perſonam miniſtri, & *num. 4.* pariter reſoluit exprimendam eſſe actionem, quæ exercetur 3

circa

[illegible] expreſſum [illegible] perſonas, [illegible] &c. & [illegible] eſt tres perſonas ſanctiſſimæ Trinitatis [illegible] *numeris ſeqq.* [illegible] declarat, & [illegible] *in hoc loco* Cabreiro *de metu lib. 2. cap. 17. num. 15.*

4 Nota [illegible] hic text. ad [illegible] quòd in formal[illegible] [illegible] actum ſi aliquid deſit, vt per [illegible] *de reſign. benefic. lib. 1. q. 4 n.* [illegible]. Ant. Monach. *Lucenſ. deciſ.* [illegible] *n.* [illegible].

5 *Ter in aqua immiſerit.* Olim trina immerſio fuit in vſu Eccleſiæ, & ex præcepto Apoſtolorum, ita vt Pater nominaretur in prima merſione, Filius in ſecunda, Spiritus ſanctus in tertia, ſed non eſt de Sacramenti neceſſitate, & ideo ſequenda eſt in vnaquaque regione conſuetudo Eccleſiæ Cathedralis, Henriq. *d. lib. 2. c. 7.* §. 4. Ægid. de Coninck *d. q.* [illegible] *art.* [illegible] *n.* 84. *cum ſeqq.* Valer. Reginald. *d. lib. 27. n. 19.* Bonacin. *d. di*[illegible] *2. q. 2. puncto 3. n. 17.* vbi *n. 16.* dicit validum eſſe Baptiſmum ſiue adminiſtretur immergendo corpus in aquam, vt apud Luſitanos fieri conſueuit, ſiue infundendo [illegible] applicando aquam corpori, vt alibi fit. Quæ autem aqua ſit materia remota Baptiſmi, vide per [illegible] *ad c. 1. n. 9. de ſumma Trinit.*

6 Illud aduertere oportet, plures poſſe vnica aſperſione validè baptizari, dicendo, Ego vos baptizo in nomine Patris, &c. modò ſinguli aſpergãtur, ita S. Thom. *d. q. 66. art. 5. ad 4.* Henriq. *d. lib. 2. c. 12. §. 1. & 3.* Fr. Emman. [illegible] *c. 15.* [illegible] Vinald. [illegible] *de Baptiſmo.* [illegible] *n. 12.* Chamer. etiam *de Baptiſmo, c.* [illegible] *dub. 3.* plures apud Bonac. *d. diſp. 2. q. 1. puncto* [illegible] *num. 21.* Paul. Comitol. *d. lib. 1. quæſt. 4.* vbi [illegible] quod non poſſunt plures ſimul baptizare vnum hominem, [illegible] te baptizamus in nomine Patris, &c.

7 In gloſſ. *Ego te bapti*[illegible], *nunquid pronomen Ego eſt de ſubſtantia formæ* [illegible] Henriq. [illegible] *2. c. 8. §. 3.* Ægid. de Coninck *d. q. 66.* [illegible] *35.* Petr. de Ledeſma *d. c. 4. concl. 1. dub. 1.* & plures relati à Bonac. *d. puncto 4. n. 3.*

8 In gloſſ. *In nomine Patris* ibi, *de conſecr. diſt. 4. in ſynodo multi, arg. contra ead. à quodam,* &c. Notatur hæc gloſſ. ad hoc, quòd inualidè baptizatur, qui vtitur hac forma. Ego te baptizo in nomine Chriſti, [illegible] in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis, quia non exprimit tres perſonas Trinitatis, quarum [illegible] ita expreſſio neceſſaria eſt ad valorem Baptiſmi, [illegible] non ſufficit implicita; ita Vict. *in ſum. vbi de Baptiſmo concl. 16.* Henriq. *d. lib. 2. c. 8. §. 1. & c.* [illegible] *tom.* [illegible] *diſqui.* [illegible] *concl. 1. & ſect. 4. verſ. in hac* Valent. *tom. 4. diſp. 4. qu. 1. puncto 3. verſ. in hac re.* Valer. Reginal. *lib.* [illegible]

9 *&* 30. Ægid. Coninch *d. quæſt. 6*[illegible] *num. 52.* N[illegible] ſtat *c. à quodam Iudæo, de con*ſe*crat. diſt. 4.* quod [illegible] hæc gloſſ. in quo dum peteretur à Nicolao I. quid agendum eſſet de iis, qui baptizantur à pagano, reſpondit Pontifex non eſſe rebaptizandos ſi baptizati ſunt in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti, quia intelligitur, expreſſo ſcilicet nomine Trinitatis, Patris [illegible] Spiritus ſancti, aut tantum [illegible] nomine Chriſti [illegible] Filii expreſſo Chriſti nomine, ſic dicendo in nomine Patris, & Chriſti, & Spiritus ſancti, ſic communiter interpretatur ab Henriq. *d. lib. 2.* [illegible] *10. §.* [illegible] & Viuald. q[illegible] Bonacin. *d. di*[illegible] *2.* [illegible] *puncto 4. num.* [illegible] *re-ſpondeo ex* [illegible] *ſponſione.* [illegible] opiniones & [illegible] ſecundò, inquirit an aliqua [illegible] adminiſtratum fuerit Baptiſmum in nomine Chriſti [illegible], vbi dic[illegible] S. Thom. [illegible] Anton. Tabien. Angel. [illegible] Nugnus, Vaſquez, & alij, qui [illegible] tenuerint in [illegible] naſcentis Eccleſiæ adminiſtratum fuiſſe Baptiſmum in nomine Chriſti, vt ha[illegible] [illegible] Actuum Apoſtolorum ex diſpen[illegible] ad tempus conceſſa, ſed nobis nunquam [illegible] probabilius videri ſibi perſuadet nunquam adminiſtratum fuiſſe Baptiſmum in nomine Chriſti [illegible], adde que dum in Actibus Apoſtolorũ [illegible] Baptiſmum [illegible] fuiſſe in nomine Chriſti [illegible] Baptiſmum adminiſtratum fuiſſe in me[illegible] de S. in [illegible] Chriſti, & in hanc ſuã ſententiam [illegible] Soar. *d.* [illegible] *21. ſect. 2. verſ. ad decretum,* Henriq. *d. lib. 2. c. 10.* & Bellarm. *c. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Baptizatus an quis fuerit ſi probabiliter dubitatur, poteſt baptizari forma, hic expreſſa, & n. 2.*

3 *Rebaptizans aliquem ſub conditione quem ſcit eſſe baptizatum, nobilem culpam contrahit.*

4 *Baptizandi non ſunt illi, quos domi conſtat fuiſſe baptizatos à parentibus, vel ab obſtetricibus, aut ab aliis, ſed ſolum in Eccleſia ſupplendas eſſe ſolemnitates.*

5 *Baptizandi non ſunt illi, qui nati, & educati fuerunt pluribus annis inter Chriſtianos, & à parentibus Chriſtianis, niſi clarè conſtet eos non fuiſſe baptizatos.*

6 *Irregularis non eſt qui baptizat filios infidelium, vel expoſitos ſine vllo ſigno perhibente de ipſorum baptiſmo.*

7 *Expoſitus infans ſi inueniatur cum chirographo, quod de eius Baptiſmo fidem faciat, non eſt baptizandus ſub conditione.*

8 *Baptiſmus non* [illegible] *vnius teſtis de quo non ſit pro*[illegible] *mendacij,* [illegible] *ſe certioſcere talem* [illegible] *baptizatum.*

Cap. De [illegible] II.

Qvando dubitatur an quis ſit baptizatus, eſt baptizandus ſub hac conditione. Si es baptizatus, non te baptizo, ſi non es baptizatus, ego te baptizo, &c. Colligunt ex Ordinar. Abb. a[illegible] q. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſtien. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 434.* Alagona *in compendio iuris Canon. p.* [illegible] *5*[illegible] reuiſſime Xim[illegible] *in concord. pars. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap.* 1

2 Hanc eandem [illegible] ex hoc text. deſumunt Henriq. *ſumm.* [illegible] *§.* [illegible] Petr. de Ledeſma *in ſum. part. 1. vbi de Baptiſmo, c. 5.* Ægid. de Coninch *de Sacram. & cen*ſ*uris* [illegible] *66. art. 9. dub. 1. n. 91. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat.* [illegible] *163. num. 6. &* Aloyſ. Ric. *in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol p. 1. deci. 127. num. 10.* Vbi [illegible] ſeu quando ſunt opiniones [illegible] de valoritate Sacramenti, vt quando [illegible] adhibita diligentia remanet dubium an aliquis ſit baptizatus, ſeu quando mens manet dubia, & neutra pars poteſt determinari an Sacramentum ſit validum, iterum adminiſtrandum eſſe ſub conditione reſ[illegible]unt D. Thom. *p. 3. queſt. 66. art. 9. ad 4.* [illegible] Nugn. *concl. 1. & 2.* Viual. *in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo, c. 5. num. 25.* Emman. Sà *verbo Baptiſmus, n. 5.* Valent. *tom. 4. diſp. 4. q. 1. puncto 4. propè fin.* vbi [illegible] *verſ. quod ſi dubium,* aduertit ſecus dicendum, quando adeſt leue dubium, ſeu leuis ſcrupulus, nam iteratio Sacramenti facta ſine cauſa videtur quædam irriſio Sacramenti, & graue peccatum ex ſuo genere.

Ex dictis iam primò infertur rebaptizantem aliquem

quem ſub [illegible]onditione, quem ſcit eſſe baptizat[illegible]n, notabilem culpam contrahere eo quòd in re tam graui ſupine nimis ſe geſſit, ac pr[illegible]inde cum propter t[illegible]lem culpam à ſacris Canonibus irregularitatis pœna iuſtiſſime fuerit ſtatuta, il[illegible]m incurrere, nec aliquid dicta clauſula operatur [illegible] a[illegible]h benda non eſt, niſi quando magnum dubium adeſt, tum quia proteſtatio contraria facto non reuelat, ita Salzed. ad Bernard. *in pract. c. 13. verſ. ea qua*, vbi pro ſe citat Sot. & Fr. Antõn. Corduba, idem tenet Maiol. *de irregul p. 3. c. 14. n. 5.* Valent. *tom. 4. diſp. 4. quæſt.. puncto 4. ver. quoniam rebus*, Pena ad Emet. *in direc. Inquiſit. p. 1. tom.* [illegible]. Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rubr. 1. num. 31.* Vgolin. *de cenſur.* vbi *de irregul. c. 35. §. 4.* Sayr. *d. tract. lib. 7. c. 8. n. 23.* propterea S[illegible]cerdos [illegible]ciens puerum neceſ[illegible]tatis cauſa fuiſſe domi baptizatum, ſi il[illegible]e poſtea deferatur ad Eccleſiam, vt ritus [illegible] omnes ſeruen[illegible]ur non poteſt cum eadem clau[illegible]ſula eu[illegible]n baptizare, alias effic[illegible]retur irregularis, vt habetur expreſſe in Catech[illegible]mo S. D. Pij V. *[illegible] tit. de Bapti[illegible]mo, [illegible] e fru[illegible]ibus Baptiſmi, in fine*, Quicquid contrarium, immò il[illegible]om non eſſe irregularem, qui rebaptizat alium ſub c[illegible]ditione, que[illegible] [illegible]cit eſſe bap[illegible]izatum, tenne[illegible] [illegible]nimis [illegible]ene Nauar. *in man. c. 27. n. 246.* Henriq. *[illegible] lib. 14. c. 4. §. 3.* Æ[illegible]id. [illegible]e Coninch. *diſſ. 18. dub. 5. n.* [illegible] S. Nugn. *in 3. p. q. 6[illegible] art. [illegible] concluſ. 4.* quos refert & ſequitur Bonac. *de c[illegible]ſuris, d[illegible] 7. q. 1. punct. 8. n. 4.*

4 Secundò infertur eos non eſſe rebaptizand[illegible] quos domi conſtat fu[illegible]ſſe bap[illegible] [illegible] parent[illegible]bu[illegible], [illegible]b ſtetricibus, v[illegible] [illegible]liis, ſe[illegible] ſolum in Eccleſia ſupplendas eſſe ſolemnitates, Sot. [illegible] *4. diſt. 3. quæſt. vnica, art. 9.* Soar. *tom. 3. d[illegible] 31. [illegible]* Barthol. ab Angel[illegible] *de Sacramento Bapti[illegible]mi, dialog. 2. §. 128.* Valer. Reg[illegible]nald. *in praxi fori pœnit. [illegible] 27. n.* [illegible]4.

5 Tert[illegible]o infertur non eſſe rebaptizandos eos, qui nati, & educ[illegible] fuerunt pluribus annis inter Chriſtianos, & à parentibus Chriſtianis, niſi clarè conſtet eos non fuiſſe baptizatos, vt per Nauar. *d. c. 27. n. 246.* Barthol. ab Angelo *d. dialog. 1. §. 127.* Valer. Reginal. *lib. 27. n. 5[illegible].* Æ[illegible]. de Coninch *d. art. 9. dub. 1. n. 94.* ſecus dicendum de infantibus abreptis à barbari[illegible] ſi dubitetur an abrepti, vel abducti [illegible]uerint ante Bapti[illegible]mum, vel pòſt & de infantibus expoſitis ſine vllo teſtim[illegible]io indicante illos eſſe baptizatos, iſti enim baptizan[illegible] [illegible]ſub conditione, & forma in hoc text expreſſ[illegible] [illegible]nde bene Sayr. *d.* [illegible] *8. num. 11.* & Bonacin. *d. di[illegible]ut. 7. de cen-*

6 *ſuris quæſt. 3. puncto 3 num. 6.* re[illegible]unt il[illegible]m n[illegible] eſſe irregularem, qui bap[illegible]at fi[illegible]os in de[illegible]um vel expoſitos ſine vllo [illegible]g[illegible] perhibe[illegible] de ipſorum baptiſmo.

7 Si tamen ex[illegible]ſitus [illegible]fan[illegible] [illegible]ueniatur [illegible]m chirogra[illegible]ho, quod de[illegible]us Bapt[illegible] fide[illegible] fa[illegible]t, non eſt baptizandus ſub condit[illegible]ne bene Pa[illegible]. Co[illegible]

8 *pon[illegible] mo[illegible] [illegible] 1. q.* [illegible] m[illegible] e[illegible]m ne iteret[illegible] ſuffi[illegible]t vt [illegible]us teſt[illegible] q[illegible]o [illegible] n[illegible] [illegible]ob[illegible] il[illegible] ſuſp[illegible] mendacij [illegible]ſtetur ſ[illegible] e[illegible] [illegible]e la[illegible] [illegible]eſba[illegible], nam [illegible] [illegible]tes ad[illegible] po[illegible] [illegible]pet Caſſan. [illegible] *conſuetud. Bu[illegible]* [illegible] *n. 11* S[illegible] *tom. 3.* [illegible] *p* [illegible] 2. [illegible] M[illegible] [illegible] *1* [illegible] *v. 1.* Ia[illegible] d[illegible] ff. *in de[illegible] ibus an[illegible] is* [illegible] *rt.* [illegible] *num. 3* Ba[illegible] ab A[illegible] *d. lib. 2.* [illegible] Ægid de C[illegible]n[illegible] [illegible] *eſt. 66* [illegible] *u.* [illegible] *m.* [illegible] *quæſt.* [illegible] *num.* D[illegible] [illegible] [illegible] *quæſt* [illegible] *art. 2.* [illegible] *num. 13. verſ.* [illegible] *probatur.*

SVMMARIVM.

1 *Bapt[illegible]ſmi Sacramentum vtiliter co[illegible]fertur paruulis,* [illegible] *nis non credant,* [illegible] *nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale.*

2 *Maiores Eccleſiæ cauſæ quæ dicantur, remiſſiue.*

3 *Infantes paruuli c[illegible]pa[illegible]es ſunt Baptiſmi, ac gratiæ per eum re[illegible]ipienda.*

4 *Baptiſmus [illegible]ucce[illegible]it [illegible] Circumci[illegible]ioni.*

5 *Originalis cu[illegible]pa remittebatur per Circu[illegible]c[illegible]ſionis m[illegible]ſterium.*

6 *Peccatum eſt duplex, originale ſcilicet [illegible] actuale.*

7 *Baptiſmus pueris æqualem gratiæ gradum con[illegible]ert, adultis vero inæqualem pro ratione maioris, vel minoris diſpoſitionis.*

8 *G[illegible]atia in Baptiſmo producta non ſolum remittit peccatum ori[illegible]ale, ſed etiam actuale, omnemque [illegible] pœnam peccatis debitam, non tamen pœnalitate.*

9 *Pœna originalis peccati eſt caren[illegible] viſionis Dei.*

10 *Pœna [illegible]bita peccato duplex eſt, ſcilicet [illegible]amni, & ſenſus.*

11 *[illegible] ione Dei in perpetuum car[illegible]bit propter vnum damnatus, [illegible] ut & pro[illegible]ter multa.*

12 *Reatus criminis a[illegible] [illegible] qualis quis ſit, [illegible]tenditur.*

13 *Baptizatus per vim præci[illegible]am characterem non recipit.*

14 *[illegible]rmiens, & furioſus æquiparatur.*

15 *O[illegible] [illegible] per metum [illegible], & quando recipiat characterem, rem[illegible] [illegible]è*

16 *Bapti[illegible]mum co[illegible]latum dormienti, qui illud petierat ante ſomnum, [illegible]alidum eſt.*

17 *Voluntatem eſſe mutatam dicenti incumbit probatio.*

18 *Ordinatus metu non cogitur continentiam ſeruare, quando metus fuit cadens in [illegible]nſtantem virum.*

19 *Voluntas ſemper durare præſumitur niſi mutata probetur.*

C[illegible] Ma[illegible]ores. III.

Innoc. III.

BApti[illegible]mus vti[illegible]e[illegible] confertur paruulis, licèt actu nõ [illegible]credant, nec int[illegible]ll[illegible]gant, nec ament, quia remittit culpam ori[illegible] [illegible], & aperit cœlum, Baptiſmus ſucceſſit Circumciſioni, quæ non aperiebat cœlum. Dicere aute[illegible] qu[illegible] [illegible] [illegible]eruan[illegible]a lex Moſaica, & Euangelica hæreticum eſt. Paruul[illegible]s infunduntur virtutes, & de adult[illegible] [illegible]tur Iacob. Ch[illegible]itas operit multitudiné pe[illegible]atorum, & L[illegible]c. 7. Dimiſſa ſunt [illegible] peccata multa, q[illegible] dilexit [illegible]ltum. Col[illegible] gũt ex Or[illegible]n. Abb. antiq. Inn[illegible]ent[illegible] Collect. Zabar. Butr. Io. Andr. Hoſt. Anchar. [illegible]en[illegible]ic. Panor V[illegible] *in rationali lib.* [illegible] *iuris Pontif. pag. 434.* A[illegible] *in compendio iuris C[illegible]non. p.* [illegible] *539.* [illegible] Xi[illegible] *in conc rd. p. 1.* refertot [illegible] Anton Augu[illegible] [illegible] *3. D[illegible]cretal. [illegible]b. 3. [illegible] 4. c.* [illegible] 1

M[illegible] [illegible] E[illegible] [illegible] cauſas, &[illegible] Maiores Eccleſiæ cauſæ [illegible] dica[illegible], ca[illegible] *de offic. & poteſt. Epi[illegible] p. 3 alleg.* [illegible]3. 2

[illegible] *parnulis inutiliter B[illegible] ma con[illegible]rri.*] 5
De [illegible] Co[illegible]l. Trident. [illegible] 7. *de Baptiſmo* [illegible] [illegible]paces eſſe B[illegible]ptiſ[illegible] [illegible] per eum [illegible]ciendæ [illegible] propterea cum a[illegible] termi[illegible] [illegible]erueneint, rebaptizandos n[illegible]n e[illegible] q[illegible] [illegible] [illegible]bant Iodoc. Coccius [illegible] 2. [illegible] *lib. 5 art. 6* Henriq. [illegible] *ſumm. lib.* [illegible] 9 [illegible] *H, & I C lib. 2* [illegible] *15. §.* [illegible] *litt. D,* Ba[illegible] [illegible] *ir opera con troue ſ. Bel armin. part. 1. lib. 1. cap.* [illegible] *verſic. de prima quæſtione,* Ægid. de Coninch.

ninch de Sacram.& cenſur.quaſt.68.art.c.. à num.52. Azor.inſtit. moral.part.1.lib.4. cap.25. q.2. verſic. illo præterea, Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib.27. num.34. Bonacin.de Sacramentis,diſp.1.q.2. puncto 6. à num.1. Vtrùm autem infidelium, & Iudæorum infantes,qui adhuc ad vſum rationis non peruenerunt, poſſint inuitis parentibus baptizari, dixi ad c.ſicut Iudæi 9.num.3.infr.de Iudæis,pag.191.

4 Quòd enim Baptiſma ſucceſſerit Circumciſioni.] Vide Ægid. de Coninck in 3. part. q.70. art.1. vbi etiam Nugn. Henriq. in ſumm.lib.1.c.6. Campan. in diuerſorio iuris Canon. rubr.1. num.26.Bonac. de Sacrament. diſput. 1. q.1. puncto 3.§. vnic. vbi multa de Circumciſione, & num.4. dicit Circumciſionem inſtitutam fuiſſe ad delendum peccatum originale. Vtrùm autem Circumciſio contuliſſet gratiam per modum operis operati,refert pro vtraque parte plures Doctores idem Bonacin.d.§.vnic.num.5.

5 Originalis culpa remittebatur per Circumciſionis myſterium.] Id eſt, culpa originalis tollebatur per Circumciſionem tanquam per myſticum rerum futurarum ſignum, vt interpretatur Azor.inſtit.moral.part.1.lib.4. c.34.verſ.quarta ſententia.

§. Verùm.

Peccatum originale quia contrahitur ſine conſenſu,remittitur etiam ſine conſenſu vi Sacramenti,peccatum verò actuale,quia communiter cum conſenſu, nec ſine conſenſu regulariter relaxatur. Colligunt Doctores in princ.text.citati.

6 Peccatū eſt duplex,originale ſcilicet,& actuale.] Vide Nauar.in manuali præl.ud.8.à princ. bene explicat, & ad plura eleganter conducit D.Iul. Lauor. in ſuo nouiſſimo tract.de Indulgent.part.2.cap 1 num.4.cum multis ſeqq.& latè de peccato originali Azor.inſtit. moral. p.1.lib.4.à cap.25.vſque ad 33.

7 In Baptiſmate peccatum originale dimittit.] Cùm Baptiſmus pueris æqualem gratiæ gradum conferat, adultis verò inæqualem pro ratione maioris,vel minoris diſpoſitionis, S. Thom.3. part.q.69.art. 8.vbi Nugn.concl.1.S. Antonin.p.3.tit.14. cap.13. Sot.in 4. diſt.6.q.1. art.6. Valent. tom.4. diſput.4. q.4.puncto 1.

8 Soar.tom.3.diſp.28.ſect.3.Viuald.in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo,cap.5.num.7.gratia in Baptiſmo producta non ſolum remittit peccatum originale, Conc. Trident.ſeſſ.6.c.6.& can.10. cum ſeqq.Barthol. ab Angelo, dial.2. de Baptiſmo, §.156. ſed etiam peccata actualia, ea ſcilicet, quæ commiſſa ſunt ante Baptiſmum, S.Thom. d.quaſt.69. art.1. vbi Ægid. de Coninck Henriq.lib.1.cap 16. §.1. & 2.Soar. diſput.26. ſect.1. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Baptiſmus n.24. Petr.de Ledeſma in ſumm.part.1.de Sacram.vbi de Baptiſmo,cap.19. Barthol. ab Angelo d.dialog.2.§.156. Valer. Reginald. d.lib.27.num.61. ac proinde delet omnem pœnam peccatis debitam, prout de Fide definitum eſt in Concil. Florentino in decreto Armenorum, vbi habetur baptizatis non imponi ſatisfactionem pro peccatis præteritis, & docent S. Thom.d. quaſt.69.art.2.vbi Peſant Nugnus,& Ægid.Coninck Barthol.ab Angelo d. dial.2. §.158.Petr. de Ledeſma d. cap.9. verſ.tertia concluſion. Philiarch.part.2.lib.3. c.9 Iul.Lauor.d.part.2.c.3.n.12.pœnalitates tamen in hac vita de facto non aufert S.Thom.d.q.69.a.3.Henriq.d.c.16.§.7.Valer.Reginald d. lib.27.n.63.

§. Sed adhuc.

Peccatum originale quamuis in Baptiſmo dimittatur paruulis, qui tamen conſentire non poſſunt, in adultis verò, vel dormientibus, qui non conſentiunt Baptiſmo, non dimittitur actuale,cuius pœna eſt gehenna, nec remittitur originale, cuius pœna eſt carentia viſionis,alioquin videret Deum,qui cruciaretur in gehenna, ſed Dei perfecta ſunt opera. Colligunt Doctores in principio text.citati.

Pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei.] Vide Fr.Ioan.de Pineda in vita D.Ioan.Baptiſtæ,lib.3.art.1. c.4.§.246.pag.mihi 64.in fine,Iul.Lauor de Indulgent. part.1. cap.1.n.15. vbi quòd pœnæ peccati originalis ſunt priuatio iuſtitiæ originalis, ignorantia,carentia diuinæ viſionis, non ſolùm in adultis, ſed etiam in paruulis non baptizatis, & latè Azor.d.lib.4.c.33.de peccati originis pœna. 9

Actualis verò pœna, &c.] Pœna debita peccato duplex eſt, damni ſcilicet,& ſenſus,pœna damni dicitur carentia gratiæ,gloriæ,& viſionis Dei, quæ carentia eſt effectus culpæ, quæ vocatur macula peccati, & defectus luminis rationis naturalis, vel diuinæ legis ex receſſu gratiæ prouenien s,& dicitur macula metaphoricè,quia ſicut corpus ex cōtractu rei ſordidæ maculatur, ita anima ex inhæſione rei temporalis per amorem inordinatum, qui eſt veluti quidam contractus,perdit lumen rationis, & diuinæ ſapientiæ, quibus fulgebat; pœna verò ſenſus eſt pœna inferni, & includit dolorem mentalem de amiſſione diuinæ viſionis, quæ vocatur vermis conſcientiæ. Pœna æterna,quæ datur damnatis, & morientibus in peccato, continet pœnam damni, & pœnam ſenſus, & pœnam vtriuſque;pœna damni correſpondet auerſioni ab incommutabili bono, quia anima ſeparatur à viſione Dei; pœna ſenſus correſpondet inordinatæ ad creaturas, ea enim anima, vel corpus ſenſibiliter puniuntur, æternitas vtriuſque pœnæ correſpondet inimicitiæ Dei.ita Iul.Lauor.d.p.2.c.2.à num.14. 10

In gehenna perpetuò, &c.] Notatur ad hoc quòd perpetuum viſione Dei carebit propter vnum damnatus,ſicut & propter multa, vt per Nau.in c.fratres, n. 11. de pœnit.diſt.5. 11

Propter reatum criminis actualis.] Reatus nihil aliud eſt niſi obligatio nata ex peccato ad pœnam ſubeundam, & differt à peccato, licèt aliquando pro ipſo peccato ſumatur,aliquando pro pœna.Nauar.in man. præl.ud.8. num.21. vbi num.23. dicit quòd reatus,ſiue obligatio ad pœnam eſt triplex, eo quòd triplicem ordinem oſtendat,ad triplicem pœnam obligat; quatenus enim offendit ordinem propriæ rationis, obligat ad pœnam remorſus conſcientiæ, iuxta illud Auguſt. lib.1. confeſſ.c.12. omnis inordinatus animus ſibi ipſi eſt pœna quem conſcientię remorſum dicit D.Thom. 1.2. q.87. art.2. quatenus verò offendit ordinem Dei, obligat ad pœnam æternam, ſeu temporalem ab ipſo Deo infligendam; quatenus verò offendit legem humanam, obligat ad pœnam illius legis per hominem ſtatutam,refert Iul.Lauor.d.c.2.num.31.& ſeq. 12

§. Item quæritur.

Baptizatus verè eſt habens characterem qui terroribus, & ſuppliciis violatur, trahitur, & ne aliud detrimentum incurrat, ſuſcipit Sacramentum Baptiſmi, ac proinde cogendus ad obſeruantiam Fidei Chriſtianæ, quia conditionaliter vult, licèt abſolutè nolit, ſicut de eo qui fusè accedit.Qui verò nunquam conſentit, ſed penitus contradicit,nec rem,nec characterem ſuſcipit, non erit baptizatus, ſi baptizetur,ſicut qui contradicit & reclamans cogitur violenter proſterni idolis,non eſt reus alicuius culpæ,nec eſt cōpellendus ad obſeruantiam legis Chriſtianæ taliter baptizatus.Item ſi dormientes,& amentes baptizentur

antequam

antequam dormirent, vel inſanirent, contradicebant, non recipiunt characterem, quia intelligitur propoſitum contradictionis durare in eis; ſi verò non contradicebant, ſed erant catechumeni, cum propoſito baptiſmi, tales baptizentur, vt conſueuit Eccleſia baptizare, recipiunt characterem, quia non poſuerunt obicem. Colligunt Doctores *in priac. text.* citati.

13 *Propter quod inter inuitum*, &c.] Notatur ad hoc quòd baptizatus per vim præciſam characterem non recipit; & conſequenter ad Fidei obſeruantiam cogendum minimè eſt; ſi verò ſit baptizatus vi conditionali characterem ſuſcipit, & ad obſeruantiam eſt cogendus, ita Pariſ. *conſ. 2. num. 22. lib. 4.* Anton. Ricc. *in tract. de iure perſonarū extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 1. c. 38. per totum* qui etiā ille, *n. 17.* hic verò *n. 4.* tenent vim præciſam, & abſolutam dici quādo quis nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, veluti ſi ligatus manibus, & pedibus, inuitus baptizetur. D. Roderic. à Cunha *in commentar. ad cap. de Iudæis 5. num. 3. diſt. 45.* Baſil. *de matrim. lib. 4. c. 14. num. 3.* Cabreiros *de sacra lib. 2. c. 17. num. 55.*

14 *Amentibus, & dormientibus.*] Ergo dormiens, & furioſus æquiparantur, vt per Tiraq. *de pœnis temper. c. 5. à princ.*

15 *Et Ordo.*] An, & quando ordinatus per metum recipiat characterem, ac proinde teneatur ad caſtitatem, & ad preces canonicas, poſsitque vxorem ducere? vide Gam. *de Sacram. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis, quæſt. 5. num. 4.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 29. per totam.* Bonac. *eod. tract. q. 3. puncto 9. n. 11. verſic. dixi in propoſitione, & de Sacramentis, diſput. 8. quæſt. vnica puncto 5. num. 40.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 13. c. 14. q. 8.*

16 *Dormientes autem, & amentes*, &c.] Notatur ad hoc quòd validum eſt Baptiſmum collatum dormienti, qui illud petierat ante ſomnum, & idem dicendum probat de amente, qui ante dementiam, & de furioſo, qui dum haberet dilucida interualla, petierunt Baptiſmum, etiamſi poſtea dum baptizantur reſiſtere videantur, nam illa reſiſtentia non repugnat intentioni antea elicitæ, cùm ipſa reſiſtentia, quæ tunc temporis contingit, non ſit actus humanus: ita Henriq. *in ſum. lib. 2. c. 24. §. 3. & 4.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 2. c. 4. num. 45.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. part. 1. de Sacram.* vbi *de Baptiſmo, c. 8. concl. 19. cum ſeqq.* Chamerot *de Sacram.* vbi *de Baptiſmo, cap. 5. dub. 10.* Ægid. de Coninck *de ſacram. & cenſur. tom. 1. q. 69. artic. 12. num. 93.* vbi *num. 94.* de muto & ſurdo, Bonacin. *de Sacram. diſput. 1. q. 2. puncto 6. num. 18.* vbi *num. 19.* obſeruat quando quis incidit in amentiam expectandū eſſe, vt amens ad ſe redeat, ſi ſpes adſit reſipiſcentiæ, ſublata verò ſpe reſipiſcentiæ baptizandum eſſe, cum Baptiſmus ſit Sacramentum maximæ neceſſitatis, & *n. 20.* diſputat vtrùm baptizandus ſit amens, de quo dubitatur an petierit Baptiſmum ante amentiam.

17 *Intelligitur contradictionis propoſitum perdurare.*] Igitur dicenti voluntatem eſſe mutatam incumbit probatio, vt per Maſcard. *de probat. concluſ. 642. n. 16.*

18 In gloſſ. *Conditionaliter.* ibi, *ſed nunquid ille, qui conditionali coactione recipit Ordinē tenetur continentia*, &c. Notatur ad hoc quòd initiatus metu nō cogitur continentiam ſeruare, quando metus fuit cadens in virum conſtantem, ſequuntur *in præſenti* Hoſt. *num. 38. ver. verbo conditionaliter*, & Henriq. *n. 7. in fin.* Gregor. Lop. *l. 32. verbo que le tomara, tit. 6. part. 1.* Nauar. *in man. c. 22. num. 51. ad fin. & num. 52. & ſub tit. de his, quæ vi, conſ. 1. num. 4. & ſeq. & conſ. 3. num. 2. & conſ. 4. in antiq. alias conſ. 4. à num. 4. & conſ. 2. num. 1. 3. & conſ. 5. num. 1. in 2. edit.* Balthaſ. Mugollon. *in tract. de his, quæ vi, cap. 8. §. 1. num. 13.* Henriq. *in ſum. lib. 10. de ſacram Ordinis, c. 24. §. 3. & lib. 12. de matrim. c. 5. num. 9. in com. litt. Q.* Veg. *in ſumm. tom. 2. cap 57. caſu 6.* Fr. Emman. *tom. 1. ſum. c. 224. num. 9. & tom. 2. c. 96. num. 4. concl. 4.* Petr. de Ledeſma *in ſum part. 2. de Sacram. vbi de ſacramento Ordinis, c. 6. diffic. 3. dicto 2.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 5. num. 20.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral lib. 1. q. 55. num. 2.* Azor. *d. q. 8.* Sanch. *d. diſp. 29. a. 5.* Ægid. de Coninch *de ſacram. & cenſuris, tom. 1. diſp. 20. dub. 14. n. 143. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Perdurare* ibi, *nam ſemper durare præſumitur voluntas, niſi probetur mutata.* Vide Menoch. *conſ. 327 num. 29.* Surd. *deciſ. 111. num. 9. & deciſ. 288. n. 36.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 9. q. 25. num. 16.* Chald. Pereira *de poteſt. eligendi, c. 3. a. 41. & t. 10. num. 54. & de emptione c. 13. num. 65.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ. 19. num. 27. & deciſ. 43. num. 23.* Cardin. Tuſch. *tom. 8. litt. V, concl. 286.* Brunor. à Sole *in locis commun. verbo voluntas 9.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 7. num. 1.* Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 92. num. 5. in edit. alias reſolut. 77. num. 1. in ſecunda edit.* 19

SVMMARIVM.

1 Nemo poteſt ſeipſum baptizare, etiam inſtante neceſſitatis articulo, & num. 2.

Cap. Debitum. IV.

NEminem poſſe ſeipſum baptizare, etiam inſtante neceſſitatis articulo, colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuiao. *in rationali lib. 3. iuris Pont ſuij, pag. 437.* Alagona *in compēdio iuris Canonici, pag. 540.* remiſſiue Ximen. *in concord p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 2.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. colligit S. Thom. *3. part. q. 66. art. 5. ad 4.* Victor. *in ſum. vbi de Baptiſmo, concl. 18.* Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Sacramentis in genere, c. 2. num. 33.* Barthol. ab Angelo *de Sacramentis, vbi de Baptiſmo. §. 147.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionib p. 2. lib 2. c. 4. num. 23.* Bonac. *de Sacrament. diſput. 2. q. 1. puncto 4. num. 20* Henriq. *in ſumm. lib. 2. c. 18. §. 4. litt. B,* vbi *lib. 2. cap. 26. §. 7. litt. T,* aſſerit Iudæum in præſenti ſaluari non propter Sacramentum fidei, ſed propter fidem Sacramenti, id eſt, per contritionem, & fidem viuam cum voto Baptiſmi. Vnde iam colligitur illum, qui ſe ipſum in articulo mortis baptizauit, non eſſe ſaluandum ratione Baptiſmi actualis, quia nullus poteſt ſe ipſum baptizare, fieri tamen poteſt, vt ſaluetur ratione Baptiſmi in voto, quia creditur habere contritionē cum propoſito Baptiſmi, ita Lazar. *in compendio Nauarri, verbo Baptiſmus num. 16.* quem refert Bonac. *d. n. 20. verſ. ex dicto.* Bene igitur docent Henriq. *d. lib. 2. c. 3 §. 4. in princ.* & Ægid. de Coninch *de Sacram. & cenſur. tom. 1. q. 68. art. 2. num. 32.* voluiſſe Christum, vt quando à Baptiſmo in re (propter impotentiā in neceſſitate, aut aliàs ob aliam cauſam) excuſatur adultum, ſalutem haberet per Baptiſmum in voto, id eſt, per potiſsimum actum contritionis, aut dilectionis Dei, vel martyrij. 2

SVMMARIVM.

1 Baptiſmus Sacramentum non eſt vbi deeſt verbum, vel elementum aqua.

2 Baptiſmi

2 *Baptiſmi materia remota eſt aqua naturalis, quamuis ſit putei, maris, pluuia, balnei, & ſiue ſit calid, ſiue frigida, ſiue tincta colore.*

3 *Infans in vtero matris exiſtens minimè poteſt baptizari, cum ad illum aqua immitti non poſſit.*

4 *Baptiſmo ſanguinis baptizata proles in vtero exiſtens, ſaluatur, & martyr efficitur, ſi mulier pragnans pro Chriſto, vel eius fide occidatur.*

CAP. Non vt apponeres. V.

1 MAteria, vel forma, id eſt, verbum, vel elementum vbi deeſt in Baptiſmo, non eſt Baptiſmus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 437. Alagona *in compēd. iuris Canon pag.* 540. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 37. *cap.* 5.

2 *Et Elementum.*] Materia igitur remota Baptiſmi eſt aqua naturalis, Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo, canon.* 2. quamuis ſit putei, maris, pluuiæ, balnei, etiamſi ex ſulphure, aut cinere defluat, & ſiue ſit calida, ſiue frigida, ſiue tincta colore: vnde per contrariū non eſſet materia remota Baptiſmi ceruiſia, ſputum, ſeu ſaliua, ſudor, lac, vrina, lachrymæ, aqua roſacea, aqua à vite profluens, aut alius liquor artificialis, ſpecie differens ab aqua naturali, itavt ſi quis ex his adhibuerit, grauiter peccaret, nec valide baptizaret. Colliges hæc ex D. Thom. 3. *p. q.* 69. *art.* 4. Sot. *in* 4. *diſt.* 3. *quaſt. vnic. art.* 4. Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 5. Card. Bellarm. *lib.* 1. *de Baptiſmo, c.* 4. *& lib.* 2. *c.* 1. *verſic. de materia Baptiſmi*, Henriq. *in ſumm. lib.* 2. *c.* 6. *§.* 1. *&* 2. Soar. *tom.* 3. *diſput.* 20. *ſect.* 1. Valent. *tom.* 4. *diſput.* 4. *quaſt.* 1. *puncto* 2. Fr. Emman. *in ſumma tomo* 1. *c.* 25. *numero* 1. Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo, c.* 2. *num.* 4. Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. part.* 2. *lib.* 1. *c.* 3. *numer.* 16 Pulleum. *de officio Curati, vbi de Baptiſmo, n.* 1. *&* 3. Chamer. *tract.* 2. *de Baptiſmo, c.* 1. *dub.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 27. *num.* 10. *&* 11. Petr. de Ledeſma *in ſum. p.* 1. *de Sacram. vbi de Baptiſmo, c.* 3. Ægid. de Coninch. *de Sacram. & cenſuris, tom.* 3. *q.* 66. *art.* 4. *n.* 20. *cum ſeqq.* latè Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 3.

3 Vnde infertur infantem in vtero matris exiſtentem minime poſſe baptizari, cum ad illum aqua immitti non poſſit. ita S. Thom. *d. part.* 3. *quaſt.* 68. *art.* 11. vbi Vaſquez, & Peſant. Couar. *in c. alma mater. part.* 2. *§.* 1. *num.* 8. *poſt princ.* Valent. *d. puncto* 2. *verſ. tertio ſequitur*, Valer. Reginald. *d. lib.* 27. *num.* 16. Ægid. de Coninch. *d. tom.* 1. *q.* 68. *art.* 11. *à num.* 89. Bonacin. *d. puncto* 3. *num.* 24.

4 Baptiſmo tamen ſanguinis proles in vtero exiſtens baptizata ſaluabitur, & martyr efficitur ſi mulier prægnans pro Chriſto, vel eius Fide occidatur, Sot. *d. q. vnic. art.* 11. *verſ. ſecunda propoſitio*, Caiet. 2. 2. *q.* 124. *art.* 1. *ad* 1. Sà *in aphoriſmis, verbo Martyrium. num.* 3. Henriq. *in ſum. lib.* 2. *c.* 22. *§.* 4. *& c.* 38. *§.* 1.

CAP. Licèt. VI. & vlt.

1 GRæcis præcipitur ne baptizent eos, qui fuerunt baptizati à Latinis ſub pœna excommunicationis, & depoſitionis ab officio, & beneficio, nec debent reputare coinquinata Altaria, & ſuper quibus Latini celebrarunt, & conſequenter, nec lauare antequam ſacrificent. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſtien. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 434. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 539. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. generali Lateran. ſub Innocent. III. *c.* 4. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 16. *c.* 1.

2 *Baptizatos etiam à Latinis ipſi Græci, &c.*] Sic & eodem modo Latini, qui vtuntur forma Græcorum validè baptizant, quamuis grauiter peccarent non ſeruando ritum Eccleſiæ ſuæ in re graui, & vtendo alio modo, quam conſuetudo, Ita Soar. *tom.* 3. *diſp.* 21. *ſect.* 2. *concl.* 1. *verſ. rurſus inquiri poteſt*, Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo, c.* 2. *num.* 9. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 3. *nu.* 27. Henriq. Tolet. & plures alij, quos refert Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 4. *num.* 4.

De Preſbytero non baptizato.

TIT. XLIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel Ioan. Andr. Butr. Anch. Panor. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo Iuris Canon. fol.* 116. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fo.* 176. Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 150. *verſo*, Petr. de Rauen. *in cōpendio iuris Canon.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 508. Goffred. & Hoſt. *in ſumm. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinis characterem non recipit qui non baptizatus ordinatur, & n.* 2.

3 *Ordines illi, qui non eſt Confirmatus, validè quamuis non licitè conferri poſſunt.*

CAP. Si quis Preſbyter. I.

Ex Concil. apud Compendium.

1 PReſbyter ſi cognoſcatur quòd non fuerit Baptizatus denuo debet ordinari. & iterum baptizari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Cened. *collect.* 98. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 439. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 541. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex Concil. apud Compendium *c.* 15. refertur à Burchard. *lib.* 4. *Decretor. c.* 74. & Iuo *p.* 1. *c.* 288. & ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 5. *tit.* 33. *c.* 1.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Petr. de Ledeſma *in ſum. p.* 1. *de Sacramentis, vbi de ſacramēto Ordinis, c.* 6. *concl.* 2. Ægid. de Conincb. *de Sacram. & cenſuris tom.* 2. *diſp.* 20. *dub.* 10. *n.* 96. *concl.* 2. Bonac. *de Sacram. diſp.* 8. *q. vnic. punct.* 3. *numer.* 6. Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 1. *n.* 23.

3 Vtrùm autem idem dicendum ſit de illo, qui confirmatione caret? Reſpondeo negatiuè, nam Ordines ei, qui non eſt Confirmatus, validè quamuis non licitè conferri poſſunt, validè quia Ordo non neceſſariè ſupponit characterem Confirmationis; non licitè tamen, quia in Conc. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 4. prohibentur initiari Tonſura, qui Sacramentum

Confirmationis non ſuſceperunt; quare ita tenent D.Thom.*in ſuppl.ad 3.p.q.35.art.4.* Sot. *in 4. diſt. 22. art.4.circa finem*, Vict.*in ſumm. de Sacram. concl. 234.* Nauarr.*in man.c.22.num.9.* Henriq.*in ſumm. lib.10. c. 34.in comment.litt.P*, Valent.*in 3.p.D.Thomæ diſput.5. q.2.puncto 2.verſ.characterem*, ſubiungeos oeque tranſgreſſionem iſtam habere aliquam cenſuram annexam, Soar.*tom.3.diſp.38.ſect. 1.* Valer. Reginald. *in praxi rerum fori pœnit.lib.28.num.34.* Ægid. de Coninch *de Sacram.& cenſuris tom.1.q.72.art.8.num. 90. & tom. 2. diſp.20.dub.10.n.102.* Bonacin.*de Sacram.diſp.8.quæſt. vnic.puncto 5.n.9.* Campan. *de diuerſorio iuris Canon. rubr.26.*

SVMMARIVM.

1 *Baptiſmi omiſſio non nocet credenti probabiliter ſe eſſe baptizatum.*

2 *Ordines aſſumens ille qui non eſt baptizatus, ſe tamen baptizatum credens, an illos receperit, Chriſtique corpus celebrando conficiat, oſtenditur.*

3 *Baptiſmus præſumitur in mortuo.*

Cap. Apoſtolicam. II.

Innocent. III.

1 PReſbyter non baptizatus ſi mori contingat, ſaluatur, quia perſeuerantia in fide, & cõfeſſione Chriſti, hoc eſt, Baptiſmus in voto quando non poteſt in re, ſoluit peccatum originale, ex Auguſtino, & Ambroſio, & ſic poſſumus offerre ſacrificia, & preces in Eccleſia pro eo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anch. Henric. Panorm. Viuian.*in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 440.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.541.* remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt.*collect. 2. Decretal.lib.5. tit.35.cap.2.*

2 Quæſtio eſt dubia *in præſenti text.* diſputari ſolita, vtrum ille, qui non baptizatus, ſe tamen baptizatum credens (vtpote ſi natus è Chriſtianis parentibus, atque adeò inter Chriſtianos fideliter conuerſatus fuerit,) Ordines procurauit aſſumere, illos receperit, Chriſtive corpus celebrando conficiat quod ſibi, aliiſque proſit tanquam Sacramentum? in qua *gloſſ.fin. in præſenti* arbitratur iſtum non eſſe Sacerdotem, neque conficere, ſed bene quoad ſe, qui credebat conficere, & quoad alios idem credentes tanquam verum Sacramentum conficere, ſibique & recipientibus prodeſſe, Ang. verò *in ſum.verb.Baptiſmus 7.num.12.* putat hunc Sacerdotio inſignitum conficere non in virtute ſua, ſed Eccleſiæ, falsò tamen id S. Thomæ tribuens. Verùm S.Thom.*in 4.ſentent. diſt. 24.* Affirmat Ordinem non recipere, nec conficere, nec abſoluere, piè tamen credendum cenſet ſummum Sacerdotem quoad effectus Sacramentorum ſupplere, neque fore permiſſurum hoc ita latere, cùm inde maximum Eccleſiæ poſſet imminere periculum, ſequuntur Sylu. *verbo Baptiſmus 6.num.3.* & Sot.*in 4.diſt.24.q.1.art.4.circa finem, verſ. ad tertium.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon.rubr.2.n.23.* vbi *n.24.* diſſerit an, qui caret Baptiſmo ſi fuerit in Epiſcopum aſſumptus, aliis conferat Ordines.

3 Notatur hic text. ad hoc quòd Baptiſmus præſumitur in mortuo vt per Afflict. *in conſtit. Neapolis. incip. ſi damna clandeſtina, rubr.17.num.8.lib.1.* Iacob. Caſtellan. *de canonizatione Sanctorum, quæſt.4.artic. 2. num.5.* vbi D. Conſelor. *in addit. num. 12. & 13.* reſoluit quod Baptiſmus in viuente non præſumitur, & citat Alciat.*de præſumpt.reg.2.præſumpt.4.n.1.* Menoch. *in ſimili tract.lib.6.præſumpt.14.n.7.* Afflict.*d.rubr. 26. num.68.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinari non poteſt qui non fuerit baptizatus, & ſi de facto ordinetur, non recipit Ordinis characterem, licèt credatur baptizatus.*

2 *Baptiſmus eſt fundamentum omnium Sacramentorum.*

3 *Ordinis characterem minimè recipit non baptizatus.*

4 *Animæ in fauorem tutius eſt ſequendum.*

5 *Ordinatus, vel abſolutus ab Epiſcopo non baptizato ſaluus ſit propter fidem Sacramenti.*

6 *Baptizatus præſumitur natus inter Chriſtianos.*

Cap. Veniens. III. & vlt.

QVamuis aliqui exiſtimauerint non baptizatum ſi ordinetur accipere characterem, quia etſi non per Sacramentum Baptiſmi, ſaltem per Fidem factum eſt membrum Chriſti habens in ſe fundamentum, id eſt, Chriſtum, præſertim quia ſine hoc Sacramento poteſt ſumi ſacramentum coniugij, ergo & Ordinis, tamen quia Concil. *in c. 1. ſupra hoc tit.* determinat oppoſitum tanquam tutius, ideo Preſbyter non baptizatus eſt iterum baptizandus, & ordinandus, nec dicetur reiteratum quod ambigitur eſſe factum, nec male de Sacramento ſentitur cum ex neceſſitate, non ex contemptu relinquitur. Item, qui eſt natus eſt parentibus Chriſtianis, & inter Chriſtianos eſt fideliter conuerſatus, ita præſumitur eſſe baptizatus, vt hæc ſumptio ſit habenda pro certitudine donec euidentiſſimis argumentis forſan contrarium probaretur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anan. Hoſt. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.440.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.541.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 5. Decretal. lib. 3. tit. 21. cap. vnic.* 1

2 *Vt cùm Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum.*] Vide Campan.*in diuerſorio iuris Canon.rubr.1. num. 15.* Si enim reſpiciamus Ordinem eſſentialem Sacramentorum, Baptiſmus ſibi vendicat primum locum, eſt enim ianua omnium Sacramentorum, itavt alia Sacramenta inualide ſuſcipiantur nondum ſuſcepto Baptiſmo: præterea ſi ſuſcipiamus ordinem neceſſitatis, primum locum tenet Baptiſmus, deinde Pœnitentia, quia nullus ſaluari poteſt ſine Baptiſmo, vel etiam ſine Pœnitentia poſt lapſum in peccatum. Si verò recipiamus ordinem perfectionis, primus locus debetur Euchariſtiæ, quia continet Chriſtum veræ ſanctitatis auctorem, S Thom.*3.q.65.art.3.in corpore*, vbi Nugnus *concl.1.* & Coninch.*art.2.& 3.* Valent.*tom.4. diſp.3.q.6.puncto 3.* Henriq.*in ſum.lib.5.c.6.§.5.* Chamet.*de Sacram.c.6.* Sayr.*de Sacramentis in genere, lib.6. c.3.q.vnic.*

Notatur etiam ad hoc quòd non baptizatus minime recipit characterem Ordinis, vt per Fr.Emman. *in ſum.tom 2.c.17.n.10.* Bonac.*de Sacram.diſp.1.q.5.punct. 3.n.1.& diſp.8.q.vnic.punct.5.n.7.* & alios relatos *ad c.1. n.2.ſup.hoc tit.*

Quod tutius eſt ſequentes.] Notatur ad hoc quòd in fauorem animæ tutius eſt ſequendum, vt per Tiraq.*de priuilegiis piæ cauſæ priuil.165.& de retract. lig.§. 9.gl. 3.n.9* Nau.*in man præl.1.n.1.& 4.& c.25.n.6.* Riminal. *conſ.358.a n.160.* 4

Sed

5 *Sed per fidem S. cramenti.*] Notatur ad hoc quòd ntdinatus, vel abſolutus ab Epiſcopo non baptizato ſaluns ſit propter ſidem Sacramenti, vt per Azot. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 3. c. 48. q. 1.*

6 *Et certè de illo, qui natus eſt de Chriſtianis,* &c.] Vide dicta *ad cap. de quibus 2. verſ. tertiò infertur. de Baptiſmo.* Natus enim inter Chriſtianos præſumitur baptizatus, Iacob. Caſtellan. *in tract. de canonizat. Sanctorum q. 4. art. 2. n. 6.*

De Cuſtodia Euchariſtiæ, &c.

Tit. XLIV.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabatel. Ioan. Andr. Butr. Anch. Panot. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo fol. 116. verſo,* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol. 176.* Mart. Meſnart. *in epitome Decretal. fol. 150. verſo.* Petr. de Rauen. *in cõpendio iuris Canon.* Dan. Venat. *in annlyſi methodica iuris Pontiſ. pag. 508.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* Ioan. Honor. *lib. 3. ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

2 De materia tit. vide Bernard. & Salzed *in pract. Canon. c. 45. in nouiſſ. edit.* Fuſc. *de viſitat. & regimine Eccleſiarum, lib. 1. c. 5. & 6.* Et de ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento in Sacrario conſeruandæ, vide Henriq. *in ſumm. lib. 8. cap. 1. §. 7. in commento lit. V* Cened. *ad Decretal. collect. 51. num. 1.* Zerol. *in prax. Epiſc. p. 1. verbo Euchariſtia,* Cardin. Baron. *tom. 1. annalium Eccleſiæ anno Chriſti 57. pag. mihi 566.* Iacob. Gretſer. *de ſancta Cruce, tom. 1. lib. 2. c. 33.*

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia, & Chriſma debent fideliter ſub clauibus cuſtodiri, & contrà facientes ſunt puniendi.*

2 *Chriſma, conſecratúmque oleum catechumenorum, & infirmorum quomodo aſſeruandum ſit, oſtenditur.*

3 *Euchariſtiæ Sacramentum furans quibus pœnis ſit puniendus, oſtenditur, & num. 4.*

5 *Clericus, qui non diligenter cuſtodierit Euchariſtiæ Sacramentum, ab officio tribus menſibus ſuſpenditur, ſi verò inde aliquid nefarium aduenerit, iudicis pœna arbitraria punitur.*

Cap. Statuimus. V.

Innocent. III.

1 EVchariſtia, & Chriſma debent fideliter ſub clauibus cuſtodiri, & ſi is ad quem ſpectat cuſtodia, incantè illa relinquit, ſuſpendi debet ab officio tribus menſibus, & ſi pro eius incuria nefandum quid acciderit, grauiori pœna puniri debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 440.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 542.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.* deſumitur ex Conc. generali Lateranenſ. ſub Innocent. III. *cap. 20.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 34. de Baptiſmo c. 2.*

2 *Chriſma, & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia,* &c.] Circa Barboſ. Collect. Tom. II. Chriſmatis, conſecratíque olei catechumenorum, & infirmorum aſſeruationem eleganter Fuſc. *de viſitat. lib. 1. cap. 6. numer. 14.* hæc animaduertit. Atque adnotetur in quibus vaſibus aſſeruentur, quòd ſint argentea, vbi facultates Eccleſiæ ſuppetunt, vel ſaltem ſtannea, bene cooperta, & cũ inſcriptione ſua de oleo, quod in vnoquoque vaſculo continetur, ne in adminiſtratione confuſio eueniat, errórque ſuccedat vnum pro alio adminiſtrando, loco honeſto, & decenti recondantur, non tamen in tabernaculo ſanctiſſimæ Euchariſtiæ, vbi nihil præter ipſam ſtare debet, nec patiatur eadẽ tria verba ſtare vnita, ſed vas olei infirmorum omnino ſeparatum ab aliis, poteſt tamen ferri, quod in multis ſeruatur Eccleſiis, vaſa Chriſmatis, & olei Cathecomenorum eſſe iuncta cum bombyci mixtim oleo, quæ tamen retineantur debita ſolemnitate omni macula purgata, & ſub clauibus fideliter cuſtodiantur. Circa verò cuſtodiam ſub qua habenda eſt ſanctiſſima Euchariſtia, dixi *ad cap. ſanè 10. de celebrat. Miſſar.*

3 *Ne poſſit ad illam temeraria manus,* &c.] Sceleſtiſſimum hominem, qui furatus fuit Calicem in quo aderat ſanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ & illud manducauit, fuiſſe in loco Eccleſiæ ſuſpenſum, & poſtea in fruſta ſciſſum, teſtantur Boër. *deciſ. 254. num. 15. in fine,* & plures quos refert Farin. *in praxi crimin. quæſt. 72. num. 62.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib. 37. cap. 15. ſub 11. de pœnis veri ſacrilegij, num. 2. in fine, verſ. ego ſemper,* vbi dicit ſemper in ea fuiſſe opinione quòd ſacrilegi, qui impia & deteſtanda manu ſacram Euchariſtiam contrectauerint, ſeu arculam, qua reponitur, tolleren, igne viui comburendi ſint ob ſacrilegium, & impietatem, Decian. *in tract. crimin. lib. 6. c. 30. n. 38. & c. 32. n. 6.* aſſerit ſacrilegium commiſſum in Euchariſtiam grauius eſſe, quàm occidere Papam.

4 O indignum facinus, eò ergo proceſſit hominum furor, vt quod dæmones ipſi verentur, credunt, & contremiſcunt, quod ipſi dæmones aſpicere non audent, homo dæmone ipſo (quantum ad hoc) peior fiat, vt Sacroſancta eſca, & potu vitali, cæleſti alimonia, pane vitæ, eſca vitæ, vita ipſa, poculo æternæ ſalutis, conuiuio dominico, viatico tuto peregrinationis noſtræ, paſchate Chriſtianorum, manna abſcondito, pane Cœli, pane Angelorum, Sacramento Sacramentorum, ſpe ſalutis noſtræ, ſalute noſtra ipſa in ſacrilegis abutantur ſuperſtitionibus. O bone IESV, iterum Iudam? adhuc ſatellites, & carnifices Crucifigentes? etiamnum membra Diaboli in ſanctiſſimam Carnem, & pretioſiſſimum Sanguinem tuum ſæuientes ſuſtines? quàm verè ſcriptum eſt: Miſerationes tuæ ſuper omnia opera tua.

5 *Si verò is,* &c.] Notatur ad hoc quòd clericus, qui non diligenter cuſtodierit Euchariſtiæ Sacramentum ab officio tribus menſibus ſuſpẽditur, ſi verò inde aliquid nefarium euenerit, iudicis pœna arbitraria punitur, vt per Bernard. *in pract. cap. 45. in nouiſſ. edit.* Menoch. *de arbitr. caſu 410.*

SVMMARIVM.

1 *Supellectilia in Eccleſiis poni non debent niſi neceſſitas vrgeat. Eccleſiæ debent ſua vaſa, & veſtimenta mundè tenere.*

2 *Laicorum, & clericorum ornamenta propria, & ſupellectilia in Eccleſiis poni non debent niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina.*

3 *Promiſſionis cauſa ceſſante, ceſſat & ipſa promiſſio.*

4 *Neceſſitatis cauſa ceſſante ceſſat quod ob cauſam ſtatutum eſt.*
5 *Corporis ornatum infucatum ſicut laudamus, ita diſſolutos & fractos veſtibus non recipimus.*
6 *Clerici debent incedere ornatis veſtibus, non tamen ad iactantiam.*

Cap. Reliqui. II. & vlt.

1 SVpellectilia clericorum, vel laicorum in Eccleſiis admitti non debent, niſi propter hoſtiles incurſus, aut repentina incendia, aut alias vrgentes neceſſitates, & neceſſitate ceſſante res ad priſtina loca reportanda ſunt. Oratoria, vaſa, corporalia, veſtimenta, pallæ Altaris munda, & nitida conſeruari debent, quia nimis videtur abſurdum in Sacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in prophanis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ.. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 441. Alagona *in compendio iur. Canonici, pag.* 542. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. deſumitur ex Concil. Lateranenſ. ſub Innocent. III. *cap.* 19. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3. *ſub tit. de Immun. Eccleſ. cap.* 1.

2 Probat hic text. ornamenta laicorum, & clericorum propria, & ſupellectilia in Eccleſiis poni non debere, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu ob alias neceſſitates vrgentes, quibus ceſſantibus res in loca priſtina reportari debent, vt per Rebuff. *in comment. ad l. ſignatorius* 74. *in fin. ff. de verborum ſignificat. pag.* 354.

3 *Ceſſante cauſa conceſſionis*, &c.] Notatur ad hoc quòd ceſſante cauſa promiſſionis, ceſſat & ipſa promiſſio, vt per Tiraquel. *in tract. ceſſante cauſa part.* 1. *num.* 52. *& n.* 224. Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 43. *n.* 10. Surd. *de alimentis tit.* 8. *priuil.* 2. *num. vlt. & deciſ.* 260. *n.* 1. Farinac. *in praxi crimin. p.* 19. 29. *num.* 75.

4 *Neceſſitate ceſſante.*] Notatur ad hoc quòd neceſſitatis cauſa ceſſante, ceſſat quod ob cauſam ſtatutum eſt, vt per Tiraq. *d. part.* 1. *num.* 184.

5 *Nimis enim videretur abſurdũ*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſicut ornatum corporis infucatum laudamus, ita & diſſolutos, & fractos veſtibus non recipimus, vt per Tiraquel. *ad l.* 3. *connub. gloſſ.* 1. *part.* 3. *num.* 53. *& ſeq.*

6 In gloſſ. *In prophanis*. ibi, *Et ita eſt argum. quod clerici debent incedere ornatis veſtibus, non tamen ad iactantiam.* Hoc ipſum deſcribit D. Hieron. *epiſt.* 2. *ad Nepot. cap.* 11. Veſtes pullas æquè deuita vt candidas; ornatus & ſordes pari modo fugiendæ ſunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Quod monet & Euſtoch. *Epiſt.* 22. *cap.* 12. Veſtis, ait, nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diuerſitate notabilis, ne ad te obuiam prætereuntium turba conſiſtat, & digito monſtreris. In ſancto Auguſtino prædicat Concil. Aquiſgran. *cap.* 124. quod de hoc præſtantiſſimo Epiſcopo & Doctore Poſſidius Calamenſis Antiſtes ſcribit in eius vita *cap.* 22. Veſtis eius, & calciamenta, & lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum; quia his plerumque vel iactare ſe inſolentes homines ſolent, vel abiicere ex vtroque, non quæ IESV Chriſti, ſed quæ ſua ſunt iidem quærentes. At iſte beatus, vt dixi medium tenebat, neque in dexteram, neque in ſiniſtram declinans. Plures alias auctoritates in hanc rem adducit Giſbert. Scheuichauius *de Eccleſiaſticorũ vita, moribus, & officiis lib.* 3. *c.* 68. *cum ſeqq.* & præcipuè *c.* 60. & ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.*

De Reliquiis, & veneratione Sanctorum.

Tit. XLV.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Anch. Panormitan. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, fol.* 116. Ipan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 176. *verſo*, Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 151. Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij, pag.* 509. Goffred. & Hoſt.. *in ſumma huius tit.* Alexand Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Cathagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag.* 505. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.* 1

De materia tit. agunt Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *ſub tit. de inuocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorũ, & ſacris Imaginibus*, S. Thom. 3. *part. quæſt.* 25. *art.* 6. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part.* 3. *conſid.* 22. *cum ſeqq. & conſid.* 43. Melch. Can. *de locis Theolog. lib.* 5. *cap.* 5. Iacob. Caſtellan. *de canonizatione Sanctorum* manuſcriptus cum addition. eruditiſſimi viri D. Felicis Contelorij, Ioan. Baptiſta Sigoius *in tract. huius tit.* Andr. Molfeſ. *conſil.* 46. Dominic. Anſoſſius *de ſacrarum Reliquiarum cultu*, Maluer. *in tract. de canonizatione Sanctorum*, Fr. Angel. Roch. *in ſimili tract.* Galganet. *de iure publico, lib.* 3. *tit.* 66. Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *cap.* 8. Azeued. *ad l.* 3. *tit.* 1. *lib.* 1. *nouæ recopil.* Cardin. Bellarmin. *in ſuis controuerſ. lib.* 1. *de ſanctis cap.* 1. *cum ſeqq.* Soar. *in* 3. *part. D. Thom. tom.* 1. *quæſt.* 25. *artic.* 6. *diſp.* 55. Valent. 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 11. *puncto* 6. Vaſq. *de adoratione imaginum, lib.* 3. *diſput.* 3. *à num.* 78. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 9. *cap.* 8. *cum ſeqq. & part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 6. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 3. *quæſt.* 55. *a.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 44. plures apud Cened. *ad Decretal. collect.* 52. Franc. Carraſc. *in explicat. ad aliquas leges nouæ recopil. c.* 5. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. & aliqua dixi *de offic. & poteſt. Epiſcopi, part.* 3. *allegat.* 97. Quo autem tempore Romanos Pontifices cœperint Confeſſores referre inter Sanctos ſolemni quodam ritu, & cæremonia, vide Fr. Hieron. Romanũ *lib.* 4. *de Republica Chriſtiana c.* 7. Ambroſ. de Morales *p.* 1. *chronica Hiſpaniæ, lib.* 14. *c.* 29. *fol.* 136. *verſo*, Azor. *d. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 6. *quæſ.* 2. 2

SVMMARIVM.

1 *Papa ſine licentia non debet aliquis venerari pro Sancto.*
2 *Ebrietas quando ſit peccatum mortale, oſtenditur.*
3 *Papa ſolus poteſt Sanctos canonizare.*
4 *Sancta Eliſabetha canonizatur die vigeſima quinta Maij 1625.*
5 *Papa non poteſt errare in Sanctorum canonizatione.*
6 *Epiſcopi non poſſunt Sanctos canonizare.*
7 *Canonizare Sanctos non poteſt Legatus à Latere etiã ex commiſſione Papæ.*
8 *Concilium vniuerſale non poteſt per ſe ſolùm Sanctos canonizare, niſi interueniente Papæ auctoritate.*

Cap.

Cap. Audiuimus. I.

Alexand. III.

1 NVlli licet venerari aliquem pro Sancto, etiamſi
fierent miracula per eum ſine auctoritate Papæ,
& multo minus ſi in ebrietate fuerit occiſus. Colli-
gunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar.
Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm.
Cened. *collect.* 52. Viuian. *in rationali libri ſexti iuris
Pont fi.*[illegible] *pag.* 432. Alagona *in compendio iuris Cano-
nici, pag.* 543. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refer-
tur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 27.
cap. vnic.
2 *Cùm vix pro talibus in ebrietate,* &c.] Ergo ebrietas
eſt peccatum mortale, de quo vide Nauarr. *in man.
cap.* 23. *num.* 121. Perez *ad rubr. tit.* 8. *co.* 3. *lib.* 8. *Ordin.
pag.* 204. vbi intelligit eo caſu, quod quis ſcit pote-
ſtatem, quam in ſe vinum habere ſolet, & nihilomi-
nus bibit inordinatè ad finem ſe inebriandi. Et de
ebrietatis deſtinandæ vitio, vide Bernard. Græuæ. *ad
practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 110. *in coronide, n.*
5. & alios plures citatos *ad c. à crapula,* 14. *n.* 3. *de vi-
ta, & honeſt. cleric.*
3 *Non licere vobis ipſum pro Sancto abſque auctoritate
Romanæ Eccleſiæ,* &c.] Notatur ad hoc quod ſolus Ro-
manus Pontifex poteſt Sanctos canonizare, vt per
Innocent. *num.* 2. Butr. *num.* 7. Hoſtienſ. *num.* 7. & Ioan.
Andr. *num.* [illegible] *in præſenti,* S. Antonin. *in ſumm. part.* 3.
tit. 22. *cap.* 5. §. 5. Tabien. *verbo Canonizatio, num.* 1. *in
fine,* Greg. *d.* [illegible] 6. *gloſſ.* 2. *tit.* 14. *part.* 1. Auguſt. Triumph.
de poteſtate Eccleſiæ, q. 14. *art.* [illegible]. Maluet. *de canoniza-
tione Sanctorum, dub.* [illegible] *num.* [illegible]. *& ſeq.* Angel. Roch. *in
ſimili tract. cap.* 4. Ludou. [illegible] *in ſumma ſacrarum,
tom.* 3. *lib.* 1. *c.* 17. *verſ. tertium dictum,* Domin. Anfonſ.
de ſacrarum Reliquiarum cultu §. 23. *n.* 25. Luyſ. Tur-
rian. 2. 2. *diſp.* 17. *dub.* 2. Cardin. Bellarmin *de San-
ctorum beatitudine, tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 8. Maſcard.
de probat. concluſ. 262. *num.* 50. Azor. *inſtitut. moral. p.*
2. *lib.* 5. *cap.* 6. *quaſ.* 1. Cened. *ad Decretal. collect.* 52. *n.* 4.
Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol. c.* 51.
in fine, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 19. *c.* 6.
in fine. Hæc calamo exarabam cum abhinc tribus die-
bus, die ſcilicet Dominica 25. Maij hoc eodem an-
no 1625. quo Eccleſia feſtum ſanctiſſimæ Trinitatis,
4 ſanctique Vrbani coluit S. D. N. Vrbanus VIII.
Pontifex Opt. Max. noſtram ſanctam Eliſabetham
Portugaliæ Reginam albo aliorum Eccleſiæ Sancto-
rum adſcripſit, & in eorum numerum retulit, cuius
canonizationi Regio apparatu factæ, omnibuſque
eius cæremoniis præſens fui ego, qui olim eius cor-
pus in Monaſterio ſanctæ Claræ, ciuitatis Conim-
bricenſis, dum ibi Pontificio, & Cæſareo iuri ope-
ram darem, poſt 276. annos à die obitus integrum,
& incorruptum vidi, die ſcilicet 25. Aprilis 1612.
aderant præſentes Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus
D. D. Alphonſus de Caſtelobranco Epiſcopus Co-
nimbricenſis, D. Martinus Alphonſus Mexia tunc
Leirienſis, poſtea Lamacēſis. & Conimbricenſis Epi-
ſcopus, D. Franciſcus Vaz Pinto, Regij Senator Pala-
tij, iudices commiſſarij ad inquirēdum de vita & mi-
raculis ſanctæ Eliſabethæ, aderat Rector Academiæ
D. Ioãnes Coutinius, poſtea Epiſcopus Algarbienſis,
nunc Lamacenſis vnà cùm ſapientiſſimis Theologię,
iuris Canonici, & Ciuilis, ac Medicinæ profeſſori-
bus; adfuere etiam alij cùm Religioſi, tum ſecula-
res quos vel auctoritas ſua, vel iudicum beneuolen-
tia admiſit. Faxit Deus, vt illius meritis, & inter-
ceſſione ab omni periculo mala, & aduerſitate libe-

retur. Innumera, enim ab ea geſta ſunt miracula,
[illegible] fama multi variis infirmitatibus, morbis
[illegible] preſſi ex tota Luſitania ad Sacrum illius tumulum,
perducti ſanitatem recuperarunt, & à morbis in con-
ſpectu totius Conimbricenſis populi, & illius no-
bilisſimæ Academiæ liberati fuerunt, inſigne Eliſa-
bethæ ſanctitatis teſtimonium & perfidorum con-
fuſio hæreticorum, nequit enim Romanus Pontifex
errare in Sanctorum canonizatione, vt docent S. An- 5
tonin. *in ſumm. part.* 3. *tit.* 12. *cap.* 8. §. 2. Auguſtin. de
Ancona *d. quæſt.* 14. *art.* 3. Caiet. *de Indulgent. cap.* 8.
verſ. ad id vero, Cou. *lib.* 1. *variar. cap.* 10. *num.* 13. *in
princip.* Iacob. Caſtellan. *de canonizatione Sanctorum,
q.* 9. *artic.* 3. vbi D. Contelor. Driedon. *de dogmatib. c.* 1.
fol. mihi 207. Arag. [illegible] *q.* 1. *art.* 10. *tit. de Summo Pon-
tif. col. pen. in* 2. *concl.* Turrecrem. *in defenſorio reuelatio-
num S. Brigida, cap. vlt.* Viguer. *inſtit. Theolog. de vir-
tute Fide, cap.* 10. §. 3. Cardin. Bellarmin. *de Sanctorum
beatitudine, tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. Maluet. *d. tract. de cano-
nizat. Sanctorum dub.* 3. *num.* 47. Angel. Roch. *in ſimi-
li tract. cap.* 39. *&* 40. Ioan. Baptiſta Signius *in tract.
huius tit. cap.* 4. Domin. Anfoſſius *de ſacrarum Reli-
quiarum cultu,* §. 24. *num.* 5. Valent. *in* 2. 2. *q.* 1. *art.* 10.
Azor. *d. part.* 2. *lib.* 5. *c.* 6. *q.* 5. Cened. *d. collect.* 52. *num.* 6.
Cardin. Cæſar. Baron. *tom.* 1. *annalium Eccleſiæ anno
Chriſti* 55. *cap.* 15. *pag. mihi* 48. Carbo *in ſumma ſum-
marum, tom.* 3. *lib.* 1. *cap.* 17. Luyſ. Turrian. *in* 2. 2. *diſput.*
16. *de poteſtate Pontificis in ordine ad Fidei doctrinam.
dub.* 4. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc.* 1.
lib. 1. *cap.* 5. *num.* 31.
Cùm igitur, vt ad rem redeamus, vnde digreſſi 6
fuimus, ſolus Papa poſſit Sanctos canonizare, ſequi-
tur Epiſcopos hoc efficere non poſſe, vt bene docent
Iacob. Caſtellanus *de canonizat. Sanctorum, q.* 3. *artic.* 1.
vbi D. Contelor. *num.* 1[illegible]. Maluet. *in ſimili tract. dub.* 2.
num. 1. *& ſeq.* Auguſt. Triumph. *d. q.* 14. *num.* 2. Maſ-
card. *de probat. concl.* 261. *num.* 5. Luyſ. Turrian. *in* 2. 2.
diſp. 17. *dub.* 2. *verſ. item dicendum.* Nec Legatum de 7
Latere Iacob. Caſtellan. *d. q.* 3. *art.* 2. *num.* 3. & quod
maius eſt, nec etiam ex commiſſione Pontificis, vt te-
nent Alphonſ. de Caſtro *de iuſta hæreticorum punit. lib.*
1. *c.* 6. *col.* 4. *verſ. rurſus,* optime D. Contelor. *in addit.
ad Iacob. Caſtellan. d. quæſt.* 3. *art.* 2. *n.* 4. ex eo probat,
quia Papa non poteſt delegare poteſtatem definiendi
res Fidei alteri, Aragon. *in* 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. *in tract. de
Concil. verſ. tertia concluſio, in fine, & verſ. ad primum
arg.* Bannes etiam *in* 2. 2. *q.* 1. *art* 10. *dub.* 4. *verſ. qua-
propter.* Et quòd etiam Concilium vniuerſale non 8
poſſit per ſe ſolum Sanctos canonizare, niſi interue-
niente Romani Pontif. auctoritate, reſoluunt Iacob.
Caſtellan. *d. q.* 3. *art.* 5. *à princ.* vbi D. Contelor. *à n.* 10.
Angel. Roch. *d. tract. c.* 4. *verſ. quod ad ſolum.*

SVMMARIVM.

1 *Sanctorum reliquiæ vendi non poſſunt, ſeu paſſim oſten-
di non debent, ne circa illas populus decipi poſſit.*
2 *Reliquiæ antiquæ non poſſunt extra capſam oſtendi.*
3 *Reliquiæ Sanctorum venales exponi non debent.*
4 *Epiſcopus non poſſe examinare, publicare, & appro-
bare noua miracula hominis defuncti non canoniza-
ti, oſtenditur.*
5 *Solemnes preces, & publicas fundere non licet defun-
cto non canonizato.*
6 *Tabella votiua, & alia huiuſmodi in ſignum gratiæ re-
ceptæ an poſſint in loco vbi corpus defuncti ſepultum
eſt, affigi, oſtenditur.*

Cap. Cùm ex eo. II. & vlt.

Innocent. III.

1 Reliquiæ antiquæ extra capſam nullatenus debent oſtendi, nec venales exponi. Item reliquias de nouo inuentas nemo venerari præſumat, niſi prius auctoritate Romani Pont. fuerint approbatæ. Item Prælati non permitt. ut eos, qui ad eorum Eccleſiā cauſa venerationis accedunt, variis figmentis, vel falſis documentis decipi, vt fieri ſolet pluribus locis occaſione quæſtus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anch. Henric. Butr. [illegible] Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 442. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 545. teniſſiue Caſal. *in annot.* & Xamen. *in cor. ord. p.* 1. deſumitur ex Concil. generali Lateranenſ. ſub Alexand. III. *cap.* 62. & refert ut ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3. *ſub tit.* 11. *de immunit. Eccleſiarum, cap.* 2.

2 *Extra capſam nullatenus oſtendantur.*] Notatur ad hoc quòd reliquiæ antiquæ non debent extra capſam oſtendi, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 43. *num* 21. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 55. *art.* 1. *in med.* vbi ex Abb. reddit rationem, quia cum oſtenduntur extra capſam oſſa nuda, & vetera, & antiqua multorum deuotio tepeſcit, & datur detractatoribus cauſa obloquendi.

3 *Nec exponantur venales.*] Notatur ad hoc quòd Sāctorum reliquiæ venales exponi non debent, quia illarum venditio apertiſſima eſſet ſimonia, vt per Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *de ſimonia, lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 24. Vgolin. *de ſimonia, tab.* 1. *cap.* 38. *num.* 5. Sanch. *d. c.* 43. *num.* 12 Fagnndez *præc.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 27. ampliātes huius text. deciſionem procedere etiam quando nullo pacto inito reliquiæ exponuntur paſſim cauſa quæſtus, vt largiores eleemoſynæ offerantur, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 7. Azor. *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 8. *q.* 7. quod non probat Fagund. *vbi ſupra, num.* 29.

4 *Inuentas autem de nouo,* &c.] Dicit hic text. quòd reliquias de nouo inuentas nemo publicè venerari, præſumat ſine auctoritate Sedis Apoſtol. Concilium verò Trident. *ſeſſ.* 25. *in Decreto de inuocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorum, in verſ. nulla etiamſi,* ſtatuit nulla admittenda eſſe noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas niſi eodem recognoſcente, & approbante Epiſcopo, vnde poſt Franciſc. Carraſc. *in explicat. ad aliquas leges nouæ recopil.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 97. *num.* 1. per illud Concilij Trident. Decretum, antiquata diſpoſitione huius text. docui poſſe Epiſcopum examinare miracula hominis defuncti non canonizati, nec beatificati, & publicare, atque approbare abſque Summi Pontif. auctoritate, nouiſſimè tamen D. meus vtriuſque iuris prudentiſſimus D. Felix Contelor. *in addit. ad Iacob. Caſtellanum de canonizat. Sanctorum, quæſt.* 3. *artic.* 1. aſſerit Concil. Trident. *citato loco* non derogati, nec aduerſari Concilio Lateran. de quo *in hoc text.* ac proinde hunc de quo in præſenti, loqui de miraculis Sanctorum non canonizatorum, ſeu beatificatorum cum Bertrand. *conſ.* 285. *num.* 6. *vol.* 1. *part.* 2. *ſeu vol.* 6. illud verò Concil. Trident. decretum *in d. verſ. nulla etiam*, agere de miraculis, & reliquiis, & imaginibus Sanctorum canonizatorum, & beatificatorum, & citat Philarch. *de officio Sacerdotum, tom.* 1. *part.* [illegible] *lib.* [illegible] *cap.* [illegible] *verſ. quinto*, Azor. *d. cap.* 8. *quæſt.* [illegible] Sanch. *d. cap.* 43. *num.* 1[illegible] Ioan. Baptiſtam Signium *in tract. huius tit. cap.* 3. *in princip.* Dorum [illegible] Anſo[illegible] *de Sacrarum reliquiarum cultu.* §. 22. *num.* 42.

Iacob. de Graff. *vbi tit. de* [illegible] *conſ.* [illegible] *à num.* 16. [illegible] *pietate* [illegible] Sacram conſidere [illegible] onem [illegible] DD. Cardinalium Concilij Trident. interpretum dubium ſic propoſui menſe Ianuarij huius præſentis anni 1626. Decret. Concil. *ſeſſ.* 25. *de inuocatione, veneratione, ac reliquiis Sanctorum,* canetur in hæc verba: *Nulla etiam admittenda eſſe noua miracula niſi* [illegible] *cognoſcente, vel approbante Epiſcopo, qui ſimul atque de iis aliquid compertū habuerit adhibitis in conſilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati conſentanea iudicauerit.* Quæritur an hæc Concilij diſpoſitio, quæ videtur admodum vniuerſalis, intelligenda ſit de miraculis perſonæ etiam non canonizatæ, an verò de miraculis Sanctorum canonizatorum duntaxat. Sacra Congregatio Cardin. huius Concilij Trident. interpretum reſpondit de omnibus eſſe intelligendam. C[illegible] *Cardin. de Torres.* locus [illegible] *Proſper Fagnanus.* Prout habetur in originali [illegible] ſione apud [illegible]

Nemo publicè venerari præſumat.] [illegible] loquitur [illegible] publico, aut ſolemni cultu, non autem de priuatis precibus, vt per gloſſ. *verbo Sedis Apoſt. in c.* [illegible] *tit. ſil.* Innoc. *in c.* 1. *in fin.* Hoſtienſ. *num.* 1[illegible] *ſupra hoc tit.* Zabarel. *in præſenti num.* 2. *verſ. quarto,* An[illegible] *num.* 2. Iacob. Caſtell. *d. tract. q.* 9. *a.* 1. vbi D. Contelor. *num.* 33. Cardin. Tuſch. *verbo Canonizatio num.* 1[illegible]. Nec obſtat. Al[illegible] *in d. cap.* 1. *num.* 3. dum dicit non licere aliquem colere pro Sancto etiamſi in vita feciſſet miracula, ſine auctoritate Romani Pontif. quia eum intelligit D. Contelor. quando publicè quis vellet aliquem venerari, ſecus autem ſi in occulto quis emitteret preces apud eum, quem credit Sanctum. Vnde ex hoc text. directè iam colliges non licere ſolemnes preces, aut publicas fundere defuncto non canonizato, ſeu non beneficiato, vt tenent *in d. c.* 1. *ſupr. hoc tit.* Innoc. *num.* 3. *in fin.* Hoſtienſ. *n.* 11. Abb. *num.* 3. *notab.* 2. *vel.* *& hoc ante Ligo,* S. Antonin. *in ſumm. part.* [illegible] *tit.* 12 *c.* 8. § 1. Carbo *in Summa ſummarum, tom.* 3. *lib.* 1. *cap.* 17. *verſ. tertium dictum,* Bertrand. *d. conſ.* 285. *vol. m.* 3. *p.* 2. *ſeu vol. m.* 6. ac proinde non licere cultum ſolemnem, aut publicum exhibere, nec feſtum celebrare, nec nomen eius in litaniis nominare, nec in Martyrologio deſcribere, nec in die obitus campanas pullare, nec pingere imaginem cum Diademate, nec templa, aut Altaria erigere, nec eius imaginem in Templo, Oratorio, Sacriſtia, vel alio loco affigere, aut venerari: Cardin. Belarmin. *de Sanctorum beatit. contron* 7. *generali lib.* 1. *c.* 10. *a.* 1. Luyſ. Turrian. *in* 2. 2. *D. Thom. diſp.* 17. *dub.* 11. Philarch *d. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 9. *verſ. tertio.* 5

Vtrùm autem poſſint in loco, vbi corpus defuncti ſepultum eſt, affigi votiuæ tabellæ, & alia huiuſmodi in ſignum gratiæ receptæ: affirmant Viguier. *in inſtit. Theolog. tit. de virtute Fidei, cap.* 10. §. 1. Andr. Molfeſ. *conſ.* 45. *num.* 21. Sed D. Contelor. *in addit. ad Iacob. Caſtellan. d. tract. q.* 9. *a.* 1. *num.* 16. contrarium meritò tenet, quia non licet aliquem pro Sancto abſque auctoritate Sedis Apoſt. publicè venerari, vt habet hic text. hæ autem tabellæ, & huiuſmodi ſimilia affiguntur in teſtimonium Sanctitatis, & eſt quædam publica veneratio: quod & nouiſſimè cenſuit ſacra Congreg. Generalis, & vniuerſalis Inquiſitionis in decreto ſuper hac materia edito, quod cum faciat ad materiam huius tituli, illud in præſentiarum tranſcribere operæ pretium duxi, quod tale eſt. 6

Feria quinta die 2. Octobris, anno a Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti M. DC. XXV. in generali Congregatione S. Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram

[illegible] D. N. D. Vrbano diuina prouidentia Papa [illegible] Reuerendiſſ. DD. S.R.E. Cardinalibus, a [illegible] hæreticam prauitatem Inquiſitoribus generalibus a ſancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Cùm Sanctiſſimus in Chriſto Pater, & D. N. D. Vrbanus diuina prouidentia Papa VIII. die 13. Martij 16[illegible]. decretum ediderit infraſcripti tenoris, videlicet.

Sanctiſſ. D. N. ſolicitè animaduertens abuſus, qui irrepſerunt, & quotidie irrepere non ceſſant in colendis quibuſdam cum ſanctitatis, aut martyrij fama, vel opinione defunctis, qui, etſi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore inſigniti ſint ab Apoſtolica Sede, eorum tamen imagines in Oratoriis, atque Eccleſiis, aliiſque locis publicis, ac etiam priuatis, cum laureolis, ac radiis, ſeu ſplendoribus proponuntur, miracula, & reuelationes, aliaque beneficia à Deo per eorum interceſſiones accepta, in libris rerum ab ipſis geſtarum enarrantur, & ad illorum ſepulchra, Tabellæ, Imagines, & [illegible] ad beneficia accepta teſtificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur. Volenſque proinde huiuſmodi abuſibus pro debito officij paſtoralis occurrere, re etiam cum Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem in vniuerſa Republica Chriſtiana generalibus inquiſitoribus, communicata, & maturè conſiderata, ac diſcuſſa, declarauit, ſtatuit, & decreuit, ne quorumuis hominum, cum ſanctitatis, ſeu martyrij fama (quantacunque illa ſit) defunctorum imagines, aliaque prædicta, & quodcunque aliud, venerationem, & cultum præſeferens, & indicans, in Oratoriis, aut locis publicis, ſeu priuatis, vel Eccleſiis tam ſæcularibus, quam regularibus, cuiuſcuoque Religionis, Ordinis, inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apoſtolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, & (ſi quæ Apoſitæ ſunt) amoueantur, prout eas ſtatim amoueri mandauit.

Ac pariter imprimi de cætero inhibuit libros eorundem hominum, qui ſanctitatis, ſiue martyrij fama, vel opiniones (vt præfertur) celebres è vita migrauerint, geſta, miracula, vel reuelationes, ſeu quæcunque beneficia tanquam eorum interceſſionibus à Deo accepta continentes, ſine recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in iis recognoſcendis Theologos, aliòſque pios, ac doctos viros in conſilium adhibeat, & ne deinde fraus, aut error, aut aliquid nouum, ac inordinatum in re tam graui committatur, negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittat, eiuſque reſponſum expectet. Reuelationes verò, & miracula aliaque beneficia ſupradicta, quæ in libris horum hominum vitam, & geſta continentibus, hactenus ſine recognitione, atque approbatione huiuſmodi impreſſa ſunt, nullo modo approbata cenſeri vult, mandatque ſua ſanctitas.

Ad horum hominum ſepulchra vetuit etiam, ac inhibuit, tabellas, atque imagines ex cera, aut argento, ſeu ex alia quacunque materia, tam pictas, quàm fictas atque exſculptas, appendi, ſeu affigi, & lampades, ſiue alia quæcunque lumina accendi ſine recognitione ab Ordinario omnino, prout ſupra facienda, Sedique Apoſtolicæ referenda, ac probanda.

Declarans, quòd per ſupraſcripta præiudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, virorúmque Sanctorum ſcripta, vel longiſſimi temporis ſcientia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel ordinarij, coluntur.

Vt autem præmiſſa diligentiùs obſeruentur, vniuerſis & ſingulis, tam ordinariis, quàm hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus diſtrictè præcipit, vt in ſua quiſque Diœceſi, vel Prouincia ſedulò peruiliget, ne [illegible] approbationibus prædictis, imagines cum memoria [illegible] ponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliave contra ſuperius diſpoſita fiant, tranſgreſſores verò, ſi Regulares fuerint, priuationis ſuorum officiorum ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, nec non & ſuſpenſionis ac diuinis, ſi verò Clerici ſæculares priuationis pariter ſuorum officiorum, ſuſpenſionis à diuinis, & ab adminiſtratione Sacramentorum, executioneque ſuorum Ordinum reſpectiuè, aliiſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquomodo affixerint, vel formauerint, cæterique artifices circa præmiſſa qualitercunque delinquentes, prædicta omnia omittant, & inſuper pecuniariis, aliiſque etiam corporalibus pœnis, iuxta criminis grauitatem eorumdem Ordinariorum, ſeu inquiſitorum arbitrio afficiantur. Contrariis quibuſcunque non obſtantibus.

Et ne præmiſſorum ignorantia poſſit ab aliquo prætendi, voluit vt decretum huiuſmodi, ſeu illius exemplum ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum Vrbis, ac in Acie Campi Floræ affixum omnes proinde arctet, atque afficiat, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatum fuiſſet, quodque præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicuius perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides habeatur, quæ præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Poſtmodum verò idem S[illegible] D.N. à quibuſdam reu[illegible] dubium accepit, an tabellas, & Imagines, quas [illegible] co[illegible] ſuſcipere, & antea oblatas conſeruare liceret, Sanctitas ſua, quæ tantummodo voluit, occurrendo abuſibus, qui irrepere videbatur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriã quorum ſanctimoniam diuinæ Clementiæ placuerit admirandis operibus illuſtrare; re prius cum Illuſtriſſ. & reuerendiſſ. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus communicata, præſenti Decreto declarauit. Quòd ſicut nunquam prohibuit, nec ſuæ intentionis fuit prohibere oblationem, receptionémque tabellarũ, & Imaginum huiuſmodi, ita vt nulli deinceps hæſitationi locus relinquatur, ſtatuit in præſentiarum, & decernit, vt quoties ad aliquam Eccleſiam, aut Oratorium, locúmve aliũ publicum ſecularem, ſeu regularem tabellas, & Imagines, aliúdve ſimile quiſpiam detulerit, ac interceſſione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adſcriptorum quamuis cum martyrij, vel ſanctitatis fama demortuorum, optata ſe impetraſſe dixerit, liceat Eccleſiaſticis perſonis, Eccleſiarum, locorúmve prædictorum curæ Præpoſitis, tabellas, & Imagines, ſiue pictas ſiue ex quauis materia fictas, atque alia quæcunque collatæ gratiæ fidem facientia ſimul cum deferentis, aliorúmque, qui conſcij fuerint, atteſtationibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre ſtatim omnia teneantur, in ſecreto aliquo, ſeorſum ab Eccleſia loco, cuſtodire, ibidemque iam annota collocare, & aſſeruare, vt ſi quando Dominus taliom virorum merita Beatificationis, ſeu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent huiuſmodi ſanctitatis qualeſcunque probationes, Apoſtolicæ Sedis iudicio tunc examinandæ. Contrariis quibuſcunque non obſtantibus.

Ioan. Anton. Thomaſius S. Rom. & vniuerſ. Inquiſit. Not.

Nn 4

Not. Anno 1625. Indict. 8. Pontificatus S. D. N. D. Vrbani diuina prouidentia Papæ Octaui, die verò 30. menſis Octobris ſupradictæ Litteræ, ſiue Decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Principis Apoſtolorum Vrbis, ac in Acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Brandimartem Latinum Præſibati Sanctiſſ. D. N. PP. Curſorem.

De Obſeruatione Ieiuniorum.

Tit. XLVI.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anch. Héric. Panor. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 156. Martin. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 151. Petrus de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Dau. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij, pag.* 510. Goffred. Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canonici*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hac rubr.*

2 De materia tituli vide Caiet. Sylu. Tabien. & alios ſummiſtas *verbo ieiunium*, D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 147. Couar. *lib.* 4. *var. c.* 20. H. on. Roman. *lib.* 5. *de Republ. Chriſtiana, c.* 10. Medin. *in C. de ieiunio*, Card. Cæſar. Baron. *tom.* 1. *annalium Eccleſiæ anno Chriſti* 57. *c.* 151. *cum ſeqq. pag.* 583. Azor. *inſtit. moral. part.* 1 *lib.* 7. *c.* 8. *cum ſeqq.* Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. rub.* 11. *c.* 16. *n.* 55. *cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtit. lib.* 4. *c.* 2. Iul. Lauor. *in ſuo tract. de ſubſid. c.* 20. *de ieiunio*, Cened. *pract. & canon quæſt. lib.* 1. *q.* 30. & 4 . Vincent. Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 27. *p.* 3. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract. de ieiunio.* Vtrùm pluries comedens in die ieiunij vnum peccatum committat, quæſtio eſt dubia, in quo Couarr. Medina, & alij tenent hûc toties peccare mortiferè, quoties pluſquam ſemel cómedit; ſed contrarium, immo peccare ſola prima vice, qua ieiunium frangit, meritò tenent Henriq. *in ſumma, lib.* 7. *de indulgent. c.* 13. §. 13 *commento lit. S, in fine*, Azor. *d. lib.* 7. *c.* 8. *q.* 2. & *lib.* 11. *c.* 20. *q.* 6. Filliuc. *d. tract.* 27. *p.* 2. *t.* 5. Leſſ. *d. c.* 2. *dub.* 5. *a n.* 15. Ludou. Beja *reſponſorum caſuum conſcientiæ, p.* 1. *caſu* 45. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 4. *c.* 11. *n.* 42. Iul. Lauor. *d. c.* 20. *n.* 14. vbi declarat dũmodo nó comedat carnes, quia tũc toties peccabit quoties comedet, quia præceptũ ieiunandi eſt affirmatiuũ, ſecũdum verò negatiuũ, quòd obligat ſemper & ad ſẽper, & *n.* 37. contra Nauarr. *in man. c.* 11. *num.* 4. *verſ. quinto*, tenet non ieiunantem in vigilia S. Matthiæ, qui ſolet venire in Quadrageſima, & quatuor temporibus, vnum tantùm peccatum committere, & non tria. Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 1. *c.* 33. *num.* 3. Ægid. de Coninch. *de Sacrament. & cenſur. diſp.* 7. *dub.* 6. *num.* 47. Sed contrariam probabiliorem eſſe exiſtimo, quia peccata nó multiplicantur numero ex diuerſitate præceptorum quando illa præcepta pertinent ad vnam virtutem, vt eſt in caſu noſtro, ſecus ſi pertinerent ad diuerſas virtutes, ita Henriq. *lib.* 5. *c.* 5. §. . Azor. . *b.* . 31. *num.* 7. Filliuc. *tract.* 17. *p.* 2 . 5 *num.* 51. Vaſq. . *part. tom.* 4 *diſp.* 22. *ſe.* 4. *num.* 2. Sanchez *de matrimonio, lib.* . *diſp.* 5. *num* 6 Fagund. *in quinque Eccleſ. præcepta, præc.* 4. *lib.* 1. *c.* 10. .

SVMMARIVM.

1 *Ieiunari debet in Sabbato vigilia occurrens in Dominica, & ieiunanda eſt vigilia S. Matthiæ.*
2 *Ieiunium iure communi inductum eſt in vigilia Dominici Natalis, & aſſumptæ Virginis in cœlum.*
3 *Vigilia Dominici Natalis poteſt quicunque ſerotinam collationem ſumere cum varijs fructibus in quantitate exceſſiua.*

Cap. Ex parte. I.

Innocent. III.

FEſtum aliquod quando venerit in die lunæ, eius vigilia ieiunabitur in Sabbato: item vigilia S. Matthiæ Apoſt. debet ieiunari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3 *iuris Pontifici, pag.* 440. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 511. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 5. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 35. *cap.* 1. 1

Natiuitatem Domini, vel Aſſumptionem B. Mariæ, &c.] Notatur ad hoc quòd iure communi inductũ eſt ieiunium in vigilia Dominici Natalis, & aſſumptæ in cœlum Virginis, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 15. *q.* 1. Illud tamen aduertere oportet in vigilia Dominici Natalis poſſe quemcunque ſerotinam collationé ſumere cum varijs fructibus in quantitate exceſſiua, vbi conſuetudo hæc adeò inoleuit, vt ipſi etiam Prælati & videant ſic fieri, & conſentiant, atque id ipſum ipſi facientes operam illam acceptant, & approbant, vt docent Barthol. à Medin. *in inſtruct. confeſſorum, p.* 1 *c.* 14. §. 10 *verſ. donde ſe ſigue.* Ildefon. Lopez *in inſtruct. conſcientiæ, part.* 1. . 11. *de ieiunio, verſ. ſed de collatione.* Llam. *in* 3. *p. methodi, c.* 5. §. 25. *pag.* 515. Card. Tolet. *in ſum. lib.* 6. *c.* . *pag.* 0 Azor. *d. lib.* 7. *c.* 8. *in fine*, nouè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 1. *q.* 157. Villalob. *ſum. tom.* 1 *tract.* 13. *diffic.* 7. *n.* 5. Cened. *Canon. quæſt. lib.* 1. *q.* 41. *n.* . Sed in tali die poſſe ſumi pro refectiuncula, vncias ſexdecim plus minúſve ex pane, vel ex dulcioribus, exiſtimant Fagundez *in quinque Eccleſ. præcepta, præc.* 4. *lib.* 1. *c.* 24. *num.* 19. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract. de ieiunio, reſol.* 35. quamuis contrariũ, immo collationem ſerotinam in vigilia Natiuitatis non poſſe ſumi in magna quantitate ratione conſuetudinis exiſtiment Angles *in floribus Theolog. tract. de ieiunio, q.* 9. *art.* 2. *diffic.* 4. *dub.* 1. Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 1. *c.* 23. *concl.* 7. *n.* 10. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Ieiunium ſeruandum eſt in ſingulis vigilijs Apoſtolorum, præterquam in vigilia S. Philippi, & Iacobi, & Ioannis Euangeliſtæ.*
3 *Ieiunium Aduentus an fuerit in vſu quoad ſeculares, oſtenditur.*
4 *Delictum in dubio præſumitur in foro conſcientiæ, & ad vtilitatem animæ, & ex quo illud eſt vtile.*
5 *Eligere debemus eam partem per quam tutius eſt conſultum quando agitur de ſalute animæ.*
6 *Peregrini & aduenæ an teneantur ſeruare leges, vel conſuetudines locorum, etiam quoad ieiunia, & feſta in quibus per modum tranſitus reperiuntur, oſtenditur.*

7 *Ieiunia*

7 Ieiunia al qua an in totum conſuetudine abrogari poſſint, remiſſiuè.

Cap. Conſilium. II.

1 Vigiliæ omnium Apoſtolorum ſunt ieiunandæ præter vigilias SS. Philipi, & Iacobi, & S. Ioannis Euangeliſtæ, quia celebrantúr in ſolemnitate Paſchali, & Natalis Domini. Ieiunium Aduentus agebatur Romæ, Feſtum S. Bartholomæi celebrari debet ſecundùm conſuetudinem loci. Qui propter neceſſitatem, id eſt, ne pereant, in Quadrageſima carnes comedunt, non peccant, nec ſunt puniendi, bene quidem eſt orandum pro ipſis, ne Deus imputet hoc, quia bonarum mentium eſt ibi timere culpam, vbi nulla reperitur. Circa comeſtionem carnium ſeruanda eſt loci conſuetudo, dummodo non emergat periculum infirmis, & debilibus. Quando infirmi tempore ieiunij petunt veſci carnibus, cùm vrgens neceſſitas exigit, debet concedi vt euitetur in eis maius periculum. Colligunt ea Ordin. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificy, pag.* 447. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 545. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 35. cap. 2.*

2 *Omnium Apoſtolorum vigilia, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ieiunium ſeruádum eſt in ſingulis vigilijs Apoſtolorum præterquam in vigilia Sanctorum Philipi, & Iacobi, ac Ioannis Euangeliſtæ, quia illud incidit inter Paſcha, & Pentecoſtem, quòd tempus generali Eccleſiæ traditione immune, & liberum eſt a ieiunio, & hoc quia cadit intra dies Natalis Domini, refert Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 12. quaeſ. 1.*

3 *Ieiunium etiam apud nos in Aduentu Domini agitur.*] Olim apud Romanos in diebus, in quibus Eccleſia Dominici Aduentus memoriam recolit, ieiunium ſeruabatur, & Chriſtiani non ſolùm corpus ieiunijs caſtigabant, ſed etiam ſeſe multis piis operibus, & religioſis officijs in Aduentu Domini præparabant, hodie apud monachos, & Religioſos ſolùm huiuſmodi ieiunium manſit, qui partim propriis inſtitutis, partim vſu, & more id retinuerunt, refert Azor. *d. lib. 7. cap. 27.* aliàs 16. *quaeſt. 5.*

4 *Quia bonarum mentium, &c.*] Notatur ad hoc, quòd in foro conſcientiæ, & ad vtilitatem animæ delictum in dubio præſumitur, vt per Cott. *in memorab. verbo delictum in dubio non præſumitur*, Maſcard. *de probat. conclus. 495. n. 6. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. part. 3. quaeſt. 85. num. 45.* Et in dubio delictum præſumitur ea quo illud eſt tutius, Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 1. num.* 40.

5 Notatur etiam ad hoc, quòd eligere debemus eam partem per quam tutius eſt conſultum, quando agitur de ſalute animæ, vt per Surd. *de alimentis, tit. 8. priuil. 88. num. 4. & tit. 9. quaeſt. 17. num. 9.*

6 *Conſuetudinem regionis facias obſeruari.*] Notatur ad hoc, quòd peregrini viatores tenentur ſeruare leges, vel conſuetudines locorum, in quibus per modum tranſitus reperiuntur, quòd ex hoc text. deduci videtur dum hic habetur in feſtiuitatibus, & abſtinentiis ſeruandam eſſe regionis conſuetudinem, ergo cenſet eam conſuetudinem reſpicere potius locum, quàm perſonam, quare ita docent Abb. *in præſenti, num. 6.* Soar. *de legib. lib. 3. cap. 33. num. 3.* Malder. *in p. 2. q. 96. art. 5. circa fin. pag. mihi* 409. Molfeſ. *in ſumma Theolog. moral. tom. 1. tract. 10. cap. 4. num. 17.* Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. part. 1. præc. 3. art. 4. diſp. 9. concl. 1.* Gabr. Vaſq. *tom. 3. in 3. part. diſp. 184. cap. 3. num.* 28. Salas *de legib. diſp. 16. ſect. 4. concluſ. 4.* Baſil. Pont. *de matrim. lib. 5. cap. 7. §. 1. à princip.* vbi fundamenta huius ſententiæ refert, & contrariis reſpondet, & *num.* 14. ſic ait. Tenentur peregrini ad ea præcepta ſeruanda ſi tempore, quo moram faciunt, in eo loco occurrat tempus obligationis adimplendi præceptum, aliàs verò non; vnde ſi occaſio fuerit comedendi, tenentur à carnibus abſtinere ſi in eo oppido abſtinetur à carnibus; idem eſt ſi cum commorantur inſtat occaſio andiendi Miſſam, quia videlicet dies feſtus eſt. Nauarr. *in manuali cap. 13. num. 5.* vbi dicit, quòd qui degit in aliquo loco, tenetur obſeruare feſta illius, vbi tunc degit, non autem illa feſta, quæ in propria eius patria obſeruantur, & *cap. 23. n. 120. verſ. tertiò*, tenet peccare, qui veſcitur carnibus, vel alio cibo vetito in aliqua regione eo tempore quo liceret ei veſci in ſua, ſicut è contrario non peccare veſcendo eis in regione per quam tranſit, vel in qua moratur, licèt in ſua id ei non liceret. Sed Philiarch. *de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. libro 3. cap. 23. §. eſt tertiè notandum*, ait peregrinum ſiſtentem in oppido, in quo eſt dies feſtus, vel ieiunij, teneri audire ſacrum, & ibi prandentem teneri à carnibus abſtinere, iuxta illius loci conſuetudinem, Couarr. *lib. 4. variar cap. 20. num. 8. in fine*, Henriq. *in ſumma, lib. 9. cap. 24. num. 5. in fine*, licèt latiùs loquatur dum dicit non teneri peregrinum ad ieiunium, abſtinentiámque carnium priuati ſtatuti, priuatæque conſuetudinis oppidi, per quod tranſit obiter, additque *in commento litt. R*, nec teneri audire ſacrum, licèt pridie illic dormierit vt ſequenti die proficiſcatur; aſſentit in primo caſù relato ab ipſo Henriquez, non verò in altero de dormiente in loco vnde ſequenti die proficiſci intendit Campan. *ad finem diuerſorij iuris Canon. in exhortat. n. 12. verſ. quia in re*, aduertitque Fr. Emmã. *ſuper Bullam Cruciata, §. 1. num. 8. ad finem*, falſum eſſe aſſerere licere Caſtellano tranſeunti per Luſitaniam, vbi non eduntur inteſtina die Sabbati, illis veſci iuxta Caſtellæ morem, & reſoluit Baſil. Pont. *d. lib. 5. cap. 8. num. 2.* eos qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamuis ea eo loco oriundi ſint, in quibus non veſcuntur inteſtina die Sabbati, poſſe illis veſci iuxta Hiſpaniæ conſuetudinem, item eos, qui ea iis locis ſunt in quibus lacticinia non comeduntur diebus ieiuniorum ſecundùm ius commune, poſſe veſci illis in eis locis, in quibus etiam ſine priuilegio ea conſuetudine adhibentur in cibum. Sed quoad principalius quæſitum verior eſt ſententiam, quæ ait peregrinos, & forenſes non adſtringi legibus, & conſuetudinibus loci per quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpitij reperiuntur ceſſante ſcandalo &, quando eæ non obligant in ſuo domicilio, vt tenent Palud. Ledeſm. Angles, Medina, Vega, Soar. & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 18. n. 6.* Leſſ *de iuſtitia, lib. 4. c. 2. dub 8. à num.* 53. Fagundez *in præcepta Decalogi, præc. 4. lib. 1. cap. 7. num.* 10. Villalob. *in ſumm. tom 1. tract. 2. diffic. 35. n. 8.* Bonac. *de legib. diſp. 1. q. 1. punct. 6. n. 49. & diſp. vlt. q. 1. puncto 6. num.* 6. vbi loquitur de ieiunio, Diana *reſol. moral part. 1. tract. de ieiunio, reſol. 2.* Azor. *d. lib. 7. cap. 19. quaeſ. 4.* vbi declarat ad vitandam offenſionem aliorum veſci debere cibis, quibus vtuntur incolæ, ſi ibi prandeant, vel cœnent, additque licèt huiuſmodi viatores in iis, quæ ad pœnas odia, & onera pertinent, non obligentur conſuetudine gentis per cuius loca trãſeunt, in iis tamen, quæ gratiã, fauorem, & honoré continent, poſſe gaudere, & vti conſuetudine gentis, vel populi per cuius loca tranſeunt.

An autem conſuetudine in totum aliqua ieiunia abrogari poſſint? vide Azor. *d. c. 19.* aliàs 30. *q. 1.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral lib. 4. quaeſt.* 50. 7

SVMMA.

SVMMARIVM.

1 *Natiuitatis feſtum ſi occurrit ſexta feria, licitum eſt omnibus carnes comedere, exceptis profeſſis.*
2 *Vouens ab elutè no comedere carnes die Veneris, ſi poſtea in ea eueniat feſtum Natiuitatis Domini, tenetur ea die carnibus abſtinere.*
3 *Regularis, qui ad ieiunium Feria Sexta ex obſeruantia Regulari adſtrictus eſt, non poteſt comedere carnes ſi in ea eueniat feſtum Natiuitatis Domini.*
4 *Religioſus factus Epiſcopus poteſt licitè carnibus veſci Feria Sexta in qua natale Domini incidit.*

Cap. Explicari. III. & vlt.

Honor. III.

1 NAtiuitas Chriſti ſi venerit ferie Sexta, licitum eſt omnibus veſci carnibus ſecundùm conſuetudinem Eccleſiæ generalis, exceptis profeſſis, & vouentibus. Si verò aliqui ob deuotionem velint illa die abſtinere à carnibus, non ſunt reprehendendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Henric. Hoſtienſ. Anch. Panorm. Cened. *collect.* 51. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij*, *pag.* 448. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 540. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Qui nec voto.*] Ergo abſolutè vouens non comedere carnes die Veneris, & poſtea in ea eueniat feſtum Natiuitatis Domini, tenetur ea die à carnibus abſtinere, & ita per hunc text. docent Palud. *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 4. Sylueſt. *verbo ieiunium* 9. *num.* 10. Cordub. *in ſuo quaeſtionario, quaeſt.* 169. Vaſq. 1. 2. *quaeſt.* 7. *art.* 4. *diſp.* 20. *c.* 4. *num.* 18 Beja *reſponſorum caſuum conſcientiæ*, *p.* 2. *caſu* 6 Sayr. *in claui Regia, lib.* ·. *c.* 8. *num.* 21. Hieron. Llam. *in ſumma, part.* 3. *cap.* 5 §. 28. Ortiez *in ſumma*, *cap.* 19. *n.* 21. Philarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *c.* 25. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *c.* 20. *n.* 290. Soar. *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 20. *n.* 7. Portel. *in addit. ad dubia Regul. verbo ieiunium, num.* 9. Villalob. *in ſumma*, *tom.* 1. *tract.* 13. *diffic.* 2. *num.* 6. Homobon. de Bonis *de examine eccleſ. part.* 1. *tract.* 5. *c.* 9. *queſ.* 60. Molfeſ. *in ſumma Theologia moralis, tom.* 1. *tract.* 11. *c.* 14. *n.* 67. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract. de ieiunio, reſol.* 22. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 11. *n.* 61 Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 3. *q.* 45. *art.* 3. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 1. *q.* 15. *n.* 2. quicquid contrariū velint Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 20. *quaeſ.* 3. Molin. *de iuſtitia, tract.* 2. *diſp.* 272. *n.* 3. Fagund. *præc.* 4. *lib.* 1. *c.* 6. *n.* 6.

3 *Nec Regulari obſeruantia*, &c.] Notatur ad hoc quòd ille, qui Regulari obſeruantia adſtrictus eſt ad ieiunium Feriæ Sextæ, non poteſt carnes comedere ſi in ea eueniat feſtum Natiuitatis Domini, vt per Moliſ. *in ſumma confeſſorum in* 3. *præcepto Decalogi*, §. 10. *fol.* 58. *verſ.*, Fr. Emman. *d. quaeſt.* 45. *art.* 2. & 3. vbi *a.* 4. reſoluit quòd Religionibus in quibus ex voto, aut ex præcepto, aut ex obſeruantia Regulari eſt illicitum veſci animalium extremitatibus, & inteſtinis in die Sabbati, non poſſunt Regulares ea comedere quando Natiuitas Domini in Sabbato occurrit. Ludou. Beja *d. caſu* 6. Sanch. *d. cap.* 11. *num.* 59. & *ſeq.* & *tom.* 2. *lib.* 6. *cap* 6. *num.* 20. *in princip.* An autem voto, vel ſtatuto Regulari adſtricti ad carnes non edendas in die Veneris, poſſint eas edere eueniente in ea feſto Natalis Domini, ſi votum, vel ſtatutum tollatur per priuilegium Apoſtolicum? Affirmatiuè reſpondent Syluest. *verbo Domin.* 4, *n.* 2. & *verbo ieiunium, quaeſt.* 10. & *ibi* Armil. *num.* 13. Beja *d. part.* 2. *caſu* 3. Ludouic. Lopez *in inſtructorio conſcientiæ, part.* 2. *c.* 112. Sà *verbo ieiunium, n.* 6. quos refert, & ſequitur Barthol. à S. Fauſto *d. lib. quaeſt.* 155. vbi *quaeſt.* 156. contra Medinam *lib.* 1. *ſumm. cap.* 14. §. 10. tenet eum, qui ſtantibus voto & Regulari ſtatuto in tali die carnes edit, peccare ſolùm contra votum, vel Regulare ſtatutum, non autem contra ius commune, quia Pontifex *in præſenti*, cum omnibus fidelibus in ea prohibitione diſpenſat, relicta ſola voti, vel ſtatuti Regularis oblatione, ac proinde, qui illa die carnes ederet, non peccaret niſi contra votum, vel Regulare ſtatutum. Vnde ſublata iuris prohibitione per hunc text. in ea, quæ remanet ratione Regularis obſeruantiæ, poterit Prælatus Religionis diſpenſare cum ſuo ſubdito in eſu carnium in Sexta Feria ſi ſit Natale Domini, vt reſoluunt Sa *d. verbo ieiunium, num.* 6. Fr. Emman. *d. quaeſt.* 45. *art.* 3. *verſ. tertiò*, Sanch. *d. lib.* 4 *cap.* 11 *num.* 63.

Vtrùm autem Religioſus factus Epiſcopus poſſit licite carnibus veſci Feria Sexta in qua Natale Domini incidit, poterit non immeritò dubitari, cùm adhuc Religioſus ſit, & votis, quæ in religione emiſit, adſtrictus maneat. Verùm dicendum eſt Religioſum creatum Epiſcopum, cui iuxta ſuæ Regulæ conſtitutiones carnium eſus Feria Sexta interdictus erat, poſſe licite eis veſci Sexta Feria in qua feſtum Natalis Domini occurrit; vt Turrecremat. *in cap. vnic. num.* 1. *cauſa* 18. *quaeſt.* 1. & *in cap. carnem*, *de conſecrat. diſt.* 5. Zabar. *in Clement.* 2. *in princip. num.* ·. *quaeſt.* 2. *de cenſib.* Caietan. *in opuſc. tom.* 1. *tract.* 15. *de obligat.* & *obſeruat. præcept. quaeſt.* 2. Couarr. *in cap.* 1. *de teſtament.* num. 18. Sot. *lib. vlt. de iuſt. quaeſt. vlt. a. vlt. ad* 6. & 7. Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 2 *cap.* 16. *num.* 4. Sanchez *d. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 20. vbi etiam aduertit quòd ſi Religioſus ille Epiſcopus eſſet ex Fratribus Minimis, qui ſolemne à carnibus abſtinentiæ votum emittunt, iuxta aliquorum opinionem, peccaret mortaliter edendo, quia text. *in præſenti*, excipit eos quoque, qui ex voto tenentur a carnibus abſtinere; ſed ibi reſoluit eum poſſe carnibus veſci. Ratio huius, & ſupradictæ reſolutionis ea eſt, quia Religioſus Epiſcopus immunis manet à votis, quæ præter ſubſtantialia ex Religionis præſcripto emittuntur, vt probant Caiet & Sot. *locis proximè citatis*. Nec obſtat text. *in præſenti*, dum priuilegium in eo contentum denegat adſtrictis Regulari obſeruantia ac carnium Feria Sexta Natalis Domini abſtinentia, quia intelligitur de adſtrictis debito legali, non autem de aſtrictis ſolo morali debito; eo vel maximè quòd tunc hoc morale debitum ceſſat, cùm conſentaneum ſit Epiſcopum in tanta ſolemnitate cum cæteris populis conformari. 4

De Purificatione poſt partum.

Tit. XLVII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Ancharan. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. fol.* 117. Mart. Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 152. Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, *à pag.* 511. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal. ſub hoc tit.* nouè Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici, ſub eod.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier poſt partum ſtatim poteſt ingredi Eccleſiam, nec tenetur abſtinere per aliquot dies ſecundum legem Moſaicam,& num.2.*

3 *Coniugij vſus an licitus ſit eo tempore, quo durat immunditia illa corporalis poſt partum,oſtenditur.*

4 *Menſtrui tempore an ſit peccatum accedere ad vxorem remiſſiuè.*

5 *Præcepta cæremonialia, vel iudicialia legis veteris in lege Euangelica vim amplius legis non obtinent.*

6 *Præcepta cæremonialia, & iudicialia legis veteris in quo differant,oſtenditur.*

Cap. Volens Vnic.

Innoc. III.

1 MVlier poſt partum poteſt ſtatim ingredi Eccleſiam,quia euanuit vmbra legis,& illuxit veritas Euangelij. Si tamen ex veneratione aliquandiu velit abſtinere,non eſt improbanda eius deuotio. Colligũt ex Ordinar.Abb.anti q.Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr,Hoſtien. Anchar.Henric. Panorm. Viuiã. *in rationali lib.5.iuris Pontificij,.pag.* 445. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 546.remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt.*collect.3. Decretal.lib.3.tit.36.cap.vnic.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. colligit Sanchez *de matrim.lib.9.diſp* 22 *n.* 8. vbi aduertit lege antiqua *Leuitici* 12.præſcriptum fuiſſe, vt mulier maſculum pariens abſtineret quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ,fœminam verò octoginta,quia durabat adhuc corporalis immunditia, donec eo tranſacto purificaretur, quod quidem præceptum cum ad cæremonialia pertineret iam extinctum eſt, quod quidem purificationis præceptum non potuit afficere Beatiſſimam Virginem;ratio eſt primò,quia lege purificationis afficiebatur ſolùm mulier, quæ ſuſcepto ſemine pariebat,ſic enim habetur in vulgata editione,ſicque legunt Septuaginta;ſecundò,quia purificatio inſtituta erat ob immunditiam legalem, quæ inducta videbatur ob immunditiam puerperij, & ob peccatum: in Beatiſſima autem Virgine non aderat immunditia legalis,ſeu puerperij;ita Origen. *homil.*8. *in Leuit.*S.Bernard..*ſerm.3.de purificat.*Soat.*in 3.part. tom.2.diſp.*16.*ſect.*2.Azor.*inſtit.moral p.2.lib.* 1.*cap.*18. *quæſt.*3.Bonac.*de ſacroſ.Chriſti incarnat.diſp.3. quæſt.1. puncto 3.num.*2.

3 Solet autem dubitari an licitus ſit vſus coniugij eo tempore,quo durat immunditia illa corporalis poſt partum?Butr.*in rubr.de ſponſalib.num.*14. & Alexand. Næuo *ibid.num.*11.*caſu* 1.ſentiunt tunc eſſe peccatum mortale petere debitum,nec eſſe reddendum ceſſante fornicationis periculo, per *cap. vlt. diſt.* 5.ibi,*& niſi purgationis tempus prius tranſierit*,viris ſuis non debent admiſceri.Paul.verò, Tabien. Monald. Ludouic. Lopez,Iacob.de Graff. & alij apud Sanchez *d. diſp.* 22. *num.*19.aſſeuerant eſſe veniale;ſed ipſe Sanchez cum D.Antonin.Angel. Turrecremat. Palac. Henriquez, & aliis probabilius exiſtimat nullam eſſe culpam niſi ex eo concubitu grauis morbus fœminæ emineret,& reſponderet textum *in dicto cap. vlt.*loqui de conſilio.

4 Vtrùm autem tempore menſtrui ſit peccatum accedere ad vxorem, ipſaque teneatur debitum viro petenti reddere?vide Henriq.*in ſumma, lib.* 11. *cap.* 15. *num.*7.Sanch.*d.diſp.*21.*num.*5.*&* 15.Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.*31.*n.*342. Rebell.*de oblig. iuſt. partia lib.3.quæſt.*19.Ægid.de Coninch *de Sacrament. & cenſur.tom.2.diſp.*34.*dub.*9.*n.*76.Bonac. *de matrim. quæſt.4.punct.6.num.9.&* 10.

Quod poſtquam vmbra legis euanuit.] Notatur ad hoc,quòd præcepta veteris legis cæremonialia, vel iudicialia in lege Euangelica vim amplius legis non obtinent,vt docent D.Thom.1.2.*quæſt.*104.*art.*3. vbi Caiet.*&* 2.2.*quæſt.*87.*art.*1. *in ſolutione quæſt.* Scholaſtici *in 4.ſentent.diſt.*5.vbi S.Bonauent.*art.3.quæſt.*2. & Scot.*quæſt.vlt.*Alphonſ.à Caſtro *de lege pœnali, lib.* 1.*c.*15.Tiraq.*de retractu lign.in præfat. n.*8. *cum ſeqq.* Sot.*de iuſtitia,lib.2.quæſt.5.art.* 5. Couarr.*variar.lib.*1. *cap.*17.*num.*1.Nauarr.*in man.c.*11.*n.*2.Chald. Pereira *de poteſtate eligend.cap.7.num.*3. Moneta *de decimis,c.* 1.*quæſ.*1.*num.*13. 5

In hoc tamen differunt cæremonialia, & iudicialia 6 hæc veteris legis præcepta,quia cæremonialia ſeruari non poſſunt tempore legis nouæ cùm mortifera effecta ſint,demptis tamen illis, quæ magis pertinebant ad deuotionem quandam, ac ritum ſacrificiorum, eorumque ornatum,quàm ad futuræ legis, Chriſtíque naſcituri præfigurationem,huiuſmodi ſunt veſtes Sacerdotum,Altare,Thurificatio,& alia his ſimilia,quæ etiam poſt legem Euangelicam ſtatuta fuerunt,& ab Eccleſia ſeruantur: iudicia verò cùm ſolùm mortua ſint, licèt non obligent tempore gratiæ, tamen obſeruari poterunt ſine peccato, quatenus per habentem poteſtatem legis condendæ fuerint approbatæ,vt docent Couarr.*d.cap.*1. *num.* 1. *verſ. hinc*, Menoch,*de arbitr.caſu* 290.*n.*10.Moneta *d.cap.* 1.*quæſ.*2. *num.*14.

De Eccleſiis ædificandis,vel reparandis.

Tit. XLVIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar.Ioan. Andr. Butr.Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo, fol.* 115. *verſo*,Ioan.de Londris *in breuiario ſanctorum Canon. fol.* 175. Martin. Meſnart.*in epitome Decretal.fol.*152. Petr. de Rauen. *in compend.iuris Canon.*Dan.Venator.*in analyſi methodica iuris Pontificij,pag.*511.Goffred.Hoſt.*in ſum. huius tit.*Alex.Caſſan.& Anaſt.Germon.*in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol.Carthag. *in expoſit.tit.iuris Canonici,ſub eod.*Zypæ.*in analytica poſtremi iuris eccleſiaſt.enarrat.pag.* 308.

De materia tituli vide Concil.Trident.*ſeſſ.* 7.*de reform.cap.*8.*& ſeſſ.*21.*de reform.cap.*7. Hieron. Roman. *lib.4.de Republ.Chriſtiana cap.*1.*&* 2.Azor.*inſtit.moral. part.*2.*lib.9.cap.*3.Bellet.*diſquiſit.clerical.part.* 1. *tit.de clerico debitore,*§.13.14.*&* 15.Salgado *de protect.Regia, tom.1.part.3.c.*5.Et de Eccleſiis reparandis ſpecialem tractatum edidit Petr.Pechius.

Eccleſiis.] Dicitur à verbo Græco, ἐκκαλεῖν, quod ſignificat *euocare*,vnde pro ſignificatu habet euocationem, ſeu cœtum vocatorum, ad hanc enim quotquot veniunt,Dei vocatione vocati veniunt,& nullus proprio inſtinctu adiungitur congregationi Saluatoris,& ideo Eccleſia idem eſt quod congregatio fidelium,*Actor.cap.*15.ibi,*erat enim Eccleſia confuſa,c. Eccleſia de conſecrat. diſt.* 2. *in cap. cùm clericis* 16. *de verbor.ſignificat.gloſ.vlt.in cap.fin.ne Prælati vices ſuas* faciunt multa,quæ circa auctoritatem Concil. Trid.

ſeſſ.3.in decrete,de edit.& vſu librorum, verſ.præterea, ibi, Eccleſia,cuius eſt iudicare de vero ſenſu ſcripturarũ, conſtátque ex multis aliis, de quibus Gig.de eccleſ. hierarch. lib.1.cap.1.Can. de locis Theolog.lib.4. cap.2. Victor.in relect.de poteſt. Eccleſia,in princip.Card.Bellarmin.tom.1.contreuerſ.4. lib.3.c.2.Iſidor.Moſcon.de maieſt. milit. Eccleſ.in prælud.lit. B, fol.4. Nicol. Gimont.de gratia expect.c.1.verſ.Eccleſia, num. 34. Selu. de benefic.part.1.quæſt.4.n.1.Sanchez de matrim. lib.3. diſp.15.n.20.Card.Tuſch.tom.3.lit. E, concl.1. Ouid. de Amic.de iure emphy. in repet.cap.potuit,de locato,in princ.text.n.5.cum ſeqq.Maſſobr. in ſua praxi habendi concurſum.prælud.1.n.26.cum ſeqq.Ricciul.de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.1.cap.1. ex num.1.eleganter Illuſtriſſ. D. meus Roderic.à Cunha in comment. ad cap. vidua vlt.num.3. diſt.81 vbi dicit Eccleſiam eſſe corpus quoddam morale,cuius membra ſunt homines, & Angeli, caput autem eſt Chriſtus, qui ſanguine ſuo fecit vtramque vnam, triumphantem ſcilicet, & militantem, illam inuiſibilem, hanc viſibilem, Soar. de fide,diſp.9 ſect.1.apud quos videbis varias huius nominis Eccleſiæ acceptiones.

Paſſim in iure noſtro accipitur Eccleſia pro prælatura, ſeu beneficio eccleſiaſtico, præcipuè Curato, vt in rubr & in cap.3.ne Prælati vices ſuas, & in c.non ignores, de præbend.& in cap. conſuluit,de iurepatronat. notauit. gloſ.vlt.in c.vlt.ne Prælati vices ſuas, Rebuff. in praxi benefic.tit.quare inſtituta ſint benefic n.9.Petr. Gregor. in inſtit. rei benefic. cap.6. num.3.Gonzal. ad reg.8.Cancell.gloſſ.4.num.178.Illuſtriſſ.D.meus Roderic. à Cunha in comment. ad cap. quorum 6. num.2. diſt.68.

Frequentiſſimè etiam accipitur Eccleſia pro templo, ſeu æde ſacra, vt in toto hoc tit. & in cap. non oportet 42. diſt.& apud Paul.3.ad Corinth.1.Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Eccleſiam Dei contemnitis, cum áliis multis quæ plenè adducit Stephan.Durant de ritibus Eccleſiæ Cathol. lib.1.cap.1.a princip.

Eccleſiæ appellatione quæ comprehendantur, dixi latè in tract.de appellatiua verbum vtriuſque iuris ſignificat.appellat.85.n.1.cum ſeqq. Et quòd ſub eius lata appellatione continetur omnis pius locus, deſumitur ex cap. requiſiſti 15.de teſtament.vbi citaui Doctores num.2. & ex c.1. de in integr. reſtit. lib.6. vbi latè dixi ex n.3.& hoc ſemper verum eſſe in fauorabilibus,tenui d.appell.85.num.16.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium habens in Eccleſia tenetur contribuere ad ipſius reparationem, & num.2.*

3 *Populus tenetur Eccleſiam ædificare,& reparare ſi ad illum ex conſuetudine hoc pertineat.*

4 *Eccleſia habens portionem deputatam, certoſque redditus pro fabrica, de illis ædificari, ſeu reparari debet.*

5 *Cathedralem Eccleſiam qui reparare teneantur,oſtenditur,*

Cap. Quicunque. I.

Ex Concil. Magunt.

1 Beneficium eccleſiaſticum habens, contribuere omnino tenetur, vel adiuuare ad reparationem, vt ad tecta reſtauranda, vel Eccleſias emendandas. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar.Ioan.Andr.Butr.Æoſtienſ.Anchar.Henric. Panorm.Viuian.in rationali lib.3.iuris Pontificij,pag.450. Alagona in compendio iuris Canon.pag.546.remiſſiuè Ximen.in concord. part.1.& 2. deſumitur ex Concilio Mogontiaco ſub Carolo Magno cap.42. referunt Burchard.lib.3. Decretorum, c.30.& Iuo part.3. c.35.& Anton.Auguſt.collect.1.Decretal. lib.3.tit.35. cap.4.

Probat hic text. habentes beneficium in Eccleſia teneri contribuere ad ipſius reparationem, qui renouatus,& ampliatus eſt,per Concil. Trident.ſeſſ.21. de reform. cap.7.de quo latiùs ad c.de his 4. infra hoc tit. & ad illam concluſionem quòd beneficiarius tenetur ad reparationem Eccleſiæ ſui beneficij, vide l.11.tit. 10 p.1.Cæpol.de ſeruitut.vrban. prædior.c.59. num 22. Auiles ad c.23.Prætor.in gloſ.den orden, num.11. Salgado de protect. Regia, tom.1.part.3.cap.5.num.5 Qui quidem beneficiati non ſolùm tenentur ad fabricam, ſed etiam ad ornamenta,calices,pluuialia,& alia quæcunque paramenta. Surd. deciſ.62. num.6. Caualcan. Fiuiz.deciſ.24.part.2. Campan.in diuerſ.iuris Canonic. rub.11.c.13.num.19.Barbat.conſil.26.incip.difficile eſt, num.3.vol.3.Beroi.conſil.3.num.12.13.14.& 20.vol.1. Lambertin.de iurepatron.lib.3.quæſt.2.a.2 num.7.verſ. aut ſumus,Rip.conſil.1.num.7.ſub tit.de conſuet.Bellet. diſquiſit.clerical. part.1. tit. de clerico debitore, §.14. num.1. 2

Amplia procedere in quibuſcunque beneficiaris beneficiorum ſimplicium,vt per Abb. hic num.3.l.11. tit.10.part.1.Gutierr.alleg.10. ſub n.1.Nauarr.de ſpoliis clericor.§ 8.n.11.verſ.ſecundò, Valaſc.conſil.179.n.13. Zerol.in praxi Epiſcop.part.1.verbo viſitare,§ 6,dub.9. Salgado d.c.3.num.19.vbi num.13. ſubdit quòd ideo beneficiatus ſimplicis Eccleſiæ condemnatus ad impenſas pro reædificatione, & reparatione Eccleſiæ dirutæ compellendus eſt,etiam non obſtante ab eo interpoſita appellatione.

Intellige huiuſmodi reſolutionem procedere ſi 3
non ſit conſuetudo quòd populus illam reparare debeat ſiue ædificare, quia tunc ad populum pertinebit ædificatio, & reparatio, vt per Hoſtienſ in præſenti num.1.Abb.num.4.Henric.Barbat.Zabar.& Butr.ibid. Abb.in quæſt.3.incip.Sempronius,n.17 Beroi. d.conſ.3. num.1.& 2.Barbat.d.conſ.26.num.4. Lambertin.d.art. nu.2.4.& 7.verſ omnia prædicta,Bellet.d. tit. de clerico debitore,§.13.n.2.& num.3.citat Rot.in vna Ægitanien.fabricæ,15.Decembris 1589.corã Otano, vbi fuit dictum quòd conſuetudo parochianorum reparandi, & ornandi capellam liberat Rectorem à paramentis, & eſt compellendus populus ad talem conſuetudinem obſeruandam. Nam in hac materia primitus inſpicitur,& attenditur obſeruantia, & quid hactenus conſueuerit Paul. de Citadin. de iurepatron. art.5. princ. verſ.ſecundò intellige ſub n.173.Ioſeph.Ludouic. conſ. 38.illat.135.Campan.in d.diuerſ.iuris Canon.rubr.14.c. 13.ſub num.19.Salgado d.cap.5.num.13.

Intellige etiam procedere ſi Eccleſia non habeat 4
portionem deputatam, certóſque redditus pro fabrica, tunc enim ſine dubio erit reparanda de illa portione, eiſdémque redditibus, gloſſ.1. hic in fine, Hoſtienſ.num.1.& Abb.num.3. ibid.idem Abb.d. q.3. num.17. Barbat.d. conſil.26. num.4. Beroi. d. conſil.3. num.3.& 15. Lambertinus d.art.2.num.2.verſ. & primus, num.4. verſic.tertiò intelligit, Belletus d.§.14. num.11.

Circa tamen Eccleſiæ Cathedralis reparationem 5
ſecluſa conſuetudine (quæ de iure communi circa eam attenditur, Beroi.d.conſil.3.tom.1.& 2. quem refert Rot.deciſ.627.num.1.apud Farinac.part.1.recent.) eſt aduertendum Epiſcopum ſolùm ad illam teneri de quarta redditũum ſuorum,c. decernimus 10.quæſt.1. cap.

cap. quatuor, & *ibi* Archid. *num.* 3. 12. *q.* 2. Beroi. *d. conſ.* 3. *num.* 6. & 7. *cum ſeqq.* Barbat. *d. conſil.* 26. *num.* 4. Bellet. *d.* §. 13. *num.* 12. non ſolùm futurorum, ſed etiam præteritorum, vt per Beroi. & Barbat. *citatis locis*, bene docent Surd. *conſ.* 62. *num.* 23. & Rot. *d. deciſ.* 627. *num.* 2. & ſi fuerit diues, etiam vltra quartam partem compelli poteſt, Abb. *d. quæſt.* 3. *in fine*, *verſ. aduerte.* Sed ſi nec Epiſcopus diues fuerit, & illa quarta pars non fuiſſet ſufficiens, tunc tenentur, & compelli poſſunt Canonici ſupplere de ſuperabundantibus redditibus ſuarum præbendarum, vel aliarum rerum Capituli, *cap. fin. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli*, vbi Hoſt. *num.* 1. & Abb. *num.* 7. idem Abb. *in præſenti n.* 3. & *in d. q.* 3. *in fin. verſ.* & *aduerte*, Barbat. *conſ.* 26. *num.* 4. & 5. Beroi. *d. conſ.* 3. *n.* 8. 21. 16. & 37. *verſ. ſed gloſſa*, Lambertin. *d. art.* 2. *n.* 3. & 4. *verſ. tertius eſt caſus*, Bellet. *d.* §. 13. *num.* 16. Si denique Epiſcopus, & Canonici ſimul non ſufficerent, tunc Epiſcopus vna cum Capitulo poſſet ſtatuere quòd alij inferiores Clerici de ſuperabundantibus fructibus adductis ſibi neceſſariis ad contribuendum dictæ fabricæ tenerentur, Barbat. *d. conſ.* 26. *num.* 4. Beroi. *d. conſ.* 3. *num.* 23. & 24. Lambert. *d. art.* 1. *num.* 4. *verſ. ſi autem dato*, Bellet. *d.* §. 13. *num.* 17. vbi cum Abb *hic n.* 6. & *d. quæſt.* 1. *in fine*, tenet poſſe etiam Epiſcopum cum Capitulo deputare fructus beneficiorum vacantium pro fabrica Eccleſiæ Cathedralis ſi ipſe, & Canonici non ſufficiunt. Et Rota *d. deciſ.* 627. *n.* 5. aduertit quòd licèt Epiſcopus poſſit aſſignare fabricæ diſtributiones quotidianas deficientium, vt ex Illuſtriſſimorum interpretum ipſa cenſuit *deciſ.* 325. *p.* 2. *diuerſ.* vbi domini intelligebant iſtã ſententiam procedere iuris ordine ſeruato, ſcilicet in euentum quòd quarta Epiſcopi non ſufficeret, tunc poſſet applicare diſtributiones Canonicorum, & ita cenſuit ad applicationem diſtributionum beneficiatorum non eſſe deueniendum priuſquam videretur an applicanda per Canonicos ſufficerent.

Cap. Cùm dicat. II.

Ex Concil. Lateran.

1 LEproſi quando congregantur ſub communi vita, permittitur eis conſtruere ſibi Eccleſiam in cœmeterio, & habere proprium Presbyterium, ſine iniuria tamen veterum Eccleſiarum; quod enim eis ex pietate conceditur, non debet redundare in aliorum iniuriam. Item de hortis & nutrimentis animalium ſuorum decimas ſoluere cogi non debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij*, *pag.* 450. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 546. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. deſumitur ex Concil. Later. ſub Alexand. III. *cap.* 23. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 35. *cap.* 1.

2 *Statuimus etiam, vt de hortis*, &c.] Notatur ad hoc; quòd leproſi ſi viuant in communi, & ſtent ſimul in vno loco, non tenentur dare decimas de hortis ſuis, qui ſunt in circuitu domus, neque de animalibus ſuis ibidem naſcentibus, ſeu eorum nutrimentis, vt per Hiſpan. *in regulis decimarum, quæſt.* 12. *num.* 2. Rebuff. *de decimis, quæſt.* 5. *num.* 11. Moneta *eod. tract. c.* 5. *q.* 1. *n.* 35. Hinc Rota *in Corduben. decimarum* 22. *Maij* 1617. coram Illuſtriſſimo D. Patriarcha Manzanedo, cenſuit, vt ſit locus huic cap. leproſos debere communiter viuere, & ſimul congregatos extare, ita vt ſi adeſſet hoſpitale, in quo curarentur etiã leproſi, quando ad illud accederẽt, & adeſſent ibidem alij infirmi aliis morbis laborantes, & leproſi retinerentur ſeparatim ab aliis infirmis, adhuc nõ habere locum text. *in præſenti*, quia leproſi non videntur conſtituere corpus ſeparatum, cùm talis ſeparatio fiat ad euitandum contagium, & cùm priuilegium huius text. ſit ſpeciale, non videtur extendendum ad hoſpitale commune leproſis, & aliis infirmis, vt dixit Rota *ſuprà* allegata.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia Parochialis ob nimiam diſtantiam poteſt noua Eccleſia in ipſius Parochia, ædificari, & certa portio de antiqua ſibi deputari.*
2 *Parochialis Eccleſia propter nimiã diſtantiam, vbi parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta accedere non poſſunt, noua poteſt Eccleſia in ipſius parochia ædificari.*
3 *Concilium Trident. ſeſſ.* 21. *de reform. c.* 4. *refertur.*
4 *Iudicis arbitrio relinquitur quantum vna Eccleſia parochialis ab altera diſtare poſſit vt commodè Sacramenta ſumere inde poſſint parochiani.*
5 *Capellanus Eccleſiæ nouiter erectæ quibus concurrentibus recipere debeat obuentione, oſtenditur.*
6 *Beneficium conſiſtens intra limites, & confines Eccleſiæ patronatæ laicorum non ſortitur illius naturam, nec efficitur de iure patronatus laicorum.*
7 *Matrix Eccleſia illa dicitur, quæ habet alias Eccleſias ſibi ſubiectas.*
8 *Obuentionis appellatione quæ veniant oſtenditur.*

Cap. Ad audientiam. j. III.

Alexand. III.

QVando aliqua villa in Eccleſia parochiali nimium diſtat, vt incommoda ſit, poteſt alia Eccleſia in villa ædificari, & dotari, ad prouentus illius, & dos ſufficiens dari debet Sacerdoti eligendo à perſona maioris Eccleſiæ, dummodo maior Eccleſia ſufficientes redditus præter illos villæ habeant. Etſi Rector illius Parochiæ, vel maioris Eccleſiæ ſit negligens in eligendo, Epiſcopus eligat, & ſeruetur debitus honor villæ erga matricem. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij*, *pag.* 451. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 547. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 35. *cap.* 2. 1

Probat hic text. quòd vbi propter nimiam diſtantiam Eccleſiæ parochialis parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda accedere non poſſunt, noua poteſt Eccleſia in ipſius parochia ædificari, & in ea Sacerdos ſublato appellationis obſtaculo ad præſentationem Rectoris Eccleſiæ maioris certa portione de antiqua illi deputata poni, de cuius materia latè agit Salgado *de protect. Regia tom.* 1. *part.* 3. *cap.* 5. *num.* 1. *cum multis ſeqq.* & apud Hiſpanos *l.* 9. *tit.* 10. *p.* 1. Menoch. *cõſ.* 477. Bimi. *conſ.* 184. *vol.* 2. Henriq. *conſ.* 60. Ioan. Bapt. Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 75. *per totum*, Lap. *allegat.* 67. *num.* 2. Cardinalis Tuſchus *tom.* 6. *litt. P*, *concluſion.* 98. *à princ.* qui quidem textus innouatus, & ampliatus eſt per Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *de reformatione*, *cap.* 4. his verbis. *Epiſcopi etiam tanquam Apoſtol. Sedis delegati in omnibus Eccleſiis parochialibus, vel baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, vt vnus Rector non poſſit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui diuino peragendo, cogant Rectores,* 2

vel alios, ad quos pertinet ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum diuinum celebrandum. In iis verò, in quibus ad locorum diſtantiam, ſiue difficultatem parochiani ſine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda accedere non poſſunt, nouas parochias etiam inuitis Rectoribus iuxta formam Conſtitutionis Alexand. III. quæ incip. Ad audientiam, *conſtituere poſſint. Illis autem ſacerdotibus, qui de nouo erunt Eccleſiis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocunque pertinentibus; & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum eam ſubminiſtrare, quæ ſufficiat ad vitam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam: quacunque reſeruatione,* &c. de qua materia, & huius textus, & illius decreti intellectu agunt Roch. *de iurepatronat. verbo honorificum, quæſt. 5. n. 10.* Lambertin. *in ſimili tract. p. 1. quæſt. 3. art. 1.* Mandoſ. *in praxi ſignatura,* Gregor. *l. 13. gloſ. 6. tit. 5. p. 1.* Gambar. *de officio legati, lib. 5. tit. 18* Piaſec. *in praxi noua Epiſcop. p. 1. c. 5. n. 1.* vbi refert Sacram Congregat. declaraſſe Epiſcopo Andrien. de anno 1594. ſine præiudicio nimirum poſſidentis, Franciſc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. p. 2. c. 2. no. 68.* vbi *nu. 69.* ea eadem Sacra Congregat. refert illud Concilij Trident. decretum habere locum etiamſi eſſent ſubiectę Regularibus, Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 2. quæſt. 7.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo parochia, §. 6.* Henriq. *conſ. 80.* Menoch. *conſil. 477.* Coſta *de remediis ſubſid. remed. 75.* Aloſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt. deciſ. 554. in 1. edit.* & *reſol. 479. in 2. edit.* Ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 18.* Rot. *deciſ 484 n. 2.* apud Farin. *p. 1. recent.* vbi quòd parochias nouas erigendi iuſta cauſa videtur incommoditas populi ad recipienda Sacramenta, & audienda diuina Officia, & *n. 3.* quod non ſufficit quælibet diſtantia, ſed ea duntaxat, quæ præbet difficultatem parochianis accedendi cum magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda, ead. Rot. apud eund. *deciſ. 204. num. 2. part. 2. recent.* & *deciſ. 745. num. 2. d. part. 2. recent.* Limitant tamen huius text. diſpoſitionem Menoch. *d. conſ. 477. num. 9.* Coſta *d. remed. 76.* Aloyſ. Ric. *d. reſol. 479. n. 6.* niſi in loco minimè difficili, nec incommodo oratorium adeſſet, vel Eccleſia cũ fonte baptiſmali, & cæteris ad parochiam neceſſariis, ibique poneret Rector Sacerdotem in ſui adiutorium.

Ad ſuſtentationem ſuam eiuſdem villæ obuentiones, &c.] Notatur ad hoc, quòd parochi ſuper iure parochiali percipiendo intra fines ſuarum Parochiarum habent aſſiſtentiam iuris, Abbas *in c. dilecti, num. 4. verſic. ſed dubitatur, de offic. Ordin.* Rota *deciſ. 256. num. 1. part. 1. recentiarum,* & proinde ea ſola iuris aſſiſtentia nulla etiam concurrente probatione poſſeſſionis manutentio illis eſſet concedenda, vt fuit dictum *in Taurinen. decimar. vlt. Aprilis* 1604. coram Seraphin. inter eius impreſſ. *deciſ.* 1497. quoniam hæc iuris aſſiſtentia in iudicio retinendæ ſummariiſſimo ſola ſufficeret ſi verſaremur in iuriſdictionalibus, in quibus terminis loquuntur *deciſ. 273. num. 1. & 382. num. 1. & 501. ex num. 1. par. 2. recent.* ſed in aliis cauſis non iuriſdictionalibus nunquam Rota conſueuit ea ſola iuris aſſiſtentia manutentionem impartiri, & pluries propoſita illa cauſa Taurinen. Rota nunquam reſolutioni prædictæ coram bonæ mem. Cardin. Seraph. inhærere voluit, & ſignanter *in Reatina decimarum* 14. *Decembris* 1609. coram Iuſto, & *in Mediolanen. decimarum 9. Iunij* 1610. coram R. P. D. Pirouano, & *in Mediolan. quartæ funeralium* 14. *Maij* 1622. coram R. P. D. Merlino.

4 *Tantum perhibetur ab Eccleſia parochiali diſtare,* &c. Notatur ad hoc quòd iudicis arbitrio relinquitur quãtum vna Eccleſia parochialis ab altera diſtare poſſit, vt commodè Sacramenta ſumere inde poſſint parochiani, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 495.

Ita dicitur redditibus abundare, &c. Vide Rebuff. *de* 5
decimis, quæſt. 6. num. 22. vbi aſſerit capellanum Eccleſiæ nouiter erectæ tribus concurrentibus recipere debere obuentiones illius villæ, videlicet quòd antiqua baptiſmalis redditibus abundet, & quòd ædicula ſit neceſſaria, & quòd non habeat ſufficientes redditus ad ſuſtentationem Preſbyteri, alioquin ſi fundator vel parochiani concederent redditus ſufficientes, tunc teneretur Eccleſia baptiſmalis quicquam concedere.

Ad præſentationem Rectoris.] Ergo beneficium cõſi- 6
ſtens intra limites, & confines Eccleſiæ patronatæ laicorum, non propterea ſortitur illius naturam, nec efficitur de iurepatronatus laicali, vt per Abb. *hic n. 9. & 10.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 10. n. 6. cum ſeqq.*

Matrici.] Ergo matrix Eccleſia dicitur ea, quæ ha- 7
bet alias Eccleſias ſibi ſubiectas, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 1. in fine,* Soar. *de relig. tract. de decimis, lib. 1. c. 24. n. 1.* Rebuff. *de decimis, quæſt. 7. num. 7.* Monet. *eod. tract. q. 7. n. 3.* Rot. *deciſ. 272. num. 3.* apud Farin. *p. 1. recent.*

In gloſſ. *Obuentiones.* Notatur ad hoc quòd obuen- 8
tionis appellatione veniunt oblationes, & perſonales decimæ, quę dantur diebus, quibus acceditur ad Eccleſiam, & ex mortuariis, & ſimilibus, vt per Gutier. *conſ. 8. n. 4.* Valaſc. *conſ. 14. n. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. § 7. proœm. n. 199. cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Rectores Eccleſiarum parochialium poſſunt compelli, vt de redditibus, qui ſuperſunt, teneantur conferre ad conſtructionem, ſeu reparationem Eccleſiæ, & n. 2.*

3 *Rector Eccleſiæ ſi ab illa non habeat tot redditus, quibus præſtare poſſit talem reparationem, tunc tenebuntur parochiani etiam nobiles, & exempti.*

4 *Parochiales Eccleſiæ iuriſpatronatus à quo ſint reſtaurandæ, oſtenditur.*

CAP. De his. IV.

RECtores Eccleſiarum parochialium poſſunt com- 1
pelli vt bonis Eccleſiæ, quæ eis ſuperſunt, conferant ad reparationem, & inſtitutionem Eccleſiarum, vt alij eorum exemplo inuitentur. Colligunt ſ ea Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 451. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 547. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 35. c. 5.* & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alexand. III. *p. 29. c. 2.*

Hic text. eſt innouatus per Concil. Trident. *ſeſſ. 21.* 2
de reformat. c. 7. ibi, *Parochiales verò Eccleſias, etiamſi iuriſpatronatus ſint, & ita collapſas refici, & inſtaurari procurent ex fructibus, & prouentibus quibuſcunque ad eaſdem Eccleſias quomodocunque pertinentibus, qui ſi non fuerint ſufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis prouenientes percipiunt, aut illorum defectum, parochianos omnibus remediis opportunis ad prædicta cogant, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod ſi nimia egeſtate omnes laborent ad matrices, ſeu viciniores Eccleſias transferantur, cum facultate tam dictas parochiales, quàm alias Eccleſias dirutas in profanos*

vſus

uſi non ... *tamen* ... *ruce* ... dequam tex ... textu ... Concil. Tri-dent. in dec ... de Paul. Fuſc. *de vi tat. lr. 1. cap. 10.* ... *diſquiſit clerical. par. 1. u. de* ... *ricorum, §. 14.* Al ... ſ. Ricc. *in deciſ. curia Archiepiſc. Neapolit. part. 2. deciſ. 255.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. part. 1. verbo parochia, §. 6.* Franciſc. Leo *in theſaur. fori Eccleſiaſt. part. 1 cap. 16. numer. 51. cum ſeqq.* Cened. *ad Decretal collect. 153.* Valasc. *conſult. 179 numer. 7. & 13.* Late Salgado *de protect. Regia tom. 1. p. 3. 5. per tot.* Ioan. Baptiſta Coſta *de remed. ſubſid. remed. 106. num. 1.*

3 *Si eius uerſum.*] Aduertit Pau. Comit. *l. reſ. conſ. moral. dio. 1. quæſt. 82. concluſ. 3.* quod ſi beneficii bona inſeruiunt vitæ ſuperſtitiæ, ſed non tuendæ conditioni, ſeu ſtatui, tenetur Rector ad reparationem, quia beneficium fructus non ad ... eos, aut augendos, ſeu ſouendo, munda ... ſeu ſtatu collectos ſunt, sed ad pauperes alendos, & diuinum cultum inſtituendum, atque augendum, & *concluſ. 5.* tenet quòd vbi eſt conſuetu ſine impetiatum, vt plebs & populus, quem curat Sacerdos, ſuis opibus Eccleſiæ prouideat, ea conſuetudo retinenda eſt, refer Illuſtriſſimus D. meus Rodericus a Cunia poſt primam huius libri impreſſionem a me viſus *in commentar.* ... *palepra 18 num. 5. d. ſt. 8.* Tenebuntur item beneficiati ad ornamenta neceſſaria, ſine quibus diuina celebrari nequeunt, Barbat. *conſil. 16. numer. 1. & 4. vol. 1.* Surdus *conſil. 62.* Bellet *d. § 14. numer. 1.* Campan. *in diuerſorio iuris Canonici, rubric. 12. cap. 13. ſub numer 19.* Salgado *de protect. Regn, tom. 1. part. 3. cap. 5. num. 7.* Si autem Rector non habeat ab Eccleſia tot redditus, quibus præſtare poſſit talem reparationem, tunc tenebuntur parochiani in tali Eccleſia Sacramenta, & alia quæcunque diuina percipientes, Abb. ... *numer. 1 par. 1.* ... *conſil. 3. num. 42. ver. quicquid tamen, volum. 2.* Lambertinus *de iurep. tract. lib. 3. quæſt. 2* ... *me. 4. verſic. tertius eſt caſus & num. 5. verſi.* ... *beneficiati*, Bobadil. *in ſua politica, lib. 2 cap. 1* ... *numer. 135. & lib. 3. cap. 3.* Salgado *d. cap. 5. numer. 7. & 9.* Gutierr. *d. allegat. numer. 2.* Campan. *d. cap. 13. num. 8.* non per capita hominum, nec per capita domorum, ſed quod ad ſolidum & libram, ædificationes, & reſtaurationes parochialium Eccleſiarum, vbi ex redditibus Eccleſiaſticis fieri non poſſunt, ſunt faciendæ, vt docent Bellet. *d. § 14. num. 10. verſ. vbi verò,* Franciſc. Leo *d. cap. 16. num. 73.* Et cum hoc ſit opus publicum, & commune concernens omnium vtilitatem, & neceſſitatem, tenentur ſemper contribuere nobiles, & alij exempti. Auendan. *de exequendis mandat. lib. 1. c. 14. num. 9.* Cened. *d. collect. 513. num. 2* Gutierr. *d. allegat. 10. num. 5. & 6.* Bobadil. *d. cap. 18. numer. 135. ad fin.* Salgado *d. c. 5. numer. 11.* vbi etiam dicunt quòd quando non ſuperſunt redditus clericorum ad reædificationem Eccleſiæ, poteſt expendi pecunia publica vniuerſitatis, & ea deficiente debet deueniri ad collectam inter vicinos.

4 Quid dicendum de Eccleſiis parochialibus iuriſpatronatus, quæ indigent reſtauratione, & refectione, non immeritò ſolet ab aliquibus dubitari; nam Lambertinus *lib.* ... *art. 2. quæſt. 7. princi* ... *num. 5.* tenet patronum ex aliqua familia non teneri, quia ex prima fundatione, conſtructione, & dotatione acquiſitum eſt iuſpatronatus, *cap. a nobis, de iurepatron.* fecit enim quod licuit & habuit, quod a iure indultum eſt, ſcilicet iuſpatronatus, nec ad aliud tenetur. Sacrum tamen Concilium Trident. ... *cap. 7.* in citatis verbis, decreuit parochiales Eccleſias, etiamſi iuriſpatronatus ſint, refici, & reſtaurari ex fructibus & prouentibus quibuſcunque ad eaſdem Eccleſias quomodocunque pertinentibus, qui ſi ſufficientes non fuerint, patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis prouenientes percipiunt, aut in illorum defectus parochianos omnibus remediis opportunis cogi mandauit, &c. per quod ita docent Bellet. *d § 14. num. 10.* Franc. Leo *d. c. 16. num. 71.*

Quæ dicta ſunt de reſtauratione Eccleſiæ, eadem dicenda veniunt de refectione domus Rectoris, vt qui tenetur ad refectionem Eccleſiæ, iidem teneantur pariter ad refectionem domus ſacerdotalis, Lambert. *d. quæſt. 7. art. 3.* & declaraſſe Sacram Congreg. refert Bellet. *d. § 14. num. 9.* 5

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſecularis ſine præiudicio clericorum ad ſtatum regularem poteſt reparari, & collegio, quod nondum eſt, priuilegium non confertur.*

2 *Eccleſia Collegiata ſecularis in illam Collegiatam, vel Conuentualem Regularem mutari poteſt.*

3 *Beneplacitum Papæ vbi adeſt ſupplet quoſcunque defectus, & ſolemnitates alias requiſitas.*

4 *Priuilegium non poteſt concedi collegio quando ſcholares non abſunt.*

5 *Priuilegium futuro collegio, vel hoſpitali concedi poteſt vt incipiat habere vires quando erectum fuerit.*

Cap. Ad audientiam. ij. V.

Vrban. III.

CAnonici Regulares poſſunt in Eccleſia Cathedrali Papa concedente cum conſenſu Ordinarij inſtitui, ſi ... clericis ... qui ſuperſunt in ... Eccleſia, nullum fiat præiudicium. Priuilegium verò non conceditur canonicis minime exiſtentibus. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viui. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 452.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 547.* remiſſiue Ximen. *in concordant. part. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 4.* 1

2 *Quod tu in Eccleſia, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Eccleſia Collegiata ſecularis in aliam Collegiatam, vel Conuentualem Regularem mutari poteſt vt per Monet *de commutat. vltimar. voluntat. cap. 12. num. 96.* vbi citat Ioan. Sandæ. *in tractat. de diſpenſat. Epiſcopi, caſu 16.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 3. cap. 473. num. 2.*

3 *Confirmationis priuilegiũ, &c*] Notatur ad hoc, quòd beneplacitum Papæ, vbi adeſt, ſupplet quoſcunque defectus, & ſolemnitates aliàs requiſitas, vt per Redoan. *de rebus Eccleſiæ non alienand. c. 25. ſub. 1. de his, qui conſentiunt, n. 12.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 12. in princ. num. 75.*

4 *Cùm nulli Canonici adhuc ibidem exiſtant.*] Notatur ad hoc, quòd priuilegium non poteſt concedi Collegio, quando ſcholares non abſunt, vt per Gonzal. *ad reg 8. Cancell. gloſſ. 5. § 7. num. 71. & 83.*

5 In gloſſ. *Non poſſumus*, fin. ibi, *& dic quod de futuro ædificio non poteſt ſeru ius conſtitui*, &c. Notatur ad hoc, quòd priuilegium futuro Collegio, vel hoſpitali concedi poteſt, vt incipiat habere vires, quando erectum fuerit, vt per Gonzal. *d. gloſſ. 5. § 7. numer. 96 & 97.*

Cap. Tua nos. VI. & vlt.

Cæleſt. III.

1 ECcleſiam nouam ædificare poteſt Epiſcopus propter indigentiam, non obſtante iuramento de rebus Eccleſiæ non alienandis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Viu. *in rationali lib. iuris Pontificij, pag.* 452. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 548. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. 2. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 16. *cap.* 5.

Ex hoc text. vulgò colligitur Principes ſtatuentes ne in eorum ſtatu poſſint ædificari de nouo Eccleſię, & monaſteria ſine eorum ſcientia derogare immunitatem Eccleſiaſticam, vt per Colleg. Bononien. *pro libertate eccleſ. contra Venetos, n.* 43. Patres Theologos Religionis ſeruorum, *in defenſ. cenſ. Pauli V.* Vgolin. *in reſponſ. ad Iureconſult. gymnaſij Patauini contra Venetos, c.* 6. §. 1. *cum quatuor, ſeqq.* Philip. Maynat. *de priuileg. Eccleſ. contra Venetos, p.* 2. *art.* 24. Ioan. Franc. Fagnan. *in tract. de iuſtitia cenſur. Pauli V. p.* 2. *pag.* 26. Ferdin. de Baſtidia *in antidoto contra Paulum Venetum, p.* 2. *argum.* 10. *& ſeq.* Anton Boui. *in reſp. pro cenſuris Pauli V. contra Venetos,* Paul. Comitol. *in tract. Apologet. contra Venetos, c.* 1. *n.* 17. Valenzuela *in defenſ. monit. Pauli V. p.* 2. *n.* 18. *& ſeq.* Et licet à Valente, Theodoſio & Arcadio Imperatoribus fuerit prohibitum Eccleſias ædificari ſine Principis licentia, vt patet ex *l. nemo, C. de relig. & ſumpt. funer.* hoc tamen Imperatores illi effecerunt de facto, & propterea totum hoc fuit poſtea reuocatum à Iuſtiniano *in l. ſancimus*, §. *ſiquidem, C. de Epiſc. & cleric. & in auth. vt null. fabric. orat. dom.* &c.

2 *Oratorium.* Notatur ad hoc, quòd Oratorium dicitur Eccleſia, ſeu altare orandi cauſa conſtructum, vt per Rebuff. *de pacificis poſſeſ. n.* 186. Et de oratoriis Hieronym. Catat. *in opuſculo de iuribus parochialibus, tit.* 2. *vbi c.* 14. quòd oratorium publicum auctoritate Epiſcopi contractum venit appellatione beneficij, & ſi habeat dotem cum aliis requiſitis & campanulam, cenſetur Eccleſia, & eius appellatione venit. Et auctoritate Epiſcopi præſumi oratorium a principio erectum, quando haberet Altare lapideum, ſtabile, & non portatile, dicit Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *c.* 25. *n.* 19. quẽ refert Farin. *de immun. Eccleſ. n.* 267. Et oratoria quando dicantur publica, & quando priuata, vide Mar. Ital. *de immun. Eccleſiarum, c.* 4. § 4.

De Immunitate Eccleſiarum, &c.

Tit. XLIX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anch. Héric. Panorm. Henric. Caniſ. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici fol.* 117. Ioann. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 176 Martinus Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 15[illegible] [illegible]ettus de Rauenna *in compendio iuris Canonici,* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij, pag.* 1[illegible]2. Guffred. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alexand. Caſtan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Lancellot. *in inſtitut. Canon. noui.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canonici,* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag.* 319. not[illegible] [illegible] [illegible]lonor[illegible] *lib.* 3. *iur. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia [illegible] ex profeſſo edidere tractatus Remig. de Gonni, Marius Ira[illegible]a, Laurentius Ortiz de Ibarrola, Alexander Ambroſinus, Alexander Peregrinus & Proſper Farinacius, Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunitatib.* de [illegible]a agunt Ordin. Regia Luſitan. *lib.* 2 *tit.* 5. vbi parens meus, Angel. Tabien. Armil. Syl[illegible]eſt. & alij Summiſtæ *verbo immunitas.* Couarr. *lib.* 1 *variar. c.* 20. Nauarr. *in man. c.* 27. *à num.* 17. Caſſão. *in c[illegible] ſuetud. Burgundiæ, rubric.* 1. § 5. *in num.* 111 *pag.* 21 .C[illegible] *c.* 6 *fin. quæſt.* 30. Lancellot. *in inſtit. Canon. lib.* 2. *ſub hoc tit.* Ioan. Berber. *in viatorio iuris rubric.* 31. *de violatoribus immunitatum,* Bernard. & Salzed. *in practic. c.* 126. *in noniſſ. edit.* Azeued. *l.* 2. *à num.* 21. *& l.* 4. *tit.* 2. *lib.* 1. *& tit.* 6. *lib.* 4. *noua recopil.* Gam. *Luſit. deciſ.* 141. 179. *&* 3[illegible]2. *num.*[illegible] Decian *in tract. criminal. lib.* 6. *c.* 24. Peguer. *in criminali deciſ. c.* 40. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 1 *collect.* 119. *& part.* 5. *collect.* 1793. Cur. Philip. *part.* 3. §. 22. Menoch *de præſumpt. lib.* 5. *præſumpt.* 1. Gutier. *practic. lib.* 1. *quæſt.* 1. *& lib.* 3. *quæſt.* 2. Ceuall. *commun. contra communes, quæſt.* 689. Queſada *in practicis quæſt. c.* 1 Soar. de Pace *in practica, part.* 5. *tom.* 1. *c.* 3. §. 3. Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *quæſt.* 18. Bobadil. *in ſua politica, lib.* 2. *c.* 14. Valalc. *conſil.* 81. Franciſc. Carraſcus *in explicat. ad aliquas leges nouæ recopil.* 3. Cardinal. Tuſc. *lit. E, concluſ.* 11 *tom.* 3. Iodoc Coc[illegible]in. *in ſuo theſauro Chriſtiano tom.* 2. *lib.* 8. *art.* 8. Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo Eccleſia, à num.* 11. Cabed. *part.* 1. *areſto* 77. *& p.* 2. *areſto* 59. *&* 60. Ludou. Miranda *de ordine iudiciario*, *qu.* 16. *art.* 7. Pradill. *in ſumma legum pœnalium, p.* 2. *caſu* 48. Marc. Anton. Genuenſ. *in practica Archiepiſc. Neapolit. c.* 22. Soar. *de Religione, tom.* 1 *lib.* 5. *tract.* 2. *c.* 8. *cum ſeqq.* Fr. Raph. de la Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ, q.* 99. *art.* 3. *gradu* 8 *cum ſeqq.* Ioan. Franciſc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. p.* 1. *c.* 13. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 8. *cum ſeqq.* Camil. Borrel. *in ſumma omnium deciſion. tit.* 33. *de his, qui ad Eccleſias confugiunt,* Diana *in o al. reſol. p.* [illegible] *tract.* 1. *de immunit. Eccleſ.* Franciſc. Molin. *poſt tract. de brachio ſeculari, ſub tit. de ſacris homicidio auxiliandi immunitate,* Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Galliæ, ſub hoc tit.* Gabr. Pereira *de manu Regia, p.* 2. *c.* 50.

SVMMARIVM.

1 *Iudex laicus non debet iudicare, nec hoſpitium quærere in domibus eccleſiaſticis.*

2 *Iudex ſecularis in domo Eccleſiæ ius dicere non debet.*

3 *Iudices ſeculares prætextu alicuius conſuetudinis hoſpitium in Eccleſiarum domibus vendicare non debent.*

4 *Clerici, & ipſorum domus non tenentur ad hoſpitandum Legatos Principis, ſiue alicuius Domini, aut Comites vel Duces mi[illegible]tum, aut ipſos milites.*

Cap. Vt in domibus. I.

Ex Synod. Ioan. Papæ.

OFficialis, Iudex, Comes, vel miniſter quaſi pro conſuetudine non debeant facere, vel iudicare placitum, aut hoſpitium in domibus Eccleſiarum ſed conſtituere domos in locis publicis, in quibus placitum teneant, & hoſpitentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 453. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 548. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

teferrur

refertur Anton. Auguſt. *collect.* 5. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 36. *c.* 1.

2 *Placitum.*] Notatur ad hoc quòd iudex ſecularis in domo Eccleſiæ ius dicere non debet, vt per Nauar. *de horis canon. c.* 5. *n.* 31. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 8. *c.* 9. *q.* 7. Placiti autem nomine quę veniant, vide dicta *ad c.* 1. *n.* 6. *de Feriis, pag.* 401.

3 *Vel hoſpitium vendicent.*] Notatur ad hoc, quòd iudices ſeculares prætextu alicuius conſuetudinis hoſpitium in Eccleſiarum domibus vendicare non debẽt, vt per Azor. *d. c.* 9. *q.* 8. Soar. *de relig. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 13. *n.*

4 4. Clerici enim, & ipſorum domus non tenentur ad hoſpitandum Legatos Principis, ſiue alicuius Domini, ſiue Comitis, ſiue Duces militum, aut milites, tum propter immunitatem Eccleſiſticarum perſonarum, tum verò propter diſſolutiones, & laſciuias, quæ plerumque fiunt ab huiuſmodi militibus, vt per Abb. *in præſenti num.* 1 *&* 3. Gregor. *l.* 51. *tit.* 6. *part.* 3. Perez *l.* 11. *tit.* 2. *lib.* 1. *Ordinament. pag.* 52. *&* *l.* 1. *tit.* 3. *eod. lib.* 1. *pag.* 60. *&* *l.* 27. *tit.* 3. *eodem lib.* 1. *pag.* 109 Flores de Mena *var. lib.* 1. *quæſt.* 21. *num.* 207. Modern. *de iuriſdict. p.* 4. *cent.* 1. *caſu* 86. *num.* 9. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de exemptionib. clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis,* §. 4. *num.* 4. *&* 5. Fr. Franciſc. Coriolan. *in explicat. Bullæ in Cœna Domini, excomm.* 18. *verſ. quintò.* Filliuc. *tract.* 16. *c.* 11. *quæſt.* 2. *num.* 351. nouiſſimè Bonacina *in Bullam Cœnæ Domini, quæſt.* 16. *puncto* 3. §. 1. *num* 5.

SVMMARIVM.

1 *Neceſſitatis tempore non debet aliquis excuſari à murorum, ſeu ciuitatis cuſtodia, & num.* 2.

3 *Clerici ratione imminentis belli tenentur contribuere quando ſcilicet immineat neceſſitas, & burſa Principis ſit exhauſta, & laicorum facultates non ſuppetant, & agatur de defenſione neceſſaria patriæ.*

4 *Clerici tenentur contribuere pro communi damno, ſeu periculo euitando, declarando vt n.* 7.

5 *Clerici ex cauſa publicæ vtilitatis, neceſſitatiſue ineuitabilis, & incogitatæ poſſunt compelli ad contribuendũ cum laicis ad onera pro tali neceſſitate, vtilitate ac pietate impoſita.*

6 *Priuilegia conceſſa per verba vniuerſalia, & prægnantia ceſſant in caſu publicæ vtilitatis, neceſſitatiſue ineuitabilis, & incognitæ.*

8 *Equites, & milites Hieroſolymitani non tenentur ſoluere collectas impoſitas à clero pro neceſſitatibus, & debitis vrgentibus.*

9 *Declaratur text. in præſenti, & n.* 10.

Cap. Prouenit. II.

Gregorij.

1 TEmpore neceſſitatis nullus de Eccleſia excuſatur à murorum vigiliis, & cuſtodia ciuitatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 446. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 548. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. deſumitur ex D. Gregorio *lib.* 7. *epiſtol.* 20. *in dict.* 1. *regiſtri*, & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 36. *cap.* 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt Gutier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 4. Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 2. *tit.* 1. §. 12. & ad hoc per Epiſcopum cogi poſſunt. Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr.* 2. §. 4. *num.* 16. *cum ſeqq.* *fol.* 29. *verſo*, Gutier. *d. q.* 3. *num.* 5. Acœued. *l.* 11. *num.* 7. *tit.* 3. *lib.* 1. *noua recopil.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 3. *cap* 7. *num.* 124. Vnde infertur clericos ratione 3
imminentis belli teneri contribuere, quando ſcilicet immineat neceſſitas, & burſa Principis ſit exhauſta, & laicorum facultates non ſuppetant, & agatur de defenſione neceſſaria patriæ. Bellam. *conſ.* 46. *n.* 1. 2. 4. *&* 8 *verſ. ad ſextam, &* *conſil.* 40. *n.* 1. *verſ. ſuper ſecundo,* Beroi *conſil.* 31. *num.* 13. Nat. *conſil.* 65. *num.* 15. *volum.* 1. *conſil.* 280. *num.* 6. Burſat. *conſil.* 16. *n.* 76. *vol.* 1. Ioan. Lup. *de libertate Eccleſiaſt. quæſt.* 4. *num.* 4. Decian. *conſil.* 51. *num.* 13. *vol.* 3. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib* 1. *tit.* 1. *num.* 79. *pag.* 153. & eodem modo teneri cõtribuere pro iuuando Rege contra hæreticos, Henriq. *in ſumma, lib.* 10. *cap.* 5. §. 1. & pro liberanda ciuitate à peſte, Rip. *de peſte, tit. de remedijs ad curandam peſtẽ, n.* 211. Bertrand. *conſ.* 53. *in fine*, Marc. Anton. Genuenſ. *in practi. eccleſiaſt. quæſt.* 647. *in fine*, & propter famem, Rip. *reſp.* 22. *num.* 8. *lib.* 1. Menoch. *conſil.* 800. *num.* 22. Ioan. Garc. *de nobilitat. gloſſ.* 9. *num.* 53. Flores de Mena *var. lib.* 2. *q.* 21. *n.* 213. Modern. *de iuriſd. part.* 4. *caſu* 10. Thom. Valaſc. *alleg. iuris, tom.* 1. *alleg.* 47. *num.* 10. & ita
pro quolibet communi damno, ſeu periculo euitando 4
iuxta caſum poſitum per Panormit. *in cap. non minus. ſub num.* 10. *infra hoc tit.* Fr. Emman. *in ſumma, part.* 2. *cap* 95. *concluſ.* 15. Anaſtaſ. Germon *de ſacrorum immunitat. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 28 Campanil. *in repet. Extrauag. Clement. VII. ſub num.* 113.

Ex cauſa namque publicæ vtilitatis, neceſſitatiſve 5
ineuitabilis, & incognitæ poſſunt clerici compelli ad contribuendum cum laicis ad onera pro tali neceſſitate, vtilitate, ac pietate impoſita. Barbat. *conſil.* 1. *vol.* 3. *&* *conſ.* 29. *vol.* 4. Anchar. *conſil.* 96. Purpur. *conſ.* 50. *vol.* 1. Rip. *de peſte, part.* 1. *num.* 456. *& ſeq.* Burſat. *conſil.* 16. *à n.* 22. *vol.* 1. Ozaſc. *deciſ.* 181. *num.* 24. Decian. *conſ.* 14. *num.* 12. *&* 20. *vol.* 1. Ratio eſt, quia priuilegia con- 6
ceſſa per verba vniuerſalia, & prægnantia ceſſant in caſu huiuſmodi neceſſitatis, vt per Innoc. & Collect. *in præſenti*, Tenuat. de Sar. *de priuil.* §. 3. *in princ. & n.* 22. *& ſeq.* quando ſcilicet propter moræ periculũ & dam- 7
num ineuitabile conſenſus Papæ haberi non poteſt, tunc enim tacitè in hoc caſu præſtitus cenſetur, dummodo non ad ſolas deliberationes laicorum contribuant, ſed ſponte vel Superioris eccleſiaſtici auctoritate, cuius officium implorare poterit populus, vt compellat clerum ad conſentiendum, & contribuendũ, Panorm. *in c. non minus, n.* 2. *verſ. qui neceſſitatis, infr. hoc tit.* Tomat. *d. tract.* §. 2. *n.* 25. *paulo ante fin.* quos refert & ſequitur Rot. apud Farin. *deciſ.* 72. *num.* 4. *part.* 1. *recent.* vbi *num.* 5. cenſuit Equites, & Milites Hieroſo- 8
lymitanos non teneri ſoluere collectas impoſitas à Clero pro neceſſitatibus, & debitis vrgentibus, quia habent ampliſſima priuilegia à quibuſcunque impoſitionibus, &c. apta comprehendere iſtum caſum, tum quia cauſæ, & merita, propter quæ illa priuilegia dictis Militibus conceſſa fuerunt, videlicet quia non modo facultates, & fortunas, verùm etiam ſanguinem, & vitam pro defenſione Reip. Chriſtianæ prodigent, hoc ipſum inſinuare videbantur, & *num.* 7. reſpondet
huic reſolutioni non obſtare text. *in præſenti*, quia non 9
habet locum, quando extenditur etiam priuilegium, vt inſinuat gloſſ. *verbo omnes, in fine*, vel ſaltem quando priuilegium habet verba apta cõprehendere omnes caſus, & quæ ſine violatione recti ſermonis reſtringi nequeunt.

Quæ quidem procedunt illis adiectis reſtrictioni- 10
bus, quas Rot. *d. deciſ.* 72. conſiderat, quicquid dicat Modern. *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 2. *n.* 15. *cum ſeqq.* licèt ingenioſè defẽdere nitatur text. *in præſenti*, nõ loqui de clericis, ſed de hominibus Eccleſiæ, qui gaudent immunitate

nitate Eccleſiarum, per *c. Eccleſiarum ſeruos* 12. *q.* 5. quia in caſu huius text. ciuitas Terracinæ opprimebatur ab infidelibus, & imminebat timor ſubitaneus, & improuiſus, & non eſt credibile Summum Pontif. de clericis intellexiſſe cùm clericatus reddat eos inhabiles ad pugnandum etiam contra Sarracenos, vt probat textus *in c. ex multa*, §. *fin. ſuprà, de voto*. Verùm licèt hæc moderni reſpóſio probabilitate non careat, tamen magis conforme eſt litteræ textus, quod *ſuprà* dixi.

SVMMARIVM.

1 *Ruſtici Eccleſiæ non poſſunt deſerere rura Eccleſiæ, & colere agros priuatorum.*

2 *Coloni Eccleſiæ & eccleſiaſticorum an & quando gaudeant immunitate à ſolutione collectarum, atque aliorum munerum.*

3 *Emphyteuta Eccleſiæ an & quando gaudeat immunitate à ſolutione collectarum, atque aliorum munerum remiſſiuè.*

CAP. Indicatum. III.

1 RVſtici Eccleſiæ rura eius deſerere non poſſunt, & colere agros priuatorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 454. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 548. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. deſumitur ex D. Gregor. *in veteri regeſto lib. 7. epiſt.* 65. *indict.* 2. & refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 36. *c.* 3.

2 *Ruſtici Eccleſiæ.*] De immunitate à ſolutione gabellarum, collectarum, atque aliorum munerum colonis Eccleſiæ, & clericorum an, & quando præſtanda ſit, vide Abb. *conſil.* 9. *part.* 1. Capyc. *deciſ.* 12. Natt. *conſil.* 419. *à num.* 7. *vol.* 2. Surd. *conſil.* 301. *num.* 34. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 180. *nu.* 8. *& caſu* 562. *num.* 35. Filliuc. *tract.* 16. *c.* 11. *quæſt.* 4. *num.* 302. Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 3. *num.* 66. Alter. *de cenſur. diſp.* 19. *c.* 6. *dub.* 5. plures alios relatos per Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de exemptionibus clericorum & eorundem bonorum*, §. 7. Cott. *in memorab. verbo colonus Eccleſiæ*, Valaſc. *conſult.* 131. *num.* 14. *cum ſeqq.* Gutier. *practic. lib.* 4. *quæſt.* 39. *num.* 14. Oraſc. *deciſ.* 85. *&* 116. Modern. *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 13. *& caſu* 112. *num.* 7. Et nouiſſimè ſacra immunitatis Eccleſiaſticæ Congregatio ſub die 6. Decembris 1627. ita reſpondit Epiſcopo ciuitatis plebis. *Sacra Congregatio Cardinalium controuerſiis iuriſdictionalibus propoſitorum inhærendo declarationibus aliàs factis cenſuit colonos partiarios Epiſcoporum durante colonia gaudere debere priuilegio fori*, &c. Octauius Cardinalis Bandinus, refert Tamburinus *de iure Abbatum*, *tom.* 1. *diſput.* 20. *ſub num.* 4.

3 De emphyteuta Eccleſiæ, vide Duen. *reg.* 500. *ampliat.* 3. Communiſtas *tom.* 1. *communium opinionum*, *lib.* 4. *tit.* 39. *de vectigalibus*, *num.* 9. *pag.* 647. Surd. *conſil.* 338. *à num* 13. *& num.* 18. Monachius *de arbitrariis*, *caſu* 180. *num.* 8. *& caſu* 562. *num.* 21. *& conſil.* 75. *numer.* 62. *cum ſeqq.* Auendan. *de exequend. mandat. lib.* 1. *c.* 14. *num.* 13. Valaſcus *de iure emphyteut. quæſt.* 17. *à num.* 11. Ioan. Garc. *de expenſis*, *c.* 22. *à num* 69. Felicianus *de cenſibus*, *part.* 2. *in præfat. num.* 1. Modern. *d. part.* 5. *caſu* 13. *n.* 2. Garc. Girond. *de priuileg. ſeu exempt. explicat. num.* 972. Chald. Pereira *de nominatione emphyt. quæſt.* 7. *num.* 13. *& quæſt.* 12. *n.* 65. *&* 207. de Mena *var. lib.* 2. *quæſt.* 25 *num.* 65. *&* 207. Filiuc. *d. q.* 4. *n.* 302. Carol. de Graſſis *d. effectu* 3. *num.* 77. *&* 151. Alter. *d. c.* 6. *dub.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Laici collectas imponentes clericis, vel Eccleſiis, ſeu iuriſdictionem eorum vſurpantes, ſi moniti non deſiſtūt ſunt excommunicati cum ſuis fautoribus, poteſt tamen Epiſcopus cum clero eis neceſſaria præbere ſubſidia, & n.* 2.

3 *Bona patrimonialia eccleſiaſticorum, ſeu ab eccleſiaſticis acquiſita, exempta ſunt à tributis.*

4 *Bona patrimonialia etiam ab extraneo donata vt ad illorum titulum clericus ſacris Ordinibus initiaretur, gaudet priuilegio immunitatis à tributis, & collectis.*

5 *Bona ab eccleſiaſticis empta, vel alio titulo acquiſita, tributis, & oneribus Principum ſecularium non ſunt obnoxia, niſi huiuſmodi onera his bonis impoſita eſſent antequam in Eccleſias, ſeu eccleſiaſticas perſonas transferrentur, ſi ſint certa, innamouibilia, ac perpetua, vt n.* 6.

7 *Epiſcopus cum toto clero, & non cum ſuo Capitulo tantum debet laicis neceſſaria præbere ſubſidia.*

8 *Clerici ſi in caſu vrgentis neceſſitatis conſenſum præſtare nolint ad collectam, & tributum laicis ſoluendum, ſufficit vt Epiſcopus compellat.*

9 *Clerici an & quando teneantur ad gabellam, ſeu vectigal, quod impenditur ob ædificationem, ſeu refectionem viarum, & pontium.*

CAP. Non minus. IV.

Ex Concil. Lateran.

COllectas, vel alia onera clericis, vel eccleſiaſticis imponentes, ſi moniti non deſiſtant, ſunt excommunicati ipſi, & eorum fautores. Item ſi Epiſcopus & clerus videant tantam neceſſitatem, vel vtilitatem vbi laicorum non ſuppetunt facultates, poſſunt abſque vlla exactione dare ſubſidia per Eccleſias. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 454. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 548. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. deſumitur ex Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. *cap.* 19. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 36. *cap.* 4. 1

Per *c. clericis*, §. *nos igitur, hoc tit. lib.* 6. imponentes huiuſmodi onera Clericis ſunt ipſo facto excommunicati, vide Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 12. §. *ego ſanè.* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſ. p.* 3. *c.* 7. *n.* 113. *cum ſeq.* Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de exemptionibus clericorum & eorundem bonorum*, *à n.* 4. intellige prout habes ad *c. aduerſus ſupr. hoc tit.* 2

Hodie in Bulla Cœnæ Domini *can.* 18. excommunicantur, & anathematizantur non ſolùm imponentes decimas, talleas, & alia onera clericis, Prælatis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis, ſed etiam eorum, & Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, illorúmque fructibus, &c. Vnde ſecundùm communem, & probabiliorem ſententiam mihi dicendum videtur bona patrimonialia Eccleſiaſticorū, ſeu ab Eccleſiaſticis acquiſita exēpta eſſe à tributis, ita vt imponens illis tributa, & exigens, vel impoſita recipiens excommunicationem illius canonis incurrat, etiamſi huiuſmodi bona ſiot Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis ſuperflua, 3

vt docent Couar. pract. c. 31. num. 9. Tolet. lib. 1. c. 29.
Vgolin ſuper d. cap. 18. §. 3. num. 1. Marta de iuriſdict.
p. 4. caſu 49. num. 9. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 5. c. 16.
in initio, & p. 3. lib. 3. c. 19. q. 7. Molin. de inſtit. tract. 2.
diſp. 670. verſ. aduerte, Leſſ. eodẽ tract. lib. 2. c. 33. dub. 3.
Carol. de Graſſ. de effectibus cleric. effectu 3. n. 19. cum
ſeqq. Ioan. Salas de legibus diſput. 14. ſect. 11. num. 114.
Mar. Alter. de cenſuris, vbi de Bulla Cœnæ diſput. 19. c. 1.
col. 6 & ſeqq. Duar. in Bullam Cœnæ can. 18. q. 3. num. 4.
& q. 6. num. 3. Medin. in C. de reſtit. q. 15. Valer. Reginald
in praxi fori pœnit. lib. 4. n. 377. & 379. Filliuc.
tract. 16. c. 11. quæſito 3. num. 298. Soar. de immunit. lib. 4.
c. 24. num. 4. & c. 25. Bellet. diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de
exemptione clericorum à muneribus, §. 5. Megala in p. 2.
lib. 2. c. 17. q. 6. num. 114. Molfeſ. in ſumm. tom. 2. tract.
12. c. 22. num. 166. Barthol. à S. Fauſto in ſpecul. Confeſſ.
diſput. 33. q. 3. num. 2. Homobon. de Bonis de examine
eccleſ. p. 2. tract. 11. c. 6. q. 9. Aloyſ. Ric. in deciſ. Curiæ
Archiep. Neapol. part. 1. deciſ. 199. num. 3. Laymann in
Theolog. morali lib. 4. tract. 9. c. 6. num. 9. Diana reſolut.
moral. p. 1. tract. 2. reſol. 39. Hinc à fortiori bona pa-
4 trimonialia etiam ab extraneo donata, vt ad illorum
titulum clericus ſacris Ordinibus initiaretur, gaude-
re priuilegio immunitatis à tributis, & collectis aſ-
ſerunt Card. Tuſch. tom. 1. litt. B, concluſ. 114. Coriolan.
d. can. 18. limit. 3. Mar. Antonin. var. reſol. lib. 1. reſol. 88.
Carol. de Graſſis d. loco. Ego ipſe de offic. & poteſt. Epi-
ſcopi, & p. 2. alleg. 19. num. 91. in fine, Hinc denique in-
fertur bona ab Eccleſiaſticis empta, vel alio titulo ac-
5 quiſita tributis & oneribus Principum ſecularium
non eſſe obnoxia, ex eo quia per mutationem perſo-
næ mutatur qualitas inhærens rei ratione perſonæ.
l. locato §. fiſcus, de publican. & vectigal. & l. per procu-
ratorem 89 ff. de acquir. heredit. tum quia in cap. 1. hoc
tit. lib. 6. habetur bona Eccleſiaſticarum perſonarum
acquiſita, ac acquirenda immunia eſſe à tributis: ita
Soar. de immunit. lib. 4. c. 15. num. 3. Gutier. pract. lib. 1.
q. 3. Valer. Reginald. in praxi rerum fori eccleſ. lib. 9. c.
25. n. 377. Leſſ. de iuſtit. lib. 2. c. 3. dub. 3. num 19. Filliuc.
tom. 1. tract. 16. cap. 11. num. 298. Duar. in Bullam Cœ-
næ, lib. 2. can. 18. q. 6. num. 1. & ſeq. Diana reſolut. moral.
p. 1. tract. 1. reſol. 42

6 Quod quidem limitandum eſſe cenſeo, niſi huiuſ-
modi opera præfatis bonis impoſita eſſent antequam
in Eccleſias, ſeu Eccleſiaſticas perſonas transferren-
tur, ſi ſint certa, inuariabilia, ac perpetua, non verò
ſi extraordinaria, quæ iuxta negotiorum varietatem,
& rerum neceſſitatem in maiori aliquando ſumma, &
aliquando in minori imponi ſolent; de quo vide Felin.
in c. Eccleſia S. Mariæ. num. 75. verſ. quintò quæritur, de
conſtitut. & conſ. 46. num. 17. & 18. Valer. Reginald. in
praxi fori pœnit. lib. 9. num. 380. Mar. Alter. d. diſput. 19.
cap. 6. col. 3. & diſput. 16. cap. 3. col. 10. dub. 6. Filliuc.
tract. 16. c. 11. quæſito 2. num. 294. cum ſeqq. Carol. de
Graſſis d. effectu 3. num. 155. Duard. d. can. 17. q. 6. n. 4.
Marta de Iuriſdict. p. 4. caſu 11. à num. 38. Communi-
tas tom. 1. lib. 2. tit. 1. num. 9. pag. 147. Henric. à Ro-
ſenthal in ſynop. feudali tit. de regalib. c. 5. concl. 90. n. 3.
Gail. lib. 2. obſeru. 52. num. 12. Gemin. conſ. 19. num. 2.
& 3. Barbat. conſ. 1. à num. 9. & à num. 85. vol. 3. Anchar.
conſ. 305. & conſ. 177. num. 1. Euerard. conſ. 42. Syluan.
conſ. 32. num. 7. cum ſeqq. & conſ. 66. num. 8. Bero. conſil.
150. vol. 3. Nat. conſ. 180. vol. 2. Lancel. Gal. conſil. 39.
Ferret. conſil. 167. num. 11. Burſat. conſ. 16. num. 11. &
conſ. 42. num. 7. vol. 1. Auendan. de exequendis mand. p.
2. c. 14. num. 19. Surd. deciſ. 20. num. 11. & de alimentis
tit. 1. q. 29. num. 8. Theſaur deciſ. 334. num. 1. cum ſeqq.
Mench. de ſucceſſ. creat. lib 1. §. 10. num 652. Gutier.
pract. lib. 1. q. 3. à num. 13. Perea l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin.
pag. 55. & ſeq. Azeued. ad l. 11. num. 8. tit. 3. lib. 1. nouæ
recop. Ruin. conſ. 117. n. 3. & 4. vol. 4. Flores de Mena
var. ar. quæſt. lib. 2. q. 21. num. 96. & 234. Molin. de
iuſtit. tract. 2. diſput. 438. & diſput. 662. n. 3. Azor. in-
ſtit. moral. p. 1. lib. 6. c. 14. q. 1. & p. 3. lib. 5. c. 19 q. 7. Proſp.
de Auguſt. in addit. ad Quarant. verbo vectigal, Filliuc.
tom. 1. tract. 16. c. 11. num. 204. Megala p. 2 lib. 2. c. 17.
q. 6. n. 98. & 103. Molfeſ. in ſum. Theolog. moralis, tom. 2.
tract. 11. c. 21. n. 167. & ſeq. Malder. in 2. 2. tract. 5. c. 6.
dub. 9. Paul. Laymann in Theolog. moralis, lib. 4. tract. 9.
c. 6. n. 5. Paul. Comitol. reſponſorum moral. lib. 1. q. 94.
Soar. de defenſione Fidei Catholicæ contra Anglicanæ ſe-
ctæ errores, lib. 4 c. 20. à n. 6. & num. 12. Chald. Pereira
de reſolut. emphyt. c. 1. num. 23. Cardin. Tuſch. tom. 3.
lit. E, concluſ. 12. cum ſeq. Cardoſ. in praxi iudicum ver-
bo clericus, n. 75. Marta de Iuriſdict. p. 4. caſu 11. & 12.
Cabed. Luſit. deciſ. 64. p. 2.

Niſi Epiſcopus, & Clerus, &c.] Vocandus eſt igitur 7.
totus Clerus, vt conſentiat, nec ſufficit Epiſcopus
cum Capitulo ſuo. Ratio eſt, quia quod omnes tan-
git particulariter, ab omnibus approbari debet, vt
per Abb. in præſenti, num. 10. Bero. conſ. 31. n. 13. verſ.
quarto ſequitur, volum. 1. Beller. diſquiſit. cleric. p. 1. tit.
de exemptionibus Clericorum, & eorundem bonorum, §. 1.
num. 6. vbi n. 8. cum Pariſ. conſ. 68. in fin. vol. 1. Roland.
conſ. 13. n. 68. vol. 3. Barbat. conſ. 1. num. 57. volum. 1. &
Purpur conſ. 333. n. 2. cum ſeqq. volum. 1. reſoluit tunc
adeſſe debere neceſſitatem præciſam, cui aliter nec
prouideri, nec occurri valeat, niſi per collectam, &
onus Clericis impoſitum. Ex quo patet conſenſum 8
ſolius Epiſcopi non ſufficere: verùm ſi Clerici in ca-
ſu vrgentis neceſſitatis conſenſum præſtare nolint,
ſufficiat conſenſus Epiſcopi, & Princeps, ſeu popu-
lus in tali euentu poterit officium ſuperioris Eccle-
ſiaſtici implorare, vt clericos ad collectam, & tribu-
tum ſoluendum compellat, vt per Menoch. conſil.
800. num. 15. Beller. d. §. 1. num. 9. Surd. conſil. 301.
num. 67. Carol de Graſſis de effectibus clerical. effectu 3.
num. 241.

In gloſſ. Relenandas ibi, vel pontem ædificandum, vel 9
reficiendum. Vult hæc gloſſ. Clericos teneri ad gabel-
lam, ſiue vectigal, quod imponitur ob ædificationem,
ſeu refectionem viarum, & pontium, quoties com-
munis Eccleſiaſticorum, & laicorũ vrget neceſſitas,
& concurrit vtilitas; de quo an verum ſit, vide Abb.
hic num. 20 Purpur. conſ. 335. & 483. Bertachin. de ga-
bellis, p. 7. princip. q. 7. num. 13. in fin Syluan. conſ. 30 &
conſ. 32. num. 18. Cephal. conſ. 154. n. 22. vol. 2. Burſat.
conſ. 26. n. 66. vol. 1. Bero. conſ. 32. vol. 1. Nat. conſ. 2. n. 1.
& conſ. 280. n. 6. Vaſq. de ſucceſſ. lib. 3. limit. 7. num. 180.
Oaaſc deciſ. 68. n. 4. & deciſ. 181. n. 4. cum ſeqq. Vezin.
comm. opin. tom. 1. lib. 1. tit. 1. num. 10. pag. 148. Soar. eod.
lib. 1. tit. 2. n. 54. pag. 158. Guillelm. in c. Raynutius, ver-
bo, & vxorem, concl. 3. n. 468. cum ſeqq. Pechi. de reparat.
Eccleſ. c. 22. Tiraquel. de nobilit. c. 20. num. 167. Auiles
ad c. 23. Prætorum in gloſſ. don ordon, Girond. de gabellis,
p. 7. in princ. n. 32. Bacc. de inope debitore, cap. 17. n. 15.
Viuald. in candelabro aureo, p. 2. in explicat. Bullæ in Cœ-
na Domini caſu 5. n. 45. & caſu 18. n. 3. Auend. de exe-
quendis mandatis part. 2. c. 3. num. 8. & cap. 14. num. 19.
Perea l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordin. pag. 68. Mar. Alter. de cen-
ſuris, vbi de iis, quæ in Bulla Cœnæ diſput. 19. c. 1. Duardũ
can. 16. q. 3. & 12. Carol. de Graſſis de effectibus cleri-
cal. effectu 3. à n. 230. Rebuff. in l. munus, ff. de verborum
ſignif. pag. mihi 127. Surd. conſ. 301. n. 1. Valaſc. de iure
emphyt. q. 17. n. 28. Maxi. in tract. taſſæ panis concluſ. 5.
num. 69. Gutier. pract. lib. 1. q. 3. & allegat. 10. n. 2. Tolet.
in ſumm. lib. 1. c. 9. Sahagun ad c. 2. de iudic. num. 25.
cum ſeqq. Henriq. in ſumm. lib. 10 c. 15. § 5. vbi gloſſ.
lit L, Volpell. de libertate Eccleſiaſt. part. 2. num. 28.
Anton. de Olibano in comment. ad vſaticum, alium

namque de iure fiſci.c.14.num.33. Ceual.*commun.contra communes quaſt.*415. & *queſt.*896.*n.*617. *cum ſeqq.* Guid.Pancirol. *in theſauro variar.lection.lib.3. cap.31. verſ.vltimaerat indictionis ſpecies,*Petegt.*conſil.deciſiue 12.ſub num.7.lib.1.* Fr. Emman. *in addit.ad Bullam Cruciata* §.9.*num.*72. Aldouin.*conſ.*59. *num.*15. Petr. de Ledeſma *in ſumm.part.1.tract.7.c.2.concl.27.*Azor. *inſtitut. moral. part.1.lib.5. cap.12.q.8. & p.1. lib.10. c.7. queſt.9. verſ. hinc ſoluitur.* Molin. *de iuſtit. tom.3. diſput.*672. *num.4.&* 5.Stephant. Quarant.*in ſumma Bullarij verbo priuilegia Regularium,* Flores de Mena *var.quaſt.lib.2.q.21. num.*213.*cum ſeqq.* Marta *de iuriſdict.q.4. caſu 1.num.24. & caſu* 9.Pradil. *in ſumma legum pœnalium. part.1.caſu 48.n.*12.Bernard.Græuz. *ad pract.Cameræ Imper.lib.2.concl.*51.Salgado *de poteſt. Regia, p.3 c.5.n.*9.Homobon.de Bonis *in examine eccleſ.p.2. tract.11. cap.6. q.9. ſupp.ſ.2.* Paul. Layman. *in Theolog.morali,lib.4.tract.9 cap.6.num.*6.Ioan.de la Cruz *in director.conſcient.p.1.prec.7.quaſt.7.a.3.dub.1. concl.*1. Portel. *in dub. Regularib. verbo tributum,n.5. &* 8 Diãna *in reſol.moral.part.1.tract.2.reſol.38.n.15.* Tom. Valaſc. *allegat. iuris tom.2. allegat.47 num.*20. Nicol. Garc. *de benefic.p.2.c.3.n.11.cum ſeqq* Cardoſ. *in praxi iudicũ verbo clericus,n.*75. Fr.Anton.de Souſa *in relect.de cenſuris Bulla in Cœna Domini,c.19.diſput.*92.plures ex antiquioribus,quos refert Cened.*ad Decretal. collect.*153. *num.*4. Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.3.cap.7.num.*126. *& p.1.c.14. num.*24.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa ſanguinis in Eccleſiis vel cœmeteriis agitari non debent,& num.2.*

3 *Verba,ſub interminatione anathematis,an ſententiam latam,vel ferendam importent,remiſſiuè.*

Cap. Cùm Eccleſia. V.

Luc. III.

1 IVdices ſeculares ſub pœna excommunicationis in Eccleſia, vel cœmeterio agitare non debent cauſas vbi de effuſione ſanguinis,vel pœna corporali agitur, quia vbi eſt conſtituta tutela refugij, abſurdum, & crudele eſt ibi iudicium ſanguinis exerceri. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anania. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian *in rationali lib.3.iuris Pontificij,pag.*455. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*549.ſ remiſſiuè Ximen. *in concord.part.1.&* 2.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.2.Decretal.lib.3.tit.27.cap.2.*

2 Hanc eandem concl.ex hoc text. deſumunt Franc. Leon.*in theſauro fori Eccleſiaſtici,p.1.c.13.n.9.*Soar.*de Relig.tom.1.lib.3.c.4.num.5.*

3 *Sub interminatione anathematis.*] Hæc verba an ſententiam latam, vel ferendam importent, vide Doctores quos citaui ad *cap. cùm eſſes* 10.*num. vltim. de teſtam.*

SVMMARIVM.

1 *Reus criminis ad Eccleſiam confugiens non eſt violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commiſſi damnari ad mortem,vel ad aliam pœnam corporalem, eſt tamen aliter legitimè puniendus,niſi in duobus caſibus hic enumeratis.*

2 *Confugiens ad Eccleſiã inde inuitus extrahi nõ debet.*

3 *Fur ſimplex ab Eccleſia extrahi non poteſt.*

4 *Peculatus criminis reus inuitus ab Eccleſia extrahi non poteſt.*

5 *Fabricatores falſæ monetæ gaudent Eccleſiaſtica immunitate.*

6 *Sodomita an gaudeat Eccleſiaſtica immunitate, remiſſiuè.*

7 *Sacrilegij criminis reus gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

8 *Blaſphemus gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

9 *Simoniacus gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

10 *Offendens perſonam alicuius Principis inferioris ſuperiorem recognoſcentis ab Eccleſia inuitus non eſt extrahendus.*

11 *Carceres frangens, & inde ad Eccleſiam confugiens Eccleſiaſtica gaudet immunitate.*

12 *Bannitus Eccleſiaſtica gaudet immunitate.*

13 *Excommunicatus Eccleſiaſtica gaudet immunitate.*

14 *Clericus an poſſit à miniſtris Eccleſiæ extrahi à loco ſacro in illis caſibus in quibus laicus extrahi non poteſt,pro affirmatiua,& num.15.*

16 *Pro negatiua referuntur plures Doctores,& num.17. cum ſeqq. illius fundamenta in medium proferuntur.*

25 *Reſpondetur in contrarium pro primà affirmatiua adductis,& n.26.27.18.29.30.& 31.*

31 *Confugiens ad Eccleſiam ab ea extrahi non poteſt tam à ſeculari,quàm ab Eccleſiaſtico iudice.*

33 *Immunitate Eccleſiaſtica gaudens pro delictis inde extrahi non poteſt.*

34 *Doloſis verbis inductus à iudice præſtita ſecuritate, & impunitate extractus ab Eccleſia illi reſtituendus eſt.*

35 *Confugiens ad Eccleſiam à iudice Eccleſiaſtico prorſus impunitus dimittendus non eſt.*

36 *Confugiens ad Eccleſiam inde extrahi non debet puniendus pœna corporali,ſeu effuſionis ſanguinis.*

37 *Latro publicus ſi ad Eccleſiam confugerit,illius immunitate non gaudet.*

38 *Latro publicus quis propriè dicatur,remiſſiuè.*

39 *Debitor ad Eccleſiam confugiens pro debito in ea capi non poteſt.*

40 *Tributorum exactor ſi ad Eccleſiam confugiat eius gaudere debet immunitate.*

41 *Debitores falliti, ſeu decocti an Eccleſiaſtica gaudeant immunitate,remiſſiuè.*

42 *Depopulator nocturnus agrorum ad Eccleſiam confugiens illius immunitate non gaudet.*

43 *Depopulator nocturnus agrorum quis dicatur, oſtenditur.*

44 *Graſſator ad Eccleſiam confugiens illius immunitate non gaudet.*

45 *Homicida proditorius Eccleſiaſtica non gaudet immunitate.*

46 *Proditorius homicida quis dicatur,oſtenditur.*

47 *Homicidium proditorium dicitur commiſſum ab eo, qui aliquem veneno necat.*

48 *Aſſaſſinus non gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

49 *Seruum ad Eccleſiam confugientem poteſt dominus petere ſibi reſtitui recepto ab eo iuramento de illum non offendendo.*

50 *Iudæi, & infideles gaudent Eccleſiaſtica immunitate.*

51 *Heretici ſi ad Eccleſiam confugiant, Eccleſiaſtica non gaudent immunitate.*

52 *Apoſtata non gaudet Eccleſiaſtica immunitate.*

53 *Raptores virginum,& adulteri gaudent Eccleſiaſtico immunitate.*

Cap. Inter alia. VI.

Innocent. III.

1 Reus cuiuſcunque maleficij ſi confugerit ad Eccleſiam, non eſt inde violenter extrahendus, nec inde damnandus ad mortem, vel pœnam corporalem, ſed Rectorem Eccleſiæ obtineant vitam & membra; poteſt tamen aliter legitimè puniri, v. g. in pecuniis duobus caſibus exceptis. Primò ſi fuerit publicus latro, ſecundò nocturnus depopulator agrorum, qui obſidet itinera frequentata & publicas vias inſidiis aggreſſionis. Si verò ſeruus fugiat ad Eccleſiam, tunc dominus iuret clericis de impunitate ſerui, & reddi debet domino etiam inuitus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 455. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 549. terminſtuè; Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordat. p.* 1. *&* 2. Super hunc text. latam repet. fecit Ludou. Correa, refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *decretal. lib.* 3. *tit.* 32. *cap. vnic.*

2 *Si liber quantumcunque grauia maleficia.* &c.] Ex hoc text. illa communiter regula deduci ſolet quòd confugiens ad Eccleſiam inde inuitus extrahi non poteſt, vt per Villag. *de expenſione legum, cap. fin. num.* 4. *&* 5. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 33. *cap.* 21. *num.* 3. *&* 4. Azeued. *ad rubr. tit.* 2. *lib.* 1. *nona recop.* Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *c.* 25. *num.* 1. *verſ. & eſt regula certa,* Card. Tuſch. *verbo Eccleſia cõcl.* 10. *n.* 1. Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 1. *n.* 2. Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 8. *n.* 9. *& c.* 21. *n.* 4. & plures alios, quos refert Farin. *in praxi crimin. q.* 28. *n.* 1. *& in tract. huius tit. n.* 6.

3 Primò amplia in ſimplici fure, qui confugiendo ad Eccleſiam tutus eſt, quod etiam attenta conſtitut. Gregorij XIV. nullam continet dubitationem, cum ibi ſtatutum ſit non niſi publicos latrones viarum graſſatores, & agrorum depopulatores gaudere non debere Eccleſiarum immunitate, vt aduertunt Card Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 10. *num.* 23. Mar. Ital. *in tract. huius tit. lib.* 1 *§.* 1. *num.* 2. Farinac etiam *in tractat. huius tit. n.* 93. *&* 94.

4 Secundò amplia in reo criminis peculatus, vt per Decian. *d. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 25. Farin. *in d. tract. num.* 97.

5 Tertiò amplia in fabricatoribus falſæ monetæ, vt per Gutier. *d. lib.* 3. *pract. q.* 4. Farin. *d. tractat. num.* 91. vel illius tonſoribus, Mar. Ital. *de immun. lib.* 1. *cap.* 5. *§.* 1. *num.* 14. Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 1. *de immun. Eccleſ. reſol.* 31. *propè fin.*

6 Quartò amplia in ſodomita, intelligendo tamen cum Auendan. *de exequendis mand. part.* 1. *cap.* 229. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 50. *art.* 4. Farin. *d. quæſt.* 28. *n.* 8. *ad fin. & d. tract. num.* 98. Cur. Philip. *part.* 3. *§.* 12. *n.* 29. Mar. Ital. *d. lib.* 1. *cap.* 5. *§.* 3. Meleh. Phœbo *Luſit. deciſ.* 81. *num.* 7. *tom.* 1. Ludou. Correa *in repet. cap. inter alia de immun. Eccleſ. p.* 3. *n.* 40.

7 Quintò amplia in crimine Sacrilegij, Nauar. *in man. cap.* 25. *num.* 19. *verſ. gaudet etiam,* Villagut *d. c. fin. num.* 59. *&* 43. Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. c.* 5. *num.* 6. Mar. Ital. *d. lib.* 1. *cap.* 5. *§.* 3. *num.* 75. *cum ſeqq.* Farin. *d. tract. num.* 99. cum quo intellige numeris ſeqq. & cum Ludou. Correa *d. part.* 3. *num.* 35. vbi intelligit ſi ſacrilegium committatur extra Eccleſiam.

8 Sextò amplia in blaſphemo, vt per Nauar. *d. cap.* 25. *num.* 10. *verſ. quod oſtro ıudı.io,* Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. cap.* 8. *à n.* 10. quicquid dicant Remig. *ſ. c'eat.* 24. Couar. *d. num.* 11. *verſ.* 14. Soar. de Pace *d. §.* 5. *num.* 110. Boer *deciſ.* 100. *à n.* 1. Deciani *d. lib.* 6. *c.* 26. *num* 6. Bajar. *ad Clar. quæſt.* 30. *num.* 15. Cardin. Tuſch. *d. verbo Eccleſia, concl.* 11. *num.* 51. Marta *de iuriſdict. part.* 2. *cap.* 51. *num.* 30. Farin. *d. quæſt* 28. *n.* 67. *& in d. tract. num.* 173. vbi *num.* 175. aduertit non ſolùm blaſphemum hæreticalem, ſed etiam quemcunque aliũ de hæreſi quouis modo ſuſpectum ſi ad Eccleſiam confugiat ab ea à miniſtris S. Officij indifferenter extrahi poſſe.

Septimò amplia in ſimoniaco, præcipuè ſtante Bulla Gregorij X I V. vbi non reperitur exceptus, ita Farinac. *d. tract. num.* 177. contra Decian. *d. lib.* 6. *c.* 26. *num.* 5. 9

Octauò amplia in offendentibus perſonam alicuius Principis inferioris, Superiorem recognoſcentis, vt per Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 6. *§.* 7. *a num.* 29. Farin. *d. tract. n.* 186. Alexand. Ambroſin. *c.* 9. *n.* 5. Peregrin. *d. tract.* 9. *n.* 8. me citato *in hoc loco* Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 1. *immun. Eccleſ. reſolut.* 6. Contra Gambacurt. *d. lib.* 5. *cap.* 44. & Megal. *in* 3. *part. lib.* 4. *cap.* 2. *quæſ.* 1. *num.* 22. 10

Nonò amplia in frangente carceres, & inde ad Eccleſias confugiente, vt per Boër. *deciſ.* 110. *num.* 8. *&* 9. Nau. *d. cap.* 25. *num.* 19. *verſ. & etiam,* Decian. *d. cap.* 28. *n.* 28. Anaſtaſ. Germon. *d. lib.* 3. *c.* 16. *n.* 177. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 12. *n.* 18. *&* 19. Villag. *d. cap. fin. n.* 42. Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia concl.* 10. *num.* 30. Alexand. Ambroſin. *c.* 10. *num.* 11. Farin. *d. tract. num.* 193. quicquid dicat Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris, lib.* 33. *cap.* 22. *num.* 2. *verſ. non effractores carcerum,* Ludou. Correa *in repet. d. cap. inter alia, p.* 3. *n.* 13. vbi intelligit quando crimen propter quod iſte incarceratus erat, non eſſet tale vt propter illud deſineret frui immunitate. 11

Decimò amplia in bannitis, vt per Nauar. *d. c.* 25. *num* 19. *ad fin. verſ. exules item, ſiue banniti,* Clar. *§. fin. q.* 30. *verſ. ſcias autem,* Farin. *d. q.* 28. *num.* 47 *& d. tract. n.* 37. vbi *n.* 41. tenet bannitos, & condemnatos gaudere eccleſiaſtica immunitate ſi banniti, & condemnati fuerint pro crimine non excepto, ſecus pro crimine excepto à Bulla Gregor. XIV. 12

Vndecimò amplia in excommunicato, Boër. *deciſ.* 110. *num.* 5. *&* 7. Nauar. *d. cap.* 25. *num.* 19 *verſ. tertium quod ex hoc infertur,* Azor. *d. cap.* 8. *verſ. quid de pagano,* Cardin. Tuſch. *d. concl.* 10. *n.* 16. Soar. *d. lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 3. *&* 4. Alexand. Ambroſin. *cap.* 8. *num.* 12. *verſic. & propterea,* Anaſtaſ. Germon. *d. lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 72. *cum ſeqq.* Franc. Leo *d. cap.* 13. *n.* 29. Villag. *d. cap. fin. n.* 44. Mar. Ital. *d. lib.* 1. *cap.* 2. *§. vnico à num.* 1. Farinac. *d. q.* 28. *n.* 39. *& d. tract.* ... *n.* 44. Peregr. *in tract. huius tit. c.* 12. *n.* 2. Ludou. Correa *d. p.* 3. *n.* 5. 13

Quæſtio eſt ſatis dubia, & nouiſſimè in hac Romana Curia in caſu occurrente admodum ventilata. Vtrùm clericus poſſit à miniſtris Eccleſiæ extrahi à loco ſacro in illis caſibus in quibus laicus extrahi non poteſt; duplicem inuenio ſententiam. Prima affirmat extrahi poſſe, eámque tuentur Panorm. *in præſenti num.* 13. vbi adducit ſex rationes, aſſerítque ſe non reperire aliquem text. qui expreſsè prouideat. Guillelm. Mayn. *in l. nemo ff. de regulis iuris, fol.* 252. *col.* 1. *n.* 31. Syluest. *in ſumm. verbo immunitas* 3. *num.* 2. *verſ. tertium clerici,* vbi ſequitur Abbatem, Panormit. Gutier. *de ſucceſſionum progreſſu lib.* 3. *§.* 21. *num.* 54. Gutier. *pract. lib.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 3. vbi dicit ita tenendum intrepidè in practica, Boër. *deciſ.* 109. *num.* 3. Barber. *in viatico iuris tit. de violator. immunit.* dicens quod clericus, qui diſciplinæ fugiendæ cauſa confugit, poteſt extrahi. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2. *q.* 52. *art.* 4. dicit tenendam opinionem Clari dicentis de cõſuetudine, & quod credit Religioſos non gaudere 14

qui

quia tatò exeunt e clauſtris, Suar. *de R lig. tom. 2. lib. [illegible] 11. de perſonis, quæ g[illegible]icant Tmpl. immun. cap.* 10. *n.* 5. vbi dicit hanc ſententiam, ſcilicet Abbatis, probandam, & reſpondet contrariis Baptiſt. de Salis *in ſum. verbo Immunitas, n.* fol. 77. *p.* 2. vbi de Religioſis loquitur, quia rarò exeunt è clauſtris, Beller. *diſquiſit. cleric. p.* [illegible] *tit. de fauore clericorum perſonali*, §. 15. vbi hanc probat ſententiam ſi iudex ipſius cauſa diſciplinæ, & non odij vult eum arcere ab Eccleſia & extrahere, incarcerare, & punire, Soar. de Pace *in pract. tom. 1. cap.* 3. *num.* 141. Humad. *in l.* 4. *gloſſ.* 8. *num.* 2. *tit.* 11. *p.* 1. Montalu. *in lib.* 3. *tit.* 10. [illegible] 15. *gloſſ.* 1. Villadieg. *ad forum iudg. lib.* 9. *tit.* 3. *l.* 1 *num.* 10. Bobad. *l. in* [illegible] *po ltica, lib.* 2. *c.* 14. *num.* 57. Aloyſ. Ric. *tom.* 2. *decr.* 19. Cur. Phil[illegible]. *p.* 3. §. 12. *num.* 17. Tanner. *in* [illegible] 1. *d*[illegible] *pot.* 6. *q.* 8. *dub.* 1. *num.* 16. Magala *in* 4. *p. lib.* 4. [illegible] *n.* 34. Peregr. *de immun. cap.* 11. *num.* 3. Bonac. *de legib. diſp.* 1. *q.* 7 §. 3. *num.* [illegible]. Portel. *in dub. Regul. verbo Eccleſiæ immunit. num.* 13. Fagundez *in quinque Eccleſ. præcepta tract.* 2. *lit.* 4. *cap.* 4. *num.* 52. Homobon. *de examine eccleſ.* [illegible] 11. *c.* 2. *q.* 26. *ſupp.*

55 Quæ affirmatiua opinio multis e[x] rationibus comprobatur. Primò, quia hoc videtur ſentire gloſſ. *in cap. nullus* [illegible] *raccorum* 11. *q.* 4. vt tenet Panorm. *d.* [illegible] *num.* 13. Secundò, quia leges ciuiles loquuntur tantum de laicis ne extrahantur ab Eccleſia, nã de clericis ſtatuere non poſſunt; Canonica verò iura licet non diſtinguant inter clericos, & laicos, tamen & ipſa videntur reſpex[i]ſſe tantùm laicos non clericos, nam omnia iura Canonica videntur loqui quòd eccleſiaſtici iudices debent impetrare à ſecularibus ne ipſos condemnent ad mortem, quod non poteſt conſiderari in eccleſiaſticis, Panorm. *d. loco verſ. ſecundo* [c]*onſidero.* Tertiò mouetur idem Panorm. quia Epiſcopi clericos, & Abbates Religioſos caſtigant, verberant, & puniunt in Eccleſiis & monaſteriis, vt notatur *in cap. vniuerſitatis, de ſentent. excomm. & in cap. fin. de Regular.* & de Epiſcopo condemnante in Eccleſiis, & tenente carceres in palatio ſuo, traditur *in cap. præceptum,* [illegible] *quæſt.* 2. *cap. qua fronte, de appellat.* Quartò conſiderat idem Panorm. quòd ſi verum eſſet quòd clericus gauderet hac immunitate, hoc tenderet non ad decorem, ſed ad maximum dedecus Eccleſiæ, cùm videretur velle defendere facinora clericorum, qui tamen ſancti eſſe debent, & in ſuis actibus relucere, *oportet Sacerdotes* 81. *diſt.* & cùm non poſſunt in [illegible] rpore puniri, non poſſent etiam puniri in fortunis, ſi nullas forte haberent, & ſic remaneret impunitum facinus. Quintò, adducit Panorm. *Clem.* 1. *de priuileg. in verſ. ſi qui contra præmiſſa, & in cap. non ſolum, de Regular.* [illegible] *n.* 6. vbi Religioſi delinquentes in Religione mandatur ſubiici grauibus pœnis. Sextò mouetur, quia cùm clerici frequenter delinquant in Eccleſia, & ſic Religioſi, vel ſaltem vltra triginta, vel quadraginta paſſus, ſequeretur quòd de his delectis non poſſent puniri, ſi non poſſent ab Eccleſia extrahi contra *cap.* [illegible] 2. *& cap. cum illorum,* [illegible] *ſentent. excomm.* Septimò, quia iſta [illegible]nitas fuit adinuenta contra ſeculares poteſtates non ec[cle]ſiaſticas, at [illegible] *c. frater, & c. definiuit* [illegible] *q.* 4. Ioan. And[illegible] *p* [illegible] *num.* 4. *verſ. per hanc gloſſam,* refert Men[illegible] *pr* [illegible] *re*[illegible] *d.* § 22. *num.* 54. *verſic. quaſi ecc* [illegible] *immunitas,* vbi dicit quod [illegible] generaliter [illegible] diuino, aut naturali, ſed [illegible] poſitiuo E[illegible] tum immun[illegible] tem inuentam fuiſſe, [illegible] [illegible] C[ouar]. *var.* [illegible] *lib.* 2. *c.* 20. *in princ.* [illegible] videt[illegible] contra ipſos iudices ecc[le]ſiaſti[illegible] [illegible]uentem proſequuntur, idem tenuit Gu[illegible] Laud. *in clem.* 1. *de pœ*[illegible]. quem refert M[illegible] *lo* [illegible]. Octauò, quia E[illegible] non præ[illegible] priuilegi[illegible] con[tr]a ſe [illegible] *p.* [illegible]

de cen[illegible]. Ioan. Andr. *in præſ*[illegible] *num.* 4. [illegible] *ad ſecundum.* Nonò, quia [illegible] eſt immunitas [illegible] C[illegible], quæ [illegible] conced[illegible] ratione [illegible] rationis, quam, quæ p[illegible] poteſt ex [illegible] loci; ſed prior non impedit quo[illegible] poſſit clericus incarcerari, & corpora[illegible] tra eccleſiaſtico[illegible] mites, *cap. vt vniuerſitat*[illegible] *de* [illegible] *excomm* ergo nec locus ſacer impediet, S[illegible] *d.* [illegible] *num.* 6. *verſ. item maior* [illegible]. Decimò, [illegible] cum iudicium cenſetur magis m[illegible] [illegible] dicatiuum, & ſp[iri]tuale po[illegible], quam tem[illegible] & ideo tale iudicium intra Eccleſiam fie[illegible] prohibetur, ergo nec prohibetur fieri circa [illegible] clerici extrahend[illegible] illam ab Eccleſia. V[illegible] quia indecorum eſt iudicem eccleſiaſti[illegible] Eccleſias, cuius eſt propri[illegible] eas tueri, Menc[illegible] *d.* § 22. *n.* 54. *ad fin.*

Secunda ſententia, cui tanquam probab[illegible] adhæreo, negat etiam attenta ſola iuri[s] communis diſpoſitione ipſos clericos ab eccleſiaſtico Præ[l]at[o] extrahi poſſe ab Eccleſia, ac proinde ſi ad eam con[fugerin]t, eccleſiaſtica gaudere immunitate, eàmque [illegible] Cardin. Zabar. *in præſenti,* [illegible] *q.* 6. [illegible] quod [illegible] [illegible] *q* [illegible] qui tenet [illegible] ho[illegible] confugientem ad E[c]cle[ſiam] gaudere imm[unitate] & hoc eſſe de iure verius, [illegible] confugien[s] ſit tutu[s] [illegible] ab eccleſiaſtico iudice. 56

Roman. [illegible] 22 *per tot.* vbi con[illegible] Pre[illegible] non potu[i]ſſe cap[illegible] [cla]uſtro Eccleſiæ, [illegible] ſe relaxandum [illegible] 234. *per tot.*

Remig. de Gonni *de immun. Eccleſ. fal* [illegible] vbi poſt rel[illegible] hinc inde Doctores, *num.* 2. per [illegible] verba conclu[dit]. *Poſſumus con*[illegible] *F*[illegible] *re in clericis O Remig*[illegible] *per c. fin. eod. tit.* [illegible] *vero videatur* [illegible] *ſit* [illegible] *posſes dici qu*[o]*d aly* [illegible] *expreſsè dicit Rom.* [illegible] *vbi ſupra. Nam* [illegible] *maximè* [illegible] *quam in* [illegible] *ſecundum Ludou.* [illegible] *n. de V*[illegible] *H*[illegible] *tamen opinio Pon*[illegible] [illegible] *practicari*

[illegible] de V[illegible] *de immunit.* [illegible] vbi [illegible] *Stat ergo* [illegible] *vera concluſio, quod* [illegible] *eccl*[illegible] *cus non poteſt fugientem ad Eccleſiam inuitum etiam ſubditum ſuum, ſiue clericum, ſiue laicum extrahere, nec pœnã corporis aſſi*[illegible] *imponere,* [illegible] *n.* 9. & ſeq. *diluit argumenta,* Abb. *&* n. 72. verſ. prima concluſio, & ſecunda concluſio, *vbi quòd nec iudex ſecularis laicum, neque iudex eccleſiaſticus laicum, vel clericum diſciplinæ cauſa poteſt extrahere.*

Ioan. Bernard Diaz *in pract. crimin. c.* 125. vbi quòd opinio Ioannis de Vitch[illegible] eſt verior, & commun[illegible] ſubdit tamen ex conſuetudine poſſe clericos à ſuis iudicibus extrahi ab Eccleſiis, quam limitat non procedere in caſibus, vbi clericus poſt degradationem tradendus eſſet Curiæ ſeculari, tunc enim ait, aut non eſt extrahendus, aut ſi extrahatur poſt degradationem [illegible] ver[illegible] alem ad Eccleſiam reducendum eſſe iudicat æquiſſimum.

Couarruuias *var. reſolut. lib.* 2. *c.* 20. quod eſt vltimum, *tit. de immunitate Templorum, & aſylis, num.* 16. ſequ. vt etiam Bernard. Diaz, quem in ſecunda parte reprob[a]t dicendo, quòd clericus commiſit delictum dignu[m] [de]gradatione, & traditione Curiæ ſeculari, non obtinet locum Eccleſiarum; & Templorum immunitas, quod ideo poteſt extrahi, & trahi [C]uriæ ſec[ulari].

[illegible] Cla[rus] *in pract. crimin. lib.* 5 §. *fin. quæſt.* [illegible]0. *verſ.* [illegible] *ero,* vbi quod clericus gaudet immunit[a]te Ec[illegible], aut [illegible] is inuiti extrahi non poſſunt ab

ab eorum iudicibus eccleſiaſticis, & eſt communis opinio.

Bernard. de Landriano *in addit. ad Angel. Aretin. de maleficiis, verſ. quod fama publica præcedente, num. 59. lit. A,* vbi ſequitur Romanum.

Tiberius Decian. *in tract. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 26. tit. de caſibus, qui reſpiciunt perſonas confugientium ad Eccleſiam, num. 1. verſ. puto ego.* vbi quòd opinio Romani contra Abb. de iure eſt verior, exceptis tamen grauioribus criminibus, & vlteriùs ſubdit quòd ſi clericus venit ad Eccleſiam, vel Palatium Epiſcopi, ſeu locum ſacrum ex alia cauſa quàm vt gaudeat immunitate, & dicit non gaudere, & poſſe incarcerari, & puniri, & extrahi, aut verò præciſa intentione confugit ad Eccleſiam, vt gaudeat immunitate, & eo caſu eſt tutus, & concludit cum Abb. conſuetudinem eſſe ſeruandam.

Bonifac. de Vitalinis *in Clem. 1. num. 70. verſ. nec obſtat, de pœnit. & remiſſ.* vbi quòd gaudet immunitate nobilis, ignobilis, pauper, diues, iuuenis, ſenex, clericus, laicus, criminoſus, vel ære alieno ſuppoſitus, nulla facta diſtinctione.

Nau. *in man. cap. 25. num.* 21. ſic ait: *Neque perſona eccleſiaſtica* (gaudent immunitate) *iuxta* Panorm. in d. cap. fin. *vſu receptum, quod videtur limitandum quoad iudicem eccleſiaſticum, non autem quoad iudicem ſecularem, quem arbitror non poſſe extrahere ab Eccleſia clericum in minoribus conſtitutum etiã ob delictum, licèt quoad illud poſt Concil. Trident.* ſeſſ. 23. cap. 6. *habeat in eum iuriſdictionem.*

Ioan. Maria Monticel. *in praxi crimin. reg. 12. de captura rei, num. 18. fol. 114.* ibi, *Amplia, vt tanto magis verum ſit, quando delinquens, qui moraretur in Eccleſia, eſſet clericus,*

Proſp. Farinac. *de carceribus, & carceratis, quæſt. 28. num. 7.* vbi quòd hæc opinio eſt verior, & communior, licèt non neget in hoc multum eſſe addendam conſuetudinem, ſed vbi talis conſuetudo non adeſt, ſeruandum eſſe ius commune, & iterum *de immunit. Eccleſ. c. 1. num. 34.* vbi latè, *& num. 36. in fin.* hanc dicit veram, & magis communem, refert ita declaraſſe ſacram Congreg. Illuſtriſſimorum Interpretum Conc. Trident.

Card. Tuſch. *pract. concl. verbo Eccleſia concl. 9. n. 17. & concl. 11. num. 17.*

Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. cap. 21. num. 11.* vbi quòd ſecundùm magis communem opinionem Doctorum Clerici gaudent immunitate eccleſiaſtica, & ſubdit vſu ſeruari opinionem Abb. in Curia Archiepiſcopali Neapolitana, quæ opinio eſt intelligenda, vt à iudice eccleſiaſtico poſſit extrahi Clericus ad finem ipſum puniendi, non à iudice ſeculari, qui nec Clericum in minoribus poſſet extrahere, & dicit opinionem Abb. approbari in Bulla Gregor. XIV. in qua fit mentio ſolum de laicis, &c. quæ bulla reducit omnes Canones antiquos ad vnam formam, & idem tenet in impreſſione parua, *cap. 67. num. 11.*

Baptiſta à Villalobos *in communibus opinionibus, verbo immunitas, num. 8. verſ. amplia iſtam communem,* vbi quòd clericus homicidia per inſidias gaudet immunitate eccleſiaſtica.

Petr. Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, tit. immunitates eccleſiaſticæ quando, & quibus concedantur, art. 1. gloſſ. 1. num. 13. fol. 539. per c. rerum 17. q. 4. & n.* 24. dicit apoſtatam ab Eccleſia extractum, qui ſubtraxerat Bullas, & ſigilla, fuiſſe reſtitutum.

Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 91.* vbi ſequitur opinionem, & diſtinctionem Ioannis Bernardi Diaz.

Ferdinandus Vaſquez Menchac. *de ſucceſſionum progreſſu, lib. 3. §. 21. limit. 17. num. 54.* vbi primò refert opinionem dicẽtium Clericum non gaudere, & deinde refert opinionem eorum, qui dicunt clericum gaudere, & ideo cenſetur in hac opinione reſidere, vt per Gutier. *pract. lib. 3. q. 3. num. 1. in fin.* Fr. Emman. *d. quæſt. 51. art. 4. verſ. quod eſt tenendum.*

Ioan. Guttierez *pract. quæſt. lib. 3. quæſt. 3. num. 1. in fine,* vbi quòd in puncto iuris hæc opinio eſt verior, & tenenda, & quod rationes Abb. non concludunt, licèt (vt ait *num. 3.*) in ſuo Regno nunquam viderit Clericorum aliquem hoc refragari, nec contendere gaudere ſe debere immunitate Eccleſiæ, fortè quia ſciant praxim communem, & conſuetudinem notoriam, & *num. 4.* ſubdit Clericum in minoribus conſtitutum non poſſe extrahi ab Eccleſia à iudice laico, etiamſi in illum popter delictum habeat iuriſdictionem.

Hieronymus Ceuallos *communium contra communes q. 689.* qui in fine relatis hinc inde Doctoribus, concludit hanc opinionem in puncto iuris eſſe magis veram, licèt à contraria durum, & fortaſſis ridiculum eſſet recedere, ſaltem in his locis, vbi hæc practica viget.

Thomas Zerola *in praxi Epiſcopali, p. 1. verbo Immunitas, num. 8. verſ. amplia iſtam communem,* vbi quòd Clericus homicida per inſidias gaudet immunitate eccleſiaſtica.

Alexander. Ambroſin. *de immunit. Eccleſiaſtica, c. 12. num. 3.* vbi quòd opinio Romani eſt verior, & ſequenda, & in confugiente ad Palatium ſequitur diſtinctionem Deciani.

Franciſcus Molinus *de ſacra homicidio amittenda immunitate ſub tit. immunitas Eccleſiæ quali homicidio amittatur,* vbi poſtquam à *n. 122.* retulit Doctores, & rationes, *num. 137.* concludit Clericos, & Religioſos admiſſo extra Eccleſiam homicidio, ſi ad eam confugiant, gaudere immunitate, & ſubdit tutius eſſe eam ſequi opinionem, quam amplexata fuerit conſuetudo.

Marius Italia *de immunitate Eccleſiarum, lib. 1. cap. 3. §. 1. num. 1.* relatis hinc inde Doctoribus, in fine cõcludit opinionem eſſe magis communem, vt Clericus gaudeat, & inuehitur *num. 3. & ſeq.* contra contrariam conſuetudinem.

Petr. Cenedus *pract. & canonicarum quæſt. lib. 1. q. 42. per totam, & num. 9. verſ. ex quibus, & num.* 10. vbi concludit clericum gaudere Eccleſiarum immunitate, & quod opinio Romani eſt verior, & inuehitur contra contrariam conſuetudinem, & eam dicit eſſe contra ius diuinum, vel ſaltem contra Dei ordinationem, & quod hodie eſt ſublata omnis conſuetudo per Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de reform. cap.* 20. & conſtitutionem Gregor. XIV. & quòd ſolus Pontifex, non autem Epiſcopi, vel inferiores poſſunt dictum ius Diuinum interpretari

Salgado *de poteſt. Regia, tom. 2. part. 1. cap. 4. n. 115,* vbi probat non ſolùm clericos de iure Canonico habere immunitatem, ſed tenet maiorem eſſe rationem cur clericus in Eccleſia capi nequeat, quàm laicus.

Diana *reſolut. moral part. 1. tract. de immun. Eccleſ. reſol. 24.* vbi probat, quia iura Canonica, & ciuilia indiſtinctè loquuntur, & indefinitè, ac generaliter, proindéque tam laicos, quàm clericos complectuntur, arg. *l. de pretio, ff. de public. in rem act.*

Huius ſecundæ opinionis plura, & validiora ſunt 17
fundamenta. Primum eſt, quia Canones generaliter loquuntur non diſtinguendo, clericum à laico, vt in *cap. reum 9. cap. nullus 9. cap. diffinimus 35. cap. conſtituimus*

tuimus 36.17.*quæſt*.4.*& in hoc text.& cap. fin. infſhoc tit.* vnde generaliter indiſtinctè debent intelligi, vt ſcilicet comprehendant Clericos,& laicos, prout arguit Roman.*conſ*.234.*in princ.*Remig. *in tract. huius tit fallen*.21.*verſ.primò, quia text.*Decian. *in tract.criminal.tom*.2.*lib*.6.*c*.26.*num*.1.Gutier.*pract. lib*.3.*q*.3.*n*.1.*verſ.cõtrariam tamen ſententiam*,Soar.*de Relig.tom*.1.*lib*.3.*cap*.10.*num*.5.Farin.*in praxi crimin.quæſt*.28.*n*.7.Ambroſin.*de immunit. Eccleſ.cap*.12.*n*.2.*verſ.primò per omnes leges*,Vitalin.*in Clem*.1.*n*.70.*verſ.nec obſtat, de pœnit.& remiſſ.* Ioan.Viſenis *in d.c. diffinimus, de immunitate Eccleſiæ,n*.17.*verſ.nota ſecundò*,Franciſc.Molin. *d.loco n*.129.Cened.*d.q*.42.*num*.1.*&* 9.

18 Secundum, quia *in d.cap.nullus* 17 *quæſt*. 4.ſic dicitur: *Nullus clericorum ſeruum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad Eccleſia extrahere audeat, vel flagellare præſumat.* Si ergo non licet clerico ſeruum proprium in quo habet ius necis,& vitæ, *l*.2. *C. de emendat ſeruorum*, ab Eccleſia extrahere, neque etiam diſciplinę gratia licet diſcipulum flagellationes timentem extrahere, qui poterat eſſe, tam clericus, quàm laicus, multò minus licebit Iudici Eccleſiaſtico delinquentem extrahere, Decian.*d.c*.26.*n*.1.*verſ. quarto pro hac opinione*, Soar.*d.n*.5.*verſi. maximè*, Ambroſin. *d. c*. 12. *verſ. quarto pro hac opinione*.Cened.*d.q*.42.*n*.1. *verſ. ſecundo pro hac*.

19 Tertium, quia hoc priuilegium eſt conceſſum loco Eccleſiæ, ſeu perſonis propter honorem, & reuerentiam, quæ locis ſacris diuino cultui dicatis debetur, Imol.*in d.Clem*.1.*n*.8.*de pœnit. & remiſſ.* Soar. *d. c*.10.*n*.3.ergo ſuffragatur cuilibet in Eccleſia reperto, ſiue ſit Clericus, ſiue laicus, cùm laicus, & multò magis Clericus debeat exhibere reuerentiam, & honorem locis ſacris. Roman.*d.conſ*.234.*in princ.verſ.tertiò quia*. Remig.de Gonni *d.fallent*. 21. *verſ. tertiò hoc priuilegium*, Deci.*d.c*.26.*n*.1.*verſ.tertiò quia*, Gutier. *d.q*.3.*num*.1.*verſ.tertiò quoniam*.Farin.*d.q*.28.*n*.7. *verſ.tertiò quia*, Ambroſin.*d.c*.12.*n*.2.*verſ. tertiò quia*, Molin. *d. loco num*.119.*verſic.tertiò immunitatis iura*, Cened.*d. quæſt*.42.*num*.1.*verſic.tertiò facit*, Mar.Ital. *d*. § 1.*n*.2. *verſ.quam opinionem, & n*.15.*verſ. & quoniam hoc priuilegium*.

20 Quartum, quia maior eſt ratio in Clerico, vt in Eccleſia capi non poſſit, quàm in laico, cùm Clericis Eccleſia ſit veluti domus, in domo autem propria quis capi non poteſt, *l.nemo de domo, ff.de regulis iuris*, ita arguit Roman.*d. conſ*. 234.*in princ.verſ.ſecundò quia*, quem ſequuntur Decian. *d. lib*. 6. *cap*. 26. *num*. 1.*in princip.verſ.ſecundò quia*, Ambroſin.*d.cap*. 12. *num*.1. *verſic.ſecundò quia maior*, Molin.*d.n*.119.*verſ. ſecundò cum Eccleſia*, Monticel.*in praxi crimin.reg*.12.*de captura rei,n*.18.

21 Quintum, quia Eccleſia multò magis tueri debet clericos,& ſubditos ſuos ſibi ſeruientes, quorum habet curam magis ſpecialem, quàm laicos, igitur priuilegium,& immunitas indiſtinctè conceſſa confugientibus ad Eccleſiam, competit etiam Clericis, Decian.*d.c*.26.*n*.1.*verſ.præterea durum eſt*, Cened *d.q*.42.*n*.1.*propè finem*.

22 Sextum, quia ſi Eccleſia priuilegium conceſſit laicis, vt omnes fatentur, & hoc in aliis ſtatuit, debet etiam in ſuis idem pati, iuxta illud, patere legẽ, quàm tu ipſe tuleris, vt arguit Decian. *d.cap*. 26. *verſic. item ſi in aliis*,& Ambroſin *d. cap*.12. *num*. 2. *verſic. quintò facit*.

23 Septimum, quia Clericis ante aſſumptum clericatum competebat immunitas, ergo etiam poſt aſſumptum clericatum competit dicta immunitas, nullibi enim reperitur cautum quod clericus ea, quæ ſibi vt laico competebat, per clericatum amittat.

Octauum, quia ſi aliter diceremus, clerici eſſent deterioris conditionis, quàm laici, quod videtur inconueniens, Iul. Clar. §. *fin. quæſt*. 30. *verſ. vlterius quæro*. 24

Qua retenta opinione abſque conſuetudinis diſtinctione, de qua *infrà*, non obſtant quæ pro prima adduxi, nam ad primum d. gloſſ. *in d. c. nullus clericorum* 17.*q*.4.reſpondetur illam id non dicere, ſed tantummodo quòd iudex eccleſiaſticus poteſt verberare in Eccleſia Clericum, Decian.*d.c*.26.*n*.1.*verſ. Panormitanus tamen*. Secundò reſpondetur quòd auctoritas gloſſæ probabilis eſt, non neceſſaria, Franc. Molin. *d. loco n*.123. 25

Ad ſecundum reſpondetur, argumentum illud leue eſſe, quia præſupponit iura Canonica, & de laicis tantum loqui, quæ cùm generaliter, & indefinite loquantur per verba, *nullus, nemo*, & ſimilia, &c. debent generaliter intelligi, Decian.*d.num*.1.*verſ. ed certè hoc argumentum*. Secundò reſpondetur, quòd quamuis tex. *in præſenti* de laicis meminit, non de clericis, ideo factum exiſtimandum eſt, quia rarò clerici, quorum eximia ſanctitas eſſe debet, in tam graue homicidij ſcelus prorumpunt, lex autem ad ea, quæ frequentius accidunt, conſtitui ſolet, *l.nam ad ea, ff de legibus*, Franc.Molin.*d.loco verſ.ſecunda ratio*. Tertiò optimè reſpondet Mat.Ital.*d*.§.1.*num*.18 quod ideo conſtitutum fuit hîc ſolùm de laicis, quia iſta conſtitutio eſt lata in fauorem ipſorum laicorum, quia temporales iudices aduersùs illos plura priuilegia impetrauerant, vt potuiſſent ab Eccleſiis eos extrahere; immò etiam hoc non cõtenti in Eccleſiaſticas perſonas prædictam facultatem extendebant, ſed quia iudex ſecularis nullam habet poteſtatem aduerſus has perſonas eccleſiaſticas, ideo de laicorum perſonis tantum tractare videtur. 26

Ad tertium eſt facilis reſponſio, quia iſti non confugiunt ad Eccleſias ea mente, vt ſint tuti in Eccleſia, & gaudeant eius immunitate, ſed vel ducuntur ad Eccleſiam inuiti,& ad carceres, vel ſponte, vt ſe in iudicio tueantur, deueniunt in Eccleſiam non vt in ea ſint tuti, ſed nos quærimus an ſi clericus attentaretur, vt caperetur extra Eccleſiam, & ipſe ad Eccleſiam confugeret, tutus eſſet, ſicut ſecularis; nõ negatur ergo quòd in Eccleſia poſſit capi ſi illuc non confugit, ſed iudicij cauſa venit, prout præſupponit in hoc argumento Panorm. neque etiam negatur quin in Eccleſia poſſit etiam verberari, ſed tantùm hoc contenditur quòd cũ ea fide confugerit ad Eccleſiam, vt tutus ſit, non poſſit inde extrahi, quod apertè probat text.*in d.c.nullus clericorum*, 17. *q*. 4. Secundò reſpondetur ſiue laici, ſiue Clerici, ſiue Religioſi delinquentes in Eccleſia immunitatem non conſequentur, quia Eccleſiam ſpernere, & eidem iniuriam irrogare cenſentur, Franc.Molin.*d. loco n*.124. 27

Ad quartum negatur, quod remaneret impunitum facinus, nam illud facile tollitur cum cenſuris eccleſiaſticis, excommunicatione ſcilicet,& depoſitione,& ſic poſſet puniri, Decian.*d.n*.1.*verſ.quartò conſiderat*. Secũdò reſpondetur quòd hæc argumenta Panorm. procedunt in illis qui ſe ſæuis,& illicitis immiſcentes ab eorum Prælatis extra Eccleſiam capiuntur, non ſic in illis, qui ſe ſe receptui dederunt Eccleſias ingreſſi, alioquin (abſurdum foret) deterioris conditionis clerici, quam laici eſſent; Sanctos autem eſſe clericos oportet, neque Eccleſia eorum defendit ſcelera, id enim de his criminibus regulariter intelligendum eſt, quibus immunitate non gaudent, quia eam amiſerint, Franc.Molin.*d.loco n*.125.*&* 126. 28

Ad quintum reſpondetur, quòd hoc non negatur, ſed tantùm quæritur an confugiens ad Eccleſiam ſic 29

tutus,

tutus, Decian. *d. n. 5. verſ. adducis, & quinto*. Secundò reſpondetur quòd illa *Clem. 1. de pœnil.* intelligitur de iis criminibus, quorum grauitas non immunitatem tollit Eccleſiarum, Franc. Molin. *de loco, n. 127.*

30 Ad ſextum reſpondetur, quòd ſicut ſecularis ſi delinquat in Eccleſia, tutus non eſt, ita & pariter clericus, vel Religioſus delinquens in Eccleſia, vel intra ſepta monaſterij, aut intra illos triginta, vel quadraginta paſſus, quia in hoc tutus non erit, nam clericus in hoc ſeculari æquiparatur. Secundò reſpondetur, quòd hoc argumentum fragile eſt, quid enim vbi extra Eccleſiam delinquunt, nam ſæpiùs homicidia, quæ ab his admittuntur, extra Eccleſiam patrantur, quibus immunitatis iura ſubtrahere impium videretur. Ad cætera verò fundamenta facilè ex dictis reſponderi poteſt ne vltra ſolidum modum in hac materia ſpatiari videar.

31 Ad diſtinctionem conſuetudinis, quam Doctores afferunt, reſpondetur quòd iſta conſuetudo eſt potiùs abuſus, & corruptela dicenda, quæ pro lege minimè ſeruanda eſt, *c. cum cauſa, de ſentent. & re iudic.* Vnde legitur *in cap. 1. & 2. diſt. 11.* quòd vſus auctoritati cedere debet, nam prauum vſum lex, & ratio vincit, quapropter quicquid ab Apoſtolicæ Sedis Rectoribus plena auctoritate ſancitur, nullius conſuetudinis præpediente occaſione proprias tranſigendo voluntates remoueatur, ſed firmiter atque incõcuſſe teneatur; hinc igitur prædicta conſuetudo, qua fulcitur Clarus, & alij, nullius roboris, vel momenti eſſe debet, præſertim cum ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, quod enim contra diſciplinam & libertatem Eccleſiaſticam fit, irritum eſſe debet, *c. illa antē. verſ. quod enim diſt. 12. c. cum inter, de conſuet.* Nam conſuetudo debet eſſe rationabilis, *c. conſuetudo eadem diſt. 12.* cum aliis pluribus, quæ in hanc reſponſionem congerit Mar. Ital. *de immunit. lib. 1. cap. 5. §. 1. num. 3. cum ſeqq. vſque ad fin.* vbi *num. 17. verſ. ex his*, dicit ſe à quodam Religioſo fide digniſſimo accepiſſe, ſacram Congregationem ita reſpondiſſe.

32 *Non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus.*] Notatur ad hoc, quòd confugiens ad Eccleſiam, ab ea extrahi non poteſt, quod intelligunt non ſolùm à iudice ſeculari, ſed nec etiam a iudice Eccleſiaſtico, Ioan. Andr. *in præſenti, num. 4* Butr. *numer. 11.* Zabar. *num. 4. verſ. ſextò quæro*, Anan. *num. 9.* & Panorm. *num. 11. & 12.* Villag. *de extenſione leg. cap. fin. poſt num. 4. verſ. necnon iudices omnes*, Bajard. *ad Clar. q. 30. num. 3.* Decian. *reſp. 80. num. 7. verſ. imò neque Epiſcopus, lib. 3.* Farin. *in tract. huius tit. num. 31.* vbi 33. extendit vt nemo, cuiuſcunque conditionis ſit, qui ad Eccleſiam confugerit, inuitus extrahi poſſit: ſi enim inuitus quis extrahatur à iudice ſeculari in caſu non excepto per regulam, licitum erit tali iudici reſiſtere, vt latè per Soar. *d. lib. 3. cap. 13. num. 4.* Mar. Ital. *in tract. huius tit. lib. 1. c. 6. §. 2. num. 45. cum ſeqq.* Farin. *d. tract. num. 6.* vbi *n. 47.* quando hæc reſiſtentia fieri poſſit, & licita ſit, nam extractus per vim ab Eccleſia eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt, Bajard. *ad Clar. q. 30. n. 26.* Card. Tuſch. *d. concl. 10. num. 20.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. c. 9. in fin. q. 15.* Soar. *d. lib. 3. c. 13. n. 6. & num. 12. in fine*, Mar. Ital. *d. lib. 1. cap. 6. §. 2. num 21. & ſeq.* cum omni-
33 bus eius bonis inde ſubtractis, Farinac. *d. tractat. numer. 55. & 300.* ita vt interim pro aliis delictis à iudice ſeculari detineri non poſſit, Mar. Ital. *d. §. 2. n. 41. cum ſeqq.*

34 Qui verbis doloſis inductus à Iudice præſtita ſecuritate, & impunitate Principis exiit ab Eccleſia in caſu in quo delinquens iure non poterat ab Eccleſia extrahi, iſte erit Eccleſiæ reſtituendus, & iudex tenebitur ſeruare illi fidem præſtitam de non puniendo illum pœna mortis. Vide Anton. Gom. *tom. 3. var. c. 12. n. 7.* Bajard *ad Clar. §. fin. q. 30. num. 27.* Couar. *var. lib. 1. c. 2. num. 16. in fin.* Soar. de Pace *in pract. tom. 1. p. 2. c. 3. §. 3. n. 166.* Petr. Martinez *in cap. aſſeric, part. 2. num. 19. de præſumpt.* Bobadil. *in ſua politica, lib. 2. c. 14. num. 79.* Cened. *canon. lib. 1. q. 9. n. 9.* Maſtrill. *Sicilia deciſ. 169. n. 12. lib. 2.* Mar. Ital. *d. lib. 1. c. 6. §. 1. num. 82.* Azor. *d. cap. 9. q. 15.* Farinac. *in tract. huius tit. num. 301.* Megal. *in 3. part. lib. 4. c. 2. q. 1. num. 31.* Villadieg. *in polit. c. 3. n. 221.* Bonacin. *de legib. diſput. 3. q. 7. §. 2. num. 10.* Filliuc. *tractat. 15. c. 6. n. 154.* Duard. *in Bull. Cœnæ lib. 2. canon. 15. q. 16. n. 34.* Fagondez *in quinque Eccleſiæ præcepta tract. 2. lib. 4. c. 4. n. 56.* Diana *reſol. moral. tract. de immun. Eccleſ. reſol. 26.*

Super hoc tamen, quod iniquè fecit, &c.] Notatur ad 35
hoc quòd confugiens ad Eccleſiam à iudice Eccleſiaſtico prorſus impunitus dimittendus non eſt, vt per Hoſtienſ. *in præſenti, num. 1. poſt med. verſ. Prælati verò*, Ioan. Andr. *numer. 5.* Ancbar. *num. 2. verſ. & dicit*, Abb. *num. 13. ad fin. verſ. & ex his omnibus*, Zabarell. *num. 3. ante fin.* Syluest. *in ſumm. verbo immunitas 3. n. 4. verſ. ſequitur ſicut dicit*, & alios citatos apud Farinac. *in tract. huius tit. numer. 329.* vbi *numer. ſeq.* cum pluribus reſoluit, confugientem ad Eccleſiam, licèt inde extrahi non poſſit, poſſe tamen pecuniaria pœna puniri, & *n. 331.* tenet etiam, hoc caſu puniri poſſe ad damna & intereſſe paſſa per eum, & *num. 334.* aſſerit, poſſe in monaſterium detrudi ad peragendam pœnitētiam, dummodo monaſterij locus, ſeu carcer, in quem detruditur, non eſſet ita arctus & durus vt in eo homines paucis diebus poſſent venire.

Nec inde damnari debet ad mortem, &c.] Notatur ad 36
hoc quòd confugiens ad Eccleſiam inde extrahi non debet puniendus pœna corporali, ſeu effuſione ſanguinis, vt docent *in præſenti gloſſ. verbo puniendus*, Hoſt. *numer. 1. in verbo ad pœnam*, Ioan. Andr. *numer. 3. in verbo pœnam corporalem*, Anchar. *numer. 2.* Butr. *numer. 5. in fine, & numer. 6.* Zabarell. *num. 4. verſic. quintò quæro*, & Anan. *num. 3.* Cardin. Tuſch. *d. concl. 10. nu. 3.* Villag. *de extenſione leg. c. fin. num. 5. & à num. 8.* Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 1. cap. 13. numer. 13. verſ. rees criminis*, Soar. *d. lib. 3. c. 12. num. 5. & 6.* Mar. Ital. *d. lib. 1. c. 1. §. 1. à numer. 1. & cap 6. §. 3. à num. 1.* Farin. *in praxi crimin. quæſt. 28. num. 77. & in tract. huius tit. numer. 335.* Vnde pœna exilij, vel ad perpetuos carceres non eſſe puniendum reſoluit Diana *reſolut. moral. p. 1 tract. de immun. Eccleſ. reſolut. 12.* contra Gambacurt *lib. 4. c. 33. & 35.*

Niſi publicus latro fuerit.] Notatur ad hoc quòd la- 37
tro publicus, ſi ad Eccleſiam confugerit, illius immunitate non gaudet, vt docent gloſſ. *verbo niſi publicus latro.* Mant. *conſil. 60. num. 7.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 5. c. 16. num. 56.* Villag. *d. c. fin. n. 41.* Cardin. Tuſch. *d. verbo Eccleſia conc. 11. num. 1.* Cou. *practic. cap. 10. numer. 13.* Clar. *§. fin. quæſt. 30. numer. 8. & 9.* Perez *l. 1. in fin. tit. 18. lib. 8 Ordin.* Gam. *Luſit. deciſ. 17.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 28. num. 2. & 3.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 4.* Cardoſ. *in praxi iudicum verbo Eccleſia, num. 87.* Marta *de iuriſdict. part. 2. c. 51. numer. 21. cum ſeqq.* Camill. Botrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 3. num. 69. cum ſeq* Farin. *d. q. 28. num. 50. & d. tract. num. 147.* vbi *num. 150. cum ſeqq.* ampliat, vt locum habeat in eo, qui publicè, & palàm furatur, vel in eo, qui in via publica, & frequentata homines aggreditur, & per inſidias furatur, vel latrocinia
committit cum armis, & violenter. Quis autem dica- 38
tur publicus latro, vide Decian. *d. c. 28. num. 2.* Villag. *d. c. fin. num. 45. verſ. quapropter*, Mar. Ital. *d. lib. 1. cap. 5. §. 1.* Ludouic. Correa *in repetit. d. cap. inter alia, part. 3. num. 27.* vbi ait quòd publicus latro aliquando dicitur

propter ioris, aliquando propter facti notorietatem; priori modo dicitur quando ſemel in iudicio furtum confeſſus fuit, vel iudicis ſententia fuit condemnatus, iuxta text. *in cap. veſtra. & in cap. vlt. de cohab. clericor.* is enim ſi poſtea in furto deprehendatur, publicus latro appellatur: poſteriori modo dicitur publicus latro ille, qui publicè latrocinium committit, vt ſunt piratę, & ij, qui publicas ſtratas graſſantur.

39 Vnde debitorem ad Eccleſiam confugientem pro debito in ea capi non poſſe reſolnunt multipliciter declarantes, Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ ſub hoc tit. n. 1. gloſſ. 2.* Remig. *in tract. huius tit. fallent. 7.* Anaſtaſ. Germun. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. à num. 109.* Pariad. *in lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part. 5. §. 6. num. 1.* Decian. *d. c. 28. num. 4.* Soar. de Pace *in tract. tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 3 à numer. 150.* Gutier. *in l. nemo poteſt, numer. 183. verſ. ſed contrari m, ff. de legatis 1. & pract. lib. 1. quæſt. 1. numer. 13* Bobadill. *in ſua politica, lib. 2. cap. 14. num. 62. litt. C.* Cardoſ. *dict. verbo Eccleſia, n. 86.* Soar. *d. lib. 3. c. 11. numer. 3.* Azor. *d. part. 2. lib. 9. cap. 9. q. 9. poſt verſ. item dubia quæſtio n eſt.* Alex. Ambroſin. *in tract. huius tit. cap. 13. num. 1.* Mar. Ital. *d. lib. 1. cap. 5.* latè Farin. *in tract. huius tit. num. 57. vbi n. 58.* ampliat vt procedat etiam ſtante ſtatuto quòd debitor carcerari poſſit, & *n. 60.* pariter ampliat in debitore ſuſpecto de fuga.

40 Vtrùm autem exactor tributorum, ſi ad Eccleſiam confugiat, eius gaudere debeat immunitate: Affirmant *gl. ff. verbo præ entis in l. . C. de his, qui ad Eccleſias confu.* vbi loquitur generaliter de debitore Reip. Angel. Sylueſt. Tabien. Armil. Roſel. Caualcao. & alij, quos refert, & ſequitur Farin. *in tract. huius tit. num. 61.* Capell. Tholoſ. Couar. & Boſſ. apud eund. *d. q. 8. num. 31.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib. 3. cap. 16. num. 110.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. c. 9. quæſ. 9. verſ. item dubiu quæſtionis eſt,* Soar. *d. lib. 3. cap. 11. num. 3. verſ. aliqui verò* Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. c. 13. n 2. in fine.* Quamuis contrarium præſertim de iure Ciuili per text. *in authent. de mandatis Principũ,* & ibi, *gloſſ. verbo publicos exactores,* teneant *in præſenti,* Anch. *num. 6. ad fin. & n. 7. verſ. item in caſibus,* & Butr. *num. 18.* Oldrad. *conſ. 34. num. 2.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 33. cap. 11. . 2.* Et de oblatis ad reddendam rationem ſi ante illam redditam ad Eccleſiam confugiãt an ab ea extrahi poſſint? vide Nauarr. *in man. cap. 25. num. 19. in fine,* Decian. *d. c. 26. n. 16.* Farin. *d. tract. num. 63.* Eſcob. *de ratiocinijs, cap. 4. n. 6.*

41 An verò debitores falliti, ſeu decocti gaudeant Eccleſiaſtica immunitate? vide Marãt. *de ordine iudic. p. 4. diſt. 9. n. 131.* Duen. *reg. 389. verſ. & iſti mercatores,* Remig. Goni *limit. 38.* Perez *l. 2. tit. 16. lib. 8. Ordin.* Nauar. *d. c. 25. num. 19. in fine, verſ. & mercator, qui decoxit,* Soar. de Pace *d. §. 3. n. 156.* Azeued. *l. 13. num. 6. tit. 2. lib. nouæ reco* [illegible] *rach. de mercatura, p. 3 à n. 41.* Rebuff *tom. 2. ad leg.* [illegible] *alliæ tit. de mercator. art. vltim. gloſſ. vnic. . 7. & 8* C[illegible] *r. var. lib. 2. c. 10. n. 15. verſ. nec Iaſonis,* Gutier *d. lib.* [illegible] *q. 1. nu . 16* Anaſtaſ. Germon. *d. c. 16. num. 113.* Tamb er. *in 2. 2. S. Thom. diſput. 5. q. 8. dub. 1. num. 17.* Peregr. *de immu it cap 2. num. 4.* Flam. Cherubin. [illegible] *Bullar. ad conſtitut. 117. Pij V. ſchol. 2.* Bobad ll. [illegible] *ua polit* [illegible] *b. 2. . 14. n. 67. & 70.* Ambroſin. *d. cap. 13* [illegible] *num. 4.* Decian. *d. lib. 6. cap. 27. n. 34. ante fi.* Cur. Phi ip. *part. 3. §. 12. num. 42.* Stephan. Gratian. *de c pt. fore* [illegible] *. 380. n 29. cum ſeqq.* Camill Borrell. *l. tit 3 num. 9* . Mar. It *l. dict. lib. 1. cap. 5. in initio num. 1* Farin. [illegible] *8. . 54. & in tract. huius tit. n. 64. & 65.* Ferr an [illegible] *examen Theolog. moral. p. 4. c. 10. §. 1. n. 10.* I[illegible] *n. de la Cruz in direct. co* [illegible] *ione. p. 1. præc. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. concl. 1.* Gambacurt. *de immun. lib. 4. c. 15. numer. 7.* Bonac *de legib. diſput. 3. q. 7. §. 4. n. 2.* Fagũdez *in quinque Eccleſ. præcepta tract. 1. lib. 4. c. 4. n. 53.* Dian. *d. tract. 1. de immun. eccleſ. reſol. 32.* Duard. *in Bullam Cœnæ, lib. 2. can. 5. q. 16. n. 16.*

Vel nocturnus depopulator agrorum.] Notatur ad hoc 42 quòd nocturnus agrorum depopulator ad Eccleſiam confugiens illius immunitate non gaudet, vt præter Summiſtas *verbo Immunitas,* docent Boër. *deciſ. 109. numer. 3. verſ. ſecundò fallit.* Mant. *conſil. 60. numer. 7.* Nauarr. *d. c. 25. num. 20. verſic. non item gaudet,* Anaſt. Germon. *d. cap. 16. num. 56.* Cardin. Tuſch *d. verbo Eccleſia concluſ. 11. num. 1.* Villag. *de extenſione legum c. fin. num. 45.* Alexand. Ambroſio. *in tract. huius tit. c. 4. num. 5.* Farinac. *d. quæſt. 28. num. 50. & d. tract. num. 138.* Nocturnus autem agrorum depopulator dic ur, qui 43 ſegetes in agris deprædatur, comburit, & deſtruit, vel ad agros alienos diripiendos deſtructor nocturnus accedit, prout *in præſenti* aduertunt Hoſtienſ. *n. 3.* Innocent. *col. 2. in verbo nocturnus,* Ioan. Andr. *num. 6.* Butr. *n. 7.* Panorm. *num. 6.* Zabar. *num. 1.* Gregor. Lopez *l. 4. verbo las mieſſes, tit. 11. part. 1.* Anton. Gom. *tom. 3. var. c. 10. numer. 2.* Decian. *d. cap. 18 n. 3. verſ. depop. latores autem,* Villag. *d. c. fi. numer. 45. verſ. non ſecundum,* Card. Tuſch. *d. concl. 11. ub n.* . Alex. Ambroſin. *d. c. 4. n. 4.* Farin. *d. tract. numer. 159. vbi num. 160.* dicit in eo differre nocturnum agrorum depopulatorem à publico latrone, quia depopulator clandeſtinè furatur, & clàm deſtruit rapitatur in loco in quo furatur; latro verò publicus prædatur, & publicè ſpoliatur, & *n. 16* . reſoluit quòd licet attento iure communi reſolutio *ſuprà* poſita nõ procedat in diurno agrorum depopulatore, cùm expreſſe loquatur text. hic de nocturno, vigore tamen conſtit. Gregor XIV. in qua illud verbum, *nocturnus,* ademptum eſt, procedat etiã in diurno agrorum depopulatore.

Qui dum itinera frequentata, &c.] Notatur ad hoc 44 quòd viarum graſſator ad Eccleſiam confugiens illius immunitate non gaudet, vt docent *in præſenti,* Innocent. *col. 2.* H[illegible] *num. 3 verbo impunitate,* Ioan. Andr *num 6.* Butr. *num. 8.* & Zabar. *n. 4. ante fin. verſi. octauo quæro,* Nauarr. *d. c. 25. . 20. verſ. non item gaudet viarum graſſator* Decian. *d. c. 28. num. 2. verſ. aduertendum tamen,* Anaſtaſ. Germon. *d. c. 16. n. 56* Farin. *d. q. 18. num. 50. & d. tract. num. 162.* concordant expreſſa verba conſtit. Gregor. XIV. Graſſator nuncupatur ille, qui vias obſidet, viatores deprædetur, ſeu ſpoliet, & renitentes occidat, Decian. *d. c. 28. num. 2.* Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. cap. 3.* Mar. Ital. *d. lib. 1. c 5. §. 1.*

Vtrùm autem proditorius homicida immunitate Eccleſiæ gaudeat, ſolet à Doctoribus inquiri, qui 45 magis communiter negatiuam ſunt amplexi opinionem, vt poſt Anchar. Felin. Aretin. Guido Pap. Alciat. Caſſ. in Monticel. Gig. Anton. Gom. & Clar. docet Farin. *d. q. 28 num. 24.* ſequuntur Rebuff *tom. 3. ad l. ges Galliæ ſub hoc tit. art. 1. q. 5.* Azeued. *l. 3. numer. 6. tit. 1. lib. 1. nouæ recopil,* Soar. de Pace *d. §. 3. numer. 113.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 1. & lib. 3. q. 7. num. 52.* Anaſtaſ. Germon. *d. cap. 16. n num. 58.* Marta *de iuriſdict. part. 2. c. 52 n. 4.* Petr. Caball. *de omni genere homicidij, numer. 3 8. cum ſeqq.* Villag. *d. c fin. numer. 52. & 54.* Soar. *d. lib. 3. c. 11. numer. 10. 11. & 12.* Camill. Borrell. *d. tract. 3 n. 76.* Cur. Philip. *p. 3. §. 12. num. 20.* Card. Tuſch. *d. verbo Eccleſia concl. 11. n. 5.* Ludouic. Correa *d. p. 3. num. 17.* Fr. Raph. de la Torre *in 2 2. D. Tho m. tom. 2. q. 99. artic. 3. diſp. 7. gradu 8. except. 3. verſ. in quid,* Melch. Phœbus *Luſit. dec. ſ. 81. num. 5.* & expreſſe approbatur, & recipitur in conſtit. Gregor. XIV. & quamuis Gambacurra *lib. 5. cap. 30. num. 6.* exiſtimauerit quòd qui proditorie voluit aliquem occidere, & deuenit

ad

ad actum proximum, ſed caſu non occidit, non gaudet immunitate; contrarium tamen poſt d. Gregorianam conſtitutionẽ meliùs tenent Peregrin. de immunit. Eccleſ. c.7.num.13. Bonac. de legib. diſp.5. quaſt. 7.§.5.num.17. Farin. de immun. c.9.n. 145. vbi n.146. ſubdit hanc opinionem hodie ſecundùm Bullam Gregor. omni difficultate carere, ſe retractans à contraria

46 ſententia, quam docuerat d.q.18.num.45. Proditorius homicida dicitur ille, qui occidit à tergo, vel quocunque alio modo nihil tale præcauentem, & proditorium homicidium eſt cædes hominis nihil tale ſuſpicantis, vnde Burg. de Pace conſ.22.num.26. Gutier. d.lib.1.q.1.num.5. Soar. d. cap 11.num.12. Villag. d.cap. fin.numer.53. Alexand. Ambroſin. cap.6. Farin. d.q.18. à num.74. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. c. 380. num. 40. Petr. Caball. d. tract. de omni genere homicidij à num. 398. Mar. Anton. Genuenſ. in praxi Curiæ Archiepiſc. Neapol. cap.76. num.1. vbi dicit cum Vincent de Franchis deciſ. 713. in Regno Neapolitano non intelligi homicidium proditorium niſi fiat ſub colore amicitiæ. Vnde dicit Ambroſ. de immunit. cap. 6. num. 1. & Peregrin. eod. tract. cap.7. numer. 1. quos refert, & ſequitur Diana d.tract.1. de immun. Eccleſ. reſolut. 35. quòd tunc dicitur proditoriè quis occidere aliquem quando inter illum, & occiſum nullus præcedebat rancor, ſed potiùs ſimulabatur amicitia, vt puta quia in ſimul comedebant, vel ſimul erant in itinere, & idem Diana contra Gambacurt. lib. 5. cap. 18. num. 3. hinc ait quòd occidens inimicum retro non dicitur committere homicidium proditorium, quia debebat præcauere ab inimico ſuo, & poſt Aloyſ. Ric. part. 1. deciſ. 168. num. 2. reſoluit occidentem amicum reconciliatum gaudere immunitate, quia talis non dicitur proditor.

47 Vnde proditorium dici homicidium commiſſum ab eo, qui aliquem veneno necat, ac proinde non gaudere immunitate dicunt Decian. d. c. 28. num. 19. Anaſtaſ. Germon. d. c. 16. num. 63. Bobadil. in ſua politica, lib. 2. c.14. n.74. & 75. Fr. Emman. quaſt. Regular. tom.2. q.33. art.4. Cur. Philip d.§.12. num. 35. Soar. d. cap. 11. num. 12. in fin. Mar Ital. d. lib. 1. c. 5. § 4. num. 3. verſ. & quemadmodũ, & in n. 16. Petr. Caball. dict. tract. de omni genere homicidij, num. 383. Farinac. d. quaſt. 28. num. 24. in fine, & in tract. huius tit. num. 142. Megal. in 3. part. lib. 4. cap. 1. q. 1. num. 18. Homobon. de Bonis de examine Eccleſ. tom. 2. tract. 11. cap. 5. quaſ. 5. reſol. 4. Iacob. de Graff. tom. 1. lib. 3. conſil. vnic. num. 16 Ioan. de la Cruz in direct. conſcient. p. 1. prac. 8. quaſt. 3. art. 2. dub. 1. concl. 1. Diana d. tract. de immunit. Eccleſ. reſol. 36. Ludou. Correa d. p. 3. num. 19.

48 De aſſaſſino quòd non gaudeat Eccleſiaſtica immunitate, & quando talis dicatur, vide Coo. lib. 2. var. c. 20. n. 10. Soar. de Pace d. §. 3. n. 31. Gutier. pract. lib. 3. q. 7. Remig. Mant. Plac. Clar. & alij, quos refert, & ſequitur Farin. d. c. 28. num. 26. Decian d. c. 18. n. 18. ad med. Soar. d. cap. 11. num. 13. Modern. d. cap. 51. num. 7. Bobadil. d. cap. 14. num. 76. Alexand. Ambroſin. in tract. huius tit. cap. 7. Anaſtaſ. Germon. d. cap. 16. numer. 67. Petr. Caball. d. in tract. de omni genere homicidij, n. 526. cum ſeqq. Cur. Philip. d. §. 12. num. 34. Cardoſ. in praxi indicum, verbo aſſaſſinus, num. 4. Camill. Borrell. d. tit. 3. numer. 78. Aloyſ. Ric. in deciſionibus Curiæ Archiepiſc. Neapolit. p. 1. deciſ. 115.

49 *Si verò ſeruus fuerit, &c.*] Notator ad hoc quòd ſeruum ad Eccleſiam confugientem poteſt dominus petere ſibi reſtitui, recepto ab eo iuramento de illum non offendendo, ita docent in præſenti, Hoſtienſ. n. 5. Ioan. Andr. numer. 7. Anchar & Butr. in ſummario, Panormit. numer. 1. verſ. ſeruus fugiens ad Eccleſiã, Zabar. ante num. 1. & 5. & Anan. num 1. Nauar. d. c. 25. n. 19. Couar. d. cap. 20. n. 14. verſic. his ſuffragatur, Maſcard. de probat. concluſ. 533. Soar. de Pace d. part. 5. cap. 3. numer. 153. Gutier. d. lib. 1. quaſt. 1. num. 3. & 16. Anaſt. Germon. d. cap. 16. num. 55. Cardoſ. in praxi iudicum d. verbo ſeruitus, num. 69. Cur. Philip. d. §. 1. num. 45. Fr. Raphael. de la Torre d. diſ. ut. 7. propè fin. Guid. Pancirol. in theſauro var. lection. lib. 2. cap. 182. Azor. inſtit. moral. part. 1. lib. 8. c. 9. q. 9. in fine, verſ. quid dicendum de ſeruo Soar. d. lib. 3. cap. 10. num. 2. Ludou. Correa d. part. 5. num. 6. Ludou. Rodolph. quaſt. var. lib. 2. q. 16. num. 11. Illuſtriſſ. D. meus Rodericus a Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus in comment. ad c. eos qui c. ... 7. diſt. 87.

In gloſſ. *Extrahendus*, ibi, *etiam Iudæus*. Notatur 50 ad hoc quod Iudæi, & infideles gaudent Eccleſiaſtica immunitate, ſequuntur Innocent. in præſenti, col. 1. verſ. idem in Iudæo, Ioan. Andr. num. 8. & Hoſt. num. 1. in verbo ab Eccleſia, Syluest. verbo immunitas 3. num. 2. verſ. primum Iudæus, Boer. deciſ. 110. num. 4. receptiorem appellat Couarr dict. cap. 20. num. 11. Tiraquell. de retract. quaſt 65. numer. 8. Marſil. ... numer. 114. C. de rapin ... Soar. d. lib. 3. cap. 10. num. 9. & 11. verſ. ideoque probabiliorem, Ceuall. commun. contra commun. q. 269. Azor. d. cap. 1. poſt 9. quaſt. verſ. ſi quaras an Iudæus, late Mar. Ital. d. lib. 1. c. 4. n. 3. Anton. Ric. in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſten. lib. 2. c. 12. Marta de iuriſdict. p. 4. caſu 176. num. 1. Fr. Raph. de la Torre d. diſp. 9 gradu 8. verſi. ſecundum. Quamuis contrariam opinionem, videlicet Iudæum Eccleſiaſtica non gaudere immunitate, teneant Abb hic n. 7. Couar. d. num. 11. Clar. §. fin q. 30. numer. 16. Portel. in dub. Regular. verbo Eccleſ. immun. num. 10. Diana reſol. 22. Marquar. de Iudæis p. 1. cap. 8. Decian. d. lib. 6. c. 26. tom. 2. Gutier. lib. 3. pract. quaſt. 7. num. 51. Card. Tuſch. d. verbo Eccleſia concl. 10. num. 27. Villag. d. c. fin. n. 65. Rebuff. d. tom. 2. ſub hoc tit. gloſſ. 2. num. 22. Franc. Leo d. c. 13. num. 30. Soar. de Pace d. c. 3. §. 3. n. 106. Alex. Ambroſin. in tract. huius tit. c. 8 num. 8. Farinac. d. q. 28. num. 68. Et quamuis nouiſſimè Gabriel. Pereira de manu Regis, part. 2. cap. 50. aſſerat Maurum, Iudæum, aut quemlibet alium infidelem non gaudere hac immunitate, niſi in caſu in quo ſtatim fiat Chriſtianus, nam pro prima opinione in S. Congreg. Cardinalium controuerſiis iuriſdictionalium præpoſitorum fuit deciſum de anno 1631.

De hæreticis certum eſt ſi ad Eccleſiam confugiant 51 illius immunitate non gaudere, tum quia in ipſam Eccleſiam delinquere dicuntur, tum quia dici poſſunt proditores Dei, quare ita docent Remig. fallent. 18. Gondiſ. de hæreticis quaſt. 11. Boër. deciſ. 110. numer. 6. Roias ſingul. 93. Bonacin. d. legib. diſput. 3. quaſt. 7. §. 3. num. 3. Portel. in dub. Regular. verbo Eccleſ. immun. n. 10. Nauar. d. c. 25. num. 20. Soar. de Pace d. §. 3. num. 108. Petr. Greg. ſyntag. iuris lib. 33. cap. 22. num. 1. Decian. lib. 5. c. 40. num. 7. Soar. d. c. 10. num. 9. & 13. Cardoſo d. verbo Eccleſia num. 82. Sayr. in claui Regia lib. 9. c. 15. n. 26. Azor. d. quaſt. 9. verſ. ſi quaras. Alexand. Ambroſin. c. 8. Marta de iuriſdict. part. 1. caſu 51. n. 29. Diana d. tract. 1. de immun. Eccleſ. reſol. 19. Ludou. Correa d. part. 3. num. 3. Farin. d. quaſt. 28. n. 68. & in tract. huius tit. num. 167. vbi quod in Conſtitut. Gregor. XIV. hæreſis crimen expreſsè inter exceptos caſus numeratur, quod quidem etiam locum habere videtur in vehementi ſuſpecto de hæreſi, vt voluerunt Pereg. d. c. 8. num. 8. Farin. d. tract. de immunit. n. 175. Diana d. tract. 1. de immun. eccleſ. reſol. 38. Et multò magis procedit in apoſtata, Simãch. de catholicis inſti. tit. 6. n. 4. & 5. Peña in direct. Inquiſit. part. 2. quaſt. 49. comment. 74. Decian. lib. 6. cap. 26. num. fin. Soar. de Pace d. §. 3. n. 109. Bobadil. in ſua politica lib. 2. c. 14. n. 16. Marta d. c. 51. n. 29.

Mar.Ital.*d.lib.*1.*cap.*3.§.1.*num.*17. *verſ.ex his ergo apparet*, Farin *dict.tract.num.*169.& idem eſſe in apoſtata à Religione, exiſtimauit Peregrin. *de immun.cap.*12. *num.*16. quod verum eſſe in Eccleſiis & monaſteriis eiuſdem Religionis, a qua apoſtauit, non autem in aliis, reſoluunt Bobad. *in ſua polit. lib.*2. *cap.* 14. *numer.*57 Mar.Ital.*d.cap.*3.§.1. *num.*17. *verſ.ex his ergo apparet.* Duard.*in Bull.Cœna,lib.*2 *Can.*15.*quaſt.*16. *num.*15. Diana *reſol.moral.p.*1. *tract.de immun. Eccleſ. reſol.*23.

53 In gloſſ. *Publicus latro.* ibi, *& raptores virginum* Notatur ad hoc quòd raptores virginum, & adulteri gaudent Eccleſiaſtica immunitate, vt per Hoſtienſ.*hic num.*1.& Abb.*à num.*14 Decian.*d.lib.*6.*c.*28.*num.*22. Soar. de Pace *d.cap.*3.§.3.*a numer.*141. Gutier. *pract. lib.*3.*q.*1. Card.Tuſch.*d.verbo Eccleſia.concl.*11.*n.*35. *&* 36.Soar.*d.lib.*1.*cap.*11.*num.*17.Azor.*p.*2. *lib.*8.*c.*9 *q.*9.*verſ.quid verò de raptoribus*, Mar.Ital.*d.lib.*1.*c.*3.§ 2.*n.*8.Farinac *dict.tract.n.*87 Ludouic.Correa *d.p.*31. *num.*14.

SVMMARIVM.

1 *Clerici non debent neceſſitatibus, ſeu vtilitatibus ciuitatum, aut aliorum locorum, etiam vbi laicorum non ſuppetunt facultates, ſubuenire, niſi priùs Romanus Pont. conſulatur. Sententia, & conſtitutiones editæ à laicis collectantibus Eccleſiã ſunt ipſo iure irritæ, nec vllo tempore conualeſcunt. Rectores excommunicati ob grauamina præmiſſa remanent excommunicati etiam poſt depoſitum officium.*

2 *Collectanea, & onera de conſenſu Epiſcopi, & clerici imponi non poſſunt niſi quando laicorum facultates non ſuppeterent.*

3 *Collecta, & onera Eccleſiaſticis perſonis imponere non niſi de conſenſu Papæ laicis licet.*

4 *Conſuetudo non tribuit ius laicis imponendi collectas, & onera Eccleſiaſticis.*

5 *Succeſſores in officio imponentium collectas, vel onera Eccleſiaſticis, excommunicationi ſubiiciuntur niſi intra menſem ſatisfecerint.*

6 *Bulla in Cœna Domini can.*18.*innouat decreta Conciliorum generalium.*

7 *Clerici etiã in minoribus dummodo incedant in habitu, & tonſura, & inſeruiant in Diuinis, immunes ſunt à tributis & collectis.*

8 *Oblati in perpetuum alicui Religioni, vel Eccleſiæ, quia ſunt Eccleſiaſtica perſona, eximuntur à tributis, & gabellis.*

9 *Conuerſi, quia ſunt veri Religioſi, eximuntur à tributis.*

10 *Fratres, & Sorores tertij Ordinis S. Franciſci in communitate religioſè viuentes ſunt Eccleſiaſtica perſona, & gaudent immunitate à tributis.*

11 *Nouitius immunis eſt à gabellarum ſolutione.*

12 *Commendatarij Ordinum Militarium immunes ſunt à gabellis & tributis.*

13 *Geſta per excommunicatum denuntiatum, ſiue notorium clerici percuſſorem pertinentia ad iuriſdictionẽ, ſunt prorſus nulla.*

Cap. Aduersùs. VII.

1 CLerici collectari non poſſunt in neceſſitatibus, & vtilitatibus ciuitatum, vel aliorum locorum, etiam quando non ſuppetunt facultates laicorum, niſi priùs conſulatur Papa. Item conſtitutiones, & ſententiæ, quibus laici imponunt collectas, vel onera clericis ſunt nullæ, & nullo vnquam tempore valituræ. Item communicatus ob prædicta niſi ſatisfecerit, etiamſi relinquat officium, remanet excommunicatus, & qui ſuccedit officio, ſi intra menſem non ſatisfaciat, remanet excommunicatus. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchara. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali libri text.*30 *iuris Pontificij, pag.*457. Alagona *in compendio iur. Canon. pag.*549. remiſſiue Ximen. *in cen. ord. part.*1. *&* 2. deſumitur ex Conc. generali Lateranenſ. ſub Innocent. III. *cap.*46. & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.*4. *Decretal. lib.*3. *ſub tit. de cenſib. cap.*3.

Verum ſi quando forte, &c.] In Conc. Lateranenſ. ſub 2 Innoc. III. de quo in hoc text. innouata eſt diſpoſitio *c. nõ minus ſup. hoc tit.* ſub Alex. III. & ſublata facultas imponendi collectas, & onera de conſenſu Epiſcopi, & Cleri, niſi quando laicorum facultates non ſuppeterent, vt per Bottel. *conſ.*74.*n.*32. Marta *de iuriſdict. p.*4.*cent.*1.*caſu.*1.*n* 52 Decian. *conſ.*51.*n* 31.*lib.*2. Bellet. *diſquiſit. cleric. p.*1.*tit. de exempt. cleric. & eorundem bonorum*, §.2.*n.*3. Molin. *de iuſtit. tract.*2.*diſp.*672. Carol. de Graſſis *de effect. cleric. effectu* 3.*n.*244. Soar. *lib.*4.*de immun. c.*26.*num.*15.

Romanus Pontifex prius conſulatur.] Ergo collectas, 3 & onera Eccleſiaſticis perſonis imponere non niſi de conſenſu, & expreſſa Summi Pont. licentia, laicis licet, vt per Nauarr. *in man. c.*17.*n.*207. Duard. *in Bullam Cœnæ Domini can.*18.*q.*3. Mar. Alter. *de cenſuris lib.*5.*diſp.*19.*c.*2. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 3.*num.*287. ita vt nec conſuetudo tribuere poſſit ius laicis imponendi collectas, & onera eccleſiaſticis, vt per text. 4 *in c. quamquam, de cenſib. lib.*6 docent Rum. *conſ.*117. *in fin. tom.*4. Surd. *conſ.*41.*tom.*1. Filliuc. *tract.*16. *cap.*11, *quæſito* 2.*num.*293. Soar. *lib.*4.*de immunit. c.*32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*9.*n.*381. Duard. *can.* 18.*quæſt.* 20.*n.*6. Carol. de Graſſis *de effectu* 3.*n.* 110. Bellet. *d. tit. de exempt. cleric.* § 6.*numer.*1. Intellige ſupradicta de conſenſu Romani Pontif. procedere in caſu vbi agitur de vtilitate tantum publica, non verò vbi contributio non fit ſolùm propter vtilitatem publicam, ſed etiam ob priuatam ipſorum clericorum, veluti pro expenſis factis tempore peſtis, ita Sylueſt. *in ſumm. verbo immunitas quæſt.*5.*n.*10. Megal. *in part.*3.*lib.*2.*cap.*17.*q.*6.*num.*121. *& conſ.*72.*num.*18. Molin. *de iuſtit. tom.*3. *diſput.*672. *num.* 5. *concluſ.*3. Paul. Layman. *in Theolog. mor. lib.*4.*tract.*9. *cap.*6.*n.*7. Quando enim neceſſitas publica concernit directò, & principaliter æquè vtilitatem eccleſiaſticorum, & laicorum, tunc debent eccleſiaſtici contribuere, non tamen ad deliberationem ſolius populi, ſed oportet quod clerus, & populus ſimul conueniant, & deliberent, quia quod omnes tangit debet ab omnibus approbari; & ſi in tali caſu clerus ſine legitima cauſa nollet conſentire, poſſent laici implorare auxilium ſuperioris eccleſiaſtici, vt compellat clericos, vide Salon. *in* 2.2.*tom.*2.*q.*78.*a.*5.*controu.*1. Azor. *p.* 3.*lib.* 5.*c.*19.*q.*11. Pet. de Ledeſma *in ſum. tom.*2. *tract.*7.*c.*2 *concl.*7. Ioan de la Cruz *in direct. conſcient. p.*1.*præc.*7.*q* 7.*art.*3.*dub.*1 *concl.*1.

Et ſucceſſores ipſius, &c.] Notatur ad hoc quòd ſuc- 5 ceſſores in officio imponentium collectas, vel onera eccleſiaſticis excommunicationi ſubiiciuntur, niſi intra menſem ſatisfecerint, vt per Soar. *de cenſur. diſp.* 21.*ſect.*2. *num.*10. Filliuc. *d. quæſito* 1.*num.*302. Alter. *d. diſp.* 10 *c.*1 *col.*3. Duard. *q.*19. addentes huiuſmodi ſucceſſores ne excõmunicatione obſtringantur, teneri præſtare ſatisfactionem inducendo Communitatem ad ſatisfactionem, in cuius vtilitatem conceſſum eſt tributum, ſeu collecta, in defectu verò Communitatis teneri ipſos ſucceſſores ad reſtitutionem damni,

quod

quod Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ perſonæ ex impoſitione illius collectæ paſſæ ſunt, modò ſucceſſores ſint hæredes prædeceſſorum, qui collectam impoſuerunt; ſi verò non ſint hæredes, ſed ſimpliciter ſucceſſores in officio, ſeu magiſtratu, vel conſulatu, non tenentur ex propriis, ſed ex bonis communibus, curando ſatisfactionem præſtari ab iis, quibus collectæ applicatæ ſunt.

6 Dubium eſt an textus de hac re loquentes, videlicet hic de quo *in præſenti, & in c. nō minus, ſup. hoc tit. & in c. clericis, hoc eod. tit. lib. 6. & in c. quāquā, de cenſib. eod. lib. & in Clem. præſenti, illo tit. de cenſib.* cum ſimilibus, innouentur in Bulla in Cœna Domini *canon.* 18. in quo communis tenet ſententia innouari ſolùm decreta Conciliorum generalium quoad illas actiones, quæ in Bulla exprimuntur, vt per Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib. 1. cap. 30. num. . verſ. . extreme*, Valer. Reginald. *lib. 9. num.* 375. *ad fin.* Sayr. *de cenſur. lib. 8. c. 27. n.* 11. Duard. *quæſt.* 19. Soar. *d. diſputat.* 11. *ſect. 2. numero* 100. Anton. de Souſa *in bulla in Cœna cap. 19. diſſ. 94. num.* 4.

Deinde dubitari poteſt an cenſuræ, & pœnæ ſacrorum Canonum, quæ in Bulla Cœnæ Domini *can.* 18. innouantur, cenſeantur ob innouationem reſeruatæ, ſicut excommunicationes Bullæ? Communis opinio affirmat, quia idem eſt innouare ſacros Canones, ac illos de nouo edere, & ferre, Tolet. *d. cap. 30. num.* 5. Alter *d. diſp. 19. cap. 5. col. 5. verſ. . iis omnibus*, Duard. *lib. 1. can. 3. quæſt.* 5. Filliuc. *tractat. 16. cap. 11. quæſito 5. num.* 303.

7 *Et Eccleſiaſticos viros.*] Non ſolum ſi in ſacris conſtituti ſint Ordinibus, verum etiam ſi in minoribus, dummodo incedant in habitu, & Tonſura clericali, & inſeruiant in Diuinis, iuxta requiſita Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reform. c.* 6. quos quidē immunes eſſe ab omnibus oneribus, & gabellis docent Couar. *practic. cap. 32. ſub num.* 9. Flores de Mena *var. quæſt. lib. 2. q. 21. num.* 199. Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 3. numer. 5. cum ſeqq.* Fr. Franciſc. Conolan. *in explicat. Bullæ in Cœna Domini excomm. 18. verſ. quam amplius.* Azor. *p. 3. lib. 5. cap. 19. quæſ.* 6. Soar. *contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 17. n.* 14. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. part. 1. tract. 7. cap. 29. quæſ.* 120. Filliuc. *tom. 1. tract. 16. cap. 11. num.* 298. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 9. cap. 25. numer.* 376. Mar. Alter. *de cenſur. tom. 1. diſput. 19. lib. 5. cap. 6. dub.* 10. Ceual. *in tract. de cognit. per viam violentiæ in proœm. cap. 7. num.* 12. Molfeſ. *in ſumm. tom. 1. tract. 6. cap. 10. num. 65. & tom. 2. tract. 12. c. 12. num.* 162. Laymann. *in Theolog. morali, lib. 4. tract. 9. cap. 6. num.* 3. Verum non improbabiliter tenent alij clericos in minoribus etiam non habentes requiſita Concilij *d. cap.* 6. eſſe de iure communi exemptos à ſolutione gabellarum, quia Concil. loquitur de priuilegio fori, & tantùm reſtringit illis hoc priuilegium, immunitas verò a tributis non dependet à priuilegio fori; quare ita docent Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 33. dub. 5. num.* 38 Molin. *de iuſtit. tom. 3. tract. 2. diſput. 270. num.* 3. Malder. *in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub.* 8. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6. q.* 20. Torreblanc. *in defenſ. lib. 1. de magia, c. 6. num.* 69.

8 Primò amplia in oblatis alicui Religioni, vel Eccleſiæ, quando oblatio eſt perpetua, & cum obligatione ſeruiendi in perpetuum, vt per Flores de Mena *d. quæſt. 21. num.* 194. tales enim dicuntur eccleſiaſticæ perſonæ, Modern. *de iuriſdict. p. 4. caſu 118. num.* 3. Card. Tuſch. *tom. 5. litt. O, Concluſ.* 16. Peregr. *var. lib. 6. n.* 71. Fr. Paulin. Berti Lucen. *in praxi crimin. Regul. tit. 1. cap. 3. num.* 3.

9 Secundò amplia in controuerſis, vt per Flores *d. q. 21. n.* 194. tales enim ſunt veri Religioſi, Prax. Epiſc. *p. 2. verbo oblatus* Peregr. *d. lib. 6. n.* 7. Nicol. Garc. *de benefic. p. 1. . 4. n.* 11.

Tertiò amplia in Fratribus, & ſororibus tertij Ordinis B. Franciſci in communitate religioſè viuentibus, qui tunc veri ſunt Religioſi, vide Vulpel. *de libertate Eccleſiaſt. p. 5. num. 29. &* 30. Flores de Mena *d. q. 21. num.* 19. Soar. *de cenſur. diſp. 22. ſect. 1 num.* 10. Molin. *de iuſtit. tom. 4. tract. 3. diſput. 50. num 4. in princ.* Fr. Paulin. Berti Lucenſ. *d. tit. 1 c. 3. num.* 6. Caſtil. *Siciliæ deciſ.* 88. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part. 4. collect.* 1051. Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 1. n.* 92. Quamuis non ita ſtrictè vere eſſe Religioſos teneant Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt. 63. artic.* 4. Marta *de iuriſdict. part. 1 caſu 1 . numer.* 36. Cardin. Tuſch. *tom. 4. litt. F. concl.* 4. Decretum ſuper ſtatu mulierum, tertij Ordinis in priuatis domibus degentium, illarumque ad habitum admiſſione, emanatum à ſacra Congregat. Illuſtriſſ. Cardin. negotiis Epiſcoporum & Regularium præpoſitorum die 20. Decembr. 1616. refert Eraſm. a Cockier *iuriſd. Ordinarij in exemptos, p. 1. q.* 17. 10

Quartò amplia in nouitio, illum enim immunem eſſe a gabellarum ſolutione, tenent Bertachin. *de gabellis, part. 7. princip. numer.* 56. Gutier. *eodem tract. q. 95. à n. 2 .* Bartho. a S. Fauſto *in theſauro Relig. lib. 5. quæſ.* 175. M . *de iuſtit. tract. 2. diſp. 671. num.* 2. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. quæſt. 47. art. 8. ad fin. & tom. 3. quæſt. 74. art.* 9. Marta *de iuriſdict. part. 4. caſu 1 1. num.* 24. Flores de Mena *d. quæſt. 21. num.* 198. Cur. Philip. *p. 5. §. 1. num.* 12. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 10. num.* 16. Quicquid rem hanc pendere ex futura profeſſione teneant Girond. *de gabell. part. 7. in princ. num.* 46. Parlad. *rerum quot. d. lib. 1. c. 13. § 1. num. 21. in 2. edit.* 11

Quintò amplia in Commendatariis Ordinum Militarium, vt ſunt in Luſitania Ordinis D. N. Ieſu Chriſti, S. Iacobi, ac S. Benedicti de Auis, & in Caſtella S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, hos enim collectari non poſſe re . Flores de Mena *d. q. 21. n.* 204. præcipuè ſi ſint profeſſi, Fr. Emman. *q. Regul. tom. 2. q. 62. art.* 14. Bobadi. *in ſua politica, lib. 2 c. 18. n. 86. & c. 18. n. 17. in fine*, Diana *in reſol. moral. p. 1. tract. 2. reſol.* 49. 12

Aduerſus . conſtitutiones, &c. Notatur ad hoc quòd geſta per excommunicatum denunciatum, ſiue notorium clerici percuſſorē, ſiue iudex Ordinarius, ſiue delegatus ſit, pertinentia ad iuriſdictionem, ſunt prorſus nulla, vt per Gutier. *canon. lib. 1. c. 1. n.* 75. Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 22. n.* 36. 13

Cap. Quia plerique. VIII.

PRælati qui pro procuratione, vel ſeruitio impendendo Legato, vel alteri plus extorquent à ſubditis quem impendant, extorta reſtituere debent, & tantundem tenentur dare pauperibus. Item ſuperior apud quem fit querela ſi eſt negligens pro executione huius ſtatuti, canonicè puniri debet. Colligūt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag.* 458. Alagona *in compendio iur. Canon. pag.* 550. remiſſiue Ximen. *in concord. part. 1.* deſumitur ex Conc. generali Lateran. *c.* 35. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. ſub tit. 18. de cenſibus c.* 4. 1

De procuratione Epiſcopis debita dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 73. à n.* 45. & de charitatiuo ſubſidio latè *ead. p. 3. alleg. 87. per totam.* 2

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non conſecrata, & num. 2.*	*Eccleſiaſtica gaudent immunitate.*
3 *Interdicta,*	
4 *Polluta,*	
5 *Diruta ſine auctoritate ſuperioris ſi adſit ſpes refectionis,*	
6 *Cœmeterium Eccleſiæ,*	
7 *Atrium, ſeu porticum Eccleſiæ adhærens,*	
8 *Fores, & ianua Eccleſiæ,*	
9 *Hoſpitale fundatum auctoritate Epiſcopi.*	
10 *Oratorium conſtructum auctoritate Epiſcopi,*	
11 *Sacerdos portans in manibus ſanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ,*	
12 *Palatium Epiſcopi,*	
13 *Domus Cardinalium,*	
14 *Monaſteria Religioſorum,*	

Cap. Eccleſiæ. IX.

Gregor. IX.

1 Eccleſia licèt non conſecrata, ſi in ea diuina Officia celebrantur, gaudet immunitate, quia dedicata obſequiis diuinis non eſt profanāda vſibus temerariis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 459.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 550.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt *gloſſ. verbo adimitur*, Hoſtienſ. *ante num. 1.* Anchar. *in ſumm. & in 1. notab.* Butr. *in ſumm.* Abb. *à num. 1.* Zabarel. *in princ.* & Anan. *num. 1.* Ordin. Reg. Luſitan. *lib. 2. tit. 5. in princ.* Couarr. *var. lib. 2. c. 20. num. 4.* Remig. Clar. Bonacoſ. & alij relati per Farin. *in praxi crimin. q. 28. num. 34.* Angel. Sylueſt. Tabien. Armil. Roſel. S. Anton. & plures alij apud eund. Farin. *in tract. huius tit. n. 255.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. c. 16. nu. 22. in fine verſ. hic opportunè, & à num. 13* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 8. c. 8. q. 1.* Cardin. Tuſch. *verbo Eccleſia concluſ. 9 numer. 12.* Soar. *de Religion. tom. 1. lib. 3. c. 3. num. 1. verſ. immo etiam*, Alexand. Ambroſin. *in tract. huius tit. c. 10. num. 2.* Ludou. Miranda *de ordine iudic. q. 16. art. 7. concl. 2.* Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit. 3. num. 3.* Franciſc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 1. c. 13. n. 7.* Mar. Ital. *in tract. huius tit. lib. 1 c. 4. §. 3. n. 12.* Fr. Raph. de la Torre *in 2. 2. q. 99. art. 3. diſp. 7. gradu 8.* Peregrin. *in tract. huius tit. c. 4. n. 3. & c. 16.* Filliuc. *tract. 15. c. 6. q. 8 n. 150.* quicquid dicat Decian. *in tract. crimin. lib. 6. c. 24. n. 24. verſ. quod tamen ego*, Ludou. Correa *in repet. c. inter alia, infr. hoc tit. p. 2. n. 8.* Intellige procedere etiam quod non adhuc in Eccleſia non conſecrata diuina Officia celebrata fuerint, dummodo Pontificiali auctoritate canonicè interueniēte, & primarium lapidem ponente conſtructa fuerit, interpretando verba text. ibi, *in qua diuina myſteria celebrantur*, id eſt, celebrari poſſunt, cùm ad id Eccleſia apta ſit, ita tenent *in præſenti*, Hoſtienſ. *ante n. 1. in verbo celebrantur, & in verbo dicata*, Ioan. Andr. *n. 4. verſ. in gloſſ. 1.* Anchar *num. 4.* Butr. *num. 6.* Abb. *num. 5. & 6.* Anan. *num. 3. in fine*, Farin. *d. q. 28. n. 34. & in tract. huius tit. nu. 258.* Anaſtaſ. Germon. *d. c. 16. à num. 23.* Cardin. Tuſch. *d. verbo Eccleſia concl. 9. n. 12.* Villag. *de extenſione legum c. fin. à num. 18.* Mar. Ital. *d. §. 3. n. 14.* Quamuis ſumpto argumento à contrario ſenſu ex hoc text. ſupradictam reſolutionem procedere dummodo in Eccleſia non conſecrata diuina Officia celebrentur, aliàs ſecus, dicant gloſſ. *hic verbo celebrantur*, Butr. *n. 2. & 3.* Zabar. *verſ. quæro ſi in Eccleſia*, Decian. *d. cap. 24. num. 24. verſ. conciliando tamen*, Alexand. Ambroſin. *d. c. 10. num. 1. verſ. quod præcipuè.*

3 Primò amplia ſupradictam principalem text. concluſionem procedere in Eccleſia interdicta, ad quam ſi quis confugiat, illius immunitate gaudet, vt docent in præſenti Hoſtienſ. *num. 2. verſ. ſed numquid*, Ioan. Andr. *num. 2.* Anchar. *numer. 3.* Abb. *num. 8. verſ. tertiò quæro*, & Anan. *num. 3.* Decian. *d. c. 24. num. 16. & c. 25. num. 20. in fine*, Cardin. Tuſch. *d. concluſ 9. num. 9.* Cur. Philip. *part. 5. §. 12. num. 15.* Azor. *d. c. 8. quæſ. 4.* Farin. *d. quæſt. 28. num. 35. & in tract. huius tit. num. 259.* Soar. *d. lib. 3. cap. 9. num. 6.* Villag. *d. cap. fin. numer. 29.* Camil. Borrel. *d. tit. 2. numer. 38.* Mar. Ital. *d. §. 3. à numer. 7.* Fr. Raph. de la Torre *d. gradu 8 verſ. ſingula*, Peregrin. *in tract. huius tit. c. 4. num. 13* Ludou. Correa *in repet. d. c. inter alia p. 2. n. 9.*

4 Secundò amplia in confugiente ad Eccleſiam pollutam, vt per Remig. *in tract. huius tit. ampl. 4.* Soar. *d. l. 4. 3. c. 9. n. 6.* Bobadil. *in ſua politica lib. 2. c. 14. num. 80.* Ludou. Correa *loco proximè citato.*

5 Tertiò amplia in confugiente ab Eccleſiam dirutā, & deſtructam ſine auctoritate ſuperioris, ſi adſit refectionis ſpes, vt per Remig. Clar. Bonacoſ. & alios apud Farin. *d. q. 28. n. 71. & in tract huius tit. n. 269.* Soar. de Pace *in pract. tom 1. p. 5. c. 3. §. 3. n. 38.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 15. n. 37.* Cardin. Tuſch. *d. concl. 9. n. 10.* Villag. *d. cap. fin. n 38.* Camill. Borrell. *d. tit. 3. n. 39.* Alex. Ambroſin. *d. cap. fin. n. 3.* Mar. Ital. *d. §. 3. n. 13.* Gambacurt. *de immun. lib. 4. c. 2. n. 11.* Ludou. Correa *in repet. d. cap. inter alia, part. 2. n. 18.* vbi ait hanc reſolutionem ſibi non placere præſertim ſi totaliter Eccleſia deſtruatur, vel etiam in partem corruat.

6 Quartò amplia in confugiente ad cœmeterium Eccleſiæ, vt per Decian. *d. cap. 22. num. 28. & cap. 25. num. 10.* Anaſtaſ. Germon. *d. cap. 16. num. 30. verſic. de cœmeterio, cum ſeqq.* Card. Tuſch. *d. verb. Eccleſia concl. 10. n. 3.* Azor. *d. c. 8. q. 6.* Soar. *d. lib. 3. c. 7. n. 8.* Franciſc. Leo *d. c. 13. n. 2.* Alexand. Ambroſin. *d. cap. 10. n. 5.* Mar. Ital. *d. c. 4. §. 7.* Farinac. *in tract huius tit. num. 262.* vbi *num. 264.* intelligit etiamſi cœmeterium ſeparatum ſit ab Eccleſia.

7 Quintò amplia in confugiente ad Eccleſiæ atrium, ſeu porticum eidem adhærentem, vt per Decian. *d. ca. 24. n. 31. verb. atrium verò, & cap. 25. n. 12. & 13.* Card. Tuſch. *d. concl. 9. n. 3. & 7. & concl. 10.* Villag. *d. cap fin. n. 36.* Alexand. Ambroſin. *d. c. 10. num. 6.* Azor. *d. cap. 8. q. 7.* Cur. Philip. *d. §. 12. n. 14.* Bobadil. *d. lib. 2. c. 14. n. 82.* Soar. *d. lib. 3. c. 9. n. 7. & ſub n. 9.* Ludou. Correa *in repet. d. cap. inter alia part. 2. à n. 5.*

8 Siue ad fores, & ianuam ipſius Eccleſiæ, eā ad minus manibus tangendo, præcipuè ſi clauſa fuerit, Barbat. *conſ. 33. n. 9. & 10.* Decian. *d. lib. 6. c. 25. n. 17.* Nau. *in man. c. 23. n. 17. ad fin.* Franc. Leo *d. c. 13. n. 11. in fin.* Farin. *d. q. 28. n. 14. & d. tract. n. 179.* Ludou. Correa *d. p. 2. n. 16.* & etiam ad ſcalas Eccleſiæ, Cardin. Tuſc. *d. verbo Eccleſia conc. 10. n. 3.* & cenſuiſſe ſacram Cardin. Congregat. refert Farin. *d. tract. n. 180.* Et etiam ſupra tectum, Soar. *d. lib. 3. c. 9. num. 8. verſ. ſed quid*, Mar. Ital. *d. lib. 1. c. 4 §. 9. n. 24. & 25.* Ludou. Correa *d. p. 2. n. 13.*

9 Sextò amplia in confugiente ad hoſpitale, ſi fuerit fundatum auctoritate Epiſcopi, vt per Decian. *d. cap. 24. n. 32.* Bald. Marſil. Alexand. Iaſ. Conrad. Cou. & alios apud Farin. *d. q. 28. num. 36. & 37.* Maſcard. *de probat. concl. 869 num. 18.* Franc. Leo *d. c. 13. n. 8.* Soar. *d. lib. 3. cap. 9. num. 9.* Villag. *d. c. fin. num. 34. & 35.* Mar. Ital.

Ital.*d.lib.*1.*cap.*4.§ 8.Azor.*d.c.*8.*q.*2. Flores de Mena *variarum,lib.*2.*quaſt.*32. *n.* 175. *cum ſeq.* Valaſc.*conſ.* 105.*n.*43.Cardoſ.*in praxi iudicum,verbo Eccleſia*, *n.* 73.Nicol.Garc.*de benefic.p.*5.*c.* 1.*n.* 601. & 602. Fr. Ludouic.Miranda *d.art.*7.*concl.*2.*in fin.*Cur. Philip.*d.* §.11.*n.*1.Camil.Borrel.*d.tit.*3.*n.*64.

10 Septimò amplia in confugiente ad Oratorium, ſi auctoritate Epiſcopi conſtructum fuerit, vt docent *in praſenti*,Hoſtienſ.*ante num.*1.*verſ.vnde oratoria.*Ioā. Andr.*num.*1.*in verbo Eccleſia*, Anchar.*n.*2.Butr.*n.*5. Abb *num.*7.*verſ.ſecundò*, Zabar. *verſ. ſecundò quare*, & Anan.*num.*4.*verſ.virum autem*, Anaſtaſ.Germon. *d.cap.*16 *n.*29.& 30 Cardinal.Tuſch.*ad verbo Eccleſia,concluſ.*9.*n.*15.& *verbo immunitas*, *concl.* 59.*n.*24. Azor.*d.cap.*8.*quaſ.*3.Soar.*d.lib.* 3.*cap.*9 *num.* 10.Mar. Ital.*d.cap.*4.§.4.Filliucius *tract.*15.*cap.*6.*quaſ.*8.*n.*150. Peregrin.*d.cap.*4.*à num.*61.Ludouic.Correa *d.part.* 2. *num.*215.

11 Octauò amplia in confugiente ad Sacerdotē portantem in manibus ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum,Palat.*in repet.rubr.de donat.inter virum*,§.38. *n.*15.Roman.*ſing.*339.*incip. Dicamus*,Paul.Fuſc. *lit. l*, *ſing.*156.Bonacooſ.*commun.crimin.verbo condēnates ad mortem.*Perea *l.*1.*in gloſ.Igleſia,verſ.vnde notanter.tit.* 2.*lib.*1.*Ordinam.pag.*17.& *in l.*3.*gloſ.del cuerpo de noſtro ſeñor,eod.tit.*& *lib.*5.*pag.*24.Cur.Philip.*p.*3.§.12. *n.*8.Tanner.*in* 1.2.*diſp.*5.*q.*8.*dub.* 1. *num.*14.Megal.*in* 3.*part.lib.*4.*c.*1.*quaſ.*1 *num.*38.Iacob.de Graff. *in aureis deciſ.part.*1.*lib.*1.*c.*1.*num.*32. Gambac. *de immun. Eccleſ.lib.*4.*cap.*6. *num.* 4. Ludouic. Correa *d.part.*1. *num.*24.Nauarr.*in man.c.*25.*num.*18.*verſ.*& *Presbyter*, Couarr.*d.cap.*10.*num.*6.Clar.§.*vlt.quaſt.* 30. *num.*24. Remig.*ampliat.*18.*à num.*1.Anaſtaſ. Germon. *d.c.*16. *à num* 51.Archidiac.Abb.Roman.Alber.Imola, Iaſ. Socin.Corſet.Cotta, Reſtaur. Caſtald. Anton.Gom. Plac.& alij apud Farin.*d.q.*28. *num.* 11. Soar.de Pace *in pract.tom.*1.*p.*5.*cap.*3.§.3.*num.* 36. Ceuall. *communium contra communes,quaſt.*169.& *in tract. per viam viol.part.*2.*quaſt.*42. Fr. Ludouic. Miranda *de ordine iudic.quaſt.*15.*art.*5.*concluſ.*2.& *q.*16.*a.*7.*concluſ.*2.*in fine*,Cardoſ *d.verbo Eccleſia*,*n.* 78. Marta *de iuriſdict. part.*2.*c* 50.*num.*27.Cardin. Tuſch. *d. verbo Eccleſia*, *concluſ.*10.*num.*33.Petr.Gregor.*ſyntagm.iuris*, *lib.* 33. *c.*21.*num.*14.Soar.*d.lib.*3.*cap.*9.*num.* 10. *verſ. tandem non omittam*, Alexand. Ambroſin. *d. cap.*10.*num.*2. Cened.*ad Decretal.collect.*54.*n.*1.& *practic. ac canon quaſt.lib.*1.*quaſt.*41.*n.*13.Mar.Ital.*d. lib.* 1.*cap.*4.§.10. Peregrin.*d.cap.*4.*num.* 78. Diana *reſol.moral. part.*1. *tract.de immunit.Eccleſ.reſol.*28 vbi ſubdit eadem immunitate gaudere reum quando fugiens à ſatellitibus ſe immiſceret inter illas perſonas, quæ aſſociant venerabile Sacramentum Euchariſtiæ etiamſi non tangeret Sacerdotem, vel haſtam baldachini, & *in fine*, poſt Aloyſ.Ricc.*part.*3.*deciſ.*88.*num.* 5. reſolnit quòd confugiens ad Sacerdotem portantem oleum ſanctum infirmis,non gaudet immunitate Eccleſiæ.

12 Nonò amplia in confugiente ad domum, ſeu palatium Epiſcopi *cap id conſtituimus* 17.*quaſt.*4. Anaſtaſ. Germon.*d.cap.*16.*à num.*45.Villag.*d.cap.fin. num.*37. Soar.*dicto cap.*9.*num.* 9. *in fine*, Azor. *d.cap.*8.*quaſ.*5. Bobadil.*d.lib.* 1.*cap.*14.*num.*84.Peregrin.*d. cap.*4.*n.*69. Camill.Borrell.*d.tit.*3.*num.* 50. Ambroſin. *d.cap.*10. *num.*7.Mar.Ital *d.lib.*1.*cap.*4.§.9.*num.*1.Farin. *d.q.*28. *num.*38.*in tract.huius tit.num.* 269. Ludouic. Correa *d.part.* 2. *num.* 19. amplian tes quamuis non ſit intra confines ad quadraginta paſſus,ſed ab Eccleſia diſtet. de quo etiam Megal.*in* 3.*part.lib.*4.*cap.*1.*quaſ.*1.*n.*36. Giurb.*conſil.*10.*n.*13.Gambacurt. *de immunit. Eccleſ. lib.*4.*cap.*1.*num.*7.quamuis contrarium, immo quòd reus confugiens ad Palatium Epiſcopi, qui non ſit intra confines, & 40.paſſus, ſed longè ab Eccleſia diſtet, gaudeat immunitate, teneant Bobadil.*in ſua polit.lib.*2.*cap.*14.*num.*85.Ambroſin.*de immunit.c.* 10. *num.*7.Bonac.*de legib.diſp.*3.*quaſt.*8.§.2.*num.*7.Piaſec. *in praxi Epiſcop.part.*2.*c.*4.*art.*7.*num.* 2. Hinc Cardinalium domos,in quibus extat Oratorium vbi diuina 13
Officia celebrantur,gaudere immunitatis Eccleſiaſticæ priuilegio,tenent Clar.§.*fin. quaſt.* 30 *verſ. item adde*,Cardinal.Tuſch.*concluſ.*9.*num.*12.Mar.Ital.*d.*§. 9.*n* 29.Farinac.*in tract.huius tit. num.* 274.Peregrin. *d.cap.*4.*num.*75.aſſerentes huiuſmodi priuilegiū hoc tempore non ſeruari in Vrbe Roma, vt conſulatur bono publico,& delinquentes puniantur,qui vix puniri poſſent ſi huiuſmodi priuilegium in Vrbe ſeruaretur,Diana *d.tract.de immun.eccleſ.reſol.*37.

Decimò amplia in confugiente ad monaſteria,ſeu domos Religioſorum tam Regularium, quàm ſecularium,aliaque loca ſacra,aut Religioſa,vt patet ex Bulla Gregor.XIV.vbi,*monaſterijs*, *domibus*, *locisque ſacris*,*aut Religioſis*,vt per Couarr.*d.lib.*2. *c.* 20.*num.*4. Sayr.*de cenſur.lib.*3.*c.*29.*num.*16. Soar. *d. c.* 9.*num.*9. Mar.Ital.*d.lib.*1.*cap.*4.§.8. Farinac. *in tract. huius tit. num.*265.Peregrin.*d.cap.*4.*à num.*49.Cardinal.Tuſch. *tom.*4.*lit.I,concluſ.*59.*num.*34. Ludou. Correa *d.p.*2. *num.*2.*cum ſeqq.* 14

SVMMARIVM.

1 *Delinquens in Eccleſia non gaudet eius immunitate, & num.*2.*intellige quando ex propoſito, & ſub ſpe immunitatis,vt num.*3.
4 *Adulteria,& virginis raptum perpetrans, Eccleſiaſtica immunitate non gaudet.*
5 *Delinquens prope Eccleſiam, ſi poſt delictum ad eam confugiat,an eius immunitate gaudere debeat,oſtenditur.*
6 *Delinquens in vna Eccleſia poteſt etiam capi in alia, etiamſi in ea non deliquerit.*
7 *Delinquēs ſemel in Eccleſia,illius immunitate nō gaudet,etiam pro alijs delictis ante,vel poſt per eum extra Eccleſiam commiſſis.*
8 *Eccleſia exiſtens ſi vulnerauerit aliquem exiſtentem extra Eccleſiam eius,non gaudet immunitate.*
9 *Mandans in Eccleſia occidere aliquem exiſtentem extra Eccleſiam,eius non gaudet immunitate.*
10 *Vulnerans in Eccleſia extra membrorum mutilationem illius gaudet immunitate.*
11 *Delinquens in Eccleſia ſi delictum fuerit leue,gaudet eius immunitate.*
12 *Furantes in Eccleſia an illius gaudeant immunitate, oſtenditur.*

Cap. Immunitatem. X. & vlt.

IMmunitate eccleſiaſtica non gaudet, qui ſub ſpe impunitatis in Eccleſiis, vel cœmeteriis delinquunt,quia reddiderunt ſe ea indignos. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Col-lect.Zabar.Ioan. Andr. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar.Panorm. nouiſſimè D.Ludouic.Correa, inſignem edidit repetitionem, Vitian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij*, *pag.*459.Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*550. remiſſiuè Caſal. *in annot.*& Ximen. *in concordant. p.*1. & 2. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumūt Couar.*lib.*2.*variar. cap.* 20. *num.* 15. Anton. Gomez *var.tom.*3.*cap.*19.*num.*2 Boër.*deciſ.*109.*num.* 3.*verſic. fallit quartò*,Clar.§.*fin.quaſt.*30.*num.*15.& *quaſt.* 59. *num.*12.Vulpell *de libertate eccleſiaſt. parte* 1.*num.*17. 2

Perez l.8 tit.2.lib.1.*Ordin.pag.*43.Menoch.*de præſumpt. lib.*5.*præſumpt.*10. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun.lib.*1.*c.*16.*n.*79.Azeued.*l.*3.*num.*23.*cum ſeqq. tit.* 2.*lib.*1.*nouæ recopul.*Gutier.*practic.libr* 3.*q.*1.Cut. Philip .3.§. 2.*num.*10. Soar. *de Relig.tom.*1.*lib.*3.*c.*11.*n.*[illegible] *cum ſeqq.*Cardinal.Tuſch.*verbo Eccleſia,concl.*11.*n.*10.*&* [illegible] *ſeq.*Alexand. Ambroſin.*in tract. huius tit. cap.*5.*num.*1.*&* 2.Franc. Molin. *de ſacra homicidio amittenda immunitate , verſ. tandem quæſtio , num.*59. Farinac.*in praxi crimin.quæſt.*28.*n.*52. *cum ſeqq. & in tract.huius tit. num.*205.Bobadil.*in ſua politica , lib.*1.*cap.*14.*num.* 4.Ioſeph.Seſſe *Aragoniæ deciſ.*141.*per totam,* [illegible] Raph.de la Torre *in* 2. 2 *quæſt.*99. *a.*3. *diſp.* 7.*gradu* 2.*verſ.nunquid* , Ludouic. Rodolphin. *var.q. lib.*2.*quæſt.*36.*n.*5, Mendez à Caſtro *in praxi Luſitana,lib.*5.*c.*1. *num.*34.*&* 35. Camill.Borrel.*in ſumma omnium deciſ.tit.*3 *n.*83.

3 Intellige quando ex propoſito , & ſub ſpe impunitatis quis in Eccleſia deliquit, ſecus ſi non deliberatè, & ex propoſito, vt puta caſu, vel in rixa, vt per Hoſt. *in præſenti, num.*2.*in verbo,quæ ſiſi* , Ioan.Andr.*num.*1. 2 [illegible] 3.Anchar.*num.*3.*&* 4.Butr.*num.*1.*&* 1. Zabarel. *col.*1.*&* 2 Abb.*num.*1.*&* 8.Anan. *n.*1. 7. *&*.8.Gutierr. *d. cap.*1. *num.* [illegible] *quærimus , à num.*5. Azeued. *d.l.*3.[illegible] *num.* 2. Cardinal.Tuſch.*d.concluſ.*11.*num.*13. *&* 14.Azor.*inſtit.moral.part.*2.*lib.* [illegible] *cap.*9. *quæ.*9.Villag *de extenſione legum ,c.fin.num.* [illegible] Mar.Ital.*in tract. huius tit.lib.*1.*c* 5 §.3.*à num.*1.Ioſeph.Seſſe *d.deciſ.*141. *à n.*8 Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea,reſol.*157.vbi tenet ſpeciem de qua *in hoc text.* eſſe ſiralem. Sub ſpe autem impunitatis dicitur quis delinquere in Eccleſia, quando ex electione , & propoſito delinquit, vt cum aliis reſoluit Aloyſ Ricc.*d.reſ.*157.*n.*1.& delictũ commiſſum in Eccleſia ſine ſpe gaudendi probatur quod non ex propoſito & conſulto, ſed ex repentino animi affectu ſit commiſſum, vel caſu fortuito, vt tenet Ioſeph. Seſſe *d. deciſ.*141.*num.*9.Quamuis contrarium, immo quòd immunitate Eccleſiæ nõn gaudet delinquens in ea etiam quòd deliquerit non ex propoſito, aut ſub ſpe impunitatis,ſed caſu,teneant Couarr. Capell.Tholoſ.& Clar. quos refert Farinac. *in praxi crim. q.*28 *num.*54.*& ſeq.*Nauarr.*in man. cap.*25.*n.*20, *verſ.nec refert*,Anaſtaſ.Germon. *de ſacrorum immunit. lib.*3.*cap.*16.*num.*79.*verſ.immo Panorm.*Soar.*de Relig. tom.*1. *lib.*3.*cap.*11.*num.*6.*in fine*, Bobadil. *d. cap.*14. *num.*25.*in fine*.Gambac.*de immun.lib.*5.*c.*1, .D.Ludou. Correa *in repet.huius text.p.* [illegible] *n.*31.

4 Primò amplia , vt delinquens in Eccleſia illius immunitate non gaudeat, non ſolùm ſi in ea homicidium , aut membri mutilationem commiſerit , ſed etiam ſi alia delicta,vt puta adulteria,& virginum raptus patrauerit , ita docent *in præſenti* , Hoſtienſ. *in verbo homicida,num.*3.*verſ.dicas ergo* , Ioan. Andr.*n.*1. *in verbo membrorum.*Anchar.*num.*3.*notab.*1.Abb. .9. Anania *poſt num.*1.Gutier. *d. quæſt.*1. *num.*17. Decian. *d. cap.*24.*num.*17. Cardin.Tuſch.*verbo immunitas,concluſ.*39.*num.*4 *&* 5.Villag.*d.cap.fin.num.*39. Soar.*dicto lib.* [illegible] *cap.*11. *num.*6.Gambacurt.*de immunit.lib.*5.*c.*18. Raph. de la Torre 2.2. *tom.*2. *quæſt.*99.*art.* 3. *diſp.*7. Iacob.de Graffiis *tom.*1 *lib.*3.*c.vnic.num.*10.*&* 18. *de immun.eccl.* Tanner.*in* 2.2.*diſp.*8. *quæſt.*8. *dub.*1. *n.*16. Portel.*in dub.Regul.verbo Eccleſ.immun.n.*15. Ludou. Correa *d.p.* [illegible] *num.*34.

5 Secundò amplia,vt delinquens prope Eccleſiam ſi poſt delictum in Eccleſiam confugerit , illius immunitate non gaudeat, Nauar.*d.cap.*25.*num.*22.Couar.*d. cap.* [illegible] *num.*15. [illegible] 6.Decian.*d. lib.*6.*c.*28.*n.*5.*verſ.ex quo infero*,Menoch.*de præſumpt.lib.*6.*præſ.*10.*num.*12. Gutier *d. quæſt.*1. *num.*15. *&* 16 Farinac. *d. quæſt.*28. *num.*56.Bobadil.*d.cap.*13.*num.*46.Villadieg. *in politica,*

*cap.*5. Gambacur. *d. lib.*5.*c.*19. Tanner. *d. dub.*1. *num.*17. Contrarium tamen , quòd immo delinquens prope Eccleſiam, etſi ad eam confugiat, gaudere debeat illius immunitate,quia verè in Eccleſia deliquiſſe non dicitur , tenent Alex.Ambroſin. *in tract. huius tit.c.*5.*num.*4.Mar.Ital.*d.lib.*1.*cap.*4.§.7. *à num.*17. *& c.*5.§.3.*à num.*3. Soar. *d. cap.*11. *num.* 4. Ioan. de la Cruz *in director. Conſcient. part.*1. *prac.*8. *quæſt.* 5. *art.*2.*dub.*1. *concl.*1. Peregr.*de immunit.cap.*6.*num.*30. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta tract.*2. *lib.*4. *c.*8.*n.*45.Diana *reſol.moral.p.*1.*tract. de immun. Eccleſ. reſol* 3. Sed diſtinctionis fœdere vna, & altera opinio componitur, vt ſcilicet prima procedat , quando quis prope Eccleſiam ſtudioſe deliquit animo facilius ſe tuendi poſt delictum in Eccleſia , & ſic quando ex propoſito,& non caſu deliquit;ſecunda verò, quando quis deliquit prope Eccleſiam non ſic ſtudioſè , ex propoſito , & animo ad Eccleſiam confugiendi , ſed puta caſu , vt per Vitalin. Alexand. Vulpel. Decian. Gutier.Card.Tuſch.& alios , quos refert , & ſequitur Farinacius *in tractat. huius tit. num.*212. *& num.* 214. quòd in dubio delinquens prope Eccleſiam præſumitur deliquiſſe ex propoſito , & facilius ſe in Eccleſia tueretur , de quo etiam Franc. Molin. *d. loco num.*[illegible]9.

Tertiò ampliat, vt delinquens in vna Eccleſia poſſit etiam capi in [illegible] ia , etiamſi in ea non deliquerit, *d.c.*28.*num.*8.Anaſtaſ. Germon.*d.c.*16. *num.*80. Azor. *inſtit.moral.part.*2. *lib.*9.*cap.*9.*quæſt.*9.*verſ.quid ſi quis*, Villagut *d.c.fin.num.*60.Alexand. Ambroſin.*d. cap.*5. *num.*3.Marian.Ital.*d.lib.*1.*c.*5.§.3.*num.* [illegible]0. *in fine* , *& num.*21.Cardin.Tuſch.*d.verbo Eccleſia, concluſ.*11. *n.* 11.Farin.*d.quæſt.*18.[illegible] *d.tract. num.*219.Gambacurt.*d.lib.*5.*cap.*[illegible]6.*à num.* [illegible] Ludouic.Correa *d.part.*3. *num.*36. 6

Quartò amplia, vt qui ſemel deliquit in Eccleſia illius immunitate non gaudeat, etiam pro aliis delictis ante,vel poſt per eum extra Eccleſiam commiſſis, ſecundum Couar. [illegible] Tuſch.& Clar. quos refert Farin, *d.q.*28.*num.*60 Card.Tuſch.*d.verbo Eccleſia , concl.*11. *num.*12.quod vel maxime procedit,quando pro delicto commiſſo non fuit punitus. Boer. *deciſ.* [illegible]10. *n.*20. Decian.*d.c.*28.*n.*9.Gutier.*d.q.n.*18. Alexand.Ambroſin.*d.c.*5.*n.*10. 7

Quintò amplia in eo, qui in Eccleſia exiſtens vulnerauit aliquem exiſtentem extra Eccleſiam , vt per Abb.*in præſenti,num.*11.& Anania *num.*5.Azeued.*d.l.* 3. [illegible] 28.*ad fin.*.Nauarr.*d.cap.*25.*num.*11.*verſ.nemo item*, Gutier.*d.quæſt.*1.*à num.*19.Decian.*d.lib.*6.*c.*24 *num.*7. *verſ.an autem,& c.*28. *num.*6. Gambacurt *lib* 5.*c.*24. *num.*21.Iacobus de Graffiis *tom.*1.*lib.*3. *conſil.vnic. n.* 10.*de immunit. Eccleſ.*Megala *in* 3.*parte,lib.*4 *c.*2.*quæſt.* 1.*n.*12.Portel.*in dub.Regular.verbo Eccleſia immunitas, n.*15.Duard *in Bull.Cœnæ,lib* 2.*can.*15. *quæſt.*16.*n.*23. Ludouic.Correa *d.part.*4. *n.*53. Alexand. Ambroſin. *d.cap.*5.*num.*7.Azor.*d.c.*9,*quæſ.*14.*verſ. tertiò*, Villag. *d.cap.fin.num.*61.*& ſeq.*Soar.*d.lib.*3 *cap.*11.*n.*7. Mar. Ital.*d.lib.*1.*cap.*5.§.3.Sic & exiſtens extra Eccleſiam ſi vulnerat exiſtentem in Eccleſia , illius non gaudet immunitate,Couarr.*d.cap.*20.*num.*15 .*verſ.*27.Remig. *fallent.*1.Decian.*d.lib.*6.*c.*16.*num.*6.*in fine* , Alexand. Ambroſin.*d. cap.*5.*num.*8.Gutierr.*d. quæſt.*1. *num* 23. *cum ſeqq.*Soar *d.cap.*11.*poſt num.*7.*&* 8.Soar. de Pace *dict.* §.3.*num.*99.Bobadil.*d.cap.*14.*num.*29. Mar. Ital. *d.lib.*1.*c.p.*5.§.3.*num.*47.Farin.*d.quæſt.*28.*num.*61.*& d.tract.num.*214. 8

Sextò amplia in mandante in Eccleſia occidi aliquem exiſtentem extra Eccleſiam, vt per Abb.*in præſenti,num.*12.& Anania *num* 5.*verſ.quid autem ſi exiſtens*,Nauarrus *d.c.*25.*num.*21.*verſ.neque qui exiſtens*, 9

Guties.

Gurier. *d. lib.* 1. *q.* 1. Azotius *d. c.* 9. *quaſ.* 13. *verſ. quarto qui in Eccleſia*; Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 5. §. 3. *n.* 48. Soar. *d. lib.* 3. *c.* 11. *num.* 7. *verſ. & ex eodem fundamento*, Gambac. *d. lib.* 5. *c.* 24. *n.* 25. Duar. & Pottel. locis proximè citatis, quamuis poſt Bullam Gregorij XIV. contrariū ſentiant Megala *in* 3. *p. lib.* 4. *c.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 13. Booaeina *de legib. diſp.* 3. *q.* 7. §. 4. *num.* 11. Fatin. *de immunit. num.* 231.

10 *Homicidia, & mutilationes membrorum.*] Ergo vulnerans in Eccleſia extra membrorum mutilationem illius gaudet immunitate, vt Boët. *deciſ.* 109. *num.* 3. & hoc vetum eſſe vigore conſtitur. Gregor. XIV. in qua excipitur ſolùm vulnus cum mutilatione membri, dicit Farin. *in tract. huius tit. num.* 227. Quamuis contrarium, immo vulnerantem aliquem in Eccleſia cum effuſione ſangoinis illius gaudere immunitate teneant Decian. *d. lib.* 6. *c.* 24. *num* 7. Franciſo. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 1. *c.* 13. *ſub num.* 23. Mar.
11 Ital. *dicto lib.* 1. *c.* 5. §. 5. *num.* 18. 19. 20. & 24. Vnde delinquentem in Eccleſia, ſi delictum fuerit leue, gaudere illius immunitate, & proptetea ab ea inuitum extrahi non poſſe docent Deciana *d. c.* 28. *num.* 9. *in fine, verſ. illud tamen*, Anaſtaſ. Germon. *d. cap.* 16. *num.* 81. Azeued. *d. l.* 3. *num.* 24. Azor. *d. c.* 9. *verſ. ſecus*, Card. Tuſch. *verbo Eccleſia, concl.* 11. *num.* 23. Farioac. *d. tract. num.* 250.

12 Vtrùm autem forantes in Eccleſia illius immunitate gaudere debeant; non immeritò dubitatur ab aliquibus, ſed illa præualet ſententia faciens differentiam inter furantes in Eccleſia res Eccleſiæ ſacras, io quo furto ſacrilegium committitur; & inter furantes in Eccleſia non res Eccleſiæ, ſed alienas, in primo caſu huiuſmodi furantes eccleſiaſtica minimè gaudere immunitare, in ſecundo verò maximè, docent Mar. Ital. *d. lib.* 1. *c.* 5. §. 3. *à num.* 75 & Farin. *d. tract. num.* 217. Vtrùm autem fur cum furto præ manibus confugiens ad Eccleſiam illius gaudeat immunitate? vide Ludouic. Cortea *d. part.* 3. *num.* 29 *in fine*, vbi negatiuè reſpondet.

Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.

Tit. L.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anan. Anch. Panormitan. Guillelm. Durandus *in breuiario aureo iuris Canonici, fol.* 117. Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum, fol.* 177. Martinus Meſnart. *in epitome Decretal. fol.* 154. Petrus de Raoenna *in compendio iuris Canonici*, Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij, pag.* 517. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alexaod. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag.* 330. nouiſſimè Ioan. Honot. *lib.* 5. *ſum. Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici & monachi à quibus negotiis ſecularibus abſtinere teneantur, oſtenditur.*
2 *Clerici negotia non debent exercere.*
3 *Largitiones munerum vtriuſque ſexus Regularibus interdicta materiam quæ tractant, referuntur.*
4 *Clericus non poteſt conducere poſſeſſiones niſi inſtante neceſſitate.*
5 *Clericus ſuccedens conductori poteſt perſeuerare in conductione vſque ad tempus, quo conductio durare debet.*

Cap. Multa ſunt. I.

Ex Concil. Mogunt.

CLerici, vel monachi ne ſe immiſceant negotiis ſecularibus hic prohibetur, & enumerantur quædã, v. g. plus iuſto accipere, munera iniuſta percipere, vel dare, conducere aliquẽ pretio pro aliqoo ſeculari quæſtu clericis prohibito, amare lites, rixas, contentiones, in placitis ſecularium diſputare (niſi io defenſionem orphanorum, aut viduarum) & eſſe procuratores, aut conductores rerum ſecularium, ioculatorem, id eſt, nõ ſit ioculator turpis, verbi vel facti, iocum ſecularem diligere, aleas amare, ornamentum inconueniens quærere, in deliciis velle viuere, gulam, vel ebrietatem ſequi, pondera iniuſta, vel menſuras habera, negotium etiam iuſtom exercere (niſi faciat huiuſmodi negotium iuſtum propter neceſſitatem) habere canes, vel aues ad venandum, intereſſe cauſis ſuperfluis, & ſimilia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Aodr. Butr. Henric. Hoſtienſ. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 465. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 553. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. extat in Conciliis editis Concilio Moguntiaco ſub Carolo Magno *c.* 14. & io ſyoodo Moguntiua ſub Rabano Archiepiſcopo *c.* 13. referunt Burchard. *lib.* 8. *Decretorum*, *c.* 9. Ioo *part.* 7. *c.* 108. & Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 37. *c.* 1. 1

Multa ſecularia negotia enumerantur in hoc text. à quibus iubetur clericos & monachos abſtinere, de quorum plorimis ſuis in locis aptè dixi, nam da illis, qui procuratoris, ſeu aduocati Officium in foro ſeculari aſſumunt, dixi *ad c.* 1. & 2. *de poſtulando*, de dantibus, vel accipientibus munera pro iuſtitia adminiſtranda *ad c. cum ab omni* 10. *de vita, & honeſtate clericorum.* de ioculatoribus ad *c. clerici* 15. *num.* 2. *eod. tit.* de aleatoribus ad idem *c. clerici, à num.* 5. de ebriis ad *c. à crapula, eodem tit.* de rixoſis ad *c.* 2. *eod. tit.* de habentibus iniuſta pondera, & menſuras ad *c.* 1. *de empt. & vendit.* 2

Munera iniuſta accipere.] De largitione munerum vtriuſque ſexus Regularibus interdicta extat Conſtitutio 28. S. D. Clementis VIII. *incip. Religioſè*, ſub dat. *Romæ* 13. *Kalend. Iulij* 1594. quam quidem conſtitutionem referunt, & latè explicant Fr. Frãciſcus à Souſa *in ſpeciali tract. de largitione munerum*, Diana *reſol. moral. tract.* 6. *de pauper. Religioſa*, Ioan. Valerus *de differentiis inter vtrumque forũ, verbo munera, differ.* 1. Barthol. à S. Fauſto *in theſaurum Religioſorum, lib.* 8. *poſt q.* 198. illam refert, & *q.* 199. cum multis ſeqq. de eius intellectu, & materia agit, nouiſſimè Bonacina *var. tract. diſp.* 3. *de largit. munerum.* 3

Conductores ſecularium rerum.] Notatur ad hoc quòd clericus non poteſt conducere poſſeſſiones propter cupiditatem, vt per Abb. *hic num.* 8. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 21. *num.* 31. Marc. Anton. Genitenſ. *in practica Archiepiſc. Neapol. c.* 61. *num.* 12. Marta *de iuriſdict. part.* 4. *cent.* 1. *caſu* 3. Ioan. de Salas *de contractibus, tract.* 1. *dub.* 2. Illuſtriſſ. D. meum Roder. à Cunba poſt primam huius libri impreſſionem à me viſum *in comment. ad c.* 1. *n.* 2. *diſt.* 87. 4

Poteſt

Poterit tamen inſtante neceſſitate, vt declarat Genuenſ. d. loco, videlicet ad ſui, & ſuorum ſuſtentationem, vt per Syluest. verbo clericus 3. n. 2. Hoſtienſ. in c. 1. num. 2. de obligat. ad ratioc. Molina de iuſtitia, tract. 2. diſp. 342. Leſſ. eodem tract. lib. 2. c. 15. dub. 1. num. 6. Port. Imol. conſil. 16. Ioan. Baptiſta Coſta de remed. ſubſid. remed. 73. Bellet. d. §. 21. num. 13. vbi num. 35. aſſerit quòd poteſt clericus conducere omnes obuentiones Eccleſiæ, vt ipſe habeat curam regiminis Eccleſiæ eam officiando, & prouentibus reſpondendo in certa quantitate. Neceſſitas enim, quæ clericum, vel monachum negotiare cogit, illos excuſat, dummodo negotiatio non ſit infamis, & turpis, vt per hunc text. dicit Valer Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 325. verſ. ſecunda. alia huc pertinentia vide ad c. ſecundum 6. infr. hoc tit.

5 In gloſſ. *Conductores.* ibi, *ſi tamen conductori ſuccedunt bene poſſunt in conductione remanere.* Notatur ad hoc, quòd ſi clericus ſuccedat conductori, poterit perſeuerare in conductione ad tempus, quo durare debet conductio, vt per Abb. hic num. 8. Felin. in c. quia G. num. 3. verſ. ideo ipſe, de iudic. Barbat. conſil. 1. num. 59. vol. 3. Syluest. in ſumma, verbo clericus 3. num. 2. Gregor. Lopez l. 45. verbo arrendadores, tit. 6. p. 1. Bonacoſ. communium crimin. part. 2. verbo curiales, fol. 20. Redoan. de ſpoliis eccleſ. in præfat. q. 2. n. 12. Bellet. d. §. 21. num. 32. Molin. de iuſtitia, tract. 2. diſp. 341. num. 7. Leſſ. eodem tract. lib. 2. c. 21. num. 6. nouiſſimè Bonacina in tr. Et. de cenſuris Bulla Cœna quæſt. 19. puncto 3. §. 1. num. 5. verſ. ſecus.

SVMMARIVM.

1 Clerici non debent eſſe miniſtri, vel procuratores laicorum, quòd ſi contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non ſubuenitur eis ab Eccleſia.

2 Clericus beneficiatus, aut in ſacris conſtitutus, non poteſt deſeruire alicui laico in domo, vel extra pro ſuis negotiis peragendis.

3 Clericus non eſt ab Eccleſia ſubueniendus ſi in adminiſtrationibus malè verſatum fuiſſe reperiatur.

4 Clericus ſi fuerit per Principem ſecularem admiſſus in aliquo officio, & in eodem deliquerit, non poterit à iudice ſeculari puniri.

5 Clericus habens bona profana, vel quidquid aliud à Rege, ſuper eiſdem bonis an poſſit coram iudice ſeculari conueniri, oſtenditur.

Cap. Sacerdotibus. II. *Eugen.*

1 CLerici non debent eſſe miniſtri negotiorum, nec procuratores laicorum: quòd ſi moniti præſumpſerint deinde facere oppoſitum, & deprehendantur in fraude in re pecuniaria occaſione negotiorum, illis Eccleſia ſubuenire non debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 466. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 553. remiſſiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 8. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. p. 16. c. 1.

2 Collige ex text. clericum beneficiatum, aut in ſacris conſtitutum non poſſe deſeruire alicui laico in domo, vel extra pro ſuis negotiis peragendis, vt per Bernard. in pract. c. 57. alias 60. in nouiſſ. edit. Farinac. fragment. crimin. part. 1. lit. C. verbo clericus, num. 184. Marta de iuriſd. part. 4. caſu 116. n. 8. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. nu. 23. Marc. Anton. Genuenſ. in pract. Archiepiſcop. Neapol. cap. 62. num. 20. in addit. vbi quòd non poteſt officium maioris domus alicuius Principis exercere.

Deprehendantur.] Id eſt, capiantur, prout emendauit Anton. Auguſt. relatus à Bobadil. in ſua polit. ica, lib. 2. cap. 18. num. 99. Et notatur ad hoc, quòd nullatenus ab Eccleſia eſt ſubueniendus clericus ſi adminiſtrationibus malè verſatum fuiſſe reperiatur, vide Eſcobar. de ratioc. cap. 7. num. 16. 3

In gloſ. *Ab Eccleſia.* ibi, *quòd laicus auctoritate huius Canonis poſſit clericum occaſione adminiſtrationis capere ceſſante priuilegio clericali.* Notatur ad hoc, quòd ſi clericus fuerit per Principem ſecularem admiſſus in aliquo officio, & in eodem deliquerit, non poterit à iudice ſeculari puniri, vt per Abb. in cap. cùm contingat, n. 1. de foro compet. Aufrer. in Clement. 1. n. 25. de officio Ordin. Clar. § vlt. quæſt. 36. verſ. quæro pone, n. 21. aliàs num. 43. Couarr. pract. c. 35. num. 6. vbi dicit de communi, Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 9. num. 143. Matt. de iuriſdict. par. 4. cent. 2. caſu 127. num. 5. Megal. in 3. part. lib. 3. c. 11. num. 26. & 31. Ambroſ. de immun. Eccleſ. cap. 10. num. 54. Bonac. de legib. diſp. 10. quæſt. 2. puncto 1. §. 1. num. 24. Duard. in Bull. Cœna lib. 2. can. 15. quæſt. 11. num. 173. me citato in hoc loco, Diana reſol. moral. part. 1. tract. 2. reſol. 18. Ac proinde nec incarcerari. Bald. in c. dilectus, num. 9. & 15. de appellat. quòd idem dicendum eſt de equitibus Hieroſolymitanis, Franc. Marc. deciſ. 475. num. 4. & 5. r. 3. Caball. reſol. crimin. caſu 64. non obſtante quòd Epiſcopus ſiue eius vicarius punire valeant exceſſus familiarium laicorum, etiamſi deliquerint in officio, vt optimè reſoluunt Boër. deciſ. 9. num. 7. verſ & idem in Epiſcopo, Sbroz. de Vicario Epiſcopi, lib. 2. quæſt. 146. n. 2. lib. Villadieg. in politica, cap. 5. §. 23. n. 19. Bobadil. eod. tract. lib. 2. c. 17. num. 48. Caualcan. de brachio Regio, part. 4. num. 159. verſ. quinimo licèt, Epiſcopo, Gratian. deciſ. 235. num. 19. Bellet. diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de fœnore cleric. ſecul. §. 1. n. 18. Mari. Antonin. var. reſol. lib. 1. reſol. 75. n. 3. verſ. quod omnino verò, & lib. 3. reſol. 14. verſ. fuit reſolutum, Guazzin. de defenſ. reorum, defenſ. 10. c. 9. n. 24 Campan. in diuerſ. iuris Canon. rubr. 9. cap. 9. verſ. notarium verò, quamuis huiuſmodi clericum in officio ſeculari delinquentem à iudice ſeculari puniri poſſe teneant Guillem. in c. Raynutius, verbo & vxorem nomine Adelaſiam, deciſ. 2. num. 115. Eſcop. d. c. 7. à num. 7. Bobadil. in ſua politica, lib. 2. c. 18. num. 99. Farinac. in praxi crimin. p. 1. quæſt. 8. num. 98. Cened. ad Decretal. collect. 61. num. 6. Camill. Borrel. de præſtant. Regis Cathol. cap. 71. num. 34. Soar. contra Regem Angliæ, lib. 4. c. 34. num. 26. Anguiano de legibus, lib. 2. controu. 21. num. 58. & 59. Paulus Laymann. in Theologia morali, lib. 4. tract. 9. c. 4. num. 3. Verùm autem Clericus habens bona profana, vel quicquid aliud à Rege, ſuper eiſdem bonis coram iudice ſeculari conueniri poſſit? Vide Palat. in repet. c. per veſtras, de donat. inter virũ, not. 2. §. 1. n. 49. Guillelm. d. verbo, & vxorem, n. 447. Perez l. 10. tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 301. in med. Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 10. n. 7. Azeued. l. 4. tit. 4. lib. 1. & l. 14. tit. 16. lib. 6. noua recopil. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 1. concl. 30. & concl. 37. conſid. 81. Soar. de defenſione Fidei contra Anglicana ſectæ errores, lib. 4. de immunit. c. 14. n. 13. Cardoſ. in praxi iudicũ, verbo Clericus, n. 46. Chald. Pereira quæſt. forenſ. conſ. 5. num. 3. cum ſeqq. Bobadil. d. lib. 2. c. 17. n. 196. cum ſeqq. & cap. 18. n. 64. 4 5

SVMMARIVM.

1 Religioſi profeſſi exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, niſi infra duos menſes, ad clauſtrum redeant, excom

excommunicati ſunt, & in nulla cauſa patroc inare poſſunt, & in choro, & in Capitulo, & cæteris erunt vltimi, & ſine diſpenſatione Papæ non promouentur & n. 2.

3 *Patres Societatis Ieſu cùm ſint veri Religioſi, ſi contra conſtitutionem, de qua in hoc text. delinquant, in excommunicationem incidunt.*

4 *Nouitij, & alij habentes votum ingrediendi Religionem non includuntur ſub diſpoſitione huius text.*

5 *Excommunicatio de qua in hoc text. eſt lata in audientes, non autem in docentes leges, vel phyſicam.*

6 *Excommunicatio comminata in hoc text. vt incurratur an ſatis ſit è monaſterio egredi, & in eodem oppido leges, vel phyſicam audire, vel opus ſit aliò ſe transferre ad habitandum, aut degere extra monaſterium.*

7 *Excommunicatio hæc vt incurratur opus eſt vt Religioſus exeat intentione audiendi leges, vel phyſicam.*

8 *Religioſus, qui non exiuit animo audiendi leges, vel phyſicam, ſed poſtea mutata voluntate permanet extra clauſtrum principaliter animo eas audiendi, & ſic poſt huiuſmodi voluntatis mutationem duos menſes extra clauſtrum moratur, incurrit in excommunicationem comminatam in hoc text.*

9 *Religioſus clauſtro egrediens animo audiendi leges, vel phyſicam, ſed re ipſa non audiuit, incurrit hanc excommunicationem.*

10 *Menſium duorum ſpatium intra quod ſi Religioſi ad audiendas leges, ſeu phyſicam exeuntes ad clauſtrũ non redierint, excommunicatione ligantur, eſt computandum a die quo Religioſus egreditur ad præfatas ſcientias audiendas.*

Cap. Non magnopere. III.

Alexand. III.

1 Religioſi profeſſi non permittuntur exire ad legendum phyſicam, vel mundanas leges audiendum, & ſi exierint, & intra duos menſes non reuerſi fuerint ad clauſtrum, ſunt euitandi tanquam excommunicati, & ſi velint patrocinari, in nulla cauſa audiri debent, & reuerſi habeant vltimum locum in choro, Capitulo, menſa, & cæteris, & amittant ſpem promotionis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian *in rationali lib... iuris Pontificij*, *pag.* 447. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 545. remiſſiuè Ximen. *in concord. p* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 37. *cap.* 2. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 27. *c.* 2.

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumũt Nauarr. *commento* 2. *de Regul. n.* 17. Rebuff. *in tract. nominat. quæſt.* 5. *n.* 15. *cum ſeqq.* Beller. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 30. *num.* 1. & 2. Soar. *de cenſur. diſp.* 23. *ſect.* 3. *à num.* 10. Filliuc. *tract.* 14. *c.* 8. *quæſt.* 2. *à num.* 127. Sanctarel. *de apoſtaſia, c.* 2. *num.* 15. *cum ſeqq.*

3 *Vt nulli omnino*, &c.] Ergo Patres Societatis IESV, cùm ſint veri Religioſi; ſi contra conſtitutionem de qua *in hoc text.* delinquant, in communicationem incidunt, Soar. *d. ſect.* 3. *num.* 9. Filliuc. *d. quæſt* 1. *num.* 127. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 8. *num.* 74.

4 ob quam rationem minimè includuntur nouitij, maximè cum hic text. loquatur de Religioſis poſt factam profeſſionem, & ſimiliter non includuntur habentes votum ingrediendi Religionem, quia nondum eſt Religioſus, ac proinde oneribus Religioſorum non afficitur: contra quod non obſtant verba huius text. quæ ſequuntur ibi, *poſt factum votum Religionis, & poſt factam in aliquo loco profeſſionem*, &c. ex quibus videtur colligi excommunicationem, de qua in hoc textu, non ſolùm ferri contra Religioſos profeſſos, verum etiam contra habentes votum Religionis: reſpondetur enim illa verba eſſe ſynonyma, & ſequentia opponi ad declaranda magis præcedentia, ex Soar. *dicto num.* 9.

Legendas.] Ergo cùm verbum *legere* potius ſignificet docere, quàm audire, videbatur dicendum Religioſum exeuntem à clauſtro ad docendas leges, vel phyſicam, & intra bimeſtre non redeuntem, excommunicationem, de qua *in præſenti*, incurrere, ita S. Antonin. Hoſtienſ. Anchid. Sylueſt. apud Soar. *d. diſp.* 23. *ſect.* 3. *num.* 17. Sed hunc non ligari excommunicatione tenent Nauarr. *in man. c.* 27. *num.* 116. *verſ. ſexta*, Tolet. *in ſumma, lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 16. Soar. *d. ſect.* 3. *num.* 17. Filliucius *d. quæſito* 2. *num.* 129. Sanctarel. *d. cap.* 2. *num.* 8. quia Honor. III. *in cap. vlt. infr. hoc tit.* loquitur ſolùm de exeuntibus ad audiendam legem, vel phyſicam, immo refert excommunicationem de qua in hoc text. tanquam latam in audientes, non verò in docentes. 5

Permittantur exire.] Quæſtio eſt dubia, an ſatis ſit ad incurrendam excommunicationem comminatam *in hoc text.* egredi monaſterio, & eodem oppido leges, vel phyſicam audire, & ad monaſterium finita lectione redire, vel opus ſit aliò ſe transferre ad habitandum, aut degere extra monaſterium, ibique præfatis ſcientiis ſtudere; in qua Soar. *d. ſect.* 3. *num.* 11. & Filliuc. *d. quæſt.* 2. *num.* 118. aſſerunt ſatis eſſe exire, & in eodem oppido præfatas ſcientias audire, & redire, quia text. *in præſenti*, nullius ferè momenti eſſet; cùm Religioſi non conſueuerint alia ratione de clauſtris ad audiendas doctrinas etiam ſacras exire. Sed verior eſt opinio Nauar. *d. cap.* 27. *num.* 107. Tolet. *d. cap.* 38. *num.* 6. Sayr. *de cenſur. lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 2. & Sanctarel. *d. cap.* 2. *num.* 19. aſſerentium Religioſum non incurrere pœnam excommunicationis audiendo leges, vel phyſicam in eadem ciuitate ſi domum ſerò redeat, quia excommunicatio *in hoc text.* lata eſt cõtra Religioſos exeuntes ad præfatas ſcientias audiendas, niſi ad clauſtrum ſuum intra duorum menſium ſpatium redeant. 6

Illud in præſentiarum notandum eſt ad incurrendam huiuſmodi excommunicationem opus eſſe vt Religioſus exeat intentione audiendi præfatas ſcientias, quia in hoc text. dicitur, vt non permittatur ad has ſcientias audiendas exire, vt per Tolet. *d. c.* 38. *n.* 8. Sayr. *d. lib.* 3. *cap.* 33. *num* 3. *ad finem.* Sanctarel. *d. cap.* 2. *num.* 16. 7

Vtrùm autem Religioſus, qui non exiuit animo audiendi præfatas ſcientias, ſed poſtea mutata voluntate permanet extra clauſtrum principaliter animo eas audiendi, ſicque poſt huiuſmodi voluntatis mutationem duos menſes extra clauſtrum moratur, in hanc excommunicationem incidat? Affirmatiuè cenſent Panorm. *in præſenti*, Soar. *d. ſect.* 3. *num.* 15. Filliucius *d. quæſ.* 2. *num.* 127. Sayr. *d. cap.* 33. *num.* 3. quia licèt prior exitus ad hoc ordinatus non fuerit, tamen exiſtentia extra monaſterium ad hoc ordinata fuit. 8

Quid autem ſi Religioſus clauſtro egrediatur animo audiendi præfatas ſcientias, ſed re ipſa non audiuit? hunc etiam hanc excommunicationem incurrere ſi intra duos menſes ad monaſterium non reuertatur, contra Caiet. tenent *d. ſect.* 3. *n.* 14. & Sanctar. *d. cap.* 2. *num.* 17. 9

Infra duorum menſium ſpatium.] A quo autem die computandum ſit ſpatium duorum menſium, intra 10

quod

quòd ſi Religioſi ad clauſtrum non redierint, excommunicatione ligantur, ſolet inter Doctores controuerti; nam gloſſ. *verbo duorum, in c. vlt. hoc tit.* cenſet computandum eſſe à tempore ſcientiæ huius conſtitutionis, ſiue publicationis. At S. Antonin *part. 3. tract. 24. c. 52.* & alij putant numerandum eſſe à die, qua Religioſi leges, vel Phyſicam audire incipiunt. Communis tamen ſententia tenet computandum eſſe à die, qua Religioſus egreditur ad præfatas ſcientias audiendas, quia hic text. clarè indicat initiũ ab exitu è clauſtro deſumendum eſſe, dum dicit, *ſi verò exierint, & infra duorum menſium ſpatium non redierint*, & ita merito tenent Panorm. *in d. c. vlt. n.* 8. Soar. *d. ſect. 3. num.* 16. Sayr. *d. c. 33. n. 4.* Filliuc. *d. q. 2. num. 129.* Sanctarel. *d. c. 2. num. 20.*

Cap. Sed nec. IV.

1 CLericus ſi præſumit accipere procurationes, aut iuriſdictiones ſecularium, vt iuſtitiarius fiat illorum, eſt deponendus ab eccleſiaſtico miniſterio, & ſi fuerit Religioſus, debet ſtrictiùs puniri. Colligunt ea Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Anch. Butr. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 467. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 554. remiſſiuè Ximen. *in concord p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateran. ſub Alex. III. *c. 12. verſ. ſed nec procurationes*, refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 2. tit. 37. c. 3.*

2 *Diſtrictius autem*, &c. Notatur ad hoc, quòd in monachis eſt prohibitio magis ſtricta, quàm in clericis, vt per Couar. *in c. cum, n. 2. de teſtamentis.*

Ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus.] De verbo, *fiat*, an latam, vel ferendam ſententiam importet, vide Tiraquell. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, num.* 208. *& 109 cum ſequenti*, Soar. *de legibus, lib. 5. cap. 6. ſub num. 25.* Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo lex, num.* 148.

SVMMARIVM.

1 *Clericus iudicium ſanguinis exercens ab officio, & beneficio deponitur, & excommunicatus eſt habens officium præpoſiti ſecularis ſi monitus non deſiſtat.*

3 *Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti iudicium ſanguinis agitantes efficiuntur irregulares, & deponuntur ab officio, & beneficio.*

4 *Irregularis non eſt Aduocatus, vel iudex iudicans, aut conſulens in cauſa criminali, niſi mors ſequatur.*

5 *Lex, vel ſtatutum ſi vtatur verbo*, priuetur, *in tempore futuro, nunquid importet latam, vel ferendam ſententiam, remiſſiuè.*

6 *Clericis interdictum eſt ne poſſint eſſe vicegerentes, ſeu locum tenentes Principum ſecularium in iuriſdictione ſeculari exercenda.*

7 *Verba* excommunicationi ſubiaceat, *an importent ſententiam latam, vel ferendam, remiſſiuè.*

8 *Prælatus, ſeu Epiſcopus habens temporalem iuriſdictionem non incidit in irregularitatem quamuis alteri committat cauſam in qua poſtea ingeratur pœna ſanguinis.*

Cap. Clericis. V.

1 CLericis in ſacris conſtitutis non licet in cauſa ſanguinis agitare, nec per ſe, nec per alios mutilare: contra facientes autem ab officio, & beneficio ſunt priuan[illegible]. Item Sacerdos non debet habere officium Vicecomitis, aut Præpoſiti ſecularis, & qui præſumpſerit contra facere, & admonitus non emendatur, eſt excommunicatus. Colligunt ea Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect.* 61. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 467. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 554. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decret. lib. 5. tit. 37. c. 6.* & eſt poſt Concil. Lateran. *part. 27. cap. 4.*

Ex Concilio Toletano.] I. cap. 6. quod referunt Burchard. *lib. 1. Decret. c.* 201. & Iuo *p. 5. cap.* 315. & Gratian. *in cap. his à quibus 23. quæſt.* 8. 2

Iudicium ſanguinis agitare non licet.] Notatur ad hoc, quòd clerici in ſacris Ordinibus conſtituti iudicium ſanguinis agitare non poſſunt, vt per Syluest. *verbo excommunicatio 9. num. 28. verſ. ibi etiam*, Fuſc. *lit. C, ſing.* 108. Maiol. *de irregul lib. 2. c. 6. à princip.* qui quidem taliter agitantes, & ſententiam ferentes, condemnando aliquem ad mortem, vel ad truncationem membrorum, efficiuntur irregulares, & deponuntur ab officio & beneficio, vt late docet Farinac. *fragment. crimin. part. 1. lit. C, verbo clericus à n.* 169. vbi *n.* 376. reſoluit quòd non ſolum incurrit irregularitatem pronunciando vt iudex in cauſa ſanguinis, ſed etiam dando votum, vt aſſeſſor, & *num.* 381. tenet quòd clericus immiſcens ſe in iudicio ſanguinis, efficitur irregularis, etiam quòd non ſit in ſacris conſtitutus, & *num.* 381. aſſerit quòd clericus iudex efficitur irregularis etiam tradendo delinquentem Curiæ ſeculari, ſi ſæcularis iudex ſanguinis pœnam impoſuerit, mortis ſcilicet, aut truncationis membrorum. Bene tamen poſſunt clerici ſuffragia adhibere legis criminalis cõdendæ, quamuis poſtea ea lege ipſa aliquis pœna mortis puniatur, quia hoc caſu non erunt irregulares, ſecundùm Villadieg. *de irreg. cap. 6. ex n.* 82. Petr. Plaza *de delict. cap. 19. ex num.* 22. Maiol. *d. lib. 1. cap. 9. num.* 9. Vitald. *in candelabro aureo, tit. de irregulat. num.* 260. Ludouic. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, q. 1. caſu 50. poſt princip.* 3

Aut iudicem inferendas.] Ergo irregularis eſt Aduocatus, vel iudex, qui iudicat, aut conſulit in cauſa criminali ſanguinis, mortis, aut mutilationis membri, vt per Foler. *in ſua praxi crimin. can. p. 2. c.* 24. Mandoſ. *de ſignatura, tit. abſolutiones, aut rehabilitationes, verſ. an autem Aduocatus*, Salzed. *ad Bernard. in pract. cap. 102. lit. B, in nouiſſ. edit.* Verùm contrariam ſententiam, immo quòd nunquam quis efficitur irregularis iudicans, aut conſulens in cauſa criminali, niſi mors ſequatur, aut membri mutilatio, poſt Abb. Bernard. Sot. Nauarr. tenet Flores de Mena *var. lib. 1. quæſt. 9. per totam*, vbi *num.* 6. reſpondet ad hunc text. idem docet Farinac. *d. verbo Clericus, num.* 391. vbi *n.* 390. reſoluit quòd clericus poteſt ſine incurſu irregularitatis conſulere & dare votum ſuum; vt reus carceratus in iudicio ſanguinis abſoluatur, licèt non poſſet ſic conſulere vt condemnaretur, quia tunc eſſet irregularis ſic conſulendo; ſed ſi caſus de facto non imminerer, nec iudicium criminale penderet contra aliquem, non prohiberetur clericus dicere votum ſuum, quod in caſu ſibi propoſito lex imponit pœnam ſanguinis. 4

Honore priuetur, & loco.] Si lex, vel ſtatutum vtatur verbo *priuetur*, in tempore futuro nunquid importet latam, vel ferendam ſententiam? Vide Card. Tuſch. *verbo priuatio, concluſ. 729. n.* 8. Ioan. de Salas *de legib. q. 98. tract. 14. diſp. 15. ſect. 3. ſub n. 41. & ſect. 6. ſub n.* 78 Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo lex, à n.* 130. Franc. Soar. *de legibus, lib. 5. cap. 6. n. 25. ad med.* Ludou. Carbo *in ſimile tract. de legib. lib. 8. diſp.* 6. Monet. *de diſtrib.* 5

diſtribus. quotid. p. 3. q. 7. n. 21. Coriolan. *de caſibus reſeruatis p. 2. caſu 5. a n. 52. p. g. 502.*

6 *Ne quis Sacerdos officium habeat*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacerdotes præſumentes habere officium Vicecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis, illúdque poſt admonitionem non dimittentes, excommunicationi ſubiiciuntur, vt per Bonac. *de cenſur. extra Bullam Cœnæ diſp. 2. quæſt. 4. puncto 5.* & ſic illic interdictum eſt ne poſſint eſſe Vice-Reges, vel Vicecomites, vel locumtenentes Principum ſecularium in iuriſdictione ſeculari excercenda, nec gubernatores Regni, vel adminiſtratores prouinciæ tanquam officiales Principum ſecularium, vt per Nauar. *in manuali cap. 27. num. 117. verſ. ſeptima*, Maiol. *de irregularitate lib. 2. cap. 3. num. 3. & c. 5. num. 13.* Azeued. *ad Curiam Piſanam lib. 2. c. 21. num. 1. cum ſeqq. lit. A, & l. 1. à princip. tit. 4. lib. 2. noua recopil.* Bernard. & Salzed. *in pract. c. 60. in nouiſſ. edit.* Borg. de Pace *in l. 2. Tauri num. 77. in fine*, Albert. Trot. *de vero, & perfecto cleric. lib. 2. cap. 54. num. 1.* Boër. *deciſ. 17. ex num. 1.* & plures alios, quos refert Ceued. *ad Decretal. collect. 61. num. 4.* & Sayr. *de cenſuris lib. 3. c. 32. num. 7.* vbi tenet hoc intelligi quando huiuſmodi officium, ſeu iuriſdictio ſit adoentitia perſonæ, nam ſi iuriſdictio temporalis annexa ſit, vel de nouo annecteretur Eccleſiaſticæ dignitati (vt contingit in Epiſcopis, vel aliis Prælatis habentibus vtramque iuriſdictionem) tunc eam per ſe exercere poterunt, dummodo non infligant pœnam mortis, aut truncationis membrorum; & licèt in Hiſpania paſſim Epiſcopos fieri Proreges, aut Præſides Senatus Regij dicat Henriquez *in ſumm. lib. 14. de irregul. c. 5. §. 5. in commento lit. Q.* hoc tamen fieri ex conſenſu Summi Pontif. atteſtantur Sayr. & Bonacina *locis proximè citatis*. Illud aduertere oportet quod cùm hic text. de Sacerdote mentionem faciat, dicendum neceſſariò videtur Diaconos, vel Subdiaconos non incurrere pœnam excommunicationis ſuſcipiendo munus Vicecomitis, aut Præpoſiti ſecularis, vt per Sayr. *d. c. 32. n. 6.* Soar. *tom. 5. diſp. 23. ſect. 3. n. 21.* Filliuc. *tract. 14. c. 7. quæſito 4. n. 106.* contra Panorm. *in præſenti*, Syluest. Tabien. & alios apud præcitatos Doctores.

7 *Excommunicationi ſubiaceat.*] Notatur ad hoc, quòd Sacerdotes præſumentes habere officium Vicecomitis, aut Propoſiti ſæcularis, illúdque poſt admonitionem non dimittentes; ipſo iure excommunicationem incurrunt, vt per Caiet. *verbo excommunicatio 76.* Nauar. *in manuali c. 27. num. 117. verſ. ſeptima.* Soar. *d. ſect. 3. num. 21.* Filliuc. *d. num. 106.* & alij, qui hanc cenſuram exponunt tanquam ipſo iure inflictam contra Syluest. *verbo excommunicatio 9. numer. 28.* & alios apud Soar. *d. loco num. 23.* An autem, & quando verba illa, *excommunicationi ſubiaceat*, importent ſententiam latam, an verò ferendam? vide Sayr. *in claui Regia lib. 3. c. 8. num. 19. verſ. deinde*, Ioan. de Salas *in tractat. de legibus quæſt. 96. tractat. 14. diſput. 15. ſect. 6. ſub num. 78.* Soar. *in ſimili tractat. lib. 5. cap. 6. ſub num. 25.* Farinac. *part. 1. fragment. crimin. verbo lex num. 146.* Monet. *de diſtribut. quotid. parte 3. quæſt. 7. num. 22.*

8 In gloſſ. *Aut iudicent.* ibi, *debet ergo Prælatus*, &c. Notatur ad hoc, quòd Prælatus, ſeu Epiſcopus habens temporalem iuriſdictionem, non incidit in irregularitatem, quamuis alteri committat cauſam, in qua poſtea ingeratur pœna ſanguinis, vt per Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 102. litt. A, in nouiſſ. edit.* Abb. *hic num. 11. & in c. ſententiam, num. 10. infra hoc tit.* Cephal *conſil. 1. num. 64. volum. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 30. num. 125.* Bellet. *diſquiſit. clerical. parte 1. de diſciplina clericali, §. 5. num. 135.* Farinac. *fragment. criminal. p. 1. verbo clericus, num. 385.* vbi *num. 386.* aduertit quòd quando à ſententia laici delegati appellatur ad ipſum Prælatum delegantem, ipſe Prælatus committere debet cauſam appellationis alteri iudici, & non cognoſcet eam, & *num. 388.* reſoluit quòd poteſt clericus eſſe delegatus alicuius ſecularis in cauſis criminalibus dummodo à pœna ſanguinis ſe abſtineat. Intellige gloſſæ notabile dummodo ſanguinis vindictæ non ſit præſens, quia ex eo videretur præſtare opem, & auctoritatem, ac proinde irregularitatem incurreret, Syluestr. *verbo Epiſcopus, num. 10. verſ. quintum, & verbo homicidium 3. quæſt. 5. verſic. tertium*, Bellet. *d. §. 5. num. 136. & num. 139.* reſoluit cum Cardinal. *conſil. 19.* & Ferret. *conſil. 257. & num. 9. & 10.* poſſe clericum habentem iuriſdictionem temporalem abſque periculo irregularitatis mandare ſubditis vt arma capiant, & defendant caſtrum, quod habet, licèt homicidia inde ſequantur.

SVMMARIVM.

1 *Clericis, vel monachis lucri cauſa negotiari non licet. Monachi nequeunt nomine proprio conductas poſſeſſiones habere. Laicus non debet Eccleſia titulo conductionis concedi.*

2 *Clerici lucri cauſa negotiari, & mercaturam facere non poſſunt.*

3 *Negotiari illi dicuntur qui aliquid emunt, vel contractu oneroſo acquirunt, vt ex illius venditione lucrum referant, non autem ementes vt eam reducant ad aliquam formam, vel ea vendant, quæ de rebus ſuis recollecta ſunt.*

4 *Clericus in quibus caſibus negotiari poſſit, oſtenditur.*

5 *Negotiator an cenſeatur ille qui in ſuo fundo venam ferri, vel metalli habet, indéque ferrum confici, & vendi curat, remiſſiuè.*

6 *Clericus an teneatur oſtendere gabellario res, quas ad ſuum vſum ducit.*

7 *Clericus negotiator an teneatur ex rebus, quas negotiationis cauſa aduehit, vel tranſmittit, vectigalia, & onus ſoluere antequam ter moneatur, vt a negotiatione deſiſtat.*

Cap. Secundùm, VI.

Clericus ac monachi ſub excommunicatione negotiari prohibentur cauſa lucri. Item non poſſunt 1
monachi nomine proprio conducere poſſeſſiones à clericis, vel laicis, nec laici tenere Eccleſias ſub titulo conductionis. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 447.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 545.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 2.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 27. c.* ...

Prohibemus ne monachi, vel clerici cauſa lucri nego- 2
tientur.] Notatur ad hoc, quòd Clerici lucri cauſa negotiari, & mercaturam facere non poſſunt, vt per Bernard. & Salzed. *in pract. c. 55.* aliàs 58. *in nouiſſ. edit.* Redoan. *de ſpol. quæſt. 2. in princ. num. 1. cum ſeqq.* Morl. *in emporio iuris part. 1. tit. 9. quæſt. 10.* Maria *de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu 3.* Rebell. *de obligat. iuſtitiæ part. 2. lib. 9. quæſt. fin. ſect. 2. à num. 4.* Farin. *fragment. crimin. part. 1. lit. C. verbo Clericus à num. 147.* Salas *de contract. vbi de empt. dub. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 25. num. 325.* nouè Curia Philip. *part. 2. lib. 1. c. 1. num. 10.*

Bellet. diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 21. Salon. in 2. 2. quæſt. 77. artic. 4. Paulus Squillante de obligat. clerical. par. 2. dub. 3. num. 39. Paulus Comirolus reſponſ. moral. lib. 6. quæſt. 53. Medina in Cod. de reſtitut. quæſt. 30. art... Sigiſm. Scacc. de commerc. §. 1. quæſt. 7. part. 2. Diana reſol. moral. tract. de contractib. reſol. 72. vbi limitat, niſi ſemel, aut iterum clericus negotietur, quia in hoc caſu non peccaret mortaliter, limitat etiam cum Arag. Salas, Squillante, Rebello locis proximè citatis, & Malder. 2. 2. tract. 5. c. 2. dub. 4. Leſſ. de iuſtit. lib. 2. c. 21. dub. 1. num. 9. niſi negotietur per alium, quia hoc ei licitum eſt, & idem Diana ibidem reſol. 73. poſt Salas d. dub. 2. num. 5. Bellet. d. §. 21. num. 7. Molfeſ. in ſumma, tom. 2. tract. 12. c. 4. num. 129. reſoluit quòd habens beneficium eccleſiaſticum, ſed non eſt ordinatus in ſacris, non poteſt negotiari per ſe ipſum.

3 Negotiari autem dicuntur illi, qui aliquid emunt, vel contractu oneroſo acquirunt, vt ex illius venditione lucrum referant, non autem ementes rem eo animo vt domi conſumant, vel vt eam reducant ad aliquam formam, aut ea vendant, quæ de rebus ſuis recollecta ſunt, vide Tiraq. in præfat. retractus lignag. num. 78. Mex. in tract. taſſa panis, concluſ. 1. num. 170. Marta de iuriſd. part. 4. caſu 3. num. 10. Ceuall. commun. contra communes, quæſt. 810. num. 16. & 17. Quarant. in ſumm. Bullarij, verbo vectigal, verſ. tertiò quatenus, Soar. tom. 5. diſp. 13. sect. 4. num. 11. Bellet. d. p. 1. tit. de except. cleric. à muner. §. 4. Molin. de iuſt. tract. 2. diſp. 339. & 341. concl. 4. Carol. de Graſſis de effect. clericalib. effectu 3. Bonac. de contractib. diſp. 2. q. 9. punct. 2. n. 2. Valer. Reginald. d. lib. 25. n. 325. verſ. quartò, & n. 379. Salas d. dub. 2. n. 1.

4 Vnde poterit clericus mercaturam, negotiationémque exercere, quando ſic eam exercet non lucri, ſed neceſſitatis cauſa, vt ſe, ſuóſque alat, cùm aliunde, vnde viuat, non habeat, bona Eccleſiæ ad eius victum non ſufficiant, Farinac. d. verbo Clericus, nu. 169. vbi num. 170. quòd in dubio negotiatio præſumitur facta ex cauſa cupiditatis, & lucri, niſi probetur neceſſitas, & num. 172. tenet quod clericus pariter poteſt negotiari, & mercaturam exercere cum ſuis animalibus, & prædiis; poteſt enim locare animalia, vt boues, & oues, ſi habet ex decimis, vel ſucceſſione, aut ſi habens paſcua multa emit eadem animalia, vt illa depaſceret ad ſuſtentationem ſui, & ſuorum, Redoan. de ſpol. quæſt. 2. Molin. diſp. 342. num. 14. quos refert, & ſequitur Bellet. d. tit. de fauore cleric. §. 21. n. 34. Carol. de Graſſis, & Bonacina locis citatis dummodo per hoc non arceatur à diuino miniſterio, Valer. Reginald. d. praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 4. num. 20. verſ. dicuntur Ex quibus colligo poſſe clericos agros proprios colere, vt fructus vendant, lapides, vel metalla ex ſuis fundis cædere, vel eruere, ſiue ea mutent in aliam ſpeciem, ſiue non, greges in ſuis prædiis alere, vt ex fœtu, lacte, lana, pecuniam conficiant, aut vt ipſa animalia adulta, & ſaginata, vendant, ita poſt Medin. & Molin. tradunt Leſſ. de iuſtitia, lib. 2. c. 15. dub. 1. Comitol. reſponſ. moral. lib. 1. quæſt. 53. num. 2.

5 Vtrùm autem negotiator cenſeatur ille, qui in ſuo fundo venam ferri, vel metalli habet, indéque ferrum confici, & vendi curat? vide Fideric de Senis conſ. 107. Nauar. in man. c. 27. n. 128. Molin. d. diſp. 342. n. 7. Carol. de Graſſis d. effectu 3. n. 108 vbi plures alios refert, qui arbitrantur excepto Friderico de Senis, iſtum cenſeri negotiatorem.

6 Dubitari etiam ſolet an clericus teneatur oſtendere gabellario res, quas ad ſui vſum ducit, licet ad gabellæ ſolutionem non teneatur, de quo vide Bald. conſ. 79. lib. 2. Roland. conſ. 71. num. 22. lib. 4. Carol. de Graſſis de effect. clerical. effectu 1. num. 257. vtrùm autem clerici teneantur iurare an rebus extra Regnum deductis opus habeat ad proprium vſum, vide Gabr. Pereira de manu Regia, part. 2. c. 38. num. 35. Nam clerici negotiatores tanquam laici tenentur ad gabellas & exactiones, quia dignum eſt eos, qui cum aliis ſimilem vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentire in legibus diſciplinam, vt ait text. in c. recolentes, de ſtatu monachor. & ideo ita tenent Azeued. l. 7. verbo como ſi fuera lego, tit. 18. lib. 9. noua recopil. Girond. de gabell. part. 7. ex num. 9. Parlador. rerum quotidianarum, lib. 1. c. 3. §. 1. Mex. in tract. taſſa panis, concluſ. 5. ex numer. 21. Marta de iuriſdict. part. 4. cent. 1. caſu 56. nu. 20. cum ſeqq.

Quæſtio controuerſa inter Doctores eſt, an clericus negotiator teneatur ex rebus, quas negotiationis cauſa aduehit, vel tranſmittit, vectigal, & onus ſoluere antequam ter moneatur, vt à negotiatione deſiſtat: in qua duplex reperitur ſententia; vna aſſerit teneri, quamuis trina monitio non præceſſerit, ex cuius numero ſunt Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 342. nu. 10. Mar. Alter. de cenſuris, tom. 1. vbi de Bulla in Cœna Domini, diſp. 19. c. 6. col. 10. quæſt. . Proſper. de Auguſtino in addit. ad Quarant. in ſumm. Bullarij, verbo vectigal, Turrian. tom. 2. in 2. 2. diſp. 44. dub. 4. nu. 12. Malder. 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 9. Portel. in dub. Regular. verbo tributum. num. 5 Butr. Panormit. Feiret. & alij apud Carol. de Graſſis d. effectu 3. num. 184. Altera, cui tanquam probabiliori adhæreo, eſt reſoluentium Eccleſiaſticos non teneri tributa ſoluere antequam ter admoneantur, vt mercaturam non exerceant, vt per text. in c. ex litteris, ſup. de vita & honeſtat. cleric. docent Ludouic. Lopez in inſtruct. conſcientiæ, part. 2. c. 41. Fr. Emman. in ſumma, c. 73. num. 11. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 9. num. 379. ad finem, Anton. de Souſa de cenſuris Bullæ Cœnæ, c. 19. diſp. 92. num. 3. ad finem, Petr. de Ledeſma in ſumma, tom. 2. tract. 17. c. 2. concluſ. 1. Molfeſ in ſumma Theolog. moral. tom. 2. tract. 12. c. 22. num. 177. Leſſ. de iuſtit. lib. 2. c. 33. dub. 3. num. 13. Ioan. de la Cruz in direct. conſcient. part. 1. precept. 7. quæſt. 7. art. 3. dub. 1. concluſ. 1. Cætera quæ hic deſiderari poſſent, vide per citatos ad c. vlt. de vita, & honeſtat. cleric. vbi num. 4. quòd trina monitio debet præcedere, vt clericus negotiator amittat priuilegia, quæ etiam neceſſaria eſt, vt clericus tanquam negotiator puniri poſſit, vt per Salzed. d. c. 58. verſ. ſed ad hoc, Solis de cenſibus, lib. 1. c. fin. num. 8. in fine, Marta d. caſu 3. num. 7. Salas d. dub. 2. Ceual. d. q. 810. num. 20. vbi n. 17. reſoluit quòd tunc clericus dicitur negotiator quando plures facit negotiationes, ſecus ſi vnam tantùm. 7

Sub interminatione anathematis.] Hæc verba an importent latam, ſeu potiùs ferendam ſententiam? vide Doctores citatos ad c. cùm eſſet 10. n. vlt. de teſtam. 8

Cap. Relatum. VII.

Monachi qui ſeculariter viuunt, & ſunt incorrigibiles, expelli debent, & in monaſterium intrudendi ſunt Fratres alterius ordinis, ſi de monachis eiuſdem ordinis reformari non poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 469. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 554. reiniſſiue Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. collect. 1. Decretal. lib. 2. tit. 37. cap. 7. & eſt poſt Concil. Lateran. p. 27. c. 7. 1

De eiectis à Religione latè dixi in collect. ad cap. vltimo,

vltimò, de Regularibus, à princip. vbi *num.* 23. refero decreta quædam Sacræ Congregationis cauſis Epiſcoporum & Regularium præpoſitæ de regularibus Apoſtatis & electis, S. D. N. Vrbani VIII. iuſſu edita.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in ſacris compellendi ſunt per beneficiorum ſubtractionem vt deſiſtant à tabellionatus exercitio.*
2 *Tabellionatus officium exercere non poteſt clericus in Sacris Ordinibus conſtitutus, intellige vt num. 3. & 4.*
5 *Hæreſis in cauſa poteſt clericus eſſe notarius, ſeu tabellio.*
6 *Clericus in minoribus poteſt eſſe tabellio.*
7 *Papæ notarius poteſt eſſe clericus.*
8 *Tabellionatus officium exercere poſſunt clerici in Curia Romana.*
9 *Clericus ſi extet conſuetudo, poteſt exercere officium tabellionatus.*
10 *Clericus non prohibetur notariatus officium exercere coram iudice eccleſiaſtico in cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis.*

Cap. Sicut VIII.

Innocent. III.

1 Clericus in ſacris per beneficiorum ſubtractionem compellendos eſt vt ab officio tabellionis deſiſtat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Cened. *collect.* 147. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 469. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 554. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. & Caſal. *in annotat.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 3. *Decretalium. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.* 1.

2 Collige ex text. clericum in ſacris Ordinibus conſtitutum tabellionatus officium exercere non poſſe, vt tradunt Hoſtienſ. *num.* 1. & Abb. etiam *num.* 1. *cum ſeqq. in præſenti,* Roman. *conſil.* 215. *poſt med.* & *conſil.* 409. *n.* 8. Federic. *conſil.* 270. & 293. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubric.* 1. §. 6. *in princip. à n.* 24. Perez *l.* 15. *in gloſſ. ſi fueren clerigos, tit.* 18. *lib.* 2. *Ordinament.* Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 2. *verbo clericus, fol.* 11. Couarr. *practic. cap.* 19. *num.* 8. Bernard. *reg.* 617. & *in practic. canon. cap.* 61. & ibi Salzed. *in nouiſſ. edit.* Franc. Marc. *deciſ.* 194. *part.* 2. Viuian. *tom.* 1. *communium opinionum, lib.* 4. *tit.* 12. *num.* 43. *verſic.* & *ideo clerici, pag.* 565. Azeued. *l.* 10. *num.* 3. *tit.* 3. *lib.* 1. *noua recopil.* Ceuall. *communium contra communes, quæſt* 404. *num.* 3. Aldouin. *conſil.* 51. *num.* 29. Pradil. *in ſumma legum pœnal. part.* 2. *caſu* 54. *num.* 9. Maſtril. *Sicilia deciſ.* 159. *à num.* 1. Marta *de iuriſdict. part.* 5. *caſu* 116. *num.* 15. Aloyſius Riccius *in collect. deciſ. part.* 5. *collect.* 1613. Farinac. *fragment. crimin. part.* 1. *verbo clericus, num.* 212. *cum ſeqq* Sayr. *in claui Regia, lib.* 12. *cap.* 25. *num.* 6. Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 51. *num.* 37. Carol. de Graſſis *de effectibus clericalib. effectu* 8. *ex num.* 1. Valerius Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib.* 30. *tract.* 5. *num.* 23. Bellet. *diſquiſit clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina clericali,* § 29. Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 48. & plures alios, quos ex antiquioribus refert Cened. *ad Decretal. collect.* 147 nouiſſimè Illuſtriſſimus Dominus meus Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad cap. multorum* 2. *num.* 4. *d. ſt.* 52.

Verumtamen ſi clericus, qui eſt notarius, fecerit inſtrumentum, valebit ſi nondum fuerit illi interdictum huiuſmodi officium per ſuum ſuperiorem, nam interim quod non interdicitur, prohibitióque tranſeat in notitiam populi, valebunt inſtrumenta per illum facta, Bart. *in l. vniuerſis, C. de decurion. lib.* 10. & *conſil.* 54. *circa prin.* Abb *hîc n.* 9. 10. & 11. Ferret. *conſil.* 213. *n.* 7. Caſſan *d.* §. 6. *verbo meſſiers, & ſergens, n* 42. Franc. Marc. *d. deciſ.* 194. Perez *l.* 15. *tit.* 18. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 398. Flamin. *de reſign. benefic. lib.* 4. *q.* 9. *num.* 22. Bellet. *d.* §. 29. *n.* 5. Maſtril. *d. deciſ.* 159. *n.* 9. Carol. de Graſſis *d. effectu* 8. *n.* 4. 3

Amplia text. concluſionem in monachis, nam illis interdici officium tabellionis reſoluit Sanch. *d. cap.* 13. *num.* 46. vbi *num* 48. contra Deci. *conſil.* 494. *num.* 14. & *conſil.* 499. *num.* 19. *v. l.* 4. & contra Couarr. *d. c.* 19. *num.* 8 *verſ. monachus*, tenet valere inſtrumenta aduersùs hanc prohibitionem confecta à monacho, qui in ſeculo erat tabellio, quia nullibi inuenitur verbum ea inſtrumenta irritans. Poteſt tamen huiuſmodi monachus, qui in ſeculo erat tabellio, complere poſt profeſſionem, & ſignare inſtrumenta, quæ in ſeculo confecerat, vel in ſuo protocollo breuiter, & ſuccinctè conſcripſerat, vt poſtea per otium, quoties opus ſit, latiùs extenderet, quia complere vetera inſtrumenta non eſt inſtrumenta de nouo conficere, ſed executio, atque conſummatio inſtrumenti tempore habili confecti. gloſſ. *verbo præmiſſa in cap. vt officium,* §. *verùm quia, de hæret. in* 6. Henric. *hic in fine,* Bernard. *d. cap.* 62. *num.* 4. Nauarr. *commento* 2. *de Regularib. num.* 42. Couarr. *d. cap.* 19. *num.* 8. *verſ. monachus,* Fr. Emman. *quæſt Regular. tom.* 3. *quæſt.* 8 *art. vlt.* quos refert, & ſequitur Sanchez *d. cap.* 13. *num.* 49. vbi *num.* 50. tenet ad hoc exigi ſuperioris licentiam, & *num.* 51. quòd poteſt monaſterium conueniri, vt monachus ante notarius hæc inſtrumenta perficiat. 4

Limita primo ſupradictam concluſionem in cauſa hæreſis, in qua poteſt clericus eſſe notarius ſeu tabellio, vt per text. *in cap vt officium* §. *ad conſcribendas, de hæretic. lib.* 6. tradunt Franc Marc. *deciſ.* 194. *num.* 3. *part.* 2. Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 47. & *cap.* 24. *num.* 15. Farinac. *d. verbo clericus, n.* 228. Bellet. *d.* §. 29. *num.* 9. Carol. de Graſſis *d. effectu* 8. *n.* 11. Maſtril. *d. deciſ.* 159. *n.* 7. 5

Limita ſecundò in clericis in minoribus Ordinibus conſtitutis, ſumpto ex hoc text. argumento à contrario ſenſu, vt per Franc. Marc. *d. deciſ.* 194. *num.* 4. Farin. *d. verbo Clericus, n.* 233. & 234 vbi hoc intelligit procedere in clerico nullum habente beneficium, aut aliunde vnde viuere poſſit, de quo etiam Perez *l.* 12. *verbo Ni abogado, tit.* 3 *lib.* 1. *Ordin.* Azeued. *l.* 10. *n.* 3. *tit.* 3. *lib.* 1. & *l.* 20 *tit.* 25. *lib.* 4. *noua recop.* Redoan. *de ſpoliis cleric. q.* 8 *n.* 53. 6

Limita tertiò in notario Papæ, qui poteſt eſſe clericus, vt per Franc. Marc. *d. deciſ.* 194. *num.* 2. Farinac. *d. verbo Clericus, n.* 237. Bellet. *d.* §. 29. *num.* 9. *verſ. item ſi eſſet.* 7

Limita quartò in Curia Romana, vbi poſſunt clerici in ſacris etiam beneficia habentes officium tabellionatus exercere propter Summi Pontif. conſenſum, & tantæ Curiæ dignitatem, vt per Albert. Trotium *de vero, & perfecto clerico, lib.* 2. *cap.* 54. *num.* 9. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 58. *lit. B*, Sayro *in claui Regia, lib.* 12. *cap.* 15 *num.* 6. Farinac. *d. verbo Clericus, num.* 237. *verſ.* & *idem.*

Limita quintò, vbi adeſt conſuetudo quod clericus notariatus officium exercere valeat, vt per Franc. 8

Marc.*d.deciſ.*194.*num.*7.Farin.*verbo Clericus, n.*229. *cum ſeqq.*

10 Ingloſſ. *Clericis in ſacris.* Notatur ad hoc, quòd clericus non prohibetur notariatus officium exercere coram iudice Eccleſiaſtico in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, vt per Maſtril.*d.deciſ.*159.*num.*8.Carnl. de Graſſis *d.effectu* 8.*num.*14 Franc.Marc.*d. deciſ.*194. *num.*2.*&* 5. Couar.*d.cap.*19.*num.*8. *verſ. nam clericus tabellio*, Bonacoſ.*com mun.crimin. part.*2. *verbo clericus impune, in princ.*Farinac.*d.verbo Clericus, num.*224.vbi *num.*227. dicit, quòd ſibi videtur receptior ſententia, quòd clerici ſiue in ſacris, ſiue in minoribus conſtituti beneficium Eccleſiaſticum habentes non poſſunt eſſe notarij etiam in foro Eccleſiaſtico, beneficium verò non habentes, poſſunt etiamſi ſint Sacerdotes.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non debet dictare, aut proferre ſententiam ſanguinis, nec quicquã aliud exercere per quod ad vindictam ſanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem præſtare non debet.*

2 *Sententiam ſanguinis nullus clericus dictare, aut proferre poteſt, nec ſanguinis iudicium agitare.*

3 *Clericus ſacris initiatus prohibetur vti officio chirurgi cum aduſtione, vel inciſione etiam cauſa pietatis.*

4 *Clerici vel monachi chirurgiam, vel medicinam exercentes an & quando irregularitatem incurrant, remiſſiuè.*

Cap. Sententiam ſanguinis. IX.

1 Clericus non debet dictare, aut proferre ſententiam ſanguinis, nec vindictam ſanguinis exercere, nec vbi exercetur, intereſſe, nec litteras dictare, vel vlli ſcribere pro vindicta ſanguinis, aut viris ſanguinis præponi. Item clericus in ſacris non debet exercere artem chirurgiæ, quæ aduſtionem, vel inciſionem inducit, nec impendere ritum conſecrationis, vel benedictionis purgationi aquæ feruentis, vel frigidæ, vel ferri candentis, ſaluis prohibitionibus de duellis, & monomachiis. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian.*in rationali lib.*3.*iuris Pontificij, pag.*469. Alagona *in compend.iur.Canon.pag.*555. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. deſumitur ex Concilio generali Lateranenſi *cap.* 18. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 18. *cap.*2.

2 *Sententiam ſanguinis nullus clericus dictet.*] Notatur ad hoc, quòd ſententiam ſanguinis nullus clericus dictare, aut proferre poteſt, nec ſanguinis iudicium agitare, vt per Salaed. *in pract.Bernardi, c.*101. *num.*1.*in nouiſſ.edit.*Maiol.*de irregular. lib.* 1.*cap.* 6. *à princip.* plures alios, quos refert Cened. *ad Decretal.collect.* 61.*num.*1 quibus adde Farinac. *fragment. crimin.part.*1.*verbo Clericus, num.*369 *cum ſeqq.*Camil. Borrel.*in ſumma omnium deciſ.tit.*11.*num.* 39. Valer. Reginald.*in praxi fori pœnitent.lib.*21.*num.* 13. Bellet. *diſquiſit.cleric.part.*1.*tit.de diſciplina clericali*, §. 26. *num.*3.

3 *Nec vllam chirurgiæ artem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd clericus ſacris initiatus, prohibetur vti officio chirurgi cum aduſtione, vel inciſione, vt per Pariſ. *conſ.*136.*num.*34.*& ſeq.vol.*4.Henriq.*in ſumma, lib.*14. *de irregular.cap.*11.§.1.*lit.F*, Farinac.*d. verbo Clericus num.*211.Camill.Borrel.*d.tit.*11.*num.*41.Bellet. *d.tit. de diſciplina clericali*, §.31 .Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.*2.*lib.*6.*cap.*14.*num.* 15. vbi aduertit nullum eſſe text. qui hoc ipſum extendat ad conſtitutos in minoribus habentes ſufficiens beneficium, cùm tamen Doctores communiter prohibitionem, de qua *in hoc text.* extendant ad clericos in minoribus ſi habeant ſufficiens beneficium ad victum, quam quidem reſolutionem ex eo procedere ait, quia omnia interdicta habentibus in ſacris conſtitutis cenſentur quoque interdicta habentibus beneficium ſufficiens ad victum, & citat Nauarr.*in man.cap.* 25. *num.*112. *verſ.*33.*& commento* 4.*de Regular.num.*28. quod adeò verum eſt, vt nec cauſa pietatis id liceat, Armill. *verbo irregularitas, num.* 47. Nauarrus *dicto cap.* 25. *num.*110.Sanchez *d.cap.*14. *num* .16. vbi *num.*17.quærit an interdictum quoque his omnibus ſit artem medicinæ, ſeu chirurgiæ abſque inciſione, & aduſtione exercere.

Quando autem clerici, vel monachi chirurgiam, vel medicinam exercentes irregularitatem incurrant? vide per Doctores citatos *ad c.tua nos* 19.*de homicid. pag* 246.& ibi citatis adde Farin.*fragment.crimin.p.*2 *verbo irregularitas num.* 4 : 8. 4

Nec qui, quam purgationi aquæ feruentis, &c.] De purgatione vulgari per ignem, aquam calidam, vel frigidam, vide latè Torreblanc.*de Magia, lib.*1 .*c.* 25. *ex num.*19.

SVMMARIVM.

1 *Cap.non magnopere, ſuprà hoc tit. puniens Religioſos audientes leges, vel phyſicam, importat canonem latæ ſententiæ, & incidentes in illam debent per Ordinarios puniri, & extenditur ad habentes dignitates, & perſonatus, & preſbyteros.*

2 *Studium Medicinæ, & legum ciuilium prohibitum quibus ſit, oſtenditur, & declaratur num.* 3.

4 *Iuri Ciuili operam dantes ante clericatum poſt illum aſſumptum non prohibentur ad Doctoratus gradum in eodem iure promoueri, etiamſi ſint monachi.*

5 *Plebanus dignitatem habet.*

6 *Verba, ſententiam excommunicationis incurrant, denotant ipſo iure.*

7 *Clericis, & Monachis ius Canonicum, aut Theologiam profitentibus, licet ad maiorem perfectionem ius ciuile publicè audire.*

Cap. Super ſpecula. X. & vlt.

Honor. III.

Cap.*non magnopere, ſuprà hoc tit.* puniens Religioſos extra clauſtrum exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, niſi intra duos menſes reuertantur, importat canonem latæ ſententiæ, itaut Epiſcopi tum proprij, tum locorum, vbi ſtudent, publicare debeant tales incurriſſe pœnas *d. cap. non magnopere.* Inſuper vt ſtudium Theologiæ amplietur, idem cap. cum ſuis pœnis extenditur ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios clericos perſonatus habentes, & ad Preſbyteros. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hoſtienſ Henric. Ancharan. Panormit. Viuian. *in rationali lib.*5. *iuris Pontif. pag.* 470. Alagona *in compendio iuris Canon.pag.* 555. remiſſiuè Ximen. *in concord.pars.*1. 1

Vt

2 Vt ſacræ Theologiæ ſtudium, quud in Eccleſia Catholica ad impugnandas hæteſes, & ad fidam tertnandani maximè oeeaſſarium aſt, non intarmittatur, Honor. III. *in præſenti* decreuit, vt excommunicatio, quam tularat Alexand. III. contra Religioſos exauntes ad audiendas legas, vel phyſicàm, & intra duorum manſium ſpatium non redauntas, vt habetor *in c. non magnopere, ſuprà hoc tit.* axtendatur ad Sacerdotes, Archidiaconos, & alios perſonatum habentes, niſi huiuſmodi ſtudium intra duos menſas dimiſarint, vt per Alber. Trotium *de vero & perfecto clerico, lib. 1. c. 35.* Menoch. *de arbitr. caſu 425. num. 28.* Salzad. *ad Bernard in pract. c. 62. in nouiſſ. edit.* Soar. *to. 5. diſp. 23. ſect. 3. n. 19.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 30.* nouiſſ. Bonac. *de cenſur. extra Bullam Cœnæ diſp. 2. quæſt. 4. puncto 6.* vbi etiam docat prædictum duorom menſium ſpatium computandum eſſe à tempota auditionis. Aduerte ſolom Papam diſpenſationẽ indulgera poſſe, vt Sacerdotes, & alij perſonatum habentes, lages, & phyſicam audire poſſint, Rebuff *in tract. nomin. q. 5. n. 33.* Salzed. *ad Bernard. d. c. 61. verſ. ſolus*, Farin. *fragment. crimin. p. 1. lit. B, verbo Clericus, num. 206.*

3 Prædictis verò pœnis, quæ *in hoc cap.* infliguntur non afficiuntur ptiuatim, & in Camara iuri Cæſarao, val phyſicæ operam danres, vt melius Canoniea dacreta intelligant, vt per Albert. Trot. *d. c. 35. num. 5.* Salzed. *d. c. 62. verſ. nec ea*, Farinac. *d. verbo Clericus, numer. 207.* Sunt equidem Canones magna ex parta iuri Ciuili coniuncti, vnde emanauit illud vulgare, *leges ſine Canone valent parum, Canones ſine lege, nihil*, Roman. *ſing. 654.* vbi inquit, *Legiſta ſenza Capitoli val poco, ma Canoniſta ſenza lege, val niente*, & poſt Rebuff. *de nominat. q. 5. à n. 14.* Menoch. *de arbitr. caſu 425. numer. 29.* facit notabile Baldi dictum *in proœmio Decretalium*, dom ait iuris Canonici ſanctiones iuris Ciuilis ſubtilitata decotari, ſeqoitur poſt Palat. Henric. Caniſ. *in tract. differentiarum vtriuſque iuris, à princip.* Bobadill *in ſua politica, lib. 1. c. 17. num. 186.* Vnde Calderio. *conſil. vlt. num. 7. de magiſtris.* Anchar. & alij, quos refert, & ſequitur Tolet. *lib. 1. c. 38. num. 6.* & Bonac. *citato loco, num. 5.* tenent non videri ſub excommunicatione interdictum lages, val phyſicam domi ſuæ audire, quamuis contrariam ſententiam non ſina probabilitata tueantur Soar. *d. ſect. 3. num. 19.* Filliuc. *tract. 14. c. 7. quæſt. 3. num. 103.* Nauarr. *c. 27. num. 116.* Vtrùm etiam prædictis Sacerdotibus, aliiſque perſonatum habentibus vetitum ſit præfatas ſacultates Sacerdotes, & alios Clericos docere? ab aliquibus ſolet dubitari, apud quos verior, & receptior eſt ſententia negatiua, quia text. *in præſenti* loquitur de audientibus, non autem de docentibus, & in pœnis non eſt facianda eatenſio vltra propriam varborum ſiguificationem; ita Nauarr. *d. n. 116. & conſ. 5. n. 2. ſub hoc tit.* Soar *d. ſect. 3. n. 20.* Sayt. *d. . cenſur. lib. 3. n. 32. n. 10.* Filliuc. *tract. 14. c. 7. q. 2. n. 104.* & alij cootra S. Antooio. & Sylueſt. apud præcitatos Doctoras.

Quando quis ante clericatum iure Ciuili operam dedit, poſt clericatum aſſumptum non prohibetur ad Doctoratos gradum in eodem iure promoueri, etiamſi ſit monachos, vt pet Salzedo *d. c. 59. verſ. illud verò* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. q. 74. art. 1.* Fatinac. *d. verbo Clericus, num. 208.* vbi *num. 109.* raſoluit quòd non prohibetur ad Clericatum, ſeu Sacardotium promoueri, qui Doctoratum iuris ciuilis, ſeu Medicinæ aſſumpſit. 4

Plebanos.] Ergo Plebanus dignitatem habet, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. libro 3. c. 21. quæſt. 4.* vbi *quæſt. 1.* aſſerit propriè dici Plebanos, qui in minoribus, celebrioribúſqua oppidis conſtituuotur, quibus præter Eccleſiæ propriæ curationem, certarum qooqua Eccleſiarom, & eartorum Praſbyterorum, qui minoribus Ecclaſiis præſunt, inſpectio, & obſeruatio committitur. 5

Sententiam excommunicationis incurrant. Ergo ipſo iura, ſine alia ſantentia, per aa, quæ Tiraq. *in l. ſi vnquã verbo reuertatur, n. 145. & ſeq.* Sayt. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 21. verſ. fallit.* 6

Aduerta tandem quòd clericis, & monachis ius Canooicum, aut Theologiam profitentibus, licet ad maiorem perfectionem, & intelligentiam Canonum ſcholas ingredi, & ius Ciuila publicè audire, vt ex Abb. *in c. non magnopere, num. 8. ſuprà hoc tit.* colligit Gom. *in reg. de non tollendo iure quæſito, quæſt. 3. in fine.* Nec ſtaturo noſtræ celabris Conimbricenſis Academiæ *lib. 3. tit. 43. §. 1. & tit. 44. §. 9.* contraſium diſpoſitum eſt, dum clericos, & beneficiarios quoſcumque probibet admitti ad curſum Imperialium, quia ſolùm procedit ne hoiuſmodi curſo probari poſſint, & ne valeant ad ſuffragia, vel ad actus admitti: non tamen vt contra facientes, & frequentantes ſcholas ad lages audiendas pro maiori Caoonum perfactione culpam, aut pœnas incurrant præſcriptas iure Caoonico. 7.

FINIS LIBRI TERTII DECRETALIVM.

COLLECTANEA DOCTORVM

IN LIBRVM QVARTVM DECRETALIVM.

De Sponſalibus, & matrimoniis.

TIT. I.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Matrimonij Sacramenti materia vbi tractetur, oſtenditur.*
3 *Sponſalia à verbo* ſpondeo *dicta ſunt, & idem quod ſponſionem ſignificant.*
4 *Sponſalia per promiſſionem futurarum nuptiarum rectè definiuntur.*
5 *Matrimonium plerumque ſic appellatur, interdum coniugium, ſæpiſſime nuptiæ.*
6 *Matrimonium à matris officio circa prolem denominatur.*
7 *Coniugium ab ipſo vinculo in quo ſubſiſtit matrimonium rectè dicitur.*
8 *Nuptiæ dicuntur propriè à traditione, qua fit ſponſa viro.*
9 *Matrimonium in quo differat à nuptiis, oſtenditur.*
10 *Matrimonium à Deo fuit inſtitutum in lege naturæ ante peccatum ad conſeruationem naturæ humanæ.*
11 *Matrimonium non fuit ſimul inſtitutum ac præceptum à Deo.*
12 *Matrimonium in lege Euangelica de ſidê eleuatum eſt à Chriſto vt ſit Sacramentum.*
13 *Matrimonium definitur vt ſit viri & mulieris coniunctio indiuiduam vitæ retinens conſuetudinem.*
14 *Matrimonium duplex, aliud verum, aliud putatiuum & quæ ſit differentia inter vtrumque, oſtenditur.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr Felin Panorm. Præpoſit. Marian. Socin. Aretin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Cuiac. Stephan. Ranchin. *in continuatione titulorum Decretalium*, Durand. *in ſpeculo iuris, lib. 4. ſub hoc tit.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martinus Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, Goffred. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitla ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canonici.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarrat. pag. 331.* Lancellot. *in inſtit. iuris Canonici*, Canif. *in ſumma iuris Canonici*, Cafarel. *in erotemat. eiuſdem iuris*, Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. vide Veracr. *in ſpeculo coniug.* Viuald. *in candelabro aureo, tit. de matrim.* Matienſo *tit. 1. lib. 5. noua recop.* Card. Bellarm. *in ſuis controuerſ. tit. de matrim.* Iul. Sanazar. *de matrim. diſſolut.* Franc. Anton. Oliuier. *de nullitate matrim.* Petr. de Ledeſm. *in ſpeciali tract. de matrim. & ſua ſum. p. 1. de ſacram. matrim.* Hen- *in ſum. lib. 11. de matrim.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 1. verbo matrimonium*, Steph. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo matrimonij impedimenta, & verbo matrimoniales diſpenſationes.* Gabr. Vaſq. *in diſp. de matrim.* Filliuc. *in ſum. to. 4. tract. 10. de matrim.* Ægid. de Coninch. *de Sacrament. tom. 2. diſp. 21. cum ſeqq.* Ioan. Franc. Leo *in theſauro fori eccleſ. p. 2. c. 19. de ſponſal. & matrim.* Rebellum *de obligat. iuſtitiæ, p. 2. lib. 3. de contractu matrimonij.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. de matrimonij ſacramento.* Iuan Petr. Fontanella *in tractatu de pactis nuptialibus, ſiue capitulis matrimonialibus*, Franc. Molina *de ritu nupt. & pactis in matrim. conuentis.* Fr. Baſil. Ponc. *in tract. de ſacram. matrim. & in tract. de impedim. matrim.* Ioan. Gutier. *in ſpeciali tract. de matrim.* Bonac. *in tract. de magno matrimonij ſacramento*, nouiſſime Gaſp. Hurtad. *in tract. de matr.* omnium latiſſimè tribus tomis totam hanc materiam eleganter tractauit doctiſſim. Th. Sanch. illius quidem ſacri Ordinis, qui nominis, quòd omne nomen eſt, titulo præſignitur. 2

Sponſalibus.] Sponſalia à verbo *ſpondeo* dicta ſunt & idem quod ſponſionem ſignificant, ex Alciat. *lib. 1. Parerg. c. 2.* Sanch. *de matrimon. lib. 1. diſp. 1. n. 1.* Spondere autem apud Iureconſultos promiſſionem per ſtipulationem factam ſignificat, *l. ſciendum 29. §. dictum, ff. de ædilit. edicto, l. ſponſio 7.* vbi Alciat. *ff. de verbor. ſignific.* eo quòd antiquis mos fuit eas, quas ſibi vxores petebant, ab eis in quorum poteſtate erant, ſtipulari, *l. 2. ff. de ſponſalib.* Vnde ſponſi quaſi adinuicem per ſtipulationem promiſſi dicti ſunt. Poſtea verò moribus, & legibus factum eſt vt ſponſalia nudis promiſſionibus per nuncium, & epiſtolam contrahantur, vt res omniũ frequentiſſima, & ad Reipubl. conſeruationem in primis neceſſaria facile expediri poſſet, *l. 1. & vlt. ff. de ſponſal.* atque ideo parentes pro filiis ſponſalia faciunt, *l. ſponſalia ff. de ſponſalib.* 3

Sponſalia per promiſſionem futurarum nuptiarum recte definiuntur, *l. 1. ff. de ſponſalib. c. noſtrates 30. q. 1.* Palud & Sot. *in 4. diſt. 27. q. 1.* Martin. Ledeſm. *2. 4. q. 45. art. 1.* Duaren. *in tract. ſoluto matrim. tit. de ſponſalib. c. 1.* Tiraq. *ad leges connub gloſ. 1. n. 19.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 1. n. 7.* citati per me *in collect. ad audientiam 4. n. 8. de ſponſalib.* 4

Matrimoniis. Matrimonium aliquando, & plerumque ſic appellatur, interdum vero coniugium, ſæpiſſime nuptiæ. Matrimonium *in l. 1. §. ius naturale, ff. de iuſtit. & iure, & in tit. ff. ſoluto matrim. & tit. de ſponſal.* Coniugium *in tit. de coniugio ſeruorum cum ſeqq.* Nuptię 1

in

in tit. ff. de ritu nupt. & C. de nupt. cum multis ſeqq. &
6 *de ſecundis nupt.* Prima matrimonij appellatio à matris officio circa prolem denominatur, nec immeritò, cùm primus matrimonij finis proles ſit. Coniugium
7 verò ab ipſo vinculo in quo ſubſiſtit matrimonium rectè dicitur, & formaliter, éſtque nomen hoc cæteris præſtantius, quia ſubſtantiam actus petit, & colligitur ex *cap. cùm ſocietatur*, & ex *cap. coniuges*, & ex *c.*
8 *coniux* 30. *q.* 5. Nuptiæ autem dictæ ſunt ab eo, qui operto capite in ſignum pudoris mulieres viris tradebant, iuxta doctrinam D. Pauli 1. *ad Corinth. cap.* 11. notant Doctores *in cap.* 24. *Geneſeos* Vnde nuptiæ dicuntur propriè à traditione, quæ fit ſponſæ viro, & primam contractus executionem continent, & citra copulam. Vnde Iureconſ. ait, *in l. mulierem* 5. *ff. de ritu nupt.* mulierem abſente viro per procuratorem poſſe nubere, ſi ad eum ducatur, abſentem verò mulierem, quæ virum expectat, non poſſe per procuratoré illi nubere. Intellige autem ad nuptias eſſe matrimonium, vt mulier ducatur ad virum, & in eius poteſtatem tradatur, numquam tamen ad earum perfectionem copula requiritur, & hoc eſt, quod ſignificat Vlpian. *in l. cùm fuerit* 15 *ff. de condit. & demonſt. l. nuptias, ff. de regul. iuris.*

9 Conſtat autem apud Iureconſultos matrimonium à nuptiis in eo differre quòd matrimonium ſignificat ſolum contractum, qui conſenſu perficitur, nuptiæ verò ſolemnitatem, qua mulier in virum ducitur, vt planè colligitur ex *d. l. mulierē*, iuncta *l. Seia* 5. *ff. de donat. inter virum, & ux.* quæ ſic ad concordiam reduci debent, idē probat *l. ſi donationē* 22. *l. ſancimus* 24. *C. de nupt.* quãuis Duaren. *in tract. ſoluto matr. in tit. de nupt.* exiſtimet à matrimonio nuptias non differre, nec ductionem ad domum requirere, cuius interpretationé præcitata iura non patiuntur: ſed hoc ſeruat antiquitas, hodie verò & nuptiæ, & coniugium, & matrimonium idem ſignificant, vt colligitur ex *cap. priuſquam* 27. *q.* 2. ideo fortaſſe, quia olim contractus matrimonij priuatim, & domi fiebat, poſtea verò cum ſolemnitate ad domum viri mulier ducebatur, & nuptiæ celebrabantur, hodie verò cùm nuptiarũ domus Eccleſia ſit, ex Gregor. *homil.* 38. *in Euang. col.* 4. & illa nuptiarum ſolemnitas aboleuerit, rectè his nominibus promiſcuè vtimur.

10 Matrimonium à Deo fuit inſtitutum in lege naturæ ante peccatum ad conſeruationem naturæ humanæ per productionem indiuiduorum ſub ſpe. Cùm enim Deus maſculum, & fœminam tantùm per ſe ipſum creauerit immediatè, & non aliter quàm per matrimonium genus humanum conſeruari, & propagari potuiſſet, planè vbi primũ maſculus, & fœmina creati ſunt, matrimonium fateri oportet, & ſic aſſerendum matrimonium inſtitutum fuiſſe facto potius quàm verbis dum Dominus maſculum & fœminam tantùm fecit, & Euam Adamo tradidit, & promulgatur ab ipſo Adamo lumine naturæ per illa verba, *Hoc nunc os ex oſſibus meis*, quæ habentur *Geneſ. cap.* 2. *ad fin.* & hoc apertè docuit Chriſtus Dominus *Matth.* 19. *poſt princ.* qui vt oſtenderet vxorem dimitti non poſſe, & matrimonij vinculum indiſſolubile eſſe, illa tantùm verba adduxit, *Propter hanc relinquet homo*, &c. apertè ſignificans inſtitutionem matrimonij indiſſolubilem facto creationis, & Adami promulgatione fuiſſe conſtitutam; quare hanc partem tuentur Magiſt. *in* 4. *diſt.* 26. *in princ.* Scot. *ibid. q.* 1. *§. per hoc patet*, Bonau. *art.* 1. *quæſt.* 2. Riccard. *art.* 1. *quæſt.* 4. Hugo *lib.* 2. *de Sacram. q.* 11. Aluxand. de Nouo *in hac rubr. num.* 17. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 1. *§. unic. num.* 6. Fuit autem matrimonium prædicto modo inſtitutum de ſe in officium naturæ, quia nullus alius finis, aut neceſſitas ante peccatum eſſe poſſit, poſtquam verò primi parentes peccauerunt, cœpit eſſe remedium concupiſcentiæ, quod docet Auguſtin. *lib.* 9. *ſuper Geneſ. cap.* 7. Hugo *d. loco*, ad hoc reducendus eſt Durand. dum ait, matrimonium duplicem habere finem, & duplicem inſtitutionem, alteram quæ fuit facta in paradiſo ante peccatum in officium naturæ, alteram extra paradiſum poſt peccatum in remedium concupiſcentiæ, eſt enim hoc ineptum, niſi prædicto modo intelligatur, vt ſcilicet vna tantùm fuerit matrimonij inſtitutio in officium naturæ ante culpam, poſtea verò manſit in remedium concupiſcentiæ.

Quamuis matrimonium inſtitutum ſimul, ac præceptum eſſe à Deo, illis verbis, quæ dixit Geneſ. 1. *Creſcite & multiplicamini*, &c. teneant Sot. *in* 4. *diſt.* 26. *q.* 2. *art.* 2. *verſ. nihilominus*, Syluest. *in ſumm. verbo matrimonium* 1. *q.* 2. Viuald. *in candel. aureo, part.* 1. vbi de matrim. *num.* 7. Perez *l.* 1. *verſ. que es el pararſe, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 20. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 42. *art.* 1. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *de matrim. cap.* 1. *§.* 3. & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 4. *num.* 3. horum enim opinio confunditur primò, quia illa verba, *Creſcite*, &c. benedictionem Domini, & præceptum de generatione, & executione matrimonij continent, quoniam illo tempore tenebantur homines liberis operam dare, nec potuiſſet aliquis in matrimonio ſine copula permanere propter neceſſitatem conſeruandæ naturæ humanæ, ac propagandæ ſpeciei, ſicut etiam brutis Dominus præcepit per eadem verba; præceptum de executione matrimonij licèt virtualiter mandatum de eo contrahendo contineat, aptum non erat ad inſtitutionem ſignificandã, prius enim res inſtitui debet, & exiſtere quàm de ipſa præceptum detur. Accedit quòd illa verba dicta ſunt poſtquam Deus Euam formauit, eamque Adamo adduxit, qui illico vxorem recepit, & matrimonium ſignificauit illis verbis, *Hoc nunc os*, &c. &, *Propter hanc relinquet homo*, &c. Poſtea verò Dominus dixit, *Creſcite, & multiplicamini*, &c. & quamuis hæc verba referantur *Geneſ. cap.* 1. verba autem Adami, *cap.* 2. *ad fin.* oportet intelligere illa verba Domini prolata fuiſſe poſtquam Adamus matrimoniũ agnouit, & pronunciauit, quia vbi primùm Eua creata eſt, adducta fuit ad Adamum, qui ea viſa ſtatim prædicta verba protulit. Vnde fit, vt per illa verba, *Creſcite*, &c. matrimonium inſtitutum non fuerit, quod prius Adamus pronunciauerat. Accedit quòd eadem verba habentur *Gen. c.* 9 & dicta ſunt Noë, & vxori ipſius, filiis & vxoribus eorum; igitur cùm ibi præceptum prolis ſuſcipiendæ, & benedictio tantum continebatur, ſic dicendum eſt *in cap.* 1. 11

In lege etiam Euangelica conſtat de fide matrimonium eleuatum eſſe à Chriſto vt ſit Sacramentum, approbatum videlicet *Ioan.* 2. inſtitutum autem *Matth.* 19. dũ Chriſtus illud commendauit, eiúſque inſeparabilitatem præcepit, dicẽns, *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet*, vbi Domin. Sot. *in* 4. *diſt.* 26. *q.* 2. *artic.* 2. *verſ. ex quo fit*, Petr. Sot. *lect.* 2. *de matr. verſ. de inſtitutione*, Henriq. *d. lib.* 11. *c.* 1. *§.* 1. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 4. *n.* 5. Vtrùm autem matrimonium ſit homini naturale, dixi *ad cap. ius naturale, diſt.* 1. *num.* 21. 12

Definitur matrimonium vt ſit viri & mulieris coniunctio, indiuiduam vitæ retinens conſuetudinem, *in l.* 1. *ff. de ritu nupt. §.* 1. *Inſtit. de patria poteſt. ſumm.* 27. *q.* 2. *cap. illud, in fine, de præſ.* loco generis ponitur *coniunctio*, quæ vinculum vtriuſque ſignificat, in quo eſt ſubſtantia. Prima differentia eſt viri, & mulieris, per quam ſignatur de ratione matrimonij eſſe vt ſit inter duos diuerſi ſexus, iuxta illud Matth. 19. *maſculum, &* 13

fœminam fecit eos. Secunda differentia eſt indiuiduam vitæ conſuetudinem, per quam eſſentialiter ab aliis conuentionibus, & ſocietatibus diſtinguitur, quæ non habent vinculum indiſſolubile, & perpetuum, & per eam contubernia excluduntur, quæ non ſunt de ſe indiuidua, licèt enim ea turpitudine toto vitæ tempore duo perſeuerauerint, matrimonium tamen non erit nec indiuidua vitæ conſuetudo dici poterit, illam enim indiuiduam dicimus, quæ de ſe talis eſt, & diuidi à contrahentibus non poteſt. Qua ratione non differt hæc definitio ab alia tradita à Theologis *in 4.diſt.25.q.1.* & ſequitur Sanch. *d lib.1. diſput.1.num.1.* dum aiunt, matrimonium eſt coniunctio maritalis viri, *&* mulieris inter legitimas perſonas indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens, ſiquidem dict. *maritalis* includitur in conſuetudine indiuidua, quoniam nulla alia indiuidua eſſe poteſt. Rurſus illa verba, *inter legitimas perſonas*, eiſdem etiam verbis includuntur, quoniam indiuidua eſſe non poteſt coniunctio inter inhabiles propter defectum naturæ.

14 Multiplices in varias ſpecies à Doctoribus adducuntur matrimonij diuiſiones, quas explicat Henriq. *in ſumm.lib.11.de matrimon. cap. 5. in princip.* ſed inter alias ſciendum eſt matrimonium duplex eſſe, aliud verum, aliud putatiuum: verum eſt illud quod verè interuenit inter perſonas habiles ad contrahendum cum omnibus ſolemnitatibus, & requiſitis ad ipſius validitatem neceſſariis. Putatiuum tripliciter diſtinguitur à D. Barboſ. *in l.ſi cum dotem 23.§.vltim. num. 22. ff. ſoluto matrim.* ſed in genere illud dicitur quod de facto contractum eſt, ſed tamen propter aliquod iuris impedimentum valere non potuit, dicitúrque putatiuum ad veri differentiam, quia figuram habet matrimonij, & matrimonium putatur, cùm tamen verè non ſit validum, explicat poſt alios Bapt. Coſt. *de facti ſcientia, & ignor. cent. 2. diſt. 58. ex n.2.* Inter vtrumque illa eſt differentia quòd matrimonium verum filios legitimos reddit, ſiue antecedat, ſiue ſubſequatur, ex dicendis *ad cap. 1. & ad cap. tanta infr. hoc tit.* & conſequenter inde profluunt effectus omnes, quos lex communicat legitimis filiis tam reſpectu ſucceſſionis, quàm alimentorum. In matrimonio putatiuo contraria regula eſt ſtatuenda, quòd veri matrimonij effectus non operatur, præterquam in caſibus ſpecialiter iure expreſſis, vt concludit vulgaris reg. *id quod de iure nullum eſt, nullum producit iuris effectum. l. non dubium, C. de legib.* ex quibus ita regulam conſtituit, & multis ſimilibus confirmat Anton. Gom. *l. 50. Tauri, num. 59.* patétque exemplum *in l. ff. vnde vir, & vx.* ibi, *ſi iniuſtum ſit matrimonium, bonorum poſſeſſio nequaquam peti poterit*, & in terminis controuerſæ quæſtionis vtrùm maritus accuſare poſſit iure mariti vxorem putatiuā, quam de facto duxit ſtante impedimento, propter quod matrimoniū de iure non valuit, quod non poſſe probare videtur text. *in l. ſi vxor, §.1. verſ. ſed ſi ea, ff. ad leg. Iuliam de adult.* vnde eam nō poſſe occidere in adulterio deprehenſam, ex reg. *l. marito, in fin. ff. eod tit.* vt notat ex cōmuni Anton. Gom. *l. 80. Tauri, n.48.* latè D. Barboſ. *in l.1. in princ. p.1. num. 98. ff. ſoluto matrim.* ſed non reſpondet ad text. *in d. l. ſi vxor, in fin. eiuſdem, §.1.* ibi, *ſiue iuſta vxor fuerit, ſiue iniuſta*, ſed poterit reſponderi cū Briſſon. *lib. ſingul. ad l. Iul. de adulter. c. 6.* Cuiac. *lib. 6. obſeru. 16.* Iacob. Ræuard. *var. lib. 4. cap. 16.* iniuſtam vxorem intelligi ibi non de vxore contra leges matrimonium contrahente, ſed de vera, quæ tamen ſine antiqua ſolemnitate contraxit, de qua meminit Briſſ. & alij nouiores poſt illum citati, a que etiam Henriq. *d. lib. 11. cap. 13. §. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſolo conſenſu contrahitur, nec inualidatur ſi conſuetudo patria non ſeruetur.*
2 *Matrimonium valet quamuis non ſeruetur conſuetudo regionis.*
3 *Conſuetudinis nulla ſunt vires circa ſubſtantiam matrimonij.*
4 *Præſtatur intellectus ad hunc text.*
5 *Statutum laicorum diſponens circa ſubſtantiam matrimonij inhibendo, vel impedimento illud, vbi Eccleſia non improbat, non valet.*
6 *Princeps ſecularis inter Chriſtianos addere poſſet impedimenta irritantia niſi Eccleſia eam facultatem ſuo iudicio reſeruaſſet.*
7 *Statuta prohibentia mulieribus ne extra territorium nubant, nulla ſunt.*
8 *Conditio poſita per teſtatorem hæredibus ſuis ne cum alicuius ſectæ hominibus matrimonium contrahant, an iure ſuſtineatur? remiſſiuè.*
9 *Mulier nubendo viro alterius fori mutat ſuæ originis forum.*
10 *Coniuges tenentur ſimul habitare ad adiuuandum ſe mutuo, atque familiam promouendam.*

CAP. De Francia. I.

Ex Conc. Tribur.

MAtrimonium tenet ſi contrahatur non ſecun- 1
dùm leges, & cōſuetudines illius loci, & ſi quis
prima dimiſſa aliam ducit, debet ſecundam dimittere, & ad primam reuertere, & pœnitētiæ ſubiici, quia primam dimiſit, & ſecundam accepit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Aretin. Ancharan. Butr. Felin. Panorm. Præpoſ. Marian Socin. Petr. Gregor. Alexād. de Nouo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 1.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 557.* remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur *ex Concilio Triburienſi cap. 39.* refertur à Burchard. *lib. 9. Decretal. cap. 67.* & Iuo *part. 8. c. 213.* & ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.*

Concilium Triburienſe celebratum fuit ſub Pontifice Formoſo, & Imperatore Arnulpho à viginti duobus Epiſcopis Germanorum anno Domini 595. Miſeratus ſanctus Præſul cladem, & deformitatem Eccleſiæ, quos valuit, collegit Epiſcopus tempore illo tumultuoſo. Triburienſis loci non meminerunt antiqui, eſt autem hodie villa, quæ Germanica lingua dicitur Triburſità vltra Rhenum propè Moguntiacum. Vide Cardin. Baron. *tom. 10. annal. Eccleſ. anno Chriſti 895.*

Collige ex text. valere matrimonium etiamſi non 3
ſeruetur conſuetudo regionis, vt per Perez *l. 1. gloſſ. 4. pag. 24. tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Cened. *pract. & canonic. quæſt. lib. 1. quæſt. 21. à princ.* nullæ enim ſunt conſuetudinis vires circa ſubſtantiam matrimonij Abb. *hic, num. 3.* Zabarell. *num. 5.* & alij, quos refert Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſputat. 4. numer. 9.* vbi *n. 11* exiſtimat conſuetudinem legitimè præſcriptam, & rationi conſonam (qualis petitur *in cap. fin. ſup. de conſuet.* ad legē ſtatuendam, & ad ſtatuta deroganda) vires habere inducendi nouum impedimentum dirimens, ac ſubinde matrimonium aduerſùs eam conſuetudinē
initum eſſe nullum; & addit ibi conſuetudinis Galli- 4
cæ violationem in præſenti non obſtare valori matrimonij, eò quòd deficeret poteſtas in inducentibus eam;

eam; quia ſtatutum laicorum diſponens circa ſubſtantiam matrimonij inhibendo, vel impediendo illud vbi Eccleſia non improbat, nec impedit, non valet, vti diſponens de materia ſpectante ad Eccleſiam, ita Bernard. *reg.* 698. Couar. *de ſponſal. part. 2. c. p.* 6. §. 10. *num.* 16. Brunell. *de ſponſal. concl.* 19. *num.* 1. Caet. *in repet. cap ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *num.* 199. *cum ſeqq.*
6 Poſſet tamen Princeps ſecularis inter Chriſtianos addere impedimenta irritantia, niſi Eccleſia eam facultatem ſuo iudicio reſeruaſſet, vt per Angl. *in florib. Theolog. part.* 1. *de matrim. quæſt.* 14. *de impedimentis cõſanguin. artic.* 3. *difficult.* 4. Barthol de Ledeſma *de matrimon. dub.* 29. *concluſ.* 1. *in fine*, Petr. de Ledeſma *eod. tract. quæſt.* 50. *art.* 1. *dub.* 1. Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *de matrimon. cap.* 1. §. 4. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 3. *num.* 1.

Sed tranſit de gente ad gentem. &c.] Ergo matrimonium contrahendum eſt ſecundum leges, ac loci conſuetudinem, vbi illud celebratur, & poſtquam ita contrahitur, non eſt diſſoluendum, nam cùm matrimonij contractus ſit quamquam à Chriſto Domino ad rationem Sacramenti eleuatum, *cap. fin. de condit. appoſ.* ſequitur quòd quemadmodum in contractibus attenditur locus vbi illi met celebrantur, & eodem modo in matrimonio obſeruandũ eſt *l. ſi fundus* 6. *ff de euict. l. cum, ff ſi certum pet.* ac quemadmodum contractus alibi celebrati non diſſoluuntur quamquam diuerſæ ſolemnitates ſint, quæ obſeruantur in loco alterius ex contrahentibus, ita neque matrimonium diſſoluendum erit, quia tranſitus de gente ad gentem non poteſt cauſare mutationem re non integra atque perfecta, *l. ſicut. C. de act. & obligat.* ita Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib.* 1. *cap.* 4.

7 *Cauſa eſt quod eam, non ſuo,* &c.] Notatur ad hoc quòd ſtatuta prohibentia mulieribus ne extra territorium nubant, nulla ſunt, vt per Hieron. Gabr. *conſ.* 11. *num.* 9. *lib.* 2. me citato *in hoc loco* Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 3. *reſol.* 56. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *differ.*
8 7. *num.* 26. *cum ſeqq.* & à *num.* 34. diſputat an conditio poſita per teſtatorem hæredibus ſuis ne cum alicuius ſectæ hominibus matrimonium contrahant iure ſuſtineatur.

9 Notatur etiam ad hoc quòd forum ſuæ originis mutat mulier nubẽdo viro alterius fori, vt per Duēh.
10 *reg.* 377. Nam coniuges tenentur ſimul habitare, & conuiuere ad iuuandum ſe mutuò, atque familiam promouendam, Valer. Reginald *in praxi fori pœn. lib.* 32. *num.* 302.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro etiam iurata, diſſoluuntur ſi ſponſi ſe diſſoluunt.*

2 *Sponſalia etiam legitimè contracta per mutuum ſponſorum diſſenſum dirimuntur.*

3 *Procedit text. in præſenti cum ſponſi ſimul liberè mutuo conſenſu non coactè ſponſalia præcedentia diſſoluunt.*

4 *Sponſaliorum diſſolutionem quomodo facere debeat Ordinarius, oſtenditur.*

5 *Impedimentum publicæ honeſtatis nullum naſcitur ex ſponſalibus mutuo conſenſu diſſolutis.*

6 *Sponſalia iurata certæ alicui perſonæ etiam intuitu Dei mutuo diſſenſu diſſoluuntur.*

7 *Remiſſio, qua diſſoluuntur ſponſalia, debet eſſe libera, non metu, nec dolo inducta.*

8 *Sponſalia obligant ſub culpa mortali.*

9 *Iuramentum à parte, parti remitti poteſt.*

CAP. Propterea. II.

Innocent. III.

SPonſalia, ſeu matrimonium de futuro contrahens 1
pure ſine conditione, fide hinc inde data, ſi deinde adinuicem nolint contrahere, ſunt admonendi vt datam fidem ſeruent: ſed deinde non ſunt cogendi, ſed toleranda, ne quid deterius contingat, cùm eam ducit quam odio habet, ſicut qui contrahunt ſocietatem data fide, & poſtea eam adinuicem ſibi remittunt. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Butr. Felin. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Cened. *collect.* 97. Viuian *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 557. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 2. remittuc Cabal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 11. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. *p.* 6. *c.* 33.

Collige ex text. ſponſalia etiam legitimè contracta 2
per mutuum ſponſorum diſſenſum dirimi, vt per Couar. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 3. Mozz. *de contract. tit. de ſponſal.* §. *quomodo ſeruantur, ſeu annullentur ſponſalia, ex num.* 3. Hurtado *in tract. de matrim. diſput.* 2. *diffic.* 1. Brunel. *de ſponſal. concluſ.* 9. *n.* 2. & plures apud Cened. *ad Decretal. collect.* 97. *n.* 4. quibus adde Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *diſput.* 52. *num.* 1. Rebello *de obligat. iuſtitia, part.* 2. *lib.* 4. *quæſt.* 8. *ſect.* 1. *numer.* 1. Fr. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 15. *num.* 23. Bonacin. *de matrim. quæſt.* 1. *part.* 10. *numer.* 1. Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſur. tom.* 2. *diſput.* 23. *dub.* 1. *numer.* 1. Gutier. *de matrimon. cap.* 24. *à princ.* vbi *num.* 3. obſeruat textum
in præſenti, verè & propriè tunc procedere cùm ſponſi 3
ſimul liberè mutuo conſenſu non coactè ſponſalia
præcedentia diſſoluunt, & *num.* 4. aduertit oportere 4
pro maiori negotij ſecuritate quòd prædicta vera remiſſio vtriuſque partis fiat coram Ordinario eccleſiaſtico contrahentium; & prius moneantur, & modis omnibus inducantur ad obſeruantiam fidei interpoſitæ, & inter ſe præſtitæ de contrahendo matrimonium, vt *in hoc text.* quo facto per iudicem, ſi adhuc partes conſentiant in diſſolutione ſponſalium, iudex eam diſſolutionem approbabit, licentiámque vtrique
concedet libere cum alio contrahendi. Et ex his ſpon- 5
ſalibus, quæ mutuo conſenſu diſſoluuntur nullum naſci publicæ honeſtatis impedimentum, tenent Baſil. Ponc. *de impedimentis matrimonij, c.* 18. §. 2. *verſ. ſequitur quinto*, Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 68. *num.* 21. quod quidem verum eſt, nam ſacra Congregat. Concilij cenſuit ſponſalia per verba de futuro contracta, poſſe quandoque ante contractum matrimonium per verba de præſenti mutuo contrahentium conſenſu diſſolui, ac vbi ſic diſſoluta fuerint, nullum hodie inducere impedimentum, prout teſtantur Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 3. *quæſt.* 14. *num.* 2. & *in declarat. ſect.* 4. *num.* 99. Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib.* 4. *tit.* 5. *d.* 1. *in declar. n.* 86. & 72. quos refero *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 3. *alleg.* 51. *n.* 188.

Principalis huius text. concluſio, quæ habet ſponſalia etiam iuramento firmata mutuo conſenſu diſſolui, intelligitur, ſi cauſa eueniat in cuius euentum contrahentes aut non poſſunt, aut non intendunt ſe obligare; nam actus, qui ad effectus futuros diriguntur, principaliter diſſoluuntur, ex prædictis cauſis; ſed nulla eſt ex qua id manifeſtiùs appareat, quàm mutuus diſſenſus, per quem contractus eiuſdem ex natura rei diſſoluuntur, *reg.* 1. *de regulis iuris in* 6. Ergo, &c. Deinde probatur, quia iuramentum de ſe non pertinet

pertinet ad faciendam obligationem, nec eius ſubſtantiam immutat, ſed eam confirmat iuxta ſuam naturam, quam habet à lege, *cap. quemadmodum, de iureiur.* cum traditis per Aym. *conſ.* 1 *1. num.* 1. Sed omnis obligatio, quæ partium con enſu perficitur, ex natura rei diſſoluitur eatundem diſſenſu, ergo licet iuramentum accedat, diſſolui poteſt. Propterea iuramentum promiſſorium in gratiam partis principaliter factum, ab eo remitti poteſt, *cap. 1. de iureiur.* & *ibi*, omnes ſcribentes, S. Thom. 2. 2. *queſt.* 189. *art.* 4. Bart. receptus *in l. Lal eo, numer.* 4. *ff. de iureiur.* Couar. qui alios refert, *in cap. quamuis pactum, part.* 1. *§.* 2. *n.* 1. Roland. *conſ.* 99. *num.* 5. *lib.* 3. ſed ſponſalia iuramento firmata principaliter fiunt in fauorem partium; ergo ab illis remitti poterunt; nam cùm materia iuramenti, in quam cadit, ſit promiſſio facta homini altero remittente promiſſionem, ceſſat obligatio iuramenti, quæ in illa fundabatur. *cap. debitores, de iureiur.* Tandem colligitur ab exemplo ſocietatis, quæ de iure communi partium conſenſu dirimitur §. *manet. Inſtit. de ſocietate.* Quibus rationibus in hoc text. ſponſalia ſecundùm iuris regulas diſſolui tenent Innocent. Butr. Zabarell. Abb. *num* 5. & Præpoſ. *n.* 6. *in pra enti.* aſſerentes eſſe communem ſententiam S. Thom. & alij Theologi *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 3. Sot. *q.* 2. *art.* 5. Ledeſm. 2. *q* 45. *art.* 3. Syluest. *in ſumm. verbo ſponſalia quaſt.* 10. Angel. *eod. verbo, num.* 20. Cou. *de ſpon. l. part.* 1. *cap.* 3. 1 *princ. num.* 1. Nau. *in man. cap.* 22. *n.* 15. poſt Toler. & Rebell. nouiſſimè Baſil. Pont. *in ſuo tract. de ſacramento matrimonio, lib.* 3. *c. p.* 9. *n.* 1.

Verùm contra omnes contendit gloſſ. *in præſenti, verbo tolerari*, in hoc text. contineri promiſſionem minoris mali ad euitandum maius, eandem ſententiam repetit illa ſimilis *verbo compellatur, in c. ex litteris, infra hoc tit.* & alia *verbo iudicio, in fine, in cap. de illis, de deſponſat. impuberum.* Pro qua ſententia prædictarum gloſſarum verba huius text. multis modis expendi ſolent, primò ibi, *monendi ſunt, & modis omnibus inducendi.* Etenim ſi ſine peccato poterant recedere, quorſum induci & moneri debeant, vt id faciant, quod non tenentur, & Eccleſia non ſolet tam ſtrictè admonere ad illa, quæ iuſtè omitti poſſunt. Rurſus contra communem faciunt illa verba, *ne fortè deterius inde contingat*, quibus manifeſtè fit comparatio inter duo mala; faciunt etiam illa, ibi, *hoc poſſit in patientia tolerari*, etenim in patientia toleratur quod iniuſtè, & non merenti fit, patientia enim voluntaria perpeſſio eſt mali, non meriti, atque iden illis verbis oſtendit Pontifex malum aliquod hic tolerari. Quæ quidem gloſſatum ſententia vltra verba text. confirmatur ex eo, quia eiſdem ferè verbis vtitur text. *in cap. requiſiuit, infrà hoc tit.* quinimmo & plura habet text. *in præſenti* ad permiſſionem ſignificandam, ſed nemo negat *in d. cap. requiſiuit*, permitti peccatum ad euitandum maius; ergo idem dicendum eſt *in hoc text.* Accedit etiam *text. cùm iam dudum, ad fin. de præbend.* vbi gloſſ. vltim. & DD. vocant tolerari in patientia, quod non iuſte fit.

Nec difficultatem tollunt DD. *prædictis locis*, dum aiunt propter vulgi opinionem falsò exiſtimantis periurium committere eos, qui recedunt à ſponſalibus iuratis, ſummum Pont. *in hoc text.* adhibuiſſe verbum, *tolerare*, etenim contra eos aduerto quòd vel illa vulgi opinio tanquam vana contemni poterat, & potiùs oportebat errorem explicare, & tunc ineptè Pontifex adhibet verba promotionis; aut illa vulgi opinio non poterat iuſte contemni, & iam datur hic vera promiſſio alicuius mali. Rurſus cõfunditur DD. reſponſio eo argumento quòd text. *hic* quatenus lex eſt non præſentem nunc temporis opinionem vulgi, & cauſam particularem definiuit, ſed futuris ſponſalibus legē præſcribit, ergo quamuis vulgi opinio deficiat, oſtendit Pontifex non eſſe licitum in poſterum à ſponſalibus mutuo iuramento confirmatis ſine cauſa recedere. Præterea ſic arguitur; ſi lex ad euitandum ſcandalum puſillorum credentium non licere ab eo iuramento recedere, iubet illud ſeruari, vt DD. volunt, iam & ratione præcepti Eccleſiæ id iuſte mandantis, & ratione ſcandali euitandi peccatum committit, ſiquidem & ſcandalum paſſiuum puſillorum in iis, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, ex præcepto vitari debet, *cap.* 2. *de noui oper. nunciat.* D. Thom. 2. 2. *q.* 43. *art.* 7. D. Antonin. *par.* 1. 2 *tit.* 7. *c.* 4. Couar. *in c. quamuis pactum, part.* 1. *in princ. num.* 4. Nauar. *in man. c.* 14. *num.* 30. Accedit quòd hic text. nihil aliud conſiderat quam fidem, & iuramentum; ergo non agit de vitando ſcandalo, & vulgi opinione tunc exigente, ſed de vitanda occaſione in poſterum: quamobrem ſi verba legum propriè accipienda ſunt, concedendum eſt *in hoc text.* conſtitutum eſſe eos, qui mutuo iuramẽto ſponſalia contraxerunt, non poſſe ſine culpa recedere mutata voluntate propter iuramenti religionem, & reuerentiam.

Quare dicendum puto *in hoc text.* permiſſionem contineri non quatenus iuramentum ibi ex ſua vi obliget, ſed quatenus violatur lex humana iubens ſeruari iuramentum, quod ſine diſpendio ſpiritualis ſeruari poteſt, licèt de ſe non obliget ad cõſeruandam Religionem ipſius, in hoc enim text. præceptum ad futura continetur de ſeruando tali iuramento, & permiſſio conceditur facienda ſi contrahentes nolint ſe admittere ne deterius contingat, quo pacto rectè ſenſit gloſſ. *in præ enti.* Summi in itaque Pontifices tantum detulerunt iuriſiurandi religioni ne aut veniret in contemptum, aut periuriis daretur occaſio, vt ſtatuerint ſeruandum eſſe omne iuramentum, quod ſine diſpendio ſalutis ſpiritualis ſeruari poteſt, quamuis de ſe aliàs non obliget, conſtat hoc ex *cap. commiſſum. hoc tit.* & manifeſtè ex *c. cum contingat, de iureiur.* dum iuramentum mulieris, quod ex vi ſua non obligabat ſeruari iubet, idque euidentius apparet ex illis verbis, *non vi ſeu dolo*, nam ſi iuramentum illud obligaret de ſe, planè ius non tolleret obligationem, iuxta *cap. ſi verò, illo tit. de iureiur.* cùm ergo iubeat ſeruari iuramentum non vi nec dolo præſtitum, ne periurus detur occaſio, ſequitur quòd non ex vi ipſius iuramenti, ſed ex præcepto Eccleſiæ ad conſeruandam eius religionem eſſe adimplendum, idem colligitur ex *cap. quamuis pactum, de pactis lib.* 6. & *cap. verum, §. ceterùm, & ex c. p. debitores, de iureiur.* Nec refert quòd iuramentum factum parti ab ea remitti poteſt, etenim in aliis iuramentis, quæ ab vno tantùm fiunt, & alteri acquiruntur, id planum eſt, cæterum in iuramentis mutuis viciſſim factis, præſertim de matrimonio contrahendo non adeò manifeſtum apparet ex vtriuſque remiſſione obligationem diſſolui eum ad id, ſe partes videantur obligare ne ſine cauſa recedant, poteratque vulgus, & non omnino imperiti exiſtimare contra iuramentum facere eos, qui ſic receſſerint & ideo non obſtante mutuo diſſenſu iubentur hoc iuramentum ſeruare. Accedit quòd in eo materia ipſa publicam vtilitatem continet, iuxta *l.* 1. *ff. ſoluto matrim.* & interim dum ſponſi de religione non cogitant, meritò iubentur iuramentum ſeruare. Nec me mouet exemplum ſocietatis *in hoc text.* adductum, ſiquidem non agit Pontifex de Societate ſimplici, ſed de illa, quæ interpoſita fide, id eſt, iuramento contracta fuit, quemadmodum enim in principio fides iuramentum ſignificat, ſic etiam in fine, & in hac iutata ſocietate eadem ratiõne affirmandum eſt, quod niſi cauſa

aliqua

aliqua vrgens ſuperueniat, non poterunt ſocij recedere.

6 Amplia principalem textus concluſionem procedere in ſponſalibus iuratis certæ alicui perſonæ, etiã intuitu Dei, hoc eſt, propter eius amorem & eleemoſynam pauperiſ faciendam, nam tunc per huiuſmodi perſonæ, cuius intererat, remiſſionem, etiamſi vtrioque iurata ſunt, mutuo quoque diſſenſu diſſoluuntur. Vide Couar. *in cap. quamuis pactum, de pactis, lib. 6. p. 1. §. 3. num. 1. & 4. & de ſponſalib. part. 1. cap. 5. in initio, num. 1.* Nauar. *in man. c. 22. num.* 25. Brunel. *d. concl. 9. num. 1. & 2. & concl. 16. num.* 11. Fr Emman. *in summ. tom. 1. cap. 245. num.* 10. Lancel. *Inſtit. iuris Canon. lib. 2. tit. de ſponſalib. verbo liberent.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 8. cap. 2. num.* 8. Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. num. 45. lib. 5. noua recopil.* Menoch. *de arbitr. caſu* 103. *numer.* 2. Henriq. *in ſumm. lib. 11. de matrimon. cap.* 14. § 6. Viuald. *in candelabro aureo, part. 1. de ſponſalib. cap. 5. num.* 1. Sanch. *d. diſputat.* 52. *numer.* 6. & 7 Gutier. *d. cap. 24. numer. 1. verſ. quod.* Rebello *d. quaſt.* 8. *ſect. 1. numer.* 3. Ægid. de Cooinck *d. diſputat.* 23 *dub. 1. n.* 2.

7 vbi cum Leon. Leſſio intelligit modò libera vtrimque ſit remiſſio; ſi enim vna pars alteram metu, vel dolo ad remittendum induceret, maneret nihilominus in conſcientia obligata, ſecus ſi rationibus, vel precibus non nimium importunis alteram ad remittendum induceret.

8 *Vt præſtitam fidem obſeruent.*] Quia ſponſalia obligant ſub culpa lethali. Petr. Sot. *lect.* 18. *de matrimon. §. quoad primum,* Couar. *de ſponſalib. part. 1. c. 4. in initio numer.* 1. Sairn. *ſelect. lib. 1. cap. 5. numer.* 3. Fr. Emman. *d. tom. 1. c. 244. num.* 1. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ, part. 1. caſu* 18. Vega *in ſum. lib. 6. caſu* 105. Brunel. *d. concl. 16. num* 9. Petr. de Ledeſma *de matrim. quaſt.* 48. *art. 1. dub.* 1. Viuald. *d. part. 1. de ſponſal. c. 4. num.* 13. Perez *d. l. verſ. contrarium tamen, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 21. n. 86. & 87.* Gutier. *de iurata confi m. p. 1. c.* 51. *num.* 5. Henriq. *d. lib. 11. cap. 13. n.* 1. Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 43. lib. 5. noua recopil.* vbi Azeued. *l. 1. n.* 15. Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput.* 27.

9 *Et poſtea eandem ſibi remittunt.*] Ergo iuramentũ à parte parti remitti poteſt, ad quod iam citaui Doctores *ad cap. 1. in princ. ſupr. de iureiur.*

10 *Commonendi ſunt, & omnibus modis,* &c.] Intellige prout dixi *ad cap. ex litteris in 2. infr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Iuuenis qui duxit in vxorem minorem ſeptennio, & eã traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publica honeſtatis iuſtitia.*

2 *Affinitas non oritur abſque ſeminis emiſſione.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus ante ſeptennium initis ideo in præſenti oritur, quia contrahentes erant proximi ſeptennio, & conſenſiſſe mutua cohabitatione cum nixu ad copulam.*

5 *Pars tutior in dubio eſt ſequenda.*

6 *Amplia non ſolùm in dubio facti, ſed etiam in dubio iuris, quando ſcilicet dubitatur vtrùm lex ſit ſtatuta néc ne, intellige prout ſuprà.*

7 *Impedimentum publicæ honeſtatis per Conc. Trid. reſtrictum eſt ad primum gradum.*

8 *Delictum in dubio præſumitur in foro conſcientiæ cum agitur de ſalute animæ.*

9 *Sponſalia ante ſeptennium validè cõtrahuntur malitia ſupplente ætatem.*

10 *Intellige in matrimonio quando adeſt potentia generandi cum diſcretione.*

11 *Sponſa de futuro aliquando vocatur.*

Cap. Iuuenis. III.

Eugenij. III.

IVuenis, qui duxit puellam, quæ non erat ſeptem annorum, ſi dubium eſt quòd tentauerit id, quod explere non potuit, contraxit impedimentum publicæ honeſtatis, & non poteſt contrahere cum conſobrina, & ſi contrahat eſt ſeparãdus, quia in dubiis debemus tenere quod certius exiſtimamus. 1

Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent Collectar. Zabarell. Bellamer. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexãd. de Neuo, Cantl. Cuiac. Cened. *collect.* 19. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 3. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 557. remiſſiõe Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap.* 18. & eſt, poſt Conc. Lateran. *part. 11. cap.* 18.

Quod complere non potuit.] Ergo copula imperfecta, 2
id eſt, ſine ſeminis effuſione ſufficit ad contrahendam affinitatem, nam conſtat ex hoc text. iuuenem, qui puellam nondum ſeptennem duxit, & forſan tentauit conſummare, nec potuit, non poſſe permanere in matrimonio poſtmodum cum conſobrina eius contracto, & ideo hanc ſententiam ſolus ſequitur Mich. Medina *lib. 5. de ſacrorum hominum continent. c.* 76. At citra dubium eſt tenendum ex ſola vaſis fœminei penetratione abſque ſeminis emiſſione minimè oriri affinitatem, prout tenent Nauarr. *in man. cap.* 22. *n.* 42. Alphonſ à Verac. *in ſpeculo coniug. part. 1. artic.* 47. Stephan. de Gaeta *in repet. cap. ad limina* 30. *q. 1. §. 4. num.* 515. & plures citat ſ e Cened. *ad Decretal. collect. 19. n.* 1. quibus adde Azeued. *l. 7. num.* 17. *tit. 20. lib. 8. noua recop.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput.* 64. *num* 8. vbi plures refert, & *num.* 19. reſpondet cum Sot. *in 4. diſt. 41. quaſt. vnic. art. 2. col. 3. verſ. æquo fit. & verſ. quod ſi obiicias,* impedimentum dirimens non eſſe inductum 3
in hoc text. propter nixum ad copulam, quaſi ex illo oriatur affinitas, ſeu propter publicam honeſtatem ex ſponſalibus de futuro, quæ ibi præceſſerant, ortam, & ideo dicitur in hoc text. propter honeſtatem Eccleſiæ id impedimentum eſſe. Nec obſtat quòd ex 4
ſponſalibus contractis ante ſeptennium non oritur publica honeſtas ex eo quòd ſponſalia ante ſeptennium nulla ſint, reſpondetur enim ideo ex ſponſalibus ante ſeptennium initis oriri in præſenti publicæ honeſtatis impedimentum, quia apparet contrahentes eſſe proximi ſeptennio, & conſenſiſſe mutua habitatione cũ nixu ad copulam, quo caſu oriri publicã honeſtatem reſoluit Baſil. Pont. *de impedim. matrimon. c.* 18 *§. 2. verſ. ſequitur* 4.

Quod certius exiſtimamus, &c.] Notatur ad hoc quòd 5
in dubiis tutior pars eſt ſequenda, vt per Couar. *in cap. alma mater. part. 1. §. 2. n. 5. caſu 1. & de ſponſalib. part. 1. cap. 4. §. 1. numer.* 9. Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. cap. 51. num. 6. concluſ.* 4. Vgolin. *de cenſuris, tab. 1. c. 14. in princ. numer.* 14. Sayr. *eod. tract. lib. 1. cap. 16. num. 30. & lib. 6. cap. 2. numer. 16. & in claui Regia, lib. 1. cap. 13. num. 9. & 36.* Flores de Mena *var. quaſt. lib. 1. q. 9. n.* 18. Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 2. cap. 18. q. 4. & cap. 19. quaſ. 10. & lib. 11. c. 15. q.* 1. Baſilius Poncius *de impedimentis matrimonij, c. 26. §.* 2. Sanch *de matrimon. lib. 2. diſput. 41. num. 9. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 10. & num.* 50. Vaſquez 1. 2. *q. 19. art. 6. diſput. 65. cap. 3. & diſputation. 66. c.* 1. vbi expreſsè reſoluit non tantùm

6 tantùm in dubio facti, nempe quando dubitatur an tes aliqua ſit in ſe licita, aut illicita, ſed etiam in dubio iuris, vt quando dubitatur an lex ſit ſtatuta nécne, eſſe ſemper tutionem partem ſequendam. P. Salas 1. 2. *quaeſt.* 21. *ſect.* 8. *diſput. vnic ſect.* 17. *numer.* 52. dicit etiam in dubio iuris loquendo per ſe, & regulariter tutiorem partem eſſe neceſſariò eligendam, & *n.* 154. limitat, niſi per accidens cauſa vitandi magnum incommodum, tunc enim ait licere partem minus tutum eligi. Vide *in tract. de Axiom. iuris vſufreq. axiom.* 77. *num.* 1.

7 *Tum propter honeſtatem Eccleſiæ*]Hodie per Conc. Trident. *ſeſſ.* 24 *de reformat. matrimon. c.* 3. hoc impedimentum publicæ honeſtatis reſtrictum eſt ad primũ gradum, & ita declarauit Pius V. *Motu proprio, incip. Ad Romanum ſpectat, de anno* 1568. prout referunt Nau. *in man. cap.* 22. *n.* 56. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 7. *num.* 5. Rebell. *de oblig. iuſt.* 1. *part.* 1. *lib.* 4. *in appendice, n.* 98. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *n.* 128. Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſur. tom.* 2. *diſput.* 31. *dub.* 5. *num.* 70. *concl.* 1. Ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.* 51. *num.* 118. vbi *numeris ſeqq.* quando impedimentum hoc publicæ honeſtatis ex ſponſalibus oriatur.

8 *Tum propter prædictam dubitationem.*]Ergo delictum in dubio præſumitur in foro conſcientiæ cùm de ſalute animæ agitur, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 2. *num.* 50 Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *compar.* 5. *num.* 12.

9 In gloſſ. *Dubia.* ibi, *ſiue quia malitia ſupplebat ætatẽ quoad ſponſalia.* Notatur ad hoc quòd malitia ſupplente ætatem validè contrahuntur ſponſalia ante ſeptennium, vt per Anton. Cuchum *lib.* 5. *inſtit. maior. tit.* 10. *num.* 11. Viuald. *d. tit. de ſponſalib numer* 14. Vega *lib.* 6. *ſumm. caſu* 101. Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 1. *numer.* 1. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 43. *art.* 2. *dub.* 2. Fr. Ludouic. Lopez *p.* 1. *inſtruct. conſcient. tit. de matrim. cap.* 37. Perez *l.* 1. *gloſſ.* 1. *verſ. ſecunda opinio tit.* 2. *lib.* 5, *Ordinam. pag.* 6. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 13 *num.* 9. Hurtado *de matrim. diſput.* 1. *diffic.* 24. Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendit. numer.* 5. *& in tract. de matrim. cap.* 2. *num* 10. Sanch. *lib.* 1. *diſputat.* 16. *numer.* 9. Ex antiquioribus eandem ſententiam, quòd ſcilicet infans ante ſeptennium, quia ita præcox natura ſit, vt plus ſapere videatur, quam alij ſeptennes, ſponſalia valida cõtrahat, tenet S. Thom. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 2. *ad* 7. *& ibid.* Sotus Ledeſma 2. 4. *q.* 45. *art.* 2. qui aſſerunt ab omnibus receptum, S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 1. *c.* 18. Armil. *verbo ſponſalia*, § 8. Pro qua ſententia hoc potiſſimum adducitur argumentum, quòd quemadmodum ad ſponſalia ætas ſeptem annorum conſtituta eſt, ſic ad matrimonium quatuordecim in maſculis, & duodecim in fœminis requiritur, vt probat *l. quæſitũ, ff. de ſponſal. l. minore* 4. *ff. de ritu nupt. cap. continebatur, e deſponſ. impub.* ſed in matrimonio malitia ætatem ſupplet, text. *in præſenti, & in cap. de illis* 9. *de deſponſ. impub. & in cap. vnic.* §. 5. *eod. tit. lib.* 6. ergo idem in ſponſalibus recipiendum eſt. Accedit quòd ideo ætas ſeptem annorum diffinita eſt, quia in ea iam ſapere incipiunt infantes, ſed hoc non contingit in omnibus eodem modo, & tempore, vt docet ex Ariſtot. & multis aliis Tiraquell. *l.* 6. *connub. à num.* 36 ergo ſi appareat in aliquo ante illud tẽpus rationis vſus ſponſalia valerent. Rurſus quod parum diſtat, diſtare nihil videtur, vt ex Philoſopho dicit S. Thom. *vbi ſupra*. Poſtremò pro eadem ſententia expenditur Iureconſ. *in l. in ſponſalibus* 14. *ff. hoc tit.* dum habet non eſſe in eis certam ætatem conſtitutam, quaſi velit magis ex vi naturæ, quàm ex lege id definiendum eſſe, ſed ſecundùm naturam ſponſalia non ex annis, ſed ex prudentia, & aptitudine iudicantur, vt patet; ergo non oportet ſeptennium expectare.

Contrarium tamen ſententiam, quòd nullo pacto valeant ſponſalia ante completum ſeptennium, etiamſi malitia ætatem ſuppleat, probauit Panorm. *hic n.* 2. & in eã magis inclinat Anchat. *in præſenti*, Richard. *in* 4. *diſt.* 27. *quæſt* 2. *art.* 1. Argent. *ibid. art.* 4. Durand. *quæſt.* 3. *art.* 2. Pro qua facit, quia vbi lex certum tempus requirit etiam ad iudicandum prudentiam alicuius, non poteſt, vel per diem præueniri, vt probat *l. qua ætate. ff. de teſtam. l. anniculus* 134. *ff. de verb. ſignif.* notat Abb. *in cap. atteſtationes, de deſponſat. imp.* multa Tiraquell. *de retract. tit.* 1. §. 1. *gloſſ.* 11. *numer.* 17. Sed in ſponſalibus ſeptem anni requiruntur; ergo non licet eos præuenire. Secundò ratio, & finis à lege prætenſus non eſt in præcepto legis, ſed ſolum medium atque ideo quamuis ipſa deficiat in caſu particulari lex non ceſſabit, *l. proſpexit, ff. qui, & à quibus, Clem. ad noſtram, de hæret.* S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 100. *art.* 9. So. *de iuſtit. lib.* 1. *q.* 4. *art.* 4. Couar. *in cap. cùm eſſes, num.* 9. *de teſtam. & lib.* 4. *var. cap.* 20. *num.* 11. ergo licet in aliquo caſu contingat vt aliquis infans vſum rationis habere videatur ante ſeptennium, non ideo minus lex ſeruanda eſt. Tertiò obligatio in ſponſalibus ſimilis eſt aliis contractibus, ſed in aliis leges nolunt vt infantes ante ſeptennium, nec poſt niſi proximi pubertati ſint, obligentur, *l. pupillus*, & *ibi* gloſſ. *ff. de regulis iuris*, gloſſ. *in l.* 1. *de donation.* gloſſ. *in* §. *pupillus, Inſtit. de inutilib.* ergo nec in ſponſalibus dabitur obligatio ante ſeptennium. Poſtremò colligitur hæc ſententia manifeſtè ex *cap. litteras, cum ſeq. de deſponſat. impub.* quo loco Pontifex in ardua & periculoſa quæſtione rogatus ait, quòd ſi is, qui cum infante contraxerat ante ſeptennium, matrem duxerit, valebit matrimonium, quia ſponſalia non valuerunt, nec præſtiterunt impedimentum publicæ honeſtatis, & non curat ibi Pontifex an malitia puellæ infantis ætatẽ ſuppleret, quod omittere non poterit ſi id ad rem aliquid faceret, alias circumuenirer partes, ſicut non omiſit in hoc text. Põtifex etiam expendi leges Pontificias, quæ ſimpliciter & abſolutè aiunt non valere ſponſalia ante completum ſeptennium, vt *in toto tit. de deſponſat. impub. & in cap vnic. eod. tit. in* 6.

Nec obſtant communis ſententiæ argumenta, ad Primum enim neganda eſt ſimilitudo inter matrimonium, & ſponſalia, in matrimonio enim expreſſum eſt à lege, vt malitia ætatem ſuppleat, in ſponſalibus contra. Rurſus in iis, qui pubertati ſunt proximi euidentiùs apparet an ad matrimonium apti ſint, in infantibus non ita. Præterea matrimonium grauis eſt res, & non oportebat aliàs naturali iure validum à ſcientibus, & potentibus factum limitatione tẽporis infirmari, & ideo aptitudinem ad matrimonium ſecundùm naturam iudicari leges voluerunt, in ſponſalibus verò contrarium reperitur. Ad ſecundum reſpondetur dari in aliquo infante vſum rationis, nihil aliud eſſe quàm ceſſare rationem legis in caſu particulari, quæ non ideo ceſſat, vt dictum eſt. Ad tertium quòd in his, quæ certum tempus à lege habent, non dicitur parum diſtare, quod vel per diem diſtat, vt probat text. *in d. l. qua ætate*, quia oportet legi ſatisfacere. Ad vltimum reſpondetur *d. l. in ſponſalibus* potius contra communem facere, ſiquidem licet tempore, quo Iureconſultus ibi reſpondit non eſſe lege aliqua taxatum tempus ad ſponſalia, id verum eſſet, poſtquã tamẽ eius reſponſum auctoritate Imperatoris vim legis accepit, ideo lege Ciuili cautũ rectè dicimus ſponſalia ante ſeptennium contrahi non poſſe, quod leges Canonicæ paſſim habent. Deinde reſp.

Iure

Iureco... ... ...gere de lege ſponſali, quæ nondum erat, ... n ex legibus generalibus, quæ decreuerunt p... ...um obligari non poſſe, etiam hæc quæſtio de ſp... alibus dirimebatur, & ſecundum has leges reſpo... let ante ſeptennium ſponſalia non valere. Circa hunc text. plures intellectus refert ingenioſè Baſil. Pont. *in ſuo nouiſſimo tract. de Sacramento matrim. lib. 2. c. 1 ſ. n. 7. cum multis ſeqq.*

Malitia quando dicatur ſupplere ætatem, & alia circa hanc materiam vtiliſſima, late dixi *in collect. ad cap. de illis, il 2. in fine, & ad cap. vltim. ſub num. 3. de deſponſat. impuber.*

10 In ead. gloſſ. ibi, *ſicut. ſupplet malitia quoad matrimonium.* intellige quando adeſt potentia generandi eum diſcretione, vt per Aloyſ. Ric. *in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 20. p. 1.*

11 In gloſſ. *Coniux.* ibi, *id eſt, ſponſa.* In iure enim ſponſa de futuro aliquãdo vocatur vxor, Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 1. num. 1.* Gutier. *eod. tr. lt c. 1. n. 6.* Quandoque verò vxoris appellatione etiam in ſtatutis venit ſponſa de præſenti, vt per Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 1. n. 44.* vbi *num. 47.* reſoluit quòd vxoris appellatione in fauorabilibus ſponſa de præſenti continetur, vide quæ dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. verbo vxor. appell.*

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum publicæ honeſtatis oritur ex ſponſalibus contractis cum conſanguinea.*

2 *Impedimentum publicæ honeſtatis etiam ex nullis ſponſalibus oritur.*

3 *Impedimentum ex ſponſalibus irritis deſcendens extendebatur vſque ad quartum gradum.*

4 *Hodie attento iure nouiſſimo Conc. Trident. id impedimentum non excedit primum gradum conſanguinitatis, ſiue in linea tranſuerſa, ſiue in recta.*

5 *Impedimentum publicæ honeſtatis attento iure nouiſſimo Conc. Trident. oritur ex ſponſalibus validis, non verò ex illis, quæ fuerunt inualida.*

6 *Matrimonium putatiuum publicam honeſtatem producit.*

7 *Impoſſibile eſt quod contra bonos mores fit.*

8 *Sponſalia ſunt promiſſio futurarum nuptiarum.*

Cap. Ad audientiam.

Alexand. III.

1 IMpedimentum publicæ honeſtatis oritur ex ſponſalibus contractis inter conſanguineos, quamuis nulla ſint, ita vt mortuo ſponſo non poſſit mulier accipere fratrem ſponſi mortui, etiamſi interceſſerit iuramentum. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 4.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 557.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.*

2 Collige ex text. publicæ honeſtatis impedimentum etiam ex nullis ſponſalibus oriri, vt per Couar. *de ſponſal. p. 2. cap. 6. §. 2. princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 126.* & alios, quos refert Sanch. *de*

3 *matrim. lib. 7. diſp. 68. n. 9.* vbi etiam cum alijs reſoluit impedimentum ex ſponſalibus irritis deſcendens extendi quoque ad quartum vſque gradum, neque in hoc text. ſummum Pont. aliquid diſponere de gradu in quo ſponſalia irrita producunt hoc impedimentum, ſed ad caſum ſpecialem in quo conſultus fuit, reſpondet, latè de hoc impedimento publicæ honeſtatis Baſil. Ponc. *de impedimentis matrimon. cap. 18. §. 2.* vbi *in verſ. Igitur primus*, aſſerit olim attento iure communi ex ſponſalibus certis & abſolutis, etiamſi nulla eſſent, dummodo non eſſent inualida ex defectu conſenſus oriri impedimenta ad dirimenda ſequentia tam ſponſalia, quàm matrimonia, non tamen ad præcedentia. At verò iure nouiſſimo Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform.*
matrim. cap. 3. limitatur ſolummodo ad primum gradum, & cùm indiſtincte loquatur, intelligi debet vt id 4
impedimentum non excedat primum gradum conſanguinitatis, ſiue in linea tranſuerſa, ſiue in recta. Quare iniens ſponſalia non poteſt validum matrimonium contrahere eum patre, matre, fratribus, ſororibus, vel filiis ſponſi alterius, vel ſponſæ; at poteſt cum conſanguineis, ſiue aſcendentibus, ſiue deſcendentibus, ſiue collateralibus. Vide Sanch. *lib. 7. diſp. 68. n. 10.* Gutier. *de matrim. c. 103.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. cap. 18. à n. 126.* Ægid. Conineh *de Sacram. tom. 2. diſp. 32. à n. 58.* Rebello *de obligat. iuſtitiæ, p. 2. lib. 3. q. 14.* & præterea ſtatuit idem Conc. *d. c. 3.* vt tantùm oriatur ex ſponſalibus validis, non verò ex his, quæ fuerint inualida, quamuis ratione id acciderit;
vnde non oriri ex ſponſalibus contractis inter illos, 5
inter quos nòn poteſt valere matrimonium ratione alicuius impedimenti, nec ex ſponſalibus celebratis poſt priora ſponſalia, nec ex conditionatis ante aduentum conditionis, tenet idem Baſil. Ponc. *loco proximè citato*, & ego ipſe pluribus ad id relatis Doctoribus *de offic. & poteſt. Epiſcopi, part. 3. allegat. 51. n. 283. cum ſeqq. vſque ad n. 188.*

Eam habere caſu aliquo, &c.] Notatur ad hoc quòd 6
matrimonium putatiuum publicam honeſtatem producit, vt per Tiraq. *de iure marit. gloſſ. 8. n. 269.*

In gloſſ. *Habere non poteſt.* ibi, *ſed impoſſibile id quod* 7
contra bonos mores eſt. Vide Perez *l. 1. gloſſ. 3. pag. 144. col. 1. tit. 2. lib. 5. Ordinam.*

In ead. gloſſ. ibi, *quæ ſunt promiſſio futurarum nuptiarum.* Vide Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 1. n. 7.* Franciſc. Molin. *de ritu nupt. 1. lib. 1. c. 14. n. 14. n. 13.* Rota *deciſ. n. 8.* apud Farin. *p. 1. recent.* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. 1. part. cap. 9 num. 15.* 8

SVMMARIVM.

1 *Sponſus de futuro ſi ante copulam ad remota ſe transfert, ſponſa liberè cum alio contrahere poteſt, ſi tamẽ per eam ſtetit quominus matrimonium perficeretur ſibi pœnitentia imponitur.*

2 *Sponſa per verba de futuro non tenetur ſequi ſponſum ſuum quocunque vadat.*

3 *Sponſalia diſſoluuntur ob ſponſi abſentiam in terram longinquã, quando de proximo nulla eſt ſpes reditus.*

4 *Vxor non tenetur ſequi per Orbem virum vagabundũ ſi tempore contracti matrimonij ignorabat illum eſſe vagabundum.*

5 *Sponſo in longinquam ſe regionem transferente abſque ſponſæ licentia poterit ſponſa derelicta alij nubere, & in hoc eſt correctum ius Ciuile per Canonicum.*

Cap. De illis. V.

PRomittens præſtito iuramento mulieri eam ducere de futuro, ſi poſtea diſcedẽs ab ea terra ſe transfert ad aliã partem, poteſt mulier, ſi non præceſſit conſummatio, alteri nubere, ſi per eam ſterit quominus matrimonium cõſummaretur, pœnitentiã de periurio 1

agere debet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Cened. *ad Decretal. collect.* 74. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij*, *pag.* 4. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 558. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 4. & eſt poſt Concil. Lateran. *part.* 6. *cap.* 12.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Cou. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 5. *num.* 7. Nauar. *in man. c.* 22. *num.* 6. 26. *verſ. quarto*, Verac. *in ſpeculo coniug. p.* 1. *art.* 21. *verſ. tertius quando*, Viuald. *in candel. aureo, tit. de ſponſalib. ex num* 58. Petr. Mozz. *de contract. tit. de ſponſalib.* §. *quomodo ſoluantur, ſeu annullentur ſponſalia*, *num.* 12. Menoch. *de arbitr. caſu* 455. *n.* 7. Hurtado *in tract. de matrim. diſput.* 1. *diff.* 10.

Collige ex text. ſponſam per verba de futuro non teneri ſequi ſponſum ſuum quocunque vadat, vt per Tiraquel. *de iure marit. gloſſ.* . *num.* 24. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 142. *num.* 167. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *diſp.* 54. *num. vlt.*

3 *Dimittit terram ſe ad alias partes transferens.*] Ergo ſponſalia non diſſoluuntur ob quamcunque ſponſi abſentiam, ſed dum in terram longinquam ſe transfert, ita poſt multos à ſe citatos reſoluit Sanch. *d. diſp.* 54. *num* 10. *& num.* 12. ſimiliter intelligit vbi de proximo ſponſi reditu minimè eſt ſpes, cùm transferre ſe aliquò diuturnitatem quandam importet, & *num.* 14. reſoluit quòd quando ſponſus de licentia ſponſæ ſe in longinquum tranſtulit cum conuentione de abſentiæ tempore, tantùm tenetur ſponſa eo tempore expectare, ita vt alij nubere poſſit ſi ſtatuto tempore ſponſus non venerit.

5 In gloſſ. *Transferentes.* ibi, *vnde non tenetur ſequi ipſũ vagabundum.* iuncto ibi, *imò de vxore iam cognita.* Notatur ad hoc quòd vxor non tenetur ſequi per Orbem virum vagabundum, vt per Bernard. *reg.* 800. *limit.* 2. Farin. *d. q.* 142. *num.* 169. Intellige ſi tempore contracti matrimonij ignorabat maritum eſſe vagabundum, ſecus ſi ſciebat, quia tunc tenetur eum ſequi, vt per Palat. *in repet. cap per veſtras, de donat. inter virum*, *in princ.* §. 9. *num.* 13. Couar. *de ſponſalib part.* 2. *cap.* 7. *in initio, num.* 5. Nauar. *in man. cap.* 14. *num.* 10. Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius*, *verbo eaidam Petro, num.* 89. *ſup. de teſtam.* Tiraq. *l.* 1. *conub. gloſſ.* 2. *p.* 1. *num.* 19. Fr. Emman. *in ſum. p.* 1. *cap.* 1. *n.* 15. Perez *l.* 19. *tit.* 3. *lib.* 4. *Ordin.* Menoch. *de arbitr. caſu* 469. *n.* 4. 5. *&* 7. Azeued. *l.* 19. *in fin. tit.* 3. *lib.* 3. *noue recop.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 311. Gutier. *de matrim. cap.* 23. Bonacin. *eod. tract. quæſt.* 4. *puncto* 6. *num.* 24. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 41. *n.* 5. Farin. *d. q.* 142. *n.* 172. vbi *n.* 174. reſoluit quòd in hoc caſu potius præſumitur ſcientia, quàm ignorantia.

In gloſſ. *Liberum.* ibi, *poſt tres annos ſecundùm l.* 2. *C. de repud.* Vnde hæc gloſſa in ea eſt ſententia vt tempus, quo tenetur ſponſa abſentem ſponſum expectare iure Ciuili præſcriptum (ſcilicet trium annorum ſi in alia Prouincia ſit ſponſus. *l.* 2. *C. de repud* & duorum ſi in eadem quando abeſt ex cauſa probabili & iuſta, non tamen neceſſaria, *l.* 2. *C. de ſponſal.* denique expectandus donec ceſſet impedimentum ſi abfuerit ex cauſa neceſſaria, vt ob parentum obitum, morbũ, &c. *l. ſæpè, ff. hoc tit.* quæ iura ita conciliat Sanch. *d. diſp.* 54. *num.* 4) ſeruandum ſit, ita vt in hoc ius Canonicum minime Ciuile correxerit. Ita tenent *in præſenti*, Hoſt. *verbo liberum* Ioan. Andr. *num.* 6. Butr. *n.* 4. Anchar. *n.* 2. Gregor. Lop. *l.* 8. *verbo fiſta tit.* 1. *p.* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 434. *num.* 7. Matienſ. *rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 48. *lib.* 5. *noue recop.* nouiſſime Baſil. Ponc. *in tract. de matrim. lib.* 12. *c.* 15. . 4. Sylueſt. Ro[illegible]. A[illegible]. Cuch. D. Ant. & alij. qu[illegible], licet non ſequatur Sanch. *d. diſp.* 54. *num.* 4. Veri[illegible] ab[illegible] tor ſententia a[illegible] correctum eſſe ius Ciuile per Canonicum: & ſponſo in longinquam ſe regionem transferenti non obtenta ſponſæ licentia liberum eſſe huic relictæ al[illegible] nubere; ita tenent *in præſenti*, Card. Zabar. *verſ. q. circ*, Alex. de Neuo *n.* 15. Præpoſ. *n.* 5. Cou. *de ſponſal. p.* [illegible] *c.* 5. *in initio*, *n.* 7. Fr. Emman. *in ſumm.* [illegible] *in* 1. *c.* 245. *n.* 4. plures quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 54. *n.* 6. Gutier. *de matrim. c.* 31. *n.* 3. Valer. Reginald. *in praxi f[illegible] pœnit lib.* 31. *n.* 261. *verſ. eſt quo.* Bonac. *de matrim. q.* 2. *punct.* 6. [illegible] 8.

In ead. gloſſ. ibi, *pro iſtis, & ſimilibus dantur tales verſus.* Illos refert Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſ. in gradu prohibito, gloſſ.* . . . Petr. Mozz. *in d.* §. *quomodo ſoluantur, ſeu annullentur ſponſalia, in princ.* Perez *l.* 1. *verſ. quare inſuper, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 7.

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonij contractum non omnis violentia impedit.*
2 *Vis duplex eſt, alia abſoluta, alia conditionalis, vel iuſſiue.*
3 *Vis etiam duplex, alia præciſa, alia cauſatiua.*
4 *Metus duplex eſt, alius cadens in virum conſtantem, alius in virum non conſtantem.*
5 *Metus alius dicitur grauis, alius leuis, remiſſiuè.*

Cap. De muliere. VI.

MAtrimonij contractum non omnis vis annullet, poſt quam ſi ſequitur conſenſus, valet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand de Neuo, Canſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij*, *pag.* 5. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 557. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 5. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *part.* 6. *cap.* 19.

Cum inter vim, & vim ſit differentia.] De duplici vi, abſoluta ſcilicet, & conditionali, agit Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 1. *n.* 1. Et de vi præciſa, & vi cauſatiua bene Franc. Molin. *de rita nupt. lib.* 3. *q.* 98. *à n.* 3. Et de 2
duplici metu, vno cadente in virum conſtantem, altero in virum inconſtantem, agit idem Franc. Molin. *lib.* 4
1. *c.* 3. *n.* 38. *cum ſeq.* Sanch. *d. diſp.* 1. *à n.* 8. vbi *n.* 10. *cum ſeqq.* refert, & explicat quinque conditiones requiſitas ad hoc vt metus cadat in conſtantem virum. Et quis cenſeri debeat grauis & leuis metus, optimè diſſerit Baſil. Ponc. *de impedimentis matrim. c.* 29. §. 6. Et vide quæ dixi *ad cap. veniens* 15. *infr. hoc. tit.*

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium, ſeu ſponſalia contrahentes per verba obſcura communem verborum intellectum ſequi tenentur.*
2 *Vſus communis loquendi attendendus, & obſeruandus eſt in matrimonijs contrahendis in dubio ad explicandam quem valorem habeant verba prolata.*
3 *Vſus communis vtendi. & loquendi inſpicitur.*
4 *Appellatio vulgaris pro lege habetur.*
5 *Verborum communis ſenſus qualitas, & conditio perſonarum attendenda eſt.*
6 *Verba ſecundùm communem vſum loquendi ſunt intelligenda.*
7 *Dictionis interpretandæ ſunt iuxta eum ſenſum qui vulgari*

vulgari & communi vſu, ac legum prouincia ſignificatione eſt receptus.
8 *Conſenſus contrahentium ſufficit quòd explicetur ab altero alteri per interpretem.*
9 *Verba interpretanda ſunt ſecundùm propriam ſignificationem.*
10 *Verborum tenor ſemper eſt attendendus.*
11 *Verba ſecundùm ſimilitudinem ſunt intelligenda, quando de mente non conſtat.*
12 *Cõfeſſio partis ambigua vt inuet alteri parti debet per eam declarari.*

Cap. Ex litteris. j. VII.

1 SPõſalia, ſeu matrimonium quando duo contrahũt,
ita vt alter non intelligat, quod alter proponit, tunc
iudex prius videat ſi contrahentes matrimonium ſint
idonei ſcientia, & ætate, deinde recurrat ad communẽ
intelligentiam illorum verborum, & cogat vtrumque
ſeruare verba ſecundùm ſenſum communem rectè intelligentium.
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocen.
Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar.
Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand.
de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian *in rationali lib.
4. iuris Pontificij, pag.* 6. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 558. remiſſiuè Calal. *in annot.* & Ximen. *in cõcord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit.* 1. *c.* 6. & eſt poſt Concil. Lateranenſ.
p. 4. c. 5.

2 *Ad communem verbi intelligentiam recurratur.*] Notatur
ad hoc, quòd in matrimonii contrahendis in dubio
ad explicandum quem valorem habeant verba
prolata, communis vſus loquendi attendendus, & obſeruandus
eſt, vt per Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 4.
§. 1. *num.* 2. Gutier. *canonic. quæſt. lib.* 1. *c.* 21. *à num.* 13.
& *de matrimon. c.* 3. *num.* 14. Sanch. *eod. tract. de matrimon.
lib. 1. diſput.* 18. *num.* 4. Camer. *de matrim. c.* 2. *dub.*
3 5. Bonacin. *eod. tract. q.* 1. *puncto* 1. *num.* 17. Nam communis
vſus vtendi & loquendi inſpiciendus eſt, vt
per Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr.* 1. §. *in princ. n.* 10.
& *rubr.* 9. §. 17. *n.* 8. *fol. mihi* 355. *verſo*, Tiraq. *de retract.
lig.* §. 1. *gloſſ.* 2. *n.* 3. & §. 2. *gloſſ.* 1. *num.* 5. *cum ſeqq.* & vul-
4 garis appellatio pro lege habetur. Gonzal. *ad reg.* 8.
5 *Cancel. gloſſ.* 11. *n.* 68. & 69. & *gloſſ.* 13. *n.* 62. Et verborum
communis ſenſus, qualitas, & conditio perſonarum
attendenda eſt, vt per Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 4. §. 1.
6 *n.* 2. Socin. *reg.* 539. *limit.* 9. Ac verba ſecundùm communem
loquendi vſum ſunt intelligenda, Surd. *conſ.*
313. *n.* 87. & *conſ.* 454. *n.* 18. Card. Mantic. *de coniect. vlt.
volunt. lib.* 3. *tit.* 8. *n.* 1. & ſecundùm communem hominum
intellectum Perez *l.* 1. *gloſſ. cornudo, in princ. gl.* 3.
7 *tit.* 9. *lib.* 8. *Ordin.* Sunt denique dictiones interpretandæ
iuxta eum ſenſum, qui vulgari & communi vſu, ac
legum prouinciæ ſignificatione receptus eſt. Cou. *lib.* 3.
var. c. 5 *n.* 1.

8 In gloſ. *Intellexerit.* Notatur ad hoc, quòd ſufficit, vt ipſi contrahentes alter alteri explicent conſenſum per interpretem, vt per Ioan. Andr. *hic n.* 4. Abb. *n.* 3. & Præpoſ. *n.* 4. *verſ. ſecundò*, Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 4. §. 1. *n.* 3. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 39. *n.* 3. vbi etiam ſimiliter reſoluit ſufficere hodie, vt conſtet Parocho & teſtibus de mutuo conſenſu per interpretem.

9 In gloſ. *Propoſuit.* ibi, *non eſt recedendum à ſignificatione verborum.* Nam verba interpretanda ſunt ſecundùm propriam ſignificationem, Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Verba* 1. Cardoſ. *in praxi iudicum eod. verbo num.* 6. Mantic. *de coniecturis vltimarum volunt. lib.* 8. *tit.* 18. *num.* 35. D. Barboſ. *in l. quia tale num.* 37. *ff. ſoluto matrim.* Melch. Phœbos *Luſit. deciſ.* 77. *n.* 24 *tom.* 1. Card. Tuſch. *tom.* 8 *litt. V. concl.* 91. Rota apud Farinac.

deciſ. 351. *n.* 1. *p.* 1. *recent.* quia verborum tenor ſemper 10
eſt attendendus, Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib.* 1.
c. 10. *n.* 7.

In gloſſ. *Intelligentiam.* fin. ibi. *tunc id quod veriſimilius, accipiendum eſt.* 11
Notatur ad hoc, quòd licet contra proferentem inſtrumenta fiat interpretatio, primo loco ſuſcipiendum eſt, quod veriſimilius eſt, etiamſi ſit pro proferente, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, C. de reuocandis donat. in præfat.* 54. vnde verba ſecundum ſimilitudinem ſunt intelligenda quando de mente non conſtat. Card. Tuſch. *tom.* 8. *litt. V. concl.* 94.

In ead. gloſſ. ibi, *poſtea in confeſſionibus*, &c. Ex hac 12
gloſſa colligit D. Barboſ. *in l. ſi quis intentione ambigua n.* 9. *ff. de iudic.* cautelam circa illum, qui ſe vult iuuare ex confeſſione aduerſarij, vt ſi ambigua ſit, petat per partem declarari, ne aliàs in dubio fiat interpretatio.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguineus nullus poteſt accipere ſponſam alterius conſanguinei.*
3 *De vi, & effectibus dictionis,* maximè, *remiſſiuè.*
4 *Declaratur text. in c. iuuenis, ſuprà hoc tit.*

Cap. Sponſam. VIII.

SPonſam alterius nullus conſanguineus accipere po- 1
teſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 6. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 559. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit.* 1. *c.* 7. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 6. *c.* 4.

Circa impedimentum publicæ honeſtatis oriens ex 2
ſponſalibus dixi *ſuprà* commodiùs *ad c. ad audientiam* 4. *hoc tit.*

In gloſ. *Nubili.* ibi, *Illud, maximè, ponitur propriè cõ-* 3
paratiuè. De vi, & effectibus dictionis, *maximè*, dixi *in meis remiſſ. de dictionibus & clauſulis dict.* 168. aliàs *dict.* 197. ſecundùm Lugdun. impr.

In ead. gloſſ. ibi, *idem videtur ſi eſt proxima ſeptennio* 4
& *doli capax, ſupr. eod. c. iuuenis.* Aduertit Baſil. Ponc. *de impedimentis matrimonij c.* 18. §. 1. ideo *in d. c. iuuenis* 3. *ſup. hoc tit.* ex matrimonio ante ſeptennium oriri publicæ honeſtatis impedimentum, quia iam erant proximè ſeptennio, & ita parum diſtabat. idque colligit, quia tentauit vir eam cognoſcere. licèt implere non potuerit, ex quo præſumit malitiam ſufficientem ad conſenſum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium de præſenti eſt contractum ſi vir & mulier inuicem promittunt quòd ab eo tempore ſe pro coniugibus habebunt.*
2 *Verba futuri temporis nulla addita particula faciente ſignificari de præſenti, important ſponſalia, non matrimonium, vt tenet probabilior opinio.*
3 *Intelligitur text. in præſenti.*
4 *Terminus quando ſtatuitur ab actu, non à die actus computatur tempus de momento ad momentum.*
5 *Marito non licet propter adulterium vxoris aliam ipſa viuente ducere.*
6 *Coniugi innocenti vtrùm liceat, vbi fornicatio eſt notoria, propria auctoritate dimittere ab adultero?*

Cap. Ex parte. IX.

1 MAtrimonium verum eſt quando duo inuicem ſibi promittũt, quòd ex eo tempore ſe habebũt pro coniugibus, & fidem inuicem ſeruabunt. Item ex cauſa fornicationis manifeſta licitum eſt dimittere vxorem, ſed ipſa viuente debet vir cootinere, & non aliam ducere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationa. i lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 8. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 559. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 8 & eſt poſt Conc. Lateran. *p.* 6. *c.* 15.

2 *Quòd eam ab eo tempore pro coniuge teneret.* Notatur ad hoc quòd quando verbis futuri temporis importantibus executionem nulla additur particula faciens ſignificare de præſenti, veluti habebo, tenebo, tractabo te, &c. eſt matrimonium, vt per Zabarel. *hic n.* 1. *q.* 1. *&* 4 Abb. *n.* 3. 6. *&* 7. & Præpoſ. *n.* 6. Gregor. Lopez *l.* 2. *verbo e promeco, tit.* 1. *p* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 3. *n.* 3. *& conſ.* 368. *n.* 4. *&* 5. Niſi præcedant verba clarè ſignificantia contractum ſponſalium. Menoch. *d. præſ.* 3. *n.* 4. Couar. *de ſponſal. b. p.* 2. *c.* 4. §. 1. *n.* 4. Gutier. *Canon. quæſt. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 56 Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 216. *n.* 6. Sed contrarium probabilius eſt, & ita per huiuſmodi verba, habebo, tenebo te in vxorem; vel iuro, aut promitto quòd te habebo pro legitima vxore, aut quòd non aliam ducam vxorem niſi te, induci tantùm ſponſalia, tenent & pluribus tuentur Ioan. Andr. *hic n.* 3. Anchar. *n.* 4. Henric. Boich *in fine*, Alex. de Neuo *n.* 27. Couar. *d.* §. 1. *n.* 5. Gutier. *d. c.* 21. *à n.* 29. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 11. *n.* 6. Anton. Cuch. Veracr. Barthol à Ledeſm. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 18. *n.* 18. vbi *num.* 21. reſpondet ad
3 hunc text. quòd ſcilicet conſenſus de futuro ex particula adiuncta, ab eo tempore, importat conſenſum de præſenti, & licèt mulier reſpondens non repetat eam particulam, ſubintelligitur tamen cùm reſpondeat iuxta verba præcedentia viri: & nuncupatim quòd verba, promitto quòd te habebo pro legitima vxore, adiuncta particula, ab hoc tempore, matrimonium important, tenet Menoch. *d. conſ.* 368. *n.* 13.

4 *Ab eo tempore.*] Notatur ad hoc quòd quando ſtatuitur terminus ab actu, non à die actus computatur tempus de momento ad momentum, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gl.* 11. *n.* 24 Garc. Gironda *de priuilegior. & exemption. explicat. n.* 493.

5 *Quia igitur nemini licet.*] Notatur ad hoc quòd non licet marito propter adulteriom vxoris aliam, ipſa viuente, ducere, vt per Perez *l.* 2 gloſ. *porque no puede tit.* 15. *lib.* 7. *Ordin. & l.* 1. *gloſ.* 1. *pag.* 1. *verſ. in contrarium tit.* 1. *lib.* 5 *eiuſd. Ordinam.* Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſput.* 2. *n.* 2.

6 *Sine manifeſta cauſa fornicationis dimittere.*] Ergo à contrario ſenſu, vbi fornicatio eſt notoria, licebit coniugi innocenti propria auctoritate diuertere ab adultero quoad habitationem, de quo vide Couar. *de ſponſal. b. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *num.* 11. Gregor. Lopez, *l.* 2. *verbo fiendo tit.* 2. *part.* 4. Cott. *in memorab. verbo vxor ſuſcepta* Henriq. *in ſumm. lib.* 1 *c.* 17. *numer.* 2. *ad finem.* Fr. Emman. *tom.* 1. *ſumma c.* 240. *numer.* 4. Surd. *de alimentis tit.* 7. *quæſt.* 16. *num.* 18. Iacob. de Graffiis *in deciſion. aureis, lib.* 2. *c.* 84. *num.* 9. D Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimon. par.* 2. *num.* 26. Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 12. *num.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum per cenſuram eccleſiaſticam, contrahere compellitur.*
2 *Impubes doli capax an cum iuramento obligetur.*
3 *Concordatur text. in præſenti cum text. in c. requiſiuit, infra hoc tit.*
4 *Sponſalia etiam iurata per verba de futuro contrahens nõ poteſt compelli ad matrimonium rationabili cauſa ſubſiſtere.*
5 *Sponſi ad matrimonium contrahendum iuſta cauſa ceſſante cogi poſſunt per cenſuras eccleſiaſticas.*
6 *Cauſa iuſta & rationabilis quæ ſit in hac materia arbitrio iudicis relinquitur.*
7 *Iurans ſe vnam ex pluribus ducturum, & poſtmodum aliquam ex illis carnaliter cognoſcat, an illa ſponſalia tranſeant in matrimonium, & quid attento decreto Conc. Trid.*

Cap. Ex litteris. X.

QVando quis iurat accipere aliquam in vxorem, 1 & poſtea vult cum alia contrahere, prius ab Epiſcopo eſt monendus, vt ſeruet iuramentum, & ſi monitus non acquieſcat, compellendus cenſuris, vt primam accipiat, & maritali affectione tractet, ſi tamen rationabilis cauſa non obſtet. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſt. Botr Anchar. Panor. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 7. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 559. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in cõcord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 9. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *p.* 6. *c.* 26.

Impubeſcentes, & ibi, *contra ſuum iuramentum*, &c.] 2 Ergo impubes doli capax cum iuramento obligatur, vt tenent Abb. *hic num.* 6. & Alex. de Neuo *n.* 15. Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuileg.* 83. *num.* 22. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 27. *num.* 16 *pag.* 767. Gregor. Lopez, *l.* 6. *verbo maior, tit.* 16. *part.* 6. Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, n.* 117. *C. ſi aduerſus vendit.* Chald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo minoribus, nu.* 9. *C. de in integ. reſtit.* Valer. Reginald *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *num.* 261. *verſ. ſextò*, Gabr. *commun. tit. de minorib. concl.* 5. *num.* 39. Verùm deſiderari pubertatem in minore iurante vt eius iuramentum contractum firmet, tenent alij numero & fama non inferiores, videlicet Couar. *in cap. quamuis, part.* 3. §. 1. *num.* 2. *& de ſponſal. part.* 2. *cap.* 5. §. 1. *num.* 4. Anton. Gom. *var. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 18. Menoch. *conſ.* 29. *num.* 37. plures per Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 3. *c.* 12. *à num.* 27. *& de matrim. lib.* 6. *diſput* 38. *num.* 16. vbi aduertit quòd licèt in cauſa matrimoniali, quippe quæ integrum intellectum potius, quàm certam ætatem exigit, iuramentum impuberis pubertati proximi obliget, ad confirmandos tamen cæteros contractus aliàs inualidos non ſatis eſt niſi pubertas adſit.

Et ſi monitus non acquieuerit, cenſura compellas.] Ad- 3 uerte quòd fidem non ſeruans priùs monendus eſt per iudicem ſponſalium, & ſi renuat, cogendus eſt per cẽſuram, & per carcerem, niſi attentis circunſtantiis prudenter arbitretur iudex ex inuitis nuptiis grauia mala & ſcandala timeri, veluti perpetuas diſſenſiones, iurgia inter coniuges, virum relicta vxore diſceſſurum, tunc enim potius eſt monendus, quàm cogendus, qui fidem ſeruare non vult, quo caſu loquitur,

&

& ſic neceſſariò intelligi debet text. *in cap. requiſiuit, infr. hoc tit.* ſi illius verba, *monenda eſt potius* (id eſt, priùs) *quàm cogenda*, legere nolis, prout alij legunt. Vide Cou. *de ſponſalib. p. 1. c. 4. in initio, n. 3.* Greg. Lopez *l. 2. verbo quando, & l. 7. verbo no remiar el 2. tit. 1. p. 4.* Menoch. *de ſucceſſionum creat. §. 28. num. 15.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 51. num. 4. & canon. quæſt. lib. 1. c. 18. n. 10.* Petr. de Ledeſm. *de matrim. q. 42. art. 3. dub. 3.* Menoch. *conſ. 386. n. 1.* Farin. *Rot. deciſ. 107. n. 2. part. 4. ſuorum operum de delictis*, Azeued. *l. 1. n. 15. & 16. tit. 1. lib. 6. nouæ recop.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 29. in princ.* Perez *l. 1. gloſſ. 1. col. 4. verſ. in oppoſitũ tit. 1. lib. 5. Ordin.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 604. n. 12. & 14.* Aloyſ. Ric. *in praxi fori eccleſiaſt. reſol. 207. num. 1.*

4 *Niſi rationabilis cauſa obſtiterit.*] Collige ex text. quòd ille, qui contraxit per verba de futuro ſponſalia etiam iurata, non poteſt compelli ad matrimonium rationabili cauſa ſubſiſtente, vt per Butr. *n. 6.* & Abb. *n. 8. in præſenti*, Ruin *conſ. 105. n. 5. verſ. & plus dico, vol. 1.* Menoch. *conſ. 69. n. 41. & de arbitr. caſu 455. in princ.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. lib. 2. tit. 17. num. 5. & 18.* Hieron. Gabr. *conſ. 159. & 186. in princ. vol. 1.* Rot *deciſ. 397. part. 1. diuerſ.* & apud Cardin. Seraph. *deciſ. 1112. num. 4. & deciſ. 1258. in princ.* quos refert, & ſequitur *in Colimbrien. matrimonij 5. Martij* 1618. coram bon. mem. Buratto inter eius impreſſas *deciſ. 311. num. 1.*

5 Iuſta autem cauſa ceſſante cogi poſſunt ſponſi ad matrimonium contrahendum per cenſuras eccleſiaſticas, vt fuit reſolutum *in Mediolanen. matrimonij 17. Octobris* 1616. coram bonæ mem. Manzanedo, & *in Hiſpalen. ſponſalium 1. Iuly* 1619 coram eodem, tamen ſi quis poſt declaratoriam nihilominus pertinaciter matrimonium contrahere recuſet, abſolui debet, etiam ſi non petat, quia alias deficeret conſenſus in matrimoniũ requiſitus. Henriq. Boich. *in c. 2. n. 7. verſ. cõpelli autem, hoc tit.* Hieron. Gabr. *conſ. 186. n. 1. & ſeq. lib. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 29. n. 8.* Cardin. Mãtic. *d. tit. 17. n. 10. & ſeq.* & fuit dictum *in Abulen. Matrimonij 28. Martij* 1593. coram Cardio. Blanchetto, & *in Mediolanen. matrimonij 1. Iuly* 1619. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, refert Ferentil. *in annot. ad deciſ. 311. Buratti, n. 5.*

6 Quæ autem ſit iniuſta & rationabilis cauſa in hac materia eſt arbitrarium iudici, vt notant Butr. *in cap. requiſiuit, num. 3. in fine*, & Abb. *num. 4. hoc tit.* Hieron. Gabr. *d. conſ. 159. num. 3.* Seraphin. *d. deciſ. 1258.* Menoch. *de arbitr. caſu 455.* Rot *d. deciſ. 397.* Gregor. *deciſ. 379. n. 5.* vbi Adden. *num. 9.* Caualer. *deciſ. 526. n. 2.* Buratt. *d. deciſ. 311. num. 1. in fine*, & fuit dictum *in Vlixbonen. matrimonij 7. Iunij* 1599. coram Litta, & *in Tullen. ſponſalium 8. Iunij* 1618. coram Cardin. Veroſpin.

7 In gloſſ. *Sub iuramento.* ibi, *hic poſuit Laur. talem quæſtionem*, &c. Diſputat hæc gloſſa quæſtionẽ illam, verùm iurans ſe vnam ex pluribus ducturum, & poſtmodum aliquam ex illis carnaliter cognoſcat ſponſalia illa tranſeant in matrimonium? & poſtquam hinc inde plura adduxit, in negatiuam partem inclinat, addens tamen cogendum eſſe illam ducere. Pro hac gloſſæ ſententia præter illius fundamenta facit, quia ſponſalia cùm in matrimonium ordinentur, quod eſt vnius ad vnam *Matth. cap. 19.* tunc perfecta erunt quando promiſſionem vni tantùm factam continebunt; ergo hæc pluribus facta non valet. Secundò ſi eſſent ſponſalia, neutri earum, qui promiſit, poſſet nubere, etenim non poteſt dici quòd magis contracta ſunt cum vna quàm cum alia, ſed vbicunque dantur ſponſalia, dummodo conſenſus non deficiat, datur impedimentum publicæ honeſtatis, quod impedit & dirimit matrimonium contractum cum conſanguinea ſponſæ *cap. vnic. hoc tit. lib. 6.* ergo ſequitur quòd ſi in hoc caſu ſponſalia contracta iudicantur, neutri nubere poterit; hoc autem eſt abſurdum, & implicat. ergo ſponſalia non ſunt, & per conſequens nulla ex ipſis naſcitur obligatio. Præterea quoties quis promittit pluribus capacibus, quibus obligatio acquiri poteſt diſiunctiuè, nulli eorum quæritur, & ſtipulatio non valet. *l. item ſi ſeruus, §. ſed ſi, cum ſeqq. ff. de ſtipulat. ſeruor.* ſic ſe res habet in propoſito ergo hæc promiſſio non valet. Tandem pro hac parte eſt *d. cap. vnic. §. 1.* vbi ex promiſſionibus incertis non naſcitur impedimentum honeſtatis, quaſi conſenſu careant, & obligatione, hæ autem ſunt incertæ. ergo, &c.

Verùm probabilius eſt tranſire in matrimonium, quia erant ſponſalia conditionata ante electionem, quâ ſequuta manent abſoluta, hanc autem electionem factam eſſe per copulam cenſetur, nam per copulam purificatur conditio, & ſponſalia conditionata tranſeunt in matrimonium, *cap. de illis, inf. de condit. appoſ.* Ita contra hanc gloſſam tenent *in præſenti*, Ioan. Andr. *num. 1.* in Butr. *n. 16.* Anchar. *num. 7.* Panorm. *num. 7.* Alexand. de Neuo *num. 25.* & Præpoſ. *num. 11.* Couar. *de ſponſalib. part. 1. cap. 3. §. 1. num. 17.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 1. num. 13. & 17.* Nauar. *ſub hoc tit. conſil. 38. num. 7. in antiq.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. princ. n. 65.* Bonaconſ. *commun. opinion. part. 1. verbo promittens, fol. 140. verſo*, Sayr. *in claui Regia, lib. 1. cap. 6. num. 21.* bene Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 16 num. 8.* vbi *num. 9.* intellige quando illæ matrimonium promittenti repromiſerant, & *num. 10.* quando promiſſio fuit facta cum vna ex certis, non verò incertis fœminis, *num. 11.* quando promiſſio contrahendi fuit cum vna ex pluribus, non verò ſi fuiſſet facta pluribus inſimul, qui vnicum tantùm pro ſe afferunt fundamentum, ſcilicet ſponſalia ſub conditione contracta valere, & ſequuta copula matrimonium fieri, *cap. per tuas, de condit. appoſ.* Sed in hac promiſſione facta duabus ſororibus dantur ſponſalia ſub conditione, ſcilicet ſi hanc, vel illam elegerit, ergo valent, & ſequuta copula matrimonium efficiuntur iure communi. Sed vltra hoc fundamentum ex dictis colligitur promiſſionem illam obligari, & probatur efficaciter, quia promiſſio nuptiarum non differt ab aliis promiſſionibus quoad vim obligandi, ſed promiſſio facta duobus alternatiue valet, & vnuſquiſque ex illa agere poteſt, niſi vni tantùm facta fuiſſet, *l. ſi Titius 9. ff. de verbor. oblig. l. ex duobus 19. l. fin. ff. de duobus reis.* ergo ſic erit de ſponſalibus iudicandum. Quorum ſententiam vt apertiùs declarem fateor ex ea promiſſione non contrahi ſponſalia pura & perfecta, ſed ſub conditione eligendi, & interim dum pendet conditio, & electio non fit, non producunt obligationem, vt contingit in omnibus actibus ſub conditione factis, *l. cedere diem 213. ff. de verbor. ſignific. §. ex conditionali, Inſtitut. de verb. obligat. cap. de illis, cum ſeqq. de condit. oppoſit.* nec interim actus dici poteſt ſimpliciter, *l. 1. ff. de donation.* vnde hoc idem dicendum eſſe arbitror de hac promiſſione facta duabus ſororibus, quod de cæteris conditionalibus, & alternatiuis, vt non producant ſtatim obligationem, nec impedimentum honeſtatis ex defectu conſenſus, ſed cum aut purificata fuerit conditio, aut ad certitudinem redacta promiſſio legitimis modis, ſcilicet per electionem promiſſoris, vel per litis conteſtationem, quoniam vbi quis promiſit duobus diſiunctiuè, qui vocantur in iure duo rei ſtipulandi, elapſo tempore ad implementum conſtituto vnuſquiſque agere poteſt,

vt dictum eſt, & cùm lis conteſtata fuerit alium excludit, ita vt non poſſit amplius promiſſor alterum eligere, ſed hoic præciſe ſoluere teneatur, vt probat text. *in d.l. ſi Titius*, & *ibid.* notant Alexand. *num.* 5. Iaſ. *num.* 1. Bart. *in d.l. ex dubio, num.* 3. Paul. & Imol. *ad l. ſi Titio* 19. per text. *ibi*, *ff. de legat.* 2. poteſt enim vſque ad conteſtationem promiſſor variare, & alteram eligere, poſtea verò non poteſt, ex reg. *l.* 6. *inſulâ* 84. *ff. de verbor. obligat.* & licèt a principio neutri ex duabus ſororibus actio competat, quia tamen litis conteſtatione ſtatim naſcitur, auditur in iudicio, ex *d.l. ſi Titius*, quam in hoc commendant DD. *vbi ſuprà*; & communis hæc vltima ſententia hoc pacto explicata veriſſima eſt, & in iudicio ſeruanda. Argumenta verò pro prima, quam ſequuta eſt hæc gloſſa *in præſenti*, facilè diſſoluuntur ſi reſpondeatur procedere pendente facultate eligendi, ſed electione facta à promiſſore, vel a lege per litis conteſtationem, argumenta ceſſant, & impedimentum publicæ honeſtatis naſcitur, quod ſi conditione, vel eligendi facultate pendéte promiſſor alij nubat peccabit, iuxta reg. text. *in l. qui balneum* 9. *ff. qui potiores in pignore*, Abb. & Præpoſ. *in c. ſuper eo, de condit. appoſit.* Hodie attento decreto Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrimon. cap.* 1. huiuſmodi ſponſalia conditionata iam non tranſeunt in matrimonium per copulam cum quadam ex illis fœminis ſubſequutam, ac proinde per illam non efficiuntur ſponſalia pura, & abſoluta, vt obligent ad contrahendum, ex Sanch. *d. diſp.* 26. *n.* 11. quicquid dicat Spino *d. gloſſ.* 15. *n.* 65.

SVMMARIVM.

1 *Pater per cenſuram eccleſiaſticam compellitur reſtituere filio ſuo vxorem, quam iniuſtè detinuit, vel detinet.*

2 *Filiofam. licet experiri aduerſus patrem pro repetenda vxore.*

3 *Factum proprium quando eſt graue, & notabile, etiam data longinquitate temporis, præſumitur quis ſcire.*

4 *Tota ciuitas, vel Prouincia plerunque ſubmittitur interdicto ob culpam vnius, qui illius dominus eſt.*

5 *Diuinorum nomine, quæ contineantur, oſtenditur.*

6 *Interdicti tempore prohibetur recitari horas canonicas ex officio publico.*

7 *Baptiſmus tam paruulis, quàm adultis tempore interdicti miniſtrari poteſt cum ſolemnitate Vnctionis, benedictione fontis, & ſuſceptione patrinorum.*

8 *Interdicti tempore ſanis, & morientibus conceditur Pœnitentiæ ſacramentum, cum duplici tamen limitatione.*

9 *Sacramentum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ tempore interdicti, vt viaticum miniſtrari poteſt.*

10 *Matrimonij ſacramentum quoad ſui ſubſtantiam licitè, & indiſtinctè tempore interdicti contrahi poteſt.*

11 *Ordinis ſacramentum in loco interdicto, & perſonis interdictis conferri non poteſt.*

12 *Pœnitentiæ ſacramentum Catholicus recipere poteſt ab hæretico in extremo vitæ periculo.*

CAP. Non eſt vobis. XI.

1 PAter iniuſtè detinens vxores filiorum eſt compellendus intra certũ tempus reſtituere illas, alioquin poſſunt interdici terra vbi vxores ſunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neob., Cani Curac. Viuian. *in rationa. libri quart. ſuris Pontif.* pag. 7. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 56. remiſſiue Ximen. *in concordant. part.* 1. & 2. referturab Anton. Auguſtin. *collect.* 1. [illegible]

2 *Iuſtum & honeſtum eſſe*, &c.] Notatur ad hoc quod filiofam. licet experiri aduerſus patrem pro repetenda vxore, cum heres, quam filius non acquirit patri, vel per Laiam *in l. ſi quis a liber.* [illegible] & præcipuè *n.* 55 *ff. de liberis agnoſc.*

3 *In quacunque prouinciarum*, &c.] Notatur ad hoc quòd quando factum proprium eſt graue, & notabile, etiam data longinquitate temporis, præſumitur quis ſcire, vt per Maſcard. *de probat. conc.* [illegible] 55. *n.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd ob culpam vnius, qui ciuitatis, aut Prouinciæ dominus eſt, vel in ea habet ſecularem, eccleſiaſticam iuriſdictionem, tota ciuitas, vel Prouincia ſubmittitur interdicto, vt per Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 10. Nobilibus tamen ple[illegible] deferri ſolitum eſt, vt in litteris contra illos obtentis ſoleat poni hæc clauſula, Prouiſo ne in terram [illegible] nobilis excommunicationis, vel interdicti ſententiam proferas, niſi a nobis ſuper hoc mandatum receperis ſpeciale, vt refert Tiraquel. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 161.

5 *Nulla diuina officia.*] Aduerte eo nomine diuinorum contineri omnia exercitia ſacris Ordinibus maioribus, vel minoribus deputata, vt ſi acolythus offerat vinceolos, ſubdiaconus Epiſtolam ſolemniter cantet cum manipulo, & diaconus Euangelium. Sacerdos Miſſam dicat, Epiſcopus Ordines conferat, aut Virgines, Abbates altaria, & calices conſecret, vel ſi Preſbyter hebdomadarij officium agat in Choro dum Matutinum, aut aliæ Horæ Canonicæ peraguntur, hæc omnia diuina eſſe Officia aſſerens nouam eſſe rationem ab aliis perperàm reſoluit Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 171. & poſt Couar. alios, Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *cap.* 44. *in princ. in litt.* [illegible], Vgolin. *de cenſuris, tab.* 5. *cap.* 9. §. 2. *num.* 2. & alij plenè relati à Sayr. *eod. tract. lib.* 5. *cap.* 15. *à num.* 4. & *cap.* 14. *a n.* 10. quorum ſententiam partim ſequitur, partim improbat Soar. *eod. tract. de cenſur. diſput.* 34. *ſect.* 3. *num.* 6. & 7. vbi à principio latè diſputans communem doctrinam ſequitur quatenus officia deputata alicui Ordini interdicto prohiberi cenſet ea eſſe explicans, quæ fiunt à miniſtris ab Eccleſia deputatis ex eorum officio, & ipſius Eccleſiæ nomine, ideoque non immeritò etiam

6 Eccleſiaſtica officia dici poſſe notat *d. num.* 5. Vnde bene infertur ſolùm prohiberi tempore interdicti recitari Horas Canonicas ex officio publico, modò communi Eccleſiæ nomine, non ita ſi priuatim dicantur, reſponſoria, Horæ diuinæ, vel nocturnæ, vt poſt Nauar. explicant Sayr. *d. cap.* 14. *num.* 15. Soar. *d. ſect.* 3. *num.* 9.

7 *Præter Baptiſmum paruulorum.*] De iure Decretaliũ per text. *in præſenti*, & *in cap. reſponſo, infr. de ſentent. excomm.* licitum tantùm erat tempore interdicti adminiſtrare ſacramentum Baptiſmi paruulis, quo nomine videbatur denegari adultis in quibus tanta non cernitur neceſſitas. Deinde nouiori iure ſexti etiam adultis adminiſtrari poſſe expreſsè decidit text. *in cap. quoniam, de ſent. excomm. lib.* 6. ex ratione, quam inſinuat *ibi* propter mortis periculum, addit etiam poſſe Baptiſmum adminiſtrari cum ſolemnitate Vnctionis, & conſequenter catechiſmi, & exorciſmi, vide Vgol. *d. tab.* 5. *cap.* 7. §. 4. *num.* 1. & 2. Soar. *d. diſput.* 33. *ſect.* 1. *num.* 3. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 109. *art.* 3. *in princip.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 3. *num.* 23. Bonacina *de cenſuris diſput.* 5. *puncto* 2. §. 1. *a num.* 1. Sayr. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 3. qui etiam reſoluunt

ſoluunt fontem benedici,& ſuſceptores,ſeu patrinos poſſe adhiberi,ex reg.*Conceſſo vno conceduntur omnia neceſſaria ad illud num*, de qua *in l. ad rem mobilem. ff.de procurat.& in cap.præterea,de officio delegat.*

8 *Et pœnitentibus morientium.*] Aduerte per hunc text. tempore interdicti morientibus tantùm, & infirmis concedi Pœnitentiæ ſacramentum, de nouo verò iure *in cap.alma mater,poſt princ.verſ quia verò,de ſententia excommunicat.lib.6.*ſanis etiam conceditur,vbi rationem reddit,ibi, *propter pronitatem & facilitatem hominis ad peccandum ſumme neceſſaria eſt*,cum duplici tamen limitatione;prima eſt vt recipiens non ſit excommunicatus excepto mortis periculo; ſecunda dummodo non fuerit aliquo modo in cauſa culpabilis,ob quam latum eſt interdictum, aut non ſit ſpecialiter interdictus. Vide Conar. *in cap.alma, part.2. §.3.num.1.*Viualdus *in candelabro aureo,1.t.de interd.&lo, num.201.* Vgolin.*d.tab. 5.cap.7.§.6.* Henriq.*in ſumma, lib.13.cap.45.§.1.*Fr.Emman.*d.queſt.109. art.3. verſ. quantum ad ſacramentum pœnitentiæ*,Sayr.*d.c.7.num.8.* Soar.*d.ſect.1.a num.12.* Bonacina *dicto puncto 2 §. 3.*
9 *num.* 1. De Sacramento verò ſanctiſſimæ Euchariſtiæ quod tempore interdicti vt viaticum miniſtrari poſſit,dicam commodiùs ad *cap.quod in te,de pœnit.& remiſſ.*

10 Et de ſacramento matrimonij quòd licitè, & indiſtinctè quoad ſui ſubſtantiam contrahi poſſit tempore interdicti,atque ita tam in Eccleſia, quàm à perſonis ſpecialiter interdictis,latè defendi multis pro hac parte citatis Doctoribus *in tract.de officio, & poteſtate*
11 *Epiſcopi,parte 2.allegat.32.à num.198.*Et quòd in loco Interdicto, & perſonis interdictis Ordinis ſacramentum conferri non poſſit,dixi *ead.part.2. alleg.11. à num.18.*

12 In gloſſ.*Baptiſmum.* ibi, *vnde etiam in neceſſitate poſſunt recip. ab hæretico.*Notatur ad hoc quòd Catholicus ſacramentum Pœnitentiæ recipere poteſt ab hæretico in extremo vitæ periculo, vt poſt D.Thom.Angel.Roſel.& alios tenent Azor.*inſtit.moral. part.1.lib.8.cap.11.quaſ.12.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.1,num.60.* Ægid.Coninck *de Sacramentis, & cenſuris,tom.12.diſp.14.à num.234.*Quicquid contrarium teneant Couarr. *in c.alma mater. part.1.§.6.n.8.* Nauarr.*in man.cap.26. num.26. & in cap.2. de pœnit. diſt.6. num.87. & in §.labores, num.1.* niſi intelligas quando hæreticus & ſchiſmaticus fuerit omnino ab Eccleſia repulſus & condemnatus,cum Gutier.*canon. lib.1.cap.1.num.67.*

tum,v.g.ſi conſanguineus volentis contrahere dicat ſe cognouiſſe carnaliter illam mulierem, etiamſi hoc nolit publicè confiteri,propter metum, & potentiam mulieris. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm Præpoſ Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand.de Neuo, Canſ.Cuiac. Viuian. *in rationali lib.4.tit. Parentis y, pag.7.* Alagona *in compend.iuris Canonici,pag.56.*Item illiuè Ximen.*in concord p.1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib.4. tit. 1. cap. 16.*& eſt poſt Concil. Lateran. *part. 50. cap.30.*

Probat hic text. vnicum teſtem ſufficere ad impediendum matrimonium contrahendum, vt per Nauar.*in man.cap.12.num.83.*Zerol.*in praxi Epiſcop.p.1. verb. matrimonium,§.10.verſ.ſecundùm,* Gregor. Lopez per text.*ibi in l.18. tit.9. part.4.* Perez *l.8.gloſſ.1. pag.361.col.1. tit.15.lib.2.Ordinam.* Nauarr.*in cap.Sacerdos,de pœnitent.diſt.6.num.27.* Maſcard. *de probat. concluſ.63.& concl.1035.num.3.* Gutierr. *canon.quaſt. lib.1.cap.11.num.28.*Sanchez *de matrimon.lib.1.diſp.71. num.1.*idem Gutier.*eod.tract.cap.36. num.2. cum ſeqq.* 2
qui duo vltimo loco citati id ampliarunt, etiamſi teſtis non fuerit citatus,ſed per partem oblatus,& quamuis eſſet denunciator,ſeu accuſator,allegaretque turpitudinem ſuam. 3

Sed hoc publicè confiteri recuſat.] Notatur ad hoc, quòd vnicus teſtis ſufficit ad impediendum matrimonium contrahendum, quamuis nolit parte citata & publicè,ſed clam,& abſque nominis publicatione teſtari,ita tenent *in præſenti,* Innocent. *num. vnic.* Butr. *n.6.*Abb.*n.7* Alexand.de Næuo *num.4.* Præpoſ.etiam *num.4.*Maſcard.*d.concl.1035.num.4.* 4

Niſi iuramentum interueniſſet.] Ergo requiritur vt teſtis aſſerat cum iuramento ſecretò ſcire impedimentum,vt tenet Couarr *de Sponſalib.p.2.cap.6.§.10. num.21,*Gutier.*d.c.11.num.32.*& ita de certa ſcientia deponere,Nauar.*conſ...num.1.ſub tit.de conſang. & affin.*Sanch.*d.diſp.71.n.10.& 11.*vbi etiam tenet teſtem de ſolo auditu teſtificantem non impedire,quamuis alter teſtis ſimul cum eo abſque iuramento de certa ſcientia deponeret. 5

In gloſſ.*Publicè.* Notatur hæc gloſſa ad hoc,quòd teſti publicè confitenti in caſu huius text.non eſt fides adhibenda,quæ recipitur à Ioan.Andr.*hic n.5.*Sed meritò eam reprobant Hoſt. *hic paulo poſt princ.* Butr. *n.7.*Abb.*n.7.*Alexand.de Næuo *n.7.* Præpoſ.*n.7.*quos refert,& ſequitur Sanch.*d.diſp.71.n.3.verſ.imo.* 6

SVMMARIVM.

1 *Dictum vnius aſſerentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum non iuratum.*
2 *Teſtis vnicus ſufficit ad impediendum matrimonium contrahendum.*
3 *Amplia quamuis eſſet denunciator,ſeu accuſator,allegarétque ſuam turpitudinem.*
4 *Amplia etiam quamuis nolit teſtari niſi clam,& abſque nominis publicatione.*
5 *Teſtis ad impediendum matrimonium requiritur quod aſſerat cum iuramento ſe certò ſcire impedimentum,*
6 *Teſti publicè confitenti turpitudinem ſuam ad impediendum matrimonium,an ſit fides adhibenda,oſtenditur.*

Cap. Præterea. ij. XII.

1 IMpedimentum quando vnus adeſſe dicit, tunc ille impedit matrimonium contrahendum non iura-

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſi inuita cum aliquo contrahat,nec in eũ poſtea conſenſit,tenet matrimonium ſi alteri poſtea nubat.*
2 *Amoris ardore nihil eſt vehementius.*
3 *Amor ebrietati æquiparatur, quia rectum iudicium ſubuertit.*
4 *Amanti qui furore libidinis, & amoris aliquid prohibitum fecit,aliquatenus parcendum eſt.*
5 *Matrimonia contracta inter amore excæcatos, vt plurimum exitum habent infelicem.*
6 *Matrimonium à filiofam. contractum ſine parentum conſenſu validum eſt.*
7 *Leges,ſeu ſtatuta prohibentia filiis matrimonia contrahere abſque parentum conſenſu,ſunt inualida.*

Cap. Veniens. j. XIII.

MVlier,quæ matrimonium contrahere cum aliquo iurauit, deinde inuita, & reclamans à pa- 1
 rentibus

rentibus alteri traditur, & nunquam conſentit, nec deſinit ſe ab eo cognoſci ſi iudicio Eccleſiæ conſtet non potuiſſe contrahere cum primo ob impedimentũ conſanguinitatis (etiamſi mulier diceret ſe fuiſſe ab illo primo cognitam) poteſt cum aliquo tertio validè contrahere, & matrimoniũ ſic contractum impedientes ſunt excommunicati. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panormit. Præpol. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationa i lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 8. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 500. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. c. 17.* & eſt poſt Conc. Lateran. *p. 50. c. 31.*

2 *Admanat in tantum.*] Nihil enim ardore amoris vehementius eſt, quem intra debitos limites carcerare potius eſt philoſophicum, quàm muliebre, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 4 num. 2. in fine, & de praeſcript. §. 1. gloſſ. 4. prope fin verſ. ſed & amor m*, Farin. *in* 3 *praxi crimin. quæſt. 98. 89.* Amor ebrietati æquiparatur, ex gloſſ. *verbo baccibata in §. fin. Inſtit. de ſucceſſ. ſubl.* Mench. *illuſtrium quæſt. c. 48. num. 43.* Direct. Inquiſit. *part. 2. quæſt. 56 pag. 381 in fine*, Farinac. *d. q. 98. num. 77.* Et rectum iudicium ſubuertit, Maſcard. *de* 4 *probat. concluſ 86. num* 20 Vnde aliquatenus parcendum eſſe amanti, qui furore libidinis, & amoris aliquid prohibitum facit, cùm id videatur feciſſe quaſi furioſus, & demens, tenent Clar *§. fin. quæſt. 60 num. 7. verſ eſt & amore*, Menoch. *de arbitr. caſu* 328. *num. 1. cum ſeqq.* Emman. Soar. *in theſauro communiũ opinion. verbo pœna num.* 159. Tiraq *d cauſa 5. num. 1. cum ſeqq.* Farin *d. quæſt. 98 num.* 80. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 17. ex num.* 43. Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 14. n. 18.* Petr. Gregor. *ſyntagm. part. 3. lib. 30. c. 3. num. 9.* Torreblanc *lib 2. de magia c. 17. num.* 54. quia potentiſſimus eſt effectus amoris, qui non conſilio, ſed furore ducitur, Sanctius & Minois *de Alciat. embl. 105. cum duobus ſeqq.* Torreblanc *d. c. 87. num.* 55. vide poſita *ad cap. cum in iuuentute 15. num. 5. de praeſumpt.* Matrimo-
5 nium tamen inter amore excœcatos contractum, validum eſſe reſoluit Aloyſ. Riccius *in praxi aurea reſol.* 135. licèt vtplurimum habeat infelicem exitum, vt aduertunt Menoch. *conſil. 59. à n. 45.* Gutier. *canonic. quæſt. lib. 1. c. 20. num. 18. cum ſeqq.* Cened. *ad Decretal. collect. 20. num. 5.*

6 *Quod parentes mulieris ipſius ignorãtes, &c.*] Notatur ad hoc, quòd matrimonium à filiofam. contractum ſine parentum conſenſu validum eſt, vt per Couarr. *de ſponſalib. part. 2. cap. 3. §. 8.* & plures quos refert Valdeſ. ad Xuar. *l. 2. tit. de los caſamentos, pag.* 47. Perez *l. 1. gloſſ. 5. pag. 37 col. 1. & pag. 39. col. 2. verſ. conſtat etiam, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Gutier. *canon. quæſt. lib. 1. c. 10. n. 1. & 2. & in tract. de matrimonio, cap. 79. à princ.* Melch. Phœbos Luſit. *deciſ. 45. num. 10. cum ſeqq.* Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib. 2. differ. 7. num. 7.* poſt Sayr. Bellarm. & Sanch. reſoluit Bonac. *de magno matrimon. Sacramento, q. 4. puncto 17. num.* 13. & hodie hoc parum habet difficultatis ob expreſſam diſpoſitionem Concilij Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrimonij c. 1. in princ.* ibi, *quicunque falso affirmant matrimonia à filiisfam. ſine conſenſu parentum irrita eſſe.* Vide cùm poſſint filij &
7 filiæ inſcijs, & contradicentibus parentibus nubere ſi id faciant iure permittente, pœnam non merentur, arg. *l. Gracchus, C. ad legem Iuliam de adulter.* & ideo leges municipales, ſeu ſtatuta prohibentia filiis matrimonia contrahere ſine parentum voluntate ſub pœna exhæredationis, aut priuatione legitimæ, ſeu dotis omnino inualidas, & de iure abrogatas eſſe tenent multi inſigniori erud[i]tionis & pietatis viri, qui rectiùs de matrimonij ſacramento ſentiunt, quoniam cùm Principes nequeant ſuper illo aliquid ſtatuere, quòd liberum ſit Sacramentum, conſequenter pœna adiecta non poteſt nullum, & iniquum ſtatutum validare, vide Couar. *de ſponſalib. part. 2. c. 3. §. 8. num. 5.* Roderic. Soar. *tit. de los caſamientos. verſ. quarto 1. lib. 3.* vbi Valdeſ. *pag. mihi 50.* Gregor. Lopez *l. 4. verbo deſheredar. tit. 7. part. 6.* Molina *de primog. lib. 2. cap. 16. num. 6.* Azeued. *l. 2. num. 5. tit. 1. lib. 5. noua recop.* vbi Matienſ. *gloſſ. 4. num. 2. & num. 49.* Menoch. *de arbitr. caſu 453. num. 8. & de praeſumpt. lib. 4. praeſ. 89 155. & conſ. 69. à num. 22.* Burg. de Pace *conſ. 20. num. 8.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 6. num. 2.* Tiber Decian. *reſp. 13. num. 10. vol. 1. & reſp. 24. num. 13. vol. 4.* Viuian. *Neapol. dec ſ. 523. num. 3* plures quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 58. num. 7.* quibus adde Baptiſt. Coſta *de ſcientia, & ignor. cent. 2. diſt. 40. num. 71. & reg. 11.* D. Barb. *in l. 1. p. 4. num. 27. 32. & 33. ff. ſol. ma matrim.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 5. num. 1. & q. 314. num. 3.* Petr. de Ledeſma *in ſumma, part. 1. de ſacramento matrim. c. 7. concl. 5. dub. vnic.* Pichard. *in princ. Inſtit. de nuptiis, n. 6. & 11. & in princ. Inſt. de inoffic. teſtament. num. 9.* Armendar. *in addit. ad recopilat. legum Nauarræ, fol. 158. à num. 114.* Gutierr. *de matrim. cap. 80.* vbi refert alia loca ſuorum operum optimè Franc Molin *de ritu nuptiarum lib. 1. differ. 17. num. 9. cum ſeqq.* Bernard. Græuæ. *ad practic. in Camera Imper. lib. 2. concl. 95.* Don. Garc. Maſtrillo *Sicil. decis.* 63. Benedict. Ægid. *in repet. l. Tuis, part. 3. à num. 30. cum ſeqq. ff. de condit. & demonſtrat.* Ex Theologis Azor. *inſtitut moral. part. 2. lib. 2. cap. 2.* Molina *de iuſtitia, tract. 2. diſp. 176. verſ. dubium.* Sanch. *de matrimon. lib. 4. diſp. 25.* Rebell. *de obligat. iuſtitia, part. 2. lib. 3 quæſt. 14. ſect. fin.* Ægid. Coninck *de Sacramentis & cenſuris, tom. 2. diſp. 28. num. 48. cum ſeqq* Valer. Reginald *in praxi fori pœnitent. lib. 29. num. 19. verſ. quod vero attinet.*

SVMMARIVM.

1 *Violentia ſi timetur inferri puellæ de cuius matrimonio agitur, debet iudex illi prouidere locum tutum, & honeſtum donec cauſa terminetur.*
2 *Matrimonium contractum metu cadentis in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſo eſt nullum.*
3 *Exterior expreſſio interni conſenſus eſt pars eſſentialis ipſius contractus matrimonij.*
4 *Nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent.*
5 *Metus minor magis excuſat fœminam, quàm virum.*

CAP. Cùm locum. XIV.

Alexand. III.

QVando agitur de aliquo matrimonio, & timetur ne metus, vel coactio inferatur puellæ ad 1
conſenſum, iudex debet puellam conſtituere in loco tuto & honeſto, vbi nihil timeat donec cauſa finiatur, & indagandus eſt liber conſenſus ab ea, quia matrimonium fit ſolo conſenſu. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Næuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 4. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 561. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 19.*

Locum [...] *habeat conſenſus, vbi metus, &c.*] Qui 2
ſcilicet poſſit cadere in conſtantem virum, vt interpretatur gloſſa *in praeſenti, verbo metus*, nem matrimonium contractum metu cadenti in conſtantem virum ad

eum

cum finem iniuſtè incuſſo eſt nullum, vide Moz. *de contract.lib.tit.de matrimon.in initio,n.5.verſ. item debet eſſe talis*, Matienſ.*in rubr.tit.1.gloſſ.1.d.numer.27.lib.5. nouæ recop.* Gutier.*de iurament.confirmat.part.1.cap.57. num.22.* Menoch.*de præſumpt.lib.3.præſ.4. à n. 3.* plures Doctores relatos à Cened. *ad Decretal. collect.93. numer.1.* quibus adde ex nouioribus Viuian.*tom. 1. commun.opin.lib.5.tit.2.n.5.p.703.* Bonacoſ. *commun. crimin.part.2.verbo matrimonium,fol.111.verſo,& p.2. eodem verbo,fol.48.* D.Barboſ.*in rubr.ff.ſolut.matrimon. part.4.num.29.& 30* Flamin.*de reſignat. benefic.lib.13. quæſt.2.n.6.* Aloyſ.Ricc.*in collect.deciſ. part. 3. collect. 535.* Azor.*inſt.moral.p.1.lib.1.c.11.quæſ.5.* Marc. Anton.Genuenſ.*in praxi curia Archiepiſc. Neapol. c. 87.* Sayr.*in clauis Regia,lib.2.c.2.n.11.* Sanchez *de matrim. lib.4.diſp.11.num.18.* Paul.Comitol.*reſponſ.moral.lib. 1.quæſt.111.& quæſt.121.n.3.* Bernard.Græuæ.*ad pract. Cameræ Imper.lib.2.concluſ.91* latè Farinac. *fragment. crimin.p.2.litt.M,ex num.46.* Rebello *de obligat. iuſt. part.2.lib.2.quæſt.11.à num 7.* vbi *num.* 9 quòd metus leuis non impedit matrimonium, & *num* 10 idem reſoluit de metu reuerentiali, de quo etiam Menoch. *illuſtr.quæſt.cap.35.num.17.* & Farin.*d.lit.M,num.16.* Nec etiam ex ſolo metu cadente in conſtantem virum annullatur matrimonium, vt *ſuprà* diximus, ſed ex importunis perſuaſionibus, quæ inſtunt metum, & compulſionem inducunt *l. 1. § fin. de ſeruo corrupto*, vbi communiter notant Doctores, cùm paria ſint obtinere per importunitatem, & obtinere per metum, Petr.Pech.*de teſtament.coniug.lib.1.cap.3. n. 4. & ſeqq.* & cum pluribus aliis tenet Valenzuela *conſil.29.n.31.* & ita importunæ perſuaſiones eundem operantur effectum quem metus operantur ad annullandum matrimonium, vt eleganter conſuluit Angel. de Vbaldis *conſil.46.num. 4. part. 1.* inter matrimonialia Ziletti illis verbis, *Accedit etiam ad hoc quòd nimia importunitas infert ad actus inualiditatem ſicut metus*, & paulò inferiùs. *Ergo ſequitur quòd importunitas mulierum de domo facta dictæ Helenæ reddit dictũ matrimonium inutile* idem probat Martin. de Garratis inter eadem conſilia matrimonialia *conſil.15.num.16.* & his non relatis comprobat eleganter plures referens, & rationem reddens Baſil.Ponc.*de matrimon.lib.4. cap. 5. num.17.* Gregor.XV.*deciſ.326.num.12.* ibi, *Concurrunt importunæ, & continuæ perſuaſiones, quibus nomine patris ſollicitabatur tam à nouerca, quàm à quodã Sacerdote quæ ſufficiunt ſine minis, & verberibus. Afflict.*deciſ.69. num.4. *Aym.*conſ.29.num.34. Maximè quando perſuaſiones veniunt ex perſona cui debetur aliqua reuerentia & reſpectus, vt per eundem Gregor.XV.*deciſ.326. n.13. & 14.* & patet ex his, quæ latè conceſſit Sanchez *d.lib.4.diſp.7.per tot.* In idem eſt text.optimus *in l.quiſquis, C.de petit bonor.ſubl.lib.10.* vbi Imperator importunis precibus ſe dicit compulſum, & ob eas multa contra ſuam voluntatem concedere ait, quæ aliàs minimè conceſſiſſet, & huiuſmodi ſolicitudinem vocat, *inuerecundam petentium inhiationem*; non erit ergo legitimus conſenſus, qui ſolicitis precibus ſeu perſuaſionibus extorquetur, Baſil.Ponc.*d.cap. 5. num.17.* ibi, *Quòd ſi apud Principes, quorũ ſuprema in Republica auctoritas eſt, importunæ preces adeò grauem moleſtiã afferunt, vt ſæpe annuant votis poſtulantium, quis dubitet etiam ſecundùm recta rationis iudicium adeò moleſtas eſſe inſtantes preces, vt meritò metui cadenti in conſtantẽ virum æquiparari poſſe.* Aym.Crauet.*conſil.461.num.11. vol. 5.* ibi, *perſuaſio enim vim coactionis habet, l.4.§.* ſi quis nolentẽ. verſ.ſed & ſi volentẽ, ff. de libero hom. exhib. &c. & ſubdit quòd hoc procedit in viro ſolicite perſuaſo, quamuis reſpectu mulierum ſit facilius, & reſpectu illius qui habet ætatem iuuenilem, & debilem, Ioan.Bapt Ferret.*conſil.296.n.17.& 18.* Frãc. Monald.*conſil.1.num.47.& 48.*

Quando tractatur de nullitate matrimonij celebrati per metum, non requiritur probatio actualis compulſionis, ſed ſufficit quòd iuſtè timeret ne compelleretur, vt eſt text.*in l.nouiſſimè ff. quòd falſo tutore auctore*, vbi Bartol.Hippol.Riminald.*conſil.177.n. 29.* inter matrimonalia Ziletti, Viuian. plures referens *deciſ.34.num.7.lib.1.* Burg.de Pace *conſil. 25. num.73.* Ioan.Gutier.*conſil.16.num.5.& conſil.40.num.1.& 3.* & cum aliis Valenzuela *d.conſil.29. num. 52.* Seraph. *deciſ.863.numer.3.* vbi quod ita fuit ſæpiſſimè reſolutum, quod maximè procedit quando ſuſpicio eſt probabilius, Bald.*in l.interpoſitas,num. in princ. verſ.item adde, C.de tranſact.* vbi dicit probabilem ſuſpicionem metus æquiparari ipſi illato metui, & ibi etiam Curt. iun.*num.19.* Ioan.Sichard.*num.9.in fine,* Thom.Grammat.*deciſ.103.num.57.* Hercul.*de cautelis de non offendendo,cap.2.num.13.* vbi quòd metus præſumitur probata illius cauſa, licet metus in effectu non probetur, Farinac.*in fragment.crimin.part.2.verbo metus,num.26.* vbi ampliat non ſolùm ſi matrimonium fiat ex metu, ſed etiam ex præſumptione metus, Alexand.*conſil.99. lib.3.* vbi vult quòd ſolus timor violentiæ inferendæ dicatur iuſtus metus ad infirmandum matrimonium tanquam metu factum, ex gloſſ. *in cap. bona el 1.verbo metuebant, circa med.in verſ.timebant, de elect.* & ita etiã tenent in noſtris terminis dicendo præfatam gloſſ. communiter approbari Ferret.*conſil. 296. numer. 19.* eleganter Franciſc.Monald.*conſil.5.num.32.33.& 34. vol.2.* Euerard.*conſil.4.n.23.tom. 1.* inter matrimonialia Ziletti.

Metus ex coniecturis probatur, & primò vbi matrimonium fuerit celebratum ſine conſanguineis, famulis, vel aliqua perſona illius, qui celebrare intendit, quia ex hoc vis, aut metus præſumptio colligitur, Alciat.*conſil.5.num.22.* Ferett.*conſil.296.n.11.* Seraph. *deciſ.859. num.7.* Gregor.XV.*deciſ. 326. n. 29.* ſicut è contrario ceſſare præſumptionẽ metus in actu in quo interuenit præſentia coniunctorum ipſius contrahentis, dixerunt Bart.& Doctores *in l. tranſactionem la 2. ff.de tranſact.* Paul.Pariſ.*conſil.26.num.68.lib. 3* Farin. *in fragment.crimin.part.2.verbo metus,n.149.* Sanch.*d. lib.4.diſp.12.*

Secundò præſumptio eſt quòd metus interuenit in matrimonio quando illud celebratum fuit clauſis oſtiis, Alexand.*conſil.99.ſub n.4.lib.3.* Hippol.Rimin. *conſil.77.n. 8.& 19.* & inter matrimonialia Ziletti, Gregor.XV.*deciſ.326.num.37.* maximè ſi per oſtium introire nullus permittatur dum matrimonium celebratur, Menoch.*de præſumpt.lib.3.præſ.5.n. 8.* Farin. *in fragment.crimin.part.2.verbo metu,num.88.* Gregor. XV.*deciſ.326.num.38.* quia vt dicatur matrimonium non metu contractum, non ſufficit ſimplex conſenſus, ſed requiritur plena ſecuritas, & libertas, Nauarr. *conſil. 3.ſub num.3.de ſponſalib.* Fachin.*lib.3. controuerſ. cap.28.verſ.ad ſecundum reſpondeo,* Paul.Pariſ.*conſil.61. num.31.lib.4.* Hippol.Riminald. *conſil. 77. n. 14.* inter matrimonialia Ziletti, Furtun.Garc.*in tract. de vltimo fine,num.188.189.& 429.* Gregor.XV.*deciſ.326.n.31.* Rot.*deciſ.643.num.9.part.1.recent.* Circa metum, & non plenam ſecuritatem in matrimonio contrahendo, perpendere debet iudex ſeriem facti & circumſtantias, & modum inſolidum ex quo arguitur non bona fides, Alexand.*conſil.99.num. 7. lib. 3.* Pariſ.*dicto conſil.53.num.55.lib.4.* Seraph *deciſ.771.num.6.* Gregor.XV.*d.deciſ.326.num. 35.* Ad probandum metum admittuntur præſumptiuæ probationes etiam imperfectæ, & quæ per ſe non ſufficiunt, ſimul iunctæ faciunt plenam probationem cùm tendant ad eundem finem,

finem, Franciſc. Perſonalis *conſil.* 53. *ex num.* 14. *lib.* 1. Hippol. Riminald. *conſil.* 52. *numer.* 112. *lib.* 1. Cephal. *conſil.* 608. *num.* 58. & 59. *vol.* 4. *l.* 11. *tit.* 4. *p.* 2. vbi Gregor. Lopez *verbo por grandes ſoſpechas.* D. Barboſ. *l.* 2. *part.* 1. *ex num.* 79. *ff. ſoluto matrimon.* in terminis Petr. de Barbobus *conſil.* 24. *n.* 30. & 31. inter matrimonialia Ziletti *p.* 1. Franc. Monald. *d. conſil.* 5. *n.* 13. 14. 21. & 94. maximè quando conjecturæ ſunt propinquæ, & immediatæ ad actum. Rot. *deciſ.* 260. *num.* 1. 4. & 5. *in collectis per Farinac. tom.* 1. *crimin.* vbi ita eleganter. *Ex circũſtantiis inſuper in actu matrimonij multa ſe offerebãt, metus videlicet, nimia feſtinatio, clauſura oſtij, præſentia virorum, armatorũ exteris introitum prohibentiũ, abſentia propinquorum, & alia in deciſione deducta, quæ ſaltẽ ſimul iuncta metum ſufficientem probant, præſertim ſtantibus proteſtationibus teſtes iteratis, quæ multũ conferunt ad probationem metus.*

3 *Matrimonium autem ſolo conſenſu contrahitur.*] Notatur ad hoc, quòd exterior expreſſio interni conſẽſus eſt pars eſſentialis ipſius cõtractus matrimonij, atque adeò Sacramenti, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 30. *n.* 5. Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſuris tom.* 1. *diſp.* 24. *dub.* 8. *n.* 63. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 16.

4 *Et ſequatur exitus, qui de inuitis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent, vt Farin. *p.* 4. *deciſ.* 69. *num.* 16. Cened. *ad Decretal. collect.* 161. *num.* 1.

Quocirca mandamus, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi iudex timet libertatẽ conſenſus in aliqua fœmina impediendam fore, id agere debet vt mulier illa in loco honeſto, ac tuto deponatur, vbi liberè poſſit conſenſũ ſuum exprimere, vt per Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 3. §. 6. *ex n.* 1. Petr. Mozz. *de contractib. tit. de matrim. tit. de ſubſtant. formalib. & eſſentialib. matrimonij, n.* 10. Cened. *ad Decretal. collect.* 93. *n.* 4.

5 In gloſſ. *Metus.* ibi, *minor tamen metus magis excuſat fœminam, quàm virum.* Vide Couarr. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 3. §. 4. *num.* 9. Molin. *lib.* 1. *de primog. cap.* 3. *num.* 10. Sarmient. *lib. ſelect. cap.* 11. *num.* 12. Fr. Emman. *tom.* 1. *ſum. cap.* 131. *concluſ.* 3. *num.* 3. Boër. *deciſ.* 100. *numer.* 2. Mandel. *conſil.* 77. *num.* 4. *lib.* 1. Card. Tuſch. *pract. concl. lit. M. concluſ.* 215. *num.* 16. Farin. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. M, concluſ.* 73. Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuil.* 110. *n.* 14. Menoch. *de arbitr. caſu* 135. *n.* 4. & 5. Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 17. *n.* 2. 3. & 20. Henriq. *in ſumma lib.* 11. *cap.* 9. *num.* 3. *in comment. litt. D*, & *num.* 4. Tiraq. *l.* 9. *connub. gloſſ.* 1. *part.* 9. *num.* 260. Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 13. *quæſt.* 1. *num.* 61. Sanchez *de matrimonio, lib.* 4. *diſp.* 3. *num.* 1. Gutier. *conſil.* 16. *num.* 3. & 4. & *eod. tract. de matrim. cap.* 77. *num.* 1. vbi *num.* 3. dicit quòd eodem modo minor metus cadit in puerum quàm in virum, ex text. *in l.* 3. *ff. ex quibus cauſis maiores*, ibi, *& hoc ex affectu eius intelligitur*, Barbat. *conſil.* 60. *n.* 4. Socin. *conſil.* 97. *lib.* 3. qui loquitur in minore quindecim annorum, Sanchez *d. lib.* 4. *diſp.* 3. *num.* 4. ibi, *Attendenda eſt ætas, vt ſi ſenex, vel puer ſit, cui metus incutitur, ſimiliter eius fortitudo, innataque animi magnitudo aut paruitas, & fragilitas.* Farinac. *in fragment. crimin. part.* 2. *verbo metus, num.* 74. Franc. Soar. *de Relig. tom.* 3. *lib.* 6. *c.* 4. *num.* 11. ibi, *aliam enim conſtantiam requirit recta ratio in viro, quàm in fœmina, & aliam in matura ætate, quàm in puerili*, &c. Idẽ Sanchez *de matrimon. lib.* 4. *diſp.* 17. *n.* 1. *prope fin.* vbi ait reſpectu fœminæ, aut meticuloſi adoleſcentis ex ſubiecti qualitate metum ex genere leuem dici interdum in foro conſcientiæ, grauem reſpectiuè, & eſſe cadentem in virum conſtantem reddereque matrimonium irritum, & ideò metus efficitur magis veriſimilis, conſiderata perſona quæ illum patitur, vt tenuit Rot. corã Ludouic. *deciſ.* 316. *num.* 24. & 26. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 50. *n.* 31. rationem reddit illis verbis, *Nam pueri, in quibus nullus eſt vſus, & qui omnia maiora quàm ſũt iudicant propter imperitiam ætatis, rebus quibuſcunque etiã leuiſſimis terrentur.* Et hoc non ſolùm in metu, quem coactiuum appellamus, habere dicitur, ſed etiam in reuerentiali, vt in ſpecie affirmauit Marc. Ant. Cuch. *lib.* 5. *inſtit. de maior. tit.* 1. *num.* 133. à quo non diſſentit Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 6. *num.* 8. & tenet, Menoch *conſil.* 1252. *num.* 24

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro, ſi ſequuta eſt copula, nõ diſſoluuntur per ſponſalia de præſenti, niſi per metum, qui potuiſſet cadere in conſtantem virum, contracta ſint.*

2 *Coitus antecedens ſponſalia non præſumit matrimonium contractum.*

3 *Metus cadens in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſus annullat matrimonium in vtroque foro.*

4 *Metus quando iuſtè incutitur, non reddit irritum matrimonium.*

5 *Metus excuſat etiam eum, qui in illum incidit culpa ſua.*

Cap. Veniens. ij. XV.

Alexand. III.

SPonſalia de futuro cum vna contrahens, & deinde cum alia de præſenti, debet remanere cum ſecunda, niſi cum prima rem habuerit. vel cum ſecunda ex metu cadente in conſtantem virum contraxerit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontif. pag.* 9. Alagona *in compend. iuris Canonici, pag.* 561. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 1. 1

Collige ex text. matrimonium metu factum dici ab eo, qui duxit in vxorem puellam, cum qua fuit repertus iacens in lecto à patre, vel aliis eius conſanguineis, vt per Marſil. *ſing.* 286. *verſ. capias vnam*, Sebaſt. Medic. *de caſib. fort. part.* 1. *quæſt.* 7. *num.* 57. *verſ. quadrageſimo ſecundo*, Maſcard *de probat. concluſ.* 1051. *num.* 48. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 4. *num.* 7. Cardinal. Tuſch *pract. concluſ. lit. M*, *concluſ.* 215. *n.* 9. 15. 19. & 22. & *concluſ.* 216. *n.* 1. & 3. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 12. *n.* 14.

Poſt fidem præſtitam cognouerit, &c.] Ergo coitus antecedens ſponſalia non præſumit matrimonium contractum, vt per Couarr. *de ſponſalib. p.* 1. *c.* 4. §. 1. *n.* 13. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 1. *n.* 41. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. p.* 1. *n.* 107. 2

Alioquin ſecunda, &c.] Aduerte quòd licet matrimonium nullum ſit in vtroque foro per metum cadentem in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſum, Henriq. *in ſumma, lib.* 11. *c.* 9. *num.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 12. *n.* 18. Valer. Reginald. *in praxi pœnit. lib.* 31. *a n.* 75. tamen illud irritum non reddit metus quando iuſtè incutitur, vt docent *in præſenti*, Zabar. *num.* 2. Hoſtienſ. *ad finem, in* 1. *ſolut.* Ioan. Andr. *num.* 8. Anchar. *num.* 6. Henric. *num.* 3. Præpoſ. *num.* 5. & Abb. *num.* 8. quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 13. *num.* 3. *verſ. quarto*, vbi *num.* 9. dicit ideo in præ- 3

ſen:

ſenti irrito n fuiſſ m montom ad quo patet coë git iuuenem repertum cum filia in eodem lecto, qui, iniuſte coëgit volens eum interficere, quòd iniuſtum erat, necetiam pater poterat auctoritate propria iuſte talem cogere ad matrimonium, quia id iudicis officii eſt, vt aduertit Valer. Reginald. *d. lib. 31. num.* 79. vbi etiam reſoluit valere potoiſſe matrimonium ſi pater non veniſſet animo cogendi illum ad matrimonium, ſed animo interficiendi ob eam culpam, ille autem precibus impetraſſet ab eodem patre, vt vitam ſibi condonaſſet ſub conditione quòd filiam ſuam acciperet in vxorem, tunc enim metus non eſſet ineuſſus, vt matrimonium fieret, nec conuentio illa coniungeret vt matrimonium obtineretur per metum; ſed vt metus per matrimonium toleraretur, de quo etiam Fr. Baſil. Ponc. *de impediment. matrimonij, c.* 29. §. 12. *verſ. neque obſtat*, vbi etiam dicit metum mortis in praeſenti illatum fuiſſe.

5 In gloſſ. *Vt vxori*, ſin ibi, *& eſt hic argumentum quòd liceat culpa mea incidere in metum, nihilominus excuſſor propter metum.* Haec gloſſa recipitur *in praeſenti*, Hoſt. *ad fin. ſuper verbo niſi metu coactus*, Ioan. Andr. *num.* 8. Anton. *num.* 3. Anchar. *num.* 7. Card. *numer.* 1. Henric. Boich. *num.* 1. Praepoſ. *numer.* 2. Nauarr. *in man. c.* 17. *numer.* 15. ques refert, & ſequitur Sanchez *d. lib.* 4. *diſp.* 8. *num.* 9. Monter *Aragonia deciſ.* 45. *num.* 21. *verſ. nec obſtat*, Rot. *in Colimbrien. matrimonij* 2. *Decembris* 1616. coram bonae mem. Buratto, inter eius impreſſas *deciſ.* 213. *n.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum aliqua contrahere ſi vult Religionem ingredi, debet primo contrahere vt iuramentum ſeruetur, & poſtea ante copulam Religionem ingredi.*

2 *Sponſalia iurans poteſt religionem ingredi non contracto matrimonio.*

3 *Declaratur textus in praeſenti.*

4 *Sponſalia iurans, & poſtea adſtringens ſe religionis voto, non poteſt ſine peccato mortale matrimonium inire animo firmo ingrediendi religionem ante conſummationem.*

Cap. Commiſſum. XVI.

1 QVi dedit fidem contrahendi cum aliqua, & iurauit, ſi vult ingredi Religionem, tutius eſt prius contrahere cum illa, vt ſeruet iuramentum, & poſtea ante copulam ad Religionem migrare. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Ancharan. Butr. Panorm. Praepoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Vitt. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 10. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 561. remiſſiue Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 4.

2 *Quod tutius eſt ei*, &c.] Verba haec important conſilium, ac proinde illum qui ſponſalia iurauit poſſe religionem ingredi non contracto matrimonio, tenent D. Thom. *in* 4. *diſt.* 27. *quaeſt.* 2. *art.* 3. *& in addit. ad* 3. *p. quaeſt.* 43. *art.* 3. *in concl.* Sot. *d. diſt.* 27. *quaeſt.* 1. *art.* 5. *dub.* 1. Syluestr. *in ſumm. verbo matrimonium* 7. *quaeſt.* 5. Nauarr. *in man. c.* 22. *numer.* 26. Menoch. *de arbitr. caſu* 455. *num.* 10. Soar. *de relig. tom.* 3. *tract. de iurament. lib.* 2. *c.* 13. *num.* 2. *cum ſeqq.* Couar. *de ſponſal. part.* 1. *c.* 5. *in initio, num.* 11. Veg. *in ſumma, lib.* 6. *caſu* 21. Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 1. *c.* 244. *numer.* 5. Petr. de Ledeſma *de matrim. quaeſt.* 43. *a. t.* 3. *dub.* 1. *diffic.* 1. Lancellot. *inſtit. iuris Canonici, lib.* 2. *de ſponſal. c.* 13. *verbo conſilium*. Henriq. *in ſum.* 4. *lib.* 11. *c.* 13. *numer.* 3. *c.* 14. *numer.* 3. Hurtado *in* ... *diſp.* 2. *diffic.* 5. Sanchez *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 4. *n.* 3. ex quibus communis eſt ſententia, quae probatur. Maius praeiudicium reperitur, & fortius vinculum in matrimonio de praeſenti, quàm in ſponſalibus iuratis, at matrimonium de religione diſſoluitur, ergo & ſponſalia. Maior probatur, quia per matrimonium acquiritur ius indiſſolubile ad vſus maritales, ex ſponſalibus verò tantum obligatio ad contrahendum. Minor probatur ex *c. verum, & ex eo publico, de conuerſ. coniug.* conſequentia bona eſt. Deinde ſi is, qui iurauit contrahere, teneretur ſeruare iuramentum propter partis praeiudicium, teneretur etiam manere in matrimonio; hoc autem falſum eſt, & abſurdum; ergo, &c. Maior probatur, quia is, qui iurauit nubere, cenſetur iuraſſe cum effectu, & in matrimonio permanere, vt ex natura rei conſtat, & ex D. Thom. colligit Sotus *loco citando*. ergo contrahendo eo animo vt ſtatim relinquat, & religionem ingrediatur, iam non ſeruat iuramentum iuxta intentionem iurantis, & acceptantis, contra c. *quicunque* 22. *quaeſt.* 5. conſequentia bene colligit. Praeterea ſi teneretur ſeruare iuramentum, aut eſſet ex vi ipſius, vt reddatur Deo, aut propter partis praeiudicium, ſed neutrum dici poteſt, quod ſic probatur. Iuramentum non poteſt impedire melius bonum, nec opera conſilij, etiamſi in eo iam exprimantur, vnde ſi quis iuraſſet non ingredi Religionem vſque ad certum tempus, non commendare, non fideiubere, licet iuramentum ſeruare potuiſſet, quia nullo praecepto ad illa opera tenetur, attamen iuramentum non obligaret quaſi boni impeditiuum, *c. vlt.* 22 *quaeſt.* 5. quòd ſic declarant Palud. *in* 4. *diſt.* 38 *quaeſt.* 1. *art.* 1 *col.* 4. Abb. *in cap. ſi verò, num.* 6. *de iureiurand.* Tur. ... *c. ſi aliquid* 22. *quaeſt.* 4. Sot. *de tollendo iur* ... *c.* 9. *ad fin.* Couar. *in c. quamuis pactum, p.* 1. §. ... *num.* 7. ergo iuramentum quatenus Deo redendum eſt, ex vi ſua non impedit quominus ſponſus ... poſſit religionem ingredi: quod verò nec partis praeiudicium, ex eo patet, quia nullum mulieri fit praeiudicium ſi non adimpleatur illud, quod ſtatim reuocari debet, & quod ipſa non poſſet impedire, nec ſine peccato ſponſum à meliori bono, vel per momentum retardare, ergo nihil eſt, quod impediat. Denique fornicatio, lepra, inimicitia & aliae cauſae ſuperuenientes diſſoluunt ſponſalia propter defectum intentionis, ex *cap. quemadmodum, de iureiurand.* ergo à fortiori religio. Ex quibus fundamentis ſponſalia iuramento confirmata per Religionem diſſolui, tenent gloſſ. Innocent. Abb. *num* 4. Praepoſ. *num.* 5. *in praeſenti*, Palud. *diſt.* 18. *quaeſt.* 1. *ad fin* Richard *diſt.* 29. *art.* 2. *quaeſt.* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 455. *num.* 10. nouiſſimè Baſil. Pont. *de Sacramento matrimonij, lib.* 12. *cap.* 5. *a princip.* vbi *num.* 2. quaerit an per ſolum ingreſſum, an verò profeſſio expectanda ſit. Quamuis eum, qui iuramento promiſit contrahere matrimonium, teneri prius contrahere, & non poſſe ante contractum matrimonium ad religionem tranſire, teneant Sot. Ledeſma, Nauarr. & alij, quos refert, & ſequitur Rebell. *de obligat. lib.* 4. *de matrimon. quaeſt.* 8. *ſect.* 6. *concluſion.* 2. intelligentes per illa verba text. tutius eſſe, non explicari conſilium; ſed neceſſitatem, quos tamen cum iudicio reprobant Sanchez *citato loco*, Baſil. Pont. *d. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 11. Vnde retenta hac ſententia, & intellectu ad text. *in praeſenti* excuſari poſſunt circuitus Azor *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 11. *c.* 5. *quaeſt.* 4. *verſ. videtur itaque*, Baſil. Pont. *d. lib.* 12. *c.* 10. *numer.* 11. videlicet quòd iuuenis de quo *in praeſenti*, ſub biennij finem ſuſpenſo & incerto animo fuit, contraheret ne matrimonium, an Religioſorum inſtitutum ſuſciperet, & ita rem totam in tempus

differe

differebat, nec enim promiſſum præſtabat, nec ad Religioſorum ordinem tranſibat, & proinde Pontifex decernit vt puellam ducat vxorem, & deinde ad religionis ſtatum ſe conferat ſi velit, cùm in dubio tutius & certius ſit eligendum, & cùm is iuuenis dubius ſit verùm ex his duobus agat & propterea rem totam in dies differat, ſatius ducit Pontifex vt matrimonium contrahat, & iuſiurandum ſeruet, ſiquidem poſt matrimonium ratum, & non conſummatum intra duorum menſium ſpatium, quod ius concedit, liberare poterit ſi velit de toto ad religioſæ vitæ inſtitutum tranſire; nam facilius eſt confugere ad communem intellectum, vt *ſuprà*. Vel potius tentari poteſt Summos Pont. tantum detuliſſe iuriſiurandi religioni, vt ſæpè iubeant illud ſeruari in caſibus in quibus non obligat, ne alij occaſionem peierandi accipiant, néve ſcandalizentur, exiſtimantes iuramentum violari. Vnde cùm votum Religionis conſilij ſit, & non præcepti, rectè conſtitutum fuit ad euitandum ſcandalum puſillorum, & propter reuerentiam iuramenti, vt licèt in hac ſpecie non impediret religionem de ſe, ſeruaretur tamen quatenus fieri poterat. Qua ratione tutius dicitur in eo text. ſcilicet ne fortè alij occaſionem accipiant peierandi, aut ſcandalizentur, ſicque verbum, *tutius*, præſupponit de ſe tutum eſſe ſtatim religionem ingredi, niſi & prædictis cauſis perfecta charitas contrarium ſuaderet, quæ maximè in eo conſiſtit, vt opera conſilij differantur propter ſcandalum paſſiuum ignorantium, iuxta *cap. 2. de noui operis nunciat.* reſoluit S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 43. *art.* 5. Albertin. *in libro de ſecreto*, *à n.* 236. Caſtro *lib.* 1. *de iuſta hæreticorum punit. cap.* 20. tradunt noſtri *in c. Deus, qui, de vita, & honeſtat. cleric.* & ita hunc text in effectu intelligunt gloſſ. *hic*, cuius opinionem recipiũt Panorm. & Cuiac. etiam *in præſenti*, Richard. *in* 4. *diſt.* 29. *art.* 2. *quæſt.* 4. Sot. & Henriq. quos refert Baſil. Pont. *d. lib.* 11. *cap.* 10. *num.* 9. Nec oberit ſi quis dicat Summum Pont. potiùs debuiſſe declarare iuramentum in ea ſpecie non obligare, prout fecit *in cap. ex parte, de clericis non reſid.* Reſpondetur enim ex ea declaratione non ceſſare occaſionem periurij, aut ſcandali in ignorantibus, atque ideo negligitur periculum credenti iuramentum in ea ſpecie obligare ad euitandam aliam maioris mali occaſionem, & bonum conſequendum conſeruandæ religionis iuramenti, vt eum videant homines Eccleſiã velle ſeruare iuramenta, quæ de ſe non obligant, intelligant quanta in veneratione haberi debeant; quod ſi quis dicat non debuiſſe illud fieri in hac ſpecie cum diſpendio boni ſpiritualis dum Religio differtur reſpondetur maiorem eſſe charitatem propria bona, & opera perfectionis differre propter ſcandalum puſillorum, & in eo plus mereri eum, qui proximi vtilitatem ſuis commodis antepoſuit, vt reſoluunt D. Thom. & alij vbi *ſuprà*.

3 In gloſſ. *Tutius*. ibi, *vel dic tutius ſaltem quoad opinionem*. Secundùm hanc gloſſam tenent Sot. Angel. Syluest. & Lancellot. *ſuprà* citati, quos ſequitur Sayr. *in claui Regia*, *lib.* 5. *c.* 7. *num.* 4. *verſ. ſecunda propoſitio.* Pontificem in præſenti intelligere tutius eſſe prius contrahere non ſecundùm rei veritatem, ſed iuxta vulgi opinionem, exiſtimantis illum eſſe periurij reum, niſi prius matrimonium ineat. Verum hunc intellectũ improbat Sanchez *d. diſp.* 43. *n.* 5. meliorem reputans quem *ſuprà* ex illo & alus præſtitimus, quòd ſcilicet Summus Pontifex tutius conſulit iuramentum adimplere, non quidem de præcepto, ſed de conſilio ob euitandum ſcandalum puſillorum, & propter reuerentiam iuramenti.

4 In ead. gloſſ. ibi, *videtur facere contra conſcientiam, & ſic peccat.* Notatur ad hoc, quòd iurans ſponſalia, & poſtea adſtringens ſe religionis voto non poteſt ſine peccato mortali matrimonium inire animo firmo ingrediendi religionem ante conſummationem, vt per Hoſtienſ. *paulo poſt princ. in præſenti*, & Ioan. A[illegible] *n.* 3. Butr. *num.* 9. Præpoſ. *num.* 5. Fr. Emman. *in ſumma tom.* 1. *c.* 244. *num.* 5. & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 43. *n.* [illegible].

In gloſſ. *Legi*. Hæc gloſſa, & Hoſtienſ. *in præſenti*, ſuper hoc verbo remittunt lectorem ad *c. licet, de Regular.* vbi ponitur ſimile verbum, & conſtat non accipi pro voto; ſed gloſſ. *eod. cap. licèt, verbo priuata*, Hoſtienſ. *ſuper eod. verbo*, explicant ex amore & charitate Dei, addit Hoſt. vel ex lege, quæ inſtinctu Spiritus ſancti cordibus imprimitur. 5

SVMMARIVM.

1 *Iurans cũ aliqua contrahere, moneri potius debet quàm compelli vt contrahat.*

2 *Cogi qualiter quis debeat ad matrimonium poſt ſponſalia à ſe iurata, & numeris ſeqq.*

3 *Nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent*

Cap. Requiſit. XVII.

Luc. II.

MVlier, quæ iurauit nubere alicui, ſi poſtea non vult, monenda eſt potius quàm cogenda, quia matrimonia debent eſſe libera, & coacta ſæpe habent exitus difficiles. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij*, *pag.* 11. Alagona *in compend. iuris Canonici*, *pag.* 562. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 11. & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alexand. III. *p.* 45. *cap.* 6. 1

Collige ex text. ſponſalia voluntaria præcedentia nihil operari quin matrimonium remaneat nullum, ſi conſtet metum in illo interueniſſe, vt per Fortun. Garc. *de oper. cap.* 1. *n.* 22. *verſ. vnum à ratione*, *de pactis*, Ferret. *conſil.* 171. *num.* 6. Couarr. *de ſponſalib. p.* 1. *in princ. cap.* 4. *num.* 5. Hieron. Gabr. *conſil.* 186. *num.* 12. *lib.* 2. Card. Mantic *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 3. *tit.* 17. *n.* 9. quos refert & ſequitur. Rota *in Colimbrien. matrimonij* 2. *Decembris* 1616. coram bonæ mem. Buratto inter eius impreſſas *deciſ.* 213. *n.* 8. 2

Quòd cum libera debeant eſſe matrimonia, &c.] Intellige ab omni extrinſeca neceſſitate, nón tamen à neceſſitate intrinſeca, hoc eſt vt ex conſenſu obligentur partes ad obſeruandum, quod promiſerunt, & tunc matrimonia ad hoc non debent eſſe libera, quia eſſet euacuare omnem neruum matrimonij, ſi diceremus quòd conſenſus non adſtringeret inuitos, ita Gutier. *de iuramen. confirmat. part.* 1. *c.* 51. *numer.* 4. *& canon. quæſt. lib.* 1. *c.* 28. *num.* 10. *verſ. vltimo non poſſum*, & alij relati per Cened. *ad Decretal. collect.* 161. *num.* 2. non eſt enim contra matrimonij libertatem quod Eccleſia homines iure compellat poſt ſponſalia præſertim iurata, Henriq. *in ſumma lib.* 11. *cap.* 13. §. 4. monendo eos priùs, & poſtea cogendo per cenſuram, ſi exponatur verbum, *potius*, de quo *in præſenti*, id eſt, priùs, iudex tamen debet ſemper procedere cum prudentia abſque ſtrictiſſima coactione, ne conſenſus requiſitus ad matrimonium deficiat, & ſi ſponſum ita obſtinatum eſſe videat, vt liberè matrimonio conſentire repugnet, monitione potius quàm exactiſſima 3

coactione

coactione vtatur,& hoc etiam poteſt eſſe quod ſenſit text. *in præſenti*, illis verbis, *monenda eſt potius, quam cogenda.* Vide Couarr. *de ſponſal.part.* 1. *c.* 4. *in initio,num.* 5. Didac. Lopez de Stunica *de voto, quaſt.* 1. *ex num.* 57. Sarmient. *lib.* 1. *ſelect.c.* 5. *num.* 5. Ioan. Segura Daualos *in direct.indic.eccleſ.for.part.* 2. *c.* 15. *ex numer.* 6. Ægid. de Coninch. *de Sacramentis,tom.* 2. *diſp.* 13. *dub.* 2. Hurtado *in tract.de matrimon.diſp.* 1. *difficult.* 17. Perez *l.* 1. *gloſ.* 2. *p.* 4. *verſ non obſtat, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin.* Azeued. *l.* 1. *num.* 15. *&* 16. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* Menoch. *conſ.* 386. *nu.* 2. benè Sanch. *de matrim.lib.* 1. *diſp.* 29. *num.* 7. vbi *n.* 8. dicit iudicem ſi cenſura lata viderit ſponſum eſſe pertinacem, nihilque cenſuram prodeſſe, abſoluturum eſſe à cenſura, quamuis ſponſus abſolutionem minimè petat,& vide dicta *ad c.ex litteris, il ſecundo,ſupr.hoc tit.*

Sed adhuc ratio illa quàm in præcitatis verbis reddit Pontifex, videbatur inepta; cum coactio, quæ ſit auctoritate legis,& iudicis, iuſta præſumatur,& libertatem non tollat ex multis, quæ congerunt Sanch. *de matrim. lib* 4. *di, p.* 13 *a num.*, & nouiſſimè Baſil. Pont. *ead. tract lib.* 4. *c.* 19. *à num.* 7. Nec ſatisfacit recepta doctrina Butrij *in præſenti*, dicentis eam coactionem libertatem tollere, quæ fit à cauſa extrinſeca, quæ verò ab intrinſeca, ſcilicet ab ipſo conſenſu contrahentium, libertatem non tollere, ſicut etiam quando quis in periculo mortis conſtitutus votum emiſit, *c.litteraturam, de voto*, ac proinde cum coactio in hoc tex. proueniat ab obligatione mulieris, & à iudice, non tollit libertatem.

4 Ego tamen verum credo in hoc propoſito curandum non eſſe vtrum coactio proueniat ab extrinſeca; vel intrinſeca cauſa, ſed tantùm vtrùm fiat ex cauſa iuſta cum debita moderatione, nam ſi ſic fiat, auget potius libertatem quam minuit, dummodo id impellat, quòd ſub peccato mortali quis facere tenetur, quando enim iniſtè metus infertur, non extorquetur conſenſus iniuſtè, nec per iniuriam, & is, qui cogitur, non eſt rationabiliter inuitus, quandoquidem iure cogitur, & ille in non parendo recedit à iure, & æquitate, vt optimè conſiderat Baſil. Pont. *loco citato*, vbi ad plura infert. Si autem cogendi cauſa iuſta non ſit, vel ſi in eo metu inferendo, etiamſi iuſtam originem habuerit, aliquid fit contra bonos mores, aut non adhibeatur cum debita moderatione, coactio libertatem tollit, vt optimè probat. Baſil. Pont. *loco citato*, vbi infert ad plura notabilia. Et ideo cum ſuppoſito mulieris contumacia nimia coactio inuitas faceret nuptias, & eſſet occaſio maioris mali, planè erat iniuſta, ſicut quodlibet præceptum legis, aut iudicis, quod eum probabili periculo maioris mali minus cogit euitare, & hac de cauſa rectè Pontifex ait, quia libera debeant eſſe matrimonia.

5 Vnde ex dictis infertur ſponſos teneri præcisè nubere, vbi ad id cauſa iuſta cogi poſſunt, nec ſatisfacere ſoluendo intereſſe, nam cùm promiſſio per leges approbata obliget ad præſtandum id, quod promiſſum eſt, & in ſponſalibus nuptiæ ſint promiſſæ, non verò id, quod intereſt, ſequitur quòd nuptiæ ſunt præcisè in obligatione; accedit quod ex *cap. ex litteris*, & *ex cap. ſicut, hoc tit.* apertè colligitur hanc obligationem eſſe præciſam ad contrahendum: ita Præpoſ. *num.* 9. *in d.cap. ex litteris*, Abb. *in cap.* 1. *num.* 7. & Felin. *num.* 8. *hoc tit.* Corraſ. *lib.* 1. *miſcellan. cap.* 3. *in fine*, Angel. *verbo ſponſalia*, *num.* 11. Porrò ſi ſponſalia iuramento confirmentur, inter omnes conuenit præcisè obligare, eſt enim recepta concluſio, quòd omnis promiſſio faciendi ſi iuramento vallata ſit, obligat præcisè, vt probat gloſſ. *verbo neceſſe habeat, in l.ſi pecuniam*, *ff.de condict.ob cauſam* quam *ibidem* receptam aſſerit Iaſ. *num.* 33. Alexand. *n.* 27. Duaren. *in fine, ad l.ſtipulationes non diuidantur, ff.de verbor.obligat.* Abb. *in c.veniens*, *num.* 7. *de iureiurand.* Rip. *in c.*1. *num.* 59. *de iudic.* Præpoſ. *vbi ſuprà* Couarr. *in c. quamuis pactum, part.* 1. § 4. *num.* 6. Aym. *conſil.* 12. *num.* 1. Menoch. *de arbitr.caſu* 336. *num.* 31. & hoc probant auctoritate *cap. vlt. ne Prælati vices ſuas*, & quia iuramentum in forma ſpecifica ſeruandum eſt, *c. ad noſtram, de iureiur.* & *ibidem* Abb. *num.* 2. idem Abb. *in c.per tuas*, *num.* 13. *de arbitrar.* non ſeruatur autem in forma ſpecifica ſi loco facti promiſſi æquiualens pecunia ſoluatur; quamuis huiuſmodi Doctorum fundamentum iuris principiis cõſentaneum non ſit, vt alibi oſtendam, ſponſalia tamen præciſam habere obligationem cum eiſdem libenter fateor.

Cùm coactiones difficiles, &c]Notatur ad hoc, quòd 6
nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent, Gig. *conſ.* 36. *num.* 10. Neuizan. *in ſylua nupt.lib.* 1. *num.* 153. *verſ. & quod nuptiæ*, *& lib.* 1. *num.* 14. Couar. *de ſponſal.par.* 1. *c.* 4. *in init.num.* 5. Farin. *p* 4. *deciſ.* 69. *num.* 16. Cened. *ad Decretal.collect.* 161. *num.* 1. Id enim plerumque etiam contingere ſolet quando inter impares contrahuntur, Menoch. *conſil.* 385. *n.* 6. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 6. *num.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Litis pendentia ſuper matrimonio nõ impedit ſecundum matrimonium contrahi, ſi primum erat nullum.*

2 *Matrimonium pendente lite contractum valet.*

3 *Error qualitatis, ſeu dolus antecedens, matrimonium non irritat.*

Cap. Cùm in Apoſtolica. XVIII.

Vrban. III.

MAtrimoniali lite pendente ſi litigans ante ſen- 1
tentiam iudicis accipit aliam vxorem ignorantẽ facti, poſtea ſi feratur ſentẽtia de nullitate matrimonij tenet ſecundum matrimonium, licèt fuerit contractũ pendente lite, ſed viro debet iniungi pœnitentia,& vt abſtineat à coniuge per tempus pœnitentiæ,&c. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationale lib.* 4. *iuris Pontific, pag.* 10. Alagona *in compendia iuris Canonici, pag.* 561. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal.lib.* 4. *tit.* 1. *c.* 20. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *p.* 6. *c.* 21.

Pendente lite.]Ergo matrimoniũ pendente lite con- 2
tractum valet, vt per Couar. *de ſponſal.p.* 1. *c.* 8. § 1. *n.* 8. Maſcard. *de probat.concl.* 1023. *n.* 8.

In maritali copula, &c.]Notatur ad hoc, quòd error 3
qualitatis, ſeu dolus antecedens matrimonium non irritat, vt per Couar. *de ſponſ.p.* 2. *c.* 3. § 7. *n.* 3. *& lib.* 1. *var. c.* 5. *n.* 1. Perez *l.* 1. *verſ.dubitatur vtrùm matrimoniũ dolo contractum, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin.pag.* 15. Molin. *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 259. *verſ.illud poſtremo*, *& diſp.* 352 *n.* 5. Valent. 2.1. *diſp.* 5 *q.* 10. *punct.* 4. §. *probatur concl* Flamin. *de reſign.benef.lib.* 13. *q.* 3. *n.* 11. Petr. de Ledeſm. *de matrim. q.* 51. *art.* 2. *dub.* 3. *paulo ante ſecundam concluſionem*, Gutier. *de matrim.c.* 89. *n.* 5. Sanch. *ead.tract.lib.* 7. *diſp.* 18. *n.* 18. vbi *n.* 19 non capit limitationem niſi tantus eſſet dolus, vt conſenſum auferret.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſecundum contrahere non poteſt mulier niſi per certum nuntium certificata fuerit de morte primi viri,& num.2.*

3 *Teſtis vnus de viſu an probet mortem,oſtenditur.*

4 *Fama ſola non ſufficit ad probandam mortem viri, vt vxor ſecundo nubat.*

5 *Iudicis prudentis arbitrio relinquitur qualis debeat eſſe certitudo mortis prioris viri,vt vxor ſecundo nubat.*

6 *Mulier ſecundo nubens adhuc viuo primo viro,ab omni pœna excuſatur ſi veriſimiliter credidit primum fuiſſe mortuum.*

7 *Certitudo ad probandam viri mortem ſufficit per teſtes, ſeu probabilitatem.*

Cap. In præſentia. X I x.*Clem.III.*

1 MVlier licèt iuuenis, & incontinens, cuius vir eſt abſens ſeptennio, vel quocunque numero annorum,nec poteſt certificari de morte,vel vita ſiue ſit captiuus, ſiue peregrinus, non poteſt ſecundò nubere, nec canonicè poteſt hoc concedi donec recipiat certum nuncium de morte viri. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.4.iuris Pontificij,pag.*12. Alagona *in compendio iur. Canonici,pag.*562.remiſſiuè Calal.*in annot.* & Ximen. *in concord.p.*1. & 2.refertur ab Anton.Auguſt.*collect.*7. *Decretal.lib.4.tit.1.cap.3.*

a Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Couarr.*de ſponſal.part.2.c.7* §.3.*num.*3. Gregor. *l.6.tit.9.part.4.*Stephan. de Gaëta *in repet. cap.ad limina 30.quæſt.1.§.4 num.*490.Petr.Moz.*de contractib. tit.de matrimon.§.*3.*n.num.*37. Matienſ.*l.5.glo.1.ex num.*2. & *gloſ.3.ex num 7.tit.1.lib.5.nouæ rec.op.*Gom.de Leon. *reſp.*62. Menochius *de arbitr. caſu* 420. *ex num.* 118. Anton.Gomez *l.*80. *Tauri, num.* 31. Nauarr. *conſil.*15. *ſub hoc tit. in prima editione*, Perez per text. *ibi in l.7. gloſſ.*1. *tit.15.lib.*8. *Ordinam.* Maſcard.*de probat. concluſ.*1069.*num.4.cum ſeq.& concluſ.*1074.*n.*4. Ioſeph. Ludouic.*Peruſ.deciſ.*12. *num.*7.Fr. Emman. *in ſumma, tom.1.cap.*233.*num.*1.& 4. D.Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimonio,part.2.num.*71.& 72. remiſſiuè Cened. *ad Decretal.collect.*171.*num.*3. Henriq.*in ſumma, lib.*11. *cap.6.num.*4.Gutier.*practicarum lib.1.quæſt.*8. *num.*3. *cum ſeqq.& de matrimonio, c.*51.*num.*1.*cum ſeqq.*Sayr. *in claui Regia,lib.1 cap.*13.*num.*13.Valer.Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.*31.*n.*70.*cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori eccleſiaſt.reſol.*131.Paul. Comitol. *reſponſorum moralium, lib.1.quæſt.*127.*cum ſeqq.& præcipuè quæſt.*131.Farin.*in praxi crimin.part.5. quæſt.*140.*n.*50. *cum ſeqq.* late Sanchez *de matrimoni, lib.2. diſp.* 46. Pont.*de matrimonio,lib.7.c.*53. Et in hoc iura Ciuilia Digeſtorũ,Codicis,& Authenticorum per text.*in præſenti* eſſe correcta aſſerunt *hic* omnes,& Gutier.*d.q.*8. *num.*4.Farin.*d.quæſt.*140.*num.*2.plures, quos refert,& ſequitur Sanch.*d.diſp.*46.*n.*6.

3 *Donec certum nuntium,*&c]Ergo per vnum teſtem de viſu deponentem, aliàs idoneum,mors viri probata cenſeretur,ſic Hoſt.Abb.Angel.& Veracr.quos refert licèt nõ ſequatur,Sanch.*d.diſp.*46.*n.*10. admittit Farin.*d. q.* 140. *n.*7. caſu, quo coniux obierit in loco ita diſtanti vt facilè nequeant aliæ probationes haberi. Verùm Sanch. licet cum hac limitatione Farin. ſententiam recipiat, aſſerit multò magis ſibi placere nunquam ſufficere vnum teſtem, intelligens verbum *nuntium*,de quo in text.in genere neutro, ita vt ſignificet,*la noua*;ſed non poteſt dici nuntium certum,quod voce vnius habetur, cùm iura clament vocem vnius eſſe vocem nullius,*l.iuſiurandum,verſ.ſimili modo, C.de teſt.c.veniens,in fin.ſupr.eod.tit.*Vnde ſolam famam nõ ſufficere niſi aliis adminiculis adiuuetur, reſoluũt Menoch.*remedio 4.adipiſcendæ, n.*672.Maſcard.*de probat. concl.*1075.*num.4 cum ſeqq.*Abb. Syluest. Anton.Gabr. S.Antonin.Soc.& alij,quos refert, & ſequitur Sanch. *d.diſp.*46.*n.*15.quibus adde Farin.*d.q.*140.*n.*61.*cum ſeqq.* Paul.Comit.*d.lib.1.q.*127.*n.*2. Rebell.*de oblig.iuſt.p.2.lib.3.q.*3.Baſil.Pont.*de imped.matrim.c.*13.§ 5. vbi etiã *in verſ.ex dictis*, ampliat etiamſi verè obiiſſet coniux reſoluens tunc matrimonium re vera nullum fore ſi fœmina ſola fama de obitu viri mota contraheret. idem repetit ipſemet Baſil.Ponc. *d.tract.de ſacram.matrim.lib.7.c.*51.*n.5.& n.*6.colligit ſecundùm matrimonium non poſſe validè contrahi cum dubio de morte prioris viri, nam donec certus ſit nuncius inhabilis eſt:vnde etiam exiſtimat textum *in cap.dominus,de ſecundis nupt.*correctum eſſe per text.*in præſenti*,quatenus in illo text. colligitur valere matrimonium initum cum dubio de morte viri. 4

De morte.] Cum hæc certitudo mortis prioris viri non omnino qualis eſſe debeat præſcribi poſſit, hoc iudicis prudentis arbitrio, attentis circunſtantiis occurrentibus relinquitur. Vide Cou.*d.*§ 3.*n.*4. Marant. *in repet.l.si poteſt.ff de acquir.hæred.*Perez *l.*3. *propoſitum,tit.1.lib.5.Ordin pag.*50.& *lib.7 tit.15. lib.*8. *pag.* 318.Fr.Emman.*d.c.*233.*n.*2. Menoch. *de arbitr. caſu* 420.*n.*128.& *de præſ.lib.6 præſ.*49.*n.*28.Gut.*d.q.*8.*n.*9. Farin.*d.q.*140.*n.*75.Sanch.*d.diſp.*46.*n.*7.vbi *n.*8.aduertit illud eſſe ſpeciale in morte probãda,vt teſtes nõ citata parte,ſed ex mero iudicis officio examinari poſſint. 5

In gloſ.*Viri*, Notatur ad hoc, quòd mulier ſecundo nubens adhuc viuo primo viro ab omni pœna excuſatur,ſi veriſimiliter credidit primum mortuum fuiſſe,vt per Anton.Gom.*l.*80.*Tauri,n.*41.*in princ.*Farin.*d.q.*140. *n.*42.vbi *n.*43.ſecus reſoluit ſi mulieris credulitas ſuper mortẽ viri non fuerit iuſta,& veriſimilis, & multò minus ſi fuerit ficta,falſa,& ab ea procurata. Vnde Baſil.Pont.*d.lib.7.c.*53.*n.*7.reſoluit quòd ſi fortaſſe credẽs allato nuncio ſecundum inierit matrimoniũ,ac poſtea maritum videre reſciuerit,planum eſt nec poſſe petere nec reddere debitum ſecundo,ſed ſeparari debere, ad prioremque reuerti. At ſi dubitet probabiliter,ac pendeat animo an vir eius viuat,exigere quidem non poteſt,nam in exigendo animum à dubitatione probabili non aduerti,& dubitatio,quæ viro non debet obeſſe, ipſi nocet:reddere autem poteſt,quia in reddendo valet dubitationem excludere ex eo dictamine ne noceat aut lædat ius ſecundi viri. 6

In gloſ. *Donec*,fin.Notatur ad hoc,quòd certitudo ad probandã viri mortem non tantùm requiritur per certum nuntium, ſed etiam per teſtes,ſeu probabilitatem mortalẽ,ita vt iudicio prudentis probabilis,& certa iudicetur mors,vt per Abb.*hic in fin.*& Alex.de Neuo *n.*22 Cou.*d.*§.3.*n.*3.Ioſeph.Lud.*d.deciſ.*12.*n.*7.Gutier.*d.q.*8.*n.*4.Maſcard.*concl* 1074.*n.*4.& plures alios, quos refert,& ſequitur Sanch.*d.diſp.*46.*n.*6. 7

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij contractus cum peccatrice volente ſe corrigere, proficit ad remiſſionem peccatorum.*

2 *Matrimonium quod quis contraxit cũ meretrice, validũ eſt.*

3 *Meretricem trahere de lupanari, & accipere in vxorem,proficit in remiſſionem peccatorum.*

4 *Condemnatus ad mortem an effugiat mortis pœnam ſi velit ducere in vxorem meretricem in publico lupanari exiſtentem,& n.5.*

6 *Mere*

6 Meretrix dicitur, quæ multorum libidini paret.
7 Meretrix non eſt, quæ peccatum aliquod occultè commiſit, vel alicuius amore capta ei ſui copiam fecit.
8 Meretrix dicitur à merendo, quaſi mereatur ſtipendia.
9 Meretricium genus infame.
10 Meretrices tanquam perſonæ turpes non poſſunt capere ex teſtamento fratris ad excluſionem fratrum.
11 Meretrices cur permittantur in Chriſtiana Republ. oſtenditur.

Cap. Inter opera. XX.

Clemens. III.

1 MEretricem publicam extrahere ex lupanari, &
accipere in vxorem, eſt opus miſericordiæ, &
proficit in remiſſionem peccatorum. Colligunt ex
Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabar. Ioan. Andr.
Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Cened. *collect.*
140. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Vi-
uian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 11. Alagona
in compendio iuris Canon. pag. 563. remiſſiuè Ximen. *in
concord. p. 1. &* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1.
Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 5.
2 *Et duxerint in vxores.*] Ergo matrimonium, quod
quis contraxit cum meretrice, validum reputatur; vt
per Duen. *reg.* 350. *limit.* 8. *verſ. contrariam.* Palat. *in re-
pet. c. per veſtras, infra de donat. inter virum, & vxorem,
notab.* 3. *§.* 16. *n.* 2. Clar. *in §. fin. quæſt.* 98. *n.* 6. Menoch.
conſil. 18. *num.* 12.
3 *In remiſſionem proficiat peccatorum.*] Notatur ad hoc,
quòd meretricem trahere de lupanari, & accipere in
vxorem, proficit in remiſſionem peccatorum, vt per
Caſſan. *in conſuet. Burgund. rub.* 1. *§.* 3. *verbo s'il n'a gra-
ce, n.* 98. *pag.* 207. Plaza *de delict. c.* 34. *num.* 6. *ad finem,*
Menoch. *conſ.* 18. *n.* 11. Anton. Scap. *de iure non ſcripto
lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 19. Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 8. *§.* 11.
num. 3. Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 33. *n.* 1. *verſ.
meretricem,* Gutierr. *canon. quæſt. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 25. Farin.
fragment. crimin. litt. C. n. 642. plures, quos refert Ce-
ned *ad Decretal. collect.* 140. *num.* 10.
4 Quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnen-
da, vtrùm ſcilicet condemnatus ad mortem eius pœ-
nam effugiat, ſi velit ducere in vxorem meretricem
In publico lupanari exiſtentem? In qua partem affir-
matiuã ſequuntur Suar. à Ribeira *in addit. ad Anton.
Gomez variarum, tom.* 3. *cap.* 13. *n.* 37. *littera M,* Plaz.
de delict. lib. 1. *c.* 34. *n.* 6. Viu. *lib.* 1. *commun. verbo con-
demnatus ad mortem, verſ. tertiò etiã.* Rebuff. *in cõment.
ad l.* 245. *de verb. ſignif.* Sebaſt. Medices *in tract. Mors
omnia ſoluit, p.* 1. *n.* 158. Lancell. Gallia *in conſuet. Ale-
xand. in gloſſ. vxori, q.* 4. *n.* 79. Farin. *d. litt. C. verbo con-
demnatus, num.* 641. Benedict. Ægid. *in repet. l.* 2. *C. de
ſacroſ. Eccleſ. p.* 3. *§.* 5. *n.* 8. Cui opinioni nõ obſtat quòd
huiuſmodi condemnatus ad mortem non voluntariè,
ſed metu ipſius mortis, vt illam effugere poſſit, mere-
tricem in vxorem ducere videtur, quia facillimè re-
ſpondetur (ſi hæc pars vera in ſe fuiſſet) validum eſſe
huiuſmodi matrimonium, quia is metus non eò ten-
dit, vt matrimonium fiat, ſed propriè & ſponte id eua-
dendi medium eligit, ſic poſt Sotum, Couarr. Cordub.
& alios, reſoluit Cened. *collect.* 140. *num.* 11. & Sanch.
de matrim. lib. 4. *diſp.* 12. *num.* 8. vbi *num.* 9. idem dicen-
dum eſſe putat, etiamſi ipſe damnatus minimè offerat
matrimonium, ſed alius ei promittat immunitatem ab
ea pœna ſi certam fœminam ducat.
Verùm his non obſtantibus veritas eſt in contra-
5 rium, tum quia text. in præſenti ſolum agit an actus
ille ducendi meretricem in vxorem proficiat ad remiſ-
ſionem peccatorum, & licèt dicat quòd ſic, non ideo
tamen quiddam in foro exteriori diſponit, ſed in fo-
ro animæ; tum quia contrariæ partis affirmatiuæ nul-
lam afferre poſſumus concludentem rationem, niſi
quod per matrimonium cum meretrice maior reo vi-
detur pœna imponi quàm per mortem, quæ quidem
ratio nec eſt ſufficiens, nec pia; tunc denique quia ipſa
affirmatiua opinio vltra quam nec ex iure probetur,
nec pro ſe habeat ſufficientem rationem, redderet in
graue Reipubl. præiudicium ſi in praxi obſeruaretur.
Quare hanc contrariam negatiuam opinionem meri-
tò tuentur Gam. *de Sacram. præſtandis vltimo ſupplicio
damnatis, quæſt.* 4. *n.* 10. Tiraquel *de pœnis temperandis
cauſa* 36. *in fine,* Bobadil. *in ſua politica, lib.* 5. *c.* 15. *n.* 142.
Cened. *pract. ac canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 9.
An habens rem cum meretrice teneatur in con-
ſcientia ſoluere ei mercedem ſolitam, ſiue eam pro-
miſerit, ſiue non? quæſtio eſt dubia, in qua probabilior
ſententia affirmat, eámque tenẽt; Caiet. 2. 2. *q.* 32. *art.* 7.
Sot. *de iuſt. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 1. Aragon. 2. 2. *q.* 37. *& q.* 62. *a.*
5. *concluſ.* 8. Salon. etiam 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 5. *controuerſ.*
4. *concluſ.* 1. *&* 2. Syluẽ. etiam 2. 1. *quæſt.* 32. *art.* 7. *cõcl.*
5. Turrian. 2. 2. *tom.* 2. *diſp.* 14. *dub.* 1. Cordub. *lib.* 1. *quæſt.*
32. *art.* 1. Sayr. *in claui Regia, lib.* 10. *tract.* 5. *c.* 3. *num.* 54.
Leſſ. *de iuſtitia, lib.* 2. *c.* 14. *dub.* 8. Homobonus de Bo-
nis *de examine eccleſiaſtico, part.* 2. *tract.* 9. *cap.* 9. *q.* 24.
Tannerus *in* 1. 2. *diſp.* 49. *dub.* 10. *num.* 300. Malder. 2. 2.
tract. 1. *cap.* 9. *dub.* 7. Rebello *de oblig. iuſtit. part.* 2. *lib.* 18.
quæſt. 1. *num.* 9. Azor. *inſtit. moral. part.* 3. *lib.* 4. *c.* 21. *quæſ.*
2. Regius *in reſolut. caſu* 8. Villalob. *in ſumma, tom.* 2.
tract. 11. *diffic.* 16. *num.* 8 Ratio eſt, quia pro omni actu
pretio æſtimabili poteſt accipi merces; ſed actus mere-
tricius ſi conſideretur non vt turpis, & illicitus, ſed vt
naturalis, & delectioni hominum accommodatus,
poteſt pretio æſtimari; ergo, &c. Contra Nauarr. *in
man. cap.* 17. *n.* 40. *in fine,* Medina *in C. de reſtit. quæſt.* 10.
Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 3. *q.* 5. Ioan. Valer. *de
differ. vtriuſque fori, verbo promiſſio, differ.* 8. exiſtiman-
tes habentem rem cum meretrice non teneri in con-
ſcientia ſoluere ei mercedem ſolitam.
In gloſſ. *Publicas.* ibi, *& dicitur meretrix, quæ multo- 6
rum libidini paret,* &c. ita Couarr. *de ſponſ. part.* 2. *c.* 8.
§. 11. *num.* 4. Bermon. *de publicis concubinarijs, verbo cõ-
cubinam dimittat, num.* 10. *cum ſeqq.* Gomez *l.* 62. *Tauri,
num.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 201. *num.* 7. *& caſu* 328.
num. 4. Maſcard. *de probat. concl.* 1066. *n.* 4. *cũ ſeqq.* Ma-
tienſ. *l.* 10. *gloſſ.* 4. *n.* 2. *tit.* 3. *lib.* 5. *nouæ recop.* Farin. *conſ.*
33. *n.* 30. vbi *additio littera R, & in praxi crim. q.* 136.
n. 16. *cum ſeqq.* Ioſeph. Seſſe *Aragoniæ deciſ.* 95. *num.* 8.
& 9. vbi *n.* 10. dicit meretricem non eſſe, quæ peccatũ 7
aliquod occultè cum aliquo commiſit, vel alicuius
amore capta ei ſui copiam fecit, Farin. *d. q.* 98. *num.* 86.
Rota apud eundẽ *deciſ.* 445. *n.* 2. *p.* 1. *recent.* Dicitur au- 8
tem meretrix à merendo, mereri enim eſt ſtipendia
facere, Petr. Gregor. *ſyntagmatum iuris, lib.* 2. *c.* 1. *n.* 1.
Menoch. *d. caſu* 535. Farin. *d. q.* 136. *n.* 80. Bened. Ægid.
tract. de iure, & priuilegio honeſtatis, art. 9. *de meretrice* 9
Huiuſmodi tam turpe mulierum genus (quæ turpes, &
infames reputantur in iure, Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum
fori Eccleſiaſtici, deciſ.* 266. *n.* 87. & nuncupatim, vt tã- 10
quam turpes perſonæ nõ poſſunt capere ex teſtamen-
to fratris ad excluſionem fratrum, Gomez *tom.* 1. *var.
cap.* 11. *num.* 38. *verſ. ex quibus.* Craſſ. *§. teſtamentum, q.*
46. *n.* 8. Vbald. Pereira *quæſt. forenſ. in comment. ad §. ſo-
ror. n.* 44. *in medio, Inſtit. de inoffic. teſtam.* Bened. Ægid.
d. art. 9. *de meretrice, n.* 13. & Steph. Grat. *Marchia deciſ.*
216. *num.* 3.) eſſe permittitur in Chriſtiana Republ.
ad maiora mala euitanda, adeo vt lupanaria mere-
tricibus ſint deputata, Cou. *de ſponſ. p.* 1. *c.* 4. *n.* 7. *& n.* 9.
verſ. Eccleſia igitur, Roias *de ſucceſſ. cap.* 10. *ex num.* 27.
Menoch. *lib.* 1. *illuſtr. cap.* 48. *num.* 1. Spin. *in ſpeculo te-*

ſtament.gloſſ.15.princ.n.113.in princ. Petr. Magdalen. *de num teſt.in teſtam.part.1.c.3.num.54.in fine*, Anton. Scap.*d.lib.1.c.54.ex num.12.*Menoch. *caſu 535.num.6.cum ſeqq.*Matienſ.*l.6.gloſſ.1.num.13.tit.8.lib.5.noua recop.*Chald.Pereira *in l.ſi curatorem,verbo cum non ab ſimilis,n.12.*Maſcard.*de probat.concluſ.*1063. Hieron. Fernan.de Otero *in interpretatione c.vlt.de conſuetudine,n.68.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium metu graui extortum ratificatur per diutinam habitationem mutuam, & ſpontaneam, & num. 2.*

3 *Conſenſus præſumptus ex mutua cohabitatione hodie non ſufficit, niſi denuo ratificetur coram parocho, & teſtibus, obſeruata Concilij Tridentini forma.*

Cap. Ad id. XXI.

1 Mulier etiam vndecim annorum, ſi inuita traditur viro cum quo ſpontaneè poſtea cohabitat per aliquod tempus, vt per annum cum dimidio, cenſetur tacitè conſenſiſſe, & ſic coactio tranſit in conſenſum, & ſi mulier velit inducere teſtes ad probandam coactionem, non ſunt admittendi, ſed compelli debent coniuges affectu maritali ſe tractare niſi velint pariter ad Religionem conuolare; quod ſi interim vterque ad alienos, & illicitos concubitus tranſiuit, pro hoc agere debet pœnitentiam, antequam ingrediantur Religionem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Cened.*collect.*93.Viuian.*in rationali lib.4.iuris Pontif. pag.* 13. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*563.remiſſiuè Ximen.*in concordant. p.1.& 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal.lib.4.tit.1.cap.7.*

2 Hanc eandem concluſionem ea hoc text. quoad primam eius partem deſumunt Sebaſt.Medic.*de caſib. fori.p.1.q.7.num.43.& 57.verſ.ſi metu contraxit,*Farin. *fragm.crimin.p.2.lit. M,n.58.*Alphonſ.à Veracr.*in ſpeculo coniug.p.1.art.8.pag.67.verſ.contra iſtam determinationem,*Steph.è Gaëta *in repet.c.ad limina 30.q.1.§.4.ex n.454.*Couar.*de ſponſalib.p.2.c.3.§.6.n.1.cum ſeq.*Greg. *l.15.verbo le pinguiſſo,tit.2.partit.4.* Menoch. *de præſumpt.lib.3.q.4.n.24.cum ſeqq.*Maſcard.*de probat.concl.* 1051.à *n.55.*Cened.*ad Decretal.collect.93.n.2.*Henriq. *in ſum.lib.11.c.9.n.7.*Sanch.*de matrim.lib.4.diſp.18.n. 3.*vbi *n.5.*cum *ſuprà* citatis Doctoribus, quos refert, concludit non eſſe neceſſariam habitationem anni, & dimidij, quam hic tex.exigere videtur; narrat enim facti contingentiam dum eius temporis habitationem ponderat: vnde rectè dicit prudentis arbitrio diffiniendum eſſe hoc tempus, qui in dubio conſiderabit fugiendi opportunitatem, habitationiſque moram: nam quãdo conſtat de ſpontanea cohabitatione, tunc data opportunitate ſi illico, & incontinenti non fugit, ſatis eſſe momentaneam cohabitationem, reſoluit idem Sanchez *d.diſp.17.n.6.*

3 Hodie tamen attento iure nouiſſimo Concil. Trid. *ſeſſ.24.de reform.matrim.c.1.*præſumptus conſenſus ex mutua cohabitatione nõ ſufficit niſi de nouo ratificetur coram parocho, & teſtibus obſeruata eiuſdẽ Concilij forma ita Gutier.*Canon.q.lib.1.c.18.n.7.* Perez *l. gloſſ.5.pag.41.verſ.quintò.tit.1.lib.5.Ordin.*Ceual. *commun.contra commun.q.604.n.19.*Marienzo *in rub.tit.1. gl.5.n.33.cum ſeqq.lib.5.noua recep.*Spin.*in ſpec.teſtam. gloſſ.25.principali,n.61.*Cened.*d.collect.93.n.5.* Franc. Molin.*de ritu nupt.lib.1.compar.12.n.16.* Ego ipſe *de officio,& poteſt. Epiſcopi,allegat.32.n.149.*Cened.*pract. & canonic.lib.2.q.30.n.15.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia irritantur per ſubſequens matrimonium valide celebratum cum alia perſona, & n. 2.*

3 *Sponſalia priora de futuro non diſſoluuntur per poſteriora iuramento firmata.*

4 *Sponſalia præfixo termino non adimpleta reddunt liberum ab eorum fide illum per quem non ſtetit.*

5 *In matrimonij promiſſione an poſſet alter alteri abſenti ſtipulari, oſtenditur.*

Cap. Sicut ex litteris. XXII.

Innocent. III.

Sponſalia de futuro contrahentem cum vna & iurantem, ſi deinde cum alia contrahit de præſenti, poteſt iudex hoc cognito compellere ſeruare ſecundum matrimonium, & iniungere pœnitentiam viro pro fractione fidei, niſi forſan in iuramento præſcripſit certum tempus contrahendi, & per eum non ſtetit in illo tempore; ſi verò cum vtraque contraxit de futuro, compelli debet ſeruare primum, & agere pœnitentiam vt periurus de ſecundo; quod ſi de his non conſtat, tandiu cognoſcatur de cauſa donec ſufficienter iudex ſuper his inſtruatur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.*14. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.* 559. remiſſiuè Caſal. *in annot.*& Ximen. *in concord.p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 4.tit.1.c.1.* 1

2 Collige ex text. ſponſalia irritari per ſubſequens matrimonium valide celebratum cum alia perſona, vt per Surd.*conſ.364.n.11.*Henriq.*in ſumm.lib.11.c.14.§. 2.*Gutier.*de matrim.c.27.n.1.cum ſeqq.*Menoch.*de arbitr.caſu 455.n.9.*Leſſ.*de iuſt.lib.2.c.40.n.74.*Coninch. *diſp.23.dub.4.n.28.*Bonacin.*de matrim.q.1.punct.7.n. 2.*Baſ. Pont.*in tract.de Sacram.matrim.lib.11.c.13.*Hurtad.*in tract.de matrim.diſp.2. diffic. 7.*Sanch.*eod.tract. lib.1.diſp.48.à princ.*vbi *n.3.*reſoluit priora ſponſalia hoc caſu omnino extincta eſſe, ac proinde ſoluto matrimonio nullam illam perficiendi obligationem ſupereſſe, & *n.3.*aduertit quòd ſi ſponſus ea ſpe virginem violaſſet, teneretur ſoluto matrimonio eam ducere, nõ vi ſponſalium, quæ extincta ſunt, ſed ratione damni illati, niſi iam aliunde eſſet ſatisfactum.

3 Priora verò ſponſalia de futuro non diſſoluuntur per poſteriora iuramento firmata, quia hoc caſu non datur fortius vinculum ſicut in priori, nec iuramentũ obligare poteſt cùm fuerit de re iniqua, & in præiudicium tertij, iuxta *reg. non eſt obligatorium, de reg.iur.lib. 7.*quare ita tenent Gutier.*de iuram.confirm.p.1.c.51.n. 6.*Couar.*de ſponſ.p.1.c.4.in princ.n.3.*Triuiſan.*deciſ.9. n.11.lib.1.*Cened.*pract.& canon.q lib.1.q.30.n.5.& ſeq.* Buratt.*deciſ.412.n.5.*Hurtad.*d.diſp.2.diffic.8.* Matienzo *ad rub.tit.1.gl.1.n.44.lib.5.noua recop.*plures, quos refert, & ſequitur Sanch *d.lib.1.diſp.50.n.2.*vbi *n.6.* reſoluit quòd quando ſecunda ſponſalia non fuerunt valida, quia contrahens primis ligatus erat, nec erat iuſta recedendi cauſa, ſi ante celebratum matrimonium cum priori diſſoluantur ſponſalia, non tenetur hic ad poſteriora.

Niſi

4 *Niſi forſan*, &c. Notatur ad hoc, quòd liber ſit ille à ſponſalium fide ſi abſque eius culpa ſponſalia præfixo termino impleta non ſint, ita Couar. *de ſponſal. par. 1. c. 5. in initio, num. 8.* Greg. *l. 7. verbo excuſation, tit. 1. part. 4.* Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom. 2. diſp. 23. num. 49.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 31. num. 261. verſ. 7.* Baſil Pont. *d. lib. 12. c. 19. à princip.* Ioan. Brunel. *de ſponſal. concl. 8. n. 4.* Alexand. Carrer. *eo ſimili, tract. c. 15. verſ. ſoluuntur quartò*, Bonac. *de matrim. quæſt. 1. puncto 6. in 2. propoſ.* Buratt. *deciſ. 412. n. 2.* Hurtado *in tract. de matrim. diſp. 2. difficult. 9.* Sanchez *d. lib. 1. diſp. 53. num. 1.* vbi *num. 5.* reſoluit quòd ſi tempore ipſo, quo ſponſalia contrahuntur, apponuntur termini, tunc lapſus termini eximit ab obligatione illum per quem non ſtetit: cum enim nullus ſit contractus perfectè initus, ſed in ipſomet ſponſalium contractus terminis inhibitus ſit, cenſetur adiectus ad extinguendam obligationem, & in hoc caſu loquitur text. *in præſenti*, clarè demonſtrans in præcitatis verbis terminum de quo agit in ipſomet contractu interpoſitum fuiſſe. Vnde neceſſarium eſt, vt dicamus ſi ſponſalibus iam contractis tractetur ex interuallo de die celebrandi matrimonium lapſum termini neutrum liberare a ſponſione, quia cùm, accedat contractui ſponſalium perfectè inito, cenſetur adiectus potius ad ſolicitandam, quàm ad extinguendam obligationem, & in hoc poſteriori caſu procedere poteſt, reg. text. *in l. Celſus 27. §. 1. ff. de recept. arbitr.* quicquid dicit gloſſ. *hic verbo ad ſtatutum*, contra quam ſic conciliant vltra ſupracitatos DD. Gutierr. *de matrimonio c. 24. n. 6.* Bonacina *eodem tract. q. 1. puncto 6. num. 6.* Rebello *de obligat. iuſtitiæ, lib. 4. q. 8. ſect. 4. num. 20.*

5 *Cùm L. Parochianus*, &c.] Ex huiuſmodi verbis colligitur ſpeciale eſſe in matrimonij promiſſione, vt poſſit alter alteri abſenti ſtipulari, id eſt, acquirere illi obligationem, & proinde non poterit promittens reſilire etiam ante abſentis acceptationem, vt per gloſſ. *verbo nihil, in cap. vbi non eſt, 30. quæſt. 2.* & Alex. de Neuo *hic num. 15.* Verùm Sanchez *d. lib. 1. diſp. 7. num. 12.* id intelligit ſi alter ſtipulans contraheret promittendo pro abſente matrimonium, quia eſt mutuus contractus vtrinque celebratus, & ſicut ſtipulans poteſt cogi, vt curet, & facit quod in ſe eſt, ad quod ſe obligauit, ita & promittens tenetur fidem ſeruare, & ideo *in præſenti*, promiſſio, quam pater fecit, de tradendo filiam, firma eſt non ratione ſponſalium, quia parentes ipſi ea contrahere non poſſunt pro filiis abſque eorum conſenſu, *c. vnic. § fin. de deſponſat. impub. lib. 6.* ſed ratione promiſſionis. Poteſt ideo ſtipulans antequam parti abſenti intimet remittere hanc ſponſionem, quia obligatio non eſt acquiſita abſenti, ſed huic ſtipulanti, ſed ſi intimaret abſenti, & ille acceptaret, iam non poſſet remittere: quia ius vt alter fidem ſibi ſeruaret ceſſit in abſentem, in cuius fauorem ſtipulatus fuerat.

SVMMARIVM.

1 *Mutus, & ſurdus, & omnes qui non prohibentur, matrimonium contrahere poſſunt.*
2 *Mutus, & ſurdus poſſunt contrahere matrimonium.*
3 *Verba non ſunt neceſſaria in matrimonio carnali.*
4 *Edictum de matrimonio eſt prohibitorium.*

Cap. Cùm apud. XXIII.

Matrimonium contrahere poteſt omnis ille qui non prohibetur, & ſic mutus, ac ſurdus poſſunt contrahere, quia ſufficit conſentire ſignis, & nutu, licet non verbis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 15.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 564.* remiſſiue Ximen. *in concordant. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 3.*

Barboſ. Collect. Tom. II.

An mutus, & ſurdus poſſint, &c.] Ex his verbis colligunt aliqui mutum ſimul, & ſurdum non poſſe contrahere matrimonium, ex eo quia cùm in plurali numero loquatur, videtur loqui de diuerſis, quorum alter mutus, alter verò ſurdus ſit, vt per Flamin. *de reſign. beneſ. lib. 5. q. 3. n. 26.* Bollum *in OEconomia canonica, claſſe 2. c. 4. § 7. lit. G.* Cæterum in contrarium eſt communis, & recepta Doctorum opinio, aſſerentium poſſe mutum ſimul, ac ſurdum, ſi intellectum perſpicacem habeat, ita vt ſignis edoceri poſſit quid ſit matrimonium, & ſignis indicare conſenſum, validè contrahere ſponſalia, & matrimonium, quæ quidem reſolutio hoc text. probatur vbi in reſponſione ſic dicitur, videtur ſi talis (nempe ſurdus, & mutus de quo erat quæſtio) velit contrahere, non debet ſibi denegari, &c. vbi collucatur in ſingulari videtur intelligere de eodem vtroque morbo laborante: quare hanc ſententiam defendunt Couarr. *de ſponſ. p. 2. c. 1. in fin.* Gregor. *in l. 5. verbo que fueſſe, tit. 2. partita 4.* Donat. a Fin. *tom. 1. commun. opinionum, lib. 5. tit. 2. n. 30. pag. 705.* Cbald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo cùm non abſimilis, n. 58. cũ ſeqq. & de nominat. emphyt. q. 1. n. 30.* Matienzo *in rub. tit. 1. gloſ. 1. n. 67. lib. 5. noua recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſ. 9. rub. n. 3.* D. Barboſ. *in l. cum Prætor § fin. n. 29. ff. de iudiciis*, Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 8. n. 11.* Gutier. *eod. tract. c. 8. num. 1. cum ſeqq.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comparat.* ampliantes præcipue tres vltimo loco citati, etiamſi aliquis ſit ſimul mutus, ſurdus, & cæcus, &c. 2

Et ſufficiat ad matrimonium, &c.] Ergo in matrimonio carnali verba non ſunt neceſſaria, etiam in iis, qui loqui poſſunt, ſed ſufficit vt conſenſus contrahentium matrimonium aliquo ſigno exprimatur. Vide Viuian. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 2. nu. 59. pag. 307.* Ægid. *de Sacram. & cenſuris, tom. 2. diſp. 24. n. 65.* 3

Quod cùm prohibitorium, &c.] Notatur ad hoc, quòd edictum de matrimonio eſt prohibitorium, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 9. præſumpt. 16. n. 12.* Perez *l. 2. gl. 2. p. 5. verſ. quæritur præterea, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* 4

SVMMARIVM.

1 *Furioſus non poteſt matrimonium contrahere, & n. 2.*
3 *Mente captus rationis vſu omnino deſtitutus matrimonium contrahere non poteſt.*
4 *Ebrius ebrietatis tempore matrimonium non poteſt contrahere.*

Cap. Dilectus. XXIV.

Furioſus ſi aliquis perpetuò fuerit, non poteſt contrahere matrimonium, quia non poteſt eſſe conſenſus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Ioann. Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpoſ. Petrus Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 14.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 559.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 1. c. 4.* 1

 Hanc

Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Couar.*de ſponſal.p.2.c.2.n.8.*Gregor. *l. 6. verbo el que fueſſe loco,tit.2.p.4.*Henr.*in ſum.lib.*11.*c.*13.*n.*10.Spin. *in ſpec.teſtam.gloſ.*10.*rubr n.*5.Cened.*ad Decretal. collect.*148.*n.*1.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*31. *n.*66.*cum ſeqq.*Sanch.*de matrim.lib.*1.*diſp.*8.*nu.*15. *cum ſeqq.*Gutier.*eodem tract.c.*8. *n.*5. intelligentes ſupradictam concluſionem quando furioſus, vel mente captus rationis vſu omnino deſtitutus perpetuo furore laboraret.

3 Vnde ex ratione huius text.bene deprehēditur mēte captum rationis vſu omnino deſtitutum, ſicut & furioſum matrimonium contrahere non poſſe, vt tenent Couar.*d.c.*2.*n.*8.Henriq.*lib.*11.*c.*4.*n.*3. Sanch. *d. diſp.*8.*n.*15.Gutier.*d.c.*8.*n.*12.

4 Sic etiam colligitur ebrium ſi ebrietatis tempore contrahat ſponſalia, aut matrimonium dum rationis vſu orbatus eſt,nihil facere, quia libero conſenſu, & debita deliberatione caret, tenent Couarr.*d.c.*2.*num.*9. Cened.*d.collect.*148.*n.*2.Sanch.*d.diſp.*8 *n.*19.vbi *n.*20. non immerito dubitat quid dicendum ſit ſi ebrius & demens tempore ſanæ mentis voluntatem habuerant contrahendi ſponſalia, aut matrimonium, illamque tempore ebrietatis;aut dementiæ exequantur.

5 In gloſ.*Furore.*ibi,*quandoque tamen furioſus per dilucida interualla redit ad ſanum mentem.*Aduerte quòd ſi furioſus habeat dilucida interualla, & dubitetur an actus ab ipſo geſtus,ſit geſtus tempore furoris,vel interualli,in dubio præſumitur geſtus tempore furoris, vt tenent Menoch.*de præſumpt.lib.*6.*præſumpt.*45 *nu.*63.Maſcard.*de probat.concl.*39.*n.*4.Sanch *d.diſp.*8. *nu.*27.Chald.Pereira *quæſt.forenſ.c.*-*nſ.*24.*num.*4.*cum ſeqq.* Gutier.*d.c.*8.*n.*14.Valer.Reginald.*d.lib.*31.*n.*68.Furor enim præſumitur durare omni tempore,& illa dilucida interualla, quia ſunt per accidens, minimè præſumuntur,Molin.*de primog.lib.*2.*c.*9.*n.*39.Ioſeph.Ludouic.*tom.*3.*commun.opinionum,tit.de probat.concluſ.vnic. verſ.infertur* 193.*pag.mihi* 477.Menoch.*d.præſumpt.*45. *n.*18.*& conſ.*374.*n.*45.Maſcard.*concluſ.*824.*n.*4.Molina *de iuſtitia,tract.*1.*diſp.*136.*n.*3.Sanchez *d.n.*17.*verſ. & ratio eſt,*Valaſc.*conſult.*145.*n.*13.*&* 14.Farinac.*fragment.crim.p.*1.*lit.F,verbo furioſus,n.*317.*cum ſeq.*Limita tamen niſi ex actus qualitate, qui ita bene geſtus eſt vt oſtendat non factum eſſe eo demente præſumatur geſtum tempore ſanæ mentis, ex Menoch. *d. præſumpt.*45.*n.*66.& Matienzo *in rubr.tit.*1.*gl.*1.*n.*67.*lib.*5.*noua recop.*Sanch.*d.n.*17.*verſ.limita tamen.* Farin. *d. verbo furioſus,n.*326.*cum ſeqq.*

6 In eadem gloſ.ibi, *& tunc contrahat tenet.* Notatur ad hoc,quòd furioſus habens dilucida interualla poteſt eo tempore ſponſalia & matrimonium contrahere;tūc enim rationis vſus particeps eſt, ſequuntur *hic* Ioan. Andr.*n.*5.Henric.*n.*1.Alex.de Neuo *n.*16.Præpoſ.*n.*1.& alij citati à Sanch.*d.diſp.*8.*n.*16.

7 In eadem gloſſ.ibi,*ſed pone quod mulier,*&c.]Notatur ad hoc quòd neceſſarius non eſt conſenſus vtriuſq; cōiugis ſimul tēpore præſtari,ſed ſatis eſt tēporis mora intercedente conſenſus ab vtroque præſtari,modò ille prioris coniugis reuocatus non ſit:ita Couar. *de ſponſ. p.*2.*c.*5.*in initio,n.*-.Brunel.*de ſponſ.concl.*13.*n.*2.Greg. *l.*10.*verbo ni conſientē,tit.*1.*p.*4.Petr.de Ledeſm.*de matrim.q.*45.*art.*3.*dub.* 2.Viuald.*in candelabro aureo. p.*1. *tit.de matrim.n.*42.Fr.Emman.*in ſumma,tom.*1.*c.* 216. *num.*8.Azeued.*l.*2.*t.*10.*ad fin.tit.*16. *lib.*6.*noua recop.*Henriq.*in ſumma,lib.*11.*c.*3.*num.* 6.Sanch.*de matrim.lib.* 2.*diſp.* 32.*num.*3.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſolo legitimo conſenſu contrahitur, verba autem requiruntur quoad probationem.*

2 *Verba neceſſaria non ſunt in matrimonio contrahendo, ſed ſatis ſunt in quibuſcunque ſigna conſenſum exprimentia.*

3 *Annuli immiſſio, & receptio, ſi præceſſerint verba vnius, operantur verbum expreſſum alterius.*

4 *Sponſalia ſunt ſi ſponſus habito tractatu inter amicos de matrimonio contrahendo miſit arrhas,vel iocalia, nihil aliud exprimens, & ſponſa acceptauit.*

Cap. Tuæ Fraternitati. XXV.

Matrimonium contrahitur per ſolum conſenſum legitimum, verba autem exprimentia conſenſum de præſenti,requiruntur reſpectu Eccleſiæ,vnde ſurdi, & muti per conſenſum mutuum ſine verbis poſſunt contrahere,& pueri ante ætatem per verba ſolum non contrahunt, quia non intelliguntur conſentire.Colligunt ex Ordin.Abb. antiq.Innocent. Collect Zabarel.Ioan.Andr.Hoſtienſ.Ancharan Butr. Panorm. Præpoſ.Matian.Socin.Petr.Gregor.Alexand. de Neuo,Camſ. Curte.Cened.*collect.*21. Viu. *in rationali lib.* 4.*iuris Pontificii,pag.*10. Alagona *in compendio iuris Canonici,pag.*561.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. *&* 2.refertur ab Anton. Anguſt.*collect.*1.*Decretal.lib.* 4.*tit.*1.*cap.*5. 1

Nam & mutus ſine verbis poteſt contrahere.] Ergo verba neceſſaria non ſunt in matrimonio contrahendo,ſed ſatis ſunt in quibuſcunque ſigna conſenſum exprimentia,ita Couar.*de ſponſal p.*2.*c.*4.*in init.n.*1. Victor.*in ſumm.de matrim.n.*250.Brunel. *de ſponſ. concl.* 14.*n.*1.Bellarm.*lib.*1 *de matrim.c.*8. *ad* 2. *obiectionem,* Iacob.de Graffiis *in aureis deciſ.* 2.*lib.*1 *c.*12. *n.*10. *ad finem,*Caroc.*in tract.de iuram.deciſ.*9.11.13.*princ. n.*2. *&* 3.Viu.*opin.*488.*n.*1.Fr.Emm. *in ſum.tom.*1 *c.*216. *n.*5.Nau.*in man.c.*22.*n* 20.Greg.*l.*5 *.verbo palabras,tit.* 2. *p.*4.Petr.de Ledeſ.*de matrim.q.*45.*art.*2.*dub.*2. Humada *l.*2.*gl.*2.*n.*2.*tit.*1.*p.*1.Gama *de Sacram.præſtant.vlt. ſupplicio dānatis,q.*4.*n.*6.Spino *in ſpecul.teſt.gl.*15.*princ. n.*3.*&* 13.Mozz.*de contract.lib.tract.de ſponſ tit. de ſubſtantialibus ſponſ.n.*4.*& tract.de matrim.tit de ſponſ.matrim.n.*2.Maſcard.*concl.*1024 *n.*2.Barthol.à Ledeſm.*de matrim.dub.*17.*fol.*1271.D.Gutier.*de matrim.c.*46. *à nu.* 10.Fr.Baſil.Ponc. *de impedim.matrim. c.*29.§.1.*à princ.* Matienſ.*in rub.tit.*1.*gl.*1.*n.*22.*lib.*5.*noua recop.*Soar.*de Sacram.q.*60.*art.*8 *diſp.*2.*ſect.*1.*&* 2.Henriq.*in ſum.lib.* 11.*c.*1.*n.*6.plures per Cened.*ad Decretal.collect.*21. & alios per Sanch:qui hanc opinionē ſequitur *d.diſp.*31. *n.*5.vbi *n.*6.reſpondet ad hunc text.quatenus dicit verba eſſe neceſſaria quoad Eccleſiam,ideſt,quoad clariorem probationem,vel vtilia ad meliorem probationē; vel poteſt intelligi de verbis non proprie,ſed latè, ita vt amplectātur & omnia ſigna,quibus perinde ac verbis exteriùs exprimitur conſenſus interior ad matrimoniū requiſitus,ſecundùm Valer.Regin.*in praxi fori pœnit.lib.*32.*num.*17. Et etiam multipliciter reſpondet Franc.Molin.*de ritu nupt.lib.*1.*comp.*3.*n.*67 *cum ſeqq.* 2

Et itavt ea,quæ breuiter dicta ſunt diſtinctè, & copioſiùs explicentur, dicendum puto quòd vel agitur de matrimonio contrahendo, vel de eo iudicando per Eccleſiam : priori caſu matrimonium fit mutuo conſenſu contrahentium inter eos quouis modo expreſſo,ſiue verbis,ſiue ſignis, quæ ipſi etiam ſoli intelligant, etenim eatenus contractus conuentionem requirit, quatenus Sacramentum ſignum ſenſibile;in

hoc

hoc autem caſu vt matrimonium re vera ſit, non requiritur vt conſenſus exprimatur per verba,aut ſigna; quæ a'ij in'elligant,aut per quæ Eccleſia iudicet conſenſum inter eos,ſed ſatis eſt vt ipſis contrahentibus de conſenſu conſtet in terminis iuris communis ante Concil. Trident.& hoc eſt quod vult text. *in præſenti*, dum ait matrimonium iu veritate contrahi per mutuum conſenſum hoc inter ipſos contrahentes quouis modo declarato, licet inde Eccleſia iudicare oon poſſit, vt ſi inter ſe ſtatuerent tunc contrahere,cùm alter alteri manum oſtenderit,certe eſſet inter eos verum matrimonium, non tamen altero negante poſſet Eccleſia ex illo ſigno matrimonium iudicare, & hoc caſu procedunt argumenta omnia tam a Theologis, quàm a noſtris adducta,quibus nituntur probare verba non eſſe neceſſaria ad matrimoninm ſcilicet faciendum. Poſteriori verò caſu quando agitur de iudicando matrimonio per Eccleſiam, diſtinguendum eſt inter mutos,& eos,qui loqui poſſunt, muti enim matrimonium ſignis contrahunt, & ſufficienter declarant,ita vt ab Eccleſia iudicetur, *ad cap.cum apud, hoc tit.* inter illos autem,qui loqui poſſunt, non aliter Eccleſia verum matrimonium iudicauit,qnàm ſi mutuum conſenſum verhis conſuetis expreſſerint, vel aliis id communiter ſignificantibus, & hoc eſt quod inquit text. *in præſenti*, dum ait verba eſſe ad Eccleſiam neceſſaria, ſcilicet vt Eccleſia iudicet matrimonium eſſe contractum, quod etiam colligitur ex *cap. pen.hoc tit.& ex cap.licet,de ſponſa duorum*. Quorſum enim toties iura repeterent verba eſſe neceſſaria ſi alia ſigna ſufficerent ad iudicandum,dubitare aliquis poſſet,ſed communiter tradunt DD. hoc fieri propter vehementem ſuſpicionem quòd non conſentiunt illi, qui cùm poſſint verbis pauciſſimis ſuam voluntatem explicare,ea adhibere nolnerunt, vt conſiderant Specul.coniug.*p.1.art.3.*Sot.*in 4.diſt.27.q.1.art.5.verſ ex huiuſmodi*.

Intellige verba hæc accipienda eſſe non ſolùm illa, quæ actuali voce proferuntur,ſed etiam, quæ per litteras,vel nuncios explicantur, quoniam in materia fauorabili,prout eſt matrimonium ex *cap.vltim. de re iudic.* verba accipiuntnr etiam per ſcripta,vel per nuncios dicta quaſi per inſtrumenta,vt reſoluunt communiter DD.*in l.1 in princ.ff.de verb. obligat.* vbi Alciat. *num.*20.& Pariſ.*num.* 21. In aliquibus tamen caſibus Eccleſia matrimonium ſine verbis non indicat directè quaſi ex certis probationibus, ſed ex cauſa præſumit ex coniecturis,vt *in cap.is,qui fidem,inf.hoc tit.* ex hoc caſu audiendi ſunt DD. diſtinguentes inter matrimonium verum,& præſumptum, quos refert Præpoſ. *in præſenti,num.3.in princ.*ſic etiam videtur docuiſſe Catech.*tit.de matrimon.verſ.ex his.*Oportet autem vt verba talia ſint, quæ ſecnndùm communem loquendi vſum ſignificent conſenſum de præſenti. Eccleſia enim ex communi vſu verba accipit, vt probat text. *in d.cap.pen.& in d.c.licet*, facit doctrina Bart.*in l.Labeo.num. 5.ff. de ſepell. leg.* quam exornat Socin.iun. *conſ.*19.*lib.*2.Couar.*lib.3.var.cap.5.num.*2.Menoch.*de arbitr.caſu* 489.Vnde.nec verba de futuro iuramento confirmato ſufficient, vt otioſè videntur diſputare Theologi *in 4.diſt.28.quæſt.*1.Neque verba, Volo te habere,vel habebo in vxorem,vel non habebo aliam niſi te.matrimonium per ſe probant,vt latè poſt multos ſcribit Menoch.*de arbitr caſu* 496.*num.*18.Procedunt autem prædicta omnia iure communi,quo inſpecto matrimonium contrahebatur mutuo conſenſu inter coniuges tantum ſignificato. Hodie verò tam ad faciendum matrimonium, quàm ad iudicàndum per Eccleſiam oportebit vt conſenſus coram Parocho, & duobus,aut tribus teſtibus exprimatur,ita vt intelligatur ab omnibus,iuxta decretum Concil. Trid.*ſeſſ.24. de reform matrim.c.1.*ibi,*qui intellecto ipſorũ conſenſu*, & rurſus dum Parochum,ac teſtes ad validitaté matrimonij requirit, neceſſariò præſuppouit ita eſſe exprimendum conſenſum,vt ipſi intelligant,& iudicét Vnde verba ab his,qni loqui poſſunt in communi vſu, & ſigna in multis,ſecundùm communé eorum ſignificationem accipieotur.

In gloſſ.*Verba 3.*ibi,*& idem crede ſi per alios contrahatur ſubſequente annuli ſubarrhatione*.Notatur ad hoc quòd ſi verba vnius præceſſerint,immiſſio annuli,& recipio operantur verbum expreſſum alterius,& conſenſum,vt per Menoch.*de præſumpt.lib.3. præſumpt.*2.*num.*4.Maſcard.*de probat concl.*1024.*n.*2.*&* 3. Sanch. *de matrimon.lib.1.diſp.*22.*num.*3. 3

Sic etiam quando habito tractatu inter amicos de matrimonio contrahendo ſponſus miſit arrhas, vel iocalia, nihil aliud exprimens, & ſponſa acceptauit, ſunt ſponſalia,quia hoc eſt ſufficiens mutuæ promiſſionis ſignum quando ſponſæ de tractatu conſtitit, ita Henriq.*in ſumma lib.*11.*cap.*13.*numer.* 6.addens idem eſſe ſi pecunias nomine ſponſalitiorum mittat, Sanch.*d.diſput.*22.*num.*5.Gutier.*de matrimon. cap.*12. *num.*5. 4

In gloſſ.ead.ibi,*verba & ſigna*.imò potiùs dicere debebat per diſiunctiuã ſigna,vel verba,vt aduertit Perez *l.1 gloſſ 2.pag.*208 *tit. 7. lib. 5. Ordinam.* & tunc conformaretur reſolutioni Doctorum,quos ſup.retuli *numer.2.hoc eod.cap.* 5

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium re vera non eſt ſi alter contrahentiũ vtitur verbis dubiis, vt falſis animo decipiendi mulierem,& eam poſtmodum cognoſcit carnaliter, ſed hoc in foro exteriori vix poteſt probari.*

2 *Sponſalia non iudicantur matrimonium in foro conſciẽtiæ ſi ſponſus diceret ſe ad ſponſam acceſſiſſe animo fornicario.*

3 *Intentioni ſecundùm quam verba proferuntur ſtandum eſt in foro conſcientia.*

4 *Verbo quod quis non expreſſit,mente non videtur cogitaſſe.*

5 *Proteſtatio,qua alter coniux proteſtatus eſt ante matrimonium ſe nolle per quacunque verba poſtea à ſe dicta matrimonium contrahere,non prodeſt matrimonio poſtea inita.*

6 *Dictio,*fortè,*regulariter eſt nota dubitationis.*

7 *Confeſſionis arcanum reuelare non licet, vt matrimonium aliquod probetur.*

8 *Matrimonij quæ ſit materia & forma oſtenditur.*

Cap. Tua nos. XXVI.

MAtrimonium re vera non eſt ſi quis verbis æquiuocis,aut falſis decipit mulierem, & ſine animo eam ducendi,contrahit, & carnaliter cognoſcit, quia deeſt conſenſus, ſed hoc in foro exteriori vix poteſt probari.Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc. Collectar.Zabatel.Ioan.Andr.Hoſtienſ. Butr.Anchar. Panorm.Præpoſ.Marian.Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ.Cuiac.Viuian.*in rationali libri quarti iuris Pontificij.pag.*16.Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*564.remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1. & 2.*refertur ab Anton. Auguſt.*collect.4. Decretal.lib.4.tit.1. cap.1.* 1

Collige ex text. quòd in foro interiori animæ (quem conſcientiæ appellamus) ſi ſponſus diceret ſe ad ſponſam acceſſiſſe affectione fornicaria, non con- 2

iugali non iudicantur illa ſponſalia matrimonium, ſecus tamen in foro exteriori, vt per Couar. *de ſponſal. part.1.cap.4.§.1.numer.9.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt.1.numer.13.& 129.* nam ſi quis non habuit contrahendi animum, matrimonium non eſt contra-
3 ctum, idem Menoch. *conſ. 335. num. 13.* Quia in foro conſcientiæ ſtandum eſt intentioni ſecundùm quam verba proferuntur, Bonac. *de matrim. quæſt. 1. puncto 1. à num. 14.*

4 *Quod qualiter ſibi conſtiterit non videmus.*] Notatur ad hoc quòd verbo quod quis non expreſſit mente non videtur cogitaſſe, vt per Card. Tuſch. *tom. 8. litt. V. concl. 89. num. 3.*

5 In gloſſ. *Mulierem.* ibi, *ſed pone quod aliqua proteſtetur,* &c. Notatur ad hoc quòd proteſtatio, quia alter coniux proteſtatus eſt ante matrimonium ſe nolle per quæcunque verba poſtea à ſe dicta matrimonium cõtrahere, non prodeſt, ſed adhuc præſumitur ab ea diſceſſum eſſe matrimonio poſtea inito, vt per Nau. *in man. cap. 22. numer. 78.* & alios citatos à Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſput. 45. num. 18. vbi num. 19.* intelligit ſi fiat altero ignorante, aut ſi ſciuit, vel diſſẽſit proteſtationi, ſecus tamen ſi ea proteſtatio fiat altero coniuge ſciente, & conſentiente, de quo etiam Couarr. *de ſponſal. part. 1. c. 2. num. 1.* Maſcard. *de prob. concluſ. 248. num. 12.* Matienſ. *in rubr. tit. gloſſ. 1. n. 66. lib. 5. nouæ recop.*

6 In gloſſ. *Videtur forte.* Hæc dictio regulariter eſt nota dubitationis, Rebuff. *in comment. ad l. 58 verſic. fortè, ff. de verb. ſig. & in cõpendio alienat. n. 71.* Cened. *practica. um, & Canon. q. ſingul. 36. n. 1.* Card. Tuſch. *tom. 2. litt. D, concl. 281. n. 1.* Ego ipſe *de dictionibus & clauſ. diction. 100. num. 2.* aliàs *in tract. de diction. vſufreq. dict. 127 num. 1.* vbi numeris ſequentibus alia videre poteris de hac dictione.

7 In gloſſ. *qualiter.* ibi, *in pœnitentiali iudicio, in quo cuilibet eſt credendum,* &c. Notatur ad hoc quòd arcanũ Confeſſionis reuelare licet vt matrimonium aliquod probetur, vt per Roman. *in l. ſi non ſpeciali col. penult. C. de teſtam.* Iaſ. *in l. .§. huius ſtudij, n. 6. ff. de iuſtit. & iur. per l. e furioſo, num. 7 ff. de his qui ſunt ſui, vel alien. iuris.* Caſtan. *conſ. 1. verſ. ad ſecundum præſuppoſitum, n.* 17. Contrariũ tamen verius eſt, & ſequuntur Couarr. *de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 12. à num. 5.* Salz. *ad Bernard. in pract. cap. 109. litt. A, verſ. ſunt ex noſtris,* Maſcard. *concl. 377. à num. 4.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. q. 95. num. 4.* Gutier. *Canonic. quæſt. lib. 1. cap. 11. num. 50.* Nec huic veriori ſententiæ repugnat gloſſ. *in præſenti.* nam ſi ea diligenter introſpiciatur, non dicit nec intelligit Confeſſionem factam in foro pœnitentiali poſſe adduci in foro iudiciali, ſed tantum in eod. foro pœnitentiali, vt non obſcutè demonſtrant verba illa, *hoc eſt confeſſus fuit in pœnitentiali iudicio, in quo cuilibet eſt credendum.* expone verbum *in quo*, id eſt, in quo iudicio pœnitentiali, & non iudiciali, dum de hoc foro iudiciali nulla fuerit facta mentio, & ideo ad illud relatio fieri non poteſt.

8 In gloſſ. *Nec forma.* ibi, *pro ſubſtantia eſt ibi conſenſus, & pro forma verba,* &c. Notatur ad hoc quòd conſenſus contrahentium eſt materia, verba autem, quibus illi exprimuntur, forma, quia conſeñſus informatur per verba, ita Nauarr. *in man. cap. 22. n. 20.* Alex. de Neuo *hic num. 23.* Humada *l. 2. num. 29. in fin. tit. 1. part. 1.* Vel meliùs dicere poteris contrahentes eſſe materiam, verba autem formam, prout tenet Couar. *de ſponſ. part. 2. c. p. 1. § vnico, num. 8.* Zambran. *in decis. caſuum conſc. part. , cap. 7. de matrimon. in princ. num. 2.* & hanc partem eſſe veram ac tenendam dicit Gutier. *de matrimon. cap. 41. num. 1. verſ. tertia.* Denique ſi magis placet cum receptiori DD. opinione dicere poteris verba, & ſigna, quibus conſenſus exprimitur, eſſe ſibi inuicem materiam, & formam, & huius partis auctores ſunt Bellarmin. Soat. Ledeſma, Spin. Fr. Emman. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 4. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahendum impeditur ad denunciationem vnius honeſti viri, qui defert conſanguinitatem, & de fama, vel ſcandalo docet.*

2 *Fama non ſufficit ad impediendum matrimonium adhibitis de contraria fama clarioribus probationibus.*

3 *Conſanguineorum iuramentum admittitur contra famam, quæ impedit matrimonium.*

4 *Teſti ſe offerenti ad teſtificandum creditur in materia in qua agitur de peccato euitando.*

5 *Fama ad impediendum matrimonium non debet eſſe priuata.*

6 *Scandalum quãdo timetur ex matrimonio inter contrahentiũ conſanguineos poteſt iudex illud contradicere.*

Cap. Cùm in tua. XXVII.

QVando eſt fama quod interſit impedimentũ conſanguinitatis inter contrahere volẽtes, & iſti voluit producere iuramenta maiorum quòd nulla ſit propinquitas, tunc iudex (ſi per ipſum poſſit certificari de plano, vel et perſona grauis & digna fide denunciet eos eſſe conſanguineos, & de fama, vel ſcandalo doceat) non debet recipere iuramenta parentum, & compellere tenetur contrahentes vt ſi deſiſtant à tali cõtractu, vel exhibeant iuramẽta propinquorum contra dictam famam pro arbitrio iudicis. Sed ſi denuncians non eſt talis, & grauis, ſel non poteſt docere de fama, vel ſcandalo, iudex poteſt monere vt deſiſtant, ſed non compellere contrahentes. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 17.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 565.* remiſſiuè Ximen. *in concord part. 1. & 2.* refertur ab Antón. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 4. tit. 1. c. 1.* 1

Vel contra famam.] Notatur ad hoc quod non ſatis eſt fama ad impediendum matrimonium adhibitis de contraria fama clarioribus probationibus, vt per Nauar. *in cap. ſacerdos. de pœnitent. diſtinct. 6. num. 27.* Maſcard. *de prob. concl. 1031. num. 14.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 71. num. 16.* 2

Huiuſmodi iuramentum adhibitis propinquorum.] Ergo ad deponendum contra hanc famam admittitur conſanguineorũ iuramentum, vt per Maſcard. *d. concl. 1031. num. 16.* Anton Gabr. *commun. tit. de criminal. concluſ. 8. num. 44.* Menoch. *de arbitr. caſu 243. n. 4. & caſu 454. num. 1. & 2.* Sanch. *d. diſp. 71. n. 17* Gutier. *de matrim. cap. 36. num. 15.* 3

Sponte oblata.] Notatur ad hoc quòd in materia in qua agitur de peccato euitando teſti ſe offerenti ad teſtificandum creditur, vt per Hippolyt. *ſing. 140. ad finem.* 4

In gloſſ. *Licèt fama.* Intellige quòd fama ad impediendum matrimonium non debet eſſe priuata, id eſt, ſi conſtet iudici vt priuato, quamuis ei facultatem det ad inquirendum & recipiendum probationem de illa, ita Abb. & Alexand. de Neuo, quos refert Sanch. *d. diſputat. 71. numer. 15.* ſecus dicentes quando aliquid conſtat iudici vt notorium, quamuis enim id non probetur, poteſt iudex iuxta illud iudicare: qui etiam 5

aduer

aduertunt poſſe iudicem ea fama priuata ductum per ſe ipſum de plano, & ſine aliquo ordine iudiciario diligenter de impedimento inquirere.

6 In gloſſ. *Scandalo.* Notatur ad hoc quòd quando ſcandalum timetur ex matrimonij contractu inter contrahentium conſanguineos, poteſt & debet iudex contradicere matrimonium, vt per Menoch. *conſ. 1. num* 44. *&* 66. Gutier. *canonic. quæſt. lib. 1. cap.* 10. *num.* 20. *&* 25. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *diſputat.* 24. *num.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri, quæ negat ſe in matrimonium conſenſiſſe, non creditur marito probanti contrarium, ſecus ſi probat ſe conſenſiſſe per metum qui poteſt cadere in conſtantem virum.*

2 *Metus an irritet ipſo iure matrimonium.*

3 *Metus cadens in conſtantem virum quo iure irritet matrimonium, oſtenditur.*

4 *Matrimonium coactum non ratificatur per copulam ſubſecutam metu graui extortam.*

5 *Metus cadens in conſtantem virum quis dicatur.*

Cap. Conſultationi. XXVIII.

Honor. III.

1 Mulieres quando veniunt cum ſponſis ad benedictionem, & dicunt ſe nunquam conſenſiſſe matrimonio, & ſponſi legitimè probant contrarium cum idoneis teſtibus, non ſunt audiendæ. Sed ſi poſt benedictionem, & ante copulam fugientes dicunt ſe metu conſenſiſſe, & non veraciter, debet inquiri diligenter de metu illarum, & ſi eſt cadens in conſtantem virum, ſunt audiendæ. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Caniſ Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 17. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 565. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Erunt non immeritò audiendæ.*] Ergo metus non irritat ipſo iure matrimonium, ſed fœmina metu paſſa audienda eſt vt matrimonium irritetur. Sed contrarium, immò metum illatum in contractu matrimonij, facere illud ipſo iure nullum, tenent Villalob. *commun. opin. litt. M, ex num.* 43. vbi *num.* 45. ampliat etiamſi metum paſſus dederit cauſam metui, Couar. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 3. *§.* 5. *num.* 1, Sebaſt. Medic. *de caſib. fort. p.* 1. *q.* 7. *num.* 43. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 4. *num.* 1. *&* 2. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 12. *num.* 16. *cum ſeqq.* vbi ex *num.* 21. ſubdit quòd ſicut matrimonium metu contractum eſt ipſo iure nullum, ita etiam & promiſſio dotis. Qua retenta opinione non bene adducitur in contrarium verba ſupradicta, quæ alium ſenſum habent diuerſum ab illo, ad quem ab aliquibus adduci ſolet, decidit enim text. audiendam eſſe fœminam non vt iudex reſcindat matrimonium metu contractum, ſed vt declaret eſſe irritum, vt aduertit Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſput.* 12. *num.* 16. *in princ.* ac proinde illa eſt vera concluſio matrimonium contractum metu cadente in conſtantem virum ad illum finem iniuſtè incuſſo eſſe nullum in vtroque foro, ad quod citaui plures Doctores ad *cap. cùm locum, num.* 1. *ſupra hoc tit.* Treuiſ. *Venet. deciſ.* 65. Philip. Paſcald *de viribus patriæ poteſt. p.* 5. *cap.* 1. Monald. *conſ.* 142. *vol.* 2. Ladetch. *cõſ.* 18. Chriſtinæ. *deciſ.* 235. *vol.* 1. Euerard. *conſ.* 32. *vol.* 2. me citato *in hoc loco*, Cabreiros *de metu, lib.* 2. *c.* 19. *n.* 60.

Notatur etiam ad hoc quòd matrimonium metu cadente in conſtantem virum contractum iure poſitiuo irritatur, vt per Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 50. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *cap.* 9. *num.* 1. *&* 3. plures quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 24. *num.* 1. *verſ. tandem*, quibus adde Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 11. *quæſt.* 6. Sayr. *in clau. regia, lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 11. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *num.* 75. Et licèt hæc opinio vera ſit, contraria tamen, quæ ait metum cadentem in conſtantem virum irritare matrimonium iure Diuino, & naturali, probabilitate non caret, eámque ſequuntur Couar. *de ſponſ. p.* 1. *c.* 3. *§.* 5. *num.* 6. Marienſ. *ad rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 189. *l. b.* 5. *noua recop.* Molina *de iuſtitia tract.* 2. *diſput.* 526. *in ſolutione ad ſecundum.* Barboſa *in rubr. ff. ſoluto matrim. p.* 4. *num.* 30. Paul. Comitol. *reſponſor. moralium, lib.* 1. *q.* 122. Baſil. Ponc. *de impediment. matrim. q.* 29. *§.* 15. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 4. *num.* 1. *cum ſeq.* Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *litt. M. num.* 55. 3

Nec ad eandem carnaliter acceſſum habuit.] Ergo matrimonium coactum ratificatur per copulam ſubſecutam metu graui extortam, vt tenent Paludan. Gabr. Sot. Angl. Vega, & alij citati à Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 18. *num.* 13. Verum multò probabilior eſt ſententia contraria, quæ ait nullo modo eſſe matrimonium quando aliquis metu graui cogitur contrahere & conſummare, ita Abb. *hic in fin.* Præpoſ. *num.* 2. & Alexand. de Neuo *num.* 10. Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 51. *ad fin.* Petr. de Ledeſm. *de matrimon. q.* 47. *art.* 3. *dub. penult.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 4. *num.* 31. *cum ſequentibus*, Henriq. *d. cap.* 9. *num.* 7. Sanch. *d. diſput.* 18. *num.* 15. vbi ait text. *in præſenti*, & ſimiles tantummodo probare matrimonium coactum per copulam voluntariam ratificari. 4

Qui potuit cadere in conſtantem virum.] Aduerte hæc verba magis prouerbij loco pro eo metu, qui non leuis, & vanus eſt, accipienda eſſe, quàm vt verbis inhærendum ſit, vnde ſufficiet metus, qui cadat in fœmina conſtante, quare penſandum eſt ad annullandũ matrimonium, aut alios contractus à fœmina metu celebratos quia fœmina conſtans tunc metueret penſata naturali fœminarum inconſtantia, quibus à natura ineſt minor animi vigor, corporíſque fortitudo, ita Sanch. *lib.* 4. *diſput.* 5. *n.* 3. 5

SVMMARIVM.

1 *Libertas debet eſſe in matrimoniis, & ſponſalibus, vnde in eis promiſſio pœna non obligat.*

2 *Pœna adiecta contractui ſponſalium eſt prorſus irrita, & fidem violans non tenetur in vtroque foro eam ſoluere.*

3 *Pœna promiſſa in ſponſalibus vel matrimoniis quare ſolui non teneatur, arrha autem ſic, oſtenditur.*

4 *Pœna etiam promiſſa à parentibus, vel conſanguineis adiecta contractui ſponſalium eſt irrita.*

5 *Amplia quamuis pœna ſit modica attenta contrahentium dignitate.*

6 *Pœna adiecta contractui matrimonij, quamuis non poſſit exigi, poteſt tamen exigi intereſſe conſiſtens in damno emergenti.*

7 *Pœnas apponere in ſponſalibus an ſit peccatum mortale, remiſſiuè.*

8 *Sponſus qui fidem datam nõ ſeruat, vel ob nimiam contumaciam, vel quia alij nupſit, ad quid teneatur, oſtenditur, & num.* 9.

Cap.

Cap. Gemma. XXIX.

Gregor. IX.

1 MAtrimonia debêt eſſe libera, ideo pareutes non
poſſunt imponere pœnam in ſponſalibus filio-
rum, & ſi pouatur, altera pars non poteſt exigere, &
eſt ſub excommunicatione prohibendum ne exigat.
Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect.
Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm.
Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo,
Cauſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pon-
tificy, pag.* 18. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 566.
ſemiſſiinc Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Collige ex text. pœnam adiectam contractui ſpon-
ſalium eſſe prorſus irritam, ac proinde fidem violan-
tem non teneri in vtroque foro eam ſoluere, ita Cou.
de ſponſalibus, p. 2. *c.* 3. *§.* 7. *num.* 5. Gregor. *l.* 39. *verbo la-
pena tit.* 11. *part.* 5. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *diſput.* 30.
num. 1. Chamet. *cap.* 2. *de matrim. dub.* 9. Nald. *verbo
ſponſalia, num.* 10. Card. Tuſch. *tom.* 7. *concl.* 401. *num.* 3.
Gutier. *de matrim. cap.* 17. *à princ.* Hurtado *eodem tract.
diſput.* 1. *diffic.* 18. Bonacina *eod. tract. q.* 1. *punct. vltimo,*
quamuis Molin. *de iuſtitia, diſp.* 151. *verſ. dub* Ægid. *de
Sacram. & cenſur. tom.* 2. *diſp.* 22. *dub.* 5. *n.* 29. & alij ſen-
tiant poſſe pœnam appoui ſoluendam ab eo, qui iniu-
ſtè diſſoluit ſponſalia.

3 Dubium facit cur pœna promiſſa in ſponſalibus,
vel matrimoniis non valeat, nec exigi poſſit, vt *ſuprà*
citati DD. reſoluunt, arrhæ autem ſic, vt habetur *in l.
vlt. C. de ſponſal.* in quacunque quantitate abſque li-
mite, vt bene reſoluunt Couar. *de ſponſal. pars.* 2. *c.* 1.
num. 7. Ægid. de Coninck *d. diſput.* 22. *n.* 15. Hurtado
in tract. de matrimon. diſput. 1. *diffic.* 19. imprimis Co-
ſtan. *tract. de ſponſal. c.* 1. *n.* 8. *cum ſequent*, Couar. *d.*
§. 7. *num* 7. Anton. Gomez *l.* 50. *Tauri, num.* 22. Ægid.
d. diſput. 12. *dub.* 3. *num.* 14. Sanch. *d. lib.* 1. *diſput.* 35.
num. 9. & alij ab eo citati aſſerunt eam eſſe rationem,
quia pœua facilius promittitur cum verbo tantùm
promittatur ſoluenda in futurum, : arrhæ verò matu-
riori conſilio traduntur, cùm ſtatim, & ipſo facto tra-
dantur, ob idque ius aliter diſpoſuit in arrhis, quàm
in pœnis, eo quòd quilibet procliuior ſit (vt ait Bart.)
ad verba de me, quàm ad pecuniam ex crumena de-
promendam. Verùm licèt hæc differentiæ ratio ſit
communiter recepta, tamen magis placet illa, quam
adducit Conluſitanus noſter Valaſcus *conſultat.* 2. *n.* 1.
vbi ait veram eſſe rationem differentiæ, quia arrha
datur in ſignum, & ad ſecuritatem rei geſtæ; pœna ve-
rò non pro ſecuritate, ſed vt ad nuptias adſtringantur
contrahentes.

4 Amplia principalem text. concluſionem procedere
etiamſi pœna ſit promiſſa à parentibus, vel cõſangui-
neis, vt per Iaſ. *in l.* 1. *num.* 9. *ff. de in ius vocan.* Gregor.
l. 39. *verbo querer. tit.* 11. *p.* 5. Aaeued. *l.* 2. *num.* 3. *tit.* 2.
lib. 5. *noua recop.* Matienzo *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 2. *num.* 2.
eod. lib. 5. Sanch. *d. diſput.* 30. *num.* 3. *&* *lib.* 4. *diſp.* 4. *n.* 8.
5 Gutier. *de matrim. cap.* 17. *num.* 2. Amplia etiam quam-
uis pœna ſit modica attenta contrahentium dignita-
te, vt per Couar. *d. §.* 7. *num.* 5. Matienſo, & Aaeued.
dictis locis, Gutier. *cap.* 17. *num.* 5. Sanch. *dicta diſp.*
6 30. *num.* 11. vbi *num.* 14. reſoluit quod licèt hæc pœna
exigi non poſſit, poteſt tamen exigi intereſſe conſi-
ſtens in damno emergenti, de quo etiam Rebell. *de
obligat. iuſtitia part.* 2. *lib.* 4. *q.* 7. *num.* 5. Gutier. *d. c.* 17.
num. 14. Bonac. *d. q.* 1. *puncto vltimo, num.* 6. Amplia
etiã quamuis huiuſmodi pœna poſita ſit in ſponſali-
bus cum iuramento, nam eo non obſtante quaſi mini-
mè obligans ad rem illicitam, & prohibitam pœna
ſoluenda non eſt, vt reſoluunt plures, quos referunt,
& ſequuntur Sanch. *d. lib.* 1. *diſput.* 32. *num.* 21. Gutier.
d. c. 17. *num.* 19. *&* 12. Bonac. *d. puncto vltimo, num.* 2.
quicquid oppoſitum ſentiant Leſſ. *de iuſtitia lib.* 2. *c.*
17. *dub.* 7. *n.* 56. Ægid. *d. diſput.* 33. *dubio* 5. *num.* 24. Am-
plia denique vt etiam non valeat pœna, qua coniuges
ſe obligant abſtinendum ab alio coniugio poſt illud
diſſolutum, vt per Sanch. *d. matrim. lib.* 7. *diſp.* 88. *n.* 37.
Vtrùm verò ſit peccatum mortale appo nere in ſpon- 7
ſalibus huiuſmodi pœnas, vide Sanch. *d. lib.* 1. *diſp.* 30.
n. 2. Gutier. *d. c.* 17. *n.* 1. Ægid. *d. dubio* 5. *num.* 23. Bonac.
d. puncto vlt. n. 3.

Quæſtio difficilis eſt, vtrùm ſponſus, qui fidem da- 8
tam non ſeruat, vel ob nimiam contumaciam, iuxta
c. requiſiuit, hoc tit. aut quia alij nupſit, ad pecuniam,
vel intereſſe conueniri poſſit? & quid etiam in foro
Conſcientiæ debeatur? Hanc quæſt tetigi *in collect. ad
c. tuam, num.* 4. *de ordine cognit.* vbi etiam ſequutus fui
ſententiam, quæ dictat hoc caſu nulla damna, & in-
tereſſe peti poſſe eum Abb. & Fr. Baſilio Pontio, quos
ibi citaui, nunc verò vt illius ſolutio clarior appareat,
a primordiis rem petendo, inueni gloſſ. *verbo matri-
monia, ad fin. in l. Titia* 134. *ff. de verb. oblig.* quæ affir-
mat ſponſum ad intereſſe poſſe agere, quam incautè
teſtatur communiter receptam Coſta *in l. cum tale, §. ſi
arbitratu limit.* 5. *ad finem*, & idem videtur velle alia
gloſſ. *in l.* 2. *ff. hoc tit.* Dyn. & Salic. *num.* 5. *in l.* 1. *C. eo-
dem*, ſi actione de dolo, vel in factum actum ſit, quo-
rum fundamenta ſunt ſequentia. Primum eſt quod in
ſtipulationibus facti poſt moram agitur ad intereſſe,
Corraſ *lib.* 2. *miſcel. cap.* 3. Dyn. *in reg. mora, de regulis
iuris. lib.* 6. Xuar. *ad l. poſt rem iudicatam limit.* 4. *ad l.
Regni, num* 9. ſponſalia verò ſtipulationem facti con-
tinent ex *d. l.* 2. ergo ex ipſis agi poterit ad intereſſe.
Secundum arrhæ peti poſſunt, *l. vlt. C. hoc tit.* ergo &
intereſſe. Tertium pœnæ legales ad matrimonium nõ
prohibentur *l. ſi ita ſtipulatio facta* 19. *à. de verb. oblig.*
intereſſe autem eſt pœna legalis, vt docet Bart. *ad l.
cùm ſtipulatus, num.* 4. *ff. eod.* ergo debebitur. Sed hæc
ſententia defendi non poteſt, & meliùs contrarium
probat gloſſ. *verbo ſororem in l. ſtipuler, ff. de verbor.
ſignific.* vbi Alexand. *num.* 7. teſtatur communem ſen-
tentiam, eandem probat Bart. *num.* 3. Iaſ. 17. *in d. l. Ti-
tia*, Abb. *hic in fin.* & Præpoſ. *num.* 11. ſentit Palat. *in
repet. c. per veſtras, de donat. inter virum*, §. 68 *à n.* 4.
Coſta *vbi ſupra*, qui omnes eo tantùm nituntur funda-
mento, quòd pœnalis ſtipulatio in ſponſalibus, & ma-
trimonio prohibetur, quia libertatem infringit, *d. l.
Titia*, & text. *in præſenti.* Intereſſe autem eandem ha-
bet rationem, quia non minus quàm pœna conuen-
tionalis libertatem minuit metus ipſius præſtandi, &
aliquando plus eſſe poterit in eo, quam in pœna; ergo
peti non poterit.

Ego verò communem ſententiam in eo ſequendam 9
iudico, quod exiſtimem ex ſponſalibus non poſſe
agi ad pecuniam, hoc eſt, ad æſtimationem facti pro-
miſſi, aut circa rem, fundamentum verò Doctorum ex
d. l. Titia, & text. *in præſenti*, penitus improbo, ete-
nim illa iura ad noſtram ſpeciem trahi non poſſunt,
tum quia intereſſe non habet rationem pœnæ, tum
etiam quia licet habeat, prædicta iura non improbant
omnem pœnam, ſed illam tantùm, quæ abſolutè poni-
tur ne quis à ſponſalibus, ſeu matrimonio recedat
etiam ex cauſa iuſta, quando per leges permittitur.
Vnde non habent locum quando pœna opponitur
ne quis recedat ſine cauſa, idque manifeſta ratio de-
monſtrat in prædictis legibus expreſſa de libertate
matrimonij, quæ ſanè tunc infringitur cùm quis me-
tu pœnæ inuitus cogitur aut matrimonium contra-
here, aut in eo permanere caſu, quo per leges non te-
nebatur, ſed iuſte, & liberè poterat recedere. Inſuper
eundem

eundem intellectum probat *d.l.ſi ita ſtipulatio*, vbi ſtipulatio ne quis diuertat à matrimonio ſine cauſa improbatur, non quia libertatem minuit, ſed quia, inquit text. contenti eſſe debemus pœnis legibus comprehenſis, quinimo addit in fine, quòd ſi ſtipulatio non excedat pœnam legalem, valebit, atque ita probat ille text. de quo prius quòd cùm *d.l. Titia*, & tex. *in præſenti*, prohibeant ſtipulationem, quæ minuit libertatem, illam certè prohibent, quæ vetat etiam ex cauſa recedere; poſterius quod ſtipulatio pœnalis, per quam quis adſtringitur ne recedat à matrimonio ſine cauſa, valet quando non excedit pœnas legis, & ſic prædicta iura tantum habent locum in ſtipulatione indiſtincta, & abſoluta, quod etiam apertè probat, *d. l. vlt. in fin. C. hoc tit.* vbi valet ſtipulatio ne quis à ſponſalibus ſine cauſa recedat. Atque ideo vera ratio, ob quam intereſſe intrinſecum, vel circa rem peti non poteſt, eſt quia in hac promiſſione non reperitur in ipſo facto promiſſo aliquid, quod æſtimationem recipiat, quia id, quod principaliter promittitur, eſt matrimonialis coniunctio, quæ æſtimationem non patitur. Dos verò, nec eius æſtimatio peti poteſt, primò quia non eſt principaliter in promiſſione nubendi, ſecundò quia non habet cauſam lucratiuam, ſed oneroſam, *l. vlt. §. ſi à ſocero, ff. quæ in fraudem cred.* & datur pro oneribus matrimonij. *l. pro oneribus, C. de iure dotium*, & frequenter non ſufficit *cap. ſalubriter, de vſuris.*

10 Rurſus etiam à communi ſententia recedendum puto in eo quòd aliquando intereſſe intrinſecum ſaltem damni emergentis ex ſponſalibus peti poſſe cenſeo, vt ſi magnis ſumptibus nuptiæ præparatæ ſint, vel veſtes, aut aliam ſupellectilem ſponſus emat, aliàs non facturus, vel ſi in obtinenda diſpenſatione alicuius impedimenti expenſas fecerit, quo caſu, qui ſine cauſa receſſerit, ad intereſſe conueniri poterit, nec actione de dolo, aut in factum, vt poſt alios contẽdit Salic. *in l. 1. C. de ſponſ.* Abb. & Præp. *vbi ſuprà*, ſed etiã ex ipſa promiſſione, & contractu, tenetur enim vnuſquiſque reſarcire damnum, quod culpa ſua datum eſt, *l. 1. ff. ad legem Rhodiam, cap. vltim. de iniur. Exodi* 21. dedit autem culpa ſua damnum ſponſa, quæ ſine iuſta cauſa fidem fregit in prædictis caſibus, ergo tenebitur. Præterea quoties intereſſe intrinſecum non reperitur in promiſſione, extrinſecum peti poteſt, *l. nummis, ff. ſi certum petatur*, *l. 3. §. ſi per venditorem, ff. de action. empti*; hic autem non reperitur intereſſe intrinſecum, vt dictum eſt; ergo intrinſecum damni emergentis rectè petitur. Item ſi peti non poſſet, aut repugnaret rationi, aut legi, ſed conuenit rationi ex dictis, legi non repugnat, quia leges à DD. adductæ agunt de pœnis diuerſo caſu appoſitis; ergo nihil impedit quominus ex ſponſalibus ad prædictum intereſſe agatur, & per conſequens non erit locus actioni de dolo, vel in factum, quæ cùm in ſubſidium detur, vbi omnes aliæ deficiunt, iuxta *l. 1. in princ. & in §. ſi quis in dolo*, & hic reperiatur actio ordinaria ex ſponſalibus prædictæ non competent. Doctores enim ex eo decepti ſunt, quòd crediderint omnem actionem ex ſtipulatione ad pœnam, vel ad intereſſe in hac materia prohiberi, quòd ſuperius approbanimus. Denique illud etiam contra DD. aſſero pœnam conuentionalem hodie in ſponſalibus apponi poſſe ne quis ſine iuſta cauſa recedat, quod vltra ſupradicta ex eo conuincitur, quia illa tantùm ſtipulatio prohibetur, quæ a matrimonio ſine cauſa prohibet recedere ſi excedit pœnas legis, *d. l. ſi ita ſtipulatio*, ſed vbi quis a ſponſalibus iniuſtè recedit arrhis non datis, à lege pœnam non habet; ergo in ea ſpecie conuentionalis rectè ſuſtinabitur, quod manifeſtè probat *d. l. vltim. in fin. C. hoc tit.* & faciunt quæ Abb. Præpoſit. & Palat. *dictis locis.* Quæ omnia locum habent etiam in foro conſcientiæ in quo intereſſe damni emergentis ſemper debetur, lucri verò ceſſantis ſi certum ſit, iuxta communem ſententiam *in cap. 1. & in cap. conqueſtus, de vſur.* Syluest. *verbo vſura 1. quæſt.* 19. Sot. *de iuſtit. lib. 6. quæſt. 1. art. 3.* Nauar. *in man. cap. 17. num. 211.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro per copulam ſubſequutam tranſeunt in matrimonium, & num. 2.*

3 *Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda, & delicti ſuſpicio vitanda quoad fieri poteſt.*

4 *Obiicitur contra concluſ. text. & reſpondetur num. 5. & 6.*

7 *Matrimonium contrahens poſt ſponſalia copula conſummata, cum alia, an & quando teneatur in foro Conſcientiæ cum ſecunda permanere, oſtenditur, & num. 8.*

9 *Sponſalia de futuro per copulam ſubſequutam ita tranſeunt in matrimonium, vt nulla in contrarium admittatur probatio, etiam per confeſſionem partis.*

10 *Amplia etiamſi ambo ſponſi tempore copulæ proteſtentur ſe non intendere matrimonium contrahere, quia nihilominus obligantur ad matrimonium.*

11 *Matrimonia præſumpta ceſſarunt per Concilium Trident.*

12 *Probatio in contrarium non admittitur contra præſumptionem iuris, & de iure, niſi ſit confeſſio partis, vt num. 14.*

13 *Fictio admittit probationem in contrarium.*

15 *Probatio contra præſumptionem iuris, & de iure parte non opponente eſt valida.*

16 *Lex vel præſumit aliquid ſtatuendo tanquam pro certo & ſibi comperto, vel tantùm præſumit tanquam veroſimile, & probabile, prior modus præſumendi dicitur præſumptio iuris & de iure, poſterior præſumptio iuris tantùm.*

Cap. Commiſſum. XXX.

SPonſalia de futuro per carnalem copulam tranſeunt in matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panormit. Præpoſ. Mat. Socin. Petr. Greg. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Cened. *collect.* 131. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij*, *pag.* 15. Alagona *in compendio iur. Canon. pag.* 566. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* & Caſal. *in annot.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Con. *de ſponſ. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 2. cum ſequentibus* Tiraq. *de retract. conuent. ad finem tit. num.* 77. Victoria *de Sacrament. num. 141. cum ſeqq.* Gregor. *l. 3. verbo con ella, & l. 8. verbo mas en todas, tit. 1. part. 4.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. §. 4. numer. 1.* Franc. Leo *in theſauro fori eccleſ. part. 2. c. 9. num.* 18. Maſcard. *de prob. concluſ.* 1027. Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib. 1. cap. 10. num. 10. & compar.* 12. *num.* 15. Menoch. *lib. 3. præſumpt. 1. num. 6. cum ſequentibus*, Petrus Moxz. *de contract. tit. de ſponſal. §. de naturalibus ſponſal. n. 4.* Ledeſm. *2. 4. q. 48. artic. 2.* Syluest. *verbo matrimonium 2. q. 15.* Hurtado *in tract. de matrimon. diſput. 3. diffic. 14.* Baſil. Pont. etiam *de matrimon. lib. 2. cap.* 12. Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 51. num. 12. & de matrimon. cap. 27. num. 4.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 31. num. 10. verſ. 3.* plures per Cened. *ad Decretal. collect. 131. numer. 1.* Quod adeò verum eſt, vt etiamſi 2

ſponſus præſente ſponſa, & conſentiente proteſtatus eſſet nolle per huiuſmodi copulam matrimonio conſentire, adhuc illud probabatur ex eadem copula ſubſecuta poſt ſponſalia, vt reſoluunt Menoch. *de præſumpt. 1. num. 15.* Maſcard. *concl. 1027. num. 11.* Gutier. *d. cap. 51. num. 14.* ſic etiam quando quis vnam ex pluribus ductură promittebat cognita poſtmodū carnaliter vna ex illis, ſponſalia illa tranſibant in matrimonium cum ea, Menoch. *d. præſumpt. 1. n. 13. & 14.* Spino *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. princ. n. 65.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 26. num. 8.*

3 Quæ quidem principalis concluſio ex hoc text. deſumpta probatur matrimonium vel ex verbis, vel ex facto aut aliis ſignis iudicari poteſt in foro exteriori, cùm Eccleſia de occultis non iudicet, ſed externas probationes, & coniecturas ſequatur, D. Thom. *in 4. diſt. 28. quæſt. vnic. artic.* 2. atqui nullum videtur factum, aut melior coniectura conſenſus, quam ſi poſt ſponſalia ſponte ſe immiſceant, quia niſi ſponſos in eo facto maritalem animum habuiſſe exiſtimemus, oporter delictum graue contra diuinum præceptum præſumere, & iniuriam ſponſæ illatam; iubent enim diuinæ, & humanæ leges dubia in meliorem partem interpretari, & delicti ſuſpicionem euitari quoad fieri poteſt, Matth. cap. 7. *Nolite iudicare*, gloſſ. in *Paul. ad Roman.* 14. circa illa verba, *qui non manducat, manducantem non iudicet*, D. Thom. 1. 2. *q.* 60. *art.* 4. & *ibi* Caiet. in hac re legendus, *l. meritò, ff. pro ſocio*, docet Bart. receptus *in l. non ſolùm, §. ſed vt probari, ff. de noui oper. nunciat.* Alciat. *de præſūpt. reg. 3. præſūpt.* 1. Hippol. *ad l. 1. n. 68. C. de ſicar.* Socin. iun. *conſ. 76. n. 66. lib. 1.* Aym. *conſ. 151. numer.* 18. Roland. *conſ. 11. numer. 30. lib.* 2. Ergo, &c. Confirmatur hæc iuris præſumptio ex eo, quia cùm nubendi promiſſio præceſſit, non ineptè videtur Eccleſia iudicare animo adimplendi promiſſionem copulam fuiſſe ſubſequutam; confirmatur etiam optimo ſimili à ſpirituali matrimonio in quo votum ſolemne, & legitima profeſſio iudicatur ſi aliquis ſe actibus profeſſorum immiſceat, iuxta *cap. vidua, & c. vltim. de Regul.* ergo cum ſponſi immiſcent ſe actibus matrimonialibus, rectè videntur matrimonium contraxiſſe.

4 Sed tamen aduersùs hanc interpretationem, & præſumendi cauſam inſurgunt nonnulli, inter quos eſt Maior, & alij, quos refert Sot. *citato loco*, negantes matrimonium potuiſſe ab Eccleſia iudicari ad euitandam delicti præſumptionem, mouenturque primò ex eo quòd actus mali, ſeu prohibiti licèt aliquo caſu defendi poſſint, in malam partem interpretandi ſunt, vt probat text. *in l. 1. C. de ſicar. & in cap. 1. de præſumpt.* Felin. *in cap. cùm delicti, num. 2. de accuſat.* Abb. *in c. 1. n. 7. de cleric. non reſid.* Dec. *in cap. in præſentia n. 14. de probat.* atqui accedere ad ſponſam malum eſt, & prohibitum, quoniam etſi animo maritali fiat, contrahitur matrimonium clandeſtinum, quod peccatum mortale eſt contra Eccleſiæ prohibitionem, de qua *in tit. de clandeſt. deſponſat.* & ſynodalibus conſtitutionibus incurritur excommunicatio, item peccatum ſcandali dum accedit ad eam, quæ ſua eſſe non creditur; ergo fruſtrà Eccleſia ad excludendum delicti ſuſpicionem matrimonium iudicat. Deinde contra hanc interpretationem, & præſumendi cauſam à DD. excogitatam eſt *cap. vlt. hoc tit.* vbi conatus ad copulā non facit vt ex ſponſalibus matrimonium iudicetur, cùm tamen eadem excludendi delicti ratio in eo caſu detur.

5 His tamen non obſtantibus retinenda eſt communis ſententia, & aſſerendum Eccleſiam dum matrimonium contractum [illegible] delicti præſumptionem euitare, tum quia S. Thom. & omnes Theologi in propoſito aſſerunt non peccare ſponſos, qui animo maritali ſe immiſcuerunt, tum quia actus ille dubius in iudicio Eccleſiæ poſitus in meliorem partem debuit aſſumi. Fatemur tamen illam præſumendi cauſam fortaſſe non fuiſſe ſolam, ſed etiam eam quòd cum præceſſerit promiſſio, non per iniuriam, ſed animo adimplendi id feciſſe exiſtimantur. Argumenta verò in contrarium adducta, facilè refutantur, ſi ad prioris ſolutionem dicatur copulam inter ſponſos animo maritali poſſe conſiderari, aut per ſe, aut ſecundùm leges, aut per accidens ex aliqua circunſtantia, & humana prohibitione. Priori modo nullius culpa eſt accedere ad ſponſam, & ſic accipienda eſt præſumptio illorum iurium, & doctrina D. Thomæ; actus enim per ſe conſiderantur; & iudicantur à lege; non verò ex circunſtantiis, & accidentibus, niſi lex id declaret. Vnde licet fateantur dari in ea copula peccatum aliquod, aut rationem ſcandali, aut humanæ prohibitionis, non inde aliquid ſequitur contra principalem huius text. concluſionem. Rurſus in confeſſo eſt quòd quemadmodum in dubio non licet peccatum præſumere, ſic etiam ſi neceſſariò præſumendum ſit, minus credere oportet, hoc enim & proximi dilectio poſtulat, & fatentur DD præcitati, & colligitur ex *l. ſi præſes 32. ff. de pœnis*, & probat ex aliis Socin. *in l. cum quæritur, in fine, ff. de rebus dub.* Aym. *conſ. 6. num. 69.* Roland. *d. conſ. 11. numer.* 37. at quidum lex præſumit copulam animo maritali, magis delictum effugit contra legem diuinam, & minus ſuſpicatur contra legem humanam; ergo licet admittamus aliquam in eo caſu culpam eſſe præſumendam, non propterea argumentum conuincit. Tandem vt omnem culpæ ſuſpicionem ab eo actu remoueamus, & defendamus ſententiam D. Thomæ aſſerentis ſimpliciter non peccare ſponſos, qui animo maritali ſe immiſcent, dicendum eſt prohibitionem Eccleſiæ, de qua *in cap. cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* tantùm habere locum in his, qui ita contrahunt clam, vt non ſtatuant ſolemnitatē Eccleſiæ obſeruare, cùm verè conſenſum adhibent de præſenti, vt ſtatim conſtituant in Eccleſia matrimonium obſeruare, non offendunt prohibitionem illam, quod & ipſa ratio ſuadet, vt probat *c. 2. eod. tit. de clandeſt. deſponſ.* ibi, *ſi perſona contrahentiū hoc voluit publicare*, accipienda ſunt, & comprobāda tanquā ſi à principio in conſpectū Eccleſiæ contracta eſſent. Vnde fit vt ſponſi, qui animo maritali ſe immiſcuerunt, vt poſtea ſeruatis ſolemnitatibus matrimonium celebrarent, nullam penitus culpam committant, iuxta ſententiam Diui Thomæ *vbi ſuprà*.

Poſterius verò argumentum ex *cap. vlt. infr. hoc tit.* 6
maiorem videtur habere difficultatem, ſed reſponderi poteſt conſequentiam parum valere, in his enim, quæ extenſionem non patiuntur, prout ſunt præſumptiones legum, licet eadem ratio diuerſo caſu vigeat, non licet extenſionem facere, prout in terminis reſoluunt Abb. *in d. cap. vltim. num.* 3. Rotin. *conſil. 112. col. pen. lib. 2.* Roland. *conſil. 32. num. 22. lib. 1.* Si autem quærat aliquis quare lex ad euitandam delicti ſuſpicionem non iudicauit matrimonium ex conatu *n. d. cap. vltim.* facilè reſpondetur multò maiorem dari cauſam iudicandi matrimonium ex copula, quàm ex conatu, tum propter grauiorem culpam, & iniuriam ſponſæ, tum etiam quia fortaſſe diſſenſu alterius conatus effectum non habuit. Item dicendum eſt Eccleſiam ex conatu nec iudicare matrimonium, nec delictum præſumere, non prius, quia non putauit eſſe illam ſufficientem coniecturam, non poſterius, quia de eo non agit, atque ideo ineptè DD. aiunt an conatu præſumi delictum, poteſt enim fieri vt nec detur delictum, quia maritali animo conatus factus fuit, nec iudi-

cetur

cetur matrimonium, quia id Eccleſia non ſtatuit, cùm tamen re vera potuerit eſſe matrimonium. Etenim illa propoſitio quòd dubia in meliorem partem accipienda ſunt, negatiuè ſumpta vera eſt, & in præcepto, vt ſcilicet non liceat priuato iudicio malum de proximo iudicare ex quocunque actu ipſius, quia non pertinet ad priuatos de actibus aliorum iudicare. Affirmatiuè verò ſumpta, quòd ſcilicet debemus bonum poſitiue iudicare, nec ſemper vera eſt, nec in præcepto, ſed tunc cùm neceſſariò alterum iudicandum eſt, prout contingit in iudicio publico, ſi fieri poteſt bonum iudicetur, ſi id vel coniecturæ, vel probationes patiantur, quod ſi magis delictum ſuadeant, id iudicare oportet; etenim publicum iudicium neceſſitatem habet iudicandi, & externas probationes ſequitur, priuatum verò nec iudicare poteſt, nec probationibus adſtringitur. Iuxta quæ reſoluendum eſt quòd Eccleſia ex copula matrimonium iudicat, quia apta viſa fuit probatio conſenſus, & non ſolum delicti ſuſpicionem euitat, ſed bonum poſitiue credit in prædictis iuribus, ex conatu verò non iudicat matrimonium, nec bonum credit poſitiuè, nec etiam malum iudicat, nec debuit iudicare, quia fortaſſe in conatu peccatum non fuit, & iuxta hanc reſolutionem refutatur argumentum, & explicanda eſt *reg. 2. de reg. iuris, d. l. meritò*, & omnia quæ Doctores circa illam ſcribunt.

7 Ex quibus omnibus primò infertur non videri veram Doctorum ſententiam, dum aiunt eum, qui poſt ſponſalia copula conſummata matrimonium cum alia contraxit, in foro Conſcientiæ teneri eum ſecunda permanere, ſi animo fornicario ad priorem ſponſam acceſſit, quam ſententiam ante omnes probauit Vincent *hic* Butr. & Abb. *num.* 4. Præpoſ. *num.* 3. qui falsò contrarium imponit Butrio, Couar. *de ſpon. al. part.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num* 9. Socin. *conſ.* 28. *num.* 7. *lib.* 1. Et ex Theologis D. Thom. *quodlibet.* 7. *art.* 5. Dur. *in* 4. *diſt.* 28. *q.* 1. & *ibid.* Palud. *art.* 2. Sot. *diſt* 27. *q.* 2. *art.* 4. *dub.* 2. aſſerens tam a noſtris, quam à Theologis probari, Syluest. *verbo matrimonium* 2. *quæſt.* 15. Ledeſm. 2. 4. *quæſt.* 48. *art.* 2. *in fine*, nec contrarium voluit Hoſtienſ. quamuis à nonnullis perperam intelligatur. Mouentur Doctores primùm eo fundamento. Eccleſia in hoc text. non irritat directe, & diſpoſitiuè matrimonium contractum poſt ſponſalia copula conſummata, ſed per conſequentiam irritum iudicat, ex eo enim quod prius ab Eccleſia præſumitur, & contrarium non admittitur, infert Summus Pontifex non cenſeri verum poſterius matrimonium: atque ideo quemadmodum prius ex præſumptione validum iudicatur, ſic poſterius ex præſumptione irritum cenſetur, vt colligitur ex verbis huius text. Sed in foro conſcientiæ veritas, & non præſumptio locum habet. Ergo ſi verè prius in Conſcientia non fuit matrimonium, poſterius in ea valebit. Præterea non eſt fortius matrimonium illud quod ab Eccleſia ex copula præſumitur, quam quòd verbis de præſenti palàm contrahitur; ſed ſi matrimonium de præſenti verbis tantum ſine conſenſu contractum ſit, poſterius in Conſcientia contractum valebit, vt omnes fatentur. Ergo ſic erit in noſtro corollario iudicandum. Inſuper ſi aliquid impediret ſecundum matrimonium in Conſcientia valere, aut eſſet prius, aut Eccleſiæ conſtitutio, vt patet, ſed prius non impedit, quia in Conſcientia matrimonium non fuit, Cõſtitutio Eccleſiæ id non facit, quæ in foro exteriori tantum iudicat ex præſumptione, ergo nihil eſt quod impediat. Tandem hoc videtur probare, *cap. tua nos, hoc tit.*

Verùm ex dictis planè colligitur contrariam ſententiam veriorem eſſe, diximus enim Eccleſiam in hoc text. ex optimis coniecturis matrimonium iudicare, & contrariam probationem prohibere, ſed ex hoc ſequitur poſterius matrimonium etiam in foro Conſcientiæ non valere, ergo conſequentia bona eſt: maior patet ex dictis: minor verò ſic probatur, leges difficultatem, & graue peccati periculum hominibus inijcere non ſolent, à quo ſe liberare non poſſint, vt in ſimili probat *cap. litteras, verſic. porro, de reſtitut. ſpoliat.* Iniiceret autem quaſi perplexam difficultatem Eccleſia ſi dum matrimonium iudicat ex copula, & contrarium probari vetat, poſterius aliquo pacto valere pateretur etiam in foro interiori, quia ad priorem coniugem redire cogeret, quæ coniux non eſſet in Conſcientia, & à poſteriori recedere, quæ verè eſſet coniux, nec vllum relinquebatur medium, quo hæc difficultas euitari potuiſſet quòd planè abſurdum eſt, & de lege Eccleſiaſtica minimè credendum. Inſuper ſi matrimonium poſtea contractum non fuiſſet irritum, vel eſſet quia in ea lege deficit poteſtas, aut voluntas legiſlatoris, prius non eſt dicendum, poſterius ex ratione proximè adducta conuincitur, ergo, &c. Tertiò ante hunc text. iam ab Eccleſia conſtitutum erat vt ex ſponſalibus ſubſequuta copula matrimonium præſumeretur, *cap. veniens, el 2. hoc tit. cap. 2. cap. per tuas, de condit. appoſ.* & contraria probatio interdicta: Gregor. autem IX. *in hoc text.* antiquam Eccleſiæ conſtitutionem declarauit, inferens ex ea non valere matrimonium, quod poſt illud præſumptum fuiſſet contractum, & hoc ſolum fecit, vt conſtat ex text. in quo ſequitur quòd ſic conſequentiam, & declarationem ad forum exterius tantum fecit, rem iam explicatam, & perſpicuam, iterum tractâuit, quod abſurdum eſt; ergo fateri oportet nouiſſimum Pontificem, qui nunquam res ante conſtitutas, perſpicuas ſuis legibus refricauit, dubium aliquod decreuiſſe, & per conſequens ad vtrumque forum conſequentiam illam deduxiſſe. Tandem colligitur noſtra ſententia manifeſtè ex hoc text. ibi, *nec veram, nec aliquid*, & ibi, *de facto*, &c. & hoc videtur ſentire Anchar. *hic num.* 5. dum ait conſtitutionem, quam Hoſtienſ. optabat, hic contineri. Argumenta verò contraria parum vrgent, ad primum enim reſpondetur, quòd ſcilicet dum text. diſponit non valere poſterius matrimonium, conſequentia illa ad forum interius ex antecedentibus rectè deducitur, ob prædictas rationes. Ad ſecundum, & tertium negamus minorem. Ad *d. cap. tua nos, hoc tit.* dicendum ſponſalia ibi ante contracta non valuiſſe, & hoc conſtabat tam ex nominis mutatione, quàm ex aliis, atque ideo ex copula non iudicatur matrimonium noſtrum verò corollarium procedit quando ſponſalia valuerunt. Vnde conſequitur ineptè Couarr. *d. num.* 9. & alios contra Hoſtienſ. aſſerere Eccleſiam non potuiſſe ſtatuere, vt matrimonium poſtea contractum in foro interiori irritum eſſet, quaſi tunc ſine conſenſu matrimonium faceret. Etenim Eccleſia & potuit citra dubium, & fecit, nec tunc prius matrimonium præſumptum ſine conſenſu facit; ſed præſumit per conſenſum fuiſſe factum: ſecundum verò indiſtinctè irritat, qua in re de poteſtate non licet dubitare, poteſt enim Eccleſia ex iuſta cauſa, materia, aut cauſa efficiente, aliquos ad matrimonium inhabiles reddere.

Secundò infertur adeò vehementem eſſe hanc Eccleſiæ præſumptionem, vt nulla in contrarium admittatur probatio etiam per confeſſionem partis; diximus matrimoniũ ex prædictis coniecturis præſumi, 9

& probationes in contrarium prohiberi, ſed confeſſio probatio rectè dicitur, vt probat *cap. in præſentia, de renunciat. Clem. conſtitutionem, de elect.* ibi probationem tamen factam ſuper iis per confeſſionem, *l. 1. in fin. ff. de interloqunt. action.* Bart. *in l. triticum, ff. de verb. oblig.* Iaſ. *in l. cum te, num. 11. C. de tranſactionibus*, & contra communem defendit Aretin. & Dec. *ad rubr. de probation. num. 9.* Marant. *de ordine iudic. p. 6. actu 5.* Ergo probatio per confeſſionem contra matrimonium admitti non poteſt. Secundò quotieſcunque negotium eius naturæ eſt, vt à partium conſenſu nihil pendeat, tunc confeſſio non admittitur, quia fieret fraus legi dum id quod per conſenſum efficere non poſſunt, ſimulata confeſſione fateretur, & obtinerent contra *l. non dubium, C. de legibus*, obſeruant poſt alios Felin. *in cap. quanto, num. 3. de præſ.* Alciat *de præſumpt. part. 2. num. 8.* omnes *in præſenti*. Sed matrimonium ſemel contractum à partibus diſſolui non poteſt, ergo contra illud confeſſio non admittetur. Præterea ſi confeſſio valeret, fieri poſſe, vt ſi re vera in eo matrimonio ab Eccleſia præſumpto conſenſus adfuit, quo caſu verum eſt in vtroque foro poſtea partes in matrimonium conſpirantes per confeſſionem damnabiliter recederent, Si verò non admittitur confeſſio hoc ſolum mali ſequitur, vt ſi re vera non conſenſerunt, cogantur tamen permanere, quod malum adhibito conſenſu quocunque tempore poſſunt effugere, ſed prius grauiſſimum continet periculum, poſterius verò nullum; ergo meritò confeſſio admitti non debet. Tandem hanc ſententiam apertè probat *cap. ſuper eo, de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris*, quibus argumentis hoc corollarium probant Butr. & Abb. *num. 5. hic*, Zabar. *num. 2.* Præpoſ. *num. 7.* Felin. 8. Alciat. *vbi ſuprà*, communis ex Cou. *dicto loco, n. 3.* Menoch. *de arbitr. caſu 103. num. 8.* qua in re immeritò Couar. communem rationem condemnat, quæ apertè colligitur ex *d. cap. ſuper eo*, & nulla alia excogitari poteſt. Nec obſtat recepta doctrina gloſſ. *in l. in contractibus, verbo nullo modo, C. de non num. pecun.* gloſſ. *in Auth. de æqualitate dotis, §. aliud, verbo priuilegium*, quæ habet contra præſumptionem iuris, & de iure admitti confeſſionem, reſoluunt Iaſ. & Dec. *n. 5. in d. l. cum te, 7.* Socin. iun. *conſ. 17. num. 12.* Pariſ. *conſ. 112. num. 42. lib. 1.* Menoch. qui plures refert, *remed. 1. recuper. num. 19.* eſt enim hoc argumentum, & communis traditio intelligenda, quando negotium, de quo agitur, tale eſt, vt partium conſenſu diſſolui, aut mutari poſſit, prout Doctores *prædictis locis* intelligunt. Nec etiam obſtat ſententia gloſſæ receptæ *in c. atteſtationes, de deſponſat. impub.* dum ait contra matrimonium admitti confeſſionem, ex cuius auctoritate, Butr. Abb. & Præpoſ. *num. 8. in d. c. ſuper eo*, reſoluunt in eo text. admittendam eſſe confeſſionem ſi vtraque pars matrimonio velit ſtare, aut alterius ſi pro matrimonio agat, & ceſſat colluſio, idem affirmat Couar. *vbi ſup. num. 4.* Menoch. *d. caſu 103. num. 9.* etenim hęc ſententia periculoſa eſt, cùm euenire poſſit vt partes inter ſe de diſſoluendo matrimonio agant, & vt eorum confeſſio probet impedimentum, ſimulant ſe velle matrimonio ſtare, atque ideo ſola confeſſio in hac ſpecie non admitteretur, niſi aliis coniecturis iuuaretur, ex quibus omnis fraudis ſuſpicio ceſſaret. Deinde contra Cou. aduertendum eſt: quod doctrina illius gloſſ. & communis *in dicto cap. ſuper eo*, tantùm procedit, quando agitur de diſſoluendo matrimonio propter impedimentum per partes irremiſſibile, prout eſt conſanguinitas, vel affinitas, atque ideo nunquam admitti debent, quando contra matrimonium allegatur tantùm defectus conſenſus, prout eſt in hoc corollario, quia tunc cum partes adhibito conſenſu poſſint verum facere matrimonium, melius eſt vt nullo pacto audiantur, quàm cum periculo ab eo matrimonio recedant. Ex quibus cauendum eſt à Sot. *in 4. diſtinct. 27. artic. 4. quæſt. 2. & quæſt. 3.* dum ait admittendam eſſe probationem in hoc text. eius, qui oſtendit ſigna diſſenſus tempore copulæ, loquitur enim contra manifeſta verba huius text. Illud autem citra controuerſiam eſt quod omnis indirecta probatio, per quam concluditur ſponſalia non valuiſſe, vel fuiſſe ante copulam diſſoluta, admitti debet, iuxta text. *in cap. ſua nos, hoc tit.* & communem *vbi ſupra*, quæ omnia admittenda ſunt, & intelligenda in matrimonio de præſenti in facie Eccleſiæ cõtracto, & iuxta formam Concilij Tridentini, ita vt ſi quis velit probare tempore contracti matrimonij nõ conſenſiſſe, nunquam admittatur directè, ſi autem velit probare propter aliud impedimentum matrimonium non valuiſſe, admitti poterit.

10 Tertiò infertur quòd etiamſi ambo ſponſi tempore copulæ proteſtentur ſe non intendere matrimonium contrahere, nihilominus obligatur ad matrimonium. Ratio eſt, quia proteſtatio, ſeu factum partis contra legem non valet, *cap. ſolicitudinem, de appellat. cap. cum inferior, de maioris.* Sed hæc proteſtatio eſt contra legem volentem concurrentibus ſponſalibus, & copula cenſeri matrimonium, ergo proteſtatio ad rem non facit, ita gloſſ. *verbo præſumendum, in cap. per tuas, de condit. appoſ.* nimis ad hoc celebrata per Aretin. *l. Titia, §. 1. num. 11. ff. ſoluto matrim.* & communiter recepta ſecundùm Præpoſit. *in cap. veniens, il 2. num. 4. de ſponſalib.* Abb. Felin. & Rip. *num. 95. in cap. cum M, de conſtitut.* vbi latè Baptiſta *in repetit. num. 23.* refert plures alios Doctores, Couar. *de ſponſalib. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 18.* quicquid nouiſſimè dicat Baſil. Pont *de ſacramento matrimonij, lib. 2. cap. 12. num. 4.* Nec obſtat huic communi ſententiæ difficile argumentum, cui prædicti Doctores ſatisfacere debuiſſent, nempe præſumptio eſt coniectura ſumpta ex ſignis veriſimilibus, vt per Alciat. *in initio tractatus de præſumptionib.* poſt Doctores *in rubrica eod. tit.* ſed in præſenti ſpecie non eſt vlla coniectura probabilis conſenſus in matrimonium, quoniam conſtat ex ſponſorum apertiſſima proteſtatione de diſſenſu. ergo non eſt locus præſumptioni legis cenſentis eſſe matrimonium, in claris enim, & perſpicuis non habent locum coniecturæ. Sed reſponderi oportet text. *in præſenti* non præſumpſiſſe, ſed motum illis coniecturis tanquam cauſa impulſiua ſtatuiſſe cenſeri matrimonium, atque ideo etiamſi de diſſenſu conſtet in caſu particulari, & ita cauſa impulſiua ceſſet, non ceſſat diſpoſitio iuxta deciſionem text. & gloſſ. *in cap. etſi Chriſtus, ad fin. de iureiur.* & DD. *in cap. cum ceſſante, de appellat.* quocirca multo rectiùs loquuntur Doctores qui affirmant dicta ſponſalia fieri matrimonium non per præſumptionem, ſed per ſtatutum iuris, vt aduertit Luſit. Philip. *de filiat. p. 1.* & ſatis hoc indicat hic text. ibi, *licèt præſumptum matrimonium videatur*, quaſi dicat, aliud amplius eſt.

11 Hodie per Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. matrimonij, cap. 1.* ceſſarunt matrimonia præſumpta, ita vt eo attento ſponſalia per copulam ſubſecutam, vel alios actus occultè habitos iam in matrimonium non tranſeant, niſi conſenſus verus, & expreſſus præſtetur coram Parocho, vel teſtibus: vnde Doctores noſtri Hiſpanici vnico ore cenſuerunt text. in præſenti ſublatum fuiſſe Trident. Concil. decreto *in d. cap. 1.* earum omnium prior huius ſententiæ auctor fuit Nauar. vir memorandus, & omnium, quos anteriora ſecula pepererunt, in Diuino;

Canon), & Cæſareo iure doctiſſimus ſimul & piiſſimus, in man. c. 25. num. 144. & ante c. 22. num. 28. quem ſequuntur Perez l. 1. gloſſ. 5. verſ. ſecundò corrigitur tit. 1. lib. 5. Ordin. & l. 2. gloſſ. 2. ante fin. verſ. inſequitur etiam tit. 15. lib. 8. euiſdem Ordinam. pag. 289. Azeued. l. 1. n. 29. & 37. tit. 1. lib. 5. noua recop. & l. 4. num. 25. tit. 2. eiuſd. lib. 5. Matienlo in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 53. 54. & 62 eiuſd. lib. 5. Gutier. canonic. lib. 1. c. 18. n. 4. & de iuramento confirmat. p. 1. c. 51. num. 12. cum ſeqq. Lancel. Gallia in conſuet. Alex gloſſ. maritus, q. 3. n. 1. Spino d. gloſſ. 15. n. 65. cum ſequentibus, Henriq. in ſum. lib. 11. c. 3. num. 7. Cenall. commun. contra commun. q. 130. n. 7. & q. 604. n. 20. & 750. n. 34. Cened. ad collect. 131. num. 2. Sanch. de matrim. lib. 3. diſp. 40. num. 3. optime Franc. Molin. compar. 0. 4 n. 13. & poſt virum illum inſignem mox eum ſequuti fuerunt Itali præcipue Menoch. præſ. 1. n. 99. latè Ioan. Bapt. Coſt. cent. 2. d ſt. 40. Maſcard. concl. 1129. n. 7 & alij ab ipſis relati, iuxta quos hæc eſt receptiſſima opinio, quicquid audacius quam par ſit contrarium tenuerint Ioan. Petr. Bimi. conſ. 62. n. 33. & Triuiſan. deciſ. 10 n. 4. lib. 1.

22 Contra præſumptionem tamen, &c.] Notatur ad hoc, quòd contra præſumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio in contrarium, vt per Hippol. ſing. 116. Alciat de præſ. in princ. p. 2. ex num. 4 Couar. de ſponſ. p. 1. c. 4. §. 1. num. 3. Rojas ſing. 166. Bald. conſ. 250. n. 16. lib. 1. Card. Tuſc. tom. 6. lit. P. concl. 614. per tot. Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9 n. 369. pag. 512. Azeued. l. 4. n. 13. tit. 9. lib 4. nouæ recop. Menoch de præſ. lib. 1. præſ. 31. & 60. Maſcard de prob. concl. 1222. Dionyſ. Paul. de vera quatuor Patriarchalium ſed erect. c. 16 n. 12. Farin. in praxi crim. p 1 q. 36. n. 1000. cu ſeqq. Cened. d. collect. 131. n. 3. Alex. Trentacinq. var. reſol. lib. 2. tit. de præſ. reſol. 2. Valaſc. conſult. 52. n. 13. Aldrete de
23 religioſa diſciplina tuenda, lib. 2. c. 7. n. 5. Fictio tamen admittit probationem in contrarium. Gonzal ad reg. 9. Cancell. gl. 51. n. 29.

24 Per confeſſionem autem partis præſumptionem iuris, & de iure admittere probationem in contrarium, reſoluunt Turzan. tom. 1 commun. opinion. lib. 3. tit 9. num. 284. pag. 507. Donat. à Fina d. num. 369. Menoch. remed. recuper. n. 221. Hippol. conſ. 7. n. 7. & 8. & conſ. 127. n. 20. Bald. conſ. 2 n. 2. lib. 3. Botr. conſ. 28. n. 1. in fin. & conſ. 28. col. 1. verſ. item ex quo, Caſtr. conſ. 360. circa primum, num. 4. lib. 2. Roman. conſ. 102. Super eo, nu. 4. verſ. aut procedit, Abb. conſ. 89. num. 3. lib. 1. Oſaſch. Pedem. deciſ. 101. n. 33. Card. Tuſch. d. lit. P, concl. 614. n. 3. Maſcard. d. concl. 1222. n. 11. idem Menoch. d. lib. 1. præſ. 61. Item & per teſtes legaliſſimos, Hippol. conſ. 1. n. 77. Menoch. d. lib. 1. præſ. 64. & per indirectum Ægid. Bellam. conſ. 30. n. 6. verſ. ſecundò, Crauet. de antiq. temp. verbo materia iſta, n. 14. verſ. quartò reſpondeo, Oſaſch. d. deciſ. 101. n. 34. & ſeq. Card. Tuſch. d. lit. P, concl. 614. n.
25 11. Illud tamen aduertendum duxi omni caſu admiſſam probationem contra præſumptionem iuris, & de iure, parte non opponente eſſe validam, vt reſoluunt Roman. conſ. 315. n. 1. Chald. Pereira de extinct. emphyteuſis, c. 17. n. 10. & Maſcard. d. concl. 1222. n. 18. vbi n. 19. limitat quando ageretur de iure publico, vel fauore animæ.

26 Sed vt huius materiæ termini meliùs percipi valeant, ſciendum eſt quòd lex vel præſumit aliquid ſtatuendo tanquam pro certo, & ſibi comperto, vel tantum præſumit tanquam veroſimile, & probabile, dum de contrario non apparet. Prior modus præſumendi dici poteſt, præſumptio iuris, & de iure; poſterior præſumptio iuris tantùm, quam diſtinctionem traduut Bald. in rubr. n. 4. C. de probat. Bart. in l. filium, ff. de his, qui ſunt ſui, Alciat. de præſ. p. 2. à n. 4. & part. 3. à princ. bene Menoch. in ſimili tract. lib. 1. præſ. 3. & 4. Maſcard. de probat. q. 10. n. 31. & 38. Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 37. ex num. 8. varia vtriuſque membri afferentes exempla; prioris ſcilicet iuris, & de iure præcipuum eſt, ex hoc text. vbi ſi quis ſponſam de futuro carnaliter cognouerit, adeò lex præſumit matrimoniũ de præſenti ſponſos facere voluiſſe, vt nullatenus probationem in contrarium admittat: aliud deducitur ex l. 5. §. vlt. ff. de fideiuſſor. tut. aliud ex l. res iudicata, ff. de regul. iuris. Poſterioris membri exemplum, ſcilicet præſumptionis iuris tantum adducit Menoch. ex d. l. filium, vbi lex præſumit filium viri & vxoris illum, qui ex ipſis cohabitantibus naſcitur, aliud melius ſumitur ex l. ſi chirographum, ff. de probat. vbi ſi probo chirographum cancellatum, præſumit lex debitorem ſatisfeciſſe, & in multis aliis, veluti vbi lex præſumit pro iudice, c. ſuper eo, de renunciat. c. quoniam cõtra, de probat. pro matrimonio, c. vlt. de re iudic. pro innocentia, l. merito, ff. pro ſocio, c. eſtote, de regul. iuris in Decretal. & in multis aliis, quæ vtroque iure paſſim occurrunt, & breuiter congerit Duaren. diſp. lib. 1. c. 27. quæ receptiſſima reſolutio eſt neceſſaria retinenda, licet ab aliquibus impugnetur, quia hæc nomina nullibi in iure reperiuntur, & ex his, & aliis impugnare nititur Philip. de fictionib. p. 2. c. 2. ſed hæc ratio nihil euincit, quia videmus plura nomina magiſtralia à Doctoribus fuiſſe non abs re excogitata, quibus facilius poſſent ſuos ſenſus explicare, & longiores diſtinctiones, quæ in varios caſus diffunduntur, breui methodo complecti, & hæc de quibus agimus accommodatiſſima ſunt, vt lucem aliquam afferre poſſint huic materiæ præſumptionũ, quæ latiſſimè patet; & innumerabiles propè continet caſuum figuras.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſequens matrimonium, etiam carnali copula conſummatum; ſed ſponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſequentia de præſenti.*
2 *Sponſalia & matrimonium quibus verbis contrahi cenſeantur, oſtenditur.*
3 *Verba in matrimonio an ſint neceſſaria, remiſſiuè.*
4 *Matrimonium de præſenti prius contractum præfertur ſecundo etiam copula carnale conſummato.*
5 *Sponſalia priora diſſoluuntur per matrimonium cum alia contractum.*
6 *Annulum tradens vir fœminæ conſenſum coniugalem exprimenti matrimonium cenſetur contrahere.*

Cap. Si inter. XXXI.

SPonſalia de præſenti non ſoluuntur per ſecundum matrimonium etiam carnali copula conſummatũ, ſed primum in ſuo robore permanet: at verò ſponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſequentia de præſenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Ioan Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 20. Alagona in compendio iur. Canonici, pag. 566. remiſſiuè Calal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. 1

Collige ex text. quòd quando verba in contractu matrimonij proferuntur de præſenti, vt ſi vir dicat, accipio te in vxorem, hoc caſu contrahitur matrimonium; quando vero ſonant in futurum, & denotant principium actus tantummodo, vt ſi vir dicat, promitto quòd te ducam in vxorem, tunc ſolùm contrahuntur ſponſalia, ita Menoch. conſ. 36. num. 11. & 12. 2

Maſcard. *de probat. concl.* 1331. Gutier. *de matrim. nu.* 1. *cum ſeqq.*

3 *Verbis conſuetis expreſſo.*] Ergo in matrimonio verba ſunt neceſſaria, ſed pro veritate cõſule Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 216. *n.* 5 Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 2. *nu.* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 17. *&* 19. latè Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 31. & citatos *ad c. tua* 25. *ſup. hoc tit.*

4 *Etiamſi ſit carnalis copula ſubſequuta*, &c.] Notatur ad hoc quòd matrimonium de præſenti prius contractum præfertur ſecundo etiam carnali copula conſummato, vt per D. Barboſ. *ad rubr. ff. ſolut. matrimon. part.* 2. *num.* 82. vbi etiam agit de difficultate illa ex *reg. l. quoties, C. de rei vend.* quæ huic reſolutioni obſtat, & *num.* 85. poſt alia dicit quòd ideo primum matrimonium de præſenti præfertur ſecundo matrimonio copula conſummato, quia cùm ex primo matrimonio dominium corporis ad potentiam copulæ ſit translatum in vxorem, non poteſt ille, qui iam dominus non eſt ſui corporis, illud in aliam vxorem transferre ad eandem potentiam copulæ, arg. *c. quod autem, ſ. pr. de iurepatron.*

5 *Veriùm ſi inter ipſos*, &c.] Notatur ad hoc, quòd priora ſponſalia diſſoluuntur per matrimonium cum alia contractum, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 48. Gutier. *eod. tract. c.* 27. *in princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 360. Vnde ſi ſponſalia ſint contracta cũ duabus, & ſecunda fuerit carnaliter cognita, præſumitur cum ea matrimonium in præiudicium primæ ſpõſæ, ita Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt. p.* 1. *n.* 17.

6 In gloſ. *Dicente.* ibi, *per immiſſionem annuli.* Notatur ad hoc quòd ſi vis fœminæ conſenſum coniugalẽ exprimenti annulum tradiderit, matrimonium cenſetur contrahere, vt per Cou. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 4. *n.* 3. *in princ. & in verſ. ad tamen*, Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 2. *nu.* 4. Maſcard. *de prob. concl.* 1014. *n.* 2. *&* 3. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 22. *n.* 3. Gutier. *eod. tract. c.* 12. *n.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Niſus ad copulam non facit ſponſalia de futuro tranſire in matrimonium.*
2 *Præſumptio proueniens ex copula non prouenit ex niſu, & conatu ad illam.*
3 *Niſus ad copulam facit præſumi adulterium.*
4 *Conatus non reputatur pro actu perfecto.*
5 *Affectus non præſumitur niſi ſequatur effectus.*

Cap. Adoleſcens. XXXII. & vlt.

1 SPonſus per verba de futuro ſi ſæpè nititur habere copulam, & non habet, ſi contrahat cum ſecunda de præſenti, valet ſecundum matrimonium, quia in primo non fuit conſenſus de præſenti, nec præſumptus, & conatus non habuit effectum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 20. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 556. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Collige ex text. quòd etſi præſumatur contractum matrimonium inter ſponſos ob ſubſecutam copulam carnalem, attamen præſumptio hæc non inſurgit quãdo copula verè ſecuta non fuit, ſed ſolum interuenit niſus, & conatus ad eam, vt per Menoch. *de præſ. lib.* 1. *præſ.* 21. *n.* 2. *&* *præſ.* 37. *n.*

3 *Licet ſæpè niſus fuerit.*] Faciens ſcilicet, quidquid potuit, ita quod per eum non ſtetit proueniendo ad actum proximum, & immediatum, vt per Boër. *deciſ.* 16. *n.* 1. nihilominus tamen ex hoc præſumitur adulterium, Perez *l.* 2. *gl.* 3. *pag.* 291. *col.* 2. *tit.* 13. *lib.* 8. *Ordinum.*

Cùm conatus non habuerit effectum.] Notatur ad hoc 4
quòd conatus non reputatur pro actu perfecto, Boër. *d. deciſ.* 316. *num.* 1. Nam effectus non punitur niſi ſe- 5
quatur effectus, Duen *reg.* 35. Thomas de Thomaſ. *in floribus legum. reg.* 18. Aloyſ. Ric. *in collect. deciſ. num p.* 5. *collect.* 1895. Bened. Ægid. *in comment. ad l. ex hoc iure, ff. de iuſtit. & iure, p.* 1. *c.* 7. *n.* 32. Franc. Galet. *in margarita caſuum conſcientiæ, verbo affectus*, Brun. à Sole *in locis commun. eod. verbo*, Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* . *n.* 49. Card. Tuſch. *tom.* 2. *lit. C, concl.* 544. quorum aliqui limitant in delictis atrociſſimis, videlicet in crimine læſæ maieſtatis, ſimoniæ, aſſaſſinij, veneficij, & in volente aliquem veneno perimere, latè & eleganter Illuſtriſ. D. meus Rodericus à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſus *in comment. ad c.* 2. *n.* 2. *cum ſeqq. diſt.* 47.

De Deſponſatione impuberum.

Tit. II.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormitan. Præpoſit. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iur. Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuatione tituł. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſacrorum Canonum*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martinus Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, Goffred. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Caniſ. *in ſum. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſum. Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Pater pro filio impubere ſponſalia contrahit, pro pubere verò non niſi conſentiat.*
2 *Verbum*, debet, *importat de ſui natura neceſſitatem.*
3 *Filius de honeſtatis debito tenetur adimplere ſponſalia, quæ pater ipſius nomine contraxit.*
4 *Filius, vel filia licèt patris conſenſum honeſtè exigant ad matrimonium, tamen eo non petito tenet contractus coniugalis.*
5 *Filius quoad contrahendum matrimonium non tenetur parenti illud præcipienti obedire.*
6 *Refertur nouus intellectus ad text. in præſenti.*

Cap. Tua nos. I.

Hormiſda.

PAter pro filio non adulto poteſt contrahere ſpon- 1
ſalia, quæ cùm filius adoleuerit, tenetur omnino adimplere, ſed pro filio adulto non poteſt, niſi ille conſentiat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 22. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 568. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 1.

Hormiſ

Hormiſda auctor huius text. natione Campanus ex Patre Iuſto patria Fruſinate, fuit ſumma concordia creatus Pōtifex ſeptimo Kalend. Auguſti anno Chriſti 514. tempore Anaſtaſij Imper. Prouincialem ſynodum in Vrbe habuit, omniumque conſenſu Eutychianos iam antea improbatos damnauit, & Manichæos iterum in vrbe Roma pullulantes, eorúmque Codices ante fores Baſilicæ Conſtantinianæ incendio conſumpſit. Obiit 8. Idus Auguſti 522. cùm ſediſſet annos nouem, & dies decem, perſunctus honeſtiſſimè Pontificio munere, vide Cardin. Baron. *tom. 6. anno Chriſti 514. cum ſeqq.*

2 *Omnino debet hoc adimplere.*] Ergo debet filius de præcepto implere ſponſalia, quæ pater ipſius nomine contraxit, tum ex illo verbo, *debet*, quod importat de ſui natura neceſſitatem, vel præceptum, vt referunt citati per me *de diction. & clauſul. dict.* 62. aliàs *in tract. de diction. vſuf. eq. dict. 77. n.* 1. tū quia adeſt etiā dictio, *omnino*, quæ præciſam neceſſitatem importat, vt etiam reſoluunt citati per me *d. tract. dict.* 106. *n.* 3. Quare ita hanc partem per hunc text. tuentur Sot. *in 4 diſt. 29. q. 1. art. 4. concl.* 5. Nauar. *in man. cap.* 14. *n.* 15. Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c.* 231. *num.* 6. tenentes per hunc text. poſſe patrem deſponſare infantem, qui cùm ad legitimam ætatem peruenerit, teneatur obſeruare, quod pater promiſit. Obſtat tamen primò, quia ſponſalia ſine promiſſione & conſenſu eorum, qui obligantur, contrahi non poſſunt, *l. ſponſalia* 11. *hoc tit. text. in præſenti*; ſed in infante non datur conſenſus, qui neſcit conſentire. ergo à patre obligari non poteſt. Secundò obſtat, quia non habet pater maiorem poteſtatem ad obligandum filium, quam ipſe filius habeat; filius autem in ea ætate non contrahit; ergo nec pater pro eo. Tertiò obſtat. *hic text.* dum in principio ait, non poſſe patrem obligare filium maiorem ſeptēnio, niſi is conſentiat, ſed eandem poteſtatem habet in eo, quam in infante, ergo infantem, qui non conſentit, non obligabit. Quartò obſtat maximè text. apertus *in c. vnico, hoc tit. lib.* 6. vbi ſponſalia contracta per parentes pro filiis infantibus non valent, niſi poſtquam peruenerint ad ætatem legitimam approbauerint. Quintò obſtat contra illa verba text. *omnino debet hoc adimplere*, quòd etiam is, qui poſt ſeptennium contraxit, non tenetur omnino, ſed poteſt ſi voluerit, pœnitere, *c. de illis, il 2. infr. hoc text.* ergo & infans, quem pater obligauit, poterit recedere.

3 Vnde alij meliùs verba prædicta huius text. intelligunt non de præcepti, ſed de honeſtatis debito: ſic gloſſ. *hic, verbo debet*, quam ſequuntur *in præſenti* Ioan. Andr. *num.* 8. Zabar. *num* 1. Butr. *num.* 4. Anch. etiam *num.* 4. Abb. *num.* 7. Henric. Boich. *num.* 4. Præpoſ. *n.* 4. & Alexand. de Neuo *num.* 13. Sarm. *ſelectarum lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 8. Petr. de Ledeſma *de matrimon. q.* 43. *a.* 2. *ad fin.* Henriq. *in ſumma lib.* 11. *cap.* 13. *num.* 13. Sanch. *de matrimon. lib.* 4. *diſput.* 23. *num.* 3. Rebel. *de obligat. iuſtitiæ, part. 2. lib. 4. de ſponſal. q.* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 13. Bonac. *de matrim. q.* 1. 4 *puncto 4. num. 9. verſ. nec obſtat, cap.* 1. Nam verum eſt quòd licèt filius, vel filia patris conſenſum honeſtè exigat ad matrimonium, tamen eo non petito tenet contractus coniugalis, vt per Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c. 3. §. 8. num.* 1. Perez *l. 1. colum.* 8. *gloſſ. e ſe qualquiere, tit. 15. lib. 5. Ordinam. pag.* 285. Bonac. *commun. crimin. part. 1. verbo Matrimonium, fol.* 121. Menoch. *conſil.* 69. *num. 19. cum ſeqq. & conſ.* 198. *num.* 38. *& de arbitr. caſu* 453. *num.* 8. *& de præſumpt. lib. 4. præſumpt.* 189. *n.* 55. Franc. Viuian. *Neapol. deciſ.* 523. *num.* 13. Gama *Luſitania deciſ.* 314. *n.* 3. Ceual. *commun. contra commun. q.* 503. *n.* 10. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignorantia reg.* 11. Bernard. Greu. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concluſ.* 95. *conſid.* 1 Et filius quoad contrahendum matrimonium eſt ita liber, & ſui iuris, vt non teneatur parenti 5 illud præcipienti obedire ſub aliqua lethali culpa, niſi quando multò intereſſet parentum, vt filius tale matrimonium ineat, veluti ſi eſſet medium ad graues inimicitias componendas, quæ eſſent inter parentes, & conſanguineos eorum, cum quibus eſt contrahendum matrimoniū, vt per Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 47. art. 6. dub. 2. concl.* 2. Menoch. *conſ.* 69. *n.* 28. & 32. Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c.* 201. *num.* 6. Henriq. *in ſum. lib.* 11. .9. D. Barboſa *in l. 1 ff. ſolut. matrim. p. 4. n.* 37. Sanch. *d. diſp.* 23. *num.* 4. Sayr. *in claui regia. lib. 7. c. 5. n.* 12. Ceual. *d. q.* 503. *ſub n.* 33. Bernard. Greu. *d. concl.* 95. *conſid.* 1. *n.* 8.

Verùm licèt ſupradictus intellectus ad noſtrum text. communis ſit, & receptus, tamen ei acquieſcere 6 nunquam potui, offendit enim eius litteram; & ideo defendi non poteſt, quia de honeſtate tam adultus, quàm infans tenentur, niſi iuſtam habeant contradicēdi cauſam, quod text. *in præſenti* negat. *in princ.* Deinde ex verbis ſubſequentibus colligitur in hoc text. neceſſitatem filio imponi, quia illa dictio, *omnino*, præciſa eſt, & ideo meritò reprobat nouiſſimè Baſil. Pont. *in tract. de ſacramento matrim. lib. 12. cap. 9. num.* 10. vbi etiam reiicit intellectum Caniſij *in præſenti*, interpretantis filio impubere hanc neceſſitatem imponi, vt pubes factus teneatur patris factum approbare, niſi iuſtam habeat reclamandi cauſam, & tandem videtur remanere quòd ex hoc text. ſolùm conuincitur neceſſitas olim impoſita filiis non contrahendi matrimonium ſine parentum conſenſu.

Quare aduertendum duxi præcipuam filiorum curam ad patrem ea ætate, qua ſe gubernare non poſſunt, pertinere, id eſt, vſque ad 14. annum. Ariſt. *lib. 5. Ethicorum c.* 6. D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1 2. *& quodlibet.* 2. *a.* 17. Sot. *in 4. diſt. 27. q. 2. art.* 2. Ledeſma *in 2. 4. q. 9. art.* 0. Cuu. *lib. 1. variar. cap.* 14. *n.* 3. & ideo ſi pater filium religioni offert, vel eum collocat matrimonio, non poterit vſque ad 14. annum contradicere, ſed dicitur in patris voluntate vſque ad eam ætatem perſeuerate, cùm infirma illa ætas non habeat voluntatem ſanam, *l. furioſi ff. de reg. iuris*, perfecto autem 14. anno bene poteſt repugnare & reſilire, ſic ſunt intelligenda iura, quæ dicunt, Monachum facit paterna deuotio, vel profeſſio, ſcilicet vſque ad decimum quartum ætatis annum facit Monachum paterna deuotio poſtea verò perfecto 14. anno profeſſio voluntaria profitentis, *cap. ſi virum, c. cùm ſimus, ſup. de regularibus, cap. monachum* 20. *q.* 1. vnde iam colligitur ad noſtrum text. vera interpretandi ratio, quia hic minor ſeptennio contraxit ſponſalia, & pater pro eo, & vſque ad 14. annum non poteſt diſſentire, quo impleto vel ratificare, vel diſſentire poteſt, *c. 1. 20. q.* 2.

Re vera nunc maturè diſcuſſa hic intellectus refellitur primò, quia ſupponit filium abſque conſenſu ſuo dictis, aut factis expreſſo obligari ex patris promiſſione, & ſponſalia illam ſtatim valere, quod eſt falſum, & contra text. *in cap. vnico 30. quæſt. 2. & in d. cap. vnico, hoc tit. lib.* 6. Secundò, quia ex eo ſequeretur quòd etiam pro adulto non conſentiente pater poſſet promittere, qui pariter eſt in poteſtate patris, quod apertè negat text. *in præſenti*. Vnde pro vero intellectu dicendum puto quòd ad ſponſalia neceſſariò requiritur conſenſus eorum, qui obligantur, vt dictum eſt, qui tamen vel expreſſus, vel facto aliquo ſignificatus ſufficiet; atque ideo contracta ab infante, vel à patre pro eo, nullius eſſe momenti, quia conſentire neſcit, ex *d. cap. vnico*, & ex *cap. litteras, cum ſeqq. hoc tit.* & ſponſalia contracta à patre pro filio adulto non conſentiente, & pro infante in eo

conueniunt quòd vtraque non valent, & in eo differunt, quòd illa nunquam valent, euiſque voluntas expectatur, quia diſſentire poteſt, & conſentire; hæc verò vſque ad ſeptenniū non valent, poſtea verò approbatione conualeſcunt, & negligitur ante ſeptennium infantis conſenſus, quia præſtare non poteſt, vt ex hoc text. colligitur, iuxta quæ pater poteſt tradere infantem, non vt ex ea promiſſione, & facto patris obligetur, ſed vt cùm peruenerit ad annos diſcretionis approbando factū patris ex ſuo conſenſu maneat obligatus, habétque paterna promiſſio illam intrinſecam conditionem, ſi infans maior factus traditionem patris approbauerit. Videbitur autem approbaſſe non ex eo ſolùm quòd ſciens taceat, vt in adultis probat *l. ſed cū 12. ff. hoc tit.* ſed cohabitando cum ſponſa, aut accipiendo, & dando munera, vt expreſſit *d. cap. vnic. in princip.* gloſſ. Abb. & Præpoſ. *in d. cap. litteras,* Inſtit. Canonica *ſub hoc tit. de deſponſat. impuberum ad finem.*

His ſuppoſitis intellige in hoc text. infantem traditum a patre non obligari ante ſeptennium, quia ſponſalia non valuerunt, ſed poſt completum ſeptennium cohabitando cum ſponſa, contractus à principio nullus approbatione eius conualeſcit, & tunc magis ex conſenſu ſuo, quàm ex pacto patris obligatur, quod autem text. *in fin.* ait teneri filium omnino adimplere cùm ad perfectam ætatem peruenerit, intellige eo modo, quo cæteri impuberes, vt ſi cùm primùm ſeptimum annum impleuerit reclamet, obligatio euaneſcat. ſin autem taceat, præciſe teneatur, & hoc pacto ceſſant omnes difficultates, & ita text. in prædictis verbis dupliciter intelligi poteſt, aut poſt perfectam ætatem ad ſponſalia ante 14. annum, quo caſu reclamare non poteſt, aut poſt perfectam ætatem ad matrimonium, quo tempore ſi ſtatim non reclamet, ampliùs pœnitere non poteſt, & præciſè tenebitur, vt probat text. *in d. cap. de illis.* Nec adhuc obſtat text. *in d. cap. vnic.* quia agit de ſponſalibus ante ſeptennium, & in eo ſtatu iudicat non valere, text. autem *in præſenti*, conſiderat ſponſalia filij à patre traditi poſt ſeptennium, quo caſu confirmatur facto filij, licèt aut ea non valuerit.

SVMMARIVM.

1 *Impuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, coniungi non debent.*

2 *Præceptum de quo in hoc text. obligat ad mortale.*

3 *Sponſalia contrahentes ante ſeptennium an peccent mortaliter, oſtenditur, & num. 4.*

5 *Epiſcopus poteſt diſpenſare vt impuberes matrimonio copulentur.*

Cap. Vbi non eſt. II. *Nicol.*

1 SPonſalia contrahi non poſſunt quando vnus, vel ambo contrahentes non ſunt in ætate, niſi adſit aliqua vrgentiſſima cauſa, vt pro bono pacis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Vit. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 23.* Alagona *in compendio iur. Canonici, pag. 568.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 4.*

2 *Diſtrictiùs inhibemus ne aliqui, &c.*] Ergo huiuſmodi præceptum de quo in text. obligat ad mortale, vt docent Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 43. art. 2. dub. 3.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 13. n. 13.* Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp. 17. à princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 31. num. 171. verſic. notandum eſt ſecundò.*

Sed maximum dubium eſt an text. *in præſenti* intelligatur de ſponſalibus? in quo dubio duæ ſunt Doctorum ſententiæ ſibi inuicem contrariæ. Prima ait text. *in præſenti* etiam loqui de ſponſalibus, ac per conſequens contrahentes ſponſalia ante ſeptennium peccare mortaliter, niſi vrgentiſſima neceſſitas, vel ignorantia legis illos excuſet, ita gloſſ. *verbo coniungantur, in præſenti*, quam hic ſequuntur Hoſt. *ſupr. eod. verbo,* Ioan. Andr. *num. 5.* Anchar. *num. 3.* Butr. *n. 7.* & Alex. de Neuo *num. 10.* Henriq. *d. cap. 13. num. 13.* Bonac. *de matrim. q. 1. puncto 4. num. 6.* reſoluentes etiam pueros ante ſeptennium ſponſalia contrahentes peccare mortaliter ſi tunc habeant rationis vſum, & ob ignorantiam legis non excuſentur. 3

Verùm altera ſententia probabilior, & receptior tenet, text. *in præſenti* non intelligi de ſponſalibus, & ſic nullo modo eſſe culpam lethalem contrahere ſponſalia ante ſeptennium, quia hic text. dicit *non coniungantur*: at ſponſalia non ſunt propriè coniunctio, ſed coniunctionis promiſſio, & cùm res pœnalis, & prohibitoria ſit, non eſt extendenda vltra proprium ſignificatum; tum quia ſi pueri ante ſeptennium rationis vſu destituti ſunt, non habent culpam, & nil prorſus agunt, ſed more pſittaci verbum proferunt; ſi autē vſu rationis ſeptennium proueniat, ea eſſet ætas Canonibus præſcripta ad ſponſalia, vt reſoluunt citati DD. ad *cap. iuuenis num. 9. ſup. de ſponſal.* Quare hanc partem meritò tuentur Sanch. *d. diſp. 17. num. 4.* Ægid. *de Sacrament. & cenſuris com. 2. diſp. 11. dub. 5. num. 54.* Gutier. *de matrim. c. 2. num. 14.* 4

Niſi fortè, &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus poteſt diſpenſare vt impuberes matrimonio copulentur, ad illúmque pertinere cognitionem an cauſa ſit iuſta vt matrimonium ineant; videlicet quando ſunt propè ætatem, & dubium eſt an malitia eam ſuppleat ita Henriq. *d. cap. 13. num. 12.* vbi dicit diſpenſationem valere pro vtroque foro, refert Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 104. num. 12.* ſequitur Bonac. *de matrim. quæſt. 1. puncto 4. num. 13.* & ſentire videtur Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 171. verſ. notandum eſt ſecundò,* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 2. allegat. 35. n. 20.* vbi addo ſummum Pontificem voluiſſe diſpenſationem, de qua hic, tacitè Epiſcopis concedere, cùm illam ſibi non reſeruaſſet, iuxta reſoluta per me *dicto tractatu allegat. 33. num. 17.* 5

SVMMARIVM.

1 *Puberes ſunt quoad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere & generare poſſunt.*

2 *Fœminæ cur citius pubeſcant, quàm maſculi, oſtenditur.*

3 *Matrimonium ante pubertatem initum validum eſt, ſi adſit potentia generandi, & ſufficiens diſcretio ad ſe obligandum.*

4 *Maſculus, & fœmina ante pubertatem non præſumuntur apti ad generationem.*

5 *Potentia generandi ante pubertatem an aliquando extitiſſet, oſtenditur.*

Cap. Puberes. III.

PVberes, ſeu apti ad matrimonium dicuntur, & ſunt qui ex habitu corporis oſtendunt pubertatem, & generare poſſunt, & puerperæ ſunt, quæ in annis puerilibus pariunt, & ſic pubertas pro matrimonio non conſideratur ex numero annorum. Colligunt 1

gunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 23.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 568. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex D. Iſid. *lib. 11. etymolog. c. 2.* & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 7.*

2 *Quamuis tardiſſimè pubeſcat.*] Hic curioſè interrogari poteſt cur fœminæ citius pubeſcant quàm maſculi; & reſpondebitur hoc totum naturæ tribuendū, quæ mulierem citiùs admouet generationi, ſicut enim eſt breuioris vitæ, ita citius perficitur, vide Tiraq. *l. 6. connub. gl. 1. p. 6. n.* 38. Gotier. *in auth. ſacrm. puberum, n. 1. & 2. C. ſi aduerſus vendit.* & remiſſiuè *de matrim. c. 1. n. 17. in fin.* Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. different. 79. n. 8.*

3 *Et generare non poteſt.*] Notatur ad hoc quòd validū
eſt matrimonium ante pubertatem initum ſi tunc adſit
potentia generandi, & ſufficiens diſcretio ad ſe obli-
gandum, vt per Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 5.* Cened. *ad De-*
cretal. collect. 18. num. 5. & 6. late Sanch. *de matrim. lib.* .
diſp. 104. n. 1. cum ſeq. vbi *n. 4.* reſoluit quòd in dubio
4 nec maſculus, nec fœmina præſumūtur apti generatio-
ni ante dictam pubertatis ætatem completam, de quo
etiam Surd. *conſ. 364. n. 33.*

5 Nec mirum eſt, quòd ante pubertatem adſit potentia generandi, Salomon enim in decimo, vel vndecimo annno genuit Roboam; Achaz eiuſdē ætatis Ezechiam genuit; puer nouem annorum nutricem grauidauit, vt refert D. Gregor. *lib. 4. dial.* relatus à gloſ. *in ſumma 20. quæſt. 1.* & D. Hieron. *epiſt. 31. ad Vitalem preſbyt.* narrat ſe audiuiſſe idem de puero decem annorū, de quibus omnibus vide ſi lubet Tiraq. *d. gloſ. 1. p. 6. num. 37.* Couar. *d. c. 5. num. 5.* Henriq. *lib. 11. c. 13. numer. 11. in commento litt. P.* Ferrer. *in conſtit. Catalonia, gloſſ. 1. num. 12.* Pineda *in Monarchia Eccleſiaſt. lib. 3. c. 21. §. 4. ante fin.* Nauar. *conſ. 39. num. 13. ſub tit. de ſponſal. vet. antiq.* vbi etiam refert puellam decem annorum peperiſſe in regno Neapolitano, & Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 104. n. 29.*

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum publicæ honeſtatis non oritur ex ſponſalibus contractis cum minore ſeptennio, ſecus ſi cum maiore, vel cum minore conſentiente poſt ſeptennium, & affinitas ſequens diſſoluit ſponſalia præcedentia de futuro.*

2 *Sponſalia requirunt ætatem ſeptem annorum completorum.*

3 *Ætatem eandem ad ſponſalia, & diuerſam ad matrimonium cur ius præſcripſerit in viris, & fœminis, oſtenditur.*

4 *Impedimentum publicæ honeſtatis non oritur ex ſponſalibus contractis cum minore ſeptennio.*

Cap. Litteras. IV.

Alexand. III.

1 Sponſalia quando adultus contrahit cū minore ſeptennio, non naſcitur impedimentum publicæ honeſtatis, immo poteſt accipere matrem puellæ in vxorem; ſed ſi poſtquam puella compleuit ſeptennium, illam duxit in matrimonium, non tenet matrimonium, & ſunt ſeparandi, quia cùm ex tunc ſponſalia conſueuerunt placere, iam ſunt valida, & ſi cognouit matrem non poteſt cognoſcere filium. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innocen. Collectar. Zabar. Ioan. And. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 28.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 568. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 14.* & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *p. 32. c. 2.*

Antequam ſeptimum annum compleuiſſet. Ergo ſeptē- 2
nium completum deſideratur in ſponſalibus, vt per
Couar. *de ſponſ. p. 1. c. 2. n. 2.* Perez *l. 2. gloſ. 5. verſ. quæ au-*
tem, tit. 1. lib. 5. noua recop. Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 13. n.*
9. Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 16. n. 1.* Gutier. *eod. tract.*
c. 2. n. 1. cum ſeqq. Bonac. *eod. tract. q. 1. punct. 4. num. 1. cum*
ſeqq. qui etiam reſoluunt ſponſalia contracta ante ſep-
tennium malitia ætatem non ſupplente eſſe nulla, niſi
paulò ante ſeptennium contracta ſint, vel poſt legiti-
mam ætatem expreſſe vel tacitè ratificentur. Hic cu- 3
rioſè quæri poteſt cur eandem ætatem ad ſponſalia in
viris, & fœminis ius præſcripſerit, cùm tamen diuer-
ſam ad matrimonium petat? Reſp. Sanch. *de matrim.*
lib. 1. diſp. 16. num. 2. ex eo procedere, quia ad ſponſalia
ſufficit rationis vſus, qui eodem tempore viris, & fœ-
minis aduenit, ad matrimonium verò potentia gene-
randi deſideratur, quæ tardiùs in viris reperitur.

Matrimonium non diſſoluas. Ergo ex ſponſalibus cō- 4
tractis cum puella minore ſeptennio, non oritur impedimentum publicæ honeſtatis, vt per Sot. *in 4. diſt. 41. q. vnic. art. 1. verſ. vnde ſiue habens defectum ætatis*, Veracr. *in ſpeculo coniugatorum, p. 1. art. 52. verſ. ſecunda concluſio,* & Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina. 30. q. 1. in §. 4. n. 485.* quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 19. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia nulla ex defectu conſenſus non creant publicæ honeſtatis iuſtitiam, alia verò ſic, licèt legitimo modo fuerint diſſoluta.*

2 *Sponſalia nulla ob defectum ætatis poſtquam illa aduenerit expreſſè, vel tacitè ratificari poſſunt.*

Cap. Acceſſit. V.

Sponſalia quando contrahuntur cum aliqua puella, 1
quæ non compleuit ſeptem annos, ſi poſtea adueniente ſeptennio puella non vult conſentire, ſponſus poteſt accipere matrem puellæ in vxorem, præcipuè ſi fuerit à tali deſponſatione ab Epiſcopo abſolutus; ſecus eſt ſi ſponſalia contrahat cum puella, quæ ſeptem annos iam compleuit, tunc enim licet puella nolit conſentire, & ſit ſponſus pro ipſo iure abſolutus, tamen ob honeſtatem non poteſt accipere matrem in vxorem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anch. Panormit. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 24.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 568. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 6.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *part. 6. c. 7.*

De materia vide dicta ad c. præced. quod concordat cum text. *in præſenti.*

Si conſenſus poſtea non accedit.] Ergo ſponſalia nulla 2
ob defectum ætatis poſtquam illa aduenerit expreſsè vel tacitè ratificari poſſunt; vt per Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 16. n. 5.* Gutier. *eod. tract. c. 2. n. 8. & 9.*

SVMMARIVM.

1 *Puella inter nubiles annos deſpōſata & tradučta, ſi pubes facta petit licentiam alteri nubendi, non auditur ſi vir iurat ſe eam cognouiſſe, nec auditur ſi nondum pubes, ſed proxima pubertati probetur cognita.*
2 *Iuramentum deferendum eſt viro ſuper copula habita cum vxore ad eius domum traducta, & quomodo id intelligi debeat declaratur.*
3 *Iuramento viri dicentis ſe copulam habuiſſe cum impubere non eſt ſtandum.*
5 *Verba*, circa duodecimum, *quomodo intelligenda.*
6 *Pubertati proximus quando quis dicatur relinquitur iudicis arbitrio.*

Cap. Continebatur. VI.

Alexand. III.

1 PVella inter annus nubiles ſi ſit tradita in vxorem alicui. & traducta ab ipſo, poſtea verò in ætate dicat ſe nunquam conſenſiſſe, & velle alterum, ſi vir iuret eam cognouiſſe, creditur viro, & non puellæ. Si verò ſit proxima ætati vt in vndecimum vel circa duodecimum annum, & cum ſuo conſenſu deſponſata & cognita à viro, non debet ſeparari, præſertim ſi parentes eius dicant illam fuiſſe in ætate legitima. Item ſi infra nubiles annos puella eſt deſponſata, non licèt ſponſo accipere conſanguineam ſponſæ, nec ſponſæ conſanguineum ſponſi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationale lib. 4. iuris Pontificij*, *pag.* 26. Alagona *in compendio iur. Canonici, pag.* 569. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Antun. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 2. *c.* 8. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 6. *c.* 10.

2 *Si id firmauerit iuramento.* Notatur ad hoc, quòd viro ſuper copula habita cùm vxore ad eius domum traducta, & cum eo cohabitante, deferendum eſt iuramentum, vt per Viu. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 5. *tit.* 1. *numer.* 3. *verſ. idcirco.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 312. *n.* 23. *& concl.* 451. *num.* 14. *& concl.* 1410. *num.* 12. *cum ſeqq.* Farin. *de delict. p.* 4. *deciſ.* 32. *num.* 1. *& Rota deciſ.* 281. *n.* 4. *in collect. nouiſſ.* aliàs *p.* 4. *diuerſ.* Intellige procedere extante ſola aſſertione viri & mulieris, nam ſtabitur tunc viro iuranti, non autem mulieri, vt text. habet; ſi verò per alias probationes mulier intentionem ſuam, & aſſertionem probaret, tunc magis ſtabitur mulieri, quàm viro, quamuis iurato, cùm text. hic, & ſimiles locum habeant cùm mulier non probat contrarium, ita Tiraq *de retract. tit.* 1. *§.* 4. *gloſſ.* 1. *n.* 1. Maſcard. *d. concl. num.* 25. *& concl.* 1410. *num.* 15.

3 Vtrùm autem ſtandum ſit iuramento viri dicentis ſe copulam habuiſſe cum impubere, quæſtio eſt non contemnenda, in qua verior tenet opinio non ſat eſſe id iuramentum, quia text. *in præſenti, in verſ. ſi autem*, diuerſificari debet à præcedentibus in facto, & in iure, ob particulam illam aduerſatiuam, *autem*, iuxta text. & DD. per me citatos *de dictionib. & clauſ. dict.* 37. & ideo debet intelligi dum ibi dicitur puellam pubertati proximam à viro cognitam non eſſe ab eo ſeparandam, quando ea copula ſufficienter probatur, quando autem paulò antè ibi dicitur ſtandum iuramento viri in hac copula, intelligitur quando fœmina pubes eſt, ita Alexand de Neuo *in præſenti, num.* 31. Sanch. *de matrim. lib.* 7 *diſp.* 104. *n.* 33. quicquid Abb. *hic num.* 7. Butr. *num.* 10. & Præpoſ. *num.* 3. reſoluant ſtandum tali iuramento, ac iudicari matrimonium ſi puella proxima fuerit pubertati, vt in vndecimo anno, vel circa duodecimum.

In decretis.] In Concil. apud Compend. *c.* 20. vt eſt 4
apud Burchard. *lib.* 9. *Decret. c.* 41. & Iuon. *p.* 8. *c.* 280.

Ætati proxima, &c.] Intellige de vndecimo cœpto, 5
& non de plenè perfecto, & verba alia, vbi, *vel circa duodecimum*, intellige de ſemeſtri ante finem duodecimi, Menoch. *de arbitr. caſu* 57. *n.* 34.

In gloſſ. *Proxima.* ibi, *poteſt dici, quod cum diſtat à pubertate per ſex menſes* Hæc gloſſa dicit pubertati proximum dici eum, qui ab ea per ſex menſes diſtat, ſequuntur *hic* Innocent. *num.* 2. Anchar. *num.* 4. Zabar. *num.* 3. *&* 6. Alexand. de Neuo *num.* 13. *in fine*, & Abb. *num* 9. vbi refert valde notandum ad ſtatuta loquentia de proximo alicui ætati, vt talis dicatur quando ab illa ſex menſibus, aut minori ſpatio diſtat, & procedere ſaltem in criminalibus agnoſcunt Anton. Gom. *var. tom.* 3. *tit. de delict. n.* 57. Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 92. *ex num.* 9. *vſque ad num.* 18. vbi *ſub d. num* 9. concludit quòd in criminalibus, & quando agitur de incurrendo pœnam, non dicitur quis proximus pubertati, niſi qui parum diſtet ab ea, & ſic per ſex menſes, à decimo tertio anno cum dimidio maſculus, & fœmina ab vndecimo cum dimidio erunt proximi pubertati, & non antea Verior tamen eſt illorum opinio, qui totum reliquerunt iudicis arbitrio, ex quorum numero ſunt Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 5. *numer.* 5 *& in Clement. ſi furioſus. part.* 3. *in initio, num.* 5. Duen. *reg.* 159. *limit.* 3. Mich. Graſſ. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 24. *pag.* 339. Scacc. *de iudic. cauſ. ciuil. lib.* 2. *c.* 7. *quæſt.* 24. *n.* 721. *& ſeq.* Gutier. *in authent. Sacramenta. puberum, n.* 4. *C. ſi aduerſus vendit.* Menoch. *de arbitr. caſu* 57. *num.* 21. *&* 44. Surd. *conſil.* 364. *num.* 32. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.* 92. *num.* 12. *& p.* 4. *dec.* 72. *num.* 1. *& in collect.* 1. *deciſ. Rota nouiſſ. deciſ.* 246. *num.* 4. aliàs *part.* 4. *diuerſ.* Ceuall. *commun. quæſt.* 191. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 104. *n.* 40. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31. *n.* 172. *& ſeq.* vbi etiam tenet pubertati proximum poſſe dici illum, qui habet diſcretionem ad coniugalem conſenſum intelligendum, & potentiam ad carnalem copulam, quæ quidem potentia, ac proximitas ad pubertatem cognoſci poteſt tribus modis. Primus eſt quando inter perſonas matrimonio coniunctas intercedit copula carnalis. Secundus quando quis ante pubertatem habet copulam cum quacumque perſona. Tertius ex ſignis corporis, de quibus omnibus plenè Sanch. *d. diſp.* 104. *n.* 24. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Impuberes duo ſi ſponſalia contrahant, neuter poteſt ante pubertatem reſilire, pubes tamen factus poteſt quilibet, & n.* 2.
3 *Impubes ſponſalia contrahens ſi factus pubes non reclamauerit, ea ratificare cenſetur.*
4 *Sponſalia inualida diſſolui poſſunt abſque iudicis auctoritate vbi adeſt certitudo cauſæ, & facti.*
5 *Pubes cum impubere contrahens nunquā reſilire poteſt, niſi impubes cùm pubes factus fuerit reclamauerit.*
6 *Pubes prius factus poteſt ſtatim reſilire, nec tenetur pubertatem alterius expectare quando ſponſalia à principio ambobus impuberibus contracta fuerunt.*
7 *Sponſalia impuberum ita firmantur iuramento, vt neutri liceat pubertatem adepto reſilire.*
8 *Iuramentum quando in ſponſalibus non interuenit, an ſint inuiti compellendi, remiſſiuè.*
9 *Approbatum ſemel non poteſt reprobari.*

Cap.

Cap. De illis. VII.

1 SPonſalia ſi contrahant maiores ſeptennio, & poſtulent ſeparari ante annos aptos ad matrimonium, non ſunt audiendi, & ille qui primò ſit pubes alterum expectabit, qui ſi deinde perueniens ad ætatẽ petat ſeparari, tunc erunt ſeparandi; ſi verò quando contraxerunt ſponſalia vnus erat in ætate matrimonij, alter nõ, & qui erat in ætate petat ſeparari, non eſt audiendus, niſi minor cùm peruenerit ad ætatem petierit ſeparari. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anch. Panormit. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 17.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 569.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 9.* & eſt poſt Concil. Lateran. *part. 26. cap. 26.*

2 Collige ex text. quòd ſi duo impuberes ſponſalia contrahant, neuter poteſt ante pubertatem reſilire, pubes tamen factus poteſt quilibet, ita Couarr *de ſpõſal. part. 1. cap. 5. §. 1. num. 1.* Gregor. *l. 7. verbo excuſacion, tit. 1. part. 4.* Veg. *lib. 6. ſumma, c. 105.* Viuald. *in candelabro aureo, part. 2. de ſponſal. c. 5. n. 44.* Barthol. à Ledeſma *dub. 11. de matrim. poſt concl. 4.* Nauarr. *conſ. 2. n. 2. ſub hoc tit. in antiq. & conſil. 1. in nouis*, Gutierr. *canonic. lib. 1. c. 18. n. 10.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 43. art. 5. caſu 10.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 51. lib. 5. noua recop.* Henriq. *in ſumma lib. 11. c. 15. n. 5.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 51. n. 6* Gutier *eod. tract. cap. 29. à princ.* etiam reſoluentes text. *in præſenti*, eſſe intelligendum de impuberum ſponſalibus.

3 *Dum ad omnes illos peruenerit, reclamauerit.*] Si verò non reclamauerit, quamuis expreſsè ſponſalia non ratificet, indiſſolubilia manebunt, quia eo ipſo quòd nõ reclamat, videtur in ea priori voluntate perſiſtere, ita poſt Hoſtienſ, tenet Sanch. *d. diſp. 51. num. 15.* vbi *num. 6.* reſoluit diſſoluta manere ſponſalia ſi impubes ante pubertatem reſiliat ab eis, & poſtea non mutet eũ diſſenſum, nec ampliùs recordetur poſt pubertatem, & *num. 14.* tenet illo caſu poſſe impuberem factum puberem à ſponſalibus reſilire, ſi ſtatim pubertate adepta reſiliat, & intelligit illud ſtatim triduo ante, vel poſt pubertatem.

4 *Iudicio Eccleſiæ poterant inuicem ſeparari.*] Ergo ſpõſalia inualida non propria, ſed iudicis auctoritate ſunt diſſoluenda, vt per Innocent. *hic num. vnic.* Sed verius eſt vbi adeſt certitudo cauſæ, & facti, nullam deſiderari iudicis auctoritatem, vt tenent Nauarr. *in man. cap. 22. num. 18.* Gregor. *l. 8. verbo mas en todas. tit. 1. part. 4.* Fr. Emman. *in ſumma, cap. 245. n. 11. tom. 1.* Chametor. *cap. 2. de matrim. ad fin.* Emman. Sà *verbo ſponſalia 12.* Ægid. *de Sacrament. & cenſur. tom. 2. diſp. 23. dub. 8.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 31. num. 268.* Gutierr. *de matrim. cap. 35. num. 4* Bonac. *eod. tract. quæſt. 1 puncto 10. num. 5. cum ſeqq.* Sanch. *d. lib. 1. diſp. 69. à princ.* vbi *num. 11.* reſpondet text. *in præſenti*, nolle eſſe neceſſarium Eccleſiæ iudicium, ſed tantùm iubere vt Eccleſiaſticus iudex, ſi coram ipſo impubes adepta pubertate reclamauerit, eum ſeparet.

5 *Mulier autem, &c.*] Notatur ad hoc, quòd pubes cum impubere contrahens nunquam reſilire poteſt, niſi impubes cùm pubes factus fuerit, modo *ſuprà* relato reclamauerit, vt per omnes *in præſenti*, Henriq. *d. cap. 13. num. 5. & cap. 14. num. 7.* Nauarr. *conſil. 2. aliàs 1. in nouis ſub hoc tit.* vbi etiam reſoluit non poſſe puberem etiam de conſenſu impuberis reſilire, quia ob fragilem ætatem impubes conſenſu ſufficienti ad ſponſalium diſſolutionem caret, ſequitur, Sanchez *d. diſp. 51. num. 10.* Gutierr. *de matrim. c. 29. num. 8.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 261. verſ. 6. in fine.*

6 In gloſſ. *Minoris.* Quicquid hæc gloſſa inuoluat, tenendum priùs puberem factũ poſſe ſtatim reſilire, nec teneri pubertatem alterius expectare, nam text. *hic in verſ. ſi verò*, loquitur quando is, qui tẽpore ſponſalium erat impubes, factus pubes reclamat; at verò *in verſ. mulier*, quando ſponſaliũ tempore pubes erat, & reclamat altero impubere exiſtente; ita *in præſenti*, Hoſtienſ. *ſuper verb. negauerit.* Ioan. Andr. *n. 4.* Anch. *n. 2.* Abb. *n. 5.* Alexand. de Neuo *n. 15. & 16.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp. 51. n. 9.*

7 In gloſſ. *Iudicio.* Notatur ad hoc, quòd ſponſalia impuberum ita firmantur iuramento, vt neutri liceat pubertatem adepto reſilire, ſequuntur *hic* Ioan. Andr. *num. 4.* Anchar. *num. 4.* Abb. *num. 6.* Præpoſ. *num. 1.* Alexand. de Neuo *numer. 13.* Couarr. *de ſponſalib. part 1. cap. 5. § 1. numer. 3. & in cap. quamuis pactum part. 3. §. 1. num. 5* Henriq. *lib. 11. cap. 14. num. 7.* & alij, quos refert & ſequitur Sanchez *d. diſp. 51 num. 12.* vbi *numer. 13.* aſſerit iuramentum hoc vt firmet ſponſalia præſtandũ eſſe ab impuberibus doli capacibus. Gutier. *d. c. 29. numer. 12.*

8 In ead. gloſſ. ibi, *ſi verò iuramentum non interuenerit in ſponſalibus, non ſunt inuiti compellendi.* Contra hanc gloſſ. inſurgit Perez *l. 1. gloſſ. 1. col. 6. verſ. ex his infertur, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 3* Et de materia illius agunt Couar. *de ſponſal p. 1. c. 4. in initio ex n. 4.* Didac. Lopez de Stunica *de voto, quæſt. 1. ex n. 57.* Ioan. Segura Dauallos *in direct. iud. eccleſ. part. 2. c. 15. ex num. 6.* Gutierr. *de iurament. confirm. part. 1. c. 51. ex num. 4. & canon. lib. 1. c. 18. num. 10.*

9 In gloſſ. *Semel.* ibi, *argum quod ſemel probatum eſt amplius non poſſum reprobare.* Vide Thom. de Thomaſſeria *in floribus legum, reg. 37.* Surd. *conſ. 18. n. 2. & conſ. 351. n. 41. & deciſ. 132. n. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 6. n. 9.* Mari Antonin. *var. lib. 2. reſol. 30. n. 25.* meipſum *in tract. Axiom. iuris vſufreq. axiom. 31. n. 1 cum ſeqq. & de diction. vſuf. eq. dict. 39. n. 2.*

10 In ead. gloſſ. ibi, *item argum. quòd contractus claudicat.* Vide Perez *l. 2. gloſ. 1. pag. 184. in fin. tit. 7. lib. 5. Ordin.* Contractus enim claudicare non poteſt, quia debet eſſe obligatorius hinc inde, de quo citaui plures Doctores *in tract. de Axiom. vſufreq. axiom. 57. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Impuberes ſponſalia contrahentes ante pubertatem ſeparari non debẽt, ſed poſt pubertatem poſſent, ſi contradicunt ſponſalibus, niſi copula carnalis interuenires.*

2 *Ante pubertatem non licet reſilire à ſponſalibus præſumptis.*

3 *Sponſalia de futuro per copulam ſubſecutam tranſeunt in matrimonium.*

4 *Niſus ad copulam facit præſumere potentiam ad illã*

5 *Impuberem poſſe procreare, & generare poſſibile, & contingibile eſt.*

Cap. A nobis. VIII.

1 SPonſalia infra annos nubiles contrahentes non debent ſeparari antequam perueniant ad pubertatem, & tunc ſi ſimul eſſe nolunt, ſeparari debent, niſi interceſſerit copula, cùm malitia ſupplet ætatem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali*

*nali lib.4.iuris Pontificij,pag.*18.Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 570. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.*2.refertur ab Anton.Aug.*collect.*1.*Decretal.lib.*4.*tit.*2.*c.*10.

2 Collige ex text.quòd ſicut à ſponſalibus veris non licet raſilire ante pubertatem,ita neque à præſumptis, quæ reſultant ex matrimonio per verba de præſenti ab impuberibus contracto,vt per Couarr.*de ſponſalib. part.*1.*cap.*5.§.1.*num.*1.Anton.Cuch.*lib.*5.*inſtit.maior. tit.*10.*num.*80.Sanch.*de matrim.lib.*1.*diſp.*51. *n.*7.Gutierr.*eod.tract.c.*29.*n.*12.

3 *Niſi carnalis commixtio,*&c.]Notatur ad hoc,quod ſponſalia de futuro per copulam ſubſequutam tranſeunt in matrimonium,de quo plures citaui Doctores ad *cap.*is,*qui fidem* 30.*ſupr.de ſponſal.*Et matrimonium ſuſtineri ſi proximus pubertati attentauerit copulam, tenet Surd *conſil.*364.*n.* 3. nam niſus ad copulam facit præſumere potentiam ad illam,Couarr.*de ſponſal. part.*1.*c.*4.§.1.*n.*20.Menoch.*de præſ.lib.*3.*præſ.*2.*n.*53. Sanch *lib.*7.*diſp.* 104. *n.* 16. Verba tamen textus non

4 verificantur in omni defloratione,ſed in ea,quæ interuenit cum his,qui à natura habiles ſunt ad generandum,vel ad concipiendum, Farin.*Rota deciſ.*146.*à n.* 11.*in* 1.*collect.nouiſſ.*

5 *Cùm interdum illa,*&c.]Eſt enim poſſibile,& cõtingibile impuberem poſſe procreare,& generare,vt per Ferr.*in conſtit.Catalon.*4,*gloſſ.*1.*n.*12.& de pluribos generantibus in nono,decimo,& vndecimo annno mentionem feci ad *cap.pubere* 3.*num.*4.*ſupr.hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Minores, qui poſſunt copula carnali coniungi, ex contractu matrimonij obligantur, niſi violentia intercedat.*

2 *Matrimonium contractum ante legitimam ætatem validum eſt ſi malitia ſuppleat ætatem.*

3 *Sponſalia ante ſeptennium validè contrahuntur malitia ſupplente ætatem.*

4 *Potentia generandi ante pubertatem quomodo probetur, & ex quibus dignoſcatur,oſtenditur.*

5 *Malitia quando dicatur ſupplere ætatem,oſtenditur.*

Cap. De illis. ij. IX.

1 Minores ita ætati proximi quòd potuerint copula carnali coniungi,ſi deſponſantur,& traducũtur non ſunt ſeparandi,ſecus ſi interceſſit violentia, niſi poſt violentiam accedat conſenſus. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collectar.Zab.Ioan.Andr.Hoſt. Butr. Anchar.Panorm.Præpoſ.Petr.Gregor. Alexand. deNeuo,Caniſ.Cuiac.Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif.pag.*28.Alagona *in cõpend.iur. Canon. pag.*570. remiſſiue Caſal.*in annot.*& Ximen.*in concord.p.*1.& 2. refertur ab Anton.Aug.*collect.*1.*Decretal. lib.* 4.*tit.*2. *c.*22.& eſt poſt Concil.Lateranen.*part.*50.*c.* 41.*verſ. de illis vera.*

2 Collige ex text.validum eſſe matrimonium contractum ante ætatem legitimam ſi malitia ſuppleat ætatem,vt per Couarr.*de ſponſalib.part.*2.*c.*5.*num.* 5. Tiraq.*in l.*6.*connub.gloſſ.*1.*p.*6.*n.* 58. & *in præfat primog. num.*181.Coſta *in cap.ſi pater,part.*1. *verbo impuberes, n.*8.& *ſeq.de teſtam.lib.*6.Gregor.*l.*6. *verbo la ſobedicha,tit.*1.*p.*4.Henriq.*in ſumma,lib.*12.*c.*7.*n.*1.Cened.*ad Decretal.collect.*18.*numer.*2. Chald. Pereira *in l. ſi curatorem,verbo vel aduerſarij dolo.n.*55.Surd.*conſil.*364. *num.*1.Valer.Reginald.*in praxi fo. pœnitent.lib.*31.*n.*

3 172.Sic etiam malitia ſupplente ætatem validè contrahuntur ſponſalia ante ſeptennium, Viuald.*in candela-bro aureo,part.*1.*de ſponſalib.num.*14.Petr.de Ledeſma *de matrim.quæſt.*43.*art.*2.*dub.*2.Perez *l.*1. *verſ. ſecunda opinio,tit.*1.*lib.*5.*Ordin.*Henriq.*lib.*11.*c.*13.*n.* 9. Sanch. *de matrim.lib.*1.*diſp.*19.*n.*9. & alios citaui ad *c.*3 .*n.* 9. *ſupr.de ſponſal.*

Quòd potuerunt copula carnali coniungi.]Id eſt,ſi de facto ſe coniunxerint, vt interpretatur Hoſtienſ. *hic*, vnde potentiam generandi ante pubertatẽ nullatenus probari poſſe niſi per actualem copulam,& dũ de hac non conſtiterit, nimirũ poſſe dici malitiam ſupplere ætatem ad matrimonium petitam, reſoluunt Tancred.& Hoſtienſ.*in cap.puberes* ,*ſupr. hoc tit.*vbi etiam Henric.*num.*3.D.Antonin.*part.*3.*tit.* 1. *c.* 19. *in princ. col.*1.*immediatè ante verſ.*& *quia ſecundum.* Sed verius eſt poſſe potentiã ad copulam ex ſignis probari,quamuis copula nondum habita ſit, quia text. *in præſenti* ponderat propinquitatem pubertati, ac coëundi potentiam vt impuberis matrimonium valeat; ſentit ergo potentiam non ex ſola copula probari,ſed ex aliis quibuſcunque ſignis, nam alias non potentiam, ſed potiùs copulam ipſam ponderaret; ita *hic* Innocent. & Ioan.Andr.*n.*3.Abb.*n.*4.Præpoſ. ... & Alexand.de Neuo *numer.*8.Couarr.*d.cap.* .*num.*3.Per.*l.*2.*verbo de quatorze,tit.*1.*ſ.lib.*8.*Ordin.*Menoch.*de arbitr.caſu* 58. *num.*8.Surd.*conſil.*364.*num.*1.*in fine*,Sanch.*d.diſp.*104. *num.*28.Baſil.Pont *de impedimentis matrim.cap.*32.§.5. *verſ.ſed quæres*,vbi etiam dicit ſigna arbitrio iudicis cũ medicorum conſilio relinquenda,qui loquentur inſpecta ætate,qualitate corporis, educatione, ſ... & cœli natura, ſeminis etiam effuſione, ſi aliquando id continget.alias etiam coniecturas adducit Sanch. *vbi proximè,n.*19.vbi dicit quòd iudex arbitrabitur inſpecta perſonæ qualitate,membrorum diſpoſitione,ac valetudine bona. 4

Cùm in eo ætatem ſuppleuiſſe malitia videatur.]Quando ſcilicet poſſunt copula carnali coniungi, vnde nomine malitiæ intelligi ſolam generandi potentiam, atque ita in quacunque ætate hæc adſit,poſſe validè iniri matrimonium , reſoluunt Canoniſtæ noſtri *in d.cap.puberes* 3.*hoc tit.*Brunel.*de ſponſal. concl.*18.*decl.* 3.*n.*9.Perez *l.*1.*verſ.rurſus non obſtat,tit.*1.*lib.*5.*Ordin. pag.*3.Sed moliò probabilius eſt nomine malitiæ ſupplentis ætatem ad matrimonium petitam comprehendi potentiam ad copulam,ac prudentiam,& diſcretionem ad intelligendam conſenſus coniugalis vim, vt per Abb.*hic num.*4.& Alexand.de Neuo *n.* 7. Couar. *d.cap.*5.*num.*5.Sylueſt. Tabien. Sot. Henriq. & alios, quos refert,& ſequitur Sanch.*d.diſp.* 104. *n.*21.& ita requiritur copulatiuè potentia ad carnalem copulam, nec non prudentia rationis ad ſufficienter diſcernendum vim coniugalis conſenſus, nec ſatis eſt alterum tantùm adeſſe.Couarr.*d.num.*3.Rot.*deciſ.* 246. *n.* 16. *part.*4.*diuerſ.*Quòd malitia ſuppleat ætatem circa potentiam generandi ante pubertatem, probatur concludenter ſi fœmina impubes ab alio cognita fuerit, vel puer impubes aliam fœminam cognouerit,Sanch. *d.diſp.*104.*num.* 25. Rota *in Viterbien. matrimonij* 19. *Ianuarij* 1619.coram R.P.D. meo Pirouano. Copula verò ſubſequuta in muliere probatur ex relatione obſtetricum deputatarum per iudicem ad id dignoſcendum,quæ probatio paſſim admittitur vrgente neceſſitate ne matrimonium iam contractum diſſoluatur, Alexand.de Neuo *in cap.continebatur,num.*31.*hoc tit.* Sanch.*d.diſp.*104.*numer.*23.*in fine*,Rot.*in d.Viterbien. matrimonij* , quicquid ſit quando matrimonium nondum eſt initum,Sanchez *d.n.*23.vide *infr. in cap. vlt. hoc tit.* 5

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non facit contractus ante pubertatem etiam cum aſſa carnalis copula.*

2 *Niſus ad copulam facit præſumere potentiam ad illam.*

3 *Confeſſioni coniugis aduerſus ſeipſam quare in hoc text. ſtetur.*

4 *Confeſſioni coniugis contendentis matrimonium eſſe contractum in præiudicium ſuiipſius ſtatur.*

Cap. Atteſtationes. X.

Vrban. III.

1 IVuenis nondùm duodecimum annum attingens ſi contrahat,& nitatur mulierem corrumpere,ſed corrumpere non potuit, & mulier non probat iuuenem conſenſiſſe circa decimumquartum annum ſuæ ætatis accepto iuramento ab ipſo quod in ætate legitima nõ conſenſerit,ſi modò non vult,eſt liberandus ab impetitione mulieris, & poteſt vterque ad ſecunda vota tranſire. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificy, pag.* 29. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 570. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 2. *c.* 13.

2 *Et licèt niſus fuiſſet.*]Quia niſus ad copulam facit præſumere potentiam ad illã,vt per Couar. *de ſponſal. p.* 1 *c.* 4. §. 1. *n.* 20. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ* 2. *n.* 52. Corraſ. *lib.* 3. *miſcellan. c.* 4. *n.* 6. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 13. *n.* 11. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 104. *n.* 26. Baſil. Ponc. *de impedimentis matrim. c.* 32. §. 5. *verſ. ſed quaeret.*

3 *Mulier tamen credit ſe virginem euaſiſſe.*] Ideo hîc confeſſioni coniugis aduersùs ſeipſam ſtatur, quia confiteitur ea,quæ ius ipſum niſi contrarium probatio oſtenderit,præſumit:confeſſa mulier fuit virum nondũ puberem virginitatis tentaſſe; clauſtrum perfringere: præſumit ius hunc adhuc impuberem impotentẽ, nec copulæ aptum,aut coniunctioni muliebri, etſi ſecus ſi malitia(vt gloſ. ait)ætatem ſuppleret,item cũ confeſſa hic mulier fuiſſet ſe virginem euaſiſſe facilè præſumitur,cùm qualitas hæc ſit à natura indita, Abb. Zabar. & alij *in c.* 1. *de adult.* Aym. *conſ.* 156. *n.* 5. Maſcard. *concl.* 1310. *à n.* 1. Menoch. *lib.* 6. *præſ.* 89. *à princ.*

4 In gloſſ. *Euaſiſſe.* Nota ſtari confeſſioni coniugis tendentis matrimonium eſſe contractum, & valuiſſe in præiudicium ſui ipſius, ac proinde ſufficere etiam confeſſionem alterius coniugis pro matrimonio ſtantis abſque fama, ſequitur Cou. *de ſponſ p.* 1. *c.* 4. §. 1. *n.* 4. niſi inquit, ſi aliqua colluſionis præſumptio propter, quod colluſionis periculũ relinquitur iudicis arbitrio an talis confeſſio vtriuſque coniugis pro matrimonio ſtantis ſufficiens ſit, ita Menoch. *de arbitr. caſu* 103. *nu.* 9. Maſcard. *de prob. concl.* 1035. *n.* 51. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 45. *n.* 35. Quicquid in re tã ardua huiuſmodi confeſſionem non ſufficere aſſerant multi,quos refert, & ſequitur Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 1. *n.* 9. *cum ſeq. &* *conſ.* 15. *n.* 3 & diſtinguat Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* *comp.* 15. *n.* 39.

5 In gloſ. *Circa ibi, fortè per ſex menſes.* Notatur ad hoc, quòd pubertati proximus dicitur is,qui per ſex menſes à pubertate diſtat, vide tamen pro veritate quæ dixi ad *c.* 5. *n. vlt. ſupr. hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia ſi maior inuita contraxit cum minore, non tenetur ipſum expectare donec veniat ad ætatem adultam.*

2 *Metus reuerentialis niſi mina, aut verbera illi adiungantur, non cadit in virum conſtantem.*

3 *Metus reuerentialis datur in omni illo, qui iure aliqua ſubiectionis alicui ſubeſt.*

4 *Sponſalia metu graui contracta non firmantur iuramento.*

5 *Metus illatus poſt ſponſalia inita eſt iuſta cauſa illa diſſoluendi.*

Cap. Ex litteris. X.

PVella in ætate à parentibus iurata & deſponſata 1
cum viro non habente ætatem, & deinde inuita traducta in domum ſponſi à quo poſt annũ recedit ad domum propriam non cognita,ſi non vult expectare donec vir habeat ætatem, poteſt alteri nubere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificy, pag.* 29. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 570. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 2. *c.* 14.

Vbi nolens & inuita minis parentum impulſa, &c. Er- 2
go ſolus metus reuerẽtialis,niſi minæ,aut verbera,aut
alius metus grauis illi adiungantur,non cadit in virum
conſtantem, ac proinde nec annullat matrimonium,
nec alios contractus reſcindit,ita Couar. *de ſponſal. p.* 2.
c. 3. §. 6. *num.* 7. & Hippol. *ſing.* 147. *incip. matrim. & conſ.*
124. *num.* 16. Gomez *tom.* 2. *var. c.* 14. *nu.* 27. Soar. *alleg.*
24. *n.* 5. Gutier. *in auth. Sacramenta puberum, num.* 94. *C.*
ſi aduerſus vendit & conſil. 16. *num.* 16. *& de iuramẽt.*
confirm. p. 1. *c.* 2. *num.* 15. Gregor. *l.* 10. *verbo tede, tit.* 1. *p.* 4.
Molin. *de primog. lib* 1. *c.* 3. *num.* 9. Gama *Luſitania deciſ.*
250. *num.* 4. *& deciſ.* 162. *num.* 1. Azeued. *l.* 9. *nu.* 28. *tit.*
1. *lib.* 5. *noue recop.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.* 13. *q.* 2.
num. 172. *& ſeq.* Matienzo *l.* 11. *gloſſ.* 1. *num.* 2. *tit.* 1. *lib.* 5.
noue recop. Ioan. Garzia *de nobilitate, gloſſ.* 17. *num.* 11. *&*
29. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 8. *n.* 5. D. Barboſ. *in l.* 2. §. *fin.*
n. 7. *ff. ſoluto matrimon.* plures DD. refert Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 6. *n.* 7. quibus adde Chald. Pereira *in l. ſi*
curatorem, verbo leſis, n. 40. *& de renouat, emphyteuſis,*
quaeſt. 26. *n.* 59. Ceuall. *commun. contra communes, q.* 727.
num. 21. *cum ſeq.* Caſtill. *quotidianarum quaeſt. lib.* 3. *c.* 1.
num. 147. Mendez à Caſtro *in praxi Luſit. lib.* 3. *c.* 22.
num. 15. *prope finem*, Rebell. *de oblig. iuſtitia, part.* 2. *lib.*
2. *quaeſt* 5. *à n.* 10. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.*
lib. 31. *n.* 38. *cum ſeqq.* vbi *num.* 85. dicit metum reue- 3
rentialem dari in omni illo qui iure aliquo ſubiectionis ſubeſt alicui, vt in clerico reſpectu Epiſcopi, in laico reſpectu Magiſtratus, in filio, vel filia reſpectu patris aut matris, (quãdo hæc perinde ac ille auſtera fuerit, & ſolita minas exequi) aut aliorum aſcendentiũ; itẽ in fratre, vel ſorore reſpectu fratris maioris, ſi cum hoc habitet, ab eóque gubernetur: itémque in minore annis reſpectu ſui curatoris: ac demum in nepote, aut nepte reſpectu patrui, vel auunculi cum quo habitat, & à quo gubernatur.

Iurata fuit.]Notatur ad hoc, quòd ſponſalia metu 4
graui contracta non firmantur iuramento, nec ratione illius obligant, aut relaxatione indigent, vt per Fr. Emman. *in ſumma, tom.* 1. *c.* 231. *concl.* 4. *num.* 4. *& c.* 244. *concl.* 4. *num.* 4. Sanch. *d. lib.* 4. *diſp.* 21. *n.* 3. quamuis *n.* 2 aſſerat.

aſſerat eſſe probabilem contrariam ſententiam tenentem id, iuramentum obligare, indigereque relaxatione, & pro ea citet S. Bonauent. Sylueſt. Henriq. Petrum à Ledeſma, & alios.

5 *Tempore procedente*, &c.] Ex his verbis colligit Alexand. de Neuo *in præſenti, num. 5. & 6.* metum illatum poſt ſponſalia inita eſſe iuſtam illa diſſoluendi cauſam, ſiue ab impuberibus, ſiue à pauperibus contracta ſint; ſed illum reprobat Sanch. *d. lib. 4 diſp. 19. num. 3.* ex ea ratione, quia ſi ſponſalia ſemel valida fuerunt coactio ſubſequens circa matrimonium, cùm minimè ipſa inficiat, ſolum matrimonium ipſum irritabit manentibus illæſis ſponſalibus; eo vel maximè, quia puer ille, cui ſponſalium obligatio acquiſita erat, in nullo meros culpa fuit, parentes quippe puellæ illi metum incuſſerunt.

6 *Nec ad eandem carnaliter acceſſum habuit.*] Ergo matrimonium coactum ratificatur per copulam ſubſequutam, de quo vide quæ dixi ad *cap. conſultationi, n. 4. de ſponſal.*

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia contracta cum minore ſeptennio per mutuam cohabitationem poſt ſeptennium conualeſcunt, & inducunt publicæ honeſtatis iuſtitiam, ſoluuntur tamen per matrimonium de præſenti.*

2 *Copulam aſſerenti fauore matrimonij creditur.*

3 *Reſilienti abſque cauſa manifeſta à ſponſalibus non requiſito Eccleſiæ iudicio imponitur pœnitentia.*

Cap. Duo pueri. XII.

Clemens. III.

1 Matrimonium contrahendum impedit, & contractum dirimit publica honeſtas. Item ſponſalia ſoluuntur quando quis contrahit cum alia de præſenti, ſed propter ſcandalum eſt iniungenda pœnitentia. Item inceſtus impedit matrimonium contrahendum, & qui ſine iudicio Eccleſiæ vxorem dimittit, eſt puniendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectan. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alexan. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4 iuris Pontificij, pag. 13.* Alagona *in compendio iur. Canonici, pag. 570.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretalium lib. 4. tit. 2. cap. vnico.*

2 *Dicat ſe non cognouiſſe prius*, &c.] Colligunt omnes *in præſenti* ex hoc text. credi viro aſſerenti copulā matrimonij fauore, quòd copula firmabatur; ſecus fore ſi non ad matrimonij valorem, ſed ad probandum delictum ageretur, hi ſunt Ioan. Andr. *in præſenti, prope finem*, Hoſt. *ſuper verbo non cognouiſſe*, Butr. *num. 14.* Abb. *num. 6.* Alexand. de Neuo *num. 12.* quos refert Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 71. n. 7.*

3 *Iudicio Eccleſiæ non requiſito.*] Obſtant quæ *ſuprà* dixi *ad c. de illis 7. n. - hoc tit.* Sed reſponde ideo in hoc text. ſummum Pontif. imponendam iubere competentem pœnitentiam cuidam, qui pro ſua opinione iudicio Eccleſiæ non requiſito à ſponſalibus reſiluit, quia agebatur de reſiliente abſque cauſa manifeſta, & clara, tum quoad veritatem, tum quoad iuſtitiam, ita Ludouic. Beja *reſponſ. caſuum conſcientiæ p. 1. caſu 13. verſ. nec obſtat, pag. mihi 194.* Vel ſi magis placet, dic cū Sanchez *d. lib. 1. diſp. 69 num. 11.* text. huīc loqui de matrimonio de præſenti, à quo alter coniux abſque iuſta cauſa receſſerat.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium vel ſponſalia, quæ non ſunt, vt ſi cū minore ſeptennio contrahantur, accuſari non poſſunt, denunciari tamen poteſt impedimentū ne contrahantur impoſterum.*

2 *Sponſalia inita contra Pontificis interdictum cum decreto irritante ſunt inualida.*

3 *Multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.*

4 *Dictio*, omnino, *iuncta verbo carere, importat ipſo iure.*

5 *Matrimonium aduerſus Pontificiam prohibitionem initum quando ſit inualidum, oſtenditur.*

Cap. Ad diſſoluendum. XIII.

Innocent. III.

Matrimonium, vel ſponſalia, quæ non ſunt, vt ſi infra ſeptennium contrahatur, non poſſunt accuſari, poteſt tamen denunciari conſanguinitas, vt interdicatur matrimonium contrahendum, & tunc aſſignabitur terminus ad probandas denunciationes, ſaluis exceptionibus, & ſi interim aliquid attentatur in præiudicium puellæ, eſt irritum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. tit. Pontificij, pag. 30.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 570.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 4 tit. 2. c. 1.* 1

Quòd ſi contra interdictum noſtrum, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſponſalia inita contra Pontificis interdictum cū decreto irritanti quamuis generali, nec ſponſalium mentionem facienti, ſunt inualida, vt per Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 2. num. 9.* vbi *num. 10.* reſoluit per *c. 1. de matrim. contracto contra interd. Eccleſ.* 2
Matrimonium aduerſus ſimplicem prohibitionem Pontificiam initum, nihilominus abſque decreto irritanti eſſe validum; ex ea ratione quia multa prohibentur fieri, quæ facta tenent, de quo principio vide Scobar. *de ratioc. c. 6. num. 38.* Anton. Monachum *Bononienſ. deciſ. 19. n. 25.* 3

Omnino carere.] Id eſt, ipſo iure, ex traditis per Tiraq. *in l. ſi vnquam. C. de reuoc. donat. n. 164. verbo reuertatur.* Vnde ſi conſtitutio dicat hæreticum, vel emphyteutā cadere omnino à beneficiis, vel ab emphyteuſi, intelligitur ipſo iure, ſiue miniſterio, ſeu facto hominis, & ſine ſententia priuationis, vt per Rebuff. *in comment. ad l. pecunia 178. verſ. 1. ff. de verb. ſignif.* Rebell. *de oblig. inſt. p. 1. lib. 1. quæſt. 6. n. 44.* Bernardin Muſcatel. *de modo fideiubendi, p. 1. modo 14. num. 12.* Cened. *pract. quæſt. ſing. 24. n. 6.* 4

In gloſſ. *Irritum.* ibi, *ſed quid ſi contraherent matrimonium contra interdictum*, &c. Notatur ad hoc quòd matrimonium aduerſùs Pontificiam prohibitionem initum non eſt inualidum, niſi aliud ſubſit impedimentum dirimens, & manifeſtè loquitur quando eſt interdictum cum decreto irritanti: nam præmiſerat cæteros contractus initos aduerſùs Pontificis decretum irritans eſſe inualidos, ſecus eo decreto irritante minimè adiecto prohibitioni: & immediatè quærit quid in matrimonio aduerſùs Papæ interdictum celebrato? & reſpondet tanquam quid ſpeciale eſſe validum, & ita hanc gloſſ. intelligunt Abb. *hic num. 9.* & Zabar. etiam *num. 9.* quos refert Sanch. *d. diſp. 2. num. 3.* vbi *num. 9.* cum Alexand. de Neuo *hic n. 51.* conſtituit diſcrimen inter ſponſalia, & matrimonium, aduerſùs 5

huiuſmodi

huiuſmodi prohibitionem contracta vt illa irrita ſirit, hoc autem minime, niſi addatur clauſula ſpecificam mentionem matrimonij irritationis faciens, quia matrimonium cùm ſit res adeò ardua, & grauiſſimum negotium, illud irritare ſpecificam clauſulam poſcit, ad ſponſalia verò irritanda non deſideratur ea clauſula ſpecifica, ſed ſatis eſt generalis, cùm ea irritare non ſit res taoti momenti.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium de præſenti ſi contrahatur, & puella nõ eſt in ætate, nec malitia ætatem ſupplet, licèt vir dederit ei arrham, non eſt matrimonium, ſed ſponſalia.*

2 *Dictio, circiter, modicum tempus ſignificat.*

3 *Matrimonium fœminæ cui modicum tempus ad duodecimum annum completum deficit, eſt inualidum, niſi malitia ſuppleat ætatem.*

4 *Sponſalia annuli ſubarrhatione in matrimonium tranſeunt.*

5 *Matrimonium inter impuberes contractum vt validum ſit non ſatis eſt vt malitia ſuppleat ætatem, ſed vltra requiritur diſcretio, & prudentia requiſita ad coniugalem conſenſum.*

6 *Matrimonium per ſubarrhationem contrahitur.*

7 *Annuli traditio ſignum ſponſionis eſt, & ſecuti matrimonij.*

8 *Matrimonium contractum inter impuberes obligat vt ſponſalia.*

CAP. Tuæ nobis. XIV. & fin.

1 MAtrimonium de præſenti ſi contrahatur, & puella non eſt in ætate, nec malitia ſupplet ætatem, licèt vir dederit ei arrham, non eſt matrimonium, ſed ſponſalia. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabar Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alex de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 31. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 571. remiſſiuè Ximen. *in concord.* 1. referrtur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 2. c. 2.*

2 *Circiter duodecim annos.*] Hæc dictio modicum tempus ſignificat, vide Rebuff. *in comment. ad l. cæterorum* 160. *verſ. communiter, ff. de verb. ſignific.* Menoch. *de arbitrar. caſu 49. a num. 3. & caſu 57. num.* 3. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1215. *num.* 13. Cened. *pract. quæſt. ſing.* 8. *n.* 4. & ideo non valet.

3 Matrimonium fœminæ, cui modicum tempus ad duodecimum annum completum deficit, tam ex defectu præſumpto naturalis vigoris ad coeundum & generandum, quàm ex defectu coniugalis conſenſus, tenet Sanchez *d. matrim. lib. 7. diſp. 104. num.* 1. vbi *n.* 2. ſubdit ſatis eſſe ſi vltima dies anni duodecimi in fœmina, & 14. in viro ſit incepta, & *n.* 4. reſoluit in dubio nec marem nec fœminam præſumi generationi aptos ante dictam pubertatis ætatem completam, de quo etiam Surd. *conſil.* 364. *num.* 33 Quod tamen non procedit quando malitia ſupplet ætatem, vt per Couarr. *de ſponſal. part. 2. cap. 5. num* 3. Sanch. *d. diſp.* 104. *n.* 7. & fuit dictum *in Viterbiẽ matrimonij* 19. *Ianuarij* 1629. coram R. P. D. meo Pirouano. Vt autem malitia dicatur ſupplere ætatem, requiritur copulatiuè potentia ad carnalem copulam, necnon prudentia rationis ad ſufficienter diſcernendum vim coniugalis conſenſus, nec ſatis eſt alterum tantùm adeſſe, Couarr. *num.* 3. cum aliis per Sanchez *d. diſp.* 104. *n.* 21. Rot. *deciſ.* 246. *n.* 16. *p. 4. diuerſ.* Verùm quia præſumptio eſt in contrarium contrahenti matrimonium ante legitimam ætatem, incumbit onus probandi habilitatem, quæ ſuppleat vtrumque defectum prædictum, Abb. per text. *ibi in c. de illis il* 2. *hoc tit. n.* 4. Butr. *n.* 5. & Anch. *n.* 3. Sanch. *diſp.* 104. *n.* 25. Rot. *in d. Viterbien. matrimonij*, coram R. P. D. meo Pirouano. Exceptio autem ſupradicta quòd malitia ſuppleat ætatem, admittitur etiam in iis, qui pubertati adeò proximi non ſunt, vt ab ea pluſquam ſex menſiũ ſpatio diſtent, vt per Card. *in c. continebatur, n.* 5. & Alex. de Neuo *n.* 30. 31. *hoc tit.* Sanch. *in d. diſp.* 104 *ſub n.* 31. Rot. *in d. Viterb. matrim.* quæ ſuſtinuit matrimonium contractum cum puella annorũ decem, & menſium nouem, licet contrarium tenuerit antea *deciſ.* 246. *n.* 3 *cum ſeqq. p. 4. diuerſ.* in qua deciſ. Viterb. fuit etiam dictum concludenter probari malitiam ſupplere ætatem circa potentiam generandi ante pubertatem, ſi fœmina impubes ab alio cognita fuerit, vel puer impubes aliam fœminam cognouerit.

Deſponſauit, qui ſubarrhauit, &c.] Per hunc text. docuerunt *hic* Butr. & Præpoſ. ſponſalia re & verbis de futuro annuli ſubarrhatione in matrimonium tranſire, & verbum, *deſponſauit*, intelligũt de præſenti, Cou. *d. §. 2. loco citando. num.* 2. & Menoch. *lib. 3. præſ.* 1. *n.* 26. qui quidem intellectus vim litteræ infert, quia deſponſare tempus futurum reſpicit, & ſponſalia eo propria dicuntur, quæ nuptias futuras reſpiciunt, & à verborum proprietate in dubio recedendum non eſt, *l. nõ aliter, ff de leg.* 3. tum quia ſi ea verba de præſenti intelligenda forent, nullam text. dubitationem contineret, quare hoc cogitandum relinquo. 4

Vtrum ne prudentia, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad matrimonium impuberum non ſatis eſt vt malitia ſuppleat ætatem, ideſt, vt potentia generatiua reperiatur, ſed vltra requiritur diſcretio, & prudentia requiſita ad coniugalem conſenſum, ita Sanch. *de matrimonio, lib. 1 diſp. 16. num.* 13. & alij citati ad *c. de illis 9. n. vlt ſup. hoc tit.* 5

In gloſſ. *Subarrhata.* ibi, *& ita collige quòd per ſubarrhationem contrahitur matrimonium*, &c. Vide Cou. *de ſponſ. p. 1. c. 4. §. 2. n.* 2. Menoch. *de præſ lib. 3. præſ.* 1. *n.* 62. 6
Annuli enim traditio ſignum ſponſionis eſt, & ſecuti matrimonij, Menoch. *d. lib. 3. præſ. 1. n. 1. cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.* 1020. *à n.* 1. Franc. Moli. *de ritu nupt. lib. 1. compar.* 11. *n.* 15. 7

In ead. gloſſ. ibi, *quod ſi minor in contrahendo vtatur verbis pertinentibus ad matrimonium contrahendam, contrahit ſponſalia.* Notatur ad hoc quòd matrimonium contractum inter impuberes obligat vt ſponſalia, vide Viuald. *in candelabro aureo, tit. de ſponſ. p. 1. c. 3. n.* 20. Fr Emman. *in ſumma, tom. 1. c. 220. n.* 2. Perez *l. 1. verſ. dubitatur, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag.* 7. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſ. 15. princ. n.* 78. Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 13. n. 2. & c. 5. n.* 4. Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 21. n.* 2. Vtrum autem matrimonium contractum abſque præſentia parochi, ſeu alterius Sacerdotis de ipſius parochi, ſeu Ordinarij licẽtia, & duobus vel tribus teſtibus iuxta formam Concil. Trid. in vim ſponſaliorum reſoluatur, vide quæ diximus *in tract. de officio, & poteſtate Episcop. p. 2. alleg. 33. n. 143. cum ſeqq.* 8

De Clandeſtina Deſponſatione.

TIT. III.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormitan. Præpoſit. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Durand. Cuiac. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpec. iur. Pont. ſub hoc tit. lib.* 4.

Stephan. Ranchin. *in continuat. titulorum Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petr. de Rauenn. *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alexan. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena. *in expoſit. titulorum eiuſdem iur. Canon.* Lancell. *in inſtit. eiuſdem iuris* Caniſ. *in ſum. eiuſdem.* Cafatel. *in erot. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 4. ſum. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia tituli vide Alphonſ. à Veracruce *in append. ad ſpeculum coniug. dub. 11.* Maſcard. *de probat. concl.* 1032. Ceuall. *commun. contra communes, quaſt.* 604. *n.* 35. & 36 Sanch. *de matr. lib. 3.* vbi per 54. quaſtiones agit de clandeſtino matrimonio, Gutier. *eod. tract. c.* 55. Cened. *pract. & canon. q. lib. 1. quaſt.* 30. Sanctarel. *var. reſol. quaſt.* 20. Baſil. Pont. *de Sacram. matrim. lib. 5.* de conſenſu clandeſtino, Hurtado *in tract. de matrim. diſp. 3. de matrim. clandeſtino.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium quando negatur clandeſtinè contractum, ei, qui ſtat pro illo, incumbit probatio, & n. 2.*

3 *Mulier vnde dicatur.*

Cap. Si quis. I. *Ex Conc. Arelat.*

1 QVando quis clam deſponſauit mulierem, & vir vel mulier negat deſponſationem, probatio incumbit viro. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Ancharan. Butr. Panormit. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij*, *pag.* 34. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 572. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2.

De Concilio Arelatenſi II. & III. agit Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad c. 6. & 7. diſt.* 38.

2 Collige ex text. quòd quando negatur matrimonium clandeſtinè contractum ei, qui ſtat pro illo, incumbit probatio, vide Azeued. *l. 1. num. 45. tit. 1. lib. 5. noua recop.* Perez *l. 1. gloſ. 4. pag. 28. tit. 1. lib. 5. Ordin.* Ceual. *commun. contra commun. q. 604. n.* 30.

3 In gloſ. *Viro.* ibi, *mulier à molitie mentis.* Imò corporis ſecundùm Tiraq. *l. 1. connub. n.* 55. & ad ſatietatem vide Alciat. *in l. mulieris appellatione, p. 2. ff. de verb. ſignif. pag.* 32. Blaſ. Aluares Mirabal. *in libro quē inſcripſit, Conſeruacion de la ſalud. c. 88. pag.* 369. Orozco *en el theſauro de la lengua Spañola, verbo muger, pag.* 358.

Vnde ex hac gloſſ. colligit Torreblanc. *lib. 2. de magia, cap. 38. num. 15. & 16.* quòd fœminæ ideo potius maleficiæ quàm viri reperiuntur, quia proniores ſunt ad credendum, & faciliùs decipiuntur quàm viri, quamobrem frequentiùs eas dæmones aggrediuntur, & fallūt, tum quia tota illa diabolica tragœdia quam maleficæ cum diabolo peragunt, ad id tendunt vt fœdiſſimis amplexibus coniungantur, in quo mulieres trahuntur magis propter inſatiabilem libidinem, quia trahuntur magis voluptate, appetitu & ſenſualitate.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non iudicat de clandeſtinis matrimoniis, ſed ſi contrahentes volunt in Eccleſia publicari, ſunt recipienda, & comprobanda.*

2 *Matrimonij omnis probatio vbicumque deficit, non eſt exigendum iuramentum à reo, ſed potius purè abſoluendus.*

3 *Matrimonia clandeſtina ante Trident. Concil. fuerunt valida.*

4 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Quod nobis. II.

Alexand. III.

ECcleſia non iudicat de clandeſtinis matrimoniis, 1
ſed ſi contrahentes volunt in Eccleſia publicari, ſunt recipienda, & comprobanda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 35. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 572. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 3. c.* 3. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *p. 30. c.* 17.

Ab Eccleſia non ſunt aliquatenus compellendi.] Nota- 2
tur ad hoc, quòd vbicumque deficit omnis probatio matrimonij, non eſt exigendum iuramentum à reo, ſed potius purè abſoluendus, vt per Suar. ad *l. 4. lib. 2. fori, tit. de las iuras, n.* 10. *in princ.*

Si perſonæ contrahentium hoc voluerint publicare.] Er- 3
go matrimonia clandeſtina ante Concil. Trident. fuerunt valida, id enim definit ipſum Concil. *ſeſſ. 24. de reformat. matrimonij, c. 2. in initio*, anathemate damnans oppoſitum aſſerentes, vide Sanch. *de matrim. lib. 3. diſt. 3. n.* 2.

Niſi rationabilis cauſa præpediat.] Hæc verba iungen- 4
da ſunt illi verbo *approbanda*, & ita eſt ſenſus, approbanda eſſe matrimonia niſi impedimentum tempore approbationis detectum impediat: at vbi tunc non apparuit impedimentum approbatur abſolutè, ac ſi à principio in conſpectu Eccleſiæ initum eſſet. ita Sanchez *d. lib. 3. diſp. 43. n. 4. verſ. ad ſecundum.*

Ab Eccleſia recipienda ſunt.] Intellige niſi adſit præ- 5
iudicium tertij, nam tunc confeſſio non recipitur, vt per Couarr. *de ſponſ. p. 1. c. 4. §. 1. n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia quando ſunt contrahenda, debent per Preſbyteros in Eccleſia edicta proponi, aſſignato termino infra quē, qui voluerit impedire, impedimentū opponat, & ſi probabilis cōiectura fuerit de impedimēto, interdicatur matrimonium donec de hoc cognoſcatur.*

2 *Clandeſtina matrimonia contrahentes quas pœnas incurrant, remiſſiuè.*

3 *Epiſcopus attento iure huius text. non poterat diſpenſare vt denunciationes prætermitterentur.*

4 *Ordinarius hodie poteſt diſpenſare in denunciationibus.*

5 *Parochus non tenetur denunciare impedimentum matrimonij, quod ſciuit in ſacramentali Confeſſione.*

6 *Ordinarius, vel parochus quamuis ſciat impedimentum, & nemo denunciet, poteſt illud diſſimulare ſi ſibi conſtet de diſpenſatione pro foro conſcientiæ.*

7 *Matrimonium quod fit omiſſis denunciationibus dicitur clandeſtinum.*

8 *Filij geniti ex matrimonio nullo ſimul, vel nullo ſimul, & clandeſtino, quando ſint legitimi, oſtenditur.*

9 *Matrimonia interdicta dicūtur quoties à iudice emanauerit præceptū cōtra aliquos ne matrimoniū ineant, vel contra ipſum parochū ne auctoritatē interponat.*

10 *Dolus præſumitur in his, quæ clam facta ſunt, etſi prætendatur ignorantia, vel ſimplicitas.*

11 *Ignorantia*

12 *Ignorantiá adſcita, ſiue affectata nunquam prodeſt cùm æquparetur ſcientia, & nullo pacto ignorantem excuſat.*

13 *Matrimonium vbi nullum fuerit propter impedimentum conſanguinitatis, & an ſolum procedat text. in præſenti, oſtenditur, & num. 13.*

14 *Matrimonium denunciationibus omiſſis celebratum dicitur clandeſtinum quoad pœnas incurrendas.*

15 *Filij ex matrimonio nullo concepti quoad omnia cenſentur legitimi propter bonam fidem vnius ex parentibus.*

16 *Parochus concedens licentiam alij Sacerdoti aſſiſtendi matrimonio clandeſtino, non comprehenditur ſub hoc text. ſicut nec comprehenditur parochus alienus dans licentiam aſſiſtendi alij Sacerdoti.*

17 *Suſpenſionis triennalis pœna impoſita parocho aſſiſtendi matrimonio clandeſtino ceſſat hodie per pœnam arbitrariam poſitam à Conc. Trid.*

18 *Parochus ſuſpenſus triennio eo quòd interfuit clandeſtino matrimonio, ſi eodem currente triennio iterum aſſiſtat, ſuſpendatúrque iterum triennio, hoc poſterius triennium incipit ſtatim à die ſcientia iudicis illud inferentis.*

19 *Suſpenſus ab officio eo quòd interfuit matrimonio clandeſtino non eſt ſuſpenſus à beneficio.*

20 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare in triennali ſuſpenſione comminata Parocho aſſiſtenti matrimonio clandeſtino oſtenditur.*

21 *Verbum*, ſuſpendatur, *importat ſententiam ferendam.*

22 *Contrahentes omiſſis denunciationibus, quas pœnas incurrant, oſtenditur.*

23 *Pœna triennalis ſuſpenſionis comminata in hoc text. an incurrat parochialis Sacerdos, qui interſit matrimonio valido, clandeſtino tamen ob omiſſas denunciationes.*

24 *Impedimenta falſa denuntians vt matrimonium impediat arbitraria pœna punitur.*

25 *Malitioſè fieri dicitur, quod fit iniuria dolo adhibito.*

Cap. Cùm inhibitio. III & fin.

Innocent. III.

1 MAtrimonia quando ſunt contrahenda, debent per Preſbyteros in Eccleſia edicta proponi, præfixo termino ad impedimenta reuelanda, quæ etiam ipſi Preſbyteri inueſtigare debent. Si autem reueletur probabilis coniectura contra copulam, interdicendus eſt contractus donec manifeſtiùs appareat quid agendum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Soc. Alexand. de Neuo, Caniſ. Guiac. Cened. *collect.* 81. Viu. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag* 36. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 57 a. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in cócord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 4. tit. 2. de clandeſtino matrim. cap. vnic.*

2 *Clandeſtina coniugia penitus inhibemus.*] De pœna contrahentium matrimonia clandeſtina, vide Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformatione matrimonij, c. 1.* & plures, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.* 81. *num.* 1. quibus adde Baſil. Pont. *de impedimentis matrimonij, c. 26. §. 7.* Sanchez *de matrim lib. 3. diſp. 1. & diſp. 45. cum ſeqq.* & matrimonio clandeſtino interuenientes, interceſſores, mediatores, teſtes, & tabellio qua pœna puniantur, vide per Marienſ. *l. 1. gloſſ. 3. & 4. tit. 1. lib. 5. noua recop.*

3 *Publicè proponantur.*] Hodie nouiori iure Concil. Trident. *in d. cap. 1.* habetur, vt antequam matrimonium contrahatur ter à proprio contrahentium parocho, tribus continuis diebus feſtiuis in Eccleſia, inter Miſſarum ſolemnia publicè denuntietur, inter quos ſit contrahendum, vt omnes reuelent impedimenta ſi quæ ſint, de quibus denuntiationibus egi latè ſingula verba Concilij declarando in meo tractatu *de officio, & poteſtate Epiſcopi, alleg. 32. à princ. vſque ad num. 55:* Illud verò ex ibi dictis animaduertendum duxi quòd licèt attento iure antiquo, de quo in hoc text. non poſſet Epiſcopus diſpenſare, ne denuntiationes prætermitterentur matrimonio, quia erant præceptæ in Concilio generali Lateran. in cuius lege nequit Epiſcopus regulariter diſpenſare, vt reſoluunt Salzed. ad Bernard. *in pract. c. 75. verbo diſpenſat. lit.* D, Soar. de pace *tom. 1. ſua praxis, prel. 3. n. 1.* Sanch. *d. lib. 3. diſp. 7. n. 1.* Hodie poteſt Ordinarius ex cauſa ſibi bene viſa diſpenſare vt omittãtur omnes denuntiationes, vel aliqua illarum, ante, vel poſt matrimonij conſummationem, vt expreſsè definitur in Concil. Trid. *d. c. 1.* per quod ita reſoluũt plures citati per me *d. alleg. 32. n. 26.*

Legitimum impedimentum opponat] Qualiter noſcẽs impedimentum inter volentes contrahere, ſiue illud ſit occultum, ſiue audiuerit ſub ſecreto, teneatur ſub peccato mortali denũtiare dixi *d. alleg. 32. n. 25. & 26.* & de parocho cognoſcente impedimentum ex ſacramentali confeſſione, vide citatos à Cened. *d. collect. 82. n. 6.* quibus adde Sanch. *d. lib. 3. diſp. 25. & 16.* Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 242. verſ. vltimò*, Ægid. *de Sacrament. & cenſur. tom. 2. diſp. 27. n. 60. cum ſeqq.* Gutier. *de matrim. c. 50. à princ.* 4

Et ipſi preſbyteri inueſtigent vtrùm aliquod impedimentum, &c.] Aduerte quòd ſi nullus denuntiet impedimentũ coram parocho, vel Ordinario, quamuis ipſis conſtet de impedimento, ſi tamen eiſdem conſtet de diſpenſatione pro foro conſcientiæ, poſſunt diſſimulare, & ſic impeditos matrimonio coniungere, vt per Henriq. *in ſumma, lib. 14. c. vlt. n. 11. in commento lit. E,* Sanch. *d. lib. 3. diſp. 15. n. 14.* 5

In gloſſ. *Clandeſtina*, ibi, *dicitur clandeſtinum matrimonium tribus modis*, &c. Refert hæc gloſ. tres clandeſtini matrimonij acceptiones, prima eſt quando ſine teſtibus celebratur; ſecunda quando ſine ſolemnitate; tertia quando ſine denũtiationibus; ita Martin. de Ledeſma *2. p. 4. q. 47. art. 4. ſol. 451. art. 3.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 45. art. 5. paulò poſt princ.* Lancell. *in inſtit. iuris Canon. lib. 2. tit. de clandeſt. deſponſ. in initio.* Verùm rationi multo conformius eſt vt duæ tantum ſint matrimonij clandeſtini ſpecies, primò quando teſtes deficiunt, ac proinde clam omnino celebratur; ſecundò quando denuntiationes ad perfectam eius publicationem ab Eccleſia peritæ deſiderantur; cùm verò abſque ſolemnitate celebratum fuerit, non clandeſtinũ, ſed minus ſolemne appellabitur: & ideo ita meritò tenent Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 85. n. 1.* Barthol. à Ledeſma *dub. 21. de matr. in initio*, Perez *l. 1. verſ. plura tamen, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag.* 38. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſ. 15. princ. n. 22.* Gutierr. *lib. 2. pract. q. 4. n. 13.* & alij quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 3 diſp. 1, n. 3.* 6

In ead. gloſ. ibi, *tertiò dicitur clandeſtinum, quod fit cõtra tenorem huius conſtitutionis, videlicet non præmiſſa denunciatione.* Notatur ad hoc, quòd matrimonium miſſis denunciationibus, vbi fieri conſueuerũt, dicitur clandeſtinum; intellige quoad omnes effectus clandeſtinitatis, præterquam nullitatis matrimonij, Menoch. *conſil. 69. num. 70.* Perez *l. 2. verſ. item ſolem, pag.* 30. & *verſ. plura tamen pag. 38. tit. 1. lib. 5. Ordin.* Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 3. n. 9. in fine, cum ſeqq.* Spin. *in ſpec. teſtam. gloſſ. 15. princ. n. 23. 24. 16. 74.* Henriq. *in ſumma, lib. 11. c. 6. num. 2. & in commento lit. M. & c. 20. num. 2. & in commento lit. C,* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 1.* refert 7

plures Doctores Campan. *in diuerſorio iuris Canonici, rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 143.

§. Si quis verò.

8 Probat hic §. filios genitos ex matrimonio nullo quando ſimul fuit clandeſtinum, eſſe illegitimos, non obſtante bona fide parentum, quamuis filij ex matrimonio verè nullo, nõ tamen clandeſtino geniti, quando adfuit bona fides in vtroque, vel in altero ignorante impedimentum ſint legitimi, ex ea ratione quia ſaltem alter parens laborabat ignorantia probabili, vt docent omnes ſcribentes *in cap. ex tenore, in, ra qui filij ſint legitimi.* quæ ratio ceſſat quando clandeſtinè contrahitur omiſſis denunciationibus, & ideo filij non ſunt legitimi: non eſt enim probabilis ignorantia, cùm omittantur requiſita ad aſſequendam veritatem. Vnde vt illa pœna illegitimitatis prolis ſequatur, duo requiruntur in hoc § itaut vnum ſine alio non ſufficiat. Primum vt omittantur denuntiationes. Secundum vt ob id in gradu prohibito cõtrahatur. Vnde ſi omiſſis denunciationibus contrahat in gradu prohibito, quamuis cum ignorantia impedimenti, vel iuris, in hanc pœnam incurrit, quia ex omiſſis denunciationibus præſumitur affectata ignorantia, cùm illi taliter contrahendò non expertes ſcientiæ, vel affectatores ignorantiæ videantur, inquit Pontifex: ſi verò non omiſſis denuntiationibus contrahat in gradu prohibito bona fide, legitima proles eſt: imò etiã ſi adſit mala fides ex parte vnius tantùm coniugis, ex vi huius § ille enim in poſtrema parte exigit malam amborum fidem quando in facie Eccleſiæ, & præmiſſis denuntiationibus contrahitur, ſimiliter ſi omittant denuntiationes, non tamen contrahant in gradu prohibito. Colliguntur hæc ex Gabr. *cõmun. tit. de legitim. concl.* 3. *à n.* 5. Peregr *de fideicom. art.* 24. *n.* 74. Menoch. *conſ.* 199. *à n.* 39. Paleoth. *de nothis, & ſpurijs, c. p.* 9 *n.* 1. Fulu Pacian. *de prob. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 68. Card Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib.* 12. *tit.* 12. *num.* 13. Menoch. *de præſum. pr. lib.* 4. *q.* 67. *n.* 4. Perez *l.* 1. *col.* 2. *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordinam. p. q.* 19. Rebuff *de priuileg. ſcholaſtic. priuil.* 106. *verſ.* 55. Caſtill. *rerum quotid. lib.* 2. *c.* 11. *n.* 8. Sanch. *d. lib.* 3. *diſp.* 42. *&* 43. Baſil. Pont. *d. c.* 26. §. 7.

9 *Vel interdicta.*] Dicuntur autem matrimonia interdicta quoties à iudice emanauerit præceptum contra aliquos ne matrimonium ineant, vel contra ipſum parochum ne auctoritatem interponat, vt per Maiol. *de irregul. lib.* 3. *c.* 25. *n.* 17. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 48. *n.* 5. *verſ. &* *n.* 17.

10 *Cùm illi taliter contrahendo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in his, quæ clam facta ſunt etſi prætendatur ignorantia, vel ſimplicitas, præſumitur dolus, nec excuſatur aliàs excuſandus, vt per Tiraq. *de pœnis temper. caſu* 11. *num.* 11. Et ignorantia adſcita, ſiue affectata nunquam prodeſt, cùm æquiparetur ſcientiæ, idem Tiraq. *eod. tract. cauſa* 13. *à n.* 21. *& de retract. lign.* §. 35. *gloſ.* 4. *à num.* 28. & nullo pacto ignorantem excuſat, *Clement.* 1. §. *non nigotem, de vsur.* Honded. *conſ.* 87. *n.* 41. *lib.* 1. Seraphin. *de priuileg. iurament. priuil.* 4. *à n.* 102. Maſcard. *de prob. concluſ.* 809. *num.* 31. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. inſpect.* 81. *n.* 9. *cum ſeqq.* Farin. *fragment. crimin. p.* 2. *litt.* I. *n.* 167.

(11 stands in the margin at the line beginning "caſu 11.")

12 *In gradu prohibito.*] Ex his verbis colligunt Ioan. Lup. *in tract. de matrim.* §. 2. *n.* 9 *&* 19. Cephal. *cõſ.* 503. *à num.* 18. & alij de quibus ſtatim referendi, text. in præſenti procedere ſolùm quando matrimonium nullum fuit propter impedimentum conſanguinitatis, itaut ſi ob aliud nullum fuerit, licèt clandeſtinè fiat, reſoluunt filios eſſe legitimos ſi parentes fuerint in bona fide; mouentur quia text. in præcitatis verbis ſtrictè loquitur de contrahentibus, in gradu prohibito, quæ verba conueniunt ſolummodo impedimento conſanguinitatis, vel affinitatis, & conſequenter ad alios caſus trahi non poteſt deciſio illa, quæ nouam inducit præſumptionem odij pleniſſimã contra filios innocentes propter copulam parentum clandeſtinè contrahentium, ideóque non amplianda, ſed reſtringenda eſt ad caſum expreſſum, ex *reg. odia, de regulis iuris, lib.* 6. *c. pœna. de pœnit. diſt.* 1. cũ ſimilibus, ſequitur nouè Baſil. Pont. *de impediment. matrim. c.* 26. §. 7. *verſ. ſecundo.*

13 Quo tamen fundamento non obſtante contrariam ſententiam ſequuntur Doctores communiter, reſoluentes huius text. deciſionẽ procedere tam in impedimento conſanguinitatis, quàm in alio quocunque dirimente, Hoſt. Innoc. Butr. Anch. Panorm. Alex. de Neuo, & alij communiter *hic*, vt teſtatur Couar. *ſponſ. p.* 2. *c.* 6. *in initio*, Ant. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de legit. concl.* 4. *n.* 17. Maſcard. *concl.* 7. 8. *n.* 6. Peregr. *de fideicom. a.* 24. *n.* 65. Sanch. *d. diſp.* 42. *n.* 4. Azor. *inſt. mor. p.* 2. *lib.* 2. *c.* 15. *q.* 9. Syr. *de cenſ. lib.* 6 *c.* 10. *n.* 31. Probatur, quia deciſio huius text. pœnalis videatur, in fauorẽ tamen animæ condita eſt ad coërcendum peccatum eorum, qui contra Canonica inſtituta matrimonium audent contrahere, & inſuper clam contrahendo ignorantiam affectant, ſubindeque non reſtringenda, ſed magis amplianda eſt, iuxta doctrinam gloſſ. *verbo alios, in c. ſicut cunctis, de elect. lib.* 6. recepta ex multis, de quibus Tiraq. *pia cauſa, priuil.* 161. & pluribus, de quibus Sãch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 39. *n.* 5. *& lib.* 3. *diſp.* 1. *n.* 8. Sed melius confirmabis ſi aduertas non eſſe neceſſarium hoc caſu recurrere ad interpretationem extenſiuã, cùm cõſtet ex verbis expreſſe huius text nõ limitatiuè agere de matrimonio nullo ob impedimentum conſanguinitatis, ſed generaliter de quocunque alio, quod dirimat matrimonium: oſtenditur quia hic §. refert ſe ad principiũ text. ibi, *huiuſmodi clandeſtina, vel interdicta*, id eſt, hæc de quibus *ſuprà in principio*, dixerat: conſtat autem in principio de omnibus aliis impedimentis egiſſe, quamuis enim in exordio locutus ſit de contrahentibus, in gradu prohibito, deinde deciſionem concipit per verba generalia, ibi, *qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat.* & clarius ibi, *inueſtigent vtrùm aliquod impedimentum obſtat*, quare prædicta verba §. ſequẽtia, ibi, *huiuſmodi*, &c. in toto rigore, abſque alia extenſione referri debent ad matrimonia clandeſtina, & interdicta, & inualida propter conſanguinitatem, vel aliud quodcunque impedimentum dirimẽs, vt manifeſtè deducitur ex *c. ex tenore, qui fil. ſunt legit.* vbi non de conſanguinitatis impedimento agebat text. ſed de coniugato, qui mulierem ignaram duxit, & tamẽ requirit ad hoc vt filij ſint legitimi, quod publicè, & in facie Eccleſiæ cum ea contraxerit, apertè oſtendens illegitimam eſſe prolem, ſi etiam in eo caſu clandeſtinè matrimonium eſſet contractum, vt ibi notarunt omnes.

14 In gloſ. *Clandeſtina* la 2. ibi, *ſcilicet non præmiſſa denunciatione.* Notatur ad hoc, quòd matrimoniũ denunciationibus omiſſis celebratum dicitur clandeſtinum quoad pœnas incurrendas, vt per Maiol. *de irreg. lib.* 3. *c.* 25. *n.* 12. *verſ. clandeſtinum*, Menoch. *cõſ.* 69. *n.* 70. Gutier *pract. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 9. *in fin.* Segura Daualos *in direct. iudicum, p.* 2. *c.* 15. *n.* 30. *& ſeqq* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſ.* 16. *à n.* 23. Sanch. *de matrim. lib.* 5. *diſp.* 1. *n.* 7. vbi probat ex hoc text. & *n.* 10. idem tenet quamuis matrimonium ſciente maiore viciniæ parte celebretur.

15 In gloſ. *Si ambo.* ibi, *ſed quid ſi vnus ſcit*, &c. Notatur ad hoc, quòd filij ex matrimonio nullo concepti quoad omnia cenſentur legitimi propter bonam fidem vnius ex parentibus, vt per Couarr. *de ſponſ. p.* 2. *cap.* 8.

cap.8.§.1.num.2. Coſta *in c.ſi pater, de teſtam.lib.6.§.1. verbo vxorem, num.4.* Gregor. *l.3. tit.3.p.4.* Auendan. *l.6. Tauri gloſ.1.* Gutier. *lib.3.pract.quæſt.79.n.4.* Duen. *reg.150.limit.2. verſ.contraria.* Gom. *tom.1. var. cap.6. n.36.* Xuar. *in l.quoniam, ſuper declar.legum regni.limit.22.n.4.* Cott. *in memorabil.verb. Epiſcopalis dignitas.*

§. Sanè.

Parochialis Sacerdos qui matrimonia interdicta, vel clandeſtina prohibere contempſerit, & quilibet clericus etiam Regularis qui interfuit, per triennium à beneficio ſuſpenduntur, & ſi culpa exegerit etiam grauiùs punientur. Contrahentibus autem contra hanc formam pœnitentia eſt imponenda, & qui obtulit impedimentum malitiosè, canonicè puniri debet. Colligunt Doctores in princip. text. citati, & plenè declarat Sanchez *de matrimonio, lib.3.diſp.48. à princip.*

16 *Qui eis præſumpſerit intereſſe.*] Ergo non comprehendit parochum ob licentiam conceſſam alij ſacerdoti aſſiſtendi ſi aſſiſtat matrimonio clandeſtino, late Sanchez *d. lib.3. diſp.49.* Mar. Alter. *de cenſuris, tom.2.diſp.11 de ſuſpenſione.c.5.verſ. ſecunda principalis quæſtio.* Ego ipſe *d. alleg.32, num.163.* Nec comprehendit parochum alienum, vel Sacerdotem, qui non eſt parochus, dantem licentiam aſſiſtendi alij Sacerdoti; qui pœna ſuſpenſionis triennalis hic comminata comprehendit proprium parochum non impedientem clandeſtina matrimonia; hic autem qui prædictam licentiam dedit, non erat proprius parochus horum qui contraxerunt, ita Sanchez *d. lib.3. diſp.49.n.2.* vbi ſubdit, nec talem ſuſpenſum eſſe per Concil. Trident. *ſeſſ.24. de reformat. matrimon. cap.1.* quia ſolum ſuſpendit parochum, vel alium Sacerdotem coniungentem, vel benedicentem alienos parochianos, & non exprimit dantem licentiam, vel mandantem, aut conſulentem, & *num.3.* reſoluit quòd ſi proprius parochus det licentiam non Sacerdoti aſſiſtendi matrimonio, ſimiliter neutram ſuſpenſionem incurret, non huius text. cùm illud clandeſtinum matrimonium ſit nullum, quia inualida eſt licentia conceſſa non Sacerdoti, vt dixi *dicta alleg.12. num...* ac proinde per illud matrimonium ſic inualidè contractum non incurritur pœna clandeſtinitatis iuxta opinionem eiuſdem Sanchez *d.lib.3. diſp.2. ex num.2.* Non Tridentini, quia tantum ſuſpendit Parochum, vel alium Sacerdotem, qui ſine licentia proprij Parochi alienos Parochianos coniungit, ac illic nec Parochus coniungit alienos Parochianos, & ille coniugens non eſt Sacerdos, nec coniungit ſine licentia Parochi, item idem Sanchez *d.lib.3. diſp.49. num.3.* ſubiicit idem dicendum ſi non ſacerdos abſque licentia proprij parochi coniungeret aliquos matrimonio, quia vtraque ſuſpenſio fertur in parochum, vel alium Sacerdotem abſque licentia proprij aſſiſtentem, nomine autem Sacerdotis in materia pœnali, qualis eſt hæc, non comprehenduntur illi, qui Sacerdotes non ſunt.

17 *Per triennium*, &c.] Pœna hæc triennalis ſuſpenſionis impoſita parocho aſſiſtenti matrimonio clandeſtino non eſt ſublata per Concil. Trident. *in d.c.1.* in illis verbis, *inſuper parochum*, &c. vt tenẽt plures citati per me *d.alleg.32.n.161.* Cuius tamẽ contrarium, imò ceſſare hodie hanc triennalem ſuſpenſionem per pœnam arbitrariam poſitam in Concil. Trident. tenent Matienſ. *l.1.gloſſ.7. num.2. in fin.tit.1. lib.5. nouæ recop.* Sanch. *d. lib.3.diſp.48.n.3.cum ſeqq.* Guttier. *de*
18 *matrim.cap.75.num.14.* Si autem parochus qui interfuit clandeſtino triennio ſuſpenſus, & eodem currente triennio iterum aſſiſtat, ſuſpendatur iterum triennio, hoc poſterius triennium incipit ſtatim à die ſententiæ iudicis illud inferentis, aut quando incurritur ipſo iure ſtatim à die commiſſi delicti, & ita confunditur cum priori tempore, niſi iudex in ſententia declararet, vt incipiat finito priori tempore. Ita Sanchez *d.lib.3.diſp.50.n.3.*

Ab officio.] Non tamen à beneficio, quia ſuſpenſum 19
ab officio, qui interfuit matrimonio clandeſtino, non eſt ſuſpenſum a beneficio, quia in hoc text. ſolum exprimitur ſuſpendendum eſſe ab officio, reſoluunt Perez *l.1.verſ.in oppoſitum. tit.1. lib.5. Ordinam. pag.51.* Gutier. *canon.lib.1.cap.5.num...* Sanch. *d. lib.3. diſp.51.per tot.* Mar. Alter. *d.c.5.verſ.quartò dubitatur,* aduertit tamen Sanchez *d. diſp.51. num.24. in fine,* poſſe iudicem ſuſpendere ſimul à beneficio quando culpæ grauitas hoc poſtularet, per text. *in præſenti,* ibi, *Grauius puniendus ſi culpæ qualitas poſtulauerit.* Vtrùm autem Epiſcopus in hac triennali ſuſpenſione 20
diſpenſare valeat? negatiuè reſpondent Sanch. *d.lib.3. diſp.51.* Mar. Alter. *d.cap.5.verſ.5.* & alij, quos refero ego ipſe *d.alleg.32.num.166.* vbi *num.167.* hanc reſolutionem amplio, vt nec etiam virtute decreti Concil. *ſeſſ.23.de reform.c.6.* id ſibi permiſſum ſit, Baſil.Pont. *d...17.n.11.*

Suſpendatur] Intellige non ipſo iure, nam cùm hoc 21
verbum ſit futuri optatiui modi, reſpiciens actum ac iudicis miniſterium, ideo importat ſententiam ferendam, ex reſolutis per Tiraq. *in l.ſi vnquam, C. de reuoc. donat. verbo reuertatur, num.39.* & per Monetam *de diſtrib. quotid. part.3.quæſt.*... *num.21.* quo fundamento in his terminis, reſoluunt Sanchez *d. lib.3. diſp.48. num.1.* Gutier. *d.cap.75.num.13.* Ego ipſe *d.allegat.32. num.161.*

Sed hi qui taliter, &c. Collige ex text. contrahenti- 22
bus omiſſis denunciationibus condignam pœnitentiam imponendam eſſe, ſed attento Conc. Trid. *ſeſſ.24.de reform.matrim.c.1.* ibi, *Sancta Synodus eos arbitrio Ordinarij puniri præcipit,* illi ſolum arbitrio Epiſcopi puniendi ſunt, qui contrahunt clam abſque parocho, vel alio Sacerdote, de eius licentia, aut minori teſtium numero quàm duorum, ita Sanchez *d. lib.3. diſp.46.n.6.* vbi ſubdit quòd ſi id matrimonium conſummauerint, cùm grauius delictum ſit, rigidior debet eſſe pœna, & *num.8.* addit quòd licèt contra teſtes nec hîc nec alibi pœna imponatur, tamen cùm peccent auctoritatem præſtando matrimonio ab Eccleſia interdicto condigna pœnitentia puniendi ſunt. Du- 23
bitari poteſt an pœnam triennalis ſuſpenſionis comminatam in hoc text. incurrat parochialis Sacerdos, qui interſit matrimonio valido, clandeſtino tamen ob denonciationum omiſſionem? in quo dubio videtur reſpondendum affirmatiuè, quia hoc §. ſic dicitur. *Sanè ſi parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere neglexerit,* vbi verbũ illud, *tales,* refertur ad nuptias, de quibus §. præcedenti actum fuerat. text. autem egerat de clandeſtinis, vel interdictis cõiugiis, ibi, *ſi quis verò huiuſmodi clãdeſtina, vel interdicta cõiugia,* põderãdo verbum illud, *huiuſmodi clandeſtina,* quod referri debet ad principium text. qui præmiſerat denuntiatione ante matrimonium faciendas eſſe, eo quòd Eccleſia deteſtetur matrimonia clandeſtina; ac proinde manifeſtè matrimonium non permiſſis denuntiationibus celebratum appellat clandeſtinum, quod etiam agnoſcunt Doctores citati *ſuprà* ad gloſſ. *verbo clandeſtina, la 2. num. 14.* Quare hanc partem affirmatiuam tuentur Maiolus *de irregularitate, lib.3. cap.25. num.17.* & Sanchez *dicto lib.3. diſput.48. num.5.* qui aduertit cùm Concilium Tridentinum in hoc caſu nullam ſtatuat pœnam, ſtandum eſſe

pœnæ huius text. ac proinde talem parochum ſuſpendendum eſſe termino.

24 *Si quis autem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd falſa impedimenta denuntians, vt matrimonium impediat, arbitraria pœna punitur, vt per Anchar. *hîc num.* 13. Menoch. *de arbitr. caſu* 453. *n.* 2. Vgolin. *de poteſtate Epiſc. c.* 15. §. 11. *n.* 6. quos rèfero ego ipſe *d. alleg.* 32. *n.* 24.

25 In gloſſ. *Malitioſè*, fin. Notatur ad hoc, quòd malitioſè fieri dicitur, quod iniuria fit dolo adhibito, cùm malitia ſit calumnia, vt per Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 20. *num.* 12.

De Sponſa duorum.

Tit. IV.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormitan. Præpoſit. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iur. Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Ranchin. *in continuatione titul. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martinus Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, Goffred. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* Caniſ. *in ſum. eiuſdem iuris*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 3. *ſumm. Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium de præſenti contrahens ſucceſſiuè cũ duabus, tenetur adhærere primæ, ſi autem primam contraxit per verba de futuro, deinde ſecundo per verba de præſenti, adhærere debet ſecundæ.*

2 *Matrimonium validum diſſoluit priora ſponſalia eo modo vt illo ſoluto nulla ea perficiendi obligatio ſuperſit.*

Cap. Duobus. I. *Auguſt.*

1 MVlier dans fidem pactionis, ideſt, promittens ſponſalia de futuro cum pacto, vt nunc eam cognoſcat, nõ debet aliam ducere, ſed ſi ducit, tenet matrimonium, debet tamen de fide mentita pœnitentiã agere. Si verò dat fidem conſenſus, ideſt, ducit de præſenti, tenet matrimonium, & ſi aliam ducit, non tenet cum ſecũda. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij*, *pag.* 38. Alagona *in compendio iuris Canonici pag.* 573. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 4. *c.* 1.

2 Cùm matrimonium fortius vinculum ſit, ſi illud validum fuit, nemini dubium eſt priora ſponſalia diſſoluere eo modo, ita vt ſoluto matrimonio nulla illa perficiendi obligatio ſuperſit, vt per Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 245. *n.* 5. Azeued. *l.* 2. *n.* 13. *in fin. tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 23. *n.* 3. *& c.* 14. *n.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 48. *per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia illius, qui alterius ſponſam de præſenti ſibi accepit in vxorem, oſtenditur.*

2 *Pœna, quas incurrat ſciens vxorem adhuc viuere, & ducit ſecundam, remiſſiuè.*

4 *Carena quid dicatur, oſtenditur.*

Cap. Accepiſti. II.

COniugem alterius in vxorem ducens nunquam poterit eſſe eius legitima vxor, & debet quadraginta diebus ieiunare in pane, & aqua, & pœnitere per ſeptem annos. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Soc. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij*, *pag.* 39. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 573. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. deſumitur ex Burchardo *lib.* 19. *c.* 5. *tit. de fornicat.* §. *recepiſti illam*, & refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 2. *c.* 2. 1

Quã alter ſibi deſponſatam habuerit.] Aduerte quòd ille, qui ſciens vxorem adhuc viuere, ducit ſecundam, præter peccatum mortale quinque pœnas incurrit, de quibus Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 31 *num.* 74. 2

Et quadraginta dies in pane, &c.] Hæc pœnitentia in foro exteriori locum habet, nam in foro animæ Presbyter, qui audit confeſſionem ſecundùm ſuum arbitrium poterit eam modificare, ita Perez *l.* 3. *col.* 4. *verſ. punitur*, *pag.* 45. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin.* 3

Cùm ſeptem ſequentibus annis pœniteat.] Non intelligas continuis, & per ſingulos dies, quaſi per omnes pœnitentia agi debeat, ſed per quoſdam in vnaquaque hebdomada, qui vulgò legitimè feriæ dicebantur, ſcilicet ſecunda, quarta, & ſexta, iuxta *c. de illis*, *& ibi gl.* 1. *q.* 3. Sot. *in* 4. *diſt.* 19. *q.* 2. *art.* 5. Couar. *lib.* 4. *var. c.* 20. *num.* 8.

In gloſ. *Carenam.* Dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum ſeptem ſequentibus annis, & in litteris Papalibus, vbi conceditur carena indulgentiæ, intelligitur tempus quadraginta dierum, & ſeptem annorum pœnitentiæ. ita Fr. Emman. *q. regul. tom.* 2. *q.* 85. *art.* 3. *verſ. pro explicatione.* Vide quæ dixi *ad c. accuſaſti* 8. *n.* 3. *de accuſat.* 4

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti non diſſoluuntur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſummatum.*

2 *Coniuges non poſſunt ſecundum matrimonium contrahere exiſtente primo, etiam carnali copula non conſummato.*

3 *Verba*, ego accipio te in meam, *an ſint de eſſentia ſacramenti matrimonij.*

4 *Verba in matrimonio ſunt ſaltem de neceſſitate præcepti.*

5 *Papa an poſſit ſtatuere vt matrimonium ratum dirimatur per ſubſequens copula conſummatum, oſtenditur.*

Cap. Licet. III. *Alex.* III.

MAtrimonium de præſenti non ſoluitur per alterum ſequutum, etiam cum copula, & cogi debet vir redire ad primam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. 1

Alexand.de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in ration. lib. 4. iuris Pontific. pag. 40.* Alagona *in compendio iur. Canonici, pag. 573.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Augu. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 4. c. 3.* & eſt poſt Concil. Lateranen. *p. 7. c. 8.*

2 Collige ea text. coniuges non poſſe ſecundum matrimonium contrahere exiſtente primo, etiã carnali copula minimè conſummato, vt per Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 7. §. 3. num. 5.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 1. numer. 17.* Valer. Regioald. *in praxi fori pœnitent. lib. 31. n. 72. in fine.*

3 *Ego accipio te in meam*, &c.] Hæc verba non eſſe de eſſentia Sacramenti reſoluunt Perez *in l. 1. verſ. præterea neceſſariam eſt, tit. 1. lib. 5. ordinam. pag. 39.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q. 43. art. 1. dub. 4. concluſ. fin. & q. 45. art. 5. puncto 3. ante primum dubium concl. 2. & in ſumm. part. 1. de Sacram. matrimon. cap. 1. concluſ. 15. in fin.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. cap. 2. num. 7.* Ceual. *commun. contra communes, q. 604. num. 53.* Cened. *pract. & canon. quæſt. lib. 1. quæſt. 30 num. 38.* Gutier. *de matrimon. c. 69. num. 3.* Et ad text. *in præſenti, & ad cap. ſi inter ſupr. de ſponſalib.* bene reſpondet Franciſc. Molin. *de rita nupt. lib. 1. comp. 3. à num. 74.* illa iura non aſſerere, certa, & diffinita ab Eccleſia verba fuiſſe præſcripta, quibus contrahentes ſe inuicem in matrimonium copularent, ſed conſenſum debere volunt tantùm eos oſtendere, vel verbis illis, *Ego te in meam accipio*, &c. addit text. *in d. cap. ſi inter*, vel alia verba conſenſum exprimentia de præſenti, & id ipſum dicit text. *in præſenti*, cùm antea dixiſſet conſuetis verbis conſenſum contrahentes producere poſſe, & nouè Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. matrimonij, cap. 1.* ibi, vel aliis verbis iuxta receptum vniuſcuiuſque prouinciæ ritum, &c.

4 *Verbis conſuetis.*] Notatur ad hoc quod verba in matrimonio ſũt ſaltem de neceſſitate præcepti, vide Petr. de Ledeſma *d. q. 45. art. 2. concl. 1.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 216. num. 5.* Henriq. *d. cap. 2. num. 6.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 31. num. 9.* vbi *num. 10.* tenet nullum de hoc eſſe Eccleſiæ præceptum, ſed tãtùm eſſe venialem culpam, non exprimere verbis, ſed ſolum ſignis conſenſum.

5 *Quamuis aliter*, &c.] Notatur ad hoc quòd poteſt Papa ſtatuere vt matrimonium ratum dirimatur per ſubſequens copula conſummatum, vt per Hoſtienſ. *in cap. fin. verbo voluimus, infr. hoc tit.* vbi Cardin. *in fin.* Abb. *numer. 5.* & Henric. *num. 4. cum ſeqq.* Metina *lib. 5. de ſacrorum hominum continentia. c. 87.* Sed verius eſt non poſſe, ſic Couar. *d. cap. 7. § 4. numer. 15.* Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 17. num. 22.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. numer. 76. lib. 5. noua recop.* Sanch. *d. lib. 2. diſp. 14. n. 4.* vbi cum Couar. *d. num. 15.* reſpondet ad hunc text. ea ſcilicet iudicia ſummorum Pontificum non pertinere ad Canonum vniuerſalium inſtitutionem, ſed ad quamdam litium deciſionem, & eodem quaſi modo reſpondet Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. c. 4. q. 3. verſ. tertio obiicitur*, vbi refert text. *in præſenti* non dicere ſuos quoſdam Prædeceſſores definiiſſe, ſed iudicaſſe, & iudicare idem eſt quod ſentire, & non diffinire.

SVMMARIVM.

1 *Appellanti in cauſa matrimoniali interdici debet ne aliud matrimonium contrahat lite pendente, & ſi contraxerit, debet ſeparari.*

2 *Matrimonium initum contra interdictum Eccleſiæ an ſit nullum?*

Cap. Tua fraternitas. IV.

Appellans ad Sedem Apoſtol. in cauſa matrimoniali de præſenti ante ſententiam, & cognitionem illius, eſt publicè interdicendus, nec ante deciſionem cauſæ, aliam ducere poteſt, & ſi ducere præſumpſerit, tale matrimonium eſt irritandum. Colligunt ea Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alexan. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 40.* Alagona *in compendio iur. Canonici, pag. 573.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 4. c. 5.* & eſt poſt Concil. Lateranen. *part. 50. c. 41.* 1

Et ſi contra interdictũ Eccleſiæ, &c.] Notatur ad hoc quòd matrimonium initum contra interdictum Eccleſiæ eſt nullum, vt per citatos à Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 2. à princ.* Sed pro veritate vide quæ *ſuprà* dixi *ad c. penult. de deſponſatione impuberum.* 2

SVMMARIVM.

1 *Contrahens de præſenti cum duabus primam deſponſatam debet habere in vxorem.*

2 *Matrimonium à filiis contractum abſque conſenſu parentum validum eſt.*

3 *Conſuetudo etiam improba inducit probabile dubium, & excuſat à pœna.*

4 *Sponſus, & ſponſa per concubitum ſe ſibi inuicem tradunt.*

Cap. Tuas dudum. V. & fin.

Contrahens de præſenti cum vna, & ante copulam contrahens cum alia, primam deſponſatam debet habere in vxorem, quia ſolus conſenſus ſine copula ſufficit, nec valet conſuetudo in contrarium. Colligunt ea Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 41.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 574.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 3. cap. unic.* 1

Ad materiam huius text. faciunt quæ dixi *ad cap. licet 3. ſuprà hoc tit.* & pro concordia huius text. & regulæ *l. quoties, C. de rei vendicat.* dixi *ad c. ſi inter, de ſponſalib.*, & quòd validum ſit matrimonium à filiis contractũ abſque parentum conſenſu, nec ab ipſis parentibus irritari poſſit, dixi *ad c. 1. ſup. de deſponſat. impuber.* 2

Collige ea text. nullam conſuetudinem etiamſi ſcãdalum oriatur, vires habere ad diſſoluendum matrimonium ſemel legitimè initũ, cùm ſit vinculum iuris naturalis, & diuini, vt per Syluest. *verbo Matrimonium 2. q. 3.* Brunel. *de ſponſ. concl. 20. n. 8.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 4. n. 2.* 3

Ne verò turpis ſit, &c.] Notatur ad hoc, quòd conſuetudo etiam improba inducit probabile dubium, & excuſat à pœna, vt per Roch. *in c. fin. ſupra de conſuetudine ſect. 1. n. 2. & 3.* Baptiſta *in repet. l. ſi quando à n. 15. C. vnde vi.* Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 7. §. 3. n. 5.* Tiraq. *de pœnis temperand. cauſa 42. à princ.* 4

In gloſ. *Cognouiſſet 1.* ibi, *poſſeſſio.* &c. Notatur ad hoc quòd per concubitum ſpõſus, & ſponſa ſe ſibi inuicem tradunt, vt per Tiraq. *de retract. conuent. ad fin. tit. n. 77.* 5

De Conditionibus appoſitis in deſponſatione, & aliis contractibus.

Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Conditio definitur vt ſit euentus futurus, in quem diſpoſitio ſuſpenditur, vel meliùs vt ſit qualitas diſpoſitioni adiecta, aut inhærens, quæ in dubium euentum futurum ſuſpendit, ſeu diſſoluit.*
3 *Conditiones in quinque ſpecies diuiduntur, aliæ enim ſunt poſſibiles, & honeſtæ, aliæ impoſſibiles, aliæ difficiles, aliæ contra ſubſtantiam, aliæ turpes, & ſingula declarantur.*
4 *Impoſſibilium conditionum tres ſunt ſpecies, aliæ impoſſibiles, aliæ difficiles, aliæ turpes, & declarantur ſingulæ ſpecies.*
5 *Impoſſibiles conditiones, quas poſſibiles partes credebant, quam vim habeant, oſtenditur.*
6 *Conditiones natura impoſſibiles, & difficiles, quam vim habeant, oſtenditur.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan Andr. Butr. Anch. Panor. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Cened. *col. ett.* 85. Durand. *in breuiario iuris Canon. & in ſpeculo iuris Pontif. ſub hoc tit. in.* 4. Stephan. Ranchin. *in continuatione tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſunctorum Canon.* Petr. de Rauenn. *compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma* *h. tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germun. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Lancellot. Carthagena *in expoſitione tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analyſi a poſtremo iuris ec. theſauri pag.* 352. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

2 *Conditionibus.*] Conditio definitur vt ſit euentus futurus in quem diſpoſitio ſuſpenditur, ſecundùm Bart. communiter receptum *in l.* 1 *num.* 1. *ff. de condit. & dem.* ſequitur Socin. *in rubr. ff. eod. tit.* Doct. *in l. cùm ad præſens, ff. ſi certum petatur.* Aliter verò definit Alciat. *in l. debitori, num.* 2. *ff. de pactis*, ſecundùm verbi etymologiam, vt ſit qualitas, qua res condi, id eſt, fieri factum eſt; atque ideo pactum, modum, tenorem, & conditiones de præſenti, ſeu præterito, eſſe veras conditiones contendit ipſe *in d. l. cùm ad præſens.* Sed nec Alciat. audiendus eſt, quia grammaticè agit: in iure enim conditio non eſt quæuis qualitas, ſed illa quæ in euentum futurum rem confert: nec etiam exacta eſt Bart. definitio, primò quia comprehendit diem certum, in quem ſaltem quoad effectum ſuſpenditur diſpoſitio *l. cedere diem, ff. de verb. ſignif.* Inſuper conditiones neceſſarias, quas Iuriſconſulti negant eſſe proprias conditiones *in l. alia, §. vlt. ff. de verb. oblig. l. ſi pupil. w, §. qui ſub conditione, ff. de nouat.* fatetur idem Bart. *vbi ſup.* Rip. *in l. nec verba, numer.* 1. *ff. de legat.* 1. Coſt. *in cap. ſi pater, p.* 3. *verb. verbis, numer.* 2. Et poſtremò Bart. definitio non comprehendit conditiones reſolutiuas, quæ propriè conditiones ſunt, iuxta text. *in l.* 2. *ff. de in diem adiect.* licet Bald. *in rubr. C. de inſtitut.* exiſtimet illam tantùm eſſe propriè conditionem, quæ à principio impedit originem actus. Quamobrem ex ſententia Cardin. *in cap. verum, num.* 7. *infr. hoc tit.* quem ſequitur Abb. *in rubr. huius tit.* Socin. *vbi ſupr. ad fin.* definienda eſt conditio, vt ſit qualitas diſpoſitioni adiecta, vel inhærens, quæ in dubium euentum futurum ſuſpendit, aut diſſoluit: continet enim omnia neceſſaria requiſita, ſcilicet conditiones reſolutiuas, & ſuſpenſiuas, expreſſas, & tacitas, & quæ inſunt a iure: inſuper, & declarat conditionis ſubſtantiam in eo eſſe vt contineat euentum dubium, & futurum, certum vel præteritum, aut præſens excludat, iuxta *l. itaque* 3c. *ff. ſi certum pet.* recipit autem vt plurimum tripartitam diuiſionem, ex *l. in facto* 59 *ff. de condit. & demonſtr.*

Omnes autem conditiones in quinque ſpecies diuiduntur, aliæ enim ſunt poſſibiles, & honeſtæ, aliæ impoſſibiles, aliæ difficiles, quæ fermè impoſſibilibus comparantur, aliæ contra ſubſtantiam, aliæ turpes. Poſſibiles, & honeſtæ ſunt illæ, quæ vel per caſum, vel per poteſtatem impleri debent, vel per vtrumque poſſunt, & ſolent exiſtere, vt ſi nauis ex Aſia venerit, ſi nupſeris Titio, ſi centum dederis, ſi pater voluerit, & de his agit totus ferè *tit. ff. de condit. appoſ. & cap. ſuper eo, cum ſeq. per tuas, hoc tit.* Impoſſibiles verò ſunt illæ, quæ per rerum naturam non poſſunt exiſtere, quamuis per diuinam potentiam poſſint, vt ſi cœlum tetigeris, ſi montem tranſtuleris. Conditiones verò contra ſubſtantiam ſunt illæ, quæ ſubſtantiam ipſius actus, aut expreſſe offendunt, aut oppununtur alicui rei, quæ in ipſa ſubſtantia eſſentialiter includitur, vt contraho tecum ſi obligatus non maneo, inſtituo te hæredem, vt ſuccedere non poſſis, quarum exempla habentur *in l. ſi is, qui hæres, ff. de hæred. inſtit. in l. ſub hac, ff. de actionib.* Conditiones difficiles ſunt illæ, quæ cùm per rerum naturam poſſint exiſtere, ſũt tamen partim impoſſibiles, vt ſi montem aureum dederis, vel ſi pauper homo ad ingentem pecuniæ quantitatem obligetur. Conditiones verò turpes ſunt, quæ cùm per rerum naturam de facto poſſint exiſtere, & non opponantur ſubſtantiæ actus, per leges tamen diuinas, aut humanas ſine culpa impleri non poſſunt, vt ſi hominem occideris, ſi furtum feceris, quæ aliquando ſolent impoſſibiles de iure appellari, vt *in cap. vlt. infr. hoc tit.* Conditiones poſſibiles, & honeſtæ non improbantur, ſed ſuſpendunt quouſque adimpleantur, vel aliter remittantur, iuxta text. *in d. c. ſuper eo, cum ſeq.* quod in aliis etiam diſpoſitionibus procedit. Conditiones impoſſibiles, vel turpes licèt alios contractus vitient, ex *l. non ſolum, ff. de actionib.* ab vltimis tamen voluntatibus, & à matrimonio reiiciuntur *l.* 3. *l. non dubium, ff. de condit. & demõſtr. cap. ſolet, cum ſeq.* 32. *q.* 2. *d. cap. vlt.* Conditiones contra ſubſtantiam omnes actus vitiant, *l. per ſeruum* 14. *§.* 1. *ff. de vſu, & habit. l. pacta conuenta* 73 *ff. de contrahenda, l.* 1. *ff. de adim. leg. ſi ſtipulatus* 17. *ff. de verb. oblig. d. cap. vlt. in princ.* 3

Quamuis Bart. & communiter Doct. *in l.* 1. *ff. de condit. inſtit.* ſoleant impoſſibilium conditionum quatuor ſpecies conſtituere, ſcilicet natura, iure, perplexitate, & facto; verius tamen aliter diſtinguendum eſt, vt ſcilicet dicamus alias eſſe impoſſibiles, alias difficiles, alias turpes. Impoſſibiles ſunt in duplici differentia, aliæ enim ſunt natura, & per ſe, ſeu abſolutè tales, de quibus *in §. ſi impoſſibilis, Inſtit. de inutil. ſtipul.* quas Doctores noſtri generaliter impoſſibiles appellant. Aliæ verò ſunt impoſſibiles per ſuppoſitionem, quas Doctores vocant in ſpe, cùm ſcilicet aliquo ſuppoſito ſequitur aliquid impoſſibile, vt ſi nauis ex Aſia venerit hoc anno, quæ vel ab Indis profecta non eſt, vel medio facta itinere. ſi Titius viuit, qui mortuus iam erat, de quibus *in l. multa* 6. *§. ſi ſeruos, in fin. de cõdit. & demonſt. l. ſi Mæuia* 45. *ff. de hæred. inſtit.* 4

inſtit. Conditiones verò difficiles ſunt illæ, quæ cùm impleri poſſunt per rerum naturam, nec aliquo ſuppoſito ſunt impoſſibiles, non poſſunt ab eo præſtari, cui iniunguntur per ſe, vel per alios, ita vt pene impoſſibiles videantur illis, quas Doctores impoſſibiles de facto dicunt, & de his agit text. *in l. cùm hæres 4. §. 1. ff. de ſtatuliber. l. Arethuſa 15. ad fin. ff. de ſtatu hominum.* Turpes tandè cõditiones illæ ſunt, quæ cùm facto præſtari poſſint, & ſubſtantiæ non repugnent, diuinis tamen, aut humanis legibus, aut bonis moribus improbantur, vt ſi furtum feceris, ſi occideris, &c. de quibus *in l. conditiones 9. & 12. & in l. filius 15. ff. de condit. inſtit. & in l. non dubitamus 9. ff. de condit. & demonſtr.* Inter has autem conditiones illud obſeruandum eſt diſcrimen quòd impoſſibilis conditio, quæ vel à natura, vel abſolutè talis eſt tam ab vltimis voluntatibus, quàm à matrimonio reiicitur ſine controuerſia ex coniecturata voluntate diſponentium, *l. 3. ff. de cõdit. & demonſtr. §. impoſſibilis, Inſtit. de hæred. inſtit. d. cap. vltim.* quæ autem per ſuppoſitionem fuerit impoſſibilis, pariter vitiabit ſi diſponens impoſſibilitatis conſcius eam adiecerit, vt *in d. l. multa, & in d. l. ſi Mæuia*, apertè probatur, quòd ſi poſſibilem credebat ob manifeſtum defectum voluntatis, diſpoſitio non vitiabitur, vt probat *l. ſeruo manumiſſo, ff. de condict. indeb.* iuxta commuoem interpretationem Doctorum *ibidem*, quod ipſum docet Bart. *in d. l. 1. numer. 5. ff. de cond. inſtit.* Imol. *ibid. num. 11.* quam tamen communem ſententiam poſt alios impugnat Cuſt. *lib. 2. ſelect. cap. 1.* cuius noua interpretatio manifeſtam vim infert verbis illius text: atque ideo cùm ratio oſtendat immeritò reiici conditionem quam diſponens probabiliter credebat poſſibilem, cùm eo animo appoſita videatur vt impleri debeat, nec aliter videatur iudicandum de voluntate partium, ſi in conditione verè poſſibili ac de impoſſibili quam poſſibilem credebat, text. verò *in d. l. ab omnibus 107. §. in teſtamento, ff. de legat. 1.* qui in contrarium adduci ſolet, cùm agat de patrimonio, & facto teſtatoris; rectè cum Bart. & communi *vbi ſup* intelligi poteſt vbi ignorantia nulla fuerit, vel aliter cum Iaſ. *in d. l. ſeruo*, & Aretin. *in l. impoſſibilis. ff. de verb. oblig.*

5 Ego verò circa has impoſſibiles conditiones, quas poſſibiles partes credebant, diſtinguendum puto, vt ſi talis ſit conditio, quam teſtator, vel qui matrimonium contraxit, intelligeret non poſſe adimpleri, aliter diſpoſuiſſet, tunc vltima voluntas, & matrimonium non valeant propter manifeſtum voluntatis defectũ, vt ſi quis nauem ſuam mercibus onuſtam expectans mille alicui reliquiſſet ſub conditione, ſi nauis ſua ex Aſia veniret, vel Titium hæredem inſtitueret ſi nuberet ſorori, aut conſobrinæ quam maximè diligebat, vel matrimonium contraxiſſet cum aliqua ſub conditione, ſi pater aut patruus, à quo honorem expectabat & doté, viueret, vel ſi bona, quæ mulier alibi poſſidebat, extarent: in his caſibus ſi tempore perſonæ non viuebant, vel res non extabant, ita vt impoſſibilis reddita fuiſſet conditio, idque diſponens ignorabat, proculdubio vitiatur diſpoſitio, quia coniectura voluntatis apertè ceſſat, & ſic Bart. ſententia & cõmonis procedit, & interpretandus eſt text. *in d. l. ſeruo*, quoniam conditio libertatis ex eo teſtamento conſequédæ vtilitatem maximam teſtatoris continebat, ſin autem inanis eſſet conditionis euentus, nihilque vtilitatis, aut voluntatis diſponenti afferre poſſet, ignorantia impoſſibilitatis non vitiabit actum matrimonij, aut vltimæ voluntatis, quia tunc nihilominus is, qui talem conditionem adiecit, etiamſi ſciret impleri non poſſe, ſic diſpoſuiſſet, quia non creditur inani conditionis euentu commotus id feciſſe, & ſic procedit contraria ſententia, quæ res boni iudicis arbitrio relinquitur, qui conſiderata perſonarum qualitate, materia ſubiecta & aliis circunſtantiis rectè perpenſis vel ignorantiam impoſſibilitatis vitiare actum vel eſſe negligendam pronuntiabit.

Circa conditiones verò natura impoſſibiles inter ignorantes, & ſcientes non eſt diſtinguendum, tum quia in ipſis iuſta ignorantia non datur, tum etiam, quia iſtarum euentus inanis eſt. Porrò difficilis conditio, neque ab vltimis voluntatibus, nec à matrimonio reiicitur, quia & ceſſat voluntatis coniectura, & illa dubia ac difficilis iuris interpretatio in vltimis voluntatibus & matrimonio facta, cùm de impoſſibilibus conditionibus tantùm agat, non eſt ad difficiles trahenda, in quibus & ratio, & verba deficiunt, quod bene docet recepta *in d. §. impoſſibilis*, communis *in d. l. 1. ff. de condit. inſtit.* Coſta *ſelect. lib. 1. c. 8. num. 14.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſu 89. num. 8.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 13. num. 8.* Vnde in his difficilibus conſtituendum eſt quòd ſi ita ſint difficiles vt conſiderata qualitate perſonæ, cui iniunguntur, æquè pateat manifeſtè non poſſe per eũ aliquo modo præſtari etiam ex amicorum auxilio, diſpoſitio ab initio non valeat, iuxta text. ſic intelligendum *in l. cum hæres, §. 1. ff. de ſtatulib.* Sin autem difficultas talis eſt, quam perſona, cui iniungitur per amicos, per fidem, atque æſtimationem ſuam poſſit adimplere, tunc non valebit à principio diſpoſitio, & expectabitur futurus euentus, vt ſi adimpleatur actus, valeat, ſi verò deficiat conditio, non valeat, iuxta text. *in l. Arethuſa, ff. de ſtatu hom. & in l. Stichum 39. §. ſi Stichus, ff. de ſtatulib.* Conditio verò impoſſibilis de iure, quæ propriè turpis appellari debet, indiſtinctè reiicitur in vltimis voluntatibus in pœnam adiicientis, in matrimonio verò ex præſumpta voluntate, quæ omnia ſi non ex verbis, ex mente Doctorum colligi poſſunt, & Iuriſconſultorum auctoritate manifeſta ſunt.

SVMMARIVM.

1 Conditionis turpis defectus in contracta matrimonij appoſita non vitiat matrimonium, ſed vitiatur.
2 Declaratur text. in præſenti.

Cap. Quicunque. I.

Ex Conc. Afric.

Conditionis nomine non debet frangi matrimonium; ſed reiecta conditione deſponſatio irrefragabiliter teneatur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Ancbar. Panormitan. Præpoſit. Marian. Socin. Alexãd. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viui. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 62.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 574.* remiſſiuè Ximen. *in concordant. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 5. c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *p. 6. c. 5.* 1

Hunc text. intelligit ſi à principio reſolutiuè, vel poſt contractum ſuſpenſiuè conditiones ponantur. Nauar. *in man. cap. 22. num. 62. verſ. tertium.* Deinde intelligendus eſt quando coitus interceſſit ante conditionis defectum ex quo à conditione receſſum eſt per ipſam copulam, & matrimonium valet exploſa conditione, quia verba huius text. ibi, *eam relinquere volueris*, præmittunt cohabitationem, & carnalem copulam, ita Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. §. 1. numer. 13.* 2

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Seruus manumiſſus ea conditione vt fiat monachus, & monaſterio ſeruiat, aliàs in ſeruitutem redeat, manumittentis voluntatem cogitur obſeruare, ſi hoc acceptato monachus factus ſit.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & num. 3.*

Cap. Cùm ſit. II. *Gregor.*

1 MAnumittens ſeruũ ea conditione vt fiat monachus in tali monaſterio, aliàs redeat in ſeruitutem, debet ſeruari conditio, & voluntas manumittentis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioã. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. p.* 43. Alagona *in compendio iur. Canonici, pag.* 574. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. deſumitur ex D. Gregorio *lib. 7. epiſt. 36. indict. 2. regiſtri*, & refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 5. c. 2.*

2 Difficilis eſt hic text. dum dicit duo mancipia fuiſſe manumiſſa ſub conditione vt monachi fierent, cui quidem conditioni cum alterum parere noluiſſet, reſpondet Pontifex cogendum eſſe, vt ſic manumittentis voluntas impleatur, & ex eo conſurgit difficultas, quia illa conditio circa ſpiritualia verſabatur, nempe circa religionis ingreſſum, vnde videbatur non eſſe admittendam. Reiecto intellectu gloſſæ, Antonij, Abb. & aliorum probabilior eſt ille, quòd ſcilicet in ſpecie huius text. conditio, ſeu modus de ingrediendo religionem adiectus libertati ideo non improbetur, quia pro ſubſtantia non requirebat partis acceptationem, quòd autem is modus non requirat partis acceptationem ex eo patet, nam adiectus fuit manumiſſioni proprij ſerui, ac proinde ſicut libertas data proprio ſeruo ſtatim ſuum habet effectum antequam à parte acceptetur, *l. 2. C. de manumiſſ. vindicta.* ita idem de modo adiecto omnino dicendum erit, *reg. acceſſorium, de reg. iuris in 6.* Cùm igitur modus ille de ingrediendo religionem abſque partis acceptatione ſuam habeat vim, rectè, vt quantumcunque circa ſpiritualia verſetur, improbari non debeat, quia quando modus, ſeu conditio pro ſui ſubſtantia partis acceptationem non deſiderat quantumcunque ad inſtar conuentionis circa ſpiritualia adiiciatur, regulariter admittitur, quia hi modi, ſeu conditiones nullo iure in ſpiritualibus improbantur, iura enim de hoc agentia ſolùm prohibent pactiones, ſeu conuentiones text. *in c. vltim. ſup. de pactis*, & de ratione conuentionis eſt vt actus abſque partis acceptatione non ſubſiſtat, *l. quæcunque gerimus 10. ff. de action. & oblig.* iuncta *l. 1. §. conuentiones. ff. de pactis*, vide Soar. *de relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia, c. 16. n. 13.*

3 Vel forſan melius verus huius text. ſenſus duobus propoſitis principiis conſtabit. Prius ſit nullam ſimoniam, vel eius ſpeciem dari poſſe, niſi vbi onerosus contractus celebratur, vel non gratuita ſpiritualium datio, aut receptio fit, ſaltem ſecundùm figuram conuentionis, gratioſa autem, & liberalis donatio nullo iure poteſt improbari: patet hoc ex diffinitione ſimoniæ à noſtris & Theologis tradita, dum aiunt eſſe ſtudioſam voluntatem emendi, &c. & nomine emptionis omnem contractum oneroſum intelligunt, vt colligitur ex omnibus auctoritatibus à Gratiano congeſtis 1. *quæſt. 1. per totam*, & apertiùs ex *c. ſuper eo, ad fin. de transact.* quo loco gratis, & amicabiliter componere in ſpiritualibus culpa non eſt. Poſterius eſt donationem libertatis, vel alterius rei ſub modo, ſeu conditione factam, vel ob cauſam in duplici eſſe differentia; aliquando enim modus, cauſa, & conditio in fauorem donatoris, aut tertij adiiciuntur, aliquando ipſius donatarij recipientis in vtilitatẽ continent, prout contingit cùm alicui pecunia datur, vt domum ſibi ædificet, & prædium ſuum melius facit. Priori caſu conditio, aut modus, vel cauſa efficiunt, vt donatio illa iam non ſit propria & liberalis, ſed magis oneroſi contractus naturam accipiat, vt docet Pauli. *in l. 1. n. 1. ff de donation.* Roger. *in l. Modeſtinus, num. 32. ff. eod.* Tiraquel. qui alios refert, *in l. ſi vnquam, verbo donatione num.* 145. Poſteriori caſu conditio, modus, & cauſa non efficiunt quominus omnino gratuita, & liberalis donatio fiat, vt colligitur ex *d. l. 1.* & præcitati DD. verum affirmant. His ſuppoſitis dicendum eſt text. *in præſenti, & in cap. eo libentius, de ſeruis non ordin.* donationem libertatis ſub modo ſpirituali ſine vitio carere, quia ex omni parte erat liberalis, nam & libertas data, & Religionis, ordiniſve conditio ſolius recipientis fauorem continebat principaliter, atque ideo meritò Romani Pontifices rem quaſi perſpicuam ſtatuerunt, quinimò dicendum non ſolùm libertatem, ſed pecuniam ſub eo modo rectè dari, idque quotidie fit dum virginibus legata, aut donationes fiunt ſub conditione Religionis, & aliquibus bona relinquuntur ſi clerici fiant, quod in terminis probat Bald. *in auth. cui relictum, C. de indicta viduit. tol.* & *ibi* Paul. & Iaſ. *numer. 4.* Coſta *in l. cum tale, §. ſi arbitratu. limit. 3. ff. de condit. & demonſtr.* quo pacto etiam intelliges hæretico, & infideli rectè dari, vt conuertatur. Nec his obſtat argumentum ex *cap. quam pio 1 quæſt. 2.* reſpondetur enim *in eo text.* conditionem, vel pactum non gratuitum fuiſſe, qua is, qui temporalia dabat, ſponſalia recipiebat, ſic etiam factum eſt *in c. tua nos, de ſimonia.*

SVMMARIVM.

1 *Iurans aliquam in vxorem accipere ſi centum ſibi donauerit, illis non datis recipere non tenetur, niſi poſtea purè conſenſerit, vel eam cognouerit.*

2 *Conditio poſſibilis, & honeſta de futuro ſuſpendit contractum matrimonij vt nullo modo valeat dum conditio non adimpletur.*

3 *Intellige ſi conditio adiiciatur in ipſo actu contrahendi matrimonium, ſecus ſi ex interuallo.*

4 *Sponſa ſi promittat ſponſo aliquid in dotem, non tenetur ſponſus cum ea contrahere, niſi id ſibi daretur, quid verò ſi vir promittat vxori, vide ibi.*

Sponſalia de futuro contracta cum conditione per copulam carnalem tranſeunt in matrimonium recedento conditione; quid verò attento iure Concil. Trident. oſtenditur.

Cap. Dei illis. III.

Alexand. III.

IVrans dicendo, Ego te in vxorem accipiam ſi centum dederis, ſi non dederit centum non tenetur eam accipere niſi conſenſus de præſenti, ſeu carnalis commixtio interceſſiſſet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panormit. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 43. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 174. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 5. c. 4.* & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *p. 6. c. 11.* 1

Reus

2 *Reus periurij non habebitur.*] Notatur ad hoc quòd conditio poſſibilis, & honeſta de futuro ſuſpendit contractum matrimonij, vt nullo modo valeat dum conditio non impletur, vide *l. 3. tit. 4. partita* 4. vbi Gregor. *verbo caſar*, Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. in initio, num. 2.* Nauar. *in man. cap. 22. num. 61.* Sylueſt. *verbo matrimonium a num. 1.* Candelab. aureum *tit. de matrim. p. 1. num. 53.* Spino *in ſpec. teſtam gloſ. 15. princ. num. 63.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comparat. 16.*
3 *num. 5.* Sanch. *de matrim. lib. 5. diſp. 6. in princ.* Intellige ſi conditio aduciatur in ipſo actu contrahendi matrimonium, ſecus ſi ex interuallo, vt per Cou. *d. cap. 3. §. 1. num. 8.* Sanch. *d. diſp. 6. num. 3.* Gutier. *de matrimon. c. 81. num. 3.*

4 *Si tantum mihi donaueris.*] Notatur ad hoc quòd ſi ſponſa promittat aliquid in dotem ſponſo, non tenetur ſponſus cum ea contrahere, niſi id ſibi daretur, vt per Cou. *de ſponſal. p. 1. cap. 4. numer. 4. & p. 2. cap. 3. §. 5. num. 2.* Et ideo text. hic dum decidit iuratam promiſſionem mulieri factam de accipiendo eam in vxorem ſub conditione ſi centum daret, valere, ex eo procedit, quia in hac promiſſione ceſſat turpitudinis præſumptio, tum quia vir promittit fœminæ matrimonium ſi centum ſibi dederit, intelligitur cauſa dotis, & in dubio non præſumitur libidinis cauſa, ſed honeſta, ac proinde cauſam iuſtam ſubeſſe promittendi. Si verò vir promittat vxori, tunc præſumitur libidinis cauſa, niſi vir ſit ignobilior, aut ſenior, & ita vxori promittat in iuuentutis, aut nobilitatis compenſationem, & hoc caſu procedit text. *in l. ſi ita ſtip. latus fuero 97. §. ſi tibi nupſero, ff. de verb. oblig.* neceſſariò intelligendus quoties promiſſio quantitatis lucri gratia principaliter ſit, ita Couar. *d. cap. 3. §. 3. numer. 1. & 2.* Palat. *in repetit. c. per veſtras, de donationibus inter virum & vxorem, notabili tertio, §. 21. num. 1. & 2.* Franc. Molin. *dicta compar. 16. num. 101. & 102.* Sanch. *de matrimon. lib. 1. diſput. 53. n. 4.* vbi dicit non obſtare huic diſpoſitioni prædicta text. verba, cùm dotis gratia largitum non cenſeatur donatum, ſed ad onera matrimonij ſuſtinenda detur, ex *l. pro oneribus, C. de iure dotium*; quo reſpondet, verbum, *donaueris*, non vſurpari hic in rigoroſa ſignificatione, ſed pro eo quod eſt dare ex aliqua cauſa, vt conſtat, quia ea donatio deducta eſt in pactum, & conditionem matrimonij contrahendi, ergo non fuit gratoita.

5 *Aut carnalis ſit inter eos, &c.*] Notatur ad hoc quòd ſponſalia de futuro contracta cum conditione per copulam carnalem tranſeunt in matrimonium recedente conditione, vt per Palat. *in repet. rubr. §. 4. num. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 26. num. 8.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. quæſt. 1. n. 80. & 81.* vbi etiam quòd hæc præſumptio eſt iuris, & de iure, & ſolùm inducitur per copulam carnalem ſubſecutam, non autem per alios actus, putà per amplexus, oſcula, & alia ſimilia. D. Barboſa *in rubr. ff. ſolu. matrimon. part. 2. num. 108.* vbi etiam dicit quòd non erit idem ſi copula præceſſerit matrimonium. Hodie verò cùm matrimonia præſupta ceſſauerint per Conc. Trident. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 1.* vt aſſerunt citati DD. per me *in cap. 30. num. 3. ſuprà de ſponſalibus*, huius text. diſpoſitio iam non procedit, vt tenet Perez *l. 1. gloſſ. 5. pag. 41. verſ. 2. tit. 1. lib. 5. Ordinamenti.*

SVMMARIVM.

1 *Donatio modalis facta Eccleſiæ, vel pio loco, non poteſt reuocari, niſi expreſſè fuerit conuentum, & n. 2.*
3 *Modus fauore Eccleſiæ præſumitur cauſa impulſiua, vel finalis, prout ipſi Eccleſiæ magis vtile fuerit.*
4 *Dominium rerum donatarum retrò confertur in donantem ſi in donatione appoſitum ſit pactum quod donatarius teneatur alere donatorem, & ille deficiat in eo.*
5 *Legis duplex prohibitio magis operatur, quàm ſimplex.*
7 *Delictum ſiue Prælati Eccleſiæ non nocet.*
8 *Iuramentum quando factum eſt in fauorem tertij cum aliqua conditione, niſi ea adimpleatur, iurans ad iuramentum ſeruandum non obligatur.*
9 *Donans in donatione facta Eccleſiæ poteſt eam legem apponere vt non liceat Eccleſiæ alienare, & ſi contra factum fuerit, poſſit eadem res ab eo reuocari.*
10 *Alienandi prohibitio hominis vbi concurrit cum prohibitione legis impedit dominij tranſlationem.*
11 *Donata Eccleſiæ cum conditione ne alienentur, an poſſint in caſu aliàs promiſſo abalienari, oſtenditur.*

Cap. Verum. IV.

DOnans Eccleſiæ aliquid, v.g. prædium cum conditione vt quid faciat, vel donet ſimpliciter, ſi Eccleſia non facit, vel donat, non poteſt donator reuocare domum, niſi adiectum ſit in donatione, quod ſi pactum, vel modus non ſeruetur, poſſit reuocari. 1
Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancbar. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 41.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 574.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. 3.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 25. c. 3.*

Probat hic text. donationem modalem factam Eccleſiæ, vel loco pio, non poſſe reuocari, niſi expreſsè fuerit conuentum, vt per Socin. *reg. 82. priuileg. 60.* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 93. n. 43.* Nam fauore Eccleſiæ ſemper modus præſumitur cauſa impulſiua, vt per Ripam *in l. fin. C. de reuoc. donat. quæſt. 52. num. 173.* Couar. *lib. 1. var. c. 14. num. 6.* Surd. *de alimentis tit. 1. q. 48. num. 70.* Et etiam fauore piæ cauſæ præſumitur cauſa finalis ſi ſit fauor, & commodum ipſius piæ cauſæ vt talis præſumatur, ſi verò è contra id tenderet ad odium, & incommodum ipſius piæ cauſæ, tunc contra præſumeretur non eſſe finalem, vt per Tiraquel. *in tract. Ceſſante cauſa, limit. 1. 58.* vnde ex contractu innominato facto cum Eccleſia non poteſt agi contra eam condictione ob cauſam, ſed ſolum præſcriptis verbis ad implementum contractus, Duen. *reg. 110. limit. 3.* 2 3 4

Notatur text. hic ad hoc quòd ſi in donatione appoſitum ſit pactum, quòd donatarius teneatur alere donatorem, & ille deficit in obſeruatione pacti, retro transfertur dominium rerum donatarum in donatorē, & ei datur vtilis rei vendicatio ſpeciali alimentorum fauore, vt per Rip. *in l. fin. q. 38. n. 129. C. de reuoc. donat.* Couar. *lib. 1. var. c. 14. n. 4.* Laram *in l. ſi quis à liberis, §. verum n. 10. ff. de liber. agnoſ.* Surd. *de alimentis tit. 8. priuil. 61. n. 8.*

Notatur etiam ad hoc quòd duplex prohibitio, legis ſcilicet, & hominis plus operatur, quàm ſimplex, vt per Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 25. n. 37.* Menoch. *conſ. 95. n. 124.* Surd. *deciſ. 254. n. 35.* 5

Notatur etiam ad hoc quòd poteſt quis facere donationem bonorum monaſterio iam dotato atque fundato ſub conditione reſolutiua, quod obſeruarentur conditiones, vel res dotatæ reſtituerentur, vt per Præpoſ. *hic num. 6. col. 4. in med. verſ. quintus eſt intellectus*, Abb. *in c. cum dilecti*, per illum text. *num. 3. verſ. nota tertiò*, & *ibid.* Imol. *num. 4. verſ. item poteſt notare.*

de

de donat. qui text. loquitur in puncto de conditionibus appoſitis in ſecunda donatione facta Eccleſiæ, quas ſupponit ſuſtineri tanquam poſteriori donatione ioſertas, Felin. *in cap. cùm vene abi. n. num. 39. verſ. nota te. tiò, de except.* Lambertin. *de iurepatron. part. 1. lib. 1. quaſt. 9. art. 4. num. 3. verſ. tertiò verò caſu*, Rip. *in l. fir. quaſt. 38. num. 131. C. de reuocand. don.* & fuit dictum *in Lucana bonorum* 5. *Decembris* 1603. coram bonæ mem. Cardin. Pamphilio, & *in Toletana iuriſpatronatus* 17. *Nouembris* 1622. coram R. D. meo Coccino Decano

6 *Interpoſita conditione.*] Id eſt, interpoſito modo ex gloſſ. & Doct. *hic*, nam text. præſupponit donatum Eccleſiæ acquiri, & poſtea onus eſſe implendum, quo caſu cenſetur modus, & non conditio, quamuis conditio appelletur, *l. cùm tale* 71. § 1. *ff. de cond. & demonſtr.* Nec nouum eſt modum conditionem appellari, vt patet ex *l. liberto* 21. *§. Lucius, ff de annuis legatis, & l. titio centum* 70. §. 1. & *ibi* notat Paul. *num. 2. ff. de condit. & demonſtr. l. liberis* 106. *eod. tit. l. licet* 11. *ff. vt lega. torum nomine caueatur.*

7 *Quod ex c ſſante,* &c.] Scilicet ſi id expreſſum fuerit ex mente omnium *hic*, facit *l. liberto* 11. § *Lucius, ff. de annuis legatis*; vnde habet hic text. expreſſum de eo qood dubitat Socin. *in l. quibus diebus*, *§. fin. num.* 17. *ff de condit. & demonſtrat.* & inferas etiam in Eccleſia modum reſoluentem donationem eſſe obſeruandum, vt etiam inſinuat *cap. cùm delicti, de donat.* adeò quòd ſi ponatur pactum, vt modo non obſeruato, donator propria auctoritate rem recuperet, id pactum obſeruandum ſit, argum. *l. 4. de pignoribus*, quod ita contra Innoc. *in cap verum, in foro compet.* reſoluunt eſſe receptum Tiraquel. *de retractu conuent. ad fin tit num.* 14 Pinel. *in l. 1. C. de bonis matern. part. 3. num.* 54. *verſic. ſerius* 21. Intellige autem hunc text. quando Prælatus cum capitulo modum non impleuerunt, aliàs enim delictum ſolius Prælati Eccleſiæ nocere non debet, iuxta *reg. delictum, de reg. iur. in* 6. cùm enim ex donatione facta ſub modo ſtatim ius quæratur, iuxta tradita per Bart. *in l. quibus diebus*, *§. fin. num.* 16. *ff. de condit. & demonſtrat.* in hoc iure iam quæſito Prælatus Eccleſiæ non potuit præiudicare, vt eleganter conſiderat Panormitan. *in cap. breui, n. 7. ſupr. de iureiur.* & in ſpecie ita explicant Cardin. *hic num.* 6. & Socin. *in d. l. quibus diebus*, *§. fin. num.* 17. quibus tamen addere debes id procedere quando Eccleſia conuentum habet, aliàs enim ſolus Prælatus poteſt Eccleſiæ præiudicare, iuxta traditionem gloſſ. *ca. potuit, ſupra de locato*, & ita Felin. *in cap. verum n. 9. de foro compet.*

8 *Debeat reuocari.*] Notatur ad hoc quod quando iuramentum factum eſt in fauorem tertij cum aliqua conditione, niſi illa adimpleatur iurans ad iuramentum ſeruandum nõ obligatur, vt per Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 8. n. 51.*

9 In gloſſ. *Debeat reuocari.* Notatur ad hoc quòd in donatione facta Eccleſiæ ea lex apponi poteſt à donante, vt non liceat Eccleſiæ alienare, & ſi contra factum fuerit, poſſit eadem res à donante reuocari, & ita etiam vt ne ob redemptionem quidem captiuorum, aut aliam neceſſariam cauſam ea res poſſit alienari, vt per Tiraquel. *de retract. conuent. ad fin. tit. num.* 15.

10 Notatur etiam ad hoc quòd prohibitio alienandi hominis, vbi concurrit cum prohibitione legis, impedit dominij tranſlationem, nec poteſt fieri alienatio in caſibus aliàs iure communi permiſſis, vt per Surd. *deciſ.* 54. *n.* 35.

11 In ead. gloſſ. ibi, *Alij dicunt*, &c. Vult gloſſa veriorem eſſe eorum ſententiam, qui conſtituunt rem Eccleſiæ donatam cum conditione ne alienetur, non poſſe etiam in caſu aliàs permiſſo alienari, quantumcunque neceſſitas vrgens, ac ſubinde euidens vtilitas occurrat, & frequentius recipitur ex Alex. *in l. filiusfam. §. diui, n. 1. ff. de legatis* 1. pro qua maximè vrget text. *in auth. de alienat. & emphyt. §. ſanctiſſimas*, & *ibi* gloſſ. notabilis *collat.* 9. vrget etiam text. per locum à ſpeciali *in l. legatum, ff de adminiſtr. rerum ad ciu.* facit etiam, quia verba teſtatoris in relicto facto Eccleſię cũ prohibitione de non alienando aliquid debent operari, iuxta *l. ſi quando* 109. *ff. de legatis* 1.

Verùm contrariam ſententiam, ſcilicet quòd ſaltem in ſubſidium, hoc eſt, ſi non ſint aliæ res, quas alienando poſſit ſatisfieri neceſſitati Eccleſiæ, tunc poterit res relicta Eccleſiæ cum prohibitione de non alienando, alienari, obſeruat poſt alios Ruin. *d. §. diui col.* 4. dicit receptam Cæpol. *in l. 1. n. 28. & ſeq. C. de vſucap. tranſf.* quam ſequuti ſunt antiquiores, ut refert gloſſ. *in Clem. 1. de rebus Eccleſ.* & recentiores, quos congerit Redoan. *de rebus Eccleſia non alien. q. 19. à n. 1. cum ſeqq.* Ex quibus ſaltem illod colligitur, magis ſcilicet adſtringere alienationis prohibitionem inductam ab homine, quàm inductam à lege. 12

Ego tamen in hac controuerſia dicendum puto, quòd ſiue prohibitio alienationis fiat a lege, ſiue ab homine, in dubio legitimus adminiſtrator ſubſiſtente euidenti vtilitate rem poteſt alienare, obſeruat in ſpecie Aretin. *conſil.* 15. *n.* 5. Cland. *d. §. diui col.* 3. Bald. *in auth res quæ, n* 21. *C. communia de leg.* Redoan. *vbi ſuprà*, etenim cùm alienatio in hac ſpecie prohibita non cēſeatur, ſed potiùs ex mente prohibentis permiſſa, neque defectus intentionis poſſit conſiderari, ratione cuius ſpeciale mandatum requiritur, iuxta text. *in l. procurator, ff. de procurat. l. tranſactionis, C. de tranſact.* gloſſ. recepta *verbo mandato, in c. qui ad agendum, de procurat. lib. 6.* rectè fit, vt ſi aliàs ritè celebretur, hoc eſt, obſeruatis ſolemnitatibus iure requiſitis, valida ſit, iuuat reg. *c. peruenit in* 2. *de iure iur. & in c. ſcriptura, de voto.* Inſuper reg. gloſ. receptę *in l. cùm pactum, § fin. ff. de pactis*, ſcilicet, id quod diſponēs veriſimiliter diſponeret, de eo cogitaſſet, debet pro diſpoſito haberi, quam in id expendit Molin. *de primog. lib. 4. c. 4. n.* 6. Nec obſtat reg. text. *in d. §. ſanctiſſimas*, reſpondetur enim in primis text. illum agere de alienatione neceſſaria ex cauſa pietatis, redemptionis ſcilicet captiuorum, quæ neceſſitas non dicitur prouenire ex pacto, ſeu debito prohibentis qualis requiritur vt alienatio permittatur, iuxta text. *in d. §. diui, & in l. cum fidei, ff. de fideicom. libert.* obſeruat poſt alios Alexand. *vbi ſuprà*, proſequitur longo diſcurſu Molin. *d. lib. 4. c. 6. n. 1.* Vel aliter dici poſſet prohibitionem alienationis inductam à teſtatore concurrente cum prohibitione legis illud operari ne extantibus aliis bonis ex quibus Eccleſiæ indigentiæ ſuccurri poſſit, alienatio fiat, iuxta receptam ſententiam, de qua per Ruin. *vbi ſupr.* Nec etiã obſtabit reg. text. *in l. 1. iuncta l. legatum, ff. de admin. rerum ad ciu. & Clem. quia contingit. de relig. domib.* fatemur namque bona deſtinata in aliquos vſus, in alios conuerti non poſſe, niſi ex Summi Pont, aut ſecularis Principis licētia iuxta illa iura, non tamen inde ſequitur, vt alienari non poſſint, vt alia vtiliora ſubrogentur in eoſdem vſus, ſiquidem alienatio eo caſu non fit contra voluntatem diſponentis, ſed potiùs ex tacita eiuſdem mente, iuxta prædicta. 13

SVM

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens ſub conditione non improbata, non compellitur illud, conſummare ante conditionis euentum.*

2 *Conditiones appoſita matrimonio, faciles ſcilicet, & contingentes, illud ſuſpendunt.*

3 *Matrimonium nec diem, nec conditionem recipit.*

4 *Matrimonium ſub conditione contractum capendente dirimitur per ſecundum purè contractum.*

5 *Conditio illa, ſi parentibus placuerit, vt honeſta poteſt adiici in contractu matrimonij.*

6 *Matrimonium contractum ſub ea conditione ſi pater cõſenſerit, regulatur ex primo illius conſenſu, aut diſſenſu.*

7 *Matrimonium contractum ſub conditione honeſta non efficitur matrimoni. m adueniente conditione, ſed tantum ſponſalia, niſi nouus conſenſus accedat.*

8 *Matrimonium contractum inter inhabiles ſub illa conditione, ſi Papa diſpenſauerit, non efficitur validum adueniente conditione abſque nouo conſenſu, niſi diſpenſatum fuerit in radice.*

9 *Papa poteſt diſpenſare in radice matrimonij etiam poſt mortem alterius ex coniugibus ſi diſpenſatio per parentes in vita petita fuerat.*

10 *Matrimonium inter conſanguineos nulliter contractũ cenſetur à Papa diſpenſatum in radice, quando ipſe Papa declarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, & poſtea naſcituros, & tunc operatur, etiam in praeiudicium tertij ad ſucceſſionem vocati.*

11 *Promittens contrahere matrimonium ſub illa conditione; ſi Papa diſpenſauerit, poteſt pœnitere etiam poſt obtentam diſpenſationem, non tamen in radice.*

12 *Copula an ſit mentio facienda in diſpenſatione obtinenda pro conſanguinitate, vel affinitate.*

13 *Conditio honeſta quatenus ſuſpendit tam ſponſalia quam matrimonium vſque ad conditionis euentum, non poteſt alter antequam conditio deficiat recedere.*

Cap. Super eo. V.

Vrban. III.

1 MAtrimonium contrahens ſub conditione non improbata ab Eccleſia, vt contraho tecum ſi meus pater voluerit, non eſt cogendus ac contrahendum matrimonium, niſi accedat voluntas patris, quia conſenſus poſitus in alieno arbitrio non dicitur liber, nec poteſt dici conſenſus de præſenti. Colligunt ex Ordinar. Abb antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Mar. Soc. Alex de Neuo, Canil. Cuiac. Viu. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag* 45. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 575. remiſſiue Ximen. *in concord. p* 1. *&* 3. refertur ab Antoo. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 5. *c.* 4. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *p.* 6. *c.* 21.

2 Collige ex text. conditiones appoſitas matrimonio, faciles ſcilicet, & contingentes, veluti, ſi mihi centum dederis in dotem, aut ſi pater meus voluerit, illud ſuſpendere, vt nihil actum cenſeatur dum conditio pendet: ita Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. *in fin.* Syluest. *in ſumma verbo matrimonium* 3. *num.* 1. *ad finem*, Mozz. *de contractibus tit. de matrim. §. diuiſio matrimonij, num.* 11. *verſ. quadam verò*, Nauar. *in man. c.* 22. *num.* 72. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 26. *n.* 91. Sanch. *de matrim. lib.* 5. *diſput.* 6. *à princ.* Nec obſtat quòd matrimonium nec diem nec conditionem recipit, Couar. *de ſponſal. part.* 3. *cap.* 3. *in princ. num.* 3. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 29. *quaeſt.* 2. *art.* 1. *col.* 4. Cotta *in memorab. verbo Matrimonium, pag.* 568. quia reſpondetur conditiones illas non adiici matrimonio, nec illud ſuſpendere, ſed magis adiici conſenſui futuro, cùm non ſit matrimonium, ſed cauſa illius, ex D. Thoma *ad tertiam partem, q.* 45. *cap.* 1. *ad ſecundum*, & probat. *l. nuptias, ff. hoc tit.* non eſt actus legitimus, & conſequenter ſuſpendi poteſt, non obſtante *reg. actus legitimi,* 77. *ff. de reg. iur.* de qua late Molin. *d. comp.* 26. *a n.* 11. vnde matrimonium ipſum conditionem non recipere, bene tamen eius conſenſum, reſoluit Sanch. *de matrim lib.* 6. *diſput.* 1. *n.* 5.

Quæ quidem principalis text. concluſio adeò vera eſt, vt ſi interim hac conditione pendente, ſcilicet, ſi mihi centum dederis in dotem, vel patri meo placuerit, qui ſub dicta conditione contraxit, cum alia contrahat, valet matrimonium ſecundò contractum, quamuis poſtea cõditio ſequatur, dum matrimonium hinc fuerit purè contractum; cenſetur enim à priori nondum perfecto receſſum, ita Nauar. *d. c.* 22. *num.* 64. Franc. Molin. *d. compar.* 16. *n.* 92. vbi 93. reſoluit matrimonium cum alia contractum ſub conditione valere, non obſtante conditione in priori contractu appoſita dum hæc poſterior priùs purificetur, & *n.* 92. tenet quòd matrimonium ſecundo loco contractum, & ſub conditione ſicut primum, ſtante dubio quæ conditio priùs fuerat purificata, neutrum valet matrimonium. 4

Ac conditionem ipſam, &c.] Notatur ad hoc quòd conditio illa, ſi parentibus placuerit, vt honeſta poteſt in contracto matrimonij adiici; ita Menoch. *conſ.* 69. *num.* 42. 5

Niſi voluntas patris, &c.] Aduerte quòd ſi contractum eſt matrimonium ea conditione, ſi pater conſenſerit, & primum pater diſſenſerit, poſtea verò mutata voluntate conſenſerit, non propterea erit contractum matrimonium, quia intelligitur de primo conſenſu, aut diſſenſu, vt per Tiraq. *in l. boues, §. hoc ſermone, in reg. n.* 132. & reſoluit Sanch. *d. lib.* 5. *diſp.* 7. *n.* 9. 6

Cum huiuſmodi conſenſus non ſit de præſenti, &c.] Notatur ad hoc quòd quando vterque contrahens eſt habilis, & contrahit per verba de præſenti, ſub conditione honeſta, vt ſi pater voluerit, vel dotem dederis, non efficitur matrimonium adueniente conditione, ſed tantum ſponſalia, niſi nouus conſenſus accedat, cùm text. in præſenti dicat apertè conſenſum interpoſita conditione, ſi pater conſenſum præſtiterit, non eſſe de præſenti habendum, quamuis de præſenti exprimatur, ita Angl. *in flor. p.* 5. *de matrim. q.* 2. *de conſenſu conditionato, a. vnic.* 1. *diffic.* ... Viuald. *in candel. aureo, p.* 1. *de matrim. n.* 54. Nau. ſibi contrarius *conſ.* 14. *n.* 7. *ſub tit. de ſponſ. in nouis, & conſ.* 1. *ſub hoc tit. in vtraque edit.* Cou. *de ſpõſal. p.* 2. *c.* 3. *in initio, n.* 5. Petr. de Ledeſma *de matrim. p.* 47. *a.* 5. *dub* 7. *princ. concl.* 12. Marienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 63. *lib.* 5. *noua recop.* Gut. *lib.* 1. *canon. c.* 22. *num.* 21. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 12. *num.* 3. Paul. Comitol. *reſponſ. caſuum conſc. lib.* 1. *q.* 113. *num.* 6. Quamuis contrarium imò adueniente conditione ſtatim abſque nouo conſenſu effici matrimonium teneant ſcribentes omnes *in præſenti, & in c. de illis* 3. *ſup. hoc tit.* Nauar. *in man. c.* 22. *num.* 63. *in princ. & n.* 64. *in fin. & conſ.* 1. *ſub hoc tit.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 219. *concl.* 18. *n.* 19. & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 5. *diſput.* 8. *n.* 5. *verſ. tandem*; hoc colligentes ex hoc text. arg. à contrario. 7

Vnde quando matrimonium contrahitur inter perſonas inhabiles, ſub illa conditione, ſi Papa diſpenſauerit, non efficitur validum abſque nouo conſenſo adueniente diſpẽſatione, quia ſummus Pontifex diſpenſando dat ſolùm facultatem contrahendi, non appro- 8

bandi quòd illicitè factum eſt, ita Innoc. & Hoſt. *hic.* & Ioan. Andr. *num.* 3. Abb. *n.* 8. & Alex. de Neuo, *n.* 16. Sylueſt. *verbo matrimonium tertio, q.* 9. Tello *l.* 12. *Tauri, n.* 17. Nau. *conſ.* 15. *n.* 7. *ſub tit. de ſponſ. in nouis*, Gutier. *de iuram. confir. p.* 1. *c.* 51. *num.* 32. *&* 33. *& canon. lib.* 1. *c.* 12. Peregr. *de iure fiſci, lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 85. Clar. *lib.* 5. *§. inceſtus, n.* 6 Nald. *verbo ſpõſalia, n.* 4. Mant. *deciſ.* 201. *n.* 4. Seraphin. *deciſ.* 858. *n.* 12. Rota etiam *in vna S. Seuerini ſponſalium* 11. *Maij* 1609. *corã Illuſtriſſ. Ludouiſio, poſtea S. D. N. Gregorio XV.* Aloyſ. Ric. *praxi aurea reſol.* 129. Farin. *deciſ.* 107. *num.* 4. *in* 1. *collect. nouiſſ.* Couar. *de ſponſ. part.* 2. *cap.* 14. *in initio, n.* 10. Surd. *conſ.* 364. *n.* 44. Ceual. *communium contra communes, q.* 391. *n.* 2. *verſ. ſed contrariam.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 138. *n.* 45. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 1. *q.* 155. *in fine.* Quamuis contrariam ſententiam cum Angelo &
9 Gregor. Lop. teneat Sanch. *d. lib.* 5. *diſp.* 8. *num.* 10. Verùm quando à Papa eſt diſpenſatum in radice, non requiritur nouus conſenſus adueniente diſpenſatione, ſed ſufficit primus cum effectu maritali præſtitus, Rot. *deciſ.* 687. *num.* 12. apud Farin. *p.* 2. *recent.* vbi *n.* 11. cenſuit Papam poſſe diſpenſare in radice matrimonij etiam poſt mortem alterius ex coniugibus, ſi tamen diſpenſatio per parentes in vita petita fuerit, & *n.* 14.
10 *&* 13. quòd matrimonium inter conſanguineos nolliter contractum cenſetur à Papa diſpenſatum in radice, quando ipſe Papa declarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, & poſtea naſcituros, & *à num.* 16. quòd tunc operatur etiam in præiudicium tertij ad ſucceſſionem vocati.

11 Hinc euenit vt promittens contrahere matrimonium ſub illa conditione, ſi Papa diſpenſaoerit, poſſit pœnitere, quamuis ſit obtenta iam diſpenſatio (non tamen in radice) tenebitur tamen pœnitens alteri parti conuentioni ſtare volenti refundere expenſas pro impetranda diſpenſatione factas, vt per Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 19. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 12. *in princ. n.* 81. 82. 84. *&* 85. quòd autem in hoc caſu locus ſit pœnitentiæ, tenuit Rota penes Mantic. *deciſ.* 201. *num.* 3. & penes Seraphin. *deciſ.* 638. *n.* 12. *in fin &* *num.* 13. & fuit dictum *in vna Vlixbonen matrimonij* 15. *Iunij* 1613. coram Illuſtriſſ. Sacrat. quamuis non poſſe recedere altero inuito, dicat Bonac. *de matrim. q.* 1. *puncto* 7. *n.* 10.

Quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contem-
12 nenda, vtrùm in diſpenſatione matrimonij inter conſanguineos, vel affines, & generaliter inter eos inter quos eſt impedimentum dirimens, ſit copulæ inter eos habitæ mentio facienda? ad quam plures refert DD. Cened. *ad Decretal. col. ect.* 85. *n.* 2. Pro parte affirmatiua, quòd ſcilicet ſit facienda mentio, alias diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur, vide Ludou. Lopez *in inſtructorio conſcientia, tom.* 1. *c.* 196. Callet. *de cognatione ſpirituali, c.* 24 *à num.* 1. Sarm. *lib.* 1. *ſelect. c.* 9. *num.* 3. Fr. Emman. *del orden del Iuizio, c.* 10. *n.* 5. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 15. & nouiſſimè *in tract. de matrim. cap.* 124. *n.* 11. *cũ ſeqq.* Steph. Quaranta *in ſumm. Bullarij verbo matrimoniales diſpenſationes, num.* 13. Prax. Epiſcop. *p.* 1. *verbo diſpenſatio, §.* 4. Nicol. Garc. *de benef. p.* 8. *c.* 3. *n.* 31. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 104. Sanch. *de matrim lib.* 4. *diſput.* 14. *n.* 3. *& lib.* 8. *diſp.* 25. *à princ.* Rebell. *de oblig. iuſtitia, p.* 2. *lib.* 3. *q.* 5. *num.* 24. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 200. *verſ. ſimúlque.* Pro parte verò negatiua vide Nauar. *verſ.* 1. *q.* 19. *ſub tit. de conſtit. & conſ.* 5. *ſub tit. de conſanguinit. in antiquis, & conſil.* 8. 9. 10. *&* 11. *ſub eod. tit. in nouis,* Læli. Zech. *de repet. Eccleſiaſt. c.* 28. *de parocho pag.* 367. Emman. Sà *verbo diſpenſatio, n.* 10. Salzed. *ad Bernard. in tract. cap.* 126. *verſ. vnde meritò.* Vega *tom.* 2. *ſumma cap.* 34. *caſu* 97. Fr. Emman. ſibi contrarius *in ſum. tom.* 1. *cap.* 236. *num.* 5. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 56. *art.* 5. *& in ſum. de ſacram. matrimon. cap.* 27. *diffic.* 3. *concl.* 1, Henriq. *in ſum. lib.* 2. *c.* 2. *§.* 4. *& §.* 7. Ceual. *communium contra commun q.* 737.

In gloſ. *Alieno.* Notatur ad hoc quòd quamuis 13
conditio honeſta ſuſpendat tam ſponſalia, quam matrimonium vſque ad conditionis euentum, nec ſit vſque tunc perfecte obligatio, non tamen poteſt alter antequam conditio deficiat recedere à ſponſione, ita Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 47. *a.* 5. *dub.* 7. *princ. §. ſol. legitur tertiò.* Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 63. *lib.* 5. *noua recop.* Sanch. *de matrim. lib.* 5. *diſp.* 6. *n.* 8. *& diſp.* 8. *n.* 1. Gutier. *eod. tract. c.* 81. *à n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia contrahens ſub honeſta conditione, & ante conditionis euentum deſponſatam cognoſcens, à conditione recedit.*

2 *Sponſalia ſub conditione contracta per copulam tranſeunt in matrimonium.*

3 *Confeſſio dubia in matrimonialibus eſt intelligenda contra confitentem.*

4 *Proteſtatio facta à ſponſo quòd non intendit ſponſalia debere tranſire in matrimonium per copulam ſubſequentem, nihil valet.*

5 *Matrimonium initum ſub neceſſaria conditione eſt abſolutum, & validum.*

6 *Conditio, ſi te virginem inuenero, quando ſit turpis, & quando honeſta, oſtenditur.*

Cap. Per tuas. VI. *Innoc. III.*

SPonſalia contrahens ſub conditione honeſta, vt ſi 1
meus pater velit, & ante expletam conditionem habet copulam, recedit a conditione, & tenet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr., Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iur. Pontificij, pag.* 45. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 575. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 4. *cap. vnico.*

Collige ex text. ſponſalia ſub conditione contracta 2
per copulam tranſire in matrimonium, de quo vide Syluest. *verbo Matrimonium* 3. Tiraq. *de retractu conuent. ad fin. tit. num.* 77. & adde citatos *ad cap.* 3. *n. vlt. ſub hoc tit.*

Pro matrimonio, eſt præſumendum.] Notatur ad hoc 3
quòd in matrimonialibus dubia confeſſio eſt intelligenda contra confitentem, licèt ſecus ſit in aliis contractibus, quando nulla datur contumacia ex parte confitentis, vt per Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 3. *§.* 1. *n.* 23. & ita quòd extra matrimoniales cauſas confeſſio dubia interpretari debeat ad fauorem confitentis, firmat Rot. *deciſ* 806. *num.* 1. *p.* 1. *& deciſ.* 90. *num.* 21. *part.* 2. *diuerſ. & deciſ.* 366. *ſub num.* 5. *& deciſ.* 633. *n.* 7. *part.* 2. *recent.* etiam verba impropriando, Rot. *deciſ.* 821. *n.* 18. *p.* 1. *diuerſ. & deciſ.* 56. *n.* 11. *in fin.* poſt *lib.* 1. *conſil.* Farin. Hoc tamen procedit, quando agitur aduerſùs confitentem, ſecus autem vbi ipſe eſt actor, tunc enim habet locum alia concluſio, quòd verba interpretanda ſunt contra confitentem. Alex. *conſ.* 47. *n.* 16. *in fine, & num. ſeq. lib.* 1. vbi quòd verba ſcripturæ per aliquem productæ vt probent, clara, & neceſſariò concludentia eſſe debent, alias interpretantur contra producentem. Caſtren. *conſil.* 461. *in fin. lib.* 1. Rot. *in Arminen. dotis* 15. *Maij* 1613. coram Reuerendiſſ. meo Coccino Decano.

4 In gloſſ. *Præſumendum, ſed* ibi, *quid ſi ante coitum proteſtetur ſe nolle,*&c. Notatur ad hoc quòd ſi ſponſi futuri proteſtentur, quòd quamuis ſequatur copula, non intendunt ſponſalia debere tranſire in matrimonium, nec illud velle contrahere, attamen huiuſmodi proteſtatio nihil valet, nec eam præſumptionem iuris, & de iure tollit, vt per Cou. *de ſponſal. part.* 1. *c.* 4. §. 1. *n.* 18. & 19 Menoch. *lib.* 1. *de præſumpt. quæſt.* 75. *num.* 5. Sic etiam proteſtatio vnius coniugis, qui ante matrimonium coram pluribus profeſſus eſt altero conſentiente ſe nolle per quæcunque verba à ſe dicta, vel dicenda matrimonium contrahere, non eſſe ſufficiens indicium diſſenſus, niſi poſtea copula ſubſecuta ſit, tunc enim videtur omnino à proteſtatione receſſum, & præſumitur matrimonium, ita Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 1. *num.* 15. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 66. *lib.* 5. *noua recop.* Sanch *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 45. *n.* 21. Gutier. *eod. tract. c.* 51. *à princ.*

5 In ead. gloſſ. ibi, *item quid ſi contrahitur matrimonium ſub conditione, quæ omnino extitura eſt*, &c. Notatur ad hoc quòd matrimonium initum ſub neceſſaria conditione eſt abſolutum, & validum, nec conditio illa ſuſpendit, ſed perinde eſt ac ſi appoſita non eſſet, vt per Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 3. §. 1. *n.* 10. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 12. *n.* 4. Sanch. *d. lib.* 5. *diſput.* 2. *n.* 2. Anton. Gom. *var. tom.* 1. *c.* 12. *num.* 63. Ægid. *de ſacram. & cenſur. tom.* 2. *diſput.* 29. *dub.* 1. *num.* 8. *verſ. idem*, Rebello *de obligat. iuſtitiæ part.* 2. *lib.* 2. *quæſt.* 10. *num.* 11. Bonac. *de matrimon. puncto* 10. *num.* 5. vbi *num.* 6. dicit validum eſſe matrimonium de præſenti ſub his conditionibus celebratum, Duco te in vxorem ſi cras ſol orietur, aut ſi ſtellæ erunt in cœlo, &c. aduertit tamen cum Henriq. *d. c.* 12. *num.* 4. Sanch. *d. diſput.* 2. *num.* 3. & Ægid. *d. dub.* 1. *num.* 8. conditiones neceſſarias ſæpiùs apponi non tanquam conditiones, ſed tanquam præfinitiones, & determinationes temporis, quo contrahentes intendunt matrimonium celebrare, in quo caſu contractus non cenſetur ſtatim factus, ſed faciendus, cùm illa conditio ſit poſita tanquam terminus ad illum contractum celebrandum.

6 In ead. gloſſ. ibi, *ſi te virginem inuenero.* Aduerte quòd ſi hæc conditio, ſi te virginem inuenero, non referatur ad coitum, ſed ad aſpectum matronarum, vel huiuſmodi, non eſt turpis conditio, ſed honeſta, & ſuſpendit actum; ſi verò referatur ad coitum, eſt conditio turpis, quia præſupponeret rem veneream cum futura vxore priuſquam eſſet vxor, & tunc tanquam turpis reiiceretur, & teneret matrimonium ſaltem in foro exteriori, licèt non eſſet virgo, vt per Greg. *l.* 10. *verbo que le diuieſe, tit.* 2. *p.* 4. Cou. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 3. §. 1. *n.* 12. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 47. *art.* 4. *dub.* 3. Fr. Emman. *in ſumm c.* 244. *concl.* 8. *n.* 8 Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 12. *n.* 6. Sanch. *de matrim. lib.* 5. *diſput.* 16. *n.* 7. Gutier. *de matrim. c.* 82. *n.* 28. Bonac. *d. puncto* 10. *n.* 28.

SVMMARIVM.

1 *Conditio turpis, vel impoſſibilis ſi in contractu matrimonij apponitur, habetur pro non adiecta, niſi ſit contra ſubſtantiam matrimonij, quia tunc vitiat contractum.*

2 *Conditio turpis, & inhoneſta aduerſus matrimonij ſubſtantiam illud irritat.*

3 *Conditiones honeſtæ, & licitæ, quæ tamen bonis matrimonij aduerſantur, illud irritant.*

4 *Matrimonium an verum fuit inter Beatiſſimam Virginem, & Ioſeph, oſtenditur.*

5 *Modus aduerſus ſubſtantiam matrimonij omnino illud irritat.*

6 *Sponſalia redduntur nulla per conditionem contrariam ſubſtantiæ matrimonij.*

7 *Copula carnalis non efficit validum matrimonium contractum ſub conditione turpi & inhoneſta aduerſus matrimonij ſubſtantiam.*

8 *Conditiones veræ non ſunt, quæ ponuntur de præterito, vel de præſenti tempore.*

9 *Conditiones turpes contra ſubſtantiam matrimonij appoſitæ de conſenſu vtriuſque partis illud non irritant.*

10 *Conditiones turpes, quæ matrimonij ſubſtantiæ, & illius bonis non aduerſantur, illud non irritant.*

11 *Matrimonium contractum ſub conditione impoſſibili, eſt ſtatim validum illa reiecta.*

12 *Aſſignatur ratio quare contractus ſub impoſſibili conditione geſti non valeant, matrimonium verò ſic.*

13 *Votum ac profeſſio valida eſt ea adiecta conditione vt proprium quid ad vſum poſſideat.*

14 *Matrimonium inter Chriſtianum & Iudæum non ſubſiſtit.*

15 *Matrimonium inter Chriſtianum, & hæreticum an ſit validum, remiſſiuè.*

CAP. Si conditiones. VII. & fin.

Gregor. IX.

MAtrimonium contractum cum conditione contraria coniugio, vt ſi euites generationem prolis, vel donec inueniam aliam ditiorem, vel ſi adulterabilis, matrimonium non tenet; & ſi cum conditione turpi, vel impoſſibili, matrimonium tenet, & conditio habetur pro non adiecta. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Vio. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 34. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 575. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concordant. p.* 1. & 2. 1

Collige ex text. in prima eius parte conditionem turpem, & inhoneſtam aduersùs matrimonij ſubſtantiam appoſitam matrimonij contractum irritare omnino. Exemplum perhibent omnes Doctores *in præſenti*, vbi aduersùs tria matrimonij bona, aut vnum ex his conditio apponeretur. Veluti ſi quis cùm diceret, Contraho tecum donec aliam inueniam ditiorem aut meliorem, repugnat enim indiuiduo vitæ coniugalis vinculo, & illius humanæ ſocietati, quæ ex tribus matrimonij bonum eſt. Aliud exemplum vbi quis contraheret ſub conditione, ſi prolem vitaret vxor, eſt enim prolis ſuſceptio ſecundum matrimonij bonum. Tertium exemplum vbi quis contraheret ſub conditione ſi ſe adulterandam præberet, eſt enim conditio contra bonum fidei: itaque has omnes conditiones vitiare matrimonium per hunc text. docent Cou. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 3. §. 1. *num.* 1. Sylueſt. *verbo matrimonium tertio, num.* 1. Nauar. *in man. c.* 23. *num.* 61. & 62. Sanch. *de matrim. lib.* 5. *diſput.* 9. Leſſ. *de iuſtitia lib.* 2. *c.* 18. *dub.* 15. *num.* 122. *ad fin.* Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom.* 2. *diſput.* 29. *dub.* 3. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 47. *art.* 5. *dub.* 4. Gutier. *de matrim. c.* 82. Bonac. *eod. tract. q.* 2. *puncto* 19. *n.* 8. Franc. Molin. *de ritu nuptiarum. lib.* 1. *compar.* 26. *n.* 63. *cum ſeqq.* latè Baſil. Pont. *de matrim. lib.* 3. *c.* 5. *cum ſeqq.* & *c.* 7. agit de conditione ſi nupſerit, an turpis ſit, *c.* 8. *n.* 3. & 4. tractat de conditione, ſi virginem te inuenero, & *n.* 8. de conditione, ſi decem dederis. 2

Amplia primò ad conditiones honeſtas, & licitas quæ tamen bonis matrimonij aduerſatur, veluti ſi quiſpiam aliquam ducat ſub conditione, ſi in eo 3

matrimonio ſecum in perpetua viuat caſtitate & cō-
tinentia, quia Pontifex *in præſenti*, expreſsè aſſerit cō-
ditionem contra bonum prolis illud annullare, nec
diſtinguit an conditio honeſta ſit, an turpis, ita
Couar. *d. cap. 3. §. 1. num. 3.* Nauar. *conſ. 18. num. 2. & 3.*
ſub tit. de ſponſalibus in antiq. & conſil. 11. num. 1. & 3.
ſub tit. de voto in nouis, Petr. Ledeſma *d. q. 47. a. 5. dub. 4.*
ad ſecundum, Viuald. *in candelabro aureo, part. 1. tit. de*
matrim. q. 5. num. 56. Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 4. n. 1.*
& lib. 12. cap. 2. in fin. Sanch. *d. lib. 5. diſp. 10.* Gutier.
d. cap. 82. num. 11. Franc. Molin. *d. comp. 26. à num. 113.*
Quamuis contrarium, imò validum eſſe matrimo-
nium cum illa conditione contractum, aſſerant Ægi-
dius *d. tom. 1. diſp. 24. dub. 4. num. 43.* Rebell. *de oblig.*
iuſtitia, part. 2. lib. 2. q. 19. num 19. Bonac. *d. puncto 10.*
4 *num. 13.* ea moti ratione quòd inter Beatiſſimam Vir-
ginem, & Ioſeph verum fuit matrimonium, *cap. con-*
iux 27. quæſt. 2. Soar. *part. 3. quæſt. 29. art. 2. diſp. 7. ſect.*
Cæterum huic rationi reſpondet Cou. *vbi ſuprà* con-
tracto matrimonio verè continentiam poſſe voueri,
& caſtitatem ab ipſis coniugibus, *cap. quod Deo Patri*
33. q. 5. addique Beatiſſimam Virginem in coniugio
cum Ioſeph in pactum caſtitatē non deduxiſſe, quam-
uis certa eſſet diuinitus, Ioſeph cum ea in eodem pro-
poſito caſtitatis fuiſſe, quod clarè videtur ſignificare
D. Thom. *in 3. diſtinct. 30. q. 2. art. 1. quæſtiuncula 2. ad*
tertium, his verbis. Virgo implicitè conſenſit in copu-
lam, ac copula nunquam fuit in propoſito, erat enim
adeò certificata nunquam ſubſequi debere, quem
optimè explicant Soar. *loco citato*, & Baſil. Ponc. *de im-*
pedimen. matrim. c. 16. pag. 195. & latè *in ſuo nouiſſimo*
tract. de matrim. lib. 1. c. 19.

5 Secundò amplia vt nedum conditio expreſſa ad-
uersùs ſubſtantiam matrimonij, ſed & motus illud
omnino irritet, & annullet, ita Nauar. *d. c. 22. n. 62. in*
fin. Couar. *d. §. 1. n. 8.* Mozz. *d. §. diuiſio matrimonij, n. 14.*
Franc Molin. *d. comp. 26. n. 127.*

6 Tertiò amplia in ſponſalibus, redduntur enim nul-
la per conditionem contrariam ſubſtantiæ matrimo-
nij, & bonis eius, ſicut vitiatur matrimonium, præ-
cipue ſi conditio contraria ponatur tanquam implen-
da poſt matrimonium, ita S. Thom. S. Bonauent. Du-
rand. Palud. Syluest. Turrecrem. & alij, quos refert
Sanch. *d. lib. 5. diſp. 14. n. 1.* vbi *n. 3.* ſub diſtinctione
reſoluit.

7 Quartò amplia etiamſi poſt matrimonium ſub con-
ditione, vel modo illo contractum ſequeretur carnalis
copula. nam non efficeret vt matrimonium hoc om-
nino nullum propter prolem ſuperuenientem reui-
uiſceret, ita poſt Panorm. Præpoſ. & alios tenet Cou.
d. §. 1. num. 11. quæ quidem opinio hodie ſine dubio
procedit, cùm per Concil. Trident. ſubſequens copula
nihil efficiat, vt dixi *ad cap. is, qui fidem num. 3. de ſpon-*
ſal.

8 Limita primò vt procedat in propriis, & veris con-
ditionibus, id eſt, in iis, quæ à futuro pendent euen-
tu, ſecus in conditionibus de præterito, vel præſenti
tempore, quæ vere conditiones non ſunt, *l. inſtitutio*
talis, ff. de condit. inſtit. cum ad præſens, ff. ſi certum pet.
cum ſimilibus: quare ita tenent Cou. *d. §. 1. n. 9.* Hēriq.
lib. 11. c. . n. 7. & c. 4. n. 1. in comment. lit. F. Franc. Molin.
d. compar. 26. n. .Sanch. *d. lib. 5. diſp 0. n. 6.*

9 Secundò limita vbi conditiones huiuſmodi turpes
contra ſubſtantiam matrimonij apponuntur de con-
ſenſu vtriuſque partis, ita Couar. *d. §. 1. n. 11.* Franc. Mo-
lin. *d. comp. 26. n. 138.*

Si turpes.] Notatur ad hoc quòd conditiones tur-
pes, quæ matrimonij ſubſtantiæ, & illius bonis non
aduerſantur, non irritant matrimonium, modò adſit
conſenſus contrahentium abſolutus, ita Valent. *tom. 4.*
diſp. 10. q. 3. puncto 3. Molin. *de iuſtitia. tract. 2. diſp. 208.*
verſi. modus impoſſibilis, Leſſ. *d. lib. 2. cap. 18. dub. 15.*
num. 122. Franc. Molin. *d. comparat. 26. num. 142. cum*
ſeqq. Gutier. *d. c. 82. à num. 21.* Bonac. *d. q. 2. puncto 10.*
num. 16. Sanch. *d. lib. 5. diſput. 15.* vbi *diſp. 16.* quærit
quid dicendum ſit de his conditionibus, ſi mecum
concubueris, contraham tecum, vel ſi primo concubi-
tu mihi placueris, an ſcilicet tanquam turpes reiician-
tur.

Aut impoſſibilis.] Notatur ad hoc quòd matrimo- 11
nium ſub conditione impoſſibili eſt ſtatim validum,
reiecta ea conditione, ita Sanch. *lib. 5. diſp. 3.* Gutier.
cap. 8 . n. 37. cum ſeqq. Franc. Molin. *d. comp. 26. n. 156.*
Baſil. Pont. *de matrim. lib. 3. cap. 3. num. 3.* & præcipuè
c. p. 4. a prin. Rebell *de obligat. iuſtit.* vbi de matrim.
lib. 2. q. 0. ſect. 4 à num. 25. qui varias huius text. in-
terpretationes aſſignant, intellige de conditione na-
tura impoſſibili, ſecus ſi ex accidenti, veluti ex lapſu
alicuius rei, quæ denuò redire nequit, ita Couar. *d.*
cap. 3. §. 1. num. 3. Nauar. *d. c. 22. n. 62.* Mozz. *d. §. diuiſia*
matrim. num. 10. Sanch. *d. lib. 5. diſput. 4 num. 15. & 16.*
Franc. Molin. *vbi proximè num. 157.* vbi *n. 158.* reſoluit
huiuſmodi conditionem impoſſibilem non irritare
matrimonium quando reſpicit tempus præteritum,
vel præſens, quæ nec contingit, aut contingere potuit,
ſed ſubduci ratu manente matrimonio, & *num. 159.* re-
ſoluit valere matrimonij contractum quoties quis
contrahit ſub conditione natura poſſibili, ſed iure
impoſſibili, ſiue ius illud ſit commune, ſiue munici-
pale.

Nec obſtat quòd omnes contractus ſub impoſſibi- 12
li conditione geſti minimè valent, *l. non ſolùm 30. ff. de*
action. & oblig. l. cum hæres 4. §. 1. ff. de ſtatuliber. Nam
multipliciter reſpondent DD. quidam enim dicunt
noſtrum text. eſſe intelligendum quando contrahen-
tes non ſciunt conditionem eſſe impoſſibilem. Alij
quòd cùm matrimonium ſit res appetibilis, propen-
ſionique naturæ conforme, quamuis adiiciatur con-
ditio impoſſibilis, præſumit Eccleſia ioco appoſitam
eſſe, & ſic validum eſſe matrimonium: alij autem me-
liùs tenent non fuiſſe Pontificis mentem, dum dicit
impoſſibilem conditionem habendam pro non adie-
cta, quòd eo ipſo iudicetur matrimonium ſub tali con-
ditione contractum validum eſſe, ſed eius ſenſum eſſe,
impoſſibilis conditio habetur pro non adiecta, id eſt,
non magis nocet contractui matrimonij, quàm ſi non
fuiſſet appoſita. Sed huiuſmodi intellectus reproba-
tur à Sanch. *d. diſp. 3. n. 2. cum ſequentibus.* vbi ſex præ-
ſtat, & omnes reiicit. Verus ergo intellectus ad no-
ſtrum text. erit ſi dicas deciſionem illius procedere
quando ſciebant contrahentes conditionem eſſe im-
poſſibilem, quia tunc reiicitur à contractu matrimo-
nij, vel ſponſalium, nam cùm non opponantur vt ad-
implendæ ſint, pro non adiectis habentur: ſic è contra
conditio impoſſibilis reputata poſſibilis non reiicitur
à contractu matrimonij, vel ſponſalium, ſed ſuum
ſortitur effectum in vtroque foro, argum. *l. ſeruo ma-*
numiſſo, ff. de condict. indebiti, vbi gloſſ. *verbo, ex teſtamē-*
to: ſic docent Couar. *de ſponſalibus, part. 2. cap. 3. §. 2.*
num. 5. Barthol. a Ledeſma *dub. 15. de matrim. concluſ. 8.*
Petr. Soto *lect. 5. de matrimon. verſ. quartò denique infer-*
tur, Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 47. art. 5. dub. 2.*
concl. 3. ſubobſcurè Henriq. *in ſumm. lib. 11. cap. 12. n. 5.*
in commento lit. C. Sanch. *d. diſput. 3. num. 8.* D. Gutier.
d. cap. 82. num. 41. Gabr. Vaſquez *de reſtitut. cap. 7.*
dub. 10. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 18. dub. 15.* Vel for-
ſan tentari poteſt cum Rebello *d. loco n. 17.* & Baſil.
Pont. *d. lib. 4 cap. 4. num. 9. in hoc text.* nomine con-
ditionis impoſſibilis, vel turpis intelligi a Pontifi-
ce eas conditiones adhibitas in rationem pacti, vel
modi,

modi; & præſumere non appoſitas eſſe, vt conditiones, ſed modos, & pacta quæ in futurum oriantur. Cum enim ſi duo contrahant matrimonium ſub conditione impoſſibili, vel turpi, per verbum de præſenti, nullo alio addito, ex quo de eorum mente iudicari poſſit, meritò dubitari queat, an voluerint contrahere ſub conditione propriè dicta, & ſuſpendente conſenſum vſque ad euentum conditionis, an verò ſub modo, ita vt velint contractum matrimonij ſtatim validum eſſe per conſenſum abſolutum de præſenti, cum obligatione tamẽ præſtandi in poſterum rem ipſam, quæ ſub conditione continetur: meritò Pontifex præſumit, cùm videat conſenſum exprimi per verba de præſenti, adhibitas conditiones illas, vt modos & pacta, & non vt propriè conditiones. Eſt autem optima ratio præſumptionis ex eo deſumpta, vt optimè aſſignant Gregor. de Valent. *diſp. 10. generali, q. 3. punct. 4. verſ. ſed vera*, quia cũ aliqua perſona contrahit, non ſolet id ipſum in vanum & otioſe facere, ſed vt expectationi, & deſiderio perſonæ ſatisfaciat; non autem ſatisfaceret illi ſaltem vellet conſenſum illum eſſe de præſenti; quamuis cum obligatione exinde orta adimplendi, quod in conditione expreſſum eſt. Atque ita admiſſo per Pont. conſenſu de præſenti, quem præſumit, repellit obligationem inde ortam adimplendi aliquid impoſſibile, vel turpe, & vult haberi pro non adiectis.

13 In gloſ. *Contrà*. ibi; *item quid ſi dicet. Profiteor ſolem religionem*] *ita quod poſſim proprium habere*, &c. Notatur ad hoc, quòd votum & profeſſio valida eſt adiecta ea conditione, vt proprium quid poſſideat is, qui ſolemni ſe voto deuincit, non quidem quòd dominium & proprietatem retineat, ſed vſum duntaxat, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 15. q. 9. verſ. porrò ſciendum, cum ſeqq.* vide tradita *ad c. inſinuante 7. qui clerici, vel vouentes.*

14 In ead. gloſſ. ibi, *vt cùm Chriſtianus ducat Iudæa*, &c. Aduerte matrimonium inter Chriſtianum & Iudæam conſiſtere non poſſe, *c. fin. 29. q. 1. l. nemo, C. de iud.* D. Thom. *in 3. diſt. 30. q. vnic. art. 1.* Bero. *in c. 1. num. 187. de conſtit.* Bellarm. *in contron. tit. de matrim. lib. 1. c. 23.* latè Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ*
15 *exiſt. lib. 2. c. 1.* An autem matrimonium inter Chriſtianum, & hæreticum ſit validum, vide Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 6. §. 11. n. 4.* Viuald. *in candelabro aureo tit. de cultus diſparit. n. 219.* Petr. Rebuff. *in praxi benef. in reg. de diſpenſat. in gradibus prohib. gl. 5. n. 34.* Mozz *de cõtract. tract. de matrim tit. qui poſſit contrahere matrimonium, n. 27.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gl. 1. num. 16. lib. 5. nouæ recopil.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 5. c. 2. q. 2.* vbi etiam an poſſit Romanus Pontifex diſpenſare in huiuſmodi matrimonio, plures refert Doctores Cened. *ad ſextum collect. 13. n. 3.* & Anton. Ricc. *d. c. 1. n. 34.* Sanch. *lib. 5. diſp. 72. n. 2.* Gutier. *eod. tract. c. 104.* latè & eleganter Baſil. Pont. poſt ſimilem. *tract. in appendice de matrimonio Catholici cum hæretico*, Cornel. a Lapide *2. Corinth. 6. in fine*, Ægid de Coninch *tom. 1. de Sacrament. diſp. 31. dub. 3. concl. 3.* Reginald. *in praxi fori pœnit tom. 2. lib. 31. n. 169.* Filliuc. *tom. 1. tract. 10. de ſacram. matrim. p. 2. c. 6. q. 2. n. 229* ex quibus verior eſt ſententia illa quæ habet matrimonium Catholici cum hæretico non eſſe irritum, ſed iam ex multis temporibus valere in Eccleſia ſemel contractum: quamuis contrarium cenſeat gloſſ. *in præſenti*, Hoſt. *in c. de coniugio ſeruorum, n. 11.* vbi Anchar. etiam *n. 1* Carrer. *de hæret. n. 157.* Simanc. *de Cathol. c. 40. & 46.* Rojas *ſing 228. n. vnic.*

Qui Clerici, vel vouentes matrimonium contrahere poſſunt.

Tit. VI.

SVper hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anch. Panor. Præpoſ. Alexan. de Neuo, Cuiac. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib. 4.* Stephan. Rauchin. *in continuatione tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauen. *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagen. *in expoſit. tit. iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 4. ſum. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Diaconus, vel ſubdiaconus matrimonium contrahere non poſſunt, & ſi contraxerint, etiamſi ſint facti irregulares, debent ſeparari.*
2 *Matrimonium poſt ſacrum Ordinem contractum eſt irritum.*
3 *Matrimonium contractum poſt ſacrum Ordinem vi præciſa, vel metu in conſtantem virum cadente ſuſceptum, non eſt irritum.*
4 *Promotus ad ſacros Ordines inualidè, vel ante pubertatem contrahit validè matrimonium.*
5 *Irregularitas per ſolam pœnitentiam nunquam tollitur.*
6 *Clericus in ſacris conſtitutus ſi vxorem duxerit fit irregularis.*

Cap. Dei Diacono. I.

Alexand. III.

DIaconus ſi vulnerauit aliũ Diaconum, & vxorem 1
duxit, illam dimittere tenetur, ſi autem contritus accedat, debet abſolui, & pœnitentia pro vtroque exceſſu iniungi, qua peracta ſi fuerit perfectæ vitæ, & conuerſationis Epiſcopus poteſt diſpenſare cum eo vt exerceat officium Diaconatus, & aſcendat ad ſacerdotium. Subdiaconus non poteſt contrahere matrimoniũ ſiue fuerit homicida, ſiue non. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabar. Io. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panor. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viui. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 47.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 576.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 6. c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 26. c. 21.*

Collige ex text. matrimonium poſt ſacrum Ordinẽ 2
contractum eſſe irritum, vt per Valent. *tom. 4. diſp. 10. q. 5. punct. 3. §. Ordo.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 5. n. 9.* Ægid. *de ſacram. Ordin. diſp. 20. dub. 11. n. 116.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 13. c. 13. q. 13.* Valer. Regin *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 120.* Baſil. Ponc. *de impedim. matrim. c. 3. §. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 18.* Gutier. *eod. tract. c. 94.* Bonac. *eod. tract. q. 3. punct. 9. n. 8.* & nouè de Fide definit Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. can. 9.*

Limita principalem text. concluſionem in promo- 3
to, ſiue aſſumpto ad Ordinem ſacrum vi præciſa, vel metu cadente in conſtantẽ virũ. Sanch. *d. lib. 7. diſp. 29. num. 5.*

num. 5 Ægid. *d. dubio* 11. *num.* 145. Gutier. *d. c.* 94. *num.*
4 14. Bonac. *d. puncto* 9. *num.* 11. Limita etiam in promoto inualidè ad ſacros Ordines, qui tamen verè promoueri voluit, at Ordo fuit irritus deficiente aliquo ſubſtantiali requiſito, ita Gutier. *d. c.* 94. *num.* 15. Limita denique in promoto ad Ordinem ſacrum ante pubertatem, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 1. *c.* 22. §. 3. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 30. *num* 8. & alios plures, quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p.* 2. *alleg.* 15. *num.* 4. vbi aſſero improbabilem non eſſe contrariam opinionem, quam ſequuntur Caietan. Sayr. Ægid. & Bonacina, quos *ibi* refero.

5 *Iniuncta ſibi pœnitentia*] Notatur ad hoc quòd per ſolam pœnitentiam nunquam tollitur irregularitas, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 14. *c.* 17 §. 1. *litt. E.*

6 *Poteris ei diaconatus officium reddere*, &c.] Notatur ad hoc quòd Clericus in ſacris conſtitutus ſi vxorem duxerit, efficitur irregularis, adeò vt nec in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, nec ad maiores Ordines ſuſcipiendos admitti poſſit, ita Decian. *tract. crim. lib.* 6. *c.* 22. *n.* 9. *verſ. item clericus*, Petr de Ledeſm. *de matrim. q.* 66. *art.* 3. *col. antepen.* Cou. *de ſponſal p.* 2. *c.* 6. §. 3. *n.* 1. Vital. *in candelabro aureo, p.* 1. *tit. de matrim. n.* 230. Azor. *d. lib.* 13. *c.* 13. *q.* 6. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *n.* 137. *lib.* 5. *noua recop.* Ceual. *commun. contra commun. q.* 558. *n. vnic.* Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 85. *n.* 5. *in fin.* Valer. Regin. *d. n.* 120. Bonac. *d. punct.* 9. *n.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt.*
2 *Matrimonium contrahere poſſunt in minoribus Ordinibus conſtituti.*
3 *Ordinibus minoribus credens annexum votum caſtitatis non tenetur ad illius obſeruantiam.*
4 *Diſpenſare poteſt Epiſcopus cum clerico in ſacris conſtituto contrahente matrimonium cum vnica & virgine, ſecus ſi cum vidua, vel corrupta, &c.*

Cap. Ex litterarum. II.

1 Subdiaconus, qui de facto contrahit matrimonium, debet prius ad Religionem tranſire, & poſt laudabilem conuerſationem, ſi Epiſcopus iudicauerit, poteſt ei concedere vt ad altiores Ordines promoueatur. Si verò non vult tranſire ad Religionem, non eſt permittendum vt aſcendat ad maiores, nec vt miniſtret in Subdiaconatu, poterit tamen miniſtrare in minoribus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuia. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 48. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 579. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 6. *c.* 2. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 50. *c.* 58.

2 *In ſubdiaconatus officio conſtitutus.*] Qui enim minoribus Ordinibus ſunt conſtituti, matrimonium contrahere poſſunt, quia illud non dirimunt Ordines minores, ita Fr. Emman. *in ſumma c.* 125. *num.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 31. Gutier. *eod. tract. c.* 94. *num.* 19.
3 Bonac. *eod. tract. q.* 3. *puncto* 9. *num.* 1. reſoluentes etiam accedentem ad Ordines minores credentem illis annexum eſſe votum caſtitatis nullo modo teneri ad illius obſeruantiam, nec prohiberi matrimonium contrahere.

4 *Ad maiores Ordines promoueri concedas*, &c.] Notatur ad hoc quòd Epiſcopus poteſt diſpenſare cum clerico in ſacris conſtituto contrahente matrimonium cum vnica, & virgine, ſecus ſi cum vidua, vel corrupta, vel quando clericus duplex iniit matrimonium, & quamuis text *hic*, & *c.* 1. *ſub hoc tit.* non explicent quando cum virgine, & vnicum initum eſt matrimonium, ita neceſſariò intelligendi, ne aduerſentur duplici textui neganti in his caſibus diſpenſationem, quippe *c. nuper*, & *c. vltim. de bigam.* ita Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 1. §. 2. *num.* 2. *verſ.* 2. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 66. *art.* 5. *in fin.* Tolet. *lib.* 1. *ſumm. c.* 26. *nu.* 8. Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſolut.* 220. Valentia *p.* 4. *d. ſp.* 7. *q* 18. *punct.* 3. *in prima ſpecie irregularitatis, in fine.* Ludou. Miranda *in man. Prælatorum tom.* 2. *q.* 8. *ar.* 2. *concl.* 3. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 86. *num.* 20. vbi etiam aſſerit text. hunc, quatenus concedit Epiſcopis facultatem diſpenſandi cum his clericis quando verè pœnitentes ſunt ac religionem ingrediuntur, intelligi de conſilio.

SVMMARIVM.

1 *Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum: votum ſimplex tantum impedit contrahendum, ſed non dirimit poſt contractum.*
2 *Matrimonium ſubſequens poſt factam ſolemnem religionis profeſſionem eſt irritum.*
3 *Religioſi Societatis Ieſu poſt emiſſa tria ſimplicia vota ſunt incapaces matrimonij.*

Cap. Meminimus. III.

Votum ſolemne Religionis impedit, & dirimit 1
matrimonium poſtea contractum, ſimplex verò impedit, ſed non dirimit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 48. Alagona *in compend. iur. Canon. pag.* 576. remiſſiuè Ximen. *in cõcord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 6. *c.* 6. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *p.* 6. 9. *c.* 6.

Collige ex text. matrimonium ſubſequens poſt fa- 2
ctam ſolemnem religionis profeſſionem eſſe irritum, ita Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 26. *num.* 1. & *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 5. *num.* 35. Gutier. *de matrim. c.* 94. & latè aduersùs hæreticos noſtræ tempeſtatis eorum rationibus confutatis defendit Card. Bellarm. *in ſuis controuerſiis Fidei, lib.* 2. *de monach. c.* 22. *cum ſeqq.*
Peculiare eſt in Societate Iesv, vt qui tria ſimplicia 3
paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ vota expleto nouitiatus biennio in illa emiſerit, ſit capax matrimonij, ab ipſoque contractum ſit inualidum, vide Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *c.* 5. §. 5. & 6. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 10. *q.* 5. *puncto* 3. Valer. Regin *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 215. *verſ. porrò.* Qualiter autem dimiſſus à Societate Iesv poſt hæc ſimplicia biennij vota maneat ab illis liber, vide Vaſq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *diſp.* 165. *c.* 8. *n.* 83. Ribadeneira *de inſtit. Societatis Ieſu, c.* 17. *in ſolutione ad quintum.* & *c.* 19. *ad fin.* Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 6. *q.* 2. *in fin.* Sanch. *d. tom.* 1. *lib.* 6. *c.* 1. *n.* 11. citantes conſtitutiones Greg. XIII. incip. *Aſcendente Domino, de ann.* 1584. 8. *Kal. Iunij.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahendum impedit, ſed non dirimit contractum ſuſceptio huius profeſſorum extra Religionem a non habente poteſtatem incorporandi Religioni.*

2 *Votum*

2 *Votum ſimplex caſtitatis impedit matrimonium licitè iniri, non verò dirimit contractum.*

3 *Profeſſio an & quando potuit fieri in manibus Epiſcopi, remiſſiuè.*

Cap. Conſulit. IV.

1 HAbitum profeſſorum, vel velamen virginum ſuſcipiens à non habente poteſtatem incorporandi Religioni, nec propriis renuncians, nec profeſſus obedientiam ſi deinde dimittat habitum, non poteſt contrahere, ſed ſi contrahit, matrimonium tenet, quia ſicut votum ſimplex impedit contrahendum, ſed non dirimit contractum, ita habitus Religionis ſuſceptus ſine profeſſione. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 49. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 577. remiſſiuè Ximen. *in concordant. p.* 1. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 6. *c.* 7. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *p.* 45. *c.* 4.

2 Collige ex text. votum ſimplex caſtitatis impedire matrimonium licitè initi, non tamen dirimere contractum: ita D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. part.* 2. *num* 93 Gutierr. *de matrim. cap.* 85. *à princ.* Sanch. *eod. tract. lib.* 7. *diſp.* 11. *num.* 4. vbi *num.* 9. reſoluit iis votis adſtrictum non poſſe matrimonium abſque diſpenſatione inire, quamuis vehementiſſimis carnis ſtimulis vrgeatur, expertuſque ſit paſſim ſe ſuccumbere, nec vires ad reſiſtendum ſentiat, ſiue votum anteceſſerit difficultatem hanc ſe continendi, ſiue ſubſecutum ſit, & *num.* 11. reſoluit quòd ſcienter contrahens cum habente votum caſtitatis peccat mortaliter, & *num.* 12. docet qualiter reſponderi liceat adſtricto caſtitatis voto roganti vtrum valeat matrimonium contra illud initum? Et ad illud quòd qui poſt votum ſimplex caſtitatis ante obtentam diſpenſationem ſummi Pont. matrimonium contrahit animo illud conſummandi, peccet mortaliter, docet nouiſſimè Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 1. *quaſt.* 317. & *quaſt.* 318. contra Scot Caietan. Angel. & Tabien. reſoluit eum, qui poſt ſimplex votum caſtitatis etiam animo non conſummandi contrahit matrimonium, peccare mortaliter.

Vtrùm autem qui poſt ſimplex caſtitatis votum matrimonium peccando contraxit illud prima vice conſummando, peccatum denuo committat? quæſtio eſt difficilis, in qua talem mortaliter delinquere dum prima vice matrimonium conſummat ſiue petendo, ſiue reddendo, docent S. Thom. *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 3. & 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. *ad* 3. Scot. *in* 4. *diſt.* 38. *quaſt. vnic. ad fin.* Caiet. *verbo matrimonium, concluſ.* 1. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *c.* 12. *quaſ.* 2. Couarr. *in cap. quamuis pactum part.* 1. §. 6. *num.* 8. Nauar. *in man. cap.* 12. *num.* 80. & *c.* 22. *num.* 73. & quos, & alios refert Barthol. à S. Fauſto *d. lib.* 1. *quaſt.* 319. quicquid diſtinguant Sot. *in* 4. *diſt.* 38. *quaſt.* 2. *art.* 1. Henriq. *in ſumma lib.* 12. *de matrim. c.* 2. *num.* 8. Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 10. Veg. *in ſumma, tom.* 2. *c.* 129. *caſu* 118.

3 *Nec in manu alicuius Epiſcopi*, &c.] An & quando profeſſio potuit fieri in manibus Epiſcopi, dixi *in collect. ad c. porrectum* 13. *n.* 5. *de Regular.*

4 *Aut ſuper Altare.*] Profeſſio ſuper altare emitti poteſt acceptante eo, qui habet poteſtatem admittendi ad Religionem, vt reſoluunt Doctores citati ad *d. cap. porrectum, num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Votum caſtitatis de præſenti impedit matrimonium contrahendum, Eccleſia tamen ex cauſa matrimonium contrahi quandoque permittit.*

2 *Sponſalia non dirimuntur per ſimplex caſtitatis votũ*

3 *Matrimonij promiſſio facta abſenti nullo pro eo acceptante, eſt reuocabilis in vtroque foro ante acceptationem.*

4 *Sponſalia diſſoluuntur quoties denuo agnoſcitur notabilis morum aſperitas, & ſæuitia.*

5 *Diſpenſare an poſſit Epiſcopus in votis caſtitatis perpetua, oſtenditur.*

Cap. Veniens. j. V.

1 MVlier, quæ dedit fidem ſponſo, & poſtea vouit caſtitatem, ob idque ſponſus aliam duxit, ſi non valet continere, ſeu timet peccatum fornicationis, petere poteſt ab Eccleſia diſpenſationem, & nubere alteri impoſita pœnitentia pro fide mentita, & voto violato. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Ancharan. Butr. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 50. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 577. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 6. *cap.* 8. & eſt poſt Concil. Lateran. *p.* 5. *cap.* 10.

2 Collige ex text. per votum ſimplex caſtitatis ſponſalia non dirimi, conſtat enim in hoc text. fœminæ, quæ matrimonium promiſit, imponi pœnitentiam de fide mentita, ſponſo ſcilicet, vt explicant *hic* Hoſtienſ. *verbo de fide*, Ioan. Andr. *num.* 3. Anchar. *num.* 2. & Alexand. de Neuo *num.* 4. cùm per ipſam ſteterit ne matrimonium ſequatur, & tamen emiſit poſtea votũ caſtitatis; ergo votum caſtitatis non dirimit ſponſalia, vt reſoluunt Nauarr. *in man. cap.* 22. *num.* 27. Henriq. *in ſumma, lib.* 11. *cap.* 14. *num.* 4. Gutierr. *de matrim. cap.* 26. Sanch. *eod. tract. lib.* 1. *diſp.* 46. *num.* 9. & 11. reſpondet fœminam de qua *hic*, non petiiſſe licentiam nubendi illi, cui fidem dederat, hic enim iam cum altera contraxerat, vt text. aſſerit, ſed ad nubendum alij quòd diſpenſatione indigebat, valet enim votum reſpectu aliorum, vt videtur tenere gloſſ. *hic verbo voto violato*, & reſoluunt Innoc. *n. vnico*, Hoſtienſ. *ad finem*, Ioan Andr. *n.* 9. Anchar. *n.* 3. Zabar. *ad finem*, & Alexand de Neuo *num.* 5. & 6.

3 *Cuidam viro abſenti*, &c.] Aduerte quòd promiſſio matrimonij facta abſenti nullo pro eo acceptante eſt reuocabilis in vtroque foro ante acceptationem abſentis, vt per Veracruc. *p.* 1. *ſpeculi art.* 16. §. *ſed dubitatur vtrùm.* Azeued. *l.* 2. *num.* 2. *tit.* 16. *lib.* 5. *noua recop.* Sanchez *d. lib.* 1. *diſp.* 6. *num.* 24. Hurtado, *de matrim. diſp.* 1. *diffic.* 3.

4 *Audiens plura de ſeueritate*, &c.] Nota ſponſalia diſſolui quoties denuo agnoſcitur notabilis morum aſperitas, & ſæuitia alterius; ſic docet *in præſenti* Abb. *num.* 2. & Alexand. de Neuo *n.* 2. Syluеſt. *verbo ſponſalia quaſt.* 10. *caſu* 15. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 14. *n.* 6. Sanch. *d. lib.* 1. *diſp.* 58. vbi *num.* 4. aſſerit in hoc text. ſponſam hoc non certò nouiſſe, ſed ex auditu, & ideo ex hac cauſa non fuiſſe diſſoluta ſponſalia.

5 *Licentiam tribuere non poſtponas.*] Ex his verbis colligunt aliqui poſſe Epiſcopum diſpenſare in votis caſtitatis perpetuæ, ac religionis; ſed hoc non ita indiſtinctè text. proponit, nam Hoſtienſ. *hic in fine.* Ioan. Andr. *num.* 5. Butr. *num.* 9. Anchar. *nu.* 3. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 49. dicunt *in præſenti*, Epiſcopum non

diſpenſare propria auctoritate, ſed ex Papæ commiſſione, in idem coincidit reſponſio Azorij *inſtit. mor. part. 1. lib. 11. cap. 19. quæſ. 11.* dum ait hic diſpenſare Epiſcopum in voto continentiæ ex commiſſione Pontificis, vel quia fœmina iuuenis erat, aut incontinentiæ periculum patiebatur. Verùm multò probabilius eſt poſſe Epiſcopum diſpenſare in voto conſcientiæ ſi detur vrgens cauſa, ſeu grauis neceſſitas, quæ ſuadeat neceſſariam eſſe diſpenſationem in tali voto, prout eſt probabile periculũ incontinentiæ, vel ſimile, & interueniet ſimul impotentia moralis, vel graue impedimentum adeundi Pontificem, & ita detur probabile periculum in mora, in quo caſu poteſt Epiſcopus diſpenſare: ita Nauarr. *in man. cap. 12. n. 76.* Fr. Emman. *quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 63. a. 6* Soar. *de relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. c. 26. num. 8. cum ſeqq.* Leſſ. *de iuſtitia, lib. 2. c. 40. dub. 13 n. 106. verſ. 4* plures refert DD. Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 9. n. 21.* quos omnes cito ego ipſe *de officio, & poteſt Epiſcopi, part. 2. alleg. 37. n. 8.* Et ideo nihil mirum ſi Papa in hoc text. reſcribat quòd Epiſcopus licentiam nubendi tribuere non poſtponat mulieri habenti ſimplex caſtitatis votum emiſſum, quia erat in magno periculo incontinentiæ, vt text. inſinuat, ibi, *Matrimonium contrahat, quam fornicationis reatum incurrat.*

SVMMARIVM.

1 *Votum ſimplex impedit ſponſalia de futuro, non autem dirimit matrimonium ſequens, ſecus in voto ſolemni.*

2 *Votum ſimplex, & ſolemne non differunt per ſe ex ipſius voti ratione & natura, ſed ſola Eccleſiæ conſtitutione.*

Cap. Rurſus. IV. *Cœleſt.* III.

1 CAſtitatem vouens ſi deinde iurat aliquam ducturum, ſeruare debet votum, quia votum ſimplex non minus obligat apud Deum, quàm ſolemne, & agere pœnitentiam de iuramento temerario. Si verò de præſenti contraxit, tenet matrimonium, quia votum ſimplex impedit, ſed non dirimit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 50.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 577.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 4. c. 2.*

2 *Quòd cum ſimplex votum apud Deum, &c.*] Aduerte quòd votum ſimplex, & ſolemne non differunt per ſe ex ipſius voti ratione, & natura, vel iure diuino, ſed ſola Eccleſiæ conſtitutione, vt per Medin. *lib. 4. de continentia ſacrorum hominum, c. 23.* & alios, quos refert Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. c. 6. quæſ. 1.* Caiet. *2. 2. quæſt. 88. art. 7.* Vaſq. *1. 2 quæſt. 96. art. 4. diſp. 165. c. 7. num. 73.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 1. q. 11.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 13. verſ. verùm.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 25. à princ. & in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 7.* Vnde cùm votum ſolemne à ſimplici non differat ſpecie, neque alterius rationis vinculum eſt, ſed ſolùm accidentaliter, ſufficit in confeſſione Regularem, ſeu monialem profeſſam dicere ſe fregiſſe toties votum caſtitatis, & tacere circunſtantiam, profeſſionis, vt bene reſoluunt Llamas *in ſumma par. 3. c. 8. §. 14* Megal. *in 1. part. lib. 5. c. 2 tit. 8.* Filliuc. *tom. 2. tract. 30. c. 9. à num. 124.* Sanch. *de matrim. l. b. 7. diſp. 27. n. 27.* Villalob. *in ſumma, tom. 1. tract. 9. dub. 37. num. 13.* Diana *reſol. moral. tract. de circunſtant. aggrauant. reſol. 4.* vbi ſubdit idem dicendum eſſe de Sacerdote ſeculari, non enim in confeſſione tenetur dicere ſe habere ſacros Ordines, ſed ſatis eſt dicere ſe habere votum caſtitatis, & contra illud toties peccaſſe, & deinde addit contra Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, tract. 2. lib. 4 c. 3. num. 10.* qui votum caſtitatis ſimplex in ſeculo, vel in nouitiatu emiſit; & poſtea in Religione profeſſus eſt, vel ſi poſt votum caſtitatis ſimplex ſacris Ordinibus initiatur, ſufficere ſi dicat ſe habere votum caſtitatis, & non teneri explicare circumſtantiam ſacrorum Ordinum, vel profeſſionis in Religione. Contra Henriq. *lib. 5 de pœnit. c. 5. §. 6. lit. G.* Arag. *2. 2. q. 88. art. 7.* Azor. *part. 3. lib. 3. cap. 27. quæſ. 10.* Paul Layman. *in Theolog. moral. lib. 4. tract. 10. cap. 7. num. 4.* Fagundez *d. ſup. 5. num. 6.* Coninck *de Sacramentis. diſp. 7. dub. 4. num. 20.* Petr. de Ledeſm. *in ſumma, p. 1.* vbi *de pœnit. cap. 19. in circunſt. perſona, dub. 2.* In eo verò votum ſolemne & ſimplex differunt, quia ſolemne religionis votum conſiſtit eſſentialiter in traditione actuali dominij ſui ipſius non immediatè in manus Dei, ſed ex Dei commiſſione per miniſtros ab Eccleſia ad id deputatos; votum autem ſimplex mediatè ſoli Deo fit abſque illa apparenti traditione, vide Couarr. *de ſponſ. p. 2. c. 7. §. 4. n. 7.* Viuald. *in candel. p. 1. tit. de ſacram. matrimonij, n. 129.* Matienz. *in rubr. tit. 3. gloſſ. 1. n. 7. lib. 5. noua recop.* D. Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. p. 2. n. 93. & ſeqq.* plures refert Sanch. *d. lib. 7. de matrim. diſp. 25 cum ſeqq.* Quo iure autem votum ſolemne in profeſſione religionis emiſſum matrimonij contractum poſtea initum dirimat, vide eundem Sanch. latè diſputantem *d. lib. 7. diſp. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum.*

2 *Profeſſio ea conditione facta vt profitens domi maneat, & certam ſuorum bonorum portionem habeat ad neceſſaria vitæ ſubſidia ex Abbatis voluntate pendentem valida eſt.*

3 *Declaratur Concil. Trident. ſeſſ. 25. de regularibus cap. 2.*

4 *Nouitiatus annus extra monaſterium de licentia ſuperioris iuſta de cauſa peragi, & adimpleri poteſt.*

5 *Metus ſolum reuerentialis non annullat profeſſionem.*

7 *Nullum, & modicum æquiparantur.*

Cap. Inſinuante VII. & fin.

Innocent. III.

SOlemniter vouens licèt cum modica coactione, quam patientia ac perſeuerantia temporis per ſe tollit, ſi deinde contrahat matrimonium de præſenti non tenet, & cogendus eſt per cenſuram vt reuertatur ad Religionem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabar. Ioan. And. Hoſtienſ. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Canil. Cuiac. Viuian. *in rationale lib. 4. iuris Pontificij, pag. 51.* Alagona *in compendio iuris Canonici pag. 578.* remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. unico.*

Vt in domo propria. &c.] Notatur ad hoc, quòd fœmina poteſt religionem profiteri ea conditione, vt domi ſuæ maneat, & certam ſuorum bonorum portionem habeat ad neceſſaria vitæ ſubſidia, & alimenta ex ſuperioris voluntate pendentem; vt per Nauarr. 2

temment. 2. de regularibus, num. 14. Azor. inſtit. moral.
part. 1. lib. 12. c. 9. quæſ. 4. late Ioan. a Cruce de ſtatu
3 relig. lib. 1. c. 3. dub. 2. vbi aſſerit prohibitionem Con-
cil. Trident. ſeſſ. 25. de regularibus, c. 2 habere tantum
locum in reddditibus vt propriis & irreuocabilibus
per Prælatos, & ſine eorum licentia diſtrahendis. Bar-
thol. à S. Fauſto in theſaure Relig. lib. 5. quæſt. 246. vbi
hoc limitat, niſi Religionem profiteretur cum pacto
vt in propria domo maneat independenter à ſuperio-
ris voluntate, quia tunc nulla erit profeſſio, cùm
huiuſmodi pactum ſit contra obedientiæ votum, ac
ſubinde contra Religionis ſubſtantiam pugnet. Vnde
text. in præſenti, intelligi de retentione, ſeu reſeruatio-
ne bonorum ad vſum profitentis in domo propria pro
ſuis neceſſitatibus tanquam obedientiarij, & ex vo-
luntate Prælati, tenent Nauarr. conſil. 10. num. 3. ſub tit.
de regular. in antiq. & d. com. 2. num. 16. Azor. d. lib. 12.
c. 5. quæſ. 2. in fine, Bejar reſponſorum caſuum conſcientiæ,
part. 1. caſu 17. Fr. Emman. quæſt regul. tom. 3. quæſ. 17.
a. 6. Sanchez de matrim. lib. 7. diſp. 25. n. 21. & in præ-
cepta Decalogi lib. 5. c. 4. num. 95. Nicol. Garc. de bene-
ficijs, part. 7. c. 10. num. 100. & ita non quoad proprie-
tatem, ſed quoad vſum, vt intelligit Sanchez lib. 5.
diſp. 9. num. 14. verſ. ad 4. Alij tamen clariùs, vt ipſi di-
cunt, in hac quæſtione ſub diſtinctione procedunt,
dicentes quod ſi quis Religioſus ſub ea conditione,
vt ſibi liceat proprium & bona immobilia poſſidere,
& liberè acquirere profiteatur retinendo ea, vt pro-
pria etiam inuito Prælato, talis profeſſio erit nulla,
& irrita vtpote contra eſſentiam atque ſubſtantiam
religionis, & omnino contraria voto paupertatis,
ſecus autem eſſet quando vſum ſolum ſibi reſeruaret
profitens pro ſuis neceſſitatibus ex ſuperioris licentia,
eiúſque nutu reuocabilem, tunc enim valet profeſſio,
nec conditio reiicitur, ita gloſſ. hic verbo vt in domo,
Bart. in auth. ingreſſi, de ſacroſ. Eccleſ. num. 29. vbi Paul.
num. 18. Bernard. reg. 521. Garc. reg. 420. num. 2. Spin. in
ſpeculo teſtament. gloſſ. 12. num 11. Leſſ. de iuſtitia, lib. 2.
c. 41. num. 63. Ceual. com mun. contra communes, quæſt. 85.
n. 2. Ludouic. Miranda in manual. Prælatorum, tom. 1.
quæſt. 18. a. 2. Humad. l. 7. gloſſ. 1. num. 2. tit. 7. part. 1. Syl-
ueſt. verbo religio 3. quæſt. 8. Fr. Emman. d. quæſt. 1. art. 6.
Barthol. de Vecchis in praxi nouit. diſp 13. dub. 1. n. 11.
Baſil. Pont. de matrim. lib. 5. cap. 10. n. 10. Soar. tom. 3. de
Relig. lib. 6. c. 12. n. 14. & 15. nouiſſimè poſt primam im-
preſſionem viſus Hieron. Rodet. in comp qq Reg. reſol.
136. n. 13. bene Sanchez in præcepta Decalogi, tom 2. lib.
5. c. 4. num 97. vbi n. 98. reſoluit in dubio reſeruatio-
nem aliquorum bonorum tempore profeſſionis à Re-
ligioſo factam eſſe hoc modo intelligendam, nempe
quoad vſum ex licentia Abbatis, ab ipsóque reuocabi-
lem, & in his terminis credo intelligendum Marc. An-
ton. Genuenſ. nimis largè loquentem in practicab. Ec-
cleſiaſt. quæſt. 265.

Sed mirum eſt quòd Pontifex hic profeſſionem
Religionis validam iudicauerit cum bonorum reten-
tione etiam ad effectum dirimendi matrimonium
poſtea contractum, contra text. in cap. vnic. de voto
lib. 6. & contra reſoluta ad cap. 2. de teſtament. & quæ
nouiſſimè tradit Bonacina de clauſura, & pœnis eam
violantibus impoſitis, quæſt. 2. puncto 10. diffic. 2. §. 1. n. 4.
circa omnimodam repugnantiam monachatus cum
proprij retentione. Quare Zabarell. num. 3. propoſ. 1.
& 3. cum communi hic poſt Innocent. in c. porrectum,
num. 1. de Regular. arbitrantur propterea hic valuiſſe
Religionis profeſſionem, quia immediatè ſubſequuta
eſt habitus ſuſceptio cum lapſu biennij, per quæ in-
ducitur religionis profeſſio, ſaltem tacita, ſeu virtua-
lis, arg. cap. vidua 4. c. ad Apoſtolicam 16. ibi, habitum
recepit, de Regular. & Clement. vlt. eod. tit. Conſtat autẽ
nobilem mulierem, de qua hic, in Ordinis habitu per
biennium perſeueraſſe, vt patet in littera, & ideò ta-
citè fuiſſe profeſſam, ac ſubinde ſaltem tacitè voluiſ-
ſe abdicare bonorum proprietatem, quod erat ante-
cedens omnino neceſſarium ad validitatem profeſſio-
nis ex reg. c. pro eren 3. ad fin. de officio deleg. cum aliis.
Ergo, &c. Verùm communis placere non poteſt, quia
multò fortior probatio voluntatis eſt illa, quæ fit per
expreſſum vouentis conſenſum, quàm quæ per taci-
tum, qui reſultat ex habitus ſuſceptione, etiam cum
temporis perſeuerantia gloſſ. vlt. in d. cap. vidua gloſſ.
verbo ſignatos, in cap. tuar. m. 11. de priuileg. gloſſ. verbo
fallens, in l. qui in aliena, §. vlt. ff. de acquirend. hæred. cum
his quæ Couarr. de ſponſal. part. 1. c. 4. §. 1. num. 5. verſ.
hinc. igitur cùm mulier hæc tempore, quo habitum
ſuſcepit, votum emiſit, expreſſe fuerit proteſtata ſe
non aliter velle profiteri quàm adiecto tenore, vt in
domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret, ſit
conſequens ſuſceptionem habitus, & perſeuerantiam
in illo, ex quibus tacita inducitur voluntas, non puſſe
plus operari, quàm expreſſam eiuſdem vouentis, &
proteſtantis, fatemur quidem ſuſceptionem habitus
cum perſeuerantia tanti temporis metum illatum
penitus profugaſſe, vt text. habet, negamus tamen ta-
citum illum conſenſum præualere potuiſſe contra ex-
preſſum de manendo in domo cum omni ſubſtantia.
Eodem modo reiecta diſtinctione Innocent. hic n. 5.
ad fin. verſ. vel d. c. & in d. c. porrectum, n. 3. reiectóque
intellectu, quem præſtitit gloſſ. hic verbo vt in domo,
conſonantiùs dici poteſt profeſſionem hic valuiſſe ex
eo, quia manſio extra clauſtrum cum omni ſubſtantia
fuit de licentia ſuperioris remouibili ad ipſius nutum,
quo caſu nihil proprium retineri dicitur, & profeſ-
ſionem ſub huiuſmodi conditione factam validam
eſſe vltra citatos in Collectaneis ad hunc text. nouiſ-
ſimi, tenent. Barth. a S. Fauſto in theſauro Religioſorũ,
lib. 8. quæſt. 53. Bonacina d. n. 4. verſ. ſecundo infertur,
aduertens iſtam conditionem non repugnare ſubſtan-
tiæ voti paupertatis, cùm paupertatis votum actuali
retentione vſus alicuius rei dependenter à voluntate
ſuperioris non violetur; additque hoc pacto explican-
dum eſſe in dubio, dum quis in profeſſione reſeruat
ſibi aliqua bona; cùm in dubio nullus præſuma-
tur delinquere, credendus eſt voluiſſe modo licito
promittere, & profeſſionem validam emittere.

Ex prædictis huius text. verbis colligi videtur no- 4
uitiatus annum extra monaſterium de licentia ſupe-
rioris iuſta de cauſa peragi, & adimpleri poſſe, quia
ſatis dicitur manere in monaſterio, imò verò intra
monaſterium, qui manet extra ipſum ſub obedientia
Prælati, & de eius licentia iuſta de cauſa data, & cum
habitu probationis, qui ferri conſueuit in tali reli-
gione: vide Fr. Emman. quæſt. Regular. tom. 3. quæſt. 15.
a. 10. verſ. tum quia, Ludouic. Mirand. d. tom. 1. quæſt. 22.
art. 5. & plures citatos per me de officio, & poteſtate
Epiſcopi, part. 3. alleg. 101. num. 28. quibus adde Sanch.
in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. c. 4. num. 17. cum ſeqq.
Bonac de clauſura & pœnis eam violantibus impoſitis,
quæſt. 2. puncto 9. diffic. 2. §. 3. num. 6. vbi citat metipſum
in collect. ad c. 16. num. 5. & 8. de Regular. Barthol. à S.
Fauſto in theſauro Relig. lib. 5. q. 176.

Nos igitur, &c.] Notatur ad hoc, quòd metus leuis
non eſt ſufficiens ad irritandam profeſſionem nedum
in foro externo, ſed nec in foro conſcientiæ, quia
non immutat multum voluntatem, ac proinde non
diminuit notabilitèr libertatem profitentis, vt per
Sot. de iuſtit. lib. 7. quæſt. 2. a. 1. verſ. ad ſecundum, col. 12.
Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 6 puncto 4. col. vlt. verſ. neque verò
eadem. Philiarch. de officio Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3.
c. 18. verſ. decimo, Azor. inſtit. moralium, part. 1. lib. 11.
cap. 15.

*cap.13.quaſt.6.*Sayr.*in claui Regia,lib.6.cap.4.num.19.* Leſſ. *de iuſtit.lib.2.c.40.dub 3.num.18.verſ. hinc ſequitur,*Soar.*tom.3 de Relig.lib.6.c.4.num.12.*Bonac. *de legib.diſp.4.quaſt.2.puncto 3.num.7.*Fr Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittẽdis ad Religionis ſtatum nouit.diſp.13.dub.11. num.16.*vbi ampliat etiamſi hic metus leuis ſit cauſa,ſine qua profeſſio non emitteretur,dummodo non tollat rationis vſum, nec libertatem ad lethaliter peccandum ſufficientem.

5 *Non tam metu regio,*&c.]Notatur ad hoc,quòd metus ſolùm reuerentialis non annullat profeſſionem, Couarr.*de ſponſal part.2.cap.3.§.6.num.7. & 8.*Salzed. ad Bernard.*reg.5 4 2.amplint.1.*Henriq.*in ſummu lib.11. cap.9.num.5.*Sanchez *de matrim.lib 4. diſp.6. num. 18.* Sayr.*in claui Regia,lib 6.cap.4. num.18.* Beltramin. *in anno. ad deciſ.385.Gregory XII* .Rot.*deciſ.579.num.1. part.1.recent.*Barthol.de Vecchis *d.loco,num.11.*Secus autem ſi præceſſerunt minæ , aut verbera , quia tunc ſui valore careret profeſſio expreſſa metu reuerentiali emiſſa,ſecundùm Henriq.& Sayr.*de locis* , Rot.*d.c.4. num.17.*Sanch.*in pracepta Decalogi,lib.4 c.3. num.26.* Fr.Barthol.de Vecchis *vbi ſupr.n.19.*

6 *De parentum conſilio*] Id eſt , de conſanguineorum conſilio , vt per Tiraq.*de retract.tit.1.§ 1 gloſſ.8. num.2.*

7 *Vel modica.*] Ergo nullum, & modicum æquiparantur , vide tamen Tiraq. *in l. ſi vnquam,verbo donatione largitus,n.107.C.de reuocandis donat.*

De Ego , qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

TIT. VII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan.Andr. Anchar.Butr.Panorm.Præpoſ. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Cened.*collect.*85.Durand.*in breuiar.aurea iur. Canon.& in ſpec.iur.Pont.ſub hoc tit.lib.*4.Stephan.Ranchin.*in cõtinuat.titulorũ Decretal.*Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canon.*Martin.Meſnart.*in epitome Decret.*Dan.Venat.*in analyſi methodica iuris Pontif.a pag.343.*Goffred.& Hoſt.*in ſum.huius tit.*Alex.Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagena *in expoſit. titulorum iuris Canon.*omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. & quæ crimina ad mortem coniugis relata matrimonium contractum dirimant, vide apud Sot.*in 4.diſt.37.quaſt. vnica,art.4.*Alphonſ. Veracruz *in ſpecul.coniug p.1,a.33.34 & 36.*Rebuff. *in praxi tit.de diſpenſat.in grad.prohib.gloſſ.1. ex n.27.* Viuald.*in candel.aureo , tit.de impediment. crimin. matrim.n.212.cum ſeqq.*Mozz *de contract.lib.tit.de matrim. §.fin.ex n.21.* Stephan. Gaeta.*in repet. cap. ad limina 30.q uæſt.1.§.4.ex num.410.* Henriq. *in ſumma, lib.12. c.12.*Valent.*tom.4. diſp.10.q.5. puncto 3.*Baſil. Pont. *de impedimentis matrimonij,c.27.*Ægid. *de Sacram. & cenſ.diſp.31 dub 5.*Rebell.*de oblig.iuſtitia,p.1. lib.3.q. 8.n.10.*Sanch.*de matrim.lib.1.diſp.78. & 79.*Gutierr. *eod.tract.c.105.*Bonac.*eod.tract.q.3.puncto 6.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens viuente prima vxore cum ſecunda hoc ignorante,prima mortua à ſui petitione non ſeparabitur à ſecunda.*

2 *Ignoranter rem habens cum vxorata poteſt poſt obitum coniugis cum ea matrimonium contrahere.*

3 *Amplia etiamſi habita ſcientia adſit copula,ſi ante cũ ineatur matrimonium.*

4 *Adulterium committens data fide de matrimonio contrahendo priore coniuge ſuperſtite non poteſt cum adultera matrimonium contrahere.*

6 *Machinatio in mortem viri debet effectum ſortiri,vt ex ea impedimentum hoc oriatur.*

7 *Metu contrahens fit vxor illius cum quo contrahit ſine aliquo nouo conſenſu ſi cohabitauerit illi.*

8 *Matrimonium primo inualidè contractum non ratificatur ſi ſublato impedimento ignorans coniugem carnaliter cognoſcat.*

CAP. Propoſitum. I.

Alexand. III.

VIuente prima vxore quando qui contrahit cum 1
ſecunda hoc ignorante,ſi moriatur prima , & vir petat diuortium a ſecunda , non ſunt ſeparandi , niſi mulier petat diuortium,non obſtante quòd ſecundùm iura vir non poteſt ducere illam , quam polluit per adulterium, præſertim illam, cui fidem dedit viuente prima, vel quæ machinata eſt in mortem vxoris.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan Andr.Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ.Cuiaſ. Cuiac. Cened. *collect.95.* Alex. de Neuo, Viuian. *in ration. lib.4.iuris Pontif.pag.52.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 5-8.* remiſſiue Ximen. *in concord.p.1.& 2.*refertur ab Anton.Auguſt. *collect.1. Decretal.lib.4. tit.7. c.1.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p.6 cap.1.*

Probat hic text. quòd is, qui viuente prima vxore cum alia contraxit huius rei inſcia,& cum ea permanſit. mortua prima cogendus eſt cum ſecunda vitam agere, mulieri verò datur ad diſcedẽdum facultas. Verùm hic text.difficilis apud DD.reputatur, & difficultas ex duobus potiſſimum perpenditur , primò dum iudicat matrimonium inter eos , inter quo legitimus conſenſus non fuit.Secundò dum cogit virum in hoc coniugio permanere quaſi matrimonio alligatum, mulieri verò quaſi liberè diuertendi licentiam facit, atque ideo videtur in eo text.Pontifex matrimonium ſine conſenſu iudicare. Accedit quòd paria ſunt in iure noſtro aliquid non fieri , vel fieri minus legitimè, *l.quoties 6.ff.qui ſatiſdare cog.l.eleganter 24.§.qui reprobos ff.de pignor.act.*Mantu *lib.1.dial.claſſ.18 c.17.*Tiraq. *de retractu lign.§ 8.gloſ.7.à n.3.*Si autem nullus præceſſiſſet conſenſus , ex ſola cohabitatione matrimonium iudicari non potuiſſet , *cap.illud , de præſumpt.* Ergo ex antecedenti conſenſu inutili , per cohabitationem non bene iudicatur matrimonium in hoc text. Tandem in contrarium videtur text.*in cap.pen.* ibi , *de nouo,hoc tit.*

Doctores igitur circa explicationem huius text. mirum in modum ſe inuoluunt,nam gloſſ.*in præſenti, & in d.cap. penult.verbo nouo,*requirit nouum conſenſum , atque ideo inquit quòd ſi antequam de nouo conſentirent vir alteri nuberet , matrimonium valeret , ſequuntur communiter DD. vt teſtatur Abb. *hic num.4.*Bald.Nouel.*de dote,part.11.§.hactenus, num.18.* Pariſ.*conſil.52.in princ lib.4.*& pro hac ſententia facit *reg.nõ firmatur,de reg.iur.lib.6.*& quæ *ibi* gloſſ.& DD. tradunt Dec.& Cagnol.*in l.quod ab initio,ff.de reg.iur.* eandem ſententiam confirmat gloſſ. recepta *in l.ceſi contra.verbo depoſitum, C. de nuptijs* , & *ibi* Bald. *n.2.* Sed hæc communis ſententia apertè confunditur ex hoc text. vbi tantùm requiritur vt ſublato impedimento

mento in eadem cohabitatione maneant. Rurſus in contrarium eſt auctoritas gloſſ. communiter receptæ *in cap.debet,verbo de caetro , de conſang.*dum ait quòd ſi duo in gradu prohibito contrahant , & ſublato impedimento per legem , vel diſpenſationem in matrimonio maneant abſque alio nouo conſenſu matrimonium iudicatur,ſequuntur multi, quos refert Couarr. *de ſponſ.part.2,cap.2.in princ.num.5.*

Quare reiecta concordia Pariſ. & Couarr. *dictis locis*,quæ manifeſtè repugnat menti , & verbis DD.*vbi ſupra*,qui nouum conſenſum requirunt , præmittenda ſunt duo.Prius eſt conſenſum ſemel expreſſum,quamuis propter aliquod impedimentum non poſſit effectum ſortiri,naturaliter tamen & verè conſenſum expreſſum eſſe,cùm ſit aſſenſus voluntatis circa rem intellectam,conſenſus autem hic ſemel expreſſus quamuis effectu ſuo careat per accidens,manere tamen creditur donec vel expreſsè , vel virtualiter actu contrario reuocetur,iuxta reg.text.*in l. 3. & l. eum qui , ff. de probat.cap.maiores,§.2.de Baptiſm.*tradit Alciat.*de præſ. reg.2.præſ.16.*Et verum eſt quamuis longum temporis ſpatium elapſum ſit,vt ſcribit Iaſ.*in l.ſancimus,num.6. C. de teſtament.* & in matrimonio reſoluit Ruin. *conſil.151.lib.5.*Tiraq.*l.9.connub.n.33.*quod abſque dubio procedit quando facto aliquo voluntatis perſeuerantia oſtenditur.

Hoc ſuppoſito dicendum eſt quòd ſiue agatur de matrimonio , ſiue de quocunque alio contractu celebrando,qui certam verborum formam non requirat, ſed naturali conſenſu perficiatur , ſi ſemel conſenſus ſit expreſſus,& propter impedimentum iuris non poſſit effectum ſortiri,vt actus ſtatim valeat ſublato impedimento ex vi prædicti conſenſus , qui perſeuerat, actus perficitur,patet hoc ex dictis manifeſtè,& ex eo probatur,quoniam verum eſt dicere in eo actu reperiri conſenſum,qui per actum nullum rectè ſignificatur,vt per probat text & *ibi* Batt.notat *in l.vlt.ff.de rebus eorũ*,Menoch.*de arbitr,caſu 161.n.70.*Item ſublato impedimento nihil obſtat quominus conſenſus olim expreſſus,eo modo manens effectum ſortiatur , ergo, &c.Probatur etiam hoc auctoritate Iuriſconſult. *in l. obſeruare 4.ff.de offic.Proconſ.in fin.& in l. ſi quis 37. ff. de ritu nupt.l quæſitum.ff.de ſponſal.* iuxta quæ dicendũ eſt in hoc text.cum ſimilibus perfici matrimonium ex conſenſu olim expreſſo inualide , cohabitatione tamen continuato,non vt à principio conſenſus præſtiti,ſed vt ex nunc quaſi tempore remoti impedimenti exprimeretur.Neque audiendi ſunt DD. exiſtimantes cohabitationem nouum facere conſenſum per ſe ſufficientem ad matrimonium faciendum , quoniam ſi nullus præceſſiſſet conſenſus expreſſus tempore inhabili,cohabitatio non ſufficeret ; ergo ex vi prioris conſenſus,qui manere præſumitur, hoc fit , & ita in ſpecie probat text.*in cap.ad id quod,de ſponſal.& in cap. duo,de deſponſ.impub.& in c.vlt.de coniug.ſeru.* oportet autem vt ſciant coniuges impedimentum eſſe ſublatum,quia ignorantia effectum conſenſus impedit , & ita in effectu reſoluit Innocent. receptus *in præſenti*, gloſſ.*in d.cap.non debet*,& alij DD proximè citati. Ad text. verò *in d. cap. vlt.* quatenus videtur requirere nouum conſenſum,reſp.in eo text. non fuiſſe dubitationem vtrùm ex antecedenti conſenſu cohabitatione continuato perficeretur matrimonium , ſed vtrùm inter illos potuerit eſſe coniugium non obſtante impedimento adulterij ? & huic quæſt. reſpondet Pont. impedimentum non obſtare , quia poſſunt de nouo matrimonialiter conſentire. Vel dici poteſt nouum conſenſum appellari ibi ſcientiam impedimenti ſublati cum perſeuerentia prioris , quia nouum ex tunc matrimonium facit , ideo antea ſit facultas mulieri ad recedendum in hoc text. quia antequam ſciret impedimentum ſublatum conſenſus non ſufficiebat , vt cum primum ſciuit,potuit recedere,& conſenſum reuocare , maritus autẽ in pœnam non poteſt , vterque tamen ſi per diem cohabitauerit impedimento ſublato ſcienter matrimonio alligatus manet.

2 *Erat inſcia quòd ille aliam haberet*,&c]Ergo coniuge altero ignorante reliquum habere coniugem , cùm non fuerit adulterium formaliter ex parte vtriuſque, poterit inter eos conſiſtere matrimonium poſt coniugis obitum,ita Sylu.*verbo matrimonium 8. quæſt.9.dicto 4.*Sanchez *de matrim.lib.7.diſp.79.n. 31.*Vnde hoc crimen vxoricidij non irritare matrimonium , ſiue ex altera parte propter ignorantiam circunſtantiæ non fuit formaliter adulterium,ſed ſimplex fornicatio , tenet Nauarr.*conſil.12.num.2.ſub tit.de ſponſal. in antiq.* Henriq.*in ſumma,lib.12.c.14.n.3.*

3 Vtrùm verò deſideretur poſt ſcientiam coniugij alterius matrimonium de facto iniri,& copulam haberi,an potiùs ſufficiat ſi ante ſcientiam ineatur matrimonium,& habita ſcientia adſit copula,id ſufficere ad hoc impedimentum incurrendum , reſoluit Sanchez *d.diſp.79.num.32.& num.34.*dicit ſufficere fidem dari ante coniugij notitiam, dummodo ea habita ſequatur adulterium nondum priori fide diſſoluta,& *n.37.*dicit haberi tunc ſcientiam quãdo adeſt certitudo,aut probabilis opinio , & *n.38.* contra communem tenet excuſare ignorantiam craſſam,& ſupinam.

4 *Cui fidem dederat.*]Notatur ad hoc , quòd quando quiſpiam fide data de matrimonio contrahendo adulterium committit,vel de facto cum eadem matrimonium init priori coniuge ſuperſtite , matrimonium ſubſequens inter eos dirimitur,vt per Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.35.n.130.cum ſeqq.*Sanch.*d.lib.7. diſp.78.à princ.*vbi *num.28.*aliquos citat,qui ex prædictis noſtri text.verbis perſuaderi videntur ad hoc impedimentum contrahendum neceſſarium eſſe vt promiſſio illa non ſit nuda,& ſimplex,ſed fide vallata, at *num.29.*contrarium meritò ſequitur.

5 *Et illam maximè,cui fidem dederat.*]Id eſt,quamuis fides minimè data ſit,prout colligi videbatur ex contextura verborũ tex.ſed id verum non eſt,nam dictio *maximè*,accipi debet pro tantũ,vt explicant *hic* Abb. *n.3.* Alexand.de Neuo *n.6.*Præpoſ.*num.2.* quos refert Sanch.*d.lib.7.diſp.78.n.1.*

6 *Vel quia machinata eſt in mortem vxoris.*]Aduerte huiuſmodi machinationem debere effectum ſortiri , ſi enim coniux mortem coniugis machinetur , nec ea ſubſequatur,locus non erit huic impedimento,ſed poterunt adulter , & coniux ſuperſtes altero defuncto matrimonium inire,ita Sanch.*d.lib.7.diſp.78.n.7.*

7 In gloſſ.*Inſciam.1.*Notatur ad hoc,quòd illa, quæ metu contraxit , ſit vxor illius cum quo contraxit ſine alio nouo conſenſu , ſi cohabitauerit illi , vt per Nauar.*conſil.12.n.2.ſub tit.de ſponſ.in ant.*

8 Notatur etiam ad hoc , quòd non ratificatur prius matrimonium inualidum ſi ſublato impedimento ignorans coniugem carnaliter cognoſcat , ita Sanch. *de matrim.lib.2.diſp.36.n.3.in medio.*

S V M M A R I V M.

1 *Vxore prima viuente,& non cognita , ſi quis contraxit cum ſecunda ſciente,& eam cognouit,etiam mortua prima ſecundam habere non poteſt , ſecus ſi prima erat non legitima vxor.*

2 *Adulterium exiſtimatum interueniente promiſſione futuri matrimonij non dirimit ſequent cũ adultera nuptias,ſi matrimoniũ prius contractum fuit inualidũ.*

Matrimo

3 Matrimonium contractum metu cadenti in conſtantem virum ad eum finem iniuſtè incuſſo eſt inualidum.

4 Matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta.

5 Iuramento non efficitur validum matrimonium metu contractum.

6 Iuramentum adiectum matrimonio metu graui extorto non obligat.

Cap. Significauit. II.

1 QVi contrahit cum vna, & deinde contrahit cum alia ſcienter, cum qua habet copulam, ſi primum matrimonium non fuit validum, vtpote quia coactè contraxit, nec eam cognouit, habebit ſecundam, ſi verò fuit validum, licet prima ſit mortua, non poteſt habere ſecundam ſi ſcienter contraxit, ſecus ſi ignoranter, ſed aliam habere poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panor. Præpoſ. Alex. de Neuo, Canil. Cuiac. Viui. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 52. Alagona *in compendium iuris Canon. pag.* 579. remiſſiue Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib. 4. titul. 7. c.* 2. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *part.* 6. *c.* 13.

2 *Quòd non ſponte in primam conſenſerit.*] Notatur ad hoc, quòd adulterium exiſtimatum interueniente promiſſione futuri matrimonij non dirimit ſequentes cum adultera nuptias ſi matrimonium prius contractum fuit inualidum; ita Viuald. *in candel. aureo, p.* 1. *tit. de matrim. num.* 213. Iacob. de Graſſiis *in deciſ. aureis p. 1. lib. 2. c.* 83. *num.* 7. Matienz. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. num.* 183. *lib. 5. noua recop.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 135. *verſ.* 4. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp.* 70. *num.* 30.

3 *Tanta vis*, &c.] Ergo matrimonium contractum metu cadenti in conſtantem virum ad eum finem iniuſte incuſſo eſt validum, de quo vide Fr. Emman. *in ſumma, tom. 1. c.* 231. *num.* 1. Henriquez *in ſumma, lib.* 11. *c.* 9. *num.* 1. Sanchez *de matrimon. lib. 4. diſput.* 12. *num.* 18.

4 *Ipſam carnaliter cognouerit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta, ita Paludan. Gabriel, & alij, quos refert Sanchez *d. lib. 4. diſp.* 18. *n.* 13. vbi *num.* 13. cum multis, quos citat, reſoluit nullo modo eſſe matrimonium quando aliquis metu graui cogitur contrahere, & conſummare, & *n.* 18. *in princ.* reſpondet tex. *in præſenti*, cùm ſimilibus intelligi quando copula eſt ſpontanea.

5 In gloſſ. *Tanta.* Notatur ad hoc, quòd iuramento non efficitur validum matrimonium metu contractũ,
6 vt per Sanch. *d. lib. 4 diſp.* 10. *num* 12. Nam iuramentum adiectum matrimonio metu graui extorto nõ obligat, nec indiget relaxatione, Couar. *de ſponſ. p. 2. c. 3. §. 5. n.* 3. Greg. *l. fin. verbo en orden. tit.* 11. *p.* 3. Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c.* 57. *n.* 21. Seraph. *de priuil. iuram. priuil.* 110. *n.* 11. Matienſ. *d. gl. 1. n.* 120. Henriq. *lib. 11. c. 9. n.* 6. Sanchez *d. diſp.* 20. *n.* 15.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium quis cum illa contrahere non poteſt quã vxore viuente cognouit ſi machinata fuit in mortem vxoris.

2 Adulterium, vbi interuenit machinatio mortis alterius coniugis, impedit, ac dirimit matrimonium ſubſequens.

3 Crimen machinationis mortis alterius coniugis quando matrimonium dirimit, oſtenditur.

Cap. Super hoc. III.

COntrahens de facto cum alia viuente prima vxo- 1
re, ſi iſta adultera aliquid eſt machinata in mortem vxoris, ſiue fidem dederit, quod prima defuncta eam duceret, ſecundùm iura non poteſt in perpetuum illam habere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alex de Neuo, Canil. Cuiac. Viu. *in ration. lib. 4. iuris Pontiſ. pag.* 59. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 5 9. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal lib. 4. tit. 7. c.* 3. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *part.* 6 *cap.* 16.

Collige ex text. adulterium vbi interuenit machi- 2
natio mortis alterius cõiugi impedire, ac dirimere matrimonium ſubſequens, etiamſi de eo non adſit promiſſio, ita Sanch. *de matrim. lib. 7 diſp.* 78. *n.* 2. Bonacin. *eod. tract. q. 3. punct. 6. n.* 5. At verò machinatio in mortem coniugis ſi ab vno tantùm fiat, & ſine adulterio, nec impedit, nec dirimit matrimonium, vt reſoluunt Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 130. *verſ.* 2. Baſil. Ponc. *de impedimentis matrim. c.* 27. *in princ. verſ. ſimiliter neque.*

Aduertit tamen Sanchez cum pluribus, quos citat 3
d. diſp. 78. *à num.* 7. aliquot conditiones requiri vt crimen machinationis mortis alterius coniugis matrimonium dirimat. Prima eſt vt machinatio illa effectum ſortiatur, nam ſi coniux mortem coniugis machinetur, nec ea ſubſequatur, locum non eſſe huic impedimento reſoluunt multi, quos refert, & ſequitur idem Sanchez *d. num.* 7. quibus adde Rebell. *de oblig. iuſtitiæ, part. 2. lib. 3. quæſt. 8. num.* 10. Bonac. *d. puncto* 6. *num.* 5. *in fine.* Secunda eſt vt occiſio ſit vxoris non ſolùm quando vir occidit vxorem per ſe, vel per alium, ſed etiam quando vxor ipſa occidit virum intentione contrahendi matrimonium, ita Sanch. *d. diſp.* 78. *n.* 8. & *ibi* per eũ citatis adde Ægid. *de Sacram. & cenſur. diſp.* 31. *dub. 5. n.* 55. Gutier. *de matrim. c.* 105. *num.* 10. Baſil. Ponc. *d. c.* 27. *verſ. tertius.* Bonacin. *d. punct. 6. nu.* 7. Tertia conditio eſt, vt cum mortis machinatione interueniat adulterium. Quarta vt adulterium illud, quod altero ſolo coniugis mortẽ machinanti requirit, ſit vtrobique matrimonium contracturo notum. Quinta vt illa coniugis interfectio veſtiatur fine ineandi alterius matrimonij, quas omnes conditiones percurrit, & declarat Sanch. *d. diſp.* 78. vbi in vnaquaque explicanda plures refert Doctores.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium contrahens cum ſecunda conſcia primæ viuentis etiam ob adulterium ſeparata, prima mortua ſeparabitur ſecunda, & cum alia contrahere poterit.

2 Matrimonium cum aliqua contractum viuente primo coniuge & ſuperſtite impedimentum dirimens eſt.

3 Concubina publica quæ dicatur, oſtenditur.

Cap. Ex litterarum. IV.

Clemens. III.

VIuente prima vxore etiam ob adulterium ſepa- 1
rata & facta monacha, qui contrahit cum ſecũda conſcia primæ, mortua prima eſt ſeparandus à ſecunda,

eunda, & facta pœnitentia de adulterio, poteſt accipere non ſecundam,ſed aliam Colligunt ex Ordinat. Abb.antiq.Innocent.Collect. Zabar. Ioan.Andr.Hoſtienſ.Butr.Ancharan. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo,Caniſ.Viuian.*in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.54.*Alagona *in compendio iuris Canon.pag.* 579 remiſſiue Ximen.*in concord.p.2.*refertur ab Anton. Auguſt.*collect.2. Decretal.lib.4.tit.5.c.1.*

2 Collige ex text.matrimonium cum aliqua contractum viuente primo coniuge,& ſuperſtite eſſe impedimentum dirimens,vt habetur *in epiſt.53. Nicol. I. in cauſa Lotharij Regis,*qui Theuperga prima vxore legitima viuente ſibi Valdradam coniunxit, & copulauit,& poſtea retinere volebat, vt refert, & declarat alias auctoritates Baſil.Pont.*de imped. matrim. cap.17. verſ.ſecundo,& de Sacram.matrim.lib.7.c.45.n.*

3 In gloſ.*Deprehenſam.*Ex hac gloſ. iuncto text.colligit Aviles *ad c.47.prætorum,verbo manceba,num.* concubinam publicam non dici, quæ inuenitur in lecto, vel in menſa cum Clerico,Religioſo,vel vxorato, vel quæ fuerit in dilecto,vel acceſſu deprehenſa, quia talis deprehenſio non dicitur, nec reddit delictum, & concubinatum publicum,vel notorium,niſi aliter conuincatur.

SVMMARIVM.

1 *Viuente legitima vxore contrahens cum ſecunda adultera etiam prima mortua à ſecunda eſt ſeparandus.*
4 *Alimenta à patre ſpurijs debentur,& n.2.*
5 *Alimenta filijs ſpurijs non ſolum pater tenetur præſtare dum viuit,ſed etiam eo mortuo eius heredes.*
6 *Clericus ex redditibus beneficij tenetur alere filios ſpurios.*
7 *Mater in ſubſidium patris tenetur filios alere.*
8 *Auus tenetur alere nepotem, decedentes ab illo.*
9 *Filij etiam ſpurij tenentur parentes alere.*
10 *Dotare tenetur pater filiam ſpuriam.*
11 *Pater non tenetur alere filium ſpurium ſi ipſe ex ſua arte,vel aliunde commodè viuere poſſit.*
12 *Alimenta præſtanda ſunt filijs ſpurijs, attentis,& conſideratis diuitijs paternis,& eius qualitate.*
13 *Pontificium ius quando naturali innititur, & ab illo procedit,eſt vbique obſeruandum.*

Cap. Cùm haberet. V.

1 VXore viuente ſi quis cum aliqua adulterauit, & in ius vocatus abiurauit adulteram, mox ſpreto iuramento cum ea contraxit viuente legitima vxore, & diu, id eſt, per decem annos vixit cum ea habens ab ea plures filios, iſti ſunt omnino ſeparandi,etiam mortua legitima vxore, & iniuncta pœnitentia eſt eis indicenda perpetua continentia, quia Eccleſiam ſcandalizarunt graui ſcandalo, præſertim ſi iam ſunt ſenes, & Epiſcopus prouideat vt ipſi pro ſuis viribus filiis prouideant. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect.Zabarell. Ioan.Andr. Hoſtienſ.Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Mar. Soc.Alexand.de Neuo, Caniſ. Cuiac. Cened. *collect.* 168. Viuian.*in rationali lib.4.iuris Pontificij, pag.* 54. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 579. remiſſiuè Caſal.*in annotat.*& Ximen.*in concord.p.1.& 2.*refertur ab Anton. Auguſt. *collect.2. Decretal. lib. 4.tit.5. cap.1.*

2 Hanc eandem concluſionem ex hoc text deſumunt *l.12.*vbi *gloſ.1.tit.1.lib.3.fori leg.*Perez *l.3. gloſ. 1.pag. 47 col.2.ad med.tit.1.lib.5.Ordin.* Steph. de Gaeta *in repet c.ad limina 30.q.1.§.4.n.416.*

Et diuturnitas temporis peccatum non minuat.] Vide dicta *ad cap.vlt.num.2.ſup.de conuer.* 3

Neceſſaria ſubminiſtret,&c.]Notatur ad hoc, quòd ſpuriis debentur alimenta à patre ſaltem de iuris Canonici æquitate,vide Couarr.*de ſponſ.part.2.c.8.§.16.à princ.*Cott.*in memorabil.verbo ſpurijs,*Perez *l.22.gloſ.1. pag.101.col.1.tit.3.lib.1.Ordinament.& in l.1. gloſ.1. pag.69.& gloſ.2.pag.98.verſic.ſpurijs, tit. 2. lib. 5. & l.2.glo.5.pag 307.colum. 2. verſic.verum autem, tit.15. lib.*8.Madera *in animaduerſ.iuris Ciuilis,cap.32.num.7.* Gomez *l.9.Tauri, à num.* 57. Sim. de Prætis *de interpret.vltim.volunt.lib.3.ſolut.2.num.*-.Nauarr. *de ſpolijs Cler.§.8.num.9.*Menoch.*de ſucceſſ.creat. lib. 2.§. 20. num.513.*Menoch. *conſil.60. num. 6.* Corſet.*ſing* 330. *verbo ſpurius in* 2.Matheſ.*ſing.*147.Paul.Fuſc *ſing.*111. *lit.F,in fine,& ſing.*11,Hippol.*ſing.* 358. Duen. *reg.266.verſ.quamoi citata, & in reg.* 363. Gabr.*lib.5. commun.tit.de alim.concl.1.num.2.*Paleoth.*de nothis,& ſpurijs,c.45.num.8.& c.46.cum ſeqq.* Olan. *in antinom. iur.lit.F,* 47.Molin.*de primog.lib.2.c.15.n.41.& 49.* Mozz.*de contract.de matrim.tit. de natural. matr.n.15.* Laram.*in l.ſi quis à liberis,§.idem reſcripſit, à n. 9. ff.de lib.agnoſc.*Cornel.Benenc.*de priuil.paup.in 2.ſpecie, in ind.à n.9* Garc.*de expenſ.c.5.n.* 8. Binnor. à Sole *in q. leg.q.2. n.16.& 17.cum ſeqq.*Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſ. 26.princ.à n.96.*Matienſ.*l.8.gloſ 1.n.1.tit. 8.lib.5.nouæ recop.*Lancellot.Gallia *in coniunct. Alexand. in gloſ.ſolidos q 6.n.9.& n.50.verſ.& proprius*, Menoch. *de præſumpt.lib.1.præſ.36.n.13.*Pontan.*de aliment.c.1. à n.9.* Molin.*de iuſtit.tract.2.diſp.168.verſ.iure tamen*, Leſſ. *eod.tract.lib 2.c.19.dub.6.n.67.*Sanctarel *var. reſolut. lib.1.q.30.à princ.*& præcipuè *n.8.*Cened.*collect.* 168. *n.5.*Surd.*de alim.tit.1.q.1.n.6.cum ſeqq.*Gam. *dec.*101. 104.& 225.Peregr.*de iure fiſci,lib.5.t.1.10.n.55.*Morla *in emporio iuris,p.1.tit.1.q 11.n.32.* Gutier. *pract.lib.2. q.109.& ſeq.*Valaſc.*conſ.92.n.fin.*Ceuall.*commun.contra comm.q 757.à n.39.*Card.Mant.*de tacitis,& ambig.conuent.tom 2.lib.13.tit.12.n.5.*Cabed.*p 1. deciſ.148.* Farin. *nouiſſ.Rotæ dec.747.*Azor.*inſt.mor.p.1. lib. 5. c. 20. col. 457.& p.2.lib.2.c.12.q.2.*D.Garc.Maſt.*Sicilia dec.85. n.2.& deciſ.144.n.8.*Mart.*de iuriſd.p.4.caſu 161.n. 12.* Aloyſ.Ricc.*in collect.dec.p.1.collect.110.& p.4. collect. 1099.& collect.1212.*D. Barboſa *in l. p.4.n. 65. ff.ſol. matr.*Card.*in praxi iudicum,verbo filius,n.17.* Cened. *pract.& canon.q lib.1.q.15.n.11.*Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.20.n.29.& 32.*Rebell.*de oblig.iuſt p.2. lib.5.q.8.ſect.1.n.3. & ſeq.* nouiſſimè Luſit. Benedict. Ægid.*ad l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iure,in initio.num.21.*

Amplia primò huiuſmodi obligationem alendi filios illegitimos, & ſpurios non ſolùm ſubſiſtere in patre viuente,ſed etiam eo mortuo tranſire ad hæredes,vt per Duen. *reg.* 567. *numer.* 4. Couarr. *d.§.6. num.14.*Laram *d.§.idem reſcripſit, num.* 79.& §. *item reſcriptum, num.* 9. Molin. *d. cap.15. num.43.*Cened. *d.collect.168.num.12.*Bened.Ægid.*d.l. ex hoc iure, in initio,num.52.*D.Barboſa *d.l.1.part.4. num.72.& 127.* Surd.*de alim.tit.1.q.50. per totam.* Rebell. *d. quæſt.8. num 7.*Gam.*deciſ.11.num.6.*Molin.*diſp.* 168. *verſ.non ſolum,*Aloyſ.Ricc.*d.collect.1099.verſ.infertur ſecundò, & collect.1211.verſ.amplia ſecundò,*vbi refert de Franchis *deciſ.178.* quicquid dicat Capye.*deciſ.* 144. non enim poteſt pater diſponere vt filius non alatur.Surd. *tit.8.priuil.85.num.10.*Couarr.*d.§.6.num.5.verſ.5.*Paleoth.*d.cap.47.num.6.*Lara *num.82. dictis locis*, quia obligationem legis immutare poteſt,præcipuè quando ex naturali vinculo procedit,*l.nemo poteſt ff.de legat.1.* Et ad omnes alios tranſit ſucceſſores,vt eſt donatarius omnium bonorum,ex Rip.*in l.ſi vnquam, quæſt.25.C. de reuoc.donat.*Paleoth.*cap.34.num.*10 Surd.*tit.1.q.39. à num.8.*

6 Secundò amplia, hanc obligationem alendi filios ſpurios comprehendere clericum etiam ex redditibus beneficij vt per Nauarr. *de ſpolijs cleric. §. fin. num.* 11. Surd. *conſil.* 177. *num.* 13. *& conſil.* 310. *num.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 2. *c.* 4. *quæſt.* 10. *verſic. ſi rogis, & c.* 40. *quæſ.* 7. Paul. Comit. *in reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 45. D. Garc. Maſtrillo *Siciliæ deciſ.* 144 *n.* 21. D. Barboſa *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 133. Chald. Pereira *de poteſtate elig. c.* 3. *num.* 11. *& de empt. c.* 16. *num.* 45. Marta *de iuriſdict. part.* 2. *c.* 10. *numer* 18.

7 Tertiò amplia in matre per text. *in præſenti*, vbi commune vtrique parentum onus reiicit liberis ſic natis alimenta miniſtrare, intellige non ordine coniunctiuo, ſed ordine ſucceſſiuo, vt ſcilicet pater per prius teneatur, mater verò in ſubſidium, vt per Peregrin. *de iure fiſci, lib.* 3. *tit.* 18. *numero* 59 Surd. *tit.* 1. *quæſt.* 15. *num.* 11. Gam. *deciſ.* 304. Couarr *d. §.* 6. *num.* 13. Palat. *in repet. cap. per veſtras. de donat. inter virum, & vxor. notab.* 3. *§.* 23. *n.* 12. Lara *d. §. idem reſcripſit, n.* 35. Sanctar. *d. lib.* 1. *quæſt.* 31.

8 Quartò amplia quòd nedum pater filium ſpurium, ſed & nepotes, & deſcendentes ab illis alere tenetur, & præterea auus, nepotem ſpurium, & reliquos, vt per Gama *deciſ.* 11. *num.* 7. *& ſeqq.* Laram *in §. idem reſcripſit, num.* 39 Vincent. de Franchi *deciſ.* 283. *num.* 15. Peregrin. *d. tit.* 18. *num.* 64 Surd *tit.* 1. *quæſt.* 13. *num.* 6. D. Barboſa *d. l.* 1. *part.* 4. *n.* 70. Perez *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 98. Anton. Gom. *l.* 9. *Tauri, num.* 38. Molin. *d. diſp.* 168. *verſ. non ſolum,* Azor. *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 12. *quæſt.* 6. Sanctarel *d. lib.* 1. *quæſt.* 31. *n.* 11. Nepos quamquam legitimè natus ex filio ſpurio, non poteſt auo ab inteſtato ſuccedere. Bernard. Greuz. *ad practic. Camer. Imper. lib* 2 *concluſ.* 115. Ioſeph Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 18 *num.* 37. Gama *deciſ.* 11. *num.* 5. *& deciſ.* 136. 4. at verò ex teſtamento poſſe hunc nepotem auo ſuccedere, reſoluunt Ioſeph. Ludouic. *d. deciſ.* 18. *n.* 53. *cum ſeq.* Duen. *reg.* 366. *limit.* 2. Peregr. *d. tit.* 18. *n.* 45. *cum ſeqq.* Gama *d. deciſ.* 11. *n.* 5. *& deciſ.* 236. *ad fin.* D. Barboſ. *d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 76.

9 Quintò amplia per reg. correlatiuorum è contrario filios non ſolùm legitimos, ſed etiam naturales & ſpurios vtriuſque ſexus obligari ipſo iure naturali, & humano ad alendos parentes, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *quæſt.* 19. *num.* 16. Laram *in § parens, à num.* 14. Sord. *tit.* 1. *quæſt.* 17. *&* 20. *& tit.* 4. *quæſt.* 18. *n.* 52. *cum ſeqq.* Molin. *de iuſtitia, tract.* 2. *diſp.* 218. *verſ. quantum effectum,* Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 3. Aſcan. Clem. *de patria poteſt. cap.* 4. *num.* 44. Lancell. Gallia *in conſuetud. Alexand. verbo vxori, quæſt.* 4. *n.* 32. Pradil. *in ſumma legum pœnalium, part.* 1. *c.* 49. *num.* 1. Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *c.* 5. *num.* 15. Cardoſo *in prax. iudicum. verbo alimenta, num.* 14. *& verbo filius, n.* 40. Rebell. *l. quæſt.* 8. *num.* 8. Bened. Ægid. *d. l. ex hoc iure, in initio, num.* 36. Sanctarel. *d. q.* 31. *n.* 32.

10 Sextò amplia, vt etiam pater teneatur dotare filiam ſpuriam, vt per Couar. *d. §.* 6. *num.* 11. Hieron. Gabr. *conſil.* 21. *n.* 4. *&* 5. Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 45. Sanctarel *d. q.* 31. *n.* 14. Perez *ad lib.* 8. *Ordin. pag.* 507. *in fin.* Peregr. *d. tit.* 18. *n.* 56. D. Barboſa *d l.* 1. *p.* 4. *n.* 64. *&* 65. Duen. *reg.* 366. *ampl.* 1. Craſſ. *§. inſtitutio, q.* 7. *n.* 17. *&* 18 Ceuall. *commun. contra commun. q.* 565. Aldouin. *conſil.* 105. *à n.* 4. Surd. *conſil.* 210. *n.* 2. *& de aliment. tit.* 1. *q.* 10. *n.* 15. D. Barboſa *d. l.* 1 *p.* 4. *n.* 56. Card. Mantica *de tacitis, & ambiguis convent. lib.* 12. *tit.* 16. *n.* 19. Chald. Pereira *d. c.* 18. *n.* 10.

11 Limita tamen principalem text. concluſionem ſi ſpurij de ſua arte vel opecibus, aut aliunde commodè viuere poſſint, vt per Palat. *in repet. notab.* 3. *§.* 23. *n.* 7. Couarr. *d. §.* 6 *num.* 9. Spino *d. gloſ.* 16. *a num.* 15. *&* 116. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 109. *n.* 3. Cened. *d. collect.* 168. *n.* 5. *in medio,* Rebell *d. lib.* 5. *quæſt.* 8. *n.* 7. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 19. *n.* 2. *lit. N,* Surd. *tit.* 7 *q.* 8. Aloyſ. Ricc. *d. collect.* 1099. *in fin. & collect.* 1212. *verſ. nunc limita,* vbi refert Theſaur. *deciſ.* 211. Aym. *conſ.* 219. *n.* 8. *vol.* 2. Rot. *Bononien. deciſ.* 13. *num.* 6.

Secundum quod ei ſuppetunt facultates.] Ergo alimenta præſtanda ſunt filiis ſpuriis attentis, & conſideratis diuitiis paternis, & eius qualitate, ac dignitate, vt tenent Cou. *d. §.* 6. *n.* 8. Gom. *l.* 10. *Tauri, n.* 40. Mol. *lib.* 2. *de primog. c.* 15. *n.* 54. *verſ. ad veritatem,* Vincent. de Franch. *deciſ.* 28 *n.* 17. *&* 19. Matienſ. *l.* 8. *gloſſ.* 1. *n.* 10 *t.* 8. *lib.* 5. *nova recop* Surd *de aliment. tit.* 4. *q.* 18. *n.* 51. Mol. *de iuſt. tr.* 2. *diſp.* 168. *in princ.* Leſſ. *eod. tract. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 67. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib* 2. *c.* 3. *q.* 2. Megal. *in p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2. *q.* 2 *n.* 4. Sanctarel. *var. reſol. lib.* 1. *q* 31. *n.* 19. me citato *in hoc loco,* Diana *reſol. moral. p.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 85. quamuis in alimentorum præſtatione conſiderandam eſſe filij ſpurij indigentiam inſpecto iure naturali, & non ipſius nec patris nobilitate, ac patrimonij viribus, minus bene tueantur Palat. *in repet. d. c. per veſtras, §.* 14. *num.* 3. Lara *d. §. idem reſcripſit. num.* 48. Gam. *Luſit. deciſ.* 101. *numer.* 4 *& deciſ.* 225. *&* 341 Barboſ. *d. l.* 1. *part.* 4. *num.* 65. *verſ. ſed prima opinio,* Rebell. *d. quæſt.* 8. *num.* 4 *&* 7. 12

In gloſſ. *Secundum facultates.* fin. ibi, *hoc intelligitur de benignitate Canonica,* &c. Notatur ad hoc, quòd Pontificium ius quando naturali innititur, & ab illo procedit, eſt vbique obſeruandum non ſolùm in terris Eccleſiæ, ſed etiam Imperij, & in vtroque foro, ciuili lege exploſa, vt per Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 168. *verſ iure tamen Canonico.* Azor. *inſtit. moral part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 21. *poſt princ. & part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 11. *quæ.* 3. Card. Tuſch. *tom.* 2. *lit. A, concl.* 287. *n.* 48. Soar. *de legib. lib.* 3. *c.* 6. *num.* 8 Ægid. *d. l. ex hoc iure. in init. n.* 51. *verſ. hoc autem,* vbi referunt Gabr. *num.* 2. Couarr. *num.* 6. Rot. *num.* 19. Duen. *ampl.* 1. Lara *num.* 17. Paleoth. *cap.* 47. D. Barboſ. *num.* 56 Surd. *quæſt.* 10. *num.* 7. *citatis locis,* Verùm non defuerunt, qui contrariam ſententiam ſecutè tueantur, contendentes æquitatem Canonicam in ſuo foro, legem Ciuilem in ſuo eſſe obſeruandam, ita Ioan. de Imola, quem refert & ſequitur Alexand. *conſil.* 74. *num.* 3. *vol.* 3. Felin. *in cap. Eccleſia, num.* 41. *de conſtit.* ita alij, quos refert Gabr. *d. num.* 2. *in princ.* & pertinaciter multis defendere nititur, Menoch. *d. §.* 20. *n.* 313. adducentes generalem regulam de diſtinctione vtriuſque poteſtatis Eccleſiaſticæ & Ciuilis, de qua *in cap. ad verum* 96. *diſt.* Deinde ait Menoch. quòd lex Ciuilis non habet ſe in hac materia tanquam prohibens, ſed tanquam permittens, non concedendo ſcilicet actionem, qua patres cogantur alere ſpurios, in quibus terminis vtraque lex in ſuo foro ſeruatur, vt in materia pacti nudi, & *l.* 2. *C. de reſcind. vend.* notãt omnes *in cap.* 1. *de pactis.* Verùm ex iuris principiis prior ſententia verior eſt ex fundamento pro ea deducto, indeque ſoluitur præcipuum contrariæ de diſtinctione duplicis poteſtatis, non enim procedit vbi lex Ciuilis peccatum approbat, tunc enim cedit Canonicæ, *cap. vlt. de præſcript.* 13

SVMMARIVM.

1 *Vxore viuente habens copulam cum altera, mortua vxore ſi non præceſſit fides, vel machinatio, poteſt illam ducere.*

2 *Adulterium ſimplex non efficit matrimonium inualidum ne quidem contractum, &c.*

3 *Excommunicatus poteſt contrahere matrimonium.*

4 *Excommunicatus poteſt inuitus abſolui.*

Cap.

Cap. Significaſti. VI.

Innoc. III.

1 VXore viuente habens copulam cum altera, mortua vxore ſi non præceſſit fides, vel machinatio, poteſt illam ducere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar Ioan. Andr. Hoſtien. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Canſ. Cuiac. Viu *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 55. Alagona *in cõpendio iuris Canonici, pag.* 580. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 6. *c.* 1.

2 Collige ex text. ſimplex adulterium non efficere matrimonium inualidum, ne quidem contractum inter perſonas à quibus illud commiſſum eſt, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 132. Sanch. *de matrim lib. 7. diſp. 78. num.* 1. vbi dixit *cap.* 1. *& cap. illud verò* 31. *quæſt.* 1. in quibus ſtatuitur nulli licere ducere in vxorem eam, quam priùs per adulterium polluit, intelligi quando cum adulterio concurrit duplex crimen, videlicet adulterium cum machinatione mortis alterius coniugis, ac proinde adulterium cum fide data de contrahendo poſt coniugis mortem, vel cum contractu matrimonij de præſenti cum adultera: vnde obſeruandum eſt per adulterium tantùm ſi non adſit promiſſio, vel fides data de matrimonio futuro, vel machinatio in mortem coniugis, nullum gigni impedimentum, ex hoc textu docuerũt Bonac. *de matrim. quæſt. , puncto 6. n.* 8. Baſil. Ponc. *de imped. matrim. c. 27. in princ.* vbi etiam reſoluit ſolam fidem de contrahendo matrimonio imò nec matrimonium re ipſa contractum non conſummatum, ſi coniugem, cui fidem adſtrinxit, non cognoſcat, neo impedire, nec dirimere.

Si petierit.] Collige ex text. excommunicatum, vel ſimili cenſura ligatum abſoluendum non eſſe niſi abſolutionem humiliter petierit, vt per *gloſ. vlt* & Abb. *num.* 20. ac alios communiter *in cap. ab excom. de reſcr.* latè Vgol. *de cenſ. tab.* 1. *cap.* 19. §. 3. Soar. *eod. tract. diſp.* 7. *ſect.* 10. licèt enim ad abſolutionis iuſtitiam hoc pertineat, ſi tamen, qui abſolutionem non petit, vel etiam inuitus abſoluatur, abſolutionem mero iure validam eſſe reſoluunt ipſe Abb. & alij communiter, vt per Vgolin. *d. cap.* 19. §. 2. Iacob. de Graff. *in aure decſ. p.* 1. *lib. 4. cap. 19. num.* 5. Tolet. *in inſtruct Sacerd. lib.* 1. *c.* 14. *num.* 4 Ratio autem facilis eſt, quemadmodum enim quis excommunicatur inuitus, ita abſolutio ipſius excommunicationis non pendet ex voluntate illius, qui abſoluitur, ſed ex poteſtate abſoluentis, ſicut etiã cernitur in omnibus aliis actibus iuriſdictionis contentioſæ, quæ in inuitum redditur, *l. inter ſtipul.* § 1. *ff. de verbor. oblig.* Vnde pendet ratio quare abſolutio pœnitentialis non valet niſi reddatur volenti & petenti, quia ſcilicet ad iuriſdictionem pertinet voluntariam vltra alias rationes, quod contritionem, & pœnitentis diſpoſitionem exigat, notat Nauar. *de indulgent. notab.* 20. *num.* 7. Quamuis autem præcitati latè controuertant àn caſu aliquo licitè excommunicato inuito præſtari poſſit abſolutio, vt per prædictos præcipuè Vgolin. §. 2. *n.* 3. videri poteſt, placet diſtinguere, vel enim excõmunicatus adhuc in ſua perdurat contumacia, & regulariter vera videtur Chalderini ſententia negatiua ſi adiungas limitationem D. Thomæ, quem Abb refert, & ſequuntur alij *citatis locis*, ſcilicet ſi iudex viderit magis expedire ſaluti illius ſpiritualis, in cuius medicinam protulit excommunicationẽ, vt ea, quamuis excommunicatus petat, relaxetur, licèt enim per viam regulæ cenſurarum naturæ, & inſtitutionem repugnet, vt cenſura ad correctionem ſubditi prolata durante contumacia relaxetur, cùm tamen finis ipſius ſit medicinalis, maximè eidem non videtur contrauenire vt tali caſu, quamuis effectus ſequutus non ſit, præſtetur abſolutio non petenti.

Excommunicato.] Notatur ad hoc, quòd matrimonium contrahi poteſt ab excommunicato, vt per Couarr. *de ſponſal. part. 2. c. 6. in initio, n.* 3. Tolet. *lib.* 7. *ſum. cap.. num.* 1. Viuald. *in candelabro aureo, part.* 1. *de matrim num.* 80. Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt.* 59. *num.* 1. § *penult.* Graffiis *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 1. *c.* 1. *num* 5. Vgolin. *de cenſur. tab. 2. de excommunic. cap.* 7. §. 2. *num.* 4. Matienſ. *in recop. tit. 1. gloſ.* 1. *num.* 36. *lib.* 5. *noua recop.* Henriq. *in ſumma, lib. 13. de excom. cap.* 10. *num.* 1. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 9. num.* 1. D. Couarr. *eod. tract. cap.* 83. *num.* 4. Anton Riccius *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. c.* 48. *num.* 13. 4

In gloſ. *Si petierit.* ibi, *imme videtur quòd compelli debeat*, &c. Notatur ad hoc, quòd excommunicatus poteſt inuitus abſolui non à copula, ſed à cenſura, vt per D Antonin. *part. 3. tit. 24. cap* 77. Felin. *in cap. Apoſtolica, num.* 3. *de except.* Sylueſt. *verbo abſolutio* 3. *dub.* 6. Henriq. *lib.* 3. *de excommun. cap.* 29 §. 1. Vgolin. *de cenſuris, tab.* 1 *cap.* 10. §. 1. Sayr. *eodem tract. lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 2. Soar. *in ſimili tract. diſp. 7. ſect. 7. num.* 5. Palat. *in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor.* §. 18. *num.* 17. 3

SVMMARIVM.

1 *Vxoratus ſi contrahit cum ſecunda neſciente mortua prima licitè remanet, & cum ſecunda nouo conſenſu interueniente.*

2 *Capitulum ſede vacante cognoſcere poteſt de cauſis matrimonialibus.*

Cap. Veniens. VII.

VXoratus ſi contrahit cum ſecunda huius rei ignara, mortua prima poteſt ſecundam habere ſi de nouo conſentiat, dummodo non præceſſerit machinatio, vel fides.. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancharan Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Canſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 56. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 480. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 6. *cap.* 2. 1

In ſuperſcript. tex. ibi, *Meſſanen. Capitulo.* Ergo Capitulum Sede vacante cognoſcere poteſt de cauſis matrimonialibus, de quo vide Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Capitulum Sede vacante, q.* 5. Couarr. *de ſponſalib. part. 1. cap. 8.* §. 11. *num.* 1. *in princ. verſic. atque etiam,* Pauin. *de officio, & poteſtate Capituli ſede vacante, part. 1. quæſt.* 10. *ſub num.* 8. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſiaſtici, deciſ.* 245. *in 1. edit. & reſol.* 215 *in 2. edit.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. allegat.* 84 *num.* 4. vbi ex Quaranta aduerto quòd licèt per Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 10 *verſ. ad hec*, cauſæ matrimoniales relinquantur examini, & iuriſdictioni Epiſcopi tantum, vt excluderentur alij prælati inferiores. non tamen excludit Capitulum in hoc caſu, cùm non dicatur inferior, ſed par. 2

De nouo potuit matrimonialiter conſentire.] Ergo iterum debet conſentire, vt per Perez *l.* 1. *gloſſ.* 1. *pag.* 16. *verſ. ex quo clarè, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam.* Nam ſi 3

matrimonium fuerit ſimpliciter inter inhabiles contractum, licèt inhabilitas, ſeu impedimentum poſtea ceſſet, non ex hoc ratificatur matrimonium ex priori conſenſu, ſed ex nouo, cùm nouum contrahatur matrimonium, vt per Boër. *deciſ.* 264. *num.* 27. *col.* 2. In ratificatione enim actus nullius conſideratur tempus ratificationis, ſecundùm Surd. *deciſ.* 141. *num.* 7. Gregor. *deci.* 195. *num.* 9. & ideo profeſſio irrita non incipit eſſe valida, niſi a tempore ratificationis, & non antea. Nauarr. *conſil.* 7. *num.* 3. *de Regular. in nouis,* Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 15. *dub.* 8. *num.* 2. Vide Rota coram Seraphin. *deciſ.* 900. ait Sacram Congregationem reſpondiſſe quòd ſi matrimonium eſſet nullum propter impedimentum occultum, & partes poſtea in matrimonio ita contracto permanere conſentiant, ex ſtylo pœnitentiariæ Papa ſolet diſpenſare vt de nouo poſſit contrahi, non repetitis ſolemnitatibus à Concilio requiſitis, ſecus ſi impedimentum ſit manifeſtum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahens cum ſecunda viuente prima, quam tamen non cognouit, nec ante contractum, nec poſt, mortua prima poteſt contrahere cum ſecunda.*

2 *Promiſſio alterutrius de contrahendo cum eo, quam polluit per adulterium, non inducit impedimentum niſi ab altera expreſsè acceptata ſit.*

4 *Adulterium, & promiſſio matrimonij ad impedimentum contrahendum fieri debent viuente coniuge illius, qui eſt complex adulterij.*

4 *Conatus ad copulam non ſufficit ad hoc impedimentum inducendum.*

Cap. Si quis. VIII. & fin.

Gregor. IX.

1 VXore prima viuente dans fidem ſecundæ, immo de facto etiam illa contrahens, dummodo nec ante, nec poſt viuente prima ipſam cognouerit, prima mortua, ſi contrahit cum ſecunda matrimonium tenet, vtrique tamen pro iſto delicto debet pœnitentia iniungi, ſecus ſi viuente vxore illam cognouit ante, vel poſt fidem, ſeu matrimonium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Ancharan. Butr. Panormitan. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iur. Pontificij, pag.* 56. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 580. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Fide data*] Intellige cum effectu, id eſt, acceptata, nam ante acceptationem non eſt propriè promiſſio, ſed pollicitatio, vnde non ſufficere ad hoc impedimentum inducendum promiſſionem alterius niſi ab altero acceptata ſit expreſsè, non verò per taciturnitatem, tenent Sanchez *de matrimonio, lib.* 7. *diſp.* 79. *num.* 12. *cum ſeqq.* Gutierr. *eod. tract. cap.* 105. *n.* 2. Bonacina *eod. matr. tract. quæſt.* 3. *puncto* 6. *n.* 9. *verſ. ſecundò,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 137.

3 *Cognouit eandem,* &c.] Notatur ad hoc, quòd adulterium, & promiſſio matrimonij fieri debent viuente coniuge illius, qui eſt complex adulterij ad hoc impedimentum contrahendum, requiritur enim vt vtrumque interceſſerit durante eodem matrimonio, & non ſufficit vt interceſſerit in diuerſis coniugiis, ſeu matrimoniis, ita Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 79. *num.* 5. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 37. *quæſt. vnic. artic.* 4. Ægid. *de Sacramentis, & cenſuris, diſp.* 31. *n.* 54. Bonacina *d. puncto* 6. *num.* 12.

In gloſ. *Cognouit*, ibi, *quia non obfuit conatus, vbi voluntas, vbi iniuria non habuit effectum.* Ergo conatus ad copulam non ſufficit, ſed debet interuenire adulterina copula, quæ delictum conſummatum importet, ita Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 79. *n.* 2. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *num.* 1, 4. 4

In ead. gloſ. ibi, *idem intellige de eo, vel ea,* &c. Notatur hæc gloſ. ad hoc, quòd nihil refert ad hoc impedimentum dirimens incurrendum, ſiue vir vxorem, ſiue vxor virum perimat gratia migrandi ad alterum matrimonium, vt per Viuald. *in candel. aureo, p.* 1. *de ſacram. matrim. n.* 112. *concl.* 3. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 2. Graffiis *in deciſ. aureis, p.* 1. *lib.* 2. *c.* 85. *n.* 6. Vgolin. *de Sacram. tit. de matrim. c.* 15. *n.* 9. Card. Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. c.* 22. *caſu* 1. Matienz. *in rubr. tit.* 1. *gloſ.* 1. *n.* 177. *lib.* 5. *nouæ recopil.* Henriq. *in ſumma, lib.* 12. *c.* 14. *n.* 2. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 78. 5

De Coniugio leproſorum

Tit. VIIII.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*

2 *Leproſi extra ciuitatem ponendi.*

3 *Leproſi expelli poſſunt a ciuitate.*

4 *Eccleſiaſticus iudex ſolum eſt competens, quando agitur de coniugum ſeparatione ob lepram.*

5 *Vicarius Epiſcopi poteſt viſitare laicos ſuſpectos de lepra.*

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iur. ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in continuat. titulorum Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum,* Petr. de Rauenn. *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij,* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum eiuſdem iur. Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.* 354. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.* 1

De leproſis, & quòd ſint extra ciuitatem ponendi 2
vide apud Hiſpanos *l.* 1. *§.* 10. *tit.* 16. *lib.* 3. *noua recop.*
Gregor. *l.* 7. *verbo por que no ſean, tit.* 11. *part.* 4. *& tit.* 1.
part. 7. *princip. verbo apartado,* Franciſc. Mar. *deciſ.* 1017.
num. 6. *cum ſeqq.* Auendan. *de exequendis mandat. part.* 1.
cap. 6. *num.* 6. Azeued. *ad l.* 2. *num.* 18. *tit.* 10. *lib.* 8. *noua*
recop. & poſſunt expelli à ciuitate, vt per Auiles *ad* 3
cap. 26. *Prætorum, num.* 4. Et quando agitur de ſola 4
coniugum ſeparatione ad tempus ob lepram, ſolus
Eccleſiaſticus eſt competens, vt per Couarr. *de ſponſal.*
part. 2. *c.* 7. *§.* 6. *num.* 8. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 8.
num. 15. & poteſt Vicarius Epiſcopi viſitare laicos ſu- 5
ſpectos de lepra, vt per Rebuff. *in tract. quando ſeculares, num.* 81.

SVMMARIVM.

1 *Lepra ſuperueniens non diſſoluit matrimonium, nec matrimonij effectum, ideo ad inuicem maritali affectione coniuncti ſe tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vouendam induci.*

2 *Coniux ſanus, an teneatur reddere debitum coniugi leproſo, remiſſiuè.*

3 *Coniuges non poſſunt eſſe diutius ſeparati.*

4 *Iudicis arbitrio relinquitur quando maritus diu abeſſe dicatur ab vxore.*

5 *Vxor an & quando teneatur ſequi virum ſuum, remiſſiuè.*

Cap. Peruenit. I.

Alexand. III.

1 VIr, & vxor cùm ſint vna caro, non debet alter ſine altero eſſe diutius, quare ſi alter incidit in lepram, debet cõiux illum ſequi, & affectu maritali ei miniſtrare; & ſi ad hoc ab Epiſcopo induci non poteſt, Epiſcopus imponat vt vterque altero viuente ſeruet continentiam, quod ſi contemnat, excommunicet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexan. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viui. *in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 57.* Alagona *in compend. iur. Canonici, pag.* 586. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anto. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit* 8. *c.* 1. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 37. c. 2.*

2 An, & quando coniux ſanus teneatur reddere debitum alteri coniugi leproſo, dicam commodiùs c. ſeq. vbi propriè ſedet hæc materia.

3 *Non debet alter ſine altero diutius eſſe.*] Notatur ad hoc, quòd coniuges non poſſunt eſſe diutiùs ſeparati, nec valet ſtatutum, aut conſuetudo, vt viri diutius, ſine vxore ſint, ita Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 4. n.* 12. vbi *n.* 2. aſſerit quòd coniuges iure naturali, ac diuino ſimul habitare tenentur.

4 In gloſ. *Diutius.* Notatur ad hoc, quòd iudicis arbitrio relinquitur quandu maritus diu abeſſe dicatur ab vxore, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 456. *n.* 2.

5 In gloſſ. *Sequantur.* An, & quando vxor teneatur ſequi virum ſuum, vide Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 7. nu. 5.* Tiraq. *l. 1. connubiali, gl. 1. p. 1. n. 39. &* 40. Bernard. *reg.* 800. Perez *l. 19. verbo ſi alguna muger. tit. 11. lib. 4. Ordinam.* Matienſ. *in rub. tit. 1. gl. 1. n. 94. cum ſeqq. lib. 5. noua recop.* D. Barboſ. *in l. maritum, n. 55. ad fin. ff. ſolut. matrim.* Farin. *Rotæ deciſ. 278. n. 15. in collect. 1. nouiſſ. ad* Cened. *Decretal. collect. 74. in fine,* Sanch. *de matrim lib. 9. diſp. 4. n. 14.* Gutier. *eod. tract. c. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Coniuges propter lepram ſeparandi non ſunt à coniugio, & contrahere poſſunt matrimonium, & inuicem ſibi reddere debitum tenentur.*

2 *Leproſo coniugi tenetur ſanus debitum reddere, quando redditio non cedit in reddentis notabile damnum.*

3 *Gallico morbo laboranti coniugi non tenetur ſanus coniux cum periculo notabilis infectionis debitum reddere.*

4 *Leproſo tenetur ſanus coniux debitum reddere etiam cum notabili damno, quando lepra matrimonium præceſſit.*

5 *Horror naturalis conſurgens ex acceſſu ad coniugem lepra infectum excuſat à debito reddendo, vbi virgam erigi, aptámque copula reddi minimè poſſet.*

6 *Authoritas Chriſti Domini Matth. 5. & 19. aſſerentis ob ſolam fornicationis cauſam licitum eſſe diuortium, declaratur.*

7 *Diuortium perpetuum cur ob fornicationem concedatur, ob alias vero cauſas ad tempus quo durant, oſtenditur.*

Cap. Quoniam. II.

VXor ſiue fuerit leproſa, ſiue alia infirmitate detenta, non eſt ſeparanda, vel dimittenda. Item leproſi ſi nolunt continere, poſſunt contrahere matrimonium ſi inueniant mulierem, quæ illos velit, & vxor tenentur reddere debitum leproſo, & è contra, non enim fit ſeparatio niſi cauſa fornicationis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anchar. Butr. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 58. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 581. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 6. c. 2.* & eſt poſt Concil. Lateranen. *p. 37. c. 3.* 1

Probare videtur text. hic coniugem ſanum teneri ad reddendum debitum coniugi leproſo, vt ex illo docent D. Thom. *in 4. diſt. 32. quæſt. vnica. art. 1. ad 5.* vbi S. Bonauent. *art. 2. q. 4. num.* 19. & alij Theologi. Verùm huius text. deciſio intelligitur vbi illa redditio non cedit in reddentis notabile damnum, vnde DD. communiter reſoluunt propter morbum lepræ poſſe vxorem à coniuge recedere, ac ei debitum denegare, vbi iudicio, medicorum notabilis infectionis periculum immineret ſano ex debiti redditione. Ita tenent Petr. de Soto *lect. 16. de matrim. §. ſunt etiam præter hæc,* Greg. *l. 7. verbo ſu dendo, tit. 2. part. 4.* Angles *in florib. Theologicis. part. 1. de matrimon. quæſt. 6. de obligat. ſoluendi debitum, art. 1. difficult. 1.* Vict. *de Sacrament. num.* 256. Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 243. num.* 2. Iacobus de Graffiis *in deciſ. aureis, part. 1. lib. 2. c. 83. num.* 6. Nauar. *in man. c. 16. num.* 25. Viuian. *tom. 1. commun opinion. lib. 5. tit. 16. num. 1. verſ. imo ſi maritus, pag.* 754. Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 64. art. 1. dub. 2. concl.* 1. Henriq. *in ſumma, lib. 11. c. 15. num.* 7. Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 34. nu.* 221. D. Barboſ. *in rub. ff. ſolut. matrim. p. 2. num.* 28. Farin. *in praxi crimin p. 5. q. 143. n.* 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n.* 234. Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 24. n.* 17. Bonac. *eod. tract. q. 4. punct. 2. num.* 8. 2

Amplia, non ſolùm in leproſo, ſed etiam in laborante morbo Gallico, non enim tenetur ei ſanus coniux cum periculo notabilis infectionis debitum reddere, ita Petr. de Ledeſma *d. art. 1. dub.* 2. Flamin. *de reſignat. beneficiorum, lib. 5. q. 6. num.* 29. Henriq. *d. n.* 7. D. Barboſ. *d. num.* 29. Sanch. *d. diſp. 14. n.* 18. vbi extendit ad quemcumque morbum contagioſum, Bonacina *d. n.* 8. 3

Limita, quando lepra matrimonium præceſſit, nec ab altero coniuge ignorata fuit, tunc enim tenetur reddere, quia per contractum matrimonium ſcienter ſe ad hoc obligauit, ita Petr. de Ledeſma *d. dub. 2. concluſ.* 2. Fr. Emman. *d. c. 243. n. 2. in fine,* Sanch. *d. diſp. 24. num.* 22. Bonac. *d. num.* 8. validum enim eſt matrimonium contractum cum leproſo, quia periculum ſit ægritudinis contrahendæ in congrediendo, nihilominus adeſt potentia congrediendi, ita poſt Sanch. & Gutier. tenet Bonac. *quæſt. 3. punct. 13. num.* 13. Limita etiam vbi ſublatum periculum fuerit infectionis 4

lepræ, vel morbi gallici, quamuis ſit periculum infectionis in prole naſcitura, ita Sánch. *d. diſp. 24. n. 15.* Rebell. *de oblig. iuſtitia, p. 1. lib. 2. q. 19. n. 4.* Bonac. *d. punct. 1. n. 9.*
5 An autem vbi infectionis periculum ceſſat, excuſet à debito reddendo horror naturalis conſurgens ex acceſſu ad coniugem lepra, vel alio morbo horrorẽ inferente infectam? Affirmatiuè vbi vxor eo morbo laboraret, tantúque horor eſſet in viro, vt virgam erigi, aptamque copulæ reddi minime poſſet, reſpondet Sanch. *d. diſſ. 24. n. 21.*

6 *Excepta cauſa fornicationis.*] Dicit hic text ob ſolam fornicationis cauſam licitum eſſe diuortium ex teſtimonio Chriſti Domini *Matth. 5. & 19.* Veritas tamen Catholicea in Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. canon. 8.* definiuit ob aliquas alias cauſas permiſſum eſſe diuortium quoad thorum, ſeu quoad cohabitationem, ad certum incertúmve tempus; vnde multipliciter ſolent declarare DD. prædicta huius text. verba, vt videre eſt apud Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 15. n. 2.* Quidam dicunt dictionem illam exceptiuam non firmare regulam in contrarium circa caſus alibi exceptos in iure, vt late Euerard. *in ſuis topicis iuris, loco ab exceptione ad reg. n. 5.* Alij verò reſpondent ſolam fornicationẽ carnalem eſſe cauſam perpetuæ dimiſſionis, & diuortij abſoluti, de quibus Chriſtus loquebatur (diuortium enim non eſt verum, niſi quod animo conſtituendæ perpetuæ ſeparationis fit, *l. diuortio 3. ff. de diuortiis,*) at propter alia crimina non eſt licita ſeparatio niſi dum ea durant, ſi enim coniux ſæuus ſit, aut ad peccandum alliciat coniugem, quam ob cauſam hic diuertat, ceſſante ſæuitia, & inductione inſtauratur matrimonium. Sed Bellarm. *lib. 1. de matrim. c. 14. verſ. dicendũ eſt,* Maldonat. *d. c. 5. Matt. num. 32.* Valent. *in ſuis controuerſiis, lib. vnico, de indiſſolubilitate matrimonij, c. 6.* aſſerunt bifariè intelligi poſſe vt coniux à coniuge dimitti valeat. Priori modo quatenus coniux eſt, id eſt, ita vt cauſa dimiſſionis ſit petita ex ipſamet coniugij natura, ſitque propria & peculiaris ratio ſolius matrimonij, & hoc modo ſola fornicatio carnalis eſt cauſa diuortij, & ſic locutus eſt Chriſtus de cauſa diuortij, ſola enim fornicatio carnalis fidei coniugali, & ſubſtantiæ ipſius matrimonij opponitur. Poſteriori modo, vt perſona quædam eſt, cuius conſortium contingit alteri eſſe perniciosum, ſicut etiam poſſet accidere inter alias perſonas ſimul habitantes, & hoc modo multæ aliæ cauſæ poſſent accidere propter quas ius diuinum naturale cauſa incolumitatis corporis, vel animæ à coniuge diſcedere concedit.

7 Hinc infertur ratio cur ob fornicationem concedatur diuortium perpetuum, ob alias verò cauſas ſolummodo ad tempus, quo durant, quia cauſa in fornicationẽ eſt ex ipſa coniugij natura, eo quòd fides promiſſa violata eſt, cùm hæc ſit perpetua, ita & dimiſſio, cæteræ autem cauſæ ex natura ipſius coniugij nõ ſunt perpetuæ, ac proinde tantum dum ipſæ permanent, permittitur diuortium. Dico ergo in hoc text. agi de ratione peculiari, & propria contractus matrimonij, & quę eſt cauſa perpetui diuortij, atque ita ſolùm concludi huiuſmodi cauſam non eſſe lepram, non autem non licere ad tempus durationis morbi diuertere, debitúmque negare.

SVMMARIVM.

1 *Sponſus non tenetur contrahere matrimonium cum ſponſa, quæ poſt ſponſalia incidit in lepram, & n. 2.*
3 *Idem ſi ſuperueniat morbus contagioſus, vel infirmitas incurabilis.*

Cap. Litteras. III. & fin.

Vrban. III.

SPonſus non tenetur contrahere matrimonium de præſenti cum ſponſa, quæ poſt ſponſalia incidit in lepram. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Cauſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 55.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 581.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 8. c. 3.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex III. *p. 50. c. 63.* 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc tex deſumunt Nauar. *in man. c. 21. n. 27. verſ. 8.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 57.* Gutier. *eod. tract. c. 32. n. 3.* Bonac. *eod. tract. q. 1. punct. 8. n. 9.* Ægid. *de Sacriment. & cenſ. tom. 2. diſp. 23. dub. 8. n. 66. & 67.* Cardin. Tuſch. *tom. 5. concl. 126. n. 6.* Molin. *de iuſtit. & act. 2. diſp. 272. n. 4. & 5.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 263.* Seraph. *deciſ. 112. n. 8.* Aloyſ. Rice. *in praxi fori Eccleſ. reſol. 207. in fin.* extendentes ad quemlibet morbum contagioſum ſuperuenientem alteri ſponſo, vt ſi habeat morbum gallicum, vel ad grauem infirmitatem incurabilem, vt epilepſię, ſuperuenientem. 2 3

De Coniugio ſeruorum.

Tit. IX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib. 4.* Stephan. Ranchin. *in continuat. titulorum Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum,* Petr. de Rauenn. *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal* Dan. Venat. *in analyſi method. iur. Pont. à pag. 544.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum eiuſdem iur. Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 4. ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. vide Sot. *in 4. diſt. 35. q. vnic. ex art. 1.* Anton. Butr *conſ. 64.* Nauarr. *in man. c. 22. ex n. 35.* Paleoth. *de nothis & ſpur. c. 15* Alphonſ. à Veracruce *in ſpeculo coniug. p. 1. art. 29. & ſeq.* Mozz. *de contract. tit. de matrim. §. qui poſſunt contrahere matrim. vel non, n. 24.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 10.* Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 3. §. 7.* Baſil. Pont. *de imped. matrim. c. 23.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 19. & 29.* Gutier. *eod. tract. c. 80. cum ſeqq.* Bonac. *eod. tract. q. 3. punct. 3. §.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 51. dub. 2.* Baſil. Pont. *de Sacram. matrim. lib. 6. ex c. 42.*

SVMMARIVM.

1 *Seruus contradicente domino matrimonium contrahere poteſt, ſed propter hoc non liberatur à ſeruitiis domino debitis.*
2 *Serui inuitis dominis poſſunt licitè matrimonio copulari.*
3 *Seruum matrimonio coniunctum an liceat domino vendere in longinquam prouinciam ab emptore transferendum.*

4 *Seruus poſt contractum matrimonium minimè eximitur ab obſequiis conſuetis domino præſtari.*

5 *Obſequium domini, ac reddere vxori debitum. quando ſimul non ſtant, an potius fauendum ſit coniugali obligationi, quàm domini obſequio, remiſſiuè.*

Cap. Dignum eſt. I. *Adrian.*

1 SEruus ſi inuito, & contradicente domino matrimonium continer, illud tenet, ſed debet exhibere domino debita, & conſueta ſeruitia. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 59. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 581. remiſſiue Ximen. *in concordant. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 9. *c.* 1. & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 45. *c.* 3.

2 • Collige ex text. poſſe ſeruos inuitis dominis licitè matrimonio copulari, ita *l.* 1. *tit.* 5. *part.* 4. Valaſc. *de iure emphyteut. quæſt.* 37. *num.* 4. & 5. Henriq. *in ſumma lib.* 11. *c.* 10. *num.* 4. *in med.* Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 4. *c.* 38. *quæſ.* 4. Cened. *ad Decretal. collect.* 88. *n.* 1. Flores *ad Gam. Luſit. deciſ.* 142. vbi etiam quòd poteſt maritus accuſare vxorem ſeruam, Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 22. Gutier. *eod. tract. c.* 92. Bonacin. *eod. tract. q.* 3. *punct.* 3. *num.* 7. vbi reddit rationem, quia matrimonium conceſſum fuit à iure naturali, & Diuino in remedium concupiſcentiæ, & ad propagationem naturæ humanæ, hoc autem ius non poteſt ſeruis a dominis auferri, imò grauiter peccant domini contra iuſtitiam poſitiuè impediendo ſeruos ne matrimonium ineant, aut impediendo eorum maritale commercium poſt contractum matrimonium; faciunt enim contra ius tributum illis à natura; ita Gutier. *d. cap.* 91. *num.* 5. Sanch. *d. lib.* 7 *diſput.* 21. Baſil. Ponc. *de imped. matrimon c.* 13. §. 2. *verſ. ex dictis colligitur,* & *de matrim. lib.* 7. *c.* 42. *n.* 5.

3 Vtrum autem domino liceat vendere ſeruum matrimonio coniunctum in longinquam prouinciam ab emptore transferendum? quæſtio eſt dubia, de qua vide Sot. *in* 4. *diſt.* 35. *a.* 4. Rebell. *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 3 *q.* 2 *num.* 10. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 22. Azor. *d. c.* 38. *q.* 6. remiſſiuè Gutier. *d. c.* 92. *num.* 8. Bonac. *d. punct.* 3. *numer.* 9. Baſil. Ponc. *d.* §. 1. *verſ. ſecundò colligitur,* quos nota ad gloſſ. *infrà verbo ſeruitia.*

4 *Debita tamen,* &c.] Notarut ad hoc quòd ſeruus poſt contractum matrimonium minimè eximitur ab obſequiis conſuetis domino præſtandis, id eſt, maximè conſuetis, vt explicant. *hic,* Hoſt. *num.* 9. *ſuper verbo conſueta,* Ioan. Andr. *num.* 4. Anton. *num.* 7. Anch. *n.* 5. & Alexand. de Neuo *num.* 12. quos refert Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 21. *num.* 11.

5 In gloſſ. *Seruitia,* in princ. Diſputat. hæc gloſſ. quando non ſimul ſtant obſequium domini, ac reddere vxori debitum, an potius fauendum ſit coniugali obligationi, quàm domini obſequio, de quo vide Gregor. *l.* 2. *verbo de ſu ſeñor,* & *verbo enemiga tit.* 5. *p.* 4. Petr. de Ledeſma *de matrimonio q.* 52. *art.* 2. *ad fin.* Azor. *d. c.* 38. *q.* 5. Sanch. *d. diſp.* 21. *n.* 21. *cum ſeqq.* Baſil. Ponc. *d.* §. 1. *verſ. ex dictis colligitur.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparatur quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit, niſi poſtea hoc ſciens illa cognouerit.*

2 *Error conditionis ſeruilis reddit irritum matrimonium ampliatur multipliciter.*

3 *Error in ſeruitute adſcriptitia, vel originaria non dirimit matrimonium.*

4 *Seruitutis ignarus coniux an poſſit propria auctoritate quoad thorum recedere quando ſeruitutem alterius detegeret, oſtenditur.*

5 *Matrimonium, quod liber contraxit cum ſerua ignorãs ſeruam eſſe, fit validum, ſi poſt cognitam ſeruitutem habeat copulam cum ea, quid attento Concil. Trident. oſtenditur.*

6 *Serua non poteſt transferre dominium dotis in maritum ſine conſenſu domini.*

7 *Matrimonium eſt nullum ex errore perſonæ, aut conditionis durante ipſo errore.*

8 *Coniux dubius de ſeruitute alterius tenetur reddere debitum.*

Cap. Propoſuit. II.

Alexand. III.

MAtrimonium contrahens ignoranter cum ancilla, vbi hoc ſciuerit, poterit eam dimittere reſtituta dote, ſi verò poſtquam ſciuerit illam carnaliter cognouit, non poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſit. Cened. *collect.* 88. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 60. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 572. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 9. *c.* 2. 1

Collige ex text. errorem conditionis ſeruilis, quando ſcilicet liber contrahit cum ancilla, vel libera cum ſeruo reddere irritum matrimonium, vide Vict. *de Sacram. num.* 252. & *relect.* 1. *de matrimon. num.* 10. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *cap.* 10. *num.* 3. Gutier. *de matrimon. cap.* 90. *num.* 16. Rebell. *de oblig. iuſtitia, part.* 2. *lib.* 3. *q.* 3. *ſect.* 1. Bonac. *de matrim. q.* 3. *puncto* 1. *num.* 3. & 4. Baſil. Ponc. *de imped. matrimon. c.* 23. §. 2. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 19. *num.* 2. vbi *num.* 3. ampliat, etiamſi ſeruitus ignorata non ſit perpetua, ſed pro certo tempore concedatur, vt eo ſcilicet tranſacto in priſtinam redigatur ſeruitutem, & *num.* 4. ampliat etiam minimè valere matrimonium liberi cum ancilla ſtatulibera, cui ex tempore aliquo, vt adhinc biennio, conceſſa eſt libertas ignorante libero eam conditionem ſeruilem, niſi modicum tempus deficiat, vt ſtatulibera plenam acquirat libertatem, tunc enim matrimonium valebit. 2

Quo autem iure ſeruitus ignorata dirimat matrimonium diſſenſio eſt. Nonnulli cenſent iure naturali id fieri, alij verò cum D. Thoma cenſent iure tantùm eccleſiaſtico, quod valdè tamen conſonum ſit iuri naturali, in fauorem ſcilicet libertatis, & etiam quia ſtatus ſeruitutis impediat multum coniugalis debiti obligationem. Ego tamen cum Baſilio Pont. *de Sacramento matrimonij lib.* 7. *cap.* 43. *num.* 2. exiſtimo diſtinctione vtendum. Si enim error ſeruitutis ſit antecedens, & in eum feratur conſenſus, nubátque quia liberum exiſtimauit, certum eſt iure naturali etiam dirimi matrimonium. At verò cùm error ſeruitutis non dat cauſam contractui, neque animus expreſſè quidquam de ea conditione cogitat, in quo caſu iure naturali valeret matrimonium, cùm ſit error circa qualitatem, nullum eſt iure tantùm Eccleſiaſtico, vt poſterioris ſententiæ Doctores affirmant. Hæc Baſil. Pont. *loco citato.* vbi *num.* 3. dicit matrimonium tenere ſi adſit vel ſcientia ſeruitutis, vel ſaltem opinio, aut probabile dubium, vel affectata ignorantia, quæ in hoc caſu ſcientiæ æquiparatur.

3 Limita in ſeruitute non vera,ſed adſcriptitia, vel originaria, cuius errorem non dirimere matrimonium,tenet poſt multos,quos refert Sanch.*d. diſp.*19. *num.*9.vbi *num.*10 reſoluit etiam valere matrimonium cum libera,id eſt, cum ea, quæ ancilla fuit, iam tamen libertate donata eſt. Verùm autem coniux ſeruitutis ignarus poſſit propria auctoritate quoad thorum recedere quando ſeruitutem alterius detegeret, vide Sanch.*d.diſput.*19.*num.* 5. Baſil. Ponc.*d.* §. 5. vbi reſpondet recedere poſſe quoad thorum,& etiam quoad habitationem, ſi ſcandalum abſit, aliàs neceſſarium eſſe Eccleſiæ iudicium; quod ſi defectus fuerit probationis, tuta conſcientia poterit in partes longinquas recedere, vbi ſine vllo ſcandalo inire cum alio coniugia poſſit. Verùm verò validum ſit matrimonium contractum à libero cum ſerua, quæ contrahendo fit libera, vt accidit quando dominus ducit ſeruam ſuam in eum locum, in quo fit libera per huiuſmodi contractum,vide Couar.*de ſponſ.part.* 2.*cap* 3. §.7.*num.*1.Syluest.*verbo Matrimonium* 8.*q.*2. Henriq. *d.cap.*10.*num.*4 Emman.Sà *verbo matrimonium. tit.de imped.matrimon.num.* 1. & alios citatos à Bonacina *d. puncto* 2.*num.*3.

5 *Carnaliter cognouit.*]Notatur ad hoc quòd matrimonium,quod liber contraxit cum ſerua neſciens ſeruam eſſe, fit validum ſi poſt cognitam ſeruitutem habeat copulam cum ea: hodie verò poſt Concil. Trid. *ſeſſ.*24 *de reformat.matrimon. cap.* 1. cùm præſumptus conſenſus non ſufficiat ad matrimonium inducendum, niſi poſt ſublatum impedimentum nouus conſenſus contrahentium interueniat coram Parocho & teſtibus,ceſſat huius text. diſpoſitio quoad hanc partem,ita vt vir liberè contrahens matrimonium ignoranter cum ancilla, etiamſi poſtquam ſibi conſtiterit eam eſſe ancillam,& carnaliter ipſam cognoſcat, non eſt compellendus vt eam ſicut vxorem maritali affectione pertractet:vide Cened.*ad Decretal. collect.* 88. *num.*2.*& practic.quaſt.lib.*1.*quaſt.*30.*n.*14.Ægid.*d.diſput.*31.*num.*15.Gutier.*de matrimon.c.*91. *n.*9. Bonacinam *d.puncto* 2.*n.*9.Baſil. Ponc.*d.*§.2. *verſ. ſed quæret aliquis,& de matrim.lib.*7.*c.*43.*n.*5.

6 *Pro dote conceſſit.*]Aduertit D.Barboſ.*in l.cum dotē* §.*fin.num.*10.*ff.ſoluto matrim.* quòd ſerua non poteſt transferre dominium dotis in maritum ſine conſenſu domini,& *num.*11.quod ſeruæ non competunt priuilegia dotis repetitioni conceſſa,quia in ſerua ceſſat ratio *l.* 3.*ff.de priuileg.cred.*cùm ipſa non liberos,ſed ſeruos,procreet Reip.

7 In gloſſ. *Audiuit.*ibi,*non enim cuilibet referenti credere tenetur.*Notatur ad hoc quòd quando matrimonium eſt nullum ex errore perſonæ, aut conditionis, durante eodem errore nunquam cenſetur ratificatum,niſi audita ſeruitute cum probabili credulitate, ita Hoſt.& Innoc.*ſuper illo verbo audiuit*,Henric.*n.*11. & Anton.*num.*5.Syluest.*verbo Matrimonium* 8.*quaſt.* 3.*dicto* 2.& alij,quos refert,& ſequitur Sanch. *de matrimon.lib.*2.*diſp.*36.*num.*1.vbi etiam tenet cum Alex. de Neuo *hic num.*9.minimè ratificari in foro conſcientiæ, licèt veriſimiliter credere debuerit ſi non credit.

8 In ead.gloſſ.ibi,*nunquid Eccleſia debet ei præcipere vt debitum reddat*, &c. Notatur ad hoc quòd coniux dubius de ſeruitute alterius tenetur reddere debitum, ſequuntur *hic* Ioan.Andr.*in fine*,Butr.*num.* 6. Anchar. *num.*6.Henric.*num.*11.*&* 12.Alexand. de Neuo *n.*11. Syluest.*verbo Matrimonium* 8.*q.* 3.*dicto* 14.*&* 5.Petr. de Ledeſma *de matrim.q.*45 *art.* 1. *dub.* 2. *ad vltimum prima ſententia.*Sanch *lib.*2.*diſp.*43.*num.* 5. *cum ſeqq.* vbi *num* 8.tenet iſtam ſententiam eſſe probabiliorem, nempe coniugem in hoc dubio teneri reddere debitum etiam iudice non præcipiente, nec ſibi præiudicium inferre; quamuis contrarium, imò non teneri hunc reddere etiam Eccleſia præcipiat, teneant *hic* Abb. *num.* 6. Præpoſ. *num.* 10.*verſ.venio ad ſecundam*, Gregor.*l.*4.*verbo de patre tit.*5.*p.* 4. Couar. *de ſponſal. part.*2.*c.*7.§.2.*in fin.*Nauar.*in cap.ſi quis autem, de pœnit.diſt.*7.*num.*84.Henriq.*in ſumm.lib.*11.*cap* 11 *num.*6. *& c.*15.*num.*7.Sayr.*in claui regia.lib.*5.*c.*13.*num.*40.*in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo ſi eſt in loco quòd partus conditionem patris ſequatur, natus ex libero,& ancilla liber eſt, & vtò liber matrimonium contrahit.*

2 *Conſuetudo legitimè præſcripta valet,vt filius non matris, ſed patris, aut vtriuſque conditionem ſequatur.*

3 *Matrimonium liberi cum ancilla ignorato errore conditionis ſeruilis valet ſi tranſierit decennium ex quo illa ancilla eſt in libertatis poſſeſſione.*

4 *Matris conditionem de iure Ciuili quoad ſeruitutem ſequuntur filij.*

Cap. Licèt. III. *Vrban.* III.

MVlier, quæ ignorans contraxit cum ſeruo, ſi ſeruus probet ſuum patrem fuiſſe liberum, & ſecundùm morem prouinciæ illius, partus ſequitur patrem, & à decennio non fuit moleſtatus in libertate, matrimonium tenet, quia fauore libertatis liber cenſetur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Card. Viuian. *in rationali ſibri quarti iuris Pontificij, pag.* 61. Alaguna *in compendio iuris Canon.pag.* 582. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.*&* 2.refertur ab Ant. Auguſt.*collect.* 3. *Decretal.lib.*4.*tit.*9.*c.*3. 1

Collige ex text. valere conſuetudinem, ſi alicubi legitimè præſcripta ſit,vt filius non matris,ſed patris, aut vtriuſque parentis ſeruitutem ſequatur, ita in præſenti docent Butr.*num.*3.Abb.*num.*1.Anch.*num.*2. & Alex.de Neuo *etiam num.*2.Syluest.*verbo Matrimonium* 8.*q.*2.*dicto* 8.Lancel.*Inſtit. iuris canon. lib.* 2. *tit. de nuptiis*, §. *ſi quis tamen,verbo leges*,Molina *de iuſtit. tract.*2.*diſp.*33.*ad fin.*Sanch.*de matrim.lib.* 7.*diſput.*24. *num.*9. 2

Elapſo decennio.]Ergo valet matrimonium liberi cum ancilla ignorato errore conditionis ſeruilis, ſi tranſierit decennium, ex quo illa ancilla eſt in libertatis poſſeſſione,vt per Tiraq.*de præſcript.* §. 1.*gloſſ* 4. *verſ.*12.Sanch.*d.lib.*7.*diſp.*11.*n.* 6.vbi id veriſſimum dicit ſi ante matrimonium initum ancilla illam iam legitimè præſcripſiſſet libertatem, concurrentibus ad eam præſcriptionem requiſitis;vnde valere matrimonium cum liberta, id eſt,cum ea, quæ ancilla fuit, iam tamen libertate donata eſt,tenent Couar. *de ſponſalibus part.*2.*cap.*3.§.7.*num.*1.*verſ.primum*, Viuald.*in candel.aureo,p.*1.*de matrimon.n.*123. Henriq. *in ſumm. lib.*11.*c.*10.*num.*3.*in comment.lit.N*,Sanch.*d. diſp.*19. *num.*10. 3

In gloſſ. *Secundum.* Notatur ad hoc quòd de iure communi filij quoad ſeruitutem ſequuntur matris conditionem, atque ita ſi mater ancilla ſit, filij ſunt ſerui eius, cuius eſt mater: & ſi mater ſit libera, filij quoque liberi ſunt cuiuſcunque conditionis ſit pater, ita pluribus citatis iuribus reſoluunt Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.*24.*n.*5.Pich.*de nobilitate communicatiua, n.* 12. vbi *num.*93.dicit quòd partus matrem potius, quàm 4

patrem

patrem ſequitur, quia mater, quod attinet ad ſtatum ingenuitatis, vel ſeruitutis, cauſam partui pluribus tẽporibus accommodari poteſt in nanciſcenda partui libertate, quàm pater ipſe, in quo vnicum tantùm tempus, nempe generationis conſiderari poterat, quia illo ſolo tempore pater eſt cauſa potentior, & effectiua.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ignoranter contrahens cum ſerua ſi deinde cognita ipſius conditione, nec facto, nec verbo conſenſit, poteſt aliam ducere.*
2 *Legatus Papæ poteſt iudicare de cauſa matrimoniali.*
3 *Seruitutis ignorantiam alleganti an incumbat onus probandi.*
4 *Ingenuus ſi ducat ſeruam ignarus ſeruitutis poteſt cognita ſeruitute reſilire, non autem ſerua.*

CAP. Ad noſtram. IV. & fin.

Innocent. III.

1 MAtrimonium ignoranter contrahens cum ſerua, ſi deinde cognita ipſius conditione nec facto, nec verbo conſenſit cum illa, poteſt aliam ducere. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontific. pag.* 61. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 58 remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & refertur ab Anton. Aug. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 4 *tit.* 7. *c. vnic.*

2 *Apoſtolicæ Sedis Legatus*, &c.] Ergo Legatus Papæ poteſt cognoſcere de cauſa matrimoniali, vt per Cortet. *in ſing. matrim. incip. de iure.*

3 *Si eo ſtiterit quòd miles ignoranter*, &c.] Notatur ad hoc, quòd alleganti ignorantiam ſeruitutis incumbit onus probandi, vt tenet Henriq. *in ſum. lib.* 11 *c.* 10. *n.* 5. Verùm dicendum eſt coniugi ſeruilis conditionis incumbere onus probandi ſcientiam ſuæ conditionis in altero, & ignorantiam liberi præſumi dum contrarium minimè probatur, ita Hoſt. *hic n.* 3. Ioan. Andr. etiam *n.* 3 Butr. *n.* 6. Abb. *n.* 6. Zabar. *in princ. oppoſ.* 1. Alex. de Neuo *n.* 5. Præpoſ. *n.* 4. quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 19. *num.* 8.

4 In gloſſ. *Nec facto*, vlt. ibi, *ſed pone libera contraxit*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi ingenuus ducat ſeruam ignarus ſeruitutis; poteſt cognita ſeruitute reſilire, ſed ſi ſerua velit inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio, quia ipſa fuit in deceptionis culpa, ſequuntur Butr. *hic in fin.* Anch. *num.* 4. *verſ. quarto gloſſa*, Panorm. & Alex. de Neuo pariter *in fine*, Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 33. Henriq. *lib.* 11. *c.* 10. *n.* 5. Sanch. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 15. *n.* 4. *verſ.* 4. vbi etiam reſoluit decipientem teneri ante compulſionem Eccleſiæ ſtare matrimonio.

De Natis ex libero ventre.

TIT. X.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anch. Panor. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon.* & *in ſpeculo iur. ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Rancbin. *in cõtinuatione tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauen. *in compendio iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decret.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontif.* Goffred. & Hoſt. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthagen. *in expoſit. tit. iuris Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Liber eſt qui naſcitur ex libera, vel liberta.*
2 *Ancilla etiam coniugata filius, quamuis patrem habeat liberum, naſcitur ſeruus.*
3 *Filij quare ſequantur ſeruitutem matris, oſtenditur.*
4 *Partus ex ancilla, vt liber ſit, ſufficit matrem liberam eſſe tempore conceptionis, natiuitatis, aut medio.*
5 *Indi, & Æthiopes quomodo poſſint in ſeruitutem redigi, oſtenditur.*

CAP. Indecens. I. *Greg.*

FIlij nati ex libera, vel liberta ſunt liberi, & Eccleſia debet libertatem defendere potius quam impugnare. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 62. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 583. remiſſiuè Catal. *annot.* & Ximen. *in concordant. p.* 1. refertur ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 10. *c. vnic* & ab Iuo *p.* 16. *p.* 3. deſumitur ex D. Greg. I. *lib.* 1. *epiſt.* 53. *regiſtri.* 1

Collige ex text. quòd filius ancillæ etiam coniugatæ quamuis patrem habeat liberum, & ingenuum, naſcitur ſeruus, vt per Henriq. *in ſumma lib.* 11. *c.* 20. *num.* 4. *lit. E*, nam alij ſequuntur ſeruitutem matris, *l. partum* 7. *C. de rei vindic.* ratio eſt ſecundùm aliquos, quia mater grauida non eſt ſatis apta obſequiis domini ſui, & parcendo ſubit periculum mortis, ergo æquitas poſtulat vt domini, qui priuantur obſequiis, & ſubeunt periculum damni, & incommodi, ſentiant cõmodum ex partu illius, iuxta illud axioma, *Qui ſentit incommodum, par eſt vt ſentiat commodum*, ita Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 24. *num.* 5. Gutier. *eod. tract. cap.* 93. *num.* 5. ſufficit tamen vt partus libertate gaudeat tempore conceptionis, aut natiuitatis, aut medio tempore matrem liberam eſſe, ita probat text. *in §. ſed, & ſi quis, Inſtit. de ingen.* & *ſeruorum* 5. *verſ. ingenui ſunt, ff. de ſtatu homin.* gloſſ. *verbo deteriorem in c. fin.* 32. *q.* 4. Bonac. *de matrim. q.* 3. *punct.* 3. *num.* 11. Sanch. *d. diſp.* 24. *num.* 10. vbi *num.* 11. intelligit quando ex vi natalium, & ſtatus matris eſt futura ſoboles libera, aut ſeruituti ſubdita, & *n.* 16. reſoluit quæſtionem illam ſi tempore, quo mater ſe vendidit, vel à patre venundata prægnans eſſet, an fœtus ſit liber? 2 3

Indecens eſſe credimus, &c.] Indi, & Æthiopes, vt conſtat ex iis, qui à Luſitanis noſtris, & Hiſpanis illuc nauigantibus capiuntur, & emuntur, ſi exiſtant maiores viginti annorum, poſſunt ſe ipſos ſua ſponte vendere, vel eorum parentes egeſtate oppreſſi valent etiam eos vendere, qui tunc ita ſerui facti poſſunt licitè poſſideri, aliiſque vendi, ſi tamen fraude, vel dolo homines illi nigri capiantur, aut vi adducantur, aut allecti, & ſeducti quibuſdam iocalibus, & munuſculis ad naues ducantur, tunc nec illi, qui capiunt, nec alij, qui ab eis illos emunt, nec etiam illi, qui modò eos poſſident tuti ſunt in conſcientia, ſed tenentur eos manumittere, & ſuæ libertati reſtituere, 4

etiamſi

etiamſi non poſſint pretium recuperare, vide Sot. *lib. de iuſtitia.q.2.art.2.concl.2.* Petr. de Aragona *tract. de dominio*, Mich. Salon. *eod. tract. q.5. art.2. poſt concluſ. 4.* Sayr. *in claui Regia, lib.9.c.6.n.24. cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.35. & ſeq.* Rebel. *de oblig. iuſtit. p.2. lib. 18. q.23. ſect.5. n.30. cum ſeqq.*

De cognatione ſpirituali.

Tit. XI.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Cuiac. Durãd. *in breuiario aureo iuris Canon & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.4.* Steph. Ranch. *in continuat. tit. Decret.* Ioan. de Londris *breuiar. ſanctorum Canon.* Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Matt. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, Goffred. & Hoſt *in ſumma huius tit.* Alex Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitla ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſit. tit. iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſ. enarrat. fol. 355.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.4. ſum. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. vide Sot. *in 4. diſt 41. q.1.* Alphonſ. à Veracruce *in ſpeculo coniug. p.1. art. 55. cum ſeqq.* Nauar. *in man. c.22. ex n.36.* Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſ. in gradibus prohib. ex n.28.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de cognat. ſpirit. ex n.148.* Mozz. *de contract. tit. de matrim §. pro declaratione, ex n.19.* refert plures Cened. *ad Decretum collect. 38. n.3.* quibus adde Ludou. Bejam *reſponſ. caſuum conſcient. p.1. caſu 16.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c.226.* Iodoc. Cocc. *in theſauro Catholico, tom. 2. lib.5. art 13.* Petr. de Ledeſm. *in ſum. tract. de Baptiſm. c. 23. & tract. de matrim. c.17.* Gallec. *in ſpeciali tract. de cognatione ſpirituali*, Henriq. *in ſumm. lib.12. c.11.* Aloyſ. Ric. *in collect. deciſ p.4. collect. 1224.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.54. cum ſeq.* Gutier. *eod. tract. c.100.* Bonac. *eod. tract. q.3. punct. 5. §. 2.* Baſil. Ponc. *de imped. matrim c.14.* Rebel. *de oblig. iuſt. p.2. lib.3. q.6.* Ægid. *de Sacram. & cẽſ. tom. 1. diſp.32. n.22. cum ſeqq.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.31. n.148. cum ſeq* Ferdin. *in examine Theologiæ moralis, p.3. c.2. §.9. & 10.* Vgolin. *de offic. Epiſc. c. 15. §. 6. à n.8. & c.8. & c.25. §.1.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moral. tract. 4. c.10 ex n.110.* Filliuc. *tom. 1. tract. 10. n.187. cũ ſeqq.* plura tetigi *in meo tract. de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 50. n.52. cum multis ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas impedit ſolum filios, quorum ratione fuit contracta, matrimonium inire, niſi conſuetudo alicuius Eccleſiæ obuiet, cui ſtandum eſt.*

2 *Confraternitas, paternitas, & compaternitas indirecta ſublata eſt per Conc. Trid.*

3 *Cognatio ſpiritualis inter ipſoſmet patrinos non contrahitur.*

4 *Vir, & uxor ſuſcipientes alienum puerum in Baptiſmo, vel Confirmatione non peccant.*

5 *Conſuetudo circa validitatem matrimonij an valeat oſtenditur.*

Cap. Vtrùm. I. *Alex.* III.

1 FIlij duorum compatrum, per quorum neutrum deuentum eſt ad compaternitatem, licitè contrahunt, niſi conſuetudo repugnet, ſeparantur autem ſi per eorum alterum vel vtrumque compaternitas eſt contracta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panor. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Vit. *in rationali lib.4. iuris Pontificij, pag.62.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.581.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 9. c.3.* & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. *p.32. c.1.*

Extitit olim grauis dubitatio vtrùm omnes fratres baptizati confratres eſſent omnium filiorum eorum, qui ſuſceperant, compatrum, commatrumque? nonnulli omnium, alij eorum, qui prius ſuſcepti eſſent, alij eorum, qui poſtea, ac iuxta hanc opinionum diuerſitatem intelligendi ſunt text. *in cap. ſuper quibus 3 & in cap. poſt ſuſceptum 30. queſt. 3.* quos legitime ad concordiam reducit text. *in præſenti*, quatenus dicit primum canonem text ſcilicet *in d. cap. poſt ſuſceptam*, eſſe contractum per illud poſterius *in d. c. ſuper quibus*, per quod ſtatuit vt ſiue ante, ſiue poſt compaternitatem geniti ſint, ſimul poſſint coniungi, excepta illa perſona duntaxat, per quam peruentum eſſet ad compaternitatem. Sed tandem Concil. Trident. magno Eccleſiæ bono celebratum *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. c.7.* ſuſtulit confraternitatem omnem, item & paternitatem, ac compaternitatem indirectam, ſequentibus verbis: *Vnus tantùm ſiue vir, ſiue mulier iuxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum vnus, & vna baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, ac baptizatum ipſum, & illius patrem, ac matrem, necnon inter baptizatum, ac baptizantem, baptizatique patrem, & matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur.* Vnde ex prædicto Conc. Trident. decreto iam colligitur cognationem ſpiritualem à viro contractam non transfundi ad vxorem, nec è contra, vt reſoluunt Tolet. *in ſumma lib.7. c.4. num. 5.* Fr. Emman. *ſumm. tom. 1. cap. 226. num. 1.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. num. 168. lib. 5 noua recop* Petr de Ledeſma *de matrimon. quaſt. 56. art. 3. verſ. concluſio ſit, & in ſumma part. 1. tract. de ſacram. matrim. c.17. concluſ. 6. dub. 3.* Henriq. *in ſumm. lib. 12. c.11. §. 2.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 54. n. 11.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 32. num. 24. verſ. inter fœminam*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 159.* Armendar. *in addit ad recop. legum Nauarræ. lib. 14. tit. 15. l.1. de matrimon. in declarat. num. 64.*

Secundò colligitur huiuſmodi cognationem inter ipſoſmet patrinos non contrahi, vt ſtatuit Pius V. *in ſua Bulla*, quæ incip. *Cùm illius vicem*, tenent Fr. Emman. & Soar. *citatis locis*, Sanch. *d. lib. 7. diſp. 54. n. 12.* Bonac. *de matrim. q. 3. puncto 5. §. 2. n. 6.* Reginald. *d. lib. 31. num. 130.* Armendar. *n. 84.* Et ita virum, & vxorem maximè peccare ſuſcipientes alienum puerum in Baptiſmo, vel Confirmatione, reſoluunt Nau. *in man. c. 22. n. 39.* Armend. *d. n. 84.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 57. n. 5.* Bonac. *d. §. 2. num. 5.* 3 4

Niſi conſuetudo Eccleſiæ, &c.] Notatur ad hoc, quòd valet conſuetudo circa validitatem matrimonij, vt per Palat. *in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum & vxor. notab. 3. §. 3. num. 15. verſ. nec videtur.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 4. num. 11.* vbi reſoluit conſuetudinem legitimè præſcriptam, ac rationi conſonam, qualis petitur *in c. fin. de conſuet.* ad legem ſtatuendam, & ſtatutam derogandam, vires habere inducendi nouum impedimentum dirimens, ac ſubinde matrimonium aduersùs eam conſuetudinem initum eſſe nullum, idque ſola conſuetudine poſſe abſque ſcandalo, & adminiculo alterius iuris; additque idem Sanch. text. *in præſenti* quatenus exprimit, vt talis 5

ſit

ſit conſuetudo, quæ ſcandalum generet, non cenſeri reſtrictionem conſuetudinis contra reg. generaliter traditam *in cap. fin.* ſed potiùs eſſe declarationem conditionum conſuetudinis, quæ petuntur *d. cap. fin.* nempe vt ſit rationi conſentanea, & legitimè præſcripta; ſi enim eas conditiones habeat, eius violatio ſuaptè natura ſcandalum generabit; atque ita ſenſus eſt, non ſit conſuetudo contra rationem, nec denuo introducta, ſed talis ac tam diuturna, vt eius violatio iure optimo ſcandali orituri anſam præbeat, quicquid aliter intelligat Baſil. Ponc. *de impedim. matrim. c. 1. §. 2.*

In gloſ. *N. ſi conſuetudo.* Notatur ad hoc, quod nulla conſuetudo, etiamſi ſcandalum oriatur, vires habet ad diſſoluendum matrimonium ſemel legitimè initum cùm ſit vinculum iuris naturalis & diuini, vt per Syueſt. *verbo matrimonium 2. quæſt. 3.* Brunell. *de ſponſal. concl. 20. num. 8.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 4. num. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas ſcienter, vel ignoranter ſuperueniens inter coniuges coniugium non diſſoluit.*

2 *Doctores quando in aliquo articulo ſunt varij, ſequenda eſt opinio æquior, & rationabilior.*

3 *Baptizans ſcienter coniux extra neceſſitatem, aut tenens in Baptiſmo, vel Confirmatione communem filium, aut alterius coniugis, tenetur debitum reddere, priuatur tamen poteſtate illud exigendi.*

4 *Cognationem ſpiritualem non contrahit leuans per errorem filium Petri, exiſtimans ſe filium Pauli leuare.*

5 *Ignorantia facti quando in hoc excuſet, oſtenditur.*

6 *Delictum eorum, qui caſu, aut imprudentia, ſiue etiam facti ignorantia quicquam admiſerunt, leuius punitur.*

7 *Ignorantia vincibilis, & culpabilis non excuſat.*

Cap. Si vir. II.

1 Coniuges contrahentes compaternitatem in proprio filio, ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia, non ſunt ſeparandi, nec debitum negare debent. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 62.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 11. c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. *p. 32. c. 21.*

2 *Humanius, &c.*] Notatur ad hoc quòd vbi Doctores in aliquo articulo ſunt varij, ſequenda eſt opinio humaniorum, id eſt, rationabilior, & æquior, vt per Corſet. *in ſing. opinio.*

3 *Quàm ex ignorantia, &c.*] Notatur ad hoc, quòd coniux extra neceſſitatem ſcienter baptizans, aut tenens tanquam patrinus in Baptiſmo, vel Confirmatione communem filium, aut alterius coniugis, tenetur debitum reddere, priuatur tamen poteſtate illud exigendi: ita gloſſ. *verbo non fraudentur, in c. noſſe 30. q. 1.* & in præſenti Hoſtienſ. *num. 5.* Henr. etiam *num. 3.* Butr. *num. 6.* Ioan. Andr. *num. 5.* Alexand. de Neuo *num. 8.* Panorm. *num. 5.* Nauar. *in manuali c. 22. num. 40.* Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. c. 243. num. 10.* Iacob. de Graſſ. *in deciſ. aureis part. 2. lib. 1. c. 5. num. 31.* Viuald. *in candel. aur. 1. p. 1. tit. de matrim. num. 149.* Marienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 2. num. 143. lib. 5. nouæ recop.* Henriq. *lib. 3. de Confirm. c. 3. in fin. & lib. 11. de matrim. c. 15. num. 11.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. q. 137.* latè Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 26. num. 7.* vbi *numer. 8.* reſoluit coniugem non ſolùm ex certa ſcientia, ſed etiam ex malitia, atque in matrimonij fraudem baptizantem, aut tenentem communem filium, aut alterius coniugis, teneri reddere, non tamen poſſe petere inſtar illius, qui ſcienter fecit, & *n. 10.* dicit quòd quamuis huiuſmodi coniux debitum petere nequeat, non poteſt tamen excludi domo, & è cura alterius coniugis.

Notatur etiam ad hoc quod per errorem leuans filium Petri exiſtimans ſe filium Pauli leuare, non contrahit cognationem ſpiritualem, vt per Abb. *hic num. 4.* & Alexand. de Neuo *num. 6.* qui ex hoc text. colligunt requiri ſcientiam, & animum ad contrahendam cognationem, ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 58. n. 7.* vbi *n. 8.* rogat an ſit credendum iuramento patrini teſtantis ſe non habuiſſe animum tenendi inſtar veri patrini. 4

Ex ignorantia.] Notatur ad hoc, quòd ignorantia facti, qualiſcunque ſit, & quantumcunque craſſa, modò non ſit adeò craſſa vt ſit ingens temeritas ignorare, vel non ſit affectata, excuſat coniugem, qui affinitatem, aut cognationem ſpiritualem cum ſuo coniuge contraxit ne debiti petitione priuetur, ita Sanch. *d. lib. 9. diſp. 32. n. 47.* 5

Excuſare videtur.] Notatur ad hoc, quòd delictum eorum, qui caſu, aut imprudentia, ſiue etiam facti ignorantia, non de induſtria, aut dolosè quicquam admiſerunt, aut non puniuntur, aut leuius puniri debent, vt per Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 13. num. 1. cum ſeq.* 6

In gloſſ. *Si ex ignorantia.* ibi, *probabili, aliàs non excuſaretur à peccato.* Ergo vincibilis & culpabilis ignorantia non excuſat, vt docent Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 56. art. 1. dub. 4.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 241. n. 10.* Henriq *lib. 3. de Confirmat. c. 3. in fin.* Sanch. *d. lib. 9. diſp. 32. n. 44.* 7

SVMMARIVM.

1 *Filij compatrum, ratione quorum non fuit contracta compaternitas, poſſunt coniungi, niſi conſuetudo Metropolitanæ Eccleſiæ, vel vicinorum eſſet contraria vt faceret matrimonium nullum.*

2 *Conſuetudo an efficax ſit ad reddendos quoſpiam habiles ad matrimonium, qui iure Canonico inhabiles erant.*

3 *Papa poteſt inhabilitare perſonas matrimonium contrahentes.*

4 *Vicini loci attenditur conſuetudo.*

5 *Contractus ſimpliciter factus cenſetur celebratus ſecundùm conſuetudinem loci.*

Cap. Super eo. III.

Filij duorum compatrum per quorum neutrum deuentum eſt ad compaternitatem, licitè inuicem contrahunt matrimonium, niſi conſuetudo Metropolitanæ Eccleſiæ, vel vicinorum impediat, & dirimat talia matrimonia, quia ſeruanda eſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 64.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 11. cap. 3.* 1

Probare

2 Probate videtur text. *in præſenti* conſuetudinem efficacem eſſe ad reddendos quoſpiam habiles ad matrimonium, qui iure Canonico inhabiles erant, quæ quidem deciſio aduerſari videtur alteri *in c. quod ſuper, in fin. verſ. ne artem, infra de conſang. & affin.* pro quorum iurium conciliatione maximè laborat Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 4. à princ.* & contra eum nouè conciliat Baſil. Ponc. *de imped. matrim. c. 1. §. 1.* qui in illis iuribus conciliandis aliquatenus immorantur, & ideo vide apud eos.

3 Notatur communiter hic text. ad hoc quòd Papa poteſt inhabilitare perſonas ipſas matrimonium contrahentes, quia illud nimium accedit humano contractui, vt per Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 6. § 10. num. 17. ad fin.* Marignſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. numer. 38. lib. 5. nouæ recop.* D. Barboſ. *p. 2. rub. ff. ſol. matrim. n. 84.*

4 In gloſſ. *Circum adiacentium.* ibi, *& ita vicinorum locorum non eſt contemnenda conſuetudo.* Notatur ad hoc quòd loci vicini attenditur conſuetudo, vt per Syluan. *conſ. 60. num. 10.* Boer. *deciſ. 163. num. 9.* Menoch. *conſ. 312. num. 13. & conſ. 390. numer. 22. & conſ. 395. num. 9. & 10.* Maſcard. *de prob. concl. 1415. num. 12* Gam. *Luſitan. deciſ. 16. n. 6. & deciſ. 144. n. 10.* Valaſc. *conſult. 51. num. 48. & conſult. 70. num. 5.* Chald. Pereira *de poteſt. eligen. c. 13. ad fin.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camer. Imper. lib. 1. concl. 36. num. 15.* Camil. Borrell. *in ſum. omnium deciſ. tit. 14. num. 11.* Et contractus ſimpliciter celebratus
5 cenſetur factus ſecundùm conſuetudinem loci, Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo conſuetudo 7.* & quòd conſuetudo patriæ ſit ſequenda, vide Molinam *de primog. lib. 2. c. 12. num. 1.* Chald. Pereira *de renouat. emphyteuſis q. 15. n. 47.*

SVMMARIVM.

1 *Pater Baptizati non poteſt accipere vxorem leuantis ab eodem leuante cognitam.*

2 *Cognatio ſpiritualis contracta à viro non transfunditur ad vxorem, nec è contra, ſecundum Motum proprium Pij V.*

3 *Matrimonium conſummatum ſolum ſignificat eã coniunctionem per quam Chriſtus factus eſt vna caro cũ Eccleſia per incarnationis myſterium.*

Cap. Martinus. IV. *Clem. II.*

1 COmpaternitas efficax ad matrimonium dirimendum contrahitur inter patrem baptizati, & vxorem leuantis priùs ab eo cognitam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Innocent. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontif. pag. 65.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 6. c. 1.*

2 Verùm non obſtante huius text. diſpoſitione ſanctæ mem. Pius V. in quodam ſuo motu proprio, incip. *Cùm illius vicem*, edito de anno 1566. declarauit cognationem ſpiritualem ab illo contractam eo quòd aliquem baptizauerit, aut tenuerit in Baptiſmo, vel Confirmatione ad vxorem, & è contra non transfundi cum Trident. Concil. *ſeſſ. 24. de reformat. matrimon. cap. 2.* decidat cognationem non contrahi ab aliis perſonis præter *ibi* numeratas, inter quas non continetur vxor patrini à vel baptizantis; ita Nauar. *in man. cap. 22. num. 39.* Tolet. *inſtruct. Sacerd. lib. 7. cap. 4. num. 5.* Petr. de Ledeſm *de matrimon. quæſt. 56. art. 3. verſ. concluſio ſit.* Henriq. *in ſum. lib. 12. cap. 11. n. 2.* Zerol. *in praxi Episc. p. 1. verbo baptiſmus §. 6.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 54. num. 11.* & alij citati per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. alleg. 30. num. 56.*

Efficiantur per connubium vna caro.] Id eſt, per carnalem copulam, vt gloſſ. exponit, quare ſolum matrimonium conſummatum ſignificare eam coniunctionem per quam Chriſtus factus eſt caro cum Eccleſia per Incarnationis myſterium, docet Sanch. *de matrim. lib. 2. diſp. 13. num. 1.* 3

In gloſſ. *Cum quo.* ibi, *ſi verò compaternitas,* &c. vide Ceual. *commun. contra commun. q. 271.* 4

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimonium contrahendum, ſed contractum non dirimit.*

2 *Catechizans cum catechizato contrahit cognationem ſpiritualem impedientem quidem, ſed non dirimentẽ matrimonium, & n. 4.*

3 *Catechiſmi impedimentum eſt omnino ſublatum cum Conc. Trident.*

Cap. Contracto. V.

COmpaternitas contracta per catechiſmum, ſeu per pabulum ſacratiſſalis, vix impedit contrahendum, non dirimit contractum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 66.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 2.* 1

Collige ex text. tenentem puerum in Catechiſmo contrahere cognationem ſpiritualem, impedientem quidẽ ſed non dirimentem matrimonium ita Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 10. cum ſequentibus,* Gutier. *eod. tract. c. p. 84. num. 2. cum ſeqq.* Bonac. *eod. tract. quæſt. 3. punct. 14. num. 6.* 2

Difficultas eſt, vtrùm hoc Catechiſmi impedimentum ſit omnino ſublatum per Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 2. in fin. verſ. omnibus inter alias perſonas,* in qua vna ſententia tenet adhuc manere, quam tuentur Nauar. *in man. cap. 22. n. 72.* Vgolin. *de matrim. c. 20.* & alij plures, quos refert Sanch. *d. diſp. 10. n. 11.* quibus adde Ludou. Bejam *reſponſ. caſ. conſc. p. 2. caſu 16. verſ. dubitatur.* Verior tamen ſententia eſt, huiuſmodi impedimentum catechiſmi eſſe per dictum Tridentini decretum omnino ſublatum, eámque meritò ſuſtinent Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 56. art. 3. verſ. in huius expoſitionem, & in ſum. p. 1. cap. 13. de Baptiſmo, dub. 2. poſt 5. concluſ.* Henriq. *in ſum. lib. 2. de Baptiſmo, cap. 15. num. 4. & cap. 18. num. 2. in fin. & lib. 12. de matrim. cap. 1. num. 1.* plures, quos refert & ſequitur Sanch. *d. diſput. 10. n. 12.* quibus adde Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 190.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p. 2. lib. 3. q. 18. num. 20. cum ſeqq.* Ægid. *de Sacram. & cenſ. com. 2. diſp. 30. dub. 3. num. 24.* Gutier, *de matrim. c. 84. n. 6.* 3

In gloſſ. *Vix contrahendo.* ibi, *& ideo dico quòd catechiſmus impedit, & dirimit.* Hãc gloſſam reprobat Beja *d. caſ. 16. verſ. falſa eſt,* dum habet illum, qui per totum catechiſmum tenet puellam inualidum contrahere matrimonium ſi eam poſtea ducat, eo quòd ex huiuſmodi catechiſmo oriri videatur cognatio ſpiritualis impediens, & dirimens, ſicut ex Baptiſmo, & Confirmatione, 4

matione, argumento *c. ſi quis ex vna 30. quæſt. 4. & cap. in catechiſmo, de conſecrat. diſtinction. 5.* quibus iuribus illa tria æquiparantur. Dicit igitur Beja hanc gloſſæ opinionem falſam, quia ſicut conſanguinitas non niſi ex generatione carnali oritur, ita nec ſpiritualis filiatio, ſeu ſpiritualis cognatio cauſatur, niſi per generationem ſpiritualem, & hæc cùm non fiat alio modo, quàm per ſacramentum Baptiſmi ſcilicet, per quem homo in vtero Eccleſiæ concipitur, quaſi ab ipſa fouendus, vel Confirmationis, per quam homo quaſi extra vterum exponitur fide roboratus, vt publicè Chriſti fidem tueatur; Catechiſmus autem nequaquam eſt ſacramentum, ideo per hunc cognatio ſpiritualis ſtrictè, & propriè non contrahitur, quæ matrimonium dirimat; nec obſtat quod *in d. c. catechiſmo, & in d. cap. ſi quis*, æquiparantur illa tria Catechiſmus, Baptiſmus, & Confirmatio: nam, vt ex verbis ſatis apparet, non fit ibi æquiparatio vniuoca, quaſi quod eiuſdem rationis, & efficaciæ ſit impedimentum ortum ex catechiſmo, vt eſt illud, quod oritur ex Baptiſmo, & Confirmatione, vt per ſe patet.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio ſpiritualis valida ad dirimendum matrimonium iam contractum contrahitur inter patrem baptizati, & leuantem, ſeu tenentem baptizatum, & num. 2.*

Cap. Veniens. VI.

Innocent. III.

1 IMpedimentum impediens, & dirimens contractum matrimonium naſcitur inter patrem baptizati & leuantem, ſeu tenentem baptizatum. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 67.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.*

2 Innouatur per Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. matrimon. cap. 2.* vide Farinac. *in praxi crimin. part. 5. quæſt. 149. num. 51.* & alios relatos per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 2. allegat. 30. num. 53. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum eſt ad compaternitatem, ſi matrimonium contrahant, illud non tenet, & qui hoc ſciunt, tempore contractus reuelare tenentur.*

2 *Denunciationes hodie quomodo fieri debeant, & qui teneatur denuntiare, oſtenditur.*

Cap. Tua nos. VII.

1 FIlij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum eſt ad compaternitatem, ſi matrimonium contrahant, ſeparari debent, quia non tenet, & ſcientes impedimentum, tempore contractus illud denunciare tenentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexan. de Neuo, Caniſ Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 67.* Alagona *in compend. iuris Canonici, pag. 584.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 8. c. 1.*

Debent Eccleſia illud nuntiare.] Hodie per nouum Decretum Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 1.* denunciationes fieri debent eorum, qui matrimonio iungi volunt, vt ſi quis ſciat inter eos aliquod impedimentum eſſe, illud in medium proferat: ita, qui nouit aliquod impedimentum inter volentes contrahere, etiamſi occultum ſit, & illud probare minimè poſſit, ſub peccato mort. illud tenetur nuntiare, Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 13. num. 2.* Ægid. *de ſacram. tom. 2. diſp. 17. dub. 7. num. 61.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 31. num. 128.* Gutier. *de matrim. c. 59.* Bonacin. *eod. tract. q. 2. punct. 6. num. 10.* niſi cognouerit ſub ſecreto, vel ſit adeò occultum vt ipſe ſolus nouerit, præcipue ſi naſcitur ex infamia, aut peccatò, Bonac. *d. puncto 6. n. 2.* Baſil. Ponc. *de imped. matrim. c. 26. §. 4. verſ. denique.* 2

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum impediens, & dirimens naſcitur inter baptizatam, & filium baptizantis.*

2 *Baptizans in neceſſitate, an contrahat cognationem ſpiritualem, oſtenditur.*

3 *Cognationem ſpiritualem an contrahat tenens puerum in Baptiſmo non ſolemniter celebrato, oſtenditur.*

4 *Vicarius Epiſcopi de cauſa matrimoniali cognoſcere poteſt.*

Cap. Ex litteris. VIII. & fin.

Greg. IX.

COgnatio ſpiritualis impediens, & dirimens matrimonium oritur inter baptizatam, & filium baptizãtis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 70.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 585.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Qui Sacerdos extitit, &c.] Ex his verbis colligunt aliqui laicum in neceſſitate baptizantem non contrahere cognationem ſpiritualem, quaſi illa non contrahatur niſi ex Baptiſmo ſolemniter à Sacerdote miniſtrato; ſed dicendum prorſus eſt baptizantem etiam laicum in extremo neceſſitatis periculo contrahere cognationem ſpiritualem perfectam, ſubſequens matrimonium dirimentem cum baptizato, eiúſque parentibus: ita Couarr. *de ſponſalib. parte 2. cap. 6. §. 4 num. 4.* Gregor. *l. 1. verbo Clerigo, tit. 7. part. 4.* Galet. *in tractat. huius tit. cap. 11. num. 5.* Vinald. *in candel. aur. part. 1. tit. de Baptiſmo. num. 41. & tit. de matrim. num. 155. & 157.* Petrus de Ledeſma *de matrimon. quæſt. 59. art. 1. dub. 1.* Henriq *in ſumma lib. 11. c. 11. num. 1.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. num. 170. lib. 5. noua recop.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 226. num. 2. concl. 2. & num. 11. concl. 5.* Baſil. Ponc. *de impedim. matrim. c. 24. §. 4. verſ. ſecundo*, Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſp. 62. num. 10.* vbi *num. 12.* reſpondet in hoc tex. narrari factum, nec vim efficit ad contrahendam cognationem ſpiritualem in ſacerdotio miniſtri baptizantis. 2

Quæſtio eſt dubia, vtrùm tenens puerum in Baptiſmo non ſolemniter miniſtrato contrahat cognationẽ ſpiritualem; Vna ſententia, quæ probabilis eſt, tenet 3

hoc caſu illam contrahi, quia in eo caſu verum confert Baptiſmum, ea quo conſurgit cognatio ſpiritualis, quæ contractum dirimit matrimonium, ita Viuald. *d. tit. de matrim. num.* 154. Ægid. *de Sacrament. & cenſ. tom. 2. diſp.* 32. *num.* 39. *concluſ.* 5. vbi declarat ſi id faciat vt munus ſuſceptoris obeat, ſecus ſi faceret vt puer commodiùs poſſet baptiaari, Gutier. *de matrim. c.* 100. *num.* 7. Nauar. *in man. c.* 22. *num.* 40. ſed probabilius eſt illam in hoc caſu non contrahi à ſuſceptore, prout docent Soar. 3. *p. q.* 67. *art.* 8. *dub. vltimo*, Fr. Emman. *d. cap.* 216 *num.* 2. *concl.* 2. Sanch. *d. diſp.* 62. *n.* 13. & alij quos refert, & ſequitur Bonac. *de matrim. quaſt.* 3 *punct.* 5. §. 2. *n.* 11.

4 *Sed eum idem officialis.*] Ergo Epiſcopi Vicarius de cauſa matrimoniali cognoſcere poteſt, vt per Cou. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 8. §. 12. *n.* 1. Gomez *ſuper Bullam Cruciata. c.* 4. *q.* 4. *n.* 28. Iacob. de Sbroa. *de Vicario Epiſc. lib.* 1. *q.* 44. *in fin.* Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 29. *n.* 28. & alios plures, quos refero *de officio, & poteſt. Epiſc.* & ante *ad ſeſſ.* 24. *de reform. matrim c.* 2. *n.* 6.

De Cognatione legali.

TIT. XII.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Cognationis legalis materiam qui Doctores tractent referuntur.*
3 *Cognatio legalis eſt neceſſitudo perſonarum per adoptionem contracta.*
4 *Cognatio legalis lege humana dirimit.*
5 *Cognatio legalis ad quem gradum extendatur, & quæ ſint eius ſpecies, oſtenditur.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Aleaand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in continuat. tit. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 547. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alea. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iur. Canon.* omnes *ſub hoc tit.*

2 De materia huius tit. vide Cou. *de ſponſalib. part.* 2. *c.* 6. §. 5. Viuald. *in candelabro tit. de cognat. legali, num.* 275. *cum ſeqq.* Emman. Sà *in ſumm. verbo matrimonium vbi de imped. dirim. n.* 9. Gregor. *l.* 7. *per text. ibi tit.* 7. *p.* 4. Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *c.* 12. Sot. *in* 4. *diſt.* 32. *q.* 2. Alphonſ. à Veracruce *in ſpeculo coniug. part.* 1. *artic.* 59. & 60. Nauar. *in man. c.* 22. *ex n.* 44. Moza. *de contractib. tit. de matrimon. §. pro declaratione huius, ex num.* 23. Petrus de Ledeſma *de matrimon. quaſt.* 57. *artic.* Cened. *ad Decretum collect.* 38. *num.* 5. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 63. Gutier. *eod. tract. c.* 102. Bonac. *eod. tract. quaſt.* 3. *puncto* 5. §. 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *nu.* 158. *cum ſeqq.* Baſil. Ponc. *de impedim. matrim. c.* 25. Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom.* 2. *diſp.* 32. *dub.* 3. *à n.* 41.

3 Cognatio legalis, quæ nihil aliud eſt, quàm neceſſitudo perſonarum per adoptionem contracta, le-
4 ge humana dirimit, quia inter eos qui per adoptionem cognati efficiuntur, lex non patitur nuptias conſiſtere, *c. intelligere, cap. per adoptionem* 30. *q.* 3. *l. ſi qua* 12. *l. adoptiuus* 14. *ff. de ritu nupt. l. ſi ſtipulor* 35. *in fin. princ. ff. de verb. obligat.* explicant ordinarij *in cap. vnic. hoc tit.* S. Thom. *in* 4. *diſt.* 42. *quaſt.* 2. *a.* 1. Bonauent. *ibid. art.* 1. *quaſt.* 1. Scot. *quaſt vnic. verſic. iuxta quod*, Durand. *quaſt.* 2. Richard. *artic.* 2. *quaſt.* 2. Sot. *quaſt.* 1. *art.* 1. idem S. Thom. *in addit. ad* 3. *part. quaſt.* 57. *art.* 2. Nau. *in man. c.* 22. *n.* 54. Syluest. *in ſum. verbo matrimonium* 8. *q.* 15. Viguer. *inſtit. c.* 16. §. 7. *verſ.* 9. *imped.* 9. Couar. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 6. § 5. & alij *ſuprà citati num.* 2.

Continet autem huiuſmodi legalis cognatio tres partes. Prima eſt linea recta aſcendentiũ, & deſcendẽtium, quæ inter parentes, & adoptiuos filios, auos, & nepotes vſque ad quartum gradum matrimonium prohibet, *d. l. adoptiuus, l. quando, ff. de ritu nupt.* §. 1. *verſ. hac adeò, §. inter eos, verſ. ſed ſi qua, Inſtit. de nupt.* Secunda ſpecies lineæ tranſuerſæ inter naturales, & adoptiuos filios eiuſdem parentis vetat, ex *d. c. vnic.* & hæc primum gradum non excedit collateralem. Tertia ſpecies per matrimonium affinitatis ad vxores adoptiuorum, parentum, & filiorum extenditur, vt præcitata iura probant, neque refert vtrùm per abrogationem per quam aliquis ſui iuris reſcripto principis in filium, aut nepotem accipitur, & in poteſtatem adoptantis tranſit, *l.* 2. *ff. de adopt. §. adoptio. Inſtit. eod.* an verò ex adoptione propria cognatio hæc proueniat per quam is, qui in alterius eſt poteſtate ab extraneo in locum filij, vel nepotis ſubrogatur, & hodie ex lege Iuſtiniani non tranſit in poteſtatem adoptantis, niſi proauus, vel auus ſit qui adoptat, *l. qui adoptiuus, C. de adoption. §. ſed noſtra. Inſtitut. eod.* omnes enim liberorum, fratrúmve locum obtinent, & de omnibus indiſtinctè præcitata iura agunt, atque ideo ab omnibus impedimentum dirimens contrahetur, vt bene docet gloſſ. *in d. cap. vnic. infr. hoc tit.* quam communiter receptam teſtatur Abb. Præpoſ. *ibid. num.* 6. & 7. S. Thom. & frequentiùs Theologi *vbi ſupra*, Couar. Nau. & nouiores præcitati; quamuis ergo Innocent. *ibi*, & eum ſequutus Syluest. *vbi ſupr.* contendant ea adoptione per quam quis non tranſit in poteſtatem adoptantis non contrahi hoc impedimentum, ita vt dirimat, quaſi in his propriè adoptiuis ceſſet, & prohibitionis ratio, per quam indiſtinctè leges diſtinguantur. Sed audiendi non ſunt, tum quia generales leges ſine manifeſta ratione diſtinguere non oportet, tum etiam quia in adoptiuis ratio legis non ceſſat, illa enim, quam affert D. Thom. & Theologi *vbi ſupr.* quia ſcilicet in eadem domo habitant adoptiui, & ideo oportuit prohibitione nuptiarum eos à turpitudine deterrere, nòn eſt ſola huius impedimenti ratio, ſed honeſtas, quæ non patitur eo matrimonio iungi, qui parentum filiorúmve loco cenſentur, aut fratrum, & nihilominus conſiderant patriam poteſtatem, cùm ea finita adhuc inter aſcendentes, & deſcendentes impedimentum maneat, vt præcitata iura probant, & ſolùm inter fratres ceſſat finita adoptione, & hæc honeſtatis ratio in omnibus adoptiuis viget. Nec etiam refert quòd non reperiatur expreſſa lex Canonica, quæ inter aſcendentes, & deſcendentes nuptias prohibeat, ſed tantùm inter fratres, vt conſtat ex *d. cap. ita diligere*, & ex *d. cap. vnic.* ſufficit enim virtualis approbatio, & vſus Eccleſiæ, quæ dum inter fratres adoptiuos matrimonium irritat iuxta leges Ciuiles. Cenſetur proculdubio eandem prohibitionem in aliis caſibus recipere, in quibus longè maior ratio reperitur, quinimo cùm leges Ciuiles ante legem Euangelicam huiuſmodi nuptias prohibuerit, quo tẽpore leges ſeculares poterant impedimẽta matrimonijs obiicere.

quæ

quæ nondum erant Sacramentum, vt etiam hodie poſſunt illi, qui ſunt extra Eccleſiam infideles, vt ſentit D.Thom.Bonau.& Palud.*in 4.diſt.39. quæſt. 1. art.1.*& *ibid*.Sot. *art.2. in fine*, Syluest.*verbo matrimonium* 8.*q*.10.Spec.coniug.*p.1.art.32. concl.* 9. Victor. *in relect.de matrim.part.* 1. *num*.12. ſequitur prædictos leges Ciuiles hoc impedimentum ſtatuentes iuſtas, & validas fuiſſe, ac ſi de reliquis contractibus diſponerent, vnde cum per Eccleſiam poſtea nec expreſſe, nec virtualiter fuerint abrogatæ, ſed potiùs tacite receptæ, adhuc requirendæ ſunt, argum. *c.* 1. *&* 2. *de noui oper.nunc.*

SVMMARIVM.

1 *Cognatio legalis impedit, & dirimit matrimonium inter adoptatum, & filios carnales adoptantis, quæ tandiu permanet, quandiu durat adoptio, & n.2.*

3 *Cognationis legalis quot ſpecies ſint oſtenditur, & num.4.*

3 *Adoptiua filia poteſt copulari filius illegitimus.*

Cap. Si qua, vnic. *Nicol.*

1 Cognatio legalis impedit, & dirimit matrimoniũ inter adoptatum, & filios carnales adoptantis durante adoptione. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innocen. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Cuiac. Vin.*in rationali lib.4. iuris Pontificij, pag.*70. Alagona *in compend. iuris Canon.pag.*585. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2. refertur ab Anton Aug.*collect.*1. *Decretal. lib.4.tit.* 12.*c.vnic.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text deſumunt *in præſenti*, Innocent.*num.vnic.*Butr.*n.*6.Abb.*n.*6 Anch.*n.*7. Alex.de Neuo *n.*12.Henriq. *n.* 6. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch.*de matrim. lib.7. diſp.*63.*num.* 15.quibus adde Bonac.*de matrim.q.3.punct.*5.§.3.*num.* 15.Baſil.Ponc.*de imped.matrim.c.*25.*tertia*, quæ cognatio legalis tandiu permanet, quandiu durat adoptio; vnde ſi moriatur pater, vel emancipetur carnalis, aut adoptiuus filius, ceſſat hoc impedimentum, Sanch. *d. diſput.*63.*num.*24.Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*31.*n.*163.Bonac.*d* §.3.*n*.5.*in fin*.Baſil.Ponc.*d.verſ. tertia*, ibi, *extinguitur autem adoptio, vel morte ciuili, vel naturali, vel emancipatione, vel ſi adoptiuus contrahat inceſtuoſas nuptias, vel ſi adoptatus fiat patritius, vel Epiſcopus*, &c.

3 Vltra huiuſmodi adoptionis tranſuerſalis ſpeciem inter adoptatum, & filios carnales adoptantis, de qua agit text.*in præſenti*, ſunt & aliæ duæ ſpecies cognationis legalis. Prima eſt recta inter adoptantem & adoptatum, & deſcendentes adoptati, quæ perſeuerat vſque ad quartum gradum, Nauar.*in man. c.* 22.*n.*45. Tolet.*in inſtruct. Sacerd.lib.*7.*c.*4. Bonac. *d.* §. 3. *n.*5. *verſ.primo*, vbi etiam dicit hanc cognationem inter has perſonas ſemper impedire, etiamſi adoptio diſſoluta fuerit, Baſil.Ponc.*d. c.*25.*verſ.ſunt autem, & verſ. ex dictis ſequitur.*

4 Altera ſpecies cognationis legalis eſt per modum cuiuſdam affinitatis legalis inter adoptantem, & vxorem adoptati, & inter adoptatum & vxorem adoptantis & menſuratur gradibus affinitatis, ob reuerentiam, quæ parentibus naturalibus debetur, quæ quidem cognatio perpetuò dirimit, ac ſubinde non poterit etiam adoptione ſoluta adoptatus cum vxore adoptantis, nec adoptans cum vxore adoptati matrimonium inire, ita Bonac. *d.* §.3.*num.* 5. *verſ. ſecundo*, Sanch.*d. diſput.*63.*num.*24.vbi *num.*26. reſoluit inter adoptantem, & filij adoptiui parentes nullam contrahi cognationem, ac proinde poſſe inter illos conſiſtere matrimonium, quia nullo iure cauetur eam contrahi, & *num.*27.ſimiliter tenet integrum eſſe filiis legitimis contrahere cum adoptiuis matrimonium, poſt parentis adoptantis obitum, & *num.* 29. tenet cum aliis, quos citat, poſſe inire matrimonium filios duorum fratrum adoptiuorum, *num.* 35. pariter dicit nullam cognationem contrahi, & ſic poſſe conſiſtere matrimonium inter patrem adoptantem, & filiam filiæ adoptiuæ.

In gloſſ. *Quandiu*.ibi, *ſic etiam poteſt dici quòd filius illegitimus poteſt copulari filiæ adoptiuæ, quia illegitimus non eſt in poteſtate patris*. Vide Cou.*de ſponſ.p.2.c.*6. §. 5.*ad fin*.Tolet.*d.c.*10.*n.*7.Henriq.*in ſum.lib.*12. *c.*12.*n.* 3.*in fin*. Petr. de Ledeſm. *de matrim.q.*57.*art.*3. *dub.*11 Marten**ſ**.*in rubr.tit.*1.*gl* 1.*n.*172.*lib.*5.*nouæ recop*. Sãch. *d.diſp.*63.*n.*30.*cum ſeq*.Bonac.*d.*§.3.*n.*8.Baſil.Ponc.*d.c.* 25.*in fin*. 5

De Eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ.

Tit. XIII.

Svper hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan.Andr.Anchar.Butr.Panorm.Caſal. *in annot*.Præpoſ. Alex. de Neuo, Cuiac. Durand. *in breuiario aureo iuris Canon.& in ſpeculo iuris ſub hoc tit.lib.*4. Stephan. Ranchin.*in continuat.tit. Decretal*.Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon*.Petr.de Rauen.*in compendio iuris Canon.* Martin.Meſnart.*in epitome Decretal*.Dan. Venat. *in analyſi method. iur. Pont.à pag.*544.Goffred. & Hoſtienſ.*in ſumma huius tit*.Alex. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barth.Carthag.*in expoſit.tit. iur. Canon*.Zypæ, *in analytica poſtrema iuris eccleſ. enarrat.pag.* 356. nouiſſimè Ioan.Honor. *lib.4.ſum.in Decret.*omnes *ſub hoc tit.*

De pœna inceſtus agit apud Luſitanos *Ordinatio Regia lib.4.tit.*17.& apud Caſtellanos *tit.*18.*p.*7. *& l.* 7.*tit.*10.*lib.*8.*nouæ recop*. Vela *de delictis, c.*17.Clar.*dub.* 5.§.*inceſtus*.Perez *l.*4.*tit.*15. *lib.*8. *Ordinam*. Pradilla *in ſumma legum pœnal.p.*1.*c.*8 Azor.*inſtit.moral.p.*3.*lib.*3. *c.*9.*&* 10.Saye.*in clauireg.lib.*8.*cap.*4.*à princ*. Farin. *in praxi crim q.*149.

SVMMARIVM.

1 *Filiaſtram ſuam qui ſcienter cognouit, non poteſt petere debitum à matre, nec vnquam habere filiam in vxorem, nec ipſe nec filiaſtra vnquam poterit matrimonio alicui copulari.*

2 *Inceſtus commiſſus à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris impedit, non tamen dirimit matrimonium.*

3 *Coniugatus non poteſt à ſuo coniuge, caſus conſanguineã vel affinem cognouit, amplius debitum petere.*

4 *Inceſtus cum conſanguineis vxoris impedit matrimonium quando ſcienter admiſſus fuit.*

Cap. Si quis. I.

Filiaſtram ſuam, qui ſcienter cognouit, non poteſt petere debitum à matre, nec vnquam habere filiam in vxorem, nec ipſe, nec filiaſtra vnquam po- 1

terunt matrimonio alicui copulari. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Ionocent. Collect. Zabarell. Ioao. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caoiſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 71.* Alagona *in compendio iur. Canon. pag. 585.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertor ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 13. c. 1.* & à Burchard. *lib. 19. Decretorum c. 5. tit. de fornicat. 2. verſ. feciſti fornicat onem cum filiaſtra tua, &c.*

2 Collige ex text. inceſtum commiſſum à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris impedire, oon tamen dirimere matrimonium, vide Gutier. *de matrimon. c. 87. à princ.* Sanch. *eod. tract. lib. 7. diſput. 15. num. 1.* vbi *n. 5.* notat ex hoc text non ſolùm ipſis coniugibus huiuſmodi inceſtus reis interdici aliud matrimonium, ſed etiam illis conſanguineis coniugis cum quibus alter coniux inceſtum admiſit, & *num 6* reſoluit quòd copula habita cum conſanguineis ſponſæ de præſenti ante matrimonium conſummatum præſtat impedimentum perpetuum matrimonio alij contrahendo, ſicut ſi fuiſſet copula habita cum conſanguineis coniugis cognitæ, & ita accedenti ad conſanguineam ſponſæ de præſenti ante matrimonij conſummationem interdici petitionem debiti tenent. Cou *de ſponſ. p. 2. c. 6. §. 1. n. 6.* Viuald. *in candel. aur. p. 1. tit. de matrim. n. 207.* Petr de Ledeſma *de matrim. q. 55. art. 6. dub. 4. quod monet circa tertiū ſtatum affinitatis*, Gutier. *canon. lib. 1. c. 22. num. 15.*

3 *Nec à matre debitum petere.*] Notatur ad hocquòd coniugatus non poteſt à ſoo coniuge, cuius conſanguineam, vel affinem cognouit, ampliùs debitum petere: vide Menoch. *de arbitr. caſu 502. n. 89.* Farin. *in praxi crim. p. 5. q. 149. n. 29.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput. 27. n. 1.* Bonac. *eod. tract. q. 4. puncto 16. n. 10.*

4 *Scienter.*] Notatur ad hoc quòd inceſtus cum conſanguineis vxoris impedit matrimoniū quando ſcienter admiſſus eſt, vide Gutier. *d. cap. 87. num 11.* Sanch *d. diſp. 15. num. 9.* vbi *num. 11.* etiam petit quòd ſit copula conſummatus, & vide eundem Saoch. *d. lib. 9. diſp. ... num. 42. & n. 47.*

5 In gloſſ. *Copulare.* ibi, *propter inceſtum.* Notatur ad hoc quòd interdictum petendi debitum, de quo in præſenti, conſurgit ex peccato inceſtus, vide Petr. de Ledeſma *d. art. 6. dub. 5. verſ. in huius rei expoſitionem,* Iacob. de Graff. *in deciſ. aureis p. 1. lib. 2. c. 81. num. 4.* Sanch. *d. lib. 9. diſp. 27. n. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens etiam per illicitum coitum diſſoluit ſponſalia de futuro, ſed non matrimonium, & inceſtuoſus contrahere non poteſt.*

2 *Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimentis impedientibus, non tamen dirimentibus matrimonium.*

3 *Inceſtum committenti, etiamſi ſit iuuenis, non licet debitum coniugale exigere.*

Cap. Veniens. j. II.

Alexand. III.

1 SPonſalia de futuro contrahens cum filia, ſi cognoſcit matrem, ſoluuntur ſponſalia, ſecus ſi eſſet matrimonium de præſenti. Item inceſtuoſus, veluti qui cognouit vxorem patris, vel matrem vxoris, non poterit ampliùs aliquam ducere niſi ex diſpenſatione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Henric. Butr. Anch Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 72.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 585.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 13. c. 3.* & eſt poſt Concil. Lateranenſ. *p. 12. c. 4.*

Poterit ex diſpenſatione.] Ergo Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimentis impedientibus, non tamen dirimentibus matrimonium, vide Vgol. *de poteſt. Epiſcopi, c. 60. §. 3.* Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 2. n. 2. verſ. ſecundo.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. à num. 10.* Bonac. *de matrim. q. 3. punct. 15. n. 3.* Sanch. *eod. tract. lib. 7. diſp. 17. num. 15.* quos refero *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 3. allegat. 35. num. 2.* vbi *numeris ſeqq.* quando Epiſcopus poſſit diſpenſare in impedimento dirimente matrimonium, de quo etiam Aloyſ. Ricc. *in praxi reſol. 118. in 2. edit.* 2

In gloſſ. *Ex diſpenſatione.* Notatur ad hoc quòd committens inceſtum, ſi ſit iuuenis, non ex hoc ei licebit debitum coniugale exigere, vel vxore mortua cum alia de nouo contrahere abſque diſpenſatione, quamuis iuuentus iuſta cauſa ſit ad illam faciliùs impetrandam, vt per Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 23. num. 7.* 3

In gloſſ. *Matrem ſponſa.* ibi, *de futuro* Vnde hūc text. intelligunt de ſponſalibus de futuro citati à Saoch. *d. lib. 7. c. 15. n. 5.* & Guttier. *de matrim. c. 87. n. 7.* 4

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non ſeparatur ex dicto unius aſſerentis affinitatem inter coniuges præceſſiſſe.*

2 *Confeſſio vtriuſque vel alterius ſponſi, an ſufficienter probet impedimentum, remiſſiuè.*

3 *Impedimentum ne matrimonium contrahatur plenè probatur vnico teſte.*

Cap. De illo. III.

MAtrimonium non ſeparabitur ad dictum vnius aſſerentis ſe priùs cognouiſſe coniugem ſibi fratris, niſi hoc ſit publicum, & notorium, aut probetur idoneis teſtibus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Aoch. Panormit. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 73.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 586.* remiſſiuè Ximen. *in concordant. part. 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 7. c. 2.* 1

Se propoſuit cognouiſſe.] Vtrùm confeſſio vtriuſque, vel alterius ſponſi quod impedimentum ſubdit ſufficienter illud probet, vide Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 72.* vbi *diſput. 71.* diſputat qualis probatio plena ac ſufficiens ſit impedimenti matrimonij. 2

Aut idoneis teſtibus comprobatum.] Impedimentum tamen ne matrimooium contrahatur, plenè probatur vnico teſte, vt per Sanch. *d. diſput. 71. à princ.* Cardoſ. *in praxi iudicum verbo teſtis, n. 43.* Farin. *in praxi crim. p. 2. q. 63. n. 48.* 3

SVMMARIVM.

1 *Inceſtuoſus matrimonium contrahere non debet, ſed ſi contrahit, tenet, & tunc tenetur reddere, ſed non poteſt debitum exigere.*

2 *Inceſtus commiſſus cum conſanguineis vxoris defunctæ an præſtet impedimentum, oſtenditur.*

4 *Dictio, videlicet, eſt ſui natura præcedentium declaratiua, & ſimul reſtrictiua.*

5 *Coniux qui affinitatem, aut cognationem contraxit, non poteſt*

poteſt reddere, debitum alteri quoties ex lege juſtitiæ reddere non adſtringitur.

6 *Impedimentum hoc an incurratur ſi vxor inceſtum committat cum conſanguineis viri, oſtenditur.*

7 *Inceſtuoſus matrimonium contrahere non debet, ſi tamen contrahat tenet, & tunc tenetur vxori debitum reddere, non tamen poteſt exigere.*

Cap. Tranſmiſſæ. IV.

Cæleſt. III.

1 VXore mortua, ſi quis cognouerit eius filiam, id eſt, priuignam, & poſtea ducit aliam, tenetur reddere, ſed non poteſt debitum exigere, & agere debet pœnitentiam; ſi verò ſuperuixerit, quia inceſtuoſus, ſine ſpe coniugij manere oportet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 73. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 386. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 7. *c.* 3.

2 *Vxore ſua defuncta.*] Ergo coniuge etiam mortuo inceſtus commiſſus cum conſanguineis coniugis defunctæ præſtabit hoc impedimentum, ita Gaëta *in repet. c. ad limina* 30. *q.* 1. § 4. *n.* 293. Sarm. *ſelectarum lib.* 7. *c.* 10. *ſtatim in princ.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 16. *n.* 12. Quamuis inceſtum mortuo iam coniuge perpetratum impedimentum nō præſtare reſoluant Vega *in ſum. tom.* 1. *c.* 3. *caſ.* 2 Viuald. *in candel. aur. de Sacram. p.* 2. *tit. de matrim. n.* 96. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 2. *n.*

3 *Filiam eius, &c.*] Verùm idem ſit ſi cum propria cōſanguinea fiat inceſtus? vide Cenal. *comm. contra comm. q.* 737. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 10. vbi negatiuè reſpondet.

4 *Videlicet propriam.*] Dictio illa, *videlicet*, eſt ſui natura præcedentium declaratiua, & ſimul reſtrictiua, vt docent Maran. *de ord. iudic. p.* 3. *tit. iudicij tela aggreditur, n.* 115. Menoch. *conſ.* 21. *n.* 27. Surd. *conſ.* 315. *n.* 65. & *deciſ.* 161. *n.* 7. & de alim. *tit.* 1. *q.* 41. *n.* 100. Chald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 11. *n.* 13. Steph. Grat. *Marchia deciſ.* 44. *n.* 7. Cened. *pract. & canon. quaſt. ſing.* 66. *n.* 1. Farin. *p.* 4. *conſ.* 95. *n.* 6. & alij citati *in tract. de dictionib. vſufruq. dict...*

5 *Non cognoſcat eam* Notatur ad hoc, quòd ipſe coniux, qui affinitatem, aut cognationem contraxit, non poteſt reddere debitum alteri quoties ex lege iuſtitiæ reddere non adſtringitur, ita Syluest. *verbo Matrimoniū* 8. *q.* 13. *dicto...* Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 6. *n.* 14. vbi ponderat ſolùm inceſtuoſo, de quo agit hic text. concedi facultatem accedendi ad vxorem, quando legitimè fuerit exactus: additque hoc importare ea verba huius text. (non ſine graui cordis dolore accedat) id eſt, coactus lege iuſtitiæ, ne innocentem ſuo iure priuet.

6 Vtrùm verò id impedimentum incurratur ſi è contra vxor inceſtum committat cum conſanguineis viri; in quo dubio, licèt nullus loquatur text. *in hoc text.* cū de ſolo viro cognoſcente vxoris conſanguineam ſermo ſit, idem prorſus dicendum puto de vxore inceſtuoſa, quod nequeat ſcilicet petere debitū à viro, ſūt enim correlatiua, & militat eadem ratio in vtroque: ita Sarm. *d. c.* 10. *ſtatim in princ.* Victor. *in ſum. vbi de matrim. n.* 288. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 23. *n.* 3. & 21. Marienſ. *in rub. tit.* 5. *gl.* 1. *n.* 1 *n.* 3. *lib.* 3. *nouæ recop.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 23. *n.* 2.

7 *Poſtea aliam accipiens.*] Notatur ad hoc, quòd inceſtuoſus matrimonium contrahere non debet, ſed ſi contrahat tenet, & tunc debet vxori debitum reddere, non tamen poteſt exigere, ita Sylu. *verbo luxuria, q.* 4. *dict.* 1. Cou. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 7. §. 2. *n.* 6. Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 27. *n.* 5. vbi aduertit quòd cū hoc ſit pœna matrimonij inſquè contracti, ſi conſuetudo obtinuerit, vt inceſtuoſos abſque diſpenſatione ineat matrimonium, cùm iā culpa ceſſauerit, ceſſabit quoque pœna. Quamobrem hodie nulla erit culpa petere debitum, eo quòd propter conſuetudinem iam præſcriptam culpa vacat matrimonium cum eo impedimento inire, vt multis citatis DD. probat idem Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 17. *n.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparandum non eſt ad confeſſionem coniugum, qui dicunt affinitatem præceſſiſſe, quamuis rumor viciniæ conſentiat.*

2 *Confeſſio ſola coniugum non ſufficit ad diſſoluendum matrimonium contractum.*

3 *Ratio aſſignatur cur ſtetur confeſſioni coniugum aſſerentium matrimonium eſſe contractum, & non contendentium matrimonium eſſe diſſoluendum.*

4 *Confeſſioni coniugum ad diſſoluendum matrimonium non ſtatur, etiamſi concurrerit rumor viciniæ.*

5 *Confeſſioni coniugum ſtatur quando ſolùm agitur de ſeparatione thori.*

6 *Aſſertioni contrahentium in præiudicium conſanguinei non ſtatur.*

7 *Confeſſione coniugum contractus matrimonij probatur.*

Cap. Super eo. V.

MAtrimonium ſeparari non debet etiamſi vterque coniugatos fateatur maritum ante matrimonium cognouiſſe conſanguineum vxoris, & ſit rumor viciniæ, quæ hoc reclamet, niſi accedant rationabiles, & fide dignæ probationes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 75. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 586. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 7. *c.* 4. 1

Collige ex text. ad dirimendum matrimonium iam contractum ſolam coniugum confeſſionem non ſufficere etſi ambo conformes id confiterētur, vt per Dec. *conſ.* 133. Cou. *de ſponſ. p.* 1. *c.* 4. §. 1. *n.* 3. & 4. Maluet. *inter conſ. matrim. conſ.* 87. *n.* 2. Brunel. *tract. de ſponſ. concl.* 29. *n.* 1. Nau. *conſ.* 8. *n.* 3. *ſub tit. de ſponſ.* Maſcard. *de prob. concl.* 1026. *n.* 7. & *concl.* 1031. *n.* 29. Franc. Marc. *dec.* 754. Menoch. *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 1. *n.* 10. & *de arbitr. caſu* 103. *n.* 8. *verſ. tertius caſus*, Frāc. Molin. *de rit. nupt. lib.* 1. *cāp.* 15. *nu.* 37. vbi *n.* 40. & 41. quærit cur ſtetur confeſſionis coniugum contendentium matrimoniū eſſe contractū iuxta *c. atteſtationem, de deſponſat. impub.* & minimè ſtetur eorum confeſſioni aduersùs matrimonij contractum quoad diſſoluendum, vel ſeparandum, & reſpondet quia aſſertio coniugū pro matrimonio diſponentium eſt tota fauorabilis, & confitentibus, & Reip. cuius intereſt matrimonium augeri, & liberis hominibus ciuitates repleri, ad ea quæ omnes *in l.* 1. *ff. ſoluto matrim.* At confeſſio aduersùs vinculum matrimonij eſt omnino odioſa: primò quia præſumitur colluſio, vt habet text. *in præſenti*, ſecundò quia confitentur de ea re, quæ in ipſorum poteſtate non ſit ratione Sacramenti indiſſolubilis, de quo ipſi diſponere nequeunt, vt per text. *in præſenti* aduertit Pacian. *de probat. lib.* 1. *c.* 38. *num.* 87. tertiò quia ea confeſſione 2 3

bona matrimonij, proles ſcilicet, & alia omnia auferuntur.

Amplia primò principalem text. concluſionem
4 procedere etſi cum aſſertione coniugum concurrat rumor viciniæ, vt per Panormit. *hic notab.* 2. Brunel. *de ſponſal. concl.* 19. *n.* 1. *ad mod.* Franc. Molin. *d. comp.* 14. *num.* 42. & probat text. *in præſenti verſ. rumor.* Amplia ſecundò vt multò magis procedat in confeſſione coniugum aſſerentium valere matrimonium præſens in præiudicium alterius, nam nec huiuſmodi aſſertioni in damnum primi matrimonij ſtatur, vt per Panor. *hic num.* 6. quoniam crederetur eorum teſtimonio in cauſa propria. Cou. *d.* §. 1. *n.* 3. Menoch. *d. caſu* 103. *n.* 6. Brunel. *d. concl.* 19 . . .

Limita primò quando ſolùm agitur de ſeparatione
5 thori, nam eo caſu ſtatur confeſſioni coniugis aſſerentis impedimentum contra ſe ipſum, quemadmodum ſi mulier, vel vir ſe commiſiſſe adulterium faterentur vt ad inuicem fieret ſeparatio, Panorm. *hic num.* 5. Rom. *ſing.* 620. Menoch. *d. præſ.* 1. *num.* 11. & *d. caſu* 103. *n.* 7. Brunel. *d. concl.* 19. *n.* 2. Maſcard. *d. concl.* 1031. *num.* 33. Secundò limitatur quoties ageretur de diſſolutione matrimonij propter impedimẽtum conſanguinitatis, nam eo caſu confeſſioni coniugum illud aſſerentium, ſi cum ea concurreret fama, ſtaretur & poſſet diſſolui, dum ipſi cuperent impedimentum huiuſmodi non reperiri, vt in matrimonio contracto perſiſterent, ita Panorm. *hic num.* 6. vbi communem teſtatur Doctorum ſententiam, refert & ſequitur Menoch. *d. caſu* 103. *n.* 9. etſi adiiciat in hac ſpecie plurimum iudicis arbitrio tribui debere propter periculum colluſionis, & ante Panorm. hic etiam eiuſdem fuere ſententiæ Hoſt. Innoc. Anchar. Henric. & Ioan. Andr. quos refert, & ſequitur Brunel. *d. concluſ.* 29. *num.* 3. *verſ. quarto*, & in eandem conſcendit Couar. *de ſponſ. part.* 1. *cap.* 4. §. 1. *num.* 4. qui etiam plurimum iudicis arbitrio tribuit, ſequitur Maſcard. *d. concl.* 1031. *num.* 31.

6 *Cùm & quandoque*, &c.] Notatur ad hoc quòd de ſimulatione non ſtatur aſſertioni contrahentium in præiudicium conſanguinei, vt per Tiraq. *de retract. tit.* 2. §. 1. *gloſſ.* 7. *n.* 47.

7 In gloſſ. *Confeſſionem.* ibi, *ſed ſi confiteatur pro matrimonio contrahendo, bene ſtatur cõfeſſioni.* Notatur ad hoc quòd contractus matrimonij coniugum confeſſione probatur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 103. *num.* 4. & *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 1. *num.* 10. & 11. Maſcard. *de probat. concl.* 1026. *num.* 1. Ceual. *commun. contra commun. quæſt.* 449. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comparat.* 13. *num.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens non diſſoluit ſponſalia de præſenti.*
2 *Fœmina violenter cognita à conſanguineo mariti nullius culpæ rea eſt.*
3 *Diuortium non poteſt vir petere propter coniugis adulterium quando ab illo inuita, & renitens proſtituta eſt.*
4 *Debitum petere an poſſit vxorata per vim cognita ab affine.*
5 *Copula cum fœmina inuita, &c. ſufficit ad contrahendam affinitatem.*
6 *Affinitatis impedimentum ſuperueniens poſt contractum matrimonium non impedit, nec dirimit illud quoad vinculum.*
7 *Sponſa ſponſi concubitum pati non debet.*
8 *Adulterium minimè committitur cum ſponſa de futuro.*

Cap. Diſcretionem. VI.

Innocent. III.

AFfinitas ſuperueniens non dirimit contractum 1
matrimonium de præſenti. Item maritus, qui tradit vxorem adulterandam, præſertim inuitam, non poteſt ei obiicere de adulterio, nec ſeparari, & nemo debet ſine ſua culpa priuari iure ſuo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Canil. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 76. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 386. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 9. *c.* 1.

Cùm adulterium ei non poſſit obiicere, &c.] Notatur 2
ad hoc quòd ſi fœmina à conſanguineo mariti violenter cognita ſit, nullius culpæ rea eſt, omnémque euadit pœnam, vt per Sanch. *de matrim. lib* 7. *diſput.* 15. *n.* 10 vbi etiam reſoluit mariti conſanguineum, qui violenter cognouit eius vxorem tamquam veri inceſtus reum incurrere impedimentum contrahendi matrimonium.

Qui eam adulterandam tradidit, &c.] Notatur ad 3
hoc quòd diuortium non poteſt petere vir propter coniugis adulterium, quando ab illo inuita, & renitens præſtituta eſt, intelligendo verba text. ibi, *præſertim inuitam*, vt tenet gloſſ. *hic verbo præſertim*, verùm in hoc caſu tuendum eſt ſufficere vt de viri beneplacito vxor etiam volens committat adulterium, ne ob id a viro dimitti poſſit, ita contra gloſſ. tenent *in præſenti*, Abb. *n.* 8. Præpoſ. *n.* 5. & Alexand. de Neuo *n.* 9. Iacob. de Graff. *in deciſ. aur. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 72. *caſu* 3. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 17. *num.* 4. Nauar. *ſub tit. de ſponſ. conſ.* 19. *num.* 3. *in antiq.* & *ſub tit. de conuerſ. coniugat. conſ.* 4. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 240. *num.* 3. *in fin.* Fario. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 143. *num.* 25. & 26. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 5. *n.* 4.

Vir prior cogatur redire ad ipſam.] Ergo vxorata per 4
vim cognita ab affine non impeditur poteſtate debitum petendi, quia affinitas iniquè contracta ei non officit coniugi, qui iniquitatis particeps minimè fuit, vide tamen Petr. de Ledeſma *de matrimonio q.* 55. *a.* 6. *difficult.* 5. *concl.* 1. Henriq. *d. lib.* 12. *cap.* 2. *num.* 2. *litt.* I, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 295. Gutier. *de matrimon. c.* 87. *num.* 12. Sanch. *eod. tract. lib.* 9. *diſput.* 31. *num.* 1. vbi etiam aduertit quòd licèt text. hic loquatur quando viri conſenſu vis ea vxori illata eſt, idem prorſus ſuadet vbi abfuit mariti conſenſus.

Eum licèt inuitam cognouit.] Notatur ad hoc quod 5
copula cum fœmina inuita & coacta, ignorante, dormiente, ebria, & inſana, cùm ſatis ſit ad generationẽ, ſufficit ad contrahendam affinitatem, ita Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 64. *n.* 17. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 147. Baſil. Ponc. *de imped. matrim. c.* 38. §. 2. & alij citati per me *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 2. *alleg.* 51. *n.* 169.

Affinitas, quæ poſt contractum, &c.] Notatur ad hoc 6
quòd impedimentum affinitatis ſuperueniens poſt contractum matrimonium non impedit nec dirimit illud quoad vinculum, vt per Nauar. *conſ.* 43. *n.* 1. *ſub tit. de ſponſ. in antiq.*

Vel vxor virum, &c.] Ergo ſponſa, ſponſi concubi- 7
tum pati non debet, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſſ.* 2. *num.* 23.

In gloſſ. *Reatum adulterij.* ibi, *& eſt hoc notabile quòd* 8
adulterium committitur cum ſponſa nondum cognita à viro, &c. Hanc gloſſam & aliam ſimilem verbo *non admittere in cap. quemadmodum, de iureiur.* approbat

laréque

latéque defendit Sarmient.*ſelect.lib.1.c.5. à princip.* Contrarium tamen,imò cum ſponſa de futuro adulterium minimè committi,tenent plurês, quos retuli ad d.*gloſſ.non admittere*, quibus adde Zetol. *in praxi Epiſcop.p.1.verbo adulterium*,Don Chriſtoph.de Pace *in ſcholiis ad leges ſtyli,l.72.n.1.*Pradil.*in ſumm. legum pœnal.p.1.c.9.num.1.in fine*,Molin.*de inſt. tom. 4. tract. 2. diſp.96.à num. 6.* Rebell. *de oblig. iuſtitia, part. 2. lib.4.quæſt.8.ſect.2.*Gutier.*de matrimon.c.2.à num.16.* Vnde videbatur colligi ſponſum, vel ſponſam de futuro, & cum eis carnaliter ſe commiſcentes minimè teneri hanc circumſtantiam in confeſſione aperire, quia cùm non detur adulterium in hoc caſu, illa minimè ſpeciem mutat,ita Couarr.*de ſponſal.part.1.c.1.n.12.*Viuald.*in candelabro aureo,part.1.tit.de ſponſal.numer.10.*Megal.*part.1.lib.5.c.11.quæſt.5.n.9.* & probabile dicit Petr.de Ledeſma *de matrimonio,quæſt.43.art.1.dub.vlt.*Contrarium tamen tenent magis communiter Doctores ea ea ratione,quia datur hic duplèa malitia,altera fornicationis,altera fractorum ſponſalium, quæ ob id dirimi poſſunt,*c.quemadmodum, de iureiur.* & ita reſoluunt Sarmient.*ſelect.lib.2.c.5.num.3.* Ludou.Lop.*inſtruct.conſcient.p.1.c.29.*Syln.*in 3.p. q. 43. art.1.quæritur 2.*Petr.Fay *in addit.ad 3.par.quæſt.9.art.2.diſp.7.ad 4.*Homobon.de Bonis *de exam. eccleſiaſtico,tom.1.tract.7.c.36.quæſ.140.*Nald.*in ſumma, verbo ſponſalia,num.12.*Ego verò has contrarias opiniones facilè ad concordiam reduci poſſe exiſtimo,vt ſcilicet prima procedat quando circunſtantia ſe tenet ea parte viri,quia ſponſus de futuro fornicatur, tunc enim huiuſmodi circumſtantia non eſt de neceſſitate detegenda in confeſſione: at verò ſecunda habeat locum quando circunſtantia hæc ſe tenet ex parte fœminæ, id eſt, dum aliquis fornicatur cum ſponſa alterius de futuro,tunc enim tenetur fornicans & ipſa ſponſa fateri hanc ſponſalium circumſtantiam, ita magis communiter Fr.Emman.*in ſumma,tom.1.c.109.n.3.*Sanch.*de matrim.lib.1.diſp.2.n.6.*Filliuc.*tom.2.tract.30.cap.2.num.5.*Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta,tract.1.lib.4.c.3.num.11.*Villalob.*in ſumma,tom.1.tract.9.dub.36.n.16.*

S V M M A R I V M.

1 *Sponſalia contrahens cum puella ſeptem annorum, & eam polluens, non poteſt habere eius ſororem in vxorem.*

2 *Affinitas an oriatur ex penetratione vaſis fœminei,abſque ſeminis emiſſione,oſtenditur.*

Cap. Fraternitati. VIII.

1 Sponſalia contrahens cum puella ſeptem annorum, & eam polluens,non poteſt habere eius ſororem in vxorem.Colligunt ea Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabarel.Ioan.Andr.Hoſtien.Butr.Anch. Panorm. Præpoſ.Alexand.de Neuo,Caniſ.Cuiac. Viuian.*in rationali lib.4.iuris Pontificij,pag.76.* Alagona *in compendio iuris Canon.pag. 586.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1.* refertur ab Anton.Auguſt.*collect.3.Decretal.lib.4.tit.9.c.2.*

2 *Extraordinaria libidine,&c.*]Notatur ad hoc, quòd ad contrahendam affinitatem ſufficit imperfecta copula,penetratio ſcilicet vaſis fœminei abſque ſeminis emiſſione,conſtat enim copulam carnalem extraordinaria libidine habitam cum puella ſeptem annorum dirimere matrimonium poſtea contractum cum conſanguinea,ita Michael Medina *lib.5.de ſacrorum hominum continentia. c.76.* Verùm ſine dubio tenendum eſt ea ſola vaſis fœminei penetratione non emiſſo intrà virili ſemine minimè oriri affinitatem, vt tenent Sot.*in 4.ſent.diſt.41.quæſt.vnic.art.2.verſ.quod ſi obiicias* Henriq.*in ſumma lib.12.c.16.n.1.*plures, quos refert, & ſequitur Sanch.*lib.7.diſp.64.n.7.*vbi *n.19.*cum Sot. *loco proximè citato*, reſpondet *in hoc text.* impedimentum dirimens non eſſe inductum propter viam ad copulam,quaſi ex illo oriatur affinitas;ſed propter publicam honeſtatem ea ſponſalibus de futuro, quæ *hic* præceſſerant,ortam.

S V M M A R I V M.

1 *Affinitas cauſata ex copula illicita rumpit ſponſalia præcedentia,& priuat facultate contrahendi matrimonium.*

2 *Affinitas contracta ob crimen inceſtus commiſſum, affinem an priuet inceſtuoſum poteſtate contrahendi matrimonium,oſtenditur.*

3 *Diſpenſandum facilius eſt cum iuuene ob incontinentiæ periculum.*

Cap. Ex litteris. VIII.

Sponſalia rumpit qui carnaliter cognoſcit matrem 1
ſponſæ de futuro,& neque mater,nec filia,nec ipſe poterunt amplius contrahere matrimonium cum aliqua niſi de lapſu carnis timeatur.Colligunt ea Ordin. Abb antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Hoſtienſ. Butr.Anchar.Panormit. Præpoſit.Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij,pag.76.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 587.* remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton.Auguſt.*collect.3. Decretal.lib.4.tit.9.c.3.*

Collige ea text.affinitatem contractam ob crimen 2
inceſtus commiſſum cum affine priuare inceſtuoſum facultate contrahendi matrimonium, vt per Couar.*de ſponſ.p.2.c.6.n.4.*Sanch.*de matrim lib.7.diſp.15.n.3.*qui *diſp.17.n. 8.* refert iam hodie nullius culpæ reos eſſe, qui affecti hoc impedimento matrimonium abſque diſpenſatione ineunt.

Præſertim ſi circa,&c.] Notatur ad hoc qòòd cum 3
iuuene facilius eſt diſpenſandum ob incontinentiæ periculum,vt per Sanch.*diſp.17.n.12.*

S V M M A R I V M.

1 *Cognoſcens vnam,& mox contrahens cum altera ſorore, debet ab vtraque abſtinere.*

2 *Conſuetudo cupidinis mater ac veneris miniſtra eſt.*

3 *Fœminarum conſortium fugiendum eſt.*

4 *Malorum conſortia bonos corrumpunt.*

5 *Confitenti delictum in foro pœnitentiali anima in ſui ipſius datur præiudicium.*

Cap. Veniens. ij. IX.

Cognoſcens vnam,& mox contrahens cum altera 1
ſorore,debet ab vtraque abſtinere. Colligunt ex Ordinar.Abb.antiq. Innocent.Collect. Zabarel.Ioan. Andr. Hoſt.Butr. Anchar. Panorm.Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ.Cuiac. Viu.*in rationali libri quarti iuris Pontificij,pag.77.*Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.586.* remiſſiuè Ximen.*in concordant. part. 1.& 2,* refertur ab Anton.Aug.*collect.1.Decretal.lib.4.tit.9.cap.4.*

Deinde ex conuerſatione diuturna, &c.] Notatur ad 2
hoc,

hoc,quòd conſuetudo copidinis mater ac veneris miniſtra eſt,vt per Tiraq.*l.6.connubiali,gloſſ.1.p.6.n.14.*
3 Et fœminarum conſortium quatenus a viris ſpiritualibos fugiendum exemplis confirmat concluſitanus noſter Emman.do Valle *de enſalmis.& incantas. ſect.3. cap.3.num.*19.inuenti namque fuerunt,quia diabolica ſuggeſtione inceſta,& ſtupra ex nimia mulierum conuerſatione commiſerunt,Menoch.*de præſumpt. lib.5. præſumpt.*17.*num.*9.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.*
4 *lib* 30.*tract.*4.*n.* 18. Vnde malorum conſortia bonos corrumpere,probat text.*in cap.ſæpe* 28.*quæſt.*1.Camill. Borrel.*ad Bellug.in ſpeculo Principum,rub.*11.§.*viſo,lit. C.verſ.item hæreticus*,Tiraq.*l.5.connub.gloſſ.*1.*p.*5.*n.*19. quia conſuetudine mali facilius corrumpitur bonus quàm boni familiaritate emendetur malus, S. Chryſoſt.*in Matth.*& B.Iſidor.*lib.*2.*ſoliloq.*ante ignem, inquit,conſiſtens etiamſi ferreus ſis,aliquando diſſolueris,proximus periculo diu tutus non eris, per aſſiduitatem citò peccat humo;ſæpe familiaritas implicauit, ſæpe occaſionem peccandi dedit; ſæpe quod voluntas non potuit aſſiduitas ſeparauit;melius igitur eſt malorum habere odium, quàm conſortiom:ſicut bona multa habet communis vita ſanctorum, ſic plurima mala ſocietas affert malorum.

5 *Verùm licèt in præſentia tua*, &c.] Notatur ad hoc, quòd confitenti delictum in foro pœnitentiali animæ in ſui ipſius ſtatur præiudicium quoad pœuitentiam, vt per Hoſtienſ.Panorm.& cæteros Ordinarios *in præſenti*,Iacob.à Can.*inter conſilia matrim. conſil.* 19. *n.*6. Brunel.*de ſponſalib.concluſ.*10.*n.*2.Maſcard. *de probat. concluſ.*1026.*n.*9.Ratio eſt, quia agitur in hac ſpecie de interiori animæ foro,in quo ſoli confitentis aſſertioni ſtatur, quia ſuæ ſalutis nemo immemor præſumitur,& veritatem exponere creditur, vt peccati iuſtam conſequatur pœnitentiam & remiſſionem,gloſſ. & Panorm.*in cap.tua nos,ſupr.de ſponſ.*Couarr.*de ſpõſ. p.*1.*cap.*4.§.1.*num.*9.Maſcard.*d concluſ.*1026.*num.*10.*ad finem*,quos aliò,& longè plures congerit Menoch. *de præſumpt.lib.*3 *præſumpt.*1.*num.*29.& 30.Et generaliter affirmant Theologi credendum pœnitenti pro ſe, & contra ſe in foro conſcientiæ, quemadmodum docet Nauar.*in mãn.c.*17.*n.*250.& latiùs *in c.placuit, à n.*171. *vſque ad n.*174.*de pœnit.diſt.*6.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens non diſſoluit matrimonium.*
2 *Inceſtuoſo coniux propter inceſtum cum alterius coniugis cõſanguineo,vel conſanguinea actum intra vas conſummatum non poteſt debitum petere,tenetur tamen reddere.*
3 *Quoto conſanguinitatis gradu debeat perſona carnaliter cognita à coniuge coniuncta eſſe alteri coniugi, vt coniux ille inceſtuoſus arceatur à debiti petitione,oſtenditur.*
4 *Affinitas oritur ex copula illicita.*

Cap.Tuæ fraternitatis.X.

1 Affinitas ſuperueniens non diſſoluit matrimonium, ſed impedit petitionem debiti. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Collect.Innocent. Zabar. Ioan. Andr.Hoſtienſ. Anchar.Butr. Panorm. Præpoſ.Alexand.de Neuo,Caniſ. Cuiac.Viuian. *in rationali lib.*4. *iuris Pontiſ.pag.*77. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.*587.remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1. & 2.refertur ab Anton.Auguſt. *collect.* 4. *Decret.ſub tit.*10.*de conſanguin.& affini.c.*3.
2 Collige ex text.coniugem inceſtuoſum propter inceſtum commiſſum cum alterius coniugis conſanguineo], aut conſanguinea actu intra vas conſummato non poſſe debitum petere, teneri tamen reddere: ita poſt multos à ſe relatos colligit Sanchez *de matrim. lib.*6.*diſp.*27.*num.*1.vbi *num.*9.reſoluit peccare mortaliter huiuſmodi inceſtuoſum ſi abſque diſpenſatione debitum petat,quia contrauenit præceptu Eccleſiæ in re graui.

Quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contemnenda quoto conſanguinitatis gradu] debeat perſona 3
carnaliter cognita à coniuge coniuncta eſſe alteri cõiugi,vt coniux ille inceſtuoſus arceatur à debiti petitione?& quidem attento iure antiquo inuenire omnes, quotquot de hac re diſputant, vnanimiter aſſentientes extendi eam conſanguinitatem vſque ad quartum gradum aſſerit Sanchez *d.diſput.*28. *num.* 12. vbi *num.*13.controuertit quid dicendum ſit attento decreto Concil.Trident.*ſeſſion.*24.*de reformat matrim.cap.*4. & tandem *num.* 14. probabilius aſſerit correctum eſſe ius commune per dictum Concilij decretum, atque ita copulam habitam cum conſanguineis alterius coniugis vltra ſecundum gradum minimè impedire debiti exactionem,addit.ad Nauart.*conſil.* 6. *n.*4.*de conſanguinit. & affinit.* ait Sacram pœnitentiariam in hanc ſententiam magis inclinaſſe, eámque ſuſtinent Viuald.*in candelabro aureo de Sacrament.part.*1.vbi *de matrimon.n.*209.Gutier.*canon.lib.*1.*cap.*23.*in fine*,Henriquez *lib.*11.*cap.*15.*num.*11.& *lib.*12.*cap.*10. *num.*1.Fr. Emman.*in ſumma,t m.*1.*c.*243.*num.* 12. & *ſuper Bullam Cruciata*,§.13.*num.*8.& hoc iam caret difficultate cùm habeamus expreſſam declarationem à ſacra Concil.Trident. Congregatione emanatam, quæ ita habet.*Congregatio Concilij cenſuit decretũ Trident ſeſſ.* 24.de matrim cap.4.*ad primum,& ſecundum gradum reſtringens impedimentum inductum propter affinitatẽ ex fornicatione contractum,conſeri etiam ad eoſdem gradus reſtrinxiſſe impedimentum exigendi debitum ab vxore, quod inducitur ex affinitate proueniente ex illicita copula à viro cum conſanguinea ſua vxoris poſt matrimonium habita*,refert Sanch.*d.diſp.*27.*num.*14.

Honeſtatem.]Anſam præbuit text.hic appellans publicam honeſtatem impedimentum, quod ex copula 4
illicita conſorgit, Corraſio, & aliis antiquioribus ad aſſerendum ex copula illicita naturali non oriri affinitatem,ſed ſolùm ex copula coniugali. Veritas tamen eſt ex copula illicita oriri affinitatem, vt nouè conſtat ex Concil.Trident.*d.c.*4.& aliis iuribus, quæ adducit Sanchez *d.lib.*7.*diſp.*64.*n.*16.vbi cũ hac gloſſ. declarat hunc text. dum hoc impedimentum appellat publicam honeſtatem, vt nomine illius intelligat affinitatem, prout ſtatim ſe explicat.

De Conſanguinitate,& affinitate.

Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr.ſcribentes, & n.*2.
3 *Conſanguinitatis materiam qui Doctores tractent, oſtenditur.*
4 *Affinitatis materia vbi tractetur,oſtenditur.*
5 *Conſanguinitas dicitur quaſi ſanguinis vnitas, & conſanguinei quaſi ſanguine iuncti.*
6 *Conſanguinitas definitur vt ſit vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum. Vel meliùs vt ſit relatio ſanguinis per naturalem generationem communitati.*

7 *Conſanguinitatis nomen dupliciter in iure reperitur, vel ſtrictè & ciuiliter, vel naturaliter, ſecundum propriam ac totam ſignificandi vim.*
8 *Conſanguineorum appellatione qui veniant, remiſſiuè.*
9 *Affinitas dicitur quaſi finium propinquitas.*
10 *Affinitas definitur vt ſit propinquitas ex carnali copula proueniens omni carens parentela.*
11 *Affinitatis genera quæ oſtenditur.*
12 *Affinium appellatione qui veniant, remiſſiuè.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Cuiac. Ceued *collect.* 85. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici*, & *in ſpeculo iuris Pontificij*, *ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in continuat. titulorum Decret*, Ioan. de Lundris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Martin Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontificij*, *à pag.* 551. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitla ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſit. titulorum iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.* 361. nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

2 De materia tituli ex profeſſio tractarunt Gregorius Rhamuſius *tom.* 6. *tract. Doct. fol.* 170. Hier. Mangiaria *tom.* 9. *fol.* 158. Ioan. Andr. *eodem tomo* 9. *fol.* 136. & ſigillatim.

3 De Conſanguinitate vide Couarr. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. §. 6. Henriq. *in ſumma*, *lib.* 12. *c.* 9. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 310. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 50. *cum ſeqq.* Gutier. *eod. tract. c.* 98. Bonac. *eod. tract. quæſt.* 3. *punct.* 5.

4 De Affinitate vide Henriq. *d. lib.* 12. *cap.* 10. Couarr. *d. cap.* 5. §. 7. Gutier. *cap.* 99. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *n.* 145. *cum ſeqq.* Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 64. *cum ſeqq.* Bonac. *d. quæſt.* 3. *puncto* 11.

5 *Conſanguinitate.*] Dicitur conſanguinitas quaſi ſanguinis vnitas, & conſanguinei quaſi ſanguine iuncti vt inquit Iureconſult. *in l.* 1. §. *ſ tendum*, *verſ. conſanguineos autem ff. de ſuis & leg. hæred.* Diffinitur autem con-
6 ſanguinitas vt ſit vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum: quæ diffinitio communis eſt tam Iureperitis, quàm Theologis, vt videre licet per ſcribentes *in hac rubr.* & notatur *in cap.* 1. & *per tot.* 34. *quæſt.* 1. Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 6. *ex num.* 1. Nauarr. *in man. c.* 22. *num.* 42. Guillelm. *in cap. Raynutius*, *verbo in eodem teſtamento il* 1. *num.* 220. Syluest. *in ſumma*, *verbo matrimonium* 3. §. 6. Henriq. etiam *in ſumma*, *lib.* 12. *c.* 9. *in princip.* Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 50. *à princ.* vbi ſingulas prædictæ definitionis particulas explicat. Verùm licèt hæc definitio communis ſit, nec nobis diſpliceat, breuior tamen & forſan melior illa eſt quæ dictat vt ſit relatio ratione ſanguinis, per naturalem generationem communicati. Dixit, *relatio*, loco generis, & vt ſignificarem conſanguinitatem non eſſe ipſum vinculum, prout Doctores communiter arbitrantur, ſed potiùs eſſe cauſam ipſius vinculi, itaut vinculum effectus ſit ipſius conſanguinitatis, vt etiam aduertit Richard. *in* 4. *diſt.* 40. *art.* 1. *q.* 1. cui conſonat illud Ciceron. *lib.* 1. *de offic.* dicentis ſanguinis coniunctione ac beneuolentia deuinciri charitate homines, meminit Couarr. *d. num.* 1. *ad fin.* Dixi, *ratione ſanguinis*, ad excludendas cæteras relationes, quæ aliunde, & ex aliis cauſis reſultant, de quibus Ariſtot. 8. *ethicor. c.* 12. Dixi, *per naturalem generationem*, ad excludendos collectaneos; etenim licèt hi eodem ſint nutriti ſanguine, & eo reſpectu dici poſſint coniuncti ratione ſanguinis, nunquam tamen conſanguinei ſunt nuncupandi, quia talis coniunctio non inducitur per naturalem generationem, quod tamen requiritur ad eſſe conſanguinitatis, iuxta prædicta. Dixi, *etiam per naturalem generationem*, tum vt ſignificarem Euam non fuiſſe Adamo cõſanguineam, ex cuius coſta non naturaliter, ſed miraculosè fuit formata, iuxta illud Geneſ. *cap.* 2. tum vel maximè vt oſtenderem inter Chriſtum Saluatorem, & eius matrem, ac Virginem Beatiſſimam Mariam verè, & propriè reperiri conſanguinitatis relationem, quia, vt etiam aduertit D. Thom. *p.* 3. *quæſt.* 35. *art.* 4. *in corpore*, generatio diuini Verbi ex parte materiæ per Virginem & matrem exhibitæ fuit omnino naturalis, ac proinde ipſa verè dicitur mater Dei, iuxta illud Pauli ad Roman. 1. *Chriſtus factus eſt de ſemine Dauid*, & ad Galat. 4. *factum ex muliere.*

Conſanguinitatis nomen dupliciter in iure accipitur, vel enim ſtrictè & ciuiliter, vel naturaliter, & ſecundùm propriam ac totam ſignificandi vim. Primo modo tantùm comprehendit fratres ex eodem patre, vel ad plurimum eos, qui per maſculinam lineam coniunguntur. Secundo modo refertur non tantùm ad eos, qui ex parte patris ſunt coniuncti, ſed etiam ad illos, qui per lineam maternam copulantur, & ita non ſolùm agnatos, ſed cognatos complectitur, ita Couarr. *d.* §. 6. *num.* 2. *verſ. ex eadem.* Apud Iureconſultos & Imperatores conſanguinitatis nomen frequentiſſimè in ſtricta ac ciuili ſignificatione vſurpatur, licèt aliquando, ſed raro, eo etiam vtantur in propria ac naturali, & ita per illud tam agnatos, quàm cognatos comprehendat, conſtat hoc ex text. vbi gloſſ. *verbo conſanguineus*, *in l. vlt. quidem*, §. *quod dicitur. ff. de acquir. hæred.* & *in l. hac parte*, *ff. vnde cognati*, *l. vacantia*, *C. de bonis vacãt. lib.* 10. Pontifices verò prædicto nomine in propria & tota ſua ſignificandi vi vtuntur, vt vix aliquando in ſtricta & ciuili illud exceperint, vt videre licet ex *cap. tua nos*, & ex *cap. non debet*, cum multis *ib. d. hoc tit. cap. poſtremo* 66. *de appellat.* iuncto *cap. conſanguinei*, *in fin.* 35. *quæſt.* 2. quem ita intelligit Peregr. *de fideicom. a.* 22. *num.* 35. Hodie tamen ex conſuetudine, & communi loquendi vſu conſanguinitatis nomen ſecundùm propriam ac totam ſignificandi vim accipitur, atque ita vtriuſque lineæ deſcendentes ſub eodem comprehendit, vt fatentur Bald. *in l. vltim. num.* 3. *C. de verbor. ſignific.* Corne. *conſil.* 167. *col.* 1. *lib.* 2. Conſanguineorum ap- 7
pellatione qui veniant dixi latè *in tract. de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignif. appell.* 257. 8

Affinitate.] Affinitas iuxta nominis etymologiam ac geminam ſignificationem dicitur quaſi finium propinquitas, vnde affines dicuntur ex eo quòd duas cognationes inter ſe diuerſas copulent, ac coniungant, vt teſtatur Modeſtin. *in l. non facilè*, *verſ. affines ff. de gradib.* proſequuntur Stephan. Coſta *in tract. de affinit. n.* 1. *verſ. ad ſecundum*, Peregr. *de fideicomm. art.* 22. *num.* 4. 9
Couarr. *d. cap.* 6. §. 7. *à num.* 1. Definitur autem affinitas vt ſit propinquitas ex carnali copula proueniens, omni carens parentela, ita eſt communis & noſtris, & Theologis, vt per Henriq. *in ſũma*, *lib.* 12. *de matrim. cap.* 10. *à princip.* Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 64. *à num.* 1. loco generis ponitur, *propinquitas*, etenim plures aliæ ſunt propinquitates, quæ minimè ad affinitatem ſpectant, vt eſt in euidenti. Adiicitur, *ex carnali copula*, tum ad oſtendendum in quo differat affinitas à cognatione carnali, & cæteris impedimentis, tum etiam vt ſignificetur carnalem copulam eſſe eſſentiale affinitatis fundamentum. Dicitur etiam ſimpliciter, *ex carnali copula*, vt conſtet huiuſmodi impedimentum æquè reſultare ex licita & illicita copula, *cap. deſcriptionem*, *de eo qui cognouit conſang. cap. in litteris* 24. *de teſtib. cap.* 2. *hoc tit.* 10
Couarr.

Couarr.*d.cap.6.§.7.num.3.*Anton. Cuch. *lib. 5. inſti t. maior.tit.12.num.24.*Viuald.*in candelabro aureo,part.1. num.10.& 11.*Tandem additur,*omni carens parentela,* vt notum ſit ad eſſentiam affinitatis non requiri vt aliqua conſanguinitatis ratio interueniat, licèt aliquando per accidens vtrumque impedimentum in eadem perſona concurrere poſſit,vt aduertit D.Thom.*in 4.diſt.41.quaſt.vnic.art.1.ad 2.*

11 Tria olim fuerunt affinitatis genera, de quibus nuncupatim Pont.*in cap.de propinquis.& in cap. & hoc quoque,& in c vlt.35.quaſt.3.* explicant Paludan. *in 4. diſt.41.quaſt.1.*Couarr.*d.§.7.n. 6.* & alij citati à Sanchez *d.lib.7.diſp.67.à princip.*Ex quorum dictis reſolue primum affinitatis genus contrahi inter conſanguineos viri,& mulierem ab eo licitè, vel illicitè cognitam,& è conuerſo inter conſanguineos eiuſdem mulieris,& ipſum virum,de quo genere agitur per totum *tit.de eo,qui cognouit conſang.*Secundum verò affinitatis genus reperitur inter affines,& maritum, ſeu vxorem ſui affinis. Tertium autem genus conſideratur inter ipſos affines, & coniugem illius qui erat in ſecundo affinitatis genere.Colliguntur hæc omnia ex iuribus *ſuprà* citatis,quæ in hunc modum communiter explicant Doctores, inde deducentes antiquitus ex affinitate affinitatem poſtulare, quod iam hodie non procedit, quia tam ſecundum, quàm tertium affinitatis genus omnino ſunt abrogata; primum verò licèt attento iure Decreti vſque ad ſeptimum gradum duraret,tamen poſtea per Concil Lateranen. generale, de quo *in c. non debet,infr.hoc tit.*reſtrictum fuit ad quartum gradum, itaut amplius illud non excederet, vt præter *ſuprà* citatos latè probat Mantua *lib.1.dial.14.* Sed nouiſſimo iure Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. de reformat.matrim.cap.4.*impedimentum affinitatis ad ſecundum gradum eſt reſtrictum,& coarctatum, circa cuius decreti explicationem aliqua adduxi *in collect.ad eundem.*

12 Affinium appellatione qui veniant, dixi latè *in tract.de appellatione verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.224.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparatur inter affines & conſanguineos vſque ad quartum gradum.*
2 *Teſtes duo omni exceptione maiores ad diſſoluendum matrimonium non deſiderantur.*
3 *Fama cum vnico teſte non ſufficit ad matrimonium diſſoluendum.*
4 *Matrimoniales cauſa ſunt iudicanda ab ijs,qui ſtatuta Canonum non ignorant.*
5 *Sententia in cauſa matrimoniali lata à Canonum imperio valet.*
6 *Teſtes debent eſſe omni exceptione maiores, vbi agitur de diſſoluendo matrimonium.*
7 *Teſtes omni exceptione maiores an ſicut requiruntur in diſſolutione matrimonij,ita & in eius celebratione requirantur,remiſſiuè.*
8 *Duo teſtes,qui præſentes eſſe debent matrimonio contrahendo iuxta formam Concil.Trident.an debeant eſſe omni exceptione maiores,remiſſiuè.*
9 *Teſtes omni exceptione maiores dicuntur illi,qui repelli non poſſunt aliqua exceptione,etiam debili.*
10 *Mulieres licèt non ſint teſtes omni exceptione maiores,in cauſis matrimonij teſtes eſſe poſſunt.*
11 *Teſtes quòd ſint omni exceptione maiores per producentem articulandum,& probandum eſt.*
12 *Qualitas vbi in teſte requiritur in ſuperlatiuo gradu per producentem eſt omnino articulanda, & probãda.*

CAP. Ex litteris. I.

Alexand.III.

MAtrimonium ſeparatur ſi poſt illud contractum 1
de præſenti inquiſita diligentes veritate per teſtes circumſpectos omni exceptione maiores inueniatur contrahentes in aliquo ex primo vſque ad quartum conſanguinitatis,vel affinitatis gradum coniunctos. Item cauſæ matrimoniales non ſunt tractandæ à quolibet,ſed per iudices diſcretos, qui habeant poteſtatem, & ſciant Canones. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo,Caniſ.Cuiac.Viu.*in rationali lib.4.iuris Pontificij,pag.78.*Alagona *in compend.iur.Canon. pag.587.* remiſſiuè Ximen.*in concord.p.1. & 2.* refertur ab Ant. Aug.*collect.1. Decretal.lib.4.tit.54.c.1.*& eſt poſt Concil.Lateran.ſub Alexand.III.*p.6.c.32.*

Si per teſtes circumſpectos, &c.] Notatur ad hoc, 2
quòd ad diſſoluendum matrimonium duo teſtes omni exceptione maiores deſiderantur, vt per Couarr. *de Sponſal.part.2.cap.8.§.12.n 7.& 8.* Maſcard. *de probat.concluſ.1035.n.19.*Perez *l.3.in fine,tit.1. lib.5.Ordin.*Sanch.*de matrim.lib.2.diſp.45.n. 30.cum ſeqq.*Farinac.*in praxi crimin.part.2.quaſt.61.num.106.*vnde in
matrimonio diſſoluendo,quia grauis cauſa reputatur, 3
non ſufficit fama cum vno teſte,Duen.*reg. 300. verſ. amplia ſecundò.*

Si ſtatuta Canonum non ignorent.] Notatur ad hoc, 4
quòd cauſæ matrimoniales ob ſui grauitatem ſunt iudicandæ ab iis, qui ſtatuta Canonum non ignorent,
vt per Menoch.*conſil.100. num. 240. & 258.*reſoluit 5
quòd ſententia in cauſa matrimoniali lata à Canonum imperito valet,licèt ipſe iudex peccet, non enim imperitia reddit ſententiam nullam, ſed ſolùm defectus poteſtatis,vnde text.*in præſenti,*intelligitur cum cauſa matrimonialis mandatur iudicanda Canonum imperito,vt ipſemet iudicaret, ſecus verò cum ſimpliciter ei mandatur,quia ſi delegatus ignorat Canones à peritis conſilium habere poteſt.

Omni exceptione maiores.]Notatur ad hoc,quòd vbi 6
agitur de reſcindendo matrimonium, teſtes debent eſſe omni exceptione maiores. Rota apud Farin. *deciſ.147.num.2.part.2.recent.* vbi *num. 3.* cenſuit teſtes non omni exceptione maiores ſuppleri ex numero ſi ſit vltra tres,& declara vt *ibi* Optime aduertit Gutier.*de matrim.cap.44.num.38.cum ſeqq.*text.*in præſenti,* requirentem teſtes omni exceptione maiores ad diſſoluendum matrimonium propter conſanguinitatem,vel affinitatem non excludere parentes, vel conſanguineos ad probandam conſanguinitatem,vel affinitatem inter coniugatos,nec *cap.videtur,qui matrimonium accuſare poſſunt,& c.in litteris,de teſtibus,* corrigi 7
per hunc text. Vtrùm autem teſtes omni exceptione maiores ſicut in ſeparatione matrimonij, ita etiam in eius celebratione, & probatione requirantur, vide Turzan.*tom.1.commun.opin.lib.5.tit.2.n. 62. pag. 707.* Viuian.*tom.2.lib.6.tit.13.num.95. verſ. imò*, Maſcard. *concluſ.1019.n.4.& concl.1356.num.56.& concl.1360. num.1.*Burg.de Pace *conſ.6.num.2.*Menoch.*conſil.341. num.14.*Bernard.Græuæ.*ad pract.Cam.imper.lib.2.concluſ 94.in coronide,num.1.*Vtrùm verò duo teſtes, qui 8
præſentes eſſe debent matrimonio contrahendo, iuxta formam Concil.Trid.*ſeſſ.24.de reform. matrim. c.1.* debeant eſſe omni exceptione maiores, iam dixi *de offic.& poteſt.Epiſcop.part.2.alleg.32.n.138.*

In gloſſ. *Maiores.*ibi,*illi dicuntur omni exceptione maiores,qui repelli nõ poſſunt aliqua exceptione.*Vide Farin 9

d.p.2..

*d.p.2.quaſt.61.in princ.*Rota apud ipſum *d. deciſ.* 147. *num.*16.*part.*1.*recent.*Gutier *de ma rim. c.* 44. *num.*84. Aldret.*de religioſa diſciplina tuenda, lib.* 5.*c.*3.*num.*9. Maſcard.*de probat.in præfatione,quaſt.*6. *n.* 69. *& ſeq.* vbi ampliat etiam ad minimam exceptionem debilem,& penè nullius momenti,& *concluſ.*585.*num.*10. *& concluſ.*1019.*num.*5.*& concluſ.*1306.*n.* 6. Menoch. *conſ.*149.*num.*2.*cum ſeqq.*Franc Molin.*de ritu nupt.lib.*

20 1.*comparat.*8.*n.*5.Mulieres autem,licèt non ſint omni exceptione maiores, Menoch. *conſil.*380. *num.*15.in cauſis tamen matrimonij teſtes eſſe poſſunt, Viui. *d.n.*95.*verſic.claudicat,pag.*48.Maſcard. *d. concl.*1019. *num.*6.

21 Qualitas hæc quòd teſtis ſit omni exceptione maior per producentem articulanda & probanda eſt, Maſcard.*conſil.*225.*num.*13.*& concluſ.* 360. *numer.*7. *& concluſ.*1019.*num.*16.Menoch.*conſil.* 380. *num.* 11. Auend.*de exequendis mand.part.*1.*c.*2.*num.* 19. *& c.*6. *n.*7.Azeued.*l.*6.*num.*15.*tit.*9.*lib.*3.*noua recop.pag.*339.

22 Viu.*d.num* 95.*in fine*,Farin.*d.quaſt.*61.*n.*12. Vbi enim requiritur in teſte qualitas in ſuperlatiuo gradu, videlicet vt ſit optimæ opinionis,tunc iſta qualitas non præſumitur, & per conſequens per producentem teſtem eſt omnino articulanda,& probanda,vt per Maſcard.*concluſ.*212.*num.*14.*& concluſ.*1248.*num.* 53.*& concluſ.*1019.*num.*17.Molin.*de primog. lib.* 2.*c.*6.*n.*30. Ioan.Garz.*de expenſis,c.*9.*n.*15 Menoch.*de præſumpt. lib.*5.*præſumpt.*2.*n.*34.*& ſeq.*Farinac.*d.quaſt.*65.*num.*6. *&* 10.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens de qua ſaltem conſtat per famam,ſoluit ſponſalia de futuro.*
2 *Fama impedimenti ſufficit ad impediendum matrimonium contrahendum.*
3 *Declaratur cap.cùm in tua,ſupr.de ſponſalibus.*

Cap. Super eo. II,

Vrban. III.

1 PVellam ſi quis deſponſauit,& poſtea excipit illius propinquam ſe carnaliter cognouiſſe, ſi fama loci hoc habet,liberatur à ſponſalibus. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand de Neuo,Caniſ.Cuiac.Viuian. *in rationali lib.*4.*iuris Pontif.pag.*78.Alagona *in compendio iuris Canon.pag.*588. remiſſiuè Ximen.*in concord. p.* 2. refertur ab Ant.Auguſt.*collect.*2.*Decret.lib.*4 *tit.*8.*c.*1.

2 *Fama tamen,*&c.]Notatur ad hoc, quòd ante contractum matrimonium vt illud impediatur ſufficit fama impedimenti ſine alia eius probatione,*l.*18. *tit.*9.*p. p.*4.Couarr.*de ſponſal.p.*2.*c.*6.§.10.*n.*20.Duen.*reg.*599. *limit.*6.Maſcard.*de probat.concluſ.*410.*n.*9.*& cõcl.*733. *n.*17.*& concluſ.*1031.*n.*11.*cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.*1.*diſput.*71.*n.*13.Gutier.*eod.tract.c.*36. *n.* 13. quod quidem notabile verum eſt, quamuis ſponſalia iuramento confirmata ſint,quia in hoc text.dicitur famam impedire matrimonium contrahendum fide data, & gloſſ.*hîc verbo fide.*explicat,id eſt,iuramento;ita docet Butr.*hîc n.*6.& Abb.*n.*5.Couarr.*d.*§.10.*n.*21.Maſcard. *concl.*1035.*n.*15.Sanch.*d.diſp.*71 *n.*14.Gutier.*d. n.*53. vbi aſſerit non obſtare text.*in c. cùm in tua, ſuprà de ſponſal.*vbi vltra perſonam fide dignam requiritur fama,eo quòd ſponſalia iurata erant, quia ibi teſtis non deponebat,ſed tantùm denunciauit.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio quando alicui conceditur vt poſſit contrahere in certo gradu aliàs prohibito, requiritur quòd vterque contrahentium toto gradu diſtet à ſtipite, præſertim ſi hoc habet conſuetudo.*
2 *Diſpenſandi poteſtas conſuetudine reſtringi poteſt vt caueatur ſcandalum.*
3 *Filiorum vnuſquiſque facit ſuam lineam.*
4 *Legatus an poſſit diſpenſare in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis lege tantum Canonica prohibitis, quando eſſet in prouincia remota,oſtenditur.*

Cap. Quòd dilectio. III

Cæleſt. III.

DIſpenſatio quando alicui conceditur vt poſſit contrahere,v.g.in quarto gradu, vterque debet diſtare in quarto, alioquin ſi alter diſtaret in tertio ſtipite,non valeret diſpenſatio, præſertim ſi hoc habet conſuetudo loci,cui ſtandum eſt ad vitandum ſcandalũ.Colligunt ex Ordin.Abb. antiq. Innoc.Collect. Zabarell.Ioan.Andr.Hoſt.Butr Anch. Panor. Præpoſ. Alex.de Neuo,Caniſ.Cuiac.Viu. *in rationali lib.* 4.*iur. Pontif.pag.*79.Alagona *in compend.iur.Canon.pag.*588. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.*&* 2.refertur ab Ant. Aug.*collect.*2.*Decret.lib.* 4.*tit.*8.*c.*2. 1

Quæ permiſſum eſt hominibus, &c.]Notatur ad hoc, quòd ratione conſuetudinis reſtringenda eſt poteſtas diſpenſandi vt caueatur ſcandalum,Gambac.*de auctoritate legati,lib.*10.*n.*194.Sanch.*de matrim. lib.*8 *diſp.* 1.*n.*8. 2

Per deſcendentem lineam,&c]Notatur ad hoc,quòd vnuſquiſque filiorum facit ſuam lineam, vt per Valaſc.*tom.*5.*conſult.*171.*n.*8. 3

Apoſtolica Sedis Legati.]Notatur ad hoc,quòd legatus poteſt diſpenſare in gradibus conſanguinitatis,vel affinitatis lege tantùm Canonica prohibitis, quando eſſet in prouincia ita remota vt facilè Papam conſulere nequiret,vt per Gambac.*de offic.legati,lib.*7. *numer.* 375.*& ſeq.* Sed contrarium verius eſt, imò legato Pontificis integrum non eſſe in his impedimentis diſpenſare, reſoluunt Gaët. *in repet. cap. ad limina* 30. *quaſt.*1.§.4.*quaſt.*134.*num.*361.*& quaſt.*115. *num.* 313. *& ſeq.*Couarr.*de ſponſ.part.*2.*c.*6.§ 10. *num.* 11. Henriq.*in ſumma,lib.*12.*c.*3.*num.*1. Azor. *inſtit.moral. p.* 2. *lib.*5 *c.*30.*quaſ.*15 Sanch.*d.lib.*8.*diſp.* 6. *num.* 15. nam gloſſ.*hic verbo indulgentiam,*dicit legatum de auctoritate ſpeciali Papæ diſpenſaſſe, alias non tenuiſſet indulgentia ab eo conceſſa. 4

Multitudini,& obſeruatæ conſuetudini deferendum, &c]Ergo Pontifex *in præſenti,*non innititur interpretationi ſtrictæ faciendæ diſpenſationis, ſed ratione conſuetudinis,quæ in eo loco vigebat,ex cuius violatione ſcandalum oriebatur,ita gloſſ. *hîc verbo vterque,* Couarr.*d.*§.10.*num.*15.Petr.de Ledeſma *de matrim. q.* 54.*art.*2.*ad finem,*Sanch.*de matrim.lib.*8. *diſp.* 1. *n.*33. *prope fin.* 5

SVMMARIVM.

1 *Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege Canonica poſt Baptiſmum non ſeparantur.*
2 *Matrimonium apud infideles legitimè & validè contrahi poteſt.*
3 *Repudij libellum dant inter ſe Iudæi.*

4 *Matrimo*

4 *Matrimonium inter Iudæos initum pacto expreſſo vt liceat dare bellum repudij ſecundum ritum eorum eſt inualidum.*

Cap. De Infidelibus. IV.

Innocent III.

1 INfideles coniuncti matrimonio in gradu prohibito ab Eccleſia, ſi conuertantur non ſunt ſeparandi, quia quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Colligunte x Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancbar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 80. Alagona *in cōpend. iur. Canon. pag.* 588. remiſſiue Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 10. *c.* 1.

2 Collige ex text. matrimonium apud infideles legitimè, & validè contrahi poſſe, vide Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 8. & 9. & *lib.* 7. *diſp.* 73. *n.* 2. Bonac. *eod. tract. quæſt.* 2. *puncto* 2. *num.* 2. Addunt nonnulli quòd matrimonium Iudæorum (quia non habet ſuum ſignificatum ex quo non poteſt denotare vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam (etiamſi ad fidem conuertātur, non prius effici Sacramentum, quam iterum inter ſe contrahant in facie Eccleſiæ, vt viſum eſt Palud. & Capr. *in* 4. *ſentent. diſt.* 26. *quæſt. vnica, art.* 6. *ad* 2. Verùm contrarium in hac parte, ſc. quòd ad hoc vt efficiatur ſacramentum, ſufficiat quòd permaneant in antiquo contractu, & mutuum conſenſum quocunque ſigno viſibili etiam nuda copula declarent, magis communiter recipitur à nonioribus, vt docent Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt.* 59. *art.* 2. *dub.* 33. Bellarm. *lib.* 1. *tit. de matrim. c.* 5. Nauarr. *conſil.* 4. *ſub tit. de pacto in antiq.* & *conſil.* 2. *ad fin. de conuerſ. infid. in nouis*, Hēriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 8. *num.* 1. *ad fin.* & *c.* 15. *numer.* 3. Veg. *in ſumma, lib.* 4. *caſu* 319. Rebell. *de oblig. inſtit. part.* 2. *lib.* 2. *q.* 6. *num.* 1. Sanch. *d. lib.* 2. *diſp.* 9. *num.* 5. Bonac. *d. q.* 2. *punct.* 2. *n.* 5. Gutier. *de matrim. c.* 42. Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſt. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 12. Vnde probabiliter defendi poteſt hanc expreſſionem, vel ratificationem conſenſus non opus eſſe fieri corā parocho, & teſtibus iuxta formam Concilij Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim. cap.* 1. quia dictum Concilij Decretum requirit præſentiam parochi, & teſtium, vt contractus validè celebretur, nos verò ſupponimus contractum infidelium validè celebratum fuiſſe ante Baptiſmum, conſequenter non videtur neceſſaria præſentia parochi, & teſtium vt matrimonium infidelium poſt ſuſceptum Baptiſmum fiat Sacramentum, ſed videtur ſufficere expreſſio noui conſenſus, vel ratificatio præcedentis, qua poſita fit ſacramentum matrimonij, & recipitur ſacramentalis gratia ad ritè obeunda munia coniugalia, ita Sanch. *diſp.* 9. *num.* 1. Gutier. *d. c.* 42. *num.* 6. Rebell. *d. quæſt.* 6. *num.* 5. Fr. Emman. *in ſumma, part.* 1. *c.* 230. *num.* 1. Bonacin. *d. quæſt.* 2. *punct.* 2. *n.* 9. de qua re commodiùs agam *ad c. gaudemus infr. de diuortijs.*

3 In gloſſ. *Eſſe matrimonium*, fin. ibi. *ſed ipſi ſeparātur dato repudij libello*, quia repudij libellum dant inter ſe Iudæi, Couarr. *de ſponſ. part.* 2. *c.* 7. §. 4. *numer.* 3. omnes *hîc in præſenti*, videlicet Ioan. Andr. *num.* 5. Zabar. *n.* 4. Anch. *num.* 4. Butr. *num.* 9. Abb. *num.* 6. Alexand. de Neuo, *num.* 10. Præpoſ. *num.* 5. *verſ. item nota*, Tiraq. *de primog. quæſt.* 66. *ſub numer.* 25. Sanch. *de matrim. lib.* 5. *diſp.* 12. *num.* 1. Anton. Ricc. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtentium, lib.* 2. *c.* 18. *num.* 11. vbi *num.* 12. cum Bald. Tiraq. & alijs ſubdit poſſe Iudæum impunè facto repudio tranſire ad ſecunda vota, & *num.* 13. aduerti ex eod. Bald. *conſil.* 428. *num.* 4. *lib.* 5. cùm iſta repudiatio ſit de concernentibus ritus, meritò fieri debere coram ſacerdote Iudæorum, non autem coram Epiſcopo.

In gloſſ. ibi. *ſed hoc eſt contra ſubſtantiam matrimonij* Notatur ad hoc, quòd matrimonium inter Iudæos initum pacto expreſſo, vt liceat dare libellum repudij ſecundum ritum eorum, eſt inualidum: ita Hoſtienſ. *hîc in fine*, Couarr. *d. part.* 3. *c.* 3. §. 1. *num.* 5. Sanchez *d. diſp.* 12. *num.* 3. quicquid contrarium defendant Abb. *hîc num.* 6. Anchar. *n.* 4. Butr. *n.* 9. Alexand. de Neuo *n.* 10. Præpoſ. *n.* 5. *verſ. item nota*, & Anton. Ricc. *d. c.* 18. *n.* 11. *in fine.* 4

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinei mariti cum conſanguineis vxoris licitè contrahere poſſunt.*

2 *Conſuetudo contrahendi matrimonium in gradibus conſanguinitatis, ſeu affinitatis iure prohibitis an & quando valeat, oſtenditur.*

Cap. Quod Super. V.

COnſanguinei mariti poſſunt accipere conſanguineos vxoris, quia nulla eſt affinitas. Item conſuetudo contrahendi inter gradus prohibitos eſt corruptela, & non valet. Colligunt ex Ordin. Abb antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 80. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 588. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 10. *c.* 2. 1

Non obſtante conſuetudine, &c.] Ergo non valet cōſuetudo contrahendi matrimonium in gradibus conſanguinitatis, ſeu affinitatis iure prohibitis, quod quidem videtur ex diametro obſtare deciſioni text. *in cap. ſuper eo, de cognat. ſpirituali*, quatenus probat quòd ſi conſuetudine inductum ſit, vt alioqui vtantur matrimonio in gradu prohibito contracto tolerandi ſunt: quapropter in his iuribus concordandis non eodem modo iuris Canonici DD. loquuti ſunt, varijs enim diſtinctiooibus rem iſtam obſcurarunt dum explicare conantur, vt videre licet apud Ordinarios *in præſenti*, & Couarr. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. §. 10. *num.* 18. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 1. *num.* 5. 2

Præceptores igitur noſtri difficultati ſuccumbentes reſponderunt text. *in præſenti*, cui ſimilis eſt *cap. non debet, ad fin. infrà hoc tit.* eſſe Innocent. III. vt patet ex origin. Concil. Lateranen. ſub eod Pontifice. At verò *d. cap. ſuper eo*, eſſe Alexand. III. qui multis annis præceſſit Innocentium, atque adeò nil mirum ſi conſuetudo illa valuiſſet tempore *d. cap. ſuper eo*, quamuis poſtea fuerit reprobata per text. *in præſenti*: ſecundò iidem præceptores reſpondent quòd per text. *in præſenti*, tantùm reprobatur conſuetudo in conſanguinitate, & affinitate carnali, quod non debet extendi ad cognationem ſpiritualem, in qua eſt minor ratio; & ideò mihi videtur quemlibet ex his Præceptorum intellectibus poſſe ſuſtineri, ſi euitare velis difficultates quas in his iuribus conciliandis eleuant dum plures intellectus referunt, Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 4. & Baſil. Ponc. *de imped. matrim. c.* 1. §. 2. 3

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſatio facta à Papa contrahendi in gradu prohibito ſi eſt ex falſa cauſa non valet, niſi de nouo à Papa confirmetur.*

a *Diſpen*

2 *Diſpenſatio erit ſubreptitia ſi tempore conceſſionis Pōtificis, vel pœnitentiaria cauſa allegata vera non ſint, quamuis tempore ſubſequenti vera exiſtant.*

3 *Diſpenſationem, & actus validitatem inducit Papæ & ſuperioris tolerantia.*

4 *Conſenſus ſuperiorum inducitur per eorum patientiam, vel tolerantiam.*

5 *Declaratur text. in c. cùm iam dudum, ſupr. de prabend.*

6 *Diſpenſare in Concilio generali etiam ex magna cauſa Epiſcopi non conceditur, niſi deſit recurſus ad Papam.*

7 *Diſpenſare in impedimentis iure Pontificio dirimentibus matrimonium ſolius eſt Pontificis.*

8 *Legatus etiam à latere non poteſt diſpenſare in impedimentis iure Pontificio dirimentibus matrimonium.*

9 *Priuilegium vitiat falſa cauſa.*

10 *Diſpenſationis cauſa ceſſante ceſſat diſpenſatio.*

11 *Liberorum fauore mitius eſt agendum quando is, qui reliquit, plures filios habet.*

Cap. Quia circa. IV.

1 DIſpenſatio obtenta à Papa ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto in gradu prohibito non valet ſi ibi cauſa falſa ſit expreſſa, [illegible] poſtea eam Papa confirmaret. Colligūt ex Ordin. [illegible] Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. [illegible] Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 8 Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 558 remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Falſa nobis cauſa*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſubreptitia erit diſpenſatio ſi tempore conceſſionis Pontificis, vel pœnitentiarij cauſæ allegatæ veræ non ſint, quamuis tempore ſubſequenti veræ exiſtant, ita docent *in præſenti* Hoſt. *verbo regreſſa*, Ioan. Andr. *num.* 3. Auton. *num.* 3. *notab.* 3. Abb. *n.* 5. Alexand de Neuo *n.* 4. Præpoſ. *n.* 1. *notab.* 3. Rebuff. *tom.* 2. *ad leges Galliæ, tit. de reſcript. in præf. n.* 56. *verſ.* 14. Petr. de Ledeſma *in ſum. p.* 1. *tract. de Sacram. de matrim. c.* 27. *poſt* 7. *concl. diffic.* 4. Fr. Emmā. *in ſum. tom.* 1. *c.* 238. *n. vlt.* Maſcard. *de probat. concl.* 1128. *n.* 22. Gut. *can. l. b.* 15. *n.* 131. & 152. quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 10. *num.* 4.

3 *Diſſimulare poteris*, &c.] Notatur ad hoc, quòd tolerantia Papæ, & ſuperioris inducit diſpenſationem, & actus validitatem, vt per Conzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 9. §. 2. *num.* 87. Alexand Rauden. *de analogis, c.* 39. *num.* 147. *cum ſeqq.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *co* [illegible]

4 *par.* 19. *num.* 64. & per patientiam, vel tolerantiam ſuperiorum inducitur eorum conſenſus, Hippol. *conſ.* 46. *num* 31. & *conſ.* 107. *num* 3. & 4.

5 Nec obſtat text. *in cap. cùm iam dudum, ſupr. de preb.* ex quo conſtare videtur Principis diſſimulationem non inducere diſpenſationem. Quidam enim reſpondent aliud eſſe impunitate ac facto Principem tolerare, tunc enim non inducitur diſpenſatio, iuxta *d. c. cùm iam dudum*; aliud verò reſpondendo dicere *toleramus*, vel *toleratur*, tunc enim diſpenſat iuxta text. *in præſenti*, ita gloſ. & Ordinarij omnes *hic*, Sylueſt. *verbo lex, q.* 6. *ad fin.* Brunor. à Sole *in locis commun. litt. M, verbo matrimonium toleratur.* Alij verò melius tenent, quòd in hoc text. coniuges bona fide exiſtimabant ſe legitimè coniugatos eſſe, & ex veritatis detectione timebatur graue ſcandalum; quapropter Pontifex tacendum, & diſſimulandum eſſe dicit, illóſque matrimonio illo putatiuo, & inuincibili ignorantia excuſato permittendos eſſe: ita Couarr. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. §. 10. *num.* 15. Medina *in codice de conf. tract.* 2. *de conf. dimidiata iterandu, verſ. corollariè ſequitur ex dicto*, Cordub. *in ſūma, quaſt.* 189. *punct.* 1. Nauarr. *in cap. ſi quis autem, de pœnit.*

Barboſ. Collect. Tom. II.

diſt. 7. *n.* 67. *vſque ad n.* 73. & *conſ.* 9. *n.* 1. *de tempor. ordinat.* & *conſil.* 42. *de ſponſ. in antiq.* Ferrer. *in conſtit. Cataloniæ, gloſ.* 6. *n.* 119. *cum ſeqq* Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 38. *n.* 12. Gutier. *eod. tract. c.* 48. *n.* 1.

Poteris.] Notatur ad hoc, quòd non conceditur Epiſcopo diſpenſare in Concilio generali ex magna cauſa, niſi deſit recurſus ad Pontificem, vt per Henriq. *in ſumma, lib.* 12. *c.* 3. *num.* 1. *in comment. lit. G*, vide tamen Doctores citatos *in meo tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 35. *n.* 26. 6

In gloſſ. *A Sede Apoſt.* ibi, *ſolus Papa*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſolius Pontificis eſt diſpenſare in impedimentis ſolo iure Pontificio dirimentibus matrimonium, ad quod plures refert DD. Sanch. *d. lib.* 8. *diſp.* 6. *n.* 13. quibus adde Nicol. Gara. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 344. Armendar. *in adit. ad recop. legum Nauarræ. lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *n.* 28. & *lib.* 5. *tit.* 15. *l.* 1. *n.* 98. & *ſeq.* & plures quos refero ego ipſe *d. p.* 2. *alleg.* 35. *num.* 2. vbi *n.* 3. *cum ſeqq.* cumulo aliquos caſus, quibus poteſt Epiſcopus diſpenſare in impedimentis dirimentibus. 7.

In ead. gloſ. ibi, & *non Legatus.* Intellige quamuis à Latere ſit, vt per Couarr. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 6. § 10. *n.* 11. Henr. *in ſum. lib.* 12. *c.* 3. *n.* 1. Sanch. *d. diſp.* 6. *n.* 5. 8

In gloſ. *Falſa*, fin. Notatur ad hoc, quòd falſa cauſa vitiat priuilegium, & nullius valoris ſunt ea, quæ ex falſa cauſa facta fuerunt, Menoch. *conſ.* 91. *num.* 40. *cum ſeq.* & diſpenſationis cauſa ceſſante ceſſat diſpenſatio, vt per Tiraq. *in tract. Ceſſante cauſa, p.* 1. *lit. D. n.* 91. 9 10

Notatur etiam ad hoc, quòd mitiùs eſt agendum fauore liberorum quando is, qui deliquit, plures filios habet, ita Tiraq. *de pœn. temp. cauſa* 26. *n.* 1. 11

SVMMARIVM.

1 *Teſtes, qui de conſanguinitate deponunt, à ſtipite vel germine computationem incipere debent.*

2 *Teſtes ſuper conſanguinitate deponentes debent gradus clara computatione diſtinguere.*

3 *Teſtes ſuper conſanguinitate deponentes tenentur efficacem cauſam & probabilem rationem dicti ſui reddere.*

4 *Teſtes de auditu alieno an & quando probent conſanguinitatem, remiſſiue.*

Cap. Tua nos. VII.

TEſtes, qui producuntur ad faciendum diuortium cùm computantur gradus conſanguinitatis, debent incipere à parentibus, id eſt, à ſtipite, vel germine, diſtinguendo gradus per ordinem, deſignando perſonas propriis nominibus, vel æquipollentibus iudiciis, præſertim quia ſæpe teſtantur de auditu, quòd minus eſt validum, ideo in hac materia non eſt nimiū laxanda facultas. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 83. Alagona *in cōpendio iuris Canon. pag.* 588 remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 2. referrur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 4. *tit.* 3. *c.* 2. 1

Diſtinguere gradus, &c.] Notatur ad hoc, quòd teſtes ſuper conſanguinitate deponentes debent gradus clara computatione diſtinguere, vt per Tiraq. *de retract. tit.* 1. *gloſ.* 16. *n.* 1. 6. & 7. Farin. *in praxi crim. p.* 2. *q.* 69. *num* 17. tenentur enim efficacem cauſam, & probabilem rationem dicti ſui reddere in conſanguinitatis probatione. Belac. *tom.* 1. *com. opin. lib.* 6. *tit.* 47. *n.* 100. Ioſeph. Ludou. *tom.* 3. *tit. de prob. concl. vnic. verſ. infertur* 123. Maſcard *concl.* 69. & *cōcl.* 419. *n.* 12. & *concl.* 1396. *n.* 25. 2

num. 25. Menoch. *conſil.* 321. *num.* 6. *cum ſeq.* Farin. *d. p.* 2. *q.* 70. *n.* 88.

4 *Teſtimonium perhibeant de auditu.*] An & quando teſtes de auditu alieno probent conſanguinitatem, & affinitatem, vide Fulu. Pac. *de probat. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 43. Surd. *deciſ.* 345. Maſcard. *concluſ.* 304. *n.* 39. Farinac. *d. q.* 69. *n.* 103. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio contrahendi in ſecundo & tertio genere affinitatis, tollitur, & etiam illa, quæ erat inter filios ſecundarum nuptiarum cum conſanguineis primi mariti mortui, & ſtatuitur vt deinceps prohibitio coniugij vltra quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non extendatur, conſtitutionibus, & longinqua conſuetudine in contrarium non obſtantibus.*

2 *Leges humanæ mutari poſſunt.*

3 *Matrimonium inter conſanguineos olim fuit interdictũ vſque ad ſeptimum gradum, hodie verò vſque ad quartum.*

4 *Affinitas orta ex copula licita dirimit matrimoniũ vſque ad quartum gradum etiam attento Conc. Trid.*

5 *Affinitas orta ex copula illicita non extenditur vltra ſecundam gradum.*

6 *Matrimonij prohibitio & irritatio inter aſcendentes & deſcendentes iure naturæ inducta ad quem gradum protrahatur, remiſſiuè.*

7 *Matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens impetrata illius diſpenſatione non reconualeſcet niſi accedat nouus vtriuſque conſenſus.*

8 *Filij legitimantur, qui nati ſunt ex matrimonio nulliter contracto inter conſanguineos ſi obtineatur diſpẽſatio ad validandum matrimonium, & legitimandam prolem, quamuis non potuerit effectum ſortiri propter ſuperuenientem mortem alterius ex coniugibus.*

9 *Præſcriptio nulla currit contra matrimonium.*

Cap. Non debet. VIII.

1 PRohibitionem contrahendi io ſecundo & tertio geoere affinitatis tollit hæc conſtit. & etiam illam, quæ erat inter filios ſecundarum nuptiarum cum coonſanguioeis primi mariti mortui, & ſtatuit vt deinceps prohibitio coniugij vltra quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum non extendatur, conſtitutionibus, & longinqua conſuetudine in contrarium non obſtantibus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Vivian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 83. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 589. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 4. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 3. *c.* 3. & eſt in Concil. generali Lateran. ſub Alexand. III. *c.* 50.

2 *Statuta quandoque varientur humana.*] Notatur ad hoc, quòd leges humanæ mutari poſſunt, vt per Mantuam *lib.* 1. *dialog.* 14. Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 9. *gloſ.* 2. *num.* 53. Couarr. *in c. alma mater, part.* 2. *in princ. num.* 2. Caſſan. *in conſuetudinibus Burg. rub.* 3. §. 2. *in fin. num.* 2. *pag.* 97. Perez *ad tit.* 3. *lib.* 2. *Ordin. pag.* 199. Lancellot. Conrad *in templo omnium iud. lib.* 2. *c.* 1. §. 4. *verſ.* 3. Gregor. *l.* 13. *verbo mudar, tit.* 3. *part.* 3. Sayr. *in claui regia, lib.* 3. *c.* 3. *n.* 7. *&* *c.* 10. *num.* 32. Bobadil. *in ſua politic. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 8.

3 *Quartum conſanguinitatis, & affinitatis gradum, &c.*] Olim Eccleſia cooiugum interdixerat vſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum, vt conſtat ex *cap.* 1. *& cap. nulli* 35 *quæſt.* 3. *& c. ad ſidem* 35. *quæſt.* 5. *cum ſimilibus.* Poſtmodum autem ſub Inoocent. III. in Concil. Lateraneo. de quo *in hoc text.* reſtricti ſunt gradus conſanguinitatis vſque ad quartum, & docent Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 53. *n.* 1. Baſil. Ponc. *de impediment. matrimon. c.* 38. §. 1. *verſ. præterea,* Bonac. *de matrimon. quæſt.* 3. *punct.* 5. §. 1. *num.* 7. *cum ſeqq.* quæ reſtrictio intelligenda eſt non ſolùm in collateralium linea, ſed etiam in recta aſcendentium, & deſcendentium, itaut quicunque conſanguinei vltra quartum gradum poſſint matrimonio iungi, ita Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 51. *num.* 22.

Quæſtio eſt, vtrùm hodie affinitas orta ex copula licita dirimat matrimonium vſque ad qoartum gradum, prout diſponit text. *in præſenti* in quo dubio illa eſt communis Doctorum reſolutio Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim. cap.* 4. reſtringere tantùm affinitatem ex fornicatione contractam, aliam verò, quæ procedit ea copula licita, cùm ſit omiſſa à noua diſpoſitione Concilij *in d. cap.* 4. intelligi ſecundùm ius antiquum, de quo *in hoc text.* Quare affinitatem ea copula licita ortam etiam hodie poſt Concil. Trid. dirimere vſque ad quartum gradum, ac per conſequens in ea vigere diſpoſitionem huius text. tenent Nauarr. *in man. c.* 23. *num.* 43. Viuald. *in candel. aur. tit. de Sacram part.* 3 vbi *de matrim. num.* 295. Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 12. *verſ. conſanguinitatis,* Lar. *in l. ſi quis à liberis, in princip. n.* 90. *ff. de lib. agnoſc.* Emman. Sà *in ſumma, verbo matrimonium, tit. de imped. matrim. n.* 13. Perez *l.* 5. *col.* 5. *tit.* 15. *lib.* 8. *Ordin.* Llam. *part.* 3. *methodi curatorum, c.* 8. §. 19. Tolet. *in ſum. lib.* 7. *c.* 11. *num.* 4. Azeued. *l.* 7. *num.* 9. *tit.* 20. *lib.* 8. *noua recop.* Valent. *p.* 4. *diſp.* 10. *quæſt.* 5. *punct.* 3. vbi *de imped. affinitatis* Fr. Emman. *in ſumm. cap.* 228. *num.* 4. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 1. *H*, Rebell. *de oblig. iuſt. part.* 2. *lib.* 3. *quæſt.* 15. *num.* 6. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 67. *n.* 5. Gutier. *eod. tract. c.* 99. *num.* 14. Bonac. *eod. tract. quæſt.* 3. *punct.* 12. *num.* 6. 4

Hæc de affioitate orta ex copula licita, quoad illam verò, quæ ex fornicaria & illicita oritur iam hodie per dictum Concilij decretum *in d. cap.* 4. dicendum eſt vltra ſecundum gradum non extendi, vt aduertunt Sanch. *d. diſp.* 67. *n.* 4. Baſil. Ponc. *de impediment. matrim. cap.* 38. §. 1. *verſic. deinde.* Gutier. *d. cap.* 99. *num.* 12. Bonacina *d. puncto* 12. *num.* 16. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib.* 4. *tit.* 15. *l.* 1. *de matrimon. in declarat. num.* 92. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 149. *n.* 116. & declarauit Pius V. in ſuo motu proprio incip. *Ad Romanum.* Itaut iam hodie ſi quis rem habeat cum affine ex fornicatione, in tertio, vel quarto gradu, non tenebitur in foro Conſcientiæ huiuſmodi circumſtantiæ meminiſſe, quia cùm illa iuxta ſupradicta hodie ad inceſtum non ſpectet, nec aliam ſpecialem deformitatem habere poſſit, vt conſtat, non eſt cur de ipſa mentio fiat, vt tenent Ledeſma *de matrim. quæſt.* 55. *art.* 3. *dub.* 5. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 206. *num.* 1. *concl.* 2. Sanch. *d. diſp.* 67. *n.* 8. Vnde inferri poteſt reſolutio ad illud dubium admodum vtile, & neceſſarium, à nullo autem ex his, quos videre licuit, tractum, ſeu agitatum, vtrùm ſcilicet impedimentum affinitatis proueniens ea matrimonio conſummato, quod tamen ex aliquo capite nullum extitit, ad ſecundum gradum hodie ſit reſtrictum? in quo pars affirmatiua ex eo videtur comprobari quod ſuppoſita matrimooij nullitate verum eſt copulam inter contrahentes habitam fornicariam extitiſſe, ſed affinitas ex fornicatione ſecundum gradum noo egreditur, iuxta Trid. Conc. ac Pij V. declarationem; ergo idem dicendum eſt de ea, quæ ratione matrimonij ita inualidi habita eſt. Iuuat quia affioitas reſultans ex quacumque 5

copula,

copula, quæ coniugalis non ſit, ſecundo gradu ſterminatur, Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib. 7. cap. 11. à num. 4.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. num. 3.* ſed copula habita inter tales cõiugalis non eſt; vt reſoluit Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 422. col. 3. verſ. & quidem*, Gam. *Luſit. dec.* 89. inde inferẽtes ratione prædictæ copulæ inter nubitet contrahentes habitæ etiam bona fide minimè bona propria communicari; ergo ſimiliter affinitas ex huiuſmodi copula orta ſecundum gradum excedere non debet. Verùm licèt hæc ſententia improbabilis non ſit, contrariam tamen amplecti non dubitarem ex eo quòd mihi perſuaſum habeam per Sacrũ Concil. minimè eſſe reſtrictam affinitatem remanentem ex copula habita ſub vmbra, ſeu figura matrimonij etiam inualidi, & vt ita ſentiam illud monet, quia ſcilicet Concil. Trident. reſtrinxit affinitatem ex fornicatione ex ea ratione, quia cum illâ clam perpetretur, iuxta illud, *Qui malè agit, odit lucem*, conſequenter impedimentum ex eadem proueniens occultum erat ex quo multoties eueniebat, vt plures eo irretiti matrimonium inter ſe contraherent, nec ab Eccleſia ſeparati poſſint, quia eorum impedimentum probari non poterat, & ita in perpetuo i[n]ceſtu cum maximo animarum periculo perſiſtebant, vt agnoſcunt ſupracitati: vnde cum reſpectu copulæ habitæ intuitu matrimonij etiam inualidè contract[æ] ceſſet prædictum periculum, eo quòd impedimentum ex ipſ[a] permanens notorium eſt, ſicut quodcumque aliud ex [m]aritali copula, fit conſequens dicendum tale impedimentum per Concil. minimè reſtrictum extitiſſe, iuxta reg. text. *in l. pen. verſ. de vno dubitari, ff. de ritu nupt.* quam late exornat Chald. Pereira *de poteſtate eligendi, c. 1. num. 17.* Cui etiam ſententiæ illud maxime ſuffragatur quòd non debent eſſe melioris conditionis hi, qui inualidè contraxerunt lege repugnante, quam illi, qui validè & ipſa lege approbante, iuxta reg. text. *in cap. cum qui 18. de preben. l. in 6. l. nam etſi ſeruus, ff. quod vi aut clam*, ſed illi, qui licitè & validè matrimonium inierunt, non poſſunt etiam hodie obſtante ſibi affinitatis impedimento coniungi cum conſanguineis alterius coniugis in tertio, vel in quartu gradu, iuxta text. *in præſenti*; ergo ſimiliter & hi, qui inualidè, & de facto matrimonialiter ſunt coniuncti, non poterunt intra eoſdem gradus nuptias inire, ne aliàs melioris conditionis exiſtant ſtulti, quàm prudentes, delinquentes quàm innocentes contra prædicta iura, & ſimilia citata à gloſſ. *verbo exiſtat, in d. cap. cum qui*, ex quibus huic ſententiæ magis adhæreo, cuius tamen cenſuram iudicio cuiuſlibet meliùs ſentientis remitto.

6 Vtrùm autem prohibitio & irritatio matrimonij inter aſcendentes & deſcendentes iure naturæ inducta protrahatur ad quemcumque gradum in infinitum, an verò ad ſolum primum, & vtrùm iure Eccleſiaſtico non excedat quartum, iuxta text. *in præſenti?* differunt Doctores in præſenti, vt per Couarr. *de ſponſalib. p. 2. c. 6. §. 20. num. 4.* Greg. *l. 4. verbo nunca, tit. 6. part. 4.* Humad. *l. 2. gloſ. 2. n. 24. tit. 1. part. 1.* Tolet. *lib. 7. ſum. c. 5. in fine*, Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 54. art. 3. diffic. 2. concl. vnic.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. §. 4. quæſt. 132. n. 558.* Brunel. *de ſponſ. concl. 23. num. 4.* Vaſq. *1. 2. quæſt. 74. art. 8. diſp. 112. n. 7.* Menoch. *caſu 502. num. 4. & ſeqq.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſ. 2. num. 176. lib. 5. noua recop.* Henriq. *in ſumma, d. c. 9. n. 3.* Reginald. *in praxi lib. 31. num. 119.* Rebello *d. lib. 3. q. 5. num. 12.* Ægid. *de Sacram. tom. 2. diſp. 32. dub. 1. n. 16.* Bonac. *d. quæſt. 1. puncto 5. §. 1. num. 8.*

7 In gloſ. *De cætero.* Notatur ad hoc, quòd ad ratificandum matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens impetrata impedimenti diſpenſatione hoc matrimonium non reconualeſcit, niſi nouus vtriuſque conſenſus accedat, quia cùm prior conſenſus fuerat omnino ex parte vtriuſque inualidus, eo quòd ſuper illegitimam, & inhabilem materiam cecidere, denouo vterque renouandus eſt, vt per Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 45. art. 3. dub. vlt.* Arag. *2. 2. q. 3. art. 6. concluſ. 3.* Couarr. *de ſponſ. part. 2. cap. 4. in initio, num. 5.* Greg. *l. 5. verbo le pluguieſe, in fin. tit. 2. part. 4.* Nauarr. *in man. cap. 22. num. 47. & 80. & in cap. ſi quis autem, de pœnitent. diſt. 7. n. 70. & conſ. 11. ſub tit. de ſponſ.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 220. num. 1.* Perez *l. 1. verſ. ex quibus reſpondendum, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag.* 18. Sarmient. *ſelect. lib. 6. c. 17. in fin.* Henriq. *lib. 12. cap. 1. num. 7.* Matienſ. *in rubr. d. tit. 1. gloſ. 1. num.* 66. Sanch. *de matrim. lib. 2. diſp. 35. num. 2.* Gutier. *eod. tract. cap. 47. num. 3.* Legitimantur tamen filij, qui ſunt nati ex matrimonio nuliter contracto inter coniunctos quarto gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, & poſtea obtenta fuit diſpenſatio ad validandum huiuſmodi matrimonium, & ad legitimandam prolem, quæ diſpenſatio licèt quoad matrimonium non potuerit habere effectum propter ſuperuenientiam mortis alicuius ex parentibus, valuit tamen & potuit executioni mandari gratia quoad legitimationem prolis etiam in præiudicium venientium ab inteſtato: ita Anchar. *conſ.* 409. Put. *deciſ. 483. n. 3. lib. 2.* Rota *deciſ. 206. num. 2. part. 1. diuerſ.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. §. 9. n. 57.* refert & ſequitur Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de diſciplina cleric. §. 3. n. 21.* Seraphin. *deciſ.* 1121.

In gloſ. *Nulla longinquitate.* ibi, *& ita nulla præſcriptio currit contra matrimonium.* Vide Bald. *de præſcript. part. 1. ſexta princip. num. 3. verſ. quintus caſus*, Boer. *deciſ. 262. n. 17. col. 1.* 8

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contrahere poteſt diſtans à ſtipite quarto gradu, vel citeriori cum diſtante quinto, vel vlteriori.*

2 *Conſanguinei duo inæqualiter diſtantes à ſtipite, ſi alter diſtet vltra quartum gradum, poſſunt matrimonio copulari.*

3 *Arborem conſanguinitatis, & affinitatis qui Doctores declarent, referuntur.*

4 *Computatio graduum in materia matrimoniali tam in foro Eccleſiaſtico, quàm ſeculari, ſecundùm ius Canonicum eſt facienda, quoad temporalia ſecundùm ius ciuile.*

Cap. Vir qui. IX. & fin.

Greg. IX.

Vir ſi diſtat à ſtipite in quarto gradu, & mulier in quinto, poſſunt ſine diſpenſatione contrahere, quia quanto gradu remotior diſtat à ſtipite, in tanto diſtat à quolibet deſcendentium per aliam lineam ex eodem ſtipite. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 85. Alagona *in cõpendio iuris Canonici, pag.* 589. remiſſiuè Ximen. *in concord. part. 2.* 1

Collige ex text. quòd duo conſanguinei inæqualiter diſtantes à ſtipite, ſi alter diſtet vltra quartum gradum, alter verò intra illum, poſſunt matrimonio copulari, ita Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 53. n. 4.* vbi *n. 5.* reprobat limitationem eorum, qui temperabant hanc principalem reſolutionem, niſi alter eorum diſtet à ſtipite in primo gradu, ita vt minimè validum 2

ſit matrimonium inter ipſum, & alium diſtantem ab eodem ſtipite in quinto, vel alio vlteriori gradu, contra quam limitationem inſurgit idem Sanchez pluribus pro ſua parte citatis Doctoribus, vt apud eundem videri poteſt.

3 Hic erat locus arboris conſanguinitatis, & affinitatis, quia tamen de eius declaratione DD. diffuſè tractarunt, in computatione graduum, regulas conſtituendo, qui eas videre cupit conſulat Syluest. *verbo matrimonium* 8. *quæſt.* 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *num.* 141. Henriq. *lib.* 12. *c.* 9. Sanch. *d. lib.* 5. *diſp.* 50. Ægid. *de Sacram. tom.* 2. *diſp.* 32. *dub.* 1. Gutierr. *de matrim.* c. 98. Bonac. *eod. tract. quæſt.* 3. *puncto* 5. *num.* 6. Baſil. Ponc. *de imped. matrim. c.* 37. §. 1. & tengi *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.* 3. *alleg.* 51. *num.* 158. *cum ſeqq.*

4 Illud verò aduertendum duxi, gradus computationem eſſe faciendã ſecundùm ius canonicum in materia matrimoniali, tam in foro Eccleſiaſtico, quàm ſeculari, quia circa hanc ius ciuile diſponere nequit, at verò quoad alios contractus, & reliqua ciuilia iuris Cæſarei computatio eſt retinenda, cùm illa nec de iure quoad temporalia, nec de facto reprobata ſit ab Alexand. II. *in cap. ad ſedem* 35. *q.* 5. vide tamen Couarr. *de ſponſ. part.* 2. *c.* 6. §. 6. *num.* 8. Viui. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 8. *num.* 75. Cotta *in memorab. verbo Graduum,* Greg. *l.* 1. *verbo heredar, tit.* 6. *part.* 4. Surd. *conſ.* 3. *num.* 20. Rebuff. *in praxi ſuper reg. Cancellariæ Innoc. VIII. circa diſpenſationes in gradibus prohibitis, gloſ.* 1. Eſcob. *de ratiocin. comput.* 13. *n.* 2. & 3. Valaſc. *conſult.* 139. *n.* 3. Sanch. *d. diſp.* 30. *n.* 8. Steph. Grat. *diſcept. forenſ. c.* 77. *n.* 1. *cum ſeqq.*

De Frigidis, & Maleficiatis, & impotentia coëundi.

TIT. XV.

SVMMARIVM.

1 Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.
2 Frigidorum materia vbi tractetur, oſtenditur.
3 Maleficiatorum materiam qui tractent, citantur.
4 Impotentia coëundi materiam qui tractent, referuntur.
5 Impotentia coeundi duas habet cauſas, ſeu partes, prior naturalis, poſterior accidentalis.
6 Impedimentũ frigiditatis, vel coeundi aut perpetuũ, aut tẽporale eſſe poteſt, & declaratur vtrũque membrum.
7 Impotentia perpetua ad copulam iure naturali impedit matrimonium.

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in continuat. tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſeni orum Cano.* Petr. de Rãuen. *in compend. iuris Canon.* Martin Meinart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in analyſi metho dica iuris Pontificij, à pag.* 551. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitla ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſit. titulorum iuris Canon.* Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.* 366. Caniſ. *in ſum. eiuſdem iuris,* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

De Frigidis vide Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 7. *n.* 5. & 6. Marienſ. *ad rubr. tit.* 2. *gloſ.* 1. *num.* 201 *lib.* 5. *noua recop.* Baſil. Ponc. *de impedimentis matrimonij, cap.* 52. § 4. *verſ.* 1. plures refert Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 94. *num.* 5. 2

De Maleficiatis vide Martin. Delrio *diſquiſitionum magicarum, lib.* 3. *part.* 1. *quæſt.* 4. *ſect.* 8. Henriq. *d. c.* 7. *num.* 2. Baſil. Ponc *d. c.* 32. §. 5. Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 94. *cum ſeqq.* Gutier. *de matr. m. c.* 115. Bonac. *eod. tract. q.* 3. *punct.* 13. *n.* 9. *cum ſeqq.* Inter frigidum & maleficiatum diſcrimen vide apud Ioan. Baptiſtam Coſtam *de facti ſcient. & ignor. cent.* 1. *doct.* 82. 3

De impotentia coeundi vide Henriq. *d. c.* 7. *numer.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 519. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1118. 16 & 882. Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 9. *cum ſeqq.* Gutier. *d. tract. cap.* 112 Ægid. *de Sacramentis, & cenſuris, tom.* 2. *diſp.* 31 *dub.* 7. Baſil. Ponc. *d. tract.* 31. & 32. Bonac. *d. punct.* 13. *à prin.* & *de matrim. l. b.* 6. *c.* 58. 4

Ad perfectam huius rubr. & omnium iurium ſub ea contentorum intelligentiam ſcire oportet impotentiæ impedimentum duas habere cauſas, ſeu partes, prior naturalis, quæ prouenit ex defectu ipſius naturæ, ſiue ob nimiam frigiditatem, ſiue caliditatem, & hæc naturalis impotentia ſignificatur per verbum *frigidi*, quoniam frequentius prouenit ex frigiditate; ad illam tamen reducenda ſunt omnia impedimenta prouenientia ex impotentia naturali, de quibus agit *cap.* 1. 2. & 3. 33. *quæſt.* 1. & *totus hic tit. de frigidis.* Poſterior verò pars huius impedimenti accidentalis eſt, quæ prouenit ex maleficio *cap. vlt.* 33. *quæſt.* 1. vel ex morbo, aut ex aliqua ſimiliter accidentali cauſa, & hoc impedimentum ſignificatur per verbum *maleficiatis*, quemadmodum enim ad inſtar frigiditatis omnis impotentia naturalis iudicatur, quamuis ex caliditate proueniat, & ideo ſub illo nomine frigidis declaratur: ſic etiam ad inſtar malefìcij omnis impotentia accidentalis metienda eſt, & ad illam reducitur, vnde totus *tit.* tantùm de frigidis, & maleficiatis inſcribitur. 5

Hoc autem impedimentum aut perpetuum, aut temporale eſſe poteſt. Perpetuum eſt quod prouenit à natura ex complexione, vel ex aliquo accidenti, vt putà morbo, aut maleficio, ita tamen vt abſque diuino miraculo aut euidentis vitæ periculo non poſſit remedio aliquo humano reparari. Temporale eſt quod arte humana ſine vitæ periculo poteſt remoueri, & ſic impedimenta hæc diſtinguit Pontifex *in cap. fraternitatis, verſ. quamuis, infr. hoc tit.* quem ad id ſatis notandum eſſe dicunt Abb. & Præpoſ. *ibi num.* 7. Nauarr. *in man. c.* 22. *num.* 59. Sot. *in* 4. *diſt.* 34. *quæſt. vnic. art.* 2. *verſ. nihilominus.* Ruſus impedimentum perpetuum impotentiæ, aut eſſe poteſt reſpectu omnium prout eſt frigiditas, ſimiliſve cauſa ad omnes æqualis aut poteſt eſſe reſpectu vnius tantùm, prout contingit plerumque in maleficiis, & aliis multis ſimilibus cauſis, quas Doctores prædictis locis afferunt, & idem per contrarium dicendum eſt de impotentia temporali. In hoc impedimento, aut poteſt conſiderari potentia ad copulã, aut ad actum ſeu executionem ipſius potentiæ quatenus impedit. Potentia pertinet ad eſſentiam matrimonij, & per Pontifices, Iureconſultos, Doctores omnes inter impedimenta ex rei natura dirimentia refertur, quatenus verò impedit actum ad validitatem matrimonij nihil facit eo quòd actus copulæ non eſt de eſſentia matrimonij. Ratio eſt, quia obligatio, & poteſtas ad copulam eſſẽtialiter pertinet ad matrimoniũ, & conſenſus vel mutua illa obligatio, quæ efficitur ad indiuiduam vitæ conſuetudinem virtualiter, & implicite cõtinet obligationem, & poteſtatẽ 6

ad

ad copulam S.Thom.3.q.58.art.1.actus verò copulæ ad primam & eſſentialem perfectionem matrimonij, ſeu ad ſecundam accidentalem.

7 Et quibus etiam colligitur perpetuam impotentiam ad copulam ſiue ex natura,ſiue ex accidenti proueniat,ſiue ſit reſpectu omnium, ſiue vnius tantùm iure naturali impedire matrimonium, itaut contractum non valeat, de quo latè dixi *ad cap. 1. 33. quæſt.1.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text.refertur.*
2 *Conciliatio huius text.& c.laudabilem,infr.hoc tit.vbi tractetur,oſtenditur.*
3 *Mulier,quæ tempore matrimonij virgo erat, & ſtatim proclamat viri impotentiam,audienda eſt, quamuis ipſe vir impotentiam neget.*
4 *Matrimonium iam contractum diſſoluitur propter impotentiam coeundi.*
5 *Vxor viro parere debet.*
6 *Accuſatio illius redditur ſuſpecta quando multum ſtetit ad accuſandum.*
7 *Dolus præſumitur ex tarditate.*
8 *Mulier quando fatetur impedimentum, & vir negat, & matrimonij initio nihil illa proclamauit, non eſt audienda aduerſus matrimonium.*
9 *Maleficij ratione ſeparato matrimonio conceditur vtrique coniugij licentia ad aliud tranſeundum, & eo mito non eſt prius reſtaurandum.*
10 *Vicarius Epiſcopi de cauſis matrimonialibus cognoſcere poteſt.*

Cap. Accepiſti. I.

1 MAritus ſi tranſacto aliquo tempore dicat ſe eſſe frigidum ad copulam, itaut non poſſit cum vxore,nec cum alia coire,& ſi vxor idem affirmat, & probari poteſt per verum iudicium, ſeparari debent; ſed ſi deinde vir aliam ducit,eſt periurus, & cogendus redire ad primam facta pœnitentia. Item ſi vxor poſt annum, aut ad ſex menſes dicat, maritum non poſſe coire,& maritus negat,creditur marito,quia vxor ſerò reclamauit,ſi verò poſt menſem, vel duos reclamauit,ſi hoc poteſt probari per verum iudicium ſeparabitur, & mulier nubat cui vult. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innoc.Collect.Zabar.Ioan.Andr. Hoſtienſ. Butr.Ancharan. Panormit. Præpoſ. Alexand.de Neuo,Caniſ.Cuiac.Viuian.*in rationali lib.4.iuris Pontificij,pag.*88.Alagona *in cõpendio iuris Canon.pag.*590. remiſſiue Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2.deſumitur ex Burcardo *lib.19.Decretor.c. 5.tit.de diſſidio coniugij, verſ. accepiſti*,& refertur ab Anton.Auguſt.*collect.1.Decret. lib.4.tit.16.c.1.*

2 Circa intellectum huius text. quatenus probat viro poſt menſem,aut trimeſtre,aut annum ab inito matrimonio fatenti propriam frigiditatem, vxoreque eandem affirmante, ſi ea per verum iudicium probari valeat,ſtatim diſſolui poſſe matrimonium,& conciliationem alterius *in cap.laudabilem,infra hoc tit.* requirentis eſſe expectandum triennium vbi clarè non conſtat de frigiditate,agam commodiùs ad *dictum c. laudabilem.*

3 *Si autem ſtatim in ipſa nouitate,*&c.]Notatur ad hoc, quòd mulier, quæ tempore matrimonij virgo erat, & ſtatim proclamat vir impotentiam, nempe poſt menſem, aut bimeſtre,audienda eſt, quamuis vir impotentiam neget, & ſi ea probatur per rectum iudicium, diſſoluetur matrimonium. Ita Sanchez *de matrimonio.lib.7.diſp.*109.*num.* 16. *cum ſeqq.* vbi *n.*18. refert hoc non procedere quando mulier initio matrimonij proclamans erat tempore contractus corrupta,quia tunc audienda non eſt, licet intra octo dies proclamet,niſi vir conuincatur impotens per aſpectum.

Separari poteſtis.] Notatur ad hoc, quòd propter 4
impotentiam coeundi matrimonium iam contractum diſſoluitur,vt per Farinac.*in praxi criminali, part. 5. quæſt.*143.*num.*6.Bonac. *de matrim. quæſt. 3.punct.*13. *num.*12.

Eo quòd caput eſt mulieris.]Notatur ad hoc, quòd 5
vxor viro parere debet, vt per Tiraquel. *l. 1. connubiali,gloſ.1.part.1. num.* 13. vbi etiam refert ideo prohibitum eſſe ne mulieres comam amputarent vt mariti quicquam in eis inuenirent vnde poſſent vxores trahere,& ligare,Couarr.*de ſponſalibus,part. 2.c.7. numer.*4.D.Barboſa *in l.maritum.num.*53.*ff. ſolut. matrim.*

Quia ſi proclamare valuit,cur tandiu tacuit?] Hinc 6
nota quòd ſi accuſator multum ſtetit ad accuſandum, tunc eius accuſatio redditur ſuſpecta, vt per Hippol. *conſ.*82.*n.*47.*& conſ.*112.*num.*8.*&* 9.*& conſ.* 117. *n.* 45.
Flores *ad Gamam deciſ.* 143. Nam ex tarditate dolus 7
præſumitur,vt per hunc text.dicit Farin. *in praxi crimin.part.1.quæſt.46.n.*103.

Illa autem ſi prior,&c.]Notatur ad hoc,quòd quan- 8
do mulier fatetur impedimentum, & vir negat, nec illa matrimonij initio proclamauit, minimè audienda eſt proclamans aduerſus matrimonium, ſed eius petitio reiicienda eſt, ac fides habenda viro fatenti ſe conſummaſſe matrimonium,vt per Sanch.*d.diſp.*109. *n.*2.*cum ſeqq.*Baſil. Ponc. *de impedimentis matrimonij, c.*22.*§.*6.*verſ. verum.* Sed hæc reſolutio difficultatem patitur,in eóque verſatur quòd in hoc impedimento ſæpè conſtitutum eſt poſt annum & poſt tres,aut octo matrimonium dirimi poſſe,iuxta *c.vlt.hoc tit.*quinimo coguntur coniuges per triennium cohabitare, & facultatem reclamandi vſque ad triennium concedit Imp.*in Auth.ſed hodie,C.de repud.*Quare gloſ.*in præſenti verbo tacuit,*inquit hunc text.nõ habere iuris auctoritatem,quia non eſt alicuius Pontificis,aut approbati Auctoris,vt conſtat ex ſuperſcriptione,ſed communiter reprobatur gloſ.quia cùm iam redactum ſit in volumine Decretal.ex approbatione Gregor. XI. auctoritatem legis accepit,*l.1.§.cũque,C.de veteri iure enucl.* Vnde aliter difficultatem ſoluit Innoc. aliter Hoſt. & DD.antiqui,Butr verò Card.& Anchar. vix aperiunt quid ſentiant,octo interpretationes refert Præpoſ. *in præſenti.*Sed videntur mihi DD.in eo frequentiùs cõueniri,vt mulier etiam poſt duos menſes quocumque tempore, textus verò *in præſenti*, procedat quando mulier poterat ſtatim impedimentum probare, quia tunc reclamare debet intra duos menſes. Verùm interpretatio hæc, & omnes aliæ, quæ à Doctoribus afferuntur, & recenſentur nouiſſimè à Baſilio Pontio *in tractat.de Sacramento matrimonij,lib.7.c.66.num.* 10.verbis text.parum conueniunt, & ratione minimè nituntur.

Quare dicendum eſt difficultatem huiuſmodi ea forma text.eſſe apertiſſimam, colligitur enim ex toto hoc titulo quale debeat eſſe huius impedimenti iudicium,& ait hic text.quòd ſi vterque impotentiam iureiurando affirmant,etiamſi antea nullus reclamauerit, ſemper audientur.vt colligitur ex *hoc text.in princ.*ibi, *per annum,*iũctis illis verbis,ibi,*ſi illa, quæ vxor tua eſſe dicitur eadem affirmet*, quaſi velit vtriuſque coniugis affirmationem eſſe neceſſariam vt poſt annum audiantur.Sin autem alter accuſet impedimentum,alter verò neget,ſi eis,qui diuortium petit propter impotentiam

alterius, non reclamauerit intra duos menſes, non erit poſtea audiendus altero negante, quoniam lex vehementer præſumit contra eum, qui tacuit, aut nolit amplius audiri, éſtque hæc præſumptio iuris & de iure, vt DD appellant. Sapienter enim lex conſtituit, vt potius in hoc conſortio impediti maneant, quam contra vehementem præſumptionem incertas probationes admittere, quales in hac materia eſſe ſolent cũ grauiſſimo periculo, & hoc eſt quod probat hic text. & confirmatur ex eodem text. *in princip.* ibi, *& nunc primùm dixiſti*, &c. vbi innuit quòd ſi mulier eo caſu negaret mariti impotentiam, non eſſet ille audiendus, qui tanto tempore tacuit. Facta autem proteſtatione ab eo, qui petit diuortium intra breue tempus, tunc ſi ſtatim poteſt legitimè impedimentum probari, expectabitur triennium, de quo *in c. laudabilem, cum ſeqq. infra h. c tit.* itaque cùm vterque impedimentum affirmant, etſi non reclament, quocunque tempore audiuntur, ſi verò alter negat, niſi is, qui affirmat intra duos menſes reclamet, non auditur propter præſumptionem iuris, quæ ex illis duobus colligitur, ſcilicet ex taciturnitate affirmantis, & negatione alterius, confirmatur hic intellectus, ex *d. c. laudabilem*, ibi, *ambo fatentur*, & ex *d. c. vlt. in fin.* ibi, *ipſis cum ſeptima manu*, &c. quibus probatur eſſe neceſſarium vt vterque impedimentum iuret vt poſt triennium audiantur. Nec ad hæc iura diſplicet concordia, quã nunc tradit Baſil Pont. *d. tract. de Sacram. matrim. lib. 7. c. 66. n.* 11. vbi in hæc verba. Verùm ego exiſtimo in primis text. iſtum non loqui de cauſis euidenter probantibus impotentiam. Idque manifeſtè deducitur. Nam cùm adſunt ea ſigna ſiue ab initio proclamet, ſiue non, auditur, neque enim tunc licet vllo pacto cohabitatio, vt diximus. Loquitur ergo text. in eo caſu quando ſigna ſunt veriſimilia tantùm, vúltque vt ſi proclamauerit mulier ſiue virgo, ſiue corrupta, intra duos menſes à die intentatæ copulæ cõputandos, etiamſi vir renuat, & aliàs ſint ſufficientes probationes ad rectum iudicium ſe patentur, non expectato triennio. Nam etiam *in dicto c. laudabilem, hoc tit.* decernitur vt ſi aut ea probari, aut deprehendi impotentia poſſit, non expectatur triennium, quod in defectum aliarum probationum decernitur à iure. Quare ex hac parte non pugnant hi textus. At ſi fœmina non proclamat, niſi poſt annuoſ, aut dimidium, & vir affirmet ſe eſſe potentem, & illam cognouiſſe, ſiue ea corrupta, ſiue virgo ad eius poteſtatem deuenerit, ſiue etiam ſe virginem oſtentare velit, non audiendam. Quid ergo tunc fieri debet? id ſanè non explicatur *in hoc text.* At explicatum eſt *in d. c. laudabilem*, vt decernatur ſcilicet experientiæ triennium muliere negante, & viro aſſerente, vt inde ſufficiens deſumatur probatio. Præſumit enim ius in hoc text. malitiam vxoris, quæ eo tempore tacuit, atque ideo meritò ab eo tempore decernendum à iudice experimento triennij tempus. Niſi fortè poſtea vtrobique conſentientes, & ſufficientibus aliis adhibitis probationibus iuxta dicta, ſeparationem poſtulent, tunc enim non erit neceſſarium triennium expectare, ſed ſtandum deciſioni *d. c. laudabilem*, quæ de eo caſo agit. In pœnam itaque taciturnitatis potior habetur ratio iuramenti viri, & ab eo tempore decernitor triennium, ſicut conſtitutum poſtea per *d. c. laudabilem*. Hæc Baſil. Pont.

9 In gloſ. *Separare.* Notatur ad hoc, quòd ſeparato matrimonio ratione maleficij conceditur vtrique coniugi licentia aliud tranſeundi, *l. 5. & vlt. in fin. tit. 8. part.* 4. Petr. de Ledeſma *de matrim. quaſt.* 58. *art. 2. paulo ante primum dubium*, Vega *tom. 2. ſum. c. 34. caſu* 109. Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 9. num.* 2. Sanch. *d. lib. 7. diſput. 99. num.* 23.

In gloſ. *Miſſum.* Notatur ad hoc, quòd Vicarius Epiſcopi de cauſis matrimonialibus cognoſcere poteſt: ita Sbroz. *de officio Vicarum lib. 2. q. 44. in fin.* Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp.* 29. *n.* 17. & alij citati per me *de officio & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg...* 10

SVMMARIVM.

1 *Impotens ad copulam eſt impotens ad contrahendum matrimonium, ſiue ſit impedimentum ætatis, ſiue natura.*
2 *Impotentia coëundi dirimit matrimonium.*
3 *Potentia generandi in dubio præſumitur, & qui allegat contrarium debet probare.*
4 *Eunuchi, qui ſana & integra habent virilia, ſi altero carent teſticulo, apti ſunt ad matrimonium.*
5 *Hermaphroditus quando & quo ſexu matrimonium contrahere poſſit, oſtenditur.*
6 *Senes decrepiti an ſint apti ad contrahendum matrimonium, oſtenditur.*
7 *Generandi potentia ſecundum iuris præſumptionem terminatur in homine in anno 60.*
8 *Generandi terminus vltimus in fœminis eſt annus 50.*

Cap. Quod ſedem. II.

Alexand. III.

SIcut puer, qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus coniugio, ſic qui ſunt impotentes non ſunt reputandi apti ad matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Ɛened. *collect.* 83. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 91. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 590. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 16. c.* 3. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexañ. III. *p.* 50. *c.* 28. 1

Probat hic tex. impotentiam coëundi dirimere matrimonium, quòd DD. *infrà* citanda extendunt, vt etiã iure naturæ impotentia dirimat matrimonium, ex ea ſcilicet ratione, quia ad valorem matrimonij requiritur vt coniuges vna caro fieri poſſint (duo enim dicuntur in carne vna) ſed cum impotentia perpetua nõ poſſunt fieri vna caro; ergo non eſt validum matrimonium cum impotentia perpetua, ita Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 58. *art. 1. dub. 7. circa ſolutionem ad ſeptimum principale, concl.* 1. Valent. *p. 4. diſp. 10. q. 5. punct. 3 tit. de impot. verſ. conſtat autem*, Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 15. princ. n.* 96. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 2. collect.* 284. Viui. *Neapol. deciſ.* 271. Gutier. *canon. lib. 1. c. 16. n.* 12. Nauar. *conſ. 39. n. 1. ſub tit. de ſponſ. & conſ. & n. 5. & 10. ſub hoc tit. in antiq.* D. Barboſ. *in l. 1 ff. ſol. matrim. p. 1. n. 90. & ſeq.* Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 7. n.* 5. Baſil. Ponc. *de imped. m. matrim. c. 32. §.* 2. Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp.* 98. Gutier. *eod. tract. c. 112. à princ.* Bonac. *eod. tract. q. 3. punct. 13. n.* 12. Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom. 2. diſp. 31. dub. 7. n.* 77. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n.* 99. Et in dubio potentia generandi præſumitur, & qui allegat contrarium debet probare, ex Surd. *deciſ.* 85. *n.* 5. Triuiſ. *Venetiæ deciſ.* 29. quem refert Aloyſ. Ric. *d. collect. 284. in fine.* 3 2

Sic qui impotentes ſunt.] Eunuchi qui ſana & integra habent virilia, ſi altero carent teſticulo apti ſunt ad matrimonium, quia verum ſemen, idoneúmque generationi emittunt, teſticulus enim ille poteſt miniſterium generationi neceſſarium exercere: ita Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 7. c. 2. n.* 18. Sanch. *d. lib. 7. diſp* 92. *n.* 14. 4

Si

Si tamen vtroque teſticulo orbati ſint, matrimonij ſunt incapaces, quia verum ſemen emittere non poſſunt, vt declarauit Sixtus V. in quodam Motu proprio incip. *Venerabilis frater*, de anno 1587. quem referunt Petr. de Ledeſma *d. quaſt. 58. art. 1. dub. 3. circa ſolutionem ad 3. principale*, Gregor. *l. 6. verbo caſtrado tit. 2. part. 4.* Gutier. *d. cap. 16. ſub num. 17.* Stephan. Quarant. *in ſumm. Bullarij verbo Matrimonij impedimenta, in fin.* & reſoluunt Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 677. num. 6.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 235. concl. 2. num. 2.* Viuald. *in candel. aur. p. 1. tit. de matrim. num. 237.* Henriq. *d. lib. 11. c. 10. num. vltimo. & lib. 12. c. 8. num. 1.* Zerol. *in praxi Epiſc. p. 2. verbo Matrimonium*, Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 2. c. 9. in fine*. Sanch. *d. diſputat. 92. numer. 17. cum ſeqq.* Gutier. *d. c. 112. numer. 11.*

5 Hermaphroditus, in quo præualet vnus ſexus, inualide contrahit matrimonium iuxta ſexum inferiorem, in illo verò caſu in quo ſexus eſt æqualis, & neuter præualet, poteſt hermaphroditus eligere quem ſexum ipſe voluerit, & ſecundùm illum contrahere matrimonium; vide Henriq. *in ſumm. lib. 14. c. 8. numer. 6.* Vgolin. *de irregular. c. 48. §. 1. num. 3.* Sanch. *d. lib. 7. diſput. 106* Ægid. *d. diſput. 31. dub. 7. num. 89.* Gutier. *de matrim. c. 119.* Bonac. *d. punct. 13. num. 16. & 27.* quo poſtea non poteſt abuti, & vtroque incumbi, & proſterni, ſed vno electo in eo permanere debet, vt monet Torreblanc. *lib. 2. de Magia; c. 17. num. 8.* ſexus enim mutari ita vt ex fœminis mares fiant adeò litterarum monumentis eſt proditum, vt illud negare prorſus ſit inſanire, vide Plin. *lib. 7. c. 4.* Pontan. *lib. 10. de rebus Cœleſt.* vide de vxore piſcatoris poſt quartum decimum annum de muliere in virum tranſacta. Marcel. Donat. *lib. 6. hiſtor. mirab. c. 1.* Alan Cop. *dial. 1. cap. 3.* Marul. *lib. 1. numer. c. 5.* qui atteſtatur mulierem, quæ priùs filium peperit, poſtea virilem ſexum adeptam fuiſſe, Amat. Luſit. *cent. 7. curſ. 19.* vbi de Maria Pacheca apud Luſitanos verſa in matrem, Petr. Peramato *tract. 2. de regin. pregn. c. 8. fol. 117.* vbi de alia Cordubæ, & alia Martiti monacha S. Dominici, Mich. Montan. *lib. 1. experim. cap. 21.* vbi de alia, quæ dum violentius ſaltaſſet, virilia eruperunt; & quamuis aliquando ex maribus fœminas conuerti nonnulli affirment, frequentiùs tamen eſt ex fœminis fieri mares, tum quia natura ad perfectiora ſemper aſpirat, tum quia facilius eſt virilia erumpi, quàm retrocedi, & abſcondi. Gell. *lib. 6 noct. Attic. c. 4.* Hippocr. *lib. 6. epidemiar. c. 8.* Neuizan. *in ſylua nupt. verbo eſt nubendum, dum. 34.* Ioan. Schenckio *in obſeru. medic. tom. 2. lib. 4. tit. de genital. obſeru. 5.*

6 Senes adeò decrepiti, & exhauſti, vt omnino impotentes ſint ad copulam habendam, nec iudicio medicorum iuuari arte poſſunt, incapaces ſunt matrimonij, vide tamen Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. §. 4. quæſt. 120. num. 521.* Couarr. *de ſponſ. p. 2. c. 8. §. 2. num. 10. verſ. 9.* Greg. *l. 1. in fine, tit. 8. part. 4.* Viual. *d. tit. de matrim. num. 238.* Petr. de Ledeſma *d. quæſt. 58. art. 1. dub. 4. circa ſolutionem ad quartum in fin.* Matien. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 19. 3. lib. 5. noua recopil.* Pined. *in vita Diui Ioan. Baptiſtæ lib. 1. art. 1. cap. 6. pag. 85.* D. Barboſa *in l. 1. ff. ſol. matr. part. 1. num. 94.* Nauar. *conſ. 39. n. 15. & 18. ſub tit. de ſponſ. in antiq. & conſ. 4. num. 15. & 18. ſub tit. de deſponſat. impub. in nouis*, Henriq. *lib. 12. c. 7. num. 3. in commento litt. X.* Sanch. *d. diſput. 92. n. 20. cum ſeqq.* Gutier. *d. c. 112. num. 12. cum ſeqq.* Bonac. *d. punct. 13. num. 18.* plures ex antiquioribus refert Cened. *ad Decretal. collect. 38. n. 1.*

7 Curioſè Sord. *deciſ. 83. num. 9.* dicit quòd generandi potentia ſecundùm iuris præſumptionem terminatur in homine in anno ſexageſimo. & *num. 9.* quòd filius præſumitur adulteri quando maritus eſt adeò ſenex vel infirmus: attento enim naturali generandi ſtatu ſexageſimus annus eſt iam communiter viris terminus generandi, & ſi contrarium contingat, accidenti potius, quàm naturæ tribuendum eſt, gloſſ. *verbo ſexagenar. a in l. ſi paterfamilias, §. vlt. ff. de adoptio*, Menoch. *de arbitr, caſu 89. n. 58. & de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 49. n. 19.* Maſcard. *de prob. concl. 1152. num. 5.* Sanch. *d. lib. 7. diſput 32. num. 16. prope finem.* Senes tamen octogenarios & nonogenarios eo quòd luxuriæ minus dediti eſſent, genuiſſe tradit Matth. de Gradi *in comment. Raſis ad Almanc. lib. 9. c. 29.* & in centeſimo anno Sabonarol. *tract. 6. c. 21. rubr. 23.* Io. Schenckius *tom. 2. obſeru. Medic. lib. 4. obſeruat. 124.* quia ex anticipato & aſſiduo coitu homines citiùs ſeneſcunt ac moriuntur, coitus enim eſt morbus comitialis, quo breui totius corporis compago diſſoluitur ac extinguitur, vt docet Hippocrat. ex quo autem Phœnicem quingentorum annorum vita perdnraſſe, quia numquam coiuit, ſcribunt Herodot. *lib. 2. c. 5.* Mela *lib. 3. c. 9.*

In fœminis vltimus gignendi terminus eſt annus quinquageſimus, ita vt mirabile, & rarum in hac ætate gignere appellarit text. *in l. ſi maior, 12. C. de legitimis hæred.* vide Tiraq. *l. 8. connubiali gloſſ. 1. p. 6. num. 12.* Vezin. *tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 30. de adopt. num. 6.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſ. 24. num. 4 cum ſeqq. & lib. 6. præſ. 42. n. 29. & præſ. 53. num. 17.* Chald. Pereira *de poteſtate eligendi c. 4. n. 6.* Sanch. *d. diſp. 32. n. 16. in fin.* Pineda *d. c. 6.*

An ſeparato matrimonio ob impotentiam copulæ ſint reſtituenda iocalia? affirm. Caualcan. *deciſ. 18.* quem refert Aloyſ. Ricc. *d. collect. 284.* 9

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium impedit naturale impedimentum ad coitum irreparabile arte medicorum.*
2 *Impotentia perpetua ſuperueniens matrimonio non conſummato illud non dirimit.*
3 *Fœmina maleficio ita poteſt arctari vt à viro cognoſci nequeat.*

Cap. litteris. III.

SI vir contrahit cum muliere, & mulier eſt impedita, v.g. arctata, & omnino inhabilis ex infirmitate, ita vt arte medicorum adiuuari non poſſit viro datur licentia ducendi aliam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormitan. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 92.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 591.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 9. cap. 1.* 1

Tam grauem infirmitatem contraxit, &c.] Ergo impotentia perpetua ſuperueniens matrimonio nondum conſummato illud dirimit, vt per Gratian. *in ſumm. ad fin. 33. quæſt. 1.* Alberic. *in ſuo dictionar. litt. I, verbo impedimentum 15.* Iacob. Sprenger *in malleo malefic. p. 2. quæſt. 8. ad fin.* Alex. Carrer. *de ſponſal. lib. 5. c. 18.* Cæterùm veriſſima ſententia eſt matrimonium ratum non dirimi per quamcunque impotentiam ſuperuenientem, vt docent Gregor. *l. 4. verbo non ſe desfaza tit 8. part. 4.* Vinald. *in candel. p. 1. de Sacram. tit. de matrimon. num. 106.* Gaeta *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. quæſt. 18 num. 329. & quæſt 234. num. 537.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. quæſt. 58. a. 1. in dubio circa ſolutionem ad ſextum*, Tolet. *in inſtruct. ſacerd. lib. 7. c. 12.* 2

num. 4. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſ.* 1. *n.* 191. *lib.* 5. *noua recop.* Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 6. *n.* 7. *&* *lib.* 12. *c.* 8. *num.* 3. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 102. *num.* 3. vbi *nu.* 4. *in fin.* reſpondet cum gloſſ. *hic verbo contraxit*, text. *in præſenti* loqui quando impotentia præceſſit matrimonium, vt conſtat ex illis verbis, *ſi vitium illud mulier à natura contraxit.*

3 *Nec ope medicorum poterit adiuuari.*]Notatur ad hoc quòd fœmina maleficio ita poteſt arctari, vt à viro cognoſci nequeat, poteſt enim a dæmone ex multis cauſis tam in oſſibus, quàm in carnoſitate comprimi, vt per Torreblanc. *lib.* 1. *de Magia, c.* 42. *num.* 20. *cum ſeqq.* & tunc maleficium huiuſmodi ope medicorum adiuuari nequit, Griland. *de ſortileg. quæſt.* 2. *num.* 2. *&* 3. Codronch. *lib.* 3. *de morbis venef. c.* 11. 12. *&* 13. Cæſalpin. *de inueſtig. dæmon. c.* 22. *cum ſeqq.* vnde altero maleficio eſſe tollendum, quaſi licitum ſit maleficium ad bonum finem, exiſtimauerunt Codron. *lib.* 4. *de morbis venef. cap.* 9. Griland. *quæſt.* 2. *num.* 3. *&* 4. Petr. Ærod. *lib.* 8. *rerum iudic. tit.* 7. *cap* 6. Binsfeld. *in confeſſ. malefic. part.* 1. *dub.* 3. & id licere tantùm vi, & verberibus extorquere à maleficis, non autem precariò, putauit Remig. *lib.* 3. *dæmonolat. c.* 3. & demum Petr. Aureol. *in* 2. *ſent. diſt.* 34. *quæſt.* 2. & Nider. *in formicar. c.* 3. *ad fin.* voluerunt licere à maleficio parato petere vt maleficium maleficio tollat. Verùm omnes prædicti Doctores à veritate aberrant, quia maleficia nec ad bonum finem poſſunt eſſe licita, cùm in eis omnibus pactum interueniat Maiol. *tom* 1. *canicul. colloq.* 3. Codron. *d. lib.* 4. *c.* 2. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 41. maleficus enim nullo modo poteſt induci, vt per aliquem modum licitum tollat maleficium, Caſtr. *de hæres. lib.* 1. *c.* 1. Spreng. *in mall. part.* 3. *quæſt.* 16. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 96. *num* 7. *&* 19. & manifeſtum eſt non minus peccare qui orat quàm qui cogit inuitum, Caſtro *d. lib.* 1. *cap.* 15. Abuleoſ. ad *cap.* 19. *Matth. q.* 90.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens ſcienter cum impotenti ad copulam, ab ea non ſeparatur.*

2 *Impotentia perpetua vtrique coniugi nota dirimit matrimonium.*

3 *Declarantur verba text. ibi.* vt quas tanquam, *&c.*

Cap. Conſultationi. IV.

Luc. III.

1 CVm ſcienter contrahente cum arctata, Eccleſia ita ſolet iudicare, vt ſi non poſſint eam habere vt vxorem, habeat vt ſororem. Colligunt ex Ordinari Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 91. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 391. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 9. *cap.* 2.

2 *Quod licet incredibile videatur*, &c.]Notatur ad hoc quòd impotentia perpetua vtrique coniugi nota dirimit matrimonium: nam text. *in præſenti* loquitur manifeſtè de contrahente ſcienter cum arcta, vt ait *hic* Innocent. *num. vnico*, & conſtat ex contextu, quare per hunc textum ita tenent *hic* Butr. *num.* 1. Panormit. *num.* 2. Alexand. de Neuo *num.* 2. *&* 3. Præpoſit. *num.* 1. *oppoſit.* 2. Gregor. *l.* 1. *verbo marido tit.* 9. *p.* 4. Petrus de Ledeſma *de matrim. quæſt.* 59. *art.* 1. *in diffic. princ.* Vega *tom.* 1. *ſum. c.* 34. *caſu* 113. Gaëta *in repet. c. ad limina.* 30. *quæ. l.* 1. *§.* 4. *q.* 128. *n.* 531. Valent. 4. *p. diſp.* 10. *q.* 5. *vbi de impotentia, verſ. ex quo fundamento.* Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 60. *&* *conſ.* 3. *n.* 3. *ſub hoc tit. in nouis.* Tolet. *lib.* 7. *ſum. c.* 12. *n. vlt.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 233. *n.* 1. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 10 *in commento propè fin. &* *lib.* 12. *c.* 8. *n.* 1. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gl.* 1. *n.* 196. *lib.* 3. *noua recop.* D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſolut. matrim. p.* 1. *n.* 92. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 97. *n.* 2. Baſil. Ponc. *de imped. matrim. c.* 32. *§.* 5. *in princ.* plures ex antiquioribus refert Ceued. *ad Decretal. collect.* 38. *n.* 2.

Vt quas tanquā vxores habere non poſſunt, habeant vt 3
ſorores.]Phraſis hæc Pontificū multos refellit cùm exiſtimauerint ſignificare matrimonia reſcindi tantumque relinqui coniunctionem aliquam, & cohabitationem ciuilē. Cęterùm ignorantia antiquitatis lapſi ſunt; hac enim formula tantùm ſignificatur coniuges illos non daturos operā iis actibus, quos licitos efficit maritale conſortium iter eos, qui obeundo muneri potētes ſunt, ſed caſtè victuros, ac ſi cum ſorore verſarentur, manente tamen vinculo coniugij. Id in primis ſatis liquidò conſtat ex text. *in c. requiſiſti* 33. *q.* 1. quod ex Epiſtola Gregorij ad Epiſcop. Rauennatē ſcripta deſumptum eſt cùm dicat: ſi nolit eam habere quaſi ſororem, retinaculum coniugij reſcindendum eſſe. Erga vt ſororem habere non eſt ſublato matrimonij vinculo in eadem domo ſimul habitare, & caſtè viuere, alias non eſſet reſcindendum vllum retinaculum coniugij. Sed & huius phraſis ſenſum eſſe quem diximus. confirmatur amplius ex Hierōnymi *Epiſtola ad Ruſticum*, qua dicit, narrauit mihi vxor quondam tua tunc ſoror atque conſerua, quòd iuxta præceptum Apoſtoli abſtinueritis vos ex conſenſu ab opere nuptiarum, vt vacaretis orationi, &c. pluréſque alias auctoritates ad hoc cōprobandum adducit Baſil. Ponc. *d. §* 5. *verſ. ſed feſellit.* vide quæ latè dixi ad *c.* 33. *q.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeundi vbi ſtatim probari non poteſt, datur triennium ad experiendum, & ſi coniuges cū ſeptima manu propinquorum iurant, quòd dederunt operam carnali copulæ, & non potuerunt coniungi, ſtatim ſeparari debent.*

2 *Conciliantur text. in præſenti, & c.* 5. *ſup. hoc tit.*

3 *Impotentia illa cenſetur perpetua, quæ nulla arte humana abſque corporali periculo remoueri poteſt.*

4 *Matrimonium initum cum ita impotenti, aut arcta vt tali defectui abſque miraculo ſubueniri non poſſit, eſt tanquam irritum diſſoluendum.*

5 *Miraculosè fieri dicitur id quod fit modo extraordinario, & conſueto.*

7 *Matrimonium ratione frigiditatis viri diſſolutum inſtaurandum eſt ſi poſtea contingat frigidum illum aliud matrimonium contraxiſſe, & conſummaſſe.*

7 *Impotentes ſi inueniantur ad copulam qui pueri matrimonium contraxerunt, expectandum eſt vſque ad plenam pubertatem.*

8 *Triennium de quo in hoc text. quando incipiat, & an debeat eſſe continuum oſtenditur.*

10 *Quare deſideretur in præſenti vt iuret ſeptima manu propinquorum, &c. oſtenditur.*

11 *Copula coniugalis, cuius impotentia impedit matrim. validitate debet eſſe cum emiſſione ſeminis intra vas.*

12 *Iuramenti ad eſſentiam non requiritur contractus alicuius res ſacra.*

Cap.

Cap. Laudabilem. V.

Cœleſt. III.

1 FRigiditas naturalis, ſi ſtatim probari non poteſt, datur triennium ad experiendum, & poſtea ſi nolint ſimul cohabitare, & mulier per iſtud iudicium probat virum non poſſe coire cum ea, alium accipere poterit: ſi autem vir aliam acceperit, ſeparentur. Si verò ambo fatentur quòd ſe nunquam inuicem cognouerunt, & cum legitima manu propinquorum, vel ſi deeſſent, vicinorum bonæ famæ tactis Euangeliis id iurent, tunc mulier poterit ſecundum maritum accipere, vir autem ſi aliam duxerit, facta pœnitentia reuertatur ad primam, & ſunt periuri. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontific:j, pag.* 93. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 91. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 9. *c.* 3.

2 Probat hic text. vbi clarè non conſtat de frigiditate, expectandom eſſe triennium experientiæ; in quo contradicere videtur deciſioni text. *in cap. ſub hoc tit. ſtatim in princ.* decidenti viro poſt menſem, aut trimeſtre, aut annum ab inito matrimonio fatenti propriam frigiditatem, vxoréque eâdem affirmante, ſi ea per verum iudicium probari valeat, diſſolui poſſe matrimonium, illa eſt communis ad hos text. conciliatio, & in hac materia vera reſolutio, quòd ſcilicet text. in præſenti cohabitationem triennalem requirens, ſit intelligendus vbi frigiditas, & impotentia per alia ſigna vrgentia videri, aut probari non poteſt. At verò *d. cap.* 1. procedit quando impedimentum frigiditatis eſt naturale, & viſibile vt ſenſu oculorum percipi poſſit à medicis, vt ſi membrum virile ſit ſectum, vel aridum, aut quid ſimile, & tunc ſtatim fit ſeparatio matrimonij, non expectata habitatione per triennium, & pro clariori prædictorum declaratione Domini de Rota *deciſ.* 695. *num.* 1. apud Farin. *part.* 1. *recent.* conſtituerunt impedimenta naturalia poſſe conſiderari in triplici differentia, vt ſcilicet quædam neceſſariò, & euidenter concludant impotentiam, alia veroſimiliter, alia dubiè & præſumptiuè: & ita quando impotentia coeundi eſt euidens & neceſſaria, deueniendum eſt ad ſeparationem abſque alia cohabitatione triennali, & abſque alio iuramento: ſi verò eſt veroſimilis, ſufficit iuramentum coniugum ſuper impoſſibilitate coeundi, & ſeptima propinquorum manus, &c. ſi verò eſt dubia, & præſumptiua, tunc requiritur cohabitatio triennalis; qui verò ad ſatietatem ſcire voluerit quid de hac materia cenſeant Doctores, conſulat Maſcard. *de probat. concluſ.* 311. *n.* 3. *&* 4. *& concl.* 816. *n.* 5. *cum ſeqq. & concl.* 888. Nauar. *conſ.* 1. *ſub hoc tit. in antiq.* Seraphin. *deciſ.* 688. *num.* 2. *&* 4. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c.* 85. Sanch. *de matrimon. lib.* 7 *diſput.* 108. Gutier. *eod. tract. cap.* 121. Farin. *part.* 4. *deciſ.* 75. *& nouiſſ. Rota p.* 4. *diuerſ. deciſ.* 284. *&* 266. vbi *num.* 5. *&* 6. habetur quòd quando vitium frigiditatis, & impotentiæ non eſt viſibile, ita vt ſenſu oculorum percipi poſſit, & negatur per alterum ex coniugibus impotentia, tunc diſpoſitio huius text. eſt de ſolemnitate probatoria, eámque obſeruari eſt neceſſe, cùm fieri poſſit vt tale impedimentum non ſit naturale, ſed temporale proueniens ex aliquo maleficio, & ſperari poſſit quòd acta pœnitentia Deus miſertus coniugum tale impedimentum ſit ſublatus. Et breuiter ex prædictorum mente dicendum eſt, quòd ſi ſtatim impedimentum per probationes concludentes, prout eſt aſpectus, poſſit probari, non oportebit expectare triennium, & ita procedit text. *in d. cap.* 1. *in princ.* & colligitur ex illis verbis, ibi, *per verum iudicium*; ſi autem impotentia non poſſit ſtatim probari, quia talis eſt, quæ non poteſt per aſpectum oſtendi, tunc expectanda eſt triennalis cohabitatio, & alia adhibenda ſunt, de quibus *in hoc text.* Pro quo intellectu facit, quia impotentia perpetua ex ſententia Abb. *hic num.* 5. tribus modis probari poteſt, qui ad duos reducuntur, ſcilicet iuris, & concludentibus probationibus, & coniecturis, ſeu præſumptionibus. Concludens probatio eſt, quæ per aſpectum deprehenditur, coniecturalis verò, ſeu præſumptiua eſt, quæ ex vſo, ſeu cohabitatione adiunctis aliis indiciis colligitur, priori caſu matrimonium ſtatim ſeparari debet, iuxta *d. c.* 1. *in princ.* poſteriori verò expectabitur triennium, quia illa expectatio triennalis potiſſima pars eſt illius probationis præſomptiuæ, & ita procedit text. *in præſenti*, quòd planè colligitur ex illius verbis ibi, *ſi frigiditas prius probari non poteſt*, ſcilicet per verum iudicium, de quo agit text. *in d. c.* 1. tunc cohabitabunt per triennium, & vtriuſque iuramento cum ſeptima propinquorum manu impotentia perpetua iudicabitur, & hoc caſu procedit *cap. vlt. infr. hoc tit.* ibi, *per continuum triennium*, ſcilicet quando talis eſt impotentia, quæ prius probari non poteſt, vt communiter DD. declarant.

Quòd impedimentum illud non erat perpetuum, &c.] Notatur ad hoc quòd ea impotentia cenſetur perpetua, quæ nulla arte humana abſque corporali periculo remoueri poteſt, docent. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 118. *verſ. ſecunda*, Henriq. *lib.* 12. *cap.* 7. *n.* 5. *&* 8. Ægid. *de Sacram. & cenſ. tom.* 2. *diſput.* 31. *dub.* 7. *num.* 85. Bonac. *de matrimon. quæſt.* 3. *punct.* 13. *num.* 1. vbi *num.* 2. reſoluit illam etiam dici impotentiam perpetuam, quæ non poteſt auferri abſque arte magica, vel ſine peccato, & *num.* 3. illam eſſe aſſerit impotentiam perpetuam, quæ ſolo miraculo poteſt auferri, latè Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 93. *num.* 7. vbi *num.* 8. reſoluit 5
matrimonium initum cum ita impotenti viro, aut 4
cum muliere ſic arcta, vt illi defectui abſque miraculo ſubueniri non poſſit, eſſe tanquam irritum diſſoluendum, quamuis ante diſſolutionem iam per miraculum
ceſſauerit impotentia illa. Dicitur autem per miraculum fieri id quod fit modo extraordinario, & inſueto, & hoc diligenter aduertendum eſt propter maleficium, quod licèt auferri non poſſit niſi per orationes, non tamen dicitur auferri per miraculum, cùm auferatur modo conſueto: ſicut etiam remiſſio peccatorum, quæ obtinetur per Sacramenta, non dicitur effici miraculoſa, cùm efficiatur modo conſueto, quamuis fiat virtute ſupernaturali, ita Ægid. *d. num.* 85. Bonac. *d. punct.* 13. *num.* 4. Gutier. *d. c.* 122. *num.* 22. & alij per eos citati. 5

Verùm ſi illa aliam duxerit, &c.] Notatur ad hoc quòd diſſolutum matrimonium ratione frigiditatis viri inſtaurandum eſt ſi poſtea contingat frigidum illud ad alias nuptias tranſire, quod intelligendum eſt ſi conſtet poſterius matrimonium conſummatum eſſe, vt per Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 99. *num.* 3. *cum ſeqq.* vbi *num.* 7. reſoluit quòd vt reſtauretur prius frigidi matrimonium tanquam validum, non ſufficit, nec deſideratur frigidum ad alias nuptias tranſiiſſe, ſed legitimè probandum eſt eum poſteriores nuptias conſummaſſe, aut fornicatum fuiſſe, & *n.* 13. quærit qualis probatio plena poſſit haberi conſummationis poſterioris matrimonij, ſeu copulæ fornicariæ frigidi, vt ſic inſtauretur prius matrimonium. 6

Frigidus, &c.] Aduerte, quòd quando puer 14. anno completo, 7

completo, vel fœmine 12. adhuc inueniuntur impotentes ad copulam, expectandum eſt vſque ad plenam pubertatem, quæ fœminis 14. ætatis anno, & viris 18. contingit; quod quidem nihil obſtat textui *in præſenti*, ille enim procedit quando coniecturari poteſt ex frigiditate, aut alio impedimento impotentiam conſurgere, non quando ex ætatis imbecillitate prouenit, quia tunc æquitas ſuadet eam ætatem expectandam eſſe, in qua perfectum robur comparat natura, ita Sanchez *d. lib. 7. diſputat.* 104. *num.* 16. *cum ſeqq.*

8 *Habuent per triennium.*] Illud in præſenti aduertendum eſt, triennium huiuſmodi incipere die copulæ tentatæ, quando impotentia prouenit ex frigiditate, vel maleficio; quando verò prouenit ex arctatione, incipit quando incipiunt remedia adhiberi, vide Henriq. *lib.* 12. *cap.* 8. *num.* 1. Marc. Anton. Genuenſ. *d. c.* 85. *num.* 2. Valer. Reginald. *in prax. fori pœnitent. lib.* 31. *num.* 107. Baſil Ponc. *d. cap.* 22. *in fin.* Bonac. *d. punct.* 13. *num.* 21. Gutier. *de matrimon. ca.* 121. *num.* 4. Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 110. *num.* 4. *&* *n.* 10. reſoluit hoc triennium incipere a plena pubertate, de quo etiam Valer. Reginald. *d.* ..07. *verſic. tertiò*, quod quidem triennium non requiritur ita continuum, vt ſponſi die ac nocte cohabitauerint, ſed ſufficit ſi maiore anni parte cohabitauerint; vide Henriq. *lib.* 11. *cap.* 7. *num.* 2. Valer. Reginald. *d. num.* 107. *verſ. tertiò*, Ægid. *d. diſput.* 31. *dub.* 7. *num.* 83. Bonac. *d. punct.* 11. *num.* 21. Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 111. *a prin.* vbi *num.* 6. declarat ſupplendum eſſe tempus interpellatum quando arbitrio prudentis fuerit notabile.

9 *Et iuxta decretum Gregorij*] Ad Ioannem Rauennatem Epiſcopum, vt referunt Burchar. *lib.* 9. *Decre. c.* 40. Iuo *p.* 8. *c.* 178.

10 *Cum ſeptima manu propinquorum.*] Ideo vltra triennium illud & iuramentum vtriuſque coniugis fatentis impedimentum, deſideratur vt ſeptima manus propinquorum iuret, vel vicinorum bonæ famæ ſi propinqui defuerint, quia huiuſmodi iuramentum petitur eo quòd poſſet eſſe colluſio inter coniuges, & vt cautiori diligentia adhibita diſſolutio matrimonij fiat, ita docent Gregor. *l.* 6. *in fin. tit.* 8. *part.* 4. Nauar. *conſ.* 1. *num.* 3. *ſub hoc tit.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 816. *num.* 8. Fulu. Pac. *eod. tractat. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 24. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *numer.* 107. Sanch. *d. lib.* 7. *diſputat.* 108. *num.* 7. *&* *num.* 12. tenet quòd ſi tot teſtes haberi nequeant, ſufficient pauciores arbitrio iudicis, Baſil. Ponc. *d. c.* 22. §. 6. *verſic. ſed addendum*, vbi aduertit quòd ſi poſtea vir inueniatur, non eſſe frigidæ naturæ, nequaquam ſunt periurij rei teſtes illi, qui ſolùm de credulitate depoſuerunt, ſunt tamen rei periurij ipſi coniuges, & de illis tantùm accipiendum, quod habetur in præſenti.

11 *Quod nunquam per carnis copulam vna caro, &c.*] Notatur ad hoc quòd ad copulam coniugalem, cuius impotentia impedit matrimonij validitatem, requiritur vt ſponſus intra vas ſponſæ ſeminet, ſed in illud ſemen virile effundat, vt per Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *num.* 101.

12 *Tactis ſacroſanctis Euangeliis*] Aduerte quòd quando pro iuramenti forma requiritur Euangeliorum tactus, nec iuri ſatisfit, nec valet actus quoad iuris effectus præſtito iuramento abſque eo tactu, Sanch. *d. diſput.* 108. *num.* 14. vbi in fine aſſerit conſuetudine præſcriptum eſſe id iuramentum ſuper Cruce præſtari, quamuis Euangelij tactus iure petatur: nam in iuramenti forma cuiuſque prouinciæ morem ſeruari debere rectè notat Panorm. *in cap. tuæ, num.* 7. *ſupr. de cœſtibus*, & ita iam in Italia ex antiqua conſuetudine ſufficit ipſius notarij ſcripta manu tangere, vt ex Panormit. *d. loco* ad Farin. *in praxi crim. p.* 2. *q.* 74. *n.* 12. & vnique ſeruari vt ſacerdotes manu pectori admota iurent ſe vt ſacerdotes veritatem dicturos, ex Grauat. ad Veſtr. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 41. tradit Farin. *d. q.* 74. *n.* 82. Nam ad eſſentiam iuramenti non deſideratur contractus alicuius rei ſacræ vt Crucis, Euangeliorum, &c. ſi expreſsè id pro forma iuramenti non requiratur; vide Couar. *in c. quamuis pactum p.* 1. §. 1. *n.* 1. Ceual. *commun. contra commun. q.* 407. Chriſtoph. de Pace *in ſcholiis ad leges ſtyli l.* 240. *à princ.* Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 4. *n.* 171. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *c.* 1. *n.* 10. Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 3. *c.* 1. *n.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparari poteſt propter arctationem mulieris ſi appareat quod præter diuinum miraculum abſque periculo corporali habilis reddi non poteſt, redintegratur tamen ſi poſtea appareat Eccleſiam fuiſſe deceptam.*

2 *Matronæ, quæ adhiberi debent in terminis huius text. debent eſſe de parochia, & peritiores quantum fieri poteſt.*

3 *Impotentia temporalis ad copulam non reddit irritum ſubſequens matrimonium.*

4 *Impotentia quantumuis ignorata minimè obſtat valori matrimonij.*

5 *Impedimentum perpetuum cenſetur ad dirimendum matrimonium quod per opus humanum abſque peccato auferri nequit.*

6 *Mulier ob impotentiam prioris viri cum ſecundo contrahens præſumitur cognita à priori ſi a ſecundo cognoſcatur, & vterque vir ſimilis eſſet ætate, robore, ac membro virili.*

6 *Matrimonium prius non reſtauratur ratione arctitudinis fœminæ diſſolutum, quando per concubitum proprij prioris viri nequit reddi apta copulæ cum illo, quamuis per concubitum cum altero apta ſit.*

8 *Sententia quæ per euidentiam facti nulla eſt, nunquam tranſit in rem iudicatam.*

9 *Sententia vitiatur & eſt nulla ſi iudex in ea referat ſe expreſsè ad acta, & ex illis appareat de errore ipſius iudicis.*

10 *Finis ipſe declarat qualis ſit res cenſenda.*

11 *Diuortium quoad thorum & cohabitationem celebrare licet ratione fornicationis admiſſæ à coniuge præſumpto impotente, & ob id ſeparato, quamuis errore prioris ſententiæ detecto reſtaurandum ſit matrimonium quoad vinculum.*

12 *Dictio, ammodo, quid ſignificet, oſtenditur.*

13 *Periculi corporalis nomine intelligitur periculũ probabile vitæ, aut grauis morbi ſecundùm vnã opinionem, ſed ſolius mortis ſecundùm alteram veriorem.*

14 *Impotentiã quæ ſigna neceſſario, & euidenter oſtendãt.*

15 *Maleficij ratione diſſoluto matrimonio ſi maleficiatus aliud ineat, & eandem vxorem cum qua maleficiatus fuerat, & diſiunctus fornicariè cognoſcat, tunc inſtaurandum eſt matrimonium cum illa.*

16 *Matrimonij prioris, quando inuenitur error diſſolutionis altero coniugi profeſſo, aut profiteri volenti, nulla eſt facienda reſtitutio, ſi conſummatum non ſit matrimonium, intellige & declara prout ibi.*

17 *Matrimonium diſſolutum ob viri impotentiam quando poſſit inſtaurari, oſtenditur.*

18 *Sententia matrimonij non tranſit in rem iudicatam à qua decennio appellatum non eſt, vel duplici ſententia confirmata.*

Cap. Fraternitatis. VI.

Innocent. III.

1 IMpedimentum mulieris arctatæ,quod præter diuinum miraculum per opus humanum ſine periculo vitæ potuit remoueri,non eſt perpetuum:quare ſi per ſententiam Eccleſiæ ex errore informationis diuiſa à marito,& ipſa alteri ſe coniunxit,relicto ſecundo debet redire ad primum,quia erat verum matrimonium. Sed ſi mulier hæc ſeparata eſt profeſſa Religionem,& vir aliam duxit,tenet ſecundum,quia primum non erat confirmatum,ſi ſecus redeat ad primam, niſi ex eo quòd illa fuerit cum alio fornicata, à viro repellatur. Colligunt ex Ordin.Abb.antiq.Innocent.Collect.Zabar.Ioan.Andr.Hoſt.Butr.Anch. Panor. Præpoſ. Alexan.de Neuo,Caniſ Viuian.*in rationali lib.4.iuris Pontif.pag.94.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag.591.* remiſſiuè Caſal.*in annot.*& Ximen. *in concord. p. 1. &* refertur ab Auton.Auguſt.*collect. 3. Decretal. lib. 4.c. vnic.ſub tit.de impotentia coeundi.*

2 *Quaſdam matronas ſuaparoch.*&c.] Notatur ad hoc quòd matronæ in hoc caſu debent eſſe de Parochia, quia præſumitur eas habituras pleniorem notitiam.vt per Sanch.*d.lib.7.diſp.113. num.2.* vbi cum Hoſt. & Præpoſit. addit quærendas eſſe matronas peritiores in quantum fieri poteſt, quamuis non ſint ex parochia.

3 *Quamuis igitur*,&c.]Notatur ad hoc quòd impotentia temporalis ad copulam non reddit irritum ſubſequens matrimonium,vt per Valer.Reginald.*in praxi fori pœnitent.lib. 31.num.*100.Gutier.*de matrim. c. 112. num.* 4.Bonac.*eod.tra.1.quæſt.3.punct.13.num. 12. verſ. dixi impotentia*,Sanch.*d.lib.7.diſp.92. num. 2.* vbi *nu-*
4 *mer.*4.tenet impotentiam quantumuis ignoratam minimè obſtare valori matrimonij. Sed obſtat quòd in contractibus, & quibuſuis obligationibus inſpicitur tempus, in quo obligatio contrahitur, itavt ſi tunc impedimentum exiſtat,quamuis præcipuum non ſit, & poſſit remoueri,actus non valet,*l.ſi ſtipuler 35.in fine princ.ff.de verbor.ſignif.l.continuus* 137.§.*cùm quis,ad fin.ff.eod.tit.* ergo ſi tempore contracti matrimonij impedimentum extat, non ſubſiſtet obligatio, quia eo tempore erat impoſſibilis. Accedit quòd idem iudicandum eſt de eo inpedimento impotentiæ, quod de cæteris iudicabitur,ſed cætera Impedimenta quamuis perpetua non ſint,& poſſint remoueri, ſi tamen extant tempore contracti matrimonij, ipſum vitiant, vt patet in impedimento furoris, qui dilucida habet interualla,in impedimento metus, erroris, & conſanguinitatis, ſeu cognatione legali. Igitur pari ratione non valebit matrimonium ſi detur impedimentum impotentiæ tempore contractus. Sed pro hac difficultate ſoluenda reſoluendum eſt quòd ſi temporale impedimentum proueniat ex aliquo accidenti, provt eſt morbus, aut maleficium,non vitiabit matrimonium, & ita procedit text.*in præſenti*, & ea, quæ DD. ſcribunt circa impedimentum temporale. Sin autem temporale impedimentum proueniat ex defectu naturæ,ſeu defectu naturalis potentiæ,provt contingit in impuberibus, tunc matrimonium non valebit.Ratio diſcriminis eſt, quia priori caſu verum eſt dicere dari in contrahentibus potentiam naturalem, licèt actum pro aliquo tempore non poſſint præſtare, & impedimentum hoc non vitiat, quia impedit actus, ſed quia tollit potentiam, vt colligitur ex hoc text. ibi, *cognoſcibilis erat*, id eſt, potentia, non actu. Poſteriori verò caſu non datur naturalis potentia,quia natura in ea ætate non præſtat ſufficientiam, atque ideo vitiatur matrimonium propter impedimentum naturæ,& hoc caſu procedunt argumenta in contrarium adducta.

Quamuis igitur,&c.]Notatur ad hoc,quòd ſi is,qui propter impotentiam ſeparatus fuit,alteri nubat, cogendus eſt ad primum matrimonium redire,idem probat text.*in c.requiſiſti,in fin.* 33. *quæſt.* 1. *cap. laudabilem, in fin.ſup.hoc tit.* Ratio eſt, quia impedimentum huiuſmodi tunc vitiat cùm perpetuum eſt, iuxta *ſuprà* reſoluta, quando autem is, qui imponens iudicatus fuit ad ſecundas nuptias, habilis reperitur, iam conſtat impedimentum perpetuum non fuiſſe,ac per conſequens matrimonium valuiſſe; ergo non obſtante ſententia diuortij cogendus erit ad primum matrimonium redire, vt habetur in hoc text. quod *ibidem* DD. omnes obſeruant,docent S.Thom.*in 4. diſt. 34. quæſt.vnic.art.2.* Palat. & Sot.*eod. art.* Richard. *art. 3. quæſt.1.*Scot.*ead.diſt.col.5.*Bonauent.*ibid. in princ.num. 6.& quæſt.1.ad fin.*S.Antonin *part.3.tit.1.cap. 12. §.2.* Angel.*in ſumm.verbo matrimonium 3.impedim.* 16.nouiſſimè Baſil. Pont.*in tract. de ſacramento matrimonij, lib.7.c.61.à num.4* & meliùs *cap.64.num.2.* Sed in contrarium obſtat text. *in c. ſi per ſortiarias 33. quæſt. 1.* cui reſpondent *gloſſ.vltim. ibi.* Innocent. *in præſenti* illud non habere auctoritatem,affirmantes indiſtinctè eſſe reſoluendum retinendum eſſe prius matrimonium,ſi is,qui propter impotentiam fuit ſeparatus,reperitur habilis ad ſecundum, & eſſe ſine diſtinctione ſeruandum quod ait text.*in præſenti*. Sed non placet. Quare communis concordia eſt, quòd ſi impedimentum erat generale reſpectu omnium, provt eſt frigiditas,ſeu arctatio,is, qui reperitur habilis ad ſecundum matrimonium, reſtituitur primo, quia eo ipſo apparet impedimentum quoad ſecundum perpetuum non fuiſſe,& hoc modo procedit tex.*in præſenti*,vt colligitur ex illis verbis, *cognoſcibilis erat*; ſin autem impedimentum non fuerit generale, reſpectu omnium,ſed vnius,provt regulariter eſt maleficium, vel aliud, de quo per Abb.*hic num.* 20. tunc etiamſi is, qui iudicatur eſt impotens ad primum matrimonium, reperiatur habilis ad ſecundum, non reſtituitur primo, quia ex eo non conſtat non fuiſſe impedimentum perpetuum reſpectu primi, & in hoc caſu procedit text.*in d. cap.ſi per ſortiarias*,quam concordiam in effectu probant Abb.& communis *vbi ſuprà*, pro qua optimè expendit idem Abb. hunc text. *in præcitatis verbis.* Vnde fit, vt ſi quis, vel propter maleficium, vel propter diſparitatem, aut aliquid ſimile reperiatur perpetuò impotens reſpectu vnius, itavt ſi cum illa maneret, nunquam matrimonium conſummaret, non valebit matrimonium, quamuis poſtea illa per ſecundum matrimonium fiat habilis ad primum, quo pacto intelligenda ſunt verba text. *in d. c.ſi per ſortiarias, in fine*. quæ gloſſ. & *ibid.* DD. non perceperunt,vel etiam poſſunt rectè explicari ſi illud verbum,*eis*,non referatur ad priores coniuges, ſed ad ipſoſmet, qui propter maleficium fuerunt ſeparati, quod verò ſimilius videtur, & omnem difficultatem tollit.

Per opus humanum.]Intellige de opere humano li- 5
cito, quia cenſetur impedimentum perpetuum. ac proinde ob illud dirimitur coniugium, quando per opus humanum abſque peccato auferri nequit. Ita Gregor.*l.3.verbo del ſegur de tit.8. part.4.* Petr. de Ledeſma *de matrim.quæſt.58.art.2. paulò poſt principium*, Fr.Emman.*in ſumma tom.1.cap.133. conclus. 3.num.3.* Henriq.*lib.11.cap.7.num.4.& num.9.c.8.num. 2.* Sanchez *d.lib.7.diſp.93.num.9.*Valer.Reginald. *d.lib.31. num.*101.

Seu alio quolibet modo.] Neque malefici) diſſolutio-

nec

ne, vel terminatione, vt per Spreng. *in mall. part. 2. q. 1.*
cap. 12. Torreblanc. *lib. 2. de magia, cap. 42. n. 20.* quod
an, & quando licite fieri poſſit, dixi *ſuprà à cap. 3.*
num. 3. hoc tit.
6 *Cum ſimili commiſceretur.*] Notatur ad hoc quòd in-
ſpiciẽdum eſt an vterque vir ſimilis ſit ætate, robore,
ac membro virili, & ſi ſimiles ſint, præſumitur potuiſ-
ſe quoque cognoſci à priori viro, ſecus ſi diſſimiles
ſint, quia prior vir erat ſenex, vel debilis, vel alium
defectum in virili membro patiebatur, poſterior au-
tem iuuenis, vel robuſtior, vel eo defectu membri vi-
rilis carebat, vt per Brunel. *de ſponſal. concl. 28. limit. 6.*
num. 25. Angles *in florib. Theolog. part. 1. tit. de matrimon.*
quæſt. 8. art. 1. dub. 6. Gregor. *l. 17. verb. en membros tit. 1.*
part. 4. Vega *tom. 1. ſum. c. 34. caſu* 107. Gaeta *in repet.*
c. ad limina 30. quæſt. 1. §. 4. quæſt 222. num. 525. Hen-
riq. *in ſumm. lib 12. c. 7. num. 9.* Matienſ. *in rubr. tit. 1.*
gloſſ. 1 num. 197. lib 5. noua recop. Sanch. *d. lib. 7. diſp. 39.*
7 *num. 21.* vnde non reſtauratur prius matrimonium ra-
tione arctitudinis fœminæ diſſolutum quando per
concubitũ proprij prioris viris nequit reddi apta co-
pulæ cum illo, quamuis per concubitum cum altero
apta ſit, vt per D. Barboſa ad *l. 1. ff. ſol. matrim. part. 1.*
num. 95.
8 *Sententiam diuortij per errorem, &c.*] Notatur ad hoc
quòd ſententia, quæ per euidentiam facti nulla eſt,
nunquam tranſit in rem iudicatam, vt per Tiraquell.
9 *de retractatu lig. § 4. gloſſ. 1. num. 38. in fin.* Nam ſi iudex
in ſententia referat ſe expreſſe ad acta, & ex illis ap-
pareat de errore ipſius iudicis, vitiatur ſententia, &
eſt nulla. Turzan. *tom. 1. commun. opinion. lib. 7. tit. 8. n. 11.*
pag. 142. Tiraquell. *de iure mariti, gloſſ. 7. n. 184.* Duen.
reg. 246. Gam. *Luſit. deciſ. 110. n. 42.* Menoch. *conſ. 110.*
num. 57. & conſ. 345. num. 35. Stephan. Gratian. *diſcept.*
forenſ. c. 104. à n. 18.
10 *Nouenum eſſe prolatam.*] Quia finis ipſe declarat qua-
lis ſit res cenſenda, vt per Tiraquel. *de retract. lig. §. 1.*
gloſſ. 7. n. 45 Et à fine res denominatur. Barthol. Peret.
ad Extrauag. ambitioſa, de rebus Eccleſiæ non alien. pag.
93. n. 23. & 24. qui refertur *in libello de principiis vtriuſ-*
que iuris litt. F n. 48.
11 *Niſi ſe fornicario, &c.*] Notatur ad hoc quòd ratio-
ne fornicationis admiſſæ à coniuge illo præſumpto
impotente, & ob id ſeparato, licet alteri, ſi innocens
ſit, celebrare diuortium quoad thorum, & cohabita-
tionem, quamuis errore prioris ſententiæ detecto re-
ſtaurandum ſit matrimonium quoad vinculum, ita
Sanch. *d. lib. 7. diſp. 101. n. 3.*
12 *Ammodo.*] Id eſt, poſt primum coitum, vt per Pa-
normitan. *hic num. 10.* Brunel. *de ſponſ. concl. 28. limit. 6.*
num. 27. Sanch. *d. diſput. 101. num. 11.* vbi *n. 12. in fine,*
dicit quòd id importat *ammodo*, id eſt, *des de luego,*
abſque alia indagine, vel mora, eſt ſeparanda à poſte-
riori matrimonio, quia ſtatim conſtat id eſſe irritum,
nam ſi non eſt arcta, valet prius matrimonium, & ſic
non poſterius; ſi verò ſit arcta, neutrum.
13 *Corporali periculo.*] Gloſſ. *hic verbo corporali,* tenet no-
mine huius corporalis periculi intelligi periculum
probabile vitæ, aut grauis morbi, quam ſequuntur
Gregor. *l. 2. verbo grande, tit. 8. part. 4.* Matienſ. *ad rubr.*
tit. 1. gloſſ. 1. num. 97. lib. 5. nouæ recop. Sed verius & pro-
babilius eſt ſolius mortis periculum intelligi, vt do-
cent Sanch. *d. lib. 7. diſput. 93 n. 18.* Gutier. *de matrim.*
c. 112. n. 28. vbi *num. 31.* reſoluit quòd mulier arcta te-
netur pati inciſionem cum moleſtia, & graui dolore,
& cauterio faciendam, non tamen grauiſſimum mor-
bi incommodum.
In gloſſ. *Matronas.* Aduerte quòd quando ſigna ne-
14 ceſſariò & euidenter impotentiam concludunt ſiue
viri, ſiue fœminæ, nulla temporis mora expectata, eſt
diſſoluendum matrimonium nullo interueniente iu-
ramento, aut ſeptima mano propinquorum, vt tenet
Sanch. *d. lib. 7. diſput. 107. num. 3.* vbi *num. 7.* reſoluit
quòd ſignum omnino euidens eſt impotentiæ, ita vt
nec triennium ſit expectandum, nec prædicta iura-
menta deſiderentur, quando mulier eſt arcta, de quo
etiam Maſcard. *concluſ. 888. num. 4.* Henriq. *lib. 12.*
cap. 7. num. 9. Gutier. *de matrimon. cap. 120. num. 5. verſ.*
ſignum.
In gloſſ. *Diuinũ.* Notatur ad hoc quòd diſſoluto ma- 15
trimonio ratione maleficij, aut vtriuſque, aut alterius
coniugis ſi maleficiatus aliud matrimonium ineat, &
eandem vxorem cum qua maleficiatus erat, & a qua
ratione maleficij diſiunctus fuerat, fornicariè cogno-
ſcat, tunc inſtaurandum eſt matrimonium cum illa: vt
docent Gregor. *l. fin. verbo tornar, tit. 8. part. 4.* Petr. de
Ledeſma *de matrim. quæſt 58. art. 2. poſt illo autem primum*
dubium, Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 234. n. 3. concl. 3.*
Sanch. *d. lib. 8. diſp. 99. n. 23.*
In gloſſ. *Remaneat.* Notatur ad hoc quòd quando 16
inuento errore diſſolutionis prioris matrimonij alter
coniux eſt iam profeſſus, aut vult profiteri, nulla eſt
facienda reſtitutio, cùm iam prius matrimonium,
quod conſummatum non erat, diſſolutum ſit per pro-
feſſionem, iuxta text. *in c. ex publico, ſupr. de conuerſ.*
coniugat. ita Bonac. *d. quæſt. 3. puncto 13. num. 23.* Sanch.
d. lib. diſp. 99. num. 37. vbi aduertit maximè attenden-
dum an virgo illa, quam Eccleſia arctam iudicauit, &
nunc experientia inuenitur apta priori viro, ſalua in-
tegritate receptis ſemen illius intra vas, quacunque ar-
te, aut matrice attrahente, tunc enim cum conſumma-
tum iam fuerit, minimè diſſoluetur profeſſione, de
quo etiam Henriq. *in ſumm. lib. 12. cap. 7. in commento*
pen. Quando autem vxore manente in ſeculo vir iam
Sacris eſt initiatus detecto errore ſententiæ, quæ prius
matrimonium diſſoluit, vir reſtituendus eſt vxori re-
petenti, quia matrimonium non eſt diſſolutum: vt per
Petr. de Ledeſma *de matrimon. quæſt. 58. art. 2. dub. 2*
Sanch. *d. diſp. 99. num. 39.* Bonac. *d. punct. 13. num. 24*
Henriq. *d. lib. 12. c. 8. num. 3.* vbi limitat niſi vxor for-
nicata eſſet, quia tunc ratione fornicationis ſi vir eſ-
ſet innocens, poſſet illam repellere; deinde idem Hen-
riq. *d. n. 3. in commento litt. L,* limitat niſi impedimen-
tum eſſet ex maleficio & tranſacto triennio atque
aliis diligentiis præmiſſis facta eſſet matrimonij diſ-
ſolutio, quod non approbat Sanch. *d. loco.*
In gloſſ. *Fornicatio.* ibi, *dicit quòd vſque tertiam* 17
vicem tantùm. Notatur ad hoc quòd quoties fœmina à
viro ſeparata, quòd ab eo cognoſci nequiuit, ſemel
tantùm reſtituenda priori viro propter deceptionem
circa impotentiam deprehenſam, & cum eo reman-
ſura triennio, & ſi eo tempore cognoſcatur fir-
mum manere debet prius matrimonium, ſi autem
eo triennio cognoſci nequeat ab illo, præſumitur ſal-
tem vir maleficiatus reſpectu illius, ac impotens ad
illam, ac proinde in perpetuum declarandum eſt irri-
tum illud prius matrimonium, ac reddenda eſt poſte-
riori viro, cui nupſerat fœmina illa: vt per Brunel. *de*
ſponſal. concl. 28. limit. 6. num. 25. Gaeta *in repet. c. ad*
limina 30. quæſt. 1. §. 4. quæſt. 231. numer. 334. Sanch. *d.*
lib. 7. diſput. 99. num. 34. vbi *n. 35.* idem reſoluit quan-
do ratione frigiditatis viri, aut maleficij exiſtimati
alterutrius coniugis generalis reſpectu omnium, ſe-
paratum eſt matrimonium, & poſtea experiẽtia com-
pertum eſt eum virum aliud iniiſſe ac conſummaſſe
matrimonium, aut fornicatum eſſe, in quibus caſibus
prius matrimonium inſtaurandum eſt, ſi enim eo in-
ſtaurato, & reddita priori vxore huic frigido, vel
maleficiato, non potuerit triennio illã cognoſcere, ſe-
parabitur iterũ matrimoniũ abſque reſtitutionis ſpe
In

18 In eadem gloſſa ibi. *quoniam duæ tantùm ſententiæ*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſententia matrimonij non tranſit in rem iudicatam à qua decennio appellatum non eſt, vel duplici ſententia confirmata ad hunc ſenſum quin per viam querelæ poſſit contra eam allegari, vt per Couar. *de ſponſalib. part.* 2.*cap.*8. §.12.*verſic.ſententia verò*, Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 100. *num.*4.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparari poteſt vbi vxor dicit virum, cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coëundi, illis hoc iurantibus cum ſeptima manu propinquorum.*

2 *Impotentiam alterius coniugis integrum eſt coniugi quocunque tempore tranſacto allegare.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Virgo an ſit mulier, vel potius corrupta, probatur per inſpectionem obſtetricum & matronarum.*

5 *Matronæ, quæ inſpicere debent an mulier ſit virgo, vel corrupta, debeat eſſe honeſtæ, & bonæ famæ.*

6 *Deponentes de re aliqua iuxta artis peritiam accuſari poſſunt ſi veritatem non dicant.*

7 *Triennium in impedimento maleficij à quo tempore computetur, oſtenditur.*

8 *Maleficium quando conſtare non poteſt an ſit perpetuum, vel temporale, præſumitur perpetuum.*

9 *Triennium continuum quod dicatur, oſtenditur.*

10 *Maleficium dicitur quando vir non poteſt vxorem cognoſcere cùm poſſit ad alias accedere, frigiditas verò quæ ad omnes vniuerſalis eſt.*

11 *Maleficij ſignum quod ſit, oſtenditur.*

Cap. Litteræ. VII. & fin.

Honor. III.

1 SI mulier dicit per triennium ſe cohabitaſſe cum viro, & illum eſſe impotentem, vir autem fatetur ſe eſſe impotentem cum illa, ſed non cum aliis, & ſi per inſpectionem matronarum mulier reperitur virgo, & facta inquiſitione non reperitur aliqua carnaliter cognita a viro illo, ſi conſtet per triennium continuum ſimul habitaſſe, & ipſi cum ſeptima manu propinquorum iurent ſe nequiuiſſe carnaliter commiſceri, inter eos ſententia diuortij proferenda eſt. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij*, *pag.* 94. Alagona *in compendio iuris Canonici*, *pag.* 582. remiſſiuè Caſal. *in anactat.* & Ximen. *in concord.* *p.*1.*&* 2.

2 *Quod cum octo annis elapſis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd integrum eſt coniugi quocumque tempore tranſacto allegare alterius coniugis impotentiam, vt per Sanchez *de matrimon. lib.*7. *diſp.* 109. *num.* 14. vbi etiam dicit quod text. *in cap.* 1. *ſuper hoc tit.* negans mulierem audiendam quando non ſtatim proclamat, intelligitur donec triennium tranſactum ſit: text. verò *in præſenti*, *& in c. fraternitatis*, *hoc eodem tit.* concedentes audiendam eſſe clamantem poſt nullos annos, intelliguntur modò iam triennium tranſierit.

3 *Tamen ſe habere potentiam cognoſcendi alias.*] Hoc appellatur maleficium reſpectiuum, quo Theodoricum Regem affectum docet Paul. Æmil. *in vita Clotar.* poterat nempe cum concubinis coire, cum vxore tamen non poterat, de quo Capel. Tholoſ. *deciſ.* 381. *dub.*1.*n.*1. Henriq. *lib.*12.*c.*7.§.2. & Galeatius Sfortia ſimiliter fraude tactus fuit ne matrimonio Iſabellæ Aragoniæ potiretur, vt narrat Franc. Guicciard. *in hiſtoria Italiæ*, refert Torreblanc. *lib.*2. *de magia. c.* 42. *n.* 28.*&* 29.

Vos verò ne id confiterentur in fraude, &c.] Aduerte Pontificem in præſenti ponderare mulierem fatentem vna cum viro impotentiam, ac lapſis octo cohabitationis annis fuiſſe inſpectam, quia id ad abundantiorem cautelam affectum eſt, vt ſentiunt Panorm. *hic num.* 10. Zabarell. *num.* 3. Præpoſit. *num.* 3. Alex. de Neuo *num.* 23. quos refert Sanch. *d. lib.* 5. *diſp.* 108. *num.* 6. Vnde Rota apud Seraphin. *deciſ.* 688. *à princ.* cenſuit diſpoſitionẽ huius text. non habere locum quando per euidens genus probationis conſtare poteſt de frigiditate viri, veluti quando vitium eſt tale, quod per viſionem detegi poſſit, & quoties coniuges fatentur impotentiam, alias ſecus. 4

A matronis, &c.] Notatur ad hoc, quòd probatur per inſpectionem obſtetricum, & matronarum, an mulier ſit virgo, an verò potiùs corrupta, & deflorata, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.* 1313. *num.* 3. Farin. *in praxi crimin. part.* 4. *deciſ.* 27. *num.* 2. *vbi addit. lit.* A.

Bonæ opinionis, & fide digni.] Notatur ad hoc, quòd matronæ debent eſſe honeſtæ, ac bonæ famæ, non leues, aut viles, ne modico pretio ſubornatæ falsò deponant, vt per Sanchez *d. lib.* 7. *diſput.* 113. *num.* 1. vbi *num.* 7. reſoluit quòd matronæ, ac omnes alij, qui iuxta artis peritiam de re aliqua deponere debent, recuſari poſſunt, de quo etiam Fulu. Pac. *de probat. lib.* 1. *c.* 47. *num* 120. Ioan. Garc. *de expenſ. c.* 24. *num.* 23. 5 6

Si conſtiterit vobis, &c.] Notatur ad hoc, quòd in maleficij impedimento triennium computatur à die copulæ intentatæ, nec oportet huiuſmodi triennium aſſignari à iudice, nec prius pœnitentiam peragi; nec text. *in præſenti*, narrans pœnitentiam peccatorum fuiſſe iniunctam, contrarium decidit, quia factum narrat, nec ius ſtatuit; imò quando decidit ſolùm petit toto illo octo annorum tempore, ex quo initum erat matrimonium, triennio continuo coniuges habitaſſe, vt docent Gregor. *l.* 5. *verbo, dar, tit.* 8. *part.* 4. Matienſ. *in rubr. tit.* 2. *gloſſ.* 1. *num.* 203. *lib.* 5. *nouæ recopil.* Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *cap.* 7. *num.* 2. Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 110. *numer.* 5. Quamuis huiuſmodi triennium incipere currere à die cohabitationis, teneat Menoch. *de arbitrar. caſu* 519. *num.* 14. *&* 15. vel à tempore aſſignationis per iudicem factæ aſſerat Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 56. *num.* 74. 7

Infra prædictos octo annos, &c.] Notatur ad hoc quòd quando conſtare non poteſt perpetuum ne ſit, an temporale maleficium, præſumitur perpetuum, ac diſſoluetur coniugium quando triennio coniuges dedere operam carnali copulæ, nec perficere potuerunt, vt per Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 93. *n.* 12. 8

Per continuum triennium.] Intellige ciuili modo, nempe vt toto triennio vacauerint cõiuges copulæ debitis horis, & locis; non verò mathematicè, continuò, quia id eſſet moraliter impoſſibile, ſæpè namque morbus intermittit tempus illud, & ſi aliud diceremus, impedirentur peregrinationes, aliáque negotia, quibus virum vacare ſocietas, atque gubernatio domeſtica cogit, ita Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 111. *n.* 2. *&* 3. Gutier. *eod. tract. c.* 122. *num.* 7. 9

In gloſſ. *Cognoſcendi.* ibi, *maleficium quantum ad iſtam, & non quantum ad alias.* Notatur ad hoc, quòd maleficium dicitur quando vir non poteſt vxorem 10

cognoſcere, cùm poſſit ad alias accedere, frigiditas verò quoad omnes vniuerſalis eſt, vt per Victor. *in ſum.* vbi *de matrim. n.* 286. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 8. *num.* 2.
11 Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 94. *num.* 6. vbi etiam aſſerit maleficij ſignum eſſe quando coitum qois appetit, & virgam erigit, ita vt ad copulam aptus ſit, & cùm ad vas fœmineum penetrandum appropinquat relaxantur, ac concidunt ſubitò organa, nec poteſt complere, atque iterum rigent, & ſi iterum copulari nitatur, denuo laxantur.

12 In gloſſ. *Septima*, fin. ibi, *tamen ſi alterum committeretur*, &c. Hæc gloſſ. cùm dicit non ſufficere aſpectum matronarum niſi etiam concurrat iuramentum ſeptimæ manus propinquorum, ſubdit valere ſententiam altero eorum omiſſo: ſi enim intelligatur de matronarum aſpectu, verum dicit, ſed omiſſio iuramenti ſeptimæ manus propinquurum ſententiam reddit nullam: nam in hoc text. propè finem tradens Pontifex formam diſſoluendi matrimonium ratione impotentiæ, ponit tanquam prærequiſitum hoc iuramentum, & cùm ſit forma probationis iure præſcripta, eius omiſſio vitiat ſententiam, ita Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 108. *n.* 9.

De Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ.

Tit. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur ſuper hanc rubr. ſcribentes.*
2 *Interdictum Eccleſiæ tribus modis fit, per legem, per iudicem, per Parochum, & vnaquaque ſpecies declaratur numeris ſeqq.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Cuiac. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in continuat. tit. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martin. Meſnart. *in epitome Decretal* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij pag.* 564. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iur. Canon.* Zypæ, *in analyſi. a poſtremi iuris eccleſ. enarrat. pag.* 368. Caniſ. *in ſum. iuris, Canon.* nouiſſimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

2 Interdictum Eccleſiæ tribus modis fit, per legem ſcilicet, per iodicem, per Parochum; per legem quæ certis temporibus nuptias prohibet, de quibus *in cap. non oportet, il* 2. 33. *quæſt.* 4. & *in cap. capellanus, de fer.* quæ tempora reſtricta ſunt per Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim. c.* 10. his tamen temporibus non ipſum matrimonium, ſed ſolemnitates nuptiarum & traductio ad domum prohibentur, vt expreſsè colligitur ex *d. cap. capellanus* vbi gloſſ. *verbo quocunque tempore*, communiter recepta. Inſuper per litis pendentiam Eccleſia interdicit matrimonium, ex reg. generali, quæ prohibet pendente lite innouari; & rem de qua controuerſia eſt diſtrahi *cap. Eccleſia, vt lite pend.*

Secundo modo fit interdictum per iudicem, ſolent enim, & debetur pendente de matrimonio lite vel eas, vel alias nuptias contrahi ſpecialiter interdicere, *c. tuanos, de ſponſa duorum, c.* 1. & *vlt. hoc tit.*

Tertio modo fit a Parocho eum aut impedimentũ 4
denunciatur illi, aut probabilis eſt eiuſdem ſuſpicio, *c. cùm inhibitio, in princ.* & *in §. ſanè, de clandeſt. deſponſat.* In omnibus tamen his caſibus matrimonium contractũ valet, *c.* 1. & 2. *hoc tit.* vbi Doctores citaui, non tamen quia hoc impedimentum temporalem habet prohibitionis cauſam, eſt enim hæc falſa ratio, licet communis ſit cum gloſ. *in d. c. tua nos*, & confunditur per text. *in l. ſi ſtipaler, ff. de verb. oblig.* & quia ſic probatur, impedimenta legis humanæ minimè dirimont, cũ prohibitio nun dirigitur in ipſam matrimonij ſubſtantiã, ſed in accidentia, quod tunc fit cùm non ſimpliciter & abſolute matrimonium prohibetur inter aliquos, ſed circunſtantia modi, temporiſq; aut loci, tunc enim niſi lex habeat decretum irritans actus valet; ſed lex quæ prohibet matrimonium contrahi contra Eccleſiæ interdictum, ſolum tempus videtur prohibere, & non habet decretum irritans, *d. c. non oportet*; *c. capellanus*; igitur actus valet.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel iudicis factum, ſeu contractum, propter hoc ſolùm non dirimitur, imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur donec cognoſcatur de cauſa interdicti.*
2 *Sponſalia per oſcula, amplexus, & ſimilia ſigna nequaquam tranſeunt in matrimonium.*
3 *Præſentia, & taciturnitas contrahentium an ſufficiat dum quicunque extranei contrahunt, oſtenditur.*
4 *Coniuges ad tempus ſeparandi ſunt quando matrimonium contra prohibitionem iniierant.*

Cap. Litteræ. I.

Alexand. III.

IVdex quando interdicit mulieri ne alicui nubat, 1
& ipſa ſpreto mandato contrahit, matrimonium tenet, ſed pro mandato ſpreto imponenda eſt illi pœnitentia; & ſi præceperit iudex vt prius redeat ad domum matris, debet hoc facere, & poſtea ire ad maritum, ne mandatum iudicis contemnatur. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormitan. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag.* 95. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 592. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 4. *Decret. lib.* 4. *tit.* 17. *cap.* 2.

Sæpè amplexata fuiſſet, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2
ſponſalia, quæ re, & verbis de futuro appellamus, per oſcula, amplexus, & ſimilia ſigna nequaquam tranſeũt in matrimonium, vt per Couar. *de ſponſ. part.* 1. *c.* 4. *§.* 2. *num.* 2 Maſcard. *de probat. concluſ.* 1029. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 1. *n.* 61. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gl.* 1. *n.* 5. *lib.* 5. *noua recop.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comparat.* 14. *n.* 18.

A propriis viri ſui fratre ſe deſponſari, &c.] Nota- 3
tur ad hoc quòd non eſt ſpeciale dum parentes pro filiis contrahunt, vt ſufficiat præſentia, & taciturnitas, ſed idem dicendum eſt de quocunque extraneo, vt per Fr. Emman. *in ſumma cap.* 234. *num.* 4. *tom.* 1. & ſaltem quoad internum forum, in illo enim

quicun

qnicunque reſpondeat ſatis eſſe ad valorem matrimonij, vel ſponſalium, quoad verò forum externum minimè ſufficete, niſi parentes, aut tutores ſint, tenent Viuald. *in candel. part. 1. de ſacram. tit. de matrimon.num.39.* Angles *in flor.Theolog. part.1.quaſt.de eſſential.matrimonij artic.2. dub.3.* Petr.de Ledeſma *de matrimon.quaſt.45.art.2.dub.3.* Vega *lib.3.ſum.c.152.* Henriq. *in ſumm. lib.11.cap.2.num.6.iuncto comment. littera P.* Cætetùm probabilius eſt ſpeciale eſſe in parentibus, vnde ſi alij reſpondeant, deſiderabitur aliud ſignum conſenſum internum exprimens vt valeant ſponſalia, vel matrimonium, ita Gregor. *l.10. verbo no las puede, tit.1 part.4.* Couarr.*de ſponſ.part.2. cap.4. in initio num.4.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ.5. num.26.lib.5.noua recop.* Gutiet.*d.matrim. cap. 13.n.2.* Sanch. *eod.tract. lib.1. diſp.23. num.7.* vbi *num.15.* reſpondet *in hoc text.* adfuiſſe expreſſum conſenſum, vel vltra taciturnitatem interfuiſſe alia ſigna tacita conſenſum exprimentia.

4 *Mandamus quatenus*, &c.] Notatur ad hoc quòd qnamuis canſa intetdicendi matrimonium ſit temporalis, & matrimnnium contra prolubitionem initnm ſit validum, quando iudicis prohibitio fuit legitima, ſepatandi ſunt coniuges ad tempus in pœnam delicti, ne pœnæ immunitate præceptum iudicis iuſtum contemnere audeant: non obſtat teat. *in cap. 2. infr. hoc tit.* vbi huiuſmodi mattimonium minimè ſepatandum eſſe decernitur, quia intelligitur de perpetua ſeparatione: ita docent Couar.*de ſponſal.part.2.cap.6. in initio, num.6.* Ludouic.Lopez *in inſtructor.conſcient. part.2.de matrimon. cap.46. verſic. porrò aduertendum.* Perez *gloſſ.1. pag.493. tit.2. lib.8. Ordinam.* Sanch. *de matrimon.lib.7. diſput.2. num. 14.* vbi etiam aduertit, quamnis in hoc teat.aſſignetur vnicus menſis, tempus hoc eſſe arbitrarium, & menſem illum poni hìc gratia exempli, & non ad arctandam iudicis facultatem.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro cùm una etiam contra interdictum Eccleſia contracta, non dirimunt matrimonium poſtea contractum cum alia.*

2 *Matrimonium non eſt irritum ſi contra prohibitionem temporalem Pontificiam ineatur.*

3 *Index à quo generaliter poteſt intentare illa, qua tendunt in faciliorem exitum cauſa appellationis, non tamen cognoſcendo de eius vitibus.*

4 *Contrabens cum aliqua contra prohibitionem à ſuperiore eccleſiaſtico iuſta de cauſa ſibi facta peccat mortaliter.*

5 *Index à quo eſt appellatum in cauſa matrimoniali inhibendo partibus ne interim lite pendente alteri nubant, non dicitur attentare.*

Cap. Ex litteris. II.

1 SPonſalia de futuro contrahendi cum vno ſi interdicatur ne ad alium tranſeat, & ſpreto interdicto contrahit de præſenti cum alio, tenet ſecuudnm matrimnnium, ſed pœnitentiam de eaceſſu agere debet. Colligunt ea Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel.Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr.Anchar. Panorm. Præpoſit. Alaand.de Neuo, Caoiſ. Cuiac. Viuian.*in rationali lib.4.iuris Pontif.pag.96.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.592.* remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1.Decretal.lib.4.tit.17. c.3.* & eſt poſt Concil. Latean.ſub Alex.III.*p.6.c.28.*

Barb.ſ.Collect.Tra.II.

Collige ex text. non eſſe irritum mattimonium ſi cootta prohibitionem temporalem Pontificinm illud ineatur, vt per Sanch.*de matrim.lib.7. diſp.2. n.4.* Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.31.num.189.*

Eidem ſub excommunicationis interminatione, &c.] 2
Notatur ad hoc quòd iudex à quo generaliter poteſt intentare illa, quæ tendunt in faciliorem exitum cauſæ appellationis, non tamen cognoſcendo de vitibus appellationis; vt per Duen. *reg.42. limit.27.* Corſet.*ſing. appellatio licet iudex*, Couarr.*practic. cap.23. num.1. verſic.prima.*

Alia tamen pœnitentia eis, &c.] Aduerte moraliter 3
peccare contrahentem cum aliqua qnando interuenit prohibitio à ſuperiore Eccleſiaſtico ei facta, iuſta de cauſa, ne cum illa contrahat, ſecus ſi certò ſciat nullum ſubeſſe impedimentum, ita Valer.Reginald. *d.lib. 31.num.189.verſ.tertiò.*

In gloſſ.*Interminatione.* ibi, *comminatio tantum fit* 4
non ſententia. Vide Tiraq.*in l.ſi vnquam, C.de reuocan. donat.verbo reuertatur, n.255.* Sayr. *in claui Reg.lib.3. cap.8.num.19.*

In gloſſ. *Diſtrictiùs.* Notatur ad hoc, qnòd iudex à 5
quo eſt appellatum in cauſa matrimoniali inhibendo partibus ne interim lite pendente nubant, non dicitur attentare, vt per Maſcard.*de probat.concl.148.n.22.*

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinei vulgò dicti ſi contraxerunt contra præceptum iudicis, debent ſeparari donec de cauſa cognoſcatur.*

2 *Contrahentes contra prohibitionem à ſuperiore factam ſunt ſeparandi.*

Cap. De muliere. III. & fin.

COntrahere volentes; quibus Eccleſia eo quod 1
conſanguinei vulgò dicebantur, præcipit, ſeu interdicit ne contrahant, donec cognoſcatur de conſanguinitate, & ipſe hoc non obſtante contrahunt, ſunt ſepatandi ſub pœna excommunicationis donec plenè conſtet de cauſa. Colligunt ex Ordin. Abb.antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian.*in rationali lib.4. iuris Pontiſ. pag. 97.* Alagona *in compendio iuris Canon.pag.593.* remiſſiuè Ximen. *in concord.p.1.* hic text. eſt pars *cap. de muliere, ſup.de ſponſalibus*, quæ refertur ab Anton. Auguſt.*collect.1.Decretal.ſub illo tit.de ſponſalib.cap.5. §. illos*, & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand.III. *part.6. cap.19. §. illos.*

Probat hic text. contrahentes contra prohibitio- 2
nem à ſuperiore factam eſſe ſeparandos, & ſub pœna excommunicationis ne cohabitent quouſque cognoſcatur legitimè an eorum matrimonium poſſit, & debeat iure ſtare, vt per Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.31.num.189.verſ.tertio.*

Qui filij ſint legitimi.

Tit. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Decteres ſcribentes ſuper hanc rubr. referuntur.*

2 *Filius vnde dicatur, oſtenditur.*

3 *Filij definitio traditur.*

4 *Declaratur text. in l. filium definimus, ff. de his, qui ſunt ſui.*
5 *Filij, liberi, nati inter ſe maximè differunt.*
6 *Filij hi propriè quos ipſi genuimus.*
7 *Liberorum nomen licet ad filios referatur; latiorem tamen habet ſignificationem, quia ad nepotes vterinos porrigitur.*
8 *Nati an de filiis primi gradus propriè dicantur, oſtenditur.*
9 *Liberorum nominis illud proprium eſt vt de ſolis liberis perſonis propriè dicatur, natorum verò nomen etiam de ſeruis, & brutis.*
10 *Filij appellatione in numero ſingulari fœmininum non continetur ex vi verbi, nec ex communi loquendi vſu, ſed per interpretationem extenſiuam.*
11 *Filiorum nomine in plurali ex communi loquendi vſu filia comprehenduntur.*
12 *Legitimi tantùm filij ſunt adoptiui, quia à ſola lege, non à natura probati ſunt.*
13 *Legitimi & naturales ſimul dicuntur, qui à natura & lege ſimul approbantur.*
14 *Illegitimi ſunt, qui non ex iuſtis nuptiis verè, vel putatiuè nati ſunt.*
15 *Nothi qui dicantur, & quæ inter eos & ſpurios ſit differentia, oſtenditur.*
16 *Illegitimorum varia differentia traduntur.*
17 *Spurij qui, & quotuplex dicantur, oſtenditur.*

1 SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. lib. 4.* Stephan. Ranchin. *in continuat. tit. Decret.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canon.* Petr. de Rauen. *in compend. iuris Canon.* Martin Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in analyſi methodica iuris Pontificij, à pag. 565.* Goffred. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica poſtremi iuris eccleſiaſtici enarratione, pag. 370.* Caniſ. *in ſum. iuris Canonici*, nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 4. ſumma in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

2 *Filij.*] De huius nominis etymologia non ſatis apud Doctores conſtat, vt videre eſt apud Alciat. *in l. filij ff. de verborum ſignificat.* Tiraquel. *in l. ſi vnquam. in præfat. 1. ad fin. C. de reuocan. dona.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 10. c. 3. num 4.* Sed frequentiùs nomen filius à φίλος, id eſt, amor, deriuari tradunt gloſ. *verbo appellantur in §. vlt. Inſtit. qui tut. dari poſſ.* Conan. *lib. 10. commentar. iuris Ciuilis, c. 1. n. 2.* Rojas *in epit. ſucceſſ. c. 3. num. 5.* cuius etymologiæ ratio poſita eſt naturali parentum amore in filios, quo nullus maior reperitur, *l. vlt. in princ. C. de furtis, l. liberorum, ad fin. ff. de verbor. ſignif.*

3 Propriam filij diffinitionem vulgò Doctores exiſtimant tradi à Iureconſ. Vlpiano *in l. filiorum, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iur.* dum inquit, *filium eum definimus qui ex viro & vxore naſcitur*, & ibi Petr. Caſtald. & Æguinar. Baro adnotarunt, atque etiam Bald. & Angel. & alij communiter, vt refert Iaſ. *in l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, num. 4. C. de teſtam.* notant etiam nouiores omnes, vt conſtat ex Corraſ. *miſcel. lib. 1. c. 7.* Petr. Gregor. *d. lib. 10. c. 3. num. 6.* Paleoth. *de nothis & ſpur. c. 17. à princ.* Rojas *ſucceſſion. c. 2. num.* .. Verùm hæc Vlpiani deciſio non videtur continere abſolutam filij definitionem, cùm filiorum nomen attenta ſua origine, & proprietate tam de legitimis, quàm de illegitimis propriè dicatur, nam in legis diſpoſitionibus appellatione filiorum contineri naturales probat text. *in l. parentes, ff. de in ius vocando*, & in pœnis, *l. hos accuſare, §. omnis, ff. de accuſat.* & facere deficere conditionem notant Doctores communiter per text. *ibi, in l. ex facto, §. ſi quis rogatus, il. 1. ff. ad Trebel. l. Lucius 99. §. fin. in fine. ff. de legat. 2.* & ex his confunditur dictum quorundam dicentium & exiſtimantium, filiorum nomen ſolum legitimis, liberorum omnibus conuenire, vt volunt Decian. *in cap. in præſentia, num. 4. ad fin. de probat.* Sed meritò reprobat Coſta *in l. Gallus, §. & quid ſi tantum, part. 5. à numer. 74* tum quia filiorum appellatio naturalior eſt, *l. tutelas, in fine princip. ff. de capitis dimin.* ſubindéque magis naturalibus competit, quàm nomen liberorum, tum quia *in l. 1. ff. de ſoluto matrimon.* Doctores communiter notant nomen *liberis* magis ad legitimos referri, vt docet *ibi* Ripa, *numero 18.* tum denique ex *l. hoiùs, ff. de vulgari*, vbi Alciat. *numero 10.* vnde etiam magis ad verum accedere videbatur reſolutio Panormitan. *in dict. cap. in præſentia, ex numero 22.* dum ait filiorum nomine naturales, liberorum verò appellatione ſolos legitimos contineri; ſed meritò etiam hanc differentiam improbat Paleot. *de nothis & ſpuriis, cap. 10. numero 9.* promiſcuè enim filiorum & liberorum nomine vtuntur Iureconſulti, vt oſtendit Cuiac. *lib. 3. obſeruat. 37.* Ego verò in hac materia, quæ latiſſima eſt, non immoror, quia late de ea egi *in meo tractat. de appellatiua verborum vtriuſque ſignificat. appell. 99.* vbi oſtendo appellatione filiorum qui veniant, & præcipuè ex *num. 13.* an & quando filiorum nomine comprehendantur legitimi, naturales, & ſpurij.

Non obſtat text. *in d. l. filium definimus*, ibi, *ex viro, & vxore.* nam reſpondent multi eam definitionem referendam eſſe ad ſolos filios naturales, & legitimos ſimul, vt ſentit Bart. & explicat Bero. *ibi*, ſed vt apparet ex littera, verius eſt in tota illa deciſione voluiſſe Iureconſult. tradere veram filij diſtinctionem, ſeu quandam regulam, aut generalem determinationem, quòd ſcilicet filius illius qui eſſe præſumitur, ex cuius vxore in ſimul cum eo cohabitante naſcitur, nec nouum eſt vtroque iure verbum *definimus* accipi pro *decernimus*, aut *præſumimus*, & *definitionem* pro *regula*, vt *in l. ſuo quoque, §. puto, ibi, ad generalem definitionem, ff. de hæred. inſtit. & in l. mora, ff. de vſur.* iuncta explicatione Corraſ. *libro 1. miſcel. cap. 6.* 4

Tria ſunt nomina filij, liberi, nati, qui licèt in- 5
ter ſe maximum habere ſimilitudinem, & fere ſyno-
nymam eſſe videantur, nihilominus tum origine
ſua, tum etiam ſecùndùm communem loquendi vſum
inter ſe maximè differunt. Filij enim hi propriè di- 6
cuntur, quos ipſi genuimus, & ſolet vſurpari, prout
à nepotibus, & aliis vlterioribus gradibus diſtingui-
tur, vt deducitur ex *l. quod ſi nepotes, ff de teſtament.*
& ex *§. vltim. Inſtit. qui teſtam. tutor. dari poſſ.* Libe- 7
rorum verò nomen licèt etiam ad filios referatur, vt
in toto tit. ff. de liberis, & poſthum. latiorem tamen ha-
bet ſignificationem. nam ad nepotes vterinos porri-
gitur *d. l. liberorum 220. ff. de verbor. ſignif. d. l. quod ſi
nepotes.*

De natorum verò nomine magna eſt inter recen- 8
tiores pugna. nam ad nepotes etiam extendi poteſt, vt docet Modeſtin. *in l. natorum 104. ff. de verbor. ſignificat.* ſed malè ex Græco verſum eſſe potius quàm verti debuiſſet, *d. l. liberorum*, ſcribit *ibi*, Alciat. atque etiam Cuit. Burg. *conieſt. lib. 1. cap. 50.* contendentes natos de ſolis filiis primi gradus propriè dici. Sed contrarium, immò natorum, & liberorum appellatione quoad hoc nō differre, benéque verſum eſſe Modeſti-

nom

num contendit Conan. comment. iuris Ciuilis, lib. 10. cap. 1. num. 1. Nota nihilominus huius nominis liberorum illud eſſe proprium. vt propriè de ſolis liberis perſonis dicatur; natorum verò nomina etiam de ſeruis, atque etiam de brutis, ex Colum. dum inquit, *equas amere natorum, niſi fiat partus, noxam trahere.*

10 Opportunè in præſenti occurrit inueſtigare quare de ſolis filijs in maſculino genere hæc rubr. concipiatur, cum tamen per totum titulum promiſcuè Pontifices non ſolum de legitimitate filiorum, ſed
6 etiam filiarum agant, vt in c. p. 1. & *in cap. cauſam que 4. & in cap. per venit.* ... *hoc tit.* Aliqui reſpondent hoc factum fuiſſe, quia filiorum appellatione filiæ continentur quorum memini *d. tract. de appell. verborum vtriuſque iur. ſignif. appellat. 99. ex num. 45.* confirmantes quia generaliter receptum eſt maſculinum concipere fœ. minun. Sed magis arridet reſolutio quæ placuit Coſtæ *in l. ſi p ter, verbo vtrumque num. 1. de teſtam. in 6.* & ... V laſc. *de iure emphit. quæſt. 41. num.* ... *verſic. idem* dum aiunt appellatione filij in numero ſingulari fœminam non contineri ex vi verbi, n... n ex communi loquendi vſu, ſed aliquando per interpretationem extenſiuam, vt bene probat text. *in l. inſ... 2... ff. de verbor. ſignif. c. & in l. Herennius 122. ff. e...* ... hic procedunt text. *in l. 1. §. ... ſi certum, ff. a... in poſſeſſ. mitt.* vbi exhæredato vno filio ... videtur filia exhæredata, & *in l. libertum, §. fin. ff. de ritu nupt.* vnde ad text. *in l. ſed etſi, §. ob ſenatuſconſult. ff. ad Macedon.* dum probat Macedonianum loquens de filio continere filiam reſpondet ... rat ... procedere, quia ratio Sen... in ... bus vigebat, vt bene exp... t Co... *comment.* ... 2.
11 *num. 5.* Per contrarium autem ... en in plurali licet non ex verbi proprietate, vt contendit Coſt. *d. num. 1.* ſaltem ex communi vſu loquendi filias etiam comprehendit, vt ... s probatur ex *l. ſi ita ſcriptum 46. ff. de leg. 2.* & *l. ſi quis ita 16. ff. de teſtam. ...* & hic colligitur intellectus ad text. difficilem *in l. quiſquis 116. ff. de verb. ſignific.* vbi Modeſtinus reprobat Labeonis ſententiam negantis in ea loquutione *quiſque mi ... filiam contineri,* & Proculum affirmantem ſequitur, & meritò, non ex proprietate verborum, vt ipſe Modeſtinus ſignificat, ibi *Labeo videtur verborum figuram ſequi,* ſed ex communi vſu, ... mens teſtanti ſub ea forma videtur quoque filias comprehendiſſe, ex modò dictis. Retenta igitur hac diſtinctione facilè reſoluitur propoſita difficultas, cum enim in plurali numero concipiatur hæc rubr. *qui filij ſint leg.* neceſſarium non fuit addere, quæve filiæ, licèt per diſcurſum tituli de vtriſque Pontifices agant promiſcuè.

12 *Legitimi.*] Filij in duplici ſunt differentia, alij legitimi, alij illegitimi dicuntur. Legitimi vel ſunt legitimi tantùm, vel legitimi ac naturales ſimul: legitimi tantùm ſunt adoptiui, quia à ſola lege, non à natura probati ſunt, qui tamen an & quando veniant appellatione filiorum, dixi *in d. tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appellat. 99. n. 75. cum ſeqq.* & *ibi* citatis addo optimam deciſionem *in Burgi S. Domini iurispatronatus 6. Martij* 1625. coram bonæ mem. Vbaldo. Legitimi & naturales ſimul dicuntur
13 qui natura & lege ſimul approbantur, id eſt, qui ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem veris, vel putatiuis ſunt procreati, *princip. Inſtit. de patria poteſt. l. filium definimus, ff. de his, qui ſunt ſui,* text. optimus *in auth. quibus modis naturales efficiantur ſui §. natura, verſic. legitimi collat. 7.* notat Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 10. cap. 3. num. 6.* Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 3. ex num. 3* Rojas *in epit. ſucceſſ. cap. 1. à num. 8.*

Illegitimi per contrarium tantùm ſunt, qui non 14
ex iuſtis nuptiis verè, vel putatiuè nati ſunt, vt probat text. *in d. auth. §. quod verò,* notat Paleoth. *d. cap. 3.* Hi namque Græco nomine nothi dicebantur, quamuis enim Quintil. dicat nullum nomen Latinum 15
poſſe pro illo Græco poni, & alij aliis modis explicent, quos refert Paleoth. *cap. 17.* vbi nothos naturales eſſe magis probat, quod etiam tenet Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 8. §. 5 à princip.* meliùs tamen alij reſoluunt nothos Græcè appellari omnes eos, qui non ex iuſtis nuptiis naſcuntur, & ideo tam ad ſpurios, quàm ad naturales refertur in diſcurſu illius Auth. atque ita explicant Curt. Burgenſ. *coniectur. lib. 3. cap. 8.* Ferrand. *in iuris partes lib. 2. c. 98.* Conan. *commentar. iuris lib. 2. cap. 16. num. 2.* Petr. Gregor. *d. cap. 3. num. 19.* ſic intelligentes differentiam Pontificis *in cap. niſi, de renunciat.* inter nothos & ſpurios, hi enim ad naturales nunquam pertinent, illi verò etiam ad hos propriè referuntur, quicquid gloſſ. *ibi verbo Manzares,* (quam inaduertenter ſequuntur alij, vt per Rojas *d. cap. 1. num. 15. & 18.*) in ipſis verſibus explicare nitatur, Manzares etiam de omnibus illegitimis dici.

Illegitimorum varias differentias adnotarunt Doctores, ex eo quia, vt *ſuprà* diximus, illegitimi ſunt 16
qui non ex iuſtis nuptiis, ſeu extra matrimonium naſcuntur, conſtat namque varios eſſe modos, quibus extra matrimonium naſci potuerunt, ſcilicet, vel quia de facto matrimonium contractum non eſt inter eos, qui contrahere potuerunt: vel quia nec contraxerunt, nec potuerunt contrahere: vel quia cùm de iure non poſſent de facto contraxerunt, igitur meritò variæ ſpecies illegitimorum diſtinguuntur; ſed ad duas præcipuè rediguntur, ad naturales ſcilicet, & ſpurios; ij verò ad diuerſos gradus, naturales aliter ſecundùm ius Ciuile, aliter ſecundum Pontificium iudicandos reſoluit communis. nam iure Ciuili attento, inquit, eos ſolos eſſe, qui ex ſoluto & vnica concubina æquè vxoris loco habita domi ſemper eo affectu retenta, cum qua neque ſtuprum, neque inceſtus cadere potuerint, procreati fuerint, vt colligitur ex *l. 1. & per tot. ff. de concubin. l. Maſurius,* vbi recentiores, *ff. de verbor. ſignific.* Attento verò iure Canonico, ait eadem communis naturales eſſe omnes illos, qui naſcuntur ex his, inter quos potuit eſſe matrimonium, ita gloſſ. *verbo coniugata,* vbi poſt Ioan. Andr. notat Abb. *à num. 17. in cap. innotuit, de elect.* & eſt recepta ſententia, & diſtinctio ſecundùm Paleot. *de nothis & ſpur. cap. 12.* Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 8. §. 4. num. 3.* Lara *in l. ſi quis à liberis, in princip. num. 89.* Rojas *cap. 10. à princip.* Chald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt. 21. ex n. 4.* Valaſc. *conſ. 34. à num. 5.* Molin. *de iuſtit, tract. 2. diſput. 165.* Cuius autem differentiæ inter vtrumque ius fundamentum ex eo deducitur, quia licèt vtroque iure naturales per ſubſequens matrimonium legitimi efficiantur, iure tamen ciuili ſoli ad hunc effectum dicuntur naturales, qui ex concubina prædicto modo domi retenta ſuſcipiuntur, *§. vlt. Inſtit. de nupt.* at verò attento iure Canonico ſufficit quòd ſuſcepti ſint ex ſoluta & ſoluto, inter quos potuit eſſe matrimonium, *cap. tanta, infr. hoc tit.* vbi dicam. Verùm multi & meliùs negant hanc inter vtrumque ius differentiam, referentes eam ad communem vſum, ita Ioan. Andr. & Abb. *dictis locis,* & late proſequitur argumentis communis ſatisfaciens Lara *in d. princ. à num. 82.* Sarmien. *lib. 1. ſelect. cap. 7. à princ.* Ceruantes *l. 11. Tauri à n. 128.* &

& iuxta hanc ſententiam notarunt auctores grauiſſimi hodie ratos eſſe, vel nullos filios naturales; cùm enim concubinatus, ex quo iuxta prædicta naſcuntur naturales, lege Canonica ſit improbatus *cap. nemo. 32. quæſt. 4.* Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 8.* inferunt iam hodie naturales propriè non reperiri, quod docuit Oldrad. *conſ. 196.* & Cuiac. *lib. 5. obſeru. 6. in fine.*

17 Spurij verò per contrarium cenſendi ſunt omnes, qui ex illis naſcuntur, qui matrimonium non potuerunt contrahere, vt eleganter docet text. *in l. vulgò concepti, ff. de his qui ſunt ſui.*, ibi, *vulgo concepti dicuntur qui patrem demonſtrare non poſſunt quidem, ſed cùm habent quem habere non licet, qui & ſpurij appellantur* Quibus [illegible] aperte Iureconſultus duos diſtinguit ſpuriorum [illegible], alios ſcilicet, qui patrem certum non habent, vt ſunt nati è meretricibus, vel aliis cum quibus multi habent conſuetudinem; qui propterea omiſſis variis etymologiis, de quibus Rojas *cap. 1. num. 11. & cap. 19. num. 1.* a duabus litteris S. P. quibus à Romanis ſignificabantur, quaſi ſine patre filij dicebantur, vt docet Iuſtin. *in §. ſi aduerſus, Inſtit. de nupt.* & ex multis explicatur Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 8. §. 5. à princip.* Paleot. *cap. 16. numer. 4.* Rojas *d. cap. 19. num. 6.* Ceruantes *l. 9. Tauri, num. 19.* Solorzan. *de parricid. lib. 2. cap. 3.* Alij verò ſunt ſpurij, qui patrem certum habent, ſed quem legibus habere non licet, vt ſunt nati ex his quos matrimonium contrahere lex vetat, veluti ex conſanguineis, aut vxoratis, vel voto ſolemni adſtrictis. Sed hi in duplici ſunt differentia, vel enim ſunt ſpurij ſimpliciter, vel ex damnato coitu procreati; illi dicuntur omnes, qui naſcuntur ex coniunctione quam leges humanæ nulla exteriori pœna coërcent, hi verò quando lex humana aliquam pœnam præſcribit, & in prædictis exemplis de natis ex conſanguinea, vxorata, vel moniali, de quibus agit text. *in auth. quibus modis naturales efficiuntur ſui, §. vltim.* Exemplum verò ſpuriorum ſimpliciter Doctores adducunt de filio nato ex vxorato, & ſoluta, nulla enim pœna hic coitus punitur, *l. 1. C. ad leg. Iul. de adulter.* & ideo Doctores magis communiter inferunt filios ſic natos ex damnato coitu procreatos non eſſe, vt ex Caſtr. Alexand. & aliis oſtendit Couar. *d. §. 5. num. 16.* & poſt Anton. Gom. *l. 9. Tauri, num. 14.* receptum teſtatur Valaſc. *conſ. 29. num. 6. & 13.* quicquid dubitet Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 167. concl. 4.* Ex hac autem differentia inter alios notabilis ille effectus reſultat, quia filij ſimpliciter ſpurij matri non illuſtri ſunt ſucceſſibiles, & è contra. *l. ſi ſpurius, l. hac parte, ff. vnde cognati, l. ſi qua illuſtris, C. ad Orfician.* non ita ſi ex damnato coitu ſint procreati, vt notant Doctores per text. *ibi in Auth. ex complexu, C. de inceſtis nupt.* Couar. *vbi proximè*, Valaſc. *d. conſil. 29. num. 9.* Duen. *reg. 366. limit. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Naturalis ex ſoluto genitus & ſoluta, legitimatur per ſubſequens parentum coniugium etiam quoad hæreditatem.*

2 *Maritus de vxoris legitimitate in iudicio agere poteſt ſine mandato.*

3 *Coniunctæ perſonæ excepto patre ſine mandato ea agere non poſſunt, quæ ſpeciale mandatum requirunt.*

4 *Vxor pro marito agere non poteſt.*

5 *Diffamatus ab aliquo de illegitimitate poteſt petere in iudicio vt legitimus declaretur, &c.*

CAP. Conqueſtus. I.

Alexand. III.

ILlegitimus [illegible] naturalis natus ex ſoluto, & ſoluta [illegible] ſubſequens matrimonium legitimatur etiam quoad hæreditatem, & ſi pater velit eum ob hanc [illegible] hæreditate priuare, eſt excommunicandus. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Cani [illegible] Cuiac. Viui [illegible] *rationali* [illegible] *turis Pontificy, pag. 97.* A [illegible] *compendio iuris* [illegible] *nici, pag. 595.* [illegible] Ximen. *in concord. p. 1* [illegible] ab Anton. Auguſt. [illegible] *decretal. lib. 4. tit.* [illegible] *c. 1.* eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alexand. III. *p. 33. cap. 3.*

Conqueſtus eſt nobis H. &c. Notatur [illegible] hoc qui [illegible] 2
maritus de vxoris legitimitate in iudicio agere poteſt ſine mandato, con [illegible] text. *in c. conſtitutus, ſupr. de procur. & in c. vlt. de confeſſ.* docent Hoſt. [illegible] Butr. Anch. Zabar. Præpoſ. *in præſenti*, & alij de quibus Alphan. *collect.* [illegible] 48. quibus adde Tiraq. *de retract. tit. 1. § [illegible] gloſſ. 1. à prin.* qui omnes adducunt [illegible] text. *in l. maritus, C. de procurat. & in* [illegible] *§. [illegible] C. de pactis conuen.* ac proinde rationem [illegible], quia negari non poteſt vxorem eſſe perſonam coniunctam viro ſuo, tum ex reg. *l. 1. ff. de ritu nupt.* tum etiam ex reg. text. *in cap. debitum, de bigam.* Vnde tanquam perſona coniuncta debet maritus admitti, quamuis vxoris mandatum non habeat, ex reg. [illegible] *d. & hæc, ff. de procur. & l. exigendi, C. eod.* [illegible] inuita, & renuens ſit vxor ex noua conſtitutione *d. l. maritus.*

Licèt autem coniunctæ perſonæ excepto patre ſine 3
mandato ea agere non poſſint, quæ ſpeciale mandatum requirunt, Couar. *l. b. 1. var. cap. 6. num.* [illegible] Tiraq. *d. tit. 1. § 1. gloſſ. 13. n. 34.* Garc. [illegible] Ferreira *in l. ſi curatorem, verbo* [illegible] *n. 8. cum ſeqq.* Maritus tamen hæc omnia agere poteſt ſine [illegible] vxoris mandato, tum quia [illegible] habet facultatem, *l. procurator, cui generaliter* [illegible] *procur. & c. qui ad agendum, in fine, eod. tit. 6.* tum etiam ex [illegible] text. quæ in omnibus pariter concludit. Sic [illegible] ſimiliter licèt receptum ſit coniunctam perſonam pro coniuncta in cauſis ſpiritualibus ſine mandato admittendam non eſſe, *gloſſ. 1. verſ. ſed credo, in cap. coram 34. ſupr. de officio deleg.* recepta per citatos *ibi*; in marito tamen hoc locum non habet, hic enim etiam in ſpiritualibus debet admitti ſine vxoris mandato ex libera poteſtate ei a lege conceſſa, quæ etiam extenditur ad ea, quæ ſpeciale mandatum requirunt, tum quia de aliis coniunctis ad maritum non infertur conſequentia, tum denique ex text. *in præſenti*, vbi niſi diuinando ſuppleatur mandatum vxoris, ſine eo admiſſus eſt maritus de eius legitimitate agens.

Quare autem maritus liberam habeat poteſtatem 4
agendi cauſas vxoris abſentis, & inuitæ, ex *ſuprà* dictis, vxor tamen non ita pro marito agere poterit vt probat *l. qui abſente, C. de procurat.* curiosè interroget aliquis. Ratio facilis eſt, quamuis enim vxor marito ſuo æquè ſit coniuncta, vt ipſe maritus vxori, in vxore tamen non ſolùm deficit, verùm etiam in contrarium militat ratio propter quam marito libera illa poteſtas conceditur, ne ſcilicet fœminæ in contumeliam matronalis pudoris irreuerenter irruant contentionum iudicia, quæ ſi exigit vt maritus admittatur in cauſis vxoris contradicentis, fortius concludit vxorem ipſam pro marito admittendam non eſſe ſine mandato, vt [illegible] proſequitur Tiraq. *de legibus connub. l. 10. à num. 31.*

R. patruus

5 *R. patruus mulieris ipſā exhæredare, &c.*] Nota ad hoc, quòd is, qui ab altero diffamatur, quòd ſit illegitimus, poteſt petere in iudicio, vt legitimus declaretur, & aduerſario non agenti, ex excipienti perpetuum ſilentium ſuper illegitimitate, & hæreditate imponatur, niſi illegitimitatem probauerit, vt per Menochium *conſil. 366. num. 5.* nam diffamatio, & iactatio, ſeu verbalis moleſtia non ſufficit vt quia in iudicio audiatur cogens aduerſarium agere de iure, quod extra iudicium dicit, ſeu iactat ad ſe pertinere, excepto ſpeciali caſu *l. diffamari, C. de inger. & manumiſſ.* quando ſcilicet quis diffamatur de ſtatu perſonæ ingenuitatem, ſeruitutem, aut ſimilem qualitatem reſpiciente. Ita Ordin Regia Luſitanorum *lib. 3. tit. 11* §. 4. Anton. Gomea *tom. 3. variarum, c. 1. n. 18.* Sarmiēt. *ſelect. lib. 1. c. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium in facie Eccleſiæ contractum ſi ſeparetur, filij geniti, vel concepti ante ſententiam ſunt legitimi.*

2 *Legitimi ſunt filij concepti ante ſententiam diuortij a parentibus, qui bona fide contraxerunt, licet inter eos exiſtat impedimentum propter quod poſtea matrimonium iudicio Eccleſiæ fuit ſeparatum.*

3 *Legitimi ſunt cenſendi filij ſuſcepti ex matrimonio, quod iuſto facti, vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt, & n. 17.*

4 *Filij ſuſcepti à parentibus qui publicè & bona fide contraxerunt verè, & propriè ſunt legitimi.*

5 *Filij ex bona fide parentum legitimi ad Ordines ſacros, & ad Epiſcopatum ſunt admittendi.*

6 *Eccleſiæ iam emphyteuſim obtinere poſſunt filij ex bona fide parentum legitimi.*

7 *Legitimi per bonam fidem parentum admittuntur ad feudi, & maioratus ſucceſſionem.*

8 *Legitimi per bonam fidem parentum, an ſuccedant in maioratu ſeudo, emphyteuſi, aut fideicommiſſo ſi adſit clauſula, vt ſuccedant ij ſoli, qui ex legitimo matrimonio procreati fuerint, oſtenditur.*

9 *Filij ex matrimonio putatiuo quoad vtrumque parentem legitimi ſunt, ſi vnus ex parentibus fuerit in bona fide, quamuis alter habeat malam fidem.*

10 *Parens qui habeat malam fidem impedimenti, non gaudet iure legitimi parentis.*

11 *Matrimonium clandeſtinum dicitur quoad pœnas, cui deſunt denunciationes.*

12 *Filij ſuſcepti à parentibus matrimonium clandeſtinè contrahentibus, indiſtinctè ſunt illegitimi.*

13 *Legitimi ſunt filij nati poſt litem conteſtatam ſuper matrimonio publicè contracto, quod per ſententiam poſtea nullum fuit declaratum.*

14 *Succeſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas eis ex iure ciuili prouenit, imò iure naturæ debitam eſſe defenditur.*

15 *Legitima non poteſt lege, vel ſtatuto auferri.*

16 *Mater ſola non alit filium, qui fuit conceptus in matrimonio putatiuo, quod exinde fuit diſſolutum.*

18 *Legitimi an ſint filij ſuſcepti à parentibus, qui de validitate matrimonij dubij erant, oſtenditur.*

19 *Coniuges quando de matrimonij validitate dubitant, huiuſmodi dubium ſpeculatiuum eſt, nec per conſequens non inducit malam fidem.*

20 *Matrimonium etiam publicè contractum coram parocho, & teſtibus, omiſſis tamen denunciationibus, cenſetur clandeſtinum quoad iuſtitiam, & alios effectus.*

21 *Matrimonium publicum non dicitur, quod coram magna hominum frequentia connectis etiam amicis, vicinis contractum fuit.*

22 *Illegitimi ſunt filij, etiam in conſcientiæ foro, qui ex matrimonio clandeſtino, & ſtante impedimento dirimente ſuſcepti ſunt, quamuis parentes in rei veritate illud ignorauerint.*

23 *Reſpondetur fundamentis contrariæ opinionis.*

24 *Filij legitimi non ſunt, ſi matrimonium clandeſtinè ſine denunciationibus celebretur in mortis articulo cum muliere, ex qua ægrotans prolem ſuſceperat.*

25 *Datur differentiæ ratio quare in l. vlt. C. de liberali cauſa filij nati pendente lite ſuper ſtatu matris ſequuntur conditionē, qua de matre iudicabitur, filij verò nati lite pendente ſuper validitate matrimonij legitimi iudicentur, quamuis contra matrimonium feratur ſententia illud inualidum pronunciant.*

26 *Alimenta vt filio lite pendente, quem pater filium eſſe negat, aſſignet iudex, debet ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliqua ſit pro filio, debet interim per iudicem pronunciari vt alatur.*

27 *Cautio de reddendis alimentis, ſi in cauſa filius ſuccumbat, an ab eo ſit exigenda, remiſſiuè.*

CAP. Cùm inter. II.

QVando duo publicè, & ſine contradictione Eccleſiæ contrahunt, & poſtea canonicè per ſententiam fit diuortium, filij qui nati, vel concepti ſunt ante ſententiam, habentur legitimi, & ſuccedunt hæreditario iure in bona paterna, & ſunt nutriendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panor. Præpoſ. Caniſ. Cuiac. Alxand. de Neuo, Viuian. *in ration. l. 4. iuris Pontif. pag.* [illegible] Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* [illegible] remittit Caſtil. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & refertur ab* Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 18. c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III. *p. 33. c. 5.* 1

Collige ex text. legitimos eſſe filios conceptos ante ſententiam diuortij a parentibus, qui publicè bona fide contraxerunt, licet inter eos exiſtat impedimentum propter quod poſtea matrimonium iudicio Eccleſiæ fuit ſeparatum, vt per Couarr. *de ſponſal. part. 2. c. 8. §. 1.* Gail. *lib. 2. obſeruat. 48. num. 6.* Paleot. *de nothis, & ſpur. c. 9.* Gabr. *lib. 6. commun. tit. de legitimat. concluſ. 4.* Seruan. *ad l. ſextam Tauri, num. 11. cum ſeqq.* Peregr. *de fideicom. art. 24. num. 67.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 77.* Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. centur. 1. inſpect. 38. numer. 3. cum ſeqq.* Caſtil. *quotid. quæſtionum, lib. 2. c. 11. n. 3. & 7.* Baſil. Pont. *de Sacram. matrim. lib. 11. c. 8. ex num. 1.* Nam legitimi ſunt cenſendi filij ſuſcepti ex matrimonio, quod iuſto facti vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt, vt per Couarr. *d. c. 8. §. 1. n. 9.* Paleot. *d. c. 9. n. 9. ad fin.* Peregr. *d. art. 64. n. 69.* vbi *n. 65.* aduertit ad hunc effectum ſufficere matrimonium putatiuum ex errore iniuſto, quia titulus putatiuus quamuis ex errore iniuſto proueniens bonam fidem cauſat. 3

Filij eorum non debent exinde ſuſtinere iacturam.] Ergo filij ſuſcepti à parentibus, qui publicè bona fide contraxerunt, verè, & propriè legitimi ſunt, vt docent Couarr. *§. 1. num. 1.* Paleot. *d. cap. 9. num. 14.* Gabriel. *d. concluſ. 4. num. 14.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 2. c. 16. quæſ. 5.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 77. à n. 3.* & alij, quos copioſiſſimè refert Caſtil. *quotidian. lib. 2. cap. 11. num. 5. & 6.* Arellan. *de rat. iur. & iur. imper. c. 5. num. 84.* Bammacar. *in c. naturales, ſi de feudo defuncto. centrou. in vſibus feudor. quæſt. 9. num. 96.* Faiard. *in tract. de legitimat. per ſubſequens matrimon. n. 167.* vbi *n. 168.* ſubdit quòd in dubio requiſita bona fides præſumi- 4

tur, itaut ſi illi inſtituantur hæredes à teſtatore, qui credebat eos eſſe natos ex iuſto matrimonio, adhuc inſtitutio non corruit, quandoquidem ij filij quoad ſuum commodum cenſentur verè & propriè legitimi, & dicuntur ſui hæredes, & in poteſtate patris, Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. .4. n. 9.*

5 Vnde ad ſacros Ordines huiuſmodi filios ex bona fide parentum legitimos admittendos eſſe vltra *ſuprà* citatos, reſoluunt Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 5. ſect. 1. n. 6. cum ſeqq.* Sayr. *eod. tract. lib. 6. c. 10. à n. 31.* Auil. *eod. tract. p. 7. diſp. 3. dub. 6.* Bellet *diſquiſ. cleric. p. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 3. n. 23* Et ad Epiſcopatum vt per multos, quos refert & ſequitur Caſtil. *d. c. 11. n. 19.* atque etiam ad

6 Eccleſiaſticam emphyteuſim, vt poſt Dec. reſoluit Chald. Pereir. *de nominatione emphyt. quæſt. 25. n. 38.* Sic etiam

7 licet legitimati à feudi ſucceſſione repellantur *c. 1. §. naturales, ſi de feudo fuerit controuerſia inter dominum, & agnatos*, admittuntur tamen legitimi per bonam fidem parentum, communis ex Sonſbeck. *de feudis, p. 9. n. 37.* Gabr. *d. concl. 4. n. 41.* Sic denique licet baſtardi non admittantur ad maioratus ſucceſſionem, mittuntur tamen illegitimi ex bona fide, vt probat Molin. *de primog. lib. 3. c. 1. n. 12.* & reliqui omnes veram eſſe ſententiam ſine difficultate admittentes quando maioratus ſimpliciter eſt inſtitutus, vel emphyteuſis ſimpliciter conceſſa.

8 Ardua tamen eſt inter ſcribentes controuerſia, an idem ſit reſoluendum quando in maioratu, feudo, emphyteuſi, aut fideicommiſſo adiecta eſt clauſula, vt ſuccedant ij ſoli, qui ex legitimo matrimonio procreati fuerint? Partem enim affirmatiuam quod adhuc ſtante ea clauſula legitimi ex bona fide parentum ſint admittendi, reſoluit Dec. *conſ.* 153. quem multis latè tuetur Soc. iun. *conſ. 39. vol. 3.* & ſine dubio eſt magis recepta, ex Couar. *d. p. 2. c. 8. §. 1. num. 3.* Molin. *d. c. 1. num. 15.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 77. n. 6.* Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 8. n. 24.* Caſtil. *d. c. 11. n. 12. & 17.* Peregr. *d. art. 25. à n. 72.* Contrariam verò negatiuam partem quòd in his terminis ſtante clauſula prædicta nequeant ſuccedere legitimi ex bona fide parentum, tuetur Curt. iun. *conſ. 64. num. 8. vol. 1.* ſequitur Iulu. Pac. *de probat. lib. 2. c. 16. n. 69. verſ. ex quo infertur* & in puncto iuris veriorem eſſe concludit Chald. Pereira *d. q. 21 num. 44.* & de ea dubitans cogitandum relinquit Carol. Ruin. *in l. Gallus, §. ſi eius, n. 99. ff. de liber. & poſth.*

9 *Cùm parentes eorum.*] Quamuis text. *in præſenti* parentum in numero plurali faciat mentionem, quaſi videatur exigere ad legitimitatem bonam fidè vtriuſque parentis, cùm tamen referatur verbum illud ad publicitatem, intra reſolutio communis DD. quòd filij ex matrimonio putatiuo quoad vtrumque parentem legitimi fiunt, ſi vnus ex parentibus fuerit in bona fide, quamuis alter habeat malam fidem, vt docent gloſſ. *verbo ambo, in c. cùm inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* Duen. *reg. 150. limit. 1. verſ. circa*, Gabr. *d. concl. 4. num. 4.* Peregr. *d. art. 24. n. 66.* Coſta *in c. ſi pater, de teſtam. lib. 9. verbo vxorem, num. 4.* Seruan, *d. l. 6. Tauri, num. 1.* Azor. *d. c. 16. quæſt. 3.* Marieuſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 116. lib. 5. nouæ recop.* Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 34. num. 46.* Gutierr. *eod. tract. c. 71.* Rota *deciſ. 454. num. 3. inter impreſſ. Farin. poſt lib. 2.* Seraphin. *deciſ. 109. num. 1.* Sanctarel. *var. q. 20. num. 4.* me citato *in hoc loco*, Faiard.

10 *vbi ſuprà, num.* 169 quæ quidem reſolutio vera eſt reſpectu filij, & in eius fauorem, & reſpectu parentis, qui in bona fide fuit, non verò reſpectu parentis, qui malam fidem habuit, hunc enim non gaudere iure legitimi parentis, reſoluunt Coſta *d. verbo vxorem, n. 11.* Seruan *d. l. 6. n. 16.* D. Barboſa *in l. ſi cum dotem, n. 12. ff. ſolut. matrim.* Sanch. *d. diſp. 44. n. 46.* vide

plures alios, quos citaui ad *c. ex tenore, verbo ignorantem infr. hoc tit.*

Publicè contraxiſſe.] Id eſt, præmiſſis denunciationibus; Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 1 n. 12.* Matrimonium enim clandeſtinum dicitur quoad poenas, cui deſunt denunciationes, Perez *l. 1. verſ. plura tamen pag. 38. tit. 1. lib. 5. Ordin.* Menoch. *conſ. 6. n. 70.* Fr. u. Pac. *de probat. lib. 2. c. 16. n. 69. verſ. ego neſcio.* Gutier. *pract. lib. 2. quæſt. 4. num. 13. & de matrim. c. 55. num. 5.* Sanchez *d. diſp. 1. num 10.* & plures alij, quos refero ego ipſe *de offi. & poteſt. Epiſc. part. 1. alleg. 32. n. 8.* Vnde filios ſuſceptos à parentibus matrimonium clandeſtine contrahentibus indiſtinctè illegitimos eſſe, quia in iis, qui clam contraxerunt, ſemper ſcientia, & mala fides vtroque iure præſumitur, docent Seruan. *d. l. 6. num. 22.* Fr. Emman. *ſumm. tom. 1. c. 221. num. 3* Henriquez *in ſumma, lib. 11. c. 20. §. 1.* Peregr. *d. art. 24. n. 8.* Caſtil. *d. c. 11 num. 8.* Sanchez *d. lib. 3. diſput. 41. num.* . 11

12

Ante latam ſententiam.] Notatur ad hoc, quòd filij nati poſt litem conteſtatam ſuper matrimonio publicè contracto, quod per ſententiam poſtea irritum fuit declaratum, legitimi ſunt, vt per Couar. *d. c. 8. §. 1. num. 5. cum ſeqq.* Gabr. *d. concl. 4. n. 1.* Peregr. *d. art. 24. num. 2.* Azor. *inſtit. moral. art. lib. 2. c. 13. quæ. 6.* Sayr. *de cenſur. lib. 6. c. 10. num. 33.* Nam lis conteſtatio non inducit malam fidem quoad vſus matrimoniales inter parentes, quia principio bona fide contraxerunt, nec coniuges pendente lite priuari poſſunt ſuæ poſſeſſionis commodo, aut ſuſpenditur inter eos carnale commercium, iuxta text. *in c. 2. ſupr. de lite pendente*, & iuxta regulam generalè continuanda poſſeſſione lite pendente, quæ probatur *in c. 1. vlo tit.* & quæ latiſſime proſequitur Lancellot. *de attentatis, p. 2. c. 4. limit. 1. c. 2.* iuncta reg. & recepta interpretatione illius *c. 2.* ibi, *ante probatam accuſationem* ex quo deſumitur quòd ante prolatam diffinitiuam ſententiam non dicuntur factæ probationes, neque liquere de cauſa, vt per Abb. *hic num. 5. & 6.* Amplia & extende idem eſſe lata ſententia pendente appellatione, vt per Vincent. de Franchis *deciſ. 20. num. 3.* nam conceptos appellatione pendente à ſententia lata contra matrimonium legitimos fieri reſoluit Bellet. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 3. n. 23. in fine.* Faiard. *d. tract. num. 175.* 13

In bona paterna hæreditario iure ſuccedant.] Notatur 14 ad hoc, quòd ſucceſſioni filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas ex iure Ciuili prouenit, vt per Dyn. *in reg. analectam, n. 22. cum ſeqq. de reg. iuris, lib. 6.* ſequitur Bart. *in l. Titia centum, §. Titio genero, n 6. ff. de condit. & demonſtrat.* & receptam ſententiam profitetur Laia *in l. ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit. num. 149. cum ſeqq. ff. de liber. agneſc.* communem dicit Ceuall. *com-* 15 *mun. contra commun. quæſt. 110. a princip.* Cæterùm contrarium, imò filius legitimam portionem ſeu ſucceſſionem in bonis parentum iure naturæ debitam eſſe, tenent Gomez *tom. 1. variar. c. 1. à num. 2.* Cortaſ. *lib. 3. miſcellan. c. 16. à num. 3.* Rojas *de ſucceſſ. c. 7. à princ.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 1. à num. 14.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ 17. à num. 19.* Azor. *d. part. 1. lib. 2. c. 17.* hinc inferentes ad varias quæſtiones, & principaliter non poſſe lege, vel ſtatuto hanc legitimam auferri de quo Couarr. *part. 2. de ſponſal. c. 8. §. 6. num. 5.* Coſta *in c. ſi pater 3. part. 2. verbo priuari non poſſit, num.* ... ad vtramque partem latè Ceual. *d. quæſt.* 112. Has tamen contrarias opiniones ſub diſtinctionis ſpecie conciliandas dicunt, vt ſcilicet prima, quæ hanc legitimam, & ſucceſſionem ait iuris ciuilis eſſe, intelligatur de legitima quoad quotam, ſeu quantitatem; ſecunda verò opinio intelligatur quoad originem ipſius

ſucceſſio

ſucceſſionis, intelligendo deinde de iure naturali poſterioris capitis, quod ſolis hominibus proprium eſt, & ius gentium à Iuriſconſultis dicitur; quam diſtinctionem in effectu agnoſcunt poſt multos ex *ſuprà* citatis Merlin. *de legitima, lib. 5. tit. 1. quaſt. 6. numer. 7.* & me citato *in hoc loco*, nouiſſimè Mari. Cutel. *de donat. inter patrem, & filium, tract. prima, diſc. 2. partic. 6. num.* 108.

16 *Parentum facultatibus nutriantur.*] Notatur ad hoc, quòd mater ſola non alit filium, qui fuit conceptus in matrimoniu putatiuo; quod exinde fuit diſſolutum, vt per Surd. *de aliment. tit. 7. q. 14. n.* 18.

17 Duæ ſuperſunt in hac materia reſoluendæ quæſtiones, quarum prima eſt vtrùm legitimi cenſendi ſint filij ſuſcepti ex matrimonio, quod iuſto facti, vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt? Pars affirmatiua, quæ vera eſt, ex eo neceſſariò colligitur, quia vt text. probat, & *ſuprà* in principali concluſione diximus, legitimi ſunt filij habiti ex matrimonio inualido bona fide vtriuſque vel alterius ex parentibus contracto. ſed quando parentes iuſto iuris, vel facti errore contraxerunt, nec malam, nec bonam fidem habere cenſentur; ergo ſi conſtet de tali errore filij legitimi erunt, vide Abb. *in cap prælatum, num. 3. & in c. per venerabilem. n. 36. in fine, inſr. hoc tit.* Couarr. *d. c. 8. §. 1. num. 9.* Paleot. *num. ad fi.* Peregr. *d. art. 24. n.* 69. Vtrùm autem iniuſtus error ſufficiat ad hanc legitimationem inducendam? ardua eſt quæſtio. quæ pendet ex alia, vtrùm ex iniuſto errore bona fides cauſari poſſit, ſed relictis iis, quæ pro vtraque parte adducunt DD. partem affirmatiuam de noſtra legitimatione agens tuetur Peregr. *d. art. 24. n.* 68. ſcribens ad hunc effectum ſufficere matrimonium putatiuum ex errore iniuſto, quia titulus putatiuus quamuis ex errore iniuſto prouenieus bonam fidem cauſat, & conſequenter ſufficit in omni præſcriptione, quæ ſolam bonam fidem exigit, vide Bart. *in l. cl. ſiu, num. 7. de vſucap.* & *ibi* Paulus de Caſtro *num.* 2. & Bald. *n.* 20. Alciat. *reg. 3. præſumpt. 5.* Couarr. *in reg. poſſeſſor, §. 7. numer. 5.* Mench. *illuſtrium, cap 77. num. 9.* Menoch. *de præſump. lib. 3. præſumpt. 130. num. 3. cum ſeqq.* Fachin. *controuerſ. lib. 8. cap. 28.* Gilchen *de præſcript. part. 2. membr. 1. c. 3. à num. 8. & 13.* Sanch. *de matrim. lib. 5. diſ. 3. num. 13.* vbi reſoluit generaliter ignorantiam iuris non ſolùm obſcuri, ſed etiam clari ſi de ea conſtet vtroque foro excuſare

18 Altera quæſtio eſt vtrùm legitimi ſint filij ſuſcepti à parentibus, qui de validitate matrimonij dubij erant? in qua pars affirmatiua verior eſt, quia qui dubij ſunt de impedimento matrimonij, eiúſque validitate non habent impedimenti ſcientiam, ſed potius bonam fidem, ex reg. text. *in cap. ſi virgo 34. quæſt. 2.* vbi Auguſtinus ait, bonæ fidei poſſeſſorem dici qui ſe poſſidere ignorat alienum, malæ verò fidei cùm ſciuerit alienam eſſe rem, quam poſſidet; quibus verbis probat ad malam fidem inducendam neceſſarium eſſe quòd poſitiuè ſciat vitium poſſeſſionis, ſeu impedimentum exiſtens, ſufficere verò ad bonam fidem ignorantiam vitij, ſeu impedimenti per negationem ſcientiæ, quod planè in dubitante reperitur, non enim poſitiuè ſcit impedimentum, & conſequenter ignorat, quo argument. dubitantem eſſe bonæ fidei poſſeſſorem notauit *gloſſ. fin. in cap. vlt. de præſcript.* quam ſequuntur DD. communiter ex Abb. *ibi n.* 40. & Pariſ. *n.* 48. Balb. *de præſcript. 2. part. 3. quæſt. 2.* Mench. *d. c. 77.*
19 *à num. 3.* Sarmient. *lib. 2. ſelect. cap. 10. num.* 5. Accedit quia quando coniuges de matrimonij validitatè dubitant, huiuſmodi dubium ſpeculatiuum eſt, quia non dubitant in praxi an licitè vtantur matrimonio, ſed an illum validum ſit, quod dubium apud omnes receptum eſt non inducere malam fidem, ſed potiùs bona conſcientia dubitantes poſſe eo ſtante operari, vt docent Nauarr. *in c. ſi quis autem, num. 61. de pœnit. diſt. 7.* Couarr. *de ſponſ. part. 2. c. 7. §. 2. num. 10. & in reg. poſſeſſor, part. 2. §. 7. num. 4.* & plures, quo refert Sanchez *de matrimonio, lib. 2. diſp. 41. num. 4. & 8.* quibus adde Valent. *tom. 2. diſp. 2. quæſt. 14. punct. 4. dubit. 4. & tom. 3. diſp. 7. quæſt. 3. punct. 1. verſ. tertia,* Azor. *inſtitut. moral. part. 1, lib. 1. cap. 19.* Sayr. *de cenſur. lib. 1. cap. 13.* Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib. 3. cap. 3. n. 80. & 81.* Faiard. *vbi ſupra n.* 173.

In gloſſ. *Publicè.* ibi, *ſcilicet denuntiatione præmiſſa in* 20
Eccleſia publicè, alias dicitur clandeſtinum. Iam *ſuprà* in text. oſtendi matrimonium dici clandeſtinum quando non eſt contractum præmiſſis denuntiationibus, quod hæc gloſſ. etiam probat. Vnde primò colliges ſuſtineri non poſſe eorum ſententiam, qui cenſent publicè contractum dici matrimonium, quod coram parocho & teſtibus fuit celebratum, quamuis omiſſæ ſint denunciationes. quod voluerunt omnes, qui docent poſt Concil. Trident. ſolum cenſeri clandeſtinum, quod fit ſine parocho, & teſtibus, vt tenent Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 176. verſ. obſerua,* & Dominus meus D. Barboſa *in l. 3. part. 4. num. 39. ff. ſol. matrim.* Sed ſalua pace tanti viri, non aduerterunt clandeſtinitatem diuerſimodè conſiderari reſpectu diuerſorum, vel quoad validitatem, vel quoad iuſtitiam, & alios effectus: ſi quoad validitatem conſideretur, certum eſt ſolùm cenſeri clandeſtinum quod ſine teſtibus & Parocho contrahitur; ſi quoad iuſtitiam vt licitè fiat tam iure Decretalium, quàm nouiſſimo Concil. Trident. attento, ſine dubio clandeſtinum cenſeri debet, quamuis coram parocho & teſtibus fiat, ſi denunciationes omittantur *in d. cap. cum inhibitio, in princ.* vbi ſolénitatem denunciationum obſeruandam præſcribit, iuncto § 2. ibi, *huiuſmodi clandeſtina*, &c. §. *vlt.* ibi, *tales coniunctiones*, &c. Deinde quia Concil. Trident. quoad denunciationes faciendas expreſsè innouat deciſionem Lateranen. Concilij *in d. cap. cum inhibitio*, ſolúmque addit quòd nullum ſit matrimonium ſine parocho, & teſtibus; cùm ergo à Trident. ius antiquum pœnam imponens contrahentibus ſine denunciationibus non ſit immutatum, ſequitur quoad hoc obſeruandum eſſe, & manere ius antiquum, iuxta *l præcipimus, in fine, C. de appellat.* & ita meritò contra prædictos hanc partem tuentur citati *in text. hoc eod. verbo.*

Secundò colliges ſuſtineri non poſſe ſententiam, 21
quam plerique communiter receptam profitentur, quæ reſoluit publicum cenſendum illud eſſe matrimonium, quod coram magna hominum frequentia conuocatis amicis, vicinis, & conſanguineis nemine serioſè excluſo fuerit contractum, quod docuit Abb. *in d. cap. cùm inhibitio,* & ex Oldrad. Ioan. Lup. Rolandi & aliis, quos refert & communem dicit Maſcard. *de probat. concluſ. 197. num. 9.* Gom. *49. Tauri, num. 1. verſ. ex quo,* Couarr. *d. cap. 6. in princ. num.* 10. Seruant. *l. 46. Tauri, num.* 25. Sed falſum docent, peiúſque pro hac ſententia adducunt Nauarr. *in man. c. 22. num.* 7. licèt enim ille id admittat vbi inualuit conſuetudo vt ſine denunciationibus fiat matrimonium ad valuas Eccleſiæ, vel aliarum in præſentia cognatorum & vicinorum, poſt Trid. tamen apertè docet contrarium eſſe reſoluendum, quo etiam caſu loquuntur Paleot. *d. c. 9. num. 4. & ſeqq.* Peregr. *d. art. 24. num.* 65. Gutier. *practic. lib. 2. quæſt. 4. num.* 13. Henriq. *lib. 11. cap. 5. §. 1.* & poſt gloſſ. *hic verbo publicè,* & alios, quos refert Sanch. *lib. 3. diſp. 1. n.* 10. Nec obſtat Abb. Panorm. fundamentum quod ſcilicet iura in hac ſpecie ſolùm exigunt, vt matrimonium in facie Eccleſiæ contrahatur iuncta no

tiſſima-

tiſſima ſignificatione nominis Eccleſiæ pro fidelium collectione, *cap. Eccleſia, de conſecrat. diſt.* 1. quamuis enim hæc ſignificatio recepta ſit, receptior tamen, & frequentior eſt alia, pro templo materiali, vt *in tit. de Eccleſiis ædific.* & ſæpe alibi, & in hoc ſenſu ponitur *in d.c. cum inhibitio*, ibi, *in Eccleſiis per presbyteros*, iunctis, ſequentibus, vbi etiam præcipit quòd in Eccleſia fiãt denunciationes, vnde cum expreſsè requirat hanc ſolemnitatem, qui ſine ea contrahunt, clandeſtinè contrahere meritò dicuntur.

22 Tertiò colliges tutum non eſſe, quod de foro conſcientiæ ſcribit Soar. *de cenſur. tom. 5. diſp. 50. ſect.* 1. *num.* 10. reſoluens in eo foro cenſendam legitimam prolem ſuſceptam ex matrimonio nullo clandeſtino hoc modo ſine denunciationibus contracto ſi in conſcientia, & rei veritate conſtet parentes habuiſſe bonam fidem, quæ ſententia iuuari videtur ex eorum doctrina, qui reſoluunt præſumptionem iuris & de iure non habere locum in foro conſcientiæ data veritate in contrarium, vt in terminis *cap. is qui fidem, ſupr. de ſpõſalib.* in quibus communiter conſtituunt primum matrimonium præſumptum non habere locum in conſcientia ſi ſponſus conſenſum coniugalem non habuit in actu copulæ, ſed in conſcientia debere remanere cum ſecunda in quam vere conſenſit, vt poſt antiquiores receptum teſtatur, & ſequitur Couarr. *de ſponſal. par.* 1. *cap. 4. §.* 1. *num* 9. & tanquam indubitatum ſupponit Sanch. *lib. 7 diſp. 37. num. 9. ad med.* Sed contrarium in noſtro propoſito neceſſariò reſoluendum exiſtimo, quòd ſcilicet etiam in conſcientia illegitimi ſunt filij, qui ex matrimonio clandeſtino ſtante impedimento dirimente ſuſcepti ſunt, quamuis parentes in rei veritate illud ignorauerint, & in conſcientia de ipſorum bona fide conſtet; ratio eſt quia effectus hic legitimitatis, vtroque foro tam conſcientiæ, quàm exteriori non aliunde pendet quàm ex legis auctoritate, quæ illos tantùm legitimos facit, quos vt tales approbat; at verò ex *ſuprà* reſolutis conſtat legẽ Canonicam expreſsè non approbare vt legitimos, ſed potiùs vt illegitimos damnare filios ſuſceptos ex matrimonio nullo propter iuris impedimentum, quamuis parentes illud ignorarent, ſi ſine denunciationibus contractum eſt, ergo non oportet inter vnum & alterum forum diſtinguere, quamuis impugnare contendat Faiard. *d. tract. num.* 181.

23 Nec obſtat arg. in ſimili de terminis *d.c. is qui fidem* nam adhuc in illis in foro Conſcientiæ procedere deciſionem illius text. tenent grauiſſimi DD. ſed ſi communis ſententia contraria eſſet indubitata, longè diuerſa eſt ratio de illis ad noſtros terminos, ſtaduertas matrimonium non ex legis pendere auctoritate, ſed ex conſenſu contrahentium, ſine quo non poteſt ſubſiſtere, *c. ſufficiat 27. quæſt.* 1. *l. nuptias, ff. de reg. iuris.* & ideo licet lex ex copula poſt ſponſalia præſumat conſenſum coniugalem, ſi tamen conſtet in Conſciẽtia, & rei veritate coniugalem non adfuiſſe conſenſum, non poteſt inde matrimonium reſultare, quod conſcientiam obliget, quemadmodum in fortioribus terminis ſi quis verba exprimat conſenſum de præſenti importantia, & tamen interiorem conſenſum non habuerit, nõ poteſt in conſcientia matrimonium iudicari, vt decidit text. *in cap. tua nos 26. ſuprà de ſponſ.* vbi notant omnes, & latè diſputat Sanchez *lib.* 1. *diſp. 7. cum ſeqq.* In noſtro verò propoſito cùm totum pendeat ex legis auctoritate, quæ hoc caſu non vult prolem vt legitimam approbare, reſoluendum eſt illegitimam eſſe tam in exteriori, quàm in interiori conſcientiæ foro.

24 Quartò colliges falſam videri limitationem, quam tradunt Couarr. *d. cap. 6. in initio, num. 12. in fine*, & Gabriel. *d. concluſ. 4. num.* 19. & Sarmient. *lib.* 1. *ſelect. c.* 8. *num.* 7. reſoluentes quòd ſi matrimonium contrahatur in mortis articulo cum muliere ex qua ægrotans prolem ſuſceperat, eam fieri legitimam, quantumcunque clandeſtinè ſine denunciationibus ſit celebratum. Fateor enim non exiſtente impedimento dirimente inter contrahentes in mortis articulo matrimonium eſſe licitum, & prolem antea ſuſceptam legitimari, vt reſoluunt Gomez *l. 9. Tauri, num.* 59. Molin. *de primog. lib. 5. cap. 5. num.* 25. Spin. *in ſpec. teſtam. gloſſ.* 15. *à princ. à num.* 104. At verò minimè placere poteſt quod ſtante impedimento dirimente (qui ſunt termini, de quibus loquimur) legitimetur proles antea ſuſcepta per tale matrimonium nullum in rei veritate, & clandeſtinè contractum contra generalem deciſionem text. *in cap. cum inhibitio, §.* 1. *de clandeſt. deſponſat.* qui abſolutè illegitimos facit filios ex tali coniunctione clandeſtine ſuſceptos, non ſolùm præſumendo præſumptione iuris & de iure parentes habuiſſe malam fidem, ſed inſuper ſtatuendo, vt illegitimi ſint, quamuis de bona fide ipſorum parentum appareat: quare, præſumptio bonæ fidei reſultans ex neceſſitate contrahendi, in eo articulo nullum poteſt quo ad hoc filiis præſtare ſubſidium.

In gloſſ. *Sententiam.* ibi, *argument. contra C. de liberali cauſa, l. vlt.* Licet gloſſ. non ſoluat argument. in eius tamen ſolutione maximè laborant DD. *in præſenti*, quare ſcilicet in illa *l. vlt.* filij nati pendente lite ſuper ſtatum matris ſequantur conditionem, quæ de matre iudicabitur, itaut ſerui fiant ſi contra matris libertatem fuerit iudicatum; at verò in noſtro text. filij nati lite pendente ſuper validitate matrimonij legitimi iudicentur, quamuis contra matrimonium feratur ſententia illud inualidum pronuntians. Quare Abb. Panorm. *hic num.* 6. reſpondet reſpectu legitimationis inſpici tempus conceptionis, & non ſententiæ, at verò reſpectu libertatis inſpici tempus poſt litis conteſtationem. Card. verò Zabar. *oppoſit.* 2. *reſp.* fauorem eſſe filiorum quòd expectetur exitus ſententiæ, quia poteſt mater ingenua pronuntiari; Butr. *num.* 7. quem ſequitur Præpoſ. *num.* 5. ait differentiæ rationem in eo ſtare, quia ſtatus libertatis non imprimit concepto libertatem, ſed bene ſtatus matrimonij concepto legitimitatem. 25

In gloſ. *Nutriantur.* fin. ibi, *iudex ſummatim cognoſcat*, &c. Singulariter gloſſ. iudicem inſtruit circa modum aſſignandi alimenta filio lite pendente, quem pater filium eſſe negat, debet enim ſummariam præmittere informationem, & ſi præſumptio aliqua ſit pro filio, debet interim per iudicem pronuntiari vt alatur, ſequuntur omnes *hic*, Couarr. *practic. c.* 6. *num.* 8. Duen. *reg.* 365. Molina *de primog. lib. 2. c. 16. num.* 30. Soar. de Pace *in pract. tom. 3. c. 4. §. 3. num.* 10. Lara *in l. ſi quis à liberis, §. ſi vel parens, à n. 42. ff. de liber. agnoſc.* D. Barboſa *in l. 1. part. 1. num. 98. ff. ſol. matrim.* Valaſc. *conſult.* 1. *n.* 10. *&* 12. pleniùs Surd. *de aliment. tit. 1. q. 110. num.* 10. qui omnes prædictæ præſumptionis exempla proponunt, quando filius eſt in poſſeſſione filiationis, vel communi exiſtimatione filius reputatur, vel primam ſententiam pro ſe reportauit, à qua eſt appellatum, nam pendente appellatione alendum eſſe decidit text. 26
in l. ſi inſtituta §. de inofficioſo, ff. de inofficioſo teſt. Vtrùm 27
verò cautio de reddendis alimentis ſi in cauſa filius ſuccumbat ab eo ſit exigenda, vide Couar. *num.* 7. Molin. *n.* 41. Valaſc. *n.* 7. *proximè citatis locis.*

SVMMARIVM.

1 *Verbo viri & mulieris ſtandum eſt an aliquis ſit eorum filius, niſi expreſsè oſtendatur.*

2 *Vicinia*

2 *Vicinia fama multum valet in probanda filiatione.*
3 *Filiatio minimè probatur ex ſola alimentorum præſtatione, niſi vti filio præſtentur.*
4 *Filiatio plenè probatur ex confeſſione & nominatione parentum verè & principaliter propter ſe factam accedentibus alijs indicijs.*
5 *Nominatio patris in libro ſuo probat filiationem.*
6 *Legitima an ſtatim in vita patris peti poſſit ſi religionem ingrediatur, oſtenditur.*

Cap. Tranſmiſſæ. III.

1 MAritus & vxor quando negant aliquem eſſe ſuum filium, ſed v.g. pietatis cauſa illum nutriuiſſe, quamuis à vicinia ſpurius credatur, tamen ſtandum eſt verbo viri & mulieris niſi certis indiciis & teſtibus conſtet eſſe eorum filium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormitan. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 98. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 593. remiſſiuè Calal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 18. *cap.* 3. & eſt poſt Concil. Lateranen. *part.* 8. *cap.* 11.

2 *Quamuis à vicinia, qua ipſum filium,* &c.] Notatur ad hoc, quòd in probanda filiatione multum valet fama viciniæ, vt per Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 8. §. 3. *n.* 10. Paleot. *de noth. & ſpurijs, cap.* 22. *num.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 79. *num.* 86. & *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 53. *n.* 43. Anton. Monach. *Lucen. deciſ.* 56. *num.* 7. & 15. Maſcard. *de probat. concluſ.* 791 Fulu. Pac. *eod. tract. lib.* 2. *c.* 6. *num.* 29. & 31. Sim. de Prætis *conſil.* 134. *num.* 5. Rot. *deciſ.* 275. *num.* 11. *part.* 4. *diuerſ.* & in terminis probationis primi matrimonij poſt contractum ſecundum Nicol. Superan. *conſil.* 65. *num.* 4. Petr. Albingan. *conſil.* 67. *num.* 9. *tom.* 1. *conſil. matrim.* Buratt. *deciſ.* 530. *num.* 5. *cum ſeqq.* hinc inſtruentes Aduocatos ad probandam filiationem quòd tres faciant articulos. Primum quòd ex viro, & vxore, ſeu concubina domi retenta natus eſt, ſecundum quòd pater eum filium nominauit, & agnouit; tertium quòd communi voce viciniæ filius exiſtimatus eſt: confirmatúrque ex his omnibus, quæ Doctores tradere ſolent de vi, & auctoritate communis famæ, iuxta text. *in l.* 3. §. *eiuſdem,* ibi, *conſentiens fama confirmat ff. de teſtibus,* & quæ plenè proſequuntur Duen. *reg.* 299. Garc. *reg.* 187. Maſcard. *concluſ.* 753. Fulu. Pac. *lib.* 1. *cap.* 49. *à principio, & à numer.* 33. Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *præſumpt.* 89. *n.* 18. *cum ſeq.*

3 *Quòd eum pietatis intuitu nutriuiſſent.*] Vnde ex ſola alimentorum præſtatione, vel collatione in matrimonium cùm poſſint fieri pietatis cauſa filiationem minimè probari, reſoluunt Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 7. *n.* 9. *cum ſeqq.* Valaſc. *conſult.* 176. *num.* 13. Si verò educationem, & alimenta præſtet aliquis cuiquam vti filio, tunc filiationem ex hoc commodè probari, arg. *l.* 1. §. *ad quæſtionem, ff. de queſt.* & *l. quidã* 132. *de verb. oblig.* reſoluunt Couarr. *de ſponſ. part.* 2. *c.* 8. §. 3. *num.* 3. Maſcard. *concl.* 795. & *ſeq.* Menoch. *d. lib.* 6. *præſumpt.* 53. *n.* 32. Valaſc. *conſult.* 134. *n.* 4.

4 *Standum eſt verbo viri, & mulieris.*] Notatur ad hoc, quòd ex confeſſione, & nominatione parentum verè & principaliter propter ſe facta accedentibus aliis indiciis plenè probatur filiatio, vide Couarr. *d. cap.* 8. §. 3. *num.* 7. Duen. *reg.* 34. *cum ſeq.* Paleoth. *c.* 23. *num.* 2. Menoch. *caſu* 89. *num* 87. Maſcard. *concluſ.* 790. *à princ.* Surd. *conſil.* 1. *n.* 97. Seraphin. *deciſ.* 1282. *num.* 2. eóque maximè cùm nominationes ſunt plures, Roland. *conſil.* 22. *num.* 27. *lib.* 3. Pariſ. *conſ.* 10. *n.* 56. *lib.* 2. Menoch. *d. caſu* 89. *num.* 81. Buratt. *deciſ.* 520. *n.* 20. vnde nominationem patris in libro ſuo probare filiationem dicunt Menoch. *d. præſumpt.* 53. *num.* 57. & *conſil.* 714. *num.* 18. Anton. Monach. *Florent. deciſ.* 61. *num.* 8. & 9. quæ quidem nominatio filiationem probat etiamſi emanauerit ab vno parente, de cuius bonis, & hæreditate agitur: Maſcard. *concluſ.* 790. *num.* 12. & non ſolùm probat contra patrem nominantem: ſed etiam contra eius hæredes, & contra alium tertium, vt per Paleot. *d. cap.* 22. *num.* 4. & 5. Menoch. *d. caſu* 89. *num.* 7. 4

Il gloſ. *Mota. ibi, dicunt quidam quòd tranſfacti Monachi,* &c. Vult gloſſ. filios vita patris ſi religionem profiteantur ſtatim poſſe petere legitimam, quod communiter DD. colligunt ex text. *in cap. cùm ſimus, in fine, ſupr. de regul.* de cuius intellectu, & duabus contrariis communibus ſententiis in hac quæſtione vide vltra ordinarios *ibi, & hic,* Abb. *in c. in præſentia, n.* 59. & Dec. *num.* 67. *ſupr. de prob.* plures de quibus Couarr. *in cap.* 2. *n.* 7. *de teſtam.* Duen. *reg.* 256. *limit.* 6. Menoch. *illuſtrium, c.* 37. *num.* 10. Nauarr. *comment.* 2 *de regular. num.* 48. Perez *l.* 1. *gloſſ.* 1. *pag.* 75. *verſ. dubitatur, tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin.* Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 3. *à num.* 71. Craſſ. *receptarum.* §. *legitima, quæſt.* 12. *n.* 5. Fr. Emman. *quæſt. regul. tom.* 1. *quæſt.* 80. *art.* 2. Ceual. *commun. contra commun. quæſt.* 342. 6

SVMMARIVM.

1 *Illegitima proles eſt quam viro viuente vxor ex adulterio concepit ſiue cum adultero, ſiue cum viro moretur.*
2 *Spurij cenſendi ſunt omnes, qui ex illis naſcuntur, qui matrimonium contrahere non potuerunt, remiſſiuè*
4 *Pater vbi non ſuccedit, nec filius ſuccedere poteſt.*

Cap. Cauſam, quæ. j. IV.

PRoles, quæ naſcitur ex muliere, & alio viro quem habet vt maritum, dum viuit verus maritus, eſt illegitima. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontif. pag.* 99. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 594. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decret. lib.* 4 *tit.* 18. *c.* 4. & reliquæ partes vbi ſint docet *gloſ.* 1. *hic verbo muliere.* 1

Collige ex text. ſpurios cenſendos eſſe omnes, qui ex illis naſcuntur, qui matrimonium contrahere non potuerunt, ſed vide quæ dixi ad *cap. tanta, verbo ſi autem vir, infrà hoc tit.* 2

Notatur ad hoc, quòd vbi pater non ſuccedit, nec filius ſuccedere poteſt, vt per Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 8. §. 5. *num.* 1. 3

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio natiuitatis reſidens in cauſa ciuili hæreditatis quæ vertitur coram iudice ſeculari ad Eccleſiaſticũ eſt remittenda, & n.* 2.
3 *Natalium cauſa Eccleſiaſtica pendente coram Eccleſiaſtico non poteſt ſecularis iudex in cauſa principali hæreditatis procedere.*
4 *Iudex eccleſiaſticus, ad quem cauſa natalium, vel alia ſpiritualis remittitur, poteſt opponenti exceptionem illam præfigere terminum peremptorium intra quem probare teneatur, non verò iudex eccleſiaſticus, n.* 5.

6 Declaratur

6 *Declaratur text in præſenti.*
8 *Filius ex illicito coitu natus præſumitur potius ſpurius quàm naturalis.*
9 *Matrimonium præſumitur quoad liberorum legitimationem cohabitationibus vita functis.*
10 *Matrimonium præſumitur quoad filios præceſſiſſe inter viuos concurrentibus alijs præter cohabitationem coniecturis.*
11 *Cohabitatio hodie efficere nequit matrimonium.*

Cap. Lator. V.

1 CAuſa natiuitatis oppoſitæ petenti hæreditatem coram iudice ſeculari, ſpectat ad Eccleſiaſticum, & ſi inter duos menſes pars non probat quod obiicit, iudex laicus de hæreditate iudicare poteſt, ac ſi non ageretur de cauſa natiuitatis, ſed hoc debet intimari à iudice eccleſiaſtico. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Canil. Cuiac. Viuian. *in rationali, lib. 4. iuris Pontif. pag.* 100. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 394. tenuiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 18. *c.* 5.

2 *Coram ſeculari iudice ſuper hæreditate*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quæſtio natiuitatis reſidens in cauſa ciuili hæreditatis, quæ vertitur coram iudice ſeculari, ad Eccleſiaſticum eſt remittenda, concordat text. *in cap. tuam, ſupr. de ordine cognit.* vide Mantu. *dialog.* 42 Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 8. §. 3. *num.* 4. Garc. *reg.* 533. D. Barboſa *in l. Titia, num.* 22. *ff. ſol. matrim.* quod procedit quando cauſa legitimitatis, ſeu natalium pendet ex aliqua quæſtione iuris, veluti vtrum matrimonium ſit legitime contractum, & validum, non ita ſi verſetur circa factum ſolummodo, veluti quia dubitatur an matrimonium fuerit contractum de facto inter perſonas habiles ad contrahendum, Couarr. *d. cap.* 8. §. 12. *num.* 3. Garc. *reg.* 533. *num.* 12. Menoch. *conſil.* 566. *num.* 11. D. Barboſa *d. l. Titia, num.* 22. 14. & 5. *verſ. ſecunda principalis conclu. ſio*, Ceual. *commun. contra commun. q.* 410 3. Cabed. *part.* *deciſ. Luſitaniæ areſto* 101. vbi refert quæſtionem facti in propoſito dici quando ſolum dubitatur an matrimonium contractum ſit, & quæſtionem iuris, quando patres fatentur matrimonium de facto contractum eſſe, ſed negant valitatem.

3 *Et tunc ſeculari dominio*, &c.] Notatur ad hoc, quòd pendente cauſa natalium coram eccleſiaſtico non poteſt ſecularis iudex in cauſa principali hæreditatis procedere, vide Marant. *de ordine iudicior. p.* 4. *diſt. vlt. à princ.* Corraſ. *miſcellan. lib.* 2. *c.* 5. Gutier. *de iuramen. confirm. part.* 1. *c.* 1. *numer.* 14. D. Barboſa *in d. l. Titia, num.* 7.

4 *Intra duos menſes.*] Notatur ad hoc, quòd iudex Eccleſiaſticus ad quem cauſa incidens natalium, vel alia ſpiritualis remittitur, poteſt opponenti exceptionem illam præfigere terminum peremptorium, intra quem ea probare teneatur, & vt eo elapſo ampliùs non audiatur, & iudex ſecularis in cauſa principali poſſit procedere, vt docent *in præſ. tit.* Butr. *num.* 5. Abb. *n.* 4. Zabar. *oppoſ.* 2. & Præpoſ. *num.* 4. quod confirmant ex multis, quæ circa præfinitionem termini ad probandam exceptionem, nullitatem, vel appellationem proſequendam, notant DD per text. *ibi in cap. perſonas, de appellat.* & Marant. *de ordine iudic. part.* 6 *de appell. n.* 194. Duen. *reg.* 42. *limit.* 21. Lancellot. *de attent. p.* 2. *c.* 12. *ampliat.* 1. & *ſeq.* 7 *c.* 17. *a n.* 119. & *p.* 3. *c.* 13. *n.* 98. & *c.* 24. *q. vlt.* 16. & alij, de quibus Cened. *ad Decret. collect.* 17. *à princ.*

5 Non poteſt è conuerſo iudex ſecularis, qui de cauſa principali hæreditatis cognoſcit, præfigere partibus terminum, intra quem cauſa incidens ſpiritualis terminetur coram eccleſiaſtico ad quem remittit, quia iudici eccleſiaſtico, qui in ſpiritualibus ſuperior eſt, ex reg. *cap. ſolitæ, de maior. & obed.* legem imponere nō poteſt, vt in ſimili ait text. *in c. ex inſinuatione* 50. *de appellat.* vbi notauit Dec. *num.* 3. poſt Bart. *in l.* 1. *ff. de re iudic.* vbi ſequitur Iaſ. *n.* 12. & Ripa *n.* 7.

Illud tamen in præſentiarum aduertendum duxi text. *in præſenti*, loquentem de præfinitione termini duorum menſium ad expediendum cauſam illegitimitatis, intelligi non ita diſtinctè, ſed quando conſtat de malitia, vt erat in caſu huius text. in quo cauſa pẽderat coram Epiſcopo Notuicen, qui cauſam expediebat: itaque Papa mandauit Epiſcopo, vt cauſam intra duos menſes expediret, aliàs quod remitteret cauſam bonorum determinandam iudicibus ſecularibus, ita Puc. *lib.* 1. *deciſ.* 123. *in antiquis.* 6

Sublato appellationis obſtaculo.] De vi & effectibus huius clauſulæ vide in meis remiſſionibus *de dictionibus, & clauſulis, clauſul.* 7. & *in tract. de clauſul. vſuſreq. clauſ.* 9. & dixi *ad c. paſtoralis, ſupr. de appellat.* 7

Probare legitimè, &c.] Notatur ad hoc, quòd illegitimitatem allegans debet illam concludenter probare, vt per Caputaquen. *deciſ.* 150. *part.* 1. vbi *n.* 9. dicit requiri probationes luce meridiana clariores, Caualer. *deciſ.* 10. *num.* 1. 8

In gloſſ. *Probare*, pen. Notatur ad hoc, quòd filius ex illicito coitu natus præſumitur potius ſpurius, quàm naturalis, & ſic incapax, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *q.* 54. *n.* , & *conſ.* 318. *n.* 14. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 40. *num.* 35.

In ead. gloſſ. ibi, *eo mortuo*, &c. Notatur ad hoc quod cohabitantibus vita functis, etiam iure Pontificio quoad liberorum legitimationem matrimonium præſumitur, vt per Couar. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 1. *num.* 5. Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *quæſt.* 1. *num.* 77. Concurrentibus autem aliis præter ſolam cohabitationem coniecturis quoad filios præſumitur matrimonium præceſſiſſe inter viuos, Maſcard. *concl.* 1011. *n.* 7. Menoch. *conſ.* 199 *à num.* 48. Franc. Molin. *de rit. nupt. lib.* 1. *comp* 32. *num.* 17. vbi *num.* 26. quod hodierno iure cohabitatio efficere nequit matrimonium, nouus enim conſenſus requiritur, & forma Concilij, Spin. *in ſpec. teſtam. gloſſ.* 14. *princ. n.* 61. *poſt. princ.* Matien. *gloſſ.* 1. *rub. tit.* 1. *num.* 53. *lib.* 5. *noua recop.* Sola tamen cohabitatio ſufficit ad probandum matrimonium ad effectum legitimitatis prolis, Felin *in cap. illud num.* 13. *de præſumpt.* Curt. iun. *conſ.* 52. *num.* 3. Pute. *deciſ.* 103. *in fine lib.* 2. *in correctis*, ſicut etiam ad effectum ſucceſſionis, in quo ſufficiunt leuiores probationes, iuxta conſ. Gemin. 27. *numer.* 8. quod perpetuò Rot. ſequitur, & ſignanter apud Cæſ. de Graſſis *deciſ.* 6. *quo, filij ſint legitimi.* Seraph. *deciſ.* 1282. *num.* 6. & *deciſ.* 1099. *n.* 1. Rot. *deciſ.* 337. *num.* 1. & 10. *part.* 1. & *deciſ.* 34. *n.* 19. *part.* 2. *diuerſ.* & *deciſ.* 406. *num.* 8. *part.* 1. *recent.* Caualer. *deciſ.* 444. *num.* 2. & *in Veneta legitimitatis* 30. *Ianuarij* 1606. coram Penia. Verùm quando conſtat de malo initio, nempe de concubinatu præcedente, cohabitatio eſt leuis coniectura, per deciſ. Caputaq. 210. *parr.* 2. Rot. *deciſ.* 244. *num.* 1. inter impreſſas poſt *vol.* 2. *conſil. Farin.* videndus in hac materia Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 1. *ex num.* 67. Greg. *deciſ.* 247. *num.* 4. Beltramin. *num.* 22. Caualer. *deciſ.* 142. *num.* 3. quod procedit etiam vbi conſtat de initio infecto, nempe de concubinatu, licet tunc requirantur coniecturæ, & præſumptiones plures, & fortiores Seraph. *deciſ.* 978. *n.* 7. Caualer. *deciſ.* 79. *n.* 1. 9 10

In ead. gloſ. ibi, *Quia habebatur pro filio*, &c. Ad probandam filiationem regulariter loquendo non requiruntur

runtur copulatiuè tria illa, de quibus hæc gloſſ. videlicet quòd quis ſit in poſſeſſione filiationis, & quòd poſſideat bona paterna, & quòd ſit natus de ea, quæ vxor credebatur, ſed alternatiuè vnumquodque ſuffici, vt dicit Dec. *in conſ.* 54. *in fine*, Alexand. *conſ.* 51. *n.* 2. & 5. *lib.* 1. Gozadin. *conſ.* 12. *n.* 31. 32. & 37. Pariſ. *conſil.* 10. *n.* 72. & 73. *lib.* 2. Palept. *de nothis, & ſpuriis*, *c.* 22. *n.* 2. *verſ. dicemus, vſque ad finem*, Mench. *illuſtr. q.* 85. *n.* 20. Rot. *in Parmen ſtatus, verſic, & quamuis* 27. *Aprilis* 1622. coram Reuerendiſſimo Domino meo Coccino Decano.

SVMMARIVM.

1 *Filij naturales legitimantur per ſubſequens parentum coniugium, ſpurij verò non.*

2 *Filius naturalis natus ante matrimonium legitimus efficitur, ſi illud poſtea inter parentes ſubſequatur.*

3 *Conditionis inæqualitas inter contrahentes non impedit quin filij naturales per matrimonium poſtea ſubſequutum efficiantur legitimi.*

4 *Inſtrumenta dotalia de iure Canonico in matrimoniis neceſſaria non ſunt.*

5 *Filij ſuſcepti extra concubinatum per ſubſequens matrimonium de iure Canonico legitimi efficiuntur.*

6 *Filij naturales ancillæ per ſubſequens matrimonium cũ ea contractum ſcienter legitimi efficiuntur.*

7 *Filij per ſubſequens matrimonium legitimi efficiuntur, non obſtantibus intermediis parentum nuptiis.*

8 *Filij naturales legitimantur per ſubſequens matrimoniũ contractum in mortis articulo, vel à ſene decrepito.*

9 *Matrimonio in mortis articulo contracto legitimantur filij antea ſuſcepti, etſi aſſerent ſubſtituti conditione ſi ſine liberis.*

10 *Per matrimonium aliàs validum, clandeſtinè tamen celebratum legitimatur proles ante ſuſcepta.*

11 *Denunciationum omiſſio nec reddit matrimonium nullum, nec prolem illegitimam.*

12 *Naturalis filius, vt per ſubſequens parentũ matrimonium fiat legitimus, ſufficit matrimonium inter eos eſſe ratum, quamuis non ſit copula conſummatum.*

13 *Legitimatio, quæ fit per ſubſequens matrimonium, iuris fictione retrotrahitur ad tempus natiuitatis.*

14 *Filij per ſubſequens matrimonium fiunt verè & propriè legitimi, non Principis priuilegio, ſed auctoritate iuris.*

15 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium non perdit legitimationem, licèt patri ſit ingratus.*

16 *Matrimonium non poteſt ita contrahi quòd filij antea ſuſcepti non legitimentur.*

17 *Feudi ad ſucceſſionem admittuntur legitimati per ſubſequens matrimonium.*

18 *Legitimati per reſcriptum Principis ad feudi ſucceſſionem non admittuntur.*

19 *Emphyteuſim Eccleſiaſticam obtinere, in eáque ſuccedere poſſunt filij legitimati per ſubſequens matrimonium.*

20 *Legitimati per reſcriptum Principis ad emphyteuſis eccleſiaſticæ ſucceſſionem non admittuntur.*

21 *Legitimationem à Papa impetrare debent volentes in Eccleſiaſtica emphyteuſi ſuccedere cum clauſula, vt bona Eccleſiaſtica poſſint obtinere.*

22 *Maioratuum ad ſucceſſiones admittẽdi ſunt legitimati per ſubſequens matrimonium, & præferendi filiis ſecundis, qui nati ſunt ex iiſdem parentibus legitimo matrimonio iam coniunctis.*

23 *Filius naturalis primò natus ex concubina an ſit præferendus filio ſecundò genito ex legitimo matrimonio, quod eſt poſtea contractum cum alia, qua defuncta ſequutum ſuit poſtea matrimonium cum concubina, remiſſiue.*

24 *Legitimati per ſubſequens matrimonium poſſunt ad ſacros Ordines promoueri, & in Epiſcopos eligi.*

25 *Cardinalatus ad celſitudinem aſcendere, non poſſunt legitimati per ſubſequens matrimonium.*

26 *Subſtitutũ excludunt legitimati per ſubſequens matrimonium, ſi teſtator dixerit, ſi ſine liberis de legitimo, vel ex legitimo matrimonio, &c.*

27 *Legitimati per ſubſequens matrimonium ad retractum ſunt admittendi.*

28 *Nobilitate parentum gaudent legitimati per ſubſequens matrimonium.*

29 *Donatio iuxta terminos l. ſi vnquam, C. de reuocandis donat. reuocatur per natiuitatem filiorum naturalium ſubſequuto poſtea inter parentes matrimonio.*

30 *Naturales filij ſolummodo per ſubſequens matrimonium legitimantur.*

31 *Naturalis filius quis dicatur ad effectum legitimationis per ſubſequens matrimonium oſtenditur.*

32 *Tyrannus ſi rem habeat cum aliqua muliere per vim, filius inde natus non erit ſpurius quoad matrem.*

33 *Clerici in minoribus beneficia obtinentis filius legitimatur per ſubſequens matrimonium cum ipſius matre contractum.*

34 *Filij ſuſcepti à monacho, vel moniali intra annũ profeſſionis per ſubſequẽs matrimoniũ legitimi efficiũtur.*

35 *Filij nati ex parentibus ſimplici caſtitatis voto adſtrictis legitimi fiunt ſubſequuto matrimonio.*

36 *Votum ſimplex, quod poſt duos nouitiatus annos fit in Societate Ieſu, reddit emittentes inhabiles ad matrimonium validè contrahendum.*

37 *Filij ſuſcepti ab eo, qui mortua vxore cum alia, ex qua filios prima viuente ſuſceperat, matrimonium contrahit, non legitimantur per illud.*

38 *Inceſtuoſus filius ex diſpenſatione Papæ legitimatur per ſubſequens matrimonium.*

39 *Filij ex matrimonio prohibito nati legitimantur, ſi fuit obtenta diſpenſatio ad validandum matrimonium, & ad legitimandum prolem, quamuis quoad matrimonium non potuerit habere effectum propter ſuperuenientiam mortis alicuius ex parentibus.*

40 *Diſpenſare poteſt ſummus Pontifex in radice matrimonij quoad legitimationem etiam poſt mortem alterius ex coniugibus, ſi diſpenſatio per parentes in vita petita fuerit.*

41 *Filius natus ex coniugato & ſoluta ignorante impedimentum, an per ſubſequens matrimonium fiat legitimus oſtenditur, & n. 42.*

Cap. Tanta. VI.

Filij naturales, id eſt, ex ſoluta & ſoluto geniti per 1
ſubſequens matrimoniũ legitimi efficiuntur; ſpurij verò, qui ex coniugato, & ſoluta nati ſunt, nõ legitimantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panor. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Cened. *collect.* 68. Vitian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 100. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 594. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. relatus ab Antoo. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 18. *c.* 6. & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III. *p.* 33. *c.* 1.

Collige ex text. in prima eius parte filium natura- 2
lem natum ante matrimonium legitimum effici, ſi illud poſtea inter parentes ſubſequatur, docent *in præſenti*, Butr. *n.* 2. & 4. Zabar. *n.* 2. Anchar. *n.* 10. & Abb. *n.* 4. & 10. Villadieg. *de irreg. c.* 16. *verſ. iam aduertendum* Morquech. *de bono. diuiſ. lib.* 4 *c.* 6. *n.* 17. Cuch. *lib.* 2. *inſt. maior. tit.* 21. *n.* 129. & 140. Sãct. *var. reſ. q.* 21. & 41. Cou. de

*de ſponſ.part.2.cap.8.§.2.*Duen.*reg.* 350. Anton. Gomez *l.50.Tauri,à num.*55.Gabr.*lib.* 6. *commun. tit. de legitimat.concluſ.*1.Cardinal.Maurica *de conſect.ultim. volunt.lib.*11.*tit.*12.Viuian.*tom.*1.*commun. opin.lib.*5. *tit.*36.*n.*1.*verſ.& hinc eſt,pag.*754.Vezin.*tom.* 2.*lib.*6. *tit.*47.*num.*76.*cum ſeqq.pag.*195.Peregrin.*de fideicom. art.*24.Bernard.Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.*2.*concluſ.*24.Menochius *de præſumpt.lib.*4.*quæſt.*83. *& remedio* 1.*adipiſcend.num.*42.*& conſil.* 15.*num.* 19. *& conſil.*16.*& conſil.*174.*num.*6. Mench. *vſufrequent. lib.*3.*cap.*42.Azorius *inſtitut.moral.part.*2.*lib.*2.*cap.*13. *col.*162.*cum ſeqq.*Perez *tit.*2.*lib.*5.*Ordin pag.*97.Surd. *de aliment.tit.*1.*quæſt.*3.*num.*102.*& tit.* 2.*quæſt.* 15. *num.* 2.*& tit.*8 *priuileg.*67.D.Barboſa *in rubr.ff.ſolut. matrim. part.* 2.*num.* 109. Chald. Pereira *de nominat. quæſt.* 21. *num.* 40. *cum ſeqq.* pluresq; ex antiquioribus refert Cened.*ad Decretal.collect.* 68. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.*30 *num.*69.*& lib.*41.*num.*357. Campan.*in diuerſor iuris Canonici rub.* 11. *cap.* 13. *num.*124.*cum ſeqq.*Aloyſ.Ricc *in collect.decis part.*1. *collect.* 107.Bellet.*diſquiſit.cleric.part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.§.*3.Alexand.Trentacinq.*variar.reſol.lib.* 1.*tit.de legitimat.reſol.*1.Paſchal.*de viribus patriæ poteſt.part.*2. *cap.*4.*ex num.* 54. *ad* 100. Petr. Gregor. *ſyntagm.iuris part.*3.*lib.*45.*c.*6.Ioan.Bapt.Laderch.Imolen. *conſ.*24. Fachin.*controuerſ.lib.*3.*cap.*50.*cum ſeqq.& lib.*4.*cap.*54. *&* 55.*& lib.*10.*cap.*71.Anton.Merenda *lib.* 4. *controuerſ.cap.*17.Octau.Bammacar. *in cap. naturales , ſi de feudo defunct. cont. in vſibus feudo.* Meres *de maioratu, part.*2.*quæſt.*1.Montealeg.*de exercit.pract. action. lib.*2. *cap.*1. *§.* 3. nouiſſimè Faiard. *in tract. de legitimat.per ſubſequens matrimonium,*ferè *per totum* , & ex Beroi. *conſil.*31.*num.*36.*&* 37.*in* 2.aduertit Ioan.Bapt.Coſta *de facti ſcient.& ignorant.cent.*2.*diſt.*11. *num.*44.quòd diſpoſitio huius text. procedit in fauorem filiorum , qui non peccauerunt , ſecus quoad ipſos parentes.

3 Amplia primò procedere concluſionem etiam data conditionis inæqualitate inter contrahentes , vt quia fœmina ſit vilis conditionis , aut meretrix , vir autem nobilis , & honeſtus , nec iure Cæſareo, nec Pontificio impediatur nobilis ducere vilem , vt per Menoch.*conſil.*18. *per totum* , & præcipuè *à numer.* 6. *& conſil.*342.*num.*28.Burg.*conſil.*6.*num.* 12. Gregor. *l.*1.*verbo ſe caſa,tit.*13.*part.* 4. Peregrinus *de iure fiſci, lib.*5.*tit.*17.*num.*2.Put.*part.* . *deciſ.* 8. Chald. Pereira *de nominat.quæſt.*21 *à num.*77.Fachinæum *controuerſ. lib.*3.*cap.*53.Aloyſ.Ricc.*d.collect.*107. Octau. Cacheran. *Pedem. deciſ.* 154. Peregrin. *de fideicom. art* 24. *num.*51.Ioſeph.Ludouic.*concl.* 26. *n.* 11. latè Mench. *controuerſ.vſufreq.lib.*3.*cap.*41.vbi aſſerit hanc opinionem procedere quoad validitatem matrimonij , non bene tamen negat obtinere quoad alios iuris Ciuilis effectus Mieres *de maior.part.*2.*quæſt.*1.*n.* 39. Paſchal. *d.cap.*4.*num.*68.Alexand.Trentacinq.*de ſubſtit.part.*4. *cap.*7.*num.*45.*& variar.reſolut.lib.*1.*tit.de legitimat. reſol.*1.*num.*4.Fuſar *de ſubſtit.quæſt.*409.*à num.*94.*vſque ad num.*104.Æmill.Gall.*de except.tit.*1.*part.*1.*except.*2. *num.*85.*ad* 92.*& tit.*4.*part.*2.*except.*27.*n.*216. Faiard. *d.tract.de legitimat.per ſubſequens matrim. membr.* 3.*n.* 198.Sanctel.*c.q.*22.*n.*7.

4 Secundò amplia etiamſi matrimonium ſubſequens contrahatur dotalibus inſtrumentis non adhibitis, cùm de iure Canonico(quod in cauſis matrimonialibus ſemper præualet Ciuili *cap.penult.& vlt.de ſecund. nupt.*)neceſſaria non ſint.Vide Duen.*d. reg.*350.*limit.* 11.Mantica *n.*7.Peregr.*num.*54.*dictu locu,*Sanchez *de matrim.lib.*3.*diſp.*44.*num.*2.*verſ.nec textus* , Theſaur. *Pedem.deciſ.*83.*ſub num.*1.Vezin.*tom.*1. *commun. opin. lib.*6.*tit.*47.*num.*79.Franciſc. Viui. *Neapol. deciſ.* 619. *num.*21.Fachin.*lib.*3.*controuerſ.c.*51. Bernard.Græuæ. *ad pract.Cam.imper.lib.*2.*concl.*141.*conſid.*1.*n.* 19.*cum. ſeqq.*Azor.*inſtit.moral.p.*2.*lib.*2.*cap.*13.*quæſ.*4. Mench. *vſufreq.lib.*3 *cap.*41.*num.*3.Ceuall.*commun.contra commun. quæſt.* 91. Bammacar. *in d. cap. naturales , quæſt.* 3. *num.*19 *& quæſt.*14. *à num.* 185. *vſque ad* 138 Æmil. Gall.*d.tit.*4.*part.*2.*except.*27. *num.* 214. Arelan.*de ratione iuris,& iur Imper.lib.*4.*cap.*5.*n.* .Faiard *d membr.* 3.*n.*203.Baſil.Pont.*de Sacrament.matrim.lib.*2.*c.*1.*§.*8. *ex n.*18.

Tertiò amplia quamuis extra concubinatum ſuſcepti ſint,vt per Peregrin. *d. art.* 24. *num.* 53. Bernard. Græuæ.*d.concl.*141.*conſid.*1.*num.*12.licet Gabr.*d.concl.*1. *num.* 58. reſoluat hanc opinionem procedere iuxta ius Pontificium,ſecus dicens de iure ciuili, ac proinde legitimatos ſucceſſionum incapaces videri , cum in materia ſucceſſionum illud attendatur. 5

Quartò amplia etiam in filiis ancillæ,nam per ſubſequens matrimonium cum ea ſcienter contractum filij naturales legitimi ſiunt , cùm de iure Canonico validum contrahatur matrimonium cum ancilla eius nota conditione, *c.*1.*&* 2.*de coniug.ſeru.*Ita docet Greg. *per text.ibi in l.*1.*in fine , tit.* 13. *part.* 4. Syluest. Aldobrandin.*§.fin.num.*10.*Inſtit.de nupt.* Ludou. de Sardis *in tract.de naturalibus liberis,cap.de legit.n.*10. Menoch.*conſ.*225.*num.*71.Campan.*d.rub.*11 *c.* 35.*n.*133. Sanch.*de matrim.lib.*7 *diſp.*20.*n.*12. 6

Quintò amplia procedere huius text. deciſionem non obſtantibus nuptiis intermediis, nam ſi alter parentum contrahat matrimonium cum alio , vel cum alia poſt ſuſceptos filios,ſi tamē defuncto altero coniuge inter ſe concubinus & concubina matrimonium contrahant,legitimantur filij antea habiti,non obſtante matrimonio intermedio,ita docent Abb. *hic num.*3. & Præpoſ.*n.*7.Couarr.*d.§.*2.*n.*14.Petr. Greg.*ſyntagm. iuris,p.*2.*lib.*10.*cap.*4.*n.*2.Sayr.*de cenſuris,lib.*6.*cap.*10. *n.*19.Viuald.*in candelabro aureo,tit.de irregul.ex illegitimitate,n.*121.Tiraq.*in l.boues,§.hoc ſermone,limit.* 3.*n.* 8.Petr.Mozz.*de contractib.tit.de matrim. §.de naturalibus matrim.n.*1 *verſ.decimo ampliatur.*Cened.*d.collect.* 68.*n.*4.*in princ.*Sanctarel.*d.quæſt.* 22.*n.* 7. Baſil.Pont. *d.cap.*1.*§.*2.*num.* 15. Chald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt.*13.*num* 54.Henriq *d.cap.*20.*num.*1.*lit.O,* Campan.*d.rub.*11.*cap.*11.*num.*131.Azor. *d. cap.* 13. *quæſ.*5. Bellet.*diſquiſit.cleric.p.*1.*tit.de diſcipl.cleric.* §. 3 *n.*20. *verſ.legitimantur.* 7

Sextò amplia etiamſi matrimonium contrahatur in articulo mortis, vel à ſene decrepito , quia ex eo filij antea geniti legitimi redduntur,& tale matrimonium inter tales illo tempore contrahi poteſt, habétque vim legitimandæ eiuſdem prolis , ita docent omnes *in præſenti,*præcipuè Zabar.*n.*6.Butr.*n.*14.Anchar. *n.*4.*notab.*1.Henric.*n.*5.Alexand.de Neuo *n.*24.& Præpoſ.*n.*8.Ozaſc.*deciſ.* 54.Theſaur.*deciſ.*96. *à n.*3.Fräc. Viui.*comm.opin.*304.*num.* 10. Card.Mantic.*de coniect. vltim.volunt.lib.*11.*tit.*13.Paul.Fuſc. *lit. C , ſing.* 215. Lazar Fœnut.*de momento temporis,cap.*8. *num.* 19.Sebaſt.Medic.*in tract. Mors omnia ſoluit,p.*1.*n.*170.Tiraq. *in l.ſi vnquam,verbo ſuſceperit,n.*73 Barbat. *conſil.*40. *num.*7.*lib.*1.Peregr.*d.art.*24.*n.* 58. Guilelm. Bened. *in cap.Raynutius de teſtam.verbo in extremis,num.*15.Gail. *lib.*2.*obſeruat.*141.*n.*8.Menoch *conſil.* 108.*num.*21. *& conſ.*226.*n.*18.*& conſ.*350.*n.*31. *& de præſumpt. lib.* 4. *præſ*83.*n.*78.*& lib.*5.*præſ.*5.*num.*16.Siluan.*conſ.*3.*n.*29. ex Hiſpanicis ſcriptoribus Couarr.*d.cap.*8.*§.* 2.*num.* 10. Soarez *in tit. de los pleitos,num.*10.Greg. *l.*1.*verbo ſe caſa, tit.*13.*p.*3.Rojas *de ſucceſſ.cap.*2.*num.* 23. Ciſuen.*l.*23. *Tauri , dub* 9.*num.* 13. & *ibi* Caſtil.*num.* 25.Molina *de primog.lib.*2.*cap.*5.*num.*25 Mench. *de ſucceſſion. creat. part.*1.*§.*10.*num.*506.*& vſufreq.lib.* 2. *cap.*4 . *num.*4. 8

Spin.

Spin. d. gloſ. 15. n. num. 102. Gutier. pract. lib. 2. quaſt. 105.
num. 9. Sarmient. lib. 1. ſelect. c. 6. Henriq. d. lib. 11. c. 20.
num. 1. verſic. tertiò, Burg. de Pace conſil. 6. numer. 11.
Gama de Sacram. praſt. vltimo ſupplitio damnatus, quaſt.
4. n. 2. Fr. Emman. quaſt. regul. tom. 1. quaſt. 13. art. 1. &
tom. 2. quaſt. 77. art. 5. Cened. d. collect. 68. num. 2. Cam-
pan. d. rub. 11. c. 13. num. 173. Molina d. tract. 2. diſp. 71.
num. 13. Sanchez de matrim. lib. 7. diſp. 105. à num. 4.
Gutier. eod tract. cap. 118. num. 2. Franc. Molin. de ritu
nupt. lib. 1. comp. 18. num. 14. cum multis ſeqq. Paſchal. d.
c. 3. num. 89. & 90. Bammac. in d. c. naturales, q. 7. & 8.
à num. 52. Valençuela conſil. 66. num. 3. lib. 1. Gall. de
except. tit. 1. p. 1. except. 2. num. 81. & 82. Faiard. d. mem-
bro 3. n. 215. Hieron. Roder. in compendio quaſt. Regul.
reſol. 76. num. 4. Sanctarel. variar. reſ. lut. quaſt. 25. n. 3.
vbi etiam reſpondet ad text. in l. ſuper, C. de naturalib.
liber. dum habet per matrimonium ſubſequens pro-
lem naturalem effici legitimam quando matrimo-
nium celebratur ſpe ſobolis, nam matrimonium con-
tractum in articulo mortis, eſt etiam celebratum ſpe
ſobolis, cùm fuerit celebratum ad ſuſcipiendam pro-
lem illegitimam ratione matrimonij, quæ ex coitu
fornicario erat ſuſcepta, vide Baſil. Pont. d. lib. 11. c. 1.
§. 1.

9 Declara vt per matrimonium in mortis articulo
contractum legitimentur filij antea ſuſcepti etſi affo-
rent ſubſtituti ſub conditione ſi ſine liberis, itaut
ſuccedant excluſo ſubſtituto, vide Gom. l. 9. Tauri,
num 59. Couarr. d. §. 2. num. 19. Molin. d. cap. 5. num. 26.
Alexand. Raudenſ. de analogis, cap. 36. à num. 1. Spin.
d. gloſ. 15. num. 105. Garc. d. gloſ. 21. num. 59. Azor. d. c. 13.
quaſ. vlt. verſ. quaras, Cancer. lib. 3. variar. c. 12. num. 231.
Henriq. d. lib. 12. c. 7. num. 3. Sanchez d. diſp. 105. n. 8.
Gutierr. d. cap. 118. à num. 3. Franc. Molina d. compar. 18.
num. 26. cum ſeqq. Gregor Lop. l. 1. gloſſ. magna tit. 13.
p. 4. Anton. Gabr. tom. 3. lib. de legitimat. concl. 1. n. 30.
& 54. Boër. deciſ. 169. num. 20. Ozaſc. Pedem. deciſ. 96.
num. 3. & 5. Menoch. de praſumpt. lib. 3. praſ. 81. num. 29.
& lib. 5. praſ. 5. num. 16. Burſat. conſil. 40. num. 70. vol. 1.
Molin. de iuſtit. tract. 2. diſp. 172. verſ. poſita validitate,
Rum. conſil. 78. vol. 3. Coſta in c. ſi pater, verbo ſi abſque
liberis, num. 35. de teſtament. lib. 6. Sanctarel. vbi ſuprà,
quaſt. 16. n. 1. Quid autem ſi huiuſmodi matrimonium
in fraude ſubſtituti contrahatur in articulo mortis, vi-
de per ſupra citatos.

10 Sextò amplia etiamſi matrimonium aliàs validum
clandeſtinè fuerit celebratum, per illud enim legiti-
matur proles antea ſuſcepta, vt per Azor. d. cap. 13.
11 quaſ. 9. verſ. quares, Sanchez lib. 3. diſp. 44. & omiſſio de-
nunciationum nec reddit matrimonium nullum, nec
prolem illegitimam, Rota apud Farinac. deciſ. 71. n. 11.
part. 1. recent.

12 Septimò amplia etiamſi matrimonium minimè
fuerit conſummatum, nam vt illegitimus per ſubſe-
quens parentum matrimonium fiat legitimus, ſatis eſt
matrimonium ratum, Maiol. de irregular. lib. 1. cap. 5.
num. 9. Sayr. de cenſuris, lib. 6. cap. 10. num. 28. quos re-
fert Bellet. d. §. 3. num. 20. Baſil. Pont. d. cap. 1. §. 2.
num. 16.

13 Legitimi habeantur.] Legitimatio hæc, quæ fit per
ſubſequens matrimonium iuris fictione retrotrahitur
ad tempus natiuitatis, ita vt qui antea illegitimi nati
ſunt, per matrimonium poſtea ſubſequutum non ſo-
lùm ex tunc legitimi fiant, ſed ante, & tempore na-
tiuitatis habeantur legitimi: ita docent in praſenti,
Butr. num. 2. & 4. Zabarel. num. 2. Abb. num. 7. Anchar.
num. 10. Tiraq. de iure primogen. quaſt. 34. n. 34. & poſt
Fortun. in §. & quid ſi tantum, num. 174. Couar. de ſponſ.
p. 2. cap. 8. §. 2. num. 16. Mantica de coniect. vltim. volunt.
lib. 11. tit. 12. num. 18. Roland. conſil. 100. num. 14. vol. 2.

Duen. reg. 350. ampliat. 3. Surdus conſil. 309. num. 24.
Quamuis contrarium imò hanc legitimationem non
retrotrahi, ſed filios modò legitimos cenſeri a tempo-
re contracti matrimonij tanquam noue tradat Aleiat.
paradox. cap. 12. & ſequantur Philip. de fiction. part. 4.
cap. 11. Peregr. d. art. 24. num. 34. & Fachin. controuerſ.
lib. 4. c. 54.

Vnde filios per ſubſequens matrimonium fieri ve- 14
rè, & propriè legitimos, reſoluunt Surd. d. tit. 8. priuil.
67. num. 5. 8. & 10. Montealeg. d. lib. 2. cap. 2. §. 3. n. 17.
Æmil. Gall. de except. tit. 1. except. 2. part. 1. num. 1. cum
ſeqq. Mieres d. p. 2. quaſt. 1. num. 12 ad med. Baſil. Pont.
de matrim. lib. 11. cap. 11. num. 2. & 3. nouiſſimè Faiard.
d. tract. de legitim. per ſubſequens matr. in membr. 1. num. 6.
Molina de iuſtit. tract. 2. diſp. 372. num. 6. Baſil. Pont.
dicto lib. 11. cap. 11. ex num. 1. Azorius d. parte 2. lib. 2.
cap. 23. quaſ. 6. Ludouic. de Sardis de legitimat. verſ. 4.
videndum eſt, num. 4. Anton. de Roſel. de legitimat. p. 1.
§. vlt. videndum, num. 4. Anton. Gabr. commun. tit. de le-
gitimat. concluſ. 1. in princip. ex n. 18. Hieronym. Gabr.
conſil. 21. num. 36. vol. 1. Roland. conſil. 100. n. 37. vol. 2.
Cephal. conſil. 82. n. 13. & 67. Card. Mantic. de coniect.
vltim. volunt. lib. 11. tit. 12. num. 19. Cephald. conſil. 541.
num. 34. Andr. Gail. lib. 2. obſeruat. 141. num. 1. Theſaur.
deciſ. 196. num. 4. in fine, Peregr. d. art. 24. n. 1. Menoch.
conſil. 225. num. 6. & conſil. 227. num. 9. & ex legitimo
matrimonio vt ſcribit Lader. conſil. 24. num. 1. & 20.
non enim in hoc conſideratur fictio, vel impropie-
tas, ſed in eo tantùm vt cenſeantur nati, vel procreati
ex legitimo matrimonio, quia hoc dici non poteſt
niſi fictè, & impropriè, Hieron. Gabr. d. conſ. 21. num. 36.
vol. 1. Roland. conſil. 10. num. 37. vol. 2. Cephal. conſil. 82.
n. 13. & 20. & conſil. 364. num. 36. Theſaur. d. deciſ. 196.
n. 4. verſ. ad allegata. Vnde Azor. d. quaſ. 6. verſ. obijcies,
dicit verbum, habeantur, de quo in praſenti, rei verita-
tem continere, cum proferatur ab eo, qui habet po-
teſtatem, non principis priuilegio, ſed auctoritate iu-
ris, itaut filius etiam inuitus ſubſequuto matrimonio
legitimus fiat, vt tenent idem Azor. d. cap 14. q. 12. verſ.
quares, Couarr. d. cap. 8. §. 2. num. 13. Mench. quaſt. freq.
cap. 42. num. 3. Molin. diſp. 172. num. 5. Gonz. ad reg. 8.
Cancell. gloſſ. 58. num. 8. licèt ibi contrarium tenere vi-
deatur, & ideo filius ſic legitimatus non perdit legiti- 15
mationem, licèt patri ſit ingratus, vel neget alimenta,
d. tit. 8. quaſt. 67. num. 4. Azor. d. cap. 14. quaſ. 13. verſ. po-
ſtremo. Nec matrimonium poteſt ita contrahi quòd 16
filij antea ſuſcepti non legitimentur. Surd. d. priui. 67.
num. vlt. Azor. d. c. 14. quaſ. 12. poſt Couarr. Sayr. Mo-
lin. & alius Baſil. Pont. d. lib. 11. cap. 1. n. 21. & etiam
ipſos inuitos filios fieri legitimos cenſent Sarmient. &
Azor. quos refert, & ſequitur Baſil. Pont. d. §. 3. n. 22.

Ex quibus primò infertur huiuſmodi legitimatos 17
per matrimonium ſubſequens ad ſucceſſionem feudi
admittendos eſſe, quia ab agnatis ex legitimo matri-
monio non differunt. Ita Feudiſtæ in cap. 1. §. natu-
rales, ſi de feudo controu. inter dominum & agnat.
vbi Andr. & Aluarot num. 8. Afflict. notab. 5. num. 3.
& num. 25. in fine. Curt. tract. feudorum part. 3. col. 31.
verſic. ſecundum principalis regula, Clar. in §. feudum.
quaſt. 82. num. 5. Couar. d. c. 7. §. 2. num. 27. Tiraquel. de
iure primog. quaſt. 35. num. 35. Boër. deciſ. 123. num. 4.
Mandoſ. in reg. 18. Cancel. quaſt. 6. n. 5. Duen. reg. 350.
ampliat. 6. Gabriel. d. concluſ. 1. num. 22. Mantica d. tit. 12.
num. 22. Peregr. d. art. 24. num. 9. Vezin. tom. 2. commun.
opin. lib. 6. tit. 47. num. 83. pag. 195. Sonſbech. de feu-
dis part. 9. num. 70. Surd. de priuil. 67. n. 7. Petr. Anton.
de Petra in tract. de poteſtate Principis c. 32. quaſ. 2. in-
cipit, Capio nunc ſecundum, Henric. à Roſenth, de feud.
cap. 7. concluſ. 11. Siluan. conſil. 3. num. 49. Sebaſt. Næu.
ad lib. 1 feud. tit. 1. §. vel quia num. 11. pag. 243. Mench.

quaſt.freq.cap.42.num.9. Menochius de præſumpt.lib.4. præſumpt.81. num 9. & conſ. 16. num.27. & conſ.174. num.13. Spin. in ſpec. teſtam.gloſ.15.princip.à n.107. Chald.Pereira de nominat.emphyt.quaſt.13.num.36.& quaſt.21. num.36. Campan.d.rubr.11.cap.13.num.129. Bernard.Græuæ.d. lib.2.concl.14. in conſid. num.3. plures ex antiquioribus refert Cened. collect. 68. num.3. Bammac. in d.ſ.naturales quaſt.1.num.8. & 9.& q.15. per tot. Montealeg.d. cap.1 § 3. num.7.& 24. Matt. de ſucceſſ.legali p.1.quaſt.18.art.4. Faiard.d.tract.de legitimat.per ſubſequens matrim.membr.4. n.123. Sanctarel. vari.reſolut.q.42.num.20. Baſil. Pont.d.lib.11.c.11. n.7. cùm tamen legitimatos per reſcriptum Principis ad illius ſucceſſionem non eſſe admittendos, per text. in cap.1.§. naturales, ſi de feudo contentio inter dominum, & agnatos, reſoluant Mynſing.cent.3.obſeruat 42. Petr. Anton.de Petra d.cap.31.num.16 Henriq. à Roſenth. dicto cap 7.concl.19.lit. F, Sonſbecch.d part.9. num.7. Chald. Pereira d.q.21.num. 45. Azor.d.c.13.q.14.verſ. nec obſtat. Menoch.conſ.202.num.168. Schrader.de feudis par.7.cap.5.num.27. me citato in hoc loco D. Mari. Cutel.de donat.inter patrem & fil.tract.prœmadiſc.2.p.6. num.137.

21 Secundò infertur huiuſmodi legitimatos per ſubſequens matrimonium poſſe ſuccedere in emphyteuſi eccleſiaſtica, vt bene tenet Duen d reg.330. ampliat. 7. Gab.d.concl.1. num.29. Chald.Pereira d.q.21.n. 36. Peregr.d.art.27.n.10. Tiraq.de iure primogen. quaſt.34. num.53. Paleoth.de noth. & ſpur.cap.31.num.3. Ioan. Garc. de nobilit. gloſ.21.num.49. Azor.d.lib.1.cap. 13. quaſt.14. Montealeg.d.§.3.n.23. Gratian.tom.4.diſcept. forenſ.cap.653.num.26.& 27. Ioan.Bapt.Lup.de illegit. & natural.commento 4.§.3.num.11. Ouid.de Amicis de iure emphyt.quaſt.92. Trentacinq.d.reſol.1.n.19. Faiard. d.tract.m.mb.4.num.225. cùm tamen legitimati per reſcriptum Principis ad illius ſucceſſionem non admittant, prout reſoluit Chald. Pereira d. quaſt. 21. n.3. & rectè poſt Afflict deciſ.386. conſuluit Valaſc. conſult.138.num.8. quòd volentes in Eccleſiaſtica emphyteuſi ſuccedere, debeant impetrare à Papa legitimationem cum clauſula, vt bona eccleſiaſtica poſſint obtinere.

22 Tertiò infertur ſic legitimatos admittendos eſſe ad ſucceſſiones maioratuum, & præferendos filiis ſecundis, qui nati ſunt ex eiſdem parentibus legitimo matrimonio iam coniunctis: ita docent Tiraquel. quaſt.34.à princ. Molin.de primog.lib.2.cap.11.num.23. Gregor.l.2. verbo ſi no hyo in.13.part.2. Peregr. d.art. 24.num.6. Auend. l.40. Tauri gloſ.11. à num. 41. Menoch. conſil.16.num.14. Burg.de Pace conſil.6.num.13. Mench.quaſt.vſufreq. c.41. Chald. Pereira d.quaſt.13. num.52.cum ſeqq. Henriq.in ſumm.lib.13.cap.20.num.2. in princ. Mieres de maioratu part.2.quaſt.1.num.3. Ioan. Bapt. Lup.d. §.3. num.12. Paſchal.d.cap.4.ex num.39. Matt.de ſucceſſ.legali part.1.queſt.18.a.9.num.4. Franc. Ferrer.ad conſtit.de les impubers, ſub rubric.de ſubſtitut. gloſ.6. num.96. Faiard. vbi ſuprà, num.130. Niſi pluries fuerit repetitum quòd admittantur filij legitimi de legitimo matrimonio nati, quia tunc non admittuntur legitimati per ſubſequens matrimonium, vt per Cardin.Mantic.de coniect.vlt.in. volunt. lib.11. tit.12.à num.20. Peregrin.d.art.24. num.25. Theſaur. deciſ.196.num.4. Alexand. Trentacinq.var. reſol.lib.1. tit.de legitimis. reſol.1. num.14. Fuſar. de ſubſtit.quaſt. 409. num.43. quamuis contrarium non ſine fundamento ſubſtineant, Molin.de primog.lib.3.c.1. num.10. Sfort.in tract.de compin. ſubſtit.part.6. quaſt.fin. n.17. verſ.quartus caſus, Laderch. de Imola conſ.24. Burſat. conſ. 8.num.15 & 17. Petr. Anton. Anguiſ. conſil.74. num.4. lib.6. Vel niſi fundator excluderet legitimatos per ſubſequens matrimonium, quia in hoc minimè de eius poteſtate, ſed ſolùm de illius voluntate dubitari poteſt, ſecundùm Peregrin.d. art. 24. n. 26. Laderch. Imola d.conſil.24.n. 57. Fuſat. d. quaſt. 409. num.71.

23 Vtrùm autem præferendus ſit filius naturalis primò natus ex concubina filio ſecundo genito ex legitimo matrimonio, quod eſt poſtea contractum cum alia, qua defuncta vxore ſecutum eſt poſtea matrimonium cum concubina; v. g. poſt natum filium naturalem ex concubina contraxit pater nuptias cum alia ex qua filium legitimum ſuſcepit, & poſtea mortua hac vxore contraxit matrimonium cum concubina, ex qua filium naturalem longè antè genuerat, quæritur modò an primogenia debeantur filio legitimo ſecundo nato, an filio naturali primo nato, facto tamen legitimo ex matrimonio poſtea ſubſecuto cum concubina eius matre? in qua quæſtione magis communiter ſentiunt DD. filium ſecundò natum eſſe præferendum ei, qui primò natus eſt, pro cuius tamen vera reſolutione conſule Couarr. d.c. 8. §.2.num.28. Gregor.l.12.verbo ſe caſa,tit. 13. part.4. Anton. Gomez l.12.Taur.num.63. Tiraquel. d. q.34. num.3.& 43. Molin.d.cap.11.num.7. Peregr d.art. 24. num.33. Auend.d.l.40.Tauri,num.41. Spino d.gloſ.15. num.126. Ioan.Garc.de nobilitate,gloſ. 21.n. 63. Henriq.d.n.1.in commente lit.S, Molina d.tract.2 diſp.172. num.8. Ceual.commun.contra commun.q.606. num. 25. Azor.d.part.2.c.13.quaſ.15. plures alios citat Cened. d.collect.68.num.4.ante medium, Franc. Molin. de ritu nupt.lib.1.comp.18.num.48. Bammac. d. cap.naturales, quaſt.4.num.30. Monte aleg d.c.1.§.3.ex num.7. ad 14. Alexand. Trentacinq.d.reſol.1.ex num.23. Ioan.Bapt. Lup.d.commento 4.§.3.num.22.verſ.declaratur ſecundò, Æmil.Gall.de except.tit.1.part.1.except. 2. ex num. 48. Bapt.Coſta de retroir.lit.caſu 32.in 8.cap. num. 6.& 7. Paſchal.d.cap.4. num. 66. Faiard. vbi ſuprà, num.234. cum ſeqq. Eandem quæſtionem examinant Fuſar. de ſubſtitut. queſt. 409. num. 33. & 34. Coſta de retract. cap.8.caſu 32.ex num.6. Matta de ſucceſſ.legali, par. 1. quaſt.11.art.2.num.25. Baſil. Ponc. de matrim. lib. 11. c 21.n.8.& 9.

24 Quartò infertur huiuſmodi legitimatos per ſubſequens matrimonium poſſe ad ſacros Ordines promoueri, & in Epiſcopos eligi, Menoch.d.conſil.16.num.5. & conſil.799.num.12.vol.8. Surd.d.priuileg. 67.num.6. Azor.d.cap.13.quaſ.14.verſ.præterea, Ludouic.de Sardis tract.de natural.liberis,cap.de legit. effectu, num.5. Couarr.d.cap.8 §.1.num. 24. & 30. Henriq. d. lib.11. cap.20.num.2.in princ. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit.lib.30.num.70. Bellet. diſquiſit.cleric.part.1.tit.de diſcipl.clericali,§.3.num.18. Tiraq. in tract. primogen. quaſt.34.n.55. Siluan.conſil.3.num.23. Ruin.conſil.212. poſt.n.3.vol.1. Caſſan in conſuetud.Burgund. rub. 8.§.3. n.6. Viuald in candelabro aureo,part. 2. tit. de irregul. ſpeciebus,num.113. Boer.deciſ.199. num. 4. Campan.in diuerſorio iuris Canon.rub.11.cap.13.num.117. vbi plures refert. Paſchal.d.cap.4.num. 58. Trentacinq. d.reſol.num.18. Æmil.Gall.tit.1.p.1. except. 2. num. 22. & 23. Monteal.d.c.1.§.3.num.6. Faiard.vbi ſupr.num. 221. Baſil.Pont.d.lib.11.c.11 n.5. dixi de offic.& poteſt.Epiſc. p.2.alleg.1.n.33.& me citato Sanctar.var.q. 42. n.38.

25 Ad celſitudinem tamen Cardinalatus aſcendere non poſſunt, prout ſtatuit Xiſtus V. ſua conſtit. 30. incip. Poſtquam, de anno 1590. publicata circa electionem Cardinalium, vt referunt Sayr.de cenſur.lib.6. cap.10. num.24.& 14. Henriq.d.num.1. Bellet.d. §.3. numer.32. Campan.d.cap.128.num.128.in fine,& me citato dicta allegat.1.num.35.in fine, tradit Sanctarel. d. quaſt. 42. num.19.

26 Quintò infertur huiuſmodi legitimatos excludere

ſubſtitu

ſubſtitutũ etiam teſtator dixent, ſi granatus deceſſerit ſine liberis de legitimo, vel ex legitimo matrimonio procreatis, vel legitimè natis, &c Vide Rip. in rub ſi certũ petatur, n. 3. & in l. ſi vnquam, n. 96. C. de reuoc. donat. Couarr. d. cap. 8. §. 1. num. 30. Roland. conſil. vlt. num. 18. vol. 2. Menoch. conſil. 16. num. 6. & conſil. 225. n. 9. cum ſeqq. & conſil. 799. n. 43. verſ. idem eſt, & de praſumpt. lib. 4. praſumpt. 81. n. 4. Craſſ. in § fideicommiſſum, q. 38. num. 5. verſ. contrarium vero, Cephal. conſil. 111. n. 4. & conſil. 545. num. 9. Lader. cõſil. 24. n. 4. verſ. ſupponamus, & num. 36. Surd. conſil. 213. num. 18. Ioan. Garcia d. gl. 21. n. 21. Azor. d. cap. 13. quaſ. vlt. Ceuall. commun. contra commun. quaſt. 2. num. 64. Fulu. Pacian conſil. 8. num. 43. Franc. Ferret. ad conſtit. de los impubers, ſub rub. de ſubſtit. gloſ. 6. num. 100. Laderch. Imolen. conſil. 24. per tot. Bammacar. in d. c. naturales, q. 2. num. 10. & 25. Caſtill. controuerſ. lib. 4. c. 31. num. 17. & num. 95. & lib. 5. c. 76. Ioſeph. de Ruſticis in comment. ad l. cum auus, ff. de condit. & demonſtr. lib. 2. c. 16. ex num. 18. Monteal. d. §. 3. num. 15. & 44. Anton. Mercuda lib. 4. controuerſ. c. 17. Paul. Leon. conſil. 100. Caſſanate conſil. 34. num. 17. Æmill. Gall. de except. tit. 1. part. 1. cap. 2. ex num. 24 Angel. Mateac. de legat. & fideicomm. lib. 3. c. 21. Alexand. Riudenſ. de analog. lib. 1. c. 36. num. 130. & 131. Anton. Fab. de errorib. pragmat. part. 2. deciſ. 35. ad fin. Faiard. vbi ſupr n. 266

27 Sextò infertur ſic legitimatos ad retractum eſſe admittendos, vt per Tiraq. de retract. tit. §. 1. gloſ. 8. num. 10. & ſeq. Duen. reg. 350. ampliat. 1. Ioan. Garc. d. gloſ. 21. num. 50 Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. § 3. n. 6. Montealeg d. § 3. num. 6. Ferrer. d. gloſ. 6. n. 95. Faiard. vbi ſupr. n. 218.

28 Septimò infertur huiuſmodi legitimatos gaudere parentum nobilitate, vt notant [illegible] de nob. l. c. 15. num. 21. Mantica tit. 12. num. 4. Surd. d. priuil. 67. n. 9. Ioan. Garc. d. gl. 21. in prin. Ioan. Bapt. Lup. d. comment. 3. §. 2. n. 9. Faiard. vbi ſupr. n. 219.

29 Octauò infertur per natiuitatem filiorum naturalium ſubſequuto poſtea inter parentes matrimonio reuocari donationem, iuxta terminos l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. vt docent Azor. d. cap. 13. quaſ. 13. verſ. praterea, Chald. Pereira de nominat. emphyt. quaſt. 13. num. 56. Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 4. ex n. 38. Mieres de maior. part. 2. quaſt. 1. num. 11. Æmil. Gall. de except. tit. 1. vbi ſupr. Faiard. vbi ſupra, num. 210.

Nonò infertur huiuſmodi legitimos habere querelam inofficioſæ donationis, eámque etiamſi ante ipſius celebrationem eſſent illegitimi, reuocare valere, vt per Tiraquel. in d. l. ſi vnquam, verbo, ſuſceperit, num. 71. & de iure primog. quaſt. 34. num. 36. Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 2. ex num. 14. Faiard. vbi ſuprà num. 220.

Decimò infertur huiuſmodi legitimatos ſuitatis iura conſequi, hæredes fieri legitimos, ſuccedere contra paternum teſtamentum, & illud rumpere, ita Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4 §. 2. num. 8. & 10. Montealag. d. §. 3. num. 6. Trentacinq. d. reſol. 1. num. 16. & 26. Franc. Ferret. d. gloſ. 6. n. 88. 94. & 95. Æmill. Gall. de except. part. 1. except. 2. num. 8. 9. 11. 12. & 13. Faiard. vbi ſupr. n. 227.

30 Qui antea ſunt geniti.] Aduertendum duxi in hac materia non omnes filios ex eiſdem parentibus ante tale matrimonium natos per ſubſequens matrimo-
31 nium legitimari, ſed ſolùm naturales; ille antem naturalis reputandus eſt, qui licèt conceptus ex iis parentibus ſit inter quos tempore conceptionis erat impedimentum dirimens matrimonium, quod tempore natiuitatis iam ceſſauerat; veluti ſi ſoluta concepit ex coniugato; at verò tempore natiuitatis filij mortua erat vxor illius coniugati, vel ſi ſoluta concepit ex conſanguineo, aut affine, & tempore natiuitatis filij obtenta erat diſpenſatio, vt contrahere poſſent; tunc tali caſu filius natus eſt naturalis, & non ſpurius eo quòd ſtatus filij ex tempore conceptionis, aut natiuitatis, prout magis tali filio erit expediens, eſt iudicandus, vt per Couarr. d. c. 8. § 2. num. 2. Azor. d. 13. quaſ. 3. Molin. d. diſp. 172. num. 4. & plures quos refert Cened. d. collect. 68. num. 6. Peregr. de fideicom. art. 24. num. 50. Fachin. lib. 3. controuerſ. c. 50. Sanch. de matrim. lib. 8. diſp. 7. num. 19. Baſil. Pont. in ſimili tract. lib. 11. c. 3. Octau. Bammar. in d. cap. naturales, quaſt. 19. num. 172. & 173. Faiard. d. tract. de legitimat. per ſubſequens matrim. membr. 2. n. 32. Vnde colligitur parentes habiles ad contrahendum, vt eorum filij per ſubſequens matrimonium legitimentur, eſſe debere tempore conceptionis, vel partus, prout ſit vtilius, & tempore, quo coniugium celebratur, nulla cura habenda de tempore intermedio, & intermediis parentum nuptiis, vt per Paſchal. de viribus patria poteſt. part. 2. c. 4. n. 94. Trentacinq. d. lib. 1. reſol. 1. num. 22. Æmil. Gall. de except. tit. 4. part. 2. except. 27. n. 208. Bammar. in d. cap. naturales, quaſt. 17. n. 148. & 149. Fular. d. quaſt. 409. num. 112. Baſil. Ponc. d. lib. 11. cap. 1. §. 2. num. 15. refert plures Doctores Baiard. vbi proximè, num. 46. vbi addendi ſunt citatis ſuprà num. 7. Gregor. Lop. l. 2 verbo ſi no el hijo. tit. 15. part. 2. Spin. in Speculo teſtam. gloſ. 15. num. 118 Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 7. num. 19. Ratio eſt, quia fauor filiorum poſtulat vt tempus illud attendatur quod ipſis fauorabilius eſt, §. 2. verſ. ſufficit, Inſt. t. de ingenl. nuper. in fine, C de natur. liber. gloſſ. verbo concepti, in c. 2. qui filij ſint leg. quicquid contrarium neruoſe ſcripſerit Sarmient. lib. 1. ſelect. cap. 6. num. 10. motus præcipuè auctoritate text. in l. Paulus 11. ff. de ſtatu homin. qui procedit attentis regulis iuris antiqui Digeſtorum, cuius tamen contrarium noua deciſione Iuſtiniani in d. l. nuper, fuit conſtitutum, vt ſcilicet quoad filiorum ſtatum, & legitimationem attendatur tempus conceptionis, vel natiuitatis, ſecundùm quod filiis vtilius fuerit. Illud tamẽ notabile memoriæ 32
mandandum eſt quòd licèt tyrannus rem habeat cum aliqua muliere per vim, filius inde natus non erit ſpurius quoad matrem, vt ex Bald. refert Hippol. conſ. 25. num. 30. & conſil. 99. num. 11. Nec eſt minori nota dignum naturales filios per ſubſequens legitimandos nuptias in rebus humanis exiſtere non debere eo tempore, quo matrimonia celebrantur, vt nepotes ex illis legitimi efficiantur, vt bene reſoluunt Couarr. d. §. 2. num. 19. Anton. Gom. l. 9. Tauri, num. 62. Molin. de primog. lib. 3. c. 1. n. 9 Fachin lib. 3. cõtrouerſ. c. 56. Philip. Paſch. d. c. 4. n. 91. ad fin. Blaſ. Robles de Salzedo de repraſent. lib. 2. c. 5. n. 24. Bammacar d. cap. naturales, q 6. per tot. Montealeg. de exercit. pract. act. lib. 2. c. 1. §. 3. n. 34. & 55. Baſilius de matrimonio, lib. 11. c. 1. §. 3. ex n. 23. Æmil. Gall. de except. tit. 1. p. 1. except. 2. à n. 75. vſque ad 80.

Vnde ex dictis primò colliges filios Clerici in mi- 33
noribus beneficia obtinentis, quia poſtea cum ipſius matre contraxit matrimonium, per illud legitimari; licet enim huiuſmodi Clerici in minoribus contrahendo matrimonium amittant beneficia, ipſum tamen matrimonium validum eſt, cùm illud non prohibeantur contrahere, cap. 1. & per totum, de clericis coniugatis, ita docent Cardinal. hîc quaſt. 54. & Præpoſit. num. 12. Couarr. dicto cap. 8. §. 2. num. 5. Duen. d. reg. 350. limitat. 7. Mozz. de contractibus, tract. de matrimonio, tit. de natural. matrimon. num. 16. verſic. tertiò ampliatur, Rojas de ſucceſſ. cap. 27. num. 20. Campan. d. rubr. 11. c. 13. num. 136. Menoch. conſ. 74. num. 4. cum ſeqq. & conſ. 225. num. 27. Vincent. de Franch. deciſ. 47. num. 4. Auendan. l. 9. Tauri, gloſ. 10. à numer. 11.

Spin. *in Speculo teſtam. gloſ. 16. princ. à n. 93.* Sayr. *d. lib. 6. c. 10. num. 17.* Lara *in l. quis à liberis, in princ. num. 89. cum ſeqq. ff. de lib. agnoſc.* Gutierr. *pract. lib. 2. quaeſt. 104. num. 1.* Fachin. *controuerſ. lib. 3. cap 52.* Azor. *d. cap. 13. quaeſ. 9. quaeres,* plures per Cened. *d. collect. 68. n. 5.* Sanctarel. *var. ar. reſolut. quaeſt. 21. num. 4.* Baſil. Ponc. *d. lib. 11. cap. 2. num. 5.* quicquid contrarium tueantur Ozaſc. *Pedem. deciſ. 154.* Sarmient. *ſelect. lib. 1. c. 5. num. 7. & 8.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 20. §. 2.* Ex eadem ratione dicendum mihi videtur filios Commendatorum Militarium Ordinum illegitimos per ſubſequens matrimonium legitimari, de quo tamen vide Couarr. *d. cap. 8. § 2. num. 40.* Sarmient. *lib. 1. ſelect. cap. 6* Fr. Emman. *quaeſt. onum regularium, tom 1. quaeſt. 13. art. 2.* Molinam *de primogen. lib. 1. c. 2. num. 6.* Villalobos *in ſumma, part. 2. tract. 35. difficult. 10. num. 7.* Hieronym. Roderic. *in compendio quaeſtionum Regularium, reſol. 76. n. 3.* quia iſti non ſunt ſpurij, Gutierr. *pract. lib. 1. q. 111. n. 1. ad fin* Azeued. *l. 7. n. 14. tit. 9. lib. 3. noua recop* Molin. *de iuſt. tract. 2 diſp. 141.*

34 Secundò collige ex eâdem ratione filios ſuſceptos à monacho, vel moniali intra annum profeſſionis per ſubſequens matrimonium legitimos effici, vt per Menoch. *conſil. 174. n. 8. & conſil. 225. num. 18.* Peregrin. *d. art. 24. num. 49.* Fuſar. *d. quaeſt. 409. num. 104.* Faiard. *d. tract. de legitimat. per ſubſequens matrim. mẽbr. 2. n. 55.* Maiol. *de irregular. lib. 1. c. 4. n. 15.* Sayr. *de cenſuris, lib. 6. c. 10. n. 18.* Sanctarel. *var. q. 21. n. 5.*

35 Tertiò collige filios natos ex parentibus voto ſimplici caſtitatis adſtrictis legitimos fieri ſubſequuto matrimonio, vt notat Lara *in d. l. ſi quis à liberis, in princ. n. 93.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. c. 19. dub. 5. num. 57.* Baſil. Ponc. *d. lib. 11. c. 2. num. 6* & poſt Alexand. ac Maior. idem tenet Sanctarel. *variar. quaeſt. 21. num. 1.* vbi reprobat Anchar. Abb. Fr. Emman. & Veg. contrarium tenentes probabile dicit, licèt contrarium verius exiſtimet, Azor. *d. cap. 13. quaeſ. 10.* & exemplificari poteſt in illis mulieribus, quas Luſitani Beatas vocant, Italicè *Bizoche*, non enim profitentur ſolemniter, ſed voto ſimplici ſolent alligari, ex Sanch. *de matrim. lib. 2.*
36 *diſp. 18. num. 4.* Contrarium verò reſolue in votis ſimplicibus, quae poſt duos nouitiatus annos fiunt in Societate IESV, faciunt enim veros Religioſos, & ex Conſtit. Gregor. XIII. reddunt emittentes inhabiles ad matrimonium validè contrahendum, explicant Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 5 num. 5.* Sanchez *lib. 7. diſp. 15. n. 15. cum ſeqq.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum, &c. lib. 8. c. 8. n. 1.*

37 *Si autem vir viuente vxore, &c.*] Principalis huius text conclusio, quae habet filios autem genitos per ſubſequens matrimonium legitimos effici, limitatur in hac ſecunda text. parte non procedere quando filij ſuſcepti ſunt ab eo, qui mortua vxore cum alia ex qua filios prima viuente ſuſceperat, matrimonium contrahit, huiuſmodi enim filios antea genitos legitimos non fieri, ſed adhuc eſſe ſpurios, reſoluunt Duen. *d. reg. 350. limit. 3. cum ſeq.* Lara *in l. ſi quis à liberis, in princ. n. 91. ff. de liber. agnoſc.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 105. n. 9.* Menoch. *de praeſumpt. lib. 4. praeſumpt. 81. n. 22.* Peregrin. *d. art. 24. n. 49.* Valer. Reginald. *in praxi fori poenitent. lib. 30. n. 69. verſ. aduerte*, & plures citati per Cened *d. collect. 68. n. 7.* Rota *deciſ. 191. n. 2.* apud Farin. *p. 1. recent.*

38 Filius inceſtuoſus ex diſpenſatione Papae legitimatur per ſubſequens matrimonium, vt cenſuit Rota
39 *deciſ. 164. num. 5.* apud Farin. *part. 1. recent.* Illud tamen in praeſentiarum aduertendum duxi filios ex matrimonio prohibito natos legitimari vbi fuit obtenta diſpenſatio ad validandum huiuſmodi matrimonium, & ad legitimandam prolem, quamuis quoad matrimonium non potuerit habere effectum propter ſuperuenientiam mortis alicuius ex parentibus, nam hoc caſu gratiam quoad legitimationem prolis poſſe executioni mandari, etiam in praeiudicium venientium ab inteſtato, tenent Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 138. n. 48.* Iacob. de Graffiis *tom. 1. conſil. ſub tit. de conſang. & affin. conſ. 1. num. vlt.* Pute. *deciſ. 483. numer. 3. lib. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. §. 9 num. 57.* nouiſſimè me citato *in hoc loco*, D. Mari. Cutel. *de donat. inter patrem & fil. tract. prima, deciſ. 2. partic. n. 162.* & quoad 40
hanc legitimationem poſſe Summum Pontificem diſpenſare in radice matrimonij etiam poſt mortem alterius ex coniugibus, ſi tamen diſpenſatio per parentes in vita petita fuerat, cẽſuit eadem Rota *deciſ. 687. n. 13.* apud Farinac. *part. 2. recentiorum*, vide *infrà ad cap. per venerabilem, ex n. 4.*

Quaeſtio eſt difficilis vtrùm filius natus ex coniu- 41
gato, & ſoluta ignorante impedimentum per ſubſequens matrimonium fiat legitimus? vel vt DD. loquuntur, vtrùm filius putatiuè naturalis per verum matrimonium poſtea ſubſequutum efficiatur legitimus? Affirmatiuam partem tuetur *gl. 2. in praeſenti*, quã ſequitur, & ſecundum eam iudicaſſe Rotã Romanam refert Caſſador. *deciſ. 1. de ſponſ.* ſequuntur etiã Ludou. de Sardis *de legitimat. per verum matrim. n. 16. & de legitimat. per matrim. putatiuũ, q. 1.* Roſell. *lib. 1. de matrim. putat. num. 2.* Rota *deciſ. 605. n. 3. p. 1. diuerſ.* & plures alij, quos refert, & magis ſequi videtur Gabriel. *d. tit. de legitim. concl. 2. à num. 2.* iuncto *n. 9.* & Surd. *conſ. 303. num. 10. vol. 3* Campan. *d. rub. 11. cap. 13. num. 139.* qui duo vltimo loco citati referunt hanc partem eſſe communiter approbatam, & allegandam in Doctorum varietate tanquam benignam, piam & fauorabilem, eique adhaeſiſſe Rotam: qui omnes mouentur argum. text. *in cap. ex tenore, infrà hoc tit.* nam ſi matrimonium putatiuum bona fide contractum reddit legitimos filios poſtea ſuſceptos, ita etiam concubinatus putatiuus debet facere naturales, atque ita per ſubſequens matrimonium legitimabiles, adducitur etiam *cap. quod nobis, hoc tit.* vbi matrimonium clandeſtinum ab Eccleſia poſtea approbatum facit filios legitimos, quamuis propter aliquod impedimentum nullum eſſe detegatur, ergo ſi filius ex bona fide alterius parentis adulterinus non ſit, & poſtea licitum matrimonium ſequatur, hoc debet ſufficere vt legitimus cenſeatur.

Vtrùm contraria ſententia verior eſt, & omnino 42
tenenda, quam magis videtur tenuiſſe *d. gloſ. 2. hîc*, ſi vltima verba, *ſed primum verius*, adiectitia ſint, vt credit Domin. *conſ. 66.* Sed hanc ſententiam expreſsè probarunt, Ioan. Andr. Butr. Abb. & Hentic. quos refert, ſequitur Couarr. *d. §. 2. n. 16. & 17.* Duen. *d. reg. 350. limit. 3. verſ. qua limitatio,* Molin. *de primog. lib. 3. c. 1. n. 11. alt.* Molin. Theolog. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 172. verſ. dubium deinde.* Sarmient. *ſelect. lib. 1. c. 6. à princ. & omnino n. 4.* Peregr. *d. art. 24 n. 52.* & eſſe communem reprobata gloſ. praedicta teſtatur. Gutier. *d. q. 105. n. 9.* & latè diſputat Fachin. *controuerſ. lib. 3. c. 55.* approbat Azor. *d. c. 13. q. 9.* & plures citat Cened. *d. collect. 68. num. 6. verſ. egregia.* Pro qua facit generalitas huius text. negantis legitimari poſſe per matrimonium ſubſequens filios natos ex iis, qui propter aliquod dirimens impedimentum validè matrimonium contrahere non poſſunt, quod dari in coniugatis certum eſt; arg. verò, quòd ſumitur ex *d. c. ex tenore*, infirmũ, & fragile eſt, nam ibi praeceſſit matrimonium, quod actus eſt per ſe licitus, vnde mater ignorans impedimentum putabat licitè à viro cognoſci, & conſequenter mirum non eſt ſi haec bona fides filiis proſit ad legitimantem, at verò in quaeſtione propoſita quando filius naſcitur ex coniugato & ſoluta extra figuram matrimonij, quamuis

quamuis ipſa virum coniugatum ignotet, ſcit nihilo-
minus dare ſe operam rei illicitæ, quæ nunquam ab
Eccleſia etiam matrimonio ſecuto approbatur, ac ſub-
inde non rectè procedit argum. de vno caſu ad alte-
rum, cùm bona fides in qua totaliter fundatur *d. cap.*
ex tenore, hoc caſu nequeat conſiderari; ad *d. cap. quod*
nobis, reſpondebis verius eſſe non dari ibi impedimen-
tum dirimens, ſed ſolum vitium clandeſtinitatis quod
minimè ſufficit ad annullandum matrimonium, ac
prolem legitimam faciendam.

43 *Præſertim ſi in mortem*, &c.] Vt facilè percipias hu-
ius dicti rationem, aduerte quod poſtquam dixerat fi-
lios coniugati legitimos non fieri per matrimonium
ſubſequens ſi mortua vxore contrahat cum adultera,
quod ea ratione procedit, quia ſtante impedimento
ligaminis ex primo matrimonio procedentis, non po-
terant parentes validè contrahere, & conſequenter
deficit habilitas in extremo, ad quod trahitur legiti-
matio, ſic & à fortiori nec quando alteruter ex adul-
teris contrahere volentibus machinatus eſt in mor-
tem prioris coniugis ea ſecuta, ex quo apparet aliud
impedimentum, quod dirimit matrimonium ſubſe-
quens, & conſequenter eo ceſſante deficit habilitas in
extremo à quo, quod in actu habili eſſet neceſſarium,
hoc eſt, quòd matrimonium validum ſit, & legiti-
mum. Quæ omnia ad materiam huius text. colligen-
do obſeruabis filium ex coniugato ſuſceptum nun-
quam per ſubſequens matrimonium cum ipſius ma-
tre contractum legitimari; verùm ſi mortua iam vxo-
re ex adultera filios ſuſcipiat, diſtinguendum eſt vtrùm
alteruter machinatus ſit in mortem vxoris & certum
eſt tunc per ſubſequens matrimonium non legitima-
ri, qui naſcuntur ex iis, qui impedimentum habent
dirimens; ſi autem nec fides de contrahendo matri-
monium data eſt, nec alteruter in mortem coniugis
fuit machinatus, filij ſic ſuſcepti poſt mortem vxoris
per conſequens legitimantur, vt bene explicat Lara *in*
l. ſi quis à liberis, in princ. n. 92.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non cognoſcit de cauſa Ciuili inter laicos, co-*
gnoſcit tamen an quis ſit de legitimo matrimonio
natus.

2 *Cauſa natalium cognitio ſiue principaliter, ſiue inciden-*
ter ad ſolum pertinet iudicium Eccleſiaſticum.

3 *Cauſa temporalis dependens à cauſa principali natalium*
non poteſt Eccleſiaſticus incidenter definire.

4 *Declaratur text. in cap. per veſtras, de donation. inter*
virum.

5 *Declaratur text. in c. ex litteris, de pignoribus.*

6 *Declaratur text, in cap. de prudentia, de donat. inter*
virum.

7 *Opponens alteri parentes ipſius defunctos legitimos non*
fuiſſe, præſumitur fouere malam cauſam.

8 *Crimina morte extinguuntur.*

Cap. Cauſam, quæ. ij. VII.

1 Eccleſia non cognoſcit de cauſa Ciuili inter lai-
cos, bene tamen cognoſcit de cauſa natiuitatis,
an ſcilicet quis natus ſit de legitimo matrimonio.
Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect.
Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Henric. Butr. Anchar.
Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian.
in rationali lib. 4. iuris Pontificij, *pag.* 101. Alagona *in*
compendio iuris Canonici, *pag.* 598. remiſſiuè Caſal. *in*
annot. & Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Au-
guſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 18. cap. 7.* & eſt poſt
Conc. Lateran. *p. 33 c. 4.*

Collige ex textu cauſæ natalium cognitionem ſiue 2
principaliter, ſiue incidenter ad ſolum pertinere iudi-
cium Eccleſiaſticum, vt dixi *ad cap. lator. ſuprà hoc tit.*
cauſam verò temporalem dependentem à cauſa prin-
cipali natalium non poſſe Eccleſiaſticum incidenter 3
diffinire, ſed ſeculari iudicio debere reſeruare, tenere
videntur Vant. *de nullit. tit. ex defectu iuriſdict. ordina-*
ria num 5. Soar. de Pace *in pract. tom. 2. prælud. 2. n. 21.*
Fachin. *controuerſ. lib. 11. cap. 78.* D. Barboſa *in l. 1.*
ff. ſol. matrimon. part. 1. num. 40. & in confirmationem 4
huius ſententiæ adducunt fundamenta aliqua, iuri-
búſque contrariis reſpondere conantur; inprimis *ad*
cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxorem, reſpon-
det *ibi* Palat. *notab. 2. num. 5.* loqui de paupere, atque
ita miſerabili perſona, de cuius cauſa Pontificem, &
eccleſiaſticos iudices competentes eſſe notant DD.
communiter per text. *ibi in cap. ex parte, de foro compet.*
vt vel inuitus fatetur Cou. *pract. cap. 6. n. 1.* D. Barboſa
d. part. 1. num. 46. ad fin. vbi *num. 47.* ſimiliter reſpon- 5
det *ad cap. ex litteris, de pignor.* quòd mulier, de qua
ibi, erat oppreſſa per iudicem ſecularem à quo pro-
pter delictum mariti fuerat dote propria ſpoliata;
deinde ad *cap. de prudentia, de donat. inter virum*, mul-
tipliciter reſpondetur, primò iudicem eccleſiaſticum 6
poſſe ibi cognoſcere de dote, non ratione incidentiæ;
ſed principaliter, quia eſt mixti fori; ſecundò quia
mulier apud iudicem, qui de matrimoniali cauſa co-
gnoſcebat, petiit dotem ſibi reſtitui, & ita iudex de-
buit pronuntiare: tertiò magis communiter reſpon-
detur in illo text. actum fuiſſe coram eccleſiaſtico de
dote per viam reconuentionis, quia maritus diuor-
tium petebat, & mulier agnoſcens impedimentum
conſanguinitatis coram iiſdem iudicibus dotem re-
petebat. Quid autem in hoc verius credendum ſit,
& cætera, quæ in hac materia deſiderari poſſunt tam
circa principalis dubij reſolutionem, quàm prædi-
ctorum textuum intellectum, vide latè *in meo tract.*
de officio, & poteſtate Epiſcopi, part. 3. alleg. 84. num. 25.
cum ſeqq.

Licèt incongruum videatur, &c.] Præſumitur enim
fouere malam cauſam opponens alteri parentes ipſius 7
defunctos legitimos non fuiſſe, quia vt aduertit D.
Barboſa *in l. Titia, num. 20. ff. ſol. matrim.* videtur ma-
litiosè diſtuliſſe eam obiectionem vt illam eius hæ-
redibus rei non plenè informatis obiiciat, quæ mali-
tiæ & fraudis præſumptio (cùm fouere malam cau-
ſam præſumatur qui litem mouit poſt mortem debi-
toris, quia hæredes non ſunt inſtructi, Menoch. *de*
præſumpt. lib. 3. præſ. 35. num. 19. & lib. 5. præſumpt. 3. nu-
mer. 103. Maſcard. *concl.* 1318. *num.* 27. Chald. Pereira
de empt. cap. 36. num. 64.) efficiet, vt latiùs ſit proce-
dendum, non tamen tollit quod etiam poſt mortem
patris de eius legitimitate, vel illegitimitate, atque
ita de ſtatu perſonæ agi poſſit, ſi oportuerit ad deci-
dendam quæſtionem hæreditatis, vt bene probat text.
in l. quomus, ibi, *propter emolumentum ſucceſſionis, C. ne*
de ſtatu defunctorum, Butr. *n. 6.* Anch. *notab. 8.* Præpoſ.
notab. 6.

In gloſſ. *Incongruum.* ibi, *quia crimina morte extin-* 8
guuntur. Vide Plac. *de delictis, lib. 1. cap. 28.* Clar. *in §.*
fin. quæſt. 51. num. 9. & 12. Tiraquell. *de pœnit. temp. cau-*
ſa 49. *numer.* 42. Sebaſt. Medicis *in tract. mors omnia*
ſoluit. part. 2. concluſ. 27. aliàs *num. 5. cum ſeqq.* Bonacoſ.
commun. crimin. verbo falſitatem committens part. 1. n. 76.
Anton. Gomez *tom. 3. variar. cap. 1. numer.* 78. Menoch.
quæſt. freq. cap. 7. numer. 15. Peregrin. *de iure fiſci, lib. 4.*
tit. 5. in princip. Cardoſ. *in praxi iudic. & Aduocatorum*,
verbo, delictum, num. 34. Chald. Pereira *in comment. ad*
l. vnicam, C. de delict. defunct. part. 3. in princ. & part. 5.

n.1. latè & eleganter Illuſtr. D. Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem viſus, in comment. ad *c.15. ex n.3. diſt.23.*

SVMMARIVM.

1 *Mulier per iudicium Eccleſiæ ſeparata à viro, ſi viuẽte illo conte alat cum ſecundo, legitima erit proles, quam ex illo ſuſcepit.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & difficultates, quas patitur, diſſoluuntur.*

3 *Iudicis auctoritas, ſeu iuſſus in illicitis excuſat à dolo.*

Cap. Perlatum. VIII.

1 MVlier ſi per iudicium Eccleſiæ eſt ſeparata à viro, & viuente illo de licentia Eccleſiæ alium duxit, proles ſuſcepta ex ſecundo eſt legitima, & capax hæreditatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſit. Alxand. de Neuo, Canſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 96.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 59* 1. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 18. c. 8.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 50. c. 223.*

2 Hic text. adeò multiplicem habet ſenſum, vt quis ſit verus illius intellectus, omnino ignoretur, ſicuti recenſet *hic* Abb. *num. 5. & 6.* & dicit Menoch. *conſil. 69. num. 75.* Difficultas enim ex eo prouenit, quia ex ſerie huius text. conſtat ſententiam diuortij nullam fuiſſe propter ordinem iudiciarium non ſeruatum, proceſſit enim iudex contra primum maritum abſentem perſonaliter non citatum, & lite non conteſtata, quemadmodum oportebat expectando quòd de ipſis obitu veroſimilis haberetur præſumptio, iuxta reg. text. *in c. quoniam frequenter, § porro, verſ. ſi autem, vt lite non conteſt.* Vnde ſententia nulla fuit, ſubindéque nunime prodeſſe debet ad excuſandam malam fidem mulieris, quæ non certa de morte prioris coniugis, cum ſecundo contraxit, contra reg. text *in cap. in præſentia, de ſponſalib.* Sunt qui dicunt *in hoc text.* maritum de vxore per longum tempus ſe abſentaſſe, & diligenter perquiſitum inueniri non potuiſſe conſtat ex text. ibi, *Epiſcopus verò ſicut vir prouidus & diſcretus,* &c. quo caſu præſumitur maritum ſe abſcondiſſe per malitiam, & contumaciam, ne citatio ad eum perueniret, & tunc citatio ad domum valet, etiam in iis, quæ ſunt magni præiudicij, vt per Tiraquell. qui hunc text. citat, *de retract. lig. §. 9. gloſſ. 1. num. 7.* & procedi poteſt contra abſentem, vt probat text. *in cap. 2. qui matrimonium accuſare poſſunt,* ſecundùm vnum intellectum; ita Abb. & Cardin. *hic num. 4.* notantes diuerſam eſſe rationem *in c. per venerabilem, infra hoc tit* quia ex eo, *in verſ. Præterea,* conſtat ſententiam nullam fuiſſe. Tu dic quòd Pontifex hic non curauit de validitate ſententiæ, aut proceſſus ad effectum legitimitatis filiorum, de qua interrogabatur, quia ſiue eſſet valida, ſiue nulla, ſemper ſufficiens erat ad legitimandam prolem ſuſceptam ex ſecundo matrimonio, quod eius auctoritate publicè in conſpectu Eccleſiæ parentes contraxerunt, nec iuris errore,

3 ſi eum haberet mulier contrahens, confiſa in iudicis ſententiam bonam fidem potuit impedire, ita multi quos refert, & ſequitur Couar. *de ſponſal. part. 2. c. 8. §. 1. num. 10.* & ita etiam auctoritate *gloſſ. vltim. in præſenti,* refert Menoch. *conſ. 15. num 7. & conſ. 17. num. 5.* & facit quod etiam in illicitis iuſſus, ſeu iudicis auctoritas excuſat à dolo, gloſſa *in c. dixit Dominus,* 14. *quæſt. 5.* Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa 34. num. 4. cum ſeq.* Decian. *tract. crimin. lib. 9. c. 37. n. 4.* Iuuat deinde, quia miſſus iudicis decreto in poſſeſſionem illius rei, quam ſcit eſſe alienam, dicitur habere bonam fidẽ, ideóque poteſt præſcribere, vt per Couar. *in reg. poſſeſſor, p. 2. §. 8. n. 9.* Mench. *illaſtr. c. 72. n. 1.* plenè Gilchen *de vſucap p. 2. memb. 2. c. 5. à princ.* Accedit quòd huiuſmodi matrimonium publicè contractum fuit, & bona fides probatur ex eo quòd quid publicè factum eſt, ex Tiraq. *in proœm. retract. conuent. n. 13.* Menoch. *conſ. 15. n. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ex matrimonio clandeſtino per Eccleſiam approbato ſunt legitimi.*

2 *Filij ſuſcepti ex matrimonio valido, ſed tamen illicito propter aliquod iuris impedimentum impediens tantum, non verò dirimens, ſunt ſpurij, referuntur fundamenta pro parte affirm. & n. 3. pro negante.*

4 *Declaratur text. in præſenti.*

5 *Filij naturales per matrimonium clandeſtinum nullum propter defectum parochi, & teſtium an legitimentur oſtenditur.*

Cap. Quòd nobis. IX.

FIlij qui naſcuntur ex clandeſtino matrimonio, ſed 1
deinde ab Eccleſia approbato, ſunt legitimi, & hæredes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr Hoſtienſ Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alex. de Neuo, Canſ. Curac. Viuian. *in rationali lib 4. iuris Pontificij, pag. 102.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 595.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. de clandeſt. c. 3.* & eſt poſt Concil. Lateran. *p. 50. cap. 17.*

Hic ſedet diſputanda quæſtio apud Doctores con- 2
trouerſa, vtrùm filij ſuſcepti ex matrimonio valido, ſed tamen illicito propter aliquod iuris impedimentum impediens tantùm, non verò dirimens, ſint ſpurij, an legitimi? In qua vt certa ab incertis ſeparemus dicendum videbatur in caſu matrimonij clandeſtini ſine denunciationibus contracti (quod validum eſſe notaui *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 1. alleg. 32. num.*....) ſpurios eſſe filios ex eo generatos grauiſſimi tenuerunt Doctores, nam hanc ſententiam Hoſtienſi tribuit, eàmque ſequitur Pero. *quæſt. 107.* eandem tribuit, gloſſæ, & Abbati *in c. vlt. ſap. de clandeſt. deſponſ.* Sot. *4. diſt. 28. quæſt. 1. art. 2. verſ. alia ſunt.* Adducitur pro hac parte text. *in præſenti,* quatenus probat filios ex matrimonio clandeſtino antequam illud ab Eccleſia fuerit approbatum, illegitimos eſſe; deinde ſecundò adducuntur text. *in c. cùm inhibitio, §. ſi quis verò, de clandeſtina deſponſatione, & in c. ex tenore, infrà hoc tit.* quibus iuribus requiritur ad legitimandam prolem propter bonam fidem parentum quòd matrimonium contractum ſit in facie Eccleſiæ: tum etiam, quia in iiſdem iuribus probatur illegitimam eſſe prolem ſuſceptam ex matrimonio clandeſtino, ſi inter parentes aliquod exiſtebat impedimentum, quod ipſi ignorabant, quæ tamen legitima eſſe debuit, ſi ſtante eo impedimento, & parentum ignorantia, non clandeſtinè, ſed publicè fuiſſet contractum.

Verùm huiuſmodi filios ſuſceptos ex matrimonio 3
clandeſtino valido legitimos eſſe verius eſt, & receptius; conſtat enim legitimationem prolis ex validitate matrimonij pendere, quia ex iuſtis nuptiis iuſti naſcuntur filij, *princ. Inſtit. de patria poteſtate,* iuſtæ autem

autem nuptiæ dicuntur, quæ ſecundùm leges validæ ſunt, licet in contrahendo parentes culpam commiſerint; ſi ergo matrimoniũ valet ſecundùm leges & contracto licitè vtuntur, non eſt cur ex tali coniunctione ſuſcepti filij legitimi cenſeri debeãt; atque ita expreſsè docuit *gloſſ. vltim. in præſenti*, recepta per Butr. *hic n. 6.* & Abb. *n. 5.* ſequuntur & Paleot. *de noth. & ſpur. c. 10. num. 1.* Mantica *de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 12. n. 13.* Menoch. *conſ. 199. n. 57.* Fulu. Pac. *de probat. lib. 2. c. 16. n. 68.* & alij plures per Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 42. n. 8.*

4 Nec huic ſententiæ obſtat text. *in præſenti*, facilis eſt enim eius interpretatio, quamuis à DD. difficilis ſoleat reputari, vt conſtat ex ſtatim referendis; nam DD. communiter exiſtimant text. procedere in matrimonio clandeſtino nullo propter aliquod latens iuris impedimentum, filióſque legitimos eſſe, quamuis concepti & nati ſint in clandeſtinitate ante Eccleſiæ approbationem, ſi ea poſtea ſequatur; quamuis deinde iã matrimonio approbato impedimentum detegatur, ita reſoluit communem dicens modernorum Anton. de Roſel. *in tract. de legitimat. lib. 1. c. penult. de matrim. putat. n. 3.* & poſt Ioan. Andr. Butr. Abb. Præpoſ. Alexand. de Neuo, & alios quos refert, & latè tuetur argum. in contrarium ſatisfaciens Sanch. *d. diſp. 43. n. 4 cum ſeqq.* eodem modo reſpondetur ad text. *in d. §. ſi quis verò*, agere de matrimonio nullo propter aliquod iuris impedimentum, quod parentes ignorabant, fuiſſeque dubitandi rationẽ ex *d. text. in c. ex tenore*, videbatur enim propter bonam fidem parentum prolem legitimandam, quod tamen text. negat, ea ratione, quia vltra impedimentum fuit matrimonium clandeſtinè contractum, quo caſu text. inquit, non expertæ ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videri ſic contrahentes, &c.

5 De matrimonio verò clandeſtino nullo propter defectum Parochi, & teſtium iuxta nouam diſpoſitionem Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 1.* de duobus poteſt dubitari. Primò an per illud naturales antea ſuſcepti fiant legitimi? & certum eſſe debet non legitimari; patet quia, vt matrimonium ſequens antea ſuſceptos reddat legitimos, validum eſſe oportet; conſtat autem nullum eſſe matrimonium contractum ſine parocho, vel teſtibus, ex Concil. Trid *d. c. 1.* Ergo, &c. quo caſu loquitur Menoch. *de præſumpt. 1. n. 100.* Aut rurſus poſſumus dubitare an filij ſuſcepti ex hoc matrimonio clandeſtinè contracto ſpurij ſint, ita vt per aliud ſubſequens validum cùm Parocho & teſtibus nequeãt legitimari; & certum eſt illegitimos eſſe, & conſequenter per ſubſequens matrimonium poſſe legitimari, vt tenent Peregrin. *de fideicomm art. 24. n. 74.* & euidenti ratione oſtenditur, quia licèt matrimonium ſine Parocho contractum nullũ ſit, contrahentes tamen, ſi nullo alio impedimento ſint impediti, habiles manent ad contrahendum de nouo; quia Concil. Trident. *in d. cap. 1.* non ſimpliciter eos reddit inhabiles, ſed ſolùm ad contrahendum ſic, ideſt, ſine Parocho, & teſtibus, quia his adhibitis minimè prohibet, imò permittit de nouo contrahere, vt tenent multi; quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 31. n. 151.* Vnde licèt iſti illegitimi ſint, quia nati ex matrimonio inualido, cùm tamen naſcantur ex parentibus, qui matrimoniũ validè poſſunt contrahere, nullúmque habeant iuris impedimentum, quod eos ad contrahendum de nouo faciat inhabiles, apertiſſimum ſequitur per matrimonium validum poſtea ſequutum legitimos fieri.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimi ſunt filij nati ex matrimonio contracto contra publicæ honeſtatis iuſtitiam, & n. 2.*

Cap. Referente. X.

Matrimonium contractum contra publicæ honeſtatis iuſtitiam, non tenet, & filij ex eo nati illegitimi ſunt, & ab hæreditate parentum excludendi. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuia. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 102.* Alagona *in cõpendio iuris Canonici, pag. 595.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 11. c. 1.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Nau. *in man. c. 22 à n. 57.* Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 6. §. 2. à princ.* Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 10. §. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 68.* Gutier. *eod. tract. c. 113.* Bonac. *eod. tract. q. 3. punct. 11. à princ.* 2

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſi fuit in facie Eccleſiæ celebratum, non ſufficit probare illius impedimentum ad probandam prolem illegitimam.*

2 *Contendens alicuius parentes matrimonium contrahere non tenuiſſe, debet probare matrimonium illud non potuiſſe, eiuſque parentes illud contraxiſſe mala fide.*

3 *Intellectus diuinatorius reiiciendus eſt.*

Cap. Peruenit. XI.

Matrimonium quando fuit legitimè celebratum ad docendum prolem eſſe illegitimam, non ſufficit probare impedimentum matrimonij, præſertim quia quandiu vixerunt quietè ſimul permanſerunt ſine reclamatione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 102.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 593.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 4 tit. 11. c. 2.* 1

Notatur ad hoc quòd filius natus ex parentibus, qui in facie Eccleſiæ matrimonium contraxerunt, poſtea verò declaratur matrimonium fuiſſe nullum, cùm tamen ignoretur an bona, vel mala fide parentes contraxerint matrimonium, eſt reputandus legitimus, & habilis ad recipiendos Ordines, & ad officia eccleſiaſtica, & ſecularia, vt per Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 5n. ſect. 4. n. 10.* Sanctarel. *var. reſol. q. 2n. n. 6.*

Matrimonium fuiſſe illegitimè celebratum, &c.] Notatur ad hoc quòd contendens alicuius parẽtes matrimonium contrahens non potuiſſe, debet dicere, & probare matrimonium illud non tenuiſſe, atque eius parentes illud contraxiſſe mala fide, ita Cou. *de ſponſ. p. 2. c. 8. §. 2. n. 1. in fine.* 2

In gloſſ. *Si eſt ita*, vnica ibi *ſed hoc eſt diuinare*. Notatur ad hoc, quòd intellectus diuinatorius eſt reiiciendus, vt per D. Barboſam *in rubr. ff. ſol. matrimon. p. 1. num. 12.* 3

SVM

SVMMARIVM.

1 *Teſtium dicto ſtatur qui probant aliquam legitimam; licèt fama vicinia, & tractatus parentum habeat contrarium.*

2 *Sententia quæ nititur duabus cauſis, quarum vna vera eſt, & altera falſa, tenet.*

Cap. Per tuas. XII.

1 TEſtes quando probant illam, quam vicinia putabat concubinam, fuiſſe deſponſatam de præſenti, filius habebitur legitimus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Nouo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 103. Alagooa *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 12. *c.* 1.

2 *Non tamen Decretalis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſententia, quæ nititur duabus cauſis, quarum vna vera eſt, & altera falſa, valet, & tenet, vt per Syluan. *conſ.* 2. *n.* 75. Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 66. *art.* 9. Hippol. *ſing.* 617. & *conſ.* 113. *num.* 12. Tiraquel. *in tract. ceſſante cauſa, limit.* 22. *num.* 6. 13. & 20. Vant. *de nullit. tit. ex defectu proceſſus, n.* 123.

SVMMARIVM.

1 *Papa in terris Eccleſiæ poteſt liberè illegitimos legitimare, in terris verò alienis, minimè, niſi ex cauſis multum arduis, vel niſi in ſpiritualibus, & tunc indirectè, & per quandam conſequutiam intelligitur legitimare etiam quoad temporalia.*

2 *Archiepiſcopus pro laico procuratoris officium apud Rom. Pontificem ſuſcipere poteſt.*

3 *Papa non ſolum ad ſpiritualia, ſed etiam ad actus ſeculares laicos poteſt legitimare in terris Imperij.*

4 *Papa, qui poteſt tollere impedimentum à iure poſitiuo procedens, poteſt etiam illo ſublato diſpenſare in illius radice.*

5 *Papa cenſetur in radice diſpenſare quando ipſe declarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, & poſtea naſcituros.*

6 *Diſpenſatio in radice matrimonij eſt tantæ potentiæ vt non ſolum viuentibus contrahendis, ſed etiam poſt eorum mortem operetur ad filiorum legitimationem in præiudicium tertij.*

7 *Diſpenſatio in radice matrimonij comprehendit tantum prolem ſuſceptam in figura matrimonij, non autem natum, & conceptum.*

8 *Legitimandi poteſtas inter ea, quæ Principi reſeruantur, numeranda eſt.*

9 *Legitimationes in Regno Portugaliæ prout, & alibi non ſunt veræ legitimationes, ſed potius diſpenſationes.*

10 *Legitimatus à Principe non poteſt obtinere terras, quæ non ſunt ſubdita Principi legitimanti.*

11 *Cauſa requiritur in Principe legitimante.*

12 *Argumentum à maiori ad minus validum eſt.*

13 *Argumentum de maiori ad minus non valet in materia diſpenſationis, quod declara vt ibi.*

14 *Epiſcopalis dignitas eximit filium à patria poteſtate.*

15 *Electio ſola in Epiſcopum ſatis eſt vt quis patriam poteſtatem egrediatur.*

16 *Religionis profeſſio à filio facta eum liberat à patria poteſtate.*

17 *Seruus liber fit, quando ad Ordines promouetur ſcienter per Epiſcopum abſente, & ignorante domino.*

18 *Legitimus vt quiſpiam ſit pro parte, & pro parte illegitimus monſtruoſum eſt.*

19 *Diſpenſatus ad vnum, diſpenſatus quoque videtur ad conſequutiua.*

20 *Conſtantinus Imperator in pluribus terris, & Prouinciis omnem temporalem poteſtatem, dominium, & vniuerſa Imperij iura in Eccleſiam tranſtulit.*

22 *Matrimonium propter adulterium coniugis poteſt diſſolui quoad thorum, & mutuam cohabitationem, non tamen quoad vinculum.*

22 *Franciæ Rex Imperatori non ſubeſt.*

23 *Portugaliæ regnum eſt exemptum à Romano Imperio.*

24 *Hiſpaniæ Reges non ſubſunt Imperatori, nec ſuperiorem recognoſcunt in temporalibus.*

25 *Aragoniæ Rex non recognoſcit ſuperiorem.*

26 *Angliæ Rex Romani Imperij iuriſdictione eſt liber.*

27 *Venetorum ſereniſſima Reſp. ab imperio exempta eſt.*

28 *Mediolani Dux habet iura regalia, & fiſcalia, & omnia poteſt in ſuo ſtatu, quæ poteſt Imperator in toto Imperio.*

29 *Regna Napolis, Siciliæ, Sardiniæ, Poloniæ, & Vngariæ Imperatori ſubiecta non ſunt.*

30 *Sabaudiæ Dux ſereniſſimus in ſuo ducatu Imperij, & omnimoda poteſtatis ius habet.*

31 *Flandriæ Comes, Archidux Auſtriæ, & alij potentatus in Germania ſuperiorem non recognoſcunt.*

32 *Dolphinus habet iura Principis ſupremi.*

33 *Ferrariæ Dux non recognoſcit ſuperiorem.*

34 *Montis Ferrati Dux habet iura Imperij.*

35 *Duces, Marchiones, Comites perpetuò inueſtiti, cenſentur Imperatores in ſuo Ducatu, Marchionatu, ac Comitatu.*

36 *Princeps ſupremus an poſſit filios proprios legitimare, oſtenditur.*

37 *Papa in terris Regum directè non habet iuriſdictionem quoad temporalia.*

38 *Cauſæ dubiæ difficiles, & ambiguæ ad iudicium Sedis Apoſt. cui Rom. Pontifex præeſt, deferendæ ſunt.*

39 *Apoſt. Sedes, & vniuerſalis Eccleſiæ primatus iure Diuino eſt in Rom. Eccleſia.*

40 *Apoſt. Sedes an poſſit authoritate Pontificia aliò transferri, oſtenditur.*

41 *Petrum Romæ fuiſſe contra hæreticos qui defenderint oſtenditur.*

42 *Apparitio Chriſti facta Petro interroganti, Domine quò vadis, veriſſima.*

43 *Cardinalium dignitas tempore Innocentij I. cognita non erat.*

44 *Cardinales poſt tempora Innocentij IV ſeu Bonifacij VIII. gerere cœperunt officium, quod antea gerebant Epiſcopi in ſummi Pontificis conſiliis.*

45 *Papa poteſt ſine Cardinalibus omnia expedire etiam ardua, ex ciuilitate tamen in arduis debet communicare cum Cardinalibus.*

46 *Cardinales ſunt inſtituti de iure diuino.*

47 *Cardinalium erigo, poteſtas & hodierna excellentia inter omnes Eccleſiæ Prælatos, quæ ſit, remiſſiuè.*

48 *Excommunicatio æquiparatur morti.*

49 *Papa an poſſit mortis pœnam corporalem infligere remiſſiuè.*

50 *Presbyterorum filij ordinari non poſſunt.*

51 *Alimenta filijs ſpurijs de æquitate Canonica vbique ſeruanda debentur.*

52 *Naturalis filius propriè, & ſtrictè dicitur, qui ex concubina natus eſt in ſchemate vxoris.*

53 *Adulterini dicuntur filij Presbyterorum.*

Cap. per venerabilem. VIII.

1 SEdes Apoſt. poteſt illegitimos totius Orbis legitimare ad actus ſpirituales, vt ad Epiſcopatum, necnon illegitimos terrarum Eccleſiæ etiam ad actus ſeculares, & paratur probabile illegitimos totius Orbis eſſe legitimatos ad actus ſeculares, maximè ſi in terris non cognoſcant ſuperiorem, qui poſſit legitimare præter Papam, vel ſaltem cùm in ſpiritualibus diſpenſatur, conſequenter intelligitur diſpenſatum eſſe in temporalibus, ſicut quando creat quē Epiſcopum, eximit eum à patria poteſtate, & Epiſcopus ſcienter ordinans ſeruum, ordinatus eſt liber, licèt ordinans teneatur ſatisfacere domino. Item Papa non ſolùm in ſua ditione, ſed etiam in aliis Regionibus, certis cauſis inſpectis, exercet cauſaliter temporalem iuriſdictionem, non tamen vult præiudicaré alieno iuri; ſed quia in dubiis recurrendum eſt ad Sacerdotem, *Deuteron.* 17. cuius locus eſt Sedes Apoſtolica Romæ ad quam reuocatur Petrus à Chriſto dum interrogatus; *Domine quo vadis?* reſpondit, *Romam iterum crucifigi.* & D.Paul. ad Corinth. 6. *Neſcitis quoniā Angelos iudicabimus, quanto magis ſecularia.* Et ſic qui non obedit, eſt excommunicandus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Paootm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iur. Pontif. pag.* 104. Alagona *in cōpendio iuris Canō. pag.* 595. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *tit.* 12. *c.* 2.

2 *Arelaten. Archiepiſcopum.*] Ergo Archiepiſcopus pro laico procuratoris officium apud Romanum Pont. ſuſcipere poteſt, contra reg. text. *in cap. 2. ne clerici vel mona hi*, ſed multi intelligunt ea ratione procedere, quia prohibitio illa ſolum obtinet locum in procuratore generali, qui huiuſmodi officium frequenter exercet, non ita ſi vnum ſuſcipiat, vel ſemel hoc faciat, per ea quæ diximus ad *cap.* 1. *de poſtul. num. vlt.* vbi multos citauimus DD. vel poteſt dici Epiſcopos, Sacerdotes & à fortiori alios inferiores clericos non prohiberi officium procuratoris etiam pro laicia in Romana Curia ſuſcipere, quod alij ampliant ad quamcunque curiam eccleſiaſticam, etiam in partibus, vt tenent citati per me *in d. c.* 1. *n. vlt.*

3 *Quod autem ſuper hoc*, &c.] Ex his verbis, & aliis, quæ ſequuntur, probari videtur concluſio illa in qua præcipuè huius text. vertitur difficultas, quòd ſcilicet ſummus Pontifex non ſolùm ad ſpiritualia, ſed etiam ad actus ſeculares laicos poteſt legitimare in terris Imperij, quod etiam deducitur ex *verſic. præterea*, & *verſic. rationibus*, ex quibus plene hanc concluſionem affirmatiuam firmant *hic* Hoſt. & Goffred. de Trano *in ſumma huius tit.* Rota *deciſ.* 200. *alias* 1. *in nouis ſub hoc tit.* & ſecurè tradit Anaſtaſ. Germon. *in paratitla ad hoc tit.* & in effectu poſt longas diſtinctionum ambages ſequitur Præpoſ. *à n.* 71. & vltra huius text. auctoritatem pluribus rationibus confirmat; quidquid in contrarium ſit communis DD. reſolutio, de quibus Sanch. *lib.* 8. *de matrimon. diſput.* 7. *à princ.* Baſil. Pont. etiam *de matrimon. lib.* 11. *cap.* 5. §. 1. *à num.* 1. Franciſc. Ferrat. *ad conſtitut. de los impuberes gloſſ.* 6. *num.* 203. & *ſeqq.* Mich. Gom. de Arellan. *in tract. de ration. iur.* & *iur. Imper. lib.* 4. *c.* 5. *num.* 63. Faiard. *in tract. de legitim. per ſubſequens matrimon. memb.* 2. *num.* 82. *cum ſeqq.* & alij quos reprobat Rota Rom. *deciſ.* 191. *num.* 13. apud Farin. *p.* 2. *recent.*

4 Vnde Summus Pontifex, qui poteſt tollere impedimentum à iure poſitiuo procedens, poteſt etiam illo ſublato diſpēſare in radice illius, & relinquere matrimonium in terminis priorum conſenſuum, & ſic verum, & validum, prout ex tunc, ac ſi diſpenſatio illa præceſſiſſet, vt cenſuit Rota *in vna Hiſpalen. legitimitatis* 11. *May* 1615. corā Patriarcha Manzanedo, quæ eſt *deciſ.* 687. *num.* 8. apud Farinac. *p.* 2. *recentiorum*, & ita abſque dubio poſſe Summum Pontificem laicos etiam in terris Imperij ad temporalia legitimare in radice matrimonij profitentur *hic* Abb. *numer.* 22. Zabarell. *quæſt.* 9. & Præpoſ. *num.* 74. Couar. *de ſponſ. part.* 2. *cap.* 8. §. 8. *num.* 13. Molin. *de primog. lib.* 3. *c.* 2. *num.* 12. Peregrin. *de fideicom. art.* 24. *n.* 77. & *ſeqq.* Chald. Pereira *de nominat. emphyt. quæſt.* 21. *n.* 51. Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 10. §. 2. Sayr. *de cenſ. lib.* 6. *cap.* 11. *n.* 6. Carpan. *ad ſtat. Mediolan part.* 1. *c.* 456. *tit. de legitimat. n.* 126. Laucell. Gall. *cenſ.* 122. *per tot.* Gutier. *de matrim. cap.* 74. *n.* 33. Ladetch. *conſ.* 14. Intrigl. *deciſ.* 35. *n.* 52. Theſaur. *deciſ.* 84. & 196. Caliſt. *de lege Regia.* §. 19. *n.* 10. *litt. B.* nouiſſimè me citato *in hoc loco* Mar. Cutel. *de donat. inter patrem & fil. tractat. prima diſcurſ.* 2. *part.* 6. *num.* 161. & plenè relati à Sanch. *d. lib.* 8. *diſput.* 7. *n.* 4.

Ratio eſt, quia cùm impedimenta matrimonium dirimentia à ſolo iure, ſeu lege Canonica proueniant, & Pontifex radix ſit, & origo legis Canonicæ, quæ conſanguinei intra certos gradus deſignatos, *in cap. non debet, de conſang. & affin.* contrahere prohibentur & ab eo tanquam à viuo fonte, ſeu lege animata auctoritas ſuper iſtis proueniat, *cap.* 1. *de conſtitut. cap. ſi Romanorum* 19. *diſt. c. ipſi ſunt* 9. *quæſt.* 3. & ibi *gloſſ.* nulli dubium eſſe poteſt quin impedimentis per eum ſublatis rem ad terminos iuris naturæ primæuos reducere poſſit. Vnde fit vt Pontifex diſpenſans, ſeu declarans in radice filios legitimos denuo tales non faciat, quin ſolam velationem habitus naturalis, vt ait Bald. *in l. emancipati, num. ff. de adopt.* remoueat. Detegit ergo filios iure naturæ legitimos, vt ait idem Bald *in l. manumiſſiones, num.* 8. *ff. de iuſtit. & iure.* Ex quo ſuperuenit (vt ait idem Bald. *in cap.* 1. §. *inſuper, de prohib. feudi alien. per Federic. num.* 8.) noua viſtus in præiacenti materia, & potentia materiæ ei iungitur, & ab illa denominatur. Et venit quippe iſto in caſu idem ipſum quod in expulſione nubium, quæ non facit ſerenum, ſed retegit, & in excuſſione ſpicarum, quæ non facit frumentum, ſed illud demonſtrat, vt argum. *l. adeò. ff. de acquir. rerum domin.* notat. Baſt. *in d. l. manumiſſiones, num.* 2. Vnde errant valde, qui putarunt exemplo poſt liminij, aut legis Corneliæ, de quo *in l. retro, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ.* & *in l. lege Cornelia, ff. de teſtam.* in diſpenſatione in radice fictionem ciuilem retrotractionis interuenire. Lex nanque in his, quæ ſibi ſubſunt, verè quidem diſponit, vt egregiè docuit Bart. *in l. ſi maritus*, §. *legis Iulia, n.* 1. *ff. ad legem Iul. de adult.* & l. tiùs *in l. ſi is qui pro emptore, num.* 29. *ff. de vſucap.* & proſequitur latiſſimè Iaſ. *ibid. num.* 117. vbi dicit pulchram & vtilem eſſe doctrinam Bartoli, Socr. qui illam ipſam ait notandam & menti tenendam *ibi num* 91. Anton de Butr *conſ.* 20. *n.* 1. optimè Tiraquell *de iure conſtit. part.* 9. *limit.* 7. *ex num.* 44. latè Peregrin. *conſ.* 7. *ex num.* 26. *volum.* 2. Caſtrll. *quotid. tom.* 5. *cap.* 105. *num.* 18. Ergo ex prædictis omnibus clarè conſequimur diſpenſationis in radice proprium & potiſſimum effectum conſiſtere in legitimatione prolis ex tunc, hoc eſt, à conceptionis initio, idque verè, non fictè, quia deſtructo ex tunc per diſpenſationē in radice conſanguinitatis ex iure Canonico prouenientis impedimento, poteſt Pontifex matrimonium à principio concubitus affectu maritali patrati validum declarare, & conſequenter prolem legitimam quoad omnes iuris effectus, & in vniuerſo mundo, vt expreſſè tenent citati *ſuprà*, qui-

bus

bus addendi ſunt Nicol.Garc. *de benefic.part.7.cap.2.*
*n.41.*Caſtill.*d.cap* 105.*n.22.*Aug.Bero. *conſ.23.n.* 13.
*vol.1.*Gonzal.*ad reg.8.Cancel.gl.ſſ.5.§.9.n.*57.Seraph.
*deciſ.*1121.*num.*1.*&* 5.Alexand.Trentacinq. *var.reſol.*
*lib.1.tit.de legitimat.reſol.4.n.15.*Ioſeph.Selle *deciſ.*23.
*ex num.*55.Matta *de ſucceſſ.legal. part.* 1.*quæſt.*18.*art.*1.
Beltramin.*ad Ludouiſ.d.c ſ.*19. *num.*4.Baſil. Pont. *de*
matrim.lib 11.*cap.*5.*§.*1. *num.*8.*&* 9. Quicquid dicant
Ant de Butr.*in præſen.tit,n.*10.quem ſequuntur Molina
Theologus,Ceruantes *addit.ad Nauar.*citati à Sanch.
*d.diſput.*8.*num.* 3.*in fin.* Soar.*de cenſur.tom.*5. *diſp.*50.
*ſect.*5.*n.*9.Hurtado *de matrim. diſp.* 1.26. *diffic.* 1.*n.*5.
Franc.Ferrer.*de impub.ſub rubro de ſubſtit.gloſſ.*6. *ex n.*
109. *ad* 135. minus bene exiſtimantes Papam diſ-
penſando in radice nullum poſſe, tertio præiudicium
5 inferre in terris imperij.Ex quibus autem verbis cen-
ſeatur Romanum Pontificem diſpenſare in radice in
matrimonio inter conſanguineos nulliter contracto,
oſtendit Sanch.*d. diſput. a num.*14.*& n.*22.Sed me-
lius Rota *d.deciſ.*687,*num.*13 *part.*1.*recentiorum*,dicit
à Papa diſpenſatum cenſeri in radice quando ipſe de-
clarat legitimos filios natos ante diſpenſationem, &
poſtea naſcituros.

6 Quæ diſpenſatio in radice eſt tantæ potentiæ, vt
non ſolùm viuentibus contrahendis, ſed etiam poſt
eorum mortem operetur ad filiorum legitimationem
in præiudicium tertij, aliàs vocati ad ſucceſſionem,
quia hæc legitimatio fundamentum non habet in
conſenſu, quem parentes mortui iam præſtare non
poſſunt, ſed potiùs in matrimonio, quod nulliter con-
traxerunt, reuocando impedimentum à principio, ac
ſi non exiſteret tempore illius: cui rei nihil obſtat
quod vterque, vel alter ex parentibus mortuus ſit, ſi-
quidem hoc non inducit defectum poteſtatis in Pon-
tifice ad reuocandum impedimentum ſuæ legis Ca-
nonicæ, & effectus ab ea productos, vt probant in
proprijs terminis DD. per me citati ad *cap.tanta, pro-*
*pè fin.in verſ.filius ſucceſſiuoſus ſupr.n.*58.*hoc tit.*Seraph.
*deciſ.*1121. *num.*2. Put.*deciſ.*483 *num.*1.*lib.*2. Gonzal.
*ad reg.8.Cancell gloſſ.5.§.9.num.*57.Caſtill.*d. cap.*105.
*num.*26.Beltramin.*ad Gregor.deciſ.*19. *num.*5.& com-
7 probat Rota *d.deciſ.*687.*num.*13.vbi id procedere aſ-
ſerit vbi diſpenſatio per parentes in vita petita fuerit:
eadem Rota *deciſ.*174. *poſt lib.*2. *conſil. Farin.* tenuit
diſpenſationem in radice matrimonij comprehende-
re tantùm prolem ſuſceptam in figura matrimonij,
non autem natum & conceptum ante matrimonium,
idem iterum cenſuit *in vna Leodien. canonicatus* 23.
Februarij 1601. coram illuſtriſſimo Ludouiſio, poſtea
S. D. Gregorio X V. & eſt opinio Ioan.Andr. *in præ-*
ſenti, *num.*30. Anton.de Butr. *col.*6. *verſ.videamus,*
*num.*10.*ad fin.* Cardin.Zabarel. *col.*2. *num.*9. *quæſt.*1.
Abb. *ſub numer.*21. *&* 22. Cardin. Alexand.*num.*11.
68.*&* 74.Petr. Anchar. *conſ.*409.*num.*4.*&* 5.*& in c.*
*vni.num.*5.*de ſponſal. in* 6.Peregrin. *conſ.*1. *à num.* 6.
*lib.*3.*& de fideicom.art.*24.*num.* 36.*&* 76 Celſ.*conſ.*31.
*num.*8.Anton.Gabr.*tom.*3.*commun.lib.*6. *tit.de legitim.*
*concl.*3.*num* 1.*&* 2. Garc.*d.part.*7.*cap.*2.*num.*41.Selſe
*tom.*3. *deciſ.*231. *num* 54. & aliorum, quos refert &
ſequitur Sanch.*d.diſp.*1.7.*num.*4.*&* 7.Sed altera ſen-
tentia, quæ admodum probabilis eſt, defendit effe-
ctum maritalem ſufficientem eſſe ad diſpenſandum in
radice, etiamſi matrimonium in figuræ, ſeu de facto
inter coniuges non præceſſerit, cum conſenſus ad
matrimonium neceſſarius hoc in caſu ſubſit, & ſolum-
modo neceſſarius in terminis iuris naturalis reputa-
tur, ita Caſtillan *d.c.*105.*num.*28. Baſil. Pont.*d.lib.*11.
*cap.*5.*§.*1. *num.*12. & alij per eos citati; & ſi hæc opi-
nio magis placuerit, neceſſum non erit de affectu ma-
ritali plene Summo Pontifici conſtare, ſed potius du-
bius & præſumptus ſufficiens erit ad diſpenſandum
in radice, vt per Selſe *deciſ.*231.*n.*22. Cacheran. *ea-*
*dem deciſ.*154.*num.*4.qui ex nuptijs poſtea ſubſequen-
tis pleoè deprehenditur, vt expreſſè firmat Abb. *in c.*
*tanta, num.*1.*&* 7.*ſupra hoc tit.* Alciat.*lib.*3.*de verbor.*
*ſignif.n.*12.*verſ. quod ſi per ſubſequens,*Menoch.*conſil.*
225.*ex num.*1.*& conſil.*127.*à num.*12.Cætera quæ in
hac materia occurrere poſſunt, vide *in tract.de officio,*
*& poteſtate Epiſcopi, part.*1.*tit.*3.*cap.*2.*num.*101. *cum*
*multis ſeqq.*vbi plura circa intellectum huius text.ple-
ne Sanctar.*var.q.*43.

Illud tamen aduertendum duxi in materia diſpen- 8
ſationum legitimandi poteſtatem interea, quæ Prin-
cipi reſeruantur, annumerandam eſſe, vt docet Caſſan.
*conſuetud.Burgundia, rubr.*8.*§.*3.*verbo abinteſtat.n.*28.
*pag.*287.*&* §.5.*num.*40.*pag.*295.Menoch. *conſ.*17.*n.*
9.Maſcard.*de probat.concl.*524.*num.*2. Surd.*conſ.*1. *n.*
25.Chald.Pereira *q.forenſ.conſ.*4.*num.*33. Azor.*inſtit.*
*moral.part.*2.*lib.*2.*cap.*14.*quæſ.*5.& Nam hodie, prout 9
etiam in noſtro Luſitaniæ Regno legitimationes non
ſunt veræ legitimationes, ſed potius diſpenſationes,
de quo vide Menoch. *conſ.*158.*num.*17.*& conſil.*306.
*num.*24.*cum ſeq. & conſ.*390.*num.*53. Flores *ad Gam.*
*deciſ.*11 Ioan.Garc.*de nobilit.gloſſ.*1.*num.*77.Stephan.
Gratian.*diſceptationum forenſ. c.*138.*num.*41.*cum ſeqq.*
& ex noſtris Luſitanis Chald.Pereira *in l.ſi curatorē,*
*verbo ſine curatore, num.*51.*verſ.aduerto tamen.& n.*52.
*& de nominat.emphyt. quæſt.*21. *num.*64. *& in reſponſo*
pro Sebaſtiano Limpo, 46. *&* 47.*& quæſt.forenſ.lib.*1.
*quæſt.*28.*num.*23 Valaſc.*conſul.*163. *n.*7. *& de partit.*
*cap.*12.*num* 42.Gabed *art.*2.*arreſ.*69.*num.*3.vbi *n.*10.
reſoluit quòd legitimatus à Principe non poterit ob- 10
tinere terras, quæ non ſunt ſubditæ Principi legiti-
manti.

Diuerſis cauſis inſpectis.] Ergo in Principe legiti- 11
mante requiritur cauſa, de quo vide Dec.*in cap.at ſi*
Clerici,§.*de adulterijs*, *n.*10.*verſ.ſed aduertendum ſup.*
*de iudic.*Menoch.*conſ.*19.*n.*3.*&* 20.*& conſ.*20.*n.*9. *&*
41.Sanch.*de matrim.lib.*8.*diſp.*17.*à n.*13.

Quod in maiori conceditur,&c. Vulgariter allega- 12
tur ad hoc quod validum eſt argumentum de maiori
ad minus, de quo Euerard. *loco* 66. Gonzal.*ad reg.*8.
*Cancell.gloſſ.*9.*§.*2.*num.*24.Sanch.*d.lib.*8. *diſp.*1.*n.*41.
Card.Tuſch. *tom.*1. *litt.A,concl.*501.Thom.de Tho-
maſſet. *in flor.legum reg.*53.& alij plures citati *in*
*libello de priu.c.vtriuſque iuris litt. A,num.*185.Sed du-
bium facit, quia text.*in præſenti* huiuſmodi argum.de 13
maiori ad minus validum pronunciat in materia di-
ſpenſationis, in qua illud non procedere reſoluunt
Molina *de primog.lib.*2 *cap.*4.*num.*48.*&* 49.Couar.*d.*
*cap.*8.*§.*8.*num.*11.Menoch.*conſ.*72.*num.*11.Gutier.*ca-*
*nonic.lib.*2.*cap.*15.*num.*124.*&* 126. Brunor à Sole *in*
locis communibus lit.D, verb.diſpenſationes ſunt odio-
*ſa,*Molin.*de iuſtit.tract.*1.*tom.*3.*diſp.*191.*nu.*2.Sanch.
*d.diſput.*1. *num.*32. Vnde quidam diſtinguunt inter
diſpenſationes odioſas, & fauorabiles, vt in his po-
ſterioribus procedat regula huius text. qui de legiti-
matione agit; quam inquiunt ea ratione fauorabilem,
quia per eam fit ingreſſus ad ius naturale, ſecundum
quod omnes homines legitimi naſcebantur *auth.*
*quibus modis naturales effic.ſui,§.illud:*at verò in prio-
ribus ſcilicet odioſis procedat communis ſententia
negatiua. Alij verò diſtingount inter legitimatio-
nem, quam fatentur odioſam, & reſtringendam,
ſicut diſpenſationem, & inter poteſtatem legitiman-
di, ſeu diſpenſandi, de qua intelligunt text. *in præ-*
*ſenti,*quam inquiunt eſſe fauorabilem, & extenden-
dam, Couar.*d.§.*8 *num.*6. *verſ.*8. *& n.*11. Fr. Emman.
*in ſum.tom.*1.*cap.*166.*num.*2. Perez *l.*6. *gloſſ.pag.*697.
*verſ.ſic hinc eſt tit.*12.*lib.*3.*Ordin.*Menoch.*conſ.*18.*n.*16.

Gutier.

Gutier. *d.cap.15.num.13.* Henriq. *in ſumm. lib.7. c.3. in fine.* Molin. *d.tract.2. diſput.173 verſic. obſtruendum.*
Sayr. *de cenſur. lib.6.cap.11.num.8.* & 213, de quibus
Sanch. *d.lib.8.diſp.2.num.1.* Sed his, & aliis reiectis
intellectibus facilis, & verior ſenſus eſt argumentum
hoc de ſpiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad
minus non eſſe Pontificis, ſed partis parentis ad tem-
poralia legitimationem.

14 *Eximitur à patria poteſtate.*] Notatur ad hoc quòd
per Epiſcopalem dignitatem filius famil. eximitur à
patria poteſtate, conſonat Auth. *ſed Epiſcopalis digni-
tas, C. de Epiſc. & Cler.* Bernard. Diaz *reg.135.* Alphan.
collect.446. Gregor. *l.14. gloſſ. fin. tit.18. part.4.* Ioan.
Garc. *reg.198.* Viu. *tom.2. commun. opin. lib.8. tit.19. n.4.
pag.403.* Pinel. *in l.1. part.1. num.42. C. de bonis mater.*
Matienz. *l.9. gloſſ.3. n.5. tit.11. lib.5. noua recop.* Valdes
ad Xuar. ad l.9. tit.1. de los pleytos, §. ſ. dera vltra pag.61.
Cott. *in memorab. verbo Epiſcopalis dignitas, & verbo
Sacerdotiū, pag.742.* Surd. *de alim. tit.9. q.20. n.34.* Me-
noch. *remed.15. recuper. n.321.* Marta *de iuriſdict. p.4.
caſu 27. num.4.* Illuſtriſſ. D. meus Rodericus à Cunha
in comment. ad c. ſi ſeruus ſciente, num. [illegible] *10. d. ſl.53.*
vbi intelligit quoad iuris effectus, qui Epiſcopo ſunt
nociui, non verò quoad eos, qui illi ſunt vtiles. Mo-
lina *de iuſtit. tract.2. diſp.229. verſ. ſextus n.8* vbi etiam
15 reſoluit ſatis eſſe ſolam electionem in Epiſcopum, vt
quis patriam poteſtatem egrediatur, etſi nondum
Epiſcopum adminiſtret.

16 Religionis profeſſio à filio facta eum liberat à pa-
tria poteſtate, vt per Viuian. *d.n.4. verſ. & hoc idem,*
Chald. Pereira *in l. ſi curatorē, verbo ſine curatore, n.24.
& 25. & verbo laſis, n.143.* Nauar. *comment.3. de regul.
num.47.* Surd. *de alim. tit.8. priuil.98. n.6.* Fr. Emman.
quæſt. regular. tom.1. quæſt.77. art.6. Vaſc. *conſ.108.
n.3. & 25.* D. Roder. à Cunha *vbi ſupra n.12.*

17 *Scienter ſeruum ordinet, &c.*] Notatur ad hoc quòd
ſeruus liber fit quando ad Ordines promouetur ſcien-
ter per Epiſcopum abſente, & ignorante domino, te-
netur tamen Epiſcopus illius æſtimationem in du-
plum recompenſare, per text. *in c. ſi ſeruus abſente 54.
diſt.* reſoluunt materiam latè proſequentes, Trot. *de ve-
ro, & perfecto Clerico, lib.2. c.4.* Maiol. *de irregul. lib.1.
cap.35.* Vgol. *eod. tract. cap.7.* Henriq. *in ſumm. lib.14.
c.8. num.7.* Auil. *de cenſur. p.3. diſp.3. dub. vlt.* Nauar. *in
man. cap.17. num.104.* plures per Cened. *ad Decretum
collect.61.* Bellet. *diſquiſ. cleric. 1 part. 1. tit. de diſciplina
clericali, §.14. n.2.* Bernard. *in pract. c.19. n.* [illegible] *in nouiſſ.
edit.* Illuſtriſſimus D. meus Roderic. à Cunha *in com-
ment. ad d. c. ſi ſeruum.*

18 *Videretur ſiquidem monſtroſum, &c.*] Notatur ad
hoc quòd monſtro ſimile eſt quòd quiſpiam ſit legiti-
mus pro parte, & pro parte illegitimus, conſonat *cap.
ex tenore, ſuprà hoc tit.* vbi gloſſ. *verbo ambo parentes,* &
facit reg. *c.3. ſup. de clandeſtina deſponſat.* Tiraq. *in l. ſi
vnquam, verbo donatione largitus, num.184.* Garc. *de no-
19 bilit. gloſſ.21. à n.78.* Diſpenſatus enim ad vnū, diſpen-
ſatus quoque videtur ad omnia conſecutiua, gloſſ.
verbo ſolemnibus, in cap. ſi quis in clero 7. q.1. gloſſ. *verbo
plures, in c. quia in tantam de præbendis,* quas receptas
teſtantur Felin. *in cap. poſtulaſti, num.10. de reſcriptis,*
Gom. *in c. vlt. num.37. de iudic. in 6.* multi, de quibus
Sayro *de cenſur. lib.7. c.14. n.21.* Sanch. *d. lib.8. diſput.1.
num.19.*

20 *In patrimonio Diui Petri, &c.*] Quòd ſcilicet ha-
buit Apoſtolica Sedes in perſona Syluestri Pontificis
ex donatione Conſtantini Imperatoris, qui in pluri-
bus terris, & prouinciis omnem temporalem poteſta-
tem, dominium, & vniuerſa Imperij iura in Eccleſiam
Romanam tranſtulit, de qua *in c. Conſtantinus 96 diſt.*
laudat, & approbat Pontifex *in c. fundamenta, verſ. ne
autem, de elect. lib.6. & in Clem.1. de iureiur.* facit text. *in
c. ego Lud. actum 63. diſt.* quorum argumento vanam eſſe
hanc de Conſtantini donatione hiſtoriam Doctores
communiter profitentur *dictis locis,* & Turrecr. *de po-
teſtate Eccleſiæ, lib.2. c.42.* Caſtald. *de Imperat. q.51.* Pe-
lag. *de planctu Eccleſiæ lib.1. c.43 & lib.2. c.19.* Cou. *lib.
4. var. c.16. n.8. verſ. ſecundo loco,* Alphonſus de Mendo-
za *in quodlib. quæſt.4. ſcholaſt. §.4. verſ.5.* Cardin. Baron.
tom.4. annalium Eccleſiæ anno Chriſti 324. Conſtantini 19.
Molin. *de Iuſtit. diſput.25.* plures refert Ceuall. *commu-
nium contra commun. q.345.* alios citat Cened. *ad De-
cret. collect.109. n.4.* quibus adde Franciſcum Ioannet
in lib. Rom. Pontificum, cap.53. pag.41. & alios citatos
per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi, part.1. tit.2. c.2.* 21

Non tamen ipſius violatio coniug. &c.] Apertè pro-
bat text. Catholicam veritatem ſæpiùs ſacris Canoni-
bus definitam ab hæreticis noſtræ tempeſtatis malè
vexatam, quòd ſcilicet propter adulterium coniugis
poteſt diſſolui matrimonium quoad thorum & mu-
tuam cohabitationem, non tamen quoad vinculum,
nec innocens poteſt viuente adultera aliud inire ma-
trimonium, ita etiam de Fide definitum eſt per Conc.
Trident. *ſeſſ.24. Canon.7.* multiplici ratione, & diui-
narum litterarum, ſanctorúmque Patrum traditione
confirmans contrariis latè ſatisfacit Bellarm. *in ſuis
controu. tom.2. de matrimon. lib.1. cap.15. cum ſeqq.* Cou.
de ſponſal. p.2. cap.7. §.6. n.13. Gutier. *canon. lib.1. c.25.
à n.4.* Henriq. *in ſumm. lib.11. c.2. num.3. iuncto commento
lit. R.* D. Barboſa *in rub. ff. ſoluto matrim. part.2. n.15.*
Sanch. *de matrim. lib.10. diſp.1. num.2.* Rebello *de oblig.
iuſtit. p.2. lib.2. q.15. ſect.2.*

Cum Rex ſuperiorem in temporalibus, &c.] Notatur 22
ad hoc quòd Rex Franciæ Imperatori non eſt ſubie-
ctus, prout latè defendunt Igneus per integrum tract.
An Rex Franciæ recognoſcat ſuperiorem, Mant. *dialogo
49.* Carol. de Graſſ. *de regalibus Franciæ, lib.1. tit.6.*
Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, p.5. conſid.28.* Petr.
Greg. *ſyntag. iur. lib.47. c.14. num.15.* Coſm. *in pragm. in
proœm. pag.1. verbo Dei.* Scac. *d. loco.*

Portugaliæ Regnum quòd ſit exemptum à Roma- 23
no Imperio, aſſerunt Ferrer. *de iuſto & iniuſto bello, n.
24.* Nauar. *in c. nouit notab.3. num.16. de iudic.* Parlad.
lib.1. rerum quotid. c.21. n.3. Ceuall. *communium contra
communes, tom.4. q.897. num.391.* Soar. *de regibus lib.3.
cap.8. n.3. in fin.* Cabed. *p.1. Luſitaniæ deciſ.111. ſub n.3,
& p.2. deciſ.7. num.4.* Garc. *de nobilit. gloſſ.21. num.45.*
Chald. Pereira *de empt. c.1. n.3.* Mart. *de iuriſdict. p.1. c.
21. num.13.*

Hiſpaniæ Reges quòd non ſubſint Imperatori, nec 24
recognoſcant in temporalibus ſuperiorem, tenent
gloſſ. *in cap. Hadrianus, diſt.63. & in c. neceſſitate, de
donat. inter virum.* Couar. *in reg. peccatum, part.2. §.9.
num.9.* Nauar. *d. cap. nouit. notab.3. num.161.* Olan. *in
præfat. antinom. num.2. & 12.* Renat. Chopin. *de dom.
Franciæ, lib.2. tit.1. num.13.* Gregor. *l.17. verbo en las
coſas, tit.23. part.3.* Burgos de Pace *in proœmio legum
Tauri à num.34. & num.144.* Perez *in proœmio Ordin.
q.1. pag.6.* Auend. *de exequendis mand. part.1. cap.2. n.7.*
Franciſcus Nunez de Valazco *en los dialogos de conten-
cion de la milicia y ciecia dialogo 1. fol.18. & 19.* Scac.
de appellat. q.16. limit.5. n.4. Azeuedo *l.1. n.5. tit.17. lib.
9. & l.5. num.4. tit.5. lib.3. noua recop.* Parlad. *d. cap.21.
num.3.* Mench. *controu. illuſtr. in proœm.* Modern. *de iu-
riſdict. p.1. cap.26. n.70.* Ceuall. *d. q.897. n.390. & ſeq.*
Cabed. *part.2. Luſitaniæ deciſ.8. n.3.* Petrus Mariz *in
ſuis dialogis variæ hiſtoriæ dialog.2. cap.6.* Soar. *d. c.8.
num.3.* plenè Valdeſ. *de Regum Hiſpaniæ dignitate c.
18. per totum,* plures citat Cened. ad Decretum *col-
lect.64 num.4.* Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.11. cap.5. q.4.
verſ. Regem.*

25 Aragonum Rex non recognoſcit ſuperiorem, Seſſe deciſ. 187. n. 106.

26 Angliæ Rex Romani Imperij iuriſdictione eſt liber, ſiue iure belli, ſiuè alio iure, quod per c. cauſam, quæ, il 2. ſupr. hoc tit. tenent Lara in l. ſi quis à liberis, in princ. num 67. Azor. d. q. 4. verſ. Regem Angliæ. Mart. de iuriſd. p. 1. c. 21. n. 13.

27 Venetorum Sereniſſ. Reſpubl. ab Imperio exempta, tam de facto, quia Imperatorem in dominum non recognoſcit, quam de iure, vel quia alma Venetiarum ciuitas in inſula maris fundata eſt, atque ideo veluti alter Roma libera eſt, vel quia priuilegium libertatis ab Imperatore habuerit, Pereg. de iure fiſc. lib. 1. tit. de his, qui iura fiſcalis habent n. 6. Menoch. conſ. 2. n. 63. Mart. d. p. 1. c. 53. a n. 7. Anton. Oliban. in commun. uſit. alium namque de iure fiſci, c. 3. n. 79. vbi idem de ciuitate Genuenſium, de qua etiam Menoch. d. conſ. 2. a n. 48. Mart. d. p. 2. c. 33. a n. 85.

28 Mediolani Dux habet iura Regalia, & fiſcalia, & omnia poteſt in ſuo ſtatu, quæ poteſt Imperator in toto Imperio, & gaudet prærogatiua, l. bene a Zenone, C. de quadrien. præſcript. vt per Muſcul tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 17. n. 25. pag. 216. Viuian. lib. 3. tit. 11. n. 72. pag. 393. verſ. Mediolani, Maſcard. de probat. cõcl. 139. n. 11. Menoch. conſ. 302. n. 1. Anton. Oliban. d. c. 3. n. 79. Curt. iun. conſ. 1 n. 29. & conſ. 61. n. 10. & conſ. 100. n. 1. Roland. conſ. 88. num. 27. vol. 1. Ozaſc. conſ. 9. n. 3. Decian. conſ. 41. num. 1. & 2. vol. 2. Bec. conſ. 56. n. 61. vol. 1. Lader. conſ. 71. n. 1. Surd. conſ. 210. n. 22. Peregr. conſ. 2. n. 36. Et ideo a Senatu Mediolanenſi non datur appellatio, Scaccia d. q. 16. limit. 4. num. 6. verſ. 1. & limit. 1.

29 Neapolis, & Siciliæ, ac Sardiniæ Regna Imperatori ſubiecta non ſunt, vt per Azor. d. q. 4. verſ. Regem Neapolis, cum ſeqq. vbi idem de regnis Poloniæ & Vngariæ. Et quod Siciliæ Rex nihil prorſus habeat facere cum Imperio, Iacob. de Franchis in vſibus feudorum tit. ſpec. feudor. n. 3. & 4. Mar. Frech. de ſubfeudis, lib. 1. de origine Baronum, n. 33. Petr. de Greg. de conceſſ. feudi, p. 1. q. 2. n. 4. Peregr. conſ. 4. n. 6. vol. 1. Et de Rege Apuliæ Ioan. Anton. Bellon. conſ. 5. n. 13.

30 Sabaudiæ Dux Sereniſſimus in ſuo Ducatu Imperij, & omnimodæ poteſtatis iura habet, vt per Caſtan. in catalogo gloriæ mundi, p. 2. conſid. 58. Moſcul. vbi proximè, Ozaſc. Pedem. deciſ. 155. n. 1. & conſ. 9. n. 2. Sola in comment. ad antiq. Decr. Sabaud. in proœm. g. oſſ. 1. n. 17. Bec. d. conſ. 56. n. 61. vol. 1. Pariſ. conſ. 1. n. 39. vol. 1. Lader. conſ. 71. num. 1. Surd. conſ. 210. num 22. Oder. inter conſ. Moret. conſ. 45. num. 7 Menoch. conſ. 1. n. 158. & conſ. 2. num. 103. cum ſeqq. & conſ. 92. n. 31. & conſ. 156. num. 1. Ioan Franciſc Leon. in theſauro fori Eccleſ. p. 1. cap. 20. n. 29. & ab eo nõ poteſt appellari, Scac. d. q. 16 limit. 16.

31 Comes Flandriæ, Archidux Auſtriæ, & alij potentatus in Germania ſuperiorem non recognoſcunt, vt per Anton. Oliban. d. c. 3. n. 79.

32 Delphinus habet iura Principis ſupremi, vt per Maſcard. de probat. concl. 139. n. 11.

33 Ferrariæ Dux non recognoſcit ſuperiorem, vt per Ruin. conſ. 21. col. 2. vol. 1. quem refert Maſcard. d. concl. 139. n. 10. Ioan. Anton. Bellon. conſ. 5. n. 13.

34 Montisferrati Dux Sereniſſimus habet iura Imperij, & in eo Ducatu poteſt ea, quæ Imperator in toto Imperio, vt per Surd. deciſ. 1. n. 1. Menoch. conſ. 1. n. 159.

Dux Parmæ quoad iuriſdictionem in ſubditos, & vaſallos non recognoſcit ſuperiorem, ſed habet ſupremam poteſtatem, exemplo aliorum Principum, qui vel ab Eccleſia, vel ab Imperatore fuerunt inueſtiti, Pariſ. conſ. 2. num. 18. & 19. vol. 2. Cæpol. conſ. crimin. 17. n. 43. Decian. conſ. 19. n. 105. vol. 3. Ioan. Anton. Bellon. conſ. 5. n. 12. Scac. conſ. 8. n. 2.

Duces, Marchiones, & Comites ab Eccleſia, vel ab Imper. perpetuò inueſtiti cenſentur Imperatores in ſuo Ducatu, Marchionatu, ac Comitatu, & omnia poſſunt in ſubditos ſuos, quæ poteſt Imperator in toto Imperio, vt per Soar. in theſauro commun. verbo Duces, n. 376. Farin. conſ. crimin. 94. num. 6. Bonaconſ. commun. crimin. part. 1. verbo Duces, fol. 55. verſo, Menoch. conſ. 302. num. 21. & conſ. 1156. num. 14. Peregr. conſ. . 36. volum. 1. & generaliter de pluribus Italiæ Principibus Pariſ. conſ. 17. num. 4. & conſ. 25. n. 53. & conſ. 69. num. 3. vol. 1. Socin. iun. conſ. 76. n. 1. vol. 3. Decian. conſ. 41. n. 2. vol. 2. & conſ. 56. n. 3. vol. 5. Natt. conſ. 487. n. 9. & cõſ. 661. num. 18. Ozaſc. d. conſ. 9. n. 2. Bec. d. conſ. 56. n. 61 vol. 1. Surd. conſ. 390. num. 23. & conſ. 419. num. 16. Lader. d. conſ. 71. num. 1. & ideo ab eis ab Papam, vel Imperatorem appellari non poteſt, Cæpol. crimin. conſ. 17. n. 43. Natt. conſ. 608. n. 7. Dec. conſ. 56. n. 4. & 5. vol. 5. Peregr. de iure fiſci, lib. 1. tit. 2. num. 63. Ozaſc. conſ. 9. num. 41. & 43.

Videtur aliquibus, &c.] Notatur ad hoc quod poteſt ſupremus Princeps vt talis, non vt pater, filios proprios legitimare, vt per Abb hic n. 13. Cou. de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 8. num. 20 Rojas ſucceſſ. cap. 23. numer. 81. Molina de iuſtit. tract. 2. diſput. 173. verſ. Princeps. Verùm contrarium ex noſtro text. obſeruat gloſſ. hic verbo Regi gratiam, conſiderans quòd Pontifex ſolùm refert opinionem quorundam, quorum ſententiam non approbat, & ſequitur Cabed. p. 2. deciſ. Luſitaniæ 69. num. 20. 36

In aliis regionibus temporalem iuriſdictionem, &c.] Notatur ad hoc quòd in terris Regum non habet Summus Pontifex iuriſdictionem directè quoad temporalia, ex vi tamen Pontificalis officij habet ſufficientem poteſtatem ſuper omnia negotia ſecularia quando id expedierit ad quietem, & conſeruationem ac Eccleſiæ defenſionem, & ad bonum ſpiritualiter, ac ad finem Eccleſiaſticæ poteſtatis ſupernaturalem aſſequendum Vide Victor. de poteſtate Eccleſiæ relect. 1. quæſt. pen. & de relect. de Indis inſulanis, part. 1. a n. 26. & ad c. vltim. Matthæi, num. 29. Sot. in 4. diſtinct. 25. quæſt. 2. art. 1. & de iuſtitia lib. 4. quæſt. 4. artic. 1. colum. 4. poſt princ. Turrecrem. in ſumm. lib. 2. cap. 113. & 114. Viuian. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 2. num. 43. pag. 157. Albert. Pigh. de Eccleſiaſtica hierarchia, lib. 5. Caietan. 2. 2. quæſt. 43. artic. 8. Ioan. Driedoo. de libertate Chriſtiana, lib. 1. cap. 15. & 16. Card. Bellarm. de Romano Pontifice controuerſ. 3. generali, lib. 5. cap. 6. Nauarr. in cap. nouit. notab. 3. de iudic. Mench. illuſtr. cap. 11. Ceuall. communium contra commun. quæſt. 759. Morla in emporio iur. part. 1. tit. de iuriſdict. q. 3. Molin. de iuſtit. tract. 2. diſput. 29. verſic. tertia cõcluſio. Rebello de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 14. q. 23. ſect. 1. num. 2. & 3. & ſect. 3. num. 29. Soar. de legibus lib. 3. cap. 7. num. 3. & de defenſione Fidei Catholicæ contra Anglicanæ ſectæ errores lib. 3. cap. 22. Illuſtriſſ. D. meum Roder. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem à me viſum, in comment. ad cap. cum ad verum 6. diſt. 96. Tanner. in p. 2. diſput. 4. quæſt. 4 dub. 1. num. 33. Gabr. Pereira de manu Regia præl. 1. n. 4. & ſeqq. Salgado de protect. Regia tom. 1. part. 2. cap. 1. præſ. 1. num. 55. me citato in hoc loco Diana reſolut. moral. part. 1. tract. 2. reſolut. 121. me quoque citato in hoc loco nouiſſimè D. Mar. Cutel. de donat. inter patrem, & fil. tractat. 1. diſt. 2. partic. 6. num. 6. Ex quorum reſolutione vera & recepta illa eſt ſententia, quòd ſcilicet directè Summus Pontifex poteſtatem non habet in temporalibus, & procedit textus in cap. cùm ad verum 96. diſtinct. & cap. nouit. de iudic. cum ſimilibus. Eam tamen habet caſualiter & indirectè in ordine ad ſpiritualia, quoties ſcilicet ad ſpirituale bonum fuerit neceſſarium, & 37

proce

procedit text. *in præſenti, & Extrauag. vnam ſanctam, de maior. & obed.* Quamuis directè habere ſummam poteſtatem defendat Marta *de iuriſdict. part. 1. cap. 18. cum ſeqq.* contra eum enim eſt verior opinio, tradi-tis per Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 21. c. 5. quæſ. 6. verſ. quæ-ſtio itaque.*

38 *Si difficile,* &c.] Ex hac Deuteronomij auctoritate *cap. 17.* quam eleganter, & eruditè explicat Pontifex *in præſenti,* colligit *infra in verſ. Medium,* cauſas difficiles, ambiguas, ſeu dubias ad iudicium Sedis Apoſt. cui Romanus Pontifex præeſt, eſſe deferendas, veluti quando agitur de vero ſenſu, & interpretatione ſacrarum Scripturarum, vt definit Conc. Trident. *ſeſſ. 4. in Decreto de editione & vſu ſacrorum librorum, verſic. præterea,* & latè proſequitur Cano *de locis theolog. lib. 12. cap. 7. cum ſeqq.* Pygh. *de eccleſiaſtica hierarchia, lib. 4. cap. 2.* Bellarmin. *tom. 1. controu. 1. lib. 3. cap. 4.* Peña *in directl. inquiſit. lib. 2. ſchol. 21. reg. 2. & 3.* Bañes *in 2. 2. quæſt. 1. art. 10. dub. 6. concluſ. 5.* optimè Cened. *ad Decretal. collect. 8. num. 5.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 1. quæſ. 2. verſ. reſpondeo.* Sic etiam quando agitur de interpretatione Concilij Trident. ad Sedem Apoſt. eſſe recurrendum aſſerit Bulla Pij IV. ſummi Pontif. quæ incipit, *Benedictus,* ibi, *ſi quis vero in eis aliquid obſcurius dictum & ſtatutum fuiſſe, eâque ob cauſam interpretatione, aut deciſione aliqua egere viſum fuerit, aſcendat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apoſtolicam.*

39 *Locus enim, quem elegit Dominus,* &c.] Notatur hic text. ad hoc quòd Sedes Apoſtolica, & vniuerſalis Eccleſiæ primatus ex Chriſti Diuini diſpoſitione, atque ita Domino iure eſt in Romana Eccleſia, Summuſque Pontificatus, ſeu Papatus iure Diuino Romanæ Eccleſiæ eſt annexus, conſonat text. *in cap. omnes 22. diſt. cap. dudum 3. q. 6. cap. 2. ad finem, de ſumma Trinit.* & tenent Turrecrem. *de poteſt. eccleſia, lib. 1. cap. 40. cum ſeqq.* Pygh. *de eccleſiaſtica hierarchia, lib. 4. cap. 12. & 13.* Corduba *lib. 4. quæſt. 1. propoſit. 9. verſ. ſed vtrum ſedes iſta.* Melch. Cano *de locis theolog. lib. 6. cap. 8. verſic. deinde illud.* Rebuff. *in concordat. tit. de mandatis Apoſt. §. 1. in princip. in gloſſ. Romanus Pontifex,* Aluar. Pelag *de planctu Eccleſiæ, lib. 1.* plures alios refert Cened. *ad Decretum collect. 11. num. 4.* quibus adde latiſſimè Cardin. Bellarmin. *tom. 1. de Romano Pontifice, lib. 2. & prius & in addit. ad Martyrol. Romanum 18. Ianuarij, pag. 30.* Cardin. Tuſch. *tom. 3. concluſ. 3. num. 19. & num. 7. lit. R, concl. 161.* optimè Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 11. quæſ. 3. verſic. his teſtimonijs,*

40 inde aſſerentes non poſſe auctoritate Pontificia aliò transferri huiuſmodi Principatum, quod ex profeſſo eruditè diſputat Alphonſus de Mendoza *in quodlib. quæſt. 4. ſcholaſtica,* poſt Iacobat. *de Concil. lib. 8. artic. 6.* Bellarmin. *d. tom. 1. de Romano Pontif. lib. 4. cap. 4.* Videmus tamen, & paſſim nobis referunt hiſtoriæ, quòd per ſeptuaginta annos parum plus ſtetit dicta ſancta Sedes Auenione apud Francigenas, vt tradunt Illeſcas *in chronica Pontificali, p. 2. lib. 6. cap. 1. & 7.* Petr. Mexia *in ſylua varia lect. lib. 2. cap. 6.* S. Antonin. *p. 3. hiſt. tit. 21. cap. 1.* vbi refert rationes, ob quas à Pontif. Clem. V. fuit tranſlata Sancta Sedes Auenioni, ſed iuxta ſupradicta Romæ fuit reſtituta per Gregor. XI.

41 *Petrus Vrbem fugiens,* &c.] Licet hæretici huius tempeſtatis impudenter negent Beatum Petrum Romæ vnquam cathedram conſtituiſſe, & quod magis eſt, nec Romam vnquam vidiſſe, eos tamen ex omnibus antiquis Patribus, atque Latinis eleganter conuincit Card. Baron *annalium Eccl. tom. 1. anno Chriſti 44. cap. 21. cum ſeqq.* ex profeſſo latiſſimè comprobat, omnibus contrariis ſatisfaciens Card. Bellarm. *d. tom. 1. de Rom. Pontif. lib. 2. à princ.*

Hanc hiſtoriam de apparitione Chriſti facta Petro authenticam & veriſſimam eſſe non eſt dubium, de ea enim meminere antiquiſſimi Eccleſiæ Patres, ſcilicet Abdias Apoſtolorum contemporaneus, & diſcipulus, Babyloniæque Epiſc. *lib. 1. hiſtor. Apoſt. in vita B. Petr. propè fi.* quem librum Iulius Africanus (cuius mentio habetur apud D. Hieronymum in catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum) ex Græco Latinum fecit, eandem etiam apparitionem refert Hegeſippus *de excidio Hieroſolymitano lib. 4. c. 2.* S. Ambroſ. *in oratione contra Auxentium.* & plures alios antiquiſſimos Patres refert Mendoza *d. q. 4.* & ex nouioribus aſſeuerant pro indubitato Cordub. *d. lib. 4. q. 1. dub. 1.* Iacob. *d. lib. 8. in fin.* Sebaſt. Medices *in ſumma omnium hæreſum, part. 2. verbo Petrus pag. 614.* late Georg. Scherer *in libro, an ſit verum, quod Romæ fæmina Pontifex fuerit, argum. 5.* Card. Baron. *tom. 1. annalium Eccleſiæ anno Chriſti 69. cap. 6. &* Bellarm. *d. lib. 2. cap. 3. ad fin. verſic. Adde vltimò* Azor. *d. q. 2. verſ. deinde, cum ſeqq.* vbi in contrarium adductis reſpondet. 42

In executione ſacerdotalis officij coadiutores, &c.] De Epiſcopis, & non Cardinalibus eſſe intelligendum plures ex noſtris exiſtimarunt ea ratione, quia tempore Innocentij I. auctoribus huius text. Cardinalium dignitas cognita non erat, vt longo diſcurſu nititur comprobare Virg. Polyd. *de inuent. rerum lib. 4. c. 9.* Et officium, quod antea gerebant Epiſcopi in ſummi Pontificis conſilus, deinde poſt tempora Innoc. IV. ſeu Bonifacij VIII. gerere cœperunt Cardinales, iuxta text. *in cap. fundamenta, §. decet, de elect. in 6.* & ſequitur Card. Tuſch. *tom. 1. lit. C, concluſ. 95.* concludens iuxta text. *in præſenti* Summum Pontificem ſemper Sacerdotes, & Epiſcopus habuiſſe, qui ſibi aſſiſterent coadiutores, licèt non Cardinales, ſed alio nomine appellarentur, vt latè explicant Iacobat. *de Concil. lib. 1. artic. 12. pag. 26. & verſ. ſimiliter pag. 41.* optimè Garc. *de nobilit. gloſſ. 48. §. 3. num. 35. cum ſeqq.* Verùm licèt Papa ſolos Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos conſueuerit fratrum nomine, alios verò filios appellare, vt dicit gloſſ. *verbo filij in proœm. harum Decretal.* tamen *hic* illud verbum, *fratres,* ſtatim qualificat ex termino differenti, videlicet, qui nobis iure Leuitico in executione ſacerdotalis officij coadiutores exiſtunt, atque ita præſignat aſſiſtentiam, ſeu aſſidentiam illam in iudicando ex iure Leuitico introductam, cuius munus nullatenus ad Epiſcopos ſimplices, ſed ad Epiſcopos Cardinales, & cæteros eiuſdem Collegij ſpectat; atque ita hunc text. expendit *hic* Hoſt. *ſub n. 27.* Ioan. Andr. & Abb. vterque *n. 19.* & alij paſſim, quos citat Iacobat. *de Concil. lib. 1. n. 12. charta 43.* Et 43
quamuis cum Papa ſcribit Cardinali non Epiſcopo, eum vocet filium, cum eo tamen ſenſu vt ſit filius primogenitus, nihilominus quando refert verba ad ordinem, cœtúmque ipſum, ſemper eos vocat fratres, vt bene declarat Hoſt. *in cap. ad liberandum, n. 3. de Iudæis,* & eſt text. *in c. fundamenta, §. decet, de elect. lib. 6.* 44

Notatur hic text. ad hoc quòd Papa non debet ardua explicare ſine conſilio fratrum, id eſt, Cardinalium, vt per Rebuff. *in concordatis tit. de approbat. comment. gloſſ. de eorum conſilio, pag. 519. in fine.* Sed Doctores magis communiter reſoluunt poſſe Summum Pontificem ſine Cardinalibus omnia expedire, etiam ardua, vt per Cardin. Alban. *in tract. de Cardinal. cap. 30.* Mench. *illuſtr. cap. 53. per totum.* Cardin. Paleot. *de conſultat. ſacri Palatij, p. 1. quæſt. 3.* Ceuall. *q. 645.* Garc. *d. §. 3. num. 53.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. c. 1. col. 140. & cap. 3. col. 420.* Flamin. *de reſignation. lib. 3. quæſt. 18. num. 124. & lib. 7. quæſt. 5. num. 14.* dicit quòd ex ciuilitate in arduis debet communicare cum Cardinalibus. 45

46 Notatur etiam ad hoc quòd Cardinales ſunt inſtituti de iure diuino, vt per Duen. reg. 72 limit. 3. Franc. Marc. deciſ. 1296. latè Garc. de nobil. gloſſ. 48 §. 3. n. 26. cum ſeqq.

47 De Cardinalium origine, poteſtate, & hodierna excellentia, & præeminentia inter omnes Eccleſiæ Prælatos latiſſimè tractant Caſſan. in catalogo gloriæ mundi, p. 4. conſiderat. 10. cum ſeqq. Barbat. de præſtantia Cardinalium, part. 1. quæſt. 1. Turrecrem. in ſumm. lib. 1. c. 80. cum ſeqq. Petr. Matth. in ſcholiis ad Motus Summorum Pontif. pag. 93. cum ſeqq. Cotta in memorab. verbo Cardinales. Aluar. Pelag. de planctu Eccleſiæ, lib. 2. c. 17. Hieron. Roman. de Republica Chriſtiana, p. 1. lib. 3. cap. 1. & 2. Maiol. de irregul. lib. 2. c. 3. Fr. Ioſeph. de Seguenca in vita ſancti Hieronymi. lib. 3. c. 6. Anaſt. Germon in ſuo tractat. de indultis Cardinalium in deſcriptione §. Epiſcopus à n. 7. & in tractat. de ſacrorum imman. lib. 3. c. 6. Flam. de reſignat. lib. 1. quæſt. 1. n. 34. cum ſeqq. & lib. 3. quæſt. 1. n. 69. cum ſeqq. & lib. 7. q. 12. Ioan. Garc. d. §. 3. num. 26. cum multis ſeqq. Zerol. in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Cardinales. Granat. ad Octauian. de ſtylo Curiæ, lib. 1. cap. 1. à num. 7. Læli. Zechi. de Republica Eccleſiaſtica tit. de ſtatu Illuſtriſſimorum Cardinalium Cardin. Bellarmin. in ſuis controuer. tom. 1. de Clericis, lib. 1. cap. 16. Azor. inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 7. col. 695. Henriq. in ſumm. lib. 10. cap. 27. de Cardinalium dignitate. Gozal. ad regal. 8. Cancel. gloſſ. 24. à princip. Cardin. Tuſch. tom. 1. litt. C, concl. 35. cum ſeqq. plures refert Cened. ad Decretal. collect. 115. qui poſt alios ſcribunt quòd Cardinales vocantur filij primi gradus Papæ, Conſiliarij eius columnæ Eccleſiæ, poſt Papam maiores, Patres ſpirituales, Orbis terrarum Cardinales, præferuntur Patriarchis, ſunt pars corporis Papæ, vtuntur equo, & capello, ac indumento rubeo, & Patriarchæ habent capellum morellum, collegium illorum eſt ſacrum, & Senatus diuinus, & ſacer cœtus, ac Eccleſiæ gremium.

48 *Mors præcipitur.*] Id eſt, per excommunicationem, vt interpretantur Perez l. 2. gloſſ. 3. pag. 172. col. 1. ad med. tit. 5. lib. 8. Ordin. Farinac. in praxi crim. part. 1. lib. 1. quæſt. 19. num 12. Excommunicatio æquiparatur morti, quia quemadmodum mortuus vitæ corporalibus fructibus priuatur, ita excommunicatus vitæ ſpiritualis fructibus caret, medicinalis autem dicitur, quia intentio Eccleſiæ, & iudicis eam proferentis eſt afferre peccatorum medicinam, & remedium vt à peccato reſipiſcat, cap. 1. in princ. de except. lib. 6. proſequuntur Couar. in cap. alma mater, part. 1. in initio, num. 9. Vgolin. de cenſuris tab. 1. cap. 12. in princ. & §. 1. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 146. num. 3. Henriq. in ſum. lib. 13. cap. 1. num. 3. Soar. de cenſuris tom. 5. diſp. 4. ſe. 5. à n. 30. Sayr. eod. tract. lib. 1. c. 3. à n. 8. Auila eod. tract. p. 1. dub. 2. ad 2.

49 Ergo Papa non poteſt mortis pœnam corporalem infligere, de quo vide Couar. lib. 2. var. cap. 20. n. 10. verſ. tertio.

50 *Canones vetante tales ad ſacros Ordines, &c.*] Vt in c. & per totam 56. diſt. cap. 1. & per totam, de filiis preſbyt. vide plures Doctores, quos refert Cened. ad Decretum collect. 62. quibus adde Salzed. ad Bernard. in pract. c. 14. Vgolin. de irregularit. cap. 44. Sayr. de cenſuris, lib. 6. cap. 10.

51 *Negantibus, &c.*] Ergo videtur Pontificem in præſenti approbare legem Ciuilem, quæ ſpuriis denegat alimenta, in Auth. quibus modis naturales efficiuntur ſui, ad finem. vnde deſumitur text. in auth. ex complexu, C. de inceſtis nupt. Sed de iure noſtro Pontificio in c. cùm haberet, ſup. de eo, qui duxit in matrimon. vbi multos citaui Doctores, abrogatus eſt rigor iuris Ciuilis, & æquitas Canonica ſeruanda eſt vtroque foro, non ſolùm Eccleſiaſtico, ſed etiam ſeculari, vt per Cou. de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 6. Lara in l. ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit, num. 17. Duen. reg. 367. ampl. 1. D. Barboſa in l. 1. p. 4. num. 65. à ſoluto matrimon. Gam. deciſ. 11. num. 9. Nec contra huiuſmodi Canonicam æquitatem text. in præſenti aliquid ſtatuere videtur, ſenſus enim & intentio Pontificis eſt oſtendere deteſtabiles eſſe & odioſos ſpurios legibus Diuinis, atque humanis, & in eius rei confirmationem adducit leges Ciuiles, quæ eos adeò odio habuerunt, vt etiam alimenta eis denegent, minimè verò voluit earum legum rigorē approbare, ideoque cùm de ſacris Ordinibus ageret, dixiſſet Canones vetare illos ad ſacros Ordines promoueri, de alimentis agens ſecularibus legibus id tribuit, non igitur Canonicis, vt bene aduertit Cuiac. d. c. cùm haberet, in fine, & ante eum Paleot. de nothis & ſpuriis, c. 46.

In gloſſ. *Non naturalibus.* Notatur ad hoc quòd naturalis filius propriè, & ſtrictè dicitur, qui ex concubina natus eſt in ſchemate vxoris, vt per Ant. Gom. l. 9. Tauri, num. 1. Cou. de ſponſal. p. 2. c. 8. §. 4. n. 2. Surd. de alim. tit. 1. q. 9. n. 9. 52

In gloſſ. *Adulterinus.* Notatur ad hoc quòd filij Preſbyterorum dicuntur adulterini, vt per Azor. inſtit. moral. p. 2. cap. 7. q. 13. in fin. Card. verbo Fornicatio, num. 18. 53

In gloſſ. *Certis cauſis.* Quænam ſint cauſæ ex quibus Romanus Pontifex temporalia proximè per ſe adminiſtrat, etiam extra loca Romanæ Eccleſiæ ditionis ſubiecta, vide apud Azor. d. part. 2. lib. 4. cap. 19. quæſ. 2. 54

Notatur hæc gloſſ. ad hoc quòd quando de iure Ciuili datur dubium, & ius Canonicum tollit dubitationem, & ſuper ea diſponit, tunc leges Canonicæ attendendæ ſunt, & ſecundùm eas iudicandum, vt per Abb. in cap. licèt ex ſuſcepto, num. 10. de foro compet. Decian. in tract. crimin. lib. 2. cap. 18. num. 16. quos refert Illuſtriſſ. Dominus meus Roder. à Cunha in comment. ad cap. non oportet. 10. n. 3. diſt. 44.

SVMMARIVM.

1 *Coniugatus ſi viuente prima in facie Eccleſiæ contrahit cum ſecunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles.*

2 *Filij geniti ex matrimonio in facie Eccleſiæ cum bona fide ſaltem alterius coniugis celebrato ſunt legitimi.*

3 *Impedimenti ſcientia præſumitur ex matrimonio clam & occultè contracto.*

4 *Filius natus ex matrimonio bona fide parentum inito, eſt verè legitimus non ſolùm quoad parentem habentem bonam fidem, ſed etiam quoad alium malam fidem habentem.*

5 *Parens qui ſciuit impedimentum, non habet iura legitimi parentis.*

CAP. Ex tenore. XIV.

Coniugatus quando ducit aliam in faciem Eccleſiæ, quæ ignorat illum eſſe coniugatum, eius proles iudicatur legitima. Colligunt ea Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 106. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 596. remiſſiuè Caſal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. collect. 3. Decretal. lib. 4 tit. 12. c. 3. 1

Probat hic text. filios genitos ex matrimonio in 2 facie

facie Eccleſiæ cum bona fide ſaltem alterius coniugis celebrato eſſe legitimos, eſto matrimonium propter occultum impedimentum fuerit nullum, vt per Henriq. *in ſumm. lib. 11. c. 10. §. 1. verſ. ſecundo*, Menoch. *conſ. 5. num. 18. & conſ. 15. n. 5.* Bonacoſ. *tom. 1. commun. opinion. lib. 6. tit. 2. num. 37. pag. 705.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 13. art. 1.* Naoar. *conſ. 3. ſub tit. diſpenſatib. n. 1. in antiq.* Chald. Pereira *de nominat. emphyt. q. 21. n. 38.*

3 *In facie Eccleſiæ*] Ergo videbatur requiri ad legitimandam prolem propter bonam fidem parentũ quòd matrimonium contractum ſit in facie Eccleſiæ, ſed aliò tendit text. nam cum matrimonium, de quo agit, eſſet nullum, vtpote ab vxorato viuente prima vxore contractum, vt ex illo filij nati dicantur legitimi, fundat ſe text. in eo quòd non fuerit clandeſtinum, ſed in facie Eccleſiæ contractum, ad oſtendendam alterius ignorantiam, nam ſi præter impedimentum ligaminis fuiſſet quoque matrimonium clandeſtinum, intraret diſpoſitio text. *in c. cùm inhibitio, §. ſi quis verò, ſupr. de clandeſtina diſpenſat.* probantis filios genitos ex matrimonio inter prohibitos contracto cum vitio etiam clandeſtinitatis eſſe ſpurios, nam ex matrimonio clam & occultè contracto præſumitur ſcientia impedimenti, & dolosè matrimonium contractum, vt probant *l. vlt. in. ff. de ritu nupt. & l. 1. C. de interdict. matrimon.* Maſcard. *de probat. concluſ. 531. num. 43. & concluſ. 297.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. part. 3. num.* 107. Vnde reſolutio illa, quæ habet non legitimari filios ex matrimonio putatiuo niſi publicè fuerit contractum in facie Eccleſiæ, intelligenda eſt quando ex aliquo impedimento dirimenti matrimonium eſſet nullum, etiamſi illum coniugibus minimè fuiſſet notum; vide Couar. *de ſponſalib. part. 2. c. 6. in initio, num. 11.* Maſcard. *concl. 798. num. 5.* Peregrin. *de fideicomm. art. 24. num. 74.* Duen. *reg. 320. limit. 12.* Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. c. 83. n. 23.* Ceuall. *commun. contra comm. q. 697. à num. 7. de matrim.* Gutier. *c. 71. n. 8.*

4 *Ignaram.*] Notatur ad hoc quòd filius natus ex matrimonio bona fide parentum inito, eſt vere legitimus, non ſolùm quoad parentem habentem bonam fidem, ſed etiam quoad alium, malam fidem habentem, vt per Duen. *reg. 150. verſic. circa quam*, Bonacin. *commun. crimin. part. 1. verbo matrimonium, fol. 111. verſo*, Vincent. de Franc. *Neapol. deciſ. 130. num. 1.* Maſcard. *de probat. concluſ. 798. num 5.* Coſta *in c. ſi pater, de teſtam. in 6. part. 1. verb. vxorem num. 2.* Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. num. 116. lib. 5. nouæ recop.* D. Barboſa *in l. ſi cum dotem, §. fin. num. 12. ff. ſol. matrimon.* plures per Sanchez *de matrim. lib. 8. diſp. 39. num. 46.* Gironda *de priuil. ſeu exemption. explicat.* 1195. Caſtil. *quotid. quæſt. lib. 2. c. 11. n. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 355.* & dixi *ad c. 2. ſuper verb. cùm parentes eorum, hoc tit.* vbi aduerti parentem, qui ſciuit impedimentum non habere iura legitimi parentis in prædicto filio, cum Coſta, *d. verbo vxorem, num. 11.* & Barboſa *d. §. fin. n. 12.* & Sanch. *loco proximè citato*, nunc tamen addendum duxi valde probabile eſſe vtrumque parentem cenſeri legitimum, ac proinde poſſe ſuccedere ſuæ proli, vt late tuentur Auend. *ad l. 6. Tauri gloſ. 1.* Gutier. *pract. lib. 3. quæſt. 74.* Ceual. *quæſt. 697. num. 16. cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 Filij nati ex matrimonio infidelium in gradu prohibito a lege Canonica ſunt legitimi ſi tales coniuges ad legem Chriſti conuertantur, & n. 2.

3 Filius natus ex patre Chriſtiano & matre pagana, ſiue Iudæa, an fiat legitimus matrimonio inter parentes ſubſequuto, oſtenditur.

4 Matrimonium a fideli contractum cum Iudæa, vel alia infideli punitur pœna adulterij.

Cap. Gaudemus. XV. & fin.

Filij infidelium qui contraxerunt in gradu in Eccleſia prohibito, poſt fidem receptam reputantur legitimi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caſſiſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 106.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 196.* remiſſiuè, & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 12. c. 4.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Sot. *in 4. ſentent. diſtinct. 39. quæſt. vnica art. 3. ad 4.* Lap. *allegat. 89. num. 10.* Maſcard. *de probat. concluſ. 648. n. 21.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 30. num. 77.* Anton. Ricciul. *in tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib. 2. c. 3. n. 10.* vbi *num. 5.* obſeruat gradus per Canonicas conſtitutiones vetitos non vendicare ſibi locum in matrimoniis inter Iudæos. Textus iſte tripliciter intelligitur à ſcribentibus. Primò quòd loquitur de filiis ſuſceptis ab infidelibus, qui nunquam ad Fidem conuerſi ſunt, quo caſu indubitatum eſt legitimos eſſe, quamuis contraxerint in gradu legibus Canonicis prohibito, quia naſcuntur ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem. Sed hunc intellectum meritò improbat Cardin. *hic*, licèt enim in ſe verum ſit, litteræ non conuenit, ex ea enim conſtat agere Pontificem de iis, qui in infidelitate contraxerunt, & deinde conuerſi ſunt ad Fidem, patet hic, *poſt Fidem receptam*, &c. & ibi, *ad Chriſtianam Fidem venerunt.* 2

Secundò alij communiter agnoſcunt agere de contrahentibus in infidelitate, & poſtea conuerſis, & ſunt qui caſum fingant in parentibus, qui contraxerunt cum vxore repudiata, prima quorum filios inquiunt iudicare legitimos poſt conuerſionem parentum diſpenſatiue, & ex gratia, ſecundùm Hoſtienſ. ſed hic intellectus litteræ non conuenit, minime enim Pontifex meminit de prima vxore dimiſſa, & ſecunda ſuperinducta, deinde quia etiamſi fateamur ſecundum matrimonium, viuente prima vxore repudiata, nullum eſſe etiam inter infideles, cùm tamen bona fide fuit contractum ſecundùm patriæ mores, cauſa videtur ſufficiens, vt ex generalibus regulis *c. ſecundo, & c. ex tenore, hoc tit.* filij legitimi reputentur.

Tertiò meliùs intellectum omnino retinendum præſtant cæteri, quòd ſcilicet parentes antequam conuerterentur ad Fidem in gradibus ſola lege Canonica prohibitis contraxerunt, filios inde ſuſceperunt, & poſtea ad Fidem conuerſi ſunt, & his terminis filios legitimos reputari decidit textus, conſonant omnia ipſius verba, atque ita intelligunt gloſſ. vltim. Cardin. Ioan. Andr. Abb. Præpoſit. Cuiac. & alij communiter *hic*, teſte Lapo *allegat. 89. numer. 10.* & aliis, de quibus Maſcard. *de probat. concluſ. 640. numer. 21.* Et ratione confirmatur, quia ſecundùm rigorem vt filij legitimi ſint, ſufficit quòd filij nati ſint, vel concepti ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem, ſed ponimus vtroque tempore conceptionis, & natiuitatis inter parentes iſtorum ſecundùm patriæ morem fuiſſe matrimonium; ergo ex generalibus principiis, rectè Pontifex eos legitimos reputat. Confirmatur etiam, quia poſt conuerſionem

ratum permanet, indiſſolubile, perfectamque ſacramenti rationem ſortitur matrimonium, quòd ab infidelibus contractum eſt, in gradibus ſola lege Canonica prohibitis, *c. infidelibus, de conſanguin. c. gaudemus, de diuor.* late comprobat poſt antiquiores Couarr. *de ſponſalib. p. 1. c. 6. §. 10. n. 3.* Cardin. Bellarmin. *tom. 2. de ſacram. matrimon. lib. 1. c. 5. ad fin.* late Sanchez *d. lib. 7. diſput. 73.* & conſequenter cùm matrimonium à principio validum fuit, & poſt conuerſionem validum maneat, nihil obſtat ex quo de filiorum legitimitate poſſit, vel debeat dubitari; & conſonat ratio quam hic text. reddit ibi, *vtilitate publica ſuadetur*, quæ ſcilicet conſiſtit in fauore Chriſtianæ Religionis, vt *in d. c. gaudemus, de diuor.* expreſſit text. poſt princip. *verſ. in fauorem*, quæ ratio matrimonij perpetuitatem, & validitatem reſpicit, & ſupponit, & conſequenter concludit ſecundùm generalia principia filios ex tali matrimonio ſuſceptos legitimos eſſe reputandos.

Non obſtat ſi dicas textum agere de infidelibus contrahentibus in ſecundo, vel tertio, aut vlterioribus gradibus conſanguinitatis, vt conſtat inter aſcendentes, & deſcendentes ſecundum & tertium gradum, vel ſecundùm magis receptam ſententiam in infinitum eſſe prohibitum matrimonium, ex infinitis auctoribus, quos pleniſſime refert Sanchez *d. lib. 7. diſput. 151. à n. 1.* quia reſpondetur pendere rationem & reſolutionē ex variis opinionibus, quos latiſſime proſequitur Sanch. *proximè citato loc.* atque etiam tenet Henriq. *in ſumm. lib. 12. c. 9. §. 3.* quòd excepto primo gradu, inter patrem ſcilicet & matrem, inter reliquos aſcendentes & deſcendentes lege naturali matrimonium prohibitum non eſſe, nec ad Fidem conuerſi ſunt ſeparandi.

3 An autem filius natus ex patre Chriſtiano, & matre pagana, ſiue Iudæa fiat legitimus matrimonio inter parentes ſubſecuto, quæſtio eſt: in qua negatiuam partem, videlicet huiuſmodi filium non reddi legitimum, tenent Panorm. *in c. tanta, n. 14. ſupr. hoc tit.* Couarr. *de ſponſal. p. 2. c. 8. §. 2. n. 7.* Ricciul. *vbi ſupr. n. 12.* Azor. *inſt. moral. p. 2. lib. 2. c. 13. quæſt. 8.* Ratio eſt, quia matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli, eſt vetitum non ſolùm de iure Diuino, ſed etiam de iure Canonico, & Ciuili, Cou. *d. p. 2. c. 6. § 11. n. 1.* Marq. *de*
5 *Iud. p. 2. c. 3. ſub n. 53. verſ. quod antē,* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 71. ſub n. 7.* Ricciol. *d. c. 3. n. 8. verſ. tertia*, & *n. 19.* dicit matrimonium à fideli contractum cum Iudæo, vel alio infideli puniri pœna adulterij, & citat Dec. *tract. crimin. lib. 5. c. 12. n. 1. in fin. & n. 23.* Menoch. *de arbitr. caſu 290. in princ.* Farinac. *in praxi crimin. q. 156. n. 1. & 19.* Tripliciter intelligitur hic text. à ſcribentibus. Primò quòd loquitur de filiis ſuſceptis ab infidelibus, qui nunquam ad Fidem conuerſi ſunt, quo caſu indubitatum eſt legitimos eſſe, quamuis contraxerint in gradu legibus Canonicis prohibito, quia naſcuntur ex iuſtis nuptiis ſecundùm patriæ morem, intellectum merito improbat Card. *hic*, licèt enim in ſe verum ſit, litteræ non conuenit, ex ea enim conſtat agere Pontificem de his, qui in infidelitate contraxerunt, & deinde conuerſi ſunt ad Fidem, patet ibi, *poſt Fidem receptam*, & ex parte deciſa vbi poſt hoc verbū gaudemus, & *infra* clariſſimè loquitur de conuerſis ad Fidem, ibi, *ad Chriſtianam Fidem venerunt*, refert integram Antonn. Auguſt. ſub tit. *de diuort. collect. 3. Decret. c. 1.* Vnde ſecundò communiter agnoſcunt agere de contrahentibus in infidelitate, & poſtea conuerſis, & ſunt qui caſum fingant in parentibus, qui contraxerūt cum vxore repudiata prima, quorum filios inquiunt iudicare legitimos poſt conuerſionem parentum diſpenſatiuè, & ex gratia ſecundùm Hoſtienſ. Sed etiam hic intellectus litteræ non conuenit, minimè enim Pōtifex meminit prima vxore dimiſſa, & ſecunda ſuperinducta; deinde quia etiam inſi fatemur ſecundum matrimonium viuente prima vxore repudiata nullum eſſe etiam inter fideles, cum tamen bona fide fuerit contractum ſecundum patriæ mores, cauſa videtur ſufficiēs, vt ex generalibus regulis, *c. 2. & c. ex tenore, hoc tit.* filij legitimi reputentur.

Quare tertius intellectus eſt omnino retinendus, quòd ſcilicet parentes antequam conuerterentur ad Fidem in gradibus ſola lege Canonica prohibitis contraxerunt, filios inde ſuſceperunt, & poſtea ad Fidem conuerſi ſunt, & in his terminis filios legitimos reputari decidit text. conſonant omnia ipſius verba, atque ita intelligunt gloſſ. vlt. Cardin. Ioan. Andr. Abb. Præpoſit. Cuiac. & alij communiter *hic*, teſte Lapo *allegat. 89. num. 10.* & aliis de quibus Maſcard. *de probation. concluſ. 640. num. 21.* Et ratione confirmatur, quia ſecundùm rigorem vt filij legitimi ſint, vel concepti ex iuſtis nuptiis ſecundum patriæ morem, ſed ponimus vtroque tempore natiuitatis, & conceptionis inter parentes iſtorum ſecundùm patriæ morem iuſtum fuiſſe matrimonium, ergo ex generalibus principiis rectè Pontifex eos legitimos reputat. Confirmatur etiam, quia poſt conuerſionem ratum permanet, & indiſſolubile, perfectamque ſacramenti rationem ſortitur matrimonium, quod ab infidelibus contractum eſt in gradibus ſola lege Canonica prohibitis, *cap. infidelibus, de conſanguin. cap. gaudemus, de diuort.* late comprobat poſt antiquiores Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 3.* Cardin. Bellarmin. *tom. 2. de ſacram. matrimon. lib. 1. cap. 5. ad fin.* & pleniſſimè Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 73.* Et conſequenter cum matrimonium à principio validum fuerit, & poſt conuerſionem validum maneat, nihil obſtat ex quo de filiorum legitimitate poſſit, vel debeat dubitari. Et conſonat ratio quam noſter text. reddit, ibi, *vtilitate publica ſuadetur*, quæ ſcilicet conſiſtit in fauore Chriſtianæ Religionis, à cuius præceptione facile poſſint vxores reuocari, timentes deſeri à viris ſuis, vt *in d. cap. gaudemus*, expreſſit text. *poſt princip. verſic. in fauorem.* quæ ratio matrimonij perpetuitatem, & validitatem reſpicit, & ſupponit, & conſequenter concludit, ſecundum generalia principia filios licèt tali matrimonio ſuſceptos legitimos eſſe reputandos, & confirmatur ex ratione bonæ fidei, quam proximè tetigimus ex materia text. *in c. ex tenore, hoc tit.*

Nec obſtat ſi dicas textum agere de infidelibus contrahentibus in ſecundo, vel tertio, aut vlterioribus gradibus conſanguinitatis, & conſtat inter aſcendentes & deſcendentes ſecundum, & tertium gradum, vel ſecundùm magis receptam ſententiam in infinitum eſſe prohibitum matrimonium ex, infinitis auctoribus, quos pleniſſime refert Sanch. *d. lib. 7. diſput. 151. à num. 11.* Quia reſpondetur pendere rationem, & reſolutionem ex variis opinionibus, quas latiſſimè proſequitur Sanch. *proximè citato loco*, inter quas valdè probabilis eſt quam ipſe ſequitur, *num. 19. cum ſeqq.* atque etiam Henriq. *in ſumma, d. lib. 12. cap. 9. §. 3.* quod excepto primo gradu inter patrem, ſcilicet, & matrem, inter reliquos aſcendentes, & deſcendentes lege naturali matrimonium prohibitum non eſſe, nec ad fidem conuerſi ſunt ſeparandi.

Qui

Qui matrimonium accuſare poſſunt, vel contra illud teſtificari.

Tit. XVIII.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioao. Andr. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Marian. Socin. Aleaand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in ſpeculo iuris Pontificij, ſub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in contin. tit. Decret.* Ioan. de Loodris *in breuiario ſ. nilorum Canon.* Petr. de Rauen. *in compend. iuris Conon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venat. *in ſtyl. methodico iuris Pontificij, à pag.* 560. Goffr. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alea Callan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expoſitione titulorum iuris Canonici,* Lancell. *in inſtit. eiuſdem iuris,* Cafarel. *in erotem. eiuſdem iuris,* Caniſ. *in ſum. iuris Canonici,* nouiſſime Ioan. Honor. *lib. 4. ſumma in Decretal.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Quando agitur de validitate matrimonij, reo contumaciter abſente poterit ſuper impedimento matrimonij recipi teſtes aliàs legitimi, & ad eorum dicta ſententiam ferri.*

2 *Maritus præſumitur habitare cum vxore.*

3 *Citatio perſonalis non requiritur ubi quis malitioſè latitat.*

4 *Vxor debet ſequi virum etiam quando vir culpa ſua mittitur in exilium.*

5 *Vxor non tenetur ſequi virum vagabundum longè peregrinantem.*

Cap. Relatum. I. *Alexand.* III.

1 QVando tractatur de validitate matrimonij ob allegationem valentis probare, v.g. impedimentum cognationis, ſi maritus eſt abſens, & cum omni diligentia requiſitus, nequit inueniri, & manifeſtum eſt quod aſſeritur, aut apparent legitimi accuſatores, & teſtes poſſunt illi recipi, & cauſa ſecundùm Canones terminari. Colligunt ea Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Aleaand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontiſ. pag.* 107. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 596. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Cum vxore permanſit.*] Maritus enim præſumitur habitare cum vxore, vt per Tiraq. *de retractu, tit* 1. §. 9. *gl. ſſ.* 1. *n.* 7. quem refert, & ſequitur Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 27. *num.* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1271. *num.* 1.

3 *Poſtquam inuentus fuerit,* &c.] Notatur ad hoc quòd eo caſu, quo quis malitioſè latitat, non requiritur citatio perſonalis, vt Tiraq. *d.* §. 9. *gloſſ.* 1. *num.* 7. Couarr. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 9. *nu.* 4. Alciat. *de præſumpt. reg.* 1. *præſumpt.* 35. Menoch. *remed.* 8. *recuper. num.* 215. Chald. Pereira *de renouat. emphyt. quæſt.* 6. *num.* 3. & citandus tantùm eſt conquirendus in ſua domo ad hoc vt non repertus poſſit ad illam citari. Gutier. *pract. lib.* 1. *quæſt.* 133. *num.* 6.

4 In gloſ. *Exiuit.* Notatur ad hoc, quòd vxor debet ſequi virum, etiam quando vir ob delictum mittitur in exilium, de quo vide Sanchez *de matrimon. lib.* 1 *diſp.* 41. *n.* 1 ...

5 In ead. gloſ. ibi, *Niſi forte vagabundus diſcurreret.* Notatur ad hoc, quòd vxor non tenetur ſequi virum vagabundum, vel longe peregrinantem, vt per Tiraq. *ad leges connubiales, gloſſ.* 1 *p.* 1 *n.* 19. Perez *ad lib. 4. Ordin. pag.* 212. Menoch. *de arbitr. caſu* 469. *n. vlt.*

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio, & teſtimonium in cauſa matrimoniali perſonaliter, & non per litteras fieri debent.*

2 *Teſtis per ſcripta teſtificari & proprium teſtimonium exponere non poteſt.*

3 *Confeſſio ſacramentalis fieri non poteſt in ſcriptis.*

Cap. A nobis. II. *Clemens* III.

ACcuſatio, & teſtimonia in cauſa matrimoniali, in ſcripturis fieri non debent, ſed perſonaliter, quia ſcriptura etiamſi valeat quantum ad præſumptionem, tamen non valet quoad ſententiam, niſi alia legitima adminicula ſuffragentur. Colligunt ea Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtien. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alxand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. *in ration. libri quarti iuris Pontif. pag.* 109. Alagon. *in compendio iuris Canonici, pag.* 597. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 11. *c.* 4. 1

Nuda voce proferat, &c.] Notatur ad hoc, quòd teſtis per ſcripta teſtificari, & proprium teſtimonium exponere non poteſt, vt per Hippol. *in l. de minore,* §. *pluriũ, numer.* 2. *ff. de quæſt.* Alberic. *de teſtibus, part.* 3. *num.* 31. Crot. *eod. tract. num.* 197. & 375. Aufrer. *de reprobat. teſtium. num.* 44. Sayr. *in claui Regia, lib.* 12. *cap.* 11. *num.* 2. Lanfranc. *de teſtib. num.* 5. Couarr. *variar. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 9 *in princ.* Rebuff. *de reprob. teſt. n.* 541. *cum ſeqq.* Viui. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 24. & 25. *pag.* 514. Maſcard. *de probat. in proœm. quæſt.* 5. *num.* 11. *cum ſeqq. & concluſ.* 460. *num.* 3. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *quæſt.* 80. *n.* 27 *cum ſeqq* Fr Emman *quæſt. regul. tom.* 1. *quæſt.* 13. *a.* 4. Bernard. Græuz. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *concluſ.* 110. *conſid.* 3 *n.* 7. Franc. Viu. *in commun. opin. litt. T, verſ. teſtis non poteſt.* Tiber. Decian. *conſil.* 51. *vol.* 2. Anton. Scap. *in tract. de iure non ſcripto. lib.* 3. *cap.* 51. *ſub rubr. de iuramento calumniæ,* latè Buccarlion. *de differen. inter indicia ciuilia, & crimin. differen.* 81. *per tot.* Quod adeò verum eſt, vt nec etiam depoſitio teſtis à ſe in ſcriptis redacta, & ad iudicem tranſmiſſa, quamuis talis teſtis prius in iudicio iurauerit, ſecundùm Scap. *citato loco,* & Decian. *d. conſil.* 51. *num.* 6. *verſ. quod ſolis teſtis*; & hæc opinio verior eſt, licèt alij contrariam partem tenentes exiſtimauerint huiuſmodi atteſtationes teſtium in ſcriptis per teſtes redactas, & iudici miſſas valere ac ſuſtineri, ex quorũ numero ſunt Bart. *in l. Theopompus, ff. de dote præleg. n.* 12, *verſ. quæro an teſtis poſſit deponere,* Alexand. *in l. legatis ennucl. iter. num. verſ. item inducitur, ff. de legat.* 1. & alij, quos referunt Maſcard. *concluſ.* 149. *poſt n.* 26. *verſ. contra ſupradictam,* Farin. *d. quæſt.* 80. *num.* 28. niſi eorum reſolutiones intelligamus, priuilegio, vel longa obſeruantia ſic dictante, iuxta not. per Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 101. *n.* 13. & 14. atteſtantẽ in Regno Boëmiæ, & Archiducatu Auſtriæ, aliiſque locis ex ſingulari priuilegio, & longa obſeruantia receptum eſſe vt illuſtres, & nobiles perſonæ non cogantur accedere ad iudicem perſonaliter ad perhibendum teſtimonium, ſed ſatis eſſe quòd per ſcripturam ſub fide ſua abſque corporali iuramento deponant, & depoſitionem ob-

DD d 4 ſignatam

ſiguatum iudici examinis tranſmittant, quod etiã refert Farinac. *in praxi crimin. quæſt. 74. n. 58. & d. q. 80. num. 51.* dicit nunquam vidiſſe teſtes quantuncunque nobiles, & integræ fidei, & in iudiciis verſatos in ſcri-
4 ptis deponere. Quemadmodum etiam Confeſſio ſacramentalis non poteſt fieri in ſcriptis, tum quia ſigillum Confeſſionis periclitatur, tum etiam, quia tollitur erubeſcentia confitentis ſi propria peccata ſcripta confeſſori tradantur, gloſſ. *verbo per ſcriptum, in c. quem pœnitet, de pœnit. diſt. 5.* Gabr. *in 4. diſt. 17. q. 1.* D. Thom. *quod. art. 10.* Couarr. *d. num. 6.* Bonac. *de Sacram. diſp. 5. quæſt. 5. ſect. 2. puncto 2. §. 2. n. 25.* Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 19. ſect. 3. num. 15.* vbi ſuper hoc refert peculiarem Clementis VIII. declarationem, quam etiam adducit Quarant. *in ſumma bullarij, verbo Confeſſio ſacramẽtalis,* vbi contraria opinio vti falſa, temeraria, & ſcandaloſa damnata eſt, text. verò *in cap. qualis 30. quæſt. 5.* dum ait in fine recipiendam eſſe pœnitentiam per ſcripturam, quicquid dicat *ibi* gloſ. *verbo per ſcripturã,* procedit in pœnitentia exteriori, quæ in iudicio imponitur ad ſeparationem thori, vt aduertit Gabr. *vbi ſuprà.*

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinei & parentes teſtificari poſſunt in cauſa matrimoniali ſuper conſanguinitate, & contractu.*
2 *Parentum teſtimonium in cauſa matrimoniali ad fauorem filiorum recipi poteſt.*
3 *Parentes recipi poſſunt in teſtes pro filiis in his, quæ melius per eos ſciri præſumuntur, quam per alios.*

Cap. Videtur. III.

1 IN cauſa matrimonij coniungendi, vel deiungendi ad teſtificandum admittuntur parentes, quibus deficientibus, proximiores, ſecus in criminalibus, & contractibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontiſ. pag. 109.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 597.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. de matrimonio contra interdictum eccleſiæ celebrato, c. 1.*

2 Collige ex text. in cauſa matrimoniali parentum teſtimonium ad fauorem filiorum recipi poſſe, vt per Anch. *hic notab. 4* Abb. *notab. 1.* Zabar. *notab. 3.* & Præpoſ. *num. 1.* Anton. Gabr. *commun. tit. de teſtib. concluſ. 9. à princ. & concluſ. 17. num. 16.* Crott. *de teſtibus, n. 113.* Campeg. *eod. tract. reg. 1. fallent. 3.* Gregor. *l. 15. verbo e mando, tit. 9. p. 4.* Maſcard. *de probat. concluſ. 1018. n. 14. cum ſeqq. & concluſ. 1019. num. 8. & 23. & concluſ. 1023. & concluſ. 1031. n. 10. & concluſ. 1148. num. 13.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 8. num. 8.* Farin. *in praxi crimin. part. 3. quæſt. 54. num. 191.* vbi *n. 192.* intelligit procedere cum aliis, quos *ibi* citat, quando agitur, & dubitatur de ſubſtantia matrimonij propter affinitatem; ſecus ſi quæratur an matrimonium ſit contractum, nécne: quia tunc eſt latiùs diſtinguendum, & procedere text. *in præſenti,* etiam in probatione cuiuſcunque alius impedimenti matrimonij, in quo militat eadem ratio, docet Gutierr. *de matrim. c. 44. n. 87. cum ſeqq.*

3 *Quoniam vnuſquiſque ſuam genealogiam, &c.*] Notatur ad hoc, quòd parentes recipi poſſunt in teſtes pro filiis in his, quæ meliùs per eos ſciri præſumuntur, quàm per alios, vt per Gabr. *d. tit. de teſtib. concluſ. 17. n. 8.* Farin. *d. q. 54. n. 194.*

Et contractibus verum eſt.] In quibus autem cauſis poſſit, vel non poſſit pater teſtimonium ferre in cauſis filiorum, dixi ad *c. ſuper eo 22. in gloſſ. ſupr. de teſtibus,* quibus addo Buccaron. *de differen. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ. 158.* 4

SVMMARIVM.

1 *Deſponſata inuita, ſed poſtea ſponte cognita, contra matrimonium non auditur.*
2 *Teſtes in cauſa matrimoniali debent eſſe præclara famæ.*
3 *Matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta.*

Cap. Inſuper. IV.

PVella innubilis, quæ inuita contraxit, poſtea in ætate ſponte cognita ſi dicat ſe nunquam conſenſiſſe, & hoc probet per teſtes præclaros fama, & conuerſatione, non eſt audienda, quia antequam cognoſceretur cum potuit, non reclamauit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viu. *in rationali lib. 4. iur. Pontiſ. pag. 110.* Alagona *in compend. iur. Canon. pag. 597.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 2. Decret. lib. 4. tit. 12. c. 3.* 1

Fama, & conuerſatione, præclaros.] Notatur ad hoc, quòd teſtes in cauſa matrimoniali debent eſſe præclaræ famæ, vt per Gregor. *l. 15. gloſſ. 1. tit. 9. p. 4.* 2

Copula carnali conſenſit.] Intellige ſpontaneè cum Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 18. num. 18.* Nam ſi ipſa copula fuiſſet metu graui extorta, per eam minime ratificaretur matrimonium metu initum, vt docent Nauarr. *in man. c. 22. n. 51. ad finem,* Menoch. *de præſũpt. lib. 3. præſ. 4. n. 31. cũ ſeqq.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 47. art. 3. in fine,* Henriq. *in ſumma, lib. 11. c. 9. n. 7.* Sanch. *d. diſp. 18. n. 13.* 3

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium accuſans propter quæſtum repellitur.*
2 *Hominum malitiis non eſt indulgendum.*
3 *Malitiis hominum occurrendum.*

Cap. Significante. V.

Innocent. III.

MAtrimonium accuſans pro quæſtu eſt repellendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Cauiſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 111.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 598.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 13. c. 2.* 1

Cum igitur non ſit malitiis hominum indulgendum.] Hominum malitiis non eſſe indulgendum pluribus ad id citatis iuribus probat Eſcob. *de ratiociniis, cap. 15. num. 3.* illis enim eſt occurrendum, Flamin. *de confident. benefic. quæſt. 32. num. 61.* & nequaquam eſt via aperienda, Cæſar. Argel. *de contradict. legitimo, quæſt. 13. n. 90.* Flam. *d. q. 35. n. 70.* 2

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij ab accuſatione repellitur, qui denunciationis te-pore tacuit, niſi denuntiationem probabiliter ignoraui t, vel iuret de nouo didiciſſe, & quòd non obijcit illam malitioſe.*

2 *Abſens non præſumitur ſcire ea, quæ fiunt in ciuitate.*

3 *Abſentia cùm ſit facti, non præſumitur, niſi probetur.*

4 *Vicinus ægrotus graui morbo non præſumitur ſcire facta vicini, vel quæ publicè fiunt in ciuitate.*

5 *Notitia eorum, quæ publicè, & ſolemniter fiunt, præſumitur.*

6 *Ignorantiam alleganti incumbit onus probandi.*

7 *Impedimentum an poſſit iuramento probari, oſtenditur.*

Cap. Cùm in tua. VI. & fin.

1 MAtrimonium iam factum accuſant ſi in tempore denunciationum non manifeſtauit, non eſt admittēdus niſi eo tempore fuerit extra dœceſim, vel non potuerit habere notitiam denunciatioois, v.g. ſi ex morbo non erat ſanæ mentis, vel ita puer vt hoc nō intelligeret, vel alia cauſa legitima fuerit impeditus, vel etiam ſi iuret quòd ea poſtea didicit ab aliis qui ſciuerunt denunciationes, & ſiluerunt, hic enim eſſet audiendus ſi etiam iuret quòd hoc non procedit ex malitia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormit. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 102. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 595. remiſſioē Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 4. ſub hoc tit. c. vnic.*

2 *Extra Diœceſim exiſtebat.*] Notatur ad hoc, quòd abſens non præſumitur ſcire ea, quæ facta ſunt in ciuitate, vt per Boer. *deciſ.* 39. *n.* 17. Duen. *reg.* 125. *limit.* 2. Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 36. gloſ. 2. num.* 57. Surd. *de-*
3 *ciſ.* 246. *n.* 16. Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 5. n.* 5. Maſcard. *de probat. concl.* 295. *n.* 7. vbi *n.* 12. reſoluit abſentiam cum ſit facti, non præſumi niſi probetur, nā abſens præſumitur ignorare etiam ea, quæ publicè nota ſunt. Roland. *conſ. 9. n. 44. lib.* 3. Honded. *conſ.* 35. *n.* 49. & 50. *l b.* 1. Cardin. Tuſch. *lit. I, concl.* 18. *n.* 8. & *concl.* 22. *n.* 6. & *lit. S, concl.* 64. *n.* 8. Farin. *fragment. crimin. p. 2. lit. I, n.* 101. vbi *n.* 102. cum Card. Tuſcho declarat, dūmodo abſentia ſit lōga, & remota & talis vt id, de quo quæritur, veriſimiliter ad notitiam abſentis peruenire non potuerit, aliàs ſecus. Vnde ignorantiam craſſam, & ſupinam non excuſare per hunc textū tenent Coſta *de facti ſcientia, & ignorant. inſp.* 81. *n.* 16. & alij, quos refert Farin. *d. lit. I, n.* 165.

4 *Si nimia infirmitatis feruore,* &c.] Notatur ad hoc, quòd conſanguineus, vel vicinus ægrotus graui morbo non præſumitur ſcire facta vicini, vel conſanguinei, aut ea, quæ fiūt publicè in ciuitate, vt per Tiraq. *in tract. de iudic. in rebus exig. verſ. 14. pag.* 56. Maſcard. *d. concluſ.* 295. *num.* 10. Surd. *d. deciſ.* 246. *nu.* 16. Sebaſt. Medic. *de caſu fortuito p. 1. q.* .. *n.* 17. *verſ. tertiò infirmus,* Gabr. *commun. tit. de præſumpt. concl.* 6. *num.* 32. Card. Tuſch. *lit. C, concl.* 741. *num.* 18. Ioan. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. diſp.* 73. *à num.* 7. Farin. *d. lit. I, n.* 196.

5 *Quod denuntiationem publicè factam,* &c.] Notatur ad hoc quòd præſumitur notitia eorum, quæ publicè & ſolemniter fiunt, vt per Maſcard. *de prob. concl.* 1100. *n.* 6. quia publica vox, & fama inducit ſcientiam: Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 103. *n.* 12.

6 *Alioquin cùm rationabiliter,* &c.] Notatur ad hoc, quòd ignorantiam alleganti incumbit onus probandi, vt per Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp.* 32. *num.* 4. Et cùm ſit quid in animo conſiſtens ioramento probatur, Menoch. *de arbitr. caſu* 186. *à num.* 2. Maſcard. *de probat. concl.* 658. *num.* 1. & 2. & *concluſ.* 881. Seraphin. *de priuil. iurament. priuil.* 4. Mancin. *de iureiur. effectu* 103. *n.* 1. Card. Tuſch. *lit. I, concl.* 24. *n.* 1. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. inſpect.* 84. *num.* 1. Farin. *d. lit. I, num.* 236. *cum ſeqq.*

Niſi propriè firmaueris iuramento.] Ergo impedimē- 7
tum poteſt iuramento probari, contra text. *in cap. ex litteris, ſupr. de in integr. reſtit.* & *in c. cupientes, §. quòd ſi per viginti,* & *ibi* gloſ. *verb. fidus, de elect. lib.* 6. de quorum iurium conciliatione agunt Menoch. *de præſūpt. lib. 1. præſumpt.* 78. *num.* 10. & 11. & Alciat. *eod. tract. reg. 3. præſumpt.* 16. *n.* 3. *verſ ſed tamen ſaluando,* vbi dicit text. *in præſenti*, loqui quando præſumptio illa oriens ex publico proclamare, & ſimilibus eſt debilior ea, quæ oritur ex iuramento: vel poteſt dici text. procedere vbi impedimentum per iuramentum non poteſt veroſimiliter probari, tex. verò *in d. cap. ex litteris, & in d. cap. cupientes,* locom habere vbi impedimentum poteſt veroſimiliter probari per teſtes, vel aliter legitimè, quia tunc non admittitur iuramentum partis, ne recedamus à reg *c. licet vniuerſis, ſupra de teſtibus.*

In gloſ. *Iuramentū.* Notatur ad hoc quòd aduersùs 8
præſumptionem ſcientiæ eorum, quæ publicè fiunt, reſultantem contra eum, qui præſens fuit, admittitur probatio per eius iuramentom, vt per Lap. *alleg.* 94. *num.* 5. Ozaſc. *deciſ.* 71. *n.* 28. Menoch. *d. præſumpt.* 78. *num.* 6.

De Diuortijs.

Tit. XIX.

SVPER hanc rubr ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, fol.* 131. & *in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph. Rāchin. *in continuat. tit. Decret. fol.* 168. Ioan. de Londris *in breuiario ſ. ultorum Canonum. fol.* 178. Petr. de Rauenna *in compend. iuris Canon.* Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij, à pag.* 574. Goff. & Hoſtienſ. *in ſum. huius tit.* Alex Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.* Lancell. *in Inſtit. iuris Canonici,* Caſatel. *in erotem. eiuſdem iuris,* Caniſ. *in ſum. eiuſdem,* Barthol. Carthag. *in expoſit. titulorum Decretal.* Zypæ. *in analytica poſtreme iuris eccleſiaſt. enarrat.*; nouiſſimè Ioan. Honor. *lib. 4. ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit. vide latiſſimè Sanch. *de matr. lib.* 10. Bonac. *eod. tract. q. 4. punct.* 3. Farin. *in praxi crimin. p. 5. q.* 143. *§. ſeparatio.*

SVMMARIVM.

1 *Homicidium neceſſarium non priuat ſpe coniugij, ſed machinatio in mortem coniugis ſic.*

2 *Mulier inſidiatrix in mortem viri punitur pœna amiſſionis coniugij, etiamſi inſidiæ effectum non ſint conſequuta.*

3 *Factum narratur cuiuſdam mulieris inſidantis mortem viro ſuo*

Cap.

Cap. Si qua. I.

1 HOmicidium neceſſarium, v.g. ad defenſionem ſuę vitæ non priuat ſpe coniugij futuri, ſed machinatio priuat, vt ſi mulier eſt machinata, & miſit aliquos vt ſuum maritum interficerent, & maritus inuaſus aliquem occidit, maritus non priuatur ſpe coniugij at mulier ſic. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iur. Pontif. pag.* 111. Alagona *in cõpend. iuris Canon. pag.* 598. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Aug. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 10. *c.* 1. deſumitur ex Concil. apud VVormatiam relat. per Burchard. *lib.* 6. *Decretal. c.* 41. & per Iuon. *part.* 10. c. 169.

2 Collige ex text. mulierem inſidiatricem in mortem viri puniri pœna amiſſionis coniugij, quamuis inſidię effectum non ſint conſequutæ, vt per Boër. *decis.* 261. *num.* 1. *cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu* 160. *n.* 81. intellige dummodo ad aliquem actum exteriorem productæ fuerint, ex Farinac. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 143. *num.* 155.

3 Referunt Doctores de hac materia agentes exemplum cuiuſdam mulieris inſidiantis mortem viro ſuo; hæc enim cùm diu illam tacuiſſet, & minimè reperiri poſſet, vna nocte plorans ſtabat in ſtabulo vbi eius maritus mortuus abſconditus fuerat, & fœtebat, & ad ploratum mulieris vicini occurrerunt, quod fuit cauſa, vt reperto cadauere, & muliere torta, ac confeſſa quòd ſuum maritum occidi fecerat à quodam ſuo amaſio, ſtatim ſuſpenſa fuit, prout tanti criminis grauitas poſtulabat, narrant Boer. *d. decis.* 161. *n.* 6. *ad fin.* Decian. *in tract. crimin. lib.* 9. *c.* 13. *n.* 16. *&* *c.* 14. *n.* 9. Farin. *d. p.* 5. *q.* 120. *n. vlt.*

4 In gloſſ. *Inſidiatrix.* Hanc gloſ. communiter DD. ſequuntur, teſte Farin. *d. p.* 5. *q.* 143. *n.* 155.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges propter aliud crimen à ſpirituali fornicatione, vel etiam carnali non ſeparantur, & ſic ſeparati nubere non poſſunt, quia tenet matrimonium.*

2 *Diuertere coniugibus ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali vel ſpirituali licet, ſi illo coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum.*

3 *Diuortium quoad thorum licitum eſt propter adulterium ſpirituale.*

4 *Coniugi diuertere integrum eſt quando ab altero coniuge ad peccandum inducitur.*

5 *Matrimonij vinculum propter hæreſim non diſſoluitur.*

6 *Vxori datur actio ad ſeparationem thori propter ipſius viri adulterium.*

Cap. Quæſiuit à nobis. II.

Alexand. III.

1 COniuges propter aliud crimen à ſpirituali fornicatione, vel etiam carnali non ſeparantur, & propter eam ſeparati nubere non poſſunt, quia tenet matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in ration. lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 111. Alagon. *in compendio iuris Canonici, pag.* 598. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 10. *c.* 2. & eſt poſt Concil. Lateranenſ. ſub Alexand. III. *part.* 5. *cap.* 2. *§. quod autem.*

2 *Pro furto, vel alio crimine,* &c.] Notatur ad hoc, quòd propter nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licet coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum, ita D. Thomas *in* 4. *diſt.* 39. *q. vnic. art.* 6. *in corpore*, D. Barboſa *part.* 2. *rub ff. ſoluto matrim. n.* 17. Sanch. *de matrimonio, lib.* 10. *diſp.* 17. *n.* 3. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 143. *num.* 98. *&* 241. Quicquid hodie aſſerant propter alia crimina adulterio paria, veluti veneficium, parricidium, & ſimilia, de quibus *in l. conſenſu, C. de repud.* Matrimonium poſſe diſſolui quoad thorum, & mutuã cohabitationem. Rip. *in rubr. de iudic. num.* 18. *cum ſeq.* Lara *in l. ſi quis à liberis, & ſi quis ex his, n.* 73. *ff. de liberis agnoſc.*

3 *Niſi fidei ſuæ religionem corrũpere velit.*] Notatur ad hoc quòd propter adulterium ſpirituale, quale eſt hæreſis, vel apoſtaſia à fide, in quam alter coniux labitur, licitum eſt diuortium quoad thorum, vt per Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 11. Couar. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. *§.* 5. *n.* 4. Beſſet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de fauore cleric. trans. §.* 4. *n.* 106. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 17. *n.* 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 314. Farinac. *d. q.* 143. *num.* 18. Sanchez *d. lib.* 10. *diſp.* 15. *n.* 3. *cum ſeqq.* qui etiam reſoluunt ratione hæreſis licitum eſſe diuortium quoad mutua obſequia, cohabitationem, ac debitum coniugale.

4 *Verùm ſi coniugem ſuam,* &c.] Notatur ad hoc quòd integrum eſt coniugi diuertere quando ab altero coniuge ad peccandum inducitur, timerétque ſibi animæ ruinam, vt per Caetan *in repet. c. ad lim. n.* 50. *q.* 1. *§.* 4. *num.* 235. Angles *in floribus Theolog. p.* 1. *de matrim. quæſt.* 12. *de cultus diſparitate, art.* 2 *poſt dub.* 7. *difficult.* 3. Card. Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. c.* 14. *verſ. ſecundo ſine conſenſu*, Henriq. *d. c.* 27. *num* 7. D. Barbol. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 10. Sanchez *d. diſp.* 17. *n.* 5. Valer. Reginald. *d. lib.* 31. *num.* 318. *verſ. poſterioris*, Bonacı. *de matrim. q.* 4. *punct.* 5. *num.* 25. *verſ. quarta.* Vnde Sanchez *d. diſp.* 17. *num.* 6. infert iuſtam præbere cauſam diuertendi vxori ipſi ſi vir ſit eius leno, & *num.* 7. ſi admittat domi viros procaces, & parum pudicos, & *num.* 8. ſi coniux habitare tenuit, ſi alter latrocinium exercens diuitias congreget, vel niſi ſub conditione peccati patrandi.

5 *Semper tamen coniuges erunt.*] Notatur ad hoc quòd quamuis propter hæreſim fiat thori ſeparatio, non tamen matrimonij vinculum diſſoluitur, quia non niſi per mortem coniugis alter coniux alij nubere poteſt, vt per Surd. *decis.* 149. *n.* 22. D. Barboſa *d. part.* 2. *rubr. n.* 19. Sanch. *d. diſp.* 15. *num.* 7. Farin. *d. quæſt.* 143. *n.* 108. De matrimonij indiſſolubilitate vide Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 67. *art.* 1. *cum ſeqq.* Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 13. *&* 14. Gutier. *de matrim. c.* 54. Bonac. *eod. tract. q.* 2. *punct.* 11.

6 *In viros quoque,* &c.] Ex hic verbis colligit Farin. *d. q.* 143. *n.* 22. vxori dari actionem ad ſeparationem thori propter ipſius viri adulterium.

SVMMARIVM.

1 *Vir non poteſt dimittere vxorem ſine iudicio Eccleſiæ, etiam propter impedimentum parentelæ notorium, quæ tamen ſi fuerit publica & notoria, & non opponat Epiſcopus ex officio adhibita grauitate matrimonia illicitè contracta diſſoluere poteſt.*

2 *Sententia iudicis deſideratur vt licita ſit thori ſeparatio.*

3 *Adulterium vbi eſſet ita notorium vt nulla prorſus tergiuerſa*

giuerſatione celari poſſet, tunc abſque iudicis ſententia licitè fiet thori ſeparatio.

4 *Conciliatur text. in præſenti cum cap. ſignificaſti, hoc tit.*

6 *Iudex ex officio parte inuita procedere poteſt ad retractandam ſententiam in coniugali cauſa latam, vbi de errore certior factus fuerit.*

Cap. Porrò. III.

1 VIr ſine iudicio Eccleſiæ non poteſt dimittere vxorem propter parentelam etiam publicam, & notoriam, quod ſi fecerit, compelli debet redire ſub pœna excommunicationis. Quando verò parentela eſt publica, & manifeſta, vt in primo, vel ſecundo gradu, & nullus accuſet, Epiſcopus ex officio adhibita grauitate matrimonia illicitè contracta diſſoluere poteſt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 115. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 599. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decret. lib.* 4. *tit.* 20. *c.* 3. & eſt poſt Conc. Lateran. ſub Alex. III, *p.* 50. *c.* 29. *§. porro.*

2 Collige ex text. ſententiam iudicis deſiderari vt licita ſit thori ſeparatio, vt per Gaetam *in repet. c. ad limina* 30. *quæſt.* 1. *§.* 4. *nu.* 42 a Caſtro *lib.* 2. *de lege pœnali, c.* 8. *verſ. vt igitur,* Card. Bellarm. *in ſuis controuerſ. lib.* 1. *de matrim. c.* 14. *verſ. ſecundum eſt.* Graſſiis *in deciſ. aureis, part.* 2. *lib.* 1. *c.* 12. *num.* 66. *in fin. & n.* 73. *caſu* 2. Perea *l.* 7. *gloſſ.* 1. *col.* 2. *tit.* 15. *lib.* 8. *Ordin.* Morl. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 51. Surd. *de aliment. tit.* 7. *quæſt.* 17. *n.* 19 *cum ſeqq.* Bernard. Græue. *ad pract. cam. Imper. lib.* 2 *concluſ.* 27. *num.* 24. Farin. *in praxi crim. p.* 5. *q.* 143. *n.* 49. *cum ſeqq.*

3 Limitant tamen aliqui ſupradictam concluſionem non procedere vbi taliter notorium eſſet adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſet, nullíſque inficiationi eſſet locus, de qua limitatione Couar. *de ſponſ. part.* 2. *cap* 7. *§.* 5. *num.* 12. Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt.* 62. *art.* 3. *in fine*, Vega *in ſumma, tom.* 1. *cap.* 13. *caſu* 1. Fr. Emman. etiam *in ſumm. tom.* 1. *c.* 240. *num.* 4. Henriq. *lib.* 11. *cap.* 17. *num.* 2. *iuncto comment. lit. I,* Sanchez *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 12. *n.* 13. D. Barboſa *in rubr. ff. ſolut. matrim. num.* 26. Farin. *d. quæſt.* 143. *n.* 52.

4 qui duo vltimo loco citati ex hoc inferunt conciliationem ad text. in præſenti cum *cap. ſignificaſti, infrà hoc tit.* vt ſcilicet text. *in præſenti*, loquatur in notoria conſanguinitate, quæ tamen celari aliquo modo poterat. at verò text. *in d. cap. ſignificaſti*, agit de notorio adulterio, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt, tunc enim notorium impedit reſtitutionem, quando tale eſt vt nullo modo tegi valeat: quæ quidem conciliatio facilis eſt, ac veritate nititur, licèt DD. diuerſimodè in his iuribus conciliandis locuti fuiſſent. Nam Butr. *hic num.* 9. Zabar. *num.* 3. Abb. *num.* 9. Alexand. de Neuo *num.* 11. & Couarr. *d. num.* 12. dicunt in præſenti non eſſe ſtatutum, quod concedatur reſtitutio vxori expulſæ ob notoriam conſanguinitatem, ſed tantùm prohiberi ne vir tunc propria auctoritate à ſe vxorem expellat, etiamſi notoria ſit conſanguinitas, at verò *in d. cap ſignificaſti*, non decidi poſſe vxorem notoriè adulterantem expelli propria auctoritate viri, ſed vxorem ſic expulſam, quamuis temere, minimè eſſe reſtituendam, Nauar. verò *conſil.* 6. *num.* 2. *ſub tit. de conuerſ. coniugat. in antiq. & conſil.* 11. *num.* 2. *in nouo*, aſſerit text. *in præſenti* loqui in conſanguinitate notoria, cuius exceptio minime reſtitutionem impedit, at *c. ſignificaſti*, in adulterio notorio, quod reſtitutioni faciendæ obſtat. Deinde Brunel. *de ſponſ. concluſ.* 30. *num.* 11. *caſu* 4. & Gaeta *d. §.* 4. *nu.* 216. Graſſis *d. n.* 66. & alij dicunt noſtrum text. quatenus concedit reſtitutionem in adulterio notorio, intelligendum de commiſſo ante ſpolium, at *d. c. ſignificaſti*, illam denegâs de commiſſo poſtea. Denique Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 22. *n.* 43. dicit ſi nouè & præter alios exiſtimare ideo in hoc text. ob notoriam etiã conſanguinitatem non potuiſſe maritum vxorem expellere propria auctoritate, quia nulla vxoris culpa à marito poterat imputari: at in caſu *d. cap. ſignificaſti*, non fuit vxor reſtituta quòd ea adulterium commiſiſſet, & culpa ſua cuilibet eſt nociua, quinimo vxor illic nedum ſemel adulterium commiſit, ſed & adhuc poſt dimiſſam à marito eo prætextu iterum cum alio coïens ſobolem ab eo ſuſcepit, atque ideo ne ex propria culpa & delicto commodum conſequatur, iniquum ibi viſum fuit Romano Pontif. fore reſtituendam. Verùm his, & aliis reiectis intellectibus, quos adducunt Menoch. *remed.* 1. *recup. num.* 123. *cum ſeqq.* & Sanch. *d. diſp.* 12. *num.* 38. priori, quem *ſupr.* ex Farin. & Barboſa adduxi propter eius facilitatem, & tantorum virorum auctoritatem, inhærendum mihi videtur, quem olim inter diſputandũ in Conimbricenſi Academia libenter amplexus fui.

Illicitè.] Ideſt, inualidè, vt intelligit Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 2. *n.* 8. 5

Tui officij intereſt matrimonia, &c.] Notatur ad hoc, quòd poteſt iudex ex officio parte inuita procedere ad retractandam ſententiam in coniugali cauſa latam, vbi de errore certior factus fuerit, vt per Sãch. *d. tract. de matrim. lib.* 7. *diſp.* 100. *n.* 3 Et poteſt etiam ex officio inquirere ſuper conſanguinitate coniugis ne inter eos iniuſtæ contrahantur nuptiæ, vt per Socin. *reg.* 197. *fallent.* 16. Farin. *fragment. crimi. p.* 1. *tit.* 1, *n.* 354. 6

SVMMARIVM.

1 *Vxor petens reſtitutionem mariti repellitur, ſi notoriè fornicata eſt, & maritus continuit.*

2 *Vir propter adulterium vxoris non poteſt propria auctoritate illam expellere.*

3 *Adulterium notorium dicitur quando eſt facti permanentis.*

4 *Spoliari dicitur mulier de domo viri & ſponte recedens ſi volens redire non admittatur.*

5 *Adulterium commiſſum ab vxore propter ſæuitiam mariti ab eius domo aufugiente, poteſt accuſari per maritum.*

6 *Mulier ab adulterio non excuſatur ſi dicat illud propter famem commiſiſſe.*

7 *Separatio thori propter adulterium vxoris impeditur ſi vxor incipiat de eodem adulterio viri, vel è contra, declaratur ibi multipliciter.*

8 *Adulterij notorij exceptio, ſeu replicatio impedit reſtitutionem viri, aut vxoris eam petentis.*

9 *Separatio thori propter adulterium, etiam fit, ſi vir dederit occaſionem, vt mulier fornicetur.*

10 *Reſtitutio concedenda eſt vxori temerè recedenti ſi poſtea rediens non admittatur.*

11 *Maritus non alit vxorem ſine cauſa degentem extra eius domum.*

12 *Maritus alit vxorem, quæ etſi deceſſerit ſua culpa, tamen eſt parata redire.*

13 *Spoliatus ante omnia eſt reſtituendus, quando agit iudicio poſſeſſorio allegans ſpolium, & petens ſe reſtitui.*

Cap.

Cap. Significaſti. IV.

1 VXorem dimittens propter adulterium ſine ſententia iudicis, & ideo excommunicatur, vxor verò dimiſſa adhuc adulteratur cum aliis, & tamen petit reſtitui dicens ſe iniuſtè dimiſſam, & habuiſſe materiam adulterandi à marito, ſi adulterium mulieris eſt notorium, non eſt cogendus ad illam recipiendam niſi conſtiterit ipſum virum cum alia adulteraſſe. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontiſ. pag.* 115. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 199. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 20. *c.* 4. & eſt poſt Concil. Lateran. ſub Alex. III *p.* 16. *c.* 14.

2 *Sine iudicio Eccleſiæ dimiſſa.*] Notatur ad hoc, quòd vir propter adulterium vxoris non poteſt propria auctoritate illam expellere, vt per Couar. *de ſponſ. part.* 2. *c.* 7. *§.* 4. *num.* 8. *eſt tamen neceſſarium iudicium Eccleſiæ,* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 142. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 143. *num.* 229. vbi *num.* 231. amplia vt nec etiam vir poſſit vxorem de domo ſua expellere propter prætenſum adulterium, etiam quod de illo fuerit certificatus ab aliquo viro fide digno extraiudicialiter, non enim debet ſic ſtatim fieri credulus, vt vxorem ex ſua domo repellat.

3 *Verùm mulier non conuenit,* &c.] Notatur ad hoc, quòd notorium iſto caſu dicitur adulterium quando eſt facti permanentis, veluti quando mulier poſtquam receſſit a viro ſobolem procreauit. ita Farin. *d. q.* 143. *num.* 57.

4 *Aſſerens ſe ab ipſo iniuſtè dimiſſam.*] Ergo ſi mulier de domo viri ſponte recedat, & tamen volens redire non admittatur, dicitur ſpoliari, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1529. *n.* 9.

5 Notatur ad hoc, quòd ſi mulier propter ſæuitiam mariti ab eius domo aufugiat & ita eiecta adulterium committat, poterit maritus eam de adulterio accuſare, quia illud commiſſum fuiſſe culpa mariti dici non poteſt, cum illius culpa ad illud perpetrandum minimè fuerit ordinata, ita D. Barboſa *in l.* 2 *in princ. part.* 1. *n.* 97. *in princ. ff. ſolut. matrim.* vbi etiam cum Menoch.
6 *conſil.* 31. *num.* 36. reſoluit, quòd nec mulier excuſatur ab adulterio, ſi propter famem dicat illud commiſiſſe.

7 *Niſi conſtaret ipſum cum alia,* &c.] Notatur ad hoc quòd ſeparatio thori propter adulterium vxoris impeditur, ſi vxor excipiat de eodem adulterio viri, vel è contra, fit enim iſto caſu mutua debitorum compenſatio, vt docent Cott. *in memorab. verbo vxor ſuſcepta de adulterio,* Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *n.* 2. *&* *diſp.* 8. *num.* 19. *cum ſeqq.* latè Farin. *d. quæſt.* 143. *num.* 69. *cum ſeqq.* vbi *num.* 72. reſoluit quòd vt fiat compenſatio vnius adulterij cum alio, nõ attenditur an quis vnum vel plura commiſerit adulteria, & *n.* 73. quòd compenſatio adulterij vnius coniugis cum altero adultero datur ſiue adulteria ſint commiſſa eodem tempore, ſiue diuerſo, & *n.* 74. quòd compenſatio ſit de Sodomia perfecta, & conſummata ad adulterium, & de adulterio ad ſodomiam, & *n.* 77. *cum ſeqq.* quòd fit compenſatio ſi ciuiliter agatur, & adulterium commiſſum ſit poſt ſpolium.

8 *Ad eam recipiendam,* &c.] Notatur ad hoc, quòd exceptio, ſeu replicatio notorij adulterij impedit reſtitutionem viri, aut vxoris eam petentis, ſi enim vxor à viro ſine cauſa expulſa petat virum ſibi reſtitui, & vir de notorio vxoris adulterio excipiat, impedit petitam reſtitutionem: & è contra ſi vxor, quæ ſine cauſa à ſuo marito aufugit, viro petenti ſibi eam reſtitui, excipiat de notorio viri adulterio, pariter impedit petitam reſtitutionem, ita Farinac. *d. quæſt.* 143. *num.* 53.

In gloſ. *Materiam,* in princ. ibi, *ſed contrarium eſt verum,* &c. Notatur ad hoc, quòd ſeparatio thori propter adulterium etiam fit ſi vir dederit occaſionem, vt mulier fornicetur, veluti expellendo eam de domo, denegando alimenta, & quid ſimile, vt per Farin. *d. q.* 143. *n.* 12. 9

In ead. gloſ. ibi, *ſed pone quòd mulier receſſit,* &c. Notatur ad hoc, quòd vxori temerè recedenti concedenda eſt reſtitutio, ſi poſtea rediens non admittatur vt per Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 12. *n.* 1. 10

In ead. gloſ. ibi, *ſed nunquid poterit a viro petere expenſas,* &c. Notatur ad hoc, quòd maritus nõ alit vxorem ſine cauſa degentem extra eius domum, vel abſque viri culpa propria temeritate ab eius conſortio recedit, vt docent Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *c.* 7. *§.* 5. *num.* 3. Tiraq. *de retract. tit.* 1. *§.* 10. *gloſ.* 1. *num.* 14. *&* 16. Lara *in l. ſi quis a liberis, § ſi quis ex iis, n.* 34. *&* 35. *ff. de liber. agnoſc.* Brunor. à Sole *in locis commun. verbo matrimonium, verſ. matrimonium cogitur,* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 9. *c.* 19. *num.* 4. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 43. Matienz. *l.* 2. *gloſ.* 1. *n.* 12. *tit.* 9. *lib.* 5. *nouæ recop.* Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 10. *n.* 5. *&* *tit.* 7. *quæſt.* 7. *&* *quæſt.* 16. *num.* 1. Sanchez *d. matrim. lib.* 9. *diſp.* 4. *n.* 20. *cum ſeqq.* 11

Maritus tamen alit vxorem, quæ etſi deceſſerit ſua culpa, tamen eſt parata redire, ex Surd. *tit.* 1. *quæſt.* 32. *num.* 26. 12

In gloſ. *Si notorium.* Notatur ad hoc, quòd ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus, quando agit iudicio poſſeſſorio, allegans ſcilicet ſpolium, & petens ſe reſtitui; ſi enim agat petitorio, non ſtatim reſtituendus eſt, ſed audietur exceptio, vt per Sanchez *d. diſput.* 12. *num.* 18. 13

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparatur propter adulterium mulieris, & ſi vir poſtea fornicetur, redintegratur.*
2 *Adulterium probatur per confeſſionem vnius ex coniugibus quoad effectum ſeparationis thori.*
3 *Adulterij pœnas effugere poteſt vxor propter viri ſæuitiam, aut propter famis neceſſitatem.*
4 *Matrimonium reintegratur ſi facta ſeparatione thori propter vxoris fornicationem maritus cum alia fornicetur.*
5 *Confeſſio e calore iracundiæ emanata confitenti nõ nocet.*
6 *Adulteriũ ſi vxor, aut vir committat, alter qui eſt innocens, non ſolùm poteſt à nocenti ſeparari, ſed etiam eo viuente ingredi religionem, aut Ordines ſuſcipere.*

Cap. Et litteris. V.

VXor ſi fornicatur, fit diuortium, ſi deinde maritus adulteratur, compellitur redire ad vxorem, vt cohabitent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 115. Alagona *compend. iuris Canon. pag.* 600. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 4. *ſub tit. de clandeſt. deſponſ. li.* 4. *c.* 3. 1

Cœpit publicè cõfiteri, &c.] Notatur ad hoc, quod ad effectum ſeparationis thori probatur adulterium per confeſſionem vnius ex coniugibus, vt per Farinac. *in praxi, d. quæſt.* 143. *num.* 17. faciunt quæ Brunel. *tract.* 2

de

de ſponſal.concluſ. 16.*num.*1.Franc.Marc.*deciſ.*754.Menoch.*de arbitr.caſu* 103.*n.*7.*& de preſumpt.lib.*3.*praſ.*1.*num.*11.Maſcard.*de probat.concluſ.*1031.*num.* 33. Non obſtat certiſſima iuris regula, quæ habet confeſſionem delicti per ſe ſolam non ſufficere ad aliquem cõdemnandum,cùm non ſit dominus membrorum ſuorum,*l.liber homo,ff.ad leg.Aquil.*Clar.§.*fin. q.* 57. *n.*10. vbi Baiard.*num.*13.*cum ſeq.*Decian.*in tract.crimin.lib.*5.*c.*20.*num.*37.Maſcard. *concluſ.* 354. *à prin.* Farin. *in d.praxi crimin.quaſt.*2.*n.*7.quia quoties delictum confeſſum nullam habet permanentiam, quia ſit facti transeuntis,veluti adulterium,furtum, & his ſimilia, ex vera & ab omnibus approbata opinione, ſi cum confeſſione concurrat partis querela,poteſt quis ex eo condemnari,ita in ſpecie in crimine adulterij reſoluit Clar.*d.quaſt.*55.*n.*11.qui ex Boër. & aliis ita obſeruari affirmat. Vnde cùm in præſenti priùs maritus de adulterio vxorem conueniſſet, atque poſtea eadem illud fuerit confeſſa, nihil mirum ſi potuit iudex ex illius confeſſione thori ſeparationem inducere.

Vtrique priuatam contineatiam,&c.]Notatur ad hoc, quòd vxor ab adulterij pœna excuſatur propter viri ſæuitiam,aut propter famis neceſſitatem, aut propter paupertatem,vt per Menoch.*conſ.* 31. *num.* 30.*&* 32. Baiard.*ad Clar.§.adulterium,num.*35.*cum ſeqq.*Farin.*in praxi crimin.quaſt.*141.*num.*60.

4 *Præfatum virum ad legitimam vxorem redire compellas.*]Notatur ad hoc, quòd ſi facta ſeparatione thori maritus cum alia muliere fornicetur, reintegratur matrimonium, muliérque virum ſibi reſtitui petere poteſt,vt docent Couarr.*de ſponſ.part.*2.*cap.*7.§.6. *n.*5. *verſ.imò lata ſententia,*Surd.*d.quaſt.*16.*n.* 51. *& tit.*7. *quaſt.*4.*n.*10.Buccaron.*de differenti.inter iudicia ciuilia, & crimin.differ.*131.*num* 9. D.Barboſa *in l. viro, ac vxore* 40.*num.*1.*ſolut.matrim.*Farin.*d. quaſt.* 143.*n.*35. Sanchez *de matrim.lib.*10.*diſp.*9. *num.* 27. *cum ſeqq.*vbi ad hoc quatuor recenſet Doctorum ſententias, quarum vltimã (cui ipſe tanquam probabiliori adhæret) tenet, vt iſto caſu coniugi nulla competat actio aduerſus coniugem, quia fornicatus fuit poſt ſententiã diuortij ad ſui fauorem latam, ſed bene iudex ex officio ad euitandum fornicationis periculum poſſit & debeat coniuges reconciliare, & inſimul ad cohabitandum cogere.

5 In gloſ.*Admonita.*ibi,*ſed ſi fiat ex deliberatione,*&c. Notatur ad hoc, quòd confeſſio calore iracundiæ emanata confitenti non nocet, vt per Duen.*reg.* 291. *ampl.*3.*& reg.*119.*limit.*3.Padil.*in l.error,num.* 15.*C.de iuris & facti ignor.*Perez *l.*3.*gloſ.*1.*pag.* 211. *tit.* 8. *lib.*8. *Ordin.*Ioan.de Selua *in tract.de iureiur.part.*3.*num.* 30. Tiraq.*de pœnis temper.cauſa* 1.*num.*25.Maſcard.*de probat.concluſ.*345.*num.*36.*& concluſ.*346.*num.*20. *& concluſ.*350.*num.*10.Chald.Pereira *l.ſi curatorem,verbo vel aduerſarij dolo,n.*42.*col.*3.Farin.*in praxi crim.p.*3.*q.*91. *n.*24.Franc.Molin.*de ritu nupt.lib.*1.*comp.* 30.*n.*6.

6 In gloſ.*Redire.* fin. ibi, *& vterque altero inuito monaſterium intrare poteſt.*Notatur ad hoc,quòd ſi vir aut vxor commiſiſſent adulterium,alter,qui eſt innocens, non ſolùm poſſet ab adultera ſeparari,ſed etiam ea viuente ingredi religionem, & ſacros Ordines ſuſcipere,quia licèt maneat vinculum coniugale,tamen neuter tenetur alteri,& quilibet ceſſit iuri ſuo,vt per Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ.cap.*102.*num.* 14.Sanch.*de matrim.lib.*10.*diſp.*12.

SVMMARIVM.

1 *Vxor ſi à viro in hæreſim lapſo propria auctoritate diuertit, ad eum reuerſum redire compellitur, ſecus ſi per iudicem eccleſiaſticum ab eo fuiſſet ſeparata.*

2 *Hæreticum maritum expellere poteſt vxor propria auctoritate non expectato Eccleſiæ iudicio.*

3 *Vxor quæ propter viri hæreſim ab eo diſceſſit propria auctoritate tenetur redire ſi vir ad fidem cõuertatur.*

4 *Catholicus quomodo poſſit à coniuge hæretico propria auctoritate ſeparari, oſtenditur.*

5 *Vxor ſeparata iudicio Eccleſiæ à viro propter eius hæreſim non tenetur amplius redire ad eum.*

Cap. De illa.VI.*Vrban.*III.

MAritus ſi labatur in hæreſim, & vxor propria auctoritate diuertit, ſi maritus conuertitur, vxor debet reuerti,& eſt compellenda,ſi fuit ſeparata per ſententiam iudicis, non eſt compellenda. Colligunt ex Ordinar.Abb.antiq. Innocent.Collect.Zabar. Ioan. Andr.Hoſtienſ.Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand.de Neuo,Caniſ.Cened.*collect.*169.Cuiac. Viuian.*in rationali lib.*4.*iuris Pontif.pag.*116.Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 600. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.*&* 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 1. *tit.* 10. *c.* 5. & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. III. *parte* 50. *cap.* 63. §. *& illa verò.* 1

Sine iudicio Eccleſiæ declinauit, &c.] Notatur ad hoc quòd vxor poteſt propria auctoritate maritum hæreticum expellere,non expectato Eccleſiæ iudicio, vt per Surd.*de aliment.tit.*7.*quaſt.*11.*n.* 6.vbi etiam dicit quòd hic eſt caſus in quo vxori agenti poſſeſſorio recuperandæ ad coniugem, qui diuertit propria auctoritate,obſtat exceptio ſpiritualis fornicationis, quia non poteſt fide ſalua eſſe tuta cum illo: addit etiam quòd hæc eſt vna ex differentiis inter carnalem,& ſpiritualem fornicationem, quia pro carnali vxor non expellitur propria auctoritate niſi delictum ſit notorium, ſed id licet pro ſpirituali propter periculum infectionis. 2

Et cùm reuerſus fuerit,&c.].Notatur ad hoc,quòd vxor, quæ propter viri hæreſim ab eo diſceſſit propria auctoritate,& ſine iudicio Eccleſiæ, tenetur redire,ſi idem vir ad fidem reuertatur,vt per D. Barboſa *in rubr.ff ſol.matrim.p.*1.*num.*20.*in fine, verſ. non obſtat ſecundo,*Gutier.*canon.lib.*1.*cap.*1.*num.*20.Cened.*ad Decretal.collect.*13.*num.*1.Ludou.Beja *reſponſ.caſuum conſcientia,p.*4.*caſu* 30.Farin.*in praxi crim.p.*5.*q.*153.*n.*120. *cum ſeqq.*Sanchez *de matrim.lib.*10.*diſp.*15.*num.* 13. vbi aſſerit ita fateri omnes DD. niſi eſſet timor probabilis fictæ,& non veræ conuerſionis, & ſic non ceſſaret periculum peruerſionis Catholici, & *num.*14.ampliat etiam quòd Catholicus, qui propria auctoritate ante ſententiam iudicis ab hæretico diuertit,ingreſſus fuiſſet religionem, eidem reuerſo eſt reſtituendus, quia ante ſententiam diuortij non eſt licitum coniugi Catholico religionem ingredi. 3

Iudicio Eccleſiæ.] Aduerte quòd, vt Catholicus dicatur ab hæretico ſeparatus auctoritate, ac iudicio Eccleſiæ, non deſideratur ſpecialis diuortij ſententia, ſed tantummodo iudicium illud Eccleſiæ, id eſt, ſententia iudicis Eccleſiaſtici, qua declaretur illum eſſe hæreticum, ita huiuſmodi ſententia, abſque alia ſeparationis integrum erit Catholico omnino diuertere,vt docent Caſtro *de iuſta hæretic.punit lib.* 2. *cap.*7. Couarr.*de ſponſ.p.*1.*cap.*7.§.5.*num* 5. Iacob. de Graff. *in deciſ.aur.p.*1. *lib.* 2. *cap.* 84. *num.* 16. D. Barboſa *d.p.*1.*n.*21.*&* 22.Sanch.*d.diſp.*15.*n.*10. 4

Eum ducimus nullatenus compellendum]Notatur ad hoc, quòd vxor ſeparata iudicio Eccleſiæ à viro propter eius hæreſim non tenetur amplius redire ad eum 5

etiam redeuntem ad fidem, vt per D. Barboſ. *d. part. 2. num. 10. in fine, verſ. ſecundus eſt.* Farin. *d. quaſt.* 143. *n.* 123. vbi *num.* 125. intelligit dummodo vxor ſit à viro iudicio Eccleſię ſeparata, propter hęreſim ingreſſa, & profeſſa fuerit religionem, ſecus ſi religionem non fuerit ingreſſa, aut ingreſſa, ſed non profeſſa, tunc enim viro redeunti ad fidem reſtituenda eſt, etiam quod iudicio Eccleſiæ fuerit ſeparata, teſtatúrque ſic vidiſſe communiter Doctores, diſtinguentes, & concordantes text. *in præſenti, cum cap. ſeq. in fin.*

SVMMARIVM.

1 *Coniugale vinculum non diſſoluitur altero coniugum fidelium in hæreſim lapſo, ſed ſi vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter nolit ſibi cohabitare, vel non ſine blaſphemia, aut ſine peccato mortali, ſoluitur coniugium, & conuerſus contrahere poterit.*

2 *Papa errare non poteſt cum aliquid definit tanquam ſummus totius Eccleſiæ præfectus, & paſtor.*

3 *Matrimonium inter infideles contractum alterutro ad fidem Chriſti conuerſo diſſoluitur tribus concurrentibus.*

4 *Matrimonium tenet ſi alter coniugum labatur in hæreſim.*

5 *Matrimonium verum & legitimum eſt apud infideles.*

6 *Fidelis cum infideli habitare quando dicatur cum contumelia Creatoris, oſtenditur.*

7 *Coniux vnus ſi poſt alium ad fidem conuertatur, primus conuerſus reſtituitur ſecũdo conuerſo ſi res eſt integra.*

CAP. Quanto. VII. *Innoc.* III.

1 MAtrimonium inter infideles contractum ſoluitur ſi vnus conuertatur, & alter non vult cohabitare ſine iniuria Creatoris, & conuerſus poteſt aliam ducere, quia erat verum matrimonium, ſed non ratum. Si fidelium coniugum alter fiat hæreticus, vel infidelis, relictus non poteſt alteri nubere, quia non ſoluit matrimonium, erat enim ratum per Sacramentum fidei, quod durat cum vita, & ſic qui remanſit, eſt cogendus redire ad eum ſi reuertatur ab hæreſi, vel infidelitate. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 117. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 600. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decret. lib. 4 tit. 14. c. 1.*

2 *Licèt quidam Prædeceſſor noſter, &c.*] Gloſ. *verbo Prædeceſſor, in præſenti*, dicit huiuſmodi prædeceſſorem fuiſſe Cœleſtinum III. & ex iis verbis aliqui colligere videntur Romanum Pontificem errare poſſe cum aliquid definit tanquam ſummus totius Eccleſiæ præfectus, & paſtor, ſed occurrit Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. c. 4. quaſ. 3. verſ. ſecundò obijcitur*, reſpondens nihil ex hoc text. probari, nec enim conſequens eſt ſi aliquid in corpore iuris contineatur, vt eo ipſo ſit à Pontifice diffinitum, multa enim in corpore iuris habentur, quæ Pontifices non definiunt, ſed dicunt ſuam ſententiam tantummodo referentes, & ideo hic text. caute dicit, prædictum Prædeceſſorem ſenſiſſe, & non definiſſe.

3 *Si enim alter infidelium, &c.*] Notatur ad hoc, quòd matrimonium inter infideles contractum alterutro ad fidem Chriſti conuerſo diſſoluitur, potéſtque Chriſtianus ſtatim contrahere cum alia tribus concurrentibus cauſis; prima eſt cùm infidelis conuerſi fidelis reſpuit conuictum: ſecunda cùm non vult ſine iniuria Creatoris cum fideli commorari, tertia cùm ex conuictu infidelis fideli pernicies atque animi exitium permaneret. Ita docent Ægid. *de Sacram. tom. 2. diſp. 26. dub. 5. num.* 38. Bonac. *de matrim. q. 3. puncto 7. num. 4.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral lib. 1. quaſt. 126. verſ. quarta, cum ſeqq.* vbi *in verſ. ſextam*, aſſerit probabilius eſſe tribus his de cauſis non ipſo iure matrimonium ceſſare infidelium, ſed tunc demum cùm ſecundum eſt legitimè in Chriſti Eccleſia celebratum, quod etiam tenet Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 8. num. 4.* vbi *in comment. lit. S*, illorum non appprobat opinionem negantium valere matrimonium ſecundum fidelis, ſi infidelis coniux monitus vellet quidem remanere ſine contumelia Creatoris, ſed non vult conuerti, de quo etiam Bonac. *d. punct. 7. n. 6.* vbi contrarium ſequitur.

Si verò alter fidelium, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi 4
alter coniugum labatur in hæreſim, tenet matrimonium, & in nullo caſu dirimitur conſummatum, vt per Baſil. Ponc. *de impedimentis matrimonij, cap. 21. in fine*, idem reperit ipſemet Baſil. Pont. *in ſuo nouiſſimo tract. de ſacramento matrimonij, lib. 7. cap. 48. num. 27.* aduertens *num.* 28. quòd quamuis matrimonium teneat etiamſi vnus ex coniugibus labatur in hæreſim, attamen cohabitatio illicita eſt, vnde ſeparatur thorus, & domicilium, niſi conſuetudine, quando periculum abeſt, huiuſmodi prohibitio abrogetur; quo fit vt apud Gallos, Germanóſque ſine vllo peccato Catholici matrimonia cum hæreticis contrahant, & cum iiſdem cohabitent.

Quòd etſi matrimonium verum inter infideles, &c.] No- 5
tatur ad hoc, quòd apud infideles eſt verum & legitimum matrimonium, vt per Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 9. & lib. 7. diſp. 73. num. 2.* Cened. *ad Decretal. collect. 70. num. 1.* Paul. Comitol. *d. quaſt. 126. verſ. tertia*, optimè Sayr. *de Sacrament. in genere, lib. 2. cap. 5. art. 3. verſ. ſecunda propoſitio*, vbi aſſerit quòd ſi matrimoniũ inter infideles contrahatur, verum eſſe poteſt, non tamen inter eos Sacramentum eſt; dicitur enim à ſummo Pontif. in præſenti huiuſmodi matrimonium eſſe verum, quia eſt validum, non tamen eſt ratum, id eſt, non eſt omnibus modis indiſſolubile, quia non eſt Sacramentum.

Non tamen eſt ratum, inter fideles autem verum, & ratum, &c.] Ergo matrimonium fidelium eſt ratum eo quòd fidelium eſt ob ſuſceptum Sacramentum fidei, ita Magiſt. *in 4. diſt. 39. cap. fin. in vltimis ferè verbis*, Palud. *eadem diſt. q. 1. concl. 4.* Richard. *art. 1. q. 2.* Guillem. Rubion. *q. 1. art. 3.* Ioan. Mai. *q. vnic.* Thom. de Argentina *quaſt. 1. art. 1.* Deça Hiſpalen. *diſt. 16. quaſt. 1. art. 4. in ſolut. ad 5. dub. cõtra primam concluſ.* Durand. *diſt. 26. quaſt. 3. num.* 14. S. Antonin. *part. 3. tit. 1. cap. 6.* quos refert nouiſſimè Baſil. Pont. *de ſacramento matrimonij, lib. 1. cap. 15. à princip.* vbi *num. 5.* in hæc verba. Quare quòd nonnulli Doctores aſſerunt matrimonium effici ratum qua Sacramentum eſt, ſi velint idem eſſe matrimonium ratum, & eſſe Sacramentum, ſumpta propriè voce Sacramenti, valde falſum eſt. Nam matrimonium infidelium cùm ad fidem tranſeunt fit ratum, vt docent Ambroſius, (ſcilicet 1. *ad Corinth. 7.*) & Innocent. (ſcilicet *in præſenti*) & tamen non eſt, nec poteſt eſſe Sacramentum. At ſi nomine Sacramenti intelligant vinculum matrimonij, quod ratione huius arcanæ ſignificationis dici ſolet Sacramentum, vt dictum eſt, rectè interpretari poſſunt, vt idem ſit, ac ſi dicerem fieri ratum ſuſceptione Baptiſmi, cùm in ea ſuſceptione conueniat matrimonij vinculo ea ratio Sacramenti, ſcilicet ſignificatio coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, vt dictum eſt. Cùm autem dicunt eſſe inſolubile,

quia

quia ratum, & ratum, quia indiſſolubile, rectè dicunt, loquuntur autem de inſolubilitate extrinſeca, vt di-ctu eſt, quæ illi accedit ex ſuſceptione Baptiſmi, quatenus ceſſat iam caſus ille, in quo poterat diſſolui in baptizati fauorem.

6 *Contumelia Creatoris.*]Contingit autem quando infidelis compellit fidelem ad peccatum, vel quando infidelis non vult nomen Dei, aut Chriſti audire, niſi cum deſpectu; vel quando nomen Dei blaſphemat, vel impedit quominus debitus honor, aut laudes Deo exhibeantur, vel quando retrahit familiam à Chriſti fide, ita Valent. *tom. 4. diſp. 10. quæſt. 1. punct. 3.* Sanchez *lib. 7. diſp. 74. num. 6.* Rebell. *de oblig. iuſtit. part. 2. lib. 3. q. 10. ſect. 2. num. 2.* quos refert, & ſequitur Bonac. *d. puncto 7. num. 5.*

7 In gloſſ. *Si vero quitur.* ibi, *ſi autem anteq**uam** cōtrahat cum alia*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi vnus coniux poſt alium ad fidem conuertatur, primus conuerſus reſtituitur ſecundo conuerſo, ſi res eſt integra, id eſt, ſi alteri prius non nupſerit, & ſic inter eos reintegratur matrimonium tanquam nouum, ita Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 143. n. 119.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Infideles matrimonio coniuncti in primo gradu conſanguinitatis ſi ad fidem conuertantur, ſeparandi ſunt.*
3 *Sacramentum coniugij quomodo dicatur apud infideles exiſtere, oſtenditur, & n. 4. & 5.*
6 *Habitatio fidelis cum infideli quando poterit eſſe ſine contumelia creatoris, quo tempore permiſſa, oſtēditur.*
7 *Iudæi, & infideles licitè contrahunt in gradibus per leges Canonicas prohibitis.*
8 *Papa an ſuper infideles habeat poteſtatem ſecularem gubernatiuam, remiſſiue.*
9 *Coniugia an ſoluantur per ſacramentum Baptiſmi.*
10 *Polygamia iure diuino Euangelico, naturali, & humano prohibita.*
11 *Papa non poteſt diſpenſare in pluralitate vxorum.*
12 *Contrahens cum pluribus ſimul viuentibus quas pœnas incurrat, remiſſiuè.*
13 *Inquiſitores contra hæreticam prauitatem poſſunt procedere & punire contrahentem cum duabus.*
14 *Parentes an ſint plus diligendi, quàm vxor.*
15 *Patres veteris legis antiqua pluribus vxoribus coniuncta immunes fuerunt à culpa.*
16 *Matrimonij vinculum non diſſoluitur propter coniugis adulterium.*
17 *Repudium quare fuiſſet licitum Hebræis, oſtenditur.*
18 *Matrimonium an ſtatim vt infidelis conuertitur ad fidem diſſoluatur, oſtenditur.*
19 *Infidelis ad fidem conuerſus non poteſt diuertere ab infideli ad fidem conuerſo, obijciens ei fornicationem tempore infidelitatis.*
21 *Matrimonij ſeparatio ſi Eccleſia ſententia facta ſit eo quòd infidelis noluerit conuerti, conuerſo poſtea infideli, integrum eſt fideli ad religionem migrare.*
22 *Hæreticus abſolutus in foro pœnitentiæ poteſt accuſari in foro externo.*
23 *Iudæus effectus Chriſtianus in foro conſcientiæ ab omnibus præteritis peccatis & criminibus abſolutus cenſetur.*

Cap. Gaudemus. VIII.

1 PAgani qui habent vxores in aliquo gradu prohibito ab Eccleſia, vt in ſecundo, vel tertio, vel vlteriori, ſi conuertantur, remanent coniuges, quia per Baptiſmum non ſoluuntur coniugia, ſed crimina dimittuntur. Item habere plures vxores eſt inimicum fidei Chriſtianæ, nec vnquam licuit, niſi quibus fuit diuina reuelatione conceſſum, vt Patriarchis, & aliis viris iuſtis: quare infidelis habens plures vxores, licet primam repudiauerit, ſi conuertatur, tenetur accipere primam repudiatam, niſi illam renuat cohabitare cum illo, vel niſi conſentiat, non tamen ſine contumelia Creatoris, vel niſi illum pertrahat ad peccandum. Si autem illa prima conuertatur, maritus prius conuerſus, adhuc non duxit aliam, debet illam primam accipere, nec poteſt illi dimiſſæ obiicere fornicationem ex eo, quia poſt repudium alteri nupſit, niſi cum aliis fuerit fornicata. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Cauſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 118. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 601. remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 14. c. 2.*

Vxores accipientes in ſecundo, &c.]Non autem in primo lege naturali prohibito, veluti inter aſcendentes primi gradus, id eſt, patrem, & filium, ita docent Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 54. art. 5. diffic. 1. concluſ. 1.* Viuald. *in candelabro, part. 1. Sacramentorum, tit. de matrimon. num.* 189. Valent *part. 4. diſp. 10. quæſt. 5. punct. 3. vbi de cognationis imped. verſic. quarto conuenit.* Henriq. *in ſumma, lib. 12. cap. 9. num. 3.* Sanchez *de matrimonio. lib. 7. diſp.* 51. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 31. num.* 118. Nec inter collaterales primi gradus, quales ſunt frater, & ſoror, eſt enim interdictum, ac irritum iure naturæ matrimonium inter eos contractum, vt tenent Petr. de Ledeſma *d. art. 3. difficult. 3. concluſ. 1. & difficult. 4. concluſ. 1.* Valent. *d. quæſt. 5. puncto 3. tit. de matrim. cognat. verſ. ſed tamen contraria ſententia,* Henriq. *d. cap. 9 num. 4.* plures quos refert, & ſequitur Sanchez. *lib. 7. diſp. 52. num.* 11. vbi *num.* 11. infert infideles matrimonio coniunctos in primo gradu conſanguinitatis lineæ tranſuerſæ, vt ſunt fratres, ſeparandos eſſe dum ad fidem conuertuntur, & huiuſmodi matrimonia inter fratrem, & ſororem, vti prohibita lege naturali Eccleſiæ, vel Papæ diſpenſatione permitti non poſſe, reſoluit Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 3. quæſ. 2. verſic. communis.* 2

Cùm Sacramentum coniugij apud fideles & infideles exiſtat.]Laborant maximè DD. in declarandis huiuſmodi verbis cùm prima facie videantur difficillimæ reſolutionis. Difficultatem facit, quia Sacramenta non reperiuntur niſi in Eccleſia, *cap. quia ex ſola 24. q. 1. cap. extra Catholicam 1. quæſt.* 1. ita vt extra illam nullum reperiatur, *cap. plerumque, §. hinc eſt. 1. q.* 7. cum ſimilibus; cùm ergo Iudæi, & infideles ſint extra Eccleſiam, iuxta Apoſtoli auctoritatem, quam refert text. *in præſenti, Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, iudicare, 1. ad Corinth. c.* 5. & latè comprobat Card. Bellarm. *in tertia controuerſia generali, lib. 3. c.* 3. Ratio eſt, quia cùm careant Baptiſmate, quod eſt ianua omnium Sacramentorum, *c. veniens, de presbyt. non baptiz.* conſequens eſt, vt omnes qui baptiſmi gratiam non ſunt aſſequuti, in Eccleſia eſſe dici non poſſint, *cap. firmiſſimè, de conſecr. diſt. 4. cap. maiores de Baptiſmo.* 3

Quare DD. diuerſas exquiſierunt ſolutiones, in primis Couarr. *de ſponſ. p. 2. cap. 1. §. vnico, num.* 4. tenet Sacramentum coniugij apud infideles exiſtere habitu, non verò actu; alij verò, vt ſunt Veracr. Petr. de Ledeſma, & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib. 2. diſp. 8. num.* 1. dicunt appellari *in præſenti*, Sacramentum matrimonium infidelium largè, & impropriè, in quantum aliquo modo deſignat vnionem Chriſti cum 4

Eccleſia, licèt impropriè, quia fide carent. Nouè tandem Anton. Ricc. *in tract. de iure perſon. extra grem. Eccl. exiſt. lib. 2. c. 1. nu. 8.* dicit matrimonium dupliciter poſſe conſiderari. Primò vti naturæ contractus, & remedium concupiſcentiæ, & vti ſignum rei ſacræ nō conferentis gratiam, & hoc modo reperitur etiam inter Iudæos DD. *in 4. ſent. diſt. 39 art. 1.* vbi Sot. *in 1. concluſ.* Alio modo addit idem Ricc. poſſe matrimonium conſiderari, vti Sacramentum inſtitutum à Chriſto, & hoc modo non reperitur niſi inter Chriſtianos, prout euincunt ea, quæ ſupra memorauimus, in confirmationem difficultatis.

5 Ego verò ſemper aduertendum duxi, Sacramentum eſſe nomen generale, de cuius ratione ſaltem in genere eſt quòd ſit rei ſacræ ſignum. Sacramenta autem in genere ſumpta in duas partes diuiduntur, in ſacramenta ſcilicet legis veteris, ac naturalis, & legis nouæ, ac Euangelicæ, quæ licèt inter ſe multum differant, tamen omnia dicuntur ſacramenta, & ſic appellantur à Conciliis, & ſanctis Patribus, & ideo matrimonium apud infideles dicitur Sacramentum, non quidem nouæ legis, ſed legis naturalis; quia ſpecialiter inſtitutū eſt, tum quia ſignificat rem ſacram, id eſt, vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam, & hoc modo accipitur Sacramentum coniugij in præſenti, quod in genere eſt apud fideles, & infideles, ſed diuerſo modo apud hoc imperfectum ſignificans tantùm, & non efficiens; apud illos verò ſignificans, & efficiens, ac gratiam conferens, quod poſt alios bene explicat Sot. *in 4. diſt. 26. quæſt. vnic art. 3. & diſt. 29 quæſt. 1. art. 1.* Specul. coniug. *part. 3. art. 35.* nouiſſimè Baſil. Pont. *de ſacramento matrimonij, lib. 1. c. 6. num. 6.* & communis Theologorum interpretatio, iuxta quam declarandum eſt, *c. vlt. de tranſact. c. vlt. de presbyt. non baptiz.* & conciliabitur *c. quanto hoc tit.* cum text. *in præſenti.* quia in hoc Sacramenti nomen ſumitur in genere, in illo verò ſumitur in ſpecie pro Sacramento nouæ legis, & ſic etiam DD. qui videntur ſibi aduerſari ad concordiam reducuntur.

Vtrùm autem matrimonium ab infidelibus contractum, ſi poſtea ad fidem conuertantur per Baptiſmum verum ſit Sacramentum nouæ legis? quæſtio eſt dubia, in qua Ioan. Ecchi. *homil. 37. de matrimon.* Palud. *in 4. diſt. 26. quæſt. 4* S. Antonin. *p. 3. tit. 14. c. 9. §. 3. ad med.* affirmāt verum eſſe nouæ legis Sacramentum, dummodo tamen poſt baptiſmum priſtinum matrimonium in fidelitate contractum nouo conſenſu confirmetur, quaſi nouus ille conſenſus tempore habili expreſſus Sacramentum faciat, ſicque apud vtroſque Indos obſeruatum. Specul. verò coniugatorum *part. 2. art. 36.* affirmat Sacramentum eſſe, ſed nouum conſenſum poſt Baptiſmum negat eſſe neceſſarium, nam cum idem matrimonium maneat, quod per Baptiſmum non diſſoluitur, ex text. *in præſenti, & in cap. ſi infideles 28. quæſt. 1.* ſequitur quòd nouus conſenſus non facit nouum matrimonium, nec præſtat nouam formam, & materiam, & per conſequens neceſſarius non eſt vt efficiatur Sacramentum; vnde concludit, quòd licèt laudabilis ſit conſuetudo Eccleſiæ, quæ iubet infideles poſt Baptiſmum priſtina matrimonia nouo conſenſu confirmare, neceſſarium tamen non eſt. Durand. verò *d. diſt. 29. quæſt. 3.* validiſſimo argumento contendit matrimonium infidelium nec ante, nec poſt Baptiſmum eſſe Sacramentum, ait enim in omni Sacramento factum eſſe neceſſarium, quia conſiſtit in opere operato, ſed in iſto matrimonio factum ante Baptiſmum non facit Sacramentum, factum verò poſt baptiſmum, non facit matrimonium, quia cùm per Baptiſmum ſolutum, non ſit, de nouo fieri non poteſt, Baptiſmum verò per ſe non poteſt matrimonium Sacramentum facere, licèt ad illud neceſſarius ſit; ergo matrimonium Sacramentum non eſt, quæ ſententia probabilis eſt, & facile defendi poteſt, benignius tamen erit cum pleriſque aſſerere matrimonium infidelium poſt Baptiſmum ornatum conſequi Sacramenti, præſertim cùm hoc mos Eccleſiæ probare videatur, & in fortioribus terminis reſoluit Viger. *de inſtit. Eccleſiaſtica c. 16. §. 7. verſ. 9.*

Non illam dimittam. &c.] Olim tempore primitiuæ Eccleſiæ & ſexcentis proximis ſequentibus annis propter frequentem infidelium conuerſionem, quæ tunc fiebat, ex conſilio Apoſtoli *ad Corinth. 1. c. 7.* laudabilis fuit habitatio coniugis fidelis cum infideli, quando habitare volebat ſine contumelia Creatoris, vt declarat D. Auguſt. relatus *in c. iam nunc, & ſequenti 28. quæſt. 1.* ſuccedentibus tamen temporibus viu comprobatum eſt non modicum peruerſionis periculum imminere fideli ex ſimultanea habitatione cum infideli, & propterea conſuetudine Eccleſiæ receptum eſt, ac præceptum inductum, ne coniux ad fidem conuerſa permittatur cum infideli cohabitare, tex. *in c. Iudæi 28. q. 1.* D. Thom Syluest. Durand. Gabr. & alij. quos refert, & ſequitur Sanch. *lib. 7. diſp. 73. num. 12* vbi *num. 13.* extendit procedere etiam ſi ſubeſſet aliqua ſpes conuerſionis. 6

Qui conſtitutionibus canon. nō arctantur.] Notatur ad hoc, quòd gradus per canonicas conſtitutiones vetitis in matrimoniis contrahendis, non vendicant ſibi locum in matrimoniis inter Iudæos, ſeu infideles, ſed ipſi licitè contrahunt in gradibus per Canones prohibitis, ita docent Innoc. *in c. ſuper eo de voto,* Barbat. *conſ. 13. num. 4.* Felin *in c. ad hæc, notab. 2. de Iudæis,* Brun. *in tract. ſtantibus maſculis, art. 6. ſub num. 57. verſ. ad hoc facit.* Marquar. *de Iudæis, part. 1. c. 4. num. 9.* ex ea ratione, quia Iudæi, & infideles non ligantur conſtitutionibus, quæ ab Eccleſia feruntur, ad dirigendum regimen ſpirituale, vt docent Surd. *conſ. 121. ſub n. 6. & 18* Card. Mantica *de tacit. & ambig. conuent. lib. 21. tit. 8. n. 59.* Sanchez *lib. 6. diſp. 1. n. 3.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Ricc. *d. lib. 2. c. 3. in princ.* tum quia Eccleſia nō poteſt infidelibus impedimenta matrimonium dirimentia ſtatuere, Sanch. *lib. 7. diſp. 1. n. 3.* vbi tamen libenter fatetur poſſe Pontificem non tanquam eccleſiaſticum Principem, ſed tanquam temporalem impedimenta dirimentia matrimonium infidelibus inhabitantes loca ſuæ temporali iuriſdictioni ſubdita decernere. Vnde matrimonia cōtracta per Iudæos & infideles in gradibus humana lege prohibitis poſt conuerſionem ad fidem non ſeparari, reſoluit Ricc. *d. c. 3. n. 9.* 7

De his, quæ foris ſunt iudicare. Vtrùm ſummus Pontifex ſuper infideles habere poſſit poteſtatem generalem gubernatiuam, ac proinde cognoſcere, iudicare, & diſponere de eorum negotiis ſecularibus latè diſputant *de officio, & poteſt. Epiſc. p. 1. tit. 3. c. 2. num. 32. cum ſeqq.* 8

Cùm per Sacramentum Baptiſmi non ſoluantur coniugia.] Ergo non eo ipſo quod alter ex coniugibus infidelibus ad fidem conuertitur altero manente in infidelitate, diſſoluitur coniugium, de quo vide Sanch. *lib. 7. diſp. 63. n. 6.* 9

[r], *Nec vlli vnquā licuit plures vxores habere.* De Polygamia iure diuino Euangelico, naturali, & humano prohibita, vide Tiraq *l. 7. connubiali, gl. 1. part. 7. n. 20. cum ſequentibus,* vbi adducit plurium gentium teſtimonia, quæ plures habent vxores, & rurſus plures, quibus non permittitur. Henriq. *in ſumma, lib. 12. c. 6.* Menoch. *de arbitr. caſu 410. num. 2. cum ſequentibus,* plures quos refert Sanch. *lib. 7. diſp. 80.* quibus 10

adde

adde Fariñac. *in praxi crimin. part. 5. quaſt. 140. num. 1.* Ludou. de Sotomaior, inſignem præceptorem meum, ſuper Cantica *cap. 6. in verbo ſexaginta ſunt Regina, pag. 1091.* Baſil. Ponc. *de impediment. matrimon. cap. 13. & de matrim. lib. 7. cap. 49.* Gutier. *de matrimon. cap. 106.* Bonac. *eod. tract. quaſt. 3. punct. 10. à princ.* nouiſſimè Illuſtriſſimus D. meus Roderic. à Cunha poſt primam huius libri impreſſionem viſus *in comment. ad c. Chriſtiano, diſt. 34. pag. 161.*

21 Vnde ſummus Pontifex cùm diſpenſare non poſſit in iure naturæ, vel Diuino, non poteſt in pluralitate vxorum diſpenſare, vt docent Ledeſma *de matrimonio, quaſt. 56. art. 1. concluſ. 3.* Valent. *tom. 4. diſp. 10. quaſt. 1. punct. 3.* Sanchez *d. diſp. 80. num. 8.* Ægid. *de Sacram. & cenſur. tom. 2. diſp. 26. dub. 2 num. 20.* Reginald. *d. lib. 31. num. 4.* & alij quos refert, & ſequitur Bonacina *dicto puncto 10. num. 4.* vbi *num. 6.* reſoluit infideles contrahentes matrimonia cum multis fœminis inualidè contrahere, tenerique cum prima habitare, ſi ipſa voluerit cum eo permanere abſque Creatoris iniuria: cæteris in infidelitate remanentibus, & quamuis omnes vxores, quas vir habebat tempore infidelitatis, conuertantur, præter primam nolentem cum ipſo permanere volentem, ſed cum pertractione ad peccatum, aut cum iniuria Creatoris, vir non tenetur vllam ex conuerſis ducere in rigore loquendo, quia nulla ex ipſis eſt eius coniux, excepta prima, ita DD. *loco proximè citato.*

22 Grauis pœna imponitur ei, qui contrahit cum pluribus ſimul viuentibus, vt conſtat ex *l. eum qui duas, C. de adult. & ex §. affinitatis verſ. qui duas, Inſtit. de nupt.* & apud noſtros Luſitanos *in Ordinatione Regia, lib. 5. n. 19.* & apud Caſtellanos *in l. fin. tit. 17. part. 7. & in l. 9. tit. 7. & l. 8. tit. fin. lib. 8 Ordinam.* & *l. 8. tit. 20. lib. 8. noua recop.* referunt plura in deteſtationem huius criminis diuersáſque pœnas ſecundùm diuerſarum Prouinciarum ſtatuta imponentes, Couarr. *d. part. 2. de ſponſal. c. 7. §. 3. num. 6.* Duen. *reg. 290. verſ. limita tertiò,* Tiraq. *de iure marit. gloſ. 8. num. 206. & l. 7. connubiali, gloſ. 1. part. 7. num. 14.* Gomez *l. 80. Tauri, num. 27. cum ſeqq.* Clar. *§. fornicatio, num. 30.* vbi Baiard. *à numer. 34.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, §. 57. num. 25.* Vini. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 7. n. 4. pag. 469.* Menoch. *de arbitr. caſu 420. n. 96. cum ſeqq. & conſil. 16. in fin.* Cabal. *reſol. criminal. caſu 98.* Farin. *in praxi crimin. quaſt. 140.* Sanch. *d. lib. 7 diſp. 80. & 81.* plures per Cened. *ad Decretal. collect. 171.*

23 Inquiſitores contra hæreticam prauitatem poſſunt procedere, & punire contrahentem ſimul cum duabus, vel pluribus vxoribus, tanquam contra ſuſpectum de hæreſi, eo quòd videatur malè ſentire de Sacramento, vt docent Perez *ad tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 44. in fine,* Menoch. *d. caſu 420. n. 114. & de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 6. num. 37.* Nauarr. *conſil. 1. de hæreticis, num. 8.* Azeued. *l. 5 num. 3. tit. 1. lib. 5. noua recop.* Gutier. *pract. lib. 2. quaſt. 8 num. 1.* Henriq. *lib. 11. c. 2. num. 3. & lib. 12. cap. 6. num 4.* Farinac. *d. quaſt. 140. num. 24.* Emman. do Valle *de incantationibus, & enſalm. ſect. 3. cap. 1. num. 14. in princ. & c. 3. n. 5.*

24 *Propter hoc relinquet homo,* &c.] Ergo videtur plus diligendam eſſe vxorem, quam parentes, contra quartum Decalogi præceptum; & contra Doctorum reſolutionem aſſerentium filiam teneri potiùs alere patrem quàm maritum, de qua Surd. *de aliment. tit. 1. quaſt. 33. num. 33* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 4. n. 26.* Sed hæc verba ſunt intelligenda quoad vnionem carnalis copulæ, & cohabitationis, in aliis autem non eſt deſerendus pater propter coniugem, ſecundùm D. Thom. *2. 2. quaſt. 26. art. 11.* Cæterùm quomodo Adamus dixerit conſpecta vxore, propter hanc relinquendum patrem & matrem, cùm patre careret, vide eleganter Colon. Concil. *in lib. de Sacram. noua legis, tract. de matrim. cap. Eſt autem.*

Niſi cui fuit diuina reuelatione, &c.] Notatur ad hoc, quòd veteres Patres legis antiquæ pluribus vxoribus coniunctis culpæ immunes fuerunt, eo quòd Deus cum illis diſpenſauerit, quo exemplo excuſari videntur olim vicini Gentiles, dum ex ignorantia vnus plures ducebat, quibus tamen per ſe nunquam licuit plures ducere, nec enim illis hic fauor priuilegij datus eſt a Deo. Cæterùm iam in lege Euangelica eiuſmodi diſpenſatio caſſata eſt à Chriſto Seruatore noſtro, quando *Matth. 19.* reducit matrimonium ad primæuum ſtatum in quo vnica vxor licebat, quare nullis fidelibus, nec infidelibus licita eſt hodie polygamia. Hæc omnia colliges ex Cardin. Bellarmin. *lib. 1. de matrimonio, cap. 11. propoſit. 3. & 4.* Valent. *part. 4. diſp. 10. quaſt. 1. puncto 3.* Henriquez *in ſumma, lib. 12. c. 6. num. 2.* Sanchez *de matrimonio, lib. 7. diſp. 80. num. 12. cum ſeqq.* Gutier. *de matrimonio, c. 106, num. 2. cum ſeqq.* Bonac. *d. puncto 10. n. 3. & 4.* Baſil. Pont. *de matrim. lib. 7. c. 49. n. 4.* 15

Qui autem ſecundùm ritum ſuum, &c.] Notatur ad hoc, quòd licèt propter coniugis adulterium detur ſeparatio thori, non tamen diſſoluitur matrimonij vinculum, vt per Baiard. *ad Clar. §. adulterium, num. 114.* latè Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 1.* Farin. *in praxi crim. p. 5. c. 143. n. 33.* 16

Repudiauit.] Notatur ad hoc, quòd repudium fuit permiſſum non tanquam licitum, ſed tanquam minus malum ad vitanda maiora, vt per Couarr. *de ſponſal. part. 2. cap. 7. §. 4. num. 4.* Tiraquel. *l. 9. connub. num. 5.* Nauarr. *conſil. 3. in fine, ſub tit. de conuerſ. coniugat. in nouis,* Petr. Gregor *ſyntagm. iuris, p. 2. lib. 9. c. 16 num. 1. & part. 3. lib. 22. cap. 3. num. 20.* Sed probabilius eſt repudium fuiſſe licitum Hebræis Deo diſpenſante in lege naturali, cui repudium aduerſabatur, vt per Gaetam *in repet. cap. ad limina 30. quaſt. 1. §. 4. num. 203.* Veracruc. *part. 2. ſpeculi, art. 10. concluſ. 1.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quaſt. 68. art. 3. concluſ. 1. & 2.* Angles *in floribus theolog. 1. part. de matrim. quaſt. 7. de bigamia, art. 2. diffic. 2. concluſ. 1.* Merina *lib. 4. de ſacrorum hominũ continentia controuerſ. 1. cap 10.* Henriq. *in ſumma, lib. 11. c. 8. num. 13. in fine,* D. Barboſa *in rubr. ff. ſoluto matrim. part. 2. num. 9. cum ſeqq.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 1. n. 5. cum ſeqq.* Maldonat. *in Matth. 19. num. 8. quaſt. 2.* Azor. *inſtit. moral. part. 1 lib. 6. cap. 1. quaſ. 3. circa fin.* Rebell. *de obligat. iuſtit. lib. 2. q. 15. ſect 1. in fine,* Baſil. Pont. *de matrim. lib. 7. c. 50. n. 1.* 17

Quòd ſi conuerſam, &c.] Notatur ad hoc, quod non ſtatim ac infidelis conuertitur ad fidem diſſoluitur matrimonium, niſi donec ipſe ad alias nuptias tranſeat, ita ut generatio vnius ſit corruptio alterius, vt per Couarr. *de ſponſal. part. 2. c. 7. § 4. num. 5.* Nauarr. *in man. c. 22. num. 49. & conſil. 1. num. 6. & 9. & conſil. 2. num. 5. in antiquis, & conſil. 1. num. 5. & conſil. 3. num. 6. & 9. in nouis, ſub tit. de conuerſ. infidelium,* Viuald. *in candelabro aureo, 1. part. de matrim. num. 221.* Vega *tom. 1. ſum. cap. 13. caſu 5. & tom. 2. cap. 34. caſu 145.* Angles *in floribus theolog. tit. de matrim. quaſt. 12. art. 2. dub. 15.* Emman. Sà *in ſumma, verbo matrimonium, tit. de impedimẽtis dirimentibus, n. 8. verſ. conuerſus ad fidem,* Petr. de Ledeſma *de matrim. quaſt. 59. art. 5. dub. unic. concluſ. 5.* Henriq. *in ſumma, lib. 15. c. 8. num. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 75. à num. 4.* Fr. Baſil. Pont. *de imped. matrim. c. 21. verſ. ſed explicandum, pag. 172.* 18

Niſi alias fuerit fornicata.] Aduerte quòd infidelis ad fidẽ conuerſus non poteſt ab infideli diuertere ad fidẽ conuerſo, obiiciens ei fornicationem tempore infidelitatis admiſſum occaſione data per coniugem in- 19

 EEe 3 nocen-

nocentem, eo quòd noluerit ad conſortium maritale admittere illum volentem cohabitare abſque contumelia creatoris, vt per Fr. Baſil. *de imped. matrim. cap. 21. verſ. ſunt tamen,* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 5. n. 8.* vbi etiam aſſerit non obſtare huius textus deciſionem, quia eo tantùm pertinet vt fornicatio tempore infidelitatis admiſſa non cenſeatur delata per Baptiſmum quoad diuortium ratione illius celebrandum.

20 In gloſ. *Compelletur.* ibi, *alij dicunt quòd matrimoniũ ipſo iure non ſoluitur.* Vide Farin *in praxi crimin part. 5. quæſt. 143. num. 111.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. quæſt. 126. num. 4.* nouiſſime Baſil. Ponc. *in ſuo tract. de ſacramento matrimonij, lib. 7. c. 48. à num. 16. & num. 17.* aſſerit probabiliorem eorum opinionem, qui docent matrimonium non diſſolui ipſo iure ac infidelis diſceſſit, vel pertrahit in peccatum, vel non vult ſine iniuria Creatoris cohabitare, ſed cùm tranſit fidelis ad ſecundas nuptias, & in hanc ſuam ſententiam citat S. Thom. Palud. Maior. Turrect. Armil. Syluest. Nauar. Sot. & Valent & *num.* 18. reprobat ſententiam huius gloſſæ dicentis, licèt matrimonium ſit ſolutum, tamen reſtitui iure poſtliminij in fauorem fidei, ex eo fundamento quia matrimonium dici non poteſt poſtliminio redire cùm eius eſſentia ex conſenſu pendeat contrahentium, & quoniam cùm infidelis ſui coniugis conuerſi pariter ſequitur religionem ſine nouo conſenſu in priori permanet matrimonio, neceſſariò dicendum eſt illud non fuiſſe patentum.

21 In ead. gloſ. ibi, *ſed nunquid etiam poſſet intrare religionem.* Notatur ad hoc, quòd ſi ſententia Eccleſiæ ſeparatio matrimonij facta eſſet eo quòd infidelis noluerit conuerti, conuerſo poſtea infideli integrum eſt fideli ad religionem migrare, vt per Sanchez *d. lib. 7. diſp. 76. num. 5.*

22 In gloſ. *Poterit.* fin. Notatur ad hoc, quòd hæreticus ſiue ab Epiſcopo, ſiue ab inquiſitore, aut ab alio abſoluendi facultatem habente, abſolutus in foro pœnitentiæ, poteſt nihilominus accuſari in foro externo, citari, carpi, & in carcerem detrudi, torqueri, & puniri ſiue canonica, ſiue ciuili pœna, quia pœnitentia pro foro interno impoſita tendit ad alium finem, nempe vt per illam pœnitens ſatisfaciat Deo, & ipſi concilietur; at pœna fori externi ſpectat ad vindictam publicam, & Reipubl. ſatisfationem, vt per Anton Gomez *tom. 3. var. c. 5. num.* 40. Auiles *ad cap. 25. Prætor. gloſ. la pramatica, num.* 10. Penna *in directorio Inquiſit. p. 2. commento 15. verſ. rurſus altera quæſtio.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 8. c. 19. quæſ. 6. & c. 10. quæſ. 10.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 2. c. 12. num. 7. tom. 1.* Illuſtriſſimus D. Roder. à Cunha *comment. ad c. 6. n. 5. diſt. 192.*

23 In ead. gloſ. ibi, *dicas quòd omne crimen tollitur in Baptiſmo.* Notatur ad hoc, quòd in foro poli, & conſcientiæ Iudæus effectus Chriſtianus ab omnibus præteritis criminibus & peccatis abſolutus cenſetur, vt docent Couarr. *var ar. lib. 2. c. 10. ſub n. 4.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 1. n. 45.* Sanchez *d. lib. 10. diſp. 3. n. 5.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 98. n. 130.* plures per Cened. *ad Decret. collect. 23. n. 3.* Illuſtr. D. Roder. à Cunha *ad c. 1. num. 5. diſt. 26.*

SVMMARIVM.

1 *Fratris relictam in vxorem accipere non licet, & de facto ducta ſeparanda eſt, niſi aliter Eccleſia diſpenſet.*

2 *Affinitatis impedimentum inter Iudæos, & infideles contrahitur, amplia vt ibi.*

3 *Iudæi an vtantur noſtris legibus, remiſſiue.*

Cap. Deus qui. IX. & fin.

Frater non poteſt ducere vxorem relictam à fratre, 1
licèt diſpenſetur cum nouiter conuerſis, vt remaneant in matrimonio, quod in infidelitate contraxerunt More Moſaico, vt ſuſcitarent ſemen fratris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 120. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 601. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 14. c. 3.*

Vt matrimonijs contractis cum relictis fratrum vtatur.] 2
Notatur ad hoc, quòd inter Iudæos, & infideles contrahitur impedimentum affinitatis, nam in hoc text. infidelibus ad fidem conuerſis præcipitur ne poſtquam ad fidem venerint ducant in vxorem relictam fratris ſui, quod certe Eccleſia non præciperet ſi impedimentum affinitatis ex matrimonio conſummato proueniens eſſet ſimplex eius inuentum, nec aliquid haberet naturalis fœderis: quare ita docent D. Thom. *in 4. diſt. 41. quæſt. vnica, a. 1. quæſt. 1. in corpore,* vbi Sot. *q. vlt. art. 1.* D. Antonin. *in 3. part. ſum. tit. 1. c. 1. in fine princ.* Ricciul. *de iure perſ. extra grem. Ecc. exiſtent. lib. 2. c. 5. n. 3.* plures quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 65. num. 4.* quamuis Henriq. *lib. 11. cap. 3. n. 5.* cenſeat impedimentum non contrahi, & ob id eum, qui tempore infidelitatis conſummauit matrimonium cum vxore, poſſe poſt Baptiſmum ducere ſororem vxoris. Quam quidem principalem text. concluſionem à nobis deſumptam ampliant Ricciul. *n.* 5. & Sanch. *n.* 6. dictis locis procedere in impedimento affinitatis proueniente ex matrimonio rato non conſummato, limitantque in impedimento affinitatis proueniente ex actu fornicario, vt apud ipſos videri poteſt.

Quatenus verò hic text. concedit nouiter conuerſis vt vtantur matrimonio contracto cum relictis fratrum, difficilis reputatur à Doctoribus, gloſ. enim, Abb. Præpoſ. & communis *hîc*, exiſtimant matrimonium illud fuiſſe contractum ante Baptiſmũ, & eundem intellectum probant Sot. *in 4. diſt. 40. q. vnic. art. 4. in fine,* Cou. *de ſponſal. q. 2. c. 6. §. 10. num. 3.* Sed defendi non poteſt. Primò quia ſi ante conuerſionem contraheret, nulla Pontificis conceſſione opus eſſet, matrimonium enim contra leges Canonicas ab infidelibus contractum valet, & poſt Baptiſmum dirimi non poteſt, ex *cap. gaudemus, ſuprà hoc tit.* Ruſus confunditur ex verbis text. dum inquit, *quia diſpar eſt ritus de nouo ad fidem conuerſorum,* igitur conſuetudo nubendi relictis fratrum erat conuerſorum de nouo, & ſic fidelium, qui adhuc non erant ſatis inſtructi de ceſſatione legis veteris in his præceptis iudicialibus, quæ ad religionem, & cæremonias non pertinebant, & arbitrantur poſt conuerſionem ſe poſſe relictis fratrum nubere. Deinde conuincitur ex illis, verbis propter infirmitatem gentium, quæ parum conueniunt his, qui ante conuerſionem contraxerant, & nulla indigebant venia. Vnde verus intellectus eſt matrimonium hic fuiſſe poſt conuerſionẽ ab his, qui iam erant fideles, & legibus eccleſiaſticis ligabantur, & ideo neceſſaria illis fuit diſpenſatio; quod verò text. ait, *ſi tamen iuxta legem Moſaicam,* &c. eo pertinet, quia ſi nuberent relictis fratrum cum ſobole deſcendentium, quia id erat contra legem Moyſis, qua putabant ſe ea vti poſſe, matrimonium non erat bona fide, & iuſto errore factum, neque diſpenſationem merebatur. Nec obſtant huic interpretationi verba text. ibi, *ne tales ſibi de cætero poſtquam ad fidem venerint, copulent,* quoniam non vult

Pontifex

Pontifex ſignificate neioinem ex ea Eccleſia fuiſſe eatenus conuerſum,eſt enim illud fallum,& contra manifeſta text.verba *in princ.*ibi,*conuerſerũ*,ſed illud demum vult Pootifex quòd qui vſque ad illud tempus poſt conuerſionem ſic contraxetant,vtãtur matrimonio per diſpenſationem,qui verò deinceps contraxerint poſt conuetſionem,careant diſpenſatione illa, & ideo pręcipit Epiſcopo,vt illis deinceps tale matrimonium interdicat,quo pacto text. hic vetam continet diſpenſationem,& intelligitur à Pariſ. io effectu *conſ.* 68.*n.*251.*lib.*4.quamuis ab eo recedat Cou. *vbi ſuprà* non percipiens vltima verba textus.

8 *Iuxta legem Moſaicam.*Ergo Iudæ non vtuntur noſtris legibus,de quo vide Tiraq.*de iure primog. q.*66. *n.*22.*&* 25.

De Donationibus inter virum & vxorem,& de dote poſt diuortium reſtituenda.

Tit. XX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr. Panorm.Præpoſ.Alexand. de Neuo, Durand.*in breuiario aureo iuris Canonici, fol.*131.*& in ſpeculo iuris ſub hoc tit. lib.* 4. Steph.Rãchin.*in centumuat.tit.Decret.*Ioan.de Londris *in breuiario Sanctorum Canon.fol.*178. Petr. de Rauen, *in compend. iuris Canon.*Martin.Meſnart.*in epitome Decretal. fol.*168.Dao.Venator. *in analyſi methodica iuris Pontificij,à pag.*583.Goffr.& Hoſt. *in ſum.huius tit.*Caniſ. Alex Caſſan.& Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decretal.*nouiſſimè Ioan.Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decret.*Barthol.Carthag. *in expoſit. tit. iuris Canon.* omnes *ſub hoc tit.*

De materia huius tit.vide apud Loſitanos Ordin. Regiam *lib.*4.*tit.*65.vbi pareos meus,& apud Caſtellanos *l.*4.*cum ſeqq.tit.*11.*p.*4.vbi Greg.*&* *l.*9.*tit.*9.*lib.* 5.*recop.*Azeued.Scipion.Gentil.*in ſpeciali tract. de donat.inter virum,& vxorem,*Duen.*reg.*221.Kircho,Soar. Bellacomb.& alios *tom.*1.*commun.opin.tit.*10.*lib.*5.*pag.* 733 Anton.Gom.*variar.tom.*2.*c.*4.*à n.*22.Aloyſ.Ric. *in collect.deciſ.p.*4.*collect.*799.Ceual.*com.contra comm. q.*12.Card.Mantic.*de tacitis,& ambig.conuent. tom.* 2. *lib.*21.Franc.Molin.*de ritu nupt.lib.*3 *q.*1. Molin. *de inſtit.tract.* 2.*diſp.*286.*cum ſeqq.*Leſſ.*eod.tract.lib.*2. *c.*18. *dub.*12.Sanch.*de matrim.lib.*6.Valer.Reginal.*in praxi fori pœnit.lib.*25.*n.*158.Azor.*inſtit.moral.p.*3.*lib.*11.*de donat.c.*10.*de donat.inter vir. & vxor.* Rebel. *de oblig. iuſt.p.*2.*lib.*1.*q.*8.*n.*44.*cum ſeqq.& lib.*1.*q.*13.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio ex cauſa licita ſeparato dos eſt vxori reſtituenda,& n.*2.
2 *Matrimonio ex cauſa licita ſeparato in Regno Portugaliæ debent omnia bona diuidi inter virum,& vxorem pro dimidia parte.*
4 *Obiicitur contra text.concluſionem.*
5 *Dos reſtituenda eſt vxori,vbi fit ſeparatio culpa mariti, non verò ſua ipſius.*
6 *Dos vt per maritum reſtituatur vxori,neceſſarium eſt. quòd mulier per ſententiam iudicis eccleſiaſtici ab eo fuerit ſeparata.*
7 *Intellectus quem præſtat gloſ.*1.*ad hunc textum, an ſit, verus,oſtenditur.*
8 *Maritus habet priuilegium vt ſi condemnetur ad reſtituendam dotem vxori,teneatur ſolum quatenus facere poteſt.*
9 *Verba* quòd maritus nõ conueniatur vltra quàm facere poſſit,*quid ſignificent,oſtenditur.*
10 *Priuilegium, quòd maritus non teneatur vltra quàm facere poteſt,ab eo renuntiari non poteſt.*

Cap. Mulieres. I.

MAtrimonio ex cauſa licita ſeparato dos eſt vxori reſtituenda.Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell.Ioan. Andr. Hoſtienſ.Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ.Alex. de Neuo,Caniſ Cuiac.Viuian.*in ratien.lib.*4. *iuris Pontif. pag.* 121. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 601. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.*1.*Decretal.lib.*4.*tit.*21.*de dote poſt diuort. reſtituenda c.*1.& eſt poſt Concil.Lateran. ſub Alex. III. *p.* 50.*c.*46. 1

Hanc eandem concl.ex hoc text. deſumunt Segur. *in repet.vnam ex familia,§.ſi fundum,n.*39.*ff. de legat.* 2.Palat.*in repet.rubr.huius tit* §.64.*num.* 10. Couar. *de ſponſal.par.*2.*c.*6.§.8.*num.*26.Gutier.*canonic.lib.*1.*c.*24. *num.*14.*& de iuram.confirm.part.*1. *c.*1.*n.*61.D.Barboſ. *in rubr.ff.ſoluto matrim.p.*2.*num.*39.*cum ſeq.*Vndè data culpa in marito ſuperueniente morte vxoris, neque dos, neque dotis lucrum eidem coniugi competere poteſt.Roland.*conſ.*50.*n.*4.*vol.*1. Alex.*in l. ſi cùm dotem §.ſin autem,n.*10.*ff.ſoluto matr.* Socin. iun. *conſ.* 27. *in fin.lib.*1.Roland.*de lucro dotis q.*68. *n.* 8. eo enim ipſo quòd dos eſt reſtituenda ob diſſolutionem matrimonij poſt ſeparationem thori,omnia acceſſoria in conſequentiam,& dependentia à prima cauſa ſubſiſtere non poſſunt.Alexand.de Neuo *conſ.*18.*in* 2.*dub.* Dec. *reſp.*52.*n.*51.*lib.*1.Seraphin.*deciſ.*1308.*n.*2.Rot.*in auximana dotis* 17.*Iunij* 1619.coram R. P. D. meo Pirouano. 2

De iure verò noſtri Regni Luſitaniæ vbi de cõſuetudine celebratur contractus matrimonij per chartam medietatis,iuxta Ordin.Regiã *lib.*4.*tit.*46.*in princ.*illo ſeparato ex cauſa licita quoad thorum auctoritate Eccleſiæ pro dimidia parte diuidi debent omnia bona, itavt dimidia remaneat penes vnum,altera verò dimidia retineat ſibi alter,quia ratione mutuæ ſocietatis, quæ tacitè inter coniuges videtur cõtracta in illo Regno,prædicta pars bonorum diuertenti eſt acquiſita, quam per diuortium etiam ſua culpa factum nõ amittit,quia ex cauſa veluti oneroſa ad eum pertinet, ita poſt Palat.*in repet.rubr.huius tit.* §. 34.*n.* 10.tradit D. Barboſ.*d.p.*2.*rubr.n.*48.*&* 61.faciunt quæ ad hoc propoſitum reſoluunt Couar.*de ſponſal.p.*2.*c.*1.*n.*8. *ad finem,*Pinel.*in l.*2.*C.de bonis mat.p.*1.*n.*37.Gutier.*canon. lib.*1.*c.*24.*n.*14.Matienſ.*l.*5.*gloſſ.*9.*n.*1.*tit.*9.*lib.*5.*noua recopil.* 3

Verùm contra principalem textus concluſionem obiicitur ab aliquibus quò vbicunque matrimonium ex cauſa adulterij ſeparatur,ſit ſeparatio ex cauſa licita,cùm licitè poſſit coniux propter adulterium adulterum coniugem à ſua cohabitatione dimittere,iuxta text.*in c.dixit Dominus* 32.*q.*1.*c.Apoſtolus* 32. *quæſt.*7. *cum ſimilibus,*& tamen matrimonio ex cauſa adulterij ſeparato non eſt dos reſtituenda vxori.*c.plerumque,infra hoc tit.* 4

Quare facienda eſt differentia inter caſum in quo contingit ſeparatio culpa vxoris, & inter caſum in quo contingit culpa mariti, itavt in illo, in quo propter culpam mariti fuerit matrimonium iudicio Ec- 5

cleſiæ quoad thorum,& mutuam cohabitationem ſeparatum,ſit vxori tota dos reſtituenda, qui eſt caſus de quo loquitur text. *in præſenti*; in alio, verò vbi ſepartio fit culpa ipſius vxoris, veluti ob adulterium ab ea commiſſum,in quibus terminis loquitur *d. cap. plerumque*,tunc reſtitutio dotis ei facienda non eſt, & ita illa iura intelligunt,& conciliant Ripa *d.l.2.n.31.* Vincent.de Franch.*part.2.deciſ.244.num.3.* Palat. *vbi proximè*,D.Barboſ.*d.part.2.rubr.num.39.& ſeq.& in l. maritum 13.num.43.ff.ſoluto matrim.*Nam vbi matrimonium culpa vxoris auctoritate Eccleſiæ fuerit ſeparatum nec dotem,nec alimenta durante cauſa diuortij maritus vxori reſtituere,aut præſtare tenetur, Roland *conſ.59.num.2.lib.1.*Garc *de expenſis c.13. num. 5.* D.Barboſa *d.part.1.rubr.num.47. & in l.ſi ab hoſtibus,§ fin. num. 48. ff. ſoluto matrim.* Si tamen neque viri nec vxoris culpa diuortium contingit, & factum eſt ad tempus,vxori dos non eſt reſtituenda,nec procedit deciſio huius text.iuxta ea quæ tradunt Perez *l. 4 tit.4.lib.5.Ordin.*Lara *in l.ſi quis a liberis,§. ſi quis ex his n.7.ff.de liberis agnoſc.*ſi verò in perpetuum factum eſt,videntur tacitum pactum coniuges inire, vt quilibet eorum alteri reſtituat,quod ab eo accepit, vt per Segura *in d.§ ſed ſi fundum,n.38.*D.Barboſa *d. p.2. rubr.n.51.*

6 *Separata.*]Notatur ad hoc quòd vt dos per maritum reſtituatur vxori,neceſſarium eſt quòd mulier per ſententiam iudicis Eccleſiaſtici ab eo fuerit ſeparata, vt per Nouell.*de dote ſpeciali 11.n.7.*D. Barbol. *d.p.2. rubr.n.41.& ſeq.*

7 In gloſſ.1.Hæc gloſſa aſſerit text.*in præſenti* eſſe intelligendum de matrimonio putatiuo, quod detecto impedimento irritum iudicatur,vt per Abb. *hic n. 4.* Couar.*de ſpon. al.p.2.c.6.§.8.n.26.*Camp.*de dote 3. p. q.138* Tiraq.*l.vlt.connub.gl.8.n.260.*Valdeſ. *in addit. ad X. ad l.1.tit.de las ganancias,lib.3.fori n.9.pag.12.* Qui quidem intellectus licèt in ſe verus ſit, non conuenit litteræ eius text.cum ipſius generalitatem reſtringat,vt patet ex verbis ibi,*quilibet iuſta cauſa*, & ibi,*proprius viris*,quæ verba non de putatiuis viris,qui proprij viri non ſunt,ſed de veris coniugibus ſunt intelligenda.

8 In gloſ.*Totā* 2.ibi,*proprijs viris,quantū facere poteſt*, Notatur ad hoc quòd maritus habet priuilegium, vt ſi condemnetur ad reſtituendam dotem vxori, non debet in ſolidum in eius bonis fieri executio,ſed ſolùm quatenus facere poteſt,quod apertè probant text.*in l. maritum 13.ff.ſoluto matrim.l.patronus 17. l.non tantum 20.ff.de re iudic.cum ſimilibus*,reſoluunt Camp.*de dote p.2.q.238 cum ſeq.*D.Barboſa *in d.l.maritum.*Molin.*de*

9 *iuſtit.tract.2.diſp.442.num.5.* Quid autem ſignificent ea verba,*quòd maritus non conuematur vltra quam facere poteſt*,D.Barboſa *d l.maritum,num. 5. cum ſeqq. & n.100.*Moliu.*d.tract.2.diſp. 415.n.3. cum ſeqq. & num. 8.cum ſeq.*

10 In ead.gloſ.ibi,*etſi maritus*, &c.]Notatur ad hoc quòd huiuſmodi priuilegium non poteſt à marito renunciari, cùm enim ſit inductum ob illam eximiam reuerentiam,quæ maritis debetur, eſſet prædicta renunciatio contra bonos mores,vt ait text.*in l.alia, §. eleganter ff ſoluto matr.*vbi latè D.Barboſ.*à n.1.* Cou. *in c.quamuis,p.2.in princ.n.8.*Gom.*tom.2.var.c.11.n.53.* Lara *in l.ſi quis à liberis,§.ſed ſi filius,n.94.ff. de liberis agnoſc.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio ſoluto cogitur vir dotem reſtituere, & bona diuidere,quæ communiter eis euenerunt.*

2 *Matrimonio ſoluto vltra dotem eſt reſtituenda mulieri, dimidia pars bonorum,quæ conſtante matrimonio fuerunt acquiſita.*

3 *Societas vera,& propria,an ſit contracta de iure communi inter virum,& vxorem,quæſtio dubia.*

4 *Partem affirmatiuam,ac proinde inter coniuges attento iure communi lucra conſtante matrimonio acquiſita eſſe communicanda,qui Doctores teneant, referuntur.*

5 *Pars negatiua verior,& receptior.*

6 *Contrarijs partis affirmatiuæ reſpondetur.*

7 *Societas vera,& propria non contrahitur inter coniuges,etiam vbi adeſt conſuetudo,ſeu ſtatutum, vt inter coniuges ſimpliciter contrahentes bona omnia communicentur.*

8 *Renunciare poſſunt contrahentes matrimonium communicationi etiam inducta,& ſtantibus legibus,ſeu ſtatutis eam inducentibus.*

9 *Coniuges putatiui communicant bona inter ſe vigore ſtatutis huiuſmodi communicationem permittentis.*

10 *Pactum tempore contracti matrimonij,quod mulier non teneatur ſoluere debita mariti,etiam contracta conſtante matrimonio,valida eſt.*

CAP. Significauit. II.

Vrban. III.

COniuges quando ex licita cauſa ſolemniter ſeparantur, maritus cogitur cenſuris, niſi aliquid obſiſtat,reſtituere dotem, & partem rerum communium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect.Zabar. Ioan.Andr.Hoſt.Butr. Anch.Panorm. Præpoſ.Alexand.de Neuo,Caniſ.Cuiac.Viuian.*in rationali lib.4.iur. Pontiſ.pag.112.*Alagona *in cōpend. iuris Canon.pag.558.*remiſſiuè Ximen.*in concord. p.1. & 2.* refertur ab Anton.Auguſt.*collect.2.Decret.lib.4.tit. 21.c.3.* 1

Collige ex text. ſoluto matrimonio vltra dotem 2 eſſe mulieri reſtituendam dimidiam partem bonorum quæ conſtante matrimonio fuerunt acquiſita, idque ratione tacitæ ſocietatis inductæ inter coniuges, per quam omnia lucra eo tempore aquiſita inter eos generaliter communicantur,de quo vide Palat. *in repet. rubr.huius tit.§.61.in princ.* Montalu.*l.1.tit.5.lib. 3.fori*, Caſſan.*in conſuet.Burgun.rubr.4.§.2.n.5.*Mud. *in rubr. ff.pro ſocio,in fin.*Cou.*de ſponſ.p.2.c.7.§.1.n.5. & lib. 3. var.c.19.n.2* Gom.*l.50.Tauri,n.69.* Spin. *in ſpecul. teſtam.gloſſ.18.n.4.in fin.& n.5.*Garc.*de coniugali acqueſtu,n.30.*Gam. *Luſit.deciſ.314.n.1.& 5.*Valaſc.*conſult. 103.n.1.& 2.de partition.c.3.n.4.*Cabed. *Luſit.deciſ.150. n.4.p.1.*

Quæſtio eſt maximè controuerſa vtrùm attento 3 iure communi inter virum, & vxorem ſit contracta vera, & propria ſocietas, per quam lucra conſtante matrimonio quæſita adinuicem inter eos communicentur?in qua quæſtione pro affirmatiua parte facit 4 text.*in præſenti*,deinde text.*in c.cùm ſocietas 27. qu. 2.* quorum iurium auctoritate hanc partem,immo inter coniuges attento iure communi lucra conſtante matrimonio quæſita eſſe communicanda, & dari inter eoſdem contractum ſocietatis,tenent Palat.*d.§.61.in princ.& §.95. n.11.*Caſſan.*d.§.2. n. 1.* Ludou. Gomez *in §.actionum,n.12.Inſtit.de actio.*Didac.Seg.*in tractat. parno,de bonis lucrandis conſtante matrim.n.27. & in l. vnum ex familia,§.ſed ſi fundum,n.34.ff.de leg.2.*Gam. *d.deciſ.314.n.4.*& alij citati *ſup.*in principali tex.concluſione.

Verùm contraria ſententia verior eſt,& receptior, 5 quæ docet non dari veram nec propriam ſocietatem,

attento

attento iure communi tam Canonico, quàm Ciuili inter coniuges, nec bona, ſeu lucra conſtante matrimonio quæſita inter eos communicari, quia nullibi in terminis iuri communis huiuſmodi communicatio bonorum in vim ſocietatis inducta repetitur inter coniuges: quare ita tenent Duaren. in rubr.ſol.matrimon.tit.de nupt. Cou.d.c.7.§.1. n.5. & lib.3. variar. c.19.num.5 Tell.l.16.Tauri, n.11.& 13. Pirrh. in conſuetud. Aurelian. de ſociet. inter vir.& vxor. c.1. num.1. Pech in tract. de teſtam.coniug. lib.2. c.1. num.1.& 2. Matienſ. l.2.gloſſ.1.n.1.tit.9. lib.6. nouæ recop. Gutier. pract.lib.2.quæſt. 118.num.5.& 6.Ioan.Garc.de expenſ. c.13.num.14. & d.tract. de coniugali acqueſtu num. 30. & ſeq. Valaſc.dec.5.n.4.cum ſeqq.& conſult.103.à princ. D.Barboſa p.2 rubr.ff.ſol matrim.n.47.ad finem,& in l.1.p.1.n.33.& ſeq.& part.4. num.99. cum ſeqq. & in l. diuortio, § ob donationes, num 1.ff.eod.latè & eleganter Franc.Molin. de ritu nupt. lib.2. quæſt.65. noue Ioan. Frideric. Solis in tractat. de bonis conſtante matrimon. acquiſit.q.8.

6 Quare ſententia retenta non obſtat text. in præſenti, dum iubet fieri diuiſionem eorum, quæ conſtante matrimonio ſunt acquiſita, quia omiſſa reſponſione illorum, qui dicunt text. procedere de conſuetudine illius loci omiſſa etiam aliorum reſponſione, quòd ſcilicet ſocietas expreſſe contracta fuerat per coniuges, quod ex illo nullo modo colligitur, planiùs intelligitur, vt procedat in bonis, quæ coniugibus communiter obuenerunt, vel quia conſtante matrimonio mariti, & vxoris fuerunt donata, aut alio modo relicta, ſeu quia ex vtriuſque pecunia vtriuſque nomine empta ſunt; qui intellectus litteræ text. plurimum cõuenit, non enim dicit dari hic ſocietatem, & actionem pro ſocio competere, ſed iubet diuiſionem bonorum fieri, quæ etiam abſque ſocietate per competentem actionem in rebus communibus à iure conceditur, iuxta l.vt ſit, ff.pro ſocio, §.item, ſi inter. Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contract. quem intellectum ſequũtur gloſſ. vlt. in præſenti. & Abb. n.3. Couar. Ioan. Garc. D.Barboſa, & Valaſc. dictis locis. Minus obſtat text. in d.c. cùm ſocietas, & alij ſimiles, in quibus coniuges ſocij appellantur, quia non intelliguntur de ſocietate communicatiua bonorum, prout ſunt ciuiles ſocietates, ſed de communicatione, & conſortio omnis vitæ, & de communicatione diuini, & humani iuris, vt ſatis explicuit Iuriſconſ. in l.1.ff.de ritu nuptiarum, & de hac communicatione intelligitur illud Geneſeos, mulier quam dediſti mihi ſociam, &c.

7 Ampliabis, vt nec etiam ſtante lege; vel conſuetudine ſecundùm quam inter coniuges ſimpliciter matrimonium contrahentes bona omnia communicantur, prout in regno Portugaliæ iuxta Ordinat. Regiam lib.4. tit.46. adhuc enim inter coniuges vera, & propria ſocietas non contrahitur, vt tenent Garc. & D. Barboſa locis citatis, D. Marta in votis nouiſſimarum deciſ. voto 53. num.14. Et inſuper ſunt huiuſmodi leges municipales, aut ſtatuta iuris communis correctoria, ac per conſequens ſtrictè intelligenda, vt docent Burg. de Pace q.8. n.24. Gutier. d.q.118.num.6. ad fin. Matienſ.d. gloſſ.1.n.77. Franc.Molin. d.q.66.

8 n.13.& ſtantibus huiuſmodi legibus, ſeu ſtatutis poſſunt coniuges declarare, ne huic communicationi ſit locus, immò & inductæ renuntiare, vt tenent Perez tit.4.lib.5. Ordinam.pag.169 Mench. vſufreq. lib.1.c.13. n.6. Chald. Percira in l.ſi curatorem, verbo ſua facilitate, n.7 D. Barboſa in l.ſi conſtante, in princ. n.133.& in l.ſi ab hoſtibus, § fin. num.59.ff. ſol. matrimon. Rebell. de oblig. iuſtit.p.2.lib.6. q.1.n.4. Gam.deciſ.366.n.4.Burg. de Pace q.9.n.9.Pinel. in l.1.p.1.n.36.C. de bonis mater. Franc.Molin. d.q.65.à n.1.

Quem loco viri ſtinebat.] Notatur ad hoc quòd ſtante conſuetudine, pacto, ſeu lege, per quam non ſolùm lucra conſtante matrimonio quæſita, ſed reliqua bona inter coniuges communicantur, & ſoluto matrimonio æqualiter diuiduntur, idem etiam obſeruandum eſt inter coniuges putatiuos, ita vt omnia circa veros coniuges ſtatuta locum habeant in putatiuis, ita Palat. in repet. rubr. huius 1.1.§.36.n.2. Gom.l.51. Tauri, n.37. verſ. extende ſecundò, ad fin.& n.77. Cou de ſponſal.p.2.c.7.§.1. n.7. Tiraq. per leges connub. gloſſ.8. num. 270. Matienſ.l.2.gloſſ.1.à n.4.tit.9.lib.5. nouæ recop. D. Barboſ. in d.§.fin.n.12.verſ. ex qua infertur, & n.13. Azeued. d.l.5.num.4 Ioan.Garc. de coniugali acqueſtu à n.259. Ioan. Frider. Solis d.tract.quæſt.19. Stephan. Gratian. diſcep. forenſ.c.120.n.76. cum ſeqq. Rebello de obligat. iuſtit.p.2.lib.6.q.1.n.19. latè Frãciſc. Molin. d.lib.3.q.66. à princ. vbi n.9. hoc verum intelligit quando coniuges contraxerunt in facie Eccleſiæ, & hodierno iure cum ſolemnitatibus requiſitis à ſacro Concil. Trid. ſeſſ.24. de reform. matrim. c.1. 9

In gloſſ. *Non eſt.* Notatur ad hoc quod valet pactum tempore contracti matrimonij quòd mulier non teneatur ſoluere debita mariti etiam contracta conſtante matrimonio, vt per Matienſ. d.l.2.gloſſ.1.n.58. Perez tit.4.lib.5.Ordin.pag.169. D. Barboſ. in l.1.ff. ſoluto matrim.p.3.n.65. vbi addit procedere etiam quamuis conſtante matrimonio huiuſmodi pactum celebretur, & citat Boër. deciſ.244.n.2. 10

SVMMARIVM.

1 *Delegatus ad cauſam matrimonij, ſi ferat ſententiam diuortij ſuper reſtitutione dotis, poteſt pronuntiare, & num.2.*

3 *Intellectus ad hunc text. præſtatur.*

4 *Condictio ob cauſam, vel ſine cauſa datur, pro dote putatiua repetenda.*

5 *Maritus putatiuus non habet dilationem ad ſolutionẽ dotis putatiuæ.*

Cap. De prudentia. III.

Clem. III.

IVdex delegatus ſi ob impedimentum dirimens ferat ſententiam pro diuortio, debet etiam ſententiare pro tota dote reſtituenda ſecundùm ius Canonicum, quia qui cognoſcit de principali, debet cognoſcere de acceſſorio, & incidenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabatell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panormitan. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontiſ. pag.123. Alagona in compendio iuris Canon.pag.605. remiſſiuè Ximen. in concord. p.1.& 2. refertur ab Anton. Auguſt. collect.2. Decret. tit. de dote poſt diuortium reſtituenda c.1. 1

Hanc eandem cõcl. ex hoc text. deſumunt Hippol. ſing.589. Mant. lib.1. dialog.42. Gerard. ſing.88. Anton. Gom.l.50. Tauri, n.53. Nouel. de dote part.9. priuil.56. Azeued.l.10.num.44. & ſeq. tit.1.lib.4. nouæ recop. Molina de iuſtit.tract.2.diſp.443. alt. Molin. de primog. lib.2.c.15.num.79. Gutier. pract.lib.1.q.44.n.6. cum ſeq. & lib.3.q.29.n.18. Cabed. l.uſit.deciſ.125.num.3.p.1. Sed videndum eſt quare iudex qui cognoſcit de validitate matrimonij, poſſit ſuper reſtitutione dotis pronuntiare, contra deciſionem text. in cap. cauſam, quæſ.7. ſup. qui filij ſint legit. vbi deciditur Iudicem eccleſiaſticum, qui virtute reſcripti Apoſt. principaliter de cauſa legitimitatis cognoſcit, teneri relinquere Regi, ſeu 2

poteſtati

poteſtati ſeculari iudicium ſuper poſſeſſione terrarum, idem probat text. *in c.tuam,ſup.de ordine cognit.* & iuuat ratio *l.1.C.de ordine iudic.*

3 Quare communis exiſtimat ideo delegatum ad cauſam matrimonij potuiſſe in præſenti ſuper reſtitutione dotis pronuntiare, quia cauſa dotis etiam principaliter mota eſt mixti fori, & bene poterat præueniendo ſecularem, de ea cognoſcere, & ſuper ea pronũtiare. Ita Innoc. Imol. Abb. & alij *hic*, Aufrer. *de poteſtate Eccleſia ſuper laicos fallent.* 27. Gom. *in c. oleim. n. 22. iudic. in* 6. Ripa *in l. 1. n. 48 ff. ſolute matrim.* Bald. Nouell. *de dote p. 9. priuileg.* 16. Perez *l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordinam.* Soar. de Pace *in pract. com. 2. pro Iud. 2. n.* 21. Sed hic intellectus conuincitur ex littera huius text. ibi, *vos qui de matrimonio principaliter cognouiſtis. de dote, quæ eſt cauſa incid:s, acceſſoriè cognoſcere valuiſtis.* ergo eccleſiaſticus iudex non alia ratione quàm incidentiæ de dote cognooit, vt meliùs aduertunt gloſſ. *hic, verbo acceſſoriè*, Molin. *d. c. 15. n. ?6.* Palat. *in repet. cap. per veſtras notab.* 2. D. Barboſ. *in l. 1. p. 1. n. 46. ff. ſolute matrim.* ea ſcilicet ratione, quia cauſa dotis eſt adeò coniuncta & coonexa matrimonio, cùm illa ſine hoc conſtate non poſſit, *l. 3. ff. de iure dotium*, iudex Eccleſiaſticus iudicando matrimonium non valoiſſe meritò, & conſequentet debet iudicare dotem reſtituendam; quæ neceſſaria dependentia non reperitur in hæreditate, longè minus in reſtitutione terrarum, de qua *in d. cap. cauſam quæ*, vide latiùs ſuper Intellectum huius text. quę diximus *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 84. n.* 30. faciũt quę Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 8 n.* 15.

Amplia locum habere huius text. concluſionem non ſolum quaodo plenariè, ſed etiam quando ſummariè proceditur, quia etiam tunc iodex Eccleſiaſticus de cauſa principali ſummarie cognoſcens ſuper temporali incidentur moto rectè prononciabit; cuius contrarium dicendum erit in laico, qui nec Incidenter in cauſis ſummatiis quoad eccleſiaſtica negotia ſe poteſt intromittere, vt poſt Ioan And reſoluit Dec *in cap. 2. n. 24 de iudic* dicèt Rip. *ibid. n.* 13. Menoch. *remed. 3. retin. n.* 336. & Gut. *lib. 1. canon. c. 34. n.* 46. ſecurè exiſtimet poſſe laicũ iudicem cognoſcere de cauſis eccleſiaſticis incidenter, vnde inferunt poſſe in caoſa poſſeſſoria, quæ ſummaria eſt, incidenter cognoſcere, quod tamen falſum puto ex his, quæ tradont Dec. *vbi ſupr.* Couar. *practic. . 33. n.* 1. Valaſc. *conſ. 91. n.* 9.

4 In gloſſ. *Repetebat.* ibi, *& ſic agit conductione ſine cauſa.* Notatur ad hoc quòd pro dote putatiua repetenda datur condictio ob cauſam, vel ſine cauſa, vt per Cnu. *de ſponſ. p. 1. cap. 6. §. 8. n.* 23. Tiraq. *de iure maritis gloſſ. 8. num. 142. & n.* 254. reſoluit quòd actio quæ datur pro dote putatiua atque preuilegiata eſt, atque ea, quæ ve-
5 ræ vxori datur, & *num.* 266. tenet quòd maritus putatiuus non habet dilationem ad ſolutionem dotis putatiuæ.

6 In ead. gloſſ. ibi, *mobilia vſque ad annum.* Hæc gloſſa communiter reprobatur ſecundùm Cou. *d. §. 8. n.* 14.

SVMMARIVM.

2 *Dotem amittit mulier propter adulterium à viro ſeparata, & n.* 1.

3 *Donationem propter nuptias, ſeu lucrum dotis ex pacto prouenions amittit mulier propter adulterium.*

4 *Bona paraphernalia propter adulterium amittit vxor.*

5 *Doctores referuntur de bonis paraphernalibus multa tradentes.*

6 *Dotem perdit propter adulterium etiam vxor putatiua.*

7 *Dotis amiſſionem propter adulterium tacitè remiſiſſe cenſetur vir poſt illud commiſſum ſi ſciens cum vxore ſe reconciliauerit.*

8 *Reconciliata vxor non dicitur, quæ habitat cum viro adultero, & patitur ab illo cognoſci, ſi non habet certitudinem adulterij à viro commiſſi.*

9 *Dotem, & donationem propter nuptias recuperat vxor, ſi maritus commiſerit adulterium.*

10 *Vxor poteſt agere ad ſeparationem thori, & ad reſtitutionem dotis, quando maritus habet concubinam.*

11 *Dotem perdit vxor propter oſculum luxurioſum, vel amplexum inhoneſtum.*

12 *Vxor propter adulterium dotem amittit, non ipſo iure, ſed per ſententiam.*

13 *Dotem amittit vxor propter adulterium, quando propria voluntate, putà virum timens ab eius domo receſſerit.*

14 *Maritus poſtquam ſemel adulteram vxorem admiſit, & reconciliauit, non poteſt eandem accuſare de eodem crimine.*

15 *Reconciliatus coniux, ſi in adulterium relabatur, poteſt de illo accuſari.*

16 *Dotem, & donationem propter nuptias, propter adulterium commiſſum amittit mulier, etiamſi poſt latam ſententiam ſuper adulterium ipſa probet conſanguinitatem, vel affinitatem.*

Cap. Plerumque. IV.

MVlier quæ cauſa fornicationis iudicio Eccleſiæ, 1
vel propria autoritate à viro receſſit, nec reconciliauit, non poteſt repetere dotem, vel dotalitia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Cened. *collect.* 154. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag.* 123. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 602. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decret. ſub tit. de dote poſt diuort. reſtit. lib. 4. cap.* 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Couar. 2
de ſponſal. p. 2. c. 7. §. 5. n. 13. & §. 6. ex n. 1. Viu. *tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 7. n. 4. pag.* 467. & Bellacomb. *n. 3. pag.* 470. Boer. *deciſ. 138 ex n.* 1. Ioan. Martin. de Olano *in antinom. lit. A, n.* 64. Anton. Scap. *de iure non ſcripto, lib. 1. c. 50. ex n.* 13. Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ. 8. n* 138. *& l. 1. connub. n. 44. in fin. ver. ſed & hinc fit.* Tiraq. *ad leges connub. gloſſ. 8. n.* 238. Com. *l. 80. Tauri, num.* 47. Clar *§. adulterium. n. 12. verſ. alia quoque eſt pœna, & n. 13. verſ. & ſcias.* Cantera *in ſuis quæſt. criminal. lib. vlt. cap. 4. ſub tit. de adulteriis.* Coſta *in c. ſi pater. 1. part. verbo legauit, n.* 46. Menoch. *de arbitr. caſu 287. n. 12. cũ ſeqq & caſu 489. n. 44. & conſ. 314. n. 17. verſ. his tamen,* Palat. *in repet. huius rubr. §. 20. in princ.* Gam. *deciſ.* 234. vbi Flores *in addit. & deciſ.* 136. Vincent. de Franch. *deciſ* 184. *n.* 1. Azeued. *l. 1. cum ſeqq. tit. 2. lib. 8. nouæ recop.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 36. c. 6. n.* 14. Surd. *de alim. tit. 7. q. 16. n. 10. cum ſeqq.* Molina *de iuſtit. tom. 4. tr. 3. diſ. 90. n.* 2. D. Barboſa *in l. 2. à princ. nu. 53. cum ſeqq. ff. ſolut. matr.* Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 67. n.* 2. Bellet. *diſquiſit. clerie. p. 1. tit. de fauore clericorũ reali, §. 4 n.* 71. Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 8. n.* 2. Valaſc. *conſ.* 169. Cabedo *p. 1. Luſitan. deciſ. 124. & 125.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 142. n. 1. cum ſeqq.*

Verùm autem dos vxoris adulteræ applicetur marito vbi mulier habuerit filios, vel primi. vel ſecundi matrimonij; vide Couar. *d. §. 6. num. 4. verſic. ceterùm,* Auendan. *reſp. 14. ex n.* 1. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rubr. 4 §. 6. verbo, & fera tenue, num.* 26. & *rubr. 6. §. 1. ex num.* 8. Palat. *in repet. huius tit. §. 20. num. 1. verſ. intelligo tamen,* Boer. *d. deciſ.* 318 *n.* 5. Baëç. *de inope debitore, c. 1. num.* 68.

num.68. Et quid ſi talis adultera habeat patrem, an in
eius præiudicium maritus lucretur dotem? vide Caſ-
ſan.d.§.6.verſ.& ſera tenue, ex num.20. Boër. d.deciſ.
338.ex num.5. Caballin.milleloq.527.
3 Amplia primò huius text. deciſionem in donatione
propter nuptias, ſeu lucro dotis ex pacto proueniente,
vt per Palat.in repet huius rub.§.20. n.1. verſ. ſic etiam
vxor. Clar. §.adulterium n.12. verſ. alia quoque. Viu.
tom.1.comm.opin.lib.9.tit.7.n.3. verſ. qua profectò, pag.
467.col.1. D.Barboſ. l.2. in princ p.1.n.54.& 98. verſ.
item vt ipſa amittat dotem, Sanch.d.lib.10.diſp.8.n.21.
Perez l.1.gloſſ.tres bienes tit.1.lib.5.Ordinam.pag.21.
Surd.de alimentis tit.7.quaſt.16.num.30.
4 Secundò amplia in bonis paraphernalibus, vt per
gloſſ.hic verbo dotalium.in fin & per Cou.de ſponſ.p.2.
cap.7.§.6.n.2. Antont.Gom.l.80.Tauri.n.47. verſ. cum
etiam imponatur, Clar.§.adulteriũ.n.15.verſ.adde quod,
Cott.in memorab.verbo mulier propter adulterium pag.
594.Surd.d.q.16.n 28. Perez l.2.tit.15.lib.8.Ord.pag.
290. Farin. d. q.142.n.3. Contrarium tamen tuentur
Menoch.de arbitr.caſu 418.in addit n.5.& conſ 1.n.72
& conſ.56.n.4.cum ſeqq Cãcer.var.reſol.lib.1.c.9.n.69.
& 78.Franc.Molin.de ritu nupt.lib.3.q.67.n.5.D.Bar-
boſ.in d.l 2.n.54.& ſeq.Sanch.d.diſp.8.n 10. vbi dicit
etiam attento iure Regni Caſtellæ bona paraphernа-
5 lia & reliqua vxoris adulteræ adiudicari viro. De bo-
nis paraphernalibus multa tradunt, Viuian.tom.1.com-
mun.opinion.lib.5.tit.7.n.48.pag.724. Menoch. de pre-
ſumpt. lib.3.q.8. Chald. Pereira de extinct. emphyteut.
cap.11.num.15.& 16.Bernard.Græuæ.ad pract.Cameræ
Imper.lib.1.concl.133.& lib.2.concl.78.
6 Tertiò amplia in vxore putatiua, quando ſcilicet
matrimonium eſt nullum propter aliquod impedi-
mentum affinitatis, ſeu conſanguinitatis, & tunc,
etiam quòd matrimonium non adſit, vxor propter
adulterium dotem perdit, & viro applicatur, vt per
gloſſ.hic, Cou.d.cap.7.§.6.n.1.Clar.§ adulterium, n.14.
verſ.ſed quid ſi aliquis, Lancel.Gallia in conſuet. Alex.
in gloſſ.maritus,q.1.n.13. Crauet. conſ.105.n.36.& de
antiq.tempor.p.4.§.videamus.ex n.11. Anton.Gom.l.80
Tauri,n.48.verſ.ſecundò infertur. Viu.d.tom.2 commun.
opin. lib.9. tit.7.n.3.verſ.ſed ipſa concluſio.Gam. deciſ.
89.Gieron.de Laurent. Auenion.deciſ.145.n.15. Surd.
de alimentis tit.7.q.16.n.22.Farin.d.q.142.n.16. D.Bar-
boſ.d.l.2.p.1.n.93.cum ſeqq.remiſſiuè Cened.d.collect.
154.n.4. Quid autem ſi matrimonium non teneat an
mulier adultera amittat dotem? vide Guid. Pap. ſing.
568.nota pactum,n.8. Clar.d.§.adulterium. n.14. Ant.
Gom.l.80. Tauri, n.48. Anton. Queſada diuerſ. quaſt.
cap.18. verſ.in qua parte.
7 Nec reconciliata poſtea, &c. Notatur ad hoc (ſumpto
argumento à contrario ſenſu) quòd quando vir poſt
commiſſum ab vxore adulterium, illud ſciens tacuit,
vxorem in domo retinuit, cum ea ſe reconciliauit, &
commiſcuit, actionem quam habebat ad ſeparationem
thori, & dotis amiſſionem tacitè remiſiſſe cenſetur,
vt per Viu. d. tom.2. commun. opin.l.9.tit.8.n.3.verſ.ſe-
cundò,pag.467. Surd.de alimentis tit.7.q.16.n.75.& n.
102.cum ſeq.Bajard.ad Clar.§.adulterium.n.116. Bellet.
d.§.4.n.82.Sanch.d.lib.10.diſp.8.n.21. Farin.d.q.142.n.
68.cum ſeqq.vbi n.69. ampliat etiam quòd reconcilia-
tio fuerit ſequuta poſt cœptum iudicium ſemper amiſ-
ſione dotis, immò etiam poſt ſententiam, & n.74. etiã
ampliat, vt non ſolùm domi retinens adulteram vxo-
rem cenſeatur illi remiſiſſe actionem & accuſationẽ,
quam habebat pro commiſſo adulterio, ſed etiam poſ-
8 ſit dici eiuſdem vxoris leno. Non dicitur tamen recõ-
ciliata vxor, quæ habitat cum viro, & patitur ſe ab eo
cognoſci, ſi eadem non habet certitudinem adulterij
à viro commiſſi, quia habita ſcientia adulterij per ma-
ritum commiſſi agere poterit ad ſeparationem; vt de-
ciſum fuit in vna Romana ſeparationis thori 21. Iunij
1606. Coram Iuſto, & in alia Beneuen. ſeparationis pa-
riter thori 26. Iunij 1606. Neque vbi agitur de remit-
tenda dicta iniuria, ſufficit ſcientia deducta ex conie-
cturis & præſumptionibus, ſed debet eſſe plena & cõ-
cludens, Mohed.deciſ.4.de probat.Put.deciſ.147.lib.1.
Mulier.] Ita etiam & è contra ſi maritus commiſe- 9
rit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur do-
nationem propter nuptias, vt per Rojas ſing. 214.in
fin.verſ.quod ſi maritus, Philip.Dec.in l. ſemper in con-
tractibus, ex n.7. ff. de regul.iuris, Roland.conſ.50.ex
n.4.vol.1. Burſat.conſ.220.n.20. Rimin.conſ.395.n.4.
Bajard.ad Clar.§.adulterium n.103.Petr.Greg.ſyntagm.
iur. lib.36.c.6.n.14. Surd.de alimentis tit.7.q.16.n.30.
Sanch. d. lib.10.diſp.8.n.21. D.Barboſ. d.l.2. in princ.
p.3.n.56.verſ.Vnde licet.Farin.d.q.141.à n.35. cum ſeq.
Vinc. de Franch.deciſ.244.n.3.p.2.Theſaur.deciſ.130.
n.4. Bellet. diſquiſit.cleric.p.1. tit.de fauore clericorum
reali,§.4.n.74.vbi num.75.reſoluit quòd poteſt ad re-
ſtitutionem dotis agere, & n.76.cum Caſtr. conſ.128.
& 328.ac Cuman.conſ.175. tenet poſſe eandem vxo- 10
rem agere ad ſeparationem thori, & ad reſtitutionem
dotis quando maritus tenet concubinam.
Fornicata.] Vel propter oſculum luxurioſum, vel am- 11
plexum inhoneſtum, aut ſi patiatur ſibi mamillas tan-
gi à viro, vt per Surd. d.q.16.n.32.cum.ſeqq. & plures
refert Doctores Cened.d.collect.154.n.5. qui latiſſimè
agunt de pœna oſculi impudici, vel tactus mamillarũ.
Iudicio Eccleſia.] Notatur ad hoc quòd propter adul- 12
terium vxor dotem amittit non ipſo iure, ſed per ſen-
tentiam, vt per Cou.de ſponſal.p.2.c.7.§.6.n.2.Sanch.d.
lib.10.diſp.8.n.13.Farin.d.q.142.n.66.Et ante illã non
tenetur conſtituere marito in conſcientia, ex Ludou.
Meſſia in tract.taxa pan.is concl.6.n.63.vbi ſubdit quòd
ſimiliter maritus, qui adulterium commiſit, in Con-
ſcientia non compellitur vxori reddere dotem, quam
ipſe propter adulterium vxoris ſuæ conſequutus fuit.
Aut propria voluntate.] Notatur ad hoc quòd pro- 13
pter adulterium vxor dotem amittit quando propria
voluntate & abſque alia iuſta cauſa, puta virum ti-
mens, ab eius domu receſſerit, vt per Sanch.d.diſp.8.
n.13.verſ.ſed hinc Farin.d.q.142. n.28. vbi n.29. ſecus
dicit ſi à domo viri recedit non propter fornicationem,
quia tunc dotem non amittit. Vide Tiraq. in l.1. con-
nub. n.24. verſ. quum & ſi vir, & Palat. in repet. huius
rubr. §. 20.n.4. reſoluunt quòd maritus non lucratur
dotem quando ipſe atrociùs vxorem verbararet; ob
idque vxor aufugiat, & adulterium committat, tunc
enim aiunt, nec accuſare, nec conſequi poterit dotem
maritus, quicquid dicat Corduba de Lara in l. ſi quis à
liberis,§.ſi quis ex his,num.210.ff.de liber agnoſc.
In gloſ. Nec reconciliatam.ibi, poſtea illam, &c. No- 14
tatur ad hoc quòd poſteaquam vir ſemel adulteram
admiſit, & reconciliauit, non poteſt eandem accuſare
de eodem crimine, vide Gam. Luſitania deciſ.235.n.6.
& deciſ.273.Surd.de aliment.tit.7.q.16.n.102.& 103.
D.Barboſ.in l.2.in princ.p.1.n.101.& 104.ff.ſoluto ma-
trim.Cened.ad Decretal.collect.137.num.1.
In ead. gloſſ. ibi, niſi poſtea fornicetur. Notatur ad 15
hoc quòd ſi reconciliatione facta coniux ille recon-
ciliatus in adulterium relabatur, poteſt non obſtante
priori illa reconciliatione de nouo eo adulterio illum
accuſari, & ratione illius celebrari diuortium, vt per
Palat.in repet.c.in princ.§.9.n.18.Cou.de ſponſ.p.2.c.7.
§.6.n.7.Angles in floribus theolog.1.p.de matrim.q.9.de
diuortio art.1.diffic.2.concl.6.Greg.l.8.verbo en ante tit.
17.p.7.Fr.Emman.tom.1.ſum.c.240.n.3. Surd.d.q.16.
num.103.Azeued.l.2.num.12.tit.10.lib.8. noua recopil.
Henriq.in ſumm. lib.11. cap.17. num.5. D.Barboſa d.
l.2.

*l.2.part.2.in princ.num.*104.Sanch.*d.diſp.*5.*num.*10.

In gloſ.*Repetere*,fin.ibi,*demum probatur conſanguinitas inter eos*,&c.]Notatur ad hoc,quòd propter adulterium commiſſum perdit mulier dotem, & donationem propter nuptias, etiamſi poſt latam ſententiam ſuper adulterio ipſa probet conſanguinitatem,vel affinitatem inter eos extare,& pronuncietur exinde nullum matrimonium,vt per Guid.Papæ *ſing.*568. *verſ. vnde dubitatur*.Bellet.*d.*§.4.*n.*72.

16 Aduertendum eſt pro intellectu iurium de dote diſponentium quòd dos promiſſa venit ſub nomine dotis,& verè,& propriè dos dicitur. Achil. *deciſ.*13.*n.*2. *de conſtit.*Steph.Grat.*diſcept.forenſ.c.*666.*n.* 22. Rot. *deciſ.*248.*n.*6.*p.*4.*diuerſ.*& *in Senogallien.dotis* 23 *Ianuary* 1608.coram Card.Pamphilio iun. plures refert ego ipſe *de appell. verbor. vtriuſque iuris ſignif.appell.* 83.*v.*2.Vnde ſtatutum de lucro dotis habet locum etiã in dote promiſſa,licet non tradita, vt per Menoch.*de præſ.lib.*6.*præſ.*1.*n.*21.Gaſp.Anton.Theſau.*quæſ.forenſ. lib.*2.*q.*75.Adrian.Negulant *quæſt.forenſ.q.*443.*n* 9.*cũ ſeq.*Steph.Grat.*d.c.*666.*n.*22.Rot.apud Achil.*deciſ.*13. & coram Gregor.XV.*deciſ.*5.*n.*1.*&* *deciſ.*204.*n.*20.*& p.*4.*diuerſ.deciſ.*248.*n.*11 *& in Aſculan.dotis* 29. *May* 1596.coram Giptiu,& *in Ariminen.legati* 20. *Decẽbr.* 1596.coram Litta,quod procedit, etiamſi ſtatutum dicat quòd dos remaneat apud virum, Rot. *d. deciſ.* 248.*n.*11.*p.*4 *diuerſ.*immò etiamſi ſtatutum loquatur tacitè,vel expreſsè de dote data,Menoch. *d. præſ.*1.*n.* 21.*ad fin.*Rot.*in Aſculana dotis* 9.*Mortij* 1605.coram Card.Sactato.

SVMMARIVM.

1 *Mulier per officium iudicis cogitur donata ſibi à viro propter nuptias pro conſeruatione illicitè matrimonij relaxare,ſi talis donatio præſtet impedimentum diſſolutioni talis matrimonij.*

2 *Maritus vltra arrhas vxorem dotare poteſt.*

3 *Dos,& donatio propter nuptias pari paſſu ambulant,& æqualem continent fauorem,exceptis caſibus à iure expreſſis.*

4 *Arrhæ in Hiſpania cedunt lucro vxoris.*

5 *Argumentum de donationibus propter nuptias ad arrhas Hiſpaniæ non ſubſiſtit.*

6 *Nuptiæ inceſtæ non contrahuntur ex ſolis ſponſalibus inter conſanguineos,& affines non ſecuta copula carnali.*

Cap. Et ſi neceſſe ſit. V.

Clemens. III.

1 DOnata à marito propter nuptias cum pactu quòd ſi contingat ſeparatio, remaneant pro vxore, ſi deinde matrimonium reperitur nullum ob conſanguinitatem,& donata cauſant difficiliorem ſeparationem,ſunt reſtituenda viro,quæ donauit,quia hæc non ob turpem,ſed ob nullam cauſam fuerunt donata,nec ſunt dos,nec donatio propter nuptias cùm matrimonium ſit nullum. Colligunt ex Ordin.(Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan.Andr.Hoſtienſ.Butr. Anchar.Panorm.Præpoſ.Alex.de Neuo,Caniſ.Cuiac. Vitian. *in rationib lib.* 4. *iuris Pontificij*, *pag.* 124. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 603. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. refertur ab Anton. Aug.*collect.*2.*Decretal.lib.*4 *ſub tit.de dote poſt diuort. reſtit.c.*2.

2 Caſum huius Decretalis refert Franc.de Rades, y Andrada *en la chronica de las tres ordenes y cauallerias tit.de la de Santiago,c.*12.*verſ.El Rey de Caſtilla fol.*21. aliqua tangit Valdeſ.ad Xuar *ad l.*1.*tit.de las arrhas*,§. *nota primo,pag.*26.vbi tenet quòd maritus,vltra arrhas poteſt dotare vxorem,ſic intelligens hunc text. loqui in vera dote,quia Rex Alphonſus IX.vxorem habuit Berengariam filiam Regis Alphonſi VIII.Caſtellæ el coniunctæ in quarto cõſanguinitatis gradu,& dos data eſt à Rege Legionenſi Alphonſo IX in pignus,& ſecuritatem matrimonij,& dicit Valaſc.*conſult.*4.*n.*3. illud quod *ſuprà* dictũ eſt de marito,quòd poteſt conſtituere dotem vxori ex propria ſubſtantia, eſſe limitandum quando illa donatio,& dotis conſtitutio fieret ante contractum matrimonij,ſecus ſi poſt,vel ſi effectus eius conferretur in tempus matrimonij.

In tribus difficilis reputatur hic text. Primo in eo quòd vir vxori dotem dediſſet,cùm vxor viro dotem, vir autem donationem propter nuptias vxori conſtituat?Secundò quare pactum inter Regem Legionenſem,& filiam Regis Caſtellæ factum de dote lucranda,ſi eam aliqua occaſione relinqueret,non ſit obſeruandum?Tertiò quomodo dos,& donationes contrahentium inceſtas nuptias per eoſdem ſoluto matrimonio repetantur,non verò fiſco adiudicentur?

Quod attinet ad primum *gloſſ.*1.*hic*, oppreſſa difficultate exponit verbum,*dotem*,ideſt,donationẽ propter nuptias,quam tamen expoſitionem DD.communiter reprobant per alia text.verba inferiùs poſita, & ideo nec dos,nec donatio propter nuptias, quæ ſatis euincunt dotis conſtitutionem, in propoſito interueniſſe.Quare reſoluendum eſt quòd quamuis dos propriè dicatur,quam vxor dat viro ad matrimonij onera ſupportanda,donatio verò propter nuptias appellatur,quam vir vxori facit,vt probat tex.*in c.nuper,infr. hoc tit.d.*1.*l.vlt.in* §.*ſancimus*,*C. de donat. ante nuptias*, quandoque tamen vir vxori dotem poteſt aſſignare,vt probat text.*in præſenti,& in d.c.nuper*,text.opt. *in c.*1. *de adulter.*&.poſt Vincent.Abb.Præpoſit. & alios *hic* explicat Xuar.*in tit. de las arrhas n.* 4. & eſt recepta ſententia ex Valaſc.*conſ.*4.*n.*3.quæ planiùs procedunt ſecundùm antiquam Caſtellæ conſuetudinem,vt præcitati DD.aduertunt,de qua Palat.*in repet. rubr. huius tit.*§.24.*n.*2.Greg.*l.*1.*gl.*4.*tit.*11.*p.*4.

Quoad ſecundum verò dubium reiecta opinione Butr.*hic n.*5.Abb.*n.*3.& aliorum,qui exiſtimant pactũ in propoſito non eſſe obſeruandum, quia diſſoluendi matrimonij libertatem impediebat, tunc enim magis ob turpem,quam ob nullam cauſam datum eſſet, reſoluendum eſt pactum ſine dote non valere, dotẽ autem ſine matrimonio non conſiſtere,iuxta *l.auunculo*, *ff.de condict.ſine cauſa*.Vnde cum matrimonium inter conſanguineos nullum ſit,cætera,quæ ex eo dependẽt nullius quoque ſunt momenti,& licèt in contrahendo matrimonio cum conſanguinea turpitudo verſetur,in dote tamen conſtituẽda nulla turpitudo reperitur, vnde cùm in quacunque materia cauſa proxima non remota ſit inſpicienda,cauſa autem proxima in propoſito ſit dos, quæ nullam ex ſe continet turpitudinem, meritò Pontifex in propoſito decidit pactum de lucranda dote in fauorem filiæ Regis Caſtellæ celebratum magis ob nullam,quàm ob turpem interpoſitum, quem intellectum colligo ex doctrina Bart. *in l.vlt.n.*2.*ff.de condict.ſine cauſa*,quam ſequitur Cou.*de ſponſal.part.*2.*c.*6.§.8.*n.*23.& probat apertè ex *d. l. auunculo.*

Quoad tertium dubium inquirendum nobis eſt, cùm propter conſanguinitatis impedimentum inter Regem Legionis, & filiam Regis Caſtellæ inceptæ nuptiæ eſſent contractæ,quare dos per Regem ſoluto matrimonio repetatur, non verò fiſco adiudicetur, juxta reg.text.*in l.cùm hic ſtatus*,§.*vlt. ff. hoc tit. & in*

l.qui

l. qui contra, iuncta auth. inceſtas, *C. de inceſtis nupt.* quibus iuribus probatur bona contrahentium inceſtas nuptias fiſco eſſe applicanda; in quo text. iſte difficilis admodum reputatur; varioſque patitur intellectus. Nam gloſ. *in præſenti*, dicit quòd ſcilicet in ſpecie huius text. ille, qui inceſtas nuptias contraxit, Rex erat Legionis, qui nullum in temporalibus ſuperiorem recognoſcit, iuxta reſoluta *in collect. ad c. per venerabilem, n. 24. qui filij ſint leg.* ac per conſequens neque fiſcum, quẽ intellectum communem dicit Alciat. *in l. hùs conſequenter, §. 1. n. 21. ff. familia hercìſc.* Boët. *deciſ.* 164. *n.* 15. Nouell. *de dote, p.* 1 t. *n.* 7. ſequitur D. Barboſ. *in l. ſi ante, n.* 28. *ff. ſoluto matr.* Quidam verò inter ſponſalia de futuro, & matrimonium de præſenti communiter diſtinguunt, vt ſcilicet contrahentes illicita ſponſalia etiam ſcienter non incidant in pœnas contrahentium inceſtas nuptias, iuxta gloſſ. *verbo contrahere in Clem. 1. de conſang.* ſed potiùs donata tenocent per condictionẽ ſine cauſa, per text. *in l. fin. ff. de condict. ſine cauſa*; contrahentes verò illicitum matrimonium, ſiue conſummatũ illud ſit, ſiue non, incidant in prædictas pœnas, eorúmque bona fiſco adiudicentur. Alij putant matrimonium in præſenti fuiſſe contractum ſub conditione, ſi Papa diſpenſaret, Rip. tamen *in rubr. n.* 59. *ff. ſoluto matr.* alium ad hunc text. aſſignat intellectum, nempe ideo Regem Legionis donata in propoſito potuiſſe repetere, quia licet fiſcus ea poſſet auferre in pœnam contrahentium inceſtas nuptias, mulier tamen de hoc iure opponere non potuit, cùm nullus de iure fiſci præter ipſum fiſcũ poſſet opponere, vt notat gloſſ. *verbo non pertinere in d. l. hùs, qui conſequenter, §.* 1. vbi Alciat. *n.* 21. Couar. *d. c.* 6. *§.* 8. *n.* 23.

Sed his, & aliis reiectis intellectibus inhærendo primo, quem *ſuprà*, ex gloſ. *in præſenti* præſtiti, aduertendum duxi quòd quamuis dos, donationes propter nuptias, & cætera, quæ ex contrahentium inceſtas nuptias liberalitate procedunt à fiſco tanquam ab indignis poſſint vendicari, vt probat text. *in l. qui contra, C. de inceſtis nupt. auth. inceſtas, eod. tit.* hic tamen non condictione ob turpem cauſam, ſed potiùs in pœnam eorũ qui inceſtas nuptias ſcienter contrahunt, ſpecialiter fuit ſtatutũ, vt patet *in d. l. qui contra.* ibi, *vendicari ſãcimus, & in d. auth. inceſtas in princ.* ibi, *inceſtas nuptias contrahentis pœna eſt bonorum confiſcatio*; vnde quamuis caſtra a Rege Legionis filiæ Regis Caſtellæ magis ob nullam, quàm ob turpem cauſam data eſſent, vt hic text. probat, & ita condictione ſine cauſa per Regem poſſunt auferri, qui tamen inceſtas nuptias ſcienter contraxit, potuit fiſcus, ſi ſuperiorem recognoſceret, prædicta bona in pœnam vendicare, ſed cùm Rex legibus quoad vim coactiuam ſubditus non ſit, in pœnã iuris non incidit, ac per conſequens quod ſine cauſa dedit, iure optimo condictione ſine cauſa potuit repetere, iuxta *l. vlt. ff. de condict. ſine cauſa.*

3 *Et ideo nec dos, nec donatio propter nuptias,* &c.] Ergo dos, & donatio propter nuptias pari paſſu ambulãt,
& æqualem continent fauorem, exceptis caſibus à iure
expreſſis, vt docent Vincent. de Franch. *deciſ.* 182. *n.* 1.
cum ſeqq. p. 1. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 42. *à n.* 77. Menoch.
4 *de præſ. lib.* 3. *præſ.* 15. *n.* 10. Arrhæ verò in Hiſpania cùm
cedant lucro vxoris, Gom. *l.* 50. *Tauri, n.* 9. & 10. Greg. *l.*
5 7. *gloſſ. fin. tit.* 11. *p.* 4 non ſubliſtit argum de donationibus propter nuptias ad arrhas Hiſpaniæ, Gregor. *l.* 1. *verbo Spagna, tit.* 11. *p.* 4. D. Barboſ. *in l.* 1. *ff. ſol. matrim. p.* 4. *n.* 55.

6 Notatur ad hoc, quòd ex ſolis ſponſalibus inter cõſanguineos, vel affines non ſecuta copula carnali inceſtæ nuptiæ non contrahuntur, vt per Clar. *§. inceſtus, n.* 9. *verſ. hac autem pœna*, Duen. *reg.* 150. *limit.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *n.* 79. & *ſeq.* Pereg. *de iure fiſci, lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 17. *verſ. intellige quintò.* Surd. *de alim.* 5. *q.* 7. *n.* 27. Farin. *in praxi crim. q.* 149. *n.* 157.

SVMMARIVM.

1 *Vſufructuarius donans ſine conſenſu domini rem ipſam vxori propter nuptias non transfert in eam plus iuris, quàm ipſe habebat.*
2 *Vaſallus non poteſt filiæ ſuæ feudum in dotem dare ſine conſenſu domini.*
3 *Emphyteuſis ſine conſenſu domini in dotem filiæ dari non poteſt.*
4 *Vſufructuarius liberè poteſt vſumfructum alienare inconſulto domino.*
5 *Primus acquirens, quandiu viuit, durat ius ſecundi, cui facta eſt donatio.*
6 *Nullus plus iuris in alium transferre poteſt, quàm ipſe in ſe habeat.*

Cap. Nuper. VI.

VSufructuarius ſi concedat partem terræ vxori in dotem, mortuo marito vxor non poteſt amplius illam habere, niſi conſentiat dominus terræ, 1
quia non transfert in eam plus iuris quam ipſe habebat, & ob iſtam rationem ſi terra fuit data in feudum, vel hæreditatem alicui, & hæredi, quem habebat ex legitima vxore, & ipſe concedit partem terræ in dotem vxori, & moritur ſine hærede, vxor non poteſt amplius habere partem terræ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anchar. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 124. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 603. remiſſiue Ximen. *in concordant. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſtin. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 4. *ſub tit. de dote amittenda, vel poſt diuor. reſtit. cap.* 2.

Vel feudum.] Notatur ad hoc, quòd vaſallus non po- 2
teſt filiæ ſuæ feudum in dotem dare ſine conſenſu domini, vt per Duen. *reg.* 40. *ampliat.* 8. Chald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 5. *n.* 4; ſic etiam ſine conſenſu domini emphyteuſim in dotem filiæ dari non poſſe tenent Gama *Luſitan. in deciſ.* 242. Chald. Pereira *d. tract. c.* 10. *num.* 3. Rebell. *de oblig. iuſt. part.* 2. *lib.* 13. *quæſt.* 5. *num.* 4. licèt vbi fuerit dos inæſtimata contrarium ſentiant Cardinal. Mantica *de tacitis & ambig. conuention. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 39. *cum ſeqq.* Valaſc. *conſult.* 113. *num.* 9. *cum ſeqq.*

Quod tamen attinet ad commoditatem feudi, &
emphyteuſis, poteſt vaſallus abſque conſenſu domini 3
illam quoad vixerit in dotem concedere; ratio eſt, quia per talem conceſſionem vtile dominium non transfertur, nec ius aliquod in re conſtituitur, ſed obligatio ſola perſonalis ad fructus ex ea percipiendos, vnde talis conceſſio nec eſt alienatio, nec prohibita cenſetur, quare ad quodcunque tempus fiat, morte vaſalli expipirat, liberéque ad illum regreditur, ad quem ſi in dotem lata non eſſet erat tranſitura, ita poſt Tiraq. *de retract. lign. §.* 1. *gl.* 7. *num.* 47. explicant eleganter Molin. *de primog. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 24. & vlt. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 466. *verſ. in tertio.*

Dum vixerit.] Notatur ad hoc, quòd vſufructua- 4
rius liberè poteſt vſumfructum alienare, & in tertium inconſulto domino cedere, vt tenet Chald. Pereira *d. tract. cap.* 11. *num.* 4. ſed vſumfructum alteri cedi non poſſe quin deuoluatur ad dominum proprietatis, reſoluit Lara *in l. ſi quis à liberis, §. parens, num.* 69. *cum ſeqq.* vbi *num.* 61. aſſerit textus *in præſenti*, quatenus

habet valere dotis conſtitutionem, dum vixerit ipſe fructuarius, qui conceſſit, loqui in perſona eius, qui conceſſit alicui vſumfructum, non verò in perſona eius, qui ceſſit.

5 Notatur etiam ad hoc quòd quandiu viuit primus acquuirens, durat ius ſecundi, cui facta eſt donatio, vt docet Chald. Pereira *d. tract. c. 21. n. 2.*

5 *Nullus plus iuris in alium transferre poſſit, &c.*]De hoc principio vide Surd. *conſ.* 126. *n.* 31. Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ.* 188. *num.* 15. *&* 23. Cæſar Argel. *de contradictore legit. q.* 9. *n.* 68. Pich. *ad princ. Inſtit. de acquiſ. per arrogat. num.* 49. & alios per me citatos *in tract. de Axiom. iuris vſufreq. Axiom.* 160. *n.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Marito exigendi dotem à tertio, qui eam promiſerat, non obſtat exceptio, quod vergat ad inopiam ſi offerat cautionem de reſtituendo.*

3 *Mulier contrahens matrimonium cum inope ſcienter, non excluditur à petenda cautione de dote ſeruāda.*

4 *Cauere pro modico cogi quis non debet.*

5 *Cautio idonea, quæ ſit, remiſſiuè*

6 *Eccleſiaſticus iudex cum de cauſa dotis in hoc textu cognouit, oſtenditur.*

7 *Pecunia ad alimenta relicta deponi debet apud mercatorem ad honeſtum lucrum.*

8 *Vſuraria dicitur ſocietas, in qua capitale ſaluum ſeruatur.*

9 *Maritus cui non fuit ſoluta dos promiſſa, an poſſit vxorem expellere, oſtenditur, ac declaratur textus in præſenti.*

CAP. Per veſtras. VII.

1 MAritus quando petit dotem vxoris, & illa contra eum excipit quòd ſit pauper, & quòd non poſſit dare ſufficientem cautionem, debet dare illam, quam poteſt, vel committere dotem alicui honeſto mercatori, vt de parte honeſti lucri poſſit onera matrimonij ſuſtentare occaſione dotis detentæ ſi maneát ſeparati adulterentur. Colligunt ea Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Anch. Pañorm. Præpoſ. Caniſ. Alexand. de Neuo, Palat. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 124. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 603. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. refertur ab Ant. Auguſt. *collect.* 3. *Decret. lib.* 4. *ſub tit. de dote amiſſion. vel poſt diuort. reſtit. c.* 3.

Mercatori, &c.]Dubitant DD. *in præſenti*, quo pacto dos ſit deponenda penes mercatorem, quòd ſi periculoſa fuerit, expoſita iam plenè mulieri non ſuccurritur; ſi verò cum pacto, vt periculum ad mercatorem pertineat, iam tale lucrum turpe potius, quàm honeſtum dicendum eſt, ex reg. *l. ſi non fuerint, §. ſtricte, ff. pro ſocio.* Quare communis opinio intelligit contractum aſſecurationis, ſiue cum eiſdem mercatoribus penes quos deponenda erat, ſiue cum aliis eſſe licitum, vt poſt Nau. *in man. c.* 17. *n.* 255. *& in c.* 1. *n.* 36. 14. *q.* 3. reſoluit Fr. Ludou. Lop. *instructorio negotiantium, cap.* 65. Cou. *lib.* 3. *var. c.* 2. *n.* 4. Gam. *deciſ.* 253. *n.* 1. de eoque Pontificem eſſe intelligendum, aliter honeſtum lucrum cum dotis ſecuritate dari non poſſe. Verùm hic intellectus licèt in ſe verus ſit, diuinatorius tamen videtur, multaque ſupplet, quæ ex littera huius text. non colliguntur, nec hodie poterat practicari, cum poſt nouam Sixti V. conſtitutionem ſuper aſſecurationibus editā talis contractus cum eodem mercatore ſit prohibitus, & vſurarius præſumatur. Vnde omiſſo prędicto, & aliis intellectibus, de quibus per Cou. *d. c.* 2. *n.* 1. Bero. *in c. vlt. de vſuris, n.* 49. Fr. Ludou. *vbi ſup. verſ. ad primum.* planiùs intelligitur hic text. vt ſcilicet Pōtifex non dicatur dotem apud mercatorem ſaluam eſſe à damnis, & periculis fortuitis, cùm enim ſolùm intendat text. dotem ſaluari à viro ad inopiā vergente, qui idoneam cautionem præſtare non poterat, & ad hunc effectum iubet eam apud mercatorem deponi, vt ex parte honeſti lucri matrimonij onera ſupportentur; erit igitur dos apud mercatorem eo modo, quo foret apud maritum non inopem, ſed opulentum, & vt penes maritum diuitem dos à fortuitis caſibus libera non eſt, ſed eiſdem ſubiecta remanet, igitur ſimiliter penes mercatorem eſſe poteſt, & quamuis text. *in præſenti* de ſolo lucro mentionem faciat, damnum neceſſariò proportionabiliter inducit, ex reg. *l. cùm duobus* §. 2. §. *damna, ff. pro ſocio*, faciunt illa text. verba, ibi, *vt ex parte honeſti lucri*, &c. honeſtum autem lucrum dici non poteſt, quod ab eo ſocio prætenditur, qui nullum damnum ſubit, iuxta *d. § damna*, cum ſimilibus.

De ipſa non perſiura praſt. &c.]Notatur ad hoc quòd marito exigente dotem à tertio, qui eam promiſerat, non obſtat exceptio quòd vergat ad inopiam, ſi offerat cautionē de reſtituendo, vel petit eam deponi apud mercatorem, vt per Tiraq. *ceſſante cauſa limit.* 14. *n.* 5. 2

Notatur etiam ad hoc quòd mulier contrahens matrimonium cum inope ſcienter non excluditur à petenda cautione de dote ſeruanda, vide Nouel. *de dote. p.* 7. *priuil.* 32. Palat. *in repet. rubr. huius tit.* §. 11. *& ſeq. num.* 15. D. Barboſa *in l. ſi conſtante, num.* 27. *ad fin. verſ. infertur etiā, ff. ſoluto matrim.* quos refert Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 52. *a n.* 38. Et quòd mulier aſſecuranda ſit de dote, regulam cum ampliationibus, & limitationibus conſtituit Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 4. *collect.* 1310. 3

Satis poſſit ei modicum credi dotis.] Notatur ad hoc quòd non debet quis cogi pro modico cauere, vt per Tiraquell. *de iudicio rebus exigen. verſic* 27. *pag. mihi* 59. 4

Niſi cautionem idoneam, &c.]Cautio idonea, ſiue ſufficiens quæ dicatur diximus ad *cap. ex tranſmiſſa* 8. *in gloſſ. verbo ſufficientis, ſup. de reſtit. ſpoliat.* 5

Pro dote vxoris ſua, &c.]Ideo in præſenti iudex Eccleſiaſticus de cauſa dotis cognoſcit, quia agitur de paupere, atque ita miſerabili perſona, de cuius cauſa Pontificem, & Eccleſiaſticos iudices competentes eſſe notant Doctores communiter per text. *ibi in cap. ex parte, ſupr. de foro compet.* vt vel inuitus fatetur Cou. *practic. cap.* 6. *num.* 1. & tenent Palat. *hic notab.* 2. *n.* 5. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 1. *ſ num.* 4. *ad fin. ff. ſoluto matrim.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part.* 3. *allegat.* 84. *n.* 19. *in fine.* 6

Vel ſaltem alicui mercatori, &c.] Notatur ad hoc quòd pecunia ad alimenta relicta deponi debet apud mercatorem ad honeſtum lucrum, vt per Surd. *de alimentis tit.* 9. *q.* 40. *num.* 37. Cur. Philip. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 12. & vide ad quid D. Barboſ. *in l.* 2. *ff. ſoluto matrimon. in princ. p.* 1. *n.* 51. Gregor. *l.* 29. *verbo gananeias tit.* 11. *p.* 4. vbi dicit ex Plat. quòd hodie poteſt dari licitè pecunia mercatori, vt inde percipiat ille quæſtus, qui honeſtè percipi poſſunt. 7

Notatur ad hoc quòd ſocietas in qua capitale ſaluum ſeruatur, dicitur vſuraria, vt per Farin. *p.* 4. *conſ.* 54. *n.* 24. *verſ. quia ſtipulatio.* 8

Vxor à viro dimiſſa, &c.]Notatur ad hoc quòd maritus, cui non fuit ſoluta dos promiſſa cum vxore, poteſt illam expellere domo, vt per Laram *in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num.* 51. *ff. de liberis agnoſc.* Palat. *repet. huius rubr.* §. 64. *num.* 16. *& in repet. cap. notab.* 3. 9

in

in princip. num 2. verſ. ſed ego teneo, Boer. *deciſ.* 22. *n.* 3. Brunor. à Sole *in compendio reſolut. lit. M, verbo maritus poteſt repellere*, Anton. Gom. *l.* 53. *Tauri, n.* 32. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 9 *c.* 19. *n.* 3. Gutier. *allegat.* 21. *n.* 16. Contrarium tamen, quòd vxorem minimè expelli poſſe ob dotem non ſolutam, tenent Couar. *de ſponſ. p.* 2. *c.* 7. *in initio, n.* 2. Octau Cacher. *Pedem. deciſ.* 131. *n.* 18. Baeç. *de non meliorandis filiabus cauſa dotis, c.* 32. *n.* 21. Matienſ. *in rubr. tit.* 1. *gloſ.* 1. *n.* 91. *lib.* 5. *nouæ recop.* Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 425. *verſ. ſi marito dot*, D. Barboſ. *in l.* 1. *p.* 3. *n.* 55. *ff ſolut. matrim.* vbi *n.* 56. reſpondendo ad text. *in præſenti*, dicit quòd hic vxor expulſa non petebat reſtitutionem, ſi enim eam peteret, ante omnia eſſet reſtituenda, per text. *in c. porro, ſupr. de diuortiis, & in c. ex conqueſtione ſupra de reſtit. ſpoliat.* hanc etiam opinionem ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſp.* 5. *n.* 17. vbi *n.* 18. dicit Pontificem *in hoc text.* non definire id licitum eſſe, ſed ſuppoſita expulſione, ſiue iuſta, ſiue iniuſta, reſpondet ad principale quæſitum de dotis cautione, præſtanda ſit necne?

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Donatio non valet inter virum, & vxorem.*
3 *Iuramentum an confirmet donationem inter virum, & vxorem oſtenditur.*
4 *Imperator, aut Rex validè donat Imperatrici, ſeu Reginæ*
5 *Donatio remuneratoria valet inter virum, & vxorem.*
6 *Vxor marito donat cauſa adipiſcendæ dignitatis.*
7 *Maritus donare poteſt pecuniam ad reficiendas domos dotales incendio conſumptas.*
8 *Maritus donare poteſt vxori quid annuum, vel menſtruum ad eam cum ſuis ſuſtentandam.*
9 *Alienam rem de conſenſu domini, poteſt maritus donare vxori.*
10 *Vxor donare poteſt marito ea mente, vt donatio conuertatur in dotem filiæ.*
11 *Religionis fauore valet donatio inter virum, & vxorē.*
12 *Maritus conſtante matrimonio poteſt omnem dotē promiſſam, vel partem eius vxori remittere.*
13 *Donatio cauſa mortis, vel quando confertur in tempus matrimonij finiti, valida eſt inter virum, & vxorem.*
14 *Manumiſſionis cauſa donatio facta inter virum, & vxorem, valida eſt.*
15 *Nominare poteſt maritus vxorem ad emphyteuſim.*
16 *Donatio facta exilij, vel deportationis cauſa, valet inter virum & vxorem.*
17 *Donatio exigui pretij inter virum, & vxorem valida eſt.*
8 *Donatio valet inter virum, & vxorem quando coniux qui donat non fit donatione pauperior, quamuis alter ditior fiat.*
19 *Donatio valet inter virum, & vxorem, quando coniux donatarius non fit ditior, licèt donans reddatur pauperior.*
20 *Vſuras dotis non ſolutæ validè remittit vir vxori.*
21 *Donatio irrita inter coniuges confirmatur morte naturali, vel ciuili donatoris, ſi ante eius mortem præcedat traditio rei donatæ vera, vel ficta.*
22 *Donatio inualida inter coniuges, vt morte confirmetur, deſideratur donantem in eadem voluntate perſiſtere vſque ad mortem.*
23 *Donatio inter coniuges facta quando reuocata cenſeatur, oſtenditur.*
24 *Donatarius ſi ante donantem moriatur, nulla eſt facta inter viuos donatio.*

CAP. Donatio. VIII. & fin. *Greg. IX.*

DOnatio inter coniuges matrimonio durante ex 1 qua alter fit locupletior, alter pauperior, non eſt firma, niſi confirmetur morte donatoris, & ſi donator dum viuit, reuocat tacitè, vel expreſsè, vel ſi prius moritur; qui donationem accepit, euaneſcit donatio Item ſoluto matrimonio ſicut dos reuertitur ad mulierem, ſic donatio propter nuptias redit ad virum, niſi ſecus fiat de conſuetudine, vel de pacto lucrandæ dotis, vel donationis propter nuptias, & iſtud pactum debet eſſe æquale ex vtraque parte. Colligunt ex Ordin. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anch. Hoſt. Panorm. Præpoſ. Alexand de Neuo, Cened. *collect.* 82. Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontificij, pag.* 126. Alagona *in compendio iuris Canonic. pag.* 604. remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

Collige ex text. non valere donationem inter vi- 2 rum, & vxorem, de quo vide Duen. *reg.* 221. Palat. *in repet. rubr. huius tit.* §. 28. *num.* 3. & §. 46. *princ.* Aleiat. *lib.* 5. *diſpunct. cap.* 14. Clar. § *donatio, q.* 9. *ex num.* 1. Couar. *var. lib.* 1. *cap.* 7. *ex num.* 4. *ad med.* & *in rubr. de teſtam. part.* 3 *ex num.* 1. Fuſc. *litt. D, ſing.* 125. Lancel. Gallia *in conſuet.* Alexand. *in gloſ. legare, q.* 1. *num.* 32. & *q.* 1. *ex num.* 2. & *in gloſ. viginti, q.* 8. *num.* 84 Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 12. *ex p.* 5. Mozz *de contract. tit. de donation.* §. *de per ſonis inter quas cadere poſſit donatio, ex n.* 31. Seraphin *de priuileg. iuram. priuileg.* 71. *à princ.* refert alios plures Cened. *ad Decretal. collect.* 82. *n.* 1. quibus adde Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 289. *n.* 2. Leſſ. *eod. tract. lib.* 2. *cap.* 18. *dub.* 12. Rebello *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 6. *quæſt.* 13. *num.* 7. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 11. *de donat. cap.* 10. *q.* 1. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 25. *num.* 258. *verſ. quartum.* Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſput.* 1.

Quærit Cened. *d. collect.* 72. *n.* 2. an ſi in ipſa dona- 3 tione inter cõiuges facta, appoſitum ſit iuramentum, virtute ipſius talis donatio confirmetur, & ad hoc ibi plures plena manu refert DD. quibus adde Serſer *de iuram. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 7. Fachin. *lib.* 3. *controu. cap.* 82. Ceual. *commun. contra comm. q.* 12. *n.* 5. Bapt. Coſt. *de facti ſcientia, & ignor. poſt diſt.* 91. *cent.* 2. *in conſ. n.* 3. Valaſc. *conſ.* 5. *n.* 10. Card. Mant. *de tacitis & ambig. conuen. lib.* 21. *tit.* 8. Azor. *d. c.* 10. *q.* 1. *verſ. ſed quæritur.* Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 11. *n.* 1. & 2. Surd. *deciſ.* 194. *n.* 1. *conſ.* 194. *n.* 13. Leſſ. *d. dub.* 11. *n.* 88. Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ imper. lib.* 2. *concl.* 40. Franciſc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib.* 3. *q.* 1. *n.* 25.

Limita primò quando Imperator, aut Rex donat 4 vxori, vel Imperatrix aut Regina viro, quia valet donatio, *l. pen. C. hoc tit.* vt per Peregrin. *de iure fiſci lib.* 4. *tit.* 5. *n.* 25. Card. Mantica *d. lib.* 11. *tit.* 3. *num.* 2. Cardoſo *in praxi iudicum verbo donatio num* 74. Molin. *d. diſput.* 189. *n.* 17. *in princ.* Leſſ. *d. dub.* 12. *n.* 89. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 3. *n.* 1. Azor. *d. lib.* 11. *c.* 10. *q.* 4. Rebello *de obligat iuſtitiæ p.* 2. *lib.* 1. *q.* 8. *n.* 45. *verſ. ſeptimus, & lib.* 6. *q.* 13. *n.* 1.

Secundò limita quando donatio eſt remuneratoria 5 alicuius debiti, aut ſi vir & vxor mutuò ſibi donent, vel ſi vir ſenex & ignobilis vxori iuueni & nobili donet, *l. quod autem*, §. *ſi vir & vxor ff. hoc tit.* vt per Tiraq. *l.* 9. *connub. gloſ.* 1. *p.* 6. *n.* 27. Ioſeph. Ludouic. *Peruſ. deciſ.* 66. *n.* 12. & 13. Ozaſc. *deciſ.* 100. Franciſc. Mar. *deciſ.* 22. *p.* 2 Fachin. *d. lib.* 3. *controu. c.* 80 Surd. *conſ.* 164. & *conſ.* 196. *n.* 8. Ceuall. *q.* 173. *à n.* 8. Leſſ. *d. dub.* 11. *n.* 86. *verſ. ſextus.* Molin. *d. diſp.* 289. *n.* 17. *verſ. tertius.* Rebello *d. q.* 8. *n.* 45. *verſ. primus, & lib.* 6. *q.* 13. *n.* 1. Sanch. *d. lib.* 6. *diſp.* 6. Franciſ. Molin. *d. q.* 1. *n.* 100.

Tertiò limita quando vxor marito donat cauſa 6

adipiſcendæ dignitatis, *l. quod adipiſcendæ, ff. hoc tit.* vt per Molin. *d. diſp.* 289. *n.* 17. *verſ. quartus.* Leſſ. *d. dub.* 12. *n.* 89. *verſ. ſextus.* Rebell. *d. q.* 8. *n.* 45. *verſ. ſextus.* Sanch. *d. lib.* 6. *diſp.* 3. *n.* 9.

7 Quartò limita quando maritus donat vxori pecuniam ad reficiendas domos dotales incendio conſumptas, *l. quod ſi vir, ff. hoc tit.* Leſſ. *d. dub.* 12. *n.* 89. Rebello *d. q.* 8. *n.* 45. *verſ. ſecundus, & lib.* 6. *q.* 13. *n.* 5. Molina *diſp.* 289. *n.* 17. *verſ. ſecūdus* Card. Mant. *d. lib.* 21. *tit.* 4. *n.* 56.

8 Quintò limita quando maritus donat vxori quid annuum, vel menſtruum ad eam cum ſuis ſuſtentādam ad vires dotis, hoc eſt, fructus dotis. D. Barboſ. *in l. qua dotis, n.* 66. *&* 67. *ff. ſoluto matr.* Sanch. *d. diſp.* 3. *num.* 12. *ex gloſſ. in l. ex annuo, ff. de donat. inter.* Leſſ. *d. dubit.* 12. *n.* 89. *verſ. octauus* Azor. *d. c.* 10. *q.* 4. *verſ. octauò.* Mantica *d. tit.* 4. *n.* 10.

9 Sextò limita quando maritus donat vxori rem alienam de conſenſu domini, vt per D. Barboſ. *in l. qua dotis, num.* 22. *ff. ſoluto matrim.* quem refert Rebell. *d. lib.* 6. *q.* 13. *n.* 5. & Card. Mant. *d. lib.* 21. *tit.* 5.

10 Septimò limita quando vxor donat marito ea mente vt donatio conuertatur in dotem filiæ. vide Chald. Pereira *quæſt. forenſium, lib.* 1. *q.* 18. *n.* 23. Rebell. *d. lib.* 6. *q.* 13. *n.* 4. Card. Mant. *d. lib.* 21. *tit.* 4. *n.* 32. per *l. ſi vxor marito, ff. hoc tit.* & me citato *in hoc loco* D. Mar. Cutel. *de donat. inter patrem & filium, tractat. prima diſ.* 3. *p.* 2. *n.* 21. *pag.* 458.

11 Octauò limita fauore Religionis valere donationem inter virum & vxorem, quādo ſcilicet fiat ad Dei oblationem, vel vt locus ſit ſacer, aut religioſus, *l. ſi ſponſus, §. conceſſa, & §. proinde cum ſeq. ff. hoc tit.* Cardin. Mant. *d. lib.* 21. *tit.* 4. *à n.* 19.

12 Nonò limita quando maritus conſtante matrimonio omnem dotem promiſſam, vel partem eius vxori remittit; non valebit tamen alterius debiti remiſſio, per gloſ. *in l. ſi conſtante, C. de don. ante nuptias,* reſoluūt Azor. *d. c.* 10. *q.* 4. *verſ. ſeptimò,* Rebello *d. q.* 8. *n.* 45. *verſ. quintus,* Sanch. *d. lib.* 6. *diſp.* 3. *n.* 10.

13 Decimò limita quando donatio mortis cauſa facta eſt, vel quando confertur in tempus matrimonij finiti, per text. *in l. ſed interim, & l. ſi is ſeruus vxori, & l. quia in hoc, ff. hoc tit.* Franc. Molin. *d. q.* 1. *n.* 43. Azor. *d. c.* 10. *quæſ.* 4. *verſ. nono.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 4. *à n.* 21. Sanch. *de matrimon. lib.* 6. *diſput.* 10.

14 Vndecimò limita quando cauſa manumiſſionis facta eſt donatio, *l. quod autem, §. manumiſſionis cauſa, cū duabus ſeqq. ff. hoc tit. l. maritus. C. eod.* Cardin. Mant. *d. lib.* 21. *tit.* 4. *à n.* 24.

15 Duodecimò limita quando maritus habens emphyteuſim vxorem in ea nominat, quia hæc nominatio plenam firmitatem habet, vt per Chald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 4. *n.* 18. & faciunt quæ ipſe tradit *de poteſtat. regi. c.* 1. *n.* 50.

16 Decimotertiò limita quando donatio facta eſt exilij cauſa, *l. inter virum, hoc tit.* vel quando facta eſt cauſa deportationis, *l. ſed ſi mors, §.* 1. *hoc tit.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 4. *cū ſeqq.* Sanch. *d. lib.* 6. *diſp.* 3. *n.* 13.

17 Decimoquartò limita quando donata ſunt exigui pretij, *l. ſed ſi vir. §. ſi vir, & l. ex annuo,* ſumpto argumento à contrario ſenſu, *ff. hoc tit.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 4. *à n.* 14.

18 Decimoquintò limita quando coniux, qui donat non ſit donatione pauperior, quamuis alter ditior fiat, gloſſ. *in l. affinis,* Azor. *tict. lib.* 11. *c.* 10. *q.* 4. *verſ. quarto.* Cardin. Mant. *d. lib.* 21. *tit.* 4. *à n.* 57. Rebell. *d. lib.* 6. *q.* 14. *à n.* 1. Molin. *d. diſp.* 289. *n.* 17. *in fin. & n.* 18. Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 3. *num.* 7. Franciſc. Molin. *d. lib.* 3. *q.* 49. *n.* 19.

19 Decimoſextò limita quando ex donatione coniux donatarius non ſit ditior, licet donans reddatur pauperior, vt per Baëz *de meliorand. filiab. c.* 19. *n.* 6. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *q.* 49. *ex n.* 29. Azor. *d. c.* 10. *q.* 4. *verſ. quinto.* Cardin. Mantic. & Molin. *vbi proximè,* Sanch. *d. diſp.* 3. *n.* 2. *cum ſeqq.* Rebell. *d. q.* 13. *n.* 6. me citato *in hoc loco* Mar. Cutel. *d. loco, n.* 23. *pag.* 458.

Decimoſeptimò limita ſi vir vſuras dotis non ſolutæ, de quarum ſolutione conuentum erat, remittat, *l. vir, vſuras* 55. *ff. hoc tit.* Duen. *reg.* 221. *limit.* 7. Sanch. *d. diſp.* 3. *n.* 11. 20

Niſi donatoris obitu confirmetur.] Notatur ad hoc quòd donatio irrita inter coniuges confirmatur morte donatoris, conſonant text. *in l. Papinianus, & in l. cum hic ſtatus, ff. hoc tit. l.* 1. *&* 2. *& l. donationes, quas parentes, C. eod. l.* 4. *tit.* 11. *part.* 4. reſoluunt Cardin. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 7. Azor. *d. cap.* 10. *quæſ.* 7. Molina *d. diſ.* 289. *num.* 4. Sanch. *d. lib.* 6. *diſp.* 14. *num.* 1. Rebell. *d. lib.* 6. *quæſt.* 13. *num.* 10. Franciſc. Molin. *d. quæſt.* 1. *num.* 27. vbi *num.* 28. intelligit procedere ne dum in morte naturali, ſed etiam accidentali, immò & ciuili, veluti cùm quis eſt deportatus, vel in metallum damnatus, aut religionem profeſſus, vt docet Molin. *d. diſput.* 289. *num.* 6. Surd. *conſ.* 171. *à n.* 7. *& deciſ.* 266. *num.* 10. *&* 11. Cardin. Mantic. *d. lib.* 21. *tit.* 7. *num.* 9. *cum ſeqq.* Azor. *d. cap.* 10. *quæſ.* 8. Rebell. *d. quæſt.* 23. *num.* 15. Franciſc. Molin. *d. quæſt.* 1. *num.* 29 Carol. Tapia *in repet. auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ideòque, nec de his,* D. Mar. Cutel. *de donat. inter patrem & fil. tractat. prima diſc.* 2. *part.* 3. *num.* 2. *pag.* 103. Et vt donatio inter coniuges morte donantis confirmetur, opus eſt vt ante mortem eius præcedat traditio rei donatæ vera, vel ficta, *d. l. Papinianus,* vbi gloſſ. *verbo maritus,* vt per Gregor. *d. l.* 4. *verbo en ſu vida.* Matienſ. *l.* 7. *gloſſ.* 2. *num.* 5. *tit.* 10. *lib.* 5. *nouæ recopil.* Molina *d. diſput.* 289. *num.* 4 Valaſc. *conſil.* 5. *num.* 16. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæſt.* 12. *num.* 120. D. Barboſa *in l. qua dotis, num.* 67. *ff. ſoluto matrim.* Cardin. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 7. *num.* 32. *cum ſeqq.* Rebello *d. quæſt.* 13. *num.* 16. Sanch. *d. diſput.* 14. *num.* 6. *cum ſeqq.* Franciſc. Molinam *d. q.* 1. *n.* 36. *&* 37. 21

Si reuocetur ab eo tacitè, vel expreſsè.] Notatur ad hoc quòd, vt donatio inualida inter coniuges morte confirmetur, deſideratur donantem in eadem voluntate perſiſtere vſque ad mortem, quare ſi expreſsè, aut tacitè reuocet, minimè confirmabitur morte, vt per Sanch. *d. lib.* 6. *diſput.* 15. *per totam,* Molina *d. diſp.* 289. *num.* 11. *verſ. ſecundus euentus.* Et tacitè cenſetur donatio reuocata ſi diuortium inter coniuges ſequatur, niſi ex mutuo conſenſu, & beneplacito fuerit factum, *l. ſed interim. §. ſi maritus, & l. cùm hic ſtatus, §. ſi diuortium, ff. hoc tit.* Molina *d. diſput.* 289. *num.* 12. Vel ſi facta fuit ſeparatio propter adulterium, niſi reconciliatio ſit ſequuta. Cardin. Mantica *d. lib.* 21. *tit.* 7. *num.* 29. Item tacitè cenſetur huiuſmodi donatio reuocata ſi donans vendat, permutet, leget, aut donet eandem rem alteri, immò ſi pignori illam alteri tradat, aut ſpeciali hypothecæ ſubiiciat, niſi de voluntate donantis conſtet intendere, vt donatio perſeueret, *l. cùm hic ſtatus, §. ſi maritus, & §. quiquaſdam res, ff. hoc tit.* Molin. *de iuſt. diſput.* 289. *num.* 12. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 15. *num.* 5. item tacitè cēſentur reuocata ſi facta ſit à viro dum eſſet ſine liberis, eis naſcentibus. Rebell. *d. q.* 13. *n.* 24. Molin. *d. diſp.* 289. *n.* 13. 22 23

Prius debitum naturale perſoluat.] Notatur ad hoc quòd ſi donatarius ante donantem moriatur, nulla eſt facta inter viuos donatio, *d. l. cùm hic ſtatus, §. ſi ambo, l. etiam, & l. à marito, C. hoc tit.* Rebell. *d. quæſt.* 13. *n.* 18. Hieronym. Portoles *in tract. de conſort. & fideicommiſ. legali. cap.* 52. *num.* 10. Sanch. *dict. lib.* 6. *diſput.* 14. *n.* 10. *cum ſeqq.* 24

De

De Secundis nuptiis.

Tit. XX.

SVPER hanc rubr. ſcripſerunt Zabar. Ioan.Andr. Anchar. Butr Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Cuiac. Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in ſpeculo iuris, ſub hoc tit. nu.* 4. Stephan. Ranchin. *in conſiunat. tit. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario ſanctorum Canonum*, Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martin. Meſnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analyſi methodica iuris Pontif. à pag.* 588. Goffred. & Hoſtienſ. *in ſumma huius tit.* Alex. Caſſan. & Anaſt. Germon. *in paratitlis ad quinque libros Decret.* Barthol. Carthag. *in expoſit. tit. iur. Canon.* Caniſ. *in ſum. iuris, Canon.* nouiſſime Ioan. Honor. *lib.* 4. *ſum. in Decret.* omnes *ſub hoc tit.*

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ ſecundæ non ſunt benedicendæ, & n. 2.*

3 *Sacerdos ſecundis nuptiis benedictionem impertiens in caſu non permiſſo ſuſpenſionem incurrit.*

4 *Amplius etiamſi benedicat ſecundum matrimonium diſſoluto primo.*

5 *Suſpenſio, quam incurrit ſacerdos ſecundis nuptiis benedictionem impertiens in caſu non permiſſo non incurritur ipſo iure.*

6 *Sacerdos ſecundis nuptiis contrahentium alterius parochiæ benedictionē impertiens abſque parochi, vel Ordinarij licentia quam pœnam incurrat, oſtenditur.*

7 *Pœna arbitraria vltra ſuſpenſionem imponi poteſt ſacerdotibus ſecundis nuptiis benedictionem impertiens in caſu non promiſſo.*

Cap. Capellanum. I. *Alex.* III.

1 PReſbyterum qui benedicit ſecundas nuptias Epiſcopus debet ſuſpendere ab officio, & beneficio & mittere eum Romã. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panor. Præpoſ. Cauiſ. Cuiac. Alex. de Neuo, Cenod. *collect.* 49. Viuian. *in rationali lib.* 4. *iuris Pontif. pag.* 129. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 604. tem illiuc Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſt. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. *tit.* 16. *c. vnic.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Clar. *lib.* 5. §. *fin. q.* 75. *n.* 2. Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 2. *verbo nuptiæ*, Menoch. *de arbitr. caſu* 417. *per tot.* vbi *in n.* 1. ſubdit deciſionem huius text. non corrigi per Conc. Trid. *ſeſ.* 24. *de reform. matr. c.* 1. quo ſimpliciter cõſtitutum eſt nuptias eſſe benedicẽdas, quia de primis nuptiis ex Conc. intelligendũ, & non de ſecundis, Perez *l.* 1. *col.* 1. *verſ. eſt & alia pœna, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 52. Petr. Mozz. *de cõtract. tit. de matr.* §. *de naturalibus matr. n.* 10. Bonac. *commun. crim. verbo Sacerdos benedicens*, Henriq. *in ſum. lib.* 11. *c.* 11. *n.* 2. Gutier. *de matrim. c.* 106. *n.* 14. *cum ſeqq.*

3 *Ab officio, beneficióque ſuſpenſum.*] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos ſecundis nuptiis benedictionem impertiens in caſu non permiſſo ſuſpenſionem incurrit vt per Couar. *de ſponſ. part.* 2. *c.* 8. §. 11. *num.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 81. *num.* 27. Gutier. *d. c.* 106. *à num.* 16. à qua ſuſpenſione excuſat quælibet ignorantia etiam craſſa, dummodo non ſit ita craſſa, vt ſit ingens temeritas, Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 48. *n.* 7. Gutier. *d. tract. c.* 75. *n.* 16.

Quamuis autem aliqui teneant prædictam ſuſpenſionis pœnam locũ habere tantùm, vbi conſtante matrimonio priori presbyter ſecundas nuptias benedicit, ex quorum numero ſunt Couar. *d.* §. 11. *n.* 2. Aloyſ. Ric. *in praxi fori Eccleſ. deciſ.* 369 *n.* 2. *in* 1. *edit. & reſol.* 313. *in* 2. *edit.* verius tamen eſt Sacerdotem incurrere huiuſmodi ſuſpenſionem ſi benedicat ſecundum matrimonium etiam diſſoluto primo, vt docet Marius Alter. *de cenſur. tom.* 2 *diſp.* 11. *de ſuſpenſ. c.* 4. *verſ. ſed primo*, Salzed. *in pract. c.* 77. *lit. D.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c.* 59. *in vlt. edit.* Sanch *lib.* 7. *diſp.* 82. *in fin.* Vgolin. *de offic. & poteſt. Epiſc. c.* 15. §. 12. *n.* 6. 4

Hæc pœna ſuſpenſionis ab officio, & beneficio non infligitur ipſo iure in præſenti, quia hic tantùm præcipitur, vt ipſum ſuſpenſum remittat abſoluendum ad Pontificem, quaſi dicat, illum ſuſpende, & vbi ſuſpenderis, à ſolo Pontifice poteſt abſolui: ita docent Couar. *d.* §. 11. *n.* 2. Bernard. *d. c.* 77. *n.* 2 Clar §. *fin. q.* 75. *verſ. ſacerdos*, Nau. *in man. c.* 25. *n.* 137. Perez *l.* 5. *col.* 5. *verſ. intelligas, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin.* Henriq. *d. c.* 16. §. 2. & *lib.* 13. *c.* 39. *n.* 3. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 241. *in fine.* Mar. Anton. Genuenſ. *d. c.* 59. *in vlt. edit.* Mar. Alter. *d. c.* 4. *verſ. ſecundo*, Sanch. *d. diſp.* 82. *n.* 26. Gutier. *d. c.* 106. *n.* 16. 5

Hodie ex noua diſpoſitione Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim. c.* 1. contra Sacerdotes ſecundis nuptiis benedictiones impertientes ſubditis alterius parochiæ abſque parochi, vel Ordinarij licentia, eſt impoſita pœna ſuſpenſionis ipſo iure interim dum abſoluatur ab Ordinario eius parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat: & licèt dicta Conciliaris diſpoſitio ſuſpenſum abſolutè ipſum pronuntiet, hanc tamen ſuſpenſionis pœnam nedum ad officium, ſed etiam ad beneficium extendi poſſe reſoluit Franciſc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *diſſ.* 11. *n.* 149. & ab ea non ſolum Epiſcopum, ſed etiam eius Vicarium poſſe abſoluere ſecure tuentur Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 51. *n.* 4. & Mar. Alter. *d. c.* 4. *in fine.* 6

Illud tamen aduertendum duxi, vltra ſuſpenſionem de qua *in hoc text.* imponendam eſſe pœnam arbitrariã, vt docent Menoch. *caſu* 417. *n.* 8. Perez *d. l.* 5. *verſ. intelligas*, Salzed. *d. c.* 77. *lit. F. verſ. in hoc delinquens*, Cenal. *comm. contra com. q.* 604. *n.* 135. Aloyſ. Ricc. *d. reſol.* 113. *n.* 1. Vgol. *d.* §. 12. *n.* 6. *in fine.* 7

Ad Sedem Apoſtolicã nullatenus deſtinare, &c.] Hæc miſſio ad Romanam Curiam ſublata fuit per Extrauagant. Ioannis XXII. de qua meminerunt Couar. *d.* §. 11. *n.* 2. *verſ. eſt tamen*, Salzed. *d. c.* 77. *lit. C*, Henriq. *d. c.* 16. §. 2. *lit. Q.* Sanch. *d. diſp.* 81. *n.* 25 Mar. Alter. *d. c.* 4. *verſ. quinto.* 8

SVMMARIVM.

1 *Dubitans de morte coniugis niſi prius certificetur contrahere non debet, & ſi contraxit, poteſt reddere, ſed non exigere debitum, & ſi poſtmodum ſciat primam viuere, dimittat ſecundam.*

2 *Captiui apud hoſtes matrimonium eſt validum.*

3 *Coniux qui dubius de morte prioris coniugis contraxit, debitũ nullo modo petere poteſt, tenetur tamẽ reddere.*

4 *Iudex Eccleſiaſticus non debet mulieri facultatem concedere, vt ſecundo viro nubat donec certum nuntiũ acceperit de morte prioris quantumcunque annorum ſpatio quindecim abfuerit.*

Cap. Dominus. II. *Luc.* III.

AD ſecundas nuptias nullus tranſire præſumat, niſi prius conſtet de morte vxoris, & ſi aliquis 1

adhuc dubius de morte illius, aliam duxit, debet reddere debitum, ſed non petere, & ſi deinde conſtat de vita primæ coniugis, relicta ſecunda ad primam reuertatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Cened. *collect.* 171. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 129. Alagona *in compendio iuris Canon. pag.* 604. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 1. refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 22. c. 3.*

2 In ſuperſcript. ibi, *vniuerſis Chriſtianis in captiuitate Saracenorum poſitis.* Notatur ad hoc, quòd matrimonium captiui apud hoſtes eſt validum, vt per Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 2. n. 7.* An autem hodie qui apud Turcas vel apud alios infideles detinentur, vel mercium congerendarum cauſa, aut alia ratione commorantur, teneantur iuxta formam Conc. Trid contrahere, dixi *de officio & po eſt. Epiſc. part. 2 alleg. 32. n. 154.*

3 Collige ex text. coniugem, qui dubius de morte prioris coniugis contraxit, debitum nullo modo petere poſſe, teneri tamen reddere alteri bona fide poſſidenti, de quo vide Salon. ..2. q. 61. *tract. de dominio, q. 6. art. 6. ratione vlt. penulti conclusionis,* Barthol de Ledeſma *dub. 20 de matrim. concl. 1* Henriq. *in ſum. lib. 12. c. 6. num. 7 in comment. lit. S,* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 2. c. 18 q. 5.* Sayr. *in clau. Regia, lib. 1. c. 13. n. 25.* Sanchez *de matrim. lib. 2 diſp. 42. num. 2.* Gutier. *eod. tract. c. 51. n. 1.* Valer. Reginald. *in pr xi fori pœnit. lib. 31. num. 71.* quidquid dicat Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c. 13. §. 5.* coniugem non poſſe contrahi validè cum dubio de morte prioris viri, eo quòd ſit inhabilis donec certum habeat nuncium, ad ſitque *in verſ. ſecundò colligo,* hunc text. qui eſt Lucij III. eſſe correctum per alium Clementis III. *in c. in preſentia, ſup. de ſponſ.*

Quid autem facere debeat coniux poſtquam ſecundo nubit, ſi dubitat de morte primi coniugis, vide Nauarr. *in man. c. 16. num. 40. & c. 21. ex num. 54. & in c. ſi quis autem, de pœnit. diſt. 7. ex n. 90. vſque ad n. 102.* Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 1. q. 8. verſ. ſed pro*
in mori. Steph de Gacia *in c. ad limina 39. q. 1. §. 4. n. 478.* Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient. p. 1. c. 81. ex col. 533.* Mennen. *de arbitr. caſu 420. ex n. 129.* Matienſ. *l. 5. gloſ. 1. tit. 1. lib. 5. nouæ recop.*

4 *Donec ei conſtet, quod ab hac vita,* &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex Eccleſiaſticus non debet mulieri facultatem concedere, vt ſecundo viro nubat, donec certum nuncium acceperit de morte prioris, quantumcunque annorum ſpatio quindecim adfuerit, Valer. Reginald. *d. lib. 31. n. 71.* Mors autem viri qualiter probanda ſit, vt inde poſſit vxor certa reddi, ac licentiam petere ſecundo nubendi, vide per citatos ad *d. c. in præſentia,* & ibi citatis addo Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 12. n. 1.* Viu. *tom. 1 côm. opin. lib. 4. tit 9. de prob. n. 19. pag. 377.* vbi Bellac *n. 16 pag. 480.* idem Viu *tom. 2. lib. 7. tit. 5. n 75. pag.* 41. Maſc. *de prob. concl. 1070. cũ ſeqq.* Flam. *de reſign. lib. 9. q. 24. n. 4. cum ſeqq. & lib. 11. q. 7. n. 19. & q. 7. n. 9.* Farin. *in praxi crim. q. 140. & n. 24* Valer. Reginald. *d. lib. 31. n. 70.* Gutierr. *de matrim. c. 51.* plures refert Cened. *ad Decretal. collect.* 171.

5 *Ad priorem coniugem reuertatur.*] Notatur ad hoc, quòd ſi compertum fuerit mulierem habere duos viros, tunc primo viro reſtituenda eſt, & ſi ad eum redire tenuerit excommunicationis vinculo innodatur donec redeat, ita docent Menoch. *de arbitr. caſu 420. n. 129.* Farin. *d. q. 140. n. 32.*

S V M M A R I V M.

1 Coniuges non debent de nouo benedici ſi vnus ex coniugibus fuit aliàs benedictus.

2 Coniux ſecundò nubens non eſt à presbytero benedicendus: & quid hodie ſeruetur generali conſuetudine, oſtenditur, num. 3.

Cap. Vir autem. III. *Vrban.* III.

SI vnus ex coniugibus fuit ſemel benedictus in primo matrimonio, non debet in ſecundo deinde benedici. Colligũt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viui. *in rationali lib. 4. iur. Pontif. pag.* 131. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 605 remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 21. c. 1.* & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alex. III. *p. 9. c. 1.* 1

Collige ex text. coniugem ſecundò nubentem non eſſe à Presbytero benedicendum, vt per Cou *de ſponſ. part. 2. c. 8. §. 11. num. 2. in fin.* Nauarr. *in man. c. 22. n. 85.* Perez *l. 1. verſ. eſt alia pœna, t. 1. lib. 5. Ordin. pag.* 52. Iacob. de Graffiis *in deciſ. aur p. 1. lib. 2. c. 82. n. 1.* Valent. *p. 4. diſp. 10. quæſt. 6. punct. 1. ad fin. verſ deinde etiam.* Menoch. *de arbitr. caſu 417. n. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 16. n. 2.* plures per Cened. *ad Decretal. collect. 49. n. 1.* quibus adde praxim Epiſcopalem *p. 1. verbo nuptia,* Ceual. *commun. contra commun. q. 604. n. 134.* Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. c. 59.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 82. cum ſeqq.* Gutier. *eod. tract. c. 106. num. 14. cum ſeqq.* Bonac. *eod. tract. q. 4. puncto 6. num. 4.* Rebell. *de oblig. iuſt. p. 2. lib. 1. quæſt. 10. num. 1.* 2

Hodie verò ex generali conſuetudine communiter recepta obtentum eſt quòd ſi fœmina ſolùm nondum fuiſſet benedicta, poſſet tunc vtrique benedictio generaliter fieri, vt teſtantur Couarr. *d. c. 8. §. 11. n. 2.* Gregor. *l. 2. verbo no deuen ſer, tit. 11. part 4.* Salxed. *c. 74. lit. B.* Marc. Anton. Genuenſ. *d. c.* 59. Aloyſ. Ricc. *in praxi fori Eccleſ. deciſ. 369. n. 2. in prima edit. & reſol. 313. in fine, in 2. edit.* Mar. Alter. *de cenſ. tom. 2. diſp. 21. de ſuſpẽſ. c. 4. verſ. tertiò dubitatur,* Henriq. *d. c. 16. n. 2. lit. M,* Poſſeuin. *de officio Curati, c. 10. n. 48.* 3

S V M M A R I V M.

1 Mulier nubens infra annum lugubrem infamiam non incurrit.

2 Reſuſcitatus coniux non recuperat vxorem ſuam.

3 Beneficiatus reſuſcitatus non poteſt beneficium repetere.

4 Monachus reſuſcitatus non tenetur redire ad monaſterium.

Cap. Super illa. IV.

MVlier, quæ nubit infra annum luctus ſecundùm leges, non incurrit infamiam ſecundum Apoſtolum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſt. Butr. Anch. Panorm. Præpoſ. Alex. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag.* 131. Alagona, *in compendio iuris Canon. pag.* 605. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1 Decret. lib. 4. tit. 22. c. 2.* 1

Mulier viro ſuo mortuo, &c.] Ergo coniux reſuſcitatus non recuperat vxorem ſuam, de quo vide Tiraq. *poſt leges connub. gloſſ. 6. num. 19. & in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos, n. 170. C. de reuocand. donat.* Guillelm. Bened. *in c. Raynutius, p. 2. verbo mortuo itaque teſtatore, el 1. num. 324.* Petr. Mozx. *de contract. tit. de mutuo. §. fin. n. 4. verſ. hinc dicunt,* Sebaſt. Medic. *in tract. mors omnia ſoluit. part. 1. n. 95. in fine, & num. 145. & p. 2. concl. 65. num. 207.* 2

*n.*207.*& p.*5.*n.*117.Lancel.Gallia *in conſuetud. Alex. gloſſ.vxori,q.*5.*n.*14.Matienſ.*ad rubr.tit.*1.*gloſſ.*1.*n.* 84. *lib.*5.*nouæ recop.*Mench.*in præfat.Illuſtr.n.*76. Henriq. *in ſum.lib.*2.*c.*12.plures per Cened. *ad Decret. collect.* 271.*n.*7.Rebuff.*in tract.de pacificis poſſeſſoribus, n.*268.
3 vbi dicit quòd ſi beneficiatus miraculosè reſurgeret,nõ poſſet beneficium repetere,ſicut nec vxoré cum morte ſit ſolutum matrimonium, Garc.Girond. *de priuilegiorum,& exempt.explicat.n.*1291.vbi *n.*1282. reſoluit quòd reſuſcitatus licèt non recuperet vxorem,recuperat tamen filios,& *n.*1285. tenet quòd Monachus re-
4 ſuſcitatus non tenetur redire ad Monaſterium.Non eſt tamen reſuſcitatus iterum baptizandus,aut ordinãdus, vt per Guillelm.Benedict.*d.n.*314.Petr.à Nauar.*de reſtit.tom.*1.*lib.*1.*c.*2.*ex n.*3.*verſ.decent igitur*,Sebaſt.Medic.*d.p.*1.*n.*146.*& p.*2.*concl.*98.*ex n.*173.Viuald.*in cãdel.aureo,tit.de irregul.bigamia,n.*10.*in fine*.An condẽnatus ad mortem reſurgens iterũ puniatur,vide Flam. Cathar. *de execut.ſentent.capio,bannito,in præfat.n.*65. Medic.*d.p.*1.*n.*147.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text.refertur.*
2 *Mulier nubens infra annum lugubrem,non debet legalis infamiæ ſuſtinere iacturam.*
3 *Pœna ſecundis nuptiis poſt annum initis iure ciuili inducta an ſint correcta per text.in præſenti,oſtenditur.*
4 *Matrimonialis cauſa iudicatur ſecundùm ius Canonicum.*
5 *Lex lata à ſeculari Principe circa matrimonium eſt nulla.*

Cap. Cùm ſecundum. V. & fin.

Innocent. III.

1 MVlier,quæ nubit infra annum luctus ſecundùm leges , bon incurrit infamiam ſecundùm Apoſtolum. Colligunt ex Ordinar.Abb.antiq. Innocent. Collect.Zabar.Ioan.Andr.Hoſtienſ.Butr.Anchar. Panorm.Præpoſ.Alexand.de Neuo,Caniſ.Cuiac.Viuian. *in rationali lib.*4.*iuris Pontificij,pag.*132.Alagona *in cõpendio iuris Canonici , pag.* 605. remiſſiuè Ximen. *in concord.p.*1.*&* 2.refertur ab Anton.Aug.*collect.*2. *Decretal.lib.*4.*tit.*15.*c.vnic.*

2 Collige ex text.mulierem nubentem infra annum lugubrem non debere legalis infamiæ ſuſtinere iacturam,ac per conſequens pœnas fœminis ſecundò nubentibus intra annum luctus à iure Ciuili ſtatutas corrigi per text.*in præſenti*,itavt viduę quocunque tẽpore poſſint impunè ad ſecundas nuptias tranſire,ita docẽt Cou *de ſponſ.p.*2.*c.*3.§.9.*n.* 5.*&* 6.Greg.*l.*3.*verbo faſta vn anno,tit.*12.*p.*4.Guilhel.*in c.Raynutius,de teſtam.verbo & vxorem,deciſ.*5.*vbi de ſucceſ.ab inteſt.n.*90.Rebuf. *tom.*1.*ad leges Galliæ,tit.de conſtit.in proœm. gl.*5.*n.* 66. Clar.§.*ſtuprũ,n.*6.Brunel.*de ſponſ.concl.*19.*n.*6.Sarmiẽt. *ſelect.lib.*1.*c.*4.*n.*4.Perez *l.fin.verſ.eſt tamẽ inquirendũ, pag.*53.*tit.*1.*lib.*5.*Ordin.*Gutier.*in repet.l.nemo poteſt,n.* 19 *ff.de leg.*1.*& pract.lib.*2.*q.*95.*n.*5.Chærian.*tom.*1.*cõmun.opin.lib.*5.*tit.*4.*n.*47.*cum ſeq.*Matienz. *l.*3.*gl.*1.*n. vnic.tit.*1.*& gl.*1.*n.*1.*& n.*44.*& l.*9.*gl.*8.*n.*5.*tit.*9.*lib.*5. *noua recop.*Azeued.*ad d.l.*3.*n.*1.*&* 2.Spin *in ſpeculo teſtam.gl.*14.*princ.n.*99.Surd.*de alim.tit.*7.*q.*24.*& tit.*9.*q.* 30.Peregr.*de iure fiſci.lib.*3.*tit.*15.*n.*1.*cum ſeqq. & tit.* 16.*n.*1.D.Barboſ.*in l.*1.*p.*7.*n.*17.*cum ſeq.& l.*2.*in princ. p.*1.*n.*66.*ff.ſolut.matr.*Cenall.*comm.contra com.q.*742.*n.* 2.Valaſc.*conſult.*16.*n.*5.Modero.*de iuriſd.p.*4. *caſu* 70. *n.*24.Pich.*de nobilit.communicatiua,n.*65.Pradil.*in ſum. legum pœnalium,p.*2.*caſu* 16.Molin.*de iuſt.tract.*2.*diſp.* 154.*verſ.de iure Ciuili*,Cardoſ.*in praxi iudicum , verbo mulier,n.*22.Bened.Ægid.*in repet l.Titia,ff.de condit.& demonſt.p.*3.*n.*61.Sanch.*de matr.lib.*7.*diſp.*87.*n.*13.*cum ſeq.*Gutier.*eod.tract.c.*108.plures refert Doctores Farin. *fragm.crimin.p.*1.*lit.M,n.*398.

Scilicet vnius anni ſpatium.]Ergo pœnæ iure ciuili 3
inductæ ſecundis nuptiis poſt annum initis,vtpote quę in filiorum fauorem ſunt, minimè ſunt correctæ per text.*in præſenti*,de quo vide Gutier.*in d. repet. l. nemo poteſt,n.*20.*& d.q.*95.*n.*5.*& d.c.*108. *n.*21.Sanch.*d. lib.* 7.*diſp.*88.*n.*39.quæ autem ſint pœnæ ſecundis nuptiis iure ciuili indictæ in fauorem prioris matrimooij,quę iure Canonico non corrigũtur,latè proſequuntur Sanchez *d.diſp.*68.Gutier.*d.c.*108.*n.*22.*cum ſeqq.*& de pœnis teſtamentariis ſecundis nuptiis impoſitis iure canonico non correctis,vide Matien.*l.*3.*gl.*2.*n.*14. *tit.*1. *lib.*5.*noua recop.*Anton.Gabr.*tom.*3.*commun.opin.tit. de ſecund.nupt.concl.*5.*n.penult.*Spin.*d.gl.*14.*n.*100.Sanch. *d.lib.*7.*diſp.*91.*n.*1.

Cùm in his præſertim ſeculares leges,&c.]Notatur ad 4
hoc , quòd cauſa matrimonialis iudicatur ſecundùm ius Canonicum,vt per Surd *de alim.tit.*8.*priuil.*10.*n.*7.
Vnde & qualiber lex lata à ſæculari Principe circa 5
matrimooium ,etiamſi non reprobetur ab Eccleſia, nũlla eſt,vt docent S.Thom.*in* 4 *diſt.*41.*q.*1.*art.*1.*ad* 4. Sylueſt.*verbo matrimonium* 2.*quæſt.* 1. *&* 1. nouiſſimè Baſil.Pont.*de Sacramento matrimonij,lib.*6.*c.* 2. *num.* 1. vbi *num* 3.contra Sanchez reſoluit, nequaquam poſſe Principem ſecularem fidelem aliquam legem ſtatuere ad ſubſtantiam matrimonij directè, vel indirectè pertinentem,quæ vim habeat , niſi ab Eccleſia tacitè,vel expreſsè probetur ex defectu poteſtatis , & *num.*4.pariter reſoluit,neque circa acceſſoria matrimonij poſſe Principem ſecularem ex defectu poteſtatis leges ferre,ſi eo acceſſorio impeditur principale,& *num.*5.dicit circa illa accidentalia matrimonio,vel aceeſſoria, quæ non pertinent ad eius ſubſtantiam,neque ex ſe impediunt principale,ſæculares Principes pro ſua poteſtate poſſe leges validas ſtatuere,cuiuſmodi ſunt leges circa dotem,& lucrum dotis,vel donationis inter virum & vxorem,& ſponſalitiam largitatem, & ſimiliter leges, quæ pœnis conſtitutis adiuuant prohibitiones Eccleſiaſticas.

FINIS QVARTI LIBRI DECRETALIVM.